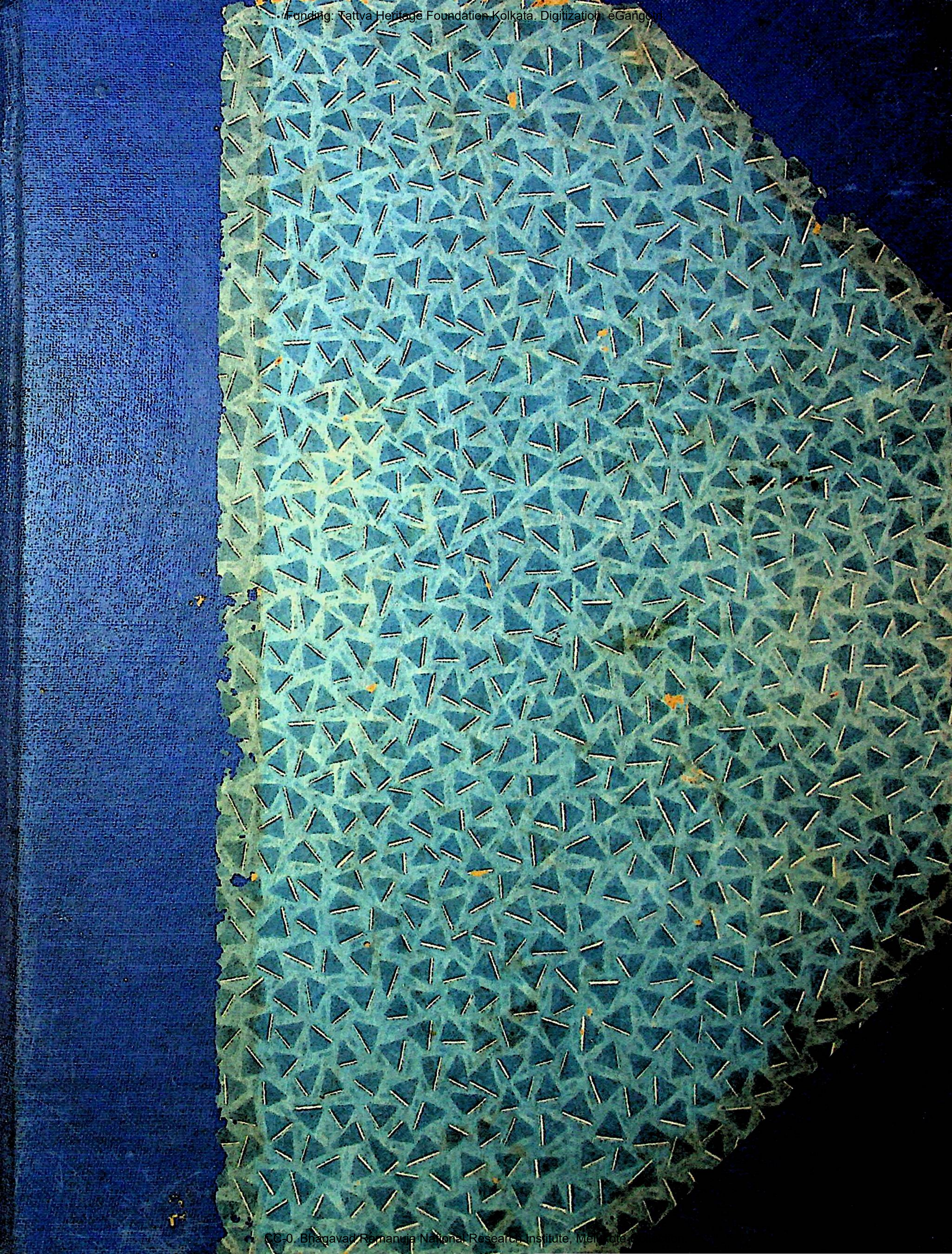

శ్రీ

శ్రీమదాంధ్రభాగవతంబునందుగలకథానుక్రమసూచిక.

పుటసంఖ్య.

శ్రీరామపరబ్రహ్మణేనమః.

శ్రీమదాంధ్రభాగవతపరిష్కరణప్రకారప్రకాశపీఠిక.

[illegible] నిబర్హణ ప్రవణకర్మాలంకర్మీణాపరిమేయచాతురీమహిమానువర్ణనకృతార్థంమన్యమాననసకసనందనాదిప [illegible] వరేణ్యగుణగణనారాయణాదినారాయణాంశసంభూతుండగువ్యాసుండు నిఖిలలోకులకుధర్మాదిపురు [illegible] లంచిరచియించినభాగవతంబనును త్తమపురాణంబునాంధ్రభాషయందు, గద్యపద్యాత్మకముగానొనర్చిన [illegible] వింవనిష్యందమాన మకరందపానతుందిలమదవదిన్దిందిరాయమానమానసుండైనశ్రీమత్పరమభాగవతుండగు, [illegible] కథావాద్యభివర్ణనంబునిఖిలజనోల్లాసజనకంబుగానుండుననిచెలంచి యీదిగువసంగ్రహముగావివరించెదము. [illegible] లు-౧౬౦౦ గలకాలంబుగతంబైయుండుసమయంబునభగవద్భక్తులకునత్యంతోపయుక్తంబుగావించుట [illegible] సిదదగినసుగుణగణాకరుండైనపోతనామాత్యుండుబమ్మెరవంశప్రసూతుండైన, కేసనమంత్రికిదనూజుం [illegible] ంబునందు,గోసంరక్షణార్థంబుగాస్వగ్రామంబగు నేకశిలానగరంబునకునన్నికృష్ణపర్వతాగ్రంబున నంచ [illegible] స్వజన్మసుకృతపరిపాకాతిశయంబునంజిదానందయోగీంద్రుండనునొక్కఋషిశ్రేష్ఠుండతనికి దృగ్గోచ [illegible] ండమ్మహాత్మునింగాంచియతనిచెంతకుంజనియత్యంతభయభక్తులచేనవనతశరీరుండైయభివందనంబొనర్చిశ [illegible] డుబాలుండగుపోతనామాత్యునియందవ్యాజకరుణనుంచి.శ్రీరామమంత్రరాజంబను గ్రహించి, తదనుష్ఠా [illegible] డపుగమ్మనిపలికియంతర్థానంబయ్యె-నంతనాపోతనామాత్యుండత్యంతనియమనిష్ఠాగరిష్ఠుండు, నేకవారని [illegible] యుండును,బుత్రమిత్రకళత్రాదిరథాసీదానవపసుస్పృహవిత్తార్జ్యానక్తిరహితుండును,ద్వంద్వసహిష్ణుండునుబర [illegible] సుఖముఖుండును,భగవద్గుణవర్ణనైకాయత్తచిత్తుండును,యదృచ్ఛాలాభసంతుష్టమానసుండునునై శుక్లప [illegible] చేంద్రమముగావృద్ధినొంది,విధూతాఖిలభవబంధబంధురుండైఋషివర్యునింబోలిలోకంబునవినుతికెక్కె [illegible] రామప్రసాదంబునననన్యాదృశానవద్యకవిత్వవిద్యావాప్తికలుగుటంజేసి తత్కాలప్రసిద్ధులుగానుండినవిశ [illegible] శ్రీమద్భాగవతంబాంధ్రభాషయందు,గద్యపద్యాత్మకంబుగారచియింపనేవరుసమర్థుండవుగావుననఖిలలోకహితా [illegible] ంపఁబోతనామాత్యుండట్టియుత్తమజనప్రార్థనచేఁబరితుష్టహృదయుండై. యాదుర్ఘటకార్యంబు నెరవేరుట [illegible] సాలీరంబునకరిగియచ్చటసోమోపరాగపుణ్యకాలంబుననానదియందుస్నాతుండై శ్రీరామమంత్రాను [illegible] స్వాభిలషితార్థంబువలంచియాకార్యంబునెరవేరుటకు శ్రీరామానుగ్రహంబునుం బ్రార్థింపన తత్కృపాన [illegible] నికిఁబ్రత్యక్షంబైయతండాంధ్రభాషయందుజేయనుద్యమించినశ్రీభాగవత గ్రంథంబన్మదంకితంబుగాఁజే [illegible] యనియను గ్రహించియంతర్థానంబునొందె-నంతనతండుకృతార్థంమన్యమానసుండైమఱలియేకశిలానగరంబునస్వ [illegible] త్రినిష్ఠాదయంబునభావింపుచుండదనుగ్రహంబుననాంధ్రభాగవతంబునను గ్రంథంబుగారచించినంతసిల్లియుం

ఆంధ్రభాగవతరచనాక్రమము.

[illegible] నిచేరచితంబగునాంధ్రభాగవతంబునంగలగ్రంథసంఖ్యాసాకల్యంబుగాఁగలంప నరాసరి ముప్పదివేలున్నవి. [illegible] తంబగుసంస్కృతభాగవతంబునంగలగ్రంథసంఖ్య రమారమియిరువదిరెండువేలుగానున్నవి. ఈమీఁదఁజెప్పిన [illegible] యుంచెడిగ్రంథసంఖ్యగలదిగానీగ్రంథరచనచేయుటకు మూలకారణంబెయ్యదియనిన, బ్రహ్మాద్యష్టాదశపు [illegible] వతంబత్యంతరహస్యార్థప్రతిపాదకపరమవేదాంతప్రతిపాద్యభగవద్గుణగణాపాదకంబగుసు త్తమగ్రంథంబై [illegible] బుఁజేటపడునట్లువ్యాఖ్యానరూపముగానభివర్ణించుటవల్లను,భగవద్గుణవర్ణనాదిఘట్టంబుల సంస్కృతభాగవత [illegible] స్వకీయభగవద్భక్త్యతిశయమునస్వానవద్యకవిత్వవిద్యాచాతురీసంప్రాప్తనిరంకుశస్వాతంత్ర్యమును,నకల [illegible] నుభగవద్గుణాదులనువిశేషముగావర్ణించుటవల్లను,భాగవతగ్రంథప్రతిపాదితంబుగాక, విశిష్టశిష్టజనాంగీకా [illegible] శాదిగ్రంథంబులయందుప్రతిపాదితంబులగు కథాశేషంబులఁదెలుపుటవలనను, ఈమీఁదఁజెప్పిన హేతు [illegible] బునందుసరాసరియష్టసహస్రగ్రంథసంఖ్యయధికంబైయున్నదిగాననంతరీత సకలార్థంబులుగలదనియసదు నది [illegible] నయతిశ్లాఘ్యంబుగానుండురీతిసంస్కృతభాగవతగ్రంథప్రతిపాదితార్థావిరుద్ధభగవద్గుణవర్ణనాదులుగల యీ [illegible] శిష్టజనంబులచేనంగీకరింపంబడఁదగినదిగానున్నయది-ఇదియునుంగాకభారతరామాయణవిష్ణుపురాణస్కాం [illegible] సనగద్యపద్యాత్మకంబుగాఁజేసిననన్నయభట్ట,తిక్కనసోమయాజి,భాస్కరకవి ప్రభృతులగుమహాకవులాయా [illegible] మూలగ్రంథపదలక్షణమకుఁదోఁచినట్లుగ్రంథరచనఁగావించినందుననసాదలక్ష గ్రంథపరిమితంబగుమహాభార తత్సహస్రసంఖ్యాకగ్రంథవిస్తృతంబైయున్నది.ఇదేతీరుననిరువదినాల్గువేలగ్రంథపరిమితంబై షట్కాండ [illegible] ణంబుఁదెనుఁగునందుజెప్పినచొవ్వనభాస్కరకవిపంచదశసహస్రగ్రంథవిస్తరంబుగానొనర్చె-నట్లుమూల [illegible] ననుసరించిగ్రంథంబులరచియించుటవలనవ్యాసవాల్మీకాదిమహర్షులయథోక్తార్థంబునముగ్రంబుగాఁ [illegible] సపరంబులుగానుండుటవలనఋషిప్రోక్తసంస్కృతగ్రంథంబులవలెనత్యాదరణీయంబులుగా నేరవు

యద్ధాదికథాభాగములిందుదెలుపఁబడియున్నవి.దీనిమూలగ్రంథంబగుభాగవతమందుదెలుపఁబడలేదు.

[illegible]

—శ్రీ ఆంధ్ర భాగవత పరిష్కరణ పద్ధతి. శ్రీ—

[illegible]

[illegible]

—శ్రీ అన్యకవి విరచిత గ్రంథ ప్రక్షేపణ కారణ వివేచనము—

[illegible]

నంతనానారాయణకవియదే ప్రకారంబుననత్యంతగురుభక్తినమన్వితుండైగుర్వాజ్ఞానుసారముగానా గ్రంథమునందుసాకల్యంబుగావిభ్రష్టంబులైనఘట్టంబులనవీనముగారచియించి పూర్ణంబులుగానొనర్చితక్కిన గ్రంథభాగమునంతయులెన్స గాఁబరిష్కరించియనేక ప్రతులేర్పడునట్లులిఖియించిలోకంబునం బ్రసిద్ధినొందింపఁజేసెఁగావునఁ బంచమ.షష్ఠ, ఏకాదశ ద్వాదశస్కంధంబులును. బోతనామాత్యునిపదకయ్యాదిసాజాత్యమునొందియుండనివేరేకొన్నిఘట్టములును, వె. నారాయణకవి ప్రభృతులగుపోతనామాత్యశిష్యజనరచితంబులని తెలియఁదగినవి- ఈ విషయమంతయుబమ్మెరపోతనామాత్యునిజన్మకర్మప్రభావాదులఁదెలిపెడువచనరూపంబగు ప్రాచీనపండితజనలిఖిత గ్రంథంబురప్పించియందు దెలిపియుండెడు క్రమముననలిసం గ్రహముగానిందు దెలపడమైనది.

——— శ్రీకృష్ణావతారకాలనిర్ణయవిచారఘట్టము. ———

శ్రీమదాశ్రితజనాపన్నివారణైకపరాయణుండగునాదినారాయణుండు భూభారావతరణార్థంబు బ్రహ్మరుద్రేంద్రాదినిఖిలదేవగణంబుచేనం ప్రార్థితుండై శ్రీకృష్ణావతారంబునొంది యఖిలదుష్టజననిబర్హణశిష్టజనపరిరక్షణాదికృత్యంబులనలిపియమానుషంబులగుననంతవిచిత్రచరిత్రంబులచేనపరిమేయమహిమనశేషభక్తజనావళికిందెలిపిమఱలబ్రహ్మాదిదేవగణప్రార్థితుండైస్వధామంబగువైకుంఠధామంబునకరిగెనట్టియపరిమేయానన్యాదృశానవద్యగుణగణప్రభావవినుతుండగు భగవంతునియవతారకాలనిర్ణయంబునన్యూనానతిరిక్తంబగునట్లు సాకల్యంబుగాఁదెలిపెడుభాగవతవిష్ణుపురాణహరివంశాదిగ్రంథంబులలోఁగొన్నిటియందు శ్రీకృష్ణావతారఘట్టంబునతజ్జననక్షత్రమును. దదావిర్భావప్రతిపాదకనిశీథకాలవిశేషమునుమాత్రముదెలిసియున్నది-మఱికొన్నిగ్రంథంబులయందు-మాస-ఋతు-పక్ష-నక్షత్రముహూర్తములుమాత్రముదెలుపఁబడియున్నవిగానియట్టియభ్యుదయకాలంబునిఖిలభక్తజనులత్యంతానందంబుననిచానించి తెలుసుకొనుటకునుపయుక్తంబగునట్లు,యుగవర్షాదినిర్ణయంబాయవతారఘట్టంబునఁగంఠోక్తిగానెందుందెలుపఁబడలేదు-అయితేతదితరఘట్టంబులయందునాయుగవర్షాదినిర్ణయంబువిద్వజ్జనైకవేద్యంబగునట్లువివిధవచనంబులచేసూచితంబైయుంటున్నది-మఱిన్నియట్టిసూచితార్థంబఖిలభక్తజనగ్రాహ్యంబుగాకబోవుచున్నందున నాకృష్ణపరబ్రహ్మమూర్తియేయుగంబుననేవర్షంబుననవతరించెననియు,నట్టికాలంబుగణుతింపనిప్పటికిగతసంవత్సరములెన్నియనియు. నప్పరమాత్ముండు భూలోకంబునలీలామానుషవిగ్రహంబుదాల్చియుండినవర్షంబులెన్నియనియునీలీరునఁగలిగెడుసందేహసముదయంబుచేనఖిలభగవద్భక్తులునందిగ్ధమానసులగుచున్నారు-కాఁగానట్టిసందేహసముదయనివృత్తిచేయుటచేనఖిలాస్మదీయజనులసుల్లసింపఁజేయందలంచి శ్రీకృష్ణావతారకాలనిర్ణయప్రతిపాదకగ్రంథంబులఁదెలుపఁబడియుండెడుప్రమాణవచనాభిప్రాయములఁబట్టిసర్వగ్రంథసామరస్యంబుఁగలుగునట్లువిశదముగానీదిగువఁదెలుపుచున్నాము. ——— శ్రీకృష్ణావతారకాలనిర్ణాయకప్రమాణవచనార్థవిచారము. ———

శ్రీమద్భాగవతంబునందుదశమంబునంగలతృతీయాధ్యాయమునందుదెలుపఁబడియుండెడు శ్రీకృష్ణమూర్త్యావిర్భావకాలప్రతిపాదకప్రమాణవచనములు.—— ౧శ్లో॥ అథసర్వగుణోపేతః కాలఃపరమశోభనః। యర్హ్యేవాజనజన్మర్క్షంశాంతర్క్షగ్రహతారకమ్॥ ౭॥ మందంమందంజలధరాజగర్జురనుసాగరమ్।నిశీథేతమఉద్భూతేజాయమానేజనార్దనే॥—— ఈశ్లోకద్వయమునందు ప్రథమశ్లోకంబునంగల-అజనజన్మర్క్షం-అనుటచేతరోహిణీనక్షత్రమనియు, రెండవశ్లోకమునసుండెడు-నిశీథేతమఉద్భూతే-అనెడుపదములచేతచీఁకటితోఁజేరియుండెడునిశీథకాలమనియుఁదెలియఁబడుచున్నది-ఈమీఁదఁజెప్పిన- రోహిణీనక్షత్ర-నిశీథకాలములుగాకతక్కిన యుగ-వర్ష-ఋతు-మాస-పక్ష-తిథులుమొదలయినవియేమియునీభాగవతంబునసుండునాయవతారఘట్టంబునఁదెలుపఁబడియుండలేదు.

హరివంశమునందుపూర్వభాగములోఁగల-౫౨-అధ్యాయమునందుసుండే ప్రమాణవచనములు.—— యోగమాయాం ప్రతివిష్ణూక్తిః. ౨౯శ్లో॥తతోహంసంభవిష్యామి దేవకీజఠరేశుభే।గర్భేత్వయాయశోదాయాఃగంతవ్యమవిలంబితమ్॥—— ౨౭॥ ప్రావృట్కాలేచనభసికృష్ణపక్షేమహానిశి।ఉత్పత్స్యామినవమ్యాంచ ప్రసూతింత్వమవాప్స్యసి॥—— ఈశ్లోకద్వయమునందుగల- ప్రావృట్కాలే- అనుటవలనవర్షర్తువనియు,నభసి- అనుటచే శ్రావణమాసమనియు,కృష్ణాష్టమ్యాంనిశి-అనుటవలనఁగృష్ణపక్షాష్టమిలోరాత్రిపూటఅనియుఁ- దెలియఁబడుచున్నది-మఱియు-నవమ్యాంచ ప్రసూతింత్వమవాప్స్యసిఅనువాక్యార్థమునువక్ష్యమాణహరివంశగ్రంథోదాహృతప్రమాణవచనమగు (యామేవరజనీంకృష్ణోజజ్ఞేవృష్ణికులే ప్రభుః। తామేవరజనీంకన్యాంయశోదాదేవ్యజాయత॥ అనువచనార్థమునుసమరసపెట్టియాలోచింపఁగానవమీవిద్ధయగుఅష్టమి శ్రీకృష్ణజననతిథియని తెలియఁబడుచున్నది.

తస్మిన్నేవాధ్యాయే.—— యోగనిద్రాంప్రతిశ్రీమన్నారాయణోక్తిః.—— ౪౨శ్లో॥ అర్ధరాత్రేకరిష్యామిగర్భమోక్షంయథాసుఖమ్। అష్టమస్యతుమాసస్యజాతావాప్యంతరప్రసవమ్॥ ౪౩॥ అహంయశోదాయాస్మిత్వందేవకీయాహిదేవకీమ్।అవయోర్గర్భవత్యాసేకంపోగచ్ఛతిసూథశామ్॥—— అధ్యాయే-౫౩—— ౪౪శ్లో॥ యస్మిన్నహనిదేవేశంగర్భేచాథత్తదేవకీ।యశోదాపినమాదత్తగర్భంతదహరేవహి॥ ౪౫॥విష్ణోశ్శరీరతాంనిద్రాంవిష్ణోర్నిర్దేశకారిణీమ్।గర్భకాలేత్వసంపూర్ణేహ్యష్టమేమాసితేస్త్రియా॥౪౬॥ దేవకీచయశోదాచసుషువాతేసమంతదా।యామేవరజనీంకృష్ణోజజ్ఞేవృష్ణికులేప్రభుః॥ ౪౭॥ తామేవరజనీంకన్యాంయశోదాదేవ్యజాయత। అభిజిన్నామనక్షత్రంజయంతీనామశర్వరీ॥ ౪౮॥ రోహిణ్యామర్ధరాత్రేచసుధాంశావభ్యుదయోన్ముఖే।దేవక్యజనయద్విష్ణుంయశోదాతాంతుకన్యకామ్॥—— ౪౯॥ముహూర్తేభిజితిప్రాప్తేహ్యర్ధరాత్రేసుభావహే॥—— తస్మిన్నేవాధ్యాయే. —— ౬౧శ్లో॥ వసుదేవస్తతోగత్వాదేవకీగర్భవేశ్మతత్।దదర్శదేవదేవేశంరాత్రౌజాతమధోక్షజమ్॥—— ౬౨॥ శయానమాంబుజేపత్రేవటపత్రేయథాపురా। ప్రాచీనశిరసందేవంపశ్యమన్యస్తపాదకమ్॥

ఈవచనార్థపర్యాలోచనసాకల్యముగాఁజేయుటవలన భాగవతవిష్ణుపురాణ ప్రతిపాదితమాసఋతుపక్షనక్షత్రతిథిరాత్రులుముహూర్తమేకాక జననముహూర్తమభిజిత్తనియు, దేవకీయశోదలగర్భంబుననేకరాత్రియందే శ్రీకృష్ణయోగమాయలున్భవించిరనియు,నట్టియుద్భవకాలమసంపూర్ణమగునష్టమమాసముగానుండెదుననియు.నట్లసంపూర్ణకాలంబునజనియించినందుననే శ్రీకృష్ణమూర్తియతనిజననోత్తరకాలంబునలోకములవాడుకప్రకారముపదపత్రముల నుంచఁబడియుండెననియు,నత్తరిసూతిగృహంబునఁదేజఃపుంజమైనా శ్రీకృష్ణుండుప్రాగ్దిక్షిరస్కుఁడును, బశ్చిమదిక్సన్న స్తపాదయుగళుండునైయుండెననియునివిమొదలగువిశేషార్థంబులుదెలియఁబడుచున్నవి.

3 శీఘ్రముబంచమస్కంధము. గంగనకవిచేరచియింపంబడె. షష్ఠస్కంధముసింగనకవిచేరచియింపఁబడె.

శ్రీమద్భాగవతైకాదశస్కంధంబునంగలషష్ఠాధ్యాయమునందు శ్రీకృష్ణమూర్తిజీవితకాలనిర్ణాయక ప్రమాణవచనము.

శ్రీకృష్ణంప్రతి. బ్రహ్మాదిదేవోక్తిః.—— ౨౫శ్లో॥ యదువంశేవతీర్ణస్యభవతఃపురుషోత్తమః।శరచ్ఛతంవ్యతీయాయపంచవింశాధికంవిభో॥ ఈవచనమునందుండు-భవతః,పంచవింశాధికం,శరచ్ఛతం,వ్యతీయాయ,అనుపదములచేత బ్రహ్మాదిదేవతలు శ్రీకృష్ణుని వైకుంఠమునకురమ్మని పిలువవచ్చినకాలమునందునమ్మహాపురుషునికిజననప్రభృతిగతసంవత్సరములు-౧౨౫-అని తెలియఁబడుచున్నవి. విష్ణుపురాణమునందునిదేక్రమంబునఁజెప్పఁబడియున్నది-అదెట్లనిన.——— విష్ణుపురాణము,అంశము-౫. అధ్యాయము-౩౭.—— శ్రీకృష్ణంప్రతి,ఇంద్రప్రేషితదేవదూతోక్తిః.—శ్లో॥ వస్వశ్విమరుదాదిత్యరుద్రసాధ్యాదిభిస్సహ।విజ్ఞాపయతిశక్రస్త్వాంతదిదం శ్రూయతాంప్రభో॥దుర్వృత్తానిహతాదైత్యాభువోభారోవతారితః।త్వయాసనాథాస్త్రిదశాభవంతుత్రిదివేపునః॥ పంచవింశత్యుత్తరకంశతంతుశరదాంగతమ్।ఇదానీంగమ్యతాంస్వర్గోభవతోయదిరోచతే॥ ఈవచనములయందుదెలుపఁబడిన-పంచవింశత్యుత్తరకంశతంతుశరదాంగతం।అనువాక్యముచేత- ౧౨౫-సంవత్సరములుజరిగినవియని తెలియఁబడుచున్నవి. హరివంశాదిగ్రంథములయందునిదేక్రమంబునఁదెలుపఁబడియున్నది. గ్రంథవిస్తరభీతిచేతనాగ్రంథస్థప్రమాణవచనంబులనిచ్చటఁబ్రకాశపరచలేదు.

శ్రీమద్భాగవతైకాదశస్కంధమునంగలసప్తమాధ్యాయములోనుండు - శ్రీకృష్ణమూర్తినిర్యాణకాలప్రతిపాదకప్రమాణవచనములు. ౨॥శ్లో॥ ఉత్తరార్థమారభ్య ॥ సముద్రస్సప్తమేహ్న్యేతాం పురీమాప్లావయిష్యతి ॥ ౩॥ యర్హ్యేవాయంమయాత్యక్తోలోకోయంనష్టమంగళః।భవిష్యత్యచిరాత్సాధోకలినాపినిరాకృతః ॥ ఈప్రమాణవచనార్థపర్యాలోచనవలనఁదెలియఁబడినదేమనిన, బ్రహ్మాదిదేవతలు శ్రీకృష్ణమూర్తినివైకుంఠమునకురమ్మనివిన్నపించివారివారిలోకములకుఁబోయినతోడుతనే శ్రీకృష్ణుండుద్ధవునితోనీద్వారకాపట్టణము నేటికేడవదివసమునందుసముద్రునిచేనావరింపఁబడుననియు, నేనుభూలోకమునువదలఁగానే- కలిప్రవేశించుననియు,నట్టికాలమతిత్వరగానేసంభవించుననియుఁజెప్పినందున, శ్రీకృష్ణనిర్యాణకాలంబుకలియుగప్రవేశదినమునందనియు,నట్టికలియుగాదిదివసమునకునవ్యవహితపూర్వమానంబుననే బ్రహ్మాదిదేవతలు శ్రీకృష్ణాహ్వానముసేయవచ్చిరనియు,సూచనగాఁదెలియఁబడుచున్నది. ఈయర్థమువిష్ణుపురాణమునందుస్పష్టముగాఁదెలుపఁబడియున్నదదెట్లనిన. ———విష్ణుపురాణం,అంశం,౫-అధ్యాయం ౨౪,శ్లో॥ యస్మిన్ కృష్ణోదివంయాతస్తస్మిన్నేవతదాహని।ప్రతిపన్నంకలియుగంతస్యసంఖ్యాంనిబోధత॥ ఈవచనార్థపర్యాలోచనవలన శ్రీకృష్ణనిర్యాణదివసమునందేయీభూలోకమునందుగలిప్రవేశమాయెననిదృఢముగాఁదెలియఁబడుచున్నదిగాన-మీఁదఁదెలుపఁబడినభాగవతవచనసూచితార్థమునకుసామరస్యములెస్సగాఁగలుగుచున్నదని తెలియఁదగ్గది.

బ్రహ్మాదిదేవతలు శ్రీకృష్ణాహ్వానమునందుదెలియఁజేసిన-౧౨౫-సంవత్సరములుదైవసంవత్సరములనిచెప్పెడుదురాక్షేపపరిహారవిచారము.—— విష్ణుపురాణం,అంశం,౫-అధ్యాయం,౨౩ శ్రీకృష్ణంప్రతిముచికుందోక్తిః.-— శ్లో॥ ముచికుందస్సతత్రాసౌవృద్ధగార్గ్యవచస్స్మరన్।సంస్మృత్య.ప్రణిపత్యైనంపరంసర్వేశ్వరంహరిమ్॥ ప్రాహజాతోభవాన్విష్ణోరంశస్త్వంపరమేశ్వర।పురాగర్గేణకథితమష్టావింశత్తమేయుగే॥ద్వాపరాంతేహరేర్జన్మయదువంశేభవిష్యతి। ఈవచనార్థపర్యాలోచనవలన శ్రీకృష్ణావతారముజగత్సృష్టిమొదలుకొనిజరిగే యిరువదెనిమిదవమహాయుగంబునందు ఘటస్థించెడు ద్వాపరయుగంబుననంతిమభాగములో-యదువంశమునందు శ్రీకృష్ణమూర్తియవతరించఁబోవుచున్నాఁడనితొల్లివృద్ధగార్గ్యులుచెప్పినటులముచికుందమహారాజు శ్రీకృష్ణునితోవిన్నపముచేసెనని తెలుపఁబడినందున మును దుదాహరించినప్రమాణవచనములలో శ్రీకృష్ణునితో బ్రహ్మాదిదేవతలు తెలిపినసంవత్సరపరిగణనము-ఐహికవ్యవహారోపయుక్తాస్మత్ప్రభవాదిసంవత్సరములేకాని ఆముష్మికలోకవ్యవహార్యమాణదైవసంవత్సరంబులుకావు-కానమీఁదఁజెప్పినముచికుందోక్తిచొప్పనయిరువదెనిమిదవమహాయుగంబునఘటస్థించినద్వాపరయుగంబీకలియుగంబునకునవ్యవహితపూర్వకముగానుండుద్వాపరయుగమేకానివేరొకద్వాపరయుగమనుటకానేరదదెట్లనిన

సూర్యసిద్ధాంతము-అధ్యాయము. ౧——శ్లో॥ఆయుషోర్థంగతంతస్యశేషాత్కల్పోయమాదిమః।కల్పాదస్మాచ్చమనవష్షడ్వ్యతీతాస్ససంధయః॥ అష్టావింశద్యుగాదస్మాద్యాతమేతత్కృతంయుగమ్।అతఃకాలంప్రసంఖ్యాయసంఖ్యామేకత్రపిండయేత్ ॥ ఈవచనములయందుదెలిపిన-అష్టావింశద్యుగాదస్మాత్।అనుటవలననిదియిరువదెనిమిదవమహాయుగమని తెలియనాయెను. ఇచ్చట యుగశబ్దమువ్యాఖ్యాతృప్రాయానుసారముగామహాయుగపరమని తెలియఁదగినది. అటుకానిపక్షమందీవచనములలోనే-యాతమేతత్కృతంయుగం।అనువచనమువలనఁగృతయుగంబునకునష్టావింశమహాయుగాంతఃపాతిత్వముఘటించకపోయ్యెని; కాఁగానదేక్రమంబునఁగ్రిందటజరిగినకృతయుగము మొదలుకొనియిప్పుడుజరిగెడికలియుగపర్యంతముగలయుగచతుష్టయమునిరువదెనిమిదవమహాయుగంబునఁజేరినదిగాన మునుదువిష్ణుపురాణోదాహృతమగు-ద్వాపరాంతేహరేర్జన్మయదువంశేభవిష్యతి।అనువచనమువలనఁదెలిపినయుగమీకలియుగావ్యవహితపూర్వయుగంబగు ద్వాపరయుగంబేయనుట; సూర్యసిద్ధాంతాదినిఖిలసిద్ధాంతగ్రంథప్రతిపాదితసిద్ధాంతంబుతోనత్యంతసామరస్యమునొందియున్నదిగానమీఁదఁదెలిపినసంవత్సరనిర్ణయముదైవసంవత్సరపరమని కుశంకలుసేయుపురుషులపలుకులకెంతమాత్రమునవకాశముగలుగనేరదదియునుంగాకమీఁదనుదాహరించినగర్గవాక్యానుస్మృతశ్రీకృష్ణజననకాలనిర్ణయవిషయము శ్రీమద్భాగవతమునందునుసూచనగాఁదెలుపఁబడియున్నదదెట్లనిన.

భాగవతం-దశమం-అధ్యాయం-౫౧.—— ౪౪శ్లో॥ఇత్యుక్తస్తంప్రణమ్యాహముచికుందోముదాన్వితః।జ్ఞాత్వానారాయణందేవంగర్గవాక్యమనుస్మరన్॥ ఇచట-గర్గవాక్యమనుస్మరన్।అనుటకుభాగవతవ్యాఖ్యానకర్తలైనసర్వజ్ఞులుగానుండిన శ్రీధరాచార్యులవారు- అష్టావింశతితమేమహాయుగేయదువంశేభగవానవతరిష్యతీతి-గార్గ్యవాక్యమనుస్మరన్నిత్యర్థః-అనిచెప్పియున్నారు. మఱియు నాంధ్రభాగవతకర్తయగు-బమ్మెరపోతనయునుదశమస్కంధపూర్వభాగములోముచికుందపూర్వకథాభివర్ణనంబనుఘట్టమునందునంతిమవచనాంతములో (హరికిముచికుందుండునమస్కరించినారాయణదేవుండగుటనెఱింగియిరువదెనిమిదవమహాయుగంబునందునారాయణుండవతరించుననిమున్నుగర్గుండుసెప్పుటతలంచి) అనివ్యాఖ్యాతృభిప్రాయానుసారముగానే తెలిపియున్నాఁడుగాన-అష్టావింశమహాయుగాంతఃపతితంబగు ద్వాపరయు

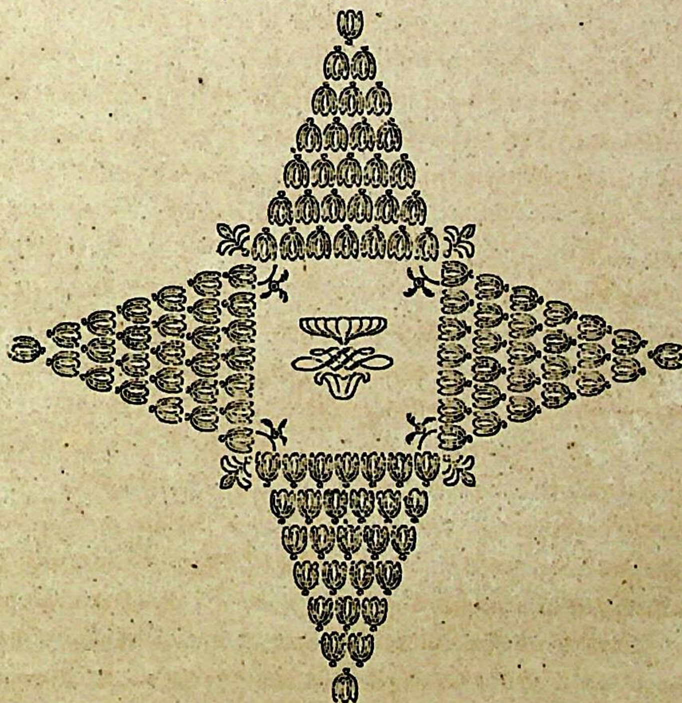
* కృతాదియుగచతుష్టయము- ఒకమహాయుగమనబడుచున్నదిగాననొకమహాయుగమునకృతాదినాల్గుయుగములుతదంతస్థములగుచున్నవి.

గంబీకలియుగావ్యవహితపూర్వవృత్తియగనేయదనిదృఢముగానఖిలజనులకుఁదెలుపుటయందత్యంతానందంబునొందుచున్నాము. కాఁగా. శ్రీమద్భాగవత,విష్ణుపురాణ,హరివంశాదిశిష్టజనాంగీకారంబులగుగ్రంథంబులసాకల్యంబుగానంప్రదాయార్థమునకుఁబొరపాటురానటుల పరిశీలించినయెడనఖిలసందేహంబులకు సామరస్యంబతిశ్లాఘ్యతమంబుగాఁగలుగుననుటయందేమియుసందేహము లేదుగాన నఖిలచరాచరపోషణైకాయత్తచిత్తుండగుభగవంతునియవతారాదికృత్యములనుగురించి, కుమతప్రవిష్టులగుకుజనులు సేయుకుల్సితాక్షేపణములంతయునసంప్రదాయాభీతాపరిపూర్ణగ్రంథార్థపరిజ్ఞానప్రయుక్తావివేకమూలకమనిదృఢముగానమ్ముచున్నారము.

నిష్కృష్టాభిప్రాయవివేచన.——— మీఁదఁదెలిపినక్రమంబున భాగవత,విష్ణుపురాణ, హరివంశాదిగ్రంథప్రతిపాదితప్రమాణవచనార్థపర్యాలోచనచేఁగలిగెడు నిష్కృష్టాభిప్రాయంబఖిలజనులకుఁగరతలామలకముగాఁదెలియఁబడేలాగుననీదిగువవివరింపుచున్నాము.

ద్వాపరయుగపరిమితసంవత్సరంబులగు-౮౬౪౦౦౦ లలో-౮౬౩౮౯౪ సంవత్సరంబులును, ౪-నెలలును, ౨౧-దినములును, గతమయియుండుకాలంబునఁదటస్థించియుండినస్వభానుసంవత్సరశ్రావణబహుళంబున, నవమీవిద్ధాష్టమియందు,రాత్రిని నిశీథకాలంబున, వృషభలగ్నములోసంభవించినసర్వోత్తమంబగునభిజిన్ముహూర్తంబున,శ్రీమదాదినారాయణపరబ్రహ్మమూర్తి లీలాగృహీతశరీరుండయిదేవకీదేవిగర్భంబుననర్భకుండయియుదయించె-నట్టియుదయకాలంబునఁబ్రాగ్దిశియమితశిరస్కుండును,పశ్చిమదిగ్విన్యస్తపాదయుగళుండును, చతుర్బాహుండును,శంఖచక్రాద్యాయుధధరుండు,నధికతేజఃపుంజదీపితసూతికాగృహుండునుగా, పద్మపత్రంబులశయనించి తేజరిల్లుచుండె-నమ్మహాత్ముండావిర్భావంబునొందిన (మీఁదఁదెలిపిన) స్వభానుసంవత్సరశ్రావణబహుళాష్టమిమొదలుకొనిలీలామానుషవిగ్రహంబుఁదాల్చిభూలోకంబుననుండినసంవత్సరంబులు-౧౨౫౯ను, నెలలు-౭ను, దినములు-౮౪గానుండుచున్నవి. అప్పురుషోత్తముండు లీలామానుషవిగ్రహంబువదలి మఱల వైకుంఠంబుప్రవేశించినకాలంబు కలియుగాదిమసంవత్సరంబగు ప్రమాదిసంవత్సరచైత్రశుద్ధప్రతిపద్భృగువాసరంబుగానుండుచున్నది. అట్టిజగదీశ్వరుని నిర్యాణానంతరముగతసంవత్సరంబులపరిమితి-౪౯౯౦గానుండుచున్నవి. శ్రీకృష్ణమూర్త్యావిర్భావదినంబునందేనవమీఘటికలలోయశోదాదేవిగర్భంబునయోగమాయజనించెనుగానయోగమాయ,శ్రీకృష్ణానుజన్మయని తెలియందగినది.

ఇదియనుసంగాక నిఖిలాస్మదీయజనులకు నిత్యక్షేమముఁగలుగఁజేసెడు సద్విద్యాభివృద్ధినొందుటకు ముఖ్యసాధనంబులుగానుండు సద్గ్రంథపరిష్కరణ, తత్ప్రకాశనాదిసత్క్రియలయందుప్రవర్తించియుండెడు సస్మత్సజాతీయులగుజనులచేనత్యంతపరిశ్రమంబునం బరిష్కరింపంబడెడు నస్మద్గ్రంథంబులఁబఠించుటవలనఁగలిగెడు నానందంబుననుభవించు సత్పురుషులుగృతజ్ఞులయి యిదేక్రమంబున నస్మదీయసద్గ్రంథంబులభివృద్ధినొందుటకత్యంతసహాయంబుచేయుటయం దపరిమితానక్తినొందియుండవలయునని నిఖిలసజ్జనసద్విద్యావైదుష్యాభివర్ధనైకపరాయణుండగునారాయణుని నిరంతరంబుంబ్రార్థింపుచున్నారము.

ప్ర క ట న.

ఇందువలనసకలసజ్జనులకుఁ దెలియచేయడమేమనిన; ఈ శ్రీమదాంధ్రభాగవతము, క్రయమునకుకావలసినవారలు- చెన్నపురి; పెద్దినాయడిపేట-సాలవీథిలో-అడిపట్టపిళ్లారిగుడికెదురుగానుండు- ౭౦-నెంబరుగల గృహమునందుస్థాపించియుండు విద్వన్మనోరంజనీముద్రాక్షరశాలాధికారులలోనొకరగు-మద్దాళి.అయ్యపరాజుగారిమూలముగాజాబువ్రాసిక్రయమునుపంపి భంగీచార్జితామేవుంచుకొనిపుచ్చుకొనవలసినది.

శ్రీహయగ్రీవాయనమః.

శ్రీమదాంధ్రభాగవతపఠనప్రారంభమునకుముందు ప్రతిదినంబును జపవలసిన ప్రార్థనాప్రతిపాదకపద్యంబులయనుక్రమణిక.

శ్రీ సరస్వతీదేవీ ప్రార్థన.

ఉ॥ శ్రోణితలంబునన్ను మురుసోఁకఁగ మ్రొక్కి నుతింతు సైకత। శ్రోణికిఁ జంచరీకచయసుందర వేణికి రక్షితామర । శ్రేణికిఁ దోయజాతభవచిత్తవశీకరణైకవాణికి। న్వాణికి నక్షదామశుకవారిజపుస్తకరమ్య పాణికిన్॥ శా॥ తల్లీ నిన్నుఁ దలంచి పుస్తకము చేతంబూనితిన్నీవు నా। యుల్లంబందున నిల్చి జృంభణముగా నుక్తుల్సుశబ్దంబుశో,భిల్లంబల్కుము నాదు వాక్కునను సంప్రీతిన్ జగన్మోహినీ। ఫుల్లాబ్జాక్షి సరస్వతీ భగవతీ పూర్ణేందుబింబాననా॥

శ్రీమద్భాగవతగ్రంథప్రణేతయగు-వ్యాసమహర్షి ప్రార్థన.

ఉ॥ ప్రాంశుపయోదనీలతనుభాసితు నుజ్జ్వలదండధారుఁ బిం। గాంశుసటాచ్ఛటాభరణు నాగమపుంజ పదార్థతత్త్వని। స్సంశయకారుఁ గృష్ణమృగచర్మకృతాంబరు కృత్యభారతీ। వంశవివర్ధనుం త్రిదశవందితు సాత్యవతేయుఁ గొల్చెదన్॥

భాగవతార్థోపదేష్టయగు-శుకమహర్షి ప్రార్థన.

మ॥ సముఁడై యెవ్వఁడు ముక్తకర్మచయుఁడై సన్న్యాసియై యొంటిఁబో।వ మహాభీతి నొహో కుమార యనుచున్ వ్యాసుండు చీరంగ వృ। క్షములుం దన్మయతం బ్రతిధ్వనులు దిక్కుల్ జేసె యున్నట్టి భూ। తమయున్ మ్రొక్కెద బాదరాయణిఁ దపోధన్యాగ్రణిన్ ధీమణిన్॥

శ్రీమద్భాగవత ప్రార్థన.

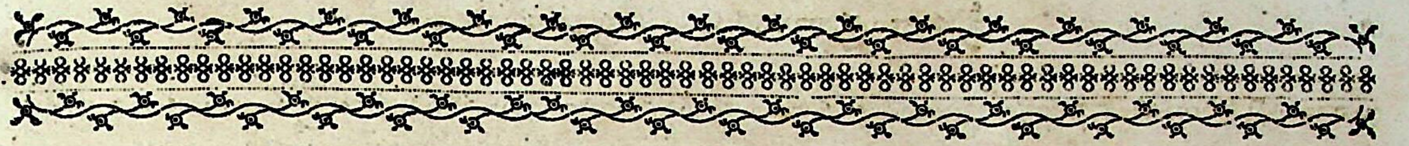
గీ॥ వేదకల్పవృక్షవిగళితమైయిశుక।ముఖసుధాద్రవమున మొనసియున్న। భాగవతపురాణఫలరసాస్వాదన।పదవిఁ గనుఁడు రసికభావవిదులు॥ మ॥ లలితస్కంధము కృష్ణమూలము శుకాలాపాభిరామంబు మం।జులతాశోభితము సువర్ణసుమనస్సుజ్ఞేయము సుందరో।జ్జ్వలవృత్తంబు మహాఫలంబు విమలవ్యాసాలవాలంబునై। వెలయున్ భాగవతాఖ్యకల్పతరువుర్విన్ సద్ద్విజశ్రేయమై॥ క॥ నిగమములు వేయు చదివిన। సుగమంబులుగావు భక్తి సుభగత్వంబు।ల్సుగమంబు భాగవతమను।నిగమంబు పఠింప ముక్తి నివసనము బుధా॥ గీ॥ అతిరహస్యమైన హరిజన్మకథనంబు। మనుజుఁ డెవ్వఁడేని మాపు రేపు। చాలభక్తితోడఁ జదువుఁ దాసంసార। దుఃఖరాశిఁ బాసి తొలఁగిపోవు॥

శ్రీభాగవతగ్రంథప్రతిపాద్య శ్రీకృష్ణమూర్తి ప్రార్థన.

మ॥ తరుణాబ్జారుణలోచనద్వయి కృపాధారేయమై యొప్ప సా। గరకన్యాకుచకుంభపాళిఁ బులకల్గన్ స్ప ట్టమహాపీంద్రహృ । త్సరసీజంబులు సంచలింప మురళీసంజాతగీతామృత । స్ఫురణన్ గొల్లరగన్ జరించు హరికై శోరంబు భావించెదన్॥ చ॥ జలనిధికన్యకాఘనకుచస్థలిపచ్చలతాళి గోపికా। విలసితహారమధ్యమణి విశ్వజగద్వలయప్రకాశకో। జ్జ్వలమహనీయరత్న మసివారిత కాళియభోగిభోగమం। డలగిరివజ్రమై వెలయు నందతనూజు భజింతు నామదిన్॥

గ్రంథనాయకుఁడగు - శ్రీరామమూర్తి ప్రార్థన.

క॥ శ్రీకంఠచాపఖండన। పాకారిప్రముఖవినుతభండనవిలస।
త్కాకుత్స్థవంశమండన। రాకేందుయశోవిశాలరామనృపాలా॥

శుభమస్తు.

శ్రీరుక్మిణీసత్యభామాసమేత శ్రీగోపాలకృష్ణపరబ్రహ్మణేనమః.

శ్రీమదాంధ్రభాగవతము.

ప్రథమస్కంధము.

శ్రీకైవల్యపదంబుఁ జేరుటకునై చింతించెదన్ లోకర। క్షైకారంభకు భక్తపాలనకళాసంరంభకున్ దానవో। ద్రేకస్తంభకుఁ గేళిలోలవిలసద్దృగ్జాలసంభూతనా। నాకంజాతభవాండకుంభకు మహానందాంగనాడింభకున్॥. ఉ॥ వ్రాలినభక్తి మ్రొక్కెద నవారితతాండవకేళికిన్ దయా। శాలికిశూలికిన్ శిఖరిజాముఖపద్మమయూఖమాలికిన్। బాలశశాంకమౌళికిఁ గపాలికి మన్మథగర్వపర్వతో। న్మూలికి నారదాదిమునిముఖ్యమనస్సరసీరుహాళికిన్॥. ఉ॥ ఆతత సేవఁ జేసెద సమస్తచరాచరభూతసృష్టివి। జ్ఞాతకు భారతీహృదయసౌఖ్యవిధాతకు వేదరాశిని। ర్ణేతకు దేవతానికరనేతకుఁ గల్మషజేతకున్ నత। త్రాతకు ధాతకున్ నిఖిలతాపసలోకశుభప్రదాతకున్॥. వ॥ అనినిఖిలభువనప్రధానదేవతావందనంబుఁ జేసి॥. ఉ॥ ఆదరమొప్ప మ్రొక్కిడుదు నద్రిసుతాహృదయానురాగసం। పాదికినోషభేదికిఁ బ్రసన్నవినోదికి విఘ్నవల్లికా। చ్ఛేదికి మంజువాదికి నశేషజగజ్జననందవేదికిన్। మోదకఖాదికిన్ సమదమూషకసాదికి సుప్రసాదికిన్॥. ఉ॥ క్షోణితలంబు నెన్నుదురు సోఁకఁగ మ్రొక్కి నుతింతు సైకత। శ్రోణికిఁ జంచరీకచయసుందరవేణికి రక్షితామర। శ్రేణికిఁ దోయజాతభవచిత్తవశీకరణైకవాణికిన్। వాణికి నక్షదామశుకవారిజపుస్తకరమ్యపాణికిన్॥. శా॥ పుట్టంబుట్టశరంబునన్మొలువ నంభోయానపాత్రంబునన్। నేటంగల్గను గాలిఁ గొల్వను బురాణింపన్ దొరంకొంటి మీ। దెట్టే వెంటఁ జరింతుఁ దత్సరణి నాకీవమ్మయోయమ్మమేల్। పట్టున్నాకగుదమ్మ నమ్మితేఁ జుమీ బ్రాహ్మీదయాంభోనిధీ॥. ఉ॥ శారదనీరదేందుఘనసారపటీరమరాళమల్లికా। హారతుషారఫేనరజతాచలకాశఫణీశకుందమం। దారసుధాపయోధిసితతామరసామరవాహినీశుభా। కారతనొప్పు నిన్ను మదిఁ గానఁగ నెన్నఁడు గల్గు భారతీ॥. ఉ॥ అంబ నవాంబుజోజ్జ్వలకరాంబుజశారదచంద్రచంద్రికా। డంబరచారుమూర్తి ప్రకటస్ఫుటభూషణరత్నదీపికా। చుంబితదిగ్విభాగ శ్రుతిసూక్తివివిక్తనిజప్రభావభావాంబరవీథి విశ్రుతవిహారి ననుం గృపఁ జూడు భారతీ॥. ఉ॥ అమ్మలఁగన్నయమ్మ ముగురమ్మల మూలపుటమ్మ చాలపె। ద్దమ్మ సురారులమ్మ కడుపాఱడిపుచ్చినయమ్మ నిన్నులో। నమ్మిన వేల్పుటమ్మల మనంబుల నుండెడియమ్మ దుర్గ మా। యమ్మ కృపాబ్ధి యీవుత మహత్త్వకవిత్వపటుత్వసంపదల్॥. మ॥ హరికిం బట్టపురాణి పున్నెముల ప్రోవర్థంపు పెన్నిక్క చం। దురు తోఁబుట్టువు భారతీగిరిసుతల్తో నాడుపూఁబోఁడి తా। మరలం దుండెడు ముద్దరాలు జగముల్మన్నించు నిల్లాలు భా। సురతన్ లేము

౧, పంక్తి. శ్రీకైవల్యపదంబు-సర్వోత్కృష్టమైన మోక్షపదము. రెండవయర్థము, శ్రీశబ్దమునకు-ధర్మార్థకామముల నెడి త్రివర్గమర్థము. అట్టి త్రివర్గముతోఁ జేరిన-కైవల్యపదమనఁగా మోక్షము.—౨ మహానందాంగనాడింభకున్-ఉత్తమురాలైన నందుని భార్యయగు యశోదాదేవికు మారునిన్, ఈపద్యమందు-ఆరంభకు, సరంభకు, స్తంభకు, కుంభకు, డింభకు, అనుశబ్దములందుఁ దుదనున్న-క ప్రత్యయము స్వార్థకమనఁబడు. ౩ శిఖరిజాముఖపద్మమయూఖమాలికిన్॥ శిఖరిజా-పార్వతీదేవి యొక్క, ముఖపద్మ-కమలమువంటి ముఖమునకు, మయూఖమాలికిన్-సూర్యునివంటివానికిని.— ౪ నారదాదిమునిముఖ్యమనస్సరసీరుహాళికిన్॥ నారదాదిఋషిశ్రేష్ఠులహృదయకమలమునకుఁ దుమ్మెదవంటివానికిన్.— ౮ మోదకఖాదికిన్॥ కుడుములఁ దినువానికిన్.— ౯ చంచరీకచయసుందరవేణికి॥ తుమ్మెదలగుంపువలె సొబగైన కురులుగలదానికిన్.— ౧౦ పుట్టన్బుట్టన్॥ వల్మీకమందు జనింపలేదు-అనఁగా వాల్మీకిఁ గానసుట. శరంబునన్మొలువన్-రెల్లుదర్భలయందుఁ గలుగలేదు. అనగా స్కందుఁడను గానసుట.— ౧౧ అంభోయానపాత్రంబునన్॥ ఏటన్-కల్గన్-పడవయందు నదిలో నావిర్భవింపలేదు. అనఁగా వ్యాసుఁడను గానసుట.— కాళిన్-కొల్వను-కాళికాదేవిని సేవింపలేదు. అనఁగా-కాళిదాసుఁడఁ గానసుట.— పురాణింపన్॥ శ్రీభాగవపురాణమును రచించుటకు— దొరంకొంటిన్॥ ఆరంభించితి.—౧౨ అగుదమ్మ॥ అగుదు అమ్మ-అనిపదచ్ఛేదము. అగుదు॥ అనఁగా, అవుదువు. బ్రాహ్మీ॥ ఓసరస్వతీ. శారదనీరద॥ శరత్కాలమేఘము. ఇందు॥ చంద్రుఁడు-ఘనసార॥ కర్పూరము. పటీర॥ చందనము. మరాళ॥ హంస. ఫేన॥ నురుగు. కాశ॥ రెల్లుపువ్వులు. మందార॥ కల్పవృక్షము— ౧౩ ముగురమ్మల॥ గౌరీలక్ష్మీసరస్వతులకు, మూలపుటమ్మ॥ ఆదికారణభూతురాలైన మహాశక్తి.— ౧౪ పున్నెముల ప్రోవు॥ సుకృతరాశి. పుణ్యశబ్దతద్భవము-పున్నెము. పెన్నిక్క॥ ముఖ్యస్థానము. ఓకశ్శబ్దమునకు-తద్భవము-ఇక్క.

లుమాపుత్రుల్ సిరియిచ్చుఁ గాత నిత్యకల్యాణముల్ ॥ వ॥ అనియిష్టదేవతలం జింతించి దినకరకుమారప్రముఖులం దలంచి ప్రథమ
కవితావిరచనవిద్యావిలాసాతిరేకి వాల్మీకి నుతియించి హయగ్రీవదనుజకరపరిమిళితనిగమనివహవిభాగనిర్ణయనిపుణ
తాసముల్లాసుండగు వ్యాసునకు మ్రొక్కి శ్రీమహాభాగవతకథాసుధారసప్రయోగికి శుకయోగికి నమస్కరించి మృదు
మధురవచనవర్గపల్లవితస్థాణునకు బాణునకుం బ్రణమిల్లి కతిపయశ్లోకసమ్మోదితసూరు మయూరు నభినందించి మ
హాకావ్యకరణకళావిలాసుం గాళిదాసుం గొనియాడి కవివదనకమలరవిన్ భారవిన్ బొగడి విదళితాఘు మాఘు స్తుతియించి
యాంధ్రకవితాగౌరవజనమనోహారి నన్నయసూరిం గైవారంబు సేసి హరిహరచరణారవిందవందనాభిలాషిం ది
క్కనమనీషిం భూషించి మఱియు నితరపూర్వకవిజనసంభావనంబు గావించి వర్తమానకవులకుం బ్రియంబు వలికి భావిక
వుల బహూకరించి యుభయకావ్యకరణదక్షుండనై ॥ ఉ॥ ఇమ్మనుజేశ్వరాధములకిచ్చి పురంబులు వాహనంబులున్ । సొ
మ్ములుఁ గొన్నిఁ బుచ్చుకొని సొక్కి శరీరము వాసి కాలుచే। సమ్మెట వేటులం బడక సమ్మతి శ్రీహరికిచ్చి చెప్పె నీ। బమ్మెరపోత
రాజొకఁడు భాగవతంబు జగద్ధితంబుగన్ ॥ గీ॥ చేతులారంగ శివునిఁ బూజింపఁ డేని। నోరునొవ్వంగ హరికీర్తి నుడువఁ డేని।
దయయు సత్యంబులోనుగాఁ దలఁపఁ డేనిఁ। గలుగ నేటికిఁ దల్లుల కడుపు చేటు ॥ వ॥ అని మఱియు మదీయపూర్వజన్మసహస్ర
సంచితతపఃఫలంబున శ్రీమన్నారాయణకథాప్రపంచవిరచనాకుతూహలుండనై యొక్క రాకానిశాకాలంబున సో
మోపరాగంబు రాకఁ గని సజ్జనానుమతంబున నభ్రంకషశుభ్రసముత్తుంగభంగయగు గంగకుం జని క్రుంకులిడి వెడలి మ
హనీయమంజులపులినశోభితప్రదేశంబున మహేశ్వరధ్యానంబు సేయుచుఁ గించిదున్మీలితలోచనుండనై యున్న యెడ ॥
సీ॥ మెఱుఁగు చెంగటనున్న మేఘంబుకై వడి నువిదచెంగట నుండ నొప్పువాఁడు। చంద్రమండలసుధాసారంబు పోలిక మ
ఖమునఁ జిఱునవ్వు మొలుచువాఁడు। వల్లీయుతతమాలవసుమతీజముభంగి బలువిలుమూఁపునఁ బరగువాఁడు । నీలనగా
గ్రసన్నిహితభానునిభంగి ఘనకిరీటము దలఁ గల్గువాఁడు। పుండరీకయుగముఁ బోలు కన్నులవాఁడు। వెడఁదయురము వాఁ
డు విపులభద్రమూర్తియైన రాజముఖ్యుఁ డొక్కరుఁడు నా। కన్నుఁగవకు నెదుఱఁ గానఁబడియె ॥ వ॥ ఏను నా రాజశేఖరుం
దేఱి చూచి భాషింప యత్నంబు సేయు నెడ నతండు దా రామభద్రుండ మన్నామాంకితంబుగా శ్రీమహాభాగవతంబుఁ దె
నుంగు సేయుము నీకు భవబంధంబులు దెగునని యానతిచ్చి తిరోహితుం డైన సమున్మీలితనయనుండనై వెఱఁగుపడి చిత్తం
బున ॥ క॥ పలికెడిది భాగవతమఁట। పలికించెడువాఁడు రామభద్రుండఁట నేఁ। బలికిన భవహర మగునఁట। పలికెద వేఱొం
డు గాథఁ బలుకఁగ నేలా ॥ గీ॥ భాగవతముఁ దెలిసి పలుకుట చిత్రంబు। శూలికైనఁ దమ్మిచూలికైన। విబుధజనులవలన విన్నం
తఁ గన్నంతఁ। దెలియవచ్చినంతఁ దేటపఱతు ॥ క॥ కొందఱికిఁ దెనుఁగు గుణమగుఁ। గొందఱికిని సంస్కృతంబు గుణమగు రెం
డున్ । గొందఱికి గుణములగు నే। నందఱ మెప్పింతుఁ గృతుల నయ్యైయెడలన్ ॥ మ॥ ఒనరన్ నన్నయతిక్కనాదికవులీయు
ర్వింబురాణావళుల్ । దెనుఁగుల్సేయుచు మత్పురాకృతశుభాధిక్యంబు దా నెట్టిదో। తెనుఁగుం జేయరు మున్ను భాగవత
మున్ దీనిన్ దెనుంగించి నా। జననంబున్ సఫలంబు సేసెదఁ బునర్జన్మంబు లేకుండఁగన్ ॥ మ॥ *లలితస్కంధము కృష్ణమూల
ము శుకాలాపాభిరామంబు మం। జులతాశోభితము సువర్ణసుమనస్సుజ్ఞేయము సుందరో। జ్జ్వలవృత్తంబు మహాఫలం
బు విమలవ్యాసాలవాలంబునై। వెలయున్ భాగవతాఖ్యకల్పతరు వుర్విన్ సద్ద్విజశ్రేయమై ॥ వ॥ ఇట్లు భాసిల్లెడు శ్రీమహా
భాగవతపురాణపారిజాతపాదపసమాశ్రయంబున హరికరుణావిశేషంబునఁ గృతార్థత్వంబు సిద్ధించెనని బుద్ధి నెఱిం
గి లేచి మఱలి కొన్ని దినంబులకు నేకశిలానగరంబునకుం జనుదెంచి యందు గురువృద్ధబుధబంధుజనానుజ్ఞాతుండనై ॥

---

*లలితస్కంధము॥ భాగవతపక్షమునందు॥ సుందరములగు ద్వాదశస్కంధములు గలది-కల్పతరుపక్షమునందు॥ సుందరమైన ప్రకాండము గలది. ప్రకాండమనఁగా నడుసు మొదలుకొని కొమ్మలు మొదలుపెట్టెడువరకుఁ గల మ్రానిమధ్యభాగము. కృష్ణమూలము॥ కృష్ణ-కృష్ణుఁడు-నలువు॥ భా॥ మూలము-ప్రతిపాద్యవస్తువు. కల్ప॥ మూలము-వేళ్లు. శుకాలాపము॥ భా॥ శుకమహర్షి సల్లాపము. కల్ప॥ చిలుకలపలుకులు. మంజులతా॥ భా॥ ప్రతిపాద్యకథాంశములసొంపుచేతను। కల్ప॥ మంజు॥ సుందరములగు, లతా॥ కొమ్మలచేతను-ఇచట లతాశబ్దము శాఖావాచకము. సువర్ణసుమనస్సుజ్ఞేయము. భా॥ పరమార్థప్రతిపాదకమగుట చేసత్పురుషులకు లెస్సగాఁ దెలియఁదగినది. కల్ప॥ మంచివన్నెలుగల పుష్పములచేత లెస్సగాఁ దెలుసుకొనఁదగినది. సుందరోజ్జ్వలవృత్తంబు॥ భా॥ వృత్తంబు-నానావిధఛందోనిబద్ధములగు-వంశస్థ-పుష్పితాగ్రాదివృత్తములు గలది. కల్ప॥ వృత్తము॥ వినసొంపుగానుండు వర్తులోకప్రసిద్ధమైన ప్రఖ్యాతిగలది-విమలవ్యాసాలవాలంబు. కల్ప॥ పరిశుద్ధమై గుండ్రనైన పాదిగలది. భా॥ స్పష్టము. సద్ద్విజశ్రేయము. భా॥ ద్విజశబ్దవాచ్యులగు బ్రాహ్మణక్షత్రియవైశ్యులకు, అధ్యయనాదులచే మోక్షరూపమగు క్షేమమును గలుగఁజేయునది. కల్ప॥ ఉత్తమములగు శుకపికాదులకు ఫలప్రధానాదులచేత క్షేమమును గలుగఁజేయునది.

⟶ గ్రంథకర్తృవంశానుక్రమణిక. ⟵

సీ॥ కౌండిన్యగోత్రసంకలితుఁడాపస్తంబసూత్రుండు పుణ్యుండు సుభగుఁడైన। భీమనమంత్రికిఁ బ్రియపుత్రుఁడన్నయక లకంఠిదద్భార్య గౌరమాంబ। కమలాప్తువరమునఁ గనియె సోమనమంత్రి వల్లభమల్లమవారితనయుఁ। డెల్లనయతనికి నిల్లాలుమాచమ వారిపుత్రుఁడు వంశవర్ధనుండు। లలితమూర్తి బహుకళానిధి కేసన। దానమాననీతి ధనుఁడు ఘనుఁడు। దనకు లక్కమాంబ ధర్మగేహిని గాఁగ। మనియె శైవశాస్త్రమతముఁ గనియె॥ క॥ నడువదు నిలయము వెలువడి। దడవదు పరపురుషుగుణముఁ దనపతినుడువుల్। గడువదు వితరణకరుణలు। విడువదు లక్కాంబ విబుధవిసరము ప్రెగడల్॥ ఉ॥ మానిను లీడుగారు బహుమాననివారితదీనమానస। గ్లానికి దానధర్మమతి గౌరవమంజులతాగభీరతా। స్థానికి ముద్దసానికి సదాశివపాదయుగార్చనాసుకం। పానయ వాగ్భవానికి నిబ్బమ్మెర కేసయ లక్కసానికిన్॥ క॥ ఆమిథునమునకుఁ బుట్టితి। మేమిరువుర మగ్రజాతుఁ డీశ్వరసేవా। కాముఁడు తిప్పయ పోతయ। నామవ్యక్తుండ సాధునయయుక్తుండన్॥ వ॥ అయిన నేను నాచిత్తంబున నెన్నిధానంబుం బోని శ్రీరామచంద్రుని సన్నిధానంబుఁ గల్పించుకొని॥

⟶ షష్ఠ్యంతములు. ⟵

ఉ॥ హారికి నందగోకులవిహారికిఁ జక్రసమీరదైత్యసంహారికి భక్తదుఃఖపరిహారికి గోపనితంబినీమనో। హారికి దుష్టసంపదపహారికి ఘోషకుటీపయోఘృతాహారికి బాలకగ్రహమహాసురదుర్వనితాప్రహారికిన్॥ ఉ॥ శీలికి నీతిశాలికి వశీకృతశూలికి బాణహస్తనిర్మూలికి ఘోరనీరదవిముక్తశిలాహతగోపగోపికా। పాలికి వర్ణధర్మపరిపాలికి నర్జునభూజయుగ్మసంచాలికి మాలికిన్ విపులచక్రనిరుద్ధమరీచిమాలికిన్॥ ఉ॥ క్షుంతకుఁ గాళియోరగవిశాలఫణావలినర్తనక్రియా। రంతకు నుల్లసన్మగధరాజచతుర్విధఘోరవాహినీ। హంతకు నింద్రనందననియంతకు సర్వచరాచరావళీ। మంతకు నిర్జితేంద్రియసమంచితభక్తజనానుగంతకున్॥ ఉ॥ న్యాయికి భూసురేంద్రమృతనందనదాయికి రుక్మిణీమన। స్థాయికి భూతసమ్మదవిధాయికి సాధుజనానురాగసం। ధాయికిఁ బీతవస్త్రపరిధాయికిఁ బద్మభవాండభాండని। ర్మాయికి గోపికానివహమందిరయాయికి శేషశాయికిన్॥ వ॥ సమర్పితంబుగా నే నాంధ్రంబున నొనర్పంబూనిన శ్రీమహాభాగవతపురాణంబునకుం గథాప్రారంభం బెట్టిదనిన॥

⟶ శ్రీమద్భాగవతకథాప్రారంభము. ⟵

సీ॥ విశ్వజన్మస్థితివిలయంబు లెవ్వనివలన నేర్పడు *ననువర్తనమున। వ్యావర్తనమునఁ గార్యములందభిజ్ఞుఁడై తాన రాజగుచుఁ జిత్తమునఁ జేసి। వేదంబు లజునకు విదితముల్గావించె నెవ్వఁడు బుధులు మోహింతు రెవ్వ। నికి నెండమావుల నీటఁ గాచాదుల నన్యోన్యబుద్ధి గానడరునట్లు। త్రిగుణసృష్టి యందు మిగిలించు సత్యము। భంగిఁ దోఁచు నట్టి ప్రభు నిరస్త। కుహకుఁ డెవ్వఁ డతనిఁ గోరి చింతించెద। ననఘు సత్యుఁ బరుని ననుదినంబు॥ వ॥ ఇట్లు ॥ సత్యంపరంధీమహి యను గాయత్రీప్రారంభంబున గాయత్రీనామబ్రహ్మస్వరూపంబై మత్స్యపురాణంబులోన గాయత్రి నధికరించి ధర్మవిస్తరంబును, వృత్రాసురవధంబు నెందుం జెప్పంబడు నదియ భాగవతంబని పలుకుటం జేసి యిప్పురాణంబు శ్రీమహాభాగవతంబన నొప్పుచుండు॥

---

*అనువర్తనమునన్॥ అన్వయవ్యాప్తిచేత - అన్వయవ్యాప్తియనఁగా - కార్యసద్భావమువలనఁ గారణసద్భావమును నిశ్చయించుట. వ్యావర్తనమునన్॥ వ్యతిరేకవ్యాప్తిచేత - వ్యతిరేకవ్యాప్తియనఁగా - కారణాభావమువలన - కార్యాభావమును నిశ్చయించుట. ఇందుకుదాహరణము ధూమముండుచోట నగ్ని యుంటున్నదియనుట యన్వయవ్యాప్తి, ఎచ్చోట నగ్ని లేకున్నదో - అచ్చోట ధూమముండదనుట వ్యతిరేకవ్యాప్తి. ఈ వ్యాప్తిద్వయముచేత బ్రహ్మ జగత్కారణమని నిశ్చయింపఁబడుచున్నదనుట. రెండవపక్షము. అనువర్తనమనఁగా॥ ఉపాదానకారణభూతమయి మృత్సువర్ణాదులు - ఘటకుండలాదులందునుండు తెలుఁగున ననువర్తించియుండుట. వ్యావర్తనమనఁగా - ఘటకుండలాదులవలె వికృతిరూపమగు భేదము నొందియుండుట. కాఁగా - మృత్సువర్ణాదులవలె ననువర్తించియుండుటవలన స్వరూపంబగు బ్రహ్మ జగత్కారణమగుచున్నది. వికృతిగానుండుటవలన - జగత్తు ఘటకుండలాదులవలె కార్యరూపమగుచున్నదనుట. కార్యములయందు॥ ఆకాశాదికార్యములయందభిజ్ఞుఁడును, సర్వజ్ఞుఁడు, తానరాజగుచు న్స్వరాట్టుగానుండును. అనఁగా స్వయంప్రకాశమానస్వరూపుఁడగుచు. — ఎండమావులన్॥ జలమరీచికలయందు - నీటన్॥ జలమందును, కాచాదులన్॥ గాజురాళ్లు మొదలైనవానియందును, అన్యోన్యబుద్ధి॥ పరస్పరభ్రాంతి - అనఁగా దేజోరూపమగు నెండమావులయందు జలభ్రాంతి - జలమందు - కాచాదిభ్రాంతి. యనీ తెలుఁగున పరస్పరభ్రాంతికలుగుచున్నదనుట. చిత్తమునఁ జేసి॥ మనస్సువలన నే చతుర్ముఖునకు వేదములను దెలిపెననుట చేత బుద్ధివృత్తిప్రవర్తకుఁడాయెనని యభిప్రాయము. నిరస్తకుహకుఁడు॥ నిరస్త - పోఁగొట్టఁబడిన। కుహకుఁడు - కపటముగలవాఁడు. అనఁగా మాయికమగు ప్రపంచసంబంధము లేనివాఁడనుట. — ॥ సత్యంపరంధీమహి॥ అను గాయత్రీప్రారంభమున్ - అనువచనమునందుఁగల సంగతులన్నియు శ్రీభాగవతమునకు శ్రీధరీయమనెడు నద్వైతవ్యాఖ్యానమునందుఁ దెలియఁజేయఁబడిన విషయములే కాని మూలమునందుఁగలవి కావు, ఇదేతీరున నీగ్రంథమునందుఁ దఱుచుగా వ్యాఖ్యానవిషయంబులతోఁ జేర్చి, మూలమునందుఁగల యావిషయములను సమగ్రముగాఁ దెలియఁజేయుటయె కాక ఆయాస్థలములందు, స్వకపోలకల్పితముగా ననేకవిషయములు రచింపఁబడియున్నవి.

సీ॥ శ్రీమంతమైమునిశ్రేష్ఠకృతంబైనభాగవతంబుసద్భక్తితోడ।వినఁగోరువారలవిమలచిత్తంబులఁజెచ్చెరనీశుండుచిక్కుఁగాఁక।యితరశాస్త్రంబులనీశుండుసిక్కునేమంచివారలకునిర్మత్సరులకుఁ।గపటనిర్ముక్తులై కాంతుఁ సేయకయును దగిలియుండుటమహాతత్త్వబుద్ధిఁ। బరగనధ్యాత్మకాదితాపత్రయంబు। నడఁచిపరమార్థభూతమైయధికసుఖద।మైసమస్తంబుగాఁకయునగుచునుండు।వస్తువెలుఁగంగఁదగుభాగవతమునందు॥ గీ॥ వేదకల్పవృక్షవిగళితమైశుక।ముఖసుధాద్రవమునమొనసియున్న।భాగవతపురాణఫలరసాస్వాదన।పదవిఁగనుఁడురసికభావవిదులు॥ క॥ పుణ్యంబైమునివల్లభాగణ్యంబైకుసుమఫలనికాయోత్థితసా। ద్గుణ్యంబైనైమిశారణ్యంబునుతింపఁదగునరణ్యంబులలోన॥ వ॥మఱియును *మధువైరిమందిరంబునుంబోలె మాధవమన్మథమహితంబై, బ్రహ్మగేహంబునుంబోలెశారదాన్వితంబై, నీలగళసభానికేతనంబునుంబోలెవహ్నివరుణసమీరణచంద్రరుద్రహైమవతీకుబేరవృషభగాలవశాండిల్యపాశుపతజటిపటలమండితంబై, బలభేదిభవనంబునుంబోలెనైరావతామృతరంభాగణికాభిరామంబై, ధనదాగారంబునుంబోలెశంఖకుందముకుందమందిరంబై, మురాసురనిలయంబునుంబోలెనున్మత్తరాక్షసవంశసంకులంబై, రఘురామయుద్ధంబునుంబోలెనిరంతరశరోగ్రానలశిఖాబహుళంబై, పరశురామభండనంబునుంబోలెనర్జునోద్భేదంబై, దానవసంగ్రామంబునుంబోలెనరిష్టజంభనికుంభశక్తియుక్తంబై, కౌరవసంగరంబునుంబోలెద్రోణార్జునకాంచనస్యందనకదంబసమేతంబై, కర్ణకలహంబునుంబోలెమహోన్నతశల్యసహకారంబై, సముద్రసేతుబంధనంబునుంబోలె నలనీలపనసాద్రిప్రదీపితంబై, భర్గుభజనంబునుంబోలెనానాశాఖాలేఖాఫలితంబై, [illegible]కోదండంబునుంబోలెఁబున్నాగశిలీముఖభూషితంబయి,నరసింహరూపంబునుంబోలెఁగేసరకరజకాంతంబయి, నాట్యరంగంబునుంబోలెనటనటీసుషిరాన్వితంబై, శైలజానిటలంబునుంబోలెఁజందనకర్పూరతిలకాలంకృతంబయి - వర్షాగమంబునుంబోలెనింద్రబాణాసనమేఘకరక

---

*మధువైరిమందిరంబు॥శ్రీకృష్ణునిగృహము-మాధవమన్మథమహితంబై॥మాధవ।లక్ష్మీపతియైనశ్రీకృష్ణునిచేతను- మన్మథ।మన్మథునిచేతను-మహితంబై॥పూజితముగనున్నది. అరణ్యపక్షమందు॥మాధవ॥పుప్పొడిగురివిందలు- మన్మథ॥వెలగచెట్లు- వీటిచేతఁగొనియాడఁబడియున్నదియనియర్థము-బ్రహ్మగేహంబు॥సత్యలోకము-శారదాన్వితంబు॥సరస్వతీదేవితోఁగూడుకొనియున్నది. అరణ్య॥శారద॥ఏడాకులఅఁటిచెట్లచేతఁగూడుకొనియున్నది-నీలగళసభానికేతనంబు॥శివునిసభాస్థానము-వహ్ని మొదలగువారలుదిక్పాలకులు-హైమవతీ॥పార్వతి-వృషభాదులు॥ఋషులు-జటిపటలమండితంబు-ఋషిసమూహముచేతనలంకృతంబు-అరణ్య॥వహ్ని॥చిత్రమూలము-వరుణ॥ఉలిమిరిచెట్టు-సమీరణ॥మరువము-చంద్ర॥విలకలీఁగెలు-రుద్ర॥రుద్రజడ-హైమవతీ॥కరకచెట్లు-కుబేర॥కలిగొట్టుచెట్లు-వృషభ॥అడ్డసరపుచెట్లు. గాలవ॥లొద్దుగచెట్లు.శాండిల్య॥మారేడుచెట్లు-పాశుపత॥పాశుపతమనుపుష్పలచెట్లు-జటి॥జువ్విచెట్లు-వీటియొక్క, పటల-సమూహముచేతనుమండితంబై-అలంకృతంబైఅనియర్థము. బలభేదిభవనంబు॥ఇంద్రునిగృహము- ఐరావత॥ఐరావతమనుగజము- అమృత॥సుధ-రంభాగణికా॥రంభయనెడువారాంగన-వీరిచేత-అభిరామంబైయొప్పుచుండునది. అరణ్య॥ఐరావత॥నారదపుచెట్లు-అమృత॥ఉసిరికచెట్లు-రంభా॥అఁటిచెట్లు-గణికా॥అడవిమొల్లలు- వీటివల్లనొప్పుచునుండెడునది. ధనదాగారంబు॥కుబేరునిమందిరంబు-శంఖ,కుంద,కుముదంబులు,నిధిభేదంబులు. అరణ్య॥శంఖ॥నఖమనెడుగంధద్రవ్యపుచెట్లు-కుంద॥మొల్లలు-కుముద॥తెల్లకలువలు-వీటివల్లనలంకృతమైనది. మురాసురనిలయంబు॥మురాసురునిగృహము-ఉన్మత్త॥ఉన్మత్తుఁడనెడిరాక్షసవంశ॥రాక్షసవంశమువల్లను. అరణ్య॥ఉన్మత్త॥ఉమ్మెత్తచెట్లు-రాక్షస॥బలురక్కసిచెట్లు-వంశ॥వెదుళ్లువీటిచేత- సంకులంబై॥వ్యాకులంబుగానున్నది. రఘురామయుద్ధము॥రామయుద్ధము।నిరం——బహుళంబై-ఎల్లప్పుడుబాణములయొక్క భయంకరములగు,అగ్నిజ్వాలలవలననధికముగనుంటున్నది. అరణ్య॥శర॥కాకివెదుళ్లు-ఉగ్ర॥గాటుగానుండెడు-అనల॥చిత్రమూలముయొక్క- శిఖా॥కొమ్మలకొనలవలన-బహుళంబై॥అధికమైయున్నది. పరశురామభండనంబు॥పరశురామునియుద్ధము. అర్జున॥కార్తవీర్యార్జునునియొక్క- ఉద్భేదము॥భేదించుటగలది. అరణ్య॥అర్జున॥మద్దిచెట్లయొక్క-ఉద్భేదము॥ప్రకాశముగలది. దానవసంగ్రామంబు॥రాక్షసులయుద్ధము-అరిష్ట,జంభ,నికుంభులనెడురాక్షసులు. అరణ్య॥అరిష్ట॥కుంకుడుచెట్లు-జంభ॥నిమ్మచెట్లు-నికుంభ॥దంతిచెట్లు-ద్రోణార్జునులు-ప్రసిద్ధులు. కాంచనస్యందనకదంబసమేతంబు॥బంగారుటరదంబులగుంపులతోఁగూడుకొనియున్నది. అరణ్య॥ద్రోణ॥నీలిచెట్లు-అర్జున॥మద్దిచెట్లు-కాంచన॥ఉమ్మెత్తచెట్లు-స్యందన॥నెమ్మిచెట్లు-కదంబ॥కడపచెట్లు-వీటివలనఁగూడుకొనినదై-మహోన్నతంబై॥ఉత్కృష్టుఁడైనశల్యసహాయంబుగలదై. అరణ్య॥మిక్కిలిపొడవుగల-శల్య॥ఘంగచెట్లు-సహకారంబై॥తియ్యనిమామిడిచెట్లుగలదై-నల,నీల,పనసులుప్రసిద్ధవానరులు. అరణ్య॥నల॥వట్టివేరు-నీల॥నీలిచెట్లు-పనస॥పనసచెట్లు-నానాశాఖాలేఖాఫలితంబై॥అనేకవిధములైనయుపనిషత్తులఫలమనఁగాఁదత్ప్రతిపాద్యమగుపరమతత్త్వము-దానింగలదిగానున్నది. అరణ్య॥కొమ్మలవరుసలయందుఫలములఁగలది. పున్నాగ॥పురుషోత్తముండగువిష్ణువు,అతనిరూపమగుబాణమువలననలంకృతంబైనది. అరణ్య॥పున్నాగ॥పొన్నచెట్లు- శిలీముఖ॥తుమ్మెదలు-వీటివల్లనలంకృతంబైనది. కేసర॥సింహముఖమునకుఁజుట్టునుండెడునిడివివెండ్రుకలు-కరజ॥గోళ్లు, అరణ్య॥కేసర॥సురపొన్నలు-కరజ॥కానుగ-వీటితోనొప్పుచున్నది. నటనటీసుషిరాన్వితం॥నటనటీజనులయొక్క- సుషిర॥పిల్లనగ్రోవులచేఁగూడుకొనియున్నది. అరణ్య॥నట॥దుండిగపుచెట్లు-నటీ॥నళియనెడుగంధద్రవ్యము-సుషిర॥గూవగుత్తికలు-చందన॥గంధము-కర్పూర॥కర్పూరము. తిలక॥కుంకుమబొట్టు- అరణ్య॥చందన॥శ్రీగంధవృక్షములు-కర్పూర॥కర్పూరవృక్షములు- తిలక॥ తిలకపుచెట్లు-ఇంద్రబాణాసన॥ఇంద్రధనుస్సు- మేఘ॥మేఘములు-కరక॥వడిగండ్లు. అరణ్య॥ఇంద్ర॥మద్దిచెట్లు- బాణా॥నల్లపూలగోరంటచెట్లు- అసన॥వేగిమ్రానులు-

కమనీయంబయి, నిగమంబునుంబోలె గాయత్రీవిరాజితంబయి, మహాకావ్యంబునుంబోలె సరసమృదులతాకలితంబయి, వినతానిలయంబునుంబోలె సుపర్ణరుచిరంబయి, యమరావతీపురంబునుంబోలె సుమనోలలితంబయి, కైటభోద్యోగంబునుంబోలె మధుమానితంబయి, పురుషోత్తమసేవనంబునుంబోలె నమృతఫలదంబయి, ధనంజయసమీకంబునుంబోలె నభ్రంకషపరాగంబయి, వైకుంఠపురంబునుంబోలె ఖడ్గపుండరీకవిలసితంబై, నందఘోషంబునుంబోలెఁ గృష్ణసారసుందరంబయి, లంకానగరంబునుంబోలె రామమహిషీవంచకసమేతంబయి, సుగ్రీవసైన్యంబునుంబోలె గజగవయశరభశోభితంబయి, నారాయణస్థానంబునుంబోలె నీలకంఠహంసకౌశికశుకభరద్వాజతిత్తిరిభాసురంబయి, మహాభారతంబునుంబోలె నేకచక్రబకకంకధార్తరాష్ట్రశకునినకులసంచారసమ్మిళితంబయి, సూర్యరథంబునుంబోలె నురుతరప్రవాహంబయి, జలదకాలసంధ్యామహావర్తంబునుంబోలె బహువితతజాతిసౌమనస్యంబయి, యొప్పునైమిశంబను శ్రీవిష్ణుక్షేత్రంబునందు శౌనకాదిమహామునులు స్వర్లోకగీయమానుండగు హరిం జేరుకొఱకు సహస్రవర్షంబులనుష్ఠానకాలంబు గాఁగల సత్త్రసంజ్ఞికంబయిన యాగంబు సేయుచుండి యందొక్కనాఁడు వారలు రేపకడ నిత్యనైమిత్తికహోమంబు

——శ్రీ శౌనకాదిమహర్షులు సూతమహర్షితోఁ బ్రశ్నసేయుట. శ్రీ——

లాచరించి, సత్కృతుండై సుఖాసీనుండై యున్న సూతుం జూచి॥ క॥ ఆతాపసులిట్లనిరి వి। నీతుఁడ విజ్ఞాతఘోషితనిఖిలపురాణ। వ్రాతుఁడ నుతహరిగుణసం। ఘాతుఁడ సూతుఁడ నితాంతకరుణోపేతుఁడ॥ మ॥ సమతం దొల్లి పురాణపంక్తు లితిహాసశ్రేణులున్ ధర్మశాస్త్రములున్ నాలుగుపన్యసింపుదురు వేదవ్యాసముఖ్యుల్ మునుల్ సమతిం జేసిన వెన్నియన్నియును దోఁచున్ నీ మదిన్ దత్ప్రసాదమునం జేసి యెఱుంగ నేర్తువు సమస్తంబున్ బుధేంద్రోత్తమా॥ క॥ గురువులు ప్రియశిష్యులకుం। బరమరహస్యములు దెలియఁ బలుకుదు రచలా। స్థిరకల్యాణం బెయ్యది। పురుషులకును నిశ్చయించి బోధింపు తగన్॥ క॥ మన్నాఁడవు చిరకాలము। గన్నాఁడవు పెక్కులైన గ్రంథార్థంబుల్। విన్నాఁడవు వినఁదగినవి। యున్నాఁడవు పెద్దలొద్ద నుత్తమగోష్ఠిన్॥ చ॥ అలసులు మందబుద్ధియుతు లల్పతరాయువు లుగ్రరోగసం। కలితులు మందభాగ్యులు సుకర్మము లెయ్యవి సేయఁజాలరీ। కలియుగమందు మానవులు గావున నెయ్యది సర్వసౌఖ్యమై। యలవడు నేమిటం బొడము నాత్మకు శాంతి మునీంద్ర చెప్పవే॥ సీ॥ ఎవ్వనియవతారమెల్లలోకములకు సుఖమును వృద్ధియు సొరిదిఁ జేయు। నెవ్వనిశుభనామ మేప్రొద్దు నుడువంగ సంసారబంధంబు సమసిపోవు। నెవ్వనిచరితంబు హృదయంబుఁ జేర్చిన భయమంది మృత్యువు పరువువెట్టు। ✱నెవ్వనిపదనదినేపారు జలముల సేవింప నైర్మల్యసిద్ధి గలుగుఁ। దపసు లెవ్వనిపాదంబుఁ దగిలి శాంతిఁ। దేఱుచుఁ గాంచిరి వసుదేవదేవకులకు। నెవ్వఁ డుదయించెఁ దత్కథ లెల్ల వినఁగ। నిచ్చ పుట్టెడు నెఱిఁగింపు మిద్ధచరిత॥ క॥ భూషణములు సెవులకు శిన ఘ। పేషణములు మృత్యుచిత్తభీషణములు హృ। త్తోషణములు గల్యాణవి। శేషణములు హరిగుణోపచితభాషణముల్॥ క॥ కలిదోషని

గాయత్రీ॥ వేదమాతయగు గాయత్రీదేవతాకమంత్రములచేతను- అరణ్య॥ గాయత్రీ॥ చంద్రచెట్లచేతను- సరసమృదులతా॥ రచనాసౌకర్యముతో నొప్పియుండెడు-మృదుపాకముతోఁ గూడినది. అరణ్య॥ రసవత్తుగానుండెడు మెత్తటి గెతోఁ గూడినది. సుపర్ణ॥ గరుడుఁడు-అరణ్య॥ మంచి యాకులతోఁ జేరినది-సుమనస్సులు దేవతలు. అరణ్య॥ సుమనస్సులు పుష్పములు. మధు॥ మధుఁడనెడు రాక్షసుఁడు. అరణ్య॥ మధు। తేనె, అమృతఫలదంబు, మోక్షఫలమునిచ్చునవి. అరణ్య॥ ఉసిరికపండ్లనిచ్చేది. అభ్రంకషపరాగంబు-ఆకాశమునంటియుండెడు ధూళిగలదై. అరణ్య॥ ఆకాశమునంటెడు శ్రేష్ఠములైన వృక్షములనుగలది. ఖడ్గ। పుండరీకులు, భగవద్భక్తులు. అరణ్య॥ ఖడ్గ। ఖడ్గమృగములు. పుండరీక-వ్యాఘ్రంబులు. కృష్ణసార। శ్రీకృష్ణమూర్తియొక్క బలముచేత. అరణ్య॥ కృష్ణసార। జింకలచేత, రామమహిషీవంచకసమేతంబు శ్రీరామభార్యను మోసపుచ్చెడువానితోఁ జేరియున్నది. అరణ్య॥ రామ। పెద్దమృగములు, మహిషీ। కాసెనుములు, వంచక। నక్కలు. గజ, గవయ, శరభులు, ప్రసిద్ధవానరులు. అరణ్య॥ గజ। ఏనుఁగులు, గవయ। కురుబోఁతులు, శరభ, ఎనిమిది కాళ్లుగలదై సింహమును జంపెడిమృగములు, నీలకంఠ। శివుఁడు, హంస। పరమహంసలు, కౌశిక, శుక, భరద్వాజ, తిత్తిరులు, ప్రసిద్ధమునులు-వీరితోఁ గూడియున్నది. అరణ్య॥ నీలకంఠ। నెమళ్లు, హంస। హంసలు, కౌశిక। గుడ్లగూబలు, శుక। చిలుకలు, భరద్వాజ। భారద్వాజపక్షులు, తిత్తిరి। తీతువపక్షులు. వీటిచేఁ బ్రకాశించుచున్నది. ఏకచక్రబక। ఏకచక్రపురమునందుండిన బకాసురుఁడు, కంక। కంకుఁడను ప్రచ్ఛన్ననామధేయముగల ధర్మరాజు. ధార్తరాష్ట్ర। ధృతరాష్ట్రునిపుత్రులైన దుర్యోధనాదులు, శకుని। శకునియనువాఁడు, నకుల। నకులుఁడు, వీరియొక్క-సంచార। కథావర్ణనాదిప్రస్తావముతో, సమ్మిళితంబై। కూడుకొనియున్నది. అరణ్య॥ ఏక। ముఖ్యములైన, చక్ర। చక్రవాకపక్షులు, బక। కొంగలు, కంక। గద్దలు, ధార్తరాష్ట్ర। ఎఱ్ఱనిముక్కు కాళ్లును గలదై దేహమంతయుఁ దెల్లగానుండు హంసలు, శకుని। పక్షులు, నకుల। ముంగిసలు, వీనియొక్క-సంచార। తిరగడములతో, సమ్మిళితంబై. కూడియుంటున్నది. ఉరుతర। మిక్కిలి గొప్పదైన, ప్రవాహంబై। ఉత్తమాశ్వమును గలదై. అరణ్య॥ ఉరుతర। మిక్కిలి విశేషమైన. ప్రవాహంబై। జలప్రవాహముగలదై, బహువితతజాతిసౌమనస్యంబై। అనేకవిధములైయంతటవిస్తీర్ణములగు జాజిపువ్వులుగలది. అరణ్య॥ అనేకవిధములగు పక్షిసమూహముచే నొప్పియుండునది.

౨౦వం. సొరది-క్రమముగా.— ✱ఎవ్వనిపదనదిని। గంగను, పారు జలములు। ప్రవహించు జలములు. — శ్రీ అఘపేషణములు। పావనాశకములు.

౨

వారణమై యలఘుయశుల్గా గడునట్టిహరికథనమునిర్మలగతిఁ గోరుచుం బురుషుఁడు। వెలయఁగ నెవ్వాఁడు దగిలి వినఁడు మహాత్మా॥ గీ॥ అనఘవినురసజ్ఞులై విను వారికి। మాటమాటకధికమధురమైన। యట్టికృష్ణుకథనమాకర్ణనము సేయఁ దలఁపుగలమమాకుఁ దనివి లేదు॥ మ॥ వరగోవిందకథాసుధారసమహావర్షోరుధారాపరం। పరలంగాఁక బుధేంద్రచంద్రయితరోపాయానురక్తింబ్రవి। స్తరదుర్దాంతదురంతదుస్సహజనుస్సంభావితానేకదు। స్తరగంభీరకఠోరకల్మషకనద్దావానలంబాఱునే॥ సీ॥ హరినామకథనదావానలజ్వాలలఁగాలవే ఘోరాఘకాననములు। వైకుంఠదర్శనవాయుసంఘములచేఁ దొలఁగవే బహుదుఃఖతోయదములు। కమలనాభధ్యానకంఠీరవములచేఁ గూలవే సంతాపకుంజరములు। నారాయణస్మరణప్రభాకరదీప్తిఁ దీరవే షడ్వర్గతిమిరతతులు। నలిననయనభక్తినావచేఁ గాఁక సంసారజలధి దాఁటఁ జనఁగరాదు। వేయు నేలమాకు విష్ణుప్రభావంబు। దెలుపుమయ్య సూత ధీసమేత॥ వ॥ మఱియుఁ గపటమానవుండును గూఢుండునైన మాధవుండు రామసహితుండై యతిమానుషంబులయిన పరాక్రమంబులు సేసెనఁట వివరింపుము. కలియుగంబు రాఁగలదని వైష్ణవక్షేత్రంబున దీర్ఘసత్రనిమిత్తంబున హరికథలు విన *నెడగలిగి నిలిచితిమి దైవయోగంబున॥ క॥ జలరాశి దాఁటఁ గోరెడి। *కలముజనుల్గర్ణధారుఁ గాంచినభంగిన్। గలిదోషహరణవాంఛా। కలితులమగు మేము నిన్నుఁ గంటిమి సూతా॥ క॥ చారుతరధర్మరాశికి। భారకుఁడగు కృష్ణుఁ డాత్మపదమున కేఁగన్। భారకుఁడు లేక యెవ్వనిఁ। జేరెను ధర్మంబు బలుపు సెడి మునినాథా॥

——*సూతుండు నారాయణకథాప్రశంస సేయుట.*——

వ॥ అని యిట్లు మహనీయగుణగరిష్ఠులయిన శౌనకాది మునిశ్రేష్ఠులడిగిన రోమహర్షణపుత్రుండయిన యుగ్రశ్రవసుండను పేర నెప్పుడు నిఖిలపురాణవ్యాఖ్యానవైఖరీసమేతుండైన సూతుండు॥ మ॥ సముఁడై యెవ్వఁడు ముక్తకర్మచయుఁడై సన్న్యాసియై యొంటిఁబో। వ మహాప్రీతిని నో కుమారయనుచున్ వ్యాసుండు సీఅంగవృ। క్షములుం దన్మయతం బ్రతిధ్వనులు సక్కం జేసెమున్నట్టిభూ। తమయుంగొల్చెద బాదరాయణిఁ దపోధన్యాగ్రణిన్ ధీమణిన్॥ సీ॥ కార్యవర్గంబును గారణసంఘంబు నధికరించి చరించు నాత్మతత్త్వ। మధ్యాత్మమనఁబడు నట్టియధ్యాత్మముఁ దెలియఁ జేయఁగ జాలు దీపమగుచు। సకలవేదములకు సారాంశమై యేకమై యసాధారణమగు ప్రభావ। రాజకంబైన పురాణరాజంబును గాఢసంసారాంధకారపటలి। దాఁటఁ గోరెడివారికి దయదలిర్ప। నేతపోనిధి వివరించె నేర్పడంగ। నట్టి శుకనామధేయు మహాత్ము గేయు। విమలవిజ్ఞానరమణీయు వేడ్కఁ గొలుతు॥ క॥ నారాయణునకు నరునకు। భారతికిని మ్రొక్కి వ్యాసుపదములకు నమస్కారము సేసి వచింతును। దారగ్రంథంబు దళితతనుబంధంబుల్॥ వ॥ అని యిట్లు దేవతాగురునమస్కారంబు సేసి యిట్లనియె. మునీంద్రులారా నన్ను మీరలు నిఖిలలోకమంగళంబైన ప్రయోజనంబడిగితిరేమిటం గృష్ణసంప్రశ్నంబు సేయంబడు నెవ్విధంబున నాత్మప్రసన్నంబగు నిర్విఘ్నయు నిర్హైతుకయునైన హరిభక్తి యే రూపంబునం గలుగు నెద్ది పురుషులకుం బరమార్థంబనిన వాసుదేవునియందుఁ బ్రయోగింపంబడిన భక్తియోగంబు వైరాగ్యవిజ్ఞానంబులం బుట్టించు నారాయణకథల నెయ్యే ధర్మంబులు దగులవవి నిరర్థకంబు ఇలపవర్గపర్యంతం బాచరింపందగిన యాయధికధర్మంబున కర్థంబు ఫలంబు గాదు ధర్మంబునం దవ్యభిచారియైన యర్థంబునకుఁ గామంబు ఫలంబు గాదు విషయభోగంబైన కామంబునకింద్రియప్రీతి ఫలంబు గాదెంతదడవు జీవించు నంతియ కామంబునకు ఫలంబు జీవునకుఁ గర్మములచేత నెయ్యది ప్రసిద్ధియది యనర్థకంబు గాదు తత్త్వజిజ్ఞాసయను నది ధర్మజిజ్ఞాస కొందఱు ధర్మంబె తత్త్వమని పలుకుదురు. తత్త్వవిదులు జ్ఞానమను పేర నద్వయమైనయది తత్త్వమని యెఱుంగుదురా తత్త్వంబు నౌపనిషదులచేత బ్రహ్మమనియు, హైరణ్యగర్భులచేతం బరమాత్మయనియు, సాత్వికులచేత భగవంతుండనియును బలుకంబడు వేదాంతశ్రవణంబున గ్రహింపంబడిన జ్ఞానవైరాగ్యంబులతోడం

౩ పరంపరలన్, శ్రీకృష్ణునికథామృతమను వానయొక్క గొప్పధారలగుంపులు.— ౪ ప్రవిస్తర। దావానలంబు, మిక్కిలి విస్తారమైనదియును। అణగనిదియును, తుదముట్టనిదియును, సహింపఁగూడనిదియునైన జన్మములవలనఁ గలిగినదియును, నానావిధములైనదియును, తరింపఁగూడనదియును, తెలుసుకొనఁగూడనిదియును, కఠినమైనదియునగు-పాపమను రగులుచుండు కాఱుచిచ్చు.— ౭ కంఠీరవములచేన్, సింహములచేతను. *ఎడ, కాలము.— *కలముజనుల్। ఓడలోనుండు మనుజులు.— ౯ అపవర్గంబు। మోక్షము, ఔపనిషదులు, అద్వైతులు, హైరణ్యగర్భులు, చతుర్ముఖోపాసకులు, సాత్వికులు, విశిష్టాద్వైతులు, చిజ్జడగ్రథనరూపంబైన యహంకారము, చిత్తు అనఁగా జ్ఞానము, జడమనఁగాఁ బ్రకృతి, వీటి-గ్రథనమనఁగాఁ జేరియుండుట, అట్టియహంకారమనఁగా-హృదయము. కాఁగా-అహంకారశబ్దము హృదయవాచకమయి నందున-హృదయగ్రంథి భేదింపఁబడుననితాత్పర్యము. ౧. స్కంధము, ౨వ, అ. ౨౧. శ్లో॥ భిద్యతే హృదయగ్రంథిశ్ఛిద్యంతే సర్వసంశయాః। క్షీయంతే చాస్యకర్మాణి దృష్ట ఏవాత్మనీశ్వరే॥ అను శ్లోకార్థమే తెలుపఁబడియున్నది.

గూడినభక్తిచేఁదత్పరులైన పెద్దలు తేప్రజ్ఞుండైనయాత్మయందుఁబరమాత్మంబొడఁగందురు ధర్మంబునకుభక్తి ఫలం
బుపురుషులువర్ణాశ్రమధర్మభేదంబులంజేయుధర్మంబునకు మాధవుండుసంతోషించుటయెసిద్ధి యేకచిత్తంబునగోవిం
దునాకర్ణింపవర్ణింపందగుఁజక్రాయుధధ్యానంబనుఖడ్గంబునవివేకవంతులహంకారంబనుకర్మంబుఁద్రుంచివైతురుభగవం
తునియందలి శ్రద్ధనపవర్గదంబగుఁదత్కథాశ్రవణామలందత్యంతాసక్తియుఁబుణ్యతీర్థావగాహనమహాత్మసేవాదులచే
సిద్ధించుఁగర్మనిర్మూలనహేతువులైనకమలలోచనుకథలందెవ్వండురతిసేయువిననిచ్చగించువానికితరంబులెవ్వియును
చిపుట్టవుపుణ్యశ్రవణకీర్తనుండైనకృష్ణుండుదనకథలువినువారిహృదయంబులందునిలిచిశుభంబులాచరించునశుభంబు
లునిరసించునశుభంబులునష్టంబులైనభాగవతసేవావిశేషంబుననిశ్చలభక్తియుదయించుభక్తిగలుగరజస్తమోగుణప్ర
భూతంబులైనకామలోభాదులకువశంబుగాకచిత్తంబుసత్త్వగుణంబునఁబ్రసన్నంబగుఁబ్రసన్న మనస్కుండైముక్త
సంగుండైననీశ్వరతత్త్వజ్ఞానంబుసిద్ధించునీశ్వరుండు గానంబడినఁజిజ్జడగ్రథనరూపంబైనయహంకారంబుభిన్నంబగు
నహంకారంబుభిన్నంబైననసంభావనాదిరూపంబులగుసంశయంబులువిచ్ఛిన్నంబులగుసంశయవిచ్ఛేదంబైనఁబ్రారబ్ధ
ఫలంబులైనకర్మంబులునశించుంగావున॥ క॥గురుమతులుదపసులంతః।కరణంబులశుద్ధిసేయఘనతరభక్తిఁ।హరియం
దుసమర్పింతురు।పరమానందమునభిన్నభవబంధనులై॥ తరల॥ పరమపూరుషుఁడొక్కఁడాఢ్యుఁడుపాలనోద్భవనాశ
ముల్।సొరిదిఁజేయుముకుందపద్మజశూలిసంజ్ఞలఁబ్రాకృత।స్ఫురితసత్త్వరజస్తమంబులఁబొందునందుశుభస్థితుల్।హ
రిచరాచరకోటికిచ్చుననంతసత్త్వనిరూఢుఁడై॥ వ॥మఱియునొక్కవిశేషంబుగలదుకాష్ఠంబుకంటెధూమంబుధూమం
బుకంటెఁ ద్రయీమయంబయినవహ్నియెట్లువిశేషంబగునట్లు తమోగుణంబుకంటెరజోగుణంబు రజోగుణంబుకం
టె బ్రహ్మప్రకాశకంబగు సత్త్వగుణంబువిశిష్టంబగుఁ దొల్లిమునులు సత్త్వమయుండని భగవంతుహరినధోక్షజుంగొ
లిచిరి. కొందఱు సంసారమందలి మేలుకొఱకు నన్యులసేవింపుదురు. మోక్షార్థులయినవారలు ఘోరరూపులయిన
భూతపతులవిడిచి దేవతాంతరనిందసేయక శాంతులయి నారాయణకథలయందప్రవర్తింతురు. కొందఱు రాజస
తామసులయి *సిరియునైశ్వర్యంబును బ్రజలనుంగోరి పితృభూతప్రజేశాదుల నారాధింపుదురు. మోక్షమిచ్చ
టంజేసి నారాయణుండు సేవ్యుండు: వేద యాగ యోగ క్రియా జ్ఞాన తపో గతి ధర్మంబులు వాసుదేవపరంబు
లునిర్గుణుండయి నపరమేశ్వరుండు గలుగుచు లేకుండుచుఁ ద్రిగుణంబులతోడంగూడిన తనమాయచేతనింతయు సృ
జియించిగుణవంతునిచందంబుననిజమాయా విలసితంబులయిన గుణంబులలోఁ బ్రవేశించి విజ్ఞాన విజృంభితుండయి
వెలుంగునగ్ని యొక్కరుండయ్యుఁ బెక్కుమ్రాఁకులందుఁదేజరిల్లుచుఁ బెక్కండైతోఁచుతెఱంగున విశ్వాత్మకుం
డయినపురుషుండొక్కండుదనవలనంగలిగిననిఖిలభూతంబులందు నంతర్యామిరూపంబునదీపించునతండుమనోభూత
సూక్ష్మేంద్రియంబులతోడంగూడిగుణమయంబులైనభావంబు లందనచేతనిర్మితంబులైన భూతంబులందుఁదగులువడ
కఁదద్గుణంబులనుభవంబు సేయుచులోకకర్తయైనయతండు దేవతిర్యఙ్మనుష్యాదిజాతులందులీలనవతరించిలోకంబులర
క్షించుననిమఱియుసూతుండిట్లనియె॥ సీ॥మహదహంకారతన్మాత్రసంయుక్తుఁడై చారుషోడశకళాసహితుఁడగుచుఁ।
బంచమహాభూతభాసితుండై శుద్ధసత్త్వుఁడై సర్వాతిశాయియగుచుఁ।జరణోరుభుజముఖశ్రవణాక్షినాసాశిరములునా
నాసహస్రములు వెలుఁగ।నంబరకేయూరహారకుండలకిరీటాదులు పెక్కువేలమరుచుండఁ। బురుషరూపంబుధరియించి

భగవంతునియేకవింశత్యవతారములు.

పరుఁడనంతుఁ।డఖిలభువనైకకర్తయైయలఘుగతిని। మానితోదారజలరాశిమధ్యమమున।యోగనిద్రావిలాసియైయొ
ప్పుచుండు॥ వ॥అదిసకలావతారంబులకు మొదలిగనియైన శ్రీమన్నారాయణదేవుని విరాజమానంబయినదివ్యరూపం

*సిరి।సంపద,శ్రీశబ్దతద్భవము-సిరి।ఐశ్వర్యము,ప్రభుత్వము, వేద యాగ యోగ క్రియా జ్ఞాన తపో గతి ధర్మంబులు. వేద।ఋగ్వాదివేదం
బులు,యాగ।జ్యోతిష్టోమాదియజ్ఞంబులు,యోగ।యోగశాస్త్రంబులు,క్రియా,సంధ్యావందనాదినిత్యకర్మంబులు,జ్ఞాన।జ్ఞానశాస్త్రంబులు, తపః।
జ్ఞానము,గతి।స్వర్గాదిఫలంబులు,ధర్మంబులు।ధర్మశాస్త్రంబులు.— షోడశకళాసహితుఁడు।మనంబుతోఁగూడనింద్రియంబులు ౧౧.
అ౧పం. పంచమహాభూతంబులు।ఐదుచేరి,౧౬కళలు-కళలనఁగాఅంశములు.-ఈ౧౬అంశములతోఁగూడుకొనినవాఁడై.
౩ ౧పం. మొదలిగని।అఖిలావతారంబులకునిధానమైనది,అనఁగా-అవతారకార్యమునెరవేరినపిదపనాయవతారంబులకన్నిటికిఁబ్ర
వేశస్థానముగానుండునదియనుట. భగవదవతారంబులసంఖ్యేయంబులగుటవలననిచ్చటనవతారంబులకుఁబ్రథమద్వితీయాదిసంఖ్యానిర్ణయ
ము. కేవలనిర్దేశసాకర్యార్థకమే కానియావశ్యకమైనదిగాదనితెలియఁదగినది.

బుధానిఁబరమయోగీంద్రులుదర్శింతురప్పరమేశ్వరునాభీకమలంబువలనసృష్టికర్తలలోనశ్రేష్ఠుండయినబ్రహ్మయుదయించెనతనియవయవస్థానంబులయందులోకవిస్తారంబులుగల్పింపంబడియె మొదలనద్దేవుండుకౌమారాఖ్యసర్గంబునాశ్రయించిబ్రాహ్మణుండై దుర్లభంబయినబ్రహ్మచర్యంబుచరియించె. రెండవమారుజగజ్జననంబుకొఱకురసాతలగతయైనభూమి నెత్తుచుయజ్ఞేశుండై వరాహదేహంబుదాల్చె. మూఁడవతోయంబుననారదుండను దేవఋషియైకర్మనిర్మోచకంబయినవైష్ణవతంత్రంబు సెప్పె. నాలవపరిధర్మభార్యాసర్గమునందునరనారాయణాభిధానుండయిదుష్కరంబైనతపంబు సేసెఁ. బంచమావతారంబునంగపిలుండనుసిద్ధేశుండయియాసురియనుబ్రాహ్మణునకుఁదత్త్వసంఖ్యానిర్ణయంబుగలసాంఖ్యంబునుపదేశించె. నాఱవశరీరంబుననసూయాదేవియందునత్రిమహామునికిఁగుమారుండై యలర్కునికిఁబ్రహ్లాదముఖ్యులకునాత్మవిద్యఁదెలిపె. నేడవవిగ్రహంబుననాకూతియందుజన్మించియజ్ఞుండనఁబ్రకాశమానుండై యమాదిదేవతలతోడంగూడిస్వాయంభువమన్వంతరంబురక్షించె. నష్టమమూర్తినిమేరుదేవియందు నాభికిజన్మించియురుక్రముండనంబ్రసిద్ధుండై విద్వజ్జనులకుఁబరమహంసమార్గంబుఁబ్రకటించె. ఋషులచేతంగోరంబడితొమ్మిదవజన్మంబునఁబృథుచక్రవర్తియైభూమి ధేనువుంజేసిసమస్తవస్తువులంబిదికెఁ. జాక్షుషమన్వంతరసంప్లవంబున దశమంబైనమీనావతారంబునొందిమహీరూపమగునావనెక్కించి వైవస్వతమనువునుద్ధరించె. సముద్రమథనకాలంబునం బదునొకొండవమారుగమఠాకృతినిమందరాచలంబుఁదనపృష్ఠకర్పరంబున నేర్పరియైనిలిపె. ధన్వంతరియనుబండ్రెండవతనువునసురాసురమథ్యమానక్షీరపాథోధిమధ్యభాగంబున నమృతకలశహస్తుండై వెడలి మోహినిచేసురలనమృతాహారులంగావించెఁ. బదమూఁడవదియైనమోహినీవేషంబునసురాసురులమోహితులంజేసెఁ. బదునాలుగవదియైననరసింహరూపంబునంగనకకశిపునిసంహరించెఁ. బదునేనవదియైనకపటవామనావతారంబున బలినిఁబదత్రయంబుయాచించిమూఁడులోకంబులనాక్రమించెఁ. బదునాఱవదియైనభార్గవరామాకృతినిఁగుపితభావంబుఁదాల్చిబ్రాహ్మణద్రోహులైనరాజులనిరువదియొకమారువధియించిభూమినిఃక్షత్త్రియశూన్యంబుగావించెఁ. బదునేడవదియైనవ్యాసగాత్రంబుననల్పమతులైనపురుషులంగరుణించి వేదవృక్షంబునకు శాఖలేర్పరచెఁ. బదునెనిమిదవదైనరామాభిధానంబున దేవకార్యార్థంబురాజత్వంబునొందిసముద్రనిగ్రహాదిపరాక్రమంబులాచరించె. నేకోనవింశతివింశతితమంబులైనరామకృష్ణావతారంబులచేయదువంశంబునందుసంభవించి విశ్వంభరాభారంబునివారించె. నేకవింశతితమంబైనకలియుగాద్యవసరంబునరాక్షసవ్యామోహనంబుకొఱకుమధ్యగయాప్రదేశంబునజినసుతుండయిబుద్ధనామధేయంబునందేజరిల్లు యుగసంధియందువసుంధరాధీశులుచోరప్రాయులై సంచరింపవిష్ణుయశుండనువిప్రునికిఁగల్కియను పేరనుద్భవింపంగలండనియిట్లనియె.

మ॥ సరసింబాసినఁబాఱుకాలువలయోజన్ విష్ణునందైనశ్రీ । కరనానాప్రకటావతారములసంఖ్యాతంబులుర్వీశులున్ । సురలున్ బ్రాహ్మణసంయమీంద్రులుమహస్సుల్ విష్ణునంశాంశజుల్ । హరికృష్ణుండుబలానుజన్ముఁడెడలేదావిష్ణుఁడా నేర్పడన్॥

క॥ భగవంతుండగువిష్ణుపు। యుగములకెవ్వేళరాక్షసవ్యథగలుగున్ । దగనవ్వేళలఁదడయక । యుగయుగమునఁబుట్టికాచుసుద్యల్లీలన్॥

గీ॥ అతిరహస్యమైనహరిజన్మకథనంబుఁ । బనుజుఁడెవ్వఁడేనిమాపురేపుఁ । జాలభక్తితోడఁజదివినసంసారదుఃఖరాశిఁబాసితొలఁగిపోవు॥

వ॥ వినుండరూపుండయినజీవుండుచిదాత్మకుండయిపరగుజీవునికిఁబరమేశ్వరుమాయాగుణంబులైనమహదాదిరూపంబులచేతనాత్మాధారస్థానంబుగావిరచితంబైనస్థూలశరీరంబుగగనంబునందుఁబవనాశ్రితమేఘసమూహంబును గాలియందుఁబార్థివధూళిధూసరత్వంబును నేరీతినట్లుద్రష్టయగునాత్మయందు దృశ్యత్వముబుద్ధిమంతులుగానివారిచేతనారోపింపంబడునీస్థూలరూపముకంటెనదృష్టగుణంబై యశ్రుతంబైనవస్తువగుటంజేసివ్యక్తంబుగాకసూక్ష్మంబైకరచరణాదులు లేకజీవునికినెండొకరూపమువిరచితమైయుండుసూక్ష్మండయినజీవునివలననుత్క్రాంతిగమనాగమనంబులంబునర్జన్మంబుదోఁచునపుడీస్థూలసూక్ష్మరూపంబులు రెండునుస్వరూపసమ్యగ్జ్ఞానంబుననిషేధింపంబడుననితెలియనవిద్యంజేసియాత్మకుఁగల్పింపంబడెననియెడిహేతువువలననపుడుజీవుండుబ్రహ్మదర్శనమనుజ్ఞానంబునకధికారియగునట్టిబ్రహ్మజ్ఞానమతివిశారదయైయీశ్వరునిదైక్రీడించునట్టిమతిప్రకాశంబుననవిద్యయనంబడుచున్నమాయయుపరతయైతానువిద్యారూపంబునంబరిణతయగునప్పుడుజీవోపాధియైనస్థూలసూక్ష్మరూపంబునుదహించిజీవుండుగాష్ఠంబులేకఁదేజరిల్లువహ్నిచందంబునఁదానయుపరతుండయిబ్రహ్మస్వరూపంబునంబొందిపరమానందంబునవిరాజమానుండగునిట్లుతత్త్వజ్ఞులుసెప్పుదురనిసూతుండిట్లనియె॥

చ॥ జననములేకగర్మములజాడలఁబోకసమస్త

చిత్తవ।ర్తనుఁడగు చక్రికిఁ గవులుదారపరంబుల జన్మకర్మముల్। వినుతులు సేయుచుండుదురు వేదరహస్యములందు నెందుఁజూ।చినమాటి లేవు జీవునికిఁ జెప్పినకైవడి జన్మకర్మముల్॥ మ॥భువనశ్రేణి నమోఘలీలుఁడగుచుఁ బుట్టించు రక్షించు సం। తవిధిం జేయుము నుంగడం బహుభూతవ్రాతమం దాత్మతం।త్రవిహారస్థితుఁడై షడింద్రియసమస్తప్రీతియుఁ గాచ వ్వులఁ।దవిభంగింగొను జిక్కఁడింద్రియములం ద్రిప్పఁడు నిబంధించుచుఁ॥ చ॥జగదధినాథుఁడైన హరి సంతతలీలల నామరూపముల్।దగిలి మనోవచోగతులఁ దార్కికచాతురి నెంతగల్గినన్। మిగిలి కుతర్కవాదిదగ మేరలు చేసి యెఱుంగ నేర్చునే।యగణితవర్తనక్రమము నజ్ఞుఁడెఱింగి నుతింప నోపునే॥ ఉ॥ఇంచుకమాయలేక మది నెప్పుడుఁ బాయని భక్తితోడ వ।ర్తించుచు నెవ్వఁడేని హరిదివ్యపదాంబుజగంధరాశి సే।వించున తండెఱుంగు నరవిందభవాదుల కైన నచ్ఛభో।దంచితమైనయా హరియుదారమహాద్భుతకర్మమార్గముల్॥ మ॥హరిపాదద్వయభక్తి మీవలన నిట్లారూఢమైయుండునే।తిరుగం బారదు చిత్తవృత్తి హరిపై దీపించి మీలోపలన్।ధరణీదేవతలార మీరలు మహాధన్యుల్ సమస్తజ్ఞులున్। హరిచింతామృతమున్ ముఁజెంద వెన్నఁడును జన్మాంతవ్యథాయోగముల్॥ సీ॥పుణ్యకీర్తనుఁడైన భువనేశుచరితంబు బ్రహ్మతుల్యంబైన భాగవతము। సకలపురాణరాజము దొల్లి లోకభద్రముగఁ బుణ్యముగ మోదముగఁ బ్రీతి। భగవంతుఁడగు వ్యాసభట్టారకుఁ డొనర్చి శుకుఁడనియెడు తనసుతునిచేతఁ।జదివించె నింతయు సకలవేదేతిహాసములలోపల నెల్ల సారమైన। యీపురాణమెల్ల నెలమి నాశుకయోగి।గంగనడుమ వచ్చి ఘనవిరక్తి।యొదవి మునులతోడ నుపవిష్టుఁడగు పరీ।క్షిన్నరేంద్రుఁ డడుగఁ జెప్పవినుఁడు॥ వ॥కృష్ణుండు ధర్మజ్ఞానాదులతోడం దనలోకంబునకుం జనిన పిమ్మటం గలికాలదోషాంధకారంబున నష్టదర్శనులైన జనులకు నిప్పుడీపురాణంబు కమలబంధునిభంగి నున్నది నాఁడందు భూరితేజుండై కీర్తించుచున్న విప్రఋషివలన నేఁ బఠించిన క్రమంబున నామదికి గోచరించినంతయు వినుపించెద ననిన సూతునకు మునివరుండైన శౌనకుం డిట్లనియె॥ శా॥సూతా యే యుగవేళ నేమిటికి నెచ్చోటన్ మునిశ్రేష్ఠునే। శ్రోతల్ గోరిరి యేమి హేతువునకై శోధించి లోకైకవి।ఖ్యాతిన్ వ్యాసుఁడు మున్న భాగవతముం గల్పించె దత్పుత్రుఁడే।ప్రీతిన్ రాజునకీపురాణకథఁ జెప్పన్ జెప్ప వేయంతయున్॥ వ॥ బుధేంద్రా వ్యాసపుత్రుండైన శుకుండను మహాయోగి సమదర్శనుం డేకాంతమతి *మాయాశయనంబువలనం దెలిసినవాఁడు గూఢుండు మూఢునిక్రియ నుండు నిరస్తభేదుం డదియునుం గాక॥ తరల॥శుకుఁడు గోఁచియు లేక బైఁ జనఁ జూచి తోయములందులఁ జకుఁ జలింపకఁ జీరలొల్లకఁ జల్లులాడెడి దేవక।న్యకలు హా శుకయంచు వెన్కఁ జనంగ వ్యాసునిఁ జూచియం।శుకములన్ ధరియించి సిగ్గున స్రుక్కి రందఱు బుద్ధినిద్ధి॥ వ॥మఱియు నగ్నుండు దరుణుండునై చను తనకొడుకుం గని వస్త్రపరిధానం బొనరింపక వస్త్రధారియు వృద్ధుండునైన తనుం జూచి చేలంబులు ధరియించు దేవరమణులం గని వ్యాసుండు కారణం బడిగిన వారలు నీపుత్రుండు స్త్రీపురుషుల నెడు భేదదృష్టి లేక యుండు మఱియు నతండు నిర్వికల్పుండు గాన నీకు నతనికి మహదంతరంబు గల దనిరి యంత శుకుండు కురుజాంగల దేశంబులు సొచ్చి హస్తినాపురంబునఁ బౌరజనంబులచే నెట్లు జ్ఞాతుం డయ్యె నఱియును న్మత్తునిక్రియ మూఢుని తెఱంగున జడునిభంగి నుండు నమ్మహాయోగికి రాజర్షి యయిన పరీక్షిన్మహారాజుతోడ సంవాదం బెట్లు సిద్ధించె బహుకాలకథనీయంబైన శ్రీభాగవతనిగమవ్యాఖ్యాన మేరీతి సాఁగెన యోగిముఖ్యుండు గృహస్థుల గృహంబునఁ గోవునుఁ బిదికిన యంత తడవుగాని నిలువఁడండ్ర తండు గోదోహనమాత్రకాలంబు సంచరించిన స్థలంబులు తీర్థంబులగుఁ బెద్దకాల మేకప్రదేశంబున నెట్లుండె భాగవతోత్తముండైన జనపాలు జన్మకర్మంబు లేప్రకారంబులు వివరింపుము॥ సీ ॥ పాండవవంశంబు బలము మానంబును వర్ధిల్లఁ గలిమి నెవ్వాఁడు మనియెఁ। బరిపంథిరాజులు భర్మాదిధనముల నర్చింతు రెవ్వరి యంఘ్రియుగము।కుంభజకర్ణాదికురుభటవ్యూహంబు సొచ్చి చెండాడె నేశూరుతండ్రి। గాంగేయసైనికాక్రాంతగోవర్గంబు విడిపించి తెచ్చె నేవీరుతాత।యట్టిగాథకీర్తి యగు పరీక్షిన్మహా। రాజు విడువఁదగని రాజ్యలక్ష్మిఁ। బరిహరించి గంగఁ బ్రాయోపవిష్టుఁడై। యసువు లుండ నేయనడఁగి యుండె॥ ఉ॥ఉత్తమకీర్తులైన మనుజోత్తము లాత్మహితంబు లెన్నఁడున్।జిత్తములందుఁ గోరరు హసించియు లోకము లెల్ల నర్థసం।పత్తియు భూతియున్ సుఖము భద్రముఁ గోరుదు రన్యరక్షకా। త్యుత్తమమైన మేను విభుఁ డూరక యేల విరక్తిఁ బాసెనో॥ క॥సారముల నెల్ల నెఱుఁగుదు। శ్రీపారగుఁడవు భాషలందు బహు

---

*మాయాశయనంబువలనం దెలిసినవాఁడు।మాయయనెడు నిద్రనుండి మేలుకాంచినవాఁడనుట, ఉన్నిద్రః। అనుపదార్థవర్ణన మిదియని తెలియఁదగినది.— శ్రీపారగుఁడవు భాషలందు।ఇతిహాసపురాణార్థప్రవచనమందు మిక్కిలి సమర్థుఁడవు. విషయేవాచాం స్నాతం॥ అనుపదము యర్థముఁ దెలుపఁబడెను.

3

శ్రీ వ్యాసుండు వ్యాకులితచిత్తుండై చింతించుట. శ్రీ

విభక్తకథనో। దారుఁడవు మాకు సర్వముఁ। బారము ముట్టంగఁ దెలియఁ బలుకు మహాత్మా॥ వ॥ అని యడిగిన శౌనకాదిమునిశ్రేష్ఠులకు సూతుం డిట్లనియె. తృతీయంబైన ద్వాపరయుగంబు *దిరుగు సమయంబున నుపరిచరవసువు వీర్యంబున జన్మించి వాసవి నాఁ దగు సత్యవతి యందుఁ బరాశరునికి హరికళం జేసి విజ్ఞానియయిన వేదవ్యాసుండు జన్మించి యొక్కనాఁడు బదరికాశ్రమంబున సరస్వతీజలంబుల స్నానాదికర్మంబు లందీర్చి శుచియై యితరులు లేనిచోట నొంటిఁ గూర్చుండి సూర్యోదయవేళ నతీతానాగతవర్తమానజ్ఞుండయి యా ఋషి వ్యక్తంబుగాని వేగంబుగల కాలంబునం జేసి యుగధర్మంబులకు హితంబుగా భువి సాంకర్యంబు నొందు యుగయుగంబుల భౌతికశరీరంబులకు శక్తిసన్నము గుఁ బురుషులు నిస్సత్త్వులు ధైర్యహీనులు మందప్రజ్ఞులు నల్పాయువులు దుర్బలురు నయ్యెదరని తన దివ్యదృష్టిం జూచి సర్వవర్ణాశ్రమంబులకు హితంబు సేయందలఁచి నలువురు హోతలచేత ననుష్ఠింపందగి ప్రజలకు శుద్ధికరంబులైన వైదికకర్మంబులగు యజ్ఞంబు లెడఁ దెగకుండుకొఱకు నేకంబయిన వేదంబు ఋగ్యజుస్సామాథర్వణంబులను నాలుగు నామంబుల విభాగించి యితిహాసపురాణంబులన్నియుఁ బంచమవేదంబని పల్కెనందు॥ సీ॥ పైలుండు ఋగ్వేదపఠనంబు దొరకొనె సామంబు జైమిని చదువుచుండె। యజువు వైశంపాయనాఖ్యుండు గైకొనెఁ దుది నథర్వము సుమంతుఁడు పఠించె। నఖిలపురాణేతిహాసముల్ మా తండ్రి రోమహర్షణుఁడు నిరూఢిఁ దాల్చెఁ। దమతమ వేదమా తపసులు భాగించి శిష్యసంఘములకుఁ జెప్పిరంత। శిష్యు లొండొరు లాత్మీయశిష్యజనులకుం జెప్ప బహుమార్గములఁ ద్రుంచియను వచింప। బెక్కుశాఖలు గలిగి యీ పృథివిలోన। నిగమ మొప్పారె భూసురనివహమందు॥ వ॥ ఇట్లు మేధాహీనులయిన పురుషులచేత నట్టి వేదంబులు ధరియింపంబడుచున్నవి. మఱియు దీనవత్సలుండైన వ్యాసుండు స్త్రీశూద్రులకుం ద్రైవర్ణికాధములకు వేదంబులు విననర్హంబులు గావున మూఢుల కెల్ల మేలగునని భారతాఖ్యానంబు చేసియు నమ్ముని భూతహితమందుఁ దన హృదయంబు సంతసింపకున్న సరస్వతీతటంబున నొంటి నుండి హేతువు వితర్కించుచుఁ దనలో నిట్లనియె॥ సీ॥ వ్రతధారినై వేదవహ్నులు గురుశ్రేణి మన్నింతు విహితకర్మములఁ గొఱంత। యడకుండ నడుపుచు భారతమిషమునఁ బలికితి వేదార్థభావ మెల్ల। మునుకొని స్త్రీశూద్రముఖరధర్మములందుఁ దెలిపితి నేఁ జెల్ల నీనఁ జేసి యాత్మ సంతసమందదాత్మలో నీశుండు సంతసింపకున్న జాడ దోఁచె। హరికి యోగివరుల కభిలషితంబయిన। భాగవతవి

శ్రీ వ్యాసునికడకు నారదుండు వచ్చుట. శ్రీ

ధంబుఁ బలుకనైతి। మోసమయ్యెఁ దెలివి మొనయదు మఱచితి। ననుచు వగచుచున్న యవసరమున॥ సీ॥ తన చేతి వల్లకీతంత్రీచయంబున సతత నారాయణశబ్ద మొప్ప। నానన సంభూత హరిగీత రవసుధాధారల యోగీంద్రతతులు సొక్కఁ। గపిలజటాభారకాంతిపుంజంబుల దిశలు ప్రభాతదీధితి వహింపఁ। దనులగ్న తులసికాదామగంధంబులు గగనాంతరాళంబుఁ గప్పికొనఁగ। వచ్చె మింటనుండి వాసవీనందను। కడకు మాటలాడఁ గడఁకతోడ। భద్రవిమలకీర్తి పారగుఁ డారూఢ। నయవిశారదుండు నారదుండు॥ క॥ కని యెన్నారఁ దనుఁ డంతఁ। విన యైకవిలాసు నిగమవిభజనవిద్యా। జనితోల్లాసుఁ భవదుః। ఖనిరాసుఁ గురుమనోవికాసు వ్యాసుఁ॥ వ॥ ఇట్లు నిజాశ్రమంబునకు వచ్చిన నారదు నెఱింగి లేచి వ్యాసుండు వివిధక్రమంబులం బూజించిన నతండు లేనగవు నెగడెడి మొగంబుతో విపంచికాతంత్రి వ్రేల మీటుచు నిట్లనియె॥ ఉ॥ ధాతవు భారతశ్రుతివిధాతవు వేదపదార్థజాలవి। జ్ఞాతవు కామముఖ్యరిపుషట్కవిజేతవు బ్రహ్మతత్త్వని। ర్ణేతవు యోగినేతవు వినీతుఁడ వీవు చలించి చెల్లరే। కాతరుకైవడిన్ వగవఁ గారణమేమి పరాశరాత్మజా॥ అనినఁ బారాశర్యుం డిట్లనియె॥ క॥ పుట్టితి వజుతనువునఁ జే। పట్టితివి పురాణపురుషు భజనము పదముల్। మెట్టితివి దిక్కులందుది। ముట్టితివి మహాప్రబోధమున మునినాథా॥ వ॥ అదియునుం గాక నీవు సూర్యునిభంగి మూఁడు లోకములం జరింతువు వాయువుపగిది నఖిలజనులలోన మెలంగుదువు స

---

*తిరుగు సమయంబున। అనఁగా నా యుగమునకుఁ జరమభాగమునందని యభిప్రాయము.— శక్తిసన్నము। సామర్థ్యము తీఱించునది, నిస్సత్త్వులు। బలహీనులు.—౧౧. దొరకొనె। ఆరంభించెను. ౧౩. ఆతపసులు। ఆ ఋషులు, తపస్విశబ్దతద్భవము. తపసి। పెక్కుశాఖలు గలిగి, అనేకములగు కొమ్మలు గలదై, ఇచట వేదము వృక్షముగా నిశ్చయించియా వేదమునందు నంతర్గతములగు నల్పాంశములకు శాఖలని శిష్టవ్యవహారము గలదు. నిగమము। వేదము.—౧౬. త్రైవర్ణికాధములకు—ద్విజశబ్దవాచ్యులగు। బ్రాహ్మణక్షత్రియవైశ్యశూద్రులలో నధములకు వీరే ద్విజబంధులని చెప్పఁబడుచున్నారు.—౧౮. మిషమున। చలమున, వ్యాజమున। నెపమున. మునుకొని। పూర్వకాలమునందు. చెల్ల। చెల్లఁబో—అనఁగా—అయ్యో, కటకట అనువానివలె సంతాపార్థకావ్యయము.—౨౨. వల్లకీతంత్రీచయము। వీణయొక్క తంతువుల సమూహము, తంత్రీశబ్దతద్భవము—తంతి. ౨౫. వాసవీనందనుకడకు। వ్యాసునిసమీపమునకు. కడఁకతోడ। ధైర్యముతోను. ౨౮. విపంచికా। ఏడు తంతువులు గల వీణ. ౩౧. కాతరు। భయపడువాని.

ర్వజ్ఞుండవగుటం జేసి॥ క॥ నీ కెఱుఁగరాని ధర్మము। లోకములను లేదు బహువిలోకివి నీవుర్। నా శోకం బేఁ తెఱఁగో వెట్టిదంతయు। నా కెఱుఁగ వివరింపు మయ్యా నారదకరుణన్॥ అనిన నారదుం డిట్లనియె॥ ఉ॥ అంచితమైన ధర్మచయ మంతయుఁ జెప్పితి వందులోన నించుకగాని విష్ణుకథ లేర్పడఁ జెప్పవు ధర్మముల్ ప్రపంచించిన మెచ్చునే గుణవిశేషము లెన్నినఁగాక నీకు నీ। కొంచెము వచ్చు టెల్ల హరిఁ గోరి నుతింపమి నార్యపూజితా॥ మ॥ హరినామస్తుతి సేయు కావ్యము సువర్ణాంభోజహంసావళీ। సురుచిభ్రాజితమైన మానససరస్స్ఫూర్తిన్ వెలుంగొందు శ్రీ। హరినామస్తుతి లేని కావ్యము విచిత్రార్థాన్వితంబయ్యు శ్రీ। కరమై యుండ దయోగ్యదుర్మలిన *కాకోలగర్తాకృతిన్॥ మ॥ అపశబ్దంబులఁ గూడియున్ హరిచరిత్రాలాపముల్ సర్వపాపపరిత్యాగము సేయుఁ గావున హరిన్ భావించుచున్ బాడుచున్। జపముల్ సేయుచు వీనులన్ వినుచు నశ్రాంతంబు గీర్తించుచున్। దపసుల్ సాధులు ధన్యులౌదురు గదా తత్త్వజ్ఞ చింతింపుమా॥ వ॥ మునీంద్రా నిర్గతకర్మంబై నిరుపాధికంబయిన జ్ఞానంబు గలిగిననుహరిభక్తి లేకున్న విశేషంబుగ శోభితంబు గాదు ఫలంబు గోరక కర్మ మీశ్వరునకు సమర్పణంబు సేయకున్న నది ప్రశస్తంబై యుండదు భక్తిహీనంబులయిన జ్ఞానవాచాకర్మకౌశలంబులు నిరర్థకంబులు గావున మహానుభావుండవు యథార్థదర్శనుండవు సకలదిగంతధవళకీర్తివి సత్యరతుండవు ధృతవ్రతుండవు నగు నీవు నిఖిలబంధమోచనంబు కొఱకు వాసుదేవుని లీలావిశేషంబులు భక్తితోడ వర్ణింపుము హరివర్ణనంబు సేయక ప్రకారాంతరంబున నర్థాంతరంబులు వివక్షించి తద్వివక్షాకృతరూపనామంబులం జేసి పృథగ్దర్శనుండైనవాని మతి పెనుగాలిం ద్రిప్పనంబడి తప్పంబడు నావ చందంబున నెలవు సేరదు కామ్యకర్మంబులందు రాగంబుగల ప్రాకృతజనులకు నియమించిన ధర్మంబులు సెప్పి శాసకుండవగు నీ నడువడి దగదది యెట్లనిన వారలది యె ధర్మంబని జుగుప్సితంబులగు కామ్యకర్మంబులు సేయుచుఁ దత్త్వజ్ఞానంబు మఱుతురది గావున బుద్ధిమోహంబు జనియింపక దత్త్వప్రముండవై వ్యర్థావియోగంబు సేయుమని మఱియు నిట్లనియె॥ చ॥ ఎఱిఁగినవాఁడు గర్మచయ మెల్లను మాని హరిస్వరూపమున్। నెఱయ నెఱుంగుఁ గాని సుమతి నేరుపుఁ జూపు గుణానురక్తుఁడై। తెలుపవలేక గ్రుమ్మఱుచు దేహధనాద్యభిలాషయుక్తుఁడై। యెఱుఁగనివానికిం దెలియ నీశ్వరలీల లెఱుంగఁ జెప్పుమా॥ చ॥ తనకులధర్మము న్విడిచి దానవవైరిపదారవిందము। ల్వనివడి సేవఁ జేసి పరిపాకము వొందక నెవ్వఁడేనిఁ జచ్చిన మఱి మేననైన నది సిద్ధి వహించుఁ దదీయసేవఁ బాసిన కులధర్మగౌరవము సిద్ధి వహించునె యెన్ని మేనులన్॥ వ॥ అదిగావున నెఱుకగలవాఁడు హరిసేవకు యత్నంబు సేయందగుఁ గాలక్రమంబున సుఖదుఃఖంబులు ప్రాప్తంబులయిన హరిసేవ విడువందగదు దానం జేసి యూర్ధ్వంబున బ్రహ్మపర్యంతంబు క్రిందఁ స్థావరపర్యంతంబు దిరుగుచున్న జీవులకు దుఃఖంబులట్ల సుఖంబులు ప్రాకృతకర్మాధీనంబులై సిద్ధించు నెయ్యది పొందరాదట్టి మేలు సిద్ధించుకొఱకు హరిసేవ సేయవలయు హరిసేవకుండగు వాఁడు జననంబు నొందియు నన్యునిక్రియ సంసారంబునం జిక్కుఁడు క్రమ్మఱ హరిచరణంబుఁ జేరుభక్తిరసవశీకృతుండయి విడువ నిచ్ఛగింపఁడు మఱియు॥ సీ॥ విష్ణుండు విశ్వంబు విష్ణునికంటెను వేఱేమియును లేదు విశ్వమునకు। భవవృద్ధిలయములా పరమేశుచేనగు నీవెఱుంగుదు గాదె నీ ముఖమున। నెఱిఁగింపఁబడ్డ దియేకదేశమున నీ భువనభద్రమునకై పుట్టినట్టి। హరికళాజాతుండవని విచారింపుము కావున హరిపరాక్రమము లెల్ల। వినుతి సేయుము నీ వునికియుఁ జదువును। దానమతులనయముఁ దపముధృతియుఁ। గలిమి కెల్ల ఫలముగా దెపుణ్యశ్లోకుఁ। గమలనాభుఁ బొగడఁ గలిగెనేని॥ . . . . *

——⟶ శ్రీ నారదుని పూర్వజన్మవృత్తాంతము. శ్రీ ⟵——

వ॥ మహాత్మా నేను పూర్వకల్పంబునం దొల్లిటి జన్మంబున వేదవాదులయింటి దాసికిం బుట్టి పిన్ననాఁడు వారలచేఁ బంపంబడి యొక వానకాలంబునఁ జాతుర్మాస్యంబున నేకస్థలనివాసంబు సేయ నిశ్చయించిన యోగిజనులకుం బరిచర్య సేయుచు॥ క॥ శ్రీఓటమితో నెల్లప్పుడు। పాటవమునఁ బనులు సేసి బాలురతో నే। యాటలకుఁ బోక నొకజం। జాటంబును లేక భక్తిసలుపుదు ననఘా॥ క॥ మంగళమనుచును వారల। యెంగిలి భక్షింతు వాన కెండకు నోడన్। ముంగలనిలుతును నియతిని। వెంగలి క్రియఁ జనుదు నేవివేకము తోడన్॥ వ॥ ఇట్లు నవర్షాకాలశరత్కాలంబులు సేవించితి వారును నాయందుఁ గృపఁ జేసిరంత॥ శా॥ వారల్ కృష్ణచరిత్రముల్ సదువఁగా వర్ణింపఁగాఁ బాడఁగా। నారావంబు సుధారసప్రతిమమై యశ్రాంతము న్వీనులం। దోరంబై పరిపూర్ణమైన మది సంతోషించి నేనంతటన్। బ్రారంభించితి విష్ణుసేవకితర ప్రారంభదూరుండనై॥ వ॥ ఇట్లు హరి

---

* కాకోలగర్తాకృతిన్ । మాలకాకులుండు పల్లము రీతి.— శ్రీఓటమి। ఓటము। అనఁగా గర్వలేశము లేకున్నందున దనయందు నెల్లపుడుఁ దత్వము నువహించుట.— ౩ గ. తోరంబై। సుందరమై.

సేవామతిం జేసి ప్రపంచాతీతుండనై బ్రహ్మరూపకుండనయిన నాయందు స్థూలసూక్ష్మంబయిన యీశరీరంబు నిజమాయాకల్పితంబనియమ్మహాత్ములగు యోగిజనులమూలంబున రజస్తమోగుణపరిహారిణియయిన భక్తిసంభవించె నంతఁ జాతుర్మాస్యంబు నిండిన నయ్యోగిజనులు యాత్ర సేయువారలై యివ్విధంబున॥ మ॥ అపచారంబులు లేక నిత్యపరిచర్యాభక్తియుక్తుండనై। చపలత్వంబును మాని నేఁగొలువఁగా సంప్రీతులై వారు నిష్కపటత్వంబున దీనవత్సలతతోఁ గారుణ్యసంయుక్తులై। యుపదేశించిరి నాకు నీశ్వరరహస్యోదారవిజ్ఞానముఁ॥ వ॥ ఏను వారియుపదేశంబున వాసుదేవుని మాయానుభావంబుఁ దెలిసితి నీశ్వరునియందు సమర్పితంబయిన కర్మంబు *తాపత్రయంబు మాన్పనౌషధంబగు నే ద్రవ్యంబువలన నే రోగంబు జనియించె నా ద్రవ్యమా రోగంబు మానుప నేరదు ద్రవ్యాంతరంబుల చేతనైన చికిత్సితంబు మానుపనోపు నివ్విధంబునఁ గర్మంబులు సంసారహేతుకంబులయ్యు నీశ్వరార్పితంబులై తా ముందమ్ముఁ జెఱుపుకొన నోపియుండు నీశ్వరునియందుఁ జేయఁబడు కర్మంబు విజ్ఞానహేతుకంబై యీశ్వరసంతోషణంబును భక్తియోగంబునుం బుట్టించు నీశ్వరశిక్షం జేసి కర్మంబులు సేయువారలు కృష్ణగుణనామవర్ణనస్మరణంబులు సేయుచు రుఁ శ్రీప్రణవపూర్వకంబులుగా వాసుదేవ ప్రద్యుమ్న సంకర్షణానిరుద్ధమూర్తినామంబులు నాలుగు భక్తిం బలికి నమస్కారంబు సేసి మంత్రమూర్తియు మూర్తిశూన్యుండు నయిన యజ్ఞపురుషుం బూజించు పురుషుండు సమ్యగ్దర్శనుండగు॥ క॥ ఏనివ్విధమునఁ జేయఁగ। దానవకులవైరి నాకుఁ దనయందలి విజ్ఞానము నిచ్చెను మదనుస్థానమునఁ దెలుఁగు నీవు సలుపు ముదీర్ణ॥ క॥ మునికులములోన మిక్కిలి। వినుకులు గలవాఁడవీవు విభుకీర్తులు నీ। వనుదినముఁ బొగడవినిరొడి। జనములకున్ దుఃఖ మెల్ల శాంతింబొందుఁ॥ వ॥ ఇట్లు నారదు జన్మకర్మంబులు విని బ్రహ్మఱ వ్యాసుండిట్లనియె॥ మ॥ విను మా భిక్షులు నీకు నిట్లు కరుణన్ విజ్ఞానముం జెప్పిపో। యిన బాల్యంబున వృద్ధభావమున నీ కేరీతి సంచారముఁ। జనె నీకిప్పుడు పూర్వకల్పమతి యే జాడం బ్రదీపించెఁ దత్తనువుం బాసిన చంద మెట్లు చెపుమా దాసీసుతత్వంబుతోఁ॥ వ॥ అని యిట్లు వ్యాసుండడిగిన నారదుండిట్లనియె దాసీపుత్రుండనయిన యేను భిక్షులవలన హరివిజ్ఞానంబు గలిగియున్నంత॥ సీ॥ మమ్ము నేలినవారి మందిరంబునఁ గలపను లెల్లఁ గ్రమమున భక్తిఁ జేసి। తనపరాధీనతఁ దలఁపమసొలసితి నలసితి నాఁకొంటి ననుచు వచ్చు। మాపును రేపును మాతల్లి మోహంబు సొంపార ముద్దాడుఁ జుంచుదువ్వు। దేహంబు నివురు మోదించుఁ గౌఁగిటఁ జేర్చు నర్మిలితో నిట్లు నన్ను మనుప। నేను విడిచి పోక నింటనుండితి నయ్యా। మోహిఁ గాక యెఱుక మోసపోక। మాఱు చింత లేక మా నిర్మైనమే నేండ్ల। వాఁడనగుచుఁ గొన్ని వాసరములు॥ క॥ సదనము వెలువడి తెరువున। జెదరక మాతల్లి రాత్రిఁ జీఁకటివేళ। న్మొదవుం బిదుకఁగ నొకఫణి। పదభాగముఁ గఱచె ద్రొక్కఁబడి మునినాథా॥ క॥ నీలాయతభోగఫణి। వ్యాళానలవిషమహోగ్రవహ్నిజ్వాలా। మాలావినిపాతితయై। వ్రాలె న్నన్నుఁ గన్నతల్లి వసుమతిమీఁదన్॥ ఉ॥ తల్లి ధరిత్రిపై నొఱిగి తల్లడపాటును జెంది చిత్తముఁ। బల్లటిలంగఁ బ్రాణములు వాసినఁ జూచి కలంగ కేను నాయుల్లములోన మోహరుచి నొందక సంగము వాసె మేలురా। జిల్లెనటంచు విష్ణుపదచింత యొనర్చుచు బుద్ధిఁ జేర్చుచున్॥ వ॥ ఉత్తరాభిముఖుండనై యేను వెడలి జనపదంబులుఁ బురంబులుఁ బట్టణంబులు గ్రామంబులుఁ బల్లెలు మందలు మహోద్యానంబులుఁ గిరాతపుళిందనివాసంబులు వనంబులుఁ జిత్రధాతువిచిత్రితంబులైన పర్వతంబులు సమదకరికరవిదళితశాఖలు గల శాఖులును నివారితపథికజనశ్రమాతిరేకంబులైన తటాకంబులు బహువిధవిహంగనినదమనోహరంబులై వికచారవిందమధుపానపరవశపరిభ్రమద్భ్రమరసుందరంబులైన సరోవరంబులుఁ దాఁటి చనుచు క్షుత్పిపాసాసమేతుండనై నదీహ్రదంబునఁ గ్రుంకులిడి శుచినై నీరు ద్రావి విగతశ్రముండనై॥ క॥ సాలావృకకపిభల్లుక। కోలేభలులాయశల్యఘూకశరభశార్దూలశశగవయఖడ్గ। వ్యాళాజగరాదిభయదవనమధ్యమునన్॥ వ॥ దుస్తరంబయిన నలవేణుకీచకగుల్మలతాగహ్వరంబుల పొంతనొక్క రావిమ్రానిడగ్గరఁ గూర్చుండి యే విన్నచందంబున నాహృదయగతుం బరమాత్మస్వరూపు హరిం జింతించితి॥ శా॥ ఆనందాశ్రులు గన్నులన్ వెడలరోమాంచంబుతోఁ దత్పదధ్యానారూఢుఁడనైన నాతలఁపులోన న్దేవుఁ డుండొఁ చెనే। నానందాబ్ధిగతుండనై యెఱుఁగ లేనైతి నన్నును నీశ్వరు। న్నానాశోకహమైన యత్తనువుఁ గా

---

* తాపత్రయంబు। ఆధిభౌతికము, ఆధిదైవికము, ఆధ్యాత్మికము, అనెడు మూఁడు తాపంబులు.—— శ్రీ ప్రణవపూర్వకముగా। ప్రణవమనఁగా- ఓంకారము- అది ముందుగాఁ జేరియుండునటుల. ౧౩. వినుకులు। ఆలకించుటలు, అనఁగా- బహుశ్రుతుఁడవనుట.—— ౧౫. సొలసితి। మూర్ఛిల్లితి, సొమ్మసిల్లితి, శోషపోతి, అలసితి, ఆయాసంబు నొందితి.—— ఆఁకొంటి, ఆఁకలిఁగొంటి.—— చుంచు, చిప్పకుంకటి- అనఁగాఁ బిశిబిడ్డలతల లోనుండు చిఱువెండ్రుకలు.—— ౧౮. మనుప। రక్షింపఁగాను.—— ౨౭. కిరాత। పుళిందనివాసంబులు, కిరాతులనఁగా నెమలిపింఛము గట్టుకొను బోయలు. పుళిందులనఁగా- తమభాషఁ దప్ప శేషలోకభాషఁ దెలియని చెంచుబోయలు.

నన్నేరకట్లంతటన్॥ వ॥ లేచినిలువంబడిక్రమ్మఱనద్దేవునిదివ్యాకారంబుఁజూడనిచ్ఛయించి హృదయంబుననిలుపుకొ
నియాతురుంబోలెఁజూచియుఁగానకనిర్మనుష్యంబయినవనంబునంజరియించుచున్ననన్నుద్దేశించి వాగగోచరుండయి
నహారిగంభీరమధురంబులయినవచనంబులశోకంబుపశమింపంజేయుచందంబుననిట్లనియె॥ ఉ॥ పలకుమారశోషిలఁగనీజ
ననంబుననన్నుఁగానఁగాఁజాలవుగానఁ*గామముఖషట్కమునిర్దళితంబుసేసినిర్మూలితకర్ములై నమునిముఖ్యులుగా
నికుయోగిగానఁగాఁజాలఁడునీమకోరికగొనసాఁగుటకై నిజమూర్తిఁజూపితిన్॥ క॥ నావలనికోరికయారక। పోవ
దువిడిపించుదోషపుంజములనుమ। త్సేవంబుట్టునుశీఘ్రైశము। భావింపఁగనాదుభక్తిబాలకవింటే॥ క॥ నాయందుఁగలుగునీ
మది। వాయదుజన్మాంతరములబాలకనీవీ। కాయంబువిడిచిమీఁదట। మాయనుమతిఁబుట్టఁగలవుమద్భక్తుఁడవై॥ మ॥ విను
మీసృష్టిలయంబునొందియుగముల్వెయ్యైనకాలంబుయా। మినియైపోయెడిఁబోవఁగాఁగలుగుఁజుమ్మీమీఁదనాసృష్టియం।
దునిరూఢస్మృతితోడఁబుట్టెదవునిర్దోషుండవై నాకృపన్। ఘనతంజెందెదుశుద్ధసాత్త్వికులలోఁగణ్యుండవై యర్భకా॥
వ॥ అనియిట్లాకాశమూర్తియుఋగ్వేదాదికంబు నిశ్వాసంబుగానొప్పుసర్వనియామకంబయిన మహాభూతంబువలికి
యూరకున్ననేనుమస్తకంబువంచిమ్రొక్కి తత్కరుణకుసంతసించిమదముడిగనాడిమత్సరంబువిడిచికామంబుఁజయించి
క్రోధంబువర్జించిలోభమోహంబులువెడలనడిచిసిగ్గువిడిచి యనంతనామంబులుపఠించుచుఁ బరమభద్రంబులయినత
చ్చరిత్రంబులంజింతించుచునిరంతరసంతుష్టుండనై కృష్ణునిబుద్ధినిలిపినిర్మలాంతఃకరణంబుతోడవిషయవిరక్తుండనై కాల
మునకెదుఱుసూచుచుభూమిందిరుగుచునుండనంతఁగొంతకాలంబునకుమెఱుపుమెఱసినతెఱంగునమృత్యువుదోఁచినఁ
బంచభూతమయంబునుగర్మస్వరూపంబయినపూర్వదేహంబువిడిచిహరికృపావశంబునశుద్ధసత్త్వమయంబైనభాగవత
దేహంబుసొచ్చితియంతంద్రైలోక్యంబుసంహరించిప్రళయకాలపయోరాశిమధ్యంబునశయనించునారాయణమూర్తి
యందునిదురఁబోవనిచ్చగించుబ్రహ్మనిశ్వాసంబువెంటనతనిలోపలంబ్రవేశించితినంత సహస్రయుగపరిమితంబైనకా
లంబుచనినలేచిలోకంబులుసృజియింపనుద్యోగించుబ్రహ్మప్రాణంబువలనమరీచిముఖ్యులగుమునులు నేనునుజన్మించితి
మందునఖండితబ్రహ్మచర్యుండనై యేను మూఁడులోకంబులబహిరంతరంబులందు మహావిష్ణునియనుగ్రహంబునన
డ్డంబులేకయీశ్వరదత్తమై బ్రహ్మాభివ్యంజకంబులయిన సప్తస్వరంబులుదనయంతనమ్రోయుచున్నయీవీణాలాపర
తింజేసినారాయణకథాగానంబుసేయుచుఁజరియించుచుండుదు॥ గీ॥ తీర్థపాదుఁడయినదేవుండువిష్ణుండు। దనచరిత్ర
మేనుదవిలిపాడఁ। జీఱఁబడ్డవానిచెలువుననేతెంచి। ఘనుఁడునామనమునఁగానవచ్చు॥ క॥ వినుమీసంసారంబను। వననిధి
లోమునిఁగికర్మవాంఛలచేవే। దనఁబొందెడువానికివి। ష్ణునిగుణవర్ణనముదేపసుమ్ముమునీంద్రా॥ చ॥ యమనియమాది
యోగములనాత్మనియంత్రితమయ్యుఁగామరోషములఁబ్రచోదితంబయగుశాంతివహింపదువిష్ణుసేవచేఁ। గ్రమమున
శాంతిఁగైకొనినకైవడినామశరీరజన్మక। ర్మములరహస్యమెల్లమునిమండనచెప్పితినీవుగోరినన్॥ వ॥ అనియిట్లుభగవం
తుండగునారదుండువ్యాసమునీంద్రునివీడ్కొనివీణవాయించుచుయదృచ్ఛామార్గంబునంజనియెననిసూతుండిట్లనియె॥
క॥ వాయించువీణనెప్పుడు। మ్రోయించుముకుందగీతములుజగములకు। న్జేయించుఁజెవులపండువు। మాయించునఘాళినిట్టి
మతమఱిగలఁడే॥ వ॥ అనినారదుంగొనియాడినసూతునింజూచినారదుమాటలువిన్నవెనుకభగవంతుండయినబాదరా
యణుండేమిచేసెననిశౌనకుండడిగినసూతుండిట్లనియెబ్రహ్మనదియయినసరస్వతీపశ్చిమతీరంబున ఋషులకుసత్రధ
ర్మవర్ధనంబయినబదరీతరుషండమండితంబయినశమ్యాప్రాసంబని ప్రసిద్ధంబగునాశ్రమంబుగలదందుజలంబులువార్చి
కూర్చుండివ్యాసుండుదనమదిఁదిరంబుసేసికొనిభక్తియుక్తంబైనచిత్తంబునంబరిపూర్ణుండైనయీశ్వరుంగాంచియీ
శ్వరాధీనమాయావృతంబైనజీవుని సంసారంబుఁగనిజీవుండుమాయచేతమోహితుండై గుణవ్యతిరిక్తుండయ్యు మా
యాసంగతిందానుద్రిగుణాత్మకుండననియభిమానించుచుంద్రిగుణత్వాభిమానంబునం గర్తయుభోక్తయునననర్థం
బునొందుననియు నయ్యనర్థంబునకు నారాయణభక్తియోగంబుగాని యుపశమనంబు వేఱొకటిలేదనినిశ్చయించి॥
మ॥ అవనీచక్రములోననేపురుషుఁ¶ డేయామ్నాయమున్విన్నమా। ధవుఁడౌలోకశరణ్యుపైభవములందప్పింపఁగాఁజా
లుభ। క్తివిశేషంబుజనించునట్టిభువనక్షేమంకరంబైనభా। గవతామ్నాయముబాదరాయణుఁడుదాఁగల్పించెనేర్పొప్ప

* కామముఖషట్కము। కామముమొదలైనయాఱింటిని-అనఁగా-అరిషడ్వర్గమునుననుట.— శీఘ్రైశము। త్వర.— ¶ ఏయామ్నాయ
మున్। భగవత్తత్త్వమునులెన్నఁగఁదెలియఁజేసెడువేదతుల్యమయినయేగ్రంథమును.

౧౯॥ వ॥ ఇట్లు భాగవతంబు నిర్మించి మోక్షార్థియైన శుకునిచేఁ జదివించెనని చెప్పిన శౌనకుండు నిర్వాణతత్పరుండును సర్వోపేక్షకుండు నైన శుకయోగి యేమిటికి భాగవతం బభ్యసించె ననవుడు సూతుం డిట్లనియె॥ క॥ ధీరులు నిరపేక్షులు నా। త్మారాములు నైన మునులు హరిభజనము ని। ష్కారణమ చేయుచుందురు। నారాయణుఁ డట్టివాఁ డనవ్యచరిత్రా॥ క॥ హరిగుణవర్ణనరతుఁడై। హరితత్పరుఁడైన బాదరాయణిశుభత। త్పరతం బఠించెఁ ద్రిజగ। ద్వరమంగళమైన భాగవతనిగమంబున్॥ క॥ నిగమములు వేయుఁ జదివిన। సుగమంబులు గావు ముక్తిసుభగత్వంబుల్। సుగమంబు భాగవతమను। నిగమంబుఁ బఠింప ముక్తి నిచ్చు జనులకున్॥

అర్జునుండు పుత్రఘాతియగు నశ్వత్థామ నవమానించుట.

వ॥ అని పలికి రాజర్షి యైన పరీక్షిన్మహారాజు జన్మకర్మముక్తులును, పాండవుల మహాప్రస్థానంబును, కృష్ణకథోదయంబును జెప్పెదఁ, గౌరవదృష్టద్యుమ్నాదుల యుద్ధంబున వీరులైన వారలు స్వర్గంబునకుం జనిన వెనుక భీముగదాఘాతంబున దుర్యోధనుండు దొడలు విఱిగి కూలిన నశ్వత్థామ దుర్యోధనునకుం బ్రియంబు సేయువాఁడై నిదురం బోవు ద్రౌపదీపుత్రుల శిరంబులు ఖండించి తెచ్చి సమర్పించె నది క్రూరకర్మం బని లోకులు నిందింతురు॥ ఉ॥ బాలుర చావు కన్నులఁ బడ్డ గలంగి యెలుంగెత్తి యోరువం। జాలక బాష్పతోయకణజాలము చెక్కుల రాల నేడ్చె పాం। చాలతనూజ నేలఁ బడి జాలిఁ బడంగని యెత్తి నంజువా। చాలతఁ జూపుచుం *జికురజాలము దువ్వుచుఁ గ్రీడి యిట్లనున్॥ శా॥ ధరణీశాత్మజ నీకు నేల పగ వర్ణధర్మంబె తద్ద్రౌణి ని। ష్కరుణుండై విదళించె బాలకుల నుద్గాండీవనిర్ముక్తభీ। కరబాణంబుల నేఁడు వానిశిరముం ఖండించి నేఁ దెత్తుఁ ద। చ్ఛిరముం ద్రొక్కి జలంబు లాడుమిచటన్ శీతాంశుబింబాననా॥ వ॥ అని యిట్లొడంబఱిచి తనకు మిత్రుండును సారథియు నైన హరి మేలనుచుండంగ కవచంబు దొడిగి గాండీవంబు ధరియించి కపిధ్వజుండై గురుసుతుని వెంట రథంబుఁ దోలించిన॥ శా॥ తన్నుం జంపెద నంచు వచ్చు విజయున్ దర్శించి తద్ద్రౌణి యా। పన్నుండై శిశుహంత గావున నిజప్రాణేచ్ఛఁ బారెన్ వడిన్। మున్నున్ బ్రహ్మ మృగాకృతిం దనయ మున్మోహించి క్రీడింపనా। సన్నుండై హరుఁ జూచి పాఱుపగిదిన్ సర్వేంద్రియభ్రాంతితోన్॥ వ॥ ఇట్లు పోయి నంతదూరంబు బరువిడి వెనుకఁ జూచి రథతురంగంబు లలయుటఁ దెలిసి నిలిచి ప్రాణరక్షకంబునకు నొండుపాయంబు లేమి నిశ్చయించి జలంబులు వార్చి ద్రోణనందనుండు సమాహితచిత్తుండై ప్రయోగంబ కాని యుపసంహారంబు నేరకయ ప్రాణసంరక్షణార్థంబునకై పార్థుని మీఁద బ్రహ్మశిరోనామకాస్త్రంబుఁ బ్రయోగించిన నది ప్రచండతేజంబున దిఙ్మండలంబు నిండి ప్రాణభయంకరంబై తోఁచిన హరికి నర్జునుం డిట్లనియె॥ సీ॥ పద్మలోచన కృష్ణ భక్తాభయప్రద వినుము సంసారాగ్ని వేర్చుచున్న। జనుల సంసారంబు సంహరింపఁగ నీవు దక్క నన్యులు లేరు దలఁచి చూడ। సాక్షాత్కరించిన సర్వేశ్వరుండవు ప్రకృతిపరుండవు పరమపురుష। నీ ప్రబోధము చేత నీ మాయ నంతయు నడఁతువు నిశ్శ్రేయసాత్మ యందు। మాయయందు మునిఁగి మను వారలకుఁ గృపఁ। జేసి ధర్మముఖ్యచిహ్నమయిన। శుభము సేయుచుందు సుజనుల నవనిలోఁ। గావఁ బుట్టుదువు జగన్నివాస॥ క॥ ఇది యొక తేజము భూమియుఁ। ‡చదలును దిక్కులును నిండి సర్వంకషమై। యెదురై వచ్చుచునున్నది। విదితముగా నెఱుఁగఁ జెప్పవే దేవేశా॥ అనిన హరి యిట్లనియె॥ శా॥ జిహ్మత్వంబునఁ బాఱి ద్రోణజుఁడు దుశ్శీలుండు ప్రాణేచ్ఛమై। బ్రహ్మాస్త్రంబదె యేయవచ్చె నిదె తద్బాణాగ్ని బీభత్సనీ। బ్రహ్మాస్త్రంబునఁ గాని దీని మఱలింపన్ రాదు సంహారమీ। బ్రహ్మాపత్య మెఱుంగఁ డేయుము వడిన్ బ్రహ్మాస్త్రముం దీనిపై॥ వ॥ అనిన నర్జునుండు జలంబులు వార్చి హరికిం బ్రదక్షిణంబు వచ్చి ద్రోణనందనుం డేసిన యస్త్రంబు మీఁదఁ దన బ్రహ్మాస్త్రంబుం బ్రయోగించిన॥ మ॥ అవనివ్యోమములందు నిండి తమలోనా రెండు బ్రహ్మాస్త్రము। ల్రవివహ్నిద్యుతిఁ బోరుచుం ద్రిభువనత్రాసంబు గావింపఁగా। వివశభ్రాంతియుఁ గాంతమోయని ప్రజల్వీక్షింపనా వేళ మా। ధవునాజ్ఞన్ విజయుండు సేసె విశిఖద్వంద్వోపసంహారమున్॥ వ॥ ఇట్లస్త్రద్వయంబు నుపసంహరించి ధనంజయుండు ద్రోణనందనుం గూడ నరిగి పట్టుకొని రోషారుణితలోచనుండయి యాజకుండు రజ్జువునఁ బశువుం గట్టిన చందంబున బంధించి శిబిరంబుకడకుం గొనిచని హింసింతునని §తిగిచినఁ జూచి హరి యిట్లనియె॥ ఉ॥ మాలుపడంగ లేని యసమర్థుల సుప్తుల నస్త్రవిద్యలం। దేలని పిన్నపాపల వధించె నిషిద్ధపుఁ గ్రూరకర్ముఁడై। ॥పాఱుఁ డెవీఁడు పాతకుఁడు ప్రాణభయంబున ¶వెచ్చనూర్చుచుం। బాఱెడి వీనిఁ గావకుము పాపమతి న్నర్జున పాపవర్జనా॥ చ॥ వెఱచినవాని దైన్యమున ?వేఁదురు నొందినవాని నిద్రమై। మఱచినవాని సౌఖ్యమున మద్యము ద్రావినవాని భగ్నుఁడై

---

* చికురజాలము। తలవెండ్రుకలగుంపు.— ‡ చదలు। ఆకసంబు, మిన్ను.— § తిగిచి। ఈడ్చి పై కెత్తి.— ॥ పాఱుఁడు। బ్రాహ్మణుఁడు.
¶ వెచ్చనూర్చుచున్। వెచ్చఁగా నూపిరి విడుచుచును.— ? వేఁదురునొందినవానిన్। ఉన్మాదము నొందినవానిని.

*పఱచినవానిఁ సాధుజడభావమువానిని గావుమంచు వా। చఱచినవానిఁ గామినులఁ జంపుట ధర్మము గాదు ఫల్గునా॥ శా॥ స్వప్రాణంబుల నెవ్వఁడేని గరుణాసంగంబు చాలించి య। న్యప్రాణంబులచేత రక్షణము సేయున్వాఁడ ధోలోకదుః। ఖప్రాప్తుండగు రాజదండమున నతఁ డకల్యాణుఁడౌనైన యీ। విప్రున్ దండితుఁ జేయు మేటికి మహావిభ్రాంతి సేనుండఁగన్॥ వ॥ అని యివ్విధంబునఁ గృష్ణుండానతిచ్చిన బ్రాహ్మణుండు గృతాపరాధుండై న నవధ్యుండు గాఁడని ధర్మంబుఁ దలంచి చంపక ద్రుపదరాజపుత్రికిం దన చేసిన ప్రతిజ్ఞం దలంచి బద్ధుండైన గురునందనుం దోడ్కొని కృష్ణుండు సారథ్యంబు సేయ శిబిరంబుకడకు వచ్చి॥ క॥ సురరాజసుతుఁడు సూపెను। దురవధిసుతశోకయుతకు ద్రుపదనిసుతకు। న్సరిచలితాంగశ్రేణికి। న్బరుషపశుపాశబద్ధపాణిన్ ద్రౌణిన్॥

శ్రీ ద్రౌపది యశ్వత్థామను జూచి సంభాషించుట. శ్రీ

వ॥ ఇట్లర్జునుండు దెచ్చి చూపిన బాలవధజనితలజ్జావనతముఖుండై న గురునికొడుకుం జూచి మ్రొక్కి సుస్వభావయగు ద్రౌపది యిట్లనియె॥ మ॥ పరగన్ మామకవారలందఱును మున్ బాణప్రయోగోపసం। హరణాద్యాయుధవిద్యలన్నియును ద్రోణాచార్యుచే నభ్యసిం। చిరి పుత్రాకృతి నున్న ద్రోణుఁడవు నీచిత్తంబులో లేశముఁ। గరుణాసంగము లేక శిష్యసుతులన్ ఖండింపఁగాఁ బాడియే॥ క॥ భూసురుఁడవు బుద్ధిదయా। భాసురుఁడవు శుద్ధవీరభటసందోహా। గ్రేసరుఁడవు శిశుమారణ। మాసురకృత్యంబు ధర్మమగునే తండ్రీ॥ శా॥ ఉద్రేకంబున రారు నస్త్రధరులై యుద్ధావనిన్ లేరు కిం। చిద్ద్రోహంబును నీకుఁ జేయరు బలోత్సేకంబుతోఁ జీఁకటిన్। న్భద్రాకారులఁ జిన్నపాపల రణప్రౌఢక్రియాహీనుల। న్నిద్రాసక్తుల సంహరింపనకటా నీచేతు లెట్లాడెనో॥ ఉ॥ అక్కట పుత్రశోకజనితాకులభారవిషణ్ణచిత్తనై। పొక్కమనున్న భంగి నినుఁ బోరఁ గిరీటి నిబద్ధుఁ జేసి నేఁ। డిక్కడి కీడ్చి తెచ్చుట సహింపనిదై భవదీయమాత నేఁ। డెక్కడ నెట్టిశోకమున నేక్రియ నేడ్చుచుఁ బొక్కుచున్నదో॥ వ॥ అని కృష్ణార్జునులం జూచి యిట్లనియె॥ ఉ॥ ద్రోణునితో *శిఖింబడక ద్రోణకుటుంబిని యున్న దింటన। క్షీణతనూజశోకవివశీకృతనై విలపించు భంగినీ। ద్రౌణిఁ జెఱల్చి తెచ్చుటకు దైన్యమునొందుచు నెంత పొక్కెనో। ప్రాణవియుక్తుఁడైన నతిపాపము బ్రాహ్మణహింస మానరే॥ క॥ భూపాలకులకు విప్రులఁ। గోపింపఁగఁ జేయఁదగదు కోపించిన నది। కోపానలంబు మొదలికి। భూపాలాటవులఁ గాల్చు భూకంపముగన్॥ వ॥ అని యిట్లు ధర్మ్యంబును సకరుణంబును ‡నిర్వ్యళీకంబును సమంజసంబును శ్లాఘ్యంబును నగు ద్రౌపదిపలుకులకు ధర్మనందనుండు సంతసిల్లె నకులసహదేవసాత్యకి ధనంజయ కృష్ణులు సమ్మతించిరి సమ్మతింపక భీముం డిట్లనియె॥ చ॥ కొడుకులఁ బట్టి చంపెనని కోపము నొందదు బాలఘాతకున్। విడువుమటంచుఁ జెప్పెడిని వెట్టిది ద్రౌపది వీఁడు విప్రుఁడే। విడువఁగ నేలఁ జంపుఁ డిటు వీనిని మీరలు చంపరేని నా। పిడికిటిపోటున న్శిరము భిన్నము సేసెదఁ జూడుఁ డిందఱున్॥ వ॥ అని పలికిన నశ్వత్థామకు ద్రౌపది యడ్డంబు వచ్చె భీముని సంరంభంబు సూచి హరి చతుర్భుజుండై రెండుచేతుల భీముని వారించి కడమ రెంటను ద్రుపదపుత్రికను దలంగించి నగుచు భీమునకిట్లనియె॥ ఉ॥ §అవ్యుఁడు గాఁడు వీఁడు శిశుహంత దురాత్ముఁ డాతతాయి హం। తవ్యుఁడు బ్రహ్మబంధుఁ డగుఁ దప్పదు నిక్కము బ్రాహ్మణో న హం। తవ్య యటంచు వేదము శ్రుతంబగుఁ గావున ధర్మదృష్టిఁ గ। ర్తవ్యము వీనిఁ గాచుట యథాస్థితిఁ జూడుము పాండవోత్తమా॥ వ॥ అని సరసాలాపంబు లాడి పవననందనునొడంబఱచి యర్జునుం జూచి ద్రౌపదికి నాకు భీమసేనునకు సమ్మతంబుగ మున్ను నీ చేసిన ప్రతిజ్ఞయు సిద్ధించునట్లు నా పంపు సేయుమని నారాయణుం డానతిచ్చిన నర్జునుండు దదనుమతంబున॥ శా॥ విశ్వస్తుత్యుఁడు శక్రసూనుఁడు మహావీరుండు ఘోరాసిచే। నశ్వత్థామశిరోజముల్ దఱిఁగి చూడాంతర్మహారత్నమున్। శశ్వత్కీర్తి వెలుంగఁ బుచ్చుకొని పాశవ్రాతబంధంబులన్। విశ్వాసంబున నూడ్చి త్రోచె శిబిరోర్వీభాగముం బాసిపోన్॥ క॥ నిబ్బరపు బాలహంతయు। గొబ్బున దేజంబు మణియుఁ గోల్పడినతుఁడై। ప్రబ్బిన చింతన్ విప్రుఁడు। సిబ్బితితో నొడలిగబ్బు సెడి వడిఁ జనియెన్॥ గీ॥ ధనముఁ గొనుటయొండె దలఁ గొఱుగుటయొండె। నాలయంబు వెడల నడచుటొండె। గాని చంపఁదగిన కర్మంబు సేసినఁ। జంపఁదగదు విప్రజాతిఁ బతికి॥ వ॥ ఇట్లశ్వత్థామం బ్రాణావశిష్టుం జేసి వెడలనడిచి పాండవులు పాంచాలీసహితులై పుత్రులకు శోకించి మృతులైన బంధువులకెల్ల దహనాదికృత్యంబులు సేసి జలప్రదానంబు సేయుకొఱకు స్త్రీల ముందల నిడుకొని గోవిందుండునుం దారును గంగకుం జని తిలోద

౩౧పం. పఱచినవానిన్ । యుద్ధరంగంబునఁ బరుగెత్తినవానిని. వాచఱచినవానిన్ । వేఁడుకొనినవానిని.— *శిఖింబడక । అగ్నిప్రవేశము సేయక.— ‡నిర్వ్యళీకము । నిర్మాయికము.— §అవ్యుఁడు గాఁడు । రక్షార్హుఁడు గాఁడు.— ౩౧పం. నిబ్బరపు బాలహంత । దృఢమైన బాలఘాతి-అనఁగా నిస్సందేహముగా-కుఱ్ఱలఁ జంపినవాఁడు.— గొబ్బున । త్వరగాను.— ప్రబ్బిన చింతన్ । పొందిన దుఃఖము చేతను.— ౩౨పం. సిబ్బితితోన్ । లజ్జతోను, సిగ్గుతోను.

కంబులుసేసి క్రమ్మఱవిలపించి హరిపాదపద్మజాతపవిత్రంబులయిన భాగీరథీజలంబుల స్నాతులయియున్నయెడం బుత్ర
శోకాతురులయిన గాంధారీధృతరాష్ట్రులను, గుంతీద్రౌపదులను జూచి మాధవుండు మునీంద్రులుం దానును బంధుమరణ
శోకాతురులయిన వారల వగపుమానిచి మన్నించె నివ్విధంబున॥ శా॥ పాంచాలీకబరీవికర్షణమహాపాపక్షతాయుష్కు
లం జంచద్గర్వులఁ ధార్తరాష్ట్రుల ననిం జంపించి గోవిందుఁ డిప్పించెన్ రాజ్యము ధర్మపుత్రునకుఁ గల్పించె న్మహాఖ్యాతిఁ జే
యించె న్మాఁడు తురంగమేధములు దేవేంద్రప్రభావంబునన్॥ వ॥ అంతవాసుదేవుండు వ్యాసప్రముఖభూసురపూజి
తుండయి యుద్ధవసాత్యకులు గొలువ ద్వారకాగమనప్రయత్నంబునం బాండవులవీడ్కొని రథారోహణంబు సేయ సమ

——⁂ శ్రీకృష్ణుండుత్తరగర్భస్థుండగు నర్భకుని రక్షించుట. ⁂——

యంబునం దత్తరపడుచు నుత్తర సనుదెంచి కల్యాణగుణాత్మకుండైన హరికిట్లనియె॥ మ॥ ఇదె కాలానలతుల్యమైన విశిఖం
బేతెంచె దేవేశ నేఁ। డుదరాంతర్గతగర్భదాహమునకై యుగ్రంబున న్వచ్చుచు। న్నది దుర్లోక్యము మానుపన్మరణమున్యం
బేమియున్లేదు మనీ। పదపద్మంబులె కాని యొండెఱుఁగ నీ బాణాగ్ని వారింపవే॥ క॥ దుర్భరబాణానలమున। గర్భములోనున్న
శిశువు ఘనసంతాపా। విర్భావంబును బొందెడి। నిర్భరకృపఁ గావుమయ్య నిఖిలస్తుత్యా॥ క॥ చెల్లెలికోడలనీ మే। నల్లుఁడు
శత్రువుల చేత హతుఁ డయ్యెను సం। ఫుల్లారవిందలోచన। భల్లాగ్ని నడంచి శిశువు బ్రతికింపఁగదే॥ గీ॥ గర్భమందుఁ గమల
గర్భాండశతములు। నిముడికొని నటించు నీశ్వరేశ। నీకు నొక్కమాని నీగర్భరక్షణ। మెంత బరువు నిర్వహింతు గాక॥ వ॥ అ
నిన నాశ్రితవత్సలుండయిన పరమేశ్వరుండు సుభద్రకోడలి దీనాలాపంబు లాలించి యిది ద్రోణనందనుండు లోకమంత
యు నపాండవంబయ్యెడునని యేసిన దివ్యాస్త్రమని యెఱింగె నంతఁ బాండవులకభిముఖంబై ద్రోణనందను దివ్యాస్త్రని
ర్గతనిశితమార్గణంబు డగ్గఱిన బెగ్గడిలక వారును బ్రత్యస్త్రంబులందుకొని పెనంగు సమయంబున॥ మ॥ తనసేవారతిచిం
తగాని పరచింతాలేశము న్లేని స। జ్జనుల న్పాండుతనూజుల న్మనుపు వాత్సల్యంబుతో ద్రోణనం। దను బ్రహ్మాస్త్రమునడ్డ బె
ట్టఁబని చెన్ దైత్యారి సర్వారిసా। ధననిర్వక్రము రక్షితాఖిలసుధాంధశ్చక్రముం జక్రమున్॥ మ॥ సకలప్రాణిహృదం
తరాళముల భాస్వజ్జ్యోతియైయుండుసూ। త్మకరుండచ్యుతుఁ డయ్యెడన్విరటజాగర్భంబుఁ దాజక్రహ। స్తకుఁడై వైష్ణవ
మాయఁ గప్పెఁ గురుసంతానార్థియై యడ్డమై। ప్రకటస్ఫూర్తినడంచె ద్రోణతనయబ్రహ్మాస్త్రముం లీలతోన్॥ వ॥ ఇట్లు
ద్రోణతనయుండేసిన ప్రతిక్రియారహితంబయిన బ్రహ్మశిరంబనియెడి దివ్యాస్త్రంబు వైష్ణవతేజంబున నిరర్థకంబయ్యెని
జమాయ చే సకలలోకసర్గస్థితిసంహారంబు లాచరించునట్టి హరికి ధరణీసురబాణనివారణంబు విచిత్రంబుగాదు॥ తత్సమ

——⁂ కుంతీదేవి శ్రీకృష్ణదేవుని నుతించుట. ⁂——

యంబున సంతసించి పాండవపాంచాలీసహితయై గొంతి గమనోన్ముఖుండయిన హరిం జేరవచ్చి యిట్లనియె॥ క॥ పురుషుం
డాద్యుఁడు ప్రకృతికిఁ। బరుఁ డవ్యయుఁ డఖిలభూతబహిరంతర్భా। సురుఁడును లోకనియంతుఁడు। బరమేశ్వరుఁడైన నీకుఁ
బ్రణతులగు హరీ॥ వ॥ మఱియు జవనికచాటున నాట్యంబు సలుపు నటుని చందంబున మాయాజవనికాంతరాళంబున ని
లువంబడి మహామంచేఁ బరమహంసలు నివృత్తరాగద్వేషులు నిర్మలాత్ములు నయిన మునులకు నదృశ్యమానుండవయి పరిచ్ఛి
న్నుండవు గాని నీవు మూఢదృక్కులు కుటుంబవతులు నగు మాకు నెట్లు దర్శనీయుండవయ్యెదు; శ్రీకృష్ణ వాసుదేవ దేవకీనం
దన నందగోపకుమార గోవింద పంకజనాభ పద్మమాలికాలంకృత పద్మలోచన పద్మసంకాశచరణ హృషీకేశ భక్తియోగం
బున నం జేసిన నమస్కారించెద నవధరింపుము॥ సీ॥ తనయులతోడ నేదహ్యమానంబగు జతుగృహంబందును జావకుండఁ। గురు
రాజు వెట్టించు ఘోరవిషంబుల మారుతపుత్త్రుండు మడియకుండ। ధార్తరాష్ట్రుఁడు సముద్ధతిఁ జీరలొలువంగ ద్రౌపది మా
నంబు దలఁగకుండ। గాంగేయకుంభజకర్ణాదిఘనుల చే నాబిడ్డలనిలోన నలఁగకుండ। విరటపుత్త్రిక కడుపులో వెలయుచూ
లు। ద్రోణనందనశరవహ్నిఁ ద్రుంగకుండ। మఱియు రక్షించితివి పెక్కుమార్గములను। నిన్ను నేమని వర్ణింతు నీరజాక్ష॥
మత్తకోకిల॥ బల్లిదుండగు కంసుచేతను బాధనొందుచునున్న మీ। తల్లిఁ గాచినభంగిఁ గాచితి ధార్తరాష్ట్రుల చేత నేఁ। ద
ల్లడంబునఁ జిక్కకుండఁగ దేవకీనగుణవ్రజం। బెల్ల సంస్తుతి సేసి చెప్పఁగ నెంతదాన జగత్పతీ॥ క॥ జననము నైశ్వర్యంబు
ను। ధనమును విద్యయును గలమదచ్ఛన్నులకిం। చనగోచరుఁడగు నిన్ను। న్వినుతింపఁగ లేరు నిఖిలవిబుధస్తుత్యా॥ వ॥ మఱి
యు భక్తధనుండును నివృత్తధర్మార్థకామవిషయుండును నాత్మారాముండును రాగాదిరహితుండును గైవల్యదానసమర్థుం
డును గాలరూపకుండును నియామకుండును నాద్యంతశూన్యుండును విభుండును సర్వసముండును సకలభూతనిగ్రహాను

గ్రహాకగుంఠనయున న్నిన్నుఁ దలంచి నమస్కరించెద నవధరింపుము మనుష్యుల విడంబించు భవదీయవిలసనంబు నిర్ణయింప
నెవ్వఁడు సమర్థుండు నీకుం బ్రియాప్రియులు లేరు జన్మకర్మశూన్యుండవైన నీవు దిర్యగాదిజీవులయందు వరాహాదిరూపం
బులను మనుష్యులందు రామాదిరూపంబులను, ఋషులయందు వామనాదిరూపంబులను, జలచరంబులయందు మత్స్యాది
రూపంబుల నవతరించుట లోకవిడంబనార్థంబు గాని జన్మకర్మసహితుండవగుటం గాదు॥ ఉ॥ కోపముతోడ నీవు దధికుంభ
ము భిన్నము సేయుచున్నచో । గోపిక త్రాటఁ గట్టిన నకుంచితసాంజనబాష్పతోయధా । రాపరిపూర్ణవక్త్రముగ రంబు
లఁ ద్రోముచు వెచ్చనూర్చుచుం। బాపఁడవై నటించుట కృపాపర నామదిఁ జోద్యమయ్యెడిన్॥ క॥ మలయమునఁ జందనక్రి
య, వెలయఁగ ధర్మజుని కీర్తి వెలయించుటకై । యిలపైన భవుఁడు హరియదు । కులమున నుదయించె నంద్రు గొందఱనం
తా॥ క॥ వసుదేవదేవకులు దా। పసగతిఁ గత భవమునందుఁ బ్రార్థించిన సం। తసమునఁ బుత్రత నొందితి। వసురుల మృతి కించుఁ
గొందఱంద్రు మహాత్మా॥ క॥ జలరాశిలోన మెలఁగెడు । కలము క్రియన్ భూరిభారకలితయగు నీ । యిలఁ గావ నజుఁడు
గోరినఁ। గలిగితివని కొందఱంద్రు గణనాతీతా॥ గీ॥ మఱచి యజ్ఞానకామకర్మములఁ దిఱుఁగు। వేదనాతురులకుఁ దన్నివృత్తిఁ
జేయ । శ్రవణచింతనవందనార్చనము లిచ్చు । కొఱకు నుదయించితంద్రు నిన్గొందఱభవ॥ సీ॥ నినుఁ జింతింపుచుఁ బాడు
చుం బొగడుచున్న దివ్యచారిత్రము। ల్వినుచుం జూతురుగాక లోకులితరాన్వేషంబులం జూతురే। ఘనసర్జన్మపరంపరాహ
రణదక్షంబై మహాయోగివా। గ్వినుతంబైన భవత్పదాబ్జయుగమున్ విశ్వేశ విశ్వంభరా॥ వ॥ దేవా నిరాశ్రయులమై భవ
దీయచరణారవిందంబు లాశ్రయించి నీవారలమైన మమ్ము విడిచి విచ్చేయ నేల నీ సకరుణావలోకనంబుల నిత్యంబును జూడ
వేని యాదవసహితులైన పాండవులు జీవునిం బాసిన యింద్రియంబుల చందంబునఁ గీర్తిసంపదలు లేక తుచ్ఛత్వంబు నొందు
దురు కల్యాణలక్షణలక్షితంబులైన నీయడుగుల చేత నంకితంబయిన మదీయధరణీమండలంబు నీవు వాసిన శోభితంబుగా
దు నీకృపావీక్షణామృతంబున నిక్కడి జనపదంబులు గుసుమఫలభరితంబులై యోషధితరులతాగుల్మనదనదీసమేతంబు
లై యుండు॥ ఉ॥ యాదవులందుఁ బాండుసుతులందు నధీశ్వర నాకు మోహపా। చ్ఛేదము సేయుమయ్య ఘనసింధువుఁ జేరె
డి గంగభంగి నీ। పాదసరోజచింతనము పై ననిశంబు మదీయబుద్ధి న । త్యాదరవృత్తితోఁ గదియునట్లుగఁ జేయఁగదయ్య యీ
శ్వరా॥ శా॥ శ్రీకృష్ణా యదుభూషణా నరసఖా శృంగారరత్నాకరా। లోకద్రోహినరేంద్రవంశదహనా లోకేశ్వరా దేవ
తా। నీక బ్రాహ్మణగోగణార్తిహరణా నిర్వాణసంధాయకా। నీకున్ మ్రొక్కెదఁ ద్రుంపవే భవలతల్ నిత్యానుకంపానిధీ॥
వ॥ అని యిట్లు సకలసంభాషణంబుల నుతియించు గొంతిమాటల కియ్యకొని గోవిందుండు మాయానిరూఢమందహాసవిశే
షంబున మోహంబు నొందించి రథారూఢుండై కరినగరంబునకు వచ్చి కుంతీసుభద్రాముల వీడ్కొని తనపురంబునకు విచ్చే
య గమకించిన ధర్మరాజు చేఁ గించిత్కాలంబు నిలువుమని ప్రార్థితుండై నిలిచె నంత బంధువధశోకాతురుండయిన ధర్మజుం
డు నారాయణవ్యాసధౌమ్యాదుల చేతఁ దెలుపంబడియుఁ దెలియక మోహితుండై నిర్వివేకంబున నిట్లనియె॥ సీ॥ తనదే
హంబునకై యనేకమృగసంతానంబుఁ జంపించు మూ। ర్ఖుని భంగిన్ గురుబాలకద్విజతనూజభ్రాతృసంఘంబుని। ట్లని జంపించి
న పాపకర్మునకు రాజ్యాకాంక్షికి న్నాకు హా। యనలక్షావధినైన ఘోరనరకవ్యాసంగముల్ మాను నే॥ వ॥ మఱియుఁ బ్రజా
పరిపాలనపరుండయిన రాజు ధర్మయుద్ధంబున శత్రువుల వధియించినఁ బాపంబు లేదని శాస్త్రవచనంబు గలదైన నది విజ్ఞా
నంబుకొఱకు సమర్థంబు గాదు చతురంగంబుల నేకాక్షౌహిణీసంఖ్యాతంబులం జంపించితి హతబంధులైన సతుల కేను జే
సిన ద్రోహంబుఁ దప్పించుకొన నేర్పు లేదు గృహాశ్రమధర్మంబులయిన తురంగమేధాదియాగంబుల చేతం బురుషుండు బ్ర
హ్మహత్యాదిపాపంబులవలన విడివడి నిర్మలుండగు నని నిగమంబులు నిగమించుఁ బంకంబునఁ బంకిలస్థలంబునకు మద్యంబున
మద్యభాండంబునకు శుద్ధి సంభవింపని చందంబున బుద్ధిపూర్వకజీవహింసనంబులయిన యాగంబుల చేతం బురుషులకుఁ
బాపబాహుళ్యంబు గాని పాపనిర్ముక్తి గాదని శంకించెద॥ క॥ అని యిట్లు ధర్మసూనుఁడు। మొనసి నిరాహారభావమున దేవ

శ్రీ ధర్మరాజు శ్రీకృష్ణసహితుండయి శరతల్పగతుండయిన భీష్మునికడ కేగుట.

నదీ। తనయుఁడు గూలినచోటికిఁ। జనియెం బ్రజాద్రోహపాపచలితాత్ముండై॥ వ॥ అయ్యవసరంబునం దక్కిన పాండవులు
ఫల్గునసహితుండైన పద్మలోచనుండుఁ గాంచనసమంచితంబులయిన రథంబు లెక్కి ధర్మజుం గూడి చనిన నతండు గుహ్యక
సహితుండయిన కుబేరుని భంగి నొప్పె నిట్లు పాండవులు పరిజనులు గొలువఁ బద్మనాభసహితులై కురుక్షేత్రంబున కేగి ది
వంబుననుండి నేలం గూలిన దేవత తెఱంగున సంగ్రామపతితుండైన గంగానందనునకు నమస్కరించి రంత బృహదశ్వభర

ద్వాజపరశురామ పర్వతనారదబాదరాయణకశ్యపాంగిరసకౌశికధౌమ్యసుదర్శనశుకవసిష్ఠాద్యనేక రాజర్షి దేవర్షి బ్రహ్మర్షులు శిష్యసమేతులై చనుదెంచినం జూచి సంతసించి దేశకాలవిభాగవేదియైన భీష్ముండు వారలకుం బూజనంబుఁ గావించి॥ క॥ మాయాంగీకృతదేహుం, డై యఖిలేశ్వరుఁడు మనుజుఁడై నాఁడని ప్రాజ్ఞాయతచిత్తంబున గాం, గేయుఁడు పూజనము సేసెఁ గృష్ణున్ జిష్ణున్॥ వ॥ మఱియు గంగానందనుండు వినయప్రేమసుందరులయిన పాండునందనులం గూర్చుండ నియోగించి మహానురాగజనితబాష్పసందోహసమ్మీలితలోచనుండై యిట్లనియె॥ గీ॥ ధరణిసురులు హరియు ధర్మంబు దిక్కుగాఁ, బ్రదుకఁ దలఁచి మీరు బహువిధముల, నన్నలార పడితి రాపత్పరంపర, లిట్టిచిత్రకర్మ మెందుఁ గలదు॥ ఉ॥ సంతసమింత లేదు మృగశాపవశంబునఁ బాండుభూవిభుం, డంతమునొందియుండ మిము నర్భకులం గొనివచ్చి కాంతుతో, నింతులువారి గాఁ బెనిచె నెన్నఁడు సౌఖ్యము పట్టుగానదీ, కుంతి యనేకదుఃఖములఁ గుందుచునుండును భాగ్యమెట్టిదో॥ ఉ॥ వాయువశంబులై మొగసి వారిధరంబులు మింటఁ గూడుచుం, బాయుచునుండు కైవడిఁ బ్రపంచము సర్వముఁ గాలతంత్రమై, పాయుచుఁ గూడుచుండు నొకభంగిఁ జరింపదు కాలమన్నియుం, జేయుచునుండుఁ గాలము విచిత్రము దుస్తర మెట్టివారికిన్॥ ఉ॥ రాజఁట ధర్మజుండు సురరాజసుతుండఁట ధన్వి శాత్రవో, ద్వేజితమైన గాండివము విల్లఁట సారథి సర్వభద్రసం, యోజకుఁడైన చక్రియఁట యుగ్రగదాధరుఁడైన భీముఁడ, య్యాజికి దోడువచ్చునఁట యాపద గల్గుట యేమి చోద్యమో॥ గీ॥ ఈశ్వరుండు విష్ణుఁ డెవ్వేళ నెవ్వని, నేమి సేయఁ బురుషుఁ డేమి యెఱుఁగు, నతని మాయలకు మహాత్ములు విద్వాంసు, లడఁగియుండుచుందు రంధులగుచు॥ వ॥ కావున దైవతంత్రంబయిన పనికి వగవం బని లేదు, రక్షకులు లేని ప్రజల రక్షింపఁ బుండరీకాక్షుండు సాక్షాత్కరించిన నారాయణుండు తేజోనిరూఢుండు గాక యాదవులందు గూఢుండై తనమాయచేత లోకంబుల మోహాతిరేకంబుల నొందించు నతని రహస్యప్రకారంబుల భగవంతుండైన పరమేశ్వరుం డెఱుంగు మఱియు దేవర్షి యగు నారదుండును భగవంతుండగు కపిలమునియు నెఱుంగుదురు కృష్ణుండు దేవకీపుత్రుండగు మాతులేయుండని తలంచి, దూతసచివసారథిబంధుమిత్రప్రయోజనంబుల నియమించుదు రిన్నిటం గొఱంత లేదు, రాగాదిశూన్యుండు, నిరహంకారుండు నద్వయుండు సమదర్శనుండు సర్వాత్మకుండు నయిన యీశ్వరునకు నున్నతభావమతివైషమ్యంబు లెక్కడివి లేవైన భక్తవత్సలుండు గావున నేకాంతభక్తులకు సులభుండై యుండు॥ సీ॥ అతిభక్తి నెవ్వని యందుఁ జిత్తముఁ జేర్చి యెవ్వని నామము నూహించి పొగడి, కాయంబు విడుచుచుఁ గామకర్మాదినిర్మూలితుండై యోగిముక్తి నొందు, నట్టి సర్వేశ్వరుం డఖిలదేవోత్తముం డెవ్వేళఁ బ్రాణంబు లేను విడుతు, నంతదాక నిదె మహాహర్షుఁడై వికసితవదనారవిందుఁడై వచ్చె నేఁడు, నాల్గుభుజములు గమలాభనయనయుగము, నొప్పఁగన్నులముందర నున్నవాఁడు, మానవేశ్వర నా భాగ్యమహిమఁ జూడ, నేమి సేసితి నో పుణ్యమితనిఁ గూర్చి॥ వ॥ అని యిట్లు ధనంజయసంప్రాపితశరపంజరుండైన కురుకుంజరు నివచనంబు లాకర్ణించి మునులందఱు వినుచుండ ధర్మనందనుండు, మందాకినీనందను వలన నరజాతిసాధారణంబులగు ధర్మంబులును వర్ణాశ్రమధర్మంబులును రాగవైరాగ్యోపాధులతోఁ గూడిన ప్రవృత్తినివృత్తిధర్మంబులును దానధర్మంబులును రాజధర్మంబులును స్త్రీధర్మంబులును శమదమాదికంబులును హరితోషణంబులగు ధర్మంబులును ధర్మార్థకామమోక్షంబులును నానావిధోపాఖ్యానేతిహాసంబులును సంక్షేపవిస్తారరూపంబుల నెఱింగె నంతర నధికసహస్రంబులకు గమికాఁడైన భీష్ముండు *స్వచ్ఛందమరణులైన యోగీశ్వరుల చేత వాంఛితంబగు నుత్తరాయణంబు సనుదెంచిన నదిదనకు మరణోచితకాలంబని నిశ్చయించి. శా॥ ఆలాపంబులు మాని చిత్తము మనీషాయత్తముం జేసి దృ, గ్జాలంబుల్ హరి మోముపైఁ బఱపి తత్కారుణ్యదృష్టిన్ వినిర్ముక్తీభూతశరవ్యథానిచయుఁడై మోదించి భీష్ముండు సం, శీలం బొప్పనుతించెఁ §కల్మషగజశ్రేణీహరిన్ శ్రీహరిన్॥ వ॥ ఇట్లు పీతాంబరధారియుఁ జతుర్భుజుండు నాదిపూరుషుండుఁ బరమేశ్వరుండును నగు హరియందు నిష్కాముండై విశుద్ధంబగు ధ్యానవిశేషంబు చేత నిరస్తదోషుండగుచు ¶ధారణావతియైన బుద్ధిని సమర్పించి పరమానందంబు నొంది ప్రకృతివలననైన సృష్టిపరంపర

❀ భీష్ముఁడు శ్రీకృష్ణుని స్తుతించుట. ❀

లఁ బరిహరించు తలంపున మందాకినీనందనుం డిట్లనియె॥ మ॥ త్రిజగన్మోహనశీలకాంతితనువు దీపింపఁ బ్రాభాతనీ, రజబంధుప్రభమైన చేలము పయిన్ రంజిల్ల నీలాలక, వ్రజసంయుక్తముఖారవిందమతి సేవ్యంబై విజృంభింపమా, విజయుం జేరెడు వ

* స్వచ్ఛందమరణులైన తమయిచ్ఛ చొప్పున మరణము నొందెడువారలైన.— § కల్మషగజశ్రేణీహరిన్ పాపము లనెడు నేనుఁగులకు సింహము వంటివానిని.— ¶ ధారణావతియైన నిశ్చలత్వమును బొందిన.—

న్నె కాంక్షమదినావేశించు నెల్లప్పుడున్ ॥ మ॥ హయరింఖాముఖధూళిధూసరపరిన్యస్తాలకోపేతమై । రయజాతశ్ర
మతోయబిందుయుతమై రాజిల్లు నెమ్మోముతో । జయముం బార్థున కిచ్చువేడ్క నని నాశస్త్రాహతిం జాలనొ । చ్చియుఁ బో
రించు మహానుభావు మదిలోఁ జింతింతు నశ్రాంతమున్ ॥ మ॥ నరుమాటల్ విని నవ్వుతో నుభయసేనామధ్యమక్షోణిలోఁ ।
బరులీక్షింప రథంబు నిల్పి పరభూపాలావళిం జూపుచుం । బరభూపాయువు లెల్లఁ జూపుల నశుంభత్కేళి వంచించు నా । పర
మేశుండు వెలుంగుచుండెడు సుహృత్పద్మాసనాసీనుఁడై ॥ క॥ తనవారిఁ జంపఁ జాలక । వెనుకకుఁ బో నిచ్చగించు విజయుని
శంకన్ । ఘనయోగవిద్యఁ బాపిన । మునివంద్యుని పాదభక్తి మొనయున్ నాకున్ ॥ సీ॥ కుప్పించి యెగసినఁ గుండలంబుల కాం
తి గగనభాగం బెల్లఁ గప్పికొనఁగ । నుఱికిన నోర్వక యుదరంబులో నున్న జగముల వ్రేఁగున జగతి గదలఁ । జక్రంబుఁ జేఁబట్టి చ
నుదెంచు రయమునఁ బైనున్న పచ్చని పటము జాఱ । నమ్మితి నాలావు నగుఁబాటు సేయక మన్నింపు మని క్రీడి మఱలఁ దిగు
వఁ । గరికిఁ లంఘించు సింహంబు కరణి మెఱసి । నేఁడు భీష్మునిఁ జంపుదు నిన్నుఁ గాతు । విడువు మర్జున యనుచు మద్విశిఖవృష్టిఁ ।
దెరలి చనుదెంచు దేవుండు దిక్కు నాకు ॥ మ॥ తనకున్ భృత్యుఁడు వీనిఁ గాచుట మహాధర్మంబు వొమ్మంచు న । ర్జునసారథ్య
ము పూని పగ్గములఁ జేఁ జోద్యంబుగాఁ బట్టుచున్ । మునికోలన్ వడిఁ బూన్చి ఘోటకములన్ మోదించి తాడించుచున్ । జనులన్ మో
హమునొందఁ జేయు పరమోత్సాహుం బ్రశంసించెదన్ ॥ క॥ పలుకుల నగవుల నడపుల । నలుకల నవలోకనముల నాభీరవధూ ।
కులముల మనములు దాలిమి । కొలుకుల వదలించు ఘనునిఁ గొలిచెద మదిలోన్ ॥ గీ॥ మునులు నృపులుఁ జూడ మును ధర్మజుని స
భా । మందిరమున యాగమంటపమునఁ । జిత్రమహిమతోడఁ జెలువొందు జగదాది । దేవుఁ డమరు నా దృష్టియందు ॥
మ॥ ఒకసూర్యుండు సమస్తజీవులకుఁ దా నొక్కొక్కఁడై తోఁచు పో । లిక నే దేవుఁడు సర్వకాలము మహాలీలన్ నిజోత్పన్న జ ।
న్యకదంబంబుల హృత్సరోరుహముల న్నానావిధానూనరూ । పకుఁడై యొప్పుచు నుండు నట్టి హరి నేఁ బ్రార్థింతు శుద్ధుండనై ॥
వ॥ అని యిట్లు మనోవాగ్దర్శనంబులం బరమాత్మయగు కృష్ణుని హృదయంబున నిలిపికొని నిశ్వాసంబు మాని నిరుపాధికంబై
న వాసుదేవబ్రహ్మంబునందుం గలసిన భీష్మునిం జూచి సర్వజనులు దివసావసానంబున విహంగంబు లూఱక యుండు తెఱం
గున నుండిరి. దేవమానవవాదితంబులై దుందుభివాద్యంబులు మొఱసె, సాధుజనకీర్తనంబులు మెఱసెఁ, గుసుమవర్షంబ
లు గురిసె, మృతుండయిన భీష్మునికి ధర్మజుండు పరలోకక్రియలు సేయించి ముహూర్తమాత్రంబు దుఃఖితుండయ్యె నంతన
చ్చటి మునులు గృష్ణునిఁ దమహృదయంబుల నిలిపికొని సంతుష్టాంతరంగులగుచుఁ దదీయదివ్యనామంబుల చేస్తుతియించి ని
స్వాశ్రమంబులకుం జనిరి పిదప నయ్యుధిష్ఠిరుండు గృష్ణసహితుండయి గజపురంబునకుం జని గాంధారీసహితుండైన ధృత
రాష్ట్రునకు నొడంబఱచి వారిసమ్మతంబున వాసుదేవానుమోదితుండయి పితృపైతామహంబైన రాజ్యంబుఁ గైకొని ధర్మమా
ర్గంబునం బ్రజాపాలనంబు సేయుచుండె నని చెప్పిన విని సూతునకు శౌనకుం డిట్లనియె ॥ గీ॥ ధనము లపహరించి తనతోడఁ
జెనకెడు । నాతతాయిజనుల ననివధించి । బంధుమరణదుఃఖభరమున ధర్మజుఁ । డెట్లు రాజ్యలక్ష్మి నిచ్చగించె ॥ అనిన సూతుం
డిట్లనియె ॥ క॥ కురుసంతతికిఁ బరీక్షి । న్నరవరు నంకురము సేసిన నారాయణుఁడీ । ధరణీరాజ్యమునకు నీ । శ్వరుఁ గా ధర్మజుని ని
లిపి సంతోషించెన్ ॥ వ॥ ఇట్లు జగంబు పరమేశ్వరాధీనంబు గాని స్వతంత్రంబు గాదను నది మొదలగు భీష్ముని వచనంబులఁ

❀ భగవద్భక్తులకుఁ బారాయణోపయుక్తంబగు సంస్కృతభాగవతంబునం గల భీష్మస్తుతి. ❀

శ్లో॥ ఇతిమతిరుపకల్పితా వితృష్ణా భగవతి సాత్వతపుంగవే విభూమ్ని । స్వసుఖముపగతే క్వచిద్విహర్తుం ప్రకృతిముపేయుషి యద్భవప్రవాహః ॥
త్రిభువనకమనం తమాలవర్ణం రవికరగౌరవరాంబరం దధానే । వపురలకకులావృతాననాబ్జం విజయసఖే రతిరస్తు మేనవద్యా ॥ ౨
యుధి తురగరజోవిధూమ్రవిష్వక్కచలులితశ్రమవార్యలంకృతాస్యే । మమ నిశితశరైర్విభిద్యమానత్వచి విలసత్కవచేస్తు కృష్ణ ఆత్మా ॥ ౩
సపది సఖివచో నిశమ్య మధ్యే నిజపరయోర్బలయోరథం ప్రవేశ్య । స్థితవతి పరసైనికాయురక్ష్ణా హృతవతి పార్థసఖే రతిర్మమాస్తు ॥ ౪
వ్యవహితపృతనాముఖం నిరీక్ష్య స్వజనవధాద్విముఖస్య దోషబుద్ధ్యా । కుమతిమహరదాత్మవిద్యయా యశ్చరణరతిః పరమస్య తస్య మేస్తు ॥ ౫
స్వనిగమమపహాయ మత్ప్రతిజ్ఞామృతమధికర్తుమవప్లుతో రథస్థః । ధృతరథచరణోభ్యయాచ్చలద్గుర్హరిరివ హంతుమిభం గతోత్తరీయః ॥ ౬
శితవిశిఖహతో విశీర్ణదంశః క్షతజపరిప్లుత ఆతతాయినో మే । ప్రసభమభిససార మద్వధార్థం స భవతు మే భగవాన్ గతిర్ముకుందః ॥ ౭
విజయరథకుటుంబ ఆత్తతోత్రే ధృతహయరశ్మిని తచ్ఛ్రియేక్షణీయే । భగవతి రతిరస్తు మే ముమూర్షోర్యమిహ నిరీక్ష్య హతా గతాస్స్వరూపమ్ ॥ ౮
లలితగతివిలాసవల్గుహాసప్రణయనిరీక్షణకల్పితోరుమానాః । కృతమనుకృతవత్య ఉన్మదాంధాః ప్రకృతిమగన్ కిల యస్య గోపవధ్వః ॥ ౯
మునిగణనృపవర్యసంకులేంతస్సదసి యుధిష్ఠిరరాజసూయ ఏషామ్ । అర్హణముపపేద ఈక్షణీయో మమ దృశిగోచర ఏష ఆవిరాత్మా ॥ ౧౦
క్షితిభరమవరోపితుం కురూణాం శ్వసన ఇవాన్యజదక్షువంశవహ్నిమ్ । తమిమమహమనువ్రతార్తిహం ప్రేంహృది పరిరభ్య జహామి మర్త్యనీడమ్ ౧౧
తమిమమహమజం శరీరభాజాం హృది హృది ధిష్ఠితమాత్మకల్పితానామ్ । ప్రతిదృశమివ నైకధార్కమేకం సమధిగతోస్మి విధూతభేదమోహః ॥ ౧౨

కృష్ణుసంభాషణంబుల ధర్మనందనుండు ప్రవర్ధమానవిజ్ఞానుండును నివర్తితశోకకలంకుండును నై నారాయణాశ్ర
యుండై నయింద్రుండును బోలె జతుస్సాగరవేలాలంకృతంబగు వసుంధరామండలంబును సహోదరసహాయుండై యే
లుచుండె॥ సీ॥ సంపూర్ణవృష్టిఁ బర్జన్యుండు గురియించు నిలయెల్లఁ గోర్కులనీనుచుండు। గోవులు వర్షించు ఘోషభూము
లఁ బాలు ఫలవంతములు లతాపాదపములు। పండు సస్యములు నప్పక ఋతువుల నెల్లధర్మ మెల్లెడలను దనరియుండు। దైవ
భూతాత్మతంత్రములను రాగాదిభయములు నొందవు ప్రజలకెందు। గురుకులోత్తముండు గుంతీతనూజుండు। దానమా
నఘనుఁడు ధర్మజుండు। సత్యవాక్యధనుఁడు సకలమహీరాజ్య। విభవభాజియయిన వేళయందు॥

శ్రీకృష్ణుండు ద్వారకానగరంబునకరుగుట.

వ॥ అంతఁ గృష్ణుండు చుట్టాలకు సుభద్రకు శోకంబు లేకుండం జేయుకొఱకుఁ బ్రియంబున గజపురంబునం గొ
న్ని నెలలుండి ద్వారకానగరంబునకుం బ్రయాణంబు సేయం దలంచి ధర్మనందనునకుం గృతాభివందనుండగుచు నతనిచే నా
లింగితుండై యామంత్రణంబు వడసి కొందఱు తనకు నమస్కరింపం గౌఁగిలించుకొని కొందఱు దనుం గౌఁగిలింప నానం
దించుచు రథారోహణంబు సేయు నవసరంబున సుభద్రయు ద్రౌపదియుఁ గుంతియు నుత్తరయు గాంధారియు ధృతరాష్ట్రుం
డును విదురుండును యుధిష్ఠిరుండును యుయుత్సుండుఁ గృపాచార్యుండును నకులసహదేవులును వృకోదరుండును ధౌ
మ్యుండును సత్సంగంబువలన ముక్తసంగుండగు బుధుండు సత్కృతాకలసంకీర్త్యమానంబై రుచికరంబగు నెవ్వని యశం
బు నాకర్ణించి విడువనోపఁడట్టి హరితోడి వియోగంబు సహింపక దర్శనస్పర్శనాలాపశయనాసనభోజనంబులవలన నిమిష
మాత్రంబును హరికి నెడలేనివారలైన పాండవులం గూడికొని హరిని నలవ లెననికోరుచు హరి చనిన మార్గంబు సూచుచు
హరివిన్యస్తచిత్తులై లోచనంబుల బాష్పంబు లొలుకనంతంత నిలువంబడి రయ్యవసరంబున॥ సీ॥ కనకసౌధముల పైఁ గౌ
రవకాంతలు కుసుమవర్షంబులు గోరికురియ। మౌక్తికదామసమంచితధవళాతపత్రంబు విజయుండు వట్టుచుండ। నుద్ధవసా
త్యకులుత్సాహవంతులై రత్నభూషితచామరములు వీవ। గగనాంతరాళంబుఁ గప్పి కాహళభేరిపణవశంఖాదిశబ్దములు
మొఱయ। సకలవిప్రజనులు సగుణనిర్గుణరూప। భద్రభాషణములు వలుకుచుండ। భువనమోహనుండు పుండరీకాక్షుండు।
పుణ్యరాశి హస్తిపురము వెడలె॥ వ॥ తత్సమయంబునం బౌరసుందరులు ప్రాసాదశిఖరభాగంబుల నిలిచి గోపాలసుంద
రుని సందర్శించి మార్గంబు రెండు దెసలం గరారవిందంబులు సాఁచి యొండొరులకుం జూపుచుం దమలోనం దొల్లిటం బ్రళ
యంబున గుణంబులు హడక జీవులు లీనరూపంబులై యుండం బ్రపంచంబు ప్రవర్తింపని సమయంబునఁ బ్రపంచాత్మకుండు
నద్వితీయుండును నగుచు మేలై దీపించు పురాణపురుషుండితండను వారును, జీవులకు బ్రహ్మత్వంబు గలుగ లయంబు సిద్ధించుట
యొల్లను వారును, జీవోపాధిభూతంబులయిన సత్త్వాదిశక్తుల లయము జీవలయమను వారును, గృష్ణుఁ డనప్పరమేశ్వరుండు
నిజవీర్యప్రేరితమైన నిజాంశభూతంబులైన జీవులకు మోహినియగుచు సృష్టి సేయ నిచ్ఛయించి నామరూపంబులు లేని జీవు
లకు నామరూపంబులు గల్పించుకొఱకు వేదంబుల నిర్మించి మాయానుసరణంబు సేయుననువారును, నిర్మలభక్తి సము
త్కంఠావిశేషంబుల నకుంఠితులై జితేంద్రియులగు విద్వాంసు లిమ్మహానుభావు నిజరూపంబు దర్శింతురను వారును, యో
గమార్గంబులం దర్శింపరాదను వారునై మఱియును॥ మ॥ రమణీ మారము వోయెఁ గృష్ణు రథము న్రాదింక వీక్షింపనీ।
కనులాతురుం బొడఁగాన లేనిదినముల్ కల్పంబులై తోఁచు గేహములం దుండఁగ నేలఁ బోయి పరిచర్యల్ సేయుచు న్నెమ్మినుం
డము రమ్మాయ నెనొక్క చంద్రముఖి కందర్పాశుగభ్రాంతయై॥ మ॥ తరుణీ యాదవరాజుగాఁ డితఁడు వేదవ్యక్తుఁడై
యొక్కఁడై। వరుసన్లోకభవస్థితిప్రళయముల్ వర్తింపఁగాఁ జేయుచు। న్తరలీలారతుఁడై నయీశుఁ డితని న్దర్శించితిం బు
ణ్యభా। సురనేనంచు నటించె నెక్కతె మహాశుద్ధాంతరంగంబునన్॥ క॥ తామసగుణులగు రాజులు। భూమిం బ్రభవించి
ప్రజలఁ బొలియింపఁగ సత్త్వాత్ముతనుఁడై యీతఁడు। భామిని వారల వధించుఁ బ్రతికల్పమునన్॥ ఇదియునుం గాక॥
సీ॥ ఈయుత్తమశ్లోకుఁ డెలమి జన్మించిన యాసవకుల మెల్ల ఘనము య్యె। నీపుణ్యవర్తనుఁ డే ప్రొద్దు నుండిన మథురాపుర
ము దొడ్డమహిమఁ గనియె। నీపూరుషశ్రేష్ఠు నీక్షించి భక్తితో ద్వారకావాసులు ధన్యులైరి। యీమహాబలశాలి యెలిఁగి శి
క్షింపంగ నిష్కంటకంబయ్యె నిఖిలభువన। మీరాజకన్మోహనాకృతి నిచ్చయించి। పంచశరభల్లజాలవిభజ్యమాన। విమలమాన
సహుగువల్లవీసమూహ। మితని యధరామృతముఁ గ్రోలు నెల్లప్రొద్దు॥ ఉ॥ ఈకమలాక్షునీ సుభగునీ కరుణాంబుధిఁ బ్రా
ణనాథుఁగాఁ జేకొని వేడ్కఁ గాపురము సేయుచునుండెడి రుక్మిణీముఖా। నేకపతివ్రతల్ని యతినిర్మలమానసలై జగన్ను

తా। స్తోకవిశేషతీర్థములం దొల్లిటిభాముల నేమి నోఁచిరో॥ వ॥ అని యిట్లు నానావిధంబులైన పురసుందరీవచనంబు లాకర్ణించి కటాక్షించి నగుచు నగరంబు వెడలి ధర్మజుండును హార్దిరతుకలై కొలిచి నడువం జతురంగబలంబులం బంపి నంజతురంగసమేతులై తనతోడి వియోగంబునకు నోర్వక దూరంబు వెనుదగిలిన కౌరవుల మఱలించి కురుజాంగల పాంచాల శూరసేన యామున భూములం గడచి బ్రహ్మావర్త కురుక్షేత్ర మత్స్య సారస్వత మరుధన్వ సౌవీరాభీర విషయంబు లతిక్రమించి తత్తద్దేశవాసు లిచ్చిన కానుకలు గొనుచు నానర్తమండలంబు సొచ్చి వచ్చి బంధుండు పశ్చిమసింధునిమగ్నుండైన సమయంబునఁ బరిశ్రాంతవాహుండై చని చని॥

శ్రీ శ్రీకృష్ణుఁడు ద్వారకానగరంబు ప్రవేశించుట. శ్రీ

మ॥ జలజాతాక్షుఁడు శౌరి డగ్గఱె మహాసౌధాగ్రశృంగారకాంచలహారావృత హేమపద్మపరిఖా ప్రాకార కాసారకా దోరణా! వలిసంఛాదిత తారకా! ధరులతావర్గాను వేలోదయాత్ఫలపుష్పాంకుర కోరకవ్రణిమయ ప్రాకారకా ద్వారకన్॥ వ॥ ఇట్లు తన ప్రియపురంబు డగ్గఱి॥ మత్తకోకిల॥ ఆర్యసన్నుతసాహసుండు మురారి యొత్తె ధరాసురోత్తముల్ ధన్యులై వినఁ బాంచజన్యము దారితాఖిలజంతుచైతన్యము న్నవసైన్యమాన్యము దానవాఘనిషేవితాజన్యమున్నరిమూర్ఛితాఖిలశత్రుదానవసైన్యమున్॥ శా॥ శంఖారావము వీనులన్ని నిజసుల్పర్ణాంబరప్రస్యము సంఖ్యాతీతముం గొంచు వచ్చిరి దివ్యదర్పితోత్కంఠన। ప్రేంఖద్ధ్వజ్ఞులు వంశకాహళమహాభేరీగజాశ్వావళీరింఖారావము లుల్లసిల్లఁ దనుజారిం జూడ నాసక్తులై॥ క॥ బంధులు పౌరులు దెచ్చిన గంధేభ హయాదులైన కానుకలు వయోసింధుఁడు గైకొనె నంబుజబంధుఁడు గొను దత్తదీపపఙ్క్తుల భంగిన్॥ వ॥ ఇట్లాత్మారాముండు పూర్ణకాముండునయిన యప్పరమేశ్వరునికి నుపాయనంబు లిచ్చుచు నాగరులు వికసితముఖులయి గద్గదభాషణంబులతోడ నయ్యకుండగనపు నయ్యకు నెయ్యంపుచూపుల నడ్డంబు లేని బిడ్డల చందంబున నిట్లనిరి॥ శా॥ నీపాదాబ్జము బ్రహ్మపూజ్యము గదా నీసేవ సంసారసంతాపధ్వంసిని యాగదా సకలభద్రశ్రేణులం బ్రీతితో నీ పాదింతు గదా ప్రసన్నులకు నంగాలాద్యకాలంబు నిర్వ్యాపారంబు గదయ్య కాలరుని నున్వర్ణింప బ్రహ్మాదులున్॥ క॥ ఉన్నారము సౌఖ్యంబున విన్నాణము నీప్రతాపవిభ్రమకథలన్ మన్నారము ధనికులమై కన్నారము తావకాంఘ్రికమలములు హరీ॥ క॥ ఆరాటము వదిలెను గమ్మోరాటము లిండ్లకడలఁ బుట్టవు పురిలో నీరాటన మెగియదుసీ దూరాట్టన మోర్వలేము తోయజనేత్రా॥ ఉ॥ తండ్రులకెల్లఁ దండ్రియగు ధాతకుఁ దండ్రివి దేవ నీవు మా తండ్రి పితళ్లి వింబతివి దైవము పున్నిమ విస్మరుండవే తండ్రులు నీక్రియం బ్రజలఁ ధన్యులఁ జేసిరి వేల్పులైన నో తండ్రి భవన్ముఖాంబుజము ధన్యతఁ గానరు నానావిధంబులన్॥ క॥ చెచ్చెరఁ గరినగరికి నీ విచ్చేసి ననిమిషమైన వెయ్యేండ్లగు నీ వెచ్చోటికి విచ్చేయక మచ్చికతో నుండుమయ్య మా నగరమునన్॥ గీ॥ అంధకారవైరి యపరాద్రి కవ్వలఁ జనిన నంధమయ్యెను జగము భంగి నిన్నుఁ గానకున్న నీరజలోచన యంధతనొందుదుమయ్య॥ వ॥ అని యిట్లు ప్రజలాడెడి భక్తియుక్త మధుర మంజులాలాపంబులు కర్ణకలాపంబులుగా నవధరించి సకరుణావలోకనంబుల వర్షించుచు హర్షించుచు దనరాక విని మహానురాగంబున సంరంభవేగంబుల మజ్జనభోజనశయనాదికృత్యంబు లొల్లక యుగ్రసేనాక్రూర వసుదేవ బలభద్ర ప్రద్యుమ్న సాంబ చారుదేష్ణ గద ప్రముఖయాదవులు కుంజరులు గుంజర తురగ రథారూఢులై దిక్కుంజరసన్నిభంబయిన యొక్క కుంజరంబు మునుపటిడుకొని సూతమాగధ నటనర్తక వందిసందోహంబులుం గంగ దికులుం భాషణంబులును భూసుర నిశాయాశీర్వాద వేదఘోషంబులును వీణా వేణు భేరీ పటహ శంఖ కాహళ ధ్వానంబులును రథారూఢ విభూషణభూషిత వారయువతీయానంబుల సమానంబులై చెలంగ నెదురుకొని యథోచిత ప్రణామ నమస్కార పరిరంభ కరస్పర్శన సంభాషణ మందహాస సందర్శనాది విధానంబుల బహుమానంబులు సేసి వారలుం దానును భుజగేంద్రపాలితంబయిన భోగవతీనగరంబు చందంబున స్వసమానబల మధు భోజ దాశార్హ కుకురాంధక వృష్ణివీరపాలితంబును సకలకాల సంపద్యమానాంకుర పల్లవ కోరక కుట్మల కుసుమ ఫల మంజరీపుంజభార వినమిత లతా పాదప రాజి విరాజితోద్యాన వనోపవనారామ భాసితంబును వనాంత రాజ రసాల సాల శాఖాంకుర ఖాదన తుష్ణీక పాయక కంఠ కలకంఠ మిథున కోలాహల ఫలరసాస్వాద పరిపూర్ణ శారికా కీరకుల కలకల లక్షల్లార పుష్పమకరంద పాన పరవశ భృంగ భృంగీ కదంబంబులుం గాసారసరోవర కనక కమల మృదుల కాండఖండ స్వీకార మత్త వరటాయుత కలహంస నివహ క్రేంకారసహితంబును మహోన్నత సౌధజాలరంధ్ర నిర్గత కర్పూర ధూప ధూమపటల సందర్శన సంజాత జలధర భ్రాంతి విభ్రాంత సముత్థాపిత పక్ష గగన ప్రవర్తమాన మత్తమయూర కేకారవ మహితంబును నానారూప తోరణ ధ్వజములై ఖయాంతికాదికా యన్నిరుద్ధ తాత కాత్రశా

ప్రకాశంబును ముక్తాఫలవిరచితరంగవల్లికాలంకృతమందిరద్వారగేహళీవేదికాప్రదేశంబులును ఘనసారగంధసారక స్తూరికాసంవాసితవణిగ్గేహగేహళీనికరకనకకలశాంతికావికీర్యమాణసలిలధారాసంసిక్తవిపణిమార్గంబును బ్రతినివాస బహిరంగణసమర్పితరసాలదండఫలకుసుమగంధాక్షతధూపదీపరత్నాంబరాదివివిధోపహారంబును బ్రవాళనీలమరకత వజ్రవైడూర్యనిర్మితగోపురాట్టాలకంబును విభవనిర్జితమహేంద్రనగరాలకంబును నగు పురవరంబు బ్రవేశించి రాజమా ర్గంబున వచ్చు సమయంబున॥ మత్తకోకిల॥ కన్నులారఁగ నిత్యముం హరిఁ గాంచుచున్న వారలయ్యు న న్నీనకుతూహ లోత్సవయుక్తి నాగరకాంతలు త్తున్నతోన్నతహర్మ్యరేఖలనుండి చూచిరి నిక్కిచే। సన్నలందమ లోనఁదద్విభుసౌకుమా ర్యము సూపుచున్॥ సీ॥ కలుములనీనెడుకలికిఁ బరియెలనాగ వర్తించు నెవ్వని వక్షమందు। జనదృక్చకోరకసంఘంబునకు సు ధాపానీయపాత్రమే భవ్యముఖము। సకలదిక్పాలకసమితికి నెవ్వని బాహుదండంబులు పట్టుకొమ్మ। లాశ్రితశ్రేణికే యధిపతి పాదరాజీవయుగ్మంబులు చేరుగడలు। భువనమోహనుఁడు పురుషభూషణుఁ డెవ్వఁ। డట్టి కృష్ణుఁ డరిగె హర్మ్యశిఖ రరాజమానలగుచు రాజమార్గంబున। రాజముఖులు గుసుమరాజిఁ గురియ॥ మ॥ జలజాతాక్షుఁడు చూడ నొప్పె ధవళ చ్ఛత్రంబుతోఁ జామరంబులతోఁ బుష్పపిశంగచేలములతో భూషామణిస్ఫీతుఁడై। నళినీబాంధవుతో శశిద్వయముతోన క్షత్రసంఘంబుతో బలభిచ్చాపముతోఁ దటిల్లతికతో భాసిల్లు మేఘాకృతిన్॥ వ॥ ఇట్లు తలిదండ్రులనివాసంబు సొచ్చి దేవకీ ప్రముఖలయిన తల్లులకేడ్వురకు మ్రొక్కిన॥ క॥ బిడ్డఁడు మ్రొక్కినఁ దల్లులు జడ్డన నంకములను నిచి చన్నులఁ జుదిఁబా లొ

శ్రీకృష్ణుండష్టభార్య మొదలగువారినిఁ జూడఁబోవుట.

డ్డగిలఁ బ్రేమభరమున జడ్డువడం దడపిరక్షిజలముల ననఘా॥ వ॥ తదనంతరంబ ష్టోత్తరశతషోడశసహస్రసౌవర్ణసౌధశాం తంబయిన శుద్ధాంతంబు సొచ్చి హరి [illegible]॥ మ॥ ఒకభామాభవనంబునన్నఁ జొర వేఱొక్కర్తులోఁ గుందునో। సు కరాలాపములాడనో సొలయునో సూనుప్రీతినీక్షింపదో। వికలత్వంబున నుండునో యనుచు న వ్వేళ న్వధూగేహముల్। ప్రక టాశ్చర్యవిభూతిఁ జొచ్చె బహురూపవ్యక్తుఁడై భార్గవా॥ ఆసమయంబున॥ క॥ శిశువులఁ జంకలనిడి తను కృశతలు విరహా గ్నిఁ దెలుప గృహగేహళులన్। రశనలు జారఁగ సిగ్గుల। శశిముఖులెదు రేఁగిరపుడు జలజాక్షునకున్॥ మ॥ పతి నా యింటికి మున్నువచ్చెనిదె నా ప్రాణేశుఁ డస్మద్గృహాగతుఁ డయ్యె న్ముసుఁ జేరెఁ బోఁ దొలుత మత్కాంతుండు నా శాలకే। నితరాల భ్యసుఖంబుఁ గంటిననితారింటింటన ర్పించిర। య్యతివల్నాలుఁ బదారువేలు నెనమండ్రవ్వేళ నాత్మేశ్వరున్॥ వ॥ వార లంజూచి హరి యిట్లనియె॥ మ॥ కొడుకుల్ భక్తివిధేయులౌదురుగదా కోడండ్రు మీ వాక్యము। ల్గడవంజాలకయుందురా వి బుధసత్కారంబు గావింతురా। తొడవుల్ వస్త్రములుం బదార్థరససందోహంబులుం జాలునా। కడమల్గావు గదా భవన్నిల యముల్ గల్యాణయుక్తంబులే॥ సీ॥ తిలకమేటికి లేదు తిలకినీలాలకమ పువ్వులు దుఱుము వాపువ్వు బోఁడి। కస్తూరియలఁద వా కస్తూరికాగంధితొడవులు దొడవవా తొడవు తొడవ। కలహంసమున్న దే కలహంసగామిని కీరంబు చదువు నే కీరవాణి। లత లపోషింతువా లతికారుచిరదేహ సరసి నోలాడుదే సరసిజాక్షి। మృగికి మేఁతలిడుదె మృగశాబలోచన। గురుల నాదరింతె గురువివేక। బంధుజనులఁ బ్రోతె బంధుచింతామణి। యనుచు సతుల నడిగె నచ్యుతుండు॥ వ॥ అని యడిగిన వారలు హరిం బా సినదినంబులందు శరీరసంస్కారకేళీవిహారహాసమందిరగమనమహోత్సవదర్శనంబు లెల్ల నియల్లాండ్రు గావున॥ ఉ॥ సిరిచాంచల్యము తోడిదయ్యుఁ దనకుంజీవేశ్వరుండంచు నే। పురుషశ్రేష్ఠు వరించు నట్టిపరమున్నబ్ధిన్వలోకంబుల। న్నగర యుగ్మంబులఁ గౌఁగిలించిరి సతుల్ గల్యాణబాష్పంబులా। భరణశ్రేణులుగాఁ బ్రతీక్షణనవప్రాప్తానురాగంబులన్॥ మత్త కోకిల॥ పంచబాణుని నీఱుసేసిన భర్గునిం దనువల్లి వర్జించి మూర్ఛిలఁ జేయఁజాలు విశేషహాసవిలోకనో। దంచితాకృతు లయ్యుఁ గాంతలు దంభచేష్టల మాధవుం। జంచలింపఁగఁ జేయనేమియుఁ జాలరై రి బుధోత్తమా॥ వ॥ ఇవ్విధంబున సంగవిర హితుండైనకంసారి సంసారికై వడి విహరింప నజ్ఞానవిలోకులైన లోకులు లోకసామాన్యమనుష్యుండని తలంతు రాత్మాశ్ర యమైన బుద్ధి యాత్మయందున్న యానందాదులతోఁ గూడని తెఱంగున నీశ్వరుండు ప్రకృతితోడం గూడియు నా ప్రకృతి గుణంబులైన సుఖదుఃఖంబులఁ జెందకయుండుఁ బరస్పరసంఘర్షణంబులచే వేణువులవలన వహ్నిఁ బుట్టించి వనంబుల ద హించు మహావాయువుచందంబున భూమికి భారహేతువులైయనేకాక్షౌహిణులతోడం బ్రవృద్ధతేజులగు రాజులకన్యో న్యవైరంబులు గల్పించి నిరాయుధుండై సంహారంబు సేసి శాంతుండై పిడపం గాంతామధ్యంబునఁ బ్రాకృతమనుష్యుం డున్నంబోలె సంచరించుచుండెనా సమయంబున॥ క॥ మతులీశ్వరుని మహత్త్వము। మిత మెఱుఁగని భంగి నప్రమేయుఁ డ

సుహారిస్థితి నెఱుఁగకఁగాముకుఁడసి। రతములుసలుపుచురుతిగిచిరపుణులుప్రీతిక॥. క॥ఎల్లప్పుడునుమాయింటన్। వల్ల భుఁడువసించు నేమువల్లభలముశ్రీ। వల్లభునకనుచుగోపీ। వల్లభుచేసితులుమమతవలఁబడిరనఘా॥. వ॥అనిచెప్పినవిని

——శ్రీ పరీక్షిత్తుజన్మించుట. శ్రీ——

సూతునకుశౌనకుండిట్లనియె॥. సీ॥ గురునందనుండుసక్రోధుఁడై యేసినబ్రహ్మశిరోనామబాణవహ్నిఁగంపించుచు నుత్తర గర్భంబుఁగ్రమ్మఁఱబ్బఁలోచనుచేతబ్రతికెనంట్రు। గర్భస్థుఁడగుబాలుఁగంసారియేరీతిబ్రతికించెమృత్యువుభయమువా పి। జనియించియతఁడెన్నిసంవత్సరములుండెనెట్లుఁగివర్తించెనేమిసేసె। వినుముశుకుఁడువచ్చివిజ్ఞానపద్ధతి। నతనికె ట్లుచూపెనతఁడుపిదపఁ। దనశరీరమేవిధంబునవర్జించె। విప్రముఖ్యనాకువిస్తరింపు॥. వ ॥ అనినసూతుండిట్లనియెధర్మ నందనుండు చతుస్సముద్రముద్రితాఖిలజంబూద్వీపరాజ్యంబు నార్జనంబుసేసియు మిన్నుముట్టినకీర్తిసంగ్రహించి యునంగనాతురంగసుభటకాంచనాదిదివ్యసంపదలుసంపాదించియువీరసోదరవిప్రవిద్వజ్జనవినోదంబులంబ్రమోదించి యువైభవంబులలరించియుఁగ్రతువులాచరించియుదుష్టశిక్షణశిష్టరక్షణంబులొనరించియుముకుందచరణారవిందసేవా రతుండైసమస్తసంగంబులందునభిలాషంబువర్జించియరిషడ్వర్గంబులజయించిరాజ్యంబుసేయుచు॥. గీ॥ చందనామల నాకటస్రగ్గవాఁడు।దనివినొందనికైవడిధర్మసుతుఁడు।సంపదలుపెక్కుగలిగియుఁజక్రిపాద।సేవనంబులఁబరిపూర్తి జెందకుండె॥. వ॥ అంతఁగొన్నిదినంబులకునభిమన్యుకాంతాగర్భంబునందున్నడింభకుండుదశమాసపరిచ్ఛేద్యుండై గ ర్భాంతరాళంబునదురంతంబయినయశ్వత్థామబాణానలంబునదందహ్యమానుండై తల్లడిల్లుచు॥. ఉ॥ కుయ్యిడశక్తిలే దొడలగోళములోపలనున్నవాఁడది। కెయ్యెదిదాననాథననియెవ్వఁడుఁదల్లిగణింపవిందునేఁ।డియ్యెడునుపహ్నివాయ టకునెయ్యదిమార్గమునన్నుఁగావనే।యయ్యగలండుగర్భజనితాపదనెవ్వఁడెఱుంగుదైవమా॥. క॥చిచ్చరకోలవశంబు నఁ।జచ్చిబహిర్గతుఁడఁగావినమయమునను దా।నుచ్చలితగర్భవేదనఁ।జచ్చునుమాతల్లిగర్భసంతాపమునక॥. క॥చెచ్చెర బాణజ్వాలలు।వచ్చినవిష్ణుండుగావవచ్చుననుచుఁదా।ముచ్చటలుసెప్పఁసతులకు। నిచ్చలుమాయవ్వ నేఁడునిజమయ్యెడి నో॥. శా॥ రాఁడాచూడసమస్తభూతములలోరాజిల్లువాఁడిచ్చటక। లేఁడాపారునిచిచ్చరమ్ముఁదొలఁగగ నీలాగతి క్రోఁచినా।కీఁడానేఁడభయప్రదానమతఁడూహింపనన్నత్రాతము।న్నాఁడాయెందటిఁగావఁడీయెడలమత్కర్మంబుదా నెట్టిదో॥. వ॥అనిగతాగతప్రాణుండై శిశువుచింతించుసమయంబున॥. సీ॥ మేఘంబుమీఁదిక్రొమ్మెఱుఁగుకైవడిమేని పైనున్నపచ్చనిపటమువాఁడు।గండభాగంబులఁగాంచనమణిమయమకరకుండలకాంతిమలయువాఁడు।శరవహ్నినడఁ గించునంరంభమునఁజేసికన్నులనునుకెంపుగలుగువాఁడు। బాలార్కమండలప్రతిమానరత్నహాటకవిరాజితకిరీటంబు వాఁడు।గంకణాంగదవనమాలికావిరాజ।మానుఁడసమానుఁడంగుష్ఠమాత్రదేహుఁ।డొకకగదఁజేతఁదాల్చినేత్రోత్సవ ముగ।విష్ణుఁడావిర్భవించెనవ్వేళయందు॥వ॥ఇట్లుభక్తపరాధీనుండైనపరమేశ్వరుండావిర్భవించిమంచువిరియించుమా ర్తాండుచందంబునశిశువునకుదశదిశలందనచేతియఖండితనుహూల్కాజ్వాలాసన్నిభంబైన గదాదండంబుమణ్డలాకా రంబుగజిఱజిఱంద్రిప్పివిప్రునిచ్చఅమ్ము వేడిమిపోడిమిఁజెఱిచిడింభకునిపరితాపవిజృంభణంబునివారించిగర్భంబుగంద కుండనర్భకునికినానందంబుఁగల్పించిన॥.మ॥గదఁజేఁబట్టిపరిభ్రమించుచుగదాఘాతంబులంగ్రూరశుక్రప్రదమైవచ్చుశరా గ్నిఁదుత్తుమురుగాభంజించిరక్షించునీసదయుండెవ్వఁడొకోయటంచుమదిలోఁజర్చించుచున్నాబకుం।డెదుటైచూడనదృ శ్యుఁడయ్యెహరిసర్వేశుండువిప్రోత్తమా॥.వ॥అంతననుకూలశుభగ్రహోదయంబుసర్వగుణోత్తరఫలసూచకంబునై నశుభలగ్నంబునంబాండవవంశోద్ధారకుండైనకుమారుండుజన్మించినధర్మనందనుండుధౌమ్యాదిభూసురవర్గంబురప్పిం చిపుణ్యాహంబుసదివించిజాతకర్మంబులుసేయించి కుమారుజన్మమహోత్సవకాలంబునభూసురులకువిభవానుగుణం బులయినగోమహిషహిరణ్యహయగ్రామంబులునుస్వాదురుచిసంపన్నంబులైనయన్నంబులిడినవారలుధర్మపుత్రునకి ట్లనిరి॥చ॥ప్రకటితదైవయోగమునఁబౌరవసంతతియంతరింపఁగా।వికలతనొందనీకఁబ్రభవిష్ణుఁడువిష్ణుఁడనుగ్రహించి శాబకుఁబ్రతికించెఁగావునన్నృపాలకశాబకుడింకశాత్రవాం।తకుఁడగువిష్ణురాతుఁడనధాత్రిఁబ్రసిద్ధికినెక్కుఁబూజ్యుఁ డై॥. వ॥అనినవినిభూదేవోత్తములకునరదేవోత్తముండిట్లనియె॥. శా॥ఓపుణ్యాత్మకులార నాపలుకుమీరూహింపఁడె మ్మొక్కెదక।మాపెద్దల్ శ్రుతకీర్తులైసదయులైమన్నారురాజర్షులై।యీపిన్నాతఁడువారిఁబోలెడిఁగదాయెల్లప్పు డున్మాధవ।శ్రీపాదాంబుజభక్తియుక్తుఁడగుచుఁజీవించునే చూడరే॥. వ॥ అనినవినినరేంద్రాభవదీయపౌత్రుండుమ

సుతుసుపుత్రుండయినయుధిష్ఠిరుఁడు చందంబున నం ప్రజలరక్షించు, శ్రీరామచంద్రునిభంగి బ్రహ్మణ్యుండు సత్యప్రతిజ్ఞుండు నగు, డేగవెంటనంటిన ఖిన్నతభీతంబై వెనుకకువచ్చిన కపోతంబుఁగాచిన శిబిచక్రవర్తిరీతి శరణ్యుండు వితరణఖనియునగు, దుష్యంతసూనుండయిన భరతుపగిది జ్ఞాతివర్గంబులకు యుధ్ధ్వజ్వాలకు నసర్గళకీర్తి ప్రస్తరించు, ధనంజయ కార్తవీర్యులకరణి ధనుర్ధరాగ్రేసరుండగుఁ, గీలిజ్వాలికెదుర్ధర్షుండగు, సముద్రునికైవడిం గుణసముద్రుండగు, మృగేంద్రంబుకైవడి విక్రమశాలి యగు, వసుమతింబోలె క్షాంతియుక్తుండగు, భానునిబోలె గుణసంప్రతాపవంతుండగు, వాసుదేవుని వడువున సర్వభూతహితుండగుఁ, దల్లిదండ్రులమాడ్కి సహిష్ణుండగు నుతింపఁజాలు … ॥ సీ॥ సమదర్శనంబున జలజాతభవుఁ డన నంబరమున ప్రసన్నతభర్గుఁ డనఁగ । నెల్లగుణంబులనిందిరావిభుఁ డనన ధికధర్మమున యయాతియనఁగ । ధైర్యసంపదబలి దైత్యవల్లభుఁ డనన చ్యుతభక్తి బ్రహ్లాదుఁ డనఁగ । రాజితోదారతరంతి దేవుండతన నాశ్రితపక్షపాత హేమాద్రియనఁగ । యిళము నార్జించుఁ జెర్చలనాథరించు నశ్వమేధంబులొనరించు నాత్మసుతుల। నునుల బుట్టించు ధండించుఁ ఖలులఁ బట్టి। మానధనుఁడు నీ మనుసుఁడు మానవేంద్రు॥ భుజంగప్రయాతము॥ హరించుంగలి ప్రేరితాఘంబులెల్లన్ । భరించున్ ధరిత్రిన్ గ్రామభద్రుండు … జరించున్ సదా వేదశాస్త్రానువృత్తిన్ వరించున్ విశేషించి వైకుంఠుభక్తిన్॥ వ॥ గిరీళ్లుపై కేరులున్ జీవించి భూసురకుమారరక్ష ప్రేతంబయినతక్షకసర్పవిషానలంబున నందనకు మరణంబని మోఱిదెగి సంగవర్జితుండయి ముకుందపదారవిందభజనంబు సేయుచు శుకయోగీంద్రునివలన నాత్మవిజ్ఞానసంపన్నుండై గంగాతటంబున శరీరంబు విడిచి నిర్గతభయశోకుండై సలోకంబు ప్రవేశించుననిజాతకర్మఫలంబు చెప్పి లబ్ధకాములై భూసురులు చనిరంత॥ క॥ తనతల్లికడుపులో పలమున్నఁ జూచిన విభుడు విశ్వమున నెల్లఁగలండను … మునీంద్రా॥ గీ॥ కళలచేత రాజు క్రమమున బెరిపూర్ణుఁడయినభంగిదాతలను దినంబు వోషణంబు సేయఁ బూర్ణుఁడయ్యెను ధర్మ … బాలకుండు॥ వ॥ మఱియు ధర్మజుండు బంధుసంహారదోషంబు వాయుటకై అశ్వమేధయాగంబు సేయందలంచి ప్రజలవలన గరదండంబులను సార్జితంబయిన విత్తంబు చాలకఁ జిత్తంబున జింతించు నెడ నచ్యుత ప్రేరితులై భీమార్జునాదులు దొల్లి మరుత్తుండను రాజు మఖంబుచేసి పరిత్యజించిన … సువర్ణపాత్రాదికంబై నవిత్తము ఉత్తరదిగ్భాగంబువలన బలవంతులై తెచ్చిన నా రాజసత్తముండు సమాయత్తయజ్ఞోపకరణుండై సకలబంధుసమేతంబుగఁ గృష్ణుని నాహ్వానంబుచేసి పురుషోత్తమును ఉద్దేశించి మూఁడు జన్నంబులు గావించె నంతరంబ కృష్ణుండును బంధుప్రియంబుకొఱకుఁ గరిసగరంబున గొన్ని నెలలుండి ధర్మపుత్త్రానుమతంబున నాత్రణంబునవడసి యాదవసమేతుండై ధనంజయుండుతోడ రా నిజనగరంబునకుఁ జనియె నంతకమున్న విదురుండు తీర్థయాత్రకుం జని మైత్రేయమునివలన ధర్మ … ప్రహ్లాదాదివిషయంబులయిన ప్రశ్నలు కొన్నింటిం జేసి యతనివలన నాత్మవిజ్ఞానంబు దెలిసి కృతార్థుండై హాస్తిపురంబునకు వచ్చిన॥ క॥ బంధుఁడు వచ్చెనటంచును గాంధారీవిభుఁడు మొదలుగా నందఱు సంభ్రమము … జేసిరపుడనన్న నలనమ్మా॥ వ॥ అంత ధర్మనందనుండు విదురునికి సజ్జనభోజనాదిసత్కారంబులు సేయించి సుఖాసీనుండై తనవారలం బరుపు విననిల్లనిరమో॥ సీ॥ పక్షనంబుననిగా గాలము మీరు సంచరించితిరయ్య జగతిలోన నేతీర్థములు గంటిరెక్కడ మంత్రిరి భావింప మీవంటి భాగవతులు దీర్ఘపదఘంబుల దిక్కరింతురు గదా మీయందు మవిష్ణుండు మెలఁగుకతన । మీరలే తీర్థంబులు మీకంటె మిక్కిలి తీర్థంబులున్నవె తెలిసిచూడ । వేరె తీర్థంబులనిమైవెదుక వేళ । మిమ్ము బోతగనిభాషించు మేలెన్నాలు । వార్త లేమిఁ బ్రజలోకులున స్తుధలోన । మీమనసర్వంబు నెఱిఁగెదుమేరగలఁడు॥ … కోకిల॥ తండ్రి సచ్చిన మీఁద మా సెద తండ్రి బిడ్డలు దొల్లి … సర్వవిషాగ్ని బాధలఁ దాసి వెట్టఁగ మమ్మును … నంత … వలకుండఁగ లాలనంబున మీరు మా తండ్రిభంగి సమృద్ధి చేసితిరి … రే॥ క॥ పకులుదము … బత్తంబులు దానిపిల్ల పనువుల మాపుత్ర రక్షించిన క్రియ మీరలు పక్షీకరణంబు సేయు బ్రదికితిమి గదే॥ క॥ మన్నాన ద్వారకలోఁ నున్నా రా యదువులంబుజోదర కరుణను గన్నారా లోకులచే … విన్నారా మీరు వారి విధమెట్టిదియో॥ వ॥ అనవిని ధర్మరాజునకు నావిదురుండు సమస్తలోకవర్తనము క్రమంబుతో వివరంబుగఁ జెప్పి యదుకులంబు సె… ప్పననతఁడు గ్రశోకము నబెగ్గిలుచుండెడినచు నే…యు । నన్నను చెప్పఁడయ్యె యదుకులనాశము భార్గవోత్తమా॥ గీ॥ మేలుఁ జెప్పె నేని మేలంద్రు లోకులు చెట్టయరాట్ల కీడుఁ జెప్పవాని సంతనాఁడకూర్ప … నతకత్తంబున శిష్టమరణమతఁడు సెప్పఁడయ్యె॥ వ॥ అది యెట్లనిన మాండవ్యమహామునిశాపంబునం దొల్లి యముండు శూద్రయోనియందు విదురుండై జన్మించియున్నవాఁడు వత్సరంబు

త్యముండు యథాక్రమంబునం బాపకర్మలఁ దండించె నిట్లు యుధిష్ఠిరుండు రాజ్యంబుఁ గైకొని లోకపాలసంకాశులైన త
మ్ములుం దానును కులదీపకుండైన మనుమని ముద్దుసేయుచుఁ బెద్దకాలంబు మహావైభవంబున సుఖియై యుండె॥ క॥ బాలా

గాంధారీధృతరాష్ట్రులు దేహత్యాగము చేయుట.

జనశాలాధన! లీలావనముఖ్యవిభవలీనమనీషా! లాలసులగు మానవులను! గాలము వంచించు మరవగాహము సుమతీ॥ వ॥ అ
దినిమిత్తంబునం గాలగతి యెఱింగి విదురుండు ధృతరాష్ట్రున కిట్లనియె॥ మ॥ కనకాగారకళత్రమిత్రసుతసంఘాతంబుల
న్మందట! న్గని ప్రాణేచ్ఛలనుండు జంతువుల నేకాలంబు దుర్లంఘ్యమై! యనివార్యస్థితిఁ జంపునట్టి నిరుపాయంబైన కాలం
బు వచ్చె నుపాంతంబున మాకు దీనికి మది క్కెఁ జింతింపు ధాత్రీశ్వరా॥ శా॥ పుట్టంధుండవు పెద్దవాఁడవు మహాభోగంబులా
లేవు నీ! పట్టెల్లం జెడిపోయె మస్సహజరాభారంబు పైఁ గప్పె నీ! చుట్టాలెల్లను బోయి రాలుమగఁడున్ శోకంబునన్ మగ్నులై! గ
ట్టాదాయలపంచ నుండఁదగవే కౌరవ్యవంశాగ్రణీ॥ క॥ పెట్టితిరి చిచ్చు గృహములఁ! బట్టితిరి తదీయభార్యఁ బాండవులకుం!
గొట్టితిరి వారు మనుపఁగ! నెట్టన భరియింపవలెనె యీప్రాణములన్॥ క॥ బిడ్డలకు బుద్ధిసెప్పని! గుడ్డికిఁ బిండంబు వండికొని
పొండిదె పైఁ! బడ్డాడని భీముండా! గొడ్డములాడంగఁ గూడు గుడిచెద వధిపా॥ క॥ కనియెదవో బిడ్డలనిఁక! మనియెదవో తాం
టికం బెమనుమల మాటల్! వినియెదవో యిచ్చెదరో! మ్మనియెదవో దానములకు నవనీసురులన్॥ క॥ దేహము నిత్యముగాద
ని! మోహముఁ దెగఁగోసి సిద్ధమునివర్తనుఁడై! గేహము వెలువడు నరుఁడు! త్సాహముతోఁ జెందు ముక్తిసంపద నధిపా॥
వ॥ అని విదురుండు ధృతరాష్ట్రునకు విరక్తిమార్గం బుపదేశించిన నతండు ప్రజ్ఞాచక్షుండై సంసారంబు దిగనాడి మోహపా
శంబులవలన నూడి విజ్ఞానమార్గంబునం గూడి దుర్గమంబగు హిమవన్నగంబునకు నిర్గమించిన॥ శా॥ అంధుండైన పతిన్వ
రించి పతిభావాసక్తి నేత్రద్వయీ! బంధాచ్ఛాదనముల్ ధరించి నియమప్రఖ్యాతయై యున్న త! ద్గాంధారక్షితినాథుకూఁ
తురును యోగప్రీతిచిత్తంబులో! సంధిల్లం బతివెంట నేగెను దయాత్సాధ్వీగుణారూఢయై॥ చ॥ వెనుకకు రాకఁ జొచ్చు రణవీ
రునికైవడి రాజదండనంబునకు భయంబు లేక వడిఁ బోయెదు ధీరునిభంగి నప్పుడా! వనిత దురంతమైన హిమవంతము పొం
తవనాంతభూమికిం! బెనిమిటితోడ నించుకయు భీతి వహింపక నేగెఁ బ్రీతితోన్॥ వ॥ ఇట్లు విదురసహితులై గాంధారీధృ
తరాష్ట్రులు వనంబునకుం జనిన మఱునాఁడు ధర్మనందనుండు ప్రభాతంబున సంధ్యావందనంబు చేసి నిత్యహోమంబులు
గావించి బ్రాహ్మణోత్తములకు గోహిరణ్యతిలవస్త్రాదిదానంబు లిచ్చి నమస్కరించి గురువందనంబు కొఱకుఁ బూర్వప్ర
కారంబున దండ్రిమందిరంబునకుం జని యందు విదురసహితులయిన తల్లిదండ్రులం గానక మంజుపీఠంబునం గూర్చున్న
సంజయున కిట్లనియె॥ సీ॥ మా తల్లిదండ్రులు మందిరంబున లేరు సంజయ వారెందుఁ జనిరి నేఁడు! ముందఱఁ గానఁడు ముదుస
లి మా తండ్రి పుత్రశోకంబునఁ బొగులు తల్లి! సౌజన్యనిధి ప్రాణసఖుఁడు మా పినతండ్రి మందబుద్ధులమైన మమ్ము విడిచి!
యెందుఁ బోయిరొ మువ్వు రెఱిఁగింపు మాత్మలోఁ దనయపరాధంబుఁ దడవికొనుచు! భార్యతోఁ దండ్రి పరితాపమును బొం
దుఁ! గపటమింత లేదు కరుణగలదు! పాండుభూవిభుండు పరలోకగతుఁడైన! మమ్ముఁ బిన్నవాండ్ర మనిచె నతఁడు॥ వ॥ అని న
సంజయుండు దయాస్నేహంబుల నతికర్శితుండగుచుఁ దన ప్రభువు పోయిన తెఱంగెఱుంగక కొంతదడవూరకుండి తద్వి
యోగదుఃఖంబునఁ గన్నీరు తుడిచికొనుచు బుద్ధిబలంబునం జిత్తంబు ధైర్యాయత్తంబు సేసి తన భర్తృపాదంబుల మనం
బున నెన్నుచు ధర్మజున కిట్లనియె॥ గీ॥ అఖిలవార్తలు మున్ను నన్నడుగుచుండు! నడుగఁడీ రేయి మీ తండ్రి యవనినాథ! మం
దిరములోన విదురుతో మంతనంబు! నిన్న నాడుచునుండెను నేఁడు లేఁడు॥ వ॥ విదురగాంధారీధృతరాష్ట్రులు నన్ను వంచిం
చి యెందుఁ బోయిరో వారల నిశ్చయంబు లెట్టివో యెఱుంగనని సంజయుండు దుఃఖించు సమయంబునఁ దుంబురుసహితుం
డై నారదుండు వచ్చిన లేచి నమస్కరించి తమ్ములుం దానును నారదుం బూజించి కొంతేయాగ్రజుం డిట్లనియె॥ ఉ॥ అక్కట
తల్లిదండ్రులు గృహంబున లేరు మహాత్మ వారు నేఁ! డెక్కడఁ బోయిరో యెఱుఁగ నెప్పుడు బిడ్డలపేరు గ్రుచ్చి తాఁ! బొక్కుచు
నుండుఁ దల్లి యెటువోయెనొకో విపదంబురాశికి! న్నిక్కము కర్ణధారుఁడవు నీవు జగజ్జనపారదర్శనా॥ వ॥ అనిన విని సర్వ
జ్ఞుండైన నారదుండు ధర్మజున కిట్లనియె నీశ్వరవశంబు విశ్వంబీశ్వరుండ భూతంబుల నొకటితో నొకటిఁ జేర్చు నెడఁ బాపు
సూచీభిన్ననాసికలం దరజ్జుప్రోతంబులగుచుఁ గంఠరజ్జువులఁ గట్టంబడిన బలీవర్దంబులం బోలెఁ గర్తవ్యాకర్తవ్య వేదలక్షణ
యగు వాక్తంత్రియందు వర్ణాశ్రమలక్షణంబులుగల నామంబులచే బద్ధులై లోకపాలసహితంబులైన లోకంబు లీశ్వరా
దేశంబు వహించుఁ గ్రీడాసాధనంబులగు నక్షకంతుకాదుల కెట్లు సంయోగవియోగంబు లట్లు క్రీడించు నీశ్వరునకుం గ్రీడా

సాధనంబులైన జంతువులకు సంయోగవియోగంబులు గలుగుచుండు సమస్తజనంబును జీవరూపంబున ధ్రువంబు దేహరూపంబున నధ్రువంబై యుండు మఱియొక్క పక్షంబున ధ్రువంబున ధ్రువంబును గాక యుండు శుద్ధబ్రహ్మరూపంబున ననిర్వచనీయంబుగ రెండును నై యుండు నజగరంబుచేత మ్రింగంబడిన పురుషుం డన్యులరక్షింపలేని లెఱంగునఁ బంచభూతమయంబై కాలకర్మగుణాధీనంబైన దేహంబు పరులరక్షింప సమర్థంబుగాదు కరంబులుగల జంతువులకుఁ గరంబులు లేని చతుష్పదాదులాహారంబులగుఁ జరణంబులుగల ప్రాణులకుఁ జరణంబులు లేని తృణాదులు భక్షణీయంబులగు నధిక జన్మంబులుగల వ్యాఘ్రాదులకు నల్పజన్మంబులుగల మృగాదులు భోగ్యంబులగు సకలదేహి దేహంబులందు జీవుండు గలుగుటం జేసి జీవునికి జీవుండ జీవిక యగు నహస్తసహస్తాదిరూపంబైన విశ్వమంతయు నీశ్వరుండుగా దెలియు మతనికి వేఱు లేదు నిజమాయావిశేషంబున మాయావియై జాతిభేదరహితుండైన యీశ్వరుండు బహుప్రకారంబుల భోగిభోగ్యరూపంబుల నంతరంగబహిరంగంబుల దీపించు గాన ననాథులు దీనులగు నా మతలిదండ్రులు నను బాసి యేమయ్యెదరో యెట్లు వర్తించెదరో యని వగవం బనిలే దజ్ఞానమూలంబగు స్నేహంబున నైన మనోవ్యాకులత్వంబు పరిహరింపు మనిన జీయు నిట్లనియె॥ గీ॥ అట్టి కాలరూపుఁ డఖిలాత్ముఁ డగు విష్ణుఁ డసురనాశమునకు నవతరించి। దేవకృత్యమెల్లఁ దీర్చి చిక్కిన పని। కెదురు చూచుచుండు నిప్పు డధిప॥ మత్తకోకిల॥ ఎంతకాలము కృష్ణుఁ డీశ్వరుఁ డిద్ధరిత్రిఁ జరించు మీ। రంతకాలము నుండుఁ డండ యునవ్వలం బనిలేదు మీ। భ్రాంతి మానుము కాలముం గడుపంగ నెవ్వరు నోపరీ। చింత యేల నరేంద్రసత్తమ చెప్పెదన్ విను మంతయున్॥ వ॥ ధృతరాష్ట్రుండు గాంధారీవిదురసహితుండై హిమవత్పర్వత దక్షిణభాగంబున నొక్క మునివనంబునకుం జని తొల్లి సప్తఋషులకు సంతోషంబు సేయుకొఱకు నాకాశగంగ యేడు ప్రవాహంబులై పాఱిన పుణ్యతీర్థంబునఁ గృతస్నానుండై యథావిధి హోమంబు లొనరించి జలభక్షణంబు గావించి సకలకర్మంబులు విసర్జించి విఘ్నంబులం జెందక నిరాహారుండయి యుపశాంతాత్ముండగుచు శాంతి నంగీకరించి పుత్రార్థదారేషణంబులు వర్జించి *విన్యస్తాసనుండై §ప్రాణంబుల నియమించి మనస్సహితంబైన చక్షురాదీంద్రియంబుల నాఱింటిని విషయంబులఁ బ్రవర్తింపనీక వర్తించి హరిభావనచే ధారణాయోగంబు వహించి రజస్సత్త్వతమోరూపంబులగు మలంబుల మూఁటిని హరించి మనంబున హంకారాస్పదంబైన స్థూలదేహంబువలనం బాపి బుద్ధియందు నేకీకరణంబు సేసి యట్టి విజ్ఞానాత్మను దృశ్యాంశంబువలన వియోగించి క్షేత్రజ్ఞునియందుఁ బొందించి దృష్టంబైన యీశ్వరునివలన క్షేత్రజ్ఞునిం బాపి మహాకాశంబుతోడ ఘటాకాశముం గలుపు కైవడి నాధారభూతంబైన బ్రహ్మమందుఁ గలిపి లోపలి గుణక్షోభంబును వెలుపలి యింద్రియవిక్షేపంబును లేక నిర్మూలితమాయాగుణవాసనుండగుచు నిరుద్ధంబులగు మనశ్చక్షురాదీంద్రియంబులు గలిగి యఖిలాహారంబుల వర్జించి ¶కొఱడు చందంబున॥ మ॥ ఉటజాంతస్థలవేదికన్ నియతుఁడై యున్నాఁడు నేఁడాదిగా। నిటపై నేనవ నాఁడు మేన్విడువఁగా నిజ్యాగ్ని యోగాగ్నితప్తపటుదేహంబు దహింపఁ జూచి నియమప్రఖ్యాత గాంధారి యి। ట్టటు వోనొల్లక ప్రాణవల్లభునితో నగ్నింబడున్ భూవరా॥ క॥ అంతట వారల మరణము। వింతయగుచుఁ జూడఁబడిన విదురుఁడు చింతా। సంతాపమొదవఁ బ్రీతస్వాంతుండై తీర్థములకుఁ జనియెడు నధిపా॥ వ॥ అని విదురాదుల వృత్తాంతంబంతయు ధర్మనందనున కెఱింగించి తుంబురుసహితుండై నారదుండు స్వ

ధర్మరాజు దుర్నిమిత్తంబులం గని చింతించుట.

ర్గంబునకు నిర్గమించిన వెనుక ధర్మజుండు భీమునిం జూచి యిట్లనియె॥ సీ॥ ఒకకాలమునఁ బండు నోషధీచయము వేఱొక కాలమునఁ బండకుండు నండ్రు। క్రోధంబు లోభంబుఁ గ్రూరత బొంకును దీపింప నరులు వర్తింతు రండ్రు। వ్యవహారములు మహావ్యాజయుక్తము లండ్రు సఖ్యంబు వంచనాసహిత మండ్రు। మగలతో నిల్లాండ్రు మచ్చరించెద రండ్రు సుతులు దండ్రులఁ దెగఁ జూతు రండ్రు। గురుల శిష్యులు దూషించి కూడ రండ్రు। శాస్త్రమార్గము లెవ్వియుఁ జరుగ వండ్రు। న్యాయపద్ధతి బుధులైన నడువ రండ్రు। కాలగతి వింతయై వచ్చెఁ గంటె నేఁడు॥ మ॥ హరిఁ జూడన్నరుఁ డేగినాఁడు నెల లేఁడయ్యెం గదా రారు కా। లరు లెవ్వారును యాదవుల్ సమదలోలస్వాంతు లీవేళను। స్థిరులై యుండుదు రా మురారి సుఖియై సేమంబుతో నుండునా। యెఱవై యున్నది చిత్త మీశ్వరకృతం బెట్లో కదే మారుతీ॥ క॥ మానసము గలఁగుచున్నది। మానవులు బహుదుర్నిమిత్తసుర్యాదలు స। న్మానవదేహక్రీడలు। మానవిచారింప నోపు మాధవుఁ డకటా॥ క॥ మనవులు సెప్పక ముందఱ। మనదాత

* విన్యస్తాసనుండై ॥ యోగశాస్త్రోక్తక్రమంబుగ, స్వస్తిక-సిద్ధ-మయూరాద్యాసనంబులు గలవాఁడై.
§ ప్రాణంబుల నియమించి ॥ రేచక-పూరక-కుంభకములచేఁ బ్రాణాయామము నొనర్చి. — ¶ కొఱడు చందంబున ॥ స్థాణువువలె, మోడువలె.

ప్రాణరాజ్యమాన శ్రీల నెమ్మనుపు మననియా దేవుఁడు మనమునఁ దలఁపోసి మది చెమ నలంగరుణ్క॥ క॥ నారదుఁ డాడినపై
వడిఁ గ్రూరపు కాలంబు వచ్చెఁ గుంభినిమీఁదన్ । ఘోరములగు నుత్పాతము, లారభటిం జూడఁబడియె నని నిజకంఠే॥ సీ॥ ఒ
పపవా ముందు నొక సారమేయంబు మొఱఁగుచున్నది మోరయెత్తి । యాదిత్యుఁ డుదయించ నభిముఖంబై నక్క వాపో
యెమంటలు నాఁతఁగలుగ । మిక్కిలియియన్న వి మెఱసి గృధ్రములు గర్దభములు దీర్ఘక్రమముకొనియెను తత్తమాశ్వములకును
దయించుఁ గన్నీరు మత్తగజంబులమదములుడిగెఁ । గాలు దూతభంగిఁ గదిసెఁ గపోతము । వంశదగ్ని హోమమందిరము
లఁ । జుట్టుఁ బొగలు దిశల సొరదినాచ్ఛాదించెఁ । దరణిమాసెఁ జూడుమ ధరణిగదలె॥ క॥ వాతములు విసరి రేణు । వ్రాతము
లాకసముఁ గప్పె వడిసుడిగొవిని । ర్ఘాతములు వడియె ఘనసం । ఘాతంబులు రక్తవర్షకలితములయ్యెన్॥ క॥ గ్రహములు వో
రాడెడినా । గ్రహములు వినఁబడియె భూతకలకలములు దు । స్సహములగు చు శిఖికీలా । వహములక్రియఁ దోఁచెఁ గగనవసు
ధాంతరముల్॥ క॥ దూడలు గుడువవు చన్నులు । దూడలకున్ గోవులీవు దుగ్ధములాడలం । బీడలు మానవు పశువులు । గూడ వృష
షభములు దరపి కుట్టిలనెక్కెన్॥ క॥ కదలెడు వేల్పుల రూపులు । వదలెడుఁ గన్నీరు వానివలనం జమటల్ । వొదలెడిఁ బ్రతి
మలు వెలిఁ జని । మెదలెడి నెక్కొట్టఁకకఁ గుడిని మేదినియందున్॥ క॥ కాకంబులు వాపోయెడి । ఘూకంబులు నగరఁ బగలు గుం
ఢ్రలు గొలిపెన్ । లోకంబులు విభ్రష్ట । శ్రీకంబుల గతి నశించి శిథిలములయ్యెన్॥ మ॥ యవపద్మాంకుశ చాప చక్ర ఝష రే
ఖాలంకృతంబై నమాధవు పాదద్వయ మింక మెట్టెడు పవిత్రత్వంబు నేఁడాదిగా । నవనీకాంతకు లేదు పోనలిన దీయాం
గంబు వామాక్షి చా । హువులాకంపమునొందుచుండు నిలకే యుగ్రస్థితుల్వచ్చు నో॥ వ॥ మఱియు నుత్పాతంబులు
పెక్కులు పుట్టుచున్న యవి మురాంతకుని వృత్తాంతంబు వినరాదని కుంతీసుతాగ్రజుండు భీమునితో విచారించు సమయంబున.

⟶ శ్రీ అర్జునుండు ధర్మజునకుఁ గృష్ణనిర్యాణంబు సెప్పుట. శ్రీ ⟵

క॥ ఖేదమున నింద్రసూనుఁడు । యాదవపురినుండి వచ్చి యగ్రజుఁ గనితత్పాదములనయనసలిలోత్పాదకుఁడై పడియె దీన
భంగిన రేంద్రా॥ క॥ పల్లటిలిన యుల్లముతోఁ దల్లడపడుచున్న పిన్నతమ్మునిఁ గని వెల్వెల్లనగు మొగముతో జనుఁ డెల్లను
వినధర్మపుత్రుఁ డిట్లని పలికెన్॥ సీ॥ మాతామహుండైన మనశూరుఁడు వాఁడె మంగళమే మన మాతులునకు । మోద మే
నలుగురు ముగురు మేనత్తల కానంద మే వారి యాత్మజులకు । నక్రూర కృతవర్మలాయున్నమేతులే జీవితుఁడే యుగ్రసేనవి
భుఁడు । గల్యాణయుక్తులే గద సారణాదులు మాధవు తమ్ములు మానధనులు । నంద మేమన సత్యకనందనునకు । భద్రమే శంబ
రాసుర భంజనునకుఁ । గుశలమే బాణదనుజేంద్ర కూఁతుఁ బతికి । హర్ష మే పార్థ ముసలికి హలికి బలికి॥ వ॥ మఱియు నంధక మ
ధుయదు భోజ దాశార్హ వృష్ణి సాత్వతులని యెడి వంశంబుల వీరులును హరికుమారులైన సాంబసుషేణ ప్రముఖులును నా
రాయణానుచరులైన యుద్ధవాదులును గృష్ణసహచరులైన సునందనందాదులును నియందలునడిగి ధర్మజుండు గ్రస్మ యనిల్ల
నియె॥ సీ॥ వైకుంఠవాసుల వడువున నెవ్వని బలమున నానందభరితులగుచు । వెఱువక యాదవవీరులు వర్తింతు రమరులు గొ
లువుండునట్టి కొలువు । చవి కెనాకర్షించి చరణసేవకులైన బంధుమిత్రుల పాదయుగము । నెవ్వఁడు ద్రొక్కించె నింద్ర
పీఠము మీఁద వజ్రంబు ఝళిపించి వ్రాలువాని । ప్రాణవల్లభకెంగేలఁ బామ చేసి । యమృతజలముల బోషింపనలరు పారి
జాతమెవ్వఁడు గొని వచ్చి సత్యభామ । కిచ్చె నట్టి మహాత్మునకిపుడు శుభమె॥ శా॥ అన్నా ఫల్గున భక్తవత్సలుఁడు బ్రహ్మ
ణ్యుండు గోవిందుఁ డాపన్నానీక శరణ్యుఁ డీశుఁడు జగద్భద్రానుసంధాయి శ్రీమన్నవ్యాంబుజపత్ర నేత్రుఁడు సుధర్మా
మధ్యపీఠంబునం । దున్నాఁడా బలభద్రుఁ గూడి సుఖియై యుత్సాహియై ద్వారకన్॥ క॥ ఆరామ కేశవులకు । న్నారామలభ
క్తి నీవు సలుపుదువు గదా । గారాములు సేయుదురా । పోరాముల బంధులెల్ల ప్రొద్దుజితారీ॥ శా॥ మున్ను గ్రాటవిలో వరా
హమునకై ముక్కంటితోఁ బోరుచోఁ । సన్నాహంబునఁ గాలకేయుల వడింజక్కాడుచోఁ బ్రాభవస్ఫూర్తిం జైచను కౌర
వేంద్రు పనికై గంధర్వులం దోలుచోఁ । గన్నీ రెన్నఁడు దేవుతండ్రి సెపుమా కల్యాణమే చక్రికిన్॥ అదియునుం గాక॥ క॥ ఓ
డితివో శత్రువులకు । నాడితివో సాధుదూషణాలాపంబుల్ । గూడితివో పరసతులను । వీడితివో మానధనము వీరులనడు
మన్॥ క॥ తప్పితివో యిచ్చెదనని । చెప్పితివో కపటసాక్షి సేసినమేలుం । దప్పితివో శరణార్థుల । రొప్పితివో ద్విజులఁ బసుల
రోగుల సతులన్॥ క॥ అడిచితివో భూసురులను । గుడిచితివో బాలవృద్ధగురువులు వెలిగా । విడిచితివో యాశ్రితులను । ముట్టి
తివో పరుల విత్తములు లోభమునన్॥ వ॥ అని పలికిన నంగన్నీరు కరతలంబున దుడిచికొనుచు గద్గదస్వరంబున మహానిధిం
గోలుపోయిన పేదచందంబున నిట్టూర్పులు నిగుడించుచు నర్జునుఁ డన్నకిట్లనియె॥ క॥ ఘన సారథి మన సచివుఁడు । ఘనవి

య్యామునసఖుండుమనబాంధవుఁడుర్ । మనవిభుఁడుగురుఁడు దేవర । మనలనుదిగనాడిచనియెమనుజాధీశా ॥ క ॥ కం
టకపున్నృపులుసూడఁగ । మింటఁగంపించుయంత్రమీనముఁగోల్తర్ । గెంటించిమనముదగవా । ల్గంటింజేకొంటిమతనికరు
ణనకాదే ॥ క ॥ దండిననేకులతోనా । ఖండలుఁడెదురయినగెలిచిఖాండవవనముం । జండార్చికినర్పించిన । గాండీవమునిచ్చెఁ
జక్రిగెలుపుటనధిపా ॥ క ॥ దిక్కులరాజులనెల్లను । మ్రొక్కించిధనంబుగొనుటమయకృతసభము । నెక్కుటజన్నముసే
యుట । నిక్కముహరిమనకుదండనిలచినఁగాదే ॥ మ ॥ ఇభజిద్వీర్యమఖాభిషిక్తమగునీయిల్లాలిధమ్మిల్లము । సభలోశా
త్రవులీడ్చితెచ్చినపుడాచంద్రాస్యముఃఖింపఁగా । నభయంబిచ్చిప్రతిజ్ఞఁజేసిభవదీయారాతికాంతాశిరో । జభరశ్రీల
హరింపఁజేవిధవలైసౌభాగ్యములీ్వడఁగర్ ॥ శా ॥ వైరుల్గట్టినపుట్టముల్విడువఁగావారింపనావల్లభుల్ । రారీవేళనుప్రే
క్షసేయఁదగవేరావేసివారింపవే । లేరేత్రాతలుగృష్ణయంచుసభలోలీనాంగియైకుయ్యిడం । గారుణ్యంబునభూరివస్త్ర
కలితంగాఁజేయఁడేద్రోవదిర్ ॥ సీ ॥ దూర్వాసుఁడొకనాఁడుదుర్యోధనుఁడువంపఁబదివేలశిష్యులుభక్తిఁగొలువఁ । జను
దెంచిమనముపాంచాలియుఁగుడిచినవెనుకనాహారంబువేడికొనినఁ । బెట్టెదననవుడుఁబెట్టకున్నశపింతుననుచుఁదోయా
వగాహమునకేఁగఁ । గడవలనన్నశాకములుదీరుటఁజూచిపాంచాలపుత్రికపర్ణశాల । లోనఁదలఁచినవిచ్చేసిలోపలిలోని । శి
ష్టశాకాన్నలవముఁబ్రాశించితపసి । కోపముడిగించిపరిపూర్ణకుక్షిఁజేసె । నిట్టిత్రైలోక్యసంతర్పియెందుఁగలఁడు ॥ సీ ॥ పం
దికైపోరాడఫాలాక్షుఁడెవ్వనిబలముననాకిచ్చెఁబాశుపతము । నెవ్వనిలావుననీమేనదేవేంద్రుపీఠార్థముననుండుపెం
పుఁగంటి । గాలకేయనివాతకవచాదిదైత్యులఁజంపితినెవ్వనిసంస్మరించి । గోగ్రహణమునాఁడుగురుకులాంభోనిధిఁగడ
చితినెవ్వనికరుణఁజేసి । కర్ణసింధురాజకౌరవేంద్రాదుల । తలలపాగలెల్లఁదడిచితెచ్చి । యేమహాత్ముబలిమినిచ్చితివిరటు
నిపుత్రియడుగబొమ్మసాత్తికలకు ॥ మ ॥ గురుభీష్మాదులుగూడిపన్నినకురుక్షోణీశచక్రంబులో । గురుశక్తిర్ రథయంత
యైనెగలపైఁగూర్చుండియానేటినా । శరముల్వారకమున్నవారలబలోత్సాహాతిరేకంబున । త్వరతంజూడ్కులసంహ
రించునమితోత్సాహంబునాకిచ్చుచుర్ ॥ మ ॥ అసురేంద్రుండొనరించుకృత్యములుప్రహ్లాదుంబ్రవేశించిగెల్వసమర్థంబు
లుగానికైవడిఁగృపాశ్వత్థామగాంగేయసూర్యసుతద్రోణధనుర్విముక్తబహుదివ్యాస్త్రప్రపంచంబునా । దెసకుర్
రాకఁద్రోలంగుమాధవుఁదయాదృష్టిన్నరేంద్రోత్తమా ॥ చ ॥ వసుమతిదివ్యబాణములవ్రక్కలువాపికొలంకుసేసినా । ర
సములమాటుగాఁబలుపిరథ్యములర్ రిపులెల్లఁజూడసాహసముననీటఁబెట్టితిరణావనిసైంధవుఁజంపునాఁడునా । కసురవి
రోధిభద్రగతినండయివచ్చినఁగాదెభూవరా ॥ సీ ॥ చెలికాఁడరమ్మనిచీరుననొకవేళమన్నించునొకవేళమఱఁదియనుచు ।
బంధుభావంబునఁబాటించునొకవేళదాతయైయొకవేళధనములిచ్చు । మంత్రియైయొకవేళమంత్రమాదేశించుబోధియై
యొకవేళబుద్ధిసెప్పు । సారథ్యమొనరించుఁజనుపిచ్చునొకవేళగ్రీడించునొకవేళగేలిసేయు । నొకకౌఁగయయ్యాసనంబున
నుండుగన్న । తండ్రికైవడిఁజేసినతప్పుఁగాచు । హస్తములువట్టిపొత్తుననారగించు । మనుజవల్లభమాధవుమఱువరాదు ॥
క ॥ విజయధనంజయహనుమ । ద్ధ్వజఫల్గునపార్థపాండుతనయనరమహేం । ద్రజమిత్రార్జునయంచును । భుజములుతలఁగ
డవరాకపొక్కలఁజీఱుర్ ॥ క ॥ వారిజగంధులుదమలో । వారింపఁగరానిప్రేమవాదముసేయర్ । వారిజనేత్రుఁడుననుఁద
గవారింపకకుసుమపునలుకవారింపనృపా ॥ క ॥ నిచ్చలులోపలికాంతలు । మచ్చికఁదనతోడనాడుమాటలునాకుర్ । ముచ్చ
టలుసెప్పమెల్లన । విచ్చలవిడిఁదొడలమీఁదవిచ్చేసినృపా ॥ చ ॥ అటమటమయ్యెనాభజనమంతయుభూవరనేఁడుసూడు
మా । యిటువలెగారవించుజగదీశుఁడుగృష్ణుఁడులేనిపిమ్మటం । బటుతరదేహలోభమునఁబ్రాణములున్నవివెంటఁబోక
నేకటకటపూర్వజన్మమునఁగర్మములెట్టివిచేసినాఁడనో ॥ శా ॥ కాంతారంబుననొంటిఁదోడుకొనిరాఁగాఁజూచిగోవిం
దుశు । ద్ధాంతస్త్రీలఁబధాలువేలమదరాగాయత్తులైతాఁకినా । చెంతర్ బోయలుమూఁగిపట్టికొననాసీమంతినీసంఘ
ముర్ । భ్రాంతిన్స్వామినిభంగిసంటవిడిపింపన్లేకధాత్రీశ్వరా ॥ శా ॥ ఆతేరారథికుండునాహయములాయస్త్రాసనంబా
శరా । వ్రాతంబన్యులఁదొల్లిఁజంపుమఁదుర్ వ్యర్థంబులైపోయెఁబా । జేతోధీశుఁడుచక్రిలేమిభసితక్షిప్తాజ్యమాయాని
మా । యాతంత్రోపరభూమిబీజములమర్యాదన్నిమేషంబునర్ ॥ మ ॥ యదువీరుల్మునినాథశాపమునఁగాలాధీనులై
యందుర్ । మదిరాపానవివర్ధమానమదసమ్మర్దోగ్రదోషాంధులై । కదనంబుల్దమలోనముష్టిహతులంగావించిలేరైరి
న । ష్టుడశంజిక్కిరినల్గురేవురచటన్సర్వంసహావల్లభా ॥ క ॥ భూతములవలననెప్పుడు । భూతములకుజన్మమరణపోషణముల్
వి । ర్ణీతములుసేయుచుండును । భూతమయుండీశ్వరుండుభూతశరణ్యా ॥ క ॥ బలములుగలమీనంబులు । బలవిరహితమీ

ములనుభక్షించుక్రియ। న్బలవంతులయినయదువులు।బలరహితులఁజంపిరహితభావములన్నృపా॥. మ॥ బలహీనాంగుల
కున్బలాధికులకుం బ్రత్యర్థిభావోద్యమం। బులుగల్పించివినాశము న్నెరపియీభూభారముంబాపిని। శ్చలబుద్ధిన్గృతకా
ర్యుఁడై చనియెనాసర్వేశ్వరుండచ్యుతుం।డలఘుండేమనిచెప్పుదున్భగవదీయాయత్తమూర్వీశ్వరా॥. వ॥మఱియుదేశకా
లార్థయుక్తంబులు నంతఃకరణసంతాప శమనంబులునయిన హరివచనంబులం దలంచిచిత్తంబుపరాయత్తంబై యున్న
దనియన్నకుం జెప్పినిరుత్తరుండై గోవిందచరణారవిందచింతామలబుద్ధియై శోకంబువర్జించి సదాధ్యానభక్తివిశేషంబు
లం గామక్రోధాదులజయించితొల్లి తనకుభయసేనామధ్యంబుననంతుండానతిచ్చినగీతంబులుదలంచి కాలకర్మభోగా
భినివేశంబులచేత నావృతంబయినవిజ్ఞానంబు గ్రమ్మఱనధిగమించిశోకహేతువహంకారమమకారాత్మకంబయినద్వై
తభ్రమంబనియును ద్వైతభ్రమంబునకుఁగారణంబు దేహంబనియును దేహంబునకుబీజంబులింగంబనియునులింగంబున
కుమూలంబుగుణంబులనియునుగుణంబునకునిదానంబుప్రకృతియనియును బ్రహ్మోహమనియెడుజ్ఞానంబునలీనయై ప్రకృ
తిలేకుండుటయనైర్గుణ్యంబనియును నైర్గుణ్యంబువలనఁగార్యలింగనాశనంబనియును గార్యలింగనాశనంబుననసంభ
వంబగుననియును బ్రకృతింబాసి క్రమ్మఱస్థూలశరీరప్రాప్తుండుగాక పురుషుండు సమ్యగ్భోగంబునను౦డుననియును
నిశ్చయించియర్జునుండువిరక్తుండై యూరకుండె ధర్మజుండుభగవదీయమార్గంబుదెలిసి యాదవులనాశంబువిని నారదు
వచనంబులఁదలంచినిశ్చలచిత్తుండై స్వర్గగమనంబునకుయత్నంబు సేయుచుండెనాసమయంబున॥. క॥యదువులనాశ
ముమాధవు। పదవియువినికుంతివిమలభక్తిన్ భగవ।త్పదచింతాతత్పరయై। ముదమునసంసారమార్గమునకుంబాసెన్॥.
వ॥ఇట్లుకంటకంబునంగంటకోన్మూలనంబు సేసికంటకంబుల రెంటింబరిహరించువిన్నాణి తెఱంగునయాదవరూపశరీరం
బునంజేసియీశ్వరుండులోకకంటకశరీరంబులుసంహరించినిజశరీరంబువిడిచెసంహారంబునకునిజశరీరపరశరీరంబులు
రెండునీశ్వరునకుసమంబులునిజరూపంబుననుండుచురూపాంతరంబులుధరియించి క్రమ్మఱనంతర్ధానంబునొందునటుని
కైవడిలీలాపరాయణుండైన నారాయణుండుమీనకూర్మాదిరూపంబులధరియించుంబరిహరించుననిచెప్పుమఱియునట్ల
యె॥.క॥ఏదినమునవైకుంఠుఁడు।మేదినిపైఁదాల్చినట్టిమేనువిడిచెనాఁ।డాదినమునననశుభప్రతి।పాదకమగుకలియుగంబు

——శ్రీ ధర్మరాజుపరీక్షిన్మహారాజునకుఁబట్టముగట్టిమహాప్రస్థానంబునకరుగుట. శ్రీ——

ప్రాప్తంబయ్యెన్॥. సీ॥కలివర్తనంబునఁగ్రౌర్యహింసాసత్యదంభకౌటిల్యాద్యధర్మచయము।పురములగృహములభూ
ములఁదనలోనఁగలుగుటఁదలపోసికరిపురమున।మనుమనిరాజువై మనుమనిదీవించిసింధుతోయకణాభిషిక్తుఁజేసి।యనిరు
ద్ధనందనుండైనవజ్రునిఁదెచ్చిమధురఁబట్టముగట్టిమమతఁబాసి । కరులఁదురగములనుగంకణాదికముల । మంత్రిజనుల
బుధులమానవతుల।నఖిలమయినధనములభిమన్యుసుతునకు।నప్పగించిబుద్ధినాశ్రయించి॥. వ॥ విరక్తుండయినధర్మనంద
నుండు ప్రాజాపత్యమనియెడియిష్టిఁగావించి యగ్నులనాత్మారోపణంబు సేసి నిరహంకారుండును,నిర్దళితాశేషబంధ
నుండునై,సకలేంద్రియంబులమానసంబుననడంచి ప్రాణాధీనవృత్తియగుమానసంబుం బ్రాణమందుఁ,బ్రాణమునపాన
మునందు, నుత్సర్గసహితంబయినయపానమునున్మృత్యువందును, మృత్యువును బంచభూతంబులకునైక్యంబయినదేహం
బునందును, దేహమునుగుణత్రయంబునందును, సర్వారోపహేతువగునవిద్యనుజీవునియందు, జీవుండయినతన్నునవ్య
యంబయినబ్రహ్మమందునులయింపఁజేసి బహిరంగవ్యాపారంబులవిడిచి నారచీరలుధరియించిమౌనియునిరాహారుం
డునుముక్తకేశుండునై యున్మత్తపిశాచబధిరజడులచందంబుననిరపేక్షుత్వంబున॥. క॥ చిత్తంబున బ్రహ్మమునా।వృత్త
ముఁగావించుకొనుచువిజ్ఞానధనా।యత్తులుదొల్లి వెలింగెడు।యుత్తరదిశకేగెనిర్మలోద్యోగమునన్॥. సీ॥అంతనాతనిత
మ్ములనిలపుత్రాదులుగలిరాకచేఁబాపకర్ములగుచుఁ।జరియించుప్రజలసంచారంబులీక్షించియఖిలధర్మంబులనాచరించి।
వైకుంఠచరణాబ్జవర్తితహృదయులై తద్భక్తినిర్మలత్వమునఁజెంది। విషయయుక్తులకుఁబ్రవేశింపఁగారాకనిర్ధూతకల్మ
షనిపుణమగుచు ।.బహుళవిజ్ఞానదావాగ్నిభసితకర్ములైనయేకాంతులకులక్ష్యమై వెలుంగు।ముఖ్యనారాయణస్థానము
నకుఁజనిరి।విగతరజస్సైనయాత్మలవిప్రవర్య॥. వ॥ అంతవిదురుండుప్రభాసతీర్థంబునహరియందుఁజిత్తంబు సేర్చిశరీరం
బువిడిచిపితృవర్గంబుతోడదండధరుండగుటంజేసినిజాధికారస్థానంబునకుంజనియె.ద్రుపదరాజపుత్రిపతులవలననుపేక్షి
తయైజగత్పతియైనవాసుదేవునందుఁజిత్తంబుఁజేర్చితత్పదంబుసేరెనిట్లు॥. క॥పాండవకృష్ణులయానము।పాండురమతి
నెవ్వఁడైనఁబలికినవిన్నన్।ఖండితభవుఁడైహరిదా।సుండైకైవల్యపదముసొచ్చునరేంద్రా॥. వ ॥ అంతటంబరీక్షిత్తు-

మారుండును జాతకర్మవిదులైనపెద్దలు చెప్పినచందంబునభూసురోత్తమశిక్షావశంబునమహాభాగవతుండై ధరణీపాలనంబు సేయుచునుత్తరునిపుత్త్రికనిరావతియనుమత్తకాశినింబెండ్లియాడిజనమేజయప్రముఖులయిననలువురుకొడుకులనుత్పాదించిగంగాతటంబునఁగృపాచార్యుండుగురువై యుండయాగభాగంబులకు వచ్చినదేవతలనీక్షించుచుభూరిదక్షిణంబులుగామూఁడశ్వమేధంబులాచరించి దిగ్విజయకాలంబున గోమిథునంబుఁదన్నుచున్నశూద్రుండును రాజచి

శ్రీ పరీక్షిన్మహారాజుదిగ్విజయంబునభూధర్మదేవతలసంవాదంబాలించుట. శ్రీ

హ్నముద్రితుండునగుకలింబట్టినిగ్రహించెననిచెప్పినశౌనకుండుపౌరాణికునకిట్లనియె॥ క ॥ భూవరరూపపుశూద్రుఁడుఁగోవుండానేలదన్నఁగోరిపరీక్షిద్భూవరుఁడుదిశలఁగెలుచుచు । నేవిధిఁగలినిగ్రహించెనెఱిఁగింపఁగదే॥ మ॥ అరవిందాక్షపదారవిందమకరందాసక్తులైనట్టిస । త్పురుషశ్రేష్ఠులవృత్తముల్వినకదుర్బుద్ధిన్విలంఘించిము । ర్నరవార్తాకథనప్రపంచములుగర్ణప్రాప్తములుసేసివా । సరముల్ వ్యర్థతఁద్రోచుచుండజనదీసంసారమోహంబునన్॥ సీ॥ మనుటనిత్యముగామమరణంబునిజమనియెఱిఁగిమోక్షస్థితినిచ్ఛయించు । నల్పాయులగుమాకునట్టిమర్జనచరిత్రములలోలిఁగర్ణరంధ్రములఁబెట్టి । బంగారువంటియీరాత్రికెడుకాలంబువోనాడఁగానేలపుణ్యచరిత । మాధవపదపద్మమకరందపానంబు సేయింప వేమేము సేయునట్టి । సత్త్రయాగమునకుసన్మునీంద్రులుచీఱ । వాఁడెదండధరుఁడువచ్చెఁజూడు । చంపఁడొకనినైనఁజన్నమయ్యెడుదాఁక । వినుచునుండుఁదగిలివిష్ణుకథలు॥ క ॥ మందునకుమందబుద్ధికి । మందాయువునకునిరర్థమార్గములనుగో । విందచరణారవిందమ । రందముగొనఁదెలిపిలేదురాత్రింబవలున్॥ వ॥ అనిశౌనకుండువలికినసూతుండిట్లనియెఁబరీక్షిన్నరేంద్రుండునిజవాహినీసందోహసంరక్షితంబగుకురుజాంగలదేశంబునంగలిప్రవేశంబునాకర్ణించియుద్ధకుతూహలతనంగీకరించియొక్కనాఁడుసముల్లాసంబునబాణాసనంబుఁగైకొనినీలనీరదనిభతురంగనివహయోజితంబునుఫలితమనోరథంబునైనరథంబునారోహణంబుచేసిమృగేంద్రధ్వజంబువెలుంగరథకరితురంగసుభటసంఘటితచక్రంబునిర్వక్రంబునంగొలువదిగ్విజయార్థంబువెడలిపూర్వదక్షిణపశ్చిమోత్తరసముద్రలగ్నంబులైనయిలావృతరమ్యకహిరణ్మయహరివర్ష కింపురుషభద్రాశ్వకేతుమాలభారతవర్షంబులునుత్తరకురుదేశంబులునుజయించిపుష్కలధన । ప్రధానపూర్వకయగుసపర్యలనభ్యర్చితుండైతత్తద్దేశమంగళపాఠకసంఘాతజేగీయమానపూర్వరాజవృత్తాంతంబులాకర్ణించుచుఁబారకపఠితపద్యంబులంచుఁబాండవులకుభక్తవత్సలుండైనపుండరీకాక్షుండాచరించినసారథ్యసఖ్యసభాపతిత్వసాచివ్యరచనవీరాసనదూతభావాదికర్మంబులునశ్వత్థామాస్త్రతేజంబువలనఁదనురక్షించుటయుయాదవపాండవులందలిస్నేహానుబంధంబునువారలకుఁగలిగినభగవద్భక్తివిశేషంబువిశ్వంభరత్వంబునువినియాశ్చర్యంబునొందుచువందిబృందంబులకుమహాధనంబులగుహారాంబరాభరణసందోహంబులనొసంగుచుఁబద్మనాభపాదపద్మభజనపరతంత్రపవిత్రమానసుండైయుండెనయ్యెడవృషభరూపంబునేకపాదంబునసంచరించుధర్మదేవుండుదనసమీపంబునలేగలేనికుఱ్ఱిచందంబునహతప్రభయైనేత్రంబులసలిలంబులుగురియుచుగోరూపధరయైయున్నధాత్రికిట్లనియె॥ మ॥ నయనాంభఃకణజాలమేలవిశువన్నాతల్లినీమేనుసా । మయమైయున్నదిమోమువాడునదినీమన్నించుచుట్టాలకున్ । భయదుఃఖంబులునేఁడువొందవుగదాబంధించిశూద్రుల్పద । త్రయహీనున్ననుఁబట్టవత్తురనియోతాపంబునీకేటికిన్॥ సీ॥ మఖములలేమినమర్త్యులకిటమీఁదమఖభాగములులేకమానుననియొ । రమణులురమణలరక్షింపరనియొపుత్త్రులఁదల్లిదండ్రులుప్రోవరనియొ । భారతిగుజనులఁబ్రాపించుననియొసద్విప్రులన్నృపులుసేవింపరనియొ । కులిశహస్తుఁడువానగురియింపకుండఁగఁబ్రజలుదుఃఖంబులఁబడుదురనియొ । హీనవంశజాతులేలెదరనియొరా । జ్యములుపాడిగలిగిజరుగవనియొ । మనుజులన్నపానమైథునశయనాస । నాదికర్మసక్తులగుదురనియొ॥ మ॥ జననీనీభరమెల్లడింపుటకునైచక్రాయుధుండిన్నిహా । యనముల్గేలినరాకృతిన్మెలఁగినిత్యానందముంజేసిపో । యిననేనింకననాథనైతిఁగుజనుండెవ్వాఁడుశాసించునో । పెనుదుఃఖంబులఁబొందఁగంటిననియోభీతిల్లిచింతించుటల్॥ క॥ దెప్పరమగుకాలముచే । నెప్పుడుదేవతలకెల్లనిష్టంబగునీ । యొప్పిదముగృష్ణుఁడరిగినఁ । దప్పెఁగదాతల్లినీవుదల్లడపడఁగన్॥ అనినభూదేవియిట్లనియె॥ క॥ ఈలోకంబునఁబూర్వము । నాలుగుపాదములనీవునడుతువునేఁడా । శ్రీలలనేశుఁడులేమిని । గాలముచేనీకునొంటికాలయ్యెఁగదే॥ వ॥ మఱియునుసత్యశౌచదయాక్షాంతిత్యాగసంతోషార్జవంబులునుశమదమతపంబులునుసామ్యంబును బరాపరాధసహనంబునులాభంబుగలయెడనుదాసీనుండైయుండుటయునుశాస్త్రవిచారంబునువిజ్ఞానవిరక్తులునైశ్వర్యశౌర్యప్రభాదక్షత్వంబులునుస్మృతి

యును స్వాతంత్ర్యమును గౌశలకాంతి ధైర్యమార్దవ ప్రతిభాతిశయ ప్రశ్రయశీలంబులును జ్ఞానేంద్రియకర్మేంద్రియమనోబలంబులును సౌభాగ్యగాంభీర్యంబులును స్థైర్యశ్రద్ధాకీర్తిమానగర్వాభావంబులు ననియెడి ముప్పదితొమ్మిది గుణంబులును నవియును నంగాక బ్రహ్మణ్యతా శరణ్యతాది మహాగుణసమూహంబును గృష్ణదేవుని యందు వర్తించుఁ గావున॥ క॥ గణనాతీతములగు సద్గుణములు గలచక్రి సనిన ఘోరకలి ప్రే। రణమునఁ బాపము సేయుచు। ప్రణయయుతులగు జనులఁ జూచి వగచెదఁ దంద్రీ॥ క॥ దేవతలకు ఋషులకుఁ బిత్రు। దేవతలకు నాకు నీకు ధీరులకును నా। నావర్ణాశ్రమములకును। గోవులకును బాధ యనుచుఁ గుందెద నఘా॥ సీ॥ బ్రహ్మమ లెవ్వని భద్రకటాక్షవీక్షణము వాంఛింతురు సత్తపములఁ। గమలాలయము మానికమల యెవ్వని పాదకమలంబు సేవించుఁ గౌతుకమున। భవ్యచిత్తమున నంబరమయోగీంద్రులు నిలుపుదురెవ్వని నియతితోడ। వేదంబు లెవ్వని విమలచారిత్రముల్ వినుతింపఁగా లేక వెగడువడియె। నట్టివాసుదేవు నబ్జవజ్రాంకుశ। చక్రమీనశంఖచాపకేతు। చిహ్నితంబులైన శ్రీచరణములింక। సోఁకవనుచు వగపు సోఁకెనయ్య॥ క॥ హరిపాదంబులు సోఁకెడి। సిరికతమున నఖిలభువనసేవ్యత్వముతో। స్థిరనై తిని న్ని దినములు। హరినాగర్వంబు మాన్పి యరిగె మహాత్మా॥ క॥ లీలాకారము దాల్చెను। శ్రీలలనేశుండు ఖలుల శిక్షించి భవో।న్మూలనము సేయుకొఱకును। నాలుగు పాదముల నన్ను నడిపించుటకున్॥ ఉ॥ ఆమధురోక్తులా నయములా దరహాసములా దయారసం। బామురిపెంబులా తగవులా గమనక్రియలా మనోహర। ప్రేమకరావలోకనము ప్రీతిఁ గనుంగొనలేమి మాధవుం। గామినులేల నిర్దళితకర్ములు యోగులు వాయనేర్తురే॥ క॥ మెల్లన నాపై యాదవ। వల్లభుఁ డడుగిడఁగ మోహవశనై నేరం। జిల్లఁగ రోమాంచముక్రియ। మొల్లములై మొలుచు సస్యములు మార్గములన్॥ వ॥ అని యిట్లు పూర్వవాహిని యైన సరస్వతీతీరంబున ధర్మదేవుండును భూమియు వృష

❀. కలిపురుఁడు ధర్మదేవతను దన్నుట. ❀

భధేనురూపంబుల భాషింప రాజఋషి యైన పరీక్షిన్మహీవరుండు డగ్గరియె నాసమయంబున॥ శా॥ కైలాసాచలసన్నిభంబగు మహాగంభీరగోరాజము। న్గాలక్రోధుఁడు దండహస్తుఁడు నృపాకారుండు క్రూరుండు జం। ఘాలుండొక్కఁడు శూద్రుఁడా సురగతిం గారుణ్యనిర్ముక్తుఁడై। నేలం గూలఁగఁ దన్నెఁ బండితిలఁగా నిర్ఘాతపాదాహతిన్॥ శా॥ ఆలోలాంగక నస్రుతతోయకణజాలాక్షిన్ మహాంభారవన్। బాలారూఢతృణావళీకబళలోభవ్యాప్తజిహ్వాగ్రనాం। దోశస్వాంతన జీవవత్సను దయద్దుఃఖాన్వితన్ ఘర్మకీ।లాలాపూర్ణశరీర నా మొదవు నుల్లంఘించితన్నేఁ వడిన్॥ వ॥ ఇట్లా ధేను వృషభంబుల రెంటినిం గంటకుండై తన్నుచున్న రాజలక్షణముద్రితుండైన శూద్రునిం జూచి సువర్ణపరికరస్యందనారూఢుండగు నభిమన్యునందనుండు గోదండంబు సగుణంబు సేసి మేఘగంభీరవచనంబుల నిట్లనియె॥ శా॥ నిన్నుం గొమ్ములఁ జిమ్మె నొక్కదిసెనో నిర్భీతి మై గోవులం। దన్నం గారణ మేమి మద్భుజసనాథక్షోణి నే వేళలం। దున్నేరంబులు సేయరాదెఱుఁగ వా ధూర్తత్వముల్ భూమిభృ। త్సన్నాహంబు నెనర్చె దెవ్వఁడవు నిన్ శాసించెదన్ దుర్మతీ॥ క॥ గాండీవియుఁ జక్రియు భూ। మండలిఁ బెడఁ బాసి చనిన మదమత్తుఁడవై। దండింపఁదగనివారల। దండించెదు నీవ తగుదు దండనమునకున్॥ అని వృషభంబు నుద్దేశించి యిట్లనియె॥ మ॥ కురుధాత్రీశ్వర బాహువజ్రయుగళీగుప్తక్షమామండలిన్। బరికింపన్ భవదీయనేత్రజనితాంభఃశ్రేణి దక్కన్ జనుల్। దొరుఁగంజూడ రధర్మసంజనితజంతుశ్రేణి బాష్పంబులన్। గురుశక్తిన్ విదళింతుఁ జూడు మితనిన్ గోమూర్తి దేవోత్తమా॥ క॥ జాలిఁబడ నేల నాశర।జాలంబుల పాలు సేసి చంపెద వీనిన్। భూలోకంబున నిను నే। నాలుగు పాదముల నిపుడు నడిపింతుఁ జుమీ॥ ఉ॥ వాచవి యైన గడ్డిఁ దినివాహినులందు జలంబు ద్రావఁగా। నీచరణంబులెవ్వఁడిటు నిర్దళితంబుగఁ జేసెవాఁడు దా। ఖేచరుఁడై నవాని మణికీలితభూషణయుక్తబాహులన్। వేచని త్రుంచివైతు విష్ణువీథికి నేగిన నేలడాగినన్॥ అని మఱియు గోరూపయయిన భూదేవితో నిట్లనియె॥ చ॥ అగణితవైభవుండగు మురాంతకుఁ డెక్కఁడవోయె నంచు నెవ్వఁగల నశించి నేత్రముల వారికణంబులు దేకుమమ్మ లో। వెగడకు మమ్మ మద్విశిఖబృందముల న్వృషలు న్వధింతు నా। మగఁటిమిఁ జూడు నీవెలవు మానఁగదమ్మ శుభప్రదాయినీ॥ క॥ సాధువులగు జంతువులకు। బాధలుగావించు ఖలుల భంజింపని రా।జాధము నాయుస్స్వర్గ। శ్రీధనములు వీటిఁబోవు సిద్ధము తల్లీ॥ క॥ దుష్టజననిగ్రహంబును। శిష్టజనానుగ్రహంబు సేయఁగ నృపులన్। స్రష్టవిధించె బురాణ। ద్రష్టలు సెప్పుదురు పురుషధర్మము సాధ్వీ॥ వ॥ అనిన ధర్మనందనపౌత్త్రునకు వృషభమూర్తి నున్నధర్మదేవుండిట్లనియె॥ ఉ॥ క్రూరులఁ జంపి సాధువులకు న్విజయంబొనరించునట్టియూ। పౌరవవంశజాతుఁడవు భాగ్యసమేతుఁడవౌదు తొల్లి మీ। వారిటువంటివారగుట వారిజనేత్రుఁడు మెచ్చి దౌత్యసం।

చారము సేసెఁగాదె నృపసత్తమ భక్తిలతానుబద్ధుఁడై॥ వ॥ నరేంద్రా యేము ప్రాణులకు దుఃఖహేతువులము గాము మావలన నసుఖంబు నొందెడు పురుషుండు లేఁడు వాదివాక్యభేదంబుల యోగీశ్వరులు మోహితులై భేదంబుల నాచ్ఛాదించి తమకు నాత్మ సుఖదుఃఖంబుల నిచ్చు ప్రభు వని చెప్పుదురు దైవజ్ఞులు గ్రహదేవతాదులకుఁ బ్రభుత్వంబు సంపాదింతురు మీమాంసకులు కర్మంబునకుం బ్రాభవంబుఁ బ్రకటింతురు లోకాయతికులు స్వభావంబునకుఁ బ్రభుత్వంబు వలుకుదురు దెవ్వరికిని సుఖదుఃఖప్రధానంబు సేయఁ బ్రభుత్వంబు లేదు పరులవలన దుఃఖంబు వచ్చిన నధర్మంబు పరులు చేసిర ని విచారింపవలను తర్కింపను నిర్దేశింపను రాని పరమేశ్వరుని వలన సర్వము నగుచుండు ననిన ధర్మదేవునికి ధర్మనందనపౌత్రుం డిట్లనియె॥ గీ॥ ధర్మమూర్తి వయ్య ధర్మజ్ఞ వృషరూప। పరమధర్మ మీవు పలుకు త్రోవ। పాపకర్మ సేయు పాపంబు సూచింపఁ। బాపకర్మకుఁ డేగు పథము వచ్చు॥ వ॥ మఱియు దేవమాయవలన భూతంబుల వాఙ్మనంబులకు వధ్యఘాతుకవృత్తి సులభంబు నందెలియరాదు నీవు ధర్మదేవతవు కృతయుగంబునందు తపశ్శౌచదయాసత్యంబులను నాలుగు నీకుం బాదంబులని చెప్పుదురు త్రేతాయుగంబునఁ బూర్వోక్తపాదచతుష్కంబునందొక్క పాదంబు క్షీణం బయ్యె ద్వాపరంబునం బాదద్వయంబు నశించెఁ గలియుగం బందు నివ్వడువు నిప్పుడు నీకుఁ బాదత్రయంబు భగ్నం బయ్యె నవశిష్టంబగు భవదీయ చతుర్థపాదంబు నధర్మంబు గల్యంతంబున నిగ్రహింపఁగ నుకించుచున్నది వినుమది యునుంగాక॥ క॥ భరమున్బాపి రమావిభుండు గరుణం బాదంబులం ద్రొక్కఁగా। స్థిరమై వేడుక నింత కాలము సుఖశ్రీ నొందియీ భూమి ద। చ్చరణస్పర్శము లేని శూద్రకులజుల్కాసింతురంచున్నరం। తరశోకంబున నీరుఁ గన్నుల నిడెఁ ధర్మజ్ఞ వీక్షించితే॥ వ॥ అని యిట్లు పలుకు ధర్మభూదేవతలఁ బుజ్జగించి మహారథుండయిన విజయపౌత్రుండు గ్రొక్కాఱు మెఱుంగు తెఱంగున నధిక్కరించి దిక్కుల వెక్కసంబయిన యడిదంబు బెడిదంబుగ జడిపించి పాపహేతువయిన కలిరూపు మాపను ద్యోగించిన వాఁడు రాజరూపంబుడిగి వాడిన మొగంబుతోడ భయవిహ్వలుండయి హస్తంబులు సాఁచి సత్పాదమూలవిన్యస్తమస్తకుండయి ప్రణామంబు సేసె॥ క॥ గంపించె దేహ మెల్లం। జంపకుమో రాజతిలక శరణాగతుర। క్షింపుము నితనకు మ్రొక్కినఁ। జంపక కలిఁ జూచి నగుచు జనపతి వలికెన్॥ క॥ అర్జునకీర్తిసమేతుం। డర్జునపౌత్రుండు భయరసావృతజనులన్। నిర్జితులఁ జంపనొల్లఁడు। దుర్జనభావంబు విడిచి తొలఁగు దురాత్మా॥ వ॥ నీవు పాపబంధుండవు మదీయ బాహుపాలితంబయిన మహీమండలంబున నిలువవలవదు రాజదేహంబులందు వర్తించు నిన్ను ననస్త్యలోభచౌర్యదౌర్జన్యదురాచారమాయా కలహకపటకలుషాలక్ష్మ్యాదిధర్మేతరసమూహంబు లాశ్రయించు సత్యధర్మంబులకు నివాసంబగు బ్రహ్మావర్తదేశంబున యజ్ఞవిస్తారనిపుణులయిన వారు యజ్ఞేశ్వరుండయిన హరిం గూర్చి యాగంబు సేయుచున్న వారు యజించువారలకు సుఖప్రదానంబు సేయుచు సకలభూతాంతర్యామియై భగవంతుండయిన హరి జంగమస్థావరంబులకు నంతరంగబహిరంగంబుల సంచరించు వాయువుచందంబున నాత్మరూపంబున మనోరథంబుల నిచ్చుం గావున నిం దుండవలవదనుచు దండహస్తుండయిన జమునికైవడి మండలాగ్రంబు సాఁచిన రాజునకుం గలి యిట్లనియె॥ క॥ జగతీశ్వర నీయడిదము। ధగధగితప్రభలతోడఁ దఱుచుగ మెఱయన్। వెగడెం జిత్తము సుండెలు। వగిలెడి నీకెనెందుఁ జొత్తు భావింపఁగదే॥ వ॥ నరేంద్రా నిను నారోపితశరశరాసనునిఁగ సర్వప్రదేశంబులందును విలోకించుచున్నవాఁడ నే నెక్కడ నుండుదు నానతిమ్మనిన రాజన్యశేఖరుండు ప్రాణివధస్త్రీద్యూతపానంబులని యెడు నాలుగు స్థానంబుల నిచ్చి మఱియు నడిగిన సువర్ణమూలంబగు నసత్యమదకామహింసావైరంబులని యెడు పంచప్రదేశంబుల నొసంగి యితరస్థలంబుల స్పృశియింపకుండ నియమించె నిట్లు కలి నిగ్రహంబు సేసి హీనంబులయిన తపశ్శౌచదయలని యెడి మూఁడు పాదంబులు వృషభమూర్తియయిన ధర్మదేవునికిచ్చి రత్నగర్భకు నిర్భరంబయిన సంతోషంబు సంపాదించి॥ క॥ గజనామధేయపురమున। గజరిపుపీఠమున ఘనుఁడు గలిమర్దనుఁడై। గజవైరిపరాక్రముఁడై। గజిబిజి లేకుండఁ దాల్చెఁ గౌరవలక్ష్మిన్॥ వ॥ ఇట్లు కృష్ణుని యనుగ్రహంబున నశ్వత్థామ బాణపావకంబువలన బ్రతికి పరీక్షిన్నరేంద్రుండు బ్రాహ్మణశాపప్రాప్తతక్షకభయంబువలనఁ బ్రాణంబులు వోవు నని యెఱింగి సర్వసంగంబులు వర్జించి శుకునకు శిష్యుండై విజ్ఞానంబు గలిగి గంగాతరంగిణీతీరంబునం గళేబరంబు విడిచె వినుఁడు॥ క॥ హరివార్త లెఱుఁగువాకిరి। హరిపదములు దలఁచువారి కనవరతంబున్। హరికథలు వినెడు వారికి। మరణాగత మోహసంభ్రమము లేదనఘా॥ క॥ శుభచరితుఁడు హరి యరిగినఁ। బ్రభవించి ధరిత్రి నెల్లఁ బ్రబ్బియుఁ గలి దా। నభిమన్యుసుతుని వేళను। బ్రభవింపక యడఁగియుండె భార్గవముఖ్యా॥ వ॥ ఇవ్విధంబునఁ జతుస్స

శ్రీ పరీక్షిన్మహారాజు కలిపురుషుని నిగ్రహించి ధర్మపరిపాలన సేయుట. శ్రీ

ముద్రముద్రితాఖిలమహీమండల ప్రాజ్యసామ్రాజ్యంబు పూజ్యంబుగాఁ జేయుచు నాయభిమన్యుపుత్త్రుండు॥. ఉ॥ చేసినఁగాని పాపములు సెందవు చేయఁదలంచినంతటన్। జేసెదనన్న మాత్రమునఁ జెందుఁగదా కలివేళ పుణ్యముల్। మోసము లేదటంచు నృపముఖ్యుఁడు గాచెఁ గలిన్ మరందముల్లాసముతోడ గ్రోలి విరులం దెగఁ జూడని తేఁటికైవడిన్॥. వ॥ మతియుం బ్రమత్తులై యధీరులగు నరులయందు వృకంబు చందంబున నొదిగిలియాచుకొనియుండి చేష్టించుఁగాని ధీరులైన వారికిం గలివలని భయంబు లేదని కలి నంతంబు నొందింపఁడయ్యె ననిన విని ఋషులు సూతున కిట్లనిరి॥. సీ॥ పౌరాణికోత్తమ బ్రతుకుము పెక్కేండ్లు దామరసాప్తునిధవళయశము। మరణశీలుర మయిన మా కెటంగి గించితి కల్పితంబగు క్రతుకర్మమందుఁ। బొగలచేఁ బొగిలియ బుద్ధి విశ్వాసులమము హరిపదపద్మమధురరసముఁ। ద్రావించితివి నీవు ధన్యుల మైతిమి స్వర్గ మేనియు నపవర్గ మేని। భాగవతసంగలవభాగ్యఫలముకీడె। ప్రకృతిగుణహీనుఁడగు చక్రి భద్రగుణము। లీశకమలాసనాదులు నెఱుఁగ లేరు। వినికి విన్నఁ జాలము నిను నెడి వెత్తి గలఁడె॥. క॥ శ్రీపంబులు ఖండితసం। తాపంబులు గల్మషాంధతమసమహాదృద్దీపంబులు పాషండదు। రాపంబులు విష్ణువందనాలాపంబుల్॥. క॥ పావనములు దురితలతా। లావనములు నిత్యమంగళప్రాభవసం। జీవనములు లక్ష్మీసం। భావనములు వాసుదేవపదసేవనముల్॥. గీ॥ పరమభాగవతుఁడు పాండవపౌత్త్రుండు। శుకమునిభాషణముల శుద్ధబుద్ధియై విరాజమానుఁడై ముక్తియగు విష్ణుపాదమూల మెట్టుపడ సెనసఘ॥. వ॥ మహాత్మా విచిత్రయోగనిష్ఠాకలితంబు విష్ణుచరితలలితంబు పరమపుణ్యంబు సకలకల్యాణగుణగణ్యంబు భాగవతజనాపేక్షితంబునయిన పారీక్షితంబగు భాగవతాఖ్యానంబు వినుపింపుమనిన సూతుం డిట్లనియె॥. క॥ మిము బోఁటి పెద్దవారలు। గమలాక్షుని చరితను డుగఁగాఁ జెప్పెడి భాగ్యముఁ గలిగె నేఁడు మాజన్మము సఫలంబయ్యె వృద్ధమాన్యులము గుటన్॥. క॥ కులహీనుఁడు నారాయణ। విలసత్కథనములు దగిలి వినుపించినఁ దత్కులహీనతఁ బాసి మహా। జ్వలకులజత్వమును బొందు సన్మునులారా॥. సీ॥ ఎవ్వని గుణజాల మెన్న జిహ్వలు లేక నళినగర్భాదులనంతుఁ డండ్రుఁ। గోరెడు విబుధేంద్రకోటి నొల్లక లక్ష్మి ప్రార్థించె నెవ్వని పాదరజము। బ్రహ్మ యెవ్వని పాదపద్మంబు గడిగిన జలము ధన్యతఁ జేసె జగము నెల్ల। భగవంతుఁడని యెడి భద్రశబ్దమునకు నెవ్వఁ డర్థాకృతి నేపు మిగిలె। నేమహాత్ము నాశ్రయించి శరీరాది। సంగకోటి నెల్ల సంహరించి। ప్రాభవమున ముసలుపార మహంస్యంబు। నొందితిరిగి రాక యుందు రెలమి॥. చ॥ క్రమముననింటికై యెగయఁగాక విహంగము మింటి దైనపా। రముగన నేర్చునే హరిపరాక్రమ మోపిన యంతగాక స। ర్వము వివరింప నెవ్వఁడు ప్రవర్తకుఁ డార్యములార

శ్రీ పరీక్షిన్మహారాజు వేఁటాడి శమీక మహామునిపై మృతసర్పము నెత్తి వైచుట. శ్రీ

నా నుచిత్తమునకు నెంతఁ గానఁబడెఁ దప్పక చెప్పెద మీకు నంతయున్॥. క॥ వేదండపురాధీశుఁడు। గోదండము చేతఁ బట్టికొని గహనములో। వేదండాదుల నెకనాఁ। డేదండలఁ బోవనీక యెగిచెన్ బలిమిన్॥. క॥ ఒగ్గములు ద్రవ్వి వసువునఁ। నొగ్గము పెనుదెరలవలలను గ్రమ్మృగములున్। డగ్గరి నఁజలపు వేడుక। వెగ్గలమై చిత్తమందు వేఁటాడింపన్॥. క॥ కోలముల గవయవృక శార్దూలములఁ దరక్షు ఖడ్గ రోహిత హరిణీ। జాలముల శరభ చమర। వ్యాలముల వధించె విభుఁడు పవడి నోలములన్॥. క॥ మృగయులు మెచ్చ నరేంద్రుఁడు। మృగరాజపరాక్రమమున మెఱసి హరించెన్। మృగధరమండలముఁ గల। మృగమొక్కటి దక్క సర్వమృగముల నెల్లన్॥. వ॥ ఇట్లు వాటంబయిన వేఁటతమకంబున మృగంబుల వెంటందగిలి బుభుక్షాపిపాసమిగులం బరిశ్రాంతుండయి ధరణీకాంతుండు చల్లనినీటి కొలంకులు గానక కలంగెడు చిత్తంబుతోఁ జనిచని యొక్క తపోవనంబుగని యందు॥. సీ॥ మెలఁగుటఁ జాలించి మీలితనేత్రుఁడై శాంతుఁడై కూర్చుండి జడత లేక। ప్రాణమనోబుద్ధి పంచేంద్రియంబుల బహిరంగవీధులఁ బారనీక। జాగరణాదికస్థానత్రయము దాటి పరమమైయుండెడి పదముఁ దెలిసి। బ్రహ్మభూతత్వసంప్రాప్తివిశ్రాంతుఁడై యతిదీర్ఘజటలు దన్నావరింప। నలఘురురుచర్మధారియై యలరుచున్న। తపసిఁ బొడఁగని శోషితతాలుఁడగుచు। నెండితడి లేని కుత్తుక నెలుఁగుడింప। మందభాషల డగ్గరి మనుజవిభుఁడు॥. క॥ తోయములు దెమ్ము మాకీ। తోయము వేఁటాడు వేళఁ దొల్లి వ్రేడమదీ। తోయము క్రియ జలదాహము। తోయము వారలును లేరు నుస్సహమనఘా॥. వ॥ అనిభావరుండు శమీక మహాముని సమాధినిష్ఠుండును విస్మృతబాహ్యాంతరింద్రియకృతసంచారుండును హరిచింతాపరుండు నయి యుండుటఁ జింతింపక॥. ఉ॥ కన్నులు మూసి బ్రాహ్మణుఁడు గర్వముతోడుత నున్నవాఁడు చే। సన్నలనైన రమ్మనఁడు చాలజలంబులుఁ దెచ్చిపోయఁడే। మన్ననలైనఁ జేయఁడు మసగ్రఫలంబులు వెట్టఁడింతసం। పన్నత నొందెనే తేనతపశ్చరణాప్రతిమప్రభావముల్॥. గీ॥ వారిఁ గోరుచున్న వారికి శీతల। వారి నిడుట యొట్టి వారికయిన। వారితంబుగాని వ

లసినధర్మంబు। వారియెడఁ దుదాహవారి గాఁడు॥ చ॥ అనిమనుజేశ్వరుండు మృగయావసరాయతతోయదాహసం।జని
తదురంతరోషమున సంయమికన్నుఁ దిరస్కరించి పూ।జనములు సేయఁడంచు మృతసర్పము నొక్కటి వింటికోపునం। గొనివ
డిఁ దెచ్చి వైచె నటు బ్రహ్మమునీంద్రుని యంసవేదికన్॥ వ॥ ఇట్లు తండు ప్రత్యాహృతబాహ్యాంతరింద్రియుండగుచు మీలిత
లోచనుండగు నొప్పునో యట్లు గాక గతాగతులగు క్షత్రబంధులచే నేమియని మృషాసమాధినిష్ఠుండగునోపునో యనివిత
ర్కించుచు వృథారోషదర్పంబున మునిమూఁపున గతాసువయిన సర్పంబునిడి నరేశ్వరుండు దనపురంబునకుం జనియె నంత
సమీపవరులైన మునికుమారులు చూచి శమీకనందనుండయిన శృంగికడకుం జని॥ క॥ నరగంధగజస్యందన।తురగంబుల నే

శ్రీ శమీకమహామునిపుత్రుండగు శృంగిముని పరీక్షిత్తుని శపించుట. శ్రీ

లురాజు దోయాతురుఁడై।పరగన్నిజజనకుని మెడ।నురగముఁ దగిలించిపోయె నోడకఁ దండ్రీ॥ వ॥ అనిపలికిన సమానవయో
రూపమునికుమారలీలాసంగియయిన శృంగి శృంగంబులతోడి మూర్తిధరియించినట్లు విజృంభించి రోషసంరంభంబున నద
రిపడి బల్యన్నంబుల భుజించి పుష్టంబులగు పరపుష్టంబులం బోలి బలిసి యద్వారంబులం గాచికొని యుండు సారమేయంబు
లపగిది దాసభూతులగు సత్క్షత్రియాభాసులెల్ల బ్రాహ్మణోత్తములచే స్వరక్షకులుగ నిరూపితులయిరి యట్టివారలెట్లు త
ద్గృహంబుల భాండసహితంబగు నన్నంబు భుజింపనర్హులగు మఱి తత్కృతంబులయిన ద్రోహంబులెల్ల నిజస్వామిం జెం
దుననిమఱియు నిట్లనియె॥ ఉ॥ ఆఁడుతన్ను దూషణములాశ్రమవాసులఁ గాని వైరులం।గూడఁడు కందమూలములు గూడు
గఁదించు సమాధిచిత్తుఁడై।వీఁడుపులోని చూడ్కులను విష్ణునిఁ దక్కఁ బరప్రపంచముం।జూడఁడు మద్గురుండు ఫణిఁ జుట్టఁగ
నేఁటికి రాచవానికిన్॥ ఉ॥ పోము హిరణ్యదానములఁ బుచ్చుకొనం గథనంబు లేమియుం।దేమును వంచనంబులుగదీ వెనలి
చ్చుచు వేసరింపఁగా।రామవనంబులన్ గృహవిరాములమై నివసింపఁ జెల్లరే। పామును వైవఁగాఁదగునె బ్రహ్మమునీం
ద్రు భుజాగ్రశంబునన్॥ క॥ పుడమిఁగల జనులు వొగడఁగఁ।గుడుతురు గట్టుదురుఁగాక కువలయపతులై। యడవులనిడుమ
లఁబడి యెడి బడుగుల మెడనిడఁగఁ దగునె పన్నగశవమున్॥ క॥ భగవంతుఁడు గోవిందుఁడు।జగతిం బెడవాసి చనిన శాసింపం
గాఁదగువరులు లేమి దుర్జను।లెగసి మహాసాధుజనుల నేచెదరకటా॥ క॥ బాలకులార ధరిత్రీ।పాలకు శపియింతు నను చుబ
లువడి నివిలో।లాలకుఁడగు మునికుంజర।బాలకుఁ డరిగెం ద్రిలోకపాలకులదరన్॥ వ॥ ఇట్లు రోషించి కౌశికీనదికిం జని జలో
పస్పర్శనంబు చేసి॥ ఉ॥ ఓడక వింటికోపున మృతోరగముం గొనివచ్చి మారుమా।టాడక యున్న మజ్జనకునంసతలంబునఁ బె
ట్టిమర్మద। శ్రీకఁ జరించు రాజు హరకేశవులొడ్డినఁ గానఁ జచ్చుఁబో। నేఁడవనాఁడు తక్షకఫణీంద్రవిషానలహేతిసంహ
తిన్॥ వ॥ అని శమీకమహామునికుమారుండయిన శృంగి పరీక్షిన్నరేంద్రుని శపియించి నిజాశ్రమంబునకుం జని తండ్రికంఠ
లగ్నకాకోదరుండయిన తండ్రిం జూచి॥ క॥ ఈ మెడనీకంఠమునకు। నీయురగశవంబుఁ దెచ్చి యిటు సేర్చినయా।యయ్యో
సికి నేమి సేయుము। నెయ్యంబులు లేవు సుమ్ము నృపులకుఁ గండ్రీ॥ శా॥ ప్రారంభంబున వేఁటవచ్చి ధరణీపాలుండు మాతం
డ్రిపై। నేరంబేమియు లేమ సర్పశవము న్నేఁ డుగ్రుఁడై వైచినాఁ। డీరీతిన్ ఫణి క్రమ్మఱన్ బ్రతుకు నోహింసించునో కో
అలన్।రారే తాపసులార దీనుఁ దినరే రక్షింపరే మ్రొక్కెదన్॥ వ॥ అని సర్పంబు దిగుచు నేర్పులేక మెలుంగెత్తి విలపించు
చున్న కుమారకు రోదనధ్వని విని యాంగీరసుండయిన శమీకుండు సమాధిఁ జాలించి మెల్లన కన్నులు దెఱచి మూఁపున వ్రే
లుచున్న మృతోరగంబు నీక్షించి పారవైచి కుమారకుం జూచి॥ క॥ ఏకీడు నాచరింపము।లోకులకున్ మనము సర్వలోకస
ములమున్।శోకింప నేల పుత్రక।కాకోదర మేల వచ్చెఁ గంఠంబునకున్॥ వ॥ అనియడిగినఁ దండ్రికిఁ గొడుకు రాజు వచ్చి స
ర్పంబు వైచుటయుం దాను శపించుటయును వినిపించినఁ దండ్రి కొడుకు వలన సంతసింపక యిట్లనియె॥ క॥ బెట్టిదమగు శాప
మునకు।దట్టపు ద్రోహంబుగాదు ధరణీకాంతుం।గట్టా యేల శపించితి।పట్టీ తక్షకవిషాగ్నిపాలగు మనుచున్॥ గీ॥ తల్లికడు
పులోన దగ్ధుఁడై క్రమ్మఱఁ।గమలనాభు కరుణఁ గలిగినాఁడు।బలిమిగలిగి ప్రజలఁ బాలించుచున్నాఁడుఁ। దిట్టవడుగ రాజుఁ
దిట్టఁ దగునె॥ ఉ॥ కాపరిలేని గొఱ్ఱియలకైవడిఁ గంటకచోరకోటిచే। నేపరియున్నదీ భువన మీశుఁడు కృష్ణుఁడు లేమి నిట్టిచో।
భూపరిపాలనంబు సను బుద్ధి నితం డొనరింపఁ జెల్లరే।యీపరిపాటి ద్రోహమున కిట్లు శపింపఁగ నేల బాలకా॥ సీ॥ పాపంబు
నీ చేతఁ బ్రాపించె మునికింక రాజు నశించిన రాజ్యమందు। బలవంతుఁడగు వాఁడు బలహీను పశుదారహయసువర్ణాదులప
హరించు।జారచోరాములు సంచరింతురు ప్రజ కన్యోన్యకలహంబు లతిశయిల్లు।వైదికంబై యున్న వర్ణాశ్రమాచారధర్మ
మించుక లేకఁ దప్పిపోవు। నంతమీఁద లోకు లర్థకామంబులకుఁ దగిలి సంచరింప ధరణి నెల్ల।వర్ణసంకరములు వచ్చును మఱట।

సారమేయకులము మేరఁబుత్ర!॥ ఉ॥ భారతవంశజుం బరమభాగవతున్ హయమేధయాజి నా। చారపరున్ మహీనయవి
చారము రాజకులైకభూషణున్। నీరముఁ గోరి నేఁడు మన నేలకు వచ్చిన భక్తి నర్థిస। త్కారము సేసి పంపఁ జనుఁ గాక శపిం
పఁగనీకు ధర్మమే॥ క॥ భూపతికి నిరపరాధము। శాపము దా నిచ్చె బుద్ధిచాపలమున మా। పాపఁడు మీఁదొనరించిన। పాపముఁ
దొలఁగింపు కృష్ణ పరమేశ హరీ॥ క॥ పాడిచినఁ దిట్టినఁ గొట్టినఁ। బడుచుందురు గాని పరమభాగవతులు దా। రొడఁబడరు మా
రు సేయఁగఁ। గొడుకా పిభుఁ డెగ్గు సేయఁగోరఁడు నీకున్॥ క॥ అలుగరు కలఁగరు సాధులు। మిళితములై పరులవలన మేలుం
గీడున్। నెలకొనిన సైన నాత్మకు। నొలయవు సుఖదుఃఖచయము లుగ్రములగుచున్॥ వ॥ అని యిట్లు శమీకమహాముని స్వ
పుత్రుండు కొడుకు సేసిన పాపంబునకు సంతాపంబు నొందుచుండె నంత శమీకప్రేషితుండగు శిష్యునివలన నా మునికుమా
రకుశాపంబు విని యాయభిమన్యుపుత్రుండు గామక్రోధాదివిషయాసక్తుండగు తనకుం దక్షకవిషాగ్నివిరక్తిబీజంబగు న

⟹ శ్రీ పరీక్షిన్మహారాజు విప్రశాపంబు దెలిసికొని ప్రాయోపవిష్టుండగుట. శ్రీ ⟸

నుచుఁ గరినగరంబునకుం జని యేకాంతంబున॥ ఉ॥ ఏటికి వేఁటఁ బోయితి మునీంద్రుఁడు గాఢసమాధినుండఁగా। నేటికిఁ ద
ద్భుజాగ్రమున నేసితి సర్పశవంబుఁ దెచ్చి నేఁ। డేటికిఁ బాపసాహసములీ క్రియఁ జేసితి దైవయోగమున్। దాఁటఁగ రాదు నే
గిరము తథ్యము గీడు జనించు ఘోరమై॥ ఉ॥ పాము విషాగ్నికీలలను బ్రాణము లేగిన నేగుఁగాక నీ। భూమియు రాజ్యమున్ స
తులు భోగము వోయినఁ బోవుఁగాక సౌ। దామనిఁ బోలు జీవనముఁ దథ్యము గాఁ దలపోసి యింక నే। నేమఱి మారు దిట్టుదుమ
నీంద్రకుమారకు దుర్నివారకున్॥ గీ॥ రాజు ననుచుఁ బోయి రాజ్యగర్వంబున। వనముకొఱకు వారివనము సొచ్చి। దండనూ
కశవముఁ దండ్రిపై వైచినఁ। బోలియఁ దిట్ట కేల పోవు సుతుఁడు॥ క॥ గోవులకున్ బ్రాహ్మణులకు। దేవతలకు నెల్ల ప్రొద్దు దెం
పునఁ గీడుం। గావించు పాపమానస। మేవిధమునఁ బుట్టకుండ నేవారింతున్॥ అని వితర్కించి॥ క॥ దామోదరపదభక్తిం।
గామాదులఁ గెల్చినాఁడు గావునఁ గరుణన్। భూమీశుఁ డలుగఁ డయ్యెను। సామర్థ్యము గలిగి దోషసంగి శృంగిన్॥
వ॥ అంత మునికుమారుండు శపించిన వృత్తాంతమంతయు నిట్లు వితర్కించి తక్షకవ్యాళవిషానలజ్వాలాజాలంబునం దనకు
సప్తమదినంబున మరణంబని యెఱింగి భూలోకస్వర్గలోకభోగంబులు హేయంబులని తలంచి రాజ్యంబు విసర్జించి నిరశనదీ
క్షాకరణంబు సంకల్పించికొని॥ మ॥ తులసీసంయుతదైత్యజిత్పదరజస్తోమంబుకంటెఁ మహో। జ్జ్వలమై దిక్పతిసం
ఘసంయుత జగత్సౌభాగ్యసంధాయియై। కలిదోషావలి నెల్లఁ బాపు దివిషద్గంగాప్రవాహంబులో। పలికిం బోయె మరిష్య
మాణుఁడగుచుం బ్రాయోపవేశంబునన్॥ క॥ చిత్తము గోవిందపదా। యత్తముఁ గావించి మౌనిదై తనలోనే। తత్తరము
లేక భూవర। సత్తముఁ డుపవసించె ముక్తసంగత్వమునన్॥ వ॥ ఇట్లు పాండవపౌత్త్రుఁడు ముకుందచరణారవిందవందనానం
దకందాయమానమానసుండై విష్ణుపదీతీరంబునం బ్రాయోపవేశంబున నుండుట విని సకలలోకపావనమూర్తులు మహాను
భావులు నగుచుఁ దీర్థంబునకుం దీర్థత్వంబు లొసంగ సమర్థులైన యత్రి విశ్వామిత్ర భృగు వసిష్ఠ పరాశర వ్యాస భరద్వా
జ పరశురామ దేవల గౌతమ కణ్వ కలశసంభవ నారద పర్వతాదులైన బ్రహ్మర్షి దేవర్షి రాజర్షి పుంగవులుఁ గాండఋష
లైన యరుణాదులు మఱియు నానాగోత్రసంజాతులైన ఋషులు శిష్యసమేతులై యేతెంచిన వారలకు దండప్రణామం
బులు సేసి కూర్చుండ నియోగించి॥ క॥ క్రమ్మ నమ్మునివిభులకు। నమ్మనుజేంద్రుండు మ్రొక్కి హర్షాశ్రుతతుల్। గ్రమ్మ
అముకుళితకరుఁడై। సమ్మతముగఁ జెప్పె దాత్మసంచారంబున్॥ ఉ॥ ఓపిక లేకఁ జచ్చిన మహోరగముం గొనివచ్చి కోపి
నై। దాపసుమూఁపుపై నిడిన దారుణచిత్తుఁడ మత్తుఁడ న్మహా। పాపుఁడ మీరు పావకులు సత్తములయ్యలార నా।
పాపము వాయుమార్గముఁ గృపాపరులార విధించి చెప్పరే॥ ఉ॥ భూసురపాదరేణువులు పుణ్యులఁ జేయు నరేంద్రులన్ ధ
రి। త్రీసురులార మీ చరణరేణుకణంబులు మేను సోఁక నా। చేసిన పాపమంతయు నశించెఁ గృతార్థుఁడ నైతి నెద్దియుం। జేసిన
ముక్తిపద్ధతికిఁ జెచ్చెరఁ బోవఁగ వచ్చుఁ జూడరే॥ క॥ భీకరతరసంసార। వ్యాకులతన్వసికి దేహవర్జనగతినా। లోకించు నాకుఁ
దక్షక। కాకోదరవిషము ముక్తికారణమయ్యెన్॥ క॥ ఏపారు నహంకార। వ్యాపారమునం దుమునిఁ గివర్తింపంగా। నాపా
లిటిహరి భూసుర। శాపవ్యాజమున ముక్తసంగునిఁ జేసెన్॥ ఉ॥ ఉరగాధీశవిషానలంబునకు మే నొప్పింతు శంకింపనీ। శ్వర
సంకల్పము నేఁడు మానదు భవిష్యజ్జన్మజన్మంబులన్। హరిచింతారతియున్ హరిప్రణతభాషాకర్ణనాసక్తియున్। హరిపా
దాంబుజసేవయున్ గలుగ మీరర్థిం బ్రసాదింపరే॥ క॥ చూడుఁడు నా కల్యాణము। పాడుఁడు గోవిందుమీఁది పాటలు ప్రియతో।
నాడుఁడు హరిభక్తులకథ। నేఁడహములలోన ముక్తికేఁగఁగ నిచటన్॥ క॥ అమ్మా నినుఁ జూచిన నరుఁ। బోవమ్మా యని ముక్తికడ

కుఁబుత్తువఁటకృపన్। లెమ్మానీరూపముతో।రమ్మా నా కెదుఱ గంగరమ్యతరంగా॥ వ॥ అనితనకుమీఁదనయ్యెడిజన్మాంతరంబు లంబైనసర్వజంతుసౌజన్యంబు సంధిల్లంగాతయనిగంగాతరంగిణీదక్షిణకూలంబునం బూర్వాగ్రదర్భాసనంబునను త్తరాభిముఖుండైయుపదేశించిజనమేజయురప్పించిరాజ్యభారంబుసమర్పించియత్నంబుసంసారబంధంబునకుఁదప్పించిచిత్తంబుహరికినొప్పించిపరమభాగవతుండైనపాండవపౌత్రుండుప్రాయోపవిష్టుండైయున్నసమయంబున॥ క॥ ఒత్తిలిపాగడుచుసురలువి।యత్తలమునసుండిమెచ్చియలరులవాన।ల్మొత్తములైకురిసిరినృప।సత్తముపైభూరిభేరిశబ్దంబులతోన్. ఆసమయంబునసభాసీనులైనసంయమీంద్రులిట్లనరి॥ మ॥ క్షితినాథోత్తమనీచరిత్రముమహాచిత్రంబెమీతాతలు।గ్రతపోధన్యులువిష్ణుపార్శ్వపదవింగామించిరాజన్యశో।భితకోటీరమణిప్రభాన్వితమహాపీఠంబువర్జింతురు।న్నతులై నీవుమహోన్నతుండవుగదానారాయణధ్యాయివై॥ మ॥ వసుధాధీశ్వరనీవుమర్త్యతనువున్వర్జించినిశ్శోకమై।వ్యసనచ్ఛేదకమైరజోరహితమైవర్తించులోకంబుస।ర్వసమత్వంబునఁజేరునంతకుభవద్వాక్యంబులన్వించునే। చెసకుంబోవకచూచుచుండెదమునీదివ్యప్రభావంబులన్॥ వ॥ అనియిట్లుపరుషపాతకహన్యంబులుమహనీయమాధుర్యగాంభీర్యసౌజన్యధుర్యంబులైనభాషణంబులాడుచుమూఁడులోకంబులకునవ్వలనైనసత్యలోకంబునందుమూర్తివంతంబులైనెగడుచున్ననిగమంబులచందంబునం దేజరిల్లుచున్నఋషులంజూచిభూవరుండునారాయణకథాశ్రవణకుతూహలుండైనమస్కరించియిట్లనియె॥ క॥ ఏడుదినంబులముక్తిం।గూడఁగనేరీతివచ్చుగురుసంసార।క్రీడనమేక్రియనెడదెగుఁ।జూడుఁడుమాతంత్రులాగశ్రుతివచనములన్॥ శా॥ ప్రాప్తానందులుబ్రహ్మబోధనకళాపారీణులాత్మప్రభా।లుప్తాజ్ఞానులుమీరలార్యులుదయాళుత్వాభిరాములున్మనో।గుప్తంబుల్సకలార్థజాలములుమీకుంగానవచ్చుంగదా। సప్తాహంబులముక్తికేగెడుఁగతింజర్చించిభాషింపరే॥ వ॥ అనియుత్తరానందనుండాడినవచనంబులకుమునులందఱుప్రత్యుత్తరంబువిమర్శించునెడనై

శుకమహర్షి పరీక్షిన్మహారాజునొద్దకేతెంచుట.

వయోగంబున॥ సీ॥ ప్రతినిమేషముఁబరబ్రహ్మంబునీక్షించిమదిఁజొక్కివెలుపలమఱచువాఁడు।గమలంబుమీఁదిభృంగంబుకైవడిమోముపైనెఱసినకేశపటలివాఁడు।గెఱవ్రాసిమాయసంగీకరించినభంగివసనంబుఁగట్టకవచ్చువాఁడు।సంగిగాఁడనివెంటఁజాటుభూతములునాఁబాలురహాసశబ్దములవాఁడు।మహితపదజానుజంఘోరుమధ్యహస్త।బాహువక్షోగళాననఫాలకర్ణ।నాసికాగండమస్తకనయనయుగళుఁ।డయినయవధూతమూర్తివాఁడరుగుదెంచె॥ ఉ॥ ఈరనిలోఁకులంగినిసిమొగ్గులువల్కనివాఁడుగోరిక।ల్గోరనివాఁడుగూటువలఁగూడనివాఁడువృథాప్రపంచమున్।జేరనివాఁడుదైవగతిఁజేరిబలాభముసూచితుష్టుఁడై। నేరనివారిచందముననేర్పులుసూపనివాఁడువెండియున్॥ గీ॥ అమ్మహాత్ముషోడశాబ్దవయోరూప।గమనగుణవిలాసకౌశలములు।ముక్తికాంతసూచిమోహితయగునన। నితరకాంతలెల్లనేమిసెప్ప॥ గీ॥ వెఱ్ఱితనముమానివిజ్ఞానమూర్తియై।బ్రహ్మభావమునఁబర్యటింప। వెఱ్ఱియంచుశుకునివెంటనేతెంతురు। వెలఁదులర్భకులును వెఱ్ఱులగుచు॥ వ॥ ఇట్లువ్యాససంభవుండయినశుకుండరుగుదెంచినమునికులతిలకులమ్మహానుభావునిప్రభావంబుతెఱుంగుదురుగావుననిజాసనంబులుడిగిప్రత్యుత్థానంబుసేసిరి పాండవపౌత్రుండునాయోగిజనశిఖామణికినతిథిసత్కారంబుఁగావించిదండప్రణామంబుసేసిపూజించెమఱియుగ్రహనక్షత్రతారకామధ్యంబునందేజరిల్లురాకాసుధాకరుండునుంబోలెబ్రహ్మర్షిదేవర్షిరాజర్షిమధ్యంబునంగూర్చుండివిరాజమానుండైనశుకయోగీంద్రుంగనుంగొని॥ ఉ॥ ఫాలమునేలమోపిభయభక్తులతోడనమస్కరించిభూ।పాలకులోత్తముండుగరపద్మములన్ముకుళించినేఁడునా।పాలిటిభాగ్యమెట్టిదియొపావనమూర్తివిపుణ్యకీర్తివీ। వేలకునీవువచ్చితివివేకవిభూషణదివ్యభాషణా॥ మ॥ అవధూతోత్తమమంటినేఁడునినుడాయంగంటినీవంటివి।ప్రవరుంబేర్కొనునంతటన్బసితమౌఁబాపంబునాబోఁటికిన్।భవదాలోకనభాషణార్చనపదప్రక్షాళనస్పర్శనా।దివిధానంబులముక్తిచేఁబడుటచింతింపంగనాశ్చర్యమే॥ క॥ హరిచేతఁద్దనుజేంద్రులు।ధరప్రగ్గెపుభంగినీపదస్పర్శముచే।గురుపాతకజాతంబులు।పొరిఁదూలుఁగదయ్యయోగిభూషణవింటే॥ మ॥ ఎలమిన్నేసనుబంధిర్మైసచివుఁడైయెమ్మేటిమాతాతలన్బలిమింగాచిసముద్రముద్రితధరంబట్టంబుఁగట్టించెన। య్యలఘుండీశుఁడుచక్రిరక్షకుఁడునాకస్యుల్వివప్రక్షుకు।ల్గలరే వేఁడెదభక్తినాగుణనిధింగారుణ్యవారాంబుధిన్॥ సీ॥ అవ్యక్తమార్గుండవైననీదర్శనమాఱడివోవునేయభిమతార్థ।సిద్ధిగావించుటసిద్ధంబునేఁడెల్లిదేహంబువర్జించుదేహధారి। కేమిచింతించిననేమిజపించిననేమిగావించిననేమివినిన। నేమిసేవించిననెన్నడుసంసారవర్తితిఁబాసినఁబడవిగలుగు।నుండుమనరాదుగో

రుఁడను యోగిపభుఁడ। వావుఁబిదికినతడ వెంతయంత *కారు। గాని యొకదెసనుండవు కరుణతోడఁ। జెప్ప వే తండ్రి ముక్తికిఁ జేరు తెరువు॥. వ॥ అని పరీక్షిన్నరేంద్రుండు బాదరాయణి నడిగెనని చెప్పి॥.

క॥ రాజీవపత్రలోచన। రాజేంద్రకిరీటఘటితరత్నమరీచి। భ్రాజితపాదాంభోరుహ। భూజనమందారనిత్యపుణ్యవిచారా॥. మాలిని॥ అనుపమగుణహారా ‡హన్యమానారివీరా। జనవినుతవిహారా జానకీచిత్తచోరా। దనుజఘనసమీరా దానవశ్రీవిదారా। ఘనకలహకఠోరా §కంధిగర్వాపహారా.

గద్య. ఇది శ్రీపరమేశ్వరకరుణాకలితకవితావిచిత్ర కేసనమంత్రిపుత్ర సహజపాండిత్య పోతనామాత్యప్రణీతంబైన శ్రీమహాభాగవతంబను మహాపురాణంబునందు- నైమిశారణ్యవర్ణనంబు, శౌనకాదుల ప్రశ్నంబు, సూతుండు నారాయణకథాసూచనంబు సేయుటయు, వ్యాసచింతయు, నారదాగమనంబు, నారదుని పూర్వకల్పవృత్తాంతంబుఁ, బుత్రశోకాతురయైన ద్రుపదరాజనందన కర్జునుం డశ్వత్థామం దెచ్చి యొప్పగించి గర్వపరిహారంబు సేయించి విడిపించుటయు, భీష్మనిర్యాణంబు, ధర్మనందను రాజ్యాభిషేకంబు, గోవిందుని ద్వారకాగమనంబు, విరటకన్యకాగర్భపీడ్యమానుండైన యర్భకు నశ్వత్థామబాణానలంబువలనం బాపి విష్ణుండు రక్షించుటయుఁ, బరీక్షిజ్జన్మంబు, గాంధారీధృతరాష్ట్రవిదురనిర్గమంబు, నారదుండు ధర్మజునకుఁ గాలసూచనంబు సేయుటయుఁ, గృష్ణనిర్యాణంబు విని పాండవులు మహాపథంబునం జనుటయు, నభిమన్యుపుత్రుండు దిగ్విజయంబు సేయుచు శూద్రరాజలక్షణలక్షితుండగు కలిగర్వంబు సర్వంబు మాపి గోవృషాకారంబులనున్న ధరణీధర్మదేవతల నుద్ధరించుటయు, శృంగిశాపభీతుండై యుత్తరానందనుండు గంగాతీరంబునం బ్రాయోపవేశంబుననుండి శుకదర్శనంబు సేసి మోక్షోపాయం బడుగుటయు నను కథలుగల ప్రథమస్కంధము. శ్రీకృష్ణార్పణమస్తు.

ద్వితీయస్కంధప్రారంభము.

శ్రీమద్భక్తచకోరక। సోమవివేకాభిరామ సురవినుతగుణ। స్తోమ నిరలంకృతాసుర। శామాసీమంత ¶సేను రాఘవరామా॥ వ॥ మహనీయగుణగరిష్ఠులగు నమ్మునిశ్రేష్ఠులకు నిఖిలపురాణవ్యాఖ్యానవైఖరీసమేతుండైన సూతుండిట్లనియె- నట్లు పరీక్షిన్నరేంద్రునకు శుకయోగీంద్రుండిట్లనియె॥. సీ॥ క్షితిపనీప్రశ్నంబు శ్రేష్ఠతమంబగు నాత్మవిద్మత్స్తుత్తర ఖిలశుభద। మాకర్ణనీయాదు ‖లయుతసంఖ్యలుగలవందు ముఖ్యంబిది యఖిలవరము। గృహములలో నెల్ల గృహమేధులగు నరులాత్మతత్త్వము లేశమైన నెఱుఁగ। రంగనారతుల నిద్రాసక్తిఁ జను రాత్రి వోవుఁ గుటుంబార్థబుద్ధి నహము। పశుకళత్రపుత్రబాంధవదేహాది। సంఘమెల్లఁ దనకు సత్యమనుచుఁ। గాపురములు సేసి కడపటఁ జత్తురు। కనియుఁ గానరంత్యకాలసరణి॥. క॥ కావున సర్వాత్మండు మహావిభవుఁడు విష్ణుఁడీశుఁ డాకర్ణింపన్। సేవింపన్ వర్ణింపన్। భావింపన్ భవ్యుఁడభవభాజికి నధిపా॥. గీ॥ జనులకెల్ల శుభద సాంఖ్యయోగంబుల। వలన ధర్మనిష్ఠ వలననైన। నంత్యకాలమందు హరిచింత సేయుట। పుట్టువునకు ఫలము భూవరేంద్ర॥. గీ॥ అరసి నిర్గుణబ్రహ్మంబు నాశ్రయించి। విధినిషేధనివృత్తసద్విమలమతులు। సేయుచుందురు హరిగుణచింతనములు। మానసంబునఁ దలఁచుచు మానవేంద్ర॥. సీ॥ ద్వైపాయనుఁడు నాదు తండ్రి ద్వాపరవేళ బ్రహ్మసమ్మతమైన భాగవతముఁ। బఠనంబు సేయించె బ్రహ్మతత్పరుఁడనై యుత్తమశ్లోకలీలోత్సవమున। నాకృష్టచిత్తుండనై పఠించితి నీవు హరిపాదభక్తుండవగుటఁ జేసి। యెఱిఁగింతు వినుమయ్య యీ భాగవతమున విష్ణుసేవాబుద్ధి విస్తరిల్లు। మోక్షకామికిదగ మోక్షంబు సిద్ధించు। భవభయంబులెల్లఁ బాసిపోవు। యోగిపూగమునకు నుత్తమవ్రతములు। వాసుదేవనామవర్ణనములు॥. తరల॥ హరి నెఱుంగక నింటిలోఁ బహుహాయనంబులు మత్తుఁడై। పొరలుచుండెడి వెట్టి ముక్తికిఁ బోవనేర్చునె వాఁడు †సం। సరణముం బెడఁబాయఁడెన్నఁడు సత్యమా హరినామసం। స్మరణ మొక్క ముహూర్తమాత్రము చాలు ముక్తిద మానృపా॥. సీ॥ కౌరవేశ్వర తొల్లి ఖట్వాంగుఁడను విభుండిల నేడుదీవుల నేలుచుండ। శక్రాదిదివిజులు సంగ్రామమునను గ్రదానవులకు నోడి తన్ను వచ్చి। తమకుఁ దోడడిగిన ధరనుండి దివికేగి దానవవిభుల నందఱ వధింప। వరమిత్తుమనుచు దేవతలు భాషింపంగ జీవితకాలంబు సెప్పుఁడిదియ। వరము నాకు నొండు వర మొల్ల ననవుడు। నాయువొక్క ముహూర్తమంత తడవు। గలదటంచుఁ బలుక గగనయానమున న। మ్మానవేశ్వరుండు మహికి వచ్చి॥. క॥ గిరులం బోలెడి కరులను। హరులం దన ప్రాణదయితలై మనియెడి సుం। దరులను హితనరులను బుధ। వరులను వర్జించి గాఢవైరాగ్యమునన్॥. క॥ గోవిందనామకీర్తనఁ। గావించి భయంబుఁ దక్కి ఖట్వాంగధరి। త్రీవిభుఁడు సూరఁగొనియెను। కైవల్యముఁ దొల్లి రెండుగడియలలోనన్॥. వ॥ వినుము నీకు నేఁడు దివసంబులకుం గాని జీవితాంతంబు గాదు; తావత్కాలంబునకుం బారలౌకికసాధనభూతంబగు కల్యాణంబు సంపాదింపం దగు నం

*కారు-కాలము. ‡హన్యమాన-చంపఁబడిన. §కంధి-సముద్రము. ¶సీమంత-పాపట. ‖అయుత-పదివేలు. †సంసరణము-సంసారము.

తకాలంబుడగ్గఱినమరణంబునబెగ్గడిలక దేహదేహపుత్రకళత్రాదిసందోహసాలంబుని స్పృహకరవాలంబున నిర్మూలం
బుసేసిగేహంబు వెడలిపుణ్యతీర్థజలావగాహనంబొనర్చియే కాంతశుచిప్రదేశంబునవిధివత్ప్రకారంబునం గుశాజినచే
లంబులతోడం గల్పితాసనుండై మానసంబుననిఖిలజగత్పవిత్రీకరణసమర్థంబగు, అకారాదిత్రివర్ణకలితంబయి బ్రహ్మబీ
జంబైనప్రణవంబుసంస్మరించుచువాయువులజయించి విషయంబుల వెంటనంటిగెంటిపాఱెడియింద్రియంబుల బుద్ధిసా
రథియైనమనోనాయకంబులైనపగ్గంబులబిగ్గరంబట్టిమొగ్గందిగిచి దట్టంబులైనకర్మసుట్టనంబుల నిట్టట్టుమెట్టకుమనం
బుశేముషీబలంబుననిరోధించిభగవదాకారంబుతోడబంధించినిర్విషయంబయినమనంబునభగవత్పాదాద్యవయవధ్యా
నంబుసేయుచురజస్తమోగుణంబులచేతనాక్షిప్తంబువిమూఢంబునగుచిత్తంబుధారణావశంబునఁదద్గుణంబులవలనన
య్యేడిమలంబులంబోనడంచినిర్మలచిత్తంబునంబరమంబైనవిష్ణుపదంబునకుంజనుధారణానియమంబుగలుగసుఖాత్మకం
బగువిషయంబునవలోకించుయోగికిభక్తిలక్షణంబైనయోగంబువేగంబెసిద్ధించుననినయోగీంద్రునకునరేంద్రుండిట్ల
నియె.॥ క॥ ధారణయేక్రియనిలుచును। ధారణకేరూపమెద్ధిధారణయనఁగా। ధారణపురుషమనోమల। మేరీతిహరించునా

శుకుండుపరీక్షిత్తునకువిరాట్స్వరూపంబుదెలుపుట.

కునెఱిఁగింపుతగ॥. అనినవినిరాజునకునవధూతవిభుండిట్లనియె॥. గీ॥ పవనమునియమించిపరిహృతసంగుఁడై। యింద్రి
యములవర్గమెల్లమాఁపి। హరివిశాలరూపమందుఁజిత్తముఁజేర్చి। నిలుపవలయుబుద్ధినెఱపిబుధుఁడు॥. వ॥ వినుముభగవం
తుండైనహరివిరాడ్విగ్రహంబునందుభూతభవిష్యద్వర్తమానంబైనవిశ్వంబువిలోక్యమానంబగు ధరణీసలిలతేజస్స
మీరణగగనాహంకారమహత్తత్త్వంబులనియెడిసప్తావరణంబులచేతనావృతంబగుమహాండకోశంబైనశరీరంబునందు
ధారణాశ్రయంబైనవైరాజపురుషుండుదేజరిల్లునమ్మహాత్మునికి; పాదమూలంబుపాతాళంబు, పార్ష్ణిభాగపాదాగ్ర
భాగంబులురసాతలంబు, గుల్ఫంబుమహాతలంబు, జంఘలుతలాతలంబు, జానుద్వయంబుసుతలంబు, ఊరువులువితలాత
లంబు, జఘనంబుమహీతలంబు, నాభివివరంబునభస్థలంబు, వక్షంబుగ్రహతారకాముఖరజ్యోతిస్సమూహసమేతంబగు
నక్షత్రలోకంబు, గ్రీవయుమహర్లోకంబు, ముఖంబుజనలోకంబు, లలాటంబుతపోలోకంబు, శీర్షంబుసత్యలోకంబు,
బాహుదండంబులింద్రాదులు, కర్ణంబులుదిశలు, శ్రవణేంద్రియంబుశబ్దంబు, నాసాపుటంబులశ్వినీదేవతలు, ఘ్రాణేం
ద్రియంబుగంధంబు, వదనంబువహ్ని. నేత్రంబులంతరిక్షంబు, చక్షురింద్రియంబులుసూర్యుండు, రేయింబగళ్లుఱెప్పలు,
భ్రూయుగ్మవిజృంభణంబుబ్రహ్మపదంబు, ధాతువులుజలంబు, జిహ్వేంద్రియంబురసంబు, సంభాషణంబులుసకలవేదం
బులు, దంష్ట్రలుదండధరుండు, దంతంబులుపుత్రాదిస్నేహకళలు, నగవులుజనోన్మాదకారిణియగుమాయ, కటాక్షంబు
లుదురంతసర్గంబులు, పెదవులువ్రీడాలోభంబులు, స్తనంబులుధర్మంబు, వెన్నధర్మమార్గంబు, మేఢ్రంబుప్రజాపతియు,
వృషణంబులుమిత్రావరుణులు, జఠరంబుసముద్రంబులు, శల్యసంఘంబులుగిరులు, నాడీనివహంబులునదులు, తనూరు
హంబులుతరువులు, నిశ్వాసంబులువాయువులు, కాలంబుగమనంబు, కర్మంబులునానావిధజంతుసన్నివహసంవృతసం
భూతంబైనమనముచంద్రుండు, చిత్తంబుమహత్తత్త్వం, బహంకారంబురుద్రుం, డశ్వాశ్వతర్యుష్ట్రగజంబులునఖంబు
లు, కటిప్రదేశంబుపశుమృగాదులు, విచిత్రంబులైనశిల్పినైపుణంబులువక్షంబులు, బుద్ధిమనువు, నివాసంబుపురుషుండు,
షడ్జాదులయినస్వరవిశేషంబులుగంధర్వవిద్యాధరసిద్ధచారణాప్సరస్సమూహంబులు, స్మృతిప్రహ్లాదప్రముఖులు, వే
ద్యంబుదైత్యదానవానీకంబైయుండు; మఱియునమ్మహావిభునకుముఖంబుబ్రాహ్మణులు, భుజంబులుక్షత్రియులు, ఊరు
లువైశ్యులు, చరణంబులుశూద్రులు, నామంబులునానావిధంబులైనవసురుద్రాదిదేవతాభిదానంబులు, ద్రవ్యంబులు

వినుమనువచనమందుఁగొన్నిపదములకర్థము. పాదమూలము-అఱకాలు, పార్ష్ణి-మడిమ, పాదాగ్రము-మీఁగాలు, గుల్ఫము-చీలమండ,
జంఘలు-పిక్కలు, జానుద్వయము-రెండుమోకాళ్లు, ఊరువులు-తొడలు, జఘనము-పొత్తికడుపు, వక్షము-రొమ్ము, తారక-చుక్కలు, ముఖ
ర-మొదలగు, గ్రీవ-కంఠము, శీర్షము-శిరస్సు, వదనము-ముఖము. భ్రూయుగ్మవిజృంభణము-రెండుకనుబొమలప్రకాశము, ధాతువులు-అనఁ
గా। త్వక్-చర్మము। మాంస-పొలసు। రుధిర, రక్తము। మేద-రొమ్మునందుండుక్రొవ్వు। మజ్జ-ఎముకలలోనిక్రొవ్వు। అస్థి-ఎముకలు। స్నాయువు, నర
ము॥ ౭ ఇవియెజలంబులు. కటాక్షంబులుదురంతసర్గంబులు-కడగంటిచూపులుమితములేనిసృష్టిక్రమములు, వ్రీడ। సిగ్గు, మేఢ్రము-శిశ్నము,
జఠరము-గర్భము. శల్యసంఘము-ఎముకలగుంపు, నాడీనివహము-నరములగుంపు, తనూరుహంబులు-వెండ్రుకలు, శిరోజంబులు-తలవెండ్రుక
లు. కటిప్రదేశంబు-నడుముక్రిందతొడలకుమీఁదిప్రదేశము, షడ్జాదులయినస్వరవిశేషంబు ౹- నిషాద। ఋషభ। గాంధార। షడ్జ। మధ్యమ। ధై
వత। పంచమ। అనిసప్తస్వరములు. వేద్యము-తెలియఁదగినది.

హావిర్భాగంబులు,కర్మంబులుయజ్ఞప్రయోగంబులు,నిట్టిసర్వమయుండైనపరమేశ్వరునివిగ్రహంబునముముక్షుండైనవాఁడుమనస్సంధానంబుసేయవలయుననిపక్షాణించి వెండియునిట్లనియె॥ క॥హరిమయమువిశ్వమంతయు।హరివిశ్వమయుండుసంశయమువనిలేదా।హరిమయముగానిద్రవ్యము।పరమాణువులేదువంశపావనవింటే॥ సీ॥కలలోనజీవుండుగౌతూహలంబునఁబెక్కు-దేహంబులఁబేరువడసి। యింద్రియంబులవెంట నెల్లవృత్తంబులువీక్షించిమఱితానునెట్టుఁగకరణి।నఖిలాంతరాత్మకుఁడగుపరమేశ్వరుఁడఖిలజీవులహృదయములనుండి।బుద్ధివృత్తులనెల్లబోధితుండైవీక్షించుబద్ధుండుగాఁడు ప్రాభవమువలన। సత్యుఁడానందబహుళవిజ్ఞానమూర్తి।యతనిసేవింపనగుఁగాకయన్యసేవ।గలుగనేరవుకైవల్యగౌరవములు।పాయదెన్నఁడుసంసారబంధమధిప॥ మ॥బహువర్షంబుల బ్రహ్మతొల్లిజగముత్పాదింపపెన్నాణిగాఁకహరిప్రార్థనధారణావశమునంగాదేనిరూఢిఁగలన।న్మహనీయోజ్జ్వలబుద్ధియైభువననిర్మాణప్రభావంబున।స్విహరించెన్నరవాథజంతునివహావిర్భావనిర్ణేతయై॥ వ॥వినుముధాతుండుశబ్దమయవేదమార్గంబైనకర్మఫలబోధనప్రకారంబునవ్యర్థంబులైనస్వర్గాదినానాలోకసుఖంబులనిచ్ఛయించుమాయామయమార్గవాసనామూలంబు సుఖంబనితలంచినిద్రించువాఁడుగలలుగను తెఱంగునంబరిభ్రమించునిరవద్యసుఖలాభంబుం జెందఁడు;తన్నిమిత్తంబునవిద్వాంసుండునామమాత్రసారంబులగుభోగ్యంబులలోననెంతటదేహనిస్పృహంబుసిద్ధించునంతియకైకొనుచు నప్రమత్తుండై సంసారంబుసుఖమనినిశ్చయింపకయొండుమార్గంబునసిద్ధిగలదనిచూచిపరిభ్రమంబునొందుచుండు॥ సీ॥కమనీయభూమిభాగములులేకున్నవేపడియుండుటకుదూదిపఱుపు లేల।సహజంబులగు *కరాంజలులులేకున్నవేభోజనభాజనపుంజమేల।నల్లలాజినకుశావళులులేకున్నవేకట్ట §దుకూలసంఘంబు లేలఁ।గొనకొనివసియింపగుహలులేకున్నవేప్రాసాదసౌధాది ¶పటలమేల।ఫలరసాదులుగురియవేపాదపములు।స్వాదుజలములనుండవేసకలనదులుఁ।బొసఁగభిక్షులువెట్టరేపుణ్యసతులు।ధనమదాంధులకొలువేలఁదాపసులకు॥ క॥రక్షకులులేనివారలరక్షించెననుచుఁజక్రిరాజైయుండఁడె।రక్షింపుమనుచునొకనరు।నక్షుద్రప్రార్థింపనేలనాత్మజ్ఞులకున్॥ వ॥అనియిట్లుస్వతస్సిద్ధుండాత్మప్రియుండుసత్యుండు; భగవంతుండునైనవాసుదేవునిభజియించితదీయసేవాసుఖానందంబునసంసారహేతువగు నవిద్యచేబుద్ధిమంతుండువిడువంబడుంగావున॥ మ॥హరిఁజింతింపకమత్తుఁడై శవిషయచింతాయత్తుఁడై చిక్కివాసరముల్ద్రోచెడువాఁడుగింకరగదా†సంతాడితోరస్కుఁడై।ధరణీశోత్తమ దండభృన్నిలయసద్ద్వారోపకంఠోగ్రవై।తరణీవహ్నిశిఖాపరంపరలచేదగ్ధుండుగాకుండునే॥ క॥మొత్తురుగదలమంటల।కెత్తురడంబుదేహమింతింతలుగా।నొత్తురసిపుత్రికలను।హత్తురగుకృతాంతభటులుహరివిరహితులన్॥ వ॥మఱియుహరిచరణకమలగంధరసాస్వాదనంబెఱుంగనివారలునిజకర్మబంధంబునదండధరద్వారగేహళీసమీపజాజ్వల్యమానవైతరణీతరంగిణీదహనదారుణజ్వాలాజాలదందహ్యమానదేహులంగూడి శిఖిశిఖావగాహంబులనొందుచుండుదురు. మఱియు విజ్ఞానసంపన్నులైమన్న ప్రపన్నులెంతేనియునాపన్నులుగాకవిన్నాణంబునందమతమహృదయాంతరాళంబులం బ్రాదేశమాత్రదివ్యదేహుండును,దిగిభరాజశుండాదండసంకాశదీర్ఘచతుర్బాహుండును,గందర్పకోటిసమానసుందరుండును,రాకావిరాజమానరాజమండలసన్నిభవదనుండును,సౌభాగ్యసదనుండును, బ్రభాతకాలభాసమానభాస్కరబింబప్రతివిరాజితపద్మరాగరత్నరాజవిరాజమానకిరీటకుండలుండును, శ్రీవత్సలక్షణలక్షితవక్షోమండలుండును,రమణీయకౌస్తుభరత్నఖచితకంఠికాలంకృతకంధరుండును, నిరంతరపరిమళమిళితవనమాలికాబంధురుండును, నానావిధగంభీరహారకేయూరకటకకంకణమేఖలాంగుళీయకవిభూషణవ్రాతసముజ్జ్వలుండును, నిటలతటవిలంబమానవిమలస్నిగ్ధనీలకుంచితకుంతలుండును, దరుణచంద్రచంద్రికాధవళమందహాసుండును,బరిపూర్ణకరుణావలోకనభ్రూభంగసమంచితసుభగసంతతానుగ్రహలీలావిలాసుండును, మహాయోగిరాజవిలసితహృదయకర్ణికామధ్యసంస్థాపితచరణకిసలయుండును,సంతతానందమయుండును,సహస్రకోటిసూ

---

*కరాంజలులు-దోసిళ్లు. భాజనము-పాత్రము. పుంజ-గుంపు. §దుకూలము-తెల్లపట్టుపుట్టము. ప్రాసాద-దేవతాగృహము. సౌధ-రాజగృహము. ¶పటల।సమూహము. పాదపములు-చెట్లు. స్వాదు-రుచిగల. శవిషయ-జ్ఞానేంద్రియ-కర్మేంద్రియములనిరెండువిధములయినపంచేంద్రియములయొక్క,అనఁగా-చెవి-చర్మము-కన్ను-ముక్కు-నాలుక-ఇవిజ్ఞానేంద్రియములు. చేయి-కాలు-నోరు-ఆసనము-ఉపస్థ-ఇవికర్మేంద్రియములు. †సంతాడితోరస్కుఁడై-కొట్టఁబడినవక్షస్థలముగలవాఁడై, దండభృన్నిలయసద్ద్వారోపకంఠోగ్రవైతరణీవహ్నిశిఖాపరంపరలచేన్॥దండభృన్నిలయ-యమపట్టణముయొక్క, సద్ద్వార-శ్రేష్ఠమగువాకిలియొక్క, ఉపకంఠ-సమీపమందున్న, ఉగ్ర-భయంకరమగు,వైతరణీ-వైతరణీయనుపేరుగలనిప్పులయేటియొక్క,వహ్నిశిఖాపరంపరలచేన్-అగ్నిజ్వాలలచేత,అసిపుత్రికలను-మూరుకత్తులచేత.

ర్యసంఘాతసన్నిభుండు నై నపరమేశ్వరునిమనో ధారణావశంబుననిలిపికొని తదీయగుల్ఫచరణజానుజంఘాద్యవయ
వంబులుగ్రమంబున నొకటినొకటిని బ్రతిక్షణంబును ధ్యానంబు సేయుచు నెంతకాలంబునకుం బరిపూర్ణనిశ్చలభక్తి
యోగంబుసిద్ధించునంతకాలంబునుం దదీయచింతాతత్పరులై యుండుదురని మఱియునిట్లనియె॥ సీ॥ ఆసన్నమరణార్థి
తైనయతీశుండు గాలదేశములను గాచికొనఁడు తనువువిసర్జించుతలఁపుజనించినభద్రాసనస్థుఁడై ప్రాణపవను మనసు
చేతజయించి మానసవేగంబు బుద్ధిచే భంగించి బుద్ధిఁ దెచ్చి క్షేత్రజ్ఞుతోఁ గూర్చి క్షేత్రజ్ఞు నాత్మలోపలఁ జేర్చి యాత్మను
బ్రహ్మమునందుఁ గలిపి యొక్కటిఁగావించి గారవమున శాంతితోడ నిరూఢుఁడై సకలకార్యనివహ మెల్లను దిగనాడి నిత్యసు
ఖమున వలయునని చూచు నటమీఁద వసుమతీశ॥ వ॥ వినుమప్పరమాత్మమైన బ్రహ్మమునకుఁ దక్కఁ గాలదేవసత్త్వరజస్త
మోగుణాహంకారమహత్తత్త్వప్రధానంబులకు సామర్థ్యంబు లేదు. కావునం బరమాత్మవ్యతిరిక్తంబు లేదు దేహాదుల
యందాత్మత్వంబు విసర్జించి యన్యసౌహృదంబు మాని పూజ్యంబయిన హరిపదంబును బ్రతిక్షణంబున హృదయంబున నా
లింగనంబు సేసి వైష్ణవంబైన పరమపదంబు సర్వోత్తమంబని సత్పురుషులు దెలియుదు రివ్విధంబున విజ్ఞానదృగ్వీర్యజ్వల
నంబున నిర్దగ్ధవిషయవాసనుండై క్రమంబున నిరపేక్షత్వంబున॥ సీ॥ *అంఘ్రిమూలమున మూలాధారచక్రంబుఁ బీడిం
చి ప్రాణంబు బిగియఁబట్టి నాభితలముఁ జేర్చి నయముతో మెల్లన హృత్సరోజముమీఁది కెగయఁబట్టి యటమీఁద నురమం
దుహత్తించి క్రమ్మఱఁ ‡దాలుమూలమునకుఁ దఱిమి నిలిపి మతముతో భ్రూయుగమధ్యముఁ జేర్చి దృక్కర్ణనాసాస్యమా
ర్గములు మూసి యిచ్చలేని యోగి యొక్కముహూర్తార్ధమింద్రి§యానుషంగమింత లేక ప్రాణములను వంచి బ్రహ్మ
రంధ్రము చించి బ్రహ్మమునందుఁ గలయుఁ బౌరవేంద్ర॥ వ॥ మఱియు దేహత్యాగకాలంబున నింద్రియంబులతోడి సంగంబు వి
డువనివాఁడు వానితోడన గుణసముదాయరూపంబగు బ్రహ్మాండంబునందు ఖేచరసిద్ధవిహారయోగ్యంబున నణిమాదిసకలై
శ్వర్యసమేతంబునైన పరమేష్ఠిపదంబుఁ జేరు విద్యాతపోయోగసమాధిభజనంబు సేయుచుఁ బవనాంతర్గతలింగశరీరులై
న యోగీశ్వరులకు బ్రహ్మాండబహిరంతరాళంబులు గతియని చెప్పుదు రేరికిం గర్మంబులనట్టిగతిఁ బొందశక్యంబు గాదు బ్ర
హ్మలోకంబునకు నాకాశపథంబునం బోవుచు సుషుమ్నానాడి వెంటనగ్నియను దేవతం జేసి జ్యోతిర్మయంబైన తేజంబునని
ర్మలుండై యెందునుం దగులువడక తారామండలంబుమీఁద సూర్యాదిధ్రువాంతపదంబులు గ్రమక్రమంబున నతిక్రమిం
చి హరిసంబంధంబైన శింశుమారచక్రంబు చేరి యొంటరియగుచుఁ బరమాణుభూతంబైన లింగశరీరంబుతోడ బ్రహ్మవిదు
లకు నెలవైన మహర్లోకంబు చొచ్చి మహాకల్పకాలంబు క్రీడించుచుఁ గల్పాంతంబున ననంతముఖానలజ్వాలాదందహ్యమా
నంబగు లోకత్రయంబు నీక్షించుచుఁ దన్నిమిత్తసంజాతదాహతాపంబు సహింపంజాలక॥ సీ॥ ఇలమీఁద మనువులీ రేడును
జను వేళ దివసమై యెచ్చోటఁ దిరుగుచుండు మహనీయసిద్ధవిమానసంఘము లెందు దినకరప్రభములై తేజరిల్లు శోకజ
రామృత్యుశోషణభయదుఃఖనివహంబు లెందు జనింపకుండు విష్ణుపదధ్యానవిజ్ఞానరహితు లశోకంబు లెందుండి చూడవ
చ్చు పరమసిద్ధయోగిభాషణామృతమున శ్రవణపర్వ మగుచు జరుగుచుండు నట్టి బ్రహ్మలోకమందు వసించును రాజవ
ర్యమఱలరాఁడు వాఁడు॥ వ॥ మఱియు నొక్కవిశేషంబు గలదు పుణ్యాతిరేకంబున బ్రహ్మలోకగతులైన వారు గల్పాంత
రంబున నంబుణ్యతారతమ్యంబుల నధికారవిశేషంబు నొందువారలగుదురు బ్రహ్మాదిదేవతాభజనంబు నంజను వారు బ్ర
హ్మజీవితకాలంబు దనుక బ్రహ్మలోకంబున వసియించి ముక్తులగుదురు; నారాయణచరణకమలభక్తిపరాయణత్వంబు
సంజనిన వారు నిజేచ్ఛావశంబున నిరర్గళగమనులై బ్రహ్మాండంబు భేదించి మహోన్నత వైష్ణవపదారూఢులై తేజరిల్లు
మఱీశ్వ¶రాధిష్ఠితంబైన ప్రకృతియంశంబున మహత్తత్త్వమగు, మహత్తత్త్వంబున నహంకారంబగు, నహంకారంబున శ
బ్దతన్మాత్రంబగు, శబ్దతన్మాత్రంబున గగనమగు, గగనాంశంబున స్పర్శతన్మాత్రంబగు, స్పర్శతన్మాత్రంబున సమీరణంబగు,
సమీరణాంశంబున రూపతన్మాత్రంబగు, రూపతన్మాత్రంబువలనఁ దేజంబగుఁ, దేజోంశంబున రసతన్మాత్రంబగు, రసతన్మా
త్రంబువలన జలంబగు, జలాంశంబున గంధతన్మాత్రంబగు, గంధతన్మాత్రంబున పృథివియగు, వాని మేళమునం జతుర్దశభు
వనాత్మకంబైన విరాడ్రూపంబగు నారూపమునకుఁ గోటియోజనవిశాలంబైన యండకటాహంబు ప్రథమావరణంబైన నప్పృ
థ్వియగు దీనిఁ †బంచాశత్కోటివిశాలంబని కొందఱు వలుకుదు రయ్యావరణంబుమీఁద సలిలతేజస్సమీరగగనాహంకారమ

*అంఘ్రిమూలమునన్-మడమచేత, మూలాధారచక్రంబున్-గుదస్థానమును, పీడించి-మూసి. ‡తాలుమూలంబు-కంఠము, భ్రూయుగమధ్యము-రెండుకనుబొమలనడుమ. §అనుషంగ-సంబంధము. ¶అధిష్ఠితంబైన-సంబంధముగల, ప్రకృతి-మాయ. †పంచాశత్కోటి-ఏబదికోట్లు.

హత్తత్త్వంబులనియెడినావరణంబులు క్రమంబుననొండొంటికిదశగుణోత్తరాధికంబులై యుండునట్టి యేడింటిమీఁదఁ బ్రకృత్యావరణంబు మహావ్యాపకంబు నబ్రహ్మాండంబు భేదించి వైష్ణవపదారోహణంబు సేయువాఁడు నిర్భయుండై మెల్లనలింగదేహంబునఁ బృథివ్యాత్మకత్వంబునొందియట్టిపృథివ్యాత్మకత్వంబున ఘ్రాణంబున గంధంబును, జలాత్మకత్వంబున రసనేంద్రియంబున రసంబును, తేజోరూపకత్వంబున దర్శనంబున రూపంబును, సమీరణాత్మకత్వంబున దేహంబున స్పర్శనంబును, గగనాత్మకత్వంబున శ్రవణంబున శబ్దంబునతిక్రమించి భూతసూక్ష్మేంద్రియలయస్థానంబయిన యహంకారావరణసంప్రాప్తుండై యందు మనోమయంబు దేవమయంబునైనసాత్త్వికాహంకారగమనంబున మహత్తత్త్వంబునొచ్చి గుణత్రయంబును లయించినఁ బ్రధానంబు నొంది ప్రధానాత్మకత్వంబున దేహంబు నుపాధిపరంపరావస్థానంబునం బ్రకృతిం బాపి యానందమయుండై యానందంబునం బరమాత్మరూపంబైనవాసుదేవబ్రహ్మమునందు గలయునని చెప్పి వెండియునిట్లనియె॥ గీ॥ పరమభాగవతులు పాటించుపథమిది। యీపథమున యోగియరిగెనేని। మగుడి రాఁడు వాఁడు మఱి సంశయము లేదు। కల్పశతములైన నగౌరవేంద్ర॥ వ॥ వినుము నీవడిగిన సద్యోముక్తియుఁ గ్రమముక్తియునని యెడునీ రెండుమార్గంబులు వేదంబులందు వివరింపంబడియె. వీనిం దొల్లి భగవంతుండైన వాసుదేవుండు బ్రహ్మచేత నారాధితుండై చెప్పె సంసారప్రవిష్టుండైనవానికిఁ దపోయోగాదులైన మోక్షమార్గంబులు పెక్కులు గలవందు భక్తిమార్గంబుకంటె

——శ్రీ శుకమహర్షి పరీక్షిన్మహారాజునకు భక్తిమార్గంబె ముఖ్యంబని తెలుపుట. శ్రీ——

సులభంబు లేదు॥ మ॥ వినుమంభోజభవుండు మున్ను మదిలో వేదంబు ముమ్మారు నెమ్మనమందుం దలపోసి యంతయుఁ బరామర్శించి మోక్షంబుద। క్కినమార్గంబున లేదటంచు హరిభక్తిం జింత చేసెం జనా। ర్దను నాత్మాకృతి నిర్వికారుఁడగుచుఁ దన్మార్గనిర్ణేతయై॥ సీ॥ అఖిలభూతములందు నాత్మరూపంబున నీశుండు హరియుండు నెల్లప్రొద్దు। బుద్ధ్యాదిలక్షణంబులఁ గానఁబడును మహాసేవనీయుఁడహర్నిశంబు। వందనీయుఁడు భక్తవాత్సల్యసంతతి నియతుఁడై సతతంబు నియతబుద్ధి। నాత్మరూపకుఁడగు హరికథామృతములు గర్ణపుటంబులఁ గాంక్షదీరఁ। గ్రోలుచుండెడు ధన్యులు కుటిలబహుళ। విషయమలినీకృతాంగము ల్వేగవిడిచి। విష్ణుదేవుని చరణారవిందయుగముఁ। గడకుఁ జనుచురు సిద్ధంబు గౌరవేంద్ర॥ క॥ మానుషజన్మము నొందిన। మానవులకు లభ్యమానమరణులకు మహా। జ్ఞానులకుఁ జేయవలయువి। ధానము *నిగదింపఁబడియె ధరణీనాథా॥ వ॥ వినుము బ్రహ్మవర్చసకాముఁడైనవానికి వేదవిభుండగు చతుర్ముఖుండు, నింద్రియపాటవకామునికి నింద్రుండుఁ, బ్రజాకామునకు దక్షాదిప్రజాపతులు, భోజనకామునకు దితియు, స్వర్గకామునికి ¶నాదిత్యులు, రాజ్యకామునికి విశ్వేదేవతలు, దేశప్రజాస్వాధీనకామునికి సాధ్యులు, శ్రీకామునికి దుర్గయుఁ, దేజస్కామునకు నగ్నియు, ధనకామునకు వసువులు, వీర్యకామునకు వీర్యప్రదులగురుద్రులు, నాయుష్కామునకు నశ్వినీదేవతలుఁ, బుష్టికామునకు భూమియుఁ, బ్రతిష్ఠాకామునికి లోకమాతలైన గగనభూదేవతలు, సౌందర్యకామునకు గంధర్వులుఁ, గామినీకామునకప్సరయగు నూర్వశియు, సర్వాధిపత్యకామునకు బ్రహ్మయుఁ, గీర్తికామునకు యజ్ఞోపాధికుండగు విష్ణువు, విత్తసంచయకామునకుం బ్రచేతసుండు, విద్యాకామునకును మావల్లభుండు, దాంపత్యప్రీతికామునకును మాదేవియు, ధర్మార్థకామంబులకు నుత్తమశ్లోకుండగు విష్ణువు, సంతానకామునకుఁ బితృదేవతలు, రక్షాకామునకు యక్షులు, బలకామునకు మరుద్గణంబులు, రాజత్వకామునకు మనురూపదేవతలు, శత్రుమరణకామునకుఁ §గోపాలకుండైన రాక్షసుండు, భోగకామునకుం జంద్రుఁడును, భజనీయులగు మఱియు॥ క॥ కామింపకయును సర్వము। గామించియునైన ముక్తిగామించితగా। లోమించి పరమపురుషుని। నేమించి భజించుఁ దత్త్వనిపుణుండధిపా॥ మ॥ అమరేంద్రాములఁ గొల్చుభంగి జనుఁ డాయబ్జాక్షు సేవింపఁగా। విమలజ్ఞానవిరక్తిముక్తులొదవున్ వేయేల భూనాథ। తత్కమలాధీశకథాసుధారసనదీకల్లోలమాలావళీ। భ్రమమెవ్వారికినైనఁ గర్ణయుగళీపర్వంబుగాకుండునే॥ వ॥ అని రాజునకు శుకుండు సెప్పెనని నవిని శౌనకుండు సూతునకిట్లనియె॥ క॥ వరతాత్పర్యముతో నిటు। భరతాన్వయవిభుఁడు శుకునిపలుకులు వినిస। త్వరతాయుతుఁడై శ్రేయ। స్కరతామతి నేమియడిగె గణుతింపఁగదే॥ క॥ ఒప్పెడి హరికథ లెయ్యవి। సెప్పెడినో యనుచు మాకుఁ జిత్తోత్కంఠం। గుప్పలుగొనుచున్న విరుచు। లుప్పతిలన్నీ మనోహరోక్తులు వినఁగన్॥ అనిన విని సూతుండిట్లనియె॥ క॥ తూలెడి శిశుకోటితోడను। బాలురతో నాడుచుండి బాల్యమున మహీ। పాలుఁడు హరిచరణార్చన। హేలాలసుఁడగుచునుండె నెంతయు నియతిన్॥ వ॥ అట్టి పరమభాగవతుండయిన పాండవేయున

*నిగదింపఁబడియెన్-చెప్పఁబడెను. ¶ఆదిత్యులు-దేవతలు. §కోపాలకుండైన-కోపమే ముంగురులుగాగల. శిశుకోటి-పిల్లజట్టు.

కువాసుదేవపరాయణుండయి నశుకుండిట్లనియె॥ సీ॥ వాసుదేవశ్లోకవార్తలాలింపుచుఁ గాలమే పుణ్యుండు గడుపుచుం
డు। నతనియాయువుదక్క నన్యులయాయువు నుదయాస్తమయములఁ *నుగ్రకరుఁడు। వంచించిగొనిపోవువాఁడది యెట్టు
గక జీవింపఁ బెక్కేండ్లు సిద్ధమనుచు। నంగనాపుత్రగేహారామపిత్రాదిసంసారహేతుకసంగసుఖముఁ దగిలి వర్తింపఁగా
యముతత్ప్రీ నెఱింగి దండధరకింకరులు వచ్చి తాడనములు। సేసికొనిపోవఁ బుణ్యంబు సేయనైతి। బాపరతినైతి నని¶ బిట్టుపల
వరించు॥ అవి గావున॥ సీ॥ అలరుఁ జొంపములతో నభ్రంకషంబులై బ్రతుక వే వనములఁ బాదపములు। §ఖాదనమేహనాకాం
క్షలఁ బశువులు జీవింప వే గ్రామసీమలందు। నియతమై యుచ్ఛ్వాసనిశ్శ్వాసపవనముల్ ప్రాపింప వే‖ చర్మభస్త్రికలును। గ్రా
మసూకరశునకశ్రేణులింటింటఁ దిరుగ వే దుర్యోగ్యదీనవృత్తి। నుష్ట్రఖరములు మోయ వే యురుభరములఁ। బుండరీకా
క్షు నెఱుఁగని పురుషపశువు। లజపులంచని వాసములందుఁ బ్రాణవిషయభరయుక్తితో నుంట విఫలమధిప॥ సీ॥ విష్ణుకీర్త
నములు వినని కర్ణంబులు గొండలబిలములు గవలయేశ। చక్రిపద్యంబులు చదువని జిహ్వలు గప్పలజిహ్వలు కౌరవేంద్ర। శ్రీ
మనోనాథు నీక్షింపని కన్నులు గేకిపింఛాక్షులు గీర్తిదయిత। కమలాక్షుపూజకు గాని హస్తంబులు శవముహస్తంబులు స
త్యవచన। హరిపదతులసీదళామోదరతిలేని ముక్కు పందిముక్కు మునిచరిత్ర। గరుడగమనుభజనగతిలేని పదములు। పా
దపములపాదపటలములనఘ॥ సీ॥ నారాయణునిదివ్యనామాక్షరములపైఁ గరుగని మనములు గఱినశిలలు। మురవైరికథలకు
నుపితాశ్రురోమాంచమిళితమై యుండని మేను మ్రోడు। చక్రికి మ్రొక్క నిజడునియాదలనున్న కనకకిరీటంబు గట్టె
మోపు। మాధవార్పితమనుగాని మానవుసిరి పవనదుర్గ చంద్రికావైభవంబు। కైటభారిభజనగలిగియుండని వాఁడు। గా
లిలోని నుడికదలుకేవము। కమలనాభుపదముఁ గనని వాని బ్రతుకు। పశిరికాయలోని ప్రాణి బ్రదుకు॥ వ॥ అట్లు పలికిన వై
యాసివచనంబులనొత్తరేయుండు గంపలితహృదయుండై నిర్మలమతి విశేషంబున॥ గీ॥ సుతుల హితుల విడిచి చుట్టాల విడిచి
యిల్లాలి విడిచి బహుబలాళి విడిచి। రాజ్యహృదయమిడియె రాజీవనయనుపై। ధనము విడిచి బిడ్డలతనము విడిచి॥ వ॥ ఇట్లు మృ
త్యుభయంబు నిరసించి ధర్మార్థకామంబులు సన్న్యసించి పురుషోత్తమునందుఁ జిత్తంబు పన్యసించి మనుతలంపున నరేంద్రుం
డిట్లనియె॥ క॥ సర్వాత్మ వాసుదేవుఁడ। సర్వజ్ఞుఁడవైన నీవు సంస్తుతి సేయన్। సర్వభ్రాంతులు వదలెను। శౌరీ! సుర
వర్యమానసోత్సవమునుసుమన్॥ సీ॥ ఈతండు హరి విష్ణుఁడీ విశ్వమంతయుఁ బుట్టించు రక్షించుఁ బొలియఁ జూచు। బహుశక్తి
యుతుఁడు సుభగవంతుఁడవ్యయుఁడాది నేశశక్తుల నాశ్రయించి। బ్రహ్మశక్రాదిరూపములవినోదించెఁ గ్రమమున నో
నేకకాలమునను। ప్రకృతిగుణంబులఁ బట్టిగ్రహించుట నేకత్వమునునుండు నీశ్వరుండు। భిన్నమూర్తియగుచుఁ జెక్క
విధంబుల నేలయుండునతని కేమి వచ్చె। నుండకున్నఁ దాపసోత్తమ తెలుపవే। వేడ్కతోడ నాకు వేదవేద్య॥ వ॥ అనిన నుత్త
రానందను వచనంబులకు నిరుత్తరుండుగాక సదుత్తరప్రదానకుతూహలుండయి లోకోత్తరగుణోత్తరుండయిన తాప
సోత్తముండు పవనమునంబున॥ మ॥ పరుఁడై యీశ్వరుఁడై మహామహిముఁడై †ప్రాదుర్భవస్థానసంహరణక్రీడను
డై త్రిశక్తియుతుఁడై యంతర్గతజ్యోతియై। పరమేష్ఠిప్రముఖామరాధిపులకున్ బ్రాపింపరాకుండు దుస్తరమార్గంబు
నఁ దేజరిల్లు హరికిం దత్త్వార్థినై మ్రొక్కెదన్॥ వ॥ మఱియు సజ్జనదురితసంహరణుండును, దుర్జననివారకుండును, నఖిలసత్త్వ
రూపకుండును, బరమహంసాశ్రమప్రవర్తమానమునిజనహృదయకమలకర్ణికానుధ్యదీపకుండును, సాత్వతశ్రేష్ఠుండును, పరమభ
క్తియుక్తసులభుండును, భక్తిహీనజనదుర్లభుండును, నిరతిశయనిరుపమనిరవధికప్రకారుండును, నిజస్వరూపబ్రహ్మవిహారుండు
నైనయప్పరమేశ్వరునకు నమస్కరించెద॥ ఉ॥ ఏవిభువందనార్చనములే విభుచింతయు నామకీర్తనం। బేవిభులీలలద్భుత
ములెవ్వని సంశ్రవణంబు సేయదో। హావళిఁ బాసి లోకముశుభాయతవృత్తిఁ జెలంగు నంద్రునే। నావిభు నాశ్రయించెదన
ఘౌఘనివృత్తి శుభద్రకీర్తిమన్॥ ఉ॥ ఏపరమేశుపాదయుగ మెప్పుడుఁ గోరి భజించి నేర్పరు। ల్లోపలి బుద్ధి లోనుభయ
లోకములందుల సక్తిఁ బాసియే। తాపము లేక బ్రహ్మగతిఁ దారుగతశ్రములై చరింతురే। నాపరమేశు మ్రొక్కెద నఘా
ఘనివృత్తి శుభద్రకీర్తికిన్॥ చ॥ తపములు చేసినైన మఱి దానము లెన్నియుఁ జేసినైన నే। జపములు చేసినైన ఫలసంచ
యమెవ్వనిఁ జేర్పకున్న హేయపదములై దురంతవిపదంచితరీతిగ నొప్పుచుండు నా। య్యపనిమిత్తుకా భజించెద నఘౌఘని
వృత్తి శుభద్రకీర్తికిన్॥ మ॥ యవనవ్యాళపుళిందహూణశకకంకాభీరచండాలసంభవులుం డక్కనపాపవర్తనులు నే

---

* ఉగ్రకరుఁడు-సూర్యుఁడు. ¶ బిట్టుపలవరించు-మిగులనేడ్చును. § ఖాదనమేహనాకాంక్షలన్-భోజనమైథునములయందాశగలవై. ‖ చర్మభస్త్రిక-కొలిమితిత్తి. † ప్రాదుర్భవస్థానసంహరణక్రీడనుఁడై-పుట్టించుట, పెంచుట, త్రుంచుట యనియాటలుగలవాఁడై.

భద్రాత్ము సేవించి భాగవతశ్రేష్ఠులఁ డాసి శుద్ధతనులన్ గల్యాణులై యుందురా । యవికారుం బ్రభవిష్ణు నాదు మదిలోన శ్రాంతము న్మ్రొక్కెదన్॥ మ॥ తపముల్ సేసిన నో మనోనియతినో దానవ్రతప్రీతినో । జపసంత్రంబుల నో శ్రుతిస్మృతులనో సద్భక్తి నో మోయెస్సుల । బ్భవముం డౌనని బ్రహ్మరుద్రముఖరుల్ భావింతు రెవ్వానిన । య్యపవర్గాధిపుఁ డాత్మసులభుండౌఁగాక నాకెప్పుడున్॥ క॥ శ్రీపతియు యజ్ఞపతియుం బ్ర । జాపతియున్ బుద్ధిపతియు జగదధిపతియున్ । భూపతియు యాదవశ్రేణీపతియుం గతియునైన నిపుణు భజింతున్॥ మ॥ అణుఁడో కాక కడున్ మహావిభవుఁడో యచ్ఛిన్నుఁడో భిన్నుఁడో । గుణియో నిర్గుణియో యటంచు విబుధుల్ గుంటీభవత్తత్త్వమా । ర్గణులై యే విభుపాదపద్మభజనోత్కర్షంబులన్ దల్పవీ । క్షణముం జేసెద రట్టి విష్ణుఁ బరమున్ సర్వాత్ము సేవించెదన్॥ మ॥ జగదుత్పాదనబుద్ధి బ్రహ్మకు మదిన్ సంధింప నూహించి యే । భగవంతుం డు సరస్వతిం బనుప నా పద్మాస్యధ్యానవిభు । న్నగనింగా నియమించి నద్భువనసామ్రాజ్యస్థితిన్ సృష్టిపారగుఁ జేసె న్మను బ్రహ్మ నట్టి గుణి నారంభింతు సేవింపఁగన్. సీ॥ పూర్ణుఁడయ్యును సుమహా*భూతపంచకయోగమున మేనులను పురములు సృజించి । పురములలోనుండి పురుషభావంబున దీపించు నెపుడు నదీనవృత్తి । బంచభూతములను †బదునెకొండింద్రియములను ప్రకాశించి భూరిమహిమ । షోడశాత్మకుఁడన శోభిల్లి జీవత్వనిత్యవినోదంబు నెఱపుచుండు । నట్టి భగవంతుఁ డవ్యయుఁ డచ్యుతుండు । మానసోదితవాక్ప్రసూనమాలికలను । మంజునవరసమకరందమహిమ వుట్ట । శిష్టహృద్భావవీలలఁ జేయుఁగాత॥ ఉ॥ మానధనుల్ మహాత్ములు సమాధినిరూఢులు యన్ముఖాంబుజ । జ్ఞానమరందపానమున జన్మభయంబులఁ బాసి ముక్తులై । ¶లూనతలొంద రట్టి మునిలోకశిఖామణికిన్ §శంకటా । జ్ఞానతమోనభోమణికి సాధుజనాగ్రణికేను మ్రొక్కెదన్॥ వ॥ అని యిట్లు గురువందనంబు సేసి శుకయోగీంద్రుం డిట్లనియె॥ మ॥ అవిరోధంబున నీవు నన్నడుగు నీయర్థంబు ముఖ్ బ్రహ్మమా । ధవు చేతన్విని నారదుం డడిగినన్ దథ్యంబుగాఁ జెప్పె మా । నవలోకేశ్వర నారదుండు వెనుకన్నా

నారదుండు బ్రహ్మను బ్రపంచప్రకారముఁ దెలుపుమని యడుగుట.

కుం బ్రసాదించె సం । శ్రవణీయంబు మహాద్భుతంబు విను మాసందేహవిచ్ఛేదివై ॥ నారదుండు బ్రహ్మ కిట్లనియె॥ మ॥ చతురాస్యుండవు వేల్పు పెద్దవు జగత్సర్గానుసంధాయివీ । శ్రుతిసంఘాతము నీముఖాంబుజములన్ శోభిల్లు శబ్దార్థసం । యుతమై సర్వము నీకరామలకమై యుండుంగదా భారతీ । సతి యిల్లాలట నీకు నో జనక నా సందేహముం బాపవే॥ శా॥ ప్రారంభాదివివేక మెవ్వఁ డొసఁగెం బ్రారంభసంపత్తి కా । ధారం బెవ్వఁ డదేమి హేతువు యదర్థం బే స్వరూపంబు సం । సారానుక్రమ ‖మూర్ణనాభిపగిదిన్ సాగించెదో కప్పుడుం । బారం బెన్నఁడు లేదు నీమనువు దుష్పారంబు వాణీశ్వరా॥ శా॥ నాకుం జూడఁగ నీవు రాజవను చున్నాఁడన్ యథార్థస్థితిన్ । నీకంటెన్ ఘనుఁ డొక్క రాజు గలఁడో నీవింతకున్ రాజవో । నీకేలాభము రాఁ దలంచి జగముల్ నిర్మించెదీ చేతనా । నీకం బెందు జనించు నుండు నడఁగున్ నిక్కంబు భాషింపుమా॥ మ॥ సదసత్సంగతినామరూపగుణదృశ్యంబైన విశ్వంబు నీ । హృదధీనంబుగ దాఁచు నల్పములు నీ కెవ్వారు నన్నేరు నీ । పదమత్యున్నతమిట్టి నీవు తపముల్ ప్రార్థించి యుక్తుండవై । మదినే యీశ్వరుఁ గోరి చేసితివి తన్మార్గంబు చూపింపవే॥ శా॥ అంభోజాసన నీకు నీశుఁడు గలండంచు న్మదిత్సంశయం । బంభోజాతభవాండమే విభునిలీలాపాంగసంయుక్తిచే । సంభూతంబగు వర్తమానముగు సంభిన్నంబగున్ దద్విభున్ । సంభావింపఁగ వచ్చునే దలఁప నే చందంబు వాఁ డాకృతిన్॥ క॥ తోయజసంభవ నాకీ । ‡తోయము వివరింపఁ జాలఁ దోఁచిన నేనా । తోయము వారికి నన్యుల । తోయములం జెందకుండ ?ధ్రువ మెఱిఁగింతున్॥ వ॥ దేవా భూతభవిష్యద్వర్తమానంబులగు వ్యవహారంబులకు నీవే విభుండవు నీవెఱుంగని యర్థంబించుకయు లేదు విశ్వప్రకారంబు వినుపింపు మనిన విని వికసితముఖుండై విరించి యిట్లనియె॥ క॥ రారా బుధులు విరక్తులు । గారా యీరీతి నడుగఁగా నేరరువి । స్మేరావహానుభవన్మతి । వారా నాతోడి మర్మ మడిగితి వత్సా॥ శా॥ నానాస్థావరజంగమప్రకరముల్ నా యంత నిర్మింపవి । జ్ఞానం బేమియు లేక ద్రొట్రుపడఁగా నాకున్న మస్తానుసం । ధానారంభవిచక్షణత్వము మహాధారంబుగా నిచ్చెము । స్సైనా యీశ్వరు నాజ్ఞఁగాక జగముల్ నిర్మింప శక్తుండనే॥ మ॥ అనఘా విశ్వము నెల్ల దీప్తముగఁ జేయన్నే సమర్థుండనే । యినచంద్రానలతారకాగ్రహగణంబే రీతినే । వ్వని దీప్తిం బ్రతిదీప్తమయ్యె భువనప్రాణంబు దద్దీప్తిచే । నను దీప్తంబగు స్వ్వట యీశ్వరున కేన శ్రాంతము న్మ్రొక్కెదన్॥ మ॥ వినుమే నీశ్వరుదృష్టిమార్గమున నావేశింప

---

*భూతపంచక॥ భూమి, జల, అగ్ని, వాయు, ఆకాశములు. †పదునొకొండింద్రియములు. బుద్ధి జ్ఞానేంద్రియపంచకము. కర్మేంద్రియపంచకము. ¶లూనతలు-మరణములు, §ఛళంకట-అధికము. ‖ఊర్ణనాభి-సాలెపురుగు. ‡తోయము-వింత, స్నేహము. ?ధ్రువము-నిజము.

శంకింపసి । గ్గునసంకోచము నొందుమాయవలనఁ గుంఠీభవత్ప్రజ్ఞచే । ననులోకేశ్వరుఁ డంచు మ్రొక్కుమతిహీన వ్రాతముం జూచి నే । ననిశంబున్న గిధిఃకరింతు హరిమాయాకృత్యమం చున్నతా॥. వ॥ మఱియు దేహంబునకు మహా ద్రవ్యంబులైన మహాభూతంబులును, జన్మనిమిత్తంబులైన కర్మంబులును, గర్మక్షోభకంబైన కాలంబును, గాలపరిణామహేతువైన స్వభావంబును, భోక్తయైన జీవుండును, వాసుదేవుండుగా నెఱుంగుము వాసుదేవవ్యతిరిక్తంబు లేదు; సిద్ధంబు, నారాయణనియమంబులు లోకంబులు, దేవతలు నారాయణశరీరసంభూతులు, వేదయాగతపోయోగవిజ్ఞానంబులు, నారాయణపరంబులు, జ్ఞానసాధ్యంబగు ఫలంబు నారాయణాధీనంబు, కూటస్థుండు సర్వాత్మకుండు, *సర్వద్రష్టయైన యీశ్వరునికటాక్షవిశేషంబున సృజియింపంబడి ప్రేరితుండనై సృజ్యంబైన ప్రపంచంబు సృజించుచుండుదు. నిర్గుణుండైన యీశ్వరునివలన రజస్సత్త్వతమోగుణంబులు ప్రభూతంబులై యుత్పత్తిస్థితిలయంబులకుఁ బాలుపడి కార్యకారణకర్తృత్వభావంబులం దద్రవ్యంబులైన మహాభూతంబులు జ్ఞానమూర్తులయిన దేవతలు క్రియారూపంబులయిన యింద్రియంబులు నాశ్రయంబులుగా నిత్యముక్తుండయ్యును మాయాసమన్వితుండైన జీవుని బంధించి జీవులకు నావరణంబులయిన యుపాధిభూతంబులయిన మూఁడు లింగంబులు చేసి పరులకు లక్షితంబు గాక తనకు లక్షితంబైన తత్త్వంబు గల యీశ్వరుం డివ్విధంబున గ్రీడించుచుండు॥. క॥ ఆయీశుఁ డనంతుఁడు హరి। నాయకుఁ డీభువనములకు నాకు న్నీకు న్మాయకుఁ బ్రాణి §వ్రజమున। కేమెడలక లేదు నీశ్వరేతరము సుతా॥. వ॥ వినుము మాయావిభుండైన యీశ్వరుండు దనమాయం జేసి దైవయోగంబునం బ్రాప్తంబులయిన కాలజీవాదృష్టస్వభావంబులు వివిధంబులు సేయ నిశ్చయించి కైకొని యీశ్వరాధిష్ఠితంబయిన మహత్తత్త్వంబువలన నగు కాలంబున గుణవ్యతికరంబును స్వభావంబునఁ బరిణామంబును జీవాదృష్టభూతంబయిన కర్మంబున జన్మంబునయ్యె రజస్సత్త్వంబులచేనుపబృంహితంబై వికారంబు నొందిన మహత్తత్త్వంబువలనం దమఃప్రధానంబై ద్రవ్యజ్ఞానక్రియాత్మకంబగు నహంకారంబు గలిగె నదియు రూపాంతరంబు నొందుచు ద్రవ్యశక్తియైన రాజసంబు, క్రియాశక్తియైన తామసంబు, జ్ఞానశక్తియైన సాత్త్వికంబు, ననమూఁడువిధంబులయ్యె నందు భూతాదియైన తామసాహంకారంబువలన నభంబు గలిగె, నభంబునకు సూక్ష్మరూపంబు, భూతదృశ్యంబునకుఁ బోధకంబైన శబ్దగుణంబు, నభంబువలన వాయువు గలిగె, వాయువున కంబరాన్వయంబున శబ్దంబు స్పర్శంబునను రెండుగుణంబులు గలిగియుండు నవి దేహంబునం దుండుటం జేసి ప్రాణరూపంబై యింద్రియమనశ్శరీరపాటవంబైన యోజస్సహోబలంబులకు హేతువై వర్తించు వాయువువలన రూపస్పర్శశబ్దంబులనియెడు గుణంబుల మూఁటితోడఁ దేజంబు గలిగెఁ దేజంబువలన రసరూపస్పర్శశబ్దంబులనియెడు నాలుగుగుణంబులతోడ జలంబు గలిగె, జలంబువలన గంధరసరూపస్పర్శశబ్దంబులనియెడు గుణంబులయిదింటితోడం బృథివి గలిగె, వైకారికంబైన సాత్త్వికాహంకారంబువలనఁ జంద్రదైవతంబయిన మనంబు గలిగె. మఱియు దిక్కులు వాయువు నర్కుండు బ్రచేతసుండు నశ్వినులు వహ్నియు నింద్రుఁడు నుపేంద్రుండు మిత్రుండు బ్రజాపతియు ననియెడి దశదేవతలు గలిగిరి. తైజసంబయిన రాజసాహంకారంబువలన దిగ్దైవతంబైన శ్రవణేంద్రియంబు, వాయుదైవతంబైన త్వగింద్రియంబు, సూర్యదైవతంబైన నయనేంద్రియంబు, ప్రచేతోదైవతంబైన రసనేంద్రియంబు, నశ్వినీదైవతంబైన ఘ్రాణేంద్రియంబు, వహ్నిదైవతంబైన వాగింద్రియంబు, నింద్రదైవతంబైన హస్తేంద్రియంబు, నుపేంద్రదైవతంబైన పాదేంద్రియంబు, మిత్రదైవతంబైన గంధేంద్రియంబు, ప్రజాపతిదైవతంబైన గుహ్యేంద్రియంబు ననియెడి దశేంద్రియంబులును బోధజనకాంతఃకరణైకభాగంబయిన బుద్ధియుఁ, గ్రియాజనకాంతఃకరణంబయిన ప్రాణంబును గలిగె నిట్టి శ్రోత్రాదులగు దశేంద్రియంబులతోఁ గూడిన భూతేంద్రియమనోగుణంబులు వేర్వేఱ బ్రహ్మాండశరీరనిర్మాణంబునందసమర్థంబులగుచు భగవచ్ఛక్తిప్రేరితంబులగుచు నేకీభవించి ¶సమష్టివ్యష్ట్యాత్మకత్వంబు నంగీకరించి చేతనాచేతనంబులం గల్పించె నట్టి యండంబు సహస్రాయుతసహస్రాంతంబు వనుక జలంబునందుండెఁ గాలకర్మస్వభావంబులందగులువడక సమస్తమును జీవయుక్తముగఁ జేయు నీశ్వరుండ చేతనంబును సచేతనంబుగ నొనర్చెనంతఁ గాలకర్మస్వభావప్రేరకుండయిన పరమేశ్వరుండు జీవరూపంబున మహావరణజలమధ్యస్థితంబయిన బ్రహ్మాండంబులోను సొచ్చి సవిస్తరంబుగా వించియట్టి యండంబు భేదించి నిర్గమించె నెల్లం జేసి॥. క॥ భువనాత్మకుఁడా యీశుఁడు। భువనాకృతితోడ నుండు బ్రహ్మాండంబు। న్వివరముతోఁ బమనాలుగు। వివరంబులుగా నొనర్చె విశదంబులుగన్॥. మ॥ బహుపాదోరుభుజాననేక్షణశిరఃఫాలశ్రవోయుక్త

*సర్వద్రష్ట-సర్వసాక్షి, §వ్రజము-సమూహము. ¶సమష్టివ్యష్ట్యాత్మకంబు-చేరియుండుటను వేరుపాటుగనుండుటను.

డై। విహరించున్నపుడు దేహి దేహగతుఁడై విద్వాంసులూహించిత। న్నపుడు రూపావయవంబులఁ భువనసంపత్తిన్ విచారిం
తురా। మహనీయాచ్యుతమూర్తి యోగిజనహృన్మాన్యుండు మేధానిధీ॥ వ॥ వినుము చతుర్దశలోకంబులందు మీఁది యేడు
లోకంబులు శ్రీమహావిష్ణువునకుం గటిప్రదేశంబుననుండి యూర్ధ్వదేహమనియును, గ్రిందియేడు లోకంబులు జఘనంబున
నుండి యథోదేహమనియును బలుకుచుందురు; ప్రపంచశరీరకుండగు భగవంతుని ముఖంబువలన బ్రహ్మకులంబు, బాహువులవ
లన క్షత్రియకులంబు, నూరువులవలన వైశ్యకులంబుఁ, బాదంబులవలన శూద్రకులంబును జనియించెనని చెప్పుదురు. భూలోకం
బు గటిప్రదేశంబు, భువర్లోకంబు నాభి, సువర్లోకంబు హృదయంబు, మహర్లోకంబు వక్షంబు, జనలోకంబు గ్రీవయుఁ, దపోలో
కంబు స్తనద్వయంబు, *సనాతనంబును బ్రహ్మనివాసంబును నైన సత్యలోకంబు శిరంబు, గటిప్రదేశంబతలంబు, దొడలు విత
లంబు, జానువులు సుతలంబు, జంఘలు దలాతలంబు, గుల్ఫంబులు మహాతలంబు, పాదాగ్రంబులు రసాతలంబు, పాదతలంబు
పాతాళంబునని లోకమయుంగా భావింతురు. కొందఱు మఱియుం బాదతలంబువలన భూలోకంబును, నాభివలన భువర్లో
కంబును, శిరంబువలన స్వర్లోకంబును గలిగెనని లోకకల్పనంబు నెన్నుదురు. పురుషోత్తము ముఖంబువలన సర్వజంతువాచా
జాలంబుఁ దదధిష్ఠాతయగు వహ్నియు నుదయించెఁ, జర్మరక్తమాంసమేదశ్శల్యమజ్జాశుక్లంబులు సప్తధాతువులందురు.
పక్షాంతరంబున రోమత్వఙ్మాంసాస్థిస్నాయుమజ్జాప్రాణంబులు సప్తధాతువులనియందు రందు రోమంబు లుష్ణిక్ఛందంబ
నియుఁ, ద్వక్కు ధాత్రీఛందంబనియు, మాంసంబు త్రిష్టుప్ఛందంబనియు, స్నాయువనుష్టుప్ఛందంబనియు, నస్థి జగతీఛందంబని
యు, మజ్జ పఙ్క్తిఛందంబనియుఁ, బ్రాణంబు బృహతీఛందంబనియు నాదేశింతురు. హవ్యకవ్యామృతాన్నంబులకు మధురాదిష
డ్రసంబులకు రసనేంద్రియంబునకు రసాధీశ్వరుండైన వరుణునికి హరి §రసనేంద్రియంబు జన్మస్థానంబు, సర్వప్రాణాదు
లకు వాయువునకు విష్ణునాసికావివరంబు నివాసంబు, సమీపదూరవ్యాపి గంధంబులకు నోషధులకు నశ్వినీదేవతలకు ది
శాంబరుని ఘ్రాణేంద్రియంబు నివాసంబు, దేవలోకసత్యలోకంబులకుఁ దేజంబునకు సూర్యునికి సకలచక్షువులకు లోక
లోచను చక్షురింద్రియంబు స్థానంబు, దిశలకు నాకాశంబునకు శ్రుతిభూతంబులైన యంశంబులకు శబ్దంబునకు సర్వేశ్వ
రుని కర్ణేంద్రియంబు జన్మస్థానంబు, వస్తుసారంబులకు వర్ణనీయసౌభాగ్యంబులకుఁ బరమపురుషుని గాత్రంబు భాజనంబు,
స్పర్శంబునకు వాయునకు సకలస్నిగ్ధంబులకు దివ్యదేహుని దేహేంద్రియంబు గేహంబు, యూపప్రముఖయజ్ఞోపకరణసా
ధనంబులగు తరుగుల్మలతాదులకుఁ బురుషోత్తముని రోమంబులు మూలంబులు, శిలాలోహంబులు సర్వమయుని నఖంబులు,
మేఘజాలంబులు హృషీకేశుని కేశంబులు మెఱుంగులు, విశ్వేశ్వరుని శ్మశ్రువులు, భూర్భువస్సువర్లోకరక్షకులైన లోకపా
లకుల పరాక్రమంబులకు భూరాదిలోకంబుల క్షేమంబునకు శరణంబునకు నారాయణుని విక్రమంబులు నికేతనంబులు, స
ర్వకామంబులకు నుత్తమంబులైన వరంబులకుఁ దీర్థపాదుని పాదారవిందంబు లాస్పదంబులు, జలంబులకు శుక్లంబునకుఁ బ
ర్జన్యునకుఁ బ్రజాపతిసర్గంబునకు సర్వేశ్వరుని మేఢ్రంబు సంభవనిలయంబు, సంతానంబునకుఁ గామాదిపురుషార్థంబుల
కుఁ జిత్తసౌఖ్యరూపంబులగు నానందంబులకు శరీరసౌఖ్యంబునకు నచ్యుతుని యుపస్థేంద్రియంబు స్థానంబు, యమునికి మి
త్రునికి మలవిసర్గంబునకు భగవంతుని పాయ్వింద్రియంబు భవనంబు, హింసకు నిర్ఋతికి మృత్యువునకు నిరయంబునకు నిఖిల
రూపకు గుదంబు నివాసంబు, పరాభవంబునకు నధర్మంబునకు నవిద్యకు ననంతుని పృష్ఠభాగంబు సదనంబు, నదనదీనివహంబు
నకు నీశ్వరుని నాడీసందోహంబు జన్మమందిరంబు, పర్వతంబులకు నధోక్షజుని శల్యంబులు జనకస్థలంబులు, ప్రధానంబునకు
నన్నరసంబునకు సముద్రంబులకు భూతలయంబునకు బ్రహ్మాండగర్భుని యుదరంబు నివేశంబు, మనోవ్యాపారరూపం
బగు లింగశరీరంబునకు మహామహిముని హృదయంబు సర్గభూమి యగు మఱియు॥ గీ॥ నీలకంధరునకు నీకు నాకు సనత్కు ।
మారముఖ్యసుతసమాజమునకు । ధర్మసత్వబుద్ధితత్వములకు నీశ్వ । రాత్మ వినుము పరమమైన నెలవు॥ సీ॥ నరసురాసురపి
తృనాగకుంజరమృగగంధర్వయక్షరాక్షసమహీజ । సిద్ధవిద్యాధరజీమూతచారణగ్రహతారకాప్సరోగణవిహంగ । భూ
తతటిద్వసుపుంజంబులును నీవు ముక్కంటియును మహామునులు నేను । సలిలనభస్స్థలచరములు మొదలైన వివిధజీవులతోడి
విశ్వమెల్ల । విష్ణుమయము పుత్ర వేయేల బ్రహ్మాండ । మతనిజానలోన నడఁగియుండు । బుద్ధి నెఱుఁగరాదు భూతభవద్భవ్య ।
లోకమెల్ల విష్ణులోననుండు॥ క॥ మండలములోన భాస్కరుఁ । డుండుచుఁ జగములకు దీప్తి నొసఁగెడి క్రియ బ్ర । హ్మాండ
ములోపల నచ్యుతుఁ । డుండుచుఁ బహిరంతరముల నొగి వెలిఁగించున్॥ ఉ॥ §అట్టియనంతశక్తిజగదాత్ముని నాభిసరోజమం

*సనాతనంబును-శాశ్వతము. §రసనేంద్రియంబు-నాలుక. §అట్టియనంతశక్తి అను పద్యము మొదలుకొని, వెలిగందల నారయ చెప్పిన కవిత్వము.

ము నేఁ బుట్టియజింపఁగా మనసుపుట్టినయజ్ఞపదార్థజాతముల్ నెట్టనఁగాన రామికివినిర్మలమైనతదీయరూపముల్ గట్టిగ బుద్ధిలోనిలిపి కంటిని పాయము నామనంబునన్॥ సీ॥ పశుయజ్ఞవాటయూపస్తంభపాత్రసుస్రుగ్ఘట*శరావవసంతకాలములును స్నేహౌషధీబహుళలోహచాతుర్హోత్రసతనామధేయసన్మంత్రములును సంకల్పఋగ్యజుస్సామనియమస్తవషట్కారమంత్రానుచరణములును దక్షిణల్ దేవతాద్యనుగతతంత్రవ్రతోద్దేశధరణీసురోత్తమాదు లర్పణంబులుబోధాయనాదికర్మసరణి మొదలుగుయజ్ఞోపకరణసమితి యంతయునునమ్మహాత్ముని యవయవములు గాఁగఁగల్పించె విధివత్ప్రకారమునను॥ క॥ యజ్ఞాంగి యజ్ఞఫలదుఁడు యజ్ఞేశుఁడు యజ్ఞకర్తయగుభగవంతున్ యజ్ఞపురుషుఁగా మానసయజ్ఞముఁగా వించితిం దదర్పణబుద్ధిన్॥ క॥ అప్పుడు బ్రాహ్మణులెల్లం దప్పక ననుఁజూచి సముచితక్రియలు సచో నప్పరమేశునకభిమత మొప్పఁగ నాశీనసత్రతంతువును గావింపన్॥ చ॥ మనువులు దేవదానవులు మానవనాథులు మర్త్యకోటి దారనయము వారివారికిఁ బ్రియంబగు దేవతలన్ భజించుచున్ ఘనతరనిష్ఠ యజ్ఞములఁ గైకొని చేసిరి తత్ఫలంబు లయ్యనుపమమూర్తి యజ్ఞమయుఁడై నరమానరునందుఁ జెందఁగన్॥ క॥ సువ్యక్తతంత్రరూపకుఁ డవ్యక్తుఁ డనంతుఁ డభవుఁ డచ్యుతుఁ డీశుం డవ్యయుఁడగు హరి సురగణసేవ్యుఁడు క్రతుఫలదుఁ డగుటఁ జేసిరి మఖముల్॥ క॥ అగుణుండగు పరమేశుఁడు జగములఁ గల్పించుకొఱకు జతురతమాయా సగుణుండగుఁగావున హరి భగవంతుండనఁగ బరఁగె భవ్యచరిత్రా॥ క॥ విశ్వాత్ముఁడు విశ్వేశుఁడు విశ్వమయుండఖిల§నేత విష్ణుఁడజుండీ విశ్వములోఁ దానుండును విశ్వము దనలోనఁ జాల వెలుఁగుచునుండున్॥ చ॥ అతనినియుక్తిఁ జెందిన చరాచరభూతసమేతసృష్టి నే వితతముగా సృజింతుఁ బ్రభవిష్ణుఁడు విష్ణుఁడు ప్రోచుఁ బార్వతీపతిలయమొందఁ జేయు హరిపంకరుహోదరుఁ డాదిమూర్తి యచ్యుతుఁడు ద్రిశక్తియుక్తుఁడగుచుండును నింతకుఁ దానమూలమై॥ క॥ వినువత్స నీవునన్నడిగిన ప్రశ్నకునుత్తరంబు గేవలపరమం బును బ్రహ్మంబీయఖిలంబునకగునాధారహేతుభూతము సుమ్మీ॥ క॥ హరి భగవంతుఁ డనంతుఁడు గరుణాంబుధి సృష్టికార్యకారణహేతుస్ఫురణుండవ్విభుకంటెం బరుఁడన్యుఁడు లేఁడు తండ్రి పరికింపంగన్॥ సీ॥ ఇదియంతయును నిక్కమే బొంకనుత్కంఠమునఁదద్గుణధ్యానమహిమఁ జేసి పరికింపనే నేమి పలికిన నదియెల్ల సత్యంబులగు బుధస్తుత్య వినుము ధీయుక్తమా మకేంద్రియములు సుఖదియుఁ బొరయవసత్యవిస్ఫురణమందు నదిగాన మత్తను¶వామ్నాయతుల్యంబు నమరేంద్రవందనీయంబు నయ్యాదవిలియే దేవదేవుని భవమహాబ్ధి†తారణంబును మంగళకారణంబు నఖిలసంపత్కరంబునై యలరుపాదవనజమున కేనొనర్చెద వందనములు॥ ఉ॥ ఆనలినాక్షు నంపనుఁడనయ్యుఁ బ్రజాపతినయ్యు యోగవిద్యానిపుణుండనయ్యును బనంపడి మజ్జనప్రకారమే యేను నెఱుంగ సద్విభుని యిద్ధమహత్త్వ మెఱుంగనేర్తునే కానఁ బరున్ పరమేశపరికల్పితవిశ్వముగొంతకొంతయున్॥ మ॥ వినువేయేటికిఁ దాపసప్రవర యవ్విశ్వాత్ముఁడీశుండు దా దనమాయామహిమాంతముం దెలియఁగాఁడత్యంబు గాఁజాలఁ డన్నను నేనై ననుమీరలై నసురలై నన్వాసుదేవుండునై సనునిక్కం బెఱుఁగంగఁ జాలుదుమె విజ్ఞానక్రియాయుక్తులన్॥ వ॥ అమ్మహాత్ముండైన పుండరీకాక్షుండు సర్వజ్ఞుండం తేని॥ క॥ గగనము దనకడపలఁ దాఁ దగనెఱుఁగని కరణి విభుఁడు దా నెఱుఁగఁడనన్ గగనప్రసవము లేదననగునే సర్వజ్ఞతకును హానిదలంపన్॥ చ॥ తలకొని యమ్మహాత్మకుఁడు దాల్చిన యయ్యవతారకర్మముల్ వ్వెలయఁగ నస్మదాదులము వేయువిధంబుల సన్నుతింతుము య్యాలఘునసంతునింజిదచిదాత్మకు నాద్యుననీశు నీశ్వరున్ దెలియఁగనేర్తుమే తవిలి దివ్యచరిత్రున కేను మ్రొక్కెదన్॥ మ॥ పరమాత్ముండజుఁడీజగంబుఁ బ్రతికల్పంబందుఁ గల్పించుచుం బరిరక్షించుచుఁ ద్రుంచుచున్నయనఘున్ బ్రహ్మాత్ము నిత్యున్ జగద్భరితున్ నిశ్చలు నద్వితీయుని విశుద్ధజ్ఞాను సర్వాత్ముని న్నీశ్వరు నాద్యంతవిహీను నిర్గుణుని ?శశ్వన్మూర్తిఁ జింతించెదన్॥ చ॥ సగసగతి న్మునీంద్రులు ప్రసన్నశరీరహృషీకమానసస్ఫురణగలప్పుడవ్విభునిభూరికళాకలితస్వరూపమా దలమిడిచూతురెప్పుడుఁ గుతర్కత మోహతిచేతనజ్ఞతన్ బొరసిన యప్పుడవ్విభుని మూర్తిఁ గనుంగొన లేరు నారదా॥ వ॥ అని వెండియు నిట్లనును అమ్మహాత్మహాతేజోనిధి మొదలియవతారంబు సహస్రశీర్షాదియుక్తంబయి ప్రకృతిప్రవర్తకంబగు నాదిపురుషరూపంబగునందుఁ గాలస్వభావంబులను శక్తులుదయించె నందుఁ గార్యకారణరూపంబయిన ప్రకృతి జనించెఁ బ్రకృతివలన మహత్తత్త్వంబును దానివలన నహంకారత్రయంబును బుట్టె నందు రాజసాహంకారంబువలన నింద్రియంబులును సాత్త్వికాహంకారంబువలన నింద్రియగుణప్రధానంబులైన యధిదేవతలును, దామసాహంకారంబువలన భూతకారణంబులై

*శరావ-మూకుడు. ‡సత్రతంతువు-యాగము. §నేత-ప్రభువు. ¶ఆమ్నాయ-వేదము. †తారణంబు-దాటించునట్టి. ?శశ్వత్-ప్రకాశించుచున్న.

నశబ్దస్పర్శరూపరసగంధతన్మాత్రంబులునొడమెఁ, బంచతన్మాత్రంబులవలన గగనానిలవహ్నిసలిలధరాదికంబైన భూతపంచకంబు గలిగె, నందుజ్ఞానేంద్రియంబులయిన త్వక్చక్షుశ్శ్రోత్రజిహ్వాఘ్రాణంబులును, గర్మేంద్రియంబులైన వాక్పాణిపాదపాయూపస్థలును మనంబును జనియించె, నన్నింటిసంఘాతంబున విశ్వరూపుండైన విరాట్పురుషుండు పుట్టె నతనివలన స్వయంప్రకాశుండైన స్వరాట్టు సంభవించె నందుఁ జరాచరరూపంబులఁ స్థావరజంగమాత్మకంబయిన జగత్తు గలిగె నందు సత్వరజస్తమోగుణాత్మకులమయిన విష్ణుండును హిరణ్యగర్భుండనయిన యేనును రుద్రుండునుం గలిగితిమి యందు సృష్టిజననకారణుండయిన చతుర్ముఖుండు వుట్టె వానివలన దక్షాదులగు ప్రజాపతులు దొమ్మండ్రు గలిగిరి యందు భవన్ముఖులైన సనకసనందనాది యోగీంద్రులును, నాకలోకనివాసులును, ఖగలోకపాలకులగు గరుడాదులును, నృలోకపాలకులగు మనుమాంధాతృప్రభృతులును, దలలోకపాలకులగు ననంతవాసుకిప్రభృతులును, గంధర్వసిద్ధవిద్యాధరచారణసాధ్యరక్షోయక్షోరగనాగలోకపాలురును మఱియు ఋషులును బితృదేవతలును దైత్యదానవభూతప్రేతపిశాచకూష్మాండపశుమృగాదులును నుద్భవించిరి. ఇట్టి జగత్ప్రథమోద్భవంబు మహత్తత్వసృష్టియనంబడు ద్వితీయం బండసంస్థితంబనంబడు దృతీయంబు సర్వభూతస్థంబన నెప్పునం దైశ్వర్యతేజోబలసంపన్నులైన పురుషులు సర్వాత్ముండైన నారాయణుని యంశసంభవులుగా నెఱుంగు మప్పుండరీకాక్షుని లీలావతారంబుల నంతంబులు దత్కర్మంబులు లెక్కవెట్ట నెవ్వరికి నలవి

శ్రీమన్నారాయణుని లీలావతారంబుల యభివర్ణనము.

గాదైనను నాకుం దోఁచినంత నీకెఱిఁగించెద వినుము॥ ఉ॥ అన్యకథాసులాపముల హర్నిశమున్విను నట్టి సత్క్రియా। శూన్యములైన కర్మముల సూరిజనస్తుత సర్వలోకస।న్మాన్యములై తనర్చు హరి మంగళదివ్యకథామృతంబు సా।జన్యతఁ గ్రోలుమయ్య బుధసత్తమ యేవివరించి చెప్పెదన్॥ వ॥ అని పలికి నారదుం జూచి మఱియు నిట్లనియె॥ మ॥ కనకాక్షుండు భుజావిజృంభణమునన్ ధాత్రీచక్రముం జాపఁజుట్టినమాడ్కిన్ గొనిపోవ యజ్ఞమయదంష్ట్రిస్వాకృతిం దాల్చి యుద్దనుజాధీశ్వరుఁ డాఁకియబ్ధిన మహోగ్రదంష్ట్రాహతిం ద్రుంపఁ దా।త్రినిగూలెన్ గులిశాహతింబడు మహాద్రింబోలి యత్యుగ్రతన్॥ వ॥ మఱియు యజ్ఞావతారంబు వినుమనియిట్లనియె॥ సీ॥ ప్రకటరుచిప్రజాపతికిని స్వాయంభువునికూఁతు రాకూతి యనులతాంగికి దక్షిజన్మించి సుయజ్ఞుండు నానొప్పు నతఁడు దక్షిణయనునవతియందు। సుయమనామామరస్తోమంబుఁ బుట్టించి యింద్రుఁడై వెలసియు పేంద్రలీల। నఖిలలోకంబుల యార్తిహరించి నతని మాతామహుండైన మనువు। దనమనంబున దచ్చరిత్రమునకలరి। పరమపుణ్యుండు హరియని పలికెఁ గాన। నంచితజ్ఞాననిధియైన యజ్ఞుఁడెలమిఁ। దాపసోత్తమ హరియవతారమయ్యె॥ వ॥ అని చెప్పి సాంఖ్యయోగప్రవర్తకాచార్యవర్యుండగు కపిలుని యవతారంబు వినుమనియిట్లనియె॥ చ॥ ధృతమతి దేవహూతికిని దివ్యవిభుండగు కర్దమప్రజా।పతికిఁ బ్రమోదమొప్పన వభామలతోఁ గపిలాఖ్యఁ బుట్టి మే।గతి హరిఁ బొందు నట్టి శుభగంబగు సాంఖ్యము నుపన్యసించి దు।ష్కృతములు వాపి చూపె ముని సేవితమై తనరారు మోక్షమున్॥ వ॥ మఱియు దత్తాత్రేయావతారంబు వినుము॥ సీ॥ తాపసోత్తముఁ డత్రితనయునిఁ గోరి రమేశు వేఁడిన హరియేను నీకు। ననఘ దత్తుఁడనైతి ననిపలుకఁ గతమున నతఁడు దత్తాత్రేయుఁడై జనించె। నమ్మహాత్మునిచరణాబ్జపరాగసందోహంబు చేఁ బూతదేహులగుచు। హైహయయదువంశులైహికాముష్మికఫలరూపమగు యోగబలము వడసి। సంచితజ్ఞానఫలసుఖైశ్వర్యలక్ష్మి। శౌర్యములఁ బొందితమకీర్తి చజల వెలుఁగ। నింమనందను వాసికి నెక్కినట్టి। దివ్యతరమూర్తి విష్ణుని తింపఁదరమె॥ వ॥ వెండియు సనకాద్యవతారంబు వినుము॥ సీ॥ అనఘాత్మ నేను గల్పాదిని విశ్వంబు సృజియింపఁదలఁచి యంచిత తపంబు। నర్థిఁజేయుచు సనయని పల్కుటయును దిగారణంబున సనాఖ్యలను గలస। నందన సనక సనత్కుమార సనత్సుజాతులు నల్వురు సంభవించి। మానసపుత్రులై మహి సులికెక్కి రిపోయిన కల్పాంతమున వసించు। నట్టి యాత్మీయతత్వంబు వుట్టఁజేసి। సంప్రదాయిక భంగి నిజగతి నెల్లఁ। గలుగఁ జేసిరి యవ్విష్ణుకళలఁ డనరి। నలువురయ్యును నొక్కఁడేన యచరిత్ర॥ వ॥ మఱియు నరనారాయణావతారంబు వినుము॥ క॥ గణుతింపఁగ నరనారా।యణులన ధర్మునకు మూర్తియం దిరిదాక్షా।యణికైన మూర్తివలనం। బ్రణుతగుణోత్తములు పరమపావనమూర్తుల్॥ క॥ అనఘులు బదరీవనమున। వినుతతపోవృత్తినుండ విభుధాధిపుఁడున్। మనమున నిజపదహానికి। ఘనముగఁ జింతించి దివిజకాంతామణులన్॥ క॥ రావించి తపోవిఘ్నము। గావింపుం డనుచుఁ బలుకఁగఁ వేడుకతో। భావభవానీకినులనఁ। గావనితలు సనిరి బదరికావనమునకున్॥ అందు॥ మ॥ నరనారాయణులున్న చోటికి మునాన్నరీసమూహంబు భా।స్వరలీలం జనిరూపవిభ్రమకళాచాతుర్యమే పారఁగాఁ। బరిహాసోక్తుల నాటపాటలఁ జ

రింపం జూచి నిశ్చింతతఁ। భరితధ్యానతపఃప్రభావనిరతిం బాటించి నిష్కాములై॥ క॥ క్రోధము దపముల కెల్లను। బాధక
మగుటెఱిఁగి దివిజభామలపైనన్। మేధాత్మకు లోకయింతయుఁ। గ్రోధము దేరైరి సత్త్వగుణయుతులగుటన్॥ క॥ నారా
యణుఁ డప్పుడు తన। యూరువు వెసఁ జీల్పనందు నుదయించె నుబెం। పారంగ నూర్వశీముఖ। నారీజనకోటి దివిజనారులు మె
చ్చన్॥ క॥ ఊరువులందు జనించిన। కారణమున నూర్వశియన ఘనతకు నెక్కెన్। వారలరూపవిలాసవి। హారములకు నో
డిరంత నమరీజనముల్॥ వ॥ అంతఁ దాము నరనారాయణులు తపోవిఘ్నంబుగా వింపంబూని చేయు విలాసంబులు మానసిక
సంకల్పమాత్రంబున సృష్టిస్థితిసంహారంబు లొనర్పంజాలు నమ్మహాత్ముల దెసం బనికిరాక కృతఘ్నునకుం జేయు నుపకృతి
యుంబోలె నిష్ఫలంబులైన సిగ్గునం గుందుచు నూర్వశిం దమకు ముఖ్యురాలిఁగాఁ గైకొని తమవచ్చిన జాడనే మఱలిరంత॥
క॥ కాముని దహించెఁ గ్రోధమ। హామహిమను రుద్రుఁ డట్టి యతికోపమునా। ధీమంతులు గెలిచిరనినం। గామము గెల్చుటకుఁ
జెప్పఁగా నేమిటికిన్॥ వ॥ అట్టి నరనారాయణావతారంబు జగత్పావనంబై విలసిల్లె వెండియు ధ్రువావతారంబు వివరిం
చెద వినుము॥ సీ॥ మానితచరితుఁ డుత్తానపాదుండను భూవరేణ్యునకు సత్పుత్త్రుఁడనఁగ। నుదయించి సుహిమఁ బెంపొం
దు బాల్యంబున జనకునికడ నుండి సవతితల్లి। దను నాడు వాక్యాస్త్రతతిఁ గుంది మహితతపంబుఁ గావించి కాయంబుతోడఁ। జ
నిమీఁద ధ్రువపదస్థాయియై యట మీఁద నర్థి వర్తించు భృగ్వాదిమునులు। చతురగతిఁ గ్రిందవర్తించు సప్తఋషులు। పెంపు
దీపింపఁ దన్ను నుతించుచుండ। ధ్రువుఁడనా నొప్పు నవ్విష్ణుతుల్యుఁడగుచు। నున్న పుణ్యాత్ముఁ డిప్పుడు నున్నవాఁడు॥ పృథు
నియవతారంబు వినుము॥ ఉ॥ వేనుఁడు విప్రభాషణ *పవిచ్యుతభాగ్యవిహీనపౌరుషుం। డై నిరయంబునం బడిన నాత్మజ
నూభవుఁడై పృథుండునాఁ। బూని జనించి తజ్జనకుఁ బున్నరకంబును బాపె మేదినిన్। ధేనువు సేసి వస్తువితతిం బితికెన్ మహా
సత్త్వశౌర్యుఁడై॥ వ॥ అనిమఱియు వృషభావతారంబు నెఱింగింతు వినుమాగ్నీధ్రుండను వానికిని దేవివలన నాభియను
వాఁ డుదయించె నతనికి మేరుదేవియందు హరి వృషభావతారంబు నొంది జడస్వభావంబైన యోగంబు దాల్చి ప్రశాంతాం
తఃకరణుండును విముక్తసంగుండును నై †పరమహంసాభిగమ్యంబైన పదంబిది యని మహర్షులు వలుకుచుండం జరించె. మ
ఱియు హయగ్రీవావతారంబు సెప్పెద వినుము॥ చ॥ అనఘచరిత్ర మన్మఖమునందు జనించె హయాననాఖ్యతన్। వినుతసు
వర్ణవర్ణుఁడును వేదమయుం డఖిలాంతరాత్మకుం। డనుపమయజ్ఞపూరుషుఁడునై భగవంతుఁడు దత్సమస్తపావనమగు నా
సికాశ్వసనవర్గములం దుదయించె వేదముల్॥ మఱియు మత్స్యావతారంబు వినుము॥ సీ॥ ఘనుఁడు వైవస్వతమనువునకు గ
పడియరుదెంచునట్టి యుగాంతసమయ। మందు విచిత్రమత్స్యావతారము దాల్చి యఖిలావనీమయంబగుచుఁ జాల। సర్వ
జీవులకు నాశ్రయభూతుఁడగుచు నేకార్ణవంబైన తోయములనడుమ। మన్ముఖ ¶శ్లథవేదమార్గంబులను జిక్కువడకుండ శాఖ
లేర్పడఁగఁ జేసి। దివ్యులర్థింపనాకర్థిఁ దెచ్చియిచ్చి। మనువునెక్కించి పెన్నావ వననిధి నడుమ। మునుఁగకుండఁగ నరసినయని
మిషావ। తారమేరికిను దెలియింపఁ దరమె వత్స॥ మఱియుఁ గూర్మావతారంబు వినుము॥ మ॥ అమృతోత్పాదనయత్నులై విబుధ
దైత్యానీకమున్మందరా। గముఁ గవ్వంబుగఁ జేసి యబ్ధి దఱువం గాఁ గవ్వపుంగొండ వా। ర్థిమునుంగన్ హరి కూర్మరూపమున
నద్రిం దాల్చెఁ దత్పర్వత। భ్రమణవ్యాజత వీఁపు తీఁట శమియింపం జేయఁగా నారదా॥ వ॥ వెండియు నృసింహావతారంబు వి
నుము॥ మ॥ సురలోకంబుఁ గలంచి దేవసమితిన్ ప్రక్కించి యుద్యద్గదా। ధరుఁడై వచ్చు నిశాచరుం గనికనద్దంష్ట్రాకరాళా
స్యవిస్ఫురితభ్రూకుటితో నృసింహగతి రక్షోరాజవక్షంబు భీ। కరభాస్వన్నఖరాజిఁ ద్రుంచె ద్రిజగత్కల్యాణసంధాయి
యై॥ ఆదిమూలావతారంబు సెప్పెద వినుము॥ మ॥ కరినాథుండు జలగ్రహగ్రహణదుఃఖాక్రాంతుఁడై వేయువత్సరము
ల్వాయుమనుండ వేల్పులకు విశ్వవ్యాప్తి లేకుండుటన్। హరి నీవే శరణంబు నాకనినఁ గుయ్యాలించి వేవేగ వా। శ్చరము
క్రుంచి కరీంద్రుఁ గాచె మహితోత్సాహంబునం దాపసా॥ మఱియును వామనావతారంబు వినుము॥ సీ॥ యజ్ఞేశ్వరుండును
నదితిపుత్త్రుఁడు దితిసంతానంబునకు నెల్లఁ దమ్ముఁడయ్యుఁ। బెంపారు గుణములఁ బెద్దయై వామనమూర్తితో బలిచక్రవర్తిఁ జేరి
యిచ్చు భూమి మూఁడుపాదమ్ములనడిగి పదత్రయంబున నుజగత్త్రయంబు। వంచించికొనియెను వాసవునకు రాజ్యమందింపనీ
శ్వరుఁడయ్యు మొఱఁగి। యర్థిరూపంబు గైకొని యడుగవలసె। ధార్మికుల సొమ్ము వినయోచితముననగాని। వెడఁగుతనమున
నూరక విగ్రహించి। చలనమందింపరాదు నిశ్చయము పుత్త్ర॥ చ॥ బలినిజమౌళి నవ్వటునిపాదసరోరుహభవ్యతీర్థముం। దా
లికధరించి తన్ను నుజగత్త్రయముం హరికిచ్చి కీర్తులన్। న్నిలిపె వసుంధరాస్థలిని నిర్జరలోకవిభుత్వహానికిన్। దలఁకక శుక్ర

*పవిచ్యుత-జారిన. †పరమహంసాభిగమ్యంబైన-శ్రేష్ఠులగు యోగులచేతఁ బొందఁదగిన. ¶శ్లథ-వడలిన.

మాటలకుఁ దారక భూరివదాన్యశీలుఁడై॥. వ ॥ మఱియు నప్పరమేశ్వరుండు నారదానకు హంసావతారంబు నొంది య
తిశయభక్తియోగంబున సంతుష్టాంతరంగుండగుచు నాత్మతత్త్వప్రదీపకంబగు భాగవతమహాపురాణం బుపదేశించె
మన్వవతారంబు నొంది స్వకీయ తేజఃప్రభావంబున నప్రతిహతంబైన చక్రంబు ధరియించి దుష్టవర్తను లైన రాజుల దం
డించుచు శిష్టపరిపాలనంబు సేయుచు నాత్మీయకీర్తిచంద్రికలు సత్యలోకంబున వెలింగించె. మఱియు ధన్వంతరి యన నవ
తరించి తన నామస్మరణంబున భూజనంబులకు సకలరోగనివారణంబు సేయుచు నాయుర్వేదంబు గల్పించె. వెండియు పరశు
రామావతారంబు వినుము॥. మ॥ ధరణీకంటకులైన హైహయనరేంద్రవ్రాతముఁ భూరివి। స్ఫురితోదారకుఠారధారఁ
గలనన్ మ్రయ్యేడుమాఱులు ప్పొరిం। బొరిమర్దించి సమస్తభూతలము విప్రుల్వేడఁగా నిచ్చితాఁ। జిరకీర్తిన్ జమదగ్నిరాముఁ
డనమించె నాదాప సేంద్రోత్తమా॥. వ ॥ మఱియు శ్రీరామావతారంబు సెప్పెద వినుము॥. సీ ॥ తోయజహితవంశదుగ్ధ
పారావారరాకావిహారకైరవహితుండు। గమనీయకోసలక్ష్మాభృత్సుతాగర్భశుక్తిసంపుటలసన్మౌక్తికంబు। నిజపాద
సేవకవ్రజమఘౌఘనిబిడాంధకారవిస్ఫురితపంకరుహసఖుఁడు। దశరథేశ్వరకృతాధ్వరవాటికాప్రాంగణాకర దేవతా
నోకహంబు। చటులదానవగహనవైశ్వానరుండు। రావణాటోపశైలపురందరుండు। నగుచు లోకోపకారార్థ మవత
రించె। రాముఁడై చక్రి లోకాభిరాముఁడగుచు॥. క॥ చిత్రముగ భరతలక్ష్మణ। శత్రుఘ్నులకర్థి నగ్రజన్ముండగుచుఁ। ధా
త్రిఁ రాముఁడు వెలసెం బ। విత్రుఁడు మమ్మృతలతాలవిత్రుండగుచుఁ॥. అంత॥. సీ॥ కిసలయఖండేందుబిసకుందపద్మా
స్త్రబదఫాలభుజరదపాణి నేత్రఁ। గాహాళకరభచక్రవియత్పులినశంఖజంఘోరుకుచమధ్యజఘనకంఠ। ముకురచందన
బింబశుకగజశ్రీకారగండగంధోష్ఠవాగ్గమనకర్ణఁ। జంపకేందుమస్వర్ణశంపాధనుర్నీలనాసికాస్యాంగదృగ్భ్రూశిరోజ। న
లిసుధావర్తకుంతలహాసనాభి। కలితజనకావనీపాలకన్యకాలలామఁ బరిణీతుఁడయ్యె లలాటనేత్ర। కార్ముకధ్వంసమం
కువగాఁ గనతఁడు॥. అంత॥ క॥ రాముఁ న్మేచకజలద। శ్యాముఁ న్సుగుణాభిరాము సద్వైభవము। త్రాముఁ దుష్టనిశాటవి। రా
మం బొమ్మనియెం బ త్రిక్రి-రఘుఁడ డవులకుఁ॥. చ॥ అరుదుగ లక్ష్మణుండు జనకాత్మజయుఁ దనతోడ నేగుదే। నరిగి రఘూత్త
ముం డుముదమారఁగఁ జొచ్చెఁ దరక్షుసింహసూ। కరకరిపుండరీకకపిఖడ్గకురంగవృకాహిభల్లకా। నరముఖసత్త్వవన్య
చయచండతరాటవి దండకాటవిఁ॥. క॥ ఆవనమున వసియించి న్న। పావననయశాలి యిచ్చె నభయము లుజగ। త్పావనము
నిసంతతికిఁ గృ। పావననిధియైన రామభద్రుఁ డెలమిఁ॥. క॥ ఖరకరకులజలనిధిహిమ। కరుఁడగు రఘురాముఁ విభుఁడు గఱక
టితోడఁ। ఖరునివధించె నుఘనభీ। కరశరముల నఖిలజనులు గరమరుదందఁ॥. క॥ *హరిసుతుఁ బరిచరుఁగాఁ గొని। హరిసు
తుఁ దును మాడి పనిచె హరిపురమునకుఁ। హరివిభునకు హరిమధ్యను। హరిరాజ్యపదంబు నిచ్చె హరివిక్రముఁడై॥. వ॥ అం
తసీతానిమిత్తంబున న్ద్రిలోకకంటకుండగు దశకంఠుం డనుమానుటకు నైకపిసేనాసమేతుండై చనిదుర్గమంబయిన సము
ద్రంబు దెరువుఁ జూపకున్న నలిగి ॥. మ ॥ వికటభ్రూకుటిఫాలభాగుఁడగుచు న్వీరుండు గ్రోధారుణాం। బకుఁడై చూచిన
యంతమాత్రమున నప్పాథోధిసంతప్తతో। యకణగ్రాహతిమింగిలప్లవఝుళీవ్యాళప్రవాళోర్మికా। వరకారండవచక్ర
ముఖ్యజలసత్త్వశ్రేణితో నింకినఁ॥. వ ॥ అయ్యవసరంబున సముద్రుండు గరుణాసముద్రుండగు శ్రీరామభద్రు నిశ్శరణం
బు సొచ్చి నం గరుణించి యప్పటియట్ల నిలిపిన లునిచే సేతువు బంధించి తన్మార్గంబునం జని ॥. మ॥ పురముల్మూఁడును నొక్క
బాణమున నిర్మూలంబుగా వించు శం। కరుచందంబున నేర్చె రాఘవుఁడు లంకాపట్టణం బిద్ధగో। పురశాలాంగణహర్మ్యరా
జభవనప్రోద్యత్ప్రతోళీకవా। టరథాశ్వద్విపశస్త్రమందిరనిశాటశ్రేణితో వ్రేల్మిడిఁ॥. క॥ రావణునఖిలజగద్వి। ద్రా
వణుఁ బరిమార్చి నిలిపె రక్షోవిభుఁగా। రావణు ననుజన్ముని నై। రావణసితకీర్తి మెఱసి రాఘవుఁ డెలమిఁ॥. సీ॥ శ్రీధర్మసంర
క్షకత్వప్రభావుండయ్యు ధర్మవిధ్వంసకత్వమునఁ బొదలి। †ఖరదండనాదిముఖ్యతఁ బొందకుండియు ఖరదండనాదిముఖ్య
తను మెఱసి। ¶పుణ్యజ §నావనస్ఫూర్తిఁ బెంపొందియుఁ బుణ్యజనాంతకస్ఫురణఁ దనరి। సంతతాశ్రిత ?విభీషణుఁడుగా
కుండియు సంతతాశ్రితవిభీషణత నొప్పి। మించి తనకీర్తి చేత వాసించె దిశలు। దరమెను తియింప రాము నెవ్వారికైనఁ। జా

---

*హరిసుతుఁ। సూర్యపుత్రుఁడగు సుగ్రీవుని-పరిచరుఁగాఁ గొని। సహచరునిఁగాఁ జేకొని-హరిసుతుఁ। ఇంద్రపుత్రుఁడగు వాలిని-తునుమాడి
చంపి-హరిపురమునకుఁ। యమపురమునకు-పనిచెఁ। పంపెను-హరివిభునకుఁ। వానరరాజగు సుగ్రీవునకు- హరిమధ్యను। సింహపు నడుమువం
టి నడుముగలతారను-హరిరాజ్యపదంబు నిచ్చెఁ। వానరరాజ్యము నిచ్చెను-హరివిక్రముఁడై। విష్ణుస్వరూపుఁడగు శ్రీరాముఁడు పరాక్రమవంతుఁడై
యి.—— శ్రీధర్మ। న్యాయము-విల్లు.—— †ఖర। తీక్ష్ణము-ఖరాసురుఁడు.—— ¶పుణ్యజన। పుణ్యపురుషులు-రాక్షసులు.—— §అవన। రక్షణము
?విభీషణుఁడు। వెరపుగలవాఁడు-రావణునితమ్ముఁడు.

రుతరమూర్తియవనీశచక్రవర్తి। ప్రకటగుణసాంద్రుదశరథరామచంద్రు ॥ వ ॥ అట్టిరామావతారంబుజగత్పావనం
బునస్మత్ప్రసాదకారణంబునై నుతికెక్కె నింకఁగృష్ణావతారంబువివరించెదవినుము॥ సీ॥ తాపసోత్తమవినుదైత్యాంశ
ములఁబుట్టిననరనాథులతులసేనాసమేతు। లగుచుధర్మేతరులై ధాత్రిఁబెక్కుబాధలనలయించుటధరణివగలఁ।బొందుచు
వాపోవభూభారముడుపుటకై హరిపరుఁడునారాయణుండు। చెచ్చెరఁదనసితాసితకేశయుగమునబలరామకృష్ణరూప
ములఁదనరి। యదుకులంబునలీలమైనుదయమయ్యె। భవ్యయశుఁడగువసుదేవుభార్యలైన। రోహిణియుదేవకియునను
రూపవతుల। యందునున్మత్తదైత్యసంహారియగుచు॥ వ॥ ఇట్లుపుండరీకాక్షుండగునారాయణుండుసమస్తభూభారని
వారణంబుసేయందనమేనికేశద్వయంబచాలుననియాత్మప్రభావంబుఁదెలుపుకొనుచునిజకళాసంభవులైనరామకృష్ణ
దేహవర్ణంబులుశ్వేతకృష్ణంబులనినిర్దేశించుకొనుచుసితాసితకేశద్వయవ్యాజంబునరామకృష్ణాఖ్యలనలరియవతరించె
నందుభగవంతుండుసాక్షాద్విష్ణుండునైనఁ గృష్ణుండుజనమార్గవర్తియయ్యునతిమానుషకర్మంబులనాచరించుటంజేసి
కేవలపరమేశ్వరుండయ్యెనమ్మహాత్ముండాచరించుకార్యంబులులెక్కవెట్టనెవ్వనికిననలవిగాదయినను నాకుగోచరించినం
తయునెఱింగించెదవినుము॥ క॥ నూతనగరళస్తనియగు।పూతనఁబురిటింటిలోనఁబొత్తులశిశువై। చేతనములహరియించి
ప। రేతనగరమునకుననిచెఁగృష్ణుఁడుపెలుచన్॥ క॥ వికటముగనిజపదాహతిఁ।బ్రకటముగామూఁడునెలలబాలకుఁడై యా।
శకటనిశాటునినంతక।నికటస్థునిఁజేసెభక్తనికరావనుఁడై॥ క॥ ముద్దులకొమరునిద్రేతెల। రద్దులకై తల్లిరోలరజ్జునఁగ
ట్టం।బద్దులకుమిన్నుముట్టిన।మద్దులవడిఁగూల్చెఁజనసమాజమువొగడన్॥ మ॥ మదిఁగృష్ణుండుయశోదబిడ్డఁడనినమ్మం
జాలయోగీంద్రత।ద్వదనాంభోజములోఁజరాచరసమస్తప్రాణిజాతాటవీ।నదనద్యద్రిపయోధియుక్తమగునానా
లోకజాలంబుభా।స్వదనూనక్రియఁజూపెఁదల్లికిమహాశ్చర్యంబువాటిల్లఁగన్॥ చ॥ వరయమునానదీప్రదనివాసకుఁ
డై నిజవక్త్రనిర్గత।స్ఫురితవిషాంబుపానమునభూజనులన్మృతిఁబొందఁజేయుభీ। కరగరళద్విజిహ్వుఁడగుకాళియప
న్నగునాప్రదంబుఁజె।చ్చెరవెడలించికాచెయదుసింహుఁడుగోపకగోగణంబులన్॥ మ॥ తనయాగోపకులాకృరాతి
రినినిద్రంజెందఁగార్చిచ్చువ।చ్చినఁగృష్ణామమునగ్నిపీడితులరక్షింపందగుంగావవే।యనినంగన్నులుమీరుమోడ్పుఁడిదె
దావాగ్నిన్వేసనార్తునే। ననవారట్లమొనర్పమ్రింగెశిఖిఁబద్మాక్షుండులీలాగతిన్॥ క॥ మందునిగతియమునాం
బువులందునిశింగ్రుంకిబద్ధుఁడై చిక్కినయా।నందునివరుణునిబంధన।మందునివృత్తునిఁగఁజేసెహరిసదయుండై॥ మ॥ హ
యసూనుండగుదానవుండునిజమాయన్గోపరాజిన్గుహా।శ్రయయానల్లొనరించితత్పథమునీరంధ్రంబుగావించినన్।
రయమొప్పన్గుటిలాసురాధమునిఁబోరన్ద్రుంచిగోపావళిన్ ।దయతోఁగాచినకృష్ణుసన్మహిమ మేతన్మాత్రమేతా
పసా॥ క॥ దివిజేంద్రప్రీతిగవ।ల్లవజనులేటేటఁజేయులాలితసవనో।త్సవముహరిమాన్పినగో।పవరులుగావింపకున్న
బలరిపుఁడలుకన్॥ గీ॥ మందగోందలమందనమందవృష్టిఁ।గ్రందుకొనుఁడంచునింద్రుండుమందలింపఁ। జండపవనసము
ద్ధూతచటులవిలయ।సమయసంవర్తకాభీలజలధరములు॥ శా॥ సప్తస్కంధశిఖాకలాపరుచిమత్సౌదామనీవల్లికా। దీ
ప్తోదగ్రముహుర్ముహుస్తనితధాత్రీభాగనీరంధ్రమై।సప్తాశ్వస్ఫురదిందుమండలనభస్సంఛాదితాశాంతర।వ్యాప్తాం
భోదనిరర్గళస్ఫుటశిలావార్గపూరధారాళమై॥ వ॥ అట్లుగురియువానజల్లుపెల్లునరిమ్మలుగొనిసొమ్మలువోయిసొమ్మసిలు
గోపగోకులంబాకులంబునొందికృష్ణకృష్ణరక్షింపుమనియార్తింబొందికుయ్యిడనయ్యఖండకరుణారససముద్రుండుభ
క్తజనసురద్రుముండునగుపుండరీకాక్షుండు॥ శా॥ సప్తాబ్దంబులబాలుఁడై నిజభుజాస్తంభంబునన్లీలతో। సప్తాహం
బులుశైలరాజములసచ్ఛత్రంబుగాఁదాల్చిసం। గుప్తప్రాణులఁజేసెమాధవుఁడుగోగోపాలకవ్రాతమున్। సప్తాం
భోధిపరీతభూధరునకాశ్చర్యంబెచింతింపఁగన్॥ సీ॥ సాంద్రశరచ్చంద్రచంద్రికాధవళితవిమలబృందావనవీథియందు।
రాసకేళీమహోల్లాసుఁడై యుత్ఫుల్లజలజాక్షుఁడొకనిశాసమయమునను। దనరారుమంద్రమధ్యమతారకలనింపు
దళుకొత్తరాగభేదములఁజెలఁగి। రైవతఋషభగాంధారనిషాదపంచమషడ్జమధ్యమస్వరములోలిఁ। గళలుజాతులు
మూర్ఛనల్ గలుగవేణు।నాళవివరాంగుళిన్యాసలాలనమున। మహితగతిఁబాడెనవ్యక్తమధురముగను। బంకజాక్షుం
డుదారువులంకురింప॥ మ॥ హరివేణూద్గతమంజులస్వననినాదాహూతలై గోపసుం। దరులేతేరథనాధిపానుచరగం
ధర్వుండుగొంపోవఁద। త్తరుణుల్గుయ్యిడశంఖచూడునిభుజాదర్పంబుమాయించితాఁ। బరిరక్షించినయట్టికృష్ణునినుతిం
పన్శక్యమేయేరికిన్॥ చ॥ నరకమురప్రలంబయవనద్విపముష్టికమల్లకంసశం। బరశిశుపాలపంచజనపౌండ్రకపిప్పల

దంతవక్త్రివా। నరఖరసాల్వవత్సబకనాగవిదూరకరుక్మికేశిద। ర్దురవృషధేనుకప్రముఖ దుష్టనిశాటులఁద్రుంచెఁద్రెళ్ళి డిఁ॥. మఱియును॥ మ॥బలభీమార్జునముఖ్యచాపధరరూపవ్యాజతంగ్రూరులఁ।ఖలులఁదుష్టధరాతలేశ్వరులసంగ్రామైకపారీణదో।ర్బలకేళిందునుమాడిసర్వధరణీభారంబుమాయించిసా।ధులరక్షించినయట్టికృష్ణుని ననంతుంగొల్తురె ల్లప్పుడుఁ॥.వ॥అట్టిలోకోత్కృష్టుండైనకృష్ణునియవతారమాహాత్మ్యంబెఱింగించితి-నింకవ్యాసావతారంబువినుము॥ చ॥ ప్రతియుగమందుసంకుచితభావులునల్పతరాయులౌనన।ల్గతికులునైనమర్త్యులకగమ్యములైస్వకృతంబులైసుశాశ్వతములునైనవేదతరుశాఖలుదావిభజించినట్టిస।న్నుతుఁడుపరాశరప్రియతనూజుఁడనఁ హరివుట్టెనర్మిలిఁ॥. మఱియుబుద్ధావతారంబువినుము॥. మ॥ అతిలోలాత్మ్మలసూనృతోక్తులును వేదాచారసంశీలురు। ర్ధతపాషండమతౌపధర్మ్యులుజగత్సంహారులైనట్టియా।దితిసంజాతులధర్మవాసనలవర్తింపందదాచారసం। హతిమాయించిహరించెఁదానవులఁబద్మాక్షుండుబుద్ధాకృతిఁ॥. మఱియుంగల్క్యవతారంబువినుము॥. మ॥వనజాక్షుస్తవశూన్యులైమఱివషట్స్వాహాస్వధావాక్యశో। భనహీనులగ్గలినానృతోక్తిపరులైపాషండులైనవి।ప్రనికాయంబునుశూద్రభూపులుగలిఁ భాసిల్లినంగల్కి-యై!జననంబందియధర్మమెల్లనడఁచుఁ స్థాపించుధర్మంబిలఁ॥.వ॥ అనిమఱియుఁబితామహుండునారదునకిట్లనియె.మునీంద్రా పుండరీకాక్షుండంగీకరించులీలావతారకథావృత్తాంతంబు నేనీకు నెఱింగించునంతకుమున్నహరివరాహాదియవతారంబులంగీకరించితత్ప్రయోజనంబులుదీర్చె. మన్వంతరావతారంబునంగీకరించినవియునంగీకరింపంగలయవియునైయున్నవి.వర్తమానంబునధన్వంతరిపరశురామావతారంబులుదాల్చియున్నవాఁడు;భావికాలంబునశ్రీరామాద్యవతారంబులనంగీకరింపంగలవాఁడమ్మహాత్ముండుసృష్ట్యాదికార్యభేదంబులకొఱకుమాయాగుణావతారంబు నొందుబహుశక్తిధారకుండైనభగవంతుండుసర్గంబునందపంబేను ఋషిగణంబులు నవప్రజాపతులునై యవతరించివిశ్వోత్పాదనంబుగావించువిష్ణుండుధర్మంబుయజ్ఞంబులుమనువులింద్రాదిదేవగణంబులుధాత్రీపతులునయి యవతరించిజగంబులరక్షించుచుండు;అధర్మంబురుద్రుండుమహోరగంబులురాక్షసానీకంబులునై విలయంబునొందించునిత్తెఱంగునంబరమేశ్వరుండుసర్వాత్మకుండునైనహరివిశ్వోత్పత్తిస్థితిలయహేతుభూతుండైవిలసించుధరణీరేణువులనైనగణుతింపనలవియగుంగానియమ్మహాత్మునిలీలావతారాద్భుతకర్మంబులులెక్కవెట్టనెవ్వరికినశక్యంబైయుండునీకుసంక్షేపరూపంబులనుపన్యసించితిసవిస్తరంబుగానెఱింగింపనాకుందరంబుగాదన్యులంజెప్పనేలవినుము॥. చ॥అమరఁద్రివిక్రమస్ఫురణనందినయమ్మహితాత్మ్మపాదవే।గమునహతంబులైనత్రిజగంబులకావలనెప్పసత్యలో।కముచలియించినంగరుణగైకొనికాచిధరించుపాదప।ద్మముతుదినున్నయప్రతిహతంబగుశక్తిగణింపశక్యమే॥. మ॥హరిమాయాబలమేనెఱుంగనటశక్యంబేసనందాదిస। త్పురుషానీకినికైనబుద్ధినితరంబుఁమానిసేవాధిక। స్ఫురణందచ్చరితానురాగగుణవిస్ఫూర్తిఁ సహస్రాస్యసుం। దరతఁబొల్పగు శేషుఁడున్నెఱుఁగఁడన్నఁ జెప్పలేరొండొరుల్॥. చ॥ ఇతరముమానితన్నుమదినెంతయునమ్మిభజించువారినా।శ్రితజనసేవితాంఘ్రిసరసీరుహుఁడైనసరోజనాభుఁడం। చితదయతోడనిష్కపటచిత్తమునంగరుణించునట్టివా। రతులదురంతమైతనరునవ్విభుమాయఁదరింతురెప్పుడుఁ॥. వ॥మఱియునుసంసారమగ్నులయిదివసంబులుగడపి యంతంబునశునకసృగాలభక్ష్యంబులయిన కాయంబులందుమమత్వంబుసేయకభగవదర్పణంబుసేసినపుణ్యాత్ములుకొందఱుగలరెఱింగింతువినుమేను నీబ్రహ్మత్వంబునంజెందురాజసంబువిడిచియమ్మహాత్మునిపాదారవిందంబులభక్తినిష్ఠుండనైశరణాగతత్వంబునభజియించునప్పుడు దెలియుదు; రాజసగుణుండనైనఁదెలియఁజాల; శాస్త్రంబులుప్రపంచింపక కేవలభక్తిజ్ఞానయోగంబునసేవింతు;మఱియుసనకాదులగుమీరును, భగవంతుండైనరుద్రుండు,దైత్యపతియైనప్రహ్లాదుండు,స్వాయంభవమనువు,నతనిపత్నియగుశతరూపయు,దత్పుత్రులగుప్రియవ్రతోత్తానపాదులనువారలు,దత్పుత్రికలు,ప్రాచీనబర్హియు, ఋభువు, వేనజనకుండగునంగుండు,ధ్రువుండును,గడువంజాలుదురువెండియు॥. సీ॥ గాధిగయానులిక్ష్వాకుదిలీపమాంధాతలు భీష్మయయాతిసగర। రఘుముచుకుందైళరంతి దేవోద్ధవసారస్వతోదంకభూరిషేణ। శ్రుతదేవమారుతిశతధన్వపిప్పలబలివిభీషణశిబిపార్థవిదురు। లంబరీషపరాశరాలర్క-సౌభరిదేవలమిథిలేశ్వరేంద్రదత్త। లార్ష్టిషేణాదులైనమహాత్మ్ములెలమిఁ।దవిలియర్థవుభక్తిఁజిత్తములనిలిపి।తత్పరాయణభక్తిదుర్దాంతమయిన।విష్ణుమాయఁదరింతురువిమలమతులు॥. మ॥అనఘావీరలనెన్ననేమిటికిఁదిర్యగ్జంతుసంతానపక్షినిశాటాటవికాఘజీవనివహస్త్రీశూద్రహూణాదులై।ననునారాయణభక్తియోగమ

సీతానందాత్ములై రేనివా।రనయంబుఁ దరియింతురవ్విభునిమాయా వై భవాంభోనిధిఁ॥. కావున॥క॥శశ్వత్ప్రశాంతు నభయుని।విశ్వాత్ముఁబ్రబోధమాత్రు విభుసంశుద్ధుఁ।శాశ్వతుసదసత్పూరుషు।నీశ్వరుఁజి త్తముననిలుపు మెపుడుమునీంద్రా॥.వ॥అస్లైననస్పుణ్యాత్ములనవద్యశీలురనవిద్యలజ్జావనతవదనయైపొందంజాలక వై ముఖ్యంబునం దవ్వుదవ్వులందలంగిపోవుమఱియు॥.చ॥హరిఁబరమాత్మునచ్యుతుననంతునిఁజి త్తములోఁదలంచిను।స్థిరతవిశోక సౌఖ్యములఁజెందినధీనిధులన్యకృత్యముల్। మరులునఁజేయనొల్లరుతలంచినన్టదయాసు రేంద్రుఁడుం।బరువడినుయ్యిఁగ్ర వ్వేడు *నిపాన శ్రీఖనిత్రముమానుకై వడిఁ॥.ఉ॥సర్వఫలప్రదాతయునుసర్వశరణ్యుఁడుసర్వశ క్తుఁడు।న్సర్వజగత్ప్రసిద్ధుఁడునుసర్వగతుండనుచక్రపాణియా।సర్వశరీరులున్విగమసంగతిఁజెందివిశీర్యమాణులై।పర్విననచోనభంబుగతిబ్రహ్మముదాఁజెడకుండునెప్పుడుఁ॥.ఉ॥కారణకార్యహేతువగుకంజదళాతునికం టెనన్యులె। వ్వారును లేరుతంద్రిభగవంతుననంతునివిశ్వభావనో। దారునిసద్గుణావళులుదా త్తమతిన్గొనియాడకుండినఁ। జేరవుచి త్తముల్ ప్రకృతిఁజెందనినిర్గుణమైనబ్రహ్మముఁ॥ ష॥ నిగమార్థ§ప్రతిపాదక ప్రకటమైనిర్వాణసంధాయిగా। భగవంతుండురచింపభాగవతకల్పక్ష్మాజమైశాస్త్రరా। జి గనిక్షంబునునీపురాణకథసంక్షేపంబుగాఁజెప్పితిఁ।జగతిన్నీవురచింపుదీనినతివిస్తారంబుగాఁబుత్రకా॥. చ ॥ పురుషభవంబునొందుటయుఁబూర్వపుజన్మములందునందుభూ। సురకులమందుఁబుట్టుటలుచోద్యములిట్లగుటన్మనుష్యుల। స్థిరమగుకార్యమద్దశలచేతనశింపకవిష్ణుసేవనా।పరతఁదనర్చినిత్యమగుభవ్యపథంబునునొందుటొప్పదే॥. మ ॥ ఉపవాసవ్రతశౌచశీలమఖసంధ్యోపాసనాగ్నిక్రియా। జపదానాధ్యయనాదికర్మములమోతుప్రాప్తి సేకూరద । చ్చపుభక్తిఁహరిఁబుండరీకనయనుఁసర్వాతిశాయిఁరమా।ధిపుఁబాపఘ్నుఁబరేశునచ్యుతునినర్థింగొల్వ లేకుండినఁ॥. క॥ వనజాత్ముమహిమనిత్యము। వినుతించుచునొరులు వొగడవినుచున్మదిలో। నను మోదించుచునుండెడు।జనములువన్మాయవశతఁజనరేంద్రా॥. క॥ అనివాణీశుఁడునారద।మునివరునకుఁజెప్పినట్టిముఖ్యకథాసూ।చనమతిభక్తిఁబరీక్షి।జ్జనపాలునితోడ

——శ్రీ పరీక్షిన్మహారాజుశుకయోగినిఁబ్రపంచోద్భవాదిప్రశ్నలడుగుట. శ్రీ——

యోగిచంద్రుఁడునుడివెఁ॥. సీ ॥ వినుశుకయోగికిమను జేశుఁడిట్లనుమునినాథదేవదర్శనముగలుగు । నారదమునికిఁబంకేరుహభవుఁడెఱిఁగించిన తెఱఁగుసత్కృపదలిర్ప।గణుతింపసత్త్వాదిగుణశూన్యుఁడగుహరిగమలాక్షులోకమంగళములయినకథలునాకెఱిఁగింపఁగైకొనినిస్సంగమైననాహృదయాబ్జమందుఁగృష్ణు।భవ్యచరితునినాద్యంతభావశూన్యుఁ। జిన్మయాకారుననఘులక్ష్మీసమేతు।నిలిపియస్థిరవిభవంబునిఖిల †హేయ।భాజనంబై నయీకళేబరమువిడుతు॥. వ॥ అదియునుంగాకయెవ్వఁడుశ్రద్ధాభక్తియుక్తుండైకృష్ణుగుణకీర్తనంబులువినుచుంబలుకుచుండునట్టివానిహృదయపద్మంబునందుఁగర్ణరంధ్రమార్గంబునంబ్రవేశించికృష్ణుండువిశ్రమించిసలిలగతంబైనకలుషంబునుశరత్కాలంబు నివారించుచందంబుననాత్మగతంబైనమాలిన్యంబునపకర్షించుఁగావున॥. మ॥భరితోదగ్రనిదాఘతప్తుఁడగునప్పాంథుండరణ్యాదిసం। చరణక్లేశసముద్భవంబగుపిపాసంజెందియాత్మీయమం। దిరముంజేరిగతశ్రముండగుచునెందేనిన్జనఁ లేనిభంగిరమాధీశుపదారవిందయుగసంగీభూతుఁడై మాను నే॥.వ॥అదియునుంగాకసకలభూత ¶సంసర్గశూన్యంబయినయాత్మకుభూతసంగమంబేప్రకారంబుగలిగెనదినిర్నిమిత్తంబునంజేసియో,కర్మంబునంజేసియో,యాక్రమంబునాకెఱింగింపుము॥. సీ॥ ఎవ్వనినాభియందెల్లలోకాంగసంస్థానకారణపంకజంబువొడమె। నందుదయించిసర్వావయవస్ఫూర్తిఁదనరారునట్టిపితామహుండు।గడఁగియెవ్వనియనుగ్రహముననిఖిలభూతములసృజించెనుతత్క్రమంతతోడ।నట్టివిధాతయేయనుపునసర్వేశురూపంబుగనుఁగొనెరుచిరభంగి।నాపరంజ్యోతియైనపద్మాక్షునకును।నళినజునకుఁబ్రతీకవిన్యాసభావ।గతులవలననుభేదంబుగలదెచెపుమ।యతిదయాసాంద్రయోగికులాబ్ధిచంద్ర॥. వ॥మఱియునుభూతేశ్వరుండయినసర్వేశ్వరుండుత్పత్తిస్థితిలయకారణంబైనతనమాయనువిడిచిమాయానియామకుండై యేయేప్రదేశంబులశయనంబు సేసెనదియునుంగాకపురుషావయవంబులచేఁబూర్వకాలంబునలోకపాలసమేతంబులైనలోకంబులుగల్పితంబులయ్యెననియు,లోకంబులుపురుషావయవంబులనియుంజెప్పంబడియె-నదియునుంగాకమహాకల్పంబులు,నవాంతరకల్పంబులును,భూతభవిష్యద్వర్తమానకాలంబులు,స్థూలదేహాభిమానులైజనియించినదేవపితృమనుష్యాదులకుంగలుగునాయుర్ప్రమాణంబు,మహత్స్వాత్మకాలానువర్తనంబు, నేయేకర్మంబులంజేసిజీవులేయేలోకంబులనొందుదురు. మఱియు నేయేకర్మంబు

*నిపాన।నీళ్లతొట్టి.— శ్రీఖనిత్రము।త్రవ్వేసాధనము.— §ప్రతిపాదక।తెలుపునట్టిది.— †హేయ।నింద్యము.— ¶సంసర్గ।సంబంధము.

లంజేసి దేహాదికర్మశరీరంబులం బ్రాపింతురట్టికర్మమార్గప్రకారంబు,*సత్త్వాదిగుణంబులపరిణామంబులగు దేవాదిరూ
పంబులంగోరుజీవులకు నేయేకర్మసముదాయంబెట్టు సేయందగు, నెవ్వనికినర్పింపందగునవియెవ్వని చేతఁ గ్రహింపంబడు
భూపాతాళ ‡కకుబ్వ్యోమ గ్రహనక్షత్రపర్వతంబులు,సరిత్సముద్రద్వీపంబులు నేప్రకారంబున సంభవించె, నాయాస్థా
నంబులంగలవారిసంభవంబు లేలాటివి,§బాహ్యాభ్యంతరంబులంగలుగు బ్రహ్మాండప్రమాణం బెంత,మహాత్ములచరిత్రంబు
లెట్టివి,వర్ణాశ్రమవినిశ్చయంబులు,ననుగతంబులై యాశ్చర్యావహంబులగుహరియవతారచరిత్రంబులు, యుగంబులు,
యుగప్రమాణంబులుఁ,బ్రతియుగమందును మనుష్యులకే యేధర్మంబు †లాచరణీయంబులు, మనుష్యకర్తవ్యంబులగుసా
ధారణధర్మంబులు,విశేషధర్మంబులు,జాతివిశేషధర్మంబులు,రాజర్షిధర్మంబు,లాపత్కాలజీవనసాధనభూతంబులగుధర్మం
బులుమహదాదితత్త్వంబులసంఖ్యయు,సంఖ్యాలక్షణంబు,నాతత్త్వంబునకు హేతుభూతలక్షణంబు, భగవత్సమారాధనవి
ధంబు,నష్టాంగయోగక్రమంబు,యోగీశ్వరులయణిమాద్యైశ్వర్యప్రకారంబు,వారలయర్చిరాదిగతులు,లింగశరీరవిల
యంబు,ఋగ్యజుస్సామవేదంబులు,నుపవేదంబులైనయాయుర్వేదాదులు,ధర్మశాస్త్రంబులు,నితిహాసపురాణంబులసం
భవంబు,సర్వభూతంబులయవాంతరప్రళయంబు,స్థితిమహాప్రళయంబులు,నిష్టాపూర్తంబులను,యాగాదివైదికకర్మజా
లంబును,వాపీకూపతటాకదేవాలయాదినిర్మాణంబులన్నదానంబారామప్రతిష్ఠ మొదలగుస్మార్తకర్మంబులుఁ గామ్యం
బులైనయగ్నిహోత్రంబులయనుష్ఠానప్రకారంబు,జీవసృష్టియు,ధర్మార్థకామంబులనియెడుత్రివర్గాచరణప్రకారం
బు,మలినోపాధికపాషండసంభవంబు,జీవాత్మబంధమోక్షప్రకారంబు,స్వరూపావస్థానవిధంబు,సర్వస్వతంత్రుండైన
యీశ్వరుండాత్మమాయంజేసిసర్వకర్మసాక్షియై క్రీడించుటయు, మఱియు మాయ నెడఁబాసియుదాసీనగతివిభుండై
క్రీడించు తెఱంగు,నివియెల్లఁ గ్రమంబున నాపన్నుండనయిన నాకు నెఱింగింపుము. బ్రాహ్మణశాపంబునంజేసి శోక
వ్యాకులితచిత్తుండనై యనశనవ్రతుండనై ననీవువినుటయెట్లనిసందేహింపవలవదు; త్వదీయముఖారవిందవినిస్రుతనా
రాయణకథామృతపానకుతూహలినయిన నాకునింద్రియంబులువశంబులై యుండునదిగావున నేనడిగినప్రశ్నంబులకు
నుత్తరంబులుసవిస్తరంబుగానానతిచ్చికృతార్థునిఁ జేయఁ బరమేష్ఠితుల్యుండవగునీవపూర్వసంప్రదాయానురోధంబు
ననర్హుండవగుదువనివిష్ణురాతుండయినపరీక్షిన్నరేంద్రుండు బ్రహ్మరాతుండయినశుకయోగినడిగిననతండు బ్రహ్మనా
రదసంవాదంబు నేకసంప్రదాయానుగతంబుగ తాగలిక ప్రకారంబునై తొల్లి సర్వేశ్వరుండు బ్రహ్మకల్పంబున బ్రహ్మ
కుపదేశించినభాగవతపురాణంబు వేదతుల్యంబునీకెఱింగింతువినుమని చెప్పెననిసూతుండు శౌనకాదిమహామునులకుం
జెప్పినట్లుశుకయోగీంద్రుండుపరీక్షిన్నరేంద్రునకిట్లనియె॥ సీ॥ భూపాలకోత్తమ భూతహితుండు సుజ్ఞానస్వరూపకుఁడై
నయట్టి। ప్రాణికి దేహసంబంధమెట్లగునన్న మహినెప్పునీశ్వరమాయ లేక। కలుగమి నిద్రవోఁ గలలోనఁ దోఁచిన దేహబం
ధంబుల తెఱఁగు కరణి। హరియోగమాయామహత్త్వంబునం బాంచభౌతిక దేహసంబంధుఁడగుచు। నట్టిమాయాగుణంబు
లనాత్మలోన। బాల్యకౌమారయౌవనభావములను। నరసుపర్వాదిమూర్తులఁ బొరసియేసు। నాయదిదియనుసంసారమా
యఁదగిలి॥ వ॥ వర్తించుచునిట్లున్నజీవునికిభగవద్భక్తియోగంబునముక్తిసంభవించుటయెట్లనిన నెప్పుడేనిజీవుండు ప్రకృ
తిపురుషాతీతంబగు బ్రహ్మస్వరూపంబునందుమహితధ్యాననిష్ఠుండగునప్పుడువిగతమోహుండై యహంకారమమకా
రాత్మకంబయినసంసరణంబుం దొరంగిముక్తుండై యుండు; మఱి జీవేశ్వరులకు దేహసంబంధంబులు గానంబడుచుండున
ట్టి దేహధారియైనభగవంతునందుభక్తింజేసిజీవునకుముక్తిరా తెఱంగునంగలుగుననియడిగితివి జీవుండవిద్యామహిమం
జేసికర్మానుగతంబయినమిథ్యారూప దేహసంబంధుండుభగవంతుండు నిజయోగమాయామహిమంబున స్వేచ్ఛాపరిక
ల్పితచిద్ఘనలీలావిగ్రహుండుగానభగవంతుండగునీశ్వరుండు స్వభజనంబు ముక్తిసాధనంబని చతుర్ముఖునకుఁ దదీయని
ష్కపటతపశ్చర్యావిశేషంబయిననిజజ్ఞానానందఘనంబయినస్వరూపంబుసూపుచు నానతిచ్చెనదిగావున జీవునికిభగవ

❋ శ్రీమన్నారాయణుండు బ్రహ్మతపంబునకు మెచ్చివరంబులిచ్చుట. ❋

ద్భక్తి మోక్షప్రదాయకంబగు నిందులకొకయితిహాసంబుగలదెఱింగింతు నాకరఁగొనుము; దానభవదీయసంశయని
వృత్తియయ్యెడుననిశుకయోగీంద్రుండురాజేంద్రునకిట్లనియె॥ సీ॥ హరిపాదభక్తిరహస్యోపదిష్టయునఖిలదేవతలకు

---

*సత్త్వాదిగుణంబులు॥ సత్త్వగుణ-రజోగుణ-తమోగుణములయొక్క పరిణామంబులగువికారంబులైన.— ‡కకుబ్వ్యోమ॥ కకుప్। దిక్కు-వ్యోమ।ఆకాశము.— ¶సరిత్।నది.— §బాహ్యాభ్యంతరంబులం। వెలుపలలోపల.— †ఆచరణీయంబులు।ఆచరింపఁదగినవి.

నధివిభుండు। నైనవిధాతకల్పాదియందునునిజాశ్రయపద్మమునకధిష్ఠానమరయ। నర్థించిజలములనన్వేషణము సేసినతి నంబు మొదలుగానంగలేక। విసివిబ్రహ్మ యనుదబ్జసరుహాసీనుఁడై సృష్టినిర్మాణేచ్ఛఁజిత్తమందుఁ।జాలనూహించితత్త్వ విజ్ఞానమహిమ। సరణిమనమునఁదోఁపకజడనుపడుచు। లోకజాలంబుపుట్టింపలేక మోహి। తాత్ముఁడై చింత నొందునయ్యవసరమున.వ॥జలమధ్యంబుననుండియక్షరసమామ్నాయంబునస్పర్శంబులందుషోడశాక్షరంబుమఱియు నేకవింశాక్షరంబునైననీయక్షరద్వయంబువలననగుచుమహామునిజనధనంబయినతపయనుశబ్దంబు రెండుమాఱులుచ్చరింపంబడి వినంబడిననట్టిశబ్దంబువలికినపురుషునివీక్షింపంగోరినలుదిక్కులకుం జని వెదకియెందునుంగానక మఱలినిజస్థానంబయినపద్మంబునందాసీనుండై యెక్కించుకచింతించి యట్టిశబ్దంబుదన్నుఁదపంబు సేయుమనినియమించుటగాఁదలంచి-ప్రాణాయామపరాయణుండై జ్ఞానేంద్రియకర్మేంద్రియంబులఁజయించివియేకాగ్రస్వాంతుండై సకలలోకసంతాపహేతువగు తపంబు వేయిదివ్యవత్సరంబులుగావింప నీశ్వరుండుప్రసన్నుండై పొడసూపిననక్కమలసంభవుండుదక్షిణంబరాజసతామసమిశ్రసత్త్వగుణాతీతంబు,శుద్ధసత్త్వగుణావాసంబు,నకాలవిక్రమంబు,సర్వలోకోన్నతంబు,సకలసురగణస్తుత్యంబు,లోభమోహభయవిరహితంబు,నపునరావృత్తిమార్గంబు,ననంతతేజోవిరాజితంబునైనవైకుంఠపురంబుంబొడగని యందు॥సీ॥సూర్యచంద్రానలస్ఫురణలఁజొరనీకనిజదీధితిస్ఫూర్తినివ్వటిల్ల। దివ్యమణిప్రభాదీపితసౌధవిమానగోపురహర్మ్యమంటపములఁ।బ్రసవగుచ్ఛస్వచ్ఛభరితకామితఫలసంతానపాదపసముదయములఁ।గాంచనదండసంగతమారుతోద్ధూతతరళవిచిత్రకేతనచయముల। వికచకైరవదరదరవిందగతమ। రందరసపానమోదితేందిందిరప్రభూతమంజులనినదప్రబుద్ధరాజ। హంసశోభితవరకమలాకరముల॥ సీ॥ వలనొప్పఁగానదైవంకేశవాత్సరంబనిపల్కు-రాజకీరావళియును।మహిమసర్వంవిష్ణుమయముజగత్తనిచదివెడుశారికాసముదయంబు। నేపారఁగాజితంతేపుండరీకాక్షయనిలీలఁబాడుపికావళియును। లలిమీఱఁగామంగళమధుసూదనయనిపల్కు-కేకులనారతంబు।తవిలిశ్రీషడ్వషట్స్వధేత్యాతిశబ్దకలితముగబ్రాయుమధుపనికాయములును।గలిగియఖిలైకదివ్యమంగళవిలాస।మహిమఁజెన్నొందువైకుంఠమందిరంబు॥ వ॥ మఱియుంబయోధరావళీవిభాసితనభంబుంబోలె వెలుంగుచున్నయద్దివ్యధామంబునందు॥ సీ॥ సలిలతేందీవరశ్యామాయమానోజ్జ్వలాంగులునవ్యపీతాంబరులును। ధవళారవిందసుందరపత్రనేత్రులుసుకుమారతనులుభాసురవినూత్న।రత్నవిభూషణ*గ్రైవేయకంకణహారకేయూరమంజీరధరులు। నిత్యయావనులువినిర్మలచరితులురోచిష్ణులు నుహరిరూపధరులు। నగుసునందుండునందుఁడునర్హణుండు। ప్రబలుఁడును మొదలగునిజపార్శ్వచరులు।మఱియు వైదూర్యవిద్రుమామలమృణాళ। తుల్యగాత్రులుదనుభక్తితోభజింప॥ సీ॥ తూలితాఖిలకల్మషవ్రజామరనదీజనకకోమలపదాబ్జములవాని। నఖిలసంపత్కారణాపాంగలక్ష్మీవిలాసితవక్షస్థలంబువానిఁ। బద్మమిత్రామిత్రభాసురలోచనునలినసుందరవదనంబువాని। భువననిర్మాణనైపుణభవ్యనిజజన్మకారణనాభిపంకజమువాని। నహిహితాహితశయనవాహనమువాని। సేవితామరతాపసశ్రేణివాని।నఖిలలోకంబులకుగురుఁడయినవానిఁ।గాంచెఁబరమేష్ఠిగన్నులకఱవుదీఱ॥ క॥ కమనీయరూపరేఖా। రమణీయతఁజాలనొప్పరమణీమణియ। క్కమలాలయదనమృదుకర।కమలంబులవిభునిపాదకమలములొత్తఁ॥వెండియు॥ శా॥ శ్రీకాంతాతిలకంబురత్నరుచిరాజిప్రేంఖితస్వర్ణడోలా కేళిన్విలసింపఁదక్కచభరాలంకృత్సిగామోదలో। భాకీర్ణప్రచరన్మధువ్రతమనోజ్ఞాలోలనాదంబుల।స్తోకానుస్వరలీలనొప్పఁగనిజేశుస్వేచ్ఛతోఁబాడఁగా॥ అట్టినిత్యవిభూతియందు॥ మ॥ సతతజ్ఞానరమాయశోబలమహైశ్వర్యాదియుక్తుఁజగత్పతియక్షేశుననంతునచ్యుతుదళత్పంకేరుహాక్షుఁశ్రియః। పతినాద్యంతవికారదూరుఁగరుణాపాథోనిధింసాత్వతాం।పతివర్ధిష్ణుసహిష్ణువిష్ణుగుణవిభ్రాజిష్ణురోచిష్ణునిఁ॥మ॥ దరహాసామృతపూరితాస్యునిజభక్తత్రాణపారాయణుం।దరుణాంభోరుహపత్రలోచనునిఁబీతాచ్ఛాదనుఁలోకసుం। దరుమంజీరకిరీటకుండలముఖోద్యద్భూషుయోగీశ్వరే।శ్వరులక్ష్మీయుతవక్షుఁజిన్మయుదయాసాంద్రుఁజతుర్బాహునిఁ॥ వ॥ మఱియు శీననర్ఘరత్నమయసింహాసనాసీనుండు,సునందనందకుముదాది సేవితుండుఁ,బ్రకృతిపురుషమహదహంకారంబులును,జతుశ్శక్తులుఁ,గర్మేంద్రియజ్ఞానేంద్రియమనోమహాభూతంబులనుషోడశశక్తులుఁ,బంచతన్మాత్రంబులును బరివేష్టింపఁగోట్యర్కప్రభాభాసితుండునై స్వేతరాలభ్యస్వాభావికసమస్తైశ్వర్యాతిశయుండునై స్వస్వరూపంబునంగ్రీడించుసర్వేశ్వరుండైనపరమపురుషుంబుండరీకా

* గ్రైవేయము।కంఠాభరణము-హార।ముత్యాలహారము-కేయూర।భుజకీర్తులు-మంజీర।అందెలు.— అనర్ఘ।వెలలేని.

డును నారాయణుం జూచి సాంద్రానందకందళితహృదయారవిందుండు రోమాంచకంచుకితశరీరుండు నానందబాష్పధారా*సిక్తకపోలుండగుచు॥ క॥ వరపరమహంసగమ్యా। స్ఫురణం దనరారు పరమపురుషుని పదపం। కరుహములకు నజుఁడు చతు। శ్శిరములు సోఁకంగ నతులు సేసిన హరియున్॥ చ॥ ప్రియుఁడగు బొడ్డుదమ్మితొలుబిడ్డఁడు వేలుపుపెద్ద భూతసం। చయములఁ జేయు కర్త నిజశాసనపాత్రుఁడు ధాత మ్రొక్కినన్। దయదళుకొత్తఁ బల్కె ¶ప్రమదస్మితచారుముఖారవిందుఁడై। నయమునఁ బాణిపంకజమునన్ హరి యాతని దేహమంటుచున్॥ ఇట్లనియె॥ గీ॥ కపటమునులకెంతకాలంబునకు నైన। సంతసింప నేను జలజగర్భ। విరతపస్సమాధిఁ జెందివిసర్గేచ్ఛ। మెలఁగు నిన్నుఁ బరిణమింతుఁ గాని॥ గీ॥ భద్రము గాక నీకు నో పద్మగర్భ। వరము నిపుడిత్తు నెఱిఁగింపు వాంఛితంబు। దేవదేవుఁడనగు నస్మదీయపావ। దర్శనంబవధి విపత్తిదశలకనఘ॥ చ॥ సరసిజగర్భ నీ యెడఁ బ్రసన్నత నొందిమదీయలోకమే। నిరవుగఁ జూపు టెల్లను నహేతుకభూరిదయాకటాక్షవి। స్ఫురణను గాని నీదగు తపోవిభవంబునఁ గాదు నీ తప। శ్చరణము నాదువాక్యముల సంగతిఁ గాదె సరోజసంభవా॥ క॥ తపమనఁగ నాదు హృదయము। దపమన మద్రూపమనఘ ధర్మముఁ దపమా। దపమున నే జననస్థి। త్యుపసంహరణములొనర్చుచుండుదుఁ దనయా॥ క॥ కావున మద్భక్తికిఁ దప। మే విధమున మూలధనము నిది నీ మది రా। జీవభవ యెఱిఁగి తపమిటు। గావించుట విగతమోహకర్ముఁడవింకన్॥ క॥ అనియానతిచ్చి కమలజ। యొనయఁగ భవదీయమానసేప్సితమేమై। నను నిత్తు వేఁడుమనినను। వనరుహసంభవుఁడు వికచవదనుండగుచున్॥ చ॥ హరివచనంబులాత్మకుఁ బ్రియంబొనరింపఁ బయోజగర్భుఁడో। పరమపదేశ యోగిజనభావనయీ నిఖిలోర్వియందు నీ। వరయ నియట్టియర్థమొకఁడైనను గల్గునె యైన నామది। స్వైరసినకోర్కి దేవ వినుపింతుఁ దయామతిఁ జిత్తగింపవే॥ వ॥ దేవా సర్వభూతాంతర్యామివై భగవంతుండవైన నీకు నమస్కరించి మదీయవాంఛితంబు విన్నవించెద నవధరింపుమవ్యక్తరూపంబులై వెలుంగు భవదీయస్థూలసూక్ష్మరూపంబులు నానాశక్త్యుపబృంహితంబులయిన బ్రహ్మాదిరూపంబుల నీయంత నీవె ధరియించి జగదుత్పత్తిస్థితిలయంబులందంతు కీటంబునుం బోలెఁ గావించుచు నమోఘసంకల్పుండవై లీలావిభూతిం గ్రీడించు మహిమంబుఁ దెలియునట్టి పరిజ్ఞానంబుఁ గృపసేయుము భవదీయశాసనంబున జగన్నిర్మాణంబుఁ గావించునపుడు బ్రహ్మాభిమానంబునం జేసి యవశ్యంబును మహదహంకారంబులు నా మదిం బొడముం గావునఁ దత్పరిహారార్థంబు వేఁడెద నన్నుం గృపాదృష్టి విలోకించి దయసేయుమని విన్నవించిన నాలించి పుండరీకాక్షుండతనికిట్లనియె॥ క॥ వారిజభవ శాస్త్రార్థవి। చారజ్ఞానమును భక్తిసమధికసాక్షా। త్కారములను నీమూఁడును। దారతనీ మనమునం దుధరియింపనగున్॥ సీ॥ పరికింప మత్స్వరూపస్వభావములును మహిమావతారకర్మములు దెలియు। తత్త్వవిజ్ఞానంబు దలకొని మత్ప్రసాదమునఁ గల్గెడి నీకుఁ గమలగర్భ। సృష్టిపూర్వమునఁ జర్చింప నే నొక్కరుండ గలిగి యుండుదు వీతకర్మ నగుచు। సమధికస్థూలసూక్ష్మస్వరూపములుఁ దత్కారణప్రకృతియుఁ దగ మదంశ। మందు లీనమైన నద్వితీయుండనై। యుందునాకునన్యమొకటి లేదు। సృష్టికాలమందు సృష్టినాశంబున। జగము మత్స్వరూపమగును వత్స॥ క॥ అరయఁగఁ గల్పప్రళయాం। తరమున నాద్యంతవిరహితక్రియతోడన్। బరిపూర్ణనిత్యమహిమం। బరమాత్ముఁడనై సరోజభవ యేనుందున్॥ వ॥ అదియునుం గాక నీవు నన్నడిగిన యీ జగన్నిర్మాణమాయాప్రకారం బెఱింగింతు లేనియర్థంబు శుక్తిరజతభ్రాంతిని యేమిటి మహిమం దోఁచి క్రమ్మఱం దోఁచక మానునదియె మదీయమాయావిశేషంబని యెఱుంగుమదియునుం గాక లేనియర్థంబు దృశ్యంబగుటకుం, గలయర్థంబు దర్శనగోచరంబు గాకుండుటకును, ద్విచంద్రాదికంబును, దమఃప్రభాసంబును దృష్టాంతంబులుగాఁ దెలియుమే ప్రకారంబున నేమి ‡మహాభూతంబులు §భౌతికంబులయిన ఘటపటాదులందుం బ్రవేశించి యుండు నా ప్రకారంబున నేను నీ భూతభౌతికంబులయిన సర్వకార్యంబులందు సత్త్వాదిరూపంబులం బ్రవేశించి యుండుదు భౌతికంబులు భూతంబులయందుఁ గారణావస్థం బొందుచందంబున భూతభౌతికంబులు గారణావస్థం బొందిన వాయందు నభివ్యక్తంబులై యుండవు సర్వదేశంబులయందు సర్వకాలంబులయందు నేది బోధితంబై యుండు నట్టిదయ పరబ్రహ్మస్వరూపంబు తత్త్వంబెఱుంగ నిచ్ఛయించిన మిముబోఁటి వారలకు నీ చెప్పినది మదీయతత్త్వాత్మకంబయిన యర్థంబని యెఱుంగుదురీయర్థంబుత్కృష్టంబయిన యదియే కాగ్రచిత్తుండవై యాకర్ణించి భవదీయచిత్తంబున ధరియించిన నీకు సర్గాదికర్మంబులందు మోహంబు చెందకుండెడినని భగవంతుండయిన పరమేశ్వరుండు చతుర్ముఖున కాజ్ఞాపించి నిజలోకంబు

---

* సిక్తకపోలుండు। తడుపఁబడిన చెక్కిళ్లు గలవాఁడు.——¶ ప్రమదస్మితచారు॥ ప్రమద। సంతోషముతోఁ గూడిన-స్మిత। చిఱునవ్వుతోఁ గూడిన-చారు। సుందరమైన.——‡ మహాభూతంబులు। భూమి-జలము-అగ్ని-వాయువు-ఆకాశము.——§ భౌతికంబులైన। ఆ భూతములవల్లఁ గలిగిన.

తోనంతర్ధానంబు నొందెనని చెప్పి శుకుండు వెండియు నిట్లనియె॥ సీ॥ అవనీశ బ్రహ్మ యిట్లంతర్హితుండైనఁ బుండరీకాక్షుని
బుద్ధి నిలిపి। యానందమును బొందియంజలిఁ గావించి తత్పరిగ్రహమునఁ దనదు బుద్ధిఁ। గైకొని పూర్వప్రకారంబునను సమస్త
ప్రపంచంబెల్లఁ దగ సృజించి। మఱియొకనాఁడు ధర్మప్రవర్తకుఁడౌచు నఖిలప్రజాపతియైన కమల।గర్భుఁ డాత్మహితార్థమై
కాక సకల।భువనహితబుద్ధి నున్నతస్ఫురణ మెఱసి। మానితంబైన యమనియమముల రెంటి। నాచరించెను సమ్మోదితాత్ముఁ
డగుచు॥ అయ్యవసరంబున॥ క॥ *ఆనలినాసననందను। లైన సనందాదిమునుల కగ్రేసరుఁడు। న్నానుగఁ బ్రియతనుజుండగు।
నానారదముఁ డేగుదెంచె నబ్జజుకడకున్॥ క॥ చనుదెంచి తండ్రికిం బ్రియ। మొనరఁగ శుశ్రూషణంబు లొగిఁ జేసినచోఁ। దనదె
సఁ బ్రసన్నుఁ డగుటయుఁ। గని భగవన్మాయఁ దెలియఁగా నుత్సుకుఁడై॥ సీ॥ అవనీశ నీవు నన్నడిగిన పగిదిన తఁడు దండ్రి నడుగఁ
బితామహుండు। భగవంతుఁ డాశ్రితపారిజాతము హరి కృపతోడఁ దన కెఱింగించినట్టి। లోకమంగళ చతుశ్శ్లోకరూపంబును
దశలక్షణంబులఁ దనరు భాగ।వతము నారదున కున్నతిఁ జెప్పె నాతఁడు చారుసరస్వతీతీరమునను। హరిపదధ్యానపారీణుఁ
డాత్మవేది। ప్రకటతేజస్వియగు ‡శ్రీబాదరాయణునకుఁ। గోరి యెఱిఁగించె నమ్మహోదారుఁ డెలమి। నాకు నెఱిఁగించె నెఱిఁ
గింతు నీకు నేను॥ వ॥ అదియునుం గాక యిపుడు విరాట్పురుషుని వలన నీజగంబు లేవడువునఁ బొడమెనని యడిగిది మొదలయిన
కొన్ని ప్రశ్నలు నన్నడిగితివి యేను నన్నింటికి నుత్తరంబగునట్లుగా నమ్మహాభాగవతం¶బుపన్యసించెద నాకర్ణింపుము మహా
పురాణంబు చతుశ్శ్లోకరూపంబును, దశలక్షణంబుల సంకుచితమార్గంబుల నొప్పు; నందు దశలక్షణంబు లెయ్యవి యనిన స
ర్గంబు, విసర్గంబు, స్థానంబు, పోషణంబు, ఊతులు, మన్వంతరంబు, ఈశానుచరితంబు, నిరోధంబు, ముక్తియు, నాశ్రయంబు,
ననంబది తెఱంగులయ్యె. దశమవిశుద్ధ్యర్థంబునకుఁ దక్కిన తొమ్మిది లక్షణంబులు సెప్పంబడునవి యెట్టివనిన॥ గీ॥ మహదహం
కార§పంచతన్మాత్ర గగన।పవన శిఖి తోయ భూభూతపంచకేంద్రి।య ప్రపంచంబు భగవంతునం దుగనుట।సర్గమందురు దీని
నిజనవరేణ్య॥ క॥ సరసిజగర్భుండు విరా।ట్పురుషుని వలనన్ జనించి భూరితర చరా।చర భూతసృష్టిఁ జేయుటఁ। బరువడి నివిసర్గ
మండ్రు భరతకులేశా॥ శా॥ లోకద్రోహినరేంద్రా।నీకము బరిమార్చి జగము నెఱి నిల్పిన యా। వైకుంఠనాథకృతవిజ।యా
కల్పము స్థానమయ్యె నవనీనాథా॥ క॥ హరి సర్వేశుఁ డనంతుఁడు। నిరుపమశుభమూర్తి చేయు నిజభక్తజనో।ద్ధరణము పో
షణమవనీ। వరయూతులనంగఁ గర్మవాసనలరయన్॥ గీ॥ జలజనాభదయాకటాక్షప్రసాద।లబ్ధి నఖిలైకలోకపాలకవి
భూతి। మహిమఁ బొందిన వారి ధర్మములు విస్త।రమునఁ బలుకుట మన్వంతరములు భూప॥ క॥ వనజోదరు నవతారక। థన
ముఁ దదీయానువృత్తిఁ దచ్చారిత్రం।బును విస్తరించి పలుకం।జను నవి యీశానుకథలు సౌజన్యనిధీ॥ సీ॥ వసుమతీనాథ సర్వ
స్వామియైన గోవిందుండు చిదచిదానందమూర్తి। సలలితస్వోపాధిశక్తిసమేతుఁడై తన రారు నాత్మీయధామమందు। ఫణి
రాజమృదులతల్పంబుపై సుఖలీలయోగనిద్రారతి నున్న వేళ। నఖిలజీవులు నిజవ్యాపారశూన్యులై యున్నత తేజంబు
లుడుగుగొనఁగ। జంగమస్థావరాది చేష్టాదులెల్ల। విదితమగునట్లు వలుకుట యది నిరోధ। మననిది యవాంతరప్రళయంబ
నంగఁ బరగు నిఁక ముక్తిగతి విను పార్థివేంద్ర॥ సీ॥ జీవుండు భగవత్కృపావశంబునఁ జేసి దేహధర్మంబులై ధృతి ననేక।
జన్మానుచరితదృశ్యములైన యజ్జరామరణంబు లాత్మధర్మంబులయిన। ఘనపుణ్యపాపనికాయనిర్మోచన స్థితి నొప్పి పూ
ర్వసంచితములైన। యపహతపాప్మవత్త్వాదృష్టతద్గుణవంతుఁడై తగ భగవచ్ఛరీర।భూతుఁడై పారతంత్ర్యాత్మబుద్ధి నె
ప్పి। దివ్యమాల్యానులేపన భవ్యగంధ।కలిత మంగళ దివ్యవిగ్రహ విశిష్టుఁ।డగుచు హరిరూప మొందు టేయనఘ ముక్తి॥ వ॥ మ
ఱియు నుత్పత్తిస్థితిలయంబు లెందుననగుచుఁ బ్రకాశింపఁబడు నదియాశ్రయంబనఁబడు నదియ పరమాత్మ బ్రహ్మశబ్దవా
చ్యంబు- నదియ ప్రత్యక్షానుభవంబున విదితంబు సేయుకొఱకు నాత్మ కాధ్యాత్మ్యాది విభాగంబు సెప్పంబడియె నది యె
ట్లనిన నాత్మయాధ్యాత్మికాధిదైవికాధిభౌతికంబులఁ ద్రివిధంబయ్యె నందు నాధ్యాత్మికంబు చక్షురాదిగోళకాంతర్వర్తి
యై యెఱుంగఁబడుఁ జక్షురాదికరణాభిమానియై ద్రష్టయైన జీవుండె యాధిదైవికుండనఁదగుఁ జక్షురాద్యధిష్ఠానాభిమాని
దేవతయైన సూర్యాది తేజోవిగ్రహుండునగుచు నెవ్వనియందు నీయుభయవిభాగంబును గలుగు నతండె యాధిభౌతికుఁ
డు, విరాడ్విగ్రహుండునగుం గావున †ద్రష్టయు దృక్కు- దృశ్యంబు ననందగు నీమూఁటియందు నొకటి లేకున్న నొకటి గా
రాదీత్రితయంబు నెవ్వఁ డెఱుంగు నతండు సర్వలోకాశ్రయుండై యుండు నతండె పరమాత్మ యనమ్మహాత్ముండు లీల

*ఆనలినాసన। ఆ బ్రహ్మయొక్క.— అగ్రేసరుఁడు। పెద్దవాఁడు.— ‡శ్రీబాదరాయణుఁడు। వ్యాసుఁడు.— ¶ఉపన్యసించెదన్। చెప్పెద
ను.— §పంచతన్మాత్ర। శబ్ద-స్పర్శ-రూప-రస-గంధములు.— †ద్రష్టయు। చూచేవాఁడు-దృక్కు। చూపు-దృశ్యం। చూడఁదగిన విషయము.

ర్థంబై జగ*త్సర్జనంబు సేయుతలంపున బ్రహ్మాండంబుని ర్భేదించి తనకుసుఖస్థానంబున పేక్షించి మొదలశుద్ధంబులగుజలం బులసృజియించె, స్వతఃపరిశుద్ధుండుగావునస్వసృష్టంబగు నేకార్ణవాకారంబైనజలరాశియందు, శయనంబు జేయుటం జేసి॥ శ్లోకము. ఆపోనారాఇతిప్రోక్తాఆపోవై నరసూనవః। తాయదస్యాయనంపూర్వం తేననారాయణస్మృతః ॥ అను ప్రమాణముచొప్పున నారాయణశబ్దవాచ్యుండుగావున నతనిప్రభావంబువర్ణింపనుర్లభం బుపాదానభూతంబయిన ద్రవ్యంబు,ద్రివిధంబయినకర్మంబు,కళాకాష్ఠాద్యుపాధిభిన్నంబయినకాలంబు,జ్ఞానాదికంబగుజీవస్వభావంబు,భోక్త యగుజీవుండు నెవ్వనియనుగ్రహంబునం జేసివర్తింపుచుండు, నెవ్వనియుపేక్షం జేసివర్తింపకుండు-నట్టిప్రభావంబుగల సర్వేశ్వరుండుదా నేకమయ్యు నానేకంబుగాఁదలంచియోగతల్పంబునం శిప్రబుద్ధుండై యుండు-నటమీఁదస్వసంకల్పం బునం జేసితనహిరణ్మయంబైనవిగ్రహంబు,నధిదైవంబు,నధ్యాత్మకంబు,నధిభూతంబుననుసంజ్ఞాయుతంబై త్రివిధంబు గాసృజియించి॥. సీ॥ అట్టివిరాడ్విగ్రహాంతరాకాశంబువలన నోజస్సహోబలములయ్యెఁ। బ్రాణంబుసూక్ష్మరూప క్రియాశక్తిచేజనియించిముఖ్యా †సువనఁగఁబరఁగె। వెలువడిచనుజీవి వెనుకొని ప్రాణముల్ చనుచుండునిజనాథునను సరించు। భటులచందంబునఁబాటిల్లుక్షుత్తునుభూరితృష్ణయుమఱిముఖమువలనఁ। దాలుజిహ్వాదికంబులుద్భవము నొందె। నందునుదయించెజిహ్వయనందురసము। లెల్లనుదయించిజిహ్వచే నెఱుఁగఁబడును। మొనసిపలుకనపేక్షించుముఖమువల న॥. వ॥ మఱియువాగింద్రియంబుపుట్టె- దానికి దేవత యగ్ని- ఆరెంటివలన భాషణంబు వొడమె-నాయగ్నికి సుహాజల వ్యాప్తంబగుజగంబుననిరోధంబుగలుగుటం జేసి యాజలంబె ప్రతిబంధకంబయ్యె-దోధూయమానంబయినమహావాయు వలనఘ్రాణంబుపుట్టెం గావునవాయుదేవతాకంబయిన ఘ్రాణేంద్రియంబు గంధగ్రహణసమర్థంబయ్యె-నిరాలోకంబ గునాత్మనాత్మయందుఁజూడంగోరి తేజంబువలననాదిత్య దేవతాకంబయి రూపగ్రాహకంబైనయక్షియుగళంబుపుట్టె ఋషిగణంబులచేతబోధితుండగుచు భగవంతుండు దిగ్దేవతాకంబును,శబ్దగ్రాహకంబునైన శ్రోత్రేంద్రియంబువు ట్టించె-సర్జనంబు సేయుపురుషునివలన మృదుత్వకాఠిన్యంబులులఘుత్వగురుత్వంబులు నుష్ణత్వశీతలత్వంబులునుం జేసె డు త్వగింద్రియాధిష్ఠానంబగుచర్మంబుపుట్టె- దానివలనరోమంబులుదయించె- వానికిమహీరుహంబులధిదేవతలయ్యె- నంమనధిగతస్పర్శగుణుండగు వాయువంతర్బహిర్గ్రప్రదేశంబులనావృతుండగు- బలవంతంబులునింద్రదేవతాకంబులు నాదానసమర్థంబులునానాకర్మకరణదక్షంబులునగుహస్తంబులుదయించె-స్వేచ్ఛావిషయగతిసమర్థుండగు నీశ్వరుని వలనవిష్ణుదేవతాకంబులగుపాదంబులుదయించెఁ-బ్రజానందామృతార్థియగు భగవంతునివలనఁబ్రజాపతిదేవతాకం బై స్త్రీసంభోగాదికామ్యసుఖంబులుగార్యంబులుగాఁగల శిశ్నోపస్థంబులుదయించె-మిత్రుండధిదైవతంబుగాఁగలిగి భుక్తాన్నాద్యసారాంశత్యాగోపయోగంబగుపాయువనెడిగుదంబుద్భవించె-దానికృత్యం బుభయమలమోచనంబు-దే హంబుననుండి దేహాంతరంబుఁజేరంగోరిపూర్వకాయంబువిడుచుటకుసాధనంబగు నాభిద్వారంబుసంభవించె, నట్టినా భియప్రాణాపానబంధస్థానంబనంబడుఁ, దద్బంధవిశ్లేషంబెమృత్యువగు, నదియ యూర్ధ్వాధోదేహభేదకంబనియుం జె ప్పంబడు,నన్నపానాదిధారణార్థంబుగ §నాంత్రకుక్షి నాడీనిచయంబులుఁగల్పింపఁబడియె-దానికినదులుసముద్రంబులు నధిదేవతలయ్యెఁదుష్టిపుష్టులనునుదర ¶భరణరసపరిణామంబులునుగలిగియుండు,నాత్మీయమాయాచింతనంబొనర్చున పుడుకామసంకల్పాదిస్థానంబగుహృదయంబుగలిగె, దానివలనమనంబుచంద్రుండుకాముండుసంకల్పంబునుదయించె, నంతమీఁదజగత్సర్జనంబు సేయువిరాడ్విగ్రహంబువలనసప్తధాతువులును,పృథివ్యప్తేజోమయంబులయినసప్తప్రాణం బులును, వ్యోమాంబువాయువులచేసుత్పన్నంబులయి గుణాత్మకంబులయినయింద్రియంబులు, నహంకారప్రభవంబు లయినగుణంబులును,సర్వవికారస్వరూపంబగుమనస్సును,విజ్ఞానరూపిణియగుబుద్ధియును, వివిధంబగునివియంతయుస ర్వేశ్వరునిస్థూలవిగ్రహంబునంబుట్టునుమఱియును॥ క॥వరుసఁబృథివ్యాద్యష్టా। వరణావృతమైనసమగ్రవైభవములఁబం।క రుహభవాండాతీత।స్ఫురణఁజెలువొందునతివిభూతిదలిర్పన్॥క॥పొలుపగుసకలవిలక్షణ। ములుగలయాద్యంతశూన్య మునునిత్యమునై।లలిసూక్ష్మమైమనోవా।క్కులకుందలపోయఁగానగోచరమగుచున్॥ సీ॥అలఘుతేజోమయంబైనరూ పంబిదిక్షితినాథనాచేతఁజెప్పఁబడియె।మానితస్థూలసూక్ష్మస్వరూపంబులవలననొప్పెడుభగవత్స్వరూప।మస్మహాత్మ కునిమాయాబలంబునఁజేసిదివ్యమునీంద్రులుదెలియలేరు। వసుధేశ వాచ్యమైవాచకంబైనామరూపముల్ గ్రియలును

---

* సర్జనంబు।సృష్టి.— శిప్రబుద్ధుండై।మేలుకొనినవాఁడయి.— †అసువు।ప్రాణము.— §ఆంత్రము।ప్రేగు.— ¶భరణ।నిండించుట.

రూఢిఁదాల్చి।యుండునట్టియీశ్వరుండు నారాయణుం।డఖిలధృతిజగన్నియంతయైన। చిన్మయాత్మకుండు సృజియించునీ ప్రజాపతులనృషులఁబితృతతులనపుడు॥ మఱియును॥సీ॥ సురసిద్ధసాధ్యకిన్నరవరచారణగరుడగంధర్వరాక్షసపిశాచ। భూతభేతాళకింపురుషకూశ్మాండగుహ్యకఢాకినీయక్షయాతుధాన। విద్యాధరాప్సరోవిషధరగ్రహమాతృగణవృకహరి *ఘృష్టిఖగమృగాళి।భల్లూక§రోహితపశువృక్షయోనులవివిధకర్మంబులు వెలయఁబుట్టి।జలనభోభూతలంబులసంచరించు। జంతుచయములసత్త్వరజస్తమోగుణములఁదిర్యక్సురాసురనరధరాది।భావములభిన్నులగుచురుఫార వేంద్ర॥ మ॥ఇరవొందఁగ ద్రుహిణాత్మకుండయిరమాధీశుండువిశ్వంబును।స్థిరతంజేసిహరిస్వరూపుఁడయిరక్షించుస్వసృష్టప్రజో। త్కరసంహారముసేయునప్పుడుహరాంతర్యామియైయింతయుఁ। హరియించుఁబవనుండు మేఘములమాయంజేయుచందంబునన్॥క॥ఈపగిదినిబిశ్వముసఁ।స్థాపించునుమనుచునడఁచుధర్మాత్మకుఁడై।దీపితతిర్యఙ్నరసుర। రూపంబులుదానై తాల్చిరూఢిదలిర్పన్॥సీ॥హరియందునాకాశమాకాశమున వాయువనిలంబువలనహుతాశనుండు।హవ్యవాహనునందునంబువులుదకంబువలనవసుంధరగలిగెధాత్రివలనబహుప్రజావళియుద్భవంబయ్యెనింతకుమూలమైయెసఁగునట్టి।నారాయణుఁడుచిదానందస్వరూపకుండవ్యయుఁడజుఁడునంతుఁడాఢ్యుఁ। డాదిమధ్యాంతశూన్యుండనాదినిధనుఁ। డతనివలననుసంభూతమైనయట్టి।సృష్టిహేతుప్రకారమీక్షించితెలియఁ।జాలరెంతటిమునులైసజనవరేణ్య॥ అదియునుంగాక ॥ మ ॥ ధరణీశోత్తమభూతసృష్టినిటుసంస్థాపించిరక్షించునా।హరికర్తృత్వముసెల్లఁడాత్మగతమాయారోపితంజేసితా।నిరవద్యుండునిరంజనుండుపరుఁడుర్విసిష్కించనుండాఢ్యుఁడున్। నిరపేక్షుండునునిష్కళంకుఁడగుచున్నిత్యత్వముంబొందెడిన్॥ వ॥ బ్రహ్మసంబంధియగునీకల్పప్రకారంబవాంతరకల్పంబుతోడసంకుచితప్రకారంబున నెఱింగించితి,నిట్టిబ్రహ్మకల్పంబుననొప్పుప్రాకృతవైకృతకల్పప్రకారంబులు,తత్పరిణామంబులు,గాలకల్పలక్షణంబులు, నవాంతరకల్పమన్వంతరాదిభేదవిభాగస్వరూపంబునతివిస్తారంబుగముందు నెఱింగింతువినుమదియునుంబద్మకల్పంబనందగునని భగవంతుఁడైనశుకుండుపరీక్షిత్తునకుఁజెప్పెననిసూతుండుమహర్షులకు నెఱింగించిన॥ క ॥ వినిశౌనకుండుసూతుం।గనుఁగొనియిట్లనియెసూతకరుణోపేతా।జనసుతగుణసంఘాతా।ఘనపుణ్యసమేతవిగతకలుషశ్రోత్రా॥వ॥పరమభాగవతోత్తముండైనవిదురుండుబంధుమిత్రజాతంబులవిడిచిసకలభువనపావనంబులుగీర్తనీయంబులునైనతీర్థంబులు నగణ్యంబులైనపుణ్యక్షేత్రంబులునుదర్శించిక్రమ్మఱవచ్చి ¶కౌషారవియగుమైత్రేయుంగనియతనివలననధ్యాత్మబోధంబువడసెననివినంబడునదియంతయు నెఱింగింపుమనిననతండిట్లనియె॥క॥ వినుమిపుడుమీరునన్నడి।గినతెఱఁగునశుకమునీంద్రుఁగేయుఁబరీక్షి।జ్జనపతియడిగిననతఁడా।తనికెఱిఁగించినవిధంబుఁదగనెఱిఁగింతున్॥ సావధానులై వినుండు॥ . . . .

ఉ॥రామగుణాభిరామదినరాజకులాంబుధిసోమతోయదశ్యామదశాననప్రబలసైన్యవిరామసురారిగోత్రసు। త్రామసుబాహుబాహుబలదర్పతమఃపటులీప్రథామని।ష్కామకుభృల్లలామగరకంఠనతీసుతనామరాఘవా॥ క॥ అమరేంద్రసుతవిదారణ।కమలాప్తతనూజరాజ్యకారణభవనం।తమనదినేశ్వరరాజో।త్తమదైవతసార్వభౌమదశరథరామా ॥ మాలినీ ॥ నిరుపమగుణజాలానిర్మలానందలోలా। దురితఘనసమీరాదుష్టదైత్యప్రహారా।శరధిమదవిశోషాచారుసద్భక్తపోషా।సరసిజదళనేత్రాసజ్జనస్తోత్రపాత్రా ॥ ....

గద్య॥ ఇది శ్రీకరుణాకలితకవితావిచిత్రకేసనమంత్రిపుత్రసహజపాండిత్యపోతనామాత్యప్రణీతంబయిన-శ్రీమహాభాగవతంబనుపురాణంబునందు బరీక్షిత్తుతోడశుకయోగిభాషించుటయు, భాగవతపురాణవైభవంబు, ఖట్వాంగుమోక్షప్రకారంబు, ధారణాయోగవిషయంబైనమహావిష్ణుని శ్రీపాదాద్యవయవంబులసర్వలోకంబులున్నతెఱంగు,సత్పురుషవృత్తియు, మోక్షవ్యతిరిక్తసర్వకామ్యఫలప్రదదేవతాభజనప్రకారంబు,మోక్షప్రదుండుశ్రీహరియనుటయు,హరిభజనావిరహితులైనజనులకుహేయతాపాదనంబు,రాజప్రశ్నంబుశుకయోగిశ్రీహరిస్తోత్రముసేయుటయు, వాసుదేవప్రసాదంబునంజతుర్ముఖుండుబ్రహ్మాధిపత్యంబువడయుటయు, శ్రీహరివలనబ్రహ్మరుద్రాదిలోకప్రపంచంబుపుట్టుటయు, శ్రీమన్నారాయణదివ్యలీలావతారపరంపరావైభవవృత్తాంతసూచనంబు, భాగవతవైభవంబు, పరీక్షిత్తు శుకయోగినడిగినప్రపంచాదిప్రశ్నలు, అందు శ్రీహరిప్రధానకర్తయని తద్వృత్తాంతంబుసెప్పుటయు, భగవద్భక్తివైభవంబు, బ్రహ్మతపశ్చరణంబునకుంబ్రసన్నుండైహరివైకుంఠనగరంబుతోడఁ బ్రసన్నుండైన స్తోత్రంబుసేసి తత్ప్రసాదంబునందన్మహిమవినుటయు, వాసుదేవుండానతిచ్చినప్రకారంబునబ్రహ్మనారదునికిభాగవతపురాణప్రధానదశలక్షణంబులువన్యసించుటయు, నారాయణవైభవంబు, జీవాదితత్త్వసృష్టియు. శ్రీహరినిత్యవిభూత్యాదివర్ణనంబుగల్పప్రకారాదిసూచనంబు,శౌనకుండువిదురమైత్రేయసంవాదంబుచెప్పుమనిసూతునడుగుటయునను కథలంగలద్వితీయస్కంధముసంపూర్ణము......శ్రీకృష్ణార్పణమస్తు. ...

* ఘృష్టి।పంది.—— §రోహిత।కేసరియనుమృగము.—— ‖ప్రాత।సమూహము.—— ¶కౌషారవి।కుషారవియనువానికుమారుఁడయిన

తృతీయస్కంధప్రారంభము.

శ్రీమహితవినుతదివిజ|స్తోమయశస్సోమరాజ *సోమా సుమేరు| ⁑స్థేమవినిర్జితభార్గవ| రామాదశాననవిరామ రఘుకు
లరామా॥ వ॥ మహనీయగుణగరిష్ఠులగు నమ్మునిశ్రేష్ఠులకు నిఖిలపురాణవ్యాఖ్యానవైఖరీసమేతుండైన సూతుండిట్లనియె
నట్లు ప్రాయోపవిష్టుండైన పరీక్షిన్నరేంద్రునకు శుకయోగీంద్రుండిట్లనియె॥ ఉ॥ పాండునృపాలనందనులు బాహుబ
లంబున ధార్తరాష్ట్రులన్|భండనభూమిలో గెలిచి పాండురశారదచంద్రచంద్రికా|ఖండయశఃప్రసూనకలికావళిఁ గౌ
రవరాజ్యలక్ష్మినొం|డొండ యలంకరించుచు జయోన్నతి రాజ్యము సేయుచుండఁగన్॥ క॥ మనుజేంద్ర విదురుఁ డంతకు|ము
సువనమున కేగి యచట మునిజనగేయున్|వినుతతపోధౌరేయున్|ఘను ననుపమగుణవిధేయుఁ గనె మైత్రేయున్॥ క॥ కనుఁ
గొని తత్పాదంబులు|ననఘా లమునోఁక మ్రొక్కి తగనిట్లనియెన్|మునివర సకలజగత్పా| వనచరితుఁడు కృష్ణుఁడఖిలవం
ద్యుండెలమిన్॥ క॥ మండితతేజోనిధియై|పాండవహితమతిని దూతభావంబున †వే|దండపురి కేగి కురుకుల|మండనుఁడ
గు ధార్తరాష్ట్రుమందిరమునకున్॥ గీ॥ చనఁగ నెల్లకవార గృహంబునకు భక్త|వత్సలుండగు కృష్ణుండు వచ్చుటేమి| కతము
నాకది యెఱిఁగింపు కరుణతోడ|ననుచు విదురుండు మైత్రేయు నడిగె ననిన॥ క॥ విని వెఱఁగంది పరీక్షి|న్మనుజవరేణ్యుం డవి
మలమతి ¶నిస్తంద్రున్|మునికులజలనిధిచంద్రున్| సునిశితహరిభక్తిసాంద్రు శుకయోగీంద్రున్॥ క॥ కనియిట్లనె
మైత్రేయుని|ననఘుండగు విదురుఁ డేరహస్యము లడిగెన్|మునియేమి సెప్పె నేపగి| దిని దీర్థములాడె నెచటఁ దిరుగుచు నుం
డెన్॥ గీ॥ ఇన్ని దెలియంగ నానతీయిచ్చి నన్ను|నర్థి రక్షింపవే పవలాఁతరఁగ| ఘనదయాపాంగ హరిపాదకమలభృంగ|
మహితగుణసంగ పాపతమఃపతంగ॥ చ॥ అనవుడు బాదరాయణి ధరాధిపుతోననుఁ బూరువంశవ| ర్ధన వినుకష్టుఁడైన
ధృతరాష్ట్రనృపాలుఁడు పెంపుతో సుయోధన ✠ముఖపుత్రులంగడు ముదంబునఁ బెంచుచుఁ బాండురాజు దప్పిన పిదపన్
దదాత్మజులు §వెల్కుఱితన్నని చేరవచ్చినన్॥ వ॥ ఇట్లు వచ్చిన పాండవులయెడ నసూయానిమగ్నులై సుయోధనాదు
లు॥ క॥ పెట్టిరి విషాన్నమంటం|గట్టియు ఘనపాశములను గంగానదిలో| నెట్టిరి రాజ్యము వెడలం| గొట్టిరి ధర్మంబు విడిచి కుటి
లాత్మకులై॥ క॥ క్రూరాత్ములగుచు లాక్షా|గారంబున వారు నిద్రఁ గైకొనియుండన్|దారుణశిఖఁ దరికొలిపిరి|మారణకర్మ
ముల కప్రమత్తులగుచున్॥ గీ॥ సూరిజనగేయమగు రాజసూయయజ్ఞ|విలసదవభృథసేకపవిత్రమైన|ద్రౌపదీచారువేణీ
భరంబు వట్టి|కొలువులోపల నీడ్చిరి కుచ్చితమున॥ క॥ కావున వారలకపకృతి| గావింపని దొక దినంబు గలుగదు తమజ|న్మావధి
నిజనందనులను| వావిరి నయ్యంధనృపతి వలదనఁడయ్యెన్॥ గీ॥ మాయజూదంబు వన్నిదుర్మార్గవృత్తిఁ| బుడమిఁగొని యడ
వులకు బోనడువ నచటఁ| దిరిగి వారలు ※సమయంబు దీర్చి యేగు| దెంచి తమయంశ మడిగినఁ బంచియిడక| ఉన్నయెడ॥ చ॥ స
కల ❖నియంతయైన హరి సర్వశరణ్యుఁడు మాధవుండు సే|వకనవకల్పకంబు భగవంతుఁ డనంతుఁ డనంతశక్తి నం|దకధరుఁ
డబ్జలోచనుఁడు ధర్మతనూభవు చేసి యుక్తుఁడై| యకుటిలభక్తియోగమహితాత్మకుఁడై ధృతరాష్ట్రుపాలికిన్॥ క॥ చనియ
చట భీష్మగురుత|త్తనయకృపాచార్యనిఖిలధాత్రీపతులున్|వినియను మోదింపఁగనిట్లనియెన్ ధృతరాష్ట్రుతోడ నవనీ
నాథా॥ క॥ కౌరవపాండవులిరువురు|నారయ నీకొక్క సమము యవనీవరనీ| వేరీతినైనఁ బాండుకు|మారులపాలొసఁగితే
నిమను నుభయంబున్॥ క॥ అని ధర్మబోధమునఁ బలి| కిన మాటలఁ జెవులనిడమిఁ గృష్ణుఁడు విదురున్| ఘననీతిమంతుఁ బిలు
వన్|బనిచినఁ జనుదెంచెఁ గురుసభాస్థలమునకున్॥ వ॥ చనుదెంచి యచటి జనంబులచేత నుపస్థితంబయిన కార్యంబు దెలుపం
బడినవాఁడై ధృతరాష్ట్రు నుద్దేశించి యిట్లనియె॥ మ॥ ధరణీనాయక పాండుభూవిభుఁడు నీతమ్ముండు తత్పుత్రులన్| బరిర
క్షించిన ధర్మమందగవునుం బాటిల్లు వంశంబును |స్థిరసౌఖ్యోన్నతిఁ జెందు శత్రుజయమున్ జేకూరు గోపాలశే| ఖరుచి
త్తంబును వచ్చు నట్లగుటయుఁ గౌరవ్యవంశాగ్రణీ॥ గీ॥ వారి తండ్రిపాలు వారికి నొసఁగినీ| పాలు సుతులకెల్లఁ బంచియిచ్చి
చలము విడిచి ధర్మములవడనీబుద్ధిఁ| జొనుపుమయ్య కులము మనుపుమయ్య॥ చ॥ వినుము నృపాల నా పలుకు వేయననేల ?స
మీరసూతినీ|తనయులపేరు విన్నఁ బదతాడితదుష్టభుజంగమంబు చా|ప్పునఁ గనలొందు నింతయును మున్నునుఁ జెప్పితి గా
దె వానిచే|తనభవదీయపుత్రులకుఁ దప్పదు మృత్యువదెన్ని భంగులన్॥ అదియునుంగాక॥ క॥ నీపుత్రుల శౌర్యంబును|జా

*సోమా|శ్రేష్ఠుఁడా.— ⁑స్థేమ|దృఢముగలవాఁడా.— †వేదండపురి|హస్తినాపురము.— ¶నిస్తంద్రుఁడు|ప్రకాశించునట్టి.— ✠ముఖ|మొదలగు.— §వెల్కుఱి|చింతనొంది.— ※సమయంబు|ప్రతిజ్ఞ.— ❖నియంత|నియమించువాఁడు.— ?సమీరసూతి|భీముఁడు.

పాచార్యాపగాత్మజాతకృపభుజా।టోపంబునుగగ్గుమురా।లాపంబునునిజముగాఁదలంతెమనమునన్॥ అశ్లేనివినుము॥ ఉ
ఏపరమేశుచేఁజగములీసచరాచరకోటితోసము।ద్దీపితమయ్యెనేవిభునిదివ్యకళాంశజులబ్జగర్భగౌ। రీపతిముఖ్యదేవముని
బృందములెవ్వఁడనంతుఁడచ్యుతుం।డాపురుషోత్తముండుగరుణాంబుధికృష్ణుఁడువోనరేశ్వరా॥ ఉ॥ అట్టిజగన్నివాసుఁడు
మురాసురభేదివరావసుండుచే।పట్టిసఖుండువియ్యమునుబాంధవుఁడున్ గురుఁడున్ విభుండునై।*నిట్టలమైనప్రేమమున
నెప్పుడుఁజొప్పడుచుండువారలన్।§జుట్టనవ్రేలనెవ్వరికిఁజూపఁగవచ్చునుబార్థివోత్తమా॥ ఉ॥ కావునఁబాండునందను
లఁ†గారియఁబెట్టకరాజ్యభాగమున్।వావిరినిచ్చిరాజ్యమునువంశముఁబుత్రులబంధువర్గమున్। గావుముకాకలోభియ
గుకష్టసుయోధనుమాటవింటివే।భూవరనీయపేతునగుఁబోకులనాశముబంధునాశమున్॥ గీ॥ ఒకనికైయిట్లుకులమెల్ల
నుక్కడంప।నెత్తుకొనఁజూచెదిదినీతియేనృపాల।వినుమునామాటనీసుయోధనునివిడిచి। కులమురాజ్యంబుదేశంబునిలు
పుమయ్య॥ క॥ అనియిట్లుఁదరమిచెప్పిన। వినిదుర్యోధనుఁడురోషవివశుండయితా।నినతనయశకునిమశ్నా।సనులనిరీక్షిం
చితామసంబునఁబలికెన్॥ క॥ దాసీపుత్రునిమీరలు।దాసీనుంజేయకిటకుఁదగునెపిలువఁగా। నాసీనుండై ప్రేలెడు।గాసి
లిచెడిపోవవెడలఁగానడువుఁడనన్॥ వ॥ అనియిట్లుదుర్యోధనుండాడినదురాలాపంబులుచనకుమనస్తాపంబులుసేయంగా
ర్యంబువిచారించిధైర్యంబవలంబించియొండుపలుకనెల్లకశరశరాసనంబులువిడిచిక్రోధంబునడఁచి వనంబునకుం జని
యెనందు॥ సీ॥ విష్ణుస్వయంవ్యక్తవిమలభూములనుబవిత్రంబులగుహరిక్షేత్రములను। నెలకొనిదేవతానిర్మితహరిదివ్య
భూములగంగాదిపుణ్యనదుల। సిద్ధపురాణప్రసిద్ధపుణ్యాశ్రమస్థలముల నుపవనస్థలములందు। గంధమాదనముఖశ్మా
భృత్తటంబులమంజులగిరికుంజపుంజములను వికచకైరవపద్మహల్లకమరంద।పానపరవశమధుకరగాన¶బుద్ధ।రాజహం
స‖విలోలవిరాజమాన।మగుచుఁజెలువొందుపంకేరుహాకరముల॥ క॥ వఃటియనుఋష్యాశ్రమవన।సరిదుపవననదపు
ళిందజనపదగిరిగ।హ్వరగోష్ఠియజ్ఞశాలా।పురశ్రీదేవాయతనపుణ్యభూములయందున్॥ క॥ కూరలుఁగాయలునీళ్లా।హార
ముగాఁగొనుచునియమమలవడఁగనసం।స్కారశరీరుండగుచును।ద్వారతనవధూతవేషధరుఁడైవరుసన్॥ క॥ హర్షముగ
దురఁగభారత। వర్షమునంగలుగుపుణ్యవరతీర్థములు।‡ఉత్కర్షంజూచువిగతా।మర్షుండైసంచరించెమనుజవరేణ్యా॥
వ॥ ఇట్లుసంచరించుచుఁబ్రభాసతీర్థమ్మునకువచ్చునప్పుడు॥ చ॥ అరుగుచుదైత్యభేదనదయాపరిలబ్ధసమస్తమేదినీ।భరణధు
రంధరుండగుచుఁబాండుసుతాగ్రజుఁడొప్పుచుండభూ।వరవిదురుండుదన్నికటవర్యతమాలరసాలమాధవీ। కురువకమాల
తీవకుళకుంజలసత్తటమందునున్నెడన్॥ చ॥ నరవరవేణుజానలవినష్టమహాటవిమాడ్కిఁబాండుభూ। వరధృతరాష్ట్రసూ
నులనివార్యనిరూఢవిరోధమెత్తియొం।డొరులజయింపఁగోరికదనోగ్రపుఁగురుక్షితిపాదులెల్లన।వ్వరుసవినష్టులౌటవినివా
విరిశోకనిమగ్నచిత్తుఁడై॥ ఉ॥ ఆయెడఁ♦గాలుదన్నకరయంబుననేగిసరస్వతీనదీ।తోయములందుఁగ్రుంకిమునితుల్యుఁడు
వేచనియొందనూనపా।త్రోయరుహాప్తభార్గవపృథుత్రితసోమసుదాసగోగ్నిభూ। వాయుయమాభిధానయుతవాహిను
లందనురక్తిఁగ్రుంకుచున్॥ ఉ॥ వెండియుఁబుణ్యభూములఁబవిత్రసరిత్తులఁజూచుచున్ రమా। మండనుఁడుండుదివ్యరుచి
మన్మణిచారుకవాటగేహళీ।మండితసౌధగోపురవిమానములున్నతభక్తిఁజూచుచున్।నిండినివేడ్కఁగృష్ణపదనీరజచింత

➡ విదురుండుద్ధవుంగనికృష్ణాదులవృత్తాంతంబడుగుట. ⬅

నుఁడైక్రమంబునన్॥ చ॥ చనిచనితొంటిమత్స్యకురుజాంగలభూములతిక్రమించిచ।య్యనయమునానదింగడచియచ్చట
భాగవతున్ సరోజలో।చనదృఢభక్తిసద్గుణవిశారదుశాంతునిదేవమంత్రిశి।ష్యునిమహితప్రసిద్ధుఁబరిశోషితదోషుఁబ్రబు
ద్ధునుద్ధవున్॥ క॥ కనియనురాగవికాసముఁ।దనమనమునఁదొంగలింపఁదగగాఢాలిం।గనమాచరించినెయ్యం।బునఁగుశ
లప్రశ్నసేసిముదమునఁబలికెన్॥ క॥ హరిభక్తులుపుణ్యాత్ములు।దురితవిదూరులువిరోధిమర్దనబలులున్।గురుకులతిలకులు
గుంతీ।వరసూనులుగుశలులేయవారితభక్తిన్॥ చ॥ హరిదననాభిపంకరుహమంచుజనించినయట్టిభారతీ। శ్వరుఁడతిభక్తి
వేఁడయదువంశమునన్ బలకృష్ణమూర్తులై।పరగఁజనించిభూభరమువాపినశూరులురేవతీందిరా। వరులటశూరసేనుని
నివాసమునన్ సుఖమున్నవారలే॥ చ॥ కురుకులులాదరింపఁగసఖుండునునాప్తుఁడునైతనర్చిసో। దరతరుణీజనంబులనుద
త్పుతులంగడుగారవంబునన్।గరుణఁదలిర్పనాత్మజులకంటెఁబ్రియోన్నతిఁబ్రోచువాఁడుసు। స్థిరమతినున్నవాఁడెవసు

---

*నిట్టలమైన।నిష్కపటమయిన.— §జుట్టనవ్రేల।తర్జనిచేత.— †కారియ।బాధ.— ¶బద్ధ।మేలుకొనిన.— ‖విలోల।సంచరించుచున్న.— ** దేవాయతన।దేవాలయము.— ‡ఉత్కర్షము।అతిశయము.— ♦అమర్షము।క్రోధము.— ♦కాలుదన్ను।కాలునిలుపక.

దేవుఁడువృష్ణికులప్రదీపకా॥ శా॥ కందర్పాంశమునందనూజుఁబడయంగామించిభూదేవతా।బృందంబుల్ భజియించిత
త్కారుణదీపింపన్ బ్రభావంబుపెం। పొందన్ రుక్మిణిగన్ననందనుఁడుప్రద్యుమ్నుండుభాస్వచ్ఛమూ। సందోహంబులుద
న్నుఁగొల్వమహితోత్సాహంబునన్మించునే॥క॥సరసిజలోచనకరుణా।పరిలబ్ధసమస్తధరణిపాలనమహిమం। బరమప్రీ
తిసుఖించునె। చిరవిభవోదారుఁడుగ్రసేనుఁడుజగతిన్॥చ॥లలితపతివ్రతామణివిలాసవతీతిలకంబుపార్వతీ।లలనకుమా
రుఁగన్నగతిలక్షణజాంబవతీలలామని।గ్మలగతిఁగన్నపట్టిసుకుమారతనుండువిరోధిభంజనో। త్కాలికసుఖించునేగుణక
దంబుఁడుసాంబుఁడువృష్టిపుంగవా॥క॥హరిపదసేవకుఁడరిభీ।కరుఁడర్జునువలనమిగులఁగార్ముకవిద్యల్। దిరముగఁగఱచి
నసాత్యకి।వరసుఖవిభవములనున్నవాఁడెధరిత్రిన్॥ మ॥ జలజాతాంకుశచక్రచాపకులిశచ్ఛత్రాదిరేఖాంకితో। జ్జ్వల
గోవిందపదాబ్జలక్షితవిరాజన్మార్గధూళిచ్ఛటా। కలిదాంగుండువిధూతకల్మషుఁడునిష్కామైకధన్యుండుస। త్కులజా
తుండననొప్పునట్టిఘనుఁడక్రూరుండుభద్రాత్ముఁడే॥క॥శ్రుతులును గ్రతుజాతములు।న్మతిఁదాల్చినయట్టివేదమాతగ
తిన్ శ్రీ।పతిఁదనగర్భంబునర।క్షితుఁజేసినగరితదేవకీసతిసుఖమే॥వ॥ మఱియుమహాత్మామహితోపాసకులగు వారలకో
ర్కులునిండింపంజాలినపరమేశ్వరుండుశబ్దశాస్త్రంబునకుంగారణంబనితన్నునఖిలదేవతాజనంబులగ్గింపంగల మేటి
యగుటంజేసిమనోమయుండునుసకలజీవ చతుర్విధాంతఃకరణంబులకుంజిత్తాహంకారబుద్ధిమనంబులకుఁగ్రమంబున
వాసుదేవసంకర్షణప్రద్యుమ్నానిరుద్ధులధిదైవతంబులగుదురట్టిచతుర్విధతత్త్వంబులకుం‡దుర్యంబయినతత్త్వంబగునని
రుద్ధకుమారుండుసంతోషచిత్తుండగునేయని॥మ॥ఇతరారాధనబుద్ధిమానికమలాధీశుంబయోజాసనా। ర్చితుఁగృష్ణున్
నిజనాథుఁగాసతతమున్ సేవించుపుణ్యుల్ జగ।న్నుతులధ్యాత్మవిదుల్మహాభుజులుమాన్యుల్ ధర్మమార్గుల్సము। న్నతిస
త్యాత్మజచారుధేష్ణగములానందాత్ములేయుద్ధవా॥గీ॥క్రోధమాత్సర్యధనుఁడుసుయోధనుండు।వోలుచునెవ్వనిసభఁజూ
చికలుషమొదవి।మనములోననసూయానిమగ్నుఁడయ్యె।నట్టిధర్మజుఁడున్నాఁడెయనఘచరిత॥ గీ॥ఘనగదాభ్యాసచిత్ర
సంగతులమెఱసి।కురుకుమారులభూరిసంగరములోన।హతులఁగావించివెలసినయట్టిజెట్టి। వాయుతనయుండుఁగుశలియై
వఱలునయ్యె॥ చ॥ హరికరుణాతరంగితకటాక్షనిరీక్షణలబ్ధశౌర్యవి। స్ఫురణదనర్చితన్ను *ననిబోయగతింగిరిశుండెదిర్చి
న।న్బరవసమొప్పఁగాగెలిచిపాశుపతాస్త్రముఁగొన్నశత్రుభీ।కరుఁడుధనంజయుండుసుభగస్థితిమోదమునొందుచుం
డునే॥మ॥ తెరఁగొప్పన్ జననీవియోగమునఁగుంతీస్తన్యపానంబుసో।దరసంరక్షయుఁగల్గి దేవవిభవక్ష్రీథామృతంబుల్
ఖగేశ్వరుఁడర్థింగయికొన్ననాఁడెకురువంశశ్రేణినిర్జించిత।ద్ధరణీరాజ్యముఁగొన్నమాద్రికొడుకుల్ధన్యాత్ములే యుద్ధ
వా॥గీ॥పాండుభూమీశ్వరుండుసంప్రాప్తమరణుఁ।డైనశిశువులఁబ్రోచుటకైనిజేశు। గూడిచనకున్నయట్టియాకుంతి
భోజ।తనయజీవించునేనేఁడుమనుచరిత్ర॥అనివెండియు॥మ॥అనుజాతుండగుపాండుభూవిభుఁడు§నిర్యాణంబునుంబొం
దనా।తనిపుత్రుల్ దనుఁజేరవచ్చిననుమధ్యస్థంబుఁబోఁదట్టిమొ।గ్గొనరించెన్ ధృతరాష్ట్రభూమివిభుఁడట్లూహింపఁగానె
గ్గునేసినవాఁడెయసుఁగాకమేలుగలదేచింతింపఁగానుద్ధవా॥క॥అనుజుఁడనియనకతననిజ। తనయులుననువెడలనడువఁ
దానూరకయుం। డినధృతరాష్ట్రుఁడునరకం। బునఁబడునాదైనదుఃఖముననఘాత్మా॥వ॥అదియునుంగాకపరమశాం
తుండవైననీమనంబునదుఃఖంబుకర్తవ్యంబుగాదంటివేని॥క॥ నరలోకవిడంబనమున। హరిపరమపరుండుమానవాకృతి
తోని।ద్ధరఁబుట్టియాత్మమాయా।స్ఫురణన్మోహింపఁజేయుభూజనకోటిన్॥ఉ॥కావుననమ్మహాత్మునివికారవిదూరునిసర్వ
మోహమా। యావిలమానసుండనగునప్పుడుసంసృతిదుఃఖనౌచన । ద్దేవునిసత్కృపామహిమఁదేరినవేళసుఖింతునేన
కా।దావిధిశంకరప్రభృతులవ్విభుమాయఁదరింపనేర్తురే॥వ॥అయిననమ్మహాత్మునికరుణాతరంగితాపాంగ పరిలబ్ధవిజ్ఞా
నదీపాంకురనిరస్తసమస్తదోషాంధకారుండనగుటచేమదీయచిత్తంబుహరిపరాయత్తంబై తన్మార్గంబుసతతంబునిరీక్షిం
పుచునుండుమఱియును॥సీ॥అట్టిసరోజాక్షుఁడాత్మీయపదభక్తులడవులనిడుములగుడుచుచుండ।¶దౌత్యంబుసేయఁగొం
దలువిరోధులుహరిబద్ధునిఁజేయసన్నద్ధులైన।బలహీనుమాడ్కి—మార్పడఁగలేఁడసమర్థుఁడనితలంచెదవేనియచ్యుతుండు।
పరులఁజయింపనోపకకాదుమిథ్యాభిజాత్యధనంబులజగతిఁబెక్కు।బాధలఁగలంచుదుష్టభూపతులనెల్ల। సైన్యయుక్తులుగా
ననిసంహరించు।కొఱకుసభలోననప్పుడాకురుకుమారు।లాడుదుర్భాషణములకునలుఁగఁడయ్యె॥మ॥ జననంబందుటలేని
యీశ్వరుఁడుదాజన్మించుటెల్లన్విరోధి†నిరాసార్థమువీతకర్ముఁడగునద్దేవుండుగర్మప్రవ। ర్తనుఁడౌటెల్లఁజరాచరప్ర

‡తుర్యంబు।అతీతము— *అని।యుద్ధము— §నిర్యాణము।మరణము— ¶దౌత్యము।దూతకృత్యము— †నిరాసార్థము।సంహారనిమిత్తము.

కటభూతశ్రేణులన్నర్మవ ర్తనులం జేయఁదలంచి కాకకల వేదై త్యారికింగర్మముల్ ॥క॥హరినరుల కెల్లఁ బూజ్యుఁడు। హరిలీ
లామనుజుఁడునుగుణాతీతుం డై ।పరగినభవకర్మంబులఁ।బొరయండటహరికిఁగర్మములులీలలగుఱ్ ॥ క॥మదిఁదనశాసనమి
డినిజ।పదములు సేవించులోకపాలాదులు పెం । పొదవింపయదుకులంబున। నుదయించెనుభువినిబలస హోదరుఁడగు
చుఱ్ ॥గీ॥చలనమందక*భూరిసంసరణతరణ।మైనసత్కీ ర్తిదిక్కులనతిశయిల్లి।వరలసమమతిరైయున్న వాఁడె కృష్ణుఁ।డ
నుచునుద్ధవునివిమరుఁడడుగుటయును॥ ఇట్లడుగనయ్యుద్ధవుండు॥క॥యదుకులనిధియగుకృష్ణుని। పదజలజవియోగతాపభ
రమునమాటల్ ।ప్రిదులకహృదయంబెఱియఁగ।బెదవులుదడుపుచునువగలఁబెంపఱియుండెఱ్ ॥ క॥అని చెప్పి బాదరాయ
ణి।మను జేంద్రు నివలనఁజూచిమఱియిట్లనియెఱ్।విను మొకనాఁడీయుద్ధవుఁ।డనయము నై దేఁడ్ల బాలుఁడై యున్నతఱిఁ॥
వ॥మున్నుకృష్ణునింగూడియాడుబాలకులలో నొక్కబాలునిఁగృష్ణునిఁగాభావించిపరిచర్య సేయుచుండగుణవతీ §చుతల్లి
యగుతల్లి చను దెంచియాకొంటివిదియేలరావన్న యనిపిలిచినజననీవాక్యంబులుగైకొనకయఖండ తేజోనిధియైన పుండ
రీకాక్షుపాదారవిందసేవానుర క్తింజేసియున్నయుద్ధవుండు నేఁడు కృష్ణవియోగతాపంబునహరివా ర్తవిదురునకుఁజె
ప్పంజాలకయుండుటయేమివిచిత్రంబని వెండియునిట్లనియెనంతనుద్ధవుండుసరోజాక్షు పాదారవిందమకరందసుధాజలని
ధినిమగ్నమానసుండై సముత్కంఠంజింతించియొక్కముహూర్తమాత్రంబునకు బాష్పజలప్లావితలోచనుండై గద్గద
కంఠుఁడగుచు॥క॥ఘనముగ నెమ్మనమునమిం।చినకృష్ణవియోగజనితశిఖదరికొనఁగాఁ।గమఁగవఁబెడచేనొత్తుచుఁ ।బెను
పొందిన ¶దురితశిఖరిభిదురుఱ్ విదురుఱ్ ॥కనుంగొనియిట్లనియె॥ క॥ యముఁడనుఘనకాలభుజం।గమపుంగవ మొదిగిపట్టఁ
గాయదువంశో। త్తముచారిత్రముదత్కుశ।లము లేమని చెప్పదునుగలంగెడిమనముఱ్ ॥సీ॥మునిజన ముఖపద్మములుముకు
ళింపంగఖలజనలోచనోత్పలములలర।జారచోరులకోర్కి సఫలతనొందంగదానవదర్పాంధతమసమడఁర। వరయోగిజన
చక్రవాకంబులడలంగఁగలుషజనానురాగంబుపర్వ।భూరిదోషాగమస్ఫూ ర్తివాటిల్లంగనుదితధర్మక్రియలుడిగియడఁ
గ।మానుషాకారరుచికోటిమందపఱచి।యనఘుయేమన నేర్తుఁగృష్ణాభిధాన లోకబాంధవుఁడు త్తమ‖శ్లోకమూర్తి।మించు
తేజంబుతోన స్తమించెనయ్య॥మఱియు॥ క॥ †హల‡కులిశ జలజ రేఖా।లలిత శ్రీకృష్ణపాదలక్షితమైని।ర్మలగతి నొప్పెడు
ధరణీ।లలనాఁమణి నేఁడభాగ్యలక్షణయయ్యెఱ్ ॥క॥యాదవులవలని రాజ్య। శ్రీఁదొరఁగెనుధర్మగతినశించెనుభువిమఁ।ర్యా
దలుదప్పెనధర్మో। త్పాదనమునదైత్య భేదిదప్పినపిదపఱ్ ॥వ॥మఱియులలితనికషణవిరాజమాన మణిగణకిరణసుషమావి
శేషవిడంబితవిమలసలిలంబులందుఁబ్రతిఫలితసంపూర్ణ చంద్రమండలరుచినిరీక్షించిజలచరబుద్ధింజేసి తజ్జలవిలోలమీ
నంబులనూన స్నేహంబునందలంచుచందంబునఁగృష్ణానుచరులయినయదువృష్ణికుమారు లమ్మహనీయమూ ర్తిందమకు
నగ్రేసరుండనికాని లీలామానుషవిగ్రహుండయిన పరమాత్ముండనియెఱుంగక హరిమాయాజనితంబగు నసద్భావనం
బునంజేసి భోజనశయనాసనానుగమనంబులంజేరి సహోదరాదిభావంబులంగూడి చరియింతు రద్దేవునిమాయాప
యోనిధినిమగ్నులుగాకుండనబ్జభవాదులకైనందీరదు. సత్త్వగుణగరిష్ఠులుసత్పురుషశ్రేష్ఠులునగు పరమభాగవతులకుం
దక్కఁదక్కినవారలంజెప్ప నేల; యదియునుంగాక య**భిజన విద్యాధనబలగర్వమదాంధీభూతచేతస్కులయినశిశుపా
లాదిభూపాలకులమ్మహాత్మునింబరతత్త్వంబనియెఱుంగకనిందించు దుర్భావలుదలంచిమనస్తాపంబు నొందుచుండుదుర
నివెండియు॥ మ॥ అవితృప్తేక్షణధీసమాహితతపోవ్యాసంగులైనట్టిభా।గవతశ్రేష్ఠులకాత్మమూ ర్తి నిఖిలైకజ్యోతిమైఁ
జూపిశో।కవిశోకంబులునిగ్రహించికమలాకాంతుండు శాంతుండుమా । నవరూపంబగు దేహమున్వదలియంతర్ధానుఁడ
య్యెంజుమీ॥సీ॥మానవైకవికారమాన మైతనకునువిస్మయజనకమై వెలయునట్టి। యాత్మీయయోగమాయాశ క్తిఁజేపట్టి
చూపుచునత్యంతసుభగుఁడగుచు।భూషణంబులకునుభూషణంబై వివేకముల కెల్లనుపరాకాష్ఠయగుచు।సకలకల్యాణసం
స్థానమైసత్యమై తేజరిల్లెడునట్టిదివ్యమూ ర్తి।దానతనమూ ర్తినిజశ క్తిఁదగధరించి। యమతనూభవురాజసూయాధ్వరం
బు।నందు నెవ్వనిశుభమూ ర్తినర్థితోడ।నిండు వేడుకఁజూచివర్ణించుచుండు॥ క॥ ప్రకటముగఁగమలభవసృ । ష్టికిఁగార
ణమిమ్మహాత్మ్యఁడేయనుచునుసు।త్సుకులై తన్మూ ర్తినిద।ప్పకజూచిరిగా దెతత్సభాజను లెల్లన్ ॥వ॥మఱియు శాంతోగ్రరూ
పధరుండయినసర్వేశ్వరుండు శాంతరూపుండుగావునఁ బరకృతాపరాధనిపీడ్య మానమానసుండయ్యు‖ననుకంపాయ

*భూరిసంసరణతరణమైన।అపారమగుసంసారమునుదాఁటించునదియైన.— §చుతల్లి।శ్రేష్ఠురాలు.— ¶దురితశిఖరిభిదురుఁడు।పాపములనప
ర్వతములకువజ్రమువంటివాఁడయిన.—‖శ్లోక।కీర్తి.—†హల।నాగలి.—‡కులిశ।వజ్రము.—**అభిజన।సద్వంశము.‖అనుకంప।కరుణ.

క్తచిత్తుండై వర్తించుపరాపరుండును, బ్రకృతికార్యంబైనమహత్తత్త్వరూపుండును, జననవిరహితుండయ్యును దారువు
లవలననసనలంబుదోఁచుచందంబున జననంబు నొందుచుండు నట్టిసరోజనాభునిహాసరాస లీలానురాగవిలోకనప్రతిలబ్ధ
మానలైనగోపకామినులుదన్మూర్తిదర్శనానుషక్తమనీషలంగలిగివర్తించిరదియునుంగాక॥చ॥దివిజులకోర్కి-దీర్పవసుదే
వునియింటజనించికంసదానవుఁడువధించునన్భయమునంజనినంచునియింటనుంటకుఁ । యవనజరాసుతాదులకునాజినె
దుర్పడలేకసజ్జన। స్తవమథురాపురిఁ విడిచిడాగుటకున్మదిఁజింతనొందుదుఁ॥అదియునుంగాక॥సీ॥కడఁగిపెక్కి-డుములఁ
బడుచుచుఁజిత్తముల్లలఁగఁగబంధనాగారములను।*వనరినదేవకీవసుదేవులనుడాయఁజనుదెంచిభక్తివందనమొనర్చి।లె
లిదంద్రులారయేఁగలుగంగమీరలుగంసుచేనలజడిఁగ్రాగుచుండఁ। గడఁగిశత్రునిఁజంపఁగాలేకచూచుచు నున్ననాత
ప్పఁబ్రసన్నులగుచుఁ।గావుఁడనియానతిచ్చినదేవదేవుఁ।నచ్ఛతావహమధురవాక్యములఁదలఁచి। తలఁచినాచిత్తమునఁ
బెగ్గగలఁగుచుండుఁ। ‡బృథులపాతకభూమిభృద్భిదురవిదుర॥ క॥ విమలమతిఁదలపనెవ్వని।బొమముడిమాత్రమునసనిఖిల
భూ:దేవీభా।రమువాయునట్టిహరిపద।కమలమరందంబుఁగ్రోలుఘనుఁడెవ్వాఁడో॥క॥మందప్రజ్ఞుఁడనైగో।విందునిమురి
వైత్యహరునివిష్ణునిబరమా।నందునినందతనూజుని।మందరధరుఁజిత్తమందుమఱతునెయెందుఁ॥చ॥అదియునుఁగాకమీ
రునృపులండఱుచూడఁగధర్మసూతిపెం।పొదవినరాజసూయసవనోత్సవమందుననుజన్మమాదిగాఁ।బదపడియెగ్గొనర్చుశిశు
పాలుఁడుయోగిజనంబులిట్టిదిః ట్టిదనియెఱుంగనోపనికడిందిపదంబుననొందెనేకదా॥ చ॥ కురునృపపాండునందను§ల
కుంఠితకేళిఁజమూసమేతులై। యరిదిరణోర్వినెవ్వనిముఖాంబురుహామృతమాత్మలోచనో।త్కరములఁగ్రోలిపార్థువి
శిఖప్రకరక్షతపూతగాత్రులై।సురుతరమోక్షధామమునకుంజనిసౌఖ్యము నొందిరేకదా॥ సీ॥అట్టిసరోజాక్షుఁడాద్యం
తశూన్యుండుసుభగుండునై త్రిలోక్యసుందరుండు। గమనీయసాగరకన్యకాకుచకుంకుమాంకిత‡‡విపులబాహాంతరుండు।
*సకలదిక్పాలభాస్వత్కి-రీటన్యస్తపద్మరాగారుణపాదపీఠుఁ।డజుఁడనంతుఁడుసమానాధికరహితుండు ¶నిద్ధమూర్తిత్ర
యాధీశ్వరుండు।నైనహరియుగ్రసేనునియఖిలరాజ్య।రుచిరసింహాసనమునఁగూర్చుండబెట్టి।భృత్యభావంబునొందిసం
ప్రీతినతని।పనుపుసేయుటకెపుడునామనముగుందు॥వ॥అని వెండియునిట్లనియెననఘపరాత్పరుండుయోగీశ్వరేశ్వరుం
డునగుకృష్ణుండుభగవద్భక్తుండుపరమభాగవతోత్తముండునైనయుగ్రసేనుని సేవించుటయాశ్చర్యంబుగాదుతన్నుహ
రియింపందలంచికుచంబులవిషంబుధరించి స్తన్యపానంబు సేయించినదుష్ట†చేతనయైనపూతనకుంజన్నిచ్చి పెంచినయ
శోదాదేవికినైననందరానినిజపదంబుగారుణ్యచిత్తుండై యొసంగెననిన నిజపదధ్యానపరాయణులగు వారలననుసరిం
చిసేవించుటచెప్పనేలననినసుద్ధవునికివిదురుండిట్లనియె· భక్తవత్సలుండుఁగారుణ్యజలనిధియునై భాగవతజనులననుగ్ర
హించుపుండరీకాక్షుండునిజవాసలోకంబునకొసంగు పరమపదంబుగ్రకర్ములైనరాక్షసులకెట్లొసంగెనత్తెఱంగెఱిం
గింపుమనినవిదురునకునుద్ధవుండిట్లనియె॥మ॥దనుజానీకమనేకవారములుదోర్దర్పంబుసంధిల్లఁగా। వినతాసూనుభుజా
వరోహుఁడగునవ్విష్ణుఁ‡‡సునాభాస్త్రిఁదా।రనిలోమార్గొనిపోకుపోకుహరిదైత్యారాతియంచుందదా।ననముంజూచు
చుఁగాలిమోక్షపదముఁబ్రాపింతురత్యున్నతిఁ॥క॥ధీరజనోత్తమనవసిత।సారసనేత్రుఁడుసుకృష్ణుజననంబునుదుశ్చా
రిత్రము నెఱిఁగింతును।దారతనీవిపుడువినుముతద్విధమెల్లన్॥ చ॥ధరణిభరంబువాపుటకుఁదామరసాసనుప్రార్థనన్ర
మా।వరుఁడలకంస ?బంధననివాసమునన్వసుదేవదేవకీ।వరులకునుద్భవించిబలవంతుఁడుగంసుఁడుహింససేయునన్ వ్వె
రపునర్ధరాత్రిసుతునింగనియవ్వసుదేవుఁడిమ్ములన్॥క॥నందునిమందకుఁజనిత।త్సుందరితల్పమునఁ బరులునూడకయుం
డన్।నందనునినునిచియానక।దుందుభిమఱలంగనేగెఁదొల్లిటిపురికిన్॥క॥హరియేకాదశసంవ। త్సరములునందవ్రజము
నఁదనుహరియనియెవ్వరునెఱుఁగకుండనాహల।ధరుతోఁదగనాడుచుండెఁదద్దయుఁబ్రీతిన్॥క॥*గోపాలవరులకైనను
వాపోవఁగఁదనసమంచితాకార మొగిన్।జూపని శ్రీపతివేడుక।గోపాలురఁగూడికాచెగోవత్సములన్॥వ॥ అయ్యవసరం
బునంగృష్ణుండులీలావినోదంబులతోడి గోపాలబాలురకుంజూపందలంచి॥చ॥వరయమునానదీసలిలవర్ధితసౌరభయుక్త

---

*వనరిన।దుఃఖించుచున్న.——‡పృథులపాతకభూమిభృద్భిదుర।మహాపాతకములనుపర్వతములకువజ్రమైన—— §అకుంఠితకేళిఁజమూస
మేతులై।కొరఁతగానియుద్ధవిలాసముచేతసేనాసహితులయి—— ‡‡విపులబాహాంతరుండు।విశాలవక్షస్థలముగలవాఁడు——*సకల-పీఠుఁడు।ఇం
ద్రాద్యష్టదిక్పాలకులప్రకాశమానములగుకిరీటములయందుఁజెక్కఁబడిన కెంపులచేనెఱ్ఱఁజేయఁబడినపాదముల క్రిందనుండెడు పీఠముగల
వాఁడు—— ¶ఇద్ధ।ప్రకాశమానమయిన—— †చేతనయైనపూతనకుం।బుద్ధిగలదియైనపూతనయనురాక్షసస్త్రీకి—— ‡‡సునాభాస్త్రిన్।చక్రా
యుధుఁడయిన—— ?బంధననివాసమునన్।చెరసాలయందు——*గోపాలవరులకైనన్।వేదార్థవిచారణచేసినబ్రహ్మవేత్తలలోశ్రేష్ఠులకైనను.

పుష్పమే। మురమకరందపానపరితుష్టమధువ్రతరంగమాధవీ। కురువకకుందచందననికుంజములందుమయూరశారికా। పర
భృతరాజకీరమృదుభాషలభంగిఁ జెలంగి పల్కుచున్ ॥ ఉ॥ శ్రీరమణీమనోవిభుఁడు సింహకిశోరమువోలి లీలఁగా । మారధ
శక్రమావిమలమందిరమున్ బురణించు గోతతిన్। వారక మేపుచుం దరళవంశరవస్ఫుటమాధురీసుధా। సారము చేత గోప
జనసంఘములన్ముదమందఁ జేయుచున్ ॥ నుతియు॥ మ॥ చిరకేళీరతిబాలకుల్ ద్రుణములన్ సింహాదిరూపంబుల। న్గర మొప్పన్వి
రచించి వానిమరలన్ ఖండించుచుం దంబునన్। గరుణాతీతులు కామరూపులగు నక్రూంసప్రయుక్తకుపా। చరులం గృష్ణుఁడు సంగ
రస్థలముల న్జెండాడె లీలాగతిన్ ॥ చ॥ వరయమునానదీజలనివాసమహోరగవిశ్రుతాస్యవి। స్ఫురితవిషానలప్రభలసోఁక
నఁ గ్రాఁగిన గోపగోధనో। త్కరముల నెల్లఁ గాచి భుజగప్రవరున్ వెడలంగఁ ద్రోలి త । త్సరిదమలాంబుపానమున సంతస
మందఁగఁ జేసె గోతతిన్ ॥ ను॥ దివిజాధీశుఁ గురించి వానకొఱకై దీపింపనందాదివ। ల్లవులేఁ జేటననూనసంపదలనుల్లాసం
బునుం జేయను। త్సవముం గృష్ణుఁడుమాన్పి గోపగణముల్ సంప్రీతినొందన్మచీ। ధవుగర్వంబడఁ పన్ధనవ్యయముగాఁ దాఁ జేసె
గోయాగమున్ ॥ చ॥ హరిహయుఁడంతరోషవివశావిలమానసుఁడై సరోరుహోహా। దరుమహిమం బెఱుంగక మదంబడరం
గవలాహకాదిభీ। కరఘనపఙ్క్తిఁ బంపిన నఖండశిలామయభూరివర్షముల్। గురిసెననూనగర్జనల గోకులమాకులమందికుండఁ
గన్ ॥ ఉ॥ ఆతతిమందగొందలమునందఁగ వల్లవులెల్లఁ గృష్ణ యీ। చేతను లెల్లనిట్టి జడిఁ జిందరవందరలై మనంబుల। న్గాతరు
లైరి నీవు గృపఁ గావు మహాత్మ యనాథనాథ ని। ర్ధూతకళంక భక్తపరితోషణ భూషణ పాపశోషణా॥ మ॥ అనియిబ్బంగి వివ
న్నులై పలుకుక య్యాలించి కృష్ణుండు స। జ్జనవర్ధిష్ణుఁడు గోపగోనివహరక్షాదక్షుఁడై దేవతా। జనులగ్గింపఁగ రాంబుజా
తమున నశ్చఛత్త్రంబుగాఁ దాల్చె భో। రున గోవర్ధనశైలమున్ దటచరద్రమ్యామరీజాలమున్॥ వెండియు॥ సీ॥ శరదాగమా
రంభసంపూర్ణపూర్ణిమాసాంద్రచంద్రాతపోజ్జ్వలితమగుచు । వెలయు బృందాటవీవీథియందొకనాఁడు రాసకేళీమ
హోల్లాసుఁడగుచు। రుచిరసౌభాగ్యతారుణ్యమనోరమస్ఫూర్తిఁ జెన్నొందిన మూర్తి దనర। సలలితముఖచంద్రచంద్రి
కాతతి గోపనయనోత్పలములకానందమొసఁగ। భవ్యచాతుర్యభంగి ద్రిభంగియగుచు। నబ్జనాభుండు సమ్మోదమతిశయి
ల్ల। లీలఁ బూరించు వరమురళీనినాద। మర్థివీతేర విని మోహితాత్మలగుచు ॥ చ॥ పతులు మరందులున్ సుతులు బావలు నత్తలు మా
మలున్నము। న్నతి వలదన్న మానక మనంబులఁ గృష్ణపదాబ్జసేవనా। న్వితరతి గోపకామినులు వేచను దేరదయాపయోధిశో।
భితగతి రాసకేళి సలిపెం దరుణీనవపుష్పచాపుఁడై ॥ ఉ ॥ రాముఁడుదానుగూడి మధురాపురికిం జనియందు వైభవో
ద్దామనృపాసనంబున నుదారతనున్న దురాత్ముఁ గంసు ♣దు। ష్టామరశత్రుఁ ద్రుంచి ముదమార్ఁగఁ దల్లి నిఁ దండ్రి నంచితం
శ్రీమహితాత్ములై తనరఁ జేసె సరోరుహనాభుఁడున్నతిన్॥ మ॥ నలువొప్పంగ షడంగయుక్తమహితామ్నాయంబు చౌ
షష్టివి। ద్యలు సాందీపునిచే నెఱింగెఁ జెలువొందన్విన్నమాత్రంబులో। పల నేలోకగురుండు దానతనకున్ భావింపనన్యుల్ల
రు। ల్గల రేలోకవిడంబనార్థమగు లీలల్గా వెయ మ్మేటికిన్॥ ఉ॥ మించి ప్రభాసతీర్థమున మృత్యువశంబునుఁ బొందిపోయి యా
పంచజనోదరస్థుఁడగు బాలుని దేశికనందనుం బ్రభో। దంచితలీలఁ దెచ్చి గురుదక్షిణఁగా నతిభక్తియుక్తిన। ర్పించె గురుండు సౌ
త్తమునఁ బెంపెసలారమురారి వెండియున్॥ సీ॥ ఘనుఁడు విదర్భేశుఁడన నొప్పు భీష్మకవరసుతామణి నవవారిజాక్షిఁ। బద్మ
సమానరూపశ్రీ విభాసితఁ గమనీయభూషణఁ *కంబుకంఠిఁ। జతురస్వయంవరోత్సవసమాగత చైద్యసాల్వమాగధముఖ్య
జనవరేణ్య। కరసమావృతఁ బ్రకటసచ్చారిత్ర రుక్మిణిని సమానశ్రీరుక్మకాంతి। నమరగుప్తామృతము విహగాధివిభుఁడు
గొనినకై వడిమ్మను జేంద్రకోటిఁదోలి। కమలనాభుండు నిజభుజాగర్వమలరఁ। దెచ్చి వరియించె నతని నుతింపవశమె॥ చ॥ చ
రువడి పట్టిసప్తవృషభంబులమున్ కలుగుట్టఁ దర్పల। స్ఫురణ సహింపఁజాలక నృపుల్దలపడ్డ జయించి నగ్నజి । ద్ధరణిపు నందన
న్వికచతామరసాక్షిఁ బ్రమోదిదమై స్వయంవరమున బెండ్లియాడె గుణవంతుఁడనంతుఁడనంతశక్తితోన్॥ మ॥ ప్రతిబీభ
త్సుయకారిమున్నహరిసత్రాజిత్తనూజాహృదీ। ప్సితముం దీర్పఁదలంచి నాకమునకున్ స్వెంపారఁగా నేగి జృంభిత శౌర్యోన్న
తిఁ బారిజాతమిలకుస్లీలాగతిం దెచ్చెను। స్థలి దేవేంద్రుఁ జయించి కృష్ణుఁడన నేతన్మాత్రుఁ డేచూడఁగన్॥ సీ॥ మానితాఖి
లజగన్మయదేహమునఁ బొల్చు ధరణిదేవికిఁ బ్రియతనయుఁడైన। నరకదానవుని సునాభాఖ్యఁ జెన్నొందు ఘనచక్రధారా
విఖండితోత్త। మాంగునిఁ జేయ నయ్యవనీలలామంబు వేఁడినఁ దత్పుత్రు విపులరాజ్య। పదమున నిల్పి లోపలి మందిరంబుల
రముగ నరకుండు చెఱలఁ బెట్టి। నట్టి కన్యలు నూఱుఁ బదాఱువేలు। నార్తబంధువుఁడైన పద్మాక్షుఁ జూచి । హర్షబాష్పం

♣దుష్టామరశత్రున్। దుష్టరాక్షసుని— *కంబు। శంఖము— ✤రుక్మ। బంగారు— ✤వల్గిత। తేజరిల్లుచున్న.

ధారాప్రవర్షమొదవఁ బంచశరబాణనిర్భిన్నభావులగుచు॥ వ॥ లలితతదీయసుందరవిలాసవిమోహితలైన వారినిం బొల
సినకోర్కెఁ దీర్చుటకు నెక్కుముహూర్తము నన్వరించి కన్యలలలితావరోధభవనంబులనందఱ కన్నిరూపులై కలసి సుఖస్థి
తిం దనిపెఁ గాంతలభక్తిని తాంతచిత్తులన్॥ క॥ చతురతతో నందొక్కొక యతివకును బదేసిసుతుల నాత్మసముల నున్నతభు
జశక్తులఁ గాంచెను వితతంబై కీర్తిదిశల వినుతికెక్కన్॥ సీ॥ మధురాపురముఁ జతుర్విధబలౌఘములతో నావరించిన కాల
యవన సాల్వ మగధభూపాలాదిమనుజేంద్రలోకంబు సైన్యయుక్తముగాఁగ సంహరించి దనబాహుశక్తిఁ జిత్తములనర్థిం
చినభీమపార్థులకు నుద్దామవిజయ మొసఁగి తద్వైరులను గడంగఁగఁ ద్రుంచి బాణశంబరముర పల్వలాది దనుజనాయక
సేనా*వితానములను హలధరాదిసమేతుఁడై హతులఁ జేసె దంతవక్త్రాది దైత్యులు దన్ను నెదుఱ భండనములోనఁ ద్రుం
చె దోర్బలము మెఱసి॥ వ॥ వెండియుం గృష్ణుండు గౌరవపాండవభండనంబునకుం దోడ్పడి రాజన్యుల నన్యోన్యమాత్సర్యోత్సా
హసమేతులై సైనికపాదఘట్టనంబుల ధరాచక్రంబు గంపింపన నన్యసామాన్యంబులైన శంఖభేరీప్రముఖతూర్యఘోషం
బులు ¶నింగి మ్రింగఁ దురంగమరింఖాసముద్ధూతధూళిపటలపరిచ్ఛన్నభానుమండలంబును గాఁ జనుదెంచి కురుక్షేత్రంబు
న మోహరించిన నుభయపక్షబలంబులందును మాడి నిఖిలరాజ్యవైభవమదోన్మత్తుండైన సుయోధనుండు నిఖిలరాజసమ
క్షమంబునఁ గర్ణశకునిదుశ్శాసనాముల దుర్మంత్రంబున నిరంతరంబుఁ గుంతీనందనుల కెగ్గు చేసిన దోషంబునం జేసి సంగర
రంగంబున భీముగదాఘాతంబునం దొడలు విరిగి పుడమిం బడి గతాయుశ్శ్రీవిభవుండై యుండం జూచి యపరితుష్టచిత్తుండయి
యపరిమితబాహుబలోత్సాహులైన భీష్మద్రోణభీమార్జునుల చేత నఖిలధరాధిపతుల నష్టాదశాక్షౌహిణీబలంబులతోడం దు
నిమించి మఱియు స్వసమానబలులైన యదువీరుల జయింప నెంతవారలకైన నందీరదు మధుపానమదవిఘూర్ణితతామ్రవిలో
చనులై వర్తించు యాదవుల కన్యోన్యవైరంబులు గల్పించి పోరించి యితరేతరకరాఘాతంబుల హతులై దనుఁ గలసినం గాని
భూభారంబుడుఁగదని చిత్తంబున నందలంచి యంత ధర్మనందను చే §నిస్సపత్నంబగు రాజ్యంబు పూజ్యంబుగాఁ జేయించుచుం
డి మర్త్యులకుం గర్తవ్యంబులైన ధర్మపథంబులు సూపుచు బంధుమిత్రుల నెల్లం బరితోషంబు నొందించుచుం †దత్పరోక్షంబు
న వారివంశంబు ద్ధరింపం దలంచి యభిమన్యువలన నుత్తరయందు గర్భంబు నిలిపి గురుతనయప్రయుక్త మహిత బ్రహ్మాస్త్ర
పాతంబునఁ దద్గర్భదళనంబు గాకుండ నర్భకు నిరక్షించి నిజపదారవిందసేవారతుండైన ధర్మజు చేఁ గీర్తిప్రతాపంబులు నివ్వ
టిల్లం దురంగమేధంబులు మూఁడు సేయించి వెండియు॥ సీ॥ వలనొప్ప లౌకికవైదికమార్గముల్ నడుపుచు ద్వారకానగరమం
దు నవిదితాత్మీయమాయాప్రభావమననిస్సంగుఁడై యుండి సంసారిపగిదిఁ జెంది కామంబులచేత విమోహితుఁడై సుఖిం
చుచు ముదితాత్ముఁ డగుచు నంచితస్నిగ్ధస్మితావలోకములసుధాపరిపూర్ణసల్లాపములను శ్రీనికేతనమైన శరీరమునను
బాండునందన యదుకులప్రకరములను లీలఁ గారుణ్యమొలయఁ బాలించుచుండె నార్తరక్షాచణుండు నారాయణుండు॥
సీ॥ సంపూర్ణపూర్ణిమాచంద్రచంద్రిక నెప్పు రమణీయశారదరాత్రులందు సలలితకాంచనస్తంభసౌధోపరిచంద్ర
కాంతోపలస్థలములందు సుహితకరేణుకామధ్యదిగ్గజములగతిని సౌదామినీలతల నడిమి నీలమేఘంబులలీల ముక్తాఫలలలి
తమధ్యస్థనీలముల భాతి సతతయౌవనసుందరీయుతవిహారుఁ డగుచు సతులెందఱందఱకన్నిరూపములను గ్రీడించెఁ బెక్కు
బ్దములు సెలంగి నందనందనుఁ డభినవానందలీల॥ అంత నెక్కునాఁడు॥ చ॥ మునివరులేగు దేరయదుముఖ్యులు మూఁకలు గూ
డి ముట్టఁ బల్కినఁ గనలొంది వారు తమకించి శపించినఁ గొన్ని మాసముల్ చను నెడ దైవయోగమున జాతరఁ బోసమ కట్టి వే
డుక ల్మనములఁ దొంగలింపగ రిమన్నిజయానము లెక్కి యాదవుల్॥ ఉ॥ కోరి ప్రభాసతీర్థమునకుం జని తన్నదిఁ గ్రుంకి నిర్మ
లో దారతనందు దేవముని తర్పణముల్ పితృతర్పణంబుల న్వారనిభక్తిఁ జేసి నవవత్సలతోఁ బొలుపారు గోవులన్ భూరి
సదక్షిణాకముగ భూసురకోటికి నిచ్చి వెండియున్॥ క॥ అజినపటరత్నకంబళ రజతమహారజతతిలధరాధరకన్యా గజతురగ
రథములను సద్ద్విజకోటికి నిచ్చి పెంపుదీపింపంగన్॥ వ॥ ఇట్లు సఫలంబులైన భూదానంబు మొదలుగాఁ గల దానంబులనా
నంబులు గా భగవదర్పణబుద్ధిం జేసి యనంతరంబ॥ గీ॥ ఎసఁగు మోదంబు సంధిల్ల నిష్టమైన రసికమృదులాన్నమర్థిఁ బారణ
లు సేసి మంజులాసవరసపానమత్తులగుచుఁ గడఁగి యన్యోన్యహాస్యవాక్యములఁ గలఁగి॥ వ॥ ఇట్లు దమలోన మదిరాపాన
మదవిఘూర్ణితతామ్రలోచనులై మత్సరంబుల నొండొరులం బొడిచి సమస్తయాదవులు వేణుజాతానలంబునఁ దద్వనవం
శపరంపరలు దహనంబు నొందు చందంబునఁ బొలిసి రియ్యంతయు నుంగనుంగొని కృష్ణుండప్పుడు॥ క॥ చతురతతో నిజమాయా

---

*వితానము। సమూహము—¶నింగి। ఆకాశము—§నిస్సపత్నంబు। శత్రురహితమైనది—†తత్పరోక్షంబునన్। ఆపాండవులకు పిమ్మట.

గతెఁజూచిలసద్వీలోలకల్లోలసమంచితవిమలకమలసార।స్వతజలములవిహితవిధులుసలిపినవాఁడై॥ క॥ఒకవృక్షమూల
తలమున।నకలంకగుణాభిరాముఁడాసీనుండై।యకుటిలమతిబదరీవని।కిఁకనీవరుగుమని మొఱఁగియేగిన నేనుఁ॥ క॥క్రమ
ముననిజకులసంహా।రముసేయఁగడంగుటెఱిఁగిరమణీయశ్రీ।రమణుచరణాబ్జయుగవిర।హముసకుమదినోర్వలేకయను
గమనుఁడనై॥క॥హరినరయుచుఁజనిచనియొక।తరుమూలతలంబునందుఁదనదేహరుచుల్।పరఁగఁగనున్నమహాత్ముని।బ
రుసఁబ్రపన్నార్తిహరునిభక్తవిధేయుఁ॥మఱియును॥సీ॥అస్మత్ప్రియస్వామినచ్యుతుఁబరుసత్త్వగుణగరిష్ఠునిరజోగుణవి
హీను। సురుచిరద్వారకాపురసమాశ్రయుననాశ్రయునీలనీరదశ్యామవర్ణు।దరదరవిందసుందరపత్రనేత్రులక్ష్మీయుతుఁ
బీతకౌశేయవాసు।విలసితవామాంకవిన్యస్తదక్షిణచరణారవిందుశశ్వత్ప్రకాశు।ఘనచతుర్బాహుసుందరాకారుధీరు।
జెన్నుగలలేతరావిపైవెన్నుమోపి।యున్నవీరాసనాసీనునన్నుఁగన్న।తండ్రినానందపరిపూర్ణుదనుజహరుని॥ మత్తకోకి
ల॥కంటిఁగంటిభవాబ్ధిదాటఁగఁగంటినాశ్రితరక్షకు।న్గంటియోగిజనంబుడెందముఁగంటిఁజుట్టముఁగంటిము।కకంటికింగ
నరానిశ్రీయొకటిఁగంటిఁదామరకంటిఁజే।కొంటిముక్తినిధానముందలకొంటిసౌఖ్యములందగఁ॥వ॥అయ్యవసరంబునం
బరమభాగవతోత్తముండుమునిజనసత్తముండుద్వైపాయనసఖుండుఁబరమతపోధనుండునఘశూన్యుండునఖిలజనమా
న్యుండుబుధజనవిధేయుండునగుమైత్రేయుండుదీర్ఘాచరణంబుసేయుచుంజనిచని॥మ॥కనియెందాపసపుంగవుండఖిలలో
కఖ్యాతవర్ధిష్ణుశో।భనభాస్వత్పరిపూర్ణయౌవనకళాభ్రాజిష్ణుయోగీంద్రహృ।ద్వనజాతైకచరిష్ణుఁగౌస్తుభముఖోద్య
ద్భూషణాలంకరి।ష్ణునిలింపాహితజిష్ణువిష్ణుఁబ్రభవిష్ణుంగృష్ణురోచిష్ణునిన్.క॥తదనంతరంబహరిఁదన।హృదయాబ్జమునం
దుముకుళితేక్షణములస।మ్మదమునఁజూచుచునానత।వదనుండైయుండెముదముపఱలఁగననఘా॥ వ॥అంతడగ్గరనేతెంచి
యున్నమైత్రేయుండువినుచునుండదరహాసచంద్రికాసుందరవదనారవిందుండునానందసుధానిష్యన్దకన్దళితహృదయుం
డుభక్తానురక్తదయాసక్తవిలోకనుండునగుపుండరీకాక్షుండునన్నునిరీక్షించియిట్లనియెనతిచ్చెఁబూర్వభవంబునవసు
బ్రహ్మలుసేయుసత్రయాగంబునవసువై భవదీయహృదయంబుననితరపదార్థంబులుగోరక మదీయపాదారవిందసేవ
యపేక్షించితికావునందన్నిమిత్తంబుననేనునీహృదయంబునవసియించిసమస్తంబునుగనుఁగొందునాత్మారాముండనై
ననన్నునెవ్వరేనియుసదసద్వివేకులైయెఱుంగంజాలరు-వారలకునేనగోచరుండనైయుందు-మత్పరిగ్రహంబుగలనీకుని
జన్మంబెకాని*పునర్భవంబునొందకుండుటకుభవదీయపూర్వజన్మకృతసుకృతవిశేషంబుకతననీయాశ్రమంబునమత్పదా
రవిందసందర్శనంబుగలిగెనదియునుంగాకపద్మకల్పంబునందుమన్నాభిపద్మమధ్య§నిషణ్ణుండయినపద్మసంభవునకుజన్మ
మరణాదిక్లేశసంసృతినివర్తకంబు¶నవిరతానశ్వరసౌఖ్యప్రవర్తకంబునగుమన్మహత్వంబుదెలియంజేసినదివ్యజ్ఞానంబునీ
కునెఱింగింతుననియమ్మహనీయతేజోనిధియానతిచ్చినసుధాసమానసరసాలాపంబులుశ‡కర్ణకలాపంబులై మనస్తాపం
బులంబాపినరోమాంచకంచుకితశరీరుండ,నానందబాష్పధారాసిక్తకపోలుండఁ,బరితోషసాగరాంతర్నిమగ్నమానసుం
డనయి యంజలిపుటంబునిటలతటంబునఘటియించియిట్లంటి॥ క॥ పురుషోత్తమనీపదసర।సీరుహ†మననామృతాభిషే
కస్ఫురణ।న్గరమొప్పిననాచిత్తమి।తరవస్తువులంచువాంఛఁదగులునెయెందుఁ॥చ॥జననములేనినీవుభవసంగతినొందుట
కేమిగారణం।బనియునుగాలసంహరుఁడవైజగముల్విలయించునీవుపా।యనిరిపుభీతికైసరిదుదంచితమర్గమునాశ్రయిం
చుటెట్లనియునుదేవనామనమునందుఁదలంతుసరోజలోచనా॥అదియునుంగాక॥ క॥శ్రీరమణీశ్వరనీవా।త్మారాముఁడ
వయ్యులీలఁదరుణీకోటిం।గోరిరమించితివనియును।వారకయేఁదలఁతుభక్తవత్సలకృష్ణా॥ క॥పరతత్త్వజ్ఞులుగరుణా।కరనిను
సంసారరహితుఁగాఁదలపోయ।న్నరసినినుఁగాంచుటెట్లను।గరమరుదేదలఁచిచూడఁగమలాధీశా॥ వ॥దేవానీవఖండిత
విజ్ఞానరూపాంతఃకరణుండవయ్యును ముగ్ధభావంబునంబ్రమత్తునిచందంబుననిర్మోహికైవడింబ్రవర్తించుచు నెందేని
యునొదిగియుండుటందలంచినాడెందంబుగుందుచుండు నరవిందలోచన, సురవందిత,ముకుంద,యిందిరాసుందరీరమణ
సరస్వతీరమణునకుఁగరుణించిన విజ్ఞానంబుధరించుశక్తినాకుంగలదేనికృపసేయుము- భవదీయశాసనంబుధరియించి
భూరిసంసారపారావారోత్తరణంబుసేయుదుననివిన్నవించిబహుభంగులంబ్రస్తుతించినభగవంతుండుఁబ్రసన్నపారి
జాతుండునైనకృష్ణుండుపరతత్త్వనిర్ణయంబునెఱింగించిన॥క॥సరసిజలోచనకరుణా।పరిలబ్ధజ్ఞానకలితభావుఁడనగుచుఁ।

---

‡ ఎక్కటీఁ।ఏకస్వరూపుడయితేజరిల్లువాని— *పునర్భవంబుఁ।పునర్జన్మమును— §నిషణ్ణుండు।నివసించియున్నవాఁడు— ‡సం
సృతి।సంసారము— ¶అవిరతానశ్వర।ఎప్పుడునశింపని— ‡కర్ణకలాపంబులై।కర్ణాభరణములై — †మనన।ధ్యానము—

బరతత్త్వవేదినైతచ్చరణసరోజములకెఱఁగినస్మృతితోడన్॥ క॥ హరిపదజలరుహవిరహా।తురఘనమద్గాంతదుఃఖతోయ
ధిఁగడువ।న్వైరవేదితిరుగవలసెను।సరసిజభవకల్పవిలయసమయముదాఁకన్॥ ఇట్లుదిరుగుచు॥ మ॥నరనారాయణతాప
సాశ్రయపదౌన్నత్యంబునంబొల్చుభా।సురమందారరసాలసాలవకుళాశోకాఖ్యపున్నాగకే।సరజంబీరకదంబనింబపట
జాశ్వత్థస్ఫురన్మల్లికా।కరవీరక్షితిజాధిరామబదరీకాంతారసేవారతిన్॥ క॥చనుచున్నవాఁడననిప।ల్క-నపలుకులకులికి
కళవళింపుచువిదురుం।డనుపమశోకార్ణవమున।మునిఁగియునిజయోగసత్త్వమునఁదరియించెన్॥ వ॥ ఇట్లువిదురుండుశోక
పావకునింపనవివేకజలంబులనార్చియుద్ధవునకిట్లనియె॥ మ॥ అనఘాయుద్ధవనీకుఁగృష్ణుఁడసురేంద్రారాతిమన్నించిచె।
ప్పినయధ్యాత్మరహస్యతత్త్వవిమలాభిజ్ఞానసారంబుభో। రననన్నుంగరుణించిచెప్పఁగృతార్థత్వంబునుంబొందెద। న్వి
నుపుణ్యాత్ములుశిష్యసంఘములనుర్విం।బ్రోవరేవెండియున్॥క॥భగవద్భక్తులుసుజనులు। దగవెఱిఁగిపరోపకారతాత్పర్య
వివేకగరిష్ఠులైచరింతురు।జగతింబెంపొందివృష్ణిసత్తమయెందున్॥ క॥అనవుడునుద్ధవుఁడవ్విదు।రునకిట్లనునఘమునివ
రుఁడుసాక్షాద్విష్ణునిభుండగుమైత్రేయుఁడు।వనమనమునమనుజగతివదలఁదలఁచితగన్॥క॥హరిమురభేదిఁబరాపరుఁ।క
రుణాకరుఁదలఁచునట్టిఘనుఁడమ్మునికుం।జరుకడకేఁగిననాతఁడు।గరమర్థిందెలుపుసాత్త్వికజ్ఞానంబున్॥ అనియుద్ధవుండు
విదురుంగూడిచనిచని॥ ఉ॥ ముందటఁగాంచిరంతబుధముఖ్యులు *హల్లకఫుల్లపద్మని।ష్యందమరందపానవిలసన్మదభృం
గఁజలత్తరంగశ్రీమా। కందలవంగలుంగ§లతికాచయసంగసురాంగనాశ్రితా। నందితపుణ్యసంగయమునన్నభంగశు
భాంగ¶నర్మిలిన్॥క॥కనిడాయనేగిమోదం।బునఁదత్సరిదమలపులినభూములఁదగనా।దినశేషమునవసించిరి। వనజోదర
పాదపద్మవశమానసులై॥క॥మరునాఁడుఁ రేపకడభా।సురపుణ్యుఁడుఘనుఁడుమధునిషూదనచరణ।స్మరణక్రీడాకలితు
ఁడు।దరియించెన్గలుషదహనదమనన్యమునన్॥వ॥ఇట్లుద్ధవుండుయమునానదినుత్తరించిబదరికాశ్రమంబునకుంజనియెన
నినవినిరాజేంద్రుండుయోగీంద్రునకిట్లనియె॥ క॥శౌరియునతిరథవరులుమ।హారథసమరథులుయిహబలాధిపులెల్లన్బో
రినృతిఁబొందనుద్ధవుఁ।డేరీతిన్బ్రదికెనాకునెఱిఁగింపుతగన్॥ సీ॥ నావుడురాజేంద్రునకుశుకయోగీంద్రుఁడిట్లనుమ
నుబరమేష్ఠిచేత। సంప్రార్థితుండైనజలరుహనాభుండువసుమతిపైయదువంశమందు। నుదయించితనఁదానయదిలోనఁ
జింతించితెలివొందియాత్మీయకులవినాశ।మొనరించితానుబంచోపనిషణ్ణయవగుదివ్యదేహంబునందుఁజెందఁ।దలఁచివి
జ్ఞానతత్త్వంబుధరణిమీఁదఁ।దాల్చిజనకోటికెఱిఁగింపఁదగినధీరుఁ। డుద్ధవుఁడుదక్క-నితరులునోపరితఁడు।నిర్జితేంద్రియుఁ
డాత్మసన్నిభుఁడటంచు॥క॥ క్షితిపైనిలిపినకతమున।నతనికివ్పృతిదొరకదయ్యెనవనీశరమా।పతియభిమానముగలిగిన।యతి
పుణ్యుఁడుచనియెబదరికాశ్రమమునకున్॥అంత॥క॥ఉద్ధవుఁడరిగినపిదపస।మిద్ధపరిజ్ఞానుసుజనహితుమైత్రేయున్స్వర్ధగ

విదురమైత్రేయసంవాదము.

నసేవ్యుఁడాపస।వృద్ధశ్రవుఁజూడఁగోరివిదురుఁడుగడఁకన్॥ వ॥యమునానదిదాఁటి†కతిపయప్రయాణంబులఁదత్పుణ్య
నములహరిక్షేత్రంబులనుదర్శించుచునతిత్వరితగమనంబున॥ క॥చనిచనిముందటఁగనుఁగొనె.ఘనపాపతమఃపతంగఁగరు
ణాపాంగ।న్గనమత్తుంగతరంగ।న్ఘనపరనుతబహుళపుణ్యసంగన్గంగన్॥ క॥అందునరవిందసౌరభ।నందితపవమానధూతన
టదూర్మిపరి।స్పందితకందళశీకర।సందోహలసత్ప్రవాహజలమజ్జనుఁడై॥సీ॥‡ఘనసారరుచివాలుకాసముదంచితసైకత
వేదికాస్థలమునందు।యమనియమాదియోగాంగక్రియానిష్ఠఁబూనిపద్మాసనాసీనుఁడగుచు।హరిపాదసరసీరుహన్యస్త
చిత్తుఁడైబాహ్యేంద్రియవ్యాప్తిఁబారఁదోలి।సకలవిద్వజ్జనస్తవనీయసముచితాచారవ్రతోపవాసములఁగ్రస్సి।యున్న
పుణ్యాత్మువిగతవర్మోవికారు।వినుతసంచారుభువనపావనవిహారు।యోగిజనగేయుశ్రీసత్తతిభాగధేయు। నాశ్రితవిధే
యుమైత్రేయునపుడుగాంచె॥వ॥ఇట్లుకనుంగొనియమ్మునీంద్రునిపాదంబులకుంబ్రణమిల్లిముకుళితహస్తుండైయిట్లనియె
మునీంద్రాలోకంబునసకలజనంబులుమనంబులఘనంబులగుసౌఖ్యంబులందఁదలఁచితత్ఫలప్రాప్తిహేతువులైనకర్మంబులా
చరించిదైవోపహతులైతత్కర్మంబులచేతనిష్ఫలారంభులగుచురుకర్మంబులుబంధకరంబులుదుఃఖహేతువులుంగానిసా

---

*హల్లక-భృంగన్॥హల్లక।ఎఱ్ఱకలువలవలననుఫుల్ల।పుష్పించిన-పద్మనిష్యంద।తామరలనుండిజారుచున్న- మరందపానవిలసత్।మకరంద
పానముచేతశోభిల్లుచున్న-మదభృంగన్।మత్తిల్లినతుమ్మెదలుగలదిన్ని——శ్రీమాకంద।మామిడిచెట్లు——§లతికాచయ।తీఁగెలగుంపు—— ¶అ
ర్మిలిన్।ప్రీతితో——†కతిపయ।కొన్ని—— ‡ఘనసార-నందున్॥ఘనసారరుచి।కర్పూరమువంటికాంతిగల-వాలుక। ఇసుకయందు-సముదంచి
త।మిగులనొప్పుచున్న-సైకతవేదికాస్థలమునందున్।ఇసుకచేతనేర్పరచినదిన్నెమీఁద. శ్రీసత్తతిభాగధేయున్।సజ్జనసమూహముపాలిటివాఁడైన

ఖ్యదాయకంబులైపాపనివృత్తిఁజేయనోపవదియట్లుండెభూరిదుఃఖానుసాగరంబైనసంసారచక్రంబునంబరిభ్రమించు
చుంగామవిమోహితులైపూర్వకర్మానుగతంబులైనశరీరంబులుదాల్చుచుఁజచ్చుచుమఱలంబుట్టుచునెంతకాలంబునకుఁ
బాపనిర్ముక్తిఁగానకమాతృయోనవనవసుతారులైజనియించివర్తించుమూఢాత్ములంబశుప్రాయులరక్షించుకొఱకుఁగా
దెనారాయణపరాయణులైనమీవంటిపుణ్యాత్ములులోకంబునంజరియించుటయదియునుంగాక॥మ॥అవివేకానుగతస్వ
కార్యజలవేలాకీర్ణమైమిత్రబంధువధూపుత్ర*జలగ్రాహోగ్రయుతమైదుర్గాంతసంసారదు।ర్ధరపాథోధిఁదరించు
వారెహరిసంబంధక్రియాలోలభా।గవతానుగ్రహనావలేనియథముల్గారుణ్యసంధాయకా॥ క॥మునినాథచంద్రననుఁ
గై।కొనికాచుతలంపుబుద్ధిఁగొనకొనినఁదగ।న్వినుముమదీప్సితమదనా।చనువునఁగావింపుమయ్యసజ్జనతిలకా॥వ॥అనివెం
డియువిదురుండుమైత్రేయుంజూచిమునీంద్రా।త్రిగుణాత్మకమాయానియంతయగుభగవంతుండుస్వతంత్రుండగుచున
వతరించియెయ్యెయవతారంబులందునెయ్యేకర్మంబులాచరించెనదియునిష్క్రియుండగునీశుండు మొదలఁబ్రపంచంబు
నేవిధంబునంగల్పించెనేపగిదిదీనింబాలించెమఱియునీవిశ్వంబునాత్మీయహృదయాకాశగతంజేసినివృత్తవృత్తియగుచు
యోగమాయయందునెట్లువసించె-బ్రహ్మాండంబునందునేలీలఁబ్రవర్తించెనంచుబ్రహ్మాదిరూపంబులంబొందిబహుప్ర
కారంబులనెట్లుక్రీడించె-భూసురగోసురాదులక్షేమంబుకొఱకైమత్స్యాద్యవతారంబులుధరియించియేయేప్రయోజ
నంబులందీర్చెఁ-బయోరుహగర్భాండకటాహాంతర్గతంబులైలోకపాలసహితంబులైనలోకంబులలోకాలోకపర్వతం
బులబహిర్భాగంబులనెయ్యేతత్త్వభేదంబులనేతెఱంగునంబుట్టించెనందుఁబ్రతీతంబగుజీవకోటియెవ్వనింగొల్చిబ్రదుకు
జనులకుంగర్మనామరూపభేదంబులెట్లునిర్దేశించె నింతయుసవిస్తరంబుగావింపుముత్తమశ్లోకమౌళిమండనుండుయోగీ
శ్వరేశ్వరుండైనపుండరీకాక్షునిచరిత్రశ్రవణంబునంగానిజన్మమరణాదిసకలదుఃఖాకరంబులుదుష్కర్మప్రాప్తంబులు
నగుభవబంధంబులుదెగవనివెండియునిట్లనియె॥ తరల॥ సతతమున్సరసీరుహోదరసత్కథామృతపూరముల్।శ్రుతిపు
టాంజలిచేతనిమ్ములజుఱ్ఱియుందనివోదుభా।రతకథామిషమూనివిష్ణుఁబరాశరప్రియసూతిస।న్మతినుతించినచోటనమ్ముని
నాథనామదినుబ్బుదుర్॥ క॥ఇతరకథావర్ణనముల । నతిహేయతనొందెఁజిత్తమనఘాత్మరమా।పతిచరితామృతరతిసం।
స్మృతివేదనలెల్లఁబాయఁజేయుమునీంద్రా॥గీ॥భూరివిజ్ఞానవిదులగునారదాది।నిర్మలాత్ములకయినవర్ణింపరాని।హరికథా
మృతపానంబునందువిసివి।యొల్లననువాఁడెపోవెఱ్ఱిగొల్లఁడనఘ॥ సీ॥ అరవిందనాభునియపరావతారమైజననమందిన
పరాశరసుతుండు। మహినొప్పవర్ణాశ్రమాచారధర్మముల్వర్ణింపలోకవిడంబనములు। నగుగ్రామ్యకథలుపెక్కర్థిఁగ
ల్పించుచుహరికథావర్ణనమందులోన।నించుకించుకగానియేర్పడఁజెప్పమినంచితవిజ్ఞానమాత్మనిలుప।కున్నఁజింతించిమఱి
నారదోపదిష్టుఁ।డగుచుహరివర్ణనామృతమాత్మగ్రోలి।విమలసుజ్ఞాననిధియనవినుతికెక్కి।ధన్యుఁడయ్యెనులోకైకమాన్యుఁ
డగుచు॥ కావున॥ క॥ సరసిరుహోదరుమంగళ।చరితామృతమాత్మఁగ్రోలుజనుఁడితరకథా।గరళముఁగ్రోలునెహరి
సం।స్మరణముజీవులకునఖిలసౌఖ్యదమనఘా॥ క॥ శ్రీవనితాధిపునామక।థావిముఖులకిహముపరము।దవ్వైపిదపంబోవు
దురునరకమునకు।న్వారినేవారిఁజూచివగతుమునీంద్రా॥క॥పనరుఁడేనొకనిమిషం।బైనవృథావాదగతినిహరిపదకమల।
ధ్యానానందుఁడుగాఁడే।నానరునకునాయువల్పమగుమునినాథా॥ చ॥మృదుగతిఁబువ్వుతేనియరమించుచుఁబానముసే
యఁబారు। షట్పదమునుబోలియార్తజనబాంధవువిశ్వభవస్థితివ్యయా। స్పదమహితావతారుఁడగుపంకరుహోదరు
నిత్యమంగళ।ప్రదగుణకీర్తనామృతముఁబాయకఁగ్రోలెదఁజెప్పవేదయన్॥ క॥అనివిదురుఁడుమైత్రేయుం।డనుమునినా
యకునినడిగెనని వేదవ్యా।సునితనయుండభిమన్యుని।తనయునకుంజెప్పెమఱియుఁదగనిట్లనియెన్॥ వ॥ఇట్లువిదురుండుమై
త్రేయునడిగిననతండతనింగనియతిమృదుమధురవచనరచనుండైయిట్లనియెననఘాకృష్ణకథాశ్రవణతత్పరుండవైనీవున
న్నడిగితివిగావునభద్రంబయ్యెనీవుభగవద్భక్తుండవుగావు నహరికథాసక్తుండవగుటకుఁజిత్రంబుగా దదియునుంగాక
మాండవ్యునిశాపంబునసాత్యవతేయువలనభ్రాతృక్షేత్రంబునశూద్రయోనింబుట్టినట్టిప్రజా।§సంయమనుండవగుయ
ముండవు।పరమజ్ఞానసంపన్నుండవునారాయణునకుంబ్రియుండవుగావునఁగృష్ణుండునిర్యాణకాలంబునందనసన్నిధికిం
జనిననన్నుఁడాయంజీఱి విజ్ఞానంబెల్లనుపదేశించినీకునెఱింగింపుమనియానతిచ్చుటంజేసి యవశ్యంబునీకునెఱింగింతు
దత్తావధానుండవైవినుమని॥ క॥ వనజాక్షుయోగమాయా।జనితంబగువిశ్వజననసంస్థానవినా।శనములతెఱఁగెఱిఁగింపు

---

*జలగ్రాహోగ్రయుతమై।కాఁబుమొసళ్లతోఁగూడుకొన్నదై— §సంయమనుండవగు।పుణ్యపాపములనెఱిఁగిలెస్సగశిక్షించుచున్నట్టి.

ము। ననఘా విష్ణుని మహత్త్వ మభివర్ణింతుఁ॥ సీ॥ సకలజీవుల కెల్లఁ బ్రకట దేహము నాత్మ నాథుండు పరుఁడు నానావిధైక।మ
త్యుపలక్షణమహితుండునగు భగవంతుండు సృష్టి పూర్వంబున నంచు। నాత్మీయమాయ లయంబు నొందిన విశ్వ గర్భుఁ డైతాన
యొకఁటి వెలుంగు। పరమాత్ముఁ డభవుండు పద్రష్టయయ్యు వ స్త్వంతరపరిశూన్యుఁ డసుటఁ జేసి। ద్రష్ట గాకుండు మాయాప్ర
ధానశక్తినతులచిచ్ఛక్తి గలవాఁడు నగుచుఁ దన్ను। లేని వానిఁ గఁ జిత్తంబులోనఁ దలఁచి। ద్రష్టయగు తన భువననిర్మాణవాంఛ॥
గీ॥ బుద్ధిఁ దోఁచిన నమ్మహాపురుషవరుఁడు। గార్యకారణరూప మైఘునత కెక్కి। భూరిమాయాభిధానవిస్ఫురితశక్తి। వినుతి కె
క్కినయట్టి యవిద్యయందు॥ క॥ పురుషాకృతి నాత్మాంశ। స్ఫురణము గలశక్తి నిలిపి పురుషోత్తముఁడీ। శ్వరుఁ డభవుండజుఁ డుని
జో। దర సంస్థిత విశ్వ మపుడు దగఁ బుట్టించెన్॥ సీ॥ ధృతిఁ బూని కాలచోదితము నవ్యక్తంబు ప్రకృతియనను పేళ్లఁ బరఁగు మా
య। వలన మహత్తత్త్వ మెలమిఁ బుట్టించె మాయాంశ కాలాదిగుణాత్మకంబు। నైన మహత్తత్త్వ మచ్యుతదృగ్గోచరమగుచు విశ్వ
నిర్మాణవాంఛ। నంచుటఁ జేసి రూపాంతరంబునఁ బొందినట్టి మహత్తత్త్వ మందు నోలిఁ। గార్యకారణకర్త్రాత్మకత్వ మైన। ను
హితభూతేంద్రియకమనోమయమనంగఁ। దగు నహంకారతత్త్వ ముత్పన్న మయ్యెఁ। గోరి సత్త్వరజస్తమోగుణక మగుచు॥
వ॥ వెండియు రూపాంతరంబులం బొందుచున్న సాత్త్వికాహంకారంబువలన మనంబు వైకారికకార్యభూతంబు లైన దేవతా
గణంబులును సంభవించె నింద్రియాధిష్ఠాతలైన వానివలన శబ్దంబు పూర్వంబునఁ బ్రకాశంబగుటం జేసి జ్ఞానేంద్రియం
బులయిన త్వక్చక్షుశ్శ్రోత్రజిహ్వాఘ్రాణంబులును గర్మేంద్రియంబులయిన వాక్పాణిపాదపాయూపస్థలును దైజసాహం
కారంబున నుత్పన్నం బయ్యెఁ దామసాహంకారంబువలన శబ్దస్పర్శరూపరసగంధంబులు దయించె నందు శబ్దంబు నిజగుణం
బయిన శబ్దంబువలన నాకాశంబుఁ బుట్టించె గగనంబు గాలమాయాంశ యోగంబున నంబుండరీకాక్షు నిరీక్షణంబున స్పర్శత
న్మాత్రంబువలన వాయువుం గలిగించె నవనుండును నభోబలంబున రూపతన్మాత్రంబువలన లోకలోచనంబయిన తేజంబు
ను త్పాదించె దేజంబు గాలమాయాంశ యోగంబునను త్తమశ్లోకుని విలోకనంబునఁ బవమానయుక్తంబగుచు రసతన్మా
త్రంబువలన నంబువులఁ గలిగించె సలిలంబు గాలమాయాంశ యోగంబునం బరమేశ్వరానుగ్రహంబు గలిగి తేజోయు
క్తంబయి గంధగుణంబువలనఁ బృథివిఁ గలిగించె నందు గగనంబునకు శబ్దంబు, వాయువునకు శబ్దస్పర్శంబులుఁ, దేజంబునకు
శబ్దస్పర్శరూపంబులు, సలిలంబునకు శబ్దస్పర్శరూపరసంబులుఁ, బృథివికి శబ్ద స్పర్శ రూప రస గంధంబులును, గుణంబులయి
యుండుఁ గాలమాయాంశ లింగంబులుగలిగి మహదాద్యభిమానంబులు నొందిన దేవతలు విష్ణుకళా కలితులగుచు రట్టి మ
హదాదితత్త్వంబులైక్యంబు చాలమిం బ్రపంచంబుం గల్పింప సమర్థంబులు గాక కృతాంజలులై యోగీశ్వరేశ్వరుండయిన
నారాయణు నిట్లని స్తుతియించె ॥ దండకము॥ శ్రీనాథ నాథా జగన్నాథ *నమన్మిత్రకరక్షా §విపక్షక్షమాభృత్సహస్రాక్ష నీ
రేజపత్రేక్షణా దేవదేవా భవద్దాసవర్గాను తాపంబులం బాపఁగా నోపు దివ్యాతపత్రంబు నాఁ బొల్చు యుష్మత్పదాం
భోజమూలంబు పుణ్యాలవాలంబు గాఁ బొంది యోగీంద్రు లుద్దామ సంసార తాపంబులం బాయఁ గా మీఁ టి వర్తింతు రోతం
డ్రి యీ శాసనస్థాఘ నిర్ణాశ యీ విశ్వమందెల్ల జీవుల్ భవోదగ్రమర్త్యార ¶తాపత్రయాభీలదావాగ్నిచేఁ గ్రాఁగి మ
ఖాబ్ధిలోఁ దోఁగి యేకర్మముం ధర్మముం బొందఁగాలేక సంసారచక్రంబునం దుర్భరిభ్రామ్యమాణాత్ములై యుందురమ్మా
ధ చేతస్కులం జెప్పఁగా నేల నో దేవ విజ్ఞాన దీపాంకురంబయిన మీపాదపంకేరుహచ్ఛాయఁ బ్రాపింతురజ్ఞాతుసన్మానిసం
ఘంబులే కాంతిక స్వాంతతం బేర్చి దుర్దాంత పాపౌఘనిర్ణాశకాంబు ప్రవాహాభ్రగంగానివాసంబనా నొప్పు మీపాదయు
గ్మంబు యుష్మన్ముఖాంభోజ ‡నీడోద్గతంబైన వేదాండజశ్రేణిచేతం ††గవేషించి సంప్రాప్తులై యుందురో నాథ వైరాగ్య
శక్తిస్ఫుటజ్ఞానబోధాత్ములైనట్టి ధీరోత్తముల్ నిత్యనైర్మల్య భవ్యాంతరంగంబులం దేపరంజ్యోతిపాదాబ్జపీఠంబు గీలించి
కైవల్యసంప్రాప్తులై రట్టి నిర్వాణమూర్తిం బ్రశంసింతు మింద్రాదివంద్యా ముకుందా సమస్తంబు గల్పింపఁ బాలింపఁ దూ
లింపఁ గాఁ బెక్కు దివ్యావతారంబులం బొందు నీపాదపంకేరుహధ్యాన ‡‡పారీణ సుస్వాంతులై యొప్పు భక్తాళికిన్మోక్షసం
పైన మీపాదకంజాతముల్గొల్తు మీశారమాధీశ పుత్రాంగనామిత్రసంబంధ బంధంబులం జెంది ‡‡‡సోహంమమేతి క్రియా

*నమన్మిత్రకరక్షా। శరణాగతులను ముఖ్యముగ రక్షించువాఁడా.— §విపక్షక్షమాభృత్సహస్రాక్ష। శత్రువులను పర్వతములకు నింద్రుఁడా.—
¶ తాపత్రయ। ఆధ్యాత్మిక, ఆధిదైవిక, ఆధిభౌతికములు. అందు రోగములవలనగలిగెడు తాపము ఆధ్యాత్మికము. మృగసర్పవృశ్చికాదులవలన
వచ్చు తాపము ఆధిభౌతికము. ఎండ, మంచు, అగ్ని. జల, వర్ష, అశని, వాయు, దేవాలయ, గోపుర, మంటప, ప్రాకారాదులవలనవచ్చునట్టి తాపము
ఆధిదైవికము.— ‡నీడోద్గతంబు। గూఁటినుండి వెడలిన.— ††గవేషించి। వెదకి.— ‡‡పారీణ। ఆసక్తి.—‡‡‡సోహంమమేతి। నేను నాదియనెడు.

లోలులై దేహగేహంబులందోలి వర్తించు మర్త్యానవశ్రేణులందంతరాత్ముండవై యుండియుఁ దూరమైతోఁచు మీపాదపద్మంబులర్చింతుమో దేవ బాహ్యేంద్రియవ్యాప్తినుద్వృత్తులై నట్టిమా యాత్మలధ్యాత్మతత్త్వప్రభావాఢ్యులై మీపదాబ్జాతవిన్యాసలక్ష్మీకళావాసముంగన్న యయ్యుత్తమశ్లోకులం గానఁగాఁజాల రప్పుణ్యులాదృష్టులంజూడఁగానొల్లరంభోధిరాట్కన్యకాకాంత వేదాంత†శుద్ధాంతసిద్ధాంతమై యొప్పుమీసత్కథాపారచంచత్సుధాసారపూరంబులం గ్రోలి సౌఖ్యోన్నతిన్సోలి ధీయుక్తులై వ్రాలి తాపంబులందోలి మోదంబులం దేలి సంపన్నులై మన్ననిత్యప్రపన్నుల్ మహాత్కుంఠతం బేర్చి వైకుంఠధామంబునల్పక్రియాలోలులై కాంతురద్దివ్యవాసైకసంప్రాప్తికింగోరుచున్నార మో దేవ వైరాగ్యవిజ్ఞానబోధాత్మయోగక్రియారూఢినంతర్బహిర్వ్యాప్తిఁజాలించి శుద్ధాంతరంగంబుగావించి హృత్పద్మవాసుండవై చిన్మయాకారమై యున్న నీయున్నతానంత తేజోవిలాసోల్లసన్మూర్తిఁ జిత్తంబులం జేర్చి యానందలోలాత్మతం బాల్చు యోగీశ్వరశ్రేణికిం దావకీనానుకంపానులబ్ధస్ఫుటజ్ఞానముం గల్గుటం జేసి యాయాసముం జెందరో దేవతాచక్రవర్తీ సదానందమూర్తీ జగద్గీతకీర్తీ లసద్భూతవర్తీ భవద్దాసులై నట్టిమమ్ముం జగత్కల్పనాసక్తచిత్తుండవై నీవు త్రైగుణ్యావిస్ఫూర్తిఁ బుట్టించినం బుట్టు టేకాక నీభవ్యలీలానుమేయంబుగా సృష్టినిర్మాణముం జేయ నేమెంతవారమ్ము మచ్ఛక్తియుక్తిన్భవత్పూజఁ గావింతు మట్లుండె నీసత్కళాజాతులమ్మైన మమ్మెన్నఁగా నేల నధ్యాత్మతత్త్వంబవన్నం బరంజ్యోతివన్నం బ్రపంచంబవన్నన్నధిష్ఠాతవన్నన్ సదాసాక్షివన్నన్ గుణాతీత నీవే కదా పద్మపత్రాక్ష సత్త్వాది త్రైగుణ్యమూలంబునా నెప్పుమాయాగుణంబందు నుద్యన్మహాతత్త్వమైనట్టి నీవీర్యముం బెట్టుటం జేసి నీవింతకుం గారణంబౌచు వాయాయికాలంబులన్నీకు సౌఖ్యంబు లేమెట్లు గావింతు మేరీతి నన్నంబు భక్షింతు మెబ్భంగి వర్తింతు మేనిల్కడన్నుందు మీజీవలోకంబె యాధారమ్మై యుండి భోగంబులం బొందుచున్నన్న యిక్కార్యసంధానులమ్మైన మాకుం జగత్కల్పనాశక్తికిం దేవ మీశక్తిఁ దోడ్పాటు గావించి విజ్ఞానముం జూపి కారుణ్యసంధాయివై మమ్ము రక్షింపు లక్ష్మీమనః‡పల్వలక్రోడ యోగీంద్రచేతస్సరోహంస దేవాదిదేవా నమస్తే నమస్తే నమః॥ సీ॥ అనినఁ బ్రసన్నుఁడై హరి మహదాదులకన్యోన్యమిత్రత్వ మంటకున్న। కతముననిఖిలజగత్కల్పనాశక్తి వొడమకుండుటఁ దనబుద్ధి నెఱిఁగి। కైకొని కాలవేగమున నుద్రేకంబు నొందిన ప్రకృతితోఁ బొందినిజబల।మునిల్పి తా నురుక్రముఁడన *సప్తవింశతితత్త్వములయందు సమత నేకక్క। పరిఁ బ్రవేశించి యాతత్త్వభవ్యగుణము।నందుఁ జేష్టానురూపంబు లలరఁ జెంది। యొకటి నొకటిఁ గలయక యుండి విశ్వ। రచన నెఱుఁగని యాతత్త్వనిచయమునకు॥ వ॥ ఇట్లు విశ్వనిర్మాణనిపుణత్వంబు నెఱుంగం జూపుచు నన్నింటికి నన్యోన్యతం గల్పించి తనయనుగ్రహంబునం బ్రేరితంబయి కానంబడి క్రియాసామర్థ్యంబునఁ జెన్నొందిన తత్త్వవితానంబు దేవప్రేరితంబయి స్వకీయంబులగు నంశంబులచేతం బుట్టించిన విరాడ్విగ్రహంబై తత్త్వవితతి దమయందుఁ జెందిన పుండరీకాక్షుని కళాంశంబున నొకటికొకటికి నైక్యంబువాటిల్లి పరిణతంబై రూపాంతరంబును జెందె నేతత్త్వంబున నేని యుఁ జరాచరలోకపుంజంబులు నిండియుండు నాహిరణ్మయంబయిన విరాడ్విగ్రహంబు నొందిన పురుషుండు సర్వజీవసమేతుండై యుండె నంత॥ క॥ జలములలోపల నిమ్ముల। జలరుహజాతాండమందు సాహస్రాబ్దం। బులు నిలిచెఁ గార్యరూపా। కలితంబగు నవ్విరాట్పుగర్భము వరుసన్॥ గీ॥ దైవకర్మాత్మశక్తివితానములను। దగిలి తనచేతఁ దానేకదైవశక్తి। యగుచు వెలుఁగొందుచుం బ్రకాశాంతరమునఁ। దనువు వితతంబుఁ గాని చైతన్య మొంది॥ గీ॥ రూపసంశక్తిఁ జేసి నిరూఢకర్మ। శక్తియనువృత్తిభేదసంసక్తి దశవి। ధములు గలిగిన ప్రాణరూపముననాత్మ। శక్తిబోధత్వమగుచున్న శక్తి గలిగి॥ క॥ త్రివిధంబగుచును నాధ్యా। త్మ్యవిభేదంబునను బాపి మఱియధిభూతా। త్మ విరాడ్రూపంబగు నిది। వివిధప్రాణులకు నాత్మవిధమై మఱియున్॥ క॥ జీవంబై పరమాత్మకుఁ। §దావలమై యాదిమావతారంబగున। ద్దేవుని గర్భంబున భూ। తావలితోడం బ్రపంచ మర్థిం దోఁచెన్॥ వ॥ ఇట్లు దోఁచిన విరాట్పురుషుండాధ్యాత్మికాధిదైవికాధిభౌతికంబులను భేదంబులచేఁ బూర్వోక్తక్రమంబున వెలుఁగొందుననుచు విదురునకు మైత్రేయుండెఱింగించె నని చెప్పి వెండియు నిట్లనియె॥ చ॥ హరి పరమాత్ముఁ డీశుఁ డజుఁ డాఢ్యుఁ డనంతుఁ డనంతమూర్తి సా। గరతనయాహృదీశుఁడు ¶వికారవిదూరుఁడు నిత్యమంగళా। కరుఁడు కృపాపయోనిధి యకల్మషచిత్తుఁడు సర్వశక్తిఁ దామరసవిలోచనుండు బుధమా

---

†శుద్ధాంత। అతఃపురము— ‡పల్వలక్రోడ। అల్పసరస్సునకు సూకరమయినవాఁడా— *సప్తవింశతితత్త్వములయందు। పంచభూతములు, అహంకార, బుద్ధి, అవ్యక్తములు. జ్ఞానేంద్రియపంచకము, కర్మేంద్రియపంచకము, మనస్సు. పంచతన్మాత్రలు. గుణత్రయము వీనియందు.— §తావలమై। స్థానమై— ¶వికారవిదూరుఁడు। అస్తి, జాయతే, వర్ధతే, పరిణమతే, అపక్షీయతే, నశ్యతి, అను వికారములు లేనివాఁడు.

న్యచరిత్రపవిత్రుఁడిమ్ములన్॥ వ॥ ఇట్లైఱంగుననీశుండగునధోక్షజుండుమహదాదితత్త్వంబులమనంబులఘనంబులగుతలంపు
లుఁదానెఱింగియట్టితత్త్వంబులవివిధవృత్తిలాభమునకైస్వకీయచిచ్ఛక్తిచేనిట్టులొనర్తునని చింతించి నిజకళాకలితంబగు
విరాడ్విగ్రహంబునందునగ్నిప్రముఖంబగు దేవతావళికెల్లనివాసంబగుచుఁగానంబడినవైరాజపురుషునియాస్యాద్యవ
యవంబులవినుపింతుశిదత్తావధానుండవైవినుము॥ సీ॥ నరనుతయాదివ్యపురుషోత్తమునిపృథగ్భావంబునొందిముఖంబువల
న।భువనపాలకుఁడైనపవమానసఖుఁడంతరాత్ముఁడీశ్వరునంశమైనవాని।కనయంబునసుకూలమగుచునిజస్థానమునఁబ్రవే
శించినముఖమునంచుఁ। బరఁగుజీవుండుశబ్దమునుచ్చరించుఁబృథగ్భావమైననేత్రములనినుఁడు। చక్షురింద్రియయుక్తుఁ
డైసరవిఁజెంద।రూపవిజ్ఞానమహిమనిరూఢినొంచు।మఱియుఁజర్మంబునను బవమానుఁడీశ్వ।రాంశమైతత్త్వగింద్రియమం
దుఁగూడ॥ వ॥ నిజనివాసంబునాశ్రయించిజీవుండుస్పర్శేంద్రియగతుండైస్పర్శంబునొందుశ్రోత్రంబులదిక్కులచ్యుతకళాం
శంబులైగూడజీవుండుశ్రవణేంద్రియయుక్తుండైనిజస్థానంబునంబొందిశబ్దజ్ఞానగతుండగు మఱియుఁదాలువునిర్భిన్నం
బయినలోకపాలుండగువరుణుండందుఁబ్రవేశించిరసనేంద్రియంబుచేఁబ్రకాశించినంబ్రాణిరసంబులంగ్రహించె-బర
మేశ్వరునినాసికేంద్రియంబులు పృథగ్భావంబునొందియాశ్వినేయాధిష్ఠానంబైఘ్రాణాంశంబునొందినజంతువుగంధ
గ్రహణసమర్థంబయ్యె- వెండియుభిన్నంబయినచర్మంబుననోషధులును,బరమపురుషాంశంబులయినకేశంబులంగూడనిజ
నివాసంబునొందిజీవుండుకండూయమానుండగు భిన్నభూతంబైనమేఢ్రంబునంబ్రజాపతినిజస్థానంబునొందరేతంబు
నజీవుండానందంబునుంబొంచుభిన్నభావంబైనగుదంబున మిత్రుండచ్యుతాంశంబునుబొందిపాయువుంగూడనిజాధిష్ఠా
నంబునొందుచుజీవుండువిసర్గంబుఁజెందువేఱువేఱైనబాహువులందిదశాధీశ్వరుండయిన పురందరుండుక్రయవిక్ర
యాదిశక్తియుక్తుండగుచునిజస్థానంబునొందజీవుండువానిచేతజీవికంబొంచుమఱియుఁ బాదంబులునిర్భిన్నంబులయిన
విష్ణుండు స్వావాసంబుగైకొని గతిశక్తిబొందినజీవుండుగమనాగమనార్హుండయ్యె వెండియుభిన్నభావంబయినహృద
యంబుమనంబుతోడంగలసినిజాధిష్ఠానంబునంజంద్రుండుప్రవేశించినశరీరసంకల్పాదిరూపంబగువికారంబునుంబొందు
భిన్నభావంబైనయహంకారంబుననహంకృతియుక్తుండైరుద్రుండునిజస్థానంబుగావసియింప నాయహంకృతిచే శరీర
కర్తవ్యంబులునడుపు-బుద్ధివాగీశ్వరావాసంబైహృదయంబుతోడంగలసినిజాధిష్ఠానంబున బోధాంశంబుచేవెలింగినశ
రీరిబోద్ధవ్యతంబొంచుభిన్నంబైనచిత్తంబుబ్రహ్మావాసంబై చేతనాంశంబునొందినఁబ్రాణివిజ్ఞానంబునుంబొందు నావి
రాట్పురుషునిశీర్షంబునస్వర్గంబు,చరణంబులవసుమతియు,నాభియందుగగనంబునుంగలిగె-సత్త్వాదిగుణపరిణామంబు
లనమరులైరి- ఊర్జితసత్త్వగుణంబునదేవతలుత్రిదివంబునుంబొందిరి- రజోగుణంబునమనుజులుగవాదులును ధరణిం
బొందిరి- తామసంబునభూతాదులైనరుద్రపార్షదులుద్యావాపృథివ్యంతరంబగువియత్తలంబునుంబొందిరి-ముఖంబు
వలననామ్నాయంబులుత్పన్నంబులయ్యెవెండియు॥ క॥ ధరణీదివిజులుశ్రుతులును।నరవరయమ్మేటిముఖమునంబొడమ
టభూ।సురుఁడఖిలవర్ణములకు।న్గురుఁడున్ముఖ్యుండునయ్యెగుణరత్ననిధీ॥ క॥ ధరబ్రాహ్మణాదికముద।స్కరబాధంబొంద
కుండఁగైకొనికావ।న్బురుషోత్తముబాహువుల।న్నరనాథకులంబువుట్టెనయతత్త్వనిధీ॥ క॥ గణుతింపఁగఁగృషిగోర।క్షణ
వాణిజ్యాదికర్మకలితంబుగనా।గుణనిధియూరువులందుం।బ్రణుతింపఁగవైశ్యజాలిప్రభవంబయ్యెన్॥ గీ॥ తివిరిసేవకధ
ర్ములైదేవదేవు।పదములనుశూద్రసంతతులుదయమయ్యె। వీరలందఱుదమతమవిహితకర్మ। మలరఁజేయుచుజనకుండు
నాత్మగురుఁడు॥ క॥ అగుసర్వేశుఁబరాత్పరు।జగదేకప్రభునిపాదజలజాతంబు।ల్దగిలిభజింతురుసతతము। నిగమోక్తిన్స్వ
క్తియోగనిపుణాత్మకులై॥ గీ॥ మహిమదీపింపఁగాలకర్మస్వభావ।శక్తిసంయుక్తుఁడగుపరేశ్వరునిభూరి।యోగమాయావి
జృంభణోద్యోగమెవ్వఁ।డెఱిఁగినుతియింపఁగానోపునిద్ధచరిత॥ ఉ॥ అన్యకథానులాపములహర్నిశమున్బరియించిచాల
మా।లిన్యమునాత్మశోభనవిలీనతనొందుమదీయజిహ్వ సా। జన్యముతోడఁగ్రోలుహరిసద్గుణదివ్యకథామృతంబుస। న్మా
న్యచరిత్రమైనెగడుమద్గురువాక్యపదంబుఁజెందఁగన్॥ మ॥ హరినామాంకితసత్కథామృతరసవ్యాలోలుఁడైనట్టిస।త్పు
రుషశ్రేష్ఠుఁడసత్కథాలవణవాఃపూరంబుఁదాఁగ్రోలునే। వరమందారమరందపానకుతుకస్వాంత*ద్విరేఫంబుస।
త్వరమైపోవునెచేతి§వేములకుఁదర్గంధానుమోదాత్మమై॥ క॥ హరిమహిమముదన్నాభీ।సరసిజసంజాతుఁడైనచతురా
ననుఁడు।న్బరికించియెఱుఁగఁడనినని।తరమనుజులఁజెప్పనేలదత్త్వజ్ఞనిధీ॥ గీ॥ శ్రుతులుదమలోనవివరించిచూచిపుండ।రీక

శిదత్తావధానుండవై।నిశ్చలచిత్తుఁడవై. ౹౹కండూయమానుండు।గోకుకొనుచున్నవాఁడు. *ద్విరేఫంబు।తుమ్మెద. §వేములకున్।వేఁపచెట్లకు.

లోచనునుత్తమశ్లోకచరితు। నమరగణవంద్యమానపాదాబ్జయుగళు। వెదకిగనుఁగొనలేవం త్రువిమలమతులు॥ క॥ హరి
యుఁ దనమాయాగతిఁ। బరికించియుఁ గానఁడయ్యెఁబరిమితి లేమి।న్మఱిమాయావిని మోహిని। చరితముఁగనుఁగొంచుఁ రె
ట్లుచతురాస్యాదుల్. క॥ఆదివిజాధీశుఁడుమహా।దాములుదిక్పతులుఁబంకజాసనుఁడున్గౌ।రీదయితుఁడుగనజాలని।శ్రీ దేవు
నిపదయుగంబుఁజింతింతుమదిన్॥ క॥అని మైత్రేయుండవ్విదు।రున కెఱిఁగించిన తెఱంగురు చిరముగాన।గ్జునపౌత్రు నకుఁ
బరాశర।మునివసునుండెటుఁగఁ జెప్పెముదముదలిర్పన్॥ వెండియునిట్లనియె॥ క॥భూమీశ్వర మైత్రేయమ।హామునివిదు
రునకునట్లుహరిగుణశుభలీ।లామాహాత్మ్యముఁ జెప్పిన।నా మైత్రేయునకువిదురుఁడనియెన్మఱియున్॥ క॥అసుణునసునిర్వి
కారికి।జగదవనోద్భవవినాశసత్కర్మములుం।దగులీల లెట్టులాతఁడు।సగుణుండై యుండు టెట్లు సౌజన్యనిధీ॥ సీ॥అనియర్భ
కునిగలిననఘుని మైత్రేయమునిఁజూచివిదురుఁడిట్లనియెమఱల। బాలుఁడు గ్రీడావిలోలమానసమునదీపించులీలానురూ
పుఁడగుచుఁ।గానిచోఁ గామానుగతుఁడై రమించునునర్భకుఁడగ్గివ స్త్వంతరమున। నర్భకాంతరమున నైనను బాల కేళీసం
గుఁడగుచునోలిఁజరించు।హరియు నెపుడునివృత్తుఁడత్యంతతృప్తుఁ। డగుటవర్తించు టెట్లు క్రీడాచలంచు।మఱియుఁద్రి
గుణాత్మకంబై నమాయఁగూడి।యఖిలజగములఁగల్పించెననుటయెట్లు॥ సీ॥అమ్మాయచేతనీయఖిలంబుసృజియించిపాలిం
చిపాలియించిపరమపురుషుఁ।డనఘాత్మదేశకాలావస్థలందునునితరులయందునహీనమైన।జ్ఞానస్వభావంబుఁ బూనియా
ప్రకృతితోనెబ్బంగిఁగలసెఁదానేకమయ్యెఁ।గోరిసమస్తశరీరంబులందునుజీవరూపమునవసించియున్న।జీవునకుదుర్భగ
క్లేశసిద్ధియెట్టి।కర్మమునసంభవించెనుగడఁగినాదు। చిత్తమజ్ఞానమగ్నమస్థితిఁగలంగి। యధికఖేదంబునొందెడునఘచరి
త॥ వ॥అదిగావునసూరిజనోత్తముండవైననీవుమదీయమానసికసంశయంబులఁదొలంగింపనర్హుండవనివిదురుండు మై
త్రేయమహామునీంద్రునడిగెననిబాదరాయణతనూభవుండభిమన్యునందనునకిట్లనియె॥ క॥ సరసిరుహోదరుమంగళ।
చరితామృతపాన *కుతుకసంగంబుననిర్భరుఁడగువిదురునకుమునీశ్వరుఁడగు మైత్రేయుఁడనియెసజ్జనతిలకా॥ చ॥విను
మువితర్కవాదములువిష్ణునిఫుల్లసరోజపత్రనే। త్రునిఘనమాయనెప్పుడువిరోధముసేయుఁబరేశునిత్యశో। భనయుతు
బంధనాదికవిపద్దశలన్గ్రపణత్వమెప్పుడే।ననయముఁబొందలేవువిభుఁడాద్యుఁడనంతుఁడునిత్యుఁడౌటచేన్॥మఱియును॥
చ॥పురుషుఁడునిద్రవోఁగలలఁబొందుసమస్తసుఖంబులాత్మసం।హరణశిరోవిఖండనములాదిగజీవునికిం¶ప్రబోధమం।దర
యఁగఁదోఁచుచున్నగతినాదిబరేశుఁడుబంధనాచల।న్నొరయకతక్షు టెట్లనుచుబుద్ధినిసంశయమందె దేనిఘన్॥ వ॥అవ్వి
ధంబతనికింగలుగ నేరదదియట్లుండేని॥చ॥లలితవిలోలనిర్మలజలప్రతిబింబితపూర్ణచంద్రమం।డలముదదంబుచాలనవిడం
బనహేతువునొందియున్నయ। త్తలమునఁగంపమొందనివిధంబునసర్వశరీరధర్మము। ల్గలిగిరమించునీశునకుఁగల్గఁగనేర
వుకర్మబంధముల్॥వ॥కావునజీవునకు ‡నవిద్యామహిమంజేసికర్మబంధనాదికంబుసంప్రాప్తంబగుంగానిసర్వభూతాం
తర్యామియైనయీశ్వరునకుంబ్రాప్తంబుగానేరదని॥చ॥నరునకునాత్మదేహజగుణంబులఁబాపఁగనోపుపంకజో।దరచర
ణారవిందమహితస్ఫుటభక్తియయింద్రియంబులీ।శ్వరవిషయంబులైనమదిసంచితనిశ్చలతత్త్వమైనచో। సరసిజనేత్రుకీ
ర్తనమెచాలువిపద్దశలంజయింపఁగన్ ॥ చ ॥ హరిచరణారవింద యుగళార్చనసన్నుతిభక్తియోగముల్ । నిరతము
గల్గువారుభవనీరజగర్భులకందరానిభా।సురపదమందుఁజేరుదురుసూరిజనస్తవనీయయట్టిస। త్పురుషులపూర్వజన్మఫ
లమున్గణుతింపఁదరంబెవేరికిన్॥వ॥అనిచెప్పినవిదురుండు మైత్రేయుంగనుంగొనిముకుళితహస్తుండువినమితమస్తకుండు
నగుచుందనమనంబున శ్రీహరిందలంచుచువినయయుక్తవచనరచనుండై యిట్లనియె-మునీంద్రా భవదీయవాక్యంబులచే
తనామనంబుననారాయణుండులోకైకనాథుండెట్లయ్యెనని యుశరీరధారియైనజీవునికిఁగర్మబంధంబు లేరీతిసంభవించె
ననియునుంబొడమిన సంశయంబు నేఁడునివృత్తంబయ్యెనెట్లనినలోకంబునకీశ్వరుండుహరియనియుజీవుండుపరతంత్రుం
డనియునుదలంపుమునారాయణభక్తిప్రభావంబు ప్రాణిగోచరంబయినయవిద్యకునాశనకారణంబనందనరుచుండునా
రాయణుండుదనకునాధారంబులేకసమస్తంబునకుందానయాధారభూతుండై విశ్వంబువెదివియందుదానుండు తెఱం
గెట్లుశరీరాభిమానంబునుబొందియెవ్వఁడుమూఢతముండై సంసారప్రవర్తకుండగు నెవ్వండుభక్తిమార్గంబునఁబరమా
త్ముండై నపుండరీకాక్షునిఁజెందు-వీరలిద్దఱునుసంశయక్లేశంబులు లేమింజేసిసుఖానందపరిపూర్ణులయియభివృద్ధినొందు
వారగుదు రెవ్వండుసుఖదుఃఖానుసంధానంబుచే లోకానుగతుండగుచుం బ్రమోదవేదనంబులనొందునతండు దుఃఖా

*కుతుక।అధికసంతోషము—¶ప్రబోధమందున్।జాగ్రదవస్థయందు— §ప్రతిబింబిత।ప్రతిఫలించిన— ‡అవిద్యా।మాయ.

శ్రయుండగు నారాయణుభజనంబునసమస్తదుఃఖనివారణంబగుననిభవదీయచరణసేవానిమిత్తంబునఁగంటిఁబ్రపంచం
బుప్రతీతిమాత్రంబుగలిగియున్ననందుకుఁగారణంబులేకుండుటంజేసి తెలియనివాఁడనైవర్తింతుననివెండియు॥ క॥ లలి
నామదిఁదలఁపుదుసుమతులుగొనియాడంగఁదగినతోయజనాభుం। డలవడనల్పతపోనిరతులతలపోతలకుమిగులదుర్లభుఁ
డంచున్॥ సీ॥ ఇంద్రియంబులతోడ నెలమి నెప్పెడిమహదాదులనితరేతరానుషంగ। మునఁజేసివానియందొగివిరాడ్దే
హంబుపుట్టించియందుఁజేపట్టితాను। వసియించునాతఁడువరలసహస్రసంఖ్యాతంబులగుమస్తకాంఘ్రిబాహు। కలితస
త్పురుషునిఁగాబ్రహ్మవాదులుపలుకుదురావిరాట్పుభువునందు। భువనజాలంబులలజడిఁబొరయకుండు। ప్రాణదశకం
బుసేంద్రియార్థములునింద్రియాధిదైవతములుగూడననఘత్రివిధమగుచువిప్రాదివర్ణములయ్యెనందు॥ క॥ ఇలఁబుత్ర
పౌత్రసంపద। గలిగినవంశములతోడఁగడుఁజోద్యముగా। లలిఁబ్రజలేగతిఁగలిగిరి। కలిగినయాప్రజలచేఁజగములెట్లుం
డెన్॥ క॥ చతురతదీపించుప్రజాపతులకుఁబతియనఁగవెలయుపద్మాపతియే। గతిఁబుట్టించెనుస్రష్ట్ర। ప్రతతులచేనవవిధప్ర
పంచమునుఁజెయున్॥ గీ॥ వానిభేదంబులునుమనువంశములును। మనుకులాధీశ్వరులునుదన్మనుకులాను। చరితములునేవిభూ
తినేజాడదీనినింతయునుఁబుట్టఁజేసెనా కెఱుఁగఁబలుకు॥ క॥ సరవింగ్రిందన్మీఁద। న్ధరణికిఁగలలోకములనునత్తిన్నితులన్స్వ
రుసంబరిణామంబులు। ధిరకృపనెఱిఁగింపు నాకుసిద్ధచరిత్రా॥ క॥ సురతిర్యఙ్నరరాక్షస। గరుడోరగసిద్ధసాధ్యగంధర్వనభ।
శ్చరముఖ※భవములుమునికుం। జరగర్భస్వేదజాండజముల తెలుఁగున్॥ క॥ త్రిగుణప్రధానకంబులనగునవతారములు
పూర్ణమైవెలసినయా। జగదుత్పత్తిస్థితిలయ। నిగమములవిధంబువానినిలుకడలుదగన్॥ క॥ చక్రాయుధసౌందర్యప। రాక్ర
మముఖగుణములునుధరామరముఖవ। ర్ణక్రమములునాశ్రమధ। ర్మక్రియలునుశీలవృత్తమతభావములున్॥ గీ॥ యోగవి
స్తారమహిమలుయోగములును। జ్ఞానమార్గంబులునుబరిజ్ఞానసాధ। నములునైయొప్పుసాంఖ్యయోగములువికచ। జలజన
యనకృతంబులౌశాస్త్రములును॥ సీ॥ *పాషండధర్మంబుప్రతిలోమకులవిభాగములుజీవులగుణకర్మములును। బలుకులగతు
లునుగలిగెడిధర్మమోక్షములయందలిపరస్పరవిరోధ। ములులేనిసాధనములుభూమిపాలకనీతివార్తలుదండనీతిజాడ। ము
నుబృథగ్భావంబులుసువిధానములును §పితృమేధములునుదత్పితృవిసర్గ। గతులుఁదారాగ్రహంబులుఁగాలచక్ర। మునవసిం
చిననిలుకడలునువసంబు। దానములుఁదత్ఫలంబులుఁదనరుప్రబల। ధర్మములుఁబ్రజలొనరించుకర్మములును॥ చ॥ వదలకభూ
జనావళికివచ్చువిపద్దశధర్మముల్సరో। జదళనిభాక్షుఁడేగతినిసంతసమందెడునెట్టివారిఁబెం। పొదవఁగఁగానవచ్చుగురు
వుల్ప్రియశిష్యులుగొల్వవారుసమ్మదమునఁగోరెడర్థములుమానుగనెట్లుఁజెఱిఁగింతురిమ్మలన్॥ క॥ విలయాదిభేదములన।
య్యెలఘునిఁబరమేశునెవ్వరంచితభక్తిన్। గొలుతురదెవ్వనితోను। తృలికన్సుఖియించుజీవతత్త్వమునుఁజెయున్॥ క॥ గోవిం
దునిరూపంబున। జీవబ్రహ్మలకునైక్యసిద్ధియ నెట్లౌ। భావనసుపనిషదర్థం। బైవెలయుజ్ఞానమెట్టిదార్యస్తుత్యా॥ గీ॥ ఉచితము
గునట్టిశిష్యప్రయోజనములు। సజ్జనులచేతవిజ్ఞానసాధనములు। నేమిపలుకంగఁబడువానినెల్లనుఁజెయుఁ। బొలుచువైరాగ్య
మునఁదగుపురుషభక్తి॥ గీ॥ ఇన్నియునుదెలియనానతియిచ్చినన్ను। నర్థిరక్షింపుయజ్ఞదానాదిపుణ్య। ఫలమువేదంబుచదివిన
ఫలమునార్తజనులఁగాచినఫలముతోసమముగావు॥ క॥ అనివిదురుఁడుమైత్రేయుని। వినయంబునఁదెలియనడుగువిధమెల్ల
నువ్యాసునిసుతుఁడభిమన్యునినం। దనునకునెఱిఁగించిమఱియుఁదగనిట్లనియెన్॥ చ॥ ఇలఁగలమానవావళికినెల్లనులింపభ
జింపయోగ్యమై। వెలసినపూరువంశముపవిత్రముసేయఁగఁబుట్టిసద్గుణా। కలితయశఃప్రసూనలతికాతతికిఁబ్రతివాసరం
బుపెంపలరఁగఁ †బ్రోదివెట్టుచుగదయ్యెముకుందకథామృతంబునన్॥ గీ॥ అల్పతరమైనసుఖములనందుచున్న। జనులదుః
ఖంబుమాన్పంగఁజాలునట్టి। పుండరీకాక్షుగుణకథాప్రోక్తమైన। వితతనిగమార్థమగుభాగవతమునీకు॥ వ॥ ఎఱింగింతువిను
మనియిట్లనియె॥ సీ॥ అమ్మహాభాగవతామ్నాయమొకనాఁడుగైకొనిపాతాళలోకమందు। ¶నప్రతీకజ్ఞానిమైవాసుదేవా
ఖ్యఁబొలుచుసంకర్షణమూర్తిదివ్య। పురుషుఁడుదనుఁదానబుద్ధిలోఁజూచుచుసలలితధ్యానముకుళితనేత్రుఁ। డైసనందాభ్యు
దయార్థంబుగనువిచ్చిచూచినవారుసంస్తుతులొనర్పనమరగఙ్గావగాహనులైయహీంద్ర। కన్య♣లార్ద్ర※జటాబద్ధకలితల
గ్నచు। భర్తృవాంఛనుబుద్ధినప్పరమపురుషుఁ। గదియనే తెంచితత్పాదకమలయుగము॥ క॥ సేవించిభక్తితోనా। నావిధపూ
జోపహారనతినుతులనునా। దేవునిహృదయమువడసిరి। యావేళసనందనాములమ్మహితాత్ముల్॥ మ॥ ఘనసాహస్రకిరీటర

※భవములు। ఉత్పత్తిక్రమములు—— *పాషండ। వేదబాహ్యులయొక్క—— §పితృమేధములు। పితృయజ్ఞములు—— †ప్రోదివెట్టుచుగద
య్యె। వృద్ధిఁగలుగఁజేయుచున్నావుగదయ్యా—— ¶అప్రతీక। అనదృశమైన—— ♣అహీంద్రకన్యలు। నాగకాంతలు. ※ఆర్ద్ర। తడపఁబడిన.

త్నవిలసత్కాంత ప్రశస్త ప్రభా। జనితోదగ్రరుచిప్రకాశితఫణాసాహస్రుఁడా దేవతా। వనరత్నౌఘచణురూపకృత్యము లొగిన్వాంఛన్ప్రకాశించి వా।రనురాగస్థలితోక్తులొప్పనడుగన్ హర్షించియా దేవుఁడున్॥ గీ॥ భూరినిగమార్థసారవిచారమగుచుఁ।దనరునీభాగవతము సాదరతఁబలికె।నలినభవసూతియైనసనత్కుమార। కునకు నెఱిఁగించె సాంఖ్యాయనునకు నతఁడు॥ క॥ వరగనతండంతఁబరా।శరునకునుపదేశమిచ్చె సన్మతినతఁడు।స్సురగురునకొసఁగె నాతఁడు।గరమఁరుదుగనాకుఁజెప్పెఁ గైకొనియేనున్॥ క॥ నీకిప్పుడు వివరించెద।నాకర్ణింపుము సరోరుహాక్షుండగుసు।శ్లోకుని చరితామృతపరి।షేకమ్మున వైముదముగదురఁజెలఁగుము విదురా॥ వ॥ ఇట్లు భవత్ప్రోక్తంబు ఋషిసంప్రదాయగతంబుఁ బురుషోత్తమస్తోత్రంబుఁ బరమపవిత్రంబు భవలతాలవిత్రంబునైన భాగవతకథాప్రపంచంబు,*శ్రద్ధాళుండవు భక్తుండవునగు నీకునుపన్యసించెదవినుము॥ సీ॥ అనఘయేకోదకమైయున్నవేళ §నంతర్నిరుద్ధానలదారువితతి। భాతిఁజిచ్ఛక్తిస మేతుఁడై కపటనిద్రాలోలుఁడగుచు ¶నిమీలితాక్షుఁ।డైననారాయణుండంబుమధ్యమున భాసురసుధాఫేనపాండురశరీర। రుచులు సహస్రశిరోరత్నరుచులతోఁజెలిమిసేయఁగ నెప్పు శేషభోగ।తల్పమునఁబవ్వళించియనల్పతత్వ।దీప్తిఁజెన్నొందఁగానద్వితీయుఁడగుచు।నభినుతుండయ్యుఁగోర్కులయందుఁబాసి।ప్రవిమలాకృతి నానందభరితుఁడగుచు॥ గీ॥ యోగమాయాపిమారుఁడై యుగసహస్ర।కాలపర్యంతమఖిలలోకములు మ్రింగి।పేర్చి మతికాలశక్త్యుపబృంహితమున।సముతసృష్టి క్రియాకలాపములఁదగిలి॥ క॥ తనజఠరములోపలదాఁ।చినలోకనికాయములసృజించుటకును సా। ధనమగుసూక్ష్మార్థముమన।మునఁగని కాలానుగతరజోగుణమంతన్॥ సీ॥ పుట్టించెఁ దద్గుణంబునఁబరమేశ్వరు నాభిదేశమునందు నళిననాళ।ముదయించె మఱియప్పయోరుహ ముకుళంబు గర్మబోధితమైనకాలమందు। దనతేజమునఁ బ్రవృద్ధంబైనజలముచే జలజాప్తు గతిఁ బ్రకాశంబునొందఁ।జేసి లోకాశ్రయస్థితిగతి నెప్పునా శ్రీవరునాభిరాజీవమందు।నజకళాకలితాంశంబు నిలిపెదాని। వలననామ్నాయమయుఁడు సువరగుణుండు।నాత్మయోనియునైన తోయజభవుండు।సరవిజతురాననుండు నాజననమొందె॥ గీ॥ అతఁడుదత్పద్మకర్ణికయందునిలిచి। వికచలోచనుఁడై లోకవితతిదిశలు। నంబరంబునునిజచతురాననములఁ।గలయఁబరికించిచూచుచుఁగమలభవుఁడు॥ చ॥ అలఘుయుగాంతకాలపవనాహతసంచలదూర్మిజాలసం।కలితజలప్రభూతమగుకంజముదద్వనజాతకర్ణికా।తలముననున్నతన్ను విశదక్రియగల్గినలోకతత్వము।న్నతిఁదెలియంగనోపకమనంబునఁజాలవిచారమొందుచున్॥ ఇట్లు వితర్కించె॥ ఉ॥ ఈజలమందు నీకమలమేగతినుద్భవమయ్యెనొంటినే।నీజలజాతపీఠమున నేగతినుంటిమదాఖ్యయెద్దినా।కీజననంబు నెంచుటకు నెయ్యది హేతువొ బుద్ధిఁజూడనే।యోజనెఱుంగలేననిపయోరుహగర్భుఁడు విస్మితాత్ముఁడై॥ క॥ ఆవనజనాళమూలం।బావనములలోననర్థినరయుటకొఱకై।యావనజాతప్రభవుం।డావనరుహనాళవివరమందభిముఖుఁడై॥ మ॥ అతిగంభీరవిశాలవారినిధితోయాంతర్నిమగ్నాంగుఁడై చతురాస్యుండురుదివ్యవత్సరసహస్రంబబ్జమూలంబుస।న్మతినీక్షించియుఁగానలేక భగవన్మాయామహత్వంబువి।స్మృతిఁగావింపవిభీతుఁడై మఱలఁజేరెం దత్సరోజాతమున్॥ గీ॥ అట్లుఁగ్రమ్మఱఁజేరియయ్యబ్జపీఠ।మందునష్టాంగయోగక్రియానురక్తిఁ।బవనుబంధించిమహితతపస్సమాధి।నుండిశతవర్షములుచనుచుండనంత॥ గీ॥ అట్టియోగజనితమయినవిజ్ఞానంబు।గలిగియుండిదానఁగమలనయనుఁ। గానలేక హృదయకమలకర్ణికయందు। నున్నవానిఁదన్నుఁగన్నవానిఁ॥ మ॥ కనియెన్నిశ్చలభక్తియోగమహిమస్ఫంజాతగర్భుండుశో। భనచారిత్రు జగత్పవిత్రు విలసత్పద్మాకళత్రున్సుధా। శనముఖ్యస్తుతిపాత్రు దానవచమూజైత్రున్దళత్పద్మనే। త్రునవీనోజ్జ్వలనీలమేఘనిభగాత్రున్సత్కృషీరాట్పత్రున్॥ వ॥ మఱియు॥ చ॥ అలఘుఫణాతపత్రనిచయాగ్రసమంచితనూత్నరత్ననిర్మలరుచిచేయుగాంతతిమిరంబునడంచియకల్మషోల్లస।జ్జలములఁజేసియందునవసారసనాళసితైకభోగముం।గలిగినశేషతల్పమునుగైకొనియున్నమహాత్మునెక్కటిన్॥ సీ॥ వరపీతకౌశేయపరిధానకాంతిసంధ్యాంబుదరుచినిచయంబుగాఁగ। గమనీయనవహేమకలితకిరీటంబు రమణకాంచనశిఖరంబుగాఁగ। మానితమౌక్తికమాలికారుచిసానుపతితనిర్ఝరపరంపరలుగాఁగఁ।జెలువొందునవతులసీదామకములులాలిత తటజౌషధీలతలుగాఁగఁ। వరభుజంబులు †నికటస్థవంశములుగఁ।బదములంగణపాదపప్రచయములుగ।లలితగతినొప్పుమరకతాచలవిడంబి।తాత్మదేహంబుగలుగుమహాత్ముహరిని॥ వ॥ మఱియు ‡నపరిచ్ఛిన్నంబు నిరుపమానంబు నిఖిలలోకసంగ్రహంబునతివిస్తారవర్తులా

*శ్రద్ధాళుండవు।ఆసక్తిగలవాఁడవు— §అంతర్నిరుద్ధానలదారువితతిభాతిన్।వృక్షసమూహములోపలనగ్నియడఁగియున్నట్టు—¶నిమీలితాక్షుఁడైన।నేత్రములనుముకుళించినట్టి †నికటస్థవంశములుగన్।సమీపమందలివెదుళ్లగుచుండఁగాను. ‡అపరిచ్ఛిన్నంబు।విభాగింపఁగూడనిది.

యాసంబు నై వివిధవిచిత్రదివ్యమణివిభూషణంబుల నాత్మీయనిర్మలద్యుతిచేతం బ్రకాశంబు నొందంజేయుదివ్యదేహం
బుదనరవివిధంబులగు కామంబులభిలషించివిశుద్ధంబయిన వేదోక్తమార్గంబునభజియించుపురుషశ్రేష్ఠులకుఁగామధేను
వనంబగినపాదపద్మయుగంబునళికఫలకవితతరుచినిచయంబులకు నోటువడికృపాపాత్రుండై చంద్రుండుబహురూ
పంబులఁబదసరోజంబులనాశ్రయించెననఁనొప్పుపదనఖంబులుఁగమలాభూకాంతలకు *నుపధానరూపంబులనందగికదళి
కాస్తంభంబులక్రీడంబువిడంబించునూరుయుగళంబుఁగనకమణిమయమేఖలాకలాపాభిరామంబుగదంబకింజల్కశోభి
తపీతాంబరాలంకృతంబై విలసిల్లుకటిమండలంబుశృంగారవాహినీజలావర్తంబునాఁబొలుపొందునాభీవివరంబు¶జఠ
రస్థనిఖిలబ్రహ్మాండశ్రీముహుర్ముహురుద్భవకృశీభూతంబనందగుమధ్యభాగంబుమహితముక్తాఫలమాలికావిరచితరంగవ
ల్లీవిరాజితంబునవతులసీదామకిసలయాకల్పంబుఁగుసుమమాలికాలంకృతంబుఘనసారకస్తూరికాచందనవిలిప్తంబుగౌ
స్తుభరత్నప్రదీప్తంబు శ్రీవత్సలక్షణలక్షితంబై యిందిరకుఁగేళీమందిరంబనంబొల్చు వక్షస్థలంబుసుఖకేళీసమారంభ
§పరిరంభణాంభోధిరాట్కన్యాకరాంభోజకీలితకనకమణికంకణనికషంబులంబొలుపారు రేఖాత్రయవిరాజమాన
‡కంబుకంధరంబుసుసహితానర్ఘదివ్యమణిప్రభావిభాసితకేయూరకంకణముద్రికాలంకృతంబులైనబాహువులుసక
లలోకార్తినివారకదరహాసచంద్రికాధవళితంబులై కర్ణకుండలమండితమణిమరీచులునర్తనంబులుసలుపందనరినిద్దంబు
లగుచెక్కుటద్దంబులుఁబరిపక్వబింబఫలప్రవాళపల్లవారుణాధరంబు నఖిలభువనపరిపాలనంబునకు నేనచాలుదునని
వాదించునయనయుగళంబునకు సీమాస్తంభంబుఁజంపకప్రసూనరుచివిభాసంబునగు నాసాదండంబుఁ గమలకుముదం
బులకుంబెంపుసంపాదించుచుఁగరుణామృతతరంగితాపాంగంబులై కర్ణాంతవిశ్రాంతంబులై చెలువొందు నేత్రంబులు
సలలితశ్రీకారంబునకు నక్షరత్వంబుసార్థకంబయ్యెనననందగుకర్ణంబులు నిక్కుచాపు చావద్వయరూపంబులం జూపట్టు
భ్రూయుగళంబున పరపక్షౌష్టమీశశాంకశంకాస్పదఫాలఫలకంబునీలగిరీంద్రశృంగసంగతబాలమార్తాండమండలవిడం
బితపద్మరాగమణిఖచితకాంచన కిరీటంబు చేఁబొలుపారి సూర్యేందుపవనానలప్రకాశంబులకునవకాశంబుచూపకత్రి
లోకవ్యాపకసమర్థంబులగు తేజోవిశేషంబులుంగలిగిసంగరరంగంబుల దానవానీకంబులహరింపంజాలు సుదర్శనాదిది
వ్యసాధనంబులచేమరాసదంబగుదివ్యరూపంబునుంగలిగిమఱియు॥ ఉ॥ హారకలాపపుష్ప నిచయంబులఁ జంచదనర్ఘర
త్నకే।యూరకరాంగుళీయక మహోజ్జ్వలబాహుసహస్రశాఖలొ।ప్పారఁగజూడనొప్పిభువనాత్మకలీలలదృష్టమూ
లవి। స్ఫారితభోగివేష్టితవిభాసితచందనభూరుహాకృతిన్॥ మ॥ విలసత్కుండలిరాజసఖ్యమునసుర్వీభృత్సమాఖ్యన్సము।
జ్జ్వలితోదారశిరోవిభూషణసహస్రస్వర్ణకూటంబులన్।సలిలావాసతఁజారుకౌస్తుభవిరాజద్రత్నగర్భంబున। న్నలినా
క్షుండుగనుంగొనంగఁదగెమైనాకావనీభృద్గతిన్॥ క॥ వితతార్థజ్ఞానిజన।స్తుతిమకరందప్రహృష్టశ్రుతిజాతమధు।వ్రత
గణపరివృతశోభా। గతకీర్తిప్రసవమాలికలుగలవానిన్॥కనుంగొనిచతురాననుండు॥ సీ ॥ అనఘుసర్వేశ్వరు నాద్యంత
శూన్యునిధన్యుని జగదేకమాన్యచరితుఁ। దన్నాభిసరసికోద్భవసరోజంబునునప్పాలననిలునినంబరమును।మానితభువనని
ర్మాణదృష్టినిఁబొడగనేఁగానియితరముఁగానలేక । యాత్మీయకర్మబీజాంకురంబునురజోగుణయుక్తుఁడగుచునకుంఠిత
ప్ర।జాభిసర్గాభిముఖతనవ్యక్తమార్గుఁ । డయినహరియందుఁదనహృదయంబుఁ జేర్చి। యమ్మహాత్మునిఁబరమునసంతుస
భవు।నజునమేయుని వేగనిట్లనినుతించె॥సీ॥ నలినాక్షుమాయాగుణవ్యతికరమునఁజేసిగార్యంబై నసృష్టిరూప। మునఁబ్ర
కాశించునీఘనరూపవిభవంబురూపింపదేహధారులకు ¶దుర్వి। భావ్యంబుదలపోయభగవంతుఁడవునయినపద్మాక్షనీస్వ
రూపంబుకంటె। నన్యమొక్కటిసత్యమైబోధకంబైన యదిలేదుకాననీయతులదివ్య। మైనరూపంబునాకుఁబ్రత్యక్షమ
య్యె।నదియుఁగాకవివేకోదయమునఁజేసి।వరదనీరూపమజ్ఞానసురుతమోని। వారకంబయ్యెనాకుశశ్వత్ప్రదీప॥ క॥ ఘన
సత్పురుషానుగ్రహ। మునకై యమితావతారమూలంబగుచుం। దనరెడినీరూపముశో।భనమగుభవదీయనాభిపద్మమువ
లనన్॥ క॥ జననంబందిననాచే। ననయము మొదలనెగృహీతమయ్యెజగత్పా।వననీదుసుస్వరూపము। ఘనరుచిరంబై స్వ
యంప్రకాశకమగుటన్॥ వ॥ మఱియు జ్ఞానానందపరిపూర్ణమాత్రంబుననావృతప్రకాశంబు భేదరహితంబుఁబ్రపం
చజనకంబుఁబ్రపంచవిలక్షణంబుభూతేంద్రియాత్మకంబు నేకంబునై నరూపంబునొందియు నెందునుంబొడఁగాననట్టిని

*ఉపధాన।దిండు—— §డంబువిడంబించు।కాంతినిప్రకటనజేయుచున్న—— ¶జఠరస్థ।గర్భమందున్నట్టి—— శ్రీముహుర్ముహురుద్భవ।మాటిమా
టికిపుట్టించుటవలన—— §పరిరంభణ।ఆలింగనము—— ‡కంబుకంధరము।మూఁడు రేఖలుగలకంఠము—— ¶దుర్విభావ్యంబు।భావింపనశక్యమైన.

న్నాశ్రయించెదనదియునుంగాక జగన్మంగళస్వరూపధరుండవై నీయుపాసకులమైనమా మంగళంబులకొఱకు నిరంతర
ధ్యానంబుచేతనీదివ్యరూపంబునంగానంబడితివియిట్టినీవు ‡నిరయ భాక్కులై నిరీశ్వర వాదంబునం జేసి కుతర్కంబులు
ప్రసంగించుభాగ్యరహితులచేత నాదృతుండవుగావుమఱియుంగొందఱుగృతార్థులై నమహాత్ములు భవదీయశ్రీచరణా
రవిందగంధంబు వేదమారుతానీతంబగుటంజేసి తమతమ కర్ణకుహరంబులచేతం గ్రహింతురువారల హృదయకమలం
బులందు భక్తిపారతంత్ర్యంబునగృహీత పాదారవిందంబులుగలిగి ప్రకాశింతువదియునుంగాక ప్రాణులకుద్రవ్యా
గార సుహృన్నిమిత్తంబయిన భయంబు దన్నాశ నిమిత్తంబయిన శోకంబు ద్రవ్యాది స్పృహయుం దన్నిమిత్తంబ
యిన పరిభవంబు మఱియు నందుం దృష్ణయు నది ప్రయాసంబున లబ్ధంబయిన నార్తిమూలంబగు దదీయం బయిన
వృథాగ్రహంబు నీశ్రీపాదారవిందంబులందు వైముఖ్యం బెంతకాలంబుగలుగు నంతకాలంబును బ్రాప్తంబగుంగా
ని మానదాత్మనాయకుండవగు నిన్ను నాశ్రయించిన భయనివృత్తి హేతువగు మోక్షంబుగలుగు మఱియుం గొం
డఱు సకలపాప నివర్తకంబయిన త్వదీయ నామస్మరణకీర్తనంబులందు విముఖులయికామ్యకర్మప్రావీణ్యంబునంజేసి
నష్టమతులై యింద్రియపరతంత్రులై యమంగళంబులైన కార్యంబులు సేయుచుందురు దానంజేసి వాతాదిత్రిధాతు
మూలంబైనక్షుత్పిపాసాదులచేతశీతోష్ణవర్ష వాతాదిదుఃఖంబులచేత నతిదీర్ఘంబైన కామాగ్నిచేత నవిచ్ఛిన్నంబగుక్రో
ధంబుచేతందప్యమానులగుచురువారలంగనిన నార్చిత్తంబుగలంకంబొందుచుజీవుండు భవదీయమాయాపరిభ్రామ్యమా
ణుండై యాత్మవేఱనియెప్పుడు దెలియనంతగాలంబునిరర్థకంబై దుస్తరంబైన సంసారసాగరంబుదరియింపంజాలకుం
డుసన్మునీంద్రులై ననుభవదీయ నామస్మరణంబులుమఱచి యితరవిషయాసక్తులై రేని వారలు దివంబులందు వృథా
ప్రయత్నులై సంచరించుచు రాత్రినిద్రాసక్తులై స్వప్నగోచరంబైన బహువిధసంపదలకు నానందించుచు శరీర ¶పు
ణ్యామాదిపీడలకుదుఃఖింపుచుప్రతిహతంబులైనయుద్యోగంబులభూలోకంబునసంసారులై వర్తింతురు నిష్కాములైని
న్నుభజియించుసత్పురుషులకర్ణమార్గంబులం బ్రవేశించిభవదీయభక్తియోగపరిశోభితంబైనహృత్సరోజ కర్ణికాపీఠం
బునవసియింతువదియునుంగాక॥మ॥వరయోగీంద్రులుయోగమార్గములభావంబందు నేనీమనోహరరూపంబుందలంచి
యేగుణగణధ్యానంబుంగావింతురప్పరుషశ్రేష్ఠపరిగ్రహంబునకునై బొల్పారదధ్యానగోచరమూర్తిన్ధరియింతుగా
దెపరమోత్సాహుండవై మాధవా॥ గీ॥అరయనిష్కామధర్ములైనట్టిభక్తులందునీవుప్రసన్నుండవైనరీతిహృదయములు
బద్ధకాములై యున్న దేవగణములందుంబ్రసన్నతగలుగవీవు॥చ॥ అరయసమస్తజీవహృదయంబులయందు వసించియేక
మై పరగియనంతరాత్మసఖిభావసుధర్ముడవున్బరాపరేశ్వరుండవునై తనర్చుచునుసజ్జనదుర్లభమైనయట్టిసుస్థిరమహిమ
ర్వభూతదయచేఁబొడఁగానఁగవత్తువచ్యుతా॥మ॥క్రతుదానోగ్రతపస్సమాధిజపసత్కర్మాగ్నిహోత్రాఖిలప్ర
తచర్యామలనాదరింపవఖిలవ్యాపారపారాయణస్థితినెప్పారెడిపాదపద్మయుగళీసేవాభిపూజాసమర్పితధర్ముండ
గువానిభంగినసురారీదేవ చూడామణీ॥గీ॥తవిలిశశ్వత్స్వరూపచైతన్యభూమిమహిమచేత §నపాస్తసమస్తభేదమో
హుండవఖిలవిజ్ఞానమునకునాశ్రయుండవగునీకు మ్రొక్కెదనోరమేశ॥క॥ జననస్థితివిలయంబుల కనయంబును
హేతుభూతమగుమాయాలీలనుఁజెందినటననలిపెడనఘాత్మకనీకొనర్తునభివందనముల్॥ సీ॥ అనఘాత్మమఱిభవ
దవతారగుణకర్మఘనవిడంబన హేతుకంబులయినరమణీయమగుదాశరథివసుదేవకుమారాదిదివ్యనామంబులోలి వె
యంగ మనుజులు వివశాత్ములై యవసానకాలంబున సంస్మరించి జన్మజన్మాంతర సంచితమరితంబుఁ బాసికైవల్యసు
ప్రాప్తులగుదురట్టిదివ్యావతారంబులవతరించునజుండవగునీకు మ్రొక్కెదననఘచరిత చిరశుభాకారనిత్యలక్ష్మీవిహార
భక్తమందారమత్సరభవవిదూర॥ తరల॥ జననవృద్ధివినాశహేతుకసంగతింగలయేనునీవునుహరుండుద్రిశాఖలై మను
వుల్మరీచిముఖామరుల్వానరనందుపశాఖలై చెలువొందునింతకుమూలమై యనయమున్భువనద్రుమాకృతివైననీకిదె
మ్రొక్కెదన్॥మ॥పురుషాధీశభవత్పదాబ్జయుగళీపూజాదికర్మక్రియాపరతంజెందనిమూఢచిత్తునిఁబట్టు ప్రాయుష్య
నుష్యాథమ జ్వరయున్నంతమునొందఁజేయునతిదక్షంబైనకాలంబుదుర్గురుకాలాత్ముఁడవైననీకుమదిసంతోషంబున
న్మ్రొక్కెదన్॥సీ॥సర్వేశకల్పాంతశశిసంస్థానమగుజలసంజాతమందేనుసంభవించి భవదీయసుస్వరూపముఁజూడనర్థి
చిబహువత్సరములుదపంబుసేసి క్రతుకర్మములుపెక్కుగావించియునునిన్నుఁబొడఁగానఁగాలేకబుద్ధిభీతిఁ బొందిన

‡నిరయభాక్కులై నరకమునను భవించువారై.—¶పరిణామము వికారము.—§అపాస్త నాశనముగావింపఁబడిన.—✽సంస్థాన ఉన్న

కునిప్పుడుసనిర్హేతుకకరుణచేనఖిలలోకైకవంద్య।మానసతతప్రసన్నకోమలముఖాబ్జ। కలితభవదీయదివ్యమంగళవిలా
స।మూర్తిఁదర్శింపఁగలిగెభక్తార్తిహరణ।కరణతుభ్యంనమోవిశ్వభరణదేవ ॥ సీ ॥ అమరతిర్యఙ్మనుష్యాదిచేతనమో
నులందునాత్మేచ్ఛచేఁజెందినట్టి। కమనీయశుభమూర్తిగలవాఁడవై ధర్మసేతువనంగఁబ్రఖ్యాతినొంది।విషయసుఖంబు
లవిడిచిసంతతనిజానందానుభవసమున్నతిఁదనర్తు। వదిగానఁబురుషోత్తమాఖ్యఁజెన్నొందుచువట్టినన్నెప్పుడునభినుతిం
తు।నర్థిభవదీయపాదంబులాశ్రయింతు।మహితభక్తినినీకునమస్కరింతు। భక్తజనపోషపరితోషపరమపురుష।ప్రవిమ
లాకారసంసారభయవిదూర॥ సీ॥ *తలకొనిపంచభూతప్రవర్తకమైనభూరిమాయాగుణస్ఫురణఁజిక్కి। సకలలోకం
బులుభవదీయజఠరంబులోనిల్పిఘనసమాలోలచటుల। సర్వంకషోగ్రభీషణవార్ధినడుమఁనుఫణిరాజభోగతల్పంబునం
దు।యోగనిద్రారతినుండంగనొకకొంతకాలంబుచనఁగమేల్కనినవేళ। నలఘుభవదీయనాభితోయజమువలనఁ।గడఁగి
ముల్లోకములసో‡పకరణములుగఁ।బుట్టఁజేసితివతులవిభూతిమెఱసి। పుండరీకాక్షసంతతభువనరక్ష॥ క॥ నిగమస్తుతల
క్ష్మీపతి।జగదంతర్యామివగుచుసర్గములెల్ల।నగుభవదైశ్వర్యంబున।నగణితసౌఖ్యానుభవమునందింతుగదే॥ సీ ॥ జలజా
క్షయెట్టివిజ్ఞానబలంబునఁగల్పింతువఖిలలోకంబు §లోలి। నతజనప్రియుఁడవునాకట్టిసుజ్ఞాన ¶మర్థిమైఁగృపసేయుమ
య్యవరద।సృష్టినిర్మాణేచ్ఛఁజెందినాచిత్తంబుదత్కర్మకౌశలత్వమునఁదగిలి। యనుగర్మవైషమ్యమునుబొందకతమున
దురితంబుఁబొరయకతొలఁగునట్టి। †వెరవునాకెల్లగలుగునవ్విధముదలఁచి। కర్మవర్తనననుభవత్కరుణమెరసి।తగఁ
గృతార్థునిఁజేయుము నిగమవినుత।సత్కృపామూర్తియోదేవచక్రవర్తి॥ చ॥ భవదుదరప్రభూతమగుపద్మమునందువ
సించియున్ననే।నవిరళ ‖తావకీనకలితాంశమునందనరారువిశ్వము।న్దవిలిరచింపుచున్బహువిధంబులఁబల్కెడివేదజా
లము। ల్మివతరమైఫలింపఁగృపసేయుముభక్తఫలప్రదాయకా॥ చ॥ అనియనుకంపదోఁపవినయంబునఁజాగిలిమ్రొక్కి
చాపలో।చనసరసీరుహుండగుచుసర్వజగత్పరికల్పనారతిం।దనరిననన్నుఁబ్రోచుటకుఁదానిటుసన్నిధియైనయీశ్వరుఁ।
డనయమునామదుఃఖముదయామతిఁబాసెడునంచునమ్రుఁడై॥ క॥ వనరుహసంజాతుఁడునెమ్మనమునహర్షించెననుచు
మైత్రేయమహా।మునిఘనుఁడగువిదురునకు।న్వినయంబుననెఱుఁగఁజెప్పివెండియుఁబలికెన్॥ మ॥వనజాతప్రభవుండు
గేవలతపోవ్యాసంగుఁడైపద్మలో।చనుగోవిందుననంతునాద్యుఁదనవాక్ఛక్తిన్నుతింపన్సుధా।శనవంద్యుండుప్రసన్నుఁడై
నిఖిలవిశ్వస్థాపనాలోకనం।బునఁజూచెన్విలయప్రభూతబహువాగ్ఫూరంబులన్ **వేల్మిడిన్॥ గీ॥అట్లుపొడగనియా
ర్తుఁడైనట్టిపద్మభవునివాంఛితమాత్మఁదీర్పంగఁదలఁచి। యతనిమోహనివారకమైనయట్టి। యమృతరసతుల్యమధురవా
క్యములననియె॥ చ॥ తలకొనినీయొనర్చుపనిదప్పమదిందలపోయుదుఃఖముం।దలఁగుమునాదులీలకుఁబ్రధానగుణంబగుసృ
ష్టికల్పనం। బలవడఁజేయుబుద్ధిహృదయంబునఁజొన్పితపస్సమాధిని। న్గలనతిభక్తులన్నుఁబ్రసన్నునిఁజేయుముచెందుఁ
గోరికల్॥ క॥ నీవొనరించుతపోవి।ద్యావిభవవిలోకనీయమగునీసృష్టి।న్గావింపుములోకంబుల।లోవెలిగెడినన్నుఁగందు
లోకస్తుత్యా॥ క॥నాలోనిజీవకోటులు।వాలాయమునీకుఁగానవచ్చునిపుడునీ।వాలోకింపుముదారువి।లోలహుతాశను
నికరణిలోకస్తుత్యా॥ సీ ॥నలువొప్పనఖిలజీవులయందుఁగలనన్నుఁదెలిసిసేవింపుమునలినగర్భ। భవదీయదోషముల్బా
యుభూతేంద్రియవ్యతిరిక్తమైశుద్ధమైనహృదయుఁ।డైనజీవునివిమలాంతరాత్ముఁడనైననను నేకముగఁజూచునరుఁడు
మోక్ష।పదమార్గవర్తినైభాసిల్లుబ్రహ్మాండమంచులవివిధకర్మానురూప।పద్ధతులఁజేసిపెక్కురూపములనొందు।జీవతతిర
చియించునీచిత్తమెపుడు।మత్పదాంబుజయుగళంబుమఱిగియున్న।కతనరాజసగుణమునఁగలుగదఘము॥ క ॥ వినుమది
యుఁగాకప్రాణుల। కనయమునెఱుఁగంగరానియనఘుఁడతేజో। ధనుఁడపరేశుఁడనీచే। తనుగానంబడితినిదెపితామ
హకంటే॥ వ॥మఱియుభూతేంద్రియగుణాత్ముండనియుజగన్మయుండనియునన్నునీచిత్తంబునందుఁదలఁపుము తామరస
నాళవివరపథంబువెంటంజనిజలంబులలోనంజూడంగోరునట్టిమదీయస్వరూపంబు॥ క॥నీకిప్పుడుఁగానంబడె।††నాకులకు
నునురగపతిపినాకులకైనన్।వాక్రువ్వందలపోయన్।రాకుండుమదీయరూపరమణీయంబుల్ ॥ క॥ కావునమచ్చారిత్రక।
థావిలసితమైనసుమహితస్తవముజగ।త్పావనమువిగతసంశయ। భావుఁడవైబుద్ధినిలుపుపంకజజన్మా॥ క ॥ సగుణుఁడ
నైలీలార్థము।జగములఁగల్పింపఁదలఁచుచతురునినన్ను।న్సగుణునిఁగానుతియించితి। తగసంతసమయ్యెనాకుఁదామరసభ

---

*తలకొని।అత్యంతము— ‡ఉపకరణములు।పనిముట్లు— §ఓలి।వరుస— ¶అర్థిమైన్।ప్రీతితోడ— †వెరవు।ఉపాయము—
‖తావకీనకలితాంశమునన్।నీసంబంధమైయొప్పెడునంశముచేత— **వేల్మిడిన్।శీఘ్రముగాను— ††నాకులకున్।దేవతలకు.

వా॥ క॥ ఈ*మంజుస్తవరాజము। నీమనమునఁ జింతఁ దక్కి నిలుపుము భక్తిన్। ధీమహిత నీమనంబునఁ। గామించిన కోర్కు లె
ల్లఁ గలుగుం జుమ్మీ॥ క॥ అనుదినమును ద్రిజగత్పా। వనమగు నీమంగళస్తవంబుఁ బఠింపన్। విని నను జనులకు నేఁ బొడఁ। గనఁ బడు
చు ‡నవాప్తసకలకాముఁడ నగుచున్॥ గీ॥ వనతటాకోపవనయనవివాహదేవ। భవననిర్మాణభూమ్యాదివివిధదాన। జపతపో
వ్రతయోగయజ్ఞములఫలము। ¶మామకస్తవఫలముసమంబు గావు॥ క॥ జీవావలిఁ గల్పించుచు। జీవావళిలోనఁ దగ వసించు
చుఁ బ్రియవాస్తవ్యావళిలోపల బ్రియవాస్తవ్యావలి నై యుండు నన్ను ననిశము బ్రీతిన్॥ క॥ తలఁపుము మత్ప్రీతికి నై। కలిగించితి ని
న్ను భువనకారణనాళో। పలనడఁగి యేకమై నిశ్చలగతి వసియించియున్న జగముల నెల్లన్॥ గీ॥ తగ నహంకారము
లతత్త్వంబు నొంది। నీవు పుట్టింపుమనుచు రాజీవభవుఁడు। వినఁగ నానతియిచ్చి యవ్విష్ణుఁ డభవుఁ। డంతనంతర్హితుం డయ్యె
ననఘచరిత॥ క॥ అని చెప్పిన మైత్రేయునిఁ। గనుఁగొని విదురుండు వలికెఁ గడు ముద మొప్పన్। జననుత నలినదళాక్షుఁడు।
సనినం బద్మజుఁడు దేహసంబంధమునన్॥ క॥ మానససంబంధంబును। బూనిన యీసర్గమెట్లు పుట్టించెదయాం। భోనిధి వైనా
కింతయు మానుగ నెఱిఁగింపుమయ్య మహితవిచారా॥ వ॥ అనవుడు నమ్మునివరేణ్యుండు విదురున కిట్లనియెఁ బుండరీకాక్ష
వరదానప్రభావంబునం బంకజాసనుండు శతదివ్యవత్సరంబులు భగవత్పరంబుగాఁ దపంబుఁ గావించి తత్కాలవాయువు
చేఁ గంపితంబగు నిజనివాసంబయిన పద్మంబును జలంబుఁ గనుంగొని యాత్మీయతపశ్శక్తిచేత నభివృద్ధిం బొందిన విద్యాబలం
బున వాయువుతోడఁ దోయంబు సమస్తంబును గ్రోలి యంత గగనవ్యాపియగు జలజంబును గనుంగొని॥ ఉ॥ వారిజసం
భవుండు బుధవంద్యుఁడు చిత్తమునం దలంచె దైత్యారిఁ బయోవిహారి §సముదంచితహారి ‡‡జ్ఞాతాఖిలామృతా। హారిర
మాసతీహృదయహారి నుదారి విదూరభూరిసం। సారిభవప్రహారి విలసన్నుతసూరి నఘారి నయ్యెడన్॥ గీ॥ అట్లు దలఁచి స
రోజజుఁ డంబుజమును। గగనతలమునఁ జూచి యాకమలకోశ। లీనమై యున్న లోకవితానములను। నెయ్యఁ బొడగని హరి
చేసినయుత్తఁ డైన॥ గీ॥ వాసిఁ గాఁ దనుఁ దలఁచి యవ్వనరుహంబు। లోపలికిఁ బోయి మున్నందులోన నున్న। ముజ్జగంబులఁ జూ
చి యిమ్ముల సృజించె। మఱి చతుర్దశభువనముల్ మహిమఁ జేసి॥ క॥ మఱియు సుధాశన తిర్య। జ్నరవివిధస్థావరాది నానాసృష్టి।
స్ఫురణ నజుం డొనరించెం। బరువడి నిష్కామధర్మఫలరూపమునన్॥ వ॥ ఇట్లు భువనంబులఁ బద్మజుండు గల్పించె నని మైత్రే
యుండు విదురున కెఱింగించిన॥ క॥ విదురుఁడు దురితావనిభృ। ద్భిదురుఁడు మునివరునిఁ జూచి ప్రియము మనమున। న్గదురఁగ
నిట్లని పలికెన। తిమిరాంతంబయిన విష్ణుదేవుని మహిమన్॥ గీ॥ అమరభువనంబులతని కాలాఖ్యతయును। గణుతిసేయఁ దదీయ
లక్షణములర్థి। నాకు నెఱిఁగింపుమయ్య వివేకచరిత। యనిన మైత్రేయుఁ డవ్విదురునకు ననియె॥ సీ॥ ❋ఆద్యంతశూన్యంబున
ద్వయంబై తగు తత్త్వ †మింతకును పాదానమగుట। గుణవిషయములుగై కొని కాలమును మహదాదిభూతములు దన్నాశ్ర
యింపఁ। గాలానురూపంబుగై కొని యీశుండు దనలీలకై దనుఁ దా సృజించెఁ। గర మొప్ప నఖిలలోకములందుఁ దానుం
డుఁ దనలోన నఖిలంబు దనరుచుండుఁ। గాన విశ్వమ్మునకుఁ గార్యకారణములు। దానయమ్మహాపురుషుని తనువు వలనఁ। బాసి
విశ్వంబు వెలిమై ప్రభాసమొందె। మానితాచార యావర్తమాన సృష్టి॥ క॥ తెఱఁగొప్ప నఖిలవిశ్వము। పురుషోత్తము దేహ
మందుఁ బుట్టుం బెరుగున్। విరతిం బొందుచునుండుం। గరమర్థిన్ భూతభావికాలములందున్॥ వ॥ అట్టి సర్గంబు నవవిధంబు
మఁ బ్రాకృత వైకృతంబులు గాఁ ద్రవ్యగుణంబులను త్రివిధంబులగు భేదంబులచేఁ బ్రతిసంక్రమంబులగుచునుండు నందు
మహత్తత్త్వంబు ప్రథమసర్గం బది నారాయణ సంకాశంబున గుణవైషమ్యంబు నొందు ద్రవ్యజ్ఞానక్రియాత్మకంబయిన
యహంకారతత్త్వంబు ద్వితీయసర్గంబు శబ్దస్పర్శరూపరసగంధంబులను పంచతన్మాత్ర ద్రవ్యశక్తియుక్తంబయిన పృథివ్యా
దిభూతసర్గంబు మూఁడవదియయి యుండు జ్ఞానేంద్రియంబులయిన త్వక్చక్షుః శ్రోత్రజిహ్వాఘ్రాణంబులు గర్మేంద్రి
యంబులైన వాక్పాణిపాదపాయూపస్థలను దశవిధేంద్రియ జననంబు చతుర్థసర్గంబు సాత్త్వికాహంకార జనితంబైన మ
నోమయసుమనోగణసర్గం బైదవసర్గంబై యొప్పు జీవలోకంబులకు నబుద్ధికృతంబులైన ✿యావరణ విక్షేపంబు
లం జేయు దామససర్గం బాఱవదై యుండు నియ్యాఱు నీశ్వరునకు లీలార్థంబులైన ప్రాకృతసర్గంబులయ్యె నింక వైకృతస

*మంజు। మనోహరమైన— ‡ఆవాప్త। పొందింపఁబడిన— ¶మామక। మాయొక్క— §సముదంచితహారిన్। అతిసుందరములగు ముక్తాహారములు గలవాని— ‡‡జ్ఞాతాఖిలామృతాహారిన్। పాదాక్రాంతులైన సకలజనులచే మోక్షము ననుభవింపఁ జేయువాని— ❋ఆద్యంతశూన్యంబు। జననమరణములు లేనట్టి— †ఇంతకును పాదానమగుటన్। ఘటశరావాదులకు మృత్తికవలె నకలప్రపంచమునకు ముఖ్యకారణమగుటవల
న. ✿ ఆవరణవిక్షేప॥ ఆవరణ-శక్తి। అనఁగా మఱపు-లేక నిద్ర-విక్షేప। జాగ్రత్స్వప్నములయందు భేదబుద్ధిని గలుగఁ జేయుశక్తి.

ర్గంబు నేడవది మొదలుగాఁగలుగునదివినిపింతువినుముపుష్పోత్పత్తిరహితంబులై ఫలించెడునశ్వత్థో*దుంబరపనస§న్య
గ్రోధాములైన ‡వనస్పతులునుబుష్పితంబులై ¶ఫలపాకాంతంబులయినవ్రీహియవముద్గాద్యోషధులునారోహణా
పేక్షంబులైనమాలతీమల్లికాదిలతలుఁద్వక్సారంబులైన వేణ్వాదులుఁగఠినీభూతమూలంబులు‡శిఖావిస్తృతంబులు
న్నగులతావిశేషరూపంబులైన ‡‡వీరుధంబులుఁ బుష్పవంతంబులైఫలప్రాప్తంబులగుచూతాశోకాదిద్రుమంబులున
వ్యక్తచైతన్యంబులుమూర్ధ్వస్రోతంబులునంతస్పర్శంబులైతమఃప్రాయంబులైన స్థావరంబులగు నీయాఱు నేఁడవస
ర్గంబయ్యె నెనిమిదవసర్గంబిరువదియెనిమిది భేదంబులుగలిగిస్వస్తానాదిజ్ఞానశూన్యంబులై యాహారాదిజ్ఞానమాత్రని
ష్టంబులై ఘ్రాణంబువలన నెఱుంగందగినదాని నెఱుంగుచుహృదయంబునదీర్ఘానుసంధానరహితంబులై వర్తించుద్వి‡శ
ఫంబులుంగలవృషభమహిషాజ ‡‡కృష్ణసూకరోష్ట్ర‡గవయ ?రురు మేషముఖరనవకంబు నేకశఫంబునుంగలఖరాశ్వా
‡శ్వతరగౌరశరభచమర్యాది షట్కంబుఁబంచనఖంబులుంగలశునకసృగాలవృక వ్యాఘ్రమార్జారశశ‡‡శల్యకసింహ
కపిగజకూర్మ‡గోధముఖభూచరద్వాదశంబుమకరాదిజలచరంబులుఁ‡‡కంకగృధ్రబక‡‡శ్యేనభాసభల్లూకబర్హిహంస
‡సారసచక్రవాక‡‡కాకోలూకాదిఖేచరంబులు మొదలగునదితిర్యక్సర్గంబయ్యెనర్వాక్స్రోతంబై యేకవిధంబగుమాను
షసర్గంబురజోగుణప్రేరితంబై కర్మకరణదక్షంబై దుఃఖంబంచునుసుఖంబుగోరునిది తొమ్మిదవసర్గంబనందగునని చెప్పి
యీత్రివిధసర్గంబులు వైకృతంబులనంబడు దేవసర్గంబువినుమదియు నెనిమిది తెఱంగులంగలిగియుండు నందువిబుధ
పిత్రసురాదులుమూఁడుగంధర్వాప్సరస్సులొకటియుయక్షరక్షస్సులేకంబుభూతప్రేతపిశాచంబులొకటియుసిద్ధచార
ణవిద్యాధరులేకంబుఁగిన్నరకింపురుషులొకటియునుంగా దేవసర్గంబయ్యె నిట్టిబ్రహ్మనిర్మితంబులైనదశవిధసర్గంబులు
నెఱింగించితిమఱియునిందొక్కవిశేషంబెఱింగించెదఁగౌమారసర్గంబనునది దేవసర్గాంతర్భూతంబయ్యును ప్రాకృత
వైకృతోభయాత్మకంబై దేవత్వమనుష్యత్వపూజ్యంబైన సనత్కుమారాది సర్గంబనంబడె నమోఘసంకల్పుండైన
పుండరీకాక్షుండుదనుఁదానవిశ్వభేదంబునంగల్పించెననిమైత్రేయుండువిదురునకుంజెప్పి కాలలక్షణంబెఱింగించువాఁ
డై యిట్లనియె॥సీ॥భువిఁదనకార్యాంశమునకునంతమునన్యవస్తుయోగంబు నేవలనలేక।ఘటపటాదిక జగత్కార్యంబున
కునిజసముదాయకారణత్వమునఁబరగి। జాలసూర్యమరీచిసంగతగగనస్థమగుత్రసరేణు షడంశమరయఁ।బరమాణువ
య్యెఁదత్పరమాణువందరగతియెంతదడవుదత్కాలమగును।సూక్ష్మకాలంబునదివిను సూర్యమండ।లంబుద్వాదశరా
శ్యాత్మకంబనంగఁ।గలుగుజగముననొకయేఁడు గడచిచనినఁ। గాలమెంతగునదిమహత్కాలమనఘ॥వ॥అందుఁబరమా
ణుద్వయంబొక్కయణువగునణుత్రితయంబొక్క త్రసరేణువగునవిమూఁడుగూడ నొక్కతృటియగు నాతృటిశతంబొ
క్క వేధయనంబరగునట్టి వేధలుమూఁడుగూడ నొక్కలవయనందగునవిమూఁడైననొక్క నిమేషంబనఁజను నిమేషత్ర
యంబొక్కక్షణంబగుఁ దక్షణపంచకంబొక్క కాష్ఠయనందగునవిపదియైననొక్కలఘువనవొప్పునట్టిలఘుపంచదశకం
బొక్క నాడియనంబరఁగునట్టినాడికాద్వయంబొక్క ముహూర్తంబయ్యెనట్టినాడిక లాఱైననేడైన మనుష్యులకునొ
క్క ప్రహరంబగునదియయామంబనంజను దివసపరిమాణవిజ్ఞేయంబగునాడికోన్మానలక్షణం బెఱింగింతు షట్పలతా
మ్రంబునం బాత్రంబుర్చియించి చతుర్మాషసువర్ణంబునం జతురంగుళాయామశలాకంబుఁగల్పించి దానందత్పా
త్రమూలంబునఛిద్రంబుఁగల్పించితచ్ఛిద్రంబునంబ్రస్థమాత్రతోయంబుపరిపూర్ణంబు నొందునంతగాలంబొక్క నా
డికయగుయామంబులు నాలుగుసన నొక్క పగలగురాత్రియునిప్పగిదిఁజరుగునట్టియహర్నిశంబులుగూడ మర్త్యులకొక
దినంబగునవిపదునేనైన నొక్క పక్షంబగుశుక్లకృష్ణనామంబులంబరగిన యప్పక్షంబులు రెండుగూడ నొక్క మాసంబ
గునదిపితృదేవతలకు నొక్క దివసంబగునట్టిమాసంబులు రెండైన నొక్క ఋతువగుషణ్మాసంబులరిగిన నొక్క యయ
నంబగుదక్షిణోత్తరనామంబులంబరగినట్టియయనంబులు రెండుఁగూడిద్వాదశమాసంబులైన నొక్క సంవత్సరంబగున
ట్టిసంవత్సరశతంబునరులకుంబరమాయువై యుండుఁ గాలాత్ముండునీశ్వరుండునైన సూర్యుండుగ్రహనక్షత్రతారా

*ఉదుంబర।అత్తిచెట్టు— §న్యగ్రోధ।మఱ్ఱిచెట్టు— ‡వనస్పతులు।పుష్పములులేకఫలములతోఁగూడినవృక్షములు— ¶ఫలపాకాంతంబులు।ఫలించఁగానె చెడిపోవునవి— ‡‡వీరుధంబులు।పొదలును— ‡శఫ।గెట్టె— ‡‡కృష్ణ।నల్లయిఱ్ఱి— ‡గవయ।కురుబోతు— ?రురు।నల్లచారలదుప్పి— ‡అశ్వతర।కంచరగాడిదె— ‡‡శల్యక।ఏదుపంది— ‡గోధ।ఉడుము— ‡‡కంక।రాపులుగు— ‡‡శ్యేన।డేగ— ‡సారస।బెగ్గురుపక్షి— ‡‡కాకోలు।మాలకాకులు.

చక్రస్థుండై పరమాణ్వాదిసంవత్సరాత్మకంబైన కాలంబునం జేసి ద్వాదశరాశ్యాత్మకంబై నజగంబున సౌరబార్హస్ప
త్యసావనచాంద్రనాక్షత్రమాన భేదంబులం గానంబడుచున్నవాఁడై సంవత్సరపరీవత్స రేడావత్సరానువత్సర వత్సరనా
మంబుల సృజ్యమైన బీజాంకురముల శక్తింగాలరూపంబై నస్వశక్తిచేత నభిముఖంబుగాఁ జేయుచుం బురుషులకు నాయు
రాదివ్యయంబులం జేసి విషయాసక్తినివర్తింపం జేయుచుం గోరి కెలుగలవారికి యజ్ఞముఖంబులం జేసి గుణమయంబు
లైన స్వర్గాదిఫలంబుల విస్తరింపం జేయుచు గగనంబునం బరువువెట్టు వత్సరపంచకప్రవర్తకుండగు మార్తాండునకుం బూ
జఁ గావింపుమని మైత్రేయుండు వలికిన విదురుండిట్లనియె॥ క॥ నరపితృసురపరమాయుః।పరిమాణము లెఱుఁగ నాకుఁ బలికితి
విమునీశ్వర మెఱిఁగింపుఁ ద్రిలోకీ।పరిలోకవిలోకనైకపరులగు వారిన్॥ ఉ॥ పూనిన యోగసిద్ధిదగఁ బొందిన నేత్రయు
గంబునన్ బహి।ర్జ్ఞానముగల్గి యుండి భువనంబులఁ జూచుచునుండు వారికిన్ న్మానుగఁ గల్గు కాలగతి మా కెఱిఁగింపు మునీంద్ర
నావుడు।న్నానయశాలి యవ్విదురు సాదరుఁడై తగఁ జూచి యిట్లనున్॥ సీ॥ జననుతకృతయుగసంఖ్య నాలుగు వేలు దివ్యవర్ష
ములు వదీయసంధ్య। లెనుబదినూ తేండ్లు విను త్రేతవత్సర త్రిసహస్రములగు దదీయసంధ్య।లాఱునూ తేఁడులు నగు ద్వా
పరము రెండు వేలు వత్సరముల వెలయు సంధ్య। లోలి నన్నూ తేండ్లు నెగిఁగలియుగము సహస్రవర్షములు సంధ్యాంశమర
య। రెండునూ తేఁడులును నిల్చియుండు జువ్వె। యనఘ సంధ్యాంశమధ్యంబులందు ధర్మ। మతిశయించును సంధ్యాంశ
లందు ధర్మ।మల్పమై కానఁబడుచుండు ననఘచరిత॥ వ॥ మఱియు ధర్మదేవత కృతయుగంబున నాలుగు పాదంబులుఁ ద్రేత
యందు మూఁడు పాదంబులు ద్వాపరంబునం బాదద్వయంబుఁ గలియుగంబున నేకపాదంబుఁ గలిగి సంచరించు నట్లగుటం
జేసి॥ క॥ పాదవిభేదంబున।మర్యాదలు నొగిఁ జెడు నధర్మమా కోలఁది నెయు।త్పాదిల్లి వృద్ధిఁ బొందు *ధ।రాదివిజులు పాపబు
ద్ధిరతులగుదురిలన్॥ సీ॥ భూర్భువస్స్వర్లోకమునకం టెఁ బొడవునఁ గడునొప్పు సత్యలోకంబునందు। నుండు బ్రహ్మకుఁ జతు
ర్యుగసహస్రము లేగ దివ మొక్కటగు రాత్రి దీనునిట్ల।చనధాత నిద్రవో జగములు మడఁగు మేల్కని చూడ మఱల లోకము
లువుట్టుఁ। దద్దినమునఁ జతుర్దశ మనువులగుదు రొక్కొక మనువునకొనరదివ్య।యుగములోలి డెబ్బది యొక్క మాఱు।సనిన
మను కాలమయ్యె నమ్మనుకులంబు।సురలు మునులును సప్తర్షులరయ భగవ। దంశమునఁ బుట్టి పాలింతురఖిలజగము॥ క॥ హరి
పితృసుపర్వతిర్య।గ్నరరూపములం జనించి నయమున మన్వం। తరముల నిజసత్త్వంబునఁ। బరిపాలించును జగంబుఁ బౌరుష
మొప్పన్॥ క॥ క్రమమునఁ ద్రైవర్గికస।ర్గము జెప్పంబడె సరోజగర్భుఁడు దివసాం।తమునఁ దమఃపిహితపరా।క్రముఁడై శ
యనించు నిద్రఁగైకొని యంతన్॥ సీ॥ ఆరాత్రి భువనత్రయము దమఃపిహితమై భానుచంద్రులతో విలీనమైన।సర్వాత్ముఁ
డగు హరిశక్తిరూపంబయి కడఁగి వెలుంగు సంకర్షణాగ్ని। భువనత్రయంబును దవిలి దహింపనయ్యనలకీలలఁ బొడమిన ¶మ
హోష్మ। లలమినఁ గమలి మహర్లోకవాసులు జనలోకమునకును జనుదురపుడు। §విలయసమయసముత్కటవిపులచండ
వాతధూతోర్మిజాలదుర్వారవార్ధి। ‡భువనములముంచు నప్పుడు ‡‡భువనములను।దత్పయోరాశి మీఁదఁ బద్మావిభుఁ
డు॥ ఉ॥ చారుపటీరహీరఘనసారతుషారనురాళచంద్రికా।పూరమృణాళహారపరిపూర్ణసుధాకరకాశమల్లికా। సారసి
భాంగశోభితభుజంగమతల్పమునందు యోగని।ద్రారతిఁ జెందియుండు జఠరస్థితభూర్భువరాదిలోకుఁడై॥ క॥ జనలోకవా
సులర్థిని। వినుతింపఁగ నతులదివ్యవిభవప్రభచేఁ। దనరుచు మీలితనిజలో।చనుఁడై వసియించు నతఁడు సముచితలీలన్॥
ఇవ్విధంబున॥ సీ॥ కైకొని బహువిధకాలగత్యుపలక్షితములైయహోరాత్రతతులు జరుగ।శతవత్సరంబులు జనుల కుఁబర
మాయువై నరీతిని బంకజాసనునకుఁ। బరమాయువగు శతాబ్దంబులందుల సగమరిగిన నదియుఁ బరార్ధమండ్రు। గానఁ బూ
ర్వార్ధంబు గడుచుటఁ జేసి ద్వితీయ పరార్ధంబు దీని పేరు। గడఁగి పూర్వాపరార్ధాది కాలమందు। బ్రహ్మకల్పాఖ్య నెంత
యుఁ బరగునందు।బ్రహ్మ యుదయించుటం జేసి బ్రహ్మకల్ప।మనియు శబ్దాత్మక బ్రహ్మమనఁగ నెగడె॥ క॥ విను మెన్నఁడు పం
కజనా।భుని నాభీసరసియందు భువనాశ్రయమై।తనరిన పద్మము వొడమును।ననఘా యది పద్మకల్ప మనవిలసిల్లున్॥ వ॥ పూ
ర్వపరార్ధాదినిం గలిగిన పద్మకల్పంబుఁ జెప్పితి నింక ద్వితీయపరార్ధంబు మొదల నెన్నఁడేని హరి సూకరాకారంబు దాల్చె
నది వరాహకల్పంబనందగునట్టి వరాహకల్పంబిపుడు వర్తమానంబగుచున్నది వెండియు॥ సీ॥ దీపింపఁగాలస్వరూపుఁ

---

*ధరాదివిజులు।బ్రాహ్మణులు— ¶మహోష్మలు।అధికోష్ణములు— § విలయ-వార్ధి॥విలయసమయ।ప్రళయకాలమందు-సముత్కట।మిగుల విజృంభించిన-విపుల।విస్తారమైన- చండ।కడువడిఁ గలిగిన-వాత, గాలిచేత-ధూత।ప్రేరింపఁబడిన-ఎగరకొట్టఁబడిన-ఊర్మిజాల। అలలపిం డుగలదై-దుర్వార। అడ్డగింపఁగూడని-వార్ధి।సముద్రము— ‡భువనములన్।జలములచేత—‡‡భువనములన్।లోకములను.

డై నట్టిపద్మాక్షుఁడనంతుఁడ నాదిపురుషుఁ। డఖిలవిశ్వాత్మకుఁడగునీశునకుఁబరమాణ్వాది యుగపరార్ధాంతమగుచు।జ
రుగునీకాలంబుచర్చింపనొక్కని మేషకాలంబయి మెలఁగుచుండుఁ। గానయీశ్వరునకుఁగర్తగాఁజాలదికాలంబువిను
మదిగాక దేహా। మందిరార్థాదికర్మాభిమానశీలురైనవారికినాశ్రయంబగుటఁజేసి।యరయహరిదద్గుణవ్యతికరుఁడుగా
నఁగాలమమ్మేటికెన్నఁడుఁగర్తగాదు॥ వ॥ మఱియు *షోడశవికారయుక్తంబై పృథివ్యాదిపంచభూతపరివృతంబును §ద
శావరణంబులుంగలిగి పంచాశత్కోటివిస్తీర్ణంబై బ్రహ్మాండకోశంబుదనర్చుచుండు॥ చ॥ హరిపరమాణురూపమున నందువ
సించివిరాజమానుఁడై। సరివెలుఁగొందునిమ్ములనసంఖ్యములైనమహాండకోశముల్। నెఱిఁదనయందుఁడిందనవనీరజనే
త్రుఁడనంతుఁడచ్యుఁడ।క్షరుఁడుపరాపరుఁడఖిలకారణకారణుఁడప్రమేయుఁడై॥ క॥ నిరతిశయోజ్జ్వలతేజః।స్ఫురణన్ద
నరారుపరమపురుషునివిష్ణుం। బురుషోత్తమువర్ణింపను।సరసిజభవభవులకైనశక్యమెచెపుమా॥ క॥ అనిమైత్రేయుఁడువి
దురుం। గనుఁగొనివెండియునుబలికెఁ గాలాహ్వయుఁడై। తనరినహరిమహిమలనే।వినిపించితిసృష్టిమహిమవినుమెఱిఁ
గింతున్॥ వ॥ పరమేష్ఠియీసృష్ట్యాదినహమ్మను దేహాభిమానబుద్ధింగలమోహంబునంగనాసంగమప్రక్ష్పందనాదిగ్రా
మ్యభోగేచ్ఛలుగల మహామోహంబుఁ దత్ప్రతిఘాతజాతంబయినక్రోధంబునందుఁగలుగునంధతామిస్రంబుఁదన్నా
శంబునందహమేవమృతోస్మియను తామిస్రంబుఁజిత్తవిభ్రమంబనునవిద్యాపంచకమిశ్రంబుగా సర్వభూతావలింబు
ట్టించి యాత్మీయచిత్తంబునంబాపసృష్టిఁగల్పించుటకుఁ బశ్చాత్తాపంబునొందిభగవద్ధ్యానామృతపూతమానసుండై
యూర్ధ్వరేతస్కులుఁబరమపవిత్రులునైన సనకసనందనసనత్కుమారసనత్సుజాతులనుమునులసత్త్వగరిష్ఠులధీరజనో
త్తములనార్యులహరిప్రసన్నులంగాదివ్యదృష్టింగల్పించివారలంజూచిమీమీయంశంబులఁబ్రజలంబుట్టించి ప్రపంచంబు
వృద్ధిఁబొందింపుండనినవారలుదద్వచనంబులపహసించుచుఁబర్మజుంగని మోక్షధర్ములునారాయణ †పారాయణులై
ప్రపంచనిర్మాణంబునకుఁబ్రతికూలవాక్యంబులువలికినఁగనలొందునరవిందసంభవునిభ్రూమధ్యంబువలనంగ్రోధస్వరూ
పంబుననీలలోహితుండునిఖిలసురాగ్రజుండై యుదయించుచు ¶నాక్రందనంబొనరించెనంత॥ మ॥ జననంబందిననీలలోహి
తుఁడుగంజాతాసనుంజూచియి।ట్లను నోదేవమదాఖ్యలెట్టివిమదీయావాసములెవ్వి కనా।కనయంబీవెఱిఁగింపుమాయనుఁ
డునయ్యంభోజగర్భుండులా। లనముందోఁపఁగుమారనీజననవేళన్ రోదనంబిచ్చుటన్॥ గీ॥ రుద్రనామంబునీకునిరూఢమ
య్యెఁ।జంద్రసూర్యానలానిలసలిలగగన।పృథివిప్రాణతపోహృదింద్రియములనఁగ। గలుగునేకాదశస్థానములవసింపు॥
వ॥ అని వెండియు మన్యు,మను,మహాకాల,మహత్,శివ, ఋతధ్వజ,ఉరురేత, అభవ,కాల, వామదేవ,ధృతవ్రతులను నే
కాదశనామంబులుగలిగి-ధీ,వృత్తి,అశనా, ఉమా,నియుత్, సర్పిః, ఇలా, అంబికా, ఇరావతీ, సుధా,దీక్షా,నామపత్నీస
మేతుండవై పూర్వనియుక్తంబైననామంబులందత్తన్నివాసంబులవసియించిప్రజలంగల్పింపుమని నిర్దేశించిన భగవం
తుండగునీలలోహితుండువిశ్వగురుండైనపితామహునిచేనియుక్తుండై సత్త్వాకృతి స్వభావంబుల నాత్మసములైనప్రజ
లంగల్పించె॥ ఉ॥ రుద్రునిచేతనీగతినిరూఢమతిన్సృజనీయులైనయా।రుద్రగణంబులోలినతి‡రుద్ధతవిశ్వముమ్రింగనమ్మ
హాబా।పద్రవశాంతికై యజుఁడుభర్గులఁజూచికుమారులారమీ। రౌద్రవిలోకనానలభరంబునఁ‖క్రాఁగెసమస్తలో
కముల్॥ గీ॥ మీసృష్టినివ్వరమింపుఁడు।ధీసత్తములారవినుఁడుధృతిమీరుఁడపో।వ్యాసంగచిత్తులైచనుఁ। డాసన్మంగళముల
గుధృథంబుగమీకున్॥ మ॥ భగవంతున్బురుషోత్తమున్హరిఁగృపాపాథోధిలక్ష్మీశ్వరు।న్సుగుణభ్రాజితునచ్యుతుంబరుఁబ
రంజ్యోతిన్బ్రభున్సర్వభూ।తగణావాసు**నధోక్షజున్శ్రితజనత్రాణైకపారీణునా।జగదాత్మున్ననుచుందురార్యులుదప
శ్శక్తిన్స్ఫుటజ్ఞానులై॥ అనినవిని॥ ఉ॥ కైకొనియిట్లుపంకరుహగర్భ††నియంత్రితులైనరుద్రు‡‡లు।ద్రేకముఁదక్కికానల
కు ?ధీయుతులై తపమాచరింపన।స్తోకచరిత్రనేగినఁజతుర్ముఖుఁడంతఁబ్రపంచకల్పనా। లోకనుఁడై సృజించెజనలోకశర
ణ్యులధీవరేణ్యులన్॥ గీ॥ వినుముభగవద్బలాన్వితవినుతగుణులు।భువనసంతానహేతువిస్ఫురణకరులుఁ। బర్మసంభవతు
ల్యప్రభావయుతులు।పదుగురుసుతులుపుట్టిరిభవ్యయశులు॥ సీ॥ అరవిందసంభవునంగుష్ఠమునదక్షుఁడూరువువలననునా

---

*షోడశవికార।పదియాఱువికారములు అనఁగా-జ్ఞానేంద్రియపంచకము,కర్మేంద్రియపంచకమూ,మనస్సు,పంచభూతములు— §దశావ
రణంబులు।భూజలాగ్నివాయ్వాకాశమనోబుద్ధ్యహంకార అవ్యక్తపురుషావరణములు— †పారాయణులై।ప్రీతిఁగలవారలయి— ¶ఆక్రం
దనము।రోదనము— ‡రుద్ధతః।క్రోధముచేత.— ‖క్రాఁగెః.శపించెను— **అధోక్షజుః।జితేంద్రియులకుఁబ్రత్యక్షమగువాని—
††నియంత్రితులై।నియామకులై— ‡‡ఉద్రేకముదక్కి।గర్వమునువిడిచి— ?ధీయుతులై।బుద్ధితోఁగూడుకొనినవారలయి.

రచుండు। నాభిఁబులహుఁడుగర్ణములఁబుల స్త్యుండుద్వక్కునభృగువుహ స్తమునఁ గ్రతువు। నాస్యంబువలననయ్యంగిర
సుఁడు ప్రాణమునవసిష్ఠుఁడుమనమునమరీచి।గన్నులనత్రియుఁగాఁబుత్రదళకంబుగలిగిరి వెండియునలినగర్భు।దక్షిణ స్త
నమువలనధర్మ మొదవె। వెన్నువలననుదయమయ్యెవిశ్వభయద।మైనమృత్యువధర్మంబునందఁగలిగె। నాత్మఁగాముండు
జననమునందెమఱియు॥ సీ॥ భ్రూయుగళంబునఁ గ్రోధంబునధరమునందులోభంబునాస్యమునవాణి। యును మేఢ్రమం
దుఁబయోధులపానంబునందునఘాశ్రయుఁడై ననిరృతి।లాలితచ్ఛాయవలనదేవహూతివిభుండుగర్దముఁడును బుట్టిరం
త।నబ్జజుఁడాత్మదేహమునజనించినభారతిఁజూచివిభ్రాంతిఁబొరసి। పంచశరబాణనిర్భిన్నభావుఁడగుచుఁ। గూఁతురను
పాపమునకుసంకోచపడక।కవయఁగోరినజనకునిగనిమరీచి। మొదలుగాఁగలయమ్మునిముఖ్యులలిగి॥ఇట్లనిరి॥ ఉ॥ చాలు
*బు రేసరోజభవసత్పథవృత్తిఁదొఱంగికూఁతుని।†ట్లాలరివై రమింపహృదయంబునఁగోరుటధర్మరీతియే। ‡బేలరివై తినీశ
గవు పెద్దతనంబునుమంటిపాలుగా। శీలమువోవఁదట్టియిటుఁజేసినవారలుమున్నుఁగల్గిరే॥ఉ॥ నీవుమహానుభావుఁడవ
నింద్యచరిత్రుఁడవిట్టిచోటరా।జీవభవుండుదావిధినిషేధములాత్మనెఱుంగఁడయ్యెనీ। భావభవప్రసూనశరబాధితుఁడై
తనకూఁతుఁబొందెఁబో।వావిఁదలంపలేకనుచువారకలోకులుపృథ్విఁదిట్టరే॥క॥ పాపముదలఁపకనిమిషము। లోపలఁజెడు
సౌఖ్యమునకులోనైతివియిం। తేపోధారుణిఁగామాం।ధోపినపశ్యతియనంగఁదొల్లియువినమే॥ మ॥ అవియిబ్భంగిమునీం
ద్రులాడినకఠోరాలాపములీ్వనుల।న్వినిలజ్జావనతాననుండగుచునానీరేజగర్భుండుస।య్యనదేహంబువిసర్జనీయముగఁ
జేయన్ దిక్కులేతెంచిత।త్తనువున్ గైకొనఁబుట్టెదిక్కులితమైతామిస్రనీహారముల్॥ అంత॥చ॥ ఉడుగకపంకజాతభ
వుఁడొండొకదేహముఁదాల్చిధైర్యము। న్విడువకసృష్టిఁబూర్వమునవేసృజియించిననైపుణంబుదాఁ। బొడమినసాత్మ
లోనఁదలపోయుచునుండఁజతుర్ముఖంబుల। న్వెడలెననూనరూపములవేదములంచితధర్మయుక్తతన్॥ గీ॥ మఱియుముఖ
ములుమహితకర్మములుఁదంత్ర।ములునుసడవల్లు నాశ్రమములుఁదదీయ।ముఖచతుష్కమునందునఁబొడమెననిన। విని
మునీంద్రునిఁజూచియవ్విదురుఁడనియె॥క॥ తోయజసంభవుఁడప్పుడు। నేయేముఖమండలముననేయేసృష్టిన్।ధీయుతుఁడై
సృజియించెను। బాయకయత్తెఱఁగుఁదెలియఁబలుకుమునాకున్॥ వ॥ అనియిట్లువిదురుండడిగినమైత్రేయుండతనితోనిట్లని
యెఋగ్యజుస్సామాథర్వంబులను వేదంబులు, హోతృకర్మంబులైనయప్రగీతమంత్రస్తోత్రంబులగుశస్త్రంబుల
నధ్వర్యుకర్మంబైనయిజ్యయుసంగీతస్తోత్రంబగుస్తుతియు, గాతృప్రయోజ్యంబైనఋక్సముదాయరూపంబగుస్తోమం
బుఁ, బ్రాయశ్చిత్తంబగుబ్రహ్మకర్మంబు§నాయుర్వేదధనుర్వేదగాంధర్వ వేదంబులను నుపవేదంబులు, విశ్వకర్మశా
స్త్రంబగుస్థాపత్యంబును, బ్రాగాదిముఖంబులనుత్పన్నంబులయ్యెఁబంచమవేదంబగునితిహాసపురాణంబులు, సర్వము
ఖంబులంగలిగెమఱియుగర్మతంత్రంబులైనషోడశ్యుక్థ్యలుచయనాగ్నిష్టోమంబులు, నాప్తోర్యామాతిరాత్రంబులు,వా
జపేయగోసవంబులు,ధర్మపాదంబులైనవిద్యాదానతపస్సత్యంబులు,బ్రహ్మచర్యగృహస్థవానప్రస్థయత్యాశ్రమంబు
లు,వీనికినెక్కొక్కటికిం,జతుర్విధంబులైనవృత్తులుంగలిగియుండు, నందుసావిత్రంబు,బ్రహ్మచర్యంబు, నుపనయనం
బాదిగాదివసత్రయంబుగాయత్రిజంపించుటయ ప్రాజాపత్యంబు, వేదవ్రతచతుష్టయంబు, వ్రతులుసంవత్సరపర్యం
తంబుగానాచరించుటయ,బ్రాహ్మంబువేదగ్రహణాంతంబునాచరింపందగు,నైష్ఠికంబునను బ్రహ్మచారివృత్తిచతుష్ట
యంబనిషిద్ధకృష్యాదివృత్తియగువార్తయు,యజనాదికర్మోపయుక్తంబైనయాచ్నాదిరూపంబగుసంచయంబు,పరులయా
చింపకుండునయాచితంబను శాలీనంబు క్షేత్రపతితకణిశకణసంగ్రహణరూపంబగుశిలోంఛనంబు, ననుగృహస్థవృత్తు
లునాలుగు,నకృష్టపచ్యాహారులగువైఖానసులు,నూతనఫలంబులబ్ధంబైనఁబూర్వ సంచితపదార్థత్యాగంబుగల వాలఖి
ల్యులుఁ,బ్రాతఃకాలంబుననేదిక్కువిలోకింతురద్దిక్కునకుంజని,యచ్చటలభించుపదార్థంబులంభుజించి,జీవించునౌదుం
బరులుఁదమంతఫలించితరుపతితంబులగుఫలంబులఁదినుచుండుఫేనపులు,ననుచతుర్విధవృత్తులుంగలవానప్రస్థులు, స్వా
శ్రమవిహితకర్మంబులంబ్రధానుండగుకుటీచకుండు,గర్మంబుపసర్జనంబుచేసిజ్ఞానప్రధానుండగుబహూదకుండుఁ, గేవ
లజ్ఞానాభ్యాసనిష్ఠుండగుహంసుండు, బ్రాప్తంబైనపరబ్రహ్మతత్వంబుగలనిష్క్రియుండుననుసన్న్యాసిచతుర్విధవృ
త్తులు, మోక్షఫలప్రదంబై, ¶యాత్మానాత్మవివేకవిద్యారూపంబగునాన్వీక్షికియు,స్వర్గాదిఫలప్రదంబైకర్మవిద్యారూ

---

*బురే।అహా— †ఆలరివై।మేరమీఱినవాఁడవయి— ‡బేలరివి।మూఢుఁడవు— §ఆయుర్వేద।వైద్యశాస్త్రము,ధనుర్వేద-అథర్వణము, గాంధర్వవేదము,భరతశాస్త్రము— ¶ఆత్మానాత్మ।ఆత్మయనఁగా శరీరత్రయవిలక్షణమై-అవస్థాత్రయసాక్షియై-పంచకోశవ్యతిరిక్తమైన

పనుగ త్రయియు,జీవనఫలప్రధానంబై కృష్యాదిరూపంబగువార్తయు,నర్థసంపాదనైకప్రయోజనంబగు,దండనీతియు
మోక్షధర్మకామార్థంబులైనన్యాయవిద్యాచతుష్టయంబులు,భూర్భువస్సువయను వ్యాహృతులును,బూర్వాదిముఖము
లనుదయించె-మఱియునతనిహృదయాకాశంబువలనం బ్రణవంబు,రోమంబులవలననుష్ణిక్ఛందంబుఁ, ద్వగింద్రియంబువ
లనగాయత్రిచ్ఛందంబు,మాంసంబువలనం ద్రిష్టుప్ఛందంబు,స్నాయువులవలననుష్టుప్ఛందంబు, నస్థివలనజగతీచ్ఛందం
బు,మజ్జవలనపఙ్క్తిచ్ఛందంబుఁ,బ్రాణంబువలనబృహతీచ్ఛందంబుఁ,గకారాదిపంచవర్గాత్మకంబులైనస్పర్శలవలనజీవుం
డు,నకారాదిస్వరాత్మకంబైనదేహంబు,నూష్మలనుశషసహాదివర్ణచతుష్టయరూపంబులగునింద్రియంబులు,నంతస్థలగు
యరలవలనువర్ణంబులుషడ్జాదిసప్తస్వరధూపంబు,నాత్మబలంబునైనశబ్దబ్రహ్మంబును,జతుర్ముఖునిలీలావిశేషంబునను
త్పన్నంబయ్యె-వ్యక్తావ్యక్తంబువై ఖరీప్రణవాత్మకంబైనశబ్దబ్రహ్మంబువలనంబరమాత్మయవ్యక్తాత్మకుండగుటంజేసిప
రిపూర్ణుండు-వ్యక్తాత్మకుండగుటంజేసియింద్రాదిశక్త్యుపబృంహితుండై కానంబడఁబడఁపడియఁజుండుభూరి*వీర్యవంతు
లైనఋషిగణంబులసంతతియవిస్తృతంబనితలంచిపూర్వతనుపరిగ్రహంబు చాలించి యనిషిద్ధకామాసక్తంబైనదే
హాంతరపరిగ్రహంబుచేసినిత్యంబుప్రజాసృష్టియందు§వ్యాసక్తుండైనం బ్రజలభివృద్ధినొందక యుండుట కేమికార
ణంబగుననియచ్చెరువొందితద్వృద్ధియగువిధంబాలోచించుచుదైవంబిచ్చట విఘాతుకంబుగానఁదదాను కూల్యంబావ
శ్యకంబని దానినెమరుచూచుచుయథోచితకృత్య కరణదక్షుండగుచుండు చతుర్ముఖుని దేహంబు ద్వివిధంబైనట్టిరూ
పద్వయవిభాగంబుస్వరాట్టగుస్వాయంభువమనువుఁదన్మహిషియగుశతరూపయనుకన్యకయుఁగా మిథునంబై జనియిం
చెనమ్మిథునంబువలనం బ్రియవ్రతోత్తాన పాదులను పుత్రద్వయంబునాకూతి దేవహూతి ప్రసూతులను కన్యకాత్ర
యంబునుంగలిగిరందు నాకూతినిరుచికునకు, దేవహూతింగర్దమునకుఁ, బ్రసూతిందక్షునకునిచ్చెవీరలవలనఁగలుగుప్ర
జాసంతతులచేత జగంబులుపరిపూర్ణంబులయ్యెననవుడు॥

⟶ శ్రీ స్వాయంభువమనువు ప్రజావృద్ధిచేయుట. శ్రీ ⟵

క॥ అనిమైత్రేయుఁడు పలికిన।వినిమనమునహర్ష మొదవవిదురుఁడుమునినా।థునిఁజూచినొడివెఁ గ్రమ్మఱ।వనజోదరపాద
భక్తివశమానసుఁడై ॥క॥ఘనుఁడుస్వాయంభువునకుఁ బ్రియ।తనయుఁడుస్వాయంభువుండుదైతేయవిభే।దనసేవాచతు
రుండును।జనవినుతుండాదిరాజసత్తముఁడౌటన్॥క॥ఆతనిచరితం †బవ్యా।హతసుఖదమునిఖిలమంగళావహముసమం।
చితమున్గావునబుధసే।వితనాకెఱుఁగంగఁబలుకువిశ్వస్తుత్యా॥క॥అదియునుగాకముకుందుని।పదకమలమరందపానపర
వశులై పెంపొదవినవారిచరిత్రము।సదమలమతివినినభవముసఫలముగాదే॥చ॥అనివిదురుండుపల్కినదయాన్వితుఁడై
మునినాథచంద్రుఁడి।ట్లనుశ్రుతిశాస్త్రపారకలితాత్మకుఁడైననరుండుఁబద్మలో।చనచరణారవిందయుగసంగముగల్గిన
సజ్జనుండునొం।దినఫలమొందుభాగవతదివ్యకథాశ్రవణానురక్తిచేన్॥క॥అనిచెప్పిమునికులాగ్రణి।దనుజారికథాసుధా
[illegible]ప్లుతస్వాంతుండై।తనువునఁబులకాంకురములు।[illegible]మొనయఁగనానన్దబాష్పములుజడిగురియన్॥ సీ॥వినిపింపఁదొడఁగె
నాఘనుఁడుస్వాయంభువుఁడంగనాయుక్తుఁడై యబ్జగర్భు।నకుమ్రొక్కి«వినయవినమితోత్తమాంగుఁడై హస్తముల్మో
గిచియిట్లనియెఁ బ్రీతి।జీవసంహతికిరాజీవసంభవనీవజననరక్షణవినాశములకరయ।హేతుభూతుఁడవుమాకెద్దియాచర
ణీయమైనకర్మముదానినానతిమ్ము।హర్షదములైనకృత్యములాత్మజుండు।జనకునకుఁజేసిపరిచర్యసలుపఁగీర్తి।నందినుతికె
క్కి-వర్తించునంచునింపుఁ।గాననెఱిఁగింపుఁడట్టిసత్కర్మమనఘ॥క॥అనిపలికినస్వాయంభువ। మనుమృదుభాషలకునలరి
మనమునఁగమలా।సనుఁడనురాగముముప్పిరిఁ।గొనఁ బ్రియతముఁడైనసుతునకునునిట్లనియెన్॥ చ ॥ మనుకొనితండ్రి
యాజ్ఞఁదలమోఁచినిజోచితకృత్యమేమిపం।చినఁదనశక్తిచేతనెడసేయకచేయుటపుండరీకలో।చనపదసేవసేయుటప్ర
జాపరిపాలనశాలియౌటయు।న్జననుతుఁడైసుతుండుపరిచర్యలొనర్చుటసువ్వెపుత్రకా॥కావున॥ మ॥వివరింపన్హరియ
జ్ఞమూర్తిఁబరమున్విష్ణున్హృషీకేశుఁ గే।శవుఁబద్మాక్షుఁగురించిజన్నములుశశ్వద్భక్తిఁగావింపుమా।థవుఁడాత్మన్పరి
తోషమొందునతఁడుద్యత్ప్రీతిఁగైకొన్నలో।కవితానంబులుతుష్టినొందుననఘాకావింపుమాయజ్ఞముల్॥చ॥అకుటిలభ

చ్చిదానందస్వరూపమై-కాలత్రయాబాధ్యమైయుండువస్తువు. అనాత్మయనఁగా-వ్యష్టిసమష్టిరూపములైన స్థూలసూక్ష్మకారణశరీరములేను.
*వీర్య।ప్రభావము—— §వ్యాసక్తుండన్।ఆసక్తిగలవాఁడను—— †అవ్యాహతసుఖదంబు। నిత్యనిరుపాధికనిరతిశయానందమునుగలుగఁజేయు
నట్టిది. [illegible]ఆప్లుత।తడుపఁబడిన. [illegible]మొనయఁగన్।పుట్టగాను. »వినయవినమితోత్తమాంగుఁడై।అడఁకువగలిగివంపఁబడినశిరస్సుగలవాఁడై.

క్తిఁ గేశవసమర్పణబుద్ధిఁ గ్రతుక్రియల్ వ్యాపారకవిపరీతులై యముక రాసులు దంచిఫలంబునందఁగా। నకచెడురీతి నూర
కథనవ్యయనూటయె కాని మోక్షదా। యక మగుచున్న తత్ఫలము నందరు విష్ణుపరాఙ్ముఖక్రియల్ ॥ ఉ॥ కావున యజ్ఞము
ల్లా రివికారవిమారుఁ గురించి చేయునీ। భావమునూనృతవ్రతశుభస్థితిఁ జెందెడు నీకుమారులు। నీ నివునునీధరాభరముసె
న్మివహింపుము సజ్జనావలిం। బ్రోవుము ధర్మమార్గమునఁ బుత్రకదోషలతాలవిత్రకా॥ క॥ అనవుడు నతనికి నతఁడి। ట్లనియె

⟹ శ్రీయజ్ఞవరహావతారవర్ణనము. ⟸

న్భవదీయమైనయానతియెట్లు। ట్లొనరించెద నాకు నునా। తనయులకు వసించియుండఁదగు నెలవెందుఁ॥ గీ॥ అరయ లేమ విధా
తయీ యఖిలజంతు। జాతముల కెల్ల నాధారభూతమైన। ధరణి యిప్పుడు ఘనజలాంతర్నిమగ్న। మైనకతమునఁ జోటు లేదర
యఁ దండ్రి॥ క॥ కావున భూమ్యుద్ధరణము। గావించు నుపాయమిపుడు కైకొని నాకుం। దేవా నీ వెఱిఁగింపుము। నావుడు పర్మ
జుఁ డుదనమనంబునఁ దలఁచెఁ॥ మ॥ జలమధ్యంబున లీనమొందిన ధరాచక్రంబు నే నేర్పునన్। నిలుపన్వచ్చును బూర్వ మంచు
జగముల్నిర్మించు నాఁడాది *న। ప్పులఁ బుట్టించిన మీఁద నివ్వసుమతిన్ బుట్టించితిం బుత్రయం। బులలో గ్రుంకిరసాతలాంత
రమును బొందెన్గదా పృథ్వియుఁ॥ సీ॥ అఖిలజగత్కల్పనాటోపమునఁ బాల్పడిన నా చేత నెబ్భంగి నిపుడు। దగిలి విశ్వంభ
రోద్ధరణంబుఁ గావింపనగునని సర్వభూతాంతరాత్ముఁ। బురుషోత్తముని నవపుండరీకాక్షు లక్ష్మీపతిఁ దనమనస్థితునిఁ జేసి।
తలపోయుచున్నఁ బర్మజు నాసికావివరమ్మున యజ్ఞవరాహమూర్తి। యగ్గినంగుష్ఠమాత్ర దేహంబుతోడ। జననమందివియ
త్తలస్థాయియగుచు। క్షణములోపల భూరిజగత్ప్రమాణ। మయ్యెనచ్చటి జనములకద్భుతముగ॥ సీ॥ అంతఁ బ్రజాసర్గమందు
నియుక్తులైనట్టి మరీచ్యాదులైన మునులు। మనుకుమారకులు నమ్మనుసహితంబుగ యజ్ఞవరాహంబు నర్థిఁ జూచి। యిట్టియా
శ్చర్యమెట్లెందేనిఁ గలదె నాసారంధ్రనిర్గత*స్తబ్ధరోమ। లోకంబు మనము విలోకింపనంగుష్ఠమాత్రమై యీక్షణమాత్ర
లోన। మహిమ దీపింపదంతిప్రమాణమును మ। హోన్నతంబైన ✻గండశైలోపమంబు। నయ్యె నను చు వితర్కించి రబ్జభ
వుఁడు। హర్షమిగురొత్తనిట్లనియపుడు దలఁచె॥ క॥ నామనమునఁ గల దుఃఖవి। రామముఁ గావించుకొఱకు రాజీవాక్షుఁ।
డీ మేర యజ్ఞపోత్రి। శ్రీమూర్తి వహించె నిది విచిత్రము దలఁపన్॥ వ॥ అని వితర్కించు సమయంబున సూకరాకారుండయిన
భగవంతుండు॥ గీ॥ ప్రళయజీమూతసంఘాతభయదభూరి। గర్జనాటోపలోపకృద్ఘనగభీర। రావమడరింపనపుడు రాజీవభ
వుఁడు। మునులు నానందమును బొందిరనఘచరిత॥ వ॥ అంత మాయామయవరాహఘుర్ఘురారావంబు బ్రహ్మాండకోటరప
రిస్ఫోటనంబుఁ గావింపవిని జనస్తపస్సత్యలోకనివాసులైన మునులు ఋగ్యజుస్సామమంత్రంబుల వినుతించిరి యజ్ఞవరా
హరూపధరుండైన సర్వేశ్వరుండు సత్పురుషపాలనదయాపరుండు గావున దిగ్గజేంద్రలీలావిలోలుండై॥ సీ॥ కఠినసటా
చ్ఛటోత్కటజాతవాతనిర్ధూత✻✻జీమూతసంఘాతమగుచు। క్షురనిభసునిశిత ఖురపుటాహతచలత్ఫణిరాజదిగ్గజప్రచ
యమగుచు। చండదంష్ట్రోత్థ్వవైశ్వానరార్చిఃప్రవర్ధజతహేమాద్రివిస్రంభమగుచు। ఘోరగంభీరఘుర్ఘురభూరినిస్స్వన
పంకిలాఖిలవార్ధిసంకులముగఁ। బొరలుఁ జీఁగెరలు నటించు నంబరము దెరల। యొప్పను ప్పరమెగయును గొప్పరించు¶ ముట్టెబి
గియించు ముసముసమూరుకొనుచు। †నడరు సంరక్షితక్షోణి యజ్ఞఘోణి॥ మఱియు నయ్యజ్ఞవరాహంబు॥ సీ॥ తివిరి చతుర్ద
శభువనంబులను దొంతులొత్తుఁగఁ గొమ్ములఁ జిమ్మునొక్కమాటు। పుత్తడికొండ మాపురమను నెఱగంటనురుము గారా
పొడు నెక్కుమాటు। ఖురములసప్తసాగరములరొంపిగా నుక్కించి మట్టాడు నొక్కమాటు। ఆభీలవాలవాతాహతిచేని
న్నొ నొ అసిబ్రద్దలు సేయు నొక్కమాటు। గనులకొనలను విస్ఫులింగములు సెదర। నురుభయంకరగతిఁ దోఁచు నొక్కమాటు
పరమయోగీంద్రజన సేవ్యభవ్యవిభవ। మోగ్యమైకానఁగానగు నొక్కమాటు॥ వ॥ ఇట్లు హరి విహరింపుచుఁ బ్రాతర్మధ్యం
దినతృతీయసవనరూపుండైన యజ్ఞవరాహమూర్తియగు సర్వేశ్వరుండు మహాప్రళయంబునందు యోగనిద్రావశుండై
యుండు నవసరంబున నుదకస్థంబైన భూమి రసాతలగతంబైన దానినుద్ధరించుటకు సముద్రోదరంబు దఱియం జొచ్చు వేగం
బున సైరింపంజాలక సముద్రుండూర్మ్ములను భుజంబులెత్తి విశీర్ణహృదయుండై యార్తుని పగిదియజ్ఞవరాహ నన్నురక్షింపు
రక్షింపుమనియాక్రోశింప నిశితకరాళక్రూరతీక్ష్ణంబులైన ఖురాగ్రంబుల జలంబుల విచ్ఛిన్నంబులఁ గావించి యపారంబై
న రసాతలంబు బ్రవేశించి భూమిం బొడఁగను నవసరంబున॥ క॥ శరనిధిలోన మహోగ్రా। మరకంటకుఁ డెదురుగాం జేప

✻ అప్పు। జలము— * స్తబ్ధరోమ। వరాహము— ✻గండశైలోపమంబు। గండశైలముతోఁ దుల్యమైనది-గండశైలమనఁగా భూకంపాదులచేతఁ
బర్వతమునుంచి జారిన పెద్దరాయి ✻✻జీమూత। మేఘముల్ ¶ కెరలుఁ। కోపగించును— ¶ ముట్టె। శంది ముఖము— † అడరుఁ। విజృంభించును

ఖమయగాత్రిన్। ఖురవిదళితకులగోత్రిన్। ధరణీకళత్రిన్ *గవేషధాత్రిన్ ♦పోత్రిన్॥ వ॥ ఇట్లు పొడఁగని దైత్యుండు రోషభీషణాకారుండై॥ మ॥ గదసారించియసహ్యవిక్రమసమగ్రస్ఫూర్తిచే వ్రేయుచో। నదిదప్పించి వరాహమూర్తి నిజదంష్ట్రాగ్రాహతిన్ వ్రచ్చెఁ బెం। పొదవన్ గ్రోధమదాతిరేకబలశౌర్యోదారవిస్తారసం। పదబంచాస్యము సామజేంద్రుఁ జలమొప్పం ద్రుంచుచందంబునన్॥ మ॥ దితిజాధీశుని నీఁగ తించు నిమియుద్వృత్తిన్ దదీయాంగశో। ణితపంకాంకితగండభాగుఁ డగుచున్ విష్ణుండు దా నొప్పె వి। స్సృతసంధ్యాంబుదధాతుచిత్రితసముద్దీప్తకుమాభృద్గతిన్। క్షితిదంష్ట్రాగ్రమునన్ ధరించి జలరాశిం బాసియే తేరఁగన్॥ గీ॥ బాలశీతాంశురేఖావిభాసమాన। ధవళదంష్ట్రాగ్రమున నున్న ధరణి యొప్పె। హరికిని త్యానపాయినియైన లక్ష్మి। నెలియఁ బూసిన కస్తూరి నికరమనఁగ॥

శ్రీయజ్ఞవరాహమూర్తిని బ్రహ్మాదులు స్తుతియించుట.

వ॥ అట్టి యజ్ఞపోత్రిమూర్తిం జూచి కమలాసనప్రముఖు లిట్లని స్తుతియించిరి॥ సీ॥ దేవ జితం జితం తే పరమేశ్వర జితయజ్ఞభావన శ్రుతిశరీర। కారణసూకరాకారుండ వగు నీకు నతిభక్తిమ్రొక్కెదమయ్య వరద। భవదీయరోమకూపములందు లీనంబు లయ్యుండు నంబుధు లట్టి యధ్వ। రాత్మకమైతన రారు నీరూపంబుఁ గానంగ రాదు దుష్కర్మపరుల। కట్టి నీకుఁ బ్రణామంబు లాచరింతు। మఖిలజగదేకకీర్తి దయానువర్తి। భవ్యచారిత్ర పంకజపత్రనేత్ర। విరళశుభాకార యిందిరాచిత్తచోర॥ అని వెండియు నిట్లు స్తుతియించిరి॥ సీ॥ త్వక్కునన్ జలవేదంబులు రోమంబులందును బర్హిస్సులతులలందు। నాజ్యంబుఁ బాదంబులందుఁ జాతుర్హోత్రకలితంబులగు యజ్ఞకర్మములును। స్రక్కుతుండంబున స్రువము నాసమున నిడయుఁ బోత్రియుదరకోటరమునందుఁ। శ్రవణాస్యబిలములఁ జమసప్రాశిత్రముల్ గళమున నిష్టిత్రికంబు జిహ్వఁ। దగఁ బ్రవర్గ్యము నగ్నిహోత్రములు నీదు। చర్వణంబును సభ్యోపసభ్యులుత్తమాంగమసువులు చయనములగుఁ గిటీశ॥ వ॥ వెండియు ముహుర్ముహుర్భగవదావిర్భావంబు దీక్షణీయేష్టియగు నీదు దంష్ట్రలు ప్రాయణీయంబను దీక్షాసంతరేష్టియు దయనీయంబను సమాప్తేష్టియు యు ష్మద్రేతంబు సోమంబును త్వదీయావస్థానంబు ప్రాతస్సవనాదులు నీ మత్వఙ్మాంసాదిసప్తధాతువు లగ్నిష్టోమోక్థ్యషోడశీవాజపేయాతిరాత్రాప్తోర్యామంబులను సంస్థాభేదంబులు ద్వాదశాహాదిరూపంబులయి బహుయాగసంఘాతరూపంబులగు సర్వసత్రంబులు భవదీయశరీరసంధులు ససోమాసోమంబులగు యజ్ఞక్రతువులు నీవ; మఱియు యజనబంధనంబులచే నొప్పుచుండు వదియునుం గాక॥ క॥ హావరూపివి హావనేతవు। హావభోక్తవు నిఖిలహావఫలాధారుఁడవున్। హావరక్షకుండవగు నీ। కవితతముగ నుతులొనర్తుమయ్య ముకుందా॥ గీ॥ సత్త్వగుణమున సద్భక్తి సంభవించు। భక్తియుతముగఁ జిత్తంబు భవ్యమగును। హృదయపద్మంబునం బోలి నెఱుఁగఁబడిన। యట్టి నీకు నమస్కారమయ్య వరద॥ మ॥ అరవిందోదర తావకీనసితదంష్ట్రాగ్రావలగ్నక్షమా। ధరనద్యబ్ధినదాటవీయుతసమిద్ధక్ష్మాతలంబొప్పెఁ బ్రభా। సురకాసారజలావతీర్ణమదవచ్ఛుండాలరాడ్దంతశో। ఖరసంసక్తవినీలపంకజము రేఖం బోల్పు దీపింపఁగన్॥ మఱియు॥ మ॥ చతురామ్నాయవపుర్విశేషధర చంచత్సూకరాకార నీ। సితదంష్ట్రాగ్రవిలగ్నమైన ధర రాజిల్లెన్ గులాద్రీంద్రరా। జితశృంగోపరిలగ్నమేఘము గతిం జాలం దగెన్ సజ్జనాం। చితహృత్పల్వలలోలభూరమణలక్ష్మీనాథ దేవోత్తమా॥ సీ॥ సమధికస్థావరజంగమాత్మకమైన వసుమతీచక్రము వక్రలీలి। నుద్ధరించితి కరుణోపేతచిత్తుండవగుచు నస్మన్మాతయయ్యె ధరణి। మాతయాహా తెట్లని మదిఁ దలంచెద వేనిఁ జర్చింప మాకు విశ్వమునకీవు। జనకుఁడవగుటయు మ్మత్పత్ని భూదేవియగుట మాకును దల్లియయ్యె నిపుడు। ధరకు నీతోడఁ గూడ వందనమొనర్తు। మరణియందును యాజ్ఞికుఁ డగ్ని నిలుపు। కరణి మీ తేజమీ ధరాకాంతయందు। నిలుప ధరణి పవిత్రమై నెగడుఁ గాన॥ చ॥ తలఁపరసాతలాంతరగతక్షితిఁ గ్రమ్మఱ నిల్పినట్టి నీకలితనమెన్న విస్మయము గాదు సమస్తజగత్తులోలి నై। గలుగఁగఁ జేయుట ద్భుతము గాక మహోన్నతి నీ వొనర్చపెం। పలరిన కార్యముల్ నడుపనన్యులకుం దర మే పరమేశ్వరా॥ ఉ॥ సకలజగన్నియామక విచక్షణలీలఁ దనర్చునట్టి నిం। దక ధర తావకస్ఫురదుదారతమంత్రసమర్థుఁడై నయా। జ్ఞికుఁడరణిన్ హుతాశను నినిల్పిన కైవడి మన్నివాసమా। టకుఁ దలపోసి యీ క్షితి దృఢంబుగ నిల్పితివయ్య యీశ్వరా॥ చ॥ సలలితవేదశాస్త్రమయసూకరమూర్తిఁ దనర్చు చున్ రసా। తలమున నుండి వెల్వడు నుదారత మేను విదిర్పఁ దత్సటో। చ్ఛలితములైన బిందువులసాధుతపోజనసత్యలోకవా। సులమగు మేము దోఁగి పరిశుద్ధి వహించితిమయ్య మాధవా॥ ఉ॥ విశ్వభవస్థితిప్రళయవేళలయందు వికారసత్త్వము। న్విశ్వము నీవ యీ నిఖిలవిశ్వములోలి సృజింతు విందిరా। ధీశ్వర యీశ కేశవ త్రయీమయదివ్యశరీర దేవ నీ। శాశ్వతలీల లిట్టి వని సన్నుతి సేయఁగ మాకు శక్యమే॥

* గవేషధాత్రిన్। భూమిని వెదకుచున్నవాని.— ♦ పోత్రి యీమయ। వేదస్వరూపమయిన.

సీ॥ పంకజోదరనీవపారకర్మండవుభవదీయకర్మాబ్ధిపారమరయ। నెఱిఁగెదననిమదినిశ్చయించినవాఁడుపగికింపఁగామతి
భ్రష్టుగాక।విజ్ఞానిమేచూడవిశ్వంబునీయోగమాయాపయోనిధిమగ్నమౌటఁ।దెలిసియుఁదమబుద్ధిఁదెలియనిమూఢుల
నేమననఖిలలోకేశ్వరేశ।దాసజనకోటికతిసౌఖ్యదాయకములు।వితతకరుణాసుధాతరంగితములైన।నీకటాక్షేక్షణము
లచేనెఱయమమ్ముఁ।జూచిసుఖులను జేయవే సుభగచరిత॥క॥అనిబ్రహ్మవాదులగుస।న్మునివర్యులుభక్తియోగమునవినమి
తులైమనమునమోదముప్పిరి।గొనఁబొగడిరిఖురవిదళితగోత్రిఁబోత్రిన్॥ఉ॥అంతటలీలవోలెజగదాత్ముఁడుయజ్ఞ
వరాహమూర్తిమ।గ్దాంతగభీరభీషణమహార్ణవతోయసమూహముఖ్ఖురా। క్రాంతముఁజేసిక్రమ్మఅధరాతలమంబు
లమీఁదనిల్పివి।శ్రాంతివహింపఁజేసిగుణశాలితిరోహితుఁడయ్యెనయ్యెడన్॥ ఉ॥మంగళమైనయీకథసమంచితభక్తిఁబ
ఠింపవిన్నవా।రింగరుణార్ద్రదృష్టిఁగనిశ్రీహరిచాలఁబ్రసన్నుఁడౌనుస। త్సంగతుఁడైనవిష్ణుఁడుప్రసన్నుఁడుదానగునే
వారికిన్।మంగళముల్లభించుననుమానములేదదిగాకవెండియున్॥ చ॥ హరినిజదాసకోటికెఁదదాశ్రయులైరమియించున
ట్టిస।త్పురుషులకిష్టవస్తుపరిపూర్ణమనోరథసిద్ధిగల్గును।స్థిరమగుచున్నముక్తియునుసిద్ధముగాఁజెలువారునన్నన।స్థిరత
రతుచ్ఛసౌఖ్యములు సేకురుటల్మఱిఁజెప్పనేటికిన్॥ ఉ॥కానసరోజలోచనుజగత్స్తవనీయకథాసుధారసం।బానినయట్టిజి
హ్వాయసదన్యకథాలవణోదకంబుల।న్బానముసేయఁజూచునెసుపర్వమహీజమరందపానలా।భానుభవంబునొందుమ
ధుపంబునుబోవునెవేఁపచెట్లకున్॥ క॥అనిమైత్రేయమునీంద్రుం।డనఘుఁడువిదురునకుఁజెప్పినట్టితెఱంగ।ర్జునపౌత్రున
కున్వ్యాసుని।తనయుఁడువినిపించిమఱియుఁదగనిట్లనియెన్॥ క॥ అనిచెప్పినవినిమైత్రే।యునిఁగనివిదురుండువల్కునుత్త
మమగునా।దనుజకులాంతకుచరితము।వినితనియదునామనంబువిమలచరిత్రా॥చ॥సవనవరాహమూర్తికథసర్వమునీద
యవింటివెండియు।న్వివరముగావినంబలుకవేగుణసాంద్రమునీంద్రచంద్రమా।ధవగుణకీర్తనామృతవితానముఁగర్ణపు
టాంజలిన్వెసన్।జవిఁగొనకేలమానుజనసంతతికిన్భవతాపవేదనల్॥ కావున॥సీ॥శ్రీహరియజ్ఞవరాహరూపముఁదాల్చి
మించిహిరణ్యాక్షుఁద్రుంచెననుచు।నప్పుడుమునినాథసెప్పితినాతోడనవ్వరాహంబుదంష్ట్రాగ్రముననుధరణిఁవెల్వంగ
నిధరియించెహరికిహిరణ్యాక్షుతోడవైరమునకేమి।కారణమసురనేగతిసంహరించెఁదానింతయునెఱిఁగింపుమిద్ధచరిత
యనినమైత్రేయమునివిదురునకుననియె। హరికథాకర్ణనమునఁబెంపారునీకు।జన్మఫలసిద్ధియగుటకుసందియంబు।వలదు
హరిమహిమ *విధికివశమెతెలియ॥ క॥అనఘాత్మననున్నీవడి।గినయీకథధ్రువుఁడువిష్ణుకీర్తనపరతన్।దనరిననారదుని
మగన।తనికతఁడెఱిఁగింపహరికథాశ్రవణమునన్॥ గీ॥ దండధరుఁ §బెల్చడాకాలఁదన్నిధ్రువుఁడు।నందునందునువాసికి

——§ మైత్రేయమహామునివిదురునకు హిరణ్యాక్షహిరణ్యకశిపులజననంబెఱింగించుట. §——

నెక్కెనట్టి।విష్ణుసంకీర్తనంబరవిందభవుఁడు।దివిజులకుఁజెప్పెనదినీకుఁదేటపరతు॥ఆకర్ణింపుము॥సీ॥బలిసిదతుప్రజాపతి
తనూభవదితిసంతానవాంఛఁదాఁజింతతోడ।నొకనాఁడుపుష్పసాయకశరనిర్భిన్నభావమైవిరహతాపమునవచ్చి।పతిస
మాగమవాంఛప్రభవింపనిజనాథుసన్నిధినిలిచియస్ఖలితనియతి।నగ్నిజిహ్వుండునుయజురధీశుండగుహరిశ్రీవిష్ణుఁదనచి
త్తమందునిలిపి।తగఁబయస్సుననగ్నిహోత్రంబుఁజేసి।కమలహితుఁడస్తశైలసంగతుఁడుగాఁగ।హోమశాలాంగ
ణమునఁగూర్చున్నవిభునిఁ।గశ్యపునిగాంచివిమలవాక్యములననియె॥చ॥గజవిభుఁడుద్ధతిన్ననఁటికంబములన్వదలించులీలఁ
జిత్తజుఁడుప్రసూనసాయకవితానముచేతమదీయచిత్తము।న్గజిబిజిఁజేసిపెన్వగలఁగాఱియఁబెట్టఁగనాథనీపదాంబుజ
ములఁగానవచ్చితిఁబ్రభుత్వమెలర్పఁగనన్నుఁగావవే॥వ॥అదియునుంగాకనాతోడిసవతులెల్లనుభవత్కృపావిశేషంబు
నగర్భాధానంబులువడసినిర్భరానందంబుననుండంజూచిశోకవ్యాకులితచిత్తనైయున్ననన్నురక్షించుటపరమధర్మంబు
నీవువిద్వాంసుండవునీవెఱుంగనియర్థంబుగలదెనీవంటిమహానుభావులైనసత్పురుషులార్తులైనవారికోర్కులు వ్యర్థం
బులుగాకుండందీర్చుటధర్మంబనివెండియునిట్లనియె॥క॥పతిసన్మానమువడసిన।సతులకునభిమతపదార్థసంసిద్ధియునాకీ
ర్తియశముఁగలిగిలోక।స్తుతమైచెలువారుచుండుఁజువ్వెమహాత్మా॥ క॥తనధర్మపత్నివలనను।మునుకొనితాఁబుత్రరూప
మునసుదయించు।న్వనుదీపముచేదీపిం।చినదీపము రెండుగావెశిఖయొకడయ్యున్॥ క॥ కావుననీయర్థమయా।త్మావైపు
త్రయనువేదతతులందోలి।న్వావిరిఁబలుకఁగవినవే।ధీవరననుఁగావుమధికదీనంగరుణన్॥ చ॥వరకరుణామతిన్దుహితృ
వత్సలతందనరారునట్టిమ।ద్గురుఁడొకనాఁడుమమ్ముఁదనకూఁతులనందఱఁబిల్చిమీమనో।హరునెఱిఁగింపుఁడిత్తుఁగవ

§ పెల్చడాకాలన్।వేగముగాఎడమకాలిచేత—శ్రీవిష్ణు।విశ్వంవేష్టివ్యాప్నోతివిష్ణుః-ప్రపంచమువ్యాపించియుండువాఁడు. విష్ణల్ వ్యాప్తౌ

లాననలారయటన్న నందులోఁ।బురుషవరేణ్యయేముపదమువ్వరమర్మిలినిన్వరింపమే॥ క॥ దితియీగతిఁగామవిమో।
హితమతిబహువచనముల హృదీశునిఁబలుకన్।ధృతిఁగృపణఁబతివ్రతనిజ।సతిఁగనికశ్యపుఁడువలికెసల్లాపమునన్॥ వ॥నీ
వుచెప్పినయట్లపురుషులకునంగనలవలనధర్మార్థకామంబులుసిద్ధించుఁగర్ణధారుండు నావచేతంబయోధిఁగడుచుచందం
బునగృహమేధిసర్వాశ్రమవాసులనరసిరక్షించుచునిజాశ్రమంబునవ్యసనార్ణవంబుఁదరియింపంజేయుభార్య పురుషు
నందునర్థంబు,భార్యయందుసకలగృహకార్యభారంబునుంజేర్చిపురుషుండునిశ్చింతుండై సుఖయించుచుండు మఱియుని
తరాశ్రమదుర్జయంబులైనయింద్రియశత్రువర్గంబులభార్యాసమేతుండైనగృహస్థుండుదుర్గాధిపతియైనరాజు శత్రు
సంఘంబులజయించుచందంబునలీలామాత్రంబునంజయించునిట్టికళత్రంబునకుంబ్రత్యుపకారంబుసేయసకలగుణాభి
రాములగుసత్పురుషులునూఱేండ్లకును జన్మాంతరంబులకునైన సమర్థులుగారనిన మముబోఁటివారలుసేయనోపుదు
రేయైననీమనంబునంగలదుఃఖంబుఁదక్కఁ మనియిట్లనియె॥గీ॥తరళలోచననీవుసంతానవాంఛఁ।జేసివచ్చితినాఁగులశీలవ
ర్తనములుగలభార్యమనమునసమరుకోర్కిఁ।దవిలితీర్చుటపతికిఁగర్తవ్యమరయ॥మ॥తరుణీయొక్కముహూర్తముండు
మిదిసంధ్యాకాలమిక్కాలమం।దరయన్భూతగణావృతుండగుచుఁగామారాతిలీలన్వృషే।శ్వరయానంబునసంచరించు
టనభావ్యంబయ్యెనీయుగ్రవే।ళరమింపంగనిషిద్ధకర్మమగు నేలాధర్మమున్వీడఁగన్॥ మ॥ అరవిందాననవీఁడెనీమఱఁదిలీ
లాటోపరుద్రతుపా।చరజంఝానిలధూతపాంసుపటలచ్ఛన్నుండుధూమ్రైకచు।ర్జ్వరవిద్యోతితకీర్ణభీషణజటాబద్ధుండు
భస్మావలి।ప్తరుచిస్ఫారసువర్ణవర్ణుఁడగుచున్భాసిల్లునత్యుగ్రుఁడై॥ క॥ అనలసుధాకరరవిలో।చనములవికసింపఁజేసిన
మధికరోషం।బునఁజూచుచున్నవాఁడదె।వనితాబంధుత్వమరయవలవదెసుమ్మీ॥ క॥అతనికిఁదలపోయహితా।హితులును
సన్మాన్యులునువిహీనులునతిగ।ర్హితులును లేరీశుఁడుసమ।మతియనునిఖిలైకభూతమయుఁడైయుంటన్॥ క॥ కావునమ
ద్భావితభవ।ద్దేవరుఁడనితరుణినీమఁదింజూడకుమా।దేవాదిదేవుఁద్రిజగ।త్పావనునిఖిలైక*నేతభగవంతుహరున్॥ వ॥ప
మునుసత్పురుషులైనవిజ్ఞానవంతులునుభుక్తభోగంబై దూరతోన్యస్తమైనపుష్పమాలికయనుంబోలె నమ్మహాత్మునిచ
రణారవిందవందనాభిలాషులైనయవిద్యననుసరించివర్తింతుమదియునుంగాక॥ సీ॥ఎవ్వనికరుణబ్రహ్మేంద్రాదిదిక్పా
లవరులాత్మపదవైభవములఁదనరి।రెవ్వనియాజ్ఞవహించివర్తించునువిశ్వరూపిణియానవిద్యయెపుడు।నెవ్వనిమహిమం
బులిట్టిదట్టిదియనితరింపలేవు వేదంబులైన । నెవ్వనిసేవింతురెల్లవారునుసమానాధికరహితుఁడై యలరు నెవ్వఁ।డట్టి
దేవునిఁద్రిపురసంహారకరుని।నస్థిమాలాధరుండుభిక్షాశనుండు।భూతిలిప్తాంగుఁడుప్రేతభూమి।వాసుఁడనిహాస్య
మొనరించువారుమఱియు॥ క ॥ ధరశునకభోగ్యమునిహ।పరదూరమునైనతనువుఁ§బాథేయముగా।నెరినమ్మివస్త్ర
మాల్యాభరణంబులలంకరించుపామరజనుల్॥ క॥ఘననిర్భాగ్యులుగామది।గనుమనియీరీతిఁబ్రియకుఁగశ్యపుఁడె
ఱిఁగింప।దనదితిగ్రమ్మఱఁబలికెను।మనసిజసాయకవిభిన్నమానసయగుచున్॥ క॥ మునుకొనిలజ్జావనతవ।దనయైప్రాణే
శుకొంగుఁదాలిమిమాలం।బెనఁగొనియెవారకామిని।యనువునవినిషిద్ధకర్మనుందభిముఖయై ॥ వ ॥ ఇట్లుచేసినభార్యాని
ర్బంధంబునకుండోలంగనేరకయీశ్వరనమస్కారంబొనరించియేకాంతంబుననిజకాంతాసంగమంబుఁదీర్చిసంగమానం
తరంబున‡వార్చిస్నాతుండయిప్రాణాయామంబునువిరజంబు‖సనాతనంబునైన బ్రహ్మగాయత్రిజపియించెనంత॥
క॥దితియునునిషిద్ధకర్మ।స్థితికైమదిలోనసిగ్గుచిట్టాడఁగనా।నతవదనయగుచునాపశు।పతివలనిభయంబుఁదక్కఁపరమప్రీ
తిన్॥ క॥అర్భకులు లేనిదగుటను।గర్భమునిజనాథువలనఁగమలానన¶కా।విర్భూతమైనఁగర్భ‖‖ని।ర్భరపరితోషమాత్మనె
లకొనియుండెన్॥వ॥అంతఁగశ్యపుండుదత్కాలసముచితసంధ్యావందనంబులుదీర్చి॥ క॥ఆచెలికిగర్భచిహ్నము।దోఁచినఁబ
రితోషమాత్మఁదొడరఁగ†నామా।రీచుండునిజతలోదరిఁ।జూచియకర్మమునకాత్మస్రుక్కుచుఁబలికెన్॥ మ॥సతినీవేళతి
నిందకోడకమనోజాతేక్షుకోదండని।ర్గతనారాచపరంపరాహతవిశీర్ణస్వాంతవై పాపసం।గతిలజ్జాభయధర్మముల్వి
డిచిదుష్కాలంబునందేరమిం।చితిబల్మిన్వేలయాలికైవడిఁదుశ్శీలక్రియాలోలతన్॥అట్లురమించుటంజేసి॥ క॥సతివిను
భూతగణప్రే।రితులైరుద్రానుచరులక్షీణబలసమ।న్వితులుగ్రకర్ములతిశౌ।ర్యతములుభద్రానుభద్రులనునామములన్॥
క॥పరగినదర్పోద్ధతులి।ద్దరుకొడుకులునీకుఁబుట్టిధరణికి?ప్రేఁగై।నిరతముబుధజనపీడా।పరులైవర్తింతురాత్మబలగర్వమ

---

* నేత।పతి — § పాథేయముగా।జీవాధారభూతముగా — ‡ వార్చి।ఆచమనముచేసి — ‖ సనాతనంబు।శాశ్వతమయినది — ¶ ఆవిర్భూతమైనన్।పుట్టఁగా — ‖‖ నిర్భరపరితోషము।అధికానందము — † మారీచుండు।మరీచిబ్రహ్మపుత్రుఁడైనకశ్యపుఁడు — ? ప్రేఁగు।భారము.

నర్॥ గీ॥ అట్టిమహాత్ములకును మహాత్ములలిగి। విశ్వవిముఁడై నహరికి నివిన్నవింప। నతఁడు గోపించి *హరికులిశాయుధమున
గిరులనటికిన గతి వారిధరణిఁగూల్చు॥ క॥ అని కశ్యపుఁడెఱిఁగించిన। వినిదితిభయమంది చాలవిహ్వలమతియై। తనహృదయే
శుముఖాబ్జముఁ। గనుఁగొని యిట్లనియె విగతకౌతుకయగుచున్॥ చ॥ ధరసుజనాపరాధులగు తామసచిత్తులకెందునాయువు
న్సిరియునశించిపోవుచ్యుతి సేకురుశత్రులచేతనింతయా। నరయఁగనిక్కవంబు భవదాత్మజులార్యులకెగ్గుఁజేయభూ। సు
రుల ద్రుహగ్నిపాల్పడకశోభనమా హరిచేతిపంచతన్॥ చ॥ అనవుడు గశ్యపుండు గమలాననకిట్లనునింతినీవుచే। సినవిపరీత
కర్మమునఁజేకురెనిట్టియవస్థదీనికి। న్మనమునఁదాపమొందకుము మాధవుపాదసరోజయుగ్మచిం। తనమును జేసియున్నను
ముదంబునఁగొల్చుటఁజేసియుందర్॥ గీ॥ రమణి నీసుతులందు హిరణ్యకశిపు। వలననుదయించువారిలోపల ముకుంద। పదస
రోజాతవిన్యస్తభావుఁడైన। తనయుఁడుదయింపఁగలఁడతిధార్మికుండు॥ మఱియును॥ క॥ ఘనపుణ్యుఁడు నన్వయపా। వనుఁ
డగు నప్పుణ్యతమునివరకీర్తిలత। ల్వనజభవాండోదర మె। ల్లనునిండఁగఁబర్వు బుధులలాముండగుటన్॥ గీ॥ వామలోచనవి
నుము దుర్వర్ణ హేమ। మగ్నిపుటమునఁ బరిశుద్ధమై వెలుంగు। నట్లు దుష్టాత్మసంభవుఁడయ్యు వంశ। పావనుండగు హరిపాదభ
క్తుఁడౌట॥ అట్టినీ పౌత్రుండు॥ గీ॥ అంచితాష్టాంగయోగక్రియాకలాపు। లైనయోగీశ్వరులు నన్మహానుభావు। నతులశీ
స్వభావవిజ్ఞానసరణిఁ। దామఁజరియింపనాత్మలఁదలఁతురెపుడు॥ ఉ॥ ఆమహితాత్మకుండు సుగుణాంబుధి భాగవతోత్త
ముండు లక్ష్మీ మహిళాదినాథుఁదలసీదళదామఁ బరేశునాత్మహృ। త్తామరసంబునందుఁ బ్రమదంబున నిల్పితదన్యవస్తు
వుం। దామదిలో హసించుహరిదాస్యవిహారవినిశ్చితాత్ముఁడై॥ సీ॥ మహితదేహాద్యభిమానంబుదిగనాడి చిరతరాలంపటశీ
లుఁడగుచుఁ। బరసమృద్ధికినాత్మఁ బరితోషమందుచుఁ బరదుఃఖమునకుఁ దాపమును బొందు। నీవిశ్వమంతయు నేవిభుమయ
మనియెవ్వనికరుణచే నెఱుఁగనయ్యె। నట్టియీశ్వరునిఁదా నాత్మసాక్షిగ మోదమడరంగఁజూచు నన్యదృష్టి। నతినిదాఘో
గ్రసమయంబునందనిఖిల। జంతుసంతాపమడఁగించు చంద్రుమాడ్కి। నఖిలజగములదుఃఖంబులపనయించు। రూఢిమీఱ
నజాతవిరోధియగుచు॥ వ॥ మఱియు హరిధ్యాననిష్ఠాగరిష్ఠుండగు నమ్మహాభాగవతాగ్రగణ్యుండు॥ క॥ విమలాంత
రంగబహిరం। గములను స్వేచ్ఛానురూపకలితుండగు నా। కమలాధీశ్వరుఁగుండల। రమణీయముఖంబుఁ జూచుఁ బ్రమదం
బెసఁగన్॥ గీ॥ మఱియు నీవిశ్వమా హరిమయముగాఁగ। మనములోపలఁదలఁచు నమ్మనుజవిభుండు। మనుమ మహాత్ములలోన నీ
మనుమఁడధికుఁ। డనఁగనుతికెక్కనునుచుఁ గశ్యపుఁడువలుక॥ క॥ వినితనతనయులు మధుసూ। దను చేహతులగుదురనుచు దు
నమునుమఁడుసజ్జనసుత భాగవతుండగు। ననిమనమునఁ జాలదుఃఖహర్షములొందవన్॥ వ॥ ఉండునంత నాదితియుఁ గశ్యపువీ
ర్యసంభృతంబైన గర్భంబు దుర్భర తేజోభిరామంబునన్య తేజోవిరామంబు దినదినప్రవర్ధమానంబునై నివ్వటిల్ల నిజోదర
స్థితులైన కుమారులమరదమనులై వర్తింపఁగలరని చింతింపుచు గర్భంబు శతవర్షంబులు ధరియించియున్న యెడనంతరంబ
ఉ॥ ఆదితి గర్భమందురుచిరాకృతితో నొకతేజమన్యతే। జోదమలీల వెల్వడి వసుంధరయున్గగనంబు నిండి సం। ఛాదితపద్మ
బాంధవనిశాకరదీప్తులు గల్గిసూచికా। భేదమహాంధకారనిరంతమసభీషణమైన భయాకులాత్ములై॥ చ॥ అమరగణంబులె
ల్లఁగమలాసను పాలికి నేగి తత్పదా। బ్జములకు మ్రొక్కి యంజలులు ఫాలములంగదియంగఁ జేర్చి చి। త్తములభయంబు సం
భ్రమము దార్కొన నిట్లని విన్నవించిరో। యమరకులాగ్రగణ్య ¶దురితార్ణవతారణ సృష్టికారణా॥ ఉ॥ నీవు చరాచరప్రప
య నేతవు §ధాతవు సర్వలోకపా। లావలిమౌళిభూషణుఁడవంచిత మూర్తివి దేవదేవ వా। ణీవర యీ యజాండమున నీవు
నెఱుంగని యర్థమున్నదే। భావమునందలంపు మిపన్నులమమ్ము భవత్ప్రసన్నులన్॥ వ॥ దేవా కార్యరూపంబగు చేతనాచే
తనాత్మకప్రపంచంబునకుఁ గారణుండవైన నీ చేత సమస్తభువనంబులు సృజియింపంబడె- నీవు సర్వభూతాత్మభావవిదుం
డవు లోకనాథశిఖామణిభూతుండవు విజ్ఞానవీర్యుండవు నవిద్యం జేసి యిట్టి స్రష్టృరూపంబు నొందితి గృహీతరజోగుణుండ
వు నీయందుఁ బ్రపంచంబు లీనంబై యుండు సుపక్వయోగంబు నొందినిష్ఠాములై ధ్యానంబున నిన్నరయుచు నిర్జితశ్వాసే
ంద్రియాత్ములై భవత్ప్రసాదంబువడసిన వారలకుం బరాభవంబు లేకుండు నివియెవ్వని వాక్యపాశబద్ధులై పశువుల చందంబు
న నిఖిలజీవులు వర్తింతురట్టి నీకు నమస్కరించెద-మహోరాత్రవిభాగాభావంబున లుప్తకర్మంబులగు లోకంబులకు సే
మంబుఁ గావింపుము శరణాగతులమైన మమ్ము నతిశయకరుణారసపరిపూర్ణంబులగు కటాక్షంబుల నీక్షించి రక్షింపుము కశ్య
పవీర్యంబు దితిగర్భంబుననుండి సకలదిగ్వలయంబు నాక్రమించి దారువందు వహ్నిచందంబున లీనంబై ప్రవృద్ధంబగుచున్న

* హరి। ఇంద్రుఁడు — ¶ దురితార్ణవతారణ। జననమరణాదిరూపపాపసముద్రమును దాటించువాఁడా — § ధాతా। ఫలప్రదుఁడవు.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

దనివిన్నవించినబృందారకసందోహంబులకునానందంబుగందళింపనరవిందనందనుండిట్లనియె॥క॥గీర్వాణులారయుష్మ త్పూర్వజులాత్మీయసుతులుపుణ్యులువిచర।న్నిర్వాణులుసనకాదులు।సర్వంకషశేముషీవిచక్షణులెందుర్॥ క॥వారలు నిస్పృహులగుచున। వారణభువనంబులెల్లవడిఁగ్రుమ్మరుచున్।ధీరులొకనాఁడుభక్తిన్।శ్రీరమణీశ్వరపదాబ్జసేవానిర

——⟶ సనకసనందనాదులు వైకుంఠమునకరుగుట. ⟵——

తిన్॥ చ॥చనిచనికాంచిరంతబుధసత్తములంచిత*నిత్యదివ్యశో।భనవిభవాభిరామముఁబ్రపన్నజనస్తవనీయనామము। జ్జనవిరామమార్యజనసన్నుతిభూమముభక్తలోకపా। లనగుణధామముంబురలలామముఁజారువికుంఠధామమున్॥ ఉ॥ఆమహనీయపట్టణమునందువసించెడువారలాత్మని। ష్కామఫలంబెసత్ఫలముగాఁదలపోసిముముక్షుధర్ములై।శ్రీమ హిళాధిపాంఘ్రిసరసీరుహపూజలొనర్చుచున్మహా।ధ్దామతదీయరూపములఁదాల్చిసుఖించుచునుందు రెప్పుడున్॥ చ॥ విగతరజస్తమోగుణుఁడువిశ్రుతచారుయశుండుశుద్ధస।త్త్వగుణుఁడజుండనాది‡భగవంతు¶డనంతుఁడనంతశక్తి యున్। నిగమచయాంతవేద్యుఁడువినిశ్చలనిర్మలధర్మమూర్తియై।దగుహరిపేరఁబెంపెసఁగుఁదన్నగరోపవనమ్ములిమ్ము లన్॥వ॥మఱియుంగైవల్యంబుమూర్తీభవించినతెఱంగునంబొలుపారుచునైశ్రేయసనామంబునభిరామంబై సతతం బుసకలర్తుధర్మంబులుగలిగియర్థిజనంబులమనంబులఘనంబులుగనీరికెలెత్తినకోరికలుసారికెలుగొననోసంగుచుఁ గా మదోహనసహితంబులుంబుష్పఫలభరితంబులునైతనర్చు‖సంతానవనసంతానంబులుసముంచితవసంతసమయసౌభాగ్య సంపదభిశోభితవాసంతికాకుసుమవిసరపరిమళమిళితగళితమకరందలలితామోదముదితహృదయులైయఖండతేజోనిధి యగుపుండరీకాక్షుచరిత్రంబులుగ్గడింపలేక ఖండితజ్ఞానులైననునిరతిశయవిషయసుఖానుభవకారణంబగుట నిందిరా సుందరీరమణుచరణసేవానిరముణకారియగుననితలంచితగ్గంధప్రాపకగంధవహునిందిరస్కరించినారాయణభజనపా రాయణులైచరియించుసుందరీయుక్తులైన§వైమానికులువైమానికమానసోత్సేకంబుగంబారావతహంససారసశుక పికచాతకతిత్తిరిమయూర†రథాంగముఖ్యవిహంగసురంగకోలాహలవిరామంబుగానరవిందనయనకథాగానంబు ల నూనంబులుగామొరయుమదవదిందిందిరసందోహకలితపుష్పవల్లీమతల్లికలునకుంఠితచరిత్రుండైనవికుంఠనిలయునికం ఠంబునందేజరిల్లువిలసితతులసీదామంబుంగనుంగొనియాతులసీమాల్యంబుహరిగళవిలగ్నంబైయుండు సౌభాగ్యంబువ డయుటకేమితపంబుగావించెనోయనిబహూకరించుచందంబుననొప్పుచందనమందారకుందారవిందపున్నాగనాగ§క ర్ధువకోత్పలపారిజాతాదిప్రసూనమంజరులుమంజరీపుంజరంజితనికుంజంబులయందునుత్తుంగపీనకుచభారాకంపితమ ధ్యంబులుఁగటితటకనకమేఖలాకలాపనినదోపలాలితనీలదుకూలశోభితపృథునితంబభరాలసయానహసితకలహంసమ యూరగమనంబులునసమశరకుసుమశరవిలసితంబునపహసించునయనకమలంబులునుంగలిగిన సుందరీసందోహంబు లందగిలికందర్పకేళీవిహారంబులనానందంబునొందకముకుందచరణారవిందసేవాపరిలబ్ధమరకతవైడూర్యహేమమయ విమానారూఢులైహరిదాసులువిహరించుపుణ్యప్రదేశంబులునిందిరాసుందరిత్రైలోక్యసౌందర్యఖనియైనమనోహర మూర్తిధరియించిరమణీయరణితమణినూపురచరణారవిందయై నిజహృదయేశ్వరుండైనసర్వేశ్వరునిమందిరంబులో నంజాంచల్యదోషరాహిత్యంబునవర్తింపంగరకమలభ్రమణీకృతలీలాంబుజాతయైతననీడగాంచనస్ఫటికమయకుడ్య ప్రదేశంబులంబ్రతిఫలింపశ్రీనికేతనుని‖నికేతనసమ్మార్జనకైంకర్యంబుపరమధర్మంబనితెలుపుచందంబునం జూపట్టు చునిజవనంబునందనరుసౌరభాభిరామంబులగుతులసీదళదామంబులనాత్మనాయకునిచరణారవిందంబులనర్చింపుచునె సటిమృగమదమదపుటసలునమసలుకొనితుంపెసలాడుకురులులలితతిలప్రసూనరుచిశోభనాసందనరుమోముతామర విమలసలిలంబులంబ్రతిబింబింపనిజమనోనాయకుచేతంజుంబితంబగుటంగాఁదలంచి లజ్జావనతవదనయైయుండంజేయు ప్రవాళలతికాచులంబులైన§కూలంబులుంగలనడబావులుంగలిగిపుణ్యంబునకుశరణ్యంబు ధర్మంబులకునిర్మలస్థానంబు సుకృతమూలంబుసమనాలవాలంబునైపొలుపొందుచుండు॥ చ॥హరివిముఖాత్ములన్యవిషయాదృతచిత్తులుఁబాపవర్తులు। న్నిరయనిపాతహేతువుననింద్యచరిత్రములైనదుష్కథా। నిరతిఁజరించువారలును నేరరుపొందఁగనిందిరామనో।హర

*నిత్య।కాలత్రయమందునశింపని–దివ్య।అప్రాకృతమైన—— ‡భగవంతుఁడు।షడ్గుణైశ్వర్యసంపన్నుఁడు—— ¶అనంతుఁడు।దేశకాలవస్తు పరిచ్ఛేదశూన్యుఁడు—— ‖సంతానములు।సంతానమనుకల్పవృక్షసహితములగు ఉద్యానవనసమూహములు—— §వైమానికులు।విమానము లనెక్కితిరుగువారు—— †రథాంగ।చక్రవాకపక్షి—— §కురువక।ఎఱ్ఱపువ్వులుగలగోరింట. ‖నికేతన।గృహము—— §కూలంబు।దరి–ఒడ్డు.

చరణారవిందభజనాత్మకులుం డెడుగొందినారయా॥ వెండియు॥ చ॥ హరిఁబరమేశుఁ గేశవుననంతుభజింపఁగధర్మతత్త్వధీపరిణతిసాధనంబగుస్వభావముఁ దాల్చినయట్టిమర్త్యులా। సరసిజనేత్రుమాయను*భృశంబుగ మోహితులైతదంఘ్రిపంకరుహములర్థిమైఁ గొలువఁగానమిఁబొందరుతత్పదంబునుర్॥ చ॥ మఱియుసరోరుహోదరునిమంగళదివ్యకథాసులాపనిర్భరపరితోషబాష్పకణబంధురచారుకపోలగద్గదస్వరపులకీకృతాంగులగువారలునిస్పృహచిత్తులత్యహం। కరణవిహారులుంచరుసుకర్ములునుం డెడుపుణ్యభూములర్॥ అందు॥ మ॥ వరవైకుంఠము¶సారసాకరముదివ్యస్వర్ణశాలాంకగోపురహర్మ్యావృతమైనతద్భవన**మంభోజంబుదన్మందిరాం। తరవిభ్రాజితభోగికర్ణికదముద్యద్భోగపర్యంకమం। దరనొందన్వసియించుమాధవుఁడుదానేఫారుభృంగాకృతిర్॥ అంత॥ మ॥ హరిచేఁబాలితమైనకాంచనవిమానారూఢమైసట్టిస। త్పురుషానీకముచేఁదనర్చివిభవాపూర్ణప్రభావోన్నతి। న్గరమొప్పారుతదీయధామముజగత్కల్యాణమూర్తుల్మునీశ్వరులర్థిన్నిజయోగశక్తిఁబరితోషస్వాంతులై చెచ్చెరర్॥ డాయంజని॥ చ॥ మరకతరత్నతోరణసమంచితకుడ్యకవాటగేహళీ। విరచితషట్సుకక్ష్యలరవిన్దదళాక్షువిలోకనోత్సవా। దరమతినన్యమంగనకదాఁటియనంతరకక్ష్యయందుని। ర్దరసుధదీయపాలురనుదారసమానవయోవిశేషులర్. సీ॥ కాంచననవరత్నకటకాంగులీయకహారకేయూరమంజీరధరులఁ। గమనీయసౌరభాగతమత్తమధుకరకలితసద్వనమాలికావిరాజి। తోరస్థలులగదాధరులనుఘనచతుర్బాహులనున్నతోత్సాహమతుల। నారూఢరోషానలారుణితాక్షుల భ్రూలతాకౌటిల్యఫాలతలుల। వేత్రదండాభిరాముల వెలయునమ్ము। కుందశుద్ధాంతమందిరాళిందభూమి। నున్నయిద్దరసనకాదియోగివరులు। చూచుచునువృద్ధులయ్యునాసుభగమతులు॥ క॥ ధీరతఁబంచాబ్దములకు। మారకులైకానఁబడుచుమనమునశంక। న్గూరకచతురాత్ములని। వారితగమనములఁడాయవచ్చిననెడుఅర్॥ క॥ శ్రీలలనేశ్వరదర్శన। లాలసులైయేగుబుధ**లలాములనతిదు। శ్శీలతఁదద్వచనప్రతి। కూలమతిన్బ్వకుండఁగుటిలాత్మకులై॥ క॥ వారించినవారలుశిబృం। దారకులీక్షించుచుండదారుణపటురో। షారుణితాంబకులైరొద। వారించుచువారునచటివారునువినఁగర్॥ ఇట్లనిరి॥ చ॥ పరముననంతుభక్తపరిపాలుసుహృత్తమునిష్టునీశ్వ. రేశ్వరుభజియింపఁగోరియనివారణనిందరుదేరనిచ్చలు। న్సరితముదాత్ములైకొలువఁబాయకతద్భజ**నాంతరాయత। త్పరమతిమాకునిప్పుడరిపడ్డవరాత్ములనేఁడుగంటిరే॥ వ॥ అనిమఱియుసనకసనందనాదులిట్లనిరిమీమనంబులస్వామిహితార్థంబై నిష్కపటవర్తనులమైనమాబోఁటులఁగూహకవృత్తింగలయితరజనంబులుభగవత్సదనంబుఁబ్రవేశింతురోయనుశంకంజేసికొండఱుంబ్రవేశింపంజేయుటయుఁ,గొందఱవారించుటయు ‡దౌవారికస్వభావంబనివారింపందలంచితిరేనిఁ ప్రశాంతదివ్యమంగళవిగ్రహుండు,గతవిగ్రహుండు,భగవంతుండు, విశ్వగర్భుండునైనయీశ్వరుండు† ప్రాప్యంబుఁ బ్రాపకంబుఁ బ్రాప్తియునను భేదశూన్యుండుగావున మహాకాశంబునందు ఘటపటాద్యాకాశంబులు వేఱులేకయేకంబయితోఁచుచందంబున విద్వాంసులగువారమ్మహాత్మునిసకలాత్మభేదరహితునింగాఁబొడఁగందురదియునుంగాకలోకమందురాజులుసాపరాధులైనకింకరజనంబులనాజ్ఞాపించుచందంబున నీశ్వరుండుదండించునోయనుభయంబునంజేసి వారించితిమనితలంచితిరేనిభూసురవేషధారులమైనమాకువైకుంఠనాయకుండైనసర్వేశ్వరునకు భేదంబులేకుండుటంజేసి శంకసేయఁబనిలేదిట్లగుటనెఱింగిమందబుద్ధులై మమ్మువారించినయనుచితకర్ములగుమీరలుమదీయశాపార్హులగుచురుగానభూలోకంబునంగామక్రోధలోభంబులనుశత్రువులుబాధింపంబుట్టుండనిపలికిన॥ క॥ వారలువినితమమనముల। భూరిస్ఫుటచండ**కాండపూగంబులచే। వారింపరానిభూసుర। దారుణవాక్యములకులికితల్లడపడుచుర్॥ క॥ పరితాపంబునుబొందుచు। సరసిజలోచనునిభటులుసనకాదిమునీ। శ్వరులపదాంబుజములకు। న్గరమర్థిఁ మ్రొక్కినిటలఘటితాంజలులై॥ ఇట్లనిరి॥ మ॥ వరయోగీశ్వరులారమమ్ముఁగుదినెవ్వన్మీరలిట్లన్నని। ష్ఠురవాక్యంబులకింకమామనములన్శోకింపఁగారాదుస। త్పురుషశ్రేణిఁబరాభవించినవృథాభూతాత్ములమ్మమ్ముమా। చరితంబింతకుఁదెచ్చెమీఁదశుభముల్ దూకొందుమేమారయర్॥ అదియెట్లంటిరేని॥ ఉ॥ మీకరుణావలోకనసమేతులఁగామముఁజేయఁజిత్తము। •ల్దూకొనెనేనిమాచనువుఁ గ్రోయకనీఁదగుఁగామలోభముల్। గైకొనిపుట్టుచోటనవకంజదళాక్షునినామవిస్మృతిర్। బైకొనకుండఁజేయుటశుభంబగుమీఁదిమదీయజన్మ

* భృశంబుగర్। అత్యంతముగాను— ¶ సారసాకరము। కొలను— ** అంభోజము। పద్మము— ** లలాములర్। శ్రేష్ఠులను— శిబృందారకులు। దేవతలు— ** అంతరాయము। విఘ్నము— ‡ దౌవారిక। ద్వారపాలకుఁడు— † ప్రాప్యంబు। పొందఁదగినది- ప్రాపకంబు। పొందేవాఁడు. ప్రాప్తి। పొందుట— ** కాండపూగంబులచేర్। బాణసమూహములచేత— • దూకొనెనేని। ప్రవేశించినట్టులాయెనేని.

ముల్ ॥ఆసమయంబున॥మ॥హరిసర్వేశుఁడనంతుఁడాకలకలంబాలించి✻పద్మాలయా।సరసాలాపవినోదసౌఖ్యరచన ల్చాలించిశుద్ధాంతమం।దిరమాణిక్యపుగేహళుల్గడచియే తెంచెం బ్రపన్నార్తిసం।హరుఁడై నిత్యవిభూతిశోభనకరుండై మానితాకారుఁడై ॥మఱియును॥ చ॥ శరనిధికన్యకామణియుసంభ్రమమొప్పఁగఁదోడరామనో।హరనిజలీలమైపరమ హంసమునీంద్రగవేషపాదపం।కరుహములన్వినూత్నమణికాంచననూపురమంజుఘోషము।ల్వొరుసఁజెలంగనార్యజన వంద్యుఁడుయోగిజనైకసేవ్యుఁడై ॥ చ॥ కరమణిహేమకంకణనికాయఝణంకృతులుల్లసిల్లనౌ।చ్చరలిడుహంసపక్షసిత చామరగంధవహోచ్చలత్సుధా। కరరుచిరాతపత్రసుభగప్రవిలంబితహారవల్లరీ।సరసగళత్తుషారకణజాలవిరాజిత మంగళాంగుఁడై ॥మఱియు॥సీ॥నిఖిలమునీంద్రవర్ణితసస్మితప్రసన్నాననాంబుజముచేనలరువాఁడు।విస్మృతస్నేహార్ద్రవీక్షణనిజభక్తజనసుహాశయుఁడనఁదనరువాఁడు। మానితశ్యామాయమానవక్షమునసంచితవైజయంతిరాజిల్లువాఁడు। నతజనావనకృపామృతతరంగితములై భాసిల్లులోచనాబ్జములవాఁడు।నఖిలయోగీంద్రజనసేవ్యుఁడైనవాఁడు। సాధు జనములరక్షింపఁజాలువాఁడు।భువనచూడావిభూషనైఁభూరిమహిమ।మించి వైకుంఠపురముభూషించువాఁడు॥సీ॥కటి విరాజితపీతకౌశేయశాటితోవితతకాంచీగుణద్యుతినటింప। నాలంబికంఠహారావళిప్రభలతోఁగౌస్తుభరోచులుగ్రందు కొనఁగ।నిజకాంతిజితతటిద్వ్రజకర్ణకుండలరుచులుగండద్యుతులొప్పిదిసేయ। మహనీయనవరత్నమయకిరీటప్రభానిచ యంబుదిక్కులునిండఁబర్వ।వైనతేయాంసవిన్యస్తవామహస్త।కలితకేయూరవలయకంకణములొప్ప।నన్యకరతలభ్ర మణీకృతానుమోద।సుందరాకారలీలారవిందమమర॥ వ॥మఱియుఁజరణారవిందమంజుకింజల్కపుంజప్రభారంజితతు లసీమరందబంధురగంధానుబంధసుగంధిగంధవహాస్వాదకలితసేవాతత్పరులై చనుదెంచుయోగీంద్రులమానసానంద కారియుబహిఃకరణాంతఃకరణపరితోష§ప్రకీర్ణరోమాంచరుచిదాయకంబుఁబ్రభాపూర్తియుక్తంబగుమూర్తితోడనిజ సౌందర్యవరకళావినిర్జితశ్రీరమణీసౌందర్యభాసమానుండగుచుఁబాదచారియైయఖిలవిశ్వగురుండైన సర్వేశ్వరుండు వేంచేసెనప్పుడు॥చ॥స్థిరశుభలీలనల్లరుగుదెంచినయవ్విభువిద్రుమారుణా।ధరనవపల్లవస్ఫురదుదంచితకుందరుచిస్మితైకసుం।దరవదనారవిందముముదంబునఁదప్పకచూచియమ్మునీ।శ్వరులునిజాత్మలందనివిసాలకవెండియుఁజూచిరిమ్ములన్॥ చ॥సునిశితభక్తిదన్ముఖముఁజూచినచూడ్కులఁద్రిప్పలేకయుం।గనుఁగొని✻రెట్టకేలకునకల్మషభక్తవిధూతఖేదము।ల్మనిజనచిత్తమోదములుముక్తినివాసకవాటభేదము।ల్వినుతవినూత్ననూపురితవేదములన్మహనీయపాదముల్ ॥చ॥కనిన ఖపద్మరాగమణికాంతివిభాసితపాదపద్మము।ల్మనములయందుఁగీల్కొలిపిలబ్ధమనోరథయుక్తులై పునః। పునరభివందనం బులువిభూతిదలిర్పనొనర్చియోగమా।ర్గనిరతచిత్తులున్వెదకికానఁగలేనిమహానుభావునిన్॥ క॥ మానసముననిలిపిరిత।ద్ధ్యానాస్పదుఁడైనవానిఁదత్వజ్ఞులకున్। గాననగువానిభక్తజ।నానందకరైకమూర్తినలరినవానిన్॥ వ॥ మఱియుం

✻ సనకసనందనాదులు నారాయణదేవునినుతించుట. ✻

జతురింద్రియగ్రాహ్యంబగు దివ్యమంగళ విగ్రహంబు ధరియించియున్న పురుషోత్తమును దాత్తతేజోనిధిం జూచి సనకాదులిట్లనిస్తుతియించిరి ॥ చ॥ వనజదళాక్షభక్తజనవత్సలదేవభవత్సుతుండుమ । జ్జనకుఁడునయినపంకరుహజా తుఁడునాకురహస్యమొప్పఁజెప్పినభవదీయమంగళగభీరపరిగ్రహవిగ్రహంబుమే। మనయముఁజూడఁగంటిమిఁగృతా ర్థులమైతిగమంటిమీశ్వరా॥ సీ ॥ దేవదుర్జనులకుభావింపహృదయసంగతుఁడవైయుండియుఁగానఁబడవు।కడఁగిమీదివ్య మంగళవిగ్రహంబునఁజేసిసమంచితాశ్రితులనెల్లఁ। జేకొనిసంప్రీతచిత్తులఁగాఁజేయుదతిశయకారుణ్యమతిఁదనర్చి।క మలాక్షసర్వలోకైకనాయకభవదనుసరణాభిలాషానులాప। విదితదృఢభక్తియోగప్రవీణులగుచు । నర్థిమైవీతరాగు లైనట్టియోగి।జనమనఃపంకజాతనిషణ్ణమూర్తి।వనియెఱుంగుదురయ్యనిన్నాత్మవిదులు॥క॥యుక్తిందలఁపభవద్వ్యతి।రిక్తములైనట్టియితరదృఢకర్మంబు।ల్ముక్తిదములయినమీపద।భక్తులుదత్కర్మములనుబాటింపరిలన్॥ ఉ॥ కావునఁగీర్తనీయగ తకల్మషమంగళతీర్థకీర్తిసు। శ్రీవిభవప్రశస్తసుచరిత్రుఁడవైనభవత్పదాబ్జసే।వావిమలాంతరంగబుధవర్గమనర్గళభంగి నన్యము।న్భావమునందలంచునెకృపాగుణభూషణపాపశోషణా॥ చ॥ పరమతపోవిధూతభవపాపులమైచరియించుమా కునేఁ।డరయభవత్పదాశ్రితులనగ్గిశపించినభూరిదుష్కృత। స్ఫురణనసత్పదైకపరిభూతులమైనిజధర్మహానిగా। నిరయ ము నొందఁగావలసెనేరమువెట్టకమమ్ముఁగావవే॥చ॥కరమనురక్తిషట్పదము¶గన్రుసుగంధమరందవాంఛచేఁ।దరుచుగ

✻పద్మాలయా।లక్ష్మి— §ప్రకీర్ణ।వృద్ధిబొందించుచున్న— ✻ఎట్టకేలకున్।కొంతతడవునకు— ¶క్రమ।మనోహరమయిన—

శాతకంటకవృతస్ఫుటనవ్యతరప్రసూనమం। జరులనుడాయుపోలిక నిభృశంబగువిఘ్నములంజయించుమీ। చరణసరోజ
ముల్గొలువసమ్మతివచ్చితిమయ్య కేశవా॥ చ॥ అలరుభవత్పదాంబుజయుగార్పితమైపొలుపొందునట్టియా। తులసిపవిత్రమై
నగతిందోయజనాభభవత్కథాసుధా। కలితములైనవాక్కులనకల్మషయుక్తినివిన్నఁగర్ణము। ల్విలసితలీలమైభువింబవిత్ర
ములైవిలసిల్లుమాధవా॥ చ॥ మహితయశోవిలాసగుణమండనసర్వశరణ్యయింద్రియా। స్పృహులకుఁగానరాక *యతసీ
కుసుమద్యుతినెప్పుచున్నమీ। సహజశరీరమిప్పుడుభృశంబుగఁజూచిమదీయదృక్కులిం। దహహకృతార్థతంబొరసెనచ్యు
తమ్రొక్కెదమాదరింపవే॥ క॥ అనిసనకాదులుదత్పద। వనజములకుమ్రొక్కిభక్తివశమానసులై। వినిపించినశ్రీగోవిందుఁ
డు। మునివరులంజూచిపలికెముదితాత్ముండై॥ వ॥ ఈయిరువురుజయవిజయాభిధానంబులుగలమదీయద్వారపాలకులువీ
రుమిమ్ముంగైగొనకమదీయాజ్ఞాతిక్రమణులయిచేసిన యపరాధంబునకుఁదగినదండంబుఁగావించితిరదియునాకునభిమ
తంబయ్యెనదియునుంగాకభృత్యవర్గంబుచేయునపరాధంబుస్వామిదియకానమాననీయుండనయిననన్నుమన్నించిప్రస
న్నులగుదురుగాకయనివెండియు॥ చ॥ తనువునఁబుట్టినట్టిచెడిదంబగుకష్టమహా ✠గదంబుచే। వనరితదీయచర్మమువివర్ణత
నొందినరీతిభృత్యులొ। ప్పనిపనిఁజేసినన్విభులుబన్ధురచారుయశంబుపేరుపెం। పునుఁజెడిపోయిదుర్యశముఁబొందుచునుం
దురు ✠విష్టపంబులన్॥ చ॥ అలవడమీకునావలననబ్బినతీర్థసుకీర్తనీయస। ల్లలితవినిర్మలామృతవిలాసయశోవిభవాభిరా
మమై। వెలయువికుంఠనామమపవిత్రమనశ్శ్వపచాధమాదిలో। కులచెవిసోఁకదక్షణమకోరి ✠పునీతులఁజేయువారలన్.
గీ॥ అట్టినేనుదలంపమీయట్టిసాధు। జనులకపకారమర్థిఁజేసినమదీయ। బాహుసములైనఁద్రుంతునుత్సాహలీల। నన్నునిత
రులమీఁదమ్రోలనెన్ననేల॥ క॥ ధరణిసురోత్తమసేవా। పరిలబ్ధంబైనయట్టిపాతకనాశం। కరనిఖిలభువనపూత। స్ఫురితాం
ఘ్రిసరోజతోయములుగలనన్నున్॥ క॥ అలఘుమతివిరక్తునిగాఁ। దలఁపకనిజశుభకటాక్షదామకలితా। ఖిలసంపద్విభవ
శ్రీ। లలనారత్నంబురస్థలంబునుజెందెన్॥ చ॥ క్రతువులుసేయుచోశిఖిముఖంబునవేలుచునట్టితద్ఘృత। ప్లుతచరుభక్ష
ణమ్ముదముఁబొందదునిస్పృహధర్మమార్గసం। గతుఁడగుభూసురోత్తమముఖంబునవేడ్కభుజించునయ్యవి। స్రుతకబళం
బునన్మనముదృప్తివహించినరీతినిచ్చలున్॥ సీ॥ సతతంబునప్రతిహతయోగమాయావిభూతిచేఁబ్రఖ్యాతిఁబొందునేను।
నేనుమహీసురులసమిద్ధనిర్మలపాదనలినరజోవితానములుభక్తి। హాటకనవరత్నకోటీరమునఁదాల్తునట్టినాచరణాంబుజాం
బువులను। దవిలిధరించినసద్యఃపునీతాత్ములైరర్థిఁ ✠జంద్రావతంసాదిదేవ। చయములెవ్వాఁడుబ్రాహ్మణజనులుదమకుస
పకృతులేసిరేనిమారలుగఁడతఁడువిప్రులనునన్నుఁగాఁగభావించునతఁడు। ధర్మపథ్థితినాప్రియతముఁడువాఁడు॥ ఉ॥ గో
వితతిన్ధరాదివిజకోటిననన్నునుదీనవర్గము। న్వావిరిభేదబుద్ధిఁగనువారలధోగతిఁబొందనందు§నా। శీవిషరోషవిస్ఫురణఁ
జెందిక్రృతాంతభటుల్మహోగ్రగృ। ధ్రావళిఁబోలిఁ✠జంచువులనంగములుద్ధతినెంతురెప్పుడున్॥ చ॥ ధరణిసురోత్తము
ల్బహువిధంబులఁదమ్ముఁబరాభవించినన్। దరహసితాస్యులై యతిముదంబుననిచ్చలుపూజసేయుచు। న్సరసవచోవిలాస
ములసన్నుతిసేయుచుఁదండ్రినాత్మజుల్గరమనురక్తిఁబిల్చుగతిఁగైకొనిపిల్చినవారునాసముల్॥ క॥ వినుఁడయ్యనఘచరి
త్రులు। కనయముఁబ్రియతముఁడనగుచునమ్మడువోదు। స్మునునన్నుభృగువుదన్నినఁ। గనలకపరితోషవృత్తిఁగైకొంటిఁగ
దే॥ సీ॥ పొలుచునామానసాంభోజాతభావంబుదెలియంగలేకయుద్వృత్తులగుచుఁ। గడఁగిమాయానతిఁగడచినఁదద్దోష
ఫలమువీరలకుసంప్రాప్తమయ్యె। మునులారనాచిత్తమునసున్నరీతియునిట్టివభూమిపైఁబుట్టివీర। లచిరకాలమునస
✠యంతికంబొనర్కోలినరుదెంచునట్లుగాననుమతింప। వలయుననియమ్ముకుందుఁడువలుకుటయును। వినిమనంబునసనక
దిమునివరేణ్యు। లమ్మహాత్ముని మృదులభాషామృతంబుఁ। దవిలిగ్రోలియురోష✠సందష్టులగుచు॥ సీ॥ మునివరుల్దమచిత్త
ములఁదృప్తిఁబొందకపంకజాతాక్షుఁడుపలికినట్టి। పరిమితగంభీరబహుళార్థమధురవగాహములనువిస్ఫురదమృతతుల్య
మాధుర్యసుగుణసమన్వితమ్ములువినిర్గతశబ్దదోషనికాయయుతము। లైనవాక్యములకునాత్మలఁబరితోషమందియుట్టినిరీ
నెయ్యములమనల। కొడయఁడిప్పుడునందించియోతలంప। నర్థినిందించియోమతిక్రాలైకదండ। మునకుసంకోచమంది
రోయనుచసంశ। యాత్ములగుచువిలోకించియంతలోన॥ క॥ నలినాక్షుఁడుదమదెసఁగృప। గలిగినభావంబుఁదెలిసిక

*అతసీకుసుమ। నల్లగిసెపుష్పము—— శ్రీగోవిందుఁడు॥ గో అనఁగాభూమి-దానినుద్ధరించినవాఁడు—— ✠గదంబు। వ్యాధి—— ✠విష్టపము। లో
కము—— ✠పునీతులన్। ధన్యులను—— ✠చంద్రావతంసాది। చంద్రుఁడెశిరోభూషణముగాఁగలశివుఁడుమొదలయిన—— §ఆశీవిష। సర్పము——
✠కృతాంత। యముఁడు—— ✠చంచువు। పక్షిముక్కు—— ✠అంతికము। సమీపము—— ✠సందష్టులు। పండ్లుకొరుకుచున్నవారు.

తుకమొలయ నుబ్బలకీకృతాంగులై యుత్కలికన్ హర్షించినిటలఘటితాంజలులై ॥ క॥ భరితనిజయోగమాయా స్ఫురణం
దనరారునతివిభూతియుబలము న్బరమోత్కర్షముగలయీశ్వరునకునిట్లనిరిమునులుసద్వినయమునన్ ॥ గీ ॥ పొలుపుదీ
పింపనిత్యవిభూతినాయ। కుఁడవుభగవంతుఁడవునసఘుఁడవునీవు। మత్కృతంబిప్డునీకభిమతమటంటె। వీశభవదీయచారి
త్రమెఱుఁగఁదరమె॥ ఉ॥ దేవగణాలికెల్లఁబరదేవతలై తనరారునట్టివి। ప్రావలికాత్మనాయకుఁడవై పెనుపొందిననీకునీ
ధరా। దేవతలెల్ల నెన్ననధిదేవతలై రటయెట్టిచోద్యమో। దేవసమస్తపావనసుధీజనతావనవిశ్వభావనా॥ చ॥ కమలదళా
క్షునీవలనఁగల్గినధర్మముదావకావతా। రములనురక్షితంబగుఁ జిరంబగునీశ్వరనిర్వికారత। త్వమునఁదనర్చునిన్నరయఁద
త్ఫలరూపముతత్ప్రిధానగో। ప్యమునఁనిపల్కుచుందురుకృపామయలోచనపాపమోచనా॥ చ॥ మహిఁదలపోయనెవ్వని
సహగ్రపరిగ్రహముల్లభింపని। స్పృహమతులై మునీశ్వరులుమృత్యుభయంబునఁ *బాతురట్టిస। న్మహితవివేకశాలిగుణ
మండననీకిలనన్యసత్పరి। గ్రహమదియెట్టిచోద్యముజగత్పరిపాలననిత్యఖేలనా॥ సీ॥ సతతంబునర్థార్థిజనశిరోలంకారపదరే
ణువులుగలపద్మమనెడు। జలజకింజల్క శీనిష్యందమకరందలోభాగతభ్రమరనాయకునిపగిది। ధన్యజనార్పితోదంచితతుల
సికాదామంబునకునిజధామమగుచు। భాసిల్లుభవదీయపాదారవిందముల్విలసితభక్తిసేవింపుచుండి। కమలనయనకృ
పావలోకనములాలయ। నర్థిఁబొడఁజూపుభాగవతానురక్తిఁ। జేసిభవదీయమహిమంబుచిత్రమరయ। చిరశుభాకార
యిందిరాచిత్తచోర॥ మ॥ చిరభాగ్యోదయదేవదేవలలితశ్రీవత్సలక్ష్మాంగయీ। వరవిప్రానుపదైకపుణ్యరజమేవర్ణింపనీ
మేనికా। భరణంబంటెవిసర్వలోకులకువిప్రశ్రేణిమాహాత్మ్యమీ। వరయంజెప్పుటకైభరించితిగదామెన్నన్బనీతాకృతీ॥
సీ॥ ధర్మమూర్తివిజగత్కర్తవునగునీవుప్రోవంగఁదగువారిఁబ్రోవవేని। నవిరళవేదోక్తమగుధర్మమార్గమసన్మార్గమగుఁ
గానసత్వగుణవి। శిష్టుండవగుచునీజీవసంఘముసేమమరసిరక్షించునీదైనశక్తి। చేతనుధర్మవిఘాతులదండించునీకునంచి
తమైననిగమధర్మ। మార్గనాశకరంబులుమదికినింపు। గావువిప్రులయందుసత్కరుణమెఱసి। ఘనతఁబలికినవినయవాక్య
ములునీకు। యుక్తమగుచుండుసతతంబుభక్తవరద॥ వ॥ అట్లయినంబరులయెడవినయంబులువలికినం బ్రాభవహానియగున
నితలంచితివేని॥ గీ॥ విశ్వమునకెల్లఁగర్తవువిశ్వనిధివి। విశ్వసంరక్షకుండవై వెలయునీకుఁ। గడఁగి ప్రాభవహానియెక్కడిది
దలఁప। వినయములునీకులీలలై వెలయుఁగాన॥ గీ॥ మునులమగుమమ్మునతిమోదముననునీవు। సత్కరించుటలెల్లసజ్జనపరి
గ్రహార్థమైయుండుగాదెమహాత్మయొకటి। విన్నవించెదమీజయవిజయులకును॥ గీ॥ అలిగిమేముశపించితిమంతకంటె।
బెడిదమగునాజ్ఞసేయనభీష్టమేని। జేయుమదిగాకసమధికశ్రీదనర్పఁ। జేసిరక్షించెదేనిరక్షింపుమీశ॥ వ॥ అట్లయినమా
కుం బ్రియంబగుంగావునననపరాధులునతినిర్మలాంతఃకరణులునైనవీరలకునన్యతంబులువలికితిమేనిమమ్మైనంజిత్తంబుకొ
లఁదినాజ్ఞాపింపుమనికరకమలంబులుమొగిచికృతాంజలులైయున్నమునులంగరుణార్ద్రదృష్టింగనుంగొని॥ క॥ అనఘుఁడు
భగవంతుండిట్లనియెమ్మునులారవీరలలరన్బవికి। న్ననియచటనసురయోని। న్జనియింతురులోభమోహసంగతులగుచున్॥
క॥ దేవజనావళిక్షుపహతిఁ। గావింపుచునిఖిలభువనకంటకవృత్తిన్। జీవించుచునాయెడసం। భావితవైరానుబంధభావులు
నగుచున్॥ క॥ ఆహవముఖముననమునతి। సాహసముననెదిరిపోరిచక్రనిశితధా। రాహతిఁదెగివచ్చెదరు। త్సాహమెలర్పం
గనాముసన్నిధికంతన్॥ అదియునుంగాక॥ క॥ ననువైరంబుననైనను। మనమునఁదలఁచుటయునాసమక్షమునసుదా। ననమీ
క్షింపుచునీల్గుట। ననఘాత్మకులైవసింతురస్మజ్జగతిన్॥ క॥ వినుమిలమీఁదనికెన్నటి। కినిబుట్టువులేదువీరికినిమీరలువ। లిక్షన
యట్లనాచుచిత్తము। ననుదలఁతుంగాననీమనంబులనింకన్॥ ఉ॥ దీనికిఁజింతఁదక్కుఁడుసుధీజనపుంగవులన్నఁబ్రీతులై।
యానలినాసనాత్మజులనంతునిభావముఁదామెఱింగిపెం। పూనినవేడ్కఁదేలితెలివొందినచిత్తములన్నుతించిరం। భోనిధి
శాయినార్తజనపోషణభూషణుఁబాపశోషణున్॥ ఉ॥ ఆసనకాదులప్డుపులకాంకురముల్ననలొత్తబాష్పధా। రాసుభగా
క్షులైమునిశరణ్యావరేణ్యునగణ్యుదేవతా। గ్రేసరుదివ్యమంగళశరీరముఁజారుతదీయధామము। న్భాసురలీలఁజూచినవ
పద్మదళాక్షునకున్వినమ్రులై॥ క॥ తమపలికినభాషణములు। గమలోదరుభాషణములుగాఁదలఁపుచునెయ్యమునన్వైష్ణ
వలక్ష్మిన్। బ్రమదంబునఁబ్రస్తుతించిపరమేశ్వరుచేన్॥ క॥ ⁽¹⁾ఆమంత్రితులైతగనిజ। ధామములకుఁజనిరివారుతడయకల
క్ష్మీ। కాముఁడుజయవిజయులనభి। రామంబుగఁజూచిపలికెరయమొప్పారన్॥ క॥ మీరసురయోనియందని। వారితులైజనన
మందవలసెనునేను। ర్వారబలాఢ్యుఁడనయ్యును। వారింపఁగనోపవిప్రవచనములెంతున్॥ క॥ అదిగానదనుజయోనిం। బ

* పాతురు। తొలఁగుదురు— శీనిష్యంద। స్రవించుచున్న— క్షుపహతి। పీడను-బాధను— ⁽¹⁾ఆమంత్రితులై। సెలవుగొనినవారలై.

దపడిజనియించిమద్విపక్షులరై మీ। మది నెపుడున న్నెతలఁపుచు। వదలక నాచేతఁ జచ్చి వచ్చెద రిటకున్ ॥ఉ॥ పొండనియా
నతిచ్చి హరి ఫుల్లసరోరుహపత్రనేత్రుఁ డా। ఖండలముఖ్యదిగ్వరనికాయకిరీటలసన్మణిప్రభా। మండితపాదపీఠుఁ డురమా
రమణీమణితోడ నేసు దేఁ। వెండిన వేడ్క నేగెనిజనిర్మలపుణ్యనివాసభూమికిన్ ॥అంత ॥క॥ నిజతేజోహానిగ జయ। విజయులుధ
రఁ గూలి రపుడు విహ్వలురగుచున్। త్రిజగములసురవిమాన। వ్రజములహాహారవంబు గ్రందుగఁ జెలఁగెన్ ॥క॥ వారలునా
దితిగ*ర్భా। గారంబుననున్న వారు గడఁగి తదీయో । దారఘనతేజమిపుడ§ని । వారణమీ తేజమెల్ల ‡వమ్ముగఁ జేసెన్॥
ఉ॥ ఇంతకు మూలమా హరి రమేశ్వరుఁ డర్థినొనర్చు కార్యముల్ వింతలె। సర్వభూతభవవృద్ధివినాశనహేతుభూతుఁ డా।
ద్యంతవికారశూన్యుఁ డుదయానిధి మీ యెడ మేలుసేయుని । చింతఁ దొరంగి వేఁ జనుఁడు చేకురుమీకు మనోరథార్థముల్॥
క॥ అని వనజాసనుఁ డాడిన। వినిత ద్వృత్తాంత మెఱిఁగి విబుధులు నాకం। బున కేగిరి దితి నిజనా। థుని మాటలు దలఁచి యపరితో

—— శ్రీ జయవిజయులు దితిగర్భంబున హిరణ్యాక్ష హిరణ్యకశిపులుగాఁ బుట్టుట. శ్రీ ——

షముతోడన్॥ గీ॥ తనసుతులు సురల హరింతు రనుచు నాత్మఁ। దలఁచుచుండంగ నంతవత్సరశతంబు। సనఁగ నటమీఁదఁ గనియెఁ
గశ్యపుని దేవి। యఖిలలోకైకకంటకులై న సుతుల॥ అయ్యవసరంబున॥ గీ॥ ధరణి గంపించెఁ గులపర్వతములు వడఁకె। జడనిధిక
లంగె దారకావళులు డుల్లె। గగనమగలెను మ్రొగ్గె దిక్కరులు దిశల। మిడుగురులడరెఁ బిడుగులు పుడమిఁ బడియె॥ సీ॥ హో
మ్యానలంబుల ధూమంబులడరెను బ్రతికూలవాయువుల్ బలసి వీఁచెఁ। దరువులెల్లెడ¶ విటతాటంబులై కూలె గ్రహతారకా
వళికాంతి మాసె। బెరసి మొగుల్లు నెత్తురువాన గురిసెను మెఱుఁగులు దెసల మిర్మిట్లు గొలిపె। శ్రీస్వర్భానుఁ డొగిన పర్వమున
భానుని బట్టెఁ గైకొని చిమ్మచీఁకట్లు పర్వె। మొనసి కుక్కలు మొఱఁగెను మోరలెత్తి। పగలు నక్కలు వాపోయె ఖగములార్త
రవములిచ్చెను దేవతాప్రతిమలూరఁ గెఁ। గన్నులను నశ్రుకణములు గ్రందుకొనఁగ॥ క॥ మొదవులు నెత్తురుఁ జీమును। బిదికె
న్గార్దభరవంబు భీషణమయ్యె। న్మదముడిగెఁ గరులకటములఁ। బొడమెదురంగములవాలముల నిప్పులొగిన్॥ క॥ గుహలు రొద
లిచ్చెఁ బాప। గ్రహమిత్రతఁ జెందివక్రగతులను సౌమ్య। గ్రహములు వర్తించెను దు। స్సహతేజో దితితనూజసంభవవేళన్॥
మ॥ భయదప్రక్రియ నట్టు దోఁచిన మహోత్పాతంబు లీక్షించి సం। క్షయకాలంబని కాని సాధుహననోగ్రక్రూరదేవాహి
తోదయసంక్షోభముగా నెఱుంగక సమస్తప్రాణిజాతంబులు। ద్భయమందెన్ సనకాదియోగిజనముల్ దక్కన్ బ్రధేంద్రోత్త
మా॥ వ॥ అట్లావిర్భవించిన యనంతరంబ॥ మ॥ కులశైలాభశరీరముల్ దనరరక్షోనాథులత్యుగ్రదో। ర్బలమొప్పన్ బదఘట్టనన్ ధ
రచలింపన్ రత్నకేయూరకుం। డలకాంచీకటకాంగుళీయకకిరీటస్వర్ణమంజీరని। ర్మలకాంతుల్ దురఁగింపనాత్మరుచిచే మం
దీకృతార్కాంశులై॥ వ॥ ఉన్నసమయంబున గశ్యపుండు నిజతనూభవులఁ జూడం దలంచి దితిమందిరంబునకుం జనుదెంచిన
తులం గనుంగొని వారలకు నామకరణంబు సేయం దలంచి॥ చ॥ దితిజఠరంబునందుఁ దన తేజము మున్నిడినట్టి పుత్రున। ద్భుత
చరితున్ హిరణ్యకశిపుండను పేరఁ బ్రసూతివేళ నా। దితి మును గన్నపట్టి రవితేజునిఁ గాంచనలోచనుండనా। హితమతిఁ బే
రు వెట్టి చని యెన్నిజనిర్మలపుణ్యభూమికిన్॥ వ॥ అయ్యవసరంబున నతులతేజోవిరాజితుండై న హిరణ్యకశిపుండు హిరణ్యగ
ర్భవరదానగర్వంబున దుర్వార†పరిపంథిగర్వనిర్వాపణాఖర్వభుజావిజృంభణంబున నఖిలలోకపాలాదుల జయించి స్వ
వశంబొనర్చి సంతుష్టాంతరంగుండై యెందు నుందనకు మృత్యుభయంబు లేక నిర్భయుండై సుఖంబున నుండెఁ దత్సోదరుం
డై న హిరణ్యాక్షుండు ప్రతిదినంబుఁ జండవేదండశుండాదండమండితభుజాదండంబున గదాదండంబు ధరియించి తన్నె
దిరి§కదనంబు సేయంజాలిన యరివీరునిం గానక భూలోకంబెల్లఁ గ్రుమ్మరి దివంబునకు దాడి వెట్టి యందు సమరవిముఖులై
న బర్హిర్ముఖులం గనుంగొని వనజాసనవరప్రదానంబు జింతించి హితులు సెలంగ నహితులు గలంగ మహితవైజయంతికా
దామంబభిరామంబై వెలుంగం జరణంబుల మణినూపురంబులు మొఱయ నిజదేహద్యుతి దిక్కులం బిక్కటిల్లం జనుదెంచు
వానిం గని భీతచిత్తులై దేవతాగణంబులు గరుడునిం గని పరచు నురగంబులుం బోలె నిజనివాసంబుల§అర్క కాంచననివాసం
బులు గనొనర్చి యెక్కడికేని యుం జనిన॥ ఉ॥ శౌర్యము వోవఁదట్టి నిజసాధనముల్ దిగనాడి విక్రమా। దార్యపరాక్రమక్రమ
ముదప్పఁగ భీతిలి పారి రక్కటా। క్రౌర్యముఁ దక్కి నాకులని గైకొని యార్చి సుమేరుపర్వత। స్థైర్యుఁడు వార్ధిఁ జొచ్చెనతిదర్పి

---

*అగారము। ఇల్లు — §అనివారణన్। నివారణలేనిదగుటవలన — ‡వమ్ముగన్। వ్యర్థముగాను — ¶విటతాటంబులై। తారుమారై — శ్రీస్వ
ర్భానుఁడు। రాహువు — †పరిపంథి-ఖనన్॥ శత్రువులగర్వము నడఁగించుటయందు కొఱఁతపడని బాహుబలపరాక్రమముచేత — §కదనము। యు
ద్ధము — §దాడివెట్టి। యుద్ధమునకు బయలుదేరి — §అర్క-కాంచన॥ అర్క। జిల్లేడుచెట్లకు, కాంచన। ఉమ్మెత్తచెట్లకు.

తభూరిభుజావిజృంభియై॥ఇట్లుచొచ్చిన॥ క॥వరుణునిబలములుదనుజే।శ్వరుతేజముఁ దేరిచూడఁజాలక శౌర్య।స్ఫురణము
చెడియెందేనియుఁ।బరచెందజ్జలధిమధ్యభాగమునందున్॥ క॥అమరారివిపులనిశ్వా।సములంబ్రభవించినట్టిజలనిధికల్లో।
లములనువిపులగదాదం।డమునంబోనడఁచెనతిదృఢంబగుశక్తిన్॥ చ॥ మఱియునునమ్మహాజలధిమధ్యమునన్సురవైరిపె
క్కువ।త్సరములుగ్రీడసల్పిరిపుసైన్యవిదారణశౌర్యఖేలనా। పరతఁజరించియవ్వరుణపాలితమైనలసద్విభావరీ। పురము
నకేగియందుఁబరిపూర్ణతనున్నపయోధినాథునిన్॥మఱియును॥సీ॥యాదోగణాధీశుఁడగుచుఁబాతాళభువనపరిపాలుఁ
డై తనర్చుచున్న। వరుణునిఁగనుఁగొనిపరిహాసితోక్తులనిట్లనువిశ్వమందెన్నఁగలుగు।సకలలోకైకపాలకులలోనతిబలాధి
కుఁడనిజగమునుతింపఁదగిన।శూరుండవిపుడునీపౌరుషమొప్పంగఁగదనరంగముననన్నెదిరిచూడు। నీభుజావిక్రమంబును
బ్రాభవంబు।నడఁతుననిపలుకఁటయువినియబ్ధివిభుఁడు।పగరజయమునువృద్ధియుబలమునాత్మ।బలముఁదలపోసిదనుజుతో
బవరమునకు॥క॥సమయముగాదనితనచి।త్తమునంగలరోషవహ్నిఁదాలిమియనుతోయములందగనార్చుచునుప।శమితో
క్తులఁబలికెదనుజసత్తముతోడన్॥చ॥మనమునశాంతిఁబూనినియమంబునసంగరముజ్జగించియే।ననయమునున్నవాఁడని
పుడాహవకేళిఁజరింపరాదునీ। ఘనభుజవిక్రమస్ఫురితగాఢవిజృంభణమున్జయింపఁజా। లినప్రతివీరులెవ్వరునులేరుము
కుందుఁడుదక్క నెక్కడన్॥చ॥గొనకొనియమ్మహాత్ముఁడువికుంఠపురంబుననున్నవాఁడుదా।నని మొనఁబెక్కుమారు *ల
భియాతులనోలిజయించిశక్తిసెం।పునసడిగన్నవీరుఁడనిభూజనకోటినుతించునంచువేచను।మతఁడిచ్చునీకుననిసర్వమదీ
తెడుపునంతమీఁదటన్॥ ఉ॥నిందకునోర్చియాజిమొననిల్వఁగనోపక వీఁగిపారునీ। పందలవెంటఁబడ్డఁ దగపంతమెసర్వశ
రణ్యుఁడైనగో। విందుఁడుదీర్చునీపనివివేకవిహీనచనంగనోపుదే। నందులకేగుమాతఁడమరారులఁబోరజయించునిచ్చ
లున్॥అదియునుంగాక॥క॥పురుషాకృతిఁబ్రతియుగమునఁ।బురుషోత్తముఁడవతరించిభూరిభుజావి।స్ఫురణస్ఫుటనిశాటుల
సూరియించుచునుండుమునిగణార్చితపదుఁడై॥ఉ॥కావుననావిభుందొడరికయ్యముదయ్యమెఱుంగఁజేసిర । శ్రీవరనీభు
జాబలముసొంపరిమేదినిఁగూలి §సారమే। యావళికాశ్రయంబగుదువచ్చటికిప్పుడు నేగుదేనినీ। చేవయులావునేర్పడును
జెప్పఁగనేటికిమీఁదికార్యముల్॥చ॥అనివరుణుండువల్కనదురాగ్రహమెత్తిహిరణ్యలోచనుం।డనయముమానసంబున
భయంబొకయించుకలేకసంగరా। వనినెదిరింతునేఁడమరవర్గనుదుష్టవిమర్దనుంజనా।ర్దనుననుచున్వికుంఠనగరస్ఫుటసం
చితమార్గవర్తియై॥క॥చనునవసరముననారద।మునివరుఁడెదురేగుదెంచిముదముదలిర్ప।న్దనుజేంద్రయెందుఁబోయెద।వని
యడిగిననారదునకునతఁడిట్లనియెన్॥ చ॥సరసిరుహోదరుందొడరిసంగరమేనొనరించియిందిరా।వరునినసంతుఁద్రుం
చిసురవైరికులంబులకెల్లమోదవి।స్ఫురణఘటింపఁజేయుటకుఁబూనివికుంఠపథానువర్తినై। యరిగెదనన్ననమ్మునికులా
గ్రణిదానవనేతకిట్లనున్॥చ॥గురుభుజుఁడమ్మహాత్ముఁడువికుంఠపురంబుననేఁడులేఁడుభూ। భరమువహింపనాదికిటిభా
వముఁదాల్చిరసాతలంబునం।దిరవుగనున్నవాఁడచటికేగఁగనోపుదువేనిమేగుమం। దరయఁగఁగల్గునీకునసురాంతకుతో
డిరణంబవశ్యమున్॥

§ హిరణ్యాక్షుఁడుయజ్ఞవరాహంబగుహరినెదిరించియుద్ధముచేయుట.§

చ॥ అనవుడుదానవేంద్రుఁడుహుతాశనుకైవడిమండిపద్మలో। చనునెదిరించువేడుకలుసందడిఁగొల్పననల్పతేజుఁడై।
ఘనగదఁగేలఁబూనిత్రిజగద్భయదాకృతిఁదాల్చిప్రేల్మిడి।న్జనియెరసాతలంబునకుఁజండభుజాబలదర్పమేర్పడన్॥చనిజల
మధ్యంబున॥ క॥ దివిజారియెదుఱఁదగఁగనె।నవిరళదంష్ట్రాభిరామునమరలలామున్। @కువలయభరణోద్దాము।న్నవన
మయస్తబ్ధరోముజలదశ్యామున్॥అయ్యవసరంబునసూకరాకారుండైనహరియు॥ క ॥ వనజనిభసన్నిభములగు।తనలో
చనయుగళదీప్తిఁదనరఁదదాలో।కనములదనుజాధీశుని।తనుకాంతిహరింపఁజేసెఁదక్షణమాత్రన్॥వ॥మఱియునయ్యా
దివరాహంబవార్యశౌర్యంబునమారులేనివిహారంబునంజరియించునట్టియెడ॥సీ॥ తుదమొదళ్లకుఁజెక్కుచునిసిపారఁగ
మోరఁగులశైలములఁజిమ్ముఁగొంతతడవు।బ్రహ్మాండభాండంబువగిలిచిల్లులువోవఁగొమ్ములఁదాడించుఁగొంతతడవు। జ
లధులేడునుబంకసంకులంబై యింక ¶ఖురములమట్టాడుఁగొంతతడవు। ‡ఉడురాజుసూరుండునొక్కమూలకుఁబోవఁ
గురుచవాలముఁద్రిప్పుఁగొంతతడవు। **గునియుఁగుప్పించులంఘించుఁగొప్పరించు। నెగయుధరఁద్రవ్వుఁబొరియఁగానే
పుతేఁగి।దానవేంద్రునిగుండెలుదల్లడిల్లఁ।బంధిమెల్లనరణపరిపంథియగుచు॥మఱియు॥ క॥కనుఁగవనిప్పులురాలఁగ।సుని

---

*అభియాతులక।శత్రువులను— §సారమేయావళికి।కుక్కలగుంపులకు— @కువలయ।భూమండలము— ¶ఖురములమట్టాడున్।
గిరిజలతోఁద్రొక్కను— ‡ఉడురాజు।సూరుండు-చంద్రసూర్యులు— **గునియున్।గొణుగును.

శితదంష్ట్రాగ్రయుతవసుంధరుఁడగుచుఁ । దన కెదుతే తేరఁగఁగని । *వనచర మేరీతినిపుడు వనచరమయ్యెఁ ॥ క ॥ అనియా
శ్చర్యభయంబులు దనమనమునఁ దొంగలింపఁ దనుజాధిపుఁడి । ట్లనియె న్నీకరసూకర । తను వొందిచరించు దనుజదర్పహారున్ని
తోఁ ॥ క ॥ ఘనసూకరమూర్ధాత్మక । వనరుహసంభూతదత్తవరదానమునన్ । గనినరసాతలగతభువి । యనయంబును నాయధీ
నమైవర్తించుఁ ॥ క ॥ గొనకొని నీవీధరణిం । గొనిపోకుము విడువు కాక కొనియెద వేనిన్ । గొనియెద నీ ప్రాణముఁ గై । కొను నావచ
నములు చలముఁ గొన నేమిటికిన్ ॥ క ॥ మాయావివగుచు నిప్పుడు । పాయక యీపుడమిఁ జోరభావముతో నీ । వీయెడఁ గొనిపోఁ
జూతు నె । యాయతభుజబలము చేత నడఁపక యనుచుఁ ॥ సీ ॥ అవిరళ యోగమాయాబలంబునఁ జేసి యల్పపౌరుషములన
రునిన్ను నర్థి సంస్థాపించి యస్మత్సుహృద్భృత్యకులుల కెల్లను మోదమొలయఁ జేయఁ । జెలు వేదిమార్గదాశీర్ణుఁడవగు నిన్నుఁ
గనుఁగొని దేవతాగణములెల్ల । నిర్మూలులై చాల నెటిన శించెదరన్న విని యజ్ఞపోత్రియై వెలయుచున్న । హరి సరోజజసుర
మునివరుల కెల్ల । వచ్చు దురవస్థ కాత్మలో వంత నొంది । నిశితదంష్ట్రాగ్రలసితమైన తనరుధరణి । దేవితో నెప్పె నా దేవదేవుఁ
డపుడు ॥ క ॥ సురరిపు వాక్యాంకుశములఁ । గురుకుపితస్వాంతుఁడయ్యుఁ గోమరారెవసుం । ధరతోడ భీతి నొందిన । కరణిం గలక
రికులేంద్రు కరణిం బెలుచన్ ॥ గీ ॥ నిశితసితదంతరోచులు నింగిఁ బర్వఁ । గంధి వెడలి భయంకరాకారలీల । నరుగ భీషణమైవరా
హావతార । మొనరఁ దాల్చిన పద్మలోచనుని వెనుక ॥ క ॥ కరి వెనుకఁ దగులు నక్రము । కరణిం జని దైత్యవిభుఁడు గదిసెట్లనియెన్ ।
చరితపయోనిధితరికిన్ । గిరికిన్ ఖురదళితమేరుగిరికిన్ హరికిన్ ॥ క ॥ నిందకు రోయక లజ్జన్ । జెందక వంచననురణము సేసిజ
యంబున్ । బొందెదనని మదిఁ దలఁచిటు । పందగతిం బారఁ బంటుపంతమె నీకున్ ॥ అనియాక్షేపించినఁ బుండరీకాక్షుండు
గోపోద్దీపితమానసుండై ॥ క ॥ తోయములమీఁద భూమిన । నాయాసత నిల్పి దానికాధారముగాఁ । దోయజనాభుఁడు దనబల
మాయతమతిఁ బెట్టె సురలు హర్షము నొందన్ ॥ గీ ॥ కుసుమముల వృష్టి భోరునఁ గురిసెనంత । విభవ మొప్పార దేవదుందుభు
లు మొఱసెఁ । గడకవీతెంచె గంధర్వగానరవము । నందితములయ్యె నప్సరోనర్తనములు ॥ వ ॥ అయ్యవసరంబున నయ్యజ్ఞవరా
హమూర్తిధరుండై నకమలలోచనుండు గనకకుండల కేయూరగ్రైవేయకటకాంగుళీయకభూషణరోచులు నింగిఁ బర్వ స
మరసన్నద్ధుండై ॥ చ ॥ ఘనగదఁ గేలఁ బూని మణికాంచననవ్యవిచిత్ర†వర్మముం బొనరఁగఁ దాల్చి దానవనియుక్తదురుక్తని
శాతబాణముల్ దనఘనమర్మముల్ గలఁపఁ దానవహంత నితాంతశౌర్యుఁడై । కనలుచు వచ్చు నద్దనుజుఁ గన్గొని రోషవిభీషణాకృ
తిన్ ॥ ఒప్పినగుచు నిట్లనియె ॥ మ ॥ వినరా యోరి యమంగళాచరణ యుద్వృత్తిన్న నున్నీదుధీ । ననయంబున్ వనగోచరంబగు
మృగంబంచున్ దలంతౌర నే । నెనయన్ వన్యమృగంబ నౌదు బలిమి న్నెంతెంచు నీబోటి యీ । శునకశ్రేణి వధింతు నేఁడని మొన
న్నోసీ కోర్చి వర్తించినన్ ॥ క ॥ బలిమిగలదేని నాతోఁ । గలన న్నెదిరించి పోరఁ గడఁగుము నీకో । ర్కులు నేఁడుదీర్తు నారక । తలపో
య ‡వికత్థనములు దగదుచు రాత్మా ॥ చ ॥ వినుమది గాక సంగరవివేకవిశారదులైన యట్టిస । జ్జనములు మృత్యుపాశములఁ జా
లనిబద్ధులునయ్యు నీవలె న్గొనకొని యాత్మసంస్తుతులకున్ముదమందిరె యేల యీ వికత్థనములు బంటుపంతములె దైత్యకులా
ధమ యెన్నిచూడఁగన్ ॥ మ ॥ ధృతిఁ బాతాళమునందు నీవనెడి సందీప్తోగ్రనిక్షేపమే । నతిదర్పంబునఁ గొంచుఁ జూడుమి దెదే
వారాతి నన్నెన్నెదొ । గతలజ్జుండన దాగియుండి రణముం గావింతు యుష్మద్గదా । వితతద్రావితు నన్ను నేఁడెదుటు మాపే
దీర్తు నీ కోరికల్ ॥ ఉ ॥ ఎన్నఁబదాతి యూథముల కెల్ల విభుండవు పోటుబంటవై । నన్నురణోర్వి నేఁడెదిరి నన్భవదీయబలం
బు నాయువు న్మిన్నకఁ గొందుఁ జూడుమిదె మేరఁగ మేదినివీత దైత్యనై । వన్నెకు నెక్కఁ జేసెద నవార్యపరాక్రమవిక్ర
మంబునన్ ॥ చ ॥ నను నెదుఱింగఁ జాలిన ఘనంబగు శౌర్యము ధైర్యమున్బలం । బును గలదేని నిల్వు రణభూమి నినీహితులైన వా
రికి న్గనుఁగవ బాష్పపూరములు గ్రమ్మఁగ మాన్పఁగ నోపు దేని స । య్యనఁ జనఁ బొమ్ము దానవకులాధమ యూరకరజ్జులేటికిన్ ॥
క ॥ నను నిటసంస్థం జేసెద । ననిపలికితివంత వాఁడ నౌదువు నీకు । న్నెనరైన చుట్టములఁ బొడఁ । గని రాయిదెయముని పురికిఁ గొ
పురమరుగన్ ॥ మ ॥ అని యిబ్భంగి సరోరుహాక్షుఁడు హిరణ్యాక్షున్ విడంబించి పల్కిన వాసోక్తులకుల్కి రోషమదసంగీభూ
తచేతస్కుఁడై । కనుగ్రేవన్ మిడుగుర్లు చాలఁ బొడమంగాఁ గినుకమైఁ దోఁకఁ ద్రొ । క్కిన కృష్ణోరగరాజు మాడ్కి మదిలోఁ గి
ట్పాటు వాటిల్లఁగన్ ॥ క ॥ చలితేంద్రియుఁడై నిట్టూ । ర్పులు నిగుడింపుచును బొమలు ముడివడ రోషా । కులమానసుఁడై గదఁ గొ
ని జలజాక్షున కెదుఱనడిచె సాహసమొప్పన్ ॥ వ ॥ అత్తఱి హిరణ్యాక్షుండతిభయంకరాకారుండై ॥ మ ॥ గదసారించి మహా
సురేంద్రుఁడు సముగ్రక్రోధుఁడై మాధవుం । గుఱియన్ వ్రేసిన వ్రేటు గైకొనక రక్షోహంతశౌర్యోన్నతి । న్గదఁ గేలం ధరి

*వనచరము। అడవియందు సంచరించునది-నీళ్లలోఁ దిరుగునది. — †వర్మ। కవచము — ‡వికత్థనము। ఆత్మస్తుతి--కాలయాపనము.

యించి దానిఁ దునుకఁగ్లావించినం దైత్యుఁడు। న్మమదై యొండుగదన్రమావిభునిభీమ ప్రక్రియ న్వేసినన్॥ చ॥అదివనుఁ
దాఁకకుండనసురారిగదారణకోవిదక్రియా। స్పదకరలాఘవక్రమముఁబైకొనిచూపి విరోధి పేఱురం। బదరఁగ వ్రేయ
వాఁడు వివశాంసలభావము నొందియంతలో। మదిఁ దెలివొంది వ్రేసె రిపుమానవిమర్దను నాజనార్దనున్॥ వ॥ ఇట్లు దలపడి
యన్యోన్యజయకాంక్షులనితరేతరతుంగతరంగతాడితంబులగు దక్షిణోత్తరసముద్రంబులవడువున రౌద్రంబునం బరస్ప
రశుండాదండఘట్టితమదాంధగంధసింధురయుగంబుచందంబునరోషభీషణాటోపంబులం దలపడు బెబ్బులులగబ్బునన
లిగి దర్పాతిరేకంబున నెదిర్చి రంకెలు వైచు మదవృషభంబుల రభసంబున నసహ్యసింహపరాక్రమంబున విక్రమించి పోరు
నెడ హిరణ్యాక్షుండు సవ్యమండలభ్రమణంబునం బరివేష్టించినం బుండరీకాక్షుండు దక్షిణమండలభ్రమణంబునం దిరిగి
విపక్షువక్షంబశనిసంకాశంబగు గదాదండంబునం బగిల్చిన వాఁడు దెప్పిరి తెలివొంది దనుజపరిపంథిఫాలంబు నొప్పించె న
మ్మేటివీరులు శోణితసిక్తాంగులై పుష్పితాశోకంబులం బురణింపుచుం బాయుచు డాయుచు వ్రేయుచుఁ ద్రోయుచు నొండొ
రుల రుధిరంబులాఘ్రాణించుచుఁ దిరస్కారపరిహాసోక్తులనిచ్చుచుఁ బోరుసమయంబున నమ్మహాబలుల సమరంబుఁ జూచువే
డ్కఁ బద్మసంభవుండు నిఖిలమునీంద్రసిద్ధసాధ్యదేవగణంబులతోడం జనుదెంచి ధరిత్రీనిమిత్తంబ సురతోడం బోరు యజ్ఞ
వరాహునకిట్లనియె॥ ఉ॥ అంచితదివ్యమూర్తి పరమాత్మక యీ కలుషాత్ముఁడైనన। క్తంచరుఁడస్మదీయవరగర్వమునన్
భువనంబులెల్లఁ గా। రించు మదించి యిట్టి విపరీతచరిత్రు నిఁ దృంపకిట్లు పే। క్షించుట గాదు వీని బలిసేయు వసుంధరకున్ శు
భంబగున్॥ క॥ బాలుఁడు గరమున సుగ్ర। వ్యాలము ధరియించి యాడునడువున రక్షః। పాలుని దృంపక యూరక। పాలా
ర్చుట నీతియే శుభప్రదయింకన్॥ అదియునుం గాక॥ మ॥ అనఘా యీ *యభిజిన్ముహూర్తమున దేవారాతి మర్దింప వే। య
నయంబున్ మఱి దైత్యవేళ యగు సంధ్యాకాలమే తెంచినన్। ఘనమాయాబలశాలియైన దనుజున్ ఖండింపఁగా రాదు కా।
వున నీవేళ నడంపు సజ్జనహితోద్యోగానురక్తుండవై॥ క॥ అని సరసిజగర్భుఁడు వ। లికిన వచనములర్థి విని §నిలింపులుగుం
పుల్ గొని చూడ సస్మితానన। వనజము చెలువొందనసురవరునకు నెదురై॥ గీ॥ ‡పుండరీకాక్షుఁడయ్యనుభూరిరోష। ని
రతిఁ దరుణారుణాంభోజనేత్రుఁడగుచు। ఘనగదాదండమెత్తి రాక్షసుని ¶హనువు। నుగ్రగతి మొత్తవాఁడును ||ఓసరిం
చె॥ క॥ పరువడి దితిసుతుఁడతిభీ। కరగదఁ జేఁబూని చిత్రగతులం బద్మో। దరుఁ డాసి చేతిగద సా। గరమునఁ బడ నడఁచె బాహు
గర్వ మెలర్పన్॥ అంత॥ గీ॥ హరి నిరాయుధుఁడై నసురారి సమర। ధర్మమాత్మను దలఁచి యుద్ధంబుఁ దక్కి। నిలిచి చూచుచునుం
డెను నింగినమర। వరుల హాహారవంబులు భరితమయ్యె॥ క॥ సరసిజనేత్రుఁడు దనుజే। శ్వరు సంగరధర్మమునకు సమధిక శౌ
ర్యస్ఫురణకుఁ దన చిత్తంబునఁ। గరమాశ్చర్యంబు నొంది కడఁకఁ దలిర్పన్॥ మ॥ కుతలోద్ధర్తమనంబునం దలఁచె రక్షో
ద్వాధార్థంబుగా॥ క్షితిసంతానకులాటవీమహితసందీప్తప్రభాశుక్రమున్। †సతతోద్యజ్జయశబ్దసమ్ముఖరభాస్వచ్చక్ర
మున్ సంతతా। శ్రితనిర్వక్రముఁ బాలితప్రకటధాత్రీచక్రముం జక్రమున్॥ వ॥ అదియునుం బ్రచండమార్తాండమండల
ప్రభాపటలచటుల విద్యోతమానంబుఁ, బటునటజ్వాలికాపాస్తసమస్తకుపితారాతిబలాఖర్వదుర్వారబాహాగర్వాం
ధకారంబు, ననహ్యకహకహనినదాధరీకృతసాగరఘోషంబు, సకలదేవతాగణజేగీయమానంబు, ననంతతేజోవిరాజి
తంబు, నిజప్రభాపటలపూరితబ్రహ్మాండకటాహంబునై, రయంబునం జనుదెంచి, దనుజారిదక్షిణకరసరోజంబలంకరించిన
నాశుభాంగుండు రథాంగపాణియై దివంబున నమరగణంబులు జయజయశబ్దంబులు వలుక ననురవిభున కెదురుగా నడిచిన॥
క॥ పొడగని దనుజుఁడు పెదవులఁ। గడుపుచుఁ బొలివోని బంటుతనమున బీరం। బుడుగక భీషణగదఁ గొని। యడచెన్మఖమయ
వరాహునమితోత్సాహున్॥ క॥ త్రిదశారి దన్ను వ్రేసిన। గదఁ బదమునఁ బోవఁ దన్ని కమలాక్షుఁడు పెం। పొదవఁగ మన మున
మోదము। గదురఁగ లేనవ్వు వదనకమలము వొదువన్॥ వ॥ ఇవ్విధంబునఁ గదఁ బోవం దన్ని యసురవిభునితో నిట్లనియె॥ చ॥ ఘ
నగదఁ గేలఁ బూని భుజగర్వ మెలర్పఁగ నన్ను సంగరా। వని నెదురింతు రారయనివారణ దైత్యకులేశ్వరాధమా। యనవుడు
వాఁడు నుబ్బి గదనంబుజనాభుని నేసె నేసినం। దనుజవిరోధి పట్టికొనెఁ దార్క్ష్యుఁడు పాముఁ దృంచి నిఁబట్టు కైవడిన్॥ క॥ దితిజుఁడు
తనబలము ప్రతి। హతతేజుండసు సరోరుహాక్షుని శౌర్యో। న్నతి మీఁదఁ బెట్టకుండుట। మతి నెఱిఁగియుఁ బెనఁగె దురభిమానము

* అభిజిన్ముహూర్తమువన్। మధ్యాహ్నకాలమందు.—— § నిలింపులు। దేవతలు —— ‡ పుండరీక। తెల్లదామర —— ¶ హనువు। నేత్రముక్రింది ప్రదేశము మొదలుకొని చెక్కిలిపార్శ్వభాగమువరకు.—— || ఓసరించెన్। తొలఁగెను —— ¶ దితిసం-శుక్రమున్॥ రాక్షసవంశమను నడవికి జాజ్వల్యమానము గా మండుచున్న అగ్నివంటిదియైన—— † సతతో-భాస్వచ్చక్రమున్॥ సార్వకాలము జయజయయని శబ్దించుచుండు దేవతాసముదాయము గలది.

పేర్మిన్॥అంత॥ సీ॥కాలానలజ్జ్వలజ్జ్వాలావిలోలకరాళమై పెంపొందుశూలమంది।సురవైరియజ్ఞసూకరరూపధరుఁడైన
వనజనాభునిమీఁదవైవనదియు।సద్ద్విజోత్తముమీఁదఁజపలతగావించునభిచారకర్మంబునట్లుబెండువడిపరతేఁగనిష్ఫల్మ
దనుఁడుదానిఁజక్రధారాహతిఁజండవిక్ర।మమునసడుమనవడిఁద్రుంచెనమరభర్త।నుపహితదంభోళిచేగరుత్మంతుపక్ష।
మతిరయంబునఁద్రుంచినగతిఁజెలంగి।సురలుమోదింపనసురులుసొంపుడింప॥వ॥అయ్యవసరంబుననయ్యసురదనశూలం
బుచక్రంబుచేతనిహతంబగుటంగని॥ క॥దితిజుఁడురోషోద్ధతుఁడై।యతినిష్ఠురముష్టిఁబొడిచెహరినాలోకో।న్నతుఁడొప్పె
గుసుమమాలా।హతిదిగ్గజరాజుఁబోలియతిదర్పితుఁడై॥ మ॥హరిమీఁదన్దితిసంభవుండుఘనమాయాకోట్లుపుట్టించినన్।
ధరణీచక్రముభూరిపాంసుపటలధ్వాంతంబునంగప్పెభీ। కరపాషాణపురీషమూత్రఘనదుర్గంధాస్థిరక్తావళుల్గురిసె
న్మేఘములభ్రవీధినిమహాక్షోభక్రియాలోలమై॥ మఱియు॥ చ॥తవిలివిముక్తకేశపరిధానములుగ్రకరాళదంతతా। లు
వులునరక్తలోచనములుంగలభూతపిశాచఢాకినీ।నివహములంతరిక్షముననిల్చినిజాయుధపాణులై మహా। రవముగయ
క్షుదైత్యచతురంగబలంబులఁగూడితోఁచినన్॥అంత॥క॥త్రిసవనపాదుండగునా।బిసరుహనేత్రుండులోకభీకరమగునా
యసురాధిపుమాయావిని।రసనకరంజైనశస్త్రరాజముఁబనిచెన్॥క॥ఆచక్రభానుదీప్తిధ।రాచక్రముసంచునిండిరయము
ననమ్మా।యాచక్రమునడఁగించెను।నీచక్రముఁడైనయామినీచరునెమున్॥అంతనిక్కడ॥క॥దితితనవిభువాక్యంబుల।గని
దప్పనయనుచుఁదలఁపఁగాఁజన్నులశో।ణితధారలాలికెరక్షః।పతియగుకనకాక్షుపతనభావముదోఁపన్॥ వ॥అయ్యవస
రంబుననసురవిభుండుదానుఁజేసినమాయాశతంబులుగృతఘ్నునకుంగావించినయుపకారంబులుంబోలెహరిమీఁదఁబ్ర
సేయకవిఫలంబులైనంబొలివోవనిబంటుతనంబునంబుండరీకాక్షుఁజేరంజనుదెంచి బాహుయుగళంబుసాఁచియాఁలిం
పొడిచిరక్షోవైరివక్షంబుఁబీడించినయయ్యధోక్షజుండుతప్పించుకొనితలంగినఁజెలంగిదైత్యుంజునిష్ఠురంబగుముష్టింబొడి
చిననసురాంతకుండు * మిసిమింతలులేకరోషభీషణాకారంబునవాసవుండువృత్రాసురుందెగటార్చుచందంబునవజ్ర
సన్నిభంబగునజచేతంగటకటసుర * కటతటంబుఁజటులగతిఁవ్రేసిననాహిరణ్యాక్షుండుదిర్దిరందిరిగిమీలితాక్షుండై
సోలియెట్టకేలకునెమలనిలువంబడెనంత॥క॥దిటచెడిలోఁబడెదైత్యుఁడు * సటికిన్దంష్ట్రావిభిన్నశత్రుమహోదారస్త
కిన్ఖరఖురపుటికి।న్గటితటహతకమలజాండఘటికిన్గిటికిన్॥ఇట్లులోఁబడిన॥మ॥దివిజేంద్రాదులుసంతసింపహరిమొత్తెంగ
ర్ణమూలంబునన్। బవిసంకాశకఠోరహస్తమునశుంభల్లీలమైదానవా।నవలోకేశుఁడురక్తనేత్రుఁడగుచున్దైన్యంబు
వాటిల్లగా।భువిమీఁదంబడిసోలెమారుతహతోన్మూలావనీజాకృతిన్॥ క॥ బుడబుడనెత్తురుఁగ్రక్కుచు। వెడరూపముఁ
డాల్చిగ్రుడ్లువెలికుఱికనిలం।బడిపండ్లుగీటుకొనుచు।న్విడిచెన్ప్రాణంబుదైత్యవీరుండంతన్॥ గీ॥పడినదనుజేశ్వరునిఁజూ
చిపద్మసంభ।వాదిదివిజులువెఱగందిరాత్మలందు।నితఁడువొందుటయెట్లకోయీయవస్థ।ననితలంచుచుమఱియునిట్లనిరిదె
సను॥మ॥వరయోగీంద్రులుయోగమార్గములనెవ్వానినెమ్మనోవీధిను। స్థిరతల్లింగశరీరభంగమునకైచింతింతురావంకజో
దరుపాణ్యాహతిఁదన్ముఖాంబురుహమున్దర్శింపుచున్జచ్చెదు।ర్భరితోత్తంసునిదైత్యవల్లభునిసౌభాగ్యంబుదానెట్టిదో॥చ॥స
మనుతివీరుదైత్యకులశాసనుపారిషదుల్సునీంద్రశా।పమునునికృష్టజన్మమునఁబైకొనిపుట్టియునేఁడువిష్ణుచే। సమయుట
జేసిమీఁదనగుజన్మములన్జలజాక్షునిత్యవా।సమునవసింతురెన్నటికిఁజావునుబుట్టువులేదువీరికిన్. క॥అనివెఱఁగునొందిత్రి
సవన।తనువొందినయట్టివికచతామరసాక్షు।న్మునియోగిజనత్రిదశా।వనదక్షు * న్దనుజకరటివరహర్యక్షున్॥ కనుంగొ
ని॥చ॥వనజదళాక్షయీజగతివారలమర్మమునీవెఱింగియీ।సునఁబగఁబట్టినీదివిజసూదనుఁజంపితిగాననింకశో।భనమున
నంచుహస్తములుఫాలములంగదియించియందఱు।న్వినమితులైనుతించిరివివేకవిశాలునిఁబుణ్యశీలునిన్॥అంత॥ చ॥సవన
వరాహమూర్తిసురశాత్రవుఁద్రుంచినమీఁదభారతీ।ధవముఖదేవతామునికదంబముదన్నునుతించునట్టిసం। స్తవమునదా
త్మలోనఁబ్రమదంబునుబొందిసమగ్రమంగళో।త్సవముదలిర్పనందఱఁబ్రసాదవిలోకనమొప్పఁజూచుచున్॥చ॥అరిగె
కుంఠధామమునకప్పుమహోత్సవసూచకంబుగా। మొరసెసుపర్వదుందుభులమోఘములైధరణీతలంబున। న్గురిసెసు
సూనవృష్టిశిఖికుండములెల్లెడఁదేజరిల్లెభా।స్కరశశిమండలంబులునిజద్యుతితోవెలుగొందెనత్తఱిన్॥ క॥అనియీపుణ్య

* మిసిమింతలు।సుక్కుటలు— * కటతటంబున్।కణతను— * సటికిన్।జడలుగలదానికి— * దంష్ట్రా-మహోదారస్తటికిన్॥కోరలచేత
భిన్నములుచేయఁబడినశత్రువులవిశాలములైనవక్షఃస్థలములుగలదానికి,ఖరఖురపుటికిన్।వాడిగలగొరిజలుగలదానికి,కటితట-ఘటికిన్॥పిరుదుల
తాకులుచేయఁబడినబ్రహ్మాండభాండముగలదానికి,కిటికిన్।ఆదివరాహమూర్తికి— * కరటివరహర్యక్షున్।ఏనుఁగునకుమహాసింహమైన

చరిత్రము వనరుహసంభవుఁడు *త్రిదివవాసులకుం జెప్పినయది మైత్రేయుఁడు విదురునకెఱిఁగించినవిధంబు రూఢము గాఁగ ॥ క ॥ శుకయోగి పరీక్షిత్తునకు కుటిలమతి నెఱుఁగఁ జెప్పెనని సూతుఁడు శౌనకముఖ్యులైనమునివరులకుఁ దెలియఁ గఁ జెప్పె మఱియు లాలన మెప్పఁ ॥ వ ॥ ఇవ్విధంబున మైత్రేయుండు సెప్పిన విని విదురుండు సంతసిల్లెనని ॥ క ॥ అనఘంబగు నీచరితము విని నఁ బరించిన లభించు విశ్రుతకీర్తుల్ వనజోదరు పదభక్తియు మును కొని యిహపరసుసౌఖ్యములు జనములకున్ ॥ వ ॥ అని చెప్పి వెండియు సూతుండు నుహస్తులకిట్లనియెం బరీక్షిన్నరేంద్రుండు శుకయోగీంద్రుం గనుంగొని మునీంద్రా హిరణ్యాక్షువధానంతరంబున వసుంధర సమస్థితిం బొందినవిధంబు స్వాయంభువమనువు దిర్యగ్జాతిజంతుసృష్టినిమిత్తంబులై నమార్గంబులెన్ని సృజించె, మహాభాగవతోత్తముండయిన విదురుండు గృష్ణున కపకారంబు దలంచిన పాపవర్తనుల గుధృతరాష్ట్రపుత్రులం బాసి జనకుండగు కృష్ణద్వైపాయనునకు సముండగుచు మనోవాక్కాయకర్మంబులు గృష్ణునందచేర్చి భాగవతజనోపాసకుండయి పుణ్యతీర్థసేవాసమాలబ్ధయశోవిగతకల్మషుండగుచు మైత్రేయమహామునినేమి ప్రశ్నలడిగె

——శ్రీ చతుర్ముఖుండొనర్చు యక్షాది దేవతాగణసృష్టిఁ దెలియఁజేయుట. శ్రీ——

నవియెల్లం దెలియ నానతిమ్మనిన రాజేంద్రునకు శుకయోగీంద్రుండిట్లనియె ॥ సీ ॥ విమలాత్ముఁడైనయవ్విదురుండు మైత్రేయమునివరుఁ జూచి యిట్లనియెఁ బ్రీతిఁ । జతురాత్మ సకలప్రజాపతియైనట్టి జలజగర్భుఁడు ప్రజాసర్గమందు । మునుఁ బ్రజాపతులను బుట్టించి వెండియుఁ జిత్తరుం దేమి సృజింపదలఁచె । మును సృజింనయట్టి మునులమ్మరీచ్యాదులబ్జజునాదేశమాత్మనిలిపి యర్థినెట్లు సృజించిరియఖిలజగము । మెఱసి మఱి వారు భార్యాసమేతులగుచు । నేమి సృజియించిర దిగాక కామినులను । బాసియేమి సృంజించిరో భద్రయశులు ॥ క ॥ అందరుదమలో నైక్యముఁ జెందినచో నేమిదగ సృజించిరి కరుణాకందళితహృదయ యున్నియుఁ బొందుగ నెఱిఁగింపుమయ్య బుధనుత నాకున్ ॥ సీ ॥ అనినమునీంద్రుఁ డిట్లనియె జీవాదృష్టపరుఁడు మాయాయుక్తపురుషవరుఁడు । గాలాత్మకుఁడు ననుకారణంబున నిర్వికారుఁడైనట్టి జగన్నివాసుఁ । డాదిజాతక్షోభుఁడయ్యు నమ్మేటి వలనను గుణత్రయంబును జనించె । నాగుణత్రయమునందయ్యె మహత్తత్త్వ మదిరజోగుణహేతువైనదాని । యందహంకారమొగిఁ ద్రిగుణాత్మకమునఁ । బొడమె నది దానివలనఁ బ్రభూతమయ్యెఁ । బంచతన్మాత్రలందు సంభవము నొందె । భూతపంచకమీ సృష్టిహేతువగుచు ॥ వ ॥ అవి మఱియును దమలోనఁ బ్రత్యేకంబుగ భువననిర్మాణకర్మంబునకు సమర్థంబులు గాక యున్నయన్నింటి సంఘాతంబునఁ బాంచభౌతికంబైన హిరణ్మయాండంబు సృజియించెనదియును జలాంతర్వర్తియై వృద్ధిఁ బొందుచుండెనందు ॥ సీ ॥ నారాయణాఖ్యనున్నతి నొప్పు బ్రహ్మంబు । సాహస్రదివ్యవర్షంబులోలి । వసియించియుండె నాశ్రీవాసుదేవుని నాభియందు సహస్రసూర్యప్రదీప్తిఁ । దనరుచు సకలజీవనికాయయుతమగు పంకజాతంబు సంభవము నొందెఁ । బరగంగనందులో భగవదధిష్ఠితుఁడగు స్వరాట్టగు చతురాననుండుఁ । జననమొందెను దత్పద్మసంభవుండు । నామరూపగుణాదిసంజ్ఞాసమేతుఁ । డగుచు నిర్మాణమొనరించె నఖిలజగము । వనజజుండు నిజచ్ఛాయవలన మఱియు ॥ సీ ॥ తామిస్రమును నంధతామిస్రమును దమంబును మోహమును మహామోహనంబు । ననుపంచమోహరూపాత్మకమైనయవిద్యఁ బుట్టించియవ్వేళఁ దనకు । నదిద మోమయ దేహమని ధాత రోసి తత్తనువు విసర్జించె ధాతృముక్త । మూర్తియు క్షుత్తృట్సముద్భవంబగు రాత్రిమయమయ్యె నప్పుడు మఱి తలంప । నందులో యక్షరక్షస్సులను జనింప । వారికప్పుడు క్షుత్తృషల్ వారలగొంద । ఱా చతుర్ముఖు భక్షింతమనిరి కొంద । ఱతని రక్షింపుఁడనితగ నాడిరంత ॥ వ ॥ ఇట్లు పలుకుచు ధాతసన్నిధికి నతని భక్షించు వారలయి చనిన నతండు భయవిహ్వలుండై యేను మీ జనకుండ మీరలు మత్పుత్రులరు నన్ను హింసింపకుండనుచు ¶మామాం జక్షతరక్షత యనుశబ్దంబులు వలుకం దన్నిమిత్తంబున వారలకుం గ్రమంబున యక్షరక్షోనామంబులు ప్రకటంబులయ్యె వెండియుం బ్రభావిభాసితంబైన యొక్క కాయంబు ధరించి సత్త్వగుణగరిష్ఠులుఁ బ్రభావంతులును నగు †సుపర్వాణుల ముఖ్యంబగునట్లు సృజియించి తత్ప్రభామయగాత్రవిసర్జనంబు చేసెనదియ హాయారూపంబై దేవతావళికి నాశ్రయంబయ్యె మఱియు ‡జఘనంబు వలన §నతిలోలుపులైనయసురలం బుట్టింప వారలతి కాముకులగుటం జేసి యయ్యజు నింజేరి ‖మిథునకర్మంబ

---

* త్రిదివవాసులు । దేవతలు — శ్రీవాసుదేవః । వసనివాస ఇత్యస్మాద్ధాతోః - వసత్యస్మిన్ సర్వం వసత్యసౌ సర్వత్రేతివాసుః - దీవ్యతే ప్రకాశత ఇతి దేవః - సచాసౌ సచేతివాసుదేవః - అనఁగాఁ జతుర్దశభువనములెవనియందున్నవో, వాటియం దెవఁడు వసించి ప్రకాశించుచున్నాఁడో, వాఁడు వాసుదేవుఁడని యర్థము. — ¶ మామాంజక్షతరక్షత । వలదు వలదు విడువుఁడు రక్షింపుఁడు — † సుపర్వాణులు । దేవతలను — ‡ జఘనము । పొత్తికడుపు. — § అతిలోలుపులు । అత్యాశగలవారు — ‖ మిథునకర్మంబు । మైథునము.

పేక్షించినవిరించినగుచునిగ్గజ్జులయినయసురులుధనవెంటనంటిదగులంబరచిత్రపన్నార్తిహరుండుభక్తజనానురూపసం
దర్శనుండునైన*నారాయణుంజేరితత్పాదంబులకుం బ్రణమిల్లియిట్లనియె॥క॥రక్షింపుమురక్షింపుము। పేక్షింపకవినుత్సని
ఖిలబృందారకవిశ్వక్షేమంకరవినుమిటుదక్షుతనీయాజ్ఞ నేనుదలనిడివరుసన్॥గీ॥ఈప్రజాసృష్టికల్పనంబేనొనర్ప।నంచుఁ
బాపాత్ములయినయీయాయసురలిపుడు।ననురమింపఁగడాయవచ్చినఁగలంగి।యిటకువచ్చితిననుగావుమిద్ధచరిత॥వ॥అదియు
నుంగాకలోకంబువారలకుం గ్లేశంబులొనరింపం గ్లేశంబునంబొందినవారలక్లేశంబు లపనయింపనునీవకాకయని స్తుతి
యించినఁబ్రహ్మజుకార్పణ్యంబెఱుంగనవధరించివివిక్తాధ్యాత్మదర్శనుండగుచునిట్లనియెఁగమలసంభవభవద్ఘోరతనుత్యాగం
బుసేయుమనియానతిచ్చిననతండునట్లచేసిననదియును॥ సీ॥§నవ్యకాంచనరణన్మణినూపురారావవిలసితపాదారవింద
యుగళ।కాంచీకలాపసంకలితదుకూలవస్త్రస్ఫారపులిననితంబబింబ।రాజితాన్యోన్యకర్కశపీనకరికుంభపృథుకుచభార
కంపితవలగ్న।మదిరారసాస్వాదమదవిఘూర్ణితచారుసితనవవికచరాజీవనయన।యపరపక్షాష్టమీశశాంకాభనిటల।షు
దవదలికులరుచిరోపమానచికుర।లలితచంపకకుసుమవిలాసనాస।హాసలీలావలోకనయబ్జపాణి. క॥ అనఁదగిసంధ్యారూ
పం। బునలలనారత్నమపుడుపుట్టినదాని।న్గనుఁగొనిదానవు¶లుపగూ।హనమొగిఁగావించిపలికిరందఱుదమలోన్॥క॥ఈ
సౌకుమార్యమీరయ।నీసౌందర్యక్రమంబునీధైర్యంబో।రాసౌభాగ్యవిశేషము। నేసతులకుఁగలదుచూడనిదిచిత్రమగున్॥
చ॥అనివెఱఁగందియద్దనుజులందఱునిట్లనిరీతలోదరిం।గనిమనమింతనిప్పుడతికాముకవృత్తిఁజరింపుచుండఁగా।మనయెడదీని
చిత్తమునమక్కువలేమికినేమిహేతువో।యనిబహుభంగులంబలికిరాప్రమదాకృతియైనసంధ్యతోన్॥క॥ఓకదళీస్తంభో
రువ।యేకులమేజాడదానవెవ్వరిసుతవి।క్లేకాంతంబుననిచ్చట। నేకారణమునఁజరించెదెఱిఁగింపుతగన్॥క॥భవదీయచా
రురూపద్రవిణలసత్పణ్యభూమిఁదగుమోహమున।న్దవిలినదుర్భరులనుమముఁ।గవయవుపుష్పాస్త్రబాధఘనమయ్యెఁగదే.
వ॥మఱియుఁదదీయసౌన్దర్యంబుగ్గడింపనలవిగాకచింతింపుచు॥ సీ॥గురుకుచభారసంకుచితావలగ్నంబుదనరారునాకాశ
తలముగాఁగ।లలితపల్లవపాణితలమునఁజెన్నొందుచెండు†పతత్పతంగుండుగాఁగ।సలలితనీలపేశలపృథు‡ధమ్మిల్లబంధం
బుఘనతమఃపటలిగాఁగ।బ్రవిమలతరకాంతభావవిలోకనజాలంబుదారకాసమితిగాఁగఁ।గడఁగిమైపూఁతసాంధ్యరాగం
బుగాఁగ।నంగనాకృతినొప్పుసంధ్యావధూటిఁ।గదిసిమనముల మోహంబుగడలుకొనఁగ। నసురలందఱుఁగూడియిట్లనిరిమ
ఱియు॥క॥ వెలయఁగఁబద్మంబేక।స్థలమున నేయొప్పుఁగానిత్వన్ముఖపద్మం।బిలబహుగతులనేక।స్థలములఁదనరారెనిపుడు
తరుణాబ్జముఖీ॥క॥అనిదనుజులుదమమనమున।ననురాగములుప్పతిల్లనందఱునాసం।ధ్యనుబట్టికొనిరివనజా।సనుఁడప్పుడు
హృదయమందుసంతసమందెన్॥ క॥సరసిజభవుఁడయ్యెడఁదనుఁ। గరమాఘ్రాణింపనపుడుగంధర్వులునప్సరసలుపుట్టిరి
ధాతయుఁ। బరువడినాత్మీయతనువుఁబాసిననదియున్॥ వ॥ ※చంద్రికారూపంబైనతద్గాత్రంబువిశ్వావసుపురోగముల
గుగంధర్వాప్సరోగణంబులుగైకొనిరి వెండియుంగమలగర్భుండుదంద్రోన్మాదజృంభికానిద్రారూపంబైనశరీరంబుఁదా
ల్చిపిశాచగుహ్యకసిద్ధభూతగణంబులఁబుట్టించినవారలుదిగంబరులుముక్తకేశులునయినంజూచిధాతలోచనంబుల ము
కుళించి తద్గాత్రంబువిసర్జనంబుగావించిననదివారలుగైకొనిరి వెండియు నజుండుదన్నునన్నవంతునింగాఁగైకొనిచిం

---

*నారాయణ।నారమనఁగావిజ్ఞానము-అదిఆశ్రయముగాఁగలవాఁడునారాయణుఁడు—§నవ్య-యుగళ॥నవ్య।నూతనములైన-కాంచ
న।బంగారుమయములైన-రణత్।మ్రోయుచున్న-మణినూపుర।రత్నఖచితములైనఅందెలయొక్క- ఆరావవిలసిత।ధ్వనులచేనొప్పుచున్న-పా
దారవిందయుగళ।పద్మములవంటిరెండుపాదములుగలది. కాంచీ-బింబ॥కాంచీకలాప।కాంచిఅనుఆభరణముతో-కాంచిఅనఁగా-ఒంటిసర
పుమొలనూలు-సంకలిత।కూడుకొనిన- దుకూలవస్త్ర।తెల్లపట్టుపుట్టముచేత-స్ఫార।ప్రకాశించుచున్న- పులిన।ఇసుకదిబ్బలవంటి-నితంబబింబ।
గుండ్రనిపిరుఁదులుగలది. రాజితా-వలగ్న॥రాజిత।ప్రకాశించుచున్న-అన్యోన్యకర్కశ।ఒకటినొకటినొఱయుచున్న-పీన।బలిసిన-కరికుంభ।ఏ
నుఁగుకుంభమువలె-పృథు।గొప్పలైన-కుచభారకంపిత।స్తనములబరువుచేత-అసియాడుచున్న-వలగ్న।నడుముగలది-మదిరా-నయన॥మదిరార
సాస్వాద।కల్లుద్రాగుటవలనఁగలిగిన-మదవిఘూర్ణిత।మదముచేతఁద్రిప్పఁబడుచున్న-చారు।సుందరములైన- సిత।తెల్లనైన-నవవికచ।నూతన
ముగాఁబుష్పించిన-రాజీవనయన।తామరలవంటికన్నులుగలది. అప-నిటల॥కృష్ణపక్షమందలి, అష్టమినాఁటిచంద్రునివంటినొసలుగలది. మద
వ-చికుర॥మదపుటళుమ్మెదలగుంపువలెతేజరిల్లుచున్నవెండ్రుకలుగలది. లలిత-నాస॥ మనోహరమగుకనకసంపెగపుష్పమువంటిముక్కుగల
ది. హాస-కన॥విలాసములైనచూపులుగలది-అబ్జపాణి।కమలములవంటిహస్తములుగలది.—¶ఉపగూహనము।ఆలింగనము— ◊రూపద్రవిణ
లసత్పణ్యభూమిన్।చక్కదనమనుధనముచేతనొప్పుచున్నవెలనేలయందు అనఁగామర్మస్థానమందు— †పతత్పతంగుండుగాఁగన్।జారుచు
నుండెడుసూర్యుఁడగుచుండఁగాను— ‡ధమ్మిల్ల।కొప్పు—※చంద్రిక।వెన్నెల.

తిం బియయదృశ్యదేహుండగుచుఁ బితృసాధ్యగణంబులం బుట్టించినవారలు దమ్ముం బుట్టించిన యదృశ్యశరీరంబునకుం గార్యంబగు దేవభావంబుఁ గైకొనినం దత్కారణంబునం బితృసాధ్యగణంబుల నుద్దేశించి శ్రాద్ధంబుల *హవ్యకవ్యంబు లాచరింతురనుటయును॥ సీ॥ సజ్జనస్తుత వినుచఁ జతురతఁ బంకజాసనుఁ డుదిరోధానశక్తివలన। నరసిద్ధవిబుధకిన్నరులను బుట్టించి తపిలి వారికిఁ దిరోధాననామ। ధేయమైనట్టి యా దేహంబు నిచ్చెను వెండియు భారతీవిభుఁడు దనకుఁ। బ్రతిబింబమగు శరీరమునఁ గిన్నరులఁ గింపురుషులఁ బుట్టింపఁ బూని వారు। ధాతృప్రతిబింబదేహ ముద్దాల్చి వరుస। నిద్దరిద్దరుగ వఁగూడి యింపులొదవ। బ్రహ్మపరమైన గీతము లాడుచుండి। రంతఁ బంకజసంభవుఁ డాత్మలోన॥ క॥ తనసృష్టివృద్ధి లేమికిఁ। గనలుచు శయనించి చింతఁ గరచరణాదుల్ లోనకొని కదలింపఁగ రాలిన రోమములు గ్ర‡కుండలివ్రజము లయ్యెన్॥ క॥ వనజజుఁడు దన్నుఁ గృతకృత్యునిఁగా భావించి యాత్మఁ దుష్టివహింప। న్మనమున నిఖిలజగత్పావనుల గుమునులఁ ద్రిలోకవరుల సృజించెన్॥ సీ॥ పుట్టించి వారికిఁ బురుషరూపంబైన తనదేహ మిచ్చినఁ దగిలి వారు। గనుఁగొని మున్ను పుట్టించినవారలా వనజసంభవునకిట్లనిరి దేవ। యఖిలజగత్సృష్టమైన నీచేతఁ గావింపంగఁ బడిన యీ వితతసుకృత। మాశ్చర్యకరము యజ్ఞాదిక్రియాకాండమీమనుసర్గము *ఈద్యమయ్యెఁ। దద్ధవిర్భాగములు మాకుఁ దవిలి జిహ్వ। లందు నాస్వాదనములు సేయంగఁ గలిగె। ననుచు మనముల హర్షంబులతిశయిల్ల। వినుతిఁ జేసిరి భారతీవిభుని మఱియు॥ వ॥ వరతపోవిద్యాయోగసమాధియుక్తంబగుచు నృషివేషధరుఁడు §హృషీకాత్ముండునై ఋషిగణంబులం బుట్టించి సమాధియోగైశ్వర్యతపోవిద్యావిరక్తియుక్తంబగు నాత్మీయశరీరాంశంబు వారికిం గ్రమంబున నొక్కొక్కనికి నిచ్చెనని మైత్రేయుండు సెప్పిన విని విదురుండు పరమానందంబును బొంది గోవిందచరణారవిందం

కర్దమప్రజాపతి భగవదనుజ్ఞ వడసి దేవహూతియను కన్యకం బెండ్లియాడుట.

బులు డెందంబునం దలంచి వెండియు మైత్రేయునిం జూచి యిట్లనియె॥ సీ॥ వరగుణ స్వాయంభువమనువంశంబు లఁబరమసమ్మతము దప్పకుడలంప। గొనకొని తద్వంశమున మిథునక్రియఁ జేసి ప్రజావృద్ధిఁ జెప్పితీవు। నదిగాక స్వాయంభువమనువునకు నెగిఁ బూని ప్రియవ్రతోత్తానపాదులనునందనులు గలరంటివి వారు సప్తద్వీపవతియైన ధాత్రి నెల్ల। ధర్మమార్గంబు లేమియుఁ దప్పకుండ। ననఘులై యెట్లు పాలించిరయ్య వారి। చరిత మెల్లను సత్కృపానిరతబుద్ధి। నెఱుఁగ వినుపింపు నాకు మునీంద్రచంద్ర॥ వ॥ అదియునుం గాక తన్మనుపుత్రియు యోగలక్షణసమేతయునగు దేవహూతి యను కన్యకారత్నంబును స్వాయంభువుండు గర్దమునకు నేవిధంబునం బెండ్లి చేసె నా దేవహూతియందు మహాయోగియయిన కర్దముండు ప్రజల నేలాగునం బుట్టించెనదియునుం గాక కర్దముండు రుచియను కన్యను దక్షప్రజాపతికి నిచ్చెనని చెప్పితివి యా రుచియందు నమ్మహాత్ముం డీసృష్టి యేలాగునం బుట్టించె నవి యన్నియుం దెలియనానతీవలయునని యడిగిన విదురునకు మైత్రేయుండిట్లనియె॥ క॥ వినుమనఘ కృతయుగంబున। మునినాథుండయిన కర్దముఁడు ప్రజలసృజిం। పను వనజసంభవుని చేఁ। దనియుక్తుండగుచు మదిముదమున। సంధిల్లన్॥ గీ॥ ధీరగుణుఁడు సరస్వతీతీరమందుఁ। బదివిపది వేలు దివ్యవత్సరములోలిఁ। దపము సేయుచు నొక నాఁడు జపసమాధినుండి యేకాగ్రచిత్తుఁడై నిండువేడ్క॥ క॥ వరమఁ బ్రసన్ను మనోరథ। వరదానసుశీలు నమరవంద్యు రమేశున్। దురితవిదూరు సుదర్శనకరుఁ బూజించిన నతఁడు గరుణాకరుఁడై॥ వ॥ అంతనంతరితంబునం బ్రత్యక్షంబైన॥ సీ॥ తరణిసుధాకరకిరణోదరాంచితసరసీరుహోత్పలస్రగ్విలాసుఁ। గంకణనూపురగ్రైవేయముద్రికాహారకుండలకిరీటాభిరాముఁ। గమనీయసాగరకన్యకాకౌస్తుభమణిభూషణోద్భాసమానవక్షు। సలలితదరహాసచంద్రికాధవళితచారుదర్పణ విరాజిత్కపోలు। శంఖచక్రగదాపద్మచారుహస్తు। నళికులాలకరుచిభాస్వదలికఫలకుఁ। బీతకౌశేయవాసు గృపాతరంగి। తస్మితేక్షణుఁ బంకజోదరుని హరిని॥ వ॥ మఱియు శబ్దబ్రహ్మశరీరవంతుండు, సదాత్మకుండు, జ్ఞానైకవేద్యుండు, వైనతేయాంసవిన్యస్తచరణారవిందుండు నయిన, గోవిందునిం గనుంగొని సంజాతహర్ష ¶లహరీపరవశుండు లబ్ధమనోరథుండునగుచు సాష్టాంగదండప్రణామంబు లాచరించి తదనంతరంబ॥ క॥ ముకుళితకరకమలుండై। యకుటిలసద్భక్తిఁ బరవశాత్మకుఁడగుచున్। వికచాంభోరుహలోచను। నసునిట్లని యెంద దాననముఁ గనుఁగొనుచున్॥ సీ॥ అజ్ఞాతసకలభూతాంతరాత్మఁ డవనఁ దనరుచుండెడి నీదు దర్శనంబుఁ దలకొని సుకృతసత్ఫలభరితంబులైనట్టి యనేకజన్మానుసరణిఁ। బ్రకట యోగక్రియాభ్యాసని

---

*హవ్యకవ్యంబులు॥ హవ్య। దేవతలకొఱకు నియమించిన అన్నము-కవ్యము। పితృదేవతలకు నియమించినయన్నము.— ‡కుండలివ్రజము। సర్పసమూహము— *ఈద్యము। మతింపఁదగినది.— §హృషీకాత్ముండు। చతుర్దశేంద్రియస్వరూపుఁడు— ¶లహరీ। ప్రవాహము.

౨౭

రూఢులైనట్టి యోగీశ్వరులాత్మఁ గోరి యెంతురు యోగీశ్వరేశ్వర యే భవత్పాదారవిందముల్పరగనిపుడు। గంటి భవవా
ర్ధిఁ గడువఁ గఁ గంటిమంటిఁ. గడఁగి నాలోచనంబుల కలిమి నేఁడు। దవిలి సఫలతనొందె మాధవముకుంద। చిరదయాకార్ణ
త్యలక్ష్మీవిహార॥ వ॥ అవియునుంగాక దేవా భవదీయమాయావిమోహితులై హతమేధస్కులై సంసారపారావారోత్తార
కంబులయిన భవదీయపాదారవిందంబులు తుచ్ఛవృత్తికాములయి సేవించి నిరయగతులైన వారికిం దత్తామయోగ్యంబు
లగు మనోరథంబుల నిత్తువట్టి సకాములయిన వారి నిందించు నేను గృహమేధధేనువున శేషమూలయుం, త్రివర్గకారణయు స
మానశీలయునయిన భార్యం బరిణయంబు సేయనపేక్షించి కల్పతరుమూలసదృశంబులయిన భవదీయపాదారవిందంబు
లు సేవించితి నయిన నొక్కవిశేషంబు గలదు విన్నవించెద నవధరింపుము- బ్రహ్మాత్మకుండయిన నీదువచస్తంతునిబద్ధులయి
లోకులు కామహతులయిరి యేనును వారల ననుసరించిన వాఁడనయి కాలాత్మకుండవైన నీకు నభిమతంబగునట్లు గాఁ
గర్మమయంబైన భవదాజ్ఞాచక్రంబున ననుసరించుట గాని మదీయకామంబు కొఱకుగాదు భవదీయమాయావినిర్మితంబుఁ
గాలాత్మకభూరివేగసమాయుక్తంబు *నక్షరంబునయిన బ్రహ్మంబునందు †భ్రమణశీలంబు ‡నధిమాససమేత త్రయో
దశమాస§సారంబు షష్ట్యుత్తరశతత్రయాహోరాత్రమయ¶పర్వంబు ఋతుషట్కసమాకలిత **నేమియుం జాతు
ర్మాస్యత్రయవిరాజితనాభియు నపరిమితక్షణలవాదిపరికల్పితపత్రశోభితంబుఁ గాలాత్మకభూరివేగసమాయుక్తంబున
యిన కాలచక్రంబు సకలజీవనికాయాయుర్గ్రసనతత్పరంబగుం గాని కామాభిభూతజనానుగతపశుప్రాయులగు లోకుల
విడిచి భవపరితాపనివారణకారణంబయిన భవదీయతరుణాతపత్రచ్ఛాయాసమాశ్రయులై తావకీనగుణకథనసుధా
స్వాదనరుచిరలహరీనిరసిత సకలదేహధర్ములయిన భవద్భక్తజనాయుర్హరణసమర్థంబుగాకుండునని॥ మ॥ అనఘా
యొక్కఁడవయ్యు నాత్మకృతమాయాజాతసత్త్వాదిశక్తిని కాయస్థితిని జగజ్జననవృద్ధిక్షోభహేతుప్రభావని రూఢిందగు
††ఊర్ణనాభిగతి విశ్వస్తుత్య సర్వేశ నీఘనలీలామహిమార్ణవంబుఁ గడువం గా వచ్చునే యేరికిన్॥ వ॥ దేవా శబ్దాదివిషయ
సుఖకరంబగు రూపంబు విస్తరింపఁ జేయుటెల్ల నస్మదనుగ్రహార్థంబు గాని నీకొఱకుంగాదాత్మీయమాయాపరివర్తితలో
కతంత్రంబు గలిగి మదీయమనోరథసుధాప్రవర్షివయిన నీకు నమస్కరించెద॥ మ॥ అనియిబ్భంగిన్ నుతించిన న్వనిసరోజా
క్షుండు మోదంబున న్వినతానందనకంధరోపరిచరద్విభ్రాజమానాంగకుం డనురాగస్మితచంద్రికాకలితశోభాలోక
నుండై మునీంద్రునిఁ గారుణ్యమెలర్పఁ జూచి పలికెన్ రోచిష్ణుఁడై ప్రేల్మిడిన్॥ క॥ మునివర యే కోరిక నీ మనమునఁ గా
వించిననుసమంచితభక్తిన్నెనరునఁ బూజించితి నీకనయము నాకోర్కె సఫలమయ్యెడుఁ జుమ్మీ॥ వ॥ అనియానతిచ్చి ప్రజా
పతిపుత్రుండు ‡‡సామ్రాట్టువునయిన స్వాయంభువమనువు బ్రహ్మావర్తదేశంబునందు సప్తార్ణవమేఖలామండితమహీ
మండలంబుఁ బరిపాలించుచున్నవాఁ డమ్మహాత్ముం డపరదివసంబున నిందులకు శతరూపయను భార్యాసమేతుండై భర్తృ
కామయగు కూఁతుం దోడ్కొని భవదీయసన్నిధికిం జనుదెంచి నీకు ననురూపవయశ్శీలసంకల్పగుణాకరయైన తనపుత్రిం బ
రిణయంబుగావించు భవదీయమనోరథంబు సిద్ధించు ననుం జిత్తంబున సంస్మరింపుచుండుమమ్మనుకన్యను వరించి భవద్వీ
ర్యంబువలన నతిసౌందర్యవతులయిన కన్యలం దొమ్మండ్రఁ గనును నాకన్యకౌనవకంబునందు మునీంద్రులు పుత్రోత్పాదనం
బులు సేయంగలరు నీవు మదీయశాసనంబును ధరియించి మదర్పితాశేషకర్ముండవగుచు నైకాంతికస్వాంతంబున భూతాభ
యదానదయాచరితజ్ఞానివై నాయందు జగంబులు గలవనియు నీయందు నేగలననియెఱింగి సేవింపుము ❋చరమకాలంబున
ననుం బొందఁగలవు భవదీయవీర్యంబువలన నేను నీభార్యాగర్భంబుఁ బ్రవేశించి మత్కళాంశంబున సంభవించి నీకుం దత్త్వ
సంహితనుపన్యసింతునని జనార్దనుండు గర్దమునకెఱింగించి యతం డుగనుంగొనుచుండ నంతర్హితుండై॥ చ॥ అతులసరస్వతీ
సరిదుదంచితబాలరసాలసాలశో। భితతటతుంగరంగము గుబిందుసరంబు వినిర్గమించి యం। చితగరుడావరోహణము చేసె
దదీయగరుత్ప్రభూతరుక్ప్రతతివిలక్షణక్రమవిరాజితనాదము వించు మోదియై॥ చ॥ అరిగె వికుంఠధామమునకంతసకా
మనుఁడయిన కర్దముం డరయ విమోహియై మనమునందును ముందటవచ్చు కోరికల్ వీరిఁ గొనుచుండఁ దత్క్షణమ బిందుసరం
బున కేగియుండి రా। వరుఁ దలపోయుచుండె జనవంద్యుఁడు భక్తినిశాంతచిత్తుఁడై॥ వ॥ అంత స్వాయంభువుండు గనకరథా

*అక్షరంబు। నశింపనిది-క్షరమనఁగా నశించునది—†భ్రమణశీలంబు। తిరుగుచుండుటయే స్వభావము గాఁ గలది—‡అధిమాన। అధికమాసము...§అరము। అంచు...¶పర్వము। కణుపు...**నేమి। చక్రపంచు...††ఊర్ణనాభి। సాలెపురుగు... ‡‡సామ్రాట్టువు। రాజసూయయాగము చేసినవాఁడును, హిమవత్సేతుమధ్యమందుగల సహస్రయోజనపరిమితమయిన సకలభూమండలమునకు రాజైనవాఁడును, సకలరాజులను తనయాజ్ఞచే తవశపరుచుకొనినవాఁడును సమ్రాట్టువనంబడును. అట్టి సమ్రాట్టుధర్మముగలవాఁడు-సామ్రాట్టువు... ❋చరమకాలము। అంత్యకాలము.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

రూఢుండగుచు నిజభార్యాసమేతుండై భర్తృవాంఛాపరయయిన పుత్రికం దోడ్కొనుచు నిజతనూజకుం దగిన వరు *నన్వే షించుచు భువనంబులు గలయం గ్రుమ్మరి యెందునుం గానక వచ్చి వచ్చి. ఉ॥ ముందటం గాంచె నంత † బుధముఖ్యుండు విష్ణుండు గర్దమున్నమహా। నందమెలర్పం జూచి నయనంబుల రాలిన బాష్పముల్ధర। న్బిందువులై వెసం దొరంగి పేర్చి సరస్వతిం జుట్టి పారుట। న్బిందుసరోవరం బనెడి పేరం దనర్చిన పుణ్యతీర్థముల్॥ ఉ॥ అందు ¶ దమాల సాల వకుళార్జున నింబ కదంబ పాటలీ। చందన నారికేర ఘనసార శిరీష లవంగ లుంగ మా। కంద కుచందన క్రముక కాంచన బిల్వ కపిత్థ మల్లికా। కుంద మధూక మంజుల నికుంజములన్దనరారి వెండియున్॥ క॥ పరిపక్వ ఫలభరానత। తరుశాఖానికర నివసిత స్ఫుటవిహగో। త్కరబహుకోలాహలరవ। భరితదిగంతములు గలిగి భవ్యంబగుచున్॥ క॥ అతినిశిత చంచుదళన। క్షతనిర్గత పక్వఫలరసాస్వాదనమో। దిత రాజశుకవచోర్థ। శ్రుతిఘోషము చెలంగు శ్రవణసుఖదంబగుచున్॥ క॥ లలిత ‖ సహకారపల్లవ। కలితాస్వాదనకషాయ కంఠవిరాజ। ?త్కలకంఠ పంచమస్వర। కలనాదములుల్లసిల్లంగ సురమ్యములై॥ క॥ అతుల తమాల మహీజ। ప్రతతీక్షణజాత జలదపరిశంకాంగీ। కృతతాండవఖేలన విలసిత పింఛ విభాసి బాల ‡ శిఖి సేవ్యంబై॥ క॥ కారండవ జలకుక్కుట। సారస బక చక్రవాక షట్పద హంసాం। భోరుహ § కైరవ నవకల్హార విరాజిత సరోరుహాకరయుతమై॥ క॥ కరి ‖ పుండరీక వృక కా। సర శశ భల్లూక హరిణ చమరీ హరిసూ। కర ఖడ్గ గవయ వలిముఖ। శరభ ప్రముఖోగ్ర వన్యసత్త్వాశ్రయమై॥ వ॥ ఒప్పునప్పరమ తాపసోత్తముని యాశ్రమంబుం గనుంగొనిమిత పరిజనంబులతోడం జొచ్చియందు॥ సీ॥ అంచిత బ్రహ్మచర్య వ్రతయోగ్యమై విలసిల్లు ఘనతపోవృత్తిచేత। దేహంబురుచిరసందీప్తమై చెలువొందంగ కృశీభూతాత్మకాయుండగుచు। నలినోదరాలాప నవసుధాపూరంబు శ్రోత్రాంజలులం ద్రావి చొక్కియున్న। కతనం గృశీభూతకాయుండు గాక జటావల్కలాజిన శ్రీ వెలుంగ। కమలపత్రవిశాల నేత్రములు దనర। నలిన సంస్కారసంచితానర్ఘ్యనూత్న। రత్నమును బోలియున్న కర్దమునిం జూచి। భక్తి నమ్మను వెరగెం దత్పాదములకు॥ వ॥ ఇట్లు వందనంబు గావించినం గర్దముండు దనగృహంబునకు విచ్చేసిన యమ్మనువు నాదరించి యర్ఘ్యపాద్యాది విధులం బరితుష్టునిం గావించి పూర్వోక్తం బయిన భగవదాదేశంబు సంస్మరించి స్వాయంభువునకిట్లనియె॥ సీ॥ వరగుణాకర భగవద్భక్తియుక్తుండవై న ‡ త్వదీయపర్యటనమెల్ల। శిష్టపరిగ్రహ దుష్టనిగ్రహములకొ యకుంగదా పుణ్యపురుష మఱియు। ‡ వనజహితాహిత వహ్ని సమీర వైవస్వత వార్ధిప వాసవాత్మ। కుండవు హరిస్వరూపుండవైన నీకును మానితభక్తి నమస్కరింతు। ననఘ నీ వెప్పుడే నేమి యఖిలలోక। జైత్ర మగు హేమమణిమయస్యందనంబు। నెక్కి కోదండపాణివై యుద్ధసైన్య। పదవిఘట్టనచే భూమి భాగమగల॥ మ॥ తరణింబోలి చరింపకున్న ఘననిద్రం బొందియుండెం దేనిభూ। వరపద్మోదరకల్పితంబులగు నీవర్ణాశ్రమోదారవి। స్తరపాథోనిధి హేతుభూత మహిమాచారక్రియల్దప్పి సం। కరమై చోరభయంబునన్నిఖిలలోకంబుల్నశించుం జుమీ॥ వ॥ అనిపలికి భవదాగమనంబునకు నిమిత్తం బెయ్యదియనవుడు సమాహితసకల నిత్యకర్మానుష్ఠానుండైన మునీంద్రునకు స్వాయంభువుండిట్లనియె॥ క॥ సరసిజగర్భుండు దన చే। విరచితమైనట్టి వేదవితతులనెల్లన్ధర వెలయించుటకై బుధ। వరనుత మిముం దనముఖంబువలన సృజించెన్॥ క॥ దురితస్వరూప ‡ పాట। చ్చరపీడం బొందకుండ సకల క్షోణిం। బరిపాలించుటకై నుము। నరవిందభవుండు భుజములం దుసృజించెన్॥ క॥ మఱియట్టి జలజభవునకుం। గరమంతఃకరణగాత్రకములై వరుసం। బరంగిన బ్రహ్మక్షత్రము। లరయ రమాధీశ్వరునకు ‖ నవనీయంబుల్॥ వ॥ కావున హరిస్వరూపుండవై దుర్జనదుర్దర్శనుండవైన నినుం గనుట మదీయభాగ్యంబున సిద్ధించె భవత్పాదకంజకింజల్కపుంజరంజితంబై మదీయమస్తకంబు దావక వచనసుధాపూరితంబులైన శ్రవణంబులు మంగళాకరత్వంబును సాఫల్యంబునుం బొందె నేను గృతార్థుండనైతి దుహితృస్నేహజదుఃఖ ‡ పరిక్లిన్నాంతఃకరణుండనై సకలదేశభ్రమణఖిన్నుండనై ననావిన్నపం బవధరింపుమని యిట్లనియె॥ మ॥ వరయోగీశ్వర దేవహూతియను నీవామాక్షి మత్పుత్రిదా। వరలావణ్యగుణాఢ్యులన్వినియు నెవ్వానిన్మదిం గోరదా। తురయై నారదు పంపునన్నిమువరింతున్వేగనం చెంచె నీ। తరుణీభిక్షం బరిగ్రహింపుము శుభోదాత్తక్రియాలోలతన్॥

---

*అన్వేషించుచు। వెదుకుచు… †బుధముఖ్యుండు। దేవతాశ్రేష్ఠుండయిన… ¶తమాల। చీంకటిచెట్లు, సాల। ఏపెచె, వకుళ। పొగడచె, అర్జున। మద్దిచె, నింబ। వేంపచె, పాటలి। కలిగొట్టుచె, ఘనసార। కర్పూరపంటిచె, శిరీష। దిరిసెనపుచె, మాకంద। మామిడిచె, కుచందన। ఎఱ్ఱచందనపుచె, క్రముక। పోంకచె, కాంచన। సంపెగచెట్లు… ‖సహకార। తియ్యమామిడిచెట్లు… ?కలకంఠ। కోకిల… ‡శిఖి। నెమలి… §కైరవ। తెల్లగలువ… §కల్హార। కొంచెమెరుపు-అధికపరిమళముగలిగినకలువ… ‖పుండరీక। పులి, వృక। తోడేలు, కాసర। అడవిదున్న, వలిముఖ। కోంతి.... ‡త్వదీయపర్యటనము। మీసంచారము… ‡వనజహితాహిత। కమలమునకు మిత్రశత్రువులైన సూర్యచంద్రులు… ‡సమీర। వాయువు… వైవస్వత। యముండు… ‖వార్ధిప। వరుణుండు… ‡పాటచ్చర। దొంగ… ‡అవనీయంబులు। రక్షణీయములు… ‡పరిక్లిన్న। తడుపంబడిన.

క॥ అమరినగృహమేధికక।ర్మములకుననురూపగుణవిరాజితశీల। క్రమమునఁదనరినతరుణిం। బ్రమదమునవరింపుమనఘ భ
వ్యచరిత్రా॥ క॥ అనఘవిరక్తులకైనం। దనయంతలభించుసౌఖ్యతతివర్జింపన్। జనదటకాముకులకున।బ్బినమానుచు రేలభింప
ప్రియసౌఖ్యంబుల్॥ క॥ వినుముఫలారంభుఁడుగృప।ణునినడిగినఁదనయశంబునుందనమానం।బును జెడుఁగావునఁదగ
వెనయవివాహేచ్ఛఁదగులు వెఱ్ఱిగనిటకున్॥ క॥ చనుదెంచితినస్మత్ప్రా।ర్థనఁగైకొని మత్తనూజఁదగవరియింపుం।జన
మునిస్వాయంభువునిం। గనుఁగొనిమఱలంగఁబలికెఁగడు మోదమునన్॥ సీ॥ అనఘునిచేతననన్యదత్తముగఁ బ్రతిష్ఠితంబైన
యాతీఁగెబోఁడి। కమనీయరూపరేఖావిలాసంబులమానితలక్ష్మీసమానయగుచు। నొకనాఁటిరాత్రియందుమహారాజచంద్రి
కాధవళితనిజసౌధతలమునందు। మహితహిరణ్మయమంజీరశోభితచరణయై నిజసఖీసహితయగుచుఁ। గందుకక్రీడఁజరియిం
పగగనమందు। వరవిమానస్థుఁడగు మనిశ్వావసుండు। నాఁగఁదనరినగంధర్వనాయకుండు। పరుణిఁజూచి మోహితుఁడైధ
రణిఁబడియె॥ గీ॥ పుండరీకాక్షు నెఱుఁగనిపురుషపశువు। లీలలోదరిఁబొడగాన రేమిచెప్ప। నట్టికోమలి భాగ్యోదయమున
దాన। వచ్చి కామింపనొల్లనివాఁడుగలఁడె॥ క॥ ఈకన్యారత్నమునకు। నాకునుగుణరూపవర్తనంబులయెడనా।లోకింపస
మకావునఁ। గైకొనివరియింతువిగతకల్మషవృత్తిన్॥ క॥ విమలాత్మ దీనికొకసమ।యముగలదెఱిఁగింతువినుముగుణాకరయస
నీ। రమణికి *నపత్యపర్యం।తమువర్తింపుదుగృహస్థధర్మక్రియలన్॥ గీ॥ అంతమీఁదవిష్ణునాజ్ఞ శిరఁదలఁదాల్చి। శమదమా
దియోగసరణిఁబొంది। సన్న్యసించువాఁడజలజనేత్రునివాక్య। కారణమునఁజేసిధీరచరిత॥ క॥ శ్రీవిభునివలననీలో।కా
లియునయించుఁబెరుగునడఁగునువినుమీ। జీవప్రభువునకతఁడే। భూవరనిర్మాణహేతుభూతుండరయన్॥ వ॥ అదిగావునన
స్మహాత్మునియాజ్ఞోల్లంఘనంబు సేయరాదనికర్దముండువలికినవిని స్వాయంభువుండు నిజభార్యయైనశతరూపదలంపున
బుత్త్రియైనదేవహూతిచిత్తంబు నెఱింగినవాఁడై మునిజనసమయంబునకియ్యకొని ప్రహృష్టహృదయుండగుచు సమంచితస
ణగణాఢ్యుండయినకర్దమునకు దేవహూతిని విధ్యుక్తప్రకారంబున వివాహంబు సేయించితదనంతరంబ శతరూపయును బా
రిబర్హసంజ్ఞికంబులైనవివాహోచితదివ్యాంబరాభరణంబులు దేవహూతికర్దములకొసంగె నిట్లువిధంబున నిజకులా
రసరణింబరిణయంబుఁగావించి విగతచింతాభరుండై స్వాయంభువుండు మహితవియోగవ్యాకులితస్వాంతుండై కూఁతుఁ
గౌఁగిలించికొని శిచుబుకంబుఁబుడుకుచుఁ జెక్కిలిముద్దుగొని శిరంబుమూర్కొని ప్రేమాతిరేకంబున బాష్పధారాసిక్తమ
స్తకంజేసి తల్లీపోయివచ్చెదనని చెప్పి కర్దమునిచేత నామంత్రితుండై నిజభార్యాసమేతంబుగ రథంబెక్కి సపరివారుండై
చ॥ తరళతరంగవీచిసముదంచితబిందుసరస్వతీనదీ। సరదరవిందతుందిలలసత్తరుతీరనివాససన్మునీ।శ్వరనికరాశ్రమాకలి
సంపదలంగనుఁగొంచు వేడ్కమెుప్పిరిగొన నేగెనాత్మ‡పుటభేదనవిస్ఫుటమార్గవర్తియై॥ ఇట్లుచనిచని బ్రహ్మావర్తదేశ
బునందు॥ సీ॥ ఎందేనిఁదొల్లి లక్ష్మీశుండుయజ్ఞసూకరమూర్తిఁగైకొని సరభసమున। నొడలుజాడించినఁబుడమిపైఁ రాలినరో
మజాలంబులు సుచిరహరిత। వర్ణమై పొలుపారు వరకుశకాశమయంబును యజ్ఞక్రియాకలాప। యోగ్యంబులై చాలనొ
ప్పారి బర్హిస్సు సంభవించినదాన సకలఋషులు। గ్రతువులొనరించి తద్విఘ్నకారులైన। యసురులను ద్రుంచిరట్లు స్వాయం
భువుండు। విష్ణుపరముగమఖముగావించిరుచిర। మేధఁజెలువొందవచ్చి యాత్మీయపురము॥ క॥ డాయంజనఁబురజనములు
పాయనములుదెచ్చియిచ్చి బహుగతులనుతుల్। సేయఁగమంగళతూర్యము। లాయతగతి మ్రోయఁజొచ్చె నతఁడుపురమున్॥
వ॥ ఇట్లుప్రవేశించి తాపత్రయోపశాంతంబగు భగవద్భక్తివృద్ధిం బొందింపుచుం బుత్రమిత్రకళత్రసుహృద్బాంధవయుతు
డై పరమానందంబున॥ మ॥ అతిభక్తిం బ్రతివాసరంబును హరివ్యాసంగుఁడై మాధవాం।కితగంధర్వవిపంచికాకలితసంగీ
ప్రబంధానుమో।దితుఁడై యిష్టవిభూతులందనరవర్తిం బొందకే ప్రొద్దున। చ్యుతసేవైకపరాయణుండగుచు నస్తోకప్రభా
వోన్నతిన్॥ మ॥ హరిపాదాంబురుహద్వయార్పితతులస్యామోదముం గొంచు ద।చ్చరితంబుల్దలపోయుచుం బొగడుచుం
జర్చింపుచు న్వించుఁ దా।త్పరిచర్యావ్యతిరిక్తసంసరణసద్ధర్మార్థకామంబులు।న్పరిభూతంబులు సేసి మోక్షపథసంప్రాప్తిక్రి
యారంభుఁడై॥ క॥ నిగమార్థగోచరుండనఁ। దగుహరిచరితప్రసంగతత్పరచిత్తుం।డగునతనికి స్వాంతరగము।లగుయామము
లొగినయాతయామములయ్యెన్॥ సీ॥ వెండియు నమ్మేటి విష్ణుమంగళకథాకర్ణనధ్యానానుగానసుతులు। సలుపుచుస్వ
ప్నజాగ్రత్సుషుప్తులఁ దలగించి యాపుణ్యతముఁడు దాను। జక్రిదాసుఁడుగాన శారీరమానస దివ్యమానుషభౌతికవ్య
ను। దగులక సన్మునీంద్రశ్రేణికిం దగఁదనరు వర్ణాశ్రమధర్మగతులు। దప్పకుండంగఁ జెప్పుచుఁ దగిలి సర్వ।భూతహితవృ

* అపత్య।సంతానము… శిఖౌదల్।శిరముమీఁద— సమయ।ప్రతిజ్ఞ —శిచుబుకంబుల్।గడ్డమును—‡పుటభేదన।పట్టణము.

తులవిఖ్యాతలీల। *నేకసప్తతియుగములస్తోకచరితుఁ। డగుచువర్తించెసమ్మోదమతిశయిల్ల॥ క॥అనియమ్మనుచరితముఁవి
దు। రునకమ్మైత్రేయమునివరుఁడుదయతోడ। న్వినిపించికర్దమునికథఁ। దనరఁగనెఱిఁగింతుననిముదంబునఁబలికెన్॥

——శ్రీకర్దమప్రజాపతియోగభావంబుచేవిమానంబుగల్పించిభార్యతోఁగూడివిహరించుట.శ్రీ——

వ॥ ఇట్లుస్వాయంభువుండుదేవహూతినికర్దమునికివివాహంబుసేసిమరలిచనినతదనంతరంబదేవహూతియుఁబతిభక్తి
గలిగిభవునికిభవానిపరిచర్యసేయుతెఱంగునపతియతనకునేడుగడయుంగా నెఱింగియమ్మునీంద్రునిచిత్తవృత్తికొలఁది
దినదినంబునకుభక్తితాత్పర్యస్నేహంబులురెట్టింపంబ్రియశుశ్రూషణంబులుగావింపుచుననూనతేజోవిరాజితయగు
చుఁగామక్రోధదంభలోభాదిగుణవిరహితయైశరీరశుద్ధివహించిచతురసౌహార్దస్నేహంబులుగలిగిపతియదైవంబుగా
భావించిమృదుమధురవచనరచనయైపతిభక్తియేమరకవర్తింపదైవయోగంబునుండప్పింపసమర్థుండయినకర్దముండుని
జసేవాయాసకృశీభూతదేహయైయున్నదేవహూతింగరుణాతరంగితాపాంగుండైకనుంగొనిమంజుభాషణంబులనిట్లని
యె॥ఉ॥మానితధర్మమార్గమహిమస్ఫుటభూరితపస్సమాధివి।ద్యానిభృతాత్మయోగసముపార్జితవిష్ణుకటాక్షులబ్ధశో।భా
నఘదివ్యభోగబహుభద్రవితానములస్మదీయసే।వానిరతిన్లభించుననివారణనిత్తునుదివ్యదృష్టియున్॥ గీ॥నెలఁతతద్దివ్య
దృష్టినన్నియునుసీకుఁ। గానవచ్చువిలోకింపుకమలపత్ర। నయనుబొమముడిమాత్రననాశమంద। నితరములతుచ్ఛభో
గంబులేమిచెప్ప॥ సీ॥ అనుపమరాజ్యదర్పాంధచేతస్కులైపాపవర్తనులయినపార్థివులకు। ధృతిఁబొందరానియీదివ్య
భోగంబులునీమపాతివ్రత్యనిష్ఠఁజేసి।సంప్రాప్తములునయ్యెసహితభోగింపుముకార్యంబుసిద్ధించుఁగాకనీకు।ననుటయు
నతివయుననుపమయోగమాయావిచక్షణశాలియైనకర్దమునిఁగనుంగొనిశ్రీవిగతాధియునుగటాక్షు। కలితలజ్జానతాస్య
పంకజయుననుచు।వినయప్రణయములంజేసివిహ్వలంబు। లయినపలుకులఁబతికినిట్లనియెఁబ్రీతి ॥వ॥ అనఘాయమోఘ
యోగమాయావిభుండవుసమర్థుండవునయిననీయందునీయనుపమదివ్యభోగంబులుగలుగుటనిక్కంబయెఱుంగుదుభవ
త్సంగతినన్నియునాకుంగలుగునయిననుదేవానీవానతిచ్చినసంతానపర్యంతంబైనశరీరసంగమసమయంబుచిత్తంబునం
దలంచిభవదంగసంగమంబుఁ గృపంజేసిమన్నింపుముభవదీయసంయోగవాంఛాపరతంగృశీభూతంబయినయీదేహం
బేవిధంబునమజ్జనభోజనపానసుఖంబులంబరితుష్టింబొందునట్టిమన్మనోరథంబుఁదీర్పరతిరహస్యప్రకాశకంబగుకామశా
స్త్రప్రకారంబుపశిక్షింపదియంచులకునుచితంబులైనవివిధాంబరాభరణమాల్యానులేపనమందిరారామప్రముఖనిఖిల
వస్తువిస్తారంబుఁగావించినన్నుంగరుణింపుమనినమ్మహాత్ముండునిజయోగమాయాబలంబునసద్యఃక్షణంబ॥సీ॥దివ్యమణి
స్తంభదీప్తిఁజెన్నొందుచుమరకతస్థలములనుహిమదనర।వరవజ్ర§కుడ్యకవాటశోభితములైవిద్రుమదేహళీవీథులమ
రఁ।గొమరొప్పనవ✽శాతకుంభకుంభములపైహరినీలశకలవిస్ఫురణమెఱయఁ।దగఁబద్మరాగంబు†మొగడలఁజెన్నొందమ
వైడూర్యవలభులువన్నెఁజూపఁ।దరళతరధూతకేతుపతాకలోలయ। మంజుశింజత్సమంచితమధుపకలిత।సురుచిరాలంబ
మానప్రసూనరాజి।మాలికలనొప్పవివిధగృహాళిఁదనరి॥ క॥మఱియునుమకూలప్ఱచీనాంబరకౌశేయాదివివిధపటపరివ్య
తమం।దిరసుభగాకారంబై।కరమొప్పువిచిత్రపట్టికాలంకృతమై॥మ॥లలితోద్యానవనాంతసంచరణలీలాలోలహంసాళి
కో।కిలపారావతచక్రవాకశుకకేకీందిందిరానీకము।తఱలికంగృత్రిమపక్షులన్నిజవిహంగశ్రేణియంచుంగుతూ।హలి
యైపల్కుచునాడుచుండుఁబ్రతిశాఖారోహణవ్యాప్తులన్॥క॥ఘనసౌధాంతరశయ్యా।సనకేళిగేహ✽కృతకజగతీధరశో।
భనచంద్రకాంతచారుభ।వనఫలభరితావనీజవంతములగుచున్ ॥క॥సకలర్తుశోభితంబును।సకలశుభావహమునకలసం
పత్కరమున్। సకలోపభోగయోగ్యము।సకలేప్సితకామదంబుసదలంకృతమున్॥ వ॥ అగుచునొప్పుదివ్యవిమానంబుఁ
గల్పించితదీయసుషమావిశేషవిచిత్రంబులునిర్మించినతానతెలియంజాలనియద్భుతకర్మంబయినవిమానంబుదేవహూతి
కింజూపినంజూచియమ్ముద్దియసంతసింపకుండుటనెఱింగిసర్వభూతాంతరాశయాభిజ్ఞుండుసంతుష్టాంతరంగుండునయి
నకర్దముండిట్లనియె॥గీ॥అతివభగవత్కృతంబయియఖిలమంగ।ళాళికాకరమగునీజలాశయమునఁదవిలిగ్రుంకినజంతువి
తానములకు।గామ్యఫలసిద్ధిసేకురుఁగాననీవు॥క॥ఇజ్జలములనతిభక్తిని।మజ్జనమొనరించియీవిమానమువేడ్కన్।లజ్జా

---

*ఏకసప్తతి।డెబ్బదియొకటి— శ్రీవిగతాధి।పోయినమనోవ్యాధిగలది— §కుడ్యకవాట।గోడలుతలుపులు— ✽శాతకుంభకుంభముల
పైన్।బంగరుకుండలమీఁద— †మొగడలన్।మొగ్గలతోడ— ✽వలభులు।కొణిగెలు— ప్ఱచీనాంబర।చీనాదేశపువస్త్రములు— ✽కౌశేయ।
పురుగులచేతనైన, బుఱ్ఱలనూలుచేతనేయఁబడినపట్టుచీరెలు… ✽కృతకజగతీధర।కృత్రిమపర్వతములు.

పతియొక్క వెయని। బుజ్జగ మొనరంగఁ గర్దముఁడు వల్కెటయర్ ॥ వ ॥ వినియా కువలయాక్షి పతిసేవాయాసమలినాంబ
రయు వేణీభూతశిరోజయు ధూళిధూసరితాతికృశీభూతాంగయు శబలస్తనయు నై భర్తృనియోగంబున సరస్వతీసలిలసం
భూతజలచరాశ్రయంబగు బిందుసరోవరంబుఁ బ్రవేశించి తజ్జలంబులఁ గ్రుంకులిడు సమయంబునఁ దద్వాఃపూరమధ్యంబు
న రుచిరసూక్ష్మాంశుక* ధారులుఁ గిశోరవయఃపరిపాకశోభితులు నుత్పలగంధులునగు కన్యాసహస్రంబులు దేవహూతిం
గనుంగొని యిట్లనిరి ॥ క ॥ తరుణీ నీదు నియోగా। చరణులమిదె మేము నీకు సదమలభక్తిన్। బరిచర్య సేయ నేర్తుము। కరుణాకలి
తేక్షణములఁ గనుగొను మమ్మున్ ॥ సీ ॥ అని పల్కి డాసి యయ్యాలివకు నభ్యంజనోద్వర్తనములు పెంపొనరఁ జేసి। మలయజక
ర్పూరమహితవాసితహేమకలశోదకంబుల జలకమార్చి। ధవళవస్త్రంబులఁ దడి యొత్తి సర్వాంగ ధూపంబులొసఁగి క
స్తూరి నలఁది। మంజుశింజన్మణిమంజీరకింకిణీకలరావకలితమేఖలలు రత్న।ఖచితతాటంకముద్రికాకంకణాది। సముచితాన
ర్ఘ్యహేమభూషణములొసఁగి। భవ్యమాల్యానులేపనాంబరములిచ్చి। షడ్రసోపేతవివిధాన్నసమితిఁ దనిపి ॥ వ ॥ మఱియుం
గనకపాత్రరచితంబులయిన కర్పూరనీరాజనంబులిచ్చి రుచిరాసనంబునఁ గూర్చుండఁబెట్టి దర్పణంబు చేతికిచ్చినం దత్ప్రతి
ఫలితనిజదేహంబుఁ గనుంగొని కర్దమునిమనంబునందలంచిన నతండుఁ గన్యాసహస్రంబును దత్క్షణంబున దనసన్నిధి నుండు
టం జూచి నిజభర్తృయోగమాయాప్రభావంబునకద్భుతంబునొందె నంతఁ గర్దముండు గృతస్నానయైన దేవహూతిం గను
గొని వివాహంబునకు మున్నట నేచందంబునం దనరుచుండు నాచందంబునం జెన్నొందుచుండుటకు నానందభరితుండై భా
ర్యాసహితంబుగఁ దత్కన్యకాసహస్రంబు గొలువ నిజవిమానారూఢుండై తారాగణపరివృతుండై రోహిణీయుక్తుండ
గు సుధాకరుంబోలి యొప్పుచుండె నదనంతరంబ ॥ చ ॥ చిరశుభమూర్తి యమ్మునియశేషదిగీశవిహారయోగ్యమున్। సురుచిర
మందగంధవహశోభితమున్నికటప్రధాతుని। గ్ఘురసరిదంబుశీతలతుషారము నైతనరారు మేరుకం।దరమున కేగి దేవవని
తాయుతుఁడై నకుబేరు చాడ్పునన్ ॥ మఱియు ॥ మ ॥ అమరోద్యానవనప్రదేశములు నవ్యారామభూముల్దర।ద్రుమదాంభో
జవిభాసిమానససరఃకూలంబులున్మంజుకుం। జములున్ జైత్రరథంబు విస్ఫురితవిస్రంభంబునం జూచె నె।య్యమున నగ్గమ
యోగిగాను గవిమానారూఢుఁడై చెచ్చెరన్ ॥ వ ॥ ఇవ్విధంబున సమస్తభూభాగంబును వాయువేగంబునం గలయం గ్రుమ్మ
రి నిఖిలవైమానికలోకంబునతిశయించి లోకంబులం జరియించె మొత్తు దాయకుండుఁ దీర్ఘపాదుండును నగు పుండరీకాక్షుః
సన్నుతించి సేవించు పుణ్యాత్ములకుం బొందరాని పదార్థంబులు గలవె యిట్లు కర్దముండు దేవహూతికి నిఖిలధరాచక్రంబు
తయుం జూపి మఱల నిజనివాసంబునకుం జనుదెంచి కామకేళీవినోదాత్మయై యున్న భార్యనుపలక్షించి విరతిప్రసంగవ్యాసం
గంబుఁ గైకొని బహువిధంబులయిన యిష్టోపభోగంబుల బహువత్సరంబులొక్క ముహూర్తంబుగా జరుపుచు నన్యోన్య
సరసావలోకనంబుల సముచితాలింగనసంభాషణంబులం గాలనిరూపణంబు సేయనేరక శతవత్సరంబులు గడపి తదనంత
రంబ ॥ క ॥ మునివరుఁడొక నాఁడిమ్ములఁ। దననిజదేహంబు నవవిధంబుగఁ గావిం।చి నయంబునఁ దద్వీర్యముఁ। దనసతిగర్భము
న నవవిధంబుగ నిలిపెన్ ॥ క ॥ అదికారణంబుగాఁ బెం।పొదవిన మునివలన దేవహూతి తనయల। న్ముదమునఁ గనెఁ దొమ్మండ్ర।
న్ముదితయు మది సంతసించె మునివరుఁడంతన్ ॥ గీ ॥ సన్న్యసింపంగఁ గోరిన సతి యెఱింగి। యాత్మఁ బొడమిన సంతాపమగ్గలిం
పఁ। జింత వాటిల్లఁ జెక్కిటఁ జెయ్యిఁ జేర్చి। పదములను నేల వ్రాయుచుఁ బలికెఁ బతికి ॥ సీ ॥ అనఘ సంతానపర్యంతంబు ననుఁ
గూడి వర్తింతుననుచుఁ బూర్వమునఁ బలికి। కూఁతులనిచ్చితి కొమరార నిప్పుడీ తరుణులు పతులను దమకుఁ దార।యరసి వర్తిం
తురో యని భీతి నొందెదఁ గావున నీపుత్రికలకుఁ దగిన। వరుల సంపాదించి పరిణయంబులు సేసి తత్త్వసంహిత నాకుఁ దవిలి తె
లుపు। సుతునిఁ గృపఁ జేసిననుఁ గావు సుజనవినుత।యర్థి సంసారదుఃఖంబు నపనయింప। నర్హుఁడవు నీవ కామమోహమున నింత
కాలమారక పోయె నే గతియు లేక ॥ చ ॥ ¶ఉపరతి వుట్టె నైహికసుఖోపగతానుభవంబులందు ముం। జపలతఁ గామభోగరతిస
ఙ్గముఁ గోరి మహాత్మ నిన్ను నా। చ్చపుదలఁ బొప్పఁగా దెలియఁజాలక యేవరియించుటన్ఛవ। తత్కృపఫలియించె ముక్తి నినుఁ గేవల
భక్తి భజింపఁగల్గదే ॥ అదియునుం గాక ॥ చ ॥ సమమతి నొప్పు సత్పురుషసఖ్యము సద్గతికారణంబు నీ। చమతి విలోలదుష్పురుష
సఖ్యము దుర్గతిహేతువంచుఁ జి।త్తమునఁ దలంచి §యోగిజనతానుత మిమ్ము భజింతుఁ బ్రాణిసం। గమమునఁ బుణ్యపాప
ములు గైకొని పొందవె యెట్టివారలన్ ॥ క ॥ అని యిట్లు వేదనాభర।మున మునుఁగుచుఁ బలుక గర్దముఁడు మనుపుత్రి। న్గనుఁగొ
ని సరసిజనయను వ।చనములు మది సంస్మరించి సతికిట్లనియెన్ ॥ క ॥ మనుసుత నీమదిదుఃఖం।బును బొందకు మచిరకాలమున భ

---

*అంశుక। వస్త్రము. — ¶ఉపరతి। నిస్పృహ — §యోగిజనతా। యోగిజనసమూహముచేత.

గవంతుం । డనఘుండక్షరుఁడుజనా । ర్దనుఁడుభవద్గర్భమందుఁదగవసియించుఁ ॥ క ॥ వరనియమవ్రతనిష్ఠా । చరణనియుక్తాం
తరంగసమధికవై సం । భరితతపోధనదాన । స్ఫురితశ్రద్ధానుభక్తిపూర్వముగాఁగ ॥ మ ॥ మఱినారాయణపాదపద్మము
లుసమ్యగ్భక్తిఁబూజింపుత । త్పురుషశ్రేష్ఠుఁడుమానసంబునభవత్పూజానుసంప్రీతుఁడై । కరవర్ధిందరుణీశిరోమణిభవ

※ దేవహూతిగర్భంబునవిష్ణుండుఁగపిలాచార్యుండుగానుదయించుట. ※

ద్గర్భస్థుఁడైయుండితాఁ । గరుణంజేయుభవన్మనోజనితశంకాగ్రంథివిచ్ఛేదముఁ ॥ చ ॥ అనవుడుదేవహూతిహృదయంబున
సంతసమందియమ్మునీం । ద్రునివచనక్రమంబునఁబరున్భగవంతుననంతుఁబద్మలో । చనుహరివిష్ణునర్చనముసల్పుచునుండఁ
గఁగొన్నియబ్దముల్ । చనునెడదానవాంతకుఁడుసమ్మతిఁ※గార్దమమైనతేజముఁ ॥ క ॥ ధరియించియమ్మునీంద్రుని । తరుణీ
గర్భంబువలనదనుజారిశమీ । తరుకోటరమునవైశ్వా । నరుఁడుదయించినవిధంబునన్జనియించెఁ ॥ సీ ॥ అయ్యవసరముననా
కాశమునదేవతూర్యఘోషంబంతఁదుములమయ్యె । నందితదేవతాబృందంబులంతంతఁగురిసిరిమందారకుసుమవృష్టి । గం
ధర్వకిన్నరగానంబువీతెంచెనప్సరోగణములయాటలొప్పె । వావిరిదిక్కులఁగావిరివిరిసెనుదవిలివార్ధులగలఁకలునుమా
నె । సాధుజనములమనములుసంతసిల్లె । హోమవహ్నులుప్రభలఁజెన్నొందివెలిఁగెఁ । గుసుమఫలభరములనొప్పెఁగు
జములెల్ల । సర్వసస్యాళిచెన్నొందెజగతిలోన ॥ వ ॥ ఇట్టిమహోత్సవంబునదేవహూతికిందత్త్వబోధంబుఁగావించుకొఱ
కుఁదదీయగర్భంబుననుదయించినపరబ్రహ్మస్వరూపుండైననారాయణునిదర్శించుకొఱకుమరీచిప్రముఖమునిగణసమేతుం
డైచతుర్ముఖుండుచనుదెంచియమ్మహాత్మునిదర్శించికర్దమదేవహూతులంగనుంగొనియిట్లనియె ॥ క ॥ నుతచరితులారమీర
లు । కృతకృత్యులువిష్ణుపూజఁగేవలభక్తి । న్మతినిష్కపటులరైచే । సితిరితదర్చనఫలంబుచేకురెమీకుఁ ॥ క ॥ శ్రితభయహర
ణుఁడుమునిజన । నుతచరితుఁడుపరుఁడుమీమనోరథసిద్ధి । న్వితతంబుగఁగావించుటఁ । చతురతమీజన్మమింకసఫలతఁబొం
దెఁ ॥ క ॥ వినుఁడుసకాములునైహరి । ననుపమభక్తిన్భజించునదెముక్తికిఁజా । లునుమీపుణ్యంబేమని । కొనియాడఁగవచ్చునీ
తికొవిమలారా ॥ వ ॥ అనివెండియుంగర్దమునింగనుంగొనియిట్లనుభవదీయతనూభవలంబ్రకటశీలవ్రతాచారసంపన్నల
యినమునివరేణ్యులకుంబెండ్లిసేయుమట్లైనవారివలనంబ్రజాసృష్టిబహువిధంబులవృద్ధింబొందుననిచెప్పిమఱియునిట్లని
యె ॥ చ ॥ అనఘభవత్సుతుండుసముదంచితతేజుఁడునైనయిమ్మహా । త్మునిఁబరమేశునీశునజితున్నలినాక్షునమేయున
చ్యుతుఁ । ఘనునవికారునక్షరునఘారిననంతునిఁగాఁదలంపుస । జ్జనియుసమస్తచేతననికాయహృదీప్సితదాయిగావు
తఁ ॥ సీ ॥ మానితజ్ఞానవిజ్ఞానయోగంబులనునుపాయంబులునెనరఁజేసి । యోలిమైకర్మజీవులనుద్ధరించుటకొఱకునమ్మ
హాత్మకుఁడుసమగ్ర । §హాటకరుచిజటాజూటుండునుత్ఫుల్లపంకజనేత్రుండుపద్మవక్త్ర । హలకులిశాంకుశలలితరే
ఖాంకితచరణతలుండునుసత్త్వగుణుఁడు । నగుచునిప్పుడుసరసీరుహాక్షినీదు । గర్భమందుదయించెనుఘనుఁడునీకుఁ । దత్త్వబో
ధంబుఁగావించుఁజావకీన । హృదయసంగతసంశయమెల్లఁబాపు ॥ మఱియును ॥ క ॥ నుతికెక్కుసిద్ధగణసే । వితుఁడైఘనసాం
ఖ్యయోగవిలసితతత్త్వ । స్థితినిరతుఁడగుచుఁగపిలా । ఖ్యతఁదనరిచరించునీజగత్త్రియమెల్లన్ ॥ క ॥ అనిపలికియమ్మరీంచి । గని
*యుద్వాహార్థమునిచికమలజుఁడంత । ద్దననందనులగునారద । సనకాదులఁగూడియాత్మసదమునకరిగెఁ ॥ వ ॥ అంతనాకర్ద
ముండుఁగమలసంభవచోదితుండగుచుయథోచితంబుగానాత్మీయదుహితలవివాహంబుసేయందలంచిమరీచికింగళయను
కన్యక, నత్రికిననసూయ, నంగిరసునకుశ్రద్ధను, బులస్త్యునకుహవిర్భును, బులహునకుంగతిని, గ్రతువునకుఁగ్రియను, భృగువు
నకుఖ్యాతిని, వసిష్ఠునకునరుంధతిని, నథర్వునకుశాంతినింగానిజకులాచారసరణింబరిణయంబుగావించినవారునుగృతదా
రపరిగ్రహులుగర్దమకృతసంభావనాసంభావితులగుచునతనిచేతననుజ్ఞాతులైజాయాసహితులగుచునిజాశ్రమభూముల
కుంజనిరియనంతరంబుకర్దముండుదేవోత్తముండగువిష్ణుండుదనమందిరంబుననవతరించివసించియుంటందనచిత్తంబున
నెఱింగివివిక్తస్థలంబునకుంజనియచ్చటఁగపిలునికివందనంబాచరించియిట్లనియె ॥ సీ ॥ చతురాత్మవినుమాత్మకృతములైన
ట్టియమంగళభూతకర్మంబులనెడి । దావాగ్నిశిఖలచేదందహ్యమానులైనట్టిజీవులుమదముట్టలేక । పాయకసంసారబద్ధు
లైయుందురుబహుళకాలంబిట్లువరలుచుండ । సకలదేవతలుప్రసన్నులునగుచురుబహుజన్మపరిచితప్రాప్తయోగ । చిరస
మాధితపోనిష్ఠచేవివిక్త । దేశములయోగిజనములుధృతులనేమ । హౌనుభావువిలోకింతురట్టిదివ్య । పురుషరత్నంబనాయింట
ఁబుట్టితీశ ॥ వ ॥ మఱియుసంసారచక్రపరిభ్రామ్యమాణులమగుచుగ్రామ్యులమయినమావర్తనంబులుగణింపకమదీయగృ

※కార్దమ-ముఁ ॥ కర్దమబ్రహ్మవీర్యము. §హాటకరుచిజటాజూటుండు । బంగారుచాయగలజడలుగలవాఁడు. *ఉద్వాహార్థము । పెండ్లినిమిత్తము.

హంబునఁబూర్వంబునంబ్రతిశ్రుతంబులయినభవదీయవాక్యంబులుదప్పకుండ ననుగ్రహింపనుదయించితని వెండియు
నిట్లనియె॥క॥తలపోయఁగన ప్రాకృత।బలయుక్తచతుర్భుజాదిభవదవతారం।బులునీకురూపములునై। పొలుపొందంగా
దెపరనుపురుషమహాత్మా॥అదియునుంగాక॥క॥అనయముభవదీయాశ్రిత। జనసంరక్షణముకొఱకుసమ్మతితోఁదాల్చిన
మానవరూపంబులు।ననురూపములసును గా దేహరినీ కెపుడున్॥క॥సుమహితతత్త్వజ్ఞానా।ర్థమువిద్వజ్జనగణంబుదవిలినసు
స్థా। రములోలిఁజేయుపదపీ।ఠముగలసినుఁబొగడవశ మెతవణింపంగన్॥సీ॥సమధికషడ్గుణైశ్వర్యకారణుఁడవుపరమేశ్వ
రుండవుప్రకృతిపురుష।మహదహంకారతన్మాత్రతత్క్షోభకహేతుకాలాత్మవిఖ్యాతధృతిః।జగదాత్మకుండవుచిచ్ఛక్తినా
త్మీయజఠరనిక్షిప్తవిశ్వప్రపంచ।ఘనుఁగలసర్వజ్ఞమూర్తివిస్వచ్ఛందశక్తియుక్తుండవుసర్వసాక్షి।వసుచుఁగపిలాఖ్యఁబ
నరారునట్టినీకు।ననఘ మ్రొక్కెదఁబుత్రుండవగుచునీవు।నాకుఁబుట్టినకతనగుణత్రయంబు। వలనఁబాసితినికభక్తవర
దనేను॥గీ॥మానితవ్రతయోగసమాధినియతిఁ। జెందిభవతీయపాదారవిందయుగము। డెందమునఁజేర్చిశోకంబులందుఁ
దొలఁగి। సంచరించెదనంచితస్థలములందు॥క॥అనియిట్లువిన్నవించిన।మునిపుంగవుఁడైనకర్దమునివచనంబుల్।వినిభగవం
తుండగునయ్యనఘుఁడుగపిలుండువలికెనర్మిలిదోఁపన్ ॥సీ॥ నాచేతఁబూర్వంబునంబ్రతిశ్రుతమైనవచనముల్దప్పకవర
మునీంద్ర।నీయింటఁబుట్టితినిర్హేతుకస్థితిభూరి దయాగుణంబుననవాప్త। సకలకాముఁడనేనుసన్మునివేషంబుధరియించు
టెల్లనాకొఱకుఁగాదు।వినుమహాత్మకులయినమునులకుఁబరమాత్మగురుసద్వివేకంబునరసిచూపు।తత్త్వబోధంబుకొఱకు
నుదాల్పఁబడిన।యంచితవ్యక్తమార్గమైనట్టిదేహ।మనితలంపుముమత్పదధ్యానభక్తి।ధీపరాయణమహిమంబుదేజరిల్ల॥
క॥ సమధికనిష్ఠంగృతయో।గమునన్నన్న్యస్తసకలకర్ముఁడవైమో।హముఁబాసిభక్తిచేమో।క్షమునకుభజియింపునను
వికారరహితుఁడై॥ క॥ ననుఁబరమేశుఁబరంజ్యో।తిననఘుననంతుదేవదేవుసకలభూ।తనికాయగుహాశయునా।న్యనిన
జునాద్యంతశూన్యుదురితవిదూరున్॥ క॥తిరముగభవదీయాంతః।కరణసరోజాతకర్ణికాతలమునను। స్థిరుఁజేసియింద్రి
యంబులనిరసించిమనో।బకముననెఱిఁగనుమనఘా॥అట్లేని.క॥తనరినమోక్షమునొందెద।వనిపలికినఁగర్దముండుసమ్ముని
కులచంద్రునివలఁగొనివందనములు।ఘనముగనతిభక్తిఁజేసికౌతుకమలరన్.క॥మునిగణసేవితమగువన।మునకుంజనియెఁ
దమానమునసిస్సంగుం।డునవహ్నిరహితుఁడనికే।తనుఁడైయాత్మైకశరణతత్పరుఁడగుచున్॥వ॥పరబ్రహ్మంబుఁజిత్తం
బుననిల్పియహంకారంబువిడిచిమమత్వంబునిరసించిదయాగుణంబునంజేసి సకలభూతంబులందుసమత్వంబుభజియిం
చిశాంతశేముషీగరిష్ఠుండగుచు*నిస్తరంగంబగువార్ధిచందంబునధీరుండైనిఖిలప్రపంచంబునువాసుదేవమయంబుగాఁ
దలంచుచుభక్తియోగంబునభాగవతగతింబొందెనని చెప్పి వెండియుమైత్రేయుండువిదురునింగనుంగొనికర్దముండువనం
బునకుఁజనినయనంతరంబమాతృవత్సలుండయినకపిలుండుబిందుసరంబునవసియించియుండదేవహూతితత్త్వమార్గగ్ర

✤ దేవహూతితనపుత్త్రుండైనకపిలాచార్యునివలనఁదత్త్వజ్ఞానంబువడయుట. ✤

దర్శనుండయినసుతునింగనుంగొనిబ్రహ్మవచనంబులుదలంపుచునిట్లనియె॥ క॥ అసదింద్రియఘర్షణమున।వసుమతినిర్వి
ణ్ణనగుచువనరెడినాకీ।యసదృశమోహతమోవిని।రసనంబనఘాత్మయేవెరవునఘటించున్॥క॥పటుఘననీరంధ్రతమఃప
టలపరీవృతజగత్ప్రపంచమునకునెక్కటిలోచనమైసుహితో।త్కటరుచివెలుఁగుచువుభానుకైవడినఘా॥ ఉ॥భూరిస
దీయమోహతమముంబెడఁబాపసమర్థులన్యులె।వ్వారలునీవకాక ✽నిరవద్యనిరంజననిర్వికారసం।సారలతాలవిత్రబుధ
సత్తమసర్వశరణ్యధర్మవి।స్తారకసర్వలోకశుభదాయకనిత్యవిభూతినాయకా॥ చ॥నినుశరణంబుజొచ్చెదనసంధ్యతపో
ధినన్నుఁగావవే।యనితనుదేవహూతివినయంబుననన్నుతిచేసివేఁడఁగా।ననుపమసత్కృపాకలితుఁడైకపిలుండనురాగ
మొప్పస।జ్జననిచయాపవర్గఫలసాధనతందగుతల్లివాక్యముల్॥క॥వినిమందస్మితలలితా।ననకమలుండగుచునెమ్మనమునఁ
బ్రమోదం।బనయంబు¶గడలుకొననిజ।జననికినిట్లనియెఁబరమశాంతుండగుచున్॥క॥వినుజీవునిచిత్తముదా।ఘనభవబం
ధాపవర్గకారణమదియే। చినఁద్రిగుణాసక్తంబయి।ననుసంసృతిబంధకారణంబగుమఱియున్॥ గీ॥అదియునారాయణాస
క్తమయ్యెనేని। మోక్షకారణమగుననిమునికులాబ్ధి।చంద్రుఁడనమెప్పకపిలుండుజననితోడ। నర్థివినఁజెప్పిమఱియునిట్లని
యెఁబ్రీతి॥వ॥మఱియుఁజిత్తంబహంకారమమకారరూపాభిమానజాతంబులగుకామలోభాదికలుషవ్రాతంబులచేతనే

* నిస్తరంగంబగువార్ధిచందంబునన్।అలలులేనిసముద్రమువలె—✽నిరవద్య।నిర్దోషమైన, నిరంజన।తమోరహితమైన,నిర్వికార।గర్భమందుండుట-పుట్టుట-పెరుగుట-ముదియుట-చిక్కిపోవుట,చచ్చుట అనువికారములులేనివాఁడా. ¶గడలుకొనన్।ఆవరింపఁగా.

స్ఫుటమువిముక్తంబై పరిశుద్ధంబగునప్పుడుసుఖదుఃఖవివర్జితంబు నేకరూపంబునై ప్రకృతికంటెఁ బరుండుపరమపురుషుండు నిర్భేదుండుస్వయంజ్యోతియుసూక్ష్మస్వరూపుండునితరవస్త్వంతరాపరిచ్ఛిన్నుండు *నుదాసీనుండునైనపరమాత్మనిం దన్మయంబుహతౌజస్కంబైనప్రపంచంబునుజ్ఞానవైరాగ్యభక్తియుక్తంబగుమనంబుచేఁబొడగాంచి యోగిజనులుపర తత్త్వసిద్ధికొఱకునిఖిలాత్మకుండైననారాయణునందునియుజ్యమానంబయినభక్తిభావంబువలననుదయించిన మార్గంబు నకునితరమార్గంబులుసరిగావంత్రువిద్వాంసులుసంగంబింద్రియార్థాద్యసద్విషయంబుగనొనరింపంబడినజీవునకునశిథి లంబగుబంధంబునకుగారణంబగుననియునదియొసద్విషయంబైనయంతఃకరణసంయమనహేతుభూతంబగుచుసాధుజను లకుననర్గళమోక్షద్వారంబుగాఁదెలియుమురుసహనశీలురుసమస్తశరీరధారులకునుహృత్తులుఁబరమశాంతులుఁగారుణి కులునైసుదర్థంబుగఁబరిత్యక్తకర్మఫలస్వభావులు‡విసృష్టస్వజనబంధుజనులునైసద్గుణధ్యాన◊పారీణులుమత్కథాప్ర సంగసంభరితశ్రవణానందులగుచుమదీయకథలనెఱుపుచువినుచునుండు పరమభాగవతోత్తముల నాధ్యాత్మికాదితాప త్రయంబుదపింపంజేయంజాలదట్టిసర్వసంగవివర్జితులగుపరమభాగవతజనులసంగం§బపేక్షణీయంబదిసకలదోషనివార కంబగునట్టిసత్సంగంబునసర్వప్రాణిహృత్కర్ణరసాయనంబులగుమదీయకథాప్రసంగంబులుగలుగుమద్గుణాకర్ణనంబు నంజేసిశీఘ్రంబుగఁగ్రమంబునంగైవల్యమార్గదంబులగుశ్రద్ధాభక్తులుదయించుననియునుంగాకయేపురుషుండైననేమి మద్విరచితజగత్కల్పనాదివిహారచింతచేనుదయించినభక్తింజేసియింద్రియసుఖంబులవలనదృష్టశ్రుతంబులైన¶యైహి కాముష్మికంబులవలననువిముక్తుండగుచుఁజిత్తగ్రహణార్థంబు✠ఋజువులైనయోగమార్గంబులచేసంయుక్తుండగునట్టి యోగిప్రకృతిగుణసేవనంబుచేతవైరాగ్యగుణవిజృంభితంబైనజ్ఞానంబుచేతయోగంబులచేతసమర్పితభక్తియోగంబు చేతను ‖ప్రత్యగాత్మకుండనయిననను నంతఃకరణనియుక్తునింగావించునని చెప్పినవిని దేవహూతి కపిలునకిట్లనియె॥

క॥ఏభక్తిభవద్గుణపర।మైభవపాపప్రణాశమైముక్తిశ్రీ।లాభమరయమునఁజేయునొ।యాభక్తివిధంబుఁదెలియనాన తియీవే॥

వ॥అదియునుంగాకభవదుదితంబైనయోగంబుఁదదంగంబులుదగ్గతతత్త్వావబోధంబును సాకల్యంబుగమంద బుద్ధినైననాకుస్ఫుటంబగునట్లుదెలియనానతిమ్మనినఁగపిలుండిట్లనియె॥

సీ॥°జనయిత్రివినుమయిసకలపదార్థపరిజ్ఞానతత్త్వ పారీణమైన।యామ్నాయవిహితకర్మాచారములఁగల్గి తివుటనైవర్తింపదేవగణము।పూని†నైసర్గికంబైననిర్హేతుకమ గుభగవత్సేవమహితముక్తి।కంటె✠గరిష్ఠంబుగావుననదియుభుక్తాన్నంబుజీర్ణంబునందఁజేయు।దీప్తజఠరాగ్నిగతిలింగ దేహనాశ।కంబుగావించునదియునుగాకవిష్ణు।భక్తివైభవములఁదేటపరతువినుము।సద్గుణవ్రాతయోగలక్షణసమేత॥

చ॥ అమలినభక్తిఁగొందఱుమహాత్ములుమచ్చరణారవిందయు।గ్మముహృదయంబునన్నిలిపికౌతుకులైయితరేతరానులా। పములమదీయదివ్యతనుపౌరుషముల్గొనియాడుచుండిమో।క్షముమదిఁగోరనెల్లరనిశంబుసమర్పితసర్వకర్ములై॥

సీ॥పరి కింపఁగొందఱుభాగవతోత్తముల్ ఘనతకెక్కిన ✠పురాతనములయిన। చారుప్రసన్నవక్త్రారుణలోచనములుగల్గి వర దానకలితములుగఁ। దనరుమద్దివ్యావతారవైభవములు మదినెప్పఁదమయోగమహిమఁజేసి। యనుభవింపుచుఁదదీ యాలాపములసన్నుతింపుచుఁదివుటఁదద్దివ్యవిలస।దవయవోదారసుందరనవవిలాస।మందహాసమనోహరమధురవచ నరచనచేనపహృతమనఃప్రాణులగుచు। నెలమినుంచురు¶నిశ్శ్రేయసేచ్ఛలేక॥

మ॥కణకన్వారలువెండిమోక్షనిరపేక్ష స్వాంతులై యుండిదా।మణిమాద్యష్టవిభూతిసేవితమునిత్యానందసంధాయమున్। గణనాతీతము✠నప్రమేయముసమ గ్రశ్రీకమున్సర్వలక్షణసంయుక్తవికుంఠలోకపదవింగైకొందురత్యున్నతిన్।ఇట్టులొందు॥

క॥తనరుమదర్పణాత్ములు। జనయిత్రిమదీయకాలచక్ర?గ్రసనంబునుబొందకనిత్యంబగుననుపమసుఖవృత్తినుండుదురదియెట్లనినన్॥

మ॥సముఁడై స్నేహముచేసుతత్త్వమునువిశ్వాసంబుచేతన్సఖి। త్వముచాలన్హితవృత్తిచేతనుసుహృత్త్వంబున్సమంత్రోపదే। శము చేతన్నిజదేశికుండనఁగనిచ్చల్పూజ్యుఁడౌనిష్టదై।వమునైవారికిఁగాలచక్రభయముల్వారింపుచుండావునన్॥అనియిట్లు దెలుపుచుమఱియునిట్లనియె॥

చ॥వినుమదిగాకయీభువిదివింబలుమారుఁజరించునాత్మఁదా।ధనపశుపుత్రమిత్రవనితాత

---

*ఉదాసీనుఁడు।పక్షపాతములేనివాఁడు— ‡విసృష్ట।విడువఁబడిన— ◊పారీణ।ఆసక్తి— §అపేక్షణీయము।కోరఁదగినది— ¶ఐహికాముష్మికంబు।ఇహపరలోకసుఖము— ✠ఋజువు।తిన్ననిది,వంకరలేనిది— ‖ప్రత్యగాత్మకుండన్। ప్రత్యగాత్మయనఁగా- ఇరువదినాలుగుతత్త్వములె స్వరూపముగాఁగలది।ప్రకృతి- ఆప్రకృత్యవచ్ఛిన్నుఁడైనజీవుఁడు-ఇరువదియైదవవాఁడు- ఆప్రకృతిజీవులకునతీతుఁడు- ప్రత్యగాత్మ-అనఁగా షడ్వింశకుఁడనిభావము— °జనయిత్రి।తల్లి— †నైసర్గికము।స్వభావము— ✠గరిష్ఠ।గురుతరమైనది— ✠పురాతనము।ప్రాచీనము— ¶నిశ్శ్రేయసము।మోక్షము— ✠అప్రమేయము।ఇంతఅంతయనినిర్ణయింపశక్యముగానిది— ? గ్రసనము।మింగుట.

౨౮

తిపైఁ *దగులంబుమాని నన్నఁ ఘనుని †విశ్వతోముఖున ననన్యగతిన్భజియించె నేని వాఁ। డనిఘ నమృత్యురూప ‡భవనీరధి నేఁద
రియింపఁ జేయుదుర్ ॥ సీ॥ రూఢి §ప్రధానపూరుష నాయకుండను భగవంతుఁడను జగత్ప్రభుఁడ నైన। నాకంటె నన్యులఁ గై
కొని తగిలిన యాత్మలు భవభయంబంచుమరది। గావున నాయాజ్ఞఁ గడవంగ నోడుటఁ జేసి వాయువు వీఁచు శిఖి వెలుంగు।
నినుఁడుఁ దపించుఁ దానింద్రుండు వర్షించు భయమంది మృత్యువు పరువు వెట్టుఁ। గాన విజ్ఞాన వైరాగ్య కలితమైన। భక్తియో
గంబునం జేసి పరమపదము। కో అఘన యోగివరులు మచ్చరణభజను। లగుచుఁ జరియింపుచురు నిర్భయాత్ములగుచు॥ క॥ గురు
భక్తిం జిత్తము మనుత్పరమై విలసిల్లు నంతపర్యంతము న।త్పురుషుల కిహలోకంబునఁ। జిరతర మోక్షోదయంబు సేకురుచుఁ
డుర్ ॥ క॥ అనియిట్లు సన్మునీంద్రుఁడు। జననికి హరిభక్తియోగసంగతి నెల్లన్। వినిపించుచు వెండియు ని।ట్లనియె నమ్మోదచిత్తుఁ
డగుచుఁ గడంకన్ ॥ వ॥ అవ్విధంబున భక్తియోగప్రకారంబు సెప్పితి నింకఁ దత్వలక్షణంబు వేఱు వేఱ నెఱింగింతు నె
తత్వగుణంబుల నెఱింగినరులు ప్రకృతిగుణంబుల వలన విముక్తులగుదురు- హృదయ ¶గ్రంథి విచ్ఛేదకంబు నాత్మదర్శనరూ
పంబును సుజ్ఞానంబాత్మనిశ్శ్రేయసకారణంబు గావున దాని నెఱింగింతు నంచు నాత్మస్వరూపం బెట్టిదనిన **నాదియుఁ, బు
రుషుండు సత్వాదిగుణశూన్యుండుఁ, బ్రకృతిగుణవిలక్షణుండుఁ, బ్రత్యక్స్వరూపుండు, స్వయంప్రకాశుండు, మఱియు నె
వ్వనితోడ నీవిశ్వంబు సమన్వితంబగు- నతండు గుణత్రయాత్మకంబును వ్యక్తంబు భగవత్సంబంధియగు ప్రకృతియందు యదృ
చ్ఛచే లీలావశంబునం బ్రవేశించిన నా ప్రకృతి గుణత్రయమయంబై సరూపంబయిన ప్రజాసర్గంబుఁ జేయంగనుం గొని య
ప్పుడు మోహితుండై విజ్ఞాన §తిరోధానంబునం జేసి గుణత్రయాత్మకంబయిన ప్రకృత్యధ్యాసంబునన న్యోన్య మేళనంబ
గుటయు నంతం బ్రకృతిగుణంబుఁ దనయందు నారోపించికొని ‡‡క్రియమాణంబులగు కార్యంబుల వలనం గర్తృత్వంబు గలి
గి సంసారబద్ధుండై ¶¶పారతంత్ర్యంబు గలిగియుండుఁ గర్తృత్వశూన్యుండగు నీశ్వరుండు సాక్షియగుటం జేసి యాత్మ
కుం గార్యకారణకర్తృత్వంబులు ప్రకృత్యధీనంబులనియు సుఖదుఃఖభోక్తృత్వంబులు ప్రకృతివిలక్షణుండయిన పురుషు
నిదనియు నెఱుంగుమని చెప్పిన విని దేవహూతి కపిలునకిట్లనియె పురుషోత్తమా ప్రకృతిపురుషులు సదసదాత్మక ప్రపం
చంబునకుఁ గారణభూతులు గావున వానిలక్షణంబు సదసద్వివేకపూర్వకంబుగా నానతిమ్మనిన భగవంతుండిట్లనియె॥
క॥ క్రమమునఁ ద్రిగుణము నవ్యా।క్తము నిత్యము సదసదాత్మకము మఱియుఁ బ్రథా।నమునఁ గాఁ బ్రకృతివిశే।షములడియు
విశిష్టమనిరి సద్విదులెలమిన్ ॥ వ॥ అందుం బ్రకృతి, చతుర్వింశతితత్వాత్మకంబై యుండు, నదియెట్లనినం, బంచమహాభూతం
బులుం బంచతన్మాత్రలుఁ జ్ఞానకర్మాత్మకంబులయిన త్వక్చక్షుశ్శ్రోత్రజిహ్వాఘ్రాణంబులు, వాక్పాణిపాదపాయూపస్థ
లు, ననుదశేంద్రియంబులు, మనోబుద్ధిచిత్తాహంకారంబులను నంతఃకరణచతుష్టయంబు, ననుచతుర్వింశతితత్వాత్మకం
బయిన, సగుణబ్రహ్మసంస్థానంబు సెప్పితి. నిటమీఁదఁ గాలంబను పంచవింశతితత్వంబు సెప్పెదనదిగొందఱు పురుషశబ్దవా
చ్యుండయిన యీశ్వరుని పౌరుషంబు గాలశబ్దంబునఁ జెప్పంబడునందురందు నహంకారమోహితుండై, ప్రకృతినొందజీ
వుండు భయంబుఁ జెందుఁ, బ్రకృతిగుణసామ్యంబునం జేసి వర్తించి నిర్విశేషుండగు భగవంతుని చేష్టావిశేషంబు దేనివలన
నుత్పన్నంబగు నదియ కాలంబని చెప్పంబడు నదియు జీవరాశ్యంతర్గతంబగుటం జేసి, పురుషుండనియు, వానిబహిర్భాగవ్యా
ప్తిం జేసి కాలంబనియుఁ, జెప్పంబడు, నాత్మమాయం జేసి తత్వాంతర్గతుండై నజీవునివలన క్షుభితంబై, జగత్కారణంబగు ప్ర
కృతియందుఁ బరమపురుషుండు దనవీర్యంబు వెట్టిన, నా ప్రకృతి హిరణ్మయంబై నమహత్తత్వంబు పుట్టించె, నంత సకలప్రపం
చబీజభూతుండు, లయవిక్షేపశూన్యుండును గు నీశ్వరుండు సూక్ష్మరూపంబున, నాత్మగతంబయిన, మహదాదిప్రపంచంబు
ల వెలింగింపుచుస్వతేజోవిపత్తిం జేసి, యాత్మప్రస్వాపనంబు సేయునట్టి తమంబును గ్రసించెనని చెప్పి వెండియునిట్లనియె
క॥ దివ్యమగు వాసుదేవా। దివ్యూహచతుష్టయంబు ద్రిజగములందు।న్సేవ్యంబని చెప్పంబడు। భవ్యగుణా దాని నెఱుఁగఁ బలి
కెద నీకున్ ॥ సీ॥ సత్వప్రధానమై స్వచ్ఛమై శాంతమై ***యూర్మిషట్కంబుల నోసరించి। సురుచిర †షాడ్గుణ్యపరిపూర్ణమై ని
త్యమై భక్తజనసేవ్యమై తనర్చి। వల నొప్పుచుండు న వ్వాసుదేవవ్యూహ మంతమహత్తత్వమందునోలి। రూఢి గ్రియాశ

*తగులము। మోహము—†విశ్వతోముఖుని। అంతటనిండియున్నవాని— ‡భవనీరధి। పాపసముద్రము—§ప్రధాన। మాయ—¶గ్రంథి। ముడి— **అనాది। జననము లేనిది॥ పురుషుండు। పురి శరీరే శేత ఇతి పురుషః- పురమనఁగా శరీరము- అందుండువాఁడు గావున- పురుషుఁడు—§తిరోధాన। అంతర్ధానము— ‡‡క్రియమాణంబులు। చేయఁదగినవి— ¶¶పారతంత్ర్యంబు। అస్వాతంత్రము—***ఊర్మిషట్కంబుల నోసరించి। అశన, పిపాస, శోక, మోహ, జరా, మరణముల నంటనిదై— †షాడ్గుణ్య। సర్వజ్ఞత్వ, సర్వేశ్వరత్వ, సర్వాంతర్యామిత్వ, సర్వస్రష్టృత్వ, సర్వపాలకత్వ, సర్వసంహారకత్వములను ఆరుగుణముల చేత.

రూపంబుగల్గునహంకారముత్పన్నమయ్యెనదియు।సరవివైకారికంబుఁదైజసముఁదామ।సంబునామూఁడు తెఱఁగులజరుగునంచు।వనరువైకారికాములుమాన సేంద్రి।యములకునుగగనముఖభూతములకరయ॥వ॥ఉత్పత్తిస్థానంబై యుండుమఱియు॥సీ॥అట్టియహంకారమునధిష్ఠించిసాహస్రఫణామండలాభిరాముఁ।డై తనరారుననంతుఁడుసంకర్షణుండనఁదగుపురుషుండుఘనుఁడు।సంహితభూతేంద్రియమానసమయుఁడునైకర్తృత్వకరణత్వకార్యములును।ప్రకటశాంతత్వఘోరత్వమూఢత్వాదిలక్షణలక్షితోల్లాసియగుచు।నుండునమ్మేటి రెండవవ్యూహమనఁగ।ఘనవికారంబుఁబొందువైకారికంబువలనవినుముమన స్తత్వమెలమిఁబుట్టె।మఱియువైకారికంబునుమాతవినుము॥ వ॥అదియెట్టులంటేని,సామాన్యచింతయు విశేషచింతయు, ననందగుసంకల్పవికల్పంబులంజేసి కామసంభవనునంబడు నెద్దియనిరుద్ధాఖ్యంబైనవ్యూహంబునదియ *హృషీకంబులకునధీశ్వరంబై సకలయోగీంద్ర సేవ్యంబగుచుశరదిందీవరశ్యామంబై యుండు, వెండియుందైజసంబువలనబుద్ధితత్వంబుపుట్టె దానిలక్షణంబులుద్రవ్యప్రకాశంబై నజ్ఞానంబు నింద్రియానుగ్రహంబుసంశయంబు మిథ్యాజ్ఞానంబు,నిద్రయు,నిశ్చయంబు,స్మృతియు, ననందగియుండు-తైజసాహంకారంబువలన,జ్ఞానేంద్రియకర్మేంద్రియంబులుఁ,గ్రియాజ్ఞానసాధనంబులుఁగలిగియుండుఁ-ప్రాణంబునకుం,గ్రియాశక్తియు,బుద్ధికిజ్ఞానశక్తియు,నగుటంజేసి,యింద్రియంబులకుదైజసత్వంబుగలిగియుండు,భగవద్భక్తిప్రేరితంబైనదామసాహంకారంబువలనశబ్దతన్మాత్రంబుపుట్టె దానివలననాకాశంబు,నాకాశంబువలనశ్రోత్రేంద్రియంబుపుట్టె శ్రోత్రంబుశబ్దగ్రాహియయ్యె శబ్దంబర్థంబునకునాశ్రయంబైశ్రోతకుజ్ఞానజనకంబయ్యె,మఱియునభస్తన్మాత్రంబు సూక్ష్మాకాశంబ యాయాకాశంబు భూతంబులకు బాహ్యాభ్యంతరంబులనవకాశంబిచ్చుటయు, నాత్మప్రాణేంద్రియాదులకునాశ్రయంబగుటయు,ననులక్షణంబులుగలిగియుండుఁ, గాలగతిచేవికారంబు నొందుశబ్దతన్మాత్రలక్షణంబగునభంబువలనస్పర్శంబు, స్పర్శంబువలనవాయువు, వాయువుచేస్పర్శగ్రాహియైత్వగింద్రియంబుపుట్టె,మృదుత్వంబు,గఠినత్వంబు,శైత్యంబు,నుష్ణత్వంబు, నను నవిస్పర్శంబునకుస్పర్శత్వంబని చెప్పంబడు,మఱియువాయువునకుఁ §చాలనంబు, పరస్పరవిభాగకరణంబు,దమ్మేళనంబు,ద్రవ్యశబ్దనేతృత్వంబు,నంచుగంధవంతంబగుద్రవ్యంబును,ఘ్రాణేంద్రియంబునొందించుట,ద్రవ్యనేతృత్వంబు,దూరస్థంబగుశబ్దంబును,శ్రోత్రేంద్రియగ్రాహ్యమగునట్లొనరించుట,శబ్దనేతృత్వంబు,సర్వేంద్రియాత్మకత్వంబుననునవిలక్షణంబులైయుండు, దైవప్రేరితంబై స్పర్శతన్మాత్రగుణకంబగు వాయువువలనరూపంబు, దానివలనఁ దేజంబుపుట్టె, రూపంబు నేత్రేంద్రియగ్రాహకం బయ్యె,ద్రవ్యాకార సమత్వంబు ద్రవ్యంబునకు నుపసర్జనంబగుటయు, ద్రవ్యపరిణామప్రతీతియునివిరూపవృత్తులనంబడుఁ దైజసంబునకుసాధారణంబులగుధర్మంబులు,ద్యోతనంబనప్రకాశంబు, పచనంబనదండులాదులపాకంబు,పిపాసానిమిత్తంబైనపానంబు,క్షున్నిమిత్తకంబైన॥ఓదనంబు, హిమమర్దనంబగుశోషణంబు, ననువృత్తులై యుండురూపతన్మాత్రంబువలన దైవచోదితంబై వికారంబు నొందు తేజస్సువలన రసతన్మాత్రంబుపుట్టెరసతన్మాత్రంబువలనజలంబుపుట్టె,జిహ్వయనురసనేంద్రియంబు రసగ్రాహకంబయ్యె, నారసంబు‡కషాయతిక్తకట్వామ్లమధురాదిభేదంబులననేకవిధంబయ్యె, వెండియుసాంసర్గికద్రవ్యవికారంబునంజేసి, రసంబేకంబయ్యు నార్ద్రింబగుటయు, ముద్దగట్టుటయు,దృప్తిదాతృత్వంబు,జీవనంబు,దప్పిశనివర్తనంబు, మృదూకరణంబు,దాపనివారణంబు,కూపగతంబయినజలంబుదివియమఱియునుగ్గమించుటయు,నను నివిజలవృత్తులనంబడు,రసతన్మాత్రంబువలనదైవచోదితంబై వికారంబునుంబొందినజలంబువలనగంధతన్మాత్రంబుపుట్టె, దానివలనంబృథ్వియుఁగలిగె ఘ్రాణంబుగంధగ్రాహకంబయ్యెనందునేకంబగు గంధంబువ్యంజనాదిగతంబయి,§హింగ్వాదినిమిత్తంబయిన మిశ్రగంధంబను¶కరంభంబు †గృంజనాదిగతంబయిన ‖పూతిగంధంబు‖ఘనసారాదినిమిత్తంబైనసుగంధంబు,‖శతపత్త్రాదిగతంబగుశాంతగంధంబు,‖లశునాదిగతంబైనయుగ్రగంధంబు ‖పర్యుషితచిత్రాన్నాదిగతంబయినయామ్లగంధంబు, ద్రవ్యావయవవైషమ్యంబునంజేసియనేకవిధంబై యుండు,నదియునుంగాక,ప్రతిమాదిరూపంబులంజేసిసాకారతాపాదనంబగుభావనంబు,జలాదివిలక్షణత్రయాంతరనిరపేక్షంబయినస్థితియు, జలాద్యాధారతయను,ధారణంబు, నాకాశాద్యవచ్ఛేదకత్వంబు, సకలప్రాణి

---

*హృషీకము।శ్రోత్రాదీంద్రియములు——§చాలనము।చలనము——॥ఓదనము।అన్నము——‡కషాయ।వగరు,తిక్త।చేదు,కటు।కారము, అమ్ల।పులుసు,మధుర।తీపు——§హింగు।ఇంగువు——¶కరంభము।పెరుగుతోఁ‌కలిపిన అటుకులు మొదలైనవి——†గృంజనము।వెల్లుల్లి——‖పూతిగంధము।దుర్గంధము——‖ఘనసార।పచ్చకర్పూరము——‖శతపత్ర।కమలము——‖లశున।ఎఱ్ఱవుల్లి——‖పర్యుషిత।చలిది.

పుంస్త్వాభివ్యక్తీకరణంబు, ననునివిపృథ్వీవృత్తులనంబడుననిచెప్పి: వెండియునిట్లనియె-నభోసాధారణగుణశబ్దవిశేషగ్రా
హకంబు శ్రోత్రంబు, వాయ్వసాధారణగుణవిశేషగ్రాహకంబు స్పర్శనంబు, తేజోసాధారణ గుణవిశేషగ్రాహకం
బు చక్షురింద్రియంబు, నంభోసాధారణగుణవిశేషగ్రాహకంబు రసనేంద్రియంబు, భూమ్యసాధారణ గుణవిశేషగ్రా
హకంబు ఘ్రాణేంద్రియంబు నాకాశాదిగుణంబులగుచు, శబ్దాదికార్యంబులగు వాయ్వాదులందుఁ గారణాన్వయంబున
న్నిటికిం బృథ్వీసంబంధంబు గలుగుటం జేసి, భూమియందు శబ్దస్పర్శరూపరసగంధంబులు గలుగుట* మహదాదిపృథివ్యంతం
బులగు నీయేడు తత్త్వంబులు, పరస్పరామిళితంబులై, భోగాయతనంబగు పురుషు నిం గల్పింపన సమర్థంబులై యున్నఁ జూచి,
కాలాదృష్టసత్త్వాదులం గూడి జగత్కారణుండు; త్రైగుణ్యావిశిష్టుండు, నశేషనియామకుండు, నిరంజనాకారుండు, నగు స
ర్వేశ్వరుండందుఁ బ్రవేశింపనంత నన్యోన్యక్షుభితంబులై, మిళితంబులై న మహదాదులవలన నధిష్ఠాతృ చేతనరహితంబగు
నొక యండంబు పుట్టెనందు॥ సీ॥ గురుశక్తియా విరాట్పురుషుండు ప్రభవించె నట్టివిశేషాండ మర్థిఁ బొదివె। నంత్వావలా
వరణంబు నొక్కొక్కటి దశగుణితంబయి తవిలియావ। రణములై యుండును గ్రమమున లోకంబులకు ¶ మేలుకట్లు పోలికఁ
నర్చుఁ। బంకజోదరు నిరూపము విలసించు నులోలత జలములోఁ దేలుచున్న। హేమమయమైన యండంబులో మహాను। భావు
ఁ డభవుండు హరి దేవదేవుఁ డఖిల। జేత నారాయణుఁడు ప్రవేశించి యపుడు। ‡విష్ణుపదభేదనంబుగా వించియందు॥ సీ॥ కర
మొప్పఁ గా విరాట్పురుషుండు వెలుఁగొందు నా విరాట్పురుషుని యాననంబు। వలనను వాణియు వాణితో వహ్నియు నాసం
బు వలనఁ బ్రాణములఁ గూడి। ఘ్రాణేంద్రియంబయ్యె ఘ్రాణంబు వలనను వాయువులును బ్రాణవాయువులును। నంచున
క్షులు చక్షువంచును సూర్యుండు నందభిధ్యానంబు నర్థిఁ జేయఁ। గర్ణములు జాతమయ్యెఁ దత్కర్ణసమితి। వలన శ్రోత్రేంద్రి
యంబు దిక్కులును గలిగెఁ। ద్వక్కుచే శ్మశ్రురోమవితానకములు। నోషధీవ్రాతమును భవమందె మఱియు॥ గీ॥ దానివలన
ను మేఢ్రంబు గానఁ బడియెఁ। బరగ ✱రేతంబు వలన నాపంబు పుట్టె। గుదము వలన నపానంబును దయమయ్యె। దానివలనను
మృత్యువుదగఁ జనించె॥ క॥ కరములవలనను బలమును। నిరవుగ నారెంటి వలన నింద్రుఁడు పాదాం। బురుహంబుల వలనఁ గతి
యు నరుదుగ నారెంటివలన హరియునుఁ గలిగెన్॥ క॥ ఘననాడీపుంజము వల। ననురక్తము దానివలన నదులును జఠరం। బున
నాకలియును దప్పియు। ననయము నారెంటివలన నబ్ధులు పుట్టెన్॥ క॥ వినుహృదయము వలనను మన। మును మనమునఁ దుహినక
రుఁడు బుద్ధియుఁ జిత్తం। బున బ్రహ్మయు క్షేత్రజ్ఞుండును గలిగిరి యవ్విరాజుఁ డున్న్వారుషతన్॥ వ॥ మఱియు విరాట్పురుషు
నందుదయించిన ‖వ్యష్టిరూపంబులగు నాకాశాదిభూతంబులు। శబ్దంబు మొదలగు భూతతన్మాత్రంబులు, వాగాదీంద్రియ
జాతంబు, తదధిదేవతలును, తమంతన ✱సమష్టిరూపుండగు క్షేత్రజ్ఞుం బ్రవృత్తిప్రవర్తకుం జేయన సమర్థంబులయ్యె న్ని
నిన దేవాధిష్ఠితంబులగు నింద్రియంబులు దాము వేఱ్వేఱ నయ్యీశ్వరుం బ్రవృత్త్యున్ముఖుం జేయనోపకఁ గ్రమంబున దత్త
దధిష్ఠానాదుల నొందెనందు నగ్నివాగింద్రియంబుతోడ ముఖంబు నొంది ప్రవర్తించిన విరాట్కార్యంబగు వ్యష్టిశరీరజాతం
బు నుత్పన్నంబయ్యె, నంత నాసయు ఘ్రాణేంద్రియంబుతోడ వాయువుం గూడిన నట్టిదయయ్యె నాదిత్యుండు చక్షురింద్రియం
బుతోడ నేత్రంబుల నొందిన వృథాభూతంబయ్యె దిగ్దేవతాకంబగు కర్ణంబులు శ్రోత్రేంద్రియంబుతోఁ గూడిన విరాట్కార్య
ప్రేరణాయోగ్యంబయ్యె నోషధులు రోమంబులందు త్వగింద్రియంబు జెంద విఫలంబయ్యె నబ్దైవంబగు మేఢ్రంబు రేతంబునొం
దినఁ దత్కార్యకరణాదక్షుంబయ్యెఁ బదంపడి గుదంబు మృత్యువుతోడ నపానేంద్రియంబు జేరి ననతిహైన్యంబు నొందె విష్ణుదే
వతాకంబులగు చరణంబులు గతితోఁ గూడిన ననీశ్వరంబయ్యెఁ బాణీంద్రియంబు లింద్రదైవంబులగుచు బలంబు నొందిన నో
హీనంబులయ్యె మఱియు నాడులు సనదీకంబులై లోహితంబు నొందిన నిరర్థకంబులయ్యె నుదరంబు ‡సింధువులతోడం జేరి
క్షుత్పిపాసలం బొందిన వ్యర్థంబయ్యె హృదయంబు మనంబుతోడం జంద్రునొందిన నారకయుండె బుద్ధి బ్రహ్మోధిదైవతంబై
హృదయంబు నొందిన నిష్ఫలంబయ్యెఁ జిత్తంబభిమానంబుతో రుద్రునిం జెందిన విరాట్కార్యజాతంబనుద్భూతంబయ్యె నంత
‖చైత్యుండగు క్షేత్రజ్ఞుండు హృదయాధిష్ఠానంబు నొంది చిత్తంబుతోడం బ్రవేశించిన విరాట్పురుషుండు సలిలకార్యభూతం

*మహ-ఏడు తత్త్వంబులు॥ మహత్తు। అహంకారము, పంచభూతములు— ¶ మేలుకట్లు। చందువా। చాందిని— ‡విష్ణుపదము। ఆకాశము— ✱రేతంబు। ఇంద్రియము, ఆపంబు। జలము... ‖ వ్యష్టి। ఏకము... ✱సమష్టి। సమస్తము. ‡సింధువు। సముద్రము... ‖చైత్యుండగు క్షేత్రజ్ఞుఁడు-చిత్తవృత్తిసహితుఁడైన జీవుఁడు-పృథివ్యాదిపంచభూతములు-అహంకారము, బుద్ధి, మాయ, జ్ఞానేంద్రియపంచకము, కర్మేంద్రియపంచకము, వీనికధిష్ఠానమైన మనస్సు, శబ్దాదిపంచవిషయములు, కోరిక, ద్వేషము, సుఖదుఃఖములు, దేహేంద్రియాదివృత్తులు,-ఈ సముదాయమునకు క్షేత్రమని పేరు. దీని నెఱింగినవాఁడు క్షేత్రజ్ఞుఁడు. లేక-క్షేత్రమనఁగా శరీరము-దాని నెఱిఁగెడువాఁడని చెప్పవచ్చును.

హ్మాండంబునొంది ప్రవృత్త్యున్ముఖతుముండయ్యె సుప్తుండగు పురుషునిం బ్రాణాములుతమ బలంబుచే భగవత్ప్రేరితంబు
లగుచు నుత్థాపనాసమర్థంబులగు చందంబున నగ్న్యాదులు స్వాధిష్ఠానభూతంబులగు నింద్రియంబులతోడ దేవాదిశరీరం
బులనొందియు నశక్తంబులయ్యె; నని మఱియు నవ్విరాట్పురుషుని ననవరతభక్తిం జేసి విరక్తులై యాత్మలయందు వివేకంబు
గలమహాత్ములు చింతింపుమరనియుఁ బ్రకృతిపురుషవివేకంబున మోక్షంబుఁ బ్రకృతిసంబంధంబున సంసారంబుఁ గలుగునని
చెప్పి మఱియు నిట్లనియె॥ సీ॥ జననుత సత్త్వరజస్తమోగుణమయ మైన ప్రాకృత కార్యమగు శరీరగతుఁడయ్యుఁ బురుషుండు
గడఁగి ప్రాకృతములునగు సుఖదుఃఖమోహములవలనఁ గరమనురక్తుండు గాఁడు వికారవిహీనుఁడు ద్రిగుణరహితుఁడున
గుచు బలసి నిర్మలజలప్రతిబింబితుండైన దినకరుభంగి వర్తించునట్టి యాత్మప్రకృతిగుణంబులయందుఁ దగులు వడియ
హంకారమూఢుండై తోడ నీయేనుఁ గడఁగి నిఖిలంబునకు నెల్లఁ గర్తననిప్ర సంగవశతను బ్రకృతిదోషములఁ బొందు॥ క॥ సుర
తిర్యఙ్మనుజస్థావరరూపములగుచుఁ గర్మవాసనచేత నశ్వరమైన మిశ్రయోనులఁ దిరముగ జనియించి సంసృతిం గైకొనితాఁ॥
క॥ పూనిచరింపుచు విషయధ్యానంబునఁ జేసి స్వాప్నికార్థాగమసంధానమురీతిన సత్పథమానసుఁడగుచుఁ భ్రమించు
మతిలోలుండై॥ అట్లుగావున॥ గీ॥ పూని మోక్షార్థియగు వాఁడు దీనిఁ దీవ్ర భక్తియోగంబుచేత విరక్తిఁ బొంది మనము వ
శముగఁ జేసి *యమనియమాది యోగమార్గక్రియాభ్యాసయుక్తిఁ జేసి॥ సీ॥ శ్రద్ధాగరిష్ఠుండై సత్యమైనట్టి మద్భావంబు మ
త్పాదసేవనంబు వర్ణితమత్కథావర్ణనంబును సర్వభూతసమత్వమజాతవైరమును బ్రహ్మచర్యంబు ఘనమానమౌనగా
ఁగల నిజధర్మసంగతుల జేసి సంతుష్టుఁడును మితాశనుఁడునై కాంతియు మననశీలుఁడు వీతమత్సరుండు నగుచు మిత్రత్వము
నఁ గృపఁ దగిలి యాత్మ కలితవిజ్ఞానియై బంధకరములయిన ఘనశరీరపరిగ్రహాత్మకాంతయందు నాగ్రహము చేసి వర్తిం
పనగును మఱియు॥ వ॥ జీవేశ్వరతత్త్వజ్ఞానంబునం జేసి నివృత్తంబయిన బుద్ధితదవస్థానంబును గలిగి దూరీభూతేతరదర్శనుం
డై జీవాత్మజ్ఞానంబునం జేసి చక్షురింద్రియంబున సూర్యుని దర్శించు చందంబున నాత్మనాయకుండయిన శ్రీమన్నారా
యణుని దర్శించి నిరుపాధికంబై మిథ్యాభూతంబగు నహంకారంబునం దస్వరూపంబుచేఁ బ్రకాశమానంబగుచుఁ బ్రధానకా
రణంబునకు నధిష్ఠానంబుఁ గార్యంబునకుఁ జక్షువుం బోలి ప్రకాశకంబును సమస్తకార్యకారణానుస్యూతంబుఁ బరిపూర్ణంబు
సర్వవ్యాపకంబునగు బ్రహ్మంబుఁ బొందునని చెప్పి వెండియు నిట్లనియె॥ సీ॥ వినుమాత్మవేత్తకు విష్ణుస్వరూపంబు నెఱుఁగం
గఁబడునదియెట్లు టన్న గగనస్థుఁడగు దినకరుకిరణచ్ఛాయ జలములఁ గృహకుడ్యజాలకముల వలనఁ దోఁచినఁ బ్రతిఫలితంబు
చేతఁ దా నూహింపఁబడినయయ్యును నివగిది నర్థిమనోబుద్ధ్యహంకారత్రితయనాడీప్రకాశము చేతలీల నెఱుఁగవచ్చు నా
త్మస్వరూపంబు శివలక్ష్మిగాఁ గలజిత్తమునఁ దోఁచు నంచితశ్రీఁ దనర్చియున్న మహామూర్తి సర్వభూతాంతరాత్ముఁడగుట నా
త్మజ్ఞులకుఁ గాననగును మఱియు॥ వ॥ జీవుండు సుషుప్త్యాద్యవస్థలయందుఁ బరమాత్మానుషక్తుండయిన భూతాదితత్త్వంబులు
లీనంబులై ప్రకృతియందు వాసనామాత్రంబు గలిగియ కార్యకరణంబులు గాకున్న సుషుప్తిసమయంబునందా †నిస్తంద్రుం
డగుచు నితరంబుచేతఁ గప్పంబడని వాఁడై పరమాత్మానుభవంబు సేయుచుండునని చెప్పిన విని దేవహూతి యిట్లనియె॥ సీ॥ వి
మలాత్మ యీ పృథివికిని గంధమునకు సలిలంబునకును రసంబునకును నన్యోన్యమగు నవినాభావసంబంధమైన సంగతిఁ బ్ర
కృత్యాత్మలకును సతతంబు నన్యోన్యసంబంధమై యుండుఁ బ్రకృతి దానయ్యాత్మఁ బాయు టెట్లు దలపోయ నొకమాటు త
త్త్వబోధము చేత భవభయంబుల నెల్లఁ బాయు టెట్లు చచ్చి క్రమ్మఱఁ బుట్టని జాడ యేది యిన్నియుఁ దెలియనానతియిచ్చి
నన్నుఁ గరుణ రక్షింపవే దేవగణసుసేవ్య ‡శ్రీభక్తలోకానుగంతవ్య పరమపురుష॥ వ॥ అనిన భగవంతుం డిట్లనియె నివృత్తం
బయిన స్వధర్మంబున నిర్మలాంతఃకరణంబునను నిశ్చితంబయిన మద్భక్తియోగంబునను సత్కథాశ్రవణసంపాదితంబయిన
వైరాగ్యంబున దృష్టప్రకృతిపురుషయాథాత్మ్యంబగు జ్ఞానంబున బలిష్ఠంబయి §కామానభిష్వంగంబగు విరక్తివలనఁ దపో
యుక్తంబయిన యోగంబునను తీవ్రంబయిన చిత్తైకాగ్రతం జేసి పురుషుని దగు ప్రకృతి దందహ్యమానంబై తిరోధానంబు
నుఁ బొందునదియెట్లనిన యరణిగతంబయిన వహ్ని చేనరణి దహింపఁబడు చందంబున జ్ఞానంబునం దత్త్వదర్శనంబునం జేసి ని
రంతరంబు దృష్టదోషయగు ప్రకృతి జీవునిచేత భుక్తభోగయై విడువంబడునని చెప్పి॥ క॥ విను ప్రకృతినైజమహిమంబునఁ ద
నలోనున్నయట్టి పురుషునకు మహేశునకు నశుభవిస్ఫురణంబు నయముగావింపఁ జాలదదియెట్లనినఁ॥ చ॥ పురుషుఁడుని

* యమనియమాది యమ, నియమ, ఆసన, ప్రాణాయామ, ప్రత్యాహార, ధ్యాన, ధారణ, సమాధులు. శివలక్ష్మి నిపుణత్వము. † నిస్తంద్రుఁడు మేల్కొనియున్నవాఁడు — ‡ శ్రీభక్తలోకానుగంతవ్య భక్తజనమును ననుసరించిపోవువాఁడా — § కామానభిష్వంగంబగు కోరికయందత్యాసక్తి లేనిదైన.

ప్రవాహంగలలఁబొందు ననర్థకమల్పబోధమం। దరయఁగ మిథ్యలై పురుషునందు ఘటింపని కైవడిన్ బరే। శ్వరునకు నాత్మనాథునకు సర్వశరీరికిఁ గర్మసాక్షికిన్ బరువడిఁ బొంద వెన్నటికిఁ బ్రాకృతదోషములం గనామణీ ॥ అని వెండియు నిట్లనియె ॥ సీ॥ అధ్యాత్మతత్పరుండగువాఁడు పెక్కు జన్మంబులఁ బెక్కుకాలంబులందు। బ్రహ్మపదప్రాప్తిపర్యంతమును బుట్టు సర్వార్థవైరాగ్యశాలియగుచుఁ। బూని నాభక్తుల చేనుపదేశింపఁబడిన *విజ్ఞానసంపత్తిచేతఁ। బరగఁ బ్రబుద్ధుఁడై బహువారములు భూరిమత్ప్రసాదప్రాప్తిమతిఁ దనర్చు। నిజపరిజ్ఞానవిచ్ఛిన్ననిఖిలసంచ। యుండు నిర్ముక్త †లింగదేహుండు నగుచు। ననఘ యోగీంద్రహృద్ధ్యేయమగు మదీయ। దివ్యధామంబు నొందు సందీప్తుఁడగుచు ॥ వ॥ మఱియు ననిమాద్యష్టైశ్వర్యంబులు మోక్షంబునకంతరాయంబులు గావున వానియందు విగతసంగుండు మదీయచరణసరోజస్థితలలితాంతరంగుండు నగువాఁడు మృత్యుదేవత నపహసించి మోక్షంబు నొందునని చెప్పి వెండియు యోగలక్షణప్రకారంబు వినిపింతు వినుమని భగవంతుండయిన కపిలుండు నృపాత్మజకిట్లనియె ॥ క॥ ధీనిధులయ్యును యోగవి। ధానంబునఁ జేసి మనము దగ విమలంబై। మానితమగు మత్పదముం। బూనుదు రాయోగధర్మముల నెఱిఁగింతున్ ॥ వ॥ అది యెట్లనిన శక్తికొలఁది స్వధర్మాచరణంబు శాస్త్రాచారంబుల వినిషిద్ధధర్మకర్మంబులు మానుటయు దైవికంబై వచ్చిన యర్థంబువలన సంతోషించుటయు మహాభాగవతశ్రీపాదారవిందార్చనంబు గ్రామ్యధర్మనివృత్తియు మోక్షధర్మంబులయందు రతియు మితంబై శుద్ధంబైన యాహారసేవయు విజనంబై నిర్బాధకంబయిన స్థానంబున నుండుటయు హింసారాహిత్యంబు సత్యంబు నిస్తేయంబుఁ దన కెంతయర్థంబు ప్రయోగించు నంతయర్థంబు స్వీకరించుటయు బ్రహ్మచర్యంబుఁ దపశ్శౌచంబులు స్వాధ్యాయపఠనంబుఁ బరమపురుషుండయిన సర్వేశ్వరుని యర్చనంబు మౌనంబు నాసనజయంబునుం జేసి స్థైర్యంబుఁ బ్రాణవాయుస్వవశీకరణంబు నింద్రియనిగ్రహరూపంబైన ప్రత్యాహారంబు మనంబుచే నింద్రియంబుల విషయంబులవలన మరలించి హృదయమందు నిలుపుటయు దేహగతంబయిన మూలాధారాదిస్థానంబులలో నొక్కస్థానంబునందు హృదయగతంబయిన మనస్సుతోడం గూడఁ బ్రాణధారణంబు వైకుంఠుండయిన సర్వేశ్వరుండు ప్రవర్తించిన దివ్యలీలాచరిత్రధ్యానంబు మానసైకాగ్రకరణంబుఁ బరమాత్మయగు పద్మనాభుని సమానాకారతయు నిదియునుం గాక తక్కిన వ్రతదానాదులం జేసి మనోదుష్టంబైన యసన్మార్గంబు నుబరిహరించి జితప్రాణుండై మెల్లన యోజించి శుచియైన దేశంబునం బ్రతిష్ఠించి విజితాసనుండై యభ్యస్తకుశాజినచేలోత్తరాసనంబునయిన యాసనంబు చేసి ఋజుకాయుండై ప్రాణమార్గంబును గుంభక రేచక పూరకంబులం గోశశోధనంబు చేసి కుంభకపూరకంబుల చేతం బ్రతికూలంబు గావించి చంచలంబయిన చిత్తంబు సుస్థిరంబు గావించి తీవ్రంబయిన యమంబునం బ్రతప్తంబై విగతసమస్తదోషంబగు ‡చామీకరంబు కరణి విరజంబు చేసి జితమారుతుండగు యోగికిం గ్రమ్మఱం బ్రాణాయామంబులను పావకునిచేత వాతపైత్యశ్లేష్మంబులను దోషంబుల భస్మీకరణంబులు చేసి ధారణంబు చేతఁ గిల్బిషంబులను బ్రత్యాహారంబు చేత సంసర్గంబులను రాగంబుల దహనంబుఁ జేసి సత్త్వాదిగుణంబులను నివారించి స్వనాసాగ్రావలోకనంబు చేయుచు ॥ సీ ॥ §దరదరవిందసుందరపత్రరుచిరాక్షు। సలలితశ్రీవత్సకలితవక్షు। నీలనీరదనీలనీలోత్పలశ్యాము। నలికులాకులమాలికాభిరాముఁ। గౌస్తుభకలితముక్తాహారయుతకంఠు। యోగిమానసపంకజోపకంఠు। సతతప్రసన్నసస్మితవదనాంభోజు। దినకరకోటిసందీప్తతేజు। సలలితానర్ఘ్యరత్నకుండలకిరీటు। హారకంకణకటకకేయూరముద్రి। కాతులాకోటిభూషాభక్తప్రపోషుఁ। గింకిణీయుతమేఖలాకీర్ణజఘను ॥ మఱియు ॥ సీ॥ కంజాతకింజల్కపుంజరంజితపీతకౌశేయవాసు జగన్నివాసు। శత్రుభీకరచక్రశంఖగదాపద్మవిహితచతుర్బాహు విగతమోహు। నుతభక్తలోకమనోనేత్రవర్ధిష్ణు లాలితసద్గుణాలంకరిష్ణు। వరకుమారకవయఃపరిపాకసుశ్లోకు సుందరాకారు యశోవిహారు। సకలలోకనమస్కృతచరణకమలు। భక్తలోకపరిగ్రహప్రకటశీలు। ※దర్శనీయమనోరథదాయిఁ గీర్తనీయతీర్థయశోమహనీయమూర్తి ॥ వెండియు ॥ క॥ అనుపమగుణసంపూర్ణుని। ననఘుని సుస్థితుని గతుని నాసీను ¶శయాను నిభక్తహృద్గుహా

*విజ్ఞాన। అనుభవజన్యజ్ఞానము — †లింగదేహము। శ్లో॥ పంచప్రాణమనోబుద్ధిదశేంద్రియసమన్వితం। అపంచీకృతభూతోత్థం సూక్ష్మాంగం భోగసాధనం॥ అనఁగా — ఊపిరియను పేరుగల యొక ప్రాణమే — ప్రాణమని, అపానమని, వ్యానమని, ఉదానమని, సమానమని, చెప్పఁబడిన అయిదింటితోడను, సంశయాత్మకమైన మనసుతోడను, నిశ్చయాత్మకమైన బుద్ధితోడను, త్వక్చక్షుశ్శ్రోత్రజిహ్వాఘ్రాణవాక్పాణిపాదపాయూపస్థలను పదియింద్రియములతోడను కూడుకొని — ఐదేశిగాఁ బంచఁబడని సూక్ష్మభూతములవలనఁ బుట్టి, సుఖదుఃఖానుభవములకుఁ గారణమయిన దేలింగశరీరము. దానికే సూక్ష్మశరీరమని పేరు. — ‡చామీకరము। బంగారు — §దరదరవింద॥ దరత్। కొంచెము వికసించిన, అరవింద। తామరపూల యొక్క — ※దర్శనీయమనోరథదాయి। సేవించెడివారల యొక్క కోరికల నిచ్చువాఁడా — ¶శయానుని। పరుండియున్నవాని.

శయ। నునిసర్వేశ్వరునననంతునుత్తమచరితుఁ॥ వ॥ విమలంబై పరిశుద్ధమైతగుమనోవిజ్ఞానతత్త్వప్రబో।ధమతిన్నిల్పితదీ
యమూర్తివిభవధ్యానంబుగావించిచి। త్తముసర్వాంగవిమర్శనక్రియలకుఁ*దార్కొల్పిప్రత్యంగము।న్సుమహాధ్యానము
సేయఁగావలయుఁబోశుద్ధాంతరంగంబునఁ॥ అదియెట్టిదనిన॥సీ॥హలకులిశాంకుశజలజధ్వజచ్ఛత్రలాలితలక్షణలక్షిత
ములు। సలలితనఖచంద్రచంద్రికానిర్ధూతభక్తమానసతమఃపటలములును। సురుచిరాంగుష్ఠశిఖనిష్ఠ్యూతగంగాతీర్థమం
డితహరజటామండలములు। నందితధ్యానపారాయణజనభూరికలుషపర్వతదీప్తకులిశములును। దాసలోకమనోరథ
దాయకములు। చారుయోగిమనఃపద్మషట్పదంబు। లనఁగఁదనరినహరిచరణాబ్జములను। నిరుపమధ్యానమునఁబదినిలుపవ
లయు॥చ॥కమలజుమాతయైసురనికాయసమంచితసేవ్యమానయై। కమలదళాభనేత్రములుగల్గిహృదీశ్వరభక్తినెప్పున
కరమలనిజాంకపీఠమునఁగైకొనియొత్తుపరేశుజానుయు। గ్మముహృదయారవిందమునమక్కువఁజేర్చిభజింపఁగాఁద
గుఁ॥ ఉ॥ చారువిహంగవల్లభభుజంబులమీఁదవిరాజమానసు। శ్రీరుచినుల్లసిల్లియతసీకుసుమద్యుతిఁజాలనొప్పపం। కే
రుహనాభునూరువులకిల్బిషభక్తిభజించిమానసాం।భోరుహమందునిల్పఁదగుఁబోమునికోటికినంగనామణీ॥క॥పరిలంబి
తమృదుపీతాం। బరకాంచీగుణనినాదభరితంబగున। ప్పురుషోత్తమునినితంబముఁ। దరుణీభజియింపవలయుఁదద్దయుశ్రీ
లిఁ॥క॥వినుభువనాధారత్వం। బునఁదగివిధిజననహేతుభూతంబగున। వ్వనజాతముచేఁగడుమిం।చినహరినాభీసరస్సుజిం
తింపఁదగుఁ॥గీ॥దివ్యమరకతరత్నసందీప్తలలిత।కుచములనుమౌక్తికావళిరుచులదనరి। యిందిరాదేవిసదనమైయెసకమె
సఁగు।వక్షమాత్మలఁదలపోయవలయుఁజుమ్ము॥మ॥నిరతంబున్భజియించుసజ్జనమనోనేత్రాభిరామైకసు।స్థిరదివ్యప్రభగ
ల్గుకౌస్తుభరుచిశ్లిష్టంబునైయొప్పునా।వరయోగీశ్వరవంద్యమానుఁడగుసర్వస్వామిలక్ష్మీశు‡శ్రీకం।ధరమాత్మన్గదియించి
తద్గుణగణధ్యానంబుసేయందగుఁ॥క॥ఘనమందరగిరిపరివ।ర్తననికషోజ్జ్వలితకనకరత్నాంగదము।ల్దనరనధిలోకపాల
కు।లునుగలిగినబాహుశాఖలునుదలఁపఁదగుఁ॥వ॥మఱియువిమతజనాసహ్యంబులైనసహస్రారంబులుగలుగుసుదర్శనం
బునుసరసిజోదరకరసరోరుహంబందురాజహంసరుచిరంబైనపాంచజన్యంబునరాతిభటశోణితకర్దమలిప్తాంగంబైభ
గవత్ప్రీతికారిణియగు†కౌమోదకియునరవిందనందనాదిబృందారకబృందామందానందకంబగునందకంబునుదుర్హృద
హృదయరోపంబగుచాపంబునుబంధురసుగంధగంధానుబంధమందగంధవహాహూయమానపుష్పంధయఝుంకారనినద
విరాజితవైజయంతీవనమాలికయునుజీవతత్త్వంబైన§కౌస్తుభమణియునుబ్రత్యేకంబధ్యానంబుసేయందగువెండియుభ
క్తసంరక్షణార్థంబంగీకరించుదివ్యమంగళవిగ్రహంబునకనురూపంబైనయాననంబునుమకరకుండలమణినిచయమండిత
ముకురోపమాననిర్మలగండమండలంబునుసతతశ్రీనివాసంబులైనలోచనపంకజంబులనులాలితభ్రూలతాజుష్టంబుమధు
కరసమానరుచిచికురవిరాజితంబునైనముఖకమలంబునురమణీయహీరమణిఖచితంబైమధ్యందినవిద్యోతమానఖద్యోత
మండలచ్ఛవిఛటాప్రకటంబగుముకుటంబునుధ్యానంబుగావింపవలయుమఱియుశరణాగతులకభయప్రదంబులగుచునెగ
డుపాణిపంకేరుహంబులమనంబునఁదలఁపవలయు॥క॥గురుఘోరరూపకములై।బరగెడుతాపత్రయోపశమనార్థముశ్రీ
హరిచేతనిసృష్టములగు।కరుణాలోకములఁదలఁపఁగాఁదగుబుద్ధిఁ॥క॥ఘనరుచిగలమందస్మిత।మునకనుగుణమగుప్రసాద
మునుఁజిత్తములో।నునిచిధ్యానముసేయం।జనుయోగిజనాళికెపుడుసౌజన్యనిధీ॥గీ॥ప్రణతశిరులైనట్టిభూజనములశో
కబాష్పాంబుజలధిసంశోషకంబు।నత్యుదారతమముహరిహాసమెపుడు।దలఁపఁగవలయునాత్మలోఁదవిలివినుము॥సీ॥ము
నులకుమకరకేతనునకుమోహనంబైనస్వకీయమాయావిలాస।మునరచితంబైనభ్రూమండలంబునుమునిమనఃకుహరసం
వర్ధమానుఁడగునీశ్వరునిమందహాసంబునవపల్లవాధరకాంతిచేనరుణమైన।మొల్లమొగ్గలకాంతినుల్లసంబాడెడుదంతప
ఙ్క్తియుమదిఁదలఁపవలయు। వెలయనీరీతినన్నియువేఱువేఱ।నంచితధ్యాననిర్మలస్థానములుగ।మనములోఁగనుమనిచెప్పిమ
ఱియుఁబలికె।దేవహూతికిఁగపిలుండుదేటపడఁగ॥సీ॥ఈప్రకారమునసర్వేశ్వరునందునుబ్రతిలబ్ధభావసంపన్నుఁడగుచుఁ
జిరతరసక్తిచేఁబ్రవృద్ధంబయినయతిమోదమునఁబులకితశరీరుఁడగుచుమహోత్కంఠనానందబాష్పముల్జడిగొనఁ
బరితోషజలధిఁగ్రుంకి।భగవత్స్వరూపమైభవగుణగ్రాహకమగుచుమత్సంబంధమనుకరించి।సుమహితధ్యానమునఁబరం

* తార్కొల్పి।పొందించి—శిఖనిష్ఠ్యూత।బయలుదేరిన—‡శ్రీకంధరము।కంఠము—†కౌమోదకి।కుంభూమింమోదయతీతి. హర్షయతీ
తికుమోదకోవిష్ణుః-తస్యేయంకౌమోదకీ-అనఁగాభూమినిసంతోషింపఁజేయువిష్ణుసంబంధమయినది-అనఁగా-గద.—§కౌస్తుభ।కుంస్తుభ్నా
తివ్యాప్నోతీతికుస్తుభస్సముద్రః-తత్రభవతీతికౌస్తుభః-అనివ్యుత్పత్తి-సముద్రమునందుద్భవించినదనియర్థము.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

జ్యోతియందు। మనముఁజాలనియోజించినమహిమఁదనరు। మోక్షపదమాత్మలోన నపేక్షసేయు। ననఘవర్తనుఁడయిన
మహాత్ముఁడెపుడు॥ వ॥ అదిగావునముక్తినపేక్షించుమహాత్ముండగువానిచిత్తంబువిముక్తంబయిన భగవద్వ్యతిరిక్తాశ్ర
యంబుగలిగివిషయాంతరశూన్యంబై విరక్తింబొందుటం జేసిపురుషుండుశరీరభావంబులననన్యభావంబగు *నిర్వాణప
దంబుసూక్ష్మంబగు తేజంబుదనకంటెనధికంబగు తేజంబుతోడిసమానాకారంబునగుచందంబుననిచ్చయించు వెండియు॥
సీ॥ పురుషుఁడుచరమమైభువియన్యవిషయనివృత్తమైతగనివర్తించుచిత్త। వృత్త్యాదులునుగల్గి వెలయంగనాత్మీయమగు
మహిమసునిష్ఠుఁడై లభించు। సుఖదుఃఖములననుసన్నదలంపకయహంకారధర్మంబులుగాఁదలంచి। యనయంబుసాక్షా
త్కృతాత్మతత్త్వముగల్గునతఁడుజీవన్ముక్తుఁడంద్రుధీరు। లతఁడునేచందముననుండు నవినవినుము। తనశరీరంబునిలుచుట
యునుజరించు। టయునుగూర్చుండుటయునికేమియునెఱుంగ। కర్థివర్తించువినుతల్లి యతఁడుమఱియు॥ వ॥ మదిరాపానం
బునంజేసిమత్తుండగువాఁడుదనకుఁ†బరిధానంబగునంబరంబుమఱచివర్తించుచందంబునఁదనశరీరంబుదైవాధీనంబున
‡నశ్వరంబనితలంచి యాత్మతత్త్వనిష్ఠుండై యుపేక్షించు నదియునుంగాక సమాధియోగంబునంజేసి సాక్షాత్కృతా
త్మతత్త్వంబుగలవాఁడై స్వాప్నికశరీరంబుచందంబునయావత్కర్మఫలానుభవపర్యంతంబుపుత్రదారసమేతంబగు ప్రపం
చంబుననుభవించియటమీఁదఁబుత్రదారాదిసంబంధంబువలనంబాసివర్తించు॥ సీ॥ సుతదారమిత్రానుజులకంటెమర్త్యుం
డుభిన్నుఁడై వర్తించుచున్నరీతి। ¶విస్ఫులింగోల్ముకవిపులధూమములచేహవ్యవాహనుఁడువేఱయినరీతి। వలనొప్పదేహం
బువలననీజీవాత్మపరికింపభిన్నరూపముననుండుఁ। దవిలిభూతేంద్రియాంతఃకరణంబులభాసిల్లుచున్నయాప్రకృతిరూప।
బ్రహ్మమునకాత్మదాబృహద్భావమగుచు। §ద్రష్టయగు బ్రహ్మసంజ్ఞచేఁదనరుచుండు। నఖిలభూరిప్రపంచంబులందుఁద
న్నుఁ। దవిలితనయందునఖిలభూతములఁగనుచు॥ వెండియు॥ సీ॥ వరుసననన్యభావంబులఁజేసిభూతావళియందుఁదదాత్మక
త్వ। మునఁజూచునాత్మీయఘనతరోపాదానములయందుఁదవిలియిమ్ముల వెలుంగు। నట్టిదివ్యజ్యోతియేకమయ్యునుబహుభా
వంబులనుదోఁచుఁబ్రకృతిగతుఁడు। నగుచున్నయాత్మయుఁబొగడొందు దేవతిర్యఙ్మనుష్యస్థావరాదివివిధ। యోనులనుభి
న్నభావంబునొందుటయును। జాలఁగల్గునిజగుణవైషమ్యముననుఁ। భిన్నుఁడై వెల్గుఁగావునఁబేర్చియదియు। దేహసంబంధి
యగుచువర్తింపుచుండు॥ క॥ భావింపసదసదాత్మక। మై వెలయుచుమఱిదుర్విభావ్యమగుచుస్వకీయం। బై వర్తింపుచుఁబ్రకృతిని।

—— కపిలుండు దేవహూతికిభక్తియోగమును దెలియఁజేయుట ——

భావమునఁదిరస్కరించుభవ్యస్ఫూర్తిన్॥ వ॥ ఈయాత్మనిజస్వరూపంబునంజేసివర్తించునని కపిలుండెఱింగించినవిని దేవ
హూతివెండియునిట్లనియెమహాత్మామహదాదిభూతంబులకుంబ్రకృతిపురుషులకుంగల్గినపరస్పరలక్షణంబులను దదీయ
స్వరూపంబులనెఱింగించితివింకనీప్రకారంబునసాంఖ్యంబునందునిరూపింపంబడునట్టిప్రకారంబునుభక్తియోగమాహా
త్మ్యంబునుబురుషుండుభక్తియోగంబునంజేసిసర్వలోకవిరక్తుండగునట్టియోగంబునుబ్రాణిలోకంబునకుసంసారంబ
నేకవిధంబులైయుండుఁగావునఁబరాపరుండవై కాలస్వరూపివైననీస్వరూపంబునేనీవలనిభయంబునంజేసిజనులుపుణ్య
కర్మంబులుసేయుదురుమిథ్యాభూతంబైనదేహంబునందునాత్మాభిమానంబుసేయుచుమూఢుండైకర్మంబులందునాసక్తం
బైనబుద్ధింజేసివిభ్రాంతుండగుచుసంసారస్వరూపంబగుమహాంధకారంబునందుఁజిరకాలప్రసుప్తుండైనజనునిఁబ్రబో
ధించుకొఱకుయోగభాస్కరుండవయియావిర్భవించిన పుణ్యాత్ముండవుగావుననాకునిన్నియుందెలియసవిస్తరంబుగా
నానతిమ్మనినదేవహూతికిఁగపిలుండిట్లనియె॥ క॥ నలినాయతాక్షివినుజన। ములఫలసంకల్పభేదమునఁ జేసిమదిం। గలభక్తి
యోగమహిమం। బలవడఁగననేకవిధములనఁదగునవియున్. వ॥ వివరించెదఁదామసరాజససాత్త్వికాదిభేదంబులంద్రివిధం
బైయుండునందుదామసప్రకారంబెట్టిదనిన॥ గీ॥ సతతహింసాభిదంభమాత్సర్యరోష। తమములనుఁజేయుచును భేదదర్శియ
గుచుఁ। బరగనాయందుఁగావించుభక్తిదలఁప। దామసంబనఁదగువాఁడుదామసుండు॥ క॥ ఘనవిషయప్రావీణ్యము। లను
మహదైశ్వర్యయశములనుబూజాద్యు। గ్రుణినినునర్థిభజించుట। చనురాజసయోగమనఁగసౌజన్యనిధీ॥ చ॥ అనుపమపాపక
ర్మపరిహారముకై భజనీయుఁడైనశో। భనచరితుండితండనుచుభావమునందలపోసిభక్తిచే। ననితరయోగ్యతన్బగవదర్పణ
బుద్ధినొనర్చికర్మము। ల్జనహితకారివైనెగడుసాత్త్వికయోగమనంగఁజొప్పడున్. చ॥ మనుసుతమద్గుణశ్రవణమాత్రలభిం

* నిర్వాణపదం। మోక్షస్థానము — † పరిధానము। కట్టుపుట్టము — ‡ నశ్వరము। నశించునది — ¶ విస్ఫు-మఁడు॥ విస్ఫులింగ। మిడుఁగురులచే
త-ఉల్ముక। కొఱవిచేత-విపులధూమములచేతన్। మిక్కుటములైనపొగలతెగలచేత-హవ్యవాహనుఁడు। అగ్నిహోత్రుఁడు.— § ద్రష్ట। సాక్షి.

చినయట్టిభక్తిచే। ననఘుఁడసర్వశోభనగుణాశ్రయుఁడన్బరమేశ్వరుండనై। తనరిననన్నుఁజెందినయుదాత్తమనోగతఁబు లవ్యయంబులై।*వననిధిగామియైనసురవాహినిఁబోలిఫలించునిమ్ములన్.॥క॥ హేయగుణరహితుఁడనఁగల। నాయందలిభక్తిలక్షణముఁదెలిపితిన। న్బాయకనిర్హేతుకముగ। జేయునదీయవ్రతైకచిరతరభక్తిన్॥ వ॥ నిష్కామములయినమదీయభక్తులకునట్టిభక్తియోగంబు§సాలోక్యసార్ష్టిసామీప్యసారూప్యసాయుజ్యంబులకుసాధనంబుగావున మహాత్ములగువారుదనుమనోరథఫలదాయకంబులయిననుమదీయసేవావిరహితంబులయిన యితరకర్మంబులనాచరింపనొల్లరుదీనినాత్యంతికభక్తియోగంబనిచెప్పుదురుసత్వరజస్తమోగుణవిహీనుఁడయిన జనుండుమత్స్వరూపంబుఁబొందుననిచెప్పి మఱియునిట్లనియె॥ సీ॥ నిత్యనైమిత్తికనిజధర్మమునగురుశ్రద్ధాగరిష్ఠతఁజతురపాంచ। రాత్రోక్తహరిసమారాధనక్రియలనునిష్కామనంబుననెఱిమదీయ। విగ్రహదర్శనవినుతిపూజావందనధ్యానసంశ్రవణములఁగర్మ। సంగిగాకుండుటసజ్జనప్రకరాభిమానంబునొందుటహీనులందుఁ। జాలననుకంపసేయుటసములయందు। మైత్రినెరపుటయమనియమక్రియాదులైనయోగంబుచేతనాధ్యాత్మికాధి। భౌతికాదులఁదెలియుటఁబలుకుటయును॥ మఱియును॥ క॥ హరిగుణమంగళకీర్తనపరుఁడై తగ‖నార్జవమున భగవత్పరుల। న్గరమనురక్తిభజించుట। నిరహంకారముననుంటనిశ్చలుఁడగుటన్॥ క॥ ఇవిమొదలుగాఁగఁగలుగుభ। గవద్ధర్మకలితుండై వీ। నివలనఁబరిశుద్ధగతిం। దవిలినమదిగలుగుపుణ్యతముఁడెయ్యెడలన్॥ గీ॥ సురుతరానేకకల్యాణగుణవిశిష్టుఁ। డనఁగనొప్పిననన్నుఁబొందునండఁగొనక। పవనవశమునఁబువ్వులపరిమళంబు। ఘ్రాణమునన్గావరించినకరణిమెఱసి॥ చ॥ అనిశముసర్వభూతహృదయాంబుజవర్తియనందనన్నునీ। శునననవజ్ఞఁజేసిమనుజుండొగిమత్ప్రతిమార్చనావిడం। బనమునమూఢుఁడై యుచితభక్తినినన్నుభజింపఁడేనియ। మ్మనుజుఁడుభస్మకుండమునమానకవ్రేల్చినయట్టివాఁడగున్॥ సీ॥ అజ్ఞాత్మనిఖిలభూతాంతరాత్ముఁడనైన నాయందుభూతగణంబునందు। నతిభేదదృష్టిమాయావులైసతతంబుపాయకవైరానుబంధనిరతులగువారిమనములఁదగులదుశాంతియెన్నటికైన నేనునాకుటిలజనులు। మానకయెపుడుసామాన్యాధికద్రవ్యసమితిచేమత్పదార్చనమొనర్ప। నర్థినాచిత్తమునముదంబందకుండునను చునెఱిఁగించిమఱియునిట్లనియెఁగరుణఁ। గలితసద్గుణజటిలుఁడకల్మిలుఁడెలమిఁ। దల్లితోడగుణవతీమతల్లితోడ॥ సీ॥ తరళాక్షివినుమచేతనదేహములకంటెఁజేతనదేహములుశ్రేష్ఠమందుఁ। బ్రాణవంతంబులైస్పర్శనజ్ఞానంబుగలుగుచైతన్యవృక్షములకంటెఁఘన‡రసజ్ఞానసంకలితచేతనలుత్తములురసజ్ఞానంబుగలుగువానికంటె¶గంధజ్ఞానకలితబృందంబులుగడుఁశ్రేష్ఠములువానికంటె†శబ్దవేదులగుచుండుశ్రేష్ఠమైవెలయుశబ్దవేదికంటెనుసద్రూపవేదులైన। వాయసాదులుశ్రేయముల్వానికంటె। వరుస‡‡బహుపాదులుత్తముల్వానికంటె॥ క॥ తలఁపఁజతుష్పదులధికులు। బలకొనిమఱివానికంటెఁబాదద్వయముం। గలమనుజులలఘుతములి। మ్మలవారలయందువర్ణములునాల్గరయన్॥ అందు॥ సీ॥ తలఁపబ్రాహ్మణులునుత్తములువారలకంటెవేదవేత్తలువేదవిదులకంటె। విలసితవేదార్థవిదులువారలకంటెనమధికశాస్త్రసంశయముఁబాన్ప॥ మీమాంసకులు మఱిమీమాంసకులకంటెనిజధర్మవిజ్ఞాననిపుణులరయ। వారికంటెనుసంగవర్జితచిత్తులుదగవారికంటెసద్ధర్మపరులుధార్మికులకంటెనుత్తమోత్తములువినుము। మత్సమర్పితసకలధర్మస్వభావ। మహిమములుగల్గి యితరధర్మములు విడిచి। సనుతవర్తించునప్పుణ్యతముఁడుఘనుఁడు॥ అట్టివాని॥ క॥ కనిసకలభూతగణములు। మనమునవానందజలధిమగ్నములగుచున్। ఘనబహుమానపురస్సర। మనయమువాటిల్లవినుతులర్థింజేయున్॥ వ॥ అంతనీశ్వరుండుజీవస్వరూపానుప్రవిష్టుండైయుండునట్టిభగవంతుం జూచిభక్తియోగంబుననైనయోగంబుననైనంబురుషుండు పరమాత్మఁబొందుఁబ్రకృతిపురుషాత్మకంబునుదద్వ్యతిరిక్తంబునయినదైవంబునైకర్మవిచేష్టితంబగుచునుండునదియభగవద్రూపంబట్టిభగవద్రూపంబురూపభేదాస్పదంబగుచునద్భుతప్రభావంబుగలకాలంబనియుఁజెప్పంబడునట్టికాలంబు(1)మహదాదితత్త్వంబులకుఁదత్త్వాభిమానులగు జీవులకునుభయావహంబులగుటంజేసిసకలభూతంబులకునాశ్రయంబగుచు నంతర్గతంబై భూతంబులచేత

*వన-బోలి॥ వననిధిగామియైన। సముద్రమునుగూర్చిపోవుచున్న-సురవాహినిఁబోలి। గంగావలెను— §సాలోక్యాదులు। పదవులు. ‖ఆర్జవము। ఋజుత్వము. ‡రసజ్ఞానసంకలితచేతనలు। రసజ్ఞానముగలమత్స్యాదులు— ¶గంధజ్ఞాన। గంధజ్ఞానముగలతేనెటీగెలుమొదలగునవి. †శబ్దవేదులు। శబ్దవేదులయినతుమ్మెదలుమొదలైనవి— ‡‡బహుపాదులు। అనేకపాదములుగలిగినసర్పములు— ◊మీమాంసకులు। వేదాంతశాస్త్రమునెఱింగినవారు— (1)మహదాది। బ్రహ్మణోఽవ్యక్తః-అవ్యక్తాన్మహతః-మహతోహంకారః-అహంకారాత్పంచతన్మాత్రాణి. పంచతన్మాత్రేభ్యఃపంచమహాభూతాని-పంచమహాభూతేభ్యోఽఖిలంజగత్-అవ్యక్తమనఁగా-నానావిధసృష్టినిర్మాణసామర్థ్యయుక్తరూపముచేతభాసమానమగు బ్రహ్మశక్తియైనప్రకృతియే - ఆప్రకృతివలనత్రిగుణగర్భములయినమహత్తత్త్వముజనించెను, శేషముబాహ్యంబు.

భూతంబుల గ్రసింపుచు యజ్ఞఫలప్రదాత గావున వశీకృత భూతుండై ప్రభుత్వంబు భజియించి విష్ణుండు ప్రకాశింపుచుం
డును తనకిమిత్రుండు శత్రుండు బంధుండును లేఁడట్టి విష్ణుండు సకల జనంబుల యందావేశించి యప్రమత్తుండై ప్రమత్తుల
యిన జనంబులకు సంహారకుండై యుండును తనివలని భయంబునం జేసి వాయువు వీఁచు సూర్యుండు దపియించు నింద్రుండు వ
ర్షించు నక్షత్రగణంబు వెలుంగుఁ జంద్రుండు ప్రకాశించుఁ దత్కాలంబుల వృక్షలతాదులోషధులతోడం గూడి పుష్పఫలభ
రితంబులగు సరిత్తులు ప్రవహించు సముద్రంబులు మేరలు దప్పక యుండు నగ్ని ప్రజ్వలించు భూమి గిరులతోఁ గూడఁ బరువునఁ
గ్రుంగ వెఱచు న్నాకాశంబు సకల జనంబులకు నవకాశంబిచ్చు మహత్తత్వంబు జగత్తునకు నంకురస్వరూపంబు గావున *సప్తా
వరణావృతంబగు లోకంబను స్వదేహంబు విస్తరింపం జేయు గుణాభిమానులగు బ్రహ్మాదులు సర్వేశ్వరుని చేత జగత్సర్గంబం
దు నియోగింపంబడి ప్రతిదినంబును అయ్యాయి సర్గంబు చేయ నప్రమత్తులై యుండుదురు పిత్రాదులు పుత్రోత్పత్తిఁ జేయుదు
రు కాలుండు మృత్యుసహాయుండై మారకుండై యుండుఁ జరాచరాత్మకంబగు సకల ప్రపంచంబు భగవదధీనంబయ్యుండు॥
క॥ మఱియిట్టి నిఖిలలోకేశ్వరుని పరాక్రమముఁ దెలియ సామర్థ్యము వె। వ్వారికిని గలుగదు మేఘము। ‡గరువలి విక్రమముఁ దెలి
యఁగా లేని గతిఁ॥ క॥ మగువ వావిని సుఖహేతుక। మగు నర్థము దొరక మికి మహాదుఃఖమునం। దగులు దురిదియెంత యనా। భ
గవంతుని యాజ్ఞఁ జేసి ప్రాణులు మఱియుఁ॥ సీ॥ పూని యసత్యంబులయిన గృహక్షేత్ర పశు ధన సుత వధూ బాంధవాది। వివి
ధ వస్తువులను ధ్రువముగా మది నమ్మి వరలు దుర్మతియగు వాఁడు జంతు। సంఘాతమగు దేహసంబంధమున నిల్చి యర్థి నెయ్యె
మోనులం దుఃఖోరఁగ। నను గమించును వాని యందు విరక్తుండు గాక యుండును నరకస్థుఁడైన। దేహి యాత్మీయ దేహంబు ది
విరివదల। లేక తనకది పరమ సౌఖ్యాకరంబు। గాఁగ వర్తించు నదియును గాక యతఁడు। దేవమాయావిమోహితభావుఁడగు
చు॥ క॥ ఘనముగఁ బుత్ర వధూ పశు। ధన గృహ రక్షణమునం దుఁదత్తత్క్రియల। మ్మనమునఁ దలపోయుచు దిన। దినమున్ దంద
హ్యమాన దేహుండగుచున్॥ క॥ అతిమూఢహృదయుఁడగుచుచు। రితకర్మారంభమునఁ జరింపుచు ధరణిం। గృతగోప్యభాష
ణములను। సుతలాలన భాషణములఁ జొక్కుచు మఱియున్॥ క॥ వినుమింద్రియ పరవశుఁడై। మనుకొని తత్కూటధర్మము
లుగల దుఃఖం। బనయము సుఖరూపంబుగ। మనమునఁ దలపోసి తదభిమానుండగుచున్॥ క॥ సతతము దమతమ సంపా। దితము
గు నర్థముల చేత వృత్తిఁ బరులకుఁ గు। త్సితమతి హింసలు సేయుచు। నతిమూఢమనస్కులగుచు నాత్మజనములన్॥ గీ॥ పూని రక్షిం
పుచును వారి భుక్తశేష। మనుభవింపుచు నంతజీవనము దోప। కడఁగి మఱి మఱియ పరార్థకాముఁడగుచు। ¶సత్వమెడలి స
టుంబపోషణమునం దమ॥ సీ॥ బలిమి చాలక మందభాగ్యుఁడై కుమతియై పూనియప్పుడు క్రియాహీనుఁడగుచుఁ। దవిలి వృథాప్ర
యత్నంబులు సేయుచు మూఢుఁడై కార్పణ్యమునఁ జరించు। నట్టి ‖అకించనుఁడగు వానిఁ జూచి తద్దారసుతాదులాత్మలను
వీఁడు। గడు నశక్తుఁడు ప్రోవఁగాఁ జాలఁడితఁడని †యెగ్గింతురర్థిఁ §కృషీవలుండు। బడుగుమసలెద్దు రోసినపగిది నంత। నతఁ
డు నేవెంటలను సుఖంబంద లేక। తాను వోషించు జనులు దందనరి ప్రోవ। బ్రతుకు ముదిమియు మిక్కిలి బాధపడును॥ క॥ ※వెడరూ
పుఁ దాల్చి బాంధవు। లడలఁగ నిర్యాణమునకు నభిముఖుఁడై యిల్వె। డలఁగఁ జాలక శునకము। వడువునఁ గుడుచుచును మేనువ
డవడవడఁకన్॥ సీ॥ అతిరోగపీడితుండై మందమగు జఠరాగ్ని చే మితముల నల్పాశియగుచు। మెఱసి వాయువు చేత మీఁదికి నెగసిన
కన్నులు కఫమునఁ గప్పఁబడిన ◊నాళంబులును గంఠనాళంబునను ఘురఘురమను శబ్దంబు దోరుఁగ బంధు। జనుల మధ్యంబున
శయనించు బహువిధములఁ దన్ను బిలువంగఁ బలుకలేక। చటులతర కాలపాశవశంగతాత్ముఁ। డగుచుఁ బిడ్డలఁ బెండ్లాము నర
సి ప్రోచు। చింతవికలములయిన హృషీకములును। గలిగి విజ్ఞానమును బాసి కష్టుఁడగుచు॥ వ॥ అంతమరణావస్థం బొందు సమ
యంబున నతిభయంకరాకారులు ⁂సరభసేక్షణులునగు యమదూతలిద్దరు దన ముందఱ నిలిచినం జూచి ☆త్రస్తహృదయుం
డై ✧శకృన్మూత్రంబులు విడుచుచు యమపాశంబుల చే గళంబున బద్ధుండై శరీరంబువలన నిర్గమించి యాతనాశరీరంబున వ
లంబించి బలాత్కారంబున దీర్ఘంబయి దుర్గమంబగు మార్గంబును బొంది రాజభటుల చే నీయమానుండగుచు దండనంబున
కభిముఖుండై చను నపరాధిచందంబునఁ జనుచుండి॥ చ॥ అనయము మూర్ఛనొందు శునకావళి చేతను భక్ష్యమాణుఁడై। య
నుపమ కాలకింకర భయంకర తర్జన గర్జనంబుల। మ్మనమున గలంగ దేహము సమస్తముఁ గంపమునొందఁగాఁ బురా। తనభవ

* సప్తావరణంబులు। భూ, సలిల, తేజో, వాయు, గగన, అహంకార, మహత్తత్వములు— ‡గరువలి। వాయువు— ¶సత్వమెడలి। బలము క్షీణిం
చి— ‖అకించనుఁడు। బీదతనము గలవాఁడు— †ఎగ్గింతురు। మాషింతురు— §కృషీవలుఁడు। పైరుపెట్టువాఁడు— ※వెడరూపు। వికారరూ
పము— ◊నాళము। నరము— ⁂సరభసేక్షణులు। కోపదృష్టులు గలవారు— ☆త్రస్త। భయము— ✧శకృత్। మలము.

పాపకర్మసముదాయముఁ జిత్తములోఁ దలంపుచున్॥ సీ॥ అనుపమక్షుత్తృష్ణలంతవ్యథలఁ జేయఁ జఝఝానిలజ్వాలజ్వాలన
చండభామప్రదీప్తితప్తంబైన *వాలుకామార్గానుగతతప్యమానగాత్రుఁడై వీఁపుఁ గశలచేఁ దవఁగ వికలాంగుఁడగుచు
మార్గమునందునఁ జటనఁ జటఁ జాలమూర్ఛిల్లి యాశ్రయశూన్యమగు నీళ్లమునుఁగుచు లేచుచు మొనసి పాపరూపమగు తమ
ములచే నిరూఢుఁడగుచు వెలయఁ దొంబదితొమ్మిది వేలయోజనముల దూరంబుగల యమనగరమునకుఁ బూనియమభటు
ల్గొంపోవఁ బోవు నంత॥ వ॥ ఇట్లు మహాపాపాత్ముండైనవాఁడు ముహూర్తత్రయకాలంబునను సామాన్యదోషియగు
వాఁడు ద్విముహూర్తంబుల నేగి §యాతనం బొందు నందు॥ క॥ పట్టుదురు కొఱవులను వడిఁ బెట్టుదురసిపత్రికలను బెనుమం
టలయం దొట్టుదు రొడళ్లు నలియ న్మట్టుదురప్పావచిత్తము తప్తంబెలుచన్॥ ఉ॥ ముంతురు తప్తతోయముల మొత్తుదురు
గ్రగదాసిధారలన్। ద్రెంతురు పొట్టప్రేవులు వధింతురు మీఁద నిభేంద్రపఙ్క్తితో। ప్పింతురు ఘోరభంగిఁ గరపింతురు
పాములచేత బిట్టు ద్రొబ్బింతురు మీఁద గుండ్లఁ దిగిపింతురు దేహముఁ గోసి కండలున్॥ వ॥ మఱియుఁ గుటుంబపోషణంబు
నకుఁ ‡కుక్షింభరుండగుచు నధర్మపరుండై భూతద్రోహంబున నతిపాపుండై నిరయంబునుం బొంది నిజధనంబులు గోలుపడి
మొఱవెట్టు నాపన్నుని చందంబునఁ బరస్పరసంబంధంబునఁ గల్పింపఁబడిన తమిస్రాంధతామిస్రరౌరవాదులగు నరకంబు
లం బడి తీవ్రంబులైన బహు §యాతనల ననుభవించి క్షీణపాపుండై పునర్నరత్వంబునుం బొందునని చెప్పి వెండియు నిట్లని

కపిలుండు దేవహూతికిఁ బిండోత్పత్తిక్రమంబుఁ దెలుపుట.

యె॥ సీ॥ కైకొని మతిపూర్వకర్మానుగుణమున శశ్వత్ప్రకాశకుండీశ్వరుండు। ¶ఘుటకుండు గావునఁ గ్రమ్మఱఁ జీవుం
డు దేహసంబంధంబుఁ దివిరి తాల్పఁ దొరఁకొని పురుషరేతోబిందుసంబంధియై వధూగర్భంబునందుఁ జొచ్చి। కైకొని యొక
రాత్రిఁ ‡కలిలంబు పంచరాత్రముల ◦బుద్బుదము నుదశమదివసమంత ||కర్కంధువై యుండు నంతమీఁద ‖పేశమగు
నంత మీఁదటఁ బేర్చియుండు కల్పమగు నెక్కు నెలమస్తకమును మాస ¶యమళమైనను గరచరణములుఁ బొడము॥ వ॥ మఱి
యు మాసత్రయంబున నఖరోమాస్థిచర్మంబులు ¶లింగచ్ఛిద్రంబులును గలిగి, నాలవమాసంబున సప్తధాతువులు, పంచమ
మాసంబున క్షుత్తృష్ణలు, షష్ఠమాసంబున మావిచేతం బొదువంబడి తల్లికుక్షిని దక్షిణభాగంబునం దిరుగు-మాతృభుక్తాన్న
పానంబులవలనఁ దృప్తిం బొందుచు సప్తధాతువులును గలిగి జంతుసంకీర్ణంబగు విణ్మూత్రగర్తంబునందుఁ దిరుగుచుఁ గ్రిమిభ
క్షితశరీరుండయి మూర్ఛలం బొందుచుఁ దల్లి భక్షించిన కటుతిక్తోష్ణలవణక్షారామ్లాద్యుల్బణంబులయిన రసంబులచేతఁ బరి
తప్తాంగుండగుచు ¶జరాయువునఁ గప్పంబడి బహిఃప్రదేశంబునం దంత్రంబులచేత బద్ధుండయి కుక్షియందు శిరంబు
మోపికొని †భుగ్నంబయిన పృష్ఠగ్రీవోదరుండయి స్వాంగచలనంబునందు నసమర్థుండగుచుఁ బంజరంబునందుండు ‡శకుం
తంబు చందంబుననుండి దైవకృతంబయిన జ్ఞానంబునఁ బూర్వజన్మదుష్కృతంబులందలంచుచు దీర్ఘోచ్ఛ్వాసంబు సేయు
చునే సుఖలేశంబునుం బొందక వర్తించు-నంత నేడవ నెలయందు లబ్ధజ్ఞానుండయి చేష్టలుగలిగి విట్క్రిమిసోదరుండయి
యొక్క-దిక్కు-ననుండక సంచరించుచు బ్రసూతిమారుతంబులచేత నతివేపితుండగుచు యాచమానుండు దేహాత్మదర్శి
యుఁ బునర్గర్భవాసంబునకు భీతుండగుచు బంధనభూతంబగు సప్తధాతువులచే బద్ధుండయి కృతాంజలిపుటుండు దీనవద
నుండునయి జీవుండు దా నెవ్వనిచే నుదరంబున వసియింప నియమింపంబడె నట్టి సర్వేశ్వరుని నిట్లని స్తుతియించు॥ క॥ అన
యమును భువనరక్షణ। మునకై స్వేచ్ఛానురూపమునఁ బుట్టెడివి। ఫ్లుని భయపరిహితమగు పద। వనజయుగంబర్థిఁ గొ
ల్తు వారనిభక్తిన్॥ వ॥ అదియునుం గాక పంచభూతవిరహితుండయ్యుం బంచభూతవిరచితంబయిన శరీరంబునందుఁ గప్పం
బడి యింద్రియగుణార్థచిదాభాసజ్ఞానుండనయిన నేను॥ సీ॥ ఎవ్వఁడు నిఖిలభూతేంద్రియమయమగు మాయావలంబనమ
హితకర్మబద్ధుఁడై వర్తించు పగిది దందహ్యమానంబగు జీవచింతనమునందు నవికారవైశుద్ధ్యమై యఖండజ్ఞానమున నుండు
వానికి ముఖ్యచరితు। నకునకుంఠితశౌర్యునకుఁ బరంజ్యోతికి సర్వజ్ఞునకుఁ గృపాశాంతమతికిఁ। గడఁగి యుఁ బ్రకృతిపురుషుల
కంటెఁ బరముఁడయిన వానికి మ్రొక్కెదనస్మదీయ దుర్భరోదగ్రభీకరగర్భనరక। వేదనలఁ జూచి శాంతిఁ గావించుకొఱకు॥
సీ॥ అనవుడు సుతునకు జనని యిట్లనుఁ దగ మహితాత్మ యెవ్వని మహిమ చేత ఘనమోహులై గుణకర్మనిమిత్తసాంసారికమా

*వాలుక। ఇసుక— ‡కుక్షింభరుఁడు। తనకడుపు నిండించుకొనువాఁడు— §యాతన। తీవ్రమయిన వేదన— ¶ఘుటకుండు। బనగూర్చువాఁ
డు— ‡కలిలంబు। రక్తశ్వేతములు కలిసియుండుట— ◦బుద్బుదము। నీటిబుగ్గ— ||కర్కంధువై। రేఁగుపండంతయై— ‖పేశ। మాంసపుముద్ద.
¶యమళము। జంట ¶లింగచ్ఛిద్రంబులు। శరీరమందలి నవద్వారములు- ¶జరాయువు। మావి. †భుగ్నంబు। వంగియున్నది. ‡శకుంతము। పక్షి.

ర్గసంచారములను। ధృతిచెడియుఁబసియేనిక్క నెఱుంగక హరిపదధ్యానంబు నాత్మ నుఱచి। యుండువారలకు నేయుక్తియున
న్మహాపురుషునను గ్రహబుద్ధి లేక। తద్గుణధ్యానతన్మూర్తిదర్శనములు। గోచరించుటయెట్లు నాకును బ్రబోధ। కలితముగఁ
బెక్కు మనపు పుఁగపిలుఁడనియె। నంబతోడనుసుగుణకదంబతోడ॥ వ॥ అట్టి యీశ్వరుండు గాలత్రయంబునం దనుజంగమ
స్థావరాంతర్యామియగుటం జేసి జీవకర్మమార్గంబులం బ్రవర్తించువారు దాపత్రయనివారణంబుకొఱకు భజియింతుర
ని చెప్పి మఱియు నిట్లనియె॥ క॥ జనయిత్రి గర్భమందమను। ఘనక్రిమివిణ్మూత్రరక్తగర్తములోనన్ । మునుఁగుచు జఠరాగ్నిని దిన
దినమును *సంతప్యమాన దేహుండగుచున్॥ గీ॥ దీనవదనుఁడగుచు దేహి యీ దేహంబు। వలననిర్గమింపఁ దలఁచి చనిన। నెల్ల
నెన్నికొనుచు నెలకొని గర్భంబు। వలన వెడలఁద్రోయువారుగలరె॥ వ॥ అని తలంపుచు దీనరక్షకుండైన పుండరీకాక్షుండు
దన్ను గర్భనరకంబువలన విముక్తునిఁ జేయ నమ్మహాత్మునికిఁ బ్రత్యుపకారంబు సేయలేమికి నంజలిమాత్రంబు సేయం దగున
ట్టి జీవుండనైన నేను ¶శమదమాదియుక్తం బయిన శరీరంబునం దమ విజ్ఞానదీపాంకురంబునం బురాణపురుషు నిరీక్షింతు నని
మఱియు నిట్లనియె॥ సీ॥ నెలకొని బహుదుఃఖములకు నాలయమైన యీ గర్భనరకము నేను వెడలఁ। జాలబహిఃప్రదే
శమునకు వచ్చిన ననుపను దేవమాయావిమోహి। తాత్మండనై ఘోరతమమగు సంసారచక్రమందు మనుబరిభ్రమణశీలి
నై యుండవలయుఁ దాన దిగాక గర్భంబునం దుండు శోకంబు నపనయించి। యాత్మకనయంబు సారథియయిన యట్టి। రుచిరవి
జ్ఞానమనఁదమోరూపమయిన। భూరిసంసారసాగరోత్తారణంబు। చేసి యీ యాత్మ నరసి రక్షించుకొందు॥ మఱియును॥
చ॥ పరగుచునున్న దుర్వ్యసనభాజనమై ఘనదుఃఖమూలమై। యరయఁగఁ బెక్కు తూట్లుగలదై క్రిమిసంభవమైన యట్టి
మస్తరబహుగర్భవాసముల సంగతి మాన్పుటకై భజించెద। న్సరసిజనాభ భూరిభవసాగరతారక పాదపద్మముల్॥ క॥ అని
కృతనిశ్చయుఁడై యే। చినవిమలజ్ఞానియగుచు జీవుఁడు గర్భం। బున వెడల నెల్లకుండఁ। జనియె న్నవమాసములును జననీ
యంతన్॥ వ॥ దశనుమాసంబున వానిన ధోముఖుం గావించిన నుచ్ఛ్వాసనిశ్వాసంబులు లేక ఘనదుఃఖభాజనుండు విగత
జ్ఞానుండు రక్తదిగ్ధాంగుండై §విష్ఠాస్థక్రిమింబోలి నేలం బడి యేడ్చుచుండు జ్ఞానహీనుండై జడుంబోలి యుండి యంతనిజ
భావానభిజ్ఞులగు పరులవలన వృద్ధిం బొందుచు నభిమతార్థంబులం జెప్ప నేరక యనేకకీటసంకులంబైన పర్యంకంబునందు శ
యానుండై యవయవంబులు గండూయమానంబులైన గ్రోక నేరక యాసనోత్థానగమనంబుల నశక్తుండయి తన శరీర
చర్మంబు మశకమత్కుణమక్షికాచులు వ్రేడువఁ గ్రిముల చే వ్యధం బడు క్రిమికుంబోలి దోధూయమానుండయి రోదనంబు
సేయుచు విగతజ్ఞానుండై యుండుచు ‡శైశవంబునందు తత్కర్మానుభవంబుఁ గావించి పౌగండవయస్సునఁ దదనురూ
పంబులగు నధ్యయనాదిదుఃఖంబుల ననుభవించి తదనంతరంబ యౌవనంబు ప్రాప్తంబయిన నభిమతార్థఫలప్రాప్తికి సాహస
పూర్వంబులగు వృథాగ్రహంబులు సేయుచుఁ బంచమహాభూతారబ్ధం బగు దేహంబందుఁ బెక్కు మారులహంకారమమ
కారంబులం జేయుచుఁ దదర్థంబులయిన కర్మంబులాచరింపుచు సంసారబద్ధుండగుచు దుష్పురుషసంగమంబున శిశ్నోదరప
రాయణుండయి వర్తింపుచు నజ్ఞానంబునం జేసి ‡వర్ధిష్యమాణరోషుండగుచుఁ దత్ఫలంబులగు దుఃఖంబుల ననుభవింపుచుఁ గా
ముకుండయి నిజనాశంబునకు హేతువులగు కర్మంబులం బ్రవర్తింపుచుండు నని మఱియును॥ సీ॥ జనయిత్రి సత్యంబు శౌచంబుఁ ద
యయును ధృతియు మౌనంబు బుద్ధియును సిగ్గు తుదముసును యశమును శమదమ ¶భగములు మొదలుగాఁ గలగుణంబులు నశిం
చు జనులకసత్సంగమున ననిరోటిఁ గించి వెండియు నిట్లను విను ముమూఢ। హృదయులు శాంతివిహీనులు దేహాత్మ బుద్ధులునంగ
నామోహపాశ। బద్ధకేళీమృగంబులపగిదిఁ దగిలి। పరవశస్వాంతముల ॥శోచ్యభావులయిన। వారిసంగతి విషువంగవలయు
సంపు। నంగనాసంగమము దోషమంద్రగాన॥ వ॥ దీనికొక్క యితిహాసంబుగలదు తొల్లి యొక్కనాఁడు ప్రజాపతి దనకూఁ
తురయిన భారతి మృగీరూపధారిణియై యుండం జూచి తదీయరూపరేఖావిలాసంబులకు ¶నోటువడి వివశీకృతాంతరంగుం
డు విగత‡త్రపుండునయి తానును మృగరూపంబు నొంది తదనుధావనంబు హేయంబని తలంపక ప్రవర్తించెం గావున నంగ
నాసంగమంబువలవ దస్మదీయనాభీకమలసంజాతచతుర్ముఖనిర్మితమరీచ్యాద్యుద్భూత కశ్యపాదికల్పితదేవమనుష్యాదు
లందు మాయాబలంబునం గామినీజనమధ్యంబున నఖండితమనస్కుండుగా కుండుటకుఁ బుండరీకాక్షుండయిన నారాయ

* తంతప్యమాన। తపింపఁ జేయఁబడిన. ¶శమదమ॥ శమ। అంతరింద్రియనిగ్రహము-దమ। బహిరింద్రియనిగ్రహము—§విష్ఠాస్థక్రిమింబోలి। మల మునందుండు పురుగువలె—‡శైశవంబున। బాల్యమందు. —‡వర్ధిష్యమాణ। వృద్ధిఁ బొందుచున్న— ¶భగము। మహాత్మ్యము-సంపద— ॥శోచ్య। పరితపించుచున్న—¶ఓటువడి। ఆశ్చర్యపడి-చిత్తాకుపడి—‡త్రపుండు। సిగ్గుగలవాఁడు,

ణబుఱి పిఁకించక నన్యులకు నెవ్వరికిని దీరదని వెండియు నిట్లనియె॥ గీ॥ రూఢి నామాయ కామినీరూపమునను। బురుషులకు నెల్ల మోహంబుఁ బొందఁజేయుఁ। గానఁ బురుషులు సతులసంగంబు మాని। యోగవృత్తిఁ జరింపుచునుండవలయు॥ క॥ ధీరతతో మత్పదసరసీరుహసేవానురక్తిఁ జెందినవార। ల్నారీసంగము నిరయ। ద్వారముగా మనములందుఁ దలఁపుదు రెందున్॥ క॥ హరిమాయావిరచితమై। తరుణీరూపంబుఁ దాల్చి ధరఁ బర్విన బం। ధురతృణపరివృతకూపము। కరణిన దియు మృత్యురూపకంబగు మఱియున్॥ చ॥ ధనపశుపుత్రమిత్రవనితాగృహకారణభూతమయిన యీ। తనువున నున్న జీవుఁడు పదంపడి యట్టి శరీర మెత్తి తా। నను గతమయిన కర్మఫలమందక పోవఁగ రాదు మిన్నువ్రా। కిన భువి దూరినన్ దిశలకేగిన నెచ్చటనైన డాగినన్॥ వ॥ అట్టి పురుషరూపంబు నొందిన జీవుండు నిరంతర స్త్రీసంగంబుచే విత్తాపత్యగృహాదిప్రదంబగు స్త్రీత్వంబు నొందు నీక్రమంబున నంగనారూపుండగు జీవుండు నుమన్మాయచేఁ బురుషరూపంబు నొంది ధనాదిప్రదుండగు భర్తను నాత్మబంధకారణంబగు మృత్యువునుగ నెఱుంగవలయు మఱియు జీవోపాధిభూతంబగు లింగదేహంబుచే స్వావాసభూతలోకంబుననుండి లోకాంతరంబు నొందుచుం బ్రారబ్ధకర్మఫలంబుల ననుభవింపుచు మఱల కర్మములందాసక్తుండగుచు *మృగయుండు గాననంబున ననుకూల సుఖప్రదుండయిన నమ్మృగంబునకు మృత్యువగు చందంబున జీవుండు భూతేంద్రియమనోమయంబయిన దేహంబు గలిగియుండు నట్టి దేహనిరోధంబె మరణంబు నావిర్భావంబె జన్మంబును గాన సకలవస్తువిషయజ్ఞానంబు గలుగుటకు జీవునకు సాధనంబు చక్షురింద్రియంబగు †ద్రష్టృదర్శనీయ యోగ్యతాప్రకారంబున జీవునకు జన్మమరణంబులు లేవు గావున భయకార్పణ్యంబులు విడిచి సంభ్రమంబు మాని జీవప్రకారంబు జ్ఞానంబునం దెలిసి ధీరుండై ముక్తసంగుండగుచు యోగవైరాగ్యయుక్తంబయిన సమ్యగ్జ్ఞానంబున మాయావిరచితంబయిన లోకంబున దేహాదులందాసక్తి మానివర్తింపవలయునని చెప్పి వెండియు నిట్లనియె॥ సీ॥ గృహమందు వర్తించు గృహమేధులగువారు మహితధర్మార్థకామములకొఱకు। సంప్రీతులగుచుఁ దత్సాధనానుష్ఠాననిరతులై ‡వేదనిర్ణీతభూరి। భగవత్సుధర్మతద్భక్తిపరాఙ్ముఖులై దేవగణముల ననుదినంబు। భజియింపుచును భక్తిఁ బైతృకకర్మముల్ చేయుచు నెప్పుడు శిష్టచరితు। లగుచుఁ దగ దేవపితృసువ్రతాఢ్యులయిన। కామ్యచిత్తులు §ధూమాదిగతులఁ జంద్ర। లోకములఁ జెంది పుణ్యంబు లోపమయిన। మరలి వత్తురు భువికి జన్మంబు నొంద॥ అదియునుం గాక॥ గీ॥ ప్రవిమలానంతభోగితల్పంబునందు। యోగనిద్రాళువై హరియున్నవేళ। నఖిలలోకంబులును విలయంబు నొందు। నట్టి సర్వేశ్వరునిఁ గూర్చి యనఘమతులు॥ మ॥ పరికింపన్ నిజభక్తియుక్తిగరిమం బాటిల్లు పంకేరుహోదరవిన్యస్తసమస్తధర్మముల శాంతస్వాంతులై సంగముం। బరివర్జించి విశుద్ధచిత్తులగుచున్ బంకేజపత్రేక్షణా। తరధర్మైకనివృత్తులై సతతమున్ దైత్యారిఁ జింతింపుచున్॥ సీ॥ మఱియు నహంకారమమకారశూన్యులై యర్థి వర్తింపుచు ¶నర్చిరాది। మార్గగతుండును మహనీయచరితుండు విశ్వతోముఖుఁడును విమలయశుఁడు। జగదుద్భవస్థానసంహారకారణుండవ్యయుఁ డజుఁడు పరాపరుండు। పురుషోత్తముఁడు నవపుండరీకాక్షుండునైన సర్వేశ్వరునంచుఁ బొంది। మాని తా పునరావృత్తిమార్గమయిన। ప్రవిమలానందతేజోవిరాజమాన। దివ్యపదమును సుఖియించు ధీరమతులు। మఱలిరా రెన్నటికి నిజజన్మములఁ బొంద॥ వ॥ మఱియుఁ బరమేశ్వరదృష్టిచే హిరణ్యగర్భు నుపాసించువారు సత్యలోకంబున ద్విపరార్ధావసానంబగు ప్రళయంబు దనుకఁ బరుండగు చతురాననుం బరమాత్మరూపంబున ధ్యానంబు సేయుచునుండి పృథివ్యప్తేజోవాయ్వాకాశమానసేంద్రియశబ్దాదిభూతాదులతోడం గూడ లోకంబునుఁ బ్రకృతియందు లీనంబు సేయ సర్వేశ్వరుండు సకలహర్తయగు సమయంబున గతాభిమానంబులుం గలిగి బ్రహ్మలోకవాసులగు నాత్మలు బ్రహ్మతోడం గూడి పరమానందరూపుండు సర్వోత్కృష్టుండు నగు పురాణపురుషుం బొందుదురు గావున నీవు సర్వభూతహృదయపద్మనివాసుండు ‖శ్రుతానుభావుం

---

*మృగయుఁడు। వేఁటకాఁడు— †ద్రష్టృదర్శనీయ। చూచువాఁడు చూడఁదగినది అనే— ‡వేదనిర్ణీత। వేదమందు నిర్ణయింపఁబడిన— §ధూమాదిగతులన్॥ శ్లో॥ ఇడా చ వామనిశ్వాసా సోమమండలగోచరా। పితృయానమితి జ్ఞేయా వామమాశ్రిత్య తిష్ఠతి॥ తా. ఇడానాడియనివామనిశ్వాసము చంద్రమండలగోచరమైయుండును-వామనాసాపుటముచేతఁ జంద్రమండలమును బొందును- వామభాగము నాశ్రయించియుండును-మూలాధారాదిగా బ్రహ్మరంధ్రపర్యంతమైయుండును-ఆనాడి పితృయానమనిన్ని పునరావృత్తికి అనుకూలమనిన్ని- ధూమమార్గమనిన్ని యెఱుఁగఁదగినది-ఇది మొదలయిన మార్గములచేత.— ¶అర్చిరాది। శ్లో॥ దక్షిణే పింగళానాడీ వహ్నిమండలగోచరా। దేవయానమితి జ్ఞేయా పుణ్యకర్మానుసారిణీ॥ తా. దేహదక్షిణభాగమందగ్నిమండలగోచరమై పుణ్యకర్మానుసారిణియైయుండునది పింగళానాడియనిపించుకొనును-అదే దేవయానమని పునరావృత్తిరహితమని తెలియఁదగినది-అది మొదలయిన.— ‖శ్రుతానుభావుండు। ప్రసిద్ధమయిన ప్రభావము గలవాఁడు.

ఘ్నుని ష్కళంకుండు నిరంజనుండు నిర్ద్వంద్వుండగు పురుషుని భావంబుచే శరణంబు నొందుమని చెప్పి మఱియు నిట్లనియె॥ మ॥ సకలస్థావరజంగమప్రతతికిన్ సర్జింపఁ దా నాథ్యుఁడై। యకలంకశ్రుతిగర్భుఁడుం బరుఁడు సర్వాధ్యక్షుండు నీశుండు సే। వకయోగీంద్రకుమారసిద్ధముని దేవశ్రేణి యోగప్రవ। ర్తకమై తన్ను భజింపఁ జూపు సగుణబ్రహ్మంబు లీలాగతిన్॥ సీ॥ అట్టి సర్వేశ్వరుఁ డయ్యుయి కాలంబులందును దద్గుణవ్యతికరమున। జనియింపుచుండు నీ చాడ్పున ఋషి దేవగణములు దమతమ కర్మనిర్మి। తైశ్వర్యపారమేష్ఠ్యములొందు పురుషత్వ మొందియయ్యధికారములు వహించి।వర్తించి క్రమ్మఱ వత్తురు మఱికొందఱారూఢకర్మానుసారమైన।మనములను జాలఁ గలిగి ధర్మములయందు।శ్రద్ధతోఁ గూడి యప్రతిషిద్ధమైన।నిత్యనైమిత్తికాచారనిపుణులగుచుఁ।దగి రజోగుణకలితచిత్తములు గలిగి॥ వ॥ సకాములై యింద్రియజయంబు లేక పితృగణంబుల నెల్లప్పుడు పూజింపుచు గృహంబులయందు వర్తించి హరిపరాఙ్ముఖులగు వారు త్రైవర్గికపురుషులని చెప్పంబడుదురు॥ చ॥ వినుతగుణోత్తరుండును రువిక్రముఁడైన హరిన్ భజించి తన్మననల సత్కథామృతము మానుగఁ గ్రోలుట మాని దుష్కథ। ల్విని ముదమందుచుం గరువివేకవిహీనత నూరపంది యాత్మను సాధురాజ్యభక్ష్యములు మాని పురీషము మెక్కు చాడ్పునన్॥ చ॥ అలవడ ధూమమార్గగతులై పితృలోకముఁ బొంది పుణ్యముం।బొలిసిన వారు దొంటి తమ పుత్రులకుం దగ దాము పుట్టి వి।హ్వలమతి గర్భగోళపతనాది పరేతధరాక్రియాంతమై। వెలసిన కర్మమింకనుభవింతురు గావున నీవు భామినీ॥ క॥ విను సర్వభావములఁ బరముని ననఘుని ననంతు నీశుఁ బురుషోత్తము సన్మననమున భజియింపుము ముద।మునఁ బునరావృత్తి లేని ముక్తి లభించున్॥ వ॥ అని చెప్పి వెండియు నిట్లనియె భగవంతుండగు వాసుదేవునియందుం బ్రయుక్తంబగు భక్తియోగంబు బ్రహ్మసాక్షాత్కారసాధనంబులగు వైరాగ్యజ్ఞానంబులం జేయునట్టి భగవద్భక్తియుక్తంబయిన చిత్తంబింద్రియవృత్తులచే సమంబులగు నర్థంబులందు వైషమ్యంబుఁ బ్రియాప్రియంబులును లేక నిస్సంగంబు సమదర్శనంబు హేయోపాదేయవిరహితంబునై యారూఢంబైనయాత్మపదంబు నాత్మచేఁ జూచుచుండు జ్ఞానపురుషుండు పరబ్రహ్మంబు పరమాత్ముండు నీశ్వరుండు పరమపురుషుం డేకరూపంబు గలిగియుండియు దృశ్యద్రష్టృకరణంబులచేతం బృథగ్భావంబునుఁ బొందుచుండు నిదియ యోగికి సమగ్రంబగు యోగంబునం జేసి ప్రాప్యంబగు ఫలంబు గావున విషయవిముఖంబులగు నింద్రియంబులచేత జ్ఞానరూపంబు హేయగుణరహితంబునగు బ్రహ్మంబు మనోవిభ్రాంతిం జేసి శబ్దాదిధర్మంబగు నర్థరూపంబునం దోఁచు నదియెట్టు లర్థాకారంబునం దోఁచు ననియడిగితి వేని యహంకారంబు గుణరూపంబునం జేసి త్రివిధంబు భూతరూపంబునం బంచవిధంబు నింద్రియరూపంబున నేకాదశవిధంబునై యుండు జీవరూపుండగు విరాట్పురుషుండు జీవవిగ్రహంబైన యండంబగు జగంబునం దోఁపుచుండు దీని శ్రద్ధాయుక్తంబయిన భక్తిచేత యోగాభ్యాసంబునం జేసి సమాహితమనస్కుండై నిస్సంగంబున విరక్తుండయిన వాఁడు పొడగనుచుండు నదియంతయు బుధజనపూజనీయచరిత్రవు గావున నీకుం జెప్పితి సర్వయోగసంప్రాప్యుండు నిర్గుణుండును భగవంతుండని చెప్పిన జ్ఞానయోగంబును మదీయభక్తియోగంబునను రెండు లేవొక్కటియ యింద్రియంబులు భిన్నరూపంబులు గావున నేకరూపంబయిన యర్థంబ నేకవిధంబులగునట్లేకంబగు బ్రహ్మంబ నేకవిధంబులుగఁ దోఁచు మఱియు॥ సీ॥ అంబనారాయణుం డఖిలశాస్త్రములను సమధికానుష్ఠితసవనతీర్థ। దర్శనజపతపోధ్యయనయోగక్రియాదానకర్మంబులఁ గానఁబడక। యేచిన మనమును బాహ్యేంద్రియంబుల గెల్చి సకలకర్మత్యాగసరణి నొప్పి।తలకొని యాత్మతత్త్వజ్ఞానము నమించియుడుగక వైరాగ్యయుక్తి దనరి।మహితఫలసంగరహితధర్మమునఁ దనరు।నట్టి పురుషుండు దలపోయ నఖిల హేయ।గుణములను బాసి కల్యాణగుణవిశిష్టుఁ।డయిన హరి నొందుఁ బరమాత్ముననఘుఁ డగుచు॥ వ॥ అది గావున నీకుం జతుర్విధభక్తియోగప్రకారంబు దేటపడ నెఱింగించితి నదియునుంగాక కాలరూపయగు మదీయగతి జంతువులయందు నుత్పత్తివినాశరూపంబులనుండు నవిద్యాకర్మనిర్మితంబులయిన జీవునిగతుల నేకప్రకారంబులై యుండు నదియు జీవాత్మ వానియందుం బ్రవర్తించి యాత్మగతి యిట్టిదని యెఱుంగక యుండు నని చెప్పి మఱియు నిట్లనియె నిట్టి యతిరహస్యంబగు సాంఖ్యయోగప్రకారంబు ఖలునకు నవినీతునకు జడునకు దురాచారునకు డాంబికునకు నింద్రియలోలునకుఁ బుత్రదారాగారాద్యత్యంతాసక్తచిత్తునకు భగవద్భక్తిహీనునకు విష్ణుదాసులయందు ద్వేషంపడు వానికి నుపదేశింపవలవదు శ్రద్ధాసంపన్నుండు భక్తుండు వినీతుండు నసూయారహితుండు సర్వభూతమిత్రుండు శుశ్రూషాభిరతుండు బాహ్యార్థజాతవిరక్తుండు శాంతచిత్తుండు నిర్మత్సతుండు శుద్ధాత్ముండు మద్భక్తులయందు ప్రేమగలవాఁడు నన్యకాంతావిముఖుండు నిష్ఠాముండునగు నధికారికి నుపదేశింప

[1] అప్రతిషిద్ధమయిన|నిషేధము కానిదైనట్టి — [2] పరేతధరా|శ్మశానము — [3] తనర|ఒప్పి — [4] విశిష్టుడు|శ్రేష్ఠుఁడు.

నర్హంబగునీయుపాఖ్యానంబే పురుషుండేని బతివ్రతయగునుత్తమాంగనయేని శ్రద్ధాభక్తులుగలిగి మదర్పితచిత్తంబునన్వి
నుఁబఠించు నట్టిపుణ్యాత్ములు మదీయదివ్యస్వరూపంబుఁ బ్రాపింతురని చెప్పెనని మైత్రేయుండు విదురునకు వెండియు నిట్లని
యెనీప్రకారంబునం గర్దమదయితయైన దేవహూతి కపిలునివచనంబులు వినినిర్ముక్తమోహపటలయగుచు *సాష్టాంగదండ
ప్రణామంబులాచరించి తత్త్వవిషయాంకిత సాంఖ్యజ్ఞానప్రవర్తకంబగు స్తోత్రంబు సేయనుపక్రమించి దేవహూతి కపి
లునకిట్లనియె॥సీ॥అనయంబు పనుమింద్రియార్థమనోమయంబును భూతచయమయంబును సమస్త। భూరిజగద్బీజభూ
తంబును గుణప్రవాహకారణమును వలను మెఱయు। నారాయణాభిఖ్యనఁ గలభవదీయదివ్యమంగళమూర్తి దేజరిల్లు। చా
రుభవద్గర్భసంజాతుఁడగు నట్టి కమలగర్భుండు సాక్షాత్కరింప। లేకమనమునఁ గనియెనానేకశక్తివర్గములు గల్గిసుగుణప్ర
వాహరూప। సుందివిశ్వంబు దాల్చి సహస్రశక్తి। కలితుడై సర్వకార్యముల్గలుగఁ జేయు॥అంత॥గీ॥ప్రళయకాలంబునం శిడం
ఫ్రీపాయిగపట।శిశువవై యొంటిఁగుక్షినిక్షిప్తనిఖిల।భువననిలయుండవై మహాంభోధినడుమఁ। జారువటపత్రమధ్యసం
స్థాయివగుచు॥గీ॥లీలనాత్మీయపాదాంగుళీవినిర్గ।తామృతముఁ గ్రోలినట్టి మహాత్మ నీవు।గడఁగి నాపూర్వభాగ్యంబుకతనని
పుడు।పూని నాగర్భమున నేఁడు పుట్టితయ్య॥అట్టిపరమాత్ముఁడవయిన నీవు॥సీ॥వరుసవిగ్రహపారవశ్యంబునను జేసిరఘు
రామకృష్ణవరాహనార। సింహాదిమూర్తులంచితలీలధరియించి దుష్టనిగ్రహమును శిష్టపాల।నమునుఁ గావింపుచునయ
మునసద్ధర్మనిరతచిత్తులకు వర్ణింపఁ దగిన।చతురాత్మతత్త్వవిజ్ఞానప్రదుండవై వర్తింతువనఘభవన్మహత్త్వ।మజునకయినను
వాక్రువ్వనలవిగాదు।నిగమజాతంబులయిన వర్ణింప వెఱుఁగ। నెఱిఁగిసంస్తుతిసేయ నే నెంతదాన।వినుతగుణశీలమాటలు
వేయునేల॥అదియునుంగాక॥క॥ధీమహితభవన్మంగళ।నామస్మరణానుకీర్తనముగల హీనుల్।శ్రీమంతులగుదురగ్ని।ష్టో
మాదిక్రతువాళికంటె శుద్ధులువలఁపఁగ॥ అదియునుంగాక॥క॥ నీనామస్తుతిశ్వపచుండైనను జిహ్వాగ్రమందుననుసంధింప।
న్వానికిసరిభూసురుఁడు।న్గా నేరఁడు చిత్రముదిజగంబులనరయన్।ఉ॥ఈవిధమాత్మలం దెలిసియెప్పుడు సజ్జనసంఘముల్జగ
త్పావనమయిన నీగుణకథామృతమాత్మలఁ గ్రోలిసర్వతీ।ర్థావళిఁ గ్రుంకినట్టిఫలమందుదురంచు సమస్తవేదము।ల్వావిరిఁ
బల్కుఁ గావున నువారలు ధన్యులుమాన్యులుత్తముల్॥వ॥అదిగావునఁ బరబ్రహ్మంబవు పరమపురుషుండవు ప్రత్యఙ్మనోవి
భావ్యుండవు సమస్తజనపాపనివారకస్వయంప్రకాశుండవు వేదగర్భుండవు శ్రీమహావిష్ణుండవునగు నీకు వందనంబులాచ
రించెదనని స్తుతియించినఁ బరమపురుషుండు మాతృవత్సలుండునగు కపిలుండు కరుణారససాంద్రహృదయకమలుండై జన
నికిట్లనియె॥గీ॥తవిలిసుఖరూపమును మోక్షదాయకంబు।నైనయీయోగమార్గమేనంబ నీకు।నెఱుఁగ వివరించి చెప్పితి నిది
దృఢంబు।గాఁగభక్తిననుష్ఠింపు కమలనయన॥క॥జీవన్ముక్తిలభించుం।గావున నేమరక తలఁపుఁగై కొనిదీని।న్వావిరినొల్లని
వారికిఁ।దావలమగు మృత్యుభయము దవ్వగు సుఖముల్॥క॥అనియిట్లు దేవహూతికి।మనమలరఁగఁ గపిలుఁడాత్మమార్గంబె
ల్లన్వినిపించి చని యెనని విదు।రునకున్ మైత్రేయమునివరుం డెఱిఁగించెన్॥వ॥అట్లు కపిలుండేగిన పిదప దేవహూతియుం
బుత్రుండు చెప్పిన యోగమార్గంబున విజ్ఞానంబు గలిగియుండియుం బెనిమిటియైన కర్దమునిం దనయుం డైన కపిలునిం బాసిన
ష్టవత్సయగుగోవుచందంబునఁ దల్లడిల్లుచుఁ గపిలమహాముని దలంపుచుం గర్దమతత్త్వసామర్థ్యంబులైనయట్టి॥ఉ॥మానిత
సౌరభప్రసవమంజులపక్వఫలప్రవాళభా।రానతచూతపోతవిటపాగ్రనికేతనరాజకీరస।మ్మానితరాసులాపపరినుండి
తకర్దమతాపసాశ్రమో।ద్యానవనప్రదేశకమలాకరతీరనికుంజపుంజముల్॥వెండియు॥సీ॥అంచితస్ఫటికమయస్తంభదీ
ప్తిచేఁ గొమరారు మరకతకుడ్యములను।సజ్జాతివజ్రాలసజ్జాలకరుచులభాసిల్లు నీలసోపానములను।దీపించు చంద్రకాంతో
పలవేదులవిభ్రమగేహాళివిలసితముల।హాటకరత్నకవాటశోభితములనలరిన సౌధశాలాంగణముల।వరపయఃఫేనపటల
పాండురకరీంద్ర।దంతనిర్మిత¶ఖట్వాతిధవళపట్ట।రచితశయ్యాళులను‡జతురంతయాన। కనకపీఠాదివస్తుసంఘముల
నెల్ల॥వ॥మఱియు వికచకమలకుముదసౌగంధికబంధురసుగంధానుబంధిగంధవహశోభితంబును నరవిందనిష్యందకందళిత
మరందరసపానమదవదిందిరసందోహఝుంకారసంకులంబులై చెలువారు బావులుం గలిగి పురందరసుందరీనందితంబైన
కర్దమాశ్రమంబుఁ బరిత్యజించి కుటిలంబులైన కుంతలంబులు జటిలంబులుగా ధరియించి సరస్వతీబిందుసరోవరంబులం §త్రి

---

*సాష్టాంగదండప్రణామలక్షణము॥శ్లో॥ఉరసాశిరసాదృష్ట్యామనసావచసాతథా।పద్భ్యాంకరాభ్యాంకరాభ్యాం ప్రణామోష్టాంగముచ్యతే॥
‡అంఘ్రిపాయి।కాలివ్రేలినిచప్పరించుచున్నవాఁడు—శ్లో॥కరారవిందేనపదారవిందంముఖారవిందే వినివేశయంతం।వటస్యపత్రస్యపుటే శయానం బాలంముకుందం మనసాస్మరామి॥ఇట్లని గోపాలకృష్ణసంహితయందు. ¶దవ్వు।దూరము. ¶ఖట్వా।మంచము. ‡చతురంతయానా।పాలకి.— §త్రిషవణస్నానంబు।త్రికాలములయందుఁ జేయు స్నానము.

షవణస్నానంబు గావింపుచును గ్రతపోభారంబునం గృశీభూతశరీరయై నిజకుమారుండు ప్రసన్న వదనుండును గపిలరూపనామధేయుండు నగు నారాయణుని సమస్తవ్యస్త చింతలచే ధ్యానంబు సేయుచుఁ బ్రవాహరూపంబైన భక్తియోగంబునను నధికవైరాగ్యంబునను యుక్తానుష్ఠానజాతంబై బ్రహ్మత్వావపాదకంబును గుజ్ఞానంబున విశుద్ధమనంబునుం గలిగి॥ సీ॥ అనయంబు నాత్మనాయకుఁడును విశ్వతోముఖుఁడనంతుఁడు పరముఁడు నజుండు। చతురుండు నిజపరిజ్ఞానదీపాంకురమహిమ నిరస్తసమస్తభూరి। మాయాంధకారుఁడమేయుఁడీశ్వరుఁడగు నాపరబ్రహ్మంబునందు విరత।బద్ధతత్వజ్ఞానపరత చే నిర్ముక్తజీవభావమున విశిష్టయోగ। భవ్యసంప్రాప్తనిర్మలబ్రహ్మభావ। ములను గలిగి సమాధిచే నెలమిఁ దనరు। నపునరావృత్తమును త్రిగుణప్రధాన। తత్వముల నెప్పి సంతతోదారనియతి॥ గీ॥ కలలఁ దోఁచిన వస్తుసంఘముల మేలు। కనికనుం గొనఁగా లేనిమనుజుషోల్కి। పాలఁతి దనయాత్మ మరచియిమ్ముల సధూమ। మైన పావకుగతినుండె నంతలోన॥ క॥ గురుయోగశక్తిచే నంబరతలమున కెగసి సత్కృపామయుఁడగు నా। పరవాసుదేవుచరణాం। బురుహాయుగన్యస్తచిత్తము గలదియగుచున్॥ వ॥ ఇట్లు కపిలోక్తమార్గంబున దేవహూతి శ్రీహరియందుఁ గల సెనయ్యంగ నారత్నంబు మోక్షంబునకుం జనిన క్షేత్రంబు సిద్ధిపదంబను పేరం బఱగి ప్రసిద్ధివహించె నంత నక్కడఁ గపిలుండు వల్లి చేతననుజ్ఞాతుండై సిద్ధచారణగంధర్వాప్సరోమునినివహసంస్తూయమానుండగుచు సముద్రునిచేత దత్తార్ఘ్యపూజానికేతనంబులు వడసి సాంఖ్యాచార్యాభిష్టుతంబగు యోగంబు నవలంబించి లోకత్రయశాంతికొఱకు సమాహితుండై స్వపిత్రాశ్రమంబు విడిచి యుదగ్భాగంబునకుం జనియె నని మైత్రేయ మహామునివిదురున కిట్లనియెఁ దండ్రీ యీయుపాఖ్యానంబు నావ గోచరించిన రీతి నీకుం జెప్పితి నిది కపిల దేవహూతి సంవాదంబత్యంత పావనంబు గపిలప్రణీతంబునైన యోగంబు దీనిం బరమభక్తియుక్తుండై యెవ్వఁడు పఠించు నెవ్వఁడు వినునట్టి పుణ్యాత్ముండు విగతపాపుండై గరుడధ్వజుండైన పుండరీకాక్షుని శ్రీచరణారవిందంబులం బొందునని మైత్రేయుండు విదురునకెఱింగించెనని శుకయోగీంద్రుండు పరీక్షిన్నరేంద్రునకుం జెప్పెనని సూతుండు శౌనకాదిమహామునులకునీకథావృత్తాంతంబు జెప్పిన విని ప్రహృష్టహృదయులయి మునికులోత్తమా భవద్వాక్పూరంబగు భగవత్కథామృతంబు గ్రోలుచుండ మామనంబులు దనివి నొందెనిక నెఁదరు వాతివృత్తాంతంబులు మాకు విశదంబులుగ వినుపింపనీవ యర్హుండవనియడుగుటయు॥

చ॥ జనకసుతామనోవిమలసారసకోమలచంచరీక చం।దనశరదిందుకుందహరతారమరాళవటీరచంద్రికా। వినుతయశోవిశాలరఘువీరదరత్నిరపద్మవక్త్రలోచననిటలాంబకప్రకటచాపవిఖండనవంశమండనా॥ తరల॥ పరమపావనవిశ్వభావనబాంధవప్రకరావనా। శరధిశోషణసత్యభాషణసత్కృపామయభూషణా। దురితతారణసృష్టికారణదుష్టలోకవిచారణా। ధరణిపాలనధర్మశీలనదైత్యమర్దనఖేలనా॥ మాలినీ॥ దివిజగణశరణ్యాదీపితానంతపుణ్యా। ప్రవిమలగుణజాలా భక్తలోకానుపాలా। భవతిమిరవినాశాభానుకోటిప్రకాశా। కువలయహితకారీ ఘోరదైత్యప్రహారీ॥

గద్య. ఇది శ్రీపరమేశ్వరకరుణాకలితకవితావిచిత్ర కేసనమంత్రిపుత్ర సహజపాండిత్య పోతనామాత్యప్రణీతంబైన శ్రీమహాభాగవతంబను మహాపురాణంబునందు విదురనీతియు, విదురుని తీర్థాగమనంబు, నుద్ధవసందర్శనంబుఁ, గౌరవయాదవకృష్ణాదినిర్యాణంబు, గంగాద్వారంబున విదురుండు మైత్రేయునిం గనుటయు, విదుర మైత్రేయసంవాదంబు, జగదుత్పత్తిలక్షణంబు, మహదాదులసంభవప్రకారంబు, మహదాదులు నారాయణుని నభినందించుటయు, విరాడ్విగ్రహప్రకారంబు, శ్రీమహాభాగవతభక్తికారణంబగు పద్మసంభవుజన్మప్రకారంబు, బ్రహ్మతపంబుఁ, బరమేష్ఠికిఁ బుండరీకాక్షుండు ప్రత్యక్షంబగుటయు, బ్రహ్మకృతంబైన విష్ణుస్తోత్రంబుఁ, గమలసంభవుని మానససర్గంబుఁ, బరమాణువుల పుట్టువు, భూర్భువస్స్వరాదిలోకవిస్తారంబుఁ, గాలదివసమాసవత్సరాదినిర్ణయంబు, నాయుఃపరిమాణంబుఁ, జతుర్యుగపరిమాణంబుఁ, బద్మసంభవుసృష్టిభేదంబు, సనకాదులజన్మంబు, స్వాయంభువమనుజన్మంబు, శ్రీహరివరాహావతారంబు, భూభరణంబు, సూకరాకారుండైన హరిని విధాతస్తుతియించుటయు, దితికశ్యపసంవాదంబుఁ, గశ్యపుండు రుద్రునిం బ్రశంసించుటయుఁ, గశ్యపువలన దితిగర్భంబు ధరియించుటయుఁ, దత్ప్రభావంబునకు వెఱచి దేవతలు బ్రహ్మసన్నిధికిం జని దితిగర్భంబు విన్నవించుటయు, సనకాదులు వైకుంఠంబునకరుగుటయు, నందు జయవిజయులనలిగి శపించుటయు, శ్రీహరిదర్శనంబు, బ్రాహ్మణప్రశంసయు, సనకాదులు హరిని నుతించుటయు, హిరణ్యకశిపుహిరణ్యాక్షులజన్మప్రకారంబు, హిరణ్యాక్షుని దిగ్విజయంబు, యజ్ఞవరాహహిరణ్యాక్షులయుద్ధంబు, బ్రహ్మస్తవంబు, హిరణ్యాక్షువధయు, నమరగణంబులు శ్రీహరి నభినందించుటయు, హరివరాహావతారవిసర్జనంబు సేయుటయు, దేవతిర్యఙ్మనుష్యాదులసంభవంబుఁ, గర్దమమహామునితపంబునకు సంతసించి శ్రీహరి ప్రత్యక్షంబగుటయుఁ, గర్దముండు స్వాయంభువమనుపుత్రి యైన దేవహూతిం బరిణయంబగుటయు, దేవహూతి పరిచర్యలకు సంతసిల్లి కర్దముండు నిజయోగకల్పితంబగు విమానంబునందు నిలిచిన సహస్రదాసీపరివృతయైన దేవహూతిం గూడి భారతాదివర్షంబులు గలయఁ గ్రుమ్మరుటయు, దేవహూతి కర్దమునివలనఁ గన్యకానవకంబును గపిలునిం గనుటయుఁ, దత్కన్యకావివాహంబుఁ, గర్దమతపోయాత్రయుఁ, గపిలదేవహూతిసంవాదంబు, శబ్దాదిపంచతన్మాత్రలజన్మప్రకారంబు, బ్రహ్మాండోత్పత్తియు, విరాట్పురుషకర్మేంద్రియపరమాత్మప్రకారంబుఁ, బ్రకృతిపురుషవివేకంబు, నారాయణుని సర్వాంగస్తోత్రంబు, సాంఖ్యయోగంబు, భక్తియోగంబు, జీవునకైన గర్భసంభవప్రకారంబుఁ, జంద్రసూర్యమార్గంబుఁ, బితృమార్గంబు, దేవహూతినిర్యాణంబుఁ, గపిలమహామునిదపంబునకుం జనుటయు, నను కథలు గల తృతీయస్కంధము. శ్రీగోపాలకృష్ణార్పణమస్తు.

శ్రీమదాంధ్రభాగవతము — చతుర్థస్కంధప్రారంభము.

శ్రీవిలసితధరణీతన। యావదనసరోజవాసరాధిపసుతరా। జీవదళనయననిఖిలధ। రావరసుతసుగుణధామరాఘవరామా॥

వ॥ అమ్మహనీయగుణగరిష్ఠులగునమ్మునిశ్రేష్ఠులకునిఖిలపురాణవ్యాఖ్యానవైఖరీసమేతుండైనసూతుండిట్లనియెనట్లు
ప్రాయోపవిష్టుండైనపరీక్షిన్నరేంద్రునకుశుకయోగీంద్రుండిట్లనియె॥ సీ॥ జననాథవిదురునకును మునుమైత్రేయము
నినాథచంద్రుఁడిట్లనియెమఱల। స్వాయంభువునకర్ధిశతరూపవలనను గూఁతులుమువ్వురాకూతిదేవహూతిప్రసూతులు
నెనరఁబ్రియవ్రతోత్తానపాదులనునుతనయయుగముఁజనియింపఁగానందుసంభవంబైనయాకూతినిసుమహితభ్రాతృ
మతిని। దనకుసంతానవిస్తరార్థంబుగాఁగఁబుత్రికాధర్మమొందియాపువ్వుబోఁడిఁబ్రకటమూర్తిరుచిప్రజాపతికినిచ్చె।
మనువుముదమొందిశతరూపయనుమతింప॥ వ॥ అట్లువివాహంబైనరుచిప్రజాపతిబ్రహ్మవర్చస్వియుఁబరిపూర్ణగుణుండు
నుగావునఁజిత్తైకాగ్రతంజేసియాకూతియందుశ్రీవిష్ణుండుయజ్ఞరూపధరుండగుపురుషుండుగనుజగదీశ్వరియగునాదిల
క్ష్మియమ్మహాత్మునకునిత్యానపాయినిగావునఁదదంశంబునదక్షిణయనుకన్యాకారత్నంబుగనుమిథునంబుసంభవించెనందు
స్వాయంభువుండుసంతుష్టాంతరంగుండచుఁబుత్రికాపుత్రుఁడువితతతేజుండునగుశ్రీవిష్ణుమూర్తిరూపుండగుయజ్ఞునిఁ
దనగృహంబునకుఁదెచ్చియునిచెరుచియుదక్షిణయనుకన్యాకాలలామంబునుదనయొద్దననిలిపెనంతసకలమంత్రాధిదేవత
యగుశ్రీయజ్ఞుండుదనుఁబతిఁగాఁగోరెడు దక్షిణయనుకన్యకంబరిణయంబయ్యె వారునామిథునంబు గావుననిషిద్ధంబుగా
కుండెననిచెప్పిమైత్రేయుండువెండియునిట్లనియె॥ క॥ ధీమహితయంతవారల। యామాఖ్యులఁగలుగుదేవతావళిగడఁకన్।
వేమరు*నభినందించుచు। నామిథునమువలనఁబుట్టెనతిబలయుతమై॥ వ॥ వారుతోషుండు। ప్రతోషుండు,సంతోషుండు-భ
ద్రుండు,శాంతియు,నిడస్పతియు,నిధ్మండు,గవియు,విభుండు,వహ్నియు,సుదేవుండు,రోచనుండు,ననంబన్నిద్దరుసంభవించి
రి;వారలుస్వాయంభువాంతరంబునం,దుషితులనుదేవగణంబులై వెలసిరిమఱియు మరీచిప్రముఖులైనమునీశ్వరులుయ
జ్ఞుండు దేవేంద్రుండుమహాతేజస్సంపన్నులయినప్రియవ్రతోత్తానపాదులునుంగలిగిపుత్రపౌత్రదౌహిత్రవంశంబులచే
వ్యాప్తంబై యామన్వంతరంబుపాలితంబగుచువర్తించెమనువుద్వితీయపుత్రియైనదేవహూతింగర్దమునకిచ్చితద్వంశవి
స్తారంబుగావించెననిమున్నయెఱింగించితివెండియునమ్మనువుమూఁడవదూలైనప్రసూతియనుకన్యకనుబ్రహ్మపుత్రుం
డగుదక్షుణప్రజాపతికిచ్చెనాదక్షునకుం బ్రసూతివలననుదయించినప్రజాపరంపరలచేత ముల్లోకంబులువిస్తృతంబుల
య్యెనుమఱియుఁగర్దమునిపుత్రికాసముదయంబుబ్రహ్మర్షిభార్యలగుటంజేసివారివలనంగలిగినసంతానపరంపరలవివరించెద

శ్రీకర్దమప్రజాపతిసంతతినిదెలుపుట.

సీ॥ ఘనుఁడౌమరీచికిఁగర్దమాత్మజయగుకళయనుకన్యకవలనఁగశ్యపుండనుగొడుకునుబూర్ణిమయనునాడుబిడ్డయుఁబు
ట్టిరిపేర్చివారివలనఁబుట్టినప్రజావళిపరంపరలచేభువనంబులెల్లనాపూర్ణమగుచు। జరిగెనుబూర్ణిమాజన్మాంతరంబునహ
రిపదప్రక్షాళితాంబువులను। గంగయనుపేరఁబుట్టినకన్యదేవ। కుల్యయనుదానినొక్కతెఁగూఁతునఖిలవిష్టపవ్యాపకుండ
గువిరజుఁడనెడి। తనయునొక్కనిఁగాంచెమోదంబుతోడ॥ క॥ అనఘుండత్రిమహాముని। యనసూయాదేవివలనహర్యజపు
రసూదనులకళాంశంబులనం। దనులనుమువ్వురనుగాంచెదద్దయుఁబ్రీతిన్. క॥ అనవుడువిదురుఁడుమైత్రేయునిఁగనుఁగొ
నిపలికెమునిజనోత్తముజగతి। జ్జననస్థితిలయకారణు। లనవెలసినపద్మగర్భహరిహరులెలమిన్॥ క॥ ఏమినిమిత్తంబత్రిమహా
మునిమందిరముననందునసూయకును। ద్దామగుణులుదయమయిరన। నామైత్రేయుండువలికెనవ్విదురునితోన్॥ సీ॥ సుచరి
త్రవినువిధిచోదితుండై యత్రిదపమాచరింపఁగాంతానమేతుఁ। డయిఋక్షనామకులాద్రితటంబున ఘుమఘుమారా
వసంకులవిలోల। కల్లోలజాలసంకలితనిర్వింధ్యానదీజలపరిపుష్టరాజితప్ర। సూనగుచ్ఛస్వచ్ఛమానితాశోకపలాశకాం
తారస్థలమునకెలమి। నరిగియచ్చటనిర్ద్వంద్వుఁడగుచుఁబ్రాణ। నియమనమునఁనేకాంఘ్రిఁజేసినిలిచిగాలి। దివుటఁగ్రోలికృశీ
భూతదేహుఁడగుచుఁ। దపముఁగావించెదివ్యవత్సరశతంబు॥ వ॥ ఇట్లతిఘోరంబైనతపంబుసేయుచుఁదనచిత్తంబున.క॥ ఏవి
భుఁడుజగదధీశ్వరుఁ। డావిభుశరణంబుఁజొత్తునతఁడాత్మసమం। బయివెలసినసంతతినిద। యావరమతినిచ్చుఁగాకయని
తలఁచునెడన్॥ చ॥ మునుకొనియత్తపోధనుని *మూర్ధజమైనతపఃకృశానుచే। తనుద్రిజగంబులుంగఱఁగితప్తములైననుజూ

*అభినందించుచు। మిగులసంతసిల్లుచు. దౌహిత్రు। మనుమనిపుత్రుఁడు— *మూర్ధజమైన। శిరస్సునందుఁబుట్టినట్టి, కృశానుచేతన్। అగ్నిచేత.

చివంకజా। సన*మురశాసనత్రిపురశాసనులచ్చటికేగిరప్పరో।జనసురసిద్ధసాధ్యమునిసన్నుతభూరియశోభిరాములై॥
వ॥అట్లుమునీంద్రునాశ్రమంబుడాయంజనునవసరంబున॥చ॥అనఘతపోభిరాముఁడగునత్రిమునీంద్రుఁడుగాంచెఁద త్త
కాం।చనఘనచంద్రికారుచిరచారుశరీరులహంసనాగసూ।దనవృషభేంద్రవాహులనుదారకమండలుచక్రశూలసా।ధ
నులవిగించివిష్ణుపురదాహులవాక్కమలాంబికేశులన్॥ వ॥మఱియుఁగృపావలోకనమందహాససుందరవదనారవిందం
బులుగలమహాత్ములదర్శించియమందానందకందళితహృదయారవిందుఁడై సాష్టాంగదండప్రణామంబులాచరించినిటల
తటఘటితకరపుటుండై మఱిరీత్యుంబైనతత్తేజోవిశేషంబుఁదేరిచూడఁజాలకముకుళితనేత్రుండై తత్పదాయత్తచిత్తుం
డగుసర్వలోకశీప్రశస్యంబులైనమృదుమధురగంభీరభాషణంబులనిట్లనిస్తుతియించె॥సీ॥ప్రతికల్పమందుసర్వప్రపంచో
ద్భవస్థితివినాశంబులఁజేయునట్టి। మహితమాయాగుణమయదేహములఁబొల్చునజవాసుదేవశ్రీశివాభిధాన। ములుగల్గు
మీపాదజలజాతములకేనునతిభక్తివందనంబాచరింతు।నఖిలచేతనమానసాగమ్యమునకొప్పుమూర్తులుగల్గుమీముప్వరం
దు।బరగనాచేతఁబిలువంగఁబడినధీరు। డెవ్వఁడేనొక్కరునిఁ బిల్వనిపుడుమీరు। మువ్వురేతెంచుటకునాదుబుద్ధివిస్మ
యంబుగదిరెడిఁజెప్ప రేయనఘులార॥వ॥అదియునుంగాకసంతానార్థంబునానావిధపూజలుగావించినాచిత్తంబునధరి
యించినమహాత్ముఁడొక్కరుండయనినమ్మువ్వురువిబుధశ్రేష్ఠులుప్రశస్యమానతపోవిభవంబుగలయత్రినింగనుంగొనిసు
ధామాధుర్యసమంబులయినవాక్యంబులనిట్లనిరి॥క॥విను మేముమువ్వురయ్యును। ననుపమమతిఁదలఁపనేకమైయుందుము
నీ।మనమందునేమిగోరితి।వనయమునాకోర్కిసఫలమయ్యెడుఁజుమ్మీ॥ క॥ మామువ్వురయంశంబుల।ధీమతులగుసుతులు
వుట్టిత్రిభువనములలో।నీమంగళగుణకీర్తి।శ్రీమహితముసేయఁగలరుసిద్ధమునుమ్మీ॥క॥ అనిమునిచంద్రుఁడుదనమాన।ము
నఁగామించినవరంబుబుధవరులుముదం।బుననొసఁగియతనిసత్పూ। జనములఁబరితృప్తులగుచుఁజనిరియధేచ్ఛన్॥ ఉ॥ ఆ
సుచరిత్రదంపతులుదంచితలీలఁగనుంగొనంగన। బ్జాసనునంశమందునమృతాంశుఁడువిష్ణుకళన్సయోగవి।ద్యాసుభగుం
డుదత్తుఁడుపురాంతకుభూరికళాంశమందుదు।ర్వాసుఁడునై జనించిరనవద్యపవిత్రచరిత్రులిమ్ములన్॥ క॥ అంగిరసుఁడ
నెడుమునికిఁగు।లాంగనయగుశ్రద్ధయందునంచితసౌంద।ర్యాంగులుగూఁతులునలువురు। మంగళవతులుదయమైరిమాన్య
చరిత్రా॥ క॥ వారుసినీవాలియునుగు।హూరాకానుమతులనఁగనొప్పిరిమఱియుం।గోరసుతయుగముగలిగెను।స్వారోచి
షమనువువేళశస్తఖ్యాతిన్॥ వ॥వారలెవ్వరనినభగవంతుండగునుచథ్యుండుబ్రహ్మనిష్ఠుండగుబృహస్పతియుననంబ్రసిద్ధి
వహించిరిపులస్త్యుండుహవిర్భుక్కునునిజభార్యయందునగస్త్యునింబుట్టించెనాయగస్త్యుండుజన్మాంతరంబునజఠరాగ్ని
రూపంబైప్రవర్తించెవెండియునాపులస్త్యుండువిశ్రవసునింగలిగించెనావిశ్రవసునకునిలబిలయనుభార్యవలనంగుబేరుం
డుకైకసియనుదానివలనరావణకుంభకర్ణవిభీషణులుపుట్టిరిపులహునకుగతియనుభార్యయందుఁగర్మశ్రేష్ఠుండువరీయాం
సుండుసహిష్ణుండుననుమువ్వురుకొడుకులుజనియించిరిమఱియుఁగ్రతువునకుఁగ్రియయనుభార్యయందుబ్రహ్మతేజంబున
జ్వలింపుచున్నషష్టిసహస్రసంఖ్యులుగలవాలఖిల్యులనుమహర్షులుగలిగిరివసిష్ఠుండూర్జయనుభార్యయందుఁజిత్రకేతుం
డుసురోచియువిరజుండుమిత్రుండునుల్బణుండువసుభృద్యానుండుద్యుమంతుండుననుసప్తఋషులనుభార్యాంతరంబు
నశక్తిప్రముఖపుత్రులనుంబుట్టించెనథర్వుండనువానికిఁజిత్తియనుభార్యయందుధృతవ్రతుండునశ్వశిరస్కుండయినద
ధ్యంచుండునుబుట్టిమహాత్ముండగుభృగువుఖ్యాతియనుపత్నియందుధాతయువిధాతయుననుపుత్రద్వయంబునుభగవ
త్పరాయణయగుశ్రీయనుకన్యకంబుట్టించెనాధాతృవిధాతృలుమేరువనువానికూఁతులయినయాయతినియతులనుభా
ర్యలవలనమృకండుప్రాణులనుకొడుకులంబుట్టించిరంమృకండునకుమార్కండేయుండునుబ్రాణునకువేదశిరుండనుమ
నియుంబుట్టిరిభార్గవునకునుశనయనుకన్యయందుఁగవియనువాఁడుపుట్టెనిట్లుకర్దమదుహితలయినకన్యకానవకంబువల
నంగలిగినసంతానపరంపరలచేతసమస్తలోకంబులుపరిపూర్ణంబులయ్యెనిట్టిసద్యఃపాపహారంబుశ్రేష్ఠతమంబునయిన
కర్దమదౌహిత్రసంతానప్రకారంబుశ్రద్ధాగరిష్ఠచిత్తుండవగునీకుంజెప్పితినింకదక్షప్రజాపతివంశంబెఱింగింతువినుము॥

*మురశాసన।విష్ణు.త్రిపురశాసన।శివుఁడు—శ్రీప్రశస్యంబు।ప్రసిద్ధము—— శ్రీశివ।శామ్యతిపరమానందరూపత్వాన్నిర్వికారోభవతీతిశివః-బ్ర
హ్మానందస్వరూపుఁడును,నిర్వికారుఁడును,శమించియుండువాఁడునుగావునశివుఁడు-లేక-శేరతేసజ్జనమనాంస్యస్మిన్నితి-ఇతనియందుసజ్జనమ
నస్సులుండుఁగావునశివుఁడు-లేక-శేతేసజ్జనమనస్స్వితిశివః - సాధువులమనస్సునందుశయనించియుండువాఁడు-లేక- శివంకల్యాణంతద్యో
గాద్వా-శివమనఁగాశుభము-దానితోఁగూడినవాఁడు-లేక-శివప్రదత్వాద్వా-శుభములనిచ్చువాఁడు.

✽ దక్షప్రజాపతిసంతతిని దెలియఁజేయుట ✽

క॥ వనజజునివలనభవమం।దినయాదక్షప్రజాపతికిమనునిజనం। దనయగుప్రసూతిసతియం।దనఘాపదియాఱ్వురుదయ నుందిరికన్యల్ ॥ వ॥ఇట్లావిర్భవించినకన్యకలందుశ్రద్ధయు,మైత్రియు,దయయు,శాంతియుఁ,దుష్టియుఁ,బుష్టియుఁ,గ్రియ యు,నున్నతియు,బుద్ధియు, మేధయుఁ,దితిక్షయు,హ్రీయు,మూర్తియు,నను నామంబులుగల పదమువ్వురనుధర్మరాజునకి చ్చెనొక్క కన్యకనగ్నిదేవునకు నొక్క తెంబితృలకు నొక్క తెజన్మమరణాదినివర్తకుండగునభవునకుం బెల్లిసేసెనంత నా ధర్మపత్నులయందుశ్రద్ధవలనశ్రుతంబు,మైత్రవలనప్రసాదంబు,దయవలననభయంబు,శాంతివలనసుఖంబుఁ,దుష్టివలన ముదంబుఁ,బుష్టివలనస్మయంబుఁ,గ్రియవలనయోగంబు,నున్నతివలనదర్పంబు,బుద్ధివలననర్థంబు, మేధవలనస్మృతియుఁ, దితిక్షవలన క్షేమంబు హ్రీవలన ప్రశ్రయంబుమూర్తివలనసకలకల్యాణగుణోత్పత్తిస్థానభూతులగు*నరనారాయణుల నుఋషులిద్దరుసంభవించిరి వారలజన్మకాలంబున॥ సీ॥ గంధవాహుఁడుమందగతిననుకూలుఁడై వీఁచెనయ్యెనుదిశల్వి శదములుగ। నఖిలలోకంబులు నానందమునుఁబొందెఁదుములమై దేవదుందుభులు మ్రోసెఁ। గర మొప్పజలధులగలఁకల డంగెనుమించినగతిఁబ్రవహించెనదులు। గంధర్వకిన్నరగానములీవ్రతెంచెనప్సరోజనులనృత్యంబులూనరె। సురలుగురి యించిరందందవిరులవాన। మునిజనంబులుసంతోషములఁజెలంగి। వినుతులొనరించిరవ్వేళవిశ్వమెల్లఁ। బరమమంగళ మైయొప్పెభవ్యచరిత॥ వ॥ఆసమయంబునబ్రహ్మాదిదేవతలమ్మహాత్ములకడకుంజనుదెంచియిట్లని స్తుతియించిరి॥ సీ॥గగ నస్థలిందోఁచుగంధర్వ నగరాదిరూపభేదములట్లరూఢిమెరసి। యేయాత్మయందేనియేపారమాయచేనీవిశ్వమిటురచి యింపఁబడియె।నట్టియాత్మప్రకాశార్థమైమ్మునిరూపములధర్ము గృహమునఁబుట్టినట్టి।పరమపురుషనీకుఁబ్రణమిల్లెదమునది గాకయీసృష్టిమస్కర్మవృత్తిఁ।జరుగకనెయుండుకొఱకునై సత్త్వగుణము। చేసృజించినమమ్మిట్లుశ్రీనివాస।మైనసరసీరు హప్రభనపహసించు।మీకృపాలోకనంబులమించిగనుఁడు॥ క॥ అనియిట్లు దేవగణములు।వినుతింపఁగృపాకటాక్షవీక్షణ ములచేఁ।గనివారుగంధమాదన।మునకేగిరితండ్రిముదముమప్పిరిగొనఁగన్॥ క॥ధరణీభరముడుపుటకా।నరనారాయణు లుభువిజననమనయమునఁ।దిరియర్జునకృష్ణాఖ్యలఁ।గురుయదువంశములసత్త్వగుణయశులగుచున్॥ వ॥మఱియునగ్నిదేవు నకుదక్షపుత్త్రియైనస్వాహాదేవియనుభార్యయందుహుతభోజనులగుపావకుండుఁ బవమానుండుశుచియనను మువ్వురు కొడుకులుగలిగిరివారివలనం †పంచచత్వారింశత్సంఖ్యలుంగలయగ్నులుత్పన్నంబులయ్యెనిట్లుపితృపితామహాయుక్తం బుగాఁ‡నేకోనపంచాశత్సంఖ్యలుగలయగ్నులుబ్రహ్మవాదులచేయజ్ఞకర్మంబులందగ్నిదేవతాకంబులైనయిష్టులుదత్త న్నామంబులచేతఁజేయంబడుచుండునాయగ్నులెవ్వరనిననగ్నిష్వాత్తులు బర్హిషదులుసౌమ్యులుపితృలునాజ్యపులుసా గ్నులు నిరగ్నులునననేడు తెఱంగులై యుండురు దాక్షాయణియగుస్వధయనుధర్మపత్నియందువారలవలనవయునయ ధారిణియనననిద్దరుకన్యలుదయించి §జ్ఞానవిజ్ఞానపారగలగుచుబ్రహ్మనిష్ఠలయిపరగిరి వెండియు॥ సీ॥దక్షప్రజాపతితన

✽ ఈశ్వరునకుదక్షప్రజాపతికినివిరోధము సంభవించినకథ. ✽

యయభవునిభార్యయన్నఁగాఁదగుసతియనులతాంగి। సతతంబుపతిభక్తిసల్పుచుండియుఁదనూజాతలాభమునందఁజా లదయ్యె। భర్గునిదెసఁజాలఁబ్రతికూలుఁడైనట్టితమతండ్రిమీఁదిరోషమునఁజేసి। ¶వలనేదితాముగ్ధవలె నిజయోగమా ర్గంబునన్నాత్మదేహంబువిడిచె।ననిమునీంద్రుఁడువినుపింపనమ్మహాత్ముఁ।డయినవిదురుండుమనమునవద్భుతంబు।గదురఁడ త్కథవినవేడ్కగడలుకొనఁగ।మునివరేణ్యునిఁజూచియిట్లనియెమఱియు॥ సీ॥చతురాత్మదుహితృవత్సలుఁడైనదక్షుండు దనకూఁతుసతిననాదరముఁజేసి।యనయంబునఖిలచరాచరగురుఁడునిర్వైరుండుశాంతవిగ్రహుఁడుఘనుఁడు।జగముల కెల్లనుజర్చింపఁదేవుండు నంచితాత్మారాముఁడలఘుమూర్తి। శీలవంతులలోనశ్రేష్ఠుండునగునట్టిభవునందువిద్వేషప డుటకేమి।కారణముసతిదానేమికారణమున।విడువరానట్టిప్రాణముల్విడిచెమఱియు।?శ్వశురజామాతృవిద్వేష‖సర ణినాకు।దెలియనానతియిమ్మునుధీవిధేయ॥ క॥ అనియడిగినయవ్విదురునిఁ।గనుఁగొనిమైత్రేయుఁడనియెఁగౌతుకమొప్ప। న్వినుమనఘతొల్లిబ్రహ్మలు।జననుతముగఁజేయునట్టి**సత్రముఁజూడన్॥ చ॥సరసిజగర్భయోగిజనశర్వసుపర్వమునీంద్ర

* నర।ఋష్యతేక్షీయ్యతఇతి-రః-రిష్ క్షయేధాతుః-అనఁగానశింపఁబడునదియేదోదానికి-రః-అనిపేరు-ననభవతీతినరః-అవినాశ్యాత్మా-నాశములేనివస్తువునరుఁడు —†పంచచత్వారింశత్।నలుబదియైదు—‡ఏకోనపంచాశత్।నలుబదితొమ్మిది—§జ్ఞానవిజ్ఞానపారగలగుచు శాస్త్రజన్యజ్ఞానమును,అనుభవజన్యజ్ఞానమును,నంపూర్ణముగగలవారై—¶వలనేదితాముగ్ధవలె।యుక్తిదోఁపనిదైతానుమహాధురాలివలె— ?శ్వశురజామాతృ।మామయొక్క,అల్లునియొక్క— ‖సరణి।మార్గము— **సత్రమును।యాగమును.

హవ్యభుక్ప్రవరమహర్షి ప్రజాపతులుభక్తిమెయింజనుదెంచియుండన। త్తరణిసమాన తేజుండగుదక్షుండువచ్చినం దత్సద
స్యులా। పరమునలేచిరప్పుడుపితామహభర్గులుదక్కనందఱుం॥ క॥ చనుదెంచినయాదక్షుడుం। వనజజునకు మ్రొక్కి భక్తి
వశులై సభ్యు। ల్దనకిచ్చినపూజలుగై। కొనియగ్రాసనమునందుంగూర్చుండితగన్॥ గీ॥ తన్నుంబొడగనిసభ్యులందఱును లేవ।
నాసనముదిగనట్టిపురారివలనం। గన్నుంగవలనువిస్ఫులింగములుచెదరం। జూచియిట్లనురోషవిస్ఫురణమెఱయ॥ గీ॥ వినుండు
మీరలురోదమానివిబుధమునిహు। తాశనాదిసురోత్తములారమోహ। మత్సరోక్తులుగావునామాటలనుచు। వారికం
దఱికాపురవైరింజూపి॥ సీ॥ పరికింపనితండుదిక్పాలయశోహానికరుండీక్రియాశూన్యపరునిచేతం। గరమొప్పసజ్జనాచరిత
మార్గముదూషితంబయ్యె నెన్నగతత్రపుండు। మహితసావిత్రీసమానసాధ్వీన స్మత్తనూజనుమృగశాబనేత్ర। సకల
భూమీసురజనసమక్షమున *మర్కటలోచనుండుగరగ్రహణమర్థిం। జేసితాశిష్యభావంబుం జెందమటాత్మం। దలంచిప్ర
త్యుద్గమాభివందనములెలమి। నడుపకుండినమానెవినతుండుగాక। నోరిమాటకుందనకేమిగోరువోయె॥ సీ॥ అనయంబు
లుప్తక్రియాకలాపుండుమానహీనుండుమర్యాదలేనివాండు। మత్తప్రచారుండున్మత్తప్రియుండుదిగంబరుండుభూతప్రే
తపరివృతుండు। దామసప్రముఖభూతములకునాథుండుభూతిలిప్తుండస్థిభూషణుండు। నష్టశౌచుండునున్మదనాంగుండును
దుష్టహృదయుండునుగ్రపరేతభూని। కేతనుండువితతశ్మశ్రుకేశుండశుచి। యగునయితనికిశివనాముండను ప్రవాద। మె
టులంగలిగెనశివుండగునితనినెఱింగి। యెఱింగివేదంబుశూద్రునకిచ్చినటుల॥ వ॥ ఇతనికినస్మత్తనయనువిధిప్రేరితుండనై
యిచ్చితి॥ క॥ అనియిట్టులుప్రతికూలవ। చనములుదక్షుండువలికిశపియింతునుశ। ర్వునినిజలములుగొనికర। మునవిలిచిట్లని
యెరోషమునననఘాత్మా॥ క॥ ఇతండింద్రోపేంద్రపరీ। వృతుండై మఖసమయమునహవిర్భాగముదే। వతలంగూడంగమహి
తని। యతిం బొందకయుండుంగాకయనిశపియించెన్॥ వ॥ ఇట్లుదక్షుండువలికినగర్హితవాక్యంబులువినిందితంబులుగనుం
డినయథార్థంబునవాస్తవంబులగుచుభగవంతుండగురుద్రునందుననిందితంబులై స్తుతిరూపంబులనొప్పం దదనంతరంబ
రుద్రునకుశాపంబిచ్చిదక్షుండుసదస్యముఖ్యులచేనకృత్యంబనినిషేధింపంబడిప్రవృద్ధంబయినక్రోధంబుతోడనిజనివా
సమ్మునకుంజనియెనంతగిరిశానుచరాగ్రేసరుండగునందికేశ్వరుండుదక్షుండునిటలాక్షునిశపియించినశాపంబునతనిం
బలికినయనర్హవాక్యంబులునువినికోపారుణితలోచనుండై యిట్లనునీదక్షుండుమర్త్యశరీరంబుశ్రేష్ఠంబుగాందలంచి
యప్రతిద్రోహియయినభగవంతునందుభేదదర్శియై యపరాధంబుంగావించెనట్టిమూఢాత్ముండుదత్త్వవిముఖుండగు
మఱియుంగూటధర్మంబులయిననివాసంబులగ్రామ్యసుఖాకాంక్షులంజేసినక్తుండై యర్థవాదంబులయినవేదంబులచేతన
ష్టమనీషంగలిగికర్మతంత్రంబువిస్తృతంబుసేయుచుదేహాదికంబులుపాదేయంబులుగాందలచుచుబుద్ధిచేతనాత్మతత్త్వం
బుమఱచివర్తించిపశుప్రాయుండై స్త్రీకాముండునగునిదియునుంగాకదక్షుండచిరకాలంబునమేషముఖుండగునని మ
ఱియు॥ మ॥ అనయంబుం దనమానసంబుననవిద్యన్ముఖ్యతత్త్వంబుగాం। గనిగౌరీశుందిరస్కరించినయసత్కర్మాత్మునీద
క్షుండా। మనువర్తించినవారుసంసరణకర్మారంభులైనిచ్చలు। న్జననంబందుచుంజచ్చుచున్మఱలనోజంబుట్టుచున్వర్తి
లుర్॥ వ॥ అదియునుంగాకయీహరద్వేషులయినద్విజులర్థవాదబహుళంబులైన వేదవాక్యంబులవలనమధుగంధసమం
బైనచిత్తక్షోభంబుచేతవిమోహితమనస్కులై కర్మాసక్తులగుదురుమఱియును భక్ష్యాభక్ష్యవిచారశూన్యులై దేహాది
పోషణంబుకొఱకుధరియింపంబడువిద్యాతపోవ్రతంబులుగలవారలైధనదేహేంద్రియంబులయందుంబ్రీతింబొందియా
చకులై విహరింతురనినందికేశ్వరుండుబ్రాహ్మణజనంబుల శపియించినవచనంబులువినిభృగుమహామునిమఱలశపియిం
పంబూనియిట్లనియె॥ గీ॥ వసుధనెవ్వారుధూర్జటివ్రతులువారు। వారికనుకూలులగుదురెవ్వారువార। లట్టిసచ్ఛాస్త్రప
రిపంథులైనవారు। నవనిపాషండులయ్యెదరనిశపించె॥ సీ॥ సకలవర్ణాశ్రమాచారహేతువులోకములకుమంగళమార్గము
నుసనాత। నముపూర్వఋషిసమ్మతముజనార్దనమూలమునునిత్యమునుశుద్ధమునుశివంబు। నార్యపథానుగంబగువేదమ
నువిప్రగణమునిందించినకారణమున। నేశివదీక్షయందేనిమధ్యమపూజ్యుండై భూతపతిదైవమగుచునుండు। నందుమీర
లుభస్మజటాస్థిధార। ణములందగిమూఢబుద్ధులునష్టశౌచు। లైనశింతురుపాషండులగుచుననుచు। శాపమొనరించెనాద్వి
జసత్తముండు॥ వ॥ ఇట్లన్యోన్యంబునుశాపంబులంబొందియుభగవదనుగ్రహంబుగలవారలగుటంజేసినాశంబునొంద
రైరంతవిమనస్కుండగుచుననుచరసమేతుండై భవుండుసనియెనంత॥ సీ॥ అనఘాత్మయేయజ్ఞమందుసర్వశ్రేష్ఠుండగు
హరిసంపూజ్యుండై వెలుంగు। నట్టియజ్ఞంబుసమ్యగ్విధానమునసహస్రవత్సరములునజుండొనర్చెం। గరమొప్పనమరగం

*మర్కటలోచనుండు। శివుండు.

గాయమునా సంగమంబునఁ గలుగు ప్రయాగయందు। నవభృథస్నానంబులతిభక్తిఁ గావించి గతకల్మషాత్ములై ఘనతకె
క్కి। తగనిజాశ్రమభూములఁ దలఁచి వార। లందఱును వేడ్కతోఁ జనిరనుచు విదురు। నకును మైత్రేయుఁడనుమునినాయ

§ దక్షప్రజాపతి యజ్ఞముఁ జేయునపుడు దాక్షాయణి యచ్చటికిఁ బోవుట. §

కుండు। నెఱుఁగ వినిపించి వెండియు నిట్లులనియె॥ వ॥ అంత శ్వశురుండగు దక్షునకు జామాతయైన భర్గునకును న్యోన్యవిరో
ధంబులు పెరుగుచుండ నతి చిరంబగు కాలంబరిగెనంత దక్షుండు రుద్రవిహీనంబగు యాగంబు లేనిదియైనను శర్వుతోడి
పూర్వవిరోధంబునను బరమేష్ఠికృతంబై న సకల ప్రజాపతి విభుత్వగర్వంబునం జేసి బ్రహ్మనిష్ఠులగు నీశ్వరాదులధికరిం
చి యరుద్రంబుగా వాజపేయ సవనంబు గావించి తదనంతరంబ బృహస్పతిసవన నామకంబై నమఖంబు సేయనుపక్రమిం
చిన నచ్చటికిం గ్రమంబున॥ చ॥ కరమనురక్తి నమ్మఖము గన్గొను వేడుక *దొంగలింపఁగా। బరమమునిప్రజాపతి §సుపర్వమ
హర్షివరుల్ సభార్యులై। పరువడి వచ్చి యందఱు శుభస్థితి దీవనలిచ్చి దక్షుచేఁ। బొరిఁబొరి నచ్చటన్ విహితపూజలనొందిరి స
మ్మనంబునన్॥ గీ॥ దక్షుతనయ సతీదేవి దవిలి యాత్మ। సదనమున నుండి జనకుని సవనమహిమ। గగనచరులు నుతింప నాకలకలం
బు। విని కుతూహలమొప్పఁగ ‡విన్ను జూడ॥ వ॥ అయ్యవసరంబునఁ దదుత్సవదర్శన కుతూహలులై సర్వదిక్కుల వారును జను
సమయంబున॥ సీ॥ తనరారు నవరత్న ⚘ తాటంకరోచులు చెక్కుటద్దములతోఁ జెలిమి సేయ। మహనీయ తపనీయమయ పదక
ద్యుతులంస భాగంబుల నావరింప। నంచిత చీనిచీనాంబర ప్రభలతో ❦ మేఖలకాంతులు ¶ మేలమాడఁ। జంచల † సారంగచా
రువిలోచన ప్రభలు నల్దిక్కులఁ ❂ బ్రబ్బికొనఁగ। మించు వేడుక భర్తృసమేతము గను। మానితములైన దివ్యవిమానయాన।
లగుచు నాకాశపథమున నరుగుచున్న। ఖచర గంధర్వ కిన్నరాంగనలఁ జూచి॥ క॥ సతి దనపతియగు నాపశు। పతిఁ జూచి సము
త్సుకమున భాషించెఁ బ్రజా। పతి మీమామ మఖము సు। వ్రతమతి నొనరింపుచున్నవాఁడని వింటే॥ క॥ కావున నయ్యజ్ఞమున
కు। నీవిబుధగణంబులర్థి నేగెదరదిగో। దేవ మనమిప్పుడచటికిఁ। బోవలయును వేడ్క నాకుఁ బుట్టెడు నభవా॥ క॥ ఆయజ్ఞముఁ
గనుఁగొనఁగా। నాయనుజలు భక్తిఁ బ్రాణనాథులతోడ। న్బాయక వత్తురు మనము। న్బోయిన నేవారి నచటఁ బొడగనఁగ
ల్గుదు॥ క॥ జనకుని మఖమున కర్థిం। జననీతోఁ బారిబర్హసంజ్ఞికముల చేఁ। దనరిన భూషణములఁ గై। కొన వేడ్క జనించె నీశ
కుజనవినాశా॥ క॥ నాతోడి స్నేహముగల। మాతను వత్సోదరీ సమాజము బుద్ధి పిసం। ఘాతకృత మఖ సమంచిత। ❁ కేతువుఁ గ
న వేడ్క గగనకేశ జనించెన్॥ వ॥ అదియునుం గాక దేవా మహాశ్చర్యకరంబై గుణత్రయాత్మకంబగు ప్రపంచంబు భవదీయ
మాయా వినిర్మితంబగుటం జేసి నీకు నాశ్చర్యకరంబు గాదయినను భవదీయ తత్త్వంబెఱుంగఁ జాలక కామినీస్వభావంబుగ।
లిగి కృపణురాలనయిన మదీయ జన్మభూమిఁ గనుంగొన నిచ్ఛయించితినని వెండియు నిట్లనియె॥ చ॥ ముదమునఁ దన్మఖోద్భ
వవిభూతిఁ గనుంగొన నన్యకామిను। ‡‡ల్పదువులు గట్టి భూషణవిభాసితలై నిజనాథయుక్తలై। మదకలహంస పాండురస
మంచిత దివ్యవిమానయానలై। యదె చనుచున్నవారు గను మభ్రపథంబున నీలకంధరా॥ క॥ అనఘా వినులోకంబుల। జ
నకుని గేహమునఁ గలుగు సకల సుఖంబు। ల్దనయలు చని సంప్రీతి। న్గనుఁగొన కేరీతి నిల్వఁ గాయములభవా॥ క॥ అనయ
ముఁ బిలువక యుండ। న్జనననుచితమంటివేని జనక గురు సుహృ। జ్జననాయక గేహములకుఁ। జనుచుందురు పిలువకున్న
సజ్జనులభవా॥ వ॥ అనిమఱియు నిట్లనియె దేవా నాయందుఁ బ్రసన్నుండవై మదీయ మనోరథంబుఁ దీర్పనర్హుండవు సమ
ధిక జ్ఞానంబుగల నీచేత నేను భవదీయ దేహంబునందర్ధంబున ధరియింపంబడితి నట్టి నన్ను నను గ్రహింపవలయునని ప్రార్థిం
చిన మందస్మిత వదనారవిందుండగుచు జగత్స్రష్టల సమక్షంబున దక్షుండు దన్నాడిన ‡‡ మర్మభేదంబులయిన శిఖాహాక
వాక్యసాయకంబులందలంచుచు నిట్లనియె॥ సీ॥ కల్యాణి నీమాట గడునొప్పు బంధువుల్ పిలువకుండినను సంప్రీతిఁ జను
దు। రంటివి యది లెస్సయైనను దేహాభిమాన మదమునననర్హ మనను। గడఁగి యాకోపితఘనకోపదృష్టులు గారేనిఁ బోఁ
దగుఁ గాని వినుము। వినుత విద్యా తపో విత్త వయో రూప కులములు సుజనులకును గుణంబు। లివియకు జనుల యెడ దోషహే
తుకంబు। లై వివేకంబు చెరుపు మహాత్ములైన। వారి మాహాత్మ్య మాత్మగర్వమునఁ జేసి। జడులు నోడగానఁ జాలరు జలజ

*తొంగలింపఁగా। ప్రకాశింపఁగా.— §సుపర్వ। దేవతలు— ‡విన్ను। ఆకాశము— ⚘ తాటంకరోచులు। కర్ణాభరణకాంతులు— ❦ మేఖ
ల। ఒడ్డాణము— ¶ మేలమాడన్। కోడిగమాడుచుండఁగాను— † సారంగ। లేడి— ❂ ప్రబ్బికొనఁగన్। కమ్ముకొనుచుండఁగాను.— ‡ పారిబ
ర్హ। పరిబర్హ। అనఁగా రాజయోగ్యములగు ఛత్ర చామరాది వస్తువులు— ❁ కేతువు। అగ్ని- శ్లో॥ కేతుర్గ్రహే ధ్వజేచిహ్నే కిరణోత్పాతవహ్నిషు। ఇతి
నానార్థరత్నమాలాయాం— ‡‡ పదువులు। గుంపులు.... ‡‡ మర్మ। ఆయము- గుట్టు— శిఖాహాక। వంచన.

నేత్ర॥ క ॥ వినుమట్లు కుజనులగుదు । ర్జనులగృహంబులకు బంధుసరణిని బోవ । న్జనదు వినీతులకదికడు । ననుచితమైయుం
డునింతియదియెట్లనినన్ ॥ గీ ॥ కుటిలబుద్ధులైన కుజనులయిండ్లకు । నార్యులేగవార నాదరమున । బొమలుముడివడంగ
భూరిరోషాత్ములై । చూతురదియుఁగాక సుదతివినుము ॥ చ ॥ సమదరిపుప్రయుక్తపటుసాయకజర్ఘరితాంగుఁడయ్యు
దుః । ఖమునుదొరంగి నిద్రఁగనుఁగాని కృశింపఁడు మానవుండునో । యుమవినుమిష్టబాంధవదురుక్తులుమర్మములంటనాఁ
టఁజి । త్తమునహర్నిశంబుపరితాపమునొందికృశించు నెప్పుడున్ ॥ క ॥ వినుముత్కృష్టుండగుద । క్షునికిఁదనూభవల
లోనఁగూరిమిసుతవై । నను నాసంబంధంబున । జనకునిచేఁబూజవడయఁజాలవు తరుణీ॥ వ ॥ అదియెట్లతనిచేతభవత్సం
బంధంబునం జేసి పూజఁబడయమికి నతనికి నీకు విరోధంబునకు హేతువెట్టిదనియంటివేని॥ మ ॥ నిరహంకారమహత్స్వవృ
ద్ధిసుజనానింద్యోల్లసత్కీర్తియుం । ధరఁగామించియశక్తులై మనములన్దందహ్యమానేంద్రియా । తురులై కొందఱుమ
చ్చరింతురు మహోత్ముండీశ్వరుండైనయా । హరితోబద్ధవిరోధమున్దొడరుదైత్యశ్రేణిచందంబునన్ ॥ వ॥ అదియునుంగా
కనీవతనికిం బ్రత్యుత్థానాభివందనంబులుఁ గావింపకుండుటం జేసియతండుదిరస్కృతుండయ్యె నంటివేనిలోకంబులజను
లన్యోన్యంబును బ్రత్యుత్థానాభివందనంబులుగావింతురదియ ప్రాజ్ఞులయినవారు సర్వభూతాంతర్యామియయినపరమ
పురుషుండు నిత్యపరిపూర్ణుండుగావునఁగాయికవ్యాపారంబయుక్తంబని తదుద్దేశంబుగా మనంబునందు నమస్కారాది
కంబులుగావింతురు కాని దేహాభిమానంబులుగలుగుపురుషులందుఁ గావింపరుగాన నేనును వసుదేవశబ్దవాచ్యుండు శుద్ధస
త్వమయుండును అంతఃకరణంబునందు నావరణ విరహితుండునయి ప్రకాశించు వాసుదేవునకు నాహృదయంబున నమస్క
రింపుచుండుదు నిట్లనపరాధియయిన నన్నుఁ బూర్వంబున బ్రహ్మలు సేయు సత్త్రంబునందు దురుక్తులం జేసి పరాభవించి
నమద్వేషియయిన దక్షుండు భవజ్జనకుండయిననతఁడును దదనువర్తనులయిన వారలును జూడఁదగరు గావున మద్వచనా
తిక్రమంబుం జేసియరిగితి వేనియచట నీకుఁ బరాభవంబు సంప్రాప్తంబగు లోకంబున బంధుజనంబులవలనఁ బూజవడయ
కతిరస్కారంబునొందుటచచ్చుటయ కాదే యనివలికి మఱియునభవుండు పొమ్మనియనుజ్ఞ నిచ్చిననచ్చట నవమానంబునం
జేసియశుభంబగుననియు నిచ్చటఁ బొమ్మనక నివారించిన మనోవేదనయగుననియు మనంబునందలపోయుచు నూరకుండె
నంత॥ సీ॥ సతిసుహృద్దర్శనేచ్ఛాప్రతికూలదుఃఖస్వాంతయగుచు నంగములువడఁక । నందందఁదొరఁగెడు నశ్రుపూరంబులు
గండభాగంబులఁగడలుకొనఁగ । నున్నతస్తనమండలోపరిహారము ల్వేడినిట్టూర్పుల వెచ్చఁగంద । నతిశోకరోషాకులాత్మం
తదోధూయమానమై హృదయంబు మలగుచుండ । మఱియుఁగుపితాత్మయై స్వసమానరహితు । నాత్మదేహంబు సగమిచ్చి
నట్టిభవుని । విడిచి మూఢాత్మయగుచు నవ్వేలఁదిసనియె । జనకుఁజూచెడు వేడుక సందడింప॥ సీ॥ మానినిచనుచుండ మణిమన్మ
దాదిసహస్రసంఖ్యాతరుద్రానుచరులు । యక్షులు నిర్భయులై వృషభేంద్రుని మున్నిడి కొనుచు నమ్ముదిత దాల్చు । కందు
కాంబుజశారికాతాళవృంతదర్పణధవళాతపత్రప్రసూన । మాలికాస్వర్ణమణివిభూషణఘనసారకస్తూరికాచందనా
ది । వస్తువులుగొంచు నేగిశర్వాణిఁగదిసి । శంఖదుందుభివేణునిస్వనములొప్ప । మానితంబయిన వృషభేంద్రయానఁజేసి ।
యజ్ఞభూమార్గులై యర్థినరిగియరిగి॥ ముందట॥ చ॥ మనమున మోదమందుచును మాతరుణీమణిగాంచెఁ జారుమృ । త్కనక
కుశాజినాయసనికాయవినిర్మితపాత్రసీమమై । యనుపమవేదఘోషసుమహత్పశుబంధనకర్మభూమమున్ । మునివిబు
ధాభిరామముసముజ్జ్వలశోభము యాగధామమున్॥ వ॥ ఇట్లుగనుంగొని యజ్ఞశాలం బ్రవేశించిన॥ క॥ చనుదెంచి
నయమ్మగువను । జననియుసోదరులుదక్కసభఁగలజను లెల్లను దక్షువలని భయమున । ననయమునపుడాదరింపరైరిమహా
త్మా॥ క॥ మఱిదల్లియుఁబినతల్లులు । పరిరంభణమాచరింపఁబరితోషాశ్రు । ల్దొరుగఁగడగ్గుత్తికతో । సరసిజముఖి సేమమర
యసతిదానంతన్॥ క॥ జనకుండవమానించుట । యనుసోదరలర్థిఁదనకును చితక్రియఁజే । సినపూజలనందక శో । భనమరసి
నమారుమాటఁబలుకకయుండెన్॥ వ ॥ ఇట్లు దండ్రిచే నాదరింపంబడని దైవిభుండైనయీశ్వరునందు నాహ్వానక్రియా
శూన్యత్వరూపంబైనతిరస్కారంబును రుద్రభాగంబైనయజ్ఞంబుఁగనుంగొని నిజరోషానలంబున లోకంబులు భస్మంబుసే
యంబూనిన తెఱంగున నుద్రేకించి రుద్రవిద్వేషియుఁగ్రతుకర్మాభ్యాసగర్వితుండునగు దక్షుని వధియింతుమనుచు లేచి
నభూతగణంబులనివారించి రోషావ్యక్తభాషణంబులనిట్లనియె లోకంబున శరీరధారులైన జీవులకుఁ బ్రియాత్మకుండైన
యీశ్వరునకుఁ బ్రియాప్రియులు నధికులును లేరట్టి సకల * కారణుండు నిర్మత్సరుండునైన రుద్రునందు నీవు దక్క నెవ్వం

* కారణుండు । కరోతీతి కారణః- చేయువాఁడని అర్థము- అనఁగా- ప్రపంచోత్పత్తిస్థితినాశములఁ జేయువాఁడనుట.

డు ప్రతికూలంబాచరించునదియునుంగాక మిముబోటివారలుపరులవలని గుణంబులందు దుర్గుణంబులనయాపాదింతురు మఱియుంగొందఱు మధ్యస్థులైనవారలు పరులగుణంబులయందు దోషంబుల నాపాదింపరు కొందఱు సాధువర్తనంబుగల వారలు పరులదోషంబులనైన గుణంబులుగా ననుగ్రహింతురు మఱియుంగొందఱుత్తమోత్తములు పరులయందు దోషంబుల నాపాదింపక తుచ్ఛగుణంబులు గలిగినను సద్గుణంబులుగాఁగైకొందురట్టి మహాత్ములయందు నీవు పాపబుద్ధిం గల్పించితివని వెండియు నిట్లను మహాత్ములగు వారలపాదధూళిచే నిరస్తప్రభావులై జడ స్వభావంబుగల దేహంబు నాత్మయనివల్కుకుజనులగు వారు మహాత్ములనిందించుట గార్యంబు గాదదియు వారికనుచితంబగునని వెండియు నిట్లనియె॥ సీ॥ అనయంబు శివయను నక్షరద్వయమర్థి వాక్కునఁ బలుక భావమునఁ దలఁప। సర్వజీవుల పాపసంఘముల్చెడునట్టి మహితాత్మునందు నమంగళుండ। వగునీవు విద్వేషివగుట కాశ్చర్యంబు నందెద వినుము నీవదియుఁ గాక । చర్చింప నెవ్వని చరణపద్మంబుల నరసి బ్రహ్మానందమను మకరంద। మతులభక్తినిదమహృదయంబుల నెడి। తుమ్మెదల చేతఁ గ్రోలి సంతుష్టచిత్తు। లగుదు రత్యంత విజ్ఞానులట్టి దేవు। నందుఁ ద్రోహంబు సేసితేమందు నిన్ను॥ క॥ మఱిగడు నమ్మహితాత్ముని। యలిముఖిఁ జరణాబ్జయుగము నఖిలజగంబు। ల్నెఱిఁ గోరినకోరికలం। దలమిడి వర్షించు నతని దగునే దెగడన్॥ చ॥ పరగఁ జితాస్థిభస్మనృకపాలజటాధరుఁడున్న రేతభూ। చరుఁడు పిశాచయుక్తుఁడని శర్వు నమంగళుఁ గాఁ దలంపరె। వ్వరునొకఁ డీవు దక్క మఱి వాక్పతిముఖ్యులునమ్మహాత్మున। చ్చరణసరోజరేణువులు సమ్మతిఁ దాల్తురు మస్తకంబులన్॥ చ॥ నెలకొని ధర్మపాలన విశర్మలు ¶భర్గుఁ దిరస్కరించున। కలుషుని జిహ్వఁ గోయఁదగుఁ గాక టు సేయఁగ నోపఁడేనిఁ దా। బొలియుట యొప్పు రెంటికిఁ బ్రభుత్వము చాలమిఁ గర్ణరంధ్రము। ల్బలువుగ మూసికొంచుఁ జనఁ బాడియటంచురు ధర్మవర్తనుల్॥ అదిగావున॥ మ॥ జనుఁ డజ్ఞానమునన్భుజించిన జుగుప్సంబయిన యన్నంబుస। య్యన వెళ్లించి పవిత్రుఁడయిన గతి దుష్టాత్ముండవై యీశ్వరున్। ఘను నిందించిన నీతనూభవ యనంగా నొర్వ నీహేయభా। జనమయినట్టి శరీరము న్విడిచి భాస్వచ్ఛుద్ధి వాటిల్లెదన్॥ వ॥ అదియునుంగాక దేవతలకాకాశగమనంబు, మనుష్యులకు భూతలగమనంబును, స్వాభావికంబులైనట్లు ప్రవృత్తినివృత్తిలక్షణ కర్మంబులు రాగవైరాగ్యాధికారంబులుగా వేదంబులు విధించుటం జేసి రాగయుక్తులయి కర్మతంత్రులయిన సంసారులకు వైరాగ్య యుక్తులయి §యాత్మారాములయిన యోగిజనులకు విధినిషేధరూపంబులయిన వైదిక కర్మంబులు గలుగుటయు లేకుండుటయు నైజంబులగుటంజేసి స్వధర్మనిష్ఠుండగు వాని నిందింపం జనదియుభయ కర్మశూన్యుండు బ్రహ్మభూతుండునయిన సదాశివుని గ్రియాశూన్యుండని నిందించుట పాపంబగుటఁ దండ్రీ సంకల్పమాత్ర ప్రభవంబులగుటంజేసి మహాయోగిజన సేవ్యంబులైన యస్మదీయంబులగు ❦నణిమాద్యష్టైశ్వర్యంబులు నీకు సంభవింపవు భవదీయంబగునైశ్వర్యంబులు ❁ధూమమార్గప్రవృత్తులై యాగాన్నభోక్తలయిన వారిచేత యజ్ఞశాలయందె చాలనుతియింపం బడియుండుఁ గాన నీమనంబున నే నధిక సంపన్నుఁడననియుఁ ?జితాభస్మాస్థిధారణుండైన రుద్రుండు దరిద్రుండనియును గర్వింపం జనదని వెండియు నిట్లనియె॥ ఉ॥ నీలగళాపరాధియగు నీకుఁ దనూభవ నౌట చాలదా। చాలుఁ గుమర్త్య నీమతనుజాతన నన్మది సిగ్గవుట్టెడి। న్జాలధరన్మహాత్ములకుఁ జయ్యన నెగ్గొనరించు జన్మము। న్గాలుప నేతలంపజన కాకుటిలాత్మక యెన్నిచూడఁగన్॥ చ॥ వరవృషకేతనుండు భగవంతుఁడునయిన ※హరుండు నన్ను నా। దరపరిహాస వాక్యముల దక్షతనూభవ యంచుఁ బిల్వ నేఁ। బురపురబొక్కచున్మదముఁ బొందక నర్మవచఃస్మితంబుల। న్దొరుగుదు నీతనూజననుదుఃఖముకంటెను జచ్చుటొప్పగున్॥ వ॥ అనియిట్లు యజ్ఞసభామధ్యంబునం బ్రతికూలుండగు దక్షునుద్దేశించి పలికి కామక్రోధాదిశత్రువిఘాతినియగు సతీదేవి *యుదఙ్ముఖియయి జలంబుల నాచమనంబు చేసి శుచియై మౌనంబు ధరియించి జితాసనయై భూమియందాసీనయగుచు యోగమార్గంబునం జేసి శరీరత్యాగంబు సేయందలంచి॥ సీ॥ వరుసఁ బ్రాణాపానవాయునిరోధంబుగావించి వాని నేకమున నాభితలమునఁ గూర్చి యంతటనుదానము దాఁక నెగయించి బుద్ధితో హృదయపద్మమున నిల్పి వాని మెల్లనఁ గంఠమార్గమునను మరి భ్రూమధ్యమున వసింపఁ। జేసి శివాంఘ్రి రాజీవచింతనముచే నాథునిఁ దక్క నన్యంబుఁ జూడ। కమ్మహాత్ముని ☆యంక

---

‡ శర్వ। ప్రళయేభూతాని శృణాతీతి శర్వః- ప్రళయకాలమందు భూతములను హింసించువాఁడని అర్థము- శౄహింసాయాం- అనిధాతువు. ¶భర్గ। భజ్యంతే కామకాలాదయో నేనేతి భర్గః- ఈతనిచేత కామకాలాదులు కాలపాకమును బొందింపఁబడిరి గావున భర్గుఁడని అర్థము. §ఆత్మారామః। ప్రత్యగాత్మస్వరూపుఁడైన తనయందె క్రీడించువాఁడు—❦అణిమాది। అణిమ మొదలైన- శ్లో॥ అణిమా మహిమా చైవ గరిమా లఘిమా తథా। ప్రాప్తిః ప్రాకామ్య మీశిత్వం వశిత్వం చాష్టభూతయః॥— ❁ధూమమార్గప్రవృత్తులై। జననమరణసహితులై— ?చిత। సొద-చితి.— ※హరుండు। ప్రళయకాలమందు సర్వమును హరించువాఁడు-శివుఁడు. ....*ఉదఙ్ముఖియై। ఉత్తరపుముఖముగనున్నదయి—☆అంక। తొడ.

పీఠంబునందు|నాదరంబుననుండు దేహంబుదక్షు|వలనిరోషంబుననువిడువంగఁదలఁచి। తాల్చెఁదనువుననలాగ్నిధార
ణములు॥ వ॥ ఇట్లుధరియించిగతకల్మషంబై న దేహంబుగలసతీదేవినిజయోగసమాధిజనితంబై నవహ్నిచేఁ దక్షణంబదగ్ధం
బయ్యెనంత॥ క॥ అదిగనుఁగొనిహాహారవ। మొదవఁగనిట్లనిరిమానవులుద్రిదశులునీ। మదిరాక్షియకట దేహము|వదలెఁగ
దాదక్షుతోడివైరముకతనన్॥ మఱియును॥ సీ॥ సకలచరాచరజనకుఁడయినట్టి యాదక్షుండుదనకూర్మితనయమాన|వతి
పూజనీయయైనసతిదన చేనవమానంబునొందిసమక్షమందు। గాయంబుఁదొరఁగంగఁగనుఁగొనుచున్న వాఁడిట్టిదురా
త్ముఁడెందేనిఁగలఁడె|యనుచుఁజిత్తంబులనాశ్చర్యములఁబొందిరదియునుఁగాకనిట్లనిరియిట్టిదుష్టచిత్తుండు * బ్రహ్మబం
ధుండునయినయీతఁడనయంబుఁదానపఖ్యాతిఁబొందు। నిందఁబడిమీఁదదుర్గతిఁజెందుఁగాక|యనుచుజనములువలుకున
య్యవసరమున॥ క ॥ దేహమువిడిచినసతిఁగని। బాహాబల మొప్పరుద్రపార్షదులునుద|ద్ద్రోహింద్రుంచుటకైయు। త్సా
హంబునలేచిరసిగదాపాణులునై॥ క॥ ఆరవమపుడీక్షించిమ|హారోషముతోడభృగుమహామునిగ్రతుసం|హారకమార్క
మగునభి|చారికహోమంబొనర్చె ¶ సరభసమొప్పన్॥ వ॥ ఇట్లుదక్షిణాగ్నియందు వ్రేల్చిననందుఁదపంబొనర్చిసోమ
లోకంబుననుండుసహస్రసంఖ్యలుగలఋభునామధేయులైనదేవతలుదయించిబ్రహ్మతేజంబునంజేసిదివ్యవిమానులై
యుల్ముకంబులుసాధనంబులుగాధరియించిరుద్రపార్షదులైనప్రమథగుహ్యకగణంబులఁ బారందోలినవారునుపరాజి
తులైతితదనంతరంబనారదువలన నభవుండు దండ్రిచేనసత్కృతురాలగుటంజేసి భవానిపంచత్వంబునొందుటయుం
బ్రమథగణంబులుఋభునామకదేవతలచేఁబరాజితులగుటయువిని॥ శా॥ ఆమ్యంఘ్రుగ్రుఁడునీలకంఠుఁడిభదైత్యారాతిద

—— శివమహేశ్వరుండువీరభద్రునిచేదక్షుయజ్ఞంబు ధ్వంసంబు చేయించుట. ——

ష్టోష్ఠుఁడై|మాద్యద్భూరివృగేంద్రఘోషమునభీమప్రక్రియన్నవ్వుచు। న్విద్యుద్వహ్నిశిఖాసముచ్చయరుచి న్వెల్గొం
దుచంచజ్జట|న్సద్యఃక్రోధముతోడఁబుచ్చివయిచెన్ ధ్మాచక్రమధ్యంబునన్॥ వ॥ ఇట్లు పెఱికివైచినరుద్రునిజటయందు॥
సీ॥ ✱ అభ్రంలిహాదభ్రవిభ్రమాభ్రభ్రమకృన్నీలదీర్ఘశరీరమమరఁ|బ్రజ్జ్వలజ్జ్వలనదీప్తజ్వాలికాజాలజాజ్జ్వల్యమా
నకేశములుమెఱయఁ। జండదిగ్వేదండశుండాభదోర్దండసాహస్రధృతహేతిసంఘమొప్ప|వీక్షణత్రయలోకవీక్షణద్యు
తిలోకవీక్షణతతిదుర్నిరీక్షమగుచుఁ|గ్రకచకఠినకరాళదంష్ట్రిలువెలుంగ। ఘనకపాలాస్థివనమాలికలునుదనర|నఖిల
లోకభయంకరుఁడగుచువీర|భద్రుఁడుదయించెమారటరుద్రుఁడగుచు॥ గీ॥ వీరభద్రుండువిహతవిద్వేషిభద్రుఁ|డగు
చుఁదన వేయుచేతులు మొగిచివినయ|మెసఁగ నేనేమిసేయుదునెఱుఁగనాకు|నానతిమ్మనతనికయ్యభవుఁడనియె॥ చ॥ గు
రుభుజశౌర్య భూరిరణకోవిదమద్భటకోటికెల్లనీ । వరయ ✱ వరూధినీవరుఁడవై చనియజ్ఞముగూడదక్షుని । న్బరువడిఁ
ద్రుంపుమీవచటబ్రాహ్మణతేజమజేయమంటివే|నరిదిమదంశసంభవుఁడవై తగునీకునసాధ్యమెయ్యెడన్॥ వ॥ అనికుపిత
చిత్తుండైయాజ్ఞాపించిననట్లకాకయని॥ చ॥ అనఘుఁడురుద్రుఁజేరిముదమారఁబ్రదక్షిణమాచరించివీ|డ్కొనియనివార్య
వేగమునఁగుంభినిగ్రక్కదలంఝుళంఝుళ। ధ్వనిమణినూపురంబులుపదంబులమ్రోయఁగభీషణప్రభ। ల్దనరఁగృతాంత
కాంతకశితస్ఫుటశూలముఁబూనిచెచ్చెరన్॥ చ॥ సరభసవృత్తినట్లరుగుసైన్యపదాహతపాదధూళిధూ। సరితకుబేరదిక్త
టముసభ్యులుదక్షుఁడుచూచియెట్టిభీ|కరతమమంచనందమముగాదురజఃపటలంబటంచున|చ్చెరియమునొందిరాత్మలవి
చక్షణతారహితాత్ములైకడున్॥ సీ॥ ఈధూళిపుట్టుటకెయ్యదిహేతువోవిలయసమీరమువ్రేలయదిపుడు। ప్రాచీనబర్హి

* బ్రహ్మబంధు|బ్రాహ్మణకర్మహీనుఁడయిబ్రాహ్మణునికిబంధుమాత్రమైనవాఁడు—— ¶ సరభసము|అతివేగము—— ✱ అభ్రం-మమ
రన్॥ అభ్రం|ఆకాశమును-లిహ|ఒఱయుచున్న-అదభ్ర|అమితమైన-విభ్రమ|విలాసముచేత-అభ్ర|మేఘమోయనెడు-భ్రమకృత్|సందే
హమునుగలుగఁజేయుచున్న-నీల|నల్లనైన-దీర్ఘ|ఉన్నతమయిన-శరీరమమరన్|దేహమొప్పఁగాను-ప్రజ్జ్వల-మెఱయన్॥ ప్రజ్జ్వలజ్జ్వలన|మిగు
లమండుచున్నఅగ్నియొక్క -దీప్తజ్వాలికాజాల|ప్రకాశమానములగుమంటలమొత్తములవలె- జాజ్వల్యమాన|మిక్కిలితేజరిల్లుచున్న-కేశ
ములుమెఱయన్|వెండ్రుకలుప్రకాశింపఁగాను-చండ-మొప్పన్|చండదిగ్వేదండ|అతికోపవంతములగుదిగ్గజములయొక్క-శుండాభదోర్దం
డ|తొండములవలెప్రకాశించుచున్నబాహుదండములయొక్క-సాహస్రధృత|వేయింటిచేతధరింపఁబడిన-హేతిసంఘమొప్పన్|ఆయుధసము
దాయముప్రకాశింపఁగాను-వీక్షణ-మగుచున్॥ వీక్షణత్రయ|మూఁడుకన్నులచేత|లోకవీక్షణద్యుతి|ప్రపంచమునుచూచెడునేత్రకాంతి|లో
కవీక్షణతతి|జనులయొక్కనేత్రసముదాయమునకు-దుర్నిరీక్షమగుచున్|చూడనశక్యమైనదగుచుండఁగాను- క్రకచ-గన్॥ క్రకచకఠిన|అం
పములకంటెఁగఱుకుగల- కరాళదంష్ట్రిలువెలుంగన్|భయంకరములగుకోరలుమెఱయుచుండఁగా- ఘన-తనరన్॥ ఘన|గొప్పలగు-కపాల|పు
ఱ్ఱెలను-అస్థి|ఎముకలను-వనమాలికలును|పుష్పహారములును- తనరన్|ఒప్పఁగా-మారటరుద్రుఁడు|రెండవశివుఁడు-అగుచున్|ఐనవాఁడై-అ
ఖిల-ఉదయించెన్॥ సకలప్రపంచమునకుభయంకరమైనవాఁడైవీరభద్రుఁడుపుట్టెను. ✱ వరూధినీవరుఁడు|సేనానాయకుఁడు.

ధరాపతిమహితోగ్రశాసనుండిపుడు రాజ్యంబు సేయఁ । జోరసంఘములకో రారాదు మఱి గోగణాళిరాక కుసమయంబు
గాదు। కావుననిప్పుడు గల్పావసానంబు గాఁబోలుఁ గాకటు గాకయున్న।నిట్టియౌత్పాతికరజ మెందేనిఁ గలదె।యనుచుమ
నములభయమందిర చటిజనులు।సురలుదక్షుఁడునంతఁ బ్రసూతిముఖ్యు। లయినభూసురకాంతలిట్లనిరి మఱియు॥ క॥ తన
కూఁతులు సూడఁగ నిజ।తనయను సతిననపరాధఁ దగ వేదిగ్లా।గ్గొనరించినయాదక్షుని।ఘనపాపవిపాకమిదియుఁ గాదగున
సుచుఁ॥ వ॥ అని వెండియునిట్లనిరి కుపితాత్ముండై నదక్షుండుదనకూఁతుతో విరోధంబు చాలక జగత్సంహారకారణుండయి
నరుద్రుని నుగ్రోధింపం జేసిననమ్మహాత్ముం డెంతటివాడం చేసెఁ బ్రళయకాలంబున॥ సీ॥ సుమహితనిశితత్రిశూలాగ్ర*సం
ప్రోతనిఖిలదిక్కరిరాజనివహుఁడగుచుఁ।జటులోగ్ర నిష్ఠుర స్తనితగంభీరాట్టహాసనిర్భిన్నాఖిలాశుఁడగుచు। భూరికరా
ళవిస్ఫారదంష్ట్రాగ్రహతిఁ బతితతారాగణప్రచయుఁడగుచు।వివిధ ‡హేతి వ్రాతవిపులప్రభాపుంజమండితచండదోర్దండుఁ
డగుచు।వికటరోషభయంకర భ్రుకుటిదుర్నిరీక్ష్యమస్సహ తేజోమహిమదనర్చి।ఘనవికీర్ణ జటాబంధకలితుఁడగుచు। నఖి
లసంహారకారణుఁడయి నటించు॥ గీ॥ అట్టి దేవునిఁ ద్రిపురసంహారకరునిఁ।జంద్రశేఖరు సద్గుణసాంద్రు నభవు। మనమురో
షింపఁ జేసినమంగళములఁ।బొందవచ్చునె పద్మగర్భునకునయిన॥ వ॥ అనియివ్విధంబున భయవిహ్వలలోచనులై పలుకుచు
న్నసమయంబున మహాత్ముండయిన దక్షునకు భయావహంబులై సహస్రసంఖ్యాతంబులై నమహోత్పాతంబులు భూ
నభోంతరంబులఁ గానంబడుచుండె నాసమయంబున రుద్రానుచరులు నానావిధాయుధంబులు ధరియించి కపిలపీతవర్ణం
బులుగలిగి వామనాకారులు మకరోదరాననులై యజ్ఞశాలాప్రదేశంబునం బరువులు వెట్టుచుఁ గదియంజను దెంచి దక్షా
ధ్వరవాటంబుల విటతాటంబు సేయుచుం గొందఱు ప్రాగ్వంశంబును గొందఱుపత్నీశాలయుఁ గొందఱు సదస్యశాలయునం
దుఁ గొందఱాగ్నీధ్రశాలయుఁ గొందఱు యజమానశాలయుఁ గొందఱు ¤మహానసగృహంబును విధ్వంసనంబులుగావిం
చిరి మఱియుఁ గొందఱు యజ్ఞపాత్రంబులనగ్నులం జెరిచిరి వెండియుఁ గొందఱు హోమాగ్నులార్చిరి పదంపడి గొందఱు
హోమకుండంబులయందు మూత్రంబులు విడిచిరి గొందఱుత్తర వేదికామేఖలలు ద్రెంచిరి గొందఱు మునుల బాధించిరి
గొందఱు దత్పత్నుల వెఱపించిరి మఱికొందఱు దేవతానిరోధంబుఁ గావించిరి యంతమణిమంతుండు భృగువును, వీరభ
ద్రుండు దక్షునిఁ జండీశుండు పూషునిభగుని నందీశ్వరుండును, బట్టిరివ్విధంబున సదస్యదేవ ఋత్విజ్నికాయంబుల శిలలఱు
వ్వియు, జానువులఁ బొడిచియు, నఱచేతులనడఁచియు గుల్ఫంబులఁ బొడిచియు, వివిధబాధలం బరచిన, వారు ‖కాందిశీకులై
యెక్కడెక్కడేనియుం జనిరి మఱియును॥ క॥ మునుదక్షుఁడ భవుఁ బలుకఁగఁ। గనుగీటిన భగుని బట్టి కన్నులు పెకలిం। చెను
నందీశ్వరుఁ డచ్చటి।జనములు హాహారవంబు సందడిగొలుప॥ గీ॥ కుపితుఁడై నాఁడు †భవుని దక్షుఁడు శపింప।బరిహసిం
చినపూషునిపండ్లు డుల్లఁ।గొట్టె బలభద్రుఁ డాకళింగుని §రదంబు। లెలమి డులిచినపగిది జండీశ్వరుండు॥ క॥ తగ వేదిదక్షుఁ
డాసభ। †నగచాపుఁ దిరస్కరించు నాఁడు శ్మశ్రు । ల్నగుచుం జూపుట నాభృగు। పగకై శ్మశ్రువులు వీరభద్రుఁడు పెఱి
కెఁ॥ సీ॥ అతులదర్పోద్ధతుండై వీరభద్రుండు గైకొనిదక్షు వక్షుంబుఁ ద్రొక్కి। ఘనసితధారాసిఁ గొని మేననడచియు మం
త్రసమన్వితమహితశస్త్రజాలావినిర్భిన్నచర్మంబు గలదక్షుఁ జంపగా లేక విస్మయము నొంది। తద్వధోపాయంబుఁ దన
చిత్తమునఁ జూచి కంఠనిష్పీడనగతిఁ దలంచి। మస్తకము మన్మియంచితా?మర్షణమున। దక్షిణానలమున వ్రేల్చె దనుచ
రులు।హర్షమునుఁ బొందన చటబ్రాహ్మణజనంబు।లాత్మలనుజాలదుఃఖంబులందుచుండ॥ వ॥ ఇట్లువీరభద్రుండు దక్షుని
యాగంబు విధ్వంసనంబుగావించి నిజనివాసంబైన కైలాసంబునకుం జనియె నయ్యవసరంబున॥ చ॥ హరభటకోటిచేత నిశి

శ్రీ దేవతలు వీరభద్రాదులచేఁ బరాజితులయి బ్రహ్మతో విన్నవించుట. శ్రీ

తాసిగదాకరవాలశూలము।ద్గరముసలాదిసాధనవిదారితజర్ఝరితాఖిలాంగులై। సురలు భయాకులాత్ములగుచున్సరసీ
రుహజాతుఁ జేరి త।చ్చరణసరోరుహంబులకు సమ్మతిఁ జాగిలి మ్రొక్కి నమ్రులై॥ క॥ తమ ధూర్జటి సైనికులను। ప్రమథులు
దయమాని పెలుచబాధించుట స।ర్వముఁ జెప్పిరియని మైత్రే।యమునీంద్రుఁడు విదురుతోడ ననియె న్మఱియుఁ॥ గీ॥ ఇంత
యును మున్న మనమున నెఱిఁగియున్న।క తనవిశ్వాత్మకుండును కమలలోచ।నుండునన నెప్పునారాయణుండునజుఁడు।

---

*సంప్రోత । లెస్స గా గ్రుచ్చఁబడిన... ‡హేతి। ఆయుధము - రవేరర్చిశ్చ శస్త్రంచ వహ్నిజ్వాలా చ హేతయః । ఇత్యమరః — ¤మహానసగృహము - వంటయిల్లు... ‖కాందిశీకులై। భయమువలనఁ బరుగులెత్తుచున్నవారై... †భవుని। సర్వమస్మాద్భవతీతి భవః - సర్వమీయనవలనఁ గలుగుచున్నది గావున భవుఁడు - అనఁగా శివుని... §రదంబు। దంతము... †నగచాపుఁ । మేరుపర్వతమే విల్లుగాఁగల శివుని... ?అమర్షణము। కోపము.

చూడరాదైరి యప్పుడు నతుని మఖంబు॥ వ॥ అని చెప్పి సురలిట్లు విన్నవించిన చతుర్ముఖుండు వారలకిట్లనియె॥ క॥ ఘనతేజోనిధిపురుషుండనయంబు గృతాపరాధుఁడయిననుదా మెల్లనఁ బ్రతికారముఁ గావిం । చినజనులకు లోకమునందు సేమము గలదే ॥ వ ॥ అని మఱియు నిట్లనియె॥ క॥ క్రతుభాగార్హుండగు *పశుపతినీశ్వరుని భవు శర్వు భర్గుని దూఱి । కృతయజ్ఞభాగుఁ జేసిన। యతిదోషులు మస్తమతులు ననుమీరింక ॥ సీ॥ పూని యే దేవుని బొమముడిమాత్రన లోకపాలకులును లోకములును। నాశమొందు మఱట్టి యీశుఁడు ఘనదురుక్త్యస్త్రనికాయవిద్ధాంతరంగుఁ। డును బ్రియావిరహితుండుగనయినవాఁడ మ్మహాత్మునిఁ ద్రిపురసంహారకరుని। మఖపునస్సంధానమతి నపేక్షించుమీరలు చేరి శుద్ధాంతరంగులగుచు । భక్తినిష్ఠలఁ దత్పాదపద్మయుగళ। ఘనపరిగ్రహపూర్వంబుగాఁగ నతని। శరణమొందుండ తండు ప్రసన్నుఁడయినఁ । దివిరి మీకోర్కి సిద్ధించు దివిజులార॥ వ॥ అని మఱియు నిట్లనియె నద్దేవుని డాయంజన వెఱతునా నితలంపఱుండ తనిఁ జేరనుపాయం బెఱింగింపుమంటి రేని నేను నింద్రుండు మునులు మీరలు మఱియు దేహధారులెవ్వరేని నమ్మహాత్మునిరూపంబు నతని బలపరాక్రమంబులకొలఁది నెఱుంగంజాలము తండు స్వతంత్రుండు గావునఁ దదుపాయం బెఱింగింప నెవ్వఁడు సమర్థుండగు నైననిపుడు భక్తపరాధీనుండు శరణాగతరక్షకుండగు నీశునిఁ జేరంబోవుదమని పలికి పద్మసంభవుండు దేవపితృగణప్రజాపతులం గూడి కైలాసాభిముఖుండయి చనిచని॥ ఉ॥ భాసురలీలఁ గాంచిరి సుపర్వులు భక్తజనైకమానసో । ల్లాసముఁ గిన్నరీజనవిలాసము నిత్యవిభూతిమంగళా। వాసము సిద్ధగుహ్యకనివాసము రాజతభూవికాసికై। లాసముఁ గాంతినిర్జితకులక్షితిభృత్సుహృద్విలాసముఁ॥ సీ॥ ధాతువిచిత్రితోదాత్తరత్నప్రభాసంగతోజ్జ్వలతుంగశృంగములును। గిన్నరగంధర్వకింపురుషాప్సరోజననికరాకీర్ణసానువులును। మానితనిఖిలవైమానికమిథునసద్విహారణైకశుభప్రదేశములును। గమనీయనవమల్లికాసుమనోవల్లికామతల్లీలసత్కందరములు। నమరసిద్ధాంగనాశోభితాశ్రమములు । విబుధజనయోగ్యసంపన్నివేశములును। గలిగి బహువిధపుణ్యభోగములనొప్పు। వినుతసుకృతములకు దండ వెండికొండ॥ వ॥ అది మఱియును మందారపారిజాతసరళతమాలసాలతాలతక్కోలకోవిదారశిరీషార్జునచూతకదంబనీపనాగపున్నాగచంపకపాటలాశోకవకుళకుందకురవకకనకామ్రశతపత్రకింశుకైలాలవంగమాలతీమధూకమల్లికాపనసమాధవీకుటజోదుంబరాశ్వత్థప్లక్షవటహింగుళభూర్జపూగరాజపూగజంబూఖర్జూరామ్రాతకప్రియాళునాళికేరేంగుదవేణుకీచకముఖరతరుశోభితంబుఁ గలకంఠకాలకంఠకలవింకరాజకీరమత్తమధుకరనానావిహంగకోలాహలనినదబధిరీభూతరోదోంతరాళంబు సింహతరక్షుశల్యగవయశరభశాఖామృగవరాహవ్యాఘ్రశశ§కుర్కురరురుమహిషవృకసారంగప్రముఖవన్యసత్వసమాశ్రయవిరాజితంబుఁ గదళీషండమండితకమలకల్హారకైరవకలితపులినతలలలితకమలాకరవిహరమాణ కలహంసకారండవసారసచక్రవాకబకజలకుక్కుటాదిజలవిహంగకులకూజితసంకులంబు సలిలకేళీవిహరమాణసతీరమణీరమణీయకుచమండలవిలిప్తమృగమదమిళితహరిచందనగంధసుగంధితజలపూరితగంగాతరంగిణీసమావృతంబునయిన కైలాసపర్వతంబు వొడగని యరవిందసంభవపురందరాదిదేవగణంబులత్యద్భుతానందంబులం బొంది ముందటఁ ‡దారహీరహేమమయవిమానసంకులంబుఁ బుణ్యజనమానినీశోభితంబునయిన యలకాపురంబుఁ గడచి తత్పురబాహ్యప్రదేశంబునం దీర్ఘపాదుండైన పుండరీకాక్షుపాదారవిందరజఃపావనంబు రతికేళీవ్యాసంగపరిశ్రమనివారకసలిలకేళీవిలోలదేవకామినీ పీనవక్షోజవిలిప్తకుంకుమపంకసంగతపిశంగవర్ణవారిపూరవిలసితనందాలకనందాభిధానంబులుగల నదీద్వితయంబు దాఁటి తత్పరోభాగంబున వనగజసంఘృష్టమలయజపరిమిళితపవనాస్వాదనముహుర్ముహురున్మదితమానసపుణ్యజనకామినీకదంబంబువైదూర్యసోపానసమంచితకనకోత్పలవాపీవిభాసితంబుఁ గింపురుష వ్యాప్తంబునగు సౌగంధిక వనసమీపంబునం

§ బ్రహ్మాదులు దక్షిణామూర్తిరూపుండగు నీశ్వరుని స్తుతించుట. §

మ॥ సీ॥ ఉజ్జ్వలంబై శతయోజనంబుల పొడవును †బంచసప్తతి యోజనముల। పరపును గల్గి యేపట్టునఁ దలుగని నీడశోభిల్లునిర్ణీతమగుచుఁ। బర్ణశాఖాసమాకీర్ణమై మాణిక్యములఁ బోలఁగల ఫలములు దనర్చి। కమనీయసిద్ధయోగక్రియామయమయి యనఘముముక్షుజనాశ్రయంబు। భూరిసంసారతాపనివారకంబు। నగుచుఁ దరురాజమనఁగఁ బెంపగ్గలించి। భక్తజనులకునిచ్చలు ప్రమదమెసఁగ। వలయు సంపదలం ¶నావటము వటము॥ ఆవృక్షమూలతలంబున॥ సీ॥ ఇద్ధసనందాదిసిద్ధసంసేవి

* పశుపతి। పశూనాంపతిః పశుపతిః- పశవః క్షేత్రజ్ఞాః- తేషాంపతిః త్రాతా సంసారబంధనాత్ - పశువులనఁగా జీవులు- వారిని సంసారబంధమువలన రక్షించువాఁడు గావున పశుపతియని. † పంచసప్తతి। డెబ్బదియైదు, ‡ తార। ముత్యము. § కుర్కుర। కుక్క... ¶ వటము వటము। మఱ్ఱిచెట్టు.

తుశాంతవిగ్రహుని వాత్సల్యమునను।గమనీయలోకమంగళదాయకునిశివువిశ్వబంధునిజగద్వినుతయశుని। గుహ్యకసా
ధ్యయక్షరక్షనాథకుబేరసేవితునిదుర్వారబలుని।నుచితవిద్యాతపోయోగయుక్తునిబాలచంద్రభూషణునిమునీంద్రను
తునిఁ।దాపసాభీష్టకరుభస్మదండలింగ।ఘనజటాజినధరునిభక్తప్రసన్ను।వితతసంధ్యాభ్రరుచివిడంబితవినూత్ను। రక్త
వర్ణుసనాతను బ్రహ్మమయుని॥మఱియును॥సీ॥అంచితవామపాదాంభోరుహముదక్షిణోరుతలంబుననునిచితగను। సవ్య
జానువుమీఁదభవ్యబాహువుసాఁచివలపలిముంజేతసలలి*తాక్ష । మాలికధరియించిమహనీయతరతర్కముద్రాయుక్తుఁడ
గుచుఁజిత్తంబులోన।నవ్యయంబయినబ్రహ్మానందకలితసమాధినిష్ఠుఁడువీతమత్సరుండు। యోగపట్టాభిరాముఁడై యుచి
తవృత్తి।రోషసంగతిఁబాసికూర్చున్న‡జముని । యనువుననుదర్భరచిత¶బ్రుస్యాసనమున । నున్నమునిముఖ్యానంచిత
యోగనిరతు॥క॥అలఘునినభవునియోగీంద్రులువినుచుండంగనారదునితోఁ బ్రియభా।షలుజరుపుచున్నరుద్రుని। సల
లితపన్నగవిభూషుసజ్జనపోషుఁ॥క॥కనిలోకపాలురునుముని।జనులునుసద్భక్తినతనిచరణంబులకు। న్వినతులయిరియపు
డబ్జా।సనుఁగనియయ్యభవుఁడధికసంభ్రమమొప్పన్॥క॥అనఘుఁడహాత్ముండగువా।మనుఁడాకశ్యపునకునొగినమస్కా
రముచే।సినగతినజునకునభవం।దనమొగిఁగావించెహరుఁడుదగ్దయుఁబ్రీతిన్॥గీ॥అంతరుద్రానువర్తులైనట్టిసిద్ధ।గణమహ
ర్షిజనంబులుగనిపయోజ।గర్భునకుమ్రొక్కి-రంతనాకమలభవుఁడు।శర్వుఁగనిపలికెమందహాసంబుతోడ॥గీ॥జగములకు
నెల్లయోనిబీజంబులైన।శక్తిశివకారణుండవై జగతినిర్వి।కారబ్రహ్మంబవగునిన్నుఁగడఁగివిశ్వ । నాథుఁగానెఱిఁగెద
నామనమునభవ॥గీ॥సమతనడిగానఁదావకాంశంబులైన।శక్తిశివరూపములఁగ్రీడసలుపుదూర్ణ। నాభిగతివిశ్వజననవి
నాశవృద్ధి। హేతుభూతుండవగుచుండువీశరుద్ర॥ సీ॥ అనఘలోకంబులయందువర్ణాశ్రమసేతువులనఁగఁబ్రఖ్యాతినొం
ది।బలిసిమహాజనపరిగృహీతంబులై యఖిలధర్మార్థదాయకములయిన। వేదంబులనుమఱివృద్ధినొందించుటకొఱకునై నీవ
దక్షునినిమిత్త।మాత్రునిఁజేసియజ్ఞముఖముఁగావించితివటుగానశుభమూర్తివై ననీవు। గడగిజనములమంగళకర్మలయి
న।వారిముక్తినమంగళాచారులయిన।వారినరకంబునొందింతుభూరిమహిమ।భక్తజనపోషరాజితఫణివిభూష॥ వ॥ అ
ట్లగుటం దక్షకర్మంబులొకానొకనికి విపర్యాసంబునొందుటకుఁగారణంబెయ్యదియో భవదీయరోషంబుహేతువనిత
లంచితినేనిఁద్వదీయపాదారవిందనిహితచిత్తులైసమస్తభూతంబులయందునినుంగనుంగొనుచు భూతంబులనాత్మయం
దువేఱుగాఁజూడకవర్తించుమహాత్ములయందునజ్ఞులైనవారియందుంబోలెరోషంబుదరుచుపొరయదట్టినీకుఁగ్రోధంబు
గలదేయని॥సీ॥మఱిభేదబుద్ధిఁగర్మప్రవర్తనములమదయుతులై దుష్టహృదయులగుచుఁ। బరవిభవాసహ్యభవమనోవ్యా
ధులఁదగిలిమర్మాత్మభేదకములైన।బహుదురుక్తులచేతఁబరులఁబీడించుచునుండుమూఢులనుదైవోపహతులఁ। గాఁదల
పోసియకపటచిత్తులకునీవంటిసత్పురుషుఁడేవలననైన।హింసఁగావింపకుండుసమిద్ధచరిత। నీలలోహితమహితగుణా
లవాల।లోకపాలనకలితగంగా॥కలాప।హరజగన్నుతచారిత్రయదియుఁగాక॥సీ॥అమరసమస్తదేశములందునఖిలకా
లములందుఁదలఁపదుర్లంఘ్యమహిముఁ।డగుపద్మనాభుమాయామోహితాత్మకులై భేదదర్శనులైనవారి। వలననుద్రో
హంబుగలిగిననంతయునదిదైవకృతమనియన్యదుఃఖ।ములకోర్వలేకసత్పురుషుండుదయసేయుఁగాని‌హింసింపఁడుగా
ననీవు।నచ్యుతునిమాయమోహమునందకుంటఁ।జేసిసర్వజ్ఞుఁడవుమాయచేతమోహి।తాత్ములై కర్మవర్తనులయినవారి।
వలనద్రోహంబు గలిగినవలయుఁబ్రోవ ॥ వ ॥ అదిగావున యజ్ఞభాగార్హుండవైన నీకు సవనభాగంబు సమర్పింప
నికతననీచేతవిధ్వస్తంబయి పరిసమాప్తినొందని దక్షాధ్వరంబు మఱలనుద్ధరించి దక్షుని పునర్జీవితుఁ జేయుము - భ
గుని నేత్రంబులు, భృగుమునిశ్మశ్రువులుఁ, బూషునిదంతంబులుఁ గృపసేయుము- భగ్నాంగులయిన దేవ ఋత్విజ్జ
నాయంబులకు నారోగ్యంబుఁగావింపు మీవుఖావశిష్టంబు యజ్ఞపరిపూర్తి హేతుభూతంబయిన భవదీయభాగంబ

⁕ శివుఁడుబ్రహ్మాదులచేఁబ్రార్థితుండై దక్షాదులననుగ్రహించుట. ⁕

గుఁగాక ॥ చ ॥ అనిచతురాననుండు వినయంబున వేఁడిననించుమాలిస । య్యనఁబరితృప్తిఁబొంది దరహాసమునన్న ()
పదొంగలింపని । ట్లను హరిమాయచేత ననయంబును బామరులైనవారుచే । సినయపరాధదోషములు చిత్తములో
గణియింపనెన్నఁడున్ ॥ అబ్జయుండి ॥ క ॥ బలియుల దండించుటదు । ర్బలజన రక్షణముధర్మ పద్ధతియగుటన్ । ×

---

*అక్షమాలిక।జపమాల... ‡జమునియనువునన్।యమునివలెను... ¶బ్రుస్యాసనమునన్।వ్రతస్థులైనవారుకూర్చుండుటకుదర్భమొదలై
నవానిచేతరచింపఁబడినఆసనము బ్రుసియనంబడును. అట్టిపీఠముమీఁద...॥కలాప।భూషణము.

లుషాత్ములయపరాధము । కొలఁదినిదండింపుచుండఁగొనకొనియెన్ ॥ వ॥ అనిదగ్ధశీర్షుండయినదక్షుండజముఖుండ
గుభాగుండుబర్హిస్సంబంధభాగంబులుగలిగి మిత్రనామధేయచక్షుస్సనంబొడఁగాంచుఁ బూషుండు పిష్టభుక్కగుచు
యజమానదంతంబులచేభక్షించు దేవతలుయజ్ఞావశిష్టంబునాకొసంగుటంజేసి సర్వావయవపరిపూర్ణులై వర్తింతురుఖం
డితాంగులైనఋత్విగాదిజనంబులశ్వినీదేవతలబాహువులచేతను *బూషునిహస్తంబులచేతనులబ్ధబాహుహస్తులైజీ
వింతురుభృగువుశిబస్తశ్మశ్రువులుగలిగివర్తించుననిశివుండానతిచ్చినసమస్తభూతంబులుసంతుష్టాంతరంగంబులైతండ్రి
లెస్సయ్యెనని సాధువాదంబులనభినందించిరియంతనాశంభునియామంత్రణంబు వడసిశునాసీరప్రముఖులగుదేవతలు
ఋషులతోడంగూడిరానజుండునురుద్రునింబురస్కరించికొనిదక్షాధ్వరవాటంబునకుంజనెనంత॥క॥ శర్వునియోగక్ర
మమున।సర్వావయవములుగలిగిసమ్మనిఋత్విగ్గీర్వాణముఖ్యులొప్పిరి।పూర్వతనుశ్రీలనార్యభూషణయంతన్॥క॥వి
నుదక్షునవనబస్తము। ఖునిఁజేసిననిద్రమేలుకొనిలేచినపో।ల్కనినిలిచెదక్షుఁడభవుఁడు।గనుఁగొనుచుండంగనాత్మఁగా
తుకమొప్పన్॥ వ॥ ఇట్లులేచినిలిచిముందఱనున్నశివునింగనుంగొనినమాత్రనశరత్కాలంబుననకల్మషంబైనసరస్సునుం
బోలిపూర్వరుద్రవిద్వేషజనితంబులైనకల్మషంబులంబాసినిర్మలుండైయభవునినుతియింపందొడంగిమృతిఁబొందినసతీ
తనయందలంచియనురాగోత్కంఠంబులబాష్పపూరితలోచనుండు గద్గదకంఠుండునైపలుకంజాలకయెట్టకేలకుదుఃఖం
బులసంస్తంభించికొనిప్రేమాతిరేకవిహ్వలుండగుచు సర్వేశ్వరుండగుహరునకిట్లనియె॥క॥ వినునీకపరాధుఁడనగు।నను
దండించుటదిదండనముగాచుమది।న్ననురక్షించుటగామున।మునఁదలఁతునుదేవయభవపురహరరుద్రా ॥సీ॥ అనఘాత్మత
గనీవునబ్జనాభుండునుబరికింపబ్రాహ్మణాభాసులయిన । వారలయెడలనెవ్వలనను పేక్షింపరటుదృఢవ్రతచర్యులైనవా
రి। యెడనీకుపేక్షయెక్కడిదిసర్గాదిని నామ్నాయసంప్రదాయప్రవర్తనము నెఱింగించుటకుమరవిద్యాతపోవ్రతపరా
యణులైనబ్రాహ్మణులను।వరుసఁబుట్టించితివికానవారినెపుడుఁ। గేలదండంబుఁబూనిగోపాలకుండు।బలసిగోవులరక్షిం
చుపగిదినీవు। నరసిరక్షింపుచుండుగదయ్యరుద్ర॥సీ॥తలపోయనవిదితతత్వవిజ్ఞానుండనైననాచేతసభాంతరమునక్షీణతిదు
రుక్త్యంబకతుతుఁడయ్యునస్మత్కృతాపరాధముహృదయంబునందుఁ।దలఁపకత్ర్యక్షునిందాదోషమునఁనధోగతిఁబొందు
చున్నదుష్కర్మనన్నుఁ। గరుణఁగాచిననీదుఘనసద్గుణంబులనెఱిఁగిసంస్తుతిసేయనెంతవాఁడ।నుతచరిత్రభవత్పరాను
గ్రహోను।రూపకార్యంబుచేతనిరూఢమైన। తుష్టినీచిత్తమందునెందుదువుగాక । క్షుద్రసంహారకరుణాసముగ్రరుద్ర॥
వ॥ అనియిట్లురుద్రక్షమాపణంబుఁగావించిపద్మసంభవునిచేతననుజ్ఞాతుండైదక్షుం డుపాధ్యాయర్త్విగ్గణసమేతుండ
గుచుఁగ్రతుకర్మంబునిర్వర్తించుసమయంబునబ్రాహ్మణజనంబులుయజ్ఞంబులు నిర్విఘ్నంబులై సాఁగుటకుఁబ్రమథా
దివీరసంసర్గకృతదోషనివృత్త్యర్థంబుగావిష్ణుదేవసహితంబుఁ త్రికపాలపురోడాశద్రవ్యకంబునైనకర్మంబుఁగావింప
నధ్వర్యుకృత్యప్రవిష్టుండగుభృగువుతోడంగూడినిర్మలాంతఃకరణుండగుచు దక్షుండు ద్రవ్యత్యాగంబుఁగావింపఁబ్రస

——శ్రీదక్షాధ్వరంబునకువచ్చిననారాయణునిదక్షాదులుస్తుతియించుట.శ్రీ——

న్నుండైసర్వేశ్వరుండు॥సీ॥ మానితశ్యామాయమానశరీరదీధితులునల్దిక్కులదీటుకొనఁగఁ। గాంచనమేఖలాకాంతుల
తోడఁగాశేయచేలమ్యుతుల్చెలిమిసేయ।లక్ష్మీసమాయుక్తలలితవక్షంబునవైజయంతీప్రభల్వన్నెఁజూప। హాటకరత్న
కిరీటకోటిప్రభల్బాలార్కరుచులతోమేలమాడ।లలితనీలాభ్రరుచిఁగుంతలములుదనరఁ।బ్రవిమలాత్మీయదేహజప్రభ
సరోజ।భవభవామరముఖ్యులప్రభలుమాప। నఖిలలోకైకగురుఁడునారాయణుండు॥చ॥ సలలితశంఖచక్రజలజాతగ
దాశరచాపఖడ్గని।ర్మలరుచులన్నువర్ణరుచిమన్మణికంకణముద్రికాప్రభా।వలులనుదేజరిల్లుభుజవర్గమునర్గళకాంతియుక్త
మై। విలసిత‡‡కర్ణికారపృథివీరుహమున్స్ఫురణించుబిట్టుగన్॥క॥ సరసోదారసమంచిత। దరహాసవిలోకనములఁదగలోక
ములఁ।సృరితోషమునెందింపుచుఁ।బరమోత్సవమొప్పవిశ్వబంధుండగుచున్॥ చ॥మఱియునురాజహంసరుచిమధ్యరిమణీ
కృతతాలవృంతచా।మరములువీవఁగాదివిజమానినులచ్ఛసుధామరీచివి।స్ఫురణసితాతపత్రరుచిపుంజముదిక్కులఁబికర
టిల్లఁగాఁ।గరివరచుండువచ్చెసుభగస్తుతిపర్ణసుపర్ణయానుఁడై ॥చ॥ఘనరుచినట్లువచ్చినవికారవిదూరుముకుందుఁజూచి

*పూషుఁడు।సూర్యుఁడు… ‡బస్తశ్మశ్రువులు।మేఁకవెంట్రుకలతోసేర్పరచినమీసములు… †శునాశీర।దేవేంద్రుఁడు… ‡‡అతిదురు
క్త్యంబకతుతుఁడయ్యున్।మిగులకటినవుమాటలనైదునమ్ములచేతగాయముగాఁజేయఁబడినమనసుగలవాఁడవైనను… ‡‡కర్ణికారపృథివీరు
హమున్।కొండగోఁగుచెట్టును,బిట్టుగన్।మిక్కిలి, పురణించున్।తిరస్కరించును.

భో। వనసరసిజనందనపురందరచంద్రకళాధరాద్యుతా। శతముఖులర్థి లేఖియతిసంభ్రమమొప్పన మోనమోక్షదాయీ
వననిధయే యటంచు ననివారణ మ్రొక్కిరి భక్తియుక్తులై॥ వ॥ అట్లు కృతప్రణాములై నయనంతరంబ॥ ఉ॥ ఆనలినాయతా
క్షునియనంతపరాక్రముసుపర్ణిరిత్యుతే। జోనిహతస్వదిష్టులగుచున్నతిసేయనశక్తులై భయ। *గ్లానివహించి బాష్పము
లుగ్రమ్మగ గద్గదకంఠులై తనుల్ ।¶ మ్రానుపడంగ నవ్విభుని మాన్ననఁగై కొనియెట్ట కేలకున్॥ వ॥ నిటలతటఘటితకరపుటు
లై యమ్మహాత్మునియపారమహిమం బెఱింగి నుతియింపశక్తులుగాకయుండియుఁ గృతానుగ్రహవిగ్రహుండగుటం జేసి
తనుతమమనుతులకు గోచరించినకొలందిను తియింపం దొడంగిరి యందు గృహీతంబులగు పూజాద్యుపచారంబులు గలిగి బ్ర
హ్మమలకుజనకుం డును నందనందాదిపరమభాగవతజనసేవితుండును యజ్ఞేశ్వరుండు నగు భగవంతుని శరణ్యునిఁగా వలంచి
దక్షుండిట్లనియె దేవా నీవు స్వస్వరూపమందున్న యప్పుడు ‡ ఉపరతంబులు గాని రాగాద్యఖిల బుద్ధ్యవస్థలచే విముక్తుండవు
నద్వితీయుండవు భయరహితుండవునై మాయం దిరస్కరించి మఱియు నా మాయ ననుసరించుచు లీలామానుషరూపంబుల
నంగీకరించి స్వతంత్రుండవయ్యును మాయాపరతంత్రుండవై రాగాదియుక్తుంబోలె రామకృష్ణాద్యవతారంబులఁగా
నంబడుచుందువు గావున నీలోకంబులకు నీవయీశ్వరుండవని యుని తరులైన బ్రహ్మరుద్రాదులు భవన్మాయావిభూతుల
గుటం జేసి లోకంబులకు నీశ్వరులు గారనియును భేదదృష్టిగల నన్ను రక్షింపు మీ విశ్వకారణులైన ఫాలలోచనుండు బ్రహ్మ
యు దిక్పాలురు సకలచరాచరజంతువులును నీవ భవద్వ్యతిరిక్తంబు జగంబున లేదని విన్నవించి నతదనంతరంబ ఋత్విగ్జ
నంబు లిట్లనిరి॥ సీ॥ § వామదేవుని శాపవశమునఁ జేసి కర్మానువర్తనుల మేమైన కతన । బలసి వేదప్రతిపాద్యధర్మోపలక్ష్యం
బైన యట్టి మఖంబునందు। దీపింప నింద్రాదిదేవతాకలితరూపవ్యాజమును బొందిపరగు నిన్ను। యజ్ఞస్వరూపుండవనియును
గేవలనిర్గుణుండవు నిత్యనిర్మలుఁడవు। నరయనవద్యమూర్తివి యైన నీదు। లలితతత్త్వస్వరూపంబుఁ దెలియజాల। మయ్య
మాధవ గోవింద హరి ముకుంద। చిన్మయాకార నిత్యలక్ష్మీవిహార॥ సదస్యులిట్లనిరి॥ సీ॥ శోకదావాగ్నిశిఖాకులితంబు పృథుక్లే
శఘనదుర్గదుర్గమంబు। దండధరక్రూరశిక్షకుండలిశ్లిష్టంబు పాపకర్మవ్యాఘ్రపరివృతంబు। గురుసుఖదుఃఖకాకోలపూరిత
గర్తమగుచు నానాశ్రయమైన యట్టి। సంసారమార్గసంచారులై మృగతృష్ణికలఁ బోలు విషయసంఘమున హమ్మ। మేటిహే
తుక దేహనికేతనములు। ననుమహాభారవహులైనయట్టి మూఢ। జనము లేనాఁట మీపదాబ్జములు గానఁ। జాలువారలు భక్త
ప్రసన్న దేవ॥ రుద్రుండిట్లనియె॥ చ॥ వరద నిరీహయోగిజనవర్గసుపూజితనీపదాబ్జము। ల్నిరతమునంతరంగమున నిల్పి భవత్స
మనుగ్రహాధిక। స్ఫురణఁ దనర్చు నన్ను నతిమూఢులవిద్యులు మున్న నుంగళా। వరణుఁడటంచుఁ బల్కిన భవన్మతి నేగణియిం
పనచ్యుతా॥ భృగుండిట్లనియె॥ మ॥ అరవిందోదర తావకీనఘనమాయామోహితస్వాంతులై। పరమంబైన భవన్మహామ
హిమము న్బాటించి కానంగనో। పరు బ్రహ్మాదిశరీరులజ్ఞులయి యోపద్మాక్షభక్తార్తిసఁ। హరణాలోకననన్నుఁ గావఁదగుని
త్యానందసంధాయివై॥ బ్రహ్మయిట్లనియె॥ సీ॥ తవిలి పదార్థభేదగ్రాహకములయిన చక్షురింద్రియములసరవిఁ జూడఁ। గ
లుగు నీ రూపంబు గడఁగి మాయామయంబగు నసద్వ్యతిరిక్తమగుచు మఱియు। జ్ఞానార్థకారణ సత్త్వాదిగుణములకాశ్రయ
భూతమై యెలరుచున్న। నిరుపమాకారంబు నీకు విలక్షణమై యుండు ననుచు నే నాత్మఁ దలఁతు। నిర్వికార నిరంజన నిష్కళంక ని
రతిశయ నిష్కళంక నిరారంభ నిర్మలాత్మ। విశ్వసంబోధ్య నిరవద్య వేదవేద్య। ప్రవిమలానంద సంసారభయవిదూర॥ ఇంద్రుం
డిట్లనియె॥ మ॥ దితిసంతానవినాశసాధనసముద్దీప్తాష్టబాహాసము। న్నతమై యోగిమనోనురాగపదమై వెల్గొందు నీ దేహ
మా। యతమైనట్టి ప్రపంచముం బలెను మిథ్యాభూతముం గామి శా। శ్వతముం గామది లోఁదలంతు హరి దేవాద్యైవ చూడా
మా। యత మైన యట్టి ప్రపంచముం బలెను మిథ్యాభూతముం గామి శా। బడి శితికంఠరోషమున భస్మము నొందిపరే
మణీ॥ పత్నులిట్లనిరి॥ చ॥ కడఁగి భవత్పదార్చనకుఁగా నిటు దక్షుని చేర చింపఁగా। బడి శితికంఠరోషమున భస్మము నొందిపరే
తభూమి యై। చెడి కడు శాంతమేధమునఁ జెన్నగియున్న సుఖంబుఁ జూడు మే। ర్పడ జలజాభ నేత్రములఁ బావనమై విలసిల్లున
చ్యుతా॥ ఋషులిట్లనిరి॥ మ॥ అనఘా మాధవ నీవు మా వలెనె కర్మారంభివై యుండియున్। వినుత తత్కర్మఫలంబుఁ బొందవి
తరుల్ విశ్వంబు నన్ భూతికై। యనయంబున్ భజియించు నిందిర గరంబర్థిన్ని నుం జేరఁగై । కొన వేమందుము నీ చరిత్రమునకు
న్గోవిందపద్మోదరా॥ సిద్ధులిట్లనిరి॥ చ॥ హరి భవదుఃఖభీషణదవానలదగ్ధ § తృషార్తమన్మనో। ద్విరదము శోభితంబును బవి
త్రము నైన భవత్కథాసుధా। సరిదవగాహనంబున ననుసంసృతితాపముఁ బాసి క్రమ్మఱన్। దిరుగుచు బ్రహ్మముం గనిన

---

* గ్లాని। బాధ... ¶ మ్రానుపడంగన్। నిశ్చేష్టములగుచుండఁగా... ‡ ఉపరతంబులు గాని। అన్యోన్యాసక్తములు గాని... § వామదేవుని। ఈ
శ్వరుని యొక్క... ‖ కుండలిశ్లిష్టంబు। సర్పముచేతఁ జుట్టఁబడియున్నదియు... § తృష, తృష్ణ। ఆశ.

3౫

ధీరునిభంగిఁబయోరుహోదరా॥ యజమానియగుప్రసూతియిట్లనియె॥చ॥ కరచరణాదికాంగములుగల్గియుమస్తను
లేనిమొండెము। న్బరువడినెప్పకున్నగతిఁబంకజలోచననీవులేనియ। ధ్వరముప్రయాజలంగలిగితద్దయునొప్పకయున్న
దీమెఱఁగ।హరియిటునీమరాకశుభమయ్యెరమాధిపమమ్ముఁగావవే॥లోకపాలకులిట్లనిరి॥సీ॥ దేవాదిదేవయీదృశ్యరూ
పంబగుసుమహితవిశ్వంబుఁజూచుప్రత్య। గాత్మభూతుండవైనట్టినీవునసత్ప్రకాశరూపంబులైగలుగుమాము। కేంద్రి
యంబులచేతనీశ్వరనీమాయనొందించిపంచభూతోపలక్షి।తంబగుదేహివిధంబునఁగానంగఁబడుదువుగానియేర్పడినళు
ద్ధ।సత్వగుణయుక్తమయినభాస్వత్స్వరూప।ధరుఁడవైకానఁబడవుగాపరమపురుష। యవ్యయానందగోవిందయట్లుగా
క।యునయమాజీవనములిఁక నేమిగలవు॥యోగీశ్వరులిట్లనిరి॥ సీ॥విశ్వాత్మనీయందు వేఱుగాజీవులఁగనఁడెవ్వఁడటువా
నికంబెఁప్రియుఁడు।నీకులేఁడయిననునిఖిలవిశ్వోద్భవస్థితివిలయంబులకతనదైవ। సంగతినిర్భిన్నసత్వాదిగుణవిశిష్టాత్మీ
యమాయచేనజభవాది।వివిధభేదమునొందుదువుస్వస్వరూపంబునందుండుదువువినిహతవిమోహుఁ। డగుచునుందువు
తగనిన్ననన్యభక్తి।భృత్యభావంబుఁదాల్చిసంప్రీతిఁగొల్చు।మమ్మురక్షింపుమోక్షప్రదాయరమేశ।పుండరీకాక్షసంతత
భువనరక్ష॥శబ్దబ్రహ్మయిట్లనియె॥చ॥హరిభవదీయతత్వముసమంచితభక్తినెఱుంగనేనునా। సరసిజసంభవాదులును
జాలముసత్వగుణాశ్రయుండవు।న్బరుఁడవునిర్గుణుండవునుబ్రహ్మమునైతగునీకునందఱు। నగ్రముచతుర్విధార్థఫలకాం
క్షులమ్రొక్కెదరాదరింపుమా॥అగ్నిదేవుండిట్లనియె॥మ॥హవరక్షాతిచణుండవైనెగడుదీవయ్యగ్నిహోత్రాదిపం।
చవిధంబున్మఖమంత్రపంచకసుస్పృష్టంబైతగంబొల్చునా।హవరూపంబగునీకుమ్రొక్కెదనునీయాజ్ఞన్హవిర్హవ్యము।
న్సవనవ్రాతములన్వహింతుహరియుష్మత్తేజమున్బానుచున్॥దేవతలిట్లనిరి॥మ॥ మునుఁగల్పాంతమునందుఁగుక్షినఖిలం
బున్దాఁచియేకాకివై।జనలోకోపరిలోకవాసులునుయుష్మత్తత్వమార్గంబుచిం। తనముంజేయఁబయోధియందునహిశా
ద్దల్పంబునన్బవ్వళిం।చిననీరూపమునేఁడుచూపితివిలక్ష్మీనాధదేవోత్తమా॥గంధర్వులిట్లనిరి॥ మ॥ హరపంకేజభవామ
రాదులుమరీచ్యాదిప్రజానాథులో।యరవిందాక్షరమాహృదీశభవదీయాంశాంశసంభూతులై। పరగందావకలీలకైనె
గడునీబ్రహ్మాండమన్దేవయీ।శ్వరనీకేమదిభక్తిమ్రొక్కెదముదేవాధీశరక్షింపుమా॥విద్యాధరులిట్లనిరి॥సీ॥ నలినాక్ష
వినుభవన్మాయావశంబునదేహంబుదాల్చితద్దేహమందు।నాత్మయహమ్మమయనునభిమానియైపుత్రజాయాగృహక్షే
త్రబంధు।ధనపశుముఖవస్తుతతులసంయోగవియోగదుఃఖంబులనొందుచుండు। ధృతివిహీనుఁడునసద్విషయాతిలాల
సుఁడతిదుష్టమతియునైనట్టివాఁడు।దవిలిభవదీయగుణసత్కథావిలోలుఁ।డయ్యెనేనియునార్తమోహంబువలనఁ। బాసి
వర్తించువిజ్ఞానపరతఁదగిలి।చిరదయాకారయిందిరాచిత్తచోర॥వ॥బ్రాహ్మణజనంబులిట్లనిరి దేవాయీక్రతువుహవ్యం
బునగ్నియుమంత్రంబుసమిద్దర్భపాత్రంబులుసదస్యులుఋత్విక్కులుదంపతులుదేవతలునగ్నిహోత్రంబుస్వధయు
సోమంబునాజ్యంబుపశువునీవుదొల్లివేదమయసూకరాకారంబుధరియించిదంష్ట్రాదండంబునవారణేంద్రంబునళినంబు
ధరియించుచందంబునరసాతలగతయయినభూమినెత్తితివియట్టియోగిజనస్తుత్యుండవు*యజ్ఞక్రతురూపుండవయిననీ
వుపరిభ్రష్టకర్ములమైకాంక్షించుమాకుఁబ్రసన్నుండవగుముభవదీయనామకీర్తనంబులసకలయజ్ఞవిఘ్నంబులునాశంబు
నొందునట్టినీకునమస్కరింతుము॥క॥అనితనుసకలజనంబులు।వినుతింపినహరిభవుండువిఘ్నముగావిం। చినయాదక్షుని
యజ్ఞము।ఘనముగఁజెల్లించెఁగొఱఁతగాకుండంగన్॥క॥సకలాత్ముఁడుదానగుటను। సకలహవిర్భోక్తయయ్యుజలజా
క్షుండున్।ప్రకటస్వభాగముననఁ।య్యకలంకుఁడుదృప్తిఁబొందియనెదక్షునితోన్॥వ॥ అనఘాయేనుబ్రహ్మయుశివుండు
నీజగంబులకుగారణభూతులమందునేనీశ్వరుండద్రష్టయుస్వయంప్రకాశకుండనైగుణమయంబైనయాత్మీయమాయం
బ్రవేశించిజననవృద్ధివిలయంబులకుహేతుభూతంబులగుతత్తత్క్రియోచితంబులయినబ్రహ్మరుద్రాదినామధేయంబు
లనొందుచుండుదునట్టి యద్వితీయబ్రహ్మరూపకుండనైననాయందునజభవాదులను భూతగణంబులను మూఢుఁడగు
వాఁడువేఱుగాఁజూచుమనుజుండుశరీరంబునకుఁగరచరణాదులు వేఱుగాదలంపనిచందంబునమద్భక్తుండు నాయందు
భూతజాలంబుభిన్నంబుగాఁదలంపఁడుగావునమామువ్వురయందు నెవ్వండువేఱుసేయకుండువాఁడు కృతార్థుండని

*వారణేంద్రంబునళినంబుకన్।గజశ్రేష్ఠముతామరపుష్పమును...*యజ్ఞక్రతురూపుండవైన॥యజ్ఞ।యజతేయజ్ఞః-యజదేవపూజాసంగతిక రణదానేషు-యజించుటయజ్ఞము, క్రతు।క్రియతేబ్రాహ్మణాదిభిరితిక్రతుః,డుకృఞ్కరణే।బ్రాహ్మణక్షత్రియవైశ్యులచేతఁజేయఁబడునది, సోమ పులు।యాగముచేసి అవశిష్టమైనసోమమునుపానముచేసినవారు-అనఁగాసోమయాజులు-సోమమనఁగాయాగమందుత్రాగెసోమలతరసము.

యానతిచ్చినదతఁడుండు॥ క॥ వినువిష్ణుదేవతాకం। బనఘాత్రికపాలకలితమగు ఘ్రాయాగం। బునఁదగనవ్విష్ణునిపద। వనజంబులుపూజఁజేసివారనిభక్తిన్॥ మఱియును॥ సీ॥ అంగప్రధానకయాగంబులను జేసియమరులరుద్రునినర్థిఁబూజఁ। జేసివిశిష్టేష్టశిష్టభాగమునను దవసానకర్మంబుఁదవిలితీర్చి। తానుఋత్విక్కులుదగఁ సోమపులఁగూడియవభృథస్నానంబులాచరించి। కడకనవాప్తసకలఫలకాముఁడై తనరుదతఁడునిఁజూచిధర్మబుద్ధి। కలిగిసుఖవృత్తిఁజీవింతుగాకయనుచుఁ। బలికిదివిజులుమునులును బ్రాహ్మణులును। జనిరినిజమందిరములకుజలజనయన। భవులువేంచేసిరిస్వీయభవనములకు॥ వ॥ అంతదాక్షాయణియైన సతీదేవిపూర్వకళేబరంబువిడిచిహిమవంతునకు మేనకయందుజనియించివిలయకాలంబునం బ్రసుప్తంబయినశక్తిసృష్టికాలంబుననీశ్వరునిఁబొందుచందంబునఁబూర్వదయితుండగురుద్రునివరియించెనని దక్షాధ్వరధ్వంసకుండగురుద్రునిచరిత్రంబుబృహస్పతిశిష్యుండైనయుద్ధవునకు నెఱింగించెనతండునాకుం జెప్పె నేనునీకుం జెప్పితినని మైత్రేయుండువెండియువిదురునకిట్లనియె॥ క॥ ఈయాఖ్యానముఁజదివిన। ధీయుతులైవినినయట్టిధీరులకైశ్వ। ర్యాయుఃకీర్తులుగలుగును। బాయునుదురితములుదొలఁగుభవబంధంబుల్॥ అనివెండియునిట్లనియె॥ క॥ వినుసనకాదులునారదుఁ। డునుహంసుఁడునరుణిఋషభుఁడునుయతిగమలా। సనజులునైష్ఠికులనికే। తనులనుటన్నాగవయ్యెఁదద్వంశంబుల్॥ వ॥ మఱియును ధర్మునకుమృషయను భార్యయందుదంభుండుమాయయనునంగనయుంబుట్టిరియధర్మసంతానంబగువారిరువురును మిథునంబైరివారినిసంతానహీనుండగునిర్ఋతిగైకొనియె వారలకులోభుండును నికృతియనుసతియునుం గలిగిమిథునంబయ్యెయామిథునంబునకుఁగ్రోధుండుహింసయనునంగనయుంబుట్టిమిథునంబయ్యెనామిథునంబునకుఁగలియుదురుక్తియు ననునతివయుజన్మించిదాంపత్యంబుఁగైకొనిరియాదంపతులకుభయమృత్యువులనుమిథునంబుగలిగె దానివలనయాతనయునిరయంబునుంబుట్టిరివీరలుసంసారహేతువగునధర్మతరుశాఖలై నెగడిరివీని శ్రేయస్కాముండగుజనుండీమన్మాత్రంబుననువర్తింపంజనదివ్విధంబునం బ్రతిసర్గంబునుసంగ్రహంబునవినిపించితినిప్పుణ్యకథ నెవ్వండేనిముమ్మాటువినిననతండునిష్పాపియగునని చెప్పిమఱియు॥

ధ్రువోపాఖ్యానము.

క॥ వినునిఖిలభువనపరిపా। లనమునకై చంద్రధరకళాకలితుండై। వనజజునకుస్వాయంభువ। మనువపుడుదయించెఁగీర్తిమంతుండగుచున్॥ గీ॥ రూఢినమ్మనువుకుశతరూపవలన। భూనుతులగుప్రియవ్రతోత్తానపాదు। లనఁగనిద్దరుపుత్రులైరందులోన। భవ్యచారిత్రుఁడుత్తానపాదునకును॥ క॥ వినుముసునీతియుసురుచియు। నను భార్యలుగలరు వారియందును ధ్రువుని। న్గనినసునీతియనప్రియ। యునుసురుచియుఁబ్రియయునగుచునున్నట్టియెడన్॥ సీ॥ ఒకనాఁడుసుఖలీలనుత్తానపాదుండు మఱిప్రియురాలైనసురుచిగన్న। కొడుకునుత్తముఁదనతొడలపైనిడికొని, యుపలాలనముసేయుచున్నవేళ। నర్థిఁదదారోహణాపేక్షితుండైనధ్రువుఁగనుంగొనితినకయాద। రింపకుండుటకు గర్వించియాసురుచియుసవతిబిడ్డండైన ధ్రువునిఁజూచి। తండ్రితొడనెక్కువేడుకదగిలెనేని। బూనినాగర్భమున నాఁడుపుట్టకన్య। గర్భమునఁబుట్టఁగోరినఁగలదెనేఁడు। జనకుతొడయెక్కుభాగ్యంబుసవతికొడుక॥ క॥ అదిగాకనీవధోక్షజు। పదపద్మములాశ్రయింపుపాయకహరినా। యుదరమునఁబుట్టనిచ్చును। వదలకనట్లైనమదముపడసెదవనఘా॥ క॥ అనియీలాగునసహ్యావ। చనములుపినతల్లియపుడుజనకుఁడువినఁగాఁ। దనునాడినదుర్భాషా। ఘనశరములుమనమునాఁటిగారియఁబెట్టన్॥ క॥ తనునట్లుపేక్షఁజేసిన। జనకునికడఁబాసిదుఃఖజలనిధిలోన। మ్మునుఁగుచునుదండతాడిత। ఘనభుజగముఁబోలిరోషకలితుండగుచున్॥ క॥ ఘనరోదనంబుసేయుచుఁ। గనుఁగవలనుశోకబాష్పకణములుదొరుఁగ। న్జననికడకేగుటయునిజ। తనయునిఁగనియాసునీతితద్దయుబ్రేమన్॥ తొడలపైనిడికొని॥ క॥ కరమనురక్తినిమోమును। పరితద్వృత్తాంతమెల్ల వెలఁదులునంతఃపురవాసలుఁజెప్పినవిని। పరపుగనిట్టూర్పులెసఁగబాష్పాకులయై॥ గీ॥ సవతియాడినమాటలఁజాలఁదలఁచి। కొనుచుఁబేర్చినదుఃఖాబ్ధిఁగుందుచుండె। దావపావకశిఖలచేఁదగిలికాంతి। వితతిఁగందిన *మాధవీలతికవోలె॥ వ॥ అంతనాసునీతిబాలకునిఁ జూచిఁతండ్రిదుఃఖింపకుమనియిట్లనియె॥ క॥ అనఘాయీదుఃఖమునకుఁ। బనిలేదన్యులకుసొలయబలవంతంబై। తనపూర్వజన్మదుష్కృత। ఘనకర్మము వెంటనంటఁగానెవ్వలనన్॥ కావున॥ క॥ పెనిమిటిచేతను బెండ్లా। మనికాదునికృష్టదాసియనియునుబిలువం। గనుజాలిన §దుర్భగురాలనఁగలనాకుకుక్షినుదయమందినకతనన్॥ క॥ నినునాడినయాసురుచివ। చనములుసత్యంబులగునుసర్వశరణ్యుం। డనఁగలహరిచరణంబులు। గనుజనకునియంకమెక్కఁగాఁదలతేనిన్॥ వ॥ కావున పినతల్లియైనయాసురుచియాదేశంబున

---

* మాధవీలతిక। వసంతకాలమునందుఁబూచెడుపల్లెఁదీఁగె... § దుర్భగురాలన్। దరిద్రురాలను.

*నధోక్షజు నాశ్రయింపుమని వెండియు నిట్లనియె. సీ॥ పరికింప నీవిశ్వపరిపాలనమునకై నర్థి గుణవ్యక్తుఁడైనయట్టి। నారాయ
ణుని పాదనళినములు సేవించి తగ బ్రహ్మ బ్రహ్మపదంబు నొందె। ఘనుఁడు మీ తాత యాస్వాయంభువుఁడు సర్వాంతరయామిత్వమునఁ గనే
కమైన దృష్టిఁ। జేసి యాగంబులఁ జేసి తా భౌమసుఖములను దివ్యసుఖముల మోక్ష। సుఖములను బొందెనట్టి యచ్యుతునిఁ బ
రుని। వితతయోగీంద్రనికరసంవేద్యమాన। చరణసరసిజయుగళు శశ్వత్ప్రకాశు। భక్తవత్సలు విశ్వసంపాద్యహారిని॥ ఆ
యును॥

ధ్రువుండు నారదోపదేశంబు వడసి తపంబుఁ జేయుట.

క॥ కరమున గృహీతలీలాం। బురుహాయు నరవిందగర్భముఖగీర్వాణు। ల్పరికింపంగల లక్ష్మీ। తరుణీమణిచేత వెదకఁదగు పర
మేశుఁ॥ వ॥ నిజధర్మపరిశోభితంబైన యేకాగ్రచిత్తంబున నిలిపి సేవింపుము మహాత్మునికంటె నీదుఃఖంబపనయించువాఁడ
న్యుండొక్కరుండుగలఁడే యని పలికిన పరమార్థప్రాప్తిహేతుకంబులైన తల్లివాక్యంబులు విని తన్నుఁదాన నియమించికొని
పురంబు వెడలిచనునవసరంబున నారదుండు దద్వృత్తాంతంబెఱింగి యచ్చటికిం జనుదెంచి యతని ✠చికీర్షితంబుఁ దెలిసి పా
పనాశకరంబైన తనకరతలంబున ధ్రువుని శిరంబంటి మానభంగంబున కసహింపని క్షత్త్రియుల ప్రభావంబద్భుతంబు గదా
బాలకుండై యుండియుఁ బినతల్లి యాడిన దురుక్తులు చిత్తంబునం బెట్టి చనుచున్నవాఁడని మనంబున నాశ్చర్యంబు నొంది
యో బాలక సకలసంపత్సమృద్ధంబగు మందిరంబు దెగడి యొంటి నెందు నేగెదవు స్వజనకృతంబగు నవమానంబు చేనినుసం
తప్తుం గాఁదలంచెదవని ధ్రువుం డిట్లనియె ✠సపత్నీమాతృవాగిషుక్షతంబగు మనంబు భగవద్ధ్యానయోగరసాయనంబున
మాపుకొందుననిన ధ్రువునికి నారదుండిట్లనియె॥ క॥ వినుపుత్రక బాలుఁడవై। యనయంబును గ్రీడలందు నాసక్తమునం। బునఁ
దిరిగెడుని కాకాలం। బున నీకవమానమానములు లేవెందుఁ॥ గీ॥ కాఁగమనమునఁ దద్వివేకంబు నీకుఁ। గలిగెనేని యుసంతోష
కలితులయిన। పురుషులాత్మీయకర్మవిస్ఫురణఁ జేసి। వితతసుఖదుఃఖములనుభవింతురెపుడు॥ వ॥ కావున వివేకంబుగలపురు
షుండు దనకుం బ్రాప్తంబులగు సుఖదుఃఖంబులు దైవవశంబులు గాఁదలంచి తావన్మాత్రంబున సంభరితుష్టుండగు నీవును దల్లి
చెప్పిన యోగమార్గప్రకారంబున సర్వేశ్వరానుగ్రహంబుఁ బొందెదనంటివేని॥ సీ॥ అనఘాత్మయోగీంద్రులనయంబు ధ
రఁ బెక్కుజన్మంబులందు నిస్సంగమైన। మతిని బ్రయోగసమాధినిష్ఠలఁ జేసియైనను దెలియలేర తనిమార్గ। మదిఁగాన నతఁడు
✠దురారాధ్యుఁడగు నీవు నుడుగుము నిష్ఫలోద్యోగమిపుడు। గాక నిశ్శ్రేయసకాముఁడవగుదేనిఁ దం డ్రి వర్తించు తత్కాల
మందుఁ। బూని సుఖదుఃఖముల రెంటిలోన నేది। దైవవశమునఁ జేకురుఁ దానఁ జేసి। డెందమునఁ జాల సంతుష్టి నొందుచుండ।
విమలవిజ్ఞానియన భువి వెలయుదెపుడు॥ వ॥ మఱియుఁ గుణాఢ్యుండగు వానిఁ జూచి సంతోషింపుచు నాభాసుండగు వానిం
జూచి కరుణింపుచు సమానునియెడ మైత్రి సలుపుచు వర్తింపుచున్నవాఁడు దాపత్రయాదికంబులం దొఱంగునని నారదుం
డు పలికిన విని ధ్రువుండిట్లనియె నన ఘాయీశమంబు సుఖదుఃఖహతాత్మలగు పురుషులకు దుర్గమంబని కృపాయత్తుండవై
న నీచేత వినంబడెనట్లయిన నంబరభయంకరంబగు క్షాత్త్రధర్మంబు నొందిన యవినీతుండయేను సురుచి దురుక్తబాణవినిర్భి
న్నహృదయుండనగుటం మదీయచిత్తంబున శాంతి నిలువదు గావునం ద్రిభువనోత్కృష్టంబున నన్యాధిష్ఠితంబునగు పదం
బునుఁ బొందనిచ్ఛయించిన నాకు సాధుమార్గంబు నెఱింగింపుము నీవు భగవంతుండగు నజుని యూరువువలన జనియించి వీ
ణావాదనకుశలుండవై జగద్ధితార్థంబు సూర్యునిం బోలి వర్తింతువనిన విని॥ క॥ నారదుఁ డిట్లను నన ఘుకు। మారక వినునిన్ను
మోక్షమార్గంబునకుఁ। బ్రేరేచిన వాఁడిప్పుడు। నీరజనేత్రోత్తముఁడు వాసుదేవుండగుటఁ॥ వ॥ నీవు నమ్మహాత్మునిని జప్ర
ధ్యానప్రవణచిత్తుండవై భజింపుము॥ క॥ పురుషుఁడు దవిలి చతుర్విధ। పురుషార్థశ్రేయమాత్మఁ బొందెదననిన। ధరఁ ద
త్ప్రాప్తికి హేతువు। హరిపదయుగళంబు దక్క నన్యము గలదే॥ కావున॥ క॥ వరయమునాతటమున నగు। హరిసాన్నిధ్యంబు
శుచియునతిపుణ్యమునై। పరగిన మధువనమునకును। సరసగుణా చనుము మేలు సమకురునచటఁ॥ క॥ ఆయమునాతటినీశు
భ। తోయములఁ గ్రుంకి నిష్ఠతో నచ్చటనా। రాయణునకును నమస్కృతు। లాయతమతిఁ జేసి సేయుయమనియమము
లఁ॥ వ॥ మఱియుఁ బాలుండవగుటం జేసి వేదాధ్యయనాద్యుచితకర్మానర్హుండవయ్యు నుచితంబులగు కుశాజినంబులం జేసి
నస్వస్తికప్రముఖాసనంబులం గల్పించికొని త్రివృత్ప్రాణాయామప్రత్యాహారంబుల చేతం బ్రాణేంద్రియమనోమలం

*అధోక్షజుఁ। విష్ణువును-అధఃకృతానిఅక్షాణీంద్రియాణియస్మికర్మణితద్యథాతథాజాతః – అనఁగా-ఇంద్రియములను అధఃకరించి జనించి నవాఁడని అర్థము-స్వయంభూతుండని భావము. ...✠చికీర్షితంబుఁ। చేయఁదలఁచిన కార్యమును... ✠సపత్నీమాతృవాగిషుక్షతంబగు। సపత్నీమాతృ। సవతితల్లియొక్క, వాగిషు। మాటలను బాణముల చేత, క్షతంబగు। గాయముగాఁ జేయఁబడిన. ✠దురారాధ్యుఁడు। పూజింప నశక్యమైనవాఁడు

బులను చాంచల్యదోషంబుల హరించి స్థిరంబయిన చిత్తంబున॥సీ॥ ఆశ్రితసత్ప్రసాదాభిముఖుండును *స్నిగ్ధప్రసన్నాననస్నే
క్షణుండు। సురుచిరనాసుండు సుభ్రూయుగుండును సుకపోలతలుఁడును సుందరుండు। హరినీలసంశోభితాంగుండుఁ దరు
ణుండు నరుణావలోకనోష్ఠాధరుండుఁ। గరుణాసముద్రుండుఁ బురుషార్థనిధియును బ్రణతాశ్రయుఁడు శోభనకరుండు। లలి
తశ్రీవత్సలక్షణలక్షితుండు। సర్వలోకశరణ్యుండు సర్వసాక్షి। పురుషలక్షణయుక్తుండుఁ బుణ్యశాలి। యసితమేఘనిభ
శ్యాముఁ డవ్యయుండు॥ మఱియును॥సీ॥ హారకిరీటకేయూరకంకణఘనభూషితుండాశ్రితపోషణుండు। లాలితకాంచీక
లాపశోభితకటిమండలుండంచితకుండలుఁడు। మహనీయకౌస్తుభమణిఘృణిచారుగ్రైవేయకుండానందదాయకుండు।
సలలితఘనశంఖచక్రగదాపద్మహస్తుఁడు భువనప్రశస్తుఁడజుఁడుఁ। గ్ర సౌరభవనమాలికాధరుండు। హతవిమోహుం
డు నవ్యపీతాంబరుండు। లలితకాంచననూపురాలంకృతుండు। నిరతిశయసద్గుణుఁడు దర్శనీయతముఁడు॥క॥ సరసమనోన
యనసము। తస్కరుఁడను హృత్పద్మకర్ణికానివసితవి। స్ఫురదరుణనఖమణిశోభిత। చరణసరోజాతుఁ డతులశాంతుఁడు ఘనుఁ
డున్॥వ॥ అయిన పురుషోత్తముం బూజింపు మహృదయగతుండు సానురాగవిలోకనుండు వరద శ్రేష్ఠుండును నగు నారాయణు
నేకాగ్రచిత్తంబున ధ్యానంబు సేయుచుం బరమనివృత్తిమార్గంబున ధ్యాతుండయిన పురుషోత్తముని దివ్యమంగళస్వరూ
పంబు చిత్తంబునం దగిలినఁ అలమగుడ నేరదది యునుం గాక యే మంత్రంబేని సప్తవాసరంబులు పఠియించిన ఖేచరులం గ
నుంగొను సామర్థ్యంబు గలుగు నట్టి ప్రణవయుక్తంబును ద్వాదశాక్షరకలితంబు దేశకాల విభాగవేదియగు బుధానుష్ఠితం
బునయిన వాసుదేవమంత్రంబునం జేసి॥సీ॥ దూర్వాంకురంబుల దూర్వాంకురశ్యాము జలజంబులను జారుజలజనయనుఁ। దు
లసీదళంబులఁ దులసికాదాముని మాల్యంబులను వినిర్మలచరిత్రుఁ। బత్రంబులను బక్షిపత్రు నిగడు వన్యమూలంబులను నా
దిమూలు ఘనుని। నంచితభూర్జత్వగాదినిర్మితవివిధాంబరంబులను బీతాంబరధరుఁ। వనరుభక్తిని మృచ్ఛిలాదారురచిత। రూ
పములయందుఁ గాని నిరూఢమైన। సలిలములయందుఁ గాని సుస్థలములందుఁ। గాని పూజింపవలయు నక్కమలనాభు॥క॥ ధృ
తచిత్తుఁడు శాంతుండుని। యతపరిభాషణుఁడు సుమహితాచారుఁడు వన్యతహారి మంగళగుణుఁడును। మితవన్యాశనుఁడు
నగుచు మెలఁగఁగవలయున్॥ వ॥ ఉత్తమశ్లోకుండగు పుండరీకాక్షుండు నిజమాయాస్వేచ్ఛావతారచరితంబుల చేత నచిం
త్యంబుగా నెద్ది సేయు నద్ది హృదయగతంబుగా ధ్యానంబు సేయందగు మఱియుం గార్యబుద్ధిం జేసి సేయంబడు పూజావిశే
షంబుల వాసుదేవమంత్రంబున సర్వేశ్వరునికిని సమర్పింపవలయు నిట్లు మనోవాక్కాయకర్మంబుల చేత మనోగతంబగు
నట్లుగా భక్తియుక్తంబులయిన పూజల చేతం బూజింపంబడిన సర్వేశ్వరుండు మాయాభిభూతులుగాక సేవించు పురుషుల
కు ధర్మాదిపురుషార్థంబులలోన నభిమతార్థంబు నిచ్చు విరక్తుండగు వాఁడు నిరంతరభావంబయిన భక్తియోగంబునం జేసి
మోక్షంబు కొఱకు భజియించునని చెప్పిన విని ధ్రువుండు నారదునకుం బ్రదక్షిణపూర్వకంబుగా నమస్కరించి మహర్షి
జనసేవ్యంబై సకలసిద్ధుల నొసంగుచు భగవత్పాదసరోజాలంకృతంబయిన మధువనంబునకుం జనియె నంత॥ గీ॥ పద్మభవ
సూనుఁ డుత్తానపాదుకడకు నరిగి యారాజు చేవివిధార్చనముల। నందిసంప్రీతుఁడై యున్నతాసనమున। నెలమిఁ గూర్చుం
డి యాతని వలనఁ జూచి॥ యిట్లనియె॥క॥ భూనాయక నీవిపు ‡డా। మ్లానాస్యుఁడవగుచుఁ జాలమదిలోఁ జింతం। బూనుట కే
మిగతంబన। నానారదుతోడ నాతఁడనియె న్నమ్రతన్॥క॥ మునివరవివేకశాలియు। ననఘుఁడునై దేండ్లబాలుఁడస్మత్ప్రి
యనం। దనుఁడ దయఁడ నగు నాచే। తనుపరిభవమొందిచని యెదల్లి యుఁ దానున్॥మ॥ చనియుగ్రాటవిఁ జొచ్చియచ్చ
టఁ బథిశ్రాంతుండు క్షుత్పీడితుం। డును §సన్మ్లానముఖాంబుజుండు ననఘుండు న్బాలకుండై నవ। త్తనయుఁడు ఘోరవృకా
హిభల్లముఖసత్త్వశ్రేణి భక్షించెనో। యని దుఃఖించెద నా చిత్తమున నార్యస్తుత్య యిట్లౌటకున్॥గీ॥ అట్టియుత్తమబా
లు నాయంకపీఠ। మందుఁ గూర్చుండ నీక నిరాకరించి। యంగనాసక్తచిత్తుండనై నయట్టి। నాదు ¶దౌరాత్మ్యమిది మునినా
థచంద్ర॥ఉ॥ నావిని నారదుండు నరనాథుని కిట్లను నీకుమారుఁడా। దేవకిరీటరత్నరుచిదీపితపాదసరోజుఁడై నరా। జీ
వదళాక్షురక్షితుఁ డశేషజగజ్జనకీర్తనీయకీ। ర్తివిభవప్రశస్తసుచరిత్రుఁడు వానికి దుఃఖమేటికిన్॥ఉ॥ కావున నమ్మహాత్ముఁ
డు సుకర్మము చేత సమస్తలోకపా। లావళికందరాని సముదంచితనిత్యపదంబునన్ బ్రభు। శ్రీవిలసిల్లఁ జెందుఁ దులసీదళ
దామ భజించి యాజగ। త్పావనుఁడైన నీసుతుప్రభావమెఱుంగవు నీవు భూవరా॥ అదియుమంగాక॥క॥ నీకీర్తియు జగము
లయం। దాకల్పము నొందఁ జేయు నంచితగుణర। త్నాకరుఁ డిటకే తెంచును। శోకింపకుమతనిఁ గూర్చి సుభగచరిత్రా॥క॥ అని

*స్నిగ్ధ। మనోహరము...‡ఆమ్లానాస్యుఁడవు। వాడిన ముఖము గలవాఁడవు...§ సమ్లాన। కాంతిహీనమైన...¶దౌరాత్మ్యము। చెడ్డతనము.

ద్వారపాలకులనలికిన। విని సునమనవిశ్వసించి విభుఁడును బ్రియనందను(జింతింపుచు నాదరముననిఁజూడండయ్యె రాజ్యముఁ బూజ్యముగ॥ అంతనక్కడ ధ్రువుండు॥క॥ చనిముందటఁగనుఁగొనెమధు।వనమునుముని దేవయోగి వర్ణితగుణపా।వనమును మర్మరజలదపా। వనమును నిఖిలైకపుణ్యవరభవనంబున్॥వ॥ అట్లుగని డాయంజని యమునానదింగృతస్నానుండై నియతుండును సమాహితచిత్తుండునై సర్వేశ్వరుని ధ్యానంబు సేయుచుం ద్రిరాత్రత్రిరాత్రంబులకొక్కమారు గృతకపిత్థబదరీఫలపారణుండగుచు దేహస్థితిననుసరించి యొక్కమాసంబు హరింబూజించి యంతనుండి యాఱేసి దినంబులకొక్కసరికృత జీర్ణతృణ పర్ణాహారుండగుచు రెండవమాసంబున విష్ణుసమారాధనంబుఁ జేసి యంతనుండి నవరాత్రంబులకొక మారుదకభక్షణంబు సేయుచు మూఁడవమాసంబున మాధవునర్చించి యంతనుండి ద్వాదశదినంబులకొక మారు వాయుభక్షణుండగుచు జితశ్వాసుండై నాలవమాసంబునం బుండరీకాక్షుని భజియించి యంతనుం డైదవ నెలను నిరుచ్ఛ్వాసుండై యేకపదంబుననిలిచి పరమాత్మం జింతింపుచు నచేతనంబై నస్థాణువుంబోలె నైదవమాసంబునుం జరపెనంత॥సీ॥సకలభూతేంద్రియాశ్రయమగు హృదయంబునం దుపవిషయములఁ జెందనీక। మహదాదితత్త్వసమాజమ్ములకును నాధారభూతమును బ్రధానపూరు। షేశ్వరుండైనట్టి శాశ్వతబ్రహ్మంబుఁ దనసితహృదయపద్మముననిలిపి। హరిరూపమునకంటె నన్యంబు నెఱుఁగక చిత్తమువిభునందుఁ జేర్చియున్న।క॥తనముల్లోకములు చాలఁ గంపమొందె। వెండియును జేర్చియయ్యర్భకుండు ధరణి నొక్కపాదంబుఁ జేర్చి నిల్చున్నవేళఁ। జేర్చియర్భాలునంగుష్ఠపీడఁ జేసి॥గీ॥వసుమతీతలమర్ధమువంగఁ జొచ్చె।భూరిమదమున్నవారణవారణేంద్ర। మెడఁగుడి నెరఁగునపుడడుగడుగునకును। జలనమొందుచు నడగెడు *కలముపోలి॥చ॥అతఁడును ననన్యదృష్టిని(జరాచరదేహశరీరధారణా।స్థితిగలయీశునందుఁదనజీవితముల్నటియింపఁ జేసియే।కతఁగనఁదన్నిరోధమునఁగైకొని కంపమునొందెనీశ్వరుం।డతఁడుచలింపనిజ్జగములన్నియుఁజంచలమందెనత్తఱిన్॥క॥†ఆలోకభయంకరమగు।నాలోకమహద్విపద్దశాలోకనులై।యాలోకపాలురందఱు।నాలోకశరణ్యుఁగానఁజనిరిభీతిన్॥వ॥అట్లరిగి నారాయణునుద్దేశించి కృతప్రణాములై కరంబులు ముకుళించికొని యిట్లనిరి॥చ॥హరిపరమాత్మ ‡కేశవ చరాచరభూతశరీరధారివై।పరగుదువీవునిట్టులను బ్రాణనిరోధమెఱుంగమెందుమున్।దిరముగ దేవదేవజగదీశ్వర సర్వశరణ్య నీపదాం।బురుహములోలి మాకు శరణుఁబొందెదమార్తిహరించి కావుమీ॥వ॥అని దేవతలు విన్నవించిన నీశ్వరుండు వారలకిట్లనియెను త్తానపాదునందను వానితనయుండు విశ్వరూపుండనైన నాయందుఁ దనచిత్తంబైక్యంబుఁ జేసి తపంబుఁ గావింపుచుండ దానం జేసి భవదీయప్రాణనిరోధంబయ్యెనట్టి శ్రీమరత్యయంబైన తపంబును నివర్తింపంజేసెద వెఱవక మీమీనివాసంబులకుం జనుం

——శ్రీసాక్షాత్కరించిన భగవంతుని ధ్రువుండు స్తుతించుట.శ్రీ——

డనియానతిచ్చిన నా దేవతలు నిర్భయాత్ములై యీశ్వరునకుం బ్రణామంబులాచరించి ¶త్రివిష్టపంబునకుం జనిరి తదనంతరంబ॥సీ॥హరియీశ్వరుండు విహంగకులేశ్వరయానుఁడై నిజభృత్యుఁడైన ధ్రువునిఁ। గనుఁగొను వేడుకజనియింప నామధువనమునకప్పుడు సనిధ్రువుండు।పవువడి యోగవిపాకతీవ్రంబైన బుద్ధిచే నిజమనోంబురుహముకుళ।మందుఁ దటిత్ప్రభాయతమూర్తి యటఁ దిరోధానంబునను బొంది తత్క్షణంబ।తనపురోభాగమునను నిల్చినను బూర్వ।సమధికజ్ఞాననయనగోచరసమగ్ర।మూర్తిఁ గనుఁగొని సంభ్రమమునను సమ్మ।దాశ్రువులు రాలఁ బులకీకృతాంగుఁడగుచు॥గీ॥నయనములవిభుమూర్తిఁ బానంబు సేయు।పగిదిఁ దనముఖమునను జుంబనము సేయు।లీలఁ దగ భుజములను నాలింగనంబు। సేయుగతి దండవన్నమస్కృతులొనర్చె॥వ॥ఇట్లు దండప్రణామంబులాచరించి కృతాంజలియై స్తోత్రంబు సేయ నిశ్చయించి స్తుతిక్రియాకరణసమర్థుండు గాకయున్న ధ్రువునకు సమస్తభూతంబులకు నంతర్యామియైన యీశ్వరుండు ధ్రువునితలం బెటింగి వేదమయంబైన తనశంఖంబుచేత నబ్బాలుని కపోలతలంబంటిన జీవేశ్వరనిర్ణయజ్ఞుండును భక్తిభావనిష్ఠుండును నగు ధ్రువుండు నఖిలలోకవిఖ్యాతకీర్తిగల యీశ్వరుని భగవత్ప్రీతిసాధితంబులగుచు వేదాత్మకంబులైన తన వాక్కులనిట్లని స్తుతించె దేవా నిఖిలశక్తిధరుండవు నంతఃప్రవిష్టుండవై ననీవు లీనంబులైన మదీయవాక్యంబులం బ్రాణేంద్రియంబులం గరచరణశ్రవణత్వగాదులను జిచ్ఛక్తిచే గృపం జేసి జీవింపం జేసిన భగవంతుండవు పరమపురుషుండవైన నీకు నమస్కరింతు నీవొక్కరుండవయ్యు

*కలము।ఓడ… †ఆలోక।చూచుటకు-సర్వప్రపంచము యొక్క, ఆలోకనులై।చూచినవారై… ‡కేశవ। శ్లో॥కఇతి బ్రహ్మణో నామ ఈశోహం సర్వదేహినాం।ఆవాం తవాంగే సంభూతౌ తస్మాత్కేశవనామవాన్ ఇతి-హరివంశే. క-అనఁగా బ్రహ్మ, ఈశ అనఁగా శివుఁడు, ఈయిరువురు యీయనయందు జనించిరి గావున కేశవుఁడు. లేక-కశ్చ అశ్చ ఈశశ్చ కేశాః-తేఽనంత్యస్మిన్నితి కేశవః-అనఁగా-బ్రహ్మ, విష్ణు, రుద్రులు, ఈయనయందు గలుగుటవలన కేశవుఁడు.… §మరత్యయము।ఓర్వఁగూడని…¶త్రివిష్టపము।స్వర్గము.

మహదాద్యంబై నయీయాయశేషవిశ్వంబు మాయాఖ్యంబైన యాత్మీయశక్తిచేతం గల్పించి యందుం బ్రవేశించి యింద్రి
యంబులందు వసింపుచుం దత్తద్దేవతారూపంబులచే నానాప్రకారంబుల దారువులందున్న వహ్నిచందంబునం బ్రకాశింతు వది
యునుంగాక॥ చ॥ వరమతి నార్తబాంధవ భవద్ఘనబోధసమేతుఁడై భవ। చ్చరణముఁ బొందినట్టి విధిసర్గము సుప్తజనుండు
బోధనుం। దరయఁగఁ జూచురీతిగను నట్టి ముముక్షుశరణ్యమైన నీ। చరణములం గృతజ్ఞుఁడగు సజ్జనుఁ డెట్లు దలంపకుండెడున్॥
సీ॥ మహితాత్మ నా జీజన్మమరణప్రణాశనహేతుభూతుండవు నిర్ధకల్ప। తరువవు నగు నిన్నుఁ దగనెవ్వరేనేమి పూని నీమా
యావిమోహితాత్ము। లగుచు ధర్మార్థకామంబులకొఱకుఁ దా మర్చింపుచుం ద్రిగుణాభమైన। దేహోపభోగ్యమై దీపిం
చు సుఖముల నెనయంగమది నిచ్ఛయింతు రట్టి। విషయసంబంధజన్యమై వెలయు సుఖము। వారికి నిరయమందును వరలు దే
వ। భూరిసంసారతాపనివారగుణక। థామృతాపూర్ణ యీశ మాధవ ముకుంద॥ మ॥ అరవిందోదర తావకీనచరణధ్యానాను
రాగోల్లస। చ్చరితాకర్ణనజాతభూరిసుఖముల్ స్వానందక బ్రహ్మమం। దరయన్లేదటదండభృద్ధృతవిమానాకీర్ణులై కూలునా।
సురలోకస్థులఁ జెప్పనేల సుజనస్తోమైకచింతామణీ॥ చ॥ హరిభజనీయమార్గనియతాత్ములై భవదీయమూర్తిపై। వరలిన
భక్తియుక్తులగు వారలసంగతిఁ గల్గఁ జేయు స। త్పురుషసుసంగతిన్ వ్యసనదుర్భవసాగరమప్రయత్నత। న్సరసభవత్కథా
మృతరసంబున నార్తుఁడనై తరించెదన్॥ చ॥ నిరతముఁ దావకీనభజనీయపదాబ్జసుగంధలబ్ధినె। వ్వరి మది వొందఁ గాఁగలుగు
వారలు దప్పి ప్రియమర్త్యదేహము। న్గరముఁ దదీయదారసుతకామసుహృద్గృహబంధువర్గము। న్మరతురు విశ్వతోముఖర
మాహృదయేశ ముకుంద మాధవా॥ సీ॥ పరమాత్మ మర్త్యసుపర్వతిర్యఙ్మృగదితిజసరీసృపద్విజగణాది। సంవ్యాప్తమును స
దసద్విశేషంబును గైకొని మహదాదికారణంబు। నై నవిరాడ్విగ్రహంబు నే నెఱుఁగుదుఁ గాని తక్కినసు మంగళమునైన।
సంతతసుమహితైశ్వర్యరూపంబును భూరిశబ్దాదివ్యాపారశూన్య। మయిన బ్రహ్మస్వరూపమే నాత్మ నెఱుఁగ। బ్రదిమ
లాకారసంసారభయవిదూర। పరమమునిగేయ సంతతభాగధేయ। నళిననేత్ర రమాలలనాకళత్ర॥ సీ॥ సర్వేశ కల్పాంతస
మయంబునందు నీ యఖిలప్రపంచంబు నాహరించి। యనయంబు శేషసహాయుండవై శేషపర్యంకతలమునఁ బవ్వళించి।
యోగనిద్రారతినుండి నాభీసింధుజస్వర్ణలోకకంజాతగర్భ। మందుఁ జతుర్ముఖునమరఁ బుట్టింపుచురు దినెప్ప బ్రహ్మస్వ
రూపివైన। నీకు మ్రొక్కెదనత్యంతనియమ మొప్ప। భవ్యచారిత్ర పంకజపత్రనేత్ర। చిరశుభాకారనిత్యలక్ష్మీవిహార। య
వ్యయానందగోవిందహరిముకుంద॥ వ॥ అనియిట్లు యోగనిద్రాపరవశుండవయ్యును జీవులకంటె నత్యంతవిలక్షణుండవై
యుండుమవది యెట్లనిన బుద్ధ్యవస్థాభేదంబున నఖండితంబయిన స్వశక్తిం జేసి చూచు లోకపాలననిమిత్తంబు యజ్ఞాధిష్ఠా
తవు గావున నీవు నిత్యముక్తుండవుఁ బరిశుద్ధుండవు సర్వజ్ఞుండవు నాత్మవుఁ గూటస్థుండవు నాదిపురుషుండవు భగవంతుండవు
గుణత్రయాధీశ్వరుండవునై వర్తింతువు భాగ్యహీనుండైన జీవునియందు నీగుణంబులు గలుగవే సర్వేశ్వరునందే నేమి విరు
ద్ధగతులై వివిధశక్తియుక్తంబులై నయవిద్యామలానుపూర్వ్యంబునం జేసి ప్రలీనంబులగుచుండునట్టి విశ్వకారణంబు నే
కంబు ననంతంబు నాద్యంబు నానందమాత్రంబు నవికారంబు నగు బ్రహ్మంబునకు నమస్కరించెద మఱియు దేవా నీవు సర్వ
విధఫలంబని చింతించు నిష్కాములైన వారికి రాజ్యాదికామితంబులలోనఁ బరమార్థంబైన ఫలంబు సర్వార్థరూపుండవైన
భవదీయపాదపద్మంబులిట్లు నిశ్చితంబులైనను సకాములైన దీనులను గోవు వత్సంబును స్తన్యపానంబు సేయింపుచు వృకాది
భయంబువలన రక్షించుచందంబునం గామప్రదుండవై సంసారభయంబువలనం బాపుదు వని యిట్లు సత్యసంకల్పుండు సు
జ్ఞానియునైన ధ్రువునిచేత వినుతింపంబడి భృత్యానురక్తుండైన భగవంతుండు సంతుష్టాంతరంగుండై యిట్లనియె॥ క॥ ధీరవ్ర
త రాజన్యక। నీ రక నీహృదయమందు మసలిన కార్యం। బారూఢిగా నెఱుంగుదు। నారయ నది వొందరానిదట్లని త్తున్॥
వ॥ అది యెట్టిదనిన నెందేని *మేధియందుఁ బరిభ్రామ్యమాణగోచక్రంబునుం బోలి గ్రహనక్షత్రతారాగణజ్యోతిశ్చక్రం
బు నక్షత్రరూపంబులైన §ధర్మాగ్నికశ్యపశక్రులు సప్తర్షులును దారాసమేతులై ప్రదక్షిణంబు దిరుగుచుండు నట్టిదియు రా
పంబు ననన్యాధిష్ఠితంబు లోకత్రయప్రళయకాలంబునందు నశ్వరంబు గాక ప్రకాశమానంబునైన ధ్రువక్షితియను పదం
బు ముందట నిరువదియాఱు వేలేండ్లు సనఁ బ్రాపింతువు తత్పదప్రాప్తిపర్యంతంబు భవదీయజనకుండు వనవాసగతుండైనం
దద్రాజ్యంబు పూజ్యంబుగా ధర్మమార్గంబున జితేంద్రియుండవై చేయుమవు భవదనుజుండగు నుత్తముండు మృగయార్థం
బు వనంబునకుం జని న్మృతుండగుఁ దదన్వేషణార్థంబు దదాహితచిత్తయై తన్మాతయు వనంబునకుం జని యందు †దావ

* మేధి। పశువుల దొక్కు నడుమ పాతియుంచు స్తంభము... § ధర్మ। యముఁడు... ॰ ధీదురాపంబు। పొందనశక్యమైనది... † దావదహనము। కాఱుచిచ్చు

ఖహాననిమగ్నుఁ డగు వెండియు॥ సీ॥ అనఘాత్మ నుఱినీవు యజ్ఞరూపుండనఁదగుననుసంపూర్ణదక్షిణంబు। లగుమఖంబుల
చేత నర్చించి సత్యంబులగు నిహసౌఖ్యంబు లనుభవించి। యంత్యకాలమున నన్నాత్మఁదలంపుచు మఱిసర్వ లోక నమ
స్కృతమును। మహిఁబునరావృత్తి రహితంబున స్తర్షి మండలోన్నతమగు * మామకీన। పదముఁదగఁబొందఁగలవని
పరమపురుషుఁ। డతనియభిలషి తార్థంబులర్థి నిచ్చి। యతఁడుగనుఁగొను చుండంగ నాత్మపురికి। గరుడగమనుఁడు వేం
చేసెఁగౌతుకమున॥ గీ॥ అంత ధ్రువుఁడును బంకేరుహాక్షుపాద। కమలసేవోప సాదితఘన మనోర। థములఁ దనరి
యుఁదనచిత్తంబులోనఁ। దుష్టిఁబొందక చనియెవిశిష్ట చరిత॥ అట్లు॥ క॥ అని మైత్రేయుఁడు ధ్రువుఁడ। ట్లనయము
హరిచేఁగృతార్థుఁడై నవిధంబె। ల్లనువినిపించినవిదురుఁడు। వినిమునివరుఁజూచి పలికెవినయంబెసఁగన్॥ క॥ మునినా
యకవినుకాముక। జనశీదుష్ప్రాప్యంబు విష్ణుచరణాంబురుహా। ర్చనహితజనసంప్రాప్యము। ననఁగలపంకేరుహాక్షు
నవ్యయపదమున్॥ వ॥ పెక్కుజన్మంబులంగానిపొందరానిపదంబు దానొక్కజన్మంబున నేపొందియుందనమనంబునంద
ప్రాప్తమనోరథుండననిపురుషార్థ వేదియైనధ్రువుం డెట్లుదలంచెననిన మైత్రేయుండిట్లనియె॥ గీ॥ అనఘపినతల్లి దన్నుఁబల్క
నమరుక్తిబాణవిద్ధాత్ముఁడగుచుఁదద్భాషణములు। చిత్తమునఁదల్చుచుండుటఁజేసిముక్తిఁ। గోరమికినాత్మలోవగఁగుందు
చుండె॥ అంతనాధ్రువుండు॥ చ॥ అనఘజితేంద్రియుల్మహితాత్ములునైన సనందనాదులిం। దనయమనేకజన్మసము
పార్జితయోగసమాధిఁజేసియె। వ్వనిచరణారవిందములు వారకభక్తినెఱుంగుచుందురా। ఘనుఁబరమేశునీశునవికారు
నమేయునజేయునాద్యునిన్॥ వ॥ ఏనుషణ్మాసంబులుభజియించితత్పాదపద్మచ్ఛాయంబ్రాపించియు భేదదర్శనుండనైతి
నక్కటాయిట్టిభాగ్యహీనుండనైనయేనుభవనాశనుండైనయతనింబొడగనినశ్వరంబులైనకామ్యంబులడిగితినిట్టిదౌరా
త్మ్యమెందునుంగలదేతమపదంబులకంటెనున్నతపదంబునొందుమనోయనిసహింపంజాలనియీదేవతలచేతమదీయమ
తిగలుషితంబయ్యెంగాక నాఁడు శ్రీనారదుండాడినమాటతథ్యంబయ్యె నతనివాక్యంబులంగీకరింపకయేనసత్తముండనై
స్వప్నావస్థలంబొందినవాఁడునైవికంబైనమాయంజెందిభిన్నదర్శనుండగుచందంబున నేనద్వితీయుండనైనను భ్రాత
యనుశత్రువుచేఁబ్రాప్తంబయినదుఃఖంబు నొందిజగదాత్మకుండుసుప్రసాదుండుభవనాశకుండునైనయీశ్వరునారా
ధించితత్ప్రసాదంబువడసియునాయుర్విహీనుండైనరోగికింబ్రయోగించు నౌషధముంబోలె నిరర్థకంబులై నశ్వరంబు
లైనయీకామితంబులుగోరితినని వెండియు॥ మ॥ ధనహీనుండునృపాలుఁజేరిమిగులన్ధాటిన్ఫలీకారమి। మ్మనియర్థించి
నరీతిముక్తిఫలదుండైనట్టిపంకేజలో। చనుఁడేచాలఁబ్రసన్నుఁడైనతనినన్సాంసారికంబర్థిఁగో। రిననావంటివిమూఢ
మానసులుధాత్రిన్గల్గి రేయెవ్వరున్॥ సీ॥ అనియిట్లు చింతించెననుచున మైత్రేయమునివిదురునకునిట్లనియెఁదంద్రి। కనుఁనీ

═══► శ్రీ ధ్రువుడు మరలి తనపురంబునకు వచ్చుట. ◄═══

యహరిపాదకమలరజోభిసంస్కృతశరీరులును ‡ యాదృచ్ఛికమున। సంప్రాప్తమగుదానసంతుష్టచిత్తులై వరలుచునుం
డుమీవంటివారు। దగభగవత్పాదదాస్యంబుదక్కంగనితరపదార్థంబు లెడదలంచు। మఃఅచియును గోర నెల్లరమను చరి
త్రతవిలియిట్లుహరిప్రసాదంబు నొంది। మరలివచ్చుచునున్నకుమారువార్తఁ। జారుచేవినియుత్తానచరణుఁడపుడు॥
మనముననిట్లనిదలంచె॥ క॥ చచ్చినవారలుగ్రమ్మఱ। వచ్చుటయేగాకయిట్టివార్తలుగలనే। నిచ్చలునమంగళుఁడనగు। ది
చ్చటమఱినాకుశుభము లేలఘటించున్॥ క॥ అని † విశ్వసింపకుండియు। మనమందునునారదుఁడుగుమారుఁడు వేగం। బు
నరాగలఁడనుచునుబలి। కినపలుకులుదలఁచినమ్మికృతకృత్యుండై॥ క॥ తనసుతునిరాకఁ జెప్పిన। ఘనునకుధనములును మౌక్తి
కపుహారములున్మనములరనిచ్చితనయునిఁ। గనుఁగొనుసంతోషమాత్మఁగడలుకొనంగన్॥ సీ॥ వలనుమీరఁగ § సైంధవంబు
లఁబూన్చినకనకరథంబునుత్కంఠనెక్కి। బ్రాహ్మణకులవృద్ధబంధుజనామాత్యపరివృతుండగుచువిస్ఫురణమెఱసి। బ్రహ్మ
నిర్ఘోషతూర్యస్వనశంఖకాహళవేణురవములందందఁజెలఁగఁ। శిబికంబులెక్కిభూషితలై సునీతిసురుచులుత్తముండునా
రూఢినడువఁ। గరిమఁదీపింపనతిశీఘ్రగమనమొప్ప। నాత్మనగరంబు వెలువడియరుగుచుండి। బలసినగరోపవనసమీపంబు
నందు। వచ్చుధ్రువుఁగని మేదినీశ్వరుఁడునంత॥ చ॥ అరదముడిగ్గి ప్రేమదొలుకాడససంభ్రముడై రమానుమనోహరుచర

* మామకీన। నాయొక్క... శ్రీదుష్ప్రాప్యంబు। పొందశక్యముగానిది... శ్రీనారదుఁడు। నరస్యేదంనారం-నరసంబంధమైనదినారము- అజ్ఞానము-నారంద్యంతీతినారదః-ఆయజ్ఞానమును పోఁగొట్టువాఁడుగావున నారదుఁడు... ‡ యాదృచ్ఛికమునన్। ప్రయత్నింపకనే... † విశ్వసింపక। నమ్మక... § సైంధవ। గుఱ్ఱము.

ణారవిందయుగళార్చననిర్దళితాఖిలాఘునీ। శ్వరకరుణావలోకనసుజాతసమగ్రమనోరథున్సుతు। న్గరమనురక్తిఁ బా
సిపులకల్ననలోత్తం బ్రమోదితాత్ముఁడై॥గీ॥ బిగియఁగౌఁగిటఁ జేర్చి నెమ్మొగము నివిరి।శిరము మూర్కొని చుబుకంబు చే
తఁ బుణికి। యవ్యయానందబాష్పధారాభిషిక్తుఁ। జేసి యాశీర్వదింప నాచిరయశుండు॥క॥ జనకుని యాశీర్వచనములన
యమ్ముఁ గైకొని ప్రమోదియై తత్పదములఁ ద్దనఫాలతలము సోఁకఁగ।వినతులు గావించి భక్తివిహ్వలుఁడగుచున్॥గీ॥ అంతనా
సజ్జనాగ్రణియైన ధ్రువుఁడు।దల్లులకు భక్తివినతులు దగనొనర్చి।సురుచికిని మ్రొక్క నర్భకుఁ జూచి యెత్తి।నగుమొగంబున
నాలింగనంబుఁ జేసి॥సీ॥కరమొప్ప నానందగద్గదస్వరమున జీవింపుమనుచు నాశీర్వదించె।భగవంతుఁ డెవ్వని పై మైత్రి వా
టించు నతత్కృపానిరతిఁ బ్రసన్నుఁడగుచు।నతనికిఁ దమయంతననుకూలమై యుండు సర్వభూతంబులు సమతఁ బేర్చి।మహిఁ
దలపోయ నిమ్నప్రదేశములకు ననయంబు చేరు తోయముల పగిదిఁ।గాన ఘనునమ్మహాత్మునిఁ గారవించె।సురుచి పూర్వంబు
దలఁపక సుజనచరిత। విష్ణుభక్తులు ధరను బవిత్రులగుట। వారికలుగరు ధరణి నెవ్వారు మఱియు॥వ॥ కావున నుత్తముండు
నుద్ధ్రువుండును బ్రేమవిహ్వలురగుచు నన్యోన్యాలింగితులై పులకాంకురాలంకృతశరీరులై యానందబాష్పంబుల నొప్పి
రంత సునీతియుఁ దన ప్రాణంబులకంటెం బ్రియుండైన సుతు నుపగూహనంబు చేసి తదవయవస్పర్శనంబు చేత నానందంబు
నొంది విగతశోకయయ్యె నప్పుడు సంతోషబాష్పధారాసిక్తంబులై చను బాలు గురిసె నంత॥ సీ॥ ఉన్నతసంతోషము ప్ప
తిల్లఁగఁ బౌరజనములా ధ్రువుతల్లి నెనయఁ జూచి। తొడరిన భవదీయదుఃఖనాశకుఁడైన యీతనూజుండు నెంతేనిఁ బెద్ద।
కాలంబు క్రిందటఁ గడగి నష్టంబైన వాఁడిప్పు నీభాగ్యవశముఁ జేసి। ప్రతిలబ్ధుఁడయ్యె నీ తండ్రి భూమండలమెల్ల నురక్షించు ని
గ్ధను హిమ।గమలలోచనుఁ జింతించు ఘనులు లోక।మర్జయంబైన యట్టి మృత్యువును గెల్తు। రట్టి ప్రణతార్తిహరుఁడైన నయ
బ్జనాభుఁ।డర్థినీ చేతఁ బూజితుఁడగుట నిజము॥ వ॥ అని ప్రశంసించి రిట్లు పౌరజనంబులచేతను పలాల్యమానుఁడగుచు నుత్తా
నపాదుండుత్తమసమేతంబుగా ధ్రువుని గజారూఢునిం జేసి ప్రహృష్టాంతరంగుండై పురాభిముఖుండై చనుదెంచి॥సీ॥*స్వ
ర్ణపరిచ్ఛదస్వచ్ఛకుడ్యద్వారలాలితగోపు§రాట్టాలకములు। ఫలపుష్పమంజరీకలితరంభాస్తంభపూగపోతాదివిభూషి
తంబు।ఘనసారకస్తూరికాగంధజలబంధురాసిక్తవిపణిమార్గాంచితంబు। మానితనవరత్నమయరంగవల్లీవిరాజితప్రతి
గృహప్రాంగణంబు।శుభనదీజలకుంభసంశోభితంబు।వందులస్వర్ణలాజాక్షతప్రసూన।ఫలభరవ్రాతకలితవిభ్రాజితం
బు।నగుచు సర్వతోలంకృతమైన పురము॥వ॥ప్రవేశించి రాజమార్గంబునఁ జనుదెంచునప్పుడు॥ మ॥ హరిమధ్యల్పురకామిను
ల్సతులు సౌధాగ్రంబులం దుండి భా।స్వరసిద్ధార్థఫలాక్షతప్రసవదూర్వావ్రాతదధ్యంబు పుల్గరవల్లీమణిహేమకంకణఝు
ణత్కారంబు శోభిల్లఁ జల్లిరి యాభాగవతోత్తమోత్తము నిపై లీలాను మేయంబుగన్॥వ॥ఇట్లు వాత్సల్యంబునం జల్లుచు స
త్యవాక్యంబులఁ దీవించుచు సువర్ణపాత్రరచితమణిదీపనీరాజనంబుల నివాళింపం బౌర‡జానపదమిత్రామాత్యబంధుజన
పరివృతుండై చనుదెంచి॥ సీ॥కాంచనమయమరకతకుడ్యమణి‡‡జాలసంచయరాజతసౌధములను। వరసుధాఫేనపాండు
రరుక్మపరికర‖దాంతపరిచ్ఛదతల్పములను।సురతరుశోభితశుకపికమిథునాళీగానవిభాసితోద్యానములను।సుమహితవై
దూర్యసోపానవిమలశోభితజలపూర్ణ¶వాపీచయముల। వికచకల్హారదరదరవిందకైర। వప్రదీపితబకచక్రవాకరాజ।
హంససారసకారండవాదిజలవి।హంగనినదాభిరామపద్మాకరముల॥మఱియును॥గీ॥చారుబహువిధవస్తువిస్తరతనొప్పి।
యంగనాయుక్తమగుచుఁ బెంపగ్గలింప।నర్థిఁ దనరారు జనకుగృహంబుఁ జొచ్చె। నెలమిఁ ద్రిదివంబు సొచ్చు దేవేంద్రు పగిది॥
వ॥ఇట్లు ప్రవేశించి రాజర్షియైన యుత్తానపాదుండు సుతుని యాశ్చర్యకరంబైన ప్రభావంబు వినియుం జూచియు మనంబున
విస్మయంబు నొంది ప్రజానురక్తుండయ్యునుఁ బ్రజాసమ్మతుండును నవయౌవనపరిపూర్ణుండునునైన ధ్రువుని రాజ్యాభిషిక్తుం జే
సి వృద్ధవయస్కుండై నతన్నుం దాన యెఱింగి యాత్మగతిఁ బొందనిచ్ఛయించి విరక్తుండై వనంబునకుం జనియె నంత నా ధ్రువుం
డు శింశుమారప్రజాపతికూఁతురైన భ్రమియను దాని వివాహంబై దానివలనఁ గల్పవత్సరులను నిద్దరు కొడుకులం బడసి వెండి
యు వాయుపుత్రియైన యిలయను భార్యయందు నుత్కలనామకుండైన కొడుకు నతిమనోహరమైన కన్యారత్నంబుం గనియె
నంతఁ దద్భ్రాతయైన యుత్తముండు వివాహంబు లేకుండి మృగయార్థంబు వనంబునకరిగి హిమవంతంబున యక్షుని చేత
హతుండయ్యె నతని తల్లియుఁ దద్దుఃఖంబున వనంబున కేగి యందు గహనదహనంబున మృతిబొందె ధ్రువుండు భ్రాతృమరణం

* స్వర్ణపరిచ్ఛద। బంగారుపూఁతగల... § అట్టాలకము। కోటవాకిటిమీఁది యిల్లు... ‡ జానపద। దేశములనుండి వచ్చినవారు... ‡‡ జాలసంచ
యః। గవాక్షసముదాయము... ‖ దాంతపరిచ్ఛద। ఏనుఁగుకొమ్ముల నేర్పరిచిన పందిళ్లుగల... ¶ వాపీ। నడబావి,

బువినికోపామర్షవ్యాకులితచిత్తుండై జైత్రంబగు రథం బెక్కి యుత్తరాభిముఖుండై చని హిమవద్ద్రోణియందు భూతగణసేవి

ధ్రువుండు కుబేరానుచరులైన గుహ్యకులతో యుద్ధంబు సేయుట.

తంబు గుహ్యకసంకులంబునైన యలకాపురంబు వొడగని॥ మ ॥ ఘనశౌర్యోన్నతితోడ సర్వకకుబాకాశంబులందుర్ బ్రతిధ్వనులోలిన్ నిగుడంగ శంఖము మహాధ్వన్యల్లిలఁ బూరింపఁ దన్నినదంబు విని యక్షకాంతలు భయాన్వీతాక్షలై రుగ్రసాధనులై యక్షభటుల్ పురి వెడలి రుత్సాహంబు సంధిల్లఁగన్ ॥ ఇట్లు వెడలి యా ధ్రువు నిందాకిన ॥ చ ॥ కరము (1) మహారథుండు భుజగర్వపరాక్రమశాలి యున్నను గ్థరుఁడును శూరుఁడౌ ధ్రువుఁడు దన్ను నెదిర్చిన యక్షకోటిఁ జెచ్చెరఁ బదమూఁడు వేల నొక్కచీఱికిఁ గైకొనక యొక్కపెట్ట భీకరముగ మూఁడు మూఁడు శితకాండములందగ గ్రువ్వ నేసినన్ ॥ ఉ ॥ వారు లలాటముల్ వగిలి వారక సోలియు దేలి యమ్మహా దారుపరాక్రమప్రకటధైర్యముఁ దత్కరలాఘవంబుఁ బల్మారు నుతింపుచున్ గుపితమానసులై పదతాడితప్రదుష్టోరగకోటిఁ బోలి చటులోగ్రభయంకరరోషమూర్తులై ॥ ఉ ॥ ఆరథికోత్తముం దొడరి యండఱు నొక్కట బెట్టు ముట్టి పెం పారఁగ బాణషట్కము దదంగములన్ బగులంగ నేసి విస్ఫారగదాశరచ్ఛురికపట్టసతోమరశూలఖడ్గముల్ సారథియుక్తుఁడై నరథిసత్తముపైఁ గురియించిరేపునన్ ॥ అట్లు గురియించిన నతండు ॥ క ॥ పెంపఱియుండెను ధారాసంపాతచ్ఛన్నమైన శైలము భంగిన్ గుంపులుగొని యాకసమునఁ గంపించుచు నపుడు సిద్ధగణములు వరుసన్ ॥ క ॥ హాహాకారము లెసఁగగ నోహో యీరీతి ధ్రువపయోరుహహితుఁడుత్సాహము చెడి యిటు దైత్యసమూహార్ణవమందు నేఁడు మునిగెనె యకటా ॥ అని చింతించు సమయంబున ॥ క ॥ తామాతనిఁ గెలిచితిమని యామనుజాశనులు వలుక నటనీహార స్తోమము సమయించు మహాధ్వాముండగు సూర్యుఁ బోలి తద్దయుఁ దోఁచెన్ ॥ అట్లు దోఁచిన ॥ మ ॥ అరిదుఃఖావహమైన కార్ముకము గార్యస్ఫూర్తితోఁ దాల్చి భీకరబాణావళిఁ బింజపింజగరవంగా నేసి ఝంఝానిలుం డురుమేఘావళిఁ బారఁ దోలు గతి నత్యుగ్రాహవక్రూరబంధురశస్త్రావళి రూపుమాపె విలసద్దోర్గర్వ లసంధిల్లఁగన్ ॥ చ ॥ మఱియపుడమ్మహాత్ముఁ డసమానబలుండు మహోగ్రబాణముల్ గ్గలకటఁ దాఁక నేసి భుజగర్వ మెలర్ప విరోధిమర్మముల్ పఱియలు సేసి యంగములు భంగము నొందఁగఁ జేసి వ్రేల్మిడి ॥ క్రొన్నిఱిగొని పర్వతంబుల నెగిం దెగఁగొట్టెడు నింద్రుకైవడిన్ ॥ అయ్యవసరంబున ॥ చ ॥ అలఘుచరిత్రుఁ డమ్మనుకులాగ్రణి చేవికలాంగులైన వారల సకిరీటకుండలవిరాజితమస్తకకోటి చే సముజ్జ్వలమణికంకణాంగదలసద్భుజవర్గము చేత సంగరస్థలమతిరమ్యమై దనరె సంచితవీరమనోహరాకృతిన్ ॥ అంత హతశేషులు ॥ క ॥ వరబలుఁడగు మనుమనుమని శరసంభిన్నాంగులగుచు సమరవిముఖులై హరిరాజముగని పఱచెడు కరిబృందముఁ బోలి చనిరి కళవళపడుచున్ ॥ క ॥ అప్పుడు రాక్షసమాయలు గప్పిన ధ్రువుఁ డసురవరుల కార్యం బెఱుఁగన్ జొప్పడక వారి బోఁడఁగనఁ దెప్పరమగుటయును సారథిం గనియంతన్ ॥ క ॥ తలఁపోయఁగ భువి మాయావుల కృత్యం బెఱుఁగ నెవ్వ రోపుదురనుచున్ వ్వలుకుచు దత్పురిఁ జొరఁగాఁ దలఁపుచు నదిగాన రాకఁ దద్దయు మానెన్ ॥ వ ॥ అట్లు పురంబున కఱుగుట మాని చిత్రరథుండైన యా ధ్రువుండు సప్రయత్నుండయ్యును బరప్రతియోగశంకితుండై యుండె నయ్యెడ మహాజలధిఘోషంబు ననుకరించు శబ్దంబు వినంబడె నంత సకలదిక్తటంబుల వాయుజనితంబైన రజఃపటలంబు చేఁ దత్క్షణంబున నాకాశంబున విస్ఫురతటిత్ప్రభాకలితగర్జారవయుక్తమేఘంబుల మోఘంబులగుచు భయంకరాకారంబులై తోఁచె నంత ॥ మ ॥ అనయంబున్ ధ్రువుమీఁద దైత్యకృతమాయాజాలముల్ గ్లె దిభో రనమస్తిష్కపురీషమూత్రపలదుర్గంధాస్థిమేదశ్శరాసననిస్త్రింశశరాళితోమరగదాచక్రత్రిశూలాదిసాధనభూభృద్భుజగావళిం గురిసెను ద్దండక్రియాలోలతన్ ॥ వ ॥ మఱియు మత్తగజసింహవ్యాఘ్రసమూహంబులు నూర్మిభయంకరంబయి సర్వతఃప్లవనంబయిన సముద్రంబును గానంబడియె వెండియుం గల్పాంతంబునందుం బోలె భీషణంబయిన మహాప్రోదంబును దోఁచె నివ్విధంబున నానావిధంబుల ననేకంబులును విరళభయంకరంబులునైన యసురమాయలు క్రూరప్రవర్తనులగు యక్షుల చేత సృజ్యమానంబులై యడరె నా సమయంబున ॥ క ॥ అనయము మాయావ్యసురుల ఘనమాయ నెఱింగి మునిని కాయము వరుసన్ మనుమనుమని మనుమనుమని మనమునఁ దలఁపుచును దత్స

(1) మహారథుండు ॥ శ్లో ॥ ఏకాదశసహస్రాణి యోధయేద్యస్తు ధన్వినామ్ । శస్త్రశాస్త్రప్రవీణస్తు మహారథ ఇతి స్మృతః ॥ అమితాన్ యోధయేద్యస్తు సంప్రోక్తోతిరథస్తు సః । సమస్త్వేకేన యోయోద్ధా తస్యానోర్థరథో మతః ॥ ఇతి. తా. పదునకొండు వేలవిలుకాండ్రతో యుద్ధము జేయు సామర్థ్యము గల శస్త్రశాస్త్రప్రవీణుఁడైనవాఁడు మహారథికుఁడనంబడును - అపరిమితరథికులతో యుద్ధము జేయువాఁడు - అతిరథుఁడనంబడును - ఒకరథికునితో యుద్ధము చేయువాఁడు సమరథుండనంబడును - ఆ సమరథునికంటె తక్కువైనవాఁడు అర్ధరథుండనంబడును... క్రొన్నిఱిగొని। చుట్టుకొని.

సుతుసమునకుఁ॥ చనుదెంచియిట్లనిరి॥ సీ॥ అనఘాత్మలోకు లెవ్వనిదివ్యనామంబుసమత నాకర్ణించిసంస్మరించి। దుస్తరం
బైనమృత్యువునైనసుఖవృత్తిఁదరియించునట్టియీశ్వరుఁడుపరుఁడు। భగవంతుఁడు నుశార్ఙ్గపాణియుభక్తజనార్తిహరుం
డగునట్టివిభుఁడు। భవదీయవినుతులఁబరిమార్చుఁగాక నిపలికినమునులసంభాషణములు। వినికృతాచమనుఁడు రమావిభుని
పాద। కమలముఁదలంచిరిపుభయంకరమౌర్వ్యగ్ర। కలితనారాయణాస్త్రంబుఁగార్ముకమునఁ। బూనఁదడవఁదదీయ
సంధానమునను॥ గీ॥ కడఁగిగుహ్యకమాయాంధకారమపుడు। వెరపుచెడిదవ్వుదవ్వులవిరిసిపోయె। విమలమైనవివేకోద
యమునఁజేసి। సమయురాగాదికంబులసరణినంత॥ మ॥ వరనారాయణదైవతాస్త్రజనిదుర్వారప్రభాహేమ *పుం। ఖ
రుచిస్ఫారమరాళరాజసితపక్షక్రూరధారాపత। చ్చరసాహస్రములోలిభీషణవిపక్షశ్రేణిపైవ్రాలెభీ। కరరావంబు
నఁగానఁజొచ్చుశిఖిసంఘాతంబుచందంబునన్॥ అట్లేసిన-చ॥ ఖరనిశితోగ్రసాయకనికాయపరంపరవృష్టిచేఁబొరిం। బొరి
వికలాంగులై యడరిపుణ్యజనుల్ పృథుహేతిపాణులై। గరుడునిఁజూచిభూరిభుజగప్రకరంబులెదిర్చి పేర్చిచె। చ్చెరనడ
తెంచుచందమునఁజిత్రరథున్బలుపూనితాఁకిరన్॥ ఉ॥ వారలఁజండతీవ్రశరవర్గముచేతనికృత్తపాదజం। ఘోరుశిరోధ
రాంబకశిఖోదరకర్ణులఁజేసియోగిపం। కేరుహమిత్రమండలసకృద్భిదనెట్టిపదంబుఁజెందునా। భూరిపదంబునం బెలుచఁ

స్వాయంభువుండు ధ్రువుని సంగరంబుడుగుమని యుపదేశించుట.

బొందఁగఁబంపెభుజావిజృంభియై॥ వ॥ ఇవ్విధంబుననాచిత్రరథుండు ధ్రువునిచేతనిహన్యమానులునిరపరాధులునైన
గుహ్యకులంజూచియతనిపితామహుండయినస్వాయంభువుండు ఋషిగణపరివృతుండై చనుదెంచిధ్రువునింజూచియి
ట్లనియెవత్సానిరపరాధులయినపుణ్యజనులనెట్టిరోషంబునవధియించితివట్టినిర్హేతువైనరోషంబువిరమింపుము భ్రాతృవ
త్సలభ్రాతృవధాభితప్తుండవై కావించునీయత్నంబుడుగుము॥ క॥ అనఘామనుకులమునకిది। యనుచితకర్మంబయొకనికై
పెక్కండ్రిట్లనిమొనఁగ్రుంగిరియిదినీ। కనయంబునువలవదుడుగుమయ్యకుమారా॥ వ॥ అదియునుంగాక దేహాభిమానం
బునంబశుప్రాయులై హింసఁగావించుట †హృషీకేశానువర్తనులయినసాధువులకుందగదునీవుసర్వభూతంబులనాత్మ
భావంబునఁదలఁచిసర్వభూతావాసుండుదురారాధ్యుండునైనవిష్ణునిపదంబులఁబూజించి తత్పరమపదంబునుబొందితి
వియట్టిభగవంతునిహృదయంబున ‡ననుధ్యాతుండవుభాగవతులచిత్తంబులకుసమ్మతుండవుమఱియు సాధువర్తనుండవ
నెప్పునీవీపాపకర్మంబెట్లుసేయ§సమకట్టితివేపురుషుండైన నేమిమహాత్ములయందుఁ¶ దితిక్షయుసములయందుమై
త్రియుహీనులయందుఁగృపయునితరములగుసమస్తజంతువులయందు సమత్వంబును గలిగివర్తించువానియందుసర్వా
త్మకుండైనభగవంతుండుప్రసన్నుండగు నతండుప్రసన్నుండైనవాఁడుప్రకృతిగుణంబులంబాసి లింగశరీరభంగంబుఁ
గావించిబ్రహ్మానందంబునుంబొందునదియునుంగాక కార్యకారణసంఘాతరూపంబైనసర్గంబీశ్వరునందున**యస్కాం
తసన్నిధానంబుగలిగినలోహంబుచందంబునవర్తించునందుసర్వేశ్వరుండు నిమిత్తమాత్రంబుగాఁబరిభ్రమించునట్టి
యీశ్వరునిమాయాగుణవ్యతికరంబున నారబ్ధంబులైనపంచభూతంబులచేత యోషిత్పురుష ††వ్యవాయంబువలన
యోషిత్పురుషాదిరూపసంభూతియగు నివ్విధంబునసర్గంబుఁ దత్సంస్థానంబుఁదల్లయంబునగుచునుండు నిట్లుదుర్విభా
వ్యంబయినకాలశక్తింజేసిగుణక్షోభంబునవిభజ్యమానవీర్యుండుననంతుండుననాదియునై జనంబులచేతజనంబులఁబు
ట్టింపుచుండుటంజేసిగదాయాదికరుండుమృత్యుహేతువులగుజనంబులలయంబు నొందించుటంజేసి యంతకరుండునై
యనాదియగుటంజేసియవ్యయుండునైనభగవంతుండుజగత్కారణుండగుఁగావుననీసృష్టిపాలనవిలయంబులకుంగర్త
గానివానివశమునదానిఁజేయుచుండునిట్లుమృత్యురూపుండుపరుండుసమవర్తియునైనయీశ్వరునికి స్వపక్ష పరపక్షం
బులులేవుకర్మాధీనంబులైనభూతసంఘంబులురజంబులుమహావాయువుననుసరించుచాడ్పుననస్వతంత్రంబులగుచు న
తనిననువర్తించునీశ్వరుండుజంతుచయాయు‡‡రుపచయాపచయకరణంబులందస్పృష్టుండునగుజీవుండుగర్మబద్ధుండగు
టంజేసికర్మంబవానికినాయురుపచయాపచయంబులంజేయుచుండుమఱియుసర్వజగత్కర్మసాక్షియగు సర్వేశ్వరుని॥
క॥ కొందఱుస్వభావమందురు। కొందఱుకర్మంబటండ్రు కొందఱుగాలం। బందురుకొందఱుదైవం। బందురుకొందఱును

* పుంఖ। వింటినారిమీఁదమోపుబాణపుపింజ... † హృషీకేశ। హృషీకాణామింద్రియాణామీశః-ఇంద్రియములకునీశుఁడనియర్థము....
‡ అనుధ్యాతుండవు। ధ్యానముచేయుచున్నవాఁడవు... § సమకట్టితివి। ప్రయత్నముచేసితివి... ¶ తితిక్ష। ఓర్పు. ** అయస్కాంత। సూదిగుంటరా
యి. †† వ్యవాయము। సంగమము... ‡‡ ఉపచయాపచయ। వృద్ధిక్షయములు.

గామమంద్రు మహాత్మా॥ వ॥ ఇట్టులవ్యక్తరూపుండునప్రమేయుండు నానాశక్త్యుదయభూతహేతుండునైనభగవం
తుండుసేయుకార్యంబులబ్రహ్మరుద్రాములెఱుంగరటయతనితత్త్వంబులెవ్వరునెఱుంగనోపుదురుగావునంబుత్రాయిట్లు
త్పత్తినాశంబులకుదైవంబుకారణంబై యుండఁగాననిర్ధనదానుచరులుభవదీయభ్రాతృహంతలగుమరే భూతాత్మకుం
డుభూతేశుండుభూతభావనుండుసర్వేశ్వరుండుపరాపరుండునగునీశుండమాయాయుక్తుండైస్వశక్తిచేసృష్టిస్థితిలయం
బులంజేయునైననహంకారంబునంజేసిగుణకర్మంబులచేనస్పృశ్యుండగుచువర్తించునదియునుంగాకయీప్రజాపతులు
విశ్వసృణ్ణామంబులనియంత్రితులై ముగుదాళ్లువెట్టినపశువులంబోలియెవ్వనియాజ్ఞాధీనకృత్యులై వర్తింతురట్టిదుష్టజన
మృత్యువుసుజనామృతస్వరూపుండుసర్వాత్మకుండుజగత్పరాయణుండునైనయీశ్వరునిసర్వప్రకారంబులశరణంబుఁ
బొందుమదియునుంగాక॥ సీ॥ అనఘాత్మనీవుపంచాబ్దవయస్కుండవై పినతల్లినిన్నాడినట్టిమాటలనిర్భిన్నమర్ముండవగుచు
నుజనయిత్రిదిగనాడికాననకేగి। తపమాచరించియచ్చపునీశ్వరునిభక్తిఁబూజించిమహితవిభూతిమెఱసి। రమ్యఁద్రిలోకో
త్తరంబైనపదమునుఁబొందితివదిగానభూరిభేద। రూపమైనప్రపంచంబురూఢినేమ। హాత్మునందుఁబ్రతీతమైయలరునట్టి।
యగుణుఁడైయద్వితీయుండునక్షరుండు। నైనయీశ్వరుఁబరమాత్మునను దినంబు॥ సీ॥ గైకొనిశుద్ధంబుగతమత్సరాదికంబ
మలంబునగుహృదయంబునందు। సౌలయక న్వేషించుచును బ్రత్యగాత్ముండుభగవంతుఁడునుబరబ్రహ్మమయుఁడు। నానం
దమాత్రుండునవ్యయుండుపపన్నసకలశక్తియుతుండుసగుణుఁడజుఁడు। నైనసర్వేశ్వరునంత్తమంబైనసద్భక్తిఁజేయు
చుసమతనొప్పి। యూఢిసోహమ్మనుయనిప్రరూఢమగుచు। ఘనతతోనవిద్యామహాగ్రంథినీవు। ద్రెంచివై చితికావునధీవరే
ణ్య। సర్వశుభహానిమైనరోషంబువలదు॥ క॥ వినురోషహృదయుఁగసుఁగొని। యనయములోకమునశించునతిభయయుత
మై। ఘనరోగమౌషధంబుల। యనువుననదిగానరోషమడఁపుమహాత్మా॥ గీ॥ అనఘునీమసహోదరహంతలనుచుఁ। బెనచి
యీపుణ్యజనులఁజంపితికడంగి। పరగనిదియెసదాశివభ్రాతమైన। యర్థవిభునకునపరాధమయ్యెఁగాన॥ క॥ ధృతినుతులచే
తనీవిపు। డతనిఁబ్రసన్నునిఁగఁజేయుమనిమనువుదయా। మతిఁజెప్పధ్రువునిచేసి। తత్కృతుఁడైనయమొప్పఁజనియెబుఋషి
యుక్తుండై॥ అంత॥ గీ॥ యక్షచారణసిద్ధవిద్యాధరాది। జనగణస్తూయమానుఁడై ధనదుఁడంతఁ। బుణ్యజనవైశసనివృత్తభూ
రిరోష। రహితుఁడైనట్టిధ్రువునిఁజేరంగవచ్చి॥ అప్పుడు॥ సీ॥ చనుదెంచి వెసఁగృతాంజలియైనధ్రువునిఁజూచితిపుటనిట్లనియె
క్షత్రియకుమార। తగభవదీయపితామహాదేశంబుననుమస్త్యజంబైనఘనవిరోధ। ముడిగితివట్లుగావునఁదానఁజేసినీ
యందుఁబ్రసన్నుండనైతిభూత। జననలయంబులకనయంబుగాలంబెకర్తయైవర్తించుఁగానయుష్మ। దనుజుఁజంపినవార
లీయక్షవరులు। గారుతలపోయనీయక్షగణమునిల్లు। నెఱివధించినవాఁడవునీవుఁగావు। వినుతగుణశీలమాటలు వేయునేల॥
వ॥ అదియునుంగాక యేబుద్ధింజేసి కర్మసంబంధదుఃఖాదికంబులు దేహాత్మానుసంధానంబునంజేసి సంభవించునట్టి
యహంత్వమ్మనునపార్థజ్ఞానంబుస్వప్నమందుంబోలెఁబురుషునకుందోఁచునదిగావునసర్వభూతాత్మ విగ్రహుండున
ధోక్షజుండుభవచ్ఛేదకుండు భజనీయపాదారవిందుండునసంతామేయశక్తియుక్తుండుగుణమయియగు నాత్మమాయ
చేవిరహితుండునైనయీశ్వరునిసేవింపుము- నీకుభద్రంబయ్యెడుభవదీయమనోగతంబైనవరంబుఁగోరుమునీవంబు
జనాభపాదారవిందసేవనంబుఁదిరంబుగఁజేయుమవనియెఱుంగుచుననిరాజరాజుచేతనట్లుమహామతియుభాగవతోత్త
ముండునైనధ్రువుండుప్రేరేపింపంబడి యేహరిస్మరణంబుచేతఁదనప్రయత్నంబుననురత్యయంబైనయజ్ఞానంబుందరి
యింతురట్టిహరిస్మరణంబచలితంబగునట్లొసంగుమనియడిగిననట్లకాకయనియంగీకరించియంతకుబేరుండుసంప్రీతచిత్తుం
డై ధ్రువునికిశ్రీహరిస్మరణంబట్లియనుగ్రహించియంతర్థానంబునొందెనంతధ్రువుండుయక్షకిన్నరకింపురుషగణసంస్తూ
యమానవైభవుండగుచునాత్మీయపురంబునకుమరలిచనుదెంచె॥ సీ॥ గణుతింపభూరిదక్షిణలచేఁగడునొప్పుయజ్ఞములసే
యనయ్యజ్ఞవిభుఁడు। ద్రవ్యక్రియాదేవతాఫలరూపసత్కర్మఫలప్రదాతగుచునొప్పు। పురుషోత్తమునినర్థిఁబూజించిమ
తియుసర్వోపాధివర్జితుఁడుత్తముండు। సర్వాత్మకుండగుజలజాక్షునందుఁదీవ్రంబైప్రవాహరూపంబునైనభక్తిసలు
పుచునఖిలప్రపంచమందు। నలరఁదనయందునున్నమహాత్మహరిని। జిడచిదానందమయునిలక్ష్మీశుఁబరము। నీశ్వరేశ్వరు
బొడగనెనిద్ధచరిత॥ వ॥ ఇట్లుసుశీలసంపన్నుండుబ్రహ్మణ్యుండుధర్మసేతురక్షకుండుదీనవత్సలుండునయిపాలించుధ్రువుం
నింబ్రజలుదండ్రియనితలంపనిలువదియాఱువేలేండ్లుభోగంబులచేతంబుణ్యక్షయంబునభోగంబులైనయాగాదులచేత
నశుభక్షయంబును జేయుచుబహుకాలంబుదనుకఁద్రివర్గసాధనంబుగారాజ్యంబుచేసికొడుకునకుంబట్టంబుఁగట్టియచటి

తేం ద్రియుండై యవిద్యారచితస్వప్నగంధర్వనగరోపమంబైన దేహాదికంబగు విశ్వంబుభగవన్మాయారచితంబనియా
త్మందలంపుచు వెండియు॥ చ॥ ననునిభుఁడంతభృత్యజనసంత్రిపురోహితబంధుమిత్రనం। దనపశువిత్తరత్నవనితాగృహ
రమ్యవిహారశైలవా।రినిధిపరీతభూతలహరిద్వీపముఖ్యపదార్థజాలము।ల్మనమతిచేననిత్యములుగాఁదలపోసివిరక్తచిత్తుఁ
డై॥ సీ॥పురము వెల్వడిచనిపుణ్యభూబదరికాఘనవిశాలానదీకలితమంగ।శాంబుపూరంబులననురక్తిమైఁగ్రుంకికమనీ
యపరిశుద్ధకరణుఁడగుచుఁ। బద్మాసనస్థుఁడై పవనునిబంధించి నెలకొనిముకుళితనేత్రుఁడగుచు। హరిరూపవై భవధ్యానం
బుసేయుచుభగవంతునచ్యుతుఁబద్మనేత్రు।నంచుసతతంబునిశ్చలమైనయట్టి।భక్తిఁబ్రవహింపఁజేయుచుఁబరమమోద।
బాష్పధారాభిషిక్తుంఁడుభవ్యయశుఁడు। పులకితాంగుండునగుచునివ్వెఱఁదనర్చి॥ వ॥మఱియువిగతక్లేశుండుముక్తలిం
గుండునయిధ్రువుండుదన్నుఁదామఱచియుండుసమయంబునదశదిక్కులనుద్యద్రాకానిశానాయకుంబోలి వెలిఁగింపు
చునాకాశంబుననుండియొక్కవిమానంబుచనుదేరనందుదేవశ్రేష్ఠులుచతుర్భుజులురక్తాంబుజేక్షణలు శ్యామవర్ణులుగ
దాధరులుసువాససులుఁ గిరీటహారాంగదకుండలధరులుఁ గౌమారవయస్కులు నుత్తమశ్లోకకింకరులునయినవారలని
ర్దరింగనిసంభ్రమంబునలేచి మధుసూదననామంబులుసంస్మరింపుచు వారలభగవత్కింకరులుగాఁదలంచిదండప్రణా
మంబులాచరించి*కృష్ణపాదారవిందవిన్యస్తచిత్తుండుఁగృతాంజలియువినమితకంధరుండునైనధ్రువునిఁగనుంగొని పు
ష్కరనాభభక్తులైనసునందనందులుప్రీతియుక్తులై మందస్మితులగుచునిట్లనిరి॥ఉ॥ఓనృపనీకుభద్రమగునొప్పగుచున్న
మదీయవాక్యము।ల్వీనులయందుఁజొన్పుమువివేకముతోనయిదేండ్లనాఁడు మే।ధానిధివై యొనర్చినయుదాత్తతపోవ్రత
నిష్ఠచేతఁదే।జోనయశాలివైనమధుసూదనుఁదృప్తివహింపఁజేసితౌ.గీ॥అట్టిశార్ఙ్గపాణియఖిలజగత్కర్త। దేవదేవుఁడతు
లదివ్యమూర్తి।మమ్ముఁబనుపమేముమాధవపదమున।కర్థినిన్నుఁగొనుచునరుగుటకును॥వ॥వచ్చితిమియేపదంబు నేమిసూరి
జనంబులుసర్వోత్తమంబనిపొందుచురు దేనిఁజంద్రదివాకరగ్రహనక్షత్రతారాగణంబులు ప్రదక్షిణంబుగాదిరుగుచుం
డుమఱియునీమపితృలచేతనన్యులచేతననధిష్ఠితంబుజగద్వంద్యంబునభక్తజనాతిదుర్లయంబునైనవిష్ణుపదంబుఁబొందు
నువురమ్ము।నివిమానశ్రేష్ఠంబుత్తమశ్లోకజనమౌళిమణియైనశ్రీహరిపుత్తెంచెదీనినెక్కనర్హుండవనినసురుక్రమప్రియుం
డైనధ్రువుండుదన్మధురవాక్యంబులువినికృతాభిషిక్తుండై యచ్చటిమునులకుం బ్రణమిల్లితదాశీర్వాదంబుఁగైకొనివి
మానంబునకుం బ్రదక్షిణార్చనంబులుగావించి పార్షదులైనసునందనందులకువందనంబాచరించి భగవద్రూపవిన్యస్త
చక్షురంతఃకరణాదికుండగుచు యావిమానాధిరోహణంబుగావించుటకుహిరణ్మయరూపంబుధరియించెనప్పుడు॥క॥సు
రమంచుభిపణవానక।మురజాదులు మొఱసెవిరులముసరుగురిసెఁగి।న్నరగంధర్వులపాటలు।భరితములై చెలఁగెనపుడు
భవ్యచరిత్రా॥వ॥అట్టిసమయంబున ధ్రువుండుదుర్గమంబగుత్రివిష్టపంబునకు నేగువాఁడగుచు దీనయగుజననిం దెగడియె
ట్లుపోవుదునని చింతించు వానింబార్షదులవలోకించియగ్రభాగంబునవిమానారూఢయైయేగుచున్న జననింజూపినసంతు
ష్టాంతరంగుండగుచు॥ క॥జననిసునీతినిమునుఁగనుఁ।గొనియమలవిమానమెక్కిఁగొనకొనివిబుధు।ల్దనమీఁదఁబుష్పవర్షము।
లనయముగురియింపధ్రువుఁడుహర్షముతోడన్ ॥ క॥ చనిచనివెసగ్రహమండల। మునుదైత్రిలోక్యంబుసప్తమునిమండ
లమున్।ఘనుఁడుత్తరించియవ్వలఁ।దనరెడుహరిపదమునొందెఁదద్దయుఁబ్రీతిన్॥వ॥ అదిమఱియునిజకాంతిచేతంద్రిలో
కంబులంబ్రకాశింపంజేయు,నిర్దయాగమ్యంబు, శాంతులు, సమదర్శనులు, శుద్ధులు, సర్వభూతానురంజనులు, నచ్యుతభ
క్తబాంధవులు,నైన భద్రాచారులకుసుగమ్యంబై గంభీరవేగంబుననిమిషంబునగుజ్యోతిశ్చక్రంబుసమాహితంబై గోగ
ణంబుమేధియందుఁబోలెనెందుఁబరిభ్రమించుచుండునట్టియచ్యుతపదంబునుంబొంది విష్ణుపరాయణుండైనధ్రువుండు
త్రిలోకచూడామణియై యొప్పుచుండెనప్పుడుభగవంతుండైన నారదుండుధ్రువునిమహిమంగనుంగొనిప్రచేతస్సత్రం
బునందువీణవాయించుచు॥ సీ॥పతియెదైవంబుగాభావంబులోపలఁదలఁచుసునీతినందనుతపఃప్ర।భావముక్రియధర్మభ
వ్యనిష్ఠలఁబొందఁజాలరుబ్రహ్మర్షిజనములనిన। క్షత్రియకులులెన్నఁగానేల నెవ్వఁడుపంచసంవత్సరప్రాయమునను।
సురుచిమరుక్త్యుగ్రశరభిన్నహృదయుఁడై మద్వాక్యహితబోధమతిఁదనర్చి।వనమునకునేగిహరిభక్తివశతనొంది।యజి
తుఁడగుహరితనవశుడై చరింపఁ।జేసివెసఁదత్పదంబునుజెందెనిట్టి।హరిపదంబునుబొందనెవ్వరికిఁదరము॥ క॥ అనిపాడెన

* కృష్ణుసర్వంకరోతీతికృష్ణః- అన్నిటినిజేయువాఁడు-డుకృఞ్ కరణే-దైత్యాన్ కర్షతీతివా-కృషవిలేఖనే-రాక్షసులసంహరించువాఁ
డు-కృష్ణవర్ణత్వాద్వా-కృష్ణవర్ణుఁడుగావునకృష్ణుడు-అనఁగానీలవర్ణుఁడు.

నుచు విదురునకు ననఘుఁడు మైత్రేయుఁ డనియె నంచితభక్తి న్వినుతోద్దామయశస్కుం డనఁగల యా ధ్రువుని చరిత మార్య
స్తుత్యా॥ సీ॥ మహితసత్పురుషసమ్మతమును ధన్యంబు స్వర్గప్రదంబు యశస్కరంబు। నాయుష్కరంబుఁ బుణ్యప్రదాయ
కమును మంగళకర *మఘమర్షణంబు। సౌమనస్యముఁ బ్రశంసాయోగ్యమును బాపహరమును ధ్రువపదయాపకంబు। నె
ఱయొప్పు నీయుపాఖ్యానంబుఁ దగ నీకు నెఱిఁగించితిని దీని నెవ్వఁడేని। తివుట శ్రద్ధాగరిష్ఠుఁడై తీర్థపాద। చరణసరసీరుహద్వ
యాశ్రయుఁడు నైన। భవ్యచరితుఁ దినాంతప్రభాతవేళలను †సినీవాలిపూర్ణిమలందు మఱియు॥ గీ॥ ద్వాదశిని బద్మబాం
ధవవాసరమున। శ్రవణనక్షత్రమున దినక్షయమునందుఁ। బరగ సంక్రమణవ్యతీపాతలందు। సభల భక్తిని వినునట్టి సజ్జనుల
కు॥ వ॥ క్లేశనాశంబు మహాప్రకాశంబు నై న భగవద్భక్తియు శీలాదిగుణంబులును గలుగు మఱియుఁ దేజః కామునకుఁ దేజం
బు నిష్కామునకుఁ దత్త్వజ్ఞానంబును గలుగు వినిపించువారికి దేవతానుగ్రహంబు గలుగు నిట్టి యుపాఖ్యానంబు నీ కెఱింగిం
చితి నని మైత్రేయుండు విదురునకుఁ జెప్పిన క్రమంబున శుకయోగి పరీక్షిత్తున కెఱింగించిన తెఱంగున సూతుండు శౌనకా
దులకు వినిపించి వెండియు నిట్లనియె నట్లు చెప్పిన మైత్రేయునిం గని విదురుం డిట్లనియె॥ సీ॥ అనఘాత్మ నారదముని పతి ధ్రువచ
రిత్రము ప్రచేతసుల సత్త్రంబునందు। నర్థిమైఁ గీర్తించె నంటి ప్రచేతసులన నెవ్వ రెవ్వని తనయు లెట్టి। వంశజుల్ సత్త్ర మెవ్వలను
గాఁ జేసిరి యాగంబునను నిజాచారశీలురగు ప్రచేతసులచే యజియింపఁగాఁబడె యజ్ఞపూరుషుఁ డెట్టు లచ్యుతాంఘ్రి।
భక్తియుక్తుఁడు విదితసద్భాగవతుఁడు। దివిరి హరిపాదసేవావిధిప్రయుక్త। దేవదర్శనుఁ డగునట్టి దివ్యయోగి। నారదుం డెట్టు
గొనియాడె శౌరికథలు॥ క॥ నాకిపు డెఱిఁగింపుము సు। శ్లోకుని చరితామృతంబు శ్రోత్రాంజలులం। బైకొని జుఱ్ఱియుఁ దనివిం।
గైకొనకున్నది మనంబు గరుణోపేతా॥ క॥ అని యడిగిన విదురునిఁ గనుఁగొని మైత్రేయుండు వలికెఁ గొనకొని ధ్రువుఁడు।
న్వనమునకుఁ జనిన నాతని। తనయుండగు నుత్కలుండు దలితాఘుండై॥ సీ॥ చతురుఁ డాజన్మప్రశాంతుండు నిస్సంగుఁడును
సమదర్శనుండును ఘనుండు। నై యాత్మయందు లోకావళి లోకంబులందు నాత్మయుఁ జూచు ననఘుమైన। యనుపమయోగ
క్రియాపావకాదగ్ధకర్మమలాశయకలనఁ బేర్చి। జడుని కైవడి జీకు చందంబునను మూఢు పగిది నున్మత్తునిభంగిఁ జెవిటి।
వడువునను గానఁబడుచు సర్వజ్ఞుఁడై ప్ర। శాంతకీలహుతాశనుసరణిఁ జొచ్చి। సతతశాంతంబు నంచితజ్ఞానమయము। నైన
బ్రహ్మస్వరూపంబు నాత్మఁ దలఁచి॥ క॥ తనకంటె నితర మొకటెఱుఁ। గని కతమున సార్వభౌమగ శ్రీఁ బొందన్మనమునఁ గో
రక యుండుటఁ। గని కులవృద్ధులును మంత్రిగణములు నంతన్॥ వ॥ అతని నున్మత్తునింగాఁ దెలిసి తదనుజుండయిన వత్సరునికిఁ
బట్టంబు గట్టిరి యా వత్సరునికి సర్వర్ధి యను భార్యయందుఁ బుష్పార్ణుండుఁ జంద్రకేతుండు నిషుండు నూర్జుండు వసుజ
యుండు ననను నార్వురు తనయులు గలిగిరి యందుఁ బుష్పార్ణుండను వానికిఁ బ్రభయు దోషయు నను నిద్దరు భార్యలైరి యందు బ్ర
భయను దానికిం బ్రాతర్మధ్యందినసాయంబులను సుతత్రయంబును దోషయను దానికిం బ్రదోష నిశీథ వ్యుష్టులను వారు
ముగ్గురును బుట్టి రందు వ్యుష్టుండను వానికిఁ బుష్కరిణియను పత్నియందు సర్వతేజసుండను సుతుండు వుట్టె వానికి నాకూతి
యను §మహిషివలనఁ జక్షుస్సంజ్ఞుండై మనువు జనించె వానికి నడ్వల యను భార్యయందుఁ బురువుఁ గుత్సుఁడుఁ ద్రితుండు,
ద్యుమ్నుండు, సత్యవంతుండు, ఋతుండు, వ్రతుండు, నగ్నిష్టోముండు, నతిరాత్రుండు, ప్రద్యుమ్నుండు, శిబియు, నుల్ము
కుండు, నను పన్నిద్దరు తనయులు గలిగిరి యందు నుల్మకునికిఁ బుష్కరిణియను దానివలన నంగుండు సుమనసుండు ఖ్యాతియుఁ
గ్రతువు నంగిరసుండు గయుండు నను నార్వురు కొడుకులు వుట్టిరి యందు నంగునికి సునీథ యను ధర్మపత్నివలన వేనుండను పు
త్రుండుదయించిన॥ మ॥ క్షితినాథోత్తముఁ డాత్మనందను నిదుశ్శీలంబు వీక్షించి దుఃఖితుఁడై యొంటిగఁ దత్పురి న్వెడలి యే
గె న్వేగ నెందేనిఁ దద్గతి వీక్షించి మునీశ్వరుల్ గుపితులై దంభోళిసంకాశవా। క్యతతి న్శాపవశింప వాఁ డపుడు వీఁకం గూలె న
మ్మేదినిన్॥ సీ॥ గైకొని యపుడు లోకం బరాజకమైనఁ బ్రజలు దస్కరపీడఁ దల్లడిల్లఁ। గనుఁగొని దుఃఖించి మునులు గతాసుఁ
డై పడిన వేనుని వలపలి భుజంబు। నర్థి మథింప నారాయణాంశంబున నాదిరాజన నొప్పునట్టి పృథుఁడు। జనియించె నన విని
విదురుఁడు మునిఁ గనుఁగొని పలికె నో యనఘచరిత। సాధువు సుశీలనిధియును సజ్జనుండు। నలఘు బ్రహ్మణ్యుఁడును మహాత్ముం
డు నంగ। ధరణివిభునకు దుష్టసంతాన మెట్లు। గలిగె నయ్యంగపతి యేమికారణమున॥ వ॥ విమనస్కుండగుచుఁ బురంబు విడిచె ధ

---

* అఘమర్షణంబు। పాపనాశకరమైనది... †సినీవాలి। చంద్రకళతోఁ జేరిన అమావాస్య పేరు. అః విష్ణుః- తేనసహవర్తత ఇతి సాలక్ష్మీః- సాలి స్యామితి- సినీచంద్రకళా సాచంద్రకళాబాలా అస్యామితి సినీవాలీ-అ, అనఁగా విష్ణువు-అతనితోఁ గూడినది గాన-సా అనఁగా లక్ష్మి-ఆలక్ష్మిగల దిగనుక-సిని అనఁగాఁ జంద్రకళ, ఆచంద్రకళ దీనియందు లేఁతమైయుండును గావున సినీవాలి... §మహిషి। పట్టపుదేవి.

ర్మకోవిదులైనమునులుకాండవ్రతధరుండు రాజునగు వేనునియందు నేపాపంబునిరూపించి బ్రహ్మ దండంబొనర్చిరి యది., యనుంగాక లోకంబులరాజులు లోకపాలతేజోధరులు ప్రజాపాలనాసక్తులుగావునఁ గల్మషంబుగలిగినం బ్రజలచేతన వజ్ఞానర్హులై యుందురుగావున నా వేనుని చేష్టితంబులు శ్రద్ధాగరిష్ఠుండు భక్తుండునై ననాకుం బరావరవిదగ్రేసరుండవ యననీ వెఱింగింపనర్హుండవనిన మైత్రేయుం డతనికిట్లనియె॥ ....

అంగపుత్త్రుండగు వేనుని చరిత్రము.

సీ॥ అనఘాత్మ రాజర్షియైనట్టి యయ్యంగ మేదినీవిభుఁ డశ్వమేధమఖము। గావింపఋత్విజ్ఞికాయంబుచేత నాహూతమ య్యును సురవ్రాతమంతు। నాత్మహవిర్భాగమందరాకుండిననప్పుడు ఋత్విక్కు లచ్చోతంబు। నందుచు యజమానుఁడై నయయ్యంగమహీవరుఁ జూచి రాజేంద్ర యిట్లు। త్రిదశులిదె పిల్వఁబడియు సంప్రీతి నాత్మ। భాగములఁ బొందరారైరి భవ్య చరిత। యేమిహేతువొ యిది నాకు నెఱుఁగఁ జెప్పు। కడఁగి హోమంబు దుష్టంబుగాదు మఱియు॥ వ॥ శ్రద్ధాయుక్తులైన యీ బ్రహ్మవాదులచేత సంప్రయుక్తంబులైన యీ ఛందస్సులు వీర్యవంతంబులై యున్న యపియిందు దేవతాపరాధం బణుమాత్రంబైన నెఱుంగమిట్టిచో నంగకర్మసాక్షులైన దేవతలు స్వకీయభాగంబులంగీకరింపకుండుటకుఁ గతంబెయ్యది యోయనిననయ్యంగుండుఁ దుఃఖితస్వాంతుండై తన్నిమిత్తంబు సదస్యులనడుగం దలంచి వారలయనుమతింబడసి మౌ నంబు మానియిట్లనియె॥ గీ॥ అనఘచరితులార యాహూతులయ్యును। పర్వగణములాత్మభాగములను। స్వీకరింప రేను జేసి నయపరాధ మెట్టిదనిన వారలిట్టులనిరి॥ క॥ నరనాథ యిది యనిప్పుడు। పొరసినదుష్కృతము గాదు పూర్వభవమున। న్బర గినదురితంబిది యా। దరమున నెఱిఁగింతు మింత ధన్యచరిత్రా॥ క॥ నీవింతవాఁడవయ్యును। భూవర సంతానలాభమును బొం దమినా। దేవతలు యాగభాగము। లీవేళ భుజింపరైరి యిందుకు నీవుర్వీ॥ గీ॥ పుత్రకామేష్టిఁ గావించి పుత్త్రుఁ బడయు। వట్లొనర్చిన దేవతలాత్మభాగ। మర్థి నంగీకరింతు రయ్యజ్ఞపురుషు। హరిభజించిన సకలకార్యములు గలుగు॥ వ॥ అనిన నాతండు సం తానార్థంబు *శిపివిష్ట దేవతాకంబైన పురోడాశంబుచే హోమంబు గావించినం దదీయహోమకుండంబునందు హే మమాల్యాంబరుండైన పురుషుండు హిరణ్మయపాత్రంబున సిద్ధపాయసంబు గొనుచునుదయించిన నప్పుడు విప్రానుమ తంబున నా రాజు దత్పాయసంబు నంజలిచేఁ గ్రహించి సంతోషయుక్తుండగుచు భార్యకొసంగెనంత॥ చ॥ కమలదళాక్షి పా యసము గౌతుకమొప్ప భుజించి భవ్యసం। గమమునఁ జేసి తత్క్షణము గర్భముఁ దాల్చి కుమారుఁ గాంచెన। క్కొమరుఁడు నంత మాతృజనకుండగు మృత్యువుఁ బోలి తానధ। ర్మమునఁ జరింపుచుండె గుణమండన వేనుఁడనంగ నిచ్చలుం॥ చ॥ ఎనయఁగ బా ల్యమందుఁదనయీడు కుమారులఁ గ్రీడవోలె నెమ్మనమున భీతి లేక కృపమాని పశుప్రకరంబు నొంచుపో। లిక నిరికట్టిచం పుచును గిల్బిషలుబ్ధకవృత్తిమైశరా। సనశరముల్ధరించి మృగజాతిన సాధుగతిన్వధింపుచుం॥ వ॥ ఇట్లు పాపప్రవర్తనుండై చ రియించుచు గొడుకుం జూచి యంగుండు వివిధశాసనంబుల దండించియు నతని దుశ్చేష్టితంబులు మాన్పంజాలక దుఃఖితా త్ముండై మనంబున॥ క॥ అనయంబు నిట్టి పుత్త్రుని। గనివరితాపమునుఁ బొందుకంటెను ధరలో। ననపత్యుండగుటొప్పును। వన జాక్షుభజించునట్టివాఁడగువాఁడుం॥ అని వెండియు నిట్లనియె. సీ॥ జనులకు దుష్పుత్రకుని చేతనపకీర్తియును నధర్మమును సర్వ జనవిరోధ। మును మనోవ్యథయును మును కొనిప్రాపించునట్టి కుపుత్రు మోహంబు విడువఁ। జాలక బహుమానసంగతిఁ గను నెవ్వఁడతని గేహంబు దుఃఖాలయంబు। నగుననిమఱియు నిట్లను మనుజుండు శోకస్థానమగు పుత్రుకతనఁ జేసి। యనుపమక్లే శభాజనంబైన గృహము। విడుచుఁ గావున నిట్టి వివేకహీనుఁ। డగు కుపుత్రు సుపుత్త్రుఁగా నాత్మఁ దలఁతు। ననుచు నా రాజు బ హుదుఃఖితాత్ముఁడగుచు॥ క॥ తగు మహదైశ్వర్యోదయ। మగు గృహమునుఁ బ్రజలని ద్రనందిన భార్యం। దిగవిడిచి యొకరు డేనియు। జగతీశుఁడు సనె నిశీథసమయమునందుం॥ వ॥ అంతఁ దద్వృత్తాంతం బంతయు సుహృద్బాంధవపురోహితామాత్య ప్రభృతులైన ప్రజలెఱింగి దుఃఖింపుచున్న తదనంతరంబ॥ సీ॥ సమధిక బ్రహ్మనిష్ఠాతిగరిష్ఠులౌ భృగ్వాదిమౌనీంద్రబృంద ముపుడు †లోకావనైకావలోకనోత్సుకమాటజనులు స్వరతుక జనవిభుండు। లేమిఁ బశుప్రాయులై మెలంగుటఁగనియం

* శిపివిష్ట। విష్ణువు, శివుఁడు- శిపాచర్మణి నిష్టం తోషవ్యాప్తిరస్యేతి-శిపిషు పశుషు విష్టో వ్యాప్త ఇతి చ శిపివిష్టః-చర్మమందు దోషవ్యాప్తి గలవాఁడు గనుకను, పశువులయందు వ్యాపించినవాఁడు గనుకను, శిపివిష్టుఁడు. శ్లో॥ శిపివిష్టౌ స్తు దుశ్చర్మఖల్వాట హరిశంకరా। ఇతి నానార్థసంగ్రహః॥ టీ॥ మహేశ్వరాయథా-పశవశ్శిపిః తిదర్శనాత్ -శిపిశబ్దేనపశవ ఉచ్యంతే- తైర్విష్టోవ్యాప్తస్సేవితః-తత్పతిరితియావత్ -తదుక్తంస్కాందే॥ శ్లో॥ అత్రానంపశవః ప్రోక్తాస్సర్వే సంసారవర్తినః। తేషాంపతిత్వాద్విశ్వేశో భవః పశుపతిస్స్మృత ఇతి-విష్ణుర్యథా-శిపయోరశ్మయః-తైర్విష్టో వ్యాప్త ఇతి శిపివిష్టో విష్ణురితి సహస్రనామభాష్యవ్యాఖ్యాతమ్, ...† లోకావనైకావలోకనోత్సుకము। ప్రపంచరక్షణమందు ముఖ్యమైన సంతోషదృష్టి.

తవేనునిమాతయగుసునీథ।యనుమతినఖిలప్రజావళికప్రియుండైనన వ్వేనుఁబట్టాభిషిక్తుఁ।జేసెనంతటమహితోగ్రశా
సనుఁడగు। వేనుఁబట్టంబుగట్టుటవినిసమస్త। తస్కరులుసర్పభీతిచేఁదలఁగుమూష।కములకైవడిఁగడఁగిరిగహనములకు॥
అంతనతండు॥ చ॥ పరువడినష్టలోకపరిపాలకముఖ్యవిభూతియుక్తుఁడై। పరగిన్నృపాసనంబునవిభాసితుఁడౌటస్వభావసిద్ధ
మై। *వరలుమహావలేపమునవారకసంతతమాననీయస।త్పురుషులనెల్ల నెంచుఁబరిభూతులఁజేయుచునుండెనిచ్చలున్॥
చ॥ మఱియునతండుభూగగనమార్గములందొకవేళనెక్కుఁడే।యరదమునెక్కి క్రమ్మరు †నిరంకుశవృత్తిఁజరించుమత్త
సింధురవిభుపోల్కిసత్పురుషదూషితవర్తనినెప్పుచున్నిరం।తరసుజనాపరాధకృతితత్పరమానసుఁడైక్రమంబునన్॥ క॥
దివ్యులువెఱగందఁగఁబృ।థ్వీవ్యోమములగలభేరివ్రేయించె §నయ।ష్టవ్యందాతవ్యంహోతవ్యంవిప్రాయనుచునుదా
త్తధ్వనులన్॥ క॥ అనియిట్టులుభేరీరవ।మునఁజేసిసమస్తధర్మములువారింప।న్మునులవినీతుండగువే।నునిదుశ్చరితంబుజనమ
నోభయమునుగుటన్॥ గీ॥ కనికృపాయత్తులగుచునిట్లనిరియిట్టి।రాజచోరభయంబులీభూజనులను।బలసియిరువంకలనుబాధవ
ఱపఁజొచ్చె।దారువందులవహ్నిచందమునఁబెలుచ॥ చ॥ అరయనరాజకంబగుమహాభయముందొలఁగించువారమై।కర
మతదర్హ్వాగర్హితునిక్ష్మాపతిఁజేసినయట్టిదోషము।న్బరువడిఁజెందెదుగ్ధరసపానమునంబరివృద్ధినొందున।య్యురగమునైజ
పోషకునినొంచినరీతిననర్థహేతువై॥ అదియునుంగాక॥ క॥ మునుకొనిసునీథగర్భం।బునజనియించిస్వభావమునదుర్జనుఁడై।
యెనయఁబ్రజాపాలనమున।కునుబాల్పడిప్రజలమనికిఁగొనఁజొచ్చెఁగదే॥ వ॥ అదిగాననీవేనుండుపూర్వంబునజ్ఞానసం
పన్నులమైననమనచేతరాజుగాఁజేయఁబడియెనిట్టివానినసనమందరమునుగూడిప్రార్థితములోకరక్షణార్థంబుగావునఁద
ద్దోషంబుమనలస్పృశింపదు‖సమీచీనోక్తులంజేసివీనిననునయింపవానిగ్రహింపకుండెనేనిమున్నులోకధిక్కారాగ్నిసం
దగ్ధుండగువీనినిమనతేజోమహాగ్నిచేతభస్మీభూతుంజేయుదమనియాలోచించి ††గూఢమన్యులగుచు వేనునింగదియంజని
యతనికిట్లనిరి॥ క॥ నరపాలకనీకాయువు।సిరియునుబలమునుయశంబుచేకురువృద్ధిన్।బొరయుదుగాకనుచుమనో।హరము
గనాశీర్వదించియతివినయమునన్॥ వ॥ ఇట్లనిరినరేంద్రాయేమొక్కటివిన్నపించెదమవధరింపుముపురుషులకువాఙ్మనః
కాయవృత్తులవలననాచరించుధర్మంబుసమస్తలోకంబులవిశోకంబులంజేయునసంగులైనవారికిమోక్షంబునిచ్చునట్టిధ
ర్మంబుప్రజలకుక్షేమకారణంబుగావుననీయందుఁజెడకుండుగాకయనిపలికిమఱియు ధర్మంబునాశంబునొందిననైశ్వ
ర్యంబుచేరాజువిడువంబడుననిచెప్పి వేండియునిట్లనిరిదుష్టచిత్తులగునమాత్యులవలనందస్కరులవలనను బ్రజలునాశంబు
నొందకుండరక్షింపుచుయథాన్యాయంబుగవారలచేఁ గరంబుగొనుచునుండు మహీపతియిహపరసౌఖ్యంబులనందునది
యునుంగాక నెవ్వనిరాష్ట్రంబుననేనిఁబురంబుననేనియజ్ఞేశ్వరుండైనపురుషోత్తముండుస్వవర్ణాశ్రమోచితంబైనధర్మం
బుగలవారిచేతయజనంబుచేయంబడునట్టినిజశాసనవర్తియగురాజువలనసర్వభూతభావనుండుమహాభాగుండుభగవం
తుండునగుసర్వేశ్వరుండుసంతుష్టుండగునట్టిసకలజగదీశ్వరుండైనసర్వేశ్వరుండుసంతోషించినరాష్ట్రాధిపతికిసర్వసౌ
ఖ్యంబులుప్రాపించులోకపాలకులగువారుసర్వేశ్వరునికొఱకు బలిప్రదానంబులుసేయుదురుసమస్తలోకదేవతాయ
జ్ఞాదిసంగ్రహుండువేదమయుండుద్రవ్యమయుండుఁదపోమయుండునగునారాయణునివిచిత్రంబులైనయజ్ఞంబులచేత
యజనంబుచేసిననీకునభయంబగుమోక్షంబునుగలుగుఁగావుననీరాజ్యంబునమఖంబులుసేయునియాజ్ఞాపింపుమనీ
దేశంబునఁజేయంబడిన యజ్ఞంబులచేతహరికళాయుక్తంబులగుదేవగణంబులు ¶స్విష్టంబులై తుష్టంబులగుచుభవదీ
యవాంఛితార్థంబులిచ్చుంగావునదేవతాతిరస్కారంబునీకుయుక్తంబుగాదువేదచోదితంబులగుధర్మంబులందాసక్తుం
డవుగమ్మనినవేనుండిట్లనియె॥ క॥ మునులారమీరలిప్పుడు।ననునీగతిఁబడుచుతనమునంబలికితిరై।ననుమీరలధర్మముఁదగ।న
నయముధర్మంబటంచుననియెదరైనన్॥ అదియునుంగాక॥ చ॥ ఎనయఁగజారకామినినిజేశునిమ్రుచ్చిలిజారపూరుషు।న్దనప
తిఁగాఁదలంచుగతిఁదద్దయుమూఢమనస్కులైతన।ర్చిననరపాలరూపముధరించినయీశ్వరునన్నెఱుంగక। న్యునిభజి
యింపమీరిహపరోన్నతసౌఖ్యములందరెన్నఁడున్॥ వ॥ అనిమఱియునిట్లనియెయజ్ఞపురుషుండననెవ్వఁడెవ్వనియందుమీ

---

*వరలుమహావలేపమున।వృద్ధిఁబొందుచున్నఅతిగర్వముచేత… †నిరంకుశవృత్తిన్।అడ్డములేనిప్రవర్తనముచేత… ‡మత్తసింధురము।మద
పుటేనుఁగు… §అయష్టవ్యందాతవ్యంహోతవ్యంవిప్రాయనుచున్॥ విప్రా।బ్రాహ్మణులార-ఇచ్చటజాత్యైకవచనము-అయష్టవ్యం-య
జ్ఞములుచేయఁగూడదు,అదాతవ్యం।దానములుచేయఁగూడదు, అహోతవ్యం।అవుపాసనవైశ్వదేవాదినిత్యహోమములుచేయఁగూడదు.
‖సమీచీనోక్తులంజేసి।మంచిమాటలవలన… ††గూఢమన్యులగుచు।లోనడఁగినకోపముగలవారగుచు… ¶స్విష్టంబులైతుష్టంబులగుచు।శమయ
థిమతములయినహవిర్భాగములనుపొందిసంతోషించినవై.

శుభభక్తిస్నేహంబులు వయించె భర్తృస్నేహవిదూరంబులై యోషిద్గణంబులు జారునందు సేయుభక్తిచందంబున(బలి
కెవరదియుసుంగాక॥ క॥ హరిహరహిరణ్యగర్భ।స్వరధీశ్వరవహ్నిశమనజలధిపతిమరు।న్నరవాహనశశిభూరవి।సురము
ఖ్యులునృపశరీరసూచకులగుటన్॥ క॥ పరికింపననుభజింపు(డు। ధరణీశు(డుసర్వదేవతామయు(డగును। త్వరముడుసు(
డునాకంటెను।బురుషు(డు మఱియెవ్వ(డగ్రపూజార్హు(డిలన్॥ వ॥ అదిగాన మీరు నాయందు బలివిధానంబులు సేయు(డ
నిపాపకర్ముండునసత్ప్రవర్తకుండునష్టమంగళుండువిపరీతజ్ఞానుండునగు వేనుండు పండితమానియగుచుం బలికి మునులవచ
నంబులు నిరాకరించి యూరకుండిన మునులు భగ్నమనోరథులై తమలో నిట్లనిరి యీ దారుణకర్ముండైన పాపుండు హతుం
డుగాక జీవించెనేని వీని చేత నీజగంబులు భస్మంబులు గా(గలవిది నిశ్చయంబు దుర్వృత్తుండగు వీ(డు మహారాజసింహాసనం
బునకర్హుండు గా(డితండు మున్ను నేసర్వేశ్వరు ననుగ్రహంబున నిట్టివిభూతి యుక్తుండయ్యె నట్టి యజ్ఞపతియైన శ్రీవి
ష్ణుని నిందింపుచున్నవా(డు గావున నిర్లజ్జుండైన హరిదూషకుని *హననంబు సేయవలయునని మునులునుద్యోగించి యాత్మప్ర
కాశితంబైన క్రోధంబునం జేసి హుంకారమాత్రంబున నాయీశ్వరనిందాహతుండగు వేనునిం బొలియం జేసిరంత॥ క॥ అ
రయసునీథయు శోకా।తురయైతనసుతు(డనసువు(దొరిగినదదనం।తరమునను యోగశక్తి।స్ఫురువడి నిజతనయతనువు(బరి
పాలించెన్॥ అంతనొక్కనా(డు॥ సీ॥ మునివరేణ్యులు భక్తి పనరసరస్వతీసలిలంబులను గృతస్నానులగుచు। మునుకొనితత్తీ
రమున నగ్నిహోత్రములు వెలసిల్లనియతి(గావించియచట(। దవిలిసత్పురుషకథావినోదంబులు సలుపుచునుండంగ సకల
లోక। భయదంబులగును మహోత్పాతముల్దో(చినమసలి లోకంబులమంగళములు। ధారయకుండెడు గాక నిబుద్ధిలోన(।
దల(పుచుండ(గ(బెలుచనుదగ్రమైన। సర్వదిశలను †పాంసువర్షంబుగురిసె(। దస్యులుసర్వజనులవిత్తములుగొనిరి॥
వ॥ ఇట్టిలోకోపద్రవంబెఱింగి జననాథుం ✝డుపరతుండగుటం జేసి। ‡జనపదంబుల రాజకంబులై యన్యోన్యహింసలనొంపు
చుం దస్యురబాధితంబులగుచునుండుట నెఱింగియు(దన్నివారణంబునకు సమర్థులయ్యును జోరాదిబాధలంగను(గొనుచు
మునులు వారింపక యుండిరి సమదర్శనుండు శాంతుండు మానశీలుండునగు బ్రాహ్మణుండు దీనులను పేక్షించిన నతనితపం
బుభిన్నభాండగతంబైన క్షీరంబు చందంబున క్షయించుం గావున నంగవంశాధీశవంశోద్భవులు హరిపదాశ్రయులగుటన
మోఘసత్వనిష్ఠులగుటం జేసి వీరలవంశంబు విచ్ఛిత్తినొందింపనన ర్హంబుగాన స్థాపనీయంబని నిశ్చయించి మృతుండైన వే
నునికళేబరంబు డగ్గరవచ్చి తమూరుమథనంబుగావింపనందు॥ సీ॥ ఘనకాకకృష్ణసంకాశవర్ణుండును హ్రస్వావయవు(డును మ
హాహనుండు। హ్రస్వబాహుండు హ్రస్వపాదుండును నిమ్ననాసాగ్రుండు నెఱయరక్త। నయనుండు దామ్ర వర్ణశ్మ
శ్రుకేశుండు నతిదీనవదనుండునైన యట్టి।యొక్క §నిషాదకుండుదయించి యేమిసేయుమనని పలుకుచునున్న(జూచి। వర
మునులు ¶నిషీదయనుచు(బలుకుటయును(। దానవా(డునిషాదాభిధాను(డయ్యె। నతనివంశ్యులు గిరికాననలందు వేను।కల్మ
షము(దెల్పుచుండిరి కడ(కమఱియు॥ క॥ కనివారనపత్యుండగు। మను జేంద్రు నిబాహులంత మథియించిన(। దనఘుంబ
గునొక మిథునము।జనియించెను సకలజనులు సమ్మదమందన్॥ వ॥ అందులోకరక్షణార్థంబుగా నారాయణాంశంబున నొక
పురుషుండును హరికిని త్యానపాయినియగు లక్ష్మీకళాకలితయై గుణంబులకు భూషణంబులకు నలంకారప్రదాత్రియున
గు కామినియు జనియించె నందు(బృథుయశుండగుటన తండు పృథుచక్రవర్తియను పేరం బ్రసిద్ధుండయ్యె నంగనయు నర్చి
యను నామంబున నందనను చనతనివరియించె నాసమయంబున॥ సీ॥ అందందగురియించిరమరులు మునినాథవితతి మోదం
బందవిపులవాన(। బరమానురక్తిరంభాస్త్రీల(జూపట్టెసురపతివీటనచ్చరలయాట।గర్ణరసాయనక్రమమునవీతెం(చెం(బర
సైన తేటకిన్నరులపాట। యనిమిషకరహతంబై చాల(జెల(గెను బ్రభవోత్సవకరదుందుభిరవంబు। మునినుతిచెలంగెశి
ఖుసుండములవెలింగె। నంతనచటికి సరసీరుహాసనుండు। గరుడగంధర్వకిన్నరగణముతోడ। నర్థి(జనుదెంచెస వ్యోమపథ
తిశయిల్ల॥ అంత॥ క॥ విరాజవిరాజితము॥ అరయ(గవైన్యునిదక్షిణహస్తమునం చరమారమణీసును నో।హరలలితాయు
ధచిహ్నము పాదములందుసమగ్రహలాంకుశభా।స్వరకులిశధ్వజచాపసరోరుహశంఖవిరాజితరేఖలువి।స్ఫురగతినె
వ్వ(బితామహముఖ్యులుచూచి సవిస్మయులైనుతియిర్॥ వ॥ ఇతండు నారాయణాంశసంభూతుండితనియంగన రమాం
శసంభూతయుంగానోపు దురనితలంచి రయ్యవసరంబున బ్రహ్మవాదులగు బ్రాహ్మణోత్తములతనికి విధ్యుక్తప్రకారం

*హననము।సంహారము... †పాంసు।ధూళి... ✝ఉపరతుండగుటంజేసి।మరణమొందినవా(డగుటవలన... ‡జనపదంబులు।దేశములు...
§నిషాదుండు।నిషీదతిపాపమస్మిన్నితినిషాదః-షద్ల్ విశరణగత్యవసాదనేషు-వీనియందు పాపముండునని అర్థము. ¶నిషీద।తొల(గుము.

బున రాజ్యాభిషేకంబు గావించు సమయంబున॥ క॥ సరిదంభోనిధిఖగమృగ। ధరణీ*సురవర్త్మపర్వతప్రముఖములై। పరగిన భూతశ్రేణులు। నరవరునకుఁ దగను పాయనములిచ్చె వొగిన్॥ గీ॥ సమధిక ఖ్యాతి నా పృథుచక్రవర్తి। దేవియగు నర్చితోఁ గూడ దివ్యవస్త్ర। గంధమాల్యప్రభూషణకలితుఁడగుచుఁ। బావకునిఁ బోలి సత్ప్రభా భాసియయ్యె॥ సీ॥ †శ్రీరాజరాజు పృథురాజునకు హేమమయంబైన వీరవరాసనంబు। జలపతి జలకణస్రావకంబగు పూర్ణచంద్రసన్నిభ సితచ్ఛత్రము మఱిఁ। బవమానుఁడమలశోభనమగు వాలకేశాసమంచిత సితచామరముల। ధర్ముండు నిర్మలోద్యత్కీర్తిమయమగు మహనీయ నవపుష్పమాలికయును। ‡జంభవైరికిరీటంబు ¶శమనుఁడఖిల। జననియామక దండంబు జలజభవుఁడు। నిగమమయ కవచమును వాణీలలామ। యచ్ఛమగు నవ్యహారంబులిచ్చె మఱియు॥ సీ॥ §దామోదరుండు సుదర్శనచక్రంబు నవ్యాహతైశ్వర్యము బ్జపాణి। చంద్రార్ధధరుఁడును జంద్రమండలదశ కమనీయ కోశసంకలితఖడ్గ। మంబిక శతచంద్రమను ?ఫలకముఁ జంద్రుఁడమృతమయశ్వేతహయచయంబుఁ। ద్వష్టరూపాత్రయోదాత్తరథంబును భానుండు ఘృణిమయబాణములును। శిఖియు గోజవిషాణసంచిత మహాజ। గవమనందగు చాపంబు నవనిదేవి। యోగమయమైన పాదుకాయుగము గగన। చరులు గీతాదులిచ్చి రిసంతసమున॥ వ॥ వెండియుం బ్రతిదినంబు నాకాశంబు పుష్పంబులఁ గురియించె మహర్షులు సత్యంబులైన యాశీర్వచనంబుల సముద్రుండు శంఖంబు నదంబులు పర్వతంబులు నదులును రథమార్గంబులొసంగె నదనంతరంబ సూత †మాగధ వందిజనంబులు దన్ను నుతియించినం బ్రతాపశాలియగు నవ్వైన్యుండు మందస్మితసుందరవదనారవిందుండై చతురవచన రచనుండగుచు మేఘగంభీర భాషణంబుల నిట్లనియె॥ సీ॥ వందిమాగధసూతవరులార నాయందుఁ గమనీయగుణములు గలిగె నేని। నర్థంబు నుతిఁ జేయనవి లేవు నాయందు నది గాన మీ నుతి వ్యర్థమయ్యె। నిటమీఁద గుణముల నేపారియుండిన నపుడు నుతించెదరుగాక మీరు। సభ్యులియుక్తులై చతురతనుత్తమశ్లోకు సుగుణములస్తోక భూరి। సిద్ధములుగాన సన్నుతి సేయుఁడజుని। నతని బహువిధభావంబులను నుతింప। నలవిగాక నెయుండు చురదియుఁ గాక। చతురమతులార మాగధజనములార॥ వ॥ మఱియు మహాత్ముల గుణంబులు దనయందు సంభావితంబులు సేయ సామర్థ్యంబు గలిగిననంచు మహాత్ముల గుణంబులు ప్రసిద్ధంబులు గావున దత్సమంబుగా నెట్లు నుతింపవచ్చు నెవ్వండేని నొకండు శాస్త్రాభ్యాసంబునం దనకు విద్యాతపోయోగగుణంబులు గలుగునని పలికిన వానిం జూచి సభ్యులు పరిహసింతురది మఱియు సువాఁడెఱుంగఁడదియును గాక॥ క॥ అతిపరిశుద్ధులు లజ్జాన్వితులును హాదారులధిక నిర్మలులాత్మ। స్తుతిపర నిందల దోషము। లతిహేయములని తలంతు రాత్మల నెపుడున్॥ క॥ వందిజనంబులు లోకము। లందున విదితవరకర్మలగు భూపతుల। న్నందించుట శక్యంబై। నందగదు నుతింప శిశుజనంబుల పగిదిన్॥ క॥ అని సూతవందిమాగధ। జనులా నరనాయకుని వచనములు విని యు। స్మనిచోదితులై క్రమ్మఱ। నను రాగములుప్పతిల్ల నమ్మను జేసున్॥ అమృతోపమానంబులయిన మధురవాక్యంబుల నిట్లనిరి॥ క॥ వేనాంగసంభవుండవు। శ్రీనాథకళాంశజుఁడవు చిరతరగుణస। ద్వ్యానాఖ్యుండవతరితమైన భవన్మహిమఁ బొగడనలవియె మాకున్॥ క॥ అని వెండియు నిట్లనిరై। నను నొక మార్గంబుగలము నందింప భవ। ద్ఘనచరితామృతపానం। బునఁ జేసి యమునుల వచనములఁ జేసితగన్॥ వ॥ శ్లాఘ్యంబులైన భవదీయచరిత్రంబుల స్తుతియించెద మనియిట్లనిరి॥ సీ॥ ఈ వైన్యుఁడఖిలలోకావళి ధర్మానువర్తనముల నెప్పు వరలఁ జేసి। ఘనధర్మమార్గవర్తనులలో ధుర్యుఁడై ధర్మసేతువుఁ బ్రీతిఁ దగిలి ప్రోచు। ధరను శాత్రవులను దండించు నష్టదిక్పాలకమూర్తిసంకలితుఁడగుచు। నయ్యాయి కాలంబులందు దండాదండములఁ బ్రజారంజనములఁ దనర్చు। సవనసద్వృష్టికరణాది సక్తుఁడౌట। నుభయలోకంబులకుఁ బ్రీతి నొదవఁ జేయు। న్యాయమార్గంబున సుభూజనాళి ధనముఁ। బుచ్చుకొను నిచ్చు సూర్యునిఁ బోలి యితఁడు॥ మఱియు॥ సీ॥ సర్వభూతములకు సముఁడును బర్యతిక్రమమున లోకాపరాధముల మ। హచ్ఛాంతిసంయుక్తుఁడై సహింపుచు నార్తులగు వారియెడఁ గృపాయత్తుఁడగుచు। నరరూపుఁ దాల్చిన హరిమూర్తి గావున నింద్రుండు వర్షించి యెల్లప్రజల। రక్షించు గతిదాన రక్షించు నమృతాంశుసన్నిభవదనాబ్జసస్మితాను। రాగమిళితావలోకనరాజిఁ జేసి। సకలజనులకు సంప్రీతి సంభవింపఁ। జేయు సంతతమును గూఢచిత్తుఁడగుచు। శత్రువరులకు సాధ్యుఁడై సంచరించు॥ వ॥ అని వెండియుం బ్రవేశనిర్గమశూన్యమార్గ నిరూఢకార్యుండు నపరిమిత మహత్త్వాదిగుణగణైకధాముండు సముద్రునిభంగి గంభీరచిత్తుండుపగుప్తవి

---

*సురవర్త్మ। ఆకాశము... †శ్రీరాజరాజు। కుబేరుఁడు... ‡జంభవైరి। ఇంద్రుఁడు... ¶శమనుఁడు। యముఁడు... §దామోదరుఁడు। ఉదరే దామ యస్యేతి దామోదరః- ఉదరమందు దులసీమాలగలవాఁడు- లేక- దామ్నా ఉదరే మాత్రా బద్ధః- బాల్యమందు యశోదచేత నుదరమందు గట్టఁబడి నపలువు గలవాఁడు- ?ఫలకము- డాలు- †మాగధ। వంశావళి నిజదువువారు- వంది। రాజుల పరాక్రమము నుతించువారు.

త్తుండు వరుణునింబోలి సంవృతాత్ముండు శాత్రవాసహ్యప్రతాపయుక్తుండు దురాసదుండు సమీపవర్తియయ్యును దూరస్థునిభంగి వర్తింపుచు వేవారణిజనితహుతాశనుండు హుతాశను చందంబున నన్యులు స్పర్శనుండు చారులవలన సకలప్రాణిబాహ్యాభ్యంతరకర్మంబులఁ దెలియుచు దేహధారులకు నాత్మభూతుండై సూత్రాత్మకుండైన వాయువుభంగి వర్తించుచు నాత్మస్తుతినిందలవలన నుదాసీనుండగుచు ధర్మపథంబున వర్తించుచు నాత్మీయసుతసుహృజ్జనులవలనం దప్పు గలిగిన నుదండించు నాత్మశత్రుపుత్రులనైన నదండ్యులదండింపఁడు తనయాజ్ఞాచక్రంబ ప్రతిహతంబగుచు మానసాచలపర్యంతంబు వర్తింప సూర్యుండు నిజకిరణంబులచేత నెంతపర్యంతంబు భూమిం బ్రకాశింపం జేయు నంతపర్యంతంబు నిజగుణంబులచేత లోకంబులరంజిల్లం జేయు నదియునుం గాక ప్రకృతిరంజకంబులైన గుణంబులచేత దృఢవ్రతుండు సత్యసంధుండు బ్రహ్మణ్యుండు సర్వభూతశరణ్యుండు వృద్ధసేవకుండు మానప్రదుండు దీనవత్సలుండు పరవనితా మాతృభావనుండు తనపత్నినర్ధశరీరంబు గాఁ దలంచువాఁడునగుచుం బ్రజలయెడఁ దండ్రివలెఁ బ్రీతిసేయుచు రక్షింపుచునుండు మఱియు॥ సీ॥ తలపోయ బ్రహ్మవిద్యానిష్ఠజనములకనయంబుఁ గింకరుండైనవాఁడు। నఖిలశరీరగుణాప్తసుహృజ్జనతానందకరుఁడననలరువాఁడు। సంసారఘనకర్మసంగహీనులయందు సంగసంప్రీతుఁడై జరుగువాఁడు। సన్మార్గమనుజసందోహంబునకును గ్రదండధరుండనఁదనరువాఁడు। ప్రకృతిపురుషకావేశుఁడై పరగునట్టి। భగవదవతారయుక్తుఁడై నెగడువాఁడు। నగుచువర్తించు సన్మోదమతిశయిల్లఁ। జారుతరమూర్తి యారాజచక్రవర్తి॥ వ॥ మఱియుం ద్ర్యధీశుండు కూటస్థుండు పరమాత్మయు బ్రహ్మకళారూపుండునగువాఁడునై యుదయించెం గావున నితనియందు నవిద్యారచితంబై ప్రతీతంబగు భేదంబు నిరర్థకంబగుననిపెద్దలగువారలు చూతురని మఱియు నిట్లనియె॥ సీ॥ ఉదయాద్రిపర్యంతముర్వీతలంబేకవీరుఁడై రక్షించి వెలయునీతఁ। డొకనాఁడు విజయయాత్రోత్సవంబేపారసన్నద్ధుఁడై మణిస్యందనంబు। నెక్కి చాపముఁ బూని దిక్కులసూర్యునిపగిదిని శత్రుభూపాలతమము। విరియింతుననిచాల వెలుఁగొందుచును ధరాచక్రప్రదక్షిణశాలియగుచు। దిరుగునెడ సర్వదిక్పాలవరసమేత। పార్థివోత్తమునికరము పాయనంబు। లిచ్చితనుఁ జక్రపాణికి నేనయనాఁ। ధరణివిభుఁడనినుతియించి దలఁతురనుచు॥ క॥ ఈనృపతిధరాచక్రము। ధేనువుఁ గాఁ జేసి పితుకు ధృతినఖిలపదా। ర్థానీకము విబుధులు స। న్మానింపఁగఁ బ్రజకుజీవనప్రదుఁడగుచున్॥ చ॥ అమరవరేణ్యుఁ బోలియనయంబు నితండును *గోత్రభేదనత్వమునఁ జెలంగుఁ దానజగవశి †ప్రదరాసనశింజినీనినా। దమున విరోధిభూపతులు దల్లడమందన సహ్యసింహవి। క్రమమున సంచరించు ననికౌతుకమొప్పఁగ బల్కి వెండియున్॥ ఇట్లనిరి॥ చ॥ సకలజగన్నుతుండితఁడు చారుయశోనిధి యశ్వమేధముల్। ప్రకటముగా శతంబు దగఁ బావనమైన సరస్వతీతటీ। నికటధరిత్రిఁ జేయుతఱి నేర్పుననంతిమయాగమందుఁ §కొం। జకముఖసాధనాశ్వమును జంభవిరోధిహరించునర్థితోన్॥ సీ॥ ఒకనాఁడు నిజమందిరోపవనమునకుఁ జనియందు సద్గుణశాలియైన। ఘనునిసనత్కుమారునిఁ గాంచియమ్మునివరు బ్రహ్మతనయునివరుస భక్తిఁ। బూజించి విజ్ఞానమును బొందు దేనిచే బ్రహ్మవేత్తలు మునిప్రవరులవని। భావితముక్తిసంపన్నులై వర్తింతురిమ్మహారాజు మహీతలంబు। నందు విశ్రుతవిక్రముఁడగుచు మిగులఁ। దనకథావళిభూప్రజాతతిని తింప। నక్కడక్కడవినుచు శౌర్యమున నఖిల। దిక్కులను గెల్చి వర్తించు ధీరయశుఁడు॥ వ॥ ఇట్లు విపాటితవిరోధినుండగు సుకల్యుండు సురాసుర జేగీయమాననిజవైభవుండునై ధరాచక్రంబున కితండు రాజయ్యెడినని యివ్విధంబున స్తోత్రంబు సేసిన వందిమాగధసూతజనంబులం బృథుచక్రవర్తి పూజించి మఱియుం బ్రాహ్మణభృత్యామాత్యపురోహిత పౌరజానపదతైలిక తాంబూలిక నియోజ్యప్రముఖాశేషజనంబులందత్తదుచితక్రియలం బూజించెనని మైత్రేయుండు చెప్పిన విని విదురుండిట్ల

శ్రీ పృథుచక్రవర్తిగి రూపధారిణియగు భూమివలన నోషధులఁ బిదుకుట. శ్రీ

నియె॥ సీ॥ ఏమినిమిత్తమై భూమి గోరూపిణియయ్యె దానికి వత్సమయ్యెనెద్ది। గొనకొని ¶దోహనమునకు నర్హంబైన పాత్రమెయ్యది దలఁపంగ ‖దోగ్ధ। యైనయా పృథువేపదార్థముల్పితికెను బరికింప నవని స్వభావమునను। విషమమై యుండియు వెలయంగ నేరీతి సమగతిఁ జెందెను జంభవైరి। క్రతుహయంబునుఁ గొనిపోవఁ గార్యమెద్ది। ధీరనిధియైన బ్రహ్మకుమారువలనఁ। గలితవిజ్ఞానియగుచు నే గతినిఁ బొందె। ననఘచారిత్ర మైత్రేయ యదియుఁ గాక॥ వ॥ మఱియుఁ బరబ్రహ్మంబు భగవంతుం

---

*గోత్రభేదనత్వమునన్ = ఇంద్రునిపరమందు-పర్వతముల వ్రక్కలు చేయుటయందని యర్థము, భూమిని సమరచుటయందని పృథుచక్రవర్తిపరమైన యర్థము... †ప్రదరాసనశింజినీనినాదమునన్ = ప్రదరాసన = వింటియందలి-శింజినీ = అల్లెత్రాటియొక్క-నినాదమునన్ = ధ్వనిచేత... §కొంజక = భయపడక... ¶దోహనమునకున్ = పితుకుటకు... ‖దోగ్ధ = పాలుపిదికెడువాఁడు.

దుపుణ్యశ్రవణకీర్తనుండుసర్వనియామకుండునగుకృష్ణునియవతారాంతరాశ్రయంబగు దివ్యకథలనుభగవంతుండైన పుండరీకాక్షుండుపృథ్వవతారంబుధరియించిగోరూపిణియగుపృథివింబితికిన యది మొదలగుపుణ్యకథలనన్నియు నీకున ధోక్షజునకుదాసుండనైననాకు నెఱింగింపుమనినవాసుదేవకథాసంప్రీతచేతస్కుండగువిదురుఁ బ్రశంసించి మైత్రేయుం డిట్లనియెవత్స బ్రాహ్మణజనంబులచేత రాజ్యంబునందభిషిక్తుండగుచుసకలప్రజాపాలననియుక్తుండై పృథువురాజ్యంబు సేయుచుండ నంతనీరసయగుధరిత్రియందన్నరహితలగుచుం బ్రజలుక్షుత్పీడాక్షీణదేహులై వైన్యునిఁ జూచియిట్లనిరి॥ క॥ అరయఁగ నేము బుభుక్షా। పరిపీడంబడితిమయ్య పైకొని తరుకో। టరజనితవహ్నిచేతను। దరికొనువృక్షంబువోలి ధరణీనాథా॥ క॥ శరణశరణ్యుఁడవగునిను। శరణము వేఁడెదము మాకు సత్కృపనన్నం। బరసికృపఁ జేసి ప్రోవుము। నరనాయకయనుచుఁ బ్రజలునతులై పలుకన్॥ క॥ వినిదానికిసముపాయము। జననాయకుఁ డాత్మఁ దలఁచి సక్రోధుండై। ధనువున బాణముఁ దొడిగెను। ఘనరౌద్రుండైన *త్రిపురఘస్మరుపగిదిన్॥ ఇట్లుదొడిగిన॥ క॥ మహిపతినప్పుడు గనుఁగొని। మహి గోరూపమునఁ గంప్యమానయునగుచున్ ‡। కుహకుండగులుబ్ధకుఁగని। గహనంబునఁ బారుహరిణికైవడిఁ బారెన్॥ వ॥ ఇట్లుధరణిపారిన నతండు గుపితారుణేక్షణుండై వెంటందగిలినదిక్కులను విదిక్కులను భూభాగనభోభాగంబుల నెక్కడఁజనియెనక్కడికి వెనుదగిలియుద్యతాయుధుండై చనుచుండ నవ్వైన్యునింగని మృత్యుగ్రస్తలగుప్రజల చందంబున నన్యశరణ్యయై యతిభయంబునం బరితప్యమానహృదయయగుచునిట్లనియె వైన్యా ధర్మజుండవాపన్నవత్సలుండవు మహాత్ముండవు సకలప్రాణిపరిపాలనావస్థితుండవునైన నీవీదీనయుంబాపరహితయుంగామినియునగు నను వధియింపంబూనితి మేల వెనుదగులుచున్న వాఁడవు ధర్మతత్త్వంబెఱుంగువారు సతీజనంబులు కృతాపరాధులైనం దీనవత్సలతం జేసి వధియింపరని పలికి మఱియు నాధరణిపృథుచక్రవర్తికినిట్లనియె॥ క॥ జననాథచంద్ర యీభూ। జనకోటికి †యానపాత్రసదృశస్థితితో। ఘనదృఢశరీరయగు నేనన యమునాధారభూతయగుచుఁ జరింతున్॥ గీ॥ ఇట్టినన్నుఁ గృపామతియెడలనిటువి। పాటనముఁ జేసి ద్రుంచెదు ప్రజలునీట। మునుఁగకుండంగ నేరీతి ననఘచరిత। యరసి రక్షింతువన నతండవనికనియె॥ వ॥ ధరిత్రీ మదీయాజ్ఞోల్లంఘనంబు సేయుచున్నదానవదియుంగాక నీవు యజ్ఞంబులందు హవిర్భాగంబుల ననుభవింపుచు ధాన్యాదికంబుల విస్తరింపం జేయక గోరూపంబుధరియించియనయంబుఁ దృణభక్షణంబు సేయుచుఁ బాలుం బితుకక నీయందడంచికొంటివి నీయందున్న యోషధీబీజంబులు బ్రహ్మచేతం బూర్వంబునం దెకల్పింపంబడినయవి వానిని నీదేహమందడంచికొని యిప్పుడీ యకమూఢహృదయవు మందమతివియునై యపరాధంబుఁ జేసిన దుష్టురాలవగు నిను నాబాణంబులచే జర్ఝరీభూతశరీరం జేసి వధియించి నీమేని మాంసంబునం జేసి క్షుద్బాధితులు దీనులు నగు నీప్రజలయార్తి నివారించెద నీవు కామినినంటివి స్త్రీపురుషనపుంసకులలో నెవ్వండేని భూతదయలేక స్వమాత్రపోషకుండగుచు నిరనుక్రోశంబున భూతద్రోహియై వర్తించువాని రాజులు వధించిన నవ్వధంబు గానుగానఁ దానఁ బాపంబువొరయదు నీవు కామినివైనను దుర్మదయు స్తబ్ధయునగుచు మాయాగోరూపంబునం బారిపోవుచున్న నిన్నుఁ దిలలంతఖండంబులు చేసి నాయోగమహిమం బ్రాణికోటి నుద్ధరించెద ననిపలికి రోషభీషణాకారంబు ధరియించి దండధరునివడువున వర్తించు పృథునింజూచి వడంకుచు మేదిని ప్రాంజలియై యిట్లని నుతియింపం దొడంగె॥ క॥ ఓనాథ పరమపురుషుఁడ। వైనిజమాయాగుణంబులం దినకతన। న్నానావిధదేహములం। బూనుమసగుణుండవగుచు బుధనుతచరితా॥ అట్టినీవు॥ క॥ నను సకలజీవతతికిని। మును నీవాధారభూతముగ నిర్మింపన్నేను నాయందుఁ §జతుర్విధ। ఘనభూతవిసర్గమ్ముఁ గైకొనవలసెన్॥ అట్లైయుండన్॥ క॥ ననునుద్యదాయుధుఁడవై। మనుజేంద్ర వధింపఁబూనిమస లెమనీ కం। తెనితరు నెవ్వనినిపుడే। ఘనముగ శరణంబుఁ జొత్తుఁ గగుణాభరణా॥ అదియునుంగాక॥ సీ॥ అనఘ స్వకీయంబునై యతర్కితమునై మహిమ నొప్పిన భవన్మాయచేత। సకలచరాచరసర్గంబు నిర్మించి ధర్మార్థపరుఁడవై తనరుదీశ। నీవిక్రమము నవనీరజలోచన సకలలోకులకు దుర్జ్ఞేయము దలఁపఁ। దగునట్టి నీవు స్వతంత్రుఁడ వగుటను బ్రహ్మఁ బుట్టించి యాబ్రహ్మచేత। సకలజగములఁ జేయింతు సమతఁ బేర్చి। యేకమయ్యును మహాత్మ యనేకవిధము। లగుచు వెలుఁగొందుచుందువీయఖిలమందుఁ। జారుతరమూర్తి యోపృథుచక్రవర్తి॥ వ॥ మఱియును మహాభూతేంద్రియకారక చేతనాహంకారంబులను శక్తిలం జేసి యీజగంబులకుత్పత్తిస్థితిలయంబులఁ గావింపుచు సముత్కటనిరుద్ధశక్తులుంగల పురుషునకు నమస్కరించెదనట్టి

---

*త్రిపురఘస్మరుపగిదిన్। త్రిపురహరుఁడైన శివునివలె... ‡కుహకుండగు। వంచకుఁడైన-లుబ్ధకుంగని। బోయవానిఁజూచి... †యానపాత్రము-ఓడ... §చతుర్విధ। దేవతిర్యఙ్మనుష్యస్థావరములని నాలుగువిధములయిన-విసర్గము। సృష్టి.

పరమపురుషుండవైననీవు నిజనిర్మితంబుభూతేంద్రియాంతఃకరణాత్మకంబునయిన యీవిశ్వంబుసంస్థాపింపంబూని॥
సీ॥ ఆదివరాహంబవగుచు రసాతలగతనైననన్ను నక్కటికతోడ । నుద్ధరించితివట్టి యుదకాగ్రభాగంబునం దర్థిను
న్న నేన నెడినావ । యంమన్ననిఖిలప్రజావళిరక్షింపఁగోరియీపృథురూపధారివైతి । వట్టిభూభరణుండవై ననీవిపుడు
పయోనిమిత్తంబుగానుగ్రచరుఁడ । వగుచునన్నువధించెదననుచుబుద్ధిఁ। దలఁపుచున్నాఁడవిదివిచిత్రంబుగాదె।విశ్వ
సంపాద్యనిరవద్యవేదవేద్య।భవ్యగుణసాంద్రవైన్యభూపాలచంద్ర॥ వ॥ కావుననీశ్వరగుణసర్గరూపంబయినమాయ
చేమోహితాంతఃకరణులమైనమావంటివారలచేతహరిభక్తులచేష్టితంబెఱుంగఁ బడదన్నహరిచేష్టితంబెట్లెఱుంగంబ
డునట్టిజితేంద్రియయశస్కరులైనవారలకునమస్కరింతుననుచునివ్విధంబునం గోపప్రస్ఫురితాధరుండైనపృథునినభి
నుతించిధైర్యంబవలంబించి వెండియునిట్లనియె॥క॥ విమలాత్మనాకునభయము। సమకూరెడునట్లుగాఁగసన్మతినీక్రో।ధ
మునుపశమించికరుణిం।పుమునావిన్నపమువినుముపురుషనిధానా॥క॥ధరపిరులుగందకుండఁగ। సరసగతిన్బ్బావుతేనేఁజ
వీఁగొనునిందిం।దిరవిభుకైవడిబుధుఁడగు। పురుషుఁడుసారాంశమాత్మఁబూనిగ్రహించున్॥సీ॥ వినుమయ్యతత్త్వదర్శను
లైనయట్టిసన్మునులచేనైహికాముష్మికంబు।లైనఫలప్రాప్తికర్థిఁగృష్యాద్యగ్నిహోత్రాద్యుపాయంబులుర్వీమీఁద।
దృష్టంబులునుసుచరితములునగుచుఁదా నెనయంగఁదనుపాయమెవ్వఁడాచ। రించునువాఁడుప్రాపించుఁదత్ఫలమును
విద్వాంసుఁడైననువెలయదీని। నాదరింపకతనయంతనాచరించె। నేనినాయాసమేయగుఁగానితత్ఫ। లమునుబొందఁడు
బహుళకాలమునకైన।వినుతగుణశీలమాటలువేయునేల॥అనినుతియుపహియిట్లనియె॥చ॥ జలరుహగర్భుచేతమనుజా
లసృజింపఁగఁబడ్డయోషధుల్గలుషమతిన్వ్రతప్రతులుగానియసజ్జనభుజ్యమానలై। మెలఁగుటఁజూచియేనునృపమీరలుమా
న్పమిఁజోరబాధలన్బలుసురుఁబొందితానపరిపాలితనైకృశియించివెండియున్॥క॥అనుపమముఖకర్మక్రియ। లనయము
లేకుంటనేననాదృతనగుచు।జ్జననాయకయాలోకము।ఘునచోరీభూతమగుటఁగనుఁగొనియంతన్॥క॥ సవనాదిసిద్ధికొఱ
కై।తవిలితదీయౌషధీవితతులనుధరణీ।ధవమేనపుష్టుగ్రసించితి। నవియునునాయంమజీర్ణమయ్యెఁగడంకన్॥క॥వినువా
నినెకయుపాయం।బునఁగ్రమ్మఱఁబడయవచ్చుభూవరచంద్రా।వినుమదియెఱిఁగించెదనీ।కునువత్సలురాలనగుటననఘ
చరిత్రా॥క॥అనయమునాకొకవత్సము। ననురూపక్షీరదోహనమ్మునననురూపకదో।గ్ధనుఁగల్పింపుముదగనై। ననునీభూత
ములకవనినాయకదానన్॥క॥ పరగనభీప్సితములుబల। కరములునగునన్నదుగ్ధకలితములగుభా। సురకామంబులఁబితికె
ద।నరనాయకచంద్రవినుమునావచనంబుల్॥చ॥మనుజవరేణ్యయేనువిషమస్థలినైయిపుడున్నదానఁగా। వునజలదాగ
మోదితపయోనివహంబుదదాగమంబుపో।యిననుదదంబువుల్పుడమినింకకయింతటనిల్చునట్లుగా। మనునిభనన్నునిష్ప
ఘసమస్థలినైపెనుపొందఁజేయవే॥క॥ అనియివ్విధమున నాభూ।వనితామణిపలుకుమధురవచనంబులుదా।వినియనురా
గముదనమన। మునఁగడలుకొనంగరాజముఖ్యుండంతన్॥చ॥ మనువునుదూడఁజేసిగరిమన్నిజపాణితలంబులీలదో।హన
ముగఁజేసియందుసకలౌషధులన్బితికెన్గ్రమంబున।న్దనరఁగదద్విధంబుననుదత్పృథువత్సలమైనభూమియం। దనయము
వారువారునుబ్రియంబుగకోర్కులఁబొందిరున్నతిన్॥సీ॥ బలసిఋషుల్బృహస్పతివత్సకంబుగానర్థించితనుయింద్రి
యంబులందు। నంచితచ్ఛందోమయక్షీరమునుదేవతలు సురరాజవత్సకముగాఁగఁ। గనకపాత్రమునందుఁదనరునోజొ
బలవీర్యామృతంబునై వెలయఁబయము। దైత్యదానవులుదైత్యశ్రేష్ఠుఁడగుగుణవంతుఁబ్రహ్లాదువత్సంబుఁజేసి। సత్సు
రాసవపయ*మాయసచషకమున। నప్సరోజనగంధర్వులలరియపుడు। దనరువిశ్వావసునువత్సమునుగఁజేసి।పద్మమయ
నిర్మితంబైనపాత్రమందు॥వ॥ మాధుర్యసౌందర్యసహితగాంధర్వక్షీరంబునుపితృదేవతలుసూర్యవత్సకంబుగానామ
పాత్రమందుఁగవ్యంబనుదుగ్ధంబునుసిద్ధులుగపిలవత్సకంబుగానాకాశపాత్రమందుసంకల్ప నారూపాణిమాదిసిద్ధియ
నుక్షీరంబునువిద్యాధరాదులువద్వత్సకంబుగఁదత్పాత్రకంబునంగాఖేచరత్వాదివ్యాపారరూపక్షీరంబునుగింపురుషా
దులుమయవత్సకంబునునాత్మపాత్రంబునుగాసంకల్పమాత్రప్రభవంబునంతర్ధానాద్భుతాత్మసంబంధియునగుమాయ
యనుక్షీరంబునుయక్షరక్షోభూతపిశాచంబులుభూతేశవత్సకంబుగపాలపాత్రకంబును గారుధిరాసవంబనుక్షీరంబు
నహిదందశూకసర్పనాగంబులుతక్షకవత్సకంబుగాబిలపాత్రంబునవిషరూపక్షీరంబునుబశువులునుగోవృషవత్సకంబు
నరణ్యపాత్రంబునుంగాఁదృణంబనుక్షీరంబునుగ్రవ్యాదమృగంబులున్మృగేంద్రవత్సకంబునాత్మకళేబరపాత్రకంబును

* ఆయసచషకమునన్ ।ఇనుపపాత్రయందు—— క్షీరదోహనమ్మున్ ।పాలుపితుకుటకుఁదగినపాత్రను, దోగ్ధన్ ।పాలుపితుకువాని.

గాఁ *క్రవ్యంబును దుగ్ధంబును విహంగంబులు సుపర్ణవత్సకంబు నిజకాయపాత్రంబును గాఁ గీటక ఫలాదికంబను దుగ్ధంబు
ను వనస్పతులు వటవత్సకంబుగా భిన్నరోహరూపపయంబును గిరులు హిమవద్వత్సకంబును నిజసానుపాత్రకంబును గా నా
నాధాతువులను దుగ్ధంబులుఁగా నివ్విధంబున సమస్తచరాచరవర్గంబు స్వముఖ్యవత్సకంబును స్వస్వపాత్రకంబును గా భి
న్నరూపంబులయిన క్షీరంబులం బితికిరని చెప్పి మఱియును॥ క॥ క్రమమున నిటు పృథ్వాదులు। దమతమకామితములనఁగఁ ద
సుభిన్నక్షీ। రము దోహనవత్సకభే।దమునం దగఁ బితికి రంత ధరణీధవుఁడున్॥ గీ॥ సముచితానందమును బొంది సర్వకాను।
ధుఘ యనందగు భూమి నిజేచ్ఛ మహితఁ గాఁగఁ। గోరి గైకొని నిజధనుఃకోటిచేత। భూరిగిరికూటములఁ జూర్ణములుగఁ జేసి॥
గీ॥ చండదోర్దండలీల భూమండలంబు। సమతలంబుగఁ జేసి శశ్వత్ప్రసిద్ధి। నొంది యవ్విభుఁ డీలోకమందు నెల్ల। ప్రజకుఁ దం
డ్రియు జీవనప్రదుఁడు ననుచు॥ గీ॥ అక్కడక్కడఁ బూర్వంబునందు లేని। గ్రామపట్టణ దుర్గ §ఖర్వట పులింద। ఖేటశబరాలయ
వ్రజవాట ఘోష। వివిధనిలయము లర్థిఁ గావించె నంత॥ క॥ వారు సుభయవిరహితులై। ఘోరనఁదత్తన్నివాసములయందు
సుఖ। శ్రీరుచి నొప్పుచు నుండిరి। వారక యాపృథునిఁ బొగడ వశమె ధరిత్రిన్॥ సీ॥ అని చెప్పి ముని వాథుఁడైన మైత్రేయుఁడ
వ్విదురున కిట్లను వేడ్కతోడ। ననఘాత్మ రాజర్షియైన వైన్యుండశ్వమేధశతంబున న్మేధతోడఁ। గావింతు నని దీక్షఁ గైకొని
వ్రతనిష్ఠఁ దివిరి బ్రహ్మావర్తదేశమందు। నలరుమనుక్షేత్రమందు సరస్వతీనదిప్రాంతఁ దాను హోమాన్నతి నొనర్చు। సవనక
ర్మక్రియకు నతిశయవిశేష। ఫలము గలిగెడి నని బుద్ధిఁ దలఁచి యచట। వరుసఁ గావించు నతిశయాధ్వరమహోత్స। వమున స

⟶ పృథుచక్రవర్తి యశ్వమేధంబు సేయు నెడ నింద్రుండశ్వమున పహరించుట. ⟵

హింపక యుండె నయ్యమరవిభుఁడు॥ సీ॥ అట్టియధ్వరకర్మమందు సాక్షాద్భగవంతుఁడు హరి రమేశ్వరుఁడు లోక। గురుఁడు
ను సర్వాత్మకుండును విభుఁడును నీరజభవభవాన్వితుఁడు లోక। పాలక నిఖిల సుపర్వానుగుండును యజ్ఞాంగుఁ డఖిలాధ్వ
రాధివిభుఁడు। గంధర్వ ముని సిద్ధ గణ సాధ్య విద్యాధ రాప్సరో దైత్య సువ్యాళి దాన। వాది జేగీయమానుఁడు నలఘుయశుఁ
డు। ప్రకటనందసునందాదిపార్షదుండు। గపిలనారదవరసనకప్రముఖ్య। మహితయోగీంద్రసంస్తూయమానుఁడును॥
వ॥ మఱియుం బరమభాగవతసేవితుండు నారాయణాంశప్రభవుండునైన పృథుచక్రవర్తికి భూమి హవిరాదిః *దోగ్ధ్రియ
య్యును సర్వకామదుఘయై సమస్తపదార్థంబులం బితుకుచుండె మఱియుఁ దరువులు ఘనతరాకారంబులు గలిగి మకరంద
స్రావులగుచు నిక్షుద్రాక్షాదిరసంబులు దధిక్షీరాజ్యతక్రపానకాదికంబులు వర్షింపన విమెల్ల నదులు వహించె సముద్రం
బులు హీరాదిరత్నవిశేషంబుల నీనుచుండెఁ బర్వతంబులు భక్ష్య భోజ్య లేహ్య చోష్యంబులను చతుర్విధాన్నంబులఁ గురి
యుచుండె లోకపాలసమేతులై న సకలజనంబు ¶లుపాయనంబులు దెచ్చియిచ్చుచుండిరిట్టి పరిపూర్ణ విభవాభిరాముండై
యధోక్షజసేవాపరాయణుండగు పృథుచక్రవర్తి †యేకోనశతాశ్వమేధంబులు సన్మేధంబున నంగావించి నూఱవయా
గంబునందు యజ్ఞపతియైన పుండరీకాక్షుని యజింపుచుండం దదీయపరమోత్సవంబు సహింపం జాలక॥ క॥ అమరేంద్రుఁడు
ఘనరోషో।గ్రముఁడై పాషండవేషకలితతిరోభా। వమునం దన్మఖపశువుఁ। గ్రమమేది హరించి చని యొగగనంబున కున్॥ అ
ట్లు చనునప్పుడు॥ క॥ అనఘుండగు నత్రిమహా।ముని చోదితుఁడగుచుఁ బృథునిపుత్త్రుఁడు బాణా।సన‡తూణీరధరుండై। యని
మిషపతి వెనుకఁ జనియె నతిదర్పమునన్॥ అట్లు చని చని యుండట॥ సీ॥ యజ్ఞసాధనపశుహరణు సివధియించు ధర్మంబునందు నధ
ర్మను నెడి। బుద్ధిఁ బుట్టఁగఁ జేయ భూరిమాయా వేషధారియై యరుగు ?సుత్రాముఁ గదిసి। నిలు నిలుమని యార్చి నిజ శీఘ్రగుణధ్వ
నిఁ జేసి ఘనజటాభస్మాస్థికలితమయిన। మూర్తిఁ గనుంగొని మూర్తిభవించిన ధర్మంబు గా బుద్ధిఁ దలఁచి యమర। నాయకుని
మీఁద సాయకమేయజాల। కున్నఁ గనుఁగొని యత్రి విద్వన్నుతుండు। వైన్యజునకనె వాసవు వలనుఁ జూపి। మునములోపలరో
షంబు మల్లడింప॥ క॥ వినుమితఁడు యజ్ఞహంతయు। ననిమిషనికరాధిపుండు నగు నింద్రుఁడు గా। వున నితని జయింపుము నీ। వని
సుమ్మారుచ్చరింప వైన్యజుఁడున్॥ మ॥ విను వీథిన్జను దేవవల్లభుని పై వీరుండు గ్రోధాంతరం। గని రూఢిన్మృగరాట్కిశోర
ముమహాగంధద్విపేంద్రంబు మీఁ। దను లంఘించు విధంబునం బడిన నాతం డశ్వచౌర్యైకసా। ధనరూపంబుఁ దదశ్వమున్విడి
చియంతర్ధానముం బొందినన్॥ క॥ వీరుఁడు పృథుభూపాలకు। మారుఁడు నిజయజ్ఞపశువు మఱలం గొనిదు। ర్వారబలుఁడగుచు

* క్రవ్యంబు। మాంసము —— *దుహిత। కూఁతురు —— § ఖర్వట। నన్నూరూళ్ల ఖసుబా —— పులింద। చెంచువాండ్రపల్లెలు —— ఖేట। కా
పువాండ్రపాలెములు, శబరాలయ। బోయపల్లెలు, వ్రజవాట। పశువులకొట్టములు, ఘోష। గొల్లపల్లెలు —— *దోగ్ధ్రి। పితుకుచున్నయావు ——
¶ ఉపాయనములు। కానుకలు —— † ఏకోనశత। తొంబదితొమ్మిది —— ‡ తూణీర। అమ్ములపొద —— ? సుత్రామ। ఇంద్రుడు —— గుణ। అల్లెత్రాడు.

జనకుని। భూరిసవనరాజపుణ్యభూమికి వచ్చెన్ ॥ వ॥ అయ్యవసరంబున నచ్చట నున్న పరమర్షి పుంగవులు తనియద్భుతకర్మంబు
గనుంగొని యాశ్చర్యంబు నొంది యతనికి జితాశ్వుం డను నన్వర్థ నామంబు వెట్టియున్న సమయంబున ॥ చ॥ మఱియును దే
వతాపతి దమఃపటలంబు జనింపఁ జేసి యెవ్వరు దనుఁ గానకుండ ననివారణఁ గాంచనపాశబద్ధమై। సురుచిరయూపదారుపరి
శోభితమైన హయంబుఁ గొంచుఁ జె। చ్చెర విను వీథి నేఁగ ఋషిప్రవరుండగు నత్రి సెప్పినన్ ॥ క॥ విని పృథుభూవరతనయుఁ
డు। ఘనబలమునఁ జనిక పాల *ఖట్వాంగములో। లి నిధరియించి రయంబునఁ జను నింద్రునిఁ గాంచి నొంపఁ జాలక యంతన్ ॥
ఉ॥ క్రమ్మఱ నత్రిచేఁ దెలుపఁగాఁబడి వైన్యతనూభవుండు రో। షంబునఁ దోఁక ద్రొక్కిన భుజంగమపుంగవుఁ బోలి యుగ్రు
ఁడై। య‡మ్ముఱివోసినం గని సురాధిపుఁ డెప్పటి యట్లఁ బాఱెన। శ్వమ్ము నరూపమున్ విడిచి చాలఁ దిరోహితుఁడై రయంబునన్ ॥
వ॥ అట్లు చనిన నంబపువుం గొని మఱలి యవ్వీరోత్తముండు పితృయజ్ఞశాలకుం జనుదెంచె నంత ॥ సీ॥ హరిహయుం డధ్వరహయ
హరణార్థమై మిమ్మించి గైకొని విసర్జించినట్టి। భూరియమంగళభూతమాయారూపములను ధరించిరి మూఢజనులు। పాషండచి
హ్నములు పరగుటవారలు జగతిపై °నగ్నవేషములు గలుగు। జైనులు భూరికాషాయవస్త్రంబులు ధరియించు బౌద్ధులు దగజ
టాస్థి। భస్మధారులునైన కాపాలికాదు। లనఁగ వెలసిరి లోకంబులందుఁ జాలఁ। దలఁపధర్మోపమం బనఁ దగు నధర్మ। మందు నభి
రతి వొడమిన యజ్ఞజనులు ॥ వ॥ తదీయచిహ్నంబులు పారంపర్యంబుగా ధరియింపం దొడంగిరి తద్వృత్తాంబు భగవంతుండై
న పృథుచక్రవర్తి యెఱింగి కుపితుండై ¶ యుద్యతకార్ముకుండగుచు నింద్రుని మీఁద బాణంబు ప్రేయ నుద్యమించిన ఋత్వి
క్కులు శక్రవధోద్యుక్తుండును నసహ్య †రంహుండునైన పృథుచక్రవర్తిం గనుంగొని యిట్లనిరి ॥ క ॥ జననాయక యజ్ఞము
లం। దనుపహువిధి చోదితంబు లనఁ దగు పశుబం। ధనహింస లేకానితరుల। ఘనదీక్షితునకు వధింపఁగాదండ్రు బుధుల్ ॥ వ॥ కా
వున నీవిపుడింద్రవధోద్యోగంబు పసంహరింపుము భవదీయధర్మవిరోధి యైన యట్టి యింద్రుని ॥ క॥ జనపాల వీర్యవంతము। ల
నఁదగు మంత్రముల చేత నాహ్వానముఁ జే। సి నన తఁడిచటికి వచ్చును। జనుదెంచిన యమరవిభుని సరభస మొప్పన్ ॥ క॥ ధృతిచె
దరఁబట్టి। §శిఖికాహుతిఁగాఁ బ్రేల్చెదము దాన నుర్వీవర నీ। వితతమహోహతవీర్యో। న్నతుఁడై చెడిపోవు నమరనాథుం
డంతన్ ॥ వ॥ అని పృథుని వారించి ఋత్విగ్జనంబులు గుపితస్వాంతులై హస్తంబుల స్రుక్స్రువంబులు ధరియించి ప్రేల్చు సమ
యంబున నజుతుస్సుఖుండు చనుదెంచి ఋత్విక్కులం గనుంగొని యిట్లనియె యజ్ఞంబులందు యజింపంబడు దేవత లెవ్వనియం
శంబు లెవ్వండు యజ్ఞనామకంబగు భగవదంశంబగునట్టి యింద్రుండు మీచేత వధార్హుండు గాఁడితఁడు భగవదంశసంభవుం
డగుట నీయజ్ఞకర్మవిధ్వంసనేచ్ఛుండయి గావించు ధర్మవ్యతికరంబులు చూచుచుండవలయుఁ గాని ప్రతీకారంబులు గర్త
వ్యంబులుగావీ పృథుకీర్తియగు పృథునకు నేకోనశతంబగు నధ్వరప్రయోగఫలంబు సిద్ధించుం గాక యని పృథుచక్రవర్తి
కి నిట్లనియె ॥ సీ॥ మనుజేంద్ర మోక్షధర్మము నెఱింగిన నీకు సవనములు సేయుట చాలు నఱియు। నేవిధంబున నైన దేవేంద్రు క్రమ
నమునఁ గైకొన్ని రోషంబు గదురకుండ। వర్తింపవలయును వాసవుండును నీవు పూని సుశ్లోకులుగాన మీకు। మంగళంబగుఁ గా
నమానవనాథ నీచిత్తంబులోపలఁ జింతఁదొరఁగి। మించి మద్వాక్యముల నాదరించి వినుము। దైవహతమగు యజ్ఞంబుఁ దగిలి
సేయు। కొఱకు భవదీయచిత్తంబు గుందిరోష। కలుషితంబైన యజ్ఞానకలితమగుచు ॥ వ॥ భవదీయ యజ్ఞహననార్థం బశ్వహ
రణుండయిన యింద్రుండు దేవతలలోనం దురాగ్రహుండగుటం జేసి యతనిచేత నిర్మింపంబడి చిత్తాకర్షకంబులైన యీపా
షండధర్మంబుల చేత ధర్మవ్యతికరంబు గలుగుఁ గాన నీయజ్ఞంబు చాలింపుము నిమఱియు నిట్లనియె ॥ సీ॥ అదిగాక వినుము వేనాప
చారంబునఁ బూని విలుప్తంబులైన యట్టి। యలఘునానాసమయానుధర్మంబులఁ బరిపాలనము సేయఁ బరగి వేను। దేహంబు
వలన నుదివిరి జనించియున్నాఁడవు నారాయణాంశజుఁడవు। గావున నీవిశకలితలోకంబునఁ బుట్టిన తెఱఁగు నీబుద్ధిఁ దలఁచి।
యెవరిచే నేమిటికి సృజియింపఁబడితి। వట్టియా బ్రహ్మసంకల్ప మవనినాథ। తప్పకుండంగఁ బాలింపు ధర్మగతిని। జారుశుభ
మూర్తియౌ పృథుచక్రవర్తి ॥ వ ॥ అని మఱియు నిట్లనియె నుపధర్మమాతయుం బ్రచండపాషండమార్గంబునైన యీయిం
ద్రకృతంబగు మాయను జయింపుమని వనజసంభవుండానతిచ్చిన నం బృథుచక్రవర్తియుఁ దదాజ్ఞాపితుండై దేవేంద్రునితో
డబద్ధసఖ్యుండయ్యె నంత నవభృథానంతరంబున ॥ చ॥ సురుచిరలబ్ధదక్షిణలసొంపునఁ బొంపిరివోయి భూసురు। ల్వరుసన నేకదీ
వెనల వారణనిచ్చిరి సర్వదేవత। ల్పురితముదంతరంగములఁ బాయని వేడ్క వరంబు లిచ్చిరా। నరవరుఁడైన వైన్యునకు నందిత

* ఖట్వాంగ। మంచపుకోడు — ‡ అఱవోసి। సంధించి — ° నగ్నులు। దిగంబరులు — ¶ యుద్యతకార్ముకుండు। ఎత్తఁబడిన విల్లు గలవాఁడై.
† రంహుండు। వేగముగలవాఁడు — § శిఖి। అగ్ని.

కీర్తికిఁ బుణ్యమూర్తికిన్ ॥ అంతనచ్చటిజనంబులిట్లనిరి ॥ గీ ॥ అనఘ నీచేత నాదృతులైరి సర్వ। జనులు మఱి దానమానోపచారము

———— శ్రీ యాగంబున నారాయణుండు ప్రసన్నుండై పృథుచక్రవర్తిననుగ్రహించుట. శ్రీ ————

లను। విప్ర దేవర్షి మానవవితతిపూజ। నొంది సంచితమోదంబు నొందెనయ్య ॥ వ ॥ అనిపలుకు సమయంబున యజ్ఞభోక్తయు యజ్ఞవిభుండు భగవంతుండునైన సర్వేశ్వరుం డింద్రసమేతుండై యచ్చటికిం జను దెంచి యా పృథునకిట్లనియె ॥ క ॥ జరవర భవదీయంబై। జనునుతమగు నశ్వమేధశతమునకిపుడీ। యనిమిషపతిభంగము చే। సినకతనతు మాపణంబు సేసెడిఁ గంటే ॥ వ ॥ కావున నితని తిమింపుము సత్పురుషులగువారు దేహాభిమానులు గాకుండుటం జేసి భూతంబులయెడ ద్రోహంబాచరింప రట్లగుటం జేసి నీవంటి మహాత్ములు దేవమాయామోహితులై పరోపతాపంబులు సేసి రే నిదీర్ఘతరంబైన వృద్ధజనసేవ వ్యర్థంబుగా దెయదియునుం గాక యీ శరీరం బవిద్యాకామకర్మంబులచేత నారబ్ధంబని తెలిసిన పరమజ్ఞాని యీ దేహంబునందు *ననుషక్తుండు గాకుండుట సహజంబన దేహోత్పాదితంబులైన గృహదారాదులయందు మమత్వంబు లేకుంటం జెప్ప నేల యిట్టి దేహంబునందున్న యాత్మ శివైకంబు శుద్ధస్వరూపంబు స్వయంజ్యోతియు నిర్గుణంబు గుణాశ్రయంబు వ్యాప్యవ్యాపకంబు నసంవృతంబు సాక్షిభూతంబు నిరాత్మయనగు దీని దేహంబునకంటె వేఱుగా నెవ్వండు దెలియువాఁడు మత్పరుండగుటం జేసి దేహధారియై యుండియుఁ దద్గుణంబులం బొరయక వర్తించు మఱియు నెవ్వండేని స్వధర్మాచారపరుండు నిష్కాముండు శ్రద్ధాయుక్తుండునైన నన్నెల్లప్పుడు భజియించు నట్టివాని మనంబు క్రమంబునఁ బ్రసన్నంబగు నట్లు ప్రసన్నమనస్కుండు ద్రిగుణాతీతుండు సమ్యగ్దర్శనుండునైన యతండు మదీయ సమవస్థానరూప శాంతి నొందు నది యకైవల్యపదంబనంబడుఁ గూటస్థంబైన యీ యాత్మ యుదాసీనభూతంబైన దీని ద్రవ్యజ్ఞానక్రియామనంబులకు నీశ్వరుంగా నెవ్వండు దెలియువాఁడు భవంబునొందకుండు నీ సంసార ద్రవ్యక్రియాకారక చేతనాత్మకంబగుటం జేసి ప్రభిన్న దేహోపాధికంబు గావునఁ బ్రాప్తంబులైన యీ యాపత్సంపదలయందు మమత్పరులైన మహాత్ములు వికారంబు నొందరు గావున నీవును సుఖదుఃఖంబులయందు సమచిత్తుండవు సమానోత్తమమధ్యమాధముండవు జితేంద్రియాశయుండవునై వినిష్పాదితాఖిలామాత్యాదిసంయుతుండవై యఖిలలోకరక్షణంబు సేయుమని వెండియు నిట్లనియె ॥ సీ ॥ పార్థివోత్తములకుఁ బ్రజలరక్షించుట పరమధర్మంబగు నరవరేణ్య। ధరణీశులకుఁ బ్రజాపరిపాలనంబునఁ బూని లోకులు సేయు పుణ్యమందు। షష్ఠాంశము గ్గినిసంప్రాప్తమగు నట్లు ప్రజలఁ బ్రోవని రాజు ప్రజలచేత। నపహృతసత్పుణ్యుఁడై వారు గావించు ఘనపాపఫలముఁ దానను భవించుఁ। గాన నీవును విప్రవరానుమతము। సాంప్రదాయక విధమునై జరుగు ధర్మ। మహిమ జేఁబట్టి యర్థకామములయందు। సమత నమ్మాఁటియందు నాసక్తి లేక ॥ ఇవ్విధంబున ॥ క ॥ జనులకు ననురక్తుఁడవై। జననాయక నీవు ధరణి సమచిత్తుఁడవై। యనయముఁ బరిపాలించిన। సనకాదులఁ గాంతువాత్మసదనమునందున్ ॥ సీ ॥ భూవర యోగతపోముఖంబులచేతఁ గైకొని సులభుండఁ గానియేను। సమచిత్తులైన సజ్జనుల చిత్తంబుల వర్తింపుచుండెడివాఁడ నగుటఁ। జేసి తావక శమశీలవిమత్సరకీర్తనములవశీకృతుఁడనైన। యే నీకు నొకవరంబిచ్చెద వేడుము నావుడు పినిమేచనీవరుండు। లోకగురుఁడైన యప్పుండరీకనయనుఁ। డానతిచ్చిన మృదులలితామృతోప। మానవాక్యములాత్మీయమస్తకమునఁ। దాల్చి సమ్మోదితాత్ముఁడై ధరణివిభుఁడు ॥ క ॥ తనపాదములకు భక్తి। న్వినతుండై యాత్మకర్మవితతికి లజ్జం। దనరుచు నున్న సురేంద్రునిఁ। గనుఁగొని సత్ప్రీతి మొదవఁ గౌఁగిటఁ జేర్చెన్ ॥ వ ॥ ఇట్లు గౌఁగిటం జేర్చి గతద్వేషుండై యున్న యనంతరంబ ॥ మ ॥ భగవంతుండును విశ్వరూపకుఁడునై భాసిల్లు నవ్విష్ణుఁడా। జగతీనాథకృతార్చనానతులచే సంప్రీతచేతస్కుఁడు। న్నిగృహీతాంఘ్రి సరోరుహద్వయుడునై నిల్చెన్ బ్రియాణాభిము। ఖ్యగరిష్ఠాత్మకుఁడయ్యు నా పృథునిపైఁ గారుణ్యమేపారఁగన్ ॥ వ ॥ ఇట్లు తనిమీఁదియనుగ్రహంబునం జేసి విలంబితుండగు నయ్యాదిరాజన్యుండైన పృథుచక్రవర్తియమ్ముకుంద సందర్శనానంద బాష్పజలబిందుసందోహకందళితనయనారవిందుండై యవ్విభుమూర్తిం గనుంగొని గనుంగొనలేక గద్గదకంఠుండై పలుకలేక యుండియు నెట్టకేలకుఁ దన హృదయంబునన ద్దేవుని నుపగూహనంబుఁ గావించి తన్మూర్తి ధరియించి కన్నులందొఱంగు నానందబాష్పంబులు దుడిచికొని విలోకనంబు సేయుచు నతృప్తదృగ్గోచరుండు గరుడస్కంధవిన్యస్తహస్తుండు వసుధాతలస్థితపాదకమలుండు నైయొప్పు నద్దివ్యపురుషునకిట్లనియె ॥ క ॥ వరదాయీశ్వర నిను స। త్పురుషుఁడు దేహాభిమానభోగములకు నీ। వర మెట్లు గోరు నిహసుఖ। వ

* అనుషక్తుండు। అభిలాషగలవాఁడు— శివైకంబు। సజాతీయవిజాతీయస్వగతభేదశూన్యమయినది, శుద్ధ। జరామరణక్షుత్పిపాసాది మాలిన్యశూన్యమయినట్టి, నిర్గుణంబు। రాజసతామససాత్త్వికగుణములు లేనిది.

రములు నారకులకైన వరలవె చెపుమా॥ చ॥ ఘనమగు దేవ యీ వరమె కాదు మహాత్మక వాగ్వినిర్గతం।బనఁదగు తావకీనచర
ణాంబుజచారుమరందరూపమై। తనరినకీర్తియున్వినిముదంబును బొందఁగ లేని మోక్షమై।నను మదిఁ గోరనొల్ల నఘనాశర
మేశ సరోజలోచనా॥ క॥ అదిగానఁ బద్మలోచన।సదమలభవదీయఘనయశము వినుటకునై। పదివేలు చెవులు గృపని।మ్మిది
యే నా యభిమతంబు లెసఁగుము కుంచా॥ చ॥ అనఘ నుహాత్మ వాగ్గళితమైన భవత్పదపంకజాతసం।జనితసుధాకణానిలవశం
బున విస్మృతతత్త్వమార్గవర్తనలగు దుష్టయోనులకుఁ గ్రమ్మఱఁ దత్త్వముఁ జూపఁ జాలుఁగా।వున నిది దక్క నన్యవర మొల్లఁ బ
యోరుహపత్త్రలోచనా॥ సీ॥ వినుతమంగళయశోవిభవ సర్వేశ్వర యిందిర గుణసంగ్రహేచ్ఛఁ జేసి।యే నీమశివతరంబైన
సత్కీర్తి నినర్థి నైవరియించెనట్టికీర్తి। కలితసత్పురుషసంగమము గల్గుచునుండ ధృతి నెవ్వఁడేని యాదృచ్ఛికమునఁ।జేసియు
నొక మాటు చెవులారవిన్న వాఁడనయంబును గుణజ్ఞుఁడయ్యె నేని।విరతి నేరీతిఁ బొందును ధరణిఁ బశువుఁ।దక్క దక్కినతద్
జ్ఞుండు దనుజభేది।గాన నుత్సుకమతినైన యే నులక్ష్మి।కరణి నిన్ను భజింతు నో పరమపురుష॥ వ॥ ఇట్లు భవదీయసేవాతత్పరుల
మైన యిందిరయు నేను నేకపదార్థాభిలాషం జేసి స్పర్ధమానుల గుచున్న మా యిద్దఱికి నిబర్యాయసేవం జేసి కలహంబు లేకుం
డ నిమ్మట్లుఁ గాక భవదీయచరణసరోరుహసేవాసక్తమనోవిస్తారుల మగుటం జేసి నేను నేనమాన్ను భజియింతు ననుతలంపు
లం గలహంబు గానిమ్ము దేవా యని వెండియు నిట్లనియె॥ సీ॥ జగదీశ దేవ యుష్మత్పదకైంకర్యపరతఁ దనర్చు సాగరతనూజ।కృ
త్యంబు నం దునకిల్బిషబుద్ధి నేఁ ద్రీతిఁ గోరుట జగన్నాథ యైన। యా రమాసతితోడి వైర్యశువశ్యంబు గల్గునై ననుపయాకారనీ
వు।దీనవత్సలుఁడవు గాన స్వల్పంబైన నధికంబు సేయుమవట్లు గాన।భవ్యచరితనిజస్వరూపంబునందు।నభిరతుఁడవైన నీవు
నన్నాదరించు।పగిది నిందిర నాదరింపవు మహాత్మ। భక్తజనలోకమందార భవవిదూర॥ వ॥ ఇట్లగుటం జేసి సత్పురుషులయిన
వారలు నిరస్తమాయాగుణసముదయంబు గల నిన్ను భజియింతురు వారలు భవత్పాదానుస్మరణరూపంబయిన ప్రయోజ
నంబు దక్క నితరప్రయోజనంబుల నెఱుంగరు దేవా సేవకజనంబులను వరంబులు వేఁడుమని జగద్విమోహనంబయిన వా
క్యంబులం బలుకుమవట్టి భవదీయవాక్యతంత్రీనిబద్ధులు లోకులు గాకుండిరేని ఫలకాములై కర్మంబుల నెట్టులాచరింతురీ
శా భవదీయమాయావిమోహితులైజను లేదికారణంబు ననీకంటె నితరంబులఁ గోరుచుండురిట్లగుటం జేసి తండ్రి దనంతన
బాలహితంబాచరించునట్లు మాకు నీవ హితాచరణంబాచరింపనర్హుండవని పలికిన యాదిరాజర్షియైన పృథుచక్రవర్తియ
ర్థవంతంబులైన వచనంబులు విని విశ్వద్రష్టయగు నారాయణుండు సంతుష్టాంతరంగుండై యిట్లనియె నో మహారాజ దైవప్రే
రితుండవై నా యెడ నిట్టి బుద్ధి గలుగుటం జేసి యచంచలమగు భక్తివోడము దాని చేనుస్తరంబగు మదీయమాయం దరింతువుని
వు నా చే*నాదిష్టంబగు కృత్యంబ ప్రమత్తుండవగుచు నాచరించిన సకలశుభంబులం బొందుదువు మదీయభక్తజనంబులు స్వ
ర్గాపవర్గనరకంబులందుల్యంబులుగా నవలోకింతురు గావున నీ§యధ్యవసాయంబునట్టి దయమఱియు శ్రీమదీయాదేశంబు
నదుస్త్యజంబగు రోషంబును ద్యజించి నా యెడ భక్తి సలిపితివి గాన నిదియె నాకుఁ బరమహర్షణంబగునని యభినందించి యను
గ్రహించి గమనోన్ముఖుండయ్యె నయ్యవసరంబున॥ సీ॥ నరసిద్ధచారణసురమునిగంధర్వకిన్నరపితృసాధ్యపన్నగములు।
నఖిలజనంబులు హరిపార్శ్వవర్తులు నానందమగ్నాంగులగుచు వేడ్క। యజ్ఞేశ చింతనుండైన యా పృథువు చేసత్కారము
లఁ బొంది సమ్మదమున।జనిరి నిజాధివాసములకు భగవంతుఁడైన నారాయణుం‡డచ్యుతుండు।దగను పాధ్యాయసహితుఁ
డైతనరు పృథుని।విమలమతి తోడఁ జూచుచు నమరవరులు।దన్ను జయజయకలితశబ్దములఁ బొగడఁ।జని యెనప్పుడు వైకుంఠస
దనమునకు॥ వ॥ అంతఁ బృథుచక్రవర్తియు నింద్రియగోచరుండయ్యును దర్శితాత్ముండు దేవదేవుండును నైన వాసుదేవునకు
నమస్కరించి నిజపురంబునకుం జనుదెంచు సమయంబున మౌక్తికకుసుమమాలికాదుకూలస్వర్ణతోరణాలంకృతంబులఁ బిత
సుగంధధూపవిరాజితంబు రత్నమయరంగవల్లికా విరాజితంబు ఫలపుష్పలాజాక్షతదీపమాలికాస్తంభపూగపోతాభిరా
మప్రతిగృహప్రాంగణంబు మృగమదఘనసారచందనాగరువాఃపూరసంసిక్త∥రథ్యావళీవిభాసితంబుఁ దరుపల్లవాభి
శోభితంబునైన పురంబుఁ బ్రవేశించి మండితరత్నకుండలమణిమరీచులు గండఫలకంబులం దాండవంబులు సలుపం బురకా
మినులు గనకపాత్రవిరచితంబులైన యశేషమంగళనీరాజనంబుల నివాళింప శంఖదుందుభిప్రముఖతూర్యఘోషంబులు
ఋత్విజ్జనకాయాశీర్వచనంబులునుఁ జెలంగ వందిమాగధజనసంస్తూయమానుండగుచు విగతగర్వుండై యంతఃపురం

---

* ఆదిష్టంబగుకృత్యంబు।ఆజ్ఞాపింపఁబడినకార్యమును— §అధ్యవసాయంబుఁ।ప్రయత్నమును— శ్రీమదీయాదేశంబునఁ।నా
యాజ్ఞచేత—‡అచ్యుతుండు।న చ్యవతీత్యచ్యుతః-నాశనము లేనివాఁడు-అనఁగా విష్ణువు— ∥రథ్యావళి-పెద్దవీథులచేత.

బుఁ బ్రవేశించియనంతరంబ॥సీ॥సమధికమతిఁ బౌరజనజానపదులచేఁదనరారువివిధపూజనలనొంది।రాజుసంతుష్టాంతరంగుండు ప్రియవరప్రదుఁడునై వారలబహువిధములఁ। బూజించెనివ్విధంబున మహత్తరములైనట్టి కర్మంబులనాచరింపుచున్నిరవద్యచేష్టుండై మహోత్తముఁడన నొప్పు నాపృథుమనుజవిభుఁడు। మించి భూమండలమ్ముఁ బాలించి విశదయశము సర్వధరాచక్రమందునిలిపి। చారుశుభమూర్తి రాజన్యచక్రవర్తి।పరమమోదముతోఁ బరంపదము నొందె॥క॥అని మైత్రేయమహామునియనఘుఁడు విదురునకుఁ జెప్పెనని శుకుఁడభిమన్యునిసుతునకుఁ జెప్పిన తెఱఁగునిసూతుడు సెప్పె శౌనకాదులతోడన్॥

——— పృథుచక్రవర్తి సభాసదులకు సద్ధర్మములనుపదేశింపుచు బ్రాహ్మణప్రశంస చేయుట ———

వ॥ అక్లెలెంగించియు వెండియునిట్లనియెనివ్విధంబున నశేషగుణవిజృంభితంబు నిర్దోషంబు సత్పురుషసత్కృతంబునైన పృథుచక్రవర్తియశంబును బ్రకటంబుగాఁ జేయంజాలు మైత్రేయునింజూచి మహాభాగవతుండయిన విదురుండిట్లనియె॥ సీ॥ మునినాథ విను పృథుజనపాలచంద్రుండు సొబగొప్ప మేదినీసురులచేత। రాజ్యాభిషేకసంపూజ్యుఁడై దేవతాగణముచేల బ్రార్థితగుణుఁడునగుచు। వైష్ణవతేజంబువలనొప్పధరియించియర్థి నెయ్యేకర్మమాచరించె। నది నాకు నెఱిఁగింపుమునఘాత్మభూమియేరూఢిగవాక్కృతిరూఢయొవని।విక్రమోచ్ఛిష్టమైయొప్పి వెలయుచుండు।కర్మముననిప్పు రాజన్యగణము బ్రతుకు।నట్టిపృథుకీర్తిధరలోననతివివేకి।దవిలియెవ్వఁడు వినకుండు ధన్యచరిత॥క॥నావుడు విని మైత్రేయుం। డా విదురునిఁ జూచి పలికెనతివినయమునం।బావనచరితుఁడు పృథుఁడుధ।రావరనుతుఁడలఘుయశుఁడు ప్రమదంబలరన్॥ సీ॥*రంగదుత్తుంగతరంగగంగాయమునామధ్యమందున నున్నతి వసించి।కైకొని ప్రారబ్ధకర్మక్షయార్థంబునఖిలపుణ్యంబులననుభవింపుచును సర్వదేశంబులను దనయాజ్ఞ యప్రతిహతసత్ప్రతాపమునఁ జెలఁగ।బూని సర్వద్వీపములకుఁ దానొకఁడ వైష్ణవభూసురావళికిఁ దక్క।ధరణిఁ దక్కిన ప్రజకెల్ల దండధరునిఁ। బోలి వర్తింపుచును గొంత కాలమరుగఁ। దవిలి యొక నాఁడు దీర్ఘసత్త్రంబు సేయ।నర్థిఁగైకొని దీక్షితుండయ్యె నందు॥గీ॥రాజఋషి దేవఋషిపితృబ్రహ్మఋషులు।జనవరుని చేత విహితపూజనలనొంది।సమధికైశ్వర్యగతినున్న సమయమునను।జిరశుభాకారుఁడా రాజశేఖరుండు॥సీ॥ఉన్నతోన్నతుఁడు సముత్తుంగభుజుఁడు సన్మహనీయతరశోభమానముఖుఁడు। చారుసంఫుల్లకంజారుణేక్షణుఁడు సునాసాపుటుండు మందస్మితుండు।వక్రసూక్ష్మస్నిగ్ధవరనీలకేశుండు గమనీయరుచికంబుకంధరుండు। సుభగవిశాలవక్షుండును త్రివళిశోభితమధ్యభాగుండు పృథునితంబ।మండలుండునావర్తసమాననాభి।వివరుఁడును గాంచనస్తంభవిలసదూరు। రాజితుఁడు మఱియరుణచరణుఁడును ధృత।నవదుకూలోత్తరీయుఁడున్నతయశుండు॥వ॥మఱియు నియమనిమిత్తంబునం బరిత్యక్తభూషణుండగుటం జేసి వ్యక్తాశేషగాత్రశ్రీకుండు కృష్ణాజినధరుండు శ్రీమంతుండు కుశహస్తుండు కృతోచితుండు శిశిరస్నిగ్ధతారాక్షుండునైన పృథుచక్రవర్తి సభామధ్యంబున తారాగణమధ్యభాసితుండగు సుధాకరునిం బోలి వెలుంగుచు లేచి నిలుచుండి సదస్యసంతోషదాయకంబులుఁ జిత్రపదవిరాజితంబులుఁ బ్రసన్నంబులుఁ బరిశుద్ధంబులు గంభీరార్థంబులు నవ్యాకులంబులునైన భాషణంబుల నిట్లనియె॥క॥వినుఁడీ సభికులు ధర్మము। ననయము నెఱుఁగంగఁ గోరునట్టి జనుఁడుదాఁ। దనతలఁపునఁ గలయర్థముఁ।జను నెఱిఁగింపంగ ధీరసత్పురుషులకున్॥ సీ॥ఏను నీ లోక¶వితానంబులెల్లను శాసించి భూప్రజాసంతతులను।దత్తద్విహితవృత్తిదానంబులను జేసి రక్షింప వివిధమర్యాదఁ దప్పి।పోకుండ నిలుపుటకై కమలజుఁ చేనియోగింపఁబడితినిట్లొనరియుండ।నట్టిప్రజాపాలనాద్యనుష్ఠానవశంబునఁ బ్రాకకర్మసాక్షియీశుఁ।డెట్టివానికిసంతుష్టి నెసఁగుచుండునట్టివానికి నేలోకమంద్రుబుధులు। ‡కామదుఘములునైనలోకములునాకు। సరవిఁ గలుగునను ష్ఠానపరుఁడనగుట॥వ॥ఇట్లు ప్రజలను ధర్మంబులయందు నను శాసింపక యర్థకాముండై వారివలన నప్పనంబులు గొనునేని వారలపాపంబు దనకుఁ బ్రాపింపం దేజోహీనుఁడై భూవిభుండు చెడుం గావున భూపతిహితార్థంబునకు స్వార్థంబునకు ననసూయారహితలై ప్రజలు వాసుదేవార్పణబుద్ధిం జేసి ధర్మంబాచరింపవలయునిదియ నన్ను ననుగ్రహించుటయదియునుంగాక పితృదేవర్షితుల్యులగు మీరలను మోదించి కర్తయునను శాసకుండునను జ్ఞాతయునైన నాకుఁ బరలోకంబున నే ఫలంబు గలుగు నట్టి ఫలంబునకు సదృశంబైన కర్మంబాచరింపవలయున కైన సంతోషంబు నొందుచున నిన వారలా రాజేంద్రునకిట్లనిరి॥ క॥ జననాయక ప్రజలిరవొందిన ధర్మములెల్ల వాసుదేవార్పణబు। ద్ధినిఁ జేయవలయునంటివి। యనయమున వ్వాసుదేవుఁడనఁగలఁడె మహిన్॥ సీ॥అనిన వారికి నిజనాథుఁడను నర్హ్యాతములారవినుఁడయ్యా తవిలి మీరు।యజ్ఞాధిపతియైనయఖిలేశ్వరుఁడు గొన్ని మతములఁ

*రంగదుత్తుంగతరంగ।మనోహరములైపొడవులైనఅలలుగల—¶వితానము।గుంపు—‡కామదుఘములు।అభీష్టములనిచ్చునట్టివి.

గలఁడుధీమంతులార। యస్థైనమీరలునందుకువిప్రతిపత్తిగల్గుటను బ్రపన్నమరయఁ। గాఁడంటి రేనియాఘనునిఁ జేరఁ జితమై
కాంతిమత్తైనజగంబుగానఁ।బడుచునున్నదియిట్టిప్రపంచరచిత।కర్మవై చిత్ర్యమమ్మేటిగలుగకున్న।నదిదదీయోక్తులునుబ్ర
పన్నములుగావు।కానవ్యాసుదేవుండుగలఁడుమఱియు॥ వ॥అదియునుంగాక యీజగద్వైచిత్ర్యంబుగర్తమైనయీశ్వ
రుండు లేకున్నంగర్మవశంబునం జేసి శియుపపన్నంబగునంటి రేని॥సీ॥పూనిప్రియవ్రతోత్తానపాదధ్రువమనులకస్మత్పితా
మహుఁడనంగఁ।దగునంగమేదినీధవునకుమఱియునువినుతికెక్కినపృథివీపతులకుఁ।బద్మసంభవభవప్రహ్లాదబలిచక్రవర్తి
ప్రముఖభాగవతులకర్థి।వర్గసుస్వర్గాపవర్గంబులకునునుగతకారణుండనఘనతకెక్కి। హీనులగుమృత్యుదౌహిత్రుఁడైన
వేన। ముఖదురాత్ములధర్మవిమోహితులను। దక్కఁదక్కినవారికిఁ దాఁబ్రసన్న। వరదుఁడైయిచ్చునభిమతావళుల
నతఁడు॥ వ॥ ఇట్టిపిద్వదనుభవంబున భువనహితుండగు వాసుదేవుండు లేదనుట యుపపన్నంబుగాదదియునుంగాక॥
ఉ॥ భూరితపోభిరామమునిపూజనమెవ్వనిపాదపద్మసే। వారతివృద్ధిఁబొందియనివారణఁబూర్వభవానుసారసం। సా
రమహోగ్రతాపముభృశంబుగఁబాపఁగనోపుఁదత్పదాం। భోరుహజాతదేవనదిఁబోలి యశేషమనోఘహారియై॥
మఱియు॥మ॥ అనుపమభక్తినెవ్వనిపదాంబుజమూలముమందిరంబుగా।ననయముఁబొందువాఁడునిహతాఖిలభూరిమ
నోమలుండుస। ద్వినుతవిరక్తిబోధధృతివీర్యవిశేషసమన్వితుండుదా। ననఁదగిభూరిసంసృతిమహోత్తరదుఃఖమునందఁ
డెన్నఁడుఁ॥క॥ నారాయణుండుజగదా। ధారుండగునీశ్వరుండుదలఁపనతనికిఁ। లేరెందుసములునధికులు।ధీరోత్తముఁ
డతఁడునద్వితీయుండగుటన్॥ అదియునుంగాక॥ఉ॥కర్మవశంబునంజగముగల్గును హెచ్చునడంగునన్నచోఁ। గర్మముఁబు
ద్ధిఁజూడజడకార్యముగాని ప్రపంచకల్పనా। కర్మమునందుగర్తయనఁగావిలసిల్లఁగఁజాలదీజగ।త్కర్మకకార్యకారణము
గావుననీశుఁడువిష్ణుఁడారయన్॥వ॥ కావునమీరలవ్యాసుదేవునినధికారానుసారంబుననిశ్చితార్థఫలసిద్ధిగలవారలై మ
నోవాక్కాయకర్మంబులనిష్కపటవృత్తిందగిలి ❁వినుతినతిపరిచర్యాపూర్వకంబుగాఁగామదుఘంబులయిన యతని
పాదపంకజంబులుభజియింపుండదియునుంగాక॥సీ॥రూఢినీశ్వరుఁడుస్వరూపంబునం జేసిపూనివిశుద్ధవిజ్ఞానఘనుఁడు।న
గుణుండునైనదానరయనికర్మమార్గమునందువ్రీహ్యాదిద్రవ్యములను। శుక్లాదిగుణమువిస్ఫురదవఘాతాదిసత్క్రియలు
నుమంత్రసంచయంబు। సంకల్పమునుయాగసాధ్యమైనట్టియఖండోపకారంబుఘనపదార్థ।శక్తియుంజ్యోతిష్టోమాదిసం
జ్ఞికవస్తు। ననునవేకవిశేషగుణతనుమెఱియు। నట్టియధ్వరరూపమైయఖిలజగము। నందుననిశంబుప్రఖ్యాతినొందుచుం
డు॥ వ॥అదియునుంగాకదారుస్థితంబైనయనలంబుదద్దారుగుణంబులయిన ❁దైర్ఘ్యవక్రత్వాదికంబులననుసరించుచుం
దంబుననవ్యక్తంబుదత్ప్రోత్సుభకంబయినకాలంబువాసనయునదృష్టంబునను కారణంబులచేతంబుట్టినశరీరంబునందువిష
యాకారంబయినబుద్ధినొందితద్విషఁ❁యాభివ్యంగ్యంబయినయానందస్వరూపుండగుచుక్రియాఫలంబునఁబ్రసిద్ధియు
నొందుననిచెప్పి వెండియునిట్లనుమదీయజనంబు లీమేదినీతలంబున దృఢవ్రతులై యజ్ఞభుగీశ్వరుండుగురుండునైనసర్వే
శ్వరునిహరినినిరంతరంబునుస్వధర్మయోగంబునంబూజింపుచున్నవారలునన్నాశ్చర్యకరంబుగాననుగ్రహించువార
నిహరిభక్తిరతులయినమహాత్ములనుతియించి వెండియునిట్లనియె॥మ॥ పరసంపద్విభవప్రతాపమహదైశ్వర్యంబులంబొ
ల్చునీ। ధరణీనాథులతేజమంచితతపో❁దాంతితుమావిద్యలం।గరమొప్పారుధరాసుపర్వహరిభక్తశ్రేణులం దెప్డుఁ।
ధరలోనంబ్రభవింపకుండుననియద్ధాత్రీవిభుండిట్లనున్॥చ॥ అరయఁగనేథరామరపదాంబుజరేణువులర్థిఁదాల్చియుప్ప
రమపురాణపూరుషుఁడుబ్రాహ్మణదేవుఁడునైనయట్టియీ। శ్వరుఁడుసదానపాయియగుసాగరకన్యనుసర్వలోకవి।
స్ఫురితపవిత్రకీర్తియునుబొందివిభూతిఁదనర్చెఁగావునన్॥సీ॥ ఏవసుధామరసేవనుజేసియశేషగుణాన్వితస్థితిఁదనర్చు।
సర్వేశ్వరుఁడుమఱిసంతుష్టుఁడగునట్టిధరణిదివిజులుదద్ధర్మపరులు। నలఘువినీతులునై యవశ్యంబునుసేవింపుఁడేధరాదే
వనిత్య। సేవచేఁబురుషుఁడుచిరతరజ్ఞానవిద్యాభ్యాసిగాకున్ననైననతఁడు। వేగముననంతరంగంబువిశదమగుటఁ। జేసి
కైవల్యపదమునుఁజెందునట్లుఁ। గానలోకులుభూదేవతానికరముఁ।దగిలిభజియింపవలయునుదాత్తమతిని॥మఱియును॥
సీ॥విజ్ఞానఘనుఁడనవెలయునీశ్వరుఁడుదత్త్వజ్ఞానులైనట్టివారిచేత। దీపింపనింద్రాదిదేవతాదేశంబుననుభూమిసురము
ఖంబునహుతంబు। లగుహవిస్సులఁదృప్తినందినగతినచేతనమైనయాహుతాశనముఖంబు। వలనువేల్చినహవిస్సులచేతఁ

❁ఉపపన్నంబు।కలుగుచున్నది,యుక్తము—— ❁ వినుతినతి॥వినుతి।స్తోత్రము-నతి-నమస్కారము——❁దైర్ఘ్య।పొడుగు——❁అభివ్యం
గ్యంబు।తెలుసుకొనఁదగినట్టిది——❁దాంతి।ఇంద్రియనిగ్రహము.

వృత్తుండుగాకుండుఁగావునలోకమందు। నగ్నిముఖమునకంటెధరామరేంద్ర। ముఖముపరిశుద్ధమత్యంతముఖ్యమనఁ
గ। దనరునదిగానభూసురార్చనముసకల। జనులుగావింపఁదగునార్యజనములార॥ అదియునుంగాక॥సీ॥ ఏవేదము
దేనినీవిశ్వమెల్లనుదర్పణప్రతిబింబితమగువస్తు। నివహంబుకైవడిఁదివిరిప్రకాశించునదివిరజమమఱియవ్యయంబు। న
గుచుసనాతనంబగువేదమద్ధరాదేవతాజనములుదినముఁదగిలి।సుహితశ్రద్ధాతపోమంగళమౌనసంయమసమాధులఁబో
లుపొందుచుండి। యర్థిసదసద్విచారులై యధికరింతు। రట్టివారలపదరజంబందితాల్చు। నలఘులనుసర్వపాపక్షయంబు
నఖిల। సద్గుణావాప్తికరమగుఁజతురులార॥వ॥ కావుననట్టివిప్రపాదసరోజరేణువులేననుగిరీటంబున ధరియింతునిట్లు
బ్రాహ్మణభజనంబునంజేసియవాప్తసకలగుణుండుశీలధనుండు గృతజ్ఞుండుశ్రద్ధాయుక్తుండునైనమహాత్మునఖిలసంప
దలుప్రాపించుఁగావున గోబ్రాహ్మణకులంబు ననుచరనమేతుండయిన *జనార్దనుండునాయెడంబ్రసన్నులయ్యెదరు
గాకయనిపలుకుచున్న పృథుచక్రవర్తింగనుంగొని పితృదేవద్విజసత్పురుషులు సంతుష్టాంతరంగులై సాధువాదంబుల
నభినందించియిట్లనిరి॥ క॥మనుజేంద్రనీకతంబున। ననుపమఘనబ్రహ్మదండహతుఁడత్యఘవ। ర్తనుఁడునగునట్టివేనుం।డ
నయమునరకంబువలననర్థిఁదరించె॥వ॥ కావునంశిబుత్రేణలోకాన్ జయతియనువేదవచనంబునిశ్చయంబదియునుం
గాక॥చ॥పురుషవరేణ్యహేమకశిపుండురమాలలనేశనిందచే।నరకమునందఁగోరియుగుణజ్ఞుఁడుభాగవతుండునైనయా।
వరతనయప్రభావమునవాసికినెక్కివిధూతపాపుఁడై। నిరయముఁబొందఁడయ్యె నతినిర్మలకీర్తిఁదనర్చెఁగావునన్॥
క॥ అనిపలికివీరవర్యుం।డనఁదగుపృథు శాశ్వతంబులగుహాయనము।ల్దనరఁగజీవింతువుగా।కనితగనాశీర్వదించియభిమత
మొప్పన్॥ వ ॥ వెండియునిట్లనిరిదేవాయేనీకుసకలలోకభర్తయగునారాయణునందునిట్టిభక్తివొడముటంజేసియుబ్ర
హ్మణ్యదేవుండునుత్తమశ్లోకుండునైనసర్వేశ్వరునిసత్కథా జాలంబువ్యక్తంబుసేయుచున్న నీవుమాకునాథుండవగు
టంజేసియు నేముముకుందదాసులమైతిమియాభవదీయప్రజాశాసనంబుప్రజానురాగంబును గారుణ్యమూర్తులైనమ
హాత్ములకుస్వభావంబులుగావుననాశ్చర్యంబుగాదుదైవసంజ్ఞితంబులయినకర్మంబులచేతవినష్టజ్ఞానులమైపరిభ్రమిం
చుమామతమఃపారంబుఁగంటిమి యేసర్వేశ్వరుండుబ్రాహ్మణజాతినధిష్ఠించి క్షత్రియులను క్షత్రియజాతినధిష్ఠించి
బ్రాహ్మణులనీయుభయంబునధిష్ఠించివిశ్వంబునుభరియించునట్టివివృద్ధసత్త్వుండుసర్వరూపుండుమహాపురుషుండునై
నపృథునకునీశ్వరబుద్ధింజేసియేమునమస్కరింతుమనుసమయంబున॥ క॥వినువీధినుండిమెల్లనఁ।జనుదెంచిరిబాలసూర్య

ॐ పృథుచక్రవర్తియొద్దకుసనకాదులరుగుదెంచుట. ॐ

సంకాశతనుల్।జనవినుతసిద్ధవర్యులు। సనకాదులుశేముషీవిచక్షణులంతన్॥ ఇట్లుచనుదెంచిన॥క॥ అనఘాత్ములతిధిరూ
పం।బునరాగృహమేధిప్రాణములునుద్గలిచేఁ। దనరినఁబ్రత్యుద్గతివం। దనములమఱలంబ్రతిష్ఠితములగుననుచున్॥క॥ వి
నఁబడువచనన్యాయం। బుననుగ్గతములగుప్రాణములఁగ్రమ్మఱఁబొం। దనుగోగువాఁడునుంబలె। ననుచరబుత్విక్సద
స్యుఁడైపృథుఁడంతన్॥గీ॥ ఇంద్రియేశుఁడుగంధాదికేష్టగుణముఁ। గూర్చియుద్గమనక్రియఁగోరిచేయు।పగిదిఁబృథుచక్ర
వర్తిసంభ్రమముతోడ। మహితభక్తినిబ్రత్యుద్గమంబుసేసె॥ క॥ ఘనగౌరవముననమ్ముని।జనచిత్తవశీకృతుండుసభ్యుఁ
డుఁబ్రియుఁడు।న్వినయానతకంధరుఁడై।జనవరుఁడాపరమయోగిచంద్రులనెలమిన్॥సీ॥ పూనియర్హాసనాసీనులఁగా
వించికరమర్థివిధివత్ప్రకారమునను। బూజించితత్పదాంభోరుహక్షాళనసలిలంబులాత్మమస్తమునఁదాల్చి।హాటకకలిత
సింహాసనాసీనులైవిహితాగ్నులనుబోలి వెలుఁగుచున్న।శర్వాగ్రజన్ములసనకాదులనుజూచియతులశ్రద్ధాసంయమా
న్వితుండు। పరమసంప్రీతమతియునైపలికెరాజు।గోరిమామంగళాయనులారపూర్వ।భవమునందెద్దిమంగళప్రదసు
కర్మ।మేనుజేసితిమిముఁజూడనిపుడుగలిగె॥ అనివెండియు॥క॥ భువినెవ్వనియెడశ్రీవిప్రులు।భవుఁడునువిష్ణుఁడుదదీయభ
క్తులునుబ్రస।న్నవదనులగుచురువానికి।భువినిదివినసాధ్యకర్మములులేవనఘా॥వ॥ అనిమఱియుననఘాత్ములారాలోకం
బులనీక్షింపుచుంబర్యటనంబుసేయుమిమ్ముసర్వదర్శనుఁడయినయాత్మునుంగనుంగొనంజాలనిసర్వదృశ్యంబుచందంబు

* జనార్దనుంకు।సముద్రమధ్యవర్తినో జననామ్నోసురానర్దితవానితిజనార్దనః-సముద్రమధ్యమందుండెడిజనులనెడిరాక్షసులఁబీడించినవాఁడు.
లేక-ప్రళయకాలేజనాన్సర్వానపి అర్దయతీతివాజనార్దనః-ప్రళయకాలమందెల్లజనులనుపీడించువాఁడుగావునజనార్దనుఁడనిఅర్థము— శిబు
త్రేణలోకాన్ జయతి.పుత్రునిచేతలోకములనుజయించుచున్నాఁడనిఅర్థము-పున్నామ్నోనరకాత్త్రాయతఇతిపుత్రః- శ్లో॥ పున్నామ్నోనర
కాద్యస్మాత్పితరంత్రాయతేస్వయం-తస్మాత్పుత్రఇతిప్రోక్తస్స్వయమేవస్వయంభువఇతిదత్తరత్నాకరే... శ్రీవిప్రులు।విశేషేణపాపభ్యః- ఆ
త్మానంపరంచపాతీతివిప్రః-పారక్షణేఅనిధాతువు-తన్నునుపరునివిశేషముగాఁబాపమువలనరక్షించువాఁడనియర్థము.

ననీలోకంబుగనుంగొనంజాలకుండునట్టిమహాత్ములరయిననిమీదర్శనంబుచేసియేనుధన్యుండనై తినదియునుంగాక॥చ॥ ఆ
రయధరిత్రి నెవ్వనిగృహంబుమహాత్మ జనోపభోగ్యవి। స్ఫురితతృణాంబుభృత్యగృహభూములసారెఁదనర్చునట్టిమందిర
పతి పేదయైనజగతింగడుధన్యుఁడటంద్రు గానసు। స్థిరమతిమీరువచ్చుటయ శేషశుభంబుల నేనుబొందెదన్॥అదియునుం
గాక॥చ॥ వరమతులార యెవ్వనినివాసముదీర్ఘపదాంతరంగులై। పరగినయట్టిభాగవతపాదజలంబులుసోఁకవేని।దత్పు
రుషుఁడుభూరిసంపదలఁబొంపిరిపోయిననైనవానిమం। దిర *మురగప్రకీర్ణ జగతీజముఁబోలునటంద్రు కోవిదుల్ ॥ అనిప
లికి వెండియునిట్లనియె॥సీ॥ పరమపావనులార బాల్యంబునందుండిమానితశ్రద్ధాసమన్వితులును।గుణనిధుల్ ధైర్యయుక్త
లుముముక్షువులు నై యధికవ్రతంబులనాచరింతు । రట్టిపుణ్యులుభవదాగమనంబుస్వాగతమయ్యె సత్కృపాకలితులా
ర।యనివారితవ్యసనార్ణవంబయినట్టిభూరిదుర్లంఘ్యసంసారమందు। మతివిహీనస్వకీయకర్మములఁజేసి।యడరిమగ్నుఁ
లమైయింద్రియార్థముల నె।తివిరిపురుషార్థములుఁగాఁగఁదెలియమాకుఁ। గుశలమున్నదెలోకైకకుశలులార॥వ॥మీరలు
నాత్మారాములగుటం జేసిమీయందుఁగుశలాకుశలరూపంబులైనమతివృత్తులుసంభవింపవు కావునంగుశలప్రశ్నంబుపప
న్నంబుగామికాన నేనుఁగృతవిశ్వాసుండనై సంతప్తులైనవారలకుసుహృత్తులైనమిమ్ము నాకునీసంసారంబునందు నేమిట
వేగంబె క్షేమంబుగలుగుననియడిగెదనాత్మవంతులకునాత్మయునాత్మభావనుండునై నయీశ్వరుండుభక్తానుగ్రహంబు
కొఱకునీలోకంబులమీవంటిసిద్ధరూపంబునవర్తింపుచుండునని పలికినయతనిగంభీరార్థగౌరవంబులుశుభకరంబులు న్యా
యసహితంబులుమితాక్షరంబులుశ్రోత్రప్రియంబులునైనవచనంబులువినిసంప్రీతచేతస్కుండై సనత్కుమారుండిట్లనియె॥
మ॥ధరణీశోత్తమసర్వభూతహితచేతస్కుండవై ధర్మసు।స్థిరభాగ్యోదయశాలివై యెసఁగునీచేసాధులోకోత్తరో। త్తర
సంప్రశ్నము సేయఁగాఁబడెమహాత్మా సాధులోకైకస।చ్చరితంబుందలపోయనిట్టిదకదాచర్చింపలోకత్రయిన్॥ గీ॥ధర
ణిసజ్జనసంగంబుదలఁపనుభయ।సమ్మతంబగు వారలుసలుపునట్టి। సరససంభాషసంప్రశ్నసరణినిఖిల।జనములకుసుఖకర
మగుజనవరేణ్య॥వ॥అనియభినందించి మోక్షసాధనోపదేశకాముండైనపృథుచక్రవర్తికి వెండియునిట్లనియె॥సీ॥ధరణీశమ
ధునిషూదనుఁడైనయట్టినారాయణులలితపాదారవింద।వరగుణధ్యానధీపరిణతత్వంబునసకలాత్మలవిమోచనమునై
న।రతియునునిత్యవైరాగ్యంబు మొదల నేలోకోత్తరుఁడవై ననీకుఁగలవు।సమ్యగ్విచారశాస్త్రములజనులకు సేమంబునకు
నునిశ్చితంబులైన।యాత్మవ్యతిరిక్తవస్తువులందువీత।రాగతఁదలంపనిర్గుణబ్రహ్మమయిన।యాత్మయందులరతియునసఁగ
నివియును। హేతువులుబుద్ధిఁజింతింపనిర్ధచరిత॥వ॥కావున శ్రద్ధయుభగవద్ధర్మచర్యయుఁదద్విశేషశీజిజ్ఞాసయు నాధ్యాత్మి
కయోగనిష్ఠయుయోగీశ్వరోపాస్తియుఁబుణ్యశ్రవణుండైన నారాయణకథాలాపంబునర్థేంద్రియారాములైనవార
లతోడిసంగతుల యందువిరక్తియు వారలకభిమతంబులైనయర్థకామంబులందున నాకాంక్షయునసర్వేశ్వరునిగుణకీర్త
నామృతపానంబుదక్కనితరపదార్థవైరాగ్యంబునొందియాత్మారామతంగలిగివిజనస్థలంబులందులరుచిగలుగుటయున
హింసయుపశమాదిప్రధానవృత్తియునాత్మహితానుసంధానంబుభగవత్కథాను స్మరణంబున కామ్యంబులై నయమని
యమంబులునితరభక్తిమార్గాగర్హణంబుయోగక్షేమార్థక్రియారాహిత్యంబు శీతోష్ణాదిద్వంద్వసహిష్ణుతయుభాగ
వతకర్ణాలంకారభూతంబులగుభగవద్గుణాభిధానంబులనువీనిచేతవిజృంభమాణంబయినభక్తియోగంబునం జేసియనా
త్మయందుమనసంగంబుగార్యకారణరూపంబగునిర్గుణబ్రహ్మంబునందురతియు నెప్పుడుగలుగునప్పుడసదాచార్యానుగ్రహ
వంతుండై నపురుషుండుబ్రహ్మనిష్ఠులతోడఁజెలిమి సేయుచు ¶నీషణత్రయంబువర్జించిప్రకృతిం జేరకవై రాగ్యవేగంబు
నం జేసి॥ సీ॥అనఘసాక్షాత్కారమగుభక్తియోగాగ్నిఁగడఁగిజీవాధారకమునుబంచ। భూతాత్మకంబునైపొలుచుహృ
గ్గ్రంథినిబూనిస్వకారణభూతమయిన।యరణిదహించుహుతాశనుకైవడినిర్దహించిననిట్లు నెఱసిదగ్ధ। చిత్తుఁడై ముక్తని
శ్శేషాత్మగుణుఁడుసద్ధర్ముఁడునై నయతండుమిగుల।నర్థిబాహ్యంబులయినఘటాదికములు। నాంతరములయినసౌఖ్యముఃఖాదికములు।ననువిభేదములాత్మ భేదకములగుట।నయ్యుపాధివినాశంబునందగలఁడు॥అదియెట్లనిన॥ చ॥ పురుషుఁడుని
ద్రఁబొఁగలలఁబొందినయాత్మసుపైకహేతువై ।పరగినరాజభృత్యజనభావగుణంబులుసంప్రబోధమం।దరయఁగమిథ్య
యైనగతినాంతరబాహ్యగుణప్రభేదము।ల్పరువడిగానకుండుజనపాలనశీలననిత్యఖేలనా॥వ॥మఱియునుద్రష్టయైనయా

* ఉరగప్రకీర్ణజగతీజముక్=సర్పములచేతఁజుట్టఁబడినచెట్టును— శీజిజ్ఞాస=జ్ఞాపకము,ఆసక్తి— ¶ఈషణత్రయంబు=దారేషణ,ధనేషణ
పుత్రేషణములు, ఈషణ=ఆశ.

త్మయు నృశ్యంబును నింద్రియార్థంబు ననువీనికి నహంకారంబు సంబంధహేతువగుటం జేసి యదియంతఃకరణంబునం
గలుగుచుండు జాగ్రత్స్వప్నంబుల యందు నీభేదంబు గనుంగొనుచుండు నిట్టి యంతఃకరణంబు లేనిదియగు సుషుప్తికాలం
బునం బురుషుండు జలదర్పణాదినిమిత్తాభావంబగునప్పుడు బింబప్రతిబింబభేదంబు గనుంగొనని చందంబున దృశ్యభేదంబు
గనుంగొనకుండుం గావున నంతఃకరణంబు విలయంబు నొందిన బాహ్యాంతరభేదంబు గనకుండుట నిశ్చయంబని వెండియు
నిట్లనియె॥ సీ॥ భువి విషయాకృష్టభూతంబులయిన యింద్రియముల చేత నుదివిరి మనము। దగవిషయాసక్తిం దగిలి యాంతర
మైన సహితవిచారసామర్థ్యమెల్ల। శరకుశస్తంబకజాలంబు ప్రహ్రదతోయములు గ్రోలు గతిం గ్రసుంబున హరించు। నీరీతి
నంతర్విచారసామర్థ్యంబున పహృతంబయిన పూర్వాపరాను। మేయసంధానురూపసంస్మృతి నశించు। నది నశించిన విజ్ఞా
నము నంతఁదొలఁగు। నట్టి విజ్ఞాననాశంబు నార్యజనులు। స్వాత్మకదిసక *లాపహ్నవంబటం డ్రు॥ వ॥ అదియునుం గాక యాత్మ
నస్తు కామాయ సర్వం ప్రియం భవతి యను వేదవచనంబునం జేసి విషయంబులకుం బ్రియతమత్వంబై యాత్మోపాధికంబు
నొందియాత్మాపహ్నవంబునం బాటిల్లు స్వార్థనాశంబెద్దిగలుగు చానికంటె లోకంబున నధికంబైన స్వార్థనాశంబు లేదది
యెట్లనిన సర్వార్థనాశంబునకు స్థైర్యంబు నొందించునట్టి యర్థకామాభిధ్యానంబునం దర్థేతుకంబయిన స్వార్థనాశంబునం
బరోక్షాపరోక్షరూపజ్ఞానంబునం జేసి నశించుం గావున నాత్మాపహ్నవంబునకంటె నధికతరంబైన సర్వార్థనాశంబు లేద
ని వెండియు నిట్లనియె॥ సీ॥ అనఘ యీ సంసారమతిశయంబునఁ దగియింపఁగ మది నిశ్చయించువాఁడు। గైకొని ధర్మార్థకా
ము మోక్షముల కనతివిఘాతుకమెద్దియట్టిదాని। వలను సంగము సేయవలవదు ధర్మాదులం దు త్రివర్గంబునం తకోగ్రభయ
కారియగుట నుబరము మోక్షంబె ముఖ్యార్థమై విలసిల్లు నండ్రు బుధులు। భువి గుణవ్యతికరమునఁ బుట్టినట్టి। యబ్జజాతాదుల
కునస్మదాదులకును। గాలవిధ్వంసితాఖిలక్రమముగల్గుఁ। గలుగ దెన్నఁడు సేమంబుగా నవినుము॥ వ॥ కావున మోక్షంబె ప
రమపురుషార్థంబని చెప్పి వెండియు నిట్లనియె నరేంద్రా దేహేంద్రియ ప్రాణేంద్రియ బుద్ధ్యహంకార పరివృతంబులయిన
యీ స్థావరజంగమంబుల హృదయంబులందు వ్యాపకుండు ప్రత్యక్షభూతుండు ప్రత్యగ్రూపుండు భగవంతుండునైన యీ
శ్వరుండంతర్యామిరూపంబునం బ్రకాశింపుచుండు నది నారాయణుని స్వరూపంబుగాఁ దెలియుమని వెండియు నిట్లనియె॥
ఉ॥ భూవర యే మహాపురుష భూషణునందుల నీసమస్తవి। శ్వావళి లీలమై సదసదాత్మకభావము నొంది భూరిమా। యావి
భవంబులందగి సమగ్రవివేకవిరోధి ప్రస్ఫురా। శీవిషబుద్ధిఁ దోఁపుచు విశేషగతి న్వెలుగొంచు నెప్పుడున్॥ చ॥ సుమహితనిత్య
ముక్తపరిశుద్ధవిబుద్ధ సుతత్త్వుఁడై యురు। క్రముఁడభిభూతసత్ప్రకృతికర్మకళంకుడునైన యట్టియు। త్తమచరితుం గృపాక
రుసుదాత్తగుణోన్నతు నీశ్వరేశుఁ జి। త్తమునఁ దలంపు మయ్య జనతాపరిరక్షణదక్షశిక్షణా॥ సీ॥ వసుమతీనాథ యెవ్వని పా
దపద్మపలాశవిలాసనల్లలితభక్తి। సంస్మరణంబు చేసజ్జనప్రకరంబు ఘనకర్మసంచయగ్రథితమగున। హంకారమను హృ
దయగ్రంథిఁ జేరరు వివరింపనిట్లు నిర్విషయమనులు। మహి నిరుద్ధేంద్రియమార్గులునైనట్టి యతులకుఁ జేరఁగనలవిగాని।
యట్టి పరమేశుఁ గేశవు నాదిపురుషు। వాసుదేవుని భువనపావనచరిత్రు। నర్థి శరణంబుగాఁ దత్పదాంబుజములు। భక్తి సేవిం
పు గుణసాంద్ర పార్థివేంద్ర॥ మ॥ అరిషడ్వర్గమహోర్మి నక్రనికరవ్యాకీర్ణ సంసారసా। గరమబ్జోదరకీర్తనాచ్యుఁడుప
సాంగత్యంబునం బాసి తా। నురుదారాంగనఘాపహప్రకటయోగాదిక్రియాయుక్తిచేఁ। దరియింపన్మదిఁ గోరువారలకు
దుర్దాంతంబగున్ గావునన్॥ మ॥ ధరణీశోత్తమ నీవు గేవలసముద్యద్భక్తిధీయుక్తిమై। వరగోవిందపదారవిందయుగభాస్వ
న్నావ సంధించుము। స్తరభూరివ్యసనాకరోల్లసితదుర్దాంతోగ్రగంభీరసం। సరణాంభోధి దరింపుమయ్య పరమోత్సా
హంబు దీపింపఁగన్॥ క॥ అని యీగతిఁ బంకరుహా। సనసుతుఁడు సనత్కుమారసన్ముని నాథుం। డను యోగివల్లభుని చేఁ। తను దె
లియఁగఁబడిన బ్రహ్మతత్త్వుండగుచున్॥ క॥ జనపతి మునిఁ బొగడి ముదం। బున నిట్లను బూర్వజన్మమున నేదీనా। వనుఁడైన
యీశ్వరుని చేఁ। తను సిక్కమనుగ్రహింపఁదగి తిమునీంద్రా॥ క॥ వినుఁడట్టియనుగ్రహసా। ధనమునకై మీరలిపుడు దగనిచ్చ
టికిం। జనుదెంచితిరి దయాళులు। ననఘులు భాగవతవరులు ననుసత్తములున్॥ సీ॥ నిరతంబు నాయందు నిష్పాదితములగు దే
హసమేతమదీయ రాజ్య। సర్వసంపదలును సద్విజసత్తముల్గావునఁ బ్రాణకాంతావిభూతి। మందిర సుత రాజ్య మహిబలకో
శపరిచ్ఛదంబులనెల్ల ధృతిఁ దలంప। రాజును భృత్యుండు రాజకీయములగు తాంబూలముఖపదార్థములఁ జేసి। సమత సంత
ర్పణోపచారములనపు। గతిని వారలకవిని వేదితములయ్యెఁ। గాన మీకుపచారమేగతినొనర్తు। నతులగుణసాంద్రులార మ
హాత్ములార॥ వ॥ అదియెట్లు బ్రాహ్మణాధీనమంటి రేని సేనాపత్య రాజ్య దండనేతృత్వ సర్వలోకాధిపత్యంబులు వేదశాస్త్ర

*అపహ్నవంబు। ఆత్మద్రోహము.

వేదివైన బ్రాహ్మణునకుంగాని యితరులకు యోగ్యంబులుగావు కావున బ్రాహ్మణులకు భోజనవసనదానంబులు స్వకీయంబులై యుండుఁ క్షత్రియాదులకు బ్రాహ్మణానుగ్రహంబున నన్నమాత్రంబు దక్కఁ దక్కిన వస్తుస్వాతంత్ర్యంబు లేదు గావున నీమాఁగురుదక్షిణ నేమి సమర్పించువాఁడ నదియునుంగాక స్వాతంత్ర్యంబు గలిగిన నిట్టి యధ్యాత్మవిచారులు వేదాంతవేదులునైన భగవద్భక్తిను పదేశించెడు మీవంటి పుణ్యాత్ములకుం బరిహాసాస్పదుండు దక్కఁ దక్కిన వాఁ డెవ్వం డంజలిమాత్రంబు దక్కఁ దక్కిన ప్రత్యుపకారంబు సేయం దలంచు నది గావున దయాళులైన మీరలు స్వకృతోపకారంబునం జేసి సంతుష్టాంతరంగులగుదురు గాకయని పలుకుచున్న యాదిరాజైన పృథుచక్రవర్తి చేతం బూజితులై యాత్మయోగనిష్ఠులైన సనకాదులు తన్నిస్స్వభావంబుఁ బ్రశంసింపుచు సమస్తజనంబులు సూచుచుండ నాకాశగమనంబునం జనిరయ్యవసరంబు

——శ్రీ పృథుచక్రవర్తి జ్ఞానవైరాగ్యవంతుండగుచు ముక్తి నొందుట. శ్రీ——

న॥ గీ॥ వినుమహాత్మ ముఖ్యుఁడన నొప్పువైన్యుఁడే। కాగ్రచిత్తుఁడగుచు నాత్మనిష్ఠుఁ। డైనయట్టి తనునవాప్తకామునిఁగాఁగ। బుద్ధిలోనఁ దలఁచెభూవరుండు॥ అంత॥ సీ॥ కర్మంబులను యథాకాలదేశోచితబలవిత్తములుగాఁగఁ బరగుధర్మ। ముగను బ్రహ్మార్పణబుద్ధినిఁ జేసి కర్మాసక్తుఁడగుచు సమాహితుండు। ప్రకృతికంటెను దన్నుఁ బరమైన యాత్మను గర్మసంచయసాక్షిఁ గాఁగ బుద్ధి। నర్థిఁ దలంపుచు నాచరింపుచు నట్లు మెలసి సామ్రాజ్యలక్ష్మీసమేత। మందిరోద్యానవనభూములందు రాజ్య। గరిమ వర్తింపఁగా నహంకారరహితుఁ। డగుచుఁ దనచిత్తమున నింద్రియార్థములను। దగులకనయుండె నాతఁడు వరణిపగిది॥ వ॥ ఇట్లధ్యాత్మయోగనిష్ఠుండై కర్మంబుల నాచరింపుచు నర్చియను భార్యయందు విజయాశ్వుండు ధూమ్రకేశుండు హర్యశ్వుండు ద్రవిణుండు వృకుండును నను నాత్మసములైన పుత్రుల నేవురం గనియె నంత॥ క॥ జనవినుత భూమివలనను। ధనములమర్యాదఁ గొనుచు దానని మిత్తం। బునఁ గ్రమ్మఱఁ దానిచ్చుచు। దిననాయకుఁ బోలి వసుమతీవిభుఁ డొప్పెన్॥ వ॥ అతండు మఱియు నగ్నిచందంబునం దేజో*దుర్ధర్షుండును మహేంద్రునిపగిది దుర్జయుండు ధరణికరణిసతతక్షమాయుక్తుండు స్వర్గంబుపగిది నభీష్టదుండు §పర్జన్యునిభాతిఁ గామితప్రవర్షణుండు సముద్రునిరీతి గాంభీర్యయుక్తుండు మేరువుపోలిక సత్త్వవంతుండు ధర్మరాజుకైవడి నను శాసకుండు మహేంద్రునివిధంబున నైశ్వర్యవంతుండు కుబేరునిమాడ్కి ధనవంతుండు వరుణునిసరణి సుప్తార్థుండు సర్వాత్మకుండగు వాయువుచొప్పున బలౌజస్తేజోయుక్తుండు రుద్రునిపగిది నసహ్యతేజుండు ‡కందర్పునియనువున సౌందర్యవంతుండు మృగరాజునోజ నధికశౌర్యోపేతుండు మనువురూపున వాత్సల్యయుక్తుండు నజునిచందంబునం బ్రభుత్వసమేతుండు బృహస్పతిగరిమ బ్రహ్మవాదియు సర్వేశ్వరునిజాడ జితేంద్రియుండు ¶విష్వక్సేనానువర్తనులైన గోగురువిప్రజనంబులందు భక్తియు లజ్జావినయశీలంబులందుం బరోపకారంబునందును నిరుపముండై యివ్విధంబున సర్వలోకపాలక పృథగ్విధగుణంబుల నన్నింటి నిం దానొక్కరుండ ధరియించె॥ క॥ అనఘాత్మక లోకత్రయ। మున సజ్జనకర్ణరంధ్రముల వినఁబడు నా। వినుతయశోమహనీయుఁడు। జనవినుతుండగును రామచంద్రునిమాడ్కిన్॥ చ॥ సరసవచోర్థసత్పురుషసంఘసమంచితగీయమానసు। స్థిరవరకీర్తిపూరము సుధీజనకర్ణములందు నించితా। నిరుపమసౌమ్యభాషణమనీషలతోడఁ బ్రజానురక్తుఁడై। ధరణిని రాజనామమునఁ దానగు రెండవచంద్రుఁడో యనన్॥ వ॥ మఱియు నమ్మహాత్ముండు విజ్ఞానియు వర్థితాశేషస్వానుసర్గుండు ప్రజాపాలకుండు స్థావరజంగమవృత్తిదాయకుండు సత్పురుషధర్మవర్తనుండు నిష్పాదితేశ్వరాదేశకుండునైన పృథుం డొక్కనాఁడు దనవార్ధకంబు వీక్షించి నిజరాజ్యమాత్మజులయందు నిలిపి ప్రజలు చింతాతురచిత్తులగుచుండ నిజభార్యాసమేతుండై యప్రతిహతనియమంబువైఖానసమ్మతంబునైన యుగ్రతపంబునం దుఁబూర్వంబున దిగ్విజయప్రవృత్తుండగు చందంబునం బ్రవృత్తుండై తపోవనంబునకుం జనియందు॥ మత్తకోకిల॥ కందమూలఫలాశియై బహుకాలముగ్రతపఃపరి। స్పందుఁడై యటుమీఁదటం దృణపర్ణభక్షణఁ జేసియా। చంద మేది జలాశియై నృపసత్తముండ దిమానితా। మందగంధవహాశియయ్యెఁ గ్రమంబునం దృఢచిత్తుఁడై॥ ఇట్లు వర్తింపుచు॥ సీ॥ మెండుగా మిటమిటమండు వేసవియందుఁ దప్తపంచాగ్నిమధ్యమున నిలిచి। మానకజడిఁ గొన్నవానకాలంబునఁ బైఁ గోఁక వేయక బైట నిలిచి। జనులు హాహా యనుచలి వేళఁ గుత్తుకబంటితోయములలోపల వసించి। శిశిరంబు చాలనల్దిశలఁ బర్వెడు వేళ వెలయ భూశయనుఁడై విశ్రమించి। మహితనియతిఁ దితిక్షాసమన్వితుండు। నియతపరిభాషణుఁడు జితానిలుఁడు దాంతుఁ। డిద్ధమతి నీశ్వరారాధ నేచ్ఛఁ

* దుర్ధర్షుండు। భరింపనశక్యమైనవాఁడు—— §పర్జన్యుఁడు। మేఘుఁడు—— ‡కందర్పునియనువునన్। మన్మథునివలె—— ¶విష్వక్సేన। విష్వక్సమంతతః వ్యాప్తా సేనాయస్యసః- అంతట వ్యాపించిన సేనగలవాఁడు. అనఁగా విష్ణువు.

డనఘుఁ। డూర్ధ్వ రేతస్కుఁడయ్యెఁ గ్రమోచితమున॥ వ॥ అతిఘోరంబయినతపంబాచరించెనివ్విధంబునం గ్రమానుసి
ద్ధంబయినతపంబునం బ్రాణాయామంబులచేవిధ్వస్తాశేషకర్మమలాశయుండుజితారిషడ్వర్గుండుఛిన్నబంధనుండుపురు
షశ్రేష్ఠుండునైనపృథుచక్రవర్తిభగవంతుండయినసనత్కుమారుండెఱింగించినయోగమార్గంబునసర్వేశ్వరభజనం
బుగావించెనిట్లుభగవద్ధర్మపరుండు సాధువర్తనుండుశ్రద్ధాసమన్వితుండునైనపృథునకు నారాయణునందుభక్తియన
న్యవిషయంబై ప్రవృద్ధంబయ్యెనివ్విధంబున॥క॥ నరలోకోత్తరభగవ। త్పరిచర్యారాధనముదపశ్మద్ధాంతః। కరణుఁడున
గునాపృథునకు। సరసిరుహోదరుకథానుసంస్మరణమునన్॥క॥ పరిపూర్ణంబగుభక్తిని। గరమనిశముసంశయాత్మకం
బై చాలన్వరలినహృదయగ్రంథిని। నిరసించువిరక్తియుతమనీషజనించెన్॥వ॥ దానంజేసియతండుసంఛిన్నదేహాత్మజ్ఞా
నుండునధిగతాత్మస్వరూపుండునై గదాగ్రజుండయినశ్రీకృష్ణునికథాసక్తినెందినసమస్తయోగసిద్ధులందునిస్పృహుం
డగుటనుహృదయగ్రంథివిచ్ఛేదకంబయినజ్ఞానయోగంబును విడిచియాత్మయందమ నాత్మయోగంబుఁగావించి బ్రహ్మ
భూతుండై నిజకళేబరంబువిడువనిశ్చయించి॥సీ॥కోరిమడిమెలచేగుదపీడనముచేసి పూనియుత్థాసనాసీనుఁడగుచుఁ। దన
రుశ్రీమూలాధారముననుండివాయువునొయ్యనెగయించియొనరనాభి। కలితంబుగావించిక్రమమునహృద్వత్సకంఠ
సిరఃకోష్ఠకములఁజేర్చి।కైకొనిమూర్ధభాగమునకునెగయించిప్రాణముల్విడిచియాపనుఁబవను। నందునాకాశమాకాశ
మందుఁదేజ। మందుఁదేజంబునుదకంబునందునుదక। మర్థిఁగాయంబుమేదినియందుఁగలపెఁ। బూనివానియథోచితస్థా
నములుగ॥ వ॥మఱియుభూమినుదకంబునందునుదకంబునుదేజమందుఁదేజంబునువాయువున వాయువునాకాశంబునం
దునాకాశంబునుమనంబునమనంబునింద్రియంబులనింద్రియతన్మాత్రలుభూతాదియైనయహంకారంబునం దహంకా
రంబుమహత్తత్త్వంబునందునుగూర్చియట్టిసర్వకార్యహేతుభూతంబయిన మహత్తత్త్వంబునుజీవోపాధిభూతంబయిన
ప్రకృతియందుఁగలపిజీవ భూతుండయిన పృథుండుజ్ఞానవైరాగ్యంబులచేతబ్రహ్మనిష్ఠుండైమాయోపాధింబాసిము
క్తుండయ్యెనని చెప్పి వెండియునిట్లనియె॥సీ॥అంతనాపృథునిభార్యామణియగునర్చిపుడమిపైఁదనయడుగిడినఁగందు।సుకు
మారపాదాబ్జసుందరీరత్నంబునతులపతివ్రతయగుటఁజేసి। యాత్మేశకృతసువ్రతాచరణంబునుసుమహితశుశ్రూషణ
మునుజేసి। యాగ్నేయమగుదేహయాత్రయనవీని చేతమిక్కిలిఁగృశీభూతదేహ। యయ్యుఁబ్రియనాథకృతకరుణావ
లోక। కరతలస్పర్శనాదిసత్కారములనె।యబలసుఖవృత్తిఁజెందియయ్యడవులందుఁ।గృశతమదఁదోఁపకుండఁజరించున
పుడు॥క॥ తననునమననేమఃఖం। బనయంబునెఱుంగనట్టియర్చినిజాధీ। శునిప్రాణరహితదేహముఁ।గనుఁగొనివిలపించి
విగతకౌతుకయగుచున్॥సీ॥ మానితమందరసానుప్రదేశంబునందుఁజితారోపమర్థిఁజేసి। లలితమహానదీసలిలసుస్నాత
యైకలితమహోదారకర్మఁడైన।-నాథునకుదకదానక్రియల్గావించియతిభక్తిసురలకునతులొనర్చి। వహ్నికిమువ్మా
ఱువలగొనిపతిపాదకమలయుగంబుఁజిత్తముననిలిపి। సంస్మరింపుచుశిఖిప్రవేశంబుసేసె।వీరవరుఁడైనపృథుపృథివీతలే
శు। నందుననుగమనముసేయునట్టిసాధ్వి। నర్చిఁగనుఁగొనిదేవాంగనాసహస్ర। మాత్మనాథులఁగూడినేయ్యంబుతోడ॥
క॥పరమోత్కంఠమునన్మం। దరగిరిసానుప్రదేశతలమునవరుసం।గురియించిరినవసురభిత।పరమందారప్రసూనవర్షము
లంతన్॥క॥కరమపుడచ్చరలాడిరి। మొరయించిరిశంఖతూర్యములుదివిజులుపా।డిరికిన్నరజనులుపర।స్పరనుతులొనరిం
చిరాసుపర్వాంగనలున్॥మఱియునిట్లనిరి॥సీ॥ చర్చింపనిట్టియాశ్చర్యమెందేనియుఁగనుఁగొంటిరేయర్చియనులతాంగి।
ధన్యాత్మరాలుగదాతనవిభుఁ గూడియిందిరారమణియజ్జేశుఁగూర్చి। వెనుచనుకై వడిననుగమనముఁ జేసినియ్యామనిజ

శ్రీమూలాధారాదిచక్రములుండుస్థానములు. శ్లో॥ మూలాధారంగుదస్థానంస్వాధిష్ఠానంతుమేహనం। నాభిస్తుమణిపూరాఖ్యంహృద
యాబ్జమనాహతం॥తాలుమూలంవిశుద్ధాఖ్యమాజ్ఞాఖ్యంనిటలాంబుజం।సహస్రారంబ్రహ్మరంధ్రమిత్యాగమవిదోవిదుః॥. ఈచక్రములదళవర్ణ
అక్షరనిర్ణయములు. శ్లో॥ఆధారస్తుచతుర్దళోరుణరుచిర్వాసాంతవర్ణాశ్రయస్స్వాధిష్ఠానమనేకవైద్యుతనిభంబాలాంతషట్పత్రకం।రత్నాభం
మణిపూరకందశదళండాద్యంఫకారాంతకం పత్రైర్ద్వాదశభిస్త్వనాహతపురీహైమీకఠాంతాన్వితా ॥ దృష్ట్వారంస్వరషోడశైశ్చసహితం
జ్యోతిర్విశుద్ధాంబుజంహంక్షేత్యక్షరపద్మపత్రయుగళంరత్నోపమాజ్ఞాపురీ।తస్మాదూర్ధ్వమధోముఖంవికసితంపద్మంసహస్రచ్ఛదం నిత్యానం
దమయీంసదాశివపురీశక్త్యేనమస్కాశ్వతమ్॥. చక్రాధిదేవతాజపామంత్రార్పణనిరూపణము. మూలాధారచక్రంబునవినాయకునకాఱునూ
ఱును,స్వాధిష్ఠానచక్రమునందుబ్రహ్మకుఆఱువేలును, మణిపూరకచక్రమందుశ్రీమహావిష్ణువునకుఆఱువేలును, అనాహతచక్రమునందురుద్రున
కాఱువేలును,విశుద్ధచక్రమునందుజీవాత్మునకునహస్రమును,ఆజ్ఞాచక్రమందుపరమాత్మునకునహస్రమును,సహస్రారచక్రమందుశ్రీగురుస్వామి
కిసహస్రమును,ఈప్రకారముప్రతిదినమునిరువదియొక్కవేలఆఱునూఱుమాఱులుహంసగాయత్రీమంత్రము-అర్పణమగుచుండును.

హృదయేశుఁడు నను।ఘన వైన్యునూర్ధ్వలోకంబును బొందించునేఁ డింతవట్టును నిశ్చితంబు।పరమయోగీంద్రులకు దుర్విభా
వ్యమైన।వృథను కర్మములవలన నతిక్రమించి।వైన్యభూమీశు వేనుచనిన వరుసనూర్ధ్వ।గామినియునగు నీయింతి ఘనత నొందె॥
వ॥ కానంబతివ్రతలకున సాధ్యంబెందునుం గలదే యని మఱియు॥ క॥ పరికింపఁగ నేమనుజుఁడు।హరిపదమును బొందఁ జేయు సత్
త్త్వివేక।స్ఫురణము దనర్చువానికిఁ।బరువడి నిలఁ బొందరాని పదముం గలదే॥ గీ॥ అట్టి యపవర్గసాధనమయిన మనుజ।భా
వమొందియు విషయసంబద్ధుఁడగుచు।వసుధ నెవ్వఁడు వర్తించువాఁడు ధరణి।నను యమ్మునిఁ జాత్మవంచకుఁడనఁగ బరగు॥ క॥ అ
నివారలు దనర్చిననిన్ వినుతింపఁగ నర్చి యాత్మవిభు వేను వెంటం।జని యచ్యుతలోకంబున।నను పమవిభవమును బొందె నని వి
దురునకుం॥ క॥ మునివరుఁడగు మైత్రేయుఁడు। వినయంబున నెఱుఁగఁ జెప్పి వెండియుఁ దగ ని।ట్లను నమ్మహానుభావుం।డన
ఘుఁడు భగవత్తముం డనఁగ పృథుఁడనఘా॥ క॥ ఏనీకిప్పుడు సెప్పితి। మానుగ నీపుణ్యకథను మహితశ్రద్ధా।ధీనుండై విస్ఫురద
వ।ధానుండై యెవ్వఁడేనిఁ దనరిన భక్తిన్॥ క॥ వినినఁ బఠించిన వ్రాసిన। వినిపించినవాఁడు పృథుఁడు విమలగతిం బొం।దిన క్రి
యహరిపద మొందెడు।నను యమునిర్ధూతపాపుఁడగుచు మహాత్మా॥ సీ॥ బ్రాహ్మణుఁ డంచితభక్తిఁ బఠించిన బ్రహ్మవర్చస్సు
సంప్రాప్తనుగును।క్షత్రియుం డర్థిమైఁ జదివిన విన్న ను జగతీవిభుత్వంబు సంభవించు। వైశ్యుండు విని ధనవంతుండై యొప్పు
ను శూద్రుండు వినిన సుశ్లోకుఁడగును। మఱియును భక్తిమై నమ్మ పఠించిన విత్తహీనుండును విత్తపతియు।నప్రసిద్ధుఁడు ప్ర
ఖ్యాతయశుఁడు ప్రజలు। లేని యధముఁడు వితతసంతానయుతుఁడు।మూర్ఖచిత్తుండు విజ్ఞానబోధమతియు। నగుచు నుతికె
క్కు మరుమహితాత్మ మఱియు॥ వ॥ ఈలోకంబున నంబురుహులకు స్వస్త్యయనంబును నమంగళనివారణంబు ధనప్రదంబు య
శస్కరంబు నాయుష్కరంబు స్వర్గదాయకంబుఁ గలిమలాపహంబునైన యీపుణ్యచరిత్రంబు చతుర్విధపురుషార్థ కా
ములైన వారికి జతుర్విధపురుషార్థకారణంబగుం గావున విననందగు రాజు సంగ్రామాభిముఖుండై యీచరిత్రంబు నను సం
ధించి విరోధ నెవరిచ్చినన న్నిరోధ పృథునకుం బోలెఁ గప్పంబు లిచ్చు ముక్తాన్యసంగుండు భగవద్భక్తుండునైన వాఁడు పుణ్యంబు
వైన్యమాహాత్మ్యసూచకంబునైన యీచరిత్రంబు వినుచుం బఠియింపుచుం గృతమతిమై దినదినంబును నాదరంబునం బ్ర
కటంబు సేయువాఁడు భవసింధు‡పోతపాముండయిన సర్వేశ్వరునియందు నచలంబైన భక్తిగలిగి పృథుచక్రవర్తి వొంది
న విష్ణుపదంబుఁ బొందు నని యిప్పుణ్యచరిత్రంబు మైత్రేయుండు విదురునకెఱింగించి వెండియు నిట్లనియె॥ క॥ పృథునకు నర్చి
కిఁ బుట్టిన।పృథుకీర్తిధనుండు ఘనుఁడు పృథుతుల్యుండై।పృథుశౌర్యధైర్యధుర్యుఁడు।పృథివి న్విజితాశ్వుఁ డొప్పెఁ బృథివీపతి
యై॥ క॥ వినునంతర్ధానగతిం।గనరి *సునాసీరువలనఁ దగ విజితాశ్వుం।డను మఱియంతర్ధానుం।డను పేరఁ బ్రసిద్ధుఁ డయ్యె
నతిచతురుండై॥ సీ॥ స్థిరమతి రాజ్యాభిషిక్తుఁడై యమ్మేటి సమమతి నయ్యనుజన్ములైన।హర్యశ్వునకు సమాదరమునఁ దూ
ర్పుదక్షిణదిశఁ దగ ధూమ్రకేశునకును।బరగంగ వృకునకుఁ బశ్చిమభాగంబు ద్రవిణునకర్థి నుత్తరపుదిశను।గొమరొప్పన లు
పురకును బంచియిచ్చి స్వకాంతమైనట్టి శిఖండివలన।మనుజయోనిని జనియింపుఁ డనుచు మున్ను।బలికినట్టి వసిష్ఠు శాపమునఁ
జేసి।పూని త్రేతాగ్నులతనికిఁ బుత్రులగుచు।జనన మొందిరి సజ్జనస్తవ్యచరిత॥ వ॥ వారలు పావకుండు పవమానుండు శుచి
యనను నామంబుల మనుష్యయోనిం బుట్టియు నాత్మప్రభావంబున నగ్నులై చనిరి తదనంతరంబ॥ క॥ అతఁడు
నభస్వతి యనియెడి।ద్వితీయపత్నివలనను హవిర్ధానుఁడు నా।సుతుఁ గని విజితాశ్వుండా।నతవిమతుఁడు రాజ్యవర్తనమునఁ ద
లఁపోయన్॥ క॥ విమలాత్మ కరాదానము।దమశుల్కాదికము గరము దారుణమని ధై।ర్యమునం దీర్ఘమఖవ్యా।జమునం దద్వ
ర్తనంబు సమమతి విడిచెన్॥ ఇట్లు విడిచి॥ క॥ అతఁ డాత్మదర్శనుండై।చతురతఁ బరమాత్ము హంసు సర్వేశ్వరుఁ ద। త్క్రతు
వునయజించి విమలా।న్వితయోగసమాధిముక్తిఁ బొందెను మహాత్మా॥ వ॥ అంత విజితాశ్వుండు పరలోకగతుండైన హవిర్ధా
నుండు హవిర్ధాని యను భార్యవలన బర్హిష్మంతుండు గయుండు శుక్లుండు కృష్ణుండు సత్యుండు జితవ్రతుండు నను పుత్రులనా
ఱ్వురం గాంచెనందు బర్హిష్మంతుండు॥ సీ॥ సంతత‡సవనదీక్షాశాలి యగుచు ధరాతలంబెల్లను గ్రతువులకును।విలసిల్లు యజ్ఞ
శాలలు వేలు వేలఁ గల్పించి యజ్ఞములు గావించుచుండఁ।జిరకీర్తి యతఁడు ప్రాచీనాగ్రకుశలచే క్షితితలంబెల్ల నాస్తృతము
సేయ।వసుధ యెల్లను యజ్ఞవాటమై పిలసిల్ల సత్క్రియా§కాండనిష్ఠాత్ముఁడగుచు।సుభగయోగసమాధినిష్ఠుఁడు ప్రజాప
తియగు ననిశన్నుజనము నుతింప వెలయు।నట్టి ఘనుఁడు హవిర్ధాని యఖిలజగతిఁ।బరపఁగు శలను బ్రాచీనబర్హియయ్యె॥ మఱి
యునతండు॥ చ॥ ¶అలవడ నేసతీమణిసముంచితలీలవివాహవేళను।తత్కలికఁ బ్రదక్షిణంబు లిడఁగాఁ గని హవ్యవహుండు దొ

‡పోత।ఓడ. *సునాసీరు।ఇంద్రుఁడు. ‡సవన।యాగము. §కాండము।గుంపు. ¶అలవడన్।ఒప్పునట్లు. ‡ఉత్కలిక।తహతహపడుట.

౪౩

ష్లీయ।వమ్ములకుకీఁజూచి మోహముఁబొందినరీతివి మోహియయ్యె నా। లలితవినూత్నభూషణయలంకృతచారుశుభాం
గివెండియుర్॥ చ॥నురుచిరభంగి నాసతికిశోరవయఃపరిపాకధైర్యణ।ద్వరమణిహేమనూపురరవంబు చెలంగ వివాహవే
శఁదా।గరమునవోఢయైపరగఁగాంచివిసిగ్గితులై రిదేవకి।న్నరవరసిద్ధసాధ్యమునినాగనభశ్చరముఖ్యులండఱుఁ॥ వ॥అట్టి
సౌందర్యఖనియనముద్రపుత్త్రియునైనశతధృతియనుకన్యంబ్రహ్మోదేశంబునంబాణిగ్రహంబు సేసెనాశతధృతివలనం
బ్రాచీనబర్హికిఁబదుగురుకొడుకులుజనియించిరి వారలుమహానావ్రతులగుచుధర్మపారగులైనప్రచేతసులుప్రజా
సర్గంబునందుఁదండ్రిచేనాజ్ఞాపితులగుచుఁదపంబుగావింపవనంబునకుంజనుసమయంబునందుమార్గంబునఁబ్రసన్నుండ
గుచుదృశ్యమానుండయిన శ్రీరుద్రునిచేత నేదియుపదేశింపంబడెదానిజపధ్యాన పూజానియమంబులసేపింపుచుఁదప
స్పతియైననారాయణుఁబది వేలసంవత్సరంబులుపూజించిరని చెప్పినవినిపిదురుండు మైత్రేయునకిట్లనియె॥ సీ॥తాపసోత్త

——→ శ్రీ రుద్రుండు ప్రచేతసులకుయోగాదేశమను స్తోత్రమును దెలియఁజేయుట. ←——

మప్రచేతసులకునావనమార్గంబునందునాభర్గుతోడ। సంగమెట్లయ్యెఁబ్రసన్నుఁడై హరుఁడెద్దితివుటవారలకుపదేశమి
చ్చె।జీవప్రజమునకాశివుతోడిసంగంబుగడుదుర్లభంబిజగంబునందుఁ। జర్చింపనమ్మేటి సమ్మునీంద్రులకనుసంచితధ్యాన
గోచరుఁడుగాని।పుడమిఁబ్రత్యక్షముగఁగానఁబడఁడుమఱియు। నంచితాత్మసదారాముఁడఖిలలోక।రక్షకుఁడుపరముఁ
డువిరూపాక్షుఁడాత్మ।శక్తితోఁగూడిజగతిపైసంచరించు॥క॥కావునభగవంతుండును।దేవాధీశుండునైనదేవునిసంగం
బెవెరవునఘటియించెనో।యావిధమంతయును దెలియనానతియీవే॥ క॥అనవుడువిదురునకమ్ముని।జననాయకుఁడనియె
నట్టిసాధునుపేరం।దనరుప్రచేతసులునునిజ।జనకునిసద్భాషణములుసమ్మతితోడన్॥ క॥శిరమునవహించి ప్రాగ్దిశ।కరిగె
డిసమయమున నెదుట నంబుధికంటెం। బరపగునొక సరసిమనో।హరనిర్మలసలిలపూర్ణమైయదిమఱియున్॥ సీ॥ రక్తోత్ప
లేందీవరప్రఫుల్లాంభోజకమనీయకల్హారకలితమగుచుఁ।గఁజాతకింజల్కపుంజవిక్షేపకమందగంధానిలానందమగుచు।ర
మణీయహంససారసచక్రవాకకారండవనినదాభిరామమగుచు।వరమత్తమధుపసుస్వరమోదపల్లవాంకురితలతాతరు
భరితమగుచు। సిద్ధచారణగంధర్వసేవ్యమగుచుఁ। బుణ్యములకాలయంబయిపొలుపుమిగిలి।లలితమైచూడనొప్పఁగరమ్య
మగుచు।దివ్యశుచిలఘుమధురాంబుభవ్యమగుచు॥గీ॥సజ్జనునిహృదయముఁబోలిస్వచ్ఛమగుచు।హరిపదాకృతిదివిజవిహా
రమగుచు।ఘనునిసిరిభంగినర్థిజీవనమునగుచు।మానవతివృత్తిగతినిమ్నంబునగుచు॥గీ॥శశికరంబులఁబోలివిశదములగు
చు।హరికథలఁబోలికల్మషహరములగుచు। వహ్నులనుబోలిభువనపావనములగుచుఁ।బొగడఁదగునీరములచేఁబ్రపూర్ణ
మగుచు॥వ॥ఒప్పునట్టిసరోవరంబుఁబొడగనియందునెుక్కదివ్యపురుషునింగనిరియతండు॥మ॥సమదశ్రీకమృదంగవేణుము
ఖభాస్వన్నాదమైదివ్యమా।ర్గమనోరంజకమైతనర్చువిలసద్గాంధర్వగానంబునె। య్యమునందిల్లఁగవించుఁదన్మహిమక
త్యాశ్చర్యమున్బొందివే।గమునందత్కమలాకరంబు వెడలెన్గౌతూహలోల్లాసియై॥ఇట్లు వెడలివచ్చిన॥మ॥కనిరాతాపస
పుంగవుల్దివిజలోకశ్రేష్ఠునిందప్తకాం।చనవర్ణున్సనకాదియోగిజనభాస్వద్గీయమానున్ద్రిలో।చనుభక్తానుగుణానుగున్స
మహితైశ్వర్యున్బ్రసాదాభిశో।భనవక్త్రున్నిహతాఘుకర్తృజనసంపద్భద్రునిన్రుద్రునిన్॥క॥కనివారలుదమమనము
లనను రాగమునద్భుతంబుననయమునొడమ।న్వినయముదోఁపఁగఁదత్పద।వనజములకుమ్రొక్కిభక్తివశగతులగుచున్॥
వ॥భగవంతుండునఖిలధర్మజ్ఞుండుకృపాళుండుదర్శనంబుననఖిలపాపహరుండుభక్తవత్సలుండునైనహరుండుప్రీతుండ
గుచుంబ్రసన్నాంతఃకరణులుధర్మజ్ఞులుశీలసంపన్నులుసంప్రీతులునైనవారలకిట్లనియె॥సీ॥వినుఁడునృపాలనందనులార
మీమదిఁగలతలంపెల్లనుగానవచ్చె।మీకుభద్రంబగుమీయెడనేననుగ్రహబుద్ధిచేనిటుగానఁబడితిఁ।గైకొనియుపసూక్ష్మ
ముద్రిగుణాత్మకమనగునాప్రకృతికంటెనుధరణిని।బరగుజీవునికంటెఁబరుఁడైనవాసుదేవునిచరణాబ్జముల్దనరుభక్తి।
నర్థినెవ్వారుభజియింతురట్టివారు।నాకుఁబ్రియతముల్వారికినయచరిత్రు।లారయేనుఁబ్రియుండనైభూరిమహిమ।వెల
యుచుండుదునదిగాకవినుఁడుమీరు॥వ॥స్వధర్మనిరతుండైనపురుషుండనేకజన్మాంతరసుకృతవిశేషంబులంజతుర్ముఖత్వం
బునొందితదనంతరంబునంబుణ్యాతిరేకంబుననన్నుఁబొందియధికారాంతంబుననేనుదేవతాగణంబులునవ్యాకృతంబై
నయేహరిపదంబునుబొందుదుమట్టిపదంబు భాగవతుండుదనంతనెపొందుంగావునమీరుభాగవతత్వంబునొందుటంజేసి
నాకుంబ్రియులైయుండుదురుభాగవతజనంబులకునాకంటెనధికప్రియుండు లేడుగానవివిక్తంబుజప్యంబుపవిత్రంబు
మంగళంబునిశ్రేయసకరంబునైననావచనంబునాకర్ణింపుఁడుసర్గాదిబ్రహ్మనిజనందనులకెఱింగించిన శ్రీహరిస్తోత్రం
బుమీకునెఱింగింతువినుండడియెట్టిదనిన॥క॥వనజాసనుఁడాత్మజులగు।సనకాదులఁజూచిపలికెసమ్మతితోడ।న్వినుఁడుగుమా

రములారఁ వనజోదరుమంగళస్తవం బెఱిఁగింతుర॥ వ॥ అనివారలతో నిట్లనియె నోయీశాయాత్మవేదులైనవారలకు భవద
యోత్కర్షంబు స్వానందలాభకరంబుగావున నట్టిస్వానందలాభంబు మాకుం గలుగవలయు నీవు పరిపూర్ణానందస్వరూ
పుండవిట్టిసర్వాత్మకుండవైన నీకు నమస్కరింతునని వెండియు నిట్లనియె॥ సీ॥ పంకజనాభాయ*సంకర్షణాయ శాంతాయ
విశ్వప్రబోధాయ భూత। సూక్ష్మేంద్రియాత్మనే సూక్ష్మాయ వాసుదేవాయ పూర్ణాయ పుణ్యాయ నిర్వి। కారాయ కర్మవి
స్తారకాయ త్రయీపాలాయ త్రైలోక్యపాలకాయ। ‡సోమరూపాయ తేజోబలాఢ్యాయ స్వయంజ్యోతిషే దురంతా
యకర్మ। సాధనాయ పురాపురుషాయ యజ్ఞ। రేతసే జీవతృప్తాయ పృథ్వీరూప। కాయ లోకాయ నభసేంతకాయ విశ్వ।
యోనయే విష్ణవే జిష్ణవే నమోస్తు॥ సీ॥ స్వర్గాపవర్గసుద్వారాయ సర్వరసాత్మనే పరమహంసాయ ధర్మ। పాలాయ సద్ధితఫ
లరూపకాయ కృష్ణాయ ధర్మాత్మనే సర్వశక్తి। యుక్తాయ ఘనసాంఖ్యయోగీశ్వరాయ హిరణ్యవీర్యాయ రుద్రాయ శిష్ట। నా
థాయ మస్తవినాశాయ శూన్యప్రవృత్తాయ కర్మణే మృత్యవే వి। రాట్ఛరీరాయ నఖిలధరాయ వాగ్వి। భూతయే నివృత్తాయ
సత్పుణ్యభూరి। వర్చసే ఖిలధర్మదేవాయ చాత్మ। నేనిరుద్ధాయ నిభృతాత్మనే నమోస్తు॥ గీ॥ సర్వసత్త్వాయ దేవాయ సన్ని
యామకాయ। బహిరంతరాత్మనే కారణాత్మ। నే సమస్తార్థలింగాయ నిర్గుణాయ। ‖వేధసే జితాత్మకసాధవే నమోస్తు॥ వ॥ అ
నిమఱియుఁ §బ్రద్యుమ్నుండవు నంతరాత్మవు సమస్తాశేష కారణుండవు చాతుర్హోత్రరూపుండవు ననంతుండవు సర్వజ్ఞుండ
వు జ్ఞానక్రియారూపుండవు నంతఃకరణవాసివి నైన నీకు నమస్కరింతునని॥ క॥ అనఘా దేవ భవత్పద। వనరుహసందర్శనేచ్ఛ వ
రలిన మాకుఁ। విను వైష్ణవసత్కృతమై। యొనయు భవద్దర్శనంబు నీ వెమహాత్మా॥ అదియెట్టిదనిన॥ క॥ అనఘసకలేంద్రియగు
ణాం। జనమును భక్తప్రియంబు జలదశ్యామం। బును సౌందర్యసమగ్రము। ననుపమమును నిఖిలమంగళావహమగుచున్॥
మఱియును॥ సీ॥ అళికులోపమలసదలకశోభితమగు నమృతాంశురేఖాసిభాననమును। సముకర్ణదివ్యభూషాప్రభాకలితంబు
సుందరభ్రూనాసను రుచిరంబు। సలలితకుందకుట్మలసన్నిభ †ద్విజపూరితస్నిగ్ధకపోలయుగము। పద్మపలాశశోభనలోచ
నంబును మందస్మితాపాంగసుందరమును। సస్మితాలోకసతతప్రసన్నముఖము। కంబుసుందరరుచిరమంగళగళంబు। హార
మణికుండలప్రభాపూరకలిత। చారుమృగరాజసన్నిభస్కంధయుతము॥ వ॥ వెండియు శంఖచక్రగదాపద్మకలితాయత
బాహుచతుష్టయంబు వైజయంతీవనమాలికాకౌస్తుభమణిశ్రీవిరాజితంబు నిత్యానపాయినియైన యిందిరాసుందరీరత్న
పరిస్పందంబు నందనరితిరస్కృతనికషోపలవక్షఃస్థలంబును శ్వాసనిశ్వాసంబులం జంచలంబులయిన వళిత్రయరుచిరప్ర
కాశమానదళోదరంబు పూర్వవినిర్గతనిఖిలవిశ్వంబును బ్రవిష్టంబు సేయురీతి నొందు సలిలావర్తసన్నిభగంభీరనాభివివ
రంబు పంకజకింజల్కవిభాసితను కూలనిబద్ధకనకమేఖలాకలాపశోభిత శ్యామపృథునితంబబింబంబు నీలకదళీస్తంభరుచి
రోరుయుగళంబు సమచారుజంఘంబు నిమ్నజానుయుగళంబు పద్మపత్రభాసురపాదద్వయంబు మదీయాంతరంగతమో
నివారకనిర్మలచంద్రశకలసన్నిభనఖంబుఁ గిరీటకుండలగ్రైవేయహారకేయూరవలయముద్రికాకాంచీనూపురాదివివిధ
భూషణభూషితంబు నిరస్తసమస్తనతజనసాధ్వసంబు భక్తజనమనోహరంబు సర్వమంగళాకరంబునైన భగవద్దివ్య
రూపంబుఁ దామసజనసన్మార్గప్రదర్శకుండవైన నీవు మాకుం జూపి మమ్ముఁ గృతార్థులఁ జేయుమని వెండియు నిట్లనియె॥ సీ॥ ఆ
త్మకుఁ బరిశుద్ధి నర్థించువారికి ✿ధ్యేయవస్తువు భవద్దివ్యమూర్తి। యంచితస్వర్గరాజ్యాభిషిక్తునకైన సమధికస్పృహణీయ
తముఁడ వీవు। సద్భక్తియుతభక్తజనసులభుండవు దుష్టాత్ములకుఁ గడు దుర్లభుండ। వాత్మదర్శనులకు నరయఁ గమ్యుండవునై
యర్థి విలసిల్లు దనఘచరిత। యిట్టి నిఖిలదురారాధ్య యీశ దేవ। నెఱయ సుజనులకైన వర్ణింపరాదు। వరల నెవ్వఁడు పూజిం
చువాఁడు విడువఁ। జాలునే పద్మదళనేత్ర సచ్చరిత్ర॥ చ॥ ఎనసిన భక్తియోగమున నే భవదీయపదాబ్జమొందఁగా। ననయ
ముఁ గోరువాఁడు చటులాగ్రహభీషణవీర్యశౌర్యత। గ్గనముల చేననూనగతిసర్వజగంబులు సంహరించున। య్యనుపమముఁ
డైనకాలు నిభయంబునుఁ బొందఁడు సుమ్ము కావునన్॥ గీ॥ ఇట్టి మీపాదమూలంబు లెవ్వఁడేనిఁ। బొంది ధన్యాత్ముఁ డౌనట్టిపు
ణ్యుఁడొండు। మనములోపలఁ గోరునే మఱి దివ్యమైన। నవ్యయానందగోవిందహరిముకుంద॥ క॥ హరి మీభక్తజనులతో। నిరుప
మగతిఁ జేయు సఖ్యనిమిషార్థముతో। సరిగాదు మోక్షమనినన। చిరశుభమగు మర్త్యసుఖముఁ జెప్పఁగ నేలా॥ క॥ దురితవినా

---

*సంకర్షణః। శత్రూన్ ప్రళయేజనాన్వా సంకర్షతి సంహరతీతి-శత్రువులను బ్రళయమందు సర్వజనులను సంహరించువాఁడని అర్థము—‡సోమ। ఉమయా సహ వర్తత ఇతి సోమః-అనఁగా నీశ్వరుఁడు— ‖వేధ। విదధాతి సృజతీతి వేధాః-సృజించువాఁడు-అనఁగా బ్రహ్మ- విధ విధానే అని ధాతువు—§ప్రద్యుమ్నుండవు। ప్రకృష్టమైన బలము గలవాఁడవు—†ద్విజ। దంతములు.—✿ధ్యేయ। ధ్యానము చేయఁదగిన.

శకపదపంకరుహభవకీర్తితీర్థక్షణచయబాహ్యాంతరసేకధూతకల్మషపురుషులుధరమీఁదఁదీర్ఘభూతులుగారే॥ వ॥ అ
ట్టిభూతదయాసమేతులు రాగాదివిరహితచిత్తులు *నార్జవాదిగుణయుక్తులునయినభాగవతజనులసంగంబుమాకుంగలు
గంజేయుమనియనుమ్మనుగ్రహించుటయని వేండియునిట్లనియె॥ చ॥ సరసిజనాభసత్పురుషసంగసమంచితభక్తియోగవి
స్ఫురణననుగ్రహింపఁబడిశుద్ధమునొందినవానిచిత్తము స్థిరబహిరంగముంగనదు చెందదుభూరితమస్స్వరూపసం సరణ
సుహాజిరంబుగనజాలుభవన్మహనీయతత్త్వముల్॥ అదిమెట్టిదనిన॥ సీ॥ అరయంగనేమిటియందునీవిశ్వంబువిదితమై
యుండునీశ్వనుండు నేదిప్రకాశించు నెప్పుడునిట్టిస్వయంజ్యోతినిత్యంబునవ్యయంబు నాకాశమునుఁబోలియవిరళవ్యా
పకమగునాత్మతత్త్వంబునధికనుహిమఁ దనరుపరబ్రహ్మమగుననిపల్కఁయిట్లనియెనవిక్రియుండైనవాఁడు నెవ్వఁడా
తఁడుదనయందునెపుడునాత్మ కార్యకరణసమర్థంబుగాని భేద బుద్ధిజనకంబు నాఁదగుభూరిమాయఁ జేసివిశ్వంబుస
త్యంబుగాసృజించె॥ గీ॥ మఱిమఱిఁజెన్కమారులీవిశ్వంబు జననవృద్ధివిలయసంగతతుల నందఁజేయుచుండునట్టియీ
శ్వరుఁడవై తనరునిన్నునాత్మతత్త్వముగను॥ వ॥ తెలియుదుమని వేండియునిట్లనియె యోగపరాయణులగు వారుశ్రద్ధాస
మన్వితులై క్రియాకలాపంబులనంతఃకరణోపలక్షితంబయినభవదీయరూపంబుయజింతురు వారు వేదాగమతత్త్వజ్ఞాను
లునీవాచ్యుండవునాదియునద్వితీయుండవుమాయాశక్తియుక్తుండవునై విలసిల్లుచుండుదువట్టిమాయాశక్తిచేత॥ సీ॥ చ
తురాత్మసత్త్వరజస్తమోగుణములువరుసజనించెనువానివలన మహదహంకారతన్మాత్రనభోమరుదనలజలావనిమున
సుపర్వ భూతగణాత్మకస్ఫురణనీవిశ్వంబుభిన్నరూపముననుత్పన్నమయ్యె దేవయోగతిభవదీయమాయనుజేసిరూఢిఁ
జతుర్విధరూపమైన పురమునాత్మాంశమునఁజెందుపురుషుఁడింద్రి యములచేవిషయసుఖములనుభవించు మహినిమ
ధుమక్షికాకృతమధువుఁబోలి యతనిఁబురవర్తియగుజీవుఁడండ్రుమునిజియు॥ ప॥ ఇట్టిజగత్సర్జకుండవైననీవు॥ క॥ భూతగ
ణంబులచేతనె భూతగణంబులను మేఘపుంజంబులని ర్ధూతముగఁజేయుననిలునిభాతినిఁజరియింపఁజేసి పౌరుషమొప్పన్॥
గీ॥ రూఢిఁదత్తత్క్రియాలబ్ధరూపుఁడవును సుమహితస్ఫురదమితతేజుఁడవు చండ వేగుఁడవునయిఘనభుజావిపులమ
హిమ విశ్వసంహారమూర్తిఁగావింతువీశ॥ అదియెట్లనిన॥ క॥ ఇతికర్తవ్యవిచారక మతిచేఁదగనెప్పుడుం బ్రమత్తంబునుసం
చితవిషయలాలసమునార్జితలోభమునై నయట్టిసృష్టిగడంకన్॥ గీ॥ అప్రమత్తుండవగుచుఁబద్మాక్షునీవు క్రింగుమువు
చాలనాకటమ్రొగ్గుచుండి నాలుకలుచాఁచుభూరిపన్నగము వాతఁ బడినయెలుకనుభక్షించుపగిదిననఘ॥ చ॥ అనిశము
నస్మదీయగురుఁడైనసరోరుహసంభవుండున మ్మనువులునాత్మసంశయముమానిభజించుభవత్పదాబ్జముల్ మనమున
నిల్పియుష్మదవమానమహావ్యథఁజెందుమనట్టిసఁ జ్జనుఁడుపరిత్యజించునెభుజంగమతల్పకభక్తకల్పకా॥ క॥ కావుననాకును
సూరిజ నావళికినిసర్వసంశయంబులువాపం గావను బ్రోవనుదగుగతి నీవనివినుతించినట్టియీస్తవమెలమిన్॥ వ॥ రు
ద్రుండుప్రచేతసులకెఱింగించి వేండియునిట్లనియెఁబ్రచేతసులారాయిట్టియోగాదేశనామకంబైనయీస్తోత్రంబుబ
హువారావృత్తిచేఁబఠించి మనంబునధరియించిసమాహితచిత్తులై మీరందఱునాదరంబున విశ్వాసయుక్తులుస్వధర్మా
చారవంతులుభగవదర్పితాశయులునై జపియించుచుసర్వభూతావస్థితుండునాత్మారాముండునైన సర్వేశ్వరునినుతిం
పుచుధ్యానంబుసేయుచుఁబూజింపుఁడుతొల్లియీస్తోత్రంబుభగవంతుండైనపద్మసంభవుండు శిసిసృక్షువగుచునాత్మ
జులమైనమాకునుసృజియింపనిచ్ఛగించుభృగ్వాదులకునెఱింగించె నేమునా భృగ్వాదులును బ్రజాసర్గంబునందుబ్రహ్మ
చోదితులమైయీస్తోత్రంబునంజేసివిధ్వస్తసమస్తతమోగుణులమైవివిధప్రజాసర్గంబుగావించితిమిగావుననీస్తోత్రంబు
నెల్లప్పుడు నేకాగ్రచిత్తుండువాసుదేవపరాయణుండునైయెవ్వఁడు జపియించువాఁడు వేగంబె శ్రేయస్సునుబొందితదీ
యజ్ఞానశ్రీప్లవంబున్నవ్యసనార్ణవరూపంబైనసంసారంబునుసుఖతరంబునందరియించునిట్టి మాచుపదిష్టితంబైన శ్రీహరిస్త
వంబు నెవ్వండుచదువుచుదురారాధ్యుండైనశ్రీహరింబూజించు వాఁడుమముక్తస్తోత్రగాన సంతుష్టుండు శ్రేయస్సుల
కు నేకాశ్రయభూతుండునగుశ్రీమన్నారాయణునివలనసమస్తాభీష్టంబులంబొందు నెవ్వఁడుప్రభాతంబునలేచిప్రాం
జలియుశ్రద్ధాసమన్వితుండునై యీమంగళస్తవరాజంబునువినినవినిపించినవాఁడుగర్మబంధవిముక్తుండగుననిమఱియు
నిట్లనియె॥ క॥ నరదేవతనయులారా పురుషాధీశుండుపరమపురుషుఁడునగునీ శ్వరునుస్తోత్రమువిూకా దరమునఁదెలిపితి
నిమీరుపఠద్దయుభక్తిన్॥ క॥ ఏకాగ్రచిత్తులునును శ్లోకులునై జపముసేయుచునుఘనతపముం గైకొనిచేసినమీకును జేకు

* ఆర్జవము త్రికరణములుసన్మార్గప్రవర్తకములగుట — శిసిసృక్షువగుచు సృష్టింపనిచ్ఛగలవాఁడయి — శ్రీప్లవ ఓడ.

రుమహితేప్సితార్థసిద్ధిగడంక॥ క॥ అనియాగతినుపదేశం। బొనరించి సదాశివుండు నెగివారలచే। తనుఁబూజితుఁడై వారలు। గనననంతర్థానుఁడయ్యెఁగౌతుక మొప్పన్॥ అంత. గీ॥ తివుటవారలు రుద్రోపదిష్టమైన। యచ్యుతస్తవముజపించు*చయుతసంఖ్య। వత్సరములు గ్రతపముఁదర్వారవారి। మధ్యమునఁజేయుచున్న సమయమునందు॥ వ॥ అంతం గర్మాసక్తచిత్తుండై

నారదుండు ప్రాచీనబర్హికి జ్ఞానమార్గమును దెలియఁజేయుట.

యున్న ప్రాచీనబర్హికడకు నధ్యాత్మవేదియుం గృపాళువునైన నారదుండు చనుదెంచి యా రాజునకు జ్ఞానబోధంబు సేయుకొఱకు నతనికిట్లనియె రాజా యీ కర్మంబునం జేసి యెట్టి శ్రేయస్సు నభిలషించుచున్నవాఁడ వరిష్టనిరసనాభీష్టప్రాప్తికరంబునైన శ్రేయంబీకర్మంబువలన నలభింపదనినం బ్రాచీనబర్హి నారదునకిట్లనియె॥ సీ॥ అనఘమునీంద్ర మహాభాగయేనుగర్మాపహతజ్ఞాని నగుచు మోక్షు। మెఱుఁగంగలేనైతి నిట్టి నాకిప్పుడు గడువిమలంబును గర్మబంధ। నాశకంబైన విజ్ఞానోపదేశంబు గావింపు మతిదయాకారశి‡కూట। ధర్మంబులను గేహతతులందుఁ జెంది జాయాతనూజాతధనాదికములు। భూరిపురుషార్థములు గాఁగ బుద్ధిఁదలఁచు। మతివిహీనుండు సంసారమార్గములను। దగఁబరిభ్రామ్యమాణుఁడై యొగిని మోక్షు। పదము నెందంగఁజాలఁడు భవ్యచరిత॥ క॥ అనవుడు నతనికి నతఁడనుఁ ననఘాయీయాయధ్వరంబులందును గృపమాలి నసీ చేవిశసింపం। జనికూలిన పశుల వేలసంఖ్యలఁగనుమా॥ వ॥ కావున నంబశువ్రాతంబులు †త్వదీయవైశసంబును స్మరింపుచున్నవియగుచు లోహాయంత్రమయశృంగంబులచేత నెన్నఁడు నీవు పరలోకంబు నొందెదవపుడు నిను హింసింతుమని భవదీయమృతికి నెమరుచూచుచున్న విట్టి సంకటంబు నొందంగల నీకుఁ నిస్తారకంబయిన యొక్క §యితిహాసంబుగలదెఱింగింతు నని యిట్ల

పురంజనోపాఖ్యానము.

నియె॥ సీ॥ భూమీశ వినుమయ్య పూర్వకాలమునఁ బురంజనుఁడను నొక రాజుగలఁడు। నతనికి విజ్ఞాతుఁడను పేరఁదగిలి విజ్ఞాతచేష్టితుఁడగు సఖుఁడు గలఁడు। ఆపురంజనుఁడు పురాన్వేషియై ధరాచక్రంబు గలయంగ సంచరించి। తనకనురూపమై పెనుపొంపు పురమెందు వీక్షింపఁజాలక విమనుఁడగుచు। నే పురములుర్విఁ బొడగనె నా పురములు। గామములఁ గోరు తనకున గ్రామములను। బొందుటకు వానినియనర్హములుగఁ దనమునఁ దలఁచి యొకానొకనాఁడతండు॥ వ॥ చనుచున్న సమయంబున హిమవత్పర్వతదక్షిణసానువులందు॥ సీ॥ వర‡నవద్వారకవాటగవాక్షతోరణదేహళీగోపురముల నొప్పి। ప్రాకారయంత్రవప్రప్రతోళీపరిఖాట్టాలకోపవనాళిఁదనరి। సౌవర్ణరౌప్యాయసమయశృంగంబుల రమణీయవివిధగేహముల మించి। ‡రథ్యాసభాచత్వరధ్వజక్రీడాయతనసుచైత్యాపణతతిఁదనర్చి। మరకతస్ఫటికవైదూర్యమణివినూత్న। మౌక్తికాయుతఖచితహర్మ్యములు గలిగి। విద్రుమద్రుమవేదుల వెలయునొక్క। పురముఁగనె భోగవతికెనఁబోలుదాని॥ వ॥ ఇట్లుగనుంగొని యనంతరంబ ముందటం బురబాహ్యోపవనంబున దివ్యద్రుమలతాకుంజపుంజంబులును సమదనదద్విహంగమత్తమధుకరకులకోలాహలసంకులజలాశయశోభితంబు హిమనిర్ఝరబిందుసందోహపరిస్పందకందళితమందమలయమరుచ్చలితప్రవాళవిటపనళినీతటంబు పాంథజనమనంబులకు నాహ్వానబుద్ధిజనకకలహంసరాజకీరకోకిలాలాపవిరాజమానంబు మునివ్రతనానావిధవనమృగవ్రాతబాధారహితంబునైనపురబాహ్యోద్యానవనంబునందు యాదృచ్ఛికంబున నేకైకశతనాయకులైనయనుచరదశకంబు పంచమస్తకసర్ప §ప్రతీహారుండు దోడరాఁ జనుదెంచుచున్న భర్త్రన్వేషిణి యుంగామరూపిణియు ¶నవోఢయు నైనయట్టి॥ సీ॥ ఘనసమవిన్యస్తకర్ణకుండలరుచుల్ గండభాగంబుల నిండి పర్వఁ। ధమ్మిల్లరేకుల సిరిఁ ‡పటమటింపఁగఁజాలు మెఱుఁగుకన్నులుదలఁదిరిగిరాఁగ। జఘనసంకలితపిశంగ ‡నీవివ్యాతిగనక కాంచీరుచిఁగరముఁబెనుపఁ। జరణసరోజభాసురచల‡న్నూపురఝుణఝుణధ్వని ‡నర్మసరణిఁజూప। లలితయౌవనలక్ష్మీవిలాసభాసురోదయ‡వ్యంజితప్రభాయుక్తపీన। సమనిరంతరకుచ‡కుట్మలముల వ్రీడఁ। జెందిపయ్యెదఁగప్పు బాలేందుముఖిని॥ వ॥ మఱి

---

*అయుత। పదివేలు. ‡కూట। కపటము. †త్వదీయవైశసంబును। నీవుచంపుటను. §ఇతిహాసంబు। పూర్వకథ. ‡నవద్వార। కన్నుముక్కు మొదలైనవి, కవాట। తలుపు, దేహళీ। కడపలు. యంత్ర। జలయంత్రాదులు. వప్ర। పుట్టకోట. ప్రతోళి। రచ్చవీధులు—అనఁగాఁ బెద్దవీధులు. పరిఘ। అగడ్త. అట్టాలక। ఉపరిగృహములు. ‡రథ్యా। రథములునడిచే వీధులు, సభ। కచ్చేరీకూటములు. అంగణ। ముంగిళ్లు. ధ్వజ। టెక్కెము. క్రీడాయతన। విహారగృహములు. సుచైత్య। సుందరములగు యజ్ఞశాలలు. ఆపణ। అంగళ్లు. హర్మ్య। ధనికగృహములు. విద్రుమద్రుమవేదుల। పగడపుమానులచేఁగట్టబడిన తిన్నెలచేతను. §ప్రతీహార। ద్వారపాలకుఁడు. ¶నవోఢ। వివాహముకానిదియు. ‡పటమటించుట। పరిహసించుట-వ్యర్థముచేయుట. ‡నీవి। పోకముడి. ‡నూపుర। కాలిఅందె. ‡నర్మసరణి। రత్యాశయమును బోధించెడు మాటలచందమును. ‡వ్యంజిత। సూచనచేయుచున్న. ‡కుట్మల। మొగ్గ.

యను బాలయు*సుదతియు గజగామినియు నైనయొక్క ప్రమదోత్తమం గాంచి॥ క॥ అరుదుగ ప్రియమగ్గలమై। మరువిండ్లం బోలుకన్బొమలుగలతరుణి।న్సరసాపాంగవిలోకన।శరపరివిద్ధాంగుఁడగుచు జనవిభుఁడనియెన్॥ క॥ ఎవ్వరి దానవు జనకుం। డెవ్వఁడు పే రేమి భృత్యులీపది యొక్కరిం। దెవ్వరు సతు లెవ్వరు మఱి।యివ్వనమున నుండఁ గార్య మెద్దినృగాక్షీ॥ క॥ భవదీయపురస్సరుఁడగు।పవనాశనుఁ డెవ్వఁ డతికృపామతి నాకు।న్వివరింపుమనుచు వేఁడియు।ధవళేక్షణఁ జూచి ధరణిధవుఁ డిట్లనియెన్॥ సీ॥ తరళాక్షి పతియగు ధర్మున న్వేషింపఁ జరియించు హ్రీయను సతివొ కాక।రుద్రు నన్వేషించు రుద్రాణివో కాక బ్రహ్మను వెదకు భారతివో కాక।నారాయణుని భక్తిఁ గోరి యన్వేషించు నిందిరవో కాక యెవ్వరీవు। త్వత్పాదకామనత్వమునను సంప్రాప్తసకలకాముండగు సరసు నెట్టి।వాని వెదకెదు తరుణీ భవత్కరాగ్ర। పద్మకోశంబు నేఁ డెంచఁ బతితమయ్యె। నాకు నెఱిఁగింపఁ దగు మవివేకచరిత। యవినృపాలుఁడు మఱియు నిట్లనియె సతికి॥ క॥ కరమొప్పఁగ నీవిటుభూ। చరవగుటన్ హ్రీవి శివవు శారదవును సా।గరకన్యవు గాకుండుటఁ। దరుణీ సౌడగంటి నని పదంపడి పలికెన్॥ సీ॥ మొనసియన భ్రుకర్ముఁడనైన నా చేత నిపుడు పాలితమైన యీపురంబు। సరసిజోదరుని భుజాపాలి తోదాత్తలలితవై కుంతమలంకరించు। నిందిరాసుందరి చందంబునను నీ వలంకరింపఁ గడంగు పంకజాక్షి।యదిగాక తావకీనాపాంగరుచిమోహితాంతరంగుండనై నట్టి నన్ను।సహితసవ్రీడభావసన్మందహాస।చారువిభ్రమభ్రూలతాప్రేరితుఁడుగఁ। దనరు భగవంతుఁడగు నట్టి మనసిజుండు। పడఁతి యుమ్మగక పీడింపఁ దొడఁగె నిపుడు॥ కావున॥ చ॥ తరుణిసుతారలోచనయుతంబును మంజుసుధాసమానభా।సురమృదువాక్యయుక్తమును శోభితకోమలలంబమానసుం।దరచికురాభిరామమును దారము నైనభవన్ముఖాబ్జము। న్సురుచిరలీల నెత్తి ననుఁ జూడుము సిగ్గును జెంద నేటికిన్॥ వ॥ అని యివ్విధంబున నధీరుండై పలుకు పురంజనుం జూచి యాప్రమదోత్తమ వీరమోహితయై సస్మితాననయగుచు నానందంబు నొంది యిట్లనియె॥ క॥ పురుషవర నాకు నీకును।గురువును నామమును గులముఁ గోరి యెఱుఁగ నీ।పురమున నుండుదు గానీ।పురమును నిర్మించినట్టి పురుషు నెఱుంగన్॥ క॥ వీరలు నా సఖులీలలు।నా రత్నములార్య వినుత నా చెలులీవ్వ। ద్భోరగ మేనిద్రింపఁగ। ధీరత మేల్కాంచి పురము ధృతిఁ బాలించున్॥ వెండియు నిట్లనియె॥ సీ॥ మనుజనాయక నీవు మద్భాగ్యవశమున నిటకు నేతెంచితి విపుడు నీకు।మంగళం బగు నీవు మహితేంద్రియగ్రామభోగ్యంబులగు కామపుంజములను।నర్థిసంపాదింతు వనఘాత్మ యీనవద్వారప్రయుక్తమై తనరు పురము। నీవు గైకొని యేలు వీకంటె నిందుకునధికుఁ డన్యుండు లేఁ డనఘ యిందు।మదుపనీతములైన కామముల ననుభ। వింపుచును సమశత మనుష్ఠింపు మెలమిఁ।గోరి నీకంటెఁ బ్రియులు నెవ్వారు నాకు।నరసి చూడంగ మనుజేంద్ర యదియుఁ గాక॥ వ॥ మఱియు రతిజ్ఞానవిహీనుండు నకోవిదుండు నిహపరచింతాశూన్యుండుఁ బశుప్రాయుండు త్వదన్యుం డైనవాని నే నెట్లు వరియింతు గృహస్థాశ్రమమందు ధర్మార్థకామమోక్ష ప్రజానందంబులు యశంబు యతివేద్యంబులుగాని రజస్తమోవిహీనపుణ్య లోకంబులును గలుగు పితృదేవర్షి మర్త్యభూతగణంబులకుం దనకు నీలోకంబున గృహస్థాశ్రమంబు సర్వక్షేమార్హంబయిన యాశ్రమంబండ్రు కావున॥ †వదాన్యుండవు వీరవిఖ్యాతుండవు ప్రియదర్శనుండవు స్వయంప్రాప్తుండవు నయి భోగ భోగిసదృశభుజాదండంబులచే నొప్పు భవాదృశుం దగిలి మాదృశ యగు కన్య వరియింపకుండునే యని వెండియు॥ క॥ కరుణారసపరిపూర్ణ।స్ఫురితస్మితరుచివిలోకపుంజము చేతన్। గరమర్థిదీనజనభయ।హరణుఁడవై సంచరింతువఖిలజగములన్॥ క॥ అని యీఁగతిఁ బలికిన యా। వనజాక్షిఁ బురంజనుండు వరియించి ముదం। బున నన్యోన్యప్రీతిన్। దనరుచుఁ దత్పురమునొప్పి ధన్యుండగుచున్॥ చ॥ శత‡సమకాలమప్పురి నజస్రము భూరిసమస్తసౌఖ్యసం।గతులఁ దనర్చి వందిజనగాయకసద్వినుతోపగానమో।దితమతి నొప్పి సుందరసతీజనసేవితుఁడై నృపాలకో। చితలలితస్థలంబుల వసింపుచుఁ గ్రీడలు సల్పుచుండఁగన్॥ క॥ నరనాథుఁడు లోకభయం।కరగతి వర్తించు గ్రీష్మకాలము దోఁపం।దరళ§లహరీమనోహర।వరహ్రాదిని సలిలమందు వసియించెఁ దగన్॥ వ॥ ఇట్లు వసించి కతిపయదినంబు లరుగు సమయంబున॥ సీ॥ అవనీశ్వరోత్తమ యప్పురంబున నాల్గువంకల నున్న గవనులు వినుము।తూర్పుదిక్కందు నైదును దక్షిణోత్తరంబుల రెండు పశ్చిమంబునను రెండు।గాఁగను తొమ్మిది గవనులును పరిదిక్కున నేఁడు గ్రిందిదిక్కునను రెండు। నై యుండు మఱి వాని యందుఁ బృథగ్విధవిషయగత్యర్థమై వెలయ నీశ్వ।రుండొకఁ డరయంగఁ గలండు రూఢిఁ దత్పు।రంబుఁ బాలించు నట్టి పురంజనుండు। నా పురద్వారనవకంబునందు లోన। నర్థిఁ బ్రాగ్ద్వారపంచకమందు వరుస॥ వ॥ ఖద్యోతయు నావిర్ముఖయును నను నామంబులు గల ద్వారయుగంబున ద్యుమత్సఖుండై విభ్రాజితాఖ్యజనపదంబు

---

*సుదతి।మంచిదంతములుగలది. †వదాన్యుండవు।దాతవు।లేక-వాచాలకుఁడవు. ‡సమ।సంవత్సరము. §లహరీ।ప్రవాహము।హ్రాదిని-నది.

నుబొందు వెండియు నళినియు నాళినియు నను పేళ్లుగల వాకిళ్ల రెంటియందు నవధూతసఖుండై సౌరభ రూపంబులయిన విషయంబులం బొందు మఱియు ముఖ్య నామకంబయిన ప్రధాన ప్రాగ్ద్వారంబున రసజ్ఞ విపణాన్వితుండై యాపణబహూదనంబులను విషయంబుల నొందుఁ బితృహూ నామకంబయిన దక్షిణద్వారంబున శ్రుతధరాన్వితుండై దక్షిణపాంచాలంబను రాష్ట్రంబు నొందు దేవహూ నామకంబయిన యుత్తరపు వాకిట శ్రుతధరాన్వితుండై యుత్తర పాంచాలంబను రాష్ట్రంబు నొందు వెండియుం బడమటి వాకిళ్ల రెంటియందు నాసురీ నామకంబైన వాకిట మర్మదసమేతుండై గ్రామక నామకంబైన విషయంబును నిర్ఋతి నామకంబైన వాకిటియందు లుబ్ధకయుక్తుండై వైశసంబను విషయంబు నొందుచుండు వెండియుం బురంజనుం డప్పురంబునం బౌరజనంబులం దుని ర్వాక్పేశస్కరులన నిగ్గరంధులు గలరు వారల చేత గమన కరణంబులను క్రియల నొందుచు నంతఃపురగతుండగునప్పుడు విషూచీన సమన్వితుండై జాయాత్మజోద్భవంబయిన మోహ ప్రసాద హర్షంబుల నొందుచుండు నివ్విధంబునం గర్మాసక్తుండు గామాత్ముండునై బుద్ధియను మహిషి చేత వంచితుండయ్యెనకామినియు॥

సీ॥ పానంబుసేసినఁ దానుఁ బానముఁ జేయుఁ గుడిచినఁ దానును గుడుచు మఱియు౹ భక్షింపఁ దాను భక్షించు నడిచిన నడుచును నవ్విన నవ్వు నేడ్వ౹ నేడుచుఁ బాడినఁ బాడు విన్నను వినుఁ జూచినఁ జూచుఁ గూర్చున్న నుండు౹ దుఃఖింపదీనుఁడై దుఃఖించు నిలిచిన నిలుచు నిద్రింపం గని ద్రంబోవు౹ ముట్టినను ముట్టు మూర్కొన్న మూరుకొనును౹ బలుకఁ బలుకును బవలింపఁ బవ్వళించు హర్షమును బొంద నాత్మను హర్షమొందు౹ మోదమును బొందఁ దానును మోద మొందు॥ వ॥ ఇవ్విధంబున నతండు మహిషీవిప్రలబ్ధుండు వంచితస్వభావుండునై పారవశ్యంబునం జేసి యజ్ఞుండు నితరేచ్ఛావిరహితుండునై క్రీడామృగంబు చాడ్పుననను కరింపుచు వర్తింపుచు నా పురంబునఁ గాపురంబుండు నా పురంజనుండొకానొక దినంబున ధనుర్ధరుండై॥ సీ॥ పంచాశ్వయుక్తంబు పంచబంధనము చక్రద్వితయమును *యుగద్వయంబు౹ నాశువేగంబు నేకాక్షుంబు గూబరద్వయమును ద్రితయపతాక యుతము౹ నేకరశ్మియుతంబు నేకసారథికంబు సప్తవరూథంబు స్వర్ణభూష౹ మును బంచవిక్రమమును నీడ మొక్కటి ప్రకటపంచప్రహరణమునైన౹ రథము గాంచనరచితవర్మము ధరించి౹ విలసదక్షయతూణీరకలితుఁడగుచుఁ౹ గడఁకదీపింప నెక్కి యేకాదశప్ర౹సంఖ్య సేనాసమేతుఁడై సరభసమున॥ వ॥ ఇవ్విధంబున నంబరంబు వెడలి పంచప్రస్థంబను వనంబునకుం జనియందు విడువరాని మహిషి విడిచి †మృగయాసక్తుండై దృప్తుండగుచు ధనుర్బాణంబులు ధరియించి సంచరించుచు నాసురవృత్తిం దగిలి ఘోరాత్ముండు నదయుండునై నిశాతసాయకంబుల చేత నమ్మృగవ్రాతంబులం బరిమార్చె రాజులకు మృగయావినోదంబు విహితానుష్ఠానంబగుచుండ నాసురవృత్తి యెట్లయ్యె ననియంటివేని నిది రాగప్రాప్తంబగుటను విహితంబుగాదు వినుము శ్రాద్ధాదులం దెప్రఖ్యాత శ్రాద్ధదివసంబులయందె రాజైనవాఁడె మేధ్యంబులయిన పశువుల నేవనంబునం దెయథోపయుక్తంబుగా నెవధింపం జనును నను నియమమాత్రంబు గలదు గావున నజ్ఞానియైన విద్వాంసుండాచరింపఁడు గాక యాచరించిన గర్మానుష్ఠానజనితంబైన నజ్ఞానంబునం జేసి యందుం బొరయండట్లు గాక నియమోల్లంఘనంబునం గర్మాచరణుండగు వాఁ డభిమానంబు నొంది కర్మబద్ధుండై గుణప్రవాహపతితుండు నష్టప్రజ్ఞుండునై యధోగతిం గూలు నిట్లగుటం జేసి సాధుజనులకు సర్వప్రకారంబుల నాసురవృత్తి మానందగునని వెండియు నిట్లనియె నంతం బురంజనుండవ్వనంబున॥ క॥ వరచిత్రపక్షసునిశిత౹ శరముల చే శశవరాహచమరీరురుకా౹ సరగవయ శల్యహరిణీ౹ కరిహరివృకపుండరీకకపిఖడ్గములన్॥ వధియించి మఱియు॥ సీ॥ వరుస మేధ్యామేధ్య వనమృగంబుల ‡ఘృణజనదుస్సహక్రీడ సంహరించి౹ శ్రమయుక్తుఁడై వేఁటఁ జాలించి మఱి మందిరమునకర్థినేతెంచి యందు౹ సముచిత స్నానభోజనకృత్యములు దీర్చి యతిపరిశ్రాంతి శయానుఁడగుచుఁ౹ బరిమళమిళితధూపవ్రాతవాసితసర్వాంగుఁడగుచు స్రక్చందనాది౹ వివిధభూషణచేలము ల్వెలయఁ దాల్చి౹ తృప్తుఁడును హృష్టుఁడు న్మరిదృష్టుఁడయియు౹ నన్యజాకృష్టచిత్తుండునై రతిప్ర౹ సంగకౌతుకమాత్మను దొంగలింప॥ వ॥ అంతస్వకీయ ప్రాణవల్లభయగు మహిషియందు మనంబు నిలిచిన నా §వరారోహయు గృహమేధియునైన గృహిణిం గానక విమనస్కుండై నిజాంతఃపురకామినులం గనుంగొని యిట్లనియె॥ క॥ ¶రామాజన సంఘములా౹ రామా నవతీలలామ రామామణిసా౹ రామల కృపచే మెలఁగుదు౹ రామానుఁగుశలమాపరామర్శింపన్॥ ఉ॥ సారవివేకలారగృహసంపదలీమెడఁ బూర్వరీ

యుగ|కాడి, అక్షు|ఇరుసు, కూబర|నొగ, రశ్మి|పగ్గము, వరూథము|రథమును సంరక్షించెడి వ్యాఘ్రచర్మాదికము, ప్రహరణము|ఆయుధము, వర్మము|కవచము —†మృగయ|వేఁట, దృప్తుఁడు|గర్వించినవాఁడు, నిశాతసాయకమ్ములు|కఱకుటమ్ములు —‡ఘృణ|కరుణ, ధృష్టుఁడు|నిశ్శంకితుఁడు —§వరారోహ|శ్రేష్ఠమయిన పిరుదులుగలది —¶రామా|స్త్రీ.

తిచే। నారయఁగారుచింపవుగృహస్థునర్ గృహమందుమాతగా। నీరమణానుకూలరమణీమణివైతనరారుభార్యగా। నీకువినోందమున్నఁగననేర్చు నెతద్గృహమేధిసౌఖ్యముల్ ॥ అదియునుంగాక॥క॥ పొగడొందుజననిగానీ।తగవునవర్తించు నట్టిసయితయకానీ। తగనుండనిగృహమునను। టగుఁజక్రవిహీనరథమునంచుంటరయర్॥కావున॥చ॥ తలకొనినాకుఁ దానుసుపథంబునఁబ్రజ్ఞ జనింపఁజేసినం। చలదురుమర్భరవ సనసాగరముగ్నుఁడనైననన్నుని। శ్చలమతినుద్ధరించియని శంబునుమత్ప్రియయైనభార్యయే।వలనుజరింపుచున్నదనివారణనాకెటిఁగింపరేవయర్॥క॥ అనవుడువిసియక్కాంతలు। జనపతికిట్లనిరిరాజసత్తమయిదిగో। తనకొంగై ననుబరపుగ। నొనరింపక నేలఁబొరలుచున్నదివగలర్॥గీ॥ఏమికతమునను న్నదోయెఱుఁగమేము। నీవుచూడుమటన్ననాభూవరుండు। నేలఁబడిపొరలెడుభార్యఁబోలఁజూచి। మనములోదుఃఖతా పంబుషల్లడింప॥అంత॥గీ॥ జలజనేత్రప్రణయసంజాతరోషభా। వంబునైనయట్టివక్రదృష్టి। జనవిభుండుచూచియనున యకోపిచుఁ। డగుచునప్పుడారుహాక్షిఁజేరి॥క॥పొలఁతుకఁదన *యుత్సంగం।బులనిడితత్పాదయుగళమునునంటుచుమం। జులమృదుభాషణములనా। లలనామణిఁజూచిపలికెలాలనమొప్పన్॥చ॥ రమణిరొ భృత్యులందునపరాధముగల్గిననాయ కుల్ స్వప। త్తుముఁదలపోసియుగ్రతరశాసనముందెగి చేయరట్లుగా। కమనములోనికిన్కఁదమకంబుననాజ్ఞ నొనర్చిరేని ని।కర్షముగనను గ్రహించుటయకాకతలంపఁగనాజ్ఞసేయుటే॥క॥కమలాననబాంధవకృ।త్యముఁదలఁపకరోషచిత్తుఁడను కుటిలాత్మున్। సామర్షుండునునీతి।క్రమరహితుఁడునైనబాలుఁగా నెన్నఁదగున్॥ అని వెండియునిట్లనియెసుదతీహృదయే శ్వరివైననీవు॥మ॥సరసోదారసుధారసోపమవచశ్చాతుర్యసౌభాగ్యమై। హరినీలోపమకోమలాలకయుతంబై విభ్రమ భ్రూలతా।పరిజుష్టస్మితసద్విలోకనమునై భాసిల్లుయుష్మన్ముఖాం। బురుహంబున్భవదీయదాసునకుఁజూబోణీకృపంజూ పవే॥క॥ వినువీరపత్నినీయెడ। ననయంబునుబ్రాహ్మణులునుహరిభక్తులుద। క్కనితరులెగ్గొనరించిన।వనితాశిక్షింతునెం తవారలనైనన్॥క॥ ఈముల్లోకములందును। నామనమునరోషమొదవినన్భయరహితుం।డై మదిలోఁబరితోషము। తో మెలఁగెడువానిఁగానఁదోయజనేత్రా॥సీ॥ ఇందీవరేక్షణయే నెందుభవదీయతిలకవిరహితనుమలినయుతము।హర్షశూ న్యంబుమనోప్రకాశకమునైయత్యమర్షయుతంబునైనముఖము। గళితాశ్రుబిందుసంకలితసంచితశోభమానపీనస్తన మండలమును।రమణీయతాంబూలరాగవిహీనమైనట్టిసుపక్వబింబాధరంబు।గాఁగనిట్లుంటకిపుడేమిగతమునాకు।నర్థినె ఱిఁగింపవేమృగయాతిసక్తి।నబలనీకెటిఁగింపకయరిగినట్టి।తప్పుసైరించికావంగఁదగుదునేను॥క॥ వనితాజనపరవశుఁడై। మనసిజశరబాధ్యమానమానసుఁడగువా। నినిఁదగఁగర్తవ్యార్థము।లనుభజియింపకత్రొలంగుటలనలుగలరే॥ వ॥అనుచుం దదీయవిభ్రమవశంగతుండై పలికినవిని॥క॥ కంజాతపత్రనేత్రపు।రంజనుదెసరోషముడిగిరమణీయశ్రీ।మంజులమృదూ క్తులమనము। రంజింపుచుఁబలికెసదనురాగమెలర్పన్॥అంత॥సీ॥ అమ్మహాదేవినెయ్యంబునమంగళస్నాతయైమృదులవ స్త్రములుగట్టి।స్రక్చందనాదిభూషణములుధరియించికమనీయమోహనాకారయగుచుఁ। బతికడనిలిచిననతఁడుసంతు ష్టాంతరంగుఁడై యభ్యంతరముననుండి। యన్యోన్యసరసగాఢాలింగనంబులుగావించిగోప్యవాక్యములచేత।నతఁడుప్ర మదాపరిగ్రహవ్యసనమునను। గడకనపకృష్టఘనవివేకమునుగలిగి । పగలురేయను ప్రొద్దులేర్పఱుపలేక। యెనసియా యుర్వ్యయంబుదానెఱుఁగడయ్యె॥వ॥మఱియునతండున్నర్థముచుండుమహామనుండున ర్హాశయ్యాశయానుండు మహి షీభుజోపధానుండునై యజ్ఞానాభిభూతుండగుటంజేసిస్వరూపభూతపరమపురుషార్థంబు నెఱుఁగకనిజమహిషి నేపరమ పురుషార్థంబుగాఁదలంపుచురమింపుచుంగామకశ్మలచిత్తుఁడయినయతనికినవయౌవనంబైనకాలంబుక్షణార్థంబునుం బోలిగతంబయ్యెనంత॥క॥విశదయశోజలనిధియా। శశిముఖియగుభార్యవలనసమ్మతినేకా। దశశతపుత్త్రులరణక। ర్కశ దేహులఁగాంచికౌతుకంబునమఱియున్॥క॥ గురుశీలౌదార్యగుణో। త్తరులనుసల్లలితగుణకదంబలఁబ్రియల। న్వరకుల పావనలదశో। త్తరశతమహితలనుగాంచెఁదత్సతివలనన్॥వ॥ ఇట్లుపుత్త్రపుత్త్రికాజనంబులంగనియంత॥క॥ వినుమాతని యాయువులో। ననరిగెనర్థంబునంతనరపతికులవ।ర్ధనులగుసుతులకుఁబరిణయ। మొనరించెన్సదృశలయినయువిదలతో డన్॥క॥ నరనాథుఁడాడుబిడ్డల।వరరూపవయోవిలాసవైభవములచేఁ।బరగినస్వతనయలసదృశ।వరులకుసంప్రీతితోవి వాహముఁజేసెన్॥వ॥ అట్లువివాహంబుగావించియున్నసమయంబున॥క॥ వినుతత్సుతులొక్కొక్కని।కనయముఁబాం చాలదేశమంచుఁబౌరం।జనకులవర్ధనులగుచున్।జనియించిరినూఱ్వురేసిశౌర్యబలాఢ్యుల్॥గీ॥ అనఘయిట్టిశిక్షహారు

*ఉత్సంగ।తొడముందటిభాగము—శిరిక్షగారి।పింఢప్రదాత.

లు గేహాకో। శానుజీవయుతులునై నయట్టి। నందనాదులం దాఁ జెందినమమతని। బద్ధుఁడయ్యె నంతఁ బార్థివుండు॥ చ॥ రతిమఁగు నిష్ఠతో నతఁడు దీక్షితుఁడై పశుమారకంబులు। స్సరవిభయంకరంబులగు సన్మఖముల్ దగఁ బెక్కు చేసి యా। దరమున నీవునుం బలెను దత్తదనూనఫలాప్తికాముఁడై। సురపితృభూతసంఘమున సూయఁ దనర్చి భజించె భూవరా॥ వ॥ ఇట్లాత్మహితంబులై నకర్మంబులయందు నవహితుండు గుటుంబాసక్తమానసుండునై యున్న యతనికి విరోధియై ప్రియాంగనలగు కాముకజనంబులకు నప్రియంబగు కాలంబు సంభవించిన నండవేగ విఖ్యాతుండగు గంధర్వాధీశుండు *షష్ట్యుత్తరశతత్రయసంఖ్యాతులైన గంధర్వులు నందఱ గంధర్వీజనంబులు సితాసితవర్ణంబులు గలిగి మిథునీభూతులగుచు నను గమింపం జను దెంచి స్వపరిభ్రమణంబుచేత నే సర్వకామంబుల నిర్మితంబగు నా పురంబు నిరోధించిన నప్పుడా చండవేగానుచరులైన గంధర్వులా పురంజను పురంబు వ్యాకులంబు నొందించుచు నపహరింప నుపక్రమించు సమయంబున నంబురంజనపురాధ్యక్షుండై న ప్రజాగరుండను వాఁడు †వింశత్యుత్తరసప్తశతంబులయిన గంధర్వ గంధర్వీజనంబుల నివారించి బలవంతుండై సంవత్సరశతంబు యుద్ధంబు గావించి యొక్కరుండయ్యు నప్పెక్కండ్రతో నిట్లు పోరి క్షీణుండైన పురంజనుండు దాన నిలిచి తత్పురంబున నల్ప సుఖంబుల ననుభవించుచుఁ బాంచాలదేశంబులందుల నిజపార్షదులచేత నానీతంబులైన పదార్థంబుల నొందుచుం గామినీజనసమేతుండై భయపర్యాలోచనంబు సేయనేరక రాష్ట్రపురబాంధవసమేతుండై యార్తి నొందిచింతాక్రాంతుండై యుండె నంత॥ క॥ అనయంబు గాలపుత్త్రిక। యను నొక కామిని వరేచ్ఛ నఖిలజగంబుం। దనయంతఁ గలయఁ దిరుగుచుఁ। జనిచని యొకనాఁడు రాజసత్తమ వింటే॥ సీ॥ అనఘాత్మ రాజర్షియైన యయాతికుమారకుండైనట్టి పూరు చేత। వరియింపఁ గాఁబడి వలనొప్ప నతనికి వరమిచ్చి దౌర్భాగ్యవశత నొంది। ప్రఖ్యాతి గనుట దుర్భగయను పేరను బరగున క్కాంత నేపురుషవరుఁడు। వరియింపఁడయ్యె నా తరుణియు నొకనాఁడు గరమొప్ప బ్రహ్మలోకమున నుండి। వసుధకే తెంచి విను బృహద్వ్రతుఁడనైన। నన్ను వరియింపఁ గోరి మనమునఁ గామ। శరవిమోహితయై వేఁడ గరము నేను। సమ్మతింపక యున్న రోషమున నలిగి॥ వ॥ ఇట్లు మునీంద్రా మదీయాశా విముఖుండవైన నీవు నేకత్రావస్థానంబు లేక యుండుము గాక యని శపించి విహతసంకల్పయై నా మదపదేశంబున నంజనియవనేశ్వరుండు భయనామకుండు నైన వానిం గదిసి యిట్లనియె. క॥ అవనీపతి భయనామక। యవనకులాధీశ్వరుండవగు నినుఁ బతిఁ గాఁ। దవిలి వరింపఁగ వచ్చితి। సవినయముగ విను ముభూతసంకల్పమునన్॥ వ॥ కలుగుము త్కామితంబు వృథగాదు లోకంబున వేదంబులందు దేయగ్రాహ్యరూపంబైన వస్తువు యాచ్యమానంబగుచుండ నెవ్వండొసంగఁ డెవ్వండిం మదీయమానంబగుచుండంగోరండట్టి వీరలిద్దరును జడస్వభావుల నిసత్పురుషులు శోకంబు నొందుదురు కావున నిన్ను భజియించుచున్న నన్నుం గరుణార్ద్రచిత్తుండవై భజియింపుమిట్టి యార్తానుకంపయుఁ బురుషధర్మంబని పలికిన యక్కాలపుత్త్రికవచనంబులు విని యవనేశ్వరుండు దేవసుహ్యచికీర్షువగుదానింగనుంగొని మందస్మితవదనుండగుచు నిట్లనియె॥ క॥ వినుతరుణి యాచ్యమానం। బనఁదగు నీలోకనుందమంగళవును స। జ్జనములకు సమ్మతవునగు। నిను నభినందింపసుంత్రు నేతిని నెవ్వార్‌॥ వ॥ కావున నేను జ్ఞానదృష్టిం జేసి నీకుం బతిని రూపణంబు సేసెదన దియెట్లనిన మదీయ సేనాసహాయంబు వడసి ప్రజానాశంబొనరించునట్టి నీ వవ్యక్తగతివై కర్మనిర్మితంబైన లోకంబున ననుభవింపుమీ ప్రజ్వారుండను వాఁడు నాకు సహోదరుండు నీవు మదీయభగినివి యీయిద్దరిం గూడి యీ లోకంబునందు నవ్యక్తుండ భీమసైనికుండనై యే నువర్తింతు ననిన నా భయనామకుండైన యవనేశ్వరుని దిష్టకారులైన సైనికులు ప్రజ్వార కాలకన్యాయుక్తులై భూమండలం బెల్ల దిరుగుచు నొక్కనాఁడతి వేగంబున భౌమభోగాఢ్యంబు జరత్పన్నగపాలితంబునైన పురంజను పురంబు నావరించి యున్నంత స్వాభిభూతుండైన పురుషునకు నిస్సారత్వంబు గలిగించునట్టి కాలకన్యక బలాత్కారంబున నా పురంజనుపురంబు ననుభవించె నట్లు కాలకన్యకోపభుజ్యమానంబైన పురంబు సర్వద్వారంబులందును సర్వతోధిక్యంబుగా నయ్యవనులు ప్రవేశించి తత్పురంబు సమస్తంబును బీడింప నిట్లు పురంబు ప్రపీడ్యమానంబగుచుండ నభిమానవైన పురంజనుండు॥ సీ॥ అనఘ యాతఁడు నుమతాకులచిత్తుఁడై బహువిధభూరి తాపములఁ బొంది। ఘనకుటుంబియుఁ గాలకన్యోపగూఢుండు నష్టసంపదుఁడు వినష్టమతియు। నగు పురంజనుఁడు శోకావిలభావుఁడై గంధర్వవిషయాత్మకుండును విని హతైశ్వర్యుండు గృపణుండు చాల నకించనుండు। నను పురంజనుఁడు। నవిలి ప్రతికూలురై యనాదరణయుతులు। నైన పుత్త్ర యవనసంఘములచేత। నోజచెడి వికలము నొందు నిజపురమును। సవిలి ప్రతికూలురై యనాదరణయుతులు। సచివపౌరోహితుల నిజసతినిఁ జూచి॥ వ॥ మఱియుం గాలకన్యాగ్రస్తుండైన తన్ను నరిదూషితంలఁ బౌత్త్రులనను చరులను। సచివ పౌరోహితుల నిజసతినిఁ జూచి॥ వ॥ మఱియుం గాలకన్యాగ్రస్తుండైన తన్ను నరిదూషితంలఁ బౌత్త్రులనను చరులను బుద్ధిజనులను చింతనొందితత్ప్రతీకారంబు సేయ నేరక యుంగక కాలకన్యాపహృతవీర్యంబులబులైన పాంచాలబలంబులను జూచి యపారచింత నొంది తత్ప్రతీకారంబు సేయనేరక

*షష్ట్యుత్తరశతత్రయము। మున్నూటరువది—— †వింశత్యుత్తరసప్తశతంబు। ఏడునూటయిరువది.

యునంగామంబులనభిలషించుచుదీనుండువిగతాత్మగతికుండు స్నేహంబునం జేసిపుత్రదారోపలాలన పరుండునై కాలకన్యోపసృష్టితంబుగంధర్వయవనాక్రాంతంబునైనపురంబువిడువనిచ్ఛలేకయువిడువనుపక్రమించెనప్పుడు॥క॥ అనఘా భయనామాగ్రజుండనఁగల ప్రజ్వరుఁడు వేగనరుదెంచిపురంబునుసకలంబునుభయనా। మునికింబ్రీతిగదహించెమును కొనియంతట॥వ॥అట్లుదహ్యమానంబగుచుండఁబౌరభృత్యవర్గాదిసమన్వితుండుగౌటుంబికుండుపుత్రాదిసమన్వితుండు యవనోపరుద్ధాలయుండు కాలకన్యాగ్రస్తుండునైనపురంజనుండప్పురంబునందుఁబ్రజ్వారసంస్పృష్టుండై యనుతాపంబునొందితత్పురపాలనంబునందుసమర్థుండుగాక*పురుకృచ్ఛ్రోరువేపథుండై యందుండనశక్తుండయ్యె॥క॥దవశిఖియుతతరుకోటరనివసితపన్నగముపగిదినిజపురి వెడలందివురుచునతఁడుశిథిలదవ। యవుఁడునుగంధర్వ గణవిహతశౌర్యుండై॥సీ॥అయిచాలఘురఘురమనుశబ్దమడరంగమనమునఁజింతానిమగ్నుఁడగుచుఁ। గొడుకులఁగోడండ్రఁగూఁతులనల్లుండ్రమనుమలనాప్తులననుచరాళి।నసయంబునల్పమాత్రావశిష్టంబైనగృహకోశనివహపరిచ్ఛదములు। ససలునహంకారమమకారములఁజేసిమతిహీనుఁడగుచు నెమ్మనములోనఁ।గడఁకఁదలఁచుచువిప్రయోగమునఁదాను।గటకటాయిట్లు పరలోకగతుఁడనైన।నిట్టిభార్యయనాథయైయీకుమార।వరుల నేరీతిఁబ్రోచునోయవనిననుచు॥ మఱియునిట్లనితలంచు॥సీ॥పడఁతియేమునుభుజింపక భుజింపదు నేనునిద్రవోవక మఱినిద్రవోదు। నేనునీళ్లాడకనీళ్లాడ నెల్లదు పదరియేఁగోపింప భయమునొందు।భర్జించుటకుమాఱుఁబలుకగవాయోడుబుద్ధిహీనుఁడనైనబుద్ధిఁజెప్పు। లలిమీరయిట్టికళత్రంబుతో నేను గడఁగి దేహాంతరగతుఁడనైన।నయమునుదానుబుత్రిణియగుటఁజేసి।యాత్మశోచినియగుచుగృహస్థధర్మ। మాచరించుచునుండు నోయనుగమనము। సేయు నోయనిమనమునఁజింతనొంది॥ క॥తనపుత్త్రులుదనతనయలు।నయముఁదాఁజనినయెడనిరాశ్రయులగుచుఁ।వననిధిమధ్యంబుననవి।సినకలముంబోలియెట్లుజీవించెదరో॥క॥అనియివ్విధమునఁగృపణుని। యనువునఘనదుఃఖవిహ్వలానర్హుండై।యునుదుఃఖించుపురంజను।నయముఁగొనిపోవనిశ్చితాత్ముండగుచుఁ॥క॥ చనుదెంచెనుభయనాముం।డను వాఁడప్పుడుపురంజనాఖ్యుఁడు పెలుచ।న్వినుతాత్మపశువుభంగిని। మనముగలఁగయవనీయమానుండగుచుఁ॥వ॥అనుచరవర్గంబుభృశాతురులుదుఃఖితులునై దుఃఖించుచు వెనుచనుచుండనుపరుద్ధంబగుభుజంగమంబప్పురంబు నెపుడువాసెనప్పుడాపురంబువిశీర్ణంబై ప్రకృతిం బొందె బలవంతుండైన యవనునిచేత బలాత్కారంబునవికృష్యమాణుండైనపురంజనుండుదమఃపిహితుండై పూర్వసుహృత్తగుసఖునీశ్వరు నెఱుంగకుండెనంతంబరలోకగతుండైనపురంజనుంగదిసిపూర్వంబుననదయుండై నయతనిచేతహింసింపంబడినయజ్ఞపశువులుగ్రోధోద్రేకంబునఁ గుఠారంబులనతనినఱికెనివ్విధంబునంబ్రమదాసంగదోషదూషితుండునపారతమోనిమగ్నుండు నష్టజ్ఞానుండునై పురంజనుండనేకకాలంబుపరలోకంబుననార్తిననుభవించితద్భార్యయైనప్రమదోత్తమంజిత్తంబుననశ్రాంతంబును దలంచుచుండందదీయసంస్మరణంబునంజేసితరవాతిజన్మంబునవిదర్భరాజగృహంబునంబ్రమదోత్తమయైజన్మించెనంత॥ సీ॥నరవరవీర్యపణాప్తయైనట్టివైదర్భినిమలయకేతనుఁడనంగఁ।బరపురంజయుఁడైనపాండ్యభూమీశుండుదారుణసంగరస్థలమునందు।శక్తినసేకరాజన్యులనిర్జించిపరిణయంబయ్యెనాగురుభుజుండు।నావిదర్భాత్మజయందసితేక్షణయైనకూఁతును ద్రవిడాధినాథు।లైనకొడుకులనేడ్వురనర్థిఁగనియె।వారలకునెల్లనొక్కొక్కవరుసనర్బు।దార్బుదసుతులుసంజాతులైరియతని।సుతధృతవ్రతనాయగస్త్యుఁడువరించె॥క॥అతఁడాకన్యకవలనను।జతురుండైయిధ్మవాహజనకుఁడగుదృఢ।చ్యుతుఁడగుమునీంద్రుఁగనియెను।మతినంతవిరక్తుఁడగుచుమలయధ్వజుఁడుఁ॥గీ॥క్ష్మాతలంబెల్లనిజతనూజాతులకును।బంచియిచ్చిసరోజాక్షుపాదపంక।జార్చనాయత్తుఁడగుచుఁగులాద్రికరుగ।నంతమదిరాక్షిసతియగునావిదర్భి.గీ॥కనకగృహములునఖిలభోగములువిడిచి।చంద్రు వెనుచనుచంద్రికచందముననుభక్తిదళుకొత్తఁబాండ్యభూపాలుఁడైన। మలయకేతను వెనుకొనిమఁగువసనియె ॥వ ॥అట్లుధర్మపత్ని వెంటరాఁజనియందుఁజంద్రమసాతామ్రపర్ణీనవోదకలను నదులపుణ్యజలంబులస్నాతుండై ప్రక్షాళితబాహ్యాభ్యంతరమలుండుగందమూలఫలబీజపుష్పపర్ణతృణతోయాహారుండునై కాయకర్శనంబైన తపంబాచరించుచు శీతోష్ణవర్షవాతంబులు క్షుత్పిపాసలు ప్రియాప్రియంబులు సుఖదుఃఖంబులునసుద్వంద్వంబులసమదర్శనుండై జయించి తపోవిద్యాయమని యమంబులం జేసి పక్వకషాయుండై బ్రహ్మయందు నిజాత్మనుసంధించివిజితేంద్రియ ప్రాణచిత్తుండై స్థాణువుంబోలిదివ్యవర్షశతంబు తపంబుసేసి భగవంతుండైన వాసుదేవునందుఁబ్రీతివహించుచు నన్యంబెఱుంగక వర్తించుచుఁదన్నుస్వప్నమందు మమేదంశిరశ్ఛిన్నమిఱియను ప్రతీతియం

*పురుకృచ్ఛ్రోరువేపథుండై॥పురు।అధికమైన-ఇచటపవర్గాదిభేదః-అనియెఱుఁగఁదగినది. కృచ్ఛ్ర।కష్టము-వేపథుండై।వడఁకుగలవాఁడై.

దుంబోలె వ్యతిరిక్తునిఁ గవ్యాపకునిఁగ నంతఃకరణవృత్తిసాక్షిఁగా నెఱింగి ॥ సీ ॥ సాక్షాత్కృతుండును సర్వేశ్వరుం
డును భగవంతుఁడును గృపాపరుఁడు నైన । హరియను లోకైకగురునిచేను క్తమై సర్వతోముఖముతో స్వప్రకాశ । మ
గునట్టి మహిత స్వచ్ఛజ్ఞానదీపప్రభాతతిచేఁ బరబ్రహ్మమందుఁ। దన్నును దనయందుఁ దగఁ బరబ్రహ్మంబు నెనయఁగ
న్గొనుచు దగ్ధేంధనాగ్ని । భంగి నేషణములఁ బెడఁబాసి భూరి । వ్యసనసాగర సంసృతివలనఁ జాల। *నుపరతుండయ్యె నా
నుహితోన్నతుండు।నవనినాయక వినుమప్పుడతని భార్య ॥ క ॥ పతిదైవతశీలసమం। చిత వేణీభూత చికుర చీరాంబరసు।
వ్రతచర్యాక్షామాంగివి । గతదోషవిదర్భరాజకన్యక యచటన్ ॥ గీ ॥ కమలలోచన నిఖిలభోగములఁ దొరఁగి । మలయ
కేతనుఁ బరమధర్మజ్ఞుఁ జేరి । నిరుపమైకపతివ్రతానియమ మొప్ప। సాధ్వియై భక్తిఁ బరిచర్య సలుపుచుండె ॥ క ॥ విమల
మతిని జేశుసమీ। పమున నందతిధూమరహితపవమానసఖా।గ్రమున వెలుగొందు కీలవి।ధమునఁ బ్రకాశించుచుండెఁ దద్దయు
వేడ్కన్ ॥క॥ సతిదన ప్రాణేశ్వరుఁడుప । రతుఁడగుట మనంబులోన రయకను బూర్వ । స్థితి నుపచార క్రియలఁ । వితమతిఁ
గావింపఁదలఁచి చిరతరభక్తిన్ ॥ క ॥ అనుపమ సుస్థిరనియమా । సనుఁడగు నిజనాథుఁడాయఁ జని పూర్వగతిన్। వినమిత
యై సతి దప్పడ।వనజములర్చించు నపుడు పరుపాదములన్ ॥క॥ విను సూష్మత లేకున్నను। గని యూథభ్రష్టహరిణి కైవడి స
తి నెమ్మనమునఁ బెగడుచు దీనత।ననయంబును బంధురహితయై శోకించెన్ ॥ చ ॥ అనయము నిట్లు శోకవిపులాశ్రుపయఃకణసి
క్తమానిత। స్తనయుగయై వియోగపరితాపమునన్ హృదయంబుగందశో।భనలలితాధరోష్ఠనవపద్మము శోషిల సుస్వరం
బుగా।వనజదళాక్షియేడ్చె ననివారణఁ దద్విపినాంతరంబునన్ ॥ఉ॥ హా నరనాథ హా సుమహితాత్మక హా గుణశాలి యింక
నం।భోనిధిమేఖలాకలిత భూమియ ధార్మిక రాజచోరపీ।డా నిరతిం గృశింపనకటా తగునయ్యయు పేక్ష సేయ శో।భానయ
శాలి నీవు పరిపాలన సేయుము లెమ్ము భూవరా ॥ చ ॥ అని విలపించుచున్ సరసిజాక్షి నిజేశు పదారవిందముల్ । దననిటలంబు
సోఁకఁ బరితాపమునం బడి బిట్టు చాలరో।దనమొనరించుచుం దగిలి దారువులన్ జితిఁ బేర్చి యందు లోఁ।బెనుపను తత్కళేబర
ముఁ బెట్టి శిఖిం దరికొల్పి యిమ్ములన్ ॥క॥ తాననుగమనము సేయం।బూనిన చో నంతలోనఁ బూర్వసఖుఁడు వి।జ్ఞానస్వరూపుఁ
డనలుఁడు। నైనధరాదివిజుఁ డొక్కఁడబలం గనియెన్ ॥క॥ చను దెంచియ త్తలోదరి।సునయోక్తులననునయించుచుం దగన
నియెన్।వనితా నీవెవ్వతె వె।వ్వనిదాన వితండెవండు వగచెద వేలన్ ॥క॥ అనియడుగుచు వెండియు ని।ట్లనియె నను నేస్పృష్టిపూ
ర్వమంనును నీవె । వ్వనితో డి సఖ్యసౌఖ్యం।బనవరతం బనుభవించితట్టి సఖుండన్ ॥ క ॥ నన్నెఱుఁగుదే నిమనమున। నన్నె
ఱుఁగకయున్న నైన నలినదళాక్షీ।నన్నుఁ బురాతన సఖునిఁగ। నెన్నం గలదాన వైన నెఱుఁగవె చెపుమా॥ వ॥ కావున నీవు
నేనును బూర్వంబున నందుమానసనివాసుల మైన హంసలమై యుండి గృహంబుఁ బాసి సహస్రవత్సరంబులు సఖులమై వ
ర్తించునంత నీవు నన్నుం బాసి భౌమభోగరతుండవై పదంబు నిచ్ఛయించుచు మహీమండలంబు గలయం గ్రుమ్మఱునప్పుడొ
క్కకామినీనిర్మితంబు పంచారామంబు నవద్వారసమేతంబు నేకపాలకంబు త్రికోష్ఠంబు షట్కులంబు పంచవిపణంబు పం
చప్రకృతియు స్త్రీనాయకంబునైనయొక్క పురంబు నొడగంటి వది యెట్టిదనినం బంచారామంబులనం బంచేంద్రియా
ర్థంబులు నవద్వారంబులన నాసికాదిద్వారంబు లేకపాలకంబనం బ్రాణపాలనంబు త్రికోష్ఠంబులనం దేజోభిన్నంబులు
షట్కులంబులన నింద్రియసంగ్రహంబు విపణంబులనం గర్మేంద్రియంబులు పంచప్రకృతియనభూతంబులు ప్రకృతియను కామి
నియనబుద్ధియిట్టి పురంబునం బ్రవిష్టుండైన పురుషుండంగనాపరతంత్రుండై యజ్ఞుండగు నీవు నప్పురంబునం గామినీసంస్పృ
ష్టుండవై రమియించుచుఁ దత్సంగమంబున నష్టస్మృతివై పురంజనవైదర్భీజనసంభావితసుఖాభాసంబులగు దుఃఖంబుల చేని
ట్టి పాపిష్ఠంబైన దశం బొందితివి గావున ॥సీ॥ నీవు వైదర్భివి గావు వీరుఁడితండు వివరింపఁగాఁ గాఁడు విభుఁడు నీకు। నొగి మున్ను
ఁబురమున నుపరుద్ధుఁ జేసిన యాపురంజనపతి వరయఁగావు। మఱియు నీవన్యసీమంతిని యనియును జర్చింపఁగాఁ బూర్వజన్మ
మందుఁ । బురుషుండవనియును బుద్ధిఁదలంచుటయరయంగ నీయుభయమును సత్య। మింతయును మామకీనమైన మాయఁ గుమా
యఁ। జేసి కల్పితమయ్యెఁ జర్చింపమనము। పూర్వమున హంసలము నియఁ బూని యెఱుఁగ। బలికితిఁ దెలియమనల రూపంబుఁ
జూడు॥ వ॥ ఏనే నీవుగ్గాని యన్యుండవు గావు నీవే నేఁగాని యన్యుండంగాని క్లైబుంగుము విద్వాంసులు మనయిద్దరియంచు
నంతరంబు నీక్షింపరు పురుషుండు దన్నొక్కని నెయాదర్శచక్షువులందు భిన్నరూపులుగాఁదలంచు చందంబున మనయిద్దరి
కిని భేదంబు గలిగినయట్లు దోఁచుననియివ్విధంబున నతండతనిచేత నీవు పూర్వంబున మదీయసఖుండవైన హంసవని తెలుపం
బడి స్వస్థుండై తద్వియోగనష్టంబైన జ్ఞానంబు గ్రమ్మఱం బొందెనని చెప్పి నారదుండు ప్రాచీనబర్హిం జూచి యియ్యాయిధ్యాత్మ

* ఉపరతుండయ్యెన్ । శాంతినొందినవాఁడాయెను-మరణమొందెనని భావము—— సూష్మత । వేఁడిమి, యూథభ్రష్ట । తనజాతిగుంపునుండి చెదరిన.

తత్త్వంబు రాజ కథామిషంబున నీకు నెఱింగించితి నని॥ క॥ విని భూమీశుఁడు నారదమునికను భవదీయవచనములు సూపలు
దాకర్ణనగర్మ మోహితుల మై । వన రెడు నే మెట్లు దెలియువారము చెపుమా॥ వ॥ అనిన యోగీంద్రుండు రాజేంద్రున కిట్లనియె
నరేంద్రా యేకతంబున నాత్మ యేక ద్వి త్రి చతుష్పాదంబు బహుపాదంబు నపాదంబు నగుచు బురంజను దేహంబు ప్రకటం
బొనర్చె, నాకతంబున నంబురంజనుండు పురుషుండయ్యె, నట్టి పురుషునకు, నామ క్రియాగుణంబుల విజ్ఞాతుండు గాకుండుటం
జేసి, యవిజ్ఞాతశబ్దంబునం జెప్పంబడు సఖుండీశ్వరుండు పురుషుండు సాకల్యంబునం జేసి, దేహపరిగ్రహంబు సేయ నిశ్చ
యించు నప్పుడు నవద్వారకలితంబు ద్విహస్తచరణయుక్తంబు నైన పురంబే దిగలదది లెస్సయని తలంచి యప్పురంబను దేహం
బునొందు, నప్పురుషుండింద్రియంబులం జేసి, యే బుద్ధి నధిష్ఠించి విషయంబుల ననుభవించు, నహంకారమమకారంబులకు నే
బుద్ధితత్త్వంబు గారణంబగు, నట్టి బుద్ధి ప్రమదోత్తమ యనం బడు, దానికి సఖులు జ్ఞానకర్మకారణంబు లైన యింద్రియగుణంబు
లు, సఖీజనంబులు తదీయవృత్తులు, బంచముఖోరగంబనం బంచవృత్తియైన ప్రాణం, బేకాదశ మహాభటుల నబృహద్బలుం
డు నుభయేంద్రియనాయకుండు నైన మనంబు, నవద్వారసమేతంబై నయప్పురంబు చుట్టి వచ్చిన పాంచాలదేశంబుల నం,
బంచవిషయంబులు, నవద్వారంబుల ననక్షి నాసికా కర్ణ ముఖ గుద శిశ్నంబు, లందు నక్షి నాసాస్యంబులై దను ప్రాగ్ద్వారపు
రస్కృతంబులు దక్షిణోత్తర కర్ణంబులు దక్షిణోత్తర ద్వారంబులు, గుద శిశ్నంబులు పశ్చిమ ద్వారంబులు, నందు నేక స్థల
నిర్మితంబులై ఖద్యోతావిర్ముఖులు నేత్రంబులు, విభ్రాజితంబన రూపంబు, ద్యుమంతుండనం జక్షురింద్రియంబు, నళినీ నా
ళినులన నాసికాద్వారంబులు, సౌరభంబన గంధం, బవధూతయన ఘ్రాణేంద్రియంబు, ముఖ్యయన నాస్యంబు, విపణంబన వా
క్కు, రసజ్ఞుండన రసం, బాపణంబన వ్యవహారంబు, బహూదనంబన వివిధాన్నంబు, పితృహూయన దక్షిణకర్ణంబు, దేవహూ
యన నుత్తరకర్ణంబు, చండవేగుండనం గాలోపలక్షకంబైన సంవత్సరంబు, గంధర్వులన దివంబులు, గంధర్వీజనంబులన రా
త్రులు, పరివర్తనంబన నాయుర్హరణంబు, గాలకన్యక యన జర, యవనేశ్వరుండన మృత్యువు తని సైనికులాధివ్యాధులు, ప్ర
జ్వారుండనం బ్రాణిహింసయందు శీఘ్రవేగంబు గలిగి శీతోష్ణభేదంబుల ద్వివిధంబైన జ్వరంబు, దక్షిణపాంచాలం బనం బి
తృలోకప్రాపకంబు ప్రవృత్తరూపకంబు నయిన శాస్త్రం, బుత్తరపాంచాలంబన దేవలోకప్రాపకంబు నివృత్తసంజ్ఞికం
బు నయిన శాస్త్రంబు, శ్రుతధరుండన శ్రోత్రంబు, ఆసురీనామకంబన నంబశ్చాద్ద్వారంబైన మేఢ్రంబు, గ్రామకంబన సుర
తసుఖంబు, దుర్మదుండనగు హ్యేంద్రియంబు, నిరృతినామకంబైన పశ్చిమద్వారంబన గుదంబు, వైశసంబన నరకంబు,
లుబ్ధకుండనం బాయు, వంధులన హస్తపాదంబు, లంతఃపురంబన హృదయంబు, విషూచియన మనంబని వెండియు॥ సీ॥ అనఘా
త్మ వినుము జాయాత్మజులను గుణాక్తంబగు మఱి బుద్ధితత్త్వమూర్తి । వెలయ నే యే గతి వికృతి సేయంబడు నేయే తెఱంగుల నింద్రి
యములు । వికృతినిబొందు నావిధమునఁ దద్గుణాన్వితుఁడును వరుసఁ దద్వృత్తులకును । ఘనుఁడును ద్రష్టయును దగు నాత్మ
యుఁ దద్వృత్తులను బలాత్కారములను । ననుకరింపంగ నర్థిఁ జేయంగఁ బడుట । ననవరత మాత్మ మహిమ నిన్ను చరించుటయు
నెఱుంగఁగఁ జెప్పి యిట్లనియె మఱియు । జనవరేణ్యునితో యోగిసత్తముండు॥ వ॥ మఱియు నరదంబన దేహంబు, దురంగంబు
లన నింద్రియంబు, లీషాద్వయంబన సంవత్సరంబు, దత్కృత వయస్సును, జక్రద్వయంబనం బుణ్యాపాపకర్మద్వయంబు, వేణు
త్రయంబన గుణత్రయంబు, పంచబంధురంబనం బంచప్రాణంబులు, రశ్మియన మనంబు, సారథియన బుద్ధి, రథికోపవేశ
స్థానంబన హృదయంబు, కూబరంబులన శోకమోహంబులు, పంచప్రహరణంబులనం బంచేంద్రియార్థప్రక్షేపంబు, పంచవి
క్రమంబనం గర్మేంద్రియంబులు, సప్తవరూథంబులన ధాతువులు, హైమోపస్కరంబన రజోగుణం, బక్షయతూణీరంబన
ననంతవాసనాహంకారోపాధి, యేకాదశచమూపతియన నేకాదశేంద్రియంబయిన మనంబు, ఆసురీవృత్తియనం బాహ్య
విక్రమంబు, పంచేంద్రియంబుల చేత మృగయావినోదంబు చందంబున హింసాదులం జేసి విషయంబుల ననుభవించుటయ మృ
గయాచరణం, బీవిధంబున నుండ జీవుండు దేహంబున స్వప్నసుషుప్తిజాగ్రదవస్థలయందు, నాధ్యాత్మికాధిదైవికాధిభౌతి
కంబులైన బహువిధదుఃఖంబులం జేసి క్లేశంబుల ననుభవించుచు నజ్ఞానావృతుండయి వర్షశతంబు నిర్గుణుండయ్యు స్ప్రా
ణేంద్రియమనోధర్మంబులం దనయందు నధ్యవసించి కామలవంబుల ధ్యానంబు సేయుచు నహంకారమమకారసహితం
బుగాఁ గర్మాచరణంబు సేయుచుండు॥ క॥ పురుషుఁడు నిజప్రకాశతఁ । బరగియు నలఘుఁడు పరుండు భగవంతుండున్ । గు
రుఁడగు నయ్యాత్మను దగఁ । బరువడి నెఱుఁగంగలేక ప్రకృతిగుణములన్॥ క॥ విను మెపుడు వగులు నప్పుడు । నానరంగుగు ణాభి
మానియును గర్మవశుఁ । డనఁదగు నాపురుషుఁడు దాఘనమగు లై గుణ్యాకర్మకలితుండగుచున్॥ సీ॥ ధృతినొప్పుచున్న సా
త్త్వికకర్మమున నను ప్రకాశభూయిష్ఠలోకములభూరి । రాజసప్రకటకర్మమున దుఃఖోదర్క లోలక్రియాయాసలోకముల

నుఁగైకొని తామసకర్మంబున నుదమాశ్లోకమోహోత్కటలోకములను బొందుచుం బుంస్త్రీనపుంసకమూర్తుల దేవ
తిర్యఙ్మర్త్యభావములను గలుగుఁ గర్మానుగుణములుగాఁ గజగతిఁ బుట్టిచచ్చుచుఁ గ్రమ్మఱఁ బుట్టునట్లు । దివిరి కామాశ
యుండయిన దేహి యప్పుడున్నతోన్నతపదవుల నొందుచుండు॥ అని మఱియు నిట్లనియె॥ మ॥ ఎనయన్ తాపత్రయపీడఁ గుం
దిశునకంబింటింటికిం బోవఁ బూని నిఁ దద్దైవికమైన దండహతిగానీ కాకచౌర్యాన్నమై । ననుగానీ తగఁ బొందుచందము
న నెన్నన్ దైవయోగంబు పెంపున నీజీవుఁడు దాఁ బ్రియాప్రియములం బొందున్ద్రిలోకంబులన్॥ చ॥ గొనకొని యిట్టి దుః
ఖములకుం బ్రతికారము మానవేంద్ర కల్గిన విను తత్ప్రతిక్రియ నకించనవృత్తి జనుండు మస్తకంబున నిడు మోఁపు మోఁపు
ననుబూని నఁ దద్ధరదుఃఖమాత్మఁ బాయని గతి జీవుఁడుం ద్రివిధమైతగు దుఃఖముఁ బాయఁ డెన్నఁడున్॥ క॥ ఘనదుఃఖహేతు
కర్మంబును దత్ప్రతికారకర్మము నివియు నూయాజననములగుటను బురుషుఁడు గనుఁగలలో దోఁచినట్టి కలచందమునన్॥
వ॥ సవాసనోచ్ఛేదకంబు గాదని వెండియు నిట్లనియె॥ సీ॥ నరనాథ వినుము స్వప్నంబుచందంబున నజ్ఞానవిలసితంబగుటఁ జేసి
తివిరి మిథ్యాభూత దేహాదికమునకు నరయ నివర్తనాయాసమేటి కనియంటి వేని యనర్థంబు లేకున్న నర్థి సోపాధికంబైన
మనము వాంఛతో స్వప్నము వర్తింపఁ బురుషునిఁ బూని జాగ్రద్బోధ చేను పాధి చెడక స్వాప్నికసంసృతి విడువనట్లు దత్త్వ
విజ్ఞానమున నవిద్యానివృత్తి ద్వార దేహాదిక నివృత్తి దగులకున్నఁ దివుట సంసృతి దా నివర్తింపకుండు॥ చ॥ ఘనపురుషార్థ
భూతమనగాఁదగు నాత్మకు నే నిమిత్తమై యొనరు ననర్థహేతువన నూల్కొను సంసృతి సంభవించినట్ల నయముఁ దన్నిమి
త్తపరిహారకమర్థి జగద్గురుండు నా దనరిన వాసుదేవపదతామరసస్ఫుటభక్తి యారయన్॥ క॥ పూనిన తద్భక్తిసమీచీన
గతిం దెలియ ననఘ చిర వైరాగ్యజ్ఞానజనకము గుభక్తిని ధ్యానము గోవిందవరకథాశ్రయమగుటన్॥ వ॥ కావున నదిదత్క
థాకర్ణనగాననిరతుండు విశ్వాససంయుక్తుండునైనవానికి సంభవించు మఱియును॥ క॥ ధరసాధులు విమలాంతఃకరణులు
భగవద్గుణానుకథనశ్రవణ స్ఫురితస్వాంతులు ననఘులు వరధిషణులునైన భాగవతజనసభలన్॥ క॥ సరసోదారమహాత్మ
ము ఖరితములగు మధువిరోధి కమనీయగుణోత్కరసురుచిరచరితామృత పరిపూరితవాహినులను బరమప్రీతిన్॥ క॥ మన
మలరఁగ శ్రోత్రాంజలులను బానము సేయు పుణ్యులకు తూత్తృష్ణా ఘనభయశోకవిమోహము లనయంబును సోఁకకుం
డు నవనీనాథా॥ వ॥ కావున నిట్టి భాగవతసహవాసంబు లేక తనంతన భగవద్భాగవత గుణాభివర్ణనకథాను చింతనాముల
యందుం బ్రవర్తించిన నాలస్యాదిదోషంబులొంది యీ జీవలోకంబు సహజక్షుత్తాదికంబున నుపద్రుతంబై సర్వేశ్వరక
థామృతవాహిని యందు రతిం జేయదిది నిశ్చయంబని మఱియు నిట్లనియె॥ సీ॥ పద్మసంభవుఁడును భవుఁడును మనుకులసమి
తిదక్షాదిప్రజాపతులును నైష్ఠికులైన సనకముఖ్యమునులు పులస్త్యుండు భృగువు పులహుఁడు క్రతువు । నత్రిమరీచియు
నంగిరసుండు నరుంధతీవిభుఁడును రూఢి మెరయ బహుపుణ్యులే గడపలఁ గాఁగల బ్రహ్మవాదులు నందఱు వాక్సమితికి । నె
నయ నీశ్వరులై యుండియును సమగ్రమతిఁ దపోయోగవిద్యాసమాధివరవిచారులై యుండియును సర్వసాక్షియైన యీ
శ్వరుని వెదకియుఁ గానరిద్ధచరిత అదియెట్లంటేని॥ మ॥ ఘనవిస్తారమపారమద్వయమనంగా నొప్పు వేదంబు దా । మనువ
ర్తించు మంత్రయుక్తివివిధంబైనట్టి దేవాఖ్యశోభనసామర్థ్యము చేత నింద్రముఖరూపంబిష్టదైవంబుగాఁ గని వేడ్కం
భజియించువారలు గనంగా నేర్తురే యీశ్వరున్॥ క॥ వినుమాత్మభావితుండన నెనసిన భగవంతుఁ డెప్పుడెవ్వనిఁ గరుణం
దనరుచు ననుగ్రహించును మనుజేశ్వర యప్పుడవాఁడు మహితాత్మకుఁడై॥ క॥ ధీరత నీలోకవ్యవహారంబును వైదికంబు
ననఁదగు కర్మాచారములందు వినిష్ఠితమై రూఢిఁ దనర్చు బుద్ధిన దగ్నివ్వఁడు చనున్॥ సీ॥ కావున రాజేంద్ర నీవును బరమార్థరూపం
బులగుచుం బ్రరోచమానములును గర్ణప్రియంబులునగు నస్పష్టవస్తువులును దగవరలు కర్మములయందుఁ బురుషార్థబుద్ధి
గావింపకు మఱి ఘనస్వాంతులైనట్టివారు పరగు జనార్దన ప్రతిపాదకంబైన శ్రుతిఁ గర్మపరమని చూపుచుండు వారు వేద
జ్ఞులనఁదగువారు గారు । రూఢిమఱి వారు నిత్యస్వరూపభూతమైన యీ యాత్మతత్త్వంబు నలరు వేదకలితతాత్పర్యమని
యాత్మఁ దెలియలేరు॥ వ॥ కావునం బ్రాగగ్రంబులైన దర్భలచేత సకలక్షితిమండలాస్తరణంబు గావించి యహంకారయు
క్తుండవును వినీతుండవునై పెక్కుపశువులఁ జంపనే కానీ కర్మస్వరూపంబును విద్యాస్వరూపంబు నెఱుంగ వా కర్మవిద్యాస్వ
రూపంబులెట్టివనిన సర్వేశ్వరపరితోషకంబేది యది యకర్మంబా సర్వేశ్వరుని యందు నేమిటమతి సంభవించు నది యవిద్య
యతండే దేహులకు నాత్మయు నీశ్వరుండును నగుచుండుఁ గావునం బురుషులకు క్షేమకరంబైనయాశ్రయంబు దత్పాదమూ
లంబయతండు ప్రియతముండు సేవ్యమానుండు నగుచుండ నణుమాత్రంబైన దుఃఖంబు లేదట్టియీ భగవత్స్వరూపం బె
వ్వం డెఱుంగు వాఁడు విద్వాంసుండు గురుండు హరియునని చెప్పి వెండియు నిట్లనియె॥ క॥ అవనీశ యీ విధంబున భవదీయప్ర
శ్న

శ్నమిట్లుపరిహృతమయ్యె। దవిలియుఁ గనొక్క గోప్యము। వివరించెదఁ జిత్తగింపు విమలచరిత్రా॥ సీ॥ లలితసుమనోవాటికల
యందునల్పప్రసూనమరందగంధానుమోద।సంచారితమున్ మృగీసహితముఁ దన్ని వేశితచిత్తమును మధువ్రతనినాద। మే
దురశ్రవణానుమోదితమును బురోభాగచరన్నిజప్రాణహారి। దీపితవృకగణాధిష్ఠితమును లుబ్ధకక్రూరఘనసాయకప్ర
భిన్న।పృష్ఠభాగమునై మనంబునను మృత్యు।భీతి వాటింప నొండుఁ దప్పింప వెరవు। గానక డవిఁ జరించు మృగంబుపగిది। భూధవ
రోత్తమ వినుమయ్య పురుషుఁ డెపుడు॥ వ॥ అంగనానివాసంబులయందుగ్రతమంబగు కామ్యకర్మపరిపాకజనితంబైన
జిహ్వోపస్థాది కామజనితసుఖలేశంబుల నన్వేషించుచుఁ గామినీయుక్తుండు తదన్ని వేశితమానసుండు నతిమనోహరవ
నితాజనాలాపశ్రవణతత్పరచిత్తుండు ప్రత్యక్షంబున నాయుష్హరణకారణాహోరాత్రాది కాలవిశేషగణనాపరుండు
గాక పరోక్షంబునం గృతాంతశరనిర్భిన్నగాత్రుండునగుచు నీజీవుండు విహరించుచుండుఁ గావున నీవు నీజీవుని మృగచేష్టి
తునిగ విచారించి శ్రోత్రామలం దన్న శబ్దామలంబో లెబాహ్యవృత్తులగు శ్రౌతస్మార్తాదిరూపంబగు కర్మంబును హృదయం
బునం దమనియమించుచు నసజ్జనయాథవార్త్తాసహితంబైన గృహాశ్రమంబు విడువుము సకలజీవాశ్రయుండైన యీశ్వరు
ని భజియింపుమిట్లు సర్వతోవిరక్తుండవు గమ్మని నారదుండు వలికిన ప్రాచీనబర్హి యిట్లనియె॥ క॥ మునివరభగవంతుండవు।
ననుపమవిజ్ఞాననిధివి నన్దగు నీ చేతను వివరింపంగాఁదగి। యెనసిన యీయాత్మతత్త్వమిటు నా చేతన్॥ వ॥ శ్రుతంబు విచా
రితంబునయ్యెఁ గర్మనిష్ఠులగు నుపాధ్యాయులైన వారలీయాత్మతత్త్వంబు నేఱుంగ రెఱింగిరేని నుపదేశింపరు కావునఁ ద
త్కృతంబైన మహాసంశయంబు నీచేత నివృత్తంబయ్యెనని వెండియునిట్లనియె॥ సీ॥ అనఘాత్మ యేమిటి యందు నీ యింద్రి
యవృత్తులు దగఁ బ్రవర్తింపఁ బండు।టను జేసి బుధులైన ఘనముగ మోహింతురట్టి యర్థమునందు నాత్మసంశ। యము గ
ల్గుచున్న దియదియెట్టిదనిన ను బురుషుఁ డేయే దేహమునను జేసి। కర్మము ల్సేసి తత్కాయంబు నీలోకమందు నే విడిచి తాన
న్యదేహ।మర్థితో ఘటియించి లోకాంతరమును। బొందితత్కర్మఫలమును బొందుననుచుఁ। బ్రకటముగ వేదవేత్తలు పలు
కుచుందు।రన్న నదియెట్లు విననుపపన్నమగును॥ వ॥ అదియునుం గాక యాచరితంబైన కర్మంబు దక్షణంబున నవినష్టంబగు
టం జేసి దేహాంతరంబున లోకాంతరగామియైన ఫలంబెట్లనుభవించునని న బర్హిష్మంతునకు నారదుండిట్లనియె నరేంద్రా
స్వప్నావస్థయందు లింగశరీరాధిష్ఠాతయైన జీవుండు జాగ్రద్దేహాభిమానంబు విడిచి తాదృశంబు గాని యతాదృశంబు గాని
యైన శరీరాంతరంబు నొంది మనంబునందు సంస్కారరూపంబున నాహితంబై కర్మంబు ననుభవించు చందంబున బురుషుం
డే లింగశరీరంబునం జేసి కర్మంబు నాచరించు నా లింగశరీరంబున నే లోకాంతరంబున దేహవిభేదంబు నొందక తత్ఫలంబను
భవించు నదియునుం గాక దానప్రతిగ్రహాదులయందు స్థూలదేహంబునకుం గర్తృత్వంబు గలదంటివేని నహంకారమమ
కారయుక్తుండైన పురుషుండు మనంబునం జేసి యేయే దేహంబు పరిగ్రహించు నాయా దేహంబున సిద్ధంబైన కర్మంబా జీ
వుండనుభవించునట్లు గాకున్నఁ గర్మంబు పునర్భవకారణంబగుటయుపపన్నంబు గాకుండుఁ గావున మనఃప్రధానంబైన లిం
గశరీరంబునకే కర్తృత్వంబుపపన్నంబగునని వెండియునిట్లనియె॥ క॥ క్షితినుభయేంద్రియకర్మ। స్థితులనుభవమందఁ బడి
న చిత్తము పగిది। ధృతిఁ జిత్తవృత్తులను ల।క్షితమగుఁ దత్పూర్వదేహకృతకర్మంబుల్॥ వ॥ అదియెట్లనిన నీ దేహంబునం జేసి
యేరూపంబు నే ప్రకారంబు నెప్పుడు నెచ్చటనగు నదియయనుభూతంబు నదృష్టంబు నశ్రుతంబు నై యుండునట్టిది యొకా
నొకకాలంబున వాసనాశ్రయుండయిన పురుషునకుఁ దదనుభవాదియుక్తంబగు పూర్వదేహంబున ననుభూతంబు దృష్టం
బు శ్రుతంబునని విశ్వసింపు మీమనంబనను భూతార్థంబు గోచరింపఁజాలదీ మనంబె పురుషులకు శుభాశుభ నిమిత్తంబు
లైన పూర్వాపరదేహంబులం బ్రకాశింపం జేయుచుండు నీ మనంబునందు నదృష్టంబు నశ్రుతంబునైన యర్థంబు స్వప్నాది
కమందుఁ దోఁచునంటివేని నది దేశకాలక్రియాశ్రయంబని తలంపందగు సమస్తవిషయంబులు గ్రమానురోధంబున మనం
బునం జేసి భోగ్యంబులగునని మఱియు॥ చ॥ సుమహితశుద్ధసత్త్వగుణశోభితమున్ సరసీరుహోదరో।త్తమగుణచింతనాప
రము ధన్యము నైన మనంబునం దభూ।రమణ సుధాంశునందు నుపరాగమునన్ దివిఁ దోఁచు రాహుచం। దమునను గోచరంబ
గును దారతనీయఖిలప్రపంచముర్వీ॥ వ॥ అని వెండియునిట్లనియె లింగదేహమునకుఁ గర్తృత్వభోక్తృత్వంబులు స్థూలదే
హద్వారకంబులగుటం జేసి స్థూలదేహవినాశనంబు గలుగం జీవునకుఁ గర్తృత్వభోక్తృత్వంబులు లేకుండుటం జేసి ముక్తి
గలుగునంటివేని నీ స్థూలదేహసంబంధంబు జీవునియందు బుద్ధిమనోమోహార్థగుణవ్యూహరూపాది లింగశరీరభంగపర్యం
తంబు గలుగుచుండు సుషుప్తిమూర్ఛాదులయందు నిష్టవియోగాదిదుఃఖమందు నహంకారంబు గలిగి యుండు నది యిం
ద్రియోపహతిం జేసి యమావాస్యయందుల జంద్రునిం బోలి తరుణపురుషునకు గర్భబాల్యావస్థలయందు నింద్రియపాటవ

ల్యంబు లేకుండుటం జేసియుఁ గాదశేంద్రియస్ఫురణసమర్థంబై నయహంకారంబు గర్భాదులఁ బ్రకాశింపని చందంబున
దోపకుండుం గావున స్థూలదేహవిచ్ఛేదకంబు లేకుండుటం జేసి వస్తుభూతార్థంబు లేకున్న నీ సంసారంబు విషయంబుల యం
దాసక్తుండగు జీవునకు స్వాప్నికానర్థాగమనంబు చందంబున నివర్తింపదు తీరునఁ బంచతన్మాత్రాత్మకంబును ద్రిగుణాత్మ
కంబును షోడశవికారాత్మకంబును విస్తృతంబై న లింగశరీరంబు నధిష్ఠించి చేతనాయుక్తుండై న జీవుండని చెప్పంబడు మఱి
యు॥ సీ॥ తివిరి యప్పురుషుండు దేహంబునను జేసి యనయంబుఁ బెక్కు దేహాంతరముల। నంగీకరించుచు నది విసర్జించుచు సు
ఖదుఃఖభయమోహశోకములను। బురుషుండు దగ్దేహమున నెపొందుచునుండు నది యెట్టులన్న నన గ్రభాగ। తృణము నొంది
మఱి పూర్వతృణపరిత్యాగంబు గావించు తృణజలూకయును బోలి। జీవుఁడవనిఁ గొంత జీవించి మ్రియమాణుఁ డగుచునుండ
దేహము ద్విక్ జెండు। కాని పూర్వమైన కాయంబు విడువడు। గాన మన మెజన్మకారణంబు॥ తరల॥ నరవరోత్తమ యట్లు గాన మ
నంబె జీవులకెల్ల సంసరణకారణమట్టి కర్మవశంబునన్ సకలేంద్రియా। చరణుఁ డౌటన విద్యగల్గును సంతతంబున విద్యచేఁ। బ
రగుటన్ బహుదేహకర్మనిబంధముల్గలుగుం జుమీ॥ చ॥ వినుమది గాన భూవర యవిద్యలయించుటకై రమాపతి। న్ఘనజననస్థితి
ప్రళయకారణభూతునిఁ బద్మపత్రలో। చనుఁ బరమేశు నీశ్వరు నసర్వజగంబు దదాత్మకంబు గాఁ। గనుఁ గొనుచుం దదీయప
దకంజములన్ భజింపు మెప్పుడున్॥ క॥ అని యోగతి భగవంతుండనఘుఁడు భాగవతముఖ్యుఁ డగు నారదుఁడా। ఘనునకుఁ జీ
వేశ్వరగతి। ఘనకృప నెఱిఁగించి సిద్ధగతిఁ జనినయెడన్॥ సీ॥ రాజర్షియైనట్టి ప్రాచీనబర్హి స్సుదగఁ బ్రజాపాలనార్థంబు సుతు
ల। ధరకుని యోగించి తాఁ దపంబునకు నై కపిలాశ్రమంబునకరిగి వేగ। నచ్చటనియత నేకాగ్రచిత్తుండును ముక్తసంగుం
డును భూరిధైర్య। యుక్తుండునగుచును భక్తియోగంబున నఘగోవిందపదారవింద। చింతనామృతపానవిశేషచిత్తుఁ డగు
చు విధిరుద్రముఖ్యులకందరాని। యవ్యయానందమయపదమందె నప్పుడనుచు మైత్రేయముని విదురునకుఁ జెప్పి॥ వ॥ వెండి
యు నిట్లనియె నిట్లు ముకుందయశంబునం జేసి భువనపావనంబు మనశ్శుద్ధికరంబు సర్వోత్కృష్టఫలప్రదాయకంబు దేవర్షి
వర్యముఖవినిస్సృతంబును నైన యీ యాధ్యాత్మపారోక్ష్యంబు నెవ్వండు పఠియించు నెవ్వండు వినునట్టి వాఁడు లింగశరీరవి
ధూననంబు గావించి ముక్తసమస్తబంధుండై విదేహకైవల్యంబు నొంది సంసారంబునందుఁ బరిభ్రమింపం బడండనిన

శ్రీ ప్రచేతసుల తపంబునకు భగవంతుండు మెచ్చి వరంబు లిచ్చుట. శ్రీ

మైత్రేయునకు విదురుండిట్లనియె॥ క॥ మునినాథ ప్రచేతస్కులు। ఘనము గరుద్రోపదిష్టకమలోదరకీ। ర్తనమున నేగతిఁ బొం
దిరి। వనజాక్షుఁడు సంతసింప వారనఘాత్మా॥ గీ॥ కడగి మఱి వారు యాదృచ్ఛికమునఁ జేసి। హరికి నిత్యప్రియుండగు హరునిఁ
గాంచి। యతని వలన ననుగ్రహమందిమోక్ష। మందిరని చెప్పితది నిశ్చయంబు మఱియు॥ క॥ హరిదర్శనపూర్వంబిహ। పరలోక
ములం దు నా నృపాలతనయులం। దిరియే ఫలములనందిరి। నిరతి నెఱిఁగింపుమనమునీంద్రుఁడు వలికెన్॥ క॥ వినుజనకాదేశ
మునుదల। మునఁదాల్చి నృపాత్మజులు సముద్రోదరమం। దనుపమజపయజ్ఞంబున। నెనరదపంబూని ముదము నెంచుచునుం
డన్॥ క॥ పదివేలేఁడులు నిష్ఠను। వదలక తపమాచరింపవారలకర్థి। న్సదయాంతరంగుఁ డభయ। ప్రదుఁడు సనాతనుఁడు నైన ప
ద్మోదరుఁడున్॥ క॥ అనుపమశాంతములగు నిజ। తనురశ్ముల చే నృపాలతనయ తపోవే। దనలు శమింపఁగఁ జేయుచు। నయముఁ
బ్రత్యక్షమయ్యె నచ్యుతుఁడంతన్॥ సీ॥ ఘనమేరుశృంగసంగతమైన మేఘంబు నెఱిగరుడస్కంధనివసితుండు। కమనీయనిజ
దేహకాంతి విపాటితాఖిలాఖిలాశాంతరాళతముఁడు। సుమహితాష్టాయుధ సుమనోమునీశ్వర సేవకపరిజనసేవితుండు।
మణ్డిత కాంచనకుణ్డల రుచిరోపలాలితవదనకపోలతలుఁడు। చారునవరత్నదివ్యకోటీరధరుఁడు। కౌస్తుభప్రవిలంబమంగళగ
ళుండు। లలితపీతాంబరప్రభాలంకృతుండు। హారకేయూరవలయమంజీరయుతుఁడు॥ క॥ లలితాయతాష్టభుజమం। డలము
ధ్యస్ఫురితరుచి విడంబితలక్ష్మీ। లలనా కాంతిస్పర్ధా। కలితలసద్వైజయంతికా శోభితుఁడున్॥ క॥ సురగరుడయక్షకిన్నర। నిరు
పమ జేగీయమాననిఖిలదిశా సం। భరితయశో మహనీయ। స్ఫురణుఁడునగు నప్పురాణపురుషుం డెలమిన్॥ క॥ కరుణావలోక
నంబుల। నిరవొందన్ నృపాలసుతుల నీక్షించి రమా। వరుడంబుదగంభీరమ। ధురభాషలఁ బలికెఁ బ్రియము దూకొనుచున్॥
గీ॥ తాపసోత్తములగు ప్రచేతస్కులార। వినుఁడు మీరలు సౌహార్ద్దమునన భిన్న। ధర్మ్మలగుట భవత్సౌహృదమున కేను। జాలఁ బ
రితోషమందితిని సుతనేఁడు॥ క॥ అనయమును మీ మనోరథ। మొనరింతు నెఱుఁగఁ బలుకుఁడుత్తములగుమి। మ్మనుదిన మేన
రుఁడు సుఖశ। యనుఁడై మదిలోనఁ దలఁచు నానరుఁ డెపుడున్॥ క॥ భ్రాతృజనసౌహృదంబును భూతదయాగుణము విమల
బుద్ధియు సుజన। ప్రీతియుఁ గల్గి సుఖించును। వీతసమస్తాఘుఁడగుచు విశ్వములోనన్॥ వ॥ మఱియు రుద్రగీతంబైన మదీయస్త
వంబెవ్వరనుదినంబును స్తోత్రంబు సేయుదురు వారలకభిమతవరంబులశోభనకరంబగు ప్రజ్ఞయు నిత్తు మీరలు ముదన్వితు

లై జనకాదేశంబంగీకరించుటం జేసిమీకీర్తిలోకంబులవిస్తరించుమీకున నూనబ్రహ్మగుణుండునాత్మసంతతిం జేసిలోక
త్రయపరిపూర్ణగుణాకరుండు నైనపుత్త్రుండుసంభవింపంగలండు కండుమహామునితపోవినాశార్థంబుగానింద్రవిచే
తఁబ్రేరితయగుప్రమ్లోచయనునప్సరసగర్భంబుదాల్చియమ్మునీంద్రునివీడ్కొనిదివంబునకుంజనుసమయంబునం బ్రసూ
తమైనతత్పుత్త్రినివృక్షంబునందుఁబెట్టిచనిన॥సీ॥ఆశిశువవపుడు పేరాఁకలిచేఁగుంది వాక్రుచ్చిబిట్టుగవగచుచుండ।నాలించి
యగమరాజైనసోముఁడువచ్చివలనొప్పనవసుధావర్షియైన। యాత్మీయతర్జనినర్థిఁబానమ్ము సేయింపంగఁబెరిగియయ్యం
బుజవదన। కన్యవరారోహగడకమారిషయనుచెలువఁబుణ్యుండుప్రాచీనబర్హి। రాజుచేతఁబ్రజావిసర్గంబునందుఁ। బూ
నివేడ్కఁదఁడాదిష్టులైనమీరలందఱును నెయ్యమునవివాహంబుగండి। నియుసరోరుహనయనుఁడిట్లనియెమఱియు॥ వ॥అ
నఘాత్ములారాయభిన్నధర్మశీలురైనమీకునందఱకునీసుమధ్యమయైనకన్యయభిన్నధర్మశీలయుభవదర్పితాశయయునై
నభార్యయగుమీరలప్రతిహతతేజస్కులై దివ్యవర్షసహస్రంబులుభౌమదివ్యభోగంబులు మదనుగ్రహులై యనుభవిం
చెదరంతనాయందులభక్తింజేసినిర్మలాంతఃకరణులై యీభోగంబులునిరయప్రాయంబులుగాఁదలంచి మదీయస్థానం
బునొందెదరనివెండియునిట్లనియె॥ చ॥అరయగృహస్థులయ్యునుమదర్పితకర్ములునస్మదీయసుం।దరచరితామృతశ్రవణత
త్పరమానసయాతయాములు।స్సరసగుణాఢ్యులై తనరుసాధులకీగృహముల్దలంపదు।షరభవబంధహేతువులుగావునృ
పాత్మజులారయెన్నఁడుఁ॥అదియెట్లంటిరేని॥ చ॥అనుపమబ్రహ్మవాదులగునంచితయోగిజనానుగీయమా।ననిజకథాస
ముత్సుకుఁడనందగు నేనుమదీయులందనూ। తనముగనుందుఁగావుననుదారతవారికినీగృహావళుల్ ।ఘనభవబంధహేతు
వులుగావిదియంతయునిక్కమారయర్॥క॥సరసుఁడనగునన్నుఁబొందిన।పురుషులుఘనశోకమోహమోదంబులఁబొం।ద
రుగావుననేనయఁగనుత్రి।పురుషాధీశ్వరుఁడబ్రహ్మభూతుఁడనగుచున్॥వ॥ అనియిట్లుపలుకుచున్నపురుషార్థభాజనుండ
గుజనార్దనునిదర్శించితద్దర్శనవిధ్వస్తరజస్తమోగుణులైనప్రచేతసులు॥చ॥ కరసరసీరుహంబులెసకంబెసఁగన్మొకుళించి
గద్గద। స్వరములఁజేసియిట్లనిరిసర్వశరణ్యునగణ్యునిందిరా। వరునజితుంగుణాఢ్యునసవద్యచరిత్రుఁబవిత్రునచ్యుతుం।
బరుఁబరమేశునీశుభవబంధవిమోచనుఁబద్మలోచనున్॥సీ॥ కేశవసంతతక్లేశనాశనుఁడవుగురుసన్మనోవాగగోచరుఁడ
వు।సిద్ధమనోరథహేతుభూతోదారగుణనాముఁడవుసత్త్వగుణుఁడవఖిల। విశ్వోద్భవస్థితివిలయార్థధృతనిత్యవిపులమా
యాగుణవిగ్రహుఁడవు।మహితాఖిలేంద్రియమార్గనిరధిగతమార్గుఁడవతిశాంతమానసుఁడవు। తవిలిసంసారహారిమేధ
స్కుఁడవునుదేవదేవుఁడవునువాసుదేవుఁడవును। సర్వభూతనివాసివిసర్వసాక్షి।వైననీకునమస్కరమయ్యకృష్ణ॥మఱి
యును॥ఉ॥ తోయరుహోదరాయభవదుఃఖహరాయనమోనమఃపరే।శాయసరోజకేసరపిశంగవినిర్మలదివ్యభర్మవ।
స్త్రాయపయోజసన్నిభపదాయసరోరుహమాలికాయకృ।ష్ణాయపరాపరాయసుగుణాయసురారిహరాయవేధసే॥ అ
నివినుతించి॥చ॥ కమలదళాక్షదుఃఖలయకారణమైతగుతావకీనరూ। పమునివార్యదుర్భరవిపద్దశదుఃఖమునొందుమా
కునీ। సుమహితసత్కృపాగరిమఁజూపుటకంటెననుగ్రహంబులో।కమునఁదలంపనొండొకటిగల్గునెభక్తఫలప్రదాయ
కా॥ఉ॥ భూరివివేకితావహవిభూతిసమేతమహాత్మదీనర। క్షారతినొప్పనీవుచిరకాలమునన్సుఖవృత్తినీరుమా।వారలటం
చుబుద్ధిననవద్యదలంచినయల్పమాత్రస।త్కారమెచాలునట్లగుటగాకిటుసన్నిధివైతివీశ్వరా॥చ॥అరయఁగక్షుద్రభూ
తహృదయంబులయందులనంతరాత్మవై। తిరముగనుండునీవుభవదీయపదాంబురుహద్వయార్చనా। పరమతులైనమా
కునుశుభప్రదభూరిమనోరథంబులీ।వరుదుగనీవెభక్తహృదయప్రమదప్రదముక్తిదాయకా॥సీ॥అయిననువినుసరోజా
యతలోచనవరమోక్షమార్గప్రవర్తకుఁడవు।పురుషార్థభూతవిస్తరుఁడవునగునీవుదగిలిప్రసన్నుఁడవగుటమాకు।నర్థిమ
నోభీష్టమైనవరంబయ్యెనైననునాథపరాపరుండ। వైననిన్నొకవరంబర్థింతుమనిననుభువిఁదావకీనవిభూతులెన్న। నంత
మెఱుఁగంగరామిననంతుఁడనుచుఁ।బలుకుచుందురునిన్నునదిగానఁబరమపురుష।యేవరంబనికోరుదుమేముదప్పఁ।గొన్నబాల
కుఁడబ్ధినీరెన్నిగ్రోలు॥ అదియునుంగాక॥ఉ॥ పూనిభవత్పదాంబురుహమూలనివాసులమైనమేముమే। ధానిధినీవిలోక
నముఁదక్కఁగనన్యమెఱుంగనేర్తుమే।మానితపారిజాతకుసుమస్ఫుటనవ్యమరందలుబ్ధశో।భానయశాలియైనమధుపంబు
భజించునెయన్యపుష్పముల్ ॥చ॥హరిభవదీయమాయననయంబునుజెందిననేమునిచ్చలున్। గరమనురక్తినేదితుదగా
భవకర్మలమైధరిత్రిపైఁ।దిరుగుచుమంతదాఁకభవదీయజనంబులతోడిసంగతి।స్థిరమతిజన్మజన్మములకున్సమకూరఁగఁజే
యుమాధవా॥మ॥ కమలాధీశ్వరతావకీనవరభక్తవ్రాతసంసర్గలే। శముతోడన్సరిగాఁదలంపమెలమిన్స్వర్గాపవర్గా
దిసౌ।ఖ్యములన్నన్వినుమానుషంబులగునీ కామంబులంజెప్పనే।లమునీంద్రస్తుతపాదపద్మసుజనాలాపానుమోదాక్ష

కా॥ వ॥ మఱియు భగవద్భక్తసంగంబులయందుఁ దృష్ణాప్రశమనంబులైన సత్కథలు చెప్పంబడుట చే భూతంబులయం
దు వైరంబును నుద్వేగంబును లేకుండునని॥ చ॥ వనములముక్తసంగులగు వారు సుతింపఁ జనర్తు నీవుగా। పుననిలఁ బుణ్యతీర్థ
ములనొప్పఁ బునీతము సేయఁ బూనియ। ర్థనిబడచారులై ధరఁ జరించు భవత్పదభక్తసంగమం। బనువమ భూరిసంసృతిభయ
స్థునిబుద్ధి రువింపఁజండు నే॥ కావున॥ చ॥ వనరుహపత్రలోచన భవత్సఖుఁడైన సుధాంశుమౌళితోఁ। డినిమిషమాత్రసంగతిఁగ
డిందిర్వణంబును సుశ్చికిత్స్యమా। నను భవకష్టరోగమునకర్మిలి వైద్యుఁడవై ననిన్ను నే। మనయము జూడఁగంటిమి కృతార్థ
లమైతిగ మంటిమీశ్వరా॥ వ॥ దేవా మదీయస్వాధ్యాయాధ్యయనంబులు గురుప్రసాదంబుపి ప్రవృద్ధానువర్తనంబు నార్య
జననమస్కరణంబు సర్వభూతానసూయయు నన్నవిరహితంబుగా ననేకకాలంబుదకంబులయందు నుత్తంబయిన తపం
బు సేయుటయు నివియన్నియు నను బురాణపురుషుండవైన భవదీయపరితోషంబుకొఱకు నగుం గాక యని విన్నవించెదమని
వెండియు నిట్లనిరి॥ మ॥ మనుపద్మాసనధూర్జటిప్రముఖధీమంతుల్ తపోజ్ఞానస। త్వనిరూఢిం దగు వారు నీ మహిమమున్వర్ణిం
పఁ బారంబెఱుం। గనివారయ్యును నీనోపినంతవినుతుల్గావింతురట్లౌట నే। మును సన్నుత్తి నుతింతు మీశ వరదా బుద్ధ్యాదిమూ
లంబుగన్॥ వ॥ అని మఱియు సముండవు నాదిపురుషుండవు శుద్ధుండవు పరుండవు వాసుదేవుండవు సత్త్వమూర్తివి భగవంతుం
వునైన నీకు నమస్కరించెదమని యిట్లు ప్రచేతస్సుల చేఁ సుతింపంబడి శరణ్యవత్సలుండగు హరి సంతుష్టాంతరంగుండై వార
లుగోరిన యట్ల వరంబు లిచ్చిన॥ తరల॥ అనయమాన్పవనందనుల్ఘనమారసన్నుతిఁ జేయఁగా। మనములోఁ బరితోషమంది
రమాహృదీశుఁడు భక్తపాలనకరుండు తదీయపర్వనలాలసాత్మపలాత్మలం। దనివిసొలక చూడ నాత్మ పదంబుఁ జేరె రయం
బునన్॥ వ॥ తదనంతరంబ ప్రచేతస్కులు భగవదాజ్ఞ శిరంబుల ధరియించి సముద్రసలిలనిర్గతులయి॥ క॥ భూరిసమున్నతి నా
క। ద్వారనిరోధంబుగాఁగఁ దగఁ బెరిగిన యా। భూరుహసంఘన్నాఖిల। ధారుణిఁ నీక్షించి రాజతనయులు వరుసన్॥ చ॥ ఘనకు
పితాత్ములై విలయకాలభయంకరహవ్యవాహులో। చనుగతిను గ్రులై ధరణిచక్రము నిర్వసుధారుహంబుగా। ననయముఁ
జేయఁబూని నిజనాథిపసూనుల మోములందుఁ దా। మనలసమీరముల్జననముందిసుజంబుల గాల్పఁజొచ్చినన్॥ క॥ నలినభ
వుఁడా మహీజ। ప్రళయముఁ గనివచ్చి ధరణిపాలతనూజా। తులమధురోక్తుల నుపశాం। తులఁ గావించుచు ననయముదూ
కొనఁ బలికెన్॥ వ॥ అట్లు పలికి వారల నుపశమితక్రోధులం జేసిన యనంతరంబ॥ సీ॥ అవశిష్టధరణీరుహంబులు భయమందితివి
రిచతుస్సుఖాదేశమనను। మారిషయను సతీమణిఁ దమకూఁతురి నా ప్రచేతస్కులకర్థినిచ్చి। రానరపాలకసూనులుదతుగన
కరయంగమును నీశ్వరాపరాధ। మునఁ బ్రాప్తమైనట్టి జనపాలజన్మంబునకుఁ గారణంబైన నలిననయన। నాదరంబునఁ గమ
లజునాజ్ఞఁ జేసి। కడకఁ దీపింప విధివత్ప్రకారమునను। పరుసనందఱుఁగూడి వివాహమైరి। గడవవచ్చునె దైవసంకల్పమెందు॥
క॥ కలదే యెందుఁ బహుపురుష। పులకిలనెకభార్య యందుఁ బొసఁగునె వినఁగా। నలినోదరుఘనమాయా। కలితాద్భుత
ములకు నతులు గావింపఁ దగున్॥ వ॥ అంతం జాక్షుషమన్వంతరంబునన్ దైవచోదితుండై యిష్టప్రజాసర్గంబు గావించుచుఁ
బ్రసిద్ధుండైన దక్షుండు పూర్వదేహంబు గాలవిభ్రష్టంబగుచుండఁ బ్రచేతస్కులకు నమ్మారిషయను భార్యయందు సం
భవించి నిజకాంతిం జేసి సమస్త తేజోధనుల తేజంబును విహీతంబుగాఁ జేయుచుఁ గర్మదాక్ష్యంబున దక్షుండను నా
మంబు వహించి బ్రహ్మచేతం బ్రజాసర్గరక్షయందు నియోగింపంబడి మరీచ్యాదులం దత్తద్వ్యాపారంబులందు నియోగించి
యుండె నంత॥ సీ॥ ఒనరఁ బ్రచేతస్కులుత్పన్నవిజ్ఞానులగుచు వేగంబ నారాయణోక్తిఁ। దలఁచుచు నాత్మనందనునకు దనిజభా
ర్యనిడి వనవాసులై కడఁగి ఘనున్న। జాబలియను మునీశ్వరుఁడు ప్రసిద్ధుండై సభూమిఁ బశ్చిమవార్ధితీరమునను। సర్వభూతాత్మ
విజ్ఞానంబుగలయాత్మఘనవిమర్శకృతసంకల్పులైరి। యంతనచటికి సమ్మోదమతిశయిల్ల। నరసురాసురయక్షకిన్నరవరే
ణ్య। మానితోన్నతసంపూజ్యమానుఁడైన। నారదుండు వివేకవిశారదుండు॥ వ॥ చనుదెంచి నిర్జితప్రాణమనోవాగ్దృ
ష్టులు జితాసనులు శాంతులు సమానవిగ్రహులు నిర్మలంబైన పరబ్రహ్మంబునందు మనోయోజితంబైన యంతఃకరణులునై
న రాజనందనులకడ నిలిచిన॥ క॥ చనుదెంచిన నారదముని। గనుఁగొని నృపసుతులు లేచి కౌతుకమొప్ప। న్వినమితులై సము
చితపూజనములఁ బరితుష్టుఁ జేసి సద్వినయమునన్॥ చ॥ అనఘ మునీంద్రచంద్ర భవదాగమనంబున సమస్తలోకశో। భన
ముగు నస్మదీయమను భాగ్యవశంబున నేఁడు విశ్వపా। వన నినుఁ జూడఁగంటిమని వార్యభవత్ప్రమణంబు లోకలో। చను
గతిఁ బోలి ప్రాణులకు సర్వభయాపహరంబు గావునన్॥ అని మఱియు నిట్లనిరి॥ సీ॥ అనఘాత్మ భగవంతుఁడైన కేశవనామ దే
వుల చే నుపదిష్టమైన। యాత్మతత్త్వంబు గృహస్థులము సుమాకు ననయంబు విస్మృతంబైనయట్టి। యాతత్త్వార్థప్రకాశకం
బును భూరిఘోరసంసారాబ్ధితారకంబు। నైకరమొప్పారు నాత్మతత్త్వము నేఁడు చిరదయామతిఁ బ్రకాశింపఁజేయు మని

ప్రచేతసు లర్థిఁ బల్కినఁ జెలంగి । భగవదాయత్తచిత్తుండు భవ్యగుణుఁడు । నఖిలలోకవిహారుండు నైనయట్టి । నారదుఁడు వలికె నా రాకుమారులకును ॥ సీ ॥ చర్చింపనరులకీజన్మకర్మాయుర్మనోవచనంబులదేవ దేవుఁ । డఖిలశాశ్వతమూర్తియైనగోవిందుండు విలసిల్లుభక్తి సేవింపఁబడిన । నవియపో జన్మకర్మాయుర్మనోవచనములనుధరణి నెన్నంగఁదగును । వనరుహనాభసేవారహితములై నజననోపనయనదీక్షాకృతంబు । లైనజన్మంబు లేలదీర్ఘాయు వేల । వేదచోదితయగుకర్మవితతియేల । జపతపశ్శ్రుతివాగ్విలాసంబు లేల । మహితనానావధానసామర్థ్య మేల ॥ వ ॥ మఱియుహరివిరహితంబైనయింద్రియపాటవంబునిపుణమైనబుద్ధియుఁ బ్రాణాయామాదియోగంబు దేహాదివ్యతిరిక్తాత్మజ్ఞానంబుసన్న్యాసాధ్యయనంబులుపక్కినవ్రతవైరాగ్యాదిశ్రేయస్సాధనంబులు నేల సర్వేశ్వరుండు సమస్తశ్రేయస్స్వరూపుండు సమస్తశ్రేయోవధిభూతుండు సర్వభూతావాసుండు సర్వభూతాత్మప్రదుండు సర్వభూతప్రియుండు సర్వవ్యాపకుండును గావున ॥ మ ॥ కమలాధీశ్వరుఁ బూజసేయుట సమగ్రప్రీతిఁ బ్రాణోపహారము సర్వేంద్రియతృప్తిహేతువును సర్వత్వాజమూలాభిషేకము శాఖాభుజపుష్టిదంబునగు రేఖసర్వదేవార్చన । క్రమమై యొప్పుధరావరేణ్యసుతులారా బుద్ధినూహించి దిన్ ॥ అదియుసుంగాక ॥ క ॥ పెనుపగు వర్షాకాలం । బునదిననాయకునివలనఁ బొడమినసలిలం । బనయముఁ గ్రమ్మఱఁ గ్రీష్మం । బునసూర్యునియందమడింపఁ బోలికెనుఁ జియ్యర్ ॥ క ॥ ధరణిఁ జరాచరభూతము । లరయఁగ జనియించియందె యడఁగినపగిదిన్ । హరిచేఁ బుట్టినవిశ్వము । హరియందె లయంబునొందునదియట్లన్నన్ ॥ మ ॥ అరుదౌన భ్రతమఃప్రభల్మునభంబందొప్పంగాఁ దోఁచియు । న్మఱలంజూడఁగనందె లేనిగతి బ్రహ్మంబందునీశక్తులున్ । బరికింపన్ త్రిగుణప్రవాహమునసుత్పన్నంబులై క్రమ్మఱన్ । విరతింబొందుచునుండుఁ గావున హరిన్విష్ణున్భజింపందగున్ ॥ వ ॥ మఱియును సమస్తదేహులకునాత్మయు నిమిత్తభూతుండును నద్వితీయుండు శశ్వత్ప్రకాశుండు ప్రధానపురుషుండు స్వతేజోవిధ్వస్తగుణప్రవాహుండు మానసబుద్ధిసుఖేచ్ఛాద్వేషాదివికల్పరహితుండు నగుణుండు దేహాత్మభ్రమనివృత్త్యుపలభ్యుండు నాదిమధ్యాంతరహితుండు నిత్యానందస్వరూపుండు సర్వజ్ఞుండు పరమేశ్వరుండు నైననారాయణున భేదబుద్ధిం జేసి భజింపుండతండు సర్వభూతదయాళువులు నెంతమాత్రంబు సంభవించు నంతమాత్రంబున సంతుష్టచిత్తులు సర్వేంద్రియోపశాంతులు నగు పురుషులయెడ సంతుష్టుండగు నని వెండియు నిట్లనియె ॥ చ ॥ చతురతనట్టి యీశ్వరుఁడు సజ్జనలోకనిరస్తసర్వకా । మితవిమలాంతరంగమున మిశ్రితభావనఁ జేసి సన్నిధా । పితుఁడగుచున్దయాకరగభీరగుణంబులఁ జాల నొప్పి యా । శ్రితజనపారతంత్ర్యమును జేకొనిపాయక యుండు నిచ్చలున్ ॥ క ॥ శ్రుతధనకులకర్మసమున్నతమదములఁ జేసి సజ్జనప్రతతికిసం । తతమెగ్గొనరించుచునుగు । మతులర్థిం జేయుపూజ మతిఁ గొనఁడెందున్ ॥ అదియెట్లనిన ॥ సీ ॥ వలనొప్పఁ దనునను వర్తించునిందిరాకామినీమణిఁ దదాకాంక్షులగుచు । ధృతినను వర్తించు దేవేంద్రముఖ్యులనైననెవ్వఁడు చూడఁడాత్మనట్టి । నిత్యస్వతంత్రుని నిజభక్తవరదుని దీనవత్సలగుణాధీశునజునిఁ । బురుషోత్తముని జగద్భరితు సర్వేశ్వరు నారాయణునిఁ జిదానందమయుని । నజితునచ్యుతుఁ బుండరీకాయతాక్షుఁ । దవిలి సేవింపకుండు నే తెఱఁగు గృతజ్ఞుఁ । డైనపురుషుండు సమ్మోదితాత్ముఁ డగుచుఁ । జారుమతులార రాజకుమారులార ॥ వ ॥ అని మఱియు నిట్లనియె భవదీయవంశధుర్యుండు చిత్రరథుండును ధ్రువుండు సపత్నీమాతృవాగ్బాణభిన్నహృదయుండై పంచవర్షార్భకుండగుచుఁ దపోవనంబునకరుగునపుడు మార్గంబున నాచేనుపదిష్టంబైనక్రమంబున భగవంతుండగు పుండరీకాక్షు నారాధించి యితరులచే నొందరాని సర్వోత్తమంబగు పదంబు నొందెఁ గావున మీరును రుద్రోపదేశక్రమంబున సర్వభూతాంతర్యామియగు నీశ్వరు భవచ్ఛేదంబునకై భజియింపుఁడు ॥ క ॥ అనియివ్విధమున నారద । మునిరాజకుమారులకును ముదమొదలిర్ప । న్వనజోదరుసచ్చరితము । వినిపించి సరోజభవునివీటికిఁ జనియెన్ ॥ వ ॥ ఇట్లు నారదుండు చనిన యనంతరంబ ॥ చ ॥ నరవరనందనుల్గడఁక నారదవక్త్రవినిర్గతంబు సుం । దరముసుమంగళావహము ధన్యము లోకమలాపహంబునై । పరగినవిష్ణుసద్యశము భక్తినుతించి ముకుందచింత నా । నిరుపమభక్తిఁ జెంది హరినిత్యపదంబునఁ బొందిరున్నతిన్ ॥ వ ॥ అని మైత్రేయుండు విదురునకిట్లనియె మహాత్మా నీవునన్నడిగిన ప్రచేతోనారద సంవాదరూపంబైన హరికీర్తనంబును పుత్రుండైనయుత్తానపాదునివంశప్రకారంబును జెప్పితినని వెండియు నిట్లనియె నారదువలనం బ్రియవ్రతుండాత్మవిజ్ఞానంబు నొంది నుహీసుఁడలంబుఁ బరిపాలించియనంతరంబునఁ బుత్రులకు రాజ్యంబుఁ బంచియిచ్చి పరలోకగతుండయ్యెననిన ॥ క ॥ వినివిదురుండా మునివరు । ఘనచరణములాత్మమస్తకంబున మధుసూ । దనుచరణాంభోరుహములు । మనమునఁ దగఁదాల్చి పలికె మైత్రేయునితోన్ ॥ క ॥ మునినాథచంద్ర కరుణా । వననిధినీచేత భక్తవత్సలుఁడగు నా । వనజాక్షుతత్త్వమెఱిఁగితి । ననితత్పదములకువినతుఁడై పినయమునన్ ॥ క ॥ ఆముని చే నామంత్రితుఁ । డై మనమున బంధుదర్శనాకాంక్షితుఁడై । ధీ

మహితుండైన విదురుండు। హాస్తిపురమునకుం జనియె సమ్మదమొప్పన్॥ క॥ అనిశుకుండు పరీక్షిత్తున। కనుకంపం జెప్పె నీయుపాఖ్యానంబు। విని వారైశ్వర్యాయు। ర్ధనకీర్తిస్వస్తిగతులం దగం బ్రాపించున్॥ క॥ అనిశుకయోగి పరీక్షి। జ్జనపాలసుధాపయోధిచంద్రునకర్థి। న్వినుపించిన కథ మోదం। బున సూతుండు శౌనకాదిమునులకుం జెప్పెన్॥

చ॥ సరసవచోవిలాసగుణసాగర సాగరమేఖలామహీ। భరణధురంధర ప్రకటభవ్యభుజాభుజగేంద్రరాజశే। ఖరఖరదూషణప్రముఖగాఢతమఃపటల ప్రచండభా। స్కరక అకంఠకార్ముకవిఖండనఖేలన భక్తపాలనా॥ క॥ శరవిదళితసారంగా। సరసదయాపాంగభక్తజలధితరంగా। దురితధ్వాంతపతంగా। వరజనకసుతాఖిషంగ వననిధిభంగా॥ మాలిని॥ సురవిమతవిదారీ సుందరీశంబరారీ। సరసవినుతసూరీ సర్వలోకోపకారీ। నిరుపమగుణహారీ నిర్మలానందకారీ। గురుసమరవిహారీ ఘోరదైత్యప్రహారీ॥ ....

గద్య. ఇది, శ్రీపరమేశ్వరకరుణాకలితకవితావిచిత్ర కేసనమంత్రిపుత్రసహజపాండిత్యపోతనామాత్యప్రణీతంబైన, శ్రీమహాభాగవతంబను మహాపురాణంబునందు స్వాయంభువమనువునకు నాహూతిదేవహూతిప్రసూతి ప్రియవ్రతోత్తానపాదులు జన్మించుటయు, నందు నాహూతి రుచిప్రజాపతికి నిచ్చుటయు. నారుచిప్రజాపతికి నాహూతీదేవియందు శ్రీవిష్ణుమూర్తియంశజుండైన యజ్ఞుండును, లక్ష్మీకళాంశజయగు దక్షిణయను కన్యకయు దుద్భవించుటయు, మనుపుత్రియైన దేవహూతిని గర్దమునకిచ్చుటయుఁ, బ్రసూతిం దక్షప్రజాపతికిచ్చుటయుఁ, బ్రసూతిదక్షులవలనం బ్రజాపరంపరలు గలుగుటయు, మఱియుం గర్దమపుత్రికానసూయయంబును ... బ్రహ్మర్షులకిచ్చుటయుఁ, గర్దమపుత్రియైన కళవలనం గశ్యపుండను పుత్రుండు పూర్ణిమయను సూతురుంబుట్టుటయుఁ, బూర్ణిమవలన గంగయు విరజుండనెడు కుమారుండును జన్మించుటయుఁ, గశ్యపప్రజాపతివలననైన ప్రజాపరంపరల చే ముల్లోకంబులాపూర్ణంబులగుటయు, నత్రిమహామునితపంబును, యతనికి హరిహరబ్రహ్మలు ప్రత్యక్షంబగుటయు, ననసూయావతివ్రతామాహాత్మ్యంబువలన ననసూయాత్రులకుం ద్రిమూర్తులకళాంశజులైన చంద్రదత్తాత్రేయదుర్వాసుల జన్మంబు, దక్షోత్మజలజన్మంబు, భృగువువలన ఖ్యాతియను నంగనకు శ్రీమహాలక్ష్మి జన్మించుటయు, భృగుపౌత్రుండైన మార్కండేయజన్మంబు, ధర్మునకు మూర్తివలన నరనారాయణులు సంభవించుటయు, సత్త్రయాగంబునందు దక్షుండు శివుని నిందించుటయు, సతీదేవి హిమవంతునకు జనించి హరునకుం బ్రాపించుటయు, నుత్తానపాదుని వృత్తాంతంబు, ధ్రువుండు దండ్రిచేత నవమానితుండై నారదోపదేశంబున మధువనంబునకుం జని తపంబు సేయుటయు, హరి ప్రసన్నుండై యతని మనోరథంబులిచ్చుటయు, నతండు యజ్ఞంబులు సేయుచు రాజ్యభోగంబులందనిసి తనయునుత్కలుని నింబట్టంబుగట్టి హరియనుగ్రహంబున ధ్రువక్షితిని నిలుచుటయు, నుత్కలుండు నువత్సరుండను తనసుతునిఁ బట్టంబుగట్టి హరిం జేరుటయు, వత్సరుని వంశపరంపరలు, నందు నంగుని సుతుండైన వేనుకళేబరంబున లక్ష్మీనారాయణులయంశంబున నర్చియుఁ బృథుండును జన్మించి భూమిం గామధేనువు రీతిన ఖిలవస్తువులం బితుకనియమించి సమస్థలిం జేసియింద్రుండు వశవర్తియై యుండ బహుయజ్ఞంబులు సేసిన హరి ప్రత్యక్షంబగుటయు, నధ్యాత్మప్రబోధంబునిం ద్రునివలనం బాషండసంభవంబు నింద్రుని జయించిన విజితాశ్వుని నతని తమ్ములను బృథివీపాలనంబునకునిలిపి పృథుండు నర్చియుం బరమపదప్రాప్తులగుటయు, విజితాశ్వునకు వసిష్ఠుశాపంబునం ద్రేతాగ్నులు దనయులై జనియించుటయు, నట్టి పృథుని పౌత్రుండైన ప్రాచీనబర్హి రాజ్యంబున తని యజ్ఞంబున న్సంఖ్యాతంబులైన నారదుండు మాన్పందలంచి పురంజనకథన ధ్యాత్మప్రపంచంబుగాఁ దెలుపుటయుఁ, బ్రాచీనబర్హిసుతులైన ప్రచేతస్కులు పదువురకు శ్రీమహాదేవుండు ప్రత్యక్షుండై హరిస్తవంబుపదేశించిన వారి తపంబునకు మెచ్చి హరి ప్రత్యక్షంబగుటయు, వారికి మారిషవలన దక్షుండు పూర్వకాలంబున శివవిద్వేషప్రయుక్తశాపంబున జయించుటయుఁ, బ్రచేతస్కులు ముక్తిం జనుటయు నను మొదలగు కథలం జెప్పిన విని మైత్రేయుని వీడ్కొని విదురుండు హస్తిపురంబునకరుగుటయు నను కథలుగల చతుర్థస్కంధము. శ్రీగోపాలకృష్ణార్పణమస్తు.

శ్రీమదాంధ్రభాగవతము—పంచమస్కంధప్రారంభము.

ప్రథమాశ్వాసము.

—శ్రీ—

శ్రీకరకరుణాసాగర। ప్రాకటలక్ష్మీకళత్ర భవ్యచరిత్రా। లోకాతీతగుణాశ్రయ। గోకులవిస్తారనందగోపకుమారా॥

వ॥ సకలపురాణార్థజ్ఞానవిఖ్యాతుండగు సూతుండు శౌనకాదులకిట్లనియె॥ క॥ భూనాథుఁ డుత్తరాత్మజుఁ। డైన పరీక్షిన్నరేంద్రుఁ డభిమన్యుసుతుం। డానందమంది ఘనసు। జ్ఞానుండగు శుకునిఁ గాంచి సరసతఁ బలికెన్॥ వ॥ మునీంద్రా పరమభాగవతుండును నాత్మారాముండునైన ప్రియవ్రతుండు గృహంబుననుండి యెట్లు రమించెఁ గర్మబంధంబైన పరాభవంబులు గలగృహంబులయందు ముక్తసంబంధులైన పురుషులకు సంతోషంబుగానేరదు త్తమశ్లోకుండైన పుండరీకాక్షుని పాదచ్ఛాయం జేసి నిర్వృతచిత్తులైన మహాత్ములు గుటుంబంబునందు నిస్పృహ సేయుదురుగాన ప్రియవ్రతునికి సంసారంబునందుఁ దగులంబు గలుగుటెట్లు దిదారాగారసుతాదులందుఁ దగులంబు గలవానికి నెట్లు సిద్ధి గలుగు శ్రీహరియందస్ఖలితమతి యెట్లుగలుగునీ సంశయంబుఁ దేటపఱుపుమని పరీక్షిన్నరేంద్రుండడిగిన శుకయోగీంద్రుండిట్లనియె॥ క॥ హరిచరణాంబుజమకరంద

సావేశితమనః ప్రధానుండగు సత్పురుషుఁడొకవేళ విఘ్నముఁ బొరసినఁ దనపూర్వమార్గమును విడువఁడిలన్॥ క॥ ధరణీ
వల్లభ వినుమా। నరవరుఁడు ప్రియవ్రతుండు నారదమునిసచ్చరణోపసేవఁ జెందుచు। నరుమగనధ్యాత్మసత్త్రయాగం
బందుర్॥ సీ॥ దీక్షితుండై ధరిత్రీపాలనము దండ్రి పనిచిన సుజ్ఞానభంగ మనుచు। నంగీకరింపమి నంతయుఁ దెలిసి పద్మాసనుం
డతనికి నతులరాజ్య। మందులమిక్కిలియాసక్తిఁ బుట్టింతు ననుచు మనువనచిత్తమందుఁ దలఁచి। తారకాన్యనుసృతతారాధిపు
నిమాడ్కి పుత్రులతోఁ గూడి యచ్యుతవిభూతి। హంసవాహనుఁడు మునీంద్రములెల్లఁ। గదిసి సేవింప బ్రహ్మలోకమున
నుండి। సన్మునీంద్రులు దన్నుఁ బ్రశంస సేయ। నల్లనల్ల నయ్యడువీథి నరుగుదెంచె॥ వ॥ మఱియు నయ్యైమార్గములయందు సి
ద్ధసాధ్యగంధర్వచారణగరుడకింపురుషులు స్తోత్రంబులు సేయుచుండ గంధమాదన ద్రోణులం బ్రకాశంబు నొందించుచుం
జనుదెంచిన పద్మాసనునకు నారదుండు స్వాయంభువ ప్రియవ్రతులతోఁ గూడి ముకుళితహస్తుండై యెదుఱుచనుదెంచి సం
స్తుతులతోడం బూజించిన విరించి సంతసించి ప్రియవ్రతునిం జూచి నవ్వుచు నిట్లనియె॥ క॥ హరినాముఖమున నీకును। గరమె
ఱిఁగింపంగఁ బనిచెఁ గావున నిదెను। స్థిరమతి వినుమంతయు శ్రీహరివాక్యముగా నెఱుంగి యవనీనాథా॥ గీ॥ కోరి వేడ్కనేను
నారదుండును నీవు। నంనఱమిదె యీశ్వరాజ్ఞఁ బూని। యడుగ కెపుడు సేయుచున్నవారముగాన। నతనియాజ్ఞఁ దప్పన
లవిగాదు॥ వ॥ మఱియు శ్రీహరియాజ్ఞన్ జీవుండు దపోవిద్యలను యోగవీర్యజ్ఞానార్థధర్మంబులను దనచేత నొరులచేతఁ ద
ప్పింప సమర్థుండు గాఁడుత్పత్తినాశంబులకు శోకమోహభయసుఖదుఃఖంబులకు నీశ్వరాధీనుండ కాని జీవుండు స్వతం
త్రుండు గాఁడు శ్రీహరివాగ్రూపంబులైన శ్రుతులం దనుగుణత్రయంబను రజ్జువున బంధింపంబడిన యస్మదాదులము ముకు
ద్రాటిచేఁ బశువు మనుష్యులవశంబైన చందంబున నీశ్వరాజ్ఞం బ్రవర్తించుచుందుము నరుండు సుఖదుఃఖానుభవంబుల కనీ
శ్వరాధీనుండు నేత్రంబులుగలవాని చేతఁ దివియంబడిన యంధుండును బోలె నీశ్వరుండిచ్చిన సుఖదుఃఖంబు లనుభవించు
చున్నవారము స్వప్నంబునం గన్నపదార్థంబు మేల్కాంచి మిథ్యఁ గా దలంచిన కరణి మోక్షార్థియైన సుజ్ఞానవంతుండు ప్రా
ప్తసుఖదుఃఖంబుల ననుభవించుచు దేహారబ్ధకర్మంబులం బాయనొల్లఁడు వనవాసియైనను జితేంద్రియుండు గాకుండె నేనిఁ
గామాదిసహితుండగుటం జేసి సంసారబంధంబులు గలుగు గృహస్థాశ్రమంబందు జితేంద్రియుండై యాత్మజ్ఞానంబు గలపు
రుషునకు మోక్షంబు సిద్ధించు శత్రువుల గెలువ నిచ్ఛయించిన పురుషుండు దుర్గంబాశ్రయించి శత్రువుల గెలిచిన మాడ్కి మో
క్షార్థియగు నీవు గృహాశ్రయుండవగుచు శ్రీహరిచరణారవిందంబులను దుర్గంబాశ్రయించి యరిషడ్వర్గంబులం జయించి
ముక్తసంగుండవై యీశ్వరకల్పితంబులగు భోగంబుల ననుభవించి ముక్తిం జెందుమనినఁ బ్రియవ్రతుండు త్రిభువనగురుం
డైన బ్రహ్మవాక్యంబున నవనతమస్తకుండై బహుమానపూర్వకంబున నంగీకరించె నంత॥ గీ॥ సరసిజాసనుండు స్వాయం
భువుని చేత నధికమైన పూజలందినారదుండు నాప్రియవ్రతుండునుఁ జూడంగఁ। జనియెఁ దనదుపూర్వసదనమునకు॥ గీ॥ స
త్యసంధుఁడైన స్వాయంభువుండును। మనువు బ్రహ్మచేత మన్ననఁ దగ। నందియంత నారదానుమతంబునఁ। దనమసుతుని
రాజ్యమున నునిలిపి॥ వ॥ ఇట్లు స్వాయంభువమనువు భూపరిపాలనంబునకుం బ్రియవ్రతునిం బట్టంబుగట్టి విషమంబులగు విష
యంబులను విషసముద్రాశవలన విముక్తుండై వనంబునకుం జనియె నంత॥ మ॥ ధరణీవల్లభుఁడా ప్రియవ్రతుఁడు మోహం
బందుచున్నీలనీశ్వరవాక్యంబునఁ గర్మతంత్రపరుఁడై సంగంబులం బాపు శ్రీహరిపాదాంబుజచింతనం దగిలి నిత్యానంద
ముం బొందిమత్సరరాగాదులఁ బారఁదోలి ప్రజలం బాలించె నత్యున్నతిన్॥ వ॥ ఇట్లు ప్రియవ్రతుండు రాజ్యంబు సేయుచు
విశ్వకర్మప్రజాపతిపుత్రిక యగు బర్హిష్మతియను దానిం బత్నిగాఁ బడసి యాసతివలన శీలవృత్తగుణరూపవీర్యౌదార్యంబు
లందనకు సమానులైన యాగ్నీధ్ర ఇధ్మజిహ్వ యజ్ఞబాహు మహావీర హిరణ్యరేత ఘృతపృష్ఠ సవన మేధాతిథి వీతిహో
త్ర కవియను నామంబులుగల పుత్రదశకంబును నూర్జస్వతియను నొక్కకన్యకను గాంచె నందుఁ గవి మహావీర సవనులు మువ్వు
రుఁ బాలకులయ్యు నూర్ధ్వరేతస్కులై బ్రహ్మవిద్యానిష్ణాతులై యుపశమశీలురగుచుం బారమహంస్యయోగం బాశ్రయిం
చి సర్వజీవనికాయావాసుండు భవభీతజనశరణ్యుండు సర్వాంతర్యామియు భగవంతుండునగు వాసుదేవుని చరణారవిం
దావిరతస్మరణావిగళితపరమభక్తియోగానుభావంబున విశోధితాంతఃకరణులగుచు నీశ్వరుతాదాత్మ్యంబుఁ బొందిరం
త॥ సీ॥ వసుధేశ యా ప్రియవ్రతుఁడొండు కాంతయం దధికులమన్వంతరాధిపతుల। మఱియు నుత్తముఁడు దామసుఁడు రై
వతుఁడను సుతుల నుబుట్టించె సుమహితులను। మున్ను జన్మించిన పుత్రులలో మువ్వురవ్యయపదవికి నరిగిరంత। నపుడు ప్రియ
వ్రతుఁడఖిలశాత్రవకోటిఁ దనబాహుబలముచేతను జయించి। యతఁడు బర్హిష్మతీకాంతయందుఁ బ్రీతి। గలిగి యా వనలీలా
వికాసహాస। హేలనాదులఁ జిత్తంబు గీలుపఱచి। గతవివేకుండువోలె భోగములఁ బొందె॥ వ॥ ఇట్లు ప్రియవ్రతుండే కాద

శార్బుదపరివత్సరంబులు రాజ్యంబుఁ జేసి యొక్కనాఁడు మేరునగప్రదక్షిణంబు సేయు సూర్యునకు నపరభాగంబునం బ్ర
వర్తించు నంధకారంబు నిర్వర్తింపంబూని భగవదుపాసనాజనితాతిపురుషప్రభావుండై సవితృరథసదృశవేగంబుగలిగి
తేజోమయంబైన రథంబు నారోహణంబు సేసి రాత్రుల నెల్ల దివంబులూనర్తనిసప్తవారంబులు ద్వితీయతపనుండువో
లె నరిదంబువరపుటయు నారథనేమిమార్గంబులు సప్తసముద్రంబులు నామధ్యభూసంధులు సప్తద్వీపంబులు నయ్యె నంత॥
సీ॥ సరసజంబూప్లక్షశాల్మలిద్వీపకుశక్రౌంచశాకపుష్కరములనఁగ। నలరునాద్వీపంబులందు జంబూద్వీప మొనరంగల
క్షయోజనములయ్యె। నటయుత్తరోత్తరాయతసంఖ్యఁ దాద్విగుణితములై యొండొంటికతిశయిల్లు। నూ రేక్షురసనురా
జ్యక్షీరదధ్యుదకంబులగలుగు సాగరములే దద్వీపపరిమాణములుగల్గి విస్తరిల్లు। సంధిసంధులఁ బరిఘలచందమునను। గ్ర
మముఁ దప్పక యొండొంటిఁ గలయకుండు। సకలజీవులకెల్ల నాశ్చర్యముగను॥ వ॥ అట్టిద్వీపంబులందుఁ బరిపాలనంబునకుం
బ్రియవ్రతుండాత్మభవులు నాత్మసమానశీలురునైన యాగ్నీధ్రేధ్మజిహ్వయజ్ఞబాహుహిరణ్యరేతోఘృతపృష్ఠమేధా
తిథివీతిహోత్రుల నొక్కొక్కని నొక్కొక్కద్వీపంబునకుం బట్టంబుగట్టి యూర్జస్వతియను కన్యకను భార్గవునకిచ్చిన భార్గవున
కునూర్జస్వతియందు దేవయానియను కన్యారత్నంబు జనించె నట్లు। బలపరాక్రమవంతుండైన ప్రియవ్రతుండు విరక్తుం
డై యొక్కనాఁడు నిజగురువగు నారదుని చరణానుసేవానుపతితరాజ్యాదిప్రపంచసంసర్గంబుఁ దలంచి దుఃఖించియిట్లని
యె॥ సీ॥ అకటయే నింద్రియములచేఁ గట్టంగఁబడియుండి యందులఁ బాయలేక। యజ్ఞానవిరచితంబగు విషయములనునంధ
కూపంబులనడఁగియుండి। తరుణులకేవినోదమృగంబునై యుండి యదియెల్ల నేనెల్లననుచుఁజోసి। హరికృపచే నిప్పుడం
దినయాత్మవిద్యను గల్గి తనవెంటనరుగుదెంచు। కొడుకులకు నెల్ల రాజ్యముఁ గుదురుపఱచి। తనదుపత్నులదిగనాడిధనము వి
డిచి। హరివిహారంబు చిత్తంబునం దునిలిపి। సరగనల్లననారదపదవికరిగె॥ వ॥ ఇట్లు తనరథమార్గంబులు సప్తద్వీపసాగరంబు
లుగాఁ జేసి సూర్యునకుఁ బ్రతిసూర్యుండై సరిద్గిరివనాదులచేత భూతనిర్వృతికొఱకుఁ బ్రతిద్వీపంబులందు మనవధులఁ గల్పిం
చి ద్వీపవర్షనిర్ణయంబులఁ బుట్టించి పాతాళభూస్వర్గాదిజాతంబులగు సుఖంబులు నరకసమానంబులుగాఁ దలంచి విరక్తిం
బొంది నిరంతరభగవద్ధ్యానవిమలీకృతాశయుండగుచు హరిభక్తప్రియుండైన ప్రియవ్రతుని చరిత్రంబు లీశ్వరునకుఁ ద
క్కనన్యులకెఱుంగఁ దరంబుగాదతని మహిమలు నేఁడును గొనియాడుదురని చెప్పి శుకుండిట్లనియె॥ క॥ హరిసేవనా
ప్రియవ్రతుఁ। డరయఁగఁ గైవల్యపదవినందుటయరుదే। ధరఁ జండాలుండైనను। హరినామస్మరణఁ జెందు నవ్యయపద
ముఁ॥ అనిపలికి శుకుండు మఱియు నిట్లనియె॥ మ॥ జనకుండిట్లు విరక్తుడై ననుపదాజ్ఞం జేసి యాగ్నీధ్రుఁడే। పునధర్మప్రతి
పాలనుండగుచు జంబూద్వీపమేలెం దగం। దనసత్పుత్రులమాడ్కి నెల్లప్రజలం దాత్పర్యచిత్తంబునన్। ఘనతం బ్రోచె న
నేకకాలములు ప్రఖ్యాతంబుగా భూవరా॥ వ॥ ఇట్లాగ్నీధ్రుండు రాజ్యంబు సేయుచు నొక్కనాఁడు పుత్రకాముండై మంద
రాద్రిసమీపంబున నఖిలోపచారంబుల నేకాగ్రచిత్తుండై యర్చించిన నంగమలసంభవుండు సంతసిల్లి తనసమ్ముఖంబున సం
గీతంబు సేయు పూర్వచిత్తియను నప్సరాంగనం బంపుటయు నాయప్సరాంగ సచను దెంచి రమణీయవివిధనిబిడవిటపివిటపస
మాశ్లిష్టసమీపసువర్ణలతికారూఢస్థలవిహంగమమిథునోచ్చార్యమాణషడ్జాదిస్వరంబులచే బోధ్యమానసలిలకుక్కుట
కారండవబకకలహంసాదివిచిత్రకూజితసంకులంబుబునైన నిర్మలోదకకమలాకరంబులుగల తదాశ్రమోపవనంబునం
దువిహరించుచు విలాసవిభ్రమగతివిశేషంబులఁ జలనంబునొందు సువర్ణచరణాభరణస్వనంబున్నరదేవకుమారుండాలించి
యోగసమాధిం జేసి ముకుళితనేత్రుండై యుండి యల్లనఁ గనువిచ్చిచూచి తనసమీపంబున మధుకరాంగన యుంబోలెం బు
ష్పాఘ్రాణంబు సేయుచు దేవమానవులకు మనోనయనాహ్లాదంబుఁ బుట్టించుచున్నగతివిహారవినయావలోకనసుస్వరావ
యవంబుల మన్మథశరపరంపరలనొందించుచు ముఖకమలవిగళితామృతసమానహాస భాషణామోదమదాంధంబులైన
మధుకరమిథునంబుల వంచించి శీఘ్రగమనంబునం జలించు కుచకచమేఖలలుగల దేవాంగనం గొని చిత్తచలనంబు నొందిమ
న్మథపరవశుండై జడుని చందంబున నిట్లనియె॥ క॥ సతినీ వెవ్వతె వీపర్వతమున కేమేని గోరి వచ్చినవనజే। వతవో శారదవోర
తి। పతిపంచినమాయనో తపస్సారమవో। ఉ॥ అంగజుఁ డెక్కుడించిన శరాసనముల్ధరియించియంతనా। యంగజువేఁటమా
నవమృగావళిఁ జూచుచున్నదానవో। రంగగు నీనిజాకృతి తెఱంగెఱుఁగం గనిజంబుఁ బల్కుమా। యంగన నిన్నుఁ గన్గొనిన
యంతన సందడి వెట్టెనంగుఁడుర్॥ క॥ పొలుపొందుచున్న విలాసం। బులనంగజుబాణములను బోలెడి నీచం। చలసత్కటాక్షవీక్ష
ణములనెవ్వనినింతి చిత్తమునుగలఁచెదవే॥ చ॥ చెదరఁగ వేదముల్చదువు శిష్యుల పైఁదగఁబుష్పవృష్టి సుస్మదమున నంతలో
గురియుమాడ్కి నిమన్మథసామగానముల్సృదివెడుశిష్యులోయనఁగ షట్పదపఙ్క్తులు చేరి మ్రోయఁగాఁ। బదఁపడి మీఁదరా

లుకచభారమునందులఁజారుక్రొవ్విరుల్ ॥ క ॥ అందియల వెలయురత్నము। లందంబుగలలితపదములన్సుభగములై। యం
దంద మ్రోయుచునునా। డెందంబునఁదగిలిసందడించుచునున్నన్ ॥ క ॥ పాయకకదంబపుష్ప। చ్ఛాయయుగలవస్త్రకాంతిచ
ల్లెడుఁగంటే। యామెడనితంబరోచులు। గాయుచు నెడ తెగక తఱుమిక ప్పెడుఁదనీవ్ ॥ క ॥ నిరతమునీతనుమధ్యము। గరవమరుదు
గనరసిచూడఁగానంబడదీ। కరికుంభంబులఁబోలెడి। గురుకుచముల నెట్లునిలుపుకొంటివిలతాంగీ ॥ క ॥ పొంకములగుకుచముల
పైఁ। గుంకుమపంకంబుఁబూసికొనివాసనలం। గొంకక వెదచల్లెడునీ। బింకంబగుచన్నుదోయి పెంపోసొంపో ॥ శా ॥ ఏలోకం
బుననుండివచ్చితివినీవిచ్చోటికిన్మున్నునే। నేలోకంబునఁజెప్పఁగానెఱుఁగనానీసుందరాకారమా। లీలాలిత్యములీవినోద
ములునీకెట్లొప్పనే కామినీ। భూలోకంబున కెట్లువచ్చితివినాపుణ్యంబగణ్యంబుగన్ ॥ క ॥ హాసావలోకనంబుల। భాసిల్లెడు
నీముఖంబుపలుమఱునిపుడే। యాసలువుట్టింపఁగనే। నాసఁగొనెదనిన్నుఁజూచియంబుజనేత్రీ ॥ గీ ॥ కందు లేనియిందుకళ
మించి నెమ్మోము। గాంతియుక్తమగుచుఁగానుపించె। గానవిష్ణుకలయుగాబోలుననినాను। నంబునందుఁదోఁచునలిననే
త్రి ॥ మ ॥ పటుతాటంకరథాంగయుగ్మమునకుంబల్మారుభీతిల్లుచున్నటనంబందెడుగండుమీనములతోనాసన్ననీలాలకో।
త్కటభృంగావళితోద్విజావళిలసత్కాంతిన్విడంబించుమా। రటకాసారముఁబోలి నెమ్మొగముదారంజిల్లునత్యున్నతిన్ ॥
చ ॥ కరువలిఁబాయువస్త్రమునుగట్ట నెఱుంగవుచూడ్కిదిక్కులం। బరచుచుఁజంచరీకములభాతిఁజెలంగెడుగంధరంబు
నఁ। బొరలెడుముక్తకేశభరముందుఱుమంగఁదలంపవిప్పుడి। ట్లరుమగరత్నకందుకవిహారమునప్పెదుసంభ్రమంబునన్ ॥
వ ॥ మఱియునిట్లనుతపోధనులగువారలతపంబులనీరూపంబుననపహ్నవించినదానవునీచక్కదనంబేమితపంబునసంపా
దించితివినాతోడంగూడితపంబుసేయుముసంసారంబువృద్ధిఁబొందంజేయుముపద్మాసనుండు నాకుంబ్రత్యక్షుండై నిన్ను
నిచ్చినవాఁడుగావుననిన్నువిడువంజాలననీసఖీజనంబులుమావాక్యంబులకననుకూలించుదురుగాకనీవుచనుచోటికి న
నుందోడ్కొనిచనుమనిస్త్రీలకననుకూలంబుగాఁబలుక నేర్చినయాగ్నీధ్రుండుపెక్కుభంగులంబలికిననాపూర్వచిత్తియు
నతనియనునయవాక్యంబులకుసమ్మతించివీరశ్రేష్ఠుండగునారాజవర్యునిబుద్ధిరూపశీలౌదార్యవిద్యావయశ్శ్రీలచేఁబరాధీ
నచిత్తయగుచుజంబూద్వీపాధిపతియగునారాజశ్రేష్ఠునితోడంగూడి శతసహస్ర సంవత్సరంబులు భూస్వర్గభోగంబుల
నుభవించెనంతనాగ్నీధ్రుండాపూర్వచిత్తివలన నాభి,కింపురుష,హరివర్ష, ఇలావృత, రమ్యకహిరణ్మయ,కురు,భద్రా
శ్వకేతుమాలసంజ్ఞలుగలకుమారులఁబ్రతివత్సరంబునొక్కొక్కనిగదొమ్మండ్రంగాంచెనంతనాపూర్వచిత్తియాయ
ర్భకులగృహంబునవిడిచి యాగ్నీధ్రుంబాసి బ్రహ్మలోకంబునకుంజనిననాయాగ్నీధ్రపుత్రులు మాతృసామర్థ్యం
బునంజేసి స్వభావంబుననశరీరబలయుక్తులగుచుఁదండ్రిచేతననుజ్ఞాతులయి తమనామంబులఁ బ్రసిద్ధంబులయిన, జం
బూద్వీపాదివర్షంబులఁ బాలించుచుండిరంతనాగ్నీధ్రుండునాపూర్వచిత్తివలనంగామోపభోగంబులం దృప్తింబొం
దకపూర్వచిత్తిందలంచుచు వేదోక్తంబులగుకర్మంబులంజేసితత్పలోకంబగుబ్రహ్మలోకంబునకుంజనియెనిట్లుతండ్రిపర
లోకంబునకుంజనిననాభిప్రముఖులగునాగ్నీధ్రకుమారులుదొమ్మండ్రును మేరుదేవియుఁ, బ్రతిరూపయు,నుగ్రదంష్ట్రి
యు,లతయు,రమ్యయు,శ్యామయు,నారియు,భద్రయు,దేవియు,నను నామంబులుగల మేరుపుత్రికలగు,తొమ్మండ్రుకన్య

శ్రీ భగవంతుండగునారాయణుండు ఋషభావతారమెత్తుట. శ్రీ

కల,వివాహంబైరంత ॥ గీ ॥ నరవరేణ్యుఁడైననాభిసంతానార్థి। ముంగనయునుదానుయజ్ఞపురుషుఁ। డైనవాసుదేవునతు
లభక్తిశ్రద్ధ। లను జెలంగిపూజలొనరఁజేసి ॥ వ ॥ మఱియుంబ్రవర్గ్యసంజ్ఞికంబులగు కర్మంబులుశ్రద్ధా విశుద్ధద్రవ్యదేశ
కాలమంత్రఋత్విగ్దక్షిణావిధానయోగంబులంబరమేశ్వరునిమెప్పించిననెవ్వనికింబ్రసన్నుండుగానిపుండరీకాక్షుం
డుభక్తవత్సలుండై సురుచిరావయవంబులుగలిగి యజనశీలంబయినయాతనిహృదయంబునందుఁబాయనిరూపంబుగలిగి
మనోనయనానందకరావయవంబులుగలతనస్వరూపంబుఁజూపందలంచి ॥ సీ ॥ అంతనావిష్కృతకాంతచతుర్భుజంబులును
బీతాంబరంబును వెలుంగ। శ్రీవత్సకౌస్తుభశ్రీరమాచిహ్నంబులురమందురమ్యమైయిరవుపడఁగ। శంఖచక్రగదాంబుజా
తఖడ్గాదిదివ్యాయుధంబులు చేతులందు మెఱయ। నతులితనవరత్నహాటకాంకితనూత్నఘనకిరీటద్యుతుల్గడలుకొనఁగ। గ
ణ్ణకుండలకటిసూత్రకనకరత్న। హారకేయూరవరనూపురాదిభూష।ణములభూషితుఁడైనశ్రీనాయకుండు। దంపతుల
కప్పుడెదురఁబ్రత్యక్షమయ్యె ॥ గీ ॥ ఇట్లుప్రత్యక్షమగుపరమేశ్వరునకుఁ। బెన్నిధానంబుఁగనుఁగొన్న పేదమాడ్కి। హర్ష
మున ఋత్విగాదికులవనతాస్యులగుచునభినుతిఁజేసిరిట్లనుచనపుడు ॥ క ॥ పరిపూర్ణుఁడవై యుండియు। మఱువకమాపూ
జలెల్లమన్నింతువునీ। చరణారవిందసేవయు। ధరఁబెద్దలువినిచినటులఁదగఁజేసెదమా ॥ క ॥ ఏమిపుడు సేయుసంస్తుతి। నీ

మహిమ నెఱుంగి కాదు నిరతము పెద్దల్ । దా మెదియుపదేశించిరొ । యామతమునఁ బ్రస్తుతింతు మయ్యమహాత్మా॥ వ॥ మఱియు నీవు సంసారాసక్తమతిగలిగినవారికి వశుండు గావీశ్వరుండవు ప్రకృతిపురుషవ్యతిరిక్తుండవు పరమపురుషుండవు నైననిన్నుఁ బొందని ప్రపంచాంతర్గతంబు లైన నామరూపంబులుగలయస్మదాదులచేత నిరూపింపనశక్యంబగు సర్వజీవులం జెందినదురితసంఘంబుల నిరసించు స్వభావంబుగల నీయుత్తమగుణంబులయందు నేకదేశంబు గాని సర్వగుణనిరూపణంబుఁ జేయ నశక్యంబు గావున నేరక నీభక్తులు మిక్కిలి భక్తిం జేసి స్తుతియించు గద్గదాక్షరములను సలిలశుద్ధపల్లవతులసీదళదూర్వాంకురములను సంపాదించిన పూజను సంతసిల్లెడి నీకు బహువిధద్రవ్యసంపాదనంబు గలిగి విభవయుక్తంబులైన యశ్వమేధాదులును దృప్తికరంబులు గా నేరవు స్వభావంబున సర్వకాలంబునందును సాక్షాత్కరించి యతిశయంబై వర్తించుచు నశేషపురుషార్థస్వరూపమును పరమానందరూపమును నైనవాఁడవగుటం జేసి యజ్ఞాదులయందు నీకుఁ దృప్తి లేకయున్న నస్మదాదులకోరికలకు పకరించుకతంబున యజ్ఞాదుల నొనరింతుమని మఱియు నిట్లనిరి॥ క॥ *బాలిశులమగుచు మిక్కిలి। మేలెఱుఁగని మమ్ము నీదు మించినదయచేఁ। బాలించియిత్తు వెప్పుడు। చాలగ నిహపరములందు సకలసుఖంబుల్॥ గీ॥ ఇపుడు మేము నీకు నిష్టంబులగు పూజ। లాచరింపకున్న నైన నధిక। మయిన నీకృపాకటాక్షవీక్షణములఁ। జక్కఁ జూచి తగఁ బ్రసన్నుఁడగుచు॥ క॥ వరమీయఁ దలఁచి మమ్ముం। గరుణించితి కాక నిన్నుఁ గనుఁగొనుటకు నై। యరసినుతింపఁగ మాకుం। దరమగునే వరద నీరదశ్యామాంగా॥ వ॥ మఱియు నిస్సంగులై నిశితజ్ఞానంబునం జేసి దోషరహితులై భవత్స్వభావులు నాత్మారాములు నగు మునులకు స్తుతియింపందగిన గుణంబులు గలవాఁడవగుచుండియుఁ బ్రసన్నుండవు స్ఖలనక్షుత పతనజృంభణాది దురవస్థలందు వివశులమగు మాకు జ్వరమరణాదిమద్దశలందును గల్మషనాశకరంబులైన భవద్దివ్యనామంబులు మా వచనగోచరంబులగుం గాక మఱియు నీ రాజర్షి నీతోడ సమానుండైన కుమారునిం గోరి కామంబుల స్వర్గాపవర్గంబుల నీనోపిన నిన్నుం బూజించి ధనకాముండైనవాఁడు ధనవంతునిం జేరి §తుషమాత్రంబడిగిన చందంబున మోక్షనాథుండవైన నీవలన సంతానంబు గోరుచున్నవాఁడు జయింపరాని నీ మాయచేత నెవ్వండు మోహంబు నొంది విషయాసక్తుండు గాక యుండుఁ నర్థకాములము మదాంధులము నగు మేము నిన్ను నాహ్వానంబుఁ జేసిన యపరాధంబు సర్వాత్మకుండవగుటం జేసి సామ్యంబు చేమన్నింపందగుదువు మమ్ముం దయఁ జూడుమని ప్రణమిల్లిన సర్వేశ్వరుండు వర్షాధిపతియగు నాభిచే ఋత్విక్కులచేతను వందితుండై దయాకలితుండగుచు నిట్లనియె॥ క॥ మునులార వేదవాక్యము। లను బ్రస్తుతిఁ జేసి సర్వలక్షణములనా। కెనయగు పుత్రు నినిమ్మని। వినఁ బలికితిరిపుడు మిగుల వేడుకతోడన్॥ క॥ నాకాదిలోకములలో। నాకున్సరివచ్చునట్టినందనునిట్లాలోకింప లేరు గావున। నాకున్సరి నేన కామనమున నెఱుఁగుఁడీ॥ వ॥ అదియునుం గాక భూసురోత్తములు నా ముఖం బగుటం జేసి విప్రవాక్యంబు దప్పింపరాదు నాభిపత్నియగు మేరుదేవియందు నేన పుత్రుండనై జనియించెదనని పలికి పరమేశ్వరుండాగ్నీధ్రపత్నియగు మేరుదేవి చూచుచుండ నా యజ్ఞంబున నంతర్ధానంబు నొందె నా నాభిమీఁది దయం జేసి దిగంబరులు తపస్వులు జ్ఞానులు నూర్ధ్వరేతస్కులు నగు నైష్ఠికులకు యోగధర్మంబుల నెఱింగింపందలంచి పుండరీకాక్షుండు నాభిపత్నియగు మేరుదేవిగర్భాగారంబునం బ్రవేశించె నంత॥ గీ॥ మేరుదేవియందు మేరుధీరుండగు। హరిసమస్తలక్షణాన్వితుండు। శమదమాదిగుణవిశారదుండుదయించె। సకలజనులకెల్ల సంతసముగ॥ గీ॥ ధవళకాంతియుక్తిఁ దనరు దేహంబును। మహితబలపరాక్రమంబు వీర్య। మును దలంచి చూచి జనకుండు పేరిడె। సుతుని ఋషభుఁడనుచు సొంపుతోడ॥ క॥ ధరణీసురులును మంత్రులు। పరివారము హితులు ప్రజలు బాంధవులును సు। స్థిరమతి నా బాలకునిం । గరమనురాగమున రాజుగాఁ జూచిరిలన్॥ క॥ †పురుహూతుఁడతని మహిమలు। సరగున విని చిత్తమునకు సహ్యము గామిం। బరికించి ఋషభుఁడే లెడి। ధరణిన నావృష్టి మిగుల దట్టము సేసెన్॥ గీ॥ అది యెఱింగి ఋషభుఁడంతట యోగమా। యాబలంబు కతన నఖిలరాజ్య। మందుఁ గురియఁ జేసె నత్యంతసంపూర్ణ। వృష్టి దినదినంబు వృద్ధిఁ బొంద॥ వ॥ ఇట్లు ఋషభుండు ‡పురందరుండు సేయు దౌష్ట్యంబునకు నవ్వి యజనాభంబను తన మండలంబు సుభిక్షంబుగాఁ జేసి నాభి యందనకోరినచందంబునం బుత్రుండు జనియించి వృద్ధిఁ బొందుటకు సంతసిల్లి తనచేత నంగీకరింపంబడు నరలోకధర్మంబు గల పుండరీకాక్షుని మాయావిలసితంబును జేసి బాలక నా తండ్రి యని మోహంబున నుపలాలించుచుం బ్రజానురాగంబున సర్వసమ్మతుండైన పుత్రుని సమయసేతురక్షణంబు

* బాలిశులము। అవివేకులము. §తుష। ఉముక. †పురుహూతుఁడు। పురు ప్రభూతం సూతం యజ్ఞేష్వాహ్వానం యస్య పురుహూతః-యజ్ఞములయందుఁ బ్రచురమైనపిలుపుగలవాఁడు. లేక-పురునామానమసురం హతవానితివా-పురువనెడి రాక్షసునిఁ జంపినవాఁడు-అనఁగా నింద్రుఁడు. ‡పురందరుఁడు। పురాణి అరీణాం దారయతీతి పురందరః-శత్రుపురముల వ్రక్కలించినవాఁడు- దౄవిదారణే అని ధాతువు, అనఁగా నింద్రుఁడు.

నకుఁబూజ్యంబైనరాజ్యంబునందభిషిక్తుంజేసిభూసురులకుఁబ్రధానవర్గంబునకునప్పగించి మేరుదేవింగూడినరనారాయణస్థానంబైనబదరికాశ్రమంబునకుంజనియచ్చట మహాయోగసమాధిచే నరనారాయణాఖ్యుండుపురుషోత్తముండునగువాసుదేవునారాధించిక్షీణదేహుండై యానాభిహరితాదాత్మ్యంబునొందెనంత॥చ॥ సరసతనేనృపాలకునిజన్మమునందునుభూసురోత్తము। ల్సరసిజనాభునిందగఁబ్రసన్నతఁబెట్టిననంతమెచ్చియా। శ్వరుఁడుదనంతగర్భమునవచ్చితనూభవుఁడైజనించెనా। నరపతినాభికిన్సరియనందగునేనరనాథయిన్యులక॥సీ॥ భూవరుఁడగుఋషభుఁడుదనరాజ్యంబుఁగర్మభూమిగనాత్మఁగాంచిజనుల। కందఱకును బ్రియంబగునట్లుకర్మతంత్రంబెల్లఁదెలుపంగఁదలఁచికర్మ। ములుసేయుటకుగురువులమొద్దవేదంబుచదివివారలయనుజ్ఞనువహించి। *శతమన్యుఁడిచ్చినసతిజయంతీకన్యఁబరిణయంబై యట్టిపడఁతివలన। భరతుఁడాదిగసుతులనూర్వురనుగాంచె। నట్టిభరతునిపేరధరాతలంబు(పురవరాశ్రమగిరితరుపూర్ణమగుచు। నమరిభారతవర్షనామునమించె॥వ॥ ఆమహాభారతవర్షంబునందుతమతమపేరంబరగుభూములకుం,గుశావర్త,ఇలావర్త,బ్రహ్మావర్త, ఆర్యావర్త,మలయకేతు,భద్రసేన,ఇంద్రస్పృక్,విదర్భ,కీకటులను,దొమ్మండ్రుశికుమారులనునవతిపుత్రులకుఁబ్రధానులనుగాఁజేసెనంతఁగవి,హరి,అంతరిక్ష,ప్రబుద్ధ,పిప్పలాయన,ఆవిర్హోత్ర,ద్రమీళ,చమస,కరభాజనులనువారు,తొమ్మండ్రుసుభాగవతధర్మప్రకాశకులై రిభగవన్మహిమోపబృంహితంబులగువారలచరిత్రంబులుముందరనెఱింగించెదఁదక్కినయెనుబదియిద్దరుకుమారులుపిత్రాదేశకరులుశ్రీనతివినీతులుమహాశ్రోత్రియులుయజ్ఞశీలురుగర్మనిష్ఠులునైనబ్రాహ్మణోత్తములైరిఋషభుండు స్వతంత్రుండైసంసారధర్మంబులం బొరయక కేవలానందానుభవుండైనయీశ్వరుండైయుండియుఁబ్రాకృతుండువోలెఁగాలానుగతంబులగు ధర్మంబులనాచరించుచు ధర్మప్రవర్తకులకుసముండునుపశాంతుండుమైత్రుండుగారుణికుండునైధర్మార్థయశఃప్రజానందామృతావరోధంబుచే గృహస్థాశ్రమంబులంబ్రజలనియమించుచుఁగొంతగాలంబునీతిమార్గంబుదప్పక ప్రజాపాలనంబు సేయుచు వేదరహస్యంబులగుసకలధర్మంబులుస్వవిదితంబులయిన సుబ్రాహ్మణోపదేశపూర్వకంబునద్రవ్యదేశకాలవయశ్శ్రద్ధర్త్విగ్విధోద్దేశోపచితంబులుగ నొక్కొకక్రతువునుశతవారంబును యథావిధిగజేసిసుఖంబుండెనంత॥క॥జనవరఋషభునిరాజ్యం।

ఋషభుండుపుత్రులకునీతియుపదేశించుట.

బునసైహికఫలముఁగోరుపురుషునినొకనిం। గనుఁగొననెఱుంగమెన్నఁడు।నినతేజుండతనిమహిమలేమనిచెప్పఁ॥సీ॥ఆఋషభుండురాజ్యంబుసేయుచునుండి యంతటనొక్కనాఁడాత్మయందుఁ। దలపోసిభూలోకఫలము పేక్షింపకమోహంబుదిగనాడిపుత్రులకును। దనరాజ్యమెల్లనప్పనఁజేసివెనువెంటఁగొడుకులుమంత్రులుగొలిచిరాఁగ। నల్లనయ్యరిగిబ్రహ్మావర్తదేశంబులందులనపుడుమహాత్ములైన। యట్టిమునిజనసమ్ముఖంబందుఁజేరి। తనమపుత్రులనందఱఁడాయఁబిలిచి। పరమపుణ్యుండుఋషభుండుభక్తితోడ। హర్షమందుచునప్పుడిట్లనుచుఁబలికె॥గీ॥ తనయులారవినుఁడుధరలోనఁబుట్టిన।పురుషులకునుశునకములకులేని।కష్టములనుదెచ్చుగానఁగామంబుల। వలనుబుద్ధిసేయవలదుమీరు॥చ॥నరులకునేతపంబుననంతసుఖంబులఁబొందనౌను శ్రీ। కరమతినాతపంబుఁదగఁగైకొనిచేసినబ్రహ్మసౌఖ్యముం। దిరముగఁగల్గువృద్ధులనుదీనులఁబ్రోవుఁడుదుష్టవర్తన। న్జరుగుచునుండుకాముకులసంగతిఁబోకుఁడుమీఁదమేలగుఁ॥వ॥నాఁటియునంగనాసక్తులగుకాముకులసంగంబునిరయరూపంబైనసంసారంబగుమహత్సంగంబుమోక్షద్వారంబగునట్టిమహాత్ములెవ్వరనినశత్రుమిత్రవివేకంబులేకసమచిత్తులుశాంతులుక్రోధరహితులుసకలభూతదయాపరులుసాధువులు నగువారలుమహాత్ములనంబడుదురట్టిమహాత్ములునాయందలిస్నేహంబెప్రయోజనంబుగల్గియుండుటంజేసి విషయవార్తాప్రవృత్తులగుకుజనులందుఁదనుదేహగృహమిత్రదారాత్మజాదులందుఁబ్రీతిలేకయుండుదురు విషయాసక్తుండైనవాఁడువ్యర్థకర్మంబులంజేయునట్టిదుష్కృతకర్మంబులంజేయువాఁడెప్పుడును బాపకరుండగుచుంగ్లేశదంబగుదేహంబునొందుచుండుంగావునంబాపమూలంబులైన కామంబులుగోరకుఁడీజ్ఞానంబెంతగాలంబు లేకయుండునంత కాలంబాత్మతత్త్వంబెఱుంగండాత్మతత్త్వంబెఱుంగకుండుటంజేసిదేహికిదుఃఖంబధికంబై యుండులింగదేహంబెంతతడవుండునంతతడవుమనంబుగర్మవశంబైజ్ఞానవంతంబుగాకయవిద్యంబాయకుండుశరీరంబుగర్మమూలంబగుటవలనఁగర్మంబులు సేయఁజనదు వాసుదేవుండగునాయందుఁ బ్రీతియెంతతడవులేకయుండు నంతతడవుదేహధర్మంబులుబాధించు విద్వాంసుండైననుదే

---

*శతమన్యుఁడు।శతంమన్యవోయస్యసః శతమన్యుః-నూఱుయాగములుగలవాఁడు-ఇంద్రుఁడు. శ్రీకుమారులు। కు-అనఁగాఁబాపము దానిని-మారులు।నశింపఁజేయువారుగానకుమారులు-అనఁగాఁబుత్రులు. నవతి।తొంబది. శ్రీనతివినీతులు।మిగులనడఁకువగలవారు.

హేంద్రియారాములయందుఁ బ్రీతిఁ జేసినమిథునీభావసుఖప్రధానంబగుగృహస్థాశ్రమంబునంగీకరించి స్వరూపస్మృతిశూన్యుండై మూఢుండగుచు నంతసంసారతాపంబులఁ బొందుచుండుఁ; స్త్రీతోడం గూడి యేకీభావంబు నొందుటవారలకుహృదయగ్రంథియై యుండు నంత జనునకు గృహక్షేత్రసుతాప్తవిత్తంబులందు నేను నాయది యనియెడి మోహంబుగలుగు నట్టి స్త్రీపురుషమిథునీభావంబుచే సంతానంబు గలుగు నా సంతానకారణంబున గృహక్షేత్రవిత్తాదులసంపాదింపంబడు నంత మోహంబధికంబగుటం జేసి మోక్షమార్గంబు దవ్వగు నిట్లు సంసారంబునందుండియు మనంబున నెప్పుడు ముక్తిచింతం జేయునపుడు సంసారంబును బాయు మోక్షోపాయంబులు పరమగురుఁడనైన నాయందు భక్తి సేయుట విగతతృష్ణయు ద్వంద్వతితిక్షయు సర్వలోకంబులందుల జంతువ్యసనావగతియు నీశ్వరవిషయకజ్ఞానాపేక్షయుఁ దపంబు విగతేచ్ఛయు మత్కృతకర్మంబులు మత్కథలు వినుటయు నన్నె దైవంబుగా నెఱుంగుటయు నస్మద్గుణకీర్తనంబు నిర్వైరసామ్యోపశమంబులు దేహగేహంబులందు నాత్మబుద్ధి *జిహాసయు నధ్యాత్మయోగంబు నేకాంతసేవయుఁ బ్రాణేంద్రియాత్మల గెలుచుటయుఁ గర్తవ్యాపరిత్యాగంబు సచ్ఛ్రద్ధయు బ్రహ్మచర్యంబుఁ గర్తవ్యకృత్యంబులందుమలనప్రమత్తుండగుటయు నాజ్ఞియమనంబు సర్వంబు నన్నకాఁ దలంచుటయు జ్ఞానంబు విజ్ఞానవిజృంభితంబైన యోగంబు ధృత్యుద్యమంబు సాత్త్వికంబు నాదిగాఁ గల తెఱంగుల చేత లింగదేహంబు జయించి దేహికుశలుండగుచునుండవలయు॥ గీ॥ అరయఁ గర్మరూపమగు నవిద్యాజన్య।మైన హృదయబంధనాదిలతల।నప్రమత్తయోగమను మహా¶సురియచేఁ।దెంపవలయు నంతఁ దెంపుతోడ॥ గీ॥ ఒనర నిట్లు యోగయుక్తుండు గురుఁడైన।భూపుఁడైన శిష్యపుత్త్రవరుల।యోగమతులఁ జేయ నొప్పుగావలయును।గర్మపరులఁ జేయఁగాదు కాదు॥ సీ॥ జను లెల్లనర్థవాంఛలఁ జేసి యత్యంతమూఢులై యైహికంబులును నంబు।లందులఁ గోరుదురల్పసౌఖ్యములకు నన్యోన్యవైరంబులందు దుఃఖ।ములఁ బొందుచురు గాననలయక గురుఁడైన వాఁడు మాయామోహవశుఁడు నెంతె। జనుఁడునైనట్టి యాజంతువునందు మను దయగల్గి మిక్కిలి ధర్మబుద్ధి। గన్నులున్నవాఁడు గాన నివానికిఁ। దెరువుఁ జూపినట్లు తెలియఁ బలికి। యతులమగుచు దివ్యమైనయామోక్షమా।ర్గంబుఁ జూపవలయు రమణతోడ.॥ వ॥ మఱియుఁ బిత్రసుజనసీబంధుపతిదైవంబులలో నెవ్వఁడైనను సంసారరూపమృత్యురహితంబైన మోక్షమార్గంబుఁ జూపకుండెనేని వారెవ్వరును హితులుగా నేరరు నాదుశరీరంబు దుర్విభావ్యంబు నాదుమనంబు సత్త్వయుక్తంబు ధర్మసమేతంబు పాపరహితంబునగుటం జేసి పెద్దలు నన్ను ఋషభుండండ్రు గావున శుద్ధసత్త్వమయంబైన నా శరీరంబునం బుట్టిన మీరలందఱును సోదరుండును మహాత్ముండును నగ్రజుండునైన భరతునన్నె కాఁ జూచి యక్లిష్టబుద్ధిచే భజింపుఁడది యనాను శుశ్రూషణంబు ప్రజాపాలనంబు సేయుటయు మీకును బరమధర్మంబని మఱియు నిట్లనియె॥ సీ॥ †భూతజాలములందు భూజములుర్వర్యముల్ భూరుహంబులకంటె భోగికులము। భోగిసంతతికన్న బోధనిష్ఠులు బోధమాన్యులకన్నను మనుజవరులు। వీరికన్నను సిద్ధవిబుధగంధర్వులు వారికన్నను సురులు వారికన్న।నింద్రాదిదేవతలింపఱికన్నను దక్షాదిసన్మునుల్దలఁప నెక్కు।డందుకన్నను భర్గుఁడాయభవుకన్నఁ। గమలభవుఁడెక్కుడాతనికంటె విష్ణుఁ। డధికుఁడాతఁడు విప్రుల నాదరించుఁ। గాన విప్రుఁడు దైవంబు మానవులకు॥ క॥ భూసురులకు సరిదైవం।బీసచరాచరమునందు నెఱుఁగను నార్యా। భూసురులు గుడుచునప్పటి।యాసంతోషంబు దోఁపదన్నలయందుర్యా॥ సీ॥ మంగళంబైన బ్రహ్మస్వరూపంబును వేదరూపంబున నాదిరూప। మగుచున్న నాదుదేహము ‡బ్రాహ్మణోత్తముల్దరియింతు రెప్పుడు తత్త్వబుద్ధి।శమదమానుగ్రహసత్యతపస్తితిక్షలు గల్గు విప్రులు సద్గుణుండు।గానమిక్కిలి భక్తిగల్గి §యకించనులైన భూసురుల దేహములవలనను నంపుచుండును నాదు దేహంబు గాఁగ। నెఱిఁగి వరులగు విప్రుల నెల్లభక్తిఁ।బూజసేయుటయే నన్నుఁ బూజసేయు।టను చు వినిపించి మఱియు నిట్లనుచుఁ బలికె॥ క॥ ఈ తెఱఁగుఁ దెలిసి భూసుర।జాతిం బూజించునట్టి జనుఁడును మాయా। తీతుండై నిక్కంబుగ। భూతలమున మోక్షమార్గమును బొందఁగాంచుర్యా॥ వ॥ ఇట్లు సదాచారులగుకుమారులకు లోకానుశాసనార్థం బాచారంబులుపదేశించి మహాత్ముండు పరమసుహృత్తువునగు భగవంతుండు ఋషభుండు ‖భాపదేశంబునం గర్మత్యాగంబుఁ జేసి యుపశమశీలురగు మునులకు భక్తిజ్ఞానవైరాగ్యలక్షణంబులు

*జిహాస। విడుచుట. ¶సురియ। ఖడ్గము. †భూతజాలములందుఁ।స్థావరజంగమములని ద్వివిధములైన ప్రాణిసముదాయమందు, భూజములు। వృక్షములు, వర్యములు। శ్రేష్ఠములైనవి, అనఁగాఁ బర్వతాదులకంటె వృక్షములు శ్రేష్ఠములైనవని భావము. భూరుహంబులకంటెన్। వృక్షములకంటె, భోగికులము। సర్పసమూహమును, అనఁగా- పురుగులు మొదలగువానికంటె సర్పములు శ్రేష్ఠములని భావము. భోగిసంతతికన్నన్। సర్పసమూహముకంటె, బోధనిష్ఠులు। జ్ఞానసంపత్తిగలపశువులును, బోధమాన్యులకన్నన్। జ్ఞాననిష్ఠగలపశువులకంటె, మనుజవరులు। శ్రేష్ఠులైన మనుజులును.—‡బ్రాహ్మణోత్తముల్। బ్రాహ్మణిపర బ్రహ్మణినిష్ఠావత్త్వాత్ - బ్రాహ్మణః- పరబ్రహ్మమందు నిష్ఠగలవాఁడు బ్రాహ్మణుఁడు.
§అకించనులు। బీదలు. ‖అపదేశము। నెపము-కపటము.

గలపారమహంస్యధర్మంబుపదేశింపంగలవాఁడగుచుఁ బుత్త్రశతంబునందగ్రజుండు పరమభాగవతుండు భగవజ్జనపరాయణుండునగు భరతుని ధరణీపాలనంబునకుఁ బట్టంబుగట్టి తానుగృహమందె దేహమాత్రావలంబనంబుఁ జేసి దిగంబరుండై యున్మత్తాకారుండగుచుం ‡‡ప్రకీర్ణ కేశుండై యగ్నులనాత్మారోపణంబుఁ జేసి బ్రహ్మావర్త దేశంబును బాసి జడాంధ *బధిర †మూక పిశాచోన్మాదులఁ బోలెనవధూత వేషంబునొంది జనులకు మాఱుపలుకకమౌనవ్రతంబునంబుర గ్రామాకర జనపద ఆరామ శిబిర వ్రజ ఘోష సార్థ గిరి వనాశ్రమాదులయందు వెంటంజనుదెంచు మర్జన తర్జన తాడనావమాన ‡మేహన ‖నిష్ఠీవన పాషాణ శకృ ద్రజః ప్రక్షేపణ పూతివాత దురుక్తులం *పరిభూతుండై ననుగడనం బెట్టక వనమదేభంబు మాఱి కాదికృతోపద్రవంబును బోలెంగైకొనక దేహాభిమానంబునంజిత్తచలనంబు నొందక యేకాకియై చరియించుచుండ నతిసుకుమారంబులగు కరచరణోరస్థలంబులు విపులంబులగు బా †హ్వంస కంఠ వదనాద్యవయవ విన్యాసంబులుంగలిగి ప్రకృతి సుందరంబగు చున్న స్వతస్స్నిగ్ధదరహాసరుచిర ముఖారవిందంబై నవనళినదళంబులఁ బోలి శిశిర ‡‡కనీనికలఁ జెలువొందియరుణాయతంబులగు నయనంబులచేనొప్పియన్యూనాధికంబులగు కపోల కర్ణ కంఠ నాసాదండంబులచేఁ దేజరిల్లుచు విగూఢస్మితవదన విభ్రమంబులఁ బ్రకాశించు తనదివ్యమంగళ విగ్రహంబుచేఁ బురసుందరుల మనంబులనతి మోహంబు గలుగఁ జేయుచు॥ గీ॥ ధూళిచేత మిగుల ***ధూసరితంబునై జడలుగట్టి కడుఁ బిశంగవర్ణ మునగు కేశపాశమును వెలిఁగించుచు నితరు లెవరుఁ దన్ను నెఱుగకుండ. క॥ అవధూతవేషమునను ట్లవనిన్మలినంబులైన యవయవములతోఁ దవిలి చరించుచునుండును భువిభూతాక్రాంతుఁడైన పురుషుని మాడ్కి ౯॥ గీ॥ జనులకిట్లు యోగసంచారమెల్ల విరుద్ధమనుచు నాత్మబుద్ధిఁ జూచి ¶యజగరంబు మాడ్కి నవనిపై నుండె భీభత్సకర్మమునకుఁ జాలువడుచు॥ వ॥ ఇట్లు భీభత్సరూపంబున వసుంధరంబండియుండి యన్నంబు భుజియించుచు నీరు ద్రావుచు మూత్ర పురీషంబులు విడుచుచు నవిశరీరంబున నంటం బొరలుచుండు-మఱియు దత్పురీష సౌగంధ్యయుక్తంబగు వాయువు దశదిశలదశయోజన పర్యంతంబు పరిమళింపంజేయుచుండ గో మృగ కాక చర్యలం జరియించుచు భగవదంశంబైన ఋషభుండు మహానందంబున ననుభవించుచుఁ దనయందు సర్వభూతాంతర్యామియగు వాసుదేవుని బ్రత్యక్షంబుగాఁ గనుంగొనుచు సిద్ధింబొందిన వైహాయస మనోజవ పరకాయప్రవేశ అంతర్ధాన దూరగ్రహణ శ్రవణాది యోగసిద్ధులు దనంతవచ్చినం గైకొనక యుండె నని పలికిన శుకయోగీంద్రునకుం బరీక్షిన్నరేంద్రుండిట్లనియె॥ క॥ మునివర యోగజ్ఞానంబునఁ జెరుపంబడ్డ కర్మములుగల పెద్దలు నియిండెడి యైశ్వర్యంబును ఋషభుండెఱిఁగి యేల పొందకయుండె౯॥ అనిన శుకుండిట్లనియె॥ మ॥ ధరణీవల్లభ నీదువాక్యములు తథ్యంబింతయుం దప్ప దెట్లరయ న్వన్యమృగంబు పట్టువడి తా నావేళ నాలుబ్ధకు న్దరవంచించిన మాడ్కి నింద్రియములందండించి చిత్తంబు నిర్భర కామాదుల కాస యిచ్చుఁ గడుసంరంభంబుతోఁ గ్రమ్మఱ౯॥ క॥ చిరకాల తపమునైనను హరియింపఁగ నోపుఁజిత్తమని పెద్దలు నమ్మరు జారులకును జారిణి కరణి నియడరించు మనసు కామాదులకు౯॥ క॥ కామ క్రోధాదులు దాఁ భూమీశ్వర కర్మబంధములు మఱియును జేతోమూలములగుటను దాఁ నీమహిలో మనమునమ్మ రెప్పుడు పెద్దల్॥ సీ॥ అదిగాన నెన్నఁడు నైశ్వర్యములను జేపట్టఁ జూడఁడు లోకభవ్యులైన వారలచేన భివందనంబులు వొందివెలయంగ నవధూత వేషభాషణంబుల నెఱిఁగికొనఁగరాని భగవత్స్వరూపంబుగలిగి యారూపమందుఁ బరమయోగధ్యానపరులకు నెల్లదేహత్యాగసమయంబునంతలోనఁ జూపుచుండియు దేహంబుఁ బాపనిచ్ఛయించెనచ్చట దివ్యయోగీంద్రుఁడాద్యుఁ డతుల దివ్యప్రకాశకుఁడమరవరుఁడు పరమపురుషుండు ఋషభుండు పార్థివేంద్ర॥ వ॥ అంత విముక్తలింగుండు భగవంతుండునగు ఋషభుండు మనంబున దేహాభిమానంబు విసర్జించి §కులాల చక్రంబు కులాలునిచే భ్రమియింపఁబడి విసృష్టంబైనను భ్రమియించుగతిం బ్రాచీన సంస్కారవిశేషంబగున భిమానాభాసంబున దేహచలనాదికంబుల నొప్పియుండియు యోగమాయావాసనచేయుక్తుండయ్యె మఱియు నా ఋషభుండొక్క దినంబునం గొంకవంక పటకంబులను దక్షిణకర్ణాటక దేశంబులకు యదృచ్ఛచేఁ జని కుటకాచలోపవనంబున నిజాస్యకృత శిలాకబళుండగుచు నున్మత్తుని చందంబున వికీర్ణకేశుండు దిగంబరుండునై సంచరింప వాయువేగ విధూత వేణు సంఘర్షణ సంజాతంబగు నుగ్ర దావానలంబు దద్వనంబు దహింపనందు దగ్ధుండయ్యె నంత నతని కృత్యంబులు దద్దేశవాసులగు జనంబులు సెప్ప నర్హన్నామకుండగు తద్రాష్ట్రాధిపతి విని నిజధర్మంబులం బరిత్యజించి స్వదేశస్థులతోడం గూడి దానాయాచారంబుల నంగీకరించి

‡‡ ప్రకీర్ణ విరిసియున్న. *బధిర చెవిటివాఁడు. †మూక మూఁగ, అవధూత దిగంబరుఁడు, ‡మేహన శిశ్నము, అనఁగా లాక్షణికము చేత మూత్రమర్థము. ‖నిష్ఠీవన ఉమియుట. *పరిభూతుండై అవమానింపఁబడినవాఁడై, గడన లెక్క-లక్ష్యము. †అంస భుజశిరస్సు. ‡‡కనీనిక నల్లగ్రుడ్డు. ***ధూసరితంబు కొంచెము తెల్లబారినది, పిశంగ పచ్చనైన. ¶అజగర కొండచిలువ. §కులాల కుమ్మరవాఁడు.

యధర్మబహుళంబగు కలియుగంబున *భవితవ్యతచేవి మోహితుండై మనుజులనసమంజసంబగు పాషండమతాభిని వేశు లం జేసె మఱియును గలియుగంబునందు మనుజాధములు దేవమాయా మోహితులై శాస్త్రోక్త శౌచాచారంబులు విడిచి నిజేచ్ఛం జేసి దేవతా †హేళనంబులు సేయుచు నస్నానానాచమనాశౌచ‡ కేశోల్లుంఛనాదికాపవిత్రవ్రతంబులం జేయుచు నధర్మబహుళంబగు కలియుగంబునం జెరుపంబడ్డ బుద్ధిధర్మంబులు గలిగి వేదబ్రాహ్మణయజ్ఞపురుషులదూషించుచు లోకంబులం దమతమమతంబులకుం దామె సంతసించుచున వేదమూలంబగు స్వేచ్ఛం జేసి ప్రవర్తించియంధపరంపర చేవిశ్వాసంబుఁ జేసి తమంతనంధతమంబునం బడుచునుండుదురీ ఋషభుని యవతారంబు రజోవ్యాప్తులగు పురుషులకు మోక్షమార్గంబును పదేశించుటకునయ్యెనదియునుం గాక సప్తసముద్రపరివృతంబులగు నీభూద్వీపవర్షంబులందలి జనంబులు దివ్యావతార ప్రతిపాదకంబులతి శుద్ధంబులునగు నెవ్వని కృత్యంబులం గీర్తింతురు మఱియు నెవ్వనివంశంబున నతికీర్తిమంతుండగు ప్రియవ్రతుండు గలిగె నెందు జగదాద్యుండగు పురాణపురుషుండవతారంబు నొంది కర్మహేతుకంబుగాని మోక్షధర్మంబులం దెలిపె వెండియు నెవ్వండు యోగమాయాసిద్ధులనసద్భూతంబులగుటం జేసి నిరసించె నట్టి ఋషభునితోడఁ దత్సిద్ధికృతప్రయత్నులగు నితరయోగీశ్వరులు మనోరథంబుననైన నెట్లు సరియగుదురిట్లు సకలవేదలోకదేవబ్రాహ్మణులకు గోవులకుం బరమగురుండు భగవంతుండునగు ఋషభుచరిత్రంబు విని నవారలమశ్చరితంబులుదోలంగు మంగళంబులు సిద్ధించుటకు-లిశ్రద్ధతో నెవ్వండు విను వినిపించువానికి హరిభక్తి దృఢంబగు నట్టి హరిభక్తి తాత్పర్యంబునం బెద్దలు భాగవతులగుటం జేసి సంప్రాప్తసర్వపురుషార్థులగుచు వివిధ§వృజినహేతుకంబగు సంసారతాపంబును బాసి యవిరతంబు దద్భక్తియోగామృతస్నానంబుఁ జేసి పరమపురుషార్థంబైన మోక్షంబును జెందుదురని సప్తద్వీపంబులవారు నేఁడునుం గొనియాడుచుండుదురు॥గీ॥ యాదవులకు మీకు నత్యంతకులగురు। వైనకృష్ణుఁడె చటనైనగలఁడు। కొలుచువారి కెల్లసులభుఁడై మోక్షంబు।నిచ్చుఁ జింత సేయనేల నీకు॥ సీ॥నిత్యానుభూతమానిజరూపలాభనివృత్తమైతగు మహాతృష్ణ గలిగి।యతులిత విపులమాయారచితంబైనలాభంబునకుఁ దగులంబులేని।మతిగల్గి లోకులనతివేడ్కఁ గరుణించి యభయదానంబిచ్చి యందఱకిల। నవ్యయంబై దివ్యమై మహానందమై యత్యంత సేవ్యమై యతులమైన। తనదు లోకంబు చూపంగఁ దగిన యట్టి। మోక్షమార్గంబు నెఱిఁగించి ముక్తదేహుఁ।డగుచుఁ దా దాత్మ్యమొందె బ్రత్యక్షవిష్ణు।వైన ఋషభుండు జనులకు నద్భుతముగ॥మ॥భ

—— భరతోపాఖ్యానముఁ దెలుపుట. ——

రతుండంత ధరాతలంబుఁ గడఁకం బాలించుచున్ ధారుణీ। శ్వరచంద్రుండగు విశ్వరూపునకు మున్సంజాతమై యుండిన।ర్భరకాంతిన్విలసిల్లు పంచజని పేరం గల్గు కాంతామణిం। గరమర్థిన్ధరఁ బెండ్లియాడె శుభలగ్నంబందు భూవల్లభా॥వ॥ ఇట్లు వివాహితుండై యా పంచజని వలన నహంకారంబునం బంచతన్మాత్రలు జనియించిన తెఱంగున సుమతి రాష్ట్రభృత్సుదర్శనాచరణ ధూమ్రకేతువులను నేవురుపుత్రులం బుట్టించె నటమున్న నజనాభంబను పేరం బరగు వర్షంబు భరతుండు పాలించుకతంబున భారతవర్షంబు నాఁ బరగె నంత॥ క॥ భరతుఁడు నిజపితృ లేలిన। కరణిని గర్మముల నెల్లఁ గైకొని ప్రజలన్। హరికృప నొందుచు నేలెను।ధరణీసురవరులు వొగడ ధరణీనాథా॥సీ॥భగవంతుఁడగు జగద్భరితు నల్పంబులు నధికంబులైన పెక్కధ్వరములు। దర్శపూర్ణిమల చేఁ దగను జాతుర్మాస్యముల నగ్నిహోత్రము వలనఁ గడఁకఁ।బశుసోమముల చేతఁ బలుమాఱుఁ బూజించి వేదోక్తమైన యా విమలకర్మ।ములఁ గల్గు ధర్మంబుఁ బురుషోత్తమార్పణంబుగఁ జేయుచును మఖంబులను మంత్ర।ములను బలికెడు నా దైవములను శ్రీశు। నవయవంబులుగాఁ గ భూధవుఁడు ప్రేమ। ననుదినంబును బాయక ఘనతఁ దలఁచి।యఖిల రాజ్యానుసంధానుఁడగుచు నుండె॥క॥ఈరీతిఁ గర్మసిద్ధుల।నారయ నత్యంత శుద్ధమగు చిత్తముతో।నారాచపట్టి భరతుఁడు।ధారుణిఁ బాలించె నధికధర్మాన్వితుఁడై॥ వ॥మఱియు నా భరతుండు శ్రీవత్సకౌస్తుభవనమాలాలంకృతుండు సుదర్శనాద్యాయుధోపలక్షితుండు, నిజభక్తజనహృదయారవిందవాసుండుఁ, బరమపురుషుండును నైన వాసుదేవుని యందు నధికభక్తి ననుదినంబును సేయుచు నేఁబదిలక్షల వేలేండ్లు రాజ్యంబుఁ జేసి ¶పితృపితామహోద్యాయాతంబగు నాధనంబును యథార్హంబుగఁ బుత్రులకుఁ బంచియిచ్చి బహువిధసంపదలు గల గృహంబును బాసి పులహాశ్రమంబునకరిగె నంత॥సీ॥ ఏయాశ్రమంబున నిందిరాధీశ్వరుఁ డచ్చటి వారల నాదరించి। ప్రత్యక్షమున నుండుఁ బాయక యెప్పుడు నట్టి రమ్యంబైన యాశ్రమమున।నిలిచి సాలగ్రామములు గల గండకీనది యొండు నెంతయుఁ గదిసియుండు। నచ్చోట నేకాకియగుచును భరతుండు

---

* భవితవ్యతచేన।కాగలకాలప్రమాదములచే, అసమంజసంబగు।యోగ్యముగాని. † హేళనము।నిందన-తిరస్కారము. ‡ కేశోల్లుంఛన।వెంట్రుకలు కత్తిరించుట. § వృజిన।పాపము, అవిరతంబు।విరామము లేని. ¶ పితృపితామహోద్యాయాతంబగు।పితృపితామహక్రమముగా వచ్చిన.

బహువిధనవపుష్పపల్లవముల।నతులతులసీదళంబులనంబువులను। గందమూలాదిఫలములఁగంజములను।ఘనతనర్పించి ని
శ్చలుఁడనివిలేక। సేవసేయుచునుండె నా శ్రీశుహరిని॥ వ॥ ధ్యానంజేసివిగతవిషయాభిలాషుండై శమదమాదిగుణంబులఁగ
లిగియథేచ్ఛంజేసియెడతెగకపరమపురుషునిపరిచర్యాభక్తిభరంబునశిథిలీకృతహృదయగ్రంథిగలిగిసంతోషాతిశయం
బునంబులకితాంగుండునానందబాష్పనిరుద్ధావలోకనయనుండునగుచు నిజస్వామియైనహరిచరణారవిందానుధ్యానపరి
చితభక్తియోగంబునంబరమానందగంభీరహృదయంబనునమృతహ్రదంబుననిమగ్నుండగుచుఁదానపుడుపూజించుపూ
జనెఱుంగకనిట్లుభగవద్వ్రతంబుధరియించి యేణాజినవాసస్త్రిషవణస్నానంబుల నార్ద్రకుటిల §కపిశవర్ణజటాకలా
పంబులుగలిగి☼మార్తాండాంతర్గతుండయినపరమేశ్వరునిహిరణ్మయపురుషునింగాఁదలంచుచునిట్లనియె॥ సీ॥ కర్మఫలంబు
లఁగ్గడఁకనిచ్చుచుమనోవ్యాపారముననిట్టి యఖిలలోక। ములఁజేసియాలోకములకునంతర్యామియగుచుఁ బ్రవేశించి
యంతమీఁద। నానందరూపమైనట్టిబ్రహ్మముఁగోరుచున్నజీవునిఁదనలోనియోగ। శక్తిచేఁదగననిశంబుఁబాలనసేయు
చుండియంతటను☼మార్తాండమధ్య।వర్తియగుచునిట్లువరలుచుజగముల। యందునుండిప్రకృతిఁబొరయకంత।నతులదివ్య
మూర్తియైనయానందరూ।పమునుశరణమొందెభరతవిభుఁడు॥ వ॥ అంతనాభరతుండొక్కనాఁడామహానదిం గృతాభిషే
కుండయిముహూర్తత్రయంబంతర్జలంబులందుఁబ్రణవోచ్చారణంబుసేయుచుండుసమయంబుననిర్భరగర్భిణియగుహ
రిణిజలార్థినియైయొంటిజలాశయసమీపంబునకువచ్చిజలపానంబుసేయునెడనాసమీపంబునమృగపతిగర్జించిలోకభయం
కరంబుగనాదంబుసేయహరిణిస్వభావంబునభీతయగుటంజేసిబెగ్గడిలిహరివిలోకనవ్యాకులచిత్తయైదిగ్గననదరిగగనం
బునకునెగిరియగతతృషయగుచునదినుల్లంఘించునెడనధికభయంబునంజేసియాగర్భంబుయోనిద్వారంబున ●గళితం
బయిజలంబులంబడియెనాహరిణియుల్లంఘనాదిభయంబునంజేసిదత్తీరంబుననుండుగిరిదరింబడి శరీరంబుఁబాసెనంత
నాహరిణపోతంబుజలంబులందేలుచున్నభరతుండుఁగనువిచ్చిచూచికరుణార్ద్రచిత్తుండయి మృతజననియగు *హరిణపో
తంబునుదనయాశ్రమంబునకుంగొంపోయిమిక్కిలిప్రీతింజేసియుపలాలనంబుసేయుచుంబోషణపాలనప్రీణనలాలనా
నుధ్యానంబులభరతునకునాత్మనియమంబులైనయష్టాంగయోగంబులునుబరమపురుషపూజాపరిచర్యాదులునొక్కొ
క్కటిగఁగ్రమక్రమంబునంగొన్నిదినంబులకుసమస్తంబులుత్సన్నంబునొందెనంత॥ క॥ ఘనతపముచలనమొందుట।యు
నుభరతుండెఱుఁగకాత్మయోగంబునుజ।య్యనఁబాసెహరిణపోతముఁ। దనమదిలోనిల్పిప్రీతిఁదప్పకపలికెఁ॥ ఉ॥ అక్క
టతల్లిఁబాసిహరిణార్భకమా పుత్రులులేమిఁజేసియే।దిక్కునులేకయున్ననిటఁదెచ్చితినాయెడనీమృగార్భకం।బెక్కుడుప్రే
మఁజేసిచరియించుచునున్నదినామసన్నిధి।న్మక్కువఁజేసిదీనిగడుమన్ననలందగఁబ్రోతునెంతయుఁ॥ క॥ శరణమనివచ్చు
జంతువుఁ।గరుణంగనువిచ్చిచూచికాచినఁబుణ్యం।బరయఁగనధికంబనిము।న్నరమెఱిఁగించెనుమునీంద్రగణములుప్రేమన్॥
వ॥ అనియిట్లుహరిణపోతంబుందనయాశ్రమంబుననత్యాసక్తింజేసియాసనశయనాటనస్నానసమిత్కుశకుసుమఫలప
లాశమూలోదకాహరణదేవపూజాజపాదులయెడందనయొద్దనయునిచికొనుచు✻వృకసాలావృకాదిక్రూరమృగంబుల
వలనిభయంబునవనంబులవెనువెంటందిరుగుచునధిక♣ప్రణయభరపరీతహృదయుండగుచునతిస్నేహంబునంజేసికొంత
సేపు†స్కంధంబులవహించుచుమఱికొంతదడవురంబుననుత్సంగంబుననునుంచికొనిలాలించుచుసంతసంబునొందుచుమఱియునా
భరతుండునిత్యనైమిత్తికాదిక్రియాకలాపంబునిర్వర్తించునెడనంతనంతలేచిహరిణ¶కుణకంబుఁజూచుచుఁగించిత్స్వ
స్థహృదయుండైదాని☸ఆశీఃపరంపరలనభినందించుచుఁజుంబనాదులంబ్రీతిఁజేయుచునతిమోహంబునఁబెంచుచుండు
నెడ॥ గీ॥ గరిమనీరీతిమెల్లనఁ❋కెరలువొడిచి। చెలఁగియాడంగభరతుండుచిత్తమందు। సంతసిల్లుచునుండెనాశ్రమముఁ
బాసి।హరిణడింభకమంతలోనుఱికిచనిన॥ వ॥ భరతుండంతఁదన్మృగ✱శాబకంబుగానంబడకుండునప్పుడుమిక్కిలివ్యాకులి
తచిత్తుండగుచునష్టధనుండువోలెనతిదీనుండైకరుణతోడంగూడితద్విరహవిహ్వలమతియైదానినతలంచుచునతిశోకంబు
తోమనంబునమఱిఁగించియిట్లనియె॥ గీ॥ హరిణపోతంబనీవనాంతమందుఁ।గ్రూరమృగబాధలేకుండఁగోరుచుండఁ। దలఁ
గిపోయితెయనుచుఁజిత్తంబునందు। రాజఋషభుండుభరతుఁడారాటమందె॥ గీ॥ తల్లిచచ్చినహరిణపోతంబువచ్చి। పుణ్య
హీనుండనగునన్నుఁబొందిపాసె।నేమిసేయుదునేనింకనెట్లుగందుఁ। జేరినేరీతిఁగాంచిరక్షించువాఁడ॥ క॥ ✿కట్టా

§ కపిశ।మర్కటవర్ణము. ☼మార్తండ।సూర్యుఁడు. ●గళితంబై।జారినదై. *హరిణపోతంబు।లేడిపిల్ల. ✻వృక।తోడేలు, సాలావృకాది। కోఁతి-నక్క-కుక్క మొదలగు. ♣ప్రణయభరపరీతహృదయుండు।అతిప్రీతిసహితమగుహృదయముగలవాఁడు. †స్కంధము।భుజశిరస్సు. ¶కుణకము।శిశువు. ☸ఆశీఃపరంపర।ఆశీర్వచనపఙ్క్తి. ❋కెరలువొడిచి।పులకాంకితమై. ✱శాబకము।శిశువు. ✿కట్టా।అయ్యో. *రాజఋషభుండు।రాజశ్రేష్ఠుఁడు.

యీయాశ్రమమునఁ బుట్టినతృణచయము మేసి పొదలినహరిణం బిట్టట్టు దిరుగుచుండఁగఁ బట్టి మృగేంద్రుండు గొట్టి బాధించె నొకో॥ వ॥ ఇట్లు భరతుండు హరిణశాబకంబుఁ గోరుచు నెప్పుడు వచ్చిన న్నన్సంతోషపడుచు నానాప్రకారంబులైన తనగతులచేత నెప్పుడానంద మొందించు ధ్యానసమాధిసున్నప్పుడు నన్నుం గొమ్ములఁ ద్రోచుచునుండు నట్టి వినోదంబు లెప్పుడు గనుఁగొందు దేవపూజాద్రవ్యంబులు ద్రొక్కి మూర్కొనినం గోపించి చూచినఁ గుమారుండువోలె దూరంబున కుంజనినిలిచిన నన్నుఁ బిలిచిన వెనుకనిలిచియుండు నట్టి మెలఁకువ స్వభావంబు గలుగుట యెట్లు లీభూదేవి యెంత తపంబుఁ జేసినదియో హరిణపాదస్పర్శంబులం బవిత్రంబైన భూమి స్వర్గాపవర్గ కాములైన మునుల కుపయజ్ఞాగ్రంబగు నట్టి హరిణపోతంబు నెట్లు గనుఁగొందు నదియునుం గాక భగవంతుండగు చంద్రుండు మృగపతిభయంబున మృతజననియు స్వాశ్రమపరిభ్రష్టంబునైన మృగశాబకంబును గొనిపోయి పెంచుచున్నవాఁడో మున్ను పుత్త్రవియోగతాపంబును జంద్రకిరణంబులం బాపుమలి పుడుహరిణపోతంబు నశరీరస్పర్శంజేసి చంద్రకిరణంబులకన్న నధికంబగుచుం బుత్త్రవియోగతాపంబు నిర్వర్తింపంజేసెననుచుం బెక్కుభంగుల హరిణనిమిత్తంబులైన మనోరథంబులచేతం బూర్వకర్మవశంబున యోగభ్రష్టుండగు భరతుండు భగవదారాధనంబువలన *విభ్రంశితుండగుచు నితరజాతింబుట్టినహరిణపోతంబుమీఁది మోహంబ గ్గలంబగుచుండెనని పలికి శుకయోగీంద్రుండు మఱియు నిట్లనియె॥ సీ॥ జననాథ మున్ను మోక్షవిరోధములని పాయఁగారాని పుత్త్రాదికంబు లెల్లఁ బాసి తపస్వియై భరతుండు హరిణశాబకపోషణంబునఁ బాలనమున నటలాలన ప్రీణనానుషంగంబుల మూషకబిలముకై రోషమునను సర్పంబు సొచ్చినచందంబునను యోగవిఘ్నంబు మిక్కిలి విస్తరిల్లెఁ గాన నెంతవానికైనను గాలంబు గడువరామి నిట్లుగాకపోదు పరమమునులకైనఁ బాయదు కర్మంబు నరులనంగ నెంత నరవరేణ్య॥ వ॥ ఇట్లు భరతుండు మృగవియోగతాపంబు నొందుచుండు నెడ నామృగశాబకంబు వనుదెంచిన సంతసిల్లుచుండె నంత నొక్కనాఁడు॥ మ॥ భరతుం డల్లన నంత్యకాలము వెసం బ్రాపింపఁగా నప్పుడా హరిణంబుం గడు భక్తిఁ బుత్త్రగతి నత్యాసక్తి వీక్షింపనా హరిణంబుం దనయాత్మలో నిలిపి దేహం బంతటం బాసి తా హరిణీగర్భమునన్ జనించి హరిణంబై యొప్పెఁ బూర్వస్మృతిన్॥ వ॥ ఇట్లు భరతుండు హరిణీగర్భంబునం బుట్టియు భగవదారాధనసామర్థ్యంబున నందనమృగకారణంబుఁ దెలిసికొని తాపంబు నొందుచు నిట్లనియె॥ ఉ॥ రాజులు ప్రస్తుతింప సురరాజసమానుఁడనై తనూజులన్ రాజులఁ జేసి తాపసులు రాజఋషీంద్రుఁడటంచుఁ బల్కఁగాఁ దేజము నొందియా హరిణదేహమునందులఁ బ్రీతిఁ జేసి నా †యోజ చెడంగ నేఁ జెడితి యోగిజనంబులలోన బేలనై॥ వ॥ ఇట్లు శ్రీహరిశ్రవణ మనన సంకీర్తనారాధనానుసరణాభియోగంబులం జేసి యశూన్యసకలయామంబగు కాలంబు గల నాకు హరిణపోతస్మరణంబుకతంబున యోగవిఘ్నంబు ప్రాప్తంబయ్యె మోక్షమారుండనైతినని స్త్రీనిగూఢనిర్వేదుండగుచుఁ దల్లిం బాసి క్రమ్మఱ నుపశమశీల మునిగణసేవితంబై భగవత్క్షేత్రంబయిన సాలగ్రామసమీపపులస్త్యపులహాశ్రమంబునకుం గాలాంజనపర్వతంబువలనఁ జనుదెంచి యమ్మృగదేహత్యాగావసానంబు గోరుచు సంగంబు విడిచి యేకాకియగుచు శుష్కపర్ణతృణ§వీరుదాహారుండై మృగత్వనిమిత్తంబగు నావసానతీర్థంబునందు నవసానంబు గోరుచు దత్తీర్థోదకక్లిన్నంబగుచుండు శరీరంబు విడిచెనని శుకయోగీంద్రుండు పరీక్షిన్నరేంద్రునకు వినిపించి మఱియు నిట్లనియె॥

——→ భరతుండు హరిణజన్మంబు విడిచి, ఆంగిరసుండను బ్రాహ్మణునకుఁ బుట్టుట. ←——

సీ॥ హరిణదేహముఁ బాసియంత నాంగిరసాహ్వయుండు శుద్ధుఁడు పవిత్రుండు ఘనుఁడు శమదమఘనతపస్స్వాధ్యాయనిరతుండు గుణగరిష్ఠుఁడు నీతికోవిదుండునైన బ్రాహ్మణునకు నాత్మజుండై పుట్టి సంగంబువలన నుజకితుఁడగుచుఁ గర్మబంధంబుల ఖండింపఁజాలు నీశ్వరుని నచ్యుతుని జుశ్రవణమనన ములను హరిచరణధ్యానముల ను విఘ్నభయమునను జేసి మనమునం దుఁబాయనీక నిలిపి సంస్తుతి సేయుచు నిలిచియుండె భగితయనునైన భరతుండు పార్థివేంద్ర॥ వ॥ ఇట్లాంగిరసుండు ప్రథమభార్యయందుఁ బుత్త్రనవకంబుఁ గనిద్వితీయభార్యయందు స్త్రీపురుషుల నిద్దఱను గలుగఁ జేసిననందుఁ బురుషుండు పరమభాగవతుండు రాజర్షిప్రవరుండు నుత్సృష్టమృగశరీరుండుఁ జరమశరీరంబునఁ బ్రాప్తవిప్రశరీరుండును నగుభరతుం డయ్యె నతం డాజన్మంబున నన్యజనసంగంబు జన్మపరంపరలకుఁ గారణంబని యత్యంతభయంబు నొంది కర్మబంధవిధ్వంసన శ్రవణస్మరణాముల శ్రీహరియనుగ్రహంబునం బూర్వజన్మపరంపరలను స్మరించుచుఁ దనస్వరూపంబున్మత్తజడాంధబధిరరూపంబున లోకులకుం జూపుచుండె నంత॥ మ॥ జనకుం డంగిరసుండు నాత్మజునివాత్సల్యం

---

* విభ్రంశితుండు=జాఱినవాఁడు. ‡ఓజ=తేజస్సు-బలము. బేల=మూఢుఁడు. †నిగూఢనిర్వేదుఁడు=ఇతరులకెఱుఁగరాకుండ వ్యసనపడుచున్నవాఁడు. § వీరుదాహారుండై=లతానస్సాహారముగగలవాఁడయి.

బునంబెంచుచుం। దనరంజౌలముఖాగ్ర్యకర్మములచేతన్సంస్కృతుంజేసిపా। యనిమోహంబుననిచ్చలుంగడఁక శౌచా
చారములెస్సెప్పినన్ ।ఘనుఁడా భాగవతుండసమ్మతినిదత్కర్మంబులంగైకొనెన్ ॥వ॥ఇట్లు బ్రాహ్మణకుమారుండు గర్మంబు
లయందునిచ్చ లేకయుండియును బిత్రునియోగనిర్బంధంబునం బిత్రుసన్నిధియందెయసమీచీనంబుగా వ్యాహృతిప్రణవ
శిరస్సహితంబగు నట్లుగాయత్రీమంత్రంబు జపియించుచుఁ జైత్రాది చతుర్మాసంబులను వేతంబుగ వేదంబులనధ్య
యనంబు సేయుచుండె జనకుండాత్మజుని శిష్టాచారంబు చే శిక్షింప వలయుననులోకాచారంబునను వర్తించియాత్మభూ
తుండగునాత్మజునందునభినివేశితచిత్తుండగుచు శౌచాచమనాధ్యయనవ్రతనియమగుర్వనలశుశ్రూషణాదికంబులనభి
యుక్తంబులయినం బుత్రుని చేనొనరించుచున ప్రాప్తమనోరథుండయ్యెనంత॥క॥ ఈరీతిని గొడుకునకా।చారంబులుగఱ
పిచింతసద్గృహమునసం।సారియగుచుండివిప్రుఁడు।ఘోరునదేహంబుఁబాసిపోయినమీఁదన్ ॥ గీ॥తల్లితండ్రితోడఁ దాన
గ్నిఁజొచ్చిన।నతనిమహిమ లెఱుఁగకంతలోన।సవతితల్లికొడుకులవినీతులగుచును।శాస్త్రవిద్యలతనిఁ జదువనీక॥వ॥ఇట్లు
బ్రాహ్మణకుమారునిసవతితల్లికొడుకులు వేదవిద్యలవలనం బాపిగృహకర్మంబులనతనినియమించిన ॥ క ॥ ధరణీసురోత్త
ముఁడు దా।నరుదుగఁదమవారు సెప్పినవియెల్లను నే।మఱకందుఁ బ్రీతిసేయక।నిరతముగృహకర్మమట్లు నెఱపుచునుండెన్.
వ॥ఇట్లుగృహకర్మప్రవర్తనుండగుచునుండమూఢులగుద్విపాత్పశువులచేనున్మత్తజడబధిరయని*యాహూయమానుం
డగునపుడుతదనురూపంబులగు సంభాషణంబుల నొనర్చుచుఁ బరేచ్ఛాయదృచ్ఛలంజేసి విష్టివేతనయాచ్ఞాదులవలనని
యుక్తకర్మంబులంబ్రవర్తించుచు॥ గీ॥అతులదివ్యాన్నమైనమృష్టాన్నమైన। నెద్ది వెట్టినజిహ్వాకుహితముగానె।తలఁచిభ
క్షించుఁగాకొండుఁదలఁచిమిగులఁ బ్రీతిసేయఁడురుచులందుఁబెంపుతోడ.వ॥మఱియునావిప్రుండొకనిత్యానందసుఖలా
భంబుగలిగిబాహ్యసుఖదుఃఖంబులయందు దేహాభిమానంబు సేయక శీతోష్ణవాతవర్షాతపంబులకునోడి పైఁజీరఁగప్పకవృ
షభంబునుంబోలెఁబీనుండుగరినాంగుండునగుచు *స్థండిలశాయియైరజోపటలంబునంగప్పంబడినదివ్యమాణిక్యంబువో
లెన ?నభివ్యక్తబ్రహ్మవర్చసుండైమలినాంబరపరీతకటితటుండునై‡మషీలిప్తయజ్ఞోపవీతుండునగుటంజేసియజ్ఞజనంబు
లతఁడుబ్రాహ్మణాభాసుండుమందుండు ననిపలుకసంచరించుచుండంగర్మమూలంబునంబరులవలననాహారంబుగొనున
పుడుదమవారువ్యవసాయకర్మంబునందునియమించిన క్షేత్రవిహితసమవిషమన్యూనాధికంబుల నెఱుంగకప్రవర్తించు
చునూకతవుడు తెలకపిండిపొట్టునిప్పటిమాడుదబ్బెడయాదిగాఁ గలద్రవ్యంబులయందునమృతంబుపగిదిరుచిచేసిభక్షిం

—— శ్రీ వృషలరాజభృత్యులు కాళికిబలియిచ్చుటకుభరతునిఁగొనిబోవుట. శ్రీ ——

చుచుంజనికావలియుండు నెడనొక్కనాఁడు॥ క॥పురిలోనవృషలపతిదా।నరుదుగసంతానకాముఁడై వేడుకతోఁ।బురుషప
శువుఁగాళికి వే।దరముకగొనిపోవఁబశువుదలఁగినభృత్యుల్ ॥గీ॥అరసికానలేకయారాత్రివీరాస।నమునఁజేసికాఁపువిమ
లబుద్ధినున్నవిప్రయోగినొక్కనిఁబొడగాంచి। పశువుమంచిదనుచుఁబట్టిరతని॥ క॥ఆరీతినిభూసురవరు।నారయనాకాళి
గృహమునకుఁదగభృత్యుల్ ।ఘోరునగొనిచనిసల్పిరి।చారుతరాభ్యంగనాదిసంస్కారంబుల్ ॥వ॥ఇట్లభ్యంగనాదికృత్యం
బులుదీర్చినూతనశ్రీవసనంబుగట్టనిచ్చిగంధపుష్పాభరణాద్యలంకృతునింజేసిమృష్టాన్నంబులుభుజియింపంబెట్టిధూపదీ
పమాల్యలాజకిసలయాంకురఫలోపహారాదులుసమర్పించి మహావాద్యఘోషంబుతోడనాపురుషపశువుంగాళికాదేవి
సమ్ముఖంబుననాసీనుంగావించి యావృషలపతిపురుషపశువురక్తంబునంభద్రకాళిసంతోషపెట్టం దలంచికాళికామం
త్రాభిమంత్రితంబునతికరాళంబునైనఖడ్గంబందినిజాభీష్టసిద్ధికిహింసింపందలంచిన॥ సీ॥ సర్వభూతములకుసఖుఁడును
బ్రహ్మభూతాత్ముఁడునిర్వైరుఁడయినబ్రహ్మ। సుతునితేజంబంతఁజూడదుస్సహమైనభయమందివడఁకుచుభద్రకాళి।
క్రోధంబుముమ్మడిగొనఁగహుంకారంబుసలుపుచునట్టహాసంబుఁజేసి । పాపాత్ములునుదుష్టపరులునురాజసతామసక
ర్మసంధానులగుచు।విప్రవరునట్లుహింసించువృషలపతిని।భృత్యవర్గంబుతోఁదలబృథ్విఁగూల్చి।యపుడువృషలాధిపునిశిర
మందిలీలఁ।బాడియాడుచునందందఁగ్రీడసలిపె॥ క॥ధరలోననెవ్వరేనియు।ధరణీసురవరులకెగ్గుదగఁదలఁచినవా।రరయగ
ఁజెడుదురునిక్కము।హరిధరణీసురవరేణ్యులందుండుటయున్ ॥మఱియు॥ఉ॥అచ్చటవిప్రసూనుఁడుభయంబొకయించు
కలేకచంపఁగా।వచ్చినవారియందుఁగరవాలమునందునుగాలియందుఁదా । నచ్యుతభావముంచిహృదయంబునఁబర్మద
శాత్తునెంతయు।న్మచ్చికతోడనిల్పియనుమానమునొందకయుండెనెంతయున్ ॥వ॥మఱియునావిప్రవరుండుచండికాగ్ర

*ఆహూయమానుండు।పిలువఁబడుచున్నవాఁడు. *స్థండిలశాయియై।పరిశుద్ధస్థలమందుశయనించుచున్నవాఁడై. ?అభివ్యక్తబ్రహ్మవర్చసుండై।తెలియఁగూడనిబ్రహ్మతేజస్సుగలవాఁడై. ‡మషీలిప్త॥మషీ–కాటుక–దీనిచేత–లిప్త।పూయఁబడిన. శ్రీవసనము।వస్త్రము.

హంబు వెలువడి క్రమ్మరం జనికావలియందు నేడ॥సీ॥అంతటఁ గొన్నిహాయనములు సనసింధు భూపాలనము సేయుభూప
రుండు। ధీరత నిక్షుమతీతీరమున నున్న కపిలమహాముని గాంచి తత్త్వ। విజ్ఞానమెఱిఁగెడు వేడ్కతోడుత శిబికారోహణ
ముఁ జేసి యరుగుచుండ। నాలోన నా శిబికారోహకులు చేనికాపున్న విప్రుని గాంచి తెచ్చి। శిబిక మోపింప నీతని చేతనను
చుఁ। బట్టి మూఁపున బల్లకిఁ బెట్టి మోవుఁ డనుచు మోపించు నంత ధరావరుండు। శిబిక మూఁపున నిడి యొంచ జింత లేక॥ క॥తన
మనసు కోలఁది నప్పుడు। మునుకొని యట్లు ప్రయత్నమున నడువఁగ నా। జనపతి నిమ్నోన్నతమై। చనుటయెఱిఁగి శిబిక మోచు
జనులకు ననియె॥గీ॥ మీరలిప్పుడిచటఁ జేరి మిక్కిలి ప్రయ। త్నంబుతోడఁ దగిలి నడుచుచుండ। విషమమగుచు గమన వేగంబు
నను బాధఁ। బెట్టుచున్నదనిన బెస్తలనిరి॥ వ॥ దేవా యీ విషమగమనంబు మావలన నైనది గాదీ తురీయవాహకుండు సుఖగ
మనంబు గా నడువనేరం డితనితోడ మేము నడువనేరమని నరహూగణుండను రాజుపాసితవృద్ధజనుండై నను బలాత్కారం
బునం బుట్టిన కోపంబునం గోపించి విమర్శఁ దప్పి నీఱు గప్పిన నిప్పువోలె నెఱుంగరాని బ్రహ్మతేజంబుగల బ్రాహ్మణునికిం గం
టకంబుగా నిష్ఠురవాక్యంబుల నిట్లనియె॥ చ॥ అలసితి వెంతయున్మసలి వాఁకటఁ డస్సితి మేను మిక్కిలిం। బలచన యున్నదీ శిబిక
భారము దూరము మోసితే గతిం। నిలిచెద వంచు భూవరుఁడు నిష్ఠురముల్దగఁ బల్క నా యెడం। బలుకక మోసె నా శిబిక బ్రా
హ్మణవర్యుఁడు పార్థివేశ్వరా॥ వ॥ అప్పుడా విప్రవరుండు దనకుం గడపటిదియగు కళేబరంబునందు నహంకారమమకారం
బులం బొందనీక మిథ్యాజ్ఞానరహితుండై బ్రహ్మభూతుండై మౌనవ్రతంబున నా శిబిక మోయుచున్న విషమగమనంబుఁ
జూచి యతికుపితుండగుచు భూవరుండు వెండియు నిట్లనియె॥ సీ॥ ఓరి దుర్మదవినరోరి జీవన్మృత నా యాజ్ఞఁ దప్పుచు నడచెదీ
వు। నీ వక్రమార్గంబు లిన్నియు విడిపించి నడిపింతు నిన్ను సన్మార్గమందు। నని రాజగర్వాంధుఁడగుచు గుణత్రయంబున వృద్ధిఁ
బొందిన భూవరుండ। బద్ధప్రలాపముల్పలుకుచుండినఁ జూచి శమదమాదులచేఁ బ్రశస్తుఁడగుచు। జగతి బ్రహ్మస్వరూపమైన స
కలభూతములకు నత్యంతహితుఁడైన భూసురుండు। యోగివర్తన దెలియక యున్న రాజు। నంత వీక్షించి మఱియు నిట్లనుచుఁ బ

❧ భరతుండు రహూగణుని మాటలకుఁ బ్రత్యుత్తరంబు లిచ్చుట. ❧

లికె॥ వ॥ నరేంద్రా నీవు చెప్పినది సత్యంబు భారంబీ శరీరంబునకే కాని నాకుం గలుగనేరదయినను స్థౌల్యకార్శ్యంబులు వ్యా
ధులు నాధులు క్షుత్తృష్ణలు నిచ్ఛావిరోధభయంబులు జరామరణంబులు రోషనిద్రాజాగరణంబు లహంకారమమకారమద
శోషణాదులును దేహంబుతోడన జనియించుం గాని నాకుం గలుగనేరవు జీవన్మృతుండనేన కాదాద్యంతంబులు గలుగుటం జే
సి యందఱియందును గలిగియుండు స్వామిభృత్యసంబంధంబులు వివిధకృత్యంబులగుచు వ్యవహారంబులం జేసి శరీరంబుల
కుం గలుగుం గాని జీవునికి లేకయుండు నదియునుం గాక రాజాభిమానంబున నీవు నన్నాజ్ఞాపించెదవేని యుం బ్రమత్తుండవై
న నీకుం బూర్వస్వభావం బెట్లుండెనట్లు గాక నే నేమి సేయుదు నెఱింగింపుమున్మత్త మూకాంధ జడులఁ బోలె సహజస్వ
భావంబునుం బొందిన నాయందు నీ శిక్ష యేమి లాభంబుఁ బొందింప నేర్చు నదియునుం గాక స్తబ్ధుండు మత్తుండునైన నాకు
నీ శిక్ష వ్యర్థంబగు నని పలికి యుపశమశీలుండై మునివరుండు పూర్వకర్మశేషంబునం గల్గు భారవాహకత్వంబును దలంగం దో
లుటకు భారంబు వహించి శిబిక మోచుచుం జను నెడ నా రాజవల్లభుండు దత్త్వజ్ఞానాపేక్షితుండై చనియెడివాఁడగుటం దన
హృదయగ్రంథివిమోచకంబులు బహుయోగగ్రంథసమ్మతంబులు నగు బ్రాహ్మణవాక్యంబులు విని యా శిబిక దిగ్గనడిగ్గను
రికి యా విప్రునికి సాష్టాంగదండప్రణామంబు లాచరించి గర్వవర్జితుండై ముకుళితహస్తుండగుచు నిట్లనియె.సీ॥ ధరణీసురుల
లోనఁ దలఁప నెవ్వఁడవీవు నవధూతవేషివై యవనియందు। నేమిటికై చరియింపఁగ వచ్చితిచటికి నొక్కఁడవో। టెఁజనుట నేఁ
డు। నను గృతార్థునిఁ జేయ ననుకూలుఁడగుచున్న యట్టి యా కపిలమహామునీంద్రుఁ। డవో నీమహత్త్వంబు దపిలి విచారింప నె
ఱుఁగక చేసితిఁ గరుణఁ జూడు। తప్పు సైరింపు నేయమదండమునకు। హరుని శూలంబునకును వజ్రాయుధమున। కనలచంద్రా
ర్కధనదశస్త్రాస్త్రములకు। వెఱవ విప్రున కేనిట్లు వెఱచినట్లు॥ వ॥ మఱియు నిస్సంగుండవై జడుండవుం బోలెని గూఢవిజ్ఞానం
బు గలిగి చరియించుచున్నవాఁడవు నీ వచనంబులు యోగశాస్త్రసమానంబులై వాఙ్మనంబులకు నభేద్యంబులయి యున్న
వి యేను విష్ణుకళావతీర్ణుండు సాక్షాద్ధరియునగు కపిలమహాముని వలనఁ బ్రహ్మవిద్యఁ దెలియం గోరి జనుచున్నవాఁడ లోక
నిరీక్షణార్థం బవ్యక్తలింగుండవై చరియించుచున్న కపిలమహామునీంద్రుండవు గాఁబోలుదువు మందుండైన గృహస్థుం
డు యోగీశ్వరచరిత్రంబు లెట్టు లెఱుంగ నేర్చుఁ గర్మవశంబున దృష్టంబైన భ్రాంతి వహించుచు నడుచుచున్న యీ యాత్ర
మంబు నా కనుంబోలె నీకు నగునని తోఁచుచున్న దదియెట్లనిన ఘటంబు లేక జలంబులు దేనేరని తెఱంగున లేనిది గలుగనేర

❀ శిబికారోహణము చేసి। పల్లకి మీఁద నెక్కి, శిబికారోహకులు। పల్లకి మోయువారు.

ఁ గావునం బ్రమాణమూలంబయిన లోకవ్యవహారంబు సత్పథంబున సమ్మతంబై యుండుటం జేసి మీరలాడు వాక్యంబు
లు నాకు సమ్మతంబుగా నేరవని సింధుదేశాధీశ్వరుండు వినిపించిన నావిప్రుండు లోకవ్యవహారంబునకు నిత్యత్వంబౌపా
ధికంబు గాని నిత్యంబుగా నేరదని వృత్తాంతనిదర్శనంబున నిట్లనియె॥ సీ॥ పావకశిఖలచే భాండంబు దాఁ దప్తమగు దప్తమ
టము చేనంబు సన్న। జలము దపించు నా జలముచేఁ దండులంబులు దప్తమొందియప్పుడు విశిష్ట। మైనయన్నంబగు నాచంద
మునను దా దేహేంద్రియంబులఁ దెలివితోడ। నాశ్రయించుక యున్నయట్టి జీవునకు దేహంబునఁ బ్రాణేంద్రియాదికము
న। జరుగుచుండు నిట్లు సంసారఘటవృత్తి। మంఠుఁడైన రాజు మస్తమైన। కర్మములను బాసి కంజాక్షుపదసేవఁ। జేసెనేని
భవముఁ జెందకుండు॥ గీ॥ అనుచు ధారుణీసురాత్మజుఁ డీరీతిఁ। బల్కుటయును రాజు పరిణమించి। వినయవాక్యములను వి
నుతించి కృష్ణుఁ। బుణ్యుఁడైన సింధుభూవరుండు॥ వ॥ మహాత్మా యేను రాజనని యెడి యభిమానమదాంధుండనై మహా
త్ములం దిరస్కరించిన నన్ను ననుగ్రహింపుము నీ వార్తబంధుండవు నీకృపాదృష్టిం జేసి మహాత్ముల నవమానంబుఁ జేసిన మరి
తంబువలన విముక్తుండ నయ్యెద విశ్వసుహృత్తవైన నీకుం గోపంబు గలుగ నేరదు సమర్థులయిన మాబోటి వారలు మహాజనా
వమానంబున శీఘ్రంబె నశింతురు గాన నీవు దయాళుండవై నన్ను మన్నింపుమనిన నావిప్రుండిట్లనియె॥ క॥ కడు వేడ్క నీవు వి
ద్వాంసుండవై యుండియును మిగులఁ జోద్యము విద్వాంసుండు నో లేను బలికెదవి ప్పుడు మేలనవచ్చుఁ గొంత పురుషులలో
నన్॥ గీ॥ పరఁగఁ బెద్దలీ ప్రపంచమంతయుఁ దథ్య। మనరు నీవు దథ్యమనుచుఁ బలికి। తట్లు గాన నిన్ను నధికుండవనవచ్చు। గాదు మనా
కుఁ జూడ రాజచంద్ర। సీ॥ యజ్ఞాదికములందు నామ్నాయములయందుఁ దెలుచుగాఁ దత్త్వవాదంబు లేదు। స్వప్నంబునందు మ
లసౌఖ్యమాకారంబునందు లనిత్యమై యంత లేని। యట్టిచందమున వేదాంతవాక్యంబులు దత్త్వంబు నెఱింగించి తలఁగుఁగా
ని। నిత్యంబులై యుండ నేరవు పురుషుని చిత్తంబు గుణములఁ జెందియెంత। కాలముండును మఱియంత కాలమందు। నరయవి
జ్ఞానకర్మేంద్రియములచే। మఱిగి ధర్మంబు మఱియధర్మంబు నట్లు। దగిలి పుట్టించుచుండు నత్యంతమహిమ॥ వ॥ మఱియు ధ
ర్మాధర్మవాసనాయుక్తంబు విషయానురక్తంబునైన చిత్తంబు గుణప్రవాహంబులచేత వికారంబు నొంది దేవతిర్యఙ్మను
ష్యరూపంబులైన దేహంబులం బుట్టించుచుఁ గాలప్రాప్తంబులైన సుఖదుఃఖతమభయఫలంబుల ననుభవించుచు ననవరతం
బు జీవునికిం బ్రత్యక్షంబగు చు స్థూలసూక్ష్మరూపంబులనుండు స్వాంతంబు గుణరహితంబైన ముక్తికారణంబగు ఘృతవస్తు
లు గలదీపంబు సధూమశిఖలం బుట్టించు ఘృతవస్తులు నాశంబు నొందిన స్వరూపంబుఁ బొందిన తెఱంగున మనంబు గుణకర్మా
నుబంధంబైన జన్మములం బుట్టించు గుణకర్మంబులం బాసె నేని యుం బరతత్త్వంబు నొందు జ్ఞానేంద్రియంబులేను విష
యంబులమీఁదఁ దోఁచు బుద్ధి లేను నభిమానంబునను నేకాదశవృత్తులం గూడిన మనంబు జీవునికి నసంఖ్యంబులైన జన్మంబు
లం బొందించు మనోవృత్తుల నతిక్రమించిన జీవుండు పరంజ్యోతిర్మయమైన నారాయణస్వరూపంబుగా నెఱుంగుము- స్థావర
జంగమంబులైన జీవులకుం బవనుండు ప్రాణంబై యున్నచందంబున నీశ్వరుండు సర్వభూతాంతర్యామియగుచు జీవాత్మ
స్వరూపంబున నుండు జీవాత్మ జ్ఞానోదయంబునం జేసి మాయ నెంత కాలంబునం గెలువకుండు నంత కాలంబు ముక్తసం
గుండు గాఁ డరిషడ్వర్గంబును జయించి పరతత్త్వంబు నెఱింగిన నీశ్వరుండు-చిత్తంబెంత కాలంబు విషయాసక్తంబగు నం
తతడవు సంసారచక్రంబునం దుసంచరించుం గావున మహావీరుండైనను దనకు శత్రువైన మనంబున ప్రమత్తుండయి యి
చ్ఛావిహారంబు జరుగనీక పరమగురుండైన శ్రీహరిచరణోపాసనాస్త్రంబునం జిత్తంబు గెలిచినం బరతత్త్వంబు నొందు
నని విప్రుండు పలికిన నతని మహిమకు వెఱఁగంది బ్రాహ్మణునకు నమస్కారంబు సేయుచు భూవరుం డిట్లనియె॥ ఉ॥ కారణవి
గ్రహంబును గు కాయము నీయవధూతవేషమున్ బ్రాభిధరామరత్వమును బూర్వసమాగమమాత్మభావమున్। జారువిహార
మత్యకు శాంతిగుణంబును మాధవ గ్తదం। బారయఁ గల్గు నీకు వినయంబున మ్రొక్కెదఁ బెక్కు భంగులన్॥ మ॥ జ్వరితా
ర్తుండు సరోగి కౌషధమభీష్టంబైన చందంబునన్। కరలోనాతపతప్తదేహికి సుశీతంబైన తోయంబునుం। గరిమం గ్రోలినరీ
తి నేఁ దయు మహంకారాహిదష్టుండనై। పరగు న్నాకును నీవచోమృతము దప్పన్మందు వేఁడున్నదే॥ గీ॥ విప్రవర్య నేను వేడ్క
తో నాసంశయంబులెల్ల నిన్ను నడిగి తెలియ। గలఁ డియున్న వాఁడఁ గష్టపెట్టెఱిఁగింపు। ముచితవృత్తిఁ దత్త్వయోగమెల్ల॥ అ
ని యడిగిన యా రాజునకు విప్రుం డిట్లనియె॥ గీ॥ కానవచ్చిన ఫలములు కర్మమూల। ములగుటను జేసి సంసారములను జిత్త। మె
పుడు వర్తించుచుండుగా నెఱుఁగ లేవు। తత్త్వయోగంబు మిగుల నిత్యంబటంచు॥ వ॥ నా జీవుని యీ సుంధరమున్న చరణంబు
లకు నెక్కుడు జంఘులు నామీఁద జానువులా పైడవున నూరువులం దులకు పరిప్రదేశంబున మధ్యంబటని హాఁకనురమందుమకు
నెక్కువ కంఠంబు మీఁద స్కంధంబందుల దారు వాదారువున శిబికయందు రాజనని యెడి యభిమానంబు గలిగి నీవున్న

వాఁడవిట్టిచోద్యంబయినకష్టదశంబొందిననీవుప్రజాపాలనంబు సేయుచున్నవాఁడననుగర్వంబునమావంటిమహాత్ములసభలో నంబూజ్యుండవుగాక యున్నవాఁడవీస్థావరజంగమంబులకునివాసస్థానంబువసుంధరయైనచందంబునసత్క్రియలచేత నెఱుఁగందగినజగత్కారణంబై నతత్త్వంబు నెఱింగించెదపరమాణుసముదయంబీ ధరిత్రియైనచందంబునఁనవిద్యామనంబులచేతంగల్పితంబై నకృశస్థూలబృహదణుసదసజ్జీవాజీవద్రవ్యస్వభావాశయకాలనామబుద్ధిరూపంబై నమాయచేజగత్తు రెండవదియైకల్పింపంబడియె బాహ్యాభ్యంతరంబులంగలిగిస్వప్రకాశంబై భగవచ్ఛబ్దవాచ్యంబువిశుద్ధంబుపరమార్థంబుజ్ఞానరూపంబునై బ్రహ్మంబొకటియసత్యంబుజగత్తసత్యంబగుననిపలికిమఱియు॥సీ॥ధరలోన బ్రహ్మంబుదపమునదానంబులనుగృహధర్మంబులనుజలాగ్ని। సోమసూర్యులచేత శ్రుతులచే నైననుబరమభాగవతులపాదసేవఁ। బొందినమాడ్కినిబొందంగరాదనిపలుకుదురార్యులుపరమమునులు। ఘనతపోబాహ్యసౌఖ్యములకువిముఖులునై పుణ్యులుహరిగుణానువాద। మోదితాత్ములునగుబుధపాదసేవ।ననుదినంబును జేసిననంతమీఁద। మోక్షమార్గంబునకునుబద్ధాత్మునంనుఁ।బట్టువడియుండు నెప్పుడుపరగబుద్ధి॥వ॥నరేంద్రా యేనుపూర్వంబునభరతుండనురాజను సర్వసంగపరిత్యాగంబుఁ జేసి,భగవదారాధనంబు సేయుచు, మృగంబుతోడి స్నేహంబుకతన,మృగంబునై పుట్టియు, నంమనుహరిభక్తిఁదప్పకుండియుపుడు,మనుష్యుండనై,జనసంగంబునశంకితుండనగుచు,మనుష్యసంసర్గంబును బాసియేకాకినై చరియించుచున్నవాఁడనరుఁడువృద్ధసంసేవంజేసి, సంసారమోహంబును బాసిహరిధ్యానకథలచే, లబ్ధజ్ఞానుండై పుండరీకాక్షునింబూజింపుచుం,బరలోకంబునుంబొందుననిపలికి,విప్రుండుమఱియునిట్లనియె॥సీ॥ధరణీశ మాయ చేతను దాఁటఁగా రానిపదమునఁబట్టంగబడ్డజీవుఁ। డెలమి మైగుణకర్మములఁజేయుచునులాభమాశించితిరిగెడు*నర్యమాడ్కి। ఫలమపేక్షింపుచుఁబాయకజీవుండుసంసారగహనసంచారియగుచు।ననవరతమునుండు నామహావనమందుఁగామలోభాదితస్కరులుగూడి। ధరణివిజితేంద్రియుఁడుగానినరునిఁబట్టి। ధర్మమనియెడియామహాధనము నెల్ల। నరసిగొనిపోవుచుండుదురనుదినంబుఁ। గాన సంసారమందునాకాంతువలము॥క॥అరయఁగసంసారాటవిఁ। దరలకయాపుత్రమిత్రదారాదులనం।బరగిన†స్మగాలవృకములు। పరువడినరబస్తములనుభక్షించువడిఁ॥తరల॥మలసిసంసృతిఘోరకాననమందిరంబులనెల్లనుం। జెలఁగిగుల్మలతాతృణాదులచేతగహ్వరమైననిశ్చలనికుంజములందుచుర్జనసంజ్ఞలంగలమక్షికం। బులనిరోధముదన్ను సోఁకినఁబొందుచుంచువిపద్దశ॥గీ॥మఱియునీగృహస్థమార్గంబునందెల్ల। విషయములనుబొందివిశ్వమెల్ల। గడఁకతోడనిట్లుగంధర్వలోకంబుఁ। గాఁదలంచిమిగులమోదమందు॥గీ॥మఱిగికాననమునఁగొఱవిదయ్యముఁగాంచి। యగ్నిఁగోరి వెంటనరుగుమాడ్కిఁ।గాంచనంబుగోరికలవారియిండ్లఁబం।చలనుదిరుగునరుఁడుచలనమంది॥గీ॥బహుకుటుంబియగుచుబహుధనాపేక్షుల। నెండమావులఁగనియేగుమృగము। కరణిఁద్రేమఁజేసిపరువులువారుచు। నొకకచోటనిలువకుండు నెపుడు॥గీ॥ మఱియు నొక్కచోటను త్తుఁడై పవనగ। జోహతాక్షుఁడగుచుఁజూపుదప్పి।దిక్కెఱుంగకొండుదిశకేగుపురుషుని। కరణిఁదిరుగునరుఁడునరవరేణ్య॥ వ॥మఱియు నొక్కచోట§నులూకఝిల్లీస్వనంబులతోడసమానంబులయినశత్రురాజితిరస్కారంబులకుదుఃఖపడుచునొక్కచోటక్షుధార్దితుండై యపుణ్యవృక్షంబులనాశించుమాడ్కిఁబాపకర్ములుద్రవ్యహీనులునగువారినాశ్రయించుచునొక్కయెడంబిపాసాపరుండై జలహీనంబయిననదిఁజనినరీతినిహపరదూరులైనపాషండులసేవింపుచు మఱియునొక్కప్రదేశంబునందగ్నిచేతందప్తుండయినవాఁడు దావాగ్నింజేరివ్యథనొందురీతినన్నార్థియగుచుదాయాదులంజేరిదుఃఖింపుచుమఱియునొక్కచోటపరబాధంజేసిమున్నగానకరాజ్యాభిలాషఁబ్రాణసఖులైపితృపుత్రభ్రాతృజ్యేష్ఠులనైనసువధియింపుచుమఱియుచోరులచేతంగొట్టుఁబడిసర్వధనంబునుబోనాడిచింతాపరవశుండై దుఃఖింపుచునున్నంత ¶గంధర్వనగరప్రాయంబైన సంసారసుఖంబులనుభవించిమోదింపుచు మఱియు ‡నగారోహణంబు సేయునరుండుగంటకపాషాణాదులవలనంబాడిపీడితుండగుచుదుఃఖించుచందంబున గృహాశ్రమోదితమహాకుటుంబుష్టానంబునకునుపక్రమించి వ్యసనకంటకశర్కరాపీడితుండై దుఃఖింపుచు నొక్కచోటంజఠరాగ్నిపీడితుండై కుటుంబంబుమీఁదనాగ్రహింపుచువనంబుననజగరగిళితుండై జీర్ణితుండైనచందంబున రాత్రిగృహాటవియందుసిద్రాపరవశుండై యెఱుంగక యుండుచుమఱియునువనంబునం※తృణచ్ఛన్నకూపపతితుండగుచు సర్పదష్టుండయిన తెఱంగునసంసారియగుచుండుమఱియు నొక్కయెడజుంటితేనియకునైమమోహగ్రస్తులచేతవ్యాకులితహృదయుండగుచునంధుండై యజ్ఞానాంధకూపంబునంబడుచు

---

*అర్యమాడ్కి—కోమటివలె. †స్మగాల।నక్క. ‡బస్తము।మేఁకపోతు. §ఉలూక।గుడ్లగూబ. ఝిల్లీ।చిమట-ఈలపురుగు. ¶గంధర్వనగరప్రాయంబైన।మాయాపట్టణసదృశమైన. ‡నగ।కొండ. ※తృణచ్ఛన్నకూపపతితుండగుచు।గడ్డిచేఁగప్పఁబడినబావియందుఁగూలినవాఁడయి.

క్షికాబాధనత్యంతదుఃఖితుండయినవాఁడిట్లని సంసారకాముండై పరదారద్రవ్యాభిలాషియగుచు భూపాలకులచేతన యినను గృహపతిచేతనయినను దాఁడితుండయినరకంబునంబడుచుండు; యౌవనంబున సంపాదించిన ద్రవ్యంబులుపరులచే తంబోనాడినవిధంబున శీతవాతాద్యనేక ప్రయాసలబ్ధంబైన ధనంబులువోనాడి సంసారి యతిచింతాక్రాంతుండై యుండు మఱియును వనంబునలుబ్ధకులు సంస్పృష్టంబయిన యల్పామిషంబునకు నన్యోన్యవైషమ్యంబు నంగలఁపించిన విధంబున సంస్పృష్టవ్యవహారిరైసల్పద్రవ్యంబులకుం బోరాడుచుండునని భూపాలునకు విప్రుండు సంసారాటవి తెఱంగెఱింగించి వెండియు నిట్లనియె॥ గీ॥ అల్పధనుఁడు విశ్రమస్థానముల దృష్టిఁ। బొందకోరుల ధనముఁ బొందఁ గోరి। యరిఁగి వారివలన నవమానములఁ బొంది। యధికనయిన దుఃఖమనుభవించు॥ గీ॥ అంతఁ గొండ తెల్లన న్యోన్యవిత్తాది। వినిమయమున గడుఁ బ్రవృద్ధమయిన। వైరములనుబొంది పోరాట మొందుదు। రాత్మచింత లేక యనుదినంబు॥ సీ॥ సంసారమార్గ సంచారుడై యధిక ప్రయాసంబుననుగూర్చ్పనర్థములను। విహరింపుచును గొంద రిహలోక ఫలములఁ గోరి మోక్షంబును గోరకంతఁ। జెడిపోవుచుందు రెప్పుడు గాని యందుకుఁగడపటి యోగంబుఁ గానలేరు। మానవంతులున సమాన శౌర్యులున గువారు మిక్కిలియైన వైరబుద్ధి। నాహవంబున నడియుదురంతె కాని। మోక్షమార్గంబుఁ గానరు మూఢవృత్తి। ననుచు సంసారగహనవిహారమెల్లఁ। దెలిపి క్రమ్మఱ ననియె ధాత్రీసురుండు॥ వ॥ మఱియుం గాలచక్రనియంత్రితుండై చక్రాయుధునిం గొల్వక కాకగృధ్రబకసమానులైన పాషండసఖ్యంబునం జేసి వారల చేత వంచితుండై బ్రాహ్మణకులంబునం జేసి శ్రౌతస్మార్తకర్మానుష్ఠానపరుండై విషయసుఖంబులం దుఁదగులంబడి కాలంబు తుద నెఱుంగక వృక్షంబులుం బోలె నైహికార్థంబులయందుఁ దృష్ణగలిగి మైథుననిమిత్తంబు సుతదారాదులయందు స్నేహంబు సేయుచు పథికుఁడు మాతంగంబులయందు భయంబున దీర్ఘసిమ్నకూపంబునంబడిన తెఱంగున సంసారమృత్యుగజభయంబున గిరికంధరప్రాయంబయిన యజ్ఞానతమంబునఁ బడుం గావున మాయచేత సంసారమార్గంబైన రాజభావంబు విడిచి సర్వభూతమైత్రి గలిగి జితేంద్రియుండవై జ్ఞానాసిచే మార్గంబు కడపలఁ గనుమని పలికిన భూపాలుండిట్లనియె॥ క॥ అక్కటమానుషజన్మం। బెక్కువ నైయుండు నెపుడభేదమతిం బెం। పెక్కిన యోగిసమాగమ। మక్కజము గలిగె నేనియఖిలాత్మలకున్॥ క॥ ధరణీసురవరనీ శ్రీ। చరణాంబుజయుగళ రేణుసంస్పర్శమునా। దురితంబులడఁచె నింతట। హరిభక్తియు ననంతకంతనధికంబయ్యెన్॥ వ॥ మఱియు విప్రవరులయందు యోగీశ్వరులవధూతవేషంబునం జరియింపుచుందురు గావున విప్రులు పిన్న పెద్దలనక నందఱికిని నమస్కారంబ నిస్తుతియించిన నా యోగీశ్వరుండును సింధుపతికి గరుణాన్వితుండగుచుఁ దత్త్వజ్ఞానంబుపదేశించి యారాజు చేత వందితచరణుండై పూర్ణార్ణవంబునుం బోలె సంపూర్ణ కరుణారసపూరపూరితస్వాంతుండై వసుంధరం జరియింపుచుండె సింధుభూపతియును సుజనసమాగమంబునలబ్ధతత్త్వజ్ఞానుండై దేహాత్మభ్రమంబాసెనని పలికి శుకయోగీంద్రుండు పరీక్షిన్నరేంద్రునకిట్లనియె॥ చ॥ అరయఁగ మక్షికంబు వినతాత్మజుఁ గూడఁగలేని రీతియా। భరతుని సచ్చరిత్రము ప్రస్తుతి సేయఁగనీవసుంధర। న్నరపతులెల్ల నోపరు మనంబుననైనను నింకనిట్టియా। భరతుని పుణ్యవర్తనముఁ బ్రస్తుతి సేయఁగ నాకు శక్యమే॥ వ॥ నరేంద్రా భరతుండు సుతదారరాజ్యాదులనుబూర్వకాలంబునందు విడిచి భగవత్పరుండగుచు యజ్ఞరూపంబును ధర్మస్వరూపంబును సాంఖ్యయోగంబును బ్రకృతిపురుషస్వరూపంబునైన నారాయణునకు నమస్కారంబను చుమృగరూపంబునుం బాసెనట్టి భరతుని చరిత్రం బెవ్వరు సెప్పిన నెవ్వరు వినిననట్టి వారలఁ బుండరీకాక్షుండు రక్షించు నాయురభివృద్ధియగు ధనధాన్యసమృద్ధియునగు చుస్వర్గోపభోగంబులం బొందుదురని॥

మ॥ నరదేవాసురయక్షరాక్షసమునీంద్రస్తుత్యదివ్యాంబరా। భరణాలంకృత భక్తవత్సలకృపాపారీణవైకుంఠమం। దిరబృందావనభాసురప్రియధరిత్రీనాథ గోవింద శ్రీ। కరపుణ్యాకరవాసుదేవ త్రిజగత్కల్యాణగోపాలకా॥ క॥ పరమపదవాసదుష్కృత। హరకరుణాకరమహాత్మహతదితిసుతభా। సురగోపికామనోహర। సరసిజదళనేత్ర భక్తజననుతగాత్రా॥ మాలిని॥ సరసహృదయవాసా చారులక్ష్మీవిలాసా। భరితశుభచరిత్రా భాస్కరాబ్జారినేత్రా। నిరుపమఘనగాత్రా నిర్మలజ్ఞానపాత్రా। గురుతరభవదూరా గోపికాచిత్తచోరా॥............

గద్య. ఇది సకలసుకవిజనానందకరబొప్పనామాత్యపుత్ర గంగనార్యప్రణీతంబైన శ్రీమహాభాగవతపురాణంబునందు ప్రియవ్రతునిసుజ్ఞానదీక్షయు, బ్రహ్మదర్శనంబు, నాగ్నీధ్రాదుల జన్మంబు, నుత్తమతామసరైవతుల జన్మంబును, బ్రియవ్రతుండు వనంబునకుఁ జనుటయు నాగ్నీధ్రుండప్సరసం బరిగ్రహించుటయు, వర్షాధిపతులజన్మంబు నాగ్నీధ్రుఁడు వనంబునకుం జనుటయు నాభి ప్రముఖుల రాజ్యంబును నాభియజ్ఞంబును ఋషభుని జన్మంబును, ఋషభుని రాజ్యాభిషేకంబును, భరతుని జన్మంబును, ఋషభుండు తపంబునకు జనుచు నతులజ్ఞానంబుపదేశించుటయు, భరతుని పట్టాభిషేకంబును, భరతుండు వనంబునకుఁ జనుటయు. భరతుండు హరిణపోతంబునందుఁ బ్రీతిఁ జేసి హరిణగర్భంబున జనియించుటయు, మఱల విప్రసుతుండై జనియించుటయు, విప్రుండు చండికాగృహంబునఁ బ్రతికివచ్చుటయు, సింధుపతివిప్రసంవాదంబును నను కథలుగల పంచమస్కంధమునందుఁ బ్రథమాశ్వాసము.

శ్రీగోపాలకృష్ణపరబ్రహ్మణేనమః.

ద్వితీయాశ్వాసము.

శ్రీకాంతాహృదయప్రియ। లోకాలోకప్రచారలోకేశ్వరను। శ్లోకభవభయనివారక। గోకులమందారనందగోపకుమారా॥
వ॥ సకలపురాణార్థజ్ఞానవిఖ్యాతుండగు సూతుండిట్లనియె॥ క॥ మునులార*బాదరాయణి।యనఘాత్ముం డైన యుత్తరా
త్మజునకుఁ। ద్వినయో క్తిభరతుచరితము। వినిపించుచు మఱియునిట్లు వినిపించెఁ దగన్॥ గీ॥ పార్థివేంద్ర యిట్లు భరతాత్మ
జుండైన।సుమతి ధర్మవర్తనమునఁ దిరుగ।నదియె చేరింగి కష్టులయిన పాషండులు। దనమతంబుమిగుల దలఁచి పొగడి॥ క॥ ధ
రణీవల్లభ నిన్నును।నిరతంబును బుద్ధదేవునిం గొలిచిన యా। తెఱఁగునఁ గొలిచెద మని భా।సురమతిబోధించిరపుడు సుమతిం
బ్రీతిన్॥ వ॥ ఇట్లు పాషండబోధితుండైన సుమతికి వృద్ధసేనయందు దేవతాజిత్తను పుత్త్రుండు జనించె వానికి దేవద్యుమ్నుం
డను సత్పుత్త్రుండాసురియందుదయించె నమ్మహాత్మునకు ధేనుమతియందుఁ బరమేష్ఠి జనియించె నతనికి సువర్చలయందుఁ
బ్రతీహుండను వాఁడు సుతుండయ్యె నప్పరమపురుషుండు సకలజనులకు బ్రహ్మోపదేశంబుఁ జేసి తాను శుద్ధాత్ముం
డై హరిస్మరణసేయుచు యజ్ఞకరణనిపుణులగు ప్రతిహర్త్ర ప్రస్తోత్ర ఉద్గాతయను సత్పుత్త్రులఁ గాంచె నా ప్రతిహర్తకు స్తు
తియందు వ్యోమభూమ యను పుత్త్రద్వయంబుత్పన్నంబయ్యె నందు భూమునకు ఋషికుల్యయందు నుద్గీథుండను సుతుండు జ
నించె నతనికి దేవకుల్యయందుఁ బ్రస్తోతగలిగె నా ప్రస్తోతకు వరత్సయందు విభుండను తనయుండుద్భవించె నతనికి రతియం
దుఁ బృథుషేణుండుదయించె నతనికి నాకూతియందు నక్తుండు గలిగె నా నక్తునకు రాజర్షి శ్రేష్ఠుండగు గయుఁ డను మహాకీర్తి
సంపన్నుండుదయించె॥ గీ॥ అట్టి గయుని వలన నఖిలజీవులఁ బ్రోవఁ।దలఁచి సాత్త్వికప్రధానమయిన।యట్టి నేను దాల్చి యాత్మ
తత్త్వజ్ఞానుఁ।డగుచు నుండె హరినిజాంశమనను॥ వ॥ ఇట్టి మహనీయ సుగుణాకరుండగు గయు॥గాథానువర్ణనంబు పురాత
ములగు మహాత్ముల చేనీతెలంగున నుతింపఁబడుచున్నది సావధానమనస్కుండవై యాలకింపు మని యిట్లనియె॥ సీ॥ ధర్మమా
ర్గంబున ధారుణిజనులను ప్రేమతోఁ బోషణ ప్రేషణోప।లాలన శాసనలక్షణాముల చేతఁ బోషింపుచును యజ్ఞములను య
జ్ఞ।పురుషు నీశ్వరుఁ జిత్తమున నిల్పి సేవించి స్వాంతమందున్న యీశ్వరుని గాంచి। యఖిలజీవతతికి నానందమొసఁగుచుని
రభిమానంబున ధరణి నేలె।సత్యమందు మిగుల సత్సేవయందును।ధర్మమందు యజ్ఞకర్మమందు।గయుఁడు వసుధలోనఁ గంజా
క్షుఁడే కాని।మానవుండు గాఁడు మానవేంద్ర॥ వ॥ అట్టి మహాపురుష సుగణగణపరిపూర్ణుండగు గయునికి దక్షుకన్యకలగు శ్ర
ద్ధా మైత్రి దయాదులు కనుయంతవచ్చి కోరికలొసఁగ నతని ప్రజలకు వసుంధర కామధేనువై పితుకవేదంబులు సకలకామం
బులనిచ్చుచుండ సంగరంబున భంగంబు నొందిన రాజులప్పనంబులొసంగ విప్రులు ధర్మంబొప్ప పాలుపంచియిడ నిరంతర
సోమపానంబును శ్రద్ధాదిశుద్ధభక్తియోగంబును గలిగి యొనర్చు యజ్ఞంబుల నింద్రాది దేవతలు తృప్తులయి యజ్ఞఫలం
బుల నొసంగ బ్రహ్మాదితృణగుల్మలతాంతంబుగా సకలలోకంబుల వారిని తృప్తింబొందింపుచు శ్రీహరిం దృప్తిం బొందఁజే
యుచు గయుండు పెక్కుకాలంబు రాజ్యంబు నేలె నట్టి గయునికి జయంతియందుఁ జైత్రరథ స్వాత్యవరోధనులను మువ్వురు
కొడుకులు పుట్టిరి యా చిత్రరథునికి నూర్ణయందు సామ్రాట్టు వానికి నుత్కళయందు మరీచి యా మేటికి బిందుమతియందు
బిందుమంతుండను వాఁడు నా బిందుమంతునకు సరఘయందు మధువు మధువునకు సుమనస్సను దానియందు వీరవ్రతుఁడా
వీరవ్రతునకు భోజయందు మన్యు ప్రమన్యువులను నిరువురందు మన్యువునకు సత్యయందు భువనుండు నతనికి దోషయందుఁ ద్వ
ష్టయు నా ద్వష్టకు విరోచనయందు విరజుండను వాఁడును జనించె నంత॥ క॥ ఆ విరజునకు దయించిరి।భూవినుత విషూచియందుఁ
బుత్త్రశతంబు।న్నావల నొక కన్యకయు।న్నా వేళ సమస్తజనులు హర్షంబందన్॥ క॥ ఘనుఁడు ప్రియవ్రతువంశం।బునకుం
దగయైన విరజభూవిభువంశం।బును దానలంకరించెను।పనుశీ మింద్రావరజుఁడైన విష్ణువిమాడ్కిన్॥ క॥ అని పలికిన శుకయోగిం।
గని గొని యభిమన్యుసుతుఁడు గడు మోదముతో।వనజదళాక్షుని మహిమలు।వినిసంతసమందియనియె వేడుక మఱియున్॥
వ॥ మునీంద్రా సూర్యరశ్మియందాఁకం బ్రవర్తిల్లు నక్షత్రయుక్తంబయిన చంద్రకిరణంబు లెంత నేరందిరుగు నంతదూరం
బు ప్రియవ్రతుని రథనేమి ఘట్టనలచేత సప్తద్వీపంబులును సప్తసముద్రంబులును నయ్యె నని పలికితివి వాద్వీపసముద్రంబుల ప
రిమాణంబులు సవిస్తరంబులుగా నెఱింగింపుము గుణమయంబును స్థూలరూపంబును నైన శ్రీహరిశరీరంబగు నీలోకంబు
నందు నిలిపిన చిత్తంబు గుణంబును సూక్ష్మంబు నాత్మజ్యోతియు బ్రహ్మంబు నైన వాసుదేవుని యందు నిల్చుం గావున ద్వీపవ
ర్షాదివిస్తారంబు వినుపింపు మనిన శుకయోగీంద్రుండిట్లనియె॥ క॥ ధరణీవల్లభ వినుము శ్రీహరిమాయాగుణవిభూతులగు జలనిధు

* బాదరాయణి।శుకుఁడు. § గాథ।చరిత్రము. ‡ ప్రేషణ।భృత్యాదులను పనులకు పంపుట. ¶ ఇంద్రావరజుండైన।ఇంద్రునకు తమ్ముఁడైన.

లు।న్బరగినదీవులువర్షము।లరయంగాఁగొలఁది వెట్టినలవియెజగతిన్॥గీ॥ తెలిసినంత నేను దెలిపెదసంక్షేప।మునను జిత్తగిం చివినుము దెలియ।ననుచుఁజెప్పఁదొడఁగెనభిమన్యసుతునకు।నింపుగానుశుకమునీంద్రు డిట్లు॥ వ॥నరేంద్రా జంబూద్వీపం

——శ్రీ శుకయోగివరుండుపదేశరూపముగాఁ దెలుపుభూగోళస్వరూపాదినిర్ణయము.శ్రీ——

బుభూపద్మంబునకుమధ్యప్రదేశంబునలక్షయోజనంబుల వెడల్పునంతియనిడుపునుం గలిగికమలపత్రంబునుంబోలెవ ర్తులాకారంబై నవసహస్రయోజనపరిమి*తాయామంబుగలనవవర్షంబులనష్టమర్యాదాగిరులునుంగలిగివిభక్తంబై యుండునందుమధ్యమవర్షంబిళావృతవర్షంబగునందుమధ్యమప్రదేశంబునసువర్ణమయంబయి॥ క॥భూపద్మమునకుమే రువు।నీపించుచుఁగర్ణికాకృతినిబెంపసుచుం।బ్రాపైకులగిరిరాజుఁగఁ।జూపట్టునుసురగణాళిచోద్యంబందన్॥సీ॥మఱియును వన్నెసుగిరిలక్షయోజనోన్నతమగుచుండియానడిమిదళము। విదితమైపదియాఱువేలయోజనములునంతియపాతునై యతిశయిల్లు।నామీఁదవిస్తారమరయ ముప్పదిరెండు వేలయోజనములవెలసియుండు।నాగిరికుత్తరంబందునీలశ్వేతశృం గపర్వతములునింగిముట్టి। యుండు రెండు వేలయోజనంబులదనుకఁ।బరపుగలిగిపూర్వపశ్చిమాయ।తంబుదక్షిణోత్తరం బునువిస్తార। మగుచుమిగులరమ్యమైన రేంద్ర॥వ॥ఇట్లుపూర్వపశ్చిమంబులులవణసాగరాంతంబులై యున్ననీలపా ర్వతంబులయందునీలశ్వేతశృంగవత్పర్వతంబులునిడివినియథాక్రమంబునదశమాంశన్యూనప్రమాణయోజనములుగ లవిగానుండువీనిమధ్యప్రదేశంబునరమ్యక, హిరణ్మయ,కురువర్షంబులను నామంబులుగలవర్షంబులుండువానివిస్తారం బులునవసహస్రయోజనంబులుగలిగిలవణసముద్రాంతంబులయిక్రమంబుననీలాదిపర్వతదీర్ఘపరిమాణంబులనుండుని ళావృతవర్షంబునకుదక్షిణంబుననిషధ,హేమకూట,హిమవత్పర్వతంబులను సీమాపర్వతంబులును బూర్వపశ్చిమంబు లునిడుపునుదక్షిణోత్తరంబులువిశాలంబునానీలాదిపర్వతములతీరుననుండునాగిరులమధ్యప్రదేశంబు నహరివర్షకింపు రుషవర్షభారతవర్షంబులను నామంబులుగలవర్షంబులుండునాయిళావృతవర్షంబునకుఁబశ్చిమంబునమాల్యవత్పర్వతం బుఁబూర్వభాగంబునగంధమాదనంబునుసీమాపర్వతంబులుపూర్వపశ్చిమంబులునిడుపునుదక్షిణోత్తరంబులువిశాలం బులునగుచునీలపర్వతనిషధపర్వతంబులంగదిసిద్విసహస్రయోజనంబుల విస్తారంబయియుండు మాల్యవత్పర్వతంబుప శ్చిమసముద్రాంతంబయి కేతుమాలవర్షంబునుగంధమాదనపర్వతంబునకుఁ బూర్వభాగంబునసముద్రాంతంబగుచు భద్రాశ్వవర్షంబును మేరువునకుందూర్పున మందరపర్వతంబుదక్షిణంబున మేరుమందరపర్వతంబులను పడమటిపా ర్శ్వంబులనుత్తరమునంగు ముదపర్వతంబులను నామంబులుగలిగియయుతయోజనోన్నతంబులయి మేరునగంబునుమ ధ్యోన్నతమేధిస్తంభంబునకుంజతుర్ముఖంబులహ్రస్వస్తంభంబులనుబోలియుండునాచతుస్తంభంబులయందునుబర్వ తశిఖరంబుల వెలుగొందుకేతువులునుంబోలెఁజూతజంబూకదంబ‡న్యగ్రోధంబులనువృక్షరాజంబులు క్రమంబుననొం డొంటికినేకాదశశతయోజనాయతంబునుశతయోజనవిస్తారంబునుగలిగియుండు మఱియు నాపర్వతశిఖరంబులఁగ్ర మంబునంబయోమధ్విక్షురసమృష్టజలంబులుగలిగిశతయోజనవిస్తారంబులయినసరోవరంబులు దేజరిల్లు నందుసుస్నా తులగువారలకుయోగైశ్వర్యంబులుస్వభావంబునంగలుగుమఱియునందనచైత్రరథవైభ్రాజికసర్వతోభద్రంబులను నామంబులుగలదేవోద్యానంబులుపర్వతశిఖరంబులవెలుగొందుచుండునందుదేవతాగణంబులుదేవాంగనలంగూడిగం ధర్వులగీతనృత్యంబులుగనుంగొనుచువిహరింతురంత॥ఉ॥మందరపర్వతంబుతుదిమామిడిపండ్లమృతోపమానమై। మంద రశైలశృంగసుసమానములై గిరిమీఁదనట్టిమా।కందఫలామృతంబుగలగంబడిజారిమహాప్రవాహమై। యందరుణోద నామముననద్భుతమైవిలసిల్లు నెంతయున్॥ చ॥కడుమధురంబునన్సురభిగంధముచేనరుణప్రకాశత।న్వడిఁగొనిమందరా చలమువంతలఁజెంతలజారియంతలోఁ। §దొడితొడినానిళావృతముఁద్రోచుచువింతగఁబూర్వవాహియై । నడుచుఁద రంగసంతతులనందరినచ్చటఁజేయుధన్యులన్॥గీ॥ఆనదీజలంబులానినయచ్చటి।యంబికానుచరులయంగగంధ।మందిపవ నుఁడంతమను జేశపదియోజ।నములుసుట్టుపరిమళములనింపు॥గీ॥ మేరుమందరాద్రిమీఁదజంబూఫలం। బులుమహాగజో పములుగ వ్రాలియవిసియంతత్రసామృతంబల్లన।యమ్మహానగంబునందుఁబొడమి॥క॥అనుపమమగుజంబూనది। య ను పేరను వెలసిలీలనరుగుచునంత।ఘునతనిళావృతవర్షము।పనుపడఁదమపుచునుధరణిఁ బ్రవహించుఁదగన్॥ఉ॥ ఆనదీ టఁదోగిపకనై యటుమృత్తనిలార్కసంగతిన్।బూనికడున్విపాకమునఁబొందుచుశుద్ధసువర్ణజాతిజాం । బూనదనామ మొందిసురముఖ్యులకెల్లను భూషణార్హమై।మానుగవన్నెమించికడుమందిదివ్యమైవిలసిల్లు నెంతయున్॥వ॥మఱియుసుపా

*ఆయామంబు।నిడివి. †సీమ।పొలిమేర-హద్దు. ‡న్యగ్రోధ।మఱ్ఱిచెట్టు. §తొడితొడిన్।అతివేగముగ. ద్రోచుచున్।తడుపుచు.

ర్ణ్వనగాగ్రంబునందుఁ బంచవ్యాసపరీణాహబంధురంబులగు నైదుమధుధారాప్రవాహంబులు పంచముఖంబుల వెడలిసుపార్శ్వనగశృంగంబులం బడియిళావృతవర్షంబు పశ్చిమభాగంబుఁ దడుపుచుం బ్రవహించు నా తేనియ ననుభవించు వారలముఖమారుతసుగంధంబు శతయోజనపర్యంతంబు పరిమళించు॥ సీ॥ కుముదపర్వతశిఖాగ్రమున నుత్పన్నమైకనుపట్టువటతరుస్కంధముధ్య|ను దయించు నట్టిపయోదధిఘృతమధుగుడవిశిష్టాన్నంబు లధికమయిన|యంబరశయ్యాసనాభరణాదివస్తువులు గోరి కెలుదీర్చుచును గుముద|పర్వతాగ్రంబునఁ బడియిళావృతవర్షమునిజనులకు నెల్లభోగ్యములను| వడలకొనఁగువారి*వళిపలితంబులు| దొలఁగుదుష్టగంధములును బాయు| మరణభయము మొదిమి వొరయదెన్నఁడును శీ|తోష్ణబాధఁ జెందకుందురధిప॥ గీ॥ దేవదానవులును దివ్యమునీంద్రగం|ధర్వులాదిగాఁగఁ దగిలి యాశ్ర| యించియుందు రాగిరీంద్రమూలమునందు| హర్షమందిఘునవిహారలీల॥ వ॥ నరేంద్రా మేరునగేంద్రంబునకుఁ బూర్వభాగంబున జఠరదేవకూటంబులుపశ్చిమంబున సంబవనపారియాత్రలునను పర్వతంబులు నాలుగు దక్షిణోత్తరంబులొండొంటికి నష్టాదశసహస్రయోజనంబులనిడుపును, బూర్వపశ్చిమంబులు ద్విసహస్రయోజనంబుల వెడల్పును, దక్షిణంబునఁ గైలాసకరవీరంబులు, నుత్తరంబునఁ ద్రిశృంగమకరంబులను నామంబులు గల దక్షిణోత్తరంబుల పర్వతంబులు నాలుగును బూర్వపశ్చిమంబుల నష్టాదశసహస్రయోజనంబుల నిడుపును, దక్షిణోత్తరంబుల ద్విసహస్రయోజనంబుల వెడల్పుగుచు నగ్నిపురుషునకుం బ్రదక్షిణంబగుచున్న †పరిస్తరణలచందంబున మేరువునకుం బ్రదక్షిణంబుగా నష్టనగంబులు నిలిచియుండు మేరుశిఖరంబున దశసహస్రయోజనంబుల నిడుపునంతియ విస్తారంబునగుచు సువర్ణమయంబైన బ్రహ్మపురంబు దేజరిల్లుచుండు నాపట్టణంబునకు నష్టదిక్పాలయందును లోకపాలురపురంబు లుండు॥ క॥ పరమేష్ఠిపట్టణంబున|హరి మున్ను త్రివిక్రమణములందన్నర్వో|శ్వరచరణాగ్రనఖాహతిఁ|బరువడి నూర్ధ్వాండమంతఁ బగిలెన రేంద్రా॥ వ॥ ఇట్లు చరణనఖస్పర్శం జేసి భేదింపంబడ్డయూర్ధ్వకటాహవివరంబువలన నంతఃప్రవేశంబు సేయుచున్న బాహ్యజలధార శ్రీహరిపాదస్పర్శం జేయుచుం జను దెంచి సకలలోకజనంబుల దురితంబులు వాపుచు భగవత్పాదియను పేరం దేజరిల్లుచు దీర్ఘకాలంబు స్వర్గంబున విహరించుచు విష్ణుపదంబున నుత్తానపాదపుత్రుండును బరమభాగవతుండు నయిన ధ్రువుండు తనకులదేవతయైన శ్రీహరిపాదోదకంబుఁ బ్రతిదినంబును భక్తియోగంబున నిమీలితనేత్రుండై యానందబాష్పంబుల రోమాంచితగాత్రుండై యత్యాదరంబున నేఁడును శిరంబున ధరియించుచున్నవాఁడతనికి నధోభాగంబున నుండు మండలాధిపతులైన సప్తర్షులును హరిపాదోదకప్రభావంబు నెఱింగి తాము నొండు తపస్సిద్ధియాకాశగంగాజలంబుల స్నాతులగుటయే యని సర్వభూతాంతర్యామియగు నీశ్వరునియందు భక్తి సలిపియితరపదార్థాపేక్ష సేయక మోక్షార్థిముక్తిమార్గంబు బహుమానంబు సేయు తెఱంగున బహుమానయుక్తంబుగాఁ దమజటాజూటంబులయందు నేఁడును ధరించుచుండుదురు॥ సీ॥ అంతనసంఖ్యంబులైన దివ్యవిమానసంకులంబులను విశాలమైన|దేవమార్గంబున దిగివచ్చి చంద్రమండలముఁ దోఁచుచు మేరునగశిఖాగ్ర|మునను నా బ్రహ్మదేవుని పట్టణమునకు వచ్చి యందుల చతుర్ద్వారములను|వరుసతో దీర్ఘప్రవాహంబులగుచును బ్రవహించియమల ప్రభావములను|నరుగు లవణసాగరాంతంబులుగ నాల్గు| మోములందు నాల్గు నామములను| తన్నుఁ గన్నవారి తనవారిఁ దోఁగిన| వారికెల్ల నమృతవారియగుచు॥ వ॥ ఇట్లు సితయను పేర వినుతి నొందిన యమ్మహానదీప్రవాహంబు బ్రహ్మసదన పూర్వద్వారంబున వెడలి కేసరావలయంబుఁ దడుపుచు గంధమాదనాద్రికింజని భద్రాశ్వవర్షంబుం బావనంబు సేయుచుఁ బూర్వలవణసాగరంబునం బ్రవేశించుఁ జక్షువను పేరఁ దేజరిల్లెడు దీర్ఘప్రవాహంబు పశ్చిమద్వారంబున వెడలి మాల్యవత్పర్వతంబునం బడి కేతుమాలవర్షంబుఁ బవిత్రంబు సేయుచుఁ బశ్చిమలవణార్ణవంబునం గలయు భద్రయను పేర వెలుఁగొందిన యతుల ప్రవాహంబుత్తరద్వారంబున వెడలి కుముదనీలశ్వేతాఖ్యపర్వతశిఖరంబులం గ్రమంబునఁ బ్రవహించుచు శృంగనగంబునకుం జని మానసోత్తరంబులగు కురుభూములఁ బవిత్రంబు సేయుచు నుత్తరలవణసాగరంబుఁ జేరు-నలకనందయను ప్రఖ్యాతిఁ గాంచిన యమ్మహానదీప్రవాహంబు బ్రహ్మసదన దక్షిణద్వారంబున వెడలి యత్యంతదుర్గమంబులైన భూధరంబులఁ గడచి హేమకూటహిమకూటనగంబుల నుత్తరించి యతివేగంబునఁ గర్మక్షేత్రంబగు భారతవర్షంబుఁ బావనంబు సేయుచు దక్షిణలవణాంబుధిం గలయు నంత॥ సీ॥ జగతిలో మేరువాదిగఁ బర్వతములకుఁ బుత్రికలైనట్టి పుణ్యతీర్థ| ములు వేలసంఖ్యలు గలవు జంబూద్వీపమందు భారతవర్షమరయఁ గర్మ| భూమిఁ దక్కినవర్షముల దివంబుననుండి భువికి వచ్చినవారు పుణ్యశేష| ములు భుజింపనునంద్రు భూస్వర్గమనఁదగు నా వర్షమునను నుండునట్టి వార| లయుతసంఖ్యవత్సరాయువులయుతమా| తంగబలులు దేవతా

---

* వళితపలితంబులు॥ వళిత|శరీరము ముడతలుపడుట, పలిత|తల నెఱయుట. † పరిస్తరణంబులు|అగ్ని చుట్టునుండు దర్భలు.

సమానులతులవజ్రదేహులధికప్రమోదితులప్రమత్తులార్యులనఘులధిప॥ వ॥మఱియుసురతసుఖానందంబున మోహంబునైనంగైకొనకసకృత్ప్రసూతులగుచుననవరతంబును త్రేతాయుగకాలంబుగలిగి ప్రవర్తింతురీయష్టవర్షంబులయందు దేవతాగణంబులుతమభృత్యవర్గంబులత్యుపచారంబులు సేయుచుండ నెల్లఋతువులయందుంగిసలయకుసుమఫలభరితంబులయినలతామలశోభితంబులగువనంబులుగలవర్షనిధిగిరిద్రోణులయందుఁగమలామోదితంబులగు రాజహంసకలహంసలుగలసరోవరంబులయందును జలకుక్కుటకారండవసారసవినోదంబులుగలిగి మత్తాళి ఝుంకృతిమనోహరంబులైనానావిధంబులయిన కొలంకులయందు దేవాంగనలకామోద్రేకజంబులయినవిలాసహాసలీలావిలోకనంబులందివియంబడినమనోవృష్టిగలదేవగణంబులువిచిత్రవినోదంబులుగలిగియిచ్ఛావిహారంబులుసలుపుచుండుదురు॥ క॥ఈ నవవర్షంబులయం। దానారాయణుఁడువచ్చియనవరతముఁలో। కానుగ్రహమునకైను। జ్ఞానంబీవలఁదిలీలఁజరియింపుఁదగఁ॥ సీ॥ వసుధనిళావృతవర్షాధిపతియైనపురహరుండావర్షమునవనంబు। నందునుండుటకునాయంబికాశాపవశంబుననావనస్థలమునందు। నెవ్వరువచ్చిననింతులైయుందురావననుండుపార్వతియనుదినంబు।నంగనాజనసహస్రార్బుదంబులతోడనసమలోచనుగొల్చునతులభక్తి॥*నట్టిశివునిగోరియాయిళావృతవర్ష। మునఁజరించుజనులుమోదముననునుగదిసితత్ప్రకాశకములైనమంత్రతం। త్రములఁబూజఁజేసితలఁతు రెపుడు॥ క॥ భద్రాశ్వవర్షమందులభద్రశ్రవుఁడనెడి పేరఁబరగుచుదపనీ। యాద్రిసమధైర్యుఁడగుచున।ముద్రాంతంబైనజగతిఁబొలుపుగనేలుఁ॥క॥ఆనరవరునకుఁబ్రియతముఁడైనహయగ్రీవమూర్తిననవరతంబుఁ। ధ్యానస్తోత్రజపానుష్ఠానాదులఁబూజఁజేసెసజ్జనులంతఁ॥గీ॥తత్ప్రకాశకృత్ప్రధానమంత్రార్థసం। సిద్ధిఁజేసిముక్తిఁజెందిరప్పు।డట్టివర్షమందునాహయగ్రీవునిఁ।దలఁచికొలిచిమిగులధన్యులగుచు॥సీ॥హరివర్షపతియైననరహరినినిశంబునందున్నజనులుమహాత్ములయిన। దైత్యదానవకులోత్తములుప్రహ్లాదాదిపెద్దలుగూడిసంప్రీతితోడ।సుస్నాతులయిభక్తిఁజూచుచునుందురురవ్యధకూలాంబరములుదాల్చి। తత్ప్రకాశకమంత్రతంత్రజపస్తోత్రపాఠకధ్యానతపఃప్రధాన। మయినసత్పూజలనుజేసియచలబుద్ధి। శ్రీనృసింహునిఁజేరిపూజింతురియతనిక।రుణనెంచుచునతులప్రకాశులగుచు। భుక్తిముక్తులఁగైకొంద్రుభూపవర్య॥వ॥మఱియు కేతుమాలవర్షంబునందుభగవంతుండుశ్రీదేవికిసంతోషంబునొసఁగుటకుఁగామదేవరూపంబుననుండు నమ్మహాపురుషునియస్త్రతేజఃప్రకాశంబునఁబ్రజాపతిదుహితలగురాత్ర్యధిదేవతలగర్భంబులుసంవత్సరాంతంబుననిర్జీవంబులైస్రవించునాకామదేవుండునుదనగతివిలాసలీలావలోకనసుందరభ్రూమండలసుభగవదనారవిందకాంతులంజేసిశ్రీరమాదేవినిరమింపంజేయుభగవన్మాయారూపిణియగుశ్రీదేవియుఁబ్రజాపతిపుత్రికలునుబుత్రులునైనరాత్రింబగళ్లంగూడి కామదేవస్తోత్రపాఠకపూజాధ్యానాదులంబూజించుచుండునంత॥ క॥విమలమతిఁజిత్తగింపుము।రమణీయంబైనవిమలరమ్యకమనువర్షమునకునధిదైవతదా।నమరంగామత్స్యరూపమగుహరిదలఁపఁ॥గీ॥అట్టివర్షమునకునధిపతియగుచున్న।మనువుపుత్రపౌత్రమంత్రివరులఁగూడిమత్స్యమైనకుంభినీధరుచిత్త।మతులభక్తియుక్తిహత్తుకొలుపు॥గీ॥ తత్ప్రకాశకృత్ప్రధానమంత్రస్తోత్ర।ములనుధర్మకర్మములనుహోమ। ములనుజనులుసేసిపుణ్యులైభుక్తి। ముక్తులనుబొందుచుందురెలమితోడ॥ క॥ వినుమహిరణ్మయవర్షం।బునకుంగూర్మావతారమునుదాల్చినయా।వనజోదరుఁడధిదేవత।యనఘుఁడుపితృపతిమహాత్ముఁడర్యముఁడున్నృపా॥క॥ఆవర్షమందునర్యముఁ। డావర్షజనంబుగూడిహరిఁజిత్తములో।భావింపసంస్తవంబులు।గావించుచుగాంతురతనికైవల్యంబుఁ॥క॥అరయఁగసీతాలక్ష్మణ। పరివృతుఁడైవచ్చి రామభద్రుఁడుగడిమిం। బరగనధిదేవతగుకిం।పురుషమహావర్షమునకుభూపవరేణ్యా॥ గీ॥ అట్టిరామభద్రునంజనీసుతుఁడుకిం।పురుషగణముఁగూడిపూజఁజేసి। తత్ప్రకాశకప్రధానమంత్రస్తోత్ర।పఠనములనుదగనుపాస్తిఁజేయు॥ సీ॥భారతవర్షాధిపతియైనబదరికాశ్రమముననున్ననారాయణుండు।భూనాథయామహాత్ముని నారదాదులుభారతవర్షంబుప్రజలుప్రేమఁ।బాయకచేరియుపాస్తిఁజేయుచుసాంఖ్యయోగంబునుపదేశముచితవృత్తి। నందియందఱునుగృతార్థులై యట్టినారాయణదేవునారాధనంబు।చేసియాత్మఁజాలఁజింతించితత్ప్రకా। శకములయినమంత్రసంస్తవములఁ। బూజఁజేసిముక్తిఁబొందుచునుందురు। రచలమైనభక్తినసుదినంబు॥క॥భారతవర్షమునందుల।సారాంశములైనపుణ్యశైలంబులుగం।భీరప్రవాహములుగల।వారయనెఱిఁగింతువానినవనీనాథా॥వ॥మలయపర్వతమును,మంగళప్రస్థమును,మైనాకంబును,త్రికూటంబును,ఋషభపర్వతంబును, గూటర

* ఈఘట్టముమొదలుకొని ఆయావర్షములయందువర్షాధిదేవతలనారాధించెడువారలుపాసించుమంత్రంబుల నాంధ్రమునందు వదిలియున్నదిగానవాటినిసంస్కృతభాగవతమునందుఁజూచితెలుసుకొనవలయును.

మును,గొల్లమును,సహ్యపర్వతంబును, వేదగిరియును,ఋశ్యమూకపర్వతంబును, శ్రీశైలంబును, వేంకటాద్రియును,మ
హేంద్రంబును,వారిధరంబును,వింధ్యపర్వతంబును,శుక్తిమత్పర్వతంబును,ఋక్షగిరియును,పారియాత్రంబును,ద్రోణ
పర్వతంబును,చిత్రకూటంబును,గోవర్ధనాద్రియును,రైవతకంబును,కకుంభంబును, నీలగిరియును,గోకాముఖంబు,నింద్ర
కీలంబును,రామగిరియునాదిగాఁగల పుణ్యపర్వతంబుల నేకంబులుగలవాపర్వతపుత్రికలైనచంద్రవటయుఁదామ్రపర్ణి
యునవటోదయుఁగృతమాలయు వైహాసియుఁగావేరియు వేణియుఁబయస్వినియుఁబయోదయు శర్కరావర్తయుఁదుం
గభద్రయుఁగృష్ణయు వేణియుభీమరథియుగోదావరియు నిర్వింధ్యయుఁబయోష్ణియుఁ దాపియు రేవానదియు శిలానది
యునురసయుఁజర్మణ్వతియు వేదస్మృతియుఋషికుల్యయుఁద్రిసమయుఁగౌశికియుమందాకినియుయమునయుసరస్వతి
యుదృషద్వతియుగోమతియుసరయువునుభోగవతియుసుషమయు శతద్రువునుజంద్రభాగయు విత స్తయు నసిక్నియు వి
శ్వయుననునీమహానదులునుసింధువుశోణయుననదంబులు నిట్టిమహాప్రవాహంబులీభారతవర్షంబునంగలవందుస్నా
తులయినమానవులుముక్తింజెందుదురుమఱియునీభారతవర్షంబున జన్మించినపురుషులు శుక్లలోహితకృష్ణవర్ణరూపం
బులగుత్రివిధకర్మంబులంజేసిక్రమంబుగ దేవమనుష్యనరకగతులను ద్రివిధగతులంబొందుదురువినుము రాగద్వేషాది
శూన్యుండునవాఙ్మానసగోచరుండుననాధారుండునగుశ్రీవాసుదేవమూర్తియందుఁజిత్తంబు నిలుకడఁజేసిభక్తియో
గంబుననారాధించెడుమహాత్ములవిద్యాగ్రంథిదహనంబుగావించుటంజేసిపరమ భాగతోత్తములు పొందెడునుత్తమగ
తినింజెందుదురుగావునభారతవర్షంబుమిగులనుత్తమమనిమహాపురుషులిట్లు స్తుతించుచుండుదురు॥ ఉ॥ భారతవర్షజంతు
వులభాగ్యము లేమనిచెప్పవచ్చునీ। భారతవర్షమందుహరిపల్కులఁబుట్టుచుజీవకోటికిఁ। ధీరతతోడఁదత్త్వముపదేశముసే
యుచుఁజెల్మిసేయుచు। న్నారయబాంధవాకృతిఁగృతార్థులఁజేయుచునుండు నెంతయుఁ॥ క ॥ తనజన్మకర్మములనుం।
గొనియాడెడివారికెల్లఁగోరినవంతఁ । దనియఁగనొసఁగుచు మోక్షం। బనయముఁగృపఁజేయుఁగృష్ణుఁడవనీనాథా॥
వ॥ ఇట్లుభారతవర్షంబునందులజనంబులకు నెద్దియునసాధ్యంబు లేదు నారాయణస్మరణసకలదురితంబులనడంచుఁదన్నా
మస్మరణరహితంబులయినయజ్ఞతపోదానాదులుదురితంబులనడంపలేవుబ్రహ్మకల్పాంతంబుఁ బ్రతికెడియితరస్థానంబు
నంబునర్జన్మభయంబునభీతిల్లుచునుండుటకన్నభారతవర్షంబునందుక్షణమాత్రంబుమనంబునసర్వసంగపరిత్యాగంబుఁ
జేసినపురుషశ్రేష్ఠునకుశ్రీమన్నారాయణపదప్రాప్తియతిసులభంబునసంభవించుఁగావుననట్టియుత్తమమగునీభార
తవర్షంబెకోరుచుండుదురు- మఱియు నెక్కడవైకుంఠునికథావాసన లేకుండు నేదేశంబునసత్పురుషులైన పరమభాగవ
తులు లేకుండుదు రేభూమినియజ్ఞేశ్వరునిమహోత్సవంబులు లేకయుండునదిసురేంద్రలోకంబైననుండందగదుజ్ఞానా
నుష్ఠానద్రవ్యకలాపంబుచేతమనుష్యజాతింబొందితపంబునముక్తింబొందకుండెనేనివృగంబులమాడ్కినతండుదనకుఁ
దానెబంధనంబునొందు భారతవర్షంబునందుఁబ్రజలచేతశ్రద్ధాయుక్తంబుగాననుష్ఠింపంబడిన యజ్ఞంబులయందువే
ల్వంబడుహవిస్సులను బెక్కునామంబులం బుండరీకాక్షుండంది తనమీఁదిభక్తియధికంబుగాఁజేయునట్టిభారతవర్షంబు
నందలిప్రజలమీఁదంగరుణించి సర్వేశ్వరుండిహపరసౌఖ్యంబులనొసంగుచుండు జంబూద్వీపంబునసగరాత్మజులశ్వమే
ధాశ్వంబు నన్వేషింపంబూని భూఖననంబుసేయుటంజేసి స్వర్ణప్రస్థ, చంద్రశుక్ల,ఆవర్తన,రమణక, మందేహారుణ,
పాంచజన్య,సింహళ,లంకయను, నెనిమిదియుపద్వీపంబులుగలిగె॥ సీ॥ లక్షయోజనములులవణాబ్ధిపరివృతమగుచు జంబూ
ద్వీపమతిశయిల్లు।విను రెండులక్షలువిస్తృతముగనుప్లక్షద్వీపమిక్షురసాబ్ధిచేత। నావృతమయియుండునారూఢముగనం
దువృక్షంబు *ప్లక్షంబువిదితముగను। దనరునాద్వీపంబుతరునామ మహిమచేమిగులఁబ్లక్షంబనమించిరహిని। యందు
సంచరించునట్టివారలకగ్ని। దేవుఁడమరునాదిదేవతయుగ। నందులోననాప్రియవ్రతసుతుఁడగు। నిధ్మజిహ్వుఁడనుమ
హీవరుండు॥ వ॥ నరేంద్రా!యాయిధ్మజిహ్వుండాప్లక్షద్వీపంబు నేడువర్షంబులుగ విభజించియందునావర్షనామధారు
లుగానుండుతనపుత్రులగుశివ,యశస్య,సుభద్ర, శాంత, క్షేమ,అభయ, అమృతులనియెడు నేడుగుర నేడువర్షంబులకధిప
తులంగావించియిధ్మజిహ్వుండుదపంబునకుంజనియె-నావర్షంబులయందుమణికూట-వజ్రకూట-ఇంద్రసేన-జ్యోతిష్మంత
ధూమ్రవర్ణ,హిరణ్యగ్రీవ, మేఘమాలలను నామంబులుగల సప్తకులపర్వతంబులు- నరుణయు, నృమ్ణయు,నాంగిరస
యు,సావిత్రియు,సుప్రభాతయు,ఋతంభరయు,సత్యంభరయు,నన సప్తమహానదులునానదులయందు స్నాతులగుచు
గతపాపులై నహంసపతంగోర్ధ్వాయనసత్యాంగులను నామంబులుగలచాతుర్వర్ణ్యులు గలిగియుండుదు రందు పురుషులుస
హస్రవత్సరజీవులును దేవతాసములును దృష్టిమాత్రంబునంగ్లమస్వేదాదిరహితంబగు నపత్యోత్పాదనంబుగలవా

*ప్లక్షము।జువ్విచెట్టు. క్లమస్వేదాది।చెమట మొదలగునవి.

రలగుచు వేదత్రయాత్మకుండును స్వర్గ ద్వారభూతుండైన భగవత్స్వరూపియగు సూర్యుని వేదత్రయమ్మున సేవించుచు రుష్లక్షద్వీపంబాదిగా మీఁదటి ద్వీపపంచకంబందలి పురుషులకు నాయురింద్రియపటుత్వంబులును దేజోబలంబులును దోడ్డనెజనియించుచుండు. క॥ ప్లక్షద్వీపము ద్విగుణితలక్షేక్షురసాబ్ధి సుట్టి రావిలసిల్లు నిక్షురసోదద్విగుణం బక్షయముగ శాల్మలీమహాద్వీపమిలన్ ॥ వ॥ అందు *శాల్మలివృక్షంబు ప్లక్షాయామంబై తేజరిల్లు నా వృక్షరాజంబునకు నధోభాగంబునం †శిబత్రిరాజుగానుండు గరుత్మంతుండునిలకడగా వసించు నా శాల్మలీవృక్షంబు పేరనా ద్వీపంబు శాల్మలీద్వీపంబన విలసిల్లు నా ద్వీపపతియైన ప్రియవ్రతాత్మజుండగు యజ్ఞబాహువు తనపుత్రులగు సురోచన, సౌమనస్య, రమణక, దేవబర్హ, పారిబర్హ, ఆప్యాయనులనియెడు వారి పేరనా వర్షంబుల నేర్పరచి యా వర్షంబులయందే కుమారులనభిషిక్తులం జేసె నా వర్షములయందు స్వరస, శతశృంగ, వామదేవ, కుముద, ముకుంద, పుష్పవర్ష శతశ్రుతులను పర్వతసప్తకంబు, ననుమతియు, సినీవాలియు, సరస్వతియు, కుహు, అజని, నంద, రాకయు, ననుసప్తమహానదులును, శ్రుతధర విద్యాధర వసుంధర ఇధ్మధరసంజ్ఞులగు నావర్షపురుషులు భగవత్స్వరూపుండును వేదమయుండు నాత్మస్వరూపియునగు సోముని వేదమంత్రంబులచే నారాధించుచుండు రా ద్వీపంబు లక్ష‡చతుష్టయపరిమిత యోజనవిస్తృతమయిన సురాసముద్రముచే నావృతమై తేజరిల్లు నంత॥ సీ॥ భూనాథ యా సురాంభోధికిఁ జుట్టుగానుండు కుశద్వీపము ర్వి మీఁద §దోరమై తా ద్విచతుర్లక్షయోజనంబుల ను విస్తారమై పాలుపు మిగులు నందుఁ గుశస్తంభ మనిశంబు దేవతాకల్పితంబైనట్టి కాంతిచేత దిక్కులు వెలుఁగించు ద్వీపంబునకుఁ దన పేరను సత్కీర్తి పెంపు సేయు నట్టి దీవికి యధిపతియగు ప్రియవ్ర తాత్మజుండు హిరణ్యరేతస్సనంగ దనరు భూపతి తన సుత నామములను వర్షములు సేసెనత్యంతహర్షమునను॥ వ॥ ఇట్లు హిరణ్యరేతస్సు వసుదాన, దృఢరుచి, నాభి, గుప్త, సత్యవ్రత, విప్ర, వామదేవులను, నామంబులుగల పుత్రుల నామంబుల సప్తవర్షంబులంగా వించి యా కుమారులనందు నిలిపి తా నుదపంబునకుం జనియె నా వర్షంబునందు బభ్రు, చతుశ్శృంగ, కపిల, చిత్రకూట, దేవానీక, ఊర్ధ్వరోమ, ద్రవిణులను, నామంబులుగల సప్తగిరులును రసకుల్యయు, మధుకుల్యయు, శ్రుతవిందయు, మిత్రవిందయు, దేవగర్భయు, ఘృతచ్యుతయు, మంత్రమాలయు, లనుసప్తమహానదులు, నా నదీజలంబులఁ గృతమజ్జనులగుచు భగవంతుండగు యజ్ఞపురుషుని, కుశల, కోవిద, అభియుక్తులను, కులములుగల వర్షపురుషులారాధించుచుందురు॥ సీ॥ ఆ కుశద్వీపంబు నరికట్టుకొనియుండు నెనిమిదిలక్షల ఘృతాబ్ధి యా ఘృతసాగరంబవ్వల షోడశలక్ష యోజనముల లలితమగుచు నుండుఁ గ్రౌంచద్వీపము ర్వీశ యందు మధ్యప్రదేశంబున నట్టిదీవి పేరుగాఁ దన పేర బెద్దగాఁ జేసిన క్రౌంచాద్రి గలదా నగంబు మున్ను షణ్ముఖుండు దివ్యశరమున ఘనని తంబంబు దూయ నేయఁ బాలవెల్లి గరిమఁ దడుపుచుండు వరుణుండు రక్షింప నందు మిగుల భయము నొందకుండె॥ వ॥ నరేంద్రా యా క్రౌంచద్వీపపతియగు ఘృతపృష్ఠుండు దన కుమారుల పేరంగలయా మోద, మధువహ, మేఘపృష్ఠ, సుధామ, ఋషిజ్య, లోహితార్ణ, వనస్పతులను వర్షంబుల నభిషిక్తులం జేసి పరమకల్యాణ గుణయుక్తుండైన శ్రీహరిచరణారవిందంబుల సేవించుచుండ దపంబునకుం జనియె నా వర్షంబులయందు, శుక్ల, వర్ధమాన, భోజన, ఉపబర్హణ, ఆనంద, నందన, సర్వతోభద్రములను సప్తసీమాపర్వతంబులు, నభయ, అమృతౌఘయు, నార్యకయుఁ, దీర్ఘవతియుఁ, దృప్తిరూపయుఁ, బవిత్రవతియు, శుక్లయు, ననుసప్తనదులయందును బవిత్రోదకంబుల ననుభవించుచు, గురు, ఋషభ, ద్రవిణక, దేవక, సంజ్ఞులుగలిగి వరుణదేవుని సుదకాంజలులం బూజించుచున్న చాతుర్వర్ణంబులు గలిగియుండు॥ సీ॥ జగతీశ వినుము క్రౌంచద్వీపమును జుట్టియుండు షోడశలక్ష యోజనముల విస్తారమై పాలవెల్లి యందునను శాకద్వీపమతుల ప్రకాశమొందు దండి మైముప్పది రెండులక్షల యోజనముల విస్తారమై యమరియుండు నందున శాకవృక్షము మోదమా ద్వీపమును సుగంధంబునఁ బెనఁగఁ జేసి యంతగన పేర దీవి ప్రఖ్యాతమమరఁ జేసి యందు నమిగులఁ బ్రసిద్ధి కెక్కె నందు మేధాతిథియఁ గర్తయగుచునుండె తవిలి వేడుకతనమునందనులఁ జూచి॥ వ॥ మఱియు నా ప్రియవ్రతపుత్రుండయిన మేధాతిథి తన పుత్రుల పేరంగల పురోజవ, మనోజవ, వేపమాన, ధూమ్రానీక, చిత్రరథ, బహురూప, విశ్వవారులను, సంజ్ఞలుగల సప్తవర్షంబులయందు, వారలకుఁ బట్టంబు గట్టి శ్రీహరిపాదసేవ సేయుచుఁ దపోవనంబునకుం జనియె నా శాకద్వీపంబునందు, ఈశాన, ఉరుశృంగ, బలభద్ర, శతకేసర, సహస్రస్రోతో, దేవపాల, మహానసములను, సీమాగిరులు, ననఘ, ఆయుర్ద, ఉభయస్పృష్టి, అపరాజిత, పంచనది, సహస్రసృతి, నిజధృతియు, ననుసప్తనదులు, నా నదీజలంబులుపయోగింపనచ్చటి వారలు ప్రాణాయామంబుఁ జేసి విధ్వస్తరజస్తమో గుణంబులుగల్గి పరమసమాధిని వాయురూపంబైన భగవంతుని సేవించు, ఋతవ్రత, సత్యవ్రత, దానవ్రత, సువ్రత, నా

*శాల్మలి బూరగచెట్టు. †శిపత్రి పక్షి. ‡చతుష్టయ నాలుగు. విస్తృతము విశాలము. §తోరమై ఘనమయి.

మంబులుగలచాతుర్వర్ణ్యములుంగలిగియుండుదురు. సీ॥ అట్టిశాకద్వీపమరికట్టితత్ప్రమాణంబునదధిసముద్రంబు వెలుఁగు। నం దుకుఁబరివృతంబై పుష్కరద్వీపమిలఁ*జతుష్షష్టిలక్షలవిశాల। మమ్మహాద్వీపయందయుతకాంచన పత్త్రములుగల్గికమలగ ర్భునకునాస। నంబగు†దీపం కేరుహంబుండునాద్వీపమధ్యంబునను నెక్క మానసో ॥త్తరంబనంగఁబర్వతంబుండుఁ దనకు బూ। ర్వాపరములనుండునట్టివర్ష। ములకు రెంటికిఁజెల్లునిలిచినమర్యాద।నగమనంగఁజాలఁబొగడునెందు॥ వ॥ ఇట్లు దనకు లోపలి వెలుపలివర్షంబుల రెంటికిమర్యాదాచలంబునుంబోలియున్నమానసోత్తరపర్వతం బయుతయోజనవిస్తారంబు నంతియ యౌన్నత్యంబునుగలిగియుండు నానగంబునకు నలుదిక్కులయందు నాలుగులోకపాలుర పురంబులుండు నా మానసోత్తరపర్వతంబుతుదసూర్యరథచక్రంబుసంవత్సరాత్మకంబై యహోరాత్రంబులయందు మేరుప్రదక్షిణం బుసేయునంతనాపుష్కరద్వీపాధిపతియగు వీతిహోత్రుండురమణకధాతకనామంబులుగల పుత్త్రులనిరువురవర్ష ద్వయంబునందభిషిక్తులంజేసి తానుపూర్వజులేగిన తెఱంగునభగవత్కర్మశీలుండగుచుఁదపంబునకుంజనియెనంత॥ క॥ మ నుజేశ్వరయావర్షం। బుననప్పుడుసంచరించుపుషురులుపద్మా। సనునిఁదగనర్చనారా। ధనసేయుదురచలబుద్ధితాత్పర్యము న॥ క॥ ధరణీవల్లభవినుపు। ష్కరదీవిందలఁప లేరుచాతుర్వర్ణ్య। ప్పరగఁగభేదములేక । న్నరసతసములగుదురంతసకలజ నంబుల్॥ వ॥ మఱియునాపుష్కరద్వీపంబు చతుష్షష్టిలక్షలయోజనవిస్తారంబై నశుద్ధోదకసముద్రముద్రితంబగుచుం డునవ్వల ‡లోకాలోకపర్వతంబుండు శుద్ధోదకసముద్రలోకాలోకపర్వతంబులనడుమ రెండుకోట్ల యోజనవిస్తారం బై ననిర్జనభూమి దర్పణోదరసమానంబై దేవతావాసయోగ్యంబుగానుండునాభూమిం జేరిన పదార్థంబుమఱలఁబొం దనశక్యంబుగానుండునటమీఁదలోకాలోకపర్వతంబెనిమిదికోట్ల §యోజనంబులుసువర్ణభూమియు సూర్యాదిధ్రు వాంతంబులగుజ్యోతిర్గణంబులమధ్యంబుననుండుటం జేసిలోకాలోకపర్వతంబనఁదగియుండుఁ¶పంచాశత్కోటియోజ నవిస్తృతంబగుభూమండలమానంబునకుఁదురీయాంశ ప్రమాణంబుగల లోకాలోకపర్వతంబుమీఁదనఖిలజగద్గురువగు బ్రహ్మచేతఁజతుర్దిశలయందుఋషభ,పుష్కర,చూడ,వామనా,పరాజిత,సంజ్ఞలుగలదిగ్గజంబులు నాలుగునులోకరక్ష ణార్థంబునిర్మితంబై యుండునంత॥ సీ॥ తనదువిభూతులై తనరినయాదేవబృంద తేజశ్శౌర్యబృంహణార్థ। మైభగవంతుఁడు నగునాదిదేవుండు నైనజగద్గురుండచ్యుతుండు। సరిలేనిధర్మవిజ్ఞానవైరాగ్యాదులైనవిభూతులనలరియున్న। యట్టివిష్వక్సే నుఁడాదిగా వెలుఁగుపార్షదులతోఁగూడిప్రశస్తమైన। నిజవరాయుధదోర్దండనిత్యసత్వుఁ। డగుచునాపర్వతంబుపై నఖిలలోక। రక్షణార్థంబుగల్పపర్యంతమతఁడు। యోగమాయావిరచితుఁడై యొప్పుచుండు॥ వ॥ ఇట్లువివిధమంత్ర**గోప నార్థంబానగాగ్రంబుననున్న భగవంతునిఁదక్క లోకాలోకపర్వతంబునకునవ్వలనొరులకుసంచరింపనశక్యంబై యుం డుబ్రహ్మాండంబునకుసూర్యుండుమధ్యగతుండై యుండునాసూర్యునకునుభయపక్షంబులయందునిరువదేనుకోట్లయో జనపరిమాణంబున నండకటాహంబుండునట్టిసూర్యునిచేతనాకాశదిక్స్వర్గాపవర్గంబులును నరకంబులునునిర్ణయింపం బడుదేవతిర్యఙ్మనుష్యనాగపక్షితృణగుల్మలతాదిసర్వజీవులకు సూర్యుండాత్మయగుచునుండు॥ క॥ కరమనురాగంబున నీ। ధరణీమండలపుసన్నిధానంబెల్ల। న్నరవరయెఱుగం జెప్పితి। మఱివినిచెదవినుముదివ్యమానంబెల్ల॥ గీ॥ కమలజాండమ.

——శ్రీ భగోళ విషయము. శ్రీ——

ధ్యగతుఁడై నసూర్యుండు। భరితమైనయాతపంబుచేత। మూఁడులోకములనుమించితపింపంగఁ। జేసికాంతి నెందఁజేయు చుండు॥ వ॥ ఇట్లు భాస్కరుండుత్తరాయణదక్షిణాయనవిషువులను నామంబులుగలమాంద్యతీవ్రసమానగతులనారోహ ణావరోహణస్థానంబులయందుదీర్ఘహ్రస్వసమానంబులుగాఁజేయుచుండు॥ గీ॥ మేషతులలయందు‖మిహిరుండహో రాత్రు। లందుఁదిరుగుసమవిహారములను। బరగఁగవృషభాదిపంచమాసములనె। క్కొక్కగడియగాత్రిఁడక్కనడుచు॥ గీ॥ మించివృశ్చికాదిపంచమాసములనె। క్కొక్కగడియరాత్రినిక్కనడుచు। దివములందునెల్లదిగజారునొక్కొక్కగ డియనెలకుఁదత్ప్రకారముననను॥ వ॥ మఱియునివ్విధంబునదివసంబులుత్తరాయణదక్షిణాయనములవృద్ధిక్షయంబులనొం దనొక్కయహోరాత్రంబున¶¶నేకపంచాశదుత్తరనవకోటియోజనంబులపరిమాణంబుగలమానసోత్తరపర్వతంబు నసూర్యరథంబుదిరుగుచుండునామానసోత్తరపర్వతంబునందుఁదూర్పునదేవధానియనునింద్రపురంబునుదక్షిణంబున

---

* చతుష్షష్టి। అఱువదినాలుగు. †దీపం కేరుహము। కమలము. ‡లోకాలోక। చక్రవాళము. §ఈఘట్టమునందుసంస్కృతభాగవత ముచొప్పునయోజనపరిమాణాదులనుస్పష్టముగాఁదెలిసికొనవలెను. ¶పంచాశత్కోటి। ఏఁబదికోట్లు. **గోపనార్థంబు। రక్షించుటకు. ‖మిహి రుండు। సూర్యుఁడు. ¶¶ఏకపంచాశదుత్తరనవకోటి। తొమ్మిదికోట్లయేఁబదియొకటి.

సంయమనియనుయమనగరంబునుబశ్చిమంబుననిమ్లోచనియను వరుణపట్టణంబునుత్తరంబునవిభావరియను *సోముని పుటభేదనంబును దేజరిల్లుచుండు నాపట్టణంబులయందునుదయమధ్యాహ్నాస్తమయనిశీథంబులనియెడు కాలభేదంబులను†భూతప్రవృత్తినివృత్తినిమిత్తంబచ్చటిజనులకుంబుట్టించుచుండుసూర్యుండెపుడింద్రనగరంబుననుండిగమనించునది యాదిగాఁబదినేనుగడియలను రెండుకోట్లుముప్పదియేడులక్షలడెబ్బదియైదు వేలయోజనంబులునడుచు నివ్విధంబున నింద్రయమవరుణపురంబులమీఁదఁజంద్రాదిగ్రహనక్షత్రంబులంగూడిసంచరించుఁబండ్రెండంచులు, నాలుకమ్మలును,మూఁడుతొలులుంగలిగి,సంవత్సరాత్మకంబై, యేకచక్రంబైన, సూర్యునిరథంబు,ముహూర్తమాత్రంబున,‡నష్టశతాధికచతుస్త్రింశల్లక్షయోజనంబులుసంచరించు॥సీ॥ఇనురథంబుననున్నయిఱుసొకకొటియ మేరుశిఖరంబునందునుజేరియుండు।నెనరచక్రముమానసోత్తరపర్వతంబందులఁదిరిగెడునారథంబు।నిఱుసుననున్న రెండిఱుసులుదగులంగఁబవనపాశంబులబద్ధమగుచు।ధ్రువమండలంబునందులనంటియుండఁగాసంచరించుచునుండుసంతతంబు।నట్టియరదంబుముప్పదియాఱులక్ష।లందునంటినకాడియునన్నియోజ।నములవిస్తారమైతురంగములకంధ।రముఁలదగులుచు వెలుఁగొందురమణతోడ॥వ॥ఆరథంబునకుగాయత్రీఛందంబాదిగాసప్తఛందంబులునశ్వంబులై సంచరించుభాస్కరునకునగ్రభాగంబున §నరుణుండనియుక్తుండై రథంబుగడుపుచుండు¶నంగుష్ఠపర్వమాత్రశరీరంబులుగలయఱువదివేలవాలఖిల్యాఖ్యులగు ఋషివరులుసూర్యునిముందటసౌరసూక్తంబులస్తుతియింపమఱియునేకమునులునుగంధర్వకిన్నరకింపురుషనాగాప్సరఃపతంగాదులు నెలనెలవరుసక్రమంబున సేవింపందొమ్మిదికోట్లు నేఁబదియొకలక్షయోజనంబులపరిమాణంబుగలభూమండలంబునందొకక్షణంబునసూర్యుండు రెండువేలయేఁబదియోజనములుసంచరించుచునొక యహోరాత్రంబునందెయాభూమండలంబంతయుసంచరించుననినశుకయోగీంద్రునకుఁబరీక్షిన్నరేంద్రుండిట్లనియె॥క॥మునివర మేరుధ్రువులకు।నొనరఁబ్రదక్షిణముదిరుగుచుండెడి యాసూ।ర్యుఁడురాశికి నెదుఱ। య్యెడుచందముఁదేటఁబఱచియెఱిగింపుతగఁ॥క॥అనిపలికినభూవరునిం।గనుఁగొనిశుకయోగిమిగులఁగరుణాన్వితుఁడై। మనమునశ్రీహరిఁదలఁచుచు।వినుమనిక్రమ్మఱఁగనిట్లువినిపించెదగఁ॥వ॥నరేంద్రా యతివేగంబునఁదిరుగుచుండుకులాలచక్రంబునందుఁజక్రభ్రమణమునకువేఱైనగతినొందిబంతిసాగితిరిగెడుపిపీలికాదులచందంబుననక్షత్రరాసులతోఁగూడినకాలచక్రంబుధ్రువమేరువులంబ్రదక్షిణంబుతిరుగునపుడాకాలచక్రంబు నెదురసంచరించు సూర్యాదిగ్రహంబులకు నక్షత్రాంతరంబులయందునురాశ్యంతరంబులయందునునికిగలుగుటంజేసిసూర్యాదిగ్రహంబులకుఁజక్రగతిస్వగతులవలన గతిద్వయంబుగలుగుచుండు మఱియునాసూర్యుండాదినారాయణమూర్తియగుచులోకంబులయోగక్షేమంబులకు వేదత్రయాత్మకంబునుగర్మసిద్ధినిమిత్తంబును దేవర్షిగణంబులచేత వేదాంతార్థంబులననవరతంబువితర్క్యమాణంబునగుచున్నతనస్వరూపంబును ద్వాదశవిధంబులుగవిభజించివసంతాదిఋతువులనాయాకాలవిశేషంబులయందుఁగలుగఁజేయుచుండునట్టిపరమపురుషునిమహిమనీలోకంబునమహాత్ములగుపురుషులు,వారివారివర్ణాశ్రమాచారక్రమంబున వేదోక్తప్రకారంబుగాభక్త్యతిశయంబుననారాధించుచుక్షేమంబునొందుచుందురట్టియాదినారాయణమూర్తిజ్యోతిశ్చక్రాంతర్వర్తియైస్వకీయతేజఃపుంజదీపితాఖిలజ్యోతిర్గణంబులుగలవాఁడైద్వాదశరాసులయందునొకసంవత్సరంబునసంచరించుచుండునట్టియాదిపురుషునిగమనవిశేషకాలంబునులోకులయన ఋతుమాసపక్షతిథ్యాదులచేవ్యవహరించుచుందురుమఱియునప్పరమపురుషుఁడారాసులయందుషష్ఠాంశసంచారంబు నొందినసమయంబునుఋతువనివ్యవహరింపుదురారాసులయందునర్థాంశసంచారమ్మునరాశిషట్కభోగంబొందినతఱియయనమనిచెప్పుదురుసమగ్రంబుగారాసులయందుసంచారమొందినయెడలనట్టికాలంబునుసంవత్సరంబనినిర్ణయింపుదురిట్టిసమగ్రరాశిసంచారంబునందుశీఘ్రగతిమందగతిసమగతులనియెడుత్రివిధగతివిశేషంబులవలన వేఱుఁబడెడునావత్సరంబును, సంవత్సరంబు, పరివత్సరం,బిళావత్సరంబనువత్సరం,బిద్వత్సరంబని,పంచవిధంబులఁజెప్పుదురు,చంద్రుండునీతెఱంగుననాసూర్యమండలంబుమీఁదలక్షయోజనంబులనుండిసంవత్సరపక్షరాశినక్షత్రభుక్తులుగ్రహించుచునగ్రచారియైశీఘ్రగతింజరించునంతవృద్ధిక్షయరూపంబునఁబితృగణంబులకుఁబూర్వపక్షాపరపక్షంబులచేతనహోరాత్రంబులఁగలుగఁజేయుచుసకలజీవప్రాణంబై యొక్కనక్షత్రంబుత్రింశ

---

*సోముని పుటభేదనంబు।కుబేరునిపట్టణమును. †భూతప్రవృత్తినివృత్తినిమిత్తంబు।భూత।ప్రాణులయొక్క, ప్రవృత్తి।పనులయందుఁ ప్రవేశించుటకు, నివృత్తి।విడుచుటకు, నిమిత్తంబు।కారణము. ‡అష్టశతాధికచతుస్త్రింశల్లక్షయోజనంబులు।ముప్పదినాలుగులక్షలయెనమన్నూరామడలు. §అరుణుండు।అనూరుఁడు. ¶అంగుష్ఠపర్వము।వ్రేలికణుపు.

స్మహార్థంబులనుభవించుచుషోడశకళలుగలిగిమనోమయాన్నమయామృతమయదేహుండై దేవపితృమనుష్యభూతపశుపక్షిసరీసృపవీరుత్ప్రభృతులకుఁ బ్రాణాప్యాయనశీలుండగుటం జేసిసర్వసముండనంబడు॥ క॥చందురునకుమీఁదై యానంతంబునలక్షయోజనంబులఁదారల్ ।గ్రందుకొని మేరుశైలంబుబంధిప్రదక్షిణముఁదిరుగు*నభిజిద్యుతోన్॥ సీ॥అటమీఁదఁదారలకన్నిటికుపరియై రెండులక్షలశుక్రుఁడుండిభాస్క । రునికిముందఱఁబిఱుదనుసామ్యమృదుశీఘ్రసంచారములనుభాస్కరునిమాడ్కిఁజరియించుచుండునుజనులకుననుకూలుఁడై వృష్టినొసఁగుచునంతనంతఁ।జతురత శ్రీవృష్టివిష్కంభకగ్రహశాంతినొనరించునారలకొసఁగుశుభము। లుండునామీఁదసౌమ్యుండు రెండులక్ష। లనుజరించుచురవిమండలంబుఁబాసి।కం ట్లఁబడిననుజనులకుతీవ్రమడాంబ।రాదిభయములఁబుట్టించునతులమహిమ॥ సీ॥ధరణీతనూజుఁడంతటిమీఁద రెండులక్షలనుండిమూఁడుపక్షములనొక్క । రాసిదాఁటుచునుండుఁగ్రమమునద్వాదశరాసులుభుజియించురాజసమున।వక్రించియైననవక్రతనైననుదరుచుగాఁబీడలునరులకొసఁగు।నంగారకుని కెంకికావల రెండులక్షలయోజనంబులఘనతమించి।యొక్కరాశినుండునొక్కొకవత్సరం। బనుభవించుచుండునమరగురుఁడు । వక్రమందునైనవసుధామరులకును। శుభమునొసఁగునెపుడునభినవముగ॥క॥ సురగురునకుమీఁదై భాస్కరసుతుఁడిరులక్షలనుజగములకుఁబీడల్ ।జరుపుచుఁద్రింశన్మాసము।లరుదుగనొక్కొక్కరాశియందువసించున్॥క॥ ప్రాకటముగరవిసుతునకు। నేకాదశలక్షలనుమహీసురులకునీ। లోకులకుమేలుగోరుచుఁ। జోకుగమునిసప్తకంబుసొంపువహించున్॥క॥ మునిసప్తకమునకెక్కువఁ।దనరుచునామీఁదఁద్రయోదశలక్షలఁబెం। పునశింశుమారచక్రం। బనఁగానన్నిటికినుపరియగుచుండునృపా॥సీ॥ ఆశింశుమారాఖ్యమగుచక్రమునభాగవతుఁడైనధ్రువుఁడింద్రవరుణకశ్య । పప్రజాపతియమప్రముఖులతోఁగూడిబహుమానముగవిష్ణుపదముఁజేరి।కడకనిచ్చలుప్రదక్షిణముగాఁదిరుగుచుచెలఁగియుండునుగల్పజీవియగుచు । ననఘుఁడుత్తానపాదాత్మజుఁడార్యుఁడునైనయాధ్రువునిమహత్వమెల్లఁ। దెలిసివర్ణింపబ్రహ్మకునలవిగాదు। నేనెఱింగినయంతయునీకుమున్న। తెలియఁబలికితిఁగ్రమ్మఱఁదలఁచికొనుము। జితరిపువ్రాత శ్రీపరీక్షిన్నరేంద్ర॥ వ ॥ మఱియునాధ్రువుండునిమిషమాత్రంబెడలేకసంచరించుజ్యోతిర్గ్రహనక్షత్రంబులకునీశ్వరునిచేత ధాన్యాక్రమణంబునఁబశువులకైయేర్పఱచినమేథిస్తంభంబుతెఱంగునమేటిగాఁగల్పింపంబడిప్రకాశించుచుండుగగనంబునందుమేఘంబులును శ్యేనాదిపక్షులును వాయువశంబునఁగర్మసారథులై చరించుతెఱంగునజ్యోతిర్గణంబులును బ్రకృతిపురుషయోగగృహీతాశులైకర్మనిమిత్తగతిగలిగివసుంధరంబడుచుండు॥క॥పొందుగజ్యోతిర్గణముల।నందముగాశింశుమారమందులనుండం। గొందఱుదరుచుగఁజెప్పుచు।నుందురునిలిపింతువినుమమోఘచరిత్రా॥క॥తలక్రిందై వత్రువమై। నలలితమగుశింశుమారచక్రమునందున్। నెలకొనిపుచ్ఛాగ్రంబున।నిలిచిధ్రువుండుండునెపుడునిర్మలచరిత్రా॥వ॥మఱియునాశింశుమారచక్రపుచ్ఛంబునఁబ్రజాపతియునాగ్నీంద్రధర్ములునుబుచ్ఛమూలంబునధాతవిధాతలును గటిప్రదేశంబునఋషిసప్తకంబునుదక్షిణావర్తకుండలీభూతభూతశరీరంబునకునుదగయననక్షత్రంబులునుదక్షిణపార్శ్వంబునదక్షిణాయననక్షత్రంబులునుబృష్ఠమార్గంబునదేవమార్గంబునునాకాశగంగయునుత్తరభాగంబునఁబునర్వసుపుష్యంబులునుదక్షిణాయనంబు నార్ద్రాశ్లేషలునుదక్షిణవామపాదంబులనభిజిదుత్తరాషాఢలునుదక్షిణవామనాసారంధ్రంబులశ్రవణపూర్వాషాఢలునుదక్షిణవామలోచనంబులధనిష్ఠామూలలునుదక్షిణవామకర్ణంబుల మఖాదినక్షత్రంబులును వామపార్శ్వంబునదక్షిణాయనంబునుదక్షిణపార్శ్వంబునఁగృత్తికాదినక్షత్రత్రయంబునునుత్తరాయణంబునువామదక్షిణస్కంధంబులశతభిషజ్యేష్ఠలునుత్తరహనువుననగస్త్యుండునుపరహనువునయముండునుముఖంబుననంగారకుండునుగుహ్యంబునశనైశ్చరుండును మేఢ్రంబునబృహస్పతియునువక్షంబునాదిత్యుండునునాభినిశుక్రుండునుజిత్తంబునజంద్రుండుస్తనంబునశ్వినులునుబ్రాణాపానంబులబుధుండునుసర్వాంగంబులనుశనికేతుగ్రహంబులునురోమంబునఁదారలునుండునదిసర్వదేవతామయంబైనపుండరీకాక్షునిదివ్యదేహంబుధ్రువునింగానెఱుంగుము॥సీ॥ఇట్టిదివ్యశరీరమెవ్వఁడుప్రతిదినంబందుసంధ్యాకాలమతులభక్తి। మనమందునిలిపియేమఱకమిక్కిలిప్రయత్నంబుననియతుఁడై తత్వబుద్ధిమౌనవ్రతంబునఁబూనివీక్షించుచునీసంస్తవంబుదానెంతఁబ్రేమ।జపియించికడుఁబ్రశస్తమునుమునీంద్రసేవ్యమునుజ్యోతిస్స్వరూపమునవెలుఁగు।విపులశింశుమారవిగ్రహంబునకువం।దనమువందనంబులనుచునిలిచి।సన్నుతించునేనిసకలార్థసిద్ధులఁ।బొందుమీఁదముక్తిఁజెందునధిప॥క॥ఇనమండలంబునకుఁగ్రిం।దనుదశసాహస్రయోజనంబులస్వర్భానునిమండలంబుగ్రహమైఘనతన్నపసవ్యమార్గగతినుం

---

*అభిజిద్యుతోన్ ।అభిజిన్నక్షత్రముతోడను. శ్రీవృష్టివిష్కంభకవర్షప్రతిబంధకమైన.

దునృపా॥ క ॥ అసురాధముఁడగు రాహువు సింహికాసంభవుని వరము పెంపున నెంత ।న్పసయగు నమరత్వంబున। నస
మానంబైన గ్రహవిహారముఁ బొందెన్॥ సీ ॥ జననాథ రాహువు జన్మకర్మంబులు వినిపింతు ముందఱ విస్తరించి। యయుత
యోజనవిస్తృతార్కమండలము ద్వివట్సహస్రవిశాలచంద్రమండ । లముఁ బర్వకాలంబులను త్రయోదశసహస్రవి
శాలమై మీఁద రాహు గప్పు।నది చూచి *యుపరాగమనుచును బలుకుదురెల్లవారును స్వధర్మేచ్ఛలగుచు । నంతలోననినశ
శాంకమండలములఁ। గరుణఁ బ్రోవఁదలఁచి హరిసుదర్శ।నంబు వచ్చు ననుభయంబున నైదాఱు। గడియలకును రాహు వడి
నెడలఁగు॥క॥ నరవర యా రాహువునకు। నరసత నాక్రిందసిద్ధచారణవిద్యా।ధరులయుత యోజనంబులఁ।దిరముగవసి
యించి లీలఁదిరుగుదురచట॥క॥ పరికింపసిద్ధవిద్యా। ధరులకుఁబది వేలు క్రిందఁదరలక యక్షు।ల్మఱియును భూతప్రేతలు
జరియింతురు రాక్షసులు పిశాచులు గొలువన్॥గీ॥ వారి క్రిందఁదగిలి వాయువశంబున।మలయుచుండు మేఘమండలంబు। మే
ఘమండలంబు మీఁదగుచుండు భూ।మండలంబు క్రిందనుండు నధిప॥వ ॥ అట్టి భూమండలంబు క్రింద యోజనాయుతాంత
రంబున నండకటాహాయామంబు గలిగి క్రమంబున నొండొంటికిం గ్రిందగుచు, నతల,వితల,సుతల, రసాతల, తలాతల,మ
హాతల,పాతాళలోకంబులుండు,నట్టిబిలస్వర్గంబులయందును పరిస్వర్గంబునకధికంబైన కామభోగంబులనైశ్వర్యానం
దంబులను సుసమృద్ధవనోద్యానక్రీడావిహారస్థానంబులననుభవించుచు దైత్యదానవ(†)కాద్రవేయాది దేవయోనులు
నిత్యప్రముదితానురక్తులగుచుఁ గళత్రాపత్యసుహృద్బంధు దాసీదాసపరిజనులతోఁ జేరుకొని మణిగణఖచితంబులగు నతి
రమణీయగృహంబులయందు నీశ్వరునివలనం జేటులేని కాయంబులు గలిగి వివిధమాయావిశేషవినిర్మిత నూతన కేళీసదన
విహరణమంటపవిచిత్రోద్యానాదులయందుఁ గేళీవినోదంబులసలుపుచుఁ జరియింతురంత॥సీ॥ అట్టిపాతాళంబులందును
మయకల్పితములగు ‖పుటభేదనములయందు । బహురత్ననిర్మితప్రాకారభవనగోపురసభాచైత్యచత్వరవిశేష। ముల
యందు నాసురాదులమిథునములచే శుకపికశారికానికరసంకు । లములశోభిల్లుకృత్రిమభూములనుగల గృహములచేన
లంకృతములగుచుఁ।గుసుమఫలసుగంధి ?కిసలయస్తబకసం। తతులచే తనవనతంబులయిన।వృక్షరాజంబులందుల వెలయు
చుండు। శారికాకీరపికములు సంతతంబు॥వ॥ మఱియు నానావిధ ‡జలవిహంగమమిథునంబులు గలిగి నిర్మలజలపూరితంబు
లై మత్స్యకులసంచార ¶క్షుభితంబులయిన కుముదకువలయకల్హారలోహితశతపత్రాదికంబులఁ దేజరిల్లెడు సరోవరంబు
లుగల యుద్యానవనంబులయందుఁ గృతనికేతనులై స్వర్గభూములనతిశయించిన వివిధవిహారంబులు గలిగి యహోరా
త్రాదికాలవిభాగభయంబు లేక మహాహిప్రవరుండైన శేషుని శిరోమణిదీధితులచే నంధకారోపద్రవంబు లేక యెల్లప్పుడు
^దివసాయమానంబుగా నుండు నాలోకంబునందు నఖిలజనులు దివ్యౌషధిరసరసాయనంబుల ననవరతంబు నన్నపానం
బులుగా సేవించుటం జేసి యచ్చటివారలకు నాధివ్యాధులును వళితపలితంబులును జరారోగంబులును శరీర వైవర్ణ్యంబులు
ను స్వేదదౌర్గంధ్యంబులును గలుగక పరమకల్యాణమూర్తులగుచు హరిచక్రభయంబు దక్కనన్యంబగు మృత్యుభయంబు
నొందకనుందురదియునుంగాక॥గీ॥అట్టిపాతాళలోకంబునందు విష్ణు।చక్రమెప్పుడేని యుఁ బ్రవేశంబునొందు। నప్పుడెల్ల
ను దైత్యకులాంగనలకు। గర్భసంపదలందందఁ గఱఁగుచుండు॥వ ॥ అతలములందు నమ్మయుని యాత్మజుఁడైన బలాసురుం
డుస।న్నతిఁ జరియించు §షణ్ణవతి మాయలఁ గూడి వినోదమందుచున్ । సుతలములందు నేఁడు నొకక్కొందఱు నచ్చటిమా
యఁ జెందిసం।తతముఁ జరించుచుండుదురు దప్పని మోహనిబద్ధచిత్తులై॥వ॥ అట్టిబలుని యావలింతలను ‖స్వైరిణులు కామి
నులు పుంశ్చలులను స్త్రీగణంబులు జనియించి రా కామినీ జనంబులు పాతాళంబుఁ బ్రవేశించిన పురుషునికి హాటకరసంబని
యెడు సిద్ధరసఘుటికనిచ్చి రససిద్ధునింగావించి యతనియందు స్వవిలాసావలోకాను. రాగస్మితసల్లాపోపగూహనాదులని
చ్ఛావిహారంబుసలుపుచుండ నా పురుషుండు మదాంధుండై తానె సిద్ధుండననియును, §నాగాయుతబలుండననియును,ద
లంచి నానావిధరతిక్రీడలఁ బరమానందంబు నొందుచుండు॥సీ॥హాటకేశ్వరుఁడైన యంబికాధీశుండు వితలంబునందుల వే
డ్క నిలిచి।తనదు పార్షదభూతతతులతో బ్రహ్మసర్గోపబృంహణమున నొక్క చోటఁ।బార్వతీసంభోగపరుఁడగుచుండఁగా
వారలవీర్యంబువలనఁ బుట్టి। నట్టి హాటకియనియెడు నదియ ననిలాగ్నులు భక్షించియంత నుమియ।నదియు హాటకమను పేర

---

* ఉపరాగము।చంద్రసూర్యగ్రహణము. †కాద్రవేయ।పడగలు, తోఁకలు గలిగి-మనుష్యరూపమును-దేవతాజన్మమును గలనాగుపా
ము. లేక-కద్రువసంతానము. ‖పుటభేదనము।పట్టణము. ?కిసలయస్తబక।చిగుళ్లగుత్తి. ‡జలవిహంగమ।నీళ్లయందు సంచరించెడు హంసలు మొ
దలగు పక్షులు. ¶క్షుభితంబులైన।కలఁచె పెట్టఁబడిన. *కుముద।సామాన్యమైన కలువ,కువలయ।లాక్షణికము చేతనల్లగలువ, కల్హార।మిగుల పరి
మళముగల కలువ, లోహితశతపత్ర।ఎఱ్ఱతామర, ^దివసాయమానంబు।పగటివలెనే. §షణ్ణవతి।తొంబదియాఱు. ‖స్వైరిణులు।యథేచ్ఛ
గమనముగలవారు. కామినులు।అధిక కామముగలవారు. పుంశ్చలులు।జారలు. §నాగాయుతబలుండ।పదివేలగజముల బలముగలవాఁడను.

నతిశయిల్లి।వన్నెమీఱుచుశుద్ధసువర్ణమయ్యె।నాసువర్ణంబునాలోకమందునున్న।జనులకెల్లనువినుతభూషణములయ్యె॥ సీ॥ఆక్రిందనుతలంబునందుమహాపుణ్యుఁడగువిరోచనపుత్త్రుఁడైనయట్టిబలిచక్రవర్తియాపాకశాసనునకుమేలొసఁగఁగఁగోరియదితిగర్భమునవామనాకృతిఁబుట్టియంతటఁద్రివిక్రమరూపమునసులోకత్రయంబునాక్రమించినదానవారాతిచేతముందఱనయాచవడినయింద్రత్వమిచ్చి। గలుగువాఁడుపుణ్యకర్మసంధానుండు।హరిపదాంబుజార్చనాభిలాషుఁ।డగుచుశ్రీరమేశునారాధనముసేయుచుండునెప్పుడునతిమహోత్సవమున॥ వ॥నరేంద్రా!సకలభూతాంతర్యామియును దీర్ఘభూతుండునైనవాసుదేవునియందుఁజిత్తంబుగలిగియిచ్చినభూదానంబునకుసాక్షాత్కరించినమోక్షంబుఫలంబగుంగానిపాతాళస్వర్గరాజ్యంబులుఫలంబులుగానేరవైననెవ్వరికిని మోక్షంబుసాక్షాత్కృతంబుగాకుండుటంజేసిలోకప్రదర్శనార్థంబుపాతాళస్వర్గరాజ్యంబులనిచ్చెక్షుతపతనప్రస్ఖలనాదులందునువివశుండైనను నామస్మరణంబుసేయుపురుషుండుకర్మబంధంబులవలనవిముక్తుండగుచుసుజ్ఞానంబునంబొందునట్టివాసుదేవుండాత్మజ్ఞాన*ప్రమోషణముసేయుమాయామయంబులైనభోగైశ్వర్యంబులనెల్లనెట్లొసంగుననవలవముభగవంతుండుయాచనఁజేసిసకలసంపదలఁజేకొనిశరీరమాత్రావశిష్టునింజేసివారుణపాశంబులంగట్టివిడిచినప్పుడుబలీంద్రుండిట్లనియె॥ సీ॥పరమేశ్వరునకునెప్పటిపదార్థములందుఁదృష్ణలేకుండుటఁదెలిసినాఁడ।నింద్రాదులెల్లనుపేంద్రునిఁబ్రార్థించియడిగిరిగాని।శ్రీహరికిఁగోరికలులేవుమిక్కిలిగంభీరమగుమహాకాలస్వభావంబుగలుగుచుండు। నరయంగమన్వంతరాధిపత్యమునులోకత్రయంబునునెంతగానఁదలఁప।మత్పితామహుండు మానవంతుండుప్ర।హ్లాదవిభుఁడిజ్యాదిహర్ష సుంది।యెద్దియైన గోరుమిచ్చెదననుటకు।నంతలోనయీశ్వరాజ్ఞఁదెలిసి॥ వ॥ఇట్లుగృతార్థుండైపిత్ర్యంబైనరాజ్యంబునొల్లకపరమేశ్వరదాస్యంబకోరెనాప్రహ్లాదచరిత్రకథనావసరమునవీతండ్రికినీకునువిశేషముగానేపురుషుండుభగవదనుగ్రహంబుఁబొందఁడసోపునిపుండరీకాక్షుండానతిచ్చినవాక్యంబులువక్ష్యమాణగ్రంథంబునవిస్తరించెద నాబలిచక్రవర్తిగృహద్వారంబుననఖిలలోకగురుండైనశ్రీమన్నారాయణుండుగదాపాణియునునిజజనానుకంపితుండునుశంఖచక్రాద్యాయుధధరుండునగుచు నిప్పుడును దేజరిల్లుచుండునట్టిబలిద్వారంబునలోకంబుల గెలువ నిచ్ఛయించెడుదశగ్రీవుండుల్లంఘిత శాసనుండై ప్రవేశంబుగావింపనాయాదిపురుషుండుదనపాదాంగుష్ఠంబునయోజనాయుతాయుతంబులంబాఱంజిమ్మెనంత॥ క॥ఆసుతలమునకుఁగ్రిందై।భాసిల్లుఁదలాతలంబుప్రభువందుమయుం।డాసురపురి‡నిర్మాతయు।వాసిగఁబొగడొందియేలువసుధాధీశా॥ చ॥పురహరుఁడాపరమేశ్వరుఁడుభూతహితార్థముగాఁబురత్రయం।బరుదుగనీఱుఁజేసె శరణాగతునామయుఁగాచియెంతయుం।గరుణఁదలాతలంబునకుఁగర్తగనిల్పెనసున్నవాఁడుశ్రీ।ధరునిసుదర్శనంబునకుఁదప్పివిముక్తభయుండుగాఁదగన్॥ క॥తలఁపగనాక్రిందనుమహా।తలమునఁగద్రువవధూటితనయులుసర్పం।బులుగలవునెక్కుశిరములు।నలరంగాఁగ్రోధవశగణావళియనఁగన్॥ వ॥మఱియును,కుహక,తక్షక,కాళీయ,సుషేణాదిప్రధానులైనవారలతులశరీరంబులుగలిగియాదిపురుషునివాహనంబైన†పతగరాజభయంబుననవరతంబునుద్వేజితులగుచుస్వకళత్రాపత్యసుహృద్బాంధవసమేతులైయుండుదురాక్రిందరసాతలంబునదైత్యులుదానవులునగునివాతకవచకాలకేయులును.హిరణ్యపురనివాసులును దేవతాశత్రువులుమహాసాహసులును దేజోధికులునగుచుసకలలోకాధీశ్వరుండైనశ్రీహరి తేజంబునంబ్రతిహతులై వల్మీకంబునందుననడంగియున్నసర్పంబులచందంబుననింద్రదూతయగు సరమచేఁజెప్పఁబడెడు మంత్రాత్మకవాక్యంబులకు భయంబునొందుచుండుదురు॥ క॥ఇందుకులోద్భవవినుమా।క్రిందటిపాతాళమునను గ్రీడించుచునా।నందమునొందుచునుండును।సందడిఁబడినాగకులముచతురతతోడన్॥ వ॥ఇట్లువాసుకిప్రముఖులైన,శంఖ,కులిక,మహాశంఖ,శ్వేత,ధనంజయ,ధృతరాష్ట్ర,శంఖచూడ,కంబళాశ్వతర,దేవదత్తాదులైన,మహానాగంబులైదునేనుపదియునూఱువేయుశిరంబులుగలిగిఫణామణికాంతులంజేసిపాతాళతిమిరంబునుబాపుచుండుదురు॥ సీ॥పాతాళలోకంబుపొంతనశేషుండనువెలయంగముప్పదివేలయోజనంబులవెడలుపుననుదోఁకఁజుట్టుగాఁజుట్టుకయుండువిష్ణునిమహోగ్రమైనదాసుశరీరమైనయనంతాఖ్యసంకర్షణుండుండుసంతతంబు।నట్టియనంతనామాభిపూజ్యునిమస్తకమునసిద్ధార్థంబుకరణిధరణి।యంతనాఖిభుండునఖిలలోకంబుల।సంహరింపఁగోరిచండకోప।వశతసృజనఁజేయువరుసనేకాదశ।రుద్రమూర్తులనెసఁరౌద్రమహితుల॥ గీ॥అట్టిరుద్రమూర్తులతులత్రినేత్రులు।నఖిలశూలహస్తులనుచునుండు।రందునున్నఫణికులాధిపులెల్లమూసి।పాదపంకజములభక్తిఁజేరి॥ గీ॥నమ్రులగుచునసుదినంబునుసమాళిర। తన్ముఖులచేతఁగడుముఖంబునొంది।కోరికలుసలిర్పనీరాజనంబుల।నిచ్చు

---

* ప్రమోషణంబుసేయు।అపహరించునట్టివైన. పిత్ర్యంబు।తండ్రిసంబంధమైనది. ‡నిర్మాత-సృజించినవాఁడు. †పతగరాజు- గరుత్మంతుఁడు.
ఉద్వేజితులగుచున్-కలతపెట్టబడినవారై.

౫౪

చుండు రెప్పుడుమచ్చికలను॥వ॥మఱియునా సంకర్షణమూర్తిం జేరి నాగకన్నియలు కోరికలుగలవారలగుచు నొప్పెడిశరీర విలాసంబులం జేసియగురుచందనకుంకుమపంకంబులను లేపనంబులు సేయుచు సంకర్షణమూర్తిదర్శనస్పర్శనాదులను ద్వో ద్ధితమకరధ్వజావేశితచిత్తంబులుగలిగి చిఱునవ్వులొలయ నధికాభిలాషం జేసి *స్మితావలోకనంబుల సవ్రీడితలై యవ లోకించుచుండ ననంతగుణంబులుగలయనంత దేవుండుపసంహరింపంబడిన క్రోధంబు గలిగి లోకంబులకు క్షేమంబుఁ గోరు చు సురాసురసిద్ధగంధర్వవిద్యాధరమునిగణంబుల ననవరతంబు ధ్యానంబు సేయ సంతతసంతోషాతిశయంబున †భ్రమాఁ గన్నుఁ వెట్టుచు సలలితగీతవాద్యంబుల నానందంబు నొందుచుఁ దనపరిజనంబుల నతిస్నేహంబున నవలోకించుచు నవతులసీ గంధ‡పుష్పరసామోదితమధుకరవ్రాతమధురగీతంబులు గలవైజయంతీవనమాల ధరియించుచు నీలాంబరధరుండును హలధరుండు నగుచు నితండు మహేంద్రుండో హరుండో యను చుజనంబులు వలుకుచుండఁ గాంచనాంబరధరుండై ము ముక్షువులు ధ్యానంబులు సేయ ¶నధ్యాత్మవిద్యాయుక్తంబైన యానందహృదయగ్రంథిని భేదించు నట్టి శేషుని ††స్వా యంభువుండును నారదుండు తుంబురుప్రభృతులగు ఋషిశ్రేష్ఠులతోఁ జేరుకొని కమలాసనుని సభాస్థానంబునందు నిట్లు స్తుతించు నంత॥ సీ॥ఓలిమైనెవ్వని లీలావినోదముల్ జన్మసంరక్షణక్షయములకును। హేతువులగుచుండు నెవ్వని చూపులజని యించె సత్వరజస్తమంబు। లెవ్వనిరూపంబు లేక మైబహువిధంబుల నుజగత్తులఁ బ్రోచుచుండు। నెవ్వని నామంబు లెఱుఁ గక తలఁచినయంతన దురితంబులడఁగుచుండు।నట్టిసంకర్షణాఖ్యుండు నవ్యయుండు।నైన శేషునివినుతి సేయంగఁ దరమె।త లఁప నెవ్వఁడు వాఙ్మనంబులకు నింక।మూఁడులోకంబులందు నుభూతతతికి॥ గీ॥ మఱియుఁ బెక్కుగతుల మాబోఁటివారలఁ। బ్రోవఁ దలఁచి శేషమూర్తి సాత్వి।కస్వభావమొందెఁ గడఁకతో నట్టిశే।మునకు మ్రొక్కుచుందు ననుదినంబు॥వ॥మఱియు నా శేషుని నెవ్వండేని యునాకస్మికంబుగనైనను నార్తుండగుచు నైనను స్మరించినమాత్రమున నఖిలపాపంబులుం బొలిసిస కలశ్రేయస్సులం బొందు నట్టి శేషుని నేము ముముక్షువులాశ్రయించి ధ్యానంబొనర్చి భవబంధనిర్ముక్తులగుదుము రతనిఫణంబుల యందు భూగోళంబణుమాత్రంబగుచునుండు నతని మహిమలు గణుతింప సహస్రజిహ్వలుగలపురుషుండైన నోపండని పలుకుచుందు రాయనంతుండు పాతాళంబుననుండి సకలలోకహితార్థంబు భూమిని ధరించు నని లోకతిర్యఙ్మనుష్యగతులను లోకస్థితియును శుకయోగీంద్రుండు వినిపించి యింక నేమి వినుపింతు నెఱింగింపు మనిన నంబరీక్షిన్నరేంద్రుండు శుకయోగీం ద్రునకిట్లనియె॥క॥ మునివరలోకచరిత్రంబను పమము మహావిచిత్రము గునట్లుగ నా।కును వినిపించితి వంతయుఁ।బను పడి నా చిత్తమందుఁ బాయక నిలిచెన్ ॥ అనిన శుకయోగీంద్రుండిట్లనియె॥గీ॥జంతుజాలములకు శ్రద్ధలు త్రిగుణాత్మ।కములు గాన వారికర్మగతుల। తారతమ్యములును దగిలి యున్నియువివి।ధంబులగుచు సంతతంబునుండు॥వ॥నరేంద్రా ప్రతిషిద్ధలక్షణంబ గు నధర్మంబాచరించు నరుని శ్రద్ధవిపరీతముగాఁ బ్రవర్తిల్లు నట్టి వానికిఁ గలిగెడు కర్మఫలంబును విపరీతంబుగా నెయుండుఁ గావున ననాద్యవిద్యాకామప్రవర్తనల వలనఁ బెక్కుతెఱంగులఁ గలిగెడు కర్మగతుల సంగ్రహంబుగ నెఱింగించెద ననిన శు కునితోఁ బరీక్షిన్నరేంద్రుండిట్లనియె॥ గీ॥మునివరేణ్య నరకములు ముజ్జగంబుల।యందో యంతరాళమందో వెలిఁ దొ।యగి యుఁ గాక దేశమందుండు భూవిశే।షములో తెలియఁ బలుకు సంతసమున॥వ॥అనిన శుకయోగీంద్రుండిట్లనియె॥క॥ఎడ తెగ

—— శ్రీ శుకయోగి పరీక్షిత్తునకు నుపదేశరూపముగా నరకలోకవర్ణనమును దెలుపుట. శ్రీ ——

కముజ్జగంబులఁ గడపలనై §యామ్యదిశను గదలక నిలుచు। న్నడుఘోరములుగ నరకము। లడరంగా నంతరాళమందుల నధి పా॥వ॥మఱియును దక్షిణంబున నగ్నిష్వాత్తాది పితృగణంబులు తమగోత్రజులకు మేలుగలుగుటకొఱకు సత్యంబులగు నాశీ ర్వాదంబులనొసంగుచుండుదురు రచ్చటి పితృపతియగు శమనుండు తనలోకంబునకుం జను దెంచు జంతువుల కర్మంబులకుం ద గిన ఫలంబుల నిచ్చి శిక్షించుచునుండు,నందుఁ దమిస్రంబు,నంధతామిస్రంబును, రౌరవంబును, మహారౌరవంబును,కుంభీ పాకంబును,కాలసూత్రంబు,నసిపత్రవనంబును,సూకరముఖంబు,నంధకూపంబును,క్రిమిభోజనంబును,సందంశమును, దప్తోర్మియును,వజ్రకంటకశాల్మలియు,వైతరణియుఁ,బూయోదయుఁ,బ్రాణరోధయు,విశసనంబును,లాలాభక్షమును,సా రమేయాదనంబు,నావీచిరయంబును, రేతఃపానంబు,నను నేకవింశతి మహానరకంబులును,మఱియును, క్షారకర్దమంబు ను,రక్షోగణభోజనంబును, శూలప్రోతంబును, దందశూకంబును,నవటనిరోధంబును,పర్యాయవర్తనంబును, సూచీము

---

* స్మితావలోకనంబుల సవ్రీడితలై॥ స్మిత-వికసించిన-అవలోకనంబులన్।చూపులచేత-, సవ్రీడితలై।సిగ్గుతోఁ గూడినవారై. † భ్రమాఁ గన్నుఁ వెట్టుచు।నగము మూయఁబడిన కన్నులుగలవారై. ‡ పుష్పరసామోదితమధుకరవ్రాత। మకరందపానముచేత సంతసిల్లుచున్న తుమ్మెదలగుంపు మొ క్క-. ¶ అధ్యాత్మవిద్యాయుక్తంబైన,బ్రహ్మజ్ఞానముతోఁ గూడిన. †† స్వాయంభువుండగు।బ్రహ్మపుత్రుఁడైన. § యామ్యదిశ।దక్షిణపుదిక్కు.

ఖంబు, ననుసప్తవిధనరకంబులతోడి, యష్టావింశతినరకంబులుగలవనికొందఱు నుడువుదురందు॥ క॥ పరపుత్రకళత్రంబు
లఁ।బరికింపఁగనపహసించు పాపాత్ముఁడుము।క్రూరపాశబద్ధుఁడై యమ।పురుషులచేనధిక బాధఁ।బొందుచునుండున్॥ వ॥
మఱియునివ్విధంబున బాధితుండగుచుఁ, దామిస్రనరకంబునంబడి, యనశనాద్రిపాతనదండతాడనతర్జనాదిబాధలం జెంది
కడుభయంబునమూర్ఛలంబొందుచుండు॥ క॥ పరకాంత నెవ్వఁడేనియుఁ।బురుషుండుండంగ మొఱఁగిపొందినయమకిం।క
రులతనిఁబట్టివడిద।త్తరమునఁబడవైతురంధతామిస్రమునన్॥ వ॥ నరేంద్రా యెవ్వఁడేనియుఁగుటుంబపోషణార్థంబుపరు
లకుద్రోహంబు సేయునానరుండు రౌరవనరకంబునంబడు నెవ్వఁడిహలోకంబునందు స్వేచ్ఛావిహారంబున సంచరించు
చుఁబరోపద్రవపరాఙ్ముఖంబులై యుండుపశుపక్షిమృగాదులబాధించు నాయామృగంబులు*రురురూపంబులఁదాల్చి యట్టి
పాపిజనుల నానావిధ‡యాతనలబాధించుటంజేసి రౌరవమహారౌరవనరకంబులనబడు నెవ్వఁడేనియు దేహపోషణార్థం
బుమూషకాదులబిలనిరోధంబుఁజేసివధించునానిష్కరుణుండైనపురుషునిం గుంభీపాకనరకంబులయందుఁగల‡తప్తతై
లంబులం బెక్కుబాధలంబొందింతురు॥ సీ॥ తల్లిదండ్రులకునుధరణీసురులకునునహితంబుఁజేసినయట్టివాఁడు।కాలసూత్రం
బనుకడుఁదీవ్రనరకంబునందున నందంద§యయుతయోజ।నా‡యతపాత్రాదులందులసూర్యుండుమీఁదఁగ్రిందనువహ్ని
మిసులమండ।నత్యంతక్షుత్పిపాసాదులచేతనుబాధితుండగుచుండుఁ బాయకెపుడుఁ।బరువువెట్టుచున్నఁబడియున్ననిలిచి
నఁ।గదలకున్నఁజాలనొదిగియున్న। బాధఁబొందుచుండుఁ బశురోమములలెక్క।వరుస‡నపరిమేయవత్సరములు॥ వ॥ మఱి
యువేదమార్గంబువిడిచిపాషండమార్గంబులాచరించుపురుషుని‡నసిపత్రవనంబునందుయమకింకరులుతరట్లనడచుచుఁ
బరిహసించుచుండ నోలు నెడనాయసిపత్రంబులిఱుగెలంకులశరీరంబుఁద్రెంచుచుండనడుగడుగున మొఱఁబెట్టుచుండబాధిం
చుచుండుదురు॥ క॥ దండింపఁదగనివారల।దండించినవిప్రవరులతనువులుముట్టం।దండించినదుర్మతులం।దండింతురుకాల
సూత్రనరకములందున్॥ గీ॥ మఱియునట్టిదుష్టమానవుఁగింకరు।ల్వ్రేటిచిచెఱుకుకోలవిఱిచినట్లు। బాధఁబెట్టుచుండఁబడి
మూర్ఛఁజెందుచుఁ। బొరలు వెట్టుచుండుభూపవర్య॥ వ॥ నరేంద్రా యెవ్వఁడేనియునీశ్వరకల్పితవృత్తిగలజంతువులహిం
సించునట్టివానినంధకూపంబనునరకంబునంబడవైచిననందునతండుదొల్లి తానుచేసిన భూతద్రోహంబుననచ్చటవివిధ
క్రూరపక్షిమృగపశుసర్పమశకమత్కుణమక్షికాదులచేతహింసంబొందుచుమహాంధకారంబునందునిద్రానుభవసుఖ
లేశంబును లేకకుశరీరంబునందులజీవుండునుంబోలెమృతప్రాయుండైయుండునంత॥ క॥ తనకలిమి నెవ్వఁడేనియుఁ। దన
బాంధవవరులఁగూడితగఁగుడువక తా। నును వాయసంబుభక్షిం। చినమాడ్కిఁదిన్నవానిశీఘ్రమెయచటన్॥ క॥ క్రిమి
భోజనమనియెడినర।కమునంబడిక్రిములెక్కమాగుడుచుచుఁదాఁ।గ్రిమియగుచులక్షపరిమా।ణముగలక్రిమిగుండమం
దున్నాటుకయుండున్॥ వ॥ మఱియునీభూలోకంబున నెవ్వఁడేనియు‡నవిపన్నుండై చౌర్యవృత్తిచేబ్రాహ్మణాదులహిర
ణ్యరత్నాది ద్రవ్యంబులనపహరించునట్టిపురుషునినగ్నివర్ణంబులగు ‡నయఃపిండంబుల నగ్నితప్తంబులగుశూలంబుల
నతని శరీరంబునందివియుచుండుదురు మఱియును ‡మదనాతురులగుచు స్త్రీపురుషులగమ్యాగమనంబులుచేసిరేనినట్టి
వారినియమలోకంబుననతితీక్ష్ణ‡కశాతాడితులంజేసియగ్నిమయంబులయిన యయుక్కుప్రతిమలనాలింగనంబుసేయిం
తురు॥ గీ॥ సర్వజంతుజాలసంగమమొందెడు।వానిఁబట్టికట్టివజ్రదంష్ట్రి।కములుగలుగునట్టిఘనతరశాల్మలీ।తరువులందుఁ
జేర్చిదంతురెపుడు॥ గీ॥ పార్థివేంద్రనరుఁడుపాషండదర్శనుఁ।డగుచుధర్మమార్గమడఁచెనేని।వాఁడునరకమందువైతరణీ
నది। నుడుగకెపుడుఁబొరలిపడుచునుండు ॥ వ ॥ మఱియునట్టివైతరణీనదియందు‡జలగ్రాహంబులుదిగిచిభక్షింపంబ్రా
ణంబులునిర్గమింపఁదమపాపంబులుచ్చరించుచువిణ్మూత్రపూయశోణితకేశనఖాస్థిమేదోమాంసవసావాసినియగునం
దుఁదప్తుండగుచునుండు, విప్రుండుశూద్రకామినులంబొందిశౌచాచారంబులంబాసిగతలజ్జుండైపశువుంబోలిచరియించె
నేనినతండునరకంబునుంబొందియందుఁబూయవిణ్మూత్ర‡లాలాశ్లేష్మపూర్ణార్ణవంబందుద్రొబ్బంబడినతిభీభత్సితంబు

---

*రురురూపంబులన్।సర్పాదులకన్ననతిక్రూరమైనవిషజంతువులరూపములను. ‡యాతన।అతివేదన ‡తప్తతైలంబులన్।కళకళక్రాఁగు
చుండెడినూనెలయందు. §అయుత।పదివేలు. ‡ఆయత।విశాలమయిన, క్షుత్పిపాసాదులచేతన్।ఆఁకలిదప్పిబడలికలు మొదలగువానిచేత. ‡అ
పరిమేయ। లెక్కఁబెట్టఁగూడని. ‡అసిపత్రవనంబునందున్।ఖడ్గప్రాయములగుఆకులుగలచెట్లతోఁగూడినఅడవియందు. ‡తరట్లన్।కొరడాల
తో।జాటిలతో. క్రిమి।పురుగు. ‡అవిపన్నుండై।ఆపదలేనివాఁడయి. ‡అయఃపిండంబులన్।ఇనుపగుండ్లను. శివియుచుందురు। బాధింతురు.
‡మదనాతురులగుచున్।మన్మథునిచేతపీడింపఁబడినవారై, అగమ్యాగమనంబులు చేసిరేనిన్।పొందఁగూడనివారితోడపొందిరేని, కశాతాడితు
లన్।కొరడాలతోఁగొట్టఁబడినవారినిగాను. ‡జలగ్రాహంబులు।నీటిమొసళ్లు, దిగిచి।ఈడ్చి, విట్।మలము-పూయ।చీము-మేద।ఎముకలలోని
క్రొవ్వు-వస।అన్నిమాంసములలోమేలయినక్రొవ్వు. వీనికి, వాసినియగునందున్।స్థానభూతమైనవైతరణీనదియందు, తప్తుండు। పరితపించువాఁ
డు. ‡లాలా।నోటిచొంగ, శ్లేష్మ।కఫము, అర్ణవము।సముద్రము. ద్రొబ్బుట।త్రోయుట. అతిభీభత్సితంబులగు।మిగులనింద్యములైన.

లసునా ద్రవ్యంబులభుజియించుచుండు॥క॥శునకములఁబెంచియెవ్వం।డనయంబును వేఁటసలిపియాత్మార్థముగా।వనమృ గములహింసించెడు। మనుజాధమునస్త్రములనుసుర్దింతురొగిన్॥ గీ॥ ద్రవ్యలోభమునను దంభార్థమైపశు। వులనుజం పిజన్నములను జేయు। వానిఁబట్టియముని వారలుగోయుచు। నుంచు రెపుడుమిగులసందడిలుము॥వ॥ కామమోహితుం డై యెవ్వండేనియుఁదనభార్యచేత రేతఃపానంబు సేయించునాపాపాత్ముని రేతో*ప్రవాహంబునం ద్రోచియా రేతంబు నెపా నంబు సేయింపుదురు రాజపుత్రు లైననుచోరు లైనసుధనికులగ్రామంబు పైఁబడియందు గృహదాహంబు సేయువారలను విషాదులవలననన్యులఁజంపెడు వారలనువజ్రదంష్ట్రలుగల ‡వింశత్యుత్తరసప్తశతశునకంబు లెడ తెగక తెగిభక్షించు చుండు॥ సీ॥లంచంబుఁగొనిసాక్షివంచించియనృతంబుఁబలి కెడుపాపాత్ము(బట్టికట్టి। యంతమహావీచియనునరకమునం దుశతయోజనోన్నత శైలశిఖర।మునఁదలగ్రిందుగాసునిచి యధోముఖంబుగఁబడద్రొబ్బినబొబ్బలిడుచుఁ। గల్లోల ములు లేనికమలాకరమువోలెఁ౹జటులమైయున్న పాషాణమందుఁ।బడినయంతన దేహంబుపగిలి పెక్కు। తునక లై పాసి యదిగూడికొనుచునుండు। నుండియాపలమును నొందుచుండుఁగాని। చావు లేకుండు నాదుష్టజంతువునకు॥గీ॥సోమయా జిభార్యఁగామించిఁబొందిన। వానిఁగపటనుద్యపానసోమ । పానమనుదినంబుఁబానంబు సేయువి। క్షత్రియులనుబట్టినం భ్రమమున॥గీ॥ఆలోమ్ముఁద్రొక్కి మోముశ్రీటిమ్మవట్టగమోది।యనలముఖమునందునగ్నివర్ణ।ముగనుగాఁచివక్త్రిమునసిం డఁగానుమ్కు। నీరువోతు రేఁచినిష్ఠురమున॥వ॥మఱియునీచవర్ణుండునిష్ఠసలుపుచుఁడపోదానవిద్యాచారంబులఁబెద్దలకవ మానంబు సేయువాఁడుక్షారకర్దమంబను నరకంబునందునధోముఖుండగుచు బాధలంబొందు స్త్రీపురుషులెవ్వ రేనియుశ రీరరక్షణార్థంబుపశువులమానవులబలియిచ్చి రేని వారలనిరయంబునందుయమకింకరులు¶సురియలందునిమిత్త రక్తంబు పానంబు సేయించుచుంబారాడుచుండుదురు గ్రామారణ్యంబులయందుజంతువులశూలప్రోతలంగావించిహింసించుచు హర్షించుచున్న వారలనునరకంబునందుశూలప్రోతలంజేసినక్షుత్పిపాసాపరులగుచుండఁగంకగృధ్రాదులుతీక్ష్ణ(తుం) డాగ్రంబునఁదిగిచిభక్షించుచుండుమఱియుధూర్తస్వభావంబునజంతుపీడనంబుఁగావించెడుపాపాత్ములదండశూకంబ నునరకంబునందుమైదు నేడుముఖంబులసర్పంబులుగఱచుచుండు॥గీ॥ఎనయదొడ్డిలోననిండ్లలో నైనను।బశుపతంగహరి ణపక్షి నెల్లఁ।బట్టిహింస సేయుపాపాత్మువిషవహ్ని।ధూమశిఖల ద్రొబ్బుదురునృపాల॥క॥తనయింటికిపచ్చినమను।జు నినతిథింగ్రోధదృష్టిఁజూచినవానిం।గనుఁగవలవజ్రదంష్ట్రలఁ।దనరినయాకంకగృధ్రతతిభక్షించున్॥మ॥ధనవంతుండగు మానవుండుగడఁకన్ధర్మోపకారంబులన్। ఘనతంజేయక యుండె నేనియనులోకంబంతసూచీముఖం।బను నాదుర్గతిఁబ ట్టిత్రోచియిదిగాపైయున్న భూతంబటం। చును బాశంబులఁబట్టికట్టివడితో నొప్పింతురత్యుగ్రులై॥గీ॥ నరవరేణ్యయిట్టిన రకముల్ యమలోక । మందుగలవుమఱిసహస్రసంఖ్య। లందుశమనదూతలనిశంబుబాధింతు। రవనిధర్మదూరులగుచు న నరుల॥గీ॥ధర్మవంతు లెల్లఁదప్పకస్వర్గంబు।నందుభోగసమితిఁబొందుచుందు। రెలమిఁబుణ్యపాపముల శేషములవల్లఁ। బు ట్టుచుందురవనిఁబుణ్యచరిత॥వ॥ నరేంద్రా మోక్షమార్గంబుము న్నెవినిపించితినిప్పుడుసీకెఱింగించిన వెల్లను బ్రహ్మాండ కోశంబునంగలవనిపురాణంబులు వలుకుచుండునట్టి బ్రహ్మాండంబుశ్రీమన్నారాయణు నిస్థూలశరీరంబగుటంజేసిబ్ర హ్మాండంబెవ్వరువర్ణింతు రెవ్వరువిందురు వారలకుసకలశ్రేయస్సులుగలుగునీశ్వరస్థూలశరీరంబుఁదెలిసిన వారికిశ్రద్ధా భక్తులంజేసిస్థూలదేహంబు నెఱుంగవచ్చు భూద్వీపవర్షసరిదద్రినభస్సముద్ర పాతాళదిఙ్నరకతారాగణలోకసంస్థి తంబయినశ్రీహరిసకలజీవనికాయంబైయద్భుతంబైనస్థూలశరీరంబువినిపించితిననిః॥

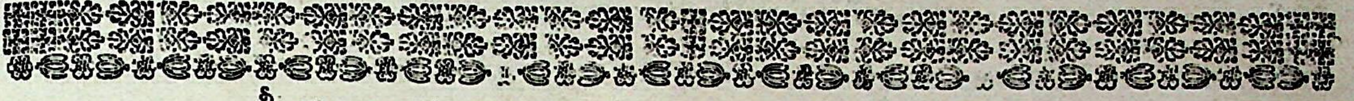
చ॥ జలజభవాదిదేవమునినన్నుతలీర్థపదాంబుజాతనిర్మలనవరత్ననూపురవిరాజితకౌస్తుభభూషణాంగయుగ్జ్వలితులసీమరందమదవాన నవాసితదివ్యదేహశ్రీనిలయశరీరకృష్ణధరణీధరభానుశశాంకలోచనా॥క॥ శ్రీతరుణీహృదయస్థిత।పాలకహరసర్వలోకపావనభువనా। తీతగుణాశ్రయయతివి। ఖ్యాతసురార్చితపదాబ్జకంసవిదారీ॥మత్తకోకిల॥దండితారిసమూహభక్తనిధానదానవిసారమా।బ్రాండమండల మధ్యసంస్థితతత్త్వరూపగవాసికో।దండశంఖసుదర్శనాంకసుధాకరార్కసునేత్రభూ।మండలోద్ధరణార్తపోషణమత్తదైత్యనివారణా॥

గద్య॥ఇది శ్రీసకలసుకవిజనానందకరబొప్పనామాత్యపుత్రగంగనార్యప్రణీతంబైన శ్రీమద్భాగవతపురాణంబునందుభరతాత్మజుండైన సుమతికిరాజ్యాభిషేకంబును, పాషండదర్శనంబును, సుమతిపుత్రజన్మనిస్తారంబును, గయునిచరిత్రంబును; గయునిసంస్తుతియు, భూద్వీ పవర్షసరిదద్రి నభస్సముద్రపాతాళదిఙ్నరకతారకాగణసంస్థితియు, ననుకథలుగల పంచమస్కంధంబునందు ద్వితీయాశ్వాసము.

శ్రీ కృష్ణ పర బ్రహ్మణే నమః.

---

*ప్రవాదము।మడుగు. ‡వింశత్యుత్తరసప్తశతశునకంబులు।ఏడునూటయిరువదికుక్కలు. (జ)చటులక్రాంతయున్న।సుందరమగుచున్న. (శ్రీ)టిమ్మ వట్టఁగన్।మొద్దుపారునట్లు,ఏఁచి।విజృంభించి. ¶సురియలన్।కత్తులచేత,తుండాగ్రంబులన్।నోఁటికొనలలో,అనఁగాముక్కుచివరలతో.

శ్రీమదాంధ్ర భాగవతము.— షష్ఠస్కంధ ప్రారంభము.

* శ్రీవత్సాంకితకౌస్తుభస్ఫురితలక్ష్మీచారువక్షస్థల। శ్రీవిభ్రాజితునీలవర్ణుశుభరాజీవాక్షుఁగంజాతభూ। దేవేంద్రాది సమస్తదేవమకుటోద్దీప్తోరురత్నప్రభా।వ్యావిద్ధాంఘ్రిసరోజునచ్యుతుఁగృపావాసుం బ్రశంసించెదన్॥ ఉ॥ నింపుమతిం దలంతుఁ† కమనీయభుజంగమరాజమండలీ।మండనుఁజంద్రఖండపరిమండితమస్తకుఁదారమల్లికా।పాండురవర్ణుఁజండతరభండను హేమగిరీంద్రచారుకో।దండుమహేశుగంధగజదానవభంజనుభక్తరంజనున్॥ ఉ॥ హంసతురంగముం ‡ బరమహంసమునంచితదేవతాకులో।త్తంసము నాగమాంతవిదితధ్రువపుణ్యరమావతంసముం।గంసజిఘాంసునంశమునుగర్బురసూత్రసమావృతాంసమున్। హింసనడంచు బ్రహ్మమునహీనశుభంబులకై భజించెదన్॥ ఉ॥ § మోదకహస్తునిన్నసదమూషకవాహను నేకదంతులం। బోదరునంబికాతనయునూర్జితపుణ్యుగణేశుదేవతా।హ్లాదగరిష్ఠుదంతిముఖునంచితభక్తఫలప్రదాయకున్।మోదముతోడహస్తములుమోడ్చిభజించెదనిష్టసిద్ధికిన్॥ ఉ॥ కల్లతనంబుగాకపొడఁగట్టినపూర్వపురీతి నేఁడు నా। యుల్లమునందునుండుముసమున్నతతేజముతోడభక్తిరం। జిల్లినచూపుగూడవిధిఁజెందినప్రోడబుధాళినీడమా।తల్లిదయామతల్లి ప్రణతద్రుమకల్పకవల్లి భారతీ॥ క ॥ విలసత్కంకణరవరవ। కలితంబగునభయవరదకరములవెరయం।జెలరేఁగిభక్తులకునల।కలుములదయసేయుజలధికన్యకఁదలఁతున్॥ క॥ కాళికిబహుసన్నుతలో। కాళికిఁ¶ కమనీయవలయకరకీలితకం। కాళికిఁదాపసమానస। కేళికివందనముఁజేసికీర్తింతుమదిన్॥ అనియిష్టదేవతాప్రార్థనంబుఁజేసి॥ చ॥ పరమసమాధిధుర్యుఁబటుపావనకర్మవిధేయుదేవతా। వరనరవంద్యుసద్వినుతవాక్యుజనార్దనకీర్తనక్రియా। భరణసమర్థువేదచయపారగుభవ్యుఁద్రికాలవేదిభా।సురమతిఁగొల్చుటొప్పుబుధశోభితుఁబుణ్యుఁబరాశరాత్మజున్॥ క॥ వ్యాసుని భగవత్పదసం। వాసునినాగమపురాణవరవిష్ణుకథా। నాసునినిర్మలకవితా। భ్యాసునిపదపద్మయుగము భావింతుమదిన్॥ సీ॥ వరకవిత్వోద్రేకివాల్మీకిఁగొనియాడి భాగవతార్థవైభవముఁ బలుకు।శుకనుంజులాలాపుశుకయోగిఁబ్రార్థించి బాణమయూరుల ‖ ప్రతిభనొడివి। భాససౌమిల్లికభారవిమాఘులఘనసుధామధురవాక్యములఁదలఁచి।కాళిదాసుఁగవీంద్రకల్పవృక్షముఁగొల్చినన్నపాచార్యువర్ణనలఁబొగడి। వెలయదిక్కనసోమయాజులభజించి। యెఱ్ఱనామాత్యుభాస్కరుని చ్చనునిచి। సుకవిసోముని నాచనసోము నెఱిఁగి। కవిమనోనాథు శ్రీనాథుఘనతమెచ్చి॥ ఉ॥ ఎమ్మెలుసెప్ప నేలజగమెన్నఁ

---

*శ్రీవత్సాంకిత-జితున్॥ శ్రీవత్స। శ్రీవత్సమనుపుట్టుమచ్చ చేత, అంకిత। చిహ్నితమైన, కౌస్తుభస్ఫురిత। కౌస్తుభమనుమణిచేఁబ్రకాశిల్లుచున్నట్టి లక్ష్మీచారు॥ లక్ష్మీ।లక్ష్మీదేవిచేత-చారు।మనోజ్ఞమైన-వక్షస్స్థల।శ్రీ।ఉరస్థలశోభచేత-విభ్రాజితున్। తేజరిల్లుచున్నట్టి-నీలవర్ణున్।నీలవర్ణుని- శుభరాజీవాక్షున్।మంగళకరములగుతామరరేకులవంటినేత్రములుగలిగినట్టి కంజాత-నరోజున్॥ కంజాతభూ।బ్రహ్మయును-దేవేంద్రాది'పురందరుఁడాదిగాఁగల-సమస్తదేవ।సర్వగీర్వాణులయొక్క- మకుట।కిరీటములయందు-ఉద్దీప్త।మిక్కిలివెలుఁగుచున్న-ఉరు।శ్రేష్ఠములైన-రత్నప్రభా।మణికాంతులతోడ-వ్యావిద్ధ।కూడుకొనిన-అంఘ్రిసరోజున్।పాదపద్మములుగలిగినట్టి కృపావాసున్।కరుణానివాసుఁడైన-అచ్యుతున్।విష్ణుదేవుని, ప్రశంసించెదన్।స్తుతించుచున్నాను.— †కమనీయభుజంగమరాజమండలీమండనున్॥ కమనీయ।మనోహరములైన-భుజంగమరాజ।సర్పశ్రేష్ఠములయొక్క-మండలీ।సమూహమే-మండనున్।ఆభరణములుగాఁగలిగినట్టి-అనఁగా- అనంతతక్షకశేషవాసుక్యాది సర్పశ్రేష్ఠములే భూషణములుగాఁగలవాఁడనిభావము. చంద్రఖండపరిమండితమస్తకున్॥ చంద్రఖండ।అర్ధచంద్రునిచేత-పరిమండిత।లెస్సగనలంకరింపఁబడిన- మస్తకున్।శిరస్సుగలిగినట్టి-ఉదారమల్లికాపాండురవర్ణున్।శ్రేష్ఠములైనమల్లెపూవులవలెతెల్లనైనశరీరచ్ఛాయగలిగినట్టి- చండతరభండనున్।అతిభయంకరములగుయుద్ధములుగలిగినట్టి-హేమగిరీంద్రచారుకోదండున్।పర్వతరాజమగుమేరువేవిల్లుగాఁగలిగినట్టి- గంధగజదానవభంజనున్॥ గంధ।గర్వించిన-గజదానవ।గజాసురుని-భంజనున్।సంహరించినట్టి-భక్తరంజనున్।భక్తజనాహ్లాదకరుఁడైనట్టి-మహేశున్।శివుని-నిండుమతిన్।పరిపూర్ణమగుఉల్లమునందు-తలంతున్।స్మరించుచున్నాఁడను.— ‡పరమహంసమున్॥ పరమ।ఉత్తమమైన-హంసమున్।ఉచ్ఛ్వాసనిశ్వాసరూపమైనప్రాణస్వరూపమైనట్టి- ఉత్తంసము।శిరోభూషణము - ఆగమాంతవిదితధ్రువపుణ్యరమావతంసమున్॥ ఆగమాంత।వేదాంతములయందు-విదిత।ప్రసిద్ధమైన-ధ్రువ।స్థిరమైన-పుణ్యరమ।మోక్షలక్ష్మికి, అవతంసమున్।ఉత్తంసమైనట్టి. కంసజిఘాంసునంశమున్।కంసుఁడనురక్కసునిజంపినకృష్ణునియంశాసంభూతుఁడైన-కర్బురసూత్రసమావృతాంసమున్।కనకమయములగుయజ్ఞోపవీతములచేఁజుట్టఁబడినభుజశిఖరములుగల-అహీన।తక్కువగాని- బ్రహ్మమున్। బ్రహ్మదేవుని.— §మోదుకము।కుడుము, నమద।గర్వముతోఁగూడిన, లంబోదరున్।పెద్దబొజ్జగల, ఊర్జిత।విస్తారమైన, దంతి।ఏనుఁగు, మోదము।ఆనందము—‖విధి।బ్రహ్మ, ప్రోడ।గట్టివయసుగలవి. బుధాళినీడ।పండితులనెడుతుమ్మెదలకుగూడువంటిది, (అనఁగానాశ్రయభూతమైనది. దయామతల్లి।శ్రేష్ఠమైనకరుణగలది, ప్రణతద్రుమకల్పకవల్లి॥ ప్రణత।సేవించువారనెడు-ద్రుమ।వృక్షములకు-కల్పకవల్లి।కల్పవృక్షముతీఁగెవంటిదే, అనఁగాఁదన్నుగొలుచువారినెడఁబాయకరక్షించివారలకోర్కులునెరవేర్చునట్టిదనిభావము.— ¶కమనీయవలయకరకీలితకంకాళికి॥ కమనీయ।రమణీయములైన-వలయ।కడియములుగాఁజేయఁబడిన-కరకీలిత।హస్తములయందుతొడుగఁబడిన-కంకాళికి।మనిషియెముకలుగలదానికి-అనఁగానెముకలకడియములుధరించినదనిభావము. ‖ప్రతిభ।బుద్ధివిశేషము.

‖ఎమ్మెలు।ముఖప్రీతివార్తలు.

గేఁ బన్నగరాజశాయికిన్। సౌమ్మగవాక్యసంపదలు సూరలు చేసినవాని భక్తిలో। నమ్మినవాని భాగవతనైష్ఠికుఁడై తగువా
నిఁ బేర్మితో। బమ్మెరపోతరాజుఁ గవిపట్టపురాజుఁ దలంచి మ్రొక్కెదన్॥ అని సకలసుకవినికరంబులకు ముకుళితకరకమలుం
డనై। ఉ॥ ఎయ్యది కర్మబంధముల నెల్ల హరించు విభూతికారణం। బెయ్యది సన్మునీంద్రులకు నెల్లఁ గవిత్వసమాశ్రయంబు
మౌ। నెయ్యది సర్వమంత్రముల నేలిన దెయ్యది మోక్షలక్ష్మి రూ। పెయ్యది దానిఁ బల్కెద ననుహృద్యము భాగవతార్థసం
త్రముల్॥ వ॥ అని శ్రీమహాభాగవతపురాణంబునందు షష్ఠస్కంధం బాంధ్రభాషారచియింపం బూని యాకృతికిం బతి గాన
దేవుండు గాఁడని *వితర్కించి నాకుం గవిత్వమహత్త్వంబు సంప్రాప్తంబగు కాలంబుఁ దలంచి నారాయణుండె దైవంబని యె
ఱింగి యా నోరకంబు సఫలంబయ్యె నని యాకృతిఁ గృష్ణార్పణంబుఁ జేసితి నది యెట్లనిన నేను విద్యాభ్యాసంబునందగిలి కొండి
కనై యుండ నెక్కొనాఁడు దివంబున॥ చ॥ కలితపిశేషవస్త్రములు గట్టి హిమాంబును గంధచందనం। బలఁది వినూత్నభూ
షణము లారయఁ దాల్చి పిసోడనీలనిం। పులమృదుశయ్య నిద్రఁ దగఁ బొందిన చోఁ గనుపట్టెఁ బల్మఱుం। దలమునఁ గ్రమ్మ
క్రొమ్మెఱుఁగు దండము రూపున నిల్చు పోలికన్॥ సీ॥ ఉరువడిఁ బ్రాగ్దిశ నుదయించు మార్తాండకోటిబింబచ్ఛాయఁ గూడినట్లు
హరిహరబ్రహ్మలయాత్మలలో నుబ్బి కరుణ యొక్కొట ‡శ్రీమూర్తి బెరసినట్లు। ఖరకర కరతీవ్రగతినిఁ గఱంగుచు హేమాద్రి
చెంక పెల్లగసినట్లు। ఫణిరాజఫణరాజమణిగణవిస్ఫూర్తి సుషిరంపు వెలిఁ దలఁ జూపినట్లు। ఉట్టిపడ్డట్లుకై ట్టెట్టినాఁదిన
ట్లు। తేజ మెసఁగంగ నామ్రోల దివ్యవాణి। పూని సాక్షాత్కరించి సంపూర్ణదృష్టిఁ। జూచి యిట్లని పలికె మంజులము గాను॥
ఉ॥ ఆటలుఁ బాటలుం జమువు లద్భుతముల్ వినవొప్పు వాద్యముల్। సాటిదలంపరాని బలుసామములున్న గుపిద్య లెల్లనీ। కాటలు
ఁ బాటలయ్యె వినుమన్నిటికి న్మెఱుఁగిడ్డ భంగి నా। చాటునఁ ‡జాటుకారపదసాధుకవిత్వముఁ జెప్పుమింపుగన్॥ వ॥ అని యా
నతిచ్ఛజగన్మాతకృపావలోకనసుశ్లోకుండనైన యేనొక్క శ్లోకంబున తుణంబనొడివిలిన దియ్యెట్టిదనిన॥ శ్లో॥ హంసాయ సత్త్వ
నిలయాయ సమాశ్రయాయ నారాయణాయ నిఖిలాయ నిరాశ్రయాయ। సత్సంగ్రహాయ సగుణాయ నిరీశ్వరాయ సం
పూర్ణపుణ్యాయ తమోహరయే నమస్తే॥ వ॥ ఈశ్లోకంబ ద్దేవుం డంగీకరించెనంత మేలుకాంచి యానందభరితుండనై నాఁటనుం
డి చంద్రానుగతయగు చంద్రికయుం బోలె నారాయణాంకితంబయిన కవిత్వతత్త్వజ్ఞానంబు గోచరంబయ్యె దానికి ఫలంబు
గా గోపికావల్లభుని నుల్లంబున నిడుకొని॥ గీ॥ పలుకఁగలిగె మొదల భాగవతార్థంబు। భర్తృకృష్ణుఁడా యె భాగ్య మొదవె।
నమృతరసముఁ గోరనలరు చింతామణి। పాత్ర సంభవించు భంగి నిపుడు॥ గీ॥ భాగవతము తేఁటపరుప నెవ్వఁడు చాలు। శుకుఁ
డు దక్క ¶నరునిసఖుఁడు దక్క। బుద్ధిఁ దోఁచినంత బుధుల చే విన్నంత। భక్తి నిగిడినంతఁ బలుకువాఁడ॥ ఉ॥ పుట్టిన నాఁటనుం
డియును బుట్టను మెట్టి యకట్టు నైనఁ జే। పట్టి నుతింపఁ జిత్తము శుభంబగు మద్స్వరవాక్యసీమ కుం। బట్టము గట్టి నాఁడ హరిఁ బా
యక తత్కథనామృతంబు నే। నుట్టిపడంగఁ జెప్పెద బుధోత్తములానుదశ్రోత్రపద్ధతిన్॥ అని॥ సీ॥ శ్రీవత్సగోత్రుండు శివ
భక్తియుక్తుఁ డాపస్తంబసూత్రుఁ డపారగుణుఁడు। నేర్పాచరి శాసనుండెట్టివ త్రైగ్గడపుత్రుండు వీరనపుణ్యమూర్తి। కా
త్మజుండగు నాదెయామాత్యునకుఁ బోలమాంబకు నందను లమితయశులు। కసువనామాత్యుండు ఘనుఁడు వీరనమంత్రి శిం
గధీమణియు నంచితగుణాఢ్యు। లుద్భవించిరి తేజంబు లూర్జితముగ। సౌరజమూర్తిత్రయంబన శుభ్రకీర్తిఁ। బరగిరందు। లఁ
గసవనప్రభువునకును। ముమ్మడెమ్మను సాధ్వి యిమ్ములను వెలసె॥ ఉ॥ ఆడదు భర్తమాట కెదు రాడదు వచ్చిన వారి వీడఁగా।
నాడదు పెక్కుభాష లెడ నాడదు వాకిలి వెల్లి కల్లనూ। టాడదు మిన్నకే నిసుగుణావలి కిందిర గాక సాటియే। చేడియ లేదు
చూరికులశేఖరు కస్వయి ముమ్మడమ్మకున్॥ క॥ ఆకసవయమంత్రికిఁ బు। ణ్యాకల్పశుభాంగి ముమ్మడమ్మయు మున। వ్యా
కులచిత్తుల నిరువురఁ। శ్రీకరగుణగణులఁ బుణ్యశీలురఁ గాంచెన్॥ క॥ †అంగజసమలావణ్యశు। భాంగులు హరిదివ్యపదయు
గాంబుజవిలసద్భృంగాయమానచిత్తులు। శింగయ తెలగయలు మంత్రిశేఖరు లనఁగన్॥ క॥ అందగ్రజుండ శివపూ। జంద
నరినవాఁడ విష్ణుచరితామృత§ని। ష్యందిపటువాగ్విలాసా। నందోచితమానసుఁడను నయకోవిదుఁడన్॥ వ॥ కావునం గృష్ణ

---

*వితర్కించి।ఊహించి, కొండిక।బాలుఁడు, ‡శ్రీమూర్తిబెరసినట్లు।స్వరూపము ధరించినట్లు గాను, ఖరకర।సూర్యుని యొక్క, కరతీవ్రగతిన్। కిరణముల తీక్ష్ణము చేత, హేమాద్రి।మేరుపర్వతము యొక్క, చెంక।ఒకభాగమందలి, ఫణిరాజ।ఆదిశేషుని యొక్క, ఫణరాజ।శ్రేష్ఠములగు పడగల యందలి, మణిగణవిస్ఫూర్తి।రత్నసమూహము యొక్క కాంతి, సుషిరంపు వెలిఁదలఁ జూపినట్లు।పాతాళమునుంచి భూమిని బొక్కలు బొడుచుకొని బయలు వెడలివచ్చినవో యనునట్లు, దివ్యవాణి।మనోజ్ఞమగు సరస్వతీదేవి. ‡చాటుకారపద।ప్రియమును చేయునట్టి పదములతోఁ గూడిన ¶నరునిసఖుఁడు।అర్జునునకు చెలికాఁడయిన కృష్ణుఁడు. †అంగజసమలావణ్యశుభాంగులు।అంగజసమ।మన్మథునితో సదృశమయిన-లావణ్య।సౌందర్యముగల-శుభాంగులు।మంగళకరములగు శరీరములు గలవారు, హరి-చిత్తులు॥హరి।విష్ణువు యొక్క- దివ్య।అప్రాకృతములైన- పదయుగాంబుజ।పాదపద్మయుగళమందు-విలసత్।ఒప్పుచున్న-భృంగాయమాన।తుమ్మెదవలె నాచరించుచున్న-చిత్తులు।మానసములుగలవారు.

§నిష్యంది।కారుచున్న.

పాదారవిందసందర్శ*నాదర్శతలాయమానచిత్తుండనై॥ షష్ఠ్యంతములు॥ క॥ శ్రీపతికి సత్పతికి ✽నుత। గోపతికిం ద్రిలోక
పతికి గురుజనబుధసం। తాపనివారణమతికిన్। బ్రాపితసనకాదితతికి బహుతరధృతికిన్॥ క॥ హరికి ✽గురుకలుషకుంజరహరి
కి బలాభీలహరికి నంతస్థితగహ్వరికి నరహరికి రక్షిత। కరికిం గరాగ్రస్థగిరికి ఘనతరకిరికిన్॥ క॥ గుణికి సమాశ్రితచింతామణి
కి నుహేంద్రాదిదివిజమండలచూడా। మణికిం బ్రకల్పితశయ్యాఫణికి సురోభాగకౌస్తుభప్రియమణికిన్॥ క॥ కంసాసుర
సంహారునకు ✽అంసాంచితకర్ణకుండలాభరణునకున్। హింసాపరపరమస్తక। మాంసకరాళితగదాభిమతహస్తునకున్॥
క॥ వరయోగిమానసాంతఃకిరణసుధాంభోధిభావకల్లోలలస। త్పరతత్త్వశేషశాయికిఁ। †జిరదాయికి సకలభక్తచింతామ
ణికిన్॥ వ॥ సమర్పితంబుగా నా యొనర్పం బూనిన షష్ఠస్కంధంబునకుం గథాప్రారంభక్రమం బెట్టిదనిన హరిచరణస్మర
ణపరిణామవినోదులైన శౌనకాదులకు నిఖిలపురాణేతిహాసనిర్ణయవిఖ్యాతుండైన సూతుం డిట్లనియె॥ క॥ శ్రీరమణీరమ
ణకథా। పారాయణచిత్తుండగుచుఁ బలికెం బరీక్షి। ద్భూరమణుం డాదరంబున। సూరిజనానందసాంద్రు శుకయోగీం
ద్రున్॥ సీ॥ షడ్గుణైశ్వర్యశాశ్వతమూర్తివై నట్టిమునినాథ దయతోడ ముక్తిపదము। మున్నుగా నేమార్గమున వినిపించితి
వారయ నపవర్గభూరిమహిమ। గ్రమయోగసంభవబ్రహ్మంబుతోడ నయనువొంగనగున నివినుతి కెక్క। మఱియు సత్త్వ
రజస్తమఃప్రభావంబుల ✽కడిఁదివైయున్నట్టి కర్మచయము। నప్పటప్పటికిఁ దగ నియట్టి ప్రకృతిఁ గలుగు పురుషుని భోగార్థ
ఘటన దేహ। కారణారంభరూపమార్గంబు మొదలు। మాటిమాటికి నన్నియుఁ దేటపడఁగ॥ వ॥ మఱియు ననేకపాపలక్షణం
బులగు నానావిధనరకంబులును వానికాద్యంతంబులును స్వాయంభువసంబంధియగు మన్వంతరంబును బ్రియవ్రతోత్తాన
పాదులవంశంబును దచ్చరిత్రంబును ద్వీపవర్షసముద్రాద్రినద్యుద్యానవనస్పతులును భూమండలసంస్థానంబును వాటిప
రిమాణంబును జ్యోతిశ్చక్రచలనప్రకారంబును విభుండయిన పరమేశ్వరుం డివ్విధంబున నిర్మించె నావిధం బంతయు నెఱిం
గించినాడ విప్పుడు॥ గీ॥ కడిఁది వేదనలకుఁ గారణంబై యుండు। గురుతు లేని నరకకూపరాశి। పాలుగాక నరుఁడు బ్రతికెడుమా
ర్గంబు। పరమపుణ్య తెలియఁ బలుకవయ్య॥ వ॥ అనినం బరీక్షిన్నరేంద్రునకు శుకయోగీంద్రుం డిట్లనియె॥ క॥ ✽కట్టా! త్రికర
ణ మెఱుఁగకఁ। బుట్టిన దురితముల నపుడ పొలియింపని యా। కట్టడి దేహం బుడిగినఁ। గొట్టాడును బిట్టు నరకకూపంబులలోన్॥
ఉ॥ కావునఁ గాలకింకరవికారము గానకమున్న మృత్యుదు। ర్భావన చిత్తముం జెడుగుపాటుగఁ జేయకమున్న మేనిలో। జీవ
ము వెల్లుచుండి తనచెల్వము దప్పకమున్న మున్నగాఁ। బావనచిత్తుఁడై యఘముఁ బాయ తెఱం గొనరింపఁగాఁదగున్॥
క॥ కాలం బెడగని పాపము। మూలముఁ జెఱుపంగవలయు మును రోగములన్। దేలిన దోషము నెఱుఁగుచు। వాలాయము దా
నినడఁచు వైద్యునిభంగిన్॥ సీ॥ అనవుడు నాతని కనియె భూకాంతుండు §కనుకలి వినుకలి గలిగినట్టి। పాపము దనకు నొప్పమి
చాలఁ బరికించి పరితప్తుఁడయ్యుఁ గ్రమ్మర నెసర్చు। మూఢాత్మునకు దోషమోచనం బెవ్విధి యారయ నెఱిఁగింపుమది
యుఁగాక। కలుష మొక్కొకచోటఁ గావించు నొకచోటఁ గావింపకుండుఁ దత్కర్మ మెఱిఁగి। యట్టి జనుఁడు పుణ్య మేరీతిఁ జే
సిన। నది ఫలింప నేరదని తలంతు। సలిలమందు మేనిమలినంబు వోవంగ। గజము గ్రుంకు బెట్టుగళియుఁ బోలె॥ అనిన శుకుం డిట్ల
నియె॥ క॥ కర్మము కర్మముచేతను। నిర్మూలము గాదు తెలియ నేరక తానే। కర్మముఁ జేసినఁ దత్ప్రతి। కర్మం బొనరింపవలయు
కలుషవిదూరా॥ క॥ హితముగల కుడుపు మఱి ❀రు। గ్వితతులఁ బొడవంగఁ జేసీ నివిధమున నతిస। ద్వ్రతుఁడైనవాఁడు నిర్మల। మతి
చే నఘరాశి నెల్ల మట్టము సేయున్॥ చ॥ తపమున బ్రహ్మచర్యమున దానములన్ శమసద్దమంబులన్। జపముల సత్యశౌచము
లసన్నియమాదియమంబులన్ గృపా। నిపుణులు ధర్మవర్తనులు నిక్క మహాత్తను వాక్యజంపుపా। పపుగుదిఁ ద్రుంతు ర
గ్ని ✽శతపర్వవనంబుల నేర్చుకైవడిన్॥ అదియునుంగాక॥ ఉ॥ కొందఱు పుణ్యవర్తనులు గోపకుమారపదారవిందజా। నం
దమరందపానకలనారతషట్పదచిత్తులౌచు గో। విందపరాయణుల్ విమలవేషులు దోషమడంతు రాత్మలం। జెందిన భక్తిచేత
రవి చేకొని మంచు నడంచుకైవడిన్॥ క॥ హరిభక్తిచేతఁ గొందఱు। పరిమార్తురు మొదలు మట్టపాపంబుల ని। ష్ఠురతరకరము

*ఆదర్శతలాయమాన। అద్దముయొక్క ప్రదేశమువలె నాచరించుచున్న–అనఁగా నతినిర్మలముగానున్న. ✽నుతగోపతికిన్। శివునిచేతఁ గొని
యాడఁబడువానికి. ✽గురుకలుషకుంజరహరికిన్। బ్రహ్మహత్యసురాపానస్వర్ణస్తేయాదిగొప్పపాపములను యేనుఁగలకు సింహమువంటివానికిని,
అంతస్థితగహ్వరికిన్। సర్వప్రాణిహృదయగుహాలయందు వాసముఁ జేయువానికి, కిరి। పంది. ✽అంసాంచిత। భుజశిఖరములయందొప్పుచున్న. ¶హిం
సాపర-నకున్॥ హింసాపర। ప్రాణివధయం దాశగల, పరమస్తక। శత్రువులశిరస్సులయందలి, మాంసక-రాళిత। మాంసముచేత భయంకరమగుచున్న,
గదాభిమతహస్తునకున్। ఇనుపగుదియచేత నొప్పుచున్న హస్తముగలవానికి, †చిరదాయికిన్। ఎల్లప్పుడు నభీష్టము నిచ్చువానికి. ✽కడిది। గొప్ప.
✽కట్టా। అయ్యో, త్రికరణము। మనోవాక్కాయములు. కట్టడి। దుష్టుఁడు. ఉడుగుట। విడుచుట, కొట్టాడున్। దెబ్బలఁబడును. బిట్టు। మిక్కిలి,
§కనుకలి వినుకలి। చూచుట, వినుట. ❀రుగ్వితతులన్। రోగములగుంపును. ✽శతపర్వవనంబుల నేర్చుకైవడిన్। వెదురుటడవుల గాల్చినట్లు.

లసూయ్యం। డసునుగఁ బెనుసుంచుపింఛసుడఁచినభంగిన్ ॥ క ॥ దంతిపురనాథవినుమొక। *మంతనమెఱిఁగింతు శమదమంబులు శీనం †బాపావంతుశుభవంతుఁ జేయవు। ‡కంతునిగురుభక్తిముక్తిగలిగించుగతిన్ ॥ సీ॥ హరికినర్థముఁ బ్రాణమర్పితంబుగనుంచువానికైవల్య మెవ్వనికి లేదు। వనజలోచనుభక్తవరుల సేవించినవానికైవల్య మెవ్వనికి లేదు। వైకుంఠనిర్మలవ్రతపరుండైనట్టివానికైవల్య మెవ్వనికి లేదు। సరసిజోదరుకథాశ్రవణలోలుండైనవానికైవల్య మెవ్వనికి లేదు। లేదు తపముల బ్రహ్మచర్యాదినియతి। శమదమాముల సత్యశౌచముల దాన। ధర్మసుఖముల సుస్థిరస్థానమైన। వైష్ణవజ్ఞానజనితనిర్వాణపదము॥ గీ॥ అరయనెన్నఁడుఁ జేటులేనట్టిముక్తి। వర్మ మీలోకమందు నెవ్వనికిఁ గలదు। సాధులును బుణ్యశీలురుసజ్జనులును। హరిపరాయణతత్పరులగుటఁ గాక॥ క॥ అనుమగనరహరిభక్తిం। బొరయనియాపురుషుసుకృతపుంజంబులు వే। మఱఁ బుణ్యుఁ జేయ నేరవు। నరవరమధుఘటముఁ బెక్కునదులుం బోలెన్॥ చ॥ సతతముఁ గృష్ణపాదజలజంబులయందుమనంబు నిల్పునం। ప్రతులుఁ దదీయశుద్ధగుణరాగులుఁ గాలునియుగ్రపాశసం। హతులధరించుతత్సుభటవర్గములం గలలోనఁ గానరే। గతులనుమస్తకర్మములు గైకొనివారలఁ జెందనేర్చునే॥ వ॥ కావున నీయర్థంబునకుం బురాతనంబగు నొక్కయ్యి

⇒ శ్రీ అజామీళోపాఖ్యానము. శ్రీ ⇐

తిహాసంబు గలదది విష్ణుదూతయమదూతసంవాదంబనం బడు దాని నెఱింగింతు నాకర్ణింపుము॥ సీ॥ నరనాథ వినుము కన్యాకుబ్జపురమునఁ గలఁడు బ్రాహ్మణుఁ డజామీళుఁ డనఁగ। పాతకుండతులనిర్భాగ్యుండవజ్ఞుండు నష్టసదాచారకష్టరతుఁడు। జూదంబులందు దుర్వాదంబులందును జౌర్యంబునందు మచ్చరముగలిగి। ‡తొత్తాత్మపత్నిగా మత్తుఁడై వరియించి కొడుకులఁ బదుగురఁ బడసి చాల। మోహజలధిలోన మునిఁగి ముచ్చటఁ దీఱ। బాలలాలనాదిలీలఁ దగిలి। పెద్దగాల మతఁడు పెంపారసుఖియించి। ఫలితమెల్ల వదలి పతితుఁ డయ్యె॥ సీ॥ నిర్మలంబనఁ జాల నెఱయు చిత్తంబున నల్లని వెండ్రుకలెల్ల నయ్యెఁ। దగుమోహపాశబంధంబు జాఱినమాడ్కిఁ §పొదలిన యంగంబు వదలవ్రాలె। నింద్రియంబులకోర్కెలిక నెల్లనను భంగి నుడుగక తలచాలవడఁకఁ జొచ్చెఁ। దమకంబు ప్రాయంబుఁ దగిలిపోయిన మాడ్కిఁ లోచనంబుల చూడ్కి నీచమయ్యె। వగరుపుట్టినంతఁ బెకలె దంతంబులు। నుక్కసయును దగ్గు పిక్కటిల్లె। శిరసు నెవ్వఁ దోడఁ గెఁ జెదరెను నంబంతఁ। గడిదియైన ముప్పుకాలమునను॥ గీ॥ ఎనయ నతని కెనుబదెనిమిదివర్షంబులంతనరుగుటయును భ్రాంతుఁ డగుచుఁ। గోరి పిన్నకొడుకు నారాయణాఖ్యుండు। బాలుఁ డగుట మిగుల భక్తిఁ జేసి॥ క॥ తనసతియుఁ దానుఁ గూరిమి। మనమునఁ బెనఁగొనఁగ నక్కుమారుని ననిశంబును ముద్దు సేయుచుండెను। జనవర వాత్సల్యమాత్మ సందడిగొనఁగన్॥ క॥ బాలునిఁ గల భాషణ జన। పాలుని నిజజనక బంధుపరిణామకళా। శీలుని లోలతఁ గనుఁగొని। ‖యాలరి బ్రాహ్మణుఁడు నంది తాత్ముండగుచున్॥ క॥ అత్యంతపానభోజనకృత్యంబులఁ బొత్తు గలిగి క్రీడలఁ దత్సాం। గత్యంబు వదలకాగత। మృత్యువుఁ గన నేరఁ డయ్యె మిక్కిలి జడుఁడై॥ గీ॥ తెలియక కీర్తినతఁడు వర్తించుచుండ। భయదమగు మృత్యుకాలంబు ప్రాప్తమయిన। భూరివాత్సల్యవృత్తి నప్పుత్త్రుఁ దలఁచి। యాత్మఁ ¶ప్రలపించె నారాయణాయటంచు॥ అప్పుడు॥ క॥ కింకరుల ధర్మరాజవ। శంకరుల దురంతదురితసమధిక జననా। శంకరుల సకలలోకభ। యంకరులం గనియె నింద్రియాకులుఁ డగుచున్॥ క॥ ఘాతుకుల దండదండిత। పాతకుల నుపాగ్రకర్మభరనిష్ఠురుణా। జాతకులఁ బ్రేతనాయక। దూతక సంతతుల నతఁడు దూరమునందున్॥ మ॥ కనియెన్ బ్రాహ్మణుఁ డంత్యకాలమునవీక్షారోషనిష్ఠ్యూతలన్। ఘనపీనోష్ఠవికారవక్త్రవిలసద్దర్శ్వేక్షణోపేతులన్। జనసంత్రాసకరోద్యతాయతసుపాశశ్రేణికాపాతులన్। హననవ్యాప్తిపిభీతులన్ స్మృదుర ¶నాత్మానేతలన్ దూతలన్॥ వ॥ ఇట్లతివిశ్రుతతుండగండభాగవిభాగవిషమవివృత్తనేత్రులును అతిపుష్టనిష్ఠురతనుయష్టిసంవేష్టితమహోర్ధ్వరోములును అభ్యస్తసమస్తజీవాపహరణకరణప్రశస్తహస్తవిన్యస్తపాశధారులునగు యమభటుల మువ్వురం గనుంగొని యజామీళుండు వికలేంద్రియుండును వికంపితప్రాణుండును వికృతలోచనుండును విహ్వలాత్ముండునై॥ క॥ దూరమున నాడు బాలుఁడు। ఘోరనఁదనచిత్తసీమఁ బొడఁగట్టిననో। నారాయణ నారాయణ। నారాయణ యనుచు నాత్మనందను నెడివెన్॥ చ॥ మరణపువేళ సద్గుణజనార్దనుసంస్మరణంబు సేయఁ దత్పరిసరవర్తులాత్మపరిపాలకు నామము నాలకించిరి। త్వరగతినేగుదెంచి సొడఁ జూపియదల్చిరి కాలుదాసులన్। ఘనతరభాషులన్ వికటకల్పితవేషుల దీర్ఘరోషులన్॥ క॥ దాసీభర్తన జామిళ। భూసురుఁ దత్తనువు వలన భోరు

---

* మంతనము। రహస్యము. † అంహోవంతులన్। పాపముగలవాని. ‡ కంతునిగురుభక్తి। మన్మథునకు తండ్రియైనవిష్ణుభక్తి. § సంహతి। సమూహము, ‡ తొత్తాత్మపత్నిగాన్। దాసినిభార్యనుగా, § పొదలిన। వృద్ధిఁబొందిన-బలిసిన, తమకంబు। వలపు-మోహము, ఉక్కసము। ముట్టుట. ముప్పుకాలమునన్। ముసలితనమునందు. ‖ ఆలరి। స్వేచ్ఛాప్రవర్తనములుగల. ¶ ప్రలపించెన్। వాపోయెను. ¶ ఆత్మానేతలన్। జీవులఁగొనిపోవుచున్నవారైన,

నవెలికిం। దీసుయమభటులఁజారఁ ౹ ద్రో॥ సిరి శ్రీవరునికూర్మిదూతలు కడిమిన్॥ వ॥ ఇట్లు విష్ణుదూతలవలన నిర్ధూత ప్రయ

విష్ణుదూతయమదూతలసంవాదము.

త్నులై యమదూతలిట్లనిరి॥ క॥ ఎవ్వని వారలు మీరో। *జివ్వకుఁ గత మేమి యిట్లు చిక్కినవానిం। గ్రొవ్వున విడిపించితిరిఁ
క। నవ్వులకో యమునిశాసనంబులు జగతిన్॥ సీ॥ ఎవ్వరు మీరయ్య యీ భవ్యరూపములు గన్నులకద్భుత క్రమము నెరపె। దివిజు
లో భువిజులో దేవతాప్రవరులో సిద్ధులో సాధ్యులో చెప్పరయ్య ౹ దళితపాండురపద్మదళదీర్ఘనేత్రులు వరపీతకౌశేయ
వాసులరయ। గండమండలనటత్కుండలీయుతులును బటుకిరీటప్రభాభాసితులును। భూరిపుష్కరమాలికాహారవత్సులు। ల
మితకోమలనవయౌవనాధికులును। బాహుకేయూరమణిగణభ్రాజమాన। ఘనచతుర్భుజులభ్రసంకాశరుచులు॥ క॥ ధను
వులు §నిషంగచయములు। కనదంబుజశంఖచక్రఖడ్గగదాసా। ధనములు ధరియించితిమీ। తనువులు లోకములకద్భుతంబొ
నరించెన్॥ క॥ శాంతంబులయ్యెను మీ తను। కాంతులు జగములను దిశలఁ గలిగిన బహుళ। ధ్వాంతములఁ బారఁదోలుచు। సంతస
మొనరించె నిపుడు సర్వంకషమై॥ వ॥ ఇట్లఖిలలోకానందకర¶క్రమాకారులు నఖిలవిభ్రాజమాన తేజోదుర్నిరీక్ష్యమాణు
లును నిఖిలధర్మపాలురును నగు మీరు ధర్మపరిపాలుర మమ్ము నడ్డపెట్టం గతంబేమి యనినఁ దారు ధర్మరాజానుచరులు గారను
తలంపున నమందస్మితకందళితముఖారవిందులై గోవిందునికందువమందిరంపు కావలివారలు వారివాహగంభీరనిర్ఘోషపరి
పోషణంబులైన విశేషభాషణంబుల నిట్లనిరి॥ ఉ॥ మీరుపరేతనాయకుని మేలిమిదూతల లేనిఁ బల్కఁడా। తోరపుపుణ్యులక్షు
ణము దుష్కృతభావము దండకృత్యముల్। బీరముతోడ నాతనికభీష్టనివాసముఁ బూని దండ్యులె। వ్వారలు సర్వభూతము
లో వారక కొందఱు పాపకర్ములో॥ అనిన యమభటులిట్లనిరి॥ క॥ వేదప్రణిహిత మేయను। మోదంబుగ ధర్మమను వ్యోమ
న్నతదన్యం। బేదియగు నదియధర్మం। బాదియు హరిరూపు వేదమని వినుకతనన్॥ సీ॥ ఎవ్వని చేఁదనయిర వొంచు త్రిగుణస్వ
భావమైనట్టి యీ ప్రాణిచయము। లను గుణనామక్రియారూపముల చేత నేర్పడుఁ గతిదాన నెఱుఁగఁబడును। నర్యముండన
లంబు నాకాశమును ✡ప్రభంజనుఁడు గోచయమును శశధరుండు। సంధ్యలు దివములు శర్వరీచయములు కాలాంబువసుమతీ
జాలములును। దేహధారికి సాక్షులై తెలుపుచుండు దండనస్థానవిధము సద్ధర్మగతియుఁ। దగుల మీరి క్రమానురోధనముఁ జే
సి। యఖిలకర్ములు దండార్హులరయ నెపుడు॥ గీ॥ కోరికర్మంబు నడపెడు వారికెల్లఁ। గలితశుభములు నశుభములు గలుగుచుం
డు। నరయఁగా దేహి గుణసంగియైన యపుడె। పూనికర్మంబు సేయక మానరాదు॥ క॥ ప్రకృతము నందాననర్చిన। సుకృత
ము దుష్కృతము నెంతఁ జూడఁగ నంతే। వికృతిఁ గని యనుభవించు। న్నకృతమతిన్ దత్ఫలంబున నతినిపుణుండై॥ వ॥ మఱియు
వినుండు జన్మంబు శాంతఘోరమూఢగుణంబుల చేతనైనను సుఖదుఃఖగుణంబుల చేతనైనను ధార్మికాదిగుణంబుల చేతనై
నను సకలభూతంబులు త్రైవిధ్యంబు నేప్రకారంబున బొందు నాప్రకారంబున జన్మాంతరంబునం బొందుచుండు దేవుం
డైన యముండు సర్వజీవాంతర్యామియై ధర్మాధర్మయుక్తంబైన పూర్వరూపంబుల విశేషరూపంబుల చేతం జూచుచుండి
వానికనురూపంబులఁ జింతించుచుండును విద్యోపాధి జీవుండు తమోగుణయుక్తుండై ప్రాచీనకర్మంబుల చేత నేర్పడిన వర్త
మానదేహంబు నేననితలంచుచుండి నష్టజన్మస్మృతిగలవాఁడై పూర్వాపరంబు లెఱుంగం జాలకుండు మఱియుఁ గర్మేంద్రి
యంబుల చేతఁ గర్మంబులఁ జేయుచుండి జ్ఞానేంద్రియంబుల చేతఁ దమోవిషయంబులైన శబ్దస్పర్శరూపరసగంధంబుల నె
ఱుంగుచుండి పదియాఱవదియైన మనంబుతోఁ గూడి పదియేడవవాఁడగుచుండి షోడశోపాధ్యంతర్గతుండయి యొక్కరుం
డైన జీవుండు సర్వేంద్రియవిషయప్రతిసంధానంబుకొఱకు జ్ఞానేంద్రియకర్మేంద్రియమనోవిషయంబులం బొందుచుం
డి షోడశకళలుగలిగి లింగశరీరంబనం బరగి గుణత్రయకార్యంబను నిమిత్తంబున హర్షశోకభయంబుల నిచ్చుచున్న సంసా
రంబు ధరియించుచుండు విజితషడ్వర్గుండైన దేహి కర్మంబులొల్లనిబుద్ధి నెఱింగియు వీనికర్మంబులు సేయుచుండి తనసంచా
రకర్మంబున జుట్టుకొన్న పసిరికాయపురువునుంబోలె నిర్గమోపాయంబెఱుంగక నాశంబునొందుచుండు వర్తమానవ
సంతాదికాలంబు భూతభావివసంతకాలయోగ్యంబైన పుష్పఫలాదులు తత్తజ్జ్ఞాపకంబు లెట్లు సేయునట్లు భూతభావిజ
న్మంబులకు ధర్మాధర్మంబులు నిదర్శనంబులు సేయుచుండు నెక్కనరుండు నొకక్షణంబును గర్మంబుఁ జేయకుండువాఁడు
లేఁడు పూర్వసంస్కారంబులం గలగుణంబుల చేతఁ బురుషుండు వశుండు గావున బలిమిఁ గర్మంబు సేయింపంబడుచుండు నవ్య
క్తనిమిత్తంబు నొందితదనురూపంబులై నస్థూలసూక్ష్మశరీరంబులు మాతాపితృసదృశంబులగుచుండు నిట్టివిపర్యయంబు

---

*చివ్వకుఁ గత మేమి। కలహమునకు నిమిత్తమేమి. జముని శాసనంబులు। యముని ఆజ్ఞలు. ‡పుష్కర।పద్మము. §నిషంగచయములు। అమ్ము
లపొదులు. ¶క్రమ।మనోహరములైన. †అర్యముఁడు। సూర్యుఁడు. ✡ప్రభంజనుఁడు। వాయుదేవుఁడు. శశధరుఁడు। చంద్రుఁడు.

పురుషునికిఁ బ్రకృతిసంగమంబునంగలుగుచుండు నా ప్రకృతిపురాణపురుషుండైనయప్పరమేశ్వరుని సేవించినఁదలంగు చుండు॥సీ॥ కావుననితఁడు సత్కర్మవర్తనమున భూదేవకులమునఁబుట్టినాఁడు। దాంతుఁడై శాంతుఁడై ధర్మసంశీలుఁడై సకలవేదంబులఁజదివినాఁడు। ననయంబుగురువులనతిథులఁబెద్దలఁజేరిశుశ్రూషలఁజేసినాఁడు। సర్వభూతములకుసను బుద్ధియైచాలబహుమంత్రసిద్ధులఁబడసినాఁడు।సత్యభాషణనియమంబుజరిపినాఁడు।నిత్యనైమిత్తికాదులనెఱపినాఁడు। దండిలోభాదిగుణములఁదరిమినాఁడు।మంచిగుణములుదనయందుమఱపినాఁడు॥క॥ సతతాచారసమంచిత।మతియైసుజ్ఞానమునకుమఱిగెడుతఱినా। యతగతినాతనికంగజ।మతమైనవయోవనాగమంబెడసొచ్చెన్॥సీ॥కడకంటయావనగర్వం బువోడగట్టెమదిలోననుద్రేకమదముదోట్టెఁ।గడుమేనఁగామవికారంబుదలసూపెముఖమునఁజిఱునవ్వు మొలకలెత్తె నతిపుష్టినిష్ఠురంబయ్యెదేహంబెల్లఁగచభారమున నెఱిఁగప్పుమెఱసెఁ।గటిభారముననూరుకాండముల్ జిగిమీఱెబాహు శాఖలుదీర్ఘభంగిఁదోఁచె।నురమువిపులమయ్యెనుల్లసద్వరకాంతి।పూరమంగకమునఁబొందుపడియె।భూరితేజుఁడయిన భూసురాన్వయునకు।నభినవీనయావనాగమమున॥క॥హృదయమునఁబొడముయావన। మదము వెలిందోఁచుభంగిమాని తరుచిత। ద్వదనమునఁనూఁగుమీసలు। పొదలుచుఁగప్పడరిచూడఁబొంకంబయ్యెన్॥మఱియును॥క॥తమ్మివిరిమీఁదఁవ్రాలిన। తుమ్మెదపజ్క్తియునుబోలెఁదోరపులీలం।గ్రమ్మకొనివిప్రతనయుని। నెమ్మొగమునఁగానఁబడియెనెఱిమీసంబుల్॥వ॥ అం తననంగబ్రహ్మతంత్రంబునకువసంతుండొనర్చునంకురార్పణారంభంబునుంబోలెనసితకిసలయవిసరప్రసారభాసురబ హుపాదపాదిపురోపవనపవనజననప్రభావపరికంపితవిటవిటీజనహృదయప్రఫుల్లపల్లవభల్లంబు,ననూనప్రసూననిర్ఝ రగర్భావిర్భూతసురభిపరాగపటలపటఘటిత నభోమండలంబు,ననుందనిష్యందమరందబిందుసందోహకందళితచిత్తమ త్తమధుపసంకులఝుంకారముఖరితసకలదిశావలయంబును, నిరంతరధారాళరసభరితపరిపక్వఫలఫలానుభవప్రభవస మ్మోదవాదశుకప్రముఖపతంగకోలాహలంబునై,మధుమాసంబు,సర్వజనమనోహరంబునై నిఖిలవనపాదపంబులన లంకరించెనయ్యవసరంబున, నజామిళుండుపితృనిర్దేశంబునం,గుశసమిత్పుష్ప ఫలార్థంబువనంబునకరిగితిరిగివచ్చుసమ యంబుననొక్కలతాభవనంబున॥క॥బద్ధానురాగమైస్మర।యుద్ధంబునకలరుబుద్ధినుద్ధతకేళిన్।బద్ధయగు*వృషలితోఁబ్రి యు।వృద్ధిందగఁగూడియున్నవిటునొరుఁగాంచెన్॥క॥భటునిఁ రతిశాస్త్రకళా। ర్భటునిఁ వరయావనానుభవుమదివిభ వో। ద్భటునిఁ సురతేచ్ఛాసం। ఘటునిఁ విగతాంబరోరుకటునిఁ విటునిన్॥శా॥హాలాఘూర్ణితనేత్రతోమదనతంత్రా రంభసంరంభతో।ఖేలాపాలనయోగ్యభూవిభవతోఁగీర్ణాలకాజాలతో।హేలాలింగనభంగివేషవతితోనిచ్ఛావతీమూర్తి తోఁ।గేళిందేలుచునున్నవానిఁగనెఁబుంఖీభూతరోమాంచుఁడై॥క॥కలికివగమదనకదనపు।పలుకులకలకలము బెడగుఁబడు మేఖలము।వ్వలరవళిఁదగిలిగతిగొనఁ। గలకంఠిరతంబుసలుపుగమకముఁగనియెన్॥క॥కవకవనై పదనూపుర।రవరవమైగు బ్బుకొన్నరతిపతిగతులం। జివచివనై విటుచెవులకు।రవళిన్ రతిసల్పురతులరవరవగనియెన్॥చ॥కురులళికంబుపై నెగయఁ గ్రొమ్ముడివీడఁగగుబ్బదోయిపై। సరములుచౌకళింపఁగటిసంగతిమేఖలతాళగింపస। త్కరగవకంకణావళులుగర్జిలఁగొ నసియాడమీఁదుగా।మరునివినోదముల్సలిపెమానినియావనగర్వరేఖతోన్॥క॥✻మవ్వపుసుకుమారాంగిని।జవ్వనినుప గూహనాదిసముచితరతుల।న్నివ్వటిలుదానిఁగనిమది।నువ్విళ్లూరంగమన్మథోద్దీపనుఁడై॥తరల॥బహుళదృక్పరిపాకమో హనిబంధుఁడౌచుమనంబులో। సహజకర్మము వేదశాస్త్రముసాత్వికంబుఁదలంచిత। న్నిహితచిత్తమువట్టిపట్టఁగనేరఁడ య్యెసదామనో। గహనమందుమరుండుపావకుకైవడిన్ జరియింపఁగాన్॥శా॥ ఆలీలావతిగండపాళికలపైహాసప్రసా దంబుపై। నాలోలాలకపజ్క్తిపైనళికపైనాకర్ణదృగ్భూతిపై। హేలాపాదికుచద్వయోరుకటిపైనిచ్చల్పిసాలింపఁగా। జాలింబొందుచునాత్మఁగుందుచుమనోజాతానలోపేతుఁడై॥గీ॥మఱిఁగులాచారవర్తనమాటుఁజేసి। పరగుపిత్రర్థములు దానిపాలుఁజేసి।సాధులకుఁణగుణవృత్తిఁజాలుచేసి।లోలలోచనపసఁజెందిలోలుఁడయ్యె॥క॥✻శ్యామస్గనుమాస్త్రఖేల న। కామన్సుగుణాభిరామఁ గమనీయగుణ। స్తోమనిజభామనెల్లక। ధామముననటించెఁ ¶గ్రించుతనమునఁజడుఁడై॥ ఉ॥బందుగులట్టిసజ్జనులబాధలఁబెట్టియనాథకోటిఁబెన్।బందెలుసుట్టి✻యీరములుపట్టిపథంబులుగొట్టిదిట్టయై।నిందలకో ర్చిసాధులకునిందితుఁడై గడియించువిత్తమా। సుందరికిచ్చిమచ్చికలుసొంపెనఁగూర్చివసించెఁదత్కృపన్॥ సీ॥ సముచిత శ్రుతి§చర్చఁజర్చింపనెల్లకసతికుచద్వయచర్చఁజర్చసేయుఁ।దర్కకర్కశపాతర్కంబుగాదనికలికితోఁ బ్రణయత

*వృషలి।శూద్రస్త్రీ. ✻మవ్వపు।సుందరమైన. నివ్వటిలు।ఒప్పుచున్న. ఉవ్విళ్లూరంగన్।కోరికలతిశయించుచుండఁగాను. ✻శ్యామ।దృఢమై నయావనముగలది. ✻పిసాళింపఁగాన్।అధికములగుచుండఁగాను. ¶క్రించుతనమునన్।దుష్టత్వముచేత. ✻ఈరములు।పొదరిండ్లు. §చర్చ।సంఖ్య-విచారణ.

రక్షంబు సేయు।స్మృతిపదవాక్యసంగతిగాక తత్సతిపదవాక్యసంగతిపరగఁ జేయు।నాటకాలంకారనైపుణంబుడిగి తన్నా
టకాలంకారపాటిదిరుగుఁ।బరగఁ జిరకాలమీరీతిఁ బాపనియతి।రమణదాసీకుటుంబభారమువహించి।యదిగుటుంబిని గాఁ
గఁ బాపాత్ముఁడగుచు।నశుచియనుదుష్టవర్తనుఁడగుటఁ జేసి॥ క॥అటుగానఁ బాపకర్మునిఁ । గుటిలుని సుజనార్తుథూర్తుఁ
గ్రూరుని నేమా।రటమునఁ గొనియే గెదమం।తటదండమువలన నితఁడు ధన్యత నొందున్॥ వ॥ ఇట్లుపలుకుచున్న యమదూత
లవారించి నయకోవిదులయిన భగవద్దూతలిట్లనిరి॥ క॥అవురా ధర్మవివేక।ప్రవరుల సభగానఁ బడియెఁ బాపముపుణ్యో।ద్భ
వులనదండ్యులదండన।వివరంబొనరింపఁబడియెవిధి నెఱుఁగమి చేన్॥ చ॥సములును సాధులున్ విహితశాసనులున్ సదయా
ళురున్ శుభో।త్తముగుణులైనయట్టితలితండ్రులు బిడ్డలకెగ్గు సేయుచోఁ। గ్రమమున వారలెవ్వరికిఁ గైకొని కుయ్యిడఁ జా
లువారు సం।భ్రమమున మీమనంబులఁ దిరంబుగఁ జర్చయొనర్చి చూడుఁడా॥గీ॥ఎఱుకగలుగు వారలేదియొనర్చిన।నదియ
చేతురితరమయిన వారు।నలరి సత్యమిట్టిదని రేని లోకంబు।తత్ప్రవర్తనమునఁ దగిలియుండు॥గీ॥ నెమ్మిఁ దొడలమీఁద నిద్రిం
చు చెలికాని।నమ్మఁ దగినవాఁడు నయము విడిచి।ద్రోహబుద్ధిఁ జంపఁ దొడరునే యెందైనఁ।బ్రీతి లేక ధర్మదూతలార॥ గీ॥ చి
త్తమెల్లనిచ్చి చెలితనంబున వచ్చి। నచ్చికలయ నెచ్చినమ్మువానిఁ। గరుణగలుగువాఁడు కడు సౌమ్యుఁడగువాఁడు। చింత
సేయ కెట్లు చెరుపనేర్చు॥అదియునుంగాక॥ఉ॥ఈతఁడు కోటిసంఖ్యలకు నెక్కుడుపుట్టువులందుఁ బుట్టియా।యాతములైన
నపాపనివహంబుల నన్నిటిఁ బారఁదోలి ప్ర। ఖ్యాతమతిన్ మహామరణకాలమునన్ హరిపుణ్యనామసం। భూతసుధామ
యాచ్యుతవిభూతికి రాతురసంగ్రహంబునన్॥సీ॥బ్రహ్మహత్యానేకపాపాటవులకగ్నికీలలు హరినామకీర్తనములు। గు
రుతల్పకల్మషక్రూరసర్పములకుఁ గేకులు హరినామకీర్తనములు।తపనీయచౌర్యసంతమసంబునకు సూర్యకిరణముల్ హరి
నామకీర్తనములు।మధుపానకిల్బిషమదనాగసమితికిఁ గేసరుల్ హరినామకీర్తనములు। మహితయోగోగ్రనిత్యసమాధి
విధుల।నలరు బ్రహ్మాదిసురులకు నందరాని।భూరినిర్వాణసామ్రాజ్యభోగభాగ్య।ఖేలనంబులు హరినామకీర్తనములు॥ సీ॥
ముక్తికాంతైకాంతమోహనకృత్యముల్ కేలిమై హరినామకీర్తనములు।సత్యలోకానందసౌభాగ్యయుక్తముల్ కేలిమై
హరినామకీర్తనములు।మహితనిర్వాణసామ్రాజ్యాభిషిక్తముల్ కేలిమై హరినామకీర్తనములు।బహుకాలజనితతపఃఫ
లసారముల్ కేలిమై హరినామకీర్తనములు।పుణ్యమూలంబులనపాయపోషకంబు।లభిమతార్థంబులజ్ఞానహరణకరము।
లాగమాంతోపలబ్ధంబులమృతసేవ।లార్తశుభములు హరినామకీర్తనములు॥క॥కామంబుఁ బుణ్యమార్గ।స్థేమంబు మునీం
ద్రసాంద్రచేతోసరసీ।ధామంబు జిష్ణునిర్మల।నామంబుఁ దలంచువాఁడు నాథుఁడుగాఁడే ॥క॥ డెందంబు పుత్త్రువలనం।
జెందినదని తలఁపవలదు శ్రీపతిపేరే।చందమున నైనఁ బలికిన।నందకధరుఁడందె కలఁడు నాథుండగుచున్॥గీ॥బిడ్డపేరుఁ బెట్టి
పిలుచుట విశ్రామ। కేలినైన మిగుల గేలినైనఁ।బద్యగద్యగీతభావార్థములనైనఁ।గమలనయనుఁ దలఁపఁ గలుషహరము॥
ఉ॥కూలినచోటఁ గొట్టువడి కుందినచోట మహోజ్జ్వరాదులం।బ్రేలినచోట సర్పముఖపీడలనందినచోట నార్తులై।తూలినచో
ట విష్ణుభవదూరునిఁ బేర్కొని రేని మీఁదన।క్కాలుని యాతనావితతిఁ గానరు పూనరు దుఃఖభావముల్॥సీ॥అతిపాపముల
కుఁ బ్రయత్నపూర్వకమునఁ దనుపాపములకమితంబుగాఁగ।సన్మునివరులచే సంపాద్యమైయుండు నిర్మలంబగు పాప✿ని
ష్కృతములు। క్రమరూపమున నుపశమనంబులగుఁ గాని తదఘచయములఁ డుపలేవు। సర్వకర్మంబులసంహారమొన
రించి చిత్తంబునకుఁ దత్త్వసిద్ధి నెపుడు।నొసఁగునట్టి పుణ్యయోగమానససరో।వాసుసేవ⚘హేమవాసుసేవ। వేదవేద్యుసే
వ వేదాంతవిభుసేవ।బరమపురుషపాదపద్మసేవ॥ క॥హరినెఱుఁగనియాబాలుఁడు । హరిభక్తులతోడఁ గూడి హరియను
వాఁడు।న్సరియై దోషములడఁచును।✻గరువలితో నగ్నితృణముఁ గాల్చిన భంగిన్॥ఉ॥ ఆరయ వీర్యవంతమగు నౌషధమెట్లు
యదృచ్ఛఁ గొన్నఁ ద।చ్చారుగుణంబు రోగములఁ జయ్యనఁ బాపినమాడ్కిఁ బుణ్యవి।స్ఫారుని నంబుజోదరునిఁ బామరుఁడజ్ఞ
ుఁడవజ్ఞఁ బల్కినన్।వారకఁ దత్ప్రభావము ధ్రువంబుగ నాత్మగుణంబుఁ జూపదే॥క॥ధృతిఁ దప్పినతటినిఁ బురా।కృతమునఁ గా
కెట్లు దోఁచుఁ గేశవుఁడు మది।న్మితిలేని జగముఁ దాల్చిన।యతఁడొక్కని మనములోన నడఁగెడువాఁడే॥ మ॥నిరతంబై నిరవ
ద్యమై నిఖిలచిన్నిర్మాణమై నిత్యమై।నిరహంకారగుణాఢ్యమై నియమమై నిర్దోషమైనట్టి శ్రీ।హరినామస్మరణామృతంబితఁ
డు ప్రత్యక్షంబు సేవించెఁ దా।మరణాంతంబుననిట్టి సజ్జనుని ధర్మం బేల వ్యర్థంబగున్॥ వ॥అనియిట్లు భగవద్దూతలు భాగవత
ధర్మంబు నిర్ణయించి బ్రాహ్మణుని నతిఘోరంబైన మృత్యుపాశబంధనజనితభీతిచే విముక్తునింగావించి రంత నాయమదూ
తలా భగవద్దూతలసంభాషణప్రభావంబులఁ దమమనంబుల శాంతినొంది భగవత్తత్త్వజిజ్ఞాసితులయి చేయునది లేక *నిరా

✿నిష్కృతములు।ప్రాయశ్చిత్తములు. ⚘హేమవాసు।బంగరుపట్టుపుట్టముగలవిష్ణువుయొక్క. ✻కరువలిలోన్।వాయువుతో. *నిరాకృతు

కృతులై యమలోకంబునకుంజని పితృపతికి సర్వంబును నెఱింగించిరంత॥ క॥ అతఁడును బాశచ్యుతుఁడై। గతభయుఁడై ప్రకృతి నొందికడు నుత్సవసంగతిఁ జూచి మ్రొక్కె మదిలో। నతులితముద మొదవి పొదలి హరిదాసులకున్॥ గీ॥ నిలిచి కేలు మొగిచి పలుక నుద్యోగించి। చెలఁగుచున్నలోని తలఁపుఁ దెలిసి। చక్రధరుని కూర్మి సహచరులరిగిరి। దృశ్యులగుచు దేవదేవు కడకు॥ క॥ వేదత్రయసంపాద్యము। మోదంబుగ నాశ్రయంబు మును భగవద్ధర్మాదేశంబగు తద్భట। వాదంబున జామిళుండువదలక వినుచున్॥ క॥ శ్రీమన్నారాయణపద। తామరసధ్యానసలిల *ధౌతమహౌఘ। స్తోమకుఁడై సద్భక్తికి। ధామకుఁడగుచుండెఁ దెలిసి తత్క్షణమాత్రన్॥ క॥ *బరవసమున నరికట్టిన। దురితంబులఁ దలఁచి తలఁచి తుదిఁ దాపమునన్। హరినీశు నాశ్రయించుచు బరితాపము నొంది పలికె బ్రాహ్మణుఁ డాత్మన్॥ సీ॥ వృషలియందను రాగవృద్ధి బిడ్డలఁ గని కులము గోదావరిఁ గూలఁద్రోచి। రచ్చలకెక్కె పెఁరజ్జు సేతల సరివారిలోపలఁ దలవంపుఁ జేసి। కట్టడి ముదుకనై కర్మబంధంబుల పుట్టనై నిందల ప్రోవనగుచుఁ। దరుణుల రోఁతలఁ దవిలి భోగించినకడిది యీజన్మంబు గాలిపోయెఁ। జదువు చట్టువడియె శాస్త్రంబు సున్నయ్యె। బుద్ధి పురువు మేసెఁ బుణ్యమడఁగె। నీతి మట్టువడియె నిర్మలజ్ఞానంబు। మొదలికుడిగె బోధము ఱివోయె ॥ క॥ చిక్కనిచక్కనిచన్నుల మక్కువ యిల్లాలి విడిచి మాయలుగల యీ। వెక్కసపు మద్యపానపుఁ। డొక్కపసన్దగిలి దుర్విటుఁడనై చెడితిన్॥ ఉ॥ అక్కట ఘోరదుష్కృతమహానలకీలలు నన్ను ముట్టి పే। లుక్కడఁగింపకిట్లు ధృతినుండఁగనిచ్చెన హూహాముగాత్మనిన్। గ్రక్కనఁ దల్లిదండ్రుల నకల్మషచిత్తులఁ బెద్దలన్ మతే। దిక్కును లేనివారిఁ బెనుతీఁపులఁ బెట్టుచుఁ బారఁదోలితిన్॥ క॥ అకృతజ్ఞుఁడనై విడిచితిఁ। బ్రకృతింగల బంధువులను బాల్యముననను। న్స్వీకృతిఁ జనకుండఁ బెంచిన। సుకృతుల మజ్జనకవరుల శోభనకరులన్॥ అప్పుడు. గీ॥ పెక్కుపాతకముల భృశదారుణంబైన। దొడ్డనరకమందుఁ బడ్డనన్ను। నాపదలకుఁ బాపి యరికట్టి రక్షించి। రిట్టి ధర్మపురుషు లెందువారో॥ శా॥ చోద్యంబై కలవో లెనీక్షణమునం జూడంగఁ బ్రత్యక్షమై। వేద్యంబయ్యెను నన్ను నీడ్చిన మహావీరుల్ భృశోదగ్రులా। యుద్యోగంబులవారు పాశధరు లీయుత్సాహముల్మానిసం। పాద్యానేకవికారరూపకుటిలప్రఖ్యాతు లెవ్వారలో॥ ఉ॥ దారుణపాశబంధనవిధానముల న్నరకార్ణవంబులోఁ। గూరిన నన్ను నేఁడు సెడకుండ నొనర్చిన పుణ్యమూర్తులం। భోరుహనేత్రు లుజ్జ్వలనభోమణితేజులు లోచనోత్సవు। ల్చారుదయాసమంచితవిచారులు నల్వురు నెందు కేగిరో॥ మ॥ ననురక్షించిన పుణ్యవంతులు *కనన్నాళీకపత్రాక్షులం। జనసంకాశులు శంఖచక్రధరులాజానూరుబాహుల్ స్మితా। ననులాలంబితకర్ణవేష్టనసువర్ణచ్ఛాయదివ్యాంబరు। ల్ఘనకారుణ్యరసైకపూర్ణులు సమగ్రస్ఫూర్తి నెవ్వారలో॥ వ॥ పాతకుఁడనగు నాకు నివ్విబుధోత్తమదర్శనంబు పురాకృతమదీయపుణ్యవిశేషంబునం గాని పొంద శక్యంబు గాదు తత్సందర్శనంబాత్మకు నతిసుప్రసన్నంబై యొప్పునట్లు గాకుండె నేనిఁ గలుషవర్తనంబుల వృషలీభర్తనై యుండి మృతిఁ బొందుచున్న నాదుజిహ్వకు శ్రీమన్నారాయణనామగ్రహణంబు సంభవింప నేరదు మఱియును॥ గీ॥ పాతకుఁడను జడుఁడ బ్రహ్మఘాతకుఁడను। మానలోభమోహమత్సరుండ। నాకు నెట్లు దొరుకు నారాయణుని దివ్య। నామవిమలకీర్తనంబు మదికి॥ సీ॥ దారుణమోహాంధకారపూరితుఁడను హరివిస్మయస్మరణార్హమతినె। పంచమహాతీవ్రపాతకోపేతుఁడ హరివిస్మయస్మరణార్హమతినె। కౌటిల్యకితవవికారపారీణుండ హరివిస్మయస్మరణార్హమతినె । యఖిలదుఃఖైకఘోరార్ణవమగ్నుండ హరివిస్మయస్మరణార్హమతినె। నిందలకు నెల్ల నెలవైన నిర్గుణుండ। మందభాగ్యుండ నే నేడ మధువిదారి। దివ్యగుణనామకీర్తనఁ దెలుఁగ నేడఁ। బూర్వసుకృతంబు లేకెట్లు పొందఁగలుగు॥ అని వితర్కించి॥ మ॥ †యతచిత్తేంద్రియమారుతుండనగుచున్ యత్నంబొనర్తున్ హరి। వ్రతసంపత్తికిఁ బుణ్యవృత్తికిఁ జిదావాసోన్ముఖాసక్తికిన్। యతనిర్వాణపదానురక్తికి సుఖోద్యోగక్రియాశక్తికిన్। ధృతిలబ్ధోత్తమమూర్తికిన్ సకలధాత్రీఘుర్యసద్భక్తికిన్॥ క॥ విడిచితి భవబంధంబుల। నడిచితి మాయావిమోహమైన తమంబు। *నొడిచితి నరివర్గంబులఁ। గడిచితి నాజన్మదుఃఖకగ్గార్ణవమున్॥ క ॥ *యోషిద్రూపంబుననను। నేషణముఖగహ్వరమున నెగమ్రింగికడు। ద్వేషమునఁ గోఁతఁ జేసిన। దోషదయగు నాత్మమాయ తొలఁగఁగంటిన్॥ వ॥ అని యిట్లు వైష్ణవజ్ఞానదీపంబు *బాత్మస్నేహంబునం బ్రోచిన బ్రాహ్మణుండు॥ మ॥ భగవద్ధర్మపరాయణోత్తముల సంభాషైకమంత్రంబుల। న్మిగులన్ జ్ఞానము పుట్ట మోహభవసమ్మిశ్రాత్మబంధంబుల । న్నెగ ఖండించి సబంధుమిత్రసుతప

లై। తిరస్కరింపఁబడినవారై. *ధౌతమహౌఘస్తోమకుఁడై। పోఁగొట్టఁబడిన ఘనపాపసమూహముగలవాఁడై. *బరవసమునన్। అతినమ్రతచేత. *కనన్నాళీకపత్రాక్షులు। ప్రకాశమానములగు తామరరేకులవంటి నేత్రములుగలవారు. అంజనసంకాశులు। కాటుకకాంతివంటి శరీరకాంతిగలవారు. స్మితాననులు। చిఱునవ్వుతోఁ గూడినముఖములుగలవారు. ఆలంబితకర్ణవేష్టన। మిగుల వ్రేలాడుచున్న కుండలములుగలవారు. †యతచిత్తేంద్రియమారుతుండనగుచున్। నిశ్చలములుగఁ జేయఁబడిన మానసేంద్రియప్రాణములుగలవాఁడనై. *ఒడిచితిన్। గెలిచితిని. అరిషడ్వర్గములన్। కామక్రోధాదులను. *యోషిద్రూపంబునన్। స్త్రీరూపముచేత. *ఆత్మస్నేహంబునన్। అంతఃకరణయనెడు తైలముచేత.

తీవ్రమోహవిభ్రాంతుఁడై । జగతీనాథుర మేశుఁ గృష్ణునిదనైశ్వర్యంబులం గోరుచున్ ॥ క ॥ హరిభక్తులతో మాటలు । హరినే న్నఁడుఁ జెడనిపుణ్యధనములమూట । ల్వరముక్తికాంత తేటలు । నరిషడ్వర్గంబు చొరనియరుసులకోటల్ ॥ సీ ॥ అనుచు నా బ్రాహ్మణుం డతితత్త్వవేదియై భవబంధముల నెల్లఁ బారఁదోలి । మొనసి గంగాద్వారమున కేఁగి యచ్చటఁ *బ్రబ్బిన దేవతా భవనమందు । నాసీనుఁడై యోగమాశ్రయించి వెలుఁగు దేహేంద్రియాదుల తెరువులన । దనుఁ బాపుకొని పరతత్త్వం బుతోఁ గూర్చి మానుగాఁ †నాత్మసమాధిచేత । గుణగణంబుఁ బాసి కోమరొప్పిన భగవ । దనుభవాత్మయందు నాత్మఁ గలిపి । ర వణఁ దన్ను మొదల రక్షించినట్టి యా పురుషవరులఁ గాంచి పొసఁగ మ్రొక్కె ॥ వ ॥ అట్లజామీళుండు యోగమార్గంబున దే హంబు విడిచి పుణ్యశరీరుండై యగ్రభాగంబునం బ్రాపుపలబ్ధులైన మహాపురుషకింకరులం గాంచి సకంచితరోమాంచిత చలచ్ఛటాపింజరిత స్వేదబిందుసందోహమిషనిష్యందమహానందవల్లికా నుతల్లికాంకురసంకులపరిశోభితతమండును, హ ర్షనికర్షమాణమానసోన్యోగయోగప్రభానోత్సాహవిస్మయమందస్మితముఖారవిందకందళితుండును, నిఖిలజగజ్జేగీయ మానాఖండశుభప్రసంశుభాకారసందర్శనసమాసాదితకుతూహలమానసుండై ప్రణామంబులాచరించుచు భాగీరథీతీ రంబునఁ గళేబరంబు విడిచి తత్క్షణంబున హరిపార్శ్వవర్తనులైన దాసవరులస్వరూపంబుఁ దాల్చి యా విష్ణుసేవకులతోఁ గూడి దివ్యమణిగణఖచితంబగు సువర్ణమయంబైన యసమానవిమానం బెక్కి నిఖిలానందభోగభాగ్యానుభవాకుంఠితంబ యిన వైకుంఠంబున శ్రీమన్నారాయణపాదారవిందసేవాచరణపరిణామస్థితికిం జనియె నిట్లు ‡విప్లావితసర్వధర్ముండైన దాసీపతి గర్హితకర్మంబులచేతఁ బతితుండును హతవ్రతుండునై నరకంబునం గూలుచుండి భగవన్నామగ్రహణంబున స ద్యోముక్తుం డయ్యెఁ గావున ॥ క ॥ కర్మంబులెల్ల బాయను । మర్మము దలఁపంగ లేదు మధురిపు పేరే । పేర్మిని నోడువుటకం టె ను । మర్మగమునఁ జిత్తమెన్ని త్రోవలనున్నన్ ॥ ఉ ॥ పాండవవంశపాలన నృపాలక యీ యితిహాసమెవ్వఁడే । నొండొకభ క్తిలేక విననొప్ప మెయిం బఠియించు నాతఁడున్ । దండతముక్తికామినికి దానకమైదను జారిలోకమం । దుండు మహావిభూ తియమదూతల చూడ్కికి గోచరాకృతిన్ ॥ గీ ॥ అరయ పుత్రోపచారితమైన విష్ణు । నామము వసానకాలంబున భజించి । శౌ రినిలయంబుఁ జేరెనజామిళుండు । నిట్లు సద్భక్తిఁ దలఁచిన నేమి సెప్ప ॥ క ॥ కోరినవారలకెల్లను । జేరువకై వల్యపదము సిరివ రునిమాదిం । గోరనివారలకెల్లను । దూరము మోక్షాప్తి యన్నిత్రోవలనైనన్ ॥ వ ॥ అని నంబరీక్షిన్నరేంద్రుండిట్లనియె ము నీంద్రా యాజ్ఞాభ్రష్టుండై యమధర్మరాజు శ్రీవిష్ణునిర్దేశకులచేత విహతులైన భటులచేత వర్ణింపంబడిన నారాయణుని నామప్రభావంబాకర్ణించి వారల కేమనియె నటియు నెన్నఁడేని యమయముదండంబు విఫలంబై పోయిన తెఱంగు గలదే నివి నవలయు నీ సందేహంబుఁ బాపను మహాత్మా నీవు దక్కఁ దక్కిన వారలు సమర్థులుగారని తలంచుచున్నవాఁడఁ జిత్తంబున ప్ర సాదాయత్తంబుగా భవదీయవచనసుధాధారలఁ బ్రసాదింపవలయునని నకు నిట్లనియె ॥ క ॥ శ్రీకృష్ణభటులచేత ని రాకృతులై యామ్యభటులు యమునకు నాత్మ । స్వీకృతవిప్రకథాక్రమ । మేక్రియ నుం దెలిపి రయ్యా నెఱిఁగింపుతగన్ ॥ గీ ॥ చేరి త్రివిధకర్మలఁ జేయు జీవతతికిఁ । గర్మఫలములఁ దెలిపెడు కారణులుగ । నగుచు శిక్షించు వారలీయవనిమీఁద । దేవ యం దఱుగలరయ్య తెలియవలయు ॥ క ॥ దక్షిణదిశాధినాయక । శిక్షుం దగఁ జేయువారు శికిరి పెక్కండ్రే । నిక్షుయమున్న క్షయను సు । సాక్షాత్తుగ రెండునెందు సంపన్నములున్ ॥ గీ ॥ దట్టమైనట్టి కర్మబంధముల నెల్ల । నాజ్ఞఁ బెట్టెడు వారు పెక్కైన చోట । య కటశాస్త్రార్థ ముపచారమయ్యెఁ గాదె । ఘోరులైనట్టి మండలేశులకుఁ బోలె ॥ ఉ ॥ కావున నీవ యొక్కఁడవ కర్తవు మూఁడు జగంబులం దసం । భావితభూతకోటిఁ బరిపాకవశంబున శిక్ష సేయఁగా । నీవరశాసనంబు ఖిలనిర్ణయమై తనరారుచుండ నేఁ డీవల గ్రమ్మరింప మఱి యెవ్వఁడు శక్తుఁడు ధర్మపాలనా ॥ క ॥ చండకరతనయ యొరులకు । దండధరత్వంబుగల దెలగ జగము నను । గ్దండధరవృత్తి నొత్తిగి । దండింతువు నిన్ను దండధరుఁ డని పొగడన్ ॥ సీ ॥ ఇట్టి నీ దండంబు నీ మూఁడు జగములఁ దెసువనై నేఁడు వర్తించుచుండు । మనుజలోకంబున మహాదద్భుతాకారసిద్ధులమిగులఁ బ్రసిద్ధులైన । వారు నల్వురు వేగవచ్చి నిర్దేశం బు భంగించి మమ్ముం తఁ బారఁదోలి । మీ శాసనంబున మేమీడ్చి కొనివచ్చు క్రూరచిత్తుని పువ్చికొనియదల్చి । పాశబంధంబు ?లీసునఁ బట్టి తెంచి బలిమిమిగులం గమమ్మునఁ బారఁదోలి । యిచ్చఁ జనినారు వారు దామెచటి వార । లాదరమ్మున మాకు సేఁ డానతిమ్ము ॥ వ ॥ అనిన నిమ్మడియు శుకుండిట్లనియె నట్లు యమూతలు పరితాపసమేతులై పలికిన దండధరుండు పుండరీకాక్షుని చర ణకమలంబులు మనమాన సంబున సన్నిహితంబులుగఁ జేసి వందనంబాచరించి పరమభక్తిపరుండై వారలకిట్లనియె ॥ సీ ॥ కలఁ

*ప్రబ్బిన । ప్రాప్తమైన-లేక-శ్రేష్ఠమైన. †ఆత్మసమాధిచేతన్ । బ్రహ్మసమాధిచేత-సమాధియనఁగా-కా ॥ మనః ప్రచారశూన్యం పరమాత్మనిలీ నంభవతి-మనస్సంచారము లేనిదియై పరమాత్మయందు లీనమగుచున్నది-అదియనమాధి. ‡విప్లావిత । ఎగరఁగొట్టఁబడిన. ? ఈసునన్ । కోపముతో.

డెమదన్యుం డుఘనుఁ డొక్కఁ డతనుండు వెలికిఁ గానఁగ రాక విశ్వమెల్ల। నతిలీనమై మహాద్భుతసమగ్రస్ఫూర్తినుండుఁ గోఁ
కం డనునూలున్న భంగి। దా మెనఁ బశువులు దగిలియుండెడు మాడ్కి నామసంకీర్తన స్థేమమతుల। విహరించు నెవ్వఁడు విలసిత
నత్స్వజ రెవ్వని పదముల నివ్వటిల్లుఁ। గనుట మనుట చనుట గల్లు నెవ్వని లీల। లంచు లోక మెవ్వ నంచుఁ బొంచు। నెన్నఁ బఱచు
పుడమి నెవ్వని నామము। ల్గర్మబంధనములఁ జేర్మి నడఁచు॥ తరల॥ వినుఁడు నేను మహేంద్రుఁ*డప్పతి వీతిహోత్రుఁడు రా
క్షసుం డనిలుఁ డర్కుఁడు చంద్రుఁడుం గమలాసనుండు మరుద్గణం। బును మహేశుఁడు రుద్రవర్గము భూరిసంయమి సిద్ధ
లు। మానసికన్గొనఁజాల రెవ్వని మూర్తి విశ్రుతకీర్తిమై॥ క॥ సత్త్వేతరగుణపాశవశత్వంబునఁ బొందవీరు జలజాతుసదై। క
త్వంబుగాననోపరు। సత్త్వప్రాధాన్యులితరజనులకు సరియే॥ చ॥ అభవు నమేయు నవ్యయు ననంతు ననారతుఁ బూని మేనిలో।
నుభయమునై వెలుంగు పురుషోత్తముఁ గానరు చిత్తకర్మవా। గ్విభవగరిష్ఠులై వెదకి వీఁడి ప్రాణులు సర్వవస్తువు। ల్సుభగ
తిఁ జూడ నేర్చి తనుఁ జూడఁగ నేరనికంటి పోలికన్॥ చ॥ పరమునిభక్తలోకపరిపాలునిశీలునిదుష్టలోకసం। హారుఁ బతంగపుం
గవవిహారుని మారిమిమాతలామనో। హరులు సురేంద్రవందితులు నా హరిరూపగుణస్వభావులై। తిరుగుచునుందు రెల్లెడ
లఁ దిక్కులఁ దేజము పిక్కటిల్లఁగన్॥ ఉ॥ లెక్కకు నెక్కువై కసటులేని మహాద్భుత తేజమెల్లెడం। బిక్కటిలంజరింతురతి
భీమబలాఢ్యులు విష్ణుభూతము। ల్చక్కనిధర్మశాంతులతి సాహసవంతులు దేవపూజితు। ల్గ్రిక్కిటిసీజగంబునను గేశవసేవ
కరత్సుణార్థమై॥ క॥ నావలనను మీవలనను। దేవాసురగణమువలనఁ ద్రిజగంబులలో। నేవగలఁ బొందకుండఁగఁ। గావంగల
వారు పుడమిఁ గల వైష్ణవులున్॥ క॥ భగవత్ప్రణిహితధర్మం। బగపడ దెవ్వారి మతికి ననిమిషగరుడో। రగసిద్ధసాధ్యనరసుర।
ఖగతాపసయక్షదివిజఖచరులకైనన్॥ క॥ ఎన్నఁడుఁ దెలియఁగ నేరరు। పన్నగపతిశాయి తత్త్వభావము¶ మేనం। గన్నులవే
ల్పును డాపల। సన్నుతిగల వేల్పు ముదురుచదువుల వేల్పున్॥ సీ॥ వరమహాద్భుతమైన వైష్ణవజ్ఞానంబుఁ దిరముగా నెవ్వారు తె
లియఁగలరు। దేవాదిదేవుండు త్రిపురసంహరుఁ డొండెఁ గమలసంభవుఁ డొండెఁ గార్తికేయ। కపిలనారదులొండెఁ గంగా
త్మజుం డొండె మనువొండె బలియొండె జనకుఁ డొండెఁ। బ్రహ్లాదుఁ డొండె నేర్పాటుగా శుకుఁ డొండె భాసురతరమతి వ్యా
సుఁ డొండెఁ। గాకయన్యులతర మెయ్యాలోకమందు। నీసుబోధంబు సద్బోధమీ పదార్థ। మీసదానందచిన్మయమీ యగమ్య।
మీవిశుద్ధంబు సుహ్యంబు నీశుభంబు॥ క॥ ఈపన్నిద్దరుఁ దక్కఁగ। నోపరు తక్కొరులు దెలియ నుపనిషదుచిత। శ్రీహరి నామమ
హాద్భుత దీపిత భాగవతధర్మ దివ్యక్రమమున్॥ గీ॥ పదిజపియింపనమృతమై యొసఁగుచుండు। నేదిసద్ధర్మపథమని యెఱుఁగఁ
దగిన। దదియె సద్భక్తియోగంబు నావహించు। మూర్తివంతంబుతో హరికీర్తనంబు॥ గీ॥ కంటిరే మీరు సుతులార కమల నే
త్రు। భవ్యమగు నామకీర్తనఫలము నేఁడు। తవిలి మృత్యుపుపాశబంధములవలన। జాణతనమున వీడె నజామిళుండు॥ ఉ॥ పటి
కిఁ జాలిఁ బొందనరు లేక్రియఁ గృష్ణునికీర్తనంబు పా। పాటవులందహింపఁగలపాటుకు సందియమేల యిప్పుడీ। తూటరిదోస
కారి పెను దోసియజామిళుఁడంత మొందుచుం। బాటిగ విష్ణునామమును బల్కుచుఁ గేవలముక్తిఁ గేఁగఁడే॥ క॥ ఇంతయును దత్య
మని మది। నెంతయుఁ దెలియంగ లేరు హీనాత్ములును। ద్ధాంతతరఘటితమాయా। క్రాంతాత్యంతప్రకాశ గౌరవజడులై॥
మంగళమహాశ్రీవృత్తము॥ ఈవిధమునన్విబుధులేక తముచిత్తముల నేకతములేక హరినీశు। న్భావమున నిల్పి తగు భాగవత
యోగపరిపక్వమున నెందుదురు వారిన్। దేవలచుదండనగతిన్ జనదు మాకు గురిదిప్పరఘముల్దలఁగు మీఁదన్। శ్రీవరునిచ
క్రముని శేషగతిఁ గాఁచు సురసేవితులు ముక్తిఁ గడుపెద్దల్॥ ఉ॥ ఎవ్వరు సిద్ధసాధ్యఖచరేశులసత్పరిగీతగాథలం। దెవ్వరు
ముక్తిభోగతల హేమమనోహరచంద్రశాలలం। దెవ్వరు శంఖచక్రగురు హేతిగదారుచిరోగ్రపాణులా। మవ్వపురూప
వంతులసమానులు వోధరలోని వైష్ణవుల్॥ సీ॥ ప్రత్యంతవిశ్రాంతమత్యనుక్రమణీయ భగవత్ప్రసంగతుల్ భాగవతులు।
సకలసన్ముఖయోగిజనసదానందైకపరమభాగ్యోదయుల్భాగవతులు। కృష్ణపదధ్యానకేవలామృతపానపరిణామయుతు
లు శ్రీభాగవతులు। బహుపాతకానీక పరిభవప్రక్రియాపరుషాగ్ర్యమూర్తులు భాగవతులు। భావతత్త్వార్థవేదులు భాగవ
తులు। బ్రహ్మవాదానువాదులు భాగవతులు। సిరులు దనరంగ నెన్నఁడుఁ జేటులేని। పదవి నొప్పారు వారు వో భాగవతులు॥
క॥ అది గాన విష్ణుభక్తులఁ। గదియఁగ జనవలదు మీరు కరివరదుల స। త్పదపద్మ వినతి విముఖులఁ। దుదినంటఁగఁ గట్టి తెండు ధూ
ర్తులు వారల్॥ సీ॥ ఏకసక్కెమునకైనను నిందిరారమణునిఁ బలుకంగ లేని దుర్భాషితులను। గలలోననైన శ్రీకాంతుని సత్పా
దకమలముల్ సూడని కర్మరతుల। నవ్వుచునైనఁ గృష్ణప్రశంసకుఁ జెవిడాల వేయని దుష్కథాభిరతుల। యాత్రోత్సవంబు

*అప్పతి। వరుణుఁడు. వీతిహోత్రుఁడు। అగ్ని. మరుద్గణంబును। దేవసమూహమును. రుద్రవర్గము। ఏకాదశరుద్రులు. ¶మేనంగన్నులవేల్పును। ఇం
ద్రుఁడును. డాపలసన్నుతిగలవేల్పు। అర్ధనారీశ్వరుఁడగుటవలన నేకభాగస్తుతి శివునకు, అవరభాగస్తుతి పార్వతీదేవికి గావున నిక్కడ శివుఁడని-అర్థ.
ముదురుచదువులవేల్పున్। బ్రహ్మదేవుని.

లనైననీశునిఁగుడి త్రోవఁద్రొక్కఁగ లేనిదుష్కృతులను। బరమభాగవతులపాదధూళిసమస్త। తీర్థసారమనుచుఁ దెలియలేని వారివారివారివారిఁ జేరినవారిఁ। దోలుఁడు గట్టి తెండు దూతలార॥ గీ॥ ఎల్ల పాపములకు నిల్లయినయింటిలోఁ। బద్ధతృష్ణులగుచు బుద్ధిఁ దగిలి। పరమహంసకులముగుఱిఁ దప్పి వర్తించు। ధూర్తజనులఁ దెండు దూతలార॥ గీ॥ అరయఁ దనదుజిహ్వ హరిపేరునుడువదు। చిత్తమతనిపాదచింతఁ జనదు। తలఁపఁ దమకుముక్కిఁ తంగేటిజున్నెకో। సకలవిష్ణుభక్తులకును బోలె॥ గీ॥ పద్మనయనమీఁది భక్తియోగంబెల్లఁ। ముక్తియోగమనుచు మొదలెఱుంగు। వారివారివారివారిఁ జేరినవారి। త్రోవఁ బోవవలదు దూతలారా॥ వ॥ అని పలికె నని చెప్పి మఱియు శుకుండిట్లనియె, శ్రీకృష్ణనామకీర్తనంబు, జగన్మంగళంబనియును, జగన్మోహనంబనియును, జగజ్జేగీయమానంబనియును, నిఖిలపాపైకనిష్కృతియనియును, నిఖిలదుఃఖనివారణంబనియును, నిఖిలదారిద్ర్యనిర్మూలకంబనియు, నఖిలమాయాగుణవిచ్ఛేదకంబనియు, నుద్దామంబులగు, హరివీర్యంబుల నాకర్ణించు, వారలచిత్తంబులతినిర్మలంబులగు భంగిం దక్కిన వ్రతాచరణంబులం గావనియును, శ్రీకృష్ణపదపద్మంబులు హృత్పద్మంబులఁ దలఁచువారలన్యపాపకర్మంబులగు నవిద్యావ్యసనంబులం బొరయనేరరనియును, నిజస్వామియైనయమధర్మరాజుచేతఁ గీర్తింపంబడినభగవన్మహత్త్వంబు నాకర్ణించి విస్మితులై కాలకింకరులు నాఁటనుండియు, వైష్ణవజనంబులం దేరి చూడ వెరతురు నరేంద్రా పరమగుహ్యంబగు నీయితిహాసంబును, బూర్వకాలంబున సకలవిజ్ఞానగోచరుండైన కుంభసంభవుండు సకలదుఃఖవిలయంబును, సకలపుణ్యనిలయంబైన మలయంబునఁ బురాణపురుషుండైన పురుషోత్తము నారాధనంబు సేయుచుండి నాకెఱింగించెనని చెప్పిన విని విస్మయానందహృదయుండై పరీక్షిజ్జనపాలుండిట్లనియె॥ క॥ స్వాయంభువమను వేళల। నోయయ్య సురాసురాండజోరగనరవ। ర్గాయతసర్గముఁ దెలిపితి। పాయక నది విస్తరించి పలుకంగదవే॥ క॥ ఉత్తరకొడుకిల్లడిగిన। యుత్తరమున కమ్మునీంద్రుఁ డుత్తమచేతో। వృత్తిముదమంది పలికెను। దత్తరపాటుడిగి వినుఁడు తాపసులారా ॥ సీ ॥ పూని ప్రచేతసపుత్రులు పదుగురు ప్రాచీనబర్హిష ప్రాఖ్యగలుగు । వారు మహాంభోధి వలన వెల్వడి వచ్చి తగ వృక్షవృతమైన ధరణిఁ జూచి । మేదినీజములపై మిక్కిలి కోపించి మదిలోన దీపితమన్యులగుచు । వక్త్రంబులను మహావాయుసంయుతమయినయనలంబుఁ గల్పించి యవనిజములఁ । బెల్లువడఁ గాల్పఁ దొడఁగినఁ దల్లడిల్లి । వారి కోపంబు వారించు వాఁడపోలెఁ । బలికెఁ జంద్రుండు యోమహాభాగులార । దీనమగు వృక్షముల మీఁదఁ దెగుట దగునె ॥ గీ ॥ మొదల వర్ధిష్ణులగు మిమ్ము సదయహృదయు । లగు ప్రజాపతులనుచు సర్వాత్ముఁ డనియె । నట్టి మీరు ప్రజాసృష్టికైనవార । లీవనస్పతీతతుల దహింపఁ దగునె ॥ సీ ॥ ఆదికాలంబున నా ప్రజాపతిపతియైన లోకేశ్వరుం డచ్యుతుండు । పద్మనేత్రుఁడు వనస్పతులనోషధిముఖ్యజాతంబు నిషమునూర్జంబుఁ గోరి । కల్పించె నందు ముఖ్యంబైన యన్నంబు యచరంబులైనట్టి యపదమెల్లఁ । బాదచారణులకుఁ బావ్వెట్టి యిరుగాళ్ళ చేతులు గలిగిన జీవతతికి । హస్తములు లేని యా చతుష్పాదులెల్ల । నన్నముగఁ బూనికావించె నదియుఁ గాక । నామహాభాగుఁ డచ్యుతుఁ డాదరమున । మీకు ననఘాఖ్య విఖ్యాతి జోకపరచె॥ క॥ నిజముగ దేవాధీశ్వరుఁ। డజుఁడు ప్రజాసర్గమునకు ననఘుల మిమ్ముఁ । సృజియించె నట్టివారికిఁ । గుజదహనము సేయనెట్లు కోరిక వొడమెన్॥ చ॥ సతతమహత్త్వసత్త్వగుణసత్పురుషస్రుతిఁ బొందిరయ్యమి । పితరులును బితామహులు పెద్దలు నెన్నఁడుఁ బొందనట్టిదు। ష్కృతమతమైనకోపమునఁ గిల్బిషభావము మానరయ్య సం। భృతకరుణావలోకమున భీతతరుప్రకరంబుఁ జూచుచున్॥ ఉ॥ తప్పక నర్భకావళికిఁ దల్లియుఁ దండ్రియు నేత్రపక్ష్మ కిన్। తెప్పలు నాతికిం బతి నరేంద్రుఁడు లోకుల కెల్ల నర్థికి। న్నెప్పు గృహస్థముఖ్యులకు నుత్తము లెన్నఁగ వీరు బంధువు। ల్మప్పునఁ గావలేనికడు మూర్ఖులు సుమ్మి సమస్తబంధువుల్॥ సీ॥ అఖిలభూతముల దేహాంతస్థమగు నాత్మ యీశుఁ డచ్యుతుఁ డని యెఱుఁగవలయు। నెఱిఁగి సర్వంబైనయిందిరారమణుని లోఁజూపు దనివిగాఁ జూడవలయుఁ। జూచిన చిద్రూపశుద్ధాత్ములగు మిమ్ము నెఱసిన వేడ్కతో నిచ్చ మెచ్చు మెచ్చిన సర్వాత్ము మీ రెఱింగిన చోటఁ గోపగుణంబులఁ బాపవలయుఁ। బాపి దగ్ధశేషపాదపజాలంబు। దియ్యమెసఁగఁ బ్రతుకనీయవలయు। ననఘులార మీరలస్మదీయ ప్రార్థ। నంబు సరగఁ జేకొనంగవలయు ॥ క ॥ ఇది వృక్షసముద్భవయగు। మదిరేక్షణ నాప్సరసఁ గుమారిక నిత్తు। న్వదలక పత్నిగఁ జేకొని। ముదమందుఁడు పాదపముల మోసము వాయన్॥ వ॥ అని యిట్లామంత్రణంబు సేసి మారిష యను కన్యకను వారలకిచ్చి చంద్రుండు చనియె నప్పుడు ॥ క ॥ వారలు పర్యాయంబున । నీరజముఖి నిన్వరించి నెఱిరమియింపన్। ధీరుఁడు ప్రాచేతసుఁడై । వారకఁ దక్షుండు పుట్టె వనజజసముఁడై॥ క ॥ ఎవ్వని సంతానంబులు। నివ్వటిలెన్వసుధ నెల్ల నెఱి నాదక్షుం । డివ్వలన జగములన్నిటఁ। బ్రవ్వ జలము నిలిపి సత్ప్రజఁ బుట్టించెన్॥ ఉ॥ వారని వేడ్క తోడ సుహితత్వవత్సలదక్షుఁ డుదక్షుఁ డాత్మచేఁ। గోరి సృజించెఁ గొన్నిటిన కుంఠితవీర్యము చేతఁ గొన్నిటిన్।

భూరుహఖేచరంబులను భూచరముఖ్యవనేచరంబులన్। నీరచరవ్రజంబు రజనీచరజాలదివాచరంబులన్. క॥ నరసురగరుడో
రగకిన్నర దానవయక్షపక్షినగవృక్షములం। దరమిడి సృష్టి యొనర్చెను। దిరముగ దక్షప్రజాపతిస్ఫుటకీర్తిన్॥ క॥ బహు
విధములబహుముఖములు బహురూపములైన ప్రజలబహులోకములన్। స్పృహణీయముగం జేసి మదిలో। బహుమానముం
దండమ్యెం బ్రఖ్యాతముగన్॥ గీ॥ ఆ ప్రజాసర్గ బృంహితంబయిన జగము। దక్షుండీక్షించి మదిలోనం దాపమొంది। సంటియు
జననంబు నొందించు మతము పోసి। పరమపురుషుని నాశ్రయింపంగ దలంచె॥ వ॥ ఇట్లు దక్షప్రజాపతి ప్రజాసర్గంబు చాలక
చింతించి మంతనంబున లక్ష్మీకాంతుని సంతుష్టుం జేయువాండై॥ క॥ మోదంబై పరిమాషిత। ఖేదంబై శాబరీర్ఘకలికిం చితవ్య।
గ్ఛేదంబై బహుసౌఖ్యా। పాదంబై యొప్పు వింధ్యపాదంబునకున్॥ వ॥ ఇట్లు వింధ్యపాదంబునకరిగి యందఘమర్షణంబను
తీర్థంబు సర్వదురితహరంబయి యొప్పు దానినను సవనంబు సేవించి యతిఘోరంబయిన తపంబు సేయుచు హరిం బ్రసన్నుం

శ్రీ దక్షుండు స్తుతియించిన హంసగుహ్యంబను స్తవరాజము. శ్రీ

జేసి హంసగుహ్యంబను స్తవరాజంబున నిట్లని స్తుతియించె॥ గీ॥ పరమునికి వందనము సేతుం బరిఢవించి। మును నవితథానుభూ
తికి మ్రొక్కి కొంచు। మెఱయ గుణములం దేలు నిమిత్తమాత్ర। బంధుండై నట్టివానికిం బ్రణుతి సేతు॥ గీ॥ తవిలి గుణముచేతం ద
త్త్వబుద్ధుల చేత। నిగిడి కానరాని నెలవువాని। మొదలందాన కలిగి ముక్తిమానావధి। రూపమైనవాని ప్రాపుం గొందు॥ గీ॥ ఎల్ల
తనువులం మనిలవొందిత నతోడం। బొందు సేసినట్టి పొందు కాని। పొందు వొందలేండు పురుషుండు గుణముదా। గుణిని బోలు
నట్టి గుణిభజింతు॥ ఉ॥ పూని మనంబు నున్న నువు భూతములున్ మఱియుం గ్రియంబులున్। బ్రాణములున్ వివేకగతిం బాయక న
న్యమువంబు నెమ్మెయిం। గానంగ నేరవా గుణనికాయము లంబరికించునట్టిస। ర్వానుగతున్ స్వతహితునాదిమ పూరుషు
నాశ్రయించెదన్॥ వ॥ మఱియు ననేకవిధనామరూపనిరూప్యంబగు మనంబునకు దృష్టస్మృతుల నాశంబువలనం గలిగెడు ను
పరామంబగు సమాధియందుం గేవలజ్ఞానస్వరూపంబునం దోంచు నిర్మలప్రతీతిస్థానుండై న హంసస్వరూపి కిన మస్కరింతు
దారువందు నతిగూఢంబైన వీతిహోత్రుని బుద్ధిచేతం బ్రకాశంబు నొందించు భంగి బుద్ధిమంతులు హృదంతరంబున సన్ని
వేశుండయిన పరమపురుషుని నాత్మశక్తిత్రయంబుల చేతం దేజరిల్లం జేయుచు రట్టి దేవుండు సకలమాయావిచ్ఛేదకంబయి
న నిర్వాణసుఖానుభవంబులం గూడియు వ్వరింపం గొలంది గాని శక్తిగల విశ్వరూపి నాకుం బ్రసన్నుండగుం గాక వాగ్బుద్ధీం
ద్రియమానసంబుల చేతం జెప్పనిట్టిది నిరూపింపనలవిగాక యెవ్వని గుణరూపంబులు వర్తించు నెవ్వండు నిర్గుణుండు సర్వం
బు నెవ్వని వలన నుత్పన్నంబగు నెవ్వని వలన స్థితిం బొందు నెవ్వని వలన లయంబగుం బరాపరంబులకుం బరమంబై యనన్యం
బై ప్రాక్ప్రసిద్ధంబై సర్వవ్యాపకంబై యాదికారణంబై యున్న తత్త్వంబు నాశ్రయింతు నెవ్వని ప్రభావంబు మాటలా
డెడు వారలకు వాదంబు సేయువారలకు వివాదస్థలంబులగుచు నప్పటప్పటికి మోహంబు నొందించుచుండు నట్టి యనంతగు
ణంబుగల మహాత్మునకుం బ్రణామంబు సేయుచు నస్తినాస్తి యను వస్తుద్వయనిష్ఠలం గలిగి యొక్కటనగలిగియుండి విరుద్ధ
ధర్మంబులు గనుంగొను పాసనా శాస్త్ర సాంఖ్యశాస్త్రంబులకు సమంబై వీక్షింపందగిన పరమంబు నాకు ననుకూలంబగుం
గాక నెవ్వండు జగదనుగ్రహంబు కొఱకు జన్మకర్మంబుల చేత నామరూపంబు లెఱుంగంబడుచుండు నట్టి నామరూపంబులు
గలిగి తేజరిల్లు ననంతుండయిన భగవంతుండు ప్రసన్నుండగుం గాక యెవ్వండు జనులపురాకృతజ్ఞానపదంబుల చేత నంతర్గ
తుండై మేదినిం గలుగు గంధాది గుణంబుల నాశ్రయించిన వాయువు భంగి మెలంగుచుండు నా పరమేశ్వరుండు మదీయమ
నోరథంబు సఫలంబు సేయుం గాక యను చు భక్తిపరవశుండై యుక్తివిశేషంబున స్తుతియించుచున్న దక్షునికి భక్తవత్స
లుండైన శ్రీవత్సలాంఛనుండు ప్రాదుర్భావంబు నొంది ప్రత్యక్షుండయ్యె నంత॥ సీ॥ భగ్నాచలేంద్ర ప్రపాతద్వయంబు
నం గలిగిన నీలంపు గనుల నంగ। మొనసి తార్క్ష్యుని యురమూంపు పైం బడ్డట్లు పదముల కాంతులు పరిఢవింపం। జయదిక్కుండల
శుండాలకరముల కై వడి నెనిమిది కరములమరం। జక్రకోదండాసి శంఖనందక పాశ చర్మ గదాముల సరవిం బూని। నల్లమే
ను మెఱయ నగుమొగంబలరంగం। జల్లచూపు విబుధసమితిం బ్రోవం। బసిండి కాశంబూని బహుభూషణ కిరీట। కుండలముల
కాంతి మెండుకొనంగ॥ సీ॥ కుండలమణిదీప్తి గండస్థలంబులం బూర్ణేందు రాగంబుం బొందుపరప। దివ్యకిరీటప్రదీప్తులంబర
రమాసతికిం గౌసుంభవస్త్రంబు గాంగ। వక్షస్థలంబున వనమాలమాలికల్ శ్రీవత్సకౌస్తుభ శ్రీల మెఱయ। నీలాద్రిం బెనం
గొని నిలిచిన విద్యుల్లతల భాతి కనకాంగదంబు మెఱయ। నఖిలలోక మోహనాకారయుక్తుండై। నారదాది మునులు సేరి సొ
గడం। గదిసి మునులుం బొగడ గంధర్వ కిన్నర। సిద్ధ గానగవము సెవ్వులనలర॥ క॥ సర్వేశుండు సర్వాత్ముండు। సర్వగతుండచ్యు
తుండు సర్వమయుండై। సర్వంబు చేరి కొలువంగ। సర్వగుండై దక్షునకుం బ్రసన్నుండయ్యెన్॥ వ॥ ఇట్లు ప్రసన్నుండయిన స

ర్వేశ్వరునిసర్వంకషంబయి,మహాదాశ్చర్యధుర్యంబయి తేజరిల్లుదివ్యరూపంబుఁగాంచి, భయంబును,హర్షంబును,విస్మయంబును,జిత్తంబునముప్పిరిగొని,చొప్పఁదప్పింపం దెప్పిరికప్పురపాటునంబుడమిపై,నిడుసాగిలంబడిదండప్రణామంబులాచరించికరకమలంబులుమొగిడ్చి సెలయేరులతోఁగొట్టుపడియిట్టట్టుపట్టుచాలక నిట్టవోడిచిమునీన్నరుఁడన్ని నిలిచినపెన్నీరునుంబోలెసర్వాంగంబులుందొంగలించిచిత్తంబునాత్మాయత్తంబుసేసిపిక్కటిల్లినసంతోషంబుచేతభగవంతుంబలుకకను,నత్యంతమంగళసందోహాపాదకంబులైనతన్నామంబులుగ్గడింపనతినిర్మలంబులైన తదీయకర్మంబులుదడువను,విబుధహర్షకరంబులైన,తత్పౌరుషంబులుపొగడను,నాత్మీయమనోరథంబువాక్రువ్వనోపక,ప్రజాకాముండైయూరకున్న,ప్రజాపతింజూచిసర్వజీవదయాపరుండును,సర్వసత్వహృదంతరస్థుండును, సర్వజ్ఞుండునుంగావున,నతనిభావంబుదెలిసి,జగన్నాథుం,డార్తపోషణంబులైనభాషణంబులనిట్లనియె॥ క॥ మెచ్చితిప్రాచేతసతప।మిచ్చటఫలసిద్ధియయ్యెనిట్లతిభక్తిన్। హెచ్చగుమద్వరవిభవము।నచ్చుపడంబొందనెవ్వఁడర్హుఁడుజగతిన్॥గీ॥తపముచాలునింకఁదగభూతతతికివిభూతులొనరుగాకపొందుపడఁగ।నిదియసుమ్ముమాకునిచ్చలోఁగలకోర్కి।పొసఁగనీదువలనఁబొందుపడియె॥వ॥వినుముబ్రహ్మయు,భర్గుండును,బ్రజాపతులు,నింద్రులును,వీరలునిఖిలభూతంబులకుభూతిహేతువులయిన, మద్భూతివిభవంబులు,మఱియునాకు,యమనియమాదిసహితసంధ్యావందనాదిరూపంబగుతపంబుహృదయంబు,సాంగజపవద్ధ్యానరూపంబగువిద్యశరీరంబు,ధ్యానాదివిషయపుంవ్యాపారంబుగానుండు,భావనాదిశబ్దవాచ్యంబగుక్రియ యాకృతియుఁ,గ్రతుజాతంబులంగంబులు,ధర్మంబాత్మ,దేవతలుప్రాణంబులు,నిగమంబునుత్స్వరూపంబు,జగదుత్పత్తికినాదియందునేనొకఁడనతేజరిల్లుచుంటి,బహిరంతరంబులవేఱొక్కటిలేదు, సుషుప్త్యవస్థయందుసర్వంబులీనం బగుటంజేసి, సంజ్ఞానమాత్రుండునవ్యక్తుండునుగానుండుజీవునిభంగినొక్కఁడనయుండుదు,ననంతుండనై,యనంతగుణంబులుగలమాయాగుణంబువలన,గుణవిగ్రహంబగుబ్రహ్మాండంబును, నయోనిజుండుస్వయంభువుండగు బ్రహ్మయును,నుదయించిరి,మదీయవీర్యోపబృంహితుండయి,మహాదేవుండగునాబ్రహ్మయసమర్థునిఁబోలెనకృతార్థంమన్యమానమనస్కుండయి,సృష్టింపనుద్యమించుతఱి; తపంబాచరింపుమనినాచేతబోధితుండయి, యఘోరంబైనతపంబాచరించి, తొలుతసృష్టికర్తృత్వంబువహించినమిమ్ముసృజియించె,నంతపంచజనుండగుప్రజాపతితనూజయగు, యసిక్నియనుపేఱటవినుతినొందియున్నయిక్కన్యకనునీకిచ్చితి,దీనింబత్నిగాఁగైకొని,మిథునవ్యవాయధర్మంబుగలవాఁడవై,మిథునవ్యవాయధర్మంబుగలయీనాతియందుఁ,బ్రజాసర్గంబు,నతివిపులంబుగఁగావింపంగలవాఁడవుమఱియునీకు,బిదపనీక్రమంబుననిఖిలప్రజలును,మన్మాయామోహితులయి,మిథునవ్యవాయధర్మంబునఁబ్రజావృద్ధినొందించి,మదారాధనపరులైయుండఁగలవారనిపల్కి-విశ్వభావనుండైనహరి,స్వప్నోపలబ్ధార్థంబునుంబోలె,నంతర్ధానంబునొందెనప్పుడు, దక్షుండువిష్ణుమాయోపబృంహితుండై,పాంచజనియగునసిక్నియందు,హర్యశ్వసంజ్ఞలవినుతిఁజెందియున్నయయుతసంఖ్యాపరిగణితులైనపుత్త్రులంగాంచె,నప్పుడాధర్మశీలురైన,దాక్షాయణులు,పితృనిర్దేశంబునం,బ్రజాసర్గంబుకొఱకుఁ,దపంబుసేయువారైపశ్చిమదిశకుంజని,యచ్చటసింధుసముద్రసంగమంబున,సమస్తదేవమునిసిద్ధగణసేవితంబైదర్శనమాత్రంబున,నిర్ధూతకల్మషులను, నిర్మలచిత్తులంజేయుచున్న,నారాయణసరస్సనంబరగు,తీర్థరాజంబున, నవగాహనంబుఁజేసి,నిర్మలాంతరంగులై,పరమహంసధర్మంబునందు,నుత్పన్నమతులైప్రజాసర్గంబుకొఱకుఁదండ్రియనుమతంబున, నుగ్రతపంబుసేయుచుండవారికడకునారదుండువచ్చియిట్లనియె॥ సీ॥మీరలిమూఢులుమీఁదటిగతిగానరెన్నంగఁబసిబిడ్డలన్నలార।పుడమిఁదానింతనికడఁబరికింపరుప్రజలబుట్టింపనేప్రతిభగలదు।అక్షైననొక్కఁమహాత్ముఁడుపురుషుండుబహురూపములుగలభామయొకతె। పుంశ్చలిగర్తయుఁబురణింపనుభయప్రవాహంబుగలనదివరలఁగడల।నంచయొకటియిరువదైదింటిమహిమలఁగలిగియుండుతెరువుగానరాక । వజ్రనిబిడముగుచువరుసదనంతన। తిరుగుఁగాష్ఠబిలముచేటపడఁగ॥క॥ వినుఁడందులననురూపము। ననువొందగనెఱుఁగకాత్మనాత్మగురూక్తిం। గొనసాగించెదమనుమి। మ్మననేమియులేదుమూఢులనితెలిసితగన్ ॥ వ ॥అనినారదుండుబోధించినహర్యశ్వులు సహజబుద్ధిచేత నారదవాక్యంబులఁదమలో నిట్లనివితర్కించిరి॥ గీ ॥ సొరదిక్షేత్రజ్ఞుఁడననతి సూక్ష్మమంది । యరయ నజ్ఞానబంధనం బగుచులింగ । దేహమున నెద్దిగలదదిదెలియకున్నఁ । గలదెమోక్షంబు దుష్కర్మగతులచేత ॥ గీ ॥ కలఁడుజగదేకసన్నుతకారణుండు। స్వామిభగవంతుఁడభవుండు స్వాశ్రయుండు । పరముఁడాతనిఁజూడక బ్రహ్మకైనఁ । గలుగునేముక్తిపదము దుష్కర్మగతుల॥ గీ॥ పురుషుఁడెట్లయేనిఁబూనిబిలస్వర్గ । గతుఁడువోలెవర్తకంబుమాను। నట్టిబ్రహ్మమెఱుఁగునయ్యకుస్వర్లోక । కర్మగతు

లనేమి కానఁబడును॥ శా॥ తన్నిష్ఠాగతి లేని వానికి నసత్కర్మప్రచారంబుచే। మున్నేమయ్యెడి నాత్మబుద్ధిగుణసమ్మోహం
బునం దోఁచుచు।నవ్వన్నెల్వెట్టుక వింతబాగులతఱిన్వర్తించు దౌర్గుణ్యసం।పన్న స్త్రీయును బోలె నెల్లగతులం బ్రఖ్యాతిమై
యుండఁగన్॥ సీ॥ అనువొందసృష్టి నవ్యయముగఁ జేయుచుఁ బ్రచురప్రవాహసంపతితమైన। నెఱియఁగూలంబను నిర్గమ
స్థానంబునందు వేగముగల క్రందుమాయ। కడలియహంకారగతివశంబునఁ జాలవివశుఁడై బోధకువిపరీతమైన। వానికి నీరీ
తి వలవంతకర్మప్రచారంబులను మీఁదఁ జకటనైన।జన్మమరణముఖ్యజాడ్యంబుతోఁ బాసి। యఖిలసౌఖ్యపదవి నరసికప్ర।
మార్గమైన యట్టి మహనీయధామంబు। ధిత్తమార నెట్లు చేరఁగలఁడు ॥గీ॥ దానిసంసర్గగుణములు దప్పినఁచుచుఁ। సుచ్చితపు
భార్యఁ జేకొన్నకుమతి వోలెఁ।దివిరి సుఖదుఃఖములఁ గూడి తిఱుగుజీవ।రూపమెఱుఁగని వారికిఁ బ్రాపుగలదె ॥మత్తకోకిల॥
పంచవింశతితత్త్వరాశిక పారదర్పణమయ్యెఁడాఁ। గొంచమైపురుషుండు తత్త్వముఁ గోరిపట్టగ నేరకే। మంచుఁదలఁచుచు
నుండి హేయకుమార్గకర్మము సేయఁగా।మంచిలోకము వానికేటికి మానుగా సమకూరెడిన్॥క॥బంధాను మోక్షణక్ర
మ।సంధానైశ్వర్యధుర్య శాస్త్రప్రసమగ్ర। గ్రంథంబు మాను చిద్రూ।పాంథునకు సుకర్మగతులనగు నేశుభముల్ ॥మత్తకో
కిల॥ చూడనీజగమంతయున్వెసఁ జుట్టిపట్టుక లీలనే।జోడు లేక రయంబునం సుడిచుట్టినట్టి స్వతంత్రముఁ।గూడియుండిన కా
లచక్రముఁ గోరిచూడని వారికే।జాడఁ గల్గును కర్మసంగతిఁ జారు మోక్షపదంబిలన్ ॥గీ॥ జన్మహేతువైన జనకనిర్దేశంబు।
తనకుఁ జేయరానిదనుచుఁ దెలిసి। గుణమయప్రవృత్తి ఘోరాధ్వనిశ్వాస। నిరతుఁడగుచుఁ జేయ నేరఁడతడు॥వ॥అనితమ
లో వితర్కించి యామమారులప్పుడు॥ సీ॥ వినవయ్య భూపాల మునివరేణ్యుని మాటలను వొందఁదలపోసి వినయమలర।పల
గొని యతనికి వందనంబొనరించి తిరిగి యొన్నఁడు రాని తెరువుపట్టి। చయ్యన నేగి రిసహజసత్త్వబ్రహ్మమయమైన పంకజన
యను పాద। పద్మమరందంబు పానంబు సేయుచుమత్తిల్లి నిలిచిన మానసాళి। పరిణమింపవిష్ణుఁ బాడుచుఁ దలీకర్తి। సరణి
మ్రోయు మహాలి సంఘటిరిది। నారదుండు గుణవిశారదుండెందేనిఁ।జనియె జగము దన్ను సన్నుతింప॥క॥అప్పుడు దక్షుఁడు
తనయులు।దప్పిమహాపథముగనుటఁ దగ నారదుఁడే।చెప్పినఁ గప్పిన శోకము।ముప్పిరిగొని చిత్తవృత్తి మూఱింబోవన్॥చ॥అ
డలుచునున్న వద్మికమలాసనుఁ డూరడిలంగఁ బల్కె।ముస్నడసిన లీలపుత్త్రులన పారగుణాఢ్యులఁ గాంచుమన్నన। పడఁతు
కయందుఁ గ్రమ్మరను బల్వురఁ దాశబళాశ్వసంజ్ఞులం।బెడఁగగువారిఁ బుణ్యములఁ బేర్చినవారిసహస్రసంఖ్యలన్॥ క॥పు
ట్టించిన జనకుని మదిఁ।బుట్టిన తలఁ పెఱిఁగి వారు పూని కెఁ బ్రజలం। బుట్టించు వ్రతముఁ గైకొని। గట్టిగఁ దపమాచరింపఁ గాఁ
జనిరి వెసన్॥వ॥ఇట్లు శబళాశ్వులు ప్రజాసర్గంబుకొఱకుఁ దండ్రి పంపునం దపంబు సేయువారై యే తీర్థంబు తీర్థరాజంబై
సకలతీర్థఫలంబుల నాలోకనమాత్రంబున ననుగ్రహించు సకలపాపంబులని గ్రహించు నే తీర్థప్రభావంబున నగ్రజన్మ
లుఫలసిద్ధిం బొందుదురట్టి నారాయణసరస్సను పుణ్యతీర్థంబునకుం జని తదుపస్పర్శమాత్రంబున నిర్ధూతమలాపహాత్ములై॥
శా॥ బ్రహ్మేంద్రాదులు నంద నేరని పరబ్రహ్మంబుఁ జింతించుచున్। బ్రహ్మానందముఁ బొంది జిహ్వకలపై బ్రహ్మణ్యమం
త్రంబుసద్బ్రహ్మలోకననాంఛతో నిలుపుచున్ బ్రహ్మంబితండంచుమున్। బ్రహ్మజ్ఞానగురున్ హరిం దపమునం బాటిం
చిరబ్బాలకుల్ ॥సీ॥ఏకపాదాంగుష్ఠమిలమీఁద సవరించి నిశ్చలకాయులై నిక్కి నిలిచి। కరములు గీలించి సరవిమీఁదికి నెత్తి
గురుతుగాఁ బెనుబయల్గుట్టిపట్టి। నిడివిగాఁ గ్రూరమైనిగిడిన చూడ్కులఁ గడుతీవ్రభానునిఁ బొదివిపట్టి।వడిఁ గొంత కాలంబు
వాయువు భక్షించి యంతనుండియు నిరాహారులగుచు। సకలలోకములకు సంహారకరమును। బేర్చి దేవతలకు భీతికరము।
గాఁగ ఘోరతపముఁ గావింపఁ దొడగిరి। మహిత చిత్తులకుమారవరులు ॥వ॥ ఇట్లతిభయంకరంబయిన తపంబు సేయుచు

శ్రీ నారదుండు శబళాశ్వులకు నివృత్తిమార్గంబు నుపదేశించుట. శ్రీ

నెడ తెగక భగవన్మంత్రంబులనొడువుచుఁ బ్రజాసర్గకాములైయున్న యచ్చిన్నబాలురకడకు నారదుండు సను దెంచి పూ
ర్వవిధంబునం బలుకుచు నిట్లనియె భ్రాతృవత్సలులై యున్న మీరలు వేదాంతసారంబుఁ బలుకుచున్న నావచనంబు లాదరిం
చి తోఁబుట్టువులు సనిన మార్గంబునఁ జనుం డెవ్వరేనియుఁ దనయగ్రజులు గన్నమార్గంబునందానును దప్పక వర్తించునట్టి
వాని విశేషధర్మం బెఱింగినవాఁడండ్రు సతతంబును బుణ్యబంధుండై దేవతలం గూడి సుఖంబుండుఁడని పల్కి నారదుండు స
నియె వారలు సర్వకర్మంబులయందు నిర్మోహితులై పరమపదంబునకు నాస్పదంబులయిన దేవర్షివాక్యంబుల నాశ్రయించి॥
ఉ॥అప్పుడు లజ్జతో డశబళాశ్వులు పూర్వజులేగినట్టియా। చొప్పున నెన్నఁడుం దిరిగి చూడని త్రోవవిశేషపద్ధతిం।దప్పకఁ బో
యిరయ్య గుణధాములు నేఁడును మళ్లరేమి నేఁ। జెప్పెదఁ గాక రాక కడఁ జేరిన రాత్రులఁ బోలి భూవరా॥ క॥దక్షుని కాకా
లంబున।లక్షితమైయుండెఁ బెక్కులాగులను త్పా।తక్షోభంబుల వారికి।రూక్షవ్యధనొందియా పురుష నాశమునన్॥క॥నా

రపకృతమని యెంతేఁగినఁ। హారోషముతోడ నేగి యాతనిఁగని దుఃఖారూఢచిత్తుఁడై మది। నూరడిలం దెరువు లేక నుగ్రుండగుచున్॥ గీ॥ మోము జేవురింప ముడివడ బొమదోయి। చూపు వెంట మంట సుడిగొనంగ। బెదవులదరఁ బండ్లు పెటపెటఁ గొఱుకుచు। దక్షుఁ డాగ్రహించి తపసిఁ బలికె॥ చ॥ నెఱయఁగ సాధురూపమున నీవతిబాలుర నాత్మజాలికిం। గఱపున భిక్షుమార్గ మసుకందువ సెప్పితి వేల ధూర్తవై। మఱగక యుండవచ్చునె కుమారకు లీచరితంబు నేఁడు ని। న్నెరలఁగ ద్రోతు నాదుసమ

➡ శ్రీ దక్షుండు నారదుని శపియించి ప్రజాసర్గం బొనరించుట. శ్రీ ⬅

ద్రోగ్ర మహోగ్రహ శాపవహ్నులన్॥ వ॥ అదియెట్లంటేని దేవర్షి పితృఋణంబులు దీర్పక కర్మవిచారంబు సేయని బాలురవునంబులకు నైహికేచ్ఛలయందు నైరాశ్యముఁ గలుగం జేసి నివృత్తిమార్గంబు పదేశించి వారలకు నుభయలోకంబులయందుఁ జెందఁగల శ్రేయోహాని నొనర్చితి విట్టి పాతకంబున భాగవతోత్తములలో లజ్జాహీనుండవై యశోహానిం బొంది చరింపుము వుగాక నిరపరాధులై వైరంబు లేని నా పుత్రులపట్ల ద్రోహకృత్యం బొనర్చినని న్నుదప్పఁ దక్కన భాగవతోత్తములు సకలభూతానుగ్రహపరవశులు గావున నిరంతరంబును లోకసంచారివైన నీకు నేలోకంబునను నికిప్పట్టు లేకుండుఁగాక యని నిర్దయుండై శాపం బిచ్చె నంత నారదుండు తత్తీక్ష్ణవాక్యంబులకలుగక యట్ల కానిమ్మని సమ్మతించి చనియె నిట్టి శాంతభావంబు నెవ్వనివలనం గలుగు నతండు సర్వాతీతుండై సర్వేశ్వరుండనంబడు మఱియు దక్షుండు తన మనోరథంబు విఫలంబగుటం జేసి యతిదుఃఖితమనస్కుండై పొగులుచున్నఁ బితామహుండు చనుదెంచి మఱియుఁ బ్రజాసర్గోపాయంబు పదేశించిన నా ప్రజాపతి ప్రియభామయైన యసిక్నియందుఁ బితృవత్సలలైన పుత్రికల నరువదింటినిం బుట్టించి వారిలో ధర్మునకుం బదుగురను, గశ్యపునకుం బదమువ్వురను, జంద్రునకు నిరువదేడ్వురను, భూతునకు నాంగిరసునకుఁ గృశాశ్వునకు నిద్దరేసి చొప్పున నార్వురను దార్క్ష్యుఁడను నామాంతరంబుఁ దాల్చిన కశ్యపునకు మఱి కడమ నలుగుర నీక్రమంబున నిచ్చె వారి నామంబు లాకర్ణింపుము॥ గీ॥ ఎట్టి పుణ్యవతులొ నీ చేడియలు సెప్ప। సవతులేని యట్టి సవతులయ్యుఁ। గడుపు వడసి రెట్టి కడుపునఁ బుట్టిరో। కడిది త్రిజగమెల్ల కడుపుగాఁగ॥ వ॥ వారలెవ్వరనిన, భానువు, లంబయుఁ, గకుప్పు, జామియు, విశ్వయు, సాధ్యయు, మరుత్వతియు, వసువును, ముహూర్తయు, సంకల్పయు, ననంబరగు రుధర్మునకుఁ బత్నులై కొడుకులం బడసిరి. వారలెవ్వరంటేని, భానువుకు వేదఋషభుండు పుట్టె, నతనికి నింద్రసేనుం డుదయించె లంబకు విద్యోతుండు గలిగె నతనికి స్తనయిత్నుండు వులను వారు పుట్టిరి, కకుబ్దేవికి సంకటుండు పుట్టె, సంకటునకుం గీకటుండు పుట్టెఁ, గీకటునకు దుర్గాభిమానులయిన దేవతలు జన్మించిరి, జామిదేవికి దుర్గభూముల కధిష్ఠానదేవతలు జనియించిరి, వానికి స్వర్గుండును, నందియు జన్మించిరి, విశ్వయను దానికి విశ్వేదేవతలు జన్మించిరి, వారలపుత్రకులనంబరగిరి. సాధ్యయను దానికి సాధ్యగణంబులు పుట్టె, వానికి నర్థసిద్ధి యను వాఁడు పుట్టె, మరుత్వతియను దానికి మరుత్వంతుఁడు జయంతుఁడను వారలుదయించిరి, యందు జయంతుండు, వాసుదేవాంశజుండైన యుపేంద్రుఁడనంబడి వినుతి నొందె, ముహూర్తయను దానికి సకలభూతంబులకు నాయా కాలంబులఁ గలిగెడు, నాయా ఫలాఫలంబుల నిచ్చు మౌహూర్తికులనియెడు దేవగణంబులు పుట్టిరి, సంకల్పయను దానికి, సంకల్పజుండయిన కాముండు జనించె, వసువను దానికి, ద్రోణుండును, బ్రాణుండును, ధ్రువుండు, నర్కుండు, నగ్నియును, దోషుండును, వస్తువును, విభావసుండు, నను నెనమండ్రు వసువులుదయంబు నొందిరందు ద్రోణునకు నభిమతియను భార్యయందు, హర్షశోకభయాదులు పుట్టిరి, ప్రాణునకు భార్యయైన, యూర్జస్వతియందు సహుండు, నాయువును, బురోజవుఁడను వారు గలిగిరి, ధ్రువుని భార్యయగు ధరణియందు వివిధులగు పురులను వారు జనించిరి యర్కునికి భార్యయగు వాసనయందుఁ దర్షాదులుదయించిరి, యగ్నికి భార్యయైన వసుధారయందు ద్రవిణకాదులు పుట్టిరి మఱియుఁ గృత్తికకు స్కందుండు గలిగె నా స్కందునకు విశాఖాదులుదయించిరి దోషునకు శర్వరియను భార్యయందు హరికళ యగు శింశుమారుం డుదయించె వస్తువునకు నాంగిరసయందు విశ్వకర్మయను శిల్పాచార్యుం డుదయంబందె నా విశ్వకర్మునకు నాకృతియను సతియందుఁ, జాక్షుషుండను మనువు జనించె, నా మనువువలన విశ్వులు సాధ్యులను వారలు పుట్టిరి, విభావసునకు నుషయను భార్యయందు, వ్యుష్టియు, రోచిస్సు, నాతపుండును జనించిరి, యందు నాతపునికిఁ, బంచయాముండను దివసాభిమాన దేవత జనించె, శంకరాంశజుండయిన భూతునకు సురభియను భార్యయందుఁ గోట్లసంఖ్యలైన రుద్రగణంబులుదయించిరి, రైవతుం, డజుండు, భవుండు, భీముండు, వాముం, డుగ్రుండు, వృషాకపియు, నజైకపాత్తు, నహిర్బుధ్న్యుండును, బహురూపుండును, మహాత్ముండు, నను వారలనతి భయంకరులగు రుద్రపారిషదులయిన ప్రేతలును, వినాయకులును, బుట్టిరంగిరస్సను ప్రజాపతికి, స్వధయను భార్యయందుఁ, బితృగణంబులు పుట్టిరి, సతియను భార్యకు, నథర్వణ వేదాభిమాన దేవతలు పుట్టి

బృకృశాశ్వునకునర్చిస్సను భార్యయందు, ధూమ్ర కేశుండనుపుత్త్రుండుదయించె, వేదశిరస్సునకుధిషణయను భార్యయం
దు, దేవలుండును,వయునుండును,వసువునుంబుట్టిరి, తార్క్ష్యునకువినత,కద్రువు,పతంగి,యామినియనునలువురుభార్యలం
దు, బతంగికిఁబక్షులుపుట్టె,యామినికిశలభంబులుపుట్టె,వినతకుసాక్షాత్కరించిన యజ్ఞాధిపతికివాహనంబై నగరుడుం
డును,సూర్యునకుసారథియైనయనూరుండునుజనియించిరి, కద్రువునకుఁబెక్కు తెఱంగులగుభుజంగమంబులుపుట్టెఁ,జం
ద్రునకుఁగృత్తికాదినక్షత్రంబులుభార్యలు,వారలయందుఁజంద్రుండు, రోహిణియందుమాత్రము, మోహితుండగుటం
జేసి,దక్షు శాపంబున,క్షయరోగగ్రస్తుండై, సంతానంబువడయ నేరఁడయ్యె,నంతదక్షు ప్రసాదంబునక్షయపీడితంబులగు
కళలమఱలంబొందెమఱియును॥ సీ॥ కామితప్రదుఁడైనకశ్యపుఁగౌఁగిటముచ్చటదీర్తు రేముద్ద రాంద్రు। అఖిలలోకములు
కునవ్వలైజగమెల్లఁబూజింపసుందరేపూవుబోంట్లు। బలియులైపుత్త్రులుపౌత్త్రులుత్రిజగంబు లేలంగఁజూతు రేయింపు
ముఖులు। ముంగొంగుపసిడియైమూల్గుపుణ్యంబులవిట్టిపీగెదరెట్టివింతరాంద్రు। వావిగలగంపకడుపుల నేరుపరుల। సరిజబి
డ్డలఁబడసినబిరుదసతుల। నామములునన్వయంబులునీమనంబు। పూనఁజెప్పుదువినవయ్యమానవేంద్ర॥ తరల॥ అదితియుద్ది
తి కాష్ఠయనర్దనువయ్యరిష్టయుఁదామ్రయు। న్నరయఁగ్రోధవశాఖ్యయున్సురసాఖ్యయున్సురభిన్మునిస్మృదలుగాఁదిమియు
న్నిళప్రియముఖ్యయాసరమాదిగా। ముదితలెన్నఁగఁగన్నసంతతిముజ్జగంబులభావరా॥ సీ॥ చాలంగఁదిమికినిజలచరంబు
లుపుట్టెమఱికిరాతులుసరమకునుబ్రజలు। సురభికిమహిషాదిసుగభులుజనియించెఁదామ్రకుశ్యేనగృధ్రములుగలిగె। ము
నికినప్సరసలమూఁకలుజనియించెనిళగనెభూరుహములును గ్రోధ। వశకుదృవిల్లెముర్వారసర్పంబులుసరియాతుధానులు
సురసకరయ। నుప్పతిల్లిరిగంధర్వులొక్క మొగిన। రిష్టకుదితంబునొందిరిక్రిదశముఖులు। పదియునేనుబంద్రులయినట్టివిది
తబలులు। వారినామాన్వయంబులఁగోరివినుము॥ వ॥ ద్విమూర్ధుండు,శంబరుండు,నరిష్టుండు,హయగ్రీవుండు,విభావసుం
డు,నయోముఖుండు,శంకుశిరస్సు,స్వర్భానుండుఁ,గపిలుండు,నరుణియుఁ,బులోముండు,వృషపర్వుండు, నేకచక్రుం,డను
తాపకుండు,ధూమ్ర కేతుండు,విరూపాక్షుండు,విప్రచిత్తియు,దుర్జయుండు,నను వారలువీరలలోనస్వర్భానునకుసుప్ర
భయనుకన్యకపుట్టె, దానినముచివివాహంబయ్యె, వృషపర్వునకు శర్మిష్ఠయనుకూఁతురుపుట్టె,దానినహుషపుత్త్రుండై
న,యయాతి పెండ్లియయ్యె,వైశ్వానరునకు,నుపదానవి,హయశిర,పులోమ,కాలకయను,నలువురుపుత్రికలుదయించిరం
దునుపదానవి,హిరణ్యాక్షునకుఁబత్నియయ్యె, హయశిరయును,గ్రతువువివాహంబయ్యెఁ,బులోమకాలకలనునిరువుర
ను,గశ్యపప్రజాపతిచతుర్ముఖునివాక్యంబునంగయికొనియె,నాయిరువురకును,సమరకోవిదులయినదానవులు,పౌలోమ
కాలకేయులనంబుట్టిరి,మఱియునాయిరువురకు,నరువదివేలరాక్షసులుజన్మించిరి,వారుయజ్ఞకర్మంబులకువిఘాతకులైవ
ర్తింపవారినింద్రునకుఁబ్రియంబుగానీపితామహుండగునర్జునుండువధించెనుఱియువిప్రచిత్తిసింహికయనుదానియం
దు,రాహుప్రముఖంబుగాఁగలకేతుశతంబునుబడసె, వారలుగ్రహత్వంబుఁగైకొనిరి, మఱియుంబురాణపురుషుండై
న,శ్రీమన్నారాయణుండు,తనయంశంబుననే,పరమభాగ్యవతియయిన,యదితిగర్భంబుననుదయించె, నాయదితివంశం
బును,విదితంబుగావినుపించెద,సావధానుండవయివినుము-వివస్వంతుండు,నర్యముండును, బూషయుఁ, ద్వష్టయు,సవిత
యు, భగుండును,ధాతయు, విధాతయు, వరుణుండును, మిత్త్రుండును,శక్రుండు, నురుక్రముండును, నను మనువులుజ
న్మించిరందు,వివస్వంతునకు,శ్రాద్ధదేవుండను, మనువుసంజ్ఞాదేవియందునుదయించె, మఱియుయముండు, యమియన
ను,నిరువురుమిథునంబుగానుదయంబునొందిరి,మఱియునాసంజ్ఞాదేవి,బడబాస్వరూపంబునొంది,యశ్వినీదేవతలంగనె
ఛాయాదేవియందు,శనైశ్చరుండును,సావర్ణియు,మనువును,దపతియను,కన్యకయుంబుట్టిరి, యాతపతినిసంవరుండును
వరియించె,నర్యమునకు,మాతృకయనుపత్నియందుఁజర్షణులుదయించిరివారిమూలంబునమనుష్యజాతియాలోకంబున
స్థిరంబుగానుండునట్లుబ్రహ్మదేవునిచేఁగల్పింపంబడెఁ,బూషుండుభగ్నదంతుండయి,పిష్టాదులంభక్షించుచుండెఁ
డు క్రోధించిదంతంబులూడనడచిన,నాఁటనుండియు,భగ్నదత్తుండయి, యనపత్యుండయి, పిష్టాదులంభక్షించుచుండెఁ
ద్వష్టకుదైత్యానుజయైన,రచనయనుకన్యకకు, నధికబలాఢ్యుండగు,విశ్వరూపుండు పుట్టెనంతనాదేవతలుబృహస్పతిం
గోపింప,నతఁడుతలఁగిపోయినం దమకునావిశ్వరూపునినాచార్యునింగావరియించిరనిచెప్పనవిని,శుకయోగీంద్రునకుం
బరీక్షిన్నరేంద్రుండిట్లనియె॥ సీ॥ అరయంగయోగీంద్రయచ్యుతంబయ్యెడు సురలపైనేటికిసురగురుండు। కోపించెనీతండు
గురుభావమున దేవతలకేమియాపదఁదలఁగఁజేసె। నెఱిఁగింపుమనవుడునింద్రుండుత్రిభువనైశ్వర్యమదంబునసత్పథం
బు। గానకవసురుద్రగణములునాదిత్యనురుదశ్వినీముఖ్యమండలములు। సిద్ధచారణగంధర్వజిహ్మగాది। సురలుమునులును

రంభాదిసుందరాంగు।లాడఁబాడంగవినుతి సేయంగఁగొలువ ।నొక్కభద్రాసనంబుననుక్కుమీఱి ॥సీ॥ నిండుపున్నమ
నాఁడుగండరించినచంద్రమండలశ్రీలతోమారుమలయ।భద్రవిద్యోతాతపత్రంబుగ్రాలంగమిన్నేటితరగలమేలుకొలు
పఁ।గలితదివ్యాంగనాకరతలచాతుర్యచామీకరశ్రేణిజాడపఱపఁ।జింతామణిస్ఫటికాంతరత్నానేకఘటితసింహాసనా
గ్రంబునందు। నూఱుపీఠంబులోశచియుండనుండి।వరుసదిక్పాలకాదిదేవతలుగొలువ।సాటిఁజెప్పంగరానిరాజసముతో
డ।నింద్రుఁడొప్పారె వైభవసాంద్రుఁడగుచు॥అయ్యవసరంబున॥క॥గురుతరధర్మక్రియనయ।గురుఁడుగురుఁడుమంత్రవి
షయగురుఁడువచశ్శ్రీ।గురుఁడుసమస్తామరగణ।గురుఁడుగురుండరుగుదెంచెఁగొల్వునకునృపా॥చ॥అమితతపఃప్రభావు
ఁగరుణాత్మునిగీష్పతిఁజూచిరాజ్యదు।ర్దమమదరేఖనింద్రుఁడువృథాతనగద్దియ లేవకుండెనే। య్యమున నెదుర్కొనంజన
కయాసనమీయకగౌరవోపచా। రములఁబ్రసన్నుఁజేయకతిరంబుగదివ్యసభాంతరంబునన్॥ క॥ అప్పుడుసురపతిగన్న
లఁ।గప్పినసురరాజ్యమదవికారంబునకుం। జప్పుడుసేయకగృహమున। కప్పుణ్యుఁడుదిరిగిపోయెనతిఖిన్నుండై॥ చ॥ఎఱు
గమిఁజేసినట్టిగురుహేళనమంత నెఱింగియింద్రుఁడ। చ్చెరుపడిభీతినొందియతిచింతితుఁడై తలపోసిపల్కెన। ప్పరమపవి
త్రులోకనుతభవ్యచరిత్రువిశేషపాదపం । కరుహముఁబూజసేయక యకర్మముఁజేసితినప్రబుద్ధినై ॥క॥ త్రిభువనవిభ
వమదంబున। సభలోమద్గురువునకుఁబ్రసన్నునకులస। త్ప్రభువునకు నెగ్గుఁజేసితి । శుభములుదొలఁగంగ నేనసురభావ
మునన్॥గీ॥ పారమేష్ఠ్యమయినపదవినొందినభూపు। లెట్టివారికైన లేవవలదు। విబుధులిట్లు సెప్పవిధమెన్న వారలు। ధ
ర్మవేత్తలనుచుఁదలపఁబడరు॥గీ॥ కుపథవర్తులగుచుఁగుత్సితచర్యచో। నిపుణులయినవారునిడివిదెలిసి।తొలఁగలేకవార
ధోగతిఁబడుదురు।తప్పలేకఱాతి తెప్పభంగి॥ఉ॥కావునలోకవందితునిఁగార్యవిచారునియింటికేఁగిత।త్పావనపాదపద్మము
లపైమకుటంబుఘటిల్ల మ్రొక్కన। త్సేవయొనర్చిచిత్తమువసించిప్రసన్నునిఁజేతునంచున।ద్దేవవిభుండువోయెనతితీవ్ర
గతిన్గురుధామసీమకున్॥సీ॥ ఈరీతిఁదనయింటికే తెంచు దేవతాపతిరాకయాబృహస్పతియెఱింగి। యధ్యాత్మమాయచే
నడఁగియదృశ్యుఁడై పోయెనప్పుడు దేవపుంగవుండు।సకలంబుఁబరికించిజాడఁగానకగురుఁజింతించితలపోసిచిన్నవోయెఁ।
బోయినవిధమెల్లదాయలురాక్షసవీరులువేగులవారివలనఁ । దెలిసిమిక్కిలితమలోనఁదెలివినొంది। యందఱునుగూడి
భార్గవునాశ్రయించి। తత్కృపాదృష్టిఁదమశక్తిదట్టమైన। దేవతలమీఁదిదాడికిఁదెరువువెట్టి॥క॥ ధూర్తులుసమస్తకిల్బి

దేవాసురయుద్ధము.

ష।మూర్తులువరధర్మకర్మమోచితమార్గావర్తులుదుర్ణయనిర్మిత। కీర్తులుదానవులుసనిరిగీర్వాణులపై॥స్రగ్ధర॥ దండిం
గోదండకాండోద్ధతరథహయవేదండతండంబుతోడన్ । దండెత్తెన్ మెండుగానద్దనుజనికరముద్దేవతాకోటిమీఁదం।జం
డబ్రహ్మాండభేదోద్యచ్ఛ్రియజయరవముల్చండదిక్కుంభగాను । ద్దండప్రఖ్యాతలీలన్ దలపడిరిసురల్దర్పులై వారితోడన్॥
చ ॥ మదమునదేవదానవులుమచ్చరముల్గడుఁబిచ్చలింపసం।పదలనుగోరిపోరునెడభార్గవమంత్రకళావిశేషులై ।యెదు
రులువ్రాలియస్త్రముల నేయమహాసురులేచియేసి పెన్।గుములుగఁగ్రువ్వదేవతలుకోల్తలకోర్వక పాఱిరయ్యెడన్॥గీ॥ద
నుజవీరులేయుదారుణదివ్యాస్త్ర।దళితదేహులగుచుఁదలలువీడ। నోడిపాఱిరచ్యుతోపేతబలులైన।త్రిదశవరులుబిట్టుఁ
దిట్టినట్లు॥క॥ ఒకమొగముగాకదివిజులు। తికమకఁగొనివైరులెల్లడీకొనఁదమ్ముం।బకపకలైకనకనలై। లుకలుకఁబరువె
త్తిరోడిలోఁగొనుభీతిన్॥చ॥దనుజులగర్వరేఖయునుదానవవీరులయంపజోఁకయు।న్మనుజవిశేషభోజనులమచ్చటికంబు
నిశాటకోటియే । చినబలశౌర్యముందమకుసిగ్గనుహానిమహాభయంబుని।ర్గుణకముఁజేయనుమ్మలికఁగోల్తలకోపకపా
ఱిరార్తులై॥ క॥అమరులువిస్పష్టదానవ।సమరులుశరభిన్నదేహసంతాపగుణ।భ్రమరులుదైత్యకిరాతక।చమరులుకమల
జునికడకుఁజనిరిభయార్తిన్॥ఉ॥ ధాతకుదేవతావిభవదాతకుఁబుణ్యజనానురాగసం। ధాతకుసర్వలోకహితతాతకు
వైదికధర్మమార్గని।ర్ణేతకునుల్లసద్విభవనీతకుసర్వజగజ్జయాంగజ।భ్రాతకుఁబుణ్యయోగిజనభావవిధాతకుమ్రొక్కిర
య్యెడన్॥క॥ఆఖండలుండుమొదలుగ। లేఖానీకములబ్రహ్మ లేనగవునని।త్యాఖండలసత్కృపారస। శేఖరవాక్యములవా
రిసేవలుదేర్చెన్॥ వ॥ ఇట్లుబ్రహ్మదేవుండుదేవేంద్రప్రముఖులయినదేవతలకనుకంపాతివిభవంబుననభయంబొసం
గియిట్లనియె॥ఉ॥ నెట్టనఁబాపకర్మమున నేరమిఁజేసితిరేమిచెప్పమీ। పుట్టిననాఁటనుండియునుబుద్ధులుసెప్పిజగంబులేలఁ
గాఁ।బట్టముఁగట్టిపెంచినకృపానిధిబ్రహ్మకళావిధిజ్ఞుఁజేఁ। బట్టకగుట్టుజాఱిసిరిపట్టునఁదొట్టినపొట్టక్రొవ్వునన్॥వ॥బ్ర
హ్మిష్ఠుండైనబ్రాహ్మణునాచార్యుంగైకొనకగురుద్రోహంబుఁజేసితిరి తద్దోషంబిపుడుమీకుఁజేఁజేతశత్రుకృతంబై
యనుభవింపంజేసెనతిబలవంతులయిన మిమ్ముననతిక్షీణులయినరాక్షసులుజయించుట తమయాచార్యుండైనశుక్రునా

రాధించితన్మంత్రప్రభావంబునంబునర్లబ్ధవీర్యులై యిప్పుడుమదీయంబయిననిలయంబునాక్రమింపంగలవారునై మదో
ద్రేకంబుననేమియుఁ దెలియక వర్తిల్లుచున్నరత్నో నాయికులకుంద్రిదివంబుఁగొనుటతృణప్రాయంబభేద్యమంత్రబలంబుగలభా
ర్గవునకువారుశిష్యులగుటం జేసి విప్రగోవిందగవేశ్వరానుగ్రహంబుగలవారలకుఁ దక్కందక్కన రాజులకరిష్టంబగుం
గావునమీరిప్పుడుత్వష్టయనుమునిపుత్త్రుండగువిశ్వరూపుండనుమునినిశ్చలతపోమహత్వసత్వస్వభావుండతనినారాధిం
చినమీకునభీష్టార్థంబులనతండుసంఘటిల్లఁజేయునిట్టిమహద్గుణశీలతండడంచుననిచెప్పినదిక్పాల కాదులుడెందంబులుడిందుప
డికమలగర్భునివీడ్కొనివిశ్వరూపుకడకుంజనియిట్లనిరి॥ గీ॥ అన్న మేలగునీకునిన్నడుగఁగోరివచ్చినారముభవదీయవన
మునకును।సంద్రులకునేఁడుసమయోచితంబులయిన।కోర్కెలొడఁగూడఁజేసిచేకొనుముయశము॥క॥ సుతులకుఁబితృశు
శ్రూషణ। మతిపుణ్యముసేయుచుండునాత్మజులుగుణోన్నతిబ్రహ్మచారులైనను। మతితోగురుసేవకన్నమతియేయుం
గలదే॥ అదియునుంగాక॥సీ॥ అరయనాచార్యుండుపరతత్వరూపంబుదండ్రితలంపంగధాతరూపు। రూపింపభ్రాతమరు
త్పతిరూపంబుదెలియంగతల్లిభూదేవిరూపు। భగినిదయారూపుభావంబుధర్మస్వరూపంబుదానార్థిరూపు మొదలనభ్యాగ
తుఁడున్నయగ్నిదేవునిరూపుసర్వభూతములుగేశవునిరూపు।గానఁదండ్రివేగఁగడునార్తులగుపితృ।జనులమైనమమ్ముఁ
జల్లఁజూచి।పరభయంబువాపినిరుపమంబగుతపో। మహిమచేతమెఱసిమనుపుమయ్య॥వ॥ ఇప్పుడుబ్రహ్మనిష్ఠుండవై
ననిన్నాచార్యునిఁగా వరించి భవదీయ తేజోవిశేషంబుచేత వైరివీరులంబరిమార్చెదమా ర్త్మీయార్థంబయినయుష్మ
త్పాదాభివందనంబునిందితంబుగాదనివేదవాక్యంబుగలదుగావుననీకునమస్కరించుచున్న దేవతలంగైకొనిపౌరోహి
త్యంబుసేయుమనినంబ్రహసితవదనుండై యమ్మునీశ్వరుండిట్లనియె॥గీ॥బ్రహ్మవర్చస్సువోయెడిప్రార్థనంబు। ధర్మగుణ
గర్హితంబనితానెఱింగి।సౌరదిననుబోటితపసియాసురలచేతఁ।బ్రకటమధురోక్తినేటికిఁబలుకఁబడియె॥విశేషించి॥క॥గు
రుధనముఁగూర్చనేటికి। గురుశిక్షుందగిలిమంత్రకోవిదులై సద్గురుధర్మనిరతులేనియు। గురువులకునుశిష్యవరులెకూర్చి
నధనముల్॥సీ॥ అరయనకించనులై నట్టివారికిఁదగుశిలోంఛనవృత్తిధనమునుమ్ము। దానిచేనిర్వర్తితప్రియసాధుసత్క్రి
యగలవారలైప్రీతినొందెదరుగాననసద్గర్హితాచారమైనయాచార్యత్వమిపుడుమీశాసనమునఁ। గైకొంటిగురువు
లకామంబుప్రాణార్థవంచనములులేక్కవడినొనర్తు। ననుచువిశ్వరూపుఁడనియెడిమునిప్రతిజ్ఞోక్తిఁబలికెవారినూరడిం
చిమహితమైనతత్సమాధిచేగురుభావ। మమరఁజేసెఁదేవసమితికపుడు॥క॥ భార్గవవిద్యాగుప్త। స్వర్గశ్రీద్విగుణదను
జసమధికసంప।ద్వర్గములవిష్ణుమాయా। నర్గళగతిఁదెచ్చియింద్రునకునిచ్చెనృపా॥క॥ఏవిద్యచేతరక్షితుఁ।డైవజ్రిదురం
బులోననసురులఁద్రుంచెక్। భావింపనట్టివిద్య।శ్రీహరిమాయామతంబుఁచెచ్చెరఁజెప్పెక్॥ఉ॥నావుడుపాండవాన్వ
యుఁడునమ్మినభక్తిజగన్నివాసురా। జీవదళాక్షుఁగృష్ణుఁదనచిత్తమునన్భజియించిపల్కెనో। దేవగణార్చితాంఘ్రి
యుగదివ్యమునీశ్వరవిశ్వరూపుఁడ।ప్పావనమైనవిద్యసురపాలునకేక్రియనిచ్చెఁజెప్పవే॥ఉ॥ ఎందునరక్షితుండగుచు
నింద్రుఁడులీలయవోలెవైరిసే। నందునుమాడిదేవతలునమ్మిసుఖింపఁగనిష్టసంపదం।జెందిసమస్తలోకములఁజేకొనియే
లెమునీంద్రదానినే।విందుసుఖంబుఁగందునఁకవీనులుసంతసమందఁబల్కవే॥క॥ వరనారాయణకవచము।నరిభీకరవజ్ర

———— శ్రీమన్నారాయణకవచప్రారంభము. ————

కవచమాశ్రితసంప।త్పరిణామకర్మసువచము। పురుహూతునకెట్లుమౌనిబోధించెఁదగక్॥ అనినంబరీక్షిజ్జనపాలునకు
మునినాథుండిట్లనియె॥సీ॥ వినవయ్యనరనాథమునినాథుఁడింద్రునకనువొందనారాయణాఖ్యమైన। కవచంబువిజ
యసంకల్పంబునప్రమేయస్వరూపంబుమహాఫలంబు। మంత్రగోప్యముహరిమాయావిశేషంబుసాంగంబుతోడనెఱుం
గఁజేసె। దానినేవినుపింతుఁబూనితదేకాగ్రచిత్తంబుతోడుతఁజిత్తగింపు। మొనరధౌతాంఘ్రిపాణియైయుత్తరంబు।
ముఖముగానుత్తమాసనమునవసించి।కృతనిజాంగకరన్యాసమతిశయిల్ల।మహితనారాయణాఖ్యవర్మమునెనర్చె॥వ॥ఇ
ట్లునారాయణకవచంబుఘటియించి పాదంబులను జానువులనూరువులనుదరంబునహృదయంబున నురంబునముఖం

శ్రీనారాయణకవచప్రారంభః

రాజా॥యేనగుప్తస్సహస్రాక్షస్సవాహాన్నరిపైనికాన్। క్రీడన్నివవినిర్జిత్య త్రిలోక్యాబుభుజేశ్రియమ్॥ భగవంస్తన్మమాచక్ష్వవర్మనారాయ
ణాత్మకం।యథాతతాయినశ్శత్రూన్ యేనగుప్తోజయన్మృధే॥ శ్రీశుకః॥వృతఃపురోహితస్త్వాష్ట్రోమహేంద్రాయానుపృచ్ఛతే। నారాయణా
ఖ్యంవర్మాహతదిహైకమనాశ్శృణు॥ విశ్వరూపః॥ ధౌతాంఘ్రిపాణిరాచమ్యసపవిత్రఉదఙ్ముఖః। కృతస్వాంగకరన్యాసోమంత్రాభ్యాంవా
గ్యతశ్శుచిః॥నారాయణమయంవర్మసన్నహ్యేద్భయఆగతే। దైవభూతాత్మకర్మభ్యోనారాయణమయఃపుమాన్॥పాదయోర్జానునోరూర్వోరుద

బునశిరంబుననిట్లష్టాంగంబులం బ్రణవపూర్వకంబై నయష్టాక్షరమంత్రరాజంబు న్యాసంబుఁ జేసి ద్వాదశాక్షరవిద్యచే తఁగరన్యాసంబుఁ జేసి మంత్రమూర్తినై ప్రణవాదియకారాంతమగు మహామంత్రంబుచేత నంగుళ్యంగుష్ఠపర్వసంధుల యందుపన్యసించి మఱియు హృదయంబున నోంకారంబు వికారంబు మూర్ధయందు షకారంబు భ్రూమధ్యంబునందు ణకారంబు శిఖయందు వేకారంబు నేత్రంబులయందు నకారంబు సర్వసంధులయందు మఱియు నస్త్రము నుద్దేశించి మకారంబు నున్యసించి నేని మంత్రమూర్తియగు మఱియు నస్త్రాయ ఫట్, అను మంత్రంబున దిగ్బంధనంబుఁ జేసి పరమేశ్వరునిఁ దన భావంబున నిల్పి విద్యామూర్తియుఁ దపోమూర్తియు నగు షట్ఛక్తిసంయుతంబయిన నారాయణకవచాఖ్యమైన నీమంత్ర రాజంబు నిట్లని పఠించె॥ చ॥ గరుడుని మూఁపుపైఁ బదయుగంబు ఘటిల్లఁగ శంఖచక్రవ । ర్మరుచిరశార్ఙ్గఖడ్గశరరాజితపాశగదాదిసాధనోత్కరనికరంబులాత్మకరకంజములన్ రహియించు భూతిసం । భరితమహాష్టబాహుఁడు కృపామతితో ననుఁ గాచుఁగావుత॥ గీ॥ ప్రకటమకరవరుణపాశంబులందుఁ । జలములందు నెందుఁ బొలయకుండఁ । గాచుఁగాక నన్ను ఘనుఁ డొకఁడైనట్టి । మత్స్యమూర్తి విద్యమానకీర్తి॥ క॥ వటుఁడు సమాశ్రితమాయా । నటుఁడు బలిప్రబలశోభనప్రతిఘటనోద్భటుఁడు త్రివిక్రమదేవుఁడు । చటులస్థలమందు నన్ను సంరక్షించున్॥ చ॥ అడవుల సంకటస్థలుల నాజిముఖంబుల నగ్నికీలలం । దెడరుల నెల్ల నాకు నుతికెక్కఁగ దిక్కగుఁగాక శ్రీనృసిం । హుఁడు కనకాక్షరాక్షసవధోగ్రుఁడు విస్ఫురితాట్టహాసవ । క్త్రుఁడు ఘనదంష్ట్రపావకవిధూతదిగంతరుఁ డప్రమేయుఁడై॥ చ॥ అరయఁగ నెల్ల లోకములు నంకిలినొంద మహా

రేఖృద్యథోరసి।ముఖేశిరస్యానుపూర్వ్యాదోంకారాదీని విన్యసేత్॥ ఓం-నమో నారాయణాయేతి విపర్యయమథాపివా। కరన్యాసం తతఃకుర్యాద్ద్వాదశాక్షరవిద్యయా।ప్రణవాదియకారాంతమంగుళ్యంగుష్ఠపర్వసు॥న్యసేద్ధృదయఓంకారం వికారమనుమూర్ధని।షకారంతు భ్రువోర్మధ్యే ణకారం శిఖయాన్యసేత్॥ వేకారం నేత్రయోర్యుంజ్యాన్నకారం సర్వసంధిషు।మకారమస్త్రముద్దిశ్య మంత్రమూర్తిర్భవేద్బుధః।సవిసర్గం ఫడంతం తు సర్వదిక్షువినిర్దిశేత్ ॥ ఓం విష్ణవేనమః ॥ ఇత్యాత్మానం పరం ధ్యాయేద్ధ్యేయం షట్ఛక్తిభిర్యుతం।విద్యాతేజస్తపోమూర్తిమిమం మంత్రముదాహరేత్॥ఓం-హరిర్విదధ్యాన్మమసర్వరక్షాం-న్యస్తాంఘ్రిపద్మఃపతగేంద్రపృష్ఠే।దరారిచర్మాసిగదేషుచాప-పాశాన్దధానోష్టగుణోష్టబాహుః॥ జలేషుమాం రక్షతు మత్స్యమూర్తి-ర్యాదోగణేభ్యో వరుణస్యపాశాత్।స్థలేషుమాయావటువామనోవ్యా-త్త్రివిక్రమఃఖేవతు విశ్వరూపః॥ దుర్గేష్వటవ్యాజిముఖాదిషు ప్రభుః-పాయాన్నృసింహోసురయూథపారిః। విముంచతోయస్యమహాట్టహాసం-దిశోవినేదుర్న్యపతంశ్చగర్భాః॥ రక్షత్వసౌమాధ్వనియజ్ఞకల్ప-స్స్వదంష్ట్రయోన్నీతధరోవరాహః।రామోద్రికూటేష్వథ విప్రవాసే-సలక్ష్మణోవ్యాద్భరతాగ్రజోమామ్॥ మాముగ్రధర్మాదఖిలాత్ప్రమాదాన్నారాయణఃపాతునరశ్చహాసాత్।దత్తస్త్వయోగాదథయోగనాథః-పాయాద్గుణేశఃకపిలఃకర్మబంధాత్॥ సనత్కుమారోవతుకామదేవా-ద్ధయాననోమాంపథిదేవహేళనాత్।దేవర్షివర్యఃపురుషార్చనాంతరా-త్కూర్మోహరిర్మాంనిరయాదశేషాత్॥ధన్వంతరిర్భగవాన్పాత్వపథ్యాద్ద్వంద్వాద్భయాదృషభోనిర్జితాత్మా। యజ్ఞశ్చలోకాదవతాజ్జనాన్తా - బలోగణాత్ క్రోధవశాదహీంద్రః॥ ద్వైపాయనోభగవానప్రబోధా-ద్బుద్ధశ్చ పాషండగణాత్ప్రమాదాత్।కల్కిఃకలేఃకాలమలాత్ప్రపాతు ధర్మావనాయోరుకృతావతారః॥ మాంకేశవోగదయాప్రాతరవ్యాద్గోవిందఆసంగవమాత్తవేణుః। నారాయణఃప్రాహ్ణఉదాత్తశక్తిర్మధ్యందినే విష్ణురరీంద్రపాణిః॥ దేవోపరాహ్ణేమధుహోగ్రధన్వా-సాయంత్రిధామావతుమాధవోమాం। దోషేహృషీకేశఉతార్ధరాత్రే-నిశీథఏకోవతుపద్మనాభః॥ శ్రీవత్సధామాపరరాత్రఈశః-ప్రత్యూషఈశోసిధరోజనార్దనః।దామోదరోవ్యాదనుసంధ్యం ప్రభాతే విశ్వేశ్వరోభగవాన్ కాలమూర్తిః॥ చక్రంయుగాంతానలతిగ్మనేమి-భ్రమత్సమంతాద్భగవత్ప్రయుక్తం।దందగ్ధిదందగ్ధ్యరిసైన్యమాశు-కక్షంయథావాయుసఖోహుతాశః॥గదేశనిస్పర్శనవిస్ఫులింగే-నిష్పిండినిష్పిండ్యజితప్రియాసి।కూష్మాండవైనాయకయక్షరక్షో-భూతగ్రహాంశ్చూర్ణయచూర్ణయారీన్॥ త్వంయాతుధానప్రమథప్రేతమాతృపిశాచవిప్రగ్రహఘోరదృష్టీన్।దరేంద్రవిద్రావయకృష్ణపూరితో-భీమస్వనోరేర్హృదయానికంపయ॥ త్వంతిగ్మధారాసివరారిసైన్యమీశప్రయుక్తోమమఛింధిఛింధి।చక్షూంషిచర్మన్ శతచంద్రఛాదయద్విషామఘోనాం హరపాపచక్షుషాం॥ యన్నోభయం గ్రహేభ్యోభూత్కేతుభ్యోనృభ్యఏవచ। సరీసృపేభ్యోదంష్ట్రిభ్యోభూతేభ్యోఘేభ్యఏవచ॥సర్వాణ్యేతానిభగవన్నామరూపాస్త్రకీర్తనాత్। ప్రయాంతుసంక్షయంసద్యోయేనశ్శ్రేయఃప్రతీపకాః॥గరుడోభగవాన్ స్తోత్రస్తోభశ్ఛందోమయఃప్రభుః।రక్షత్వశేషకృచ్ఛ్రేభ్యోవిష్వక్సేనస్యవాహనమ్॥సర్వాపద్భ్యోహరేర్నామరూపయానాయుధానినః।బుద్ధీంద్రియమనఃప్రాణాన్పాంతుపార్షదభూషణాః॥ యథాహిభగవానేవవస్తుతస్సదసచ్చయత్।సత్యేనానేననస్సర్వేయాంతునాశముపద్రవాః॥ యథైకాత్మ్యానుభావానాంవికల్పరహితస్స్వయం। భూషణాయుధలింగాఖ్యాధత్తేశక్తీస్స్వమాయయా॥ తేనైవసత్యమానేనసర్వజ్ఞోభగవాన్హరిః।పాతుసర్వైస్స్వరూపైర్నస్సదాసర్వత్రసర్వగః॥ విదిక్షుదిక్షూర్ధ్వమధస్సమంతాదంతర్బహిర్భగవాన్నారసింహః।ప్రహాపయన్లోకభయంస్వనేనస్వతేజసాగ్రస్తసమస్తతేజాః॥ శ్రీ విశ్వరూప ఉ॥ మఘవన్నిదమాఖ్యాతంవర్మనారాయణాత్మకం। విజేష్యస్యంజసాయేనదంశితోసురయూథపాన్॥ఏతద్ధారయమాణస్తుయంయంపశ్యతిచక్షుషా।పదావాసంస్పృశేత్సద్యస్సాధ్వసాత్సవిముచ్యతే॥నకుతశ్చిద్భయంతస్యవిద్యాంధారయతోభవేత్। రాజదస్యుగ్రహాదిభ్యోవ్యాధ్యాదిభ్యశ్చకర్హిచిత్॥ ఇమాంవిద్యాంపురాకశ్చిత్కౌశికోధారయన్ద్విజః।యోగధారణయాస్వాంగంజహౌసమరుధన్వని॥ తస్యోపరివిమానేనగంధర్వపతిరేకదా। యయౌచిత్రరథస్స్త్రీభిర్వృతోయత్రద్విజక్షయః॥గగనాన్న్యపతత్సద్యస్సవిమానోహ్యవాక్శిరాః। సవాలఖిల్యవచనాదస్థీన్యాదాయవిస్మితః॥ ప్రాస్యప్రాచీసరస్వత్యాంస్నాత్వాధామస్వమన్వగాత్।యఇదంశృణుయాత్కాలేయోధారయతిచాదృతః। తంనమస్యంతిభూతానిముచ్యతేసర్వతోభయాత్॥ శ్రీశుకః॥ఏతాంవిద్యామధిగతోవిశ్వరూపాచ్ఛతక్రతుః।త్రైలోక్యలక్ష్మీంబుభుజేవినిర్జిత్యమృధేసురాన్॥........

ఇతి, శ్రీభాగవతే, షష్ఠస్కంధే, నారాయణవర్మోపదేశో నామాష్టమోధ్యాయః.

ర్ణవంబులో, నొరిగినిమగ్నమైనధరనుద్ధతిఁగొమ్మున నెత్తినట్టియా । కిరిపతియగ్నికల్పుఁడురుఖేలుఁడునూర్జితమేదినీమ
నో, హరుఁడుగృపావిధేయుఁడుసదాధ్వములన్ననుఁగాచుఁగావుతన్ ॥క॥ రాముఁడురాజకులైకవి, రాముఁడుభృగు
సత్కులాభిరాముఁడుసుగుణస్తోముఁడుననురక్షించును, శ్రీమహితోన్నతుఁడునద్రిశిఖరములందున్ ॥సీ॥ తాటకిమర్దిం
చితపసిజన్నముఁగాఁచిహరువిల్లువిఱిచి ధైర్యమున మెఱసి, ప్రబలులైనట్టివిరాధకబంధోగ్రఖరదూషణాది రాక్షసులచు
నిమి, వానరవిభునేలి వాలిఁగూల్చఁగ నేసిజలరాశిగర్వంబుఁ జక్కఁజేసి, సేతువుబంధించి చేరి రావణకుంభకర్ణాదివీరులఁ
గడిమిఁద్రుంచి, యలవిభీషణులంకకునధిపుఁ జేసి, భూమిసుతఁగూడిసాకేతపురమునందు, రాజ్యసుఖములుగైకొన్నరామ
విభుఁడు, వరుసననుఁబ్రోచుచుండుఁబ్రవాసగతుల ॥వ॥ మఱియునఖలప్రమాదంబులైనయభిచారకర్మంబులవలననా
రాయణుండునుగర్వంబువలననరుండును యోగభ్రంశంబువలన యోగనాథుఁడయిన దత్తాత్రేయుండునుగర్మబంధం
బువలనగణేశుండైనకపిలుండును గామదేవునివలనసనత్కుమారుండునుమార్గంబులదేవహేళనంబుఁ జేయుటవలన శ్రీ
హయగ్రీవమూర్తియును దేవతానమస్కారతిరస్కార దేవపూజాచ్ఛిద్రంబులవలన నారదుండును శేషనిరయంబువల
నఁగూర్మంబునపథ్యంబువలన భగవంతుండైనధన్వంతరియునుజనాపవాదంబువలనయజ్ఞదేవుండునుజననమగణాచలం
గలుగఁజేయుకర్మంబులవలనబలభద్రుండును గాలంబువలనయముండును సర్పగణంబులవలన శేషుండునప్రబోధంబువ
లనద్వైపాయనుండును పాషండసమూహంబువలనబుద్ధదేవుండును శనైశ్చరునివలనఁగల్కియనుధర్మరక్షణపరుండయి
నమహావతారుండునన్నురక్షించుగాత ప్రాహ్ణమధ్యాహ్నాపరాహ్ణసాయంకాలంబులను బ్రదోషార్ధరాత్రాపరరాత్ర
ప్రత్యూషానుసంధ్యలనుగదాద్యాయుధంబులధరియించి కేశవనారాయణగోవిందవిష్ణుమధుసంహారత్రివిక్రమవామ
నహృషీకేశపద్మనాభశ్రీవత్సధామసర్వేశ్వరయీశజనార్దనవిశ్వేశ్వరకాలమూర్తియను నామరూపంబులుగల దేవుం
డునన్నురక్షించుఁ బ్రళయకాలానలతీక్ష్ణసంభ్రమభ్రమణనిర్వక్రవిక్రమక్రమవక్రీకృతదనుజ చక్రంబైనసుదర్శన
నామచక్రంబమహావాయుప్రేరితంబై హుతాశనుండు నీరసతృణాటవులభస్మీభూతంబుసేయు భంగిభగవత్ప్రయు
క్తంబవైమద్వైరిసైన్యంబులదగ్ధంబుగావింపుము జగత్సంహారకాలఘటితచటులమహోత్పాత గర్జారవపర్జన్యది
శాభివర్జితఘనఘనాంతరనిష్ఠ్యూతనిష్ఠురకోటిశతకోటిసంస్పర్శస్ఫురద్విస్ఫులింగనిర్గమానర్గళభుగభుగాయమానమూ
ర్తివిస్ఫూర్తినారాయణకరకమలవర్తిగదాయుధోత్తమమదీయవైరితండోపతండంబుల భండనంబులం జండగతింబిం
డిగాఁగూశ్మాండవైనాయకరక్షోభూతగ్రహంబులంజూర్ణంబులుగాఁగొండొకవినోదంబుసలుపుముదరేంద్రుండవైన
పాంచజన్యంబసర్వలోకజిష్ణుండయినశ్రీకృష్ణునినిఖిలపుణ్యైకసదనవదననిష్ఠ్యూతనిశ్వాసాధరవేణుపరిపూరితంబవై
యున్మత్తభూతప్రేతపిశాచవిప్రగ్రహాదిక్రూరదుర్గ్రహంబులవిద్రావణంబుగానస్మత్పరవీరమండలంబుల గుండియ
లతోఁదదీయమాననీదుర్భరగర్భంబులుగర్భస్థార్భకవివర్జితంబులుగానవియబ్రహ్మాండభాండభీకరంబయినభూరినాదం
బునమోమమతితీవ్రధారాదళితనిశాటకోటికఠోరకంఠకరాళరక్తధారాధౌతమలీమసవిసరంబవైన నందకమహాసి శే
ఖరంబజగదీశప్రేరితంబవయిమద్విద్విషవిషమవ్యూహంబులమేండు ఖండములుగఖండించి చెండాడుమునిష్కళంకని
రాతంకసాంద్రచంద్రాకారమండలపరిమండితసర్వాంగలక్షణవిచక్షణ ధర్మనిర్మితంబవైనచర్మంబదుర్మదమద్వైరి
లోకంబులకుసమాకులనిబిడనీరంధ్రనిష్ఠురతమఃపటలపటుఘటనంబులంగుటిలపరుపుము నిఖిలపాపగ్రహంబులవలనస
కలనరమృగసర్పక్రోడభూతాదులవలననగుభయంబులువొందకుండభగవన్నామరూపయానదివ్యాస్త్రంబులురక్షిం
చుఁగాకబృహద్రథంతరాదిసామంబులచేతస్తోత్రంబుసేయంబడుచున్నఖగేంద్రుండు రక్షణదక్షుండయినన్నురక్షిం
చుఁగాకశ్రీహరినామరూపవాహనదివ్యాయుధపారిషదోత్తమప్రముఖంబులస్మదీయ బుద్ధీంద్రియమనఃప్రాణంబు
లసంరక్షించుభగవంతుండైనశేషుండు సర్వోపద్రవంబులనాశంబుసేయుజగదైక్యభావంబైనధ్యానంబుగలవానికివి
కల్పరహితుండై భూషణాయుధలింగాఖ్యలగుశక్తులందనమాయచేత ధరియించి తేజరిల్లుచుండులక్ష్మీకాంతుండువికల్ప
విగ్రహంబులవలననన్నురక్షించుఁగాకలోకభయంకరాట్టహాసభాసురవదనగహ్వరుండగుచుసమస్తతేజోహరణధురీ
ణతేజఃపుంజసంజాతదివ్యనృసింహావతారుండగునప్పరమేశ్వరుండుసర్వదిగ్భాగంబులవలననను రక్షించుచుండుఁగాక
యని నారాయణాత్మకకవచప్రభావంబితిహాసరూపంబుననింద్రుండు దెలిసికొని ధ్యానంబుఁ జేసితద్విద్యాధారణమహి
మవలననరాతులనిర్జించెంగావుననెవ్వరేని నిర్మలాత్ములగువారలేతద్విద్యాధారణులై యనుదినంబునుబఠియించిననతి
ఘోరరణంబులనత్యుత్కటసంకటంబులనుసర్వగ్రహానిగ్రహకర్మమారణకర్మాదిదుష్కర్మజన్యక్లేశంబులనువదిలియ

వ్యాకులమనస్కులై విజయంబునొందుదురు మఱియును సర్వరోగంబులకు నగమ్యశరీరులై సుఖంబునొందుదురదియునుం
గాక॥ సీ॥ అతిభక్తిం గౌశికుండను బ్రాహ్మణుండు దొల్లి యీవిద్య ధరియించి యెలమి మించి। మరుభూమియందు నిర్మలచిత్తుం
డై యోగధారణంబున బిట్టు తనువు విడిచె। దాని పై నొకండు గంధర్వవరేణ్యుండు చిత్రరథాఖ్యుండ జేయుండొంటి। జదలం
జనంగం దచ్ఛాయ దగస్థి పైంగదిసిన నాతండు గళవళించి। యువిదపిండుతోడ నవవిమానముతోడం। దనదు విద్యతోడ ధరణిం
ద్రెళ్లి తిరిగి లేవలేక తికమకగుడువంగ। వాలఖిల్యమాని వానిం జూచి॥ క॥ నారాయణకవచసమా। ధారణపుణ్యాస్థిదీని డగ్గ
ర నీకుం। గూరెడి నెవిష్ణుభక్తుల। వారక చేరంగ నెట్టి వారికిం దరమే॥ ఇంద్రవజ్రం॥ సంధించి నీయంగక సంధులెల్ల। స్బంధిం
చి తన్మంత్ర బలంబు పేర్మిం। అందంబు మాన్పింపం దదన్యమేదీ। సింధుప్రవాహోన్నతి చేతం దీరున్॥ వ॥ కావున నీ పుణ్యాశ
ల్యంబులు భక్తియుక్తుండవై కైకొని సోయి ప్రాఙ్ముఖంబునం బ్రవహించెడు సరస్వతీ జలంబుల నిక్షేపణంబు జేసి కృతస్నా
నుండవై యాచమనంబు చేసిన నీ సర్వాంగబంధనంబులు డుగు ననిన నతం డట్ల చేసి తన విమానం బెక్కి నిజస్థానంబునకరిగెం
గావున॥ క॥ అనుదినము దీని నెవ్వరు విని రేనిం బఠించిరేని విస్మయమొదవ। న్ననభూతజాలమెల్లను। మునుకొని వారలను గాంచి
మ్రొక్కుచునుండున్॥ గీ॥ విశ్వరూపువలన నైశ్వర్యకరమైన। యిట్టి విద్యం దాల్చి యింద్రుండపుడు। మూండు లోకములకు ము
ఖ్యమైనట్టి శ్రీ। ననుభవించి మించె నధికమహిమ॥ సీ॥ భూపాలయా విశ్వరూపునకరుదైన తలలు మూండను నొందదగిలి
యుండు। సొరదిసురాపాన సోమపానంబులు నన్నాదమునంగనున మరవరుల। తోంగూడి భుజియించి తూకొని వారితో యజ్ఞ
భాగంబు ప్రత్యక్షమొంది। కైకొనుచుండి మప్కర్మడైయా యజ్ఞ భాగంబు రాక్షసప్రవరులకును। దల్లి మీందంగలుగు
తాత్పర్యవశమున। దివిజవరుల మొఱంగి తెచ్చియిచ్చు। నదియెఱింగి యింద్రుడతిభీతచిత్తుడై। తనకుం గానియతని తలలుద్రుం
చె॥ క॥ భాసురుండనక మహోత్సా। గ్రేసరుడనక మరవిభుండు ప్రియకర్మగతి। న్వేసరుండనక మహేంద్రుండు భూసురుతలలపు
డురోషమునం దెగనడచెన్॥ వ॥ ఇట్లయ్యింద్రుండు క్రోధంబు సహింపంజాలక విశ్వరూపు తలలు ఖడ్గంబునం దెగనడిచిన సోమ
పానంబు సేయుశిరంబు కపింజలంబయ్యె సురాపానంబు సేయుశిరంబు కలవింకంబయ్యె నన్నంబు భక్షించు శిరంబు తిత్తిరి
యయ్యె నిట్లు త్రివిధపక్షిస్వరూపంబు దాల్చి బ్రహ్మహత్యయే తెంచి యింద్రునిం జుట్టుకొని తమ్ముంబరిగ్రహింపుమని నిర్బం
ధింపనపుడింద్రుండతిభీతచిత్తుండయి త్రిలోకనాయకుండయి నందానిం దప్పించుకొనంజాలక యంజలిమొగ్గి యమ్మహాదో
షంబుం గైకొని మోందద్దోషంబొక్క సంవత్సరంబనుభవించి యంతం బాపుకొనువాండై భూజలవృక్షస్త్రీలం బ్రార్థించి త
ద్దురితంబు చతుర్విధంబులం బుచ్చికొమ్మనిన భూమి తనయందుం జేయంబడిన ఖాతంబు తనంతన పూడునట్టి వరంబును, జలం
బులు సర్వంబు దనయందుం బ్రక్షాళితంబయినం బావనంబగు ననువరంబును, వృక్షంబులు భేదింపంబడియును బ్రరోహంబు
గలుగు ననువరంబును, స్త్రీలెల్లపుడుం దమకుం గామసుఖంబు గలుగు ననువరంబును గోరిన నతండట్లకాకయని యొసంగిన న
తని మహాపాతకంబు ధరణి నెఱియ, యూషరక్షేత్రంబుల విధంబున నుదకంబు, బుద్బుదఫేనరూపంబునను, మహీరుహంబు
లు, నిర్యాసభావంబున, నింతులు రజస్వలవికారంబున, నిట్లు చతుర్భాగంబులం బంచికొనిరంత॥ మ॥ హతపుత్రుండగు వి
శ్వరూపజనకుండా త్వష్ట దుఃఖాయతో। ద్ధతరోషానలదహ్యమానుండగుచుం దానింద్రు పైమారణ। క్రతుహోమంబు
నొనర్పనందుం బొడమెం గల్పాంతకాకారవి। శ్రుతకీలానలనిష్ఠురేక్షణ గుణక్షుభ్యత్త్రిలోకోగ్రుండై॥ సీ॥ యుగము
గ్రుంగెడు నాండు జగములు వొలియించు నంతకు మూర్తిపైనింతయగుచుం। బరపు నిడుపు బ్రతిదినంబును నొక్కశర
పాతమంగంబు విరివిగొనుచుం। గడుదగ్ధశైలసంకాశదేహమునందుం గరము సంధ్యారాగకాంతి మెఱయ। మును గాంకరా
గి చేంగను మించు మంచులక అకుమీసలు కచాగ్రములు మెఱయం। జండమధ్యాహ్నమార్తాండమండలోగ్ర। చటులనిష్ఠుర
లోచనాంచలవిధూత। దశదిశాభాగుండుజ్జ్వలతరకరాళ। భిదురసునిశితదంష్ట్రోరువదనగుహుండు॥ ఉ॥ నింగికి నేలకుం బో
డవు నిట్టలమై శిఖలందుం బర్వను। త్తుంగతరాగ్నిజాలములం దొట్రిలుచున్న రిహపజ్జాచారని। స్సంగకరాళశాతఘనసఘృ
ణిమండలచండశూలము। ప్పొంగుచుం గేలలీలం గొని భూమి చలింపంగసోలియాడుచున్॥ సీ॥ పదంపడి విరివిగా వదనంబుం దె
రచుచు నాకాశమంతయు నప్పళించుం। గడు నాల్కనిగుడించి గ్రహతారకంబుల నయ్యెల్లం దిగజారనాకికొనుచు। నలవో
క యనుబోలెనట్టహాసమునకు మెఱసి లోకము లెల్లం ద్రిప్పంగం జూచుం। దనరు దిగ్దంతిదంతములు చెక్కులు వారసు గ్రదం
ష్ట్రిలు ద్రిప్పుసుక్కు మిగిలి। త్వష్టబలితంపు తపమున సృష్టి నొంది। యఖిలలోకంబులెల్లం దానాక్రమించి। వృత్రనామాఖ్య
దేవతాశత్రుండనుచు। దారుణాకారుండఖిల దుర్దముండు మెఱసె॥ మత్తకోకిల॥ అట్టివృత్రుని మీంద దేవతలల్కతోం జెను
మూంకలై। చుట్టుముట్టి మహాస్త్రవిద్యలు సూపి మేపున నేయనా। గొట్టువీరుండు వారలేసిన క్రూరశస్త్రములన్నియుం।

జుట్టిపట్టుక త్రుంగి శూరత జోకనార్చె మహోగ్రుండై ॥ క॥ భక్షితదివ్యాస్త్రిండగు। రక్షోనాయకుని నమరరాజప్రము
ఖు। లీక్షింప వెఱచి పఱచిరి। రక్షకుఁ జింతించికొనుచు రయమొప్పారన్ ॥ వ॥ ఇట్లు సర్వసాధనంబులతోడ సాధుజనంబుల,
వృత్రాసురుండు మ్రింగిన, నచ్చెరువడి, చేయునది నేరక, తత్తేజోవిశేషవిభవంబునకు, భయంబు నొంది, కందిన డెందంబు
నం గుందుచుఁ బురందరప్రముఖులార్తరక్షకుండగు, పుండరీకాక్షునకుం, గుయ్యిడువారలై ॥ లయగ్రాహి॥ వీఁడు కడుచ
ర్ద్రముఁడు వాఁడి మనకైదువులు వాడిచెడఁగా మెసవి యీడుఁ గనకున్నాఁ। డేడ బ్రతుకింకఁ బెనుకీడు వొడమె న్మనకుఁ దో
డుపడ నెక్కరుఁడు లేఁడు హరిదక్క । న్వేఁడుదము శ్రీధరునిఁ గూడుదము సద్భటులఁ బాడుదము గీతములఁ జాడపడునంత,
న్వాడిచెడు త్రోవ దయతోడ నెఱిగించు ఘనుఁ డోడక సురాలయము పాడువడదింకన్ ॥ క॥ అనితలపోయుచుఁ దనలో। ము
నుకుచుఁ దికమకలుగొనుచు మురరిపు కడకున్ గునుకుచుఁ దినుకుచు నేగిరి। ఘనరాక్షసుఁ గన్నఁ గన్నుగవ బెగ్గిలఁగన్ ॥ వ॥ ఇట్లు
భయార్తులై యమర్త్యవ్రాతంబు, చని చని ముందట, నభంగభంగరంగదుత్తుంగ, డిండీరమండలసముద్దండాడంబర, విడం
బితనారాయణనిరంతరకీర్తిలతాకుసుమ, గుచ్ఛస్వచ్ఛంబు, ననవరతగోవిందచరణారవిందసేవాసమాకుల, కలకలఫలి
తమహాపుణ్యఫలాయమాన, సముద్దీపితావర్తవర్తితదక్షిణావర్తరుచిరశంఖమండలమండితంబును, నతినిష్ఠురకఠినపా
ఠీనపృథురోమరాజిసంకుల, తిమితిమింగిలకర్కట, కమఠకచ్ఛప, మకరనక్రవక్రగ్రహగ్రహణ। ఘుమఘుమారావదారు
ణగమన, విషమితవిషమతరంగఘట్టనఘట్టితసముత్తుంగశీకరనికర, నీరంధ్రతారకిత, తారాపథంబును, సముచ్ఛ్రాయ
శైలోచ్ఛ్రయశిఖరాగ్రప్రవహిత, దుగ్ధనిర్ఝరసమ్మార్జిత, పురాణపురుషవిశుద్ధ, శుద్ధాంతవిహరణధురీణ, నవసుధాధౌతధా
వళ్యధగద్ధగాయమాన, రమ్యహర్మ్యనిర్మాణకర్మంబు, నతిపవిత్రగుణవిచిత్రనిజకళత్ర, ప్రేమానందసందర్శిత, ముకుందపరి
స్రవదంతరంగకరుణారసపరిమిళితభావబంధురవిద్రుమవల్లీసుతల్లికాంకురశోభితంబును బ్రసిద్ధసిద్ధరసాంబువాహసంగమ
సముత్థితగంభీరఘోషపరిదూషితసకలరోదోంతరాళంబును సముద్రమేఖలాఖిలప్రదేశవిలసితనవీనదుకూలాయమానం
బును హరిహరప్రముఖదేవతానిచయపరిలబ్ధామృతమహదైశ్వర్యదానధౌరేయమహానిధానంబును వైకుంఠపురపారవత
కామ్యఫలఫలితమందారపారిజాతసంతానకల్పవృక్షహరిచందనఘనవనానుకూలకూలంబునై యొప్పుచుఁ గుబేరుభాం
డాగారంబునుంబోలెఁ బద్మమహాపద్మశంఖమకరకచ్ఛపముకుందకుందనీలవరసమగ్రంబై విష్ణుకరకమలంబునుంబోలె
సుదర్శనావర్తప్రగల్భంబై కైలాసమహీధరంబునుంబోలె నమృతకళాస్థాన శేఖరపదార్పణంబై యింద్రవైభవంబు
నుంబోలె కల్పవృక్షకామధేనుచింతామణిజనితంబై సుగ్రీవసైన్యంబునుంబోలె నపరిమిత నిబిడహరిసంచారంబై నారా
యణోదరంబునుంబోలె నిఖిలభువనభారభరణసమర్థంబై శంకరుజటాజూటంబునుంబోలె గంగాతరంగిణీసమాశ్ర
యంబై బ్రహ్మలోకంబునుంబోలెఁ బరమహంసకులసేవ్యంబై పాతాళలోకంబునుంబోలె ననంతభోగిభోగయోగ్యం
బై నందనవనంబునుంబోలె నైరావతమాధవీరంభాదిసంజననకారణంబై సౌదామినీనికరంబునుంబోలె నభ్రంకషంబై వి
ష్ణునామకీర్తనంబునుంబోలె నిర్మలస్వభావంబై క్రతుశతగతుండునుంబోలె హరిపదభాజనంబై యొప్పుచున్న దుగ్ధవా
రాశిడాసి శ్వేతద్వీపంబున వసియించి యందు సకలదిక్పాలకాది దేవతలు దేవదేవు నాశ్రయించి యిట్లని స్తుతియించిరంత॥
సీ॥ పంచమహాభూతపరినిర్మితంబైన ముజ్జగంబుల కెల్ల నెజ్జయైన। బ్రహ్మయు నేమును బరఁగ నందఱుఁ గూడి యెవ్వని కైపూ
జలిత్తు మెపుడు। నట్టి సర్వేశ్వరుం డాగమవినుతుండు సర్వాత్మకుఁడు మాకు శరణమగును। అతిపూర్ణకాము నహంకారదూ
రు సముని శాంతునిఁ గృహాస్పదుని గురుని। మానియన్యుని సేవింపఁ బూనునట్టి। కపటశీలుని యతిపాపకర్మబుద్ధి। శునకవాలం
బు వట్టుక ఘనతరాబ్ధిఁ। దరియఁ జూచుటగాదె తాఁ దామసమున॥ చ॥ ఉదకమయంబునన్వసుధ నోడగఁ జేసి తనర్చు కొమ్ము
న। న్వదలక నంటఁ గట్టి మనువల్లభుఁ గాచిన మత్స్యమూర్తి సం। మదమున మమ్ముఁ బ్రోచు ననుమానము మానఁగ వృత్రుఁ జే
తియా। పదఁ దొలఁగించి నేఁడు నరపాలుర పాలిటి భాగ్యదేవతై॥ మత్తకోకిల॥ వంతు సేయుచు వాతధూతకరాళభంగురభం
గదుర్గ్రాంతసంతతసాగరోదకతల్పమొంది వసించు బ్ర। హ్మాంతవాసిని బొడ్డుదమ్మిని నాచి కాఁచిన నేర్పరిం। తంతవాఁడన
రాని యొంటరి యాదరించుమ ముంగృపన్ ॥ గీ॥ దేవతలమైన మే మిట్టి దేవదేవు। సర్వలోకశరణ్యుని శరణుఁ జొచ్చి। బలిత
మైనట్టి యీ నియాపదలఁ బాసి। మీఱశుభములఁ జేకొను వారమిపుడు॥ వ॥ ఇట్లు స్తుతియించుచున్న దేవతలకు భక్తవత్సలుండై
న వైకుంఠుండు ప్రసన్నుండయ్యె నప్పుడు॥ సీ॥ తగు శంఖచక్రగదాధరుండగు వాని। శ్రీవత్సకౌస్తుభచిహ్నవానిఁ। కమనీయ
మాణిక్యఘనకిరీటము వాని దివ్యవిభూషణదీప్తివాని। మండితకేయూరకుండలంబులవాని సిరియురస్థలమునఁ జెలఁగువా
ని। దనుఁ బోలు సేవకతండంబుగలవాని జిలుగైన పచ్చనివలువవానిఁ। దెల్లదమ్మివిరులఁ దెగడు కన్నులవాని। నవసుధాద్ర

వంబునవ్వు వానిఁ గనియె వేల్పుపిండు కప్పురపాటుతోఁ గన్నులందునున్న కఱవుదీఱ॥ సీ॥ తన సేవకులలోనఁ దడబడు రూపంబు శ్రీవత్సకౌస్తుభ శ్రీలు దెలుప । వికచాబ్జములతోడ వీడ్వడు కన్నులకడలదై వారెడు కరుణఁ దెలుప । నెల్లలోకములకు నిల్లయిన భాగ్యంబు కాపురంబుండెడు కమలఁ దెలుప । మూఁడుమూర్తులకును మొదలయిన తేజంబు ధాతఁ బుట్టించిన తమ్మి దెలుప । బుద్ధిఁ బోల్పరాని పుణ్యంబుఁ దత్పాద । కమలజనితమైన గంగ దెలుప । నప్రమేయుఁ డభవుఁ డవ్యక్తుఁ డవ్యయుఁ । డాదిపురుషుఁ డఖిల మోదియొప్పె॥ వ॥ ఇట్లు జగన్మోహనాకారుండయిన నారాయణుని కృపావలోకనాహ్లాదస్వభావచరితులై సాష్టాంగదండప్రణామంబు లాచరించి ఫాలభాగపరికీలితకరకమలులై యిట్లనిరి॥ గీ॥ దుర్గమంబులయిన స్వర్గాదిఫలములఁ బుట్టఁ జేయఁ జాలునట్టి గుణముఁ గలిగి మెలఁగుచున్న ఘనుఁడవై నట్టి నీకు రయ మ్రొక్క వారమాదిపురుష॥ సీ॥ దండంబు యోగీంద్రమండలనుతునకు దండంబు శార్ఙ్గకోదండునకును । దండంబు మండితకుండలద్వయునకు దండంబు నిష్ఠురభండనునకు । దండంబు మత్తవేదండరక్షకునకు దండంబు రాక్షసఖండనునకు । దండంబు పూర్ణేందుమండలముఖునకు దండంబు తేజఃప్రచండునకును । దండమచ్యుతపుణ్యప్రధానునకును । దండముత్తమవైకుంఠధామునకును । దండమాశ్రితరక్షణతత్పరునకు । దండము సుభోగినాయకతల్పునకును॥ ఉ॥ చిక్కిరి దేవతావరులు చిందరవందరలైరి ఖేచరుల్ । స్రుక్కిరి సాధ్యసంఘములు సోలిరి పన్నగులాజిభూమిలో । గ్రక్కిరి దివ్యకోటి గడు గ్రుగ్గిరి యక్షులు వృత్రు చేత నీ । చిక్కిన వారి నైనదయ సేయుము మెవ్వక యుండ మోహరీ॥ క॥ మొదలాఁటి నరక్కసులకు మొదలై మాకాపదలకు మూలంబగుచుం । దుదమొదలు లేని రక్కసుఁ । డుదిచూపఁగ దయ్యెఁ దుదకుఁ దుదియైన హరీ॥ గీ॥ అకటదిక్కుల కెల్లదిక్కైన మాకు । నొక్కదిక్కును లేము కాలూననైన । దిక్కుగావయ్య నేఁడు మాదిక్కుఁ జూచి । దిక్కు లేకున్న వారలదిక్కు నీవ॥ క॥ నీదిక్కు గానివారికి । నేదిక్కును వెదుకనుండ దిహపరములకు । న్మోదింపఁ గలఁచు వారికి । నీదిక్కే దిక్కు సుమ్ము నీరజనాభా॥ గీ॥ అరయ మా తేజములతోడ నాయుధములు । మ్రింగి భువనత్రయంబును మ్రింగుచున్న । భీకరాకారు వృత్రు నిపీఁచ మడఁచి । యెల్ల భంగుల మాభంగమీసుచు భవ॥ గీ॥ పరమపురుష దుఃఖభంజన పరమేశ । భక్తవరద కృష్ణ భవవిదూర । జలరుహాక్ష నిన్ను శరణంబు వేడెద । మభయమిచ్చి కావుమయ్య మమ్ము॥ వ॥ మఱియు నో భగవన్నారాయణ వాసుదేవ యాదిపురుష మహానుభావ పరమమంగళ పరమకల్యాణ దేవ పరమకారుణికులైన పరమహంసలగు పరివ్రాజకుల చేత నాచరితంబులగు పరమసమాధిభేదంబుల పరిస్ఫుటంబైన పరమహంసధర్మంబునను వాదితంబగు పరమకపాలద్వారంబున నావృతంబైన యాత్మలోకంబున నుపలబ్ధమాత్రుండవై నిజసుఖానుభవుండవై యున్న నీ వాత్మసమవేతంబులై నయపేక్షింపంబడని శరీరంబులకు నుత్పత్తిస్థితిలయకారణుండవై యుండుదువు గుణసర్గభావితుండవై యపరిమితగుణగణంబులున్న నీవు దేవదత్తుని మాడ్కిఁ బరతంత్రంబునునిచ్చిన కుశలఫలంబులననుభవించి చింతింతువు షడ్గుణైశ్వర్యసంపన్నుండవైన నీ వాత్మారాముండవై యుండుదువు గుణసర్గభావితుండవై యపరిమితగుణగణంబుల ర్వాచీనవికర్తవిచారప్రమాణభావంబులగు తర్కశాస్త్రంబులఁ గర్కశంబైన ప్రజ్ఞలుగలిగి దురాగ్రహవాదములైన విద్వాంసుల వివాదానుసరణంబులయందును పరతంబులగున స్తినాస్తీత్యాది వాక్యంబుల సమస్తమాయామయుండవై నిజమాయ చేతఁ గానంబడక యుక్తిగోచరుండవై సమస్తవిషయరూపంబులఁ బ్రవర్తింతువు దేవా రజ్జువునందు సర్పభ్రాంతి గలుగునట్లు ద్రవ్యాంతరంబుల చేత బ్రహ్మంబైన నీయందుఁ బ్రపంచభ్రాంతి గలిగెననియిట్లతి మనోహరచతురవచనంబుల భక్తిపరవశులయి వినుతి సేయుచున్న దేవతలం జూచి యప్పరమేశ్వరుండమృతప్రాయంబులగు గంభీరభాషణంబుల నిట్లనియె॥ క॥ మదుపస్థానంబున మీ । సదమలసుజ్ఞానమునకు సంతోషమునం । బొదలె మదిఁ బ్రీతి నొందితి । వదలక నా భక్తి వోడమి వ్యర్థంబగునే॥ వ॥ మఱియు నతిప్రీతుండనైన నాయందు భక్తులకుం బొందరాని యర్థంబు లేదు విశేషించి నాయందు నేకాంతమతియైన తత్త్వవిదుండన్యంబులం గోరకుండు గుణంబులయందుఁ దత్త్వజ్ఞానగోచరుండయినవాఁడు విషయనిర్వృత్తుండై సంసారమార్గంబు నిచ్ఛయింపఁడు గాన మీకు శుభంబయ్యెడు మీరలు దధీచియను ఋషిసత్తముండు గలండతని శరీరంబు సద్విద్యాతిశయమహత్త్వంబునందేజోవిశేషంబున సారంబయియున్నయది యతని నడిగి తచ్ఛరీరంబుఁ బుచ్చికొనుండు పూర్వకాలంబున నశ్వినీదేవతలకు నశ్వశిరోనామంబను బ్రహ్మస్వరూపంబగు నిష్కళంకంబైన విద్యయుపదేశించిన వారలు జీవన్ముక్తిత్వంబు నొందిరి మఱియుఁ ద్వష్ట్రపుత్రుండయిన విశ్వరూపునకు మదాత్మకంబయిన యభేద్యకవచనంబు నిచ్చెఁ గావున నతండతివదాన్యుండు దేహంబు పంచింపక మీకిచ్చు నతని శల్యంబులు విశ్వకర్మనిర్మితంబులయి శతధారలుగల యాయుధశ్రేష్ఠంబై మత్తేజోబృంహితంబయి వృత్రాసురశిరోహారణకారణంబయి యుండు దానం జేసి మీరు పునర్లబ్ధతేజోస్త్రాయుధసంపదలు గలిగి వెలింగెదరు విశేషించి యుమద్భక్తవరు

లయినవారలే లోకంబుల నెవ్వరికిని జేయలు గావున మీకుభద్రంబయ్యెడు నని భూతభావనుండయిన భగవంతుం డదృ
శ్యుండయ్యె నప్పుడు దేవతలు దధీచిమునికడకుం జనిన నత్తటియుం ద్రుండిట్లనియె॥ గీ॥ దేహి సుఖము గోరు దేహంబు ఘటి
యించి। దేహి విడువలేఁడు దేహ మెప్పుడు। దేహియస్మదీయదేహంబు కొఱకునై। దేహ మీఁగ దయ్యె దేవతలకు॥ ఉ॥ ఎక్కడ నె
ల్లలోకముల నెవ్వరు గోరని కోర్కె నేఁడు మా। తెక్కలిపాటుకై తివిరి దేహము వేఁడఁగ వచ్చినార మే మెక్కడఁ దీవ్రకర్మగ
తి మెక్కడ దైవకృతంబు గాక నీ। త్రొక్కుడు దాన మీవరుసఁ దోయక వేఁడుదురే జగంబులన్॥ క॥ నీచగతి మెల్లభంగుల। యా
చకమని తెలిసి తగ నిదడుగుదు వేనిన్। యాచకవర్గములోపల। నీచకులనఁ బడరె యెంత నేర్పరులైనన్॥ క॥ అడుగంగ రానివ
స్తువులడుగ గురుబతిమాలి మెట్టియర్థులు నిను నేఁ। మడిగితిమి దేహ మెల్లను। గడునడిగెడువాని కేడఁ గరుణ మహాత్మా॥ ఉ॥ నావు
డు నాదధీచియను నాతని సంతసమందిన వ్విసం। భావితవాక్యపద్ధతులఁ బల్కుచునిట్లనె భేర్మితోడనో। దేవతలార ప్రాణుల
కుఁ దెక్కలి మృత్యుభయంబు పూను టే। భావములందలం పరు కృపామతి నెన్నఁడు మీకు నంబులన్॥ గీ॥ ఎలమిఁ బ్రతుకనిచ్ఛ
యించినవారికి। దేహ మెల్లభంగిఁ దీపుగాదె। యచ్యుతుండు వచ్చియర్థించె నేనియుఁ। దన్ను నిచ్చునట్టి దాత గలఁడె॥ అదియు
నుం గాక॥ సీ॥ అర్థంబు వేఁడెడు నర్థులు గలరు గాకంగంబు వేఁడెడి నర్థి గలఁడె। తగఁ గోరికల నిచ్చు దానశీలురు గల్గుఁదన దేహ
మీ నేర్చు దాత గలఁడె। యీ నేర్చువాఁడు దన్నిచ్చినరో యకచంపెడునట్టి యాచకుఁడు గలఁడె। చంపియుఁ బోవక శల్యంబు
లన్నియు నేటి పంచుక పోవువారు గలరె। రమణ లోక మెల్ల రక్షించువారికి। హింస సేయబుద్ధి మెట్టువోడమె। భ్రాంతిరైన
యట్టి ప్రాణంబు పైఁ దీపి। తమకుఁ బోలి నెదిరిఁ దలఁపవలదె॥ అనిన యింద్రుం డిట్లనియె॥ గీ॥ సర్వభూతదయాపరస్వాంతులకు
ను। బుణ్యావర్తనులగు మిమ్ముఁ బోటివారి। కమితసత్కీర్తికాములకు లఘుమతులకి। యియ్యరానిపదార్థంబు లెవ్వి గలవు॥ గీ॥ అడుగరా
ని సొమ్ములడుగ రాదని మాన। డడుగువాని మాటలడుగ నేల। భ్రాంతి నడుగుచోటఁ బ్రాణంబు లేనియు। నిచ్చువాఁడు దా పడిచ్చుఁ
గాని॥ వ॥ అని పరసంకటంబు దలంపక నిలింపులు కార్యపరతన్వవినయవాక్యపరంపరలఁ బ్రార్థించిన నతండు దరహసితవదనుం
డై యఖిలలోకధర్మం బెఱింగియు నొక్కింతగాలంబు ప్రతివాక్యం బిచ్చితి దీనిసహింపం దగుదురు మీయట్టివారలకుం బ్రియం
బుసనేని నెప్పుడైన విడువందగిన శరీరంబు విడుచుటయేమి దుర్లభంబు యధ్రువంబైనయీ దేహంబు చేతం గీర్తిసుకృతంబు
ల నెవ్వండార్జింపకుండునతండు పాషాణాదులకంటె నతికరీనుండు మీయట్టి పుణ్యశ్లోకుల చేత నాకాంక్షింపంబడిన శరీరంబ
ప్రమేయధర్మార్జితంబె దేహంబు చేతనైనను సకలభూతంబులు శోకానుభవంబున శోకించు హర్షానుభవంబున హర్షించు
నట్టి మహాకష్టదైన్యాకరంబైన శరీరంబు కాకశునకసృగాలాదుల పాలుగాకుండ మేలయ్యెనని నిశ్చితాత్ముండయి దధీచి త
త్త్వావలోకనంబు చేత నిరసితబంధనుండై బుద్ధీంద్రియమానసంబులతోఁ గూడిన క్షేత్రజ్ఞుని పరబ్రహ్మస్వరూపంబైన భగ
వంతునందు నేకీభూతంబుఁ జేసి యోగజ్ఞానంబున శరీరంబు విడిచెనప్పుడింద్రుండతని శల్యంబుల విశ్వకర్మనిర్మితంబైన నిశి
తశతధారాసమావృతంబై వెలుంగు వజ్రాయుధంబుఁ గైకొని భగవత్తేజోపబృంహితుండయి యైరావతారూఢుండై సక
లదేవోత్తమగరుడగంధర్వఖచరకిన్నరకింపురుషసిద్ధవిద్యాధరపరిసేవితుండై సకలమునిజనంబులు వినుతింపఁ ద్రిలోకహ
ర్షకారియైన భగవదనుగ్రహసంప్రాప్తసుమహోత్సాహవికసితవదనారవిందుండయి వృత్రాసురు పైనడిచెనప్పుడు॥ ఉ॥ వృ
త్రుఁడు మానవాన్వయపవిత్రుఁడు లోకజిఘాంసకక్రియా। సూత్రుఁడు నిగ్రహాగ్రహణసుస్థిరవాక్యవివేకమానచారి
త్రుఁడు దేవతోరగదరీకృతవక్త్రుఁడు రోషదూషితామిత్రుఁడు శత్రురాకఁ గని మిక్కిలియైన యుగాంతకాకృతిన్॥ క॥ మెం
డుగల దనుజనాయక। మండలములు గొల్వ నడిచె సుహిమోద్ధతి వే। దండములన ఘుమఁ జనునడ గొండయునుం బోలె నిబిడకో
పోద్ధతుఁడై॥ క॥ కాలగళుఁడడరిక వడిఁ। గాలుని పైఁ గవయు మాడ్కి ఖరతరరవసం। చాలితపూర్వదిగంతరుఁ। డైలీలను హేం
ద్రుమీఁద నతఁ డరిగె నృపా॥ వ॥ ఇట్లు రుద్రగణంబులు మరుద్గణంబులు నాదిత్యగణంబులశ్వినీదేవతలు పితృదేవతలు విశ్వేదే
వులు వహ్నియు ఋభువులు వరుణ వాయు కుబేరేశానాదులు సిద్ధసాధ్యకిన్నర కింపురుష గరుడగంధర్వ ఖేచర ప్రముఖం
బులు సురేంద్రసైన్యంబులతోడ నముచియు శంబరుండ నర్వుండును ద్విమూర్ధుండును వృషభుండును హయగ్రీవుండును
శంకుశిరుండును విప్రచిత్తియు నయోముఖుండును బులోముండును వృషపర్వుండును హేతియుఁ బ్రహేతియు నుత్కటుం
డును ధూమ్రకేశుండును విరూపాక్షుండును గపిలుండును విభావసుండును నిల్వలుండును బల్వలుండును దందశూకుండును
వృషధ్వజుండును గాలనాభుండును మహానాభుండును భూతసంతాపనుండును వృకుండును సుమాలియు మాలియు మున్న
గు దైతేయదానవయక్షరాక్షసాద్యసంఖ్యలగు వృత్రాసురు బలంబులుఁ దలపడి సమరంబుఁ జేసిరప్పుడు॥ చ॥ అసురులకున్న
-శావలికి నయ్యమహారణమునప్పుడొండొరుల్ ముసలగదాసికుంతశరముద్గరతోమరభిండివాలపట్టిసపటుశూలచక్రములడం

బము జూపియపల్కి యార్చుచున్న పలకకప్పిర శస్త్రములమారొ్క నినాంటలుమింటనంటఁగ॥ క॥ ఒండొరులగడువనేసి నే
కాండములాకాశపథముఁగప్పిన చెూలాొ। తండములువోలినిప్పులు। భండనముఖమొప్పెఁ జూడఁ బ్రళయోచితమై॥
వ॥ సురవసులేయు బాణములుసూడిక్రొకగోచరమైనభస్థలం। బటియిటిఁగప్పి రేనిదివసాంతముఁ జేసెనలీల వాసురేశ్వరబ
లయూథవీరులుగుసాయకపఙ్క్తులచేతవారిరూ। పరశతధూళిఁజేసిపరపైనతమఃబొనరించిరార్చుచు॥ చ॥ సమరము
నందులై సురనిశాచరవీరులుసైనికాఁ క్రమసం। క్రమితమహోపశాగములు క్రమ్మిసుమ్మలికఁపుడీకటు। ల్దనాకనుదోయి
కడ్డముకఁడారొ్కనినంజలమేఘపోనిరా। క్రమితనిజాంగరంగపరిఘట్టిత రోషమహాగ్నిపెంపునన్॥ క॥ అటఁగళితరక్తధా
రాతురములతోఁగానఁబడిరిసైనికులును చెూపా ధ్వరరోషవహ్నికీలలుపికలఁబైవెల్లగిల్లి వెలికుబుభంగిన్॥ సీ॥ రణిం
చుశింజినీటంకారరవములుభటసింహనాదంబుపరిఢవింప। భీషణో త్తమహయహేషాపిఘోషంబు కరిబృంహితసూ్ఫ
ర్తిఁగ్రమ్మకొలుప। సమరవిస్ఫారకాంకశంఖనినాదంబు నేమిస్వనంబులనిహ్నాపింప। ముములనైచెలఁగెడుచండభిధ్వా
నంబులట్టహాసంబులనాక్రమింప। ఘటితశస్త్రాస్త్రనిష్ఠుర ఘట్టనోత్థ। బరరథోరోరుపిస్ఫులింగంబులడరి। దివ్యకోటీర
మణిఘృణిఘర్షింపసమర మొనరించిరసురులు నమరవరులు॥ వ॥ ఇట్లు ప్రళయసంరంభభీమ్మభీషణసమస్తాంగరంగతరం
గితభైరవారావక్షుబ్ధాసమహార్ణవంబునుంబోలెయుగాంతసంక్రాంత ఝంఝూపవనపరికంపితదిగ్ఘుదిఘాతజనితడిస్తు
రవీరదంబులుంబోలెనుభయసైన్యంబులుంగలసినరంబులుపుసమయంబున యుగాంతకృతాంతసకలప్రాణిసంహా
రకారణలీలయుంబోలెఁబదాతిరాహుత్తమావంతరథికమహారథికవీరులొండొరులఁజండగతింగాడంబులఁబరపుచుఁగ
దలంజముపుచుఁగత్తులఁగప్తళంబులఁ జినఁగంబొడుచుచు నడిదంబులనడఁచుచుఁ గుంతంబులఁగ్రుచ్చుచుఁగుఠారంబు
లవ్రచ్చుచుముసలంబులమోదుచుముద్గరంబులంబాదుచుఁజక్రంబులఁద్రుంచుచుఁబరిఘంబులనొంచుచుసురియలమే
లుముచుశూలంబులఁగ్రుమ్ముచువాలంబులనటకేయుఁదొడలుతుండించియుఁదుండంబులఖండించియునురరు లెడలించి
యు మెడల్లుగెడలించియు నఖములుద్రుంచియునాసికలఁద్రెంచియుఁబకంబులవిరిచియుఁబార్శ్వంబులంగలయజఁఅచి
యుగజంబులఁబఅపియుగాత్రంబులనుటెపియుఁగుంభంబులఁబగిలించియుఁగొమ్ములుపెకలించియుహస్తంబులుతుండిం
చియునంగంబులఁజించియురథంబులనలయించియురథికులఁబొలియించియుసారథులఁజంపియుసైంధవంబులడంపియుశి
రంబులనొగిలించియు సీసకంబులంగలంచియుఛత్త్రంబులనుఖండియుఁజామరంబులంబనుమాడియుసైన్యంబులఁజది
పియుసాహసులమెదపియునఖములుద్రుంచియుచటియునుబరస్పరమునపిచ్ఛేగనంబునన్యోన్యకోదండఖండనపటుత్వం
బునుభయసైంధవధ్వజసారథిరథికరథపికలంబు నొండొరులపాదజానుజంఘాహస్తమస్తకనిర్దళనంబును రక్తమాంస
మేదఃపంకసంకలితసమరాంగణంబును నైయతిఘోరభంగింజెనంగిరప్పుడు॥ చ॥ సమరజయమున్నమ్మ ప్రజయసౌహృపరి
శ్రమమున్నమోఘవిక్రమముసమస్తశస్త్రబలగర్వము నైకటఘోరంభంగిని। నముచిపురోగసైన్యగణనాథులలోడ
నిశాచరేశ్వరోత్తములునురంబు సేసిరొగిఁడారొ్కనిర్మలబలంబుప్రాపునన్॥ అప్పుడు॥ లయగ్రాహి। మొత్తములఁబా
ఱుపెనునెత్తురునుహీనసులమొత్తములతోనుటికినుత్తులు మోపన్। జిత్తములనుబ్బిపెసనెత్తుకొనుభూతముల నెత్తకని
శాకినులుచొత్తిలుచుమాంసముల మత్తులతో మెసఁగినృత్యములు సేయుమిడిమత్తమగుఢాకినులు ల్త్తగసఁద్రేవ్వు। క్షేత్ర
ములందిగిదిమెత్తమెదడుఁగ్రోనసినుత్తగొనుచుండభయసృత్తిఁగలనొప్పెన్॥ వ॥ ఇట్లు దేవదానవులన్యోన్యదారుణంబునఁగృ
తయుగంబునందలపడిత్రేతాయుగంబొచొచ్చునంతకాలంబుపోరుదారుణంబుగాఁజేయుచుండనంతనప్పరాసురభుజబ
లంబుపెంపునందెంపుఁజేసి పిపక్షనిలింపులసైరికుసులుగుంపులై పెంపుచూపినహోమ్మకు పాషాణగిరిశిఖరంబులువ
ర్షించిన॥ క॥ గిరిపాషాణహతిజమిల్లుకియఁగాగిర్వాణులన్నిటన్। స్థిరనాదాసరఁపరల్లఁజప్పుచక్రజ్వాలంబుఁగా
వింపని। ర్భరలీలందమచేయుసత్త్వములుదోర్బలంగంబులైపోవఁగాఁ। దెంటఁదాకి రాక్షసతతియోధవీరులనదోర్దండంబులనఁభి
న్నమై॥ క॥ ప్రచురముగరాక్షసావళి। ఖచరులపై నేయుశిబిడకాండావళి। ద్రవ్వచనుఁడెడనాడమాటలుసుచ్ఛ్రియాం
చుఁబోలిచౌరవమ్యోన్యపా॥ అప్పుడు॥ వనమయూరము॥ అంతసురలేయుశిబిడాస్త్రములుసౌనై। పంతములుదక్కి హతిపా
రుషముతోని। శ్చింతగతిరక్కసులుసిగ్గడిగిభూమిం। గంటుఁగొనిపాఱిరసకౌరపములార్వన్॥ క॥ కొండలఁబోలెడురక్కసు
లొండొరులంగడవఁబాటిరుక్కసటిపటుకో। పండముఖసాధనంబులు। భండనమునవైచిపిఱుపఱులార్వంగన్॥ వ॥ ఇట్లుసమ
రతలంబువాసితనస్త్రాపుకుసిపఱచుచుండు దండనాయకులఁజూచి యుకుటిలమతింబకపకనగివృత్రాసురుండిట్లనియె॥
ఉ॥ తుల్లకవృత్తిమీకుగురువెంపుమలకిమ్మెముఁగీర్తిభోగముల్గ్లొల్లగఁజేయుఁజావునుదిఁగొరినవారలకైనఁగల్గునేటిట్లుడినం

దియాసమరధర్మముమానితలంగఁ బాడియే। మల్లుఁడుమద్దమప్రథనమత్తునివృత్రునిపాటెఱుంగరే॥ క॥ చావు ధ్రువమైన
ప్రాణికిఁ। జావులు రెండరసికొనుఁడుసమరమునంచు। న్భావింపయోగమందును। జావంగాలేనిచెడుగు చావుంజావే॥ వ॥ అ
నివాసు దేవ తేజోవిశేషవిశేషితులై దవానలకీలలంబోలె వెలుంగుచు వెఱచి వెన్నిచ్చిపాఱెడు నసురుల వెనుకొనితఱుము
సురవీరులంజూచిహుంకరించి స్వర్గానుభవంబుననిచ్చ లేకుండె నేనిమదవలోకనస్పర్శనమాత్రంబు ముందరనిలుతురు గా
కయనియేచికల్పాంతానల్పఘనఘనాటోపంబునుంబోలెఁ గఠోరకంఠహుంకారతర్జనంబులంగద్దిల్లుచుఁ బ్రళయకాలప
వనపరిభావితమహాశిఖిశిఖావళులం ద్భృణీకరించుకుటిలావలోకనంబులనాలోకించుచుంగాలపరిపక్వలీలాలోలుండయిన
శూలిపోలికెనాఖిలమూర్తియైనసకలజీవభారభరణమర్భరభగ్నబ్రహ్మాండభాండమహాధ్వానంబుభంగినాస్ఫోటించిన॥
ఉ॥ కూడెజగంబులన్నియునుగ్రుంకిరిసూర్యసుధాంసులద్రులూటాడెనభస్థలంబగిలెనంబుధులింకెనుదగ్గ్రిహాళిపట్టూ
డెవడిద్దిశల్వగిలెనుర్వరగ్రుంగెనజాండభాండమల్లాడెవిధాతబెగ్గడివెనార్చుచువృత్రుఁడుబొబ్బవెట్టినన్॥ లయగ్రా
హి॥ కూలిరివియచ్చరులుసోలిరిదిశాధిపులువ్రాలిరమరవ్రజముదూలిరురగేంద్రుల్। వ్రేలిరిసురుగ్గణముజాలిఁగొనిర
శ్వినులుకాలుడిగిరుద్రులవలీలఁబడిరార్తిన్। వ్రీలిరిదినేశ్వరులుకీలెడలినట్లుసురజాలములుపెన్నిమరపాలగుచుధారా।
ఖీలగతితోఁడఁదముకేలిధనువుల్విడిచినేలఁబడిమూర్ఛలనుదేలిరిమహాత్మా॥ వ॥ ఇట్లుకఠోరకంఠనాదంబొనర్చిననశనిపా
తంబునంగూలుప్రాణిచయంబుభంగినంగంబులెఱుంగక రణరంగంబునంబడి బెట్టుమూర్ఛిల్లినదివిజరాజసైన్యంబుల
వృత్రాసురుండుసంగరరంగమర్దమండై మహీవలయంబుపదాహతంబులగజగజవడంకనిశితశూలంబుకేలనంకించుచు
మదించినభద్రమాతంగంబుకమలవనంబు సొచ్చి మట్టిమల్లాడువిధంబుననిమీలితాక్షుండగుచుఁ బడతలంబులరూపంబు
లుమాయంజమురుచువెక్కసంబునఁగ్రీడించువానింగనివజ్రివజ్రశతోపమనిష్ఠురగదాదండంబాభీలభంగిఁబ్రళయకా
లమార్తాండచండపరివేషప్రేరితంబుగాఁద్రిప్పివైచిన॥ మ॥ అదిమింటంబెనుమంటలంటఁబరపైయాభీలవేగంబునంగది
యన్వచ్చినలీలతోఁడఁగరసంగ్రాహంబుగావించిబెట్టిదమైచేరిసురారిదానిఁగొనికారిన్యోరుపాతంబునం। జదియన్మో
దెగజేంద్రమస్తకమునుత్సాహైకసాహాయ్యుఁడై॥ గీ॥ అగ్గజంబుకులిశహతిఁగూలుకులమహీధ్రంబువోలెరక్తధారలు
రుఁలమస్తకంబువగిలిమదమటిజిరజిరఁదిరిగిపిలుగుసూపితెరలిపఱచె॥ ఉత్సాహవృత్తము॥ గజముదెరలిడానికొరలిగర్జ
లిడుచుఁబాఱఁగా। బలిమినింద్రుఁడంకుశమునఁబట్టిబిట్టునిల్పుచున్నిజసుధారసైకపాననిర్ణయార్ద్రకరమునన్। ఋ
జువుమీఱనిమిరెనపుడురూఢిమెరసిక్రమ్మఱన్॥ వ॥ ఇవ్విధంబుననైరావతంబునుసేదదేర్చుచునెదురనిలుచున్నభిదుర
పాణింగనితోఁబుట్టువుఁజంపినతెంపుఁదలంచిమోహశోకంబునవిపర్యాసంబుగానవ్వుచునాహవకామ్యార్థియైవృత్రుం
డిట్లనియె॥ శా॥ నాకుంబెద్దయునీకుసద్గురువుదీనవ్రాతరక్షున్మభా। లోకుంజంపితివిట్లుపాపమతివైలోభంబుతోనియ్యో
డన్। లోకుల్నవ్వఁగమచ్ఛుజాబలిమికిన్లోనైతివీశూలమం। దాకంపింపఁగనిన్నుగ్రుచ్చిఋణముక్తాత్ముండనై పేర్చె
దన్॥ క॥ ఎట్టితులువైనగానీ। నెట్టనఁదనబ్రదుకుకొఱకునీవలెగురువుం। జుట్టమునుబుణ్యుబ్రాహ్మణుఁ। బట్టివధింపంగఁగలఁ
డెపశువుంబోలెన్॥ చ॥ దయయునుసత్యమున్విడిచిధర్మముమానియశంబుమాసి శ్రీ। జయములఁబాఱఁదోలిపురుషత్వము
గానకలోకనిందితా। హ్వాయుఁడగువానిచావునకునార్యులుగుందుచురేస్పగాలము। ల్ప్రియమునఁనంటునేశవముఁ బ్రేల
కచేరునెకంకగృధ్రముల్॥ క॥ నిక్కమగుపాపములచేఁ। జిక్కితివినిశాతశూలశిఖరాగ్రమున। న్మక్కించినీదుమాంసము।
నక్కలుఁగుక్కలును జేరినమలఁగఁజేతున్॥ ఉ॥ డీకొనినీకునేఁడిచటదిక్కనివచ్చినవారుగల్గిరే। యేకమతింబిశాచములకె
ల్లనుదృప్తిగమన్నిశాతశూ। లైకమహాగ్నికీలలననేకవిధంబులసోమయాజినై। మేకలఁజేసివ్రేల్చెదనమేయమదోద్ధతి
వ్రాలినియ్యనిన్॥ క॥ కాకననుఁగులిశధారల। దీకొనినిర్జింపఁగలిగితేనియభూతో। ద్రేకంబుఁజేసిశూరులు। ప్రాకటపదప
ద్మధూళిభాగంబగుదున్॥ సీ॥ సందేహమేటికిజంభారివేవేగభిదురంబువ్రేయుమాభీలభంగి। నతిలోభినడిగినయర్థరాశి
యుఁబోలెఁగడవలేనిదివృథగాదుసుమ్ము। మురమర్దనునితేజముననాదధీచివీర్యాతిశయంబుననధికమయిన। యదిగానహ
రిచేనియంత్రితోన్నతుఁడవైగెలువుముశత్రులగీటడంచి। యెందుఁగలఁడువిష్ణుఁడందుజయశ్రీలు। వెంపుఁదానవచ్చి
పొందుచుండుఁ। గానభక్తవరదుఁగమలాక్షునర్వేశు। పదములందుమనముఁబదిలపఱుతు॥ వ॥ ఇట్లువజ్రధారలం దెంపంబ
డినవిషయభోగంబులుగలవాఁడనై శరీరంబువిడిచిభగవద్ధామంబుఁబొందెదనారాయణునిదాసుండనైననాకుస్వర్గమ
ర్త్యపాతాళంబులంగలసంపద్భోగంబులునిచ్ఛయింపంబడవుత్రివర్గికాయాసరహితంబైనమహదైశ్వర్యంబుప్రసా
దించుటంగావుననేననుపమేయంబైనభగవత్ప్రసాదంబన్యులకగోచరంబద్దేవునిపాదైకమూలంబుగానుండుదాసుల

కుదాసానుదాసుండనై యున్నవాఁడ ననియప్పరమేశును ద్దేశించి॥ చ॥ అరయఁగభక్తపాలనములైనభవద్గుణజాలమాత్మ
సంస్మరణము సేయ వాక్కు నినుసన్నుతి సేయ శరీర మెల్లఁగిం। కరపరివృత్తి సేయనుదిఁగాంతు మొనర్చెదఁగాని యెుల్ల
నే నరివిధ్రువోన్నతస్థలమునబ్జజుపట్టణమింద్రభోగముల్॥ ఉ॥ ఆఁకలిగొన్న క్రేపులురయంబుననీకెలురానిపక్షులు।స్త్రీ
కోనితల్లికిన్నఁటివి దేశగతుండగు భర్తకుం గజ।వ్యాకులచిత్తరైన జవరాలును దత్తరమందు భంగినో। శ్రీకరపంకజాక్షుని
సుఁజేరఁగ నామదిగోరెడుం గదే॥ క॥ నాకును సఖ్యము పుణ్య।శ్లోకులతోఁ గాని తత్త్వశూన్యులు సంసా।రైకవిమోహులతో
డం। గాకుండ నొనర్పవయ్య కంజదళాక్షా॥ మహాస్రగ్ధర॥ హరిపై సర్వాత్ముపై నత్యగణితగుణుపై నంతరంగంబు పర్వ।న్స
రిమేను ప్పొంగఁ జాపుం జయమును సరిగా సంతసంబందుచున్ స్ఫీ।కరుఁడై కాలాగ్నివోలెన్ గనలుచుఁ గపిసెన్ ఖర్వగర్వోన్న
తిస్ఫుర్ఘరలీలన్ భూమి గంపింపఁగ దిశలద్రుల్ ఖండనోద్దండవృత్తిన్॥ క॥ దొరఁకొని ప్రళయోదకమున।హరిపైఁ గైటభుఁడు
గవియుహంకారమున।స్సురనాథుమీఁద వృత్రా।సురుఁడు మదోద్వృత్తినడిచె శూలాయుధుఁడై॥ శా॥ కల్పాంతాగ్నియుఁ
బోలెను ల్కలెగయంగా ద్రిప్పుచున్ దీనమో।రల్పా పొల్పిలి వంచు శూలమురయం బారంగఁ బై వైచినం। బోల్పంగోటిరవి
ప్రకాశతదివిం బోవంగ వీక్షించి యా। వేల్పుల్ ప్పొంగఁగ వజ్రధారమని మెన్నిన్నాణ మొప్పారఁగన్॥ గీ॥ శూలమప్పుడతఁ
డు ప్రుక్కఁగ ఖండించి।పూని శోనకదిసి భుజముఁ ద్రుంచె నసురగనలి యేకహస్తుఁడై పరిఘంబు।గొని సుహేంద్రుఁ గిట్టి హ
నువులడఁచె॥ వ॥ ఇట్లు ప్రళయకాలభీషణపరివేషపోషంబుగా రోషంబున నంబరిఘంబుఁ ద్రిప్పికుప్పించి గజకుంభస్థలంబు భ
గ్నంబు సేసి యింద్రుహనుప్రదేశంబులు నిష్ఠురాహతి నొప్పించిన॥ క॥ గజము హదముడిగి తిరుగుచు। గుజగుజనై ఘీంక వెట్టఁ
గులిశము నేలన్ బలిమి చెడి విడిచె నింద్రుఁడు।గజిబిజితోఁ బెగడెనసురకడిమి జగంబుల్॥ క॥ గరుడుఁడు ప్రేదివిన నాగము।క
రణిన్ వృత్రాసురేంద్రుకడిమికి లోనై।తిరుగుడు వడ్డహరింగని।పురపుర నాహాయటంచుఁ బొగిలె జగంబుల్ ॥ అప్పుడు॥
గీ॥ గజముపాటుఁ జూచి కడుదీనగతిఁ జూచి।పరికరంబు జారిపడుటఁ జూచి।యుద్ధధర్మమెఱిఁగియున్న శత్రుని జూచి।సిగ్గుతో
డవజ్రి శిరము వంచె॥ వ॥ ఇట్లు యుద్ధంబున శత్రుసన్నిధిం గరంబు జారి పడిన వజ్రంబుఁ బుచ్చికొనక నిర్వీణుండై యున్న పా
కశాసనుం జూచి వృత్రుండిట్లనియె॥ క॥ మరమునఁ గైదువు వదలిన।శరణన్నను వైరిజనులఁ జంపరు వైరి। వెరగొందనేలను
లిశము।కరమరుమగఁ బుచ్చికొనుము కాచితి నింద్రా॥ సీ॥ వజ్రంబుఁ గైకొని వైరి నిర్జింపుమిట్లడలంగ వేళగాదమరనాథ।
యమరదేహాధీనులైన మూర్తులకెల్ల నీశులక్ష్మీశు సర్వేశుఁ బాసి। కడతేఁ జయములు గల్గునే యెంతైన దలపోసి చూడు
మా తత్త్వదృష్టి।నీలోకపాలురు నెవ్వని వశగతి వలఁబడ్డ పక్షుల వర్తనమున।జిక్కి చేష్టలు సేయుచుఁ జింతసేకు। రట్టి మృ
త్యుబలంబులనాత్మ జయము।తమదిగాఁ గోరి యజ్ఞానతంత్రులగుచుఁ।గములలోచనులీలా వికారములను॥ గీ॥ మెరయయం
త్రమయంబైన మృగము భంగి।దారునిర్మితమైనట్టి తరణిపోల్కి।శక్ర యెఱుఁగుమిలభూతజాలమెల్ల।దళితపంకేరుహాక్షు
తంత్రంబుగాఁగ॥ వ॥ మఱియు భూతంబులచేత నింద్రియంబులచేత వశుండై నపురుషుండు ప్రకృతిచేత వేఱుసేయంబడిన
యాత్మం బరమేశ్వరానుగ్రహంబు వాసి సుఖియించుచుండునవిద్వాంసుండై నవాఁడనవరతంబు తన్నుస్వతంత్రుం డ
గాఁ దలంచుచుండు భూతంబులవలన భూతంబులు పుట్టుచుండు నా భూతంబులు భూతంబులవలన భక్షించుచుండుఁ బు
రుషునకాయువు శ్రీయును గీర్తియు నైశ్వర్యంబు మొదలయినవియనుభవింప నెంతగాలంబు ప్రాప్తం బంతగాలంబుని
వసించుఁ బ్రాప్తంబు దీఱినఁ బురుషుండు జాలిం బొందిన నదియుండక పోవుచుండుఁ గావున గుణంబున వగుణంబుఁ గీ
ర్త్యపకీర్తులును, జయాపజయంబులును, సుఖదుఃఖంబులును, జావు బ్రతుకులును, సమంబులయి కలుగుచుండు నజ్ఞానిమైన
వానికి సత్త్వరజస్తమోగుణంబులు గలిగియుండునట్టి వానికి గుణమయంబులైన యింద్రియాదులే యాత్మయని తోఁచు
చుండుం గావున వాఁడా గుణంబులచేత బద్ధుండగు నా గుణంబులకు సాక్షిమాత్రంబయిన శరీరంబు వేఱని యెవ్వఁడెఱుంగ
నోపు వాఁడా గుణంబులచేత బద్ధుండు గాఁడు గావున గుణంబులు గుణియును భోక్తయును భోగంబును జయంబు నపజ
యంబును హర్తయును హన్యంబు నుత్పత్తిస్థితిలయకర్తయైన సర్వోత్కృష్టుండైన యప్పరమేశ్వరుండె కాని యన్యంబులే
దిప్పుడొక్క హస్తంబు నాయుధంబువోయిన నేను భవత్ప్రాణాపహరణంబునకు సమర్థుండనగుచున్న నన్నుం జూడుమ
నిమఱియునిట్లనియె॥ గీ॥ వాహనంబులు సారెలు వాడి శరము।లూర్జితాక్షములను వులు నొడ్డణములు। గాఁగఁ బోరెడి నీ
ద్యూతకర్మమందు। నెసఁగ జయమును నపజయమెవ్వఁడెఱుఁగు॥ చ॥ అనవుడు వృత్రుమాటలకు నచ్చెరువంది సురేంద్రుఁ
డెంతయుం।దనమదిఁ గుత్సితంబుడిగి దైవముగా నతనిన్ భజించి కైకొని యెగరంబున న్దిగువఁ గూలిన వజ్రము నవ్వుచాత్మ
లోఁ।దనరెజగంబులన్నియు ముదంబును బొందిరి ఖేచరావళుల్॥ క॥ రాహుగ్రహవక్త్రిమహా।గేహాంతము వాసి వచ్చి

రణావళిస న్నాహుల్యై మొప్ప వెలిగెను. యాహరిదత్త్వంబునవో లేహరి మొప్పెప్పెపో ॥ వ ॥ ఇట్లు కరకలితవజ్రాయుధరు
డైన యింద్రుండు దిగ్భ్రమ మొంది యుండుటయు నంతట ఘోరగంభీర వాక్యంబుల విస్మయమంద స్మిత ముఖారవిందుండయి వృత్రుం డిట్లని
యె. ॥ ఓదానవేంద్ర నీకు నీ వేదాంతముచో లేదే తత్త్వవిజ్ఞానకళా మోదము నీవలి భక్తుండ. వాదినఁ బురుషుని కహరికిన
జ్ఞానముకున్ ॥ ఉ ॥ లోకము లెల్ల నిండిత నలోనుగ సర్వముఁ జేసి ప్రాణుల । న్దీపులఁ బెట్టి యెల్లెడలఁ దీపులు సూపెడి విష్ణు
మాయ నే । దే నిలిపింపలం దిత్తిచయే లను మానుసుర రూపు నానిను । శ్లోకుఁ బురాణపూరుషుని శోభనమూర్తి ధరింపు మింపు
నన్ ॥ ఉ ॥ ఏయనుబుసల్పి నావొయెట్టిన హేతవమాచరించితో । పూని రజోగుణాభిరతిఁ బొందిన నీవు తిశాంత దాంతసన్మా
ననమాన సానుభవనుస్తను రాశ నిరోధభావన । న్మానున మేయు నాడనుజనా ర్దనుభక్తి మెసంగి యింతియన్ ॥ క ॥ నారాయ
ణరూపా న్వృత । పారావారమున ఁ జేలుభక్తుండు దాభూ । దారక రఖాత కోడక । ఘోరంబుల నేలత్వ స్తిఁ బొందుమహోత్సా ॥
వ ॥ ఇట్లు పలుకుచున్న నింద్రునుపలక్షించి వృత్రాసురుండా యోధన మగ్నగ్న ణసంఘుర్ష మాణమానసుండై వైరింబురి కొల్పు
కొని వామహస్తంబునం బరిఘుంబుఁ ద్రిప్పుచు నుప్పరంబునం గుప్పించుచు బ్రహ్మాండకర్పరంబు స్ఫురకై రవారావంబునం
బగిలించుచు సముత్తుంగమత్తమాతంగపుంగవంబు వృషభంబుపైఁ గడియుభంగి సురవృషభు పై నుగ్గవుపలకించి భీషణాశ
నినిపాత వేగంబునం గొట్టిన నింద్రుండు కులిశధారనప్పరిఘుంబుఁ దునిమి తోడన శేషఫణాప శేషంబై న బాహుదండంబు
ఖండించె నప్పుడవ్వృత్రుండు భిన్నబాహుద్వయమూలుండై రక్తధారలం దోఁగుచు వజ్రిచే తపక్షహతిం బై దివంబున నుం
డిజారుచున్న కులపర్వతంబునుం బోలెఁ జూపట్టి ప్రళయ కాలసంహారనిటలచ్చటచ్చటార్భటక ఘోర కీలాభీలాగ్నిసమాన
ప్రాగకుటిలనిరీక్షణ మర్ని రీక్షణుండై భూనభోమండలంబులఁ గిందిమీఁదిదౌడలహత్తించి నభోమండలంబునుం బోలెఁ దు
దిమొదలెఱుఁగరాక వికృతంబుగా వక్త్రంబుఁ దెరిచి మందరమథనమథ్యమానవిషధరవిషమజిహ్వాభీలంబగు నాలుకన
భంబు నాకుచుఁ గాలసంహారకారణుండయిన కాలుని భుజదండమండిత కాలదండంబునుం బోలెడి దంష్ట్రలచేత జగత్త్రి
యంబును మ్రింగెడువానిం బోలెనతిమాత్రమహాకాయుండయి పర్వతంబులం దలంగ మీటుచు నడగొండయుం బోలె న
భోభాగభూభాగంబుల నాక్రమించి యప్పుడు ॥ ఉ ॥ కాలము నాఁటి మృత్యువుముఖంబును బోలుచు విస్ఫులింగములు గ్రాలఁగ
దేవసంఘములు కంపము నొంద జగంబులెల్ల నాహాలురి తారవంబెసఁగ నభ్రగజంబును నాయుధంబుతో న్నాలుకఁ జుట్టి పట్టి
సురనాథుని మ్రింగె మహోన్నతాకృతిన్ ॥ గీ ॥ లోకమెల్ల నప్పుడు చీఁకాకుపడెఁ దనంగ బడలెను మునిగణంబులవని నాఁడ । సోన
వానసురి సెసూర్యచంద్రాగ్నులు రస్ములుడిగె నిశలు రభసమయ్యె ॥ అప్పుడు ॥ ఉ ॥ కందఁడు భీతిగుందఁడు ప్రకంపిత మొందఁ
డు పెద్దనిద్దురం జెందఁడు తత్తరింపఁడు విశేషముఁ జెప్పఁడు వైష్ణవీజయా । నందపరైక విద్యయు మానంబునఁ దాల్చుచునుం
డెఁ గాని సంక్రందనుఁ డానిశాచరుని గర్భములో హరిరక్షితాంగుఁడై ॥ వ ॥ ఇట్లు కవచరూప శ్రీనారాయణకృపాపాలితుం
డై యోగబలంబున బలభేదియతని యుదరంబు వజ్రాయుధంబున భేదించి వెడలి రావణసహితుండై యతని కంధరంబు తెగన
డువవజ్రంబుఁ బ్రయోగించిన నతినిష్ఠుర వేగంబున వృత్రహరణార్థంబు నందిరుగుచు సూర్యాదిగ్రహనక్షత్రంబులకు దక్షి
ణోత్తరగతిరూపంబయిన సంవత్సర సంధియందు నహోరాత్రమధ్యంబున వృత్రు శిరంబు పర్వతశిఖరంబునుం బోలెఁ
ద్రుంచి భూతలంబునం ద్రోచె నప్పుడు ॥ మ ॥ మొరసెం దుందుభులంబరంబునఁ గడుం గ్రోడించి గంధర్వులు న్సురలున్సాధ్యులు సిద్ధులు
న్మునివరుల్సొంపార వృత్రఘ్ను భీకర తేజోవిభవప్రకాశకరవిఖ్యాతైక మంత్రంబులం దిర మొప్పం బఠియించుచుం గురిసి
రెం తేఁ గ్రొత్తపూసోనలన్ ॥ గీ ॥ ఏమి చెప్పనప్పుడింద్రారితనువున నొక్క దివ్యతేజముద్భవించి వెడలి లోకమెల్లఁ జూడ లోకులు
సూడని లోకమరసి విష్ణులోని సొచ్చె ॥ వ ॥ ఇట్లు లోకభీకరుండైన వృత్రాసురుండు కూలిన నఖిలలోకంబులు పరితాపంబులు
డిగి సుస్థితిం బొందె దేవఋషి పితృగణంబులు దానవులతోడం గూడి యింద్రున కుం జెప్పక తమతమ స్థానంబులకుం జనిరని న
విని పరీక్షిన్నరేంద్రుండు శుకయోగీంద్రున కిట్లనియె ॥ గీ ॥ ఏమి కారణమున నింద్రుతోఁ బలుకక సురలు వోయి రట్టి సురగణం
బు లెంచ చేతసుఖముఁ జెందిరి వజ్రికిఁ జేటు గలుఁగు టెట్లు చెప్పుమయ్య ॥ వ ॥ అనిన శుకుం డిట్లనియె వృత్రపరాక్రమ చకితు
లయిన నిఖిలదేవతలును మహర్షిగణంబులును మున్ను వృత్రవధార్థంబిం ద్రుని ప్రార్థించిన నతండు బ్రహ్మహత్యఁ జేయఁ
జాలక తొల్లి విశ్వరూపునిం జంపిన పాపంబు స్త్రీలయందును, భూమియందును, జలంబులందును, ద్రుమంబులందును, విభ
జించి పెట్టితి నిపుడీ హత్యయే రీతిం బాపుకొను వాఁడ నాకశక్యంబనిన మహర్షులశ్వమేధయజ్ఞంబు సేయించి యజ్ఞపురుషుం
డైన శ్రీనారాయణదేవుని సంతుష్టునిం జేసి యాహత్యాపాపంబు గలవారము స్వభావంబున బ్రాహ్మణపితృగోమాతృసజ్జనహం
తలైనవారలే దేవునిం గీర్తించి శుద్ధాత్ములగుదురు దేవుని నశ్వమేధమహామఖంబున శ్రద్ధాన్వితుండవై సేవించిన నీమఖలుం

డై నయిద్దు రాత్మునిహింసించినహత్యయేమి సేయంగలదని యొడంబరచిననింద్రుండు వల్లెయనియివ్విధంబున మారుతుం
బరిమార్చి బ్రహ్మహత్యంబొందియత్తాపంబు భరియింపనోపక దుర్దశంబొందెనప్పుడు॥సీ॥ పాపంబు చండాలరూపంబు గ
లదానిముదిమి చేనొడలెల్లఁ గదలుదాని। క్షయకుష్ఠరోగసంచయకృతంబగుదానినురురక్తపూరంబు దొరుగుదాని। నెఱసి
నవెంట్రుకల్బెరసినతలదానినటపోకుపోకుండును నేడుదానిఁ। గమరుకంపునఁ బ్రేవులదరఁ జేసెడుదానిఁ దానెందుఁ బా
ఱినఁ దరుముదాని। నాగుణంబులెల్ల భోగింపకేరీతి। నరుగ నెంతవాఁడవ నెడుదాని। బిట్టు తిరిగి చూచి భీతిల్లి సిగ్గుతో। దేవనా
యకుండు దెరలిపఱచె॥ వ॥ ఇట్లతివికృతంబుతో బ్రహ్మహత్య వెనుదగులనింద్రుండు నభోభాగభూభాగదిగ్భాగంబులెల్లం
దిరిగి చొరం దెరువులేక దీర్ఘనిశ్వాసతాటోపనిశ్వాసచూషితుండై యీశాన్యభాగంబునకుం బఱచియద్దైసనమేయపుణ్యాగ
ణ్యంబైన మానససరస్సునం బ్రవేశించియందునొక్క కనులనాళంబు సొచ్చియందుఁ దంతువుంగలసి రూపంబులేక నలబ్ధభో
గుండై బ్రహ్మహత్యాపిమోచనంబుఁ జింతించుకొనుచు సహస్రవర్షంబులుండె నాచండాలియదివరమేశ్వరదిగ్భాగంబ
గుటం జేసియందుం జొరరాకకాచియుండెనంతగాలంబు త్రిదివంబున నహుషుండు విద్యాబల తపోబలయోగబలంబు
లం బాలించుచుండె సంపదైశ్వర్యమదాంధుండై యింద్రపత్నిం గోరియింద్రుండు వచ్చునందాఁక నాకుం బత్నివిగమ్మనిన
నాశచీదేవి బృహస్పతి ప్రేరితయై బ్రహ్మర్షి వాహ్యాశిబికంబు నెక్కి వచ్చినన్ను భోగింపుమనిననతండట్ల చేసి కుంభసంభవ
శాపహతుండై యజగరయోనియందుఁ బుట్టెనంతనింద్రుండు బ్రహ్మర్షిగణోపహతుండై త్రిదివంబున కువచ్చెనంతగాలం
బు నారాయణచరణారవిందధ్యానపరుండై యుండుటం జేసి దిశాధినాయకుండై నశంకరు చేతరక్షింపంబడ్డవాఁడై యుం
డుటం జేసి తద్దోషబలంబుడఁటిగి సహస్రాక్షుం బీడింప లేదయ్యె నప్పుడింద్రుండు నైశ్వర్యంబునుం బొంది బ్రహర్షి పరివృ
తుండై మహాపురుషారాధనంబుఁ జేసి హయమేధాధ్వరంబునకుం దీక్షితుఁడై కొని బ్రహ్మర్షుల చేతఁ జేయింపంబడుచున్నవా
ఁడయి సర్వదేవతామయుండైన నారాయణుం బరితృప్తుం జేసి మంచువిరియించు మార్తాండుని చందంబునఁ ద్వాష్ట్రవధ
రూపపాపంబు నాశంబు నొందించి సకలదివిజయక్షగంధర్వసిద్ధమునిజనసంస్తూయమానుండై త్రిభువనైశ్వర్యభోగభా
గ్యంబులం గైకొనియెనప్పుడు॥ చ॥ సతతమరీచిముఖ్యమునిసంఘము చేత యథోచితంబుగాఁ। గృతఘనవాజిమేధమునఁ
గేశవునీశుఁ బురాణపూరుషుఁ। హితుజగదీశుయజ్ఞపతినిష్ఫలప్రమనంతరంగసం। గతుభజియించి వజ్రిగతకల్మషుఁ
డై నెగడెన్మహీశ్వరా॥ సీ॥ మఱియుఁ బుట్టింపంగ మనసు వెట్టినయట్టి క్రూరకర్మాంభోధికుంభజుండు। అంగారములు సే
య నాహుతిగననోపు బహుపాపకాననపావకుండు। కందకడిగ ద్రిం౦గగల్గునంద్రేపంగఁ గల్మషగరళగంగాధరుండు।
ఘనగుహాంతరములకాలూననియ్యనికలుషదుస్తరతమోగ్రహవిభుండు। సకలముక్తిలోకసామ్రాజ్యసమధిక। సహజ
భోగభాగ్యసంగ్రహైక। కారణాప్రమేయకంజాక్షసర్వేశ। కేశవాదినామకీర్తనంబు॥ సీ॥ అఖిలమఃఖైకసంహారా
దికారణంబఖిలార్థసంచయాహ్లాదకరము। విమలభక్త్యుద్రేకవిభవసందర్శనంబనుపమభక్తవర్ణనరతంబు। విబుధహ
ర్షానేకవిజయసంయుక్తంబు గ్రస్తామరేంద్రమోక్షక్రమంబు। బ్రహ్మహత్యానేక పాపనిస్తరణంబు కమనీయసజ్జన
క్షాంతితంబు। నైనయీయితిహాసంబునధికభక్తి। వినినఁ జదివిన వ్రాసిననను దినంబు। నాయురారోగ్యభాగ్యభోగాభివృ
ద్ధికర్మనాశముసుగతియుఁ గలుగునసఘ॥ సీ॥ నావుడు యోగీంద్ర నామనంబీవృత్రు వివరంబు నీ చేత విన్న మొదలు। కడున
ద్భుతంబునఁ గళవళంబందెడుఁ గోరి రజస్తమోగుణములందు। వర్తించు నీపాపవర్తికి నేరీతి మాధవపదభక్తి మదివసించె।
సత్వస్వభావులై సముబుద్ధులైతపోనియమప్రయత్నులై సిద్ధ చేత। నిర్మలాత్మకులైనట్టి ధర్మపరుల। కమరులకుఁ బుణ్యాము
నులకునంబుజాక్షు। భూరికైవల్యసంప్రాప్తిమూలమైన। భక్తివీనికిఁ బోలె నేర్పాటు గాదు॥ సీ॥ ఉర్వరఁ గల రేణువులక
న్నదట్టమైకడు నొప్పుజీవసంఘములుగలవు। ఆజీవములలోన నరయధర్మాయతనువివసించిన వారు మనుజజాతి। యామను
ష్యులలోనఁ గామంబు లెడవాసి మోక్షార్థులగువారు మొదలనరిది। మోక్షమార్గంబాత్మమూలంబుగానుండు వారిలో
ముక్తులు లేరు తరుచు। ముక్తులయినట్టి వారిలో యుక్తిసలఁప। జాలమగ్లభుఁడమిత ప్రశాంతిపరుఁడు। పరమసుజ్ఞానసిర
తుండు భద్రగుణుఁడు। రమణశ్రీవాసుదేవపరాయణుండు॥ గీ॥ సకలలోకాపకారి దుస్సంగతుండు। వృత్రుఁడే క్రియ
సుజ్ఞాననిరతుఁడయ్యె। సమరమునఁ బౌరుషంబు చేనమరవిభుని। నెట్లు మెప్పించెదీనినా కెఱుఁగఁ జెపుము॥ వ॥ అనిపరీక్షిన్న

——⟹ శ్రీ చిత్రకేతూపాఖ్యానకథా ప్రారంభము. శ్రీ ⟸——

రేంద్రుండు శుకయోగీంద్రునడిగెనని సూతుండు శౌనకాదిమునులకుం జెప్పి మఱియునిట్లనియెనట్లు గజపురవల్లభుండు సం
ప్రశ్నంబు సేసిన బాదరాయణి హరిస్మరణశ్రద్ధాపరుండై యిట్లనియెఁ దొల్లి కృష్ణద్వైపాయన నారద దేవలమహర్షులు

నా కెఱింగించిన యితిహాసంబుగలదు దాని నెఱింగించెద సావధానుండవై యాకర్ణింపుమనియిట్లనియె॥ చ॥ అమితవి
భూతిఁ జాలనను రాధిపుఁ బోలుచు శూరసేన దేశములకు భర్తయై ప్రజలు సంతసమందఁగ సార్వభౌముఁడై। క్షమాదమశౌ
ర్య కాలమును గానుమహాంబుగఁ జిత్రకేతు నా। మమునఁ బ్రసిద్ధికెక్కె గుణమండనుఁడంచితకీర్తి కాముఁడై॥ సీ॥ మానిత
తారుణ్యమదనతురంగులు కందర్పవిజయైక ఖడ్గలతలు। మదనసమ్మోహనమంత్రాధిదేవతల్ పంచశిలీముఖంబం దెకత్తె। లస
మాస్త్రి దక్షులంబునడఁగించు బొమ్మలు నాత్మసంభవుని కట్టాయితములుఁ। బుండ్రేక్షుకోదండ భూరి తేజంబులు శంబరపి
ద్వేషి సాయకములు। నాఁగఁ బొలుపారు నొక కోటి నళినముఖులు। దనకుఁ బత్నులు గాఁగ నత్యంతవిమలకీర్తి వైభవసన్మార్గ
వర్తియగుచు। జగతిఁ బాలించుచుండె నా జనవిభుండు॥ గీ॥ కడిమి వేవేలు భార్యలు గలిగియుండఁ। బరఁగ సంతతి యొకరునిఁ బడ
యలేక। చిత్తమునఁ జాలఁ జాయని చింత పెద్దమి। బడలఁ జొచ్చెను వేసవి మడువువోలె॥ ఉ॥ రూపము సత్ప్రతాపము సమారత్న
భోగము యౌవనంబు సందీపిత చారువర్తనము దిగ్విజయంబును సత్యమున్నఁగ। ద్వ్యాపిత కీర్తియున్ సతులు వైభవముఖ్య
ములెల్ల మాన్పఁగా నోపకయుండెనయ్య పతినొందిన సంతతిలేని దుఃఖముల్॥ వ॥ ఇట్లు సంతతిలేక యతిదుఃఖమానసుండైన
యా నరేంద్రు నిమందిరంబునకు నాంగిరసమహాముని వచ్చి యతని చేత నతిథిసత్కారంబులు వడసి కుశలంబడిగి రాజ్యంబు భవ
దధీనంబు గదా పృథివ్యప్తేజో వాయ్వాకాశమహదహంకారంబులను యేడింటిచేత రక్షింపఁబడిన జీవుండునుం బోలె
నమాత్యజనపదదుర్గద్రవిణసంచయదండామిత్రంబుల నెడి సప్తప్రకృతులచేత రక్షితుండవయి ప్రకృతిపురుషులయందు
భారంబు వెట్టి రాజ్యసుఖంబుల ననుభవింతువు కదా మఱియు దారప్రజామాత్యభృత్యమంత్రి పౌరజానపద భూపాలురు నీ
కువశవర్తులు గదా సర్వంబునుం గలిగి సార్వభౌముండవైన నీవదనంబున విన్నదనంబు గలిగియున్న యది గతంబేమియని న
నామునిప్రవరునకు నతండిట్లనియె మీ తపోబలంబున మీకు నెఱుంగరాని యది యుంగలదే యని తలవంచియూరకున్న నతని
యభిప్రాయంబెఱింగి యా భగవంతుండయిన యాంగిరసుండు దయాళుండయి పుత్రకామేష్టిఁ బ్రేల్చి యజ్ఞశేషమతని
యగ్రమహిషియైన కృతద్యుతికిచ్చి నీకుం బుత్రుండు గలిగెడి నతనివలన సుఖదుఃఖంబులను భవింపంగలవని చెప్పి యమ్మహా
త్ముండు సనియె నా కృతద్యుతియను దేవి గర్భంబు ధరియించి నవమాసంబులు నిండిన నంగు మారునిం గనియె నా కాలంబున రా
జును సమస్తభృత్యామాత్యాజనంబులుం బరమానందంబు బొందిరి యపుడు చిత్రకేతుండు కృతస్నానుండయి సకలభూ
షణభూషితుండయి సుతునకు జాతకర్మంబులు నిర్వర్తించి బ్రాహ్మణులకు నపరిమిత హిరణ్యరజతదానంబులును వస్త్రాభ
రణంబులును గ్రామంబులును గజంబులును వాహనంబులును ధేనువులనాఱు నర్బుదంబుల ద్రవ్యంబును దానంబు సేసి
ప్రాణిసముదయంబునకుం బర్జన్యుండునుం బోలెఁ దక్కిన వారలకు నిష్టకామంబులు వర్షించి పరమానందహృదయుండయి
యుండెఁ గుమారుండును మాతృపితృబంధుజనంబులకు సంతోషంబు సేయుచు దినదిన ప్రవృద్ధమానుండై పెరుగుచుండె నం
తం బుత్రమోహంబునం గృతద్యుతి యందు బద్ధానురాగుండై మహీధవుండు వర్తించుచుండం దక్కిన భార్యలు సంతానసం
తోషవికలలై యీ మోహంబునకుం గారణంబు పుత్రుండ యని యీర్ష్యం జేసి దారుణచిత్తలై కుమారునకు విషం బిడిన
సుఖనిద్రితుండునుం బోలె బాలుండు మృతిఁ బొందెనప్పుడు వేగుటయు దాది బోధింపం జని యా కుమారుని వికృతాకారంబుఁ
జూచి విస్మయశోకభయార్తయై పుడమిం బడి యాక్రందించెనప్పుడు॥ తరల॥ పుడమి నిట్టక నిల్వనం బడి పొక్కుచుం గడు దీన
యై। యడఁకు వేమియు లేని వాక్కులనావురంచు విలాపముం। దెడరు దోఁప భృశాతురోన్నతి నేడ్చె నన్పనిభీతితోఁ। గడుపువిట్ట
వియం గ భూపతికాంత క్రక్కున నేసుచున్॥ గీ॥ బాలుఁడొక్కరుండు పరిణామశీలుండు। వంశకర్తయపసి పరమువలనఁ। బుట్టి
మిన్న కట్లు పొలిసియున్నట్టియా। కొడుకుఁ జూచి తల్లి యడలఁ జొచ్చె॥ ఉ॥ కుంకుమరాగ రమ్యకుచ కుంభములం గడు కజ్జ
లంబుతోఁ। బంకిలమైన బాష్పములఁ బాల్పడ మజ్జనమాచరించుచు। న్గంకణపాణిపల్లవయుగంబున వక్షము మోదికొంచు
నా। పంకరుహాక్షి యేడ్చెఁ బరిభావిత పంచమ సుస్వరంబునన్॥ క॥ ఆయార్తరవమునకు భూ। నాయకుఁడు భయంబు నొం
దినయ ముడిగి సుతుం। డాయఁగ వేగంబునఁ జని। పోయని మోహంబుతోడ బాలుని మీఁదన్॥ స్రగ్విణి॥ వ్రాలి యోపుత్ర
నీవార్తదంభోళియై। కూలఁగా ప్రేయకీ కొద్దిన న్నేటికిన్। జాలి నొందించె నా జాడ యింకెట్టిదో। తూలుమీ తల్లికిన్ దుఃఖ
మెట్లాఱునో॥ వ॥ అనివిలపించుచు భృత్యామాత్యబంధుజనంబులం గూడి యడలుచున్న యా రాజు దుఃఖంబెఱింగి యాం
గిరసుండు నారదునితోడం గూడి చనుదెంచి మృతుండైన పుత్రుని పదతలంబున మృతుండునుం బోలె పడియున్న యా రాజుం
గనుంగొని యిట్లనియె॥ సీ॥ నీకు వీఁడెవ్వఁడు నీవెవ్వనికి శోకసంతాపము నందెదు సార్వభౌమ। పుత్రమిత్రాదులు పూర్వజన్మం
బున నెవ్వని వారలో నెఱుఁగఁగలరె। మొదలనదీ వేగమున నాడ కాడమసికతంబు గూడుచుఁ జెదరుచుండు। నారీతిఁ బ్రాణు

లకతి కాలగతిచేతఁబుట్టుటచచ్చుటపొసఁగుచుండుఁ గాన భూతములకుఁ గలుగుభూతంబులు మమతతోడ విష్ణుమాయఁజే
సి దీనికడల నేలధృతిఁదూలఁగా నేల బుద్ధిఁదలఁపవలదె భూతసృష్టి॥ వ॥ మఱియునీవు నేమునుదక్కిన వారలును బ్రవర్త
మానకాలంబు గలిగి జన్మంబునొంది మృత్యువువలన విరామంబు నొందంగలవారై యిపుడ లేకపోవుదురు చావుపుట్టువులకు
సత్త్వంబు లేదీశ్వరుండు దనమాయచేత భూతజాలంబులవలన భూతంబులం బుట్టించు వాని నాభూతంబులచేత నరక్షించు
వాని నాభూతంబులచేతన నపహరించు స్వతంత్రంబు లేని తనసృష్టిచేత బాలుండునుంబోలె నపేక్షలేక యుండు దేహియై
న పితృదేహంబుచేత దేహియైన పుత్రదేహంబువలనం గలుగుచుండు నాప్రకారంబున బీజంబువలన బీజంబులు పుట్టుచుండు
దేహికి నివి శాశ్వతంబై జరుగుచుండుఁ బూర్వకాలంబున సామాన్యవిశేషంబులు సన్మాత్రంబైన వస్తువులం దేవిధంబునం గ
ల్పింపంబడియె నాప్రకారంబున దేహంబునకు జీవునకును నన్యోన్యవిభాగంబు పూర్వకాలంబున నజ్ఞానకల్పితంబయ్యె జన్మఫ
లంబులను జూచుచున్నవారికి నిహనక్రియలనగ్ని పెక్కురూపంబులం గానంబడుభంగి నొక్కండైన జీవుండు పెక్కుభం
గుల వెలుంగుచుండు నివియన్నియు నాత్మజ్ఞానంబు చాలక దేహిదేహసంయోగంబు స్వప్నంబునందు భయావహంబైన
ప్రయోజనంబు నడుపుచుండి మేల్కాంచి యాస్వప్నార్థంబైన ప్రయోజనంబు తనది గాదని యెఱుంగుభంగి జీవుండేతాన
సిజ్ఞానగోచరుండైన వాఁడెఱుంగుం గావున నన్నియును మనోమాత్రంబని తెలిసి మోహతమంబు వాసి భగవంతుండైన
వాసుదేవునియందుఁ జిత్తంబు వెట్టి నిర్మలాత్ముండవగుమని బోధించినఁ జిత్రకేతుండు లేచి వారలకిట్లనియె॥ సీ॥ యతివేష
ములు వూని యతిగూఢగతి నిందు నేతెంచినట్టి మీ రెవ్వరయ్య కడఁగి నన్బోలిన గ్రామ్యబుద్ధుల నెల్ల బోధింపవచ్చిన పుణ్యమ
తులో రమణఁ గుమార నారద ఋభులాదులో దేవల అసితులైన ధీరమణులో వ్యాసవసిష్ఠదుర్వాసమార్కండేయ గౌత
మశుక రామ కపిలమునులో యాజ్ఞవల్క్యయుఁ దరణియు నారుణియును జ్యవన రోమశ యాసురిచత్వ దేవ దత్త మైత్రే
య వర భరద్వాజ బోధ్య పంచశిఖులో పరాశర ప్రభృతిమునులో॥ క॥ వీరలలో నెవ్వరు సుర చారణగంధర్వసిద్ధసంఘంబు
లలో వారలో యీసుజ్ఞానము కారణమై యెవ్వరెందుఁ గలదు తలంపన్॥ క॥ పొందుగ గ్రామ్యపశుత్వముఁ బొందిన మహా
శోకతమముఁ గ్రుంగిన నాకు న్మందర దివ్యజ్ఞానముఁ జెందించినవారొ మిమ్ముఁ జెప్పుడు తెలియన్॥ వ॥ అనిన నాంగిరసుండి
ట్లనియెఁ బుత్రకాంక్షివైన నీకుం బుత్రుం బ్రసాదించిన యాంగిరసుండ నితండు బ్రహ్మపుత్రుండయిన నారదభగవంతుండు
దుస్తరంబయిన పుత్రశోకంబున నడఁగున్నండవైన నిను ననుగ్రహించి పరమజ్ఞానంబుపదేశింప వచ్చితిమి మీదుఃఖంబెఱింగి పు
త్రునిచ్చితి మేని పుత్రవంతులయినవారి తాపంబు నీచేత ననుభవింపంబడు నీప్రకారంబున లోకంబున సతులును గృహంబు
లును సంపదలును శబ్దాదులయిన విషయంబులును రాజ్యవైభవంబును జంచలంబులు మఱియు రాజ్యంబును భూమియును బ
లంబును ధనంబును భృత్యామాత్యసుహృజ్జనంబులును మొదలయినవి శోకమోహభయపీడలం జేయుచుండుం గాని సుఖం
బులనీ నేరవు గంధర్వనగరంబునుంబోలె స్వప్నలబ్ధమనోరథంబునుంబోలె నర్థంబుఁ జాసి కానంబడుచు మనోభవంబు
లయిన యర్థంబులం గూడి స్వార్థంబులయి కానంబడ నేరవు కర్మంబులచేత ధ్యానంబులు సేయుచుండు మనంబులు నానాక
ర్మంబులగుచునుండు నీదేహి దేహంబు ద్రవ్యజ్ఞానక్రియాత్మకంబయి దేహికి వివిధక్లేశసంతాపంబులం జేయుచుండుఁ గా
వున నిర్మలంబయిన మనంబుచేత నాత్మగతి వెదకి ధ్రువంబయిన పదంబు నొందుమనియె నప్పుడు నారదుండిట్లనియె నుపనిషద్గో
ప్యంబగు నేనిచ్చు మంత్రంబెవ్వఁడేని సప్తరాత్రంబులు పఠియించు నతండు సంకర్షణుండైన భగవంతునిం జూచు నెవ్వని పా
దమూలంబు సర్వాశ్రయంబై యుండు నట్టి శ్రీమన్నారాయణుని పాదంబులు సేవించి యీమోహంబు వదలి యతిశీఘ్రం
బున నుత్తమపదంబు సొరు మిప్పుడిక్కుమారునకు నీకుం బ్రయోజనంబు గలదేనిఁ జూడుమని నారదుండా పుత్రుని కళేబరం
బుఁ జూచి యో జీవుండ నీకు శుభంబయ్యెడు నిందుఁ బ్రవేశించి మీతల్లిదండ్రుల బంధుజనులం జూచి వీరల దుఃఖంబులార్చి
యీకళేబరంబునందుఁ బ్రవేశించి యాయుశ్శేషంబు ననుభవించి పిత్రాధీనంబయిన రాజ్యాసనంబునఁ గూర్చుండుమనిన
నబ్బాలుండిట్లనియె॥ గీ॥ కర్మవశమున నెందు సుఖంబు లేక దేవతిర్యఙ్నృయోనులఁ దిరుగు నాకు వెలయు నేజన్మమున నకు నా
వీరు దల్లిదండ్రులయినారు చెప్ప వేతాపసార్య॥ గీ॥ బాంధవజ్ఞాతిసుతులును బగతులాప్తవరులుదాసీనమధ్యస్థవర్గములు
ను సరవిఁగనుచుండు రొక్కొక్క జన్మమునను నెఱయఁ బ్రాణికి నొకవావి నిజము గలదె॥ గీ॥ రత్నములు హేమములనను రా
గలీల నమ్మకంబులనీవల నావలయిన భంగి నరులందు జీవుండు ప్రాప్తుఁడగుచు నెలమిఁ దిరుగుచునుండు సదా నెందుఁ జెడఁడు॥
సీ॥ ఒక్కఁడై నిత్యుఁడై యొక్కెడఁ గడలేక సొరది జన్మాదులశూన్యుఁడగుచు సర్వంబునందుండి సర్వంబు దనయందు నుం
డంగ సర్వాశ్రయుండనంగ సూక్ష్మమై స్థూలమై సూక్ష్మాధికములకు సాక్ష్యమై స్వప్రకాశమున వెలిఁగి యఖిలంబుఁ జూ

చుచునఖిలప్రభావుఁడై యఖిలంబుదనయందునడఁచికొనుచు। నాత్మమాయాగుణంబుల నాత్మమయము। గాఁగవిశ్వంబు
ఁబనసృష్టిఘనతఁజెందఁ। జేయుచుండునుసర్వసంజీవనుండు।రమణవిశ్వాత్ముఁడయిన నారాయణుండు॥క॥పతులెవ్వరుస
తులెవ్వరు।సుతులెవ్వరుమిత్రశత్రుసుజనప్రియసం।గతులెవ్వరుసర్వాత్మక।గతుఁడై గుణసాక్షియైనఘనుఁడొకనికిన్.

——శ్రీ చిత్రకేతుండుతపంబాచరించి భగవత్ప్రసాదంబు నొందుట. శ్రీ——

వ॥ మఱియుసుఖదుఃఖంబులంబొందక సర్వోదాసీనుండై పరమాత్మయైయుండు నప్పరమేశ్వరరూపుండైననాకునుమీ
కు నెక్క డిసంబంధంబుమీకుదుఃఖంబు నకుంబని లేదనిపలికియాజీవుండువోయినంజిత్రకేతుండునుబంధువులు నతివిస్మి
తచిత్తులై శోకంబులువిడిచి మోహంబులంబాసియము నానదియందునకుమారునకును త్తరకర్మంబులునిర్వర్తించిచిత్ర
కేతుండు గాఢపంకంబునంబడినయేనుంగునుంబోలెగృహాంధకూపంబు వెడలికాళిందీనదికిం బోయియందువిధిపూర్వకం
బుగఁగృతస్నానుండై మౌనంబుతోడనారదునకునమస్కరించిన నతండుప్రసన్నుండై భగవన్మంత్రంబు విధిపూర్వకం
బుగానతనికినుపదేశించియాంగిరసుతోడంగూడిబ్రహ్మలోకంబునకుంజనియెఁజిత్రకేతుండునునారదోపదేశమార్గంబు
ననిరాహారుండై సమాధినియతుండై నారాయణరూపంబయినవిద్యనారాధించిసప్తరాత్రాంతంబుననప్రతిహతంబయి
నవిద్యాధరాధిపత్యంబునుభాస్వద్రత్నదివ్యవిమానంబును నారాయణానుగ్రహంబునంబొందిమనోగమనంబునం జరి
యించుచుండఁగొన్నిదినంబులకునెక్కడోట॥సీ॥తారహారపటీరధవళదేహమువాని।రమణీయనీలాంబరంబువాని।మణి
కిరీటస్ఫురన్మస్తకంబులవానిఁ।గంకణకేయూరకరమువానిఁ। గర్బురమయదీప్తకటిసూత్రములవానిఁ దరళయజ్ఞోపవీత
ములవాని।నతిసుప్రసన్నవక్త్రాంబుజంబులవానిఁ।దరుణవివృత్తనేత్రములవాని।సిద్ధమండలంబు సేవింపఁబుణ్యప్ర। సిద్ధి
వెలసినట్టియిద్ధచరితుఁ।బద్మలోచనునకుఁబాదపీఠంబైన।ఘనునిఁబన్నగేంద్రుఁగాంచెనతఁడు॥ గీ॥కన్నమాత్రనతఁడుక
ల్మషంబులఁబాసి। విమలచిత్తుఁడగుచువిశదభక్తి।నిట్టరోమములకుఁబట్టగునానంద।బాష్పనేత్రుఁడగుచుఁబ్రణుతిఁజేసె॥
క॥ సంతోషాశ్రులచేతన।నంతునిఁబరిషిక్తుఁజేసియతఁడుప్రమోదం।బెంతయునరికట్టిననెక।కొంతయుఁబలుకంగ లేక
కొండొకవడికిన్॥చ॥ మదినొకయింతమాత్రముసమంబుగఁజేయుచుబాహ్యవర్తనం। గదిసినయింద్రియంబుల నొకంత
కుఁదెచ్చిమనంబువాక్కునుం।గుదురుగఁద్రోచితత్వమునఁగూర్చుచుశాశ్వతవిగ్రహంబునా।సదయుఁబ్రశాంతలోకగు
రుసన్నుతిఁజేయఁదొడంగెనిమ్ములన్॥క॥అజితుఁడవై భక్తులచే।విజితుఁడవై నాఁడవెపుడు వేడుకవారల్। విజితులనీచేఁ
గోర్కులు।భజియింపనివారునిన్నుఁబడయుదు రెహరీ॥ఉ॥నీవిభవంబులీజగమునిండుటయుండుటనాశమొందుట।లీన్నివిమ
లాంశజాలములు నెమ్మిజగంబుసృజించువారలో। దేవభవద్గుణాంబుధులతీరముఁగానకనీశబుద్ధితో। వావిరిఁజర్చసేయు
దురువారికివారలుదొడ్డవారలై॥క॥పరమాణువుమొదలుగఁగొని।పరమముదుదిగాఁగమధ్యపరికీర్తనచే।స్థిరుఁడవుద్రిగు
ణహరుండవు।సమసత్త్వాద్యంతమధ్యసర్వసుగతివై॥ గీ॥. ఉర్విమొదలగు నేడునొండొంటికంటె। దశగుణాధికమయ్యుం
డుఁదానసంద।నాశమొందెడునాయంశకోటులెన్న। నందునణుమానమగుననంతాఖ్యుఁడతఁడు॥వ॥మఱియునొకానొక
చోటవిషయతృష్ణాపరులైననరపశువులుపరతత్త్వంబవైననిన్నుమానియైశ్వర్యకాములైతక్కినదేవతల భజియింపుదురు
వారిచ్చుసంపదలురాజకులంబునుంబోలెవారలంగూడినాశంబునంబొందుచుండువిషయ కాములైనిన్నుసేవింపలేనివా
రువేఁచినవిత్తనంబునుంబోలెదేహాంతరోత్పత్తినొందకుండుదురునిర్గుణుండవైజ్ఞానవిజ్ఞానరూపంబు నొందియున్ననిన్ను
గుణసమేతునిగా నజ్ఞానులుభావింపుదురు నీభజనంబేరూపుననైన మోక్షంబుప్రసాదించుఁజితమతివైననీవుభాగవతధ
ర్మంబేప్రకారంబుననిర్ణయించితివాప్రకారంబుననసర్వోత్కృష్టుండవై ననిన్నుసనత్కుమారాదులు మోక్షంబుకొఱకు
సేవింపుచున్నారీభాగవతధర్మంబునందుజ్ఞానహీనుండొకండును లేఁడన్యకామ్యధర్మంబులందువిషమబుద్ధి చేత నేనునీ
వునాకునీకుననివచియించుచున్నవాఁడుధర్మనిరతుండైక్షయించుచుండుస్థావరజంగమప్రాణిసమూహంబునందుసమం
బైనభాగవతధర్మంబులవర్తించుచున్నమనుజునికి భవద్దర్శనంబువలనఁబాపంబు క్షయించుటయేమిచిత్రంబిపుడు భవ
త్పాదావలోకనంబుననిరస్తాశుండనై తిమూఢుండనైననాకుఁబూర్వకాలంబుననారదుండను గ్రహించిభగవద్ధర్మంబు
దయసేసెనది నేఁడునాకువరదుండవైన నీకతంబునదృష్టంబయ్యెఖద్యోతంబులచేత సూర్యుండు గోచరుండుగానిమా
డ్కిజగదాత్మకుండవై ననీమహత్త్వంబు మనుజులచేతనాచరింపంబడిప్రసిద్ధంబైనది గాదుత్పత్తిస్థితిలయకారుండవై భ
గవంతుండవై ననీకునమస్కరించెదననిమఱియును॥గీ॥ అరయబ్రహ్మాదులెవ్వనినను సరించి। భక్తియుక్తమనమునఁ
బ్రస్తుతింతు। రవనినెవ్వనితలమీఁదనావగింజఁ। బోలునావేయుశిరములభోగిఁగొల్తు॥క॥ ఈవిధమున [illegible] నా

విద్యాధరులభర్తకనియెననంతుఁ। డోవిమలబుద్ధినీకును। ధీవిభవంబునకు మెచ్చితిం బ్రియమారఁ॥గీ॥ అరయనారదముం డు నాంగిరసుండును। దత్త్వ మొసఁగినారు దానికతన। నన్నుఁ జూడఁగల్గె నాభక్తినుదిఁగలిగె। నాపథంబునీకు నమ్మఁగలిగె॥ సీ॥ పూని నా రూపంబు భూతజాలంబులు భూతపావనుఁడని పొందఁ పడఁగ। బ్రహ్మంబు మఱియు శబ్దబ్రహ్మమును శాశ్వతంబై నతనువులు దగిలె నాకు। నఖిలలోకంబులు ననుగతంబై యుండు లోకంబు నాయందు మజోక్షఁ జెందుఁ। నుభయంబు నాయందు ననభిగతంబయ్యుండున దిలీనమ య్యెనయ్యుభయనుందు। వెలయ నిద్రించువాఁ డాత్మ విశ్వమెల్లఁ। జూచి మేల్కాంచి తానొక్కచోటువాని। గా వివేకించు మాడ్కి నీజీవ దేశ। మాయ దిగనాడి పరమధర్మంబుఁ దెలియ॥ గీ॥ నిద్రఁ బోవు వేళ నిరతుఁడై దేహి దా। నెట్టిగుణము చేతనింద్రియముల। గడచినట్టిసుఖముఁ గనునట్టిబ్రహ్మంబు। కడిమి మెఱయ నన్నుఁ గానె యుంగు॥ గీ॥ స్వప్నమందు నెట్లు సంచారమొనరించు। మేలుకాంచి దృష్టమెల్ల నెఱుఁగు। నుభయ మెఱుఁగునట్టి యుత్తమజ్ఞానంబు। తత్త్వమట్టిదైన తలఁపు నేను॥ సీ॥ అరయంగ నెవ్వనికలవి గానట్టియీ సలలితమానుషజాతిఁ బుట్టి। యాత్మతత్త్వజ్ఞానహేతుఁడై నవానికిగలుగు నేయందు సుఖంబొకింత। వెలయఁ బ్రవృత్తి నివృత్తి మార్గంబుల సుఖదుఃఖచయముల సొరిదిఁ దెలిసి పని చెడి సంకల్పఫలమూలమునఁ బాయక దుసుఖదుఃఖ మోక్షములకొఱకు। దంపతీక్రియామతంబు వర్తింతురు। దాన మోక్షమేలఁ దక్కి యుండు। నఖిలదుఃఖహేతువైనయాకర్మంబు। నెఱిఁగి నన్నుఁ దలఁప రిచ్చలోన॥ వ॥ మఱియు విజ్ఞానాభిమానులయిన మనుష్యులకు నతిసూక్ష్మంబయినయాత్మగతినిస్థానత్రయలక్షణంబును జతుర్థాంశంబు నెఱింగియైహికాముష్మిక విషయంబుల చేతను వివేకబలంబు చేతను నియుక్తుండయిన జ్ఞానవిజ్ఞానసంతృప్తుండయిన పురుషుండు నాకు భక్తుండగు నీవిధంబులు గలవారలు యోగనైపుణబుద్ధి గలవారలునై స్వార్థంబయినయాత్మ చేతం బరమాత్మను దెలియుచుందురు నీవు నీక్రమంబున మద్భక్తిశ్రద్ధాపరుండవై విజ్ఞానసంపన్నంబయిన వాక్యముల చేత నన్ను స్తోత్రంబుఁ జేసి ముక్తుండవై తివని యాశేషభగవంతుండు విద్యాధరపతియైన చిత్రకేతుంబలికి యతనికదృశ్యుండై పోయె నేదిక్కున సర్వాత్మకుండయిన యనంతుండంతర్ధానంబు నొందె నాదిక్కునకు విద్యాధరభర్త నమస్కరించి గగనచరుండై చనిలక్షలసంఖ్యలయిన దివ్యవర్షంబుల వ్యాహితబలేంద్రియుండై పరమయోగీంద్రపురుషులును, దివ్యమునీంద్రసిద్ధచారణగంధర్వులును వినుతిసేయంగు లద్రోణాదిశైలంబులను, రమ్యప్రదేశంబులను, సంకల్పసిద్ధప్రదేశంబులను, వినోదించుచు శ్రీనారాయణదత్తంబగు దివ్యవిమానంబునం జరియించుచునుండె॥ శా॥ ఆడించుఁ హరిదివ్యనాటకగుణవ్యాపారనృత్యంబులఁ। బాడించున్జలజాతనేత్రబిరుదప్రఖ్యాతగీతంబులం। గూడించున్సతతంబు జిహ్వల తుదిన్గోవిందనామావళుల్। గ్రీడంగిన్నరయక్షకామినుల చేఁ గృష్ణార్పితస్వాంతుఁడై॥ సీ॥ వాసించు నాత్మఁ బోవైష్ణవజ్ఞానంబు నాశించు భాగవతార్చనంబు। భూషించు నా ప్రొద్దుఁ బుండరీకాక్షుని భాషించు హరికథాప్రౌఢి మెరసి। ఘోషించు హరినామగుణనికాయంబులు పోషించుఁ బరతత్త్వబోధమెఱసి। సేవించు శ్రీకృష్ణసేవకనికరంబు సుఖమునఁ జేయు నీశునకబలులు। పాడుఁ బాడించు వైకుంఠభర్తనటన। రూపవర్తన

——॥ విద్యాధరాధిపతియగు చిత్రకేతుండీశ్వరధిక్కారంబువలన శాపంబు నొందుట. ॥——

గుణనామదీపితోరు। గీతజాతప్రబంధసంగీతవిధులఁ। గేశవప్రీతిగాఁ జిత్రకేతుఁ డెపుడు॥ మ॥ హరిఁ గీర్తించుచు నల్లనల్లనదిలోనన్ జ్ఞాతుసేవించుచుం। బరమానందమునొందుచున్జగములన్ బ్రఖ్యాతి వర్తించుచు। న్సురరాజోపమమూర్తియక్షగణముల్సొంపారవిద్యాధరా। ప్సరసల్గొల్వఁగఁ జాడఁగా సితగిరిప్రాంతంబునన్నేగుచుఁ॥ శా॥ ఆవిద్యాధరభర్త గాంచె హరనీహారామృతాహాసముఁ। శ్రీవిభ్రాజితమున్నిరస్తగిరిజాసేవాగతాయాసము। న్దేవానీకవికాసమున్మభమహాదేవాంఘ్రిసంవాసము। న్భావిఖ్యాతవిలాసముం ద్రిభువనీపూతంబుఁ గైలాసముఁ॥ క॥ ఆరజతభూధరంబున। నీరేజభవామరాదినికరము గొల్వ। న్పేరోలగమున నుండిన। గౌరీయుతుఁడైన హరునిఁ గనియెన రేంద్రా॥ సీ॥ తననిజరూపమింతంతని తెలియక వాదంబు సేసెడు వేదరవము। కరుణావలోకనాకాంక్షితులయియున్న బ్రహ్మాదిసనకసప్రణుతరవము। సారశివానందసల్లాపములనొప్పు ప్రమథగణాళియార్భటరవంబు। డమరుమృదంగాదిథమథమధ్వనితోడఁ బటుభృంగినాట్యవిస్ఫారరవము। మానుగాఁ జామరలు వీచుమాతృకాది। కామినీజనమహితకంకణరవంబు। మెండుఁ జెలఁగంగఁ గన్నులపండువయ్యెఁ। గొండశాచూలి పెనిమిటినిండుకొల్వు॥ వ॥ ఇట్లు బ్రహ్మాదిసురనికరసేవితుండై యూరుపీఠంబుననున్న భవానిఁ గౌఁగిటం జేర్చికొని యొడ్డోలగంబున నున్న పరమేశ్వరుం జూచి చిత్రకేతుండు పకపకనగియ న్దేవివినుచుండ నిట్లనియె॥ సీ॥ కోమరొప్పంగా లోకగురుఁడును గడలేని ధర్మస్వరూపంబు దానయగుచు। జడలు ధరించియు సరిలేని తపమునఁ బొడవైనయీయోగిపుంగవులును। బ్రహ్మవాదులుఁ గొల్వ భాసిల్లు కొల్వులో మిథునరూపంబున మెలఁతతోడఁ। బ్రాకృతుండును బోలె బద్ధానురా

గుఁడై లాలితుండయ్యె నిర్లజ్జతోడ। నకట ప్రకృతిపురుషుఁడయినఁ దానేకాంత। మందు సతులతోడ నలరుఁ గాని। యిట్లు ధర్మ
సభల నింతులతోఁ గూడఁ। బరిఢవింపవలదు భ్రాంతి నొంది॥ క॥ అనవిని సర్వేశ్వరుఁడా। తని నేమియు ననక నవ్వెఁ దత్సభ వా
రుం। గనుఁగొని యూరక యుండిరి। మనుజేశ్వర యీశుధైర్యమహి మెట్టిదియో॥ వ॥ ఇట్లు తనపూర్వకర్మవిశేషంబున నిం
ద్రియజయుండ నని పుట్టిన యహంకారంబున జగద్గురువుం బెక్కుప్రల్లదంబులాడుచున్న చిత్రకేతుం జూచి భవాని యిట్ల
నియె॥ క॥ మముఁ బోటి లజ్జలుడిగిన। కుమతులకుం గర్తయగుచుఁ గోపింపంగా। నమితాజ్ఞానిపుణుండగు। శమనుండా నేఁడు
వీఁడు జగముల కెల్లన్॥ క॥ భృగునారదకపిలాదులు। నిగమాంతజ్ఞులును యోగనిర్ణయనిపుణుల్। త్రిగుణాతీతు మహేశ్వ
రు నగరెన్నఁడు వారు ధర్మనయ మెఱుఁగరొకో॥ సీ॥ ఎవ్వనిపదపద్మ మింద్రాదివిబుధులచూడాగ్రపఙ్క్తుల నీడఁ జూచు। నె
వ్వని తత్త్వంబు నెనయంగ బ్రహ్మాదియోగిమానసపఙ్క్తి నోలలాడు। నెవ్వని రూపంబు నేర్పాటుగానక వేదంబులందంద
వాదనుడఁచు। నెవ్వని కారుణ్య మీలోకముల నెల్లఁ దనిపి యంతయు ధన్యతముల జేయు। నట్టి సర్వేశుఁ బాపసంహారు ధీరు। శా
శ్వతైశ్వర్యు నాత్మసంసారు నీశు। నెగ్గుఁ బల్కెన పాపాత్ముఁ డెల్లభంగి। దండనార్హుండు గాకెట్లు తలఁగఁగలఁడు॥ గీ॥ నిఖిల
లోకాశ్రయంబు సన్నిహితసుఖము। సకలభద్రైకసేవ్యంబు సాధుసేవ్య। మయిన కంజాక్షుపాదపద్మార్చనంబు। నను స
రింపంగ ఖలుఁడు వీఁడర్హుఁడగునె॥ వ॥ కావున నోరి దురాత్మక యీపాపంబునం బాపస్వరూపంబయిన రాక్షసయోనిం బు
ట్టుమని శపియించి యింతనుండి మహాత్ములకు నవజ్ఞ సేయకుండుమని పలికినఁ జిత్రకేతుండు విమానంబు డిగ్గి వచ్చి యద్దే
వికి దండప్రమాణంబు లాచరించి కరకమలంబులు దోయిలించి యిట్లనియె నో జగన్మాత భవచ్ఛాపవాక్యంబు నట్లకైకొం
టిఁ బ్రాచీనకర్మంబులం బ్రాప్తంబైన సంసారచక్రంబు చేత నజ్ఞానమోహితులై తిరుగుచున్న జంతువులకు సుఖదుఃఖం
బులు నైజంబులై ప్రవర్తిల్లుచుండు నట్టి యాత్మసుఖదుఃఖంబులకు నెవ్వరు కర్తలీగుణంబుల నిమిత్తమై శాపానుగ్రహం
బులును స్వర్గనరకంబులును సుఖదుఃఖంబులును సమంబులు భగవంతుం డొక్కండు దన మాయచేత జగంబులు సృజియించు
చుండు వారివారికి బద్ధానురాగంబులు గలుగఁ జేయుచుఁ దాను వానికి లోనుగాక నిష్కర్ముఁడై యుండు నీవిధంబునం బుట్టుచు
న్న నరునకుం బత్నీబంధుశత్రుమిత్రోదాసీనంబు లెక్కడివి వారివారి కర్మవశంబునం బరమేశ్వరుండు సర్వసముండై
యుండు నప్పరమేశ్వరునకు సుఖదుఃఖంబుల చేత రాగంబు లేదు రాగానుబంధంబున రోషంబు లేదతని మాయాగుణవిస
ర్గంబు జంతువులకు సుఖదుఃఖంబులను బంధమోక్షంబులఁ గల్పించుచుండుఁ గావున నీకు నమస్కరించుచున్న నన్ను ననుగ్ర
హింపుము శాపభయశంకితుండం గాను జగన్మాతవై నన్నిన్నుఁ బలికిన దోషంబునకు శంకించుచున్నవాఁడనని దండప్రణా
మంబు లాచరించి పార్వతీపరమేశ్వరుల బ్రసన్నులం జేసి తన విమానంబెక్కి చనియె నప్పుడు పరమేశ్వరుండు బ్రహ్మాది
దేవర్షిదైత్యదానవప్రమథగణంబులు వినుచుండఁ బార్వతికి నిట్లనియె నీకు నిప్పుడు దృష్టంబయ్యెఁగదా నారాయణదాసచా
సానుచరుల నిస్పృహభావంబు హరితుల్యార్థదర్శనులయి నిస్పృహులైన భాగవతులకు స్వర్గాపవర్గనరకభేదభావంబులు
లేవు ప్రాణులకు దేహసంయోగంబువలన నారాయణలీలం జేసి యుండి ద్వంద్వాది సుఖదుఃఖంబు లాత్మయందు నజ్ఞానం
బున భేదంబు సేయంబడియె నట్టి విపర్యయంబు భగవంతుండైన వాసుదేవుని భక్తిగలవారిం జెందవు మఱియును॥ ఉ॥ నేనుఁ
గుమారనారదులు నీరజగర్భుఁడు దేవసంఘము। ల్మానితయోగివర్యమునిమండలమిట్లగు వారమందరు। న్దానవవిద్విషాంశ
జనితంబులమయ్యుఁ దదీయతత్త్వముం। గానఁగ నేరమీశు ఘనగర్వము నర్థిఁ దలపోసి చూచుచున్॥ క॥ ఆతనికి నిప్రియుఁ డప్రి
యుఁడు డేతెఱగున లేఁడు నఖిల మెల్లను దానై। భూతముల కాత్మయగుటయు। భూతప్రియుఁ డొక్కఁ డాదిపురుషుఁడు దేవీ॥
గీ॥ అరయఁ జిత్రకేతుఁ డతిశాంతుఁ డఖిలలోక। సముఁడు విష్ణుభక్తిసంగతుండు। నితని నేమి చెప్ప నీశుండనగు నేను। నువిదయ
చ్యుతప్రియుండసుమ్మి॥ క॥ కావున భగవద్భక్తుల। భావమునకు విస్మయంబు పని లేదు మహా। ధీవిభవశాంతచిత్తులు। పావనప
రతత్త్వనిపుణభవ్యులు వారల్॥ వ॥ అనిన విని యద్రినందన విస్మయంబు మాని శాంతచిత్తయయ్యె నట్లు పరమభాగవతుండ
యిన చిత్రకేతుండద్దేవికిం బ్రతిశాపం బియ్య సమర్థుండయ్యు నుమఱల శపింపక నతిశాంతరూపంబున శాపంబు శిరంబున ధరి
యించె నిట్లు సాధులక్షణంబులు నారాయణపరాయణులయిన వారలకుం గాక నొరులకుం గలుగ నేర్చునే యిపుడు శాపహ
తుండయిన చిత్రకేతుండు త్వష్ట సేయు యజ్ఞంబున దక్షిణాగ్నియందు దానవయోనిం బుట్టి వృత్రాసురుండన విఖ్యాతుండ
యి భగవద్జ్ఞానపరిణతుండయ్యెఁ గావున॥ సీ॥ నరనాథ యీవృత్రునకు రాక్షసాకృతి గలిగిన యీపూర్వకారణంబు। చిర
పుణ్యుఁడైనట్టి చిత్రకేతుమహానుభావంబు భక్తితోఁ బరగ విన్నఁ। జదివిన వారికి సకలదుష్కర్మము లిథిలంబులై కడుఁ జెద
రిపోవు। సకలవైభవములు సమకూరుఁ దనయంతఁ దొలఁగుడుకోర్కులతోడఁ గూడి। నిర్మలాత్ములగుచు నిత్యసత్యజ్ఞాన। నిర

తులగుచువిగతదురితులగుచు।బంధుమిత్రపుత్రపౌత్రాదులనుగూడి।యనుభవించుచుండురధికఫలము॥సీ॥ వినవయ్యనర

॥ సవితృవంశాదిప్రవచనకథాప్రారంభము. ॥

నాథవిశదంబుగాఁద్వష్టృవంశంబు సెప్పితివాని వెనుక।సవితయుఁబృశ్నియుసావిత్రివ్యాహృతియను భార్యలందునింపారు వేదమ్ము।నగ్నిహోత్రంబులనరయంగఁబశుసోమపంచయజ్ఞంబులఁబరఁగఁగనియె । భగుఁడుసిద్ధికయనుభార్యకుమహిమానుభవునివిభవునిఁదాఁబడసెమువురఁ। దనయనొక్కతెఁగాంచెఁదదనంతరమున నా।దరళనేత్రసద్వ్రతైకధామ। పుణ్యశీలసుగుణపూరితచారిత్ర।యఖిలలోకపూజ్యయాశిషాఖ్య॥వ॥మఱియుధాతకుఁగలకుహూసినీవాలి రాకానుమతులనియెడునలువురుభార్యలలోకుహూదేవిసాయమనుసుతునిఁగాంచెసినీవాలిదర్శాఖ్యునిఁబడసెరాక ప్రాతరాఖ్యునిఁగాంచెననుమతిపూర్ణిమాఖ్యునిఁగనెవిధాతక్రియయనుభార్యయందునగ్నిపురీష్యాదులంగనియెవరుణునకుఁజర్షణి యనుభార్యయందుఁబూర్వకాలంబునబ్రహ్మపుత్రుండైనభృగువునువల్మీకంబునంజనియించినవాల్మీకియునుదయించిరి మిత్రావరుణులకునూర్వశియందు రేతోగ్గమంబైననదియుఁగుంభంబునంబ్రవేశింపఁజేయనందునగస్త్యుండును వసిష్ఠుండుజనియించిరిప్రత్యేకంబమిత్రునకు రేవతియందునుత్సర్గసంభవులైనయరిష్టయుఁబిప్పలుండునను వారలు జనియించిరి శక్రునకుపౌలోమియందుజయంతఋషభవిదుషులనముగ్గురుపుట్టిరి వామనుండైనయురుక్రమ దేవునకుఁ గీర్తియను భార్యయందుబృహచ్ఛ్లోకుండుపుట్టెనాబృహచ్ఛ్లోకునకుసౌభగాదులుపుట్టిరి మఱియుమహానుభావుండైనకశ్యపప్రజాపతికినదితియందుశ్రీనారాయణుండవతరించినప్రకారంబు వెనుకవివరించెదదితిసుతులైనదైతేయులవంశంబు సెప్పెద నేదైతేయవంశమునందైనను బ్రహ్లాదబలులుపరమభాగవతులైదైత్యదానవందితులై వెలసిరిదితికిహిరణ్య కశిపు హిరణ్యాక్షులనఁబ్రసిద్ధినొందిరియందుహిరణ్యకశిపునకుజంభాసురతనయయైనదత్తకుఁబ్రహ్లాదయనుహ్లాదసంహ్లాదహ్లాదులనునలుగురుకొడుకులునుసింహికయనుకన్యకయుజన్మించిరియాసింహికకురాహువుజనియించెనారాహువుశిరంబమృతపానంబుసేయహరిదనచక్రంబునంద్రుంచెసంహ్లాదునకుగతియనుభార్యయందుఁబంచజనుండుపుట్టె హ్లాదునకుదమనియనుభార్యయందువాతాపియిల్వలులుపుట్టిరివారలనగస్త్యుండుభక్షించెననుహ్లాదునకుసూర్మియనుభార్యయందుబాష్కలమహిషులుగలిగిరిప్రహ్లాదునకు దేవియనుభార్యయందువిరోచనుండుపుట్టెనతనికిబలిజన్మించె నాబలికినశన యనుభార్యయందుబాణుండు జ్యేష్ఠుండుగానూర్గురుకొడుకులుపుట్టిరి యాబలి ప్రభావంబు వెనుకవివరించెదబాణాసురుండు పరమేశ్వరునారాధించిప్రమథగణంబులకుముఖ్యుండయ్యెమఱియునాదితిసంతానంబువలన నేకోనపంచదశకంబులుదయించెవారలందఱునపత్యులైయింద్రుతోఁగూడిదేవత్వంబునొందిరననవినిపరీక్షిన్న రేంద్రుండు శుకయోగీంద్రునకిట్లనియె॥గీ॥ఏమికారణముననింద్రునకీమరు।చ్చయములాప్తులగుచుశాంతినొంది।రరయఁదత్సమానులగుచువర్తించిరి। దీనివినఁగవలయుఁదెలుపవయ్య॥అనినశుకుండిట్లనియె॥సీ॥నరనాథవినుతననందనులందఱునసురేంద్రుచేహతులగుచునుండఁ గోపశోకంబులఁగ్రుళ్లుచుఁదనలోనమండుచుదితిచాలమఱుఁగఁదొడఁగె। భ్రాతృహంతకుఁడతిపాతకునింద్రునిఁజంపకనా కేలసొంపుగలుగు।వీనిభస్మముసేయువానిగానొకసుతుఁబడసెదననిచాలభర్తఁగోరి। ప్రియముసేయఁదొడఁగెఁబెకుమ్ముభావంబుల।భాషణములనధికపోషణముల।భక్తియుక్తిచేతఁబరిచర్యగతిచేత।నుతులచేతనతురలతులచేత॥చ॥కలికికటాక్షవీక్షణవికారములఁహృదయానురాగసం।కలితవిశేషవాఙ్మధురగర్జనలన్లలితాననేందుమం। డలపరిశోభితామృతవిడంబితసస్మితసుప్రసన్నతా।ఫలరుచిరప్రధానములభామినిభర్తమనంబులోఁగొనెన్॥గీ॥అఖిలమెఱిఁగినకశ్యపునంతవానిఁ।హితవుతలకెమ్ముకారతులసంగతులచేత।నవశుఁగావించెవ్రేల్మిడినబ్జవదన।పతులభ్రమియింపనేరనిసతులుగలరె॥క॥ఏతలఁపెఱుఁగకనిలిచెను।భూతంబులఁజూచియాత్మపురుషులమనము।ల్భీతిఁగొలుపంగయువతీ।వ్రాతంబుసృజించెఁబతులువారలకరుదే॥వ॥ఇట్లునిజసతిచేతనుపలాలితుండైకశ్యపప్రజాపతియాసతికింబరమప్రీతుండై యిట్లనియెనోతన్వి నీకుఁబ్రసన్నుండనైతివరంబుగోరుమిచ్చెదనాథుండుప్రసన్నుండయినస్త్రీలకుంగోరికసంభవించుటఁజేమిగోరంతసతికింబతియెదైవంబుసర్వభూతంబులమానసంబులకువాసుదేవుండెభర్తనామరూపకల్పితులయిన సకలదేవతామూర్తులఁజేతంబురుషులచేతనుభర్తృరూపధరుండయినభగవంతుండు సేవింపంబడుచుండుస్త్రీలచేతఁబతిరూపంబునభజియింపంబడుఁగావునపతివ్రతలయినసుందరులుశ్రేయస్కామలై యేకచిత్తంబుననాత్మేశ్వరుండయిన యప్పరమేశ్వరునిభర్తృభావంబునసేవించుచుండుదు రేనునునీదుభావంబునవరదుండనైతిదుశ్శీలురైనవనితలకుంబొందరానివరంబునీకిచ్చెదవేడుమనిననాకశ్యపునకుదితియిట్లనియె॥గీ॥వరముగోరనాకువరదుండవేనియు।నింద్రుఁద్రుంచునట్టినిద్ధబలుని।నమితతేజుఁడన

యునమరత్వసంప్రాప్తు, నెంచఁ జేడని వానినిమ్ము నాథ॥ అనవుడు॥ క॥ ఉట్టిపడునట్టివరమీఁ గట్టడిన నెట్టు వేఁడెఁ గటకటయనుచు। స్త్రీవశియత నివఁడిలోఁ। బుట్టినతల్లడముతోడఁ బొక్కుచునుండెన్॥ చ॥ ప్రకృతినిగర్మపాశములబద్ధుఁడనై తిఁగదయ్యా నేఁడునీ। వికటసతీస్వభావమగు వేమరుఁగొల్చినమాయనింద్రియా। ధికమతియైనవాఁడు దన పెంపు వఁజిత్తము వెచ్చఁబెట్టి పాతకములఁ గూలకున్నెనను దైవమునవ్వ డెలోలి తాత్మనిన్॥ సీ॥ కండశర్కరతోడఁ గలహించుఁ బలుకులుఁ బద్మవిలాసమేర్పఱపు మోముఁ। మహినాంశుకళలతోఁ జులఁదూఁగు చెయ్వాలుఁ జెమటఁగ్రొన్నెత్తురు సేయు మేను। నిలు వెల్లఁ గరగించు నింపుల నేర్పులుఁ బువ్వులకరుదైన ప్రోది సేతఁ। దమకంబు పుట్టించు తరితీఁపు తలఁపులు నెనసిన మఁదిలోని యిచ్చగింత। గలిగికరవనున్న కాలాహిపోలికెఁ। జెలఁగుచున్నసతులచిత్తవృత్తిఁ। దెలియవశమె యెంతధృతిగలవారికి। నాకె కాదునిఖిలలోకములకు॥ గీ॥ కోరినతులకెల్లఁ గూర్చెదరెవ్వరు। పతులనైన సతులహితులనైన। బలిమిఁ జేసియైనఁ బరహస్తమునైన। హింస సేతురాత్మహితముకొఱకు॥ వ॥ అని చింతించి దీనికి నేమని ప్రతివాక్యంబిచ్చువాఁడ మద్వచనం బెందున మోఘంబు త్రిలోకపరిపాలనశీలుండయిన భిదురపాణివధాగ్రహం డెయైనను దీనికైన నదియొకటిగల్పి చెదనని దితిం జూచి యోతనువుధ్యనీకునట్ల దేవబాంధవుండయిన యింద్రహంతయగుపుత్త్రుండు గలిగెడు నొకక సంవత్సరంబీవ్రతంబునఁ జరియింపుము దీని ప్రకారంబు విను మెల్ల జీవులవలన హింసాభావంబు లేకనతిథ్వని వాక్యంబులుడిగి కోపంబు మానియనృతంబు వలుకక నఖరోమచ్ఛేదనంబు సేయక నస్థికపాలాదియమంగళంబుల నంటక నదీనదతటాకాదులనవగాహస్నానంబ కాని ఘటోదకమూపోదకంబుల స్నానంబు సేయక దుర్జనసంభాషణంబులు వర్జించి కట్టినకోక యనుముడిచిన పువ్వులను గ్రమ్మరధరియింపక భోజనంబులయందు నుచ్ఛిష్టాన్నంబును జండికాని వేదితాన్నంబును గేశశునకమార్జారకంక క్రిమిపిపీలికాది విదూషితాన్నంబును నామిషాన్నంబును వృషలాహితాన్నంబునీ పంచవిధనిషిద్ధాన్నంబులు వర్జించి దోయిటనీళ్లు ద్రావకనుచ్ఛిష్టగాక సంధ్యాకాలంబుల ముక్తకేశిగాక మితభాషిణియై యలంకారవిహీన గాక వెలుపలందిరుగక పాదప్రక్షాళనంబు చేసుకొని కాని శయనింపక నార్ద్రపాదయై పవళింపక పశ్చిమశిరస్సయ్యును నగ్నయయ్యును సంధ్యాకాలంబుల నిద్రింపక నిత్యంబును ధౌతవస్త్రంబులు గట్టి శుచియై సర్వమంగళ సంయుక్తయై ప్రాతఃకాలంబున లక్ష్మీనారాయణుల నారాధించి యావాహనార్ఘ్యపాద్యోపస్పర్శనసుస్నానవాసోపవీతభూషణ పుష్పధూపదీపోపహారాద్యుపచారంబుల నర్పించి హవిశ్శేషంబుగా ద్వాదశాహుతుల వ్రేల్చి దండప్రణామంబు లాచరించి భగవన్మంత్రంబును దశవారంబులను సంధించి స్తోత్రంబుఁ జేసి గంధపుష్పాక్షతలము త్తైదువులం బూజించి పతిని సేవించి పుత్త్రుంగుక్షిగతుంగా భావించి యివ్విధంబున మార్గశిరశుద్ధప్రతిపదారంభంబుగా నొకక సంవత్సరంబు సలిపి యాద్వాదశమాసాంత్యదివసంబున విధ్యుక్తంబుగా నుద్యాపనంబుసేయవలయు నీవీపుంసవనంబనియెడి వ్రతంబు ద్వాదశమాసపర్యంతం బేమఱక సల్పిన నీవు గోరినకుమారుండు గలిగెడుననిన దితియా వ్రతంబుతోడ నెగర్భంబు ధరియించి వ్రతంబు సలుపుచునుండ నింద్రుండు మాత్రభిప్రాయంబెఱింగి యాయమ్మనహరహంబును రహస్యంబున సేవించుచు వ్రతంబునకుం దగినపుష్పఫలసమిత్కుశపత్త్రాంకురంబులు మొదలయినవస్తువితతిం బ్రొద్దు కాలంబునం దెచ్చియిచ్చుచుఁ బుండరీకంబు హరిణికిం బొంచియున్న భంగి నాయమ్మ వ్రతభంగంబునకై కాచియు శుశ్రూషఁ జేయుచు నాయమ్మ ధరియించిన తేజోవిశేషంబునకు బెగ్గలించుచుఁ గృశించుచునుండె నంత నొకనాఁడు॥ సీ॥ వామాక్షియనుదిన వ్రతధారణోన్నత పరిచర్యావిధులచేఁ బడలియలసి। యొంటిసంధ్యావేళ నుచ్ఛిష్టయై పదప్రక్షాళనాదులఁ బాసి యచి। తనకర్మమోహంబు తవిలి నిద్రింపంగ నింద్రుండు చయ్యన నెచురుఁ గాంచి। యోగమాయాబలోద్యుక్తుఁడై యాయింతియుదరంబుఁ జొఱఁబడి యుగ్రుఁ డగుచుఁ। దివిరి దేదీప్యమానమై దేజరిల్లు। గర్భమును వజ్రధారలనడఁచె నేఁడు। మునుకలుగవాఁడు మునిసియుఁ దునుకదునుకఁ। జెడక నొకటొకటియె బాలుఁడై చెలఁగుచున్న॥ క॥ వారేడ్వురగుచుఁ గుయ్యిడ నోరేడ్వకుమనుచుఁ ద్రుంచె నొకటొకటి సినా। శూరుండేడ్గురిఁ దునుకలు। గారయము నవారు సెడక ఖండితులయ్యున్॥ క॥ ఖండములన్నియు నందముఁ। జండాంశుసమప్రకాశశాశ్వతులగుచు। న్మెండు కొని నిల్చియనిరా। ఖండలునకుఁ గరుణ పుట్టుగతి మఁదిఁ దోఁపన్॥ వ॥ అందఱము కిళితకరకమలులై నీకుం దోడఁబుట్టువులము మమ్ము హింసింపం బని లేదనీకుంబారిషదులమై మరుద్గణములమై నిన్ను సేవించెదము మమ్ము రక్షింపుమనిన నారాయణప్రసాదంబునం జెడని మరుద్గణంబుల పలుకులకుఁ గృపాళుండై యింద్రుండు వారల సహోదరులుగాఁ గైకొని మతిహింసింపక మానె నశ్వత్థామశరాగ్నివలన నారాయణరక్షితుండవయిన నీవునుం బోలెఁ గులిశధారలశకలంబులయిన కుమారులన్నిరూపంబులై సంవత్సరంబునకు నొకింతకడమగా హరిం బూజించినవారు గావున నింద్రుతోడం గూడఁ బంచాశద్దేవతలయిన మరుద్గణంబులు ది

తిగర్భంబు వెలువడిరంత దితి మేల్కాంచియవల ప్రకాశులై యింద్రుతోడం గూడి వెలుంగుచున్న కుమారులం జూచి సంతో షింపక నింద్రుం జూచి నీకు మృత్యురూపంబయిన ఘోరిమ స్తరంబయిన వ్రతంబు సలిపితి సంకల్పించిన పుత్రుం డొక్క- రుండీ సప్తసంఖ్యగల కుమారులగుట కేమి కతంబు నివెఱఁగిగిన భంగిన తథ్యంబుఁ బలుకుమనిన నింద్రుం డిట్లనియె నో తల్లీ భగవత్కల్పితంబుఁ జింతించి సమయవిచ్ఛేదనంబునం గర్భంబుఁ జొచ్చి పాపచిత్తుండనై వజ్రధారల గర్భంబు విదళనంబుఁ జేసిన నా శకలంబులు సెడక మహాశ్చర్యంబుగా నివ్విధంబునం గుమారకులయిరి మహాపురుష పూజాసంసిద్ధి కార్యాను షంగిగా నుండుచే భగవదారాధనంబు గోరికలఁ బాపి యెవ్వరు గావింతురు వారిహపరంబుల స్వార్థనిశ్చలులగుదురమ్మ హాపురుష వ్రతసముత్పన్న తేజంబున డంప నెవ్వండోపుఁ గావున దుర్మదంబున బాలిశస్వరూపుండనై దోషంబుఁ జేసిన నా దౌర్జన్యకర్మంబు సహింపందగ్గిక నన్నెవ్వరు సమస్థులు పాపాత్ముండన గుననన్నుం గావుము నేను వీరలతోడి వాడననిష్క- పటంబుగాఁ బ్రార్థించిన సద్దేవియల్లకాక యని శాంతచిత్తయయ్యె నింద్రుండును వారలం గూడి త్రిదివంబునకుం బోయె సో మపానహవిర్భాగంబులు వారలకుం బంచిపెట్టి కూడి సుఖంబుండె నని చెప్పి పరీక్షిన్నరేంద్రునకుఁ శుకయోగీంద్రుండు వెం డియు నిట్లనియె॥ క॥ హితవరముఁడయిన వ్రతమునఁ టఁ|హరివంశజులగుచు నెగడు మరుల జన్మ|స్ఫురణంబుఁ బఠియించి వినిన|నర యఁగను సుదీర్ఘ పాపహరము సుగతులరు దే॥ వ॥ అనివిన్నకథాశ్రవణకుతూహలాయమానమానసులైన శౌనకాదిమహాము నులకు సూతుండు సెప్పెనని శుకయోగీంద్రుండు పరీక్షిన్నరేంద్రునకుఁ జెప్పెననుటయు॥ ... ... ❋

క॥ రాజీవరాజపూజ్యా! శ్రీజితగోపీకటాక్షభువనాంతరవీ! భ్రాజితమూర్తిమహోద్ధత! రాజకులోత్సాహరామ రాజాఖ్యనిధీ॥

తరల॥ మురవిదారణ ముఖ్యకారణ మూలతత్త్వవిచారణా! దురితతారణ దుఃఖవారణ దుర్మదాసురమారణా!
కిరివిహారణ కీర్తిపూరణ కీర్తనీయమహారణా! ధరణిధారణ ధర్మతారణ తాపసస్తుతివారణా॥

తోటకము॥ కరుణాకర శ్రీకరకంబుకరా! శరణాగతసంగతజాడ్యహరా! పరిరక్షితశిక్షితభక్తహరా! కరిరాజసుఖప్రదకాంతిధరా॥

గద్య. ఇది, శ్రీసకలసుకవిజనమిత్ర, శ్రీవత్సగోత్రపవిత్ర కసువయామాత్యపుత్ర బుధజనప్రసంగానుషంగ సింగయనామధేయ ప్రణీతంబైన శ్రీమహాభాగవతపురాణంబునందు నజామిళోపాఖ్యానంబును, ప్రచేతసులఁ జంద్రుండు మంత్రణంబు సేయుటయు, దక్షోత్పత్తియుఁ, బ్రజా సర్గంబును, దక్షుండు శ్రీహరిం బ్రార్థింపఁ దపంబు సేయుటయు, వలనికి నప్పరమేశ్వరుండు ప్రత్యక్షంబగుటయు, హర్యశ్వశబళాశ్వులజన్మంబును, వారల నారదుండు బోధించుటయు, నారదువచనప్రకారంబున వారు మోక్షంబునొందుటయుఁ, దద్వృత్తాంతంబు నారదువలన నివిదక్షుండు దుః ఖాక్రాంతుండగుటయుఁ, దదనంతరంబ బ్రహ్మవచనంబు దక్షుండు శబళాశ్వసంజ్ఞులగు సహస్రసంఖ్యాతంబుగల పుత్రులం గాంచుటయును, సృ ష్టినిర్మాణేచ్ఛానిమిత్తంబున దక్షుపంపున వారల గ్రజన్ములు సిద్ధిం బొందిన తీర్థరాజంబైన నారాయణసరస్సు నకుం జనుటయు, వారికి నారదభగవం తుండు బ్రహ్మజ్ఞానంబు నుపదేశించుటయును, వారు పూర్వజులేగిన ప్రకారంబున మోక్షంబు నొందుటయును, దద్వృత్తాంతంబు దక్షుండు దివ్య జ్ఞానంబున నెఱింగి నారదోపదిష్టంబని తెలిసి నారదుని శపియించుటయును, నారదుండు దక్షుశాపంబు ప్రతిగ్రహించుటయును, దక్షునకు మఱియు బ్రహ్మవరంబున సృష్టివిస్తారంబుకొఱకుఁ గూఁతులఱువదిమందిఁ జన్మించుటయు, నందుఁ గశ్యపునకునిచ్చిన పదముప్పురివలన సకలలోకంబులు నిండు టయును, దేవాసురనరతిర్యఙ్మృగఖగాదిజన్మంబులును, దేవేంద్రతిరస్కారంబున బృహస్పతియదృశ్యుండగుట చేతం గానరాకుండుటయును, దద్వృత్తాంతంబు రాక్షసులు వినిసక్రోధచిత్తులై వచ్చుటయును, దేవాసురయుద్ధంబును, నాచార్యతిరస్కారంబున నివిజరాజపలాయనంబు ను, బలాయమానులై దేవతలు బ్రహ్మసన్నిధికిం జనుటయును, బ్రహ్మవాక్యంబునఁ ద్వష్ట్రకుమారుండైన విశ్వరూపునాచార్యునింగా దేవతలు వరిం చుటయును, విశ్వరూపుప్రసాదంబున నింద్రుండు నారాయణవర్మంబను కవచంబు ధరియించి రాక్షసులఁ జయించుటయును, బరోక్షంబున రాక్ష సులకు విశ్వరూపు వర్ధనంబును, వృత్రాసురజన్మంబును, సురలకు నారాయణుండు ప్రసన్నుండగుటయును, విశ్వరూపువధానంతరంబున నింద్రు నకు బ్రహ్మహత్యసంప్రాప్తంబైన నింద్రుండు స్త్రీ భూ జల ద్రుమంబులయందుఁ బంచిపెట్టుటయును, విశ్వరూపుండు హతుండగుటకుఁ ద్వష్ట ఖుండింద్రవధార్థంబు మారణహోమంబు సేయ వృత్రాసురుండు జనించుటయును, వృత్రాసురయుద్ధంబున పరాజితులై యింద్రసహితులైన దేవ తలు శ్వేతద్వీపంబునకుం జనుటయు, నందు శ్రీహరి ప్రసన్నుండై దధీచివలన ఖిదురంబుగైకొనుటయు, నింద్రుండు వజ్రాయుధంబున వృత్రుని సం హరించుటయు, నింద్రుండు బ్రహ్మహత్యాపీడితుండై మానససరస్సుఁ బ్రవేశించుటయును, నహుషుండు శతాశ్వమేధంబులం జేసి యింద్రాధిప త్యంబువడయుటయును, నహుషుండగస్త్యశాపంబున సురరాజ్యచ్యుతుండై యజగరయోనింబుట్టుటయు, నింద్రాగమనంబును, నశ్వమేధంబు న, నింద్రుండు త్రిలోకాధిపత్యంబు వడయుటయును, జిత్రకేతూపాఖ్యానంబును, మరుద్గణంబుల జన్మప్రకారంబును నను కథలుగల షష్ఠస్కంధము.

శ్రీకృష్ణార్పణమస్తు.

—

శ్రీమదాంధ్ర భాగవతము — సప్తమస్కంధ ప్రారంభము.

శ్రీమద్విఖ్యాతిలతా। క్రామితరోదోంతరా। కమనీయమహా। జీమూతతులితదేహా। శ్యామలరుచిజాల। రామచంద్ర నృపాలా॥

వ॥ మహనీయగుణగరిష్ఠులగు నమ్మునిశ్రేష్ఠులకు నిఖిలపురాణవ్యాఖ్యానవైఖరీసమేతుండయిన సూతుండిట్లనియె నట్లు ప్రాయోపవిష్టుండైన పరీక్షిన్నరేంద్రుండు శుకయోగీంద్రున వలోకించి॥ సీ॥ సర్వభూతములకు సముఁడు నెచ్చెలి ప్రియుండైన వైకుంఠుఁ డనంతుఁ డాద్యుఁ డింద్రునికొఱకునై దైత్యేంద్రుల నేటికి విషముని కైవడి వెదకి చంపె। నసురులఁ జంపంగ నమరులచేఁ దనకయ్యెడి లాభ మెంతైనఁ గలదె। నిర్వాణనాథుండు నిర్గుణుండగు తనకసురులవలని భయంబు వగయుఁ గలుగ నేరదట్టి ఘనుఁడు దైత్యులఁ జంపి। సురలఁ గాచుచునికి చోద్యమనుచు। సంశయంబు నాకు జనియించె మునినాథ। ప్రజ్ఞ మెఱసి తెలియఁ బలుకవయ్య॥ అనిన శుకుండిట్లనియె॥ శా॥ నీ సంప్రశ్నము వర్ణనీయము గదా నిక్కంబు రాజేంద్ర। లక్ష్మీసంభావ్యుని సచ్చరిత్రము మహాచిత్రంబు చింతింపఁ ద। ద్దాసాఖ్యానములొప్పు విష్ణుచరణధ్యానప్రధానంబులై। శ్రీసంధానములై మునీశ్వరవచోజేగీయమానంబులై॥ క॥ చిత్రంబులు త్రైలోక్యప। విత్రంబులు భవలతాలవిత్రంబులు స।న్మిత్రంబులు మునిజనవన।చైత్రంబులు విష్ణుదేవుచారిత్రంబుల్॥ వ॥ నరేంద్రా కృష్ణద్వైపాయనునకు నమస్కరించి హరికథనంబులు సెప్పెద వినుము వ్యక్తుండు గాక గుణంబులు లేక ప్రకృతిం జెందక భవంబుల నొందక పరమేశ్వరుండు దన మాయవలన నైన గుణంబుల నావేశించి బాధ్యబాధకత్వంబుల నొందు నతండు గుణరహితుండు సత్త్వరజస్తమంబులు ప్రకృతిగుణంబు లా గుణంబులకు నొక్కకాలంబున హానివృద్ధులు గలవా యీశ్వరుండు సత్త్వంబున దేవఋషులను రజోగుణంబున నసురులను దమోగుణంబున యక్షరక్షోగణంబులను విభజించె సూర్యుండు పెక్కెడలం గానంబడియు నొక్కరుండైన తెఱంగునం దద్విభుండు ననుసర్వగతుండయ్యును భిన్నుండు గాఁడు తత్త్వవిదులైన పెద్దలు దమలోనం బరమాత్మస్వరూపంబున నున్న యీశ్వరుని విధంబున నెఱుంగుదురు జీవాత్మకుఁ బరుండైన సర్వమయుండు దన మాయచేత విశ్వంబు సృజియింపం గోరి రజంబునం గ్రీడింపం గోరి సత్త్వంబున నిద్రింపం గోరి తమంబును త్పాదించి చరమైన కాలంబున సృజియించుచు నా కాలమున సర్వదర్శనుండైన యీశ్వరుండు కాలాహ్వయుండై సత్త్వగుణంబైన దేవానీకంబునకు వృద్ధియు రజస్తమోగుణులైన రాక్షసులకు హానియుం జేయుచుండు॥ క॥ జననాయక యీ యర్థము। ఘనయశుఁడగు ధర్మజునకుఁ గ్రతుకాలమునన్। మును నారదుండు సెప్పెను। వినిపించెద వినుము చెవులు విమలత నొందన్॥ వ॥ మున్ను ధర్మరాజు సేయు రాజసూయయాగంబున బాలుండైన శిశుపాలుండు హరిని నిందించిన నిశితనిర్వక్రచక్రధారాదళితమస్తకుండై తేజోరూపంబున వచ్చి హరిదేహంబు సొచ్చుటం జూచి వెఱఁగుపడి ధర్మజుండు సభలోనున్న నారదు నీక్షించి యిట్లనియె॥ గీ॥ ఎట్టివారికైన నేకాంతులకునైన। వచ్చి చొరఁగరాని వాసుదేవు। తత్త్వమందు జేదిధరణీశుఁ డహితుఁడై। యెట్లు చొచ్చె మునివరేణ్య నేఁడు॥ ఉ॥ వేనుఁడు మాధవుం దెగడి విప్రులు దిట్టిన భగ్నుఁడై తమో।లీనుఁడు గాఁడె తొల్లి మదలిప్తుఁడు చైద్యుఁడు పిన్ననాఁట నుం। డే నియు మాధవున్ వినసహింపఁడు భక్తి వహింపఁడట్టివాఁ। డే నిబిడప్రభావమున నీపరమేశ్వరునందుఁ జొచ్చెనో॥ మ॥ హరిసాధింతు హరిన్ గ్రహింతు హరిఁ బ్రాణాంతంబు నొందింతుఁ దా హరికిన్ వైరినటంచు వీఁడు పటురోషాయత్తుఁడై యెప్పుడున్। దిరుగుం బ్రువ్వను నోరు వ్రీలిపడదో దేహంబు దాహంబుతో। నరకావాసము నొందఁడే క్రియ జగన్నాథుం బ్రవేశించెనో॥ వ॥ అదియునుం గాక దంతవక్త్రుండును వీఁడును నిరంతరంబు గోవిందు నింద సేయుదురు నిఖిలజనులు సందర్శింప నేఁడు వీనికి విష్ణుసాయుజ్యంబు గలుగుట కేమి హేతువు వినుపింపుము పవనచలితదీపశిఖయునుం బోలె నా హృదయంబు చలించుచున్నదనిన ధర్మనందనునకు నారదుండిట్లనియె దూషణభూషణతిరస్కారంబులు శరీరంబునకుం గాని పరమాత్మకు లేవు శరీరాభిమానంబునం జేసి దండవాక్పారుష్యంబులు హింసయై తోఁచు తెఱంగున నేను నాయదియనియెడు వైషమ్యంబు భూతంబులకు శరీరంబునందు సంభవించు నభిమానంబు బంధంబు నిరభిమానుండై వధించిన వధంబు గాదు కర్తృత్వంబు లేమిని వానికి హింసయు సిద్ధింపదు సర్వభూతాత్మకుండయిన యీశ్వరునికి వైషమ్యంబు లేదు గావున॥ గీ॥ అలుకనైనఁ జెలిమినైనఁ గామంబున। నైన బాంధవమున నైన భీతి। నైనఁ దగిలి తలఁప నఖిలాత్ముఁ డగు హరిఁ। జేరవచ్చు వేఱు సేయఁ డతఁడు॥ క॥ వైరానుబంధనంబునఁ। జేరిన చందమున విష్ణుఁ జిరభక్తిం। జేరఁగరాదని తోఁచును నారాయణభక్తియుక్తి నా చిత్తమునన్॥ క॥ కీటకముఁ దెచ్చి భ్రమరము। పాటవమున బంభ్రమింపఁ భ్రాంతంబై తత్కీటకము భ్రమరరూపము। పాటించి వహించుఁ గాదె భయయోగమునన్॥ ఇవ్విధంబున. శా॥ కామోత్కంఠత గోపికల్ భయమునం గంసుండు వైరిక్రియా। సామగ్రిన్ శిశుపాలముఖ్యనృపతుల్ సంబంధులై వృష్ణులున్। ప్రే

పన్నీరలు భక్తి నేము నిదె చక్రింగంటి మెట్లయినను। ధ్యానమధ్యానగరిష్ఠుఁడై నహరిఁజెంద స్వచ్ఛధాత్రీశ్వరా॥ వ॥ మఱి

శ్రీహరిద్వారపాలకులకు సనందనాదులవలన శాపంబు సంభవించుట.

యుం బెక్కండ్రు కామద్వేషభయస్నేహసేవాతిరేకంబులఁ జిత్తంబు హరిపరాయత్తంబు గాఁ జేసి తద్గతిం జెందిరి హరిని ద్దేశించి క్రోధాదులేనింటిలోపల నొక్కటియైన వెన్నునికి లేనినిమిత్తంబున నతండు వ్యగ్రుండయ్యె మీతల్లి చెలియలికొడుకులయిన శిశుపాలదంతవక్త్రులు దొల్లి విష్ణుమందిరద్వారపాలకులు విప్రశాపంబునఁ బదభ్రష్టులై భూతలంబున జన్మించిరనిన విని యుధిష్ఠిరుండు నారదున కిట్లనియె॥ మ॥ అలుగం గారణమేమి విప్రులకు మున్నా విప్రులెవ్వారు నిశ్చలులే కాంతులు నిర్జితేంద్రియులు నిస్సంసారులీశానువర్తులు వైకుంఠపురీనివాసుల నవిందు న్వారి కెబ్భంగి నీ। ఖలజన్మంబులు వచ్చె నారద వినం గౌతూహలం బయ్యెడిన్॥ వ॥ అనిన నారదుం డిట్లనియె నొక్కనాఁడు బ్రహ్మమానసపుత్రులయిన సనక సనందనాదులు దైవయోగంబున భువనత్రయంబునం దనుసంచరించుచు నైదాఱేండ్ల ప్రాయంపు బాలకుల భావంబున దిగంబరులయి హరిమందిరంబునకు వచ్చి చొచ్చునెడ మొగసాలనున్న పురుషు లిరువురు వారలం జూచి॥ క॥ డింభకుల నసర్గళవి। స్రంభకుల రమాధినాథసల్లాపసుఖా। రంభకుల ముక్తమానస। దంభకులం జొరఁగనీక దఱిమిరధీశా॥ క॥ వారించినఁ దమకంబున వారించుక నిలువలేక వడిఁ దిట్టిరి దౌ। వారికుల నసురయోనిన। వారిఁకులై పుట్టుఁడనుచు వసుధాధీశా॥ వ॥ మఱియు నా పిన్నపెద్దలు వారలం జూచి మీరలీయెడనుండ నర్హులుగారు నారాయణచరణమూలంబు విడిచి రజస్తమోగుణులయిన రాక్షసయోనిం బుట్టుండని శపియించిన నా శాపవశంబునఁ బదభ్రష్టులై కూలుచు మొఱలిడిన నమ్మహాత్ములు దయాళువులై క్రమ్మఱం గరుణించి మూఁడుజన్మంబులకు వైరంబున భగవత్సన్నిధానంబు గలిగెడు నని నిర్దేశించి చనిరివ్విధంబున శాపహతులై హరిపార్శ్వచరులైన పురుషు లిరువురు హిరణ్యకశిపుహిరణ్యాక్షులన దితికి జన్మించి రందుఁ గనిష్ఠుండయిన హిరణ్యాక్షుని హరి వరాహరూపంబున సంహరించె నగ్రజుండయిన హిరణ్యకశిపుండును నరసింహమూర్తియైన శ్రీహరిచేత విదళితుండయ్యె నతని కొడుకు ప్రహ్లాదుండు దండ్రిచేత హింసితుండయ్యును నారాయణపరాయణుండై శాశ్వతుండయ్యె రెండవభవంబునఁ గైకేశియను రాక్షసికి రావణకుంభకర్ణులయి సంభవించిన విశ్వంభరుండు రఘుకులంబున రాఘవుండయి యవతరించి వధించెఁ దృతీయజన్మంబున మీతల్లి చెలియలికి శిశుపాలదంతవక్త్రులయి యుద్భవించి॥ శా॥ వక్రంబింతయు లేక పాయనిమహావైరంబుతో నిత్యజా। తక్రోధస్మరణంబులన్ విదళితోద్యత్పాపసంఘాతులై। చక్రచ్ఛిన్నశిరస్కులై మునివచశ్శాపావధిప్రాప్తులై। చక్రిం జెందిరి వారె పార్శ్వచరులై సారూప్యభావంబునన్॥ అనిన విని ధర్మనందనుండిట్లనియె॥ క॥ బాలుఁ హరి పగచింతా। శీలున్ సుగుణాలవాలు శ్రీమన్మేధా। జాలున్ సంతోషింపక। యేలా శిక్షించె రాక్షసేంద్రుం డనఘా॥ క॥ పరిభూతవ్యధనంబులు। నిరుపమసంసారజలధినిర్మథనంబు। ల్నరకేసరికథనంబులు। పరిరక్షితదేవయక్షఫణిమిథునంబుల్॥ వ॥ మునీంద్రా వినుపింపుమనిన నారదుండిట్లనియెఁ గమలోదరుచేత సహోదరుండు హతుండయ్యె నని విని హిరణ్యకశిపుండు రోషశోకదందహ్యమానమానసుండయి ఘూర్ణిల్లుచు నాభీలదావదహనజ్వాలావిశాలంబులయిన విలోకనజాలంబుల గగనంబునం బొగలెగయ నిరీక్షించుచుఁ దటిల్లతాంకురసంకాశధగద్ధగితదంతసందష్టదశనచ్ఛదుండును దభ్రభయంకరభ్రుకుటితఫాలభాగుండును నిరంతరశాంతదురంతవైరవేగుండునై మహాప్రభాజ్వాలజటాజాలంబగు శూలంబుఁ గేలనందుకొని సభామంటపంబున నిలువంబడి త్రిమస్తక త్రిలోచన శకుని శంబర శతబాహు నముచి హయగ్రీవ పులోమ విప్రజిత్తిప్రముఖులైన దైత్యదానవుల నాలోకించి యిట్లనియె॥ శా॥ నాకుం దమ్ముఁడు మీకు నెచ్చెలి రణన్యాయైకదక్షుండు బా। హాకుంఠీకృతదేవయక్షుఁడు హిరణ్యాక్షుండు వాని న్మహా। సౌకర్యాంగముదాల్చి దానవవధూసౌకర్యముల్ నీఱుగా। వైకుంఠుండు వధించి పోయెనఁట యీ వార్తాస్థితిన్ వింటిరే॥ చ॥ వనములనుండఁ జొచ్చు మునివర్గములోపల సంచరించు సం। జననమెఱుంగ రెవ్వరును జాడయొకింతయు లేదు తన్నుఁడా। సినమఱిఁడాయు వెంటఁబడి చిక్కక చిక్కఁడు వీని నొక్కకీ। లున మన మెల్ల లోఁబడక లోఁబడఁ బట్టుకొనంగవచ్చునే॥ సీ॥ భుజశక్తి నాతోడఁ బోరాడ శంకించి మున్నీటమునిఁగిన మునుఁగుఁ గాక। యిలయించి పెనఁగు నా యిచలసంభ్రమమున కెఱఁగి వెన్నిచ్చి నిచ్చుఁ గాక। జగడంబు సైపక సౌకర్యకాంక్షియై యిలక్రింద నీగిన నీఁగుఁ గాక। క్రోధించి యటు గాక కొంత పౌరుషమున హరిభంగి నడరిన నడరుఁ గాక। కఠినశూలధారఁ గంఠంబు విదళించి। వాని శోణితమున వాడిమెఱసి। మత్సహోదరునకు మహిదర్పణముఁ జేసి। మీఁదవత్తు మీకు మేలుఁ దెత్తు॥ క॥ ఖండితమూలద్రుమమున। నెండెడి విటపముల భంగి నీతఁడు వడనా। ఖండలముఖ్యులు వడుదురు। భండనమున నితఁడు దమకుఁ బ్రాణములగుటన్॥ సీ॥ పొండు దానవులార భూసురక్షేత్రసంగతమైన భూమికి గములు గట్టి। మఖతపస్స్వాధ్యాయవ్రా

న ప్రశస్తుల వెదకి ఖండింపుఁడు విష్ణుఁ డనఁగ।నన్యుఁ డొకఁడు లేఁడు యజ్ఞంబు వేదంబు నతఁడె భూదేవక్రియాదిమూలము।మ
తఁడె దేవర్షిపిత్రాదిలోకములకు ధర్మామలకు మహాధారమతఁడె।యేస్థలంబునఁ గోభూసురేంద్ర వేద।వర్ణధర్మాశ్రమంబులు
వరుస నుండు।నా స్థలంబుల కెల్ల మీ రరిగి వెదకి।దగ్ధములు సేసి రండు మీదర్ప మొప్ప॥ వ॥ అని యిట్లు నిర్దేశించిన దితిజవర్గంబుని
ర్దేశంబులు శిరంబున ధరించి రక్కసులు సెక్కెంద్రు భూతలంబునకుం జని॥ సీ॥ గ్రామపుర క్షేత్ర ఖర్వట ఖేట ఘోషారామ
నగరాశ్రమాదికములు। గాలిచి కొలఁకులు గలఁచి ప్రాకార గోపుర సేతువులు ద్రవ్వి పుణ్యభూజ।చయములు ఖండించి సౌధ
ప్రపా గేహ పర్ణశాలాదులు పాడుఁ జేసి।సాధు గోబ్రాహ్మణసంఘంబులకు హింసఁ గావించి వేదమార్గములు సెఱిచి।కుతల
మెల్ల నిట్లు కోలాహలంబుగా। దైత్యులాచరింపఁ దల్లడిల్లి।నష్టమూర్తులగుచు నాకలోకము మాని।యడవులందుఁ జొచ్చిర
మర వరులు॥ వ॥ అంత హిరణ్యకశిపుండు దుఃఖితుండై మృతుండయిన సోదరునకు సుదకప్రదానాది కార్యంబులాచరించి య
తనిబిడ్డలను, శకుని, శంబర, కాలనాభ, మహోత్కచ, ప్రముఖుల నూరడించి వారల తల్లితోఁ గూడ హిరణ్యాక్షుని భార్యలనం
దఱ రావించి తనతల్లి యైన దితి నవలోకించి యిట్లనియె॥ శా॥ నీరాగారనివిష్టపాంథులక్రియ న్నేకఁ జంబు సంసారసం। చారు
ల్వత్తురు మాడి విత్తురు సదా సంగంబు లేదొక్కచోఁ।బూరుల్పోవ మెడిత్రో వంబోయెను భవత్పుత్రానుండు దల్లీ మహా। శూరుం
డాతఁడు దద్వియోగమునకున్నోకింపనీ కేటికిన్॥ సీ॥ సర్వజ్ఞుఁ డీశుండు సర్వాత్ముఁ డవ్యయుండమలుండు సత్యుఁ డనంతుఁ డా
ఢ్యుఁ। డాత్మరూపంబున నశ్రాంతము నుదనమాయా ప్రవర్తన మహిమవలన।గుణములఁ గల్పించి గుణసంగమంబున లింగశ
రీరంబు లీలఁ దాల్చి।కంపితజలములోఁ గదలెడి క్రియఁ దోఁచు పాదపంబుల భంగి భ్రామ్యమాణ। చక్షువున ధరిత్రి చలితయై
కానంగఁ బడిన భంగి వికలభావరహితుఁ। డాత్మమయుఁడు కంపితాంతరంగంబునఁ। గదలినట్లఁ దోఁచుఁ గదలఁ డతఁడు॥

❧ బాలవేషము దాల్చిన యముండు దెలిపెడు సుయజ్ఞోపాఖ్యానము. ❧

వ॥ అవ్వాయివ్విధంబున లక్షణవంతుండు గాని యీశ్వరుండు మలక్షితుండై కర్మసంస్మరణంబున యోగవియోగంబుల నొం
దించు సంభవవినాశశోకవివేకావివేక చింతాస్మరణంబులు వివిధంబు లీయర్థంబునకుఁ బెద్దలు ప్రేతబంధుయమ సంవాదం
బను నితిహాసంబును దాహరింతురు వినుండు సెప్పెద-నుశీనర దేశంబునందు సుయజ్ఞుండను రాజుగలండతండు శత్రువులచే
తయుద్ధంబున నిహతుండయి యున్న యెడ॥ సీ॥ చినిగిన బహురత్నచిత్రవర్మముతోడ రాలిన భూషణ రాజితోడ। భీకర బాణ
నిర్భిన్నవక్షముతోడఁ దటుచుఁగారెడు శోణితంబుతోడఁ।గీర్ణమై జాఱిన కేశబంధముతోడ రయరోషదంష్ట్రాధరంబుతోడ
నిమిషహీనంబైన నేత్రయుగ్మముతోడ భూరజోయుతముఖాంబుజముతోడఁ। దునిసిపడిన దీర్ఘదోర్దండములతోడ। జీవర
హితుఁడగు నుశీనరేంద్రుఁ।జుట్టబంధుజనులు సొరది నుండఁగ భయ।క్రాంతలగుచు నతనికాంత లెల్ల॥ శా॥ ప్రస్తాకంపితకేశ
బంధములతో సంఛిన్నహారాళితో । హస్తాబ్జంబులు సాఁచి మోఁదికొనుచున్ హా నాథ యంచున్నృపు । ప్రస్తావోక్తుల
తోడ నేడ్చి రివర ల్బ్రాణేశుపాదంబుపై। నస్తోకస్తనకుంకుమారుణవికీర్ణాస్రంబు వర్షించుచున్॥ మ॥ అనఘా నిన్ను నుశీన
రప్రజలకర్థానందసంధాయిగా। మును నిర్మించిన బ్రహ్మ నిర్దయత నున్మూలించె నేఁ డీ రికిన్। దనయశ్రేణికి మాకు దిక్కు గలదే
ధాత్రీశ నీ బోటికిన్। జను నే పాసి చనంగ భ్రాతృజనులన్ సన్మిత్రులం బుత్రులన్॥ మ॥ జనలోకేశ్వర నిన్నుఁ బాసిన నిమేషంబు
ల్మహాబ్దంబులై। చనులోకాంతరగామివై యలకీచందంబున న్నీవు వోయిన నెబ్భంగిఁ జరింతు మొల్లము గదా యీ లోక
వృత్తంబు నేఁ। డనలజ్వాలలఁ జొచ్చి వచ్చెదము నీయంఘ్రిద్వయిం జూడఁగన్॥ వ॥ అని యిట్లు రాజభార్యలా రాజశవంబుడ
గ్గఱి విలపింపం బ్రొద్దు గ్రుంకెడి సమయంబున వారలవిలాపంబుల విని బాలకుండై యముండు సనుదెంచి ప్రేతబంధులం జూచి
యిట్లనియె॥ ఉ॥ నుచ్చిః వీరికెల్ల బహుమాత్రము చోద్యము దేహి పుట్టుచు।న్జచ్చుచు నుండఁ జూచెదరు చావక మానెడువారి
భంగిని। చచ్చిన వారికేడ్చెదరు చావునకొల్లక డాఁగ వచ్చునే। యెచ్చటఁ బుట్టె నచ్చటికి నేఁగుట నైజము ప్రాణికోటికిన్॥ క॥
జననీజనకులఁ బాసియు।ఘనవృకములబాధపడకఁ గడుఁ బిన్నలమై। వనియెద మెవ్వఁడు గర్భం।బున మును బోషించె వాఁ
డె పోషకుఁ డడవిన్॥ క॥ ఎవ్వఁడు సృజించుఁ బ్రాణుల। నెవ్వఁడు రక్షించుఁ ద్రుంచు నెవ్వఁ డనంతుం। డెవ్వఁడు విభుఁ డెవ్వఁడు
వాఁ। డివ్విధమున నానుచు బెనుచు హేలారతుఁడై॥ గీ॥ ధనము వీథిఁ బడిన దైవవశంబున।నుండుఁ బోవు మూలనున్ననైన।య
డవి రక్ష లేని యబలుండు వర్ధిల్లు।రక్షితుండు మందిరమునఁ జచ్చు॥ క॥ కలుగును మఱి లేకుండును।గలభూతము లెల్లఁ గాలకర్మ
వశములై।నిలువఁడు ప్రకృతిం దద్గుణ।కలితుఁడుగాఁ డాత్మమయుఁడగమ్యుఁడు దలఁపన్॥ సీ॥ పాంచభౌతికమైన భవనంబు
దేహంబు పురుషుండు దీనిలోఁ బూర్వకర్మ।వశమున నొకవేళ వర్తించు దీపించుఁ దలఁటియైన నొకవేళఁ దలఁగిపోవుఁ। జెడి నేని
దేహంబు చెడుఁ గాని పురుషుండు చెడఁ డాతనికి నింత చేటు లేదు। పురుషునికిని దేహపుంజంబునకు వేఱుగాని యేకత్వంబు

గానరాదు। దారువుల వెలుంగు దహనుని కైవడిఁ। గాయములఁ జరించు గాలి భంగి। నాశహీనమైన నభము చాడ్పున వేఱుఁ। దె
లియవలయు దేహి దేహములకు॥ అని మఱియు నిట్లనియె॥ సీ॥ భూపాలకుఁడు నిద్రవోయెడి నొండేమి విలపింప నేటికి వెఱ్ఱులా
ర। యెవ్వఁడు భాషించు నెవ్వఁడాకర్ణించు నట్టివాఁ డెన్నఁడో యరిగినాఁడు। ప్రాణభూతుండయిన పవనుఁ డాకర్ణింప భా
షింప నేరఁడు ప్రాణి దేహ। ములకు వేఱై తాను ముఖ్యుఁడై యింద్రియవంతుఁడై జీవుండు వలను మెఱయఁ। బ్రాభవమున
భూతపంచకేంద్రియమనో। లింగదేహములను లీలఁ గూడి। విడుచు నన్యుఁ డొకఁడు విభుఁడు దీనికి మీరు। పొగల నేల వగలఁ బొ
రల నేల॥ క॥ ఎందాఁక నాత్మ దేహము। నొందెడు నందాఁక కర్మయోగములఁట పైఁ। జెందవు మాయా*యోగ। స్పందితులై
§రిత్తఁ జాలిఁబడ నేమిటికిన్॥ మ॥ చెలులుం దండ్రులుఁ దల్లు లాత్మజులు సంసేవ్యుల్ సతుల్ భ్రాతరుని। ర్మలగేహంబు లటంచుఁ గూ
ర్తురు మహామాయాగుణభ్రాంతులై। కలలోఁ దోఁచిన యర్థముల్ నిజము లేకర్మానుబంధంబులం। గలుగున్ సంగము లేక మా
నుఁ బిదపన్ గర్మాంతకాలంబునన్॥ వ॥ మఱియు మాయాగుణప్రపంచంబు నెఱింగెడి తత్త్వజ్ఞులు నిత్యానిత్యంబులఁ గూర్చి సుఖ
దుఃఖంబులం జెంద రజ్ఞులు గొందఱు యోగవియోగంబులను సుఖదుఃఖంబుల నొందుదురు తొల్లి యొక్క మహాగహనంబు
న విహంగంబులకు నంతకభూతుండైన యొక కలఁడ తండు ప్రభాతంబున నొక్కనాఁడు లేచి వాటంబైన వేఁటతమకంబు
న॥ క॥ వలలురులు జిగురుగండెలుఁ। జలిదియుఁ జిక్కంబు ధనువు శరములుఁ గొనుచుం। బులుఁగులఁ బట్టెడు వేడుక। నలుకుడు
వెడలంగఁ గదలి యడవికి నడిచెన్॥ ఇట్లడవికిం జని తత్ప్రదేశంబునందు॥ క॥ కట్టలుకఁ దడుకచాటునఁ। బిట్టలను ఱేఁగోలఁ దిగి
చి బిఱుసున రెక్కలు ప్పట్టి విఱిచి దిక్కములోఁ। బెట్టుచు విహరించె లోకభీకరలీలన్॥ వ॥ మఱియు నానావిధంబుల శకుంతం
బుల నంతంబు నొందించుచు సకలపక్షిసంహారసంరబ్ధకరుండై నలుబ్ధకుండు దనముందటఁ గాలచోదితంబై సంచరించుచు
న్న కుళింగపక్షిమిథునంబుం గనుంగొని యందుఁ గుళింగిను ఱిందిగిచి యొక్కచిక్కంబులో వైచినం జూచి దుఃఖించి కుళింగ
పక్షి యిట్లనియె॥ చ॥ అడవుల మేఁత మేసి మన మన్యుల కెన్నఁడు నెగ్గుఁ జేయకి। క్కడ విహరింప నేఁడకట కట్టడి బ్రహ్మ కిరాతు
చేతులలోఁ। బడుమని వ్రాసె నేను మటఁ బాపపుదైవము కంటికింత నె। క్కుడు బరువయ్యె నే బ్రతుకు కోమలి యేమనె నేర్తుఁ జెల్ల
రే॥ క॥ ఒక మాటు మనల నందఱఁ। బ్రకటించి కిరాతువలలఁ బడఁ జేయక ని। న్నొకటిని వలఁబడఁ జేసెను। వికటీకృతదక్షమైన విధి
నేమందున్॥ ఉ॥ ఱెక్కలు రావు పిల్లలకు ఱేపటినుండియు మేఁత గానమిన్। బొక్కుచుఁ గూటిలో నెగసిపోవఁగ నేరవు ము
న్నుఁ దల్లి యే। దిక్కుననుండి వచ్చునని త్రిప్పని చూడ్కుల నిక్కి నిక్కి నా। ల్దిక్కులు చూచుచున్న వతిదీనత నెట్లు భరింతు నక్క
టా॥ అని యివ్విధంబున॥ క॥ కుంఠిత నాదముతోడను। కంఠము శోషింప వగచు ఖగమును హననో। త్కంఠుండై నకిరాతుఁడు।
కుంఠితగతి నేసె నెక్కుకోలం గూలన్॥ క॥ కాలము వచ్చిన శబరుని। కోలన్ ధరఁ గూలె ఖగము ఘోషముతోడన్। గాలము డాసి
న నేలం। గూలక పోవశమె యెట్టి గుణవంతులకున్॥ ఉ॥ కావున మీరు చచ్చుతతిఁ గానరు చచ్చి ధరిత్రిఁ బడ్డధా। త్రీవిభు దేహ
ముం గదిసి దీనత నేడువనేల పొందుచిం। తావతులార వత్సరశతంబున కైనని జేరుచక్కికిం। బోవుట మాన్లభంబు మృతిఁ బొం
దినవారలు సేరవత్తురే॥ వ॥ అని యిట్లు కపటబాలకుండై క్రీడించుచున్న యముని యుపలాలనాలాపంబులు విని సుయజ్ఞుని
బంధువులెల్ల వెఱఁగుపడి సర్వప్రపంచంబు నిత్యంబుగాదని తలంచి శోకంబు మాని సుయజ్ఞునికి సాంపరాయికకృత్యంబులు
సేసి చనిరంత నంతకుండంతర్హితుండయ్యెనని చెప్పి హిరణ్యకశిపుండు దన తల్లినిఁ దమ్మునిఁ భార్యలం జూచి యిట్లనియె॥ క॥ ప
రులెవ్వరు దామెవ్వరు। పరికింపఁగ నేకమగుట భావింపరు త। త్పరమజ్ఞానము లేమిని। బరులును మేమనుచుఁ దోఁచుఁ బ్రాణు
లకెల్లన్॥ వ॥ అని తెలియం బలికిన హిరణ్యకశిపుని వచనంబులు విని దితి కోడండ్రును దానును శోకంబు మాని తత్త్వవిలోకనం
బు గలిగి లోకాంతరగతుండైన కొడుకునకు వగవక చనియెనని చెప్పి నారదుండు ధర్మనందనున కిట్లనియె॥ క॥ అజరామరభా
వంబును। ద్రిజగద్రాజ్యంబున ప్రతిద్వంద్వము దో। ర్వ్విజితాఖిలశాత్రవమును। గజరిపుబలమును హిరణ్యకశిపుఁడు గో
రెన్॥ వ॥ ఇట్లు గోరి మందరాచల?ద్రోణికిం జని యందుఁ గాలి పెనువ్రేల నేల నిలువంబడి యూర్ధ్వబాహుండయి మిన్నుఁ జూ
చుచు వాడిమయూఖంబులతోడి ప్రళయకాలభానుండునుం బోలె దీర్ఘజటారుణప్రభాజాలంబులతోడ నెవ్వరికిం జేరి చూ
డరాక పరమదారుణంబైన తపంబు సేయుచుండె నిర్జరులు నిజస్థానంబుననుండి రంత॥ మ॥ అదరెం గుంభిని సాద్రిద్వీపకలఁగె
నేడంభోనిధుల్ తారక। ల్పైదరెన్ గ్రహసంఘులై దిశలు విచ్ఛిన్నాంతలై మండెఁ బె। ల్లదరెన్ గుండెలు జంతుసంహతికి నుగ్రా
చారదైత్యేంద్రమూ। ర్ధ్నదిశోద్ధూతసధూమహేతిపటలోదంచత్తపోవహ్నిచేన్॥ వ॥ ఇట్లు త్రైలోక్యసంతాపకరంబై
న దైత్యరాజతపోదహనవిజృంభణంబు సైరింపక నిలింపులు నాకంబు విడిచి బ్రహ్మలోకంబునకుం జని లోకేశ్వరుండైన బ్ర

* యోగస్పందితులై సంబంధముచేత నిలుకడఁ దప్పినవారై.— §రిత్త వ్యర్థమైన.— ?ద్రోణి దోనె-ఓడ.

హ్మకువినతులయియిట్లనివిన్నవించిరి॥క॥దితికొడుకుతపము వేడిమి నతితప్తుల మైతిమింక నలజడినమరా। పతినుండ వెఱతుమెయ్యెది।గతిమాకును దేవదేవ కారుణ్యనిధీ॥మ॥శంకాలేశము లేమ దేవ త్రిజగత్సంహారము ద్దేవతా।సంకోచంబును వేదశాస్త్రపదవీసంఛేదముంజాలనే।వంకఁజేతునటంచు దుస్సహతపోవ్యావృత్తిచిత్తంబులో। సంకల్పించెనిశాచరుండు ప్రతిసంస్కారంబుఁజింతింపవే॥శా॥నీవేరీతిఁదపోబలంబున జగన్నిర్మాణముం జేసియా। దేవాధీశులకంటె నెక్కుడుసిరిం దీపించితిబ్భంగిఁదా।నీవిశ్వంబుతపస్సమాధిమహిమం హింసించి వేఱొక్కఁడై। య్యావిర్భావకరత్వశక్తిమదిలోనర్థించి నాఁడీశ్వరా॥వ॥అదియునుంగాక కాలాత్మలగుజీవాత్మలకు నిత్యత్వంబుగలుగుటం జేసి తపోయోగసమాధిబలంబున నందనకు నిత్యత్వంబు సంపాదింతునని తలంచి నాఁడని మఱియునిట్లనియె॥మ॥ భవదీయంబగునున్నతోన్నతమహాబ్రహ్మైకపీఠంబు సం। స్తవనీయంబగుభూరియస్వభవము నైశ్వర్యంబు సంతోషము। స్తువనశ్రేణికి నిచ్చి దైత్యునితప స్స్ఫూర్తిన్నివారించి యో।భువనాధీశ్వర కావవే భువనముల్పూర్ణప్రసాదంబునన్॥వ॥అని దేవతలు విన్నవించిన స్వయంభూతుండును భ

బ్రహ్మదేవుండు హిరణ్యకశిపునకు వరమిచ్చుట.

గవంతుండు నై ననలు మొగంబుల వేల్పు ప్రోడ భృగుదక్షాదులతోడ మందరపర్వతంబునకు వచ్చి యందు నియమయుక్తుండును బిపీలికావృత మేదోమాంసచర్మరక్తుండును వల్మీకతృణవేణుపటలపరిచ్ఛన్నుండును మహాతపఃప్రభావ సంపన్నుండునై నీరంధ్ర నిబిడ నీరదనికర నివిష్ట నీరజబంధుండునుంబోలె నివసించియున్న నిర్జరారాతిం జూచి వెఱఁగుపడి నగుచు నిట్లనియె॥మ॥త్తకోకిల॥ఓసురారికులేంద్ర నీక్రియ నుగ్రమైన తపంబు ముం। జేసిచూపినవారు లేరిఁక జేయువారును లేరునే।నీసమాధికి మెచ్చితిన్నిను నీయభీష్టము లిత్తునా।యాసమేటికి లెమ్ము వేగ మహాత్మ కోరుము కోరికల్॥శా॥దంశవ్రాతములున్బిపీలికలు మేదఃక్రవ్యరక్తంబులు।న్సంశీర్ణంబులు సేసి పట్టితినఁగా శల్యావశిష్టుండవై। వంశచ్ఛన్నతృణావళీయుత మహావల్మీకమందింద్రియ।భ్రంశంబింతయు లేక నీవు నిలువం బ్రాణంబు లెట్లుండెనో॥ఉ॥ఉత్సుకతన్జలాన్నముల నెల్లను నీక్రియ మాలు దివ్యసం।వత్సరముల్శరీరమున వాయువులున్నిలుపంగవచ్చునే। యుత్సవమయ్యె మాకును మునుగ్రతపంబున గెల్చితీవునే।వత్సలతన్నినుంగదియ వచ్చితిఁగోరికలెల్లనిచ్చెదన్॥వ॥ అనిపలికి వనమక్షికాపిపీలికాభక్షితంబైన రక్షోవిభుని దేహంబుమీఁదం గమండలుజలంబులు ప్రోక్షించిన నద్దానవేంద్రుండు గమలాసనకరకమల కమనీయ కనకమయ దివ్యామోఘకమండలు నిర్గత నిర్మలనీరధారాబిందుసందోహసంసిక్తసకలాంగుండై తపంబు చాలించి సాంద్రకీచకసంఘాతసంఛాదిత వామలూరుమధ్యంబు వెలువడి మహాప్రభావబలసౌందర్యతారుణ్యసహితుండును వజ్రసంకాశదేహుండును దప్తసువర్ణవర్ణుండును నీరసేంధననికర నిర్గత వహ్నియుంబోలె వెలుంగుచుఁజనుదెంచి॥మ॥ దివిజానీకవిరోధి మ్రొక్కెఁగనివాగ్దేవీమనోనేతకు।న్నపిశేషోత్సవసంవిధాతకు నమత్సంత్రాతకున్నత్తపో।నివహాభీష్టవరప్రదాతకు జగన్నిర్మాతకున్ధాతకు।న్వివిధప్రాణిలలాటలేఖనమహావిద్యానుసంధాతకున్॥వ॥ ఇట్లు దైత్యేశ్వరుండు దివినున్న హంసవాహనునకు ధరణీతలంబున దండప్రణామంబులాచరించి సంతోషబాష్పసలిలసంవర్ధితపులకాంకురుండై యంజలిఁజేసి కంజగర్భుని మీఁదఁ దృష్టియిడి గద్గదస్వరంబున నిట్లని స్తుతియించె॥సీ॥కల్పాంతమున నంధకారసంభృతమైన జగము నెవ్వఁడు దనసంప్రకాశ।మున వెలిఁగించుచు మూఁడుభంగుల రజస్సత్త్వతమోగుణసహితుఁడగుచుఁ। గల్పించు రక్షించుఁ గడపటఁ బ్రహరించు నెవ్వఁడాద్యుఁడు సర్వహేతువగుచు।శోభితుండై స్వయంజ్యోతియై యొక్కఁటవిలసిల్లు నెవ్వఁడు విభుతమెఱసి।సమయమయిన మానసప్రాణబుద్ధీంద్రి।యములతోడ నెవ్వఁడలఘుమహిమ। నడరునట్టి సచ్చిదానందమయునకు। మహితభక్తి నేనమస్కరింతు॥వ॥ దేవా నీవు ముఖ్యప్రాణంబగుటం జేసి ప్రజాపతివి మనోబుద్ధిచిత్తేంద్రియంబులకు నధీశ్వరుండవు మహాభూతగణంబులకు నాధారభూతుండవు త్రయీతనువునం గ్రతువులు విస్తరింతువు సకలవిద్యలు నీతనువులు సర్వార్థసాధనులకు సాధనీయుండవు నీవ యాత్మనిష్ఠాగరిష్ఠులకు ధ్యేయంబగునాత్మ కాలమయుండవై జనులకు నాయుర్నాశంబుఁ జేయుదువు జ్ఞానవిజ్ఞానమూర్తివాభ్యంతరరహితుండవంతరాత్మవు మూఁడుమూర్తులకు మూలంబగు పరమాత్మవు జీవలోకంబునకు జీవాత్మవు నీవ సర్వంబును నీవ నీవుగానిది లేశంబు లేదు వ్యక్తుండవు గాక పరమాత్మవై పురాణపురుషుండవై యనంతుండవై నీవు ప్రాణేంద్రియమనోబుద్ధిగుణంబుల నంగీకరించి పరమేష్ఠిపదవిశేషంబున నిలిచి స్థూలశరీరంబునం జేసి యింతయుం బ్రపంచింతువు భగవంతుండవైన నీకు మ్రొక్కెదనని మఱియు నిట్లనియె॥క॥ కోరిన వారలకోర్కులు నేరుపుతో నిచ్చు మనుపనీక్రియ నన్యు। లేనేరరు కరుణాకర నేఁ। గోరెద నీవిచ్చెదేని గోరికల భవా॥శా॥గాలింగుంభిని నగ్ని నంబువుల నాకాశస్థలిన్దిక్కుల। రేలం ఘస్రములందమఃప్రబలభూరిగ్రాహరక్షోమృగ।వ్యా

ళాదిత్యనరాదిజంతుకలహవ్యాప్తిన్ననస్త్రాస్త్రశస్త్రాళిన్మృత్యువులేనిజీవనములోకాధీశ యిప్పింపవే॥ వ॥ మఱియుర
ణంబులందెదురులేనిశౌర్యంబును లోకపాలురనతిక్రమించు మహిమయును భువనత్రయజయంబును హిరణ్యకశి
పుండుగోరిననతనితపంబునకుసంతోషించి దుర్లభంబులయినవరంబులన్నియునిచ్చి కరుణించి విరించియిట్లనియె॥ శా॥ అ
న్నా కశ్యపపుత్ర దుర్లభములీయర్థంబు లెవ్వారికిన్ మున్నెవ్వారలు గోరరీవరములన్మోదించితిన్నిమ్మెడన్ నన్నుం గోరిన
వెల్లనిచ్చితిం బ్రవీణత్వంబుతో బుద్ధిసంపన్నత్వంబున నుండుమీ సుమతివై భద్రైకశీలుండవై॥ వ॥ అనియిట్లమోఘంబు
లయినవరంబులిచ్చి దితినందను చేతం బూజితుండయి యరవిందసంభవుండు బృందారకసందోహవంద్యమానుండగుచు నిజ
మందిరంబునకుం జనియె నివ్విధంబున నిలింపారాతి వరపరంపరలు సంపాదించుకొని॥ క॥ సోదరుజంపిన పగకై।
యాదరమించుకయు లేక యసురేంద్రుడు కంజోదరు పై వైరముచు న్మోదరతుండగుచు జేసె మనుజాధీశా॥ సీ॥ ఒక
నాడు గంధర్వయూథంబు పరిమార్చు దివిజుల నొకనాడు దెరలదోలు। భుజగుల నొకనాడు భోగంబులకు బాపు గ్రహ
ముల నొకనాడు గట్టివైచు। నొకనాడు యతులనుగ్రతదండించు నొకనాడు విహగుల నొడిసిపట్టు। నొకనాడు సిద్ధుల
నోడించి బంధించు మనుజుల నొకనాడు మదమడంచు। గడిమినొకనాడు కిన్నర ఖచర సాధ్య। చారణ ప్రేత భూత పి
శాచవన్య। సత్త్వ విద్యాధరామల సంహరించు। దితితనూజుండు మస్సహతేజుడగుచు॥ క॥ అట్టుల్లతోడగోటలు
గట్టలు కంగాల ద్రోచి క్రవ్యాదులతో జుట్టువిడిసి దిక్పాలుర పట్టణములు గొనియె నతడు బలమున నధిపా॥ క॥ కృశలై
సంత్రాపితమద్దశలై సర్వంకషోగ్రదైతేయాజ్ఞావశలై నిశలును దివములు దిశలెల్లను గట్టువడియె దీనత ననఘా॥ వ॥ మ
ఱియు నద్దానవేంద్రుండు విద్రుమసోపానంబులును, మరకతమణిమయప్రదేశంబులును, వైడూర్యరత్నస్తంభసము
దయంబులును, జంద్రికాసన్నిభస్ఫటికసంఘటితకుడ్యంబులును, బద్మరాగపీఠకనకకవాటగేహళీవిటంకవాతాయనంబు
లును, విలంబమానముక్తాఫలదామవితానశోభితధవళపర్యంకంబులును, వివిధవిచిత్రవిమానంబులును, నిరంతరసురభికు
సుమఫలభరితపాదపసమూహోద్యానంబులును, హేమారవిందసౌగంధికబంధురసరోవరంబులును, రమణీయరత్నప్రా
సాదవిశేషంబులును, మనోహరపరిమళశీతలమందమారుతంబులు సమ్మదమధురనినదకీరకోకిలకులకోలాహలంబులును
గలిగి విశ్వకర్మనిర్మితంబై త్రైలోక్యరాజ్యలక్ష్మీశోభితంబైన మహేంద్రభవనంబుజొచ్చి॥ మ॥ దితిపుత్రుండు జగత్త్రయై
కవిభుండై దేవేంద్రసింహాసనోద్ధతుండై యుండ హరాచ్యుతాంబుజభవుల్దప్పంగ భీతిన్సమాగతులై తక్క నయక్షకిన్నర
మరుద్గంధర్వసిద్ధామలానతులై కానుకలిచ్చి కొల్తురతని న్నానాప్రకారంబులన్॥ శా॥ ఏ దిక్పాలురజూచి నేడలుగునో
యే దేవు బంధించునో। యే దిగ్భాగముమీద దాడిచనునో యే ప్రాణులంజంపునో। యీదైత్యేశ్వరుడంచు నొండొరులు
దారింద్రాదులాస్థానభూవేదిన్మెల్లన నిక్కిచూతురు భయావిర్భూతరోమాంచులై॥ సీ॥ కోలాహలము మాని కొలువుడీ
సురలార తలగి దీవింపుడు తపసులార। ఫణలెత్తకుడు నిక్కి పన్నగేంద్రములార ప్రణతులై సనుడు దిక్పాలురార। గానం
బు సేయుడు గంధర్వవరులార సందడిం బడకుడీ సాధ్యులార। యాడుడు నృత్యంబు లప్సరోజనులార చేరి క్రొమ్ముక్కుడు
సిద్ధులార। శుద్ధకర్పూరవాసితసురభిమధుర। భవ్యనూతన*మైరేయపానజనిత। సుఖవిలీనతనమరారిసొక్కినాడు। శాం
తిలేదంద్రు నిచ్చలు చారులధిప॥ శా॥ లీలోద్యానలతానివాసములలో లీలావతీయుక్తుడై। హాలాపానవివర్ధమానమదలో
లావృత్తతామ్రాక్షుడై। కేళిం దేలగ నేను దుంబురుడు సంగీతప్రసంగంబులన్ హ్వాలాయంబుగ రంగ జేయుదుము
దేవద్వేషి నుర్వీశ్వరా॥ క॥ యాగములు బుధులు ధరణీభాగములం జేయుచుండ బరతెంచి హవిర్భాగములు దానకైకొ
ను జాగింపడు దైత్యుడనుగ సంఘుంబునకున్॥ సీ॥ సకలమహాద్వీపసహితవిశ్వంభరాస్థలి నిదున్నక పండు సస్యచయము
కామధేన్వాదులకరణి గ్గులు గోరికోర్కులుగగనంబు గురియుచుండు। వననిధులేడును వాహినీసందోహములును వీచుల
రత్నములు వహించు। నుర్వీరుహంబులు నొక్కకాలంబున నఖిలర్తుగుణములనతిశయిల్లు। నంబుసంపూరితద్రోణులగుచు
నొప్పు। బర్వతంబులు పర్వదిక్పాలపివిధ। గుణము లెల్లను దానెకైకొనుచు దైత్య। విభుడు త్రైలోక్యరాజ్యసంవృద్ధి నెం
ది॥ వ॥ ఇట్లు సకలదిక్కులు నిర్జించి లోకైకనాయకుండై తనయిచ్ఛాప్రకారంబున నింద్రియసుఖంబుల ననుభవించుచుం దని
యక శాస్త్రమార్గంబు నతిక్రమించి విరించివరజనితమహైశ్వర్యగర్వాతిరేకంబున సుపర్వారాతి యైశ్వర్యవంతుండై పెద్ద
కాలంబు రాజ్యంబు సేయు నెడ॥ ఉ॥ ఎన్నడు మాకు దిక్కుగలదెన్నడు దైత్యునిబాధమానుమే। మెన్నడు వృద్ధిబొంద
గలమెన్నడు మా రక్షకుడంచు దేవతా। కిన్నర సిద్ధ సాధ్యముని ఖేచర నాయకులాశ్రయించిరా। పన్నగతల్పు భూరిభవబంధవి

* మైరేయపానజనిత॥ మైరేయ। ఆరెపువ్వు-బెల్లము-కడుగునీళ్లచేతం జేసినకల్లు యొక్క, పానజనిత। త్రాగుటవలనం బుట్టిన.

మోచనుఁ బద్మలోచనుఁ॥ వ॥ ఇట్లు దానవేంద్రుని యుగ్రదండంబులకు వెఱచి యనన్యశరణ్యులై రహస్యంబున నందఱుంగూ
డికొని॥ ఉ॥ ఎక్కడ నున్నవాఁడు జగదీశ్వరుఁ డాత్మమయుండు మాధవుం। డెక్కడి కేగి శాంతులు మునీశులు భిక్షులు రారు
క్రమ్మఱం। దిక్కులు నెల్ల నెక్కడఁ జూచెదిం జోరదిక్కగునట్టిదిక్కుకై। మ్రొక్కెద మే మహస్తయుగ మల్మికలించి మదీయ
రక్షకున్॥ వ॥ అని మఱియు నాహారనిద్రలు మానిచిత్తంబులు పరాయత్తంబులు గానీక సమాహితబుద్ధులై భగవంతుం డు
ను మహాపురుషుండును, మహాత్ముండును, విశుద్ధజ్ఞానానందమయుండును నైన హృషీకేశునకు నమస్కరించుచున్న యెడ
మేఘరవసమానగంభీరనినదంబున దిశలు మ్రోయించుచు, సాధులకు నభయంబు గావించుచు, దృశ్యమానుండును గాక
పరమేశ్వరుండైన హరి యిట్లనియె॥ మ॥ భయముం జెందకుఁ డయ్య నిర్జరవరుల్ భద్రంబు మీకయ్యెడు। న్జయము న్లాభము భ్రా
తసంతతికి మత్సందర్శనప్రాప్తిన। వ్యయమై చేరు నెఱుంగుచుంటి తిసుతవ్యాపారభాషావిప। ర్యయముం గాలముగూడఁ జం
పెదఁ జనుండం దాఁక మీత్రోవలన్॥ గీ॥ శుద్ధసాధులందు సురలందు శ్రుతులందు। గోవులందు విప్రకోటియందు। ధర్మపదవి
యందుఁ దగిలి నాయందు వాఁ। డెన్నఁడలుగు నాఁడె హింసఁ జెందు॥ క॥ కన్నకొడుకు శమదమసం। పన్నుఁ డసురవైరుఁడన
క ప్రహ్లాదుని వాఁ। డెన్నఁడు రోషంబున నా। పన్నతనొందించు నాఁడె పట్టివధింతున్॥ శా॥ వేధోదత్తవరప్రసాదగరిమన్వీఁ
డింతవాఁడై మిము। న్బాధం జేయుచునున్నవాఁడని మదిన్భావింతు భావించి నే। సాధింపం దఱికాదు కావునఁ గడున్సైరించి
తెల్మీఁద। న్సాధింతున్ సురలార నేఁడు సనుఁ డాశంకింపమీ కేటికిన్॥ వ॥ అని యిట్లు దనుజమర్దనుండు నిర్దేశించిన నిలింపులు
గుంపులుగొని మ్రొక్కి రక్కసుండు ద్రుగ్గుటనిక్కంబని తమతమ దిక్కులం జనిరి- హిరణ్యకశిపునకు విచిత్రచరిత్రులు నలు

శ్రీ ప్రహ్లాదచరిత్ర ప్రారంభము. శ్రీ

వురుపుత్రు లుద్భవించిరందు॥ సీ॥ తనయందు నిఖిలభూతములందు నొకభంగి సమహితత్వంబున జరుగువాఁడు। పెద్దలఁ బొ
డగన్న భృత్యునికైవడిఁ జేరి నమస్కృతుల్ సేయువాఁడు। కన్నుదోయికి నన్యకాంతలడ్డంబైన మాతృభావముఁ జేసి మఱలు
వాఁడు। తల్లిదండ్రులభంగి ధర్మవత్సలతను దీనులఁ గావఁ జింతించువాఁడు। సఖులయెడ సోదరస్థితి జరుపువాఁడు। దైవతము
లంచు గురువులఁ దలఁచువాఁడు। లీలలందును బొంకులు లేనివాఁడు। లలితమర్యాదుఁడైన ప్రహ్లాదుఁ డధిప॥ మఱియును॥
సీ॥ ఆకారజన్మవిద్యార్థవరిష్ఠుఁడై గర్వసంస్తంభసంగతుఁడు గాఁడు। వివిధమహానేకవిషయసంపన్నుఁడై పంచేంద్రియ
ములచేఁ బట్టువడఁడు। భవ్యవయోబలప్రాభవోపేతుఁడై కామరోషాదులఁ గ్రందుకొనఁడు। కామినీప్రముఖభోగము లె
న్నిగలిగిన వ్యసనసంసక్తి నావంకఁ బోఁడు। విశ్వమందుఁ గన్నవిన్నయర్థములందు। వస్తుదృష్టిఁ జేసి వాంఛనిడఁడు। ధరణినా
థ దైత్యతనయుండు హరిపరతంత్రుఁడై హతాన్యతంత్రుఁడగుచు॥ గీ॥ సద్గుణంబు లెల్ల సంఘంబులై వచ్చి। యసురరాజత
నయునందు నిలిచి। పాసి చనవు విష్ణుఁ బాయని విధమున। నెపుడుఁ దగిలియుండు నిర్మలాత్మ॥ మ॥ పగవారైన సురేంద్రులున్సభ
లలోఁ బ్రహ్లాదసంకాశుల। న్సుగుణోపేతుల నెందు మే మెఱుఁగ మంచున్వృత్తబంధంబులం। బొగడంజొత్తురు సత్కవీంద్రు
ల క్రియన్భూనాథ మీ బోటి స। ద్భగవద్భక్తులు దైత్యరాజతనయుం బాటించి కీర్తింప రే॥ క॥ గుణనిధియగు ప్రహ్లాదుని। గుణము
లనేకములు గలవు గురుకాలమున। న్గణుతింపన శక్యంబులు। ఫణిపతికి బృహస్పతికి నిభాషాపతికిన్॥ వ॥ ఇట్లు సద్గుణగరిష్ఠుండై
న ప్రహ్లాదుండు భగవంతుండైన వాసుదేవుని యందు సహజసంవర్ధమాననిరంతరధ్యానరతుండై॥ సీ॥ శ్రీవల్లభుఁడు ద
న్నుఁ జేరిన యట్లైనఁ జెలికాండ్ర నెవ్వరిఁ జేరమఱచు। నసురారి దన మ్రోలనాడిన యట్లైన నసురబాలురతోడ నాడమఱ
చు। భక్తవత్సలుఁడు సంభాషించిన ట్లైనఁ బరభాషలకు మారుబలుక వెఱచు। సురవంద్యుదనలోనఁ జూచిన యట్లైనఁ జొక్కి
సమస్తంబుఁ జూడమఱచు। హరిపదాంభోజయుగచింతనామృతమున। నంతరంగంబు నిండిన ట్లైన నతఁడు। నిత్యపరిపూర్ణుఁ
డగుచు నన్నియును మఱచి। జడత లేక యయ్యుండును జడునిభంగి॥ శా॥ పానీయంబులు ద్రావుచున్ గుడుచుచున్ భాషించుచున్ హా
సలీలా నిద్రాదులు సేయుచుం దిరుగుచున్ లక్షించుచున్ సంతత। శ్రీనారాయణపాదపద్మయుగళీచింతామృతాస్వాదనం।
ధానుండై మఱచున్ సురారిసుతుఁ డేతద్విశ్వమున్ భూవరా॥ సీ॥ వైకుంఠచింతావివర్జితచేష్టుఁడై యొక్కెడ నేడుచు నొక్క
చోట। నశ్రాంత హరిభావనారూఢచిత్తుఁడై యుద్గతుఁడై పాడు నొక్కచోట। విష్ణుఁ డింతియ కాని వేఱొండు లేదని యొత్తి
లి నగుచుండు నొక్కచోట। నలినాక్షుఁ డను నిధానముఁ గంటి నేనని యుబ్బి గంతులువైచు నొక్కచోటఁ। బలుకు నొక్కచో
టఁ బరమేశుఁ గేశవుఁ। బ్రణయహర్షజనితబాష్పసలిల। మిళితపులకుఁడై నిమీలితనేత్రుఁడై। యొక్కచోట నగుచు నూర
కుండు॥ వ॥ ఇట్లు పూర్వజన్మపరమభాగవతసంసర్గసమాగతంబైన ముకుందచరణారవిందసేవాతిరేకంబున నఖర్వనిర్వా
ణభావంబు విస్తరించుచు నప్పటప్పటికి దుర్జనసంసర్గనిమిత్తంబునం దనచిత్తంబ న్యాయత్తంబు గానీక నిజాయత్తంబు సే

యమునప్రశస్తుండును, సంసారనివృత్తుండును, బుధజనవిధేయుండును, మహాభాగధేయుండును, సుగుణమణిగణగరిష్ఠుండును, బరమభాగవతశ్రేష్ఠుండును, గర్మబంధలతాలవిత్రుండును, బవిత్రుండు నైనపుత్రు నియ్యమవిరోధిం దిసురవిరోధియనుకంపలేక చంపం బంపెనని పలికిన నారదునకు ధర్మజుం డిట్లనియె॥ శా॥ పుత్రుల్ నేర్చిన నేరకున్న జనకుల్ పోషింతు రెల్లప్పుడు। మిత్రత్వంబున బుద్ధిఁ జెప్పి మరితో స్నేహంబు వారింతురే। శత్రుత్వంబుఁ గలంపరిట్టియెడ నా సౌజన్యరత్నాకరుం। బుత్రుం డ్లోకపవిత్రుఁ దండ్రి మిగులన్ బాధింప నెట్లోర్చెనో॥ ఉ॥ బాలుఁ బ్రభావిశాలు హరిపాదపయోరుహచింతనక్రియా। లోలుఁ గృపాళు సాధు గురులోకపదానతఫాలు నిర్మల। శ్రీలు సమస్తసభ్యనుతశీలు విఖండితమోహవల్లికా। జాలు సదేలతండ్రి వడిఁ జంపఁగఁ బంపె మునీంద్ర చెప్ప వే॥ అనిన నారదుం డిట్లనియె॥ శా॥ లభ్యంబై నసురాధిరాజపదముల్లక్షింపఁడశ్రాంతము। న్సభ్యత్వంబున నున్నవాఁడ బలుఁడై జాడ్యంబుతో వీఁడు మీ। ద్వ్యాభ్యాసంబునఁ గాని తీప్రమతిగాఁ డంచున్ విచారించి దై। త్యేభ్యుం డొక్కదినంబునం బ్రియసుతున్ వీక్షించి సోత్కంఠుఁడై॥ క॥ చదువనివాఁ డజ్ఞుండగు। జదివిన సదసద్వివేకచతురత గలుగుం। జదువఁగ వలయును జనులకు। జదివించెద నార్యులొద్దఁ జదువుము తండ్రీ॥ వ॥ అని పలికి యసురలోకపురోహితుండగు శుక్రాచార్యు కొడుకులఁ బ్రచండవితర్కులైన చండామర్కుల రావించి సత్కరించి యిట్లనియె॥ శా॥ అంధప్రక్రియనున్నవాడు పలుకం డస్మత్ప్రతాపక్రియా। గంధం బించుక లేదు మీరసురపుల్ గారుణ్యచిత్తుల్మనో। బంధుల్మాన్యులు మాకుఁ బెద్దలు సముం బాటించి యీ బాలకుం। గ్రంథంబుల్ చదివించి నీతికుశలుం గాఁ జేసి రక్షింపరే॥ వ॥ అని పలికి వారలకుం బ్రహ్లాదు నప్పగించి తోడ్కొని పొండనిన వారును దనుజరాజకుమారునిం గొనిపోయి యతనికి సవయస్కులగు సహశ్రోతలయిన యసురకుమారులం గొందఱం గూర్చి॥ ఉ॥ అంచితభక్తితోడ దనుజాధిపగేహసమీపమునం బ్రనే। శించి సురారిరాజసుతుఁ జేకొని శుక్రకుమారకుల్ ప్రతిం। పించిరి పాఠయోగ్యములు పెక్కులు శాస్త్రములా కుమారుఁడా। లించి పఠించె నన్నియుఁ జలింపని వైష్ణవభక్తిపూర్ణుఁడై॥ క॥ పలికిదివారు చెప్పిన। నా పగిదిం జెప్పఁగాని యిట్టిట్టనియా। త్రేపింపఁడు తానన్నియు। రూపించిన మిథ్యలని నిరూఢమనీష॥ శా॥ అంతం గొన్నిదినంబు లేగిన సురేంద్రారాతి శంకాన్విత। స్వాంతుండై నిజనందను న్గురువు లేజాడన్ బఠింపించిరో। భ్రాంతుండే మిపఠించెనో పిలిచి సంభాషించి విద్యాపరి। శ్రాంతిం జూచెదఁ గాక నేఁడని మహాసౌధాంతరాసీనుఁడై॥ ఉ॥ మోదముతోడ దైత్యకులముఖ్యుఁడు రమ్మని చీరఁబంచె బ్ర। హ్లాదకుమారకున్ భవమహార్ణవతారకుఁ గామరోషలో। భాదివిరోధివర్గపరిహారకుఁ గేశవచింతనామృతా। స్వాదకఠోరకుం గలుషజాలమహాగ్రపనీకుతారకుం॥ వ॥ ఇట్లు చారులచేత నాహూయమానుండై ప్రహ్లాదుండు సనుదెంచిన॥ శా॥ ఉత్సాహప్రభుమంత్రశక్తియుతమేయుద్యోగమారూఢసం। విత్సంపన్నుఁడవై తివేఁ చదివితే వేదంబులున్ శాస్త్రముల్। వ్యత్సా రమ్మని చేరఁజీటి కొడుకున్వాత్సల్యసంపూర్ణుఁడై। యుత్సంగాగ్రముఁ జేర్చి దానవవిభుం డుత్కంఠ దీపింపఁగన్॥ క॥ అనుదినసంతోషణములు। జనితశ్రమతాపదుఃఖసంశోషణముల్। తనయులసంభాషణములు। జనకులకుం గర్ణయుగళసద్భూషణముల్॥ వ॥ అనిన యాటియఁ బుత్రా నీ కెయ్యది భద్రంబై యున్నది చెప్పుమనినఁ గన్నతండ్రికిఁ బ్రియనందనుం డిట్లనియె॥ చ॥ ఎల్లశరీరధారులకు నిల్లను చీఁకటినూతిలోపలం। ద్రెళ్లక వీరు నేమను మతిభ్రమణంబున భిన్నులై ప్రవ। ర్తిల్లక సర్వము న్నతనిదివ్యకళామయమంచు విష్ణునం। దుల్లముఁ జేర్చి తా రడవినుండుట మేలు నిశాచరాగ్రణీ॥ వ॥ అని కుమారుం డాడిన ప్రతిపక్షసంస్తవరూపంబు లైన సల్లాపంబులు విని దానవేంద్రుండు నగుచు నిట్లనియె॥ క॥ ఎట్టాడిన నట్టాడుదు। రిట్టట్టని పలుక నెఱుఁగ రెల్లశిశువులు। దట్టించి యెవ్వరే నియుఁ। బట్టించిరొ బాలకునకుఁ బరపక్షంబుల్॥ శా॥ నాకుం జూడఁగఁ జోద్యమయ్యెడుఁ గదా నాతండ్రి యీ బుద్ధి దా। నీకున్లోపలఁ దోఁచెనో పరులు మర్మజ్ఞుల్ ప్రతిష్ఠింపిరో। యేకాంతంబున భార్గవుల్ పలికిరో యీ దానవశ్రేణికిన్। నైవ్వసంతుండుఁ గృతాపరాధుఁడ వినన్ వర్ణింప నీ కేటికిన్॥ మ॥ సురలం దోలుట యోసురాధిపతులన్ శిక్షించుటో సిద్ధులం। బరిదేవించుట యోమునిప్రవరులన్ బాధించుటో యక్షకి। న్నరగంధర్వవిహంగనాగపతులన్ నాశంబు నొందించుటో। హరియంచున్ హరియంచు నేలచెడ మోహాంధుండవై పుత్రకా॥ వ॥ అనినఁ దండ్రి మాటలకుఁ బురోహితు నిరీక్షించి ప్రహ్లాదుం డిట్లనియె - మోహనిర్మూలనంబుఁ జేసి యెవ్వని యందుఁ దత్పరులయిన యెఱుక గల పురుషులకుఁ బరులు దారను యెడ స్వమాయాకల్పితంబయిన యసద్గ్రాహ్యంబగు భేదంబు గానంబడ దట్టి పరమేశ్వరునకు నమస్కరించెద॥ శా॥ అజ్ఞుల్గొందఱు నే ముదారసుచుమాయం జెంది సర్వాత్మకుం। బ్రజ్ఞాలభ్యు వరాన్వయక్రమములన్ భావింపఁగా నేరరా। జిజ్ఞాసాపథమందు మూఢులు గదా చింతింప బ్రహ్మాదివేదజ్ఞుల్ దత్పరమాత్మ విష్ణు నితరుల్ దర్శింపఁగా నేర్తురే॥ గీ॥ ఇనుమయస్కాంతసన్నిధి నెట్లు భ్రాంత। మగుచు హృషీకేశు సన్నిధి నాపిధమునఁ। గరఁగుచున్నది దైవయోగమున జేసి। బ్రాహ్మణోత్తమ చిత్తంబు భ్రాంతమగుచు॥ సీ॥ మందారమక

రందమాధుర్యమునఁ దేలు మధుపంబు వోవునే మదనములకు। నిర్మలమందాకినీవీచికలఁ దూఁగు రాయంచ చనునె తరంగిణు
లకు। లలితరసాలపల్లవఖాదియై చొక్కు కోయిల సేరునే కుటజములకుఁ। బూర్ణేందుచంద్రికాస్ఫురితచకోరక మరుగునే
సాంద్రనీహారములకు। నంబుజోదరదివ్యపాదారవింద। చింతనామృతపానవిశేషమత్త। చిత్తమేరీతి నితరులఁ జేరనేర్చు। వి
నుతగుణశీల మాటలు వేయునేల॥ వ॥ అనిన విని రోషించి రాజసేవకుండయిన పురోహితుండు ప్రహ్లాదుం జూచి తిరస్కరించి
యిట్లనియె॥ ఉ॥ పంచశరద్వయస్కుఁడవు బాలుఁడ వించుక గాని లేవు భా। షించెదు తర్కవాక్యములఁ జెప్పిన శాస్త్రములో
నియర్థ మొకించుకైనఁ జెప్పవసురేంద్రుని ముందట మూఢ నాదల। ల్వంచుకొనంగఁ జేసితివి వైరివిభూషణ వంశదూష
ణా॥ చ॥ తనయుఁడు గాఁడు శాత్రవుఁడు దానవభర్తకు వీఁడు దైత్యచం। దనవనమందుఁ గంటకయుతక్షితిజాతము భంగిఁ బు
ట్టినాఁ। డనవరతంబు రాక్షసకులాంతకుఁ బ్రస్తుతి సేయుచుండుఁ దం। డనమునఁ గాని శిక్షలకు డాయఁడు పట్టుఁడు కొట్టుఁ డుగ్ర
తిన్॥ క॥ నీ పాపనిఁ జదివింతుము। నీ పాదములాన యింక నిపుణత తోడం। గోపింతుము దండింతుము। కోపింపకుమయ్య దనుజ
కుంజర వింటే॥ వ॥ అని మఱియు నా రాచపాపనికి వివిధోపాయంబులం బురోహితుండు వెఱపుఁ జూపుచు రాజసన్నిధిం బాపి
తోడుకొనిపోయి యేకాంతంబున॥ క॥ భార్గవనందనుఁ డతనికి। మార్గము సెడకుండఁ బెక్కుమారులు నిచ్చల్। వర్గత్రితయ
ముఁ జెప్పెన। నగ్గళమగు మతివిశేష మమర నరేంద్రా॥ వ॥ మఱియు గురుండు శిష్యునకు సామదానభేదదండోపాయంబుల
నెఱింగించి నీతికోవిదుం డయ్యె నని నిశ్చయించి తల్లికి నెఱింగించి తల్లిచేత నలంకృతుండయిన కులదీపకు నవలోకించి॥
ఉ॥ త్రిప్పకుమన్న మామతము దీర్ఘములైన త్రివర్గపాఠము। ల్దప్పకుమన్న నేఁడు మన దైత్యవరేణ్యుని మ్రోల నేమము।
ఁ జెప్పిన నీతిఁ గాని మఱి సెప్పకుమన్న విరోధిశాస్త్రము। ల్విప్పకుమన్న దుష్టమగు విష్ణుచరిత్రకథార్థజాలముల్॥ వ॥ అని బు
జ్జగించి దానవేశ్వరుని సన్నిధికిం దోడి తెచ్చిన॥ సీ॥ అడుగడ్డునకు మాధవానుచింతనసుధామాధుర్యమున మేను మఱచువా
ని। నంభోజగర్భాదు లభ్యసింపఁగలేని హరిభక్తిపుంభావమైనవాని। మాతృగర్భముఁ జొచ్చియున్నది మొదలుగాఁ జిత్తమ
చ్యుతుమీఁదఁ జేర్చువాని। నంకించి తనలోన నఖిలప్రపంచంబు శ్రీవిష్ణుమయమని చెలఁగువాని। వినయకారుణ్యబుద్ధివివేక
లక్షణాదిగుణములకాటపట్టైనవాని। శిష్యు బుధలోకసంభావ్యుఁ జెఱిచి గురుఁడు। ముందటికిఁ ద్రొబ్బెఁ దండ్రికి మ్రొక్కుమ
నుచు॥ క॥ శిక్షించితి మన్యములగు। పక్షంబులు మాని నీతిపారఁగుఁ డయ్యె। న్రక్షోవంశాధీశ్వర। వీక్షింపుము నీకుమారు విద్యా
బలమున్॥ వ॥ అని పలికిన శుక్రకుమారకు వచనంబు లాకర్ణించి దానవేంద్రుండు దనకు దండప్రణామంబుఁ జేసి నిలుచున్న
కొడుకును దీవించి బాహుదండంబులు సాఁచి దిగ్గున డగ్గఱం దిగిచి పెద్దతడవు గాఢాలింగనంబు సేసి తనతొడమీఁద నిడుకొని
చుంచు దువ్వి చుబుకంబుఁ బుడికి చెక్కిలి ముద్దుఁగొని శిరంబు మూర్కొని ప్రేమాతిరేకసంజనితబాష్పబిందుసందోహంబు
లన తనివదనారవిందంబుఁ దడుపుచు మందమధురాలాపంబుల నిట్లనియె॥ శా॥ చోద్యంబయ్యెడు నింతగాల మరిగెన్ శోధిం
చి యేమేమిసం। వేద్యాంశంబులు సెప్పిరో గురువులే వెంటం బఠింపించిరో। విద్యాసార మెఱుంగఁగోరెద భవద్విజ్ఞాతశా
స్త్రంబులోఁ। బద్యంబొక్కటి జెప్పి సార్థముగఁ దాత్పర్యంబు భాషింపుమా॥ శా॥ నిన్నున్ మెచ్చరు నీతిపాఠమహిమన్ నీతోడి
దైత్యార్భకుల్ నన్నారన్నియుఁ జెప్ప నేర్తురుగదా గ్రంథార్థముల్ దక్షులై। యన్నా యెన్నఁడు నీవు నీతిమతివై వాదంచు నమ్మహో
వాంఛతో। నున్నాఁడన్ననుఁ గన్నతండ్రి భవదీయోత్కర్షతన్ జూపవే॥ వ॥ అనినం గన్నతండ్రికిఁ బ్రియనందనుం డైన ప్ర
హ్లాదుం డిట్లనియె॥ క॥ చదివించిరి నను గురువులు। చదివితి ధర్మార్థముఖ్యశాస్త్రంబులు నేఁ। జదివినవి గలవు పెక్కులు। చదువు
లలో మర్మమెల్లఁ జదివితిఁ దండ్రీ॥ మ॥ తనుహృద్భాషల సఖ్యమున్ శ్రవణమున్ దాసత్వమున్ వందనా। ర్చనముల్ సేవయు నా
త్మలో నెఱుకయున్ సంకీర్తనల్ చింతనం। బను నీ తొమ్మిది భక్తిమార్గముల సర్వాత్మున్ హరిన్ నమ్మి స। జ్జనుఁడై యుండు
టభద్రం బంచుఁ దలంతు సత్యంబు దైత్యోత్తమా॥ శా॥ అంధేందూదయముల్ మహాబధిరశంఖారావముల్ మూకస। ద్గ్రం
థాఖ్యానపముల్ నపుంసకవధూకాంక్షల్ కృతఘ్నావళీ। బంధుత్వంబులు భస్మహవ్యములు లుబ్ధద్రవ్యముల్ క్రోడస।
ద్గ్రంథంబుల్ హరిభక్తివర్జితుల రిక్తవ్యర్థసంసారముల్॥ సీ॥ కమలాక్షు నర్చించు కరములు కరములు। శ్రీనాథు వర్ణించు జి
హ్వ జిహ్వ। సురరక్షకునిఁ జూచు చూడ్కులు చూడ్కులు। శేషశాయికి మ్రొక్కు శిరము శిరము। విష్ణు నాకర్ణించు వీనులు వీను
లు మధువైరిఁ దవిలిన మనము మనము। భగవంతు వలగొను పదములు పదములు। పురుషోత్తముని మీఁది బుద్ధి బుద్ధి। దేవదేవునిఁ
జింతించు దినము దినము। చక్రహస్తునిఁ బ్రకటించు చదువు చదువు। కుంభినీధవుఁ జెప్పెడి గురుఁడు గురుఁడు। తండ్రి హరిఁ జే
రుమనియెడి తండ్రి తండ్రి॥ సీ॥ కంజాక్షునకుఁ గాని కాయంబు కాయమే పవనకుంభిత చర్మభస్త్రి గాక। వైకుంఠుఁ బొగడ
నివక్త్రంబు వక్త్రమే ఢమఢమధ్వనితోడి ఢక్క గాక। హరిపూజనము లేని హస్తంబు హస్తమే తరుశాఖ నిర్మిత దర్వి గాక।

కమలేశుఁ జూడని కన్నులు కన్నులే తనుకుడ్యజాలరంధ్రములు గాక । చక్రిచింత లేని జన్మంబు జన్మమే । తరళసలిలబుద్బు
దంబు గాక। విష్ణుభక్తి లేని విబుధుండు విబుధుఁడే। పాదయుగముతోడి పశువు గాక॥ సీ॥ సంసారజీమూతసంఘంబు విచ్చునే
చక్రిదాస్యప్రభంజనము లేక। తాపత్రయాభీలదావాగ్నులాఱునే విష్ణుసేవామృతవృష్టి లేక। సర్వాంకషాఘౌఘజలరా
సు లింకునే హరిమనీషా బడబాగ్ని లేక । ఘనవిపద్గాఢాంధకారంబు లడఁగునే పద్మాక్షునుతిరవిప్రభలు లేక। నిరుపమాపు
నరావృత్తినిష్కళంక। ముక్తినిధిఁ గానవచ్చునే ముఖ్యమైన। శార్ఙ్గకోదండచింతనాంజనము లేక । తామరసగర్భునకునైన
దానవేంద్ర॥ వ॥ అని యివ్విధంబున వెఱపు మఱపు నెఱుంగక నుఱుకుఁ జెడి పలికెడి కొడుకు నుడువులు సెవులకు ములుకులక్రి
య నొకవినఁ గటములదరఁ బెదవులఁ గఱచుచు నదరిపడి గురుసుతు నింగనుంగొని విమతకథనంబులు గఱపినాఁడవని దానవే
శ్వరుం డిట్లనియె॥ చ॥ పటుతరనీతిశాస్త్రచయపారగుఁ జేసెద నంచు బాలునీ। వటుఁ గొనిపోయి వానికి ననర్హములైన విరో
ధిశాస్త్రము। ల్గుటిలతఁ జెప్పినాఁడవు భృగుప్రవరుండవటంచు నమ్మితిం। గటకట బ్రాహ్మణాకృతివి గాక యథార్థపు బ్రా
హ్మణుఁడవే॥ క॥ ధర్మేతరవర్తనులును। మర్మంత్రులు నైన జనులు దురితములొందు। న్మర్మములు గలఁచి కల్మష। కర్ములరోగము
లు నొందు కైవడి విప్రా॥ అనిన రాజునకుం బురోహితుం డిట్లనియె॥ ఉ॥ తప్పులు లేవు మావలన దానవనాథ విరోధిశాస్త్రము।
ల్సెప్పము క్రూరులై పరులు సెప్పరు మీ చరణంబులాన నీ। మ్మెప్పరు నీకుమారునకు నింతయు నైజమనీష యెవ్వరుం। జెప్పెడి
పాటిగాదు ప్రతిచింతఁ దలంపుము నేర్పు కైవడిన్॥ క॥ మిత్రులము పురోహితులము। పాత్రుల మేము దియ గాక భార్గవుల
మునిపుత్రుల నిటువలెఁ జేయఁగ। శత్రుల మే దైత్యజలధిచంద్రమ వింటే॥ వ॥ అనిన గురునందను గోపింపక దైత్యవల్లభుం
డు గొడుకు నవలోకించి యిట్లనియె॥ క॥ ఒజ్జలు సెప్పని యీమతి। నుజ్జాతుఁడవైన నీకు మతి యెవ్వనిచే। సుజ్ఞాతమయ్యె బాలక
తజ్జనులం బేరుఁగొను ముతగ నా మ్రోలన్॥ వ॥ అనినఁ దండ్రికిఁ బ్రహ్లాదుం డిట్లనియె॥ ఉ॥ అచ్చపుఁ జీఁకటిం బడి గృహవ్రతు
లై విషయప్రమత్తులై। చచ్చుచుఁ బుట్టుచున్న మఱలఁ జర్వితచర్వణులైన వారికిం। జెచ్చెరఁ బుట్టునే పరులు సెప్పిన నైన నిజే
చ్ఛనైన నే। మిచ్చిన నైనఁ గానలకు నేగిన నైన హరిప్రబోధముల్॥ ఉ॥ కానని వానినూఁతఁ గొని కానని వాఁడు నభీష్టవస్తు
వుల్గానని భంగిఁ గర్మములు గైకొని కొందఱు కర్మబద్ధులై। కానరు విష్ణుఁ బొందగటఁ గందురకించన వైష్ణవాంఘ్రిసం। స్థాన
రజోభిషిక్తులగు సంహృతకర్ములు దానవేశ్వరా॥ శా॥ శోధింపంబడె సర్వశాస్త్రములు రక్షోనాథ వేయేటికిన్। గాథల్మాధ
వశేముషీతరణిసాంగత్యంబునం గాక దు। ర్మేధం దాఁటఁగవచ్చునే సుతవధూమీనోగ్రవాంఛామద। క్రోధోల్లోలవిశా
లసంసృతిమహాఘోరామితాంభోనిధిన్॥ వ॥ అని పలికిన కొడుకును ధిక్కరించి మక్కువసేయక రక్కసుల ఱేఁడు దనతొడ
లపైనుండ నీక గొబ్బున దిగఁద్రొబ్బి నిబ్బరంబగు కోపంబు దీపింప వేఁడిచూపుల మింట మంట లెగయ మంత్రులం జూచి యిట్ల
నియె॥ శా॥ క్రోడంబై పినతండ్రిఁ జంపెనని తాఁ గ్రోధించి చిత్తంబులో। వీడం జేయఁడు బంటుభంగి హరికిన్ ద్వేషికిన్ భక్తుఁ
డై। ఘోరాడండకటా ప్రాణవాయువులు వీఁడొప్పించుచున్నాఁడు నా। తోడన్ వైరము పట్టెనిట్టి జనకద్రోహిన్ మహిం గంటి

శ్రీ హిరణ్యకశిపుండు ప్రహ్లాదుని వధాదివివిధోపాయంబుల శిక్షించుట. శ్రీ

రే॥ అని రాక్షసవీరుల వీక్షించి యిట్లనియె ॥ శా ॥ పంచాబ్దంబుల వాఁడు తండ్రి నగు నాపక్షంబు నిందించి యు। త్కించిద్భీ
తియు లేక విష్ణునహితుం గీర్తించుచున్నాఁడు వా। ల్గించుం జెప్పిన మానఁ డంగమునఁ బుత్రాకారతన్వ్యాధి జ। న్మించె న్వీని వ
ధించి రండు దనుజుల్మీ మీ పటుత్వంబులన్॥ శా॥ అంగవ్రాతములోఁ జికిత్సకుఁ డుదుష్టాంగంబు ఖండించి శే। షాంగశ్రేణికి
రక్ష సేయు క్రియ నీ యజ్ఞుం గులద్రోహిదు। స్సంగుం గేశవపక్షపాతి నధముం జంపించి వీరవ్రతో। త్తుంగఖ్యాతిఁ జరించెదం
గులము నిర్దోషంబు గావించెదన్॥ క॥ హంతవ్యుఁడు రక్షింపను। మంతవ్యుఁడు గాఁడు యమునిమందిరమునకున్। గంతవ్యుఁ
డు వధమునకుప । రంతవ్యుం డనకఁ జంపి రండీ పసుచున్॥ వ ॥ అని దానవేంద్రుం డానతిచ్చిన వాఁడికోఱల రక్కసులు పె
క్కండ్రు శూలహస్తులై వక్త్రంబులు దెఱచికొని యుబ్బి బొబ్బలిడుచు ధూమసహిత దావదహనంబునుం బోలెఁ దా
మ్రసంకాశంబులయిన కేశంబులు మెఱయ భేదనతాడనచ్ఛేదనంబులు సేయుచు ॥ చ ॥ బాలుఁడు రాచబిడ్డఁడు కృపా
ళుఁడు సాధుఁడు లోకమాన్యసం । శీలుఁడు వీఁడవధ్యుఁడని చిక్కక స్రుక్కక క్రూరచిత్తులై । శూలములం దదంగముల
సుస్థిరులై ప్రహరించిరుగ్రవా। చాలత నందఱున్ దివిజశత్రుఁడు వల్దనఁ డయ్యె భూవరా ॥ చ ॥ పలువురు దానవుల్ పొడు
వ బాలుని దేహము లేశమాత్రము । న్నొలియదు లోపలన్ రుధిరము బ్బదు కందదు శల్యసంఘము। న్నలియదు దృష్టి
వైభవము నష్టము గాదు ముఖేందుకాంతియుం। బోలియదు నూతనశ్రమముఁ బుట్టదు మోమున దీనభావమున్ ॥ ఉ॥ తన్నె
నిశాచరుల్ పొడువ దైత్యకుమారుఁడు మాటిమాటికిన్। పన్నగశాయి యో దనుజభంజన యో జగదీశ యో మహా। పన్నశ

రణ్యు మొనిఖిలపావనయంచు నుతించుఁగాని తాఁ। గన్నులనీరుఁ జేఁడు భయకంపసమేతుఁడు గాఁడు భూవరా ॥ ఉ॥ పాం
ఱఁడు లేదిదిక్కులకు బాహువులొడ్డఁడు బంధురాజిలో। మాఱఁడు ఘోరకృత్యమని జేఱఁడు తండ్రి నిమిత్రవర్గముం। జీ
ఱఁడు మాతృసంఘము వసించు సువర్ణగృహంబులోనికిం। దాఱఁడు కావరేయనఁడు తాపము నొందఁడు కంటగింపఁగన్॥
వ॥ ఇట్లు సర్వాత్మకంబై యిట్టిదట్టిదని నిర్దేశింపరాని పరబ్రహ్మంబు దానయై శ్రీమహావిష్ణునియందుఁ జిత్తంబుఁ జేర్చి తన్మ
యుండై పరమానందంబుననున్న ప్రహ్లాదునియందు రాక్షసేంద్రుండు తనకింకరుల చేతఁ జేయించు మారణకర్మంబులు
పాపకర్మునియందుఁ బ్రయుక్తంబులైన సత్కారంబులుం బోలె విఫలంబులగుటం జూచి॥ మ॥ శూలములన్నిశాచరులు ప్ర
క్కకదేహము నిగ్రహింపఁగా। బాలుఁడు నేలపైఁ బడఁడు పాఱఁడు చావఁడు దండ్రి నైననా। పాలికి వచ్చి చక్రధరుపక్షము
మానితిఁ గావుమంచుఁ దాఁ। ఫాలము సోఁక మ్రొక్కఁడన పాయతనుం కుట కేమి హేతువో॥ అని శంకించుచు॥ సీ॥ ఒకమాటు
దిక్కుంభియూథంబుఁ దెప్పించి కెరలిడింభకుని ద్రొక్కింపఁబంపు। నొకమాటు విషభీకరోరగశ్రేణులఁ గఱువడి నర్భకుఁ గ
ఱవఁబంపు। నొకమాటు హేతిసంఘోగ్రానలములలోన విసరి కుమారుని వ్రేయఁబంపు। నొకమాటు కూలంకషోల్లోలజల
ధిలో ముంచి శాబకు ముంపఁబంపు। విషముఁ బెట్టఁబంపు విదళింపఁగాఁబంపు। దొడ్డకొండచరులఁ ద్రోయఁబంపుఁ। బట్టిక
ట్టఁబంపు బాధింపఁగాఁబంపు। బాలుఁగినిసి దనుజపాలుఁ డధిప॥ సీ॥ ఒకవేళ నభిచారహోమంబు సేయించు నొకవేళ నెం
డలనుండఁబంపు। నొకవేళ వానలను పహతి నొందించు నొకవేళ రంధ్రంబులు కట్టఁబట్టు। నొకవేళఁ దనమాయ నెదవించి బె
గడించు నెకవేళ మంచున నొంటినిలుపు। నొకవేళఁ బెనుగాలికున్ముఖుఁ గావించు నొకవేళఁ బాలించు నుర్వియందు। నీరున
న్నంబు నిడనీక నిగ్రహించుఁ। గశలనడిపించు బుర్వించు గండశిలల। గదల మొత్తించు వ్రేయించు ఘనశరములఁ। గొడుకు
నెకవేళ నమరారి క్రోధియగుచు॥ వ॥ మఱియు ననేకమారణోపాయంబులఁ బాపరహితుండైన పాపని రూపుమాఁపలేక
యేకాంతంబున మరంతచింతాపరిశ్రాంతుండై రాక్షసేంద్రుండు దనమనంబున॥ ఉ॥ ముంచితి వార్ధులన్గదల మొత్తితి
శైలతటంబులందు ద్రొ। బ్బించితి శస్త్రరాజిఁ బొడిపించితి మీఁదని భేంద్రపఙ్క్తి రొ। ప్పించితి ధిక్కరించితి శపించితి ఘోర
దవాగ్నులందుఁ ద్రోయించితిఁ బెక్కుబాధనలయించితిఁ జావఁడి దేమి చిత్రమో॥ చ॥ ఎఱుఁగఁడు జీవనౌషధము లెవ్వరు
భర్తలు లేరు బాధలందఱుఁగఁడు నైజతేజమునఁ దథ్యము జాడ్యము లేదు మిక్కిలి। న్నెఱయుచునున్నవాఁ డొకని మేపము దై
న్యము నొందఁ డింక నే। తెఱఁగున ద్రుంతు వేసరితి దివ్యము వీని ప్రభావ మెట్టిదో॥ వ॥ అదియునుం గాక తొల్లి శునశ్శేఫుండను
మునికుమారుండు దండ్రి చేత యాగపశుత్వంబునకు దత్తుండై తండ్రి దనకు నపకారియని తలంపక బ్రతికినచందంబున॥ క॥ ఆ
గ్రహమున నేఁ జేసిన। నిగ్రహములు పరులతోడ నెఱిఁ నొకనాఁడు। న్విగ్రహములను చుఁబలుకఁడు। నుగ్రహములుగా స్మరిం
చునొవ్వఁడు మదిలోన్॥ వ॥ కావున వీఁడు మహాతపః ప్రభావసంపన్నుండు వీని కెందును భయంబు లేదు వీనితోడి విరోధంబు
నఁ దనకు మృత్యువు సిద్ధించునని విన్నంబోయి ఖిన్నుండై ప్రసన్నుండు గాక క్రిందుఁ జూచుచు విషణ్ణుండై చింతనంబు సేయు
చున్న రాజునకు మంతనంబునఁ జండామర్కులిట్లనిరి॥ శా॥ శుభ్రఖ్యాతి వినీ ప్రతాపము మహాచోద్యంబుదై త్యేంద్ర రో।
షభ్రూయుగ్మ విజృంభణంబున దిగీశవ్రాతముం బోరులన్। విభ్రాంతంబుగఁ జేసి యేలితి గదా విశ్వంబు వీఁ డెంతయా। ద
భ్రోద్రిక్తుల్గుణదోషహేతువులు చింతం బొందనీ కేటికిన్॥ శా॥ వక్రుండై నజనుండు వృద్ధగురుసేవం జేసి మేధానయో। ప
క్రాంతిన్ విలసిల్లు మీఁదటవయఃపాకంబుతో బాలకున్నక్రద్వేషణబుద్ధిఁ జేయుము మహాదిం జాలింపు మీ రోషము। స్వక్రాచా
ర్యులు వచ్చునంతకితఁడున్సుశ్రీయుతుండయ్యెడున్॥ వ॥ అని గురుపుత్త్రులు వలికిన రాక్షసేశ్వరుండు గృహస్థులైన రాజుల
కుపదేశింపఁదగిన ధర్మార్థకామంబులు ప్రహ్లాదునకు నుపదేశింపుఁడని యనుజ్ఞ చేసిన వారు నతనికిఁ ద్రివర్గంబు నుపదేశిం
చిన నతండు రాగద్వేషంబుల చేత విషయాసక్తులైనవారలకు గ్రాహ్యంబులైన ధర్మార్థకామంబులుఁ దనకు నగ్రాహ్యం
బులని యును వ్యవహారప్రసిద్ధికొఱకైన భేదంబు గాని యాత్మభేదంబు లేదని యును నర్థంబులయందర్థకల్పన సేయుటదిగ్భ్రాం
మంబని నిశ్చయించి గురూపదిష్ట శాస్త్రంబులు మంచివని తలంపక గురువులు తమ గృహస్థకర్మానుసంధానంబునకుం జని
న సమయంబున॥ క॥ ఆటలకుఁ జన్నురమ్మని। పాటించి దనిశాటసుతులు భాషించిన దో। సాటకు లేంద్రకుమారుఁడు। పాటవము
న వారిఁ జీఁ చి ప్రజ్ఞాన్వితుఁడై॥ క॥ చెప్పెడి నొకచదువు మంచిది। చెప్పెడిఁ దగులములు చెవులు విందురఁ గొనఁగా। నెప్పుడు మన
యెడ నొజ్జలు। సెప్పెద నెకచదువు వినుఁడు చిత్తములలరన్॥ వ॥ అని రాజకుమారుండు గావునఁ గరుణించి సంగడికాండ్రతో
నగియెడు చందంబునఁ గ్రీడలాడుచు సవయస్కులైన దైత్యదానవకుమారులకెల్ల నేకాంతంబున నిట్లనియె॥ ఉ॥ బా
ల్యకులారరండు మునప్రాయపు బాలురు కొండ బుర్విలోఁ। గూలుటఁ గంటిరే గురుఁడు గ్రూరుఁడు నర్థచయంబు నమ్మఁడు।

శ్రీలతనర్థకల్పనముఁ జెప్పెడిగ్రాహ్యముగాదుశాస్త్రముల్త్మే లెట్టేఁగించెదన్న నినమీరు నిరంతరభద్రమహోద్యోగ్డి॥వ॥వినుం
డుసకలజన్మంబులందునుధర్మార్థాచరణ కారణంబయినమానుషజన్మంబుదుర్లభం బందుఁబురుషత్వంబు దుర్లభంబది
యుశతవర్షపరిమితంబయినజీవితకాలంబుననియతంబై యుండునందు సగమంధకారబంధురంబయి రాత్రిరూపంబునని
ద్రాదివ్యవహారంబులనిరర్థకంబయి చనుఁజిక్కి నపంచాశద్వత్సరంబులందును బాల్యయౌవనకౌమారకైశోరవయోవిశే
షంబులవింశతిహాయనంబులుగడచుఁగడపనుప్పదియబ్దంబులునింద్రియంబులచేతఁబట్టువడి దురవగాహంబులైనకా
మక్రోధలోభమోహమదమత్సరంబులను పాశంబులఁగట్టువడివిడివడసమర్థుండుగాక ప్రాణంబులకంటెమధురాయ
మానమైనతృష్ణకులోనైభృత్యతస్కరవణిక్కర్మంబులఁబ్రాణహానినైననంగీకరించిపరార్థంబుల నర్థించుచు రహస్య
సంభోగచాతుర్యసౌందర్యవిశేషంబులకైర్యవల్లి కాలవిత్రంబులయినకళత్రంబులనుమహనీయమంజులమధురాలాపం
బులుగలిగి నవ్వులయినశిశువులనుశీలవయోరూపధన్యలగుకన్యలనువినయవివేకవిద్యాలంకారులయినకుమారులనుగామి
తఫలప్రదాతలగుభ్రాతలనుమనుత్వప్రేమకైన్యజనకులయినజననీజనకులనుసకలసౌజన్యసింధువులయినబంధువులను
ధనకనకవస్తువాహనసుందరంబులైనమందిరంబులనుసుకరంబులైనపశుభృత్యనికరంబులనువంశపరంపరాయత్తంబు
లయినవిత్తంబులనువర్జింపలేకసంసారంబునిర్జింపనుపాయంబుఁగానక తంతువర్గంబున నిర్గమద్వారశూన్యంబయిన
మందిరంబుఁజేరిచిక్కువడి వెడలెడిపాటవంబుచాలకతగులువడుకీటకంబుచందంబునగృహస్థుండుస్వయంకృత కర్మబ
ద్ధుండయిశిశ్నోదరాదిసుఖంబులఁబ్రమత్తుండై నిజకుటుంబపోషణపారవశ్యంబునవిరక్తిమార్గంబుఁదెలియనేరక స్వకీ
యపరకీయభిన్నభావంబుననంధకారంబునంబ్రవేశించుఁగావునఁగౌమారసమయంబునమనీషాగరిష్ఠుండై పరమభాగ
వతధర్మంబనుష్ఠింపవలయు దుఃఖంబులువాంఛితంబులుగాకచేకురుభంగి సుఖంబులుగాలానుసారంబులై లబ్ధంబుల
గుంగావునవృథాప్రయాసంబుననాయుర్వ్యయంబుసేయందగదుహరిభజనంబునమోక్షంబుసిద్ధించు విష్ణుండుసర్వ
భూతంబులకునాత్మేశ్వరుండుప్రియుండుసుహృత్తుండగు దేహికిదేహావసానపర్యంతంబునారాయణచరణారవిందసే
వనంబుకర్తవ్యంబు॥సీ॥కంటిరే మానవారుఘనులుగృహస్థులై విఫలులైరై కొన్నవెట్టితనము। భద్రార్థులైయుండిపాయ
రుసంసారపద్ధతినారకపట్టువడిరి। కలయోనులందెల్ల గర్భాద్యవస్థలఁబురుషుండు దేహియైపుట్టుచుండుఁ। దన్నెఱుంగక
కర్మతంత్రుఁడై కడపటముట్టఁడుభవశతములకునైన। పీనశుభములేదు దివ్యకీర్తియులేదు। జగతిఁబుట్టిపుట్టిచచ్చిచచ్చి। పౌ
రలనేలమనకుఁబుట్టనిచావని। త్రోవ వెదకికొనుటదొడ్డబుద్ధి॥శా॥హాలాపానవిజృంభమాణమదగర్వాతీతదేహోల్లస।
ద్బాలాలోకనశృంఖలానిచయసంబద్ధాత్ముఁడై లేశము। న్వేలానిస్సరణంబుఁగానకమహావిద్వాంసుఁడుంగామినీ। హే
లాకృష్టకురంగశాబకముగుఁహీనస్థితిన్వింటిరే॥గీ॥విషయసక్తులయినవిబుధాహితులతోడి । సంగతివలదుముక్తిమార్గ
వాంఛ। నాదిదేవువిష్ణునాశ్రయింపుఁడుముక్త। సంగజనులఁగూడి శైశవమున॥వ॥కావునవిషయంబులఁజిక్కువడినరక్క
సులకుహరిభజనంబుశక్యంబుగాదురమ్యమయ్యునుబహుతరప్రయాసగమ్యమనితలంచితిరేనిఁజెప్పెదసర్వభూతాత్మ
కుండై సర్వదిక్కాలసిద్ధుండయి బ్రహ్మకడపలఁగాఁగల చరాచరస్థూలసూక్ష్మజీవసంఘంబులందును నభోవాయుకుం
భినీసలిలతేజంబులనియెడుమహాభూతంబులందునుభూతవికారంబులయినఘటపటాదులందును, గుణసామ్యంబైనప్ర
ధానమందును,గుణవ్యతిరిక్తంబైనమహత్తత్త్వాదియందును,రజస్సత్త్వతమోగుణంబులయందును,భగవంతుండవ్యయుం
డీశ్వరుండుపరమాత్మపరబ్రహ్మమనియెడువాచకశబ్దంబులంగేవలానుభవానందస్వరూపకుండు, నవికల్పితుండు, నిర్దే
శ్యుండు,నని ర్దేశ్యుండునైనపరమేశ్వరుండుద్రిగుణాత్మకంబైనతనదివ్యమాయచేతనంతర్హితైశ్వర్యుండై వ్యాప్యవ్యాపక
రూపంబులంజేసిదృశ్యుండును,ద్రష్టయు,భోగ్యుండును,భోక్తయునైనిర్దేశింపఁదగివికల్పితుండై యుండుఁదత్కారణంబున
నాసురభావంబువిడిచిసర్వభూతంబులందునుదయాసుహృద్భావంబులుగర్తవ్యంబులు-దయగలిగినసధోక్షజుండుసంత
సించుననంతుండాద్యుండుహరిసంతసించిననలభ్యంబెయ్యదియులేదుజనార్దనచరణసరసీరుహయుగళస్మరణసుధారస
పానపరవశులమైతిమేనిమనకుదైవవశంబుననకాంక్షితంబులైసిద్ధించు-ధర్మార్థకామంబులుకాంక్షితంబైసిద్ధించు-మో
క్షంబననేలఁద్రివర్గంబును,నాత్మవిద్యయుందర్కదండనీతిజీవికాదులన్నియుఁదైగుణ్యవిషయంబులైనవేదంబులవలనం
బ్రతిపాద్యంబులునిస్త్రైగుణ్యలక్షణంబగుచుంబరమపురుషుండైనహరికినాత్మసమర్పణంబుసేయుటమేలుపరమాత్మతత్త్వజ్ఞా
నోదయంబునంజేసిస్వపరభ్రాంతిఁజేయకపురుషుండుయోగావధూతత్వంబుననాత్మవికల్పభేదంబునంగలలోఁగన్న
విశేషంబుభంగిఁదథ్యంబుగాకమిథ్యయనితలంచునని మఱియుఁబ్రహ్లాదుండిట్లనియె॥మ॥నరుఁడుందానును మైత్రితో మెలఁ

సుహో నారాయణుండింతయు| న్వరుస న్నారదసంయమీశ్వరునకు న్వ్యాఖ్యానముం జేసె ముం| హరిభక్తాంఘ్రిపరాగ
శుద్ధులను లేకాంతులు మహోకించను| ప్రతతత్త్వజ్ఞులుగాని నేరరు మహదన్వ్యాపింపనీజ్ఞానముల్॥ వ॥ తొల్లి నే న్వ్యాకృష్టి గలనారద
మహామునివలనవిశేషంబైన యీజ్ఞానంబును, బరమ భాగవతధర్మంబును వింటిని నిన వెలి నైన న్బాలకులు దనుజ
రాజకుమారునకిట్లనిరి॥ ఉ॥ నుంటిమి మూఁడి భార్గవకుమారకు నొద్దన నే శాస్త్రములు| న్వింటిమి లే సుబుద్ధుఁడు వేల్పొఁడె
న్నఁడు రాజశాలము| కెంటికి నైన రామసారఁగా వెలికింజన రామనీకు నీ| మంటకవృత్తి నెవ్వఁడ ప్రగల్భుఁడు సెప్పెగు
ణాఢ్య సెప్పుమా॥ క॥ సేవింతుము నిన్నెప్పుడు| భావింతుము రాజననుచు బహుమానంబుల్| గ్లావింతుము తెలియ మునీ| కీసింత
మతి ప్రకాశమే క్రియఁగలిగెన్॥ వ॥ అని యిట్లు దైత్యనందనులుదన్నడిగిన బరమ భాగవతకులాలంకారుండైన ప్రహ్లాదుం
డు సగితనకుఁ బూర్వంబున నంమపినంబడిన నారదుమాటలు వలందియిట్లనియె. శా॥ అక్షీణోగ్రతపంబునుం దరము పైనగ్గింది
మాతం డ్రిసు| ధ్వాంతింజనియుండఁ జీమగమి చేత న్ఫ్రోఁగి చందంబున| న్భక్షింపం బడెఁ బూర్వపాపముల చేఁ బాపాత్మకుం
డంచును| న్రక్షుస్సంఘము మీఁదని ర్జరులు సంరంభించి యుద్ధార్థులై॥ శా॥ ప్రస్థానోచిత భేరిభాంకృతులతోఁ బాకారి యుం
దారుశౌ| ర్యస్థైర్యంబున నేసుడెందిన ఁపదీయాటోపవిభ్రాంతులై| స్వస్థేమార్దిగ నాడి పుత్రధనయోషామిత్రసంపద్గృశౌ|
ప్రస్థానంబులు డించి పాఱిరసురుల్ప్రాణావనోద్యుక్తులై॥ మత్తకోకిల॥ ప్రల్లదంబున వేల్పులుద్ధతిఁ బాఱి రాజనివాసము|
న్గొల్లవెట్టిసమస్తవిత్తముఁ గ్రూరతం గొనిపోవఁగా| నిల్లుఁ జొచ్చి విశంకుఁడై యమరేశ్వరుండు దలించి మా| తల్లిఁ దాఁ జెఱఁ
బట్టె సిగ్గున దప్తయై విలపింపఁగాన్॥ వ॥ ఇట్లు సురేంద్రుండు మాతల్లిం జెఱఁగొని పోవుచుండ నమ్మగువ కురరియనుపులుఁ
గుక్రియ మొఱలిడి నెఁ దెరువున దైవయోగంబున నారదుండు వొడగని యిట్లనియె॥ ఉ॥ స్వర్భువనాధినాథ సురసత్తము వే
ల్పులలోన మిక్కిలి| న్నిర్భరపుణ్యమూర్తివి పసునీతివి మానినిఁ బట్టనేలయీ| గర్భిణి నాతురన్విడువు కల్మషమూనకు రాలుగా
దుసీ| మద్భరరోషమున్నిలుపు మగ్జయుఁడైన నిలింపవైరిపై॥ అనిన వేల్పుతపసికి వేయిగన్నులతవరయిట్లనియె॥ ఉ॥ అంతని దా
నమైన దివిజాధిపు వీర్యము దీని కుక్షిన| త్యంతసమృద్ధి నొందెడి మహాత్మక కావునఁ దత్ప్రసూతిప| ర్యంతము బద్ధఁ జేసి జనితా
ర్భకు వజ్రపు ధారఁ ద్రుంచి నిశ్చింతుఁడనై తుదిన్విడుతు సిద్ధము దానవరాజవల్లభన్॥ వ॥ అని పలికిన వేల్పుఱేనికిఁ దపసియి
ట్లనియె॥ శా॥ నిర్భీతుం డుప్రశస్తభాగవతుఁ డున్నిర్వైరి జన్మాంతరా| విర్భూతాచ్యుతపాదభక్తిమహిమావిష్టుండు దై
త్యాంగనా| గర్భస్థుండగు బాలకుండు బహుసంగ్రామమృత్యుపాయంబులన్| మర్భావంబునఁ బొందిచావఁడు భవద్దోర్దర్ప
విక్రాంతుఁడై॥ వ॥ అని దేవముని నిర్దేశించిన నతని వచనంబులు మన్నించి తానును హరిభక్తుండు గావున దేవేంద్రుండు భ
క్తిభావంబున మాయవ్వను విడిచి వలగొని సురలోకంబునకుం జనియె- మునీంద్రుండు నజ్జననియం బుత్రికాభావంబుఁ
జేసి యూరడించి నిజాశ్రమంబునకుం గొనిపోయి నీవు పతివ్రతవు నీయుదరంబునఁ బరమభాగవతుండైన ప్రాణి యున్న
వాఁడు తపోమాహాత్మ్యంబునం గృతార్థుండై నీ పెనిమిటి రాఁగలండందాఁక నీవిక్కడనుండుమనిన సమ్మతించి॥ శా॥ యో
షారత్నము నాథదేవత పిశాలోద్యోగ మాతల్లి ని| ర్దోషత్వంబున నాథు రాక మదిలో వాంఛించి నిర్దోషయై| యీషద్భీతి
యు లేక గర్భపరిరక్షేచ్ఛన్విచారించి శు| శ్రూషల్సేయుచునుండె నారదునకున్సువ్యక్తశీలంబునన్॥ వ॥ ఇట్లు తనకుఁ బరిచ
ర్యఁ జేయుచున్న దైత్యరాజకుటుంబినికి నాశ్రితరక్షావిశారదుండైన నారదుండు నిజసామర్థ్యంబున నభయంబిచ్చి గర్భ
స్థుండైన నన్నునుద్దేశించి ధర్మతత్త్వంబును, నిర్మలజ్ఞానంబు నుపదేశించిన నమ్ముద్దియ తద్దయుం బెద్దకాలంబునాఁటి పినికి గావు
న నాఁడు దియ గుటం జేసి పరిపాటిఁ దప్పి సూటి లేక మఱచె నారదుండు నాయెడఁ గృపగలనిమిత్తంబున॥ క॥ వెల్లిగొని నాఁట
నుండియు| సుల్లసితంబైన దైవయోగంబున శో| భిల్లెడు మునివచనమంతయు| నుల్లంబున మఱపుపుట్టదొక నాఁడైనన్॥ గీ॥ పి
నుఁడు నామపలుకు విశ్వసించితి రేని| సతులకైన బాలజనులకైనఁ| దెలియవచ్చు మేలు దేహాద్యలంకార| దళననిపుణమైనత
పసిమతము॥ వ॥ అని నారదోక్త ప్రకారంబున బాలురకుఁ బ్రహ్లాదుండిట్లనియె నీశ్వరమూర్తియైన కాలంబునం జేసి వృక్షంబు
గలుగుచుండ ఫలంబునకు జన్మసంస్థానవర్ధనాపక్షీణత్వపరిపాకనాశంబులు ప్రాప్తంబులయిన తెఱంగున దేహంబునకుం
గాని షడ్భావవికారంబులాత్మకులే వాత్మ నిత్యుండు, మయరహితుండు, శుద్ధుండు, క్షేత్రజ్ఞుండు, గగనాములకునాశ్ర
యుండుఁ, గ్రియాశూన్యుండు, స్వప్రకాశుండు, సృష్టిహేతువు, వ్యాపకుండు, నిస్సంగుండుఁ, బరిపూర్ణుండు, నొక్కండనివి వే
కసమర్థంబులగు నాత్మలక్షణంబులు పండ్రెండు నెఱుంగుచు దేహాదులందు మోహజనకంబులగు నహంకారమమకారం
బులు విడిచి పసిఁడి గసులుగల నేలవునం బ్రాపమానకనకలేశంబుల పాషాణాదులందుఁ బుటంబు వెట్టిహిన్నయోగంబునఁ
గఱఁగనూది హేమకారకుండు పాటవంబున హాటకంబు వడయుభంగి నాత్మకృత కార్యకారణంబుల నెఱింగెడి నేర్పరిదే

హంబునందాత్మసిద్ధికొఱకు నైనయుపాయంబులం జేసి బ్రహ్మభావంబునం బడయు మూలప్రకృతియు మహదహంకారం
బులుం బంచతన్మాత్రంబులును నెనిమిదియుం బ్రకృతులనియును, రజస్సత్త్వతమంబులు మూఁడును బ్రకృతిగుణంబులనియు
ను, గర్మేంద్రియంబులైన వాక్పాణిపాదపాయూపస్థలును, జ్ఞానేంద్రియంబులైన శ్రవణనయనరసనాత్వగ్ఘ్రాణంబులు
ను, మనంబును మహీసలిలతేజోవాయుగగనంబులు నిపదియాఱును వికారంబులనియును, గపిలాదిపూర్వాచార్యులచేతం జె
ప్పంబడియె సాక్షిత్వంబునవీని నిరువదియేడింటి నినాత్మఁ గూడియుండుం బెక్కింటికిఁ గూటువ దేహమదియు జంగమస్థావరరూ
పంబుల రెండువిధంబులయ్యె మూలప్రకృతి మొదలైన వర్గంబునకు వేఱైన మణిగణంబులం జొచ్చియున్న సూత్రంబు చందం
బున నాత్మయిన్నింటియందును జొచ్చి దీపించు నాత్మకు జన్మస్థితిలయంబులు గలవంచు మిథ్యాతత్పరులు గాక వివేకశుద్ధ
మైన మనంబున విచారించి దేహంబునందాత్మ వెదుకవలయు నాత్మకు నవస్థలు గలయట్లుండుఁ గాని యవస్థలు లేవు జాగరణ
స్వప్నసుషుప్తులనువృత్తు లెవ్వనిచేత నెఱుంగంబడు నతం డాత్మయండ్రు కుసుమధర్మంబులయిన గంధంబులచేత గంధా
శ్రయుండైన వాయువు నెఱింగెడు భంగిం ద్రిగుణాత్మకంబులై కర్మజన్యంబులైన బుద్ధిభేదంబుల నాత్మ నెఱుంగందగునని
చెప్పి॥సీ॥ సంసారమిది బుద్ధిసాధ్యము గుణకర్మగణబద్ధమజ్ఞానకారణంబు। కలవంటిదింతియ కాని నిక్కము గామసర్వార్థ
ములు మనస్సంభవములు। స్వప్నజాగరములు సమములు గుణశూన్యుఁడగు పరమునికి గుణాశ్రయమున। భవవినాశంబులు
పాటిల్లినట్లుండు పట్టి చూచిన లేవు బాలురార। కడఁగి త్రిగుణాత్మకములయిన కర్మములకు। జనకమైవచ్చు నజ్ఞానసముదయ
మును। ఘనతరజ్ఞానవహ్నిచేఁ గాల్చిపుచ్చి। కర్మవిరహితులై హరిఁ గనుట మేలు॥వ॥ అదిగావున గురుశుశ్రూషయు సర్వలా
భసమర్పణంబును సాధుజనసంగంబు నీశ్వరప్రతిమాసమారాధనంబును హరితత్పరత్వంబును వాసుదేవునియందలి ప్రే
మయు నారాయణగుణకర్మకథానామకీర్తనంబును వైకుంఠచరణకమలధ్యానంబును విశ్వంభరమూర్తివిలోకనపూజ
నంబులు మొదలైన విజ్ఞానవైరాగ్యలాభసాధనంబులయిన భాగవతధర్మంబులవలయిరతిగలిగి సర్వభూతంబులయందునీ
శ్వరుండు భగవంతుండాత్మగలండని సన్మానంబుసేయుచుఁ గామక్రోధలోభమోహమదమత్సరంబులం గెలిచి యింద్రి
యవర్గంబును బంధించి భక్తిసేయుచుండ నీశ్వరుండైన విష్ణుదేవునియందుల గతి సిద్ధించు॥సీ॥ దనుజారిలీలావతారంబులం
దలి శౌర్యకర్మంబులు సద్గుణములు। వినిభక్తుఁడగువాఁడు వేడ్కతోఁ బులకించుఁ గన్నులహర్షాశ్రుకణములొలుక। గద్గద
స్వరముతోఁ గమలాక్షు వైకుంఠ వరద నారాయణ వాసుదేవ। యనుచు నెత్తిలి పాడు నాడు నాక్రోశించు నగుఁ జింతనము
సేయు నతిమొనర్చు। మఱులుకొని యుండుఁ దనలోన మాటలాడు। వేల్పుసోఁకిన పురుషునివృత్తిఁ దిరుగు। బంధములు వాసి
యజ్ఞానపటలిఁ గాల్చి। విష్ణుఁ బ్రాపించుఁ దదిభక్తివివశుఁడగుచు॥వ॥ కావున రాగాదియుక్తమనస్కుండైన శరీరికి సంసార
చక్రనివర్తకంబైన హరిచింతనంబు బ్రహ్మమందలి నిర్వాణసుఖంబని బుధులు దెలియుదురు హరిభజనంబు దుర్గమంబు గాదు
హరి సకలప్రాణిహృదయంబులయందు నంతర్యామియై యాకాశంబు భంగినుండు విషయార్జనంబుల నయ్యెడిది లేదు నిమి
షభంగురప్రాణులైన మర్త్యులకు మమతాస్పదంబులు చంచలంబులయిన పుత్రమిత్రకళత్రపశుభృత్యబలబంధురాజ్య
కోశమణిమందిరమంత్రిమాతంగమహీప్రముఖవిభవంబులు నిరర్థకంబులు యాగప్రముఖపుణ్యలబ్ధంబులైన స్వర్గాదిలో
కభోగంబులు పుణ్యానుభవక్షీణంబులు గాని నిత్యంబులు గావు నరుండు విద్వాంసుండనని యభిమానించి కర్మంబులాచరించి
య మోఘంబులయిన విపరీతఫలంబుల నొందు గర్మంబులు గోరక చేయవలయుఁ గోరి చేసిన దుఃఖంబులు ప్రాపించుఁ బురు
షుండు దేహంబుకొఱకు భోగంబుల నపేక్షించు దేహంబు నిత్యంబు గాదు తోడరాదు మృతంబయిన దేహమును శునకాదు
లు భక్షించు దేహి కర్మంబులాచరించి కర్మబద్ధుండయి కర్మానుకూలంబైన దేహంబుఁ దాల్చు నజ్ఞానంబునం జేసి
పురుషుండు గర్మదేహంబుల విస్తరించు నజ్ఞానతంత్రంబులు ధర్మార్థకామంబులు జ్ఞానలభ్యంబు మోక్షంబు మోక్షప్రదా
తయగు హరి సకలభూతంబులకు నాత్మేశ్వరుండుఁ బ్రియుండుఁ దనచేత నైన మహాభూతంబులతోడ జీవసంజ్ఞితుండయి
యుండు నిష్కాములై హృదయగతుండయిన హరిని నిజభక్తి నిభజింపవలయు॥క॥ దానవదైత్యభుజంగమ। మానవగంధర్వ
సురసమాజములోపల। లక్ష్మీనాథుచరణకమల। ధ్యానంబున నెవ్వఁడైన ధన్యత నొందుఁ॥క॥ చిక్కఁడు వ్రతములఁ గ్రతువులఁ
జిక్కఁడు దానముల శౌచశీలతపములం। జిక్కఁడు యుక్తిని భక్తిని। జిక్కిన క్రియ నచ్యుతుండు సిద్ధము సుండీ॥క॥ చాలదు భూ
దేవత్వము। చాలదు దేవత్వమధిక శాంతత్వంబుం। జాలదు హరి మెప్పింపవి। శాలోద్యములార భక్తి చాలిన భంగిన్॥గీ॥ ద
నుజ ఖుజగ యక్ష దైత్య మృగాభీర। సుందరీ విహంగ శూద్ర శబరు। లయినఁ బాపజీవులైన ముక్తికిఁ జోదు। రఖిలజగము విష్ణుఁ
డను చుఁ దలంచి॥క॥ గురువులు మనకును లోఁబడు। తెరువులు సెప్పెదరు విష్ణుదివ్యపదవికిం। దెరువులు సెప్పరు చీఁకటిఁ బరువు

లు వెట్టంగ నేల బాలకులారా॥ క॥ తెండెల్ల పుస్తకంబుల। నిండాచార్యునకు మాఱల నేకతమునఁ గూర్చుండుము శేషముఁ జెప్పె
డఁ। బొండొల్ల నివారు కర్మపుంజము పాలై॥ క॥ ఆడుదము మనము హరిరతిఁ। బాడుదమే ప్రొద్దు విష్ణుభద్రశయంబుల్। వీడుద
ము దనుజసంగతిఁ। గూడుదము ముకుంద భక్తకోటిన్ సూటిన్॥ క॥ విత్తము సంసృతిపటలము। వృత్తము కామాదివైరివర్గంబు
లనేఁ। డిత్తము చిత్తము హరికిని। జొత్తము నిర్వాణపదము శుభమగు మనకున్॥ వ॥ అని యిట్లు రహస్యంబున బ్రహ్లాదుండు
నయ్యా వేళల రాక్షసకుమారులకు నపవర్గమార్గం బెఱింగించిన వారును గురుశిక్షితంబైన చదువులు సాలించి నారాయణభ
క్తిఁ జిత్తంబుల నంగీకరించియుండుటం జూచి వారల మేకాంత భావంబుఁ దెలిసి వెఱచి వచ్చి శుక్రాచార్యనందనుండు శక్రవై
రికిట్లనియె॥ శా॥ రక్షోబాలుర నెల్ల నీకొడుకు చేరం జీరి లోలోన నా। శిక్షామార్గము లెల్లఁ గల్లలని యాక్షేపించి తానంద ఱ।
న్మోక్షాయత్తులఁ జేసినాఁడు మనకున్మోసంబు వాటిల్లె సీ। దక్షత్వంబునఁ జక్కఁ జేయవలయున్ దైతేయవంశాగ్రణీ॥ క॥ ఉల్ల
సితవిష్ణుకథనము। లెల్లప్పుడు మానఁ జెప్పఁ డీ కుఱ్ఱఁడు నన్నుల్లంఘించి కుమారకు। లొల్లరు చదువంగ దానవోత్తమ విం
టే॥ క॥ ఉడుగఁడు మాధురిపుకథనము। విడువఁడు జడుపగిదిఁ బలుకు వికసనమున నే। నొడివిన నొడువులు నొడువఁడు। దుడుక
నిఁ జదివింప మాకు దుర్లభ మధిపా॥ క॥ చొక్కపు రక్కసకులమునఁ। బెక్కురు జన్మించి రింటఁ బీతాంబరునిన్। నిక్కపు మక్క
వఁ గొలిచెడు। నెక్కడి సుతుఁ గంటి రాక్షసేశ్వర వెఱ్ఱిన్॥ వ॥ అని యిట్లు గురుసుతుండు సెప్పిన కొడుకువలని విరోధవ్యవహా
రంబులు కర్ణరంధ్రంబులం దసిఖడ్గప్రహారంబులయి సోఁకిన బిట్టుమిట్టిపడి పాదతాడితం బైన భుజంగంబు భంగిఁ బవనప్రే
రితం బైన దవానలంబు చందంబున దండతాడితం బైన కంఠీరవంబు కైవడి భీషణరోషరసావేశ జాజ్వల్యమాన చిత్తుండును,
బుత్రసంహారోద్యోగయుక్తుండును గంపమానగాత్రుండును నరుణీకృత నేత్రుండు నై కొడుకును రప్పించి సంమానకృత్యం
బులు దప్పించి నిర్దయుండయి యశనిసంకాశ భాషణంబుల నదల్చుచు॥ శా॥ సూనున్నాంతగుణప్రధాను నతిసంశుద్ధాంచిత
జ్ఞానున్ జ్ఞానారణ్యకృశానున్ అంజలిపుటీసంభ్రాజమానున్ సదా। శ్రీనారాయణపాదపద్మయుగళీ చింతామృతాస్వాదనా।
ధీనున్ ధిక్కరణంబుఁ జేసి పలికెన్ దైవాహితుం డుగ్రతన్॥ సీ॥ అస్మదీయంబగు నాదేశమునఁ గాని మిక్కిలి రవి మింట మెఱయ వె
ఱచు। నన్ని కాలములందు ననుకూలుఁడై కాని విద్వేషమున గాలి వీవ వెఱచు। మత్ప్రతాపానలమందీకృతార్చియై విచ్చలవి
డి నగ్ని వెలుఁగ వెఱచు। నతితీక్ష్ణమైన నా యాజ్ఞ నుల్లంఘించి శమనుండు ప్రాణులఁ జంప వెఱచు। నింద్రుఁ డాదలనా మ్రోల
నెత్త వెఱచు। నమరకిన్నర గంధర్వ యక్షవిహగ। నాగవిద్యాధరావలి నాకు వెఱచు। నేల వెఱవవు పలువ నీ కేది
దిక్కు। నాప్రజ్ఞావంతులు లోకపాలకులు శుంభద్ద్వేషులయ్యున్మదీ। యాజ్ఞాభంగము సేయనోడుదురు రోషాపాంగదృ
ష్టిన్ సేవే। కజ్ఞానచ్యుతమై జగత్త్రితయముం గంపింపనీ విట్టిచో। నాజ్ఞోల్లంఘన మెట్లు చేసితివి సాహంకారగ తన్దుర్మతీ॥ శా॥ కం
ఠక్షోభము గాఁగ నెత్తిలి మహాగాఢంబు గాడింభ వై। కుంఠుం జెప్పెదు దుర్జయుండనుచు వైకుంఠుండు వీరవ్రతో। త్కం
ఠాబంధురుఁ డేని నేనమరులన్ఖండింపఁ దండింపఁగాఁ। గుంఠీభూతుఁడు గాక రావలదె మద్ఘోరాహవక్షోణికిన్॥ శా॥ ఆచా
ర్యోక్తము మాని బాలురకు మోక్షాసక్తిఁ బుట్టించితీ। వాచాలత్వముఁ జూపి విష్ణునహితున్వర్ణించితీ ద్వైధ్యవం। శాచారం
బులు నీఱుఁ జేసితివి మూఢాత్ముం గులద్రోహివి। న్నీచుం జంపుట మేలు చంపకుల మున్న ద్దోషముం జేసెదన్॥ క॥ దిక్కులు గె
లిచితి నన్నియు। దిక్కెవ్వఁడు రోరి నీకు దేవేంద్రాదుల్। దిక్కుల రాజులు వేల్పొక। దిక్కెఱుఁగక కొలుతు రితఁడె దిక్కని నిన
న్నున్॥ క॥ బలవంతుఁడ నే జగముల। బలములతో జనక వీరభావమున మహా। బలులఁ జయించితి నెవ్వని। బలమున నాఁడెదవు నా
కుఁ బ్రతివీరుఁడవై॥ అనినఁ దండ్రి మెల్లన వినయంబుతోఁ గొడుకిట్లనియె॥ క॥ బలయుతులకు దుర్బలులకు। బలమెవ్వఁడు నీ
కు నాకు బ్రహ్మాదులకు। న్బలమెవ్వఁడు ప్రాణులకును। బలమెవ్వం డట్టి విభుఁడు బలము సురేంద్రా॥ క॥ దిక్కులు కాలము
తో నే। దిక్కున లేకుండుఁ గలుగు దిక్కుల మొదలై। దిక్కుగల లేని వారికి। దిక్కెయ్యది యది యనాకుఁ దిక్కు మహాత్మా॥
సీ॥ కాలరూపంబులఁ గలవిశేషంబుల నలఘుగుణాశ్రయుండైన విభుఁడు। సత్త్వాఖిలేంద్రియసహజప్రభావాఢ్యుఁడై వినో
దంబున నఖిలజగంబుఁ గల్పించు రక్షించు ఖండించు నవ్యయుఁ డన్నిరూపములందున తాఁ గలఁడు। చిత్తంబు సమముగాఁ జే
యుము మార్గంబు దప్పిన చిత్తంబుకంటె। వైరు లెవ్వరు చిత్తంబు వైరి గాక। చిత్తమును నీకు వశముగాఁ జేయుమ
య్య। సదయు [illegible] మానుసయ్య। యయ్య నీ మ్రోల మేలాడరయ్య జనులు॥ ఉ॥ లోకములన్నియున్ గడియలో
న జయించిన వాఁడ [illegible] త్త [illegible] గెలువనేరవు నిన్ను నిబద్ధుఁ జేయు నీ భీకరశత్రులార్వుర బ్రభిన్నులఁ జే
సినఁ బ్రాణికోటిలో నీకు [illegible] నేర్పునఁ జూడుము దానవేశ్వరా॥ క॥ పాలింపుము శేముషిని। న్మాలింపుము క
ర్మబంధముల సమదృష్టిన్। జా[illegible]పుము సంసారముఁ। గీలింపుము హృదయమందుఁ గేశవభక్తిన్॥ వ॥ అనినఁ బరమభాగవత

శేఖరునకు దోషాచర శేఖరుండిట్లనియె॥ క॥ చంపినఁ జచ్చెదననుచును। గంపింపక యోరి పలుచకత్తిన నోక్తులనర్భ। నంపించెదవే చావునకుం। దెంపరి వై పలుకు వాని తెలఁగుననఁగుచునే॥ శా॥ నాతోడం బ్రతిభాషలాడెదు జగన్నాథుండు నాకంటెనే। భూతశ్రేణికి రాజు లేఁడొకఁడు సంపూర్ణప్రభావుండు నా। ద్యాశ్రితం జంపినయున్న నే వెదికితిన్ సర్వమ్ముల నా నారాయణుం। డేతద్విశ్వములోన లేఁడు నుతి వాఁడెందుండు రా దుర్మతీ॥ క॥ ఎక్కడఁ గలఁడే క్రియనే। చక్కటి వర్తించు నెట్టి జాడను వచ్చుం। ఇక్కడఁ గనుని నిన్ను పిన్ననిఁ। జెక్కులు వ్రేలెదవు వాని భృత్యు నిపగిది॥ వ॥ అనిన హరికింకరుం డసురశంకింపక హర్షపులకాంకురసంకలితవిగ్రహుండై యాగ్రహంబు లేక హృదయంబున హరిం దలంచి నమస్కరించి బాలవర్తనంబున నర్తనంబు సేయుచునిట్లనియె॥ మ॥ కలఁ డంభోధిఁ గలండు గాలిఁ గలఁ డాకాశంబునం గుంభినిం। గలఁ డగ్నిన్ దిశలం బగళ్ల నిశలన్ ఖద్యోతచంద్రాత్ములం। గలఁ డోంకారమునం ద్రిమూర్తులఁ ద్రిలింగవ్యక్తులం దంతటం। గలఁ డీశుండు గలండు తండ్రి వెదకం గా నేల నీ నా యెడన్॥ క॥ ఇందుఁ గలఁ డందు లేఁడని। సందేహము వలదు చక్రి సర్వోపగతుం। డెం దెందు వెదకి చూచిన। నందందే గలఁడు దానవాగ్రణి వింటే॥ ఇవ్విధంబున॥ మ॥ హరి సర్వాకృతులం గలం డనుచుఁ బ్రహ్లాదుండు భాషింపఁ। త్వరుఁడై యెందును లేఁడు లేఁడని సుతున్ దైత్యుండు దర్జింప శ్రీ। నరసింహాకృతినుండె నచ్యుతుఁడు నానాజంగమస్థావరో। త్కరగర్భంబుల నన్ని దేశములనుద్దండప్రభావంబునన్॥ వ॥ అయ్యవసరంబున నద్దానవేంద్రుండు॥ క॥ డింభక సర్వస్థలములనంభోరుహనేత్రుఁ డుండు ననుచు మిగులసం। రంభంబునఁ బలికెదవీ। స్తంభంబునఁ జూపఁ గలవె చక్రిన్ గిక్రిన్॥ క॥ స్తంభమునఁ జూపవేని యుఁ। గుంభిని నీ శిరముఁ ద్రుంచి కూల్పఁగ రంతూ। రంభమున వచ్చి హరి వి। స్రంభంబున నడ్డపడఁగ శక్తుండగునే॥ వ॥ అనిన భక్తవత్సలు నిభటుండిట్లనియె॥ శా॥ అంభోజాసనుఁ డాదిగాఁ గఁ దృణపర్యంతంబు విశ్వాత్ముఁడై। సంభావంబున నుండు ప్రౌఢవిపుల స్తంభంబునం దుండఁడే। స్తంభాంతర్గతుఁ డయ్యునుండుటకు నేసందేహముల్ లేము నిర్దంభత్వంబున నేఁడు గానఁబడుఁ బ్రత్యక్షస్వరూపంబునన్॥ వ॥ అనిన విని కరాళించి గ్రద్దన లేచి గద్దియ డిగ్గనురికి యొఱఁ బెఱికి ఖడ్గంబు కేలనర్బిఝళిపించుచు మహాభాగవతశిఖామణియైన ప్రహ్లాదుని ధిక్కరించుచు॥ మ॥ వినరా డింభక మూఢచిత్త గరిమన్ విష్ణుండు విశ్వాత్మకుం। డని భాషించెదవైన నిందుఁ గలఁడే యంచున్ మదోద్రేకియై। దనుజేంద్రుండు చేత వ్రేసెను మహోదగ్ర

శ్రీహరి నరసింహరూపం బెత్తుట.

ప్రభాశుంభము న్నగ్నదృగ్భీషణదంభమున్ హరిజనుస్సంరంభమున్ స్తంభమున్॥ వ॥ ఇట్లు దానవేంద్రుండు పరిగృహ్యమాణవైరుండును, వైరానుబంధజాజ్వల్యమానరోషానలుండును, రోషానలజఘన్యమానవిజ్ఞానవినయుండును, వినయగాంభీర్యధైర్యజేగీయమాన హృదయుండును, హృదయచాంచల్యమాన తామసుండును, తామసగుణచంక్రమ్యమాణస్థైర్యుండునై విస్రంభంబున హుంకరించి బాలుని ధిక్కరించి హరిసింహుఁ జూపుమని కనత్కనకమణిమయకంకణక్రేంకారశబ్దపూర్వకంబుగా దిగ్దంతిదంతభేదనపాటవప్రశస్తంబగు హస్తంబున సభామంటప స్తంభంబు వ్రేసిన వ్రేటుతోడన దశదిశలమిణుంగురులు చెదరఁ జిటిలి పెటిలిపడి బంభజ్యమానంబగు నమ్మహాస్తంభంబునఁ బ్రళయవేళాసంభూతసప్తస్కంధబంధురసమీరసంఘటితరజోఘుష్యమాణమహాబలాహకవర్గనిర్గతనిబిడనిష్ఠురమహానిర్ఘాతసంఘనిర్ఘోష నీకాశంబులయిన ఛటచ్ఛటస్ఫుటస్ఫుటధ్వనిప్రముఖభయంకరారావపుంజంబులు జంజన్యమానంబులయి యెగసి యాకాశకుహరాంతరాళంబు నిరవకాశంబుఁ జేసి నిండిన నంబట్టు చాలక దోధూయమానహృదయంబులై పరవశంబులై నపితామహమహేంద్రవరుణవాయుశిఖిప్రముఖచరాచరజంతుజాలంబులతోడ బ్రహ్మాండకటాహంబు పగిలి పరిస్ఫోటితంబుగాఁ బ్రఫుల్లపద్మయుగళసంకాశభాస్వరచక్రచాపహలకులిశజలచర రేఖాంకిత చారుచరణతలుండును, చరణచంక్రమణఘనవినమితవిశ్వవిశ్వంభరాభారధౌరేయదిక్కుంభికుంభీనసకుంభినీధర కూర్మకుల శేఖరుండును, దుగ్ధజలజాత తుండాలతుండాకాండమండితప్రకాండప్రచండమహోరుస్తంభయుగళుండును, ఘణఘణాయమాన మణికింకిణీగణముఖరితమేఖలావలయవలయితపీతాంబరశోభితకటిప్రదేశుండును, నిర్జరనిమ్నగావర్తవర్తులకమలాకరగంభీరనాభివివరుండును, ముష్టిపరిమేయవినుతతనుతరస్నిగ్ధమధ్యుండును, కులాచలసానుభాగ [illegible] విశాలవక్షుండును, దుర్జనదనుజభటధైర్య [illegible] యమానరక్షోరాజవక్షోభాగవిశంకటక్షేత్ర [illegible] నుంచు లాంగలాయమాన ప్రతాపజ్వాలనజ్వా [illegible] నయనచకోరచంద్రరేఖాయమానవజ్ర [illegible] మాన భాసమాన నిశాతనఖరసముఖన [illegible] క్ర [illegible] నాఖడ్గ [illegible] తోమర ప్రముఖనానాయుధ [illegible] మహోత్తుంగమహీధరశృంగసన్నిభవీరసా [illegible] కావిరాజమాన సవిరగ్ద శానేకశతభుజాగ్గలు [illegible] మంజుమంజీరమణిపుంజరంజితమంజుల

హారకేయూరకంకణకిరీటమకరకుండలాదిభూషణభూషితుండును, త్రివళీయుతశిఖరిశిఖరాభపరిణద్ధబంధురకంధరుండును, ప్రకంపనకంపితపారిజాతపాదపపల్లవప్రతీకాశకోపావేశసంచలితాధరుండును, శరత్కాలమేఘజాలమధ్యమదగద్ధగాయమానతటిల్లతాసమాన దేదీప్యమానదంష్ట్రాంకురుండును, కల్పాంతకాలసకలభువనగ్రసనవ్యసనవిజృంభమాణసప్తజిహ్వాజిహ్వాతులితతరలతరాయమానవిభ్రాజమానజిహ్వుండును, మేరుమందరమహాగుహాంతరాళవిస్తారవిపులవక్త్రనాసికావివరుండును, నాసికావివరనిస్సరన్నిబిడనిశ్వాసనికరసంఘట్టనసంక్షోభితసంతప్యమానసప్తసాగరుండును, పూర్వపర్వతవిద్యోతమానఖద్యోతమండలసదృశసమంచితలోచనుండును, లోచనాంచలసముదీర్యమాణవిలోలకీలాభీలవిస్ఫులింగవితానరోరుధ్యమానతారకాగ్రహమండలుండును, శక్రచాపసురుచిరోదగ్రమహాభ్రూలతాబంధబంధురభయంకరవదనుండును, ఘనతరగండశైలతుల్యకమనీయగండభాగుండును, సంధ్యారాగరక్తధారాధరమాలికాప్రతిమమహాభ్రంకషతంతన్యమానపటుతరసటాచ్ఛటుండును, సటాజాలసంచాలన సంజాతవాతడోలాయమానవైమానికవిమానుండును, నిష్కంపితశంఖవర్ణమహోర్ధ్వకర్ణుండును, మంథదండాయమానమందరవసుంధరాధరపరిభ్రమణవేగసముత్పద్యమానవియన్మండలమండితసుధారాశికల్లోలశీకరాకార భాసుర కేసరుండును, పరార్ధ్యఖర్వశిశిరకిరణమయూఖగౌరతనూరుహుండును, నిజగర్జననినాదనిర్దళితకుముదసుప్రతీకవామనైరావణసార్వభౌమప్రముఖదిగిభరాజకర్ణకోటరుండును, ధవళధరాధరదీర్ఘదురవలోకనీయదేహుండును, దేహప్రభాపటలనిర్మథ్యమానపరిపంథియాతుధాననికురంబగర్వాంధకారుండును, ప్రహ్లాదహిరణ్యకశిపురంజనభంజననిమిత్తాంతరంగబహిరంగజేగీయమానకరుణావీరరససంయుతుండును, మహాప్రభావుండునైన శ్రీనృసింహదేవుండావిర్భవించినం గనుంగొని॥ క॥ నరమూర్తిగాదు కేవలహరిమూర్తియుఁగాదు మానవాకారము కే। సరియాకారమునున్నది। హరిమాయారచితముగుయథార్థముసూడన్॥ ఉ॥ తెంపునబాలుఁడాడినసుధీరతసర్వగతత్వముంబ్రతి। ష్ఠింపఁదలంచియిందునరసింహశరీరముఁదాల్చిచక్రి శి। క్షింపఁగ

శ్రీనృసింహదేవుండు హిరణ్యకశిపుని వధించుట.

వచ్చినాఁడుహరిచేస్పృలియంచుఁదలంతునైననా। సొంపునుబెంపునందఱునుజూడఁజరింతుహరింతుశత్రువున్॥ వ॥ అని మెత్తంబడనిచిత్తంబునగదయెత్తికొనితత్తరంబుననార్చుచునకుంఠితకంఠీరవంబుడగ్గఱుగంధసింధురంబుచందంబుననక్తంచరకుంజరుండునరసింహదేవునకెదురునడచి, తదీయదివ్యతేజోజాలసన్నికర్షంబునం జేసిదవానలంబుడగ్గఱినఖద్యోతంబునుంబోలెఁగర్తవ్యాకర్తవ్యంబులుదెలియకనిర్గతప్రభుండయ్యెనప్పుడు॥ మ॥ ప్రకటంబై ప్రళయావసానమునసర్వబ్రహ్మాండభాండావరో। ధకమైయున్నతమిస్రముంజగమునుద్రావించుచో ద్రావిసా। త్త్వికతేజోనిధియైనవిష్ణునెడనుద్దీపించునే నష్టమై। వికలంబై చెడకుండఁగాక తామసులప్రావీణ్యంబురాజోత్తమా॥ వ॥ అంతనద్దానవేంద్రుండుమహోగ్రదండంబునుగదాదండంబుగిరగిరంద్రిప్పినరవృగేంద్రునిప్రేసిననతండుదర్పంబునసర్పంబు నెడిసిపట్టుసర్పపరిపంథి నేర్పునదితిపట్టిం బట్టికొనినమిట్టిపడిధట్టించిబిట్టుకట్టలుకనయ్యసురపరివృఢుండుదృఢబలంబుననిట్టట్టుమిడిసిపట్టుఁదప్పించుకొనివిడివడిదిట్టతప్పకకుప్పించియుప్పరంబునకెగసివిహంగకులరాజచరణనిర్గళితభుజంగంబు తెఱంగునం దలంగనుఱికి తనభుజాటోపంబునరకంఠీరవుండుకుంఠితుండయ్యెడిననిదలంచికలంగక చెలంగుచుఁదన్నునిబిడనీరదనికరంబులమాటుననిలింపులుసంపులుగొనిడాఁగిమూఁగిక్రమ్మఱనాత్మీయజీవనశంకాకలంకితులై మంతనంబునఁజింతనంబుసేయుచు నిరీక్షింపనక్షీణసమరదక్షతావిశేషంబువరియించిఖడ్గవర్మంబులుధరియించి భూనభోభాగంబులవివిధవిచిత్రలంఘనలాఘవంబులఁ బరిభ్రమణభేదంబులంగరాళవదనుండై యంతరాళంబునఁదిరుగుసాళ్వపుడేగవడువునసంచరించినసహింపక॥ సీ॥ పంచాననోద్ధూతపావకజ్వాలలుభూనభోంతరమెల్లఁబూరితముగ। దంష్ట్రాంకురాభీలధగధగాయితదీప్తినసురేంద్రునేత్రములంధములుగఁ। గంటకసన్నిభోత్కరకేసరాహతినభ్రసంఘముభిన్నమైచలింపఁ। బ్రళయాభ్రచంచలాప్రతిమభాస్వరములైఖరనఖరోచులుగ్రమ్ముదేఱ। సటలుఝళిపించిగర్జించిసంభ్రమించి। దృష్టిసారించిబొమలుబంధించి కెరలి। జిహ్వయాడించిలంఘించిచేతనొడిసి। పట్టెనరసింహుఁడాదితిపట్టినధిప॥ క॥ సరకుఁగొనకలీలాగతి। నురగేంద్రుఁడుమూషకంబునొడిసినభంగి। న్నరకేసరిదనునొడిసిన। సురవిమతుఁడుప్రాణభీతిసుడివడియెన్నృపా॥ క॥ సురరాజవైరిలోఁబడెఁ। బరిభావితసాధుభక్త*పటలాంహునకు। న్నరసింహునకునుదంచ। త్ఖరతరజిహ్వునకునుగ్రతరశీరంహునకున్॥ అంత॥ మా॥ విహగేంద్రుండహిఁబ్రచ్చుకైవడిమహోగ్రస్ఫూర్తిన్నృసింహుండుసా। గ్రహుఁడై యూరువులందుఁజేర్చినఖసంఘాతంబు

*పటలాంహునకున్। సమూహముయొక్క పాపములుగలవానికిని — శీరంహునకున్। వేగముగలవానికిని.

లక్షఃప్రచ్ఛేదు । స్సహుదంభోళికఠోరదేహు నచలోత్సాహున్మహాబాహునిం । గ్రహుతాశాంతకభీకరున్ఖనకరున్ దైత్యాన్వయశ్రీకరున్ ॥ శా॥ చించున్ హృత్కమలంబు శోణితము వర్షించున్ ధరామండలిం । ద్రెంచుం గర్కశనాడికావలులు భేదించున్మహోవక్షముం । ద్రుంచున్మాంసము సూక్ష్మఖండములుగా దుష్టాసురున్ వ్రచ్చిదు । ర్వ్రించుం ద్రేవులు కంఠమాలికలుగల్పించున్నభోద్భాసియై ॥ సీ॥ వక్షఃకవాటంబు వ్రక్కలు సేయుచో ఘనకుఠారంబుల కరణి నొప్పు । గంభీరహృదయపంకజము భేదించుచో గుద్దాలములభంగి గొమరుమిగులు । *ధమనీవితానంబు దవిలి ఖండించుచో బటులవిత్రంబుల పగిది మెఱయు । జఠరవిశాలాంత్రజాలంబు ద్రెంచుచో †క్రకచసంఘంబుల గరిమ జూపు । నంకగతుండైన దైత్యుని నాగ్రహమున । శస్త్రచయముల నొంపక సంహరించి । యమరు నరసింహు నఖరంబు లతివిచిత్ర । సమరముఖరంబులై యుండె జనవరేణ్య ॥ క॥ స్ఫురిత విబుధజనముఖములు । పరివిదళితదనుజనివహపతితనుముఖముల్ । గురువిజితశిఖిశిఖములు । నరహరికరనఖములమరు నతజనసఖముల్ ॥ వ॥ ఇట్లు కేవలపురుషరూపంబును మృగరూపంబునుం గాని నరసింహరూపంబున రేయినుం బవలునుం గాని సంధ్యాసమయంబున నంతరంగంబును బహిరంగంబునుం గాని సభాద్వారంబున గగనంబును భూమియుం గాని నిజోరుమధ్యంబున బ్రాణసహితంబును బ్రాణరహితంబునుం గాని నఖంబులం ద్రైలోక్యజనహృదయభల్లుండైన దైత్యమల్లుని వధించి మహాదహనకీలాభీలదర్శనుండును, గరాళవదనుండును, లేలిహానభీషణజిహ్వుండును, శోణితపంకాంకితకేసరుండునై ప్రేవులు మాలికలుగ ధరించి కుంభికుంభవిదళనంబు జేసి చనుదెంచు పంచాననంబునుం బోలె దనుజకుంజర హృదయకమలవిదళనంబు జేసి తదీయరక్తసిక్తంబులయిన నఖంబులు సంధ్యారాగరక్తచంద్రరేఖల చెలువు వహింప సహింపక లేచి తన కట్టెదుర నాయుధంబు లెత్తికొని తత్తరంబున రణంబునకు నురువడించు రక్కసులం బెక్కుసహస్రంబులం జక్రాదినిర్వక్రసాధనంబుల నొక్కని జిక్కకుండం జక్కడిచె నివ్విధంబున ॥ శా॥ రక్షోవీరుల నెల్లం ద్రుంచి రణసంరంభంబు చాలించి దృష్టిక్షేపంబు భయంకరంబుగ సభాసింహాసనారూఢుండై । యక్షీణాగ్రహుండై నృసింహుండు కరాళాస్యంబుతో నొప్పెడు । న్వీక్షింపం బరికింపనోడి రసురుల్ విభ్రాంతులై డాగఁగన్ ॥ క॥ సురచారణవిద్యాధర । గరుడోరగయక్షసిద్ధగణములలోనొక్కరుండైన డాయవెఱచును । నరహరి నయ్యవసరమున నరలోకేశా ॥ క॥ §తర్షంబుల నరసింహుని । హర్షంబులఁ జూచి నిర్జరాంగనలు మహోత్కర్షంబులఁ గుసుమంబుల । వర్షంబులు గురిసి రుత్సవంబుల నధిపా ॥ వ॥ మఱియు నయ్యవసరంబున మింటను నేకదేవతావిమానంబులును, గంధర్వగానంబులు, నప్సరోగణనర్తనసంవిధానంబులును, దివ్యకాహళభేరీపటహమురజాదిధ్వానంబులును, ప్రకాశమానంబులయ్యె సనందకుముదాదులైన హరిపార్శ్వచరులును, మహేశ్వరవిరించిమహేంద్రపురస్సరులగు త్రిదశకిన్నరకింపురుషపన్నగసిద్ధసాధ్యగరుడగంధర్వచారణవిద్యాధరాదులును, బ్రజాపతు

శ్రీ బ్రహ్మాది దేవతలు శ్రీనృసింహమూర్తిని వేర్వేఱుగా స్తుతించుట.

లును నరకంఠీరవదర్శనోత్కంఠితులయి చనుదెంచి ॥ క॥ కరకమలయుగళకీలిత । శిరులై డగ్గఱక భక్తిఁ జేసిరి బహుసం । సరణార్తితరికి నఖరికి । నరభోజనహస్తిహరికి నరకేసరికిన్ ॥ వ॥ ఆసమయంబున దేవతలందఱు వేఱు వేఱ వినుతించి రందుఁ గమలాసనుండిట్లనియె ॥ మ॥ ఘనలీలాగుణచాతురిన్ భువనముల్ గల్పించి రక్షించి భే । దనముం జేయు దురంతశక్తికి ననంతజ్యోతికిం జిత్రవీర్యునికి నిత్యపవిత్రకర్మునికి నేనుత్కంఠతో నవ్యయా । త్మునికిన్ వందనమాచరించెదఁ గృపాముఖ్యప్రసాదార్థినై ॥ రుద్రుం డిట్లనియె ॥ చ॥ అసురవరేణ్యు మీఁద టసహస్రయుగాంతము నాఁడు గానికో । పమునకు వేళ గాదు సురబాధకుఁడైన తమస్వినీచరు న్సమరమునన్ వధించితివి చాలుఁ దదాత్మజుఁడైన వీఁడు స । ద్వినయుఁడు నీకు భక్తుఁడు పవిత్రుఁడు గావుము భక్తవత్సలా ॥ ఇంద్రుం డిట్లనియె ॥ సీ॥ ప్రాణిసంఘముల హృత్పద్మమధ్యంబుల నివసించి భాసిల్లు నీవ యెఱుఁగు । దింతకాలము దానవేశ్వరుచే బాధపడి చిక్కియున్న యాపన్నజనుల । రక్షించితివి నమ్మురాత్మ సేశ్వరుఁ జంపి క్రతుహవ్యములు మాకుఁ గలిగె మఱల । నంటిమి నీసేవ మరిగినవారలు కైవల్యవిభవంబు గాంక్ష సేయ । రితరసుఖము లెల్ల నిచ్చయింపఁగ నేల । నస్థిరంబు లివి యనంతభక్తిఁ । గొలువ నిమ్ము నిన్ను ఘోరదైత్యానీక । చిత్తభయదరంహ శ్రీనృసింహ ॥ ఋషులిట్లనిరి ॥ మ॥ భవదీయాదరలీల లోకములను త్పాదించి రక్షింపనే । డవి దైత్యేశుని చేత భేదితములై హ్రస్వంబులై యుండ నీ । యవినీతున్నరసింహరూపమున సంహారంబు నొందించి వే । దవిధిం గ్రమ్మఱ నుద్ధరించితిగదా ధర్మానుసంధాయివై ॥ పితృదేవతలిట్లనిరి ॥ శా॥ చండక్రోధముతోడ దైత్యుఁడు వడిన్ శ్రాద్ధంబులన్ మత్సుతు । ల్పిండంబుల్ స్తిలోదకంబులు గనర్పింపంగ మాకీక యు । ద్దండత్వంబున దాన కైకొనుము హాబాద గ్రుండు వీఁడిక్కడన్ । ఖండింపంబడె నీ నఖంబులను దుల్గావింతుమాత్మేశ్వరా ॥

* ధమనీవితానంబు । నాడీసమూహము — † క్రకచ । రంపము — § తర్షంబుల । అధికాభిలాషలతో.

సిద్ధులిట్లనిరి॥క॥ త్రుంధుండై యణిమాదిక। సిద్ధులు గైకొనిన దైత్యుఁ జీల్చితి విసుమా। యిద్ధపు నీకృప మాకును। సిద్ధులు గా
లంగఁ గలిగె శ్రీనరసింహా॥ విద్యాధరులిట్లనిరి॥క॥ దానవునిఁ జంపి యంతర్ధానాదిక విద్యలెల్ల దయతో మఱలం। గాని ద్వితివి
విచిత్రము। నీ నిరుపమ వైభవంబు నిజము నృసింహా॥ భుజంగులిట్లనిరి॥క॥ రత్నములను మతాఁకంతా। రత్నంబులఁ బుద్విశా
న్నరకుఁ సునురముఁ॥ యత్నమున వ్రచ్చివైచితి। పత్నులు రత్నములు గలిగెఁ బ్రకీతిమీశా॥ మనువులిట్లనిరి॥క॥ సువర్ణయుని
దైత్యుఁ బోరిగొని। వర్ణాశ్రమధర్మ సేతువర్గము నిలుపం। బూర్ణముఁ జేసితి వేమని। వర్ణింతుము కొలిచి బ్రతుకువారము దే
వా॥ ప్రజాపతులిట్లనిరి॥మ॥ ప్రజలం జేయుటకై సృజించితి నమ్ముం బాటించి దైత్యాజ్ఞచేఁ। బ్రజలం జేయక నింతగాలము
నుహో ఘోరంబుతో నుంటిమి। కుజనున్ వ్రత్తుమఁ జీల్చి చంపితివి సంకోచంబు లేకెల్ల హో। బ్రజలం జేయుచు నుండువారము జ
గద్భద్రాయమానోదయా॥ గంధర్వులిట్లనిరి॥క॥ ఆడుదుము రేయుఁబగలుం। బాడుదుము నిశాటు నొద్దఁ బాధించు దయం। జూ
డఁడు నీ చేజముని। కూడె మహాపాతకునకుఁ గుశలము గలదే॥ చారణులిట్లనిరి॥క॥ భువనజనహృద్భయభల్లూకుఁడు। దివిజేంద్ర
విరోధి నేఁడు దెగె నీ చేత। న్భవరోగనివర్తకములు। భవదంఘ్రియుగంబుఁ జేరి బ్రతికెద మీశా॥ యక్షులిట్లనిరి॥ఉ॥ భ్రంశము
లేని నీ భటుల భంగి విముక్తుల మమ్ము నెక్కఁ-ని। స్సంశయవృత్తి దిక్కులఁ బ్రచారముఁ జేయుచు నుండు వీఁడు నీ। త్రింశముతో
డి వీనిఁ గడతేర్చితి పాపనమానె నొచతు। ర్వింశతితత్త్వశాసన త్రివిష్టపముఖ్యజగన్నివాసకా॥ కింపురుషులిట్లనిరి॥క॥ పురు
షోత్తమ నేరము కిం। పురుషుల మల్పులము నిన్ను భూషింపఁగమ। ప్పురుషమున్ సకలసుజనహృ। త్పరుషుం జంపితివి జగము బ్రతి
కెన ధీశా॥ వైతాళికులిట్లనిరి॥క॥ త్రిభువనశత్రుఁడు వడియెను। సభలందును మఖములందు జగదీశ్వర నీ। శుభగీతములు పఠిం
చెదము। నభయులమై సంచరింతు మార్తశరణ్యా॥ కిన్నరులిట్లనిరి॥క॥ ధర్మము దలఁపఁడు లఘుతర। కర్మము సేయించు మమ్ముఁ
గలుషాత్మకుడు। ముఁ దుర్మనిఁ జంపితి వున్నత। శర్ములమై నీదు భక్తి సలిపెద మీశా॥ విష్ణుసేవకులిట్లనిరి॥ ఉ॥ సంచితవిప్రశాప
మునఁ జండనిశాచరుఁడై నవీని శిక్షించుట కీడుగాదు కృపఁ జేసితివీశ్వర భక్తితోడ సేవించుటకంటె వైరమున వేగమె చేరఁ
గవచ్చు నిన్ను నీ। యంచిత నారసింహతను వద్భుత మాపదఁ బాసి రందఱుఁ॥ వ॥ ఇట్లు బ్రహ్మరుద్రేంద్ర సిద్ధసాధ్య పురస్సరు
లైన దేవముఖ్యులందఱు నేకప్రకారంబుల వినుతించి రంత రోషవిజృంభమాణుండయిన నరసింహదేవుని డగ్గఱఁ జేర వెఱచి
లక్ష్మీదేవిం బిలిచి యిట్లనిరి॥క॥ హరికిం బట్టపు దేవివి। హరిసేవానిపుణమతివి హరిగతివి సదా। హరిరతివి నీవు సనినర। హరిరో
షము డింపవమ్మ హరివరమధ్యా॥ వ॥ అనిన నియ్యకొని యమ్మహాకాంత తోడ నాకలకంఠి నరకంఠీరవుని యుపకంఠంబునకుం
జని॥ సీ॥ ప్రళయార్కబింబంబు పగిది నున్నది గాని నెమ్మోము పూర్ణేందునిభము గాదు। శిఖిశిఖాసంఘంబు చెలువుఁ జూపె
డుఁ గాని చూడ్కి ప్రసాదభాసురము గాదు। వీరరౌద్రాద్భుతవేశ మొప్పెడుఁ గాని భూరికృపారసస్ఫూర్తి గాదు। భయద
దంష్ట్రాంకుర ప్రభలు గప్పెడుఁ గాని దరహాసితాంబుజాతంబు గాదు। కఠినఖర నారసింహవిగ్రహము గాని। కామినీజనసు
లభవిగ్రహము గాదు। విన్నదియుఁ గాదు తొల్లి నే విష్ణువలనఁ। గన్నదియుఁ గాదు భీషణాకారమగుచు॥క॥ పలికెదన నిగమక
మ్ముఁ గొనుఁ। బలికిన గడు నలిగి విభుఁడు ప్రతివచనములం। బలుకఁడని నిలుచు శశిముఖి। బలువిడి హృదయమునఁ జనువు భయ
మును గదురఁ॥ వ॥ ఇట్లు నరహరిరూపంబు వారిజనివాసిని వీక్షించి శంకించి శాంతుండయిన వెనుక డగ్గరియెదనని చింతించు
చున్న వారిజసంభవుం డద్దేవుని రోషంబు నివారింప నితరుల కలవి గాదని ప్రహ్లాదుం జీరి యిట్లనియె॥క॥ తండ్రినుగురోషము
ననీ। తండ్రిని మిత్తమునఁ జక్రి దారుణమూర్తి। స్వేంద్రము విడువఁడు మెల్లనఁ। దండ్రీ శీతలునిఁ జేసి దయసేయఁగదే॥ వ॥ అని
ననొఁగాక యని మహాభాగవతశేఖరుండైన బాలకుండు కరకమలంబులు ముకుళించి మందగమనంబున నమందవినయవివే
కంబులన నరసింహదేవుని సన్నిధికిం జని సాష్టాంగదండప్రణామంబుఁ జేసిన భక్తపరాధీనుండగు నయ్యీశ్వరుం డాలోకించి
కరుణాయత్తచిత్తుండై॥ఉ॥ ప్రాభవ మొప్పఁ గన్గొని కృపామతి వైకదియంగఁ జీరి సం। శోభితదృష్టిసంఘములఁ జూచుచు
బాలుని ఫాలియంపులో। కాభినుతుండు వెట్టె నసురాంతకుఁ డుద్భటకాలసర్పభీ। తాభయదానశస్తము ననర్గళమంగళ
హేతుహస్తముఁ॥ వ॥ ఇట్లు హరికరస్పర్శనంబున భయవిరహితుండును, బ్రహ్మజ్ఞానసహితుండును, బులకితదేహుండును
నశ్రుప్రవాహసంతోషబాష్పసలిలధారాసమూహుండును, బ్రేమాతిశయగద్గదభాషణుండును, వినయవినేశభూషణుండు
నేకాగ్రచిత్తుండును, భక్తిపరాయత్తుండునునై యద్దేవుని చరణకమలంబులు దనహృదయంబున నిలిపికొని [illegible] లంబులు

॥ ప్రహ్లాదుండు నరసింహమూర్తిని స్తుతించుట. ॥

ముకుళించి యిట్లనియె॥ మా॥ అ[illegible] సిద్ధులు సంయమీశ్వరులు బ్రహ్మాదులు స్తతాత్పర్యచిత్తములన్నియున్న [illegible] రములని
త్య[illegible] వారించి సా। రములు [illegible] సేయనోపరఁట నేరతు స్తనూజుండగ। ర్వానుదోద్రిక్తుఁడఁ బాలు [illegible] తిన్నర్హిం.

పశక్తుండనే॥ మ॥ తపమున్వంశము తేజముం శ్రుతము సౌందర్యంబు నుద్యోగము। న్నిపుణత్వంబుం బ్రతాపపౌరుషములు న్నిష్ఠాబలప్రజ్ఞలు।న్జపహోమంబులు చాలవీశ్వర భవత్సంతుష్టికై దంతియూ। థపు చందంబున భక్తిసేయవలయుం దాత్పర్యసంయుక్తుండై॥ మ॥ అనులజ్ఞాన సదానధర్మరతి సత్యత్యాంతి నిర్మత్సర। త్వములన్యజ్ఞ తపోనసూయలం గడు న్దర్పించు ధాత్రీసురో। త్తము కంటెన్శ్వపచుండు ముఖ్యుండు మనోర్థప్రాణ వాక్కర్మము। ల్వనుతన్నిన్నునయించె నేని భగవత్సంతోషకుండౌం దుదిం॥ సీ॥ అజ్ఞుండు సేసినయపరాధములను జేపట్టండీశ్వరుండు కృపాళుండనుటం। జేపట్టు నొకచోట సిద్ధమీశ్వరునకు నర్థంబు లేకుండున తండు పూర్ణుం। డైయర్థములు నీశ్వరార్పణంబులుగాంగం జేయుట ధర్మంబు సేసె నేని।నద్దంబుం జూచిన నళికలలామంబు ప్రతిబింబితంబగు పగిది మఱల।నర్థములు దోంచుం గావున నధిక బుద్ధి।భక్తి సేయంగవలయును భక్తిగాని। మెచ్చండర్థంబులొసంగెడు మేరలంచుం। బరమకరుణుండు హరిభక్తబాంధవుండు॥ క॥ కావున నల్పుండ సంస్తుతిం। గావించెద వెఱపులేక కలనేరుపున। న్నీవర్ణనమున ముక్తికిం। బోవునవిద్యను జయించి పురుషుండనంతా॥ సీ॥ సత్త్వాకరుండవైన సర్వేశ నీయాజ్ఞ శిరముల నిడుకొని చేయువారు। బ్రహ్మాదులమరులు భయమొందుచున్నారు నీభీషణాకృతి వేండు చూచి।రోషంబు మాను నీరుచిర విగ్రహములు కల్యాణకరములుగాని భీతి। కరములు గావు లోకములకు వృశ్చిక పన్నగంబుల భంగి భయముం జేయు।నసురమర్దించితి విసాధుహర్షమయ్యె।నవతరించిన పని దీఱె నలుకయేలం।గలుషహారి విసంతోషకారి వగుచు। నిన్నుం దలంతురు లోకులు నిర్మలాత్మ॥ మ॥ ఖరదంష్ట్రా భ్రుకుటీ సటానఖయుత గ్రధ్వాన యుగ్రక్తకే। సర యస్దీర్ఘతరాంత్రమాలికయు భాస్వన్నేత్రయునైన నీ।నరసింహాకృతిం జూచి నే వెఱవం బూర్ణత్రా రమర్వారము।ర్భర సంసారదవాగ్నికి న్వెఱతు నీపాదాశ్రయుం జేయవే॥ వ॥ దేవా సకలయోనులందును సుఖవియోగదుఃఖసంయోగజనితంబైన శోకానలంబున దందహ్యమానుండనై దుఃఖనివారకంబుగాని దేహాద్యభిమానంబున మోహితుండనై పరిభ్రమించుచున్న యేను నా కుం బ్రియుండవు సఖుండవు పరమదేవతయునైన నీ బ్రహ్మగీతంబులయిన లీలావతారవిశేషంబులం బఠియించుచు రాగాదివిముక్తుండనై దుఃఖపుంజంబులు తరించి భవదీయ చరణకమలస్మరణ సేవానిపుణులైన భక్తులం జేరియుండెద బాలునిం దల్లిదండ్రులును, రోగిని వైద్యదత్తంబయిన యౌషధంబును, సముద్రంబున మునింగెడివాని నావయును, దక్కరులు రక్షింపలేని తెఱంగున సంసారతాపసంతప్యమానుండై నీచేత నుపేక్షితుండయినవానిను ద్ధరింప నిన్నుం దక్క నన్యుండు సమర్థుండుగాండు జగంబుల నెవ్వండేమి కృత్యంబున నెవ్వని చేతం బ్రేరితుండయి యేయింద్రియంబులం జేసి యేమిటికొఱకు నెవ్వనికి సంబంధియై యేస్థలంబున నేసమయంబున నం దేమిరూపంబున నేగుణంబైన నేపరంబునైన జనకాదిభావంబు నుత్పాదించి పరంబైన బ్రహ్మాదిభావంబున రూపాంతరంబు నొందించునట్టి వివిధప్రకారంబులన్నియు నీవ నిత్యముక్తుండవు రక్షకుండవు నీయంశంబైన పురుషునికి నీయనుగ్రహంబునం గాలంబుచేతం బ్రేరితయై కర్మమయంబును, బలయుతంబును, బ్రధానలింగంబునునైన మనంబును, మాయ సృజించు నవిద్యాన్వితవికారంబును, వేదోక్తకర్మప్రధానంబును, సంసారచక్రాత్మకంబయిన యీ మనమున నిన్ను సేవింపక నియమించి తరియింప నొక్కండును సమర్థుండు లేండు విజ్ఞాననిర్జితబుద్ధిగుణుండవు నీవు నీవలన వశీకృత కార్యసాధనశక్తియైన కాలంబు మాయతోడం గూడ షోడశవికారయుక్తంబయిన సంసారచక్రంబుం జేయుచుండు సంసారదావదహనసంతప్యమానుండగు నన్ను రక్షింపుము॥ సీ॥ జనులు దిక్పాలుర సంపదాయుర్విభవములు గోరుదురు భవ్యంబులనుచు।నవియంతయు నురోషహాసజృంభితమైన మాత్రం ద్రిభౌమముడిమహిమం జేసి। విహితంబులగునట్టివీరుండు నీచేత నిమిషమాత్రంబున నేండు మడిసెం। గావున ధ్రువములు గావు బ్రహ్మాదుల శ్రీవిభవంబులు జీవితములు। కాలరూపకుండగు నురుక్రముని చేత।విదళితములగు నిలువవు వేయు నేల। యితర మే నెల్ల నీమీందియొఱుక గొంత।గలిగియున్నది గొలుతుం గింకరుండనగుచు॥ మత్తకోకిల॥ ఎండమావులవంటి భద్రములెల్ల సార్థములంచు మా। ర్త్యుండు రోగనిధాన దేహముతో విరక్తుండుగాక యు।గ్దండమన్మథవహ్ని నెప్పుడు దప్తుండై యొకవాండుం జే। రండు పారము దుష్టసౌఖ్యపరంపరాక్రమణంబునం॥ ఉ॥ శ్రీమహిళా మహేశ సరసీరుహగర్భులకైన నీ మహా।ధామకరంబు చేనభయదానముం జేయని నీవు బాలుండం।దామసవంశసంభవుండదైత్యుండను గ్రరజోగుణుండని।స్సీమదయం గరాంబుజము శీర్షముం జేర్చు టచోద్యమీశ్వరా॥ వ॥ మహాత్ములు సుజనులైన బ్రహ్మాదులందును, దుర్జనులైన మాయందును, సేవానురూపంబునం బక్షపాతంబులు లేక కల్పవృక్షంబు చందంబున ఫలప్రదానంబు సేయుదువు కందర్పసర్పసమేతంబగు సంసారకూపంబునం గూలుచున్న మూఢజనులం గూడి కూలెడి నేను భవదీయ భృత్యుండగు నారదముని యనుగ్రహంబునం జేసి నీ కృపకుం బాత్రుండనై నన్ను రక్షించి మజ్జనకుని వధియించుట నాయందుల బక్షపాతంబుగాదు దుష్టజనసంహారంబును, శిష్టభృత్యమునిజన రక్షణంబు ...

ప్రకారంబును, నీకు నైజగుణంబులు విశ్వంబు నీవగుణాత్మకంబైన విశ్వంబు సృజియించి యందుం బ్రవేశించి హేతుభూతగుణయుక్తుండవై రక్షకసంహారకాదినానారూపంబుల నుండుదువు సదసత్కారణకార్యాత్మకంబైన విశ్వంబునకుం బరమకారణంబు నీవ నీమాయచేత వీఁడు దాననియెడిబుద్ధివికల్పంబు దోఁచుఁగాని నీకం టెనొండెద్దియు లేదు బీజంబునందువస్తుమాత్రభూతసౌక్ష్మ్యంబును, వృక్షంబునందు నీలత్వాదివర్ణంబునుం గలుఁగు తెఱంగున నవిశ్వంబునకు నీయందజన్మస్థితిప్రకాశనాశంబులుం గలుగు నీచేతనైన విశ్వంబు నీయందు నిలుపుకొని తొల్లి ప్రళయకాలపారావారంబునఁ బన్నగేంద్రపర్యంకంబునఁ గ్రియారహితుండవై నిజసుఖానుభవంబు సేయుచు నిద్రితునిభంగి యోగనిమీలితలోచనుండవై యుండుచుఁ గొంతగాలంబునకు నిజకాలశక్తిచేతఁ బ్రేరితంబులై ప్రకృతిధర్మంబులైన సత్త్వాదిగుణంబుల నంగీకరించి సమాధి చాలించి వెలుంగుచున్న నీనాభియందు వటబీజము వలన నుద్భవించు వటంబు తెఱంగున నొక్కకమలంబు సంభవించె నట్టికమలంబున నాల్గుమోముల బ్రహ్మ జన్మించి దిశలు వీక్షించి కమలంబునకు నొండైన రూపంబు లేకుండుటఁ జింతించి జలాంతరాళంబుఁ బ్రవేశించి జలంబులం దనూనదివ్యవత్సరంబులు వెదికి తనజన్మంబునకు నుపాదానకారణంబైన నిన్నుం దర్శింప సమర్థుండు గాక మగిడి కమలంబుకడకుం జని విస్మయంబు నొందె హిరణ్యగర్భుండు చిరకాలంబు నిర్భరతపంబుఁ జేసి పృథివియందు గంధంబు గనుచందంబునఁ దనయందు నానాసహస్రవదనశిరోనయననాసాకర్ణవక్త్రభుజకరచరణుండును, బహువిధాభరణుండును, మాయాకలితుండును, మహాలక్షణలక్షితుండును, నిజప్రకాశదూరీకృతతముండునుఁ, బురుషోత్తముండునైన నిన్నుం దర్శించె నయ్యవసరంబున॥ క॥ ఘోటకవదనుండవై మధు। కైటభులం ద్రుంచి నిగమగణముల నెల్లం। బాటించి యజునకిచ్చిన। కూటస్థుండవీశ్వరుండవు కోవిదవంద్యా॥ వ॥ ఇవ్విధంబునఁ గృతత్రేతద్వాపరంబులను, మూఁడుయుగంబులందును, దిర్యఙ్మానవమునిజలచరాకారంబుల నవతరించి లోకంబుల నుద్ధరించుచు, ధరియించుచు, హరియించుచు, యుగానుకూలధర్మంబులం బ్రతిష్ఠించుచు నుండుదువు దేవా యవధరింపుము॥ సీ॥ కామహర్షాదిసంకలితమై చిత్తంబు భవదీయచింతనపదవి సారదు। మధురాదిరసముల మఱిగి చొక్కుచు జిహ్వ నీవర్ణనమునకు నిగుడనీదు। సుందరీముఖములఁ జూడఁ గోరెడి చూడ్కి దావకాకృతులపైఁ దగులు వడదు। వివిధదుర్భాషలు వినఁగోరు వీనులు వినవు యుష్మత్కథా విరచనములు। ఘ్రాణము రువడిఁ దిఱుగు దుర్గంధములకుఁ। దనువు గోలుపదు వైష్ణవధర్మములకు । నడఁగియుండవు కర్మేంద్రియములు పురుషుఁ గలఁచు నవతులు గృహమేధిఁ గలఁచు నట్లు॥ వ॥ ఇవ్విధంబున నింద్రియంబుల చేతం జిక్కువడి స్వకీయపరకీయశరీరంబులందు మిత్రామిత్రభావంబులు సేయుచు జన్మమరణంబుల నొందుచు సంసారవైతరణీనిమగ్నంబైన లోకంబు నుద్ధరించుట లోకసంభవస్థితిలయకారణుండవైన నీకుం గర్తవ్యంబు భవదీయసేవకులమయిన మాయందుఁ బ్రియభక్తులైన వారల నుద్ధరింపుము॥ మ॥ భగవద్దివ్యగుణానువర్ణనసుధాప్రాప్త్యైకచిత్తుండనై। వెగడన్ సంసరణోగ్రవైతరణికిన్ఖిన్నాత్ములై తావకీయగుణస్తోత్రపరాఙ్ముఖత్వమున మాయాసౌఖ్యభావంబుల। న్సగతింగాననిమూఢులన్గనిమది న్శోకింతు సర్వేశ్వరా॥ వ॥ దేవా మునీంద్రులు నిజవిముక్తికాములై విజనస్థలంబులం దపంబు లాచరింతురు కాముకత్వంబు నెల్లకనుండు వారికి నీకంటె నొండు శరణంబు లేదు నిన్ను సేవించెదం గొందఱు కాముకులు కరద్వయకండూతిచేతం దనియనిచందంబునఁ దుచ్ఛమయి పశుపక్షిక్రిమికీటసామాన్యంబైన మైథునాదిగృహమేధిసుఖంబులందనియక కడపట నతిదుఃఖవంతులగుదురు నీప్రసాదంబుగల సుగుణుండు నిష్కాముండై యుండు మౌనవ్రతజపతపశ్శ్రుతాధ్యయనంబులును నిజధర్మవ్యాఖ్యానవిజనస్థలనివాసనియమంబులును మోక్షహేతువులగునైన నిపపదియు నింద్రియజయంబు లేనివారికి భోగార్థంబులై విశ్రమించు వారికి జీవనోపాయంబులై డాంభికులకు వార్తాకరంబులై యుండు సఫలంబులు గావు భక్తిలేక భవదీయజ్ఞానంబు లేదు రూపరహితుండవైన నీకు బీజాంకురంబులకైవడిఁ గారణకార్యంబులయిన సదసద్రూపంబులు రెండును బ్రకాశమానంబులగు నా రెంటియందును భక్తియోగంబున బుద్ధిమంతులు మథనంబున దారువులందు వహ్నిం గనియెడు తెఱంగున నిన్నుం బొడగందురు పంచభూతతన్మాత్రంబులు ప్రాణబుద్ధీంద్రియంబులును మనోహంకారచిత్తంబులును నీవ సగుణంబును నిర్గుణంబును నీవ గుణాభిమానులయి జన్మమరణంబుల నొందు విబుధులాద్యంతంబులు గానక నిరుపాధికుండవైన నిన్నెఱుంగరు తత్త్వజ్ఞులైన విద్వాంసులు వేదాధ్యయనాదివ్యాపారంబులు మాని వేదాంతప్రతిపాద్యుండవగు నిన్ను సమాధివిశేషంబుల నెఱింగి సేవింతురది గావున॥ సీ॥ నీగృహాంగణభూమి నిటలంబు మ్రోవంగ మోదించి నిత్యంబు మ్రొక్కఁడేని। నీమంగళస్తవనికరవర్ణంబులు పలుమారు నాలుకఁ బలుకఁడేని। నీయధీనములుగా నిఖిలకృత్యంబులు ప్రియభావమున సమర్పింపఁడేని। నీపదాంబుజముల నిర్మలహృదయుఁడై చింతించి మక్కువఁ జిక్కఁడేని। నిన్నుఁ జెవులార వినఁడేని నీకు సేవఁ। జేయ

రాఁడే నిబ్రహ్మంబుఁ జెందఁగలఁడె। యోగియైనఁ దపోవ్రతయోగియైన। వేదియైన మహాతత్త్వవేదియైన॥ వ॥ కావున భవదీయదాస్యయోగంబు కృపఁ జేయుమని ప్రణతుండైన ప్రహ్లాదుని వర్ణనంబులకు మెచ్చి నిర్గుణుండైన హరి రోషంబు విడిచి యిట్లనియె॥ శా॥ సంతోషించితి నీచరిత్రములకు నస్మద్భద్రమూర్తి గాక నీ। యంతర్వాంఛితలాభ మెల్లఁ గరుణాయత్తుండనై యిచ్చెద । న్జింతం జెందకు భక్తకామదుఁడ నే సిద్ధంబు దుర్లోక్యుఁడన్। జంతుశ్రేణికి నన్నుఁ జూచినఁ బునర్జన్మంబు లేదర్భకా॥ గీ॥ సకలభావములను సాధులు విద్వాంసు। లఖిలభద్రవిభుఁడనైన నన్నుఁ। గోరుకొలిమ్మటంచుఁ గోరుదు రిచ్చెద। గోరు మెద్దియైనఁ గుఱ్ఱ నీవు॥ వ॥ అని పరమేశ్వరుండు ప్రహ్లాదుని యందుఁ గల సకామత్వంబుఁ దెలియఁగోరి యనువంచించి యిట్లానతిచ్చిన నతండు నిష్కాముండైన యేకాంతభక్తుండు గావునఁ గామంబు భక్తియోగంబునకు నంతరాయంబని తలంచి యిట్లనియె- నుత్పత్తి మొదలు కామాద్యనుభవాసక్తిగల నాకు వరంబు లిచ్చెదనని వంచింప నేల సంసారబీజంబులును హృదయబంధకంబులునైన కామంబులకు వెఱచి ముముక్షుండనై సేమంబు కొఱకు నేమంబున నిన్నుం జేరితిఁ గామంబులు నింద్రియంబులను, మనశ్శరీరధైర్యంబులును, మనీషాప్రాణధర్మంబులును, లజ్జాస్మరణలక్ష్మియు, సత్య తేజో విశేషంబులును, నశించు లోకంబులందు భృత్యులర్థకాములయి రాజుల సేవింతురు రాజులుం బ్రయోజనంబు లర్థించి భృత్యులకు నర్థంబు లొసంగుదురివ్విధంబునఁ గాదు నాకుం గామంబు లేదు నీకుం బ్రయోజనంబు లేదైన దేవా వరదుండవయ్యెద వేనిఁ గామంబు వృద్ధిఁ బొందని వరంబు గృపఁ జేయుము కామంబుల విడిచిన పురుషుండు నీతోడ సమానవిభవుండగు నరసింహ పరమాత్మ పురుషోత్తమ యని ప్రణవపూర్వకంబుగా నమస్కరించిన, హరి యిట్లనియె॥ సీ॥ నీవంటి విజ్ఞాననిపుణులే కాంతులు గోరుకొలు నాయందుఁ గోరనొల్లరు లైనఁ బ్రహ్లాద యసురేంద్ర భర్తవై సాగి మన్వంతరసమయ మెల్ల। నిఖిలభోగంబులు నీవు భోగింపుము కల్యాణబుద్ధి నా కథలు వినుము। సకలభూతములందు సంపూర్ణుఁడగు నన్ను యజ్ఞేశు నీశ్వరు నాత్మ నిలిపి। కర్మచయము లెల్ల ఖండించి పూజన మాచరింపు మీశ్వరార్పణముగ। భోగముల నశించు పుణ్యంబు వ్రతముల। పాపసంచయములు పాపు నిన్ను॥ వ॥ మఱియు నటమీఁదఁ గాలవేగంబున గళేబరంబు విడిచి త్రైలోక్యవిరాజమానంబును, దివిజరాజ జేగీయమానంబును, బరిపూరితదశదిశంబునైన యశంబుతోడ ముక్తబంధుండవై నన్ను డగ్గరియెదవు వినుము॥ గీ॥ నరుఁడు ప్రియముతోడ నాయవతారంబు। నీ యుదారగీతనికరములను। మానసించె నేని మఱి సంభవింపఁడు। కర్మబంధచయముఁ గడచిపోవు॥ అనిన ప్రహ్లాదుం డిట్లనియె॥ సీ॥ దంష్ట్రివై తొల్లి సోదరుని హిరణ్యాక్షు నీవు సంపుటఁ జేసి నిగ్రహమున। మా తండ్రి రోషనిర్మగ్నుఁడై సర్వలోకేశ్వరుఁ బరముని న్నెఱుఁగలేక। పరిపంథి వగిది నీ భక్తుండ నగు నాకు నపకారములు సేసెనతఁడు నేఁడు। నీ శాంతదృష్టిచే నిర్మలత్వము నొందెఁ గావున పాపసంఘంబువలనఁ। బాసి శుద్ధాత్ముఁడు గాఁగ భవ్యగాత్ర। వరము వేఁడెద నాకిమ్ము వనజనేత్ర। భక్తసంఘాతముఖపద్మపద్మమిత్ర। భక్తకల్మషవల్లి కాపటులవిత్ర॥ అనిన భక్తవత్సలుం డిట్లనియె॥ మ॥ నిజభక్తుండవు నాకు నిన్నుఁ గనుటన్ నీ తండ్రి త్రిస్సప్తపూర్వజులం గూడి పవిత్రుఁడై శుభగతిన్ వర్తించు విజ్ఞానదీపజితానేక భవాంధకారులగు మద్భక్తుల్ వ్రమోదించు దేశజనుల్ దుర్జనులైన శుద్ధులు సుమీ సత్యంబు దైత్యోత్తమా॥ సీ॥ ఘనసూక్ష్మభూతసంఘాతంబులోపల నెల్ల వాంఛలుమాని యెవ్వరయిన। నీ చందమున నన్ను నెఱియ సేవించిన మద్భక్తులగుదురు మత్పరులకు। గుఱిసేయ నీవ యోగ్యుఁడవై తివిటమీఁద వేదచోదితమయిన విధముతోడఁ। జిత్తంబు నామీఁదఁ జేర్చి మీ తండ్రికిఁ బ్రేతకార్యములు సంప్రీతిఁ జేయు। మతఁడు రణమున నేఁడు నా యంగమర్శనముల నిర్మలదేహుఁడై నవ్యమహిమ। నపగతాఖిలకల్మషుఁడై తనర్చి పుణ్యలోకంబునకు నేగుఁ బుణ్యచరిత॥ వ॥ అని యిట్లు నరసింహదేవుం డానతిచ్చిన హిరణ్యకశిపునకుఁ బ్రహ్లాదుండు పరలోకక్రియలు చేసి భూసురోత్తములచేత నభిషిక్తుండయ్యె నయ్యెడఁ బ్రసాదసంపూర్ణముఖుండైన శ్రీనృసింహదేవునిం జూచి దేవతాప్రముఖసహితుండై బ్రహ్మదేవుం డిట్లనియె॥ సీ॥ దేవదేవాఖిలదేవేశ భూతభావన వీఁడు నా చేత వరమువడసి। మత్సృష్టిజనుల చే మరణంబు నొందక మత్తుఁడై సకలధర్మములు చెఱిచి। నేఁడు భాగ్యంబున నీచేత హతుఁడయ్యెఁ గల్యాణమమరె లోకముల కెల్ల। బాలు నీ తనిమహాభాగవతశ్రేష్ఠుఁ బ్రతికించితి విమృత్యుభయము వాపి। వరము కృప చేసితివి మేలు వారిజాక్ష। నీ నృసింహావతారంబు నిష్ఠతోడఁ। దగిలి చింతించువారలు దండధరుని। బాధనొందరు మృత్యువుఁ బాఱఁబడరు॥ వ॥ అనిన నరసింహదేవుం డిట్లనియె॥ క॥ మన్నించి దేవశత్రుల। కెన్నఁడు నిటువంటి వరము లీకుము పాపో। త్పన్నులకు వరము లిచ్చుట। పన్నగములకమృత మిడుట పంకజగర్భా॥ వ॥ అని యిట్లానతిచ్చి బ్రహ్మాది దేవముఖుల చేఁ బూజితుండై భగవంతుండైన శ్రీనృసింహదేవుండు తిరోహితుండయ్యెఁ బ్రహ్లాదుండును శూలికిఁ బ్రణతుండై తమ్మిచూలికి వందనంబులు చేసి ప్రజాపతులకు మ్రొక్కి భగవత్కళలైన దేవతలకు నమస్కరించినం జూచి బ్రహ్మదేవుండు శుక్రాదిమునీంద్రసహితుండై దైత్య

దానవరాజ్యంబునకుఁ బ్రతిష్ఠితుం బట్టంబుగట్టియతనిచేతఁ బూజితుండై దీవించె నంతనీశానాదినిఖిలదేవతలువివిధంబులగు
నాశీర్వాదంబులచేత నాప్రహ్లాదునిఁ గృతార్థుఁగాఁ జేసి తమ్మిచూలినిముందఱనిడుకొని నిజస్థానంబులకుఁ జనిరిట్లు విష్ణుదే
వునినిజపార్శ్వచరులిరువురు బ్రాహ్మణశాపంబునం జేసి ప్రథమజన్మంబున దితిపుత్త్రులైన హిరణ్యాక్ష హిరణ్యకశిపులను
వరాహ నారసింహరూపంబుల వధియించె- ద్వితీయభవంబున రావణకుంభకర్ణులయిన శ్రీరామరూపంబున సంహరించెఁ-
దృతీయజన్మంబున శిశుపాలదంతవక్త్రులయిన శ్రీకృష్ణరూపంబున ఖండించె నివ్విధంబున మూఁడుజన్మంబులగాథ వైరాను
బంధంబుననిరంతరసంభావితధ్యానులై వారలు హరినిందాదిపాపవిముక్తులై హరిం గలిసిరని చెప్పి నారదుండిట్లనియె॥
ఉ॥ శ్రీరమణీయమైన నరసింహవిహారము నింద్రశత్రుసం। హారముఁ బుణ్యభాగవతుఁడైన నిశాచరనాథపుత్రసం।
చారము నెవ్వఁడైనసువిచారతవిన్నఁ బఠించినం శుభా। కారముతోడ నేభయముగల్గ నిలోకముఁ జెందు భూవరా॥ మ॥ జ
లజాతప్రభవాదులున్మనములోఁ జర్చించి భాషావళిం। బలుకన్లేని జనార్దనాహ్వయపరబ్రహ్మంబు నీయింటిలోఁ। జెలియై
మేనమఱందియై సచివుఁడై చిత్తప్రియుండై మహా। ఫలసంధాయకుఁడై చరించుట మహాభాగ్యంబు రాజోత్తమా॥ క॥ బ

⟶ శ్రీ త్రిపురాసురసంహారము. శ్రీ ⟵

హుమాయుఁడైన మయుచే। విహితంబగు హరుని యశము విఖ్యాతజయా। వహముగ నీభగవంతుఁడు। మహితాత్ముఁడు ము
న్నెనరిచె మనుజవరేణ్యా॥ అనిన ధర్మనందనుండిట్లనియె॥ క॥ ఏకర్మంబున విభుఁడగు। శ్రీకంఠుని యశము మయుని చేసుడి వడి
యె న్వైకుంఠుఁ డెవ్విధంబునఁ। గైకొని తత్కీర్తి చక్కఁగా నొనరించెన్॥ అనిన నారదుండిట్లనియె॥ క॥ చక్రాయుధబలయు
తులగు శక్రాదులకోహటించి క్రమమున నసురుల్ సక్రోధంబున నరిగిరి। విక్రమములు మానిమయుని వెనుకకు నధిపా॥ వ॥ ఇ
ట్లు రక్కసులు దన వెనుకఁ జొచ్చిన మాయానిలయుండును, మర్దముండునైన మయుండు దనమాయాబలంబున, నయోరజ
తసువర్ణంబులై యెవ్వరికి లక్షింపరాని గమనాగమనంబులును, వితర్కింపరాని కరశపరిచ్ఛదంబులుఁ గలిగిన త్రిపురంబు
లు నిర్మించి యిచ్చిన నక్తంచరులందఱు నందుం బ్రవేశించి కామసంచారులై పూర్వవైరంబుఁ దలంచి సనాకనాయకానీకం
బులయిన లోకంబుల నస్తోకంబులయిన బలాతిరేకంబుల శోకంబుబ నొందించిన॥ క॥ లోకాధినాథులెల్లను। శోకాతురులగు
చు నేగి చొచ్చిరి మస్తా। నీకవిదళనాకంఠుని। శ్రీకంఠు న్భువనభరణచిత్తోత్కంఠున్॥ వ॥ ఇట్లు సకలలోకేశ్వరుండగు మహే
శ్వరుం జేరి లోకపాలకులు ప్రణతులై పూజించి కరకమలంబులు ముకుళించి॥ క॥ త్రిపురాలయులగు దానవు। లపరాజితుల
గుచు మాపన శ్రాంతంబు। న్వపురాది పీడఁ జేసెద। రపరాధికులను వధింపుము గజాధీశా॥ క॥ దీనులము గాక యుష్మద। ధీనుల
మైయుండు మేము దేవా హితదో। గ్లీనులమైనారము బల। హీనులమగు మమ్ముఁ గావుమీశాన శివా॥ వ॥ అనిన భక్తవత్సలుండ
గు పరమేశ్వరుండు శరణాగతులయిన గీర్వాణుల వెఱవకుండని మర్వారబలంబున బాణాసనంబుఁ గేలనందికొని యొకదివ్య
బాణంబు సంధించి త్రిపురంబులపై నేసిన మార్తాండమండలంబున వెలువడు మయూఖజాలంబుల చందంబునఁ దద్బాణం
బువలనఁ దేదీప్యమానంబులైన యనేకబాణసహస్రంబులు సంభవించి భూనభోంతరాళంబులు నిండి మండి తెప్పలుగాఁ గు
ప్పలుగొని త్రిపురంబులపైఁ గప్పె నప్పుడు తద్బాణపావకహేతిసందోహదందహ్యమానులయి గతాసులయిన త్రిపురనివా
సులం దెచ్చి మహాయోగియైన మయుండు సిద్ధరసకూపంబున వైచిన॥ క॥ సిద్ధామృతరస మహిమను। శుద్ధమహావజ్ర
తుల్యశోభితతనులై। వృద్ధిం బొందిరి దానవు। లుద్ధతనిర్ఘాతపావకోపములగుచున్॥ క॥ కూపామృతరససంగతి। దీపితులై నిలి
చియున్న దేవాహితులన్। రూపించి చింతనొందెడు। గోపధ్వజుఁ జూచి చక్రి*కుహనాన్వితుఁడై॥ శా॥ ఉత్సాహంబున
నొక్కపాడిమొదవై శ్రీయాదిభంబు ప్రాణించుచున్। వత్సంబై తనవెంట బ్రహ్మ నడువ న్వైకుంఠుఁడే తెంచియు। ద్యత్స
త్వంబునఁ గూపమధ్యరసముం ద్రావెన్ విలోకించుచున్। దత్సౌభాగ్యనిమగ్నులై మఱచిరా దైత్యుల్ని వారింపఁగన్॥
వ॥ ఇట్లు విష్ణుండు మోహనాకారంబున ధేనువై వచ్చి త్రిపురమధ్యకూపామృతరసంబు ద్రావిన నెఱింగి శోకాకులచిత్తుల
యిన రసకూపపాలకులం జూచి మహాయోగియైన మయాసురుండు వెఱఁగుపడి దైవగతిం జింతించి శోకింపక యిట్లనియె॥ గీ॥
అమరుఁడైన దనుజుఁడైన నరుండైన। నెంతనిపుణుఁడయిన నెవ్వఁడైన। దైవికార్థచయము దప్పింపఁగా లేఁడు। వలదు దనుజు
లార వగవ మనకు॥ వ॥ అని పలికె నంత విష్ణుండు నైజంబులైన ధర్మజ్ఞానవిద్యాతపోవిరక్తి సమృద్ధిక్రియాశక్తి విశేషంబుల శం
భునకిఁ బ్రాధాన్యంబు సమర్థించి రథసూతకేతువర్మవాహనబాణబాణాసనప్రముఖసంగ్రామసాధనంబులం జేసినఁ గై
కొని॥ మ॥ శరియై కార్ముకియై మహాకవచియై సన్నాహియై వాహియై। సరథుండై సనియంతయై సబలుఁడై సతేతనచ్ఛ

---

*కుహనాన్వితుఁడై। వంచనావృత్తితోఁ గూడినవాఁడై—శ్రీఃఅథము। అవుపాదగు.

గ్రూఢై। పరమేశుండొకబాణమున్విడిచె దద్బాణానలజ్వాలలం। బురముల్గాలెం జటచ్ఛటాధ్వనినభోభూమధ్యమునిండెం దగటె॥ వ॥ ఇట్లుహరుండసురవగాహంబులైన త్రిపురంబుల నభిజిన్ముహూర్తంబున భస్మంబుఁ జేసెనాల్చిననమరగరుడగంధర్వసిద్ధసాధ్యయక్షవల్లభులువీక్షించి జయజయశబ్దంబులు సేయుచుఁ గుసుమవర్షంబులుగురిసిరి-ప్రజలుహర్షించిరి బ్రహ్మాదులుగీర్తించిరి-యప్సరసలునర్తించిరి-దివ్యకాహళదుందుభిరవంబులును, మునిజనోత్సవంబులుఁ బ్రచురంబులయ్యెనిట్లువిశ్వజనీనంబగుత్రిపురాసురసంహారంబుననఖిలలోకములును సంతసిల్లియుండనయ్యవసరంబున॥ గీ॥ తృణకణములభంగిఁద్రిపురంబులదహించి। పరముఁడవ్యయుండుభద్రయశుఁడు। శివుఁడుసద్మజాదిజేగీయమానుఁడై। నిజనివాసమున

శ్రీ నారదుండుధర్మరాజునకువర్ణాశ్రమధర్మనిర్ణయంబుపదేశించుట. శ్రీ

కునెమ్మిఁజనియె॥ వ॥ ఇట్లునిజమాయావిశేషంబునమర్త్యలోకంబునవిడంబించుచున్నవిష్ణునిపరాక్రమవిధానంబులు మునిజనవంద్యమానంబులై సకలలోకకల్యాణప్రధానంబులై యుండుననినవిని నారదునకుధర్మనందనుండిట్లనియె॥ సీ॥ అనఘాత్మ సకలవర్ణాశ్రమాచారసమ్మతధర్మ మెయ్యదిమానవులకు। నేధర్మమునసరుండిద్ధవిజ్ఞానముభక్తియుఁ బ్రాపించుఁ బద్మజునకు। సాక్షాత్సుతుండవుసర్వజ్ఞుఁడవునీకు నెఱుఁగరానిదిధర్మమింతలేదు। నారాయణపరాయణస్వాంతులసఘులు శాంతులుసదయులుసాధువృత్తి। మెఱయుచున్నఘనులుమీవంటివారెట్టి। పరమధర్మమును చుభక్తికలఁతు। రట్టిధర్మరూపమఖిలంబు నెఱిఁగింపు। వినఁగనిచ్చగలదువిమలచరిత॥ వ॥ అనిన నారదుండుధర్మరాజుం జూచిదాక్షాయణియందునిజాంశంబునజన్మించి భువనశోభనంబుకొఱకుబదరికాశ్రమంబునఁదపోనిరతుండైయున్న నారాయణునివలన *సనాతనధర్మంబువింటినదిసెప్పెద- సకలవర్ణంబులజనులకుసత్యంబును, దయయు, నుపవాసాదితపంబును, శౌచంబును, సైరణయు సదసద్వివేకంబును, మనోనియమంబును, బహిరింద్రియజయంబును, హింసలేమియు, బ్రహ్మచర్యంబును, దానంబును, యథోచితజపంబును, సంతోషంబును, మార్దవంబును, సమదర్శనంబును, మహాజనసేవయు, గ్రామ్యంబులైనకోరికలుమానుటయు, నిష్ఫలక్రియలువిడుచుటయు, మితభాషిత్వంబును, దేహంబుగానితన్నువెదకికొనుటయు, నన్నోదకంబులుప్రాణులకుంబంచియిచ్చుటయుఁ, బ్రాణులందు దేవతాబుద్ధియు, నాత్మబుద్ధింజేయుటయు, శ్రీనారాయణచరణస్మరణకీర్తనశ్రవణసేవార్చననమస్కార దాస్యాత్మసమర్పణసఖ్యంబులనియెడిత్రింశల్లక్షణంబులుగలుగవలయు, నందుసత్కులాచారుండయివిధిచోదితంబులై నగర్భాధానాదిసంస్కారంబులవిచ్ఛిన్నంబులుగాఁగలవాఁడుద్విజుండుద్విజునకుయజనయాజనాధ్యయనాధ్యాపనదానప్రతిగ్రహంబులనుషట్కర్మంబులు విహితంబులురాజునకుఁ బ్రతిగ్రహవ్యతిరిక్తంబులైనయజనాదికర్మంబులైదును, బ్రజాపాలనంబును, బ్రాహ్మణులుగానివారివలన దండశుల్కాదులుగొనుటయు, విహితకర్మంబులువైశ్యునికిఁగృషివాణిజ్యగోరక్షణాదికర్మంబులును, బ్రాహ్మణకులానుసరణంబును, విహితంబులుశూద్రునకుద్విజశుశ్రూషసేయవలయు॥ సీ॥ వినుకర్షణాదికవృత్తికంటెను మేలుయాచింపనెల్లనియట్టివృత్తి। ప్రాప్తంబుఁ గైకొనిప్రమకుకంటెను లెస్సయనుదినంబునుధాన్యమడిగికొనుట। యాయావరముకంటెనధికకళ్యాణంబు పరిగెమెన్నలధాన్యభక్షణంబు। శిలజీవనముకంటె శ్రేయమాపణములఁబడ్డగింజలుదిని బ్రతుకుఁగనుట। యదరుచోటనృపతికి నాల్గువృత్తులు। దగుఁబ్రతిగ్రహంబుఁదలఁపఁడగఁడు। నాపదవసరములనధముఁడెక్కువజాతి। వృత్తినున్నదోషవిధము గాదు॥ వ॥ వినుముశిలవృత్తియు, నుంఛవృత్తియు, ఋతమనియు, నయాచితవృత్తియమృతమనియు, యాచ్ఞావృత్తిమృతమనియుఁ, గర్షకవృత్తిప్రమృతమనియు, నెన్నుచు రట్టివృత్తులజీవించుట మేలుశ్వవృత్తినీచసేవయనిపలుకుదురు-సర్వవేదమయుండుబ్రాహ్మణుండుసర్వదేవమయుండుక్షత్రియుండు బ్రాహ్మణక్షత్రియులకు నీచసేవనంబుకర్తవ్యంబుగాదు॥ క॥ దమమును శౌచము దపమును। శమమును మార్దవముఁ గృపయు సత్యజ్ఞాన। క్షమలును హరిభక్తియుహ। ర్షముఁ నిజలక్షణములు గ్రజాతికినధిపా॥ ఉ॥ శౌర్యముదానశీలముఁ బ్రసాదము నాత్మజయంబుఁ దేజముర్వి। ధైర్యముదేవభక్తియును, ధర్మమునర్థముఁగామమున్బుధా। చార్యముకుంద సేవలును సత్కృతియుంబరితోషణంబును। ద్వీర్యము రక్షణంబుఁబృథివీవరశేఖరరాజచిహ్నముల్ ॥ క॥ ధర్మార్థకామవాంఛయు। నిర్మలగురుదేవవిప్రనివహార్చనముల్। నిర్మదభావముప్రమదము। శర్మకరత్వములువైశ్యజనలక్షణముల్ ॥ ఉ॥ స్తేయములేనివృత్తియుశుచిత్వమున్నతియున్నిజేశుల। న్మాయలులేకడాయుటయు మంత్రముఁజెప్పకశీపంచయజ్ఞము। లేయాటయర్థరామరుల సేవయుగోవుల రక్షణంబున। న్యాయములేమియున్మనుజ

---

*సనాతన శాశ్వతమైన. శ్రీపంచయజ్ఞములు। శ్లో॥ పాఠోహోమశ్చాతిథీనాంసపర్యాతర్పణంబలిః। యేతేపంచమహాయజ్ఞా బ్రహ్మయజ్ఞాదినామకాః॥ తా. వేదపాఠము, వైశ్వదేవాదిహోమము, అతిథిపూజ, పితృతర్పణము, భూతబలి, అనునీయైదునుపంచమహాయజ్ఞములనఁబడునవి. శ్లో॥ జ్ఞానపర్యాధ్యయనం బ్రహ్మయజ్ఞస్తుతర్పణం। హోమోదైవోబలిర్భౌతోనృయజ్ఞోతిథిపూజనమితిస్మృతిః॥ తా. వేదపాఠము-బ్రహ్మయజ్ఞము, హోమము-దేవయజ్ఞమును, అతిథిపూజనము-మనుష్యయజ్ఞము, పితృతర్పణముపితృయజ్ఞము, భూతబలి-భూతయజ్ఞమనితాత్పర్యము.

నదయొలుంగుము శూద్రధర్మముల్ ॥ సీ॥ నిలయము వాటించి నిర్మలదేహియై శృంగారమేర్పడఁ జేయవలయు। సత్యప్రియాలాపచతురయై ప్రాణేశుచిత్తంబు ప్రేమ రంజింపవలయు। దాక్షిణ్యసంతోషధర్మమేధాదులఁ దైవతమని ప్రియుఁ దలఁపవలయు। నాథుఁ డేపద్ధతి నడుచు నాపద్ధతి నడిచి సద్బంధుల నడుపవలయు। మార్దవమునఁ బతికి మజ్జనభోజన। శయనపానరతులు జరుపవలయు। విభుఁడు పతితుఁడైన వెలఁది పాతివ్రత్య। మహిమఁ బుణ్యుఁ జేసి మనుపవలయు॥ క॥ తరుణి తన ప్రాణవల్లభు। హరిభావముగా భజించి యతఁడును దాను।న్సిరికైవడి వర్తించును। హరిలోకమునందు సంతతానందమునన్॥ క॥ ఉపవాసంబులు వ్రతములుఁ। దపములు వెయ్యేల భర్తదైవతమ సుని। మ్మా సతతఁ గొల్చిన సాధ్వికి। నృపవర దుర్లభము లేమి నిఖిలజగములన్॥ వ॥ మఱియు సంకరజాతులైన రజకచర్మకారక నటబురుడ కైవర్తక మ్లేచ్ఛభిల్లురగు నంత్యజాతులేడ్వురకు జండాలపుల్కస మాతంగజాతులకును నాయాకులాగతంబులైన వృత్తులఁ జౌర్యహింసాదులు వర్జించి సంచరింపవలయు మానవులకుఁ బ్రతియుగంబున నైసర్గికంబులైన ధర్మంబులు రెండులోకంబులందు సుఖకరంబులని వేదవిదులైన పెద్దలు సెప్పుదురు కాలుకాలునను న్నెడు క్షేత్రంబులావు చెడునంతఁ జల్లిన బీజంబులు నిస్తేజంబులై యుండి లెస్సగ నంకురింపవు నిరంతరఘృతధారావర్షంబున దహనంబునకు దాహకత్వంబు లేక శాంతిం జెందునందు వేల్చిన హవ్యంబులు ఫలింపవు తద్విధంబున ననవరత కామానుసంధానంబునఁ గామోన్ముఖంబైన చిత్తంబు కామంబులందనిసి నిష్కామంబై విరక్తి నొందుం గావున సత్త్వస్వభావంబుతోడ నెప్పుడుఁ దప్పక నిజవంశానుగతవిహితధర్మంబున వర్తించు నరుండు మెల్లన స్వాభావికకర్మపరత్వంబు విడిచి ముక్తి నొందు జాతిమాత్రంబునఁ బురుషుని వర్ణంబు నిర్దేశింపలేరు శమదమాదివర్ణలక్షణవ్యవహారంబులఁ గనవలయునని నారదుండిట్లనియె॥ క॥ క్రమమున వర్ణంబులచి। హ్నములెల్లను జెప్పఁబడియె నాశ్రమములధ।ర్మములెఱుఁగించెద నన్నియు। సముదాహితహృదయశ్యాలసదమలశీలా॥ వ॥ వినుము బ్రహ్మచారి మౌంజీకార్పాసయజ్ఞోపవీతకృష్ణాజినపాలాశదండకమండలుధరుండును, సంస్కారహీనశిరోరుహుండును, దర్భహస్తుండును, శీలప్రశస్తుండును, మౌనియై త్రిసంధ్యంబుల బ్రహ్మగాయత్రి జపియించుచు, సాయంప్రాతరవసరంబుల నర్కపావకగురుదేవతోపాసనంబులు సేయుచు గురుమందిరంబునకుం జని దాసునిచందంబున భక్తివినయసౌమనస్యంబులు గలిగి వేదంబులు సదువుచు నధ్యయనోపక్రమావసానంబుల గురుచరణంబులకు నమస్కరించుచు రేపుమాపు నవిహితగృహంబుల భిక్షించి భైక్షంబు గురువునకు నివేదించి యనుజ్ఞ గొని మితభోజనంబు గావించుచు విహితకాలంబుల నుపవసించుచు నంగనయందు నంగనాసక్తులందుం బ్రయోజనమాత్రభాషణంబులొనర్చుచు గురుపరాంగనలవలన నభ్యంగన కేశప్రసాధన శరీరమర్దన మజ్జనరహస్యయోగంబులు వర్జించుచు గృహంబున నుండక జితేంద్రియత్వంబున సత్యభాషణుండై సంచరింపవలయు॥ గీ॥ పొలఁతి దావవహ్ని పురుషుఁ డాజ్యఘటంబు। గరఁగకుండ రాదు కదిసెనేని। బ్రహ్మమైనఁ గూఁతుఁ బట్టక మానఁడు। వటునకింతి పొత్తు వలదు వలదు॥ వ॥ వినుము స్వరూపసాక్షాత్కారంబున దేహి బహిరింద్రియాదికంబైన యంతయు నాభాసమాత్రంబు గాని శ్చయించియుండక జీవుండు స్వతంత్రుండైన యీశ్వరుండు గాకుండు నంతదడవు నంగన యిది పురుషుండ నేనని యెడి బుద్ధి మానుట కర్తవ్యంబు గాదు-బ్రహ్మచారి, యతి, గృహస్థులం దెవ్వఁడైనఁ జిత్తంబు పరిపక్వంబు గాక నద్వైతానుసంధానంబు సేసిన మూఢుండగుం గావున రహస్యంబునఁ బుత్రికనైన డాయకుండవలయు॥ చ॥ శిరమున మేన సంస్కృతులు సేయక చందనభూషణాద్యలం। కరణములెల్ల మాని ఋతుకాలములన్నిజభార్యఁ బొందుచుం। దరుణులఁ జూడఁ బాఱక దృఢవ్రతుఁడై మధుమాంసవర్జియై। గురుతరవృత్తితోఁ మెలఁగు కోవిదుఁ డొక్క గృహస్థభూవరా॥ వ॥ మఱియు ద్విజుండు గృహస్థుండై గురువులవలన నుపనిషదంగసహితంబైన వేదమంత్రంబును బఠియించి నిజాధికారానుసారంబున నర్థవిచారంబుఁ జేసి తనబలంబుకొలంది గురువులకు నభీష్టంబులొసంగి గృహంబున నొండె, వనంబున నొండె, నైష్ఠికత్వంబు నాశ్రయించి ప్రాణులతోడ జీవించుచు గురువునందు, నగ్నియందు, నాత్మయందు, సర్వభూతంబులందు, నచ్యుతదర్శనంబుఁ జేయుచు, నింద్రియవ్యసనాదిమగ్నుండు గాక యెఱుక గలిగి వర్తించుచు పరబ్రహ్మంబు నొందు॥ క॥ వినుము వనప్రస్థునకు।న్మునికథితములైన నియమములుగల వాచా।ప్పున వనగతుఁడై మెలఁగెడు। ఘనుఁడు మహర్లోకమునకు గమనించు నృపా॥ వ॥ అటమీఁద గృహస్థాశ్రమంబు విడిచి వనంబునకుం జని దున్నక పండెడు నీవారాదికంబు లగ్నిపక్వంబు చేసి యొండె, నామంబులు చేసి యొండె, నర్కపక్వంబులైన ఫలాదులొండె, భక్షించుచు వన్యాహారంబుల నిత్యకృత్యంబులైన చరుపురోడాశంబులొనర్చుచుఁ బ్రతిదినంబునం బూర్వసంచితంబులు పరిత్యజించి నూతనద్రవ్యంబులు సంగ్రహించుచు నగ్నికొఱకుఁ బర్ణశాలయైనఁ, బర్వతకందరంబైన నాశ్రయించుచు-హిమ, వాయు, వహ్ని, వర్షాతపంబులకు సహించుచు-నఖ, శ్మశ్రు, కేశ, తనూ

రుహంబులు ప్రసాధితంబులు సేయక జటిలుండై వసియించుచు దండాజినకమండలువల్కలపరిచ్ఛదంబులు ధరియించి పం డ్రెండైన, నెనిమిదైన, నాలుగైన, రెండైన నొక వత్సరంబైనఁ, దపః ప్రయాసంబున బుద్ధినాశంబు గాకుండ మునివృత్తిఁ జరించుచు దైవవశంబున జరారోగంబులచేతఁ జిక్కి నిజధర్మానుష్ఠానసమర్థుండు గాని సమయంబున నిరశనవ్రతుండై యగ్నులనాత్మారోపణంబులు సేసి సన్న్యసించి యాకాశంబునందు శరీరరంధ్రంబులును, గాలియందు నిశ్వాసంబును, దేజంబులోపల నూష్మంబును, జలంబుల రసంబును, ధరణియందు శల్యమాంస ప్రముఖంబులును, వహ్నియందు వ్యక్తంబుతోడ వాక్కు, నింద్రునియందు శిల్పంబుతోడఁ గరంబులును, విష్ణునియందు గతితోడఁ బదంబులును, బ్రజాపతియందు రతితోడ నుపస్థంబును, మృత్యువందు విసర్గంబుతోడ పాయువును, దిక్కులందు శబ్దంబుతోడ శ్రోత్రంబును, వాయువందు స్పర్శంబుతోడఁ ద్వక్కును, సూర్యునియందు రూపంబుతోడఁ జక్షువులును, సలిలంబులందుఁ బ్రచేతస్సహితమైన జిహ్వయు, క్షితియందు గంధసహితంబైన ఘ్రాణంబును, జంద్రునియందు మనోరథంబులతోడ మనంబును, కవియైన బ్రహ్మయందు బోధంబుతోడ బుద్ధియు, రుద్రునియందహంకారంబుతోడ మమత్వంబును, క్షేత్రజ్ఞునియందు సత్వంబుతోడఁ జిత్తంబును జేరిచి, యటమీఁదఁ బృథివియందుఁ బృథివిని, జలంబునందు జలంబును, దేజంబునందుఁ దేజంబును, వాయువందు వాయువును, గగనమందు గగనము, నహంకారతత్వమందు నహంకారమును, మహత్తత్వమ్మునందు మహత్తత్వమ్మును, బ్రకృతియందుఁ బ్రకృతి, నక్షరుండైన పరమాత్మయందును లయంబు నొందించి చిన్మాత్రావశేషితుండై నక్షేత్రజ్ఞుండగు తన్ను నక్షరత్వంబున నెఱింగి ద్వయరహితుండై దగ్ధకాష్ఠుండైన వహ్నిచందంబునఁ బరమాత్మయైన నిర్వికార పరబ్రహ్మంబునందు లీనుండుగావలయు॥ క॥ అనఘ వనప్రస్థుండై। చనితద్ధర్మంబు లిట్లు సలుపుచు మఱియు। న్మనెనే నిసన్న్యసింపం। జను నటమీఁద టను ముక్తిసంగత్వమునకు॥ వ॥ ఇట్లు వానప్రస్థాశ్రమంబు జఱిపి సన్న్యసించి దేహమాత్రావశిష్టుండును, నిరపేక్షుండును, భిక్షుండును, నిరాశ్రయుండు, నాత్మారాముండును, సకలభూతసముండును, శాంతుండును, సమచిత్తుండును, నారాయణపరాయణుండునై కౌపీనంబును నాచ్ఛాదనమాత్రంబైన వస్త్రంబు ధరియించి, దండాదివ్యతిరిక్తంబులు విసర్జించి, యాత్మపరంబులుగాని శాస్త్రంబులు వర్జించి, గ్రహనక్షత్రాదివిద్యల జీవింపక, భేదవాదంబైన తర్కంబులు తర్కింపక నెందును బక్షీకరింపక, శిష్యులకు గ్రంథంబులు వచించియుపన్యసింపక, బహువిద్యల జీవింపక, మత్తాదివ్యాపారంబులనుల్లసిల్లక, పెక్కు దినంబు లొక్కయెడ వసియింపక, యూరనూర నొక్కొక్క రాత్రి నిలుచుచుఁ, గార్యకారణవ్యతిరిక్తంబైన పరమాత్మయందు విశ్వంబు దర్శించుచు, సదసన్మయంబైన విశ్వంబునందుఁ బరబ్రహ్మంబైన యాత్మనవలోకించుచు, జాగరణస్వప్నసంధిసమయంబుల నాత్మనిరీక్షణంబు సేయుచు, నాత్మకు బంధమోక్షంబులు మాయామాత్రంబులుగాని వస్తుప్రకారంబున లేవనియును, దేహంబునకు జీవితంబు ధ్రువంబుగాదనియును, మృత్యువు ధ్రువంబని యెఱుంగుచు భూతదేహంబుల సంభవనాశంబులకు మూలంబైన కాలంబుఁ బ్రతీక్షించుచు నివ్విధమ్మున జ్ఞానోత్పత్తిపర్యంతంబు సంచరించి యటమీఁద విజ్ఞానవిశేషంబు సంభవించినఁ బరమహంసుండై దండాదిచిహ్నంబులు ధరియించియుండె ధరింపక నుండె బహిరంగవ్యక్తచిహ్నుండు గాక యంతరంగవ్యక్తంబైన యాత్మానుసంధానంబు గలిగి మనీషియై బాహ్యానుసంధానభావంబున మనుష్యులకుఁ దన వలన నున్మత్తబాలమూకులరీతిఁ జూపుచుండవలయు॥ క॥ మునివల్లభుఁడజగరుఁడను। మునయుండు హిరణ్యకశిపుసూ

——॥ ప్రహ్లాదాజగరసంవాదము. ॥——

నుండును ము। న్నొనరించిన సంవాదము। వినుమీ యర్థంబునందు వెలయున రేంద్రా॥ వ॥ తొల్లి భగవత్ప్రియుండైన ప్రహ్లాదుండు కతిపయామాత్యసమేతుండై లోకతత్వంబు నెఱింగెడి కొఱకు లోకంబుల సంచరించుచు నొక్క నాఁడు కావేరీతీరంబున, సహ్యపర్వతతటంబున, ధూళిధూసరితంబులైన కరచరణాద్యవయవంబులతోడ గూఢంబైన నిర్మలతేజంబుతోఁ గర్మాకారవచోలింగవర్ణాశ్రమాదుల నెవ్వరికి నెఱుంగఁబడక నేలనిద్రించుచు నజగరవ్రతధరుండైన మునిం గనిఁడాయం జని విధివత్ప్రకారంబున నర్చించి మునిచరణంబులకు శిరంబు మోపి మ్రొక్కి యతని చరిత్రంబులు దెలియనిచ్ఛయించి యిట్లనియె॥ సీ॥ భూమినుద్యోగివై భోగివై యుండెడి వరుని కైవడి మునినాథ నీవు। ఘనశరీరముఁ దాల్చి కదలవు చిత్రము ద్యమయుక్తునకుఁ గాని ధనము లేదు। ధనవంతునకుఁ గాని తగు భోగములు లేవు భోగికిఁ గాని సంపూర్ణమైన। తనువు లేదుద్యోగధనభోగములు లేక నేల నూరక పడి నిద్రవోవు। నీకు నెట్లు గలిగె నిరుపమ దేహంబు। సముఁడవార్యుఁడవు విశారదుఁడవు। బుద్ధినిధివి జనులఁ బొగడవు దెగడవు। నిద్రప్రతిదినంబు నిలుప నేల॥ వ॥ అని యిట్లు ప్రహ్లాదుండడిగిన వికసితముఖుండై మునీంద్రుండు తదీయమధురాలాపసుధారసప్రవాహంబులు గర్ణంబులఁ బరిపూర్ణంబులైనన తనిన వలోకించి యిట్లనియె॥ సీ॥ అంతరంగిక దృష్టిసం

తయు నెఱుఁగుము వార్యసమ్మతుఁడవీవసురవర్య। విశ్వజంతువుల ప్రవృత్తినివృత్తిలక్షణములునీ వెఱుంగనివి లేవు। భగవం
తుఁడగుహరిపాయక నీమనోవీథి రాజిల్లుచు వెలుఁగుచుండు। క్రమమున బహిరంధకారంబుఁ బరిమార్చుఁ బరమసాత్త్వికుఁడ
వుభద్రబుద్ధివైననీవు నన్ను నడిగెదు గావున। విన్న ధర్మ మెల్ల విస్తరింతు। నిన్నుఁ జూడఁగలిగె నీతోడి మాటల। నాత్మశుద్ధిగ
లిగెననఘచరిత॥ వ॥ వినుము — ప్రవాహకారిణియైన విషయంబులచేతఁ బూరింపఁగానితృష్ణచేతం బడి కర్మంబులఁ బరిభ్రామ్య
మాణుండనైన నేను నానావిధయోనులందుఁ బ్రవేశించుచు వెడలుచు* నెట్టకేలకు మనుష్యదేహంబు ధరియించి యంతధ
ర్మంబున స్వర్గద్వారంబును నధర్మంబున శునకసూకరాదితిర్యగ్జంతుయోనిద్వారంబుల నొంది క్రమ్మఱ మనుష్యుండై పుట్ట
వలయు నని వివేకించి సుఖరక్షణదుఃఖమోక్షణంబులకొఱకు ధర్మంబులు సేయు దంపతుల వ్యవహారంబుఁ గని సర్వక్రియాని
వృత్తిఁ గలిగిన జీవుండు స్వతంత్రుండై ప్రకాశించు నని నిర్ణయించి భోగంబులును మనోరథజాతమాత్రంబులు గాని శాశ్వ
తంబులు గావని పరీక్షించి నివృత్తుండనై యుద్యోగంబు లేక నిద్రించుచుఁ బ్రారబ్ధభోగంబుల ననుభవించుచునుండుదు నివ్విధం
బునఁ దనకు సుఖరూపంబైన పురుషార్థంబు తనయందుఁ గలుగుట యెఱుంగక పురుషుండు‡ శైవాలజాలనిరుద్ధంబులైన శుద్ధ
జలంబుల విడిచి, యండమావులు జలంబులని పాఱెడు మూఢునివడువున సత్యంబు గాని ద్వైతంబుఁ జొచ్చి ఘోరసంసారచ
క్రపరిభ్రాంతుండై దైవతంత్రంబులైన దేహాదులచేత నాత్మకు సుఖంబును దుఃఖనాశంబును గోరుచు నిరీశుండయిన వాని
ప్రారంభంబులు నిష్ఫలంబులగు — నదియునుం గాక మర్త్యునకు ధనంబు ప్రాప్తంబైన నది దుఃఖకరంబు గాని సుఖకరంబు
గాదు — లోభవంతులైన ధనవంతులు నిద్రాహారంబులు లేక రాజచోరయాచకశత్రుమిత్రాదిసర్వస్థలంబులం దనుశంకించు
చు దానభోగంబుల మఱచి యుండుదురు — ప్రాణార్థవంతులకు భయంబు నిత్యంబు — శోకమోహభయక్రోధరాగశ్రమా
దులు, వాంఛామూలంబులు, వాంఛ లేకుండవలయు॥ మ॥ §సరఘుల్ గూర్చిన తేనె మానవులకున్ సంప్రాప్తమైనట్లు లో। భర
తుల్ గూర్చిన విత్తముల్ పరులకుం బ్రాపించుఁ బ్రాప్తాశినై। తిరుగం బోనిఁక చేయ నారగంబు బ్రతుకన్ దీర్ఘాంగమై యుండి
యున్। చిరకాలంబును నానివర్తనములం జింతించి యీ కాంతినై॥ క॥ ¶అజగరమును జుంటీఁగయు। నిజగురువులఁ గాఁ ద
లంచి నిశ్చింతుఁడనై। విజనస్థలిఁ గర్మంబుల। గజిబిజి లేకున్నవాఁడ గౌరవవృత్తిన్॥ సీ॥ ❀అజినవల్కలదుకూలాంబరంబులు
గట్టియొండెఁ గట్టకయొండె నుండుచుందు। నాందోళికారథహయనాగముల నెక్కియైన నెక్కకయైన నరుగుచుందుఁ। గ
ర్పూరచందనకస్తూరికాలేపమైన భూరజమైన నలఁదికొందు। భర్మశయ్యలనైనఁ బర్ణశిలాతృణభస్మంబులందైనఁ బడుచు
నుందు। మానయుక్తమైన మానహీనంబైనఁ। దీయనైన మిగులఁ దిక్తమైనఁ। గుడుతు సగుణమైన గుణవర్జితంబైన। నల్పమైన
ఁ జాలనధికమైన॥ క॥ లేదని యెవ్వరి నడుగను। గాదని చింతింపఁ బరులు రప్పించినచోఁ। గాదని యెద్దియు మానను। ఖేదము మో
దమును లేక క్రీడింతు మదిన్॥ క॥ నిందింపఁ బరుల నెన్నఁడు। వందింపన నేక పీడ వచ్చిన మదినా। క్రందింప విభవములకా। నం
దింపఁ బ్రకామవర్తనంబున నధిపా॥ వ॥ ఇట్లు కోరిక లేక యొక్కసమయంబున దిగంబరుండనై పిశాచంబు చందంబున నుం
డుచుఁ బెక్కు దినంబులుం గోలెఁ బెనుపాము వర్తనంబుఁ గైకొని నిమీలితలోచనత్వంబున నేకాంతభావంబు విష్ణునియం
దుఁ జేర్చి భేదగ్రాహకచిత్తవృత్తుల నర్థరూపపరిభ్రమంబు గల మనంబునం దమ్మనంబును నహంకారంబునందు నహంకారంబు
మాయయందు మాయ నాత్మానుభూతియందును లయంబు నొందించి సత్యంబు దర్శించుచు విరక్తి నొంది స్వానుభవంబున
నాత్మస్థితుండనై యుందుము నీవు భగవత్పరుండవు గావున రహస్యంబైన పరమహంసధర్మంబు స్వానుభవగోచరంబైనతె
ఱంగున నీకున్ హృద్గోచరంబగునట్లు సెప్పితి నని నిన్ విని॥ క॥ ఘనునజగరమునివల్లభు। దనుజేంద్రుఁడు పూజఁ జేసి తగ వీడ్కొని నె
మ్మనమున సంతోషించుచుఁ। జనియె నిజగేహమునకు శశికులతిలకా॥ వ॥ అనిన యుధిష్ఠిరుం డిట్లనియె॥ క॥ ననుబోటి జడగృహ
స్థుఁడు। మునివల్లభ యిట్టి పరవిమోదంబున † నే। యనువునఁ జెందును వేగమ। వినిపింపుము నేఁడు నాకు విజ్ఞాననిధీ॥ వ॥ అనిన నా
రదుం డిట్లనియె గృహస్థుండైనవాఁడు వాసుదేవార్పణంబుగా గృహోచితక్రియలను సంధించుచు మహామునుల సేవించి
వారలవలన నారాయణదివ్యావతారకథాశ్రవణంబుఁ జేయుచు నయ్యై విహితకాలంబుల శాంతజనులం గూడి యుండుచుఁ
బుత్రమిత్రకళత్రాదిసంగంబులు గలలవంటివని యెఱుంగుచు లోపల నాసక్తి లేక సక్తునికైవడి వెలుపలఁ బురుషాకారంబులొ
నర్చుచుఁ దగులంబులు లేక విత్తంబులు ద్విజనకసుతసోదరసఖజ్ఞాతిజనుల చిత్తంబులు సమ్మతాయత్తంబులు గావించుచు ధన
ధాన్యనిధానదైవలబ్ధంబులవలన నభిమానంబు మాని యనుభవించుచు గృహక్షేత్రంబులఁ జొచ్చి యుదరపూరణమాత్రం

* ఎట్టకేలకున్। అతికష్టముచేత. ‡ శైవాలజాలనిరుద్ధంబులైన। ప్రాఁచిగుంపులచేఁ గప్పఁబడిన. § సరఘులు। తేనెటీఁగెలు. ¶ అజగరము। కొండచిలువ-లేక-కొండపాము. ❀ అజినవల్కల। అజిన। చర్మము, వల్కల। నారచీర. † ఏయనువునన్। ఏయుపాయముచేత.

బుదోంగిలిన వానిదండింపక భుజగమృగమూషకమర్కటమక్షికాఖరోష్ట్రంబులహింసింపకపుత్రులభంగినీక్షించుచు దేశకాలదైవంబులకొలందినిధర్మార్థకామంబులఁ బ్రవర్తించుచుశునకపతితచండాలాదులకైనభోజ్యపదార్థంబులుతగినభంగినిచ్చుచునిజవృత్తిలబ్ధంబులగునశనాదులచేత దేవఋషి పితృభూతమానవులసంతర్పించుచుఁ బంచమహాయజ్ఞావశేషంబులనంతర్యామిపురుషయజనంబునాత్మజీవనోపాయంబునుసమర్థించుచునుండవలయు॥గీ॥ జనకగురులనైనఁజంపునర్థమునకై। ప్రాణమైనవిడుచుభార్యకొఱకు।నట్టిభార్యఁబురుషుఁడతిథిశుశ్రూషఁజే।యించిగెలుచునజితునీశునైన॥గీ॥పరముఁడీశ్వరుండు బ్రాహ్మణముఖమున।నాహరించితుష్టుఁడయినభంగి।నగ్నిముఖమునందుహవ్యరాసులుగొని।దైనఁదుష్టినొందఁడనఘచరిత॥వ॥కావునగృహస్థుండు బ్రాహ్మణులందును, దేవతలందును, మర్త్యప్రముఖపశుజాతులందును,నంతర్యామియు బ్రాహ్మణాననుండైనక్షేత్రజ్ఞునందునర్హ్యకోరికలుసమర్పించిసంతర్పణంబుఁజేయవలయుభాద్రపదంబునఁగృష్ణపక్షంబునందును, దక్షిణోత్తరాయణంబులందును, రేయింబగలుసమమైనకాలంబులందును,వ్యతీపాతంబులందును,దినక్షయంబులందును,సూర్యచంద్రగ్రహణంబులందును,శ్రవణద్వాదశియందును,వైశాఖశుక్లతృతీయయందును,గార్తికశుక్లనవమియందును, హేమంతశిశిరంబులలోననాలుగష్టకలందును,మాఘశుక్లసప్తమియందును,మాసనక్షత్రంబులతోడంగూడినపున్నమలందును,ద్వాదశితోడంగూడినయుత్తరాశ్రవణానూరాధలందు,నుత్తరాత్రయసహితలైనయేకాదశీతిథులందును,జన్మనక్షత్రయుక్తదివసంబులందును,మఱియుఁబ్రశస్తకాలంబులందును, జననీజనకబంధుజనులకుశ్రాద్ధంబులును,జపహోమస్నానవ్రతంబులును, దేవబ్రాహ్మణసమారాధనంబులు, నాచరింపవలయు,భార్యకుఁబుంసవనాదికంబునపత్యంబునకుజాతకర్మాదికంబును,దనకుయజ్ఞదీక్షాదికంబును,బ్రేతజనులకుదహనాదికంబును,మృతదివసంబునసాంవత్సరికంబునుజరుపవలయు॥ మ॥వినుమేదేశములన్దయాగుణతపోవిద్యాన్వితంబైనవి।ప్రనికాయంబువసించునేస్థలములన్భాగిరథీముఖ్యవాహినులుండుఁ*హరిపూజలెయ్యెడలఁ*భూయిష్ఠప్రకారంబులం।దనరున్భావరయిట్టిచోటులఁదగున్ధర్మంబులంజేయఁగ॥క॥హరియందుజగములుండును।హరిరూపముసాధుపాత్రమందుండుశివంకరముగుపాత్రముగలిగిన।నరయఁగనదిపుణ్యదేశమనఘచరిత్రా॥వ॥మఱియుఁగురుక్షేత్రంబును,గయాశీర్షంబును, బ్రయాగంబును,బులహాశ్రమంబును, నైమిశంబును,ఫాల్గునంబును, సేతువును,బ్రభాసంబును,కుశస్థలియును,వారాణసియు,మధురాపురియును,బంపాబిందుసరోవరంబులును,నారాయణాశ్రమంబును,సీతారామాశ్రమంబును, మహేంద్రమలయాదులయినకులాచలంబులునుహరి,ప్రతిమార్చనప్రదేశంబులును, హరిసేవాపరమభాగవతులువసించెడుపుణ్యక్షేత్రంబును,శుభకాముండయినవాఁడుసేవింపవలయు॥గీ॥భూవరేంద్ర యిట్టిపుణ్యప్రదేశంబు।లందునరుఁడుసేయునట్టిధర్మ।మల్పమైననదిసహస్రగుణాధిక।ఫలమునిచ్చుహరికృపావశమున॥ వ॥ వినుముచరాచరంబైనవిశ్వమంతయువిష్ణుమయంబగుటంజేసిపాత్రనిర్ణయనిపుణులైనవిద్వాంసులునారాయణుండుముఖ్యపాత్రంబనిపలుకుదురు దేవఋషులునుబ్రహ్మపుత్రులైనసనకాదులునుండభవదీయరాజసూయంబునఁగ్రపూజకుహరిసమ్ముఖుండయ్యెననేకజంతుసంఘాతసంకీర్ణంబైన §బ్రహ్మాండపాదపంబునకునారాయణుండుమూలంబుతన్నిమిత్తంబుననారాయణ‡సంతర్పణంబుసకలజంతుసంతర్పణంబనియెఱుంగుముఋషినరతిర్యగమరశరీరంబులుపురంబులువానియందుఁదారతమ్యంబులతోడజీవరూపంబునభగవంతుండైనహరివర్తించుటంజేసిపురుషుండనఁబ్రసిద్ధుండయ్యెనందుఁదిర్యగ్జాతులకంటెనధికత్వంబునఁబురుషునియందువిలసిల్లుటంజేసిపురుషుఁడుపాత్రంబుపురుషులలోనహరితనువైనవేదంబునుద్ధరించుచు సంతోషవిద్యాతపోగరిష్ఠుండైనబ్రాహ్మణుండుపాత్రంబుబ్రాహ్మణులలోననాత్మజ్ఞానపరిపూర్ణుండయినయోగిముఖ్యపాత్రంబనిపలుకుదురుపరస్పరపాత్రంబులకుసహింపనిమనుష్యులకుఁబూజనార్థంబుత్రేతాయుగంబునందు హరిప్రతిమలుగల్పింపంబడియెఁగొందఱుప్రతిమార్చనంబుఁజేయుదురు.పురుషద్వేషులైనవారలకునట్టిప్రతిమార్చనంబుముఖ్యార్థప్రదంబుగామఱుందాధికారులకుఁబ్రతిమార్చనంబుపురుషార్థప్రదంబగును॥గీ॥అఖిలలోకములకుహరిదైవతముసూడ।హరికిదైవతముధరాధినాథ।పదపరాగలేశపవిత్రీకృతత్రైలోక్య।పావనంబుఁజేయఁబ్రాహ్మణుండు॥వ॥అట్టిబ్రాహ్మణజనులందుఁగర్మనిష్ఠులు,తపోనిష్ఠులు, వేదశాస్త్రనిష్ఠులు.జ్ఞానయోగనిష్ఠులునై,కొందఱువర్తింతురందుజ్ఞాననిష్ఠునకినంతఫలకామియైనగృహస్థుండుపితృజనులనుద్దేశించికవ్యంబులును, దేవతలనుద్దేశించిహవ్యంబులును. బెట్టుట ముఖ్యంబుదైవకార్యంబునకునిరువురనైననొక్కరినైనఁబితృకార్యంబునకుమువ్వురనైననొక్కరినైననభోజనంబుసేయింపవలయుధనవం

• భూయిష్ఠప్రకారంబులన్ । నానాప్రకారములచేత. § బ్రహ్మండపాదపంబునకు । బ్రహ్మండమనువృక్షమునకు. ‡ సంతర్పణము । తృప్తిచేయుట.

తుసకైన శ్రాద్ధవిస్తారంబుఁ గర్తవ్యంబుగాదు దేశకాలప్రాప్తకందమూలఫలాదికంబైన హరినైవేద్యంబున విధిచోదిత
ప్రకారంబుగా శ్రద్ధతోడఁ బాత్రంబునందుఁ బెట్టిన యన్నంబు కామదంబై యక్షయఫలకారి యగు ధర్మతత్త్వవేదియైన
వాఁడు శ్రాద్ధంబులందు మాంసప్రదానంబుఁ జేయక భక్షింపక చరింపవలయుఁ గందమూలాదిదానంబున ననర్యోడిఫలంబు
పశుహింసనంబున సంభవింపదు ప్రాణిహింసఁ జేయక వర్తించుటకంటె మిక్కిలి ధర్మంబు లేదు యజ్ఞవిదులైన ప్రోడలు ని
ష్కాములై బాహ్యకర్మంబులు విడిచి యాత్మజ్ఞానదీపంబులందుఁ గర్మమయంబులయిన యజ్ఞంబుల నాచరింతురు॥ క॥ పశు
వుఁ బొరిగొని సుఖములు। విశదములుగఁ జేయు బుధుల వీక్షించి తమున్ విశసనముఁ జేయు నోయని। కసిమసి బెగడొందు
భూతగణము నరేంద్రా॥ వ॥ అదిగావున ధర్మవేదియైనవాఁడు దైవప్రాప్తంబులయిన కందమూలాదికంబుల చేత నిత్యనై
మిత్తిక క్రియలఁ జేయవలయు నిజధర్మబాధకంబయిన ధర్మంబును, బరధర్మప్రేరితంబయిన ధర్మంబు నాభాసధర్మంబును
బాషండధర్మంబును, గపటధర్మంబును, ధర్మజ్ఞుండైనవాఁడు మానవలయు, నైసర్గికధర్మంబు దురితశాంతిసమర్థంబగుని
ర్ధనుండు ధర్మార్థంబు యాత్రఁ జేయుచు నైన ధనంబు గోరవలవదు జీవనోపాయంబునకు నిట్టట్టు దిఱుగక గార్పణ్యంబు లే
క జీవించు మహాసర్పంబు తెఱంగున సంతోషంబున నాత్మారాముండై యెద్దియుం గోరక బ్రతికెడి సుగుణునికిం గలసుఖం
బు కామలోభంబులం బదిదిశలం* బరిధావనంబుఁ జేయువానికి సిద్ధింపదు పాదరక్షలు గలవానికిఁ గర్కశకంటకాదులవలన
భయంబు లేక మెలంగు భంగిఁ గామంబులవలన నివృత్తిగలవానికి నెల్లకాలంబును భద్రంబగు నుపస్థమును జిహ్వాదైన్యంబు
నకును బురుషుండు గృహపాలకశునకంబుకైవడి సంచరించు సంతుష్టి లేక చెడు సంతోషిగాని విప్రుని విద్యాతపోవిభవ
యశంబులు నిరర్థకంబులగు నింద్రియలోలత్వంబున విజ్ఞానంబు నశించు సకల భూలోకభోగంబులు భోగించియు దిగ్విజ
యంబుఁ జేసియు బుభుక్షాపిపాసలవలనఁ గామపారంబును హింసవలనఁ గ్రోధపారంబును జేరుట దుర్లభంబు సంకల్పవర్జ
నంబునఁ గామంబును, గామవర్జనంబునఁ గ్రోధంబును నర్థానర్థదర్శనంబున లోభంబును, తత్త్వానుసంధానంబున భయం
బు నాత్మానాత్మవివేకంబుల శోకమోహంబులును, సాత్త్వికసేవనంబున దంభంబును, మౌనంబున యోగాంతరాయంబు
ను, శరీరవాంఛ లేమి హింసయు హితాచరణంబున భూతజంబైన దుఃఖంబును, సమాధిబలంబున దైవికవ్యథయును, ప్రాణా
యామాదికంబున నాత్మవ్యథయును, సాత్త్వికాహారంబుల నిద్రయు సత్త్వగుణంబున రజస్తమంబులును, గురుభజనకుశలుం
డై శీలంబున జయింపవలయు॥ క॥ హరిమహిమ తనకుఁ జెప్పెడి। గురువున్ నరుఁడనుచుఁ దలఁచికొంచితభక్తిన్। దిరుగుపురుషు
శ్రమ మెల్లను। గరిశౌచముక్రియ నిరర్థకంబగు నధిపా॥ ఉ॥ ఈ వనజాతనేత్రుఁ బరమేశు మహాత్ముఁ బ్రధానపూరుషున్। దే
వశరణ్యు సజ్జనవిధేయు ననంతుఁ బురాణయోగిసం।సేవితపాదపద్ముఁ దన చిత్తమునన్ నరుఁ డంచు లోకులి।చ్ఛావిధిఁ జూచు
చుండుదురు సన్మతి లేక నరేంద్రచంద్రమా॥ వ॥ వినుము షడింద్రియంబులలోన నొకటి యందుఁ దత్పరులై యిచ్ఛాపూరణ
విధానంబులఁ జరితార్థులమైతిమను వారలు ధారణాభ్యాససమాధియోగంబుల సాధింపలేరు కృషిప్రముఖంబులు సంసార
సాధనంబులుగాని మోక్షసాధనంబులుగావు కుటుంబసంగంబునఁ జిత్తవిక్షేపంబగుఁ జిత్తవిజయప్రయత్నంబున సన్న్య
సించి సంగంబు వర్జించి మితంబైన భిక్షాన్నంబు భక్షించుచు శుద్ధవివిక్తసమప్రదేశంబున నొక్కచో నాసీనుండై సుస్థిర
త్వంబునఁ బ్రణవోచ్చారణంబుఁ జేయుచు రేచకపూరకకుంభకంబులఁ బ్రాణాపానంబుల నిరోధించి కామహతంబయిన చి
త్తంబు పరిభ్రమణంబు మాని కామవిసర్జనంబుఁ జేసి మఱలునంతకు నిజనాసాగ్రనిరీక్షణంబుఁ జేయుచు నివ్విధంబున యో
గాభ్యాసంబుఁ జేయువాని చిత్తంబు కాష్ఠరహితంబైన వహ్ని తెఱంగున శాంతిఁ జెందుఁ గామాదులచేత వేధింపంబడక ప్ర
శాంతసమస్తవృత్తంబైన చిత్తంబు బ్రహ్మసుఖసమ్మర్శనంబున లీనంబై మఱియు నెగయ నేరదు॥ సీ॥ ధరణీదేవుఁడు సన్న్య
సించి యతియై ధర్మార్థకామంబులన్। బరివర్జించి పునర్విశంబు మునఁ దత్ప్రారంభియౌ నేని లో।భరతిం గక్కిసకూడు మానఁచి
దనుచున్ భక్షించి జీవించు మా।ర్జరుచందంబున హాస్యజీవనుఁ డగున్నా నాప్రకారంబులన్॥ క॥ మూలమునఁ గ్రిమియును బడు
క్రియ। నిలఁబడు నొడలాత్మగాదు హేయంబనుచున్। దలఁతురు తద్జ్ఞులు వొగడుచు। రలసత నొడలాత్మ యనుచు నజ్ఞులి లే
శా॥ గీ॥ వ్రతము మానఁ దగదు వడుసుకుఱ్ఱనికిని। గ్రియలు మానఁ దగదు గృహగతునికిఁ। దపసి కూరనుండఁ దగదు సన్న్యాసికిఁ।
నరుణితోటిహాస్తుదగమదగదు॥ సీ॥ రథము మే నెల్ల సారథి బుద్ధి యింద్రియగణము గుఱ్ఱములు పగ్గములు మనము। ప్రాణాదిద
శవిధపవనంబు లిరుసు ధర్మాధర్మగతులు ‡రథాంగకములు। బహుళతరంబయిన బంధంబు చిత్తంబు శబ్దాదికములు సంచార
భూము। లభిమానసంయుతుండయిన జీవుఁడు రథికునతరప్రణవంబు§ కార్ముకంబు। శుద్ధజీవుండు బాణంబు సుభగమయిన।

*పరిధావనంబు। పరుగెత్తుట-లేక-నడుచుట. ‡రథాంగకములు। చక్రములు. §కార్ముకము। విల్లు.

బ్రహ్మమంచితలక్ష్యంబుపరులురాగ। భయమదద్వేషశోకలోభప్రమోహ। మానమత్సరముఖములుమానవేంద్ర॥
వ॥ఇట్లుమనుష్యశరీరరూపంబయినరథంబుదనవశంబు చేసికొనిమహాభాగవతచరణకమలసేవానిశితంబయిన విజ్ఞానఖ
డ్గంబుధరియించిశ్రీమన్నారాయణకరుణావలోకనబలంబునరాగాదిశత్రునిర్మూలనంబుగావించిప్రణవబాణాసనంబు
నశుద్ధజీవశరంబునుసంధించిబ్రహ్మమునియెడిగుఱి యమ్మఁబడ వేసిననహంకారరథికుండురథికత్వంబుమానినిజానందం
బుననుండవలయు,నట్టివిశేషంబుసంభవింపనిసమయంబునబహిర్ముఖంబులయినయింద్రియఘోటకంబులుబుద్ధిసారథిస
హితంబులై సాభిమానరథికునిప్రమత్తత్వంబు దెలిసిప్రవృత్తిమార్గంబు నొందించి విషయశత్రుమధ్యంబునంగూల్చున॥
గీ॥విషయశత్రులెల్లవిక్రాంతితోడసా।రథిస మేతుఁడయినరథికుఁబట్టి।యుగ్రతిమిరమృత్యుయుతమగుసంసార। కూపమ
ధ్యమునందుఁగూల్తురధిప॥వ॥వినువైదికకర్మంబుప్రవృత్తంబును,నివృత్తంబునన రెండు తెఱంగులయ్యెనందుఁబ్రవృత్తంబు
నఁబునరావర్తనంబును,నివృత్తంబున మోక్షంబును సిద్ధించుఁబ్రవృత్తకర్మంబులోన నిష్టాపూర్తంబులను రెండుమార్గం
బులుగలవందుహింసాద్రవ్యమయకామ్యరూపంబులయినదర్శపూర్ణమాసపశుయాగవైశ్వదేవబలిహరణప్రముఖంబు
లైన యాగాదికంబులిష్టంబులు దేవతాలయవనకూపతటాకప్రముఖంబులుపూర్తంబులుప్రవృత్తకర్మంబున దేహంబు
విడిచి దేహాంతరారంభంబున దేహిహృదయాగ్రంబున వెలుంగు వాసితోడనింద్రియంబులం గూడి భూతసూక్ష్మయుక్తం
బై ధూమపక్షిణాయనకృష్ణపక్షరాత్రిదర్శంబులవలనసోమలోకంబుఁజేరిభోగావసానంబునవిలీనదేహుండై వృష్టిద్వా
రంబునఁగ్రమంబుననోషధిలతాన్నశుక్లరూపంబులఁబ్రాపించిభూమియందుఁజన్మించునది పునర్భవరూపంబయిన పితృ
మార్గంబునివృత్తకర్మనిష్ఠుండయినవాఁడుజ్ఞానదీప్తంబులయినయింద్రియంబులందుఁగ్రియాయజ్ఞంబులయజించి యిం
ద్రియంబులదర్శనాదిసంకల్పరూపంబయినమనంబునందు వికారయుక్తంబయినమనంబును, వాక్కునందు విద్యాదిల
క్షణమైనవాక్కును, వర్ణసముదాయంబునందును,వర్ణసముదాయంబున కారాదిస్వరత్రయాత్మకంబయిన యోంకారం
బునందునోంకారంబును,బిందువందు బిందువును నాదంబునందు నాదంబును ప్రాణంబునందుఁబ్రాణంబును బ్రహ్మమందు
నిలుపవలయు, దేవమార్గంబులయినయుత్తరాయణశుక్లపక్షదివాప్రాహ్ణపూర్ణిమారాకలవలనసూర్యబ్రహ్మలోకంబు
లందుఁజేరిభోగావసానంబునస్థూలోపాధినివిశ్వుండై సూక్ష్మంబునందులయించిసూక్ష్మోపాధియైన తైజసుండై సూక్ష్మం
బును గారణంబునందులయించి కారణోపాధియైన ప్రాజ్ఞుండై కారణంబును సాక్షిస్వరూపంబునందులయించితుర్యుండై
సాక్షిలయంబునందుశుద్ధాత్ముండయియివ్విధంబునముక్తుండగును॥గీ॥అమరనిర్మితంబులై యొప్పుపితృదేవ। సరణులెవ్వఁ
డెఱుఁగుశాస్త్రదృష్టి। నట్టివాఁడు దేహియై మోహముననొందఁ।డతిశయించుబుద్ధినవనినాథ॥ వ॥వినుము దేహాదులకుఁ
గారణత్వంబున నాదియందునవధికత్వంబుననంత్యమందునుగలుగుచుబహిరంగంబునభోగ్యంబును,నంతరంగంబునభో
క్తయు,బరంబునఁబరంబును,జ్ఞానంబునజ్ఞేయంబును,వచనంబునవాచ్యమును,బ్రకాశమునఁబ్రకాశంబునైనవస్తువునకు
వేఱొండు లేదు ప్రతిబింబాదికంబున వస్తుత్వంబునం జేసి వికల్పితంబై తలంపంబడుభంగినైంద్రియకంబయినసర్వంబునున
ర్థత్వంబున వికల్పితంబై తోఁచుంగాని పరమార్థంబుగాదు దేహాదికంబులువినాశ్యంబులువానికిహేతువులయినక్షితిప్ర
ముఖంబులు వినాశ్యంబులగుటసిద్ధంబు పరమాత్మకు నవిద్యచేత నెంతతడవు వికల్పంబుదోఁచు నంతతడవును భ్రమంబు
దోఁచునవిద్యానివృత్తియైనసర్వంబునుమిథ్యయనిశాస్త్రవిధినిషేధంబుల నెఱింగికలలోపల మేలుఁ గన్న తెఱంగులగు
భావాద్వైతక్రియాద్వైతద్రవ్యాద్వైతంబులుమూఁడుగలవందుఁ బటతంతున్యాయంబునఁ గార్యకారణంబులందువ
స్తువొక్కటియైయుండుననియెఱింగినేకత్వాలోచనంబుచేసివికల్పంబు లేదని భావించుట భావాద్వైతంబు మనోవా
క్కాయకృతంబులయినసర్వకర్మంబులనుఫలభేదంబుఁజేయక పరబ్రహ్మార్పణంబుఁజేయుటక్రియాద్వైతంబుపుత్రమి
త్రకళత్రాదిసర్వప్రాణులకుందనకును,దేహంబునకుంబంచభూతాత్మకత్వంబునభోక్తయొక్కండను,పరమార్థత్వంబు
ననర్థకామంబులయెడనైక్యదృష్టిఁజేయుటద్రవ్యాద్వైతంబు నేర్పుననాత్మతత్త్వానుభవంబున నద్వైతత్రయంబునువి
లోకించివస్తుభేదబుద్ధియు,స్వకీయపరకీయబుద్ధియు,స్వప్నంబులుగాఁదలంచిమునియైనవాఁడుమానవలయు,॥ క॥ వాద
ములువేయునేటికి। వేదోక్తవిధింజరించువిబుధుఁడు గృహమం।దాదరముననారాయణ।పాదంబులఁగొలిచిముక్తిపదము
నకేగుఁ॥శా॥భూపాలోత్తమమీకుభక్తిగరిమస్ఫూర్తిన్సరోజేక్షణ।శ్రీపాదాంబుజయుగ్మమున్నియమమై సేవించికా
దేమహో। గ్రాపత్సంఘములోనఁజిక్కికసమస్తాశాంతనిర్జేతలై। యేపారంగముఖంబుఁజేసిరిదేవేంద్రప్రభావం
బునన్॥వ॥వినుముపోయినమహాకల్పంబునందు గంధర్వులలోనను పబర్హణుండను పేరగంధర్వుండనైన నేనుసౌందర్య

చాతుర్యమాధుర్యగాంభీర్యాదిగుణంబులసుందరులకుఁ బ్రియుండనై క్రీడించుచు నొకనాఁడువిశ్వస్రష్టలయినబ్రహ్మలు దేవసత్రంబనియెడి యాగంబులోన నారాయణకథలు గానంబు చేయుకొఱకు నప్సరోజనులను గంధర్వులం జీరిన॥ గీ॥ క్రతువులోని కేనుగంధర్వగణములోఁ। గలసిపోయివిష్ణుగాథలవటఁ। గొన్నిపాడిసతులఁగూడి మోహితుఁడనై। తలఁగిచనితినంతధరణినాథ॥ క॥ వారిజగంధులపొత్తున। వారింగై కొనకతలఁగివచ్చినబుద్ధి। న్వారెఱిఁగి శాపమిచ్చిరి। వారింపఁగ రానిరోషవశమునన్ధిపా॥ గీ॥ పంకజాతునిచటఁబాడక కామినీ। గణముఁగూడిచనినకల్మషమున। దగ్ధకాంతివగుచుధరణీతలంబున। శూద్రజాతిసతికిసుతుఁడవగుము॥ వ॥ అనియిట్లువిశ్వస్రష్టలుశపించిన నొకబ్రాహ్మణదాసికిఁబుత్త్రుండనై జన్మించియందు బ్రహ్మవాదులైన పెద్దలకుశుశ్రూష చేసినభాగ్యంబుననిమ్మహాకల్పంబునందు బ్రహ్మపుత్త్రుండనై జన్మించితి॥ గీ॥ కాలమున నొక్కగతికిగృహస్థుఁడే। ధర్మమాచరించితగిలిపోవు। నట్టిధర్మమెల్లనటిపిశదంబుగాఁ। బలుకఁబడియెనీ శుభవ్యచరిత॥ మ॥ అఖిలాధారుఁడజాదిముఖ్యభుముఁడు బ్రహ్మంబైనవిష్ణుండునీ। మఖసందర్శితుఁడైనివాసగతుఁడై మాధుర్యసంభాషియై। సఖియై చారకుఁడై మనోదయితుఁడై సంబంధియై మంత్రియై। సుఖముండయ్యెభవన్మహామహిమదాఁజోద్యంబుధాత్రీశ్వరా॥ వ॥ అనియిట్లునారదుండుచెప్పినవృత్తాంతంబంతయువిని ధర్మనందనుండు ప్రేమవిహ్వలుండై వాసుదేవునింబూజించె వాసుదేవధర్మనందనులచేతఁబూజితుండై నారదమునియు దేవమార్గంబునంజనియెననిశుకయోగీంద్రుండుపాండవపౌత్త్రునకుం జెప్పెననిసూతుండుశౌనకాదులకుం జెప్పె॥ … … … … …

క॥ రాజీవసదృశలోచన। రాజీవభవాదిదేవరాజవినుతవి। భ్రాజితకీర్తిలతావృత। రాజీవభవాండభాండరఘుకులతిలకా॥

మాలిని. ధరణిదుహితృరంతా ధర్మమార్గావగంతా। నిరుపమనయవంతా నిర్జరారాతిహంతా।

గురుబుధసుఖకర్తా కుంభినీచక్రభర్తా। సురభయపరిహర్తా సూరిచేతోవిహర్తా॥

గద్య. ఇది, శ్రీపరమేశ్వరకరుణాకలితకవితావిచిత్ర కేసనమంత్రిపుత్త్రసహజపాండిత్యపోతనామాత్యప్రణీతంబైన శ్రీమహాభాగవతంబనుమహాపురాణంబునందు, ధర్మనందనునకు నారదుండు హిరణ్యాక్షహిరణ్యకశిపులపూర్వజన్మవృత్తాంతంబుఁ జెప్పుటయు, హిరణ్యకశిపుదితిసంవాదంబును, సుయజ్ఞచరిత్రంబును, యమసల్లాపంబును, బ్రహ్మవరలాభగర్వితుండైనహిరణ్యకశిపుచరిత్రంబును, బ్రహ్లాదవిద్యాభ్యాసకథయును, బ్రహ్లాదహిరణ్యకశిపుసంవాదంబును, బ్రహ్లాదువచనంబు ప్రతిష్ఠించి హరినరసింహరూపంబుననావిర్భవించి హిరణ్యకశిపుని సంహరించి ప్రహ్లాదునకునభయంబిచ్చి నిఖిలదేవతానివహప్రహ్లాదాదిస్తూయమానుండై తిరోహితుండగుటయుఁ, ద్రిపురాసురవృత్తాంతంబును, నీశ్వరుండుత్రిపురంబుల దహించుటయు, వర్ణాశ్రమధర్మ వివరణంబును, బ్రహ్లాదాజగరమునిసంవాదంబును, నారదు పూర్వజన్మవృత్తాంతంబుననుకథలుగలసప్తమస్కంధము సమాప్తము.

శ్రీకృష్ణార్పణమస్తు.

శ్రీమదాంధ్రభాగవతము — అష్టమస్కంధప్రారంభము.

శ్రీమన్నామపయోదశ్యామ *ధరాభృల్లలామజగదభిరామా। రామాజనకామమహో। ద్దామగుణస్తోమధామదశరథరామా॥

వ॥ మహనీయగుణగరిష్ఠులగునమ్మునిశ్రేష్ఠులకునిఖిలపురాణవ్యాఖ్యానవైఖరీసమేతుండైనసూతుండిట్లనియెనట్లు ప్రాయోపవిష్టుండైనపరీక్షిన్నరేంద్రుండుశుకయోగీంద్రుంగనుంగొని॥ క॥ వినఁబడియెనుస్వాయంభువ। మనువంశమువర్ణధర్మమర్యాదలతో। మనుజులదనుజులవేల్పుల। జననంబులుసృష్టియెల్లజనియించుటయున్॥ ఉ॥ ఏమనుకాలమందుహరియీశ్వరుఁడేటికిసంభవించె నే। మేమియొనర్చెనమ్మనువులెవ్వరునేక్రియఁ జేయుచున్నవాఁ। డేమినటించుమీఁదగతమెయ్యదిసజ్జనులైనవారుమ। న్నేమనిచెప్పుచుందురుమునీశ్వరనాకెఱిఁగింపవేదయన్॥ అనినశుకుండిట్లనియె. క॥ ఈకల్పంబునమనువులు। ప్రాకటముగనార్వురైరిపమనలువురుగలో। లోకములజనులపుట్టువు। లాకథితములయ్యెవరుసనఖిలములున్నృపా॥ వ॥ ప్రథమమనువైనస్వాయంభువునకు నాకూతిదేవహూతులను, నిరువురుకూఁతులుగలరు వారికిఁగ్రమంబునఁగపిలయజ్ఞనామంబులలోకంబులకుధర్మజ్ఞానబోధంబు సేయుకొఱకుహరిపుత్త్రత్వంబునొందెనందుఁగపిలునిచరిత్రంబులుమున్నచెప్పంబడియెయజ్ఞునిచరిత్రంబు నెప్పెదవినుము॥ మ॥ శతరూపాపతికామభోగనిరతిన్సంత్యక్తభూభారుఁడై।

* పయోదశ్యామ॥ పయోద। మేఘమువలె, శ్యామ। నల్లనైనవాఁడా. ధరాభృల్లలామ॥ ధరాభృత్। రాజులలో, లలామ। శ్రేష్ఠుఁడా, అభిరామ। మనోహరమైనవాఁడా, రామాజనకామ। స్త్రీజనమునకుమన్మథునివంటివాఁడా, మహోద్దామగుణస్తోమధామ॥ మహత్। మిక్కిలి, ఉద్దామ। ఉత్కృష్టములయిన। గుణస్తోమ। గుణసమూహమునకు, ధామ। స్థానమయినవాఁడా.

సతి యుండానును గాన కేగి శతవర్షంబుల్సునందానది। న్వ్రాలిమైయేకపదస్థుఁడై నియతుఁడై వాచంయమిస్ఫూర్తితో।గర దోషుండుదపంబు సేసె భువనఖ్యాతంబు గాభూవరా॥వ॥ఇట్లుతపంబు సేయుచుస్వాయంభువమనువుడనమనంబులోన॥ సీ॥సృష్టిచే నెవ్వఁడు చేతనపడకుండుసృష్టి యెవ్వనిచేత చేజనించు।జగములునిద్రింపజాగరూకతనుండియెవ్వఁడు బ్రహ్మెం డ మెఱుఁగుచుండు। నాత్మకాధారంబునఖిలంబు నెవ్వఁడు నెవ్వనినిజధనంబింతవట్టు।పొడఁగానరాకుండుఁబొడఁగను నె వ్వఁడు నెవ్వనిసృష్టికి నెమలు లేమ।జననవృద్ధివిలయసంగతిఁజెందక।యెవ్వఁడెడపకుండు నెల్ల యెడలఁ।దనమహత్వసంజ్ఞ తత్వ మెవ్వఁడుదాన।విశ్వరూపుఁడనఁగవి స్తరించు॥వ॥అనిమతియునిరహంకృతుండును,నిరాశయపరిపూర్ణుండు,ననన్య ప్రేరితుండును,నృశిక్షాపరుండును,నిజమార్గసంస్థితుండును,నిఖలధర్మభావనుండునై నపరమేశ్వరునకునమస్కరించెద ననియుపనిషదర్థంబుల్పలుకుచున్న మనువుంగనుంగొని.క॥రక్కసులుదినఁగఁగడఁగిన। వెక్కసముగయజ్ఞనామవిష్ణుఁడు వారిం।జక్కడ. చెఁజక్రధారల।మిక్కుటముగ వేల్పులెల్ల మేలనిపొగడన్॥వ॥ ఇదిప్రథమమన్వంతరంబింక రెండవమను వువినుము॥సీ॥స్వారోచిషుండనసప్తార్చిబిడ్డఁడుమనువు వానికినాద్యుమత్సుషేణ।రోచిష్మదాద్యులా రూఢపుత్రులుధా త్రి నేలిరిరోచనుఁడింద్రుఁడయ్యె। నధికులుతుషితాదులమరులూర్జస్తంభముఖ్యులాఢ్యులుసప్తమునులునాఁడు। వేదశి రుండనువిప్రునిదయితతుఁదుషితకుఁబుత్రుఁడైతోయజాక్షుఁ।డవతరించెనువిభుఁడనునశీత్యష్టసహస్రమునులునధికుల యినవారు।ఘనులనుగ్రహింపఁగౌమారకబ్రహ్మ।చారియగుచునతఁడుసలిపెవ్రతము॥ తదనంతరంబ॥సీ॥మనువుమూఁ డవవాఁడునునుజేంద్రయుత్తముండనఁబ్రియవ్రతునకునాత్మజుండు। పాలించెనిలయెల్లపవనసృంజయయజ్ఞహోత్రాదులాతనిపుత్రులధిక।గుణులువసిష్ఠునికొడుకులుప్రముఖాదులైరిసప్తఋషులునమరవిభుఁడు।సత్యజిత్తనువాఁడు సత్యభద్రాద్యులుసురలుధర్మునికినిసూనృతకును।బుట్టినసత్యనియతిఁబురుషోత్తముఁడుసత్య। సేనుఁడనఁగమస్తశీలయుతు ల।దనుజయక్షపతులదండించెసత్య। జిన్మిత్రుఁడనఁగజగము మేలనంగ॥ వ॥ చతుర్థమనువుకాలప్రసంగంబువివరించెద॥

గజేంద్రమోక్షణకథాప్రారంభము.

సీ॥మానవాధీశ్వరమనువు నాలవవాఁడుదామసుండనఁగనుత్తముని భ్రాత।పృథ్వీపతుల కేతు *పృథునరఖ్యాతాదులతని పుత్రులుపదుపురధికబలులు।సత్యకహరివీరసంజ్ఞులు వేల్పులుత్రిశిఖనామమువాఁడు దేవవిభుఁడు। మునులుజ్యోతిర్వ్యోమ ముఖ్యులుహరిపుట్టెహరిమేధునకుఁబ్రీతిహరిణియందు।గ్రహనిబద్ధుఁడయినగజరాజువిడిపించి।ప్రాణభయమువలనఁబా పి కాచె।హరిదయాసముద్రుఁడఖిలలోకేశ్వరుఁ।డనినశుకునిఁజూచియనియెవిభుఁడు॥క§నీరాటవనాటులకుం।ఘోరాటం బెట్లుగలిగెఁబురుషోత్తముచే।నారాట మెట్లుమానెను। ఘోరాటవిలోనిభద్రకుంజరమునకున్॥క॥ మునినాథయీకథా స్థితి। వినిపింపుమువినఁగనాకు వేడుకపుట్టెన్।వ్వనియెదఁగణ్ణేంద్రియములఁ। బెనుపండువుసేయమునముప్రీతింబొందన్॥ క॥ఏకథలయందుఁబుణ్య।శ్లోకుఁడుహరిసెప్పఁబడును సూరిజనముచే।నాకథలుపుణ్యకథలని।యాకర్ణింపుదురు పెద్దలతిహ ర్షమునన్॥వ॥ఇవ్విధంబునఁబ్రాయోపవిష్టుండయినపరీక్షిన్నరేంద్రుండు¶బాదరాయణినడిగెననిచెప్పిసభాసదులయిన మునులనవలోకించిసూతుండుపరమహర్షసమేతుండై చెప్పెనట్లుశుకుండురాజునకిట్లనియె॥ సీ॥ రాజేంద్రవినుశీసుధా రాశిలోనొకపర్వతముత్రికూటంబనఁదనరుచుండు। యోజనాయుతమగుసున్నతత్వంబును నంతియ వెడలుపునతిశయి ల్లుఁ। గాంచనాయసస్సారకలధౌతమయములై మూఁడుశృంగంబులు మొనసియుండుఁ। దటశృంగబహురత్నధాతుచిత్రిత ములైదిశలుభూనభములు దేజరిల్లు।భూరిభూజలతాకుంజపుంజములును।మ్రోసిపడి తెంచు సెలయేటిమొత్తములును।నుతిఁ గితిరిగెడుదివ్యవిమానములును।జరులఁగ్రీడించుకిన్నరచయముగలిగి॥వ॥అదిమఱియును శ్రీమాతులుంగలవంగలుంగచూత కేతకీభల్లాతకామ్రాతకసరళపనసబదరీవకుళవంజుళవటకుటజకుందకురువకకురంటకకోవిదారఖర్జూరనారికేళసింధువా రచందనపిచుమందమందారజంబూజంబీరమాధవీమధూకతాలతక్కోలతమాలహింతాలరసాలసాలప్రియాళుబిల్వా

* పాఠాంతరమందుఁబృధువనునతనికివృషాఁడను పేరుగలదదివిష్ణుపురాణసమ్మతమైనపాఠము. §నీరాట।జలమందుసంచరించు మొసలి, వనాట।అడవియందుసంచరించెడు ఏనుఁగు, ఘోరాటవి।భయంకరమైనఅరణ్యము, భద్రకుంజరము। మదపుటేనుఁగు. ¶బాదరాయణిశీ। వ్యాసపుత్రుఁడైనశుకుని. ‡క్షీసుధారాశి।పాలసముద్రము,అయుత।పదివేలు,అయస్సార।శ్రేష్ఠమయినయినుము,కలధౌత।వెండి, శృంగము। శిఖరము. ‖మాతులుంగ।మాదీఫలవృక్షములు,లుంగ।పుల్లమాదీఫలవృక్షము,చూత।మామిడిచెట్లు, కేతకీ।మొగలి,భల్లాతక।జీడిచెట్లు, ఆమ్రాతక। అంబాళపుచెట్లు,సరళ।వేగిమాకులు,బదరి।రేఁగుచెట్లు.వకుళ।పొగడమాకులు,వంజుళ। నెమ్మిమాఁకులు,వట।మఱ్ఱివృక్షము,కుటజ।కొడిసెచెట్లు కుంద।మొల్లచెట్లు.కురువక।ఎఱ్ఱపువ్వులుగలగోరింటచెట్లు,కురంటక।పచ్చపువ్వులుగలగోరింటలు,కోవిదార।ఎఱ్ఱకాంచనపుచెట్లు, సింధువా ర।వావిలిచెట్లు.పిచుమంద।వేఁపచెట్లు,జంబూ।నేరేడుచెట్లు,జంబీర।నిమ్మచెట్లు,మాధవీ।వసంతకాలమందుపూచెడుమల్లెచెట్లు,మధూక। ఇప్ప

మలకక్రముకకదంబకరవీరకదళీకపిత్థకాంచనకందరాళశిరీషశింశుపాశోకపలాశనాగపున్నాగచంపకశతపత్రమరువకమల్లికా ప్రముఖనిరంతరవసంతసమయసౌభాగ్యసంపదంకురితపల్లవితకుసుమితఫలిత లలితవిటపవిటపివీరుత్తతులకు వాలుకానేకవిమలపులినతరంగిణీసంగతవిచిత్రవిద్రుమలతామహోద్యానశుకపికనికరన్నినదాలంకృతంబును, మణివాలుకానేకవిమలపులినతరంగిణీసంగతవిచిత్రవిద్రుమలతామహోద్యానశుకపికనికర

నిశితసముచితచంచూపుటనిర్దళితశాఖిశాఖాంతరపరిపక్వఫలరంధ్రప్రవర్షితరసప్రవాహబహుళంబును; గనకమయసలిలకాసారకాంచనకుముదకల్హారకమలపరిమళమిళితకబళాహారసంతతాంగీకారభారపరిశ్రాంగకాంతాసమాలింగిత సమీరమత్తమధుకరవిటసముదయసమీపసంచారసముదంచితశకుంత కలహంస కారండవ జలకుక్కుట చక్రవాకకలకంఠబకబలాహకకోయష్టికముఖరజలవిహంగవిసరవివిధకోలాహలబధిరీభూత భూనభోంతరాళంబును, తుహినకరకాంతమరకతకమలరాగవజ్రవైదూర్యనీలగోమేధికపుష్యరాగమనోహరకనకకలధౌత మణిమయానేక శిఖరతటదరీవిహరమాణ విద్యాధరవిబుధసిద్ధచారణ గంధర్వగరుడకిన్నరమిథునసంతతసరససల్లాపసంగీతప్రసంగ మంగళాయతనంబును, గంధగజగవయగండభేరుండఖడ్గకంఠీరవశరభశార్దూలచమరశల్యభల్లసారంగసాలావృకవరాహమహిషమర్కటమహోరగమార్జాలాదినిఖిలమృగనాథసమూహసమరసన్నాహసంరంభసంచకితశరణాగతశమనకింకరంబునునై యొప్పునప్పర్వతసమీపంబునందు ॥ క ॥ *ఝిల్లీభల్లులులాయక । భల్లుకఫణిఖడ్గగవయబలిముఖచమరీ। ఝిల్లీహరిశరభకరికిటి। మల్లాద్భుతకాకఘూకమయమగు నడవిన్ ॥ శా॥ అన్యాలోకనభీకరంబులు జితాశానేకపానేకమల్ । వన్యేభంబులు గొన్ని మత్తతఁ జనున్ వజ్యావిహారాగతో। దన్యత్వంబున భూరిభూధరదరీద్వారంబులందుండి సో। త్కన్యక్రీడల నీరుగాలి వడిఁగాసారావగాహార్థమై ॥ గీ ॥ అంధకారమెల్ల నద్రిగుహాంతర। వీథులందుఁబగలు వెఱచి డాఁగి। ¶ఎదురు వేచి సంధ్య నినుఁడు వృద్ధతనున్న। వెడలె ననఁగ గుహలు వెడలెఁ గరులు॥ క ॥ ‡తలఁగవు కొండలకైనను। మలఁగవు సింగములకైన మార్కొనుఁ గడిమిం। గలఁగవు పిడుగులకైనన్। నిలబలసంపన్నవృత్తి నేనుఁగు గున్నల్ ॥ సీ॥ పులుల మొత్తంబులు పొదరిండ్లలో దూఱు ఘోర †భల్లూకముల్ గుహలు సొచ్చు। భూదారములు నేలబోఱియలలో డాఁగు హరిదంతముల కేగు హరిణచయము। మడువులఁ జొరఁబాఱు మహిషసంఘంబులు గండశైలంబులఁ గపులు ప్రాఁకు। వల్మీకములు సొచ్చు వనభుజంగంబులు నీలకంఠంబులు నింగి కెగయు। వెఱచి చమరీమృగంబులు విసరువాల। చామరంబుల విహరణశ్రమము వాయ। భయదపరిహేలవిహరించు భద్రకరుల। గాలివారిన మాత్రాన జాలిఁ బొంది ॥ క ॥ మదగజదానామోదము । కదలని తమకమునఁ ద్రావి కడుపులు నిండన్। సొదలుచుఁ దుమ్మెదకొదమలు। కమపులు జుంజుమ్మటంచు గానము సేసెన్ ॥ క ॥ ¶తేఁటి యొమ్మెద త్రావిక దుఫులు నిండన్। శబొదలుచుఁ దుమ్మెదకొదములు। కమపులు జుంజుమ్మటంచు గానము సేసెన్ ॥ క ॥ తేఁటికి నందిచ్చు నిండు బోటితకటి యొరుప్రియకును। మాటికి మాటికిని నాగమదజలగంధం। బేఁటికియనితనుఁ బొందెడి। బోఁటికి నందిచ్చు నిండు బోటిత

నమునన్ ॥ క ॥ అంగీకృతరంగన్మా। తంగీమదగంధమగుచుఁ దద్దయు వేడ్కన్। సంగీతవిశేషంబుల। భృంగీగణ మొప్పె మ్రానుమన్ ॥ క ॥ వల్లభులు వారు మున్నడ। వల్లభయని మూసరి రేని వారణదానం। బొల్లక మధుకరవల్లభు। లుల్లంబుసు పెట్టెడి మాడ్కిన్ ॥ క ॥

భూరిభూజలతాకుంజపుంజములును ॥ భూరి। అనేకములైన. భూజ। వృక్షములయొక్క. లతా। తీఁగెలయొక్క, కుంజ। పొదరిండ్లయొక్క, పుంజములును। సమూహములును; ప్రవహించు। వచ్చుచున్న, అనఁగా ప్రవహించుచున్న. దివ్యవిమానములును। దేవతారథములును, హింతాల। గిఱకతాడిచెట్లు, రసాల। తియ్యమామిడిచెట్లు, సాల। ఏపెచెట్లు, ప్రియాళ। మొరటిచెట్లు, తాల। తాటిచెట్లు, తక్కోల। తక్కోలవృక్షము, తమాల। కానుగుచెట్లు, కంద

రాళ। ప్రేంకణపుచెట్లు, ఆమలక। ఉసిరికెచెట్లు, క్రముక। పోఁకచెట్లు, కరవీర। గన్నేరుచెట్లు, కపిత్థ। వెలగచెట్లు, కాంచన। సంపెగచెట్లు, కందరాళ। కలజువ్వి, శిరీష। దిరిసెన, శింశుప। ఇరుగుడుచెట్లు, పలాశ। మోదుగుచెట్లు, నాగ। సురపొన్న, పున్నాగ। పొన్నచెట్లు, చంపక। కనకసంపెగ, శతపత్ర। తామరతీఁగెలు, మల్లికా। శ్రేష్ఠము, పల్లవిత। చిగిర్చినట్టి, కుసుమిత। పుష్పించినట్టి, ఫలిత। ఫలించినట్టి, లలిత। కోమలములైన, విటప। కొమ్ములుగల, విటపి। వృక్షములయొక్క, నివహ। గుంపుచేత, తరంగిణి। నది, సంగత। కూడుకొనిన, విద్రుమలతా। పగడపుతీఁగెలు, శుక। చిలుక, పిక। కోకిల, నికర। గుంపు, నిశిత। వాడిగల, సముచిత। మిగుల నొప్పుచున్న, చంచూపుట। ముక్కులచేత, నిర్దళిత। బ్రద్దలు చేయబడిన, శాఖి। వృక్షములయొక్క, శాఖ। కొమ్మలయొక్క, అంతర। మధ్యప్రదేశములయందున్న, బహుళంబును। అధికమైనదియును, సలిల। జలము, కాసార। కొలను. తుహినకరకాంత। చంద్రకాంతమణులు. భల్ల। ఖడ్గమృగములు, సారంగ। లేడి, సాలావృక। అడవికుక్కలు। లేక నక్కలు, సమర। యుద్ధము, సంరంభ। సంభ్రమము; సంచకిత। భయపెట్టబడిన, శమనకింకర। యమదూతలు. *ఝిల్లీ। అడవిపిల్లులు, భల్లు। ఒకజాతియెలుగుబంటి, లులాయక। అడవిదున్నలు, భల్లుక। ఎలుఁగుగొడ్డు, గవయ। కురుబోతు, బలిముఖ। కోఁతులు, ఝిల్లి। చిమ్మటలు-కిటి। పంది, మల్ల। శ్రేష్ఠము. జితాశానేకపానేకముల్। జయింపఁబడిన దిగ్గజములుదా నముగల, వన్యేభంబులు। అడవియేనుఁగులు. అవ్వ్రజ్యావిహార। అనుసరణరూపమయిన విహారముచేత- ఆగత। వచ్చిన- ఉదన్యత్వంబునన్। దప్పిచేత. దరీ। గుహ, కాసారావగాహార్థమై। కొలఁకునందు స్నానము చేయుటకొఱకై.— అద్రి। పర్వతము. ¶ఎదురు వేచి। సమయముచూచి. ‡తలఁగవు। తొలఁగవు, మలఁగవు। వెనుకఁదియవు, కడిమి। పరాక్రమము. †భల్లూక। ఎలుగుమంటి, భూదారము। పంది, హరిదంతములు। దిక్కులచివరలు, హరిణచయము। లేడిగుంపు- వల్మీకము। పుట్ట- భుజంగము। సర్పము- నీలకంఠము। నెమలి- నింగికెగయున్। ఆకాశమున కెగురును- దానామోదమున్ - మదధారలవాసనను. శసొదలుచున్। బలిసినవై, కొదమ। శిశువు, కదుపు। గుంపు, తేఁటి। తుమ్మెద, బోఁటితనమునన్। జాణతనముచేత. శ్రీమ్రాను పెట్టెడు మాడ్కిన్। నిశ్చేష్టులగునట్లు.

నఁ బొంది రెల్లయెల్లాసంబుల్॥ అప్పుడు॥ మ॥ *కలభంబుల్ చెరలాడుఁ బల్వలములా ఘ్రాణించి మట్టాడుచున్। ఫలభూజంబు
లు రాయుచుం జివురుజొంపంబుల్ వడిన్ మేయుచుం। బులులన్ గాఱెనుపోతులన్ మృగములన్ బోనీక శిక్షించుచున్। గొలఁకుల్ సొ
చ్చి కలంచుచున్ గిరులపైఁ గొబ్బిళ్ళు గోరాడుచున్॥ క॥ తొండంబుల మదజలవృత। గండంబుల గుంభములను ఘట్టన సేయం।
గొండలు దలక్రిందై పడు। బెండుపడున్ దిశలు సూచి బెగడున్ నగముల్॥ క॥ ఎక్కడఁ జూచిన లెక్కకు। నెక్కువ యై యడవి నడు
చు నిభయూథములో। నొక్క కరినాథుఁ డెడ తెగి। దిక్కులనొక §కరేణుకోటి సేవింపంగన్॥ వ॥ ఇట్లు వెనుక ముందట నుభయపా
ర్శ్వంబులం ¶దృషార్దితంబులై యరుగుదెంచు నేనుంగుగములం గూడికొని తెఱంగుదప్పి తొలంగుపడి యాశ్వ
రాయత్తంబునం జిత్తంబు సంపిత్తంబుగా నుండుటం జేసి తాను దనకరేణు సముదయంబును నొక్క తెరువై పోవుచు।
సీ॥ పల్వలంబుల లేఁతపచ్చిక మచ్చికఁ జెలులకందిచ్చు శీనచ్చికము లేక। చివురుజొంపములఁ గ్రొవ్వేలయుపూఁ గొమ్మలఁ బ్రా
ణవల్లభలకుఁ బాలువెట్టు। ఘనదానశీతలకర్ణతాళంబుల దయితల చెమటార్చు తనువు లరసి। మృదువుగాఁ గొమ్మల మెల్లనె
గళములు నివురుచుఁ బ్రేమతో నెఱపుగ అవుపిలుచు చక్కట్ల డగ్గరి ప్రేమతోడ। డాసి మూర్కొని దివికిఁ దొండంబు సాఁచు। వె
దవివేకించుఁ గ్రీడించు విశ్రమించు। మత్తమాతంగమల్లంబు మహిమతోడ॥ సీ॥ తనకుంభముల పూర్ణతకు డిగ్గియువతుల కు
చములపయ్యెద కొంగులీవ। తనయానగంభీరతకుఁ జాలక బలలయానంబులం దెలనండఁ గొనఁగ। దనకర శ్రీఁ గనితలఁగి బా
లలు విఱుదొడలు మేఖలదీప్తిఁ దోఁచఁబిలువ। దనదంతరుచికోటి తరుణులనగవులు ముఖచంద్రదీప్తులమూసుకుడువ। దనదు
లావణ్యరూపంబుఁ దలఁచి చూడ। నంజనాభ్రముకపిలాదిహరిదిభేంద్ర। దయితలందఱుఁ దన వెంటఁ దగిలి నడువ। కుంభివిభు
డొప్పె నొవ్వాలకుప్పఁ బోలి॥ వ॥ మఱియు నానాగహనవిహారణమహిమతో మదగజేంద్రంబు మార్గంబుఁ దప్పి †పిపాసాప
రాయత్తచిత్తంబున మత్తకరేణువుల మొత్తంబునుం దానును జని చని॥ మ॥ అటఁ గాంచెన్ ‡కరిణీవిభుండు నవఫుల్లాం
భోజకల్హారముం। న్నటదిందిందిరవారముం గమఠమీనగ్రాహమాత్సారముం। న్వటహింతాలరసాలసాలసునవోవల్లీకుటీతీ
రముం। న్జటులోద్ధూతమరాళచక్రబకసంచారంబుఁ గాసారమున్॥ వ॥ ఇట్లు నన్యపురుషసంచారంబును నిష్కళంకంబైన
యప్పంకజాకరంబుఁ బొడగని॥ సీ॥ ॥తోయజగంధంబు దోఁగినచల్లని మెల్లని గాడ్పుల మేనులలరఁ। గమలనాళాహారవిమల
వాక్కలహంసరవములు సెవులపండువులు సేయ। ఫుల్లదిందీవరాంభోరుహామోదంబు ఘ్రాణరంధ్రంబుల గారవింప। ని
ర్మలకల్లోలనిర్గతాసారంబు వదనగహ్వరముల వాడుదీర్పఁ। ద్రిజగదఖినవసౌభాగ్యదీప్తమైన। విభవమీక్షణములకును విం
దు సేయ। నఱిగి పంచేంద్రియవ్యవహారములను। మఱచి మత్తేభయూథంబు మడుఁగుఁ జొచ్చె॥ క॥ తొండంబులఁ బూరించు
చు। గండంబులఁ జల్లుకొనుచు గళగళరవముల్। మెండుకొన §వలుదకడుపులు। నిండ న్వేదండకోటి నీరుం ద్రావెన్॥ అప్పుడు॥
మ॥ ‖ఇభలోకేంద్రుఁ డుహస్తరంధ్రములనీ రెక్కించి పూరించి చం। డభమార్గంబున కెత్తి నిక్కి వడి నుడ్డాడించి పైఁ జిం
దు నా। రభటిన్ నీరములోనఁ బెల్లెగసిన న్గ్రాహపాఠీనముల్। నభమందాడెడు మీనకర్కటములన్ బట్టెన్ సురల్ మ్రాన్ప
డన్॥ మఱియు నగ్గజేంద్రంబు నిరర్గళవిహారంబున॥ సీ॥ ‖కరిణీకరోజ్ఝితకంకణచ్ఛటఁ దోఁగి సెలమేటి నీలాద్రి చెలువుఁ దెగ
డు। హస్తినీహస్తవిన్యస్తపద్మంబుల వేయుగన్నులవాని వెఱపు సూపుఁ। గలభసముత్కీర్ణకల్హారరజమునఁ గనకాచలేం
ద్రంబు ఘనతఁ దాల్చుఁ। గుంజరీపరిచితకుముదకాండంబుల ఫణిరాజమండనప్రభ వహించు। మదకరేణులమత్తమాత్రికఘ

*కలభంబుల్।ముప్పదియేండ్లయేనుఁగులు. చరలాడున్।సంచరించుచు, పల్వలంబులు।పడియగుంటలు, మట్టాడుచున్।చెల్లాచెదరు సేయు
చు, భూజంబులు।వృక్షములు- జొంపము।సమూహము- గ్రొబ్బిళ్లగోరాడుచున్।ఉన్నతప్రదేశములను కొమ్ములతోఁ జిమ్ముచు. §కరేణుకోటి।
ఆఁడుయేనుఁగులగుంపు. ¶తృషార్దితంబులై।దప్పిచేత తొందరపెట్టఁబడినవై- తెఱంగుదప్పి।దారిదప్పి- తొలంగుపడి।చెదిరిపోయి. శీనచ్చి
కము।తక్కువ- దయిత।ప్రియురాలు. †పిపాసాపరాయత్త॥ పిపాస।దప్పికి-పరాయత్త।మిగుల నధీనమైన. ‡కరిణీవిభుండు।గజేంద్రుఁడు-
నవఫుల్లాంభోజకల్హారమున్॥ నవఫుల్ల।క్రొత్తగాఁ బూచిన- అంభోజ।పద్మములును- కల్హారమున్।కలువలును గలదియును- నటదిందిందిరవార
మున్॥నటత్।నృత్యమాడుచున్న-ఇందిందిర।తుమ్మెదలయొక్క-వారమున్।సమూహము గలదియును-కమఠ।తాబేళ్లు- గ్రాహ।మొసలి-దుర్వా
రమున్।నివారింపఁగూడనదియును-వల్లీకుటీ।పొదరిల్లు. కాసారము।కొలను. ॥తోయజ।పద్మము-తోఁగి।మునిఁగి. §వలుద।గొప్ప. ‖ఇభలోకేం
ద్రుండు।గజేంద్రుఁడు- భమార్గము।ఆకాశము. నక్ర।ఏనుఁగును భక్షించెడు జలజంతువు- గ్రాహ।ఏఁగెవలె శరీరమునకుఁ జుట్టికొని ప్రాణిహిం
సఁ జేయు మహామత్స్యము- పాఠీనము।మత్స్యము- మ్రాన్పడన్।నిశ్చేష్టితులగుచుండఁగాను. ‖కరిణీకరోజ్ఝితకంకణచ్ఛటఁ దోఁగి॥కరిణీ।ఆఁ
డుయేనుఁగులయొక్క-కర।తొండములనుండి- ఉజ్ఝిత।బయలు దేరిన-కంకణ।జలబిందువులయొక్క-ఛటన్।సమూహమందు- తోఁగి।మునిఁగి-
హస్తినీహస్తవిన్యస్త॥ హస్తినీ।ఆఁడుయేనుఁగులయొక్క-హస్త।తొండములచేత-విన్యస్త।ఉంచఁబడిన-కలభ।ఆఁడుయేనుఁగులచేత- సముత్కీ
ర్ణ।వెస్నగఁ జల్లఁబడిన- కల్హారరజమునన్।కలువపూవులపుప్పొడిచేత- కుంజరీ।ఆఁడుయేనుఁగు పరిచిత।ఉంచఁబడిన-కుముద-కాండంబులన్।క
లువతీఁగలచేత- ఫణిరాజమండన।శివునియొక్క- ప్రభవహించున్।కాంతివహించును.

మేలమాడు। నెదుఱు లేనిగరిమనిభరాజమల్లంబు।వనజగేహాకేళి వ్రాలుచపుడు॥వ॥మఱియు స్తుల। మెఱుఁగు మొగులతోడ మేలమాడు। నెదుఱు లేనిగరిమనిభరాజమల్లంబు ... మేకతోడ మేలమాడు॥ వనజగేహాకేళి వ్రాలుచపుడు॥ వ॥మఱియు నానరోవరలక్ష్మినుదగజేంద్రవివిధవిహారవ్యాకులితనూతనలక్ష్మీవిభవయై *యనంగవిద్యానిరూఢపల్లవప్రబంధపరికంపితశరీరాలంకారయగుకుసుమకోమలియునుంబోలె వ్యాకీర్ణచికురమత్తమధుకరనికరయు, విగతరసవదనకమలయు,నిజస్థానచలితకుచరథాంగయుగళయు,లంపటితజఘనపులినతలయునై యుండెనంత॥సీ॥భుగభుగాయతభూరి ‡బుద్బుదచ్ఛటలతోఁగదలుచుదివికిభంగంబులెగయ।భువనభయంకరఫూత్కారరవమున ఘోరనక్రగ్రాహకోటిబెగడ। వాలవిక్షేపనగ్రాహరజంఝానిలవశమునఘుమఘుమావర్తమడరఁ।గల్లోలజాలసంఘట్టనంబులతటీతరులుమూలంబుతోధరణిఁగూలఁ।¶సరసిలోనుండిపొడగనిసంభ్రమించి। యదరికుప్పించిలంఘించిహుంకరించి।భానుఁగబళించిపట్టుస్వర్భానుపగిది। నెగడివడఁగినకరిఁబట్టె। ¶బొడవడఁగిన కరిఁబట్టె॥ క॥వడిఁదప్పించికరీంద్రుఁడు।నిడుదకరంబెత్తివైవనీరాటంబుం। ¶బొడవడఁగినకరేంద్రుఁడిభరాజు నొడిసిపట్టె॥ క॥వడిఁదప్పించికరీంద్రుఁడు ... ప్లుజలములఁబడికడువడిఁబట్టెఁబూర్వపదయుగళంబుల్॥ చ॥ పదములఁబట్టినందలకుపాటొకయింతయు లేకశూరతన్మగజవల్లభుండుధృతిమంతుఁడుదంతయుగాంతఘట్టనల్।జెదరగఁజిమ్మెనమ్మకరిచిప్పలుపొనులుదప్పనుప్పరల్।వదలి §జలగ్రహంబుకరివాలముమూలముఁజీరెగోరులన్॥ క ॥ కరిఁదిగుచుమకరిసరసికిఁ। గరిదరికినిమకరిఁదిగుచుఁగరకరిబెరయన్।గరిమకరిమకరికింగరి।భరమననిట్లతలకుతలభటులదిరిపడన్॥వ॥ఇట్లుకరిమకరంబులు రెండును నొండొండసమగ్రండతండంబులై తలపడినిఖిల ⑩లోకాలోకనభీకరంబులయియన్యోన్యవిజయశ్రీవశీకరంబులై సంక్షోభితకమలాకరంబులై హరిహరియునుగిరిగిరియునుందాకిపిఱుతివియక పెనంగు తెఱంగుననీరాటంబయినపోరాటంబెట్టుచు వెలికిలోనికిందిగుచుఁగొలంకుకలంకంబందఁగడువడినిట్టట్టుపడితడఁబడకబుడబుడానుకారంబులై భుగులుభుగుల్లనుచప్పళ్లతోనురువులుగట్టుచుజలంబులుప్పరంబునకెగయంజప్పరించుచుఁదప్పకవదనగహ్వరంబులనప్పళించుచునిశితనితాంతమురతదంతకుంతంబులనింతింతలుదునియలై నప్పళంబునఁ బునుకచిప్పలుకుదుళ్లుదప్ప రక్తంబులు గ్రమ్ముదేర హుమ్మనియొక్కొమ్మడింజిమ్ముచునితరేతరసమాకర్షణంబులంగదలక పదంబులు మొదలిపట్టువదలకకుమరైయుండుచుఁ బరిభ్రమణవేగంబునజలంబులందిఱుగుచుమకరకమఠకర్కటగండకమండూకాది సలిలనిలయంబులుప్రాణంబులు క్షీణంబులుగానొకటొకటిందాఁకరభసంబున నికరులువడమ్రగ్గంద్రొక్కుచు మెండుచెడిబెండుపడినాచుగుల్లచిప్పతండంబులఁబరస్పరతాడనంబులకునడ్డంబుగానొడ్డుచునోలమానఁగొనక గెలుపుతలంపులుబెట్టిదంబులై రెట్టింపనహోరాత్రంబులుంబోలెఁగ్రమక్రమవిజృంభమాణంబులై బహుకాలకలహవిహారంబులై నిర్గతనిద్రాహారంబులై యవక్రపరాక్రమఘోరంబులై పోరుచున్నసమయంబున॥క॥‖జవమునుజలమునుబలమును। వివిధములుగఁబోరుకరటివీరతకుభువిన్। దివిమకరమీనకర్కట।నివహములొక్కటనమిత్రనిలయముబొందెన్॥ శా॥‖ఆటోపంబునఁజిమ్మురొమ్మగలవజ్రాభీలదంతంబులన్।దాటించున్ మెడజుట్టిపట్టిహరిదోర్దండాభశుండాహతిన్। నీటన్ మాటికిమాటికిందిగువఁగానీరాటము న్నేటిపోరాటందోటమిపాటుఁజూపుటకరిన్యాటంబువాచాటమై॥అప్పుడు॥గీ॥మకరితోడఁబోరుమాతంగవిభునినో। కరుణింపఁబోవఁగాల్లురాక।కోరిచూచుచుండెఁగుంజరీయూథంబు।మగలుతనులుగారెమగువలకును॥అంత॥గీ॥‖జీవనంబుతనకుజీవనంబై యుంట।నలవుబలమునంతకంతకెక్కి।మకరమొప్పెడస్సెమత్తేభమల్లంబు।బహుళపక్షసీతభానుపగిది॥మ॥ఉరుకుంగుం భయుగంబుపైహరిక్రియన్ హుమ్మంచుఁబాదంబులం।దిఱుగుంగంఠము వెన్నుఁదన్నునెగయున్ హేలాగతిన్వాలముం।జఱుచున్నుగ్గుగఁదాఁకు ముంచుమునుగున్ శల్యంబులుందంతము।ల్వ్రేయుచుఁబొంచిపొంచికదియున్ దండయాధోత్తమున్॥మ॥పొడగానంబడకుండడాఁగు వెలికింబోవంగఁదానడ్డమై। పొడచూపుంజరణంబులంబెనఁగొన్నేదండయాధోత్తమున్॥

* అనంగవిద్యానిరూఢ।కామశాస్త్రమునందు నేర్పరియయిన-పల్లవ।విటకానియొక్క- ప్రబంధ।నాగరాఖ్యమకుట్టాదిబంధములచేత-పరికంపితశరీరాలంకారయగు।చలింపఁజేయఁబడినశరీరాలంకారముగల-కుసుమకోమలియుంబోలెన్। స్త్రీవలెనే- వ్యాకీర్ణచికురమత్తమధుకరనికరయు।అంతటవ్యాపించియున్నమదించినతుమ్మెదగుంపుల నెడువెండ్రుకలుగలదియును- రథాంగ।చక్రవాకపక్షి- లంపటితజఘనపులినతలయును॥ లంపటిత।గాసిపెటఁబడిన- జఘన।పిఱుదులను-పులిన।ఇసుకదిబ్బలయొక్క-తలయున్।ప్రదేశముగలదియును. ‡బుద్బుదఛటలతోన్।బుగ్గలగుంపులతో- దివికిన్।ఆకాశమునకు- భంగంబులు।అలలు. ¶సరసి।కొలను- స్వర్భాను।రాహువు. ¶పొడవడఁగినట్లు।చచ్చినట్లు. §జలగ్రహంబు।మొసలి. †కరకరిబెరయన్।బలాత్కారముగాను. ⑩లోకాలోకన।లోక।జనులయొక్క-ఆలోకన।చూపులకు-పిఱుతివియక।వెనుకఁదీయక-కుంత।బల్లెము-పునుకచిప్పలు।తలపుఱ్ఱెలు-పరిభ్రమణ।సవ్యాపసవ్యములుగాఁ దిరిగెడు-రభసంబున।వేగముచేత- ఓలమానఁగొనక।వెనుకఁదీయక. ‖జవము।వేగము-చలము।హఠము-ఆటోపము।గర్వము-ఱొమ్మగలన్।వక్షముబద్దలగునట్లుగాను- అభీల।భయంకరము. ‖జీవనంబు।జలము-బ్రతుకడము- అలవు।యుక్తి- సీతభానుపగిది।చంద్రునివలె.

నుంబోరాక రా రాక బెగ్గడిలంగూలఁగ దాఁటు లేచుచు జెనుద్ఘాటించుచు లంఘించుచు బ్బెడిజిఁబుందలఁగున్నలంగునొడియున్నే థింమఁగ్రోధించె ముదర్॥ వ॥ ఇట్లు విస్మితవక్రచక్రంబై నిర్వక్రవిక్రమంబున నల్పహృదయజ్ఞానదీపంబు నతిక్రమించు మహామాయాంధకారంబునుం బోలె ననంతకంతకును నుత్సాహకలహసన్నాహబహువిధజలావగాహంబయిన గ్రాహంబును మహాసాహసంబున॥ శా॥ పాదద్వంద్వము నేల మోపి పవనున్ బంధించి పంచేంద్రియోన్మాదంబుం బరిమార్చి బుద్ధిలతకున్ మారాకుహత్తించి నిష్ఖేదబ్రహ్మపదావలంబనగతిన్ గ్రీడించు యోగీంద్రు మర్యాదన్ నక్రము విక్రమించెఁ గరిపాదాక్రాంతనిర్వక్రమై॥ గీ॥ *వనగజంబు నెగుచు వనచారిఁ బొడగని వనగజంబ కాన వజ్రిగజము వెల్లనైన సురేంద్రు వైచి సుధాంధులఁ బట్టు పట్టనీక బయలు వ్రాకె॥ ఉ॥ ఊహ కలంగి జీవనపు‡ఓలమునం బడి పోరుచున్ మహా మోహలతానిబద్ధపదమున్ విడిపించుకొనంగ లేక సందేహముఁ బొందు దేహిక్రియ దీనదశన్ గజముం డెభీషణ గ్రాహదురంతదంతపరిఘట్టితపాదఖురాగ్రశల్యమై॥ ఇవ్విధంబున॥ క॥ అలయక ¶సొలయక వేసట నొలయక కరి మకరితోడ నుద్దండత రాత్రులు సంధ్యలు దివసంబులు సలిపె నొబ్బరొక్క వేయు సంవత్సరముల్॥ మ॥ పృథుశక్తిన్ గజ మా జలగ్రహముతోఁ బెక్కేండ్లు పోరాడి సంశిథిలంబైతన లావు వైరిబల ముర్జింతింతి దిమిఘ్యామనోరథ మింకేటికి దీని గెల్వ సరిపోరం జాలరాదంచు న వ్యథమై యిట్లనుఁ బూర్వపుణ్యఫలదివ్యజ్ఞానసంపత్తితోన్॥ శా॥ ఏ రూపంబున దీని గెల్తు నిటమీఁ దే వేల్పుఁ జింతింతు నె వ్వారిం జీరుదు నెవ్వ రడ్డ మిఁక నివ్వారిప్రచారోత్తము న్వారింపం దగువార లెవ్వ రఖిలవ్యాపారపారాయణుల్ లేరే మ్రొక్కెదఁ దిక్కుమాలిన మొఱాలింపం బ్రపుణ్యాత్మకుల్॥ శా॥ నా †నానేకపయోధముల్ వనములో నం బెద్దకాలంబునన్ స్నానింపన్ దశలక్షకోటికరిణీనాథుండనై యుండి మద్దానాంభఃపరిపూర్ణచందనలతాంతచ్ఛాయలం దుండలే కీనీరాశికి నేల వచ్చితి భయం బెట్లోకదే యీశ్వరా॥ ఉ॥ ఎవ్వనిచే జనించు జగ మెవ్వని లోపల నుండు ‖లీనమై యెవ్వని యందు డిందుఁ బరమేశ్వరుఁ డెవ్వఁడు మూలకారణం బెవ్వఁ డనాదిమధ్యలయుఁ డెవ్వఁడు సర్వముఁ దానయైన వాఁ డెవ్వఁడు వాని నాత్మభవు నీశ్వరు నే శరణంబు వేఁడెదన్॥ క॥ §ఒకపరి జగములు వెలినిడి యొకపరి లోపలికిఁ గొనుచు నుభయముఁ దానై సకలార్థసాక్షి యగు న య్యకలంకుని నాత్మమూలు నర్థిఁ దలంతున్॥ క॥ లోకంబులు లోకేశులు లోకస్థులుఁ దెగినతుదిని లోకంబగు పెంజీఁకటికవ్వల నెవ్వఁడు నేకాకృతి వెలుఁగు నతని నే సేవింతున్॥ క॥ నర్తకుని భంగిఁ బెక్కగు మూర్తులతో నెవ్వఁ డాడు మునులున్ దివిజుల్ కీర్తింప నేర రెవ్వని వర్తన మొరు లెఱుఁగ రట్టివాని నుతింతున్॥ గీ॥ ముక్తసంగులైన మునులు ‡దిదృక్షులు సర్వభూతహితులు సాధుచిత్తు లసదృశవ్రతాఢ్యులై కొల్తు రెవ్వని దివ్యపదము వాఁడు దిక్కు నాకు॥ సీ॥ ¶భవము దోషంబు రూపంబు కర్మంబు నాహ్వయమును గుణము లెవ్వనికి లేక జగములఁ గలిగించు సమయించు కొఱకునై నిజమాయ నెవ్వఁ డిన్నియును దాల్చు నా పరేశునకు ననంతశక్తికి బ్రహ్మకిద్ధరూపికి రూపహీనునకును జిత్రచారునకు సాక్షికి నాత్మరుచికిని బరమాత్మునకుఁ బరబ్రహ్మమునకు। మాటల నెఱుకల మనముల జ్జేరంగఁ గాని శుచికి సత్త్వగమ్యుఁడగుచు నిపుణుఁడైనవాని నిష్కర్మతకు మెచ్చు వానికే నొనర్తు వందనములు॥ సీ॥ శాంతున ‖కపవర్గసౌఖ్యసంవేదికి నిర్వాణభర్తకు నిర్విశేషునకు ఘోరునకు మూఢునకు గుణధర్మికి సౌమ్యున కధికవిజ్ఞానమయున కఖిలేంద్రియద్రష్టకధ్యక్షునకు బహుక్షేత్రజ్ఞునకు దయాసింధుమతికి మూలప్రకృతి కాత్మమూలున కఖిలేంద్రియజ్ఞాపకునకు దుఃఖాంతకృతికి నెఱిన సత్యము నెడినీడతో వెలుఁగుచు నుండు నేకటికిని నుత్తమునకు। నిఖిలకారణునకు నిష్కారణునకు నమస్కరింతు నన్ను మనుచు కొఱకు॥ క॥ యోగాగ్నిదగ్ధకర్ములు యోగీశ్వరులే మహాత్ము నొండెఱుఁగక సద్యోగవిభాసితమనములఁ బాగుగ వీక్షింతు రట్టి పరము భజింతున్॥ సీ॥ సర్వాగమామ్నాయజలధికి నపవర్గమయునికి నుత్తమమందిరునకు సకలగుణారణిచ్ఛన్నబోధాగ్నికిఁ దనయంతఁ రాజిల్లు ధన్యమతికి గుణలయోద్దీపితగురుమానసునకు సంవర్తితకర్మనిర్వర్తితునకు దిశలేని నాబోఁటి పశువుల పాపంబు లడఁచు వానికి సమస్తాంతరాత్ముఁడై వెలుంగు వాని కచ్ఛిన్నునకు భగవంతునకుఁ దనూజపశుదేశదారసక్తులయినవారికిఁ గందఁగరాని వానికాచరింతు వందనములు॥ మఱియును॥ సీ॥ వరధర్మకామార్థవర్జితకాములై విబుధు లెవ్వాని సేవించి యిష్టగతిఁ బొందుచుందురు చేరి కాంక్షించు వారి కవ్యయదేహ మిచ్చు నె

* వనగజంబున్ = అడవియందు సంచరించెడు గజేంద్రమును - ఎగుచు వనచారిన్ = బాధించుచున్న మొసలిని - పొడగని = చూచి - వజ్రిగజము = ఐరావతము - వనగజంబ కానన్ = జలమందుద్భవించిన యేనుఁగు గాఁబట్టి - వెల్లనై = భయముచేత తెలతెలపోయినదై - సురేంద్రు వైచి = ఇంద్రునిఁ గ్రిందఁబడఁద్రోసి - సుధాంధులన్ = దేవతలయొక్క - పట్టుఁబట్టనీక = బంధనమునకులోఁబడక - బయలు వ్రాకె = నలుదిక్కులకుఁ బరుగెత్తెను. ‡ఓలము = మడుఁగు - చాటు ¶సొలయక = నిస్త్రాణపడక. †అనేకపయాధములు = ఏనుఁగులగుంపులు, లతాంత = పుష్పము. ‖లీనమై = కనుపడనిదై. డిందున్ = లయమగును. §ఒకపరి = ఒకతేప. ‡దిదృక్షులు = భగవంతునిఁ జూడనిచ్ఛగలవారు. ¶భవము = జన్మము. ‖అపవర్గసౌఖ్యసంవేదికిన్ = మోక్షసుఖము నెఱిఁగినవానికి, నిర్వాణభర్తకున్ = మోక్షనాయకునికి.

ష్వాఁడు గరుణ। ముక్తాత్ము లెవ్వని మునుకొని చింతింతు రానందవార్ధి మగ్నాంతరంగు। లేకాంతు లెవ్వని నేమియుఁ గోరక భద్రచరిత్రంబుఁ బాడుచుండు। రానుపేక్షు నాద్యు నవ్యక్తు నతిసూక్ష్మధ్యాత్మ। యోగగమ్యుఁ బూర్ణు నున్న తాత్ము। బ్రహ్మమయిన వానిఁ బరుని నతీంద్రియు। నీశు స్థూలసూక్ష్ము నేభజింతు॥ అని మఱియు నిట్లని వితర్కించె॥ సీ॥ *పావకుం డర్చుల భానుండు దీప్తుల నెట్లు పింగి నిగుడించు రెట్లడంచు। రాక్రియ నాత్మకరావళి చేత బ్రహ్మాదుల వేల్పుల నఖిలజంతు। గణముల జగముల ఘన నామరూప భేదములతో మెఱయించి తగనడంచు। నెవ్వఁడు మనము బుద్ధీంద్రియములుదాన యైగుణ సంప్రవాహంబుఁ బర పుఁ(స్త్రీ)నపుంసకపురుషమూర్తియును గాక। తిర్యగమర నరాదిమూర్తియును గాక। కర్మగుణభేదసదసత్ప్రకాశి గాక। వెనుకఁ నన్నియుఁ దానగు విభుఁ దలంతు॥ క॥ కలఁ డందురు దీనులయెడఁ। గలఁ డందురు పరమయోగిగణముల పాలం। గలఁ డందుర న్నిదిశలను। గలఁడు గలం డనెడువాఁడు గలఁడో లేఁడో॥ సీ॥ కలుగఁడే నాపాలి కలిమిసందేహించి కలిమి లేములు లేక గలుగువాఁడు। నాకడ్డపడ రాఁడె నలిన సాధువుల చేఁబడిన సాధుల కడ్డపడెడువాఁడు। చూడఁడే నాపాటుఁ జూపులఁ జూడక చూచువారల కృపఁ జూచువాఁడు। లీలతో నా మొఱాలింపఁడే మొఱఁగుల మొఱ లెఱుంగుచుఁ దన్ను మొఱఁగువాఁడు। నఖిలరూపులు దనరూపమైనవాఁడు। నాదిమధ్యాంతములు లేక నడరువాఁడు। భక్తజనములదీనుల పాలివాఁడు। వినఁడె చూడఁడె తలఁపఁడె వేగరాఁడె॥ క॥ విశ్వకరు విశ్వదూరుని। విశ్వాత్ముని విశ్వవేద్యు విశ్వు నవిశ్వున్। శాశ్వతు నజు బ్రహ్మప్రభు। నీశ్వరు సింబర మపురుషు నే భజియింతున్॥ వ॥ అని పలికి తన మనంబున నగ్గజేంద్రుం డీశ్వర సన్నిధానంబు గల్పించుకొని యిట్లని యె॥ శా॥ లావొక్కింతయు లేదు ధైర్యము విలోలంబయ్యెఁ బ్రాణంబులుం। ఠావుల్ దప్పెను మూర్ఛవచ్చెఁ దనువున్ డస్సెన్ శ్రమంబయ్యెడి। నీ వే తప్ప నితఃపరం బెఱుఁగ మన్నింపందగున్ దీనునిన్। రావే యీశ్వర కావవే వరద సంరక్షింపు భద్రాత్మకా॥ క॥ వినుదటఁ జీవుల మాటలఁ। జనుదటఁ జనరాని చోట్ల శరణార్థులకో। యనుదటఁ బిలిచిన సర్వముఁ। గనుదటఁ సందేహ మయ్యెఁ గరుణావార్ధీ॥ మ॥ ఒకపుఁ బూజకు యోవరద యోప్రతిపక్ష విపక్షదూరకు। యో కవియోగివంద్య సుగుణోత్తమ యోశరణాగతామరా¶నోకహ యోమునీశ్వర మనోహర యోవిమలప్రభావ రా। వే కరుణింప వే తలఁప వే శరణార్థి ననుం గావవే॥ వ॥ అని పలికి మఱియు నరక్షితరక్షకుండయిన యీశ్వరుం డాపన్నుండయిన నన్నుం గాచుఁ గాక యని నింగి(నిక్కి) చూచుచు నిట్టూర్పులు నిగుడించుచు బయలాలకించుచు నగ్గజేంద్రుండు మొఱసేయుచున్న సమయంబున॥ గీ॥ విశ్వమయత లేమి వినియు నూరకయుండి। రంబుజాసనాదు లడ్డపడక। విశ్వమయుఁడు విభుఁడు విష్ణుండు జిష్ణుండు। భక్తియుతున కడ్డపడఁ దలంచి॥ మ॥ అల వైకుంఠపురంబులో నగరిలో నామూల సౌధంబు దా। పల మందారవనాంతరామృతసరఃప్రాంతేందుకాంతోపలో।త్పల పర్యంక రమావినోది యగు నాపన్నప్రసన్నుండు వి।హ్వల నాగేంద్రము పాహిపాహి యనఁ గుయ్యాలించి సంరంభియై॥ మ॥ సిరికిం జెప్పఁడు శంఖచక్రయుగముం జేదోయి సంధింపఁడే। పరివారంబును జీరఁ డభ్రగపతిం బన్నింపఁడా కర్ణికాంతరధమ్మిల్లముఁ జక్కనొత్తఁడు వివాదప్రోద్ధత శ్రీకుచోపరిచేలాంచలమైన వీడఁడు గజప్రాణావనోత్సాహియై॥ వ॥ ఇట్లు భక్తజనపాలనపరాయణుండును, నిఖిలజంతుహృదయారవిందసదనసంస్థితుండును నగు నారాయణుండు కరికులేంద్ర విజ్ఞాపిత నానావిధ దీనాలాపంబు లాకర్ణించి లక్ష్మీకాంతావినోదంబు లందని పిసాలించి సంభ్రమించి దిశలు నిరీక్షించి గజేంద్రరక్షాపరత్వంబు నంగీకరించి నిజపరికరంబు మఱల నవధరించి గగనంబున కుద్గమించి వేంచేయునప్పుడు॥ మ॥ తన వెంటన్ సిరి లచ్చి వెంట నవరోధవ్రాతము న్దాని వె।న్కను బక్షీంద్రుఁడు వాని పొంతను ధనుఃకౌమోదకీ శంఖచక్రనికాయంబును నారదుండు ధ్వజినీకాంతుండు దావచ్చిరొ। య్యన వైకుంఠపురంబునం గలుగువారాబాలగోపాలమున్॥ వ॥ తదనంతరంబ ముఖారవిందమకరందబిందుసందోహపరిష్యందమానానందదిందిందిరయగు నయ్యిందిరాదేవి గోవిందకరారవిందసమాకృష్యమాణసంవ్యానచేలాంచలయై పోవుచు॥ మ॥ తన వేంచేయుపదంబుఁ బేర్కొనఁడనాథస్త్రీజనాలాపముల్ వినెనో మ్రుచ్చులు మ్రుచ్చిలించిరొ ఖలుల్ వేదప్రపంచంబుల। న్దనుజానీకము దేవతానగరిపైదండెత్తెనో భక్తులం। గనిచక్రాయుధుఁ డేడి చూపుఁడని ధిక్కరించిరో దుర్జనుల్॥ అని వితర్కించుచు॥ శా॥ తాటంకాచల

అధ్యాత్మయోగగమ్యున్। జ్ఞానయోగగోచరుఁడైన వానికిని. *పావకుండర్చులన్॥ పావకుండు। అగ్నిహోత్రుఁడు, అర్చులన్। జ్వాలలను. ¶అమరానోకహ। కల్పవృక్షము. నింగి। ఆకాశము. అభ్రగపతిం బన్నింపఁడు। గరుత్మంతుని గమనమునకాయత్తునిఁగా జేయఁడు. ఆకర్ణికాంతరధమ్మిల్లముఁ జక్కనొత్తఁడు। కర్ణాభరణపర్యంతము వ్రేలాడుచున్న కొప్పును చక్కఁగనవరించికొనఁడు— అనగా వేలాడు సిగను ముడివేసికొనఁడు, వివాదప్రోద్ధత శ్రీకుచోపరిచేలాంచలమైనవీడఁడు। ప్రణయకలహము చేతఁబట్టుకొనఁబడిన లక్ష్మీదేవి స్తనములమీఁది వస్త్రము నైన వదలఁడు— అనఁగా లక్ష్మీదేవి పైఁట నైనవిడువఁడు, గజప్రాణావనోత్సాహియై। ఏనుఁగు యొక్క ప్రాణరక్షణమందు సంతోషము గలవాఁడై. అవరోధవ్రాతమున్। అంతఃపుర స్త్రీజనమును. ధ్వజినీకాంతుండు। సేనానాయకుండైన విష్వక్సేనుఁడు. తాటంక। కమ్మలు,

నంబుతో భుజనటద్ధమ్మిల్లబంధంబుతో । శాటీముక్తకుచంబుతో నదృఢచంచత్కాంచితో శీర్ణలా । లాటాలేపముతో మనో
హరకరాలగ్నోత్తరీయంబుతోఁ । గోటీందుప్రభతో నురోజభరసంకోచద్విలగ్నంబుతోన్ ॥ క ॥ అడిగెదనని కడువడిఁ జను । న
డిగినఁ దను మగుడ నుడువఁడని నడయుడుగున్ । ||| వెడ వెడఁ జిడిముడిఁ దడఁబడ । నడుగిడు నడుగిడదు జడిమ నడుగిడు నెడలన్ ॥
సీ ॥ ¶ నిటలాలకములంటి నివురు జుంజుమ్మని ముఖసరోజము నిండ ముసరు తేంట్లు । నళులఁ జోపఁగఁ జిల్కలల్లనల్లనఁ జేరి యోష్ఠ
బింబద్యుతులు డాయ నులుకు । శుకములఁ దోలఁ జకోర్మి నములకు మందాకినీపాఠీనలోక మెసఁగు । మీనపక్షులు దాఁటి మెయి
దీఁగె తోఁ రాయ శంపాలతలు మింట సరణిగట్టు । శంపలను జయింపఁ జక్రవాకంబులు । కుచయుగంబుఁ దాఁకి క్రొవ్వుఁ జూపు । మె
లఁత మొగులపిఱుఁది మెఱుఁగుదీఁగె యుఁబోలె జలదవర్ణు వెనుకఁ జరుగునపుడు ॥ వ ॥ వినుపీధిం జనుదేరఁ గాంచి గరుడుల్ విష్ణు
స్సురారాతిజీవనసంపత్తినిరాకరిష్ణుఁ గరుణావర్ధిష్ణు యోగీంద్రహృ । ద్వనవర్తిష్ణు సహిష్ణు భక్తజనబృందప్రాభవాలం
కరిష్ణు నవోఢోల్లసదిందిరాపరిచరిష్ణున్ జిష్ణు రోచిష్ణునిన్ ॥ ఇట్లు పొడగని ॥ మ ॥ చనుదెంచెన్ ఘనుఁ డల్లవాఁడె హరి పజ్జం
గంటిరే లక్ష్మి శంఖనినాదంబదె చక్రమల్లదె భుజంగధ్వంసియున్ వాఁడె † క్ర । న్నన నేతెంచె నటంచు వేల్పులు నమో నా
రాయణాయేతి నిస్స్వనులై మ్రొక్కిరి మింట హస్తిపురవస్థావక్రికిం జక్రికిన్ ॥ వ ॥ అయ్యవసరంబున (§) కుంజరేంద్రపాల
నపారవశ్యంబున దేవతానమస్కారంబు లంగీకరింపక మనస్సమాన సంచారుండై పోయిపోయి కొంతదూరంబున శింశు
మారచక్రంబునుం బోలె గురుమకరకులీరమీనమిథునంబై కిన్నరేంద్రుని భాండాగారంబునుం బోలె స్వచ్ఛవర కచ్ఛపం
బయి భాగ్యవంతుని భాగధేయంబునుం బోలె సరాగజీవనంబయి వైకుంఠపురంబునుం బోలె శంఖచక్ర కమలాలంకృతం
బై సంసారచక్రంబునుం బోలె ద్వంద్వసంకులపంకసంకీర్ణంబయి యొప్పు నప్పంకజాకరంబుఁ బొడగని ॥ మ ॥ కరుణాసిం
ధుఁడు శౌరి వారిచరమున్ ఖండింపఁగాఁ బంపె నత్వరితాకంపితభూమిచక్రము మహోద్యద్విస్ఫులింగచ్ఛటా । పరిభూ
శితాంబరశుక్రమున్ బహువిధబ్రహ్మాండభాండచ్ఛటాం । తరనిర్వక్రముఁ బాలితాఖిలసుధాంధశ్చక్రముం జక్రమున్ ॥
ఇట్లు పంచిన ॥ శా ॥ అంభోజాకరమధ్యనూతననళిన్యాలింగనక్రీడనా । రంభుండైన వెలుంగుఱేని చెలువారన్ వచ్చి
నీటన్ గుభుల్గుంభధ్వానముతోఁ గొలంకువు కలంకంబొందఁగా జొచ్చి దుష్టాంభోవర్తి వసించు * చక్కటికి డాయంబోయి
హృద్వేగమై ॥ శా ॥ భీమంబై తలఁ ద్రుంచి ప్రాణములఁ బాపెం జక్రమాశుక్రియన్ । ‡ హేమక్ష్మాధరదేహముం జకితవన్యే
భేంద్రసందోహముం । గామక్రోధనగేహమున్ గరటిరక్తస్రావగాహంబుని । స్సీమోత్సాహము వీతదాహము జయశ్రీ
మోహమున్ గ్రాహమున్ ॥ వ ॥ ఇట్లు నిమిషస్పర్శనంబున సుదర్శనంబు మకరి తలఁ ద్రుంచు నవసరంబున ॥ క ॥ మకర మొకటి ర
విఁ జొచ్చెను । మకరము మఱియొకటి ధనదు మాటున డాఁగెన్ । మకరాలయమున దిరిగెడు । మకరంబులు కూర్మరాజు మఱు
వునకరిగెన్ ॥ మ ॥ తమముం బాసిన రోహిణీవిభుక్రియన్ దర్పించి సంసారమః । ఖము వీడ్కొన్న విరక్తచిత్తుని గతిన్ గ్రా
హంబు పట్టూడ్చి పాదములల్లార్చి కరేణుకావిభుఁడు సౌందర్యంబుతో నొప్పెసం । భ్రమదాశాకరిణీకరోజ్ఝితసుధాంభ
స్స్నానవిశ్రాంతుఁడై ॥ శా ॥ పూరించెన్ హరి పాంచజన్యముఁ గృపాంభోరాశిసౌజన్యము । న్భూరిధ్వానచలాచలీకృతమ
హాభూతప్రచైతన్యము । న్సారోదారసితప్రభాచకితపర్జన్యాదిరాజన్యమున్ । దూరీభూతవిపన్నదైన్యము నిర్ధూతద్వి
షత్సైన్యమున్ ॥ మ ॥ మొఱసె న్నిర్జరదుంధుభుల్ జలరుహామోదంబులై వాయువుల్ । దిరిగెన్ పువ్వుల వాన జల్లుగురిసెన్ దేవాంగ
నాలాస్యముల్ వరగెన్ దిక్కరియందు జీవజయఘేలధ్వానముల్ నిండె సా । గరముప్పొంగెఁ దరంగచుంబితనభోగంగాము
ఖాంభోజమై ॥ క ॥ నిడుదయగు కేలఁ గజమును । మడువున వెడలంగఁ దిగిచి మదజలరేఖల్ । దుడుచుచు మెల్లనఁ బుడుకుచు । నుడిపె
న్విష్ణుండు దుఃఖ ముర్వీనాథా ॥ క ॥ శ్రీహరిసంస్పర్శనమున । దేహము దాహంబుమాని ధృతిఁ గరిణీసం । దోహము నుదానుగజ
పతి । మోహనఘీంకారశబ్దములతో నొప్పెన్ ॥ క ॥ కరమున మెల్లన నివురుచుఁ । గరమనురాగమున మెఱసి కలయన్ బడుచున్

నటత్ । కదలుచున్న, శాటీముక్తకుచంబుతోన్ । వస్త్రము చేత విడువఁబడిన స్తనములతోడను, అదృఢచంచత్కాంచితోన్ ॥ అదృఢ । వీడిపోవు
చున్న, చంచత్ । కదలుచున్న, కాంచితోన్ । ఒడ్డాణముతోడను, శీర్ణలాలాటాలేపముతోన్ ॥ శీర్ణ । చెదరిన, లాలాట । నొసటియందలి, ఆలేప
ముతోన్ । తిలకముతోడను, లగ్న । తగులుకొనిన, ఉరోజభరసంకోచద్విలగ్నంబుతోన్ ॥ ఉరోజ । స్తనముల యొక్క. భర । బరువుచేత, సంకోచత్ ।
వంగుచున్న, విలగ్నంబుతోన్ । నడుముతోడను. ||| వెడవెడన్ । తిన్నతిన్నఁగా, చిడిముడి । తొందరపాటుచేత. ¶ నిటల । నొసలు. అళులన్ । తుమ్మె
దలను, పాఠీన । మత్స్యము, శంపాలత । తీఁగె మెఱుపు, శంపలన్ । మెఱుపుతీఁగెలను. మొగులు । మేఘము, పిఱుఁది । వెనుకనుండెడు. † క్రన్నన్ । వేగ
ముగా. (§) కుంజరేంద్ర । గజేంద్రము. శితాంబరశుక్రమున్ । సూర్యుఁడు గలదియును. * చక్కటి ॥ దిక్కు । డాయన్ - సమీపించునట్లు ‡ హేమ
క్ష్మాధర । మేరుపర్వతము, చకితవన్యేభేంద్రసందోహమున్ ॥ చకిత । భయపెట్టబడిన, వన్యేభేంద్ర । శ్రేష్ఠములయిన అడవియేనుఁగుల యొక్క,
సందోహమున్ । గుంపు గలదియును. రోహిణీవిభుక్రియన్ । చంద్రునివలె.

గనిహరిక్షతమున బ్రకుసుచుఁ|గరపీడనమాచరించెఁ గరిణులనుఅలర॥ సీ॥ జననాథ దేవలశాపవిముక్తుఁడై పటుతరగ్రాహ
రూపంబుమాని| ఘనుఁడు హాహా నామగంధర్వుఁడప్పుడు తనతొంటి నిర్మలతనువుఁ దాల్చి|హరికి నవ్యయునకు నతిభక్తి
తో మ్రొక్కి గవిలిగీర్తించి గీతములఁ బాడి|యా దేవు కృపనొంది యందంద మఱియును వినతశిరస్కుఁడై వేడ్కతోడ|దళితపా
పుఁడగుచుఁ దనలోకమున కేగె| నపుడు శౌరి కేలనంటనడువ|హస్తిలోకనాథుఁ డజ్ఞానరహితుఁడై|విష్ణురూపుఁడగుచు వెలు
ఁగుచుండె॥ ము॥ అవనీనాథ గజేంద్రుఁ డామకరితో నాలంబు గావించె ము॥ ద్రవిళాధీశుఁడతండు పుణ్యతముఁ డింద్రద్యు
మ్న నాముండు వై|ష్ణవముఖ్యుండు గృహీతమౌననియతిన్ సర్వాత్మునారాయణు| న్నవిశేషంబుగఁ బూజఁ జేసెను మహాశై
లాగ్రభాగంబునన్॥ ము॥ ఒకనాఁ డానృపుఁ డచ్యుతున్మనములో నూహించుచున్ మౌనియై|యకలంకస్థితినున్నచోఁ గలశ
జుండవ్వేటికిన్ వచ్చి లేవక పూజింపక యున్నమానిఁ గని నవ్యక్రోధుఁడై మూఢలు|బ్ధ రీంద్రోత్తమయోనిఁ బుట్టుమనిశా
పంబిచ్చె భూవల్లభా॥ క॥ మునిపతి నవమానించిన| ఘనుఁ డింద్రద్యుమ్నవిభుఁడు కుంజరయోనిం| జననంబందెను విప్రు
లఁ|గని యవమానింపఁదగదు ఘనపుణ్యులకున్॥ క॥ కరినాథుఁ డయ్యె నాతఁడు| కరులైరి భటాము లెల్ల గజమైయుండిన్|హ
రిచరణసేవకత్వమునఁ|గరివరునకు నధికముక్తి గలిగె నరేంద్రా॥ గీ॥ కర్మతంత్రుఁడగుచుఁ గమలాక్షుఁ గొల్చుచు|నుభయని
యతవృత్తినుండ నేనిఁ|జెడును గర్మమెల్ల శిథిలమై మెల్లనఁ|బ్రబలమయిన విష్ణుభక్తి చెడదు॥ క॥ చెడుఁ గరులు హరులు ధనము
లు| చెడుదురు నిజసతులు సుతులు చెడుచెనఁటులకు| నైడక మను నెఱసుగుణులకుఁ|జెడనిపదార్థములు విష్ణుసేవానిరతుల్॥
వ॥ అప్పుడు భుజగజ్జనకుండగు నప్పరమేశ్వరుండు దరహసితముఖకమలయగు నకమలకిట్లనియె॥ క॥ బాలా నా వెనువెంటను|
హేలన్ విను వీధినుండియేతెంచుచు నీ| చేలాంచలంబుఁ బట్టుట| కాలో నేమంటి నన్ను నంభోజముఖీ॥ క॥ మెఱుఁగుదు తెర
వా యిప్పుడు|మఱువను సకలంబు నన్ను మఱచినయెడల|న్మఱుఁగు నని యెఱిఁగి మొఱఁగక| మఱువక మొఱయిడిరి యేని మఱి
యన్యములన్॥ వ॥ అనిపలికిన నరవిందమందిరయగు నయ్యిందిరాదేవి మందస్మితచంద్రికావదనారవిందయగుచు ముకుందు
నకిట్లనియె॥ క॥ దేవా దేవర యడుగులు|భావంబున నిలిపికొలుచు పని నాపని గా|కోవల్లభ యేమనియెద| నీ వెంటన వచ్చు
చుంటి నిఖిలాధిపతీ॥ క॥ దీనులకు య్యాలింపను|దీనుల రక్షింప మేలు దీవెనఁ బొందన్|దీనావన నీకొప్పును|దీనపరాధీన దేవ దే
వను హేశా॥ వ॥ అని మఱియును సముచితసంభాషణంబుల నంకించుచున్న పరమవైష్ణవీరత్నంబును సాదర సరససల్లాప
మందహాసపూర్వకంబుగా నాలింగనంబు గావించి సపరివారుండై గంధర్వసిద్ధవిబుధగణ జేగీయమానుండై గరుడారూ
ఢుండగుచు నిజసదనంబునకుం జనియెనని చెప్పి శుకయోగీంద్రుండిట్లనియె॥ సీ॥ నరనాథ నీకును నాచేత వివరింపఁబడిన యీ
కృష్ణానుభావమైన|గజరాజమోక్షణకథ విను వారికి యశము లిచ్చును గల్మషాపహంబు| దుస్స్వప్ననాశంబు దుఃఖసంహా
రంబు ప్రొద్దున మేల్కాంచి పూతవృత్తి|నిత్యంబుఁ బఠియించు నిర్మలాత్మకులైన విప్రులకును బహువిభవ మమరు| సంపద
లుగల్గుఁ బీడలు శాంతిఁ బొందు|సుఖము సిద్ధించు వర్ధిల్లు శోభనములు| మోక్షమఱచేతిదయ్యెండు ముదము చేరు ననుచు విష్ణుం
డు ప్రీతుఁడై యానతిచ్చె॥ వ॥ అనిమఱియు నప్పరమేశ్వరుండిట్లని యానతిచ్చె నెవ్వారేనియు నపరరాత్రంబున మేల్కాం
చి సమాహితమనస్కులై శ్వేతద్వీపంబును, నాకుం బ్రియంబైన సుధాసాగరంబును, హేమనగంబును, నిగ్గిరికందర కాన
నంబులను; వేత్రకీచక వేణులతాగుల్మ సురపాదపంబులను, ఏనును బ్రహ్మయు ఫాలలోచనుండును నివసించియుండు ని
క్కొండశిఖరంబులను, కౌమోదకీకౌస్తుభసుదర్శనపాంచజన్యంబులను, శ్రీదేవిని శేషగరుడవాసుకిప్రహ్లాదనారదాది
ఋషులను, మత్స్యకూర్మవరాహాద్యవతారంబులను, తదవతారకృత కార్యంబులను, సూర్యసోమపావకులను, ప్రణవంబు
ను, ధర్మతపస్సత్యంబులను, వేదంబును, వేదాంగంబులను, శాస్త్రంబులను, గోభూసురసాధుపతివ్రతాజనంబులను, చంద్ర
కాశ్యపజాయాసముదయంబును, గౌరీగంగాసరస్వతీకాళిందీసునందాప్రముఖపుణ్యతరంగిణీనిచయంబును, నమరుల
ను, నమరతరువులను, నైరావతంబును, నమృతంబును, ధ్రువుని, బ్రహ్మర్షినివహంబును, బుణ్యశ్లోకులయిన మానవులను, స
మాహితచిత్తులై తలంచువారలకుఁ బ్రాణావసానకాలంబున మదీయంబగు విమలగతి నిత్తునని హృషీకేశుండు నిర్దేశించి శం
ఖంబు పూరించి విహగపరివృఢవాహనుండయి వేంచేసె విబుధానీకంబు సంతోషించె నని చెప్పి శుకుండు రాజునకిట్లనియె॥
క॥ గజరాజమోక్షణంబును|నిజముగఁ బఠియించునట్టి నియతాత్ములకున్|గజరాజవరదుఁ డిచ్చును|గజతురగస్యందనములు
గైవల్యంబున్॥ క॥ తామసుతమ్ముఁడు రైవత|నామకుఁడై వెలసె మనువు నలువుర మీఁద|న్భూమికిఁ బ్రతివింధ్యార్జున|నామా
దులు నృపులు మనువునందనులు నృపా॥ సీ॥ మునులు హిరణ్యరోముఁడు నూర్ధ్వబాహుండు వేదశీర్షుండును వీరు మొదలు| న

* కలశజుఁడు|అగస్త్యమహర్షి. † అంకించుచున్న|ఊనిపలుకుచున్న. ‡ సమాహితమనస్కులై|నిశ్చలచిత్తులై,

మరులుభూతరధామములుశుభ్రనివత్ని వైకుంఠాఖ్యపరమసాధ్వి। యాయుద్ధరకుఁబుత్రుఁడైతనకళలతో నైకుంఠుడనఁబు ట్టివారిజాక్షుఁ। డవనిపై వైకుంఠమునియెడిలోకంబుఁగల్పించె నెల్లలోకములు మ్రొక్క । రమయెమరోక్తులుచేకొనె రాజముఖ్య। తదను భావగుణంబులుదలఁపఁదరమె। యీధరారేణుపటలంబు నెఱుఁగవచ్చుఁగానిరాదయ్యహరిగుణగణ ముసంఖ్య॥తదనంతరంబ॥సీ॥ చక్షుస్తనూజుండుచాక్షుషుండనువీరుఁడాఱవమనువయ్యెనవనినాథ। భూమీశ్వరులుపు రుఃపురుషసుద్యుమ్నాదులాతనినందనులమరవిభుఁడు। మంత్రద్యుమాఖ్యుఁడమర్త్యులాప్యాదికులాహవవృషభీకరాది ఘనులు। మునులంనువిభుఁడుసంభూతికి నాత్మజుండై పుట్టి యజితుండు నాఁగనొప్పె। నతడకాఁడెకూర్మమైమందరాద్రి నినుదధిజలములోననుండిమోసె।నతఁడమువ్వేదిపిజులర్థింపనమృతాబ్ధిఁ।ద్రచ్చియిచ్చెనాసుధారసంబు॥వ॥అనిపలికినం

——⊰ శ్రీ క్షీరసాగరమథనకథాప్రారంభము. శ్రీ ⊱——

బరీక్షిన్నరేంద్రుండమునీంద్రునకిట్లనియె॥ వ ॥ వినుమున్నేటికిఁద్రచ్చెపాలకడలిన్విష్ణుండుగూర్మాకృతి। న్వనధింజొ చ్చియదెట్లుమోసెబలుకవ్వంబైన శైలంబుదే। వనికాయంబమృతంబు నెట్లువడసెన్వారాశినేమేమిసం। జనితంబయ్యె మునీంద్రచోద్యముగదాసర్వంబుఁజెప్పంగదే॥క॥అప్పటినుండిబుధోత్తమ। చెప్పెడుభగవత్కథావిశేషంబులనా। కెప్ప డుడదనివిజనింపము। సెప్పఁగదేచెవులునిండశ్రీహరికథలన్॥ వ॥ అనిమఱియునడుగంబడినవాఁడై యతనినభినందించి హరి ప్రసంగంబుచెప్పనుపక్రమించెననిసూతుండుద్విజులకిట్లనియెనట్లుశుకుండురాజుంజూచి॥క॥ *కసిమసఁగియసురవిసర ము।లసిలతికలసురలనెగువనసువులువెడలం।బసచెడిరిపడిరిగెడసిరి।యసమసమరవిలసనములనసమెడలిన్నృపా॥ క॥ సుర పతివరుణామలతో।సురమునులుంగొలువఁగడలిసురశైలముపై।సురనుతుఁడగునజుఁగాంచిరి। సురచుమ్మృతిఁజెప్పిరపు డుసొలయుచునతులై॥క॥ దుర్వాసుశాపవశమున।నిర్వీర్యతజగములెల్లనిశ్శ్రీకములై।పర్వతరిపుతోఁగూడజ్ఞాన।పర్వతమై యుండెహతసుపర్వావళులై॥గీ॥ నెలవువెడలియున్ననిస్తేజులైనట్టి। వేల్పుగములఁజూచి వేల్పుపెద్ద।పరమపురుషుఁదలఁచి ప్రణతుఁడైసంఫుల్ల।పద్మవదనుఁడగుచుఁబలికెఁదెలియ॥క॥ ఏనునుమీరును గాలము।మానవతిర్యఙ్నరద్రుమస్వేదజము। ల్మానుగనెవ్వనికళలము। వానికిమ్రొక్కెదముగాకవగవఁగనేలా॥క॥ ఆద్యుండురక్షకుండున। నాద్యుఁడుమాన్యుం డులోకసర్గత్రాణాం।తాద్యాదులొనర్చనతం।డాద్యంతవిధానములకునర్హుఁడుమనకున్॥క॥వరదునిఁబరముజగద్గురుఁ। గరుణాపరతంత్రుమనముగనుఁగొనదుఃఖ।జ్వరములుచెడుననిసురలకుఁ।బగగఁగఁబద్మజుఁడుసెప్పిపరమప్రీతిన్॥వ॥ అం తఁదానును,దేవతాసమూహంబును,నతిరయంబునంజనిపినయంబునఁగానంబడనియవ్విభునుద్దేశించిదైవికంబులగువచ నంబులనియతేంద్రియులయియిట్లనిస్తుతియించిరి ॥ సీ ॥ ఎవ్వనిమాయకునింతయుమోహించుఁదరిమియెవ్వనిమాయ దాఁటరాదు। తనమాయనెవ్వఁడింతయుఁగెల్చెనెవ్వాఁడునెవ్వనిఁబొడగానరెట్టిమునులు। సర్వభూతములకుసమ వృత్తినెవ్వఁడుచరియించునతఁడెపోజనితమయిన। ధరణిపాదములుచిత్తముసోముఁడగ్నిముఖంబునుగన్నులుకమలహి తులు। చెవులుదిక్కులురేతంబుసిద్ధజలము।మూఁడుమూర్తులపుట్టిల్లుమొదలినెలవు। గర్భమఖిలంబుమూర్ధ్నంబుగగన మగుచు। మలయునెవ్వనివానినమస్కరింతు ॥ వ ॥ మఱియునెవ్వనిబలంబున మహేంద్రుండును, బ్రసాదంబునదే వతలును, గోపంబునరుద్రుండును, బరుషంబునవిరించియు,నింద్రియంబులవలన వేదంబులుమునులును, మేఢ్రంబునఁ బ్రజాపతియు, వక్షంబునలక్ష్మియు,ఛాయవలనఁబితృదేవతలుస్తనంబులవలనధర్మంబును, బృష్ఠంబువలననధర్మంబును, శిరంబువలననాకంబును, విహారంబువలన నప్సరోజనంబులును, గుహ్యంబువలన బ్రహ్మంబును, ముఖంబువలనవిప్రులు భుజంబులవలనరాజులునూరువులవలన వైశ్యులును, బదంబులవలనశూద్రులునధరంబునలోభంబునుసుపర్వరంధ్రంబు వలనఁబ్రీతియు, నాసాపుటంబువలనధృతియు, స్పర్శంబునఁగామంబును, భ్రూయుగళంబుననియమంబును, వక్షంబునఁ గాలంబును, సంభవించెనెవ్వనియోగమాయానిర్మితంబులుద్రవ్యవయోగ్ధకర్మగుణవిశేషంబులుచతుర్విధసర్గంబెవ్వని యాత్మతంత్రంబెవ్వనివలనసిద్ధించులోకంబులును, లోకపాలురుంబ్రతుకుచుండుగుపెరుగుచుండురుదివిజులకునాయు వుబలంబునైన జగంబులకునీశుండై పరమమహాభూతియగు నప్పరమేశ్వరుండు మాకుం బ్రసన్నుండుగాకయనిమఱి

* నృపా।రాజా,అసమసమరవిలసనములన్॥అసమ।సమానరహితమైన,సమర।యుద్ధముయొక్క,విలసనములన్।నేర్పులచేతను. కసిమసఁగి। విజృంభించి, అసురవిసరములు।రాక్షససమూహములు, అసిలతికలన్।తీఁగెలవలెపొడవులైనకత్తులచేత, సురలనెగువన్।దేవతలనుబాధింపఁ గాను, అసమెడలిఁఉద్రేకమువిడిచినవారై, అసువులువెడలన్।ప్రాణములుశరీరమునువిడిచిబయలుదేరగాను, పసచెడిరి। నవకముచెడినవా రైరి,పడిరి।కూలిరి,కెడసిరి।చచ్చిరి. †హతసుపర్వావళులై।దేవతాసమూహముగలవై-

యును॥క॥ మొసలజలమిడినభూజము। దుదినడుమనుజల్లదనము దొరకొనుమాడ్కిన్।మొదలనుహరికిని మ్రొక్కిన। ముగ
మొంచును రెల్ల వేల్పుమూఁకలు నేమఱ॥క॥ఆపన్నులగుదిదృక్షులకో పుణ్యాభవమ్మఖాబ్జ మెయ్యానతనితోఁ। బ్రాపింపఁజే
యుసంపద। నోపరమదయానివాసయుజ్జ్వలతేజా॥వ॥ అనియిట్లు దేవగణసమేతుండై యనేకవిధంబులంగీర్తించుచును
న్నపరమేష్ఠియందుఁగరుణించిదయాగరిష్ఠుండగువిశ్వగర్భుం డావిర్భవించె॥మ॥ ఒకవేయర్కులుగూడిగట్టికముపైయు
న్నత్ప్రభాభూతితో। నొకరూపైచనుదెంచుమాడ్కి హరిదానొప్పారెయావేల్పు। లెవ్వకలాలోకనులై విపన్నమతులై వి
భ్రాంతులై మ్రోలఁగానకశంకించిరికొంతప్రొద్దువిభుగానంబోలునేవారికిన్॥అప్పుడు॥సీ॥ హారకిరీటకేయూరకుండల
పాదకటకకాంచనరత్నకంకణాది। కౌస్తుభోపేతంబుఁగౌమోదకీశంఖచక్రశరాసనసంయుతంబు। మరకతశ్యామంబు
సరసిజనేత్రంబుఁగర్ణాభరణకాంతిగండయుగముఁ।గలితకాంచనవర్ణకౌశేయవస్త్రంబు।శ్రీవనమాలికాసేవితంబు।నై
మనోహరంబునై దివ్యసౌభాగ్యమయినయతనిరూపుహర్షమెసఁగఁ। జూచిబ్రహ్మేంద్రాదిసురలును దానును। బొంగిన
మ్రులసుచుఁబొగడఁదొడఁగె॥క॥జననస్థితిలయదూరుని।మునినుతునిర్వాణసుఖసముద్రునిసుగుణుం।దనుతనుసూక్ష్మఘులపృ
థులుని।ననఘుఁడసుమహానుభావునభినందింతున్॥క॥పురుషోత్తమ నీరూపము।పరమశ్రేయంబుభువనపఙ్క్తులకెల్లన్।స్థి
రవైదికయోగంబున।వరుసనునీయందుఁగానవచ్చెనుమాకున్॥క॥ మొదలనునీలోఁదోఁచెను।తుదియున్నటఁదోఁచెన
డుముదోఁచెనునాపై। మొదలునడుముతుదిసృష్టికిఁ।గదియఁగఘటమునకుమన్నగతియగుమాడ్కిన్॥క॥నీమాయచేతవి
శ్వము। వేమారుస్సృజింతువనుచువిష్ణుఁడవనుచున్। ధీమంతులుగుణపదవిని। నేమంబుననసగుణుఁడైననినుఁగాంతురో
గిన్॥గీ॥అన్నమవనియందునమృతంబుగోవులయందువహ్నిసమిధలందునమరు। యోగవశతఁబొందు నోజనుబుద్ధిచే।
నగుణునినిన్నుఁగాంతురధికగుణులు॥మత్తకోకిల॥ పట్టులేకబహుప్రకారవిపన్నచిత్తులమైతిమే। మెట్టకేలకునిన్నుఁగంటి
మభీప్సితార్థమువచ్చెబె। న్నెట్టయైనదవానలంబునవేగునేనుఁగుమొత్తము।న్నిట్టలేచినగంగలోపలనీరుఁగాంచినచాడ్పు
నన్॥మత్తకోకిల॥నీకునేమనివిన్నవింతుమునీవుసర్వమయుండవై।లోకమెల్లనునిండియుండఁగలోకలోచననీపదా।లోక
నంబుశుభంబుమాకునులోకపాలకులేనునీ।నాకవాసులునీపవహ్నిఁదనర్చులాతితతిక్రియన్॥ వ॥ అనికమలసంభవప్ర
ముఖులువినుతిసేసిరనిచెప్పినరేంద్రునకుశుకుండిట్లనియె॥శా॥ ఈరీతింజతురాననాదినుతుఁడై గంభీరజీమూతగం।భీ
రంబైనరవంబునంబలికె సంప్రీతాత్ముఁడై యీశ్వరుం। డారోమాంచితకాయులన్నవవిముక్తాపాయులన్ శ్రేయులం।
బ్రారబ్ధోగ్రసుధార్ణవోన్మథనవాంఛానల్పులన్ వేల్పులన్॥క॥ఓనలువ యోసురేశ్వర।యోనిటలతటాక్ష యోసురోత్త
ములారా।దానవులతోడనిప్పుడు।మానుగఁబోరామిగలిగిమనుటయొప్పున్॥ అదియెట్లంటిరేని॥క॥ ఎప్పుడుదనకునుస
త్త్వము।చొప్పడునందాఁకరిపులఁజూచియుఁదనమైఁ। గప్పికొనియుండవలయు। న్నెప్పుగనహిమూషకమునకొదిగినభం
గిన్॥క॥అమృతోత్పాదనయత్నము।విశదమతింజేయుటొప్పువేల్పులువినుఁడీ। యమృతంబుఁద్రావిజంతువు। లమృతగతిం
బ్రతుకుచుండు రాయుర్వృద్ధిన్॥సీ॥పాలమున్నీటిలోపలసర్వతృణలతౌషధములుదెప్పించిచాలవైచి। మందరశైలంబు
*మంథానముగఁజేసితనరవాసుకిఁదరిత్రాడుఁజేసి।నాసహాయంబుననెలమినందఱుమీఱుతరువుఁడు వేగనతంద్రులగు
చు।ఫలముమీఁదన్యోదుబహుళదుఃఖంబులఁబడుచురుదైత్యులుపాపమతులు। అలసటయును లేకయఖిలార్థములుగల్గు।వి
షధిలోననొక్కవిషముపుట్టుఁ।గడఁగిచెలుపలేవుకామదోషంబులు।వస్తుచయమునందువలయుఁజేయ॥ అనియుపదేశిం
చి॥క॥అంతాదిరహితుఁడచ్యుతుఁ। డంతర్ధానంబునొందెనజఫాలాక్షు। ల్సంతోషంబునఁదమతమ। కాంతాలయము
లకుఁజనిరిగౌరవమొప్పన్॥క॥ కయ్యంబుసేయనొల్లక। §నెయ్యంబు ననతులు వెట్టినిర్జరనికరం। బియ్యప్పనము
లువెట్టుచుఁ। దియ్యంబునఁగొల్చెబలినిదేవద్వేషిన్॥క॥పసచెడితనకునువశమై। ‡నుసరముతోఁగొల్చుచున్నసురసం
ఘములఁగసిమసఁగిచంపఁబూనిన।నసురులవారించెబలియునతినయయుక్తిన్॥ వ॥అట్లువారించి¶వైరోచనిరాక్షససము
దయంబునకిట్లనియె॥క॥ పగవారుశరణుఁజొచ్చిన।నుగతనములునెఱపఁదగదుమగవారలకున్।దగుసమయమెఱుఁగవల
దేనుగట్టిమిఁబొటింపవలదమర్త్యులతోడన్॥వ॥ అనిపలికికొలువుకూటంబునసురనికరపరివృతుండై నిఖిలలోకరాజ్యల
క్ష్మీసహితుండై యఖిలవిబుధవిజయాహంకారనిజాలంకారుండై సుఖంబునంగొలువున్న విరోచననందనుంగని శచీవి

---

*మంథానము।కవ్వము- విషధి।సముద్రము. §నెయ్యము।ప్రేమ- నతులువెట్టి।నమస్కారములుచేసి-ఇయ్యప్పనము।కానుక. తియ్యంబునన్।ప్రీతితో. ‡నుసరముతో।చిన్నదనముతో- కసిమసఁగి।విజృంభించి. ¶వైరోచని।విరోచనపుత్రుఁడైనబలిచక్రవర్తి. ‖సచివ।మంత్రి- సాంత్వవచనంబులన్।మిగులమంచిమాటలచేత.

భుజఁగోత్తముఁ శేషవిభుండునుంబోలె సాంత్వవచనంబుల శాంతిం బొందించి పురుషోత్తమ శిక్షితంబైన నీతిమార్గంబున శంబరునకుం బ్రియంబు సెప్పి, యరిష్టనేమి ననునయించి, త్రిపురవాసులగు దానవుల నెడం బఱచి, జంభుని సమ్మతంబు చేసికొని, హయగ్రీవుని విగ్రహంబు మాన్చి, నముచి తారక బాణాసురులతో సఖ్యంబు నెఱపి, విప్రచిత్తునకుం బొత్తు హత్తించి, శకునివిరోచన ప్రతి హేతులకుం బోరామిం జూపి, మయమాలి సుమాలి ప్రముఖులకు మైత్రి యెఱింగించి, కుంభనికుంభులకు సౌజన్యంబు గైకొలిపి, పౌలోమ కాలకేయ నివాతకవచాదులయెడ బాంధవంబు ప్రకటించి, వజ్రదంష్ట్రికి నశక్తుండై యితరదానవదైత్యసమూహంబువలన నతిస్నేహంబు సంపాదించి మనకు నక్కచెలియలిబిడ్డలకు *నొడ్డారంబు లేమిటికి యేక కార్యపరత్వంబున నడ్డంబు లేక బ్రతుకుదము న్యోన్యవిరోధంబు లేలఁ దొల్లి నన్యోన్యవిరోధంబున నలంగితి మిది మొదలు దనుజదివిజసముదయంబులకు రాజు విరోచననందనుం డనుమంద మతనిపంపునఁ జేయంగలవార ముభయకులంబును వర్ధిల్లునట్టి యుపాయం బెఱింగింతు నని యమృతజలధిమథనప్రారంభకథనంబు దెలియం జెప్పినట్లు సురాసురయూథంబులు బలారాతిబలిప్రముఖంబులై పరమోద్యోగంబున సుధాసంపాదనాయత్తచిత్తులై సఖ్యంబు నొంది మందరగమనంబున మందరనగంబునకుం జని॥ సీ॥ †వాసవవర్ధకి వాడిగాఁ జఱచిన కుద్దాలముఖములఁ గొంతఁ ద్రవ్వి। ముసలాగ్రములు సొన్పి మొదలి పాతగలించి దీర్ఘపాశంబుల దిండు సుట్టి। పెకలించి బాహుల పీడించి కదలించి పెల్లార్చి తమతమ పేరువాడి। పెఱికి మీఁదికి నెత్తి పృథుల హస్తంబులఁ దలల భుజంబులఁ దరలకుండ। నాని మెల్ల నెకుఱు తప్పుటడుగు లిడుచు। భారమధికంబు మఱువక పట్టుడను చు। మందరనగంబుఁ దెచ్చిర మందగతిని। దేవదైత్యులు జలరాశి తెరువుపట్టి॥ క॥ మందరము మోవ నోపమి। నందఱిపైఁబడియె నదియు నతిచోద్యముగాఁ। గొందఱు నేలం గలసిరి। కొందఱు నుగ్గయిరి చనిరి కొందఱు భీతిన్॥ క॥ ఏలా హరి కడ కేగితి। మేలా దొరఁకొంటి మధిక ‡హేలన శైలోన్మూలనము చేసి తెచ్చితి। మేలా పెక్కండ్రు మడిసి రేలా నడుమన్॥ క॥ పటికి మముఁ బనిబంచె। న్నేఁటికిఁ దగుబోటి వారికింతలు పనులిం। కేటికి రాఁడు మహేశ్వరుఁ। డేటికి పేక్షించె మఱవ నేటికి మునలన్॥ వ॥ అని §కులకుధరపతనజన్యంబగు వేదన సహింపనోపక పలవించుచున్న దివిజదితిజుల భయంబు మనంబున నెఱింగి సకలవ్యాపకుండగు హరి దత్సమీపంబున॥ మ॥ గరుడారోహకుఁడై గదాదిధరుఁడై కారుణ్యసంయుక్తుఁడై। హరికోటిప్రభతో నెసఁగా వెలసఁడీ యంచుం బ్రదీపించి త। ద్గిరిఁ గేలన్నవకుండ కందుకము మాడ్కిం బెట్టెఁ బక్షీంద్రుపైఁ। గరుణాలోకసుధన్ సురాసురుల ప్రాణంబుల్ సమర్థించుచున్॥ క॥ వారలు గొలువఁగ హరియును। ¶వారధిదరికడకు నేగె వసుధాధరము। న్వారిజనయనుని గొంచున। వారితగతిఁ జనియె విహగవల్లభుఁ డరిగెన్॥ క॥ చని జలరాశితటంబున। వనజాక్షుని గిరినిడించి వందనములు స। ద్వినతులు సేసి ఖగేంద్రుఁడు। ‖పనివినియె న్నాత్మభక్తిభవనంబునకున్॥ అప్పుడు॥ సీ॥ భూనాథ విను మయ్య భోగీంద్రు వాసుకిఁ బిలిపించి యతనికిఁ బ్రియము సెప్పి। ఫలభాగమీనొడఁబడి సమ్మతునిఁ జేసి మెల్లనఁ జేతుల మేను నివిరి। నీవ కాకెవ్వరు నేర్తురీపని ‖కియ్యకొమ్మని యతని కైకోలువడసి। కవ్వంపు గొండని మఱంటకంబుగఁ జేసి గర్జించుచున తని భోగంబుఁ జుట్టి। కడఁగి యమృతజలధిఁ గలశంబుఁ గావించి। త్రచ్చునవసరమునఁ దలఁపులమర। బద్ధవస్త్రకేశభారులై యారెండు। గములవారు తరువఁగదిసిర చట॥ తదనంతరంబ॥ క॥ హరియును ¶దేవానీకము। ‡ఉరగేంద్రుని తలలు పట్టనుద్యోగింపన్। హరిమాయాపరవశులై। సురవిమతులు గూడి పలుకఁ జొచ్చిరి కడిమిన్॥ మత్తకోకిల॥ స్వచ్ఛమైన ‡ఫణంబు మీఱలు చక్కఁ బట్టి మథింపఁగాఁ। బుచ్ఛమేటికి మాకుఁ బట్టను బూరుషత్వము గల్గి మే। మచ్ఛమైన తపోబలాఢ్యయనాన్వయంబులవారమై। యిచ్ఛయింతు మెతుచ్ఛవృత్తికి నిందుమాకు ఫణాగ్రముల్॥ అనిపలుకు దనుజులం జూచి॥ క॥ విస్మయముఁ బొంది ()దానవ। ఘస్మరుఁడహిఫణము విడువఁ గైకొని యసురుల్ విస్మితముఖులై యార్చియ। విస్మితముగఁ గొలువ మేటి వీఁకం దొడఁగెన్॥ వ॥ ఇట్లు సమాకర్షణస్థానభాగనిర్ణయంబు లేర్పఱచుకొని దేవతలు పుచ్ఛంబును బూర్వదేవతలు ఫణంబులం బట్టి పయోరాశిమధ్యంబునం బర్వతంబు వెట్టి పరమాయత్తచిత్తులై యమృతార్థంబు త్రచ్చుచున్న సమయంబున. క॥ విడువిడుఁ డని ఫణిపలుకఁగఁ। గడుభరమున మొదలఁ గుదురు గలగమి వెడఁగై। బుడబుడరవమున నఖిలము। వడవడవడఁకఁగ మహాద్రి వనధిమునింగెన్॥ ఉ॥ గౌరవమైన భారమునఁ గవ్వపుఁ గొండ ధరింపలేక దోః। స్సారవిహీనులై

* ఒడ్డారము। విరోధము. †వాసవవర్ధకి। విశ్వకర్మ, త్వష్ట. కుద్దాల। గుద్దలి- ముసలాగ్రములు। రోఁకటి చివరలు. ‡హేలన। విలాసము §కులకుధరపతనజన్యంబగు। కులపర్వతము తమమీఁదఁ బడుటవలనఁ గలిగిన- పలవించుచున్న। దుఃఖించుచున్న. ¶వారధి। సముద్రము- వసుధాధరము। పర్వతము. ‖పనివినియెన్। పోయెను. ‖ఇయ్యకొమ్మని। సమ్మతించుమని- కైకోలువడసి। సమ్మతమును పొంది- భోగము। శరీరము- కడఁగి। ప్రయత్నపడి- త్రచ్చు నవసరంబునన్। చిలికెడి సమయమందు. ¶దేవానీకము। దేవతాసముదాయము. ‡ఉరగేంద్రుని। సర్పరాజగు ఆదిశేషుని- సురవిమతులు। రాక్షసులు. ‡ఫణంబు। పడగ- పుచ్ఛము। తోఁక. ()దానవఘస్మరుఁడు। విష్ణువు- వీఁక। ధైర్యము.

యుభయసైనికులున్నడుసిగ్గుతో(*)నకూపారతటంబునంబడిరిపౌరుషముంజెడిపాండవేయరో। వ్వారికి నేరఁబోలుబల
వంతపుదైవమునాక్రమింపఁగ॥ క॥ వననిధిజలములలోపల। మునిఁగెడుగిరిఁజూచిముఖమునఁజింతాబ్ధిన్। మునిఁగెడి వేల్పు
లఁగనుఁగొని। వనజాక్షుఁడు వార్ధినడుము వారలుసూడన్॥ సీ॥ సవరనైలక్షయోజనముల వెడలుపైకడుఁగఠోరంబైన(*)క

※ కూర్మావతారకథాప్రారంభము. ※

ర్పరము। నదనైనబ్రహ్మాండమైననాహరించుఘనతరంబగుముఖగహ్వరంబు। సకలచరాచరజంతురాసులనెల్లమ్రింగి
లోఁగొనునట్టిమేటికడుపు। విశ్వంబుపై వేఁబువిశ్వంబుపైఁబడ్డనాగినఁగదలనియట్టికాళ్లు। వెలికిలోనికిఁజనుదెంచువిపుల
తుండ।మంబుజంబులఁబోలెడునక్షియుగము । సుందరంబగువిష్ణుండుసురలతోడి। కూర్మిచెలువొందనొకమహాకూర్మము
య్యె॥ మ॥ కమఠంబై జలరాశిఁజొచ్చి లఘుముక్తాశుక్తిచందంబున। న్నమదద్రీంద్రము నెత్తి వాసుకిమహానాగంబుతోలీల
తో। నసురేంద్రాదులుమౌళికంపములతోనానాఁగ దేబాపురే। కమలాక్షాశరణంబుభూదిశలునాకాశంబునన్ మ్రోయ
గన్॥ ఇవ్విధంబున॥ క॥ తరికాండ్రలోననొకఁడఁట। తరికడవకుఁగుదురు (*)నాఁకత్రాడఁట చేతు। ల్దరిగవ్వంబును దానట। హ
రిహరిహరిచిత్రలీలహరియేయెఱుఁగున్॥ గీ॥ జలధిఁగడవ సేయ శైలంబుకవ్వంబు। సేయభోగిఁద్రాడు సేయఁదరువ। సిరి
యుసుధయుఁబడయశ్రీవల్లభుఁడుదక్క। నెవ్వఁడుశక్తిమంతుఁడొకఁడుగలఁడె॥ గీ॥ గొల్లవారిబ్రతుకుగొఱ్ఱతనవచ్చునె
గొల్లరీతిఁబాలకుప్పద్రచ్చి। గొల్లలైరిసురలుగొల్లయ్యెవిష్ణుండు। చేతులేనివాండుసిరియుఁగనిరి॥ వ॥ ఇట్లుసురాసురయూ
థంబులు(*)హరిసనాథంబులైకవచంబులునెట్టంబులువెట్టికొనిపుట్టంబులుపిరిచుట్లుచుట్టికొనికరంబులుగరంబులనప్పళిం
చుచు, భుజంబులుభుజంబులనొఱయుచు, లెండులెండుదరవఁదొడంగుఁడురండనియమందగతిఁబెరుగుఁద్రచ్చుమందగొ
ల్లలచందంబుననుమహార్ణవమధ్యంబునమంథాయమానమందరమహీధర విలగ్నభోగిభోగాద్యంతంబులంగరంబులందె
మల్చుచుఁజెనుబొబ్బలబ్రహ్మాండకటాహంబునిర్భరంబైగుబ్బుగుబ్బనియురులుకొండకవ్వంబుగుత్తిజిఱజిఱందిఱుగువే
గంబునఘటచ్చటాయమానంబులైభుగులుభుగుల్లనుచప్పుళ్లనుప్పరంబెగసి లెక్కకుమిక్కిలిచుక్కలకొమ్మలచెక్కులనిక్కలువ
డుమిసిమిగలమీఁదిమీఁగడపాలతేటనిగ్గుతుంపరలపరంపరలవలననిజకరక్రమక్రమాకర్షణపరిభ్రాంత ఫణిఫణాగర్భస
ముద్భూతనిర్భరవిషకీలికీలాజాలంబులప్పటప్పటికినుప్పతిల్లినదప్పినొందకమందగతింజెందకనకూపారవేలాతటకుటజకు
సుమగుచ్ఛపుచ్ఛస్వచ్ఛమకరందసుగంధిగంధవహావహనంబునంగ్రొంజెమటకొపిటిలిపెనువరదగములొడళ్లనిగుడనెం
డొరులంబరిహసించుచుఁబేలువాడివిలసించుచుమేలుమేలనియగ్గించుచుఁగాదుకాదనిభంగించుచునిచ్చమెచ్చనిమచ్చ
రంబులవలన వనధివలమానవైశాఖవసుంధరాధరప్రవర్తనసంజనితఘుమఘుమారావంబును, మథనగుణాయమానమ
హాహీంద్రప్రముఖముహుర్ముహురుచ్చలిత భూరిఘోరఫూత్కారఘోషంబును, కులకుధరపరిక్షేపణక్షోభితసముల్లం
ఘనసమాకులితంబులై వెఱచిచఱచి గుబురుగుబురులైయొరలు కమఠకర్కటకాకోదరమకరతిమితిమింగిలమరాళచ
క్రవాకబలాహక భేకసారసానీకంబులమొఱలునుంగూడికొని ముప్పిరిగొనిదనుజదివిజభటాట్టహాస తర్జనఘర్జనధ్వ
నులనలుపురియై మొత్తినక్లైనదశదిగంతభిత్తులునుబేడెత్తిపెల్లగిల్లంద్రుళ్లుచు గికురుపొడుచుచునొకనినొకనికంటెవడి
యునుండడవునుంగలుగఁద్రచ్చుచుఁ, బంతంబులిచ్చుచుసుధాజననంబుఁజింతించుచు, నూతనపదార్థంబులకు నెదుళ్లుసూ
చుచు, నెంతదడవుద్రచ్చినహరినడుగుచు, నెడపడనితమకంబులనంతకంతకు మురువుడింపక ద్రచ్చుసమయంబున॥
క॥ అప్పాలవెల్లిలోపల। నప్పటికప్పటికిమందరాగముదిఱుగం। జప్పుడునిండెనజాండము। చెప్పెడిదేవజునిచెవులుదింద
ఱఁగొనియెన్॥ అంతనప్పయోరాశిమధ్యంబున॥ క॥ ఎడమఁగుడిమునుపు దిరుగుచుఁ। గుడినెడమనువెనుకఁదిరుగుకులగిరి
కడలి। న్నడవెడలసురలునసురులు। నొడితొడిఫణిఫణముమొదలుతుదియునుదిగువన్॥ క॥ వడిఁగొనికులగిరిదరువఁగ। జడనిధి
ఖగమకరకమఠఝషఫణిగణముల్పుడిపడుఁదడఁబడుఁగెలఁకులఁ। బడుభయపడినెగసిబయలఁబడునురిలిపడున్॥ క॥ అమ
రాసురకరవిపరిభ్రమణధరాధరథరేంద్రభ్రమణంబునఁదాఁ। గమఠేంద్రువీపుతీఁటను। శమియింపఁగఁజాలదయ్యెజగ
తీనాథా॥ తదనంతరంబ॥ క॥ ఆలోనజలధిలోపల। నాలోనహివిడిచిసురలునసురులుబఱవం। గీలాకోలాహలమై। హాలా

(*)అకూపారతటంబునన్। సముద్రపుగట్టున - పాండవేయ। పరీక్షిత్తుఁడా. (*)కర్పరము। తాఁబేటివీఁపుచిప్ప ॥ (*)నాఁకత్రాడు - అనఁగా గవ్వము పొరలకుండఁగుంజకుఁగట్టియుండుపాశము. (*)హరిసనాథంబులై। విష్ణువుతోఁగూడికొనినవై - (నెట్టంబు। నెట్టెంబు) తలపాగ - మంథదండాయమాన। కవ్వమైఆచరించుచున్న - విలగ్న। తగులుకొనిన - వననిధివలమానవైశాఖవసుంధరాధర॥ సముద్రమునందుదిరుగుచున్న మందరపర్వతముయొక్క, భేక। కప్ప - సారస। బెగ్గురుపక్షి - కికురుపొడుచుచు। మోసపుచ్చుచు. తమకము। మోహము - మురువు। గర్వము.

✽ పాలకడలిఁ ద్రచ్చ నెడహాలాహలము జనించుట. ✽

హాలవిషము పుట్టెనవనీనాథా॥ వ॥ అదియుం బ్రళయకాలాభీలఫాలలోచనలోచనానలశతంబుచందంబున నమందంబై, విలయదహనసహస్రంబులకై వడివడి నైపై, కడపటిపట్టపగటింటి వెలుంగులకు తెఱంగునదుర్లక్షితంబై, తుదిరేయి వెలింగిన మొగులుగములు నంబడు బలుపిడుగుల వడువున బెడిదంబై, పంచభూతంబులు దేజోరూపంబులై నచాట్పున దుస్సహంబై, భుగభుగాయమానంబులైన పొగలును, జిటచిటాయమానవిస్ఫులింగంబులును, దగద్ధగాయమానంబులైన నెఱమంట లుంగలిగి మహార్ణవమధ్యంబున సుందరనగంబు నుందరంబునందిఱుగు నెడ జనియించి, పెటపెటాయమానంబై నింగికిం బొంగి దిశలకుం గెలుసాఁచి, బయల్లు ప్రబ్బికొని, తఱిగవ్వంపు కొండనండఁగొనక నలుగడలకుం బఱచి, దరులకుఁ దాఁకి, సురాసురసమువయంబులం దఱికొని, గిరివరగుహాగహ్వరంబుల నుడివడక, కులశిఖరిశిఖరంబుల నెఱగలివడి గహనంబుల దహించి, కుంజఘుంజరీపుంజంబుల భస్మంబు చేసి, జనపదంబు లేర్చి, నదీనదంబు లెఱియించి, దిక్కుంభికుంభంబులు నిక్కలువడని క్కి, తరణితారామండలంబుల పైమిట్టించి, మహర్లోకంబు దఱికొని, యుపరిలోకంబునకు మూఁగొనలిడి, సుడివడి ముసరుకొని బ్రహ్మాండగోళంబు విటిలిపడం దాఁటి, పాతాళాదిలోకంబులకు వేల్లు వారి సర్వాధిక్యంబై శక్యంబుగాక యొక్కెడం జూచినం దాననైకురంగంబు క్రియం గ్రేళ్లుఱుకుచు భుజంగంబువిధంబున నోడియుచు సింగంబు భంగిలంఘించుచు, విహంగంబుపగిది నెగయుచు, మాతంగంబు పోలి కెరలు వంబడుచు, నిట్లు హాలాహలదహనంబు జగంబులం గోలాహలంబు సేయుచున్న సమయంబున✽ మెలకు సెగల మిడుకంజాలక నీఱైన దేవతలును, నేలం గూలిన రక్కసులును, డుల్లిన తారకంబులును, గీటడంగిన కిన్నరమిథునంబులును, గమలిన గంధర్వవిమానంబులును, జీకాకుపడిన సిద్ధచయంబులును, జిక్కువడిన గ్రహంబులును, జిందఱవందఱలైన వసుగ్రాసంబులు, నిగిరిన నదులు, నింకిన సముద్రంబులును, గాలిన కాననంబులును, బొగిలెడు పురంబులును, ¶పొనుఁగువడిన పురుషులును, సొక్కి పడిన పుణ్యాంగనాజనంబులును, బగిలిన పర్వతంబులును, భస్మంబులైన ప్రాణిసంఘంబులును, వేఁగిన లోకంబులును, ‡వివశలైన దిశలును, నడ్డగెడపులైన భూజచయంబులును, నఱవఱలైన భూములును నై యకాలవిలయకాలంబై తోఁచుచున్న సమయంబున॥ క॥ ఒడ్డారించి విషంబున కడ్డము చనుదెంచి కావనధిపులు లేమి న్గొడ్డేసఱ్ఱుం దిరాలన బిడ్డన నెడ లేక జనులు పృథ్వీనాథా॥ అప్పుడు॥ మ॥ చని కైలాసముఁ జొచ్చి శంకరుని వాసద్వారముం జేరి యి నాశునిద వ్వారికులడ్డపడ్డఁ దలనుంచుం జొచ్చికు యొమ్యాయెంటో, వినుమాలింపు ముచిత్తగింపుము దయన్వీక్షింపు మంచంబుజాసనముఖ్యులెల్ల నిరార్తరక్షణకళాసంరంభునిన్ శంభునిన్॥ క॥ వారలు దీనత వచ్చుటఁ గూరిమితో నెఱిఁగి దక్షుకూఁతురుదానున్ ఽపేరోలగమున నుండిద యారతుఁడై చంద్రచూడుఁ డవసరమిచ్చెన్॥ వ॥ అప్పుడు భోగిభూషణునకు సాష్టాంగదండప్రణామంబులు గావించి ప్రజాపతిముఖ్యులిట్లని స్తుతియించిరి॥ సీ॥ భూతాత్మ భూతేశ భూతభావనరూప దేవ మహాదేవ దేవవంద్య యీ లోకముల కెల్లనీశ్వరుండవు నీవ బంధమోక్షములకుఁ బ్రభుఁడ వీవ యార్తశరణ్యుండ వగుగురుండవు నిన్నుఁ గోరి భజింతురు కుశలమతులు సకలసృష్టిస్థితిసంహారకర్తవై బ్రహ్మవిష్ణుశివాఖ్యఁ బరగుదీవు పరమగుహ్యమయిన బ్రహ్మంబు సదసత్తమంబు నీ శక్తి మయుఁడవీవ శబ్దయోని వీవ జగదంతరాత్మవు నీవ ప్రాణమరయ నిఖిలమునకు॥ క॥ నీయందసంభవించును నీయందవసించియుండు నిఖిలజగంబుల్ నీయందలయముఁ బొందును నీయుదరము సర్వభూతనిలయము రుద్రా॥ సీ॥ అగ్నిముఖంబు పరాపరాత్మకమాత్మకాలంబు గతి రత్నగర్భపదము శ్వసనంబు నీయూర్పు రసనజలేశుండు దిశలు కర్ణంబులు దివము నాభి సూర్యుండు గన్నులు శుక్లంబు సలిలంబు జఠరంబు జలములు చదలు శిరము సర్వౌషధులు రోమచయములు శల్యంబులద్రులు మానసము చంద్రుఁడు ఛందములు ధాతువులు ధర్మసమితి హృదయ మాస్యపంచకము పనిషదాహ్వయంబు లయిన నీ రూపు పరతత్త్వమై శివాఖ్య మైస్వయంజ్యోతియై యొప్పు నాద్యమగుచు॥ క॥ కొందఱు కలఁడందురు నినుఁ గొందఱు లేఁడందు రతఁడు గుణి గాఁడనుచుం గొందఱు కలఁడని లేఁడని కొందఱు మందుదురు నిన్నుఁ గూర్చి మహేశా॥ సీ॥ తలఁపఁ బ్రాణేంద్రియద్రవ్యగుణస్వభావుఁడవు కాలక్రతువులును నీవ సత్యంబు ధర్మమక్షరము ఋతంబును నీవ ముఖ్యుండవు నిఖిలమునకు ఛందోమయుండవు సత్త్వరజస్తమశ్చక్షుండవై యుండు సర్వరూప కామపురాధ్వర కాలగరాదిభూతద్రోహభయము చోద్యంబు గాదు లీలలోచనవహ్నిస్ఫులింగశిఖల నంతకాములఁ గాల్చిన యట్టి నీకు రాజఖండావతంస పురాణపురుష దీనరక్షక కరుణాత్మ దేవదేవ॥ గీ॥ మూఁడుమూర్తులకును మూఁడులోకములకు మూఁడుకా

✽ మెలకు జాజ్వల్యమానముగ మండుచున్న. మిడుకం జాలక దుఃఖపడుట కోర్వక. ¶ పొనుఁగువడిన మండిన - కాలిన. ‡ వివశలైన స్మైమరచిన. అడ్డగెడపు అడ్డదిడ్డము. అఱవఱలు తునకలు తునకలు. † చదలు ఆకాశము. ఽ పేరోలగము పెద్దసభ.

లములకు మూలమనుచు। భేదముగుచు మదీన భేదమై యొప్పారు। బ్రహ్మమనఁగ నీవ ఫాలనయన॥ క॥ సకలతత్త్వచరాచర।స
జనంబగు నిన్నుఁ బొగడ జలజభవాదుల్। పెదవులు గదలుప వెఱతురు। వదలక నినుఁ బొగడ నెంతవారము దేవా॥ ఉ॥ …కోశ
ల॥ బాహుశక్తి సురాసురుల్ సనిపాలవెల్లి మథింప హాలాహలంబు జనించె నేరికలంఘ్యమై భువనంబులో హాలాహలంబు గఁజే
య విచ్చను లాలనంగొని ప్రాణిసం। దోహముం బ్రతికింప వేదయతాం గలింపఁగ నీశ్వరా॥ క॥ లంపటల నివారింపను। సంప
దఁ గృపఁజేయ జయము సంపాదింపన్। జంపెడివారి వధింపను। సొంపారఁగ నీకె చెల్లు సోమార్ధధరా॥ క॥ నీకంటె నొండెఱుం
గము। నీకంటెం బరులు గావ నేరరు జగముల్। నీకంటె నొడయఁ డెవ్వఁడు। లోకంబుల కెల్ల నిఖిలలోకస్తుత్యా॥ వ॥ అని మఱి

॥ ఈశ్వరుండు దేవబృంద ప్రార్థితుండై హాలాహలమును పానము చేయుట. ॥

యు నభినందించుచున్న ప్రజాపతిముఖ్యులం గని సకలభూతసముండగు నద్దేవుండు దన ప్రియసతి కిట్లనియె॥ క॥ కంటే జగ
ములదుఃఖము। వింటే జలజనితవిషము వేఁడిమిఁ బ్రభులై। యుంటకు నార్తుల యాపదఁ। గెంటించుట ఫలము గాదె కీర్తిమృగా
క్షీ॥ క॥ ప్రాణేచ్ఛ వచ్చి చొచ్చిన। ప్రాణుల రక్షింపవలయుఁ బ్రభువుల కెల్లన్। ప్రాణుల కత్తురు సాధులు। ప్రాణంబులు నిఖి
లభంగురములని నగువా॥ క॥ పరహితము సేయ నెవ్వఁడు। పరమహితుండగును భూతపంచకమునకుం। బరహిత మెపరమ
ధర్మము। పరహితునకు నెపుడు లేదు పర్వేందుముఖీ॥ క॥ హరిమది నానందింపిన। హరిణాక్షీ జగంబు లెల్ల నానందించున్। హ
రియును జగములు మెచ్చఁగ। గరళము వారించు టొప్పుఁ గమలదళాక్షీ॥ క॥ శిక్షింతు హాలహలమును। భక్షింతును మధురసూ
క్ష్మఫలరసము క్రియన్। రక్షింతుఁ బ్రాణికోట్లను। వీక్షింపుము నీవు నేఁడు వికచాబ్జముఖీ॥ వ॥ అని పలికిన ప్రాణవల్లభునకు వ
ల్లభ యిట్లనియె- దేవా చిత్తంబు కొలంది నవధరింపుమని పలికె నని చెప్పిన నమ్మునీంద్రునకు నరేంద్రుం డిట్లనియె॥ మ॥ అమ
రుల్ లోకహితార్థమంచు నభవుండౌఁ గాక యంచాడెబో। యమరుల్ భీతిని మ్రింగుమీ యనిరివో యంభోజగర్భాదు
లుం। దమఁ గావన్ హర తెమ్ము లెమ్మనిరివో తాఁ జూచి గన్గొంటన। య్యుమ ప్రాణేశ్వరు నెట్లు మ్రింగుమనె నయ్యుగ్రానల
జ్వాలలన్॥ అనిన శుకుం డిట్లనియె॥ క॥ మ్రింగెడువాఁడు విభుండని। మ్రింగెడునది గరళమనియు మేలని ప్రజకున్। మ్రింగుమ
నె సర్వమంగళ। మంగళసూత్రంబు నెంతమది నమ్మినదో॥ మ॥ తన చుట్టున్ సురసంఘముల్ జయజయధ్వానంబులన్ బొబ్బిడన్। ఘ
నగంభీరరవంబుతో శివుఁడు లోకద్రోహి హుంపోకురా। య్మని కెంగేలఁ దెమల్చి కూర్చి కడిగా నంకించి జంబూఫలం। బని స
ర్వంకషమున్ మహావిషము నాహారించె హేలాగతిన్॥ అతిఘోరంబుగ నాపానసమయంబున॥ మ॥ కదలం బారవు పాపపే
రులొండలన్ ఘర్మాంబుజాలంబు పుట్టదు నేత్రంబులు నెఱ్ఱగావు నిజజూటార్ధేందుఁడు గందఁడు। న్వదనాంభోజము వాడదా
విషము నాహ్వానించుచో డాయుచోఁ। బదిలుండై కడిసేయుచోఁ దిగుచుచో భక్షించుచో మ్రింగుచోన్॥ క॥ ఉదరము లోకం
బులకును। సదనంబగు టెఱిఁగి శివుఁడు చటులవిషాగ్ని। న్గొమరుకొనఁ గంఠబిలమునఁ। బదిలంబుగ నిలిపె సూక్ష్మఫలరసము
క్రియన్॥ క॥ మెచ్చిన మచ్చిక గలిగిన। నిచ్చిన నీవచ్చుగాక నిచ్చెనె రులకుం। జిచ్చుఁ గడిఁగొనఁగ వచ్చునె। చిచ్చఱ రూపచ్చు
పడిన శివునకుఁ దక్కన్॥ గీ॥ హరుఁడు గళమునం దమహాలాహలము వెట్టఁ। గప్పుగలిగి తొడవుకరణి నొప్పె। సాధురక్షణంబు స
జ్జనులకు నెన్న। భూషణంబు గాదె భూవరేంద్ర॥ తదనంతరంబ॥ క॥ గరళంబు కంఠబిలమున। హరుఁడు ధరించుటకు మెచ్చి
యానొనసుచున్। హరియు విరించియు నుమయును। సురనాథుఁడు వొగడి రంత సుస్థిరమతితోన్॥ క॥ హాలాహలభక్షణకథ।
హేలాగతి విన్నఁ జదువ నెలమి లిఖింపన్। వ్యాళానలవృశ్చికముల। పాలై చెడ రెట్టిజనులు భయవిరహితులై॥ వ॥ మఱియు

॥ పాలకడలి తఱచు నెడ నైరావతాదులు జనియించుట. ॥

నా రత్నాకరంబు సురాసురులు దఱచు నెడ॥ క॥ తెల్లని మేనును నమృతము। జల్లున జల్లించు పొదుగు శితశృంగములుం। న్బెల్లుగ
నర్థులకోర్కులు। వెల్లిఁ గొలుపు మొదవు పాలవెల్లినిఁ బుట్టెన్॥ గీ॥ అగ్నిహోత్రి యనుచు నాసురభిని దేవ। మునులు పు
చ్చుకొని రిమ్ముదముతోడ। విబుధసంఘములకు వెరవుతో నధ్వర। హవులు వెట్టుకొఱకు నవనినాథ॥ మఱియు నాజలరాశి
యందు॥ క॥ సచ్చంద్రపాండురంబై। యుచ్చైశ్శ్రవమనఁగ నురగ ముదయించెన్। బుచ్చికొనియె బలిదైత్యుం।
డిచ్చఁ గొనం డయ్యె నింద్రుఁ డీశ్వరుశిక్షన్॥ క॥ ఒఱపగు నురమును బిఱుదును। నెఱిదోఁకయు ముఖము సిరియు ని
త్మలఖురముల్। కుఱుచ చెవులుఁ దెలిగన్నులుఁ। దఱుచగు కందంబు చూడఁదగు నాహరికిన్॥ అంత నాపాలకుప్పయందు॥
క॥ దంతచతుష్టాహతిశై। లాంతంబులు విఱిగిపడఁగ నవదాతకుభృ। త్కాంతంబగు నైరావణ। దంతావళ ముద్భవించె ధ
రణీనాథా॥ క॥ తడలేని నడుపు వడిగల। యొడలును బెనుసిడుదుకరము నురుకుంభములున్। బెడఁగై యువతుల మురి
పెపు। నడతలకున్ మూలసురువనం గజ మొప్పెన్॥ మఱియు నత్తరంగిణీవల్లభు మథించు నయ్యెడ॥ గీ॥ ఎల్ల ఋతువులందు నల

రారె పుసవనై యుంద్రు విరులతోఁట కేగుదెంచి । కోరివచ్చువారి కోర్కెలనీనెడు । వేల్పుటావు పాలవెల్లిఁ బుట్టె॥
మఱియును గొండగవ్వంబునం గడలి మథింప నప్సరోజనంబు జనించె నంత॥ క॥ క్రొక్కారు మెఱుఁగు మేనులుఁ । గ్రిక్కిఱిసి
న చన్నుఁగవలుఁ గ్రుస్సిన నడుములు । బిక్కటిలియున్న తుఱుములు । జక్కని చూపులును దివిజసతులకు నొప్పెన్ ॥ వ॥ మఱియు
నారత్నాకరంబునం దసుధాకరుండుద్భవించి విరించియనుమతంబున యథాస్థానంబునం బ్రవర్తించుచుండె నంత॥
క॥ తొలుకారు మెఱుఁగు కైవడిఁ । దళతళయని మేను మెఱయ ధగధగయనుచున్ । గలుములలేనగు చూపుల । చెలువంబుల మొ
దలిటెంకి సిరి పుట్టె న్నృపా॥ సీ॥ పాలమున్నీటిలో పలిమీఁది మీఁగడమీసమిజిడ్డునఁ జేసి మేను వడసి । క్రొక్కారు మెఱుఁగుల
కొనలతళ్కుల సాన మేని చేఁగల సిగ్గు మెఱుఁగుఁ జేసి । నాఁడు నాఁటికిఁ బోదనవకంపుఁ దీఁగెల నునుఁబోర నెయ్యంబు నాలుకొలిపి ।
క్రొన్నాఱు కెందమ్మి క్రొవ్వులఁ బ్రొద్దునఁ బొలసిన వలపులఁ బ్రోదిపెట్టి । పసిఁడి చంపక దామంబు బాగుఁ జెట్టి । వ్రాలు క్రొన్నెల
చెలువు నవాడిదీర్చి । జాణతనమునఁ జేతుల జాడఁదీర్చి । నలువ యీ కొమ్మ నొగిఁ జేసి నాఁడు నేఁడు ॥ క॥ కెంపారెడు నధరంబు
ను । జెంపారెడి నళికులంబు సిరి కుచయుగముం । సొంపారు మోముఁగన్నులు । పెంపారుచు నొప్పఁగప్పఁ బిఱుఁదును గుచముల్ ॥
అని జనులు వొగడుచుండ. సీ॥ తరుణికి మంగళస్నానంబు సేయింతు ననిపెట్టె నింద్రుఁ డనర్ఘమైన । మణిమయపీఠంబు మంగ
ళవతులైన వేలుపుగరితలు విమలతోయపూర్ణంబులై యున్న పుణ్యాహకలశంబులిడిరి పల్లవములనిచ్చె భూమి । గడిమి గో
వులు పంచగవ్యంబులను నిచ్చె నులసి వసంతుండు మధువొసంగె । మునులు గల్పంబుఁ జెప్పిరి మొనసి నిగమములు । పణవ గోముఖ
కాహళ పటహ మురజ శంఖ వల్లకి వేణునిస్వనము నిచ్చెఁ । బాడిరాడిరి గంధర్వపతులు సతులు ॥ క॥ పండితసూక్తులతోడుతఁ ।
దుండంబులు సాఁచి తీర్థతోయము లెల్లం । గుండములు ముంచి దిగ్వే । దండంబులు జలక మార్చెఁ దరుణీమణికిన్ ॥ సీ॥ కట్టంగ ప
చ్చనిపట్టుపుట్టము దోయి ముదితకుఁ దెచ్చి సముద్రుఁ డిచ్చె । మత్తాళి నికరంబు మధువాసమూఁగిన వైజయంతిక మాలవరు
ణుఁ డిచ్చెఁ । గాంచన కేయూర కంకణ కింకిణీకటకాదులను విశ్వకర్మ యిచ్చె । భారతి యొక మంచి తారహారంబిచ్చెఁ బాణిఁ
బద్మము నిచ్చెఁ బద్మభవుఁడు । కుండలీంద్రుఁ డంబుకుండలములనిచ్చె । శ్రుతులు భద్రమైన నుతులు సేసె । నెల్ల లోకములకు నేలి
కసాని వై । బ్రతికెదను చు దిశలు పలికెన ధవ ॥ మఱియును ॥ సీ॥ పలుకుల నమృతంబు చిలుక నెవ్వానితో భాషింపు మనతఁడే పో
బ్రహ్మయనఁగ । నెలయించి కెంగేల నెవ్వాని వరియించె వాఁడె లోకములకు వల్లభుండు । మైదీఁగె నెవ్వాని మేనితోఁ గదియిం
చె వాఁడె పో పరమసర్వజ్ఞమూర్తి । నెలఁతుక యెవ్వఁడు నే యింట వసియించె నాయిల్లు పరమగు నమృతపదము । నెలఁతచూ
పు బారు నెచ్చోటి కచ్చోటు జిష్ణుధనదధర్మజీవితంబు । కొమ్మపిన్ననగవు గురుతరదుఃఖని । వారణంబు సృష్టికారణంబు ॥
మఱియు నక్కొమ్మ నెమ్మనంబున ॥ సీ ॥ భావించి యొకమాటు బ్రహ్మాండములయెల్ల నాటలబొమ్మ రిల్లని తలంచుఁ ।
బోల్చించి యొకమాటు భువనంబులన్నియుఁ దనయింటిలో నొంతులని తలంచుఁ । బ్రాపించి యొకమాటు బ్రహ్మాది సుర
లను నాయింటిలో బొమ్మలని తలంచుఁ । గొనకొని యొకమాటు కుంభినీచక్రంబు నలవడబొమ్మపీటని తలంచు । సొల
సి యొక్కమాటు సూర్యేందురోచుల । నచటి దీపకళికలని తలంచు । భాసి యొక్కమాటు భారతీదుర్గల । నాత్మస
ఖులటంచు నాదరించు ॥ తదనంతరంబ ॥ గీ ॥ చంచరీకనికరఝంకారనినదంబు । చనరు నుత్పలముల దండ వెట్టి । మేఘకోటి న
డిమి మెఱుఁగు పుత్తడిమాడ్కి । సురలనడుమ నిల్చె సుందరాంగి ॥ క॥ ఆకన్నులు నా చన్నులు । నాకురులా పిఱుఁదు నడుము నా
ముఖమాన । వ్యాకారము గని వేల్పులు । చీకాకుఁ బడిరి కలఁగి శ్రీహరి దక్కన్ ॥ వ॥ అట్లు నిలిచి దశదిశలం బరివేష్టించియున్న
యక్ష రక్షస్సిద్ధ సాధ్య దితిజ గరుడ గంధర్వ చారణ ప్రముఖయూథంబులం గనుంగొని పురాణ ప్రార్థకన్యకారత్నంబు దనమ
నంబున నిట్లని వితర్కించె ॥ సీ॥ ఐదువనై యుండ నలవడదొకచోట నొకచోట సవతితో నోర్వరాదు । తగ నొకచోట సంతతమై
భవంబు గాదొకచోట వేడిమినుండఁ బోల । దొకచోటఁ గరుణ లేదొక్కచెంత వెదకిన నొకచోట దగ్గరియుండఁ బట్టు । నెఱయం
గ నొకచోట నిలుకడ చాలమి చర్చింప నొకచోట జడతగలదు । కొన్నిచోట్లు కామగుణగరిష్ఠంబులు క్రోధసంయుతములు కొన్ని
యెడలు । కొన్ని మోహలోభకుంఠితంబులు కొన్ని । ప్రమదమత్సరానుభావకములు ॥ వ॥ అని సకల సత్పురుషజన నవర్తనంబులు
మానసించి పరిహరించి ॥ సీ॥ అనఘుని త్తైమవనైయుండవచ్చును వరుసను సవతులెవ్వరును లేరు । వెలయంగ నశ్రాంతవిభవమీ
తని యిల్లు శృంగారచందన శీతలుండు । గలఁగఁడెన్నఁడు శుద్ధకారుణ్యమయమూర్తి విమలుండు గదిసి సేవింపవచ్చు । నెఱినా
థుఁడు గఁడు నిలుకడ గలవాఁడు సకల కార్యములందు జడత లేదు । సాధురక్షకుండు షడ్వర్గరహితుండు । నాథుఁడయ్యె నేని
నడువ మోపు । నితఁడె భర్తయనుచు నింతి సరోజాక్షుఁ । బుష్పదామకమునఁ బూజసేసె ॥ క॥ ఇందీవర దామమునను । కుంద
నిఁ బూఱించి చితనకుఁ గూడి వసింపన్ । మందిరముఁ గదవ్వతుము । నందనలజ్జాసుదృష్టి నాలోకించెన్ ॥ గీ॥ మోహదుచులవలస

ముద్దియతలయెత్తు। సిగ్గువలనవాలశిరమువంచు।నింతి వెఱపువలన నెత్తమువంపదు। తనదుముఖము ప్రాణదయితుఁజూచి॥
క॥ హరిసూచినసిరిచూడదు।సిరిసూచినహరియుఁజూడసిగ్గునుబొందుఁ।హరియునుసిరియునుదమలో।సరిచూపులఁజూ
డమఱుఁడుసంవడిఁజేసెన్॥ చ॥ జగములతండ్రివైదవరుశౌరిజగంబులతల్లినిందిరందగనురమందుఁదాల్చెనఁటదక్కరు
ణారసవృష్టిచేఁబ్రజల్। మగుడఁగఁదొంటిభంగినతిమంగళసాధ్విపతిత్వసంపద।న్నెగడినలోకముల్లనిరనేకశుభంబులఁ
బొందిరర్తిజన్॥ వ॥ అటమున్నయబ్ధిరాజుననయంబునున్నయమూల్యంబైనకౌస్తుభంబుపేరిటియనర్ఘ్యమణిరాజంబున
య్యంబుజాతునకుసమర్పించినఁదనవక్షఃస్థలంబున ధరియించెనప్పుడయ్యాదిలక్ష్మియు శ్రీవత్సకౌస్తుభ వైజయంతీవన
మాలికాదితారహారాలంకృతంబైనపుండరీకాక్షునివక్షఃస్థలంబునవసియించెనయ్యవసరంబున. శా॥ మ్రోసెన్శంఖమృదం
గవేణురవముల్మున్నాడిపెంజీఁకటుల్వాసెన్నర్తనగానలీలలసురల్వాసిల్లి రార్యుల్జగ। ద్వ్యాసుల్విష్ణుని బ్రహ్మదేవముఖ
సుల్లల్లింగమంత్రంబులం।బ్రాసక్తిన్వినుతింపిరుల్లసితపుష్పశ్రేణివర్షించుచున్॥ క॥ ఆపాలవెల్లికూఁతురు। తీఁపులచూపు
లకుఁదోఁగితిలకింపఁబ్రజ।ల్పేర్పట్టిరిసంపదలను।బ్రాపించెను మేలుజగము బ్రతికెనరేంద్రా॥ క॥ పాలేటిరాచకన్నియ। మే
లారెమచూపులేకమిన్నుమినుకంచుం।జాలింబురపురఁబొక్కుచుఁ।మూలిరిరక్కసులుకీడుదోఁచిననధిపా॥ క॥ వారిధిఁదరు
వఁగనంతట।వారుణియనునొక్కకన్యవచ్చిననసురు।ల్వారిజలోచనసమ్మతి।వారైకైకొనిరిదానివారిజనేత్రన్॥ సీ॥ తరు
ణుండుదీర్ఘదోర్దండుండుకంబుకంధరుఁడు పీతాంబరధారిస్రగ్వి। లాలితభూషణాలంకృతుండరుణాక్షుఁ డున్నతోర
స్కుఁడత్యుత్తముండు। నీలకుంచితకేశనివహుండుజలధరశ్యాముండుమృగరాజసత్త్వశాలి।మణికుండలుఁడురత్నమంజీ
రుఁడచ్యుతునంశాంశసంభవుండమలమూర్తి।భూరియాగభాగభోక్తధన్వంతరి।యనఁగనమృతకలశహస్తుఁడగుచు।నిఖి
లవైద్యశాస్త్రనిపుణుఁడాయుర్వేది। *వేల్పువెజ్జుకడలివెడలివచ్చె॥ తదనంతరంబ॥ గీ॥ అతనిచేతనున్నయమృతకుంభము
సూచి। †కెరలుపొడిచిసురలఁగికురువెట్టి।పుచ్చికొనిరియసురపుంగవులెల్లను।మాఱులేకబలిమిమానవేంద్ర॥ వెండియు॥
గీ॥ చావులేనిమందుచక్కనమునకబ్బె। ననుచుఁగడవనసురులడఁచికొనిన। వెఱచిసురలుహరికిమొఱలువెట్టిరిసుధా।పూ

శ్రీ శ్రీవిష్ణుమూర్తి మోహినీస్వరూపంబునొందుట. శ్రీ

ర్ణఘటముపోయెఁబోయెననుచు॥ వ॥ ఇట్లుశరణాగతులైనవేల్పులదైన్యంబువొడగని భృత్యజనకాముండగు నప్పరమే
శ్వరుండుమీరలుదుఃఖింపవలవదేను నామాయాబలంబునంజేసి మీయర్థంబుమఱలసాధించెదననిపలికినసమయంబునన
య్యమృతపూరంబునేముంద్రావుదుమనినితమకించుదైత్యదానవజనంబులలోపలనమంగళంబగు‡కలిసంభవించినకతం
బునఁబ్రబలురసురక్కసులుపలోకించిసత్త్రయాగంబునందునడచుచందంబునఁదుల్యప్రయాసహేతువులగుసురలును
సుధాభాగంబున కర్హులగుదురుగావునఁబంచికుడుచుటకర్తవ్యంబిదిసనాతనంబగుధర్మంబగుటంజేసి యయ్యమృతకుం
భంబువిడువుండనిమగ్నులగునిశాచరులుజాతమత్సరులైతమవారలవారించుచున్నసమయంబున॥ గీ॥ ఒక్కనిచేతనుండనొ
కఁడుబలిష్ఠుఁడై। పుచ్చికొనినవానిఁబొదుగఁబట్టి। యంతకంటెనధికుఁడమృతకుంభమునెత్తి। కొంచుపాఱెఁబరులును
య్యడంగ॥ సీ॥ మెత్తనియడుగులు మెఱుఁగారుజానువు లంటికంబములఁబోలైనతొడలు।ఘనమగుజఘనంబుఁగడులేతన
డుమునుబల్లవారుణకాంతిపాణియుగముఁ।గడుదొడ్డపాలిండ్లుఁగంబుకంఠంబునుబింబాధరముఁజంద్రబింబముఖముఁ। దె
లికన్నుఁగవయునునళికుంతలంబులుబాలేందుసన్నిభఫాలతలము। నమరకుండలకేయూరహారకంకణాదులేపారమంజీర
నాదమొప్ప।నల్లనవ్వులఁబద్మనాభుఁడసుర।పతులనడఁగింపనాఁడురూపంబుఁదాల్చి॥ అయ్యవసరంబునజగన్మోహనాకా
రంబున॥ సీ॥ పాలిండ్లపైనున్నపయ్యెదజాఱించుజాఱించిమెల్లనఁజక్కనొత్తుఁ। దళుక్కుతళుక్కునుగండఫలకంబులోలయిం
చునెలయించికెంగేలనుజ్జగించుఁ।గడుమెఱుంగులువారుకడకన్నులల్లార్చునల్లార్చిఱెప్పలనండఁగొలుపు।సవరనిదరహా
సచంద్రికఁజిలికించుఁజిలికించికెమ్మోవిఁజిక్కపఱచు।వళితధమ్మిల్లకుసుమగంధమ్ము నెఱపుఁ।గంకణాదిఝణంకృతుల్ గ
డలుకొలుపు।నొడలికాంతులుపట్టులేకులుకఁబాఱు।సన్నవలిపెంపుపయ్యెదచౌకళింప॥ వ॥ ఇవ్విధంబుననక్కపటయువతీర
త్నంబుజగన్మోహనదేవతయునుంబోలె నెమ్మొగంబుదావికిమత్తిల్లిన తేఁటిమొత్తంబులంగెలిచి చిగురుజొంపంబులనె
డగలుఁగజడియుచుమురియుచుండరాక్షసవరులుగనుంగొని॥ సీ॥ ఓఁగదెలావణ్యమాఁగదేమాధుర్య మాఁగదేసతినవ
యౌవనాంగి।యెటనుండివచ్చితివేమిచ్చయించెదునీనామమెయ్యదినీరజాక్షి।యమరగంధర్వసిద్ధాసురచారణమనుజక

* వేల్పువెజ్జు।దేవతావైద్యుఁడు. † కెరలుపొడిచి।కోరికలతిశయించి. గికురువెట్టి।లాలనముచేసి. ‡ కలి। కలహము. § దోయి।జత, జఘనము।పిఱుఁదు. పల్లవ।చిగురు, పాణి।హస్తము, పాలిండ్లు।స్తనములు, కంబుకంఠము।శంఖమువంటికంఠము, బింబాధరము।దొండపండువంటిపెదవి, కవ।జంట, మంజీర।కాలిఅందె

న్యులకునీసుహిమగలదె। ప్రాణచిత్తేంద్రియపరిణామదాయియైననిర్మించెఁబో విధినిన్నుఁగరుణ। వనితకశ్యపుసంతతివార
మేము। భ్రాతలముసురలకేమిద్ధపౌరుషులము।జ్ఞాతులకుమాకు నేకార్థసంగతులకుఁ। బాలుదీఱనియర్థంబుపంచియిమ్ము॥
క॥సభయైయుండెదనిందఱ।నుభయంబునవచ్చుకొలఁదినమృతంబునునీ।విభరాజగమనతప్పక।విభజింపువిపక్షపక్షవిర
హితమనమై॥ వ॥అనిమంత్రించినదైత్యులంగనిమాయామువతీరూపుండగుహరిఁగనవాడిచూపుటంపరలవలనవారలతా
లుములనించుచిఱునగవులెగయమొగమెత్తియిట్లనియె॥క॥సుందరులగుపురుషులఁగని।పొందెడునాయందుబుద్ధిపుట్టునె
మీకుఁ।బృందారకరిపులారా।చెందరుకామినులవిశ్వసింపరుపెద్దల్॥క॥ పలుకులుమధురసధారలు।దలఁపులునానాప్ర
కారదావానలము। లైలుములుసాలావృకములు।చెలువలనమ్ముటలు వేదసిద్ధాంతములే॥క॥నానేర్చుకొలఁదిమీకును।మాను
గవిభజించియిత్తుమానుఁడుశంకం।గానిండనవుడునిచ్చిరి।దానవులమృతంపుఁగడవఁదరుణీమణికిన్॥క॥ ఆశాంతాలోకన
ములు।నాశీతలభాషణములునాలాలితము।ల్రాశిపరంపరలగుచుం।బాశములైవారినోళ్లుబంధించెన్నృపా॥వ॥ ఇట్లుసు
ధాకలశంబుకేలనందికొని మందస్మితభాషణంబులసుందరీరూపుండగు ముకుందుండు మేలుకీడనక నేనుపంచియిచ్చినతె
అంగుననంగీకరించుటకర్తవ్యంబనవుడునగుంగాకయనిసురాసుర దైత్యదానవసమూహంబుపవసించి కృతస్నానులై
హోమంబులాచరించివిప్రులకుగోభూహిరణ్యాదానంబులుసేసితదాశీర్వ్రవచనంబులుగైకొని ధవళపరిధానులై
గంధమాల్యధూపదీపాలంకృతంబగు కనకరత్నశాలామధ్యంబునఁ బ్రాగగ్రకుశపీఠంబులఁ బూర్వదిశాభిముఖులైప
ఙ్క్తులుగొనియున్నసమయంబున॥క॥శ్రోణీభరకుచయుగభర।వేణీభరములసుడస్సివివిధాభరణ।క్వాణయయియువిదవ
చ్చెను।పాణిసరోజమునమృతభాండముఁగొంచున్॥క॥భాసురకుండలభాసిత। నాసాముఖకర్ణగండనయనాంచలయై।
శ్రీపతియగుసతిఁగనిదే।వాసురయూథంబుమోహమందెనరేంద్రా॥అప్పుడు॥క॥అసురులకమృతమువోయుట। పామఁగ
ముపాములకుఁబాలువోసినమాడ్కిన్।దోసఁగగునంచునువేఱొక।దెసనుంగూర్చుండఁబెట్టెదేవాహితులన్॥ ఇట్లు రెం
డుపఙ్క్తులుగానేర్పఱించి॥సీ॥వేగిరపడకుఁడీవినుఁడుదానవులారతడవుసేయకవత్తుదైత్యులార।యటుచక్కఁగూర్చుం
డుఁడనికన్నులల్లార్చుచనుగవపయ్యెదఁజాఱదిగిచి।వది నేమ బందలి వాపులుగల్పించిమార్గంబు లెడలించిమఱుఁగుఁజేసి।మె
ల్లనినగవులమేనులుమఱపించికడుజాణమాటలఁగాకుపఱచి।యసురవరులనెల్లనడఁగించిసురలను। దడవుసేయవలదు
ద్రావుఁడనుచు।వచ్చుకొలఁదినమృతవారివిభాగించెఁ।దరుణిదివిజులెల్లఁదనిసిపొగడ॥అయ్యవసరంబున॥సీ॥మనకువేల్పు
లకునుమారాటములురాకపంచిపెట్టెదననిపడఁతిపూనెఁ। దానేలతప్పునుదప్పుచుతరళాక్షిగాకరమ్మనుచునుగడఁకఁబి
ల్చె।మఱుమాటలాడదోమఱిచూడకుండునోచనుగవఁగప్పనోచాలుననుచు।నొండాడకలగుచునొక్కింతసొలయునోమన
మెడఁగందునోమగువయనుచు।నెలఁతచూట్కిగములనీరైకలంగుచుఁ।బ్రణయభంగభీతిబద్ధులగుచుసూరకుండ్రిగానియు
విదతేతెమ్మని।యడుగఁజాలరైరియసురవరులు॥అప్పుడు॥మ॥ అమరవ్రాతములోనఁజొచ్చిదివిజుండై రాహువీయూష
పానముసేయంగనిచంద్రభాస్కరులుసన్నల్సేయనారాయణుం।డమరారాతిశిరంబుచక్రహతిఁనుమ్మాడెన్సుధాసిక్త
మై।యమరత్వంబునుజెందెమూర్ధ్నముతదన్యాంగంబునేలంబడెన్॥గీ॥అజుఁడువానిశిరమునంబరవీథిని।గ్రహముసేసి
పెట్టిగారవించె।వాఁడుపర్వములనువైరంబుదప్పక।భానుచంద్రులనుబట్టుచుండు॥క॥ఒకబొట్టుదిక్కఁకుండఁగ। సకల

దేవాసురయుద్ధము.

సుధారసముననమరసంఘంబులకుం।బ్రకటించిపోసిహరిదన।సుకరాకృతిఁదాల్చెనసురశూరులుబెగడన్॥మ॥ అమరుల్ప్ర
క్రమసులుం బ్రయాసబలహేత్వర్థాభిమానంబులున్సములైలబ్ధవికల్పులై రిసురలున్సఁ శ్రేయసంయుక్తులై।రమరారుల్బ
హుదుఃఖముంగనిరితామత్యంతదోర్గర్వులై।కమలాక్షున్శరణంబువేడనిజనుల్కల్యాణసంయుక్తులే॥క॥ దానవులమృత
ముఁద్రావం।బూనిపయోరాశిఁద్రచ్చిపొగిలినమాడ్కిన్।శ్రీనాథపరాఙ్ముఖులగు। హీనులుపొందంగఁజాలరిష్టార్థము
లన్॥క॥శోధించిజలధినమృతము।సాధించినిలింపవైరిచతురుగ్రతులన్।రోధించిసురలకిడిహరి। బోధించిఖగేంద్రునెక్కిపో
యెనరేంద్రా॥ క॥ శుద్ధులగుసురలకమృతము।సిద్ధించిననసురవరులుసిడిముడిపడుచున్।గ్రుద్ధులునానాయుధసన్నద్ధ
లునై యుద్ధమునకునడిచిరిబలిమిన్॥క॥ధన్యులువైరోచనిశత।మన్యుప్రముఖులుమతాభిమానులుదమలో। నన్యోన్యరణ
ముచాఙ్।విన్యాసంబులనుబేర్చివెలసిరికడిమిన్॥మ॥అరుదైకామగమైమయాసురకృతంబైలోకితాలోక్యమై। వరశ
స్త్రాస్త్రసమేతమైతరళమైవైహాయసంబైమహా।సురయోధాన్వితమైనయానమునసంశోభిల్లెఁబూర్ణేందుసు।స్థిరకాం
తిన్బలిచామరధ్వజచమూదీప్తస్థితిన్మండటన్॥వ॥మఱియు,నముచి,శంబర,బాణ,ద్విమూర్ధ,కాలనాభ,శకుని,నికుంభ,

కుంభ, అయోముఖ, ప్రహేతి, హేతి, భూతసంతాప, హయగ్రీవ, కపిల, మేఘదుందుభి, మయ, త్రిపురాధిప, విప్రచిత్తి, విరోచన, వజ్రదంష్ట్ర, తారక, అరిష్ట, రిష్టనేమి, శుంభ, నిశుంభ, శిరోముఖ, ప్రముఖులును, పౌలోమ, కాలకేయులును, నివాతకవచప్రభృతులును, నక్కనదండయోధులును గూడుకొని యరదంబులం, దురగంబుల, మాతంగంబుల, హరిణంబుల, హరి, కిరి, కీట, జలచరంబులను, శరభ, మహిష, గవయ, ఖడ్గ, గండభేరుండ, చమరీ, జంబుక, శార్దూల, గోవృషాదిమృగంబులను, గంక, గృధ్ర, కాక, కుక్కుట, బక, శ్యేన, హంసాదివిహంగంబులను. దిమి, తిమింగిలాది, జలచరంబులను, నరులను, నసురసురనికరవికృతవిగ్రహరూపంబులగు జంతువుల నారోహించి తమకునడియాలంబులగు గొడుగులు, *పడగలు, జోడు, కైదువ, పక్కెర, బొమిడికంబులు, మొదలగు పోటుమట్టాయితంబులగైకొని వేలువేలు §మొనలై విరోచననందనుండగు బలి ముందట నిలువంబడిరి దేవేంద్రుండు నైరావణారూఢుండై వైశ్వానరవరుణవాయుదండధరాద్యనేకనిర్జరవాహినీసందోహంబులును దాను నెమఱువడిపిలుతివియక మోహరించెనట్లు సంరంభసన్నాహసముత్సాహంబుల రెండుదెఱంగులవారుం బోరాడు వేడుకలమీటగుమాటల సందడించుచున్న సమయంబున॥ సీ॥ వజ్రదంష్ట్రాంచితవ్యజనంబులును బర్హచామరంబులు సితచ్ఛత్రములును। జిత్రవర్ణధ్వజచేలంబులును వాతచలితోత్తరోష్ణీషజాలములును। జప్పళ్లనొసఁగుకంకణభూషణంబులుఁ జండాంశురోచులశస్త్రములును। వివిధఖేటకములు వీరమాలికలును బాణపూర్ణములైన తూణములును। నిండి పెచ్చురేఁగి నిర్జరాసురవీర। సైన్యయుగ్మకంబు చాల నొప్పె। గ్రాహతతులతోడఁ గలహంబునకు వచ్చు। సాగరముల భంగి జనవరేణ్య॥ క॥ భేరీభాంకారంబుల। వారణఘీంకారములను వర†హరిహేషల్। భూరథనేమీరవముల। ఘోరములై పెల్లగిల్లెఁ గులశైలంబుల్॥ వ॥ ఇవ్విధంబున నుభయబలంబులు మోహరించి యింద్రునితో బలియుఁ, దారకునితో గుహుండును, హేతితో వరుణుండును, బ్రహేతితోడ మిత్రుండును, గాలనాభునితోడ యముండును, మయునితో విశ్వకర్మయుఁ, ద్వష్టతో శంబరుండును, సవితతోడ విరోచనుండును, బరాజిత్తుతో నముచియు, వృషపర్వునితో నశ్వినీదేవతలును, బలిశతబాణాదిపుత్రశతంబుతో సూర్యుండును, రాహువుతో సోముండును, బులోమతో ననిలుండును, నిశుంభశుంభులతో భద్రకాళీదేవియు, జంభునితోడ వృషాకపియును, మహిషునితో విభావసుండును, బ్రహ్మపుత్త్రులతోడ నిల్వలవాతాపులును, గామదేవునితోడ మర్మగ్నుండును, మాతృగణముతోడ నుత్కలుండును, శుక్రునితోడ బృహస్పతియును, నరకునితో శనైశ్చరుండును, నివాతకవచులతో మరుత్తులును, గాలేయులతోడ వసువులు, నమరులును, క్రోధవశులైన పౌలోములతో రుద్రవిశ్వేదేవగణంబులు, నివ్విధంబున గలసి పెనంగి ద్వంద్వయుద్ధంబు సేయుచు మఱియు రథికులు రథికులను బదాతులు పదాతులను వాహనారూఢులు వాహనారూఢులం దాఁకి సింహనాదంబులు సేయుచు, నట్టహాసంబు లిచ్చుచు, నాహ్వానంబులొసంగుచు, నన్యోన్యతిరస్కారంబులు సేయుచు, బాహునాదంబుల విజృంభించుచుఁ, బెనుబొబ్బలను బ్బిరేఁగుచు, హుంకరించుచు, నహంకరించుచు, ధనుర్గుణంబుల టంకరించుచు, శరంబుల నాటించుచుఁ, ‡బరశువుల నఱుకుచుఁ, జక్రంబులం జెక్కుచు, శక్తులం దునుముచుఁ, గశలం బెట్టుచుఁ, గుఠారంబులం బొడుచుచు, గదల నడుచుచుఁ, గరంబులఁ బొడుచుచుఁ, గరవాలంబుల ద్రెయుచుఁ, బట్టసంబుల నొంచుచుఁ, బ్రాసంబులం ద్రెంచుచుఁ, బాశంబులం గట్టుచు, పరిఘంబుల మొత్తుచు, ముసలంబుల మోఁదుచు, ముద్గరంబులం జదియుచు, ముష్టివలయంబుల ఘట్టించుచుఁ, దోమరంబులను ఱుముచు, శూలంబులఁ జిమ్ముచు, నఖంబులం జీరుచు, దరుశైలంబుల రువ్వుచు, నుల్ముకంబులం జెండుచు, నిట్లు బహువిధంబులం గలహవిహారంబులు సలుపు నవసరంబున భిన్నంబులైన శిరంబులును, విచ్ఛిన్నంబులయిన కపాలంబులును, వికలంబులయిన కపోలంబులును, జిక్కువడిన కేశబంధంబులును, భగ్నంబులయిన దంతంబులును, గృత్తంబులయిన భుజంబులును, ఖండితంబులయిన కరంబులును, విదళితంబులయిన మధ్యంబులును, వికృతంబులయిన వదనబింబంబులును, వికలంబులయిన నయనంబులును, వికీర్ణంబులయిన కర్ణంబులును, విశీర్ణంబులయిన నాసికలును, విఱిగిపడిన యూరుమధ్యంబులును, విశథంబులయిన పదంబులును, జినిగినకం ¶కంకటంబులును, వ్రాలిన కేతనంబులును, కూలిన ఛత్రంబులును, మ్రొగ్గిన గజంబులును, నుగ్గిన రథంబులును, నుఱుమైన

---

*పడగలు।జండాలు, జోడు।కవచము, కైదువ।ఆయుధము, పక్కెర।ఏనుఁగునకుఁ దొడిగెడు చొక్కా, బొమిడికము।శిరోకవచము. §మొన।సైన్యము. †హరిహేషల్।గుఱ్ఱముల సకిలింతలు. ‡పరశువు।గండ్రగొడ్డలి, తునుము।చంపు, కశ।జాటి-చిల్లగోల, కుఠారము।గొడ్డలి, గద।ఇనుపగుదియ, కరవాలము।ఖడ్గము-పెద్దకత్తి. పట్టసము।ఆయుధవిశేషము. ప్రాసము।ఈటె-బల్లెము, పరిఘ।ఇనుపకట్లగుదియ. ముద్గర।కుఱుచయినపరుద్ధు, ముష్టి।పిడికిలి, తోమరము।నేజా-చబుకు, ఉల్ముకము।కొఱవి, భిన్న।బద్దలైన, విచ్ఛిన్న।నరకఁబడిన, భగ్న।విరిగిన, కృత్త।నఱుకఁబడిన, విదళిత।కొట్టఁబడిన. ¶కంకటంబు।కవచము.

హయంబులును, జిందరవందరలయినభటసమూహంబులును, పొఱలెడు మేనులును, నుబ్బియాడెడుభూతంబులును, బా
ఱెడురక్తప్రవాహంబులును, గట్టలుగొన్నమాంసంబులును, నెగసితిఱిగెడికళేబరంబులును, గలకలంబులు సేయుకం
కగృధ్రాదివిహంగంబులునై యొప్పునప్పోరతిఘోరంబయ్యె నప్పుడు॥ శా॥ నాకాధీశుఁ బదింటమూఁటగజమున్నాల్గిం
టగుఱ్ఱంబుల। నేన్నికాస్త్రంబున సారథిం జోనిపె దైత్యేంద్రుండు వీఁకన్నవ। ల్లోకాధీశుఁడు ద్రుంచెనన్నిటిని దోర్దర్పోన్నన్ని
భల్లంబులన్। రాకుండన్రిపువర్గముం దునిమెఁ గీర్వాణారి యగ్గింపఁగన్॥ సీ॥ తనతూపులన్నియుఁ దరమిడి శక్రుండు నడికిన
జోడుపవిన్నఁగ మెఱసి। బలిమహాశక్తిఁ జేఁబట్టిననదియును నతఁడు ఖండించెనత్యద్భుతముగ। మఱిప్రాసశూలతోమరము
లుగైకొన్నఁ దోర్దోడనవియును దునిమివైచె। నంతటఁ బోక యెయ్యెది వాఁడు సాధించెఁ దొడరి తానదియును దుదముసేసె
నసురభర్తవిరథుఁడై తనపగరిచేఁ। గానఁబడక వివిధకపటవృత్తి। నేర్పు మెఱసిమాయనిర్మించెమింటను। వేల్పుగములుసూచి
వెఱఁగుపడఁగ॥ వ॥ ఇట్లు దానవేంద్రునిమాయావిశేషవిధానంబున సురానీకంబులపైఁ బర్వతంబులుపడియె, దావాగ్నిదం
దహ్యమానతరువిస్ఫులింగంబులు గురిసె, శిఖిశిఖాసారంబులు గప్పె, మహోరగదందశూకంబులు గఱచె, వృశ్చికంబు
లుమీఁటె, వరాహవ్యాఘ్రసింహంబులు కదిసి విదళింపం దొరఁకొనియె, వనగజంబులు మట్టిసల్లాడం జొచ్చె, శూలహస్తులు
దిగంబరులునై బలురక్కసులు శతసహస్రసంఖ్యలు భేదనఛేదనభాషణంబులాడం దొడంగిరి వికృతవదనులు గదాదండధా
రులు నాలంబితకేశభారులునైయనేకరాత్రించరీరులు పోనీకుపోనీకు తునుముండని వెనుతగిలిరి వర్షగంభీరనిర్ఘాతసమేతంబు
లైనజీమూతసంఘాతంబు వాతాహతంబై యుప్పతిల్లి నిప్పులకుప్పలు మంటలప్రోవులం గురిసె- మహాపవనవిజృంభితంబు
లైనకాఱిచ్చు ప్రళయానలంబుచందంబునం దఱికొనియెఁ బ్రచండజంఝానిలప్రేరితసముత్తుంగతరంగావర్తభీషణం
బైనమహార్ణవంబు చెలియలికట్ట దాఁటి వెల్లివిరిసినట్లయ్యె నాసమయంబునం బ్రళయకాలసమేతంబులై యుండె మిన్నుమ
న్నురేయుం బగలనియెఱుంగరాదయ్యె నయ్యవసరంబున॥ క॥ ఆయసురేంద్రుని బహుతర। మాయాజాలంబులకును మాఱె
ఱుఁగక *వజ్రాయుధముఖరాదిత్యుల। పాయంబును బొంది చిక్కుపడిరి నరేంద్రా॥ అప్పుడు॥ క॥ ఇయ్యసురుల చేఁ జిక్కితి।
మెయ్యది దెరువెఱుఁగఁ జోత్తుమిటు వ్రేలయఁగ దే। యయ్యా దేవజనార్దన। కుయ్యో మొఱ్ఱోయటంచుఁ గూయిడిరమరుల్॥ అ
నిమొఱయిడు నవసరంబున॥ మ॥ విహగేంద్రాసనరూఢుఁడై మణిరమావిభ్రాజితోరస్కుఁడై। బహుశస్త్రాస్త్రరథాంగ
సంకలితుఁడై భాస్వత్కిరీటాదిమత్స్వహుఁడై నవ్యపిశంగచేలధరుఁడై సంఫుల్లపద్మాక్షుఁడై। విహితాలంకృతితోడమా
ధవుఁ డుద్భావించె సేనచ్చోటికిన్॥ చ॥ అసురులమాయలన్నియును నబ్జదళాక్షుఁడు వచ్చినంతటన్। గసిబిసియైనిరర్థము
న గ్రక్కునఁబోయెను నిద్రవొందిసం। తసమున మేలుకొన్నగతిఁ గాంచి చెలంగిరి వేల్పులందఱుం। బసచెడ కేలయుండు
హరిపాదపరిష్కృతి సేయ నాపదల్॥ అయ్యెడ॥ గీ॥ కాలనేమి ఘోరకంఠీరవము నెక్కి। †తార్క్ష్యశిరముశూలధారఁ బొడ
వ। నతని పోటుముట్టి హరి కేలనంకించి। దానఁ జావఁ బొడిచె దానవునిని॥ క॥ పడపడి మాలిసుమాలులు। బెదరించినఁ దలలు
ద్రుంచెఁ బృథుచక్రహతిన్। గదఁగొని గరుడుని ఱెక్కలు। చెదరించిన మాల్యవంతు శిరము న్వ్రేసెన్॥ వ॥ ఇట్లు పరమపురు
షుండగు హరికరుణాపరతత్వంబునఁ బ్రత్యుపలబ్ధమనస్కులయిన వరుణ వాయు వాసవ ప్రముఖులు పూర్వంబున నెవ్వారె
వ్వారితోఁ గయ్యంబు సేయుదురు వారు వారలం దలపడి నొప్పించి రయ్యవసరంబున॥ క॥ బాహుబలంబున నింద్రుఁడు। సా
హసమునఁ బలిని గెలువ సమకట్టి సస। న్నాహముననవజ్రమెత్తిన। హాహా నినదంబు సేసి రఖిలజనంబుల్॥ వ॥ ఇట్లు సము
ద్యతభిదురహస్తుండై యింద్రుండు తనపురోభాగంబునం బరాక్రమించుచున్న విరోచననందనునుపలక్షించి యిట్లనియె॥
మ॥ జగతిన్ వైరి‡మొఱంగి గెల్చుటయ సీశౌర్యంబె ధైర్యంబె తా। మగవాఁడయ్యును దన్నుఁ దానెఱిఁగిసామర్థ్యంబు
నుం గల్గియున్బగవానిన్న నిడాఁగె నేని మెయిసూపం జాలఁ డేనింగటా। నగరే బంధులు దిట్టరే బుధులు కన్యల్లూర్తు రేదానవా॥
ఉ॥ మాయలు సేయఁగ రాదుపోనగవు లేమాతోడి పోరాటము। ద్దా యాచిక్కితి వ్రక్కలించెదఁగనద్దంభోళిధారాహతి। న్నీ
యిష్టార్థము లెల్లఁ జూడుము వెసన్నీవారలం గూడుకో। నీయాటోపము నిర్జరేంద్రుఁ డడఁచున్నేఁ డాజిలో దుర్మతీ॥ అనిపలి
కిన వజ్రితో విరోచననందనుండిట్లనియె॥ శా॥ నీవే పోటరివే సురేంద్ర తెగడన్నీకేలగోల్పోటము। ల్లేవే యెవ్వరిపాలఁ బో
యిన దిమేల్కీడుల్విరించాదులున్। ద్రోవం జాలుదురెవ్విధానమునసంతోషింప శోకింపనా। దైవంబేమి కరస్థలామలకమే
దర్పోక్తులుం బాడియే॥ గీ॥ జయములపజయములు సంపదలాపద। లనిలచలితదీపికాంచలములు। చంద్రకళలు మేఘచయఘ
ఉతరగలు మెఱుఁగులమరవర్యమిట్టిపడకు॥ అనియిట్లాక్షేపించి॥ క॥ వీరుఁడు దానవనాథుఁడు। నారసములు నింద్రు మేననా

---

* వజ్రాయుధముఖరాదిత్యులు। ఇంద్రుఁడు మొదలగు దేవతలు. †తార్క్ష్యశిరము। గరుత్మంతుని శిరస్సును. ‡ మొఱంగి। మోసపుచ్చి.

టించిమహో। ఘోరాయుధకల్పములగు।శూరాలాపములు సెవులఁజొని పెన్మఱలన్॥ఇట్లు తథ్యవాదియైనబలి చే*నిరాలంకృతుండై॥క॥శత్రువునాక్షేపంబునఁ। ¶దోత్త్రాహతగజముభంగిఁద్రుళ్లుచుబలి నా।వృత్రారిపీఁచివైచిన। గోత్రాకృతినతఁడు నేలఁగూలెన రేంద్రా॥ క॥చెలికానిపాటుఁగనుఁగొని।బలిసఖుఁడగుజంభుఁడతులబాహాశక్తిన్।జెలితనముసాలనెఅపుచు।నిలునిలుమనిపీఁకఁదాఁకెనిర్జరనాథున్ ॥ క॥‡పంచాననవాహనుఁడై చంచద్గదజంభుఁడెత్తి శైలారినిఁదా।కించిసురేభంబును నొప్పించివిజృంభించియార్చి పేర్చెంగడిమిన్ ॥క॥పీఁక చెడిఘనగదాహతిఁ।దోఁకయుఁగదలింప లేకదుస్సహపీడన్।మ్రోఁకరిలఁబడియె నేలను।సోఁకోర్వకదిగ్గజంబుసుడిసుడిగొంచున్॥అయ్యెడ॥క॥సారథి వేయుహయంబుల। తేరాయత్తంబు సేయదే వేంద్రుఁడుదా।నారోహించెను దైత్యుఁడు।దారతమాతలినిశూలధారంబొడిచెన్॥గీ॥శూలనిహతినొందిస్రుక్కుచునోర్చిన। సూతు వెఱకుమంచుసురవిభుండు।వానిశిరముఁదునిమె వజ్రఘాతంబున।దైత్యసేన లెల్లఁదల్లడిల్ల॥ చ॥ చనిసురనాథు చేఁగలనజంభుఁడుసచ్చుటనారదుండుచె। ప్పినవినివానిభ్రాతలుగభీరబలాధికుఁడాబలుండుపాఁకనముచులాపురందరునిఁగాంచిఖరోక్తులఁదూలనాడుచు। న్ఘనజలధారలన్నగముఁగప్పినచాడ్పునఁగప్పిరమ్ములన్॥ సీ॥ విబుధలోకేంద్రుని వేయుసుట్టింబులనన్నికోలలబలుండదర నేసి।యిన్నూటమాతలినిన్నూటరథమును నారీతినింద్రుప్రత్యంగకములు। వేధించెఁబాకుండు వింటవాఁడస్త్రంబు లేయుటఁదోడుసుట నెఱుఁగరాదు।కనకపుంఖంబుల కాండంబులొకపదియేనింటనముచిదా నేసియార్చె। బలిమినిట్లు ముసుగుపగ వానిరథసూత।సహితముగనుశస్త్రజాలములను।వనజలోకసఖునివానకాలంబున। మొగులగములుమునుఁగమూఁగినట్లు॥అయ్యవసరంబున॥మ॥అమరారాతులబాణజాలములపాలై పోయి తేచెల్ల రే। యమరాధీశ్వరయంచుఖిన్నతనులై యంభోధిలోఁజంచలత్వమునంగ్రుంకువణిగ్జనంబులక్రియందైత్యాధిపవ్యూహమధ్యమునఁజిక్కి రివేర్పులందఱువిపద్ధ్వానంబులం జేయుచున్ ॥ శా॥ ఓహోదేవతలారరకుయ్యెడఁకుఁ డేనున్నాఁడనంచంబుభృ।ద్వాహుండాశరబద్ధపంజరమునంతంజించి తేజంబున।న్వాహోపేతరథంబుతోడవెలికిన్వచ్చెన్నిశాంతోల్లస।న్మాహాత్మ్యంబునఁదూర్పునంబొడుచునామార్తాండుచందంబునన్॥ ఇట్లు వెలువడి॥చ॥విఱిఁగినసేనఁగాంచిసురవీరుఁడొహోయనిబిట్టుఁజీఁటిక్రమ్మఱఁబురికొల్పిపాకబలమస్తకమున్నిశితాస్త్రధారల। న్నెఱపినతీక్ష్ణవజ్రమున నేలకువ్రాల్చెనువానిచుట్టము। ల్వెఱచిరితచ్చమూపతులువిహ్వలులై చెడిపాఱిరార్తితోన్॥అప్పుడునముచినిలువంబడి॥మ॥ తనచుట్టంబులఁజంపెవీఁడనుచునుద్యత్క్రోధశోకాత్ముఁడై।కనకాంతంబును§నశ్మసారమయమున్ఘంటాసమేతంబునై।జనదృగ్దుస్సహమైనశూలమునొగి। న్సారించివైచెన్సురేం। ద్రునిపైదీనహతుండనౌదనిమృగేంద్రుంబోలిగర్జించుచున్॥శా॥ఆకాశంబునవచ్చుశూలమునుజంభారాతిఖండించినా।నాకాండంబులవానికంఠముదెగన్దంభోళియున్వైచెన।స్తోకేంద్రాయుధమున్సురారిగళమున్ద్రుంపంగలేదయ్యెవాఁ।డాకంపింపకనిల్చె దేవనిభుఁడత్యాశ్చర్యముంబొందఁగన్॥వ॥ఇట్లు నిలిచియున్ననముచింగనుంగొనివజ్రంబుప్రతిహతంబగుటకుశంకించిబలభేది యనమనంబున॥ సీ ॥ కొండలఱెక్కలుఖండించివైచుచోవజ్రమెన్నఁడునింతవాడిచెడదు। వృత్రాసురాదులవిదళించెని †పవిదిఱుగదెన్నఁడుపగఁదీర్చికాని।యింద్రుఁడగానకోయేనుదంభోళియుఁగాదకోయిది ప్రయోగంబుచెడెను। దనుజాధముఁడుమొనత్రాకుఁదప్పించెనోభిమరంబు నేఁడేల బెండువడియె।ననుచువజ్రివగవనార్ద్రశుష్కంబులఁ। జావకుండఁదపముసలిపెనకట।యితరమెద్దియైననింద్రప్రయోగింపు। వైశమనుచుదివ్యవాణివలికె॥ఇట్లుపదేశించినదివ్యవాణిపలుకులాకర్ణించియిట్లనియె॥ గీ॥ ఆత్మబుద్ధిఁదలఁచెనార్ద్రంబుశుష్కంబు। గానసాధనంబుఫేనమగును। నదియవైచిదాననమరులుమెచ్చంగ।నముచిశిరముద్రుంచెనాకవిభుఁడు॥ అయ్యవసరంబున॥ సీ॥ పురుహూతునగ్గించిపుష్పాంజలులు సేసిమునులుదీవించిరిముదముతోడ।గంధర్వముఖ్యులుఘనులువిశ్వావసుఁడునుపరావసుఁడునింపెనయఁబాడి।రమరాంగనాజనులాడిరిదేవతాదుందుభులునుమ్రోసె❀దురములోన।వాయువహ్నికృతాంతవరుణాదులునుబ్రతిద్వంద్వులఁగెల్చిరుద్దండవృత్తినల్పమృగములసింహంబులట్లదోలి।రమరవర్యులుదనుజుల¶నదటువాయ।నజుఁడువుత్తేరనారదుఁడఱుగుదెంచె।దైత్యహరణంబువారింపధరణినాథ॥వ॥వచ్చిసురలకునారదుండిట్లనియె॥ శా॥సిద్ధించెన్సురలారమీకమృతమున్శ్రీనాథసంప్రాప్తులై। వృద్ధింబొందితిరెల్లవారలునువిద్వేషుల్మృతిఁబొందిరీ।యుద్ధంబేటికినింకఁజాలుపనిలేదో హో ?పురేయం

---

*నిరాలంకృతుండై।తిరస్కరింపఁబడినవాఁడయి. ¶తోత్త్రములు కోల-ఈటె, గోత్రాకృతిన్।పర్వతమువలె. ‡పంచానన।సింహము. §అశ్మసారమయమున్।ఇనుముచేతఁజేయఁబడినదిన్ని. †పవి।దంభోళి-భిదురంబు-వజ్రాయుధము. వైశము।వేగము. ❀దురము।యుద్ధము. ¶అదటు।గర్వము. ?పురేయంచు।భళీయనిపలుకుచు.

చుసంబంధాలాపములాడి మాన్పె సురలం బాండవ్యవంశాగ్రణీ॥ వ॥ ఇట్లు నారదవచననియుక్తులై రాక్షసులతోడి సంగ్రామంబు సాలించి సకలదేవముఖ్యులును త్రివిష్టపంబునకుం జని రిహతశేషులైన దైత్యదానవులు విపన్నులై నబలిం దోడ్కొని పశ్చిమశిఖరిశిఖరంబుఁ జేరిరి విధ్వంసమానకంధరులయి వినష్టదేహులగు యామినీచరుల నెల్లను శుక్రుండమృతసంజీవని యైన తనవిద్యా పెంపునం జేసి బ్రతికించె బలియును భార్గవానుగ్రహంబున విగతశరీరవేదనుండై పరాజితుండయ్యును లోకకాలవిచక్షణుండగుటం జేసి దుఃఖింపకయుండె నని చెప్పి రాజున కిట్లనియె॥ సీ॥ కైలాసగిరిమీఁద ఖండేందుభూషణుం డొకనాఁడు కొలువున్నయున్నవేళ నంగనయై విష్ణుఁ డసురులవంచించి సురలకమృతంబు చూఱలిడుట విని దేవియును దానువృషభేంద్రగమనుఁడై కడువేడ్క భూతసంఘములు గొలువ మధుసూదనుం డున్న మందిరంబున కేగి పురుషోత్తముని చేతఁ బూజలొంది తానుఁ గూర్చుండి పూజించె దనుజవైరి గుశలమే మీకు మాకును గుశలమనుచు మధురభాషలహరి మీఁద మైత్రి నెఱపి హరుఁ డుపేంద్రుఁ జూచి యిట్లనియెం బ్రీతి॥ సీ॥ దేవ జగన్మయ దేవేశ జగదీశ కాలజగద్వ్యాపకస్వరూప యఖిలభూతములకు నాత్మహేతువునైన యాదియీశ్వరుఁడ వాద్యంతములకు మధ్యంబు బయలును మఱి లోపలయు లేక పూర్ణమై యమృతమై భూరిసత్యమానందచిన్మాత్రమవికారమాద్యమనన్యమశోకంబు నఖిలగుణము సంభవస్థితిలయముల సంగరహితమైన బ్రహ్మంబు నీవ నీయంఘ్రియుగము నుభయసంగవిసృష్టులై యున్నమునులు గోరి కైవల్యకాములై కొల్తు రెపుడు॥ సీ॥ భావించి కొందఱు బ్రహ్మంబు నీవని తలపోసి కొందఱు ధర్మమనియుఁ జర్చించి కొందఱు సదసదీశ్వరుఁడని పరఁగఁ గొందఱు శక్తిసహితుఁ డనియుఁ జింతించి కొందఱు చిరతరుం డవ్యయుఁ డాత్మతంత్రుఁడు పరుం డధికుఁ డనియుఁ దొడరి యూహింతురు తుది నద్వయద్వయ సదసద్విశిష్ట సంశ్రయుఁడవీవు తలఁపనొక్క యంతవస్తుభేదంబు గలదె కంకణావలుల పసిఁడి యొక్కటియుఁ గాదె కడలు పెక్కైన వార్ధి యొక్కటియ కాదె భేదమంచును నిను వికల్పింపవలదు॥ సీ॥ యద్విలాసము మరీచ్యాదులెఱుంగరు నిత్యుఁడనై యున్న నేనెఱుంగ యన్మాయనంధులై యమరాసురాదులు •వనరెదరటయున్నవారలెంత నేరూపమునఁ బొందకే పారుచువు నీవు రూపివై సకలంబు రూపుసేయ రక్షింపఁ జెఱుపఁ గారణమైన సచరాచరాఖ్యమై విలసిల్లు నంబరమున నిలుఁ జేరీతి విహరించు నట్ల నీవు గలసి వర్తింతు సర్వాత్మకత్వమొప్ప జగములకు నెల్ల బంధమోక్షంబు నీవ నీవ సర్వంబు దలపోయ నీరజాక్ష॥ మ॥ ఘనతన్నీమగపోడుముల్పలుమఱుం గన్నారఁగన్నారమే నిను విన్నారము చూడ మెన్నఁడును మున్నీయాహుచందంబు మోహినివై దైత్యులకన్నుఁ బ్రామి యమృతంబింద్రాదిదేవాళికిచ్చిన నీరూపముఁ జూపుమా *కుతుకమ్ముఁ జిత్తంబునం బుట్టెడిన్॥ క॥ మగవాఁడవై జగంబులఁ దగిలి చివిక్కులను బెట్టుదంటవు నీకున్ మగువతనంబున జగములఁ దగులముఁ బొందింప నెంతదడవు ముకుందా॥ వ॥ అని పలుకుచున్న శూలపాణిచేన పేక్షితుండై విష్ణుండు భావగంభీరంబుగ నవ్వి నివ్వటిల్లనవ్వామదేవున కిట్లనియె॥ శా॥ శ్రీకంఠా నినునీవ యేమఱక మీ చిత్తంబు రంజించెద నాకద్వేషుల డాగురించుటకునై నాఁ డేను గైకొన్నకాంతాకారంబు జగన్నిమజ్జన మునీకేఁ జూచెదే చూపెదన్ గైకోనర్హములం త్రికాముకులు సంకల్పప్రభావంబులన్॥ వ॥ అని పలికి కమలలోచనుండంత

శ్రీహరి తనమోహినీరూపంబు చేత నీశ్వరుని మోహింపఁ జేయుట.

ర్హితుండయ్యె నయ్యుమాసహితుం డయిన భవుండు విష్ణుం డెడబోయెనో యెందుఁ జొచ్చెనో యని దశదిశలుం గలయ నవలోకించి చూచుచుండం దనపురోభాగంబున॥ సీ॥ ఒకయెలదోఁటలో నొకవీథి నొకనీడఁ గుచకుంభములమీఁదికొంగుదలఁగఁ ¶కబరికాబంధంబు గంపింప నుమ్మటి పైఁ జికురజాలంబులు చిక్కువడఁగ నునుమానమైన మధ్యము వల్లాడఁ జెక్కులఁ గర్ణకుండల కాంతి గంతులిడఁగ నారోహభరమున నడుగులు వడఁబడ దృగ్దీప్తిసంచులు దిశలు గప్ప వామకరమున జారిన వలువ వట్టి కనకనూపురయుగళంబు ఘల్లనంగఁ గంకణంబులు ఝుణఝుణత్కార మెసఁగ బంతి చేనాడు ప్రాయంపు టింతిఁ గనియె॥ వ॥ కని మున్ను నాఁగువన జిగిసగమయిన మగవాఁడమ్ము సువవ యోరూపగుణవిలాసంబులు మన్ననూటింపంగను వెట్టక తప్పక చూచి మెత్తనైన చిత్తంబున॥ శా॥ ఈ కాంతాజనరత్న మెవ్వరిదొకో యీయాకృతి రూపంబును నేకల్పంబులయందుఁ గానమజుఁడీ యింతి సృజింపఁ గడా లేకుంటెల్ల నిజంబువల్ల భత నీలీలావతిం జేరఁగా నేకాంతుండుఁ గలండొ క్రీడలకు నాకీయింతి సిద్ధించునే॥ వ॥ అనితలఁచియుం జెలువవిలుకుని కోలలు మేనఁ గీలింప ననుచు నెఱవిలుకు నెఱుంగుపడం దెలుపమఱిమిన ‡కురులుమ కొగిలిం పుడివదలి కదలి భుజముల మెడలనదిటి చెదరిన కుఱులు నొసలి మృగమదతిలకంపుటసలనం సలపిసవిసనను మొగము మెఱుంగులు దశదిశలంబసలుగొలుపఁ జెలువున గవు మెఱయను నుజమాటఁగడఁ బడి పులకలు గొన హృదయానంద కందకం

•వనరెదరు దుఃఖించుచున్నారు. *కుతుకము సంతోషము. ¶కబరికాబంధము కొప్పు. ఆరోహ పిఱుఁదు. ‡కురులు కొప్పు.

జనుకంచుకంబు కరారవిందంబునం దెమల్చి యక్కునం జేర్చి చెక్కునహత్తించి చుబుకంబు మోఁపి చూచుకంబులం గది
యించి నఖంబుల మీటుచు మెల్ల మెల్లనఁ గెల్లాడుచుఁ గరకమలములకనకమణివలయములు ఘుణఘుణంబనం గుచకలశ
ములు నొక్కటొకటి నెఱయ నెడనుకుడినించడంబడఁ గ్రమ్మున నెగరఁ జిమ్ముచు నెగరఁ జిమ్మితనకుఁదా నెకొన్ని చిన్నిపన్ని
దంబులు చేసుకొని బడుగునడుము జెడఁగి వడవడవడంక నరుతిసరులు కలయంబడఁ దిఱుగుచుఁ బెనుకువలుగొనఁ జెవులతొ
డవులరుచులు గటములనటనములు సలుపఁ బవిరిఖిఱిగి యొడయుచు, నొడిసి కెలంకులకుం జడియుచు, జడిసి జడను పడకవలు
వ నెలవు వదలి దిగంబడం గటిస్థలంబునం గాంచీకనకమణికింకిణులు మొఱయఁ జరణకటకమ్ములు ఘల్లుఘల్లనంగ మితిదప్పి
న మోహాతిరేకంబు నుప్పొంగ వెనుకొని యుఱికి పట్టుచుఁ బట్టి పుడమిఁ బడవైచి పాటు వెంట నెమింటి కెగసినం గెంటకఁ గరం
బునం గరంబు దిరంబై పలుమఱు నడఁచుచు, నెగయు నెడ దిగంబఱతఁజెనీలంపు మెఱుంగునిగ్గుసోగపగ్గంబులు వలలువై దిరా
దిగిచినపగిది వెనుకొనంగ విలోకనజాలంబులు నిగుడించుచుఁ, గరలాఘవంబున నొకటి పదినూఱు వేయి సేసి నేర్పువాటిం
చుచు, నరుణచరణకమలరుచుల నుదయశిఖరిశిఖరతరణికరణి సేయుచు ముఖచంద్రచంద్రికలు మండలంబులుగావించుచు
నెడనెడ నురోజమర్గనిర్గతచేలాంచలంబుఁ జక్కనొత్తుచుఁ, గపోలఫలకాలోలఘర్మజలబిందుబృందంబులు నఖాంతంబుల
నోసరించుచు, నధరబింబారుణసంభ్రాంత సమాగతరాజకీరంబులం జోపుచు, ముఖసరోజపరిమళాసక్తమత్తమధుపం
బుల నివారించుచు, మందగమనాభ్యాసకుతూహలాయత్తను రాళయుగ్మంబులకుం దలంగుచు, విలాసవీక్షణానందితమ
యూరమిథునంబులకు నెడగలుగుచుఁ, బొదరిండ్లయారంబులకుం బోకమలంగుచుఁ, గరకిసలయాస్వాదకాముకకలకంఠ
దంపతులకు దూరించుచుఁ, దీఁగెయుయ్యేలల నూఁగుచు, మాధవీమంటపంబు లెక్కుచుఁ, గుసుమరేణుపటలంబుల గుబ్బల్లు
వ్రాకుచు, మకరందస్యందబిందుబృందంబు త్తరించుచుఁ, గృతకశైలంబుల నారోహించుచుఁ, బల్లవపీఠంబులం బరిశ్రమం
బువుచ్చుచు, లతాసౌధభాగంబులఁ బొడఁజూపుచు నున్నతకేతకీస్తంభంబుల నెఱుఁగుచుఁ, బువ్వుదళఖచితవాతాయనం
బులఁ దొంగిచూచుచుఁ, గమలషండపాలికల నాలంబించుచుఁ, జంపకగేహాళీమధ్యంబుల నిలువంబడుచుఁ, గదళికాపత్రవా
తంబుల నొఱయుబరాగనిర్మితసాలభంజికానివహంబుల నాదరించుచు, మణికుట్టిమంబుల మురియుచుఁ, జంద్రకాంతవేదిక
ల నెలయించుచు, రత్నపంజరశారికానివహంబులకుం జదువుఁ జెప్పుచుఁ, గోరినక్రియం జూచుచుఁ, జూచినక్రియ మెచ్చుచు
మెచ్చినక్రియ వెఱఁగుపడుచు, వెఱఁగుపడినక్రియ మఱచుచు, మఱవకనేకాంతంబగు నవ్వానాంతఁబున ననంతవిభ్రమంబు
లఁ జగన్మోహినియై విహరించుచున్న సమయంబున॥ గీ॥ వాలుగంటి వాఁడివాలారుచూపుల। శూలిధైర్యమెల్లఁ గోలుపోయి।
తఱలిమొఱుక లేక మఱచెఁ గుణంబుల। నాలి మఱచె నిజగణాళి మఱచె॥ అప్పుడు॥ గీ॥ ఎగరవైచి పట్టనెడ లేమి చేదప్పి। వ్రాలు
బంతిఁ గొనఁగ వచ్చునెడను। బడఁతివలువ వీడిపడియె మారుతహతిఁ। జంద్రధరుని మనము సంచలింప॥ మ॥ రుచిరాపాంగిసివ
స్త్రబంధనపరర్ణరోమాంచవిభ్రాజితం। గుచభారానమితం గరద్వయపుటీగూఢీకృతాంగింజల। తక్కచబంధంగని మన్మథా
తురతనాకంపించి శంభుండుల। జ్జచలింపందన కాంతసూడఁగదిసెం జంద్రాస్యకేల్దమ్మికిఁ॥ గీ ॥ పదము సేరవచ్చు ఫాలా
క్షుఁ బొడఁగని। చీరవీడిపడిన సిగ్గుతోడ। ముసువనగుచుఁ దరులమాటున డాఁగెను। వేల్పుఱేఁడు నబల వెంటఁబడియె॥ వ॥ ప్ర
బలోద్యత్కరిణింగరీంద్రుఁడు రమింపన్వచ్చు లీలన్మృపుం। డబలా పోకుము పోకు వేయనుచు డాయంబాఱి కెంగేలఁ దాఁ। గ
బరీబంధము వట్టి సంభ్రమముతోఁ గౌఁగిల్లనూరార్చెనం। తబహిగ్గిప్రక్రియ నెట్టకేలఁ గదియం దద్బాహునిర్ముక్తయై॥
సీ॥ వీడివెన్నునవాడు వేణీభరంబుతో జఘనభారాగతశ్రాంతితోడ। మాయావధూటియై మఱలిచూచుచుఁ బాఱు విష్ణున
చ్యుతకర్ము వెంటఁదగిలి। యీశానుమఱలజయించె మరుండనఁ గరిణి వెన్నను కరికరణిఁ దాల్చి। కొండలు నేఱులు కొలఁకులు
వనములు దాఁటి శంభుఁడు సనందన్మహాత్మ। నిర్మలామోఘవీర్యంబు నేలమీఁదఁ। బడినచో నెల్ల వెండియుఁ బైఁడియయ్యె।
ధరణి వీర్యంబు పడఁదన్నుఁదా నెఱింగి। దేవమాయాజడత్వంబు దెలిసె హరుఁడు॥ క॥ జగదాత్మకుఁడగు శంభుఁడు। మగిడెను
హరి నెఱిఁగి తనదు మాహాత్మ్యమున। న్విగతత్రపుఁడై నిలిచెను। మగువతనంబుడిగి హరియు మగవాఁడయ్యెన్॥ గీ॥ కాముఁ
గెలువవచ్చుఁ గాలారిగావచ్చు। మృత్యుంజయము గలిగి మెఱయివచ్చు। నాఁడువారిచూపుటంపఱ గెలువంగ। వశముగాదు
త్రిపురవైరికైన॥ వ॥ ఇట్లు పురుషాకారంబు వహించిన హరిహరునకిట్లనియె॥ సీ॥ నిఖిలదేవోత్తమ నీవొక్కరుఁడు దక్క నె
వ్వఁడు నా మాయ నెఱుఁగ నేర్చు। మానినియైన నా మాయ చే మునుఁగక ధృతి మోహితుండవై తెలిసితీవు। కాలరూపంబునఁ
గాలంబుతోడుత నాయంశమని మాయనధివసించు। నీమాయ నన్ను జయింప నేరదు నిజమకృతాత్ములకు నెట్లు మనుపలభ్య।
మిపుడు నీనిష్ఠ పెంపున నిలిచితనుచు। సత్కరించిన సఖ్యంబు చాల నెఱపి। దక్షతనయగణంబులుఁ దన్నుఁ గొలువ। భవుఁడువి

చ్చె సెఁదన నిజభవనమునకు॥ శా॥ పారావారముఁ ద్రచ్చుచో గిరిసముద్యద్భారమైకచ్ఛపా।కారుండై నరమేశువర్తనము నాకర్ణింపఁ గీర్తింపసం।సారాంభోనిధిలో మునుంగు కుజనుల్ సంశ్రేయముం బొందివి। స్తారోదారసుఖంబుఁ జెందుదురు తథ్యం బెంతయు న్భావరా॥ మ॥ ఎలమి న్దైత్యులనాఁడు రూపమున మోహింపించి పీయూషముం। జలితాపన్నులకున్సురోత్తములకుం జక్కన్విభాగించి నిర్మలరేఖన్విలసిల్లు శ్రీవిభుని దన్మాయావధూరూపముం। దలఁతున్మ్రొక్కుదు నాత్మలోన దురితధ్వాంతోగ్రరూపంబుగ న్॥ అని చెప్పి శుకుండిట్లనియె॥ గీ॥ నరవరాధీశ యిప్పుడు నడుచుచున్న। వాఁడు సప్తమమనువు వైవస్వతుండు। శ్రాద్ధదేవుండనందగు జనవరేణ్య। పదురు నందనులతనికిఁ బ్రకటబలులు॥ వ॥ వారలిక్ష్వాకుండును, నభగుండును, ధృష్టుండును, శర్యాతియు, నరిష్యంతుండును, నాభాగుండును, దిష్టుండును, గరూశకుండును, బృషధ్రుండును, వసుమంతుండునను వారు పదుగురు రాజులు- పురందరుండను వాఁడింద్రుండు, నాదిత్యమరుదశ్వినీవసురుద్రసంజ్ఞలు గలవారు దేవతలుఁ-గౌతమకశ్యపాత్రివిశ్వామిత్రజమదగ్నిభరద్వాజవసిష్ఠులను వారు సప్తర్షులై యున్నవారందుఁ గశ్యపునకదితిగర్భంబున విష్ణుండు వామనరూపుండై జనియించి యింద్రావరజుండయ్యె నిప్పుడేడు మన్వంతరంబులు సెప్పంబడియె-రాఁగల మన్వంతరంబులును, శ్రీహరిపరాక్రమంబుం జెప్పెద దత్తావధానుండవై వినుమని శుకుండిట్లనియె॥ సీ॥ జననాథ సంజ్ఞయు ఛాయయు నను వారు గలరర్కునకు విశ్వకర్మతనయ। లిరువురు వల్లభలిటమున్న చెప్పితిఁ బరగఁ దృతీయయు బడబయనఁగ। సంజ్ఞకు యముఁడును శ్రాద్ధదేవుండును యమునయుఁ బుట్టిరి హర్షమెసఁగ। ఛాయకుఁ దపతియు సావర్ణియను శనైశ్చరుఁడును గలిగిరి సంవరుణుఁడు। దపతి నాలుగఁ గైకొని తా వరించె। నశ్వియుగళంబు బడబకు నవతరించె। వచ్చు నష్టమ వసువు సావర్ణి వాఁడు। తపము సేయుచునున్నాఁడు ధరణినాథ॥ క॥ ఒకపరిఁ జూచిన వెండియు। నొకపరిఁ జూడంగ లేకనుండు సిరులకు। న్నొక న్నొకని చేటు వేళకు। నొకఁడొక్కఁడు మనువుగా చియుండు నరేంద్రా॥ వ॥ సూర్యసావర్ణి మన్వంతరంబున నతనితనయులు నిర్మోహవిరజస్కాద్యులు రాజులును, సుతపోవిరజామృతప్రభులను వారు దేవతలును, గాఁగలుగు గాలవుండును, దీప్తిమంతుండును, పరశురాముండును, ద్రోణపుత్రుండగు నశ్వత్థామయు, గృపుండును, మజ్జనకుండగు బాదరాయణుండును, ఋశ్యశృంగుండను వారు సప్తర్షులయ్యెదరు వారలిప్పుడు దమతమ యోగబలంబుల నిజాశ్రమమండలంబులం జరియించుచున్నవారు విరోచననందనుండగు బలి యింద్రుండయ్యెనని చెప్పి శుకుండిట్లనియె॥ సీ॥ బలిమున్న నాకంబు బలిమిమైఁ జేకొన్న వామనుండై హరి వచ్చి వేడఁ।బాదత్రయం బిచ్చి భగవన్నిబద్ధుఁడై సురమందిరముకంటె సుభగమైన। సుతలలోకంబున సుస్థితి నున్నాఁడు వెతలేక నిట మీఁద వేదగుహికి। నాసరస్వతికిఁ దానఁట సార్వభౌముండు నా ప్రభువై హరి నాకవిభునిఁ।బదవిహీనునిఁ జేసి బలి దెచ్చి నిలుపును।బలియు నిర్జరేంద్రపదము నొందు। నింద్రపదము హరికి నిచ్చిన కతమున। దానఫలము చెడదు ధరణినాథ॥ వ॥ అటమీఁదటి కాలంబున వరుణనందనుండగు దక్షసావర్ణి దొమ్మిదవ మనువయ్యెడి నతనికొడుకులు, ధృతకేతుదీప్తకేతుప్రముఖులు రాజులును, బరమరీచిగర్గాదులు నిర్జరులును, నద్భుతుండను వాఁడింద్రుండును, ద్యుతిమత్ప్రభృతులగు వారలు ఋషులునయ్యెదరందు॥ గీ॥ దనుజహరణుఁడంబుధారకాయుష్మంతు। నకు జనించి రక్షణంబు సేయ। మూఁడులోకములను మోదంబుతో నేలు। నద్భుతాఖ్యనొప్పు నమరవిభుఁడు॥ వ॥ మఱియు నుపశ్లోకసుతుండగు బ్రహ్మసావర్ణి దశమమనువయ్యెడిఁ దత్పుత్రులు భూరిషేణాదులు భూపతులును, హవిష్మత్ప్రముఖాదులు మునులును, శంభుండను వాఁడింద్రుండును, విబుద్ధాద్యులు నిర్జరులునయ్యెదరందు॥ గీ॥ విశ్వజిత్తునింటవిభుఁడు విషూచికిఁ సంభవించు నంశసహితుఁడగుచుఁ। జెలిమి శంభుతోడఁ జేయు విష్వక్సేనుఁ। డనఁగ జగము గాఁచు నవనినాథ॥ వ॥ మఱియుం దదాగమిష్యత్కాలంబున ధర్మసావర్ణి పదనొకొండవ మనువయ్యెడి మనుతనూజులు సత్యధర్మాదులు పదుండ్రు ధరణిపతులును, విహంగమ కామగమన నిర్వాణరుచులను వారు సురలును, వైధృతుండను వాఁడింద్రుండు, నరుణాదులు ఋషులయ్యెదరందు॥ గీ॥ అంబుజాతనేత్రుఁడా సూర్యసూనుఁడై। ధర్మసేతువనఁగఁ దగఁ జనించి। వైభవాఢ్యుఁడగుచు వైధృతుఁ డలరంగఁ। గరుణఁ ద్రిజగమును గావఁగలఁడు॥ వ॥ మఱియుఁ దద్భవిష్యత్సమయంబున భద్రసావర్ణి పండ్రెండవ మనువయ్యెడి-నతని నందనులు దేవవదుపదేవదేవజ్యేష్ఠాదులు వసుధాధిపతులును, ఋతుధాముండను వాఁడింద్రుండును, హరితాదులు వేల్పులును, దపోమూర్తితపాగ్నీధ్రకాదులు ఋషులయ్యెదరందు॥ గీ॥ జలజలోచనుండు సత్యతపస్సూనృతలకు సంభవించుఁ దనయుఁడగుచు। ధరణిఁ గాఁచు నంచితస్వధామాఖ్యుఁడై। మనువు సంతసింప మానవేంద్ర॥ వ॥ మఱియుం దదేష్యత్కాలంబున నాత్మవంతుండగు దేవసావర్ణి పదమూఁడవ మనువయ్యెడి-మనుకుమారకులు చిత్రసేనవిచిత్రాదులు జగతీనాయకులు-సుకర్మసుత్రామసంజ్ఞలు గలవారు బృందారకులును, దివస్పతియను వాఁడింద్రుండును, నిర్మోహతత్త్వదర్శాద్యులు ఋషు

ఏర్యోదరంబు॥ గీ॥ అవని దేవ కుమారు(డై నగీప్పలికిని। యోగవిభుండు నా(గనుద్భవించి। వనజనేత్రు(డాదివస్పతి కెంత
యుసఖ్యమాచరించు జగతినాథ॥ వ॥ మఱియు నటవచ్చు కాలంబున నింద్రసావర్ణి పదునాలుగవ మనువయ్యెడి- మనునంద
నులురుగంభీరవస్వామలురాజులును, బవిత్రచాక్షుషులను వారు దేవగణంబులును, శుచియను వా(డింద్రుండును, అగ్ని, బా
హు, శుచి, శుక్ర, మాగధామలు ఋషులునయ్యెదరందు॥ గీ॥ తనరసత్రాయణునకు వితానయందు। భవమునొందెడి హరిబృ
హద్భానుడన(గ। విస్తరించు(గ్రియాతంతువిసరములను। నాకవాసులు ముదమొందన రవరేణ్య॥ క॥ జగదీశ త్రికాలముల
ను। బొగడొందు మనుప్రకారములు సెప్ప(బడె। న్దగ(బదునలువురు మనువులు। దెగయుగములు వేయునడువ దివసమునకగు‌ర్
వ॥ అనిన(బరీక్షిన్నరేంద్రుండు శుకయోగీంద్రున కిట్లనియె॥ గీ॥ ఈపదంబులందు నీమనుప్రముఖుల। నెవ్వరను పువారలేమి
కతన। నధికవిభవులైరి హరి యేలజనియించె। నెఱుగ(బలుకుమాకు నిద్ధచరిత॥ వ॥ అనినం బారాశర్యకుమారుండిట్లనియె॥
సీ॥ మనువులు మునులును మనుసుతులింద్రులు నమరులు హరియాజ్ఞ నడ(గువారు। యజ్ఞాదులందు హరి పౌరుషాకృతులా
మనువులు దత్సహాయశక్తి। జగములు నడుపుచు రోగి నాల్గుయుగములక డపట(గాలసంగ్రస్తమైన। నిగమచయంబును నిజ
తపోబలముల మఱల(గాంతురు ఋషివరులు దొంటి। పగిది ధర్మంబు నాలుగుపాదములను। గలిగి వర్తించు మనువులు కమల
నేత్రు। నాజ్ఞ(దిరుగుదు రేలు మరవనిపతులు। జగతి భాగించి తమతమసమయములను॥ వ॥ మఱియుం బ్రాప్తులైన వారలనిం
ద్రపదంబులను, బహుప్రకారంబుల దేవపదంబులను, హరి ప్రతిష్ఠించుచుండు- వారలు విహితకర్మంబుల జగత్త్రియం బు
నుంబరిపాలింతురు- లోకంబులు సుష్టంబులై యుండు॥ సీ॥ యోగీశరూపు(డై యోగంబు(జూపుచు మౌనిరూపమున(గ
ర్మంబు దాల్చు। సర్గంబు సేయు(బ్రజాపతిరూపు(డై యింద్రు(డై దైత్యుల నేపడంచు। జ్ఞానంబు నెఱిగించు(జతురసిద్ధాకృ
తి(గాలరూపమున(బాకంబు సేయు। నానావిధాకార నామరూపంబుల(గర్మలోచనులకు(గాన(బడు(డు। చనినరూపము
లను జనురూపములనింక(। జన(గనున్న రూపచయమునతడు। వివిధు(డైయనేకవృత్తి వెలుంగును। విష్ణు(డవ్యయుండు విను

⟹ శ్రీ వామనచరిత్రకథాప్రారంభము. శ్రీ ⟸

లచరిత॥ అనిన భూవరుండిట్లనియె॥ మ॥ బలినంభోరుహనేత్రు(డేమికొఱకై పాదత్రయి న్వే(డెని। శ్వలు(డు న్పూర్ణు(డుల
బ్ధకాము(డు రమాసంపన్ను(డై దా(బర। స్థలికిన్ దీనునిమాడ్కి- నేలచని యోర్ దప్పేమియున్ లేకని। మ్మలుషుం బంధన మే
లచేసెను వినం గౌతూహలంబయ్యెడిన్॥ అనిన శుకుండిట్లనియె॥ సీ॥ పురుహూతు చే నెద్దిపోయి భార్గవుల చేబలి యెట్ట కేల
కు బ్రతికి వారి। చిత్తంబు రా(గొల్చి శిష్యు(డై వర్తింప వారు నాతని భక్తివలన మెచ్చి। విశ్వజిద్యాగంబు విధితోడ(జేయిం
పభవ్యకాంచనపట్టబద్ధరథము। నరక- వాజుల(బోలు హరులు కంఠీరవధ్వజము మహాదివ్యధనువు(బూర్ణ। తూణయుగళంబు(
గవచంబు(దొలుత కుహూను। పావకుండిచ్చె* నన్లానపద్మమాల(। గలుషహరు(డగు తన తాతకరుణనొస(గె। సోమసంకా
శశంఖంబు శుక్రు(డిచ్చె॥ ఇవ్విధంబున॥ క॥ పాణియు రథియు(గృపాణియు(। దూణియు ధన్వియును బ్రగ్వితురగియు దేహ।
త్రాణియు ధిక్కృతవిమత। ప్రాణియు మణికనకవలయపాణియు నగుచున్॥ మ॥ పలుదానంబుల విప్రులం దనిపి తద్భద్రో
క్తులం బొందిపె। ద్దలకున్ మ్రొక్కి- విశిష్టదేవతలనంతర్భక్తి(బూజించి ని। ర్మలు(బ్రహ్లాదుని(జీఱి నమ్రశిరు(డై రాజద్రథా
రూఢు(డై। వెలి(గెన్ దానవభర్తశైలశిఖరోద్వేలద్ధవాగ్ని ప్రభన్॥ క॥ దండితమృత్యుకృతాంతులు। ఖండితసురసిద్ధసాధ్య
గంధర్వాదు। ల్పిండితదిశలమరాహిత। దండాధీశ్వరులు సములు దన్నుం గొలువన్॥ క॥ చూపుల(గదనము ద్రింగుచు। నేపు
నదివిభువియునావలీవల సేయన్। రూపించు చదను జేంద్రు(డు। ప్రాపించెను దివిజనగరపథమున రేంద్రా॥ వ॥ ఇట్లు బలవం
తుండగు బలి సురేంద్రుని సాధింపసమ ట్టిద డగమనంబు సేసి నిడుదపయనంబుల(జనిచని॥ మ॥ కనియె న్పుణ్యజనౌకము
న్విగతరోగస్వప్నపీడాన్యుఖా। దనసంకేతము(బుష్పపల్లవఫలోద్దామద్రుమానీకము। న్స్వనితోద్ధూతపతాకమున్బ్రవిచర
ద్వైమానికానీకము। న్ఘనగంగాసలిలైకమున్మఘవయుక్తశ్రీకమున్నాకమున్॥ వ॥ కనిరక్క సులతేఁడు వెక్కసంబైచా
ల్పుగల వేల్పుల నెలవు డరియంజొచ్చి చెచ్చెరముందటకుంజని చనిముందట నెడపడక మొనమొగ్గయిగురు చిగురుతలిరాకు
జొంపంబునన మొగుడ మొగ్గయ లవిరి నెఱవిరిగుత్తిపిందె పూ(పదోరగాయపండు గెలంకతండంబుల వ్రేగున వ్రేగులాగ
వేకమూ(గి వీగి నేకలగు మ్రాకుల ప్రోకల కు(జెంటలగు పెందోటలును, తో(టలగాలంబులై నివ్వటిల్లువవ్వంపుగ్రొ
వ్విరులకు(గవ బువివ్వ కక సిమసలుగలిగి ముసరికొసరి పూని పొకొని తేనియలాని విసరుగలిగి మసరుగ విసిక్రొవ్వి తుమ్మె
గొంజిఝుమ్మఝుమ్మనుచు ఝుంఝాటించు తేటిదాటులును, దాట్లువడక నాటుకొని కూడిజోకుపడువక క్రొమ్మావుల
కమ్మ మ్మల నిమ్ముల ముసరి పసిమిగలకిసలయంబులు పొస(గ మెసంగికిసరువడక సరుకొంగొట్టుపెట్టడిత నంబులమించిక

పాలించుకోయిలలమొత్తంబును, మొత్తంబులై దిత్తంబులుమత్తంబులుగఁద త్తరంబునందీయనిపండ్లకుఁ గదియంబడిక
య్యంబు సేసియాపరేఁగి బేసంబులు గాసంబులుగొని వాసికెక్కి పలుబాసలాడుచు బహుప్రకారంబులగు కీరంబులును
కీరంబులకు నలిగడచిమింటవంట నెగసి పిట్టలపట్టుఁ జేరినయిట్టట్టు దనక నెట్టువ్రాలుచు నింపుగలరవమ్ములుగలుగు కలరవ
మ్ములును, కలరవంబులలరంగలంకనికొలంకుల కెలంకులకడపలం బ్రియలనిడుకొని క్రమ్మిదొమ్ముఁజేసి మొలతమ్మితూండ్ల
వాండ్లు చంచువులంజించి మెక్కి చొక్కి రెక్కలమిక్కిలికలకలపడుచు* నలబలంబులు సేయుహంసంబులును, హంసరుచి
జనితవిసనసములవికవికననగుచుంబనగలిగిమిసమిసమెఱచుపసిఁడికెందమ్ములిందిరాసుందరమ్ముల చందమ్ములగు కొలంకు
లును, కొలంకులకరుల్లఁదడిసి వడవడవడంకుచునల్లిబిల్లులుగొని సాగినతీఁగెయిండ్లఁ గండ్ల యీరములందరుమములు నెడిపలు
పువులకమ్మవలపుల గ్రేగునంచూరలేకయీడిగలఁబడుగాడ్పులును, గాడ్పులవలన నెగసిగగనమునవిరిసిపలువన్నెలం జె
న్నగు మేలుకట్టుపుట్టంబులతెఱంగులకట్టంబులయిన కుసుమపరాగంబులును, పరాగంబుల సరాగంబులగు ప్రాస్తవంతల
శోభలసంపులుగొని నెమ్మగ్గ వెట్టుచు నెడవుగలపాదువులుగదలవాడలజాడలంబడుచుగులిసమాడల క్రీడల నేడుకలంగూడు
కొనియుండ్లవాకిళ్లకుం జేరిపొదులకోరి కెలుసారి కెలకుచునమృతంబుగురియుకామధేనువులును, కామధేనువులకునిలువ
నీడలగుచునడిగినజనమ్ములకుధనమ్ములుఘనమ్ముగఁబొసఁగుకల్పతరువులును, కల్పతరువులపల్లవపుంజములగుంజనులకుపిటీ
చియుమ్మచుమచ్చికలకలిమిని మెచ్చుచుఁ జరమగిరిచరులనడుమడంతులనడలకుగురువులగుమత్తేభంబులును, భంబులసరస
మెసరుకొనివరుసఁబడుసదనము వెడలిసుకరములగుమకరతోరణస్తంభంబులును, తోరణస్తంభంబులచేరువచేరువనిలిచి
చెలువుమీఱుచుండొఱవెలికిన బెడినములగునవకంపుమెఱుఁగుచిగురుటడిదముల తెఱంగునవలుకడసంపదలుగలుగుశంప
లసొంపునంగరచరణాదిశాఖలుగలచంద్రరేఖలపోడిమినివాహినిగలమోహినీవిద్యలగ్రద్దనఁజూపులకుందీపులొడవించు
చుసర్మకర్మంబులయశంబులవశంబుగలిగియనూనంబులగు విమానంబులెక్కి చక్కవచ్చినసచ్చరిత్రులకుంజెచ్చెరనె
డుఱుసనిఘూకొనితోకొనిపోవురంభాదికుంభికుంభకుచలకలకలంబులును, కలహంసకారండవకోకసారసబృందసుందర
సుందరియు నిందీవరారవిందనందదిందిందిరయు, నభంగయు సభంగయునగుగంగనింగికిఁబొంగిమిగులదిగులువడఁబొగ
డ్తల కెక్కినయగడ్తలును, నగడ్తలమిన్నేటితేఁటనీటనీఁటులేనిపాటిసూటిచల్లులాటలమేటికూటువలుగొనుచునేచినఖే
చరకన్యకావారంబులును, వారవనితాసుపూజితదేహళీపాటవంబులగుగోపురకనకకవాటంబులును, కవాటవేదికాఘు
టితమణిగణకిరణోదారంబులగు నింద్రనీలస్తంభగంభీరంబులును, మీరరసజలధివేలాకారంబులగుశుద్ధస్ఫటికబద్ధను
పొకాత్మానంబులగుసోపానసుకుమారంబులును, గంభీరవిశులకనులదాగసాలికామాలికోవారంబులగుచతుర్ద్వారం
బులును, ద్వారదేశంబులసావళ్లంగావళ్లుండి ప్రొద్దున్నోకరక్కసులవేల్పులకయ్యంబులు నెయ్యంబులు సెప్పికొనుచున్న
యస్త్రశస్త్రధారులును, శూరులైనమహాద్వారపాలకవీరులును, మహారజతప్రదీపంబులగువజ్రవజ్రంబులును, వప్రోప
రివజ్రమద్యశిరోభాగచంద్రకాంతకాంతారుణహిమకరకిరణముఖరంబులగుసాలశిఖరంబులును, శిఖరస్తోమధామనిక్కం
తతారకంబులును, తారతారమణిశిలాకారకకోరంబులగుచుమిగులగరితయగు నగరిసిరిమీఁజనమరమొగులుపొడగనిచి
లుకడలకునలువనడిగికొనిపడసినపసిఁడితెరవలవమవునబెడంగునందోరంబులగుప్రాకారంబులును, ప్రాకారకాంచనాం
చితయుద్ధసన్నద్ధమహాఖర్వగంధర్వవాహినీపాలకంబులగుమారకతాట్టాలకంబులునట్టాలకోత్తుంగవజ్రమయస్తంభో
దంచనంబులును, బరభటప్రాణవంచనంబులును, సముదంచనంబులనగునుదంచనంబులకుపలురథంబులయిలుసులొఱసి
కొనంగోటయీవలావలకావలిదివియలకరణిపు దిరములగుచున్న దినకరహిమకరమండలంబులును, హిమకరమండలం
బునిద్దంపుటద్దంబనిమూగితొంగిచూచుచునళికఫలకఫలములగుకలములుగొనునలకములందరమిటిలకములందెరసపరచు
కొనిసమయిఘ్నులవెనుకనొవిగికదిసిముకురమునం బ్రతిఫలితులైనపతులితరసతులరతులకనుమతులనికన్నుచెన్నుమరల
నీడతలంగికలంగిచనికాంతులుసొలయమునుదలపనేకాంతంబులై గగనసముచ్ఛేదనంబులయినరాజసౌధంబులును, సౌ
ధంబులసిరులమెత్తియపుసరులతోడినిబ్బరపుగుబ్బచన్నులచెన్నులంబ్రక్కలంజుక్కలసమువులుండమండితసౌధశిఖరం
బులకుశృంగారంబులైనభృంగారంబులును, భృంగారశయనజాలకడోలికానిశ్రేణికాదివిశేషరమ్యంబులైనహర్మ్యం
బులును, హర్మ్యకనకగవాక్షరంధ్రనిర్గతకర్పూరకుంకుమాగరుధూపధూమంబులును, ధూమంబులుజీమూతస్తోమంబుల
నిభ్రమంబునగొబ్బునపాటువబ్బులబ్బెననిపురులుగొనిపురులువన్నియలసిరులుగొనంగుటవిటపములంగటవెటనటించు

* అలబలము, వ్యాకులము - లేక - కలఁత. అల్లిబిల్లులుగొని, దట్టముగానల్లినవై. ఈరము, పొదరిల్లు. మిన్నేటి, ఆకాశగంగయొక్క.

చుఁబురుజువిడిసికికురువోఁడుచుచవలతేనిమారుపుచదువులటీకలంగేకలిడునెమళ్లను, నెమళ్లపుఱులనాఱలునాఱులగు
వింధ్యనినదములందలంపులుగఁదోఁకలువడసివీఁకలుమెఱసిమూఁకలుగొనిదిపికెగరిరవికింగపిసినరాహువుక్రియందవిఁ
దడఁబడుపడగలును,బడగలును,గొడుగులును,దమకుమోరంబులగునడియాలంబులుగదోరంబులైనసారంబులబీరంబులు
మెఱసిబెబ్బులులగ్రబ్బునంగరులసిరులసింగంబుల భంగంబులశరభంబులరభసంబులధూమకేతువులరీతులవైరింజీటి
కింగొనకశంకలుడిగిఱంకెలిడుచు అంకెలై లెక్కకుమిక్కిలగుచు రక్కసులచక్కటియెక్కటికయ్యములదయ్యము లె
ఱుంగందిఱుగువీరభటులకదంబంబులును,కదంబకరవాలశూలాదులమెఱుంగులుమెఱుపులతెఱంగులదిశలచెఱంగులం
మఱుంగలింపనేమీనినదంబులుతుఱుములగునుఱుములుగనడమొగుళ్లపెల్లునంబ్రవర్షితరథికచనోరథంబులగు రథంబుల
గములును, గములుగొనిగమనవేగములవలనహరిహయులనగి, గాలింజాలింబడగేలిగొని, ఘనంబులగుమనంబులందెగడి, నె
గడుసురంగంబులగుతురంగంబులును,రంగదుత్తుంగవిశదమదకలకరికటతటజనితమదసలిలకణగణవిగణితదశశతనయన
భుజసరళమిళితలలితనిఖిలదిగధిపతిశుభకరకరకనకకటకఘటితమణిసముదయి సముదితరేణువర్గదుర్గమంబులయిన ని
ర్వక్రమార్గంబులును,మార్గస్థలోకపరిగతాగతశతాయుతానేకగణనాతీతరోహణాచలతటవిరాజమానంబులగువిమా
నంబులును, విమానవిహారమాణసుందరసుందరీసందోహసంపాదితభూరిభేరీవీణాపణవమృదంగ కాహళశంఖాదివాద
నానూనగానసాహిత్యనృత్యవిశేషంబులును, విశేషరత్నసంఘటితశృంగారశృంగాటకవాటికాగేహదేహళీప్రదీపం
బులును, దీపాయమానమానితసభామంటపఖచితరుచిరచింతారత్నంబునుంగలిగిరత్నాకరంబునుంబోలె ననిమిషకాశి
కవాహినీవిశ్రుతంబయిశ్రుతివాక్యంబునుంబోలె నకల్మషసువర్ణప్రభూతంబయిభూతపతికంఠంబునుంబోలెభోగిరా
జకాంతంబైకాంతాకుచంబునుంబోలెసువృత్తంబైవృత్తజాతంబునుంబోలెసదాగురులఘునియమాభిరామంబయిరా
మచంద్రుని తేజంబునుంబోలె ఖరదూషణాదిదోషాచరానుపలబ్ధంబయి లబ్ధవర్ణచరిత్రంబునుంబోలె విమలాంతరంగ
ద్యోతమానంబయిమానధనునినడువడియునుంబోలెసన్మార్గఖ్యాతిసుందరంబైసుందరోద్యానంబునుంబోలెరంభాంచితా
శోకపున్నాగంబయిపున్నాగంబునుంబోలెసురభిమనోమానవిశేషంబయి శేషాహిమతంబునుంబోలెనున్నతక్షమావి
శారదంబై శారదసముదయంబునుంబోలె ధవళజీమూతప్రకాశితంబై సితేతరాజినదానంబునుంబోలె సరసతిలోత్త
మంబైయుత్తమపురుషవచనంబునుంబోలెననేకసుధారసప్రవర్షంబై వర్షాదియునుంబోలెనుల్లసదింద్రచాపంబై గోప
తిమూపురంబునుంబోలెవిచతురార్యాలంకృతంబైకృతార్థంబైనయమరావతినగరంబుచేరంజనికోటచుట్టునుంబట్టుగ
లుగబలంబులజవంబునవిడియించిపొంచిమార్గంబులెల్లనఱికట్టుకొనియేమఱకయుండెనంత॥ క॥ మాయరునగవులకునుగ
ను। మాయరుకాలంబుకతనముదియరుఖలులం। డాయరుపుణ్యజనంబులఁ। బాయరుసురరాజువీటిప్రమదాజనముల్ ॥ అ
ప్పుడు॥ క॥ దుర్బలదానవశంఖా। విర్భూతధ్వనులునిండివిబుధేంద్రవధూ। గర్భములువగిలిలోపలి। యర్భకతతులావురనుచు
నాక్రోశించె॥ అంత ॥ సీ॥ బలివచ్చివిడియుటబలభేదివీక్షించి గట్టిగాఁగోటకుఁగాఁపువెట్టి। దేవవీరులుదాను దేవతామం
త్రినిరప్పించిసురవైరిరాకఁజెప్పి। ప్రళయానలునిభంగిభాసిల్లుచున్నాఁడు ఘోరరాక్షసులనుగూడినాఁడు। మనకోడిచ
ని నేఁడుమఱలవీఁడేతెంచెనేతపంబునవీనికింతవచ్చె। నీమహాత్మకునకునెవ్వఁడుదోడయ్యె। నింకవీనిఁగెల్వనేదిత్రోవ। యే
మిచేయువారమెక్కడిమగటిమి। యెదురుమోహరింపనెవ్వఁడోపు॥ క॥ మ్రింగెడునాకాశంబును। బొంగెడునమరాద్రి
కంటెఁబొడవై వీఁడుర్వ। మ్రింగెడుకాలాంతకుక్రియ। భంగించునుమరలఁబడ్డఁ బంకజగర్భున్॥ క॥ ఈరాదురాజ్యమెల్ల
ను। బోరాదురణంబుసేయఁబోయితిమేని। రారాదుదనుజుచేతను। జారాదిటమీఁదనేమిజాడమహాత్మా॥ అనినసురరా
జునకునాచార్యుండిట్లనియె॥ సీ॥ వినుమయ్యదేవేంద్రవీనికిసంపదబ్రహ్మవాదులుభృగుప్రవరులెల్ల। నిచ్చిరిరాక్షసునెదు
రింపవాదింపహరియీశ్వరుఁడుదక్కనన్యజనులు। నీవునునీసముల్నీకంటెనధికులుచాలరు రాజ్యంబుసాలునీకు। విడిచిపో
పుటనీతివిబుధనివాసంబువిమతులువెలిఁగెడువేళసూచి। మఱలిమఱునాఁడువచ్చుటమామతంబు। విప్రబలమునవీనికివృ
ద్ధివచ్చె। వారిఁగైకొనకిటమీఁదవాఁడుచెడును। దలఁగుమందాఁకరిపుపేరుదలఁపవలదు॥ క॥ పరుగెలువవలయునొండెను। స
రిపోరఁగవలయునొండెఁజావలెనొండెఁ। సరిగెలుపువృత్తియుదొరకమి। సరసంబుగమున్నెతొలఁగిచనవలెనొండెఁ॥
వ॥ అనికార్యకాలనిదర్శియగుబృహస్పతివచనంబులువిని కామరూపులైదివిజులుత్రివిష్టపంబువిడిచితమతమపొందుపట్లు
కుంజనిరిబలియునుంబ్రతిభటవివర్జితయగుదేవధానినధిష్ఠించిజగత్త్రయంబునుందనవశంబుచేసుకొనివిశ్వవిజయుండై
పెద్దకాలంబురాజ్యంబుసేయుచుండె శిష్యవత్సలురగుభృగ్వాదులతనిచేతశతాశ్వమేధంబులుసేయించిరి తత్కాలం

బున॥ శా॥ అర్థుల్వేఁడరు దాతలుం జెడుట సర్వారంభముల్వుండుఁ బ్రత్యర్థుల్లేరు మహోత్సవంబులను దేవాగారము ల్వ్రే ల్వుఁబూఁగ్రాగ్గుల్విప్రులువర్షముల్ గురియఁగాలార్హంబులై ధాత్రికి। న్స్వార్థంబయ్యె వసుంధరత్వమసురేంద్రాధీశురా జ్యంబునన్॥ అంత॥ సీ॥ తనతనూజుల ప్రోలు దనుజులు గొనుటయు వేల్పులెల్లను డాఁగి వెడలుటయును। భావించి సురమాతప రితాపమును బొంది వగ నాథాకృతి వసరుచుండ। నాయమ్మ పెనిమిటి యగు కశ్యపబ్రహ్మ మతి యొక నాఁడు సమాధిమాని। తనకుటుంబినియున్న ధామంబునకు నేగి నాతిచే విహితార్చనములు వడసి। వంద్రాలి కుంది వాడిన యిల్లాలి। వదనవారి జంబు వడువుఁ జూచి। చేఁదిగి చివఁగువ చుబుకంబు పుడుకుచు। వారిజాక్షి యేల వగచెదనుచు॥ అమ్మహాత్ముం డిట్లనియె॥ మ॥ తె అవా విప్రులు పూర్ణులే చెలఁగునే దేవార్చనాచారము। ల్తతితో వేలుదురే గృహస్థులు సుతుల్ధర్మానుసంధానులే। నెటిన భ్యాగత కోటికన్నమిడుదే నీరంబును బోయుదే। వఃఅలేక గ్రస్థుల దాసులన్ సుజనులన్మన్నింపుదే పైదలీ॥ గీ॥ అన్న మైనఁ దోయమైన ద్రవ్యంబైన। శాకమైనఁ దనకు జరుగుకొలఁది। యతిథిజనులకడ్డమాడక యిడరేని। లేనివారు పుడమి లేనివారు॥ వ॥ మఱియు॥ గీ॥ నెలఁత విష్ణునకును నిఖిల దేవాత్మున। కానసంబు శిఖియు నవనిసురులు। వారు దనియ దనియు వనజాతలోచనుఁ। డతఁడు దనియ జగములన్ని దనియు॥ క॥ బిడ్డలు వెఱతురె నీకఱ। గొడ్డంబులు సేయరెల్ల కోడండ్రు నుమా। రొడ్డారింపక నడుతురె। యడ్డముగా కున్న దేవ్యగేహిణ యింటన్॥ అని పలికిన నంబతికి సతి యిట్లనియె॥ ఉ॥ ప్రేమ మొకింత లేక దితి బిడ్డలు బిడ్డల బిడ్డలున్ మహా। భీమబలాఢ్యులై తనమ బిడ్డలనందఱఁ దోలి సాహస। క్రామిత వైరులయ్యు నమరావతి నేలుచునున్నవారునీ। కేమనివిన్నవింతు హృదయేశ్వర మేలుఁ దలంచి చూడవే॥ క॥ అక్కా చెల్లెండ్రయ్యును। దక్కరు నాతోడి పోరు దనుజులు దితియున్। రక్కసులు సురల మొత్తఁగ। నక్కటవలదనదు చూచు నౌ నౌ ననుచున్॥ సీ॥ ఎండకన్నెఱుఁగని యింద్రు నియిల్లాలు పలుపంచలను జాలిఁబడియె నేఁడు। త్రిభువన సామ్రాజ్యవిభవంబుఁ గోల్పోయి దేవేంద్రుఁ డడవులఁ దిఱిఁగె నేఁడు। కలిమిగారాబు బిడ్డలు జయంతాదులు శబరాగ్రకుల వెంటఁ జనిరి నేఁడు। నమరుల కాధారమగు నమరావతి యసురుల కాటపట్టయ్యె నేఁడు। బలిజగముల నెల్ల బలియుచునున్నాఁడు। వాని గెలువరాదు వాసవునకు। యాగభాగమెల్ల నతఁడాహరించును। గడఁగి సురల కొక్కడియు నీఁడు॥ క॥ ప్రజలకు నెల్లను సముఁడవు। ప్రజలను గడుపారఁగన్న బ్రహ్మవు నీవుం। బ్రజలందు దుష్టనుతులను। నిజముగ శిక్షింపవలదె నీవు మహాత్మా॥ మ॥ సురలన్ సభ్యుల నార్తులన్ విరథులన్ శోకంబు వారించి నిర్జ్జరధామన్నిలుపం గరాత్రిచరులన్ మాసింపన తార్క్ర్యమే। వెరవేరీతి ఘటించునట్టిక్రమము న్వే వేగఁ జింతింపవే। కరుణాలోకసుధాఝరిం దనుపవే కల్యాణసంధాయకా॥ వ॥ అని నమనోవల్లభి పలుకులాకర్ణించి ముహూర్తమాత్రంబు చింతించి విజ్ఞానదృష్టి నవలంబించి భావికాలకార్యంబు విచారించి కశ్యపబ్రహ్మ యిట్లనియె॥ మ॥ జనకుం డెవ్వఁడు జాతుఁ డెవ్వఁడు జనస్థానంబు లెచ్చోటుసం। జననంబెయ్యది మేను లేకొలఁది సంసారంబు లేరూపము। ల్వినుమాయంతయు విష్ణుమాయ దలఁపన్ వేఱేమియున్ లేదు మోహనిబద్ధంబది మూలమింతటికి జాయా విన్నఁబోనేటికిన్॥ వ॥ అగునైనం గాలోచిత కార్యంబు సెప్పెద॥ మ॥ భగవంతుం బరము జ్జనార్దనుఁ గృపాపారీణు సర్వాత్మకు। న్జగదీశున్ హరి సేవ సేయుమతఁడు న్సాంగత్యముం బొంది నీకగు నిష్టార్థము లెల్ల నిచ్చు నిఖిలార్థావాప్తి చేకూరెడి। న్భగవత్సేవలఁ బొందరాదె బహుసౌభాగ్యంబులం బ్రేయసీ॥ అనిన గృహస్థునకు గృహిణి యిట్లనియె॥ క॥ నారాయణుఁ బరమేశ్వరు। నేరీతిఁ దలంతు మంత్రమెయ్యది విహితా। చారంబు లేప్రకారము లారాధనకాల మెద్ది యానతియీవే॥ వ॥ అనినం గశ్యపప్రజాపతి సతికిఁ బయోభక్షణంబను వ్రతంబు పదేశించి తత్కాలంబును, దన్మంత్రంబును, దద్విధానంబును, దదుపవాసదానభోజనప్రకారంబు లెఱింగించిన-నదితియును ఫాల్గునమాసంబున శుక్లపక్షంబునఁ బ్రథమదివసంబునం దొరఁకొని పండ్రెండు దినంబులు హరిసమర్పణంబుగా వ్రతంబు సేసి వ్రతాంతంబున నియతయై యున్న యెడ- జతుర్బాహుండును, బీతవాసుండును, శంఖచక్రగదాధరుండునై నేత్రంబులకగోచరుండైన నారాయణదేవుండు ప్రత్యక్షుంబైనం గనుంగొని॥ క॥ కన్నుల సంతోషాశ్రులు। చన్నుల పైఁ బరవఁ బులకజాలము లెసఁగ। న్సన్నుతులు సన్నుతులు। న్నున్నతరుచిఁ జేసె నిటలయుక్తాంజలియై॥ క॥ చూపుల శ్రీపతి రూపము। నాపోవకఁ ద్రావి త్రావి హర్షోద్గతయై। వాపుచ్చి మందమధురా। లాపంబులఁ బొగడె నదితి లక్ష్మీనాథున్॥ సీ॥ యజ్ఞేశ విశ్వంభ రాచ్యుత శ్రవణమంగళ నామధేయ లోకస్వరూప। యాపన్నభక్తజనార్తివిఖండన దీనలోకాధార తీర్థపాద। విశ్వోద్భవస్థితివిలయ కారణభూత సంతతానంద శశ్వద్విలాస। యాయువు దేహంబు ననుపమలక్ష్మియు వసుధయు దివము ద్రివర్గములను। వైదికజ్ఞానయుక్తియు వైరిజయము। నిన్నుఁ గొలువని నరులకు నెఱయఁగలదె। వినుతమందారగుణహార వేదసార। ప్రణతవత్సల పద్మాక్ష పరమపురుష॥ గీ॥ అసురవరులు సురల నదలించి బెదరించి। నాకమేలుచున్న నాఁటనుండి। కన్నకడుపు గానఁ

గంటఁగూఁతుర రాము।కడుపుపొక్కు_మాన్పి కావుమయ్య॥ వ॥ అనిన విని దరహసితవదనుండనాశ్రితకామధేను వైనయప్ప
రమేశ్వరుండిట్లనియె॥ శా॥ నీకోడండ్రు మునీకుమారవరులున్నాథుండు మున్నీవును।ల్లోకింపన్సుఖులున్సుఖుల్మికులసంతోషిం
పరాత్రించవు।ల్లోకింపన్భవదీయగర్భమునఁదేజోమూర్తిజన్మించెదన్। న్నాకున్నేఁసుకపుట్టునీసుతుఁడనై వర్తించిన త్రిం
పఁగాక॥ మ॥ బలిమిన్దైత్యులఁ జంపరాదు వినయోపాయంబులంగానిసం।దలనంబొందదు నేను నీనియతికిన్సంతుష్టికిన్నై
చ్చితిన్బలిపిద్వేషుఁడు నానిలింపగణమున్బౌలోమిముఖ్యన్నెచ్ఛ్రదై। త్యులరాజ్యంబుహరింతునింద్రునికినిస్తుల్ దుస్సఖమిం
కేటికిన్॥ క॥ నీరమణుని సేవింపుము।నారూపమమానసించి దనలినీగర్భా।గారంబు వచ్చి చొచ్చెదఁ। గారవమునఁ బెంపు సు
మ్మకరుణన్నమ్మన్॥ క॥ పలింతు దివమునసురలను।బాలింతు మహేంద్రయువతిభాగ్యశ్రీలన్।మాలింతు దానవులసిరు ల్మాలిం
తు రిపుప్రియాంగములభూషణముల్॥ వ॥ అనియిట్లుభక్తజనపరతంత్రుండగుపురాణపురుషుండానతిచ్చి తిరోహితుండ
య్యె నయ్యదితియుఁ గృతకృత్యయై సంతోషంబునఁ దనమనోవల్లభుండగు కశ్యపునాశ్రయించి సేవించుచుండెనంత నొ
క్క దినంబున॥ గీ॥ ఘనసమాధినుండి కశ్యపుఁడచ్యుతు।నంశమాత్మఁ గొలయనదితియందుఁ।దనదువీర్యమధికతరము సేర్చె
ను గాలి।శిఖిని దారువందుఁ జేర్చినట్లు॥ వ॥ ఇట్లు కశ్యపచిరతరతపస్సంభృతవీర్యప్రక్షిప్తగర్భయై సురలతల్లి యుల్లంబునను
ల్లసిల్లుచునుండె నంత॥ క॥ చలచలనై పికపికనై।గలలంబై కరుడుగట్టి గళనాళముతోఁ।దలమోపఁడిగర్భంబై। నెలమసలం జీ
ఁజీక్రె నెంతకునదిపా॥ క॥ నెలంతకుచూలై నెలరె।న్నెలలై మఱి మూఁడు నాల్గు నెలలై వరుస।న్నెలలంతకంతకెక్కఁ
గ।నెలలును డగ్గరియె నసురనిర్మూలతకున్॥ క॥ మహితతరమేఘమాలా।పిహితాయుత చండభానుబింబప్రభతోఁ।విహి
తాంగంబులఁ గశ్యపు।గృహిణీగర్భమున శిశువు క్రీడించె నృపా॥ క॥ తనకడుపున నొక వేలుపు।వనరుహగర్భాండభాండవన
ధిచయంబుల్లోనకొని జగములు నిడుకొని। దనుగతిఁ గడునడఁగి మునిఁగి తనరెడు బెగడై॥ వ॥ అంతనక్కాంతాతిలకంబు
గ్రమక్రమంబున॥ మ॥ నిలిపె న్రెప్పలబృందిమన్నిశదము ల్నేత్రంబులుం జూచుకం।బులనాకాళినుమేఖలంగ్రథిమన
న్మోమున్సుధాపాండిమ।న్వలిమింజన్నులశ్రోణిపాలిగరిమన్మధ్యంబునం బృంహిమ।న్వలితాత్మన్ లఘిమన్మహామహిమ మే
నన్గర్భమర్వారనై॥ క॥ పెట్టుమరునుమటభూతిన।బొట్టిడుదురు మేనఁ బట్టుపుట్టము దోయి।న్వెట్టుదురు వేల్పుటమ్మకుఁ।
గట్టుదురా గిరకుపడఁతి గర్భంబునకున్॥ ఇవ్విధంబున॥ గీ॥ విశ్వగర్భుఁడు దనగర్భవివరమందుఁ।బూఁటపూఁటకుఁ బూర్ణుఁ
డై పొటకరింప।॥ వ్రేఁకఁ జూలాలి తనమున వేల్పుపెద్ద।పొలఁతికంతటనిల్లాడు ప్రొద్దులయ్యె॥ వ॥ తదనంతరంబునం జతురా
ననుండును గుఱెంచి యదితిగర్భపరిభ్రమవిభ్రముండగునప్పరమేశ్వరునుద్దేశించి యిట్లని స్తుతించె॥ సీ॥ త్రిభువనమయరూ
పదేవ త్రివిక్రమ పృథులాత్మ శిపివిష్ట పృశ్నిగర్భ। ప్రీతత్రిణాభ త్రిపృష్ఠ జగంబుల కాద్యంతమధ్యంబులరయ నీవ। జంగమ
స్థావరజననాదిహేతువు నీవ కాలంబవై నిఖిలమాత్మ। లోపలధరియింతు లోనిజంతులనెల్ల స్రోతంబులోఁ గొనిసుందరత
ను।బ్రహ్మలకునెల్ల సంభవభవనమీవ। దివమునకుఁ బాసిదుర్దశ దిక్కులేక। శోకవారిధి మునిఁగిన సురలకెల్లఁ। దెలియనా
ధారమగుచున్న తెప్పనీవ॥ క॥ విచ్చేయుమదితిగర్భము।చెచ్చెర వెలువడుము మహాత్మ చిరకాలంబు।న్విచ్చలవిడి లేక మరులు।

—— శ్రీ వామనమూర్త్యావిర్భావఘట్టము. శ్రీ ——

ముచ్చటపడియున్న వారు ముదమందింపన్॥ వ॥ అనియిట్లు కమలసంభవుండు వినుతిసేయ నయ్యవసరంబున॥ మ॥ రవిమ
ధ్యాహ్నమునం జరింప గ్రహతారాబద్ధచంద్రస్థితిన్।శ్రవణద్వాదశినాఁడు శ్రోణన భిజిత్సంజ్ఞాతలగ్నంబున।న్భువనాధీ
శుఁడుపుట్టె వామనగతిం బుణ్యవ్రతోపేతకున్।దివిజాధీశ్వరుమాతకుం బరమపాతివ్రత్యవిఖ్యాతకున్॥ వ॥ మఱియునద్దే
వుండు శంఖచక్రగదాకమలకలితచతుర్భుజుండును, పిశంగవర్ణవస్త్రుండును, మకరకుండలమండితగండభాగుండును,
శ్రీవత్సవక్షుండును, నలినచక్షుండును, నిరంతరశ్రీవిరాజితరోలంబకదంబచుంబితవనమాలికాపరివృతుండును, కనక
కంకణకాంచివలయాంగదనూపురాలంకృతుండును, కమనీయకంఠకౌస్తుభాభరణుండును, నిఖిలజనమనోహరుండునై
యవతరించినసమయంబున॥ శా॥ చింతంబాసిరి యక్షులా గ్రహములున్ సిద్ధోరగాధీశ్వరు।ల్సంతోషించిరి సాధ్యచారణమ
నీశబ్రహ్మవిద్యాధరుల్గాంతింజెందిరి భానుచంద్రములు రంగద్గీతవాద్యంబుల।న్గంతుల్వై చిరి మింటఁ గింపురుషులున్గంధ
ర్వులుంగిన్నరుల్॥ క॥ దిక్కులకావిరివాసె।న్నెక్కువ తక్కువలు లేక నేడు పయోధుల్।ద్రిక్కవ యునిలిచె ధరణియుఁ।జుక్కల
త్రోవయును విప్రసురసేవ్యంబై॥ క॥ ముంపుగొని విరుల వానల।జొంపంబులు గురియ సురలు సుమనోమధువు।ల్తుంపరలెగ
యఁబరాగపు।రొంపుల భూభాగమతి నిరూపితమయ్యెన్॥ తదనంతరంబ॥ గీ॥ ఈ మహానుభావుఁ డెట్లకో యీకాల।ముదర
మందునిలిచియుండెననుచు।నదితి వెఱఁగువడియె నానందభయశబ్ద।ములను గశ్యపుండు మొగినుతించె॥ వ॥ అంతనవ్విభుం

౧. వేఁకట్టులుపు-భారము.

డు సాయుధసాలంకారంబగు తనదివ్యరూపంబు నుజ్జగించి రూపాంతరం బంగీకరించి కపటవటుని చందంబున నుపనయనవయస్కుండై బాలసుండై తల్లి ముందర సముచితాలాపంబు లాడుచుం గ్రీడించు సమయంబున నదితియుం దనయవిలోకనపరిణత పారవశ్యంబున॥ గీ॥ నన్నుఁ గన్నతండ్రి నాపాలిదైవమ। నాతపఃఫలంబ నాకుమార। నాదు చిన్నివడుగ నాకులదీపక। రాగదయ్య భాగ్యరాశివగుచు॥ క॥ అన్నాతమ్ముని డగ్గరి। చన్నులపాలేఱు వాఱ సంశ్లేషిణియై। చిన్నారి మొగము నివురుచుఁ। గన్నారం జూచెఁ గన్నకడుపై యుండన్॥ క॥ పురుడీబోటికి నిందిర। పురుడంబిక గాక యొరులు పురుడే యనుచున్। బురుటాలికి పదిదినములు। పుసు ప్రవర్తించి రెలమిఁ బుణ్యపు గరితల్॥ వ॥ అంతన బ్బాలునకు సంతసంబున మహర్షులు గశ్యపప్రజాపతిం బురస్కరించుకొని సముచితోపనయనకర్మకలాపంబులు సేయించిరి సవిత సావిత్రి నుపదేశించె బృహస్పతి యజ్ఞోపవీతంబును, గశ్యపుండు ముంజియుఁ గోపీనంబు నదితియు, ధరణి కృష్ణాజినంబును, దండంబు సోముండును, గగనాధిష్ఠానదేవత ఛత్రంబును, గమండలంబు బ్రహ్మయు, సరస్వతి యక్షమాలికయు, సప్తర్షులు కుశపవిత్రంబులు నిచ్చిరి మఱియును॥ క॥ భిక్షాపాత్రిక నిచ్చె సుయక్షేశుఁడు వామనునకు నక్షయ యనుచు। న్సాక్షాత్కరించి పెట్టెను। భిక్షునకు భవాని పూర్ణభిక్ష నరేంద్రా॥ క॥ శుద్ధబ్రహ్మర్షి సమా। రాధ్యుండై విహితమంత్రరాజితుఁడగుచు। నిద్ధంబగు ననలంబున। వృద్ధాచారమున వటుఁడు వ్రే

శ్రీ బలిచక్రవర్తికడకు వామనమూర్తి యేతెంచుట. శ్రీ

ల్చెం గడిమిన్॥ వ॥ ఇట్లు కృతకృత్యుండై మాయామాణవకుండు దేశాంతరసమాగతులగు బ్రాహ్మణులం గొందఱ నవలోకించి యిట్లనియె॥ క॥ వత్తురె విప్రులు వేడ। న్నిత్తురె దాతలును వేఁడ నిష్టార్థములం। దెత్తురె మీరును సంపద। లిత్తెఱఁగున దానవీరుఁ డెవ్వఁడొ చెప్పుఁడా॥ వ॥ అనిన నఖిలదేశీయులగు భూసురు లిట్లనిరి॥ మ॥ కలరుద్దాతృవరుల్పె సద్ధనములుం గామ్యార్థముల్గాంచు విప్రులు నేతెంతురుగాని యీవిని బలింబోల న్వదాన్యుండు లేఁ। డలఘుండై యొనరించు నధ్వరశతంబా భార్గవానుజ్ఞతో। బలి వేఁడన్బడయంగవచ్చు బహుసంపల్లాభముల్వామనా॥ వ॥ అని తెలియఁ జెప్పిన బ్రాహ్మణవచనంబు లాలకించి లోకంబులకుం బ్రీతిపుట్టింపం బయనంబై లాభవచనంబులు గైకొని తల్లిదండ్రుల వీడ్కొని శుభముహూర్తంబున నంగదలి॥ క॥ ప్రక్షీణదివిజవల్లభ। రక్షాపరతంత్రుఁడగుచు రాజీవాక్షుం। డక్షీణమునఁ బలియింటికి। భిక్షాగమనంబు సేసెఁ బేదఱికముతోన్॥ క॥ హరిహరిసిరియుర మునఁగల। హరిహరిహయుకొఱ కనుఁ దనుజు నడుగంజనియెం। బరహితరతమతియుతులగు। దొరలకు నడుగుటయు నొడలి తొడవులు పుడమిన్॥ క॥ సర్వప్రపంచగురుభర। నిర్వాహకుఁడగుటఁ జేసి నెఱిఁ జను దేవ। ర్వీని క్రేఁగు సహింపక। నుర్వీస్థలి క్రుంగె మ్రొగ్గె నురగేంద్రుండున్॥ ఇట్లు చనిచని॥ క॥ శర్మదయమదండజేతు। శర్మద నదిక రీనముక్తివనితాచేతో। నర్మదనంబు నివారిత। దుర్మదనర్మదఁ దరించె ద్రోవన్వటుఁడున్॥ దాఁటి తత్ప్రవాహంబున కుత్తరతటంబున నంచు॥ శా॥ చండస్ఫూర్తివటుండు గాంచె బహుధాజల్పన్నిశాటంబును। ద్దండాహూతమునీభ్యభిభ్యదమృతాంధస్సిద్ధహూటంబువే। దండాశ్వధ్వజినీకవాటమును హోమవ్యగ్రధూమసంఛన్నమా। ర్తాండస్యందనఘోటమున్బలిమఖాంతర్వేదికావాటమున్॥ వ॥ కని దానవేంద్రుని హయమేధవాటికఁ దాఁటి దరియం జొచ్చు నయ్యవసరంబున॥ శా॥ శంభుండో హరియో పయోజభవుఁడో చండాంశుఁడో వహ్నియో। దంభాకారత వచ్చెఁ గాక ధరణిం ధాత్రీసురుం డెవ్వఁడీ। శుంభద్ద్యోతనుఁ డీను నొజ్జతనుఁడంచు న్విస్మయభ్రాంతులై। సంభాషించిరి బ్రహ్మచారిఁ గని తత్సభ్యుల్ రహస్యంబునన్॥ క॥ గుజగుజలువోవు వారును। గజిబిజిఁ బడువారుఁ జాలఁ గలకలపడుచు। న్గజిబిజియైరి సభాస్థలిఁ। బ్రజ లెల్లను బొట్టివడుగు పావనిరాకన్॥ ఆ సమయంబున బలిసభామంటపంబుఁ దఱియం జొచ్చి॥ సీ॥ చవులుగాఁ జెవులకు సామగానంబులు సదివెడు హోతల చదువు వినుచు। మంత్రతంత్రార్థసంబంధభావంబులు గొని యాడు యాజులఁ గూడికొనుచు। హోమకుండంబులందమన్న త్రేతాగ్నుల వెలిఁగించు యాజకవితతిఁ గనుచు। దక్షులై బహువిధాధ్వరవిధానంబులు సెప్పెడు సభ్యులఁ జేరఁ జనుచుఁ। జెట్టు గో రెక్షు నేడుకప్పపలప। నదిపిపుట్టువుల చ్చికినాటపట్టు। కోరి చరియించె సభలోనఁ గొంతతడవు। పుట్టు వెన్నఁడు నెఱుఁగని పొట్టివడుగు॥ మఱియును॥ క॥ వెఱచుచు వంగుచు వ్రాలుచు। నఱిముఱి గుబురులకుఁ జనుచు హరిహరి యనుచున్। మఱుగుచు నులుకుచు డిఱ్ఱడిఱ్ఱఁ। గుఱుచట్టపు పొట్టివడుగు కొంతనటించెన్॥ క॥ కొందఱితోఁ జర్చించును। గొందఱితోఁ జటులు సెప్ప గోష్ఠిం జేయుం। గొందఱితోఁ దర్కించును। గొందఱితో ముచ్చటాడుఁ గొంకక వర్ణీ॥ వ॥ మఱియు ననేకవిధంబుల ననేకన్నిరూపులై వినోదించుచు॥ క॥ వెడ వెడ నడకలు నడుచుచు। నెడనెడ నడుగిడక నడరియులదిగఁ బడఁగ। న్బుడిబుడి నొడువులు నొడువుచుఁ। జిడిముడిఁ దడఁబడఁగ వడుగు సేరెన్ రాజున్॥ వ॥ ఇట్లు డగ్గరి మాయాభిక్షుకుండు రక్షోవల్లభుం జూచి యిట్లనియె॥ మ॥ ఇతఁ డేదానవచక్రవర్తి సురలోకేంద్రాగ్నికాలాదిది। క్పతిగర్వాపనయప్రవర్తిగత లోభస్ఫూర్తి వానా

ముఖ। వ్రతదానప్రవణానువర్తిసును మోరామామనో భేదనో। ధృతచంద్రాతపకీర్తిసత్యకరుణాధర్మోల్లసన్మూర్తిదా॥ వ॥ ఇట్లు కుశపవిత్రాక్షతసంయుతంబగు దక్షిణహస్తంబు సాఁచి యిట్లనియె॥ ఉ॥ స్వస్తి జగత్త్రయీభువనశాసనకర్తకు హాసమాత్రవి। న్యస్తనిలింపభర్తకును దారపదవ్యవహర్తకుస్సమీం। ప్రస్తుతమంగళాధ్వరవితానవిహర్తకు నిర్జరీగళ। న్యస్తసువర్ణసూత్రపరిహర్తకు దానవలోకభర్తకున్॥ వ॥ అని దీవించి కరచరణాద్యవయవంబులు ధరియించిన వేదరాశియుం బోలె, ముండనకుటిలుండును, జటిలుండును, సదండఛత్త్రుండును, గతులంబితభిక్షాపాత్రుండును, గరకలితజలకమండలుండును, మనోహరవదనచంద్రమండలుండును, మాయావాదనవటుండును నగు వటునిం గని దినకరకిరణపిహితంబులైన గ్రహంబుల చందంబునఁ దిరోహితులై భృగువులు గూర్చున్నయెడ లేచి సేమంబడిగి తియ్యని మాటల నాదరించిరి - బలియును నమస్కరించి తగిన గద్దియ నునిచి పాదంబులు కడిగి తన ప్రాణవల్లభ పసిండికలశంబున నుదకంబులు వోయ వటుసుకోమరుని చరణంబులు గడిగి తడి మొత్తి తత్పయంబున॥ గీ॥ వటుని పాదశౌచవారి శిరంబునఁ। బరమభద్రమనుచు బలి వహించె। నేజలము గిరీశుఁ డిందుజూటుఁడు దేవ। దేవుఁ డుద్వహించె ధృతి శిరమున॥ మఱియు నయ్యజమానుండు భాగ్యగుణంబునకిట్లనియె॥ మ॥ వడుగా యెవ్వరివాఁడ వెవ్వఁడవు సంవాసస్థలం బెయ్యది। య్యెడ కున్నీవరుదెంచుటల్ సఫలమయ్యెన్ వంశము న్నస్మముం। గడు ధన్యాత్ముఁడనైతి నీ మఖము యోగ్యంబయ్యె నాకోరికెల్। గడ తేరెన్ సుహుతంబులయ్యె శిఖులుం గల్యాణమెన్నాలముల్॥ మ॥ వరచేలంబులొ మాడలో ఫలములో వన్యంబులో గోవులో। హరులో రత్నములో రథంబులొ విశిష్టార్థంబులో కన్యలో। కరులో కాంచనమో నికేతనములో గ్రామంబులో భూములో। ధరణీఖండమొ కాక యేమడిగెదో ధాత్రీసురేంద్రోత్తమా॥ వ॥ అని ధర్మయుక్తంబుగాఁ బలికిన వైరోచని వచనంబులు విని సంతోషించి యీశ్వరుఁ డిట్లనియె॥ సీ॥ ఇది నాకు నెలవని యేమని పలుకుదు నొకచోటనక నిండియుండ నేర్తు। నెవ్వనివాఁడ నంచేమని పలుకుదు నాయంతవాఁడనై నడుప నేర్తు। నీనడువడి యని యెట్లు వక్కాణింతుఁ బూని ముప్పోకలఁ బోవ నేర్తు। నది నేర్తు నిది నేర్తు ననియేలఁ జెప్పంగ నేరుపులన్నియు నేన నేర్తు। నెరులుగారు నాకు నెరులకు నే నౌదు। నొంటివాఁడ చుట్ట మొకఁడు లేఁడు। సిరియుఁ దొల్లి గలదు చెప్పెదనాయింకి। సుజనులందుఁ దలఁచుఁ జొచ్చియుందు॥ అది యట్లుండనిమ్ము॥ సీ॥ జననాథ నీమాట సత్యంబు సత్కీర్తిదంబుఁ గులార్హంబు ధర్మయుతము। గరుణానువర్తులు ఘనసత్త్వమూర్తులుగా నీకులమందుఁ గలుగరొరులు। రణభీరువులు వితరణభీరువులు లేరు ప్రత్యర్థులర్థులు ప్రబ్బికొనిన। దానశౌండులగుచుఁ దనుపుదురథికులై మీ తాతలందఱు మేటిమగలు। మీకులంబునందు మెఱయఁ బ్రహ్లాదుండు। మింటిచందమ్ము మాడ్కి మేలిరుచులఁ। బ్రథితకీర్తితోడ భవదీయవంశంబు। నీరరాశిభంగి నెగడుచుండు॥ వ॥ తొల్లి మీ మూఁడవ తాత హిరణ్యాక్షుండు విశ్వజయంబు సేసి గదాయుధుండై భూతలంబునఁ బ్రతివీరులం గానక సంచరింప విష్ణుండు వరాహరూపంబున నతని సమయించెఁ దద్భ్రాతయగు హిరణ్యకశిపుండు విని హరి పరాక్రమంబునకు నాశ్చర్యంబు నొంది తన జయంబును బలంబును బరిహసించి గ్రద్దన నుద్దవిడి నద్దనుజమర్దను మందిరంబునకుం జనియె నప్పుడు॥ క॥ శూలాయుధహస్తుండై। కాలాకృతి వచ్చు దనుజుఁ గని విష్ణుండున్। గాలజ్ఞతమాయాగుణ। శీలత నిట్లని తలంచెఁ జిత్తములోనన్॥ మ॥ ఎదురై పోర జయింప రాదితనిగాఁ గెందేనియుంబోవఁ భీ। ప్రదుఁడై ప్రాణులఁ దోలు మృత్యువు క్రియం బైపచ్చునంచుం గ్రియా। విదుఁడన్ జ్ఞాతుఁడు సూక్ష్మరూపమున నావేశించి నిశ్వాసరం। ధ్రదిశన్ దైత్యుహృదంతరాళమునఁ బ్రత్యక్షక్రియాభీరుఁడై॥ వ॥ అంతన దైత్యవల్లభుండు వైష్ణవాలయంబు సొచ్చి వెదకి హరిం గానక మిన్నుమన్ను నన్వేషించి త్రిదివంబున నరసి దిశలం బరికించి భూవివరంబులు వీక్షించి సముద్రంబులు వెదకి పురంబులు శోధించి వనంబులు విమర్శించి పాతాళంబు పరీక్షించి జగంబున నదృష్టశత్రుండై మార్గణంబు సాలించి తనలో నిట్లనియె॥ క॥ పగవాఁడు మడియనోపును। దెగఁడేని యునెదుముపడఁడె తెగువనరులకుం। దెగినయెడఁ బగర మీఁదను। పగఁగొనఁ దగదనుచు మానెఁ బ్రాభవశక్తిన్॥ అతండు మీ ప్రపితామహుండతని గుణంబులనేకంబులు గలవది యట్లుండనిమ్ము॥ క॥ ఆతురభూసురగతిఁ బురు। హూతాదులు దన్ను వేఁడ నెగిఁ గొమ్మనుచు। న్నీతండ్రి యిచ్చె నాయువు। నేతన్మాత్రుఁడవె నీవు నీలోకమునన్॥ క॥ ఏలితి వి మూఁడుజగములు। దోలితి పింద్రాదిసురలఁ దొల్లిటివారిం। బోలితి విదానగుణముల। సోలితి విపిశాచరాక్షసులరక్షింపన్॥ అదియునుం గాక॥ క॥ రాజ్యంబు గలిగె నేనియు। బూజ్యులకును యాచకులకు భూమిసురులకుం। న్యాజ్యముగఁ బ్రదుకఁడేనియుఁ। ద్యాజ్యంబులు వాని జన్మధనగేహంబుల్॥ క॥ మున్నెన్నఁడు దురువదాన్యుల। నెన్నెడు చో నిన్నుఁ ద్రిభువనేశుఁడ వనుచున్। నిన్ని దినంబులనుండియు। నెన్నఁజుని నుఁ బెట్టు మనుచు నీంద్రము సేయన్॥ గీ॥ ఒంటివాఁడ నాకు నొకటి రెండడుగుల। మేర యిమ్ము సొమ్ము మేరనొల్లఁ। గోర్కెలఁ బ్రహ్మకైనఁ గటిముట్టెద। దానకుతుకసాంద్ర దానవేంద్ర॥ అనినఁ బరమయాచకునకుఁ బ్రదాత యిట్లనియె॥ గీ॥ ఉన్నమా

టలెల్ల నొప్పును విప్రుఁడు। సత్యగతుల వృద్ధసమ్మతంబు। లడుగఁదలఁచి కొంచెమడిగితివో చెల్ల। దాత పెంపు సొంపుఁ దలఁప
లదె॥ మ॥ వసుధాఖండము వేఁడితో జగములన్వాంఛించితో వాజులన్ వెసనూహించితొ కోరితో యువతులన్వీక్షించి కాం
క్షించితో। పసిబాలుండవు నేరవీవడుగ నీభాగ్యంబు లీపాటిగా। కసురేంద్రుండు పదత్రయంబడుగ నీయల్పంబు నీ నేర్చునే॥
వ॥ అనిన మొగంబునం జిఱునగవు మొలకలొత్త గృహమేధికి మేధావి యిట్లనియె॥ మ॥ గొడుగో జన్నిదమో కమండలమొ
నాకున్ముంజియో దండమో। వడుగే నెక్కడ భూము లెక్కడ కరుల్ వామాక్షు లశ్వంబులె। కడ నిత్యోచితకర్మ మెక్కడ
మదాకాంక్షామితంబైన మూఁడడుగుల్మేరయద్రో యకిచ్చుటయె బ్రహ్మాండంబు నాపాలికిన్॥ అదియునుంగాక॥ క॥ వ్యా
ప్తిం బొందక వగవకఁ। బ్రాప్తంబగు లేశమైనఁ బదివేలనుచుం। దృప్తిం జెందని మనుఁజుడు। సప్తద్వీపములనైనఁ జక్కంబడు
నే॥ శా॥ ఆశాపాశము దాఁగడున్నిడుపు లేదంతంబు రాజేంద్ర వారాశిప్రావృత మేదినీవలయ సామ్రాజ్యంబు చేకూడి
యుం। గాసింబొందిరి గాక వైన్యగయభూకాంతాదులున్నర్థకా। మాశన్బాయఁగ నేర్చిరే మును నిజాశాంతంబుఁ జూచి
రే॥ సీ॥ సంతుష్టుఁ డీమూఁడు జగములఁ బూజ్యుండు సంతోషి కెప్పుడుఁ జరుగు సుఖము। సంతుష్టి గాకున్న సంసారహేతువు సం
తసంబున ముక్తిపతి యదొరుకుఁ। బూఁటపూఁటకు జగంబున యదృచ్ఛాలాభతుష్టిని దేజంబుతోన పెరుగుఁ। బరితోషహీ
నతఁ బ్రభ చెడిపోవును జలధారననలంబు సమయునట్లు। నీవు రాజవనుచు నఖిలంబు నడుగుట। తగవుగాదు నాకుఁ దగినకొల
ఁది। యేను వేఁడికొనిన యీపదత్రయమును। చాలదనక నిమ్ము చాలుఁజాలు॥ వ॥ ఇట్లు పలుకుచున్న ఖర్వునకు నుర్వీశ్వరుండు
ర్వీదానంబు సేయందలంచి కరకలితసలిలకమండలుండైన వితరణగుణముఖరుం గని నిజవిచారయుక్త దనుజరాజ్యచక్రుం
డగు శుక్రుండిట్లనియె॥ సీ॥ దనుజేంద్ర యీతఁడు ధరణీసురుఁడుగాఁడు దేవకార్యంబు సాధించుకొఱకు। హరి విష్ణుఁ డవ్య
యుండదితిగర్భంబునఁ గశ్యపసూనుఁడై గలిగెనకట। యెఱుఁగవీతనికోర్కె నిచ్చెదనంటివి దైత్యసంతతికుపద్రవము వచ్చు।
నీలక్ష్మి తేజంబు నెలవు నైశ్వర్యంబు వంచించి యిచ్చును వాసవునకు। మొనసి జగములెల్ల మూఁడు పాదంబుల। నఖిలకాయుఁ
డగుచు నాక్రమించు। సర్వధనము విష్ణుసంతర్పణము సేసి। బడుగుపగిది నెట్లు బ్రతికెదీవు॥ క॥ ఒక్కపదంబున భూమియు। నొ
క్కటఁ ద్రిదివంబుఁ ద్రొక్కియున్నతమూర్తిన్। దిక్కులు గగనము దానై। వెక్కసమై యున్న నెట్లు వెడలెదు చెపుమా॥ సీ॥ ఇచ్చె
దననిపల్కి యీకున్న నరకంబు ద్రోవ నీవును సమర్థుఁడవె దేవ। యేదానమున నాశమేతెంచు నదియును దానంబు గాదండ్రు
తత్వవిదులు దానంబు యజ్ఞంబు దపముఁ గర్మంబులుఁ దావిత్తవంతుఁడై గలఁపవలయుఁ। దనయింట గల సర్వధనమెల్ల నైదుభాగ
ములుగా విభజించి కామమునకు। నర్థములకు ధర్మయశములకాశ్రిత। బృందములకు సమతఁ బెట్టునట్టి। పురుషుఁ డిందు నందుఁ
బూర్ణుఁడై మోదించుఁ। దన్ను మాని చేత దగవుగాదు॥ వ॥ అదియునుంగాక నర్థంబునందు బహ్వృచగీతార్థంబు గ
లదొక్కటి సావధానుండవై యాకర్ణింపుము॥ సీ॥ అంగీకరించిన నఖిలంబు బోవుచో ననృతంబుగాదు లేదనిన నధిప। యాత్మ
వృక్షము మూలమనృతంబు నిశ్చయ మాత్మమూలము గల్గ నాత్మ చెడదు। పుష్పఫలంబాత్మ భూజంబునకు సత్యమామ్రాను బ్రతుక
మి నదియుఁ జెడును। ఫలపుష్పములు లేక పసచెడి వృక్షంబు మూలంబుతో వృద్ధిఁ బొందుగాదె। చేటుగొఱఁతయు లఘిమయుఁ
జెందకుండ। నిచ్చు పురుషుండు చెడకుండు నిద్ధచరిత। కాక నంచితసత్యసంగతి నటంచు। నిజధనంబర్థికిచ్చిన నీకు లేదు॥ గీ॥ సర్వ
మయినచోట సర్వధనంబులు। నడుగ లేదటంచు ననృతమాడు। చెనఁటి పందనేమి చెప్పఁ బ్రాణముతోడి। శవము వాఁడు వాని
జన్మమేల॥ మఱియు నొక్కవిశేషంబు గలదు వివరించెద॥ గీ॥ వారిజాక్షులందు వైవాహికములందుఁ। బ్రాణవిత్తమానభం
గమందుఁ। జకితగోకులాగ్రజన్మరక్షణమందు। బొంకవచ్చు నఘము పొందదధిప॥ మ॥ కులమున్ రాజ్యము దేజమున్నిలుపు
మీకుబ్బుండు విశ్వంభరుం। డలఁతింబోఁడు త్రివిక్రమస్ఫురణవాఁడై నిండు బ్రహ్మాండముం। గలఁడే మాన్పనొకండు నాపలు
కులాకర్ణింపు కర్ణంబులన్। వలదీదానము గీనముం బనుపుమా వర్ణిన్ వదాన్యోత్తమా॥ వ॥ అని యిట్లు హితంబు పలుకుచున్న
కులాచార్యునకు క్షణమాత్ర నిమీలితలోచనుండై యశస్వి యిట్లనియె॥ సీ॥ నిజమానతిచ్చితి నీవు మహాత్మక మహిని గృహస్థ
ధర్మంబు నిదియు। యర్థంబుఁ గామంబు యశము నువృత్తియు నెయ్యది ప్రార్థింప నిత్తునని యు। నర్థలోభంబున నర్థిఁ బొమ్మను
నెట్లు పలికి లేననుకంటెఁ బాపమెద్ది। యెట్టిమర్త్యుని యేభరించెదఁ గాని సత్యహీనుని మోవఁజాలననుచుఁ। బలుకదే తొ
ల్లి భూదేవి బ్రహ్మతోడ। సమరమందడుగుఁదిరుగక చచ్చుకంటెఁ। బలికి బొంకక నిజమునఁ బఱఁగుకంటె। మానధనులకు భ
ద్రంబు మఱియుఁ గలదె॥ క॥ ధాత్రి నిహాలికునకు సుక్షేత్రము బీజములు లెస్సఁ జేకుఱుభంగిం। జిత్రంబుగ రాజునకును। బా
త్రము సమకూరునట్టి భాగ్యము గలదే॥ శా॥ కారే రాజులు రాజ్యముల్గలుగవే గర్వోన్నతిం బొందరే। వారేరీ సిరిమూటఁగ
ట్టికొని పోవంజాలిరే భూమిపైఁ। బేరైనం గలదే శిబిప్రముఖులుం బ్రీతిన్ యశఃకాములై। యీరే కోర్కులు వారలున్మఱచిరే

యుక్కాలమున్నార్గవా॥ క॥ ఉడుగని క్రతువుల వ్రతములఁ । బొడగనఁజన నిట్టిపొడవు పొడవునఁ గుఱుచై । యడిగెడినఁట నను
బోఁటికి నిడరాదె మహానుభావ యిష్టార్థంబుల్ ॥ శా॥ ఆదిన్ శ్రీసతి కొప్పుపైఁ దనువుపై నంసోత్తరీయంబుపైఁ । బాదాబ్జం
బులపైఁ గపోలతటిపైఁ బాలిండ్లపై నూత్నమర్యాదం జెందు కరంబు గ్రిందగుట మీఁదై నా కరంబుంట మేల్గాదే రాజ్యము
గీజ్యమున్ సతతమె కాయంబు నాపాయమే॥ మ॥ నిరయంబైన నిబద్ధమైన ధరణిన్నిర్మూలనంబైన దుర్మరణంబైన కులాంతమై
ననిజమున్ రానిమ్ము కానిమ్ము పో । హరుఁడైనన్ హరియైన నీరజభవుండభ్యాగతుండైన నౌఁ । దిరుగన్నేరదు నాదు జిహ్వ విను
మా ధీవర్య వెయ్యేటికిన్ ॥ గీ॥ నుడివినంత వట్టును సలుకనిచ్చుచో । నేలకట్టు విష్ణుఁ డేటిమాటఁ । గట్టె నేనిఁ దానఁ గరుణించి విడు
చును విడువకుండ నిమ్ము విమలచరిత॥ క॥ మేరువు తలక్రిందైనను । బారావారంబు లింకఁ బారిన లోలో । ధారుణి రజమై పో
యినఁ । చారధ్వరఖండమైనఁ దప్పక నిత్తున్ ॥ మత్తకోకిల॥ ఎన్నఁడుం బరు వేఁడఁ బోఁడఁట యేకలంబఁట కన్నవా । రన్నదమ్ము
లునైన లేరఁట యన్నివిద్యలమూలగో । ష్ఠి న్నెఱింగిన ప్రోడ గుజ్జఁట చేతులొగ్గి వసింపనీ । చిన్నపాపని ద్రోసిపుచ్చఁగఁ జి
త్తమొల్లదు సత్తమా॥ వ॥ అని యిట్లు సత్యపదవీప్రమాణతత్పరుండును, వితరణకుతూహలసత్వరుండును, విమలయశస్కుం
డును, దృఢమనస్కుండును, నియతసత్యసంధుండును, నర్థిజనకమలబంధుండును నైన బలిం జూచి శుక్రుండు కోపించి మదీయ
శాసనంబతిక్రమించుటం జేసి శీఘ్రకాలంబునఁ బదభ్రష్టుండవు గమ్మని శపించిన బలియును గురుశాపతప్తుండయ్యును సూ
నృతమార్గంబున కభిముఖుండై యుండె నప్పుడు॥ గీ॥ బ్రతుకవచ్చుఁగాక బహుబంధనములైన । వచ్చుఁగాక లేమి వచ్చుఁగా
క । జీవధనములైనఁ జెడుఁగాక పడుఁగాక । మాటఁ దిరుఁగ లేరు మానధనులు॥ అనునయ్యవసరంబున॥ గీ॥ దనుజలోకనాథు
దయిత వింధ్యావళి । రాజవదన మదమరాళగమన । వటుని కాళ్లుఁ గడుగ వరహేమఘటమున । జలముఁ దెచ్చె భర్తసన్నయె
ఱిఁగి॥ వ॥ అయ్యవసరంబునఁ గపటవటునకు దానవేంద్రుండిట్లనియె॥ క॥ రమ్మా మాణవకోత్తమ । లెమ్మా నీ వాంఛితంబు
లేదనకిత్తుం । దెమ్మా యడుగులనిటు రా । నిమ్మా కడుగంగవలయు నేటికిఁ దడయన్ ॥ మ॥ బలిదైత్యేంద్రకరద్వయాకృతజల
ప్రక్షాళనవ్యాప్తికి । న్జలజాక్షుండు సాఁచె యోగిసుమనస్సంప్రార్థిత శ్రీపదము । గలితానమ్ర రమాలలాటపదవీకస్తూ
రికాశాదము । న్నలినామోదమురత్ననూపురిత నానావేదముం బాదమున్ ॥ క॥ సురలోకసముద్ధరణము । నిరత శ్రీకరణము
బలనిగమాంతాలంకరణము భవసంహరణము । హరిచరణము నీటఁ గడిగె నసురోత్తముఁడున్ ॥ వ॥ ఇట్లు ధరణీసురదక్షిణ
చరణప్రక్షాళనంబు సేసి వాని పాదంబు గడిగి తత్పావనజలంబు శిరంబునం జల్లుకొని వార్చి దేశకాలాదిపరిగణనంబు సే
సి॥ శా॥ విప్రాయప్రకటాయ విశ్వభవతే విష్ణుస్వరూపాయ వే । దప్రామాణ్యవిధేత్రిపాదధరణీం దాస్యామి యంచుం
గ్రియాశిష్టుండై దనుజేశ్వరుండు వడుగుం జేచాఁచి పూజించె బ్ర । హ్మప్రీతంబని ధారవోసె భువనంబాశ్చర్యమున్బొం
దఁగన్ ॥ తత్కాలంబున॥ గీ॥ నీరధారఁ బడఁగనీక నడ్డంబుగాఁ । గలశరంధ్రమూవఁగాను దెలిసి । హరియు కావ్యునేత్రమటఁ గు
శాగ్రంబున నడవ నొక్క నేత్రుఁ డయ్యె నతఁడు॥ అంత॥ ఉ॥ అమరారాతికరోద్ధురోజ్ఝితపవిత్రాంభఃకణశ్రేణికిం । గ
మలాధీశ్వరుఁడొడ్డె ఖండితదివౌకస్స్వామిచిన్యస్తముం । గమలాకర్షణసుప్రశస్తము రమాకాంతాకుచోపాస్తము । న్విమ
లశ్రీకుచ*శాతచూచుకతటీవిన్యస్తమున్ హస్తమున్ ॥ క॥ మునిజననియమాధారను । జనితాసురపతిసునేత్రజలకణధార ।
దనుజేంద్రనీరధారను । వనజాక్షుఁడు గొనియె బలివివర్జితధారన్ ॥ గీ॥ కమలనాభు నెఱిఁగి కాలంబు దేశంబు । లెఱిఁగి శుక్రు
మాట లెఱిఁగి నాశ । మెఱిఁగి పాత్రమనుచు నిచ్చె దానము బలి । మహివదాన్యుఁ డొక్కఁడు మాఱియఁగలఁడె॥ క॥ క్షితిదానమి
చ్చునతఁడును । నతికాంక్షఁ బరిగ్రహించునతఁడును దురితచ్యుతులై శతవత్సరములు । శతముఖలోకమునఁ గ్రీడసలుపుదు
రెలమిన్ ॥ వ॥ అట్లుగావున నే దానంబును భూదానంబునకు సదృశంబుగా నేరదు గావున వసుంధరాదానం బిచ్చితి నుభయ
లోకంబులం గీర్తి సుకృతంబులు వడయుమని పలికి యమ్మాయావర్ణి వటుండిట్లనియె॥ క॥ ఇది యేమి వేఁడితని నీ । మదివగవక
ధారఁ బోయు మహాసజ్జనుఁ డెం । పొదవఁగఁ గోరికె యర్థం । బిదియిచ్చుట ముజ్జగంబు లిచ్చుట మాకున్ ॥ వ॥ అని పలికిన పలుకుల
కుహర్షనిర్భరచేతస్కుండై వైరోచనుండు॥ గీ॥ పుట్టి నేర్చుకొనెనొ పుట్టక నేర్చెనో । చిట్టిబుద్ధులిట్టిపొట్టివడుగు । పొట్టను
న్నవెల్ల భూములు నని నవ్వి । యెలమి ధరణిదానమిచ్చెనపుడు॥ క॥ బలిచేసిన దానమునకు । నలినాక్షుఁడు నిఖిలభూతనాయ
కుఁడగుటం । గలకలనై దశదిక్కులు । భళిభళియని వొగడె భూతపంచకమనఘా॥ గీ॥ గ్రహమునీంద్రసిద్ధగంధర్వకిన్నర । య
క్షపక్షిదేవతాధిపతులు । పొగడి రతని పెంపుఁ బుష్పవర్షంబులు । గురిసె దేవతూర్యకోటి మొరసె॥ ఇట్లు ధారాపరిగ్రహం

శ్రీ వామనమూర్తి విశ్వరూపము నొంది విజృంభించుట.

బు చేసి॥ శా॥ ఇంతింతై వటుఁడింతయై మఱియుఁ దానింతై నభోవీథిపైఁ । నంతై దోయదమండలాగ్రమునకల్లంతై ప్రభా

*శాతచూచుకతటీవిన్యస్తమున్ । వాడియయిన చను మొనలయొక్క ప్రదేశములయందుంచఁబడునట్టి.

రాశిపైనంతై చంద్రునికంతమై ధ్రువునిపైనంతై మహర్వాటిపైనంతై సత్యపదోన్నతుండగుచు బ్రహ్మాండాంతసంవ
ర్ధియై॥ మ॥ రవిబింబం బుపమింపఁ బాత్రమగుఛత్రంబై శిరోరత్నమై శ్రవణాలంకృతమై గళాభరణమై సౌవర్ణకేయూర
మై ఛవిమత్కంకణమై కటిస్థలి నుదంచద్వస్త్రమై నూపుర ప్రవరంబై పదపీఠమై వటుఁడు దా బ్రహ్మాండమున్నిండుచోన్॥
వ॥ ఇట్లు విష్ణుండు గుణత్రయాత్మకంబగు విశ్వరూపంబు ధరించి నభంబును, దివంబును, భువనంబును, దిశలును, సముద్రంబు
లును, జలచరచలదఖిలభూతనివహంబులుం దానయై యేకీభవించి క్రమక్రమంబున భూలోకంబునకుం బొడవై భువర్లోకం
బు నతిక్రమించి సువర్లోకంబు నుందలకడచి మహర్లోకంబు దాఁటి జనోలోకంబునకు మీఁదై తపంబునకునుచ్ఛ్రాయుం
డై సత్యలోకంబుకంటె నౌన్నత్యంబు వహించి యెడలిరుములు సంధులు రంధ్రంబులు లేకుండ నిండి మహాదేహసహితుం
డై చరణతలంబున రసాతలంబును, పాదంబుల మహియును, జంఘల మహీధ్రంబులును, జానువుల బతత్త్రిసముదయంబు
లును, నూరువుల నింద్రసేన మరుద్గణంబులును, స్కంధంబున సంధ్యయు, మానంబునఁ జంద్రుండును, గుహ్యంబునఁ బ్రజాప
తులును, జఘనంబున దనుజులును, నాభిని నభంబును, నుదరంబున నుదధిసప్తకంబును, నురంబునఁ దారకానికరంబును, ను
రోజంబుల ఋతుషట్కంబును, హృదయంబున ధర్మంబును, వక్షంబునఁ గమలహస్తయగు లక్ష్మియుఁ, గంఠంబున వేదము
లును, భుజంబులఁ బురందరాది దేవతలును, గర్ణంబుల దిశలును, శిరంబున నాకంబును, శిరోజంబుల మేఘంబులును, నాసాపు
టంబున వాయువులును, నయనంబుల సూర్యుండును, వదనంబున వహ్నియు, వాణి నఖిలఛందస్సముదయంబును, బృష్ఠంబు
న నధర్మంబును, రసనంబున జలేశుండును, భ్రూయుగళంబున విధినిషేధంబులును, ఱెప్పల నహోరాత్రంబులును, లలా
టంబునఁ గోపంబును, నధరంబున లోభంబును, స్పర్శంబునఁ గామంబును, రేతంబున జలంబును, గ్రమణంబున యజ్ఞంబును
ఛాయవలన మృత్యువు, నగవువలన ననేకమాయావిశేషంబులును, రోమంబుల నోషధులును, నాడీప్రదేశంబుల నదులును,
నఖంబుల శిలలును, బుద్ధి నజుండును, బ్రాణంబుల దేవర్షిగణంబులును, గాత్రంబున జంగమస్థావరజంతుసంఘంబులును గల
వాఁడై - జలధరనినదశంఖ శార్ఙ్గ సుదర్శన గదాదండ ఖడ్గాక్షయబాణతూణీర విభ్రాజితుండును, మకరకుండల కిరీట కేయూ
ర హార కటక కంకణ కౌస్తుభమణి మేఖలాంబర వనమాలికా విరాజితుండును, సునంద నంద జయ విజయ ప్రముఖ పరిచర
వాహినీసందోహపరివృతుండును, నసమాన తేజోవిలసితుండును నై, బ్రహ్మాండంబుదన మేనికప్పు తెఱంగున నుండ విజృం
భించె॥ మ॥ ఒకపాదంబున భూమిఁ గప్పె నతి వేడ్కొంటన్ విరోధించి యొం డొకట న్మీఁది జగంబులెల్ల వడి నొండొంటన్ విలం
ఘించి పట్టక బ్రహ్మాండకటాహమున్ బగిలి వేంద్రంబై పరుల్లానరా నెక్కుఁడై వాగ్దృగలభ్యుఁడై హరివిభుండొప్పారె విశ్వా
కృతిన్॥ గీ॥ ఒకపదంబు గ్రింద నుర్వి పద్మమునంటి కొనినఁ బంకలవము గొమరుఁ దాల్చె నొకటి మీఁది దమ్మి కొదిగిన తేఁటినా
వెలసె మిన్న నృపత్రివిక్రముమున॥ తత్సమయంబున॥ గీ॥ జగములెల్ల దాఁటి చనిన త్రివిక్రము చరణనఖరచంద్రచంద్రికల
ను బొనరువడియె సత్యమున బ్రహ్మ తేజంబు దివసకరుని రుచుల దివియుభంగి॥ సీ॥ భవబంధములఁ బాసి బ్రహ్మలోకంబునఁ
గాపురంబులు సేయు ఘనులు రాజు లామరీచ్యాదులు నాసనందాదులు నాదివ్యయోగీంద్రు లచట నెపుడు మూర్తివంతం
బులై మొఱయు పురాణతర్కామ్నాయ నియమేతిహాసధర్మ సంహితాములు గురుజ్ఞానాగ్నినిర్దగ్ధకర్ములై మఱియును గలు
గునట్టి వారలెల్లఁ జొచ్చి వచ్చి సర్వాధిపు నంఘ్రిఁ జూచి ముక్కిరధికభక్తిఁ దమ మనంబులం దుమఁ దలఁచు నిధానంబుఁ
గంటి మనుచు నేఁడు మంటి మనుచు॥ మ॥ తనపుట్టిల్లి దె సొమ్ము టంచు నజుఁడుం దన్నాభిపంకేరుహంబు నిరీక్షించి నటించి యు
న్నతపదంబుం జూచి తత్పాదసేచనముం జేసెఁ గమండలూదకమునం జల్లించి తత్తోయము ల్వినువీథిం బ్రవహించె దేవనది
నా విశ్వాత్ముఁ గీర్తిప్రభన్॥ తత్సమయంబున॥ సీ॥ యోగమార్గంబున నూహించి బహువిధపుష్పదామంబులఁ బూజసేసి
దివ్యగంధంబులు దెచ్చి సమర్పించి ధూపదీపములఁ దోడ్తోడ నిచ్చి భూరిలాజాక్షతంబులు సల్లి ఫలములు గానుక లిచ్చి రాగ
ములఁ బొగడి శంఖాదిరవముల జయఘోషములు సేసి కరుణాంబునిధి త్రివిక్రముఁ డటంచు బ్రహ్మ మొదలు లోకపాలురు
గొనియాడి రెల్లదిశల వనచరేశ్వరుండు జాంబవంతుఁ డరిగి చాటె భేరిధ్వని వెలయఁ జేసె విష్ణువిజయ మనుచు॥ క॥ అన్నిజ
గంబులదానై యున్న జగన్నాథుఁ జూచి నొగిభావింపం గన్నం డక మనమందక సన్నుతులుం జేసి రపుడు సభ్యులు బలియున్॥
వ॥ అంత నయ్యైనఁ బూర్వప్రకారంబున నున్న వామనుని నంగనిపదత్రయవ్యాజంబున నితండు సకలమహీమండలంబు నా
క్రమించెఁ గపటవటురూపతిరోహితుండగు విష్ణుండని యెఱుంగక మన దానవేంద్రుండు సత్యసంధుండు గావున మాటడిబు
గక నిచ్చె నతనివలన నేరంబు లేదీ కుబ్జుండ ప్రతిహత తేజః ప్రభావంబున నిజ్జగంబులఁ బరిగ్రహించి వాసవునకు నీయఁదలం
చియున్నవాఁ డీవటుని నిందూరిపాలక నిర్జించుట కర్జంబని తర్జనంబుల గర్జనంబులఁ జేయుచు విప్రచిత్తి రాహు హేతిముఖ్యు

ఁగురక్కసులు మిగిలి యుద్ధసన్నద్ధులై పరశుపట్టసభల్లాదిసాధనంబులు ధరియించి కసిమసంగి ముసరికొని దశదిశలం బ్రసరించినం జూచి హరిపరిచరులగు సునందనందజయజయంతవిజయప్రబలోద్బలకుముదకుముదాక్షు తార్క్ష్యపుష్పదంతవిష్వక్సేనశ్రుతదేవసాత్వతులను దండనాథులయుత వేదండసనుబలులై తమతమ యూథంబులనాయుధంబులతోఁ గూడుకొని దానవానీకంబులం బరలోకంబున కనుపువారలై యుండ వారలెదుటఁ గని కదనంబునకుం బరవసంబు సేయుచున్నం గనుంగొని శుక్రశాపంబుఁ దలంచి దనుజవల్లభుం డిట్లనియె॥ సీ॥ రాక్షసోత్తములార రండు పోరాడక కాలంబు గాదిది కలహమునకు। సర్వభూతములకు సంపదాపదలకుఁ బ్రభువైన దైవంబు పరిభవింప। మన మోపుదుమె తొల్లి మనకు రాజ్యంబును సురలకు నాశంబు సారిది నిచ్చి। విపరీతముగఁ జేయు వేల్పు నేమందుము మన పాలిభాగ్యంబు మహిమ గాక। వెఱవిపలుమారు బారెడి విష్ణుభటులు। మిమ్ము గెలుచుట దైవంబు మేర గాదె। మనకు నెప్పుడు దైవంబు మంచిదగును। నాఁడు గెలుతము పగవారి నేఁడు వలదు॥ అదియునుం గాక॥ క॥ బలుమర్గంబులు సదివులు। బలములు మంత్రౌషధంబు బహు శేముషియుం। గలిగియు సామోపాయం। బులకాల మెఱింగి నృపుఁడు పోరుట యొప్పున్॥ వ॥ అట్లుగావున రణంబునకిప్పుడు శత్రుల మోహరించుట కార్యంబు గాదు మనకుం దగు కాలంబున జయింత మనలం గకతలంగుండనినఁ దలంగి భాగవతభటభీతులై దిక్కు రక్కసులు రసాతలంబునకుం జనిరప్పుడు హరిహృదయం బెఱింగి తార్క్ష్యనందనుండు యాగసుత్యాహంబున వారుణపాశంబులనసురవల్లభుని బంధించెనంత॥ క॥ బాహులు పదములు గట్టిన। శ్రీహరికృప గాక నేమి సేయుదు ననిసం। దేహింపక బలి నిలిచెను। హాహారవమెసఁగె దశదిగంతములందున్॥ క॥ సంపద చెడియును దైన్యముఁ। గంపంబును లేకఁ దొంటి కంటెను బెంపుం। బెంపును నెఱుకయు ధైర్యము। వంపని సురవైరిఁ జూచి వటుఁ డిట్లనియెన్॥ సీ॥ దానవ త్రిపద భూతలమిత్తునంటి విధరణిఁ జంద్రార్కులెందాఁక నుండు। రంత భూమియు నొక్క యడుగయ్యె నాకు నుస్వర్లోకమును నొక్క చరణమయ్యె। నీ సొమ్ము సకలంబు నేఁడు రెండడుగులు గడను పాదమునకుఁ గల దె భూమి। యిచ్చెదనన్నర్థ మీనిదురాత్ముండు నిరయంబు నొందుట నిజము గాదె। కాన దుర్గతికిఁ గొంత కాలమరుగుఁ। గాక నిచ్చెద వేని వేగంబు నాకు। నిపుడు మూఁడవపదమునకిమ్ముఁ జూపు। బ్రాహ్మణాధీనములు ద్రోవ బ్రహ్మవశమె॥ వ॥ అని యిట్లు వామనుండు వలుక సత్యభంగసందేహవిషదిగ్ధశల్యనికృత్తహృదయుండయ్యును భీతుండు గాక వైరోచని ప్రసన్నవదనంబుతోడఁ జిన్ని ప్రోడవడుగునకిట్లనియె॥ గీ॥ సూనృతంబు గాని నుడియదు నా జిహ్వ బొంకఁ జాలనాకు బొంకు లేదు। నీ తృతీయపదము నిజము నా శిరమున। నెలవు సేసి పెట్టు నిర్మలాత్మ॥ గీ॥ నిరయమునకుఁ బ్రాప్తనిగ్రహంబునకును। బదవిహీనతకు నిబంధమునకు। నర్థభంగమునకు నఖిలదుఃఖమునకు। వెఱవ దేవ బొంక వెఱచినట్లు॥ అదియునుం గాక॥ సీ॥ తల్లిదండ్రులు నన్నదమ్ములు చెలికాండ్రు గురువులు శిక్షింపఁ గొఱత వడునె। పిదప మేలగుఁ గాక పృథుమదాంధులకును దానవులకు మాకుఁ దలఁటియెఱింగి। విస్రంభ చక్షువుల్వెలయ నిచ్చుటఁ జేసి గురువులలోన నాదిగురువవీవ। నీవు బంధించిన నిగ్రహమో లజ్జయో నష్టియో బాధయో తలంప। నిన్ను నెదిరించి పోరాడి నిర్జరారులాదియోగీంద్రులం దెనుచుట్టి టెంకి। నందరే తొల్లి పెక్కండ్రు హర్షమూర్తి। వైరిభక్తులు గట్టిగావలయు గాక। నీశ నీ యెడను గ్లభ నేమికలదు॥ మ॥ చెలియే మృత్యువు చుట్ట మేయముఁడు సంసేవార్థులే కింకరుల్। నలలం జేసెనె బ్రహ్మదన్నదృఢమె జీవంబునో చెల్లరే। చలితం బౌట నెఱుంగరీ కపట సంసారంబు నిక్కంబుగాఁ। దలచున్మాధుఁడు సత్యదానకరుణాధర్మాదినిర్ముక్తుఁడై॥ సీ॥ చుట్టాలు దొంగలు సుతులు బుణస్థులు గాంతలు సంసారకారణములు। ధనములస్థిరములు దనువతిచలనంబు గార్యార్థులన్యులుగడఁచుఁ గాల। మాయుష్య మైశ్వర్య మతిశీఘ్రమని గాదె యనఘుండు దమతండ్రి నధికరించె। మా తాత సాధుసమ్మతుఁడు ప్రహ్లాదుండు నీ పాదకమలంబు నియతిఁ జేరె। భద్రుఁడతనికి మృతి లేని బ్రతుకు గలిగె। వైరులై కాని తొల్లి మా వారు గాన। రర్థివై వచ్చి నీవు నన్నడుగు టెల్లఁ। బద్మలోచన నా పుణ్యఫలము గాదె॥ అని యిట్లు పలుకుచున్న యవసరంబున॥ శా॥ అద్దైత్యేంద్రుఁకు పీనవక్షు నవపద్మాక్షుఁ బిశంగాంబరా। చ్ఛాదున్ నిర్మలసాధువాదు ఘనసంసారాదివిచ్ఛేదు సం। శ్రీదున్ భక్తిలతాతిరోహితుహరిశ్రీపాదు నిఃక్షేముఁ బ్రహ్లాదుండు న్బోధకళావినోదుఁ గని మోహర్షంబుతో ముందటన్॥ వ॥ ఇట్లు సమాగతుండైన తమ తాతం గనుంగొని విరోచననందనుండు వారుణపాశబద్ధుండు గావునఁ దనకుం దగిన నమస్కారంబు సేయరామిం జేసి సంతాపాశ్రువిలోలలోచనుండై సిగ్గువడి నతశిరస్కుండై నమ్రభావంబున మ్రొక్కు చెల్లించె నంతఁ బ్రహ్లాదుండు సుఖమంటపంబున సునందాదిపరికరసమేతుండై కూర్చున్న వామనదేవునిం గనియానందబాష్పజలంబులుం బులకాంకురంబులు నెఱయ దండప్రణామంబు లాచరించి యిట్లని విన్నవించె॥ సీ॥ ఇతనికి మున్ను నీ వింద్రపదం బిచ్చి నేఁడు ద్రిప్పుటయును నెఱయ నేలు। మోహనాహంకృతిమూలంబు గర్వాంధతమసవికారంబు దానిమాన్పి। కరుణ రక్షించుట గాక బంధించుటే తత్వజ్ఞ

కుమ హేంద్రత్వ మేల। నీపాదకమలంబు నియతిఁ గొల్చిన దానఁ బోలు నే సురరాజ్యభోగపరత। గర్వ మే పారఁగన్నులు గా
న రావు। చెవులు వినరావు చిత్తంబు దిక్కుపఱును। మఱచు నీ సేవలన్నియు మహిమ మాన్పి। మేలు చేసితి నీ మేటి మేఱసూపి॥
వ॥ అనిపల్కి జగదధీశ్వరుండును నిఖిలలోక సాక్షియును నగు నారాయణ దేవునకు నమస్కరించి ప్రహ్లాదుండు పలుకుచున్న స
మయంబున॥ మ॥ తతమత్తద్విపయానయై కుచనిరుంధద్వ్యోళసంవ్యానయై। ధృతబాష్పాంబువితానయై కరయుగాధీనాళిక
స్థానయై। పతిభిక్షాంగన దేహి కోమలమతే పద్మాపతే యంచుఁ దత్ స్తుతి వింధ్యావళి సేరవచ్చెఁ ద్రిజగత్త్రాణానుస్వా
నున్॥ వ॥ వచ్చి యచ్చేడియ తచ్చరణసమీపంబునం బ్రణతయై నిలుచంబడి యిట్లనియె॥ క॥ నీకుం గ్రీడార్థములగు లోకంబు
లఁ జూచి పరులు లోకులు కనుతు । ల్లోకాధీశుల మందురు । లోకములకు రాజవీవ లోకస్తుత్యా ॥ క ॥ కాదనఁడు పా
మ్ము లేదీ । రాదనఁడు జగత్త్రయైక రాజ్యము నిచ్చె । న్నాదయితుఁ గట్ట నేటికి । శ్రీదయితా చిత్తచోర శ్రితమందారా॥
వ ॥ అని యిట్లు వింధ్యావళియుఁ, బ్రహ్లాదుండు విన్నవించు నవసరంబున హిరణ్యగర్భుండు సనుదెంచి యిట్లనియె॥
సీ ॥ భూతలోకేశ్వర భూతభావన దేవ దేవజగన్నాథ దేవవంద్య । తన సొమ్ము సకలంబు దప్పక నీ కిచ్చె దండయోగ్యుఁడు
గాఁడు దానపరుఁడు। గరుణింపనగ్గ్రాంశుగమలలోచన నీకు విడిపింపు మీతని వెఱపుదీర్చి। తోయపూరము చల్లి దూర్వాంకు
రంబులఁ జేరి నీపదము లర్చించునట్టి। భక్తియుక్తుఁడు లోకేశ పదమునందు। నీవు ప్రత్యక్షముగ వచ్చి నేఁడు వేడ। నెఱిఁగి తనరా
జ్యమంతయు నిచ్చినట్టి। బలికిఁ దగునయ్య దృఢపాశబంధనంబు॥ అనిపలికిన బ్రహ్మవచనంబులు విని భగవంతుం డిట్లనియె॥ సీ॥ ఎ
వ్వనిఁ గరుణింప నిచ్ఛయించితి వాని నఖిలవిత్తంబు నే నపహరింతు। సంసారగురుమదస్తబ్ధుఁడై యెవ్వఁడు దెగడి లోకము మన
న్నధిక్కరించు । నతఁడెల్ల కాలంబు నఖిలయోనులయందుఁ బుట్టుచుఁ దుర్గతిఁ బొందుచుఁ బిదప। విత్తవయోరూపవిద్యాబ
లైశ్వర్యకర్మజన్మంబుల గర్వముడిగి। యేకవిధమున విమలుఁడై యెవ్వఁడుండు । వాఁడు నాకూర్చి రక్షింపవలయువాఁడు।
స్తంభలోభాభిమానసంసారవిభవ। మత్తుఁడై చెడనొల్లఁడు మత్పరుండు॥ శా॥ బద్ధుండై గురుశాపతప్తుఁడయి తా బంధుప్ర
జత్యక్తుఁడై। సిద్ధైశ్వర్యముఁ గోలుపోయి విభవక్షీణుండునై పేదయై। శుద్ధత్వంబును సత్యముం గరుణయున్ సొంపేమియుం
దప్పఁడు। వృద్ధుండై యజయాఖ్యమాయ గెలిచెం బుణ్యుండితం డల్పుఁడే॥ గీ॥ అసురనాథుఁ డనుచు నఘుని మర్యాద। యేను
చూత మనుచు నింతవలుక। నిజము వలికె నితఁడు నిర్మలాచారుండు। మేలు మేలు నాకు మెచ్చువచ్చు॥ క॥ సావర్ణి మనువు వేళను।
దేవేంద్రుండగు నితండు దేవతలకు సం। భావితమగు నాచోటికి। రావించెద నంతమీఁద రక్షింతుదయన్॥ క॥ వ్యాధులు దప్పులు
నొప్పులు। బాధలు చెడి విశ్వకర్మభావిత దనుజా। రాధిత సుతలాలయమున। నేధిత విభవమున నుండు నితఁ డందాఁకన్॥ అనిప
లికి బలిం జూచి భగవంతుం డిట్లనియె॥ సీ॥ సేమంబు నీకింద్రసేన మహారాజ వెఱవకు మేలు నీ వితరణంబు। వేలుపులందుఁడ వే
డుకఁ బడుము రుజదుఃఖంబు లిడుములును దుర్మరణము। లాఁగు రతలు నొప్పులందుఁ డుండు వారికి నొందవు సుతలమం దుండుము నీవు। నీ సం
పు సేయ నిర్జరారాతుల నా చక్రమే తెంచి నరుకుచుండు। లోకపాలకులకు లోను గావక్కఁడ। నన్యు లెంత వారి నచట నిన్ను।
నెల్ల ప్రొద్దు వచ్చి యేను రక్షించెదఁ। గరుణతోడ నీకుఁ గానవత్తు॥ క॥ దానవదైత్యుల సంగతిఁ। బూనిన నీ యసురభావమును దో
త్రోచు। ధ్యానమునఁ దలఁగిపోవును। మానుగ సుతలమున నుండు మా మాయాజ్ఞన్॥ అని యిట్లు పలుకుచున్న ముమ్మూర్తులము
నుకవేల్పు తియ్యని నెయ్యంపుపలుకులు చెఱుకురసంబు సోనలు వీనుల తెరువులం జొచ్చి లోబయలు నిండి తెప్పలకప్పు తప్పం
గ్రోఁచికొని కనుఁగవ కొలంకుల నలుగులు వెడలిన చందంబున సంతసంబునం గన్నీరు మున్నీరై పఱవ సురశిఖల కంబునంబుల
కంబులు పులకంబులై తిలకంబులొత్తఁ గేలు మొగిడ్చి నెక్కొన్న వేడుకం దొట్రుపడుచుఁ జిక్కని చిత్తంబునఁ జక్కని మాట
లర క్కసులతేఁ డిట్లనియె॥ ఉ॥ ఎన్నఁడు లోకపాలకుల నీ కృపఁ జూడని నీవు నేఁడు నన్నున్నతిఁ జేసి నా బ్రతుకు నోజయు నా
నతియిచ్చి కాచితీ। మన్ననలీ దయారసము మాటల పెద్దఱికంబు చాలదే। పన్నగతల్పని న్నెఱిఁగి పట్టిన నాపద గల్గ నేర్చునే॥
వ॥ అనిపలికి బంధవిముక్తుండై హరికి నమస్కరించి బ్రహ్మకుం బ్రణామంబు సేసి యిందుధరునకు వందనం బాచరించి తనవార
లతోఁ జేరికొని బలి సుతలంబునకుం జనియె నంత హరి కృపావశంబునం గృతార్థుండై కులోద్ధారకుం డయిన మనుమనిం గనిసం
తోషించి ప్రహ్లాదుండు భగవంతున కిట్లనియె॥ సీ॥ చతురాననుఁడు నీ ప్రసాదంబు గానఁడు శర్వుఁ డీ లక్ష్ములజాడఁ బొందఁ। డ
న్యుఁ డెక్కడి దసురులకును మాకును బ్రహ్మాదిపూజితపదుఁడవైన। దుర్లభుండవు నీవు దుర్గపాలుఁడవైతి పద్మజాదులు భవ
త్పాదపద్మ। మకరంద సేవన మహిమనైశ్వర్యంబులందిరి కాక మేమల్పమతుల। మధికదుర్యోధులము కుత్సితాత్మకులము। నీ
కృపాదృష్టిమార్గంబు నెలవు సేర। నేమి తప మాచరించితి మెన్నఁగలమె। మమ్ముఁగాచుట చిత్రంబు మంగళాత్మ॥ అదియు
నుం గాక॥ గీ॥ సర్వగతుఁడ వయ్యు సమదర్శనుఁడ వయ్యు। నొకట విషమవృత్తి నుండు దరయ। నిచ్చ లేని వారికీవు భక్తులు గోరు।

తలఁపులిత్తుకల్పతరువుమాడ్కి॥ వ॥ అనివిన్నవించుచున్నప్రహ్లాదుంజూచిపరమపురుషుండిట్లనియె॥ గీ॥ వత్సప్రహ్లాద మేలు నీవారునీవు।పౌత్రునిమనమునఁదోడ్కొనిసుతలమునకుఁ, బ్రీతిమైనమెహమ్ము నేగఁదాపాణినగుచుఁ। జేరిరక్షింపమఱితంబు చెంద వచట॥ వ॥ అనియిట్లునియమించినంబరమేశ్వరునకునమస్కరించి వలగొనికరకమలపుటఘటితనిటలతటుండై వీడ్కొనిబ లిందోడ్కొనిసకలాసురయూథంబునుం దానునొక్కమహాబిలద్వారంబుసొచ్చి ప్రహ్లాదుండు సుతలలోకంబునకుంజని యెనంత బ్రహ్మవాదులయినయాజకులసభామధ్యంబునంగూర్చున్నశుక్రునిం జూచి నారాయణుండిట్లనియె॥ గీ॥ ఏమికా ఱతవడియెనీతనియాగంబు।విస్తరింపుమీవు విప్రవర్య।విషమమయినకర్మవిసరంబు బ్రాహ్మణ।జనులుసూచినంతశమతఁ బొందు॥ అనినశుక్రుండిట్లనియె॥ సీ॥ అఖిలకర్మంబులకధినాథుఁడవునీవుయజ్ఞేశుఁడవునీవుయజ్ఞపురుష।ప్రత్యక్షమున నీవు పరితుష్టినొందినఁగడమేలగల్గు నేకర్మములకు। ధనదేశకాలార్హతంత్రమంత్రంబులఁగొఱతలునిన్నుఁ జేరోకొనినమా ను।నైనఁగావింతునీయానతిభవదాజ్ఞ మెలఁగుటజనులకు మేలుగాదె।యింతకంటెనుశుభము నాకేచటఁగలుగు। ననుచు హ్యారిపంపుశిరముననావహించి। కావ్యుఁడసురేంద్రుజన్నంబుకడమదీర్చె। మునులువిప్రులుసాహాయ్యమునఁజరింప॥

వ॥ ఇవ్విధంబున వామనుండై హరిబలినడిగిమహిఁబరిగ్రహించితనకునగ్రజుండగునమరేంద్రునకుం ద్రిదివంబు సద య్యుండై యొసంగెనత్తఱి దక్షభృగుప్రజాపతులును, భవుండును, గుమారుండును, దేవర్షిపితృగణంబులును, రాజులును, ద్నానునుగూడికొని చతురాననుండు గశ్యపునకునదితికిసంతోషంబుగా లోకంబులకు, లోకపాలురకు, వామనుండు వల్ల భ్నుండనినియమించె- ధర్మంబునకు, యశంబునకు, లక్ష్మికి, శుభంబులకు, దేవతలకు, వేదంబులకు, స్వర్గాపవర్గంబులకును పేం - ద్రుండుప్రధానుండనిసంకల్పించిరాసమయంబున॥ క॥ కమలజుఁడులోకపాలురు।నమరేంద్రునిఁగూడి దేవయానంబున న।య్యమరావతికిని వామను।నమరంగొనిపోయిరంతనటమీఁదనృపా॥ గీ॥ బల్లిదంపుతోడఁబ్రాపుననింద్రుని।కింద్రపద ము చేరుటిట్లుగలిగెఁ।దనకునాద్యుఁడైనతమ్ముఁడుగలిగినఁ।గోరుకొలన్న కేలఁగొఱతనొందు॥ క॥ పాలడుగఁడు మేలడుగం। డేలఁడుభిక్షించియన్నకిచ్చెఁద్రిజగము। న్వేలుపులతల్లికడపటి।చూలునొప్పెలంగఁగల రెసౌలయనితమ్ముల్॥ గీ॥ కడుపుబరు వుగాఁగఁగొడుకులఁగనుకంటెఁ। దల్లికొక్కఁడెచాలుబల్లిదుండు। త్రిదశగణముఁగన్నయదితికానువుఁదీర్చె।చిన్ని మేటివడు గుఁగన్నయట్లు॥ వ॥ ఇట్లు దేవేంద్రుండు వామనభుజపాలితంబగు త్రిభువనసామ్రాజ్యవిభవంబుల నలనంగీకరించెనప్పు డు బ్రహ్మయుశర్వుండును, గుమారుండును, భృగుప్రముఖులైనమునులును, పితృదేవతలును, దక్షాదిప్రజాపతులును, సిద్ధ లును, వైమానికులును, మఱియుందక్కినవారలునచ్యుతపరాక్రముండైనవిష్ణుప్రభావంబులకు నాశ్చర్యంబునొందుచుఁ బ్రశంసించుచు నాడుచుం బాడుచుం దమతమనివాసంబులకుంజనిరని చెప్పి శుకుండిట్లనియె॥ గీ॥ మనుజనాథ త్రివిక్రమము హిమకొలఁది।యెఱిఁగితఱిగింప లెక్కింప నెవ్వఁడోపుఁ।గుంభినీరేణుకణములు గురుతువెట్టు। వాఁడునేరఁడు దక్కినవాని వశమె॥ క॥ అద్భుతవర్తనుఁడగుహరి।సద్భావికమైనవిమలచరితముఁ విను వాఁ।డుద్భటవిక్రముఁడై తుది।నుద్భావితలీలఁ బొం దును త్తమగతులన్॥ గీ॥ తగిలిమానుషపైతృకదైవకర్మ।వేళలందుఁ ద్రివిక్రమవిక్రమంబు। లెక్కడెక్కడఁగీర్తింతు రెవ్వ రేని।బొందుదురునిత్యసౌఖ్యంబుభూవరేంద్ర॥ వ॥ అనియిట్లుశుకుండు రాజునకు వామనావతారచరితంబు సెప్పెనని

శ్రీ మత్స్యావతారకథాప్రారంభము. శ్రీ

సూతుండుమునులకుం జెప్పినవినివారలతనికిట్లనిరి॥ సీ॥ విమలాత్మవినమాకు వేడుకయ్యెను మున్ను హరిమత్స్యమైనవృత్తాం తమెల్లఁ।గర్మబంధునిభంగిఘనుఁడీశ్వరుఁడు లోకనిందితంబై తపోనిలయమైన।మీనరూపము నేలమేదినిధరియించె నెక్క డవర్తించె నేమిచేసె।నాద్యమై వెలయునయ్యవతారమునకు నెయ్యదికారణంబుగార్యాంశమెట్లు।నీవువసుదుమాకునిఖి లంబు నెఱిఁగింపఁ।దెలియఁజెప్పవలయు దేవదేవు। చరితమఖిలలోకసౌభాగ్యకరణంబు। గాదెవిస్తరింపుక్రమముతోడ॥

వ॥ అనిమునిజనంబులుసూతునడిగిననతండుమీరలడిగినయీయర్థంబుఁబరీక్షిన్నరేంద్రుండడిగినభగవంతుండగు బాదరా యణియిట్లనియె॥ సీ॥ విభుఁడీశ్వరుఁడు వేదవిప్రగోసురసాధుధర్మార్థములుగావఁదనువుఁదాల్చె।గాలిచందంబునఘనరూ పములయందుఁదనురూపములయందుఁదగిలియుండు। నెక్కువతక్కువ నెన్నఁడు నొందక నిర్గుణత్వంబున మెఱయుఘనుఁడు। గురుతయుఁగొఱతయుగుణసంగతివహించుమమ జేశచోద్యమే మత్స్యమగుట। వినుముపోయినకల్పాంతవేళఁదొల్లిఁ। ద్ర విడదేశపురాజుసత్యవ్రతుండు।నీరుఁద్రావుచుహరిఁగూర్చినిష్ఠతోడఁ।దపముఁగావించెనొకమేటిదటమునందు॥ వ॥ అని మఱియునొక్కనాఁడమ్మేదినీకాంతుండుకృతమాలికయను నేటిపొంతహరిసమర్పణంబుగా జలతర్పణంబు సేయుచున్న సమయంబుననారాజుదోయిటనొక్క మీనుపట్టిదవిలివచ్చిననులిక్కిపడి నలందరంగిణీజలంబునం దుశకులశాబకంబుఁ విడి

చేపడి వడి నీటితోఁ బుండి* జలపోతంబు భీతలేశ్వసనకిట్లనియె॥ మత్తకోకిల॥ పాటువచ్చిన జాతిఘాతులు పాపజాతిఝషం
బులీ। యేటఁ గొండొక మీనుపిల్లల నేఁచిపట్టి వధింపవ। నోట్లుటనుండక నీకుదోసిలి వచ్చి చొచ్చిన నన్ను నీ। ట్టేటఁ ద్రోవంగఁ బాడి
యే కృపయింత లేక దయాళిధీ॥ గీ॥ వలలఁ దారుణింక వచ్చి జాలరి§ వేఁట। కాఱు కేలుగలఁ దితారు పెట్టి మిడిసిపాటనీక మెడఁ
బట్టుకొనియెడ। రప్పడెం మఁ జొత్తు¶ నఘ వరిశ॥ క॥ భక్షింతు రొండె ఝషములు। శిక్షింతురు కష్టులుగుచుఁ జెడకుండననుం। ర
క్షింపు దీనవత్సల। పక్షీశ్వరగమన చక్రపాణి భాగ్యము గలదే॥ వ॥ అని పలికిన కనికరుండగు నవ్విభుండు మెల్లన నంభోజపింభ
కంబును, కమండలుజలంబునం బెట్టి తన నెలవునకుం గొనిపోయె నదియును నొక్క రాత్రంబునం గుండికా నిండి నినుకునుండ నిమ్ము
చాలక రాజన్యునకిట్లనియె॥ క॥ ఉండ నిది గొంచె మెంతయు। నొండొక టిం డెమ్ము భూవరోత్తమ యనుడుం। గ్గుండికమఁ దెచ్చి విడి
చెను గుండపుఁ బ్రతికలశ సలిలమున్న మునంచున్॥ వ॥ అదియును ముహూర్తమాత్రంబున కుమూఁడు చేతులనిడుపై ‖ యునంచ
నంబు నిండిన బట్టులేక వేఁడికొండు దెమ్మనవుడా రాచపట్టి కరుణాగుణంబులకు నాటపట్టుగావున గండకంబు నొక్క చిఱుత
సుడుగు నను నిచెనదియును నా సరోవర జలంబులకు నగ్గలంబై తనకు సంచరింపనదికొంచంబని పలికిన బుడమి ఱేఁడు మంది వాఁ
డు పుటంజేసి యాఘటకచరంబును వందితజలాస్పదంబైన ప్రహ్రకంబునం దునిడియె నదియు జలాశయంబునకునధికంబై పె
లుగ నిమ్ము లేదని చెప్పికొనిన నప్పుణ్యుండొప్పెడినడు వడిఁ దప్పని వాఁడై నకతంబున నమ్మహామీనంబును మహార్ణవంబున వి
డిచెనదియును మకరాకరంబునం బడి పెనుమొసళ్లు మునురికొనిక సిమసంగిత్రిం గెడి నింత కాలంబు నడపిక డపట విగవి డువ
క వెడలం దిగుచు మనియె తింగింపనన్నిటిఁ ద్రోడసుం బుడమి ఱేఁడు దెలిసి యిట్లనియె॥ సీ॥ ఒక దినంబున శతయోజనమాత్ర
ము విస్తరించెన నీ పువిన ముచూచ। మిటువంటిశిరషువముల నెన్నఁడు నెఱుఁగము నిగాన జాతులకిట్టి మేను గలదె। యేమిటికై
వ్వఁడ వేఁలఁ ద్రబ్బించెము కరుణ నాపన్నులఁ గావ వేఁడి। యంభశ్చరంబైన హరివి నే నెఱింగితి నవ్యయ నారాయణాభిధాన।
జననసంస్థితిసంహారచతురచిత్త। దీనులను భక్తులకుమాను దిక్కు నీవ। నీమహీ నావతారంబు నిఖిలభూత। భూతిహేతువు
ప్రోక్తదంబు సువచర్య॥ క॥ ఇతరులమునగాము దిత్సం। గతులమమాపాల నీవు గలిగితి భక్తస్థితుఁడవగు నిన్నునెప్పుడు। నుతి
చేసిన వారికేల నాశము గలుగున్॥ క॥ శ్రీలలనాకుచపీఠీ। కేళీపరతంత్రబుద్ధి క్రీడించు సుఖా। లోలుఁడవు దావసాక్ష్యతి। నే
లా మత్స్యంబవైతి వెఱిఁగింపు హరీ॥ వ॥ అని పలుకు సత్యవ్రతుం డను మహారాజునకు నయ్యుగంబు కడపటఁ బ్రళయవేళస
ముద్రంబున నేకాంతజనప్రియుండై విహరింపనిచ్చయించు మీనరూపుండైన హరియిట్లనియె॥ సీ॥ ఇటమీఁద నేఁడ రాత్రి కేవ
వదినమునఁ బద్మగర్భునకొక్క పగలు నిండు। భూర్భువాదిక జగంబులు మూఁడు విలయాబ్ధిలోన మునుఁగు నాలోనఁ బెద్ద।
నావ చేరఁగవచ్చు నా పంపుఁ బెంపున దానిపై నౌషధతతులు బీజ। రాసులునిడి పయోరాశిలో విహరింపఁ గలవు సప్తర్షులుఁ
గలిసి తిమిరంగ। మ్రోఁగాన రాకముంచు పెంజీఁకటి। మునుఁగుచుండు మునుల మేను వెలుఁగు। దోలుచుండు జలధి ద్రోవఁ
ధూయమానమై। నావ తేలుచుండు నరవరేణ్య॥ వ॥ మఱియు న న్నావ మున్నీటి కెరట్ల ఘట్లోను గాకుండ నిరుగెలంకుల వెనుక
ముందఱ నేను ఱాకుండఁ బెన్నెఱులుగు నాగఱులం జడియుచుఁ బొడువ వచ్చిన బలుగ్రాహంబుల నోడియుచు సంచరించెద
నొక్క పెను పాము చేరువనాయమ సంలింబొడ చూపెడు దానం జేసి సుడిగాఁడ్పుల కతంబున నావ వడిఁ దిరుగకుండ నాకొ
మ్ముకు దిఁబదిలంబుగఁ జేసి నీకును మునులకును వలజడి చెందకుండ మున్నీట నిప్పాటం దమ్మిచూలి రేయి వేగునంతకు మెలంగెదన
దికారణంబుగా జలచరరూపంబుఁ గైకొంటి మఱియునంబ్ర యోజనంబుగలను నా మహిమాపర బ్రహ్మంబని తెలియుము ని
న్నను గ్రహింతువని సత్యవ్రతుం డుసూడ హరి తిరోహితుండయ్యె నయ్యవసరంబున॥ గీ॥ మత్స్యరూపియైన మాధవుని సు
గుణుఁ దలఁచికొనుచు రాచతపసి యొక్క। దర్భశయ్యఁ దూర్పుతలకడగాఁ బడి। కాదియుండె నాఁటి కాలమునను॥ అంతక
ల్పాంతంబు డాసిన॥ క॥ ఉల్లసితమేఘపఙ్క్తులు। జల్లించినచో నుగ్రవృష్టి జడిఁ గొనికురియ। న్వెల్లిపిరిసి జలరాసులు సెల్లె
లికట్టలను దాఁటి సీమల ముంచెన్॥ తదనంతరంబ॥ గీ॥ మున్ను నోయినకల్పాంతమున నశేంద్ర। బ్రాహ్మమనఁగ నైమిత్తిక ప్ర
ళయవేళ నింగిపై నిట్టి తొలఁకు మున్నీటిలోనఁ గూలె భూతాళి జగములకొలఁది చెడవి॥ అంత నమ్మహాగాత్రియం ముహూ॥ నె
టి నెల్లప్పుడు సల్పి ప్రాణచయము సీమ్మిలింపనిమ్మించి పి। పెటియన్నీల్గుచు నావులించుచు నజుండీస్ప్రష్టియ మున్నాని వే। నొఁ
రిగె తెప్పలుమూసి కేల్దలగడైయుండఁగ నిద్రించుచున్॥ గుఱు వెట్టం దొడఁగెన్గబల్లను మంకోషించుచున్న్వాసరా॥ గీ॥ అ

---

* జలపోతంబు-గండకము।చేఁపపిల్ల. § వేఁటకాఱు।వేఁటకాండ్రు. ¶ ఉదంచనము।కుండ-కాఁగు, హ్రదము।లోఁతుగలమడుగు. మ
హార్ణవము।సముద్రము మకరాకరసముద్రము. ‖ శిరషము-అంభశ్చరము।మత్స్యము. ‡‡ నోధూయమానమై।మిగుల గదలింపఁబడుచున్న
దై. ‡ నెఱులుగు।వెంట్రుకలుగల, గఱులు।ఱెక్కలచేత, అలజడి।దుఃఖము, మున్నీటికా।సముద్రమునందు, ఇప్పాట।ఈరీతిని.

లసిసొలసినిదురనందినపర మేష్ఠి!ముఖమునందు వెడలె మొదటిశ్రుతులు!నపహరించెనొకహయగ్రీవుఁడను దైత్యభటుఁ
డుదొంగఁదొడ్డఁబరులవశమె॥ క॥ చదువులుదనచేఁబడెనని!చదువుచుఁబెన్బయలనుండశంకించివిడన్!జనవులముదుక
డుగూరుకఁ!జదువులతస్కరుఁడుసొచ్చెజలనిధికడుపున్॥ వ॥ ఇట్లు వేదంబులుదొంగిలిదొంగరక్కసుండు మున్నీటమునిం
గినవానిజయింపవలసియు మ్రానుదీఁగెలయందు విత్తనంబుల పెన్నీటనాని చెడకుండనునుపవలసియు నెల్లకార్యంబులకుఁ
గావలియగునాపురుషోత్తముండొప్పెను* రేయిబోరువలయందు॥ క॥ కఱుఁగఱులువలుదవీసలు!చిఱుదోఁకయుఁబసిఁడి
యొడలుసిరిగలపొడలు!న్నెఱిమొగము నొక్కకొమ్మును!మిఱుచూపులుగలిగివిభుఁడుమీనంబయ్యెన్॥ వ॥ ఇట్లులక్షయో
జనాయతంబై విశ్వంభరుండుజలధిఁజొచ్చి॥ సీ॥ ఒకమాటుజలజంతుశీయాధంబుతోఁగూడనొకపటిదరులకునుఱికివచ్చు!
నొకమాఱెమింటికినుదిరియుల్లంఘించు నొకపారిలోపలనొదిగియుండు!నొకసారివారాశినొడలుముంపమిసూపునొకతే
పబ్రహ్మాండమెఱయఁదలఁచు!నొకతూరిఝషకోటినొడిసియాహరించునొకతూఱుజలములనుమిసివైచు! గఱులుసా
రించుమీసలుగడలుకొలుపు!బొడలుమెఱపించుఁగన్నులపొలుపుమార్చు!నొడలుఝళిపించుఁదళతళనొలయుమీన! వేషి
పెన్నీట‡నిగమగవేషియగుచు॥ వ॥ అంతకుమున్నసత్యవ్రతుండుమహార్ణవంబులుమహీవలయంబుముంచునవసరంబు
నభక్తపరాధీనుండగుహరిందలంచుచునుండ నారాయణప్రేరితమై యొక్కనావవచ్చినంగనుంగొని॥ మ॥ చనిసత్యవ్ర
తమేదినీదయితుఁడోజంబూని మ్రాన్దీఁగెవి!త్తనములెక్కుడునావపైనిడి హరిధ్యానంబుతోఁదానిపై! మునిసంఘంబులు
దానునెక్కి వెఱతోమున్నీటిపైఁదేలుచుఁ!గనియెన్ముందట §భక్తలోకహృదలంకర్మీణముమీనమున్॥ వ॥ కనిజలచరేంద్రు
నికొమ్మునవొక్కపెనుపాముత్రాటననావఁగట్టిసంతసించి దండంబునివిరికొనితపస్వులతోడఁగూడికొనియాఁగాచపె
ద్దమీనాకారుండగువేల్పుఁ దెలిసినిట్లనిపొగడెనప్పుడు॥ మ॥ తమలోఁబుట్టునవిద్యగప్పికొనఁగన్నమ్మాలసంసారవి! భ్రములై
కొందఱుదేలుచున్ గలఁచుచున్ బల్వెంటలందైనయోగమునందేపరమేశుఁగొల్చిఘనులైకైవల్యసంప్రాప్తులై! ప్రమ
దంబందెదరట్టినీవుగరుణన్ బాలింపుమమ్మీశ్వరా॥ ఉ॥ కన్నులులేనివాఁడుమఱికానని వానికిఁద్రోవఁజూపఁగాఁ!జన్నతె
ఱంగు మూఢునకసన్మతిఁదాగురుఁడౌటసూర్యుఁడే!కన్నులుగాఁగభూతములఁగాంచుచునుండురమేశ మాకును! త్వన్మ
యమూర్తివై గురువవై యలసద్గతిజాడఁజూపవే॥ క॥ ¤ఇంగలముతోటిసంగతి!బంగారమువన్నెగలుగుభంగిని నీసే! వాం
గీకృతులయఘంబులు!భంగంబులఁబొందుముక్తి ప్రాపించుహరీ॥ క॥ హృదయేశ నీప్రసన్నత!పది వేలవపాలిలేశభాగము
కతనం!త్రిదశేంద్రత్వముగలదఁట!తుదినిను మెప్పింపనేదిదొరకదు శ్రీశా॥ క॥ పెఱవాఁడుగురుఁడటంచును! గొఱగానిప
దంబుసూపఁగుజనుండునునీ!నెఱత్రోవనడువనేర్చిన!నఱమఱలేనట్టిపదమునందుదయాబ్ధీ॥ మ॥ చెలివై చుట్టమవై మనస్థి
తుఁడవై చిన్మూర్తివై యాత్మవై!వలనై కోర్కెలపంటవై విభుఁడవై వర్తిల్లు నిన్నొల్లకీ! పలువెంటంబడిలోకులక్కటవృ
థాబద్ధాశులైపోయెడి! న్నిలువన్నేర్చునెహేమరాశిఁగనియున్నిర్భాగ్యుఁడంభశ్శయా॥ గీ॥ నీరరాశిలోననిజకర్మబద్ధ
మై!యుదితనిద్రఁబొందియున్నలోక! మేమహాత్ము చేత నెప్పటిమేల్కాంచు!నట్టినీవుగురుఁడవధిపమాకు॥ క॥ ఆలింపుము
విన్నపమిదె! వేలుపుగమిఱేని నిన్నువేఁడికొనియెద!నాలోనిచిక్కుమానిచి!నీలోనికిఁగొంచుపొమ్మునిఖిలాధీశా॥ వ॥ అ
ని యిట్లుసత్యవ్రతుండుపలికిన సంతసించి మత్స్యరూపంబునమహాసముద్రంబున విహరించు- హరిపురాణపురుషుండగు
టంజేసిసాంఖ్యయోగక్రియాసహితయగుపురాణసంహితనుపదేశించెనమ్మహారాజుమునిసమేతుండై భగవన్నిగదితం
బైనసనాతనంబగు బ్రహ్మస్వరూపంబుదెలిసికొనికృతార్థుండయ్యెనిమ్మహాకల్పంబున వివస్వతుండనంబరగినసూర్యునకు
శ్రాద్ధదేవుఁడనజన్మించి శ్రీహరికృపావశంబున నేఁడవమనువయ్యెనంతనవ్విధంబునం బెనురేయినిండునంతకుసంచరించి
జలచరాకారుండగునారాయణుండు¶ దన్నిశాంతసమయంబునందు॥ మ॥ ఉఱుఁడంభోనిధిరోసి వేదములనొయ్యన్
దైత్యముంజూచివే! గఱులాడించిముఖంబుసాఁచి బలువీఁకందోఁకసారించిమే! న్మెఱయన్ దౌడలుగీఁటి మీసలదరన్
మీనాకృతిన్విష్ణుఁడ†క్కఱటిందాఁకివధించెముష్టిదళితగ్రావున్ హయగ్రీవునిన్॥ అంతప్రళయావసానసమయంబు
న॥ సీ॥ ఎప్పుడు వేఁగునం చెసలుసూచుచునుండుమునులడెందంబులుముదమునొందఁ!దెలివితోఁబ్రక్కనిద్రించుభారతి
లేచిమోరపయ్యెదఁజక్కనొత్తికొనఁగ! మలినమైపెనురేయిమ్రక్కినతేజంబుతొంటిచందంబునఁదొంగలింపఁ! బ్రా

* రేయిబోరువలయందున్|రాత్రికాలములయందు. శీయాధము|గుంపు. ‡నిగమగవేషి|వేదములవెదుకుచున్నవాఁడు. §భక్తలోకహృదలంకర్మీణమున్|భక్తజనహృదయములనలంకరించునట్టిస్వభావముగల. ¤ఇంగలము|అగ్ని. ¶తన్నిశాంత|ఆరాత్రికడపటియొక్క. †అక్కఱటిన్|దుష్టుడైనహయగ్రీవుఁడనురాక్షసుని. ముష్టిదళితగ్రావున్|పిడికిటిపోటులచేతబద్దలుగాఁజేయఁబడినపర్వతములుగల.

ణులసంచితభాగధేయంబులుగన్నులకొలఁకులఁగానఁబడఁగ। నవయవంబులుగదలించియావులించి। నిదురఁదెప్పిటిమే ల్కాంచినీర్గి హుటిగి। యొడలువిలుచుచుఁగనుఁగవనుదురుకొనుచు। ధాతగూర్చుండెసృష్టిసంధాతయగుచు ॥ అయ్యవసరంబున॥ గీ॥*వాసవారిఁజంపివానిచేఁబడియున్న। వేదకోటిచిక్కవిచ్చి తెచ్చి।నిదురమానియున్ననీరజాసనునకు।నిచ్చెఁగరుణతోడనీశ్వరుండు॥క॥జలరుహనాభునికొఱకై।జలతర్పణమాచరించిసత్యవ్రతుఁడా।జలధిఁబ్రతికిమనువయ్యెను।జలజాక్షునిఁగొలువకెంతసంపదగలదే॥గీ॥జనవిభుండుతపసిసత్యవ్రతుండును।మత్స్యరూపియైనమాధవుండు। సంచరించినట్టి శ్రీసదమలాఖ్యానంబు।వినినవాఁడుబంధవిరహితుండు॥క॥హరిజలచరావతారముఁ।బరువడిఁబ్రతిదినముచదువఁబరమపదంబు। న్నరుదంను వారికోర్కులు। ధరణీశ్వరసిద్ధిఁబొందుదక్ష్యముసుమ్మీ॥వ॥ప్రళయాంభోనిధిలోన మేన్మఱచినిద్రంజెందువాణీశుమో।ముల వేదంబులుగొన్న దైత్యునిమృతింబొందించిసత్యవ్రతుం। డలరం బ్రహ్మముమాటఁదానిలిపెనర్వాధారుఁడైమీనమై।జలధింగ్రుంకుచుఁదేలుచున్నెలఁగురాజన్మాత్రికిఁ గ్రమ్మొక్కెదన్॥ అనిచెప్పి॥ ... ...

క॥ రాజేంద్ర దైత్యదానవ। రాజమహాగహనదహనరాజస్తుత్యా। రాజావతంసమానిత। రాజధరార్చనగుణాఢ్యరాఘవరామా॥

మాలిని ॥ దివిజరిపువిదారీదేవలోకోపకారీ । భువనభరనివారీపుణ్యరక్షానుసారీ।
ప్రవిమలశుభమూర్తీబంధుపోషప్రవర్తీ।ధవళబహుళకీర్తీధర్మనిత్యానువర్తీ॥

గద్య. ఇది శ్రీపరమేశ్వరకరుణాకలితకవితావిచిత్ర కేసనమంత్రిపుత్ర సహజపాండిత్యపోతనామాత్య ప్రణీతంబైన శ్రీమహాభాగవతపురాణంబనుమహాప్రబంధంబునందు స్వాయంభువస్వారోచిషోత్తమతామసమనువులచరిత్రంబును, కరిమకరియుద్ధంబును, గజేంద్రరక్షణంబును, రైవతచాక్షుషమనువులవర్తనంబును,సముద్రమథనంబును,కూర్మావతారంబును,గరళభక్షణంబు,నమృతాదిసంభవంబును,దేవాసురకలహంబును,హరికపటకామినీరూపంబుననసురులవంచించిదేవతలకమృతంబువోయుటయు,రాక్షసవధంబును,హరిహరసల్లాపంబును, హరికపటకామినీరూపవిభ్రమణంబును, వైవస్వత సూర్యసావర్ణిదక్షసావర్ణి బ్రహ్మసావర్ణి భద్రసావర్ణి దేవసావర్ణి యింద్రసావర్ణి మనువులవృత్తాంతంబును, బలియుద్ధయాత్రయును, స్వర్గవర్ణనంబును, దేవపలాయనంబును,వామనావతారంబును, శుక్రబలిసంవాదంబును,త్రివిక్రమవిస్ఫురణంబును, రాక్షససుతలగమనంబును,సత్యవ్రతోపాఖ్యానంబును,మీనావతారంబుననుకథలుగలయష్టమస్కంధము.   శ్రీకృష్ణార్పణమస్తు.

శ్రీమదాంధ్రభాగవతము—నవమస్కంధప్రారంభము.

శ్రీరాజితమునిపూజిత।వారధిగర్వాతిరేకవారణబాణా।సూరిత్రాణమహోజ్జ్వల।సారయశస్సాంద్రరామచంద్రనరేంద్రా॥

వ॥ మహనీయగుణగరిష్ఠులగునమ్మునిశ్రేష్ఠులకునిఖిలపురాణవ్యాఖ్యానవైఖరీసమేతుండైనసూతుండిట్లనియెనట్లుప్రాయోపవిష్టుండైనపరీక్షిన్నరేంద్రుండుశుకయోగీంద్రుంగనుంగొని॥సీ॥మనువులనువర్గ్లమర్యాదలనువింటిమన్వంతరంబులమాధవుండు।దిరిగినజాడలువెలిసెసత్యవ్రతుఁడనురాజు ద్రవిళదేశాధిపుండు।పోయినకల్పాంతమునవిష్ణుసేవించివిజ్ఞానమునఁబొందివెలుఁగుచుండెని।కతఁడువైవస్వతుండైపుట్టిమనువయ్యెనతనికినిక్ష్వాకుఁడాదిగాఁగఁ।బదురుకొడుకులుగలరందుఁబరగవారి। వంశమేరీతివర్తించెవారిలోనఁ।జనినవారినిఁజనువారిఁజనెడువారిఁ। జెప్పవేవ్యాసనందనచిత్తగించి॥క॥చెవులారనేఁడువినియెద।రవివంశమునందుఁగలుగురాజులకీర్తుల్।వివరింపువరుసతోడను।భువిపుణ్యులచరితవినినఁబుణ్యముగాదే॥వ॥అనినంబరాశరమునిమనుమండిట్లనియె.గీ॥వినుముమనువుకులమువేయినూరేండ్లును।బరగవిస్తరించిపలుకరాదు।నాకుఁదోఁచినంతనరనాథవేగంబ।యెఱుఁగఁబడఁగఁబ్రీతినేర్పరింతు॥క॥ఎక్కువతక్కువపాడవుల। నెక్కడమొదలైనపురుషుఁడింతయుఁజెడఁడా। నొక్కఁడుగల్పాంతంబున।నక్కజమైనిల్చెవిశ్వమతఁడైయుంటన్॥సీ॥ భూమీశయమ్మహాపురుషునినాభిమధ్యమునబంగారుకెందమ్మి మొలిచె।నాతమ్మిపూవులోనటమీఁదఁదనయంతనాలుగుమోములనలువపుట్టె।నాబ్రహ్మమనముననటమరీచిజనించెఁగశ్యపుండతనికిఁగలిగెనంత।నాకశ్యపునికిదక్షాత్మజయదితికిఁగొమరుఁడైశ్రీచీఁకటిగొంగవొడమె।జలజబంధునిపెండ్లామసంజ్ఞయందు।శ్రాద్ధదేవుండుమనువుసంజాతుఁడయ్యె।మనువునకుశ్రద్ధయనియెడిమగువయందుఁ।బదురుకొడుకులుగలిగిరిభద్రయశులు॥ వ॥ వారలిక్ష్వాకుండును,నృగుండును,శర్యాతియు,దిష్టుండును,ధృష్టుండును,కరూశకుండును,నరిష్యంతుండును,పృషధ్రుండును,నభగుండును, కవియుననఁబెగడిరటమున్నమనువుకొడుకులులేనివాఁడైమిత్రావరుణులనుద్దేశించి॥సీ॥మనువుబిడ్డలుపుట్టమఖమాచరించుచోనతనిభార్యయుచాలా

---

*వాసవారిఁ।రాక్షసుని. శ్రీసదమలాఖ్యానము।నిర్మలమయినకథ. శ్రీచీఁకటిగొంగ।సూర్యుఁడు. శ్రాద్ధదేవుఁడు।యముఁడు.

తసాత్ర్ముఁ జె। హోఁతకుఁ బుట్టనాకొగిఁ జేయుమనిపల్కి—వరభక్తితోఁ బయోవ్రతము సలిపె। నాపతి సెప్పినట్ల ధ్వర్యుఁ
డును హోతయుఁ గాక వ్రేల్చెదనంచుఁ బలికె। హవియిచ్చుకొని హోఁతురుఁ గాక యజనవషట్కారంబు సెప్పుచుఁ గది
సి వేల్చె। హోత పెడచేత నిలయను నవిద పుట్టె। దానిఁ బొడగని మనువు సంతాపమంది। కొడుకు మేల్గాక యేటికి హోఁతున
నుమః జెప్ప వేయుచు నిపోయె వసిష్ఠుకడను। చనియిట్లనియె। క॥ అయ్యా కొడుకులకొఱకై। యియ్యాగము నీయమజ్ఞనేఁ జేయం
గా। నియ్యాఁడు దేలపుట్టెను। మియ్యంతటివారికొండు మేరయుఁ గలదే॥ వ॥ అడియనుం గాక। మీరు బ్రహ్మవాదులరు సంత్ర
వాములు పాపంబులు నెదసుండఁ జేయుచు వారి కిదియేమి యనవుడు వసిష్ఠుండు హోతృవ్యభిచారంబెఱింగి మనువునకిట్ల
నియె। గీ॥ అతిప సంకల్పవైషమ్యమునఁ జేసి। హోతకల్లదనంబున నిది గలిగె। నైనఁ గలిగింతు నీకుఁ బ్రియాత్మజునను।
నీవు మెచ్చంగఁ జూడు నా నేర్పు బలిమి॥ వ॥ అనిపల్కి—భగవంతుండగు వసిష్ఠుండు గీర్తనీయుండగు పురుషునిఁ గూర్చి
మగతనంబు కొఱకు నేకచిత్తంబున నాదిపురుషుండగు హరిం బొగడిన నప్పరమేశ్వరుండు మెచ్చి తపసికోరినవరంబిచ్చె నది
నిమిత్తంబున నిళాకన్యక సుద్యుమ్నుండను కుమారుండై రాజ్యంబు సేయుచు॥ సీ॥ ప్రొద్దుపోకకొకనాఁడు పోయి పేరడవుల
వెంట వేఁటాడను వేడ్క-తోడఁ। గొందఱు మంత్రులు గూడి రా*సైంధవంబయిన గుఱ్ఱము నెక్కి-యడిదమొకేఁగ। బలువిల్లు గ్రొ
వ్వాడి బాణంబులును దాల్చి పెను మెకంబుల వెంటఁ బఱచుతోడ। నుత్తరదిశకు నాహ్వాడ్రిఁ జేయే తెంచి మేరుపుసాంతఁ
గుమారవనముఁ జేరె నెందుమను హరుండు శివయు నెప్పుడు గలియుచు సలుపుదు రందు నారాజు పోవ నాఁడయ్యెను దోడనెయ
నుచరులును బడఁతులైరి తదశ్వంబు బడబయయ్యె॥ వ॥ ఇట్లు మగతనంబు సెడి వనితలై యుండువారల మొగంబులు సూచి విస
ఱుచుండిరని వనితలు ననకు రాజిట్లనియె॥ గీ॥ రాజుతోడి వారు రమణులై రంటివి। కాంతలయిరి యేమి కారణమున। నట్టి దేశ
మెఱుఁగ నెన్నఁడా కథలెల్ల। వేడ్క- దీని నాకు విస్తరింపు॥ అనియనుం గాక। గీ॥ మగువతనము మాని మగవాఁడు గావచ్చుఁ।
గాక పేరు పెంపు గాసి గాఁగ। మగతనంబు మాని మగువగా వచ్చునే। మానవంతుఁడయిన మానవునకి॥ అనిపలికిన నన్నరపా
త్రునకు వ్యాసపుత్రుండిట్లనియె॥ సీ॥ పురవైరికొకనాఁడు పొడసూపు వేడుకఁ దపసులు దిక్కు-లఁ దమములెల్లఁ। దమతమ వె
లుఁగులు వగిలి గొంమరు సారఁ గొందఱు మానులు గోరి రాఁగ। బ్రాణేశు తొడలపై భాసిల్లు నంబిక వారలఁ జూచి దిసైవలువ
లేమి। సిగ్గుపుట్టిన లేచి చీరఁ గట్టినఁ జూచి దేవియు దేవుండు దీర్ఘలీల। నొంటితమలోనఁ గ్రీడించుచున్నవారు। మనకు సన
యంబుగా వనిమలిమునులు నరుఁడు నారాయణుండును నారతంబు। మెలఁగుచోటికి నడిచిరి మేదినీశ॥ అదిగారణంబుగా
భగవంతుండగు శివుండు తన ప్రియురాలి వేడుకలకొఱకు నిట్లని వక్కాణించె॥ క॥ ఈ నెలవెవ్వఁడు సొచ్చిన। మానినియగు ననిన
తొంటి మాటకతమున నమ్మానవుఁడు మగువపోడిమి। మానక పేరడవులందు మాటియుందిరిగెఁ॥ వ॥ ఇట్లు చెలికత్తియల మొ
త్తంబులుం దానును నారావపూర్వం తోడి వాడిమి చూపుల నాడు పోడిమి నెఱపుచు దైవయోగంబున సోముసుతుండును, భగ
వంతుండును నగు బుధుని యాశ్రమంబుఁ జేరి మెలఁగుచున్నయెడ॥ గీ॥ రాజుకొడుకుఁ జూచె రాజీవదళనేత్ర। రాజవదనసూ
చె రాజుపట్టిఁ దొంగ కాముఁడంతఁ గొందడిఁ జిగురాకు। వాలు వెటికియాటికి వారి మొత్తె॥ వ॥ ఇట్లలరువిల్తుని నెఱబిరుసు దిగు
రుపడి వంబు మొనకునోహటించి వారలిరువురుం బైఁబడి వేడుకలక్కుం జొచ్చిన వారలకుం బురూరవుండను కుమారుండు పు
ట్టెను నివ్విధంబున॥ గీ॥ మనుసుతుండు ఘనుఁడు మగనాలితనమునఁ। గొడుకుఁ గాంచి పిసివికుందికుంది। చింతఁ బొందిగురువసి
ష్ఠునిఁ భావింప। నతనితలఁపులోన నతఁడు వచ్చె॥ వ॥ వచ్చి సుద్యుమ్నుండు మగవాఁడయ్యెడుకొఱకు నమ్మునిపుంగవుండు శంక
రునారాధింప నీశ్వరుండు దపసి ప్రయాసంబునకు సంతసిల్లి యిట్లనియె॥ చ॥ తను మున్నాడిన మాటయున్ నిజము గాఁ దప్పోని
కిం బ్రీతిగా। ననుజేంద్రుండు నెల నెల్లం బురుషుఁడై మాసాంతరంబైన కామినియైయిఁక గతివీఁడు పాటఁ బరభూమిం డా
నరక్షించుఁ బొమ్మని నన్నచ్చె వసిష్ఠుఁడా మనుసుతుండా రీతి రాజ్యస్థుఁడై॥ గీ॥ మగువ యగుచు నలుమగవాఁడు నగుచు
ను। ‡భూతధాత్రియంత నాతఁడేలెఁ। బ్రజలు సంతసింప బాహాబలముతోడ। గురునికరుణఁ జేసికువలయేశ॥ వ॥ అతనికి నుత్క
లుండును, గయుండును, విమలుండును నను కొడుకులు మువ్వురు గలిగి ధర్మపరులై దక్షిణపథంబునకు రాజులైరి సుద్యుమ్నుం
డు ముసలియై ప్రతిష్ఠానపురంబు విడిచి పురూరవునకు భూమినిచ్చి వనంబునకుం జనియె నివ్విధంబున॥ సీ॥ కొడుకు సుద్యుమ్నుం
డు ఘోరాటవులకేగ వంశకరి సుపుత్రుఁడై వస్త్వతుండు। దనకు బిడ్డలుగల్గఁ దపమాచరించెను హరిఁ గూర్చి నూఱేండ్లు యము
నలోన హరియంతనిచ్చె పదాఁ డాదిగాఁ బదుగురు పుత్రులనిచ్చె సుబోసఁగ వారి। యందు పృషధ్రుఁడను వాఁడు గురు
నాజ్ఞ నిమహాధర్మంబులు వెఱయఁబూని పసుల ౹కదుపులఁ గాఁచుచుఁ బలు మొగుళ్లు వచ్చినడు రేయి జోరున వాన గురియ మాం

*సైంధవంబైన। సింధుదేశమందుఁ బుట్టిన. మెకము। మృగము. శివ। పార్వతి. బడబ। ఆఁడుగుఱ్ఱము. ¶అంబిక। పార్వతి. §దాండడి। దాని.
‡భూతధాత్రి। భూమి. ౹కదుపులు। గుంపులు.

డపిడియించి చుట్టు నేమఱకనుఁడె। నడవి మెకములు సోఁకకుండ నరసికొనుచు॥ అంత॥ క॥ *ప్రబ్బికొనిన పెంజీకటి। నిబ్బరమైన నడికినడికి నింగికి వడితోఁ। గొబ్బున నెగసి తటాలునఁ। బెబ్బులి సందావుఁ బట్టెఁ బెల్లుబిచియ బవరా॥ క॥ ఉల్లములు గలఁగి †మొదవుల। వెల్లువలన్నియును లేదివిచ్చలవిడితోఁ। జెల్లాచెదరై పాతెను। బెల్లుగ నంభాయటంచుఁ బెబ్బులి గాలిన్॥ అయ్యవసరంబున॥ శా॥ ఆ పెంజీఁకటి మ్రోలఁగానక డిపంబుఁ గ్రింది శార్దూలమం। చావుల్లావు శిరంబుఁ ద్రుంచి తెగఁద్రోయంచుం బులి న్వేండియు। న్వావోవం దెగ వ్రేసె భూవరుఁడు ద్రోవక్షద్ధరక్తంబు చేఁ। బైఁబై గీయుచుఁ జేరి చూచెఁ దలద్రెవ్వం బడ్డయద్ధేనువున్॥ వ॥ చూచి మరిఖిన్నుండై యున్న నృపద్రుణిఁ గని కులగురుండగు వసిష్ఠుండు గోపించి నీవు రాజత్వంబు వాసి యీయపరాధంబున శూద్రుండవు గమ్మని శపియించె నతండును గృతాంజలియై తనకులాచార్యునివలన నలంగై కొలువడసి యతని యనుమతంబున॥ సీ॥ అఖిలాత్ముఁడగుచున్న హరియందు మహనీయుండు భక్తితోఁ జాలఁ దత్పరత మెఱసి। యూర్ధ్వరేతస్కుఁడై యున్న ప్రాణులకెల్ల నార్యుఁడై సర్వేంద్రియములు గెల్చి। సంగంబునకుఁ బాసి శాంతుండు నపరిగ్రహుండు నై కోరకనుండుఁ దనకు। వచ్చినయది యజీవనముఁ గావించుచుఁ దనుఁ దాన నిలుపుచు ధన్యబుద్ధి। జడుని తెఱఁగున మందుని చందమునను। జెవిటిభంగి నిమహినెల్లఁ జెల్లఁ దిరిగి। యడవులకు నేగి కార్చిచ్చులందుఁ జొచ్చి। దిక్కునియతుఁడై బ్రహ్మంబుఁ జెందె నతఁడు॥ క॥ కవియనుకడపటికొమరుఁడు। భవనము రాజ్యంబు విడిచి బంధులతోనే। గి వనమునఁ బరమపురుషునిఁ। బవిమలమతిఁ దలఁచి తలఁచి పరమముం బొందెన్॥ వ॥ మఱియుఁ గరూశకుండను మానవుని వలనం గొందఱు కారూశులు గలిగి ధర్మంబుతోడి ప్రియంబున బ్రహ్మణ్యులై యుత్తరాపథంబునకు రక్షకులైరి- ధృష్టునివలన ధార్ష్టకంబను వంశంబు గలిగి భూతలంబున బ్రహ్మభావంబు నొంది నెగడె- నృగుమూలంబున సుమతి గలిగె- నతనికి భూతజ్యోతి పుట్టె- నతనికి వసువు జనియించె- వసువునకుం బ్రతీకుండు గలిగెఁ- బ్రతీకునికి నోఘవతుండతని కూఁతురోఘవతి యను కన్యకను సుదర్శనుండు వివాహంబయ్యె నరిష్యంతుండను మనుపుత్రునికిఁ జిత్రసేనుండా ఘనునకు దక్షుండా పుణ్యునకు మీఢ్వాంసుండా సుజనునికి శర్వుండమ్మహాత్మునికి నింద్రసేనుండా శాజునకు వీతిహోత్రుండా సుమతికి సత్యశ్రవుండా ఘనునికి నురుశ్రవుండా వీరునకు దేవదత్తుండా పండితునకు నగ్నివేశుండు సుతుండయి జనియించి ‡కానీనుండన నెగడి జాతకర్ణుండను మహర్షియై వెలసె నతనివలన నాగ్నివేశ్యాయనంబను బ్రహ్మకులంబుఁ గలిగె నివ్విధంబున॥ క॥ తెలుపఁబడె నరిష్యంతుని। కులమెల్లను నీకు దిష్టకులము నై దెలియ। నై దెలిపెద గాజేంద్రోత్తమ। తెలియుము సర్వంబు నీవుఁ దేటపడంగన్॥ వ॥ దిష్టునికొడుకు నాభాగుండను వాఁడు కర్మవశంబున వైశ్యత్వంబు నొందె- నాభాగునికి హలంధనుండు గలిగె- నతనికి వత్సప్రీతి- వత్సప్రీతికిఁ బ్రాంశువు- నతనికిఁ బ్రమితి- ప్రమితికి ఖమిత్రుఁడు- ఖమిత్రునికిఁ జాక్షుషుండు- నతనికి వింశతి- వింశతికి దంభుండు- దంభునికి ఖనినేత్రుండు- నతనికిఁ గరంధనుండు- గరంధనునకవిక్షిత్తు- నాయవిక్షిత్తునకు మరుత్తుం డుజనించి చక్రవర్తి యయ్యె నతని చరిత్రంబు వినుము॥ సీ॥ అంగిరస్సుతుఁడు మహాయోగి సంవర్తుఁడతని యాగమునకు యాజకుండు। తరిగియుండెడి మరుదాఖ్యగణంబులో వారు విశ్వేదేవులు చటిసభ్యు। లధికలక్షణుల బ్రాహ్మణకోటిఁ దనిపెను సోమపానంబున సురవరుండు। సుంత్రియై బంగారుమయము గావించె సు యాగవస్తువు లెల్ల నధికసియతి। నామరుత్తుఁడు సేసిన యట్టిభంగి। నీరభావంబున మఱంగఁ దెంపు గలిగి। మఖము సేసిన వారిని మఱియు నెఱుఁగ। మెల్లలోకములందు నరేంద్రముఖ్య॥ వ॥ ఆమరుత్తునకు దముండును, దమునకు రాజవివర్ధనుండును, రాజవివర్ధనునకు సుధృతి, సుధృతికి సౌధృతేయుండును, సౌధృతేయునకుఁ గేవలుండును, గేవలునకు బంధుమంతుఁ, డతనికి వేగవంతుండును, వేగవంతునికి బన్ధుండు సంభవించె॥ క॥ అచ్చరకన్య యలంబుస। గ్రచ్చర నాబంధుఁ జూచి కామించి తుది। న్వచ్ఛవిలు కానియమ్ముల। ముచ్చిచ్చున వచ్చి పొందె మోహాతురయై॥ వ॥ ఆదంపతులకుఁ దృణబిందుండను మహారాజు సంభవించె- నిలబిల యనుకూఁతురు జన్మించె నాకొమ్మను విశ్రవసుండు పొందిన నైలబిలుండను కుబేరుండు పుట్టె- నా తృణబిందునకు విశాలుండును శూన్యబంధుండును ధూమ్రకేతుండునను వారు ముగ్గురు కొడుకులు గలిగిరి- యందు విశాలుండు వంశవర్ధనుండై వైశాలి యను నగరంబు నిర్మించె- నారాజునకు హేమచంద్రుం- డా నరేంద్రునకు ధూమ్రాక్షుం- డా పుడమి ఱేనికి సుతలుఁ- డా మనుజపాలునకు సహదేవుం- డా బలిష్ఠునకుఁ గృశాశ్వుం- డాతనికి సోమదత్తుండు జనించె నంత॥ గీ॥ అమరవిభుఁడు మెచ్చ నశ్వమేధముఁ జేసి। భూరిపుణ్యగతికిఁ బోయె నేలమి। సోమదత్తుకొడుకు సుమతికి జనమేజ। యుండనంగఁ గొమరుఁడుప్పతిల్లె॥ వ॥ వీరలు వైశాలులనం బరగి తృణబిందునికీర్తి వహించి రాజ్యంబు సేసిరి మఱియును॥ సీ॥ శర్యాతియను రాజు జనియించె బ్రహ్మవరుండై నమనువుకుఁ బ్రీతితోడ నతఁడంగిరసు సత్రమందు రెండవనాటి విహితకర్మములెల్ల వెలయఁ జెప్పె। నతని కూఁతురు సుకన్యక యను వనజాక్షి తండ్రి

---

* ప్రబ్బికొనిన। దట్టముగ నావరించిన. నడికినడికి। పొంచిపొంచి. † మొదవుల వెల్లువలు। ఆవుల గుంపులు. ‡ కానీనుండు। కన్యకకు జనించినవాఁడు,

త్రోడుతఁ దపోవనికి నరిగి। చ్యవనాశ్రమముఁ జేరి సఖులును దానును ఫలపుష్పములు గోయఁ బాఱి తిరిగి। యొక్కపుట్టలోన నొప్పారుజ్యోతులు। రెంటిఁ గాంచి వాటి ముంటఁ బొడిచెఁ। గన్యముగుదముజ్జ్వలదిఖద్యోతయుగమంచు। దైవవశముకతనఁ ?లమకియగుచు॥క॥జ్యోతులు ముంటం బొడిచిన। వాతల నెత్తురులు సురిసె వసుధీశుభట। వ్రాతముల కెల్ల నచ్పట। నాతటిమల మూత్రబంధమయ్యె నరేంద్రా॥వ॥ వారలం జూచి రాజర్షి యగు శర్యాతి విస్మితుండై మీరలియ్యాశ్రమము నూషణంబు సేయ నోపుమరది కారణంబుగా మీకు విరోధంబు సిద్ధించెనని పలుకు నవసరంబునఁ దండ్రికి సుకన్యక యిట్లనియె॥గీ॥అయ్యయో పుట్టచేరువ నాడియాడి। యిందుఁ బోరెండుజ్యోతుల నేను గాంచి। §కంటకంబునఁ బొడువ రక్తంబు సురిసె। నేవిధంబునఁ గరిసెనో యెఱుఁగుమీవు॥వ॥అనిన విని శర్యాతి భీతుండై కూఁతుం దోడ్కొని వల్మీకంబు కడకుం జని యందులోఁ దపంబు సేయుచున్న చ్యవనునిం గని తన నేర్పున నతని వలనఁ బ్రసన్నత వడసి తపసి చిత్తంబు నెఱింగి తనపుత్రిక నిచ్చి యొట్టకేలకుం బ్రతికినవాఁడై మునీశ్వరుని వీడ్కొని పురంబునకుం జనియె నంత॥గీ॥పరమకోపుఁ డయిన భార్గవుఁ బతిఁ జేరి। మిగులఁ బనులయెడల మెచ్చఁ దిటెఁగి। యతని పర్ణశాల నా సుకన్యక యను। మనువ గొన్నియేండ్లు మనువు మనియె॥వ॥ అంత నొక్కనాఁ డయ్యాశ్రమంబునకు వేల్పువెజ్జులయిన యశ్వినులిద్దఱు వచ్చిన వారలం బూజించి తనముదిమి సూపి చ్యవనుం డిట్లనియె మీకు మున్ను యాగభాగంబు లేని సోమపానంబు నేను గల్పించి యిచ్చెద సోమపానసమయంబునఁ బానపాత్ర మీకు నందిచ్చెద నాముదిమి మాన్పుఁడని యిట్లనియె॥క॥నవకంబగు ప్రాయంబును। జవరాండ్రగరంచు మేని చక్కదనంబు। న్నివతరముగఁ గృప సేయుఁడు। దివిజాధిపవైద్యులార దీవింతు మిమ్ముఁ॥అనిన నశ్వినీ దేవతలు సంతోషించి సిద్ధనిర్మితంబయిన యీమడుఁగున మునుఁగుమని పలికి॥సీ॥ముసలితాపసిఁ బట్టి మునిఁగి నెత్తికొనిపోయి ముగురు నామడుఁగున మునిగి లేచి। వనితాజనుల నెల్ల వలపించు వారలై సుందరమూర్తులై సుభగులగుచుఁ। గమలమాలికలతోఁ గనకకుండలులు గాఁ బుష్పసాయకు తోడఁ బోలి తుల్యు। లై సూర్యతేజస్కులై యున్నవారల మువ్వురఁ బొడగాంచి ముగుద చాల। నంచఁ బెనిమిటి వీఁడని యెఱుఁగలేక। గరిత గావున నిజనాథుఁ గానఁగోరి। సుభగవతులార నానాథుఁ జూపుమనుచు। నశ్వినీ దేవతలకు నయ్యబల మ్రొక్కె॥వ॥ వారలా పతివ్రత నిజగరితనంబునకు మెచ్చి వయోరూపసంపన్నుండైన చ్యవనుం జూపి దంపతుల వీడ్కొని విమానారూఢులై వేలుపుల ప్రోలికిం జని రంత॥సీ॥యాగంబు సేయంగ నర్థించి శర్యాతి చ్యవనమునీంద్రు నాశ్రమముకడకుఁ। గూఁతురు నల్లునిఁ గొనిపోవు వేడుక వచ్చి పుత్రి కెకుఁ బార్శ్వంబున నుమ। సూర్యతేజంబునఁ బొంపారువరుఁ గని వీఁ డెవ్వఁడో దీనివిభుఁడు గాఁడు। చెల్ల రే యని పుత్రి సేసిన ప్రియములు మ్రొక్కులు నొల్లక మోము వాంచి। మాఱుమాటాడ దీవింప మనసు రోసి। చ్యవనుఁ డతిఁకుండు మునిజనసత్తముండు। భువనసన్నుతుఁ డతఁ డెందుఁ బోయె నాతఁ। డెట్లు వంచింపఁబడియె వీఁ డెవ్వఁ డబల॥మ॥ తగవే ధర్మమె శీలమే కులజవై దర్పించి నోదింపనా। జగదారాధ్యునిఁ బుణ్యశీలుఁ దపసిన్ సాధ్వీమనస్సమ్మతు। న్మగనిన్ మాని *భుజంగుఁ బొందఁ దగునే మానంబు వాటింపఁగాఁ। దగదే దుర్గతిఁ ద్రోచితే కటికవై తండ్రిం బతిం గూఁతురా॥గీ॥పద్మనయనముగఁ బ్రాయంపువాఁడమునఁ। గావుఁబెట్టికొంతెఁ గావనేర్చెఁ। గపటిముసలి తపసి గావంగ నేర్చునే। యువతి ముసలిఁ గూర్పు టొప్ప దెందు॥వ॥అనిపలికిన నప్పరమపతివ్రతాలలామంబు చిఱునగవు చెక్కుటద్దంబుల సిడిముడిపడం దండ్రికిట్లనియె॥క॥ నీయల్లుఁ డితఁడు భార్గవుఁ। డయ్యా జారుండు గాఁడు హర్షముతోడ। న్నెయ్యంబు నిల్పుమంచును। దొయ్యలి సర్వంబుఁ దండ్రితో వినుపించెన్॥ వ॥ అంత శర్యాతియు నప్రమత్తుండై కూఁతురిం గౌఁగిలించికొని గారవంబున నైదువు గమ్మని దీవించె నంత భార్యాసహితుండై చ్యవనుండు సనితనమామకు యాగంబు సేయించి యొక్కపాత్రంబున సోమభాగంబుఁ బట్టి నిజతపోబలంబున నశ్వినీ దేవతలకిచ్చినం జూచి॥క॥కోపముతోడుత వాసవుఁ। డేపున మునివైవ వజ్రమెత్తిన మఱలన్। దాపసుఁడు వజ్రి భుజమున। నాపవి నిలిపెఁ జగంబు లాశ్చర్యపడన్॥వ॥ఇవ్విధంబున నశ్వినీ దేవత లిద్దఱు సోమపానంబు లేనివారయ్యుఁ జ్యవను సామర్థ్యంబునఁ బ్రాప్తభాగులై చనిరి శర్యాతికి నుత్తానబర్హియు నానర్తుండును భూరిసేనుండును నను మువ్వురు కొడుకులు గలిగి రందు॥సీ॥ఆనర్తునకు రైవతాహ్వయుం డుదయించె నతఁడు కుశస్థలి యను పురంబు। నీరధిలోపల నిర్మించె బెంపుతో నానర్తముఖ‡విషయంబు లేలెఁ। గనియెఁ గకుద్మిముఖ్యంబయిన నందనశతముఁ గకుద్మి విశాలయశుఁడు। దనకూఁతు రేవతి ధాతముందటఁ బెట్టి తనువరు సడిగెడి తలఁపుతోడఁ। గన్యఁ దోడ్కొని బ్రహ్మలోకమున కేగి। యచట గంధర్వకిన్నరుల జుని మ్రోల। నాటపాటలు సలుపఁగ నవసరంబు। గాక నిలుచుండె నతఁ డొక్క క్షణము దడవు॥అంత నవసరంబయిన నజునికి నమస్కరించి కకుద్మి యిట్లనియె॥గీ॥చాల ముద్దరాలు జవరాలుఁ గోమరాలు। నీశుభాత్మురాలి కెవ్వఁ డొక్కొ। మగఁడు సెప్పుమనిన ముదిఁ జూచి పకపక। నవ్వె

?లమకియగుచు।భ్రమగలదయి. §కంటకము।ముల్లు. *భుజంగుఁడు।జారపురుషుని. ‡విషయంబులు।దేశములను.

భూమిపతికినలువపలికె॥ సీ॥ మనువేశదిశకై మదిలోనఁదలఁచినవారలెల్లను గాలవశతఁజనిరి। వారలబిడ్డలవారలమనుమల
వారలగోత్రంబువారినైన। వినము మేదినిమీఁదవినుము నీవచ్చినయాలోననిరువదియేడుమార్లు। నొండొండ నాలుగుయుగ
ములుసనియెనీవటుగానధరణికిసరుగుమిపుడు। దేవదేవుండుహరిబలదేవుఁడనఁగ। భూమిభారంబుమాన్పంగఁబుట్టినాఁడు
సకలభూతాత్మకుఁడునిజాంశంబుతోడ। యువతిమణినిమ్ముజనమణికున్నతాత్మ॥ వ॥ అనియానతిచ్చినబ్రహ్మకునమస్కరిం
చిభూలోకంబునకుంజనుదెంచిసోదరస్వజనహీనంబగుతననగరంబునకారాజువచ్చి బలభద్రుంగాంచి రేవతీకన్యనతనికి
చ్చినారాయణాశ్రమంబగుబదరికావనంబునకునియమంబునఁదపంబుసేయుటకుంజనియె॥ క॥ నభగుఁడనుమనుజపతికిని।
శుభమతినాభాగుఁడనఁగసుతుఁడుదయించెన్। ప్రభుఁడై వెలయుచుఁగాలంపున। విభజించిరిభ్రాతలతనివిత్తమునధిపా॥ వ॥ అం
తనాభాగుండును బ్రహ్మచారియైతనతోడంబుట్టువులనుధనంబుపాలడిగినవారలు దండ్రి చెప్పినక్రమంబుననిచ్చెదమని
ననాభాగుండుతండ్రియగునభగుకడకుంజనివిభాగంబుసేయుమనిపలికిననతండిమ్మనంగిరస్సులు మేధగలవారలయ్యును
సత్త్రయాగంబుసేయుచున్నారువారదినంబుననగృహకర్మంబులుదోఁపక మూఢులయ్యెదరువారలకునీవువైశ్వదేవసూక్తం
బులు రెండెఱింగించినఁగనియనంబ్రసిద్ధికెక్కెదవువారలుదానంబుసేసికృతకృత్యులైస్వర్గంబునకుంబోవుచుసత్త్రావ
శిష్టంబైనధనంబునీకిచ్చెదరనిపలికినందండ్రివీడ్కొనినాభాగుండునియట్లుసేసిననంగిరస్సులుసత్త్రపరిశేషధనంబుల
తనికిచ్చినాకంబునకుంజనిరంత॥ క॥ అంగిరసులిచ్చుపసిఁడికిమంగళమతిఁజేరునృపునిమానిసియొకఁడు। ఉత్తుంగుఁడుజలదని
భాంగుఁడు। ముంగలనిలుచుండివిత్తముంజేకొనియెన్॥ వ॥ వానింజూచినాభాగుండుదనకుమునులిచ్చుటంజేసితనధనంబని
పలికిననమ్మహాపురుషుండుమీతండ్రి సెప్పినక్రమంబకర్తవ్యంబనిననాభాగుండునభగునడిగిన నతండుయజ్ఞపరిశిష్టంబ
గుధనంబుదొల్లి మహామునులురుద్రునకిచ్చిరదికారణంబుగానాదిదేవుండుసర్వధనంబులకునర్హుండనినవినివచ్చి నాభా
గుండుమహాదేవునకునమస్కరించిదేవాయీధనంబునీయధీనంబనిమాతండ్రి సెప్పె నేనపరాధంబుసేసితి సహింపుము
నవుడుభక్తవత్సలుండగునమ్మహాపురుషుండునభగుసత్యవచనంబులకునాభాగునినిజంబునకుమెచ్చినీవుదప్పక పలికితివి
కావునసత్త్రపరిశేషితంబగుధనంబునీకునిచ్చితిననిపలికియంతర్దర్శిత్వంబునుసనాతనంబగుబ్రహ్మజ్ఞానం బుపదేశించితి
రోహితుండయ్యెనివ్విధంబున॥ క॥ భువిలోనాభాగునికథ। ధవళమతిన్ రేపుమాపుఁదలఁచినమాత్రన్। గవియగుమంత్ర
జ్ఞుండగుఁ। బ్రవిమలగతిఁబొందునరుఁడుభద్రాత్మకుఁడై॥ వ॥ అంతనాభాగునకునంబరీషుండుజనియించె- నతనియందుజ

॥ అంబరీషోపాఖ్యానము. ॥

గదప్రతిహతంబైనబ్రాహ్మణశాపంబునిరర్థకంబయ్యె నేమికారణంబునదురంతంబైన బ్రహ్మదండంబువలన నితండువి
ఘువంబడియెనననినప్పుడమిఱేనికిశుకుండిట్లనియె॥ శా॥ సప్తద్వీపవిశాలభూభరముదోస్స్తంభంబునంబూనిసంప్రాప్తశ్రీ
యుతుఁడై మహావిభవసంపచ్చాతురింగల్గియు। ర్వ్యాప్తింజెందకవైష్ణవార్చనలమేరంగాలముంబుచ్చుచున్। సుప్తిం
బొందకనెప్పెసద్గుణగరిష్ఠుండంబరీషుండిలన్॥ సీ॥ చిత్తంబుమధురిపుశ్రీపాదములయందపలుకులుహరిగుణపఠనమంద।
కరములువిష్ణుమందిరమార్జనములందశ్రవములుహరికథాశ్రవణమంద। చూపులుగోవిందరూపవీక్షణమందశిరముకేశ
వనమస్కృతులయంద। పదములీశ్వరగేహపరిసర్పణములందకామంబుచక్రికైంకర్యమంద। సంగమచ్యుతనిజగుణసంగ
మంద। ఘ్రాణమసురారిభక్తాంఘ్రికమలమంద। రసనతులసీదళములందరతులుపుణ్య। సంగతులయందయారాజచంద్ర
మునకు॥ మఱియునమ్మహీపతిభుండు॥ సీ॥ ఘనవైభవంబునఁగల్మషదూరుఁడై యజ్ఞేశునీశునజ్ఞాతుఁగూర్చి। మొనసివసిష్ఠాది
మునివల్లభులతోడఁగదిసిసరస్వతీతటమునందు। మేధతోబహువాజిమేధంబులొనరించిగణుతింపరానిదక్షిణలువెట్టి। సమ
మలోష్టహేముఁడై సర్వకర్మంబులుహరిపరంబులుగాఁగనవనియేలె। విష్ణుభక్తులందువిష్ణువునంచుఁగ। లంకమొదలమను
సులంకెపెట్టి। విహితరాజ్యవృత్తివిడువనివాఁడునై। యతఁడురాజతపసియనఁగనొప్పె॥ వెండియునమ్మహాభాగవతుండు॥
క॥ హరియనిసంభావించును। హరియనిదర్శించునంటునాఘ్రాణించున్। హరియనిరుచిగొనఁదలఁచును। హరిహరిమనునం
బరీషునలవియెపొగడన్॥ వ॥ ఇట్లుపుణ్యచిత్తుండీశ్వరాయత్తుండునై యెల్లనల్లనరాజ్యంబుసేయుచున్నసమయంబున॥
గీ॥ అతనికీహమానెహరులందుఁగరులందు। ధనములందుఁగేళివనములందుఁ। బుత్త్రులందుబంధుమిత్త్రులయందును। బుర
ములందునంతిపురమునందు॥ వ॥ అంతఁగొంతకాలంబునకక్షోణీమేదినీకాంతుండుసంసారంబువలనితగులంబువిడిచినిర్మలుం
డై యేకాంతంబునభక్తిపరవశుండై యుండనారాచతపసికిభక్తలోకవత్సలుండగు పురుషోత్తముండుప్రతిభటశిక్షణం

* రేపుమాపు। రాత్రిందివములు. సమలోష్టహేముఁడై। మంటిగడ్డను-బంగారును తుల్యముగఁదలఁచినవాఁడై. మేదినీకాంతుండు। రాజు.

బును,నిజజనరక్షణంబును, నిఖిలజగదవక్రంబగుచక్రంబిచ్చి చనియె నంత॥ క॥ తనతోడినీడకైవడి। ననురూపగుణాఢ్యయై
నయాత్మ*మహిషితో। జనవిభుఁడు ద్వాదశీవ్రత। మొనరఁగ హరిఁ గూర్చి చేసె నొకయేటిదరిన్॥ వ॥ ఇట్లు వ్రతంబు సేసి యా
వ్రతాంతంబున గార్తికమాసంబున మూఁడు రాత్రు లుపవసించి కాళిందీజలంబుల సుస్నాతుండయి మధువనంబున మ
హాభిషేకవిధానంబుల విహితపరికరసంపన్నుండై హరి నభిషేకంబు సేసి మనోహరంబులైన గంధంబులు సమర్పించి యి
భిన వామోదంబులైన పుష్పంబుల నంబుజాక్షుఁ బూజించి॥ తదనంతరంబ॥ శా॥ పాలేతైప్రవహింపఁ దగ్గ రుచులే ప్రాయంబులున్ రూప
ముల్। హేలన్ ధూర్తలుగాక వెండిగొరిజల్ హేమోరుశృంగంబులున్। గ్రాలం గ్రేపులనట్లు నాఁకుచును నంగచ్ఛాయలై
యున్నమందాలన్న్యర్బుదషట్కమిచ్చె విభుఁడు ద్వ్యష్టైకవిప్రశ్రేణికిన్॥ క॥ పెక్కండ్రు విప్రవరులకు। గ్రక్కున నన విభ
క్తిత్రోడఁ గడుపులు నిండన్। జొక్కపుటన్నంబిడి యిభ। డొక్కాడఁ బారణము సేయ నుద్యోగింపన్॥ అయ్యవసరంబున॥
క॥ భాసురనిగమపదోప। న్యాసుఁడు సుతపోవిలాసుఁ డనుపమ యోగా। భ్యాసుఁడు రవిభాసుఁడు దు। ర్వాసుండేతెంచె నెగ
న్నివాసంబునకున్॥ వ॥ వచ్చిన నమ్మునివల్లభునకుఁ బ్రత్యుత్థానంబు సేసి కూర్చుండ గద్దియ యిడి పాదంబులు గడిగి పూజించి
సేమంబరసి తనయింట నన్నంబు గుడువుమని నమస్కరించిన నమ్మహాత్ముండు సంతసించి భోజనంబున కునంగీకరించి నిర్మ
లంబగు కాళిందీజలంబుల నంబరమధ్యానంబు సేయుచు మునిఁగి లేచి రాక తడవు సేసిన ముహూర్తావశిష్టయగు ద్వాదశియం
దుఁ బారణ సేయవలయుటఁ జింతించి బ్రాహ్మణాతిక్రమదోషంబునకు శంకించి విద్వజ్జనంబుల రావించి వారల నుద్దేశించి॥
క॥ ముని నీరుసొచ్చి వెడలఁడు। చనియెను ద్వాదశియు నింత చనని దెయ్యాలో। మునుపారణ యున్వలయును। వినుఁడర్హంబైన ధ
ర్మవిధ మెట్టిదియో॥ అని పలికిన నా రాజునకు బ్రాహ్మణజను లిట్లనిరి॥ గీ॥ అతిథి వోయి రామి నధిపయా ద్వాదశి। పారణంబు
మానఁ బాడిగాదు। గుడువకుండఁ గాదు గుడుచుటయును గాదు। సలిలభక్షణంబు సమ్మతంబు॥ వ॥ అని ధర్మసందేహంబు వా
పిన నా రాజర్షిశ్రేష్ఠుండు మనంబున హరిం దలంచి నీరు పారణంబు సేసి జలంబుల మునిఁగిన తపసి రాక కెదురుసూచుచు
న్న సమయంబున॥ సీ॥ యమునలోఁ గృతకృత్యుఁడై వచ్చి రాజుచే సేవితుండై। రాజచేష్టితంబు। బుద్ధిలో నూహించి బొమముడి
డి మొగముతో నదరెడి మేనితో నాగ్రహించి। రెట్టించి యాఁకలి కోట్లు మిట్టాడంగ నీసంపదున్మత్తు §నీనృశంసు। నీమురహం
కారు నిండఁగంటిరే విష్ణుభక్తుఁడు గాఁడు వీఁడు నన్ను। గుడువరమ్మని మును ముట్టఁ గుడిచినాఁడు। ధర్మభంగంబు సేసి మ
హాత్ముఁడయ్యె। నైన నిప్పుడ నూపెద నన్ని దిశల। నేను కోపింప మాన్ప వాఁడెవ్వఁ డనుచు॥ చ॥ పెటపెటఁ బండ్లు గీఁటు
చును భీకరుఁడై కనుఁగ్రేవ నిప్పుకల్। పొటపొట రాల గండములు పొంగ మునీంద్రుఁడు హుంకరించుచున్। జటమొదలం
టఁగాఁ బెఱికి చక్కనదానన కృత్యనాయుధో। త్కటవనమాలహస్తయను కానొనరించి వికవించె రాజుపైన్॥ క॥ కా
లానలసన్నిభయై। శూలాయుధహస్తయగుచు నసురాస్త్రక[illegible]బదంబులఁ ద్రొక్కుచు। వాలమహాకృత్య
మనుజవల్లభుఁ జేరెన్॥ గీ॥ ఆప్రకారమెఱిఁగి హరి విశ్వరూపుండు। పెట్టి తపసి సేయు ¶వేడబంబుఁ। జక్కఁబెట్టు మనుచుఁ జ
క్రంబుఁ బంచిన। వచ్చె నదియుఁ బ్రళయవహ్నిపగిది॥ వ॥ వచ్చి ముని పంచిన కృత్యను దహించి తనివి సనక ముని వెంటంబడిన ము
నియు మేరుగుహ సొచ్చిన నదియు ‖వ్యాళంబు వెనుకొను దవానలంబు చందంబునఁ దోన సొచ్చె మఱియును॥ మ॥ భువి దూఱ
న్భువి దూఱు నబ్ధి సొర నబ్ధుల్సొచ్చు నుద్వేగియై। దివిఁ బ్రాఁకన్ దివిఁ బ్రాఁకు దిక్కులకుఁ బోదిగ్వీధులం బోవుఁ జీ। కిక్కువెసన్ గ్రుం
కినఁ గ్రుంగు నిల్వ నిలుచున్ ☐గేడింపఁ గేడించు నో। కక్కవడిన్ జాపము వెంటనంటి హరిచక్రంబన్యదుర్వక్రమై॥ శా॥ ఏలోకం
బునకైన వెంటఁబడి తో నేతెంచు చక్రానల। జ్వాలల్మానుపువారు లేమి జని దేవశ్రేష్ఠులోకేశు వాఁ। డాలోకించి విధాత
☐విశ్వజననవ్యాపారపారీణరేఖాలీలేక్షణ కావవే కరుణఁ జక్రంబున్నివారింపవే॥ అనిన బ్రహ్మ యిట్లనియె॥ మ॥ కరమర్థి
ద్విపరార్థసంజ్ఞ గల యీకాలంబుఁ గాలాత్ముఁడై। ☐సొరది న్నిండఁగఁ జేసి లోకముల నాచో టున్విభుం డెవ్వఁడో। పరిపూర్తి
న్గనుఁ ద్రెవ్వఁ గెంపు లొలుకన్ స్వప్నంబుగాఁ జేయు నా। హరిచక్రాకృతి వహ్నికి న్యుఁడొకరుండడ్డంబుగా నేర్చునే॥ గీ॥ ఏను భ
వుఁడు దక్షుఁ డింద్రాదులును బ్రజా। పతులు భృగుఁడు భూతపతులు శిరము। లందు దాల్తుమతని యాజ్ఞ జగద్ధితం। బంచు భూరి
కార్యమతుల మనుచు॥ వ॥ కావున సుదర్శననివారణంబునకు నోపన నివిరించి పలికిన దుర్వాసుండు కైలాసంబునకుం జను దెం
చి శర్వు నాలోకించి చక్రానలంబు తెఱంగెఱింగించిన నమ్మహాదేవుం డిట్లనియె॥ సీ॥ వినుమయ్య తండ్రి యీ విశ్వేశ్వరుని

---

* మహిషి।పట్టపుదేవి. § ఈనృశంసున్।ఈఘాతుకునిని. ¶వేడబంబు।ఆడంబరము. ‖వ్యాళము।దుష్టయేనుఁగు-సర్పము. ☐కేడింపన్। మఱలింపఁగా. ☐విశ్వజననవ్యాపారపారీణరేఖాలీలేక్షణ॥ విశ్వ।ప్రపంచముయొక్క- జనన।ఉత్పత్తియొక్క- వ్యాపార।క్రియయందు- పారీణ।సమర్థమయిన- రేఖా।రేఖారూపమయిన- లీలేక్షణ।విలాసదృష్టిగలవాఁడా. ☐సొరది।క్రమముతో.

యంచుఁ జతురాస్యజీవకోశములు పెక్కు ల్వేలసంఖ్యలు గూడి వేళతో నిబ్బంగి నగుచుండుఁ జనుచుండు నవియుఁ గాక । నెవ్వా
నిచే భ్రాంతి నేమందుచున్నార మేను దేవలుఁడను రేంద్రసుతుఁడు । నారదుండ జుఁడు సనత్కుమారుఁడు ధర్ముఁడు కపిలుఁ
డు మరీచ్యాదులఖిల । నిర్జరులును సిద్ధనివహ మెవ్వని మాయ । నెఱుఁగ లేము మూల మిట్టిదనుచు । నట్టి యఖిలనాథు నాయుధశ్రే
ష్ఠంబు దోలఁగఁ జేయ మాకు దుర్లభంబు ॥ వ ॥ మునీంద్రా నీవు నమ్మహాత్ముని శరణంబు వేడుము తండు మేలు సేయంగలవాఁడ
ని పలికిన నీశ్వరుని వలన నిరాశుండై దుర్వాసుండు వైకుంఠనగరంబునకుం జని ॥ శా ॥ ఆ వైకుంఠములో నిభర్మమణిసౌధా
గ్రంబు పైలక్ష్మీదా । గ్రేవ నెల్లన నర్మభాషణములన్ క్రీడింపఁ బుణ్యున్ హరి౯ । దేవాధీశ్వరుఁ గాంచి యో వరదయో దేవేశ
యో భక్తర । త్యావిద్యాపరతంత్రమానసుఁగ దేచ క్రానలజ్వాలల౯ ॥ ఉ ॥ నీమహిమార్ణవంబు మది నిక్కముఁగా నెఱుఁగం
గలేక నీ । ప్రేమకు వచ్చు దాసునకుఁ బిచ్చతనంబున నెగ్గుఁ జేసితి । న్నామఅపున్సహింపుము టనారకుఁడై నమనంబులో భవ ।
న్నామము చింత సేసిన ననంతసుఖస్థితి నొందకుండునే ॥ వ ॥ అని పలికి పాదకమలంబులకు మ్రొక్కి లేవకయున్న దుర్వాసు
నింగని హరి యిట్లనియె ॥ చ ॥ చలమున బుద్ధిమంతులగు సాధులు నా హృదయంబు లీలదొం । గిలిగొని పోవుచుందురు కిల్బిషభ
క్తిలతాచయంబుల । న్నిలుపఁగఁ బట్టి కొట్టుమదు నేరుపుతో మదకుంభికైవడి । న్వలలకుఁ జిక్కి భక్తజనవత్సలతం జనుచుం
దుఁ దాపసా ॥ గీ ॥ నాకు మేలుగోరు నాభక్తుఁడగు వాఁడు । భక్తజనులకేను పరమగతియు । భక్తుఁ డెందుఁ జనినఁ బఱతెంతు వె
నువెంట । గోవు వెంటఁ దగులు కోడెభంగి ॥ అదియునుం గాక ॥ గీ ॥ తనువు మనువు విడిచి తనయులఁ జుట్టాల । నాలి విడిచి సంపదా
ళి విడిచి । నన్నె కాని యన్య మెన్నఁడు నెఱుఁగని । వారి విడువ నెట్టి వారి నైన ॥ క ॥ పంచేంద్రియముల తెరువుల । వంచించి మనం
బునం దమ వరమతులు ప్రతిష్ఠించి వహింతురు నన్నును । ఘుంచివరున్బణ్య సతులు మఱఁగిన భంగి౯ ॥ క ॥ సాధుల హృదయము
నా యది । సాధుల హృదయంబు నేను జగముల నెల్ల౯ । సాధుల నే నెఱుంగుదు । సాధు లెఱుంగుదురు నాదు చరితము విప్రా ॥
గీ ॥ ధారుణీసురులకుఁ దపము విద్యయు రెండు । ముక్తి చేయుచుండు ముదముతోడ । దుర్వినీతులైన దుర్జనులకు నీకు । నిదియుఁ
గీడు గాక నేలయుండు ॥ క ॥ నా తేజము సాధులలో । నాతతమై యుండు వారి నలఁచు జనులకు౯ । హేతిక్రియ భీతినిచ్చును । జే
తోమోదంబు చెఱుచు సిద్ధము సుమ్మీ ॥ క ॥ అదె పో బ్రాహ్మణ నీకును । సదయుఁడు నాభాగసుతుఁడు జనవినుతగుణా । స్పదుఁడి
చ్చు నభయమాతని । మది సంతసపఱచి వేఁడుమా శరణంబు౯ ॥ మ ॥ అని శ్రీవల్లభుఁ డానతిచ్చిన మహోత్సాహాద్యచ్చక్రకీలావ
ళీ । జనితాయాసుఁడు నిర్వికాసుఁడు దితస్వాంతుండు దుర్వాసుఁడ । ల్లన నేతెంచి నభక్తిఁ గాంచెఁ గరుణాలావణ్యపేషున్ని
దోషు నయోదారమనీషు మంజుమితభాషు న్నంబరీషున్ నృప౯ ॥ వ ॥ కని మర్గితుండై మహీవల్లభు పాదంబులు వట్టి విడువ
కున్న నా నరేంద్రచంద్రుండు చరణస్పర్శనంబునకు నోడుచుఁ గరుణారసభరితహృదయుండై హరిచక్రంబు హృదయం
బున నిట్లని స్తుతియించె ॥ సీ ॥ నీవ పావకుఁడవు నీవ సూర్యుండవు నీవ చంద్రుండవు నీవ జలము । నీవ నేలయు నింగి నీవ సమీరంబు
నీవ భూతేంద్రియనికరములును । నీవ బ్రహ్మంబును నీవ సత్యంబును నీవ యజ్ఞంబును నీవ ఫలము । నీవ లోకేశులు నీవ సర్వాత్మ
వు నీవ కాలంబును నీవ జగము । నీవ బహుయజ్ఞభోజివి నీవ నిత్య । మూల తేజంబు నీకు నే మ్రొక్కువాఁడ । నీరజాక్షుండు చాల
మన్నించునట్టి । శస్త్రముఖ్యము కావవే చాలు మునిని ॥ మ ॥ హరిచే నీవు విసృష్టవై చనఁగ మున్నాలించి నీ ధారల । న్దర్శణి ప్రా వ
లుటనిక్కంచుమును పేదైత్యేంద్రమధ్యంబుల । న్శిరముల్ పాదములున్ భుజాయుగళముల్ ఛేదింపనంగంబులు । న్నెరలుం
బ్రాణసమీరముల్ గదలు నీ యుద్ధంబులం జక్రమా ॥ గీ ॥ కలఁగి నిద్రవోవఁ గలలోన వచ్చిన । నిన్నుఁ జూచి దీర్ఘనిద్రవోదు । రసుర
వరులు శయ్యలందు మన్న సతులు ప్ర । ఖాతమందు లేచి పలువరింప ॥ ఉ ॥ చీఁకటి వాపుచున్ వెలుఁగు సేయుచు సజ్జనకోటి నెల్లన ।
శ్రీకులఁ జేయు నీ రుచులు చెల్వుగ ధర్మసమేతులైనను । న్నాకున నిట్టి దట్టిదని వర్ణనసేయ విధాత నేరఁడ । స్తోకము నీ మహామ
హిమ దోషని వారి పరాపరాద్యమే ॥ గీ ॥ కమలలోచనుం డఖిలుల శిక్షింపంగ । బాగు సేయ నీవు పాలువడితి । వైనసింకఁ జాలు
నాపన్నుఁడై యున్న । తపసిఁ గావుమీవు ధర్మవృత్తి ॥ వ ॥ అని వినుతించి కేలు వమ్మిదోయి నొసటం బొసఁగించి యిట్లనియె ॥
గీ ॥ ప్రణమస్కరింతు నింద్రశాత్రవధూమ । కేతువునకు ధర్మసేతువునకుఁ । విమలరూపమునకు విశ్వదీపమునకుఁ । జక్రమునకు
సుప్తశక్రమునకు ॥ అని మఱియు నిట్లనియె ॥ గీ ॥ విహితధర్మమందు విహరింతు నేనియు । నిష్టమైన ద్రవ్యమిత్తు నేని । ధరణీసురుఁ
డు మాకు దైవతంబగు నేని । విప్రునకు శుభంబు వెలయుఁ గాక ॥ క ॥ అఖిలగుణాశ్రయుఁడగు హరి । సుఖియై నా కొలువువలనఁ
జొక్కెడి నేని । న్నిఖిలాత్మమయుం డగుటకు । సుఖమందుం గాక భూమిసురుఁ డీ వేళ౯ ॥ వ ॥ అని యివ్విధంబున నాభాగసు
పుడమిఱేని వలన మన్నించి తపసికి దాహంబు నొందింపక రక్కసులగొంగ చక్రంబు తిఱిగి చని యెనంత దుర్వాసుండు శాం
తింబొంది మెల్లని మాటల నా రాజుం దీవించి యిట్లనియె ॥ మ ॥ నరనాథోత్తమ మేలు సేసితిక దా నాతప్పు సైరించి శ్రీహరి

పాదాబ్జములెంతముట్టఁగొలుతేయాశ్చర్యమానైనచో। ననుఁదండ్రీనినుబోటిసాధులకుఁదానైయిచ్చుటల్గాచుట।ల్నా
రదినైన్నిజగుణంబులై సరసవచ్చుంగాదెమిత్రాకృతిన్॥ అదియునుంగాక॥ మ॥ ఒకమాటెవ్వనిపేరుకర్ణములలోనె
య్యారమైసోఁకిన।న్సకలాఘంబులు *పల్లటిల్లితొలఁగున్న భ్రాంతితోనట్టిస।త్సుకరున్మంగళతీర్థపాదుహరివిష్ణున్దేవదేవే
శుఁదా।నకలంకస్థితిఁగొల్చుభక్తులకులేదడ్డంబురాజాగ్రణీ॥మత్తకోకిల॥తప్పులోఁగొనిచక్రపావకదాహముంబెడఁబా
పితౌ।నెప్పునొప్పుభవద్దయారసమోనరేశ్వరప్రాణము।ల్సెప్పుమున్మనువోయిక్రమ్మఱఁజేరెధన్యుఁడనైతినీ।కెప్పుడున్మ
భమేనుగోరెదనింకఁబోయెదభూవరా॥క॥అనినవినిరాజముఖ్యుఁడు। మునివల్లభుపాదములకుమ్రొక్కి-కడున్మ।న్ననసే
సియిష్టభోజన।మనువుగఁబెట్టింపఁదృప్తుఁడయ్యెనతండున్॥మఱియునమ్మునీంద్రుండిట్లనియె॥ శా॥కంటి న్నేఁటికినిన్నునీవ
చనముల్లగ్ణద్వయింశ్రీతిగా।వింటిన్నన్నముఁగొంటినీగృహమున న్వేడ్కా న్ఫలంబందెనే।మింటంబోయెదనీచరిత్రముఁను
రుల్మర్త్యుల్సుఖాసీనులై।మింటన్మేదినిసన్నుతింపఁగలరీమీఁదన్నరేంద్రాగ్రణీ॥వ॥అనిచెప్పిదుర్వాసుండంబరీషునిదీవించి
కీర్తించిమింటితెరువునబ్రహ్మలోకంబునకుంజనియెమునీశ్వరుండు మగుడంజనువేళకునొక వత్సరంబునిండివ్రతంబుపరి
పూర్ణంబైన॥గీ॥అవనిసురుఁడుగుడువనతిపవిత్రంబైన।వంటకంబుభూమివరుఁడుగుడిచెఁ।దపసియెగులుమాన్పఁదానెంత
వాఁడను।హరికృపామహత్వమనుచుఁదలఁచి॥మఱియు॥ క॥హరిఁగొల్చుచుండువారికిఁ।బరమేష్ఠిపదంబుమొదలుపరభో
గంబు।ల్నరకసమంబనుతలఁపున।ధరణీరాజ్యంబుతోడితగులముమానెన్॥ఇట్లువిరక్తుండై॥గీ॥తనకుసదృశులైనతనయుల
రావించి।ధరణిభరమువారిఁదాల్పఁబంచి।కాననంబుసొచ్చి కామాదివిజయుఁడై।నరవిభుండుహరిసమానుఁడగుచు॥ క॥అ
య్యంబరీషుచరితముఁ।దియ్యంబునవిన్నఁజదువధీసంపన్నుం।డయ్యుండునుభోగపరుం।డయ్యుండునునరుఁడుపుణ్యుఁడై
యుండున్నృపా॥వ॥వినుమయ్యంబరీషునకువిరూపుండును,గేతుమంతుండును,శంభుండను,వారుమువ్వురుకొడుకులందుఁ
గేతుమంతుండును,శంభుండును,హరింగూర్చితపంబుసేయువారై వనంబునకుంజనిరివిరూపునికిఁబృషదశ్వుఁడును, బృష
దశ్వునకురథీతరుండమ్మహాత్మునికిసంతతిలేకున్న నంగిరస్సనుమునీంద్రుండతనిభార్యయందుబ్రహ్మతేజోధనులయిన కొ
డుకులంగనియెవారలురథీతరగోత్రులునాంగిరసులను, బ్రాహ్మణులునై యితరులందుముఖ్యులైప్రవర్తిల్లిరనిచెప్పిశు

ఇక్ష్వాకువంశానుక్రమము.

కుండిట్లనియె॥క॥ఒకనాఁడుమనువుతుమ్మిన। వికలుఁడుగాకతనిఘ్రాణరంధ్రమువెంటం।బ్రకటయశుండిక్ష్వాకుఁడు।న
కలంకుఁడువుట్టెరవికులాధీశుండై॥సీ॥ఇక్ష్వాకునకుఁబుత్రులెలమిఁబుట్టిరినూఱ్వురమరవికుక్షియునిమియుదండ।కుండు
నాతనిపెద్దకొడుకులుమువ్వురార్యావర్తమంచుహిమాచలంబు।వింధ్యాద్రిమధ్యమూర్వీమండలముఁగొంత నేలిరియిరువ
దియేగురొక్క-।పాఁడుగనాతూర్పుభూమిపాలించిరియందఱుపడమటికధిపులైరి। యున్ననలువదియేన్వురునుత్తరోర్వి।
దక్షిణోర్వియుఁగాచిరితండ్రియంత।నష్టకాశ్రాద్ధమొనరింతుననుచునగ్ర।సుతువికుక్షినిరీక్షించిశుద్ధమయిన।మాంసఖం
డంబుదెమ్మనెమహితయశుఁడు॥మ॥ అగుఁగాకంచువికుక్షి వేఁటఁజనిఘోరారణ్యభూమిందగ।న్మృగసంఘంబులఁజంపి
బిట్టలసితామేనొల్లఁబోనాఁకట।న్సగమైయొక్క-శశంబువట్టితెనిశేషంబయినమాంసంబుశీ।ఘ్రగతిందండ్రికిఁదెచ్చియి
చ్చెనకలంకస్ఫూర్తివర్తిల్లఁగాన్॥తరల॥కులగురుండువసిష్ఠుఁడంతవికుక్షికుందెలుదింటలో।పలనెఱింగియనర్హమెంగిలి
పైతృకంబొనరింపఁగా।వలదువీఁడుదురాత్మకుండనవానితండ్రియువానిఁజెం।తలనుజేరఁగనీకదేశముదాఁటిపోనడఁచె
న్వడిన్॥గీ॥కొడుకువెడలఁగొట్టిగుణవంతుఁడిక్ష్వాకుఁ।డావసిష్ఠుఁడేమియానతిచ్చె।నదియుఁజేసియోగినై వనంబునఁగ
లేఁ।బరమువిడిచిముక్తిపదమునొందె॥చ॥జనకుఁడుముక్తిఁబొందనయశాలివికుక్షిశశాదుఁడంచుభూ।జనులునుతింపనీధర
ణిచక్రముశేషమునేలియాగము।ల్ఘనకొనిచేసెఁబ్రీతిహరిఁగూర్చిపురంజయపుత్రుఁగాంచెఁబే।ర్కొనెయమరేంద్రవా
హుఁడుకకుత్స్థుఁడునంచునువానిలోకముల్ ॥సీ॥ కృతయుగాంతంబునదితిసుతాసురులకురణమయ్యెనందులరాక్షసుల
కు।నమరవల్లభుఁడోడిహరితోడఁజెప్పినజలజనేత్రుఁడుపురంజయునియందు। వచ్చినేనుండెదవాసవవృషభంబవైమోపు
మనిపల్కె-నమరవిభుఁడు।గోరాజమూర్తికకుత్ప్రదేశంబునఁబురంజయుమోచెనంతనతఁడు। విష్ణుతేజంబుదనయందు
విస్తరింప।దివ్యచాపంబుచేపట్టిదీర్ఘనిశిత।బాణములఁబూనివేల్పులుప్రస్తుతింప। నంతఁగాలాగ్నిచాడ్పుననరికినడిచె॥చ॥
నడిదిశరావళింద్రనుజనాథులమేనులుదించికంఠము। ల్తొడితొడిఁద్రుంచికాలుపురిత్రోవకుఁగొందఱఁబుచ్చికొందఱ।న్వె
డినురగాలయంబునకువాసముసేయఁగఁద్రోలియంతమా।రడకనిశాచరేంద్రులపురంబులుగాల్చెఁబురంజయాఖ్యతన్॥
వ॥ఇవ్విధంబునశశాదపుత్రుండురాక్షసులపురంబులుజయించినకతనంబునంబురంజయుండును,వృషభరూపుండైనయిం

* పల్లటిల్లి।దుఃఖపడి.   ఎగులు।కష్టము.

త్రుంఁడు వాహనంబగుటం జేసి యింద్రవాహనుండ తనిమూపురంబెక్కి రణంబు సేసిన కారణంబునఁ గకుత్స్థుండన నీమూఁ
డు నామంబులఁ బ్రసిద్ధి కెక్కి దైత్యులధనంబుల నింద్రునకిచ్చె నప్పురంజయుని పుత్త్రుండనేనస్సతని పుత్త్రుండు పృథుండు, పృథున
కు విశ్వగంధుండు, విశ్వగంధునకుఁ జంద్రుండు చంద్రసుతుండు యువనాశ్వుండు- యువనాశ్వతనూభవుండు శబస్తుం-డతం
డు శాబస్తినామనగరంబు నిర్మించె-శబస్తతనయుండు బృహదశ్వుండు, బృహదశ్వునకుఁ గువలయాశ్వుం-డా నరేంద్రచం
ద్రుండు॥ క॥ లావు మెఱసి యిరువదియొక। వేవురు నన్దనులుఁ దాను వీరుఁడ తఁడు భూ। దేవుఁ డుదంకుఁడు పనుపఁ। రావహుఁ
డై చంపె దుంధు ననురాబన్ధున్॥ వ॥ అది కారణంబుగా దుంధుమారుండన నెగడె నయ్యసురముఖానలంబునఁ గువలయాశ్వ
కుమారులందఱు భస్మంబులైరందు దృఢాశ్వుండును, కపిలాశ్వుండును, భద్రాశ్వుండును నను వారలు ముగ్గురు చిక్కిరందు దృ
ఢాశ్వునకు హర్యశ్వుండును, హర్యశ్వునకు నికుంభుండును, నికుంభునకు బర్హిణాశ్వుండును, బర్హిణాశ్వునకుఁ గృతాశ్వుం
డును, కృతాశ్వునకు సేనజిత్తు, సేనజిత్తునకు యువనాశ్వుండు జనించె-నతండు గొడుకులు లేక నూర్వురు భార్యలుం దాను
ను నిర్వేదపడియుండె-నా రాజునకు మునులు కృపఁ జేసి యింద్రునిఁ గూర్చి సంతతికొఱకై నైంద్రయాగంబు సేయించిరందు॥
సీ॥ భూమీశు భార్యకుఁ బుత్త్రలాభమునకై పోయు తలంపున భూమిసురులు। జలమును మంత్రించి జలకలశము దాఁచి నియమం
బుతోఁ గూడి నిద్రవోవ। ధరణీశ్వరుఁడు నీరుదప్పితో నా రాత్రి ధృతిలేక యజ్ఞమందిరముఁ జొచ్చి। యానీరు ద్రావిన నంత మేల్కని
వారలెవ్వఁడు ద్రావెనీ రెంచుఁ బోయె। ననుచు రాజు ద్రావుటంతయు భావించి। యెఱిఁగి చోద్యమందియీశ్వ రాజ్ఞ। యెవ్వఁ
డోపుఁ గడువ నీశ్వరునకు నమస్కారమనుచు నేది కార్యమనుచు॥ వ॥ వారలు దుఃఖించుచుండ నంతఁ గొంత తడవునకు యువనా
శ్వుని కడుపు వ్రక్కలించుకొని చక్రవర్తిచిహ్నంబులు గలకుమారుండు జన్మించి తల్లి లేనికతంబునఁ గుడుపునది లేక నేడ్చుచుం
డ నింద్రుండు వచ్చి శిశువునకు నాఁకలిదీరుకొఱకు వాసనోటం దన వ్రేలిడి నం ద్రావెడికతంబున వాని పేరు మాంధాత యనిని
ర్దేశించి చని యెనివ్విధంబున॥ గీ॥ కడుపువగల ముద్దుకొడుకు జన్మించిన। ధీరుఁడయ్యెఁ దండ్రి దేవవిప్ర। కరుణ యట్లకాదె కడిఁది
దైవములావు। గలుగువాఁడు బ్రతుకుఁ గాక చెడునె॥ వ॥ ఇట్లు బ్రదికియున్న యువనాశ్వుండు గొంతకాలంబునకుఁ దపంబు
సేసి సిద్ధిం బొందె నంత॥ సీ॥ పడమట నెద వెలుఁ బాలచంద్రుని మాడ్కిఁ బూఁటపూఁటకు వృద్ధిఁ బొందె బాలుఁ। డల్ల సంబరిపూ
ర్ణ యౌవనారూఢుఁడై రావణాదిరిపుల రాజవరుల। దండించి తను త్రసదస్యుఁడంచు సురేంద్రుఁ డంకింప శూరుఁడై యఖి
ల దేవ। మయు నతీంద్రియు విష్ణు మాధవు ధర్మాత్ము నజుని యజ్ఞాధీశు నాత్మఁ గూర్చి। చేసి క్రతువులు భూరిదక్షిణలనిచ్చి। ద్ర
వ్యయజమానవిధిమంత్రధర్మయజ్ఞ। కాల ఋత్విక్ప్రదేశ ముఖ్యంబులెల్ల। విష్ణురూపంబులనుచు భావించె నతఁడు॥ క॥ బలి
మి నడంచుచు నరులం। జలి వెలుఁగు న్వేఁడి వెలుఁగుఁ జనుచోటెల్లన్। జలరుహనయనుని కరుణను। జెలువుగ మాంధాత యేలె
సిదినిం డార్నన్॥ వ॥ అంత రాజు నకుశశిబిందు కూఁతురగు బిందుమతి యందుఁ బురుకుత్సుండు నంబరీషుండును ముచుకుందుం
డునను వారు ముగ్గురు కొడుకులు నేబండ్రు కూఁతులుం జనించి పెరుగుచున్న యెడ॥ సీ॥ యమునాజలములోన నధికుఁడు సౌభ
రి తపము సేయుచు జలస్థలములందుఁ। బిల్లలుఁ దన ప్రాణవల్లభయును గూడి మెలఁగ నానందించు మీనరాజుఁ। గనుఁగొని సం
సారకాంక్షియై మాంధాత నొకకన్య నడుగ నృపోత్తముండు। తరుణి నిత్తు నుస్వయంవరమునఁ జేకొను మనవుడు నసుఁ జూచి
యౌవనాంగి। యేల ముసలిఁ గోరు నిట్లట్టువడఁ కెడి। వాఁడఁ జాల నెఱసి నాఁడ నొడలు। జిగియు బిగియు లేని శిథిలుండఁ గరగిం
పఁ। జాలఁ దిగిచికొనును పాయమెట్లు॥ అదియునుం గాక॥ గీ॥ బాలపువ్వుబోఁడి ప్రాయంపు వానిని। జెన్నువాని ధనముఁ జే
ర్పువాని। మఱిగె నేనిఁ గొంత మఱుఁగుఁ గాకెదిరిఁద। న్నెఱిఁగి ముసలితపసి నేల మఱుగు॥ వ॥ అని విచారించి సౌభరి తన తపోబ
లంబునం జేసి ముసలితనంబు విడిచి యెలప్రాయంపు కొమరుండయి యలంకరించికొని ముందట నిలువంబడిన మాంధాత
యుఁ గన్నియల నగరుఁ గాఁచికొని యున్నవారికి సెలవుసేసిన వారమ్మునీంద్రుని నా రాజపుత్త్రికలున్న యెడకుం గొనిపో
యి చూపిన॥ ఉ॥ కోమలులార వీఁడు నలకూబరుఁడో మరుఁడో జయంతుఁడో। యేమఱి వచ్చె వీనిఁ దడవేల వరింతము నేము
నేమయం। చా మునినాథుఁ జూచి చలితాత్మకులై సొరిదిన్వరించిరా। భామినులందఱుం గుసుమబాణుఁడు ఘీయనిఘం
టవ్రేయఁగన్॥ వ॥ ఇట్లు రాజకన్యకలనందఱిం జేకొని సౌభరి నిజతపః ప్రభావంబున నేక లీలావినోదంబులు గల్పించియుం
డు॥ సీ॥ గృహారాజములయందుఁ గుసుమవల్లులయందుఁ గోలాహలంబైన కొలఁకులందుఁ। గలకంఠశుకహంసఘుకరనినాదము
లచే వర్ణనీయములైన వనములందు। మణివేదికలయందు మహనీయపర్యంకపీఠలీలాశైలబిలములందు। శృంగారవతులగు
చెలువలు పలువురు తనపంపు సేయు సుస్థలములందు। వస్త్రమాల్యానులేపసువర్ణహార। భూరిసంపదనిష్టాన్నభోజియగు
చుఁ। బూఁటపూఁటకు నొకకొంత పొలుపుఁ దాల్చి। రాజకన్యలనందఱ రతులఁ దేల్చె॥ క॥ పెక్కండ్రు రాజముఖులకు। నొక్క

ఁడుమగఁడయ్యెఁదనియకుండెమునీంద్రుం|డొక్కఁడుఘృతధారలచే|నక్కజమైతృప్తిలేనియనలునిభంగిన్॥ ఇవ్విధంబున॥ క॥ ఆరామంబునమునివరుఁ|డారామలతోడబహువిహారమయుండై|గారాములఁదనకిట్లటు|సోరాములు సేసికొన్ని ప్రొద్దులువుచ్చెన్॥ వ॥ అంత నొక్కనాఁడు మేదినీవల్లభోత్తముండగు నామాంధాతమునీశ్వరుం డెందునోయెఁగూఁతు రెక్కడనలజడిపడుచున్న వారలోయని తలంచి వెదకవచ్చి యొక్కమహానగంబున మణిమయసౌధంబులం జక్రవర్తియుం బోలెం గ్రీడించుచున్న తాపసరాజుం గని సంతసించి వెఱఁగుపడి మన్ననలం బొంది మెల్లనఁ గూఁతులం బొడగని సత్కరించి యిట్లనియె॥ క॥ నాతోడులారమీపతి|మీతోడిదపనులయొకల మేలేయనుఁడు|న్నాతోడిదె నాతోడిదె|తా తా మేలనుచు ననిరి తరుణులు వరుసన్॥ వ॥ అంతఁ గొంతకాలంబున సభార్యాచర్యుండగు సౌభరి యేకాంతంబునఁ దన్నుఁదానె చింతించికొని మీనమిథునసంగదోషంబున నంగాఁపురంబు దనకునగుపడుట యెఱింగి పశ్చాత్తాపంబున నిట్లనియె॥ మ॥ ఉపవాసంబులఁ డయ్యుటో విషయసంయోగంబు వర్జించుటో|తపమున్ బూని చరించుటో హరిపదధ్యానంబునన్నిల్చుటో|యపలాపంబున నేలఁ బొందితి హతంబయ్యెం దపంబెల్లనీ|కపటస్త్రీపరిరంభముల్ మునులకుం గైవల్యసంసిద్ధులే॥ చ॥ మునియఁట తత్త్వవేదియఁట మోక్షముగానిసుఖంబు లెవ్వియుం|జనదఁట కాంతలేఁబదఁట సౌధచయంబఁట వాసదేశముం|దనయులునైదువేలఁట నిదానము మీనకుటుంబి సౌఖ్యముం|గనునఁట చెల్లరే నగవుగాక మహాత్ములు సూచి మెత్తురే॥ గీ॥ తపము సేయువాఁడు దత్త్వజ్ఞుఁడగువాఁడు|నెలమి మోక్షమిచ్ఛయించువాఁడు|నేకతంబు విడిచి యేర్పడ నేరఁడు|కాఁపురంబు సేయఁగఁ బటితపసి॥ వ॥ అని మగ్గి ఖంచితనుఁ దాన చింతించుకొని తన వేడబంబు వివేదించుచు నిహపరసాధకుండై కాఁపురంబు విడిచి సతులుం దానును వానప్రస్థధర్మంబున నడవికిం జని ఘోరతపంబు సేసి శరీరముఁ గుదియించి యగ్నిసహితుండై పరబ్రహ్మంబు సొచ్చె నంత॥ క॥ మునిపతివనమునకరిగిన|వనితలుతోనరిగి ప్రాణవల్లభుగతికిం|జనిరి వెనుదగిలి విడువక|యనలునితో శిఖలు నిలువకరిగిన భంగిన్॥ వ॥ అంత మాంధాత పెద్దకొడుకగు నంబరీషుండు వానిపితామహుండగుటం జేసి యువనాశ్వుండు దనకుఁ బుత్త్రుండుగావలయునని కోరి పుచ్చికొనియె- నయ్యంబరీషునకు యౌవనాశ్వుం, డతనికి హారివరుండు జనియించె నది కారణంబున నంబరీషయౌవనాశ్వహారితులు మాంధాతృగోత్రంబునకుం బ్రవరులైరి- మాంధాత రెండవకొడుకు పురుకుత్సుండ తని నురగలోకంబునకుం గొనిపోయి భుజంగకుమారులు దమ చెల్లెలగు నర్మదయను కన్యకను వివాహంబు చేసిరి- పురుకుత్సుండునక్కడ ననేకగంధర్వనాథుల వధించి తన నాగలోకసంచరణంబు దలంచు వారికి నురగభయంబు లేకుండ వరంబు వడసి తిరిగివచ్చెఁ- బురుకుత్సునకుఁ ద్రసదస్యుండు, త్రసదస్యునకు నరణ్యుం, డాయరణ్యునకు హర్యశ్వుండు, హర్యశ్వునకు నరుణుండు, నరుణునకుఁ ద్రిబంధనుండు, ద్రిబంధనునకు సత్యవ్రతుండు, సత్యవ్రతునకుఁ ద్రిశంకుండు జన్మించె నతండు॥ సీ॥ గురుశాపవశమునఁ గూలి చండాలుఁడై యనఘాత్ముఁ గౌశికు నాశ్రయించి|యతని లావున దివిజాలయంబున కేగ మున్నింపక మరులు మఱలఁ ద్రోయఁ|దలక్రిందుగాఁ బడి దైన్యంబుతోఁ గూఁగఁ గౌశికుం డప్పుడు ఘనత మెఱసి|నిలిపె నాకసమున నేఁ డునున్నట్టి త్రిశంకుఁ డాతఁడు హరిశ్చంద్రుఁ గనియె|నా హరిశ్చంద్రుఁ గౌశికుఁ డర్థిఁ జేరి|యాగదక్షిణమిషమున నఖిలధనముఁ|గొల్లఁగొని మీఁదఁ గులహీనుఁ గొలువఁ బెట్టె|బొంకకలజడిఁ బొందె నా భూవరుండు॥ వ॥ ఇట్లు విశ్వామిత్రుండు హరిశ్చంద్రు నెగులుపఱచుటఁ బివసిష్ఠుండు విశ్వామిత్రు నిగ్రహమ్ముగమ్మ నిశపించె-విశ్వామిత్రుండును వసిష్ఠుని బకంబుగమ్మని శపించె- బకరూపులయ్యును నాయిరువురు యుద్ధంబు సేసి రంత, హరిశ్చంద్రుండు పుత్త్రులులేక నారదునుపదేశంబున వరుణోపాసనన భక్తితోఁ జేయ నా వరుణుండు ప్రత్యక్షుండయిన నతనికి మ్రొక్కి యిట్లనియె॥ గీ॥ వరుణదేవ నాకు వరదిరగుణముల|కొడుకు పుట్టె నేని కొడుకుఁ బట్టి|పశువుఁ జేసి నీవు పరిణమింపఁగ వేల్తుఁ|గొడుకు నీగదయ్య కొఱఁత లేక॥ వ॥ అనిపలికినం గుమారుండు గలిగెడు నని వరుణుండు వరంబిచ్చె నియ్యెనంత హరిశ్చంద్రునకు వరుణప్రసాదంబున రోహితుండను, కుమారుండు జన్మించె వరుణుండును, హరిశ్చంద్రకుమారును ద్దేశించి॥ సీ॥ పుట్టిటలోపలవచ్చి పుత్త్రు వేలువుమన్నఁ బుట్టి పది వెళ్లినఁగాని సొరఁగదనియెఁ|బలురాకమును వచ్చి పాలు వేలువుమన్నఁ బండ్లు లేకున్న నభావ్యుఁడనియెఁ|బండ్లు రాఁ జూచి డింభకుని వేలువుమన్నఁ బడిపండ్లు రామి నభావ్యుఁడనియెఁ|బడిపండ్లు వొడమినఁ గొడుకు వేలువుమన్నఁ బోరులకోమిగ కసొరఁగదనియెఁ|దొడరి యిట్లు కొడుకుతోడి మోహంబునఁ|బ్రొద్దుఁగడుపుచుండె భూవరుండు|దండ్రితలఁపుకొలఁదిఁ దనలోనఁ జింతించి|యింటనుండక డవికేగె వెఱచి॥ వ॥ ఇట్లు వనంబునకుం జని శరశరాసనధరుండై రోహితుండు దిరుగుచుండె నవరుణగ్రస్తుండై హరిశ్చంద్రుండు మహోదరవ్యాధిచేఁ బీడితుండుగానుండుట విని పురంబునకుం దిఱిగి రాఁగమకింపనింద్రుండు ముసలితపసియై వచ్చి యిట్లనియె॥ గీ॥ పుణ్యభూములరుగు పుణ్యతీర్థంబులఁ|గ్రుంకు పుణ్యజనులఁ గోరి చూడు|పు

ణ్యకథలువినుము భూపాలపుత్రక। మేలుగలుగునట్టి మేరగలదు॥ వ॥ అనియిట్లుమగుడించినందిరిగిచనిరోహితుండొక్క-యేఁడవ్వనంబునందిరిగిక్రమ్మఱఁజను దేరనింద్రుండువచ్చితొంటియట్లనివారించెనివ్విధంబున॥ సీ॥ ఐదేండ్లువఱలించెననురేంద్రుఁడాబాలునాఅవయేఁటవాఁడడవినుండి। యింటికివచ్చుచునెలమితోనజగర్తుమధ్యమపుత్రుసన్మాన్యచరితు। ఘనుశునశ్శేఫునిఁగొనియాగపశువుగనాహరిశ్చంద్రునకాతఁడిచ్చెఁ। బురుషమేధముసేసిభూపాలవర్యుఁడువరుణుఁడాదిగదేవతలనుదనిపి। హోతకౌశికుఁడధ్వర్యుఁడౌనరభృగుఁడు। బ్రహ్మజమదగ్నిసామంబుపాడువాఁడు। మునివసిష్ఠుండుమఖమునముదముఁబొంది। కనకరథమిచ్చెనింద్రుఁడామనుజపతికి॥ వ॥ శునశ్శేఫునిప్రభావంబువెనుకవివరించెదనంత భార్యాసహితుండయినహరిశ్చంద్రువలనంబ్రీతుండై విశ్వామిత్రుండతనికిముఖ్యజ్ఞానంబుకృపసేసిన మనంబన్నమయంబుగావునమనంబునన్నరూపియైనపృథివినెఱిఁగిపృథివినిజలంబువలననడంచిజలంబుదేజంబువలననింకించి తేజంబువాయువువలనంజేర్చివాయువునాకాశంబునంగలిపియాకసంబుదామసాహంకారంబునందులయంబుసేసి యహంకారత్రయంబుమహత్తత్వంబునణఁగించిపరతత్వంబునకులోకంబునుసృజించెద ననుతలంపైనమహత్తత్వంబునంచుల విషయాకాశంబునిర్వర్తించివిషయవివర్జితుండై మహత్తత్వంబునుబరతత్వంబుగానెఱుంగుచు నయ్యెఱుకవలన సంసారహేతువైనప్రకృతినిభస్మంబుసేసినయ్యెఱుకనునిర్వాణసుఖపారవశ్యంబునంబరిహరించిసకలబంధవిముక్తుండై హరిశ్చంద్రుండవాఙ్మానసగోచరంబయిననిజరూపంబుతో వెలుంగుచుండె నతనికుమారునకుహరితుండు, హరితునకుఁజంపనామధేయుండతండు, దనపేరజంపానగరంబునిర్మించెఁ, జంపునికిసుదేవుండు, సుదేవునికివిజయుండు, విజయునకురురు

శ్రీ సగరచక్రవర్తికథాప్రారంభము. శ్రీ

కుండు, రురుకునకువృకుండు, వృకునకుబాహుకుండు, జనియించెనతండు॥ సీ॥ దండించిపగవారుదనభూమిఁ జేకొన్ననంగనలునుదానునడవికేఁగి। యడవిలోముసలియైయాతఁడుసచ్చిననాతనిభార్యదానునుగమింపఁ। గదియుచో నాస్త్రీకి గర్భంబుగలుగుటయౌర్వమునీశ్వరుఁడాత్మ నెఱిఁగి। వారించెనంతనవనజాక్షిసవతులునూలునిండారినఁజూడఁజాల। కర్థినన్నంబుగుడుచుచోనందుఁగలిపి। విషమువెట్టిరి పెట్టినవిడకగుడువ। గరముతోఁగూడసగరుండు ఘనుఁడుపుట్టి। వరయశస్స్ఫూర్తితోఁజక్రవర్తియయ్యె॥ శా॥ చండస్ఫూర్తినతండుదండ్రిపగకైసంగ్రామరంగంబులన్। జెండెన్ హైహయబర్బరాదులవధించెన్ దాళజంఘామలన్। ముండీభూతులుగానిరంబరులుగామూర్తుల్సభీభత్సులై। యుండంజేసెనిజారులన్సగరనామోర్వీవిభుండల్పుఁడే॥ క॥ ఖగరాజరుచులుగలయల। పగరాజులనడఁచియేలెబాహాశక్తిన్। నగరాజధీరుశూరున్। సగరున్ హతవిమతున్ భుజనులునుతింపన్॥ సీ॥ ఔర్వుండుసెప్పఁగనమరవేదాత్మకుహరినీశునచ్యుతుననంతుఁగూర్చి। వాజిమేధంబులువసుధీశ్వరుఁడుసేసెనందొక్క-మఖమునహయమువిడువ। నగభేదిగొనిపోయినాగలోకంబునఁగపిలునిచేరువఁగట్టితొలఁగె। నంతగుఱ్ఱముగానకారాజుదనపుత్రనివహంబుదిశలకువెదుకఁబంప। వారునీయేడుదీవులువరుసవెదకి। మఖతురంగంబులేకున్నమగుడిగాక। ప్రాభవంబునఁదోర్దండబలముమెఱసి। క్రొచ్చికోరాడిత్రవ్విరిక్షితలమెల్ల॥ వ॥ ఇట్లుసుమతికొడుకులునేలఁద్రవ్వి పాతాళంబునందూర్పుమట్టియున్నయుత్తరభాగంబునఁగపిలమునిపొంతనున్నతురంగంబుగని॥ చ॥ ఎఱిఁగితిమద్దిరయ్యెడవేఁటికిగుఱ్ఱపుదొంగయీతఁడే। గుఱుతుగఁబట్టిచంపుఁడటఘోరమునీంద్రుఁడువోలె నేత్రముల్। దెఱవకనున్నవాఁడిఁకనిఁదెంపుగఁబైసిగవట్టివంచుడం। చఱువదివేవురున్నిజకరాయుధముల్ఝళిపించిడాయుచోన్॥ చ॥ కపిలుఁడునేత్రముల్దెఱవఁగాఁదనుమేనులమంటపుట్టితా। రపగతధైర్యులైపడియహంకరణంబునమూఢచిత్తులై। నృపసుతులందఱున్ ధరణిసీఱయిరక్షణమందసాధులం। దపసులఁగాసివెట్టెడిమదస్ఫురితాత్ములునిల్వనేర్తురే॥ సీ॥ కొండలుకపిలునికోపానలంబునఁ బ్రుందిరిసగరకుమారులనుచు। నందురామునిశాంతుఁడానందమయమూర్తి తోడరికోపించునేమవ్వనేల। గాకజన్మించునేగగనస్థలంబుననేసాంఖ్యమతమునసిద్ధమతులు। భవసముద్రముమృత్యుపదమునులంఘింతు రాబుద్ధిఁజేయుపరాత్మభూమిఁ। దఖలబోధమందజ్ఞానకినరసిచూడ। సఖులుమిత్రులునెవ్వరుసగరసుతులు। చామతనుచేయునేరమిఁదనుపులంమ। నలకీలలువుట్టినీతైరిగాక॥ వ॥ మఱియుసగరుంకును కేశినియందుఁగన్నపుత్రుండసమంజసుండనువాఁడుసమంజసగుణంబులులేకపూర్వజన్మంబునయోగీశ్వరుండై యుండిసంగదోషంబువలనయోగభ్రష్టుండై సగరునకుజన్మించిజాతిస్మరణజ్ఞానంబుగలిగిలోకులకప్రియంబగువర్తనంబునండెఱుగుచుమెక్క-నాఁడు॥ చ॥ వరుసనయోధ్యలోనఁగలవారలనాడెడుపిన్నవాండ్రనా। సరయువులోననైచిజనసంఘముఁనంద్రియఁదిట్టుచుండవాఁ। డురుమతిఁగొన్నిప్రొద్దులకుయోగబలంబునఁజేసిబాలురం। దిరిగిపురంబులోపలికిఁదెచ్చిననివ్వెఱఁగందిరందఱున్॥ వ॥ అంతసగరుండుద

నామనుమఁ డివంశుమంతుని నశ్వంబు వెదకి తెమ్మని పంచిన నతండు దనతండ్రుల చొప్పునం జని వారలు త్రవ్విన మహాఖాతంబు సొచ్చి యందు భస్మరాసుల పొంతనున్న హయంబుం గని హయసమీపంబునందున్న కపిలాఖ్యుండైన విష్ణునికి దండప్రణామంబు సేసి యిట్లని స్తుతించె॥ సీ॥ మతి దిక్కఁ బట్టి సమాధిగౌరవమున వాసి గాంచినకు నవ్వల వెలుంగు। నిను నొక్కఁడు నాఁడైన నెఱుఁగ నేయా బ్రహ్మ యజుని మనంబున నవయవములఁ। బుట్టి జన్మించిన భూరిజంతువులఁ గను హీనుల మైన మా కెఱుఁగవశమె। తమలోన నీవుండఁ దా మెఱుంగరు నిన్ను గుణములఁ జూతురు గుణము లైనఁ। గాన నొకచోటఁ జీఁకటిఁ గందు రాత్మ। లందుఁ దెలియరు వేలుపు లరయఁ బొందు। లరయుదురు దేహధారు లత్యంధులగుచుఁ గడిఁది నీమాయ నెన్నఁడుఁ గడువలేక. వ॥ అని నుతి సేయుచు హయంబు విడువుమని చెప్పక తనతండ్రులు నీఱగుటం దడవక మ్రొక్కి నిలుచున్న యంశుమంతునికిఁ గరుణావిపులుండగుచుఁ గపిలుం డిట్లనియె॥ క॥ గుఱ్ఱముఁ గొనిపో బుద్ధుల। కుఱ్ఱఁడ మీతాత యొద్దకు నీ తండ్రు। ల్వెఱ్ఱులు నీఱైర దెయ్యా। మిఱ్ఱున గంగాజలంబు మెలఁగు శుభమగున్॥ వ॥ అని పల్కిన నమస్కరించి తురగంబుఁ గొనివచ్చి యాగ గరునికిచ్చిన సగరుండా పశువు వలన జన్నంబు కడనిండించి యంశుమంతునకు రాజ్యంబిచ్చి ముక్తబంధనుండై యౌర్వుండు సెప్పిన మార్గంబున నుత్తమగతికిం జనియె నంత॥ క॥ జనకులు గ్రగ్గిన చోటికి। ననిమిష నది దెత్తునని చనటవీస్థలికిం। జని తపము సేయఁజాలక। మనమున వగలూలయ నంశుమంతుఁడు దీఱెన్॥ క॥ ఆతనికొడుకు దిలీపుఁడు। భూతలమున గంగఁ దెచ్చి పొందించుటకై। ప్రీతిం దపంబు సేయుచు। ఖ్యాతిగఁ దేలేక కాలపరవశుఁ డయ్యెన్॥ క॥ అతని సుతుండు భగీరథుఁ। డతితపమొనరించి కనియె నమృతాపాంగన్నుతతరంగన్ముఖవనరుహ। రతభృంగన్నిజజటాగ్రరంగద్గంగన్॥ వ॥ కని నమస్కరించిన గంగ కృపఁ జేసి వరంబు వేఁడుమనిన నా రాచపట్టి యిట్లనియె॥ క॥ మావారి భస్మరాసుల। నీవాఱిం గలిపి కొనుము నేఁటి మావారల్। సేనారిఁ గలయ నాకము। మావారికిఁ గలుగు నిది ప్రమాణము తల్లీ॥ ఇంద్రవజ్రము॥ చెల్లమ్మ దిన్నన్ను భజింతు గంగన్। ఫుల్లాంతరంగన్ బహుపుణ్యసంగన్। కల్లోలలక్ష్మీజితకాశవల్లిన్। వల్లిన్ సుధీకల్పలతామతల్లిన్॥ అని వినుతులు సల్పుచున్న రాజకుమారునకు లోకపావని యిట్లనియె॥ మ॥ వినువీథిం బరతెంచి నేలఁ బడనా వేగంబు మున్నిల్పనో। పిన వాఁడెవ్వఁడు మేదినీతలము నే భేదించి పాతాళముం। జనుమన్న ద్విధినే నినాజలములన్ స్నాతులై మానవుల్। నను బొందించు నఘవ్రజంబెచట నే నాశంబుఁ బొందించెదన్॥ వ॥ అది గారణంబుగా విచారించెద నని పలుకుచున్న లోకమాతకు రాజన్యవర్యుండగు భగీరథుం డిట్లనియె॥ మ॥ పరతత్త్వజ్ఞులు శాంతచిత్తులు దపఃపారీణులార్యుల్ సనుల్పురుషశ్రేష్ఠులు వచ్చి తల్లి భవదంభోగాహము ల్సేయఁగా। నరసంఘౌఘమునిన్నుఁ బొందు నెజగన్నాథుండు నానాఘసం। హరుఁడా విష్ణుఁడు వారిచిత్తములదానై యుంట మందాకినీ॥ మ॥ తనలోనిన్నిజగంబులుం గలుగుటం దానిన్నిటం జెందుటన్। జననీతంతువులందుఁ జీరగలయాచందంబునన్ విశ్వభా। వనుఁడై యొప్పు శివుండు గాక మఱి నీవారిన్ని వారింప నేర్చిన వారెవ్వరు నీఁ ధరించుకొనుటకై శ్రీకంఠునిం గొల్చెదన్॥ వ॥ అని యొఱింగించి వీడ్కొని చని భగీరథుండు మహేశ్వరునుద్దేశించి గ్రద్దనఁ దపంబు సేసిన॥ గీ॥ భక్తవత్సలుండు ఫాలాక్షుఁడా భగీ। రథుని మెచ్చి నిజశిరంబునందు। శౌరిపాదపూతసలిలమై దివినుండి। ధరకు వచ్చు గంగఁ దాల్చెనపుడు॥ వ॥ ఇట్లమ్మహాన

॥ శ్రీపరమేశ్వరజటాజూటనిర్గతగంగానదీప్రవాహమహిమానువర్ణనము. ॥

దిపురారాతి జటాజూటరంధ్రంబు వలన దిగంబడి నిరర్గళప్రవాహంబై నిలకుజల్లించి నెఱసినిండి పెల్లు వెల్లువం గొని పెచ్చు పెఱఁగి విచ్చల విడిఁ గ్రేపు వెంబడినుఱక గ్రేళ్లుఱుకు మరక ప్రాయంపు కామధేనువు చందంబున నముండజెఱికి నిగుడుచు, ముద్దు చందురుతోడి నెయ్యంబునఁ గ్రయ్యన వెడలి చొప్పు దప్పక సాగి చను దెంచు సుధార్ణవంబుకై వడిం బెంపు గలిగి, మహేశ్వరు వదనగహ్వరంబు వలన నోంకారంబు పిఱుంద వెలువడు శబ్దబ్రహ్మంబు భంగిన దభ్రవిభ్రమంబున నమ్మహీపాలశిలకంబు తెరువు వెంటనంటి వచ్చు వెలియేనుఁగు తొండంబులను కరించి పఱచు వఱద మొగంబులు పిఱుంద నందంద గ్రందుకొని పొడచూపి తొలంగు బాలశారదాపుచకుంభంబులకు నగ్గలంబైన బుగ్గలును, బుగ్గల సంగడంబున పారిజాతకుసుమస్తబకంబుల చెలువంబులం దెగడు వెలినురువులును, వెలినురువుల చెంగల నర్ధోన్మీలిత కర్పూరతరుకిసలయంబులం గేలిఁ గొనుసుళ్లును, సుళ్ల కెలంకుల ధవళజలధర రేఖాకారంబుల బాగుమెచ్చని నిడుదయేఱులును, నేఱులం గలసి వాయువశంబున నెంతొంటిం దాఁకి బిట్టు మిట్టించి మీఁది కెగయు చుఱితభంగంబులైన భంగంబులును, భంగంబుల కొనల భిన్నభిన్నంబులై కప్పించియుప్పరం బెగయు ముత్తియంపు సరుల సరణి, మల్లికాదామంబుల తెఱంగునఁ గర్పూరఖండకదంబంబుల కరణి, నిందుశకలంబుల తేజంబునఁ దార కానికరంబుల పొలుపున, మెఱయుచు మౌక్తికన్యావశీకరంబులైన *శీకరంబులును గలిగి మధ్య

*శీకరంబులు। నీటితుంపురులు. మధ్యమలోక। మనుష్యలోకము.

మలోకశ్రీకరంబై, శ్రీకరంబు తెఱంగున *విష్ణుపదంబుముట్టి విష్ణుపదంబు భాతినుల్లసితహంసరుచిరంబై, సితపక్షంబురీతి నతిశోభితకువలయంబై, కువలయంబు చెన్నున బహుజీవనంబై, జీవనంబులాగున సుమనోవికాసప్రధానంబై, ప్రధానపర్వతంబుపోలుపున ననేకచక్రబకభీమమహాభంగసుభద్రార్జునచరితాభిరామంబై, రామచిత్తంబు మెలుపునం దనవారి లోఁజొచ్చిన దోషాచరాభయప్రదానచణంబై, మృత్యుంజయుపోలికె విభూతిసుకుమారంబై, కుమారచరిత్రంబు తేవను క్రౌంచప్రముఖవిజయంబై, విజయురథంబు భాతిహరిదయాసుందరంబై, సుందరవిచారంబు గ్రద్దనమహారామగిరివనప్రవేశకామంబై, కామకేతనంబు పెల్లుననుద్దీపితమకరంబై, మకరకేతను బాణంబుపైవడి నిలీనపరవాహినీకలితశంబరంబై, శంబరారాతిచిగురుగొంతంబు సూటి నద్వగవేదనాశమనంబయి, శమనదండంబుజాడని మోన్నన్నతసమవృత్తంబై, వృత్తశాస్త్రంబువిధంబున వడిఁగలిగి సదా గురులఘువాక్యచ్ఛటాపరిగణితంబయి, గణితశాస్త్రంబుకొలఁదిఁ ఘనఘనమూలవర్గసంకలితభిన్నమిత్రప్రకీర్ణఘాతభీష్మంబయి, భీష్మపర్వంబు పెంపున ననేకభగవద్గీతంబయి, గీతశాస్త్రంబు నిలుకడను మహాసుషిరతనుఘననానాశబ్దంబయి, శబ్దశాస్త్రంబును గ్యాదనచ్చువడిహల్లుగలిగి మహాభాష్యరూపావతారవృత్తివృద్ధిగుణసమృద్ధంబై, యర్థశాస్త్రంబుమహిమను బహుప్రయోజనప్రమాణదృష్టాంతరంబయి, దృష్టాంతరంబు తెఱంగున సర్వసామాన్యగుణవిశేషంబై, ఈషావ్యాపారంబు కరణి సుస్థిరోద్ధరణతత్పరంబయి, పరబ్రహ్మంబుగరిమ నతిక్రాంతానేకనిగమంబయి, నిగమంబునడువడి బ్రహ్మవర్ణసపక్రమసంగ్రహంబయి, గ్రహశాస్త్రంబుపరిపాటినిగర్కటమీనమిథునమకరసుందరంబై, సుందరీముఖంబు సోడిమి నిర్మలచంద్రకాంతంబయి, కాంతాధరంబు రుచిని శోణితచ్ఛాయావిలాసంబై, విలాసవతీకొప్పుచొప్పునఁ గృష్ణాలకాధికంబయి, యధికమతిశాస్త్రసంవాదంబు సొంపున నపారసరస్వతీవిజయవిభ్రమంబై, విభ్రమవతిచనుదోయిపగిది నిరంతరపయోవ్యాప్తాఖిలలోకజీవనప్రదతుంగభద్రాతిరేఖాసంకలితంబయి, లలితవతీనగవు మించున నపహసితచంద్రభాగధేయంబై, భాగధేయవంతుని వివాహంబు లీల మహామేఖలాకన్యకావిస్తారంబై, తారకెంగేలి మొడికంబున నతిక్రాంతసూర్యతనయంబయి, సూర్యతనయశరవర్షంబు పోలిక భీమరథ్యాటోపవారణంబయి, వారణంబు బిరుసున నంబుపూరోన్నతసంరంభంబై, రంభ నెమ్మోముడాలున సురతనాతిశయదశంబై, దశరథతనయుబానుముడిచాడ్పున సింధుగర్వప్రభంజనంబై, ప్రభంజనతనయుగదపెట్టుమాడ్కి నిసమీపగతదుశ్శాసనదుర్మదనివారకంబై, వారకన్యకముంజేతిగతిని ముహుర్ముహురుచ్చలితకంకణాలంకృతంబయి, కృతయుగంబునోజ నపంకంబై, పంకజాసనముఖంబునెఱపున ప్రభూతముఖ్యవర్ణంబై, వర్ణగుణితంబు తెరకువను బహుదీర్ఘబిందువిసర్గంబై, సర్గబంధకావ్యంబు విన్ననువున గంభీరభావమధురంబై, మధురాపురంబు సొబగున మహానందంబై, నందనవనంబు పొందువున విహారమాణకౌశికంబై, కౌశికహయంబు రీతినుదరధ్రువంబై, ధ్రువుతలంపుక్రియను పరికీలితవిశ్వంభరంబై, విశ్వంభరుని శంఖంబు రూపున దక్షిణావర్తోత్తరంబై, యుత్తరావివాహంబు చందంబునం బ్రముదితనలవరంబై, నరసింహనఖరంబుల భాతి నాశ్రితప్రహ్లాదగురువిభవప్రధానంబై, దానకాండంబు సిరిం గామధేనుకల్పలతాద్యభినవంబయి, నవసూతికాకుచంబు పేర్మి నిరంతరపయోవర్ధనంబై, ఘనమునిలయంబు తూనిక సంగతమకరమహాపద్మకచ్ఛపంబై, కచ్ఛపకర్పరంబు బలిమి నిపతితశైలసముద్ధరణంబై, ధరణీధరంబు సాటినుత్తుంగతటముఖ్యంబయి, ముఖ్యవరాహంబు గరిమ నున్నతక్షమంబై, క్షమాసురహస్తంబు గఱగఱికెను సత్పవిత్రమనోరామంబై, రామచంద్రు బాణంబు కడిందిన ఖ్యాగతఖరదూషణమదాపహరముఖరంబయి, ముఖరరామకుతారంబురీతి నిభూభృన్మూలభేదనప్రబలంబయి, బలరామహలంబు భాతినిం బ్రతికూలసన్నికర్షణప్రవర్ధంబయి, బుద్ధదేవుని మేనిమెఱుపున నభియాతివటూదారమనోహరంబయి, హరతాండవంబు మేలునుల్లసితానిమిషంబై, యనిమిషావతారంబు కీర్తిని శ్రుతిమంగళప్రదంబయి, ప్రదాతయాగిసూటి నర్థపరంపరావామనంబై, వామనచరణరేఖను బలివంశవ్యపనయంబై; నయశాస్త్రంబుమార్గంబున సామభేదమాయోపాయచతురంబై, చతురాననాండంబు భావంబుననపరిమితభువనజంతుజాలసేవ్యమానంబై, మానినియన లోఁతుమాపక గరితయన నలిచప్పుడు సేయక ముగుదయన బయలుపడక ప్రమదయనఁ గ్రొయ్యాంబుఁ బాఱుచుఁ బతివ్రతయన నిట్టట్టుసనక తల్లియన నెవ్వియైన లోఁగొనుచు దైవంబనభక్త

*విష్ణుపదము|ఆకాశము-విష్ణుదేవుని పాదము. భాతి|వలె. హంస|అంచ-సూర్యుఁడు. సితపక్షము|శుక్లపక్షము. కువలయము| భూమండలము. జీవనము|జలము-బ్రతుకు. సుమనః|దేవత|పుష్పము. తనవారిలోన|స్వజనములలో-తనజలములలో. దోషాచర|రాక్షసులు-పాపాత్ములు. చణంబై|నేర్పుగలదై. శంబరంబై|బురదగలదై-శంబరాసురుఁడుగలదియయి. శంబరారాతి|మన్మథుఁడు. గొంతము|బాణము. కంకణ|జలబిందువు-కడియము, అనిమిష|దేవత|మత్స్యము, మానిని|ప్రణయకోపముగలది, గరిత|గంభీరముగలది. ముగుద|ముగ్ధ-మాధురాలు. ప్రమద|మిక్కిలిమదముగలది.

మనోరథం బెవ్వరికిం గడచియ వాఙ్మానసగోచరంబయి ప్రవహించె॥ మ॥ జగతీనాథురథంబు వెంట బహుదేశంబుల్ వడిం దాటి సగరాత్మజకుమారభస్మములమీఁదన్ ముంచి పాఱన్ మరున్నగరావాసము వారు పొందిరి నవీనశ్రీలతోఁ గంగకున్। సుగతిం గాంగ మహాప్రవాహోదంతసుజన ద్రోహానలం బాఱునే॥ వ॥ హరు మెప్పించి మహాతపోనియతుఁడై యాకాశగంగా నదిన్ ధరకుం దెచ్చి నితాంతకీర్తిలతికాస్తంభంబు గా నవ్వసు। స్థిరలీలం బితృకృత్యమంతయు నొనర్చెన్ వారితానేకదుస్తరవంశవ్యథుఁడా భగీరథుఁడు నిత్యశ్రీకరుండల్పుఁడే॥ క॥ హరిఁ దన మనమున లోనిడి। హరిపాదాంభోజజనిత మైన నదిన్ సుస్థిరులై శ్రుతకీర్తిమునీంద్రులు। హరిఁ గలసిరి త్రిగుణరహితులై యవ్వేళన్॥ వ॥ అంత నా భగీరథునకు శ్రుతుండును, శ్రుతునకు నాభాఖ్యుండును, నాభావునకు సింధుద్వీపుండు, సింధుద్వీపునకు నయుతాయువు, నయుతాయువునకు ఋతుపర్ణుండును, జనియించె నంతం॥ గీ॥ నయవిశాలబుద్ధి నలచక్రవర్తితోఁ। జెంగిడీని తనము చాలఁ జేసి। యక్షహృదయ మనఁగ నిక వ్యస్తము గని చి। యశ్వవిద్య నేర్చె నతని వలన॥ వ॥ ఆ ఋతుపర్ణునకు సర్వకాముండును, సర్వకామునకు మదయంతీవల్లభుండైన సుదాసుండు పుట్టె, నా రాజశేఖరుని మిత్రసహుండనియుఁ, గల్మాషపాదుండనియు నని చెప్పుదురా భూవరుండు వసిష్ఠుని శాపంబున రాక్షసుండై తనకర్మంబున ననపత్యుండయ్యె ననిన విని పరీక్షిన్నరేంద్రుం డేమి కారణంబున సుదాసునకు గురుశాపంబు ప్రాప్తం బయ్యె నానతిమ్మని యడిగిన శుకుండిట్లనియె॥ సీ॥ ఆ సుదాసుఁడు వేఁటకై వనంబున కేగి గర్వించి యొక రక్కసునిఁ జంపి। వానితోఁ బుట్టిన వానిఁ బోవిడిచిన వాఁడును వగతోఁటి వానిన్ స్మరించి। పతితుఃఖితుండునై యా రాజగృహమున సూదభావంబున సొంపునొంది। యొకనాఁడు వసిష్ఠునకు ఋషులకుఁ దొరకొనాఁడ నన్నంబు సేయంగ నతనిఁ బనుప। వాఁడు మానవమాంసంబు వండి తెచ్చి। మునికిడ న్డిపఁ గోపించి ముని నరేంద్రుఁ। బిల్చి మానవమాంసంబుఁ బెట్టితనుచు। పలుకతోఁ రాక్షసుఁడవు గమ్మని శపించె॥ వ॥ ఇట్లు రాక్షసుండు వండి తెచ్చుటయు సుదాసుండెఱుఁగమిఁ దన మానంబున నెఱిఁగి వసిష్ఠుండు పండ్రెండేండ్లు రక్కసుండవై యుండుమని శపియించె నయ్యవసరంబున॥ క॥ గురువున్నామ్ము శపింతునంచు జలముల్ గోపంబుతో దోయిటన్ నరనాథుం డుధరింపఁ దత్సతి నివారించి మిమ్ముం దిశల్ ధరయుం జీవమయంబు గా నిఖిలముం దాఁ జూచి చల్లెన్ ధరా। వరుఁడాత్మీయ పదంబులం గరపుటీ వారిపూరము న్వేగమైన్॥ వ॥ ఇట్లు మిత్రసహుండు గావునఁ గళత్రానుకూలుండయి శపియింపనొల్లక సుదాసుండు రాక్షసభావంబు నొంది *కల్మాషవర్ణంబులయిన పాదంబులతో నడవులందిరుగుచు॥ క॥ ఆఁకటఁ దటఁ దటమాఁడుచు। వీఁక నతఁ డడవిని నున్న విప్రమిథునమున్। దాఁకి తటాలున విప్రుని। తూఁకటి చేపట్టి మ్రింగఁగా నిపోపు తర్జిన్॥ వ॥ అంత నా బ్రాహ్మణుని భార్య మోఁదికొనుచుం బెగ్గడిల్లి డగ్గుత్తికతోఁ బతికి డ్డంబు వచ్చి యేడ్చుచు రాచరక్కసునకిట్లనియె॥ క॥ మానుషదేహము గలుగుట। భూనాయక దుర్లభంబు పుట్టినమీఁదన్। దానము పరోపకారము। భూనుతకీర్తియును వలదె పురుషున కెందున్॥ మ॥ రవివంశాగ్రణివై సమస్తధరణీరాజ్యానుసంధాయివై। భువనస్తుత్యుఁడవై పరార్థరతివై పుణ్యానుకూలుండవై। వివరం బేమియు లేక నా పెనిమిటిన్ విప్రుం దపశ్శీలునిన్। న్శివరున్ బ్రహ్మవిదగ్రగణ్యుని న్భక్షింపఁగాఁ బాడియే॥ శా॥ తండ్రీ నీవును నేను వంశజులకున్ గావంబనా బ్రాహ్మణుం। డంద్రా మాటలు లేవె భూమిసురగోహత్యాభిలాషంబుకై। క్రౌర్యే మీ యటువంటి సాధువులు రక్షోభావముం జెల్లునే। తండ్రీ దాతలఁ బూర్వులం దలఁప వేధర్మంబునం బోఁగదే॥ శా॥ అన్నా చెల్లెల నయ్యె నన్ని దుపు నీకన్నంబు వెట్టింతు నా। ప్రాణనాథుని ద్విజుఁ గంగికి స్త్రీ నకటా హింసింప నేలయ్య నీ। వెన్నం డింతుల తోడఁ బుట్ట వె సజం బిట్టయిన మున్నుట్టనా। పన్నన్నన్ను శిరంబుఁ ద్రుంచి మహిజేశ త్వ్రిణేశు భక్షింపవే॥ క॥ అనికరుణపుట్ట నాపుచు। వనితా వాణిపలు వరింప వసుధాదేవుఁ। డనిమొన తఁడు పులిపసువుం। దిను క్రియ శాపంబుకె తనధీరహితుండై॥ వ॥ అంత నా బ్రాహ్మణి కోపించి కామార్తనైన నాదు పెనిమిటిన్ భక్షించితి వీగావున నీవు నెలఁతలం బొందఁ జేసిన వేళ మరణంబుఁ బొందుమని కల్మాషపాదుని శపించి పతిశల్యంబులతో నగ్నిప్రవేశంబు సేసి సుగతికిం జనియె నంతఁ బండ్రెండేండ్లు సనిన నా రాజు మునిశాపనిర్ముక్తుండై॥ గీ॥ రతులకొఱకు భార్య రావింపనదియును। బెదరి విప్రసతి శపించు టెఱిఁగి। మగని డగ్గఱిల్లి మైథునకర్మంబు। మాన్పె సతులగోష్ఠి మానె నతఁడు॥ క॥ అది కారణమునఁ బుత్రాభ్యుదయము లేదా సుదాస భూపాలునకుం। దనుమతిన వసిష్ఠుఁడు। మదయంతికిఁ గడుపుఁ జేసె మదనక్రీడన్॥ వ॥ ఇట్లు సుదాసుని భార్యయగు మదయంతి వసిష్ఠువలన గర్భిణియై యేడేండ్లు గర్భంబు ధరించి నీళ్లాడ సంకటపడుచున్న వసిష్ఠుండు వాఁడి యగు నశ్మమున నా గర్భంబుఁ జీఱి వనశ్మకుండను కుమారుండు పుట్టె నతనికి నారీకవచుండు పుట్టె నా సమయంబున॥ క॥ భీకరుఁడగు పరశురాముఁడు ఘోరకుఠారమున నృపులఁ గూలుచు వేళన్। నారీజనములు దాఁచిన। నారీకవచుండనం గనరనుతికెక్కెన్॥ వ॥ ఆ నారీకవచుండు నిర్మూలంబైన రవివంశంబునకు మూలంబగుటం జేసి మూలకుండయ్యె మూలకునకు విశ్వసహుండును విశ్వ

* కల్మాషవర్ణంబు। చిత్రవర్ణము. శిల అశ్మము। రాయి.

సహునకు ఖట్వాంగుండు పుట్టి చక్రవర్తియయ్యె నతండు॥ సీ॥ అమరులు వేడిన నసురనాథులఁ జంపి త్రిదశులతోఁ దన తెగడు కాల మెంతని యడిగిన నిదె నిండుచున్న దితఁడవు లేదే మైన నడుగుమనిన వరములు గోరక వరవిమానం బెక్కి తనపురికే తెంచి తత్పబుద్ధిఁ బరమేశ్వరుని యందభావంబుఁ గీలించి కులదైవతద్విజకులముకంటె నంగనాప్రాణరాజపుత్రాదులెల్లఁ గావు ప్రియములు ధర్మంబు గడచి నాదు మతి ప్రవర్తింప దెన్నఁడు మది నెఱుంగ నన్యమాయీశ్వరునిఁ దక్క ననుచు మఱియు॥ మ॥ ఇలమీఁదన్ బ్రతుకేల వేల్పులవరం బేలా ధనం బేల చంచలగంధర్వపురీవిడంబనము లైశ్వర్యంబు లేలా జగంబులఁ బుట్టించు తలంపునం బ్రకృతితోఁ బొత్తై తుదిం బాసి నిర్మలమై వాఙ్మనసామితంబగు పరబ్రహ్మంబు నేఁ జెందెదన్ ॥ అని నిశ్చయించి॥ మ॥ కలసె న్సంగము లెల్లఁ బాసి నియతి న్ఖట్వాంగుఁ డశ్రాంతమై కలిగెం దన్మతి పైన లేద నెడిదై కల్యాణమై సన్నుతిం దలఁపం బక్కఁగ రాని దై పరమమై తత్త్వజ్ఞు లూహించి హృజ్జలజాతంబుల వాసుదేవుఁడని సంస్థాపించు నాబ్రహ్మమున్॥

శ్రీరామచరిత్రము.

వ॥ అట్టి ఖట్వాంగునకు దీర్ఘబాహుండు, దీర్ఘబాహునకు రఘువు, రఘువునకుఁ బృథుశ్రవుండుఁ, బృథుశ్రవునకు నజుండు, నజునకు దశరథుండు, దశరథునకు సురప్రార్థితుండై పరబ్రహ్మమయుండయిన హరి నాల్గువిధంబులై శ్రీరామలక్ష్మణభరతశత్రుఘ్న నామంబుల నిజాంశసంభూతుండై జన్మించె, దచ్చరితంబు వాల్మీకిప్రముఖులైన మునులచేత వర్ణితంబై నది యైనం జెప్పెద సావధానమనస్కుండవై యాకర్ణింపుము॥ మ॥ *అమరేంద్రాశకుఁ బూర్ణచంద్రుఁ డుదితుండైనట్టు నారాయణాంశమునం బుట్టెను దాంత రావణశిరస్సంఘాతసంఛేదనక్రమణోద్దాముఁడు రాముఁ డాగరితకుం గౌసల్యకున్ సన్నుతా । సమనైర్మల్యకతుల్యశ్రీకంచితజనుస్సంసారసాఫల్యకున్ ॥ మ ॥ సవరక్షార్థము దండ్రి వంపఁ జని విశ్వామిత్రుఁడుం దోడరా నవలీలం దనుమాడె రాముఁ డదయుండై బాలుఁడై కుంతలచ్ఛవిసంపజ్జితహాటకన్ గపటభాషావిస్ఫురన్నాటకన్ జవభిన్నార్యమఘోటకన్ గరవిరాజత్ఖేటకన్ దాటకన్॥ క॥ శ్రీగారామునఁ గౌశికముఖ మా రాముఁడు గాచి దైత్యు నధికు సుబాహున్ ఘోరాజిఁ ద్రుంచి తోలెను మారీచున్నీచుఁ గపటమంజులరోచున్॥ మ॥ ఒకమున్నాఁ గదల్చి తెచ్చిన లలాటోగ్రాక్షుచాపంబు బాలకరీంద్రంబు సలీలమైఁ జెఱుకుఁ గోలం ద్రుంచు చందంబునన్ సకలోర్వీశులు సూడఁగా విఱిచె దోశ్శక్తిన్ ※విదేహక్షమాపక గేహంబున సీతకై గుణమణిప్రస్ఫీతకై లీలతోన్॥ క॥ భూతలనాథుఁడు రాముఁడు ప్రీతుండై పెండ్లియాడెఁ †బృథుగుణమణిసంఘాతన్ భాగ్యోపేతన్ సీతన్ ముఖకాంతివిజితశితఖద్యోతన్॥ క॥ రాముఁడు నిజబాహుబల ※శ్లాఘనమున భంగపఱిచె దీర్ఘకుఠారోద్దాము న్నిర్దళీకృతనృపభామున్ రణరంగభీము భార్గవరామున్॥ క॥ దశరథుఁడు మున్ను కైకకు వశుఁడై తా నిచ్చినట్టి వరముకతన వాగ్దశ చెడక యడవికని చెను దశముఖముఖకమల ※తుహినధామున్ రామున్॥ క॥ జనకుఁడు పనిచిన మేలని జనకజయును లక్ష్మణుండు సంసేవింపన్ జనపతి రాముఁడు వెడలెను జనపాలారాధ్య ※ద్విషదసాధ్యన యోధ్యన్॥ క॥ భరతు న్నిజపదసేవానిరతున్ రాజ్యమున నునిచి నృపమణి యెక్కెన్ సురుచిరరుచిపరిభావిత గురుగోత్రాచలముఁ జిత్రకూటాచలమున్॥ ఉ॥ పుణ్యుఁడు రామచంద్రుఁ డటఁ బోయి ముదంబునఁ గాంచె దండకారణ్యము ※తాపసోత్తమశరణ్యము నుద్ధతబర్హిబర్హలావణ్యము గౌతమీవిమలవాఃకణపర్యటనప్రభూతసాద్గుణ్యము నుల్లసత్తరునికుంజవరేణ్యము నగ్రగణ్యమున్॥ సీ ॥ ఆవనంబున రాముఁ డనుజసమేతుఁడై సతితోడ నొకపర్ణశాల నుండ రావణు చెల్లెలు రతిఁ గోరి వచ్చిన ※ముగి లక్ష్మణుఁడు దాని ముక్కు గోయ నది విని ఖరదూషణాదులు పదునాల్గువేవు

---

*అమరేంద్రాశకున్ । తూర్పుదిక్కునకు, ※అంచితజనుస్సంసారసాఫల్యకున్ ॥ అంచిత । పూజ్యమైన, జనుః । పుట్టుకయొక్కయు, సంసార । కుటుంబముయొక్కయు, సాఫల్యకున్ । సఫలత్వముగల. సవ । యజ్ఞము. కుంతలచ్ఛవిసంపజ్జితహాటకన్ ॥ కుంతలచ్ఛవి । వెండ్రుకలకాంతియొక్క, సంపజ్జిత । కలిమిచేత జయింపఁబడిన, హాటకన్ । స్వర్ణముగలదియును, కపటభాషావిస్ఫురన్నాటకన్ ॥ కపటభాషా । మోసపుమాటలచేత, విస్ఫురత్ । ప్రకాశించుచున్న, నాటకన్ । చర్యలుగల, జవభిన్నార్యమఘోటకన్ ॥ జవ । వేగముచేత, భిన్న । తిరస్కరింపఁబడిన, ఆర్యమ । సూర్యునియొక్క, ఘోటకన్ । అశ్వముగలదియును, కరవిరాజత్ఖేటకన్ ॥ కరవిరాజత్ । హస్తమునందు ప్రకాశించుచున్న, ఖేటకన్ । కేడెముగలదియును, అనఁగా డాలుగలది. శ్రీగారామునన్ । ప్రీతితో, కపటమంజులరోచున్ । కపటముచేత మనోహరమయిన ప్రకాశముగలవాఁడు. ※విదేహక్షమాపక । జనకరాజు. †పృథు । అనేకములయిన, విజితశితఖద్యోతన్ । జయింపఁబడిన చంద్రుఁడుగల ※శ్లాఘనంబునన్ । సామర్థ్యముచేత, ఉద్దామున్ । మీఱుచున్న. ※తుహినధామున్ । చంద్రుఁడైన. ※ద్విషదసాధ్యన్ । శత్రువులకు సాధ్యము గాని. ※తాపసోత్తమశరణ్యమున్ । ఋషిశ్రేష్ఠులకు నునికిపట్టయినట్టి, ఉద్ధతబర్హిబర్హలావణ్యమున్ ॥ ఉద్ధత । మదించిన, బర్హి । నెమళ్లయొక్క, బర్హ । పింఛములచేత, లావణ్యమున్ । ఒప్పుచున్నదియును, గౌతమీ-సాద్గుణ్యమున్ ॥ గౌతమీ । గోదావరియొక్క, విమలవాఃకణ । నిర్మలములగు నుదకబిందువులయొక్క, పర్యటన । సంచారములచేత, ప్రభూత । పుట్టిన, సాద్గుణ్యమున్ । సద్గుణసంపత్తిగలది. ఉల్లసత్తరునికుంజవరేణ్యమున్ ॥ ఉల్లసత్ । తేజరిల్లుచున్న, తరు । వృక్షములచేత, నికుంజ । పొదరిండ్లచేత. వరేణ్యమున్ । శ్రేష్ఠమైనదియును, అగ్రగణ్యమున్ ॥ అగ్ర । ముందరను, గణ్యమున్ । ఎంచఁదగినదియును.

※ముగిన్ । ఒక్కసారిగానే.

రునా రామవిభుఁడు *కలనఁ బాణానలంబున భస్మంబు గావింప జనకనందన మేనిచక్కఁదనము విని దశ గ్రీవుఁ డంగజవివశుఁ
డగుచు నర్థిఁ బంచినఁ బసిఁడిజింకయై నటించు నీచమారీచు రాముఁడు నెఱి వధించె. నంతలో సీతఁ గొనిపోయె నసురవిభుఁడు॥
ఉ॥ ఆయసురేశ్వరుం డవ్వడి నంబరవీథి ‡ఇలాతనూజ న న్యాయము సేసి నిష్ఠురుఁడై కొనిపోవఁగ నడ్డమైన ఘో రాయ
త హేతిఁ ద్రుంచె నసహాయత రామనరేంద్ర కార్యసత్త్రాయువుఁ బక్షవేగపరిహాసిత వాయువు నజ్జటాయువున్॥ వ॥ అంత
నా రామచంద్రుండు లక్ష్మణసహితుండై సీత వెనుక నరుదెంచి నిజకార్యసహితుండైన జటాయువునకుం బరలోకక్రియ
లు గావించి ఋశ్యమూకంబునకుం జని॥ క॥ నిగ్రహము నీకు వలదీ కానగ్రజు వాలిన్ వధింతు నని నియమముతో నగ్రేసరుఁ
గా నేలెను సుగ్రీవున్ ◊చరణఘాతచూర్ణ గ్రావున్॥ క॥ లీల న్రామవిభుం డొక కోలం దూలంగ నేసె ◊గురునయశాలిన్
శీలిన్ సేవితశూలిన్ మాలిన్ వాలిన్ దశాస్యమానోన్మాలిన్॥ క॥ ఇలమీఁద సీత వెదకఁగ నలఘుఁడు రాఘవుఁడు వనిచె హ
నుమంతున్ †అతిచ్ఛలవంతున్ మతిమంతున్ బలవంతున్ శౌర్యవంతుఁ బ్రాభవవంతున్॥ క॥ ◊అలవాయిఁ గొనక మారుతి
లలితామితలాఘవమున లంఘించెను శై వలినీగణసంబంధిన్ జలపూరితధరణిగగనసంధిన్ గంధిన్॥ వ॥ ఇట్లు సముద్రంబు
దాఁటి సీతం గని హనుమంతుండు తిరిగి చనుదెంచు చనత్తు సమారాముల వధియించి॥ క॥ సముద్రగ్రత ననిలసుతుఁ ¶డమరా
హితదత్తవాలహస్తాగ్న్యులబ్ధ స్మము సేసె నిరాతంకన్ సదాసురసుభటవిగతాశంకన్ లంకన్॥ వ॥ ఇట్లు లంకాదహనం
బు సేసి వచ్చి వాయుజుండు సీతాకథనంబు సెప్పిన విని రామచంద్రుండు వనచరనాథయూథంబులుం దానును జనిచని॥ శా॥
ఆ రాజేంద్రుఁడు గాంచె ◊భూరివిధరత్నాగారము న్మీనకుం భీరగ్రాహకఠోరముం బవిపులగంభీరంబు నభ్రభ్రమ ద్ఘో
రాన్యోన్యహతిభిన్నభంగభవనిర్ఘోషచ్ఛటాంభఃకణ ప్రారుద్ధాంబరపారము న్లవణపారావారము న్దూరుపన్॥ వ॥ కని తనకుఁ
ద్రోవ యిమ్మని వేఁడిన నదియు మార్గంబు సూపకమిన్నందిన నారాచపఙ్క్తి రేఁగించిన కోపంబున॥ క॥ మెల్లనిన గవులనయనము
లల్లార్చి శరంబు విల్లునందిన మాత్ర న్గుల్లలు నాఁచులు చిప్పలుఁ బెల్లలునై జలధి పెద్దబీటై యుండెన్॥ వ॥ ఇట్లు విపన్నుండగు
సముద్రుండు నదులతో మూర్తిమంతుండై చనుదెంచి రామచంద్రుని చరణంబులు శరణంబుగఁ జేసి యిట్లని స్తుతియించె॥
శా॥ ఓ కాకుత్స్థకులేశ యోగుణనిధీ యో దీనమందార నే నీ కోపంబున కెంతవాఁడ జడుఁడన్ నీ వేమి ◊భూపుంగవే లో
కాధీశుఁడ వాదినాయకుఁడ వీ లోకంబు లెల్లప్పుడున్ నీ కుక్షిన్ బ్రభవించు నుండు నడఁగు న్నిక్కంబు సర్వాత్మకా॥ క॥ ◊ధా
తలరజమున దేవ। ప్రాణము సత్త్వమున భూతరాశి దమమునన్। జాతులుగా నెనరించుచు। ఆతీతుఁడ వీవు గుణగణాలం
కారా॥ క॥ కట్టుము సేతువు లంకం। జుట్టుము నీ బాణశిఖల సురవైరితలల్। గొట్టుము నేలంబడఁ జే। పట్టుము నీ యబల
నధికభాగ్యప్రబలన్॥ గీ॥ హరికి మామనగు మనటమీఁద శ్రీదేవి తండ్రి నార కేలఁ ◊తాగడింపఁ। గట్టఁ గట్టి దాఁటు కమలాప్త
కులనాథ నీ యశోలతలకు నెలవుగాఁగ॥ అని విన్నవించిన రామచంద్రుండు సముద్రుని పూర్వప్రకారంబున నుండు పొమ్మ
ని వీడుకొల్పె నంత॥ క॥ ఘనశైలంబులు దరువులు ఘనజవమునఁ బెఱికి తెచ్చి కపికులనాథుల్ ఘనజలరాశిం గట్టిరి ◊ఘనవా
హప్రముఖదివిజగణము నుతింపన్॥ వ॥ ఇట్లు సముద్రంబు దాఁటి రామచంద్రుండు రావణుతమ్ముండైన విభీషణుండు శరణం
బు వేఁడిన నభయం బిచ్చి కూఁకుకొని లంకకుం జని విడిసి ¶వెడవెట్టించి లగ్గలు పట్టించిన॥ సీ॥ ప్రాకారములఁ ద్రవ్వి పరిఘలనిం
డించి కోటకొమ్మల నేలఁగూలఁ ద్రోచి వప్రంబులఁ గలించి వాకిండ్లఁ బెకలించి తలుపుల విఱిచి యంత్రములఁ ద్రుంచి సునవిటం

---

*కలనన్ = యుద్ధమందు. గ్రీవము = కంఠము. ‡ఇలాతనూజన్ = భూపుత్రియైన సీతను. హేతి = ఆయుధము. ◊చరణఘాతచూర్ణగ్రా వున్ = పాదతాడనములచేఁ బొడిగాఁ జేయఁబడిన పర్వతములుగల. ◊గురునయశాలిన్ = అతివినయసంపదచేత నొప్పుచున్న. శీలిన్ = సత్స్వభావము గల. సేవితశూలిన్ = సేవింపఁబడిన శివుఁడు గల. మాలిన్ = కనకపద్మమాలిక గల. దశాస్యమానోన్మాలిన్ = రావణుని గర్వమును నడఁగించిన. †అతిచ్ఛ లవంతున్ = మహామాయావియైన. ప్రాభవవంతున్ = ప్రభావముగల. ◊అలవాయిఁగొనక = అలసటనొందక. మారుతి = ఆంజనేయుఁడు. శైవలినీ గణసంబంధిన్ = నదీసమూహమునకు బంధువైన. గంధిన్ = సముద్రమును. ¶అమరాహితదత్తవాలహస్తాగ్నులన్ = అమరాహిత = రాక్షసులచేత, దత్త = అర్పింపఁబడిన, వాలహస్త = తోఁకయందలి, అగ్నులన్ = చిచ్చులచేతను, నిరాతంకన్ = అడ్డులేనిది. ◊భూరివిధరత్నాగారమున్ = అనేకవిధ ములైన మణులకు స్థానమైన. మీనకుంభీరగ్రాహకఠోరమున్ = మీన = మత్స్యములచేత, కుంభీర = పెనుగు = భక్షించెడు జలజంతువులచేత, గ్రా హా = తిఁగవలె శరీరముఁ జుట్టుకొని హింసించు మత్స్యములచేత, కఠోరమున్ = కఠినమైనది. అనఁగాఁ బొందనశక్యముగానిది. విపులగంభీరంబున్ = మిగుల లోఁతుగలది. అభ్రపారమున్ = అభ్రభ్రమత్ = ఆకాశమందు తిరుగులాడుచున్న. ఘోర = భయంకరములైన. అన్యోన్య = పరస్పరము, ని భిన్న = బద్ధిపడిగల. భంగ = అలలవలన. భవ = పుట్టిన, ర్ఘోష = ధ్వనులయొక్క. ఛట = సమూహముగల, అంభఃకణ = జలబిందువులచేత. ప్రారుద్ధ = అడ్డగిం పఁబడిన అంబర = ఆకాశముయొక్క. పారమున్ = గట్టుగలది. అనఁగాఁ బదేశముగలది. పారావారము = సముద్రము. ◊భూపుండవే = రాజమా త్రుఁడవా. ◊ధాతలన్ = బ్రహ్మలను. రజము = రజోగుణము ◊తాగడింపన్ = ఆలస్యము చేయుట ◊ఘనవాహ = సముద్రవిజగణము = మేఘవా హనుఁడగు నింద్రుఁడు మొదలగు దేవతాసమూహము. ¶వెడవెట్టించి = ఏర్పాటుచేసి, లగ్గలు పట్టించిన = కోటసెకిపాకింపఁగాను. పరిఘలు = అ గడ్తలు. కోటకొమ్మలు = కోటబురుజులు. వప్రము = పుట్టకోట. యంత్రములు = కీలుబొమ్మలు మొదలైనవి. విటంకములు = కపోతపాలికలు.

ళంబుల ఖండించి గోపురంబుల విప్పి *వలభుల పొంచు జెఱిచి నానా కరతోరణముల వాపి హేమగూళ్లిక కేతనంబులం జించి సోపానము లం గదల్చి గృహము లెల్ల వ్రచ్చి గృహరాజములం గ్రొచ్చి భర్మకుంభచయము పాలైచి కిగులుకోలను జొచ్చి కలంచిన కై వడి గపులు లంకం జొచ్చి కలంచిరపుడు. వ. అంతనయ్యసురేంద్రుం డు పంచినం గుంభ నికుంభ ధూమ్రాక్ష విరూపాక్ష సు రాంతక నరాంతక దుర్ముఖ ప్రహస్త మహాకాయ ప్రముఖులగు దనుజవీరులు శరశరాసన తోమర గదా ఖడ్గ శూల భిండివాల పరశు పట్టిస ప్రాసముసలాది సాధనంబులు ధరియించి మాతంగ తురంగ స్యందన సందోహంబుతో బవరంబు సేయ సుగ్రీవప వనతనయ పనస గజ గవయ గంధమాదన నీలాంగదకుముద జాంబవదాదు లారక్కసులు నెక్కటికయ్యంబులం దదరులగి రులకరాఘాతంబుల నుక్కడంచి రంత. క. ఆయెడ లక్ష్మణుఁ డుజ్జ్వల సాయకములఁ ద్రుంచెఁ గైలసత్కాయు సురా జేయు నరగ్గళి నా యో పాయున్ నయగుణపధేయు నయ్యతికాయున్. గీ. రామచంద్రవిభుఁడు రణమున ఖండించె నేటికడిమి నీలమేఘవర్ణు బాహుశక్తి పూర్ణుఁ బటుసింహనాదసంకుచితదిగిభకర్ణుఁ గుంభకర్ణు. క. *అలవున లక్ష్మణుఁ డాజి స్థలిఁ గూల్చె న్మేఘనాదుఁ జటులాస్త్రోదగ్రు బలభేదిజయపినోదగ్రు బలజనితసుపర్వసుభటభావవిషాదగ్రు. అంత. క. తన వారం దలఁ ద్రుంగినఁ గని మిషపతి నై రిపుప్పకారూఢుం డై యని కేగి నడచి రాఘవునితో ఘనరౌద్రముతోడఁ జౌంపకయ్యము సేసెన్. అయ్యవసరంబున. క. సురపతి పంపున మాతలి గురుతరమగు దివ్యరథముఁ గొనివచ్చిన నా ధరణీవల్లభుఁ డెక్కెను ఖరకరుఁ డుదయాద్రి నెక్కు కైవడిఁ దోఁపన్. ఇట్లు దివ్యరథారూఢుం డై రామచంద్రుండు రావణునికిట్లనియె. చ. చపలత్వంబున డాఁగి హేమమృగమున్ సంప్రీతిఁ బుత్తెంచి కాపట బ్రాహ్మణమూర్తివై యబలనాకాంతారమధ్యంబునన్ ‖‖ వపలాపించుట యోమదీయ శితదివ్యామోఘబాణాగ్నిసంతపనంబే గతి నోర్చువాఁడవు మరంతం బెంగయు న్రావణా. క. నీ చేసిన పాపములకు నీ చాత్మక యముఁడు వలదు నేఁ డిట నా నా రాచములఁ ద్రుంచి పై చెద ఖేచరభూచరులుగూడఁ గ్రీడ సూడన్. అని పలికి. మ. బలుపింబ ౘగుణ బంకృతంబు నిగుడన్ బ్రహ్మాండభీమంబుగా జ్వలదుగ్రానలసన్నిభంబగు మహాబాణంబు సంధించి రాఘులలాముండగు రాముఁడే సె ¶ఖరభాషాశ్రావణుం దేవతా బలవిద్రావణు వైరిదారజనగర్భస్రావణున్ రావణున్. క. దశరథసూనుం డేసిన విశిఖము హృదయంబు దూఱ వివశుండగుచున్ దశకంధరుండు గూలెను దశవదనంబు లనురక్తధారలు దొరుగన్. అంత నా రావణుండు దెసుట విని. సీ. కొప్పులు బిగిపీడి కుసుమమాలికలతో †నంసభాగంబుల నావరింప సేసముత్యంబులు చెదరఁ గర్ణికలూడఁ గంఠహారంబులు గ్రంచుకొనఁగ వదనపంకజములు వాడి వాతెఱ లెండగఁ గన్నీళ్ల వలిపలంగములు దడుప సన్నపు నడుములు జవ్వాడఁ జాలిఁ బ్లబరువులు నడుములఁ బ్రబ్బికొనఁగ నెత్తి మోదికొనుచు నెఱిఁ బయ్యెదలు జార నట్టునిట్టుఁ దప్పటడుగులిడుచు నసురసతులు వచ్చి రటభూతభేతాళసదనమునకు ఘోరకదనమునకు. వ. ఇట్లు వచ్చి తమతమ నాథులం గని శోకించి రందు మండోదరి రావణుం జూచి యిట్లనియె. ఉ. హా దనుజేంద్ర హా సురగణాంతక హా హృదయేశ నిర్జరేంద్రాదుల గెల్చి నీవు కుసుమాస్త్రునికోలలకోర్వలేక ‖సీతోన్మాదమునన్ రఘుప్రవరు మానిని నేటికిఁ దెచ్చితప్పుడున్ గాదని చెప్పి నన్నినకఁగాలవశంబునఁ బొందితక్కటా. గీ. ఎండఁ గాయ వెఱచు ‖ఇనుఁడు వెన్నెలఁ గాయ వెఱచు విధుఁడు గాలి వీవ వెఱచు లంకమీఁద నిట్టి లంకాపురికి మా కు నధిపవిధవభావ మడరె నేఁడు. క. దురితముఁ దలఁపరు గానరు జరుగుదురెట్లైన నిమిషసౌఖ్యంబులకై పరవనితాసక్తులకును బరధనరక్తులకు నిహముఁ బరముం గలదే. వ. అని విలపింప నంత విభీషణుండు రామచంద్రుని పంపువడసి రావణున కుదహనాదిక్రియలు గావించె నంత రాఘవేం ద్రుండు నశోకవనంబున కేగి శింశుపాతరుసమీపంబునందు. శా. ‖దైతేయప్రమదాపరీత నతిభీః సగ్రంథిబంధాలకన్ వ్రాతన్ నిశ్వసనానిలాశ్రుకణజీవంజీవదారామభూ జాతన్ శుష్కకపోలకీలితకరాబ్జాతన్ బ్రభూతద్యుతిన్ భూతత్రాణసమేత సీతఁ గనియెన్ భూమీశుఁ డామ్ముంగిటన్. వ. కని రామచంద్రుండు దాపంబు నొందిభార్యవలన దోషంబు లే

---

*వలభులు=ముంజూరుపలకలు. భర్మకుంభచయము=బంగరుకుండలగుంపు. అలవు=అనాయాసము. ‖అంపకయ్యము=బాణయుద్ధము. ‖అపలాపించుట యో=మోసపుచ్చి యెత్తుకొనిపోవడమా. ౘగుణ=అల్లెత్రాడు, ¶ఖరభాషాశ్రావణున్=కాఠిన్యవచనములవినువాఁడును. వి ద్రావణున్=నాశనముజేయుచున్నట్టి. స్రావణున్=స్రవింపఁజేయునట్టి. †అంసభాగములన్=భుజములమీఁద. సేస=సాసట. కర్ణిక=కర్ణాభర ణములు ‖సీతోన్మాదమునన్=వెఱ్ఱితనముచేత. ‖ఇనుఁడు=సూర్యుఁడు, విధుఁడు=చంద్రుఁడు. ‖దైతేయప్రమదాపరీతన్=దైతేయప్రమ దా=రక్కసస్త్రీలచేత, పరీతన్=చుట్టఁబడియున్నదియు, సగ్రంథిబంధాలకవ్రాతన్=గ్రంథి=ముడులుగొన్న, బంధ=పెనచుకొన్న, అలక=వ్రా తన్=ముంగురులుగలదియు, నిశ్వసనానిలాశ్రుకణజీవంజీవదారామభూజాతన్=నిశ్వసనానిల=నిట్టూర్పుగాడ్పుతోఁ గూడిన, అశ్రుకణ= కన్నీళ్లచేత, జీవంజీవత్=మిగులవృద్ధిఁ బొందింపఁబడిన, ఆరామ=ఉద్యానవనమునందలి, భూజాతన్=వృక్షములుగలదియు, శుష్కకపోల కీలితకరాబ్జాతన్=చిక్కిపోయిన చెక్కిళ్లయందుఁ జేర్పఁబడినహస్తపద్మములుగలదియు, ప్రభూతన్=ప్రసిద్ధురాలైనదియు.

కుంటవహ్నివలనం బ్రకటంబుసేసి దేవతలపంపున దేవిం జేకొని॥ ఉ॥ శోషితదానవుండు నృపసోముఁడు రాముఁడు రా
త్మ సేంద్రతా। శేషవిభూతిఁగల్పన మజీవివిగమ్మనినిల్పె నర్థిసం।తోషణుఁ బాపశోషణు నదూషణు శశ్వదరోషను ర్నమిత్రా।
భాషణు నార్యపోషణుఁ గృపాగుణభూషణు నవ్విభీషణున్॥ వ॥ ఇట్లు విభీషణసంస్థాపనుండై రామచంద్రుండు సీతాలక్ష్మ
ణసమేతుండై సుగ్రీవహనుమదాదులం గూడికొని పుష్పకారూఢుండై వేల్పులు గురియు పువ్వులసోనలం దడియుచుఁ దొల్లి
వచ్చినజాడలు సీతకు నెఱింగించుచు మఱి నందిగ్రామంబునకు వచ్చె నయ్యవసరంబున॥ గీ॥ రామచంద్రవిభుని రాక వీనులవి
ని భరతుఁ డుత్సహించి పాదుకలను। మోఁచికొనుచు వచ్చె ముదముతోఁ బురజను।ల్గొల్చుచుండ నన్న కెదురువచ్చె॥ వ॥ వచ్చి
పాదుకలు ముందర నిడికొని యెడనెడ సాష్టాంగదండప్రణామంబులు సేయుచు మెల్లన డాసి రామచంద్రుని పాదంబుల నా
సలంగదియించి తచ్చరణరేణువులు మడిచి శిరంబునం జల్లికొని తనివిలేక మఱియు నప్పదకమలంబు *లక్కున మోపికొనుచు
సంతసంబునం గన్నీటం గడిగి సేమంబుల రయుచుండ సీతాలక్ష్మణసహితుండై విభుండును వనకేమంబు వచ్చిన బ్రాహ్మణ
జనంబులకు నమస్కరించి తక్కిన వారల చేత మన్ననలు వొంది వారల మన్నించె నయ్యవసరంబున॥ చ॥ నృపవర పెక్కునా
ళ్లగొలె నిన్న నసుండినయట్టి నేఁడు మా।తపములు పండె నిందఱ ముధన్యుల మైతిమటంచుఁ †బుట్టము। ల్చపలతఁ ద్రిప్పి పువ్వుల
వసంతములాడుచుఁ బాడుచున్నత।త్రపులయిఁ యూడుచుం బ్రజలు దగ్గఱయుఁ బండువుఁ జేసిరెల్లెడన్॥ సీ॥ కవగూడియిఱు
దెసఁ గపిరాజు రాక్షసరాజు నెక్కైడఁ జామరములు వీవ।హనుమంతుఁ డతిధవళాతపత్రము వట్టఁ బాదుకల్భరతుండు భక్తి
దేర।శత్రుఘ్నుఁ డమ్ములు చాపంబు గొనిరాఁగ సౌమిత్రి భృత్యుఁడై చనువు సూప।జలపాత్ర చేపట్టి జనకజఁ గూడి రాఁగాం
చనఖడ్గమంగదుఁ డుమోవఁ।బసిఁడి గద్దె పెద్దభల్లూకపతి మోవఁ।గొలువఁ బుష్పకంబు నెలమి నెక్కి।గ్రహములెల్ల వెలయ
గడునొప్పు సంపూర్ణ।చంద్రు పగిది రామచంద్రుఁ డొప్పె॥ వ॥ ఇట్లు పుష్పకారూఢుండై కపిబలంబులు చేరికొలువ శ్రీరా
ముండ యోధ్యకుం జని యెనంతకమున్న యప్పురంబునందు॥ సీ॥ వీధులు సక్కఁగావించి శీతోయంబులు సల్లి రంభాస్తంభచ
యము నిలిపి।పట్టుచీరలు చుట్టి బహుతోరణంబులు గలువడంబులు మేలుకట్టు గట్టి। వేదికలలికించి వివిధరత్నంబుల ముగ్గులుప
లుచందములుగఁ బెట్టి।కలయ గోడల రామకథలెల్ల వ్రాయించి ప్రాసాదములు దేవభవనములను। గోపురంబుల బంగారు
కుండలెత్తి।మెల్ల వాకిండ్లఁ గాసుకలేర్పరించి।జనులు ‡కై సేసి తూర్యఘోషములతోడ। నెదురునడిచిరి యారాఘవేం
ద్రుకడకు॥ క॥ సమదగజదానభారః।క[illegible]చులై యున్న పెద్దత్రోవలతోడన్।రమణీయమయ్యెనప్పురి।రమణుఁడు వచ్చి
నగరంగు రమణియుబోలెన్॥ గీ॥ రామభూపేంద్రు రాకదూర్యములతో।రథగజాశ్వసుభటరాజితోడ। నమరెఁ బురము
చంద్రుఁడురు దేర §ఘూర్ణిల్లుజంతుభంగమిళితజలధిభంగి॥ వ॥ ఇట్లొప్పుచున్నయప్పురంబు ప్రవేశించి రామచంద్రుండరు
గుచున్నసమయంబున॥ మ॥ ఇతఁడే రామనరేంద్రుఁ డీయబలకాయిం ద్రారిఖండించెన। ల్లితఁడే లక్ష్మణుఁ డాతఁడే కపివ
రుండా హొంతవాఁడే మరు।త్సుతుఁ డా చెంగట నా విభీషణుఁ డటంచుం జేతులం జూపుచున్। సతులెల్లన్ వరికించి చూచిరి పురీ
సౌధాగ్రభాగంబులన్॥ వ॥ ఇట్లు జనులు చూచుచుండ రామచంద్రుండు రాజమార్గంబునం జనిచని॥ సీ॥ పటికంపుగోడలు పవ
డంపు వాకిండ్లు నీలంపుటరుగులు నెఱయఁ గలిగి।కమనీయవైదూర్యకస్తంభచయముల మకరతోరణముల మహితమగుచుఁ
బడగల మాణిక్యబద్ధ చేలంబులఁ జిగురుతోరణములఁ జెలువు మీఱి।పుష్పదామకముల భూరివాసనలను బహుతరధూపదీప
ముల మెఱసి।మారు వేల్పుల భంగి నిమలయుచున్న।సతులుఁ బురుషులు నెప్పుడు సందడింపఁ। గుఱుతులిడరాని ధనముల కుప్ప
లున్న।రాజసదనంబునకు వచ్చె రామవిభుఁడు॥ ఇట్లు వచ్చి॥ ఉ॥ తల్లుల కెల్ల మ్రొక్కి తమతల్లికి వందనమాచరించి యి।ల్లిల్లబు
ధాళికి న్వినతుఁడై చెలికాండ్రను దమ్ములం బ్రసం।పుల్లతఁ గౌఁగిలించుకొని భూవరుఁ డోలి గృపారసంబురం।జిల్లఁగఁ జాల
మన్ననలు సేసె నమాత్యులఁ బూర్వభృత్యులన్॥ తత్సమయంబుల॥ చ॥ కొడుకులుఁ బెద్దకోడలును గొబ్బున మ్రొక్కిన నే
త్రిచేతులం।బుడుకుచు మోమునుం దలలు భోరన ముద్దులుగొంచు నవ్వులన్।డొడలకు వారి రాఁదిగిచి తోఁగఁగఁ జేసిరి నేత్రధా
రలన్। వెడలిన ప్రాణముల్దగఁ బ్రతిష్ఠములయ్యె నటంచు నుబ్బుచున్॥ వ॥ అంత వసిష్ఠుండు శ్రీరామచంద్రుని జటాబంధంబు
విడిపించి, కులవృద్ధులుం దానును, సమంత్రంబుగ దేవేంద్రుని మంగళస్నానంబు సేయించు బృహస్పతిచందంబున సముద్ర

---

*అక్కు। వక్షస్థలము. †పుట్టములు। వస్త్రములు. నతత్రపులై। లజ్జాహీనులై. శీతోయము। జలము. రంభాస్తంభచయము। అఁటిచెట్ల గుంపులను. కలువడంబులు। చిఱుటెక్కెములు. మేలుకట్లు। చాందినీలను. వేదిక। తిన్నెలను. ప్రాసాదములు। రాజగృహములు. ‡కైసేసి। అలంకరించుకొని, తూర్యఘోషములతోడన్। వాద్యవిశేషములధ్వనులతో. §ఘూర్ణిల్లుజంతుభంగమిళితజలధిభంగిన్॥ ఘూర్ణిల్లు। శబ్దించుచున్న, జంతు। మత్స్యాదిజంతువులతోడను, భంగ। అలలతోడను, మిళిత। కూడికొనిన, జలధిభంగిన్। సముద్రమువలె

నదీజలంబుల నభిషేకంబు సేయించిన, రఘువరుండు సీతాసమేతుండై, జలంబులాడి, పంచిపుట్టంబులు గట్టికొని, కమ్మనిపువ్వులు ముడిచి, సుగంధంబు లలందికొని, తొడవులు దొడిగికొని, తనకు భరతుండు సమర్పించిన రాజసింహాసనంబునం గూర్చుండి. యతని మున్నుంచి, కౌసల్యకుం బ్రియంబు సేయుచు, జగత్పూజ్యంబుగ రాజ్యంబు నేలుచుండె నప్పుడు॥ సీ॥ కలఁగుటెల్లను మానెం జలధు లేడింటికి జలనంబు మానె భూచక్రమునకు। జాగరూకత మానె జలజలోచను నపదీనభావము మానె దిక్పతులకు। మాసియుండుట మానె మార్తాండమండలి కావిరి మానె దిగ్గగనములకు। నుడిగిసోవుట మానె నుర్వీరుహంబులకడఁగుట మానెం ద్రేతాగ్నులకును। గడఁగి ద్రేఁగుట మానెం గరిగిరికిటి నాగ|కమఠములకుం బ్రజలకలఁక మానె, రామచంద్రవిభుఁడు రాజేంద్రరత్నంబు। ధరణిభరణ రేఖఁ దాల్చు నపుడు॥ సీ॥ పొలఁతుల వాలుచూపుల యందచాంచల్య మబలల నడుములయంద లేమి। కాన్తాలకములంద*కౌటిల్యసంచారమతివల నడుపుల యందజడిమ। ముగుదల పరిరంభముల యందపీడనము గనాకుచములయందపోరు। పడఁతులరతులంద బంధసంభావంబు సతులఁ బాయుటయంద సంజ్వరంబు । ప్రియులు ప్రియురాండ్రు మనముల పెరసి తారు। నందచౌర్యంబు వల్లభులాత్మసతుల। నాగి క్రొమ్ముళ్ల వట్టుటం దక్రమంబు। రామచంద్రుండు పాలించు రాజ్యమందు॥ క॥ తండ్రి క్రియ రామచంద్రుఁడు। పుత్రుల నాజపించి ప్రజలఁ దా రక్షింపం। దండ్రుల నందబు మఱచిరి। తండ్రిగదా రామచంద్రధరణిపుఁ డనుచున్॥ వ॥ మఱియు నా రామచంద్రుండు రాజర్షిచరితుండును, నిజధర్మనిరతుండును, నేకపత్నీవ్రతుండును, సర్వలోకసమ్మతుండునగుచు, ధర్మవిరోధంబుగాకుండఁ గోరికల ననుభవించుచుం, ద్రేతాయుగంబైనఁ గృతయుగధర్మంబుఁ గాపించుచు, బాలమరణంబు మొదలగు నరిష్టంబులు ప్రజలకుఁ గలుఁగకుండ రాజ్యంబు సేయుచుండె నయ్యెడ॥ గీ॥ సిగ్గువడుటఁ గల్గి సింగారమును గల్గి। భక్తిగల్గి చాల భయము గలిగి। నయము ప్రియము గల్గి నరనాథు చిత్తంబు। సీత దనకు వశము సేసికొనియె॥ అని విని పరీక్షిన్నరేంద్రుం డిట్లనియె॥ గీ॥ భ్రాతృజనులయందు బంధువులందును। బ్రజలయందు రాజభావ మొంది। యెట్లు మెలఁగె రాముఁ డీశ్వరుండగు తన్నుఁ। గూర్చి క్రతువు లెట్లు గోరి చేసె॥ అనిన శుకుం డిట్లనియె॥ సీ॥ భగవంతుఁడగు రాఘుభద్రుండు ప్రీతితో దేవోత్తముని సర్వదేవమయునిఁ। దనుఁ దానకూర్చి యధ్వరములు సేసెను §హోతకుఁ బూర్వపు నుత్తరంబు। సామగాయకునికిఁ బశ్చిమదిగ్భాగంబు బ్రహ్మకుఁ గ్రమమునఁ బడమటెల్ల। నధ్వర్యునకు శేషమాచార్యునకు నిచ్చి సొమ్ములవంది భూసురులకొసఁగి। తనకు రెండు పుట్టంబులు దనకునైన। మెలఁత మంగళసూత్రంబు మిసుకుదక్క। వినతుఁడై యుండె నా రామవితరణంబు। పాండవోత్తమ యేమని పలుకవచ్చు॥ వ॥ అంత నా రామచంద్రుని దానశీలత్వంబునకు మెచ్చి విప్రవరులు నమ్మతిమభూములు నాకుల నిచ్చి యిట్లనిరి॥ గీ॥ ధరణి వలదు మాకుఁ దపసుల కేలని। యఖిలలోకగురుఁడవైన హరివి। మానసంబులందు మాలయు చీకటిఁ బాపు। భవదుదారరుచులఁ బార్థివేంద్ర॥ వ॥ అని పలికి ¶బ్రహ్మణ్యదేవుండైన రామచంద్రుని వినయోక్తులం బూజించి మునులు సనిరిట్లు పెద్దకాలంబు రాజ్యంబు సేసి రాఘవేంద్రుండొక్కదినంబున॥ సీ॥ వసుధపైఁ బుట్టెడు వార్తలాకర్ణించుకొఱకునై రాముండు గూఢవృత్తి। నడురేయిఁ దిరుగుచో నాగరజనులలో నొకరుఁడు సతి మొప్పకున్న। నొరుని యింటఁ గాపురంబున్న చంచలురాలిఁ బాయంగ లేకఁ జేపట్టె నేమి। రా వెఱ్ఱియగు రామధరణీశ్వరుండ నే బేలపొమ్మను మాట బిట్టు పలుక। నాలకించి మఱియు నా మాట చారుల। వలన జగములోనఁ గలుగఁ దెలిసి। సీతని క్రన్నోవఁ జెప్పక వాల్మీకిపర్ణశాలఁ బెట్టఁబని చె రాత్రి॥ వ॥ అంత సీతయు గర్భిణి గావునఁ గుశలవుల నిరువురఁ గొడుకులం గనియె వారికి వాల్మీకి జాతకర్మంబు లొనరించె. లక్ష్మణునకు నంగదుండును, జంద్రకేతుండును, భరతునకుఁ దక్షుండుఁ బుష్కలుండును, శత్రుఘ్నునకు సుబాహుండును, శ్రుతసేనుండును, సంభవించిరయ్యెడ॥ క॥ బంధురబలుఁ డగు భరతుఁడు। గంధర్వచయంబుఁ ద్రుంచి కనకాములస। ద్బంధుఁడగు నన్న కిచ్చెను। బంధువులును మాతృజనులు ప్రజలును మెచ్చన్॥ గీ॥ మధువనంబులోన మధునందనుండగు। లవణుఁ జంపి భుజబలంబు మెఱసి। మధుపురంబు సేసె మధుభాషి శత్రుఘ్నుఁ। డన్న రామచంద్రుఁ డౌననంగ॥ వ॥ అంత రామచంద్రుండు గొంత కాలంబునకుఁ దన కొమరులయిన కుశలవులిద్దఱను, వాల్మీకివలన వేదాదివిద్యలయందు నేర్పరులై పెక్కుసభలను తానకంబుగా రామకథాశ్లోకంబులు వాడుచు నొక్కనాఁడు రాఘవేంద్రుని యజ్ఞశాలకుం జని॥ మత్తకోకిల॥ వట్టిమాకులు పల్లవింపన వారియై మధుధారదా। నుట్టఁ బాడిన వారిపాటకు నుర్వరాధిపుఁడున్ బ్రజల్। బిట్టు సంతసమందిరయ్యెడఁ బ్రేలిఁగన్నుల బాష్పము। ల్దొట్టనౌదలలూఁచి వారలతోడి మూఁక పుట్టఁగాన్॥

ఖికంధి। సముద్రము. * కౌటిల్యము। వంకర, ముగుదలపరిరంభములయందు। స్త్రీలయొక్క ఆలింగనములయందే. పెరసి। పొందించి. చౌర్యము। దొంగతనము. వల్లభులు। భర్తలు, ఆత్మసతులు। తమభార్యలను. ఆగి। అడ్డగించి. §హోత। ఋగ్వేదము నెఱింగిన ఋత్విజుఁడు; సామగాయకునికి। ఉద్గాతకు. బ్రహ్మకు। ప్రద్రష్టకు, అధ్వర్యునకు। యజుర్వేదము నెఱింగిన ఋత్విజుఁడు. ¶బ్రహ్మణ్యదేవుండైన। బ్రహ్మజ్ఞానులచేత నారాధింపఁబడినవాఁడైన.

అంతనారామచంద్రుండుకుమారులకిట్లనియె॥గీ॥చిన్నియన్నలారశీతాంశుముఖులార।నళినదళవిశాలనయనులార।మధురభాషులారమహిమీఁదనెవ్వరు।దల్లిదండ్రిమీకుధన్యులార॥వ॥ అనినవారలేమువాల్మీకిపౌత్రులము రాఘవేశ్వరునియోగంబుసూడవచ్చితిమనవుడుమెల్లననగి*యెల్లిప్రొద్దునమీతండ్రినేఁడింగెదరుండుండనియొక్కనివాసంబునకుసత్కరించిపనిచెనుఅనాఁడుసీతందోడ్కొనికుశలవులముందటనిడుకొనివాల్మీకివచ్చిరఘుపుంగవునింగనియనేకప్రకారంబులస్తుతియించియిట్లనియె॥గీ॥సీతముద్దరాలుచిత్తవాక్కర్మంబు।లందుసత్యమూర్తియమలచరిత। పుణ్యసాధ్వివిడువఁబోలముచేకొను।రవికులాబ్ధిచంద్రరామచంద్ర॥వ॥అనివాల్మీకిపలుకరామచంద్రుండుపుత్రార్థియైవిచారింపఁగుశలవులను,వాల్మీకికినొప్పగించిరామచంద్రచరణధ్యానంబుసేయుచునిరాశయైసీత†భూవివరంబుసొచ్చెనయ్యెడ॥మ॥ముదితాయేటికిఁగ్రుంకితీవునునలోమోహంబుచింతింపవే।వదనాంభోజముసూపవేమృదువునీవాక్యంబువిన్పింపవే।తుదిసేయందగదంచునీశ్వరుఁడునైదుఃఖించెభూపాలుఁడా।పదగాదేప్రియురాలిఁబాసినయెడన్భావింపనెవ్వారికిన్॥వ॥ అనివగచిరామచంద్రుండుబ్రహ్మచర్యంబుధరియించిపదునొకండువేలయేండ్లెడతెగకుండ నగ్నిహోత్రంబులుసెల్లించితానీశ్వరుండుగావునఁదనమొదలినెలవునకుంజనియెనివ్విధంబున॥గీ॥ఆదిదేవుఁడైనయారామచంద్రునికబ్ధిగట్టుటెంతయసురకోటిఁ।జంపుటెంతకపులసాహాయ్యమదియెంత।సురలకొఱకుఁగ్రీడచూపెఁగాక॥చ॥వశుఁడుగమ్రొక్కెదన్నవణవార్ధివిజృంభణతానివర్తికి।న్దశదిగధీశమౌళిమణిదర్పణమండితదివ్యకీర్తికి। న్దశశతభానుమూర్తికిసుధారుచిభాషికిసాధుపోషికి। న్దశరథరాజుపట్టికినిదైత్యపతింబొరిగొన్నజెట్టికిన్॥ఉ॥ నల్లనివాఁడుఁబద్మనయనంబులవాఁడుమ¶హాశుగంబుల। న్విల్లునుదాల్చువాఁడుఁగడువిప్పుగవక్షమువాఁడుమేలుపైఁ।జల్లెడువాఁడునిక్కినభుజంబులవాఁడుయశంబుదిక్కులం।జల్లెడువాఁడునైనరఘుసత్తముఁడీవుతమాకభీష్టముల్ ॥ గీ॥ రామచంద్రుఁగూడిరాకలఁబోకలఁ। గదిసితిరుగువారుఁగన్నవారు।నంటికొన్నవారునాకోసలప్రజ।లరిగిరాదియోగులరుగుగతికి॥క॥మంతనములుసద్గతులకుఁ।బొంతనములుఘనములైనపుణ్యములకుఁ§దా।నింతనములుపూర్వాఘుని।కృంతనములురామనామకృతిచింతనముల్ ॥వ॥ఆరామచంద్రునకుఁగుశుండును, గుశునకునతిథి,యతిథికినిషధుండును,నిషధునకునభుండును, నభునికిఁబుండరీకుండును,బుండరీకునకుక్షేమధన్వుండును,క్షేమధన్వునకుదేవానీకుండును, దేవానీకునకునహీనుండును,నహీనునకుఁబారియాత్రుండును,బారియాత్రునకుబలుండును,బలునకుఁజలుండును, జలునకునర్కసంభవుండగువజ్రనాభుండును,వజ్రనాభునకుశంఖణుండును, శంఖణునకువిధృతియును, విధృతికిహిరణ్యనాభుం,డతఁడుజైమినిశిష్యుండయినయాజ్ఞవల్క్యమునివలననధ్యాత్మయోగంబునేర్చిహృదయకలుషంబులంబాసియోగచర్యుండయ్యె,నాహిరణ్యనాభునకుఁబుష్యుండును,బుష్యునకుధ్రువసంధియు,ధ్రువసంధికిసుదర్శనుండును,సుదర్శనునకునగ్నివర్ణుండును,నగ్నివర్ణునకుశీఘ్రుండును,శీఘ్రునకుమరునురాజశ్రేష్ఠుండువుట్టె,నారాజయోగిసిద్ధుండయి,కలాపగ్రాంబుననున్నవాఁడు,కలియుగాంతంబుననష్టంబయ్యెడుసూర్యవంశంబుఁగ్రమ్మఱంబుట్టింపంగలవాఁడామరువునకుఁ, బ్రశుశ్రుకుం, డాప్రశుశ్రునకుసంధియు, నతనికినమర్షణుం,డాయమర్షణునికిమహస్వంతుం,డామహస్వంతునకువిశ్వసాహి,విశ్వసాహికిబృహద్బలుండుజనియించె, వాఁడుభారతయుద్ధంబున, మీతండ్రియగునభిమన్యునిచేత,హతుండయ్యెవినుము॥గీ॥పరగనిక్ష్వాకుఁడునుబృహద్బలుఁడు మొద

భవిష్యద్రాజేతిహాసవర్ణనము.

లు।మదయుగాఁగలరాజులఁదోడుతోడ। నెఱుఁగఁజెప్పితినేవారినింకమీఁదఁ।బుట్టఁగలవారిఁజెప్పెదభూవరేంద్ర॥వ॥ఆబృహద్బలునకు బృహద్రణుండును, బృహద్రణునకునురుక్షతుండు,నాతనికివత్సప్రీతుండును,వత్సప్రీతునకుఁబ్రతివ్యోముండును,బ్రతివ్యోమునకుభానుండును,భానునకుసహదేవుండును,సహదేవునకుబృహదశ్వుండును,బృహదశ్వునకుభానుమంతుండును, భానుమంతునకుఁబ్రతీకాశ్వుండును, బ్రతీకాశ్వునకుసుప్రతీకుండును, సుప్రతీకునకుమేరుదేవుండును,మేరుదేవునకుసునక్షత్రుండును,సునక్షత్రునకుఋక్షకుండును,ఋక్షకునకుసుతపుండును,సుతపునకునమిత్రజిత్తు,నతనికిబృహద్వాజియు,నతనికిబర్హియు,బర్హికిధనంజయుండును, ధనంజయునకురణంజయుండు, నతనికిసృంజయుండును,సృంజయునకుశాక్యుండును,శాక్యునకుశుద్ధోదుండును, శుద్ధోదునకులాంగలుండును,లాంగలునకుఁబ్రసేనజిత్తు,నతనికిక్షుద్రకుండును,క్షుద్రకునకుఋణకుండును,ఋణకునకుసురథుండును,సురథునకుసుమిత్రుండును,సుమిత్రునియనంతరకాలంబున,సూర్యవంశంబునశింపఁగలదు,వీరలుబృహద్బలునినుండిక్రమంబునంబుట్టంగలవారలనిచెప్పిశుకుండిట్లని

---

* ఎల్లి।రేవు. † వివరము।రంధ్రము. ¶ ఆశుగంబులన్।బాణములను. § దానింతనములు।స్థానభూతములైనవి. పూర్వాఘనికృంతనములు।పూర్వమందుఁజేసినపాపములఛేదించునట్టివి.

మె॥ సీ॥ ధన్యుఁడాయిక్ష్వాకుతనయుఁడానిమియాగమాచరింపఁగఁగోరియావసిష్ఠు। నార్త్విజ్యమునకుఁదానర్థింపఁగనిని యాతఁడింద్రునిమఖముసేయింపనియ్యు।కొనినాఁడనుటివత్తుఁగొదువలేదనివచ్చి సంసారమెంతయుఁజంచలంబు। కాలయాపనమేలఁగ్రతువుసేసెదననియన్యఋత్విక్కులనతఁడుకూర్చి। సేయనింద్రునియాగంబుచెల్లఁజేసి। గురుఁడుచనుదెంచిశిష్యుపైకోపమెత్తి। యోరినావచ్చునందాఁకనుండవనుచు। నతనిదేహంబువడుగాతయనిశపించె॥ వ॥ ఇట్లువసిష్ఠుండుశపించిననిమియునువసిష్ఠునిదేహంబువడఁగాకయనిమఱలశపియింపనవ్వసిష్ఠుండుమిత్రావరుణులవలనఁగడపటనూర్వశికిజన్మించె-గురుశాపంబునబ్రహ్మజ్ఞానియైననిమివిగతదేహుండైననతనిదేహంబు మునీశ్వరులుగంధవస్తువులంబొదివిదాఁచిదొరఁకొన్నసత్త్రయాగంబుచెల్లించిరికడపట దేవగణంబులుమెచ్చివచ్చిన వారలకు నిమిదేహంబుసూపిబ్రతుకంజేయుండనవుడువారలనిమిప్రాణంబువచ్చుంగాకయనిపలికిన నిమితనదేహంబుసొరనొల్లకయిట్లనియె॥ మ॥ అతిమోహాకులితంబుసాంద్రనమతాహంకారమూలంబునం। తతనానాసుఖదుఃఖపీడితమనిత్యంబిట్టిదేహంబునం। కృతినాకేటికిమీనజీవనముభంగింభీతిబాహుళ్యనుం। చితరుల్పెద్దలుదీనిఁజేకొనరుసర్వేశున్మదింగొల్చెదన్॥ వ॥ అనిపలికిననిమిమాటలుగ్రమ్మఱింపనేరకశరీరులుగన్నులుదెఱచినప్పుడునుమూసినప్పుడునునిమిగానవచ్చుంగాకయని పల్కి-దేవతలుచనిరంత॥ గీ॥ పెద్దలైనమునులుపృథివీస్థలికిరాజు। లేమిఁజూచినిమికళేబరంబు। తరువనొక్కఁడువుట్టెఁదనయుండువానిని। జనకుఁడనుచుఁబలికెజగములెల్ల॥ వ॥ మఱియుతండువిగతదేహుండుగావునవైదేహుండనియును, మథనజాతుండుగావునమిథిలుండనంబరగె, నమ్మిథిలునిచేత, నిర్మితంబయినదిగావున, మిథిలానగరంబనాఁబరగె, నాజనకునకు నుదావసుడు, నుదావసునకునందివర్ధనుండును, నందివర్ధనునకుసుకేతుండును, సుకేతువునకుదేవరాతుండును, దేవరాతునకుబృహద్రథుండువుట్టె, నతనికిసుధృతియు, నతనికిధృష్టకేతుండును, నతనికిహర్యశ్వుండు, నతనికిమరువు, నతనికిఁబ్రతింధకుండును, నతనికిఁగృతరథుండు, నతనికిదేవమీఢుండును, నతనికివిధృతుండును, నతనికిమహాధృతియు, నతనికిఁగీర్తిరాతుండు, నతనికిమహారోముండును, నతనికిస్వర్ణరోముండును, నతనికిహ్రస్వరోముండును, నతనికిసీరధ్వజుండునువుట్టె॥ గీ॥ అతఁడుమఖముసేయనవనిదున్నింపంగ। లాంగలంబుకొననులక్షణాంగి। సీతజాతయయ్యెసీరధ్వజుండనఁ। దానఁజెప్పఁబడియెధన్యుఁడతఁడు॥ వ॥ ఆసీరధ్వజునకుఁగుశధ్వజుండును, గుశధ్వజునకుధర్మధ్వజుండును, ధర్మధ్వజునకుగృతధ్వజమితధ్వజులను వారిద్దఱువుట్టిరి, యందుఁగృతధ్వజునకుఁగేశిధ్వజుండతండు, దన్నుఁదానెఱింగెడివిద్యయందు నేర్పరియయ్యె-మితధ్వజునకుఖాండిక్యుండనువాఁడుజన్మించి, తండ్రివలననెఱుకగలవాఁడై, కర్మతత్త్వంబునేర్చి, కేశిధ్వజునివలనభీతుండైయేగె, ఖాండిక్యునకుభానుమంతుండును, భానుమంతునకుశతద్యుమ్నుండును, శతద్యుమ్నునికిశుచియు, శుచికిసనద్వాజుండు, సనద్వాజునకునూర్ధ్వకేతుండు, నూర్ధ్వకేతునకునజుండు, నజునకుఁగురుజిత్తుఁ, గురుజిత్తునకునరిష్టనేమియు, నరిష్టనేమికిశ్రుతాయువు, శ్రుతాయువునకుఁబార్శ్వుండును, బార్శ్వునకుఁజిత్రరథుండును, జిత్రరథునకుక్షేమాపియు, క్షేమాపికిహేమరథుండును, హేమరథునకుసత్యరథుండును, సత్యరథునకునుపగురుండును, నుపగురునకునగ్నిదేవుప్రసాదంబున నుపగుప్తుండును, నుపగుప్తునకుసావనుండును, సావనునకుసువర్చసుండు, నతఁడెసుభాషణుండనివినఁబడు, నాసుభాషణునకుజయుండును, జయునకువిజయుండును, విజయునకుఋతుండును, ఋతునకునఘుండు, నఘునకువీతిహవ్యుండును, వీతిహవ్యునకుధృతియు, ధృతికిబహుళాశ్వుండును, బహుళాశ్వునకుఁగృతియుఁ, గృతికిమహావశియనువాఁడుజన్మించె, వీరలుమైథిలురగురాజులనిచెప్పంబడుదురు, యోగీశ్వరప్రసాదంబునగృహస్థులయి యుండియు, బంధనిర్ముక్తులై, యాత్మజ్ఞానంబుగలిగి, నిరంతరబ్రహ్మానుసంధానంబుసేయుచునుండుదురనిపలికి, శుకయోగీంద్రుండిట్లనియె॥

——శ్రీ చంద్రవంశ్యులగురాజులయితిహాసము. శ్రీ——

గీ॥ చంద్రగౌరవమునఁజంద్రవంశమునందు। జంద్రకీర్తులతోడజనితమైన। యట్టిపుణ్యమతులునైననరాధరాజుల। నింకవినుము మానవేంద్రచంద్ర॥ సీ॥ ఒకవేయితలలతోనుండుజగన్నాథుబొడ్డుతమ్మినిబ్రహ్మవుట్టె మొదల। నతనిగుణంబులనతనిబోలెడుదక్షుఁడత్రియనసంజాతుఁడయ్యెనత్రి। కడకంటిచూడ్కులఁగలువలసంగడీఁడుదయించెవిప్రులకోషధులకు। నంబుగర్భములకునజునిపంపుననాథుఁడైయుండిరాజసూయంబుజేసి। మూఁడులోకములనుగెల్చిమోదమునను। జనిబృహస్పతిసతిఁదారఁజారుమూర్తిఁ। దారనిలుసొచ్చిగొనిపోయితన్నుఁగురుఁడు। వేడునందాఁకనయ్యింతివిడువఁడయ్యె॥ వ॥ అంతవేల్పులతోరక్కసులకుఁగయ్యంబయ్యెబృహస్పతితోడివైరంబునంజేసికావ్యుండుగాక్షసులతోఁజేరికొనిచంద్రునింజేపట్టెసురాచార్యునింబోఁదోలినహరుండుభూతగణసమేతుండైయతనిగురుపుత్త్రుండైనబృహస్పతింజేపట్టె, దేవేంద్రుండు

సురగణంబులుం దానును బృహస్పతికి నడ్డంబు వచ్చె నయ్యవసరంబున బృహస్పతి భార్యానిమిత్తంబున రణంబు సురాసుర
వినాశకరంబయ్యె నాలోన బృహస్పతి తండ్రియగు నంగిరసుండు సెప్పిన పని బ్రహ్మదేవుండు చంద్రునిం గోపించి గర్భిణియై
న తారను మఱలనిప్పించినం జూచి బృహస్పతి దానికిట్లనియె॥ ఉ॥ సిగ్గొకయింత లేక వెలచేడియ భంగి నిధర్మకీర్తులన్ ।బొగ్గ
లు సేసి జారుకతఁ బొందికటా కడుపేలఁ దెచ్చుకొం। టెగ్గువలంప గావల దెయిప్పుడు గర్భము డించుకొమ్మని। న్నిగ్గఁగ జే
సెదన్ జెనఁటిమానవతుల్ నిను జూచి మెత్తురే॥ వ॥ అని కోపించుచుండ నా చెలువ కుఁబసిండిచాయ మేనుగల కుఱ్ఱ పుట్టె వా
నిం జూచి మోహంబు చేసి బృహస్పతి దనకొడుక నియును జంద్రుండు దనకన్నవాఁడనియును జగడించిరప్పుడు॥ గీ॥ వారి వా
దుఁ జూచి వారింపఁగా వచ్చి। యేర్పరింప లేక యెల్ల మునులు నమరవరుల నడుగ నా వేడుకలకత్తె। యెటుఁగుఁగా నియిరువురు లె
ఱుఁగరసిరి॥ ఆ పలుకులు విని సిగ్గువడియున్న తారఁ బిన్నికొమరుండిట్లనియె॥ క॥ ఇలువరుస చెడఁగ బంధులు। దలవంపఁగ మ
గఁడు బోయఁ దల్లి కట్టా వెలి నేల నన్నుఁ గంటివి। కలిగించిన వాఁడు శీతకరుఁడో గురుఁడో॥ వ॥ అని పలుకుచున్న కొడుకునకు ము
ఱుమాటలాడ నేఱక యున్న తారనేకాంతంబున కుంజేరి మంతనంబున బ్రహ్మ యిట్లనియె॥ సు॥ చెలువా నీ మొలసిగ్గువాపి గురుఁ
డో నిశాంశుఁడో యెవ్వఁడీ లలితాకారుఁ గుమారుఁ గన్నయతఁ డేలా దాఁపనీ పాటు నీతల నేవు పెట్టె నె వెచ్చనూర్పకుము కాం
తల్లా మిను లెగ్గారెమాటలనిం దేమియుఁ బోముపో యెరులతోడం జెప్పి విన్పింపవే॥ వ॥ అని పలికిన బ్రహ్మకు నేముఱు మాటాడ వె
ఱచి మంతనంబున నయ్యింతి చంద్రునికిం గన్న దాన ననవుడా బాలకునకు బుధుండను పేరువెట్టి చంద్రునికిచ్చి బ్రహ్మ సని
యెనంత॥ గీ॥ బుద్ధిమంతుఁడైన బుధుఁడు పుత్రుండైన। మేనుఁబెంచి రాజు మిన్నుముట్టె। బుద్ధిగల సుతుండు పుట్టినచోఁ దండ్రి।
మిన్నుముట్ట కేల మిన్నకుండు॥ వ॥ ఆ బుధునకుఁ దొల్లి చెప్పినయిళాకన్యక వలనఁ బురూరవుండు పుట్టె నా పురూరవునకుఁ గ
లశౌర్యసౌందర్యగాంభీర్యాది గుణంబులు నారదుని వలన నింద్రసభలోన నూర్వశి విని, మిత్రావరుణ శాపంబున మనుష్య
స్త్రీరూపంబు దాల్చి భూలోకంబునకు వచ్చి ముందర నిలువంబడి॥ తరల॥ సరసిజాక్షుఁడు మృగేంద్రమధ్యు విశాలవక్షుఁడు మహా
భుజుఁడు సుందరాననచంద్రమండలశోభితుఁడు సుకుమారుఁ డా। పురుషవర్యుఁ బురూరవుం గని పువ్వుఁటంపరజోముచే। దొఱుఁ
గు క్రొవ్విరితూపులన్ మదిఁ దూలఁబోవఁగ భ్రాంతయై॥ ఊర్వశి నిలిచియున్నంత॥ ఉ॥ భావజుకోలయో మొసులు వాసి వె
లుంగు మెఱుంగు మోహినీ। దేవతయో నభోరమ యొదీనికర గ్రహణంబు లేనివో। జీవనమేటి కంచుమరు చేఁజిగురాకడిద
మ్ము జిమ్ములం। దావడ కెన్నుఁ బురూరవుఁడు దామరపాకుజలంబు కైవడిన్॥ వ॥ ఇట్లు రాచపట్టి చెట్టువింటివాని దాడికి నోడి
యెట్టకేలకు ధైర్యము సేసి నిలుకడం దెచ్చికొని యచ్చెలువ కిట్లనియె॥ ఉ॥ ఎక్కడనుండి రాక మనకిద్దరికిం దగు నీకుఁ దక్కటిన్।
మ్రొక్కెడి వచ్చెనో యలరుముల్కుల వాఁడడిదంబుఁ ద్రిప్పనే। దిక్కు నెఱుంగనేయబలదేహము దేహముఁ గేలుఁ గేలనీ। నెక్కు
నఁ జెక్కు మోపి తగు చెయ్వులనన్ను విపన్నుఁ గావవే॥ అనినం బ్రోడచేడియ యిట్లనియె॥ మ॥ ఇవి నా హృత్పతగంబు రెండు ద
గనీ వెల్లప్పుడుం గాఁచెదే। నివి వస్త్రింబడవు గాక నాకడను దానీవుండు దేనిన్నివే। కగుణాలంకృతనీకు నానుతము నిక్కంబ
య్యో నేనిన్ను నో। జవినోదంబుల నిన్నుఁ దేల్తు నను నే చంద్రాన్వయగ్రామణీ॥ అని పలికిన వేల్పుల వెలయాలి ప్రతిమాటల
కియ్యకొని తనమనంబున॥ క॥ మంచిదటరూపు సంతతి। నంచితయా దేవగణిక యటపరుచేత। స్సంచలితచిత్తను గా। మిం
చిన దటయంతకం టెమేలుంగలదే॥ అని నిశ్చయించికొని॥ గీ॥ రాజు రాజముఖిని రతిఁ దేల్చె బంగారు। మేడలందుఁ దరులనీడ
లందుఁ। దోఁటలందు రత్నకూటంబులందును। గొలఁకులందు గిరులకోలఁకులందు॥ వ॥ అంత నయ్యిద్దఱు కుండగుణంబు నెలకొ
ని॥ క॥ ఒకవలని కేగు మఱువా। రొకచోటన కాని నిలిచియుండరు దమలో। నొకటియె మనమున నెంచుదు। రొకనిమిషము పా
యకుందురు విదయుతేఁడున్॥ క॥ దయ్యము నెఱుంగు న్వారల। నెయ్యంబులు మక్కువలును నిజగరితనము। లెవ్వ యొయ్యము గలచో
సందడిఁ। బయ్యెదకొంగడ్డమైన బ్రాణము వెడలున్॥ వ॥ ఇట్లూర్వశియుం బురూరవుండు నెండొరుల వలన మక్కువలు చె
క్కులొత్తంబగ ల్లురేలు నెల్లెడల విహరింప నొక్కనాఁడు దేవలోకంబున దేవేంద్రుండు గొలువుండుతటిఁ గొలువునఁ మా
ర్వశి లేకుండుటం జూచి॥ క॥ ఇన్ని దినంబులు దగ మన। మున్న సభామధ్యవేదియూర్వశిలేమి। న్విన్ననదనంబున నున్నది। వన్నె
దఱిగియున్న పసిఁడివడువున ననుచున్॥ వ॥ ఇంద్రుండు గంధర్వులం బనిచిన వారున్నడురేయిం జని చీఁకటి నూర్వశి పెంచుచు
న్న రెండు మేడకంబులం బట్టిన నవి రెండును మొఱవెట్టుడు వాని మొఱవిని రతిఖిన్నుండై మేనుమఱచి కూఁకుచున్న పురూరవు
కౌఁగిటనుండి యూర్వశి యిట్లనియె॥ మ॥ అడె నా బిడ్డలఁ బట్టి దొంగలు మహాహంకారులై కొంచుమున్నడులై పోయెదరడ్డ
పాటునకు సామర్థ్యంబున స్త్రీమూఁడై। కదలండేమగసందకూరుసుగతిం గన్మూసి గుత్తోవట్టుచు। న్నిద్రలం జాలఁడు నాడు కౌఁగి
లియుఁ దావంధ్యాత్ముఁడై చెల్లరే॥ క॥ పగతులు దొంగలరేపఁగ। మగఁటిమి వాటింపలేక మగతనమెల్లన్ మగువల కౌఁగిటఁ జూ

శ్రీ ఏడకంబులన్ । పాశ్చైల్లను.

పెడు। మగవాఁడ వగుట కంటె మగఁడు మగువకు వగటొప్పఁగ॥ గీ॥ అధముఁడైన వాని కాలగుకంటెన। త్యధికునింటఁ దాసియగుట
మేలు। హీనుఁ బొంది మోహనిహింసింపఁగా నేల। యువతిజనుల కూరకుంట లెస్స॥ క॥ పటికి నీ రాచతికము। బోఁటులు మొఱపె
ట్టఁ బసుపు భోగనియతివ। న్నోఁటల నీడ్చెడి దొంగల। గీటడఁపవు వెడలి శవము క్రియనుండెదదే॥ క॥ వినియు వినవు రణభీరువు।
మనుజాధము నిచుర పోఁతు మందు నినక్తటా। నినుఁ జక్రవర్తిఁ జేసిన। వనజాసను కంటె వెఱ్ఱి వాఁడును గలఁడే॥ వ॥ అని పెక్కు-
భంగుల నయ్యింతి పరుషోక్తులను కరవాలమ్ములు చెవులఁ జొనుప నా రాజశేఖరుండంకుశంబు పోట్ల నడంగు మదగజంబు వం
దంబున మఱలి దిగంబరుండై వాలు కేలనంకించి నడురేయి దొంగలనతికివైచి మేషంబుల విడిపించుకొని తిరిగివచ్చునెడ॥
గీ॥ చీఱలేని మగనిఁ జెలువ దానీక్షించి। కన్ను మొఱఁగిపోవఁ గాల్లు రాక। వెఱ్ఱి వాని భంగి వివశుఁడై పడిలేచి। పొగిలి తెఱలి స్రు
క్కి పొక్కి పడియె॥ వ॥ మఱియుఁ బురూరవుండును దనాతురుండై వెదకుచు సరస్వతీనదీతీరంబునఁ జెలికత్తెలతోఁ గూడియు
న్నయూర్వశిం గని వికసితముఖకమలుండై యిట్లనియె॥ మ॥ తనుమధ్యా యిదియేల పచ్చితకటా ధర్మంబె శర్మంబె మున్మన
లోనుండ పలాడికొన్న పలుకుల్ మర్యాదలుండప్పె నే। నిను నేఁ బాసిన యంతనుండి తనువున్నేలం బడం బాతెన। న్దినుము గ్రం
పుమ్ము గాలిసి నీఁ గరుణాదృష్టిన్ విలోకింపవే॥ అనిన నూర్వశి యిట్లనియె॥ క॥ మగువలకు నింత లాంగెడు। మగవాఁడవె నీవు ప
శువు మాడ్కి న్వగపం। దగవే మానుష పశువును। మృగములు గని తోఁయఁ గాక మేలని దినునే॥ అదియును గాక॥ మ॥ తలఁపు
ల్చిచ్చులు మాటలుజ్జ్వలసుధాధారల్ విభుండైనపు। డ్విలుతున్ మెచ్చరు యన్యులం సలఁతు రేవిశ్వాసము న్లేదు స్త్రీ। రుల పొత్తు
న్నతినైనఁ జంపు మరధర్ముల్ నిర్దయుల్ వంచకుల్। ల్వెలయాండ్రెక్కడ వారి వేడబములా వేదాంతసూక్తంబులే॥ ఉ॥ ఇంకొ
క యేఁడు వోయిన నరేశ్వర యన్నిలి రేయి నీవు నా। లంకెకు వచ్చి యాత్మజుల లక్షణవంతులఁ గాంచెదేమియు। న్శంకకపొ
మ్మ నీవనుఁడు గొమ్మను గర్భిణిగాఁ దలంచుచు। న్శంక యొకింత లేక నృపసత్తముఁడట్లన పోయె వీటికిన్॥ వ॥ ఇట్లు మఱలి చని త
న పురంబున నొక్కయేఁడుండి పిదప నూర్వశికడకేగి యొక్క రేయి పురూరవుండయ్యింతి కడనున్న నా పెలంది యు గంధర్వ
వరుల వేఁడికొనుము తన్నిచ్చెదరనవుడు నతండు గంధర్వవరులం బ్రార్థించిన వారలతండు పొగడుటకు మెచ్చి *యగ్నిస్థాలి
నిచ్చిన నయ్యగ్నిస్థాలిని నూర్వశిం గాఁ దలంచుచు దానితో నడవిం దిరుగుచుండి యొక్కనాఁ డగ్నిస్థాలి యనియెఱింగి వనం
బునం దిగవిడిచి యింటికిం జనుదెంచి నిత్యంబు రాత్రి దానిని జింతించుచుండఁ ద్రేతాయుగంబు సొచ్చిన నా రాజు చిత్తంబు
నఁ గర్మబోధంబులునై వేదంబులు మూఁడు మార్గంబులై తోఁచిన నాభూవరుండు స్థాలికడకుం జనియందు శమీగర్భజాతం
బైన యశ్వత్థంబుఁ జూచి యశ్వత్థంబు చేత నరణులు రెండు గావించి ముందటి యరణియఁ దాను వెనుకటి యరణి యూర్వ
శియును రెంటినడుమనున్న కాష్ఠంబు పుత్రుండనియును, మంత్రంబు చెప్పుచుం ద్రచ్చుచుండ జాతవేదుండన నగ్ని సంభవిం
చెన తఁడు విహితారాధన సంస్కారంబునం జేసి యాహవనీయాదిరూపి యై నెగడి పురూరవుని పుత్రుండని కల్పింపం బడియె
నాయగ్ని పురూరవునిఁ బుణ్యలోకంబునకుం బనుసంగారణంబగుటం జేసి॥ క॥ ఆయగ్నిచేఁ బురూరవుఁ। డాయజ్ఞేశ్వరున
నంతు హరి వేదమయుఁ। శ్రీయుతుఁ గూర్చి యజించెను। నాయుతుఁ డూర్వశిఁ గనంగ నరిగెడుకోర్కై॥ ఉ॥ ఒక్కటి వహ్ని
వేల్పుఁ బురుషోత్తముఁ డొక్కఁడు వహ్ని వాఙ్మయం। బొక్కటి వేదమా ప్రణవ మొక్కటి వర్ణము దొల్లి త్రేతయం। దొక్క-
టి చూచి మూఁడుగను దోరము గానొనరించె బుద్ధిచేఁ। జక్కన నా పురూరవుఁడశక్తులకున్ సులభంబు లెల్లఁ గన్॥ వ॥ ఇట్లు వేద
విభాగంబు గల్పించి యాగంబు సేసి పురూరవుండూర్వశియున్న గంధర్వలోకంబునకుం జనియె- నతనికి నూర్వశి గర్భంబున
నాయువు, శ్రుతాయువు, సత్యాయువు, రయుండును, జయుండును, విజయుండన, నార్గురుపుత్రులు గలిగిరందు, శ్రుతాయు
వునకు వసుమంతుండును, సత్యాయువునకు శ్రుతంజయుండును, రయునకు శ్రుతుండును, నేకుండన నిరువురు గలిగిరి. జయు
నకు నమితుండు, విజయునకు భీముండు జనించి, రాభీమునకుఁ గాంచనుండును, గాంచనునకు హోత్రుండును, హో
త్రునకు గంగాప్రవాహంబు పుక్కిటం బెట్టిన జహ్నుండు, జహ్నునకుఁ బూరుండుఁ, బూరునకు బాలకుండు, బాలకునకు నజ
కుండు, నజకునకు కుశుండు, కుశునకుఁ గుశాంబుండు, ధూర్తయుండు, వసువు, కుశనాభుండన, నలువురు సంభవించిరందుఁ గు
శాంబునికి గాధియనువాఁడు గలిగె - నా గాధి రాజ్యంబు సేయుచుండ॥ సీ॥ సత్యవతిని గాధిజాతసుకన్యను విప్రుఁ డఋచి
కుండు వేఁడికొనిన। గాధియు సుతకీడుగాఁడని తెల్లనై నవకంపు మేనులు నల్లచెవులు। గలగుఱ్ఱములు వేయి కన్యకు సీపుంకువి
చ్చినఁ గూఁతురనిత్తుననిన। వసుధామరుండును వరుణునికడకేగి హరులఁ దెచ్చినఁ గూఁతు నాతఁ డిచ్చె। నా మహాత్ము సతియు
నంతటఁ గోడుకులఁ। గోరియడుగ నీయకోని యతండు। విప్రరాజమంత్రవితతుల వేల్పించి। చెరువు చేసి గ్రుంకఁ జనియె నదికి॥
వ॥ అయ్యెడం దల్లి యడిగిన సత్యవతి బ్రహ్మమంత్రంబుల వేల్పించిన +చరువుఁ దల్లికిచ్చి క్షాత్రమంత్రంబులం దల్లికి వేల్పించి

*అగ్నిస్థాలి। అగ్నిపాత్ర. +చరువు। హోమయోగ్యాన్నము.

గ్గచరువుదానందుకొనియుండ నామునిసను దెంచి చరువుపీడ్వడుటయెఱింగి భార్యకిట్లనియె॥ గీ॥ తల్లి చరువునీవు దాల్చినీచ రువేల। తల్లిపాలనడితి తరళనేత్ర। కొమ్మయింకనీకుఁ గ్రూరుఁడుపుట్టుని। యమ్మబ్రహ్మవిదునినఘుఁగాంచు॥ వ॥ అనినన య్యింతి వెఱచి మ్రొక్కి వినయంబులాడినం బ్రసన్నుండై నీకొడుకు సాధువై మనమండు క్రూరుండగుంగాక యని రుచి కుండను గ్రహించిన నాసత్యవతికి జమదగ్ని సంభవించె- నాసత్యవతియుం గౌశికనదియై లోకపావనియై ప్రవహించె, నాజ మదగ్నియు రేణువుకూఁతురు రేణుకను వివాహంబై వసుమనాదికుమారులం గనియె నందు॥ క॥ పురుషోత్తమునంశంబున। ధ రజమదగ్నికి జనించె ధన్యుఁడు రాముం। డిరువదియొక మాఱు నృపతుల। శిరములఁ జక్కడిచెదనముచే గొడ్డంటన్॥ అనిన విని భూ

—శ్రీ భగవదంశసంభూతుండగు శ్రీపరశురాముని చరిత్రము. శ్రీ—

వరుండు శుకునకిట్లనియె॥ ఉ॥ ఏటికి జంపె రాముఁడవనీశులఁ బల్వురవారియందుఁ ద। ప్పేటికిఁ గల్గె విప్రుఁడతఁ డేటికి రా జసతామసంబులన్। బూటముఁ బొందె భూభరము వారితమాటది యేపథంబునన్। మాటకు మౌని చంద్రమ ఈమాట ప్రకాశ ముగాఁగఁ జెప్పవే॥ అనిన విని శుకుండిట్లనియె॥ సీ॥ హైహయాధీశ్వరుం డర్జునుం డనువాఁడు ధరణీశ్వరులలోనఁ దగినవాఁ డు। పురుషోత్తమాంశాంశుఁ బుణ్యు దత్తాత్రేయు నారాధనము సేసి యతనివలనఁ। బరిపంథిజయమును బాహుసహస్రంబు న ణిమాదిగుణములు యశము బలము। యోగీశ్వరత్వంబు నోజయుఁ దేజంబు చెడని యింద్రియములు సిరియుఁ బడసి। గాలికైవ డి సకలలోకంబులందుఁ। దనకుఁ బోరామి రారామి తలము లేక। నెట్టిచో నైనఁ దనయాజ్ఞ యేపు మిగిలి। ధరణి వెలుఁగొందె వి నువీధిఁ దరణి మాడ్కి॥ మ॥ ఒకనాఁ డామనుజేంద్రుఁ డంగనలతో నుద్దాముఁడై వీటనుం। డక రేవానదికేగి యందుఁ దెలినీ టం జల్లుఁబోరాడి దీ। ర్ఘకరాబ్జంబున నానదీజలముల న్గట్టెన్ వడిన్నీరు మ్రో। లకుఁ బెల్లుబ్బి రణాగతుండయిన యాలంకేశు పైఁ గొట్టఁగన్॥ వ॥ ఇట్లు దిగ్విజయార్థంబు వచ్చిన రావణుం డా రాజు చెంగటం దొట్టిన యేటినీటికి సహింపక రోషంబునం బోటరియుం బోలెన మ్మేటి మగనితోటిపోరాటమునకుం జనినఁ జాటింపక దన బాహుపాటవంబున॥ క॥ వీఁకమెయి నతఁడు రావణు। మూఁకటులఁ గలించి పట్టికొని మ్రోకాళ్లం। దాఁకించి కోఁతికైవడి। నాఁకం బెట్టించెఁ గింకరావళిచేతన్॥ అంతనర్జును నుండు మాహిష్మతీపురంబునకేతెంచి॥ క॥ ఆరాజేంద్రుఁడు రావణు। నూరీయిటమీఁద నూరకుండుము జగతిన్। వీరుండనని నుఁ గాఁచితిఁ। బోరా యని సిగ్గుపఱిచి పుచ్చె న్మఱలన్॥ అంత॥ సీ॥ ధరణీశుఁడొకనాఁడు దైవయోగంబున వేటకై కాంతా రవీథి కేగి। తిరిగియాటల శ్రాంతదేహుఁడై జమదగ్ని మునియాశ్రమముఁ జేరి మ్రొక్కి నిలువ। నామునీంద్రుఁడు రాజున గ్ధితోఁ బూజించి యారాజునకు రాజునను చరులకు। దన హోమధేనువుఁ దడయక రప్పించి యిష్టాన్నములు గురియింపఁ ద డవఁ। గుడిచి కూర్చుండి మొదవుపైఁ గోర్కెఁ జేసి। సంపదేటికి నీయావు చాలుఁ గాక। యిట్టిగోవుల నెన్నఁడు నెఱుఁగ మను చుఁ। బట్టి తెమ్మని తనయొద్దిభటులఁ బనిచె॥ వారలు దర్పంబునం జని॥ క॥ క్రేపుం బాపకుఁ డంచును। నాపదలం బడితి ననుచు నం భాయంచుం। జూపోర్వరు నృపులంచును। వాపోవ న్మొదవుఁ గొనుచు వచ్చిరి పురికిన్॥ అంత నర్జునుండు మాహిష్మతీపురంబు నకు వచ్చునెడ రాముం డాశ్రమంబునకేతెంచి॥ గీ॥ అద్దిరయ్య యింట నశనంబు గుడిచి మా। యయ్య వలదనంగ నాక్రమిం చి। కోరి మొదవు రాజు గొనిపోయి నాఁడటఁ। యేను రాముఁ డౌట యెఱుఁగఁ డొక్కొ॥ అని పలికి॥ మ॥ ప్రళయాగ్నిచ్ఛటభంగిఁ గుంభి విదళింపం బాఱు సింహాకృతిం। బెలుచన్ రాముఁడు లేచి వెంటనడిచెన్ బృథ్వీతలం బెల్లనా। కులమై క్రుంగఁగ ధారియై కవచియై కోదండియై కాండియై। * ఫలియై సాహసియై మృగాజినమనోజ్ఞశ్రోణియై తూణియై॥ చని మాహిష్మతీపురంబుఁ జేరి నిలుచున్న సమయంబున॥ మ॥ కనియె న్ముందటఁ గార్తవీర్యుఁడు సమిద్ధాక్షుం బ్రకాము న్సరా। సనతూణీరకు దారభీమున తిరోవప్రాంచలచ్ఛాయుగా। నన నేత్రాంచలసీము నైణపట నానామాలికోద్దాము నా। తన సంరంభ నరేంద్రదారళ భసూత్రచ్ఛాయమునిన్ రామునిన్॥ కని కోపించి॥ ఉ॥ బాలుఁడు వెఱ్ఱిబ్రాహ్మణుఁడు బ్రాహ్మణుకైవడి నుంట మాని భూ। పాలురతోడఁ భూరిజయభవ్యులతోడ భయంబు దక్కి క। య్యాలకు వచ్చినాఁడు మనయందుఁ గపాపము లేదు లెండు లెం। డేల సహింప భూసురుని నేయుఁడు వ్రేయుఁడు గూల్పుఁడిమ్మహిన్॥ వ॥ అని కదలించి దండనాయకులం బురికొల్పిన వారు రథగజతురగపదా తిసమూహసహితసప్తదశాక్షౌహిణులతో నెదురునడిచి శరచక్రగదాఖడ్గభిండివాలశూలప్రముఖసాధనంబుల నొప్పిం చిన నవ్విప్రుండుఁ గన్నులకొలంకుల నిప్పులకుప్పలు దెప్పలుగొన రెట్టించిన గట్టుకట్టలుక మిట్టిపడి యజ్ఞోపవీతంబు చక్కనిడికొ ని కరాళించి బిట్టు రెట్టించి కఠోరంబగు కుఠారంబు సారించి మూఁకలపైఁ గుటికితొలియాడి మొగంబునం గ్రొత్తయలుక నెట్టం గఁ జెట్టులుగొట్టు కృషీవలుని తెఱంగున బదంబులు దెంచుచు నటికంబంబులఁ దెగనడంచు నారామకారుని పగిది మధ్యం బులఁ ద్రుంచుచుఁ, దాలఫలంబులు రాల్చు పృథురోహకుని కైవడి శిరంబులఁ ద్రుంచుచు, మృగంబులఁ ఖండించు సూపకారు

* ఫలియై। నెవముగలవాఁడయి

నిభంగినవయవంబులఁ జెక్కుచు,నంతటం దనివిసనక విలయకాలకీలి కేళినిమంటలుమియుచు,విల్లందియొప్పెడంబిడుసులస్త్రో
నలుగురియబలు మొగుల్లవడువునన ప్రమాణంబులగు బాణంబులఁబఱపి సుభటసైన్యంబులకు దైన్యంబులిచ్చుచు, నడ్డం
బు లేనియార్భాటంబులుగలబాణవర్షఘృతంబులచేఁగోపానలంబున కాహుతులుసేయుచుఁదురంగంబులనిరంగంబులఁ
గావించుచు,రథంబులువితథంబులుగా నొనర్చుచు,ద్విరదంబులనరదంబులపైఁబడఁద్రోయుచునివ్విధంబున సేనలనంప
వానలముంచిరూపుమాపిన॥క॥మత్తిల్లిభూతజాలము।చిత్తంబులఁజొక్కి వేడ్కఁజిందులువాఱ। న్దొత్తిల్లిసమిత్తలమున।
నెత్తురుమేదంబుపలలనికరంబమెక్కెన్॥అయ్యవసరంబున॥క॥మేలీబ్రాహ్మణుఁడొక్కఁడు। నేలంబడఁగూల్చె సైన్యనిచయ
మునెల్ల।న్బాలార్ప నేలయీతనిఁ।గూలింపఁగాక నాదుదోర్బలము వడిన్॥అనిపలికి॥ ఉ॥ఒకయేనూఱుకరంబులన్ధను
వులెత్తియల్లాసరిమై తాల్చి వే।ఱొకయేనూటగుణధ్వనుల్నిగుడ శాతోగ్రాస్త్రముల్గూర్చి వి।ప్రకుతారంబునునిన్నుఁగూల్తున
నుచున్నర్జించిపుంఖానుపుం।ఖకఠోరంబుగనేసియార్చెరయరేఖోద్దామునిన్రామునిన్॥క॥వడిఁనూపులెగయగుఱుసులు।
వడి కార్ముకపంచశతముపఱగవిభుఁడుసాం। వడరేఁబరివేషమండలి। నడుమకరద్యుతులవెలయునలినాప్తుక్రియన్॥ ఇట్ల
ర్జునుండుబహువిలాసంబులుసూపిన॥మ॥ధరణీదేవుఁడురాముఁడాఢ్యుఁడుజగద్ధానుష్కరత్నంబునుం। పుష్కరచాపంబా
కటెక్క వెట్టిశరముల్సంధించి పెల్లేసిభూ। వరుకోదండములొక్కచూడ్కిఁదునిమెన్వాఁడంతటంబోక వే। తరువుల్ ఉ
వ్వఁగుతారధారనటికెక్కిదద్బాహుసందోహముల్॥ క॥ కరములుమునిసిననతనికి।శిరమొక్కటి చిక్కెశైలశిఖరముభం
గిం।బరశువుననదియుఁద్రుంచెను।బరసూదనుఁడైనఘనుఁడు భార్గవుఁడు వడిన్॥ గీ॥తండ్రి వడిననతనితనయులుపదివేలు।
దలఁగిపోయిరతనిఁదాఁక లేక।పరభయంకరుండుభార్గవుండంతనా।గోవుఁగ్రేపుఁదోడఁగొనుచుఁజనియె॥వ॥ఇట్లు హో
మధేనువునట్లఁదెచ్చియిచ్చితనపరాక్రమంబుదండ్రికిం,దోఁబుట్టువులకుం దెలియం జెప్పినజమదగ్ని రామునకిట్లనియె॥
క॥కలవేల్పులెల్లఁదమతను।చెలువంబులు దెచ్చి రాజుఁజేయుదురకటా।బలువేల్పు రాజువానిం।జలమున నిన్నేలపోయిచంపి
తిపుత్రా॥ క॥తాలిమి మనకును ధర్మము।తాలిమి మూలంబు మనకు ధన్యత్వమునం।దాలిమిగలదని యీశుం।డేలించును బ్ర
హ్మపదము నెల్లన్మనలన్॥ క॥ క్షమగలిగినసిరిగలుగును।క్షమగలిగిన వాణిగలుగు సౌఖ్యము లెల్లన్।క్షమగలుగ ముక్తిగలు
గును।క్షమగలిగినమెచ్చు శౌరిసదయుఁడు తండ్రీ॥ క॥ పట్టపురాజును జంపుట।కట్టలుకన్విప్రుఁ జంపుకంటెను బాపం।బట్టిట్ట
నకుమునీ। చెట్టసెడన్దీర్థ సేవసేయుము దనయా॥క॥అనితన్నుఁదండ్రి పంచినఁ। బనిపూని ప్రసాదమనుచు భార్గవుఁడుర
యంబుననొక యేఁడు ప్రయాణము।చని తీర్థము లెల్లనాడి చనుదెంచెన్నృపా॥ ఉ॥ఆమెడనొక్కనాఁడు సలిలార్థము రేణుక
గంగలోనికిం।బోయిప్రవాహమధ్యమునఁబొల్పుగనచ్చరలేమపిండుతోఁ। దోయవిహారముల్సలుపు దుర్లభుఁజిత్రరథు
న్సరోజమాలాయుతుఁజూచుచుండెఁబతియాజ్ఞ దలంపక కొంతప్రేమతోన్॥వ॥ఇట్లు గంధర్వవల్లభునిం జూచుకారణంబు
నఁదడసి॥ఉ॥ అక్కటవచ్చి పెద్దతడవయ్యెడి హోమము వేళదప్పె నే।నిక్కట నేలయుండితిమునీశ్వరుఁడేమను నోయ
టంచుఁదాఁ। గ్రక్కునఁదోయకుంభముశిరస్థలమందిడి తెచ్చియిచ్చె వే। మ్రొక్కి కరంబు మోడ్చి పతిముందట నల్లన నిల్వఁ
జూచుచున్॥అప్పుడు॥క॥చిత్తమునభార్యదడసిన।వృత్తాంతంబెఱిఁగి తపసి వేగన సుతులన్।మత్తందీనింజావఁగ।మొత్తుండ
నమొత్తరైరిమునుఁగుచువారల్॥క॥కడుకొని పెండ్లము జంపని।కొడుకుల బెండ్లాముఁ జంపఁ గురుఁడొసఁగినఁదా।నడుగు
లకు నెఱఁగి రాముం।డకుఁగిడకుండంగఁద్రుంచెనన్నలఁదల్లిన్॥శా॥తల్లిన్ భ్రాతలనెల్లఁ జంపుమనుచోఁదాఁజంపరాకున్నఁ
జెం।పెల్లం బోవశపించుఁదండ్రితనపెంపేచేయుడున్మెచ్చినా।తల్లిన్భ్రాతలనిచ్చునిక్కముతపోధన్యాత్ముఁడంచున్ వేఁ।
దల్లిన్భ్రాతలజంపెభార్గవుఁడు వేఁదాఁజంపఁజెయ్యాడునే॥ఇవ్విధంబున.క॥అడ్డము సెప్పకకడపటి।బిడ్డఁడు రాముఁడుసు
తులఁబెండ్లమునచట।న్దొడ్డంటం దెగనడిచిన।జడ్డనఁదలయూఁచి మెచ్చి జమదగ్ని మదిన్॥ క॥ మెచ్చినతండ్రినిఁగనుఁగొని।
చెచ్చెరనీపడినవారి జీవంబులు నీ।విచ్చితి ననుమని మ్రొక్కిన।నిచ్చెన్వారలును లేచి రెప్పటిభంగిన్॥గీ॥పడినవారిమఱల బ్ర
తికింపనోపును। జనకుఁడనుచుఁ జంపెఁ జామదగ్ని। యతఁడుసంపెననుచునన్నలఁదల్లిని॥జనకునాజ్ఞనైనఁ జంపఁదగదు.
సీ॥పరశురామునికోడి పరుసులు వెట్టినయర్జునపుత్రకులాత్మయందుఁ। దండ్రిప్రస్తుటకుసంతప్తులై పొగలుచునింతటనం
తటనెడరువేఁది।తిపిరియాడుచునొక్కదివసమందారాముఁడడవికన్నలతోడనరుగుపిదపఁ। బగఁదీర్పఁదలఁచియేపరతెంచి
హోమాలయంబున సర్వేశునాత్మనిలిపి।నిరుపమధ్యానసుఖవృత్తినిలిచియున్న। పుణ్యుజమదగ్నినండఁబుపొదివిపట్టిక
దలకుండంగఁదలఁద్రెంచికొనుచుఁజనిరి। యడ్డమేతెంచి రేణుకయడచికొనఁగ॥మ॥జనకుంజంపినవైరమున్దలఁచి రాజన్యా
త్మజులెన్నఁడుమిమాజనకుంజంపిరిరామరామరిపులన్నాసింతురమ్మంచునన। మ్మునిపైవ్రాలెలతాంగిమోదికొనుచున్సమ్మయ్యో

క్షమామాఱు ల్రయంబున రాముండరు దెంచియెన్నికొన నాపూర్ణాపద క్రాంతయై॥ వ॥ ఇట్లప్పుడు దల్లి మొఱవిని జమదగ్నిసు మారులు వచ్చి యిట్లని విలపించిరి॥ క॥ వాకిలి వెడలవు కొడుకులు। రాకుండగ నట్టి నీవు రాజసుతుల చేఁ।జీకాకునొంది పోవఁగ।నీ కాల్లెట్లా డెదం డ్రి నిర్జరపురికిన్॥ అని విలపించుచున్న యన్నలం జూచి రాముండిట్లనియె॥ ఉ॥ ఏడువ నేలదండ్రి తను వేసు ఱకుండుఁడు దోడులార నే। డ్జూడుఁడు నేఁడటంచుఁ బరశువ్యతిభీముఁడు రాముఁడుగ్రుఁడై। యోడక నర్జునాత్మజుల నా ప్పురంబున కేగి చొచ్చి కో। డాడక పట్టి చంపె వడినర్జునజ్ఞాతుల బ్రహ్మఘాతులన్॥ క॥ ఖండించి రిపుల శిరములు। గొండలు గాఁ బ్రోగులిడి యెసురు రక్తనదు। ల్నిండికొని పాసియుబ్బెను। భండనమున నృపులు రిపులు భయమందినృపా॥ మ॥ ఱియు నంతటఁ బోక॥ గీ॥ అయ్యుపగకు రాముఁడలయక రాజుల। నిరువదొక్క మారు నరసి చంపె। జగతిమీఁద రాజశబ్దంబు లేకుండ। సూనుదీర్ప లేని సుతుఁడు సుతుఁడే॥ వ॥ మఱియు నా రాముండు శమంతపంచకంబున రాజరక్తంబులం దొన్మిదినుడుగులు గావించి తండ్రి శిరంబు దెచ్చి శరీరంబుతో సంధించి సర్వదేవమయుండగు దేవుండు తాన కావునఁ దన్నునుద్దేశించి యాగంబు సేసి హోతకుం బూర్వను, బ్రహ్మకు దక్షిణభాగంబును, నున్నవారలకవాంతరదిశలును, నుపద్రష్టయైన కశ్యపునకు నార్యావర్తంబును, మధ్యభూమియు, సదస్యులకుం దగిన యెడలం గలయనిచ్చి బ్రహ్మనదియైన సరస్వతి యందవభృథస్నానంబు సేసి కల్మషంబులం బాసి మేఘవిముక్తుండైన సూర్యుండునుం బోలె నొప్పుచుండెనంత॥ క॥ ఆ ప్రేఁడగు పుత్రువలనను। బ్రాప్తతనుండగుచుఁ దపము బలిమిని మింటన్। సప్తర్షి మండలంబున। సప్తముఁడై వెలుఁగుచుండె జమదగ్నినృపా॥ క॥ ఆ జమదగ్నితనూజుఁడు। రాజీవాక్షుండు రాముఁడత్యధికుండై। యోజను వేదజ్ఞులలో। రాజిల్లెడు మీఁద మనువు రానవ్వేళన్॥ గీ॥ శాంతచిత్తుఁడగుచు సంగవిముక్తుఁడై। భవ్యుఁడై మహేంద్రపర్వతమున। నున్నవాఁడు రాముఁడోజతో గంధర్వ। సిద్ధవరులు నుతులు సేయుచుండ॥ క॥ భగవంతుఁడు హరియీ క్రియ। భృగుకులమునఁ బుట్టి యెల్ల పృథివీపతులన్। జగతీభారము వాయఁగఁ। బగఁ గొని పలుమాఱుఁ జంపెఁ బవరమున నృపా॥ వ॥ అంత గాధికి నగ్నితేజుండగు విశ్వామిత్రుండు జన్మించి తపోబలంబున రాజధర్మంబును మాని బ్రహ్మర్షియై యేకశతసంఖ్యాగణితులగు కొడుకులం గనియె నయ్యెడ భృగుకులజాతుండయిన యజగర్తుని కొడుకు శునశ్శేఫుండు దల్లిదండ్రులచేత హరిశ్చంద్రుని యాగపశుత్వంబునకు నమ్ముడువడి బ్రహ్మాదిదేవతల వినుతి సేయుచు మెప్పించి పితృదేవతలచేత బంధవిముక్తుండయిన వానియందుఁ గృపగలిగి విశ్వామిత్రుండు పుత్రులకిట్లనియె॥ క॥ కన్నులఁ గంటిని వీనిని। మన్ననఁ గొమరుండు నాకు ముక్కవమీతో। నన్నన్న యనుచు నతని। న్మన్నింపుండని నఁ జూచి మనసం యుతులై॥ క॥ ఇతఁడన్నటవో మాకును। గృతకృత్యుల మైతి మనుచు గేలి యొనర్ప। న్సుతులన్ మ్లేచ్ఛులు గండని। ధృతి లేక శపించెఁ దపసి తిరుగుడువడఁగన్॥ వ॥ అయ్యెడ నతని శాపంబునకు వెఱచి మధ్యముండయిన మధుశ్ఛంధుం డేబండ్రు దమ్ములుం దానును, నమస్కరించి తండ్రీ నీ చెప్పిన క్రమంబున శునశ్శేఫుండు మాకన్నయని నమస్కరింపంగలవారమనవుడు సంతసించి మంత్రదర్శియైన శునశ్శేఫుని వారలయందుఁ బెద్దఁ జేసి మధుశ్ఛంధునకిట్లనియె॥ గీ॥ పాడి సెడక వీఁడు నేఁడు మీకతమునఁ। గొడుకుగలిగె నేఁడు కొడుకులార। కొడుకులార మీరు గొడుకులఁ గనుఁడింకఁ। బ్రీతితోడ దేవరాతుఁ గూడి॥ వ॥ అనివలికె నట్లు శునశ్శేఫుండు దేవతలచేత విడివడుటం జేసి దేవరాతుండయ్యె మధుశ్ఛంధుండు మొదలయిన యేబండ్రును, దేవరాతునకుఁ దమ్ములైరి పెద్దలయిన యష్టక హారీత జయంత సుమదాదులేబండ్రును, వేఱఁజనిరీ క్రమంబున విశ్వామిత్రు కొడుకులు రెండు విధంబులయి నంబ్రవరాంతరంబు గలిగెనని చెప్పి శుకుండిట్లనియె నా పురూరవు కొడుకగు నాయువునకు నహుషుండును, క్షత్రవృద్ధుండును, రజియును, రంభుండు నేనస్సనను వారు పుట్టిరందు క్షత్రవృద్ధునకు సుమారుండగు సుహోత్రునకుఁ గాశ్యుండు కుశుఁడు కృత్స్నమదుఁడను ముగ్గురు గలిగి రా కృత్స్నమదునకు శునకుండును, శునకునకు శౌనకుండు నన్మహాత్ముండు బహ్వృచప్రవరుండై జన్మించి తపోనియతుండై చనియెఁ గాశ్యునకుఁ గాశియుఁ, గాశికి సురాష్ట్రుండును, సురాష్ట్రునకు దీర్ఘతముండు జనియించె॥ క॥ ఆ దీర్ఘతమునికధిపుఁడు। శ్రీదైత్యాంశమునఁ బుట్టె సేవ్యుండాయు। ర్వేదజ్ఞుఁడు ధన్వంతరి। ఖేదంబులు వాయు నతని కీర్తన సేయన్॥ వ॥ వాసుదేవాంశసంభూతుండగు నా ధన్వంతరి యజ్ఞభాగంబునకర్హుండతనికిఁ గేతుమంతుండుఁ గేతుమంతునకు భీమరథుండతనికి దివోదాసుండనం బఱగు ద్యుమంతుండుదయించె నా ద్యుమంతునకుఁ బ్రతర్దనుండు జన్మించె నా ప్రతర్దనుండు శత్రుజిత్తనియు, ఋతధ్వజుండనియుం జెప్పంబడె నతనికిఁ గువలయాశ్వుండు సంభవించె॥ గీ॥ వసుమతీశ వినుకువలయాశ్వభూభర్త। లలితపుణ్యుఁ డనుని నలర్కుఁ గనియె। నాతఁడే లె నేలన ఱువదియాఱు వే। లేండ్లు వానిభంగి నేలె నెవఁడు॥ వ॥ అయ్యలర్కునకు సన్నతియు, నతనికి సునీతుండు నతనికి ధర్మకేతువు నతనికి సత్యకేతువు నాతనికి ధృష్టకేతువు నా ధృష్టకేతువునకు సుకుమారుండును, సుకుమారునకు వీతిహోత్రుండును, వీతిహోత్రునకు భర్గుం

డును భర్గుండను భార్గభూమియు జనియించె॥ గీ॥ వాఁడు తుదయుఁ గాఁగ వసుమతీశుం డాఢ్యుఁడైన వారు గాశు లనఁగ నెగడి రవ
నిమీఁద వారలా క్షత్రవృద్ధుని వంశజాతులగు చు వంశవర్య॥ వ॥ మఱియుఁ క్షత్రవృద్ధునికి రెండవకొడుకగు కుశునికిఁ బ్రతియ
ను, వానికి సంజయుండు, సంజయునికి జయుండు, జయునికిఁ గృతుండు, కృతునికి హర్యశ్వుండు, హర్యశ్వునకు సహదేవుండు
సహదేవునికి భీముండు, భీమునకు జయత్సేనుండు, జయత్సేనునకు సంకృతియు, సంకృతికి జయుండు, జయునికి క్షత్రధర్ముండు
పుట్టె. వీరలు క్షత్రధర్ముని వంశంబునం గల రాజులు రంభునకు రభసుండు రభసునికి గంభీరుండు గంభీరునికిఁ గృతుండు కృతునికి
బ్రహ్మకులంబు పుట్టె నయ్యనేనసునికి శుద్ధుండు శుద్ధునకు శుచి శుచికి రజస్సు పుట్టె నతనికిఁ ద్రికకుత్తు జనించె నతనికి శాంతవిజ్ఞా
నవంతుండయిన కృతకృత్యుండు పుట్టి విరక్తుండై చనియె॥ సీ॥ రజియను వానికి రాజేంద్ర యేనూఱు కొడుకులు గలిగిరి ఘోర
బలులు వేల్పులెల్లను వచ్చి వేఁడిన నా రజి దైత్యులఁ జెక్కాడి యింద్రధరణిఁ గాల్చి నాకంబు దేవేంద్రునకు నిచ్చె నిచ్చిన రజి కాళ్ల
కెరఁగి సురప్రభుండు వెండియు నతనికి విబుధ గేహము నిచ్చి సంతోషబుద్ధి నర్చన మొనర్చె. యంత నా రజి స్వర్గస్థుఁడై న నతని
పుత్రులు సురవిభుఁడు దమ్ము నడిగికొనిన నీక యింద్రలోక మేలిరి యాగభాగములు పుచ్చికొని రిగర్వమునఁది॥ క॥ వేల్పుల
ఱేఁడు గురుచే వేలిమిఁ దప్పించి బలిమి వెలయఁగ నిజదంభోళి నిరజిసుతుల నని దుమ్ముల ముగాఁ గావించి స్వర్గముం గైకొనియెన్॥
వ॥ అదియట్లుండె నహుషునకు యతియు, యయాతియు, సంయాతియు, నాయాతియు, వియతియుఁ, గృతియు నన నార్గురు
కొడుకులు దేహికి నింద్రియంబుల చందంబున సంభవించి రందుఁ బెద్దకొడుకగు యతికి రాజ్యం బిచ్చిన నతండు విరక్తుండై॥
క॥ రాజ్యంబు పాపమూలము రాజ్యముతో నెడలెఱుంగ రాదు సుమతియున్ రాజ్యమునఁ బూజ్యు నెఱుఁగఁడు రాజ్యముఁ గీ
జ్యంబు ముక్తిరతులకుఁ దేలా॥ అని పలికి వాఁడు రాజ్యంబునకుం బాసి చనియె॥ క॥ ఆనహుషుఁడు ముఖశతమును మానుగఁ గా
వించి యింద్రమానినిఁ గలియం బూని మునీంద్రులు మోఁచిన యానము పైనుండి కూలె నహియై నేలన్॥ ఉ॥ అన్నయుఁ దం
డ్రియుం జన యయాతి మహీపతియై చతుర్దిశల్ సన్నగఁ గావఁ దమ్ములకుఁ బాలిడి శుక్రునికూతు రక్కసున్ సన్నగుణాభిరా
మ వృషపర్వుని కూఁతురనోలి నాండ్రఁగా సన్నయశాలి యాధరణిచక్రధురంధరుఁ డయ్యెఁ జేర్మితోన్॥ అనిన విని పరీక్షిన్న
రేంద్రుం డిట్లనియె॥ గీ॥ పార్థివుఁడు యయాతి బ్రహ్మర్షి భార్గవుఁ డల్లుఁడగుట మామ యగుట యెట్లు రాజు రాచకూఁతు రతిఁ జే
యఁదగుఁ గాక విప్రకన్య నొంద విహితమగునె॥ అనిన శుకుం డిట్లనియె॥ సీ॥ దనుజేంద్రు కూఁతురుత్తరళాక్షి శర్మిష్ఠ పురము
లో నొక నాఁడు ప్రొద్దుపోక వేలసంఖ్యల చెలుల్వెంట రా గురుసుతయగు దేవయానితో నాటమెఱిఁగి ప్రాఁచి నయలతోఁ
టపొంత జొంపముగన్న క్రొమ్మావి చేరువ కొలఁకుఁ జేరి యందుఁ దమ్ముల తేనెలానిచొక్కుచు మ్రోయ నలరు ఝుంకృతుల కు
నదరిపడుచు వలువలూడ్చి కొలఁకువడిఁ జొచ్చి తమలోనఁ జెల్లు ఱేఁగి నీటఁ జల్లులాడ నందినెక్కి మాళి నిందురోఁచు లుపర్వ
శూలి వచ్చెఁ గొండచూలితోడ॥ చ॥ మలహరుఁ జూచి సిగ్గువడి మానినులందఱు సంభ్రమంబునన్ వలువలు గట్టుచోఁ దనుజవల్ల
భు కూఁతురు దేవయానిదౌ వ్వలువ ధరించి వేగమున వచ్చినఁ జూచి యొఱిం గెఱిఁగినా వలువిది యేలఁ గట్టికొనివచ్చితి నుద్దాన
వియంచుఁ జెప్పుచున్॥ దేవయాని యిట్లనియె॥ శా॥ ఆలోకేశు ముఖంబులం గలిగె బ్రహ్మణ్యంబు బ్రహ్మంబు నా మేలై వైది
క మార్గముల్ దెలుపుచున్ మిన్నందియం దున్న మా శీలున్ భార్గవులందు నొప్పెడు సుధీసేవ్యుండు సేవానికిన్ జాలన్నావలు వె
ట్లు గట్టితి విరక్తో జాతివై చేటికా॥ క॥ మహిమవతులైన యా సుర మహిళల విత్తంబులు పెఱమసువలకగునే సుహితం బసిఁడి
గొలుసులిడిన స్వహితము లేకు కుక్కలకు హవిర్భాగంబుల్॥ క॥ మీతండ్రి మాకు శిష్యుఁడు మా తండ్రి గురుండు గొంతమా
త్రంబయినం బ్రీతుం గావింపక పరిభూతులఁ జేయుదు వెతులువ పోఁడిమి చెనఁటీ॥ వ॥ అని భర్జించుచున్న దేవయాని పలుకులు
వినికరాళించి మ్రోగుచున్న భుజంగి పగిది నిట్టూర్పులు నిగుడించి పెదవులు గొఱుకుచు శర్మిష్ఠ యిట్లనియె॥ శా॥ భిక్షుం డైత
మ తండ్రి మా జనకునిన్ భిక్షించి యుండంగ సంరక్షింపం దుదినింతయైన యపుతో రాజప్రసుత్రాక్షతిన్ రక్షోరాజతనూజ
తో నుగుణతో నాక్షేపముం జేసెడిన్ సుత్షిస్ఫోటము గాఁగఁ దీనిఁ జెలులీ కోపంబునం ద్రోవరే॥ అని పలికి॥ గీ॥ బోటిపిండు చే
తఁ బాదుమపంగఁ బట్టించి రాజసమున దైత్యరాజతనయ తొడరి దేవయానిఁ ద్రోపించె వలువీక శుక్రుఁడే నూఁతిలోనఁ గుది

శుక్రాచార్యుల తనూజయగు దేవయాన యయాతిని వరియించుట.

లకొనఁగ॥ వ॥ ఇట్లు సేసి శర్మిష్ఠ వోయిన వెనుక యయాతిభూపాలుండు వేఁటమార్గంబున నడవిం దిరుగుచు దైవయోగంబు
న నా దేవయాని యున్న నూయి చేరం జనుదెంచె నందు॥ క॥ బంధువుల నెల్లఁ జీరుచు నంధజలామగ్నమధ్యయై వగచుచు ను
ద్బంధమునఁ జిక్కి పీడాసింధువున మునింగియున్న చేడియఁ గనియెన్॥ కనుంగొని॥ శా॥ సప్తాంభోనిధి మేఖలావృతమహాస
ర్వంసహాకన్యకా ప్రాప్తోద్యద్వరదత్త దక్షిణకర ప్రాలంబముం జేసి ప్రోత్క్షిప్తం జేసె యయాతి గట్టికొనఁ బై చేలంబుము

* వేలిమి। హోమము.   * చేటికా। దాసి.

న్నిచ్చిప। ర్యాప్తస్వేదజలాంగి వారిసముదాయాలంకృతయై భార్గవి॥ఇట్లునూయి వెడలించిన రాజునకు రాజవదన యిట్ల
నియె॥ మ॥ ననుఁ బాణిగ్రహణంబొనర్చితి గదా నాభర్తవు నీవ పై। వనియోగంబిది దప్పదప్పౌరుషతా వాక్యంబు సిద్ధంబు
సౌఖ్యనివాసున్నిను మాని యొండువరు నింగాంక్షింప నేనొర్తునే। వనజంబానెడి తేఁటి యన్యకుసుమావాసంబపేక్షించు
నే॥ అదియునుంగాక॥ సీ॥ సుగుణాఢ్య విను నేను శుక్రునికూఁతుర దేవయానిని దొల్లి దేవమంత్రి। తనయుండు గచుఁడు మా
తండ్రి చేఁ దొల్లి సంజీవనిఁ దా నభ్యసించు వేళ। నతనిఁ గామించిన నతఁడొల్లననవుడు నతఁడు నేర్చిన విద్య యడఁగిపోవ। నతని
శపించిన నతఁడు నాభర్త బ్రాహ్మణుఁడు గాకుండెడు మనని శపించె। నదినిమిత్తంబు నాకు బ్రాహ్మణుఁడు గాఁడు। ప్రాణనా
థుఁడవై వనిపడఁ తివలుకఁ। దన దుహృదయంబు నెలఁత పైఁదగులు వడినఁ। దమక మొక యింతయును లేకఁ దలఁచి చూచి॥ మత్త
కోకిల॥ దైవయుక్తము గాక విప్రసుత న్వరించునె నా మనం। బే విధంబున నీశ్వరాజ్ఞ నుకిట్టిదంచు వరించె ధా। శ్రీవరుండను
దేవయానిని ధీరబుద్ధులకున్న నో। భావ మొక్కటియుం బ్రమాణము భావ్యభావపరీక్షకుల్॥ వ॥ ఇట్లు వివరించి యయాతి
చనిన వెనుక దేవయాని శుక్రుని కడకుం జని శర్మిష్ఠ సేసిన వృత్తాంతంబంతయుం జెప్పి కన్నీరుమున్నీరుగా వగచిన॥ క॥ క్రూ
రాత్ముల మందిరములఁ। బౌరోహిత్యంబు కంటె పాపంబీసం। సారముకంటె శిలవృత్తిని। యారక కాపోతవృత్తియుండుట యొ
ప్పుగ్॥ వ॥ అని వృషపర్వు కడనుండుట నిందించుచు శుక్రుండా కూఁతుం దోడ్కొని పురంబు వెడలి చనన య్యసురవల్లభుండె
ఱింగి శుక్రునిం బ్రార్థింపం దలంచి తెరువునకడ్డంబు వచ్చి పాదంబుల పైఁబడి ప్రసన్నుం జేసిన నా కోపంబు మాని శుక్రుండు
శిష్యునకిట్లనియె॥ తరల॥ చెలులు వేవురుఁ దాను నీసుత చేటికై వడి నాసుతం। గొలుచుచుండను దీఱుఁ గోపము గొల్వఁ బెట్టెద
వేని నీ। వెలఁదిఁ దోడ్కొని వత్తునా వుడు వేగరమ్మని భార్గవిం। గొలువఁ బెట్టె సురారివర్యుఁడు కూఁతు నెచ్చెలి పిండుతోన్॥
మ॥ చలమింకేల నితన్నదండ్రి వనుపన్శర్మిష్ఠ సన్నిష్ఠతో। జలజాతాస్యలు సద్వయస్యలు సహస్రంబున్నజస్రంబుద। న్మెలఁ
గఁ దాసియై దాసియయ్యె వివిధామేయోగ్రకోపానలా। కలితగ్లానికి దేవయానికి మహాగర్వోద్యమస్థానికిన్॥ అంత॥
ఉ॥ ఆతతమైన వేడ్కఁ దనుజాధిపమంత్రి సురారినందనో। పేత తనూభవం బిలిచి పెండ్లియొనర్చె మహావిభూతికిం। బ్రీతిమ
హోగ్రజాతికి నభీతికి సాధువినీతికిన్ సిత। ఖ్యాతికి భిన్నదుఃఖబహుకార్యభియాతికి నయ్యయాతికిన్॥ వ॥ ఇట్లు యయా
తికి దేవయానినిచ్చి శుక్రుండు శర్మిష్ఠా సంగమంబు సేయకుమని నియమించి చనియెఁ బిదపన ద్దేవయాని యనయ్యయాతివల
న యదుతుర్వసులను కుమారులం గనియె నొక్కరేయిఁ జెలంగు మాసిన యెడ శర్మిష్ఠ యడరు లేచి యేకాంతంబున యయాతి
కడకుంజని చెలుకువింటిజోదుపువ్వుటంపరకోహటించి తన తలంపు సెప్పిన॥ ఉ॥ ఆజవరాలిఁ జూచి మనమాఁపఁగ లేక తనూభ

శుక్రాచార్యులు యయాతికి శాపంబొసంగుట.

వార్తుఁడై। యాజనభర్త మున్ను గనియాడిన మాటఁ దలంచి మైనఁ జే। తోజసుఖంబులం దనిపెఁ ద్రోవఁగ వచ్చునె దైవయో
గముల్। రాజట సగ్రహస్యమట రాజకుమారిని మాన నేర్చునే॥ వ॥ ఇట్లు యయాతి వలన శర్మిష్ఠ గర్భంబయి నంగ్రమంబున
ద్రుహ్యుండును, ననువును, పూరువును నను వారిం గాంచెనంత దేవయాని తద్వృత్తాంతంబంతయు నెఱింగి కోపించి శుక్రుకడ
కుంజని క్రోధమూర్ఛితయై యున్న సమయంబున యయాతి వెంటంజని యిట్లనియె॥ గీ॥ మామ కేల సెప్పమా నుసరోజా
క్షి। దనుజతనయఁ బొందితప్పు వడితిఁ। గామినైన నన్నుఁ గరుణింపు పతిమాట। దండ్రిమాటకంటె దగును నీకు॥ అనిపలికి
పాదంబులకెఱఁగిన నయ్యింతి యొడంబడక నుండెనంత నెఱింగి శుక్రుం డిట్లనియె॥ క॥ నామాటఁ ద్రోచి మానవ। భామను
బొందితివి ధరణిపాలక తగవే। యేమాట యేది రూపము। కామినిలోలులకు నెచటఁగల వేనిజముల్॥ అనిపలికి నీవు వనితాజ
నహేయంబయిన ముదిమిం బొందెదవని శపియించిన యయాతి యిట్లనియె॥ క॥ మామా నా పైఁ గోపము। మామా నీపుత్రి
యందు మానవునాకుం। గామోపభోగవాంఛలు। ప్రేమన్ రమియింతు ముదిమిఁ బిదపం దాల్తున్॥ వ॥ అనిపలికి యనుజ్ఞం గొని
దేవయానిం దోడ్కొని పురంబునకుం జని పెద్దకొడుకగు యదువుం బిలిచి యయాతి యిట్లనియె॥ శా॥ నీతల్లిం గనినట్టి శుక్రు
వలన న్నేఁడీ జరం బొందితి। న్నా తండ్రీ యదు నామధేయ తనయా నా వృద్ధతం దాల్పవే। నీ తారుణ్యము నాకు నిమ్ము తనివో
నిండారఁ గొన్నాళ్లు నేఁ। జేతోజాతసుఖంబులందెదటి గెదర శృంగారినై పుత్రకా॥ అనిన విని తండ్రికి యదుం డిట్లనియె॥
శా॥ కాంతాహేయము మర్వికారము దురాకండూతిమిశ్రంబు హృ। చ్చింతామూలము పీనసజ్వరము ప్రస్వేదప్రణాకం
పన। శ్రాంతిస్ఫోటకయుక్తమీ ముదిమి వాఛం దాల్చి నానాసుఖో। పాత్తంబైన వయోనిధానమిది యయ్యా తేరయీ వచ్చు
నే॥ వ॥ అని యదుండొడంబడకున్న యయాతి తుర్వసు ద్రుహ్యాదులనడిగిన వారును యదుండు పలికినట్ల పలికినఁ గడగొట్టు
కుమారుండైన పూరువున కిట్లనియె॥ ఉ॥ పిన్నవుగాని నీవు కడు పెద్దవు బుద్ధులయందు రమ్మనా। యన్నను దాజ్ఞఁ దాఁటవుగ

దన్నవినీతుఁడవన్ననీవునీ। యన్నలు సెప్పినట్లు పరిహారము సెప్పకుమన్న నాజరల్. మన్ననదాల్చి నీతరుణిమంబొనగూ
ర్పుము నాకుఁబుత్రకా॥ అనినవిని సురుభక్తిగుణాధారుండై సపూరుండిట్లనియె॥ శా॥ అయ్యా యన్నిటు వేఁడ నేలభవదీయా
జ్ఞానముల్లంఘునం। బయ్యుండంబరిహారము న్నెండువ నేననాయి నేనీజర। న్నెయ్యంబొప్పఁగఁదాల్చి నాతరుణతన్నీకి
చ్చెదఁ బంపిరన్। గయ్యంబాడెడిపుత్రకుండు గ్రిమిసంకాశుండు గాకుండు నే॥ అదియునుంగాక॥ క॥ మునివృత్తిడయ్య
నేటికి। జనపాలక సుగతిఁగోరుసత్పురుషులకుం। ననుఁగన్నతండ్రి సెప్పిన। పనిచేసిన సుగతిఁగొంగుపసిఁడియకాదే॥ క॥ పను
పకఁజేయుమరధిపలు। పనిచిన మధ్యములుపొందుపరతురుతంత్రుల్। పనిచెప్పికోరిపనిచిన। ననిశము మాతాధుపుత్రుల
ధములుతండ్రీ॥ వ॥ అనిపలికి పూరుండుముదిమిచేకొనితనలేఁత ప్రాయంబు యయాతికిచ్చె నయ్యయాతియుం దరుణుం
డై॥ శా॥ ఏ ద్వీపము లేమవాడలుగ సర్వేలాతలంబెల్ల బెల్। వీఁడై లోనుగ నేలుచుం బ్రజలన న్వేషించి రక్షించుచున్।
దోడం భార్గవి రామనోజసుఖసంతోషంబులం జేలుచుం। గ్రీడించెన్నియ తేంద్రియుండగుచు నాక్రీడావిశేషంబులన్॥
క॥ మర్మంబులనతిసాధ్వీ। ధర్మంబుల దేవయాని దన ప్రాణేశు। న్నర్మములమనో వాక్కుల। కర్మంబులు నెండు లేకఁగడుమె
ప్పించెన్॥ శా॥ ఆకాశంబున మేఘబృందముఘునంబై సన్నమై దీర్ఘమై। యేకంబై బహురూపమై యడఁగున ట్లే దేవుగర్భం
బులో। లోకశ్రేణిజనించుచున్మెలఁగుచున్లోపించు నా దేవుసు। శ్రీకాంతున్ హరిఁ బూర్చియాగములు సేసె న్నాహుషుం
డిమ్ములన్॥ మఱియును॥ మ॥ చెలికాండ్రన్గరులన్రథమ్ములభటశ్రేణిం దురంగంబులన్। గలలోఁగన్నధనావళిన్సమపనం
గాఁజూచుచున్ భార్యతోఁ। బలువేలేండ్లుమనోజభోగలహరీపర్యాప్తుఁడై తేలియున్। బలుతృష్ణంగడఁగానకెంతయును మ
హాబంధంబులన్ స్రుక్కుచున్॥ వ॥ ఒక్కదినంబున నాత్మజ్ఞానంబునం జేసి కాంతానిమిత్తంబున మోసపోవుట నెఱింగియ
యాతి యతివిషాదంబునొంది దేవయానికి నిట్లనియె॥ క॥ మనచారిత్రము వంటిది। వినుమితిహాసంబుగలదు వృద్ధజనంబు। ల్ము

——శ్రీ యయాతి దేవయానికి బస్తోపాఖ్యానము వ్యాజంబున స్వవృత్తాంతంబుఁ దెలుపుట. శ్రీ——

సులును మెత్తురు నీవును। మనమున నంగీకరింపు మంజులవాణీ॥ అది యెట్టిదనిన॥ సీ॥ అజ మొకండు వనంబునం జేసుచును గర్మఫ
లము ననూతిలోపలికి జారి। లోడిగి ఛాగి నాలోకించి కామియై కొమ్మునదరిఁగొంత గ్రూళ్ళ ద్రోచి। వెడలింపనచ్ఛాగవిభునిఁ
గాఁగోరిన ననుఁగాకయని తానునదియుఁదిటుఁగ। నెన్నిఁ దేమే నియుఁదన్ను నెంతఁగామించిన నన్నిటికి నిభర్తయై వనర్చి। వా
నినేప్రాస్సురతులను వశలఁజేసి। సొరది క్రీడించి క్రీడించి సొక్కి సొక్కి। కాముఁడనియెడి మస్సహాగ్రహము కతనఁ। జిత్తమే
నుఱిను త్రిల్లి చెల్లఁజిక్కి॥ క॥ వెడవిలుతు కేళిఁ జిగురా। కడిదపు వేఁటునకులొంగి యతి మోహితుఁడై। విడువక సతులం దగిలె
డు। జడునకు నెక్కడివి బుద్ధిచాతుర్యంబుల్॥ వ॥ అంతనచ్ఛాగంబు దనపిదపం దగిలిన ఛాగీనివహంబులోపలం జూడనొప్పెడి
ఛాగియం దుఁదగిలి క్రీడింపంగని ననూతిలోపలంబడి వెలువడిన ఛాగి తనపతి వలని నెయ్యంబు లేకుంటకు పిన్నయై తనమనం
బున॥ క॥ పలికిన పలుకులు పలుకఁడు। కలఁచున్నవకాంతఁ జూచి కడుసంచలుఁడై। నిలిచినచోటన్నిలువఁడు। నిలువెల్ల సుగల్లకా
మి నిజమతిఁగలఁడే॥ వ॥ అనిపలికి విడిచిన నయ్యజవల్లభుండు సురతపరతంత్రుండై మిసిమిసియను శబ్దంబు సేయుచు నచ్ఛాగి
వెంటం జని యొడంబరపంజాలకుం డెనంత దానికిఁ గర్తయైన బ్రాహ్మణుండు రోషంబున రతిసమర్థంబుగాకుండ నల్లాడుచు
న్నఛాగవృషణంబు డించి వేసిన నచ్ఛాగంబు గ్రిందఁబడి వేడుకొనిన ప్రయోజనంబువొడగని యోగవిభుండు గావున బ్రా
హ్మణోత్తముండు గ్రమ్మఱ నయ్యజవృషణంబులు సంధించిన॥ క॥ వృషణము మఱలంగలిగిన। సుషముండై ఛాగివిభుఁడు సుండప
రితోడ। న్విషయసుఖంబులఁ బొందుచుఁ। దృషతుదిఁగనఁడయ్యె బెక్కుదివసములయ్యున్॥ అనియివ్విధంబున యయాతి దే
వయానికి నిజవృత్తాంతంబు గథారూపంబున నెఱింగించి యిట్లనియె॥ మ॥ అబలా నీనిబిడాతి ముగ్ధ యసలజ్జాపాంగభల్లంబు
లం। బ్రబలంబై నమనంబు భగ్నముగ నా ప్రావీణ్యముం గోలుపో। యిబలిష్ఠుండగు కాముచారిఁ బడి నేనెట్లో ర్చెదన్ బందికా
త్తైబడిం బాపపుతృష్ణ యిప్పడకటాదీర్ఘాకృతిన్ద్రొప్పెడిన్॥ క॥ అవలను ప్రాణములదలినఁ। గదలదు సర్వాంగకములు గదలు
చుసుండన్। వపలమచిగువులువదలినఁ। ముదిలేదీ తృష్ణదీనిఁ ద్రుంపఁగవలయున్॥ క॥ వెయ్యేండ్లనుండి నీతోఁ। గ్రుయ్యంబడి
యున్నవాఁడఁగామసుఖములం। గ్రుయ్యదొకయించుకైనను। డయ్యదుకొనలిడి యెదృష్ణత వతవతోడన్॥ క॥ ముదిసెను
దంతావళియును। ముదిసెను కేశములు దనువు ముదిసెం దనకున్। ముదియనివి రెండుచిక్కెను। బ్రతికెడి తీపియును విషయప
తున్స్పృహయున్॥ క॥ కడలేదాశాలతకును। గడఁజూడఁగఁగానరాదు కడఁగని రేని। న్గడుముదమున సంసారము। కడఁగంచురు
తత్త్వవిదులు గమలదళాక్షీ॥ క॥ మండన హాటక పశువే। దండాశ్వ వధూ నికూలధాన్యాదులు పెక్కుండియు నాశాపాశము।
నిండింపఁగలేవు జగతి నిజము నిసుమ్మీ॥ క॥ కామోపభోగసుఖములు। వేమాఱును బురుషుఁ డనుభవించుచు నున్నం। గామంబు

శాంతిబొందమె।ధూమధ్వజుఁడాజ్యవృష్టిఁ గ్రుంగుచుండునే॥ గీ॥ అక్క తల్లి చెల్లెలాత్మజ లెక్కఁ గాన।పాను పెక్కఁ జనదుప
ద్మనయన।పరమయోగికైనఁ బలిమినినింద్రియ।గ్రామమధిక పీడఁగలుగఁ జేయు॥క॥ వెంగలివి త్తయుతెరుగక । నంగజులీల
లను ముక్తి నాశించు మనతం।దంగనలతోడ విడువని।సంగడములు వదలవలయు జలజాతముఖీ॥వ॥ అదియునుంగాక నేఁడు మొ
దలు వృష్ణాఖండనంబుఁ జేసి నిర్విషయుండనై యహంకారంబు విడిచి మృగంబులం గలసి వనంబున సంచరించెద పరబ్రహ్మం
బునందుఁ జిత్తంబు చేర్చెద బ్రహ్మనిష్ఠను మృత్యులకు నాశానివారణయగుటం జేసియేనంతఁ దత్పరుండనై యాహారనిద్రా
దియోగంబులం బరిహరించెద నాత్మవిదుండై సంసారనాశంబుఁ దలంచిన వాఁడె విద్వాంసుండని తలంచి పలికి పూరునియా
వనంబిచ్చి ముదిమి తానకైకొని విగతలోభుండై నిజభుజశక్తి పాలితంబగు భూమండలంబు విభాగించి ద్రుహ్యునకుఁ బూ
ర్వభాగంబును,యదువునకు దక్షిణభాగంబును,తుర్వసునకుఁ బశ్చిమదిగ్భాగంబును,ననువునకు నుత్తరదిగ్భాగంబును, సం
రక్షింపుండని యిచ్చి వారలనసఘమంబున॥క॥ నాలుగు చెఱఁగుల నేలయుఁ।బాలింపుండనుచు నగ్రభవులకుఁ బంచెన్।భూ
లోకమేలుమనుచును। బాలార్కకాంతుఁ బూరుఁ బట్టము గట్టెన్॥వ॥ఇట్లు పూరునకు రాజ్యంబిచ్చి పెక్కువర్షంబులం దమన
సుభూతంబులైనయింద్రియ సుఖంబులు విసర్జించి॥క॥మిక్కిలి విజ్ఞానంబునఁ। జక్కఁగ దిగవిడిచి వైరిషడ్వర్గంబున్। తె
క్కలువచ్చిన విహగము। గ్రక్కున నీడంబు విడుచు కరణినుదితుఁడై ॥ క ॥ కారుణికోత్తముఁడగు హరి । గారుణ్యా
ముకతననతఁడు ఘనుఁడై గెలిచెం। గ్రూరములగు విషయంబుల ।నారక గెలువంగ శక్తుఁడొక్కఁడు గలఁడే॥వ॥మఱియు
నిర్మూలితసంగుండై సత్వరజస్తమోగుణంబుల దిగనాడి నిర్మలంబయిన వాసుదేవాభిధాన బ్రహ్మంబునందు యయా
తిభూపాలుండు స్వసిద్ధమైన భాగవతగతిం జెందెనంత॥ సీ॥ ప్రాణేశుఁడాడిన పలుకులు నగవులుగాఁ జూడకంతరంగ
మున నిలిపి । పథికులై పోవుచుఁ బానీయశాలలఁ జల్లఁగా నుండెడి జనులనెల్ల । సంసారమునఁ గర్మసంబంధులై వచ్చు
యాలు బిడ్డలును గండనుచుఁ గూడి । యుండుట గాని సంయోగంబు నిత్యంబు గాదీశమాయా ప్రకల్పితంబు।దీని విడుచుట
తగవని తెసువ మెఱసి।నిగ్రసాలించి మేల్కాన్న నెలపుచాలఁ।గలిగి భార్గవి సర్వసంగములవిడిచి। హరిపరాధీనయైయముక్తిక
రిగెనధిప॥వ॥అనియిట్లు యయాతి చరితంబు చెప్పి భగవంతుండును,సర్వభూతనివాసుండును,శాంతుండును, వేదమయుం
డునైన వాసుదేవునికి నమస్కరించెదనని శుకుండిట్లనియె॥క॥భారతనీవు జనించిన। పూరుని వంశంబునం దుబుట్టిన వారిన్।
జారుయశోలంకారుల।ధీరుల వినిపింతునధిక తేజోధనులన్॥వ॥పూరునకు జనమేజయుండు,జనమేజయునకుఁ బ్రాచిన్వాం
సుఁడతనికిఁ బ్రవిరోధనమన్యు,వతనికిఁ జారువు పుట్టె,నాచారువునకు సుద్యువు,సుద్యువునకు బహుగతుండును, బహుగతు
నకు శర్యాతి,శర్యాతికి సంయాతి,సంయాతికి రౌద్రాశ్వుండు,రౌద్రాశ్వునకు ఘృతాచియను నచ్చరలేమ యందు ఋ
తేపువు,కక్షేపువు,స్థలేపువు,కృతేపువు,జలేపువు,సన్నతేపువు,ధర్మేపువు,సత్యేపువు,వ్రతేపువు,వనేపువులను వారు, జగ
దాత్మభూతుండైన ప్రాణులకును నింద్రియంబుల చందంబునఁ బదుగురు కొడుకులు జన్మించి రందు-ఋతేపునకు నంతిసారుం
డు,నంతిసారునకు సుమతియు,ధ్రువుండు,నప్రతిరథుండు,నను మువ్వురు పుట్టిరందు-నప్రతిరథునికి గణ్వుం, డాకణ్వునికి మే
ధాతిథి,యతనికిఁ బ్రస్కంధుండు మొదలగు బ్రాహ్మణులు జన్మించి,రాసుమతికి రైభ్యుండు,రైభ్యునకు దుష్యంతుండు పు
ట్టె.క॥పారావారపరీతో।దారధరాభారదక్షదక్షిణహస్త।శ్రీరాజిల్లగనొకనాఁ।డారాజేంద్రుండు వేఁటయందభిరతుఁ
డై.క॥గండకకంఠీరవభే।రుండశశవ్యాళకోలరోహిషరురువే।దండవ్యాఘ్రమృగాధిక।చండశరభశల్యభల్లచమూరాటవు
లన్॥క॥ చప్పుడు సేయుచు మృగముల।ఱొప్పుచు నీరములయందు రోఁజుచు వలలం।ద్రిప్పుకొని పడగఁ ద్రోఁపుచుఁ।దప్పక నే
యుచును వేఁట తమకంబొప్పన్॥క॥ మృగయూథంబుల వెంటను।మృగలాంఛనసన్నిభుండు మృగయాతురుఁడై।మృగయు
లుగొందఱు గొలువఁగ। మృగరాజపరాక్రమంబు మెఱయఁగవచ్చెన్ ॥వ॥ ఇట్లు వచ్చి వచ్చి దైవయోగంబునఁ గణ్వమహా
మునితపోవనంబు చేరంజని॥సీ॥ ఉరుతర శ్రాంతాహియుగళంబులకుఁ బించములవిసరెడి కేకిముఖ్యములను।గరుణతో మద
యుక్తకలభంబులకు మేఁతలిడుచు ముద్దాడు మృగేంద్రములను ఘనమృగాదనములగాఁ పుగాలేళ్ల తోరతులు సాగించు సా
రంగములను।ననుపుగా హుమాను ధేనువులకంఠంబులు నువ్వుచు నాడు శార్దూలములను।దారకలహించు మూషికదంపతు
లకు। మైత్రి నంకించు మార్జాలమల్లములను।మతినిజాతివైరంబులు మానికూడి।కలసి క్రీడించు మృగములఁ గాంచెనతఁడు॥
క॥ఇత్తెఱఁగున మృగజాతుల।హొత్తులు మేమెఱుఁగ మనుచు భూవల్లభుఁడుం।జిత్తములోపల నామని।సత్తము సద్వృత్తము
నకు సంతసపడుచున్ ॥క॥ హల్లకబిసరుహసరసీ।కల్లోలోత్ఫుల్లయూథికాగిరిమల్లీ।మల్లీమరువకకురువక।సల్లలితానిల
మువలన సంతుష్టుండై ।దుష్యంతుండు వచ్చునవసరంబున ॥క ॥ ఇందిందిరాతిసుందరి।యిందిందిర చికురయున్న దిందిందశు

భం।బిందింపువంశయను క్రియ।నిందీవరవీథి మ్రోసెనిందిందిరముల్ ॥క॥మాకందర్పునిములుకులు।మాకందములగుటఁజే
సిమాకందంబుల్ ।మాకందములను కైవడి।మాకందాగ్రములఁబికసమాజమునిలిచెన్॥ అంత॥క॥ఇందున్నకణ్వమునికిని।
వందనమొనరించితిరిగివచ్చెదననుచుం। బొందుగననుచరులనుదా।నందఱనందందనిలిపియటఁజని మ్రోలన్॥శా॥ఆకణ్వా
శ్రమమందునీరజనివాసాంతప్రదేశంబుల। న్మాకందంబులనీడకల్పలతికామధ్యంబులన్ మంజురం।భాకాండాంచితశా
లలోఁగుసుమసంపన్నస్థితింజూచెనా।భూకాంతుండుశకుంతలన్నవనటన్మ్వాపర్యటత్కుంతలన్॥ క॥ దట్టపుతురుమును
మీఁదికి।మిట్టించినచన్నుగవయుమిఱిమిఱిచూడ్కుల్।న్నట్టాడునడుముఁదేనియ। లుట్టెడుమోవియునుమనమునూఱింపం
గన్॥వ॥అంతనారాజకుమారుండలరుటమ్ములవిలుకానివెడవింటిఘుణఘుణాయమానమ్మై మ్రోయుఘంటలకుబబ్బరించిత
నమనంబున॥శా॥వన్యాహారములన్ జితేంద్రియతనావాసించునాకణ్వుఁడీ।కన్యారత్నమునేగతింగనియెడింగాదీకురం
గాక్షీరా।జన్యాపత్యముగాఁగనోపునఖిలావంబయ్యోఁగాదేనినీ।యన్యాయత్తములందుఁబౌరవులకెట్లాశించునేచిత్త
ముల్ ॥క॥అడిగినన్నృపసుతఁగానని। నొడివెడినావదేమనంబునొప్పననివిభుం।డుడురాజవదననవ్వుగక।నడుమననొకకొంత
ప్రొద్దుసుతడఁబడఁజొచ్చెన్॥వ॥మఱియునెట్టకేలకుఁదనచిత్తసంచలనంబుసత్యంబుగాఁదలంచియిట్లనియె॥క॥భూపాలకక
న్యకవని।నీపైఁజిత్తంబునాఁటెనీవారేరీ।నీపేరేదినిర్జనవన।భూపర్యటనంబుదగవెపూర్ణేందుముఖీ॥వ॥ అనిపలుకుచున్న
రాజకుమారునివదనచంద్రికారసంబునేత్రచకోరంబులనం ద్రావుచునయ్యువిదవిభ్రాంతమైయున్నసమయంబున॥క॥
కంతేకాలునిచేతం।గుఁతీతుఁడగుటెట్లుమరుఁడుగుసుమాస్త్రంబు।ల్లుంతించిగుణనినాదము।తంతమ్మనబాలనేసెతవతవలే
మిన్॥ఇట్లువలరాజువాడిక్రొవ్వాడికోలలవేడిమిదాలిమిపోడిమిచెడియావాలుగంటియిట్లనియె॥మ॥అనివార్యప్రభము
న్నమేనకయువిశ్వామిత్రభూభర్తయున్।గనిరామేనకడించిపోయెనడవింగణ్వుండునన్నింతగా। మనిచెన్సర్వమునా
మునీంద్రుఁడెఱుఁగున్మద్భాగధేయంబున।న్నినుఁగంటించివవంగృతార్థనగుదున్నేఁడీవనాంతంబునన్॥క॥నీవారముప్ర
జలేమును।నీవారముపూజఁగొనుము నేఁడిటనీవు।న్నీవారునుమాయింటను। నీవారాన్నంబుగొనుఁడు నేఁడునరేంద్రా॥
అనిపలికినదుష్యంతుండుమెచ్చిమచ్చకంటియిచ్చమెఱింగియిట్లనియె॥ గీ॥ రాజతనయవగుదు రాజీవదళనేత్ర।మాటనిజ
ములోనిమాటలేమ। తనకుసదృశుఁడయినతనయునిఁగైకొంట। రాజసుతకుఁదగవురాజవదన॥ అన్నిమఱియుఁదియ్యానినె
య్యంపుపలుకులవలననయ్యువిదనియ్యకొలిపి॥క॥బంధురయశుఁడుజగన్నుత।సంధుఁడుదుష్యంతుఁడుచితసమయజ్ఞుండై।
గంధగజగమననప్పుడు।గాంధర్వవిధిన్వరించెగహనాంతమునన్॥వ॥ ఇవ్విధంబుననమోఘవీర్యుండగునారాచపట్టితపసి

శ్రీ భరతునిచరిత్రము. శ్రీ

రాచూలికిఁజూలునిలిపిమఱునాఁడుతనవీటికింజనియెనయ్యింతియుంగొంతకాలంబునకుఁగొడుకుంగనెఁగణ్వమునీంద్రుం
డారాచపట్టికిజాతకర్మాదిమంగళాచారంబులొనర్చెనాడింభకుండునుదినదినంబునకుబాలచంద్రుండునుంబోలె నెదు
గుచు॥క॥కుంఠితుఁడుగాకవాఁడు।త్కంఠంబనపిన్ననాఁడెకణ్వవనచర। త్కంఠీరవముఖ్యంబుల।కంఠములంబట్టియడఁచుఁ
గాననవీథిన్॥అంతనాకణ్వమునీంద్రుండుబాలకుంజూచిశకుంతలకిట్లనియె॥ఉ॥పట్టపురాజునీమగఁడుపాపఁడునన్నిటనె
క్కుడంతకుం।బట్టపుదేవివై గరిమబాగుగనుండకవారివారితో।గట్టువనంబులోనవయఁగాఁబనిలేదిటఁదల్లిపోగదే। పుట్టి
నయింట్లమానిపతిఁబొందకనిట్లనిశంబునుందురే॥ అనిననియ్యకొని॥క॥ఆపిన్నవానినతుల। వ్యాపారునుదారువైష్ణవాం
శోద్భవునిం।జూపెదనంచుశకుంతల।భూపాలునికడకువచ్చెఁబుత్త్రునిఁగొనుచున్॥ వచ్చిదుష్యంతుండున్నసభామంటపం
బునకుంజనినిలిచియున్నయెడ॥మ॥ వలకేలన్గురుచక్రరేఖయుఁబదద్వంద్వంబునంబద్మరే।ఖలనొప్పారఁగనిందువచ్చినర
మాకాంతుండనాఁగాంతిని।గ్గలమైయున్నకుమారుమారుసదృశాకారున్విలోకించితాఁ। బలుకండయ్యెవిభుండెఱింగిసతి
విభ్రాంతాత్మయైయుండఁగన్॥ఆసమయంబున॥మ॥అదెనీవల్లభివాఁడునీసుతుఁడుభార్యాపుత్త్రులన్భ్రాతలన్।వదలం
గాదలనాఁటికణ్వవనికావైవాహికారంభము।ల్మదినూహింపశకుంతలావచనమున్మాన్యంబుతోభావరేం।ద్రదయంజే
కొనుమంచుమ్రోసెనువియద్వాణీవధూవాక్యముల్॥ వ॥ ఇట్లుశరీరవాణిసర్వభూతంబులకుఁదేటపడభరింపుమనిపలి
కిననాకుమారుండుభరతుండయ్యె నంతనారాజురాజవదననంగీకరించితనూభవుంజేకొనికొంతకాలంబురాజ్యంబుఁజే
సిపరలోకంబునకుంజనియెఁదదనంతరంబ॥క॥ రెండవహరిక్రియధరణీ।మండలభారంబువెసనమంచితబాహా।దండమున
నిలిపితనకును। భండనమున నెనుఁబు లేకభరతుండొప్పెన్॥వ॥ మఱియునాదౌష్యంతియమునాతటంబునదీర్ఘతమసునిఁబు
రోహితుండుగాఁజెబ్బదియెనిమిదియును,గంగాతీరంబున నేఁబదియైదు, నిట్లు నూటముప్పదిమూఁడశ్వమేధయాగంబులు

సవత్సంబులుగా నొనర్చి, దేవేంద్రవిభవంబుననతిశయించి, పదమూఁడువేలు నేనుబదినాలుగుకదుపు ధేనువులుగలయ
ద్వంద్వంబనఁబరగునట్టి వెయ్యిద్వంద్వంబులుపాడి మొదవులు క్రేపులతోడ నలంకారసహితలంజేసి వేవురబ్రాహ్మణు
లకిచ్చి మహాప్రాభవంబను పుణ్యతీర్థకాలంబున విప్రముఖ్యులకు రత్నభూషణశోభితంబులై ధవళదంతంబులుగలదంతావళు
లంబదునాలుగులక్షలొసంగె దిగ్విజయకాలంబున శకశబరబర్బరకషకకిరాతకహూణమ్లేచ్ఛదేశంబుల రాజులపీఁచఁబ
డంచి రసాతలంబున రాక్షసకారాగృహంబులందున్న వేల్పులగరితలం బెక్కండ్రవిడిపించి తెచ్చి వారల వల్లభులంగూ
ర్చెఁ ద్రిపురదానవుల జయించి నిర్జరుల నిజమందిరంబులను నిచె నతనిరాజ్యంబున గగనధరణీతలంబులు ప్రజలుగోరినకోరి
కలిచ్చుచుండె నివ్విధంబున॥ గీ॥ సత్యచరితమంచు చలమంచు బలమంచు। భాగ్యమంచు లోకపతులకంటె నెక్కుడయిన సే
ర్శి నిరువదియేడువే। లేండ్లు ధరణిభరతుఁడేలె నధిప॥ క॥ అర్థపలికం బెఁగలిమిఁ గృ। తార్థుండై యతులశౌర్యమలవడియునతం
డర్థములను బ్రాణములను। వ్యర్థములని తలఁచి శాంతుఁడయ్యె నరేంద్రా॥ క॥ భరతుని భార్యలు మువ్వురు। వరుసం బుత్రకులఁ
గాంచి వల్లభుతోడన్। సరిగారని తోడ్తోడను। శిరములు దునుమాడి రాత్మశిశువుల నధిపా॥ వ॥ ఇట్లు విదర్భరాజపుత్రికలు శిశు
వులం జంపిన భరతుండపుత్రకుండై మరుత్తోమంబను యాగంబు పుత్రార్థియై చేసి దేవతల మెప్పించె నయ్యవసరంబున॥
సీ॥ అన్నయిల్లాలిఁ జూలాలి నిమమతాఖ్యఁ జూచి బృహస్పతి సురతమునకుఁ। దొరఁకొని పైఁబడ్డఁ దొల్లి గర్భంబున నున్న బా
లుఁడు భయంబొదవ వలదు। తగదని మొఱసేయఁ దమకంబుతో వానినంధుండవగుమన్న నలిగి వాఁడు। యోనిలోపలి వీర్య
మూఁదన్నిన నేలఁబడి బిడ్డఁడై యున్నఁ బాయలేక। నితని పెంపుకొడుకులిరువురు జన్మించి। రనుచు వెలయఁజేయుచు నినమ
మతఁ। బెంపఁజాలనీవ పెంపు భరింపుమీ। ద్వాజననుచుఁ జని యెదానివిడిచి॥ వ॥ ఇట్లు చథ్యుని భార్యయగు మమతయు, బృహ
స్పతియు, శిశువుం గని ద్వాజుండయిన నీవి భరింపుమని వదినెమఱందులు దమలోనొండొరువులం బలికిన కారణంబున వాఁడు
భరద్వాజుండయ్యె గర్భస్థుండయిన వాఁడు బృహస్పతిశాపంబున దీర్ఘతముండయ్యె నంత నాబృహస్పతియు మమతయును వ
యించిన వాని విడిచి నిజేచ్ఛం జనిన మరుత్తులు వానిం బోషించి పుత్రార్థియైన భరతునకిచ్చిరి భరతుండు వానిం జేకొని వితథం
బైన భరతవంశంబునకు నాభరద్వాజుండు వంశకర్తయగుటం జేసి వితథుండనం బరగె నా వితథునికి మన్యువు, మన్యువునకు
బృహ, త్క్షత్ర, జయ, మహావీర్య, నరగర్గులను వారేవురు సంభవించి రందు నరునికి సంకృతి, సంకృతికి గురుండు రంతిదేవుండన
నిరువురు జన్మించి రందు॥

శ్రీ రంతిదేవుని చరిత్రము. శ్రీ

సీ॥ రాజవంశోత్తమ రంతిదేవుని కీర్తి యేలచెప్పఁగఁ బడునిందు నందు। నా రాజు దనసంచితార్థంబులన్నియు నెడపక దీనులకి
చ్చియిచ్చి। సకుటుంబుఁడై ధైర్యసంయుతుండై పేదయైకూడునీరు లేక ధమవృత్తి। నెందేని నలుబదియొనిమిది దివసముల్చరి
యించ నొకదివసంబు రేపు। నెయ్యిపాయసంబు నీరునుగలిగిన। బహుకుటుంబభారభయముతోడ। నలసి నీరువట్టునాఁకలి
యును మిక్కిలొదవఁజూచి కుడువనుత్సహించి॥ అయ్యెడ॥ సీ॥ అతిథిభూసురుఁడొక్కఁ డాహారమడిగిన గడపకఁ బ్రియము
తో గారవించి। హరిసమర్పణమంచు నన్నంబులోసగమిచ్చిన భుజియించియే గెనాతఁ। డంతలో నొక శూద్రుఁడశనార్థియై వ
చ్చి పాడ సూప లేదని పోక తనకు। నున్నయన్నములోన నొకభాగమిచ్చిన సంతుష్టుఁడై వాఁడు సనిన వెనుక। కుక్కగమియుతా
ను నొక్కఁడే తేర నా। యన్న శేషమిచ్చె సన్నయమున। వాని మ్రొక్కి పంపవరుసతోఁ జండాలుఁ। డొక్కఁ డరుగుదెంచి చ
క్కనిలిచి॥ క॥ హీనుఁడఁ జండాలుండను। మానవకులనాథ దప్పిమానదు నవలం। బో నేరనీకుఁ జిక్కెన్। పానీయము నాకుఁ బో
సి బ్రతికింపఁగదే॥ అనిన దీనాలాపంబులకుఁ గరుణించి యిట్లనియె॥ ఉ॥ అన్నము లేదు కొన్ని మధురాంబువు మాత్రము ద్రావు మ
న్నరా। మ్మన్న శరీరధారులకు నాపదవచ్చిన వారియాపదల్। గ్రన్ననఁ దాల్చి వారికి సుఖంబులు సేయుటకంటె నొండు మే। లు
న్నదె నాకు దిక్కు పురుషోత్తముఁడొక్కఁడు సుమ్ము పుల్కసా॥ అనిపలికి॥ మ॥ జలవంతంబగు నీరువట్టున నిజప్రాణాంతమైయు
న్నచో। నలయం డేమియు దీనహృజ్జ్వరము నాశ్రాటంబు ఖేదంబునా। జలదానంబున నేఁడు మానుననుచున్ సర్వేశ్వరాధీనుఁ
డై। జలముల్ప్రోసెను రంతిదేవుఁడు దయం జండాలపాత్రంబునన్॥ వ॥ తదనంతరంబ బ్రహ్మాదిదేవతలు సంతోషించి రంతి
దేవునికి మేలు సేయందలంచి నిజాకారంబుతో ముందర నిలువంబడియా రాజు ధైర్యపరీక్షార్థంబు దమరు సేసిన వృషలాది
రూపంబులగు విష్ణుమాయ నెఱింగించిన నా నరేంద్రుండందఱికి నమస్కరించి॥ క॥ వారల నేమియు నడుగక। నారాయణభ
క్తి దనమనంబున వెలుఁగ। స్థిరుండాతఁడు మాయా। పారజ్ఞుండగుచుఁ బరమపదముం బొందెన్॥ క॥ ఆ రాజర్షినిఁ గొలిచిన। వా
రెల్లఁ దదీయయోగవైభవమున శ్రీ। నారాయణచింతనులై। చేరిరి యోగీశులగుచు సిద్ధపదంబుల్॥ వ॥ ఇట్లు రంతిదేవుండు వి
జ్ఞానగర్భిణియగు భక్తివలనఁ బరమపదంబు నకుం జనియె నంత గర్గునకు శిని జన్మించె శినికి గార్గ్యుండు గలిగె నాతని నుండి బ్రా

హ్మణకులంబయ్యె మహావీర్యునికి నురుక్షయుండు, నురుక్షయునకుం ద్రయ్యారుణియుఁ గవియుఁ బుష్కరాణియనను మువ్వురు
సంభవించిరి వారు బ్రాహ్మణులై చనిరి- బృహత్క్షత్త్రునకు సుహోత్త్రుండును సుహోత్త్రునికి హస్తిజనించె- నతండు దన
పేర హస్తినాపురంబు జన్మించె వాహస్తికి నజమీఢుండును, ద్విమీఢుండును, బురుమీఢుండను, ముగ్గురు జనించిరి, యందజమీ
ఢునివంశంబునఁ బ్రియమేధాదులు గొందఱు పుట్టి బ్రాహ్మణులై చనిరి, యయ్యజమీఢునికి బృహదిషువ తనిపుత్త్రుండు, బృ
హద్ధనువతనికి బృహత్కాయుండతనికి, జయద్రథుండాతనికి విశ్వజిత్తు, విశ్వజిత్తునకు సేనజిత్తు, సేనజిత్తునకు రుచిరాశ్వుం
డు, దృఢహనువు, కాశ్యుండు, వత్సుండన నలుగురు జనియించిరందు రుచిరాశ్వునకుఁ బ్రాజ్ఞుండు నతనికిఁ, బృథుసేనుండు, పృ
థుసేనునికిఁ బారుండు, వానికి నీపుండు, నీపునికి నూర్వురు కొడుకులు పుట్టిరి మఱియును ॥గీ॥ శుకునికూఁతురై నసుందరి సత్కృ
తిఁ। బొందు వేడ్కనీపభూపిభుండు। విమలయోగవిత్తు విజ్ఞానదీపితో। దారచిత్తు బ్రహ్మదత్తుఁగనియె॥వ॥ బ్రహ్మదత్తుండు జై
గిషవ్యోపదేశంబున యోగతంత్త్రంబు నంజేసి గోదేవియను భార్యవలన విష్వక్సేనుండను కుమారునిం గనియె- విష్వక్సేనున
కును దక్సేనుండు, నుదక్సేనునకు భల్లాదుండు, వీరలు బార్హదిషవులను రాజులైరి- ద్వివిమీఢునకు యవీనరుండు, యవీనరునికి
గృతిమంతుండు, కృతిమంతునికి సత్యధృతి, సత్యధృతికి దృఢనేమి, దృఢనేమికి సుపార్శ్వకృత్తు, సుపార్శ్వకృత్తునకు సుపా
ర్శ్వుండు, సుపార్శ్వునకు సుమతి, సుమతికి సన్నతిమంతుండు, సన్నతిమంతుకొడుకు కృతియనువాఁడు, హిరణ్యనాభునివల
న యోగమార్గంబెఱింగి శోకంబు విడిచి తూర్పుదేశంబున సామసంహిత పఠియించె నతనికి నుగ్రాయుధుండు, నుగ్రాయుధు
నకు క్షేమ్యుండు, క్షేమ్యునకు సువీరుండు, సువీరునకుఁ బురంజయుండు, పురంజయునకు బహురథుండు జన్మించె, హస్తికొ
డుకు పురుమీఢునికి సంతతి లేదయ్యె, నయ్యజమీఢునికి నళినియను భార్యయందు నీలుండు, నీలునికి శాంతి, శాంతికి సుశాంతి, సు
శాంతికిఁ బురుజుండు, పురుజునికి నర్కుండు, నర్కునికి భర్మ్యాశ్వుండు, భర్మ్యాశ్వునకు ముద్గలయవీనర బృహదిషుకాంపి
ల్యసృంజయులను వారేవురు పుట్టిరి॥క॥ మించిన భర్మ్యాశ్వుఁడు సుత। పంచకము నుజూచి విషయపంచకమును వ। ర్ధించితి మే
మనిపల్కెనఁ। బాంచాలురు నాగ సుతులుపర గిరిధరణీ॥ వ॥ అంత ముద్గలునినుండి బ్రాహ్మణకులంబైన ముద్గలగోత్త్రంబనా
నెగడె భర్మ్యాశ్వపుత్త్రుండైన యా ముద్గలునికి దివోదాసుండు నహల్యయను కన్యయుఁ నుంబుట్టిరి యహల్యయందు గౌతము
నికి శతానందుండు పుట్టె, శతానందునికి ధనుర్వేదవిశారదుండయిన సత్యధృతి పుట్టి యతండొక్కనాఁడు వనంబున నూర్వ
శిం గనిన నతనికి రేతఃపాతంబై తద్వీర్యంబు శరస్తంభంబునఁ బడి మిథునంబైన సమయంబున॥క॥ చపలరతి శంతనుండను।
నృపవరుఁడడవికిని వేట నెపమునఁ జనుచుం। గృపతో శిశుయుగముం గని। కృపియుఁ గృపుండనుచుఁ దెచ్చి గృహమునఁ బెం
చెన్॥వ॥ ఆకృపి ద్రోణునకు భార్యయయ్యె దివోదాసువునకు మిత్త్రాయువు, మిత్త్రాయువునకు చ్యవనుండు, చ్యవనునకు సు
దాసుండు, సుదాసునకు సహదేవుండు, సహదేవునకు సోమకుండు, సోమకునకు సుజన్మకృత్తు, సుజన్మకృత్తునకు నూర్వురు
కొడుకులుం గలిగిరి, వారిలో జంతువను వాఁడు జ్యేష్ఠుండు కడచూలు పృషతుండు, పృషతునకు ద్రుపదుండు, ద్రుపదునకు ధృ
ష్టద్యుమ్నాదులయిన కొడుకులును ద్రౌపదియను కూఁతురుం గలిగిరి, ధృష్టద్యుమ్నునకు ధృష్టకేతువు పుట్టె, వీరలు పాంచా
లరాజులనియెడుం గనుము, మఱియు నయ్యజమీఢునికొడుకు ఋక్షుండు, ఋక్షునకు సంవరణుం, డా సంవరణుండు సూర్య
కన్యకయందుఁ గురువుం గనియె నాకురువు పేరం గురుక్షేత్త్రంబయ్యె, నా కురువునకుఁ బరిక్షిత్తు సుధనుస్సు జహ్నువు నిషధుం
డునను వారలు నలువురు పుట్టి, రందుఁ బరిక్షిత్తు కొడుకులు లేక చనియె సుధనుస్సునకు సుహోత్త్రుండు, నతనికి చ్యవనుండు,
చ్యవనునకు కృతి, కృతికి వసువు, వసువునకు బృహద్రథ కుసుంభ మత్స్య ప్రత్యగ్ర చేదిపాదులు పుట్టి రందు, బృహద్రథునకుఁ
గుశాగ్రుండు, కుశాగ్రునికి ఋషభుండు, ఋషభునికి సత్యహితుండు, సత్యహితునికిఁ బుష్పవంతుండు, పుష్పవంతునకు జ
హ్నువను వాఁడు మఱియును॥సీ॥ ఆ బృహద్రథునకు నన్య భార్యాగర్భమున రెండు తగ ఖండములు జనించెఁ। దునక్కలు గని తల్లి
తొలఁగంగ వైచిన సంధించె నొక టిగా జరయనంగ। నొక దైత్యకాంత వాఁడొప్పె జరాసంధుఁడనఁ గిరివ్రజపురమాతఁడేలె।
నతనికి సహదేవుఁడతనికి సోమాపి తనయుఁడాతనికి శ్రుతశ్రవుండు। జహ్నుపుత్త్రుండు సురథుండు జనవరేణ్య। యతనికొ
డుకు విదూరథుఁడతని పట్టి। సార్వభౌముండు వానికి సంభవుండు। విను జయత్సేనుఁడను వాఁడు విమలకీర్తి॥వ॥ ఆ జయత్సేను
నికి రథికుండు, రథికునకు నయుతాయువు, నయుతాయువునకుఁ గ్రోధనుండు, క్రోధనునకు దేవాతిథి, దేవాతిథికి ఋక్షుం
డు, ఋక్షునికి భీమసేనుండు, వానికిఁ బ్రతీపుండుఁ, బ్రతీపునకు దేవాపి శంతన, బాహ్లీకులన మువ్వురు కొడుకులు పుట్టిరం
దు॥సీ॥ దేవాపి రాజ్యంబు దీర్పనొల్లక వనంబున కేగి తమ్ముండు పూర్వజన్మ। మందు మహాభిషుఁడనియెడు వాఁడు శంతనుఁడ
య్యె వాఁడెయీ ధాత్రి యెల్ల। నేలుచుఁ గరములనెవని నిముట్టినఁ గాని వాఁడెల్ల నిండు జవ్వనమునందు। నధిక శాంతిఁ బ్రాప్తుఁ

త్రైయన్న దానఁబండ్రెండేండ్లు వర్షింపకున్న। వృష్టి లేనిచొప్పు విప్రులనడిగిన। నన్నయుండఁదమ్ముఁడగ్నిహోత్ర
దారసంగ్రహంబుదాల్చినపరివేత్త। యంత్రు దాననీవయితఁడవైతి॥ వ॥ అదికారణంబుగా నన్నయుండఁదమ్ముండురా
జ్యాస్వాండుగాఁడు నీవు పరివేత్తవు మీయన్నకు రాజ్యంబిచ్చిన ననావృష్టిదోషంబు చెడునని బ్రాహ్మణులువల్కి నశంత
నుండు వనంబునకుం జని దేవాపికిఁ బ్రియంబు చెప్పి రాజ్యంబు చేకొమ్మనిపల్క నంతకుమున్న వానితండ్రి దేవాపిరా
జ్యంబునకర్హుంగాఁ జేయందలంచి విప్రులం బిలిచిన నా విప్రులు పాషండమత వాక్యంబులు దేవాపికి నుపదేశించిన దేవాపి వేదం
బుల నిందించిన పాషండుండును, దేవదూషకుండును గావున దేవాపికి రాజ్యంబు లేదని బ్రాహ్మణులు చెప్పిన శంతనుండును
మగుడి వచ్చి రాజ్యంబుఁ జేకొనియె నంత వర్షంబులు గురిసె నివ్విధంబున॥ క॥ దేవాపి కలాపపురం। బావాసముగాఁగ యోగి
యై యున్నాఁడు। ర్వీ వరకలి నష్టంబగు।*జై వాత్రుకకులము మీఁదఁ సంస్థాపించుఁ॥ వ॥ బాహ్లీకుండను వానికి సోమదత్తుండు పు
ట్టె, సోమదత్తునకు భూరియు, భూరిశ్రవస్సు, శలుండను వారు మువ్వురు పుట్టిరి॥ క॥ భాతిగ శంతనునకును। జ్ఞాతుండై గంగ
యందు జనియించె నుస। మ్ఖ్యాతివిమలకీర్తుల చే। నాతత వ్యోముండు భీష్ముఁడాత్మజ్ఞుఁడు గాఁ॥ గీ॥ పరశురాముతోడఁ బ్రతి
ఘటించి జయించె। నన్యుఁడొకఁడు నెఱుఁగమతఁడు దక్క। వీరయాధపతి వివేక ధర్మజ్ఞుండు। దివిజనదిసుతుండు దేవసముఁడు
వ॥ ఆశంతనునకు దాశకన్యకయైన సత్యవతియందుఁ జిత్రాంగద విచిత్రవీర్యులు పుట్టిరందుఁ జిత్రాంగదుండు గంధర్వులచేని
హతుఁడయ్యె మఱియును॥ ఉ॥ సత్యవతీవధూటి మును శంతను పెండ్లము గాని నాఁడు సాం। గత్యము గాఁ బరాశరుఁడు గర్భము
చేసిన బాదరాయణుం। డత్యధికుండు శ్రీహరికళాంశజుఁడై ప్రభవించె నిత్యముఁ। సత్యములైన వేదముల సాంగములన్ని వి
భజింపఁ దక్షుఁడై॥ గీ॥ బాదరాయణుండు భగవంతుఁడనఘుండు। పరమగుహ్యమయిన భాగవతము। నందనుండనైన నా
కుఁ జెప్పె నుశిష్య। జనుల మొఱఁగి యేను జమవు కొంటి॥ వ॥ ఆ విచిత్రవీర్యునికిఁ గాశీరాజు కూఁతుల నంబికాంబాలికల భీష్ముం
డు బలాత్కారంబునఁ దెచ్చి వివాహంబు సేసిన విచిత్రవీర్యుండు వారలందగిలి మనోజరాగమత్తుండై చిరకాలంబు నానా
విధక్రీడల విహరించుచు రాజయక్ష్మపీడితుండై మృతుండయ్యె నంత॥ క॥ అతనిసతివలన సుతులను। సుతునత్తఁజేఁదల్లి వను
పసారదిం గనియెఁ। ధృతరాష్ట్రపాండువిదురుల। నుతచరితుఁడు బాదరాయణుండు నరేంద్రా॥ వ॥ అంతధృతరాష్ట్రునికి
గాంధారియందు దుర్యోధనాదులగు కొడుకులు నూర్వురును, దుశ్శలయను, కన్యకయును, జన్మించి మృగశాపభయంబు
నం జేసి భార్యం బొందవెఱచిన పాండునకుఁ గుంతీదేవియందు ధర్మానిలేంద్ర ప్రసాదంబున యుధిష్ఠిర భీమార్జునులను ము
వ్వురును మాద్రీదేవివలన నశ్వినీ నాసత్య ప్రసాదంబున నకులసహదేవులను వారిద్దరును గా నేవురు పుట్టిరయ్యేవురకును ద్రుపద
రాజపుత్రియైన ద్రౌపదియందుఁ గ్రమంబునం బ్రతివింధ్యుండును, శ్రుతసేనుండును, శ్రుతకీర్తియు, శతానీకుండును, శ్రు
తకర్ముండును నన నేవురు పుట్టిరి, మఱియు యుధిష్ఠిరునకుఁ బౌరవతియందు దేవకుండును, భీమసేనునికి హిడింబియందు ఘటో
త్కచుండును, గాళియందు సర్వగతుండును, సహదేవునికి విజయయందు సుహోత్రుండును, నకులునకు రేణుమతియం
దు నిరమిత్రుండును, నర్జునునకు నులూచియను కన్యకయందు నిలావంతుండును, మణలూరుపతిపుత్రికయయిన చిత్రాంగద
యందు బభ్రువాహనుండును, సుభద్రయందు శౌర్యధైర్య తేజోవిభవంబుల నఖిలరాజనికరంబునం బ్రఖ్యాతుండైన య
భిమన్యుండును, జన్మించిరందు బభ్రువాహనుండర్జుననిని యోగంబున మాతామహుని గోత్రంబునకు వంశకర్తయయ్యె॥
ఉ॥ అన్యసుపూజ్యనీజనకుఁడై యభిమన్యుఁడు భూవరేంద్రమూ। ర్ధన్యుఁడు ధన్యమార్గణకదంబవిదారిత వైరివీరరా। జన్యుఁ
డు జన్యభీతకురు సైన్యుఁడు సైన్యసమూహనాథ దృ। జ్మాన్యుఁడు మాన్యకీర్తిమహిమందనరెం గురువంశకర్తయై॥ ఆయభి
మన్యునకు నుత్తరయందు నీవు జన్మించితి॥ క॥ ద్రోణసుతు తూపు వేడిమిఁ। బ్రాణంబులఁ బాసి హరికృపాదర్శనసం। త్రాణం
బునఁ బ్రతికితెకా। క్షోణీశ్వర మున్ను నీశిశుత్వము వేళఁ॥ వ॥ నీకుమారులు జనమేజయ శ్రుతసేన భీమసేనోగ్రసేనులనున
ల్వురు వీరలు నీవు తక్షకుని చేత నిధనంబునొందితివని విని సకలసర్పలోకసంహృతంబుగ సర్పయాగమింక జనమేజయుండు సే
యఁగలఁడు పూర్వరోషసహితుఁడగుచు మఱియు నతండు సర్వధరణీమండలంబును జయించి కావషేయుండు పురోహితుం
డుగా నశ్వమేధంబు సేయఁగలవాఁడు వానికి శతానీకుండు జనియించి యాజవల్క్యునియందు వేదంబులు పఠియించి కృపా
చార్యునివలనఁ దత్త్వజ్ఞానంబు నేర్చి శౌనకునివలన నాత్మజ్ఞానంబుఁ బడయంగలవాఁ డా శతానీకునికి సహస్రానీకుండు వాని
కి నశ్వమేధజుండు నశ్వమేధజునికి నాసీమకృష్ణుండు నాసీమకృష్ణునకు నిచక్షుండు నిచక్షునకుఁ గౌశాంబియందును ష్ణుండు ష్ణు
నికిఁ జిత్రరథుండు చిత్రరథునకు శుచిరథుండు శుచిరథునికి వృష్టిమంతుండు వృష్టిమంతునికి సుషేణుండు సుషేణునికి సునీ
థుండు సునీథునికి న్నృచక్షుస్సు నృచక్షుస్సునకు సుఖానిలుండు, సుఖానిలునికిఁ బరిప్లవుండు, పరిప్లవునకు మేధావి, మేధావికిస్సు

* జైవాత్రుకకులము। చంద్రవంశము. ఇనానత్య। అశ్వనీదేవతలు.

నయుండు,సునయునకిన్నృపంజయుండు,నృపంజయునికిదూర్వుండు,దూర్వునికినిమి.నిమికిబృహద్రథుండు,బృహద్రథునకుసు
ధాంశుండు,సుధాంశునికిశతానీకుండు,శతానీకునకుదుర్దమనుండు,దుర్దమనునికివిహీనరుండు,విహీనరునికిదణ్డపాణి.దం
డపాణికిమితుండు,మితునకుక్షేమకుండు,క్షేమకునకుబ్రహ్మక్షత్త్రుండు,వాఁడునిర్వంశుండై దేవర్షిసత్కృతుండై కలియు
గంబునందుజనఁగలవాఁడు॥క॥జగతినిటమీఁదఁబుట్టెడు।మగధాధీశ్వరులనిఖిలమనుజేశ్వరుల।న్నిగమాన్తవిదులఁజెప్పె
ద।సుగుణాలంకారధీరసుభగవిచారా॥వ॥జరాసన్ధపుత్త్రుండైనసహదేవునికిమార్జాలి,మార్జాలికిశ్రుతశ్రవస్సు,శ్రుతశ్రవ
స్సునకునయుతాయువు,నయుతాయువునకునిరమిత్త్రుండు.నిరమిత్త్రునకుసునక్షత్త్రుండు,సునక్షత్త్రునికిబృహత్సేనుండు,బృ
హత్సేనునికిఁగర్మజిత్తు,కర్మజిత్తునకుశ్రుతంజయుండు,శ్రుతంజయునకువిప్రుండు, విప్రునకుశుచి, శుచికిక్షేమ్యుండు,క్షే
మ్యునికిసువ్రతుండు,సువ్రతునకుధర్మనేత్రుండు,ధర్మనేత్రునకుశ్రుతుండు,శ్రుతునకుదృఢసేనుండు,దృఢసేనునికిసుమతి,
సుమతికిసుబలుండు, సుబలునకుసునీతుండు,సునీతునకుసత్యజిత్తు,సత్యజిత్తునకువిశ్వజిత్తు, విశ్వజిత్తునకుఁబురంజయుండు
ను,జన్మించెదరనిచెప్పిమఱియునిట్లనియె॥గీ॥ వినుముమగధదేశవిభులుజరాసంధ।ప్రముఖధరణిపతులుప్రబలయశులు।పీ
రుకలియుగమున వెయ్యేండ్లలోపలఁ।బుట్టిగిట్టఁగలరుభూవరేంద్ర॥వ॥యయాతికొడుకనువునకుసభానరుండు,చక్షుస్సు,
పరోక్షుండు,నను వారుముగ్గురుపుట్టిరందుసభానరునికిఁగాలనాథుండు, కాలనాథునకుసృంజయుండు,సృంజయునకుఁబు
రంజయుండు,పురంజయునకుజనమేజయుండు,జనమేజయునకుమహాసాలుండు,మహాసాలునికిమహామనస్సు,మహామన
స్సునకునుశీనరుండు,తితిక్షువననిరువురుజన్మించిరందుశీనరునకుశిబియు,వసుండును,గ్రిమియు, దర్పుండు,నననలువురుజ
న్మించిరందుశిబికివృషదర్ప,సువీర,మద్ర, కేకయులునలువురుపుట్టిరి-తితిక్షునకురుశద్రథుండు,రుశద్రథునకుహేముండు,
హేమునకుసుతపస్సు,సుతపస్సునకుబలిపుట్టెనాబలివలననంగవంగకళింగసింహపుండ్రాంధ్రులనుపేళ్లుగలవారాఱ్వురు
కుమారులుపుట్టిరివారలుతూర్పుదేశంబునకురాజులైరితక్కిన దేశంబులకుఁదమతమనామధేయంబులిడియేలిరి-వీరునకు
సత్యరథుండు,సత్యరథునికినిరథుండు,నిరథునికిధర్మరథుండు,ధర్మరథునకుఁజిత్రరథుండుపుట్టి,వాఁడురోమపాదుండనాఁ
బరగి॥క॥సంతతిలేనికతంబునఁ।జింతించుచునుండఁదనతనిచెలికాఁడగుధీ।మంతుఁడుదశరథుఁడతనికి।సంతతిగానిచ్చెనాత్మజ
నుశాంతాఖ్యన్॥వ॥అంతరోమపాదుండుతనకూఁతురుశాంతయనికైకొనిమెలంగుచుండునారాజురాజ్యంబునంగొంత
కాలంబువర్షంబులేమికిఁజింతించివిభాండకసుతుండైనఋశ్యశృంగుండువచ్చిన వర్షంబుగురియుననిపెద్దలవలననెఱిం
గి॥క॥ఆరాజుఋశ్యశృంగుని।ఘోరతపోనియమఁదెచ్చుకొఱకైపనిచె।న్వారసతులనేర్పరులను।దారస్తనభారభీరుతర
మధ్యగలన్॥గీ॥కాంతలారమేకముగన్నదిమొదలుగా।నాఁడువారినెఱుఁగఁడడవిలోన।గోఁచిబిగియఁగట్టుకొనిననావడు
గుని।మత్తిగానిరతికిమఱపవలయు॥అనిపలుకనంత॥క॥ఆడుచుఁజౌలకునింపుగ।పాడుచునాలోకనిశితబాణౌఘములు।న్వీ
డుచుదగ్గరనోడుచుఁ।జేడియలాతపసికడకుఁజేరిరికలఁపన్॥అయ్యవసరంబునవారలంజూచి॥సీ॥మిళితాళినీలధమ్మిల్లభా
రంబులుచారుజటావిశేషంబులనియు।భస్త్యాంచలోజ్జ్వలప్రభదుకూలంబులుతతచర్మవస్త్రభేదంబులనియు।బహురత్న
కీలితభాసురదామంబులధికరుద్రాక్షమాలామలనియు।మలయజమృగనాభిమహితలేపంబులుబహువిధభూతిలేపంబుల
నియు।మధురగానంబుశ్రుతియుక్తమంత్రజాతు।లనియువీణెలుదండంబులనియుసతుల।మూర్తులెన్నఁడునెఱుఁగనిముగు
దతపసి।వారిదాపసులనిడాయవచ్చిమ్రొక్కె॥ఇట్లువచ్చిమ్రొక్కినఋశ్యశృంగుఁజూచుచునసుదగ్గరి॥సీ॥సేసమే
యనిసతుల్చేతులఁగ్రుచ్చికరకశకుచంబులుమోపికౌఁగిలించి।చిరతపోనియతిడస్సితిగదాయనిమోముఁగంఠంబునాభి
యుఁగలయఁబుడికి।క్రొత్తగామమ్మునొజేకొనుమనిపీనులపొంతనాలుకలుచప్పళ్లుచేసి।మావనంబులపండ్లమంచివితినుమ
నిసెక్కభక్ష్యంబులుప్రీతినొసఁగి।చర్మవస్త్రమువదలించిభర్మ్యకాంతి।మించిచెలఁగుపీతాంబరమిచ్చివెసను।మనము
సొక్కంగనతనిఁజేకొనఁగవారి।మఱుఁగునకుఁజేరెనతఁడువేమఱిగివారిన్॥వ॥ఇట్లుహరిణీసుతుండుగాంతాకటాక్షపా
శబద్ధుండై వారలవెంటంజనిరోమపాదుకడకుంబోయిననతండుదనప్రియనందనయైనశాంతనిచ్చిపురంబునసునిచికొని
యెనమ్మునీశ్వరుండువచ్చినవర్షదోషంబుచెడివర్షంబుగురిసెనంత॥గీ॥ఆనృపాలచంద్రుఁడనపత్యుఁడైయుంట।నెఱిఁగినను
నికులేంద్రుఁడింద్రుఁగూర్చి।యిష్టిచేసిసుతులనిచ్చెనాతనికృపఁ।బహ్వీరథుఁడుమొదలఁబడసెసుతుల॥వ॥ఆరోమపాదున
కుఁజతురంగుండును,జతురంగునకుఁబృథులాక్షుండు,పృథులాక్షునికిబృహద్రథుండును,బృహత్కర్మయు,బృహద్భానుం
డునను వారుమువ్వురుపుట్టిరందుబృహద్రథునకుబృహన్మనస్సు,బృహన్మనస్సుకుజయద్రథుండనంబరగె,జయద్రథునకువి
జయుండు,విజయునకుసంభూతియనుభార్యయందుధృతియు,నాధృతికిధృతవ్రతుండు,ధృతవ్రతునకుసత్యకర్ముండు, సత్య

కర్మనకునతిరథుండుజన్మించె॥గీ॥కుంతిపిన్ననాఁడుకోరిసూర్యునిఁబొంద।బిడ్డఁడుదితుఁడైనపెట్టెఁబెట్టి।గంగనీటవిడువగ
నియతిరథుఁడంత।గర్ణుఁడనుచుఁగొడుకుగారవించె॥వ॥ఇట్లతిరథునకుఁగానీనుండైకర్ణుండుకొడుకయ్యెఁగర్ణునకువృషసే
నుండుపుట్టె,నయ్యయాతికొడుకైనద్రుహ్యునకుబభ్రుసేతువు,బభ్రుసేతువునకునారబ్ధుండు, నారబ్ధునకుగాంధారుం,
డాగాంధారునకుధర్ముండు,ధర్మునకుఘృతుండు,ఘృతునకుదుర్మదుండు,దుర్మదునకుఁబ్రచేతస్సు,ప్రచేతస్సునకునూర్గు
రుపుట్టి,మ్లేచ్ఛాధిపతులైయుదీచీదిశ నాశ్రయించిరి-మర్వసునకువహ్నివహ్నికిభర్గుండు,భర్గునకుభానుమంతుండు, భా
నుమంతునకుఁద్రిసానువు,త్రిసానువుకుఁగరంధముండు,కరంధమునకుమరుత్తుం, డతనికియయాతిశాపంబునసంతతిలేద
య్యెవినుము॥చ॥ అనఘయయాతిపెద్దకొడుకైనయదుక్షితిపాలువంశము।న్వినినఁబఱించిననరుఁడు వెండియుఁబుట్టఁడు

——శ్రీ యదువంశచరిత్రము. శ్రీ——

ముక్తిఁబొందున।య్యనుపమమూర్తివిష్ణుఁడపరాకృతిఁబొందిజనించెఁగావున।న్వినుమునరేంద్రనాపలుకువీనులపండువు
గాఁగఁజెప్పెదన్॥వ॥ యదువునకుసహస్రజిత్తు,క్రోష్టువు,నలుండు, రిపుండుననువారునల్వురుసంభవించిరందుఁబెద్ద
కొడుకైనసహస్రజిత్తునకుశతజిత్తుగలిగె,నాశతజిత్తునకుమహాహయ, వేణుహయ, హేహయులనువారుముప్వు-రందు
హేహయునకుధర్ముండు,ధర్మునకునేత్రుండు, నేత్రునకుఁగుంతి,కుంతికిమహిష్మంతుండు, మహిష్మంతునికిభద్రసేనుం
డు,భద్రసేనునకుదుర్మదుండు,దుర్మదునికిధనికుండు, ధనికునికిఁగృతవీర్యుండు, కృతాగ్ని,కృతకర్మ,కృతౌజస్సులనునలు
గురుసంభవించిరందుఁగృతవీర్యునికినర్జునుండుజనియించె॥సీ॥హరికళాసంజాతుఁడైనదత్తాత్రేయుసేవించిసద్యోగసిద్ధిఁ
బొంది।బహుయజ్ఞదానతపంబులుగావించిసకలదిక్కు-లుగెల్చిజయముతోడ।సతతంబుహరినామసంకీర్తనముసేయధన
ములనొందియుదారవృత్తి।మెనుబదివైదువేలేండ్లుభూచక్రంబుఘనకీర్తిఁదనపేరుగాఁగనేలె। ముదిమి లేకతరుణమూ
ర్తివైయుకీర్తి। నమరెఁగార్తవీర్యుఁడనఁగవిభుఁడు। నిజము వానిభంగినేలయేలినయట్టి।రాజునెఱుఁగమెందురాజము
ఖ్య॥వ॥అర్జునునకుంగలపుత్రసహస్రంబునంబరశురామునిచారికిందప్పిన జయధ్వజుండు,శూరసేనుండు, వృషణుండు,
మధువు,నూర్జితుండను వారేవురుబ్రతికిరి, జయధ్వజునకుఁదాళజంఘుండు, తాళజంఘునకునౌర్వముని తేజంబుననూ
ర్వురుకొడుకులుగలిగిరందుఁ బ్రథముండు, వీతిహోత్రుండు, మధువునకువృష్ణుండు,వృష్ణునకుఁబుత్రశతంబుపుట్టె-
నందుఁ బ్రథముండు వృష్ణియుఁగాననావంశంబువారువృష్ణులుయాదవులనంబరగిరి - యదుపుత్రుండైన క్రోష్టువున
కు వృజినవంతుండు, వృజినవంతునకు శ్వాహితుండు,శ్వాహితునకు భేరుశేకుండు, భేరుశేకునకుఁ జిత్రరథుండు, చి
త్రరథునకు శశిబిందుండుపుట్టెనతండు॥ మ॥ కృశమధ్యల్పదివేపురంగనలతోఁ గ్రీడంబ్రమోదింపస।త్కుశలుండైప
దివేలులక్షలుసుపుత్రుల్భక్తిసేయంజను। ర్దశరత్నుండునుయోగినాఁబరగిసప్తద్వీపరాజేంద్రుఁడై। శశిబిందుండుదు
నీతిమంతుఁడనురెన్నతొఁ-ంతిపూర్ణేందుఁడై ॥ వ ॥ అతనికొడుకుల మొత్తంబులకు ముఖ్యులైన యాఱ్వురిలోఁబృ
థుశ్రవుండనువానికిధర్ముండుపుట్టె- ధర్మునకు నుశనస్సుపుట్టినూఱశ్వమేధంబులుచేసె - నయ్యుశనస్సునకురుచికుండు
పుట్టె-నారుచికునకుఁబురుజిత్తు,రుక్మ్ముండు,రుక్మేషువు,పృథువు, జ్యామఘుండుననువారేవురుపుట్టిరందుజ్యామఘుండు॥
సీ॥తొత్రుగొల్పెడుశైబ్యదోడిడిప్రేమంబుననపత్యుఁడయ్యునన్యభార్యఁ। గైకొనకొకకొంతకాలంబునకుఁబోయి
పగవారియింటసుఁబలిమిఁబట్టి। యొకకన్యఁజేరిపైసునిచిదోడ్తేరంగ జననాథుకన్యనుశైబ్యచూచి। కోపించిమానవకు
హాకయీసడుచునుదెచ్చియునేనుండఁజేరిమీఁదఁ। బెట్టినాఁడవనుచుబిఱుసులువలుకంగ। నతఁడువలికెనంతనయముతో
డ। నాకుఁగోడలయ్యెనమ్మయీలలితాంగి।సవతిగాదువినుముసత్యమనుచు ॥ వ ॥ అయ్యవసరంబున శైబ్యకొడుకుం
గాంచుననియెఱింగివిశ్వేదేవతలును,పితృదేవతలును,సంతసించిరివారలప్రసాదంబున॥ క ॥తనసవతిమొఱఁగిపెనిమిటి।
తనుఁబొందినశైబ్యచటివిదర్భునిఁగనియెఁ। దనయుఁగనిజ్యామఘుండును। దనుదెచ్చినకన్యఁదెచ్చితనయునకిచ్చెన్॥
వ॥ఆకన్యకయందువిదర్భునకుఁగుశుండును, క్రథుండును,రోమపాదుండునుంబుట్టిరి,రోమపాదునకుబభ్రువు,బభ్రువునకువిభువు,విభువునకుఁ
కృతి,కృతికినుశికుండు,నుశికునకుఁజేది,చేదికిచైద్యాదులుపుట్టిరి,క్రథునకుఁగుంతి,కుంతికిధృష్టి,ధృష్టికినిర్వృతి,నిర్వృతికిదశార్హుండు దశార్హున
కువ్యోముండు,వ్యోమునకుజీమూతుండు,జీమూతునకువికృతి,వికృతికిభీమరథుండు,భీమరథునకునవరథుండు, నవరథునకుదశరథుండు, దశర
థునకుశకుని,శకునికిఁగుంతి,కుంతికిదేవరాతుండు,దేవరాతునకుదేవక్షత్రుండు, దేవక్షత్రునకుమధువు, మధువునకుఁగురువశుండు, కురువశున
-కుననువు,ననువునకుఁబురుహోత్రుండు,నతనికినంశువు,నతనికిసాత్వతుండు,సాత్వతునకుభజమానుండును,భజియును,దివ్యుండును,వృష్ణియు
దేవావృధుండు,నందకుండు,మహాభోజుండు,ననవేడ్వురుపుట్టిరందు,భజమానునకుఁబ్రథమభార్యయందునిమ్లోచికంకణవృష్ణియననుమువ్వ

రును, రెండవభార్యయందు శతజిత్తు, సహస్రజిత్తు, అయుతజిత్తులు ముగ్గురు పుట్టిరందు, దేవావృధునికి బభ్రువు, వీరలిరువుర ప్రభావంబులం బెద్దలు శ్లోకరూపంబునం బఠియించుచు రట్టి శ్లోకార్థం బెట్టిదనిన॥ గీ॥ విను ముదూరంబునాడిన విను చునుండు। నాఁటియుంజూడ ముడగ్గర నరుగు దేర। నరులలో బభ్రుకంటెను నన్నతుఁడు లేఁడు మోజ దేవావృధునకైన నెనుఁడుగలఁడె. క॥ పదునాలుగు వేవురునరు। వదినాలుగు నరులును ముక్తివడసిరి బభ్రుఁ। డుదితుఁడు దేవావృధుఁడును। బదపడి యోగంబుఁ దెలియఁ బలికిన కతనన్॥ వ॥ మహాభోజుండతి ధార్మికుండు వాని వంశంబువారు భోజులనిపలుకంబడిరి, వృష్ణికి సుమిత్రుండు, యుధాజిత్తును జన్మించిరందు యుధాజిత్తునకు శిని యు, ననమిత్రుండును జనించిరి. యనమిత్రునికి నిమ్నుండు, నిమ్నునికి సత్రాజిత్తుండు, ప్రసేనుండనని రువురు పుట్టిరి, మఱియు ననమిత్రునికి శినియను వాఁడు వేఱొకండు గలఁడతని పుత్రుండు సత్యకుండు, సతనికి యుయుధానుండన నెఱగిన సాత్యకియు, నా సాత్యకికి జయుండును, జయునకు గుణియు, నాగుణికి యుగంధరుండును, మఱియు ననమిత్రునకుఁ బృశ్ని యనువేఱొక కొడుకుం గలఁడు, వానికి శ్వఫల్క చిత్రకులు గలిగి రందు. శ్వఫల్కునకు గాందిని యందక్రూరుండును నాసంగుండును, సారమేయుండును, మృదుకుండును, మృదువచ్ఛి పుండును, వర్మదృక్షును, ధృష్టవర్ముండును. క్షత్రోపేక్షుండును రిమర్దనుండును, శత్రుఘ్నుండును, గంధమాదుండును, బ్రతిబాహునను వారు పన్నిద్దరు కొడుకులుగలిగిరి- సుచారువను కన్యకయుం జనించె వారి యందక్రూరునికి దేవలుండను పదేవుండును నం బుట్టిరి- మఱియుఁ జిత్రునకుఁ బృథుండును, విడూరథుండును, మొదలుగాఁ గలవారు పెక్కండ్రు వృష్ణి వంశజాతులైరి- భజమానుండు, కుకురుఁడు, శుచికంబళ బర్హిషులు. నీరంధకునికిఁ బుట్టిరి, కుకురునికి వృష్ణి, వృష్ణికి విలోమతనయుండు, విలోమ తనయునికిఁ గపోతలోముండు, కపోతలోమునికిఁ దుంబురు సఖుండైన యనువు. ననువునకు దుందుభి. దుందుభికి దవిద్యోతుండు, దవిద్యోతునకుఁ బునర్వసు, వతనికి నాహుకుండను కుమారుం డాహుకియను కన్యయుం గలిగిరి. యాహుకునికి దేవకుం, డుగ్రసేనుండు, ననునిరువురు జనించిరందు- దేవకునికి దేవలుం, డుపదేవుండును దేవుండు దేవవర్ధనుండన నలుగురు గలిగిరి- వారలకు ధృతదేవయు, శాంతిదేవ, యుపదేవయు, శ్రీదేవయు, దేవరక్షితయు, సహదేవయు, దేవకియు, ననతోఁ బుట్టువు లేడ్వురు గలిగిరి విను ము॥ క॥ అసదృశలలితాకారుల। కిసలయకరతలల దేవకీముఖ్యల నా। బిసరుహనయనల నందఱ। వసుదేవుఁడు పెండ్లియాడె వసుధాధీశా॥ వ॥ ఉగ్రసేనునకుఁ గంసుండును, న్యగ్రోధుండును, సునామకుండును, గహ్వుండును, శంకుండును, సుభువును, రాష్ట్రపాలుండును, విసృష్టుండును, తుష్టిమంతుండు ననుకొడుకులును, గంసయుఁ, గంసవతియు, సురభువు, రాష్ట్రపాలికయు ననుకూఁతులుం బుట్టిరి- వారు వసుదేవానుజభార్యలైరి- భజమానునికి విదూరథుండును, విదూరథునికి శినియు, నతనికి భోజుండు భోజునికి హృదికుండు, దేవమీఢుండు, శతధనువుఁ గృతవర్మ యనను కొడుకులు గలిగిరి యా దేవమీఢునికి మారిష యను భార్యయందు వసుదేవుండును, దేవభాగుండును, దేవశ్రవుండు, నానకుండును, సృంజయుండును, శ్యామసీకుండును, గంకుండును, నకుండును, వత్సకుండును, వృకుండు ననువా

శ్రీ వసుదేవుని వంశక్రమానువర్ణనము. శ్రీ

రుపదుగురు కొడుకులును బృథయు, శ్రుతదేవయు, శ్రుతకీర్తియు, శ్రుతశ్రవస్సు, రాజాధిదేవియు ననుకూఁతులేవురుఁ బుట్టిరందు॥ ఉ॥ ధీనయశాలియైన వసుదేవుఁడు పుట్టినవెంట మింటిపై। నానకదుందుభుల్ మొరసె నచ్యుతుఁ డీతనికిం దనూజుఁడై। మానుగఁ బుట్టునంచు గరిమంబున దేవతలుబ్బ రాజపుం। చానన తన్నిమిత్తమున నానకదుందుభియయ్యె వాఁడిలన్॥ క॥ తన చెలికాఁడగు కుంతికిఁ। దనయులు లేకున్నఁ జూచి తన తనయిఁ బృథన్। దనయగ నిచ్చెను శూరుఁడు। దనయంపుల మైత్రి నిచ్చె ధరణీనాథా॥ వ॥ అయ్యింతి కుంతిభోజునింటం బెరుగుచుండ నొకనాఁడు దూర్వాసుండరుగుదెంచిన నమ్మహాత్మునకుఁ గొన్ని దినంబులు పరిచర్యలు చేసి వేల్పులం జేరంజీరు విద్యవడసి యా విద్యలావెఱుంగ నొక్కనాఁడేకాంతంబున వెలుంగు ఱేనినాకర్షించిన నాదేవుండు వచ్చినం జూచి వెఱఁగుపడియిట్లనియె॥ క॥ మంత్రపరీక్షార్థంబభి। మంత్రించితిగాని దేవ మదనక్రీడా। తంత్రంబుఁ గోరి పిలువ। మంత్రించిన తప్పు సైఁచి మరలుది నేశా॥ అనిన నయ్యువిదకుఁ బద్మినీవల్లభుండిట్లనియె॥ మ॥ తెఱవా నీపలుకట్లయౌ విను ముఁలేదేవోత్తమాహ్వానము। ల్మోఘంబౌ లు నెవ్వేల్పులంబడయుట ల్మోఘంబు లేనీకునీ। తఱిగర్భంబగుపుత్రుడుంగలుగునీ తారుణ్యముంబాజ్యవహా। వెఱవం గార్యము లేమ సిగ్గుదగు నేప్రీడావిన మ్రానినా॥ చ॥ అనితగనియ్యకొల్పి లలితాంగికి గర్భముసేసి మింటికిం। జనియె దినేశ్వరుండపుడు చక్కని రెండవసూర్యుఁడో యనం। దనరెడు పుత్రుఁ గాంచి కృపఁ దప్పి జగజ్జనవాద భీతయై। తనయుని నీటఁ బోవిడిచి తా నరిగెం బృథ దండ్రియింటికిన్॥ వ॥ అయ్యువిదమునిప్రపితామహుండైన పాండురాజు వివాహంబయ్యె నయ్యంగనకుఁ బాండురాజువలన ధర్మజభీమార్జునులు పుట్టిరి- నమ్మగువ చెల్లెలగు శ్రుతదేవను గారూషకుండైన వృద్ధశర్మ పెండ్లియాడె నయ్యిద్దఱకు మునిశాపంబున దంతవక్త్రుండను దానవుండు జన్మించె దానితోడం బుట్టువగు శ్రుతకీర్తినిం గేకయుండు పెండ్లియాడె నా దంపతులకుఁ బ్రతర్దనాదులేవురు పుట్టిరి- దాని భగినియైన రాజాధిదేవిని జయత్సేనుండు పరిణయం బయ్యె నా మిథునంబునకు విందానువిందులు సంభవించిరి- చేదిదేశాధిపతియైన దమఘోషుండు శ్రుతశ్రవస్సును బరిగ్రహించె వారలకు శిశుపాలుండు దయించె, వసుదేవుని తమ్ముఁడైన దేవభాగునికిఁ గంసయందుఁ జిత్రకేతు, బృహద్బలురిరువురు జనించిరి- వాని భ్రాతయగు దేవశ్రవస్సను వానికిఁ గంసవతియందు వీరుండును, నిషుమంతుండును, నుప్పతిల్లిరి- వానినోదరుండైన కంకునికిఁ గంకయను దానికి బకుండును, సత్యజిత్తు, పురజిత్తను వారుద్భవిల్లిరి, వానిసహజుండైన సృంజయునికి రాష్ట్రపాలియందు వృషదుర్మర్షణాదులావిర్భవించిరి- వాని తమ్ముండైన శ్యామకునకు సురభూమియందు హరికేశహిరణ్యాక్షులు ప్రభవించిరి- వాని తమ్ముండైన వత్సుండును మిశ్రకేశియను నప్సరసయందు వృకాదిసుతులం గనియె వానియనుజుండైన వృకుండు దూర్వాక్షియందుఁ దక్షపుష్కలసాళ్వాదులను త్పాదించె. వాని జఘన్యజుండైన సమీకుండు సుదామనియను దానియందు సుమిత్రార్జునపాలాదులయిన కొడుకులం బడసె వాని యనుజుండైన యానకుండు గర్ణికయందు ఋతధామ జయులం గాంచె వసుదేవునివలన రోహిణియందు బలుండును, గదుండును, సారణుండును, దుర్మదుండును, విపులుండును, ధ్రువుండును, కృతాదు

లును, పౌరవియందు సుభద్రుండును, భద్రబాహుండును, దుర్మదుండును, భద్రుండును, భూతాదులుం గూడం బన్నిద్దఱును మదిరయందు నందోపనందకృతక శ్రుతశూరాదులును, కౌశల్యయందుఁ గేశియు, రోచనయందు హస్తహేమాంగాదులును, నిళయందు యదుముఖ్యులైన యురువల్కాదులును, సహదేవియందుఁ ద్రిపృష్ఠుండును, శాంతాలిదేవాత్మజయందుఁ బ్రశ్రమ ప్రశ్రితాదులును, నుపదేవియందుఁ గల్పవృష్ట్యాదులు పదుండ్రును, శ్రీదేవియందు వసుహంససుధన్వాదులాఱ్వురును, దేవరక్షితయందు గదాదులు తొమ్మండ్రును, సహదేవయందుఁ బురూథ శ్రుత ముఖ్యాదులెనమండ్రును, దేవకీదేవియందుఁ గీర్తిమంతుండును, సుషేణుండును, భద్రసేనుండును, ఋజువును, సమదనుండును, భద్రుండును, సంకర్షణుండును, వారేడ్వురు పుట్టిరి మఱియును॥ క॥ దుష్టజననిగ్రహంబును। శిష్టజనానుగ్రహంబు సేయుటకొఱకై । యష్టమగర్భమున గుణో।త్కృష్టుఁడు దేవకికి విష్ణుదేవుఁడు పుట్టెన్॥ గీ॥ విష్ణుఁడుదితుఁడైన వెనుక నా దేవకి। భద్రమూర్తియగు సుభద్రఁ గనియె। నా గుణాఢ్యము త్తవసునీకు నర్జుని। దయితయనఁగఁ జేసి ధరణినాథ॥ క॥ ఎప్పుడు ధర్మక్షయమగు । నెప్పుడు పాపంబు వొడమును లోకములో। నప్పుడు విశ్వేశుఁడు హరి। దప్పక విభుఁడయ్యుఁ దన్నుఁ దా సృజియించున్॥ క॥ తనమాయ లేకఁ బగునకు। ఘనునకునీశ్వరునకాత్మకర్తకు హరికిన్। జనములకుఁ గర్మములకును। మనుజేశ్వర కారణంబు మఱియును గలదే॥ క॥ తలఁపఁగ నెవ్వనిమాయా। విలసనములు జననవృద్ధివిలయంబులను। గ్గలిమికనుగ్రహమోక్షం।బులకును జీవునికి మూలములు నాకెపుడున్॥ సీ॥ అట్టి సర్వేశుని కరయంగ జన్మాదిపరతంత్రభావమెప్పాటిఁ గలదు। రాజలాంఛనముల రాక్షసవల్లభులక్షౌహిణీశులై యవనిఁ బుట్టి। జనులను బాధింప శాసించుకొఱకునై సంకర్షణునితోడ జననమంది। యమరుల మనములకైన లెక్కింపంగరాకుండునట్టి కర్మములఁ జేసి। కలియుగంబున జన్మింపఁగలుగు నరుల। దుఃఖజాలంబులన్నిటిఁ దొలఁగనడచి। నేలప్రేగెల్ల వారించి నిఖిలదిశల। విమలకీర్తులు వెదఁజల్లి వెలసె నధిప॥ క॥ మంగళహరికీర్తిమహా।గంగామృతమించుకైనఁ గర్ణాంజలుల। న్సంగతము సేసి త్రావఁ దొలంగును గర్మంబులావిలంబసుచున్నృపా॥ క॥ వనజాక్షుని మందస్మిత। ఘనకుండలదీప్తిగండకలితాననమున్। వనితలు పురుషులు సూచుచు। ననిమిషభావంబు లేమి కలయుమ రధిపా॥ సీ॥ జనకుని గృహమున జన్మించియుందలోఁ బెరిగి శత్రులనెల్లఁ బీఁచమడఁచి। పెక్కండ్రు భార్యలఁ బెండ్లియై సుతశతంబులఁ గాంచి తనునాదిపురుషుఁ డర్చి। శరణన్నవారినిఁ గరుణించి పాండవకౌరవులకు నంతకలహమైన। నందఱ సహయించి నర్జును గెలిపించి యుద్ధవునకుఁ దత్త్వమొప్పఁ జెప్పి। మగధపాండవసృంజయమధుదశార్హ। భోజవృష్ణ్యంధకాదిసంపూజ్యుఁడగుచు। నుర్విభరము నివారించి యుండనొల్ల। కా మహామూర్తి నిజమూర్తియందుఁ బొందె॥ చ॥ నగుమొగమున్ సుమధ్యమును నల్లని దేహము లచ్చికాటపట్టగు నురమున్ మహాభుజములంచితకుండలకర్ణమల్మదే। భగలీయు నీలవేణియుఁ గృపారసదృష్టియుఁ గల్గు వెన్నుఁడి। మ్ముగఁ బొడసూపుఁగాత కనుమూసినయప్పుడు విచ్చినప్పుడున్॥ అని చెప్పి॥ ... ...

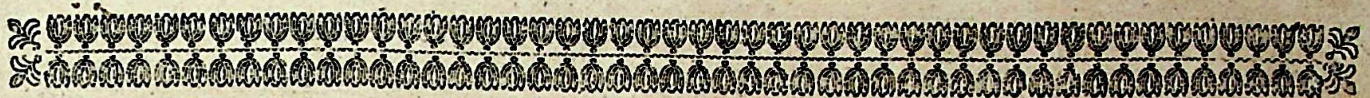
క॥ జనకసుతాహృచ్చోరా। జనకవచోలబ్ధవిపినశైలవిహారా। జనకామితమందారా। జనకాలిపహేశ్వరాతిశయసంచారా॥

మాలిని॥ జగదుపవనచారీ సర్వలోకోపకారీ। సుగుణఘనవిహారీ సుందరీమానహారీ।
విగతకలుషదోషీ వీరవిద్యాభిలాషీ। స్వగురుహృదయపోషీ సర్వదాసత్యభాషీ॥

గద్య॥ ఇది శ్రీపరమేశ్వరకరుణాకలితకవితావిచిత్ర కేసనమంత్రిపుత్ర సహజపాండిత్య పోతనామాత్య ప్రణీతంబైన శ్రీమహాభాగవతంబను మహాపురాణంబునందు సూర్యవంశారంభంబును, వైవస్వతమనుజన్మంబును, హైమచంద్రకథనంబును, సుద్యుమ్నాదిమనుసూనుల చరిత్రంబును, మరుత్తు తృణబిందు శర్యాతి కకుద్మి, నగర నాభాగ ప్రముఖుల చరిత్రంబు, నంబరీషునియందుఁ బ్రయోగింపంబడిన దుర్వాసునికృత్య నిరర్థకయగుటయు, నిక్ష్వాకు వికుక్షి మాంధాతృ పురుకుత్స హరిశ్చంద్ర సగర భగీరథ ప్రముఖుల చరిత్రంబును, భాగీరథీప్రవాహవర్ణనంబును, గల్మాషపాద ఖట్వాంగ ప్రముఖుల వృత్తాంతంబును, శ్రీరామచంద్రకథనంబును, తదీయవంశపరంపరాగణనంబును, నిమికథయును, జంద్రవంశారంభంబును, బుధపురూరవుల కథయును, జమదగ్నిపరశురాముల వృత్తాంతంబును, విశ్వామిత్ర నహుష యయాతి పూరు దుష్యంత భరత రంతిదేవ పాంచాల బృహద్రథ శంతను భీష్మపాండవ కౌరవముఖరుల జన్మంబును, ఋశ్యశృంగవ్రతభంగంబును, ద్రుహ్యానుదుర్వసుల వంశంబును, యదు కార్తవీర్య శశబిందు జామదగ్న్యాదుల చరిత్రంబును, శ్రీకృష్ణావతారకథాసూచకంబును, ననుకథలుగల నవమస్కంధము సంపూర్ణము.

⟶ శ్రీ ⟵

శ్రీరుక్మిణీసత్యభామాసమేత శ్రీగోపాలకృష్ణార్పణమస్తు.

శ్రీ

రుక్మిణీసత్యభామాసమేత శ్రీగోపాలకృష్ణపరబ్రహ్మణేనమః.

శ్రీమదాంధ్రభాగవతము - దశమస్కంధ ప్రారంభము.

పూర్వభాగము.

*శ్రీకంఠచాపఖండన। పాకారిప్రముఖవినుతభండనవిలస। త్కాకుత్స్థవంశమండన। రాకేందుయశోవిశాలరామనృపాలా॥

వ॥ శ్రీమహనీయగుణగరిష్ఠులగునమ్మునిశ్రేష్ఠులకునిఖిలపురాణవ్యాఖ్యానవైఖరీసమేతుండైనసూతుండిట్లనియెనట్లుపరీక్షిన్నరేంద్రుండుశుకయోగింగనుంగొని. క॥ తెలిపితివిసోమసూర్యుల। కులవిస్తారంబువారికులముధరిత్రీ।శులనడువడ్లనువింటిమి। కలరూపము లెల్లమాకుఁగడు వెఱఁగులుగన్॥ క॥ ‡శీలముగలయదుకులమున। నేలాపుట్టెనుమహాత్ముఁడీశుఁడువిష్ణుం। డేలీలమెలఁగెనెయ్యె। వేళలనేమేమిఁచేసెవివరింపుతగన్॥ క॥ †భవములకుమందుచిత్త। శ్రవణానందమునుముముక్షుజనపదముహరి। స్తవముపశుఘ్నుఁడుదక్క। నుచెవులకుఁదనివయ్యెననెడిచెనఁటియుఁగలఁడే॥ క॥ మాపెద్దలుమునువేల్పులునోపనిభీష్మాదికురుకులోత్తము¶సేనా। మూపారమునేకోలము। ప్రాపునలంఘించిరొక్క బాలపదముగన్॥ క॥ మాయమ్మకుక్షిగురుసుత। సాయకపీడితుఁడనైనజడుననన్నుంగాంచి। తేయకురుకులముమొదలగు। నాయుత్తముఁడాత్తచక్రుఁడైరక్షించెన్॥ గీ॥ కలసిపురుషమూర్తికాలరూపములను। లోకజనులవెలియులోననుండి। జన్మమృత్యువులనుసంసారముక్తుల। నిచ్చునతనిచరితమెల్లఁజెపుము॥ సీ॥ ఊహించిరాముఁడురోహిణికొడుకంచునప్పుడయోగీంద్రచెప్పితీవు। దేవకికడుపుననేవెరవుననాతఁడుండెనుదేహంబునొండులేక। తనతండ్రియిలువాసివనజాక్షుఁడేరీతిమందకుఁబోయనేమందిరమున। నుండినెయ్యదిసేయుచుండెనుదనమేనమామకంసునినేలనామాసుడఁచె। నెన్నియేండ్లుమానియెనిలమీఁదమనుజుఁడై। యెందఱైరిభార్యలెట్లుమెలఁగె। మఱియునేమిచేసెమాధవుసంచార। మెంతగలదునాకునేర్పరింపు॥ అనిమఱియునిట్లనియె॥ గీ॥ నీముఖాంబుజాతనిర్ముక్తహరికథా। మృతముఁద్రావఁద్రావమేనువదలె। ఋవంతమానెనీరువట్టునాఁకలియును। దూరమయ్యెమనముతొంగలించె॥ అనిపలుకుచున్నరాజుమాటలువిని§వైయాసియిట్లనియె॥ క॥ విష్ణుకథారతుఁడగునరు। విష్ణుకథల్సెప్పనునుచువినుచుండునరు। న్విష్ణుకథాసంప్రశ్నము। ✡విష్ణుపదీజలముభంగివిమలులఁజేయున్॥ సీ॥ రాజేంద్రవినుతొల్లిరాజలాంఛనములవేలసంఖ్యలదైత్యవిభులుదన్ను। నాక్రమించినభారమాగఁజాలకభూమిగోరూపయైబ్రహ్మఁజేరఁబోయి। కన్నీరుమున్నీరుగారోదనముసేయఁగరుణతోభావించికమలభవుఁడు। ధరణినూరడఁబల్కి ధాత్రియువేల్పులుగదలిరావిష్ణునిఁగాననేగి। పురుషసూక్తంబుఁజదివియచ్యుతసమాధి। నుండనొకమాటవినివారిజోద్భవుండు। వినుఁడువేల్పులుధరయునేవిన్నయట్టి। పలుకువివరింతుననిప్రీతిఁబలికెఁదెలియ॥ క॥ యాదవకులముననమరులు। మేదినిపైఁబుట్టఁజనుఁడుమీయంశములన్। శ్రీదయితుఁడువసుదేవున। కాదరమునఁబుట్టిభారమంతయుఁబాపున్॥ క॥ హరిపూజార్థమువుట్టుడు। సురకన్యలుభూమియందుసుందరతనులై। హరికగ్రజుఁడైశేషుఁడు। హరికళతోఁబుట్టుఁదనప్రియారంభుండై॥ గీ॥ ఈప్రపంచమెల్లనేమాయచేమోహి। తాత్మయగుచునుండునట్టిమాయ। కమలనాభునాజ్ఞకార్యార్థమైనిజాం। శంబుతోడఁబుట్టుఁగతియందు॥ వ॥ అనియిట్లువేల్పుల✡నియ్యకొలిపిపుడమిముద్దియనెడంబఱచితమ్మిచూలితనమొదలినెలవునకుంజనియెనంతయమవిభుండైనశూరసేనుండనువాఁడుమథురాపురంబుతనకురాజధానిగామాథురంబులుశూరసేనంబులనియెడుదేశంబులేలెంబూర్వకాలంబున॥ క॥ ఫమథురయందుఁబ్రియమున। శ్రీమన్నారాయణుండుచెలఁగునునిత్యం। బామథురనగ

---

*శ్రీకంఠచాపఖండన॥ శ్రీకంఠ। గరళకంఠుఁడైనశివునియొక్క, చాపఖండన। విల్లునువిరిచినవాఁడా, పాకారిప్రముఖ। ఇంద్రుఁడుమొదలగుదేవతలచేత, వినుత। కొనియాడఁదగిన, భండన। యుద్ధముగలవాఁడా. విల-।-డన॥ విలసత్। మిక్కిలిమెఱయుచున్న, కాకుత్స్థవంశ। సూర్యవంశమునకు, మండన। భూషణమువంటివాఁడా. రాకేం-।-విశాల॥ రాకేందు। పూర్ణచంద్రునివంటి, యశో। కీర్తిచే, విశాల। అమితమగుకీర్తిగలవాఁడా, రామచంద్రా। రాముఁడనురాజా.— శ్రీమహనీయగుణగరిష్ఠులగు॥ మహనీయ। మనోహరములైన, గుణ। గాంభీర్యాదిగుణములకు, గరిష్ఠులగు। భారవాహకులైన, వైఖరి। క్రమముతోడ. ‡శీలముగల। యయాతిశాపముగలిగిన. †భవము। జన్మము-పాపము. ¶సేనామహాపారమున్। సైన్యమనుసముద్రమును, ఏకోలము। ఏతెప్పయొక్క. ఋవంత। దుఃఖము, నీరువట్టు। డప్పి, తొంగలించెన్। ప్రకాశించెను-నిర్మలమయ్యెను. §వైయాసి। వ్యాసపుత్రుఁడైనశుకుఁడు. ✡విష్ణుపదీ। గంగ. ✡ఇయ్యకొలిపి। సమాధానపఱచి, పుడమిముద్దియన్। భూదేవిని, తమ్మిచూలి। బ్రహ్మ, నెలవు। స్థానము, రాజధాని। ముఖ్యపట్టణము.

లయాదవ! భూమీశులకెల్ల మొదలిపురియయ్యె నృపా॥ సీ॥ ఆశూరసేనున కాత్మజుండగు వసుదేవుఁ డాపురి నొక్క దినము
నందు। దేవకిఁ బెండ్లియై దేవకియును దానుఁ గడు వేడ్క రథమెక్కి కదలు వేళ। నుగ్రసేనుని సుతుండుల్లాసి కంసుఁడు చెల్లెలుపై
అదియునుల్లసిల్లి। *హారులపగ్గములఁ జేనంది †శిరొప్పఁ దొడంగె ముందర భేరులు మురజములును। శంఖపటహములును జడి
గొని మ్రోయంగ। సూఁతుతోడ వేడ్క కొనలుసాఁగ। దేవకుండు సుతకు దేవకీదేవికి। నరణమీఁదలంచి యాదరించి॥ వ॥ సార్థం
బులైన రథంబుల వేయిన్నెనమన్నూటిని గనకదామసముత్తుంగంబులైన మాతంగంబుల నన్నూటిని బదివేల తురంగంబుల
నువిలాసవతులైన దాసీజనంబుల నిన్నూటి నిచ్చి యనిచిన నంగదలి వరవధూయుగళంబు తెరువునఁ జనుసమయంబున॥ క॥ ప
గ్గములు వదలి వేగిర। ¶మగ్గలముగ రథముఁ గడుపు నా కంసుఁడు లో। బెగ్గిలి యొగ్గనితలఁపఁగ। దిగ్గనన శరీరవాణి దివినిట్లని
యెన్॥ క॥ ‡తుష్టయగు భగిని మెచ్చఁగ। నిష్టుఁడవై రథముఁ గడపెదెలుఁగవు మీఁద। న్నిష్టయగు నీతలోదరి। యష్టమగర్భంబు ని
న్నుహరియించుఁ జుమీ॥ వ॥ అని యిట్లాకాశవాణి పలికిన నులికిపడి భోజకులపాంసనుండైన కంసుండు సంచలదంసుండై ‡య
డిదంబు బెడిదంబుగఁ బెటీకి ఝుళిపించి దెప్పరంబున నను జకొప్పుఁ బట్టి కప్పారగపాటున నొప్పు అందిగిచి యొడిసిపట్టి తోఁబుట్టు
వనితలంపక తెంపుఁ జేసి తెగ వ్రేయఁ గమకించు సమయంబున వసుదేవుండు డగ్గరి॥ క॥ ఆపాపచిత్తు నుత్తుం। గోపాగ్నిశిఖాను
వృత్తుఁ గొనకొనితనస। ల్లాపామృతధారావి। క్షేపణమునఁ గొంత శాంతుఁ జేయుచుఁ బలికెన్॥ ఉ॥ అన్నవు నీవు చెల్లెలికి న
క్కటమాడలు చీరెలిచ్చుటో। మన్ననసేయుటో మధురమంజులభాషల నాదరించుటో। మిన్నుల మ్రోఁత లేనిజము మేలని
చంపకుమన్నమానిరా। పన్నసహింపుమన్న తగదన్న వధింపకుమన్న వేఁడెదన్॥ అదియును గాక॥ మ॥ చెలియల్ కన్నియ
ముద్దరాలబలనీ సేమంబె చింతించుని। ర్మలదీనిన్బయలాడుమాటలకునై మర్యాదఁ బోఁగొట్టిన। తుక్కలజాతుండవు పుణ్య
మూర్తివకటా కోపంబు పాపంబు నె। చ్చెలినోహో తెగ వ్రేయఁ బాడియగునే చింతించు భోజేశ్వరా॥ సీ॥ మేనితోడన పు
ట్టు మృత్యువు జనులకు నెల్లి నేఁడైన నూఱేండ్లకైనఁ। దెల్లంబు మృత్యువు దేహంబు పంచత నొందఁ గర్మానుగుఁడై శరీరి। మా
రు దేహముఁ జొచ్చి మఱి తొంటి దేహంబుఁ బాయును దనపూర్వభాగమెత్తి। వెఱొంటిపైఁ జెట్టి వెనుకభాగం బెత్తఁగ మనిం
చు ‡తృణజలూకయును బోలె। వెంటవచ్చు కర్మవిసరంబుమును మేలు। కన్నవేళ నరుఁడు గన్నవిన్న। తలఁపఁబడిన కార్యతం
త్రంబు కలలోనఁ। బాడితోడఁ గానఁబడిన యట్లు॥ క॥ తనతొంటికర్మరాశికి। ననుచరమై బహువికారమైమనము వడిన్। జను
నింద్రియముల తెరువులఁ। దనువులు పైకొనఁ జెడవు తనకర్మంబుల్॥ గీ॥ జలఘటానులందుఁ జంద్రసూర్యాదులు। గాడ్పఁ బ
డుచు గాలిఁ గదలుభంగి। నాత్మకర్మనిర్మితాంగంబులను బ్రాణి। గదలుచుండు రాగకలితుఁ డగుచు॥ క॥ కర్మములు మేలు నిచ్చె
డుఁ గర్మంబులు కీడు నిచ్చుఁ గర్తలు దనకున్। గర్మములు బ్రహ్మకైనను। గర్మగుఁడై పరులఁ దడవఁగా నేమిటికిన్॥ క॥ కావునఁ బరు
లకు హింసలు। గావింపఁగవలదు తనకుఁ గల్యాణముగా। భావించి పరుల నొంచినఁ। బోవునె తత్ఫలము పిదపఁ బొందక యున్నే॥
మత్తకోకిల॥ వావిఁ జెల్లెలుగాని కూఁతురు వంటిదుత్తమురాలు సం। భావనీయచరిత్ర భీరువు బాలనాత్మ వివాహసు। శ్రీవి
లాసినీ దీనఁ గంపితచిత్త నీకిదె మ్రొక్కెదం। గావవే కరుణామయాత్మక కంసమానవవల్లభా॥ వ॥ అనిమఱియు సామభేదం
బులగు పలుకులు పలికిన విని యు వాఁడు వేఁడిచూపుల రాలు నిప్పులు కుప్పలు గొన §వనుకంప లేక తెంపుఁ జేసి చంపకగంధిం జం
పఁ జూచుట నెఱింగి మొఱంగెడి తెఱంగు విచారించి తనలో నిట్లని యె॥ క॥ ఎందును గాలము నిజమని। పందతనంబునను బుద్ధిఁ బా
యక ఘనులై। యెందాఁక బుద్ధి నెగడెడి। నందాఁక నుఁ జరింపవలయు నాత్మబలమునన్॥ అని నిశ్చయించి॥ సీ॥ ఆపన్నరాలైన
యంగన రక్షించి సుతుల నిచ్చెదనన్న శుభము నేఁడు। మీఁదెవ్వఁడెఱుఁగును మేలఁత ప్రాణముతోడ నిలిచిన మఱునాఁడు నేర
రాదె। సుతులు పుట్టరియే ని సుతులకు మృత్యువు వాలాయమై వెంటవచ్చె నేని। బ్రహ్మచేతను వీఁడు పాపేమియును లేక యుం
డు నే సదుపాయ మొకటి లేదె। పొంత మ్రాకుల గాల్పక పోయి వహ్ని। యొగసి ‖దవ్వుల వాని దహించుభంగిఁ। గర్మవశము
న భవ మృతి కారణంబు। దూరగతిఁ బొందునిదియేల తొట్రుపడఁగ॥ క॥ కొడుకుల నిచ్చెదననిసతి। విడిపించుట నీతి వీఁడు విడిచిన
మీఁద। న్కొడుకులు పుట్టిన కార్యము। దడఁబడ దేనాఁటికొక్కదైవము లేదే॥ క॥ ఎనిమిదవ చూలు వీనిన్। దునుమాడెడి నంచు మింట
దోరపు పలుకు। ల్వినఁబడియె నేల తప్పును। వనితను విడిపించుటొప్పు ‡వైళంబనుచున్॥ క॥ తిన్నని పలుకులు వలుకుచుఁ। గ్రన్న

*హారులపగ్గములు।గుఱ్ఱములనీడ్చిపట్టుత్రాళ్లు. †శిరొప్పఁదొడంగెన్।తోలుటకారంభించెను. మురజ।మద్దెల, పటహ।తప్పెట, కనకదామ।బంగారుగొలుసులు. సముత్తుంగ।మిగులపొడవులైన, మాతంగ।ఏనుఁగు, తురంగ।గుఱ్ఱము, అనిచినన్।పంపఁగా. ¶అగ్గలము।అధికము, బెగ్గిలి।భయపడి. ‡తుష్టయగుభగిని।తుష్టయగు।సంతసిల్లుచున్న, భగిని।తోఁబుట్టిన దేవకీదేవి. ‡అడిదము।కత్తి. ‡తృణజలూక।పచ్చికపురుగు, విసరము।సమూహము. §అనుకంప।దయ, మొఱంగెడి।ఏమఱించెడు. ‖దవ్వులవానిన్।దూరమునందుండెడివానిని. ‡వైళము।క్రన్నన-శీఘ్రము.

నఁదగఁ బూజఁ జేసి కంసుఁ *నృశంసు।న్మన్నించి చిత్తమెఱియఁ బ్ర।సన్ననుఁడగుచుఁ బలికె శౌరి నయమునన్ ॥క॥ లలనకుఁ
బుట్టిన కొమరుని। వలనం దెగెదనుచు గగనవాణి పలికెనం। చలిగెద వేని మృగాక్షికిఁ। గలకొడుకులఁ జంపనిత్తుఁ గ్రమమున నీ
కున్ ॥వ॥ అని యిట్లు పలికిన విని కంసుండు కంపి‡తావతంసుండై సంతసించి గుణగ్రాహిత్వంబు గైకొని కొండలమందు చెలి
యలి ముందల విడిచిచనియె వసుదేవుండును బ్రతుకుమందలఁ గంటిననుచు సుందరీయుందానును మందిరంబునకుం బోయి డెం
దంబున నానందంబు నొందియుండె నంతఁ గొంతకాలంబు చనిన సమయంబున ॥క॥ ఎడపక కంసుని యొద్దను। బడి దేవకి నిఖిల దే
వభావము దనకే। గ్రపడ నేఁట నొకని లెక్కను। గొడుకుల నెనమండ్రనొక్కకూఁతుం గనియెన్ ॥అందు॥ గీ॥ సుదతి మున్ను గన్న సుతుఁ
గీర్తిమంతుని। పుట్టుఁ డడవఁ గంసభూవరునకుఁ। దెచ్చియిచ్చెఁ జాలధృతిగల్గి వసుదేవుఁ। డాసపడక సత్యమందు నిలిచి ॥క॥ పలి
కిన పలుకులు దిరుగక। సొలయక వంచనము లేక సుతులరిపునకున్। గలఁగక నిచ్చిన ధీరుం। డిల వసుదేవుండు దక్క నితరులు గల
రే॥ గీ॥ మానవేంద్ర సత్యమతికి మచ్చరమెయ్యది। తెలుఁగ నేర్చువానికిష్టమెయ్యది। ఈశభక్తిరతునికి రానిదెయ్యది। యెఱుఁగ
లేనివానికేది కీడు॥ ఇట్లు సత్యంబుఁ దప్పక కొడుకు నొప్పించిన వసుదేవు పలుకులు విని నిలుకడకు మెచ్చి కంసుండిట్లనియె॥ గీ॥ కొ
డుకు నీవు మఱలఁ గొనిపొమ్ము వసుదేవ। వెఱపు లేదు నాకు వీనివలన। నల్గవీనికి భవదష్టమపుత్రుండు। మృత్యువట వధింతు మీఁ
దనతని ॥వ॥ అనినశౌ నానకదుందుభి నందనుం గొనిచనియు నానందంబు నొందక దుష్టభావుండగు బావపలుకులు వినియును లు
కుచుండె నంత ॥సీ॥ ఒకనాఁడు నారదుం †డొయ్యనఁ గంసుని యింటికిఁ జనుదెంచి యేకతమున। మందలోపలనున్న నందాదు
లును వారి భార్యలు పుత్రులు బాంధవులును। దేవకి మొదలగు తెఱవలు వసుదేవుఁ డాదిగాఁ గల సర్వయాదవులును। సురలు
గాని నిజంబు నరులు గారని చెప్పి కంసుండ నీవు రక్కసుఁడవనియు। దేవమయుఁడు చక్రి దేవకీదేవికిఁ। బుత్రుఁడై జనించి భూ
తలంబు। చెఱుపఁ బుట్టినట్టి చెనఁటి దైత్యుల నెల్లఁ। జంపుననుచుఁ జెప్పిచనియె దివికి॥ క॥ నారదుమాటలు విని పెల్లారాటముఁ
బొందియము‖లనిమిషులనియున్। నారాయణ కరఖడ్గవి। దారితుఁడగు కాలనేమి దాననియు మదిన్॥ వ॥ కలగంబాఱి మ
అందిఁ జెల్లెలి నుగ్రక్రోధుఁడై పట్టి బద్ధులఁ గావించి హరింపఁ దలంచి వెసఁ దోడ్తో వారు గన్నట్టి పుత్రులఁ జంపె న్నుగ్రసే
నుయదుభోజాంధకాధీశుని। ర్మలుఁ బట్టెన్ గడువ్రాలి మేలెఁ జలమారన్మార సేనంబులన్॥ గీ॥ తల్లిఁ దండ్రి నైనఁ దమ్ముల
నన్నల నఖులనైన బంధుజనులనైన। రాజ్యకాంక్షఁ జేసి రాజులు చంపుదు। రవనిఁ దఱచు జీవితార్థులగుచు॥ వ॥ మఱియు బా
ణభౌమమాగధ మహాశన కేశి ధేనుక బక ప్రలంబ తృణావర్త చాణూర ముష్టికారిష్ట ద్వివిద పూతనాది సహాయసమేతుండై
కంసుండు ❖కదనంబున మదంబు లడంచిన వదనంబులు వంచికొని సదనంబులు విడిచి యదవదలై యదువులుపవులు వదిలి నిష
ధకురుకోసల విదేహ విదర్భ కేకయ పాంచాల సాల్వ దేశంబులు సొచ్చిరి మచ్చరంబులు విడిచి కొందఱు కంసుని గొలిచిరం
త॥క॥ ※తోడితోడిఁ గంసుఁడు దేవకి। కొడుకుల నార్వుర వధింపసురు శేషాఖ్యం। బొడవగు హరిరుచి యాసతి। కడుపున నేడవ
దియైన గర్భంబయ్యెన్॥ అయ్యవసరంబున విశ్వరూపుండగు హరి తన్ను నమ్మిన యదువులకుఁ గంసునివలన భయంబు గలుగు
ననియెఱింగి యోగమాయాదేవికిట్లనియె॥ సీ॥ గోపికాజనములు గోపాలకులునున్న పసులమందకుఁ బొమ్ము భద్ర నీవు। వసు
దేవు భార్యలు వరుసఁ గంసునిచేత ♣నాఁకలఁ బడియుండ నందుఁ జొరక। తలఁగి రోహిణియను తరలాక్షి నందగోకులమందు
నున్నది సుణగణాఢ్య। దేవకి కడుపున దీపించు శేషాఖ్యమైన నా తేజమీవు మరఁ బుచ్చి। నేర్పు మెఱసి రోహిణీదేవి కడుపునఁ జొ
నుపు దేవకికి నీ సుతుఁడనగుదు। నంశభాగయుతుఁడనై యశోదకు నందు।పాలఁతి కడుపునందుఁ బుట్టెదీవు॥ క॥ నానావిధసంప
దలకుఁ §దానకమై సర్వకామదాయిని వగుని। న్మానవులు భక్తిఁ గొలుతురు। కానుకలును బలులు నిచ్చి కల్యాణమయీ॥ వ॥ మ
ఱియు నిన్ను మానవులు దుర్గ భద్ర కాళి విజయ వైష్ణవి కుముద చండిక కృష్ణ మాధవి కన్యక మాయ నారాయణీశాన శారదాం
బికయను పదునాలుగు నామంబులం గొనియాడుచు రాయాస్థానంబులయందని యెఱింగించి సర్వేశ్వరుండగు హరి పొమ్మని
యానతిచ్చిన మహాప్రసాదంబనియవ్యోగనిద్ర యియ్యకొని మ్రొక్కి చయ్యన నియ్యిలకయ్యెడ వాసి వచ్చి॥ గీ॥ దేవకీదేవి
కడుపులోఁ దేజరిల్లు। దీప్తగర్భంబు మెల్లనఁ దిగిచి యోగ।నిద్ర రోహిణి కడుపున నిలిపి చనియెఁ। గడుపు దిగెనంచుఁ బౌరులు గ
లఁగఁబడఁగ॥ అంత॥ గీ॥ బలము మిగులఁ గలుగ బలభద్రుఁ డనలోక।రమణుఁడగుటఁ జేసి రాముఁడనఁగ। సలికిఁ బుట్టె గర్భసం
కర్షణమున సం।కర్షణుండనంగ ఘనుఁడు సుతుఁడు॥ తదనంతరంబ॥క॥ ¶ఆనకదుందుభి మనమున। శ్రీనాథుండంశభాగశిష్టతఁ

*నృశంసున్। ఘాతుకుఁడైన, శౌరి। వసుదేవుఁడు. ‡కంపితావతంసుండై। శిరఃకంపనము చేసినవాఁడయి, కొండలమందు। దుఃఖించుచున్న. ¶ఆనకదుందుభి। వసుదేవుఁడు. †ఒయ్యనన్। తిన్నఁగా, ఏకతమునన్। ఏకాంతమందు. ‖అనిమిషులు। దేవతలు. ❖కదనము। యుద్ధము, వదనము। ముఖము, సదనము। గృహము. ※తోడితోడి। వెంబడివెంబడిగాను. ♣ఆఁకలన్। చెరసాలలయందు. § తానకము। స్థానము.

ఘోరఁగర్।భానురు వినతఁడు వెలిఁగెను। గానఁగఁబట్టయ్యెభూతగణములకున్నృపా॥ ఉ॥ ఆవసుదేవుఁడంతఁదనయంపఖిలా త్మకమాత్మభూతమున్।బావన రేఖయుస్సువనభద్రము నై వెలుఁగొందుచున్నల।శ్రీమిభుతేజముచ్చుపడఁజేర్చినఁదాల్చిన వీనకాంతితో; దేవకిమొప్పెఁబూర్వయగుదిక్సతిచంద్రునిఁదాల్చుకై వడిన్॥ వ॥ అనినవినితరువాతివృత్తాంతంబెట్లయ్యెన నిరాజడిగినశుకుండిట్లనియె॥ క॥ సుగతరముగఁదనకడుపున।సరసిజగర్భాండభాండచయములుగలయా। హరి దేవకికడు పునభూ।భరణార్థమువృద్ధిఁబొందెబాలార్కక్రియన్॥ అంత॥ సీ॥ *విమతులమోములు వెలవెలఁబాఱంగవిమలాస్య మోము వెల్వెలకవాఱె।మలయువైరులకీర్తిమాసినల్లనగాఁగనాతిచూచుకములునల్లనయ్యె।మస్టాలయంబులధూమరే ఖలువుట్టలేమయాఱునరోమరేఖమెఱసె।నరిమానసములనాహారవాంఛలుడప్పవనజాక్షికాహారవాంఛదప్పె। శ్రమ మునంధిల్లెరిపులకుశ్రమముగదుర।శిజడతవాటిల్లెశత్రులుజడనుపడఁగ।మన్నరుదియయ్యెఁబగతురువమ్మనొరఁగ। వె లఁడియుదరంబులోహరివృద్ధిఁబొంద॥ మఱియును॥ సీ॥ ✝సలిలమాయెలనాగజఠరార్భకునిఁగానఁజననికై వడిఘర్మ సలిల మొప్పె। నెగిఁదేజమాయింతియుదరడింభకుఁగొల్వఁగదిసినక్రియదేహకాంతిమెఱసెఁ। బవనుఁడాకొన్సుగర్భస్థుని సే వింపనెప్పుతోమిక్కిలియూర్పులమరెఁ। కుంభినియాలేమకుక్షిగునర్చింపఁజొచ్చుభంగినిమంటిచొరవదనరె। గగనమిం దువదవకడుపులోఁబాలుసే।వలసురూపు మెఱసివచ్చినట్లు।బయలువంటినడుముబహుళమయ్యెనుబంచ। భూతమయుఁడు లోనఁబొదలసతికి॥ తదనంతరంబ॥ సీ॥ అతివ⊕కాంచీగుణంబల్లనబిగియంగవై రివధూగుణవ్రజమువదలె। మెల్లనఁద న్వంగి మెయిదీఁగెమెఱుఁగెకక్కదుష్టాంగనాతనువ్యుతులడంగె। నాతికల్లనభూషణములుపల్వలకఁగాఁ బరసతీభూషణ పఙ్క్తులెడలెఁ।గలకంఠికొయ్యనగర్భంబుదొడ్డుగాఁబరిపంథిదారగర్భములువగిలెఁ। బొలఁతికంతంతసీల్లాడప్రొద్దులెము గ।నహితవల్లభలైదువలైతనర్చు।ప్రొద్దులన్నియుఁగ్రమమునఁబోవఁదొడఁగె।నువిదకడుపుననసురారియుంటఁజేసి॥ ఇ వ్విధంబున॥ గీ॥ ⊛జ్ఞానఖలునిలోనిశారదయనుబోలె।ఘటములోనిదీపకళికవోలె।భ్రాతయింటనాఁకఁబడియుండెదేవకీ। కాంతవిశ్వగర్భగర్భయగుచు॥ వ॥ అంతనక్కంతాతిలకంబునెమ్మొగంబు తెలివియును మేని మెఱుంగును మెలంగెడిసొబ గునుంజూచి వెఱఁగుపడితలఁచు వెఱచుచుఁగంసుండుతనలోనిట్లనియె॥ క॥ కన్నులకుఁజూడబరువై। యున్నదిమెలనాగగ ర్భముల్లముగలఁగ।నమ్మన్నెన్నఁడునిట్లుండదు।⊜వెన్నుఁడుచొరఁబోలుగర్భవివరములోనన్॥ ఉ॥ ఏమితలంచుపెడనిఁక నెయ్యదిగార్యమునాఁడునాఁటికి।న్గామినిచూలుపెంపెసఁగెగర్భిణిఁజెల్లెలినాఁడుపేదనే। నేమనిచంపువాఁడ... వేలని చంపితినేనిశ్రీయును।గ్గామయశంబునాయువునుధర్మమునుంజెడిపోవకుండునే॥ క॥ వావినెఱుంగనిక్రూరుని।జీవన్మృతుఁ డనుచునిందసేయుదురతఁడు।న్పోవునునరకమునకుధు।ర్భావముతోఁబ్రతుకుటొక్కబ్రతుకేతలఁపన్। వ॥ అనినిశ్చయించి క్రౌర్యంబువిడిచిధైర్యంబునొంది గాంభీర్యంబువాటించిశౌర్యంబుప్రకటించికొనుచుదిగ్గనంజెలియలింజంపు ⊕నగ్గలిక మొగ్గనియుగ్గడించిమానిమానియంబోలెనూరకుండియు॥ గీ॥ పాపరానిదొడ్డపనిపుట్టెనిఁకనెట్టు।లిందుముఖికిఁజక్రిమెపు దుపుట్టుఁ।బుట్టినపుడెపట్టిపురిటింటిలోఁదెగ।జూతుననుచునెదురుఁజూచుచుండె. వ॥ నుఱియువైరానుబంధంబుననన్యా నుసంధానంబులమఱచియతండు॥ క॥ తిరుగుచుఁగుడుచుచుఁద్రావుచుఁ।నరుగుచుఁగూర్చుండిలేచుచనవరతంబున్।హరిఁ దలఁచితలఁచిజగమా।హరిమయమనిచూచెఁగంసుఁడాఱనియలుకన్॥ వెండియు॥ సీ॥ ✕శ్రవణరంధ్రముల నేశబ్దంబువినఁ బడునదిహరిరవమనియాలకించు।నక్షిమార్గమున నెయ్యదిచూడఁబడునదిహరిమూర్తిగానోపునంచుఁజూచుఁ।దిరుగుచో దేహంబుతృణమైనసోఁకినహరికరాఘాతమోయనుచుఁగలఁగు।గంధంబులేమైనప్రాణంబుసోఁకినహరిమాలికాగంధమ నుచునదరుఁ।బలుకులెవ్వియైనఁబలుకుచోహరిపేరు।పలుకఁబడియెననుచుభ్రమసిపలుకుఁ।దలఁపులెట్టివైనఁదలఁచియాత లఁపులుహరితలంపులనుచునలుగఁదలఁచు॥ వ॥ అయ్యవసరంబుననను చరసమేతలైనదేవతలునునారదాదిమునులునుగూ డినదువనలువయునుముక్కంటియునక్కడికివచ్చి దేవకీదేవిగర్భార్భకుండగుపురుషోత్తమునిట్లనిస్తుతియించిరి॥ సీ॥ సత్య

* విమతులమోములు।శత్రువులముఖములు, విమలాస్య।నిర్మలమయినముఖముగలదేవకీదేవియొక్క, వెల్వెలకవాఱెన్।తెలతెలపాఱెను, మలయు।వ్యాపించియున్న, చూచుకములు।చనుమొనలు, ధూమరేఖలు।తోఁకచుక్కమొదలగునుత్పాతములు, లేమయాఱునన్।దేవకీదేవినూ గారుున. శిజడత।జడను, మాంద్యము।బలహీనత్వమైమందపడుట, పగతురు।పగవారు. ✝సలిల-।-వడిన్॥ సలిలము।జలము, ఆయెలనాగ।ఆదేవకీదేవి యొక్క, జఠరార్భకునిఁగానన్।గర్భమందలిబిడ్డనుచూచుటకు, చనినకైవడిన్।పోయినదోయనునట్లుగాను, ఘర్మసలిలము।చెమటనీరు, ఒ గిన్।క్రమముగా, ఉదర।గర్భమందలి, డింభకున్।శిశువును, కుంభిని।భూమి. ⊕కాంచీ।ఒడ్డాణము. గుణము।దారము, పల్వకగాన్।బిగువు గాఁగా. ⊛జ్ఞానఖలునిలోని।విపరీతజ్ఞానముగలవానియందలి, శారదయనుబోలెన్।విద్యవలెనె. ⊜వెన్నుఁడు।విష్ణువు. ⊕అగ్గలిక।ఉత్సాహ ము. ✕శ్రవణ।చెవి. అక్షి।నేత్రము. కరాఘాతము।చేతిదెబ్బ. ఘ్రాణము।నాసికము.

శ్రీ బ్రహ్మ మొదలగు దేవతలు దేవకీగర్భస్థుఁడగు దేవుని స్తుతించుట. శ్రీ

వ్రతుని* నిత్యసంప్రాప్తసాధనుఁ గాలత్రయమునందుఁ గలుగువాని। భూతంబులై దను బుట్టుచోటగువానినై మభూతంబులందఁ బరువాని। నై మభూతంబులు నడఁగిన పిమ్మటఁ బరగువానిని సత్యభాషణంబు। సమదర్శనంబును జరిపెడువానిని నిన్నాశ్రయింతుము నీయధీన। మాయచేత నెఱుక మాలినవారలు। పెక్కుగతుల నిన్నుఁ బేరుకొంద్రు। తెలియఁగ నేర్తురు విబుధులేక చిత్తంబున। నిఖిలమూర్తులెల్ల నీవయంద్రు॥ అదియునుంగాక॥ సీ॥(1)॥ ప్రకృతి యొక్కటి పాదు ఫలములు సుఖదుఃఖములు రెండు గుణములు మూఁడు వేళ్లు। దగు రసంబులు నాల్గు ధర్మార్థముఖరంబు లెఱిఁగెడి విధములైదింద్రియంబు। లాఱు స్వభావంబులా శోకమోహాదులూర్ములు ధాతువు లొక్కయేడు। పైపొరలెనిమిది ప్రంగలు భూతంబులై చు బుద్ధియును మనోహంకృతులును। రంధ్రములు తొమ్మిదియుఁ గోటరములు ప్రాణపత్రదశకంబు జీవేశపక్షియుగము। గలుగు సంసారవృక్షంబుఁ గలుగఁ జేయఁ। గావ నడఁగింప రాజవొక్కరుఁడవీవ॥ క॥ నీ దెసఁ దమచిత్తము లిడి। యే దెసలం బోక గడచు రెఱుక గలుగువా। రామూఁఢ యకుసు క్రియ నీ। పాదంబను నావ కతన భవసాగరముల్॥ గీ॥ మంచివారికెల్ల మంగళప్రదమగుఁ। గల్లరులకు మేలుగాని యట్టి తనువు లెన్నియైనఁ దాల్చి లోకములకు। సేమమెల్ల ప్రాప్తు సేయుదీవు॥ క॥ ఎఱిఁగిన వారంబనుచును। గొఱమాలిన యెఱుక లెఱిఁగి కొంద ఱనీపే। రెఱిఁగియుఁ దలఁపగ నెల్లరు। పఱుతురధోగతుల జాడఁ బద్మదళాక్షా॥ క॥ నీవారై నీ దెసఁ దమ। భావంబులు నిలిపి ఘనులు భయవిరహితులై। యే విఘ్నంబులఁ జెందక। నీ వరయఁగ మేటిచోట నెగడుదురీశా॥ క॥ నిను శ్రీనాలుగాశ్రమంబుల। జనములు సేవింప నఖిలజనముల సత్త్వఁ। బును శుద్ధంబును శ్రేయఁ। బును నగు గాత్రంబు నీవు పొందుదువు హరీ॥ సీ॥ నళినాక్ష సత్త్వగుణంబు నీగాత్రంబుగా జే[illegible]జ్ఞానకలితమగుచు। నజ్ఞానభేదనంబగు నెట్లు గుణములయందును వెలుఁగు నీవను మతింపఁ। బడుచు సత్త్వరూపంబు సేవింపంగ సాక్షాత్కరింతువు సాక్షివగుచు। వాఙ్మనంబుల కనవ్వలయైన మార్గంబు గలుగు నీగుణజన్మకర్మరహిత। మైన రూపును బేరు సత్యానఘుబుద్ధు। లెఱుఁగుదురు నిన్నుఁ గొల్వ నూహించుకొనుచు। వినుచుఁ దలఁచుచుఁ బొగడుచు వెలయువాఁడు। భవమునొందఁడు నీపాదభక్తుఁడగుచు॥ క॥ ధరణీభారము వాసెను। బురుషోత్తమ యాశ నీదు పుట్టువున భవ। చ్చరణాంబుజముల ప్రాపున। ధరణియు నాకసముఁ గాంచె దమునీకరుణన్॥ ఉ॥ పుట్టువు లేని నీకభవ పుట్టుట క్రీడయె కాక పుట్టుటే। యెట్టనుకొన్న భవాదిదశలెల్లను జీవమునం దవిద్యఁ దా। బుట్టుచునుండుఁ గాని [illegible]ఁ బుట్టిన దింబలె బొంత నుండియుం। జుట్టఁగ లేని తత్క్రియలఁ జొక్కని యొక్కటి పౌరుమీశ్వరా॥ మ॥ శకురుపాఠీనమవై జలగ్రహమవై కోలంబవై శ్రీనృకే। సరివై భిక్షుఁడవై హయాననుఁడవై రామాదేవతాభర్తవై। ధరణీసాధుఁడవై దయాంగుణగణోదారుండవై లోకముల్। పరిరక్షించిన నీకు మ్రొక్కెదమిలాభారంబు వారింపవే॥ క॥ ¶ మ్రుచ్చిజయిన్నది లోకము। నిచ్చలుఁ గంసాదిఖలులు నిర్దయులేపన్। మచ్చిక గావఁగ వలయును। పచ్చేయుచు తల్లికడుపు వెడలి ముకుందా॥ అని మఱియు దేవకీదేవితో నిట్లనిరి॥ మత్తకోకిల॥ తల్లి నీ యుదరంబులోనఁ బ్రధానపూరుషుఁ డున్నవాఁ। డెల్లి పుట్టెడిఁ

---

*నిత్యసంప్రాప్తసాధనున్॥ నిత్య। శాశ్వతమైన మోక్షమును, సంప్రాప్త। పొందించుటకు, సాధనున్। సాధకమైనవాఁడును. భూతంబులైదును॥ భూ। జల, అగ్ని। వాయు, ఆకాశములను పంచభూతములును. పుట్టు। జనించుటకు, పెక్కుగతులన్। అనేకమార్గములచేత, పేరుకొందురు। పలుకుచుందురు. (1) ప్రకృతియొక్కటిపాదు। వ్యష్టిసమష్ట్యాత్మక[illegible]జగదుత్పత్తినాశనములఁ జేయుచు ఏకస్వరూపమైన బ్రహ్మశక్తియే ఆలవాలము, అనఁగా సంసారమనెడి వృక్షోత్పత్తిస్థితినాశములకు బ్రహ్మశక్తియే ఆలవాలమని తా. గుణములు మూఁడు। రాజసతామససాత్త్వికములు. ధర్మార్థముఖరముల్। ధర్మ-అర్థ-కామ-మోక్షములు. ఎఱిఁగెడివిధములైదింద్రియంబు। శ్రోత్ర-త్వ-చక్షు-జిహ్వా-ఘ్రాణములు విషయములగు శబ్ద-స్పర్శ-రూప-రస-గంధములను తెలిసికొనెడు మార్గములు, ఆఱు స్వభావంబులు। అస్తి-జాయతే-వర్థతే-పరిణమతే-అపక్షీయతే-నశ్యతి-అను నవియాఱును సహజములు, ఆ శోకమోహాదులూర్ములు। అశన-పిపాస-శోక-మోహ-జరా-మరణములాఱును, ధర్ములు। ధర్మములు, ధాతువులొక్కయేడు పైపొరలు। త్వక్-మాంస-రుధిర-మేదః-మజ్జ-అస్థి-స్నాయువులు-యేడును మీఁది పొరలు, భూతంబులైదును। భూమ్యాదిపంచభూతములును, బుద్ధియు। నిశ్చయాత్మకమయిన బుద్ధియును, మనోహంకృతులును॥ మనః। చంచలాత్మకమయిన మనస్సు, అహంకృతులును। కర్తృత్వాత్మకమయిన అహంకారమును, ఎనిమిది ప్రంగలు। ఈ యెనిమిది శాఖాద్వయమగాలములు, రంధ్రములు తొమ్మిదియుఁ గోటరములు, నవరంధ్రములే తొఱ్ఱలు. ప్రాణపత్రదశకంబు। ప్రాణ। అపాన-వ్యాన-ఉదాన-సమాన-నాగ-కూర్మ-కృకర। దేవదత్త-ధనంజయములను పదివాయువులే ఆకులు. జీవేశపక్షియుగము॥ జీవ। కించిజ్జ్ఞత్వాదిలక్షణలక్షితుఁడైన జీవుఁడు. ఈశ। సర్వజ్ఞత్వాదిలక్షణయుక్తుఁడైన యీశ్వరుఁడను, పక్షియుగము। రెండు పులుగులు, కలుగుసంసారవృక్షంబున్। కలిగియున్న ప్రపంచశరీరసంజ్ఞ గలవృక్షమును, కలుగఁజేయన్। పుట్టించుటను, కావన్। రక్షించుటకు, అడఁగింపన్। నశింపఁజేయుటకు, రాజవొక్కరుఁడవీవ। ప్రభువు నీవొక్కఁడవేను.— శ్రీనాలుగాశ్రమంబులన్। బ్రహ్మచారి-గృహస్థ-వానప్రస్థ-యత్యాశ్రమములచేత. ‡గురుపాఠీనమవై। మహామత్స్యస్వరూపుఁడవై, జలగ్రహమవై। కూర్మావతారుఁడవై, కోలంబవై। వరాహాకారుఁడవై, రమాదేవతాభర్తవై। బ్రాహ్మణశ్రేష్ఠుఁడవై, అనఁగాఁ బరశురాముఁడవై ధరణీనాథుఁడవై। రాజవై, అనఁగా శ్రీరాముఁడవై. ¶ మ్రుచ్చిలియున్నది। మనోదుఃఖమును జెందియున్నది, నిచ్చలున్। నిరంతరమును, ఏపన్। బాధింపఁగా, మచ్చికన్। ప్రీతితో.

గొనెసుచేభయము లేదునిజంబుమా। కెల్లవారికిభద్రముయ్యెడు నింక నీకడుపెప్పుడున్। జల్లగావలెయాదవావళిసంతసంబును బొందఁగన్॥ వ॥ అనియివ్విధంబున హరిం బొగడి దేవకీదేవిని దీవించి దేవతలీశాన బ్రహ్మలముందటనిడుకొని చనిరంత॥

——⊰ శ్రీకృష్ణావతారఘట్టము. ⊱——

క॥ పంకజముఖి శ్లాఘనసంకటపడ ఖలులమానసంబులనెల్లన్। సంకటముదోఁచె మెల్లన। సంకటములేమితోఁచె సత్పురుషులకున్॥ సీ॥ స్వచ్ఛంబులై పొంగె జలరాశు లేడును గలఘోషణముల మేఘంబులుఱిమె। గ్రహతారకలతోడ గగనంబు రాజిల్లె దిక్కులు మిక్కిలి తెలివిఁ దాల్చెఁ। గమ్మనిచల్లని గాలి మెల్లన వీఁచె హోమానలంబులు చెన్నొంది వెలిఁగెఁ। గొలఁకులు కమలాళికలములై సిరియొప్పెఁ బ్రవిమలతోయలై పాఱె నదులు। వరపురగ్రామ* ఘోషమై వసుధయొప్పె। విహగరవపుష్పఫలముల వెలసె వనము। లలరుసోనలు గురిసిరయ్యమరవరులు। దేవదేవుని దేవకీదేవి గనఁగ ॥ క॥ పాడిరి గంధర్వోత్తము। లాడిరి రంభాదికాంతలానందమున। న్గూడి రిసిద్ధులుభయములవీడిరి చారణులు మొరసె వేల్పులభేరుల్ ॥క॥ అయ్యవసరంబున॥ క॥ సురుచిగనె దేవకినడురేయతిశుభగతిఁ దారలును గ్రహంబులునుండన్। దితిసుతనిరాకరిష్ణున్। శ్రితవనాలంకరిష్ణు జిష్ణు న్విష్ణున్॥ క॥ వెన్నునినతిప్రసన్నునిఁ। గ్రన్ననఁ గని మెఱుఁగుబోఁడి కడు నొప్పారెం। బున్నమనాఁడు కళానిధిఁ। గన్నను హేంద్రాశ చెలువు గలిగిన రేఖం ద్రా॥ అప్పుడు॥ సీ॥ జలధరదేహు నాజానుచతుర్బాహు సరసీరుహాక్షు విశాలవక్షు। జారుగదాశంఖచక్రపద్మవిలాసుఁ గంఠకౌస్తుభమణికాంతిభాసు। గమనీయకటిసూత్రకంకణకేయూరు శ్రీవత్సలాంఛనాంచితవిహారు। నురుకుండలప్రభాయుతకుంతలలలాటు వైదూర్యమణిగణవరకిరీటుఁ। బాలుఁబూర్ణేందునిజాలుభక్తలోక। పాలు సుగుణాలవాలుఁ గృపావిశాలుఁ। జూచితిలకించి పులకించి చోద్యమంది। యుబ్బిచెలరేఁగివసుదేవుఁడుత్సహించె॥ క॥ స్నానముసేయఁగ రామిని। నానందరసాబ్ధిమగ్నుఁడై విప్రులకున్। ధేనువులను బదివేలను। మానసమున ధారవోసెనప్పుడుఁ బుట్టకున్॥ నుతియువసుదేవుండు॥ క॥ ఈపురిటియింటి కుద్యద్దీపంబును బోలి చాలదీపించె నిజం। బీపాపఁడునలు మొగముల। యాపాపనిఁగనిన మేటియగునని భక్తిన్॥ గీ॥ సాగిమ్రొక్కి లేచి సరగుననోసలిపైఁ। గేలుదమ్మిదోయి నిలుకొలిపి। పాపఁడనక వెఱకపాపనిమొదలింటి। పోకలెల్లఁదలఁచి పొగడఁదొడఁగె॥ త॥ ఏని న్నఖిలదర్శను। జ్ఞానానందస్వరూపు సంతతుఁ బరా। త్మునిసనిమాయామారుని। సూనునిఁగాఁ గంటినిట్టి చోద్యముగలదే॥ త॥ అచ్చుగ నీమాయలమున్నచ్చెచ్చెరఁ ద్రిగుణాత్మకముగఁ జేసినజగము। న్జొచ్చిన క్రియఁజొరకుండుదువుఁ। జొచ్చుటయును లేదు లేదు చొరకుండుటయున్॥ సీ॥ అదియునెల్లనమహదాదులఁబోలెడివై వేఱువేఱై యున్నవిధము। లగుసూక్ష్మభూతంబులమరషోడశవికారములతోఁగూడి విరాట్టనంగ। బరమాత్మ నకునీకుఁబరపైన మేను సంపాదించి యందులోఁబడియుఁబడక। యుండుసృష్టికిమ్రోల నున్నకారణమున వానికిలోనిభవంబుగలుగ। దట్టిబుద్ధిమెఱుఁగనను వైనలాగున। గలుగు నింద్రియములకడలనుండి। వానిపట్టులేకవసుసజగంబులఁ। గలసియుండిరైనఁ గలయవెపుడు॥ క॥ సర్వము నీలోనిదిగా। సర్వాత్మఁడవాదివస్తుసంపన్నుఁడవై। సర్వమయుఁడవగునీకును। సర్వేశ్వర లేవు లోను సంధులు వెలియున్॥ గీ॥ ఆత్మవలనఁ గలిగియమరుదేహాదుల। నాత్మకంటె వేఱుల మెఱుఁగుచుఁ। బలుచువాఁడు మూఢతముఁడుగావున నీశ। విశ్వమెల్ల నీవ వేఱులేమ॥ అదియునుంగాక॥ సీ॥ గుణము వికారంబుఁ గోరికయును లేని నీవల్ల జగములు నెట్టెజనించుఁ। శబ్రబ్బ లేదగునంచుఁబలుకుట తప్పగాదీశుండవై బ్రహ్మమీవ। యైన నీను గొల్పు గుణములు నీయానతులు సేయ భటుల శౌర్యంబులు పతికివచ్చు। పగిది నీగుణముల బ్రాసలు నీవని త్రోఁచుననీమాయతోఁ జనుడు। రక్తనవళ నీలవర్ణంబుల। జగముసేయఁగావ సమయఁజూడఁ। దనరుదువ్వు నేఁడు నరైత్యులఁ దండింపఁ। బృథివిఁ గావనవతరించితీశ॥ శా॥ మింటన్మ్రోసిన మ్రోఁత తాలిమిని లోఁ* శ్రీమేండ్రింపము న్నీవు నా। యింటం బుట్టెదవంచుఁ గంసుఁడుదోడిఁ ఖ్లాంసించె నీయన్నల। న్గంటం గూరుకుఁ జేడు నీయుదయమీ కారాజను లెప్పఁగా। బంటింపం డెటు రేఁగు పెం

——⊰ దేవకీదేవి స్వామిని స్తుతించుట. ⊱——

చువడినీపై నేఁడు సన్నద్ధుఁడై॥ వ॥ అనుచుండ దేవకీదేవి మహాపురుషలక్షణుండును, విచక్షణుండును, సుకుమారుండును నైనకుమారునిం గనికంసునివలన వెఱపునకు విస్మితయై యిట్లనియె॥ సీ॥ అట్టిట్టిదనరాని దై మొదలై నిండుకొన్నదై వెలుఁగుచు గుణములేని। దైయొక్కచందంబుదై కలదై నిర్విశేషమై క్రియలేక చెప్పరాని। దీరూప నుని శ్రుతు లెప్పుడు నొడివెడియా రూపగుచు నధ్యాత్మదీప। మై బ్రహ్మ రెండవయర్ధంబుతుదిజగంబులు నశియింపంగ భూతగణము। సూక్ష్మభూతమందుఁజో

* ఘోష=గొల్లపల్లె. శబ్రబ్బ=సంబంధము. శ్రీమేండ్రింపక=నాఁటియుండఁగా, బంటింపఁడు=సంచేహింపఁడు. షోడశవికారములలోన=పంచభూతములు-జ్ఞానేంద్రియపంచకము-కర్మేంద్రియపంచకము-బుద్ధి-ఈపదియాఱింటితో.

రంగ నాభూతంబు ప్రకృతిలోఁ జొరంగ బ్రకృతి వోయి వ్యక్తముం జొరంగ వ్యక్తమడంగను శేషసంజ్ఞ నీవు చెలువమ
గుదు॥ ఉ॥ విశ్వము లీలఁ ద్రిప్పుచు నవిద్యకుఁ జుట్టమవైన నీకు నా శాశ్వతమైన కాలమిది సర్వము* వేడబమంచు రట్టివి శ్వేశ్వ
ర మేలు సుమ్మని నిను నెప్పుడుఁ గోరి భజించువాఁడెపో శాశ్వతలక్ష్మి మృత్యుజయసౌఖ్యయుతుండభయుండు మాధవా॥ మ॥ త్త
కోకిల॥ ఒంటి నిల్చి పురాణ యోగులు యోగమార్గ నిరూఢులై కంటి మందురు గాని నిక్కము గానరీ భవదాకృతిన్ గంటి భ్ర
ముఁ గంటి మాంసపుఁ గన్నులం గనఁ బోలనీ తొంటిరూపుఁ దొలంగఁ బెట్టుము త్రోయజేక్షణ మ్రొక్కెదన్॥ గీ॥ విలయకాల
మందు విశ్వంబు నీ పెద్ద కడుపులోన దాఁచు కడిమి మేటి వటుఁడవీవు నేఁడు నా గర్భజుఁడవౌట పరమపురుష వేడబంబు గా
దె॥ తరల॥ నలినలోచన నీవు నిక్కము నా సుతుండవు బుట్టెదవంచు నీ ఖలుఁడు కంసుఁడు పెద్ద కాలము † కారయింటనడంచె నిర్మలిన
చిత్తుని నాజ్ఞ సేయుము మమ్ముఁ గావుము భీతులన్ నుల్లుసు లేక ఫలించెనో దిననోము లెల్లను నీవడైన॥ వ॥ అని యిట్లు దేవకీదేవి
విన్నవించిన నీశ్వరుండిట్లనియె నవ్వా నీవు తొల్లి స్వాయంభువ మన్వంతరంబునఁ బృశ్ని యను పరమపతివ్రతవు వసుదేవుం
డును సుతపుండను ప్రజాపతి మీరిరువురు సృష్టికాలంబున బ్రహ్మపంపున నంబెంపున నింద్రియంబుల జయించి తెంపున వాన
గాలి యెండ మంచులకు సైరించి ❀ యేకలంబులై యాకలంబులు దిని యేకలంకంబును లేక వేంద్రంబునఁ బండ్రెండు వేలది
వ్యవర్షంబులు తపంబుల నెపంబుల మీరూపంబులు మఱియ యోజనాజపంబులు సేసి డాసి పేర్చి యర్చింప మీకు సనా
కుంగలరూపుఁ జూపి యేను తిరంబులగు వరంబులు వేఁడుఁడు నిన మీరు నా మాయం బాయని మోహంబున బిడ్డలు లేని దొడ్డయ
డ్డంబున దుర్గమంబగు నపవర్గంబు గోరక నా యీడు కొడుకున డిగిన మెచ్చి యట్ల వరంబిచ్చి మీకేను బృశ్నిగర్భుండనను
ర్భకుండనై తిమఁ తియును ॥ క ॥ అదితియుఁ గశ్యపుఁడునఁ గా । విదితులరగు మీకుఁ గుఱుచ వేషంబున నే । నుదయించితి
వామనుఁడనఁ । ద్రిదశేంద్రానుజుఁడనై ద్వితీయభవమునన్ ॥ క ॥ ఇప్పుడు మూఁడవ §బాముఁన । దప్పక మీ కిరు
వురకు సుదనయుఁడనైతిన్ । జెప్పితిఁ బూర్వము మీ యాయం । దెప్పటికిని లేదు జన్మమిట పై నాకున్ ॥ క ॥ నందనుఁడని యుంబర
మా నందంబగు బ్రహ్మమనియు నను దలఁచుచు నా । పెంపెరువు నెందెదరు నా । యందుల ప్రేమమున భవమునందఱు మీ
రున్ ॥ అని యిట్లు పలికి యీశ్వరుండా రూపంబు విడిచి ॥ క ॥ తెప్పలిడక తలిదండ్రులు । తప్పకఁ దనుఁ జూడ మాయఁ దనరిల
లితుఁడై । యప్పడటు గన్న పాపని । యొప్పున వేడుకలు సేసె నొక కొన్ని నృపా ॥ వ ॥ అంతవసుదేవుండు దనమంజే
యమ[illegible]పను లీశ్వరుండైన హరి వలన నెఱింగిన వాఁడు గావున॥ క ॥ ఆ పురిటి యిల్లు వెలువడి । పాపనిఁ దరలించుకొను
చుం బరచె దననుచున్ । రూపించి నందు భార్యకుఁ । బాపయగుచు యోగమాయ ప్రభవించె నృపా ॥ అయ్యవసరంబున॥
క ॥ బిడ్డనిఁ గరములఁ దోమ్మన । నడ్డంబుగఁ బట్టి పదములల్లన నిడుచున్ । ¶జడ్డనఁ గావలి వారల । యొడ్డుగడ దిపురిటిసాల యొ
య్యోన వెడలెన్ ॥ అంతనట ॥ క ॥ నందుని సతికి యశోదకు । బొందుగ హరి యోగమాయ పుట్టిన ❀ మాయా । స్పందమునన్ ఒక్క
యెఱుగమి । క్రందుకొని యెనూరి వారిఁ గావలి వారిన్ ॥ వ ॥ అప్పుడు చప్పుడుగాకుండఁ దప్పటడుగులిడుచు నినుపగొలుసు
ల మెలసులు వీడినఁ దాలంబులు మహోత్తాలుండైన బిడ్డనికి నడ్డంబు గాక కీలూడి వీడిపడి ❀యరళంబులు విరళంబులైన స
రళంబులగు మొగసాల పెంగడచి పాపతోఁడు వాకిండ్లను బలమూయుచుఁ బడగ వెడగలుగ విప్పి కప్పి యేఁచి కాఁచికొని వెంట
నంటి గాఁగఁ గడంగిన మచు నెడ॥ క ॥ ఆ శౌరికిఁ దెరువొసఁగెం బ్రకాశోద్ధతతుంగభంగకలితధరాశా । కాళయగు యమునమ
నుసి । తేశుసక్షుఁ బరమోఘ త్రోవనిచ్చిన భంగిన్ ॥ వ ॥ ఇట్లు యమున దాఁటి (¶)దాఁటి చని నంపునిమందం జేరి యందపండని ద్రం
బొందియుండ లేఱుంగని గొల్లలం దెలుప నెల్లక నిత్యప్రసాదయగు యశోద శయ్యా నొయ్యన చిన్నినల్లనయ్యను నిచ్చి యయ్యన
నయ్యన్నకూఁతు నెత్తుకొని మలనింటికి బంటింపక వచ్చి యచ్చిలుత పాపను దేవకి ప్రక్కం జక్కనిడి॥ క॥ పదములసంకెల
లిడుకొని మది ॥ సలఁగుచు శూరసుతుఁడు మందుఁడు వోలెన్ । చెదరుగలరీతి దేహముఁ । గదలించుచు నొదిగి యుండె గరువత
నమునన్ ॥ క ॥ వనజాక్షునిఁ బెచ్చుటయును । దనసుతఁ గోనిపోవుటయును దా నెఱుఁగక మూఁగిన నిద్రఁ జొక్కుచుండెను । వన
జాక్షి యశోద రేయి వసుధాధీశా ॥ సీ॥ అంత బాలికయా పురని యేడ్పు చిఱుచప్పుడాలించి వేగన నాఁక యింటి । కావలివాడు
మేల్కని చూచి తలుపుల తాళముల్ తొంటి విధమున నుండఁ । దెలిసి చక్కన వచ్చి దేవకి నీల్లాడె రమ్మురన్న భోజరాజుతోడఁ జె
ప్పిన నాతఁడు ॥ విడిముడిపాటుతోఁ దల్పంబు పై లేచి తత్తరమున వెంట్రుకలు వీడఁ బైచీర వ్రేలియాడఁ । జాల్మికీలూపరో

* వేడబము । వేషము-బూటకము. † కారయింటన్ । చెరసాలయందు. ❀ ఏకలంబులై । ఏకాకులై. నాయీడు । నావంటి. § బాము । జన్మము. ¶ జడ్డనన్ । శీఘ్రముగా, ఒడ్డు । గుంపు. మాయాస్పందమునన్ । మాయ యొక్క ఆవరించుట చేత. ఎఱుఁగమి । అజ్ఞానము- మైకము. క్రందుకొని యెన్ । క్రమ్ముకొనెను. ❀ అరళంబులు । తలుపులు. (¶) దాఁటి చని । వేగముగాఁ బోయి. ¶ తలఁకుచు । భయపడుచు. శూరసుతుఁడు । వసుదేవుఁడు. ¶ చిడిముడిపాటుతో । తొందరపాటుతో.

షాగ్నిదర్పమాడ! భూరివైరంబుతోఁ గూడఁ బురిటియింటి! జాడఁ జనుదెంచి యీపాపఁ జంపఁ గదియ॥ అంత దేవకీదేవి యడ్డం బువచ్చి యిట్లనియె॥ ఉ॥ అన్న శమింపుమన్న తగదల్లుఁడు గాఁడిది మేనగోడలౌ, మన్నన సేయుమన్న వినుమా నిజంపుటరాచపాడి గాదన్న సుకీర్తివై మనఁగదన్న మహాత్ములు నోవు త్రోవఁ బోవన్న భవత్సహోదరిఁ గదన్న నినున్ శరణంబు వేఁడెదన్॥ క॥ *కట్టా యాఁడుఁగూఁతురు కొడుకులఁ బట్టి వధించితి వియాఁడుపడుచు విదికోడల్। నెట్టనఁ జంపఁగవలెనే! కట్టడివి గదన్న యన్న కరుణింపఁగదే॥ క॥ పుత్త్రుఁడు నీ బ్రతుకునకును శత్రుండని వింటిఁ గాన సమయింపఁ దగున్। పుత్త్రులకు నోమనైతిని పుత్త్రీదానంబు సేసి పుణ్యము గ్రనవే॥ వ॥ అని పయ్యాదఁ జక్కఁగ సవరించుకొనుచుఁ బలవరించుచు భ్రాంతిపడి కూఁతుం గ్రక్కున నక్షునం జక్కఁ హత్తుకొని చెక్కు చెక్కున మోపి చక్కనను త్తరీయాంచలంబున సంచలతం గప్పి చప్పుడుగాఁగ సుయ్యుచు నయ్యోడం †క్రయ్యంబడి వాఁడు పోడిమి చెడఁ దోఁబుట్టువుం దిట్టి చిట్టిపట్టియా పురనివాసోవఁ గావరంబున నడుగులాడి సిగ్గిగిచి వడిం బెడిసి పడం బుడమి పయిం బడ వ్రేసిన నబ్బాలయు నేలం బడక నవలీల నెగసి నవ్యదివ్యమాలికాగంధబంధురమణిహారాంబరాద్యలంకారమనోహారిణియై, గదాశరశంఖచక్రచర్మచాపాసిశూలంబు లెనిమిది కరంబులం గరం బొప్పనొప్పుచు, సిద్ధచారణకిన్నరగరుడగంధర్వాదివైమానికులు కానుక లిచ్చి పొగడ నెగడుచు, నచ్చరలయాటపాటలకు మెచ్చుచు, మింటనుండి కంటఁబడి కంటుపడఁ గంసునకిట్లనియె॥ ఉ॥ తెంపరివై పొరింబొరిని దేవకిబిడ్డల చిన్నికుఱ్ఱలన్। జంపితి వింకనైన నుపశాంతి వహింపక రాలమీఁద నన్నెంపితి విస్సిరో యిది యవీరము నా సరసన్ జనించి నిన్నంపెడి వీరుఁ డొక్కఁడెడ సత్కృతి నొందెడువాఁడు దుర్మతీ॥ అని పలికి॥ క॥ మహనీయగుణాస్పదయై మహిలోనా దేవి జనము మన్నింపంగా। బహునామనివాసంబుల బహునామములం జరించె భద్రాత్మికయై॥ వ॥ అంత నాఁబోఁటి పలికిన కలికిపలుకులు ములుకులై చెవులఁ జిలికిన నులికిపడి ఝళుకుఁ గదిరిన మనంబున ఘనంబుగ వెఱగంది కందికుందెడు దేవకీవసుదేవుల రావించి యాదరంబున గారవించి చేరి వారితో నిట్లనియె॥ ఉ॥ పాపుఁడ బాలఘాతకుఁడ బంధువిరక్తుఁడ దుష్టచిత్తుఁడన్। గోపనుఁడన్ జరన్మృతుఁడఁ గ్రూరుఁడ బ్రాహ్మణహంతభంగి మీ। పాపలఁ జంపితిన్ బ్రియలిపల్కుల నమ్మితి సాధులార నా। పాపములుగ్గడింపక కృపాపరులై కనరేశ మింపరే॥ ఉ॥ ఒక్కఁడ ప్రాణులందఱు నిజోచితకర్మములోలిఁ ద్రిప్పఁగా। నొక్కొక మేనులం బొడమి యొక్కొక త్రోవల రాఁ కపోకలం జిక్కులఁ బొంచుచుండుదురు చేరరు సంసృతితోడఁ బాయలే। రెక్కడి హంత మీశిశువు లెక్కడి ‡హన్యులు దూర నేటికిన్॥ క॥ పగతురఁ జెఱిచితి ననియును బగతురచేఁ జెడితి ననియు బాలుఁడు దలఁచున్। బగచెలుములు లేవాత్మకుఁ బగచెలుముల §కీలు కర్మబంధము సుండీ॥ వ॥ అని పలికి కన్నీరు నించి వగచి వెఱచుచు దేవకీవసుదేవుల పాదంబులఁ బట్టుకొని సంకెలలు విప్పించి మిక్కిలి యక్కఱగల వాక్యంబుల నైక్యంబులు నెఱపినవారును బరితప్తుండైన కంసునిఁ జూచి రోషంబును బాసి రంత నా వసుదేవుండు దేవకి కిట్లనియె॥ శా॥ బావా నీవచనంబు నిక్కము సుమీ ప్రాణుల్ల తజ్ఞానులై। నీ వేనంచును లోభమోహమదభిన్నమిత్త్రా తామోదశో। కావేశంబుల నెండొరుం బొడుతురే కాకారుఁడై సర్వరూ। పావిష్టుఁడగు నీశ్వరుం డెలియ లేరన్యోన్యవిభ్రాంతులై॥ వ॥ అని యిట్లు ప్రసన్నులైన దేవకీవసుదేవుల యనుజ్ఞ వడసి కంసుండింటికిం జనియా రేయి గడపి మఱునాఁడు గ్రద్దన బ్రొద్దున నందనకుం బరతంత్రులగు మంత్రుల రావించి యోగనిద్రవలనం దా వినిన వృత్తాంతం బంతయు మంతనంబున నెఱింగించిన నప్పుడు వారలతనికిట్లనిరి॥ క॥ ఇట్టయిన ||తడయ నేటికిఁ బట్టణముల మందలందుఁ బల్లెల నెల్లన్ బుట్టెడి పెరిగెడి శిశువులఁ బట్టి వధించెదము మమ్ముఁ బంపుము ధీశా॥ మ॥ భవదీయోజ్జ్వలబాహుచాపవిలసద్బాణావళీభగ్నులై దివిజాధీశ్వరులే క్రియం జనిరొ యే దేశంబులం డాగిరో। శివునిం జొచ్చిరొ బ్రహ్మఁ జెందిరొ హరిన్ సేవించిరో మానివ్ర। త్తివసాంతంబుల నిల్చిరో మనసు శోధింపం దగున్ వల్లభా॥ క॥ నొచ్చిరి శాత్రవులను చును విచ్చలవిడిఁ దిరుగవలదు వివిధాకృతులన్। మ్రుచ్చిలి వత్తురు వారలు సచ్చినయందాఁక మఱవఁ జనదధిపునకున్॥ క॥ ఒత్తికొనుచు రా నీజన దెత్తిన రోగముల రిపుల నింద్రియములను తృప్తిసమయములఁ జెఱుపక మెత్తన గా రాదు రాదు మీఁద జయంబున్॥ వ॥ అమరశ్రేణికి నెల్లఁ జక్రిముఖరుండా చక్రి ధర్మంబునం। దమరుద్గోవులు భూమిదేవతలు దీ ఆమ్నాయకారుణ్యస। త్యములున్ యాగతపోదమంబులును శ్రద్ధాశాంతులున్ విష్ణుదే। హములిన్నింటిని సంహరించిన నతం డంతంబునుం బొందెడిన్॥ కావున॥ ఉ॥ చంపుదమే ¶నిలింపులను జంకెలరం కెలఁ దాపసావలిం। బంపుదుమే కృతాంతకుని పాలికి గ్రేపులతోడ గోవులన్। ద్రుంపుదుమే ధరామరులఁ దోలుదుమే నిగమంబులన్ విదా। రింపుదుమే వసుంధర హరింపుదుమే జననాథ పంపుమా॥ వ॥ అని పలుకు మంత్రుల

---

*కట్టా। అయ్యో, నెట్టనన్। శీఘ్రముగా, కట్టడివి। కఠినుఁడు. †క్రయ్యంబడి। సమీపించి. ‡హన్యులు। చంపఁబడినవారు, §ఈలు। కారణము. ||తడయుట। ఆలస్యము చేయుట. ¶నిలింపులు। దేవతలు.

షఃమంత్రంబులనిమంత్రితుండై బ్రాహ్మణనిరోధంబునిషేధంబనితలంపక కాలపాశబద్ధుండై విప్రాది సాధుమానవులఁబు
సదానవులఁబంపియంతిపురంబునకుంజనియె ననంతరంబ యారక్కసులు వెక్కసంబులగు మొక్కలంబులసజ్జనులపజ్జ
లఁబడితర్జనగర్జనభర్జనాదిదుర్జనత్వంబులనిర్జించిపాపంబులార్జించిరి॥ గీ॥ వెదకి వెదకి దైత్యపీరులుసాధుల। నడఁప వారిబ
లములడఁగిపోయె। యశముసిరియుధర్మమాయువుభద్రంబు। నార్యహింససేయనడఁగుఁగాదె॥ వ॥ అంతమందలోనందుం
డునందనుండుపుట్టుటయెఱింగిమహానందంబున నెఱవాదులగు వేదవిదులంబిలిపించిజలంబులాడిశుచియై శృంగారించు
కొనిస్వస్తిపుణ్యాహవాచనంబులుచదివించిజాతకర్మంబులు సేయించిపితృదేవతలనర్చించి విప్రులతోడంగూడఁగై చేసి
నపాడిమొదవుల రెండులక్షలనుగనకకలశవాణివసనపిశాలంబులైనతిలశైలంబు లేడింటినిభూదేవతలకిచ్చిన. క॥ ఈయా
భీరకుమారుఁడు। శ్రీయుతుఁడై వీరవైరిజేతయునై దీ। ర్ఘాయుష్మంతుండగుననని। పాయక దీవించిరపుడు బ్రాహ్మణజనముల్.
క॥ దుందుభులు మొరసెగాయక। సందోహముపాడె సూతసముదాయముతో। వందిజనులుగీర్తించిరి। క్రందుగవీతెం
చెభద్రకాహళరవముల్॥ క॥ పల్లవతోరణసురుచిర। వల్లీధ్వజరాజిధూపవాసనములతో। సల్లలితములై యొప్పెను। వల్లవ
వల్లభులయిండ్లవాకిండ్లెల్లన్॥ క॥ పసపులునూనెలునలఁదిన। బసఁదనరిసువర్ణబర్హిబర్హప్రభతోఁ। బసిమిగలిగి వెలుఁగొందు
చుఁ। బసులన్నియుమందలందుఁ బ్రభవించెన్నృపా॥ క॥ క్రేళ్లుఱికిమసలెలేగలు। ముల్లడిగొనిరంకెలిడియెమదవృషభంబుల్
పెల్లుగమొదవులపొదుగులఁ। జల్లించెంబాలుబాలుసంభవవేళన్॥ క॥ ఆరగఁజదివెడిసొగడెడి। వారికివిద్యలను బ్రతుకువారి
కిలేమిం। జేరినవారికినెల్లను। గోరకమునునందుఁడిచ్చెగోధనచయముల్॥ ఆసమయంబున॥ క॥ కంచుకములుతలచుట్లును।
కాంచనభూషాంబరములుగడుమెఱయఁగనే। తెంచిరిగోపకులందఱు। మంచిపదార్థములుగొనుచుమాధవుఁజూడన్॥ క॥ ప
తెంచిచూచిచెలఁగుచు। నేతులఁజెరుగులనుబాలనీళ్లనువెన్నన్। బ్రీతివసంతములాడిరి। యాతురులై సరసభాషలాడుచు
గొల్లల్॥ తదనంతరంబ॥ గీ॥ ఏమినోముఫలమొయింత ప్రౌఢొక వార్త। వింటిమబలలార వీనులలర। మును*యశోదచిన్నిసుగ
వానిఁగనెనఁట। చూచివత్తమమ్మసుదతులార॥ వ॥ అనియొండొరులలేపిగోపికలోపికెలులేని చిత్తంబులనెత్తినత్తఱంబు
లొత్తుకొననుదారంబులగుశృంగారంబులనింపులువెలువడి॥ క॥ జడగతులనుబలుపిఱుఁదులుఁ। బిడికెడునడుములునువలుదబి
గిచనుగవలు। స్వేదఁదనయనములుసిరితడఁ। బడుమోములుభ్రమరదిరుగభరములునమరన్॥ ఉ॥ వేడుకతోడఁ గ్రొమ్ముడు
లువీడఁగుచోపరిహారరేఖలు। ల్లాడఁగపోలపాలికలహాటకపత్త్రరుచుల్ప్రపోదనం। బాడపటాంచలంబులసియాడుచుఁజేరి
యశోదయింటికిన్। జేడియలేగిచూచిరొగిజిష్ణునివిష్ణునిఁజిన్నికృష్ణునిన్॥ చూచిసంతసించితెచ్చినకానుకలిచ్చి॥ గీ॥ పాపని
కినూనెతలయంటిపసపుఁబూసి। *బోరుకాడించిహరిరక్షపొమ్మటంచు। జలములొకకొన్నిచుట్టిరాజిలెదుతొట్ల। నునిచిదీ
వించిపాడిరయ్యువిదలెల్ల॥ క॥ శ్రీజోజోకమలదళేక్షణ। జోజోమృగరాజమధ్యజోజోకృష్ణా। జోజోపల్లవకరపద। జోజో
పూర్ణేందువదనజోజోయనుచున్॥ ఇవ్విధంబున॥ క॥ పలుతోయంబులజగములఁ। బలుతోయములందుముంచిభాసిల్లెడియా।
పలుతోయగాఁడువల్లవ। లలనాకరతోయములఁ జెలంగుచుఁదడియన్॥ క॥ లోకములునిదురవోవఁగ। జోకొట్టుచునిదుర
వోనిసుభగుఁడురమణుల్। జోకొట్టిపాడనిదురం। గైకొనుక్రియనూరకుండెఁగనుఁదెఱవకయున్॥ సీ॥ ఏబాములెఱుఁగ
కయేపాటుమేటికిఁబసులగాపటియింటబాముగలిగె। నేకర్మములులేకయెనయుచక్కటికినిజాతకర్మంబులుసంభవించె।
నేతల్లిచనుపాలునెఱుఁగనిప్రోఢయశోదచన్నులపాలచొరవనెఱిఁగె। నేహానివృద్ధులునెఱుఁగనిబ్రహ్మంబుపొదిగింటి
లోవృద్ధిఁబొందజొచ్చె। నేతపములనైననెలమిఁబండనిపంట। వల్లవీజనములవాడఁబండె। నేచదువులనైననిట్టిట్టిదనరాని।
యర్థమువయవములనందమొందె॥ మ॥ చెయువుల్సేయుతఱిన్విధాతకరణిజ్జైనొందుసంతోషమ్ము। ప్రియుతుండైనగుచున్జ
నార్దనునిమాడ్కింబొల్చురోషించియు। న్నయెడన్ రుద్రునిభంగినెప్పనుసుఖానందంబునుంబొందిత। న్మయుఁడై బ్ర
హ్మముభాతిబాలుఁడమరున్బాహుళ్యబాల్యంబునన్॥ అయ్యవసరంబున॥ గీ॥ కొడుకుఁగన్నవేడ్కగొనసాగరోహిణిఁ। జి
ఱఁబంచిచిత్రచేలములను। మండనములనిచ్చిమన్నించెనందుఁడా। యంబుజాక్షిప్రీతరయ్యెచరించె॥ వ॥ అదిమొదలుమొదవు
లకమపులుపొదువులుగలిగియుండెనంతనమ్మందగోపకులనేకులగోకులరక్షకుదక్షులై నవారినినియమించిమధురకుం
జనికంసునికినేఁటేఁటంబెట్టెడియరింబెట్టివీడ్కొనివసుదేవునికడకుంజనియథోచితంబుగవర్తించిన॥ క॥ నందుననిఁగనుఁగొ
నిప్రాణము। పొందినబొందియునుబోలెఁబొలుపారుచునా। నందాశ్రులుగడకన్నులఁ। గ్రందుకొనంగేలుసాఁచికౌఁగిటఁ
జేర్చెన్॥ వ॥ మఱియుఁగౌఁగలించికొనిసుఖాసీనునింగాఁజేసివసుదేవుండుతనకొడుకునలనిమోహంబుదీపింపనందునకి

*యశోదచిన్ని।బిడ్డలులేకయున్నయశోదాదేవి. *బోరుకాడించి।స్నానముచేయించి. శ్రీజోజో।సుఖముగానిద్రింపుము; జోకొట్టి।బుజ్జార్చి.

ష్టీనియె॥ క॥ సంతతి లేదని మనమున, జింతనము లమునిఁగి ముదిసి చిక్కితి నీకున్, సంతతి గలిగెను భాగ్యము, సంతతిహీనునికి సౌఖ్యసంతతి గలదే॥ క॥ పొడఁగంటి నిన్ను బ్రతికితి, గడచితి నాపదల నింకఁ గార్యము లందే, యెడపడుగు లేసి నెచ్చెలి, పొడఁగాంచుట చచ్చి మఱలఁ బుట్టుట గాదే॥ క॥ పలుపాటులఁ బడు జనులకు, నిలనొక చో నుండ గలదె యేరుల వెంటన్, గలసి చను మ్రాఁకు లన్నియుఁ, బలు వెంటలఁ బోవుఁ గాక పాయక యున్నే॥ మ॥ బలురోగంబుల నొందకున్నె పసుల్ వాలిచ్చునే ధేనువుల్, గ్రాలఁ ఖల్వాఁగులు వారిపూరితములే గోష్ఠప్రదేశంబులం, బులులుర్ దుష్టులు సంచరింపవుగదా పొల్పారునే ఘోషము, ల్కలవే పచ్చని పూరు జొంపములు తత్కాంతారభాగంబులన్॥ క॥ తన పుత్ర మిత్ర ముఖరులఁ, దను పక చూడక యువారు దఱిగిన శింషన్మనుచు గృహమేధియాశ్రమ, మునను నుండెడి వానికొక్క మోదము గలదే॥ క॥ నీ కాంత యొద్ద నీవును, నీ కాంతయుఁ గారవింపనినుఁ దండ్రిగనా, లోకించుచు నీమందను, నా కొడుకున్నాఁడు నందనందాన్వితుఁడై॥ అనిన నందుం డిట్లనియె॥ శా॥ నీకున్ దేవకికిన్ జనించిన సుతానీకంబుఁ దోడ్తోడ ము, న్నీ కంసుండు వధించె మీ సుతఁ దుదిన్ హింసింపఁ జేతప్పితా। నా కాశంబున కేగె బాలయిది దైవాధీనమాపద్దశ, న్నొకం బందు నెతజ్జ్ఞుఁ డూరడిలు నాసూనుండు నీసూనుఁడే॥ అనిన వసుదేవుండు నందునికి మఱియు నిట్లనియె॥ క॥ జనపతికరియిడితివి మముఁ, గనుఁగొంటివి మేము నిన్నుఁ గంటిమి మేల, య్యెను బొమ్మింకను గోకుల, మునను

❋ కంసుని పంపున పూతనయను రాక్షసి రేపల్లెకుఁ జనుదెంచుట. ❋

త్పాతములు దోఁచె మనుకొనవలయున్॥ వ॥ అని పలికిన వసుదేవుండు నందాదులైన వల్లవుల వీడ్కొలిపిన వారలు గొబ్బున వడిగల గిబ్బలం బూనిన శకటంబులు ప్రకటంబులుగ నెక్కి తమతమ పల్లెల త్రోవలు పట్టి చని రానందుండు ❋ ప్రతీతంబులైన యుత్పాతంబులు ముందరఁ బొడఁగని శౌరి తనతోఁ బలికిన పలుకులు దప్పదనుచుఁ దలంచుచుం జనె నంత॥ సీ॥ కంసుపంపున బాలఘాతిని పూతన పల్లెల మందలఁ బట్టణముల, నిలయెల్ల చో బాలహింసఁ గావించుచుఁ జనుచు నెవ్వని పేరు శ్రవణవీథిఁ। బడిన యంతన సర్వభయనివారణమగునట్టి దైత్యాంతకుండవతరించి, యున్న నందుని పల్లెకొక నాఁడు ఖేచరియై వచ్చి యందమాయాప్రయుక్తిఁ, గామరూపిణియై చొచ్చి కానకుండ। నరిగి యిల్లిల్లుఁ దప్పక యరసికొనుచు। నందగృహమున బాలుని నాదమొకటి, విని ప్రమోదించి సుందరీవేషయగుచు॥ మత్తకోకిల॥ ❋ క్రాలుకన్నులు గుబ్బచన్నులుఁ గందు బొందని చందురుం, బోలు మోమును గల్గు లేదను బుద్ధి నూనిన కౌను హే, రాళమైన పిఱుందు పల్లవరాగ పాదకరంబులున్। జాలజొత్తగు కొప్పు నొప్పగ సర్వమోహనమూర్తితోన్॥ మానినీవృత్తము॥ కాంచన కుండల కాంతులు గండయుగంబునఁ గ్రేళ్లుఱుకన్ వక్షపై, మించిన మల్లెల మేలిమి తావులు మెచ్చిన దాటులు మిన్నునరా, నంచిత కంకణహారరుచుల్ చెలువారఁగఁ జై వలువంచలమిం, చించుగ జారఁగ నిందునిభాననయే గెఁగు మారుని యింటికి నై॥ ఆసమయంబున॥ మ॥ సిరి యమ్మున్ బ్రతుకంగఁ జూచుకొఱకై శృంగారవేషంబుతో, నరుదేనో పునటంచు గోపికలు జిహ్వాలోక మోహించితే। త్వరులై చూడలతాంగి వోయిక నియెంబర్యంక మధ్యంబునం, బరుభస్మానల తేజు దుర్జనవధప్రారంభకున్ డింభకున్॥ కనికదియ వచ్చు సమయంబున॥ శా॥ ఆలోకేశ్వరుఁడా చరాచరవిభుండా బాలగోపాలుఁడా, బాలధ్వంసిని గొంటుఁ గంటిడి వైన న్బాలింత చందంబున, న్బాలిఁ జల్ల విషమానివచ్చుట మదిన్ భావించి లోనవ్వుచున్। గాలుం గేలు నెఱుంగకున్న కరణి న్గన్మోడ్చి గుఱ్ఱెట్టుచున్॥ క॥ ఆపాపజాతి సుంగరి, యాపాపని పాన్పుఁ జేరనరిగి కరములన్। లేపి చనుంగవ శిశువు, న్మోఁపుచు ముద్దాడి సిరము మూర్కొని పలికెన్॥ క॥ చను నీకుఁ గుడువఁ జాలెడి। చనువారలు లేరు నీవు చనవలెననుచు। న్జనుఁ గుడిపి మీఁద నీకడఁ। జనుదాననన౦గ వేడ్కఁ జనుఁ జనుగుడుపన్॥ క॥ నా చనుబాలు క్రొక్కేడు, నో చిన్ని కుమార త్రావు ముయ్యానఁ బిడపన్। నీ చెలువ మెఱుఁగవచ్చును। నా చెలువము సఫలమగును నళినదళాక్షా॥ వ॥ అని బాలునుద్దేశించి ముద్దాడెడి భంగి మాటలాడెడి చేడియం జూచి॥ మ॥ వనితా ముట్టను మమ్మ చన్నుగుడుపన్వల్ద న్మనీ చన్నమా, తనయుం డొల్లఁడు వాసిపొమ్మనియ యశోదా రోహిణుల్ జీఱఁగై, కొనకీక్షించుచు మాయఁబన్ని పెలుచన్ గోశంబులో పాలు మెల్పున రాజిల్లుచు మాట మెత్తదనముల్లో వాడియున్నేర్పడన్॥ వ॥ కదిసి కలికి పలుకులం బలుకుచు నులుకు చెడి ఝుళుకు సౌరక యెదురనిదురం గదిరిన ఫణియని యెఱుంగక గుణమతంబిగు ముజడమతి జెడంగునక అటిజరభి తెఱవ పఱపున డుమ నెఱపుగలిగి మెఱయుచుఁ గనుంగవం దెఱవక వెఱపు మఱపు నెఱుంగక కొమరు మిగులు చిఱుతకొమరు సిందిగి చితొడలన డుమనిడుకొని యొడలు నివురుచు నెడనెడ మమతం గడలుకొలుపుచు నాఁకొన్న చిన్ని యన్న చన్నుగుడువుమని చన్నిచ్చు సమయంబున॥ సీ॥ మేల్కొన్న తెఱఁగున మెల్లనఁ గను విచ్చి క్రేగంటఁ జూచుచుఁ గిదికి నీల్గి, యావలించుచుఁ జేతులాకసంబునఁ జాఁచి యొదిగిలి యాఁకొన్న యోజనూఁది, బిగిచన్నుగవఁ గేలఁ బీడించి కబళించి గ్రుక్క గ్రుక్కగుగుటుగుటుకుమనుచు, నొక రెండు గ్రుక్కలను పిడ ప్రాణంబులు సైతము మేనిలో సత్వమెల్లఁ, ద్రావెన దియును గుం

❋ ప్రతీతము, ప్రసిద్ధము. ❋ క్రాలుకన్నులు, లకుకన్నులు, కౌను, నడుము.

డెలుదల్లడిల్లఁ జిమ్మదిఱుఁగుచు నిలువక శిరము వ్రాల నితరబాలుర క్రియ వాఁడఁ పీవు గావు । చన్నువిడువుము విడువుము చాలుననుచు॥ క॥ నిబ్బరము దప్పి మంటలు ప్రబ్బిన ధృతిలేక నేత్రపదహస్తంబుల్ గొబ్బున వివృతములగుచును గుబ్బనుచున్నట్టి మాఁతగూలెన్ నేలన్॥ మ॥ అదరెన్ గొండలతోడ భూమి గ్రహతారానీకముల్ మింటిపై బెదరెన్ దిక్కుల మూలు మ్రోఁతలెసఁగెన్ భీతిల్లె లోకంబులుం గదలం బాఱెను వజ్రభిన్నగిరిరేఖంబూర్వదేహంబుతోఁ ద్రిదశధ్వంసిని గూలెఁ గుయ్యిడుచుం దద్దీర్ఘోరుఘోషంబునన్॥ క॥ అప్పుడు దెప్పరమగు నా చప్పుడు హృదయములఁ జొచ్చి సందడిఁ బెట్టన్ ముప్పిరిఁగొని పడిరెటుకలు దప్పి ధరన్ గొల్లలెల్లఁ దల్లడపడుచున్॥ క॥ ఆజరభిరండరక్కసి నైజశరీరంబు నేలనలియంబడినన్ యోజనమున్నర మేరధరాజంబులు నుగ్గులయ్యె రాజవరేణ్యా॥ సీ॥ *దారుణలాంగూలదండదంతంబులు నగగహ్వరముఁ బోలు నాసికయును గండశైలాకృతిగల కుచయుగమును విరిసితూలెడి పల్ల వెంట్రుకలును జీకటినూఁతులఁ జెనయు నేత్రంబులు పెనుదిబ్బఁబోలెడి పెద్దపిఱుఁదు చాలుకట్టలఁబోలు చరణోరుహస్తంబు లింకిన మడువుతో నెనయు కడుపు గలిగి పట్టోర్విశదీర్ఘమై కదిసి చూడ భయదమగు దాని ఘనకళేబరముఁ జూచి గోపగోపీజనంబులు గుంపుఁ గూడి బెగడుచుండిరి చనమున బెదరు గదిరి॥ ఇవ్విధంబున॥ క॥ ఆతఱిఁ గుఱువఁ గనడిచెను నూతనఫుల్లాబ్జలోచనుఁడు హరి మృత్యుద్యోతనఁ గృతముని సముదయ యాతనఁ బూతన నెఱింగి యాతను లీలన్॥ క॥ ¶విషధరరిపుగమనునికిని విషగళసఖునికిని విమలవిషశయనునికిన్ విషభవభవజనకునికిని విషకుచ చను విషముఁ గొనుట విషమే తలఁపన్॥ వ॥ అంత నా గోపగోపీజనంబులు దెలిసి రోహిణీయశోదలం గూడుకొని బెగ్గడిలక డగ్గరి॥ శా॥ నేలం గూలిన మేటి పెన్నురముపై నిర్భీతిఁ గ్రీడించు నో బాలారమ్మని మూఁపుఁ జేర్చుకొని సంస్పర్శించి నూరార్చుచు న్గోలాంగూలముఁ ద్రిప్పి గోపురజమున్ గోమూత్రముం జల్లి తద్బాలాంగంబుల గోమయంబలఁది రా పంద్రెండు నామంబులన్॥ రక్షావచనము॥ మఱియు నంతటం దనియక గోపికలాచమనంబులు సేసి దక్షులై మునుదమకురక్షాకరంబగు బీజన్యాసంబు చేసుకొని చిన్నియన్న నీ యడుగుల నజుండును, జానువుల ననిలుండును, దొడల యజ్ఞుండును, గటితలంబచ్యుతుండును, గడుపు హయాస్యుండును, హృదయంబు కేశవుండు, నురము నీశుండును, గంఠంబు నినుండును, భుజంబులఁ జతుర్భుజుండును, ముఖంబు త్రివిక్రముండును, శిరంబీశ్వరుండును రక్షింతురు- ముందు చక్రియు, వెనుక గదాధరుండైన హరియుఁ, బార్శ్వంబుల ధనుర్ధరుండైన మధువైరియు, నసిధరుండగు జనార్దనుండును, గోణంబుల శంఖచక్రగదాధరుండైన నయ్యురగశయనుండును, మీఁదనుపేంద్రుండును, గ్రిందు తార్క్ష్యుండు, నంతటను హలధరుండగు పురుషుండును గాతురు- నీ యింద్రియంబుల హృషీకేశుండును, బ్రాణంబుల నారాయణుండును, జిత్తంబు శ్వేతద్వీపపతియును, మనంబు యోగీశ్వరుండును, బుద్ధి నిపృశ్నిగర్భుండు, నహంకారంబును భగవంతుండైన పరుండుఁ బాలనంబు సేయుదురు- నీవు క్రీడించు నెడ గోవిందుండును, శయనించుతఱి మాధవుండును, నడుచు వేళ వైకుంఠుండును, గూర్చున్న సమయంబున శ్రీపతియును, గుడుచు కాలంబున సర్వభక్షుకుండయిన యజ్ఞభుజుండు నేమఱకుండుదురు- నిన్నుఁ బేర్కొని నదుస్స్వప్న వృద్ధబాలగ్రహంబులును, గూశ్మాండఢాకినీయాతుధానులును, భూతప్రేతయక్షరాక్షసపిశాచవినాయకులును, గోటరాదులును, జ్యేష్ఠాదిభూతనాథులును, మాతృకాదిగణంబులు నశియింతురు. నీయందుఁ బ్రాణేంద్రియశరీరవిరోధంబులైన యున్మాదంబులు, నపస్మారంబులును, దుస్స్వప్నంబులును బొందకుండుం గావుత యని రక్ష చేసి దీవించిరంత॥ క॥ ఆ పెద్ద వేడబంబుల పాపనికిఁ జన్నుఁ గుడిపి పానుపుపైనం బ్రాపించి కప్పి యూరుకు మోపాపఁడ యని యశోద యొయ్యనఁ బాడెన్॥ వ॥ అంత నందుండు మొదలైన గోపకులు మధురనుండి వచ్చి రక్కసి మేనుఁ గని వెఱఁగుపడి మున్ను వసుదేవుం డుత్పాతంబు లెఱింగి చెప్పె నతండు మహాయోగియని పొగడి కఠోరంబగు పూతన మొడలుఁ గుఠారంబుల నఱికి తమ ‡కుటీరంబులకుం దవ్వగు ప్రదేశంబున పటీరంబుల దహనంబు సంగ్రహించి దహించిరి॥ గీ॥ పొగిలి పొగిలి కాలుచున్న దేహంబున నగరుపరిమళముల పొగలు వెడలె దేహకల్మషములు శ్రీహరిముఖమునఁ ద్రావఁబడుటఁ జేసి భూవరేణ్య॥ క॥ హరి దనమీఁదం బడముల గరములు నిడి చన్నుఁ గుడిచి వికదిసిన మాత్రన్ హరిజనని పగిదిఁ బరగతి కరిగెను దురితములఁ బాసి యసురాంగనయున్॥ క॥ వెన్నునికొకమఱి

---

* దారుణలాంగూలదండదంతంబులు భయంకరములగు తోఁకలవలె-కట్టెలవలె పొడవులయిన పండ్లును. ‡కుటీరము గృహము-గుడిసె. పటీరంబుల చందనవృక్షములచేత. ¶విషధరరిపుగమనునికిని॥ విషధర సర్పములకు, రిపు శత్రువైన గరుత్మంతునిపై నెక్కి, గమనునికి సంచరించువానికిని, విషగళసఖునికిని॥ గరళకంఠుడయిన శివుఁడే స్నేహితుఁడుగాఁ గలవానికిని, విమలవిషశయనునికిన్॥ విమల విష నిర్మలములగు జలములయందు, శయనునికిన్ పరుండియుండువానికిని, విషభవభవజనకునికిని॥ విషభవ జలమునందు బుట్టిన పద్మమునందు, భవ ఉద్భవించిన బ్రహ్మయొక్క, జనకునికిని తండ్రియైనవానికిని, విషకుచ గరళము స్తనమందుఁ గల భూతకియను రక్కసియొక్క, చనువిషము పాలిచ్చునపుడుగల విషమును, కొనుట గ్రహించుట, తలఁపన్ విచారింపఁగా, విషమే కష్టము.

విసమును దన్నిచ్చిన బాలహంత్రి చనెనఁట దివికి నెవ్వన్ను నెఁగని పెంచుచుఁ దన చన్నిచ్చిన సతికి మఱియు జన్మము గలదే॥ క॥ హ
రిఁగని చన్నులు సుడి పెడి తరుణులు ప్రాపించు పదము తలఁపఁగ వశమే హరి యారగించుటం బా ల్గురిసిన ధేనువులును ము
క్తిఁ గొనలఁ జరించుఁ॥ క॥ శ్రీ ఆపూతన మెయిగంధము గోపాలు రెఱింగి యిట్టికువనిత యొడలం దీపాటి స్వాదుగంధము ప్రా
పించునె యనుచుఁ జనిరి పల్లెల కధిపా॥ వ॥ అంత నందుండు పరమానందంబున నింటికిం జని వ్రేతల చేత రక్షసేసి సేఁతలన్నియు
నెఱింగి వెఱఁగుపడి పాపని లేపి శిరంబు మూర్కొని ముద్దాడి ముదంబున నుండె నని చెప్పిన విని పరీక్షిన్నరేంద్రుం డిట్లనియె॥
క॥ ఏయే యవతారంబుల నేయే కర్మములు చేసె నీశుఁడు హరి భద్రాయతనము లన్నియు విన బాయదు చిత్తంబు సెవుల
పండువు లయ్యెన్॥ క॥ ఉరుసంసారపయోనిధి తరణంబులు పాపపుంజదళనంబులు శ్రీ కరణంబులు ముక్తిసమాచరణం
బులు బాలకృష్ణసంస్మరణంబుల్ ॥ వ॥ అని తరువాత బాలకృష్ణుం డేమి చేసె నాయంచుం గృపగలదేని చెప్ప వే యని యడిగిన

శ్రీ బాలుండగు కృష్ణుండు శకటమును దన పాదముచేఁ గూలఁద్రన్నుట. శ్రీ

రాజునకు శుకుం డిట్లనియె॥ సీ॥ బాలకుఁ డొదిగిలఁబడ నేర్చె నిజజన్మనక్షత్రమం దొక నాఁడు నందపాలఁతి వేడుకతోడఁ బో
రుగు వ్రేతలఁ జీరి వాదిత్రగీతారవంబు చెలఁగ విప్రులతోఁ గూడ వేదమంత్రంబుల నభిషేచనాదిక మాచరించి వారి దీవె
నఁ బొంది వారికి మొదవుల నన్నంబు చీరెలు నడిగినట్టు లిచ్చి బాలుఁ డియ్యమెసఁగఁ బానుపుఁ జేర్చి నిదురఁ బుచ్చి గోపనివ
హామునకు గోపికలకుఁ బూజఁ గొమరారఁ జేయుచు జనని కొడుకు మఱచె సంభ్రమమున॥ ఆ సమయంబున॥ క॥ నిమిరించి నశి
వాఁకొని కిముకుచుఁ జనుఁ గోరి కెరలి కిసలయవిలసన్మృదు చక్ర చాప రేఖా స్పదపదమునఁ దన్నె నొక్క బండిం దండిన్॥
క॥ శకటము హరి దన్నిన దివి ప్రకటంబై యెగసి యిఱుసు భరమునఁ గండ్లుం వికటంబుగ నేలం బడె నకటా యని గోపబృంద
మాశ్చర్యపడన్॥ వ॥ అప్పు డందున్న సరసపదార్థంబులు వ్యర్థంబులై నేలం గూలుటం జూచి యశోదానందముఖ్యులైన గోప
గోపికాజనంబులు పనులు మఱచి *ప్రబ్బంబులు మాని యుబ్బు చెడి వెఱపులు ఘనంబులుగ మనంబులం ముఁగమర॥ క॥ మిన్నున
కూరక నెగయదు తన్నసమర్థుండు గాఁడు తల్పగతుం డీ చిన్నికుమారుఁడు తేరే శ్రీ విన్ననువున నెగసె దీని విధ మెట్టిదియో॥
అని వితర్కించు సమయంబున॥ క॥ బాలకుఁ డాఁకొని యేడ్చుచుఁ గాలెత్తినఁ దాఁకి యెగసెఁ గాని శకటమే మూలమున నెగ
య దని తద్బాలునికడ నాడుచుండి పలికిరి శిశువుల్ ॥ ఇట్లు శిశువుల పలుకులు విని॥ శా॥ బాలుం డెక్కడ బండి యెక్కడ నభో
భాగంబుపైఁ జేడ్పడన్ గాలం దన్నుట లెక్కడాటపడుచుల్లల్లాడిరీ జల్పము లేక లోకంబుననైనఁ జెప్పఁబడు నే యేచ్చంద
మో కాకయుం జాలాపించుచు వ్రేలు వ్రేతలు ప్రభూతాశ్చర్యలై రంతటన్॥ వ॥ అప్పు డా బాలుని రోదనంబు విని యశోద ప
రతెంచిన॥ గీ॥ అలసితివి గదన్న యాఁకొంటివి గదన్న మంచియన్న యేడ్పు మానుమన్న చన్నుగుడువుమన్న సంతసపడుమ
న్న యనుచుఁ జన్నుఁ గుడిపె నర్భకునకు॥ వ॥ అంత నబ్బాలుని మేన బాలగ్రహంబు సోఁకును గదా యని శంకించి గోపకులనేకుల
నేక బలివిధానంబులు సేసిరి బ్రాహ్మణులు దధికుశాక్షతంబుల హోమంబు లాచరించిరి ఋగ్యజుస్సామమంత్రంబుల న
భిషేచనంబులు సేయించి స్వస్తిపుణ్యాహవాచనంబులు చదివించి కొడుకున కభ్యుదయార్థంబు నందుం డలంకరించిన పాడి

శ్రీ తృణావర్తుఁడను రాక్షసుఁడు సుడిగాలియై కృష్ణుని యెత్తుకొనిపోవుట. శ్రీ

మొదవుల విద్వజ్జనంబుల కిచ్చి వారల యాశీర్వాదంబులు గైకొని ప్రమోదించె నని చెప్పి శుకుం డిట్లనియె॥ క॥ కొడుకు నొక
నాఁడు తొడపై నిడుకొని ముద్దాడి తల్లి యెలమి నివురుచోఁ గడుదొడ్డకొండశిఖరము వడువున వ్రేఁగయ్యె నతఁడు వసుధాధీ
శా॥ క॥ బరువైన కొడుకు మోవను వెరవిడి యిలమీఁదఁ బెట్టి వెఱచి జనని దా ధరఁ గావఁ బుట్టిన మహాపురుషుఁడు గాఁ బో
లు ననుచు బుద్ధిం దలంచెన్॥ అప్పుడు॥ క॥ ఖరమతి కంసుని పంపున నరిగి తృణావర్తుఁ డవని కతిచోద్యముగా సురగరువలియై విస
విస నరుదరుదనము సరి విసరి హరిం గొనిపోయెన్॥ క॥ సుడి యెఱుఁగని హరి సుడివడ సుడిగాలి తెఱంగు రక్కసుఁడు విసరెడి
యా సుడిగాలి ధూళి కన్నులఁ సుడిసిన గోపకులు బెగడి సుడివడి రధిపా॥ వ॥ మఱియు మలయపవనదనుజుండు విలయపవనుని
తెఱంగునకు సిమసంగిమఁ సరిముసరుక విసివిసరెడి సురకరువలిం బొడమిన పుడమిరజంబు వడి నెగసి గగనమున మెఱసి తరణికి
రణములకు మఱుఁగువడిన నిబిడమగు బెడిదంపు తిమిరమున దశదిశ లెఱుంగఁబడక గోకులం బాకులంబు నొంద నొండొరుల నె
ఱుంగక బెండువడుచున్న జనంబుల మనంబుల ఘనంబగు భయంబు రయంబునం జెంద నదభ్రపరిభ్రమణశబ్దంబున దిగంతం
బులు చెవుడుపడి పరిభ్రాంతంబులుగ నొక్కముహూర్తమాత్రంబున భువనభయంకరంబు దోఁచె నాసమయంబున॥
ఉ॥ పాపనిఁ జూడఁగానక విపద్దశ నొందికలంగి తల్లి యో పాపఁడ బాలసూర్యనిభ బాలశిరోమణి నేఁడు గాలికిన్ జేపడిపో
యితే యనుచుఁ జీఱుచు దైవముఁ జాల దూరుచున్ దాపము నొంది నెవ్వగలఁ డయ్యుచుఁ గుందుచు బిట్టుగుయ్యుచున్॥ క॥ సుడి

శ్రీ ఆపూతన అభాగకి మొక్క. *ప్రబ్బంబు అర్చన-వేడుక. శ్రీ విన్ననువు ఉపాయము.

గాలివచ్చినిన్నుఁ। సుడిగొనికొనిపోవమింటసుడివడిగొనుచుఁ।బెడగడరెడినాముద్దుల। కొడుకాయేమంటివనుచుఘో
రంబనుచుఁ॥ఉ॥ఇక్కడఁబెట్టితిందనయుఁడిక్కడనాడుచునుండెగాలిదా। నెక్కడనుండివచ్చెశిశువెక్కడిమార్గమువట్టి
పోయెనే। నెక్కడఁజొత్తునంచుఁగనులెత్తుచుగ్రేపుఁదొలంగిబిన్నవై। పొక్కుచువ్రాలుగోవుక్రియభూస్థలివ్రాలెనురం
తచింతయై॥క॥పాపనికైయిటుపొగిలెడి।యాపాపనితల్లిఁజూచియాకటపడుచుఁ।గోపాలసతులుబాష్పజ।లాపూరితన
యనలైరియార్తింబడుచుఁ॥శా॥ ఆలోఁజక్రసమీరదైత్యుఁడసుహాహాహాంకారుఁడైమింటికిఁ। బాలుందోకొనిపోయిపో
యికుదిఁదద్భారంబుమోవఁగబల।శ్రీలేమింబరిశాంతవేగుఁడగుచుఁజేష్టింపఁగాలేకము। న్నీలాగర్భకుఁజూడనంచునిట
మీఁదెట్లంచుఁజింతించుచుఁ॥అల్లుదనుజుఁడుదింతెంచుచున్నసమయంబున॥క॥బాలద్విరదకరంబులఁ। బోలెడికరముల
నుదనుజుఁబొందుగబిగియంగీలించివ్రేలఁబడియెను।బాలకుఁడొకకొండభంగిఁబరుసైయధిపా॥క॥మెడబిగియఁబట్టుకొని
డిగఁ। బడియెడిబాలకునిచేతఁబర్వతనిభుచే। విడివడఁజాలకవాఁడుఱిఁ। బడిబెగడెఁఖగముభంగిభయముంబొందెన్॥
క॥హరికరగళపీడనమునఁ।బరవశుఁడైరాలమీఁదభగ్నాంగకుఁడై। సురవైరిభటుఁడుగూలెను।బురభంజనుకోలఁగూలు
పురముంబోలెన్॥వ॥అంతగోపకాంతలంతయుంగనిరోదనంబులుమానిసమ్మోదంబునవిక్కవిరిసెరక్కసునియురమునను
రువుఁగలిగిబరువులేకవ్రేలుబాలుంగొనివచ్చిముచ్చిలుచున్నతల్లికిచ్చిరప్పుడుగోపగోపికాజనంబులండఱుదనులోనిట్లని
రి॥క॥రక్షణములేకసాధుఁడు।రక్షితుఁడగుసమతఁజేసిరాయిడులందున్। రక్షణములువెయిగలిగిన।శిక్షితుఁడగుఖలుఁడు
పాపవిత్తుండగుటన్॥మ॥ గతజన్మంబులనెంచుబుట్టితిమొయాగశ్రేణులేమేమిచే। సితిమోయెవ్వరికేమిపెట్టితిమొయే
చింతారతింబ్రొద్దువు। చ్చితిమోసత్యములేమిపల్కితిమొయేసిద్ధప్రదేశంబుఁద్రొ। క్కితిమోయిప్పుడుచూడఁగంటిమిచ
టంగృష్ణార్భకున్నిర్భయున్॥వ॥అనిపలికిరంతనందుండుమున్నుదనకువసుదేవుండుసెప్పినమాటలకువెఱఁగుపడుచుండె
మఱియును॥సీ॥ జననాథయొకనాఁడుచన్నుచేపినఁదల్లిచిన్నిముద్దులకృష్ణుఁజేరఁదిగిచి।యెత్తిపెందొడలపైనిడికొనిము
ద్దాడిచన్నిచ్చినెమ్మోముచక్కనివిరి।యల్లననగవుతోనావలించినబాలువదనగహ్వరమునవారినిధులు।దిశలుభూమియు
వనద్వీపశైలంబులునేఱులుగాలియునినుఁడుశశియు। దహనుఁడాకసంబుదారలుగ్రహములు। నఖిలలోకములుచరాచ
రంబు।నైనభూతగణములన్నియునుండుటఁ।జూచికన్నుమోడ్చిచోద్యపడియె॥ వ॥ అంతనొక్కనాఁడువసుదేవుపంపున
యశస్విన్నపురోహితుండైనగర్గుండుమందకుంజనుదెంచిననందుండతనిఁగనుంగొనిలేచినిలిచికృతాంజలియై॥క॥ కోరిభజిం
చెనునందుఁడు।సారగుణాచారమార్గసత్సంసర్గున్। ఆరాధితభర్గున్మతి। దూరితషడ్వర్గుఁగుజనదుర్గున్గర్గున్॥ వ॥ మఱి
యుఁదగినసత్కారంబులుచేసియిట్లనియె॥క॥ఊరకరారుమహాత్ములు। వారధములయిండ్లకడకువచ్చుటలెల్లన్। కారణ
ముమంగళములకు।నీరాకశుభంబుమాకునిజముమహాత్మా॥శా॥ జ్యోతిశ్శాస్త్రములకెల్లమేటరివితేజోమూర్తివాశాంతవి।
ఖ్యాతస్ఫూర్తివిబ్రహ్మబోధనుఁడవాకర్ణింపునాపల్కని।ర్ణీతుండైవసురుండుమానవులకున్విప్రోత్తముఁడండ్రునీ। నా
తుర్యంబుననీకుమారులకుసంస్కారంబుఁగావింపవే॥ వ॥అనిరామకృష్ణులంజూపినగర్గుండుమున్నుకంసునిచేతవ్రేటుఁబడి
దివికెగసిపోయినతెఱవచెప్పినతెఱంగుతేటపడదేవకీదేవికొడుకనికృష్ణునికంసుండుదలంచుఁగావునరహస్యంబునసం
స్కారంబుసేయుటకార్యంబనినందానుమతంబునరోహిణీకుమారునుద్దేశించి॥క॥జనులరమియింపఁదిరిగెడి।యనువుకలి
మిరాముఁడనియయ్యెనుసంకర్షంబునసంకర్షణుఁడనియును।ఘనబలమునబలుఁడనియునగణుతింతురుచెన్నుపా॥వ॥మఱియుం
గృష్ణునుద్దేశించితొల్లియీశిశువుధవళారుణపీతవర్ణుండైయిప్పుడునల్లనైనకతంబునఁగృష్ణుండయ్యెవసుదేవునకునొక్క
డజన్మించినకారణంబునవాసుదేవుండయ్యె-నీపాపనికిగుణరూపకర్మంబులనేకంబులుగలుగుటంజేసినామంబులనేకంబు
లుగలవీశాబకునివలనమీరుదుఃఖంబులఁదరియింతురు-యీయర్భకునిచేతదుర్జనశిక్షణంబునగునీకుమారుండునారాయ

——శ్రీకృష్ణబలరాములబాలక్రీడాభివర్ణనము.——

ణసమానుండనిచెప్పితనగృహంబునకమ్మునీశ్వరుండుచనియెనందుండునుబరమానందంబుననుండెనంత॥ సీ॥జానుభాగ
ములహస్తములునీడ్వఁజేసినిడుచుదిగ్గనఁబోనురింతనంత। నవ్వులపయ్యెదలందిజవ్వాడుదురాలక్రేపులతోఁకలలమిప
ట్టి।విడువనేరకవానివెనువెంటఁజరుగుచుసారిదిపంకములందుఁజొత్తురెలమి। యెత్తిచన్నిచ్చుచోనిరుదెసఁజాలిండ్లుచేతఁ
లఁబుడుకుచుఁజేపుగలుగ।మాఁటుమరుగ్రుక్కగ్రుక్కకుఁదోరమునుచు।నాడునరుముద్దపలుకులవ్యక్తముగను।గరము
లల్లార్చికోరికఁగడలుకొలుప।రామకృష్ణులుశైశవరతులఁదగిలి॥క॥ తడవాడిరిబలకృష్ణులు।దడవాడిరివారిఁజూచితగగం
ఖామల్ ।దడవాడిరరులుభయమునఁ।దడవాడిరిమంతనములఁదపసులువేడ్కన్॥ సీ॥తలయెత్తిమెల్లనఁదడవియాడెడునే

శపన్నగాధీశులపగిదిఁ దాల్తు। రంగసమ్మృష్టపంకాంగరాగంబుల నేనుఁగుగున్నల నెత్తువత్తు। రసమంబులైనజవ్వాదిలే
ఖంబులసింగంపుకొదమలసిరివహింతు। రాననంబుల కాంతులంతంత కెక్కఁగ బాలార్కచంద్రులపగిదిఁదోఁతు। రేలమిఁ
దల్లులచన్నుఁబాలెల్లఁద్రావి పరమయోగోద్ధవామృతపానలీల। సోలియోగులవిధమునసొంపుగందు। గాకుమారులుజన
మనోహరులగుచు॥ క॥ చూడనివారల నెప్పుడుఁ। జూడక లోకములుమూఁడుచూపులఁదిరుగన్। జూడఁగ నేర్చినబాలకు। చూ
డామణిజనుల నెఱిఁగి చూడఁగ నేర్చెన్॥ క॥ నగవులవిద్యలపోడిమి। నగుబాటుగఁ జేయ నేర్పుతగవరియంత। న్నగుమొగము
తోడ మెల్లన। నగుమొగములసతులఁజూచినగ నేర్చె నృపా॥ క॥ అవ్వల నెఱుఁగకముప్పూరి। కవ్వల వెలుఁగొందుపరముఁడ
ర్భకుఁడై యా। యవ్వలకుసంతసంబుగ। నవ్వాయవ్వాయనంగ నల్లన నేర్చెన్॥ క॥ అడుగులు వేయఁగలిగి రెం। డడుగుల నే
మున్నుమిన్నునలమినబాలుం। డడుగిడఁదొడఁగెను శాత్రవు। లడుగులుసడుగులును వదలియడుగవనిఁబడన్॥ మఱియును॥
సీ॥ తనువుననంటినధరణీపరాగంబుపూసిన నెఱిభూతిపూఁతగాఁగ। ముందరవెలుఁగొందుముక్తాలలామంబు తొగలసంగ
డికానితునుకగాఁగ। ఫాలభాగంబుపైఁబరగుకావలిబొట్టు కామునిగెల్చినకన్నుగాఁగ। గంఠమాలికలోనిఘననీలరత్నం
బుకమనీయమగు మెడకప్పుగాఁగ। హారవల్లులురగహారవల్లులుగాఁగ। బాలలీల ప్రౌఢబాలకుండు। శివునిపగిదినొప్పె శివుని
కిఁ దనకును। వేఱులేమిఁ దెలుప వెలయునట్లు॥ క॥ ఆపాపలవిహరణములు। తీపులుపుట్టింపమఱియు తేఁకువ లేకా। గోపాలసతు
లుమకుఁగావ। నేపనులును మఱచియుండిరీక్షణపరలై॥ వ॥ ఆసమయంబున బాలకులతల్లులు గోఱ,గోరు,కొమ్ములుగలజంతు
వులవలన నేమఱక జల,దహన,కంటకాదులవలన మోసపోక బాలసంరక్షణంబుసేయుచు నుల్లంబులు మొల్లంబులైన ప్రే
మంబులభిరామంబులుగా విహరించుచుండిరంత॥ క॥ తనయీడు గోపబాలురు। తనుఁగొలువఁగ రాముఁగూడితనువుగలుగు
చు। న్దనుగమనంబులఁ గృష్ణుఁడు। తనుమధ్యలు మెచ్చ నీలతనుఁడు దనరెన్॥ వ॥ మఱియు నాకుమారుండు దినదినంబునకు
సంచారసంభాషణదక్షుండై॥ ఉ॥ చప్పుడుసేయకుండుమనిజంకెయొనర్చిననగ్గిఁబోవఁగా। నప్పుడు బారసాఁచితననవ్వుల
వింములువచ్చిరంచునవ్వొప్పఁగఁజీఱుతల్లిదెసకొత్తిలికృష్ణుఁడురంతుసేయుచు। న్నప్పుడువచ్చి చన్గుడుచునవ్వులయన్నొ
లగంటమ్రోయఁగన్॥ క॥ వల్లవగృహనవనీతము। లెల్లనుభక్షించివచ్చియెఱుఁగనిభంగి। న్దల్లిఁగదిసిచిట్టాడుచు। నల్లనచను
బువ్వఁబెట్టుమవ్వాయనుచున్॥ మఱియు గోపకుమారులంగూడికొని కృష్ణుండు॥ సీ॥ గోవల్లభుఁడ నేను గోవులుమీరని వడిఁ అం
కెవైచుచు వంగియాడు। రాజునేభటులుమీరలురండురండనిప్రాభవంబున పెక్కుపనులువనుచు। నేతస్కరుఁడ మీర లింటి
వారనినిద్రపుచ్చిసొమ్ములుగొనిపోయి డాఁగు। నేసూత్రధారిమీరిందఱుబహురూపులని చెలంగుచు నాటలాడఁబెట్టు।
మూలలుఱుకును డాగిలిమూఁతలాడు। నుయ్యాలలనూఁగుఁ జేబంతులూనరవైచు। జారచోరులజాడలఁ జాలనిగుడు। శౌరి
బాలురతోనాడు సమయమందు॥ వ॥ మఱియు నాకుమారశేఖరుండు కపటశైశవంబున దొంగజాడలం గ్రీడింపగోపికలోపి

శ్రీ గోపికలు శ్రీకృష్ణునిదుడుకుతనంబుల యశోదాదేవితోఁ జెప్పుట. శ్రీ

కలులేక యశోదకడకువచ్చి యిట్లనిరి॥ క॥ బాలురకుఁబాలులేవని బాలింతలుమొఱలువెట్టఁ బకపకనగియీ। బాలుండాలము
సేయుచు। నాలకుఁ గ్రేపులను విడిచె నంభోజాక్షీ॥ క॥ పడఁతీనీబిడ్డఁడుమా। కడవలలోనున్నమంచి కాఁగినపాలా। పడుచుల
కుఁబోసిదిక్కన। కడవలఁబోనడఁచెనాజ్ఞకలదో లేదో॥ క॥ మీపాపఁడుమాగృహముల। నాపోవఁగఁబాలుఁద్రావియగపడ
కున్న। న్గోపింపఁబిన్నపడుచుల। వాపోవఁగఁజిమ్ముకొనుచువచ్చెన్ దల్లీ॥ మత్తకోకిల॥ పుట్టిపుట్టఁడునేఁడుదొంగిలఁబోయి
మాయిలుఁజొచ్చి తా। నుట్టిక్రిందొకరోలుఁబీటలు నొకప్రోవిడియెక్కిచైఁ। బెట్టఁజాలక కుండక్రిందొక పెద్దతూఁటొ
నరించిమా। పట్టిమీఁగడపాలుఁ జేరలఁబట్టి త్రావెఁ దలోదరీ॥ క॥ ఆడంజనివీరల పెరు। గోడకనీసుతుఁడుద్రావియొకయించు
కఁ జాఁ। గోడలిమూఁతెంజరిమినఁ। గోడలుమ్రుచ్చనుచునత్తమొత్తెలతాంగీ॥ క॥ వారిల్లుఁజొచ్చికడవలఁ। దోరంబగు నెయ్యిఁ
ద్రావితుదినాకడవ। ల్వీరింటనీసుతుండిడ। వారికివీరికిని దొడ్డవాదయ్యెసతీ॥ క॥ వేలుపులఁ డెనాకంబెను। వేలుపుమఱియె
వ్వఁడనుచుఁ బికవికనగిమా। వేలుపులగోడపైనో। హేలావతినీతనూజుఁ డెంగిలిఁ జేసెన్॥ క॥ వెన్నఁదినఁగఁ బోడఁగనిమా। పి
న్నదియడ్డంబువచ్చి పిఱిదికిఁదివియన్। జన్నొడిసిపట్టి చీఱెను। జిన్నికుమారుండెయితఁడు శీతాంశుముఖీ॥ క॥ ఇమ్మగువత్తె
న్నువాకిటఁ। గ్రుమ్మలుచోఁజీఱినిలిపికొని పేరడుగ। న్నెమ్మోవిఁ గఱచివడిఁ జనె। నమ్మా యీముద్దుకుఱ్ఱఁడల్పుడె చెపుమా॥
క॥ చేబంతితప్పిపడెనని। ప్రాబల్యముతోడవచ్చి భవనము వెనుక। న్నాబిడ్డజలకమాడఁగ। నీబిడ్డఁడువలువఁ దెచ్చె నెలఁతుక తె
గునే॥ క॥ ఇచ్చెలువఁజూచిమ్రుచ్చిలి। యచ్చుగనుఱికించుకొనుచునరిగెద నాతో। వచ్చెదవాయని యనినాఁ। డిచ్చెలుతఁడు
సుదతి చిత్రమిట్టిదిగలదే॥ క॥ కొడుకులులేరనియొకసతి। కడువగవఁగఁ దన్నుమగనిఁగాఁగైకొనిన। న్గొడుకులుగలిగెదరని

పైఁబడినాఁడిదివినుముశిశువుపను లేతల్లీ॥ క॥తలఁగినదానందలమనఁ।దలఁగకనాచెలికినానతలయెత్తఁగనీ।తలఁగినచో
శెయ్యేదియని।తలయూఁచెన్నీసుతుండుతగ వెన్మృగాక్షీ॥ క॥వ్రాలఁగవచ్చిననీసతి।చూలాలందలఁగుమనుఁడుఃజూలగుట
కనే।మూలంబు చెప్పుమనెనీ।బాలుఁడు చెప్పఁడు రెసతులుపర్వేందుముఖీ॥క॥మగువానీకొమరుఁడుమా।మగవారటుఁబో
వఁజూచినంతనమునకు।న్దగఁజీఁజీపొందనడిగెను।జగములమున్నిట్టిశిశువుచదువంబడెనే॥గీ॥నమ్మినిదురనోవనాపట్టి*చుం
చుమా। లేఁగతోఁకతోడలీలఁగట్టి।వీధులంచుఁదోలెవెలఁదినీకొమరుండు।రాచబిడ్డఁడైనఁజవ్వ మేలె॥క॥ నాపట్టిపొట్టనిండఁ
గఁ।బైఁబడినీపట్టి వెన్నబానెండిడినాఁ।డూపిరివెడలచువానిఁ।జూపెదనేమైననీవసుమ్ములతాంగీ॥ క॥ తెలివమొకతెని
ద్రింపఁగ। నెత్తిఁగట్టిరవలువవీడ్చి నేఁడొకతేలుం। గఱపించెనీకుమారుఁడు। వెఱచుచునదిపఱవనగుటవిహితమెసాధ్వీ॥
క॥నాకొడుకును నాకోడలు। నేకతమునఁబెనఁగఁబాముసీతఁడు వై వఁ।గోకలెఱుంగకఁబాటిన।గూకలిడెన్నీసుతుండుఁగు
ణమెగుణాఢ్యా॥ గీ॥తరుణిమొకతె పెరుగుఁదఱుచుచుఁదుదివఁగి। వెన్నఁదీయనెదిగి వెనుకఁగదిసి।మగువనీసుతుండుమ
గపోడుములుసేయ।సాగినాఁడుతగదెచక్కఁజేయ॥ సీ॥ కలకంఠిమావాడగరితలమెల్లనీపట్టిరాఁగలఁడనిపాలు పెరుగు।
లిండ్లలోపలనిడియేమెల్లఁదనత్రోవఁజూచుచోనెప్పుడుచొచ్చినాఁడొ।తలుపులుముద్రలుతాళంబులును బెట్టియున్నచం
దంబుననున్నవరయ।నొకయింటిలోఁబాడునొకయింటిలోనాడునొకయింటిలోనవ్వునొకటఁదిట్టు। నొకటఁజెక్కిరించు
నొకొకచోమృగ।పక్షిఘోషణములుపరగఁజేయు। నిట్లుచేసి వెనుకనెక్కడఁబోవునో। కానరాఁడుజిత్తకడవలుండు॥
క॥ కడులచ్చిగలిగెనేనియుఁ।గుడుతురుగట్టుమరుగాకకొడుకులనగుచు।న్బడుగులవాడలపైఁబడ।విడుతురెరాకాంతలెం
దువినులేందుముఖీ॥ క॥ ఓయమ్మనీకుమారుఁడు।మాయిండ్లనుబాలుఁబెరుగుమననీడమ్మా।పోయెదమెక్కడికైనను।మా
యన్నలసురభులానమంజులవాణీ॥ వ॥ అనిమఱియుననేకవిధంబులబాలకృష్ణుండుసేయువినోదంబులుదమయందుఁజే
యుమహాప్రసాదంబులనియెఱుంగకదూఱుచున్న యట్టిగోపికలకుయశోదయిట్లనియె ॥ క ॥ చన్నువిడిచినఁడిట్టట్టు।
నెన్నఁడుపొరిగిండ్లత్రోవ లెఱుఁగఁడు నేఁడుం। గన్నులుదెఱువనిమాయీ।చిన్నికుమారకునిఅవ్వ సేయందగునే॥గీ॥అన్య
మెఱుఁగడుతనయుంతనాడుచుండు।మంచివాఁడితఁడెగ్గులుమానరమ్మ।రామలారత్రిలోకాభిరామలార।తల్లులారగుణ
వతీమతల్లులార॥వ॥అనియశోదవారలనెడంబఱచిపంపికొడుకుంగోపింపఁజాలకయుండెనిట్లు॥ ఉ॥కాంతలుదల్లితోఁదన
వికారములెల్లగణింపభీతుఁడై।శాంతునిసొంపునన్బరమసాధునిపెంపునగోలమాడ్కివి। భ్రాంతునికైవడిన్జడునిభంగిఁ

※ మృద్భక్షణవిశ్వరూపప్రదర్శనాద్యభివర్ణనము. ※

సుమారకుఁడూరకుండెనే। వింతయులేకదల్లికుచవేదికపైఁదలమోపియాడుచున్॥ వ॥ అంతనొకనాఁడుబలభద్రప్రము
ఖులైనగోపకుమారులువెన్నుండుమన్నుదినెననిచెప్పినయశోదబాలునికేలువట్టికొనియిట్లనియె॥ క॥ మన్నేటికిభక్షించె
దు।మన్నియమములేలనీవుమన్నింపవుగీ।యన్నయుసఖులునుజెప్పెడ।రన్నామన్నేలమఱిపదార్థములేదే॥వ॥ అనిపలికిన
ముగుదతల్లికినెఱదంటమైనకొడుకిట్లనియె॥శా॥అమ్మామన్నుఁదిననేశిశువునోయాఁకొంటినో వెఱ్ఱినో।నమ్మంజూడ
కువీరిమాటలుమదిన్ననీవుగొట్టంగవీ। రిమ్మార్గంబుఘటించిచెప్పెదరుకాదేనిన్మదీయాస్యగం। ధమ్మాఘ్రాణముఁజేసి
నావచనముల్దప్పైనదండింపవే॥వ॥అనిపలికినెయ్యంబుననయ్యవ్వనియ్యకొలిపిక్రీడామనుజబాలకుండైనయీశ్వరుండు
తననోరుఁదెఱచిముఖంబుఁజూపిన॥క॥ఆలలితాంగిగనుంగొనె। బాలునిముఖమందుజలధిపర్వతవనభూ। గోళశిఖితరణి
శశిదిక్పాలాదికరండమైనబ్రహ్మాండంబున్॥కనుంగొని॥ మ॥ కలయో వైష్ణవమాయయోయితరసంకల్పార్థమోసత్య
మో।తలఁపన్నేరకయున్నదాననొయశోదాదేవిగానోపర। స్థలమోబాలకుఁడెంతయీతనిముఖస్థంబైయజాండంబు
ప్రజ్వలమైయుండుటకేమిహేతువొమహాశ్చర్యంబుచింతింపఁగన్॥ గీ॥బాలమాత్రుఁడగుసలీలునిముఖమందు।విశ్వమె
ల్లనెట్లు వెలసియుండు।బాలుభంగినితఁడుభాసిల్లుఁగానిస।ర్వాత్ముఁడాదివిష్ణుఁడగుటనిజము॥ అనినిశ్చయించిన॥గీ॥ పమ
హాత్మ్యవలననీవిశ్వరూపంబు।గానఁబడినబుద్ధికంపమయ్యె।నామహాత్మువిష్ణునఖిలలోకాధారు।నార్తులెల్లఁబాయనాశ్ర
యింతు॥క॥నామగఁడునేనుగోవులు। నీమందలుగోపజనులునిబ్బాలునినే। మ్మోమందున్నవిధముగని। యేమఱితిమిగాని
యీశుఁడీతఁడుమాకున్॥వ॥అనితన్నుపరమేశ్వరుండనితలంచుచున్నయశోదయందునాకృష్ణుండువైష్ణవమాయంబొం
దించిన॥క॥జడనువడిమెఱుకచెడియా।పడఁతుకసర్వాత్ముఁడనుచుఁబలుకకయతనిం।గొడుకనితొడపైనిడుకొని। కడువే
డుకతోడమమతఁగావించెన్నృపా॥అనినవినిరాజిట్లనియె॥గీ॥జగదధీశ్వరునకుఁజన్నిచ్చుతల్లిగా। నేమినోమునోఁచెనీయ
శోద।పుత్త్రుఁడనుచునతనిఁబోషించుతండ్రిగా। నందుఁడేమిచేసెనందితాత్మ॥క॥ప్రబ్బినభక్తినిహరిపైఁగబ్బంబులు సె

•చుంచు।జడ,అవ్వ।అల్లరి-అపకీర్తి.

ప్పకవులుకై వల్యశ్రీ। కబ్బుదురఁట హరిపోషణ। మబ్బినతలిదండ్రు లెచటికబ్బుదురు తుదిన్॥ అనినవిని రాజయోగికి శుక
యోగీంద్రుండిట్లనియె॥ సీ॥ అవనీశ విను ద్రోణుఁడను వాఁడు వసువులయందు ముఖ్యుఁడు ధరయతని భార్య। వారి నిద్దఱి బ్ర
హ్మ వసుధపై జన్మింపఁ డంచుఁ బంపినవారలతనిఁ జూచి। విశ్వేశ్వరుండైన విష్ణు సేవారతి మాకిచ్చి తేనియు మహిజనింతు। న
నవుడు నట్ల కాకనియె వేల్పుల పెద్దయా ద్రోణుఁ డీనందుఁడై జనించె। ధర యశోదయయ్యె దనుజేంద్రవైరియుఁ। గమలగర్భు
మాటఁ గారవించి। తల్లిదండ్రులనుచుఁ దగ వారి మన్నించె। నధికభక్తితోడ నలరిరిట్లు॥ వ॥ అంత నొకనాఁడు తనయింటిక

శ్రీకృష్ణుఁడు దధిభాండవికలనాదులు చేసుటవలన యశోదయతని వెంటదిరిగి పట్టుకొనుట.

డపాపలందఱు నయ్యైయి పనులం దుఁబంపువడి పోయిన నందసుందరి సంరంభంబు నందరికంభంబుకడ సుమరుగా నొక్క దధి
కుంభంబు వెట్టి మిసిమిగల మీఁగడ పెరుగు కూడం బోసి వీఁకనాఁక త్రాడు కవ్వంబున నలవరించి॥ సీ॥ కరకమలారుణ కాంతిఁ గ
వ్వపుత్రాడు పవడంపు నును తీఁగె పగిది మెఱయఁ। గ్రమముతో రజ్జువాకర్షింపఁ బాలిండ్లు వీడ్వడ నొండొంటి పీఁక నొత్తఁ। గు
చకుంభములమీఁది కొంగు జాఱఁగఁ జిక్కవడుచు హారావళుల్ బయలుపడఁగఁ। బొడమిన చెమటతోఁ బొల్పారు నెమ్మొము
మంచుపైఁబడిన పద్మంబుఁ దెగడఁ। గౌను నులియంగఁ గంకణక్వణనమెసఁగఁ। దుఱుము బిగివీడఁ గర్ణికాద్యుతులు మెఱయ।
బాలు నంకించి యప్పుడు పాటఁ బాడ। దరువు లిగురొత్తఁ జెరుగింతి దఱువఁ జొచ్చె॥ ఆసమయంబున॥ క॥ సుడియుచు వ్రాలు
చుఁ గిదుకుచు। నడిగొట్టుచు నమ్మ రమ్మ చన్నిమ్మనుచున్। వెడవెడ గంతులు వైచుచుఁ। గడవఁగదిసి బాలకుండు గవ్వముఁ బ
ట్టెన్॥ క॥ కవ్వముఁ బట్టిన ప్రియసుతు। నవ్వనరుహనేత్రి దిగిచి యంకతలమునన్। నవ్వుచు నిడుకొని మూఁకటి। మువ్వుచుఁ జన్ని
చ్చె నతఁడు దూఁటుచుఁ గుడిచెన్॥ మ॥ కడుపారం జను బాలు ద్రావిన సుతుం గంజాక్షి పీఠంబుపై। నిడి పొంగారెడు పాలు
డించుటకుఁ బోవం జూచి తద్బాలుఁడే। కుఱ్ఱఁడు కోపంబున వాఁడిరాత దధిమత్కుంభంబు వోఁగొట్టెఁ దెం। పడరం గుంభము
లోని వెన్నఁదినె మిథ్యాసంకులద్బాష్పుఁడై॥ వ॥ అంత నాలోలలోచన పాలు డించి వచ్చి వికలంబులయిన దధికుంభశకలం
బులఁ బొడఁగని తుంటకొడుకు వెన్నఁదింట నెఱింగి నగుచు నాకలభగామిని యతనిఁ గానక చనిచని॥ గీ॥ వికచకమలనయన వే
ఱొకయింటిలో। వెలయ రోలుఁ దిరుగవేసి యెక్కి। యుట్టిమీఁద వెన్నలులుపుచు నొకకోఁతికి। పాలు సేయుచున్న బాలుఁ గని
యె॥ మ॥ కనిచేతన్ సెలగోల వట్టికొనుచున్నానిమ్ము కానిమ్మురా। తనయా యెవ్వరియందుఁ జిక్కువడ నే దండంబు నుంగ్గాన నే। విని
వారంబును బొంద నే వెఱవు నే విభ్రాంతియుం జెందము। న్ననియున్నీ విటు నన్నుఁ గైకొనవు నేఁడా రీతి సిద్ధించునే॥ వ॥ అనియ
దలించుచు కొడుకునకు వడిం దలంచి తనుమధ్య తనమనంబున॥ సీ॥ బాలుఁడీతండని భావింతునందు నాయె పెద్దలును నేరరీక్ర
మంబు। వెఱపెఱుంగుటకునై వెఱపింతునందు నాకలిగి లేకొక్కఁడుగాని లేఁడు। వెఱపుతో నాబుద్ధి వినిపింతునందు నాతను
తానయై బుద్ధిఁ దప్పకుండు। నుం డెఱుంగక యింటనుం డెడినందు నా చొచ్చి చూడని దొకచోటు లేదు। తన్ను నెవ్వరైనఁ దలపో
యఁ బాఱెడు। నోజ లేదు భీతి యొక్క టెఱుంగఁ। డెలమి నూరకుండఁ డెకసక్కెములనాఁడు। బట్టి శాస్తి సేయు భంగి యెట్లు॥
అనివితర్కించి॥ క॥ లాలనమున బహుదోషము। లోలిం బ్రాపించుఁ దాడనోపాయములన్। జాలగుణంబులు గలుగును। బా
లురకును దాడనంబు పథ్యంబరయన్॥ వ॥ అని నిశ్చయించి కేలనున్న కోలఁ ద్రుళ్లింపించి బాలా నిలునిలుమని భగ్గుభగ్గున నదల్చి త
ల్లి డగ్గరిన బెగ్గడిలిన చందంబున నగ్గలిక చెడి రోలు డిగ్గనుఱికి॥ క॥ గజ్జలు ఘల్లని మ్రోయఁగ। నజ్జలు ద్రొక్కటలు మానియతిజ
వమున యోషిజ్జనములు నగఁ దల్లియుఁ। బజ్జం జను దేరన తఁడు పరువిడెనధిపా॥ అప్పుడు॥ మ॥ స్తనభారంబున డస్సి గ్రుస్సియ
సదై జవ్వాడు మధ్యంబుతో। జనితస్వేదముతోఁ జలత్కబరితో స్రస్తోత్తరీయంబుతో। వనజాతేక్షణ పాఱి వెంటఁ దిరిగెన్
వారించుచున్వాఁకిటన్। ఘనయోగీంద్రమనంబులున్ వెనుకొనంగా లేని లీలారతున్॥ ఇట్లు కూడం జని॥ సీ॥ స్తంభాది
కంబులు దనకు నడ్డంబైన నిట్టట్టుఁ జని పట్టనీనివాని। నీతప్పు సైరింపు మింకఁ దొంగిలఁ బోవ నే ననిముసుముట్ట నేడ్చువాని।
గాటుక నెఱయంగఁ గన్నులును లుముచు వెడలు కన్నీరుతో వెగచువాని। నే దెస వచ్చునో యిది యని పలుమారు సొరుసు
చుఁ గ్రేకంటఁ జూచువానిఁ। గూడఁ బాఱి పట్టుకొని వెఱపించుచుఁ। జిన్నివెన్నదొంగ చిక్కెననుచు। నలిగి కొట్టఁ జేతులాడక
ప్రాఁబోఁడి। కరుణతోడ బాలుఁ గట్టఁదలఁచి॥ క॥ వీరెవ్వరు శ్రీకృష్ణులు। గారా యెన్నఁడును వెన్నఁ గానరఁట కదా। చోరత్వం
బించుకయును। నేరరఁట ధరిత్రి నిట్టి నియతులు గలరే॥ క॥ పట్టినఁ బట్టువడనినినుఁ। బట్టెద ననిచలముఁ గొనినఁ బట్టుట వెట్టే। ప
ట్టుఁ బడవంద్రు పట్టీ। పట్టుకొనన్నాకుఁ గాక పరులకు వశమే॥ క॥ ఎక్కడనైన నుదిరిగెద। వెక్కడ మెడన్ గుణము గలిగి యుండ
వు నియమం। బెక్కడిది నీకు మఱదినఁ। జక్కఁగఁ బోయెదవు పెక్కుజాడలఁ బుత్రా॥ సీ॥ తోయంబులిపియని తొలఁగక చొచ్చె
దుతలచెన వెళ్లైనఁ దరల నెత్తి। మంటితో నాటలు మానవు కోరాడెదున్నతస్తంభంబులూఁపఁ బోయె। దన్యులనల్పంబులడు

గంగఁబాఱెడు రాచవేటలఁ జాలఁ బన్నఁ దెచ్చె। దలయవు నీళ్లకు నడ్డంబుగ గట్టెదు ముసలి పైహరివృత్తి మొనయఁ జూచెదం
బరంబు మొలకు నడుగవు లిరిగెడ। వింకఁగలికి సేఁత లేల పుత్ర। నిన్ను వంపవ్రాల్ప నే నేరననియు నీ। విట్లు క్రించు మీఁదు నెఱుఁ

ఉలూఖలబంధన-యమళార్జునభంజనాద్యభివర్ణనము.

గకునికి॥ అని సుర్మంబులెత్తి పలికి॥ క॥ ఆలలనఁ గట్టె రోలన్। లీలన్నవనీతచౌర్యశీలున్ బ్రియవాగ్జాలున్ బరివిస్మితగోపా
లున్మత్తాలలామఫాలున్బాలున్॥ క॥ రోలను గట్టువడియున। బ్బాలుఁడు విలసిల్లె భక్తపరతంత్రుండై। *యాలానసన్నిబద్ధవి।
శాలమదేభేంద్రకలభసమరుచిననఘా॥ క॥ వెలిలోను మొదలు తుదినడు। ములు లేక జగంబు తుదియు మొదలున్నడుము। న్వె
లియు న్లోనగు నీశ్వరు। నలవడు నే కట్టఁ బ్రణతు రాల్గాఁ దన్నన్॥ గీ॥ పట్టియలరు బోఁడిపట్టియై యాతఁడని। గట్టె తల్లి పుత్రుఁడని గట్టెఁ
గాక। పట్టి కడుపు పెక్కు బ్రహ్మాండములు పట్టు। బెడఁగి నేనిఁ దల్లి మేలకట్టు॥ క॥ చిక్కఁడు సిరికౌఁగిటిలోఁ। జిక్కఁడు సనక
కాదియోగిచిత్తాబ్జములన్। జిక్కఁడు శ్రుతిలతికావలిఁ। జిక్కెనతఁడు లీలఁ దల్లి చేతన్ రోలన్॥ వ॥ ఇట్లు గ్రద్దన నా ముద్దియ
ముద్దులపట్టి నుదరంబు గట్టనసరుచుఁ జతురంబుగఁ జక్కనొక త్రాడు చుట్టిన నది రెండంగుళంబులకడమ పడియె మఱియు
నొక్క బంధంబు సంధించి వలగొనిన నంతియ కొఱంతయయ్యె- వెండియు నొక్క పాశంబుఁ గూర్చి పరివేష్టించిన వెత్తిఁ జూ
పెనిట్లు॥ క॥ తజ్జననిలోఁగిటం గల। రజ్జుపరంపరల గ్రమ్మఱ నన్నిటఁ గట్ట। న్బెజ్జఁదరిగి రాదయ్యెఁ జ। గజ్జాలము లున్న బొజ్జఁ గట్టన్వ
శమే॥ వ॥ అప్పుడా యవ్వయు, గోపికలును వెఱంగుపడిరి తదనంతరంబ॥ గీ॥ ఒడలఁ జెమటలెగయ నుత్తరీయము జార। వీడియు
న్నతుఱుము విరులు రాలఁ। గట్ట రానితన్నుఁ గట్టెదనని చింతఁ। గట్టుకొనిన తల్లిఁ గరుణఁ జూచి॥ క॥ బంధవిమోచనుఁడీశుఁడు।
బంధింపఁ బెనంగు జననిపాటోర్చి సుహృ। ద్బంధుఁడు గావున జననీ। బంధంబునఁ గట్టువడియెఁ బాటించి నృపా॥ క॥ సంగడి తిరి
గెడు శంభుఁడు। నంగాశ్రయయైన సిరియు నాత్మజుఁడై యుఁ। బొంగెడు పద్మజుఁడును గో। పాంగన క్రియఁ గరుణ పడయర ఖి
లేశ్వరుచేన్॥ క॥ జ్ఞానుల చే మానులచే। దానులచే యోగసంవిధానులచేత। న్బానిని బద్ధుండగు నే। శ్రీనాథుఁడు భక్తియుతు
లచేతం బోలెన్॥ వ॥ అంతనయ్యశోద యింటి కడపనుల వెంటం దిరుగఁ గృష్ణుండు తొల్లి నారదశాపంబున నిసువద్దులై యు
న్న నలకూబరమణిగ్రీవులను గుహ్యకుల నిద్దఱిం గని రోలీడ్చుకొని చనియెనని చెప్పిన శుకయోగివరున కభూవరుండిట్లనియె॥
క॥ నారదుఁ డేల శపించెను। వారా వృక్షత్వమునకు వచ్చిన పనికిం। గారణ మెయ్యది యోగికు। లారాధ్యా యెఱుఁగఁ జెప్పవ మ
య్యెవ్విన్ని మెఱసెన్॥ వ॥ అనిన శుకుండిట్లనియె- మున్ను కుబేరుని కొడుకు లిరువురు శంకరకింకరులై యహంకరించి వెండికొండ
మీఁద విరులతోఁటలం బాడెడి చేడియలం గూడికొని కరేణుసంగతంబులైన యేనుంగుల భంగి సురంగంబులైన మందాకినీత
రంగంబులం గ్రీడింప నారదుండు వచ్చిన నచ్చెలువలు చెచ్చెర వలువలు ధరియించిరి- మదిరాపానపరవశులు గావున వారలి
రువురు వివస్త్రులై మెలంగుచున్న నామునీశ్వరుండు చూచి శపియించువాఁడై ప్రతీతంబగు గీతంబు వాడె వినుము॥ శా॥ సం
పన్నుండొరుఁ గాన లేఁడు తను వున్సంసారము న్నమ్మి హిం। సింపం జూచు దరిద్రుఁడెత్తువడి శుష్కీభూతుఁడై చిక్కి హిం।
సింపం డన్యుల నాత్మ నున్న ములుగాఁ జింతించు నట్లౌటఁ దాత్సంపన్నాంధునకంజనంబు విను మీదారిద్ర్యమూహింపఁగన్॥ అ
సి గీతంబు వాడి తన మనంబున॥ క॥ కలవానిసుతులు మనుచును। గలకంఠులతోడఁ గూడి కానరు పరుల। న్నలలోనైన నుపేక్షింగల
క్రొవ్వడఁగించి బుధులఁ గలుపుట యొప్పున్॥ వ॥ అని చింతించి విజ్ఞానవిశారదుండగు నారదుండు నలకూబరమణిగ్రీవులఁ జూ
చి మీరలు స్త్రీమదాంధులరు గావున భూలోకంబున ‡నర్జునతరువులై నూఱుదివ్యవర్షంబులుండుండట మీఁద గోవిందచరణా
రవిందపరిస్పందంబున॥ క॥ ముక్తులరై నారాయణ। భక్తులరై పరమసాధుభావశ్రీసం। సక్తులరై సురలోక। వ్యక్తులరయ్యెద
రు నాదువాక్యము కతనన్॥ వ॥ అని యిట్లు పలికి నారదుండు నారాయణాశ్రమంబునకుం జనియె వారిరువురు సంగడి మద్దులై
రి పరమభాగవతుండైన నారదుమాటలు వీటింబుచ్చక పాటించి॥ క॥ ముద్దులతక్కరిబిడ్డఁడు। మద్దులఁ గూల్పంగఁ దలఁచి మన
లకఁ దానా। మద్దికవ యున్న చోటికి। గ్రద్దన రోలీడ్చుకొనుచుఁ గడకన్జనియెన్॥ వ॥ చని యా యుగ్మితమహాబలుండు నిజోదర
దామసమాకృష్యమాణతిర్యగ్భవ†దులూఖలుండై యా రెండు మ్రాఁకుల నడుమం జొచ్చి ముందరికి నిగుడుచు॥ క॥ బాలుఁడు
రోలడ్డము దివ। మూలంబులు పెకలి విటపములు విరిగి మహా। భీలధ్వనిఁ గూలెను శా। పాలస్యవివర్జనములు యమళార్జునముల్॥
వ॥ ఇట్లు నిర్మూలంబులై పడిన సాలంబులలోనుండి కీలికీలలు వెల్వెడలు పోలికె నెక్కుడు తేజంబున దిక్కులు పిక్కటిల్లం బ్ర
సిద్ధులైన సిద్ధులిద్దఱు వెడలి వచ్చి ప్రబుద్ధులై భక్తలోకపాలకుండైన బాలకునకు మ్రొక్కి లేదికరకమలంబులు మొగిచి యి
ట్లనిరి॥ క॥ బాలుఁడవే నీవు పరుఁడవ। నాలంబుఁడ వధికయోగివాద్యుఁడవు తను। స్థూలాకృతియగు విశ్వము। నీలీలారూపమం
త్రు నిపుణులు కృష్ణా॥ సీ॥ ఎల్ల భూతంబులకింద్రియాహంకృతిప్రాణంబులకు నధిపతివి నీవ। ప్రకృతియుఁ బ్రకృతిసంభవమహ

*ఆలానము = ఏనుఁగును గట్టెడు స్తంభము. ‡అర్జునతరువులై = మద్దిచెట్లయి, †ఉలూఖలము = రోలు.

స్తుతునీవవీనికన్నిటికినివిభుఁడవీవ। ప్రాకృతగుణవికారములఁబొందకపూర్వసిద్ధుఁడవగునిన్నుఁజింతసేయ।గుణహితుం డౌవు నేగుణహీనునీయందకలగుణంబులనీవకప్పఁబడుదు। మొదలనెవ్వనియవతారములుశరీరు। లంచుసరిదొడ్డు లేనివీర్యములతనువులఁడరజన్మించివారలయందుఁజిక్కు।వట్టిపరమేశ మ్రొక్కెదమయ్యనీకు॥ క॥భువనములు సేయఁగావఁగ।నవతీర్ణుఁడవై తికాదెయఖిలేశ్వరయో।గివరేణ్యవిశ్వమంగళ।కవిసన్నుతవాసుదేవకల్యాణనిధీ॥ఉపేంద్రవజ్రము॥ తపస్వివాక్యంబులుదప్పవయ్యె। న్నేనపంబునంగంటిమినిన్నుఁజూడ।న్దసంబులొప్పెన్మనుఁదావకీయ। ప్రపన్నులంజేయుముభక్తమిత్రా॥ శా॥నీపద్యావళులాలకించిచెవులన్నిన్నాడువాక్యంబుల।న్నీపేరంబనిసేయుహస్తయుగమున్నీమూర్తిపైఁజూపులు। న్నీపాదంబులపొంతమ్రొక్కుశిరమున్నీసేవపైఁజిత్తము। లీన్నిపైబుద్ధులుమాకునిమ్ముకరుణన్నీరేజపత్రేక్షణా॥ వ॥అనియిట్లుకీర్తించినగుహ్యకులంజూచినగుచునులూఖలబద్ధుండైనహరియిట్లనియె॥క॥తమతమధర్మముఁదప్పక।సములైననునమ్మితిరుగుసభ్యులకునుబంధమునఁజూచినవిరియును।గనులాప్పుఁడుబోడమవిరియుఘనతమముక్రియన్॥ క॥కారుణ్యమానసుండగు।నారదువచనమునఁజేసిననుఁబొడఁగనుట।న్మీరుప్రబుద్ధులరైతిరి। చేరెన్నామీఁదఁదలఁపుసిద్ధముమీకున్॥వ॥అనియీశ్వరుండుమీరుమీనెలవులకుంబొమ్మనియానతిచ్చినమహాప్రసాదంబనివలగొనిపెక్కుమ్రొక్కులిడిననలకూబరమణిగ్రీవులుత్తరభాగంబునకరిగిరంతనందాదులైనగోపాలకులునిర్మూలంబులైపడిన*సాలంబులచప్పుడుపిడుగుచప్పుడనిశంకించివచ్చిచూచి॥ క॥ఈపాదపములుగూలఁగ।నీపాపఁడులూఖలముననిటబద్ధుండై।యేపగిదిబ్రతికెఁగంటిరె।వాపోవఁడువెఱవఁడెట్టివాఁడోయితఁడున్॥గీ॥పిడుగువడదుగాకపెనుగాలివిసరదు।ఖండితంబులగుటగానరాదు।బాలుఁడితఁడుపట్టిపడఁద్రోయఁజాలఁడు।తరువులేలకూలెధరణిమీఁద॥వ॥అనిపెక్కండ్రుపెక్కువిధంబులనుత్పాతంబులుగావలయుననిశంకించిననక్కడనున్నబాలకులిట్లనిరి॥ క॥ నందునికొమరుఁడువినుఁడీ।నందుననునుదూరిరోలుసరినడ్డముగా।ముందరికీడ్చినమద్దులు।గ్రందుకొనంగూలెజనులఁగంటిమిరువురన్॥ వ॥ అనియిట్లుపలికినబాలకాలాపంబులువినిమిథ్యారూపంబులనికొందఱందుఱుకొందరునానావిధంబులసందేహించిరంతనందుండువికసితవదనారవిందుండగుచుఁబట్టికట్టువిడిచెనట్టియెడఁదనతెఱంగెవ్వరునెఱుంగకుండవలెననికపటకుమారుండు॥ ఉ॥పాడుమ్మందునిభంగిగోపవనితల్పాణిధ్వనుల్సేయఁగా।నాడున్*జంత్రముకైవడిన్స్వరవశుండైహస్తముల్ద్రిప్పుచు।న్జూడన్నేరనివానిభంగిఁదలయూఁచున్నగున్బాలుర।న్గూడున్వేడ్కలపంపుసేయఁజనుదాసున్మట్టిఁజిట్టాడుచున్॥క॥చంచొదవుఁబాలుద్రావుము।దంచితముగననుఁడుపాలుద్రావిజననితోఁ।జంచొదవదనుచులీలా।చంచుండైయతఁడుచంచుఁజూపెనరేంద్రా॥క॥ సెలగోలపట్టుకొనిజల।కలశములోనీడఁజూచికలశయుతుండై।సెలగోలపాపఁడొకఁడిదె।తలచెన్నఁనుగొట్టననుచుఁదల్లికిఁజెప్పెన్॥క॥ భిక్షులువచ్చెదరేడ్చిన।భిక్షాపాత్రమునవేసిబెగడించినిన్న్।శిక్షించెదరనిచెప్పిన।భిక్షులఁగనితల్లిఁగనియుభీతిల్లెన్నృపా॥

నందాదులుబృందావనంబునకునరుగుట.

వ॥ ఇట్లుకృష్ణుండుబహువిధంబులఁగపటబాలలీలలవినోదింపబృహద్వనంబుననందాదులైనగోపవృద్ధులుమహోత్పాతంబులగుటయువానివలనబాలుండుత్తరించుటయుఁజూచియేకాంతంబుననొక్కనాఁడువిచారింపనుపనందుండనువృద్ధగోపకుండుతనయెఱుకమెఱసియిట్లనియె॥ఉ॥ ఇక్కడనుండురేమనుజులీమనకృష్ణునకెగ్గుసేయఁగా। రక్కసురాలుచన్నొసఁగెరాలపయిన్పడిగాలివీఁచెబై।గ్రిక్కిరియందరుల్వడియెఁగేశవుసత్కృపఁదప్పెఁజాలునేఁ। డెక్కడికైనఁబోవలయునింకిటగోపకులారవింటిరే॥క॥కసవుగలదిరవుపసులకు।లసదద్రినదీమహీజలతికావళిఁబెం।పెసఁగునుగాపురమునకును।బొసఁగునుబృందావనంబుపొదఁడచ్చటికిన్॥వ॥అనుపలుకులకార్యులైనగోపకులిదియకార్యంబునుందలయనికొందలమందకయామందలామందగమనంబునముందఱనడువఁబంచిపిఱుందం।గ్రందుకొనకుండబాలవృద్ధనారులెక్కినతేరులుసాగించి*తనుత్రాణతూణీరబాణధరులైవిండ్లుపట్టుకొనినడువబండ్లవెనుకంగొమ్ములిమ్ములంబూరించుచునవార్యంబులగుతూర్యరవంబులనార్యపురోహితసమేతులైవేడుకలుకొనలునిగుడమొనలేర్పఱచుకొనిపావనంబగుబృందావనంబునకుంజనిరప్పుడు॥తరల॥పసపులాడియరోజకుంకుమపంకశోభితలైలస।ద్వసనలైకచభారచంపకదామలైసులలామలై।పసిఁడిమాడలకాంతులల్లులఁబర్వఁదేరులమీఁదపెం।పెసఁగఁబాడిరి*వ్రేతలాహరిహేలలింపగునేలలన్॥వ॥అప్పుడురోహిణీయశోదలేకరథంబునఁబరిపూర్ణమనోరథలైరామకృష్ణులముందరనిడుకొనివారలవినోదంబులకుఁ బ్రమోదంబునొందుచుండిరిట్లుగోపకులుబృందావనంబుసొచ్చియందర్ధచంద్రాకారంబుగశకటసందోహంబునిలిపిమందలువిడియించివసి

*సాలంబులచప్పుడు।వృక్షములుపడినశబ్దములు. *జంత్రము।బొమ్మ. *తనుత్రాణ।చొక్కా. *వ్రేతలు।గోపస్త్రీలు

యుంచిరి॥ క॥ చెందిరి బలమాధవులభి। నందించుచుఁ బరమపావనము దంచిత కా। ళిందీసంజీవనము। న్బృందావనమున్మునీంద్ర
బృందావనముల్॥ వ॥ ఇట్లు బృందావనంబు చేరి కొంత కాలంబునకు రామకృష్ణులు సమానవయస్కులై గోపబాలకులం గూ
డుకొని వేడుకలూఁదుకొన దూడలఁ గాచుచు॥ సీ॥ వేణువులూదుచు వివిధరూపములతో గంతులువైతురు గౌతుకమున। గుఱు
కంబళాదుల గోవృషంబులఁ బన్ని పరవృషభములని ప్రతిభటింతు। ¶ కల్లులు కట్టించి యంఘ్రుల గజ్జెలు మొఱయఁ దన్నుచు రో
లి ముమ్మరముగ। బన్నిదంబులువై చిఫలమంజరులు గూర్చి వేటులాడుదురు ప్రావీణ్యమొప్ప। వన్యజంతుచయంబుల వానివా
నిఁబను రుపమరు చువంచించి పట్టఁబోదు। రంబుజాకరములఁ జల్లులాడఁ జనుచు। రాకుమారులు బాల్యవిహారులగుచు॥ క॥ పోరు
దురు § కికురువొడుచుచు। దూఱుదురు భయంబులేక తోరపుటిరువు। ల్జాఱుదురు ఘనశిలాతటి। మీఱుదురెన్నంగరాని మెలఁ

శ్రీ వత్సాసురబకాసురులవధ.

కువలనృపా॥ వ॥ అంత నొక్కనాఁడు యమునాతీరంబున నాకుమారులు గోపకుమారులందఱును గ్రేపుల మేఁప నొక్కరక్కసుం
డు క్రేపురూపంబున వచ్చి వారల హింసింపం దలంచి॥ క॥ క్రేపులయట్టుల నాఁకుచుఁ। గ్రేపుల లోనిది యుమంచి క్రేపనఁ గఁగ
దుర్। జూపట్టి భక్తసంగతి। క్రేపై చనువాని మ్రోలఁ గ్రేపై తిరిగెన్॥ వాని నెఱింగి కృష్ణుండు రామునకుం జెప్పిన॥ చ॥ ఇదిమొ
కమంచిలేఁగ వినుఁడెంతయు నొప్పెడినంచు దానెత। త్పదములు తోఁకయున్ బిగియఁబట్టి చెలంగి వెలంగమానుతోఁ। జదియఁ
గనొక్కపెట్టుఁ గొని చంపెఁగుమారుఁడు లేఁగరక్కసుం। గుసులుకొనంగ బాలకులు కోయని యార్వ నఖర్వలీలతోన్॥
వ॥ ఇట్లు రక్కసుండు పట్టు వడి విశాలంబగు సాలంబుతో నేలం గూలెనప్పుడు॥ క॥ గొంగడులెగరఁగ వైచుచుఁ। జంగునదాఁటు
చును జెలఁగి చప్పటలిడుచు। న్బొంగుచుఁ గృష్ణునిఁ బొగడుచుఁ। ప్రంగిన రక్కసునిఁ జూచి క్రుల్లిరి కొమరుల్॥ వ॥ ఆసమయం
బున వేలుపులు విరుల వానలు గురియించిరప్పుడు॥ క॥ వత్సములపగిది జగముల। వత్సలతన్మనుపఁ జూచువాఁడై యింటన్। వత్స
ముల మేపుచుండియు। వత్సాసురుఁ జంపె భక్తవత్సలుఁ డధిపా॥ వ॥ మఱియు నొక్కనాఁడు రేపకడ గోపకుమారులు క్రేపులం
గొంచు నడవికిం జని యెండం బడి మెండుకొనిన దప్పి బెండువడి నతమతము లేఁగక దుపుల నేర్పఱించి నిలువరించుకొని కలంకం
బు లేని యొక్క కొలంకున నీరుం ద్రావించి తారును జలపానంబు చేసి వచ్చు నెడ నందు॥ క॥ అకలంకులు బాలురు గని। రకు
టిలదంభోళిహతసితాద్రిశిఖరరూ। పకమున్ హరిహింసారం। భకమున్ బకమున్ విశాలభయదాంబకమున్॥ వ॥ కని దా
ని మొదలి పొడవునకు వెఱఁగుపడి చూచుచుండ॥ గీ॥ ఎల్లపనులు మాని యేకాగ్రచిత్తుఁడై। మౌనివృత్తి నితరమతము విడిచి। వన
ములోననిలిచి వనజాతముపై దృష్టిఁ। జేర్చి బకుఁడు తపసి చెలువుఁ దాల్చె॥ ఇవ్విధంబున నొదుగుఁ బెట్టుకొని యుండిన॥ ఉ॥ చం
చువుఁ దీటి పక్షములు ఝల్లున విచ్చి పదంబులెత్తి కు। ప్పించి నభంబుపై కెగసి భీషణఘోషణవక్త్రుఁడై విజృం। భించి గరుత్సమీ
రమున భిన్నములై తరులొలిఁగూలఁగా। మించి బకాసురుండొడిసి మ్రింగె సహిష్ణునిఁ జిష్ణు కృష్ణునిన్॥ క॥ సంగడిలోకముల
న్నియు। మ్రింగుచుఁ గ్రక్కుచును బయల మెలఁగించుచును। ప్పొంగెడు వేడుక కాఁడటు। మ్రింగుడువడె బకునిచేత మీఁదెఱిఁ
గి నృపా॥ క॥ దనుజుఁడు మ్రింగినఁ గృష్ణునిఁ। గనలేక బలాదిబాలకప్రముఖులు చేతనులై వెఱఁగందిరి చ। య్యనఁ బ్రాణము లే
నియింద్రియంబులభంగిన్॥ ఇట్లు మ్రింగుడువడి లోనికిం జనక॥ శా॥ కంఠోపాంతము దాఁడలు। న్నెఱియుచున్ గాలాగ్ని
చందంబునన్। కుంఠీభూతుఁడుగాక వేండ్రమగు నా గోపాలబాలున్ జయో। త్కంఠున్ బ్రహ్మగురున్ మహామహిముఁ జ
క్కన్ మ్రింగరాదంచు సో। ల్లుంఠం బాడుచు వాఁడు గ్రక్కె వెడలన్ లోకంబు శోకంబుగన్॥ క॥ కక్కి మహాఘోషముతోఁ।
జక్కఁగ దనుఁబొడువ రాఁగఁ జంచులు రెండున్। ప్రక్కఁగఁ బట్టి తృణముక్రియ। గ్రక్కున హరి చీరెఁ బకుని గలహాతత్స
కునిన్॥ వ॥ అప్పుడానందనందను మీఁద వేలుపులు చాలుపులుగా నందనమల్లికాదికుసుమవర్షంబులు హర్షంబునం గురియిం
చిరి-దేవవాద్యంబులు మొఱయింప రామాదిగోపకుమారులు ప్రాణంబులతోఁ గూడిన యింద్రియంబులుం బోలెఁ గ్రమ్మఱఁ
గృష్ణునిం గని రమ్మని కౌఁగిలించికొని కృష్ణసహితులై లేఁగదాఁటులవఁ అలదాఁటించుకొని మందగమనంబున మందకరిగిన
వారలచేత నావృత్తాంతంబంతయు విని వెఱఁగుపడి గోపగోపికాజనంబులు॥ క॥ ఆపదలమీఁద నాపద। లీపాపనిఁ జెందితొలఁ
గెనీయర్భకుపై। వేపడినఖలులు దహనుని। పైపునశలభములపగిదిఁ బడిరి ధరిత్రిన్॥ వ॥ అని పలికి మఱియు నా రామకృష్ణులు క్రే
పులం గాచుతఱి॥ సీ॥ కపులమై జలరాశిఁ గట్టుదమా యని కట్టుదురడ్డంబు కాలువలకు। మునులమై తపములు మొనయుదమా
యని మౌనులై యుందురు మాటలేక। గంధర్వవరులమై గానవిద్యలు మీఱఁ బాడుదమాయని పాడఁ జొత్తు। రప్సరోజనులమై
యాడుదమాయని యాఁడు రూపముఁ దాల్చి యాడఁ జనుదు। రమరదైత్యవరులమై యబ్ధిఁ ద్రత్తమా। యనిసరోవరముల

¶ అల్లులు। భుజములను. • పన్నిదము। పందెము. § కికురువొడుచుచున్। వెక్కిరించుచు-లాలించుచు. వత్సము। శిశువు-దూడ. వత్సలతన్। కృపచేత.

యంమహాస్త్ర। దండచయముఁ ద్రిప్పి తరుతురుతమయోధుఁ। కొమరులను సరింపఁగొమరు మిగుల॥ వ॥ అంతనొక్కనాఁడు

శ్రీకృష్ణుండు గోపకులతోఁ జేరి బంతిచల్దులు గుడువఁ గాంతారంబునకరుగుట.

రామకృష్ణులు కాంతారంబున బంతిచల్దులు గుడువ నుద్యోగించి ప్రొద్దున లేచి గ్రద్దనందనయింటి లేఁగకదుపులం గదలించి సు
రంగంబులను శృంగంబులు పూరించి నవిని మేలుకని సంరంభంబున గోపడింభకులు చలిదికావడులు మోఁపున వహించి ✿స
జ్జంబులను ఖజ్జంబులు గట్టికొని పవిత్రాణవేత్రదండధరులై లెక్కకు వెక్కసంబైన తమతమ క్రేపుకదుపులం జప్పుడించి
రొప్పుకొనుచుఁ గాననంబు సొచ్చి కాంచనమణిపుంజగుంజాదిభూషణభూషితులయ్యును ఫలకుసుమకోరకపల్లవవల్లరుల
తొడవులుగా నిడికొని కొమ్ములిమ్ముగ నూరించుచు, వేణువులూదుచుఁ, దుమ్మెదలం గూడి పాడుచు, మయూరంబులతోడం గూ
డియాడుచుఁ, బికంబులం గలసి కూయుచు, శుకంబులం జేరి రొదలు సేయుచుఁ, బులుఁగులనీడలం బాఱుచుఁ, బొదరిండ్లదూ
రుచు, సరాళంబులగు వాఁగులు గడచుచు, మరాళంబుల చెంత నడుచుచు, బకమ్ములం గని నిలుచుచు, సారసంబులం జొచ్చి
యలంచుచు, నదీజలంబులం దోఁగుచుఁ, దీఁగెయుయ్యెలలూఁగుచుఁ, బల్లంబులం డాఁగుచు, దూరంబులకేఁగుచుఁ, గపులసం
గడిఁ దరువులెక్కుచు, ఫలంబుల మెక్కుచు, రసంబులకుం జొక్కుచు, నింగికి నిక్కుచు, నీడలు చూచి నవ్వుచుఁ, గయ్యంబుల
కుం గాలుఁ ద్రవ్వుచుఁ, జెలంగుచు, మెలంగుచు, వ్రాలుచు, సోలుచు, బహుప్రకారంబుల శరీరవికారంబులు సేయుచు, మఱి
యును॥ క॥ ఒకనొకని చల్దికావడి। నొకఁడొకఁడడగించి దాఁచు నొకఁడొకఁడది వే। ఱొకఁడొకరి మొఱఁగికొనిచను। నొకఁ
డొకఁడది దెచ్చి యిచ్చు నుర్వీనాథా॥ క॥ ఒక్కఁడు మున్నేమఱి చన। నొక్కఁడు బలుబొబ్బ వెట్టు నులికిపడ న్వే। రొక్కఁడు మీ
ఁదెత్తటంబున। నొక్కనికను దోయి మూయు నొక్కఁడు నగఁగన్॥ క॥ తీపులగు ఖజ్జములున్యూఁడు। కోపింపఁగ నెడిసి పుచ్చుకొను
చున్నాఁడు। న్నేమఱియకుఁగ నొక్కఁడు। క్రేపులలో నట్టునిట్టు గిఱికొంచు నృపా॥ క॥ వనజాక్షుఁడు మున్నఱిగిన। మునుప
డఁగాన తని మేము ముట్టెదమనుచున్। జనిమును ముట్టని వాని న్మును ముట్టిన వాఁడు నవ్వు మొనసి నరేంద్రా॥ ఇవ్విధంబున॥
ఉ॥ ఎన్నఁడునైన యోగివిభులెవ్వని పాదపరాగమింతయు। న్గన్నులఁ గానరట్టిహరిఁ గౌఁగిటఁ జేర్చుచుఁ జెట్టఁబట్టుచున్। ద
న్నుచు ద్రొద్దుచున్నగుచు దద్దయుఁ బైఁబడి కూడియాడుచు। న్మన్నన సేయు పల్లవకుమారుల భాగ్యములింత యొప్పునే॥
క॥ విందులకును బ్రహ్మసుఖా। నందంబై భక్తగణమునకు దైవతమై। మందులకు బాలుఁడగు హరి। పొందఁగనిరి గొల్లలిట్టి పు
ణ్యులుగలరే॥ అని పలికి శుకయోగీంద్రుండు మఱియు నిట్లనియె॥ క॥ అమరులమృతపానంబున। నమరినవారయ్యు నేని శౌటు
నిపంచ। త్వమునకు నెమళ్లు సూతురు। తమునమ్మకయట్టి యఘుఁడుదరోద్ధతుఁడై॥ క॥ బకునికిఁ దమ్ముఁడుగావున। బకమరణ
ముఁ దెలిసి కంసుపంపున గోపా। లకబాలురతోఁ గూడన్। బకవైరిని ద్రుంతుననుచుఁ బటురోషమునన్॥ క॥ బాలుర ప్రాణం
బులు గో। పాలురకును దగ్రజాతు ప్రాణము మాకీ। బాలురఁ జంపిన నంతియ। చాలును గోపాలురెల్ల సమసినవారల్॥ వ॥ అ
ని నిశ్చయించి యోజనంబు నిడుపును, మహాపర్వతంబు పొడవును, గొండతుదలమీఱిన కోరలును, మిన్నుదన్ని పన్నిన నల్ల మొ
సుల్ల పెల్లుగల పెదవులును, బిలంబులకు నగ్గలంబయిన యిసుల్ల సందులు, నంధకారబంధురంబయిన వదనాంతరాళంబును,
దావానలజ్వాలాభీలంబైన దృష్టిజాలంబును, వేఁడిమికి నివాసంబులయిన యుచ్ఛ్వాసనిశ్శ్వాసంబులును మెఱయ నేలనా
లుకలు పఱచుకొని ఘోరంబగు నజగరాకారంబున॥ క॥ ✿జాపెఱము లేక యిప్పుడు। క్రేపులతో గొల్లసుతులఁ గృష్ణుని దొర
లన్। గీపెట్టఁగ మ్రింగెదనని। పాపపురక్కసుఁడు నేలఁబడియుండెన్నృపా॥ ఆ సమయంబున॥ మ॥ ఒకవన్యాజగరేంద్రముల్ల
దెగిరీంద్రోత్సేధమై దావపావకకీలాపరుషప్రచండతరనిశ్శ్వాసంబుతో ఘోరవ। క్త్రకరాళాతతజిహ్వతోడ మనలన్
హింసింపనీక్షించుచున్। వికటంబై పడి సాగియున్నది పురోవీథిం గనుంగొంటిరే॥ అని యొండొరులకుఁ జూపుచు॥ మ॥ బకు
నిఁ జంపిన కృష్ణుఁడుండ మనకుం బామంచుఁ జింతింపనే। టికి రాపోదము దాఁటి కాకయది కౌటిల్యంబుతో మ్రింగుచున్।
బకు వెంటన్ జనుఁ గృష్ణుచేత నసుచున్న బద్మాక్షుఁడీక్షించి యయ్యు। త్సుకులై చేతులు వేసికొంచు నగుచున్ దుర్వారులై పోవఁగన్॥
వారలఁ జూచి హరి తనమనంబున॥ మ॥ అర్భకులెల్ల బాముదివిజాంతకుఁ డౌట నెఱుంగరక్కటా। నిర్భయులై యెదుర్కొని రి
నేఁగలనంచు విమూఢులంచు నా। విర్భవదాగ్రహత్వమున వేఁదగులన్ దమలేఁగపిండుతో। దుర్భరఘోరసత్త్వఘనతుండ
బిలాంతముఁ జొచ్చిరందఱున్॥ అయ్యవసరంబున॥ శా॥ వేల్పుల్ చూచి భయంబునొంద గ్రసనావేశంబుతో నుజ్జ్వలత్క
ల్పాంతోజ్జ్వలమానజిహ్వదహనాకారంబుతో మ్రింగెనా। స్వల్పాహీంద్రము మాధవార్పితమనోవ్యాపారసంచారుల
న్నల్పాకారుల శిక్యభారులఁ గుమారాభీరులన్ ధీరులన్॥ ఇట్లు పెనుబాము చేత మ్రింగుడువడు సంగడికాని గమిం జూచి కృ

✿సజ్జంబులగు ఖజ్జంబులు। మనోహరములైన కజ్జకాయలను పిండివంటవిశేషము. గుంజ। గురివెంద. ✿జాపెఱము। ఆలస్యము.

ష్ణుండు॥ ఉ॥ పసులు లేఁగలుం గలసి పైకొని వత్తురు తొల్లి కృష్ణ మా। కొడుకుల జేల రారనుచు గోపిక లెల్లను బల్క నేక్రియ। న్నొండి వెద నేఁడు పన్నగము నోరికి వీరికి నొక్కలంకెగా। నొడఁబడ నేల చేసె విధి యొడ్డక సేయఁగదయ్య క్రౌర్యముల్॥ వ॥ అని తలపోసి, నిఖిలలోచనుండును, నిజాశ్రితనిగ్రహమోచనుండు నైన, తమ్మికంటి మింటి తెరువరులు మొరలిడ, రక్కసులుక్కుమిసుల వెక్కసంబగు నజగరంబు కుత్తుకకుఁ బొత్తుగొని మొత్తంబు వెంటనంటం జని తమ్మునం పఱ దిందరవందర చేసి మ్రింగ నగ్గలించు నజగరంబు కంఠద్వారంబున సమీరంబు వెడలకుండఁ దన శరీరంబు పెంచి గద్దన మిద్దెసర దిన్నల్లుండ॥ క॥ ఊపిరి వెడలక కడుపున। వాపోదవిసర్బ్బాసు ప్రాణవాతంబులు సం। తాపించి శిరము వ్రక్కలు। వాపికొనుచు వెడలి చనియె వ్రాకటఘోషముతోన్॥ శా॥ క్రూరవ్యాళవిశాలకుక్షిగతులన్ గోవత్ససంఘంబుతోఁ। గారుణ్యామృతదృష్టిచేత బ్రతుకంగాఁ జూచి వత్సంబులు। న్వారుం బానుఁ దదాస్యవీథిని సుడన్ వచ్చెన్ ఘనోన్ముక్తుఁడై। తారానీకముతోడ నెప్పొసఁగు నాతారేశు చందంబునన్॥ గీ॥ అమరవరులకొ అశుఁ గమలజాండం బెల్ల। బలిఁ దిరస్కరించి బలియు వటువు। గోపసుతులకొ అశుఁ బాపపు పెనుబాము। గళము గూఁటుఁ గట్టి బలియకన్నె॥ ఉ॥ ఆ పెనుబాము మేననొక యద్భుతమైన వెలుంగు దిక్తటో। ద్దీపకమై వడిన్ వెడలి దేవపథంబునఁ దేజరిల్లుచున్। గోపులు బాలురున్ బెదరఁ గృష్ణుని దేహము వచ్చి చొచ్చెనా। పాపఁడు చొచ్చి ప్రాణములఁ బాపిన యంతన సుద్ధసత్త్వమై॥ క॥ తనరూపాకమారైనను। మనమున నిడికొనినఁ బాపమంతయుఁ దనలోఁ। గొని చనుహరి తను మ్రింగిన। దనుజుని గొనిపోవకున్నె తనలో పలికిన్॥ వ॥ తదవసరంబున, సురలు సుమవర్షంబులు గురియించిరి, రంభాదులాడిరి మేఘంబులు మృదంగంబుల భంగి ఘోషించె, సిద్ధగంధర్వులు జయజయభాషణంబుల భాషించిరంత॥ శా॥ ఆ వాద్యంబులు నా మహాజయరవం బా పాటలా యాటలం। దేవజ్యేష్ఠుఁడు పద్మజుండు విని ప్రీతిన్ స్వామి కేతెంచి నేఁ।డీ వత్సార్భకులన్ భుజంగపతి హింసింపంగ నీ బాలకుం।డీ వెంటన్ బ్రతికించె మేలనుచు నూహించెన్ గడున్ నిచ్చలున్॥ వ॥ అంత నయ్యజగరచర్మంబు కొన్ని దివసంబుల కెండి పెద్దకాలంబు గోపాలురకు కేళీబిలంబై యుండె-నిట్లు కౌమారవిహారంబున నైదవయేఁట గృష్ణుం డఘాసురునిం దెగఁ జూచుటయుఁ దమ్ముం గాచుటయు నా యవయేఁటి వృత్తాంతంబని చిత్తంబుల గోపకుమారులు పౌగండమునిఁ దలచుచుండిరని చెప్పిన నప్పుడమి తేఁడప్పరమయోగీంద్రున కిట్లనియె॥ సీ॥ అయి దేండ్లు కౌమారమటమీఁద నయిదేండ్లు పౌగండమని యెడు ప్రాయసుంచు। నయిదేండ్లవాఁడై నయబ్జాక్షు చరితంబు పౌగండమునఁ గోపబాలురెల్లఁ। దలఁతురంటది యెట్లు తలఁతురు వారలు నిరుడు చేసినపని నేఁటిదనఁగ। వచ్చునే యివినాకు వరుసతో నెఱిఁగింపు మనవుమ యతిచంద్రుఁడై నశుకుఁడు। యోగదృష్టిఁ జూచి యొక్కింత భావించి। వినుము రాజవర్య వినయధుర్య। పరమసుహృద్యమనుచుఁ బలుకుదురార్యులు। శిష్యజనులకీవు సేయుతలఁపు॥ క॥ ప్రియురాలివలని వార్తలు। ప్రియజనులకు నెల్లఁ బ్రొద్దుఁ బ్రియమగు భంగిన్। ప్రియుఁడగు హరిచరితంబులు। ప్రియభక్తులకెల్ల యెడలఁ బ్రియములుగావే॥ వ॥ అని పలికి యోగీంద్రుండు రాజేంద్రున కిట్లనియె-నట్లఘాసురుముఖంబువలనం గడచి లేఁగల గోపవరులం బ్రతికించి వారునుం దానునుం జని చని॥ మ॥ కనియెన్ గృష్ణుఁడు

సాధునీరము మహాగంభీరము నుం బద్మశీకో। కనదస్వాదువినోదమోదమదభృంగద్వంద్వఝుంకారమున్। ఘనకల్లోలలతావితానశిఖివిహారశ్వాదంబకోలాహల। స్వనవిస్ఫారము మందవాయుజకణాసారంబుఁ గాసారమున్॥ వ॥ కని తమ్మికంటి తమ్ములయింటి సొబగునకు నిచ్చ మెచ్చుచుఁ జెచ్చెర గాలింగడ లెడక యుల్లతుంపురులజల్లు పెల్లునకు నొడల్లు గగుర్పొడవ కొలంకు కెలంకులఁ గాయపండులగొలల క్రేఁగునవీఁగి పట్టుగల చెట్టుతుటుము నీడ నొప్పుచున్న యిసుక తిప్పల పిప్పచూచి వేడుక పిచ్చలింపనచ్చెలులకిట్లనియె॥ శా॥ ఎండన్ గ్రుగ్గితిరాఁకటం బడితిరిం కేలా విలంబింపఁగా। రండో బాలకులార చల్దిగుడువన్ రమ్యస్థలం బిక్కడీ। వండన్ లేఁగలు నీరుఁ ద్రావి యిరవందం బచ్చికన్ మేయుచుం। దండంబై విహరించుచుండఁగ నవాంత ప్రీతిభక్షింత మే॥ వ॥ అనిన నగుఁగాక యని వత్సంబుల నుత్సాహంబున నిర్మలంబులగు జలంబులు ద్రావించి పచ్చికల మొల్లంబులు గలపల్లంబుల నిలిపి చొక్కంబులగు చల్దుల చిక్కంబులు దక్కడించి॥ మ॥ జలజాంతస్థితకర్ణికం దిరిగి రాసంఘంబులై యున్న రేకుల చందంబునఁ గృష్ణు సందిరిగి రాఁగూర్చుండి వీక్షించుచున్। శిలలున్ పల్లవముల్ తృణంబులు లతల్ చిక్కంబులు న్పుష్పముల్। పలు కంచంబులుగా భుజించిరచటన్ గోపార్భకుల్ భూవరా॥ సీ॥ మాఁటిమాఁటికిఁ ప్రేలుమాఁడి చియ్యారించుచు నాలుగాయలు దినుచుండు నొక్కఁ। డొకనికంచములోని నొడిసి చయ్యన మ్రింగి చూడు లేదనినోరుఁ జూపునొక్కఁ। డేసురాగ్గురి చల్దులేమిఁ బన్నిదమాడి కూర్కొనికూర్కొని కుడుచు నొక్కఁ। డిన్నియుఁ బొరలుచు నిసుచు నెచ్చెలితనమును ముబంటిన గుంపునాఁడునొ.

శీకోకనద। ఎఱ్ఱగలువ, శిఖివిహారశ్వాదంబకోలాహలస్వనవిస్ఫారము॥ విహరత్ । నంచరించుచున్న, శాదంబ। రేఁహంసలయొక్క, కోలాహలస్వన। కలకలధ్వనులచేత, విస్ఫారము। విస్తృతమైనది యగు.

కఁడు। గృష్ణుఁ జూపఁ జనుచుఁ గికురించి వడి మ్రోల। మేలి భక్ష్యరాశి మెసఁగు నొకఁడు। నవ్వు నొకఁడు సఖుల నవ్వించు నొ
కఁడు। ముచ్చటాడు నొకఁడు మురియు నొకఁడు॥ అయ్యవసరంబున॥ సీ॥ కడుపున దిండుగాఁ గట్టిన వలువలో లాలితవంశ
నాళంబుఁ జొనిపి। వినుత శృంగంబును వేత్రదండంబును జాఱి రానీక డాచంక నిఱికి। మీఁగడ పెరుగుతో మేళవించిన చల్దిము
ద్ద డాపలి చేత మొనయ నునిచి। చెలరేఁగి కొసరి తెచ్చిన యూరుఁగాయలు వ్రేళ్లసందులను దా వెలయ నిఱికి। సంగడీలనడుమఁ
జక్కఁ గూర్చుండి। నర్మభాషణముల నగవు నెఱపి। యాగభోక్త కృష్ణుఁ డమరులు వెఱఁగంద। శైశవంబు మెఱసి చల్ది గుడిచె॥
వ॥ ఇట్లు కృష్ణసహాయులైన గోపకుమారులు చల్దులు గుడుచు నెడ క్రేపులు మేపులకుం జొచ్చి పచ్చని గఱికి జొంపంబులకుం బుల
పుఱికిలంపులు మేయుచు ఘోరంబగు వనంబున మఱుఁదొరంగుచు దూరంబు చనిన వానిం గానక వెఱచుచున్న గోపడింభకుల
కు నంభోజనయనుం డిట్లనియె। మ॥ వినుఁడో బాలకులార క్రేపులటవీవీథిన్ మహాదూరముం। జని యెన్నో మలఘాసఖాదనర

శ్రీ బ్రహ్మ గోవత్సములను గోపాలకుల నంతర్ధానంబు చేయుట. శ్రీ

తోత్సాహంబుతో నెందుఁ బో। యెనో యేమయ్యెనొ క్రూరజంతువుల చే నేయాపదం బొందెనో। కని తెత్తున్ గసవుండు చ
ల్దిఁ గొంచుఁ దల్లాకుఁ జండ మీరందఱున్॥ అని చెప్పి॥ శా॥ కర్ణాలంబిత ¶ కాకపక్షములతోఁ గ్రైవేయహారాళితో। స్వర్ణాభాసిత వే
త్రదండములతోఁ సత్పింఛదామంబుతోఁ। బూర్ణోత్సాహముతో ధృతాన్నకబళోత్ఫుల్లాబ్జహస్తంబుతోఁ। ‡ దూర్ణత్వంబున
నేఁగెఁ లేఁగలకై మురారటవీవీథికిన్॥ క॥ ఇచ్చోఁ బచ్చిక మేసిన। విచ్చోఁ ద్రావినవి తోయ మేఁగినవిచ్చో। నిచ్చోట నుండఁ గొ
న్నవి। యిచ్చోఁ బాసినవి జాడ యిదె యిదె యనుచున్॥ క॥ కంజదళాక్షుఁడు వెదికెను। గొంజక లేఁగల నపార గురుతృణవని
కా పుంజంబుల భీకరన్యగ్ర కుంజంబులఁ దరుల గిరులఁ గొలఁకుల నదులన్॥ అంత॥ శా॥ బాలుం డయ్యు బకాసురానుజునిఁ ద్రుం
పక బాలుర్ గ్రేపులన్ మేలీలన్ బ్రతికించె నెక్కొ భువి నూహింపంగఁ డుంజోద్యముం। చాలోనంబుజసంభవుండుఁ జని
మాయాబాలు శుంభద్బలం। బాలోకింపఁదలంచి డాఁచె నొకచో నాలేఁగలన్ బాలురన్॥ వ॥ ఆసమయంబున మాడలుపో
యిన జాడ లెఱుంగక తప్పి యప్పద్మలోచనుం డెప్పటికొలంకు కడకు వచ్చి యచ్చోట నెచ్చెలులం గానక వారిం జీఱి లేకుండు
ట నిశ్చయించి గోవిందుండు విశ్వవిదుండు గావున యిది విరించి మొఱంగని యెఱింగి తిరిగి పోవుచు॥ శా॥ వంచింపం బని లేమ బ్ర
హ్మకిదె తన్వత్సంబుల న్బాలుర। న్వంచించెన్ గనుఁ బ్రాలి తన్ను మఱల న్వంచించుటాశ్చర్యమే। వంచింపన్ దనకేల తెచ్చ
టయగున్ వల్దంచు బ్రహ్మాండము। న్వంచింప న్మఱలింప నేర్చు హరి లీలన్మందహాసాస్యుఁడై॥ క॥ గోపాలసుతులు లేరని। గోపికల
కుఁ జెప్ప నేల గోపాలకులు। న్గోపికలు నలర బాలుర। క్రేపుల రూపముల నేఁ జరించెద ననుచున్॥ మ॥ కరముల్ పాదములున్ శిరంబు
లవలగ్నంబుల్ ముఖంబుల్ భుజాం। తరముల్ ముక్కులు గన్నులున్ శ్రవణముల్ దంతావలుల్ దండకాం। బరస్రగ్వేణువిషాణ
భూషణవయోభాషాగుణాఖ్యానత।త్పరతల్వొడ్వడకుండఁ దాల్చె విభుఁ డావత్సార్భకాకారముల్॥ క॥ రూపంబు లెల్ల నను
బహురూపకుఁ డిటు బాలవత్సరూపంబులతో। నేపారుటేమి చోద్యము। రూపింపఁగ నతని కితరరూపము గలదే॥ క॥ మఱలువు
మని యొకకర్తయు। మఱలించు కుమారకులును మఱలెడి క్రేపు।ల్పలికింపఁ దానయై హరి। మఱలంజనె లీలతోడ మందకు సది
మా॥ వ॥ ఇట్లు బాలవత్సరూపంబులతో విహరించుచు మందకు వచ్చి వారి వారి దొడ్ల నయ్యై వత్సంబుల ముందరికంపువలని నిలిపి
తత్తద్బాలురూపంబుల నందఱి గృహంబులఁ బ్రవేశించి వేణునాదంబులు చేసిన॥ చ॥ కొడుకుల వేణునాదములు గొబ్బున వీను
లకుం బ్రియంబులై। ముడివడ లేచి యెత్తికొని మూర్కొని తల్లులు గౌఁగిలించుచుం। జడిగొనఁ జేఁపు వచ్చి తమ చన్నులయం
మృతధారసమంబులై। వెడలెడి పాలు నిండుకొను నేపుకనిచ్చిరి తత్సుతాళికిన్॥ వ॥ మఱియుఁ దల్లులుల్లంబుల బెల్లుగ వెల్లిగొ
ను వేడుకలం దనూనందనులకు నలుఁగులిడి మజ్జనంబులు గావించి గంధంబులలంది తొడవులు దొడిగి నిటలతటంబుల రక్షాతిల
కంబులు వెట్టి సకలపదార్థసంపన్నంబులైన యన్నంబులొసంగి సన్నములు గాని సన్ననలు చేసిరి॥ క॥ పసితల్లుల కే బాలకు। లే
తెఱఁగున దిరిగి ప్రీతి నెసఁగింతురు। తన్నాతల్లుల కా బాలకులా। తెఱఁగునఁ బ్రీతిఁ జేసి రవనీనాథా॥ వ॥ ఆసమయంబున॥
ఉ॥ పాయని వేడ్కతో నునికిపట్టులకుం జని గోవులెల్లనం। భాయని చీఱి హుమ్మనుచుఁ బైఁబడి మూర్కొని † పంచటిల్లెఁ బెన్నై
యతిరేకమై పొదుగులం జెడలేక స్రవించుచున్న పా। లాయెడ నాఁకుచున్ సుముఖులై యొసఁగెన్ నిజవత్సకోటికిన్॥ క॥ వ్రేత
లకును గోవులకును। మాతృత్వము చాలఁ గలిగె మఱి మాధవుపై। మాతలని హరియు నిర్మల। కౌతూహలమొప్పఁ దిరిగెఁ గడు
బాల్యమునన్॥ గీ॥ ఘోషజనుల కెల్లఁ గుఱ్ఱలపై వేడ్క। పూఁట పూఁట కెలమిఁ బొటమరించె। నిచ్చ క్రొత్తలగుచు నీరజాక్షు
నిమీఁద। వేడ్క దమకుఁ దొల్లి వెలసినట్లు॥ వ॥ ఇట్లు కృష్ణుండు బాలవత్సరూపంబులు దాల్చి తన్నుఁ దాన రక్షించుకొనుచు మంద
నువనంబునన మందమహిమంబున నొక్క యేఁడు గ్రీడించె నా యేఁటికి నైదాఱు దినంబులు కడమపడియుండ నం దొక్కనాఁ

¶ కాకపక్షములు పాలు. ‡ తూర్ణత్వంబునన్। వేగముచేతను. † పంచటిల్లెన్। ఆనందించెను.

డు బలభద్రుండును దానును వనంబునకుం జని మంద చేరువ లేఁగల మేపన తిదూరంబున గోవర్ధన శైలశిఖరంబున ఘాసం
బులు గ్రాసంబులు గొనుచున్న గోవులా లేఁగలం గని॥ చ॥ ముదమున హుంకరింపుచును మూఁపుల పై మెడ లెత్తి చాఁచు
చుఁ। బదములు నాల్గు రెండయిన భాసనఁ గూడఁగఁ బెట్టి దాఁటుచు। న్వదనములన్వి శాల తరవాలములన్వడి నెత్తి పాఱి
యా। మొదవులు దన్నులం గుడిపె మూఁతుల బ్రుంగడి భంగి నాఁకుచుఁ॥ వ॥ అంత గోపకులు గోవులని వారింపనలవిగాక ది
గ్గనలుక తోడి సిగ్గులగ్గలంబుగ దుర్గమ మార్గంబున వాని వెంటనంటి వచ్చి లేఁగల మేపుచున్న కొడుకులం గని॥ ఉ॥ అయ్యలఁ
గంటి ముంచుఁ బులకాంకురము ల్వెలయంగఁ గుఱ్ఱలఁ। జయ్యన డాసి యెత్తికొని సంతసమందుచుఁ గౌఁగిలింపఁ డా। రయ్యెడ
నౌదలల్మనములారఁగ మూర్కొని ముద్దు సేయుచుఁ। దయ్యె మెఱుంగు గోపకులు తద్దయు సుబ్బిరి నిబ్బరంబుగన్॥ వ॥ ఇట్లు
బాలకాలింగనంబుల నానంద బాష్పపూరిత నయనులై గోపకులు గోవుల మరలించుకొని తలంగి చనువారలఁ జూచి బలభ
ద్రుండిట్లని తనలోఁ దలంచె॥ సీ॥ చన్ను మాసినయట్టి శాబక శ్రేణిపై గోగణంబులకును గోపకులకు। నిబ్బంగి వాత్సల్య మబ్బం
గినుదయించె పూరి తొల్లి మన్నించునట్లు మీరు। మన్నించుచున్నారు మమతఁ జేయుచుఁ బ్రీతి నంబుజాక్షుఁ గన్నయట్లు నా
కుఁ। బ్రేమ మయ్యెడి డింభబృందంబుఁ గనుఁగొన్న నిది మహాద్భుత మెంత మెఱుఁగ రాదు। మనుజ దైవత దానవ మాయ యొ
క్కో। కాకనాభర్తయగుచున్న కమలనయను। మాయయో గాక యితరుల మాయ నన్నుఁ। గలఁపనోపదు విభుమాయ గాఁగ
నోపు॥ క॥ అని మున్నమ్ముగ్ధుఁడయ్యును। దనయంతరదివ్యదృష్టిఁ దప్పక బుద్ధిం। దన చెలికాండ్రను గ్రేపుల। వనజాక్షుండనుచుఁ
జూచె వసుధాధీశా॥ వ॥ ఇట్లు విజ్ఞానదృష్టిం జూచి యెఱింగియు నమ్మక కృష్ణుఁ జూచి మహాత్మా తొల్లి యెల్ల గ్రేపులను ఋషుల
యంశంబనియును, గోపాలకులు వేల్పుల యంశంబనియును దోఁచుచుండు నిప్పుడు వత్సబాలక సందోహంబున సందేహంబు లే
క నీవయని తోఁచుచున్నది యిది యేమియని యడిగిన నన్నకును న్నరూపంబు వెన్నుండు మున్నఁ జేసె క్రన్నన నెఱింగించె న
తండు నెఱింగె నివ్విధంబున హరి బాలవత్సంబులు దానయై సంచరించిన యేఁడు విరించికి తనమానంబున నెక్క త్రుటిమాత్రం
బైన విరించి చనుదెంచి వత్సపాలకుండైన కృష్ణబాలకుం జూచి వెఱఁగుపడి యిట్లని వితర్కించె॥ శా॥ మందన్ గగ్గిన వత్సబాల
కులు నామాయా సుషుప్తులై। యెందుం బోవరు లేవ రెప్పుడును లేరే చేయ నాకన్యులాం। డెందున్ లేరు విధాతలుం బరు
లు వీరెవ్వార లెట్లైరకో। యెందే తెంచిరొ కృష్ణుతో మెలఁగువా రెందయ్యెడి న్నేఁటికిన్॥ మత్తకోకిల॥ బ్రహ్మపంపునఁ గాని
పుట్టదు ప్రాణిసంతతి యెప్పుడుం। బ్రహ్మ నెక్కఁడఁ గాని వేఱొక బ్రహ్మ లేఁడు సృజింపఁగా। బ్రహ్మ నేను సృజింప నెండొక
బాలవత్సకదంబమే। బ్రహ్మ నుంచు జనించె నెక్కఁడ బ్రహ్మ మైనది చూడఁగాన్॥ వ॥ అని యిట్లు సకలంబును సుకరంబుగ నెఱి
వెఱింగెడి నెఱివాడి ముదుకఱి యొక గల ప్రోగు వెఱంగుపడి గ్రద్దనఁ బెద్ద ప్రొద్దు తద్దయుం దలపోసి కర్జంబు మందల యెఱుంగ
కకొందలపడుచు నాందోళంబున॥ క॥ మోహము లేక జగంబుల। మోహింపఁగఁ జేయ నేర్పు మొనసిన విష్ణున్। మోహించెద
నేనని యెడ। మోహమున విధాత తాన మోహితుఁడయ్యెన్॥ గీ॥ పగలు ఖద్యోతరుచి చెడు పగిది రాత్రి। మంచు చీఁకటి లీనమై
మాయ మాడ్కి। విష్ణుపైనన్యమాయలు విశదము గు నె। చెడిని జేశులగరిమంబుఁ జెఱుచుఁ గాక॥ మఱియును॥ క॥ పుట్టించి బుద్ధి
యెఱింగితిఁ। బుట్టించితి జగము సగము పోయెను బ్రాయం। బిట్టి వినూతన సృష్టులు। పుట్టుట లేదౌర యుట్టి*బూమెలు భూమిన్॥
వ॥ అని యిట్లు తలవాకిట వాడిమిగల వాణిపోఁడిమి చేవాఁడి కెక్కినవలు మొగంబుల తక్కరి గొంటు పెనుదంటపలు వెంటలై
న తన మనంబున వితర్కించి విచారించు నెడ నతండు గనుంగొనుచుండ నబ్బాలకులు మేఘశ్యాములును, హారకుండల కిరీటవన
మాలికాభిరాములును, శ్రీవత్సమంగళాంగద నూపుర కనక కటక కంకణ కటిఘటిత కాంచీసుశోభాఢ్యులు, నాపాదమస్త
కతులసీనవదామములును, విలసదంగుళీయకస్తోమములును, శంఖచక్రగదాకమలహస్తులును, చతుర్భుజ ప్రశస్తులును, పీతకౌశే
య వాసులును, చంద్రికాధవళ హాసులును, కరుణాకటాక్షవీక్షణవిలాసులును, రవికోటిభాసులు నంతసచ్చిదానందరూప
మహితులు నణిమాదిగుణోపేతులును. విజాతీయ భేదరహితులును, శ్రీమన్నారాయణ ప్రతిమానవిగ్రహస్వరూపులునై
తమకుఁ బరతంత్రులగుచున్న స్తగీతాది సేవావిశేషంబుల సంజొచ్చి మెలంగుచు మూర్తిమంతంబులైన బ్రహ్మాదిచరాచరం
బులు నణిమ మహిమాదిసిద్ధులును, మాయా ప్రముఖంబులైన శక్తులును, మహదాది చతుర్వింశతి తత్త్వంబులును, గుణక్షో
భకాలపరిమాణ హేతుసంస్కారకామకర్మగుణంబులును, సేవింప వేదాంతవిదులకైన నెఱుంగరాని తెఱంగున మెఱయు
చుఁ గానంబడిన వారలం గనుంగొని॥ ఉ॥ బాలురఁ గంటి నా మదికిఁ బాసిన వారి నిమున్న వారి నేఁ। బోలఁగఁ జూచు నంతటన
భూరి నిరర్గళ దుర్గమప్రభా। జాలముతోడఁ జూపులకుఁ జాలమిఁ దెచ్చుచునున్నవార లే। మూల మొమార్గ మెయ్యదియొ
మోసము వచ్చెఁగదే విధాతకున్॥ వ॥ అని సకలేంద్రియంబులకు వెక్కసంబులైన స్రుక్కి॥ ఉ॥ పపర మేము తేజమున నీసచరా

* బూమెలు। మాయలు.

చరమైనలోకము। దీపితమయ్యెనట్టి విభుతేజముం గన్నులం జక్కంజూడంగా। నోపక పారవశ్యమును నొందుచు సంస్తిమితా ఖిలేంద్రియుండై పరమేష్ఠి మైనం బడిచె నప్పుడు చిత్రపుడూపుకైవడిన్॥ వ॥ ఇట్లు మాయాతీతుండును, వేదాంతవిజ్ఞానదుర్లభుండును, స్వప్రకాశానందుండును నైన, తనబాహుళ్యంబుం జూచి నివ్వెఱపడిన, బ్రహ్మం గని యీశ్వరుండు॥ శా॥ బాలుండై చను రాననుఁడు తనయీ బ్రహ్మాభిమానంబునన్। లోలుండై మతిఁదప్పి నా మహిమ యాలోకింప నేతెంచెఁదా। నాలోకింపఁగ నెంతవాఁడ ననుచు మాయాజాలముల్ విప్పితి। న్లీలారూపము లెల్లఁ దాఁచె నట కేళీచాతురీధుర్యుఁడై॥ వ॥ అంతలోన నిర్జీవుండు సజీవుండైన తెఱంగున నెనిమిదికన్నులుగల వేల్పుగమికాఁడు తేఱి తెప్పిఱిలి కాలుఁగేలుఁ గదలించి చెచ్చెఱం గన్నుఁ దెఱచి చూడ సమర్థుండై ముందరగని వెనుకఁ జూచి దివి విలోకించి దిక్కులు వీక్షించి యెల్లయెడలం గలయ దర్శించి తనపురోభాగంబున హరి సంచరించుటం జేసి జాతివైరంబు లేని నరపక్షిమృగామలకు నాటపట్టయి సిరిఁ గలిగి కామక్రోధాదిరహితులకు జీవనంబైన బృందావనంబు బొడగాంచి యయ్యెడ॥ సీ॥ తనకన్యములు లేక తనరారి మున్నూలవిభుఁడయ్యుఁ గ్రేపుల వెదకువాని। నఖిలజ్ఞుఁడై యొక్కఁడయ్యు నజ్ఞాకృతిఁ జెలికాండ్రఁ జెక్కండ్రఁ జేయువాని। బహిరంతరాద్యంతభావశూన్యుండయ్యు నంతంతనడుగుచొప్పరయువాని। గురుగభీరుండయ్యుఁ బరువులు వాఱుచు నట్టిట్టు పాఱఁ దరలాడువాని। జాతిరహితుఁడయ్యుఁ జతురగోపార్భక। భావ మెల్లనచ్చుపడిన మేని। చెలువువాని హస్తశీతాన్నకబళంబు। వానిఁ గాంచె నపుడు వాణివిభుఁడు॥ వ॥ కని సంభ్రమించి విరించి రాయంచ డిగ్గనుఱికి కనకదండసుకుమారంబైన శరీరంబుతోడ నేలం జాగిలంబడి మణిగణసుప్రకాశంబులైన తనకిరీటశిఖరప్రదేశంబులా పుమారుని పాదపద్మంబులు మోవ ముక్తాహారంబులగు నానందబాష్పజలపూరంబుల న తనియడుగులు గడిగి మఱియును॥ క॥ అడుగుల పైఁబడు లేచున్। బడుఁ గ్రమ్మఱ లేచు నిట్లు భక్తిన్ మనుదాఁ। బొడగనిన పెంపుఁ దలఁచుచు। మడుకని మహిమాబ్ధి నజుఁడు మడుకడఁ జెన్నృపా॥ వ॥ అంత నల్లనల్లన లేచి నిలుచుండి నయనారవిందంబులు దెఱచి గోవిందుని సందర్శించి చతుర్ముఖుండు ముఖంబులు వంచి కృతాంజలియై దిగ్గన డగ్గుత్తికయిడికొనుచు నేకచిత్తంబునఁ జతుర్ముఖంబుల నిట్లని స్తుతియించె॥ సీ॥ శంపాలతికతోడి జలదంబుకైవడి మెఱుఁగుటొల్లియతోడి మేనివానిఁ। గమనీయమృదులాన్నకబళవేత్రవిషాణవేణుచిహ్నంబుల వెలయువాని। గుంజావినిర్మితకుండలంబులవాని శిఖిపింఛవేష్టితశిరమువానిఁ। వనపుష్పమాలికావ్రాతకంఠము వాని నళినకోమలచరణముల వానిఁ। గరుణ గడలుకొను నకడకంటివాని గో। పాలబాలుభంగిఁ బరగువాని। నగుమొగంబువానిఁ నను గన్నతండ్రిని। నిను భజింతు ముక్తినీరజాక్ష॥ మ॥ నను మన్నించి భవజ్జగంబులకు నానందంబు నిండించి నీ। తను రూపంబిదె నా మనంబున కచింత్యంబయ్యె నీయుల్లస। ద్ఘనవిశ్వాకృతి నెవ్వఁడోపు నెఱుఁగన్ గైవల్యమై యొప్పు నా। త్మనివేద్యంబగు నీమువైభవము చందంబెట్టిదో యీశ్వరా॥ క॥ విజ్ఞానవిధము లెఱుఁగక। తద్జ్ఞులు నీవార్తఁ జెప్పఁ దను వాఙ్మనముల్। యజ్ఞేశ నీకు నిచ్చిన। యజ్ఞులు నినుఁ బట్టి గెలుతు రజితుఁడవైనన్॥ క॥ శ్రేయములు గురియు భక్తిన్ఁ। జేయక కేవలము బోధసిద్ధికిఁ దపముల్। జేయుట విఫలము పొల్లం। దాయము చేకుఱు నెతలఁప నధికంబైనన్॥ క॥ నిజముగ నిన్నెఱుఁగరు మును। నిజవాంఛలు నిన్నుఁ జేర్చి నీకథ వినుచున్। నిజకర్మలబ్ధభక్తిన్। సుజనులు నీ మొదలిటెంకిఁ జొచ్చి రధీశా॥ సీ॥ విక్రియాశూన్యమై విషయత్వమును లేనిదగుచు నాత్మాకారమై తనరు। నంతర్గకరణ మొక్కయధిక సాక్షాత్కారవిజ్ఞానమునఁ బట్టి వేఱొరులకు। నెఱుఁగంగరానిదై యేపారియుండుటఁ జేసి నీ నిర్గుణశ్రీవిభాతి। బహిరంగవీథులఁ బాఱక దిరములై యనులంబులగు నింద్రియముల చేత। నెట్టకేలకైన నెఱుఁగంగ నగుఁగాని। గుణవిలాసి వగుచుఁ గొమరుమిగుల। నీగుణవ్రజంబు నేరరా దెఱుఁగంగ। నొక్కమితము లేక యుంట నీశ॥ క॥ తారాతుషారశీకర। భూరజములకైన లెక్క బుధు లిడుదురు భూ। భారావతీర్ణ కరుఁడవు। నీరమ్యగుణంబు లెన్న నేరరగణ్యా॥ శా॥ ఏవేళం గృపఁ జూచు నెన్నఁడు హరి నీక్షింతు నంచార్తుఁడై। నీ వెంటన్బడి తొంటికర్మచయమున్ నిర్మూలముం జేయుచు। నీన్నివాఁడై తను వాఙ్మనోగతులని న్సేవించు విన్నాణి నో। కైవల్యాధిపలక్ష్మి నుద్ధవడిఁ దాఁ గైకొన్నవాఁ డీశ్వరా॥ ఉ॥ మాయలు గల్గువారలను మాయలఁ బెట్టెడి ప్రోఁడ నిన్ను నా। మాయఁ గలంచి నీ మహిమమానముఁ జూచెద నంచు నేరమిన్। జేయఁగఁ బూనితిన్ గరుణఁ జేయుము కావుము యోగిరాజ వా। గ్గేయజ వాగ్నిఁ దజ్జనితకీలముఁ గెల్చి వెలుంగ నేర్చునే॥ సీ॥ సర్వేశ నీరజోజనితుండ మూఢుండ ప్రభుఁడ నే నని వెట్టి ప్రల్లదమున। గర్వించినాఁడను గర్వాంధకారాంధనయను డకృపఁ జూడు నను బ్రధాన। మహదహంకృతి నభోమరుదగ్నిజలభూమి పరివేష్టితాండకుంభంబులోన। నేఁడు జానల మేన నెనయ నొక్కండ నే నీదృగ్విధాండంబు నేరికైన। సంఖ్యసేయంగరానిది సంతతంబు। నోలిఁ బరమాణువుల భంగి నొడలి రోమ। వివరముల యందు వర్తించు విపులభాతి। నెనయుచున్న నీ వెక్కడ నెంత కెంత॥ తరల॥ కడుపులోపల నున్న పాపఁడు కాలఁ దన్నినఁ గిన్కతో। నడువఁ బోలు నే

కాఁగిటల్లికి నాథసన్నముదొడ్డునై। యుడఁగి కారణకార్యరూపము నైనయాసకలంబునీ। కడుపులోనిడిగాఁ జెప్పవఁడఁ గో
క నేమఁటిరొవ్వఁడఁగా॥ క॥ భూరిలయజలధిని శ్రిత। నారాయణనాభికమలనాళమున నజుం। డారయఁబుట్టైననుటనిజ। మో
రాజీవదళాక్షుపుట్ట మొఱపుఁదలంపఁగా॥ సీ॥ నలినాక్షనీవాది నారాయణుండవు జలము నారము జీవచయము నారం బందునీ
వుంటనీయందవియుంటను నారాయణుండను నామము య్యెఁ। సకలభూతములకు సాక్షివధీశుండవట్టి ని త్రించు నారాయణుఁ
డవు। నీమూర్తి యిదినీకు నిజమూర్తి యనశామ నలిననాళము త్రోవ నడిచిమున్ను। కడఁగి నూఱేండ్లు వెదకి నేఁగాననైతి। నేక
దేశస్థుఁడవుగావ నేకరుచివి। జగములోనుండువీలోనజగములుండు। నరుఁడు నీమాయ నెట్లైనను గుచునుండు॥ వ॥ వినుమా
యీశ్వర పేల్పుల న్సెలుఁగునీ విశ్వంబునీమాయగాఁ। కనిజంబైనయశోదయొస్సు గని యెన్న న్నారనీకుక్షిలోఁ। గనెంబో త్ర
ష్మఱఁగాంచె నే భవదపాంగ శ్రీప్రపంచంబు చ। క్కనలోనా వెలినుండు లోను వెలియై వీక్షింపధన్యంబగుగా॥ మ॥ ఒకఁ
డైయుంటివి బాలవత్సములతో నొప్పారినీవంతట। న్సకలోపాశ్రితులై చతుర్భుజులునై సంప్రీతితోఁ గొల్వఁగాఁ। బ్రకట
శ్రీగలవాఁడవై లివిపుడుగా బ్రహ్మాండములున్నాపియొ। ల్లకయిట్లొక్కఁడవై తినీ వివిధలీలత్వంబుఁ గంటెం గదే॥ క॥ ఎఱుఁగ
నివారికిఁ దోపవు। నెఱిఁబ్రకృతిఁజేరి జగము నిర్మింపఁగనా। తెఱఁగున రక్షింపఁగనీ। తెఱఁగునఁ బ్రహరింపరుద్ర తెఱఁగున నీ
శా॥ క॥ జలచరమృగభూసురనర। కులములజన్మించితీవు కుజనులఁ జెఱుపగా। జెలిమిని సుజనులమనుపను। దలపోయఁగరావుని
విధంబులనంతా॥ గీ॥ మబ్బుఁ గొలిపి యోగమాయనింద్రించెద। వోపరాత్మ భూమ యోగరాజ। యే తెఱంగు లెన్ని యెంతయె
చ్చోటనీ। హేల లెవ్వఁడెఱుఁగు నీశ్వరేశ. సీ॥ అవిగాన నిజరూపము నరాదుకలవంటి దై బహువిధదుఃఖమై విహీన। సంజ్ఞాన మై
యున్న జగము సత్సుఖబోధకుఁడవైతుదిలేక తనరుదీవు । మాయచేఁ బుట్టుచు మనుచు లేకుండుచునున్న చందంబు నను
డు చుండు। వొకఁడ వాత్ముఁడ పితరోపాధిశూన్యుండవాద్యుండవమృతుండవక్షరుండ । వద్వయుండవు స్వయంజ్యోతివా
పూర్ణుఁ। డవు పురాణపురుషుఁడవు నిత్యాంత। సౌఖ్యనిధివి నిత్యసత్యమూర్తి విహరం। జనుఁడవీవు తలఁపఁ జను నెనిన్ను॥ వ॥ దేవా
యిట్టినిన్ను జీవాత్మస్వరూపుండవనక సకలాత్మలకు నాత్మయైన పరమాత్మస్వరూపకుఁడవని యెవ్వ రెఱుంగుచురు వారుగ
దాగురువనియెడు దినకరునివలనఁ బ్రాప్తంబైన యుపనిషద్జ్ఞానంబను నేత్రంబునం జేసి సంసారమిథ్యాసాగరంబుఁ ద
రించిన చందంబున నుండుదురు రజ్జువందు రజ్జువని యెఱింగెడి యెఱుక లేకుండ నయ్యెఱుంగమి నది సర్పరూపంబై తోఁచిన పిద
ప నెఱింగిన వారివలన రజ్జువని తెలుపుచుండ సర్పరూపంబు లేకుండునట్లై నడినాత్మ యప్పరమాత్మయని యెఱుంగరు- వారిక
య్యెఱుంగమివలన సకలప్రపంచంబులు గలిగి తోఁచు నాత్మయప్పరమాత్మయని యెవ్వ రెఱుంగుదురు వారికయ్యెఱుకవల
నఁ బ్రపంచంబు లేకుండు నజ్ఞానసంభావిత నామకంబులైన సంసారబంధమోక్షంబులు జ్ఞానవిజ్ఞానంబులలోనివి గావు కా
వునఁ గనులమిత్రునకహోరాత్రంబులు లేని తెఱంగునఁ బరిపూర్ణజ్ఞానమూర్తియగు నాత్మయందు జ్ఞానంబు లేమి మో
క్షంబు లేదాత్మవయిన నిన్ను దేహాదికంబని తలంచియు నాత్మ వెలినుండునంచు మూఢులు మూఢత్వంబున వెదుక
చుందురు- వారిమూఢత్వంబుఁ జెప్ప నేల బుద్ధిమంతులయి పరతత్త్వంబు గాని జడంబును నిషేధించుచున్న సత్పురుష
లు తమతమ శరీరంబులయందు నిన్నరయుచుందురదిగావున॥ శా॥ దేవా నీచరణప్రసాదకణలబ్ధిం గాక లేకున్న నెం
డే వెంటన్ జనునీ మహామహిమ నూహింపంగ నెవ్వారికిన్ । నీవారై చనువారిలో నొకఁడనై నిన్గొల్చు భాగ్యంబుగాఁ
కీ వేయిప్పటి జన్మమందయిన నెండెం దైన నన్నీశ్వరా ॥ తరల ॥ క్రతుశతంబునఁ బూర్ణకుక్షివి గాని నీవిటు క్రేపులుగా
సుతులునై చనుబాలుఁ ద్రావుచుఁ జొక్కియాడుచుఁ గౌతుక। స్థితిఁ జరింపఁగఁ దల్లులై విలసిల్లు గోవులు గోపికా। సతులు ధన్య
తలెట్లు చెప్పఁగఁ జాలువాఁడఁ గృపానిధీ॥ క॥ పరిపూర్ణంబుఁ బురాణము। పరమానందంబునైన బ్రహ్మమె చెలికాఁ। డరుదరు
దు నంద ఘోష। స్థిరజనముల భాగ్యరేఖ దింతింపంగన్॥ సీ॥ *ఏకాదశేంద్రియాధీశులు చంద్రాము లేను ఫాలాక్షుండు నిట్లు
గూడఁ। బనుము వ్వారము నెడపడక నింద్రియపాత్రముల నీపదాంభోజముల మరంద। ము స్వృతంబు ద్రావి యనమర నేకైకెం
ద్రిమాభిమానులు నయ్యునతికృతార్థ। భావులమైతిమి పరగ సర్వేంద్రియవ్యాపులు నీ సీఁనఁ ద్రావ్రిలి దిరుసు। గోపిగోపకజన
ములగురువిశిష్ట। భాగ్యసంపదఁ దలపోసి ప్రస్తుతింప। నలవిగాదెవ్వరికైన నంబుజాక్ష। భక్తవత్సలసర్వేశ పరమపురుష॥
శా॥ ఏలా బ్రహ్మపదంబు వేదములకున్నీక్షింపఁగారానినీ। న్నీలోకంబున నీవనాంతరమునందీమందలోఁ గృష్ణ యం। చాలా

*ఏకాదశేంద్రియాధీశులు చంద్రాదులు॥ ఏకాదశేంద్రియ। జ్ఞానకర్మేంద్రియములు పది-మనసు-వీనికి, అధీశులు। ప్రభువులు, చంద్రాదులు। చంద్రుఁడు మొదలగువారు-అనఁగా-మనస్సునకు చంద్రుఁడధిదేవత. జ్ఞానేంద్రియములైన శ్రోత్రత్వక్చక్షుర్జిహ్వాఘ్రాణములకు-దిగ్వాతార్క-ప్రచేతసాశ్వినులు అధిదేవతలు. కర్మేంద్రియములైన-వాక్పాణిపాదపాయూపస్థలకు-వహ్నీంద్రోపేంద్రమృత్యుప్రజాపతులధిదేవతలు..

పాదిసమస్తభావములునీయందేసమర్పించినీ।వ్రేలంద్రొక్కినపాదరేణువులపైవేష్టించినంజాలదే॥మ॥నినుహింసించి నపూతనాదులకుమున్నీమేటిసంకేతమి।చ్చితినీకున్బరదారపుత్రగృహగోస్త్రీప్రాణదేహాదులెల్లనువంచింపకనిచ్చుగో పకులకున్లక్షింపనేమిచ్చెదో।యనిసందేహముదోఁచుచున్నదిప్రపన్నానీకరక్షామణీ॥క॥దేహముకారాగేహము। మో హము *నిగళంబురాగముఖరములురిపు।వ్యూహములుభక్తితోని।న్నూహింపఁగనెంతదడవునోకమలాక్షా॥ గీ॥ఆశ్ర యించుజనులకానందసందోహ।మీదలంచివివిధహేలతోడ।నప్రపంచకుండవయ్యుఁబ్రపంచంబు। వెలయఁజేయదీవువి శ్వమూర్తి॥ క॥ఎఱిఁగినవారలెఱుంగుదు।రెఱుఁగన్బహుభాషలేలనీశ్వరనీపెం। పెఱుఁగమనోవాక్కులకున్। గుఱిసే యంగొలఁదిగాదుగుణరత్ననిధీ॥క॥సర్వమునీవయెఱుంగుదు।సర్వవిలోకనుఁడవీవజగదధిపతివిన్।సర్వాపరాధిననునో। సర్వేశయనుగ్రహింపుచనిమొదలింకన్॥ క॥జిష్ణునిశాటవిపాటన।వృష్ణికులాంభోజసూర్యవిప్రాదరగో।వైష్ణవసాగర హిమకర।కృష్ణాపాపండధర్మగృహదావాగ్నీ॥వ॥దేవానీకుఁగల్పపర్యంతంబునమస్కరించెదనని యివ్విధంబునసంస్తు తించిముమ్మారువలగొనిపాదంబులపైఁబడివీడ్కొని।బ్రహ్మతననెలవునకుంజనియెనతనిమన్నించిభగవంతుండైనహరితొ ల్లిచెడితిరిగివచ్చినవత్సబాలకులంగ్రమ్మఱంగైకొనిపులినంబుకడఁజేర్చెనిట్లు॥క॥†క్రించుతనంబునవిధిదము।వంచించిన యేఁడుగోపవరనందనులొ।క్కించుకకాలంబుగనీ।క్షించిరిరాజేంద్రబాలకృష్ణునిమాయన్॥గీ॥ఏమహాత్ముమాయనీవిశ్వ మంతయు।మోహితాత్మయగుచుమునిఁగియుండు।నట్టివిష్ణుమాయనర్భకులొక్కయేఁ।డెఱుఁగకుండిరనుటయేమిదొడ్డు॥ అప్పుడు॥మ॥చెలికాండ్రాయరుదెంచితేయిచటికిస్నేమంబునంగ్రేపులు।న్నెలవుల్చేరెనరణ్యభూమివలనన్నీవచ్చునందాఁ కఁజా।ల్దులుమీరించుకయెవ్వరున్గడువరాలోకింపురమ్మంచునా। జలజాక్షుండునగన్భుజించిరచటన్సంభాషలన్డింభకుల్॥ వ॥ఇట్లుబాలకులతోడఁజల్దిగుడిచివారలకునజగరచర్మంబుచూపుచువనంబుననుండితిరిగి॥వనమయూరవృత్తము॥ప్రసన్న పింఛమాలికాప్రభావిభాసితాంగుఁడుం। బ్రసిద్ధశృంగవేణునాదపాశబద్ధలోలుఁడుం। బ్రసన్నగోపబాలగీతబాహువీ ర్యుఁడయ్యును।ల్లసించిరేఁగెగోపకుల్చెలంగిచూడమందకున్॥ఆసమయంబున॥క॥ పెనుబాముదమ్మునమ్రింగిన।మనసందను తుండుపామువధ్గించినము।న్మనిచెనరణ్యములోపల।నని ఘోషించిరికుమారులాఘోషములోన్॥అనినవినినరేంద్రుండి ట్లనియె॥క॥కనిమనిచియెత్తిపెంచిన।తనుజన్ములకంటెనందతనయుండాఘో।షనివాసులకుమనోరం।జనుఁడెట్లయ్యెనుబు ధేంద్రచనునెఱిఁగింపన్॥అనినశుకుండిట్లనియె॥సీ॥అఖిలజంతువులకునాత్మవల్లభుఁడైనభంగిబిడ్డలునిండ్లుఁబసిఁడిమొద లు।వస్తువులెవ్వియువల్లభంబులుగావునకలాత్మకుండైనజలజనేత్రుఁ।డఖిలజంతువులకునాత్మగావునఘోషవాసులకె ల్లనువల్లభత్వ।మునుమిక్కిలొప్పెనుమాఁడులోకములకుహితముసేయఁగఁజలజేతుఁడుండు।మాయతోడమూర్తిమంతుఁ డైయొప్పారు।కలఁడతండునిఖిలగణములందు।భవతిధాతువెట్లుభావార్థమైసర్వ।ధాతుగణమునందుఁదనరినట్లు॥ క॥శ్రీ పతిపదమనునావను।బ్రాపించుభవాబ్ధివత్సపదముగధీరు।ల్రూపించిదాఁటిచేరుదు। రాపత్పదరహితులగుచునమృతపదం బున్॥గీ॥అఘునిఁజంపికృష్ణుఁడాప్తులుదానును।జల్దిగుడిచిజలజసంభవునకుఁ।జిద్విలాసమైనచెలువుఁజూపినకథఁ। జనుల వినినఁగోర్కె సఫలమగును॥అనిచెప్పిశుకయోగివ్యాసనందనుండిట్లనియె॥క॥రాగంబులబలకృష్ణులు। పౌగండవయస్కుల గుచుఁబశుపాలకతా। యోగంబునబృందావన। భాగంబునఁగాఁచిరంతఁబశువులనధిపా॥ వ॥అయ్యెడఁగృష్ణుండొకక నాఁడు‡రేపకడలేచి వేణువుపూరించిబలభద్రసహితుండైగోపకుమారులుదన్నుబహువారంబులుగైవారంబులుసే య మ్రోలనాలకదుపులనిడికొనినిరంతర ఫలకిసలయకుసుమంబులును, గుసుమమకరంద నిష్యందపానానందదిందిం దిరకదంబంబును, గదంబాదినానాతరులతాగుల్మసంకులంబును, గులవిరోధ రహితమృగపక్షిభరితంబును, భరితసర స్సరోరుహపరిమళమిళితపవనంబునునైన,వనంబుఁగనియందువేడుకంగ్రీడింపనిశ్చయించివెన్నుఁడన్నకిట్లనియె॥శా॥శా ఖాపుష్పఫలప్రభారనతలైచర్చించియోదేవమా। శాఖిత్వంబుహరింపుమంచుశుకభాషన్నీకెఱింగించుచున్। శాఖా హస్తములన్బ్రసూనఫలముల్పెక్కన్సమర్పించుచున్। శాఖిశ్రేణులునీపదాబ్జములకోజన్మ్రొక్కెడిన్జూచితే॥సీ॥ని ఖిలపావనమైననీకీర్తిఁబాడుచునీతుమ్మెదలువెంటనేఁగుదెంచె। నడవిలోఁగూడుండవైనయీశుఁడవనిముసరికొల్వఁగవ చ్చెమునిగణంబు। నీలాంబరముతోడనీవుజీమూతమ వనినీలకంఠంబులాడఁదొడఁగెఁ। బ్రియముతోఁజూచుగోపికల చందంబుననినుఁజూచెనదెహరిణీచయంబు। నీవువిందవనుచునిర్మలసూక్తులు। వలుకుచున్నవిచటఁబరభృతములు। నేఁ

*నిగళంబు।సంకిలి. రాగముఖములు।కామక్రోధాదులు. †క్రించుతనంబునన్।దుష్టతనముచేత. విధి।బ్రహ్మ. ‡రేపకడ।ప్రాతఃకాలము. బహువారంబులుకైవారంబులు॥బహువారంబులు।అనేకమారులు, కైవారంబులు।స్తోత్రములు.

డువిపినచరులునీవువిచ్చేసిన।ధన్యులైరిగా దెతలఁచిచూడ॥ సీ॥నీపాదములుసోఁకి నేఁడునీరునుదృణపుంజంబుతో భూమిపుణ్యయయ్యె।నీనఖంబులుదాఁకి నేఁడునా నాలతాతరుసంఘములుగృతార్థంబులయ్యె। నీకృపాదృష్టి చే నేఁడునదీశైలఖగమృగంబులుదివ్యకాంతిఁ జెందె।నీపెన్నురము ప్రోవ నేఁడుగోపాంగనాజనములపుట్టువుసఫలమయ్యె। ననియరణ్యభూమినంకించిపశులను।మిత్రజనులుదాను మేపుచుండి।నలిననలోచనుండునదులందుగిరులందు। సంతసంబు మెఱయసంచరించె॥మఱియునయ్యాశ్వరుండు॥సీ॥ఒకచోటమత్తాలియూథంబుఝుమ్మని మ్రోయంగఝుమ్మని మ్రోయుచుండు।నొకచోటఁగలహంసయూథంబుగూడి కేంకృతులు సేయంగఁ గేంకృతులు సేయు । నొకచోటమదకేకియూథంబులాడంగ హస్తాబ్జములుద్రిప్పియాడఁదొడఁగు । నొకచోటవనగజయూథంబునడువంగనయముతో మెల్లననడువఁజొచ్చుఁ। గ్రౌంచచక్రముఖరఖగములొక్కొకచోటఁ।బలుకవానియట్ల పలుకఁగడిసి। పులులసింహములను బొడఁగని యొకచోటఁ। బఱచుమృగములందుఁదలుచుగూడి।మఱియును॥సీ॥రాపూర్ణచంద్రికరా గౌతమీగంగరమ్మభగీరథరాజతనయ। రాసుధాజలరాశిరా మేఘమాలికరమ్మచింతామణిరమ్మసురభి। రామనోహారిణిరాసర్వమంగళరాభారతీదేవిరాధరిత్రి। రాశ్రీమహాలక్ష్మిరానందమారుతిరమ్మమందాకినిరాశుభాంగి।యనుచుమఱియుఁగలుగు నాఖ్యలుగలగోవు। లడవిలోనదూరమగుచు మేయ।ఘనగభీర భాషఁ గడు నెప్పఁజీఱు నా।భీరజనులువొగడఁ బెంపు నెగడ॥క॥కాంతారవిహారమ్ముల।శ్రాంతుండై గోపకాంకశయనుండగుచు।న్సంతుష్టిఁబొందఁ జేయుని। రంతరకరచరణమర్దనాదులనధిపా ॥ క ॥ పాడుచునాడుచుముచ్చట। లాడుచునొండొరులఁదాఁకునాప్తులఁగనిబిట్టాడుచుఁ జేతులుద్రిప్పుచుఁ।గ్రీడింతురునగుచుబలుఁడుఁగృష్ణుఁడునొకచోఁ॥ఇవ్విధంబున॥సీ॥ వేదాంతవీథులవిహరించువిన్నాణివిహరించుఁగాంతారవీథులందు। ఫణిరాజశయ్యపైఁబవళించుసుఖభోగిపల్లవశయ్యలఁబవ్వళించు।గురుయోగిమానసగుహలఁద్రిమ్మరు మేటిద్రిమ్మరునద్రీంద్రగుహలలోనఁ।గమలతోఁడఁబెనంగికడుడయ్యుచతురుఁడాభీరజనులతోఁడఁ బెనఁగిడయ్యు।నఖిలలోకములకునాశ్రయుండగుధీరుఁ।డలసితరులనీడనాశ్రయించు। యాగభాగచయములాహరించుమహాత్ముఁ। డడవిలోనిఫలములాహరించు॥ఆసమయంబున॥సీ॥ అలసినచోఁగొందఱతివేడ్కమునవీపు లెక్కించుకొనిపోదు రేఁపు మెఱసి। సొలసినిద్రించినచోనూరుతల్పంబులిడుచురుకొందఱుహితవుగలిగి।చెమరించియున్నచోఁజిగురుటాకులఁగొందఱొయ్యనవిసరుదురుత్సహించి।దవ్వేఁగినిలుచుచోఁదడయకగొందఱుపదములొత్తుదురతిబాంధవమున।గోపవరులుమఱియుఁగొందఱుకొందరు। మాధవునకుఁబెక్కుమార్గములను।బనులు సేసి రెల్లభవములఁ జేసిన।పాపసంచయములుభస్మములుగ॥ వ॥అయ్యవసరంబున శ్రీరామనా

గార్దభాకారుండైన ధేనుకాసురునివధ.

మధేయుండైనగోపాలకుండు రామ కేశవులంజూచియిట్లనియె॥క॥ దూరంబగుతాలతరు।స్ఫారంబగువనముగలదుపతితానుపత।ద్భూరిఫలసహితమదియే।ధీరులుచొర వెఱతురందు ధేనుకుఁడుంటన్॥వ॥ఆధేనుకాసురుండుమహాశూరుండును, ఖరాకారుండును నై, సమానసత్వసమేతులైనజ్ఞాతులుండానును, మనుష్యులంబట్టిభక్షించుచుండునయ్యెడఁ, బరిమళోపేతంబులైననూతనఫలవ్రాతంబులసంఖ్యాతంబులుగఁగలవు,వినుఁడు॥క॥ ఫలగంధము నాసాపుట। ములవెంటన్జొచ్చిచిత్తములఁగొనిపోయెన్।ఫలములునమలింపుఁడుమము।బలియురకునుమీకు దైత్యభటులడ్డంబే॥వ॥అనిపలికిన చెలికాండ్రపలుకులాదరించివిని నగి వారునుందాను, నుత్తాలంబగు తాలవనంబునకుంజనిరంత॥క॥ తత్తరమునబలభద్రుఁడుఁ। దత్తాలానొకహములఁదనభుజబలసంపత్తిఁగదల్చుచుగ్రక్కున।మత్తేభముభంగిఁబండ్లుమహిపైరాల్చెన్॥వ॥ అప్పుడుపండ్లురాల్చినచప్పుడు చెవులకు దెప్పరంబై ననదఱిపడిరిపుమర్దనకుతుకంబున గార్దభాకారుండైన ధేనుకాసురుండు॥మ॥ పదవిక్షేపములన్నవృక్షధరణీభాగంబుగంపింపఁగా।రదముల్దీటుచుఁగత్తరించిన చెవుల్రాజిల్లవాలంబుభీ।తిదమైతూలఁగఁగావరంబుననముద్దీపించి గోపాలకు।ల్బెదరన్రాముని తోమ్మఁదన్నె వెనుకై భీరంబుతోరంబుగన్॥క॥ మఱియునుదనుజుఁడురామునిఁగఱవఁగమకించి తెఱపిఁగానకయతని।న్జఱచుచుఁజూచుచుశౌర్యము।పఱివోవఁగనంతనింతఁబదములఁదన్నెన్॥వ॥అంతబలభద్రుండురౌద్రాకారంబునగర్దభాసురుపదంబులునాలుగునొక్కకేలనంటంబట్టిబెట్టుదట్టించిద్రిప్పివిగతజీవుంజేసి.
మ॥ ఒకతాలాగ్రముఁదాఁకవైవనదికంపోద్రేకమై త్రెళ్లి వే।ఱొకతాలాగ్రముపైఁబడన్నదియునత్యుగ్రాహతిన్నిల్వకొం।డొకతాలాగ్రముపైఁబడన్విరిగియిట్లొండొంటిపైఁదాలవృ। క్షకముల్గూలెఁబ్రచండమారుతముదాఁకన్గూలుచందంబునన్॥ ఉ॥తంతువులందుఁజేలమువిధంబుననేపరమేశమూర్తియం। దింతయుఁబుట్టునట్టిజగదీశుఁడనంతుఁడుదైత్యమాత్రునిట్లంతము సేయుటెంతపనియచ్యుతమేవినుమంతలోనవాఁ। డంతముఁబొందు టెల్లఁగనియాతనిబంధులుగార్ద

* పరభృతములు।కోకిలములు.

భంబులై॥ క॥ బలకృష్ణులపైఁగదిసిన।బలియురఖరదైత్యభటులఁబశ్చిమపాదం।బులువట్టితాలశిఖరం।బులనెగరఁగవైచి వారిఁబోరిఁగొనిరధిపా॥ అప్పుడు॥ క॥ ఆలమున నోలిఁగూలిన।తాలద్రుమఖండదైత్యతనుఖండములన్।గ్గీలితమైధరజలధరమాలాన్వితమైనమింటిమాడ్కి న్వెలిఁగెన్॥ క॥ ధేనుకవనమున నమలిరి।మానవులా వేళఁజాటిప్రాసులఫలముల్।ధేనువులుమెసఁగెఁగసవులు ధేనుకహరభక్తకామధేనువుగలుగన్॥ వ॥ ఆసమయంబునసురలువిరులవానలుగురియించిరంతఁ గమలలోచనుండు గోపగీయవర్తమానుండై యన్నయుందానును గోపగణంబులంబిలిచికొనిమందకుంజనియెనవ్వేడ॥ ఉ॥ గోపదరేణుసంకలితకుంతలబద్ధమయూరపింఛునుద్దీపితమందహాసశుభదృష్టిలసన్ముఖునవ్యపుష్పమా।లాపరిపూర్ణుగోపజనలాలితవేణురవాభిరామునా।గోపకుమారునింగనిరిగోపసతుల్నయనోత్సవంబుగన్॥ గీ॥ కమలనయనువదనకమలమరందంబుఁ।కవిలినయనషట్పదములవలనఁ।ద్రాగిదినవియోగతాపంబుమానిరి।గోపకాంతలెల్లఁగోరికలర॥ వ॥ ఇట్లుగోపికలాదరంబునంజూడక్రీడాహాసవినయంబులంజూచుచుంగ్రీడాగరిష్ఠుండై నప్రౌఢగోష్ఠంబుప్రవేశించెనంతరోహిణీయశోదలుకుఱ్ఱలవలనిమచ్చికపిచ్చలింపనిచ్చకువచ్చిన క్లైమ్యోవేళలదీవించిరి-వారునుమజ్జనోన్మర్దనాదులంగీకరించి సురభికుసుమగంధంబులుగైకొనిరుచిరచేలంబులుగట్టికొనిరసోపపన్నంబులైనయన్నంబులుగుడిచితృప్తులై మంజులశయ్యల

శ్రీకృష్ణుఁడు కాళియమర్దనము గావించుట.

సుప్తులై యుండిరంతు॥ సీ॥ ఒకనాఁడుబలభద్రుఁడొక్కఁడురాకుండగోపాలకులుదానుఁగూడికృష్ణుఁ। డడవికిఁజనియెండనాగోవులునుగోపకులునీరువట్టునఁగుందియుండఁ।గాళిందిలోవిషకలితతోయముఁద్రావిప్రాణానిలంబులువాసివడిన। యోగీశ్వరేశుండుయోగివంద్యుఁడుఁగృష్ణుఁడీక్షణామృతధారలెల్లమిగురిసి। పసులగోపకులనుబ్రతికించెనపుడు।వారుదమకుఁగృష్ణువలనమఱలఁ।బ్రతుకుగలిగెనంచుభావించిసంతుష్ట।మానసములఁజనిరిమానవేంద్ర॥ క॥ కాళియఫణిదూషితయమునఁ।గాళిందిఁబవిత్రఁజేయఁగానుత్సుకుఁడై।కాళిందీజలవర్ణుఁడు।కాళియువెడలంగనడిచెఁగౌరవముఖ్యా॥ వ॥ అనినయ్యగాధజలంబువలనమాధవుండెట్టినేర్పునసర్పంబుదర్పంబుమాపివెడలించెనందుఁబెద్దకాలంబువ్యాళమ్మేలయుండెనెఱింగింపుము॥ క॥ తొల్లుల్ఁగాఁచిననందుని।కుఱ్ఱనిచరితామృతంబుగొనకొనిచెవులన్।జుఱ్ఱంగఁదనివిఫెగ్గల్గునె। వెఱ్ఱులకైననుదలంపవిప్రవరేణ్యా॥ అనినశుకుండిట్లనియె॥ సీ॥ మానవేశ్వరయొక్కమడుగుకాళిందిలోఁగలదదియెప్పుడుకాళియాహి।విషవహ్నిశిఖలచేవేఁచుచుండునుమీఁదఁబరతెంచినంతనఁబక్షులైనఁ।బడిమగ్గునందుఁదత్కంగశీకరయుక్తపవనంబుసోఁకినఁబ్రాణులెవ్వియైననప్పుడెచచ్చునట్టియామడుగులోనుదకంబుపొంగుచునుడుకుచుండఁ। జూచివెఱగందికుజనులప్రక్కఁజేయ।నవతరించినబలువీరుఁడాగ్రహించి।భుజగవిషవహ్నిదోషంబుపాలియఁజేసి।సుజలఁగావించియానదిఁజూతుననుచు॥ వ॥ కృతనిశ్చయుండై పూర్వజన్మభాగ్యంబునందనచరణసంస్పర్శనంబునకు యోగ్యంబైతత్సమీపంబునవిశాలవిటపశాఖాకదంబంబుతోనున్నకదంబభూజంబునెక్కె॥ మ॥ కటిచేలంబుబిగించిపింఛమునఁజక్కంగొప్పుబంధించిదోః।స్తటసంస్ఫాలనమాచరించిచరణద్వంద్వంబుఁగీలించితత్।స్ఫుటశాఖాగ్రముమీఁదనుండియుఱికెన్గోపాలసింహంబుది।క్తటముల్మ్రోయహ్రదంబులోగుభగుభధ్వానంబనూనంబుగన్॥ ఉ॥ భూరిమహాప్రతాపపరిపూర్ణభయంకరగోపబాలకం।ధీరవపాతవేగవికటీకృతదుర్విషభీషణోర్మిసం।పూరితమైవడింగలఁగిపొంగిధనుశ్శతమాత్రభాగవి। స్తారమువొందెనమ్మడుగుతప్తపయఃకణబుద్బుదోగ్రమై॥ శా॥ పాఠీనాకృతిఁదోయరాశినడుమన్నాసిల్లిమున్నాఢ్యుఁడై। కాఠిన్యక్రియనీమనేర్పదనకున్గల్మిన్భుజంగేంద్రహృత్పీఠాగ్రంబునరోషవహ్నిలెగయన్భీమంబుగానీదెను।ల్లుఁదోత్తుంగతరంగమైమడుగుచుఱ్ఱోక్యంబుగాబాహులన్॥ ఆసమయంబున॥ శా॥ బాలుండొక్కఁడువీఁడునామడుఁగువిభ్రాంతోచ్ఛలత్కీర్ణకల్లోలంబై కలఁగన్జరించెనిటనేలోనుండఁజూడండుమ। త్క్ష్వేళాభీలవిశాలమన్మహావిషాగ్నిజ్వాలలన్భస్మమై।కూలంజేసెదనేఁడులోకులకునాకోపంబుదీపింపఁగన్॥ అనితలంచివిజృంభించి॥ ఉ॥ ఘోరవిషానలప్రభలుగొబ్బునఁగ్రమ్మఁగసర్పసైన్యవి। స్ఫారుఁడుగాలిమోరగుఁగుపాఱివడిన్గలచెన్నయోధరా। కారుఁబయోపిహారుభయకంపవిదూరుమహాగభీరునా।భీరకుమారువీరునవపీతసుఖాంబరధారుధీరునిన్॥ క॥ కఱచిపెలుచనవకమెఱియును।వెఱవకనిజవదనజనితవిషదహనశిఖల్మెఱయఁదననిడుదయొడలిని। నెఱిహరిఁబెనఁగొనియెభుజగనివహాపతివడిన్॥ వ॥ ఇట్లుభోగిభోగవేష్టితుండైచేష్టలులేనివానితెలుంగునఁగానంబడుచున్నప్రాణసఖునింగనుంగొనితత్ప్రీభావంబులెఱుంగకతత్సమర్పితధనదారమనోరథమానసులుగావున॥ చ॥ అడెమనకృష్ణునింగఱచెనంతటఁబోకభుజంగమంబుదు।ర్మదమునమేనుఁజుట్టికొనిమానకయున్నదియింకనేమిసే। యుదమెటుసొత్తమేపురుషులోపుదురీయహినడ్డపెట్టనె। య్యదిసదుపాయమంచుఁబడిరార్తరవంబు

లందూలి గోపకుల్ ॥ క॥ గోపకుమారకశేఖరు, నేపున సర్పంబు గఱచుటీక్షించి వగ, న్నేపులకుఁ దొలఁగి గోవులు, వాపోవుచు
నుండె న్వృషభవత్సంబులతోన్ ॥ క॥ భూతములు వడఁకె నుల్కా, పాతంబులు మింటఁ గానఁబడె ఘోషములో, వ్రేతలకును గో
పకసంఘాతములకు నదరెను గడకన్నులి లేశా ॥ వ॥ అంతనా మర్నిమిత్తంబులు పొడగని బెగడుగదిరిన చిత్తంబులను త్తలపడు
చు మందనున్న నందయశోదాములైన గోపగోపికాజనంబులు హరిదళ సరియెఱుంగక గోపాలగోగణపరివృతుండైన కృష్ణుం
డెక్కడనైనం జిక్కనోపునని హృస్కుచుం బెక్కువలైన నుక్కువలు చెక్కులొత్తనొక్కపెట్ట బాలవృద్ధసమేతులై మహాఘో
షంబున నా ఘోషంబు వెలువడి ॥ క॥ వారిబ్బంగి నెఱుంగని, వారై హరిఁ జూడఁ బోవ వడిగొని నసుచు, న్వారింపఁడయ్యె రా
ముఁడు, వారిని హరిలావెఱుంగు వాఁడయ్యు నృపా ॥ వ॥ అంతలోన వారును గ్రామాంతరమార్గంబు పట్టి పోవుచు నెడనెడ గో
పగోష్పదంబుల సందుల నింతనంతనక్కడక్కడికి యవాంకుశకమలకులిశచక్రచాపకేతనాది రేఖాలంకృతంబులై మా
ర్గాభరణంబులైన హరిచరణంబుల జాడఁ గని చొప్పుదప్పక చని మర్ఘటంబైన యమునాతటంబు చేరి వారిమధ్యంబున నితరు
లకసాధ్యంబైన సర్పంబు చేతఁ గాటుపడి దర్పంబు చూపక భోగిభోగపరివృతుండైన శ్రీకృష్ణునిం గని కృష్ణకృష్ణేతి విలాపం
బులం దాపంబులం బొందుచుఁ దత్కాలంబున నంధ్రతిమిరాలంబయ్యెననుచు దైవంబుఁ దిట్టు గోపికలును గోపకులం గలిసి మేత
లుడిగి తెప్పలిడక కృష్ణునిం దప్పక చూచుచు నెరలుచున్న గోవులం గని రందు గోపికలు యశోదం బట్టుకొని విలపించుచుఁ గృ
ష్ణును ద్దేశించి యిట్లనిరి ॥ సీ॥ ఎదురువచ్చినఁ జాల నెఱుగు గాఁజను దెంతు వెదురువచ్చిన నేఁడదేల రావు, చూచినఁ గృపతోడఁ
జూడుదుమంచు నీవు చూచినఁ గనువిచ్చి చూడవేల, డాసినన్ అలేక డాయంగవత్తువు డాసిన నేఁటికి డాయవిచట, జీతినన్నో
యని చెలరేఁగి పలుకుదు మిదియేమి చీటిన నెఱుఁగకుంట, తలఁపు సేయునంతఁ దలపోయుచుండువు, తలఁపు సేయ నేఁడు తలఁప
వకట' యను చుభక్తివివశులాడెడికై వడి, వ్రేత లెల్ల నాడివివశులైరి ॥ వ॥ ఆసమయంబున నందయశోదాదులు హరింజూచి యా
ధికంబునన్ శోకంబున నిట్లనిరి ॥ క॥ విషధచయుగయకురక్కసి, విషకుచమర్ధంబు ద్రావి విషవిజయుఁడవై, విషరుహలోచన
యక్కుత, విషయుండగు నీకు సర్పవిష మెక్కఁగదా ॥ క॥ కట్టా క్రూరభుజంగము, గట్టులుకన్నిన్నుఁ గఱవఁగం పించితివో, తిట్టితి
వో పాపవుపధి, బట్టీనుముఁదలఁచి కాకపలవించితివో ॥ క॥ పన్నగము నమ్ముఁగఱవక, నిన్నేటికిఁ గఱచె కృత్తి నెమ్మిగలిగినీ, వు
న్నను మమ్మురక్షింతువు, నిన్నున్రక్షింపనేము నేరముతండ్రీ ॥ ఉ॥ చూడవదేమి గారవపుఁ జూపుల మమ్ము సఖాలితోడ మా, టా
డవదేమి నర్మమగనం జెలుపాదములందు మ్రోయనే, డాడవదేమి నర్తనములవ్వల మ్రోలను గోపికావళిన్, గూడవదే
మినవ్వులకు గోపకుమారవరేణ్య చెప్పుమా ॥ సీ॥ శ్రవణరంధ్రంబులు సఫలతఁ బొందంగ నెలమి భాషించువారెవ్వరింకఁ, గ
రచరణామలక లిమి ధన్యతనొంద నెగడీపైఁ బ్రాకువారెవ్వరింక, నయనయుగ్మంబులున్న తిఁగృతార్థములు గానవ్వులు
చూపువారెవ్వరింక, జిహ్వలు గౌరవశ్రీఁ జేరఁ బాటలమెడఁ బరికించువారెవ్వరింక, సం డ్రి నీవు సర్పగ్రస్తుండవై యున్న, ని
చట మాకుఁ బ్రభువులెవ్వరింక, మఱిగిపాయలేము మాకు నీతోడిద, లోకమీవు లేనిలోకమేల ॥ వ॥ అని యొండొరులం బట్టు
కొని విలపించుచుం గృష్ణునితోడ నమునుగుఁజొత్తమనుచుఁ గృష్ణవిరహవేదనానలభారతప్తులై మడుగుఁజొరఁబారుచున్న
వారలం గనుంగొని భగవంతుండైన బలభద్రుండు మీరు మీ చెఱుఁగరు ధైర్యంబు విడుచుట కార్యంబు గాదు సహించి చూడుఁ
డనుచు వారిని వారించి ॥ క॥ తనుఁగూర్చి యివ్విధంబున, వనితలు బిడ్డలును బాగువాపోయెడి ఘోష, నివాసులఁ గని కృష్ణుఁడు,
మనుజుని క్రియ నొక్కముహూర్తమాత్రము జరిపెన్ ॥ శా॥ అంతన్ గృష్ణుఁడు మేనుఁ బెంపభుజగుండాపృత్తులన్ బాసి తా,
సంతప్తాయతభోగుఁడై కదుటల్పాలించి నిట్టూర్పుతో, శ్రాంతుండై తలలెత్తి మిర్విషము నాసావీథులం గ్రమ్మఁదు, శ్వం
తన్ దిక్కులు సూచుచుండెఁ దలఁగి నిల్చెన్ దామకాస్త్రాకృతిన్ ॥ చ॥ వెఱుగు లేని మేటిబలుపీరుఁడు కృష్ణకుమారుఁడొక్కచేఁ,
జలధిభగేంద్రచందమునఁ జక్కనఁ దౌడలువట్టి స్రుక్కఁగన్, జోఁ జొ అమర్షపానలము జొబ్బిలుచుండఁగ నెత్తిలీలతో, జి
అజిఱఁ ద్రిప్పి వైచెం బరిశేషితదర్పము క్రూరసర్పమున్ ॥ వ॥ ఇట్లు వేగంబున నాగంబు పీఁచి వైచి జగజ్జెట్టియైన నందనందను నిపట్టి రె
ట్టించిన సంభ్రమంబున ॥ సీ॥ ఘనయమునానదీకల్లోలఘోషంబు సరససమృదంగఘోషంబు గాఁగ, సాధుబృందావనచర
చంచరీకగానంబు గాయకసుగానంబు గాఁగ, కలహంససారసకమనీయమంజులశబ్దంబులు తాళశబ్దములు గాఁగ, విపినం
డివీక్షించు దివిజగంధర్వాదిజనులు సభాసీనజనులు గాఁగ, బన్నగరాగాదిరత్నప్రభాసమాన, సుమహితకాళియఫణిఫణామం
టపమున, నళినలోచన విఖ్యాతనర్తకుండు, నిత్యనైపుణము నఁ బేర్చి నృత్యమాడె ॥ శా॥ సుతిశ్లోకమాలున్న గౌరవముతో గోపా
కృతి నున్న నయ్యా, రక్తోహంతవడిన్మహాఫణిఫణారంగప్రదేశంబుపై, నత్తీర్ణోద్ధతినాడుఁ బాడుఁ జెలఁగున్ హాసంబుతో డం
బవ, ప్రస్తావంబులు సేయుఁ గేళిగతులన్ బ్రాహ్మైకశేషంబుగన్ ॥ క॥ ఘనతరసుషిరానందస్వనములతో సిద్ధసాధ్యచారణ

గంధర్వనిలింపమునినుతులువ। య్యానగురిసిరివిరులవానలాడుచుహరిపై॥వ॥ ఇట్లుమహాజనదండధరావతారుండైనహరి వడిగలిగినపడగలమీఁదఁదాండవంబుసలుపఁబెండువడియొండొంటిముఖంబులరక్తమాంసంబులుమియుచుఁగన్నులవిషం బుగ్రక్కుచునుక్కుచెడిదిక్కుదిక్కులుచూచుచుంగంఠగతప్రాణుండైఫణీంద్రుండుతనమనంబున॥ఉ॥ వేలుపులైనలా వుచెడిపేదనఁబొందుచునావిషానలజ్వాలలుసోఁకినంతటనెచత్తురునేఁడిదియేమిచోద్యమో। భీలవిషాగ్నిహేతిభయపీడ కునోర్చియుఁగ్రమ్మఱంగనీ।బాలుఁడునుత్ఫణాశతముభగ్నముగావెసఁద్రొక్కియాడెడిన్॥క॥ ఈతఁడుసర్వచరాచర। భూతేశుఁడుపరమయోగిపురుషుఁడుసేవా।ప్రీతుఁడుశ్రీహరియగునని।భీతిన్శరణంబువేఁడెబిట్టలసినృపా॥వ॥ ఇట్లుక్రూ

—— శ్రీ కాళియునిభార్యలైననాగకాంతలుశ్రీకృష్ణునినుతించుట. శ్రీ ——

రంబులైనహరిచరణప్రహారంబులంబడగలిడిసినొచ్చిచచ్చినక్రియంబడియున్నపతింజూచినాగకాంతలుదురంతంబైన చింతాభరంబునిష్పటిల్లైమసెవ్వగలనొల్లంబోయిపల్లటిల్లినయుల్లంబుల॥ఉ॥ కచబంధంబులువీడభూషణములాకంపింపఁ గౌఁదీఁగెలుస్సగయుస్తనంబులవ్రేఁగునంగదలఁబైకొంగుల్వడిజ్జారఁగాఁ।బ్రచురభ్రాంతిఁగలంగిముందటరుదవ్వాలావ లింగొంచుక్రుక్కుమభక్తింజనికాంచిరాగుణమణిస్తోమాలచూడామణిన్॥వ॥ కనిపండప్రణామంబులాచరించినిటల తటఘటితకరకమలలైయిట్లనిరి॥క॥ క్రూరాత్ములదండింపఁగ।ధారుణిపైనవతరించితనరెడినీకిన్। క్రూరాత్మునిదండించుట। క్రూరత్వముగాదుసాధుగుణముగుణాఢ్యా॥క॥ పగవారిసుతులయందును।బగయించుకలేకవిమతఁబరగెడినీకుం। బగగల దెఖలుపనడఁచుట।జగదవనముకొఱకుగాదెజగదాధారా॥క॥ నిగ్రహమేమమువిషాస్యుల। నుగ్రులశిక్షించుటెల్లనూ హింపమహా।నుగ్రహముగాకమాకీ।నిగ్రహమువిషాస్యభావనిర్గతిఁజేసెన్।॥ఉ॥ ఎట్టితపంబుచేసెనొకొయెట్టిసుకర్మము లాచరించెనో।యెట్టినిజంబువల్కెనొకొయీఫణిపూర్వభవంబునొందుము। న్నెట్టిమహానుభావులకునెన్నఁడుచేరువ గానినీవునేఁ।డిట్టివినోదలీలఁదలలెక్కనటించెదవీఫణీంద్రుపైన్॥మ॥ బహుకాలంబుతపంబుచేసివ్రతముల్పాటించికామిం చినీ।మహనీయోజ్జ్వలపాదరేణుకణసంస్పర్శాధికారంబుశ్రీ।మహిళారత్నముతొల్లికాంచెనిదెనేమంబేమియున్లేకనీ। యహిసీపాదయుగాహతిన్బడసెనేఁడత్యద్భుతంబీశ్వరా।॥ఉ॥ ఒల్లరునిర్జరేంద్రపదమొల్లరుబ్రహ్మపదంబునొందఁగా। నొల్లరుచక్రవర్తిపదమొల్లరుసర్వరసాధిపత్యమున్।నొల్లరుయోగసిద్ధిమఱియొండుభవంబులనొందనీనినీ। సల్లలితాం ఘ్రిరేణువులసంగతినొందినధన్యులెప్పుడున్॥క॥ ఘనసంసారాహితులగు।జనులాకాంక్షింపఁగడునశక్యంబగుశో। భన ముసమతుంబుసనహి।గనియెందామసుఁడుదోషకలితుండయ్యున్॥వ॥ దేవాసకలపురుషాంతర్యామిరూపత్వంబువలనఁ బురుషుండవయ్యునపరిచ్ఛిన్నత్వంబువలనమహాత్ముండవయ్యునాకాశాదిభూతసమాశ్రయత్వంబువలనభూతవాసుం డవయ్యుభూతమయత్వంబువలనభూతశబ్దవాచ్యుండవయ్యుఁగారణాతీతత్వంబువలనఁబరమాత్ముండవయ్యుజ్ఞానవిజ్ఞా నపరిపూర్ణత్వంబుగలిగినిర్గుణనిర్వికారంబులవలనబ్రహ్మంబవయ్యుఁబ్రకృతిప్రవర్తకత్వంబువలననంతశక్తివైయప్రా కృతుండవయ్యుఁగాలచక్రప్రవర్తకత్వంబువలనఁగాలుఁడవయ్యుంగాలశక్తిసమాశ్రయత్వంబువలనంగాలనాభుండ వయ్యుసృష్టిజీవనసంహారాదిదర్శిత్వంబువలనంగాలావయవసాక్షివయ్యునొప్పనీకునమస్కరించెదముమఱియును॥సీ॥ విశ్వంబునీవయైవిశ్వంబుఁజూచుచువిశ్వంబుసేయుచువిశ్వమునకు।హేతువవైపంచభూతమాత్రేంద్రియములకుమనః ప్రాణబుద్ధిచిత్తములకెల్లనాత్మవైమొనసిగుణంబులనావృతమగుచునిజాంశభూత।మగునాత్మవయమునకనుభూతిసే యుచుమమూఁడుహంకృతులచేమునుఁగువడక।నెఱిననంతుఁడవైదర్శనీయరుచివి।కారసూక్ష్ముఁడవైనిర్వికారమహిమఁ।ద నరికూటస్థుఁడనసమస్తంబునెఱుఁగు।నీకుమ్రొక్కెదమాలింపునిర్మలాత్మ॥వ॥ మఱియుఁగలండులేఁడుసర్వంబునెఱుంగునిం చుకయెఱుంగునించుకబద్ధుండవిముక్తుండొకండనేకుఁడుసనునివిమొదలుగాఁగలవాదంబులుమాయవలనననురోధింపు డురుగావుననానావాదానురోధకుండవయ్యునభిధానాభిధేయశక్తిభేదంబువలనబహుప్రభావప్రతీతుండవయ్యుఁజతు రాదిరూపంబులవలనఁబ్రమాణరూపకుండవయ్యునిరపేక్షజ్ఞానంబుగలిమింగవివయ్యువేదమయనిశ్వాసత్వంబువలనశా స్త్రయోనివయ్యుసంకర్షణవాసుదేవప్రద్యుమ్నానిరుద్ధరూపంబులవలనఁజతుర్మూర్తివయ్యుభక్తజనపాలకుండవయ్యునం తఃకరణప్రకాశత్వంబుగలిగినీవసజ్జనఫలప్రదానంబుకొఱకుగుణాచ్ఛాదకుండవయ్యుఁజిత్తాదివర్తనంబులగానందగినగు ణంబులకుసాక్షివైమొరులకెఱుఁగరానినగోచరుండవయ్యుఁదర్కింపరానిపెంపువలననవ్యాహతవిహారుండవయ్యునక లకార్యహేతువయ్యు నంతఃకరణప్రవర్తకత్వంబువలనహృషీకేశుండవయ్యునుసాధనవశంబుగానియాత్మారామత్వం బువలనమునివయ్యు, నధికసూక్ష్మమతులనెఱుంగనెంజెండకనీవువిశ్వంబుగాకయువిశ్వంబునీవయయ్యును,విశ్వ

భావాభావసందర్శనంబు సేయుచు విద్యావిద్యలకు హేతువైన నీకుం బ్రణామంబు లాచరించెద మవధరింపుము॥ క॥ లోకజ
నస్థితిలయములు గైకొని చేయుదువు త్రిగుణకలితుఁడవై కాలాకారమున నమోఘ శ్రీకలితుఁడవగుచు నిచ్చఁ జెందక నీశా॥
క॥ ఈ శాంతలు గానితనువు లీశా యీమూఢజాతు లీసజ్జాతుల్ నీ శాంతతనువులం బ్రకాశింతువు ధర్మహితము గా సుజ
నులలోన్॥ ఉ॥ నేరములెన్న నెక్కుడిది నేము దలంచ తలంపులందు లో నేరుపులున్న వేసుతుల నేరమిఁ దండ్రులు ద్రోఁచిపు
చ్చరే నేరము సేయువారి ధరణీపతు లొక్కొకమాటు గావరే నేరమిగల్గు మద్విభుని నేఁ డిటు గావఁగదే కృపానిధీ॥ శా॥ బా
లుం డీతఁ డనుంచి వాఁడనుచుఁ జెప్పన్రాము క్రూరుండు మా శ్శీలుం డౌటయు నైన నేము సుభగశ్రీఁ బాసి వైధవ్యముం ట్రాలంకా
రముఁ బొంద నోపదు సునాథాలాపమాలింపవే చాలున్ నీపదతాండవంబు పతిభిక్షం బెట్టి రక్షింపవే॥ ఉ॥ ఆకులమయ్యె భోగ
మి దెయాసలన్నియు వ్రస్సెఁ బ్రాణముల్ ప్రాకలఁబోకలన్ బలిసెఁ రాయెడఁ జెట్టకమాని జేసుపై నీకరుణాకటాక్షములని
ల్పఁగఁ జేతగనోపము స్తల్లో కైక శరణ్య మోయుభయకారణమో కమలామనోహరా॥ గీ॥ సమ్మఁ బెండ్లి సేయుమా ప్రాణ
వల్లభు ప్రాణమిచ్చి కావు భక్తవరద నీవు సేయు పెండ్లి నిత్యంబు భద్రంబు పిన్ననాటి పెండ్లి పెండ్లి కాదు॥ ఇంద్రవజ్ర
ము॥ నీయాన మెవ్వారి నిగ్రహింపం డాయున్ గ్రహాపాకృతి నందడింక నీయాజ్ఞలో నుండెద నేఁటనుండి స్వామియాశు
ప్రాణంబులు మాకు నీవే॥ వ॥ అని యిట్లు తన పెనిమిటి బ్రతుకుఁ గోరెడి భుజగసతులయందు శరణాగతవత్సలుండైన పుండ
రీకాక్షుం డంతకరుణించి చరణఘట్టనంబు చాలించి తలంగిన నెట్టకేలకుఁ బ్రాణేంద్రియములను అలంబడసి చిగిసినలఁగిన తల
లు సవరించుకొని వగపు గదుర భుజగపతి జలజనయనునికి నంజలి చేసి మెల్లన నిట్లనియె॥ చ॥ మలకలు మా ప్రచారములు మాము
ఖముల్ విషచిహ్నఘోరముల్ ఖలులము రోషజాతులము గర్వులమే మొకమందివారమే । నలినదళాక్ష ప్రాణులకు నై
జగుణంబులు మాననేర్చునే । వెలయ వెమావికారములు వింతలె నేలొనరించితీశ్వరా ॥ సీ ॥ వివిధభావాకారవీర్యబీ
జాశ్రయజనయోనియుతము గా జగములెల్ల । నీవ చేసితిమున్న నేమా జగంబులో సహజకోపనులము సర్పములము । దు
ర్వారమైన నీతోరంపుమాయ నే మెఱిఁగి చాఁటెడుపని కెంతవార । మంతకుఁ గారణ మఖిలేశ్వరుండవు సర్వజ్ఞుఁడవు నీవు జ
లజనయన మునిచె దేని యుమన్నించి మనుపు నన్ను । నిగ్రహించెద వేని యు నిగ్రహింపు మింక సర్వేశ మా యిమ్ములెందుఁ గ
లవు । చిత్తమందున్న క్రమమునఁ జేయఁదగును॥ క॥ నాపుణ్యమేమి చెప్పను నీపాదరజంబుఁ గంటి నే సనకాదుల్ । నీపా
దరజముఁ గోరుదు రేపగిదిం జన్నవైన నిట మేలు హరీ॥ వ॥ అని విన్నవించినఁ గాళీయుపలుకులు విని నవధరించి కార్యమాన
సుండైన సర్వేశ్వరుం డతనికిట్లనియె॥ క॥ గోవర్గముతో మనుజులు ద్రావుదురీ మడుగు నీరుఁ దగదిందుండన్ నీవును నీ బాంధ
వులును నీ వనితలు సుతులు జనుఁడు నేఁడంబుధికిన్॥ క॥ నిను నే శాసించిన కథ మనమునఁ జింతించి రేపు మాపును గీర్తిం దినమ
నుజులు నీభయమున విను మెన్నఁడుఁ బొందరెందు విషవిజయముతోన్॥ చ॥ ఇది మొదలెవ్వరైన నరులీయమునానదిని ప్ర
దంబులో వదలక తోఁగి నన్ను నుపవాసముతోఁ దలంచి కొల్చుచుం గడలక దేవతాదులకుఁ గా జలతర్పణ మాచరించిన న్న
దములదిత్తులై దురితసంఘముఁ బాయుదురాత్మలంబునన్॥ గీ॥ గరుడభీతిఁ రమణకద్వీపమొల్లకీ మడువుఁ జొచ్చితీవు మత్పదా
బ్జలాంఛనములు నీతలననుంటఁ జూచియా పక్షిరాజు నిన్నుఁ బట్టఁడింక॥ వ॥ అని యిట్లు విచిత్రవిహారుండైన గోపాలకృష్ణకు
మారుం డానతిచ్చిన నీయకొని చయ్యన నయ్యహీంద్రుండు తొయ్యలులుం దానును నెయ్యంబున నయ్యీశ్వరునకు నవ్యది
వ్యాంబరాభరణరత్నమాలికానులేపనంబులు సమర్పించి తేటిదండంబులకు దండయగు నీలోత్పలంబుల దండ నిచ్చి పుత్ర
మిత్రకళత్రసమేతుండై బహువారంబులు వారంబు చేసి వలగొని మ్రొక్కి లేచి వీడ్కొని రత్నాకరద్వీపంబునకుం జని

కాళియుని పూర్వకథ.

యెనిట్లు॥ క॥ వారిజలోచనుఁ డెవ్వరు వారింపఁగలేని ఫణినివాసత్వంబు న్వారించిన యమునసుధా వారింబోలుపారె నె
ల్లవారికిఁ బ్రియమై॥ వ॥ అనిన విని మునీంద్రా యేమికారణంబునఁ గాళియుండు భుజగనివాసంబయిన రమణకద్వీపంబు విడి
చెన తండొక్క రుండును గరుడున కేమి తలంచెనని నరవరుండడిగిన మునివరుం డిట్లనియె॥ సీ॥ సర్పభీరువులైన జను లెల్ల నెల నెల
సరసభక్ష్యములు వృక్షములమొదల సర్పంబులకుఁ బెట్ట సర్పంబులును మును సర్పాంతకుఁడు దమ్ముఁ జంపకుండఁ బ్రతిమాస
మును దమభాగభక్ష్యంబులా పక్షిరాజునకిచ్చి బ్రతుకుచుండ విషవీర్యదుర్మదావిష్టుఁడై కాళియుఁ డహికులాంతకుని పా
లపహరించి యాకతన పాలిభాగంబు లెల్లఁ దినిన విని ఖగేంద్రుఁడు కోపించి విపినితలలు చీఱి చెండాడి భోగంబు చించి వైచి
ప్రాణములఁ బాపి వచ్చెదఁ బట్టియనుచు॥ క॥ అక్షీణకనకసన్నిభపక్షయుగోద్భూతఘోరపవమానమహావిక్షేపకంపితాశా
నేకక్షోణిధరేంద్రుఁ డగుచు గరుడుఁడు వచ్చెన్॥ ఉ॥ వచ్చిన సర్పవైరిఁ గని వ్రాలక లేచి మహోఫణావళుల్ విచ్చి దృగంచలం

బులనవీనవిషాగ్నికణంబులొల్కఁగా।నుచ్ఛలదుగ్రజిహ్వలుమహోగ్రతఁద్రిప్పుచునూర్పులంబుగాఁ।జిచ్చెగయంగఁబాటికలచెన్నివహించుదురవహింపఁడుఁడుగ్రతన్॥ క॥ కదినభుజగముగదనములు। వెలుఁగఁగవదనములవిషము వెడలఁగశిరముల్పదియలుగనడచెగరుడుండు।తదీయుకనకరుచులుగలుసుతనవలతెంక్రన్॥ వ॥ ఇట్లుహరిమూరాత్రిచేతబ్రేటువడి వెఱచిపఱతెంచికాళీయుండీగభీరంబైనమడుఁగుఁజొచ్చెనంటియు నొక్కవిశేషంబుగలదు॥ సీ॥ మున్నుసౌభరియనుమునియాప్రదంబునఁదపముచేయుచునుండధరణిలోన। నాఁకలిఁగొనిపన్నగాంతకుఁడొక నాఁడుచనుదెంచియందుమలజరచరములనొడిసిభక్షించినమన్నమీనముల్లెల్లఖిన్నంబులైవగఁగ్రస్సియున్నఁ।జూచియామునిరాజుశోకించికోపించిగరుడుఁడునేఁడాదిగాఁగనింకఁ।జొచ్చిమీనంబులనుమ్రింగఁజూచెనేనిఁ।జచ్చుఁగావుతయనియుగ్రశాపమిచ్చెఁ।గాళియుండొక్కఁడాశాపకథనెఱుంగు। నితరభుజగంబులెవ్వియునెఱుఁగవధిప॥ వ॥ అదిగారణంబునఁగాళియుండామడుఁగుఁజొచ్చినగోపజనుజరక్షణార్థంబుకృష్ణుండతనివెడలించెనిట్లుదివ్యగంధాంబరసువర్ణమణిగణమాలికాలంకృతుండైమడుగువెడలివచ్చినమాధవుంగనిప్రాణలాభంబులంబొందినయింద్రియంబులుంబోలెయశోదారోహిణీసమేతలైనగోపికలును,నందసునందాదులైనగోపకులునుమూర్ఛలంబాసితేటితెప్పఱిలిలేచిపరమానందంబులంబొందిరిబలభద్రుండుతమ్మునినాలింగనంబుచేసెనప్పుడు॥ క॥ రంకెలువైచెనువృషభము।లంకారముతోడలేఁగలట్టిట్టుఱికె।న్పొంకములనొప్పెధేనువు।లంకురితములయ్యెఁదరువులాహరిరాకన్॥ క॥ నీసుతుఁడహిచేవిడివడె।నీసురుచిరభాగ్యమహిమనిశ్చలమనుచు। న్భూసురులుసతులుదారును; భాసురవచనములనందుఁబలికిరిలేశా. శా॥ నిన్నాయుగ్రభుజంగమంబుగఱవన్నీవాపదంబొందుచు।న్నన్నేమంటితనూజమోడవుగదానాకూననాతండ్రిరా। వన్నాయంచుశిరంబుమూర్కొనినిజాంకాగ్రంబుపైనిల్పుచు।న్గన్నీరొల్కఁగఁగౌఁగిలించెదనయన్నారాబుతోఁదల్లిదాన్॥ వ॥ ఇట్లుపరమసంతోషులైఘోషజనులారేయికాళిందీతటంబుననాఁకలినీరువ

⟶ గోగోపగోపికాసంఘమునుగార్చిచ్చుచుట్టుకొనుట. ⟵

ట్టులడస్సిక్రుస్సిగోవులుందారునుండనగణ్యంబగునయ్యరణ్యంబుననొక్కదవానలంబుపుట్టిచుట్టుముట్టుకొనినడురేయినిద్రితప్రశంబైనవ్రజంబుమీఁదఁగదిసిననదరిపడిలేచిదందహ్యమానదేహులైసకలజనులునుమాయామనుజబాలకుండైనహరికిశరణాగతులైయిట్లనిరి॥ మ॥ అదెవచ్చెన్దవవహ్నిధూమకణకీలాభీలదుర్వారమై।యిదికప్పెన్మమునెల్లవారినిటమీఁదేలాసురక్షింపునీ। పదపద్మంబులుగానిమొండెఱుఁగమోపద్మాక్షరామకృష్ణమ్రొ।క్కెదమోరామమహావరాక్రమదవాగ్నిన్వేగవారింపవే॥ క॥ నీపాదంబులునమ్మిన।నాపదలెక్కడివిజనులకత్యుగ్రమహా।దీపితతాపజ్వలనము।పైఁబడకుండెడివిధంబుభావింపగదే॥ వ॥ అనిఘోషించుఘోషజనులంగరుణించియప్పద్మలోచనుండగుననంతుండనంతశక్తియుతుండైగహనంబునిండినదావదహనంబుపానంబుచేసి విజయగానంబుపదిదిశలనిగుడనంతకృష్ణుండుగోగణజ్ఞాతిసమేతుండైమందయానంబుననిండ్లకుంజనిరిట్లురామకేశవులుగోపాలవేషంబులఁగ్రీడించుసమయంబున॥ సీ॥ దినములం

⟶ గ్రీష్మఋతువర్ణనము. ⟵

తంతకుదీర్ఘంబులైయుండెదిననాథుఁడుత్తరదిశఁజరించె।నాఁడునాఁటికినెండనవ్యమైఘనమయ్యెవెచ్చనిగాడ్పులువిసరఁజొచ్చె।మేదినీరేణువుల్మింటసంకులమయ్యెనేఱులుగొలఁకులుసిగిలిపోయెఁ।బానీయశాలలఁబథికసంఘము నిల్చెఁజప్పరంబులభోగిచయముడాఁగెఁ।దరులుకుసుమచయముదళములతోవాడె।మిథునకోటికిరతిమెంపుదోఁచె।నఖిలజంతుభీష్మమైనగ్రీష్మమురాక।గలిగియడవులందుఁగేలిసలిపె॥ గీ॥ వాడిమచులుగలుగువాఁడువేఁడిమిగ్రీష్మ। కాలమందుజగముగలయఁబడియెబ్రహ్మజనులకొఱకుబ్రహ్మాండఘటమునన్నుష్ణరసముఁదెచ్చియునిచెననఁగ॥ వ॥ ఇట్లాభీలంబైననిదాఘకాలంబువర్తింపబృందావనంబురామగోవిందమందిరంబైనకతంబుననిదాఘకాలలక్షణంబులంబాసినిరంతరగిరినిపతితనిర్ఝరశీకరపరంపరాభాసితపల్లవితకుసుమితతరుతలంబయ్యును,సరులతాకుసుమపరిమళమిళితమృదులపవనంబయ్యును,బవనచలితకమలకల్హారసరోవరమహాగభీరనదీప్రవాహంబయ్యును,నదీప్రవాహకల్లోలకంకణప్రభూతపంకంబయ్యును, బంకసంజనితహరితాయమానతృణనికుంజంబయ్యును, జనమనోరంజనంబైనవసంతకాలలక్షణంబులుగలిగిలలితమృగపక్షిశోభితంబైయొప్పుచుండెనంటియునంత॥ క॥ పికములకోలాహలమును।శుకసంఘముకలకలంబుసుభగమయూర। ప్రకరముకేకారవమాళి।నికరమురొదయును జెలంగెనెట్టినయ్యడవిన్॥ క॥ ఆతతయమునాసరసీ।జాతతరంగాభిషిక్తజలరుహగంధో।పేతానిలమడఁచెనిదా।ఘాతతదావాగ్నిపీడనవ్వనములరున్॥ వ॥ ఇట్లామనికంబువతెఱంగుగల్గిసుందరంబైన బృందావనంబునకుబలకృష్ణులుగోవులరొప్పికొనిచనిగోపులుందారునునొండొరులతోనగుచుఁ, దెగడుచుఁజెలంగుచుఁ,వలంగుచు

జిఱ్ఱజిఱ్ఱందిరుగుచుఁ, దరులసందులను ఱుకుచు, దాఁగురుమూఁతలాడుచు, గీతంబులు పాడుచు, వేణునాదంబులు ఘటియించు
చు నటియించుచు, గతులు దప్పిన క్రియ నెగయుచుఁ, గుప్పలుఱుకుచుఁ, జప్పట్లు వెట్టుచుఁ, గందుకంబులఁ దట్టుచు, నుప్పరం బెగసి
దర్దురంబుల చందంబున దాఁటుచు, నామలక బిల్వాది ఫలంబుల మీఁటుచుఁ, గుటవిటపంబులు గదల్చుచు, మృగంబుల నదల్చు
చుఁ, బెరలఁ రేఁపుచు, మధుమక్షికంబుల జోఁపుచుఁ, దేనియలు ద్రావుచు, సొమ్మసిలం బోవుచు, గురుశిష్యకల్పనంబులం బను
లు సేయుచుఁ, గాకపక్షధరులై ముష్టియుద్ధంబుల డాయుచుఁ, బన్నిదంబులు చఱచుచుఁ, బులుగుల భంగి నఱచుచు బహురూ
పంబులఁ బన్నుచు నెగరి తన్నుచు సేవ్యసేవక మిత్రామిత్ర భావంబులు వహించుచు నుత్సహించుచు మఱియు ననేకవిధంబు
లఁ గ్రీడించిరంత ॥క॥ మాపాలికి బలకృష్ణులు । భూపాలకులంచు నెగరి బొబ్బలిడుచు నా । గోపాలురు మోతురు ప్రమ । దా
పాదకులగుచు వల్లికాందోళికలన్ ॥క॥ గోపకులందఱు నాడుచు । దీపింపఁగ రామవాసుదేవుల వెనుకన్ । పైకొని పాతక గా
యక । రూపంబులఁ బొగడుదురు నిరూఢాత్మకులై ॥క॥ ప్రీతిన్ గోపకులందఱు । గీతంబులు పాడఁ దరుల క్రిందను నగుచు । జేతులు
త్రిప్పుచు వెడ వెడఁ । బాతరలాడఁగ యశోదపాపం డడవిన్ ॥ మ॥ జలజాతుండును రాముఁడున్నటనముల్ సల్పంగ గోపాల
మూ । ర్తులతో వారలఁ గొల్చు నిర్జరులు సంతోషింప వేణుస్వనం । బులు గావించుచుఁ గొమ్ములూఁదుచు శిరంబుల్ద్రిప్పుచున్నా
డుచు । న్వ్రాలనొప్పన్వినుతించిరప్పుడు నటుల్ వర్ణించు చందంబునన్ ॥వ॥ ఇట్లు రామకృష్ణులు నదనదీతీరంబులఁ గొలంకుల సమీ

శ్రీ బలభద్రుండు ప్రలంబాసురుని వధించుట. శ్రీ

పంబుల గిరులఁ జెరువుల సెలయేఱుల నడుగుల నీడల పొంతలఁ బసిమిగల కసవుజొంపంబులఁ బసులను మేపుచుండం బ్రలం
బుండను రక్కసుండొక్కరుఁడు మిగిలి గోపాలరూపంబున వచ్చి వారల హింస సేయం దలంచుచుండ నయ్యఖిల దర్శనుండగు సుద
ర్శనధరుం డెఱింగియు నెఱుఁగని తెఱంగున ॥క॥ ఆ రాముని సహజన్ముఁడు । రారమ్మని వానిఁ జీరి రాకన్నొక । న్నా రాము చేసి మె
ల్లనఁ । బోరామి యొనర్చెఁ బిదపఁ బోరిగొనుకొఱకున్ ॥ వ॥ ఇట్లు ప్రలంబునితోఁ జెలిమి సేయుచుఁ గృష్ణుండు గోపాలకులకు
నిట్లనియె ॥గీ॥ మనకుఁ బ్రొద్దు నోదు మనమిందఱము రెండు । గముల వారమగుచుఁ గందుకముల । శిలలు గుఱులు చేసి చేరి క్రీడిం
తము । రండు వలయు జయపరాజయములు ॥వ॥ అని యిట్లు పలికి తాను బలభద్రుండు పెన్నద్దలై యితర వల్లవులెల్ల నుడిపించు
కొని చిట్టుద్దలై వచ్చిన సమయంబున విభజించికొని రెండు గములవారై మార్గంబులందుఁ దృణదారుశిలాకల్పితంబులగు గుఱు
లొడ్డి కందుక శిలాది ప్రక్షేపణంబుల లక్ష్యంబులఁ దాఁక వైచి జయపరాజయ నిర్ణయంబులుగని వాహ్యవాహక లక్షణంబు
లం జేకులు చేతుల వహించి క్రీడించుచు బలరామునికి వానిచందంబు రహస్యంబున నెఱింగించి పసులం బిల్చుచు భాండీరకంబ
ను వటంబు చేరి రా క్రీడయందుఁ బిదపఁ గృష్ణుని శ్రీరామ నామధేయుండైన గోపకుండు వహించె భద్రసేనుండు వృషభు నె
క్కించుకొనియె బలభద్రుండు ప్రలంబు నారోహించె నప్పుడు ॥మ॥ వనజాక్షున్బలిమిన్బలాఢ్యుఁడు సత్త్వావగ్రస్తుండు ముమ్మిం
టికిన్ । గొనిపోఁ జాలక జిక్కెనాఁడతని నాకున్మోవ రాదంచు నా । దనుజారిన్గొనిపోఁ దలంపక వడిన్దైత్యేశుఁ డయ్యాటలోఁ
గొనిపోయెన్గిరిదాఁటి రాము నఖిల క్రూరతను యోద్ధామునిన్ ॥ వ ॥ ఇట్లు క్రీడాకల్పితవాహనుండగు నప్రలంబుండు బల
భద్రునిం గొనిపోవుచు ॥మ॥ గురుశైలేంద్ర సమాన భారుఁడగు నా గోపాలకున్మోవలే । కరయో గ్రేకము మాని దైత్యుఁడు
నరాకారంబు చాలించి భీకరదైత్యాకృతి నేఁగె హేమకటకాకల్పంబుతో రాముతో । మురువొప్పంగఁ దటిల్లతేందుయుతజీ
మూతంబు చందంబునన్ ॥ఉ॥ మోసము లేక వాని పెనుమూపున నుండుచు నా హలాయుధుం । డా సమయంబునం గనియె హా
టకరత్నకిరీటకుండలో । ద్భాసితమస్తకున్ భ్రుకుటిభాసుర దారుణ నేత్రు నుగ్రదం । ష్ట్రాసహితుం బ్రలంబు నురుశౌర్యవిలం
బుమదావలంబునిన్ ॥ కని నక్తంచరుండని యించుక శంకించి వెఱవక ॥క॥ కడువడిఁ దను వెసఁ గొనిచను । నెడ దనుజుని శిరము
పగుల నెగరి హలధరుం । డదరిపడి చటులతరమగు । పిడికిట వెసవిసిరి పొడిచె బిఱుసున నలుకన్ ॥క॥ హలధరు బలుపిడికిటిహతిఁ ।
దలవగిలిన రుధిరజలము తనువివరములం । దొలుక మొఱయిడుచు దనుజుఁడు । బలరిపుపవినిహత నగము పగిదిం బడియెన్ ॥ తర
ల॥ మేలు మేలు గదయ్య రాముఁడు మేటి రక్కసు నొక్కనిన్ । నేలఁ గూలిచె నొక్క పోటున నేఁడు విస్మయమంచు గో । పాలకు
ల్గని చచ్చి వచ్చిన భ్రాతఁ గన్న విధంబునన్ । వ్వాలదీవెన లిచ్చి రాముని సత్కరించిరి వేడుకన్ ॥ క ॥ బలవంతుఁడగు ప్రలంబుఁడు । బ
లు ముష్టిన్నిహతుఁడైన బ్రతికితిమనుచు న్బలసూదనాది దివిజులు । బలు పైఁ గుసుమముల వానఁ బరగించిరొగిన్ ॥వ॥ ఇట్లు గోప

శ్రీ శ్రీకృష్ణుండు దావాగ్నిని మ్రింగి గోపక గోసంఘమును గాపాడుట. శ్రీ

కులు క్రీడింప గోవులంతంతం గాన్తారంబున వింతకసవులు మెసవుచు మేతవడి నెండడపికి నూరంబు చనియం దవదహనప
వనసంస్పర్శంబు సైరింపక కంపించి దప్పినొప్పు సెడి ఘోషించిన ॥ శా॥ ఆ గోపాలకులందఱున్బసులకయ్యాలిందికోమారశే

ళీగాథత్వముమానిగోఖురరదావిచ్ఛిన్నఘాసంబుతో। బాగై యున్నపథంబునన్జనిదవాపన్నంబుగాకుండవే। వేగన్గోగణమున్మరల్చిరటవీవీథిఁ జవంబొప్పఁగన్॥ క॥ జలధరగభీరరవమున। నలినదళాక్షుండుదమ్ము నామాంకములన్। బిలిచినవిని ప్రతిఘోషణ। ములు సేయుచుఁబసులుదిరిగెనుదమునననఘా॥ వ॥ అంతనవ్వనంబునదైవయోగంబునఁగాల్చిచ్చుపుట్టిచెట్టువిసరెడికరువలివలనమిన్నుముట్టమిట్టిపడిగట్టుచెట్టనకదరికొనియట్టికాలుమఁజుట్టుకొనిపరవన్గని పల్లటిల్లినయుల్లంబుల వల్లవులెల్లఁదల్లడిల్లి ప్రబలుండైనహరికిమృత్యుభీతులరీతింజక్క మ్రొక్కి యిట్లనిరి॥ క॥ అభ్రంకషధూమాయిత। విభ్రాంతమహోస్ఫులింగవిసరోగ్రశిఖా। విభ్రష్టదగ్ధలోకా। వభ్రంబై వచ్చెఁజూడుదవశిఖికృష్ణా॥ శా॥ నీచుట్టాలకునాపదల్గలుగనేనేమెల్లనీవారము। న్యాచారంబులెఱుంగమీసుఁడవుమాకాఖీలదావాగ్ని నేఁ। డేచందంబుననింకదాఁటుమముమమ్మీక్షించిరక్షింపవ। న్నాచంద్రాభవిపన్నులన్నిఖవితానచ్ఛన్నలక్ష్మిన్నులన్॥ అనినఁజేయును॥ ఉ॥ బంధుజనంబుచేతనిటుఁప్రార్థితుఁడై హరివిశ్వరూపుఁడో బంధువులారమీనయనపంకజముల్ముకుళింపుఁడగ్నిని। స్సంధినడంతునేననినఁజక్కనవారలునట్ల చేయుఁడు। న్సంధురదావపావకముఁబట్టిముఖంబునఁద్రావెలీలతోన్॥ వ॥ ఇట్లు నిజయోగవైభవంబున దావదహనంబుపానంబుచేసినిమిషమాత్రంబునగోపకులనందఱభాండీరకవటసమీపంబునకుంజెచ్చివిడిచినవారు వికసితనయనకమలులైకృష్ణునియోగమాయాప్రభావంబుననెఱిఁగలిచిచ్చువ్రగ్గననియెఱింగించుఁదమమనంబులందు॥ క॥ కార్చిచ్చార్పఁపటుత్వము। నేర్పునెవఁడోకఁడుశౌరి నేఁడిదెకార్చిచ్చార్చిమనలరక్షింపఁగ। నేర్చెనితండజుఁడోహరియొనిటలాక్షుండో॥ వ॥ అనివితర్కించిరంతఁగృష్ణుండుసాయాహ్నసమయంబునరామసహితుండైవంశనాళంబుపూరించుచుగోపజేగీయమానుండై గోష్ఠంబుప్రవేశించెనప్పుడు॥ క॥ కమలాక్షునొద్దనుండని। నిమిషముయుగశతముగాఁగనెగడినగోప। ప్రమదలుసంభ్రమమునన్। కమలాక్షునిఁజూచిముదముగనిరిమహేశా॥ వ॥ ఆసమయంబునగోపకులింట్ల కడనున్నవృద్ధకాంతాజనంబులకురామకృష్ణులచిత్రచరిత్రంబులుచెప్పినవిని వారువారినికార్యార్థులైవచ్చినవియచ్చరవరులనితలఁచి

శ్రీ వర్షఋతువర్ణనము. శ్రీ

రంత ॥ సీ ॥ పూర్వవాయువులుప్రభూతంబులైవీఁచెఁబడమటనింద్రచాపంబుదోఁచెఁ। బరివేషయుక్తమై భానుమండలముప్పెమెఱుపులుత్తరదిశమెఱపఁదొడఁగె। దక్షిణగాములైతనరె మేఘంబులుజలచరానీకంబుసంతసించెఁ। జాతకంబులపిపాసలుకడపలఁజేరెఁగాంతారవహ్నులగర్వమడఁగె। నిజకరాళివలననీరజబంధుండు। దొల్లిపుచ్చుకొనినతోయమెల్ల। మఱలనిచ్చుచుండెమహికర్షకానంద।కందమైనవానకందువందు॥ క॥ వర్షాకాల*భుజంగుఁడు। హర్షముతోనడిచినవనఖాంకములనియు। తర్కింపభూమిసతిపైఁ। గర్షకహలరేఖలనురెగహానాంతములన్॥ క॥ చెలువుఁడుప్రావృట్కాలుఁడు। పాలసినఁబులకించుభూమిపులకములనఁగా। మొలిచితలలెత్తినిక్కుచు। సలలితగతిఁజాలువారెసస్యములనఘా॥ వ॥ మఱియుఁజటులపవనచలితంబులై పన్నిమిన్నుదన్నిలెక్కలకుమిక్కిలియై తెక్కలుగలనీలగిరులసిరులమీఱికాఱుకొని తెరపిపడకనిబిడంబులైశిశిరకిరణతరణిమండలంబులచొప్పడప్పించివిప్పుగలిగిచదలుగప్పుకొనిననీలమేఘంబులును, మేఘవిముక్తంబులైజలదసమయవిటుండుసరసగతిధరణిసతియురమ్మునదర్పించినేర్పునసమర్పించుకర్పూరఖండంబులవడువునఁబుడమిఁబడుకరకనులును గరకానుగతంబులైయసితభోగిభోగంబులచాగుననీలమణిమాలికావిశేషంబులవిధంబుననెడపడకపడుసలిలధారలును, ధారాధరవిగళితవిమలసలిలంబులందోఁగుచుమదజలాభిషిక్తమాతంగంబులసొబగుననుండుకొండలును, గొండలతుదలనుండిగండశైలంబులపైఁబడివికీర్యమాణంబులగుగిరినిర్ఝరంబులశీకరంబులును, శీకరపరంపరలచొప్పుకులుమమగులుగొనినపిదఁబిడనగుచుఁజిమ్ముచిదుమమనురొంపులును, రొంపులుగ్రొచ్చిక్రచ్చరనుచ్చలితంబులైపఱచుపఱవలవలనమెదలికదలిపాతెడిమోఁబులును, నేఱులవెంటగరులుత్రిప్పుచుగములుగొనిక్రొన్నీటికెదురునడుచుమీనంబులును, మీననయనలమేనులమెఱుంగుసొంపుపెంపుసైరింపకకంపించిసురిగితిరిగిచనియెడికరణిమేఘమధ్యంబులంబొలసిమలసిలిలువకమఱలిచనుక్రొమ్మెఱుంగులును, మెఱుంగులతెఱంగునఁదెరవలుపురుషులందగిలినిలువరనిజనులకెఱుంగనలువమొఱఁగిడినపడువున మొఱయనుఱుములు, ఱుఱుములకులికిపడకకిరుపాడుచుచుఁ, బింఛంబులుకొంచెంబులుసేయకవిప్పిదెప్పరంబుగనొప్పుచునర్తనంబులుసేయుమయూరంబులును, మయూరఘోషంబులుభీషణంబులై చెవులకసోకననూనంబులైనమానంబులనాసలుచెడియొండొరులకుంగ్రిందుపడిక్రందుకొనువిరహిజనులును, జనులకురేపుమాపునిరూపింపరాకశీమాలతీకుసుమవిసరవికసనవిదితావసానంబులగుదుర్దినంబులునుదినావసానసమయంబునమినుకుమినుకు

* భుజంగుఁడు। విటుఁడు. శీమాలతీకుసుమవిసరవికసనవిదితావసానంబులగు। జాజిపూవులగుంపులపూచుటనుదెలిపెడుతుదలుగల.

మని మెఱయుచుందిరుగు ఖద్యోతంబులును* ఖద్యోతసందర్శనంబు గోరుచును డగక విడువక గురియు జడింబడి వలిగొనివడఁకుచు నశనయత్నంబులు వర్జించి శిఖగ్జూరజంబూఫలభక్షణంబుల దేహసంరక్షణంబులాచరించు వనచరులును, వనచరానందకారిణులైన వారవిరహుణులు రుచిన నవరతభుజగ సమేతలగు కేతకులును, గేతకీకదంబ†యూథికా కుటజకుసుమపరిమళమిళితంబులగు విపినమార్గంబులును, మార్గనిరోధంబులగు ముంజెవిగిరసికంబులై పసరుటాలు గలుగుచుఁ, బద్మరాగకిరణపుంజంబుల భంగి రంజిల్లి తొంగలించుచు, జొంపంబులు గొనినక సపులును, గసవులు మెసవి ఘసమి సందనువులు సెలయవలు బఖ్ఖదుగులబసువుకదలక నిల్చి నెమరుసురనిసు ధేనువులును గలిగి, ధేనువ్రజంబులై వడిబయని కణమనోహరంబై, హరకరముభంగిఁ బరిపూర్ణసారంగభాసురంబై, సురగిరి చెలువున హరిశరాసనపిభీషణంబై, విభీషణహృదయంబు పోలికెఁబ్రకటితహరిశబ్దవైభవంబై, భవపూజనంబు చందంబున నింద్రగోపాదివిభవజనకంబై, జనకయాగంబు భాతి సీతాప్రకరణాలంకృతంబై కృతయుగంబు సొంపున బహువర్షంబులై వర్షాగమంబు వచ్చెనంత॥ క॥ హాటకప్రాలకతెవులులఁ। గూడక తగనల్లగిరులు గొనినవకములై। చూడఁగ భగ్రములగుచును। వీడెన్ సస్యంబులిడుము పీడెఁ బ్రజకున్॥ క॥ జీవనముచాలఁ గలిగియుఁ। గావరమునమిట్టిపడని ఘనుని క్రియ నదీ। జీవనములు సొరజలనిధి। ప్రావృట్కాలమున నడంచుపడియుండెన్నృపా॥ శా॥ ఆవర్షాగమమందు గోవులనరణ్యాంతంబులన్మేపుచు। న్గోవిందుండు ప్రలంబవైరియుతుఁడై గోపాలవర్గంబుతోఁ। బ్రావీణ్యంబునఁ గందమూలఫలముల్భక్షించుచున్మంజుల। శ్రీగ్రావాగ్రంబులఁ బ్రీతిఁ జల్దిగుడిచెన్గా సారలీరంబులన్॥ అసనాయంబున॥ సీ॥ విశ్వమోహనమైన వేణునినాదంబు సరసగంభీరగర్జనము గాఁగ। మహనీయనిర్మలమందహాసద్యుతిలలితసౌదామినీలతిక గాఁగ। దలఁచుట్టుబాగుగఁ దనరుపింఛపు దండ శైలభేదనుశరాసనము గాఁగ। గరుణాకటాక్షవీక్షణసుధావర్షంబు సలిలధారాప్రవర్షంబు గాఁగ। జాడ నేతెంచు గోపాలజనము నింద్ర। చాతకంబుల మురవస్థఁ జక్కఁజేసి। కృష్ణమేఘంబు బహుతరకీర్తి నెప్పె। విమలబృందావనాకాశవీథియందు॥ క॥ గోపులవృషవత్సంబుల। వాపిరిఁ బూజించి పేదపవర్షాకాల। శ్రీ చనితను బూజించెను। శ్రీ వల్లభుఁడయ్యె గోపశేఖరుఁడధిపా॥ ఇట్లు కృష్ణుండు విహితవిహారంబుల వర్షాకాలంబుఁ బుచ్చెనంత॥ క॥ జొంపములు గొనియె వనములు। రొంపులిగిరె నేలలు నిగములరోదలుడిగెనదు। ల్పెంపుల కుఁబాసెను ఘనములు। శంపలసంపదలుమానె శారదవేళన్॥ వ॥ మఱియు జీవనంబులు విడిచి విమలజ్ఞానవశంబున ముక్తులగు పురుషరత్నంబులచెన్నునఁ జెన్నువదలి మిన్నుపిడిచి వాయువశంబులై వెల్లివిరిసి చను మేఘంబులును, మేఘపటలరహితంబును, గలశభవముని సహితంబును నై విజ్ఞానదీపవిలసితంబగు యోగిహృదయంబు చందంబున శుభంబైన నభంబును, నభంబున నీలమహాలవితాన సంయుక్తముక్తాఫలంబులవడువున నెగడును డుగణంబులును, నుడుగణముయూఖంబు క్రొవ్వులు వ్రేత్తుగఁ గొనినివ్వటిల్లు మద్రప్ఫోటకరండకర్పూరఖండాయమానంబులగు చంద్రకిరణంబులును, జంద్రకిరణసమ్మర్శనంబున సగర్భంబులై భూమికి మర్షరంబులగుచు పిండిపండిహాలికకరనిశితలవిత్రధారాసంరంభంబు దలంచి తల్లడిల్లి వెలవెలకంబాఱుచుఁ దల్లియగు విశ్వంభర సుమనుకొని ప్రణతంబులై వడంకుచు నెఱుగ మొఱయిడుచున్న పెంపున సంపన్నంబులైన యెన్నుల ప్రేసున వ్రాలిగాలిం దూలుచు మర్మరధ్వనుల సారస్యంబులగు కలమాది సస్యంబులును, సస్యమంజరీపుంజంబులు గొంచక చంచువులఁ ద్రుంచి కబళించి పిల్లపెంటితండంబులం గూడి కడుపుల నిండ మెక్కి వెక్కి విరిసి చొక్కి చంద్రికలు గొనిను చ్చాత్తుంగసమంచితమంచప్రదేశంబు లెక్కి సంచరించుచు వెన్నులకావలియున్నయన్నులకె మ్మోవులు బింబఫలంబులని కఱచి తత్కరాస్ఫాలనంబులనులికిపడి యెగసిచను శుకనికరకలకలంబులును, గలహంసకోకసారసకోలాహలమండితంబులై నిండినిర్మలజలంబులు గల జలాశయంబులును, జలాశయంబుల జలములను దినముని సుడ గృహములఁ బ్రతుకుదినములు సనుట యెఱుంగని మనుజుల గమనిక దిరుగు జలచరములును, జలచరహృదయములు బెగడుగ దురడొంకియుంకిన నదులును, నదులందుఁ గల్హారమంటపంబుల లెఱుంగున, మణికుట్టిమంబుల మాడ్కిని, సౌధసోపానమార్గంబుల జాడను, విలోకితంబగు నూతనసైకతంబులును, సైకతప్రదేశంబులనుదయవేళ నిత్యకర్మానుష్ఠాననిరతులగు మునులును, మునికన్యకాకరకలశసలిలాభిషిక్తమూలంబులగు తపోవనబాలసాలంబులును, సాలవిటపివాసంతికామంజపుంజంబులెతరుచునని ముడుకొని, దినకరకిరణములమంగరు

———శ్రీ శరదృతువర్ణనము. శ్రీ———

* ఖద్యోతంబులును। మిడుగురుపురుగులును. †యూథిక। అడవిమొల్లలు. సారంగ। లేడి—చాతకపక్షి. హరిశరాసన। ఇంద్రధనుస్సు. హరిశబ్దంబై। కప్పలచప్పుళ్లుగలదై. భవపూజనంబు చందంబున నింద్రగోపాదివిభవజనకంబై॥ భవపూజనంబు చందంబునన్। శివార్చనవలె, ఇంద్రగోపాదివిభవజనకంబై। ఇంద్రరక్షణము మొదలయిన విభవకారణమై—పట్టుపురుగులు మొదలగు పురుగులు పుట్టుటకు కారణమై. శరకములు। వడిగండ్లు. ... సారలీరంబులన్। గుంటగట్టులందు.

వలి కింజోరవెఱవుపడనివనములును, వనములందరులకొమ్మలనాకలంబులు నేకలంబులై మెసంగినసరుకపిసిఁ ద్రొవ్వి ద్రొమ్ములకొనలనూఁదియేటికరులు ద్రవ్వి చిమ్మి క్రుమ్మి కోరాడెడి వనగజంబులును, గజకుంభకనకకుంభరుచిరకుచభారభీరుమధ్యసమంచితలగు చెంచితలును, జెంచితల క్రొమ్మరమ్ములగు వాలమ్ములసారమ్ములు చెడి, బెడిదంబునఁ బాదంబులు దొట్రుపడఁ, బెను గాఢంబులఁ బడువరాహపుండరీకంబులును, బుండరీకకుముదకురంటకాది కుసుమమకరందంబు గ్రోలి తేలిసోలి వ్రాలి మహాహంకృతులఁ ఝంకృతులు సేయు తేఁటికదుపులును, గదుపులంగలయక యెడగలిగి మదమున నదనుపడ నెఱింగి మననమార్గణప్రేరితంబులై పెంటితుటుముల వెంటంజని, యొండొంటి గెంటించుచుఁ దగుల నెక్కి గర్భంబులు నెక్కొల్పున్ప్రవృషభరాజంబులును, గలిగి రాజరాజగృహంబు పగిది విలసితకుందపద్మసౌభాగ్యంబై, భాగ్యహీనుకర్మంబు రేఖన శ్రుతనీలకంఠశబ్దంబై, శబ్దశాస్త్రవేదిహృదయంబు చాడ్పున విశదప్రకాశాభిరామంబై, రామసంగ్రామంబుకైవడి *బాణాసనాలంకృతంబై కృతాంతహృదయంబుకరణి నపంకంబై పంకజాసనుగేహంబు సొంపున రాజహంసవిరాజమానంబై మానధనుని చరిత్రంబు సొబగున నకల్మషజీవనంబై, వననిధి పోలువున సమ్మిళితభూభృద్వాహినీసంకులంబై, కులవధూరత్నంబు చెలువున నదృష్టపయోధరంబై, ధరణికిం దొడవగుచు శరత్కాలంబు వచ్చె నంత॥ క॥ రాజులశశినీ రాజనములు। రాజుల జయగమనములును రాజితలక్ష్మీ। పూజలు దేవోత్సవములు। రాజిల్లెను జగతియందు రాజకులేంద్రా॥ క॥ చాగగల చెలుకువింటను। బాగుగ నీలోత్పలంబు బాణంబుగ సం। యోగంబు చేసి మదనుఁడు వేగంబున విరహిజనుల వేఁటాడె నెఱిన్॥ వ॥ ఇట్లు భాసురంబైన శరద్వాసరంబుల గోవిందుండు గోబృందసమేతుండై బృందావనంబున నంబసులఁ బొసంగ మేపుచు॥ సీ॥ కర్ణావతంసితకర్ణికారప్రభ గండభాగద్యుతిఁ గడలుకొలుప। భువనమోహనమైన భ్రూవిలాసంబుతో వామభాగానతవదన మొప్ప। నపసవ్యకరరమ్యమలాంగుళీచాతురి వడ్డ్వనికిమర్మసరణిఁ జూప। డాకాలిమీఁద నడ్డముసాఁచి నిల్పినపదనఖద్యుతి భూమి ప్రబ్బికొనఁగ। మౌళిపింఛముకంఠదామమున మెఱయ। విలసితగ్రామముగ నొక్క వేణువందు। బ్రహ్మగాంధర్వగీతంబు పరగఁ జేసె। జతురనటమూర్తి గోపాలచక్రవర్తి॥ వ॥ ఇట్లు హరి వేణునాదంబు పూరించిన మారవికారహేతువగు తద్గీతంబు చాలించి సిగ్గులుసాలించి మక్కువలు చెక్కలొత్త గోపికలోపికలులేక తమతమపొత్తుకత్తెలుం దారును దత్తరంబునఁ బసురు నేసురుం దుటుములుగొని జిలిబిలిముచ్చటలకుం జొచ్చితమలోన॥ మ॥ శ్రవణోదంచితకర్ణికారములతో స్వర్ణాభచేలంబుతో। నవతంసాయితకేకిపింఛములతో నంభోజదామంబుతో। స్వవశుండై మధురాధరామృతము చే వంశంబుఁ బూరించుచు। న్నవిదా మాధవుఁ డాలవెంటవనమందొప్పారెడిఁ జూచితే॥ శా॥ రావే సుందరి యేమె బోఁటి వినవే రాజీవనేత్రుండు బృందావీథిం దగ వేణువూఁదుచులసత్సవ్యానతాస్యంబుతో। భ్రూవిన్యాసములం గుళీక్రమములం బొల్పారషడ్జంబు గాఁ। గావించె న్నటు భంగి బ్రహ్మము గదద్గాంధర్వసంగీతముల్॥ క॥ తలఁకెను గొబ్బునఁ జిత్తము। నలినాక్షుని మధురవేణునాదము నా వీనులు సోఁకిన యంతమాత్రన। చెలియా యిఁక నేటి వెఱపు చింతింపఁగదే॥ క॥ నాతోడ వెఱవవల దే। నాతోడనె గోనుచుఁ బోయినలినదళాక్షు। నీతో డుతఁ బలికించెద। నీతోడి జనంబు మెచ్చ నీతో డుసుమీ॥ వ॥ అని పెక్కుభంగుల నోర్తోర్తు నుద్దేశించి పలుకుచు గోపసుందరులు బృందావనంబునకు గోవిందున కెదురుచని పరమానందంబున నతని నిజమనంబులఁ బ్రతిపదంబును నాలింగనంబు చేసినవారలగుచు రామకృష్ణులను ద్దేశించి॥ మ॥ నవగోష్ఠానకరంగమందుఁ బరమానందంబుతోఁ జూడఁ బల్లవనీలోత్పలపింఛపద్మదళమాలావస్త్రసంపన్నులై। కవలై వేణువులూఁదుచున్నృహనటాకారంబుల న్గేళిత్రాం। డవము శ్శేసెదరీకుమారకులు వేడ్క న్గామినుల్గంటిరే॥ క॥ ఓ చెలువలార వినుఁడీ। వాచాశతకంబు లేల వర్ణింపంగా। లోచనములకలిమికిఫలం। మీ చెలువుగఁ జూడఁగలుగుటింతియసుండీ॥ అనిపలికి రొందుఁగొందఱు గోవిందు నుద్దేశించి॥ మ॥ ఒనర న్వ్రేతలకించుకేనియును లేకుండంగ గోపాలకృష్ణుని కెమ్మోవిసుధారసంబు గొనుచున్ జోద్యంబుగా మ్రోయుచున్। దనపర్వంబులు నేత్రపర్వములు గాదర్పించెఁ బూర్వంబున। న్వనితా యెట్టితపంబు చేసెనొకొ యీ వంశంబు వంశంబులోన్॥ మ॥ ముదితామేతటినీపయగ్గకణములన్మన్వేణువింతయ్యెనా। నదిసత్పుత్రునిఁ గన్నతల్లిపగిదిన్నందంబుతో నేఁడు సమ్మదహంసధ్వనిపాటగా వికచపద్మశ్రేణి రోమాంచమై। యొదవన్ మంగీతరంగహస్తనటనోదద్యోగంబుగా వింపదే॥ క॥ నలినోదరుభక్తునిఁ గని। కులజులు నందాశ్రుజలము గురియుతెఱఁగున్ మ్రాఁ। కులు పూదేనియలాలి కెడు। నలినాక్షుని చేతివంశనాళము మ్రోఁతన్॥ శా॥ నా మోసంబున కెద్ది మేర విన వే నాపూర్వజన్మంబులన్। లేమా నోములు నోఁచుచో నకట కాళిందీతటి

* బాణాసనాలంకృతంబై। వింటిచేతనలంకరింపఁబడినదై, బాణ। నల్లపువ్వులగోరంటలచేత - లేక - పచ్చపువ్వులగోరంటలచేత, అసన। వేగిస్రానులచేతను, అలంకృతంబై। కైసేయఁబడినదయి, పయోధర। మేఘము - స్తనము, శశినీరాజనములు। ఆరతులు.

న్వేణువై। భూమిన్బుట్టెదనంచుఁ గోరఁదగదే బోధిల్లి యెట్లైననీ। బామందిప్పుడు మాధవాధరసుధాపానంబు గల్గుంగదే॥ క॥ కాళిందీకూలంబున। నాళీయానందతనయు నధరామృతముల్। గ్రోలెడి వేణువు నగునో। మేలాగున నోమ వచ్చు నెఱిగింపఁగదే॥ క॥ వనితా కృష్ణుఁడు నల్లని। ఘనమనియు న్వేణురవము గర్జనమనియున్। మనమునఁదలంచి రొప్పుచు। ననవరతము నెమ్మలి తుటుములాడెడిఁ గంటే॥ క॥ *గిరిచరమిథునములోలిన్। బరికింపఁగఁ గృష్ణపాదపద్మాంకితమై। సురరాజునగరికంటెను దరుణీ బృందావనంబు తద్దయు నొప్పెన్॥ మ॥ అమరేంద్రాంగనలాకసంబున విమానారూఢలై పోవుచున్। గమలాత్రున్నభమూర్తిఁ గాంచి మురళీగానంబు లందందఁ గర్ణములన్నిల్పుచు మేఖలల్వదలఁగా నాథాంకమధ్యంబులన్। బ్రమదాప్రాళిరి చూచి తేవివశలై పంచాశుగభ్రాంతలై॥ ఉ॥ కానలనుండు చున్నరసగానవివేకవిహీనజాతలై। వీనులనేఁడు కృష్ణముఖవేణురవామృతధారసోకిన। న్మేనులు మేతలున్మఱచి మెత్తని చూడ్కి మృగీవ్రగావళుల్। ల్మానిని చూడవమ్మ బహుమానము చేసెఁ గృతార్థచిత్తలై॥ ఉ॥ తల్లులచన్నుబాలుమును ద్రావుతఱిన్ దమకర్ణవీథుల। న్వల్లభమైన మాధవుని వంశరవామృతధారచొచ్చినన్। మ్రుల్లకపాలు రాదివక దూఁటక మానక కృష్ణుమీఁద దృ। గ్వల్లులు చేర్చి నిల్చెన దవత్సములంగనలార గంటిరే। మ॥ మమతన్మేములు నీఁది కెత్తుకొని §రోమంథంబు సాలించి హృ। త్కమలాగ్రంబులఁ గృష్ణునిల్పి మురళీగానామృతశ్రేణికఁ గర్ణములన్ గ్రోలుచు మేతమాని గలితానందాశ్రులై చిత్రితో। పమలై గోవులు చూచుచున్నవది గోపద్మాక్షి వీక్షించితే॥ మ॥ జగతీజంబుల శాఖలెక్కి మురళీశబ్దామృతస్యందము। న్మిగులన్వీనులఁ ద్రావి ద్రేఁగుపడి నెమ్మిం గృష్ణురూపంబు చి। త్తగమై యుండఁగ నడ్డపెట్టు క్రియ నేత్రంబుల్ దగన్మూసి యీ। ఖగముల్ పొక్కెడిఁ జూచితే మునిజనాకారంబులం గామినీ॥ మ॥ క్రమమొప్పన్నదులెల్ల వంశరవమాకర్ణించి సంజాతమో। హములన్మన్మథసాయకక్షతవిశాలావర్తలై హంసవా। క్యములం జీఱితరంగహస్తముల నాకర్షించి పద్మోపహా। రములన్ గృష్ణపదార్చనంబు సలిపెన్రామా విలోకించితే॥ గీ॥ వనిత నేఁడు కృష్ణు వంశనినాదంబు। వినిపయోధరంబు పిరులు గుఱిసి। తనశరీర మెల్లధవళాతపత్రంబుఁ। జేసి మింటనీడఁ జేసెఁ గంటే॥ క॥ మంచిఫలంబులు హరి చే। నించిక రాలంబనముల నెగడుచు నిడెక్రీడించెదరంగన చూడుము। చెంచితలం బింఛపత్రచేలాంచితలన్॥ క॥ ఉల్లసితకుచభరంబుల। నల్లాడెడి నడుముతోడ నలరుల దండశ్రీ। ¶ల్చిల్లి యొకతె హరికిచ్చెను। హల్లోహలకలితయగుచు నంగనకంటే॥ క॥ గిరులెల్ల జలములయ్యెం। దరులెల్లను బల్లవించె ధరణిగగనభూ। చరులెల్లను జొక్కిరిహరి। మురళీరవామృతము సోఁకి ముద్దియకంటే॥ మ॥ బలకృష్ణాంఘ్రిసరోజసంగమము చే భాసిల్లుచు న్ధన్యమై। ఫలపుష్పంబులఁగానుకల్గురిసి సంభావించి మిన్నంచుచున్। జలఘాసంబుల గోవులందనిపి చంచద్భూజరోమాంచమై। వెలసెన్జూడఁగదమ్మ యీగిరిపురోపీథిన్సరోజాననా॥ వ॥ అని యిట్లు బృందావనవిహారి యైన గోవిందుని సందర్శించి పంచబాణభల్లభగ్నహృదయలై వల్లవకాంతలేకాంతంబులఁ జింతించుచుఁ దత్పరతంత్రలై యుండిరంత॥ క॥ శామంతికాస్రగంచిత। సీమంతవతీకుచోష్ణజితశీతభయ।

॥ హేమంతఋతువర్ణనము. ॥

శ్రీమంతంబై గొబ్బున। హేమంతము దోఁచె మదనుఁడేఁచె విరహులన్॥ క॥ ఉత్తరపుగాలి విసరెవి। యత్తలమునఁ దుహినకిరణుఁడహితుండయ్యెన్। బొత్తుజరిగె మిథునములకు। నెత్తమ్ములు దఱిగె హిమము నెలకొనియె నృపా॥ క॥ ‡అహములు సన్నములయ్యెను। దహనము హితమయ్యె దీర్ఘదశలయ్యె నిశల్। బహుశీతోపేతంబై। యుహుహూయనివడఁకె లోకమూర్వీనాథా॥ క॥ అన్నులచన్నులదండవి। పన్నులుగాకెల్లవారు బ్రతికిరిగాకీ। చన్నులమీఱిన చలినా। పన్నులుగాకుండఁదరమె బ్రహ్మాదులకున్॥ గీ॥ పొడుపుకొండమీఁద పొడిచిందిమొదలుగాఁ। బఱువుఁబెట్టి యినుఁడు పశ్చిమాద్రి। మఱుఁగుఁజొచ్చెఁగాక నుసలిన చలిచేతఁ। జిక్కెఁ జిక్కెననఁగఁ జిక్కకున్నె॥ క॥ చెంగల్వవిరులగంధము। మంగళముగఁ గ్రోలుచున్న మధుపములొప్పె। న్నంగజవహ్నులపైను। ప్పొంగి విజృంభించు పొగలపోలికెనధిపా॥ గీ॥ శంభుకంట నొకటి జలరాశి నొకటి। మఱియు నొకటి మనుజమందిరములనొదిగెఁగాక మెఱసియున్నమూఁడగ్నులు। చలికినోడి భక్తిసలుపకున్నె॥ శా॥ ఈ హేమంతమురాకఁ జూచి రసణీహేలాపరీరంభస। త్సాహాయ్యంబునఁ గానిపీనిఁ గెలువన్శక్యంబు గాదంచుఁదా। రూహాపోహవిధింద్రిమూర్తులు సతీయుక్తాంగులై నారుగా। కోహోహో వారల దేమిసంతతవధూయోగంబు రాఁగందురే॥ క॥ ఈ హేమంతమురాకకు। శ్రీహరియొక్కింతవడఁకి చింతింపంగా। నోహోహో వెఱవకుమనుచు। న్నాహరికిని శ్రీకుచంబులభయంబిచ్చెన్॥ వ॥ ఇట్లుని తాంతంబగు హేమంతంబున మొదలినెలతొలిదినంబునందు నందునిమందఁ గలగోపకుమారికలు రేపకడలే

---

* గిరిచరమిథునములు। వజ్రరేఖలయొక్క జంటలు. § రోమంథంబు। నెమరుఁబెట్టుటను. ¶ ఝిల్లి। ఎలుకది, హల్లోలహలకలితయగుచున్। ప్రీతితోఁగూడుకొనినదయి. ‡ అహములు। పగళ్లు-దివసములు.

ంచని కాళిందీజలంబులందోఁగి జలతీరంబున నిసుముసం గాత్యాయనీరూపంబుఁ జేసి సురభికుసుమగంధంబులిడి ధూపదీపంబులిచ్చి బహువిధోపహారంబులు సమర్పించి ॥ క ॥ ఓ కాత్యాయని భగవతి! నీకును మ్రొక్కెదము మేము నేఁడనుకంప న్నాకిందనువైళము శ్రీకృష్ణుఁడు మగఁడుగాఁగఁ జేయుము తల్లీ ॥ క ॥ ఓ తల్లి మాకుఁ గృష్ణుఁడు । చేతోవిభుఁడైన నాఁడు చెలువలమెల్ల న్నేతివసంతములాడుచు । జాతరఁ జేసెదము భక్తి చాతురితోడన్ ॥ వ ॥ అని నమస్కరించి హవిష్యంబులు గుడుచుచుని

గోపికావస్త్రాపహరణము.

ష్ఠితంబున మాసవ్రతంబు సల్పిరందొక్క నాఁడు ॥ మ ॥ రమణుల్ ప్రొద్దున మేలుకాంచి సఖులన్ రండంచు వాత్సీయనా । మములం జీరుచు చద్దియాభరణముల మ్మాధ్యంబుల ల్లాడఁగాఁ । బ్రమదోద్దామగజేంద్రయానలగుచున్ బద్ధాత్ముని న్బాడుచున్ । యమునాతీరముఁ జేరఁబోయి రిగృహీతాన్యోన్యహస్తాబ్జలై ॥ వ ॥ ఇట్లా నదీతీరంబు చేరం జని గజగమనలు విజనప్రదేశంబున వలువలు విడిచి విడివడి దిశంక లేక యకలంకలై గ్రుంకులిడఁ జలంబున జలంబు సొచ్చి ॥ క ॥ వారిజలోచనుఁ బాడుచు । వారిజలోచనలు వారివారికి వేడ్కన్ । వారివిహారము సలిపిరి । వారివిహారములు జగతి వారికిఁ గలవే ॥ ఆసమయంబున ॥ క ॥ తోయజనయనలు యమునా । తోయములందుండ నెఱిఁగి దూరగుఁడయ్యుం । దోయజనయనుఁడు హరి తన । తోయము గోపకులు దానుఁ దోతెంచె నృపా ॥ తరల ॥ కదలక వుండని తోడి వారలఁ గన్ను సన్నల నిల్పుచున్ । బదముల్ మెల్లన నేలఁ బెట్టుచు బ్రహ్మనేత్రుఁడు మానినీ । పాదలమాటున నల్ల నల్లనఁ బొంచి పొంచి నతాంగుఁడై । యదను గోరుచు డాసి వ్రేతల యంబరంబులు దొంగిలెన్ ॥ ఇట్లు దొంగిలి ॥ శా ॥ ఉన్మద్గంధగజేంద్రగౌరవముతో యోషాంబరంబుల్ విభుం । డామ్యం దర్పకుభంగి నర్థమలతో హాసార్థియై కొంచు దన్న ద్యంభ గ్రికణశీతవాతజనితానందంబుతో నెక్కెఁ దా । సద్యోముక్తమరంతపాదపజనస్సంతాప మన్నీపమున్ ॥ అప్పుడయ్యింతులిట్లనిరి ॥ క ॥ * మా మా వలువలు ముట్టకు । మా మాకొని పోకు పోకు మన్నింపఁ దగున్ । మామాన మేల కొనియెదు । మామానసహరణ మేల మానుము కృష్ణా ॥ సీ ॥ బహుజీవనము తోడ భాసిల్లియుండుటో గోత్రంబు నిల్పుటో ఘూర్మితోడ । మహిసుద్ధరించుటో మనుజసింహంబవై ప్రజలఁ గాచుటో కాకబలిఁ జెరల్చి । పిన్నవై యుండియుఁ బెంపువహించుటో రాజుల గెల్చుటో రణములోన । గురునాజ్ఞ సేయుటో గుణనిధివై బలప్రఖ్యాతిఁ జూపుటో భద్రలీల । బుధులు మెచ్చ భువిఁ బ్రబుద్ధత మెఱయుటో । కలికితనము సేయఘనత గలదె । వావి లేదు వారివారును వారని । యెఱుఁగవల దెవలువలిమ్ము కృష్ణ ॥ క ॥ కొంటివి మాహృదయంబులు । గొంటివి మామానములజ్జఁ గొంటివి వలువల్ । గొంటివిక నెట్లు చేసెదొ । కొంటెవు గదనిన్ను నెఱిఁగి కొంటిమి కృష్ణా ॥ సీ ॥ రాజసంబున నీపురంజిల్లు తెరుగమే చెలరేఁగి వింతలు సేయుచుండ । సత్త్వసంపద గల్గి జరగుటఁ దలఁపమే సిరిగల్గి యన్యులఁ జెనఁకుచుండ । గుణతరశక్తి యుక్తుఁడవౌటఁ జూడమె తామసంబున నెగ్గుదలఁచుచుండ । నొకభంగితో నుండకుంటఁ జింతింపమె మాయావివైన మాయముపలయుచుండ । నేమి జాడవాడ వేపాటి గలవాఁడ । వేగుణంబు నెఱుఁగ వెల్ల యెడల । నెదిగి యుండ నేరవో రెంత ప్రాజ్ఞుసు । బటమలీగ దయ్యాపద్మనయన ॥ క ॥ రాజుల నెఱుఁగవు బలిమిని । రాజిల్లెదు దీరలీవు రమణుల మింక । రాజున కెఱిఁగించెదమో । రాజీవదళాక్ష నీవు రాజవె ధరణిన్ ॥ వ ॥ అని పలికిన కన్నియలపలుకులాలించి మందహాససుందరవదనారవిందుండై గోపాలబాలకులకరంబుల గరంబులు వ్రేసి యమ్ముద్దియలనుద్దేశించి నెవ్వాదిచతురుండిట్లనియె ॥ శా ॥ రాముల్ ప్రాణులతోడ నీపనికి రాఁగా రింతు రేమీ క్రియల్ నోమా లేమియు లేక దూఱెదరు మీమోసంబు చింతింపరం । భోమధ్యంబుననుండి వెల్వడి వెసన్ పొర్ణెందుబింబానన । ల్మీ మీ చీరెలు వచ్చి పుచ్చుకొనుఁడా మీకిచ్చెదం జెచ్చెరన్ ॥ వ ॥ అనిన నమ్మానవతులొండొరుల మొగంబులు చూచి నగుచు మర్మంబుల నాఁటిన మాటలకు నగుడంబులు కసిగ్గువడుచు నగ్గలంబైన చలి నివలిగొని కంఠప్రమాణజలంబులందుండి డోలాయమానమానసలై యిట్లనిరి ॥ క ॥ మా వలువలు లాఘవమున । నీవేటికిఁ బుచ్చుకొంటి నీవల్పుఁడవే । నీ వెఱుఁగనిదేమున్నది । నీవిందఱిలోన ధర్మనిరతుఁడవు గదే ॥ శా ॥ ఇంతుల్ డోయము లాడుచుండ నగవారే తెంతు రేవచ్చిరా । యింత ల్సేయుదురే కృపారహితులై యేలోకమందైన నీ । నింతల్ నీతలఁ బుట్టెఁగాక మఱి యేమీ కృష్ణ యోచల్లనీ । చెంతన్ దాసులమై చరించెదము మా చేలంబు లిప్పింపవే ॥ క ॥ వచ్చెదము నీవు పిల్చిన । నిచ్చెదమే మైనఁ గాని నెటుచౌరుమునిన । జ్జొచ్చెదము నేఁడు వస్త్రము । లిచ్చి మముంగరుణతోడ నేలుము కృష్ణా ॥ అనిన దరహాసితవదనుండై హరి యిట్లనియె ॥ క ॥ ఏతరుణుఁడు మగఁడౌటకు । మీ తపములు చెప్పుడింక మీయానలసుం । డీ తప్పిన మీకూరిమి । మీతలల నెపుఁ బెట్టెనో టు మేదినిలేదే ॥ క ॥ ఎవ్వనిఁ గని మోహించితి । రెవ్వఁడు మీ మానధనము లెల్ల హరించె । న్నివ్వటిలె మీకుఁ గూరిమి । యెవ్వని పైఁ బలుకరాదె యేమన్నుఁడ నే ॥ వ ॥ అనిన విని సుందరులన్యోన్యసందర్శనంబులు సేయుచు హృదయారవిందంబులఁ

* మామా వలువలు ముట్టకుమా ॥ మా యొక్క — మా యొక్క — వస్త్రములను తాఁకకుమీ । కొని పోకు పోకుమా — తీసికొని పోవలదు వలదు సుమీ.

గంధర్వుండు సంపడింపనగుచు నిరుత్తరలై యున్న లోకోత్తరుండిట్లనియె॥క॥ నాయింటికి దాసులరై। నాయాజ్ఞవహించిమీ రునడిచెదరేనిన్। మీయంబరంబులిచ్చెద। తోయంబులు వెడలి రండు తొయ్యలులారా॥ అనినవిని హరివచ్యలు చలికి వెఱచి సలిలమధ్యంబున నిలువనోపక॥క॥ కొందఱు వెడలుదమందురు। కొందఱు వెడలుటయ సిగ్గుఁగొను గోవిందుం। డందఱు కొందఱుదమలోఁ। గొందలమందుచు వడఁకుఁగొని మనుజేంద్రా॥వ॥ మఱియు నెట్టకేలకుఁ జిత్తంబులు గట్టిపఱచుకొని తనుమధ్యలు తోయమధ్యంబు వెలువడి॥క॥ చంచత్పల్లవకోమల। కాంచననవరత్నఘటితకంకణరుచిరో। సంచితకరసంఛాదిత। పంచాయుధగేహలగుచుఁ బడఁతులు వరుసన్॥వ॥ చని ప్రౌఢలైన సుందరుల ముందఱనిడుకొని మందగమనలు మందహాసంబుతోడ నెదుర నిలిచిన నరవిందనయనుండిట్లనియె॥సీ॥ శృంగారవతులార సిగ్గేల మిముఁ గూడి పిన్ననాఁటను గోలెఁ బెరిగినాఁడ। నెఱుఁగనే మీలోన నెప్పుడు నున్నాఁడ నేనుచూడని మర్మ మెద్దిగలదు। వ్రతనిష్ఠలై యుండి వలువలు గట్టక నీరుచొత్తురె మీరు నియతిఁ దప్పి। కాత్యాయనీ దేవిఁ గల్ల సేయుటగాక నీరీతి నోము వారెందుఁ గలరు। వ్రతముఫలము మీరు వలసినఁ జక్కఁగఁ। నింతులెల్లఁ జేతులెత్తి మ్రొక్కి। చేరిపుచ్చుకొనుఁడు చీరెలు సిగ్గువో। నాడనేల మొగ్గలాడ నేల॥ అనినవిని మానవతులు తమలోన॥ను॥ వ్రతము సేయుచు నొక్కమాటయిన నెవ్వానినివ్విచారించిన। న్వ్రతభంగంబులు మానునట్టివరపున్వామాతులీక్షించియు। న్గతచేలాప్లవనంబు నేఁడు వ్రతభంగంబంచు శంకించిరో। లతటన్యస్తకరాబ్జలై సరసలీలన్ మ్రొక్కిరట్లందఱున్॥క॥ బాలలకు హస్తకీలిత। ఫాలలకు నితాంతశీతపవనాగమనా। లోలలకు నంబరములుగ్ర। పాలుఁడు హరియిచ్చె భక్తపాలకుఁడగుటన్॥గీ॥ చీరెలపహరించి సిగ్గులు విడిపించి। పరిహసించినైనఁ బరగమనకు। ఘనుఁడు నోముకొఱఁతగాకుండ మ్రొక్కించె। ననుచు హరినుతించి రబలలెల్ల॥క॥ ఉల్లములు నొవ్వనాడినఁ। గల్లలు చేసిననునగినఁ గలఁచిననైనన్। వల్లభులు సేయుకృత్యము। వల్లభలకు నెగ్గుగాము వల్లభమతిపా॥వ॥ ఇట్లు హరివలువలిచ్చినఁ గట్టుకొని సతులు తనియందు బద్ధానురాగలై యుచ్చరింపక రెప్పలిడక తప్పక చూడ నాప్రౌఢ మెఱింగి చేరి వారికిట్లనియె॥సీ॥ లక్షణవతులార లజ్జించి చెప్పరు గాని మీమర్మముల్గానఁబడియె। ననుఁగొల్వఁజింతించినారు నాచేతను సత్యంబు మీనోము సఫలమగును। గామితార్థంబుల కలిమి సెప్పఁగ నేల ననుఁగొల్వ ముక్తికి నడువవచ్చుఁ। గడమకూడఁగ నంబికాదేవినోమంగనట మీఁద రాత్రులయందు మీకు। నన్నుఁ బొందఁగల్గును సమ్మి పొండని హరి। సల్క నింతులెల్ల భ్రాంతిఁ జనిరి। తపము పండెననుచుఁ దత్పదాంభోజము। ల్మానసించికొనుచు

శ్రీ మునిభార్యలన్నముఁదిసికొనివచ్చి శ్రీకృష్ణున కారగింపుసేయుట. శ్రీ

మందకడకు॥వ॥ ఇట్లు గోపకన్యకలం బ్రసన్నుండై గోవిందుండు బృందావనంబు దాఁటి దూరంబున ధేనువుల మేపుచుండఁ జండకిరణుని యెండఁబడి వండి చెడి తరులదండనండఁగొనుచు నాతపత్త్రాకారంబులై నీడలు సేయుచున్న వృక్షంబులఁ నీక్షించి కృష్ణబలశ్రీరామదేవ ప్రశస్థవిశాలార్జునప్రముఖులకుం దక్కిన గోపకులిట్లనిరి॥మ॥ అపకారంబులు సేయ వెవ్వరికి నేకాంతంబులం దుండు నాతపశీతానిలవర్ష వారకములై త్వగ్గంధనిర్యాసభ। స్మపలాశాగ్రమరందమూల కుసుమచ్ఛాయాఫలశ్రేణిచే నుపకారంబులు సేయు నర్థులకు నీయుర్వీజముల్గంటిరే॥వ॥ అని చిగురాకు పువ్వు కాయ పండుతండంబుల వ్రేఁగున వీఁగిన తరువులనడిమి తెరువులం బసులఁ దాఁటులదాఁటించి యమునకుం జని వెడఁదమడుగుల మెల్లనఁ జల్లని నీరుఁ ద్రావించి తత్సమీపంబున మేపుచు వల్లవులెల్ల మూఁకలుగొని యాఁకలిగొంటిమని విన్నపించినఁ దనకు భక్తురాండ్రగు విప్రభార్యలవలనం బ్రసన్నుండై వారలం జూచి రామసహితుండై నహరియిట్లనియె॥సీ॥ వల్లవులార యీవనమున విప్రులు బ్రహ్మవాదులు దేవభవనమునకు। నరుగుటకాంగిరసాహ్వయసత్త్రంబు సల్పుచున్నారు సనుఁడు మీరు। మానామములు సెప్పి మైత్రితో నడిగిన నన్నంబుఁ బెట్టెదరనుచుఁ బలుక। వారలుచని విప్రవరుల కెల్లను మ్రొక్కి పసుల మేపుచు బలభద్రకృష్ణు। లలసి పుత్తెంచిరి టమ్ము నన్నమడుగ। ధర్మవిదులార యర్థిప్రదాతలార। పెట్టుఁడన్నంబు శ్రాంతులఁ బిలిచి తెచ్చి। పెట్టుదురుగాదె మిముఁబోటి పెద్దలెల్ల॥క॥ ఘనదీక్షితునకు నైనం। జనుఁగుడువఁగ బశువధంబు సౌత్రామణియుం। జనిన వెనుక దోషము లే। దనఘాత్మకులార పెట్టుఁడన్నము మాకున్॥ అని గోపకులు వలికిన॥మ॥ క్రతువున్మంత్రము తంత్రము న్ధనములు న్గాలంబు దేశంబు దే। వతయున్ధర్మము నన్యముల్దలఁప నెవ్వాఁ డట్టి సర్వేశ్వరు। న్మతి నూహింపక గోపబాలుఁడనుచు న్మందస్థితిం జూచి మూర్ఖులై యన్నము లేదు లేదనిరి సన్మానక్రియాశూన్యులై॥వ॥ అంత గోపకులు నిరాశులై వచ్చి యెఱింగించిన హరి లౌకికానుసారియగుచు మీర య్యార్యులనడుగక వారి భార్యలకు మా రాకఁ జెప్పుఁడన్నంబు వెట్టెదరని పంచిన వారుఁ జని బ్రాహ్మణసతులదర్శించి నమస్కరించి సంపూజితులై యిట్లనిరి॥క॥ గోవుల మేపుచు నాఁకొని। గోవిందుం డన్నమడిగికొనిరండనిమ। మ్మీ వేళను బుత్తెంచెను। ధీవిలసితలార రండు తెండన్నంబుల్॥వ॥ అనిన విని గోవిందసందర్శన కుతూహలలై త

ర. శీసురసుందరులు సంభ్రమానందంబులు డెందంబుల సందడింప భక్ష్యభోజ్యలేహ్యచోష్యపానీయభేదంబులం గలిగి సం
స్కారసంపన్నంబులైన యన్నంబులు కుంభంబుల నిడికొని సంరంభంబుల సముగ్రంబునకు నడుచు నదుల తెఱంగున॥ క॥ బి
డ్డలు మగలును భ్రాతలు। నడ్డము చని వలదనం గనటు దలఁడని మా। యొడ్డుచు జగదీశ్వరునకు। జడ్డన నన్నంబు గొనుచుఁ జని
రా సుదతుల్॥ వ॥ చనియమునా సమీపంబున నవపల్లవాతిరేకంబును విగతవనచర శోకంబునైన యశోకంబు క్రిందనిర్మలస్థ
లంబున॥ సీ॥ ఒక చెలికాని పైనొక చెయి చాఁచి వేఱొక చేతలీలాబ్జమూను వానిఁ। గొప్పనకందనికొన్ని కుంతలములు చెక్కు
లనృత్యంబు సేయు వానిఁ। గుఱుచ చుంగులు పుచ్చికొమరారఁ గట్టిన పసిఁడివన్నియగల పటమువాని। నొదలఁ దిరిగి రానలవ
డఁ జుట్టిన దట్టంపు శిఖిపింఛ దండవాని। రాజితోత్పలకర్ణపూరముల వాని। మహితపల్లవపుష్పదామముల వాని। భువన
మోహననట వేషభూతి వానిఁ। గనిరి కాంతలు గన్నుల కరువుదీఱ॥ క॥ కనిలోచనరంధ్రంబుల। మునుమిడి హరిలలితరూపము
నులోఁ గొని నెమ్మనములఁ బరిరంభించిరి। తనుమధ్యలు హృదయజనిత తాపము వాయన్॥ ఇవ్విధంబున॥ క॥ వారితసర్వస్పృ
హలై। వారం దఱు తన్నుఁ జూడ వచ్చుట మదిలో। వారిజనయనుఁడు వొడగని। వారికినిట్లనియె నగియ వారితదృష్టిన్॥ శా॥
కాంతారత్నములార మీ గృహములం గళ్యాణమే యేమిగా। వింతుస్మీకిటు రండువమ్మని చటస్వీక్షింప నే తెంచినా। రెంతో
వేడుకతో నెఱుంగుదు మునిశ్రేష్ఠస్థితిన్నన్నుధీ। మంతుల్మీక్రియఁ జేరి కందురుగదా మత్సేవలన్సర్వమున్॥ వ॥ కావున గృహస్థ
లైన మీ పతులు మిమ్ముం గూడి క్రతువు సమాప్తిం జేసెదరు మీరు యాగవాటంబునకుం జనుండనిన విప్రభార్యలిట్లనిరి॥ మ॥ త
గునే మాధవ యిట్టి వాఁడి పలుకుల్ ధర్మంబు లేయీయెడ। న్మగలున్ బిడ్డలు సోదరుల్జనకులున్మమ్మున్నివారింపమ। చ్చిగనీ
యంఘ్రులు చేరినారమటఁ బోఁ జేకొందు రే వారలా। పగిదే మొల్లము కింకరీజనులఁగా భావించి రక్షింపవే॥ అనిన జగదీశ్వ
రుండు॥ సీ॥ నా సమీపమున నున్నారం చనలు గురుబంధులు భ్రాతలు పతులు సుతులు। మిమ్ము దేవతలైన మెత్తురంగనలార నా
దేహసంగంబు నరుల కెల్ల। సౌఖ్యానురాగసంజనకంబు గాదు ముక్తిప్రదాయకము నాకీర్తనమున। దర్శనాకర్ణనధ్యానంబు
లను గర్మబంధదేహంబులఁ బాసి మీరు। మానసంబులు నాయందు మఱుఁగఁ జేసి। నన్నుఁ జేరెదరిట మీఁదనమ్ముఁడనుచుఁ। బలి
కి వారలు దెచ్చిన భక్ష్యనాదు। లాప్తవర్గంబుతో హరి యారగించె॥ క॥ పరమేశ్వరార్పణంబుగఁ। బరజనులకు భిక్షమిడినఁ బర
మపదమునన్। బరగెదరఁట హరిసాక్షాత్పరమేశ్వరు భిక్ష సేయు ఫలమెట్టిదియో॥ వ॥ ఇట్లు సర్వేశ్వరుండయిన హరికి భిక్ష
యిడి తమతము భార్యలు తనివలనం గృతార్థులగుట నెఱింగి భూసురులు తమలో నిట్లనిరి॥ ఉ॥ కటకట మోసపోయితిమి కాంతల
పాటియు బుద్ధిలేదు నేఁ। డిట హరిఁ గానఁ బోనెఱుఁగమేము దురాత్ముల మేము కర్మమో। ద్భటుల ము విష్ణుదూరగుల ప్రాజ్ఞత
లేఁ తపంబు లేల ప। ర్యటనము లేల శీలములు యాగములున్మఱి యేల కాల్పనే॥ క॥ జపహోమాధ్యయనంబులు। తపములు
వ్రతములును లేని తరుణులు హరిస। త్కృపఁ బడసిరన్నిగలిగియుఁ। జపలతఁ బొందితిమి భక్తి సలుపమి నకటా॥ క॥ సురగురుల
గు యోగీంద్రుల। నరుదుగ మోహితులఁ జేయు హరిమాయ మము। న్నరగురుల మూఢవిప్రుల। నురువడి మోహితులఁ జే
య నోపక యున్నే॥ మ॥ క్రతువుల్ధర్మము మంత్రతంత్రధనముల్కాలంబు దేశంబు దే। వతయున్వహ్నులు మేదినీసురులు
నెవ్వాఁడట్టి సర్వేశుఁడీ। క్షితి రక్షింప జనించినాఁడెఱుఁగమా శ్రీభర్తకుం గర్తకుం। గుతలోద్ధర్తకు మేము మ్రొక్కెదము ర
క్షోనాథసంహర్తకున్॥ వ॥ అని మఱియు ననేకవిధంబులఁ బశ్చాత్తాపంబులం బొంది హరిం దలంచి శమింపుమని మ్రొక్కి
బ్రాహ్మణులు కంసభీతులై కృష్ణసందర్శనంబు సేయం జనరైరంత నక్కడ నఖిలదర్శనుండైన హరి యింద్రయాగంబు సే
యం దలంచితనకడకు వచ్చిన నందాదిగోపవృద్ధులం గని నందునకిట్లనియె॥ సీ॥ యాగంబు సేయంగనర్థించి వచ్చితిరీ యాగ

✤ గోపాలకృష్ణుఁడు గోవర్ధనపర్వతము నెత్తుట. ✤

మున ఫలమేమి గలుగు। నెవ్వాఁడు దీనికి నీశ్వరుం డధికారి యెవ్వఁడు సాధనమెంత వలయు। శాస్త్రీయమో జనాచారమో
కార్యంబు వైరుల కెఱిఁగింపవలదు గాని। యొఱిఁగెడి మిత్రుల కెఱిఁగింపఁదగుఁ జేరి యెఱిఁగి చేసినఁ గోర్కులెల్లఁ గలుగుఁ। బ
గయుఁ జెలిమి లేక పరగిన మిముబోఁటి। మంచివారి కెల్ల మంతనంబు। తలఁపులెల్ల మాకుఁ దగ నెఱిఁగింపవే। తాతవాక్సుధా
ప్రదాత వగుచు॥ అని పలికిన ప్రౌఢకుమారునికి నందుఁడిట్లనియె॥ సీ॥ పర్జన్యుఁ డధికుండు భగవంతుఁ డమరేంద్రుఁ డతనికిఁ
బ్రియమూర్తులగుచునున్న। మేఘబృందంబులు మేదినీతలము పైనతనిపంపున భూతహర్షణముగ। జలములు గురియుఁ దజ్జల
పూరములఁ దోఁగి పండు సస్యంబులా పంట దమకు। ధర్మార్థకామప్రదాయకములు లోకులెల్లను బ్రతుకుదు రింత యెఱిఁ
గి। మేఘవిభుఁడైన యింద్రుండు మెచ్చుకొఱకు। నింద్రమఖములు సేయుదు రెల్ల నృపులు। కామలోభభయద్వేషకలితులగు
చుఁ। జేయకుండిన నశుభంబు చెందుఁ బుత్ర॥ అదియునుం గాక॥ గీ॥ మఖము సేయ వజ్రి మది సంతసించును। వజ్రి సంతసింప

వానసురియు। వానగురియఁగఁ బసువుపసుమతిఁ జెరుగును। గసవు మేసి ధేనుగణము బ్రతుకు॥ క॥ ధేనువులు బ్రతికె నేనియు। మానసమున నైన పాఁడిమందలఁ గలుగుఁగా। మానసము గబ్బాఁడి గలిగిన। ఘానవులును సురలు గనిసివాసు మరు పుత్రా॥ వ॥ అని యిట్లు నుడివిన నందుని వచనంబులు విని యింద్రునకుఁ గోపంబు దీపింపఁ దనుజదమనుండు తండ్రి కిట్లనియె॥ క॥ కర్మమునఁ బుట్టు జంతువు। కర్మమునన్ వృద్ధిఁ బొందుఁ గర్మమునఁ జెడున్। గర్మ మెజనులకు దేవత। కర్మము సుఖదుఃఖములకుఁ గారణమధిపా॥ క॥ కర్మములకుఁ దగుఫలములు। కర్మములనిడఁగ రాజు గానిసదా ని। ష్కర్ముఁ డగు నీశ్వరుండును। గర్మకు హీనునికి రాజు గాఁడు మహాత్మా॥ వ॥ కావునఁ గర్మానుయాతంబులై నభూతంబులకుఁ బురుహూతునివలన భీతిలేదు। జీవుండు గాత్రజన్మసంస్కారంబులు నప్పలుగొనక ప్పనఁ గర్మంబులఁ దప్పించి పెంపు వడయ నప్పరమేశ్వరుండును నేరఁడు ఇతరుల జెప్ప నేల, సురాసుర నరానీకంబులతోడి లోకంబు, నిజసంస్కారవశంబై యుండడిందియున్నది, సందేహంబు లేదు, దేహి కర్మవశంబున గురుతును దేహంబులఁ జొచ్చి వెడలు, నెజ్జ వేలుపు నెచ్చెలి పగరు చుట్టంబులు కర్మంబు, జీవుండు కర్మంబుతోడ వర్తించు, వతనికిఁ గర్మంబు పైవతంబు, కర్మంబున బ్రతుకుచు, నితర సేవ సేయుట పతి విడి విజారుం జేరిన చందంబగు। విప్రుండు వైదిక కర్మంబున మెలంగు, నృపతి ధరణీ పాలనంబున సంచరించు, వైశ్యుండు వాణిజ్య కృషి కుసీద గోరక్షణాదుల వర్తించు, శూద్రుండు ద్విజన్ములఁ సేవించి బ్రతుకు, సత్త్వరజస్తమోగుణంబులు సృష్టిస్థితిలయకారణంబు, లందు రజంబున జగంబు జన్మించు, రజోగుణప్రేరితంబులై మేఘంబులు వర్షించు, వర్షంబున బ్రజావృద్ధియగు, నింద్రుండేమి సేయంగలవాఁడు? నియుడుం గాక॥ శా॥ కోపింపం బని లేమ శక్రునికిఁ దాఁ గోపించుఁ గాకేమి సం। తాపంబయ్యెడి దేమి పట్టణములు న్గేహంబులు న్దేశముల్। వ్యాపారంబులు మీకుఁ బోయెడి నెవైశైలారణ్యభాగంబులు। న్గోవత్సంబుల నుండుచున్న నను సంకోచింపఁగా నేటికిన్॥ సీ॥ పసులకుఁ గొండకు బ్రాహ్మణోత్తములకు సుఖముగా విందు బనుం దిబుద్ధి। యింద్రయాగంబున కేమేమి దెప్పించు రవి యెల్లఁ దెప్పింపుఁ డరసి మీరు। పాయసంబులు నపూపంబులు నైంద వపు పిండివంటలు సుబవ్వవలయు నట్టి। ఫలశాకములు వండఁబంపుఁడు సూపాపసంబు సేయుఁడు ధేనువక్షిణలనిచ్చి। బహురసాన్నంబు పెట్టుఁడు బ్రాహ్మణులకు। నచలులై పూజ గొనెసరింపుఁడచలమునకు। నధమ చండాలశ్వనకసంహతికిఁ దగిన। భక్ష్యములు పెట్టి కసవులు పసులకిండు॥ శా॥ గంధాలంకరణాంబరావళుల చేతన్ సైచేసి యిష్టాన్నము। ల్భుంజిం శ్రేణియు మీరలుం గుడిదినా భాపారతి న్వేడుక। ల్సంధిల్లన్ గిరి గోద్విజానల నమస్కారంబుగా విప్రవహా। సంధిల్లన్ సకలేప్సితంబులును మీ జన్మంబు ధన్యంబగున్॥ వ॥ అనిమహేంద్రియుని లింప పతి సొంపు దింపు తలంపునన్ ఖిమ్మఖంబు తనకు సమ్మతంబని గోవిందుండు పలికిన నందాదులు మేలు మేలని తద్వచనప్రకారంబున నంబు స్వాహా వాచనంబులు చదివించి ధరణీసురులకు భోజనంబులిడి పసులకుం గసవులొసంగి రప్పుడు॥ మ॥ సకలాభీరులు మీఁద గృష్ణుఁ డనన్యైజంబై న రూపంబులో। నకలంకస్థితి నుండి శైలమిదె నేనౌర ర్పింపరం డంచుఁ దా। నొక శైలాకృతిఁ దాల్చి గోపకులతో నొండొండఁ బూజించి గో। పకదత్తాన్నములాహరించె విభుఁ డా ప్రత్యక్ష శైలాకృతిన్॥ మ॥ వినుఁడీ శైలము కామరూపిఖలుల న్వేధించు నాజ్యాన్నముల్। మన మొప్పించిన నాహరించె మనలన్ మన్నించెఁ జిత్తంబులో। నను కంపాతిశయంబు చేసెను మనకైనెంచున్న గోపాలురై। వనజాక్షుండు నమస్కరించె గిరికిన్ వంచారుమందారుఁడై॥ వ॥ ఇట్లు గోపకులు హరిసమేతులై గిరికిం బూజనోపహారంబులు సమర్పించి గోధనంబులం బురస్కరించుకొని భూసురాశీర్వాదవచనంబులతో గిరికిం బ్రదక్షిణంబు చేసి రా సమయంబున॥ క॥ సఖ్యములపసుపు మెచ్చని। సఖ్యలఁ గట్టి నరథంబు నంద ప్రముఖుల్। గ్లొఖ్యల యార్పులు చెలఁగఁగఁ। దొఖ్యఁ గమి వెంటనంటఁ దోలిరి లేశా॥ క॥ పాటించి గానవిద్యా। పాటవమునఁ జేరు లెక్కబహు తానములు। న్పాటల గంధులు గృష్ణుని। పాటలు వాడిరి శరోధిపాటనుఁ డనుచున్॥ క॥ మండనశిఖాపీనంబులు। మండితవర్ణములు వివిధమహిదాకృతులు। న్నిండిన కడుపులుఁ గన్నులు। పండువులు గఁబ్బాఁడి కుఖ్యపసువులు జరిగెన్॥ క॥ పొగ రెక్కనమూపురములు। దెగగల వాలములు శైలదేహంబులు భూ। గగనములు నిండ అంకెలు। మిసుల మెఱయు వృషభగణము మెల్లన నడిచెన్॥ వ॥ ఇట్లు పర్వతప్రదక్షిణంబులు చేసి గోపకులు మాధవసమేతులై మందకుం జని రంత నమహేంద్రుండంతయు నెఱింగి మహాకోపంబునఁ బ్రళయప్రవర్తకంబులగు సంవర్తకాది మేఘంబులం జీరి యిట్లనియె॥ మ॥ పెఱుగు న్నేతులుఁ ద్రావి క్రొవ్వి భువి నాభీరుల్మదాభీలురై। గిరిసంఘాతక ఘోరపక్షదళన క్రీడాసమారంభమ। ర్భరదంభోళిధరుం బురందరుననుం బాటించి పూజింపక। గ్గిరికిం బూజలు చేసి పోయిరి దెపో కృష్ణుండు ప్రేరేపఁగన్॥ క॥ గురుదేవహీను బాలుని। గిరిభూజప్రముఖవాసుఁ గృష్ణుని నీశున్। బరిమాణశీలకులగుణ। విరహితుఁ జేపట్టి యింద్రు విడిచిరి గొల్లల్॥ గీ॥ విమలఘనతరాత్మవిజ్ఞానవిద్య చే। నిగుడ లేక యుడుపనిభములను చుఁ। గర్మమయములైన క్రతువుల భవ

• వంచారుమందారుఁడై। తననుభూషించు వారలకు కల్పవృక్షప్రాయుఁడై. శిఖాపీనంబులు। పొడుగులు.

మహార్ణవముగడువఁగోరినారువీరు॥ శా॥ఉద్వృత్తంపవనమ్మినందతనయోదోద్యోగంబునన్వేల్పులై।మద్యాగంబువిసర్జనీయ
మనిరీమర్త్యుల్పాడిన్మీరుమీ।విద్యుద్వల్లులఁగప్పిగర్జనముల న్వేధించిగోవుల్జను।ల్పద్యోన్మృత్యువుఁబొందరాల్గురియుఁడీశౌ
ర్యంబవార్యంబుగ౯॥క॥మీ వెంటవత్తు నేనై।రావణనాగంబు నెక్కి రయ మొప్పంగా। దేవగణంబులతోడను। గోవిందుని
మందలెల్ల గొందలపెట్ట౯॥వ॥అనియిట్లుపలికిజంభవైరిసంరభంబునదంభోళిఝుళిపించి,ఖింకంబునశంకింపక, కినుకతోడ
సంకిలులువిప్పించిన,మహానిలప్రేరితంబులై చని,నంచునిమందమీఁదన మోఘుంబులైన మేఘంబులు, మహౌఘంబులైప
న్ని,ప్రచండగతిఁజండమరీచిమండలంబుఁ,గప్పిదివినిండి, దిశలావరించి, రోదోంతరాళంబునిరంతరనీరంధ్రనిబిడాంధ
కారబంధురంబుగనిరోధించి,బలిభంజనతృతీయపాదపల్లవభగ్నంబైన బ్రహ్మాండభాండంబు,చిల్లులజల్లించినఁదోఁచుఁగు
బహిస్సముద్రసలిలనిర్ఝరంబులవడువున నెడతెగక,తోరంబులైననీరధారలఁగురియుచు, శిలలవర్షించుచుఁ,బిడుగులరు
వ్వుచు,మిట్టుపల్లంబులుసమతలంబులైయేకార్ణవంబురూపుచూపినందుముడుకడఁచుచు,విలయశిఖిశిఖాసంరంభవిజృంభ
మాణవిద్యుల్లతావిలోకనంబులమిఱుమిట్లుగొనిసొమ్మసిలంబోవు లేఁగలును, లేఁగలకుమూఁతులడ్డంబులిడిప్రళయభైర
వభేరీభాంకారభీషణంబులగుగర్జనఘోషణంబులఁజెవుడువడి చిందరవందరలైన డెందంబులంగందికుందిప్రాలు ధేనువు
లును,ధేనువులవెనుకనిడుకొనిదురంతకల్పాంతకాలకీలికరాళకాలకరవిశాలగదాఘాతప్రభూతంబులైననిర్ఘాతపాతం
బులభీతంబులై,హరికిమ్రొక్కిరక్షరక్షేతిశబ్దంబులు సేయుకైవడి,విడువనిజడింబడిసైరింపక,శిరంబులువంచుకొని, గద్గ
దకంఠంబుల,నంభారవంబులు సేయు,వృషభంబులును,వృషభాదిగోరక్షణంబు సేయుచుదుర్వారఘోరశిలాసారంబుల
సారంబులు సెడిశరీరంబులుభారంబులైన మ్రానువడు గోపకులును,గోపకులంబట్టుకదట్టంబైనవానకొట్టునంబెట్టువడిబ
డుగునడుములునులుసువడవడవడవడంకుచుగోవిందునింజీఱుగోపికలునుగోపికాజనకఠినకుచకలశయుగళంబుల మఱుం
గునందలలువెట్టుకొనిపరవశులైనశిశువులుంగలిగి మహాఘోషంబుతోడనష్టంబైన ఘోషంబుఁజూచిప్రబుద్ధులైనగోప
వృద్ధులుకొందఱుదుర్జనశిక్షకుండును,సజ్జనరక్షకుండయిన పుండరీకాక్షునకుమ్రొక్కి యిట్లనిరి ॥ ఉ ॥ అక్కటవానఁ
దోఁగి ప్రజలాకులమయ్యెగదయ్యకృష్ణనీ। వెక్కడనుంటివింతదడ వేల సహించితినీపదాబ్జముల్। దిక్కగనున్నగో
పకులు దీనతనొందభయాపహారివై। గ్రక్కునఁగావకిట్లునికి కారుణికోత్తమనీకుఁబాడియే ॥ క ॥ ఈయుఱుములు
నీమెఱుపులు। నీయశనీఘోషణముఁల్నీజలధారల్। నీయానతొల్లియెఱుఁగము। కుయ్యాలింపంగదయ్యగుణరత్న
నిధీ॥ క ॥ వారిబరువయ్యెమందల। వారికిని దెవసులు లేరు వారింపఁగా। వారిదపటలభయంబును। వారిరుహదళాక్ష
నేఁడు వారింపఁగదే ॥ అనినవినిసర్వజ్ఞుండైన కృష్ణుండంతయు నెఱింగి ॥ ఉ ॥తన్నొకయింతగైకొనరుతప్పిరియా
గముచేసిరంచుఁదా। మిన్నుననుండి గోపకుల మీఁదశిలల్గురియించుచున్నవాఁ। డున్నతనిర్జరేంద్రవిభవోద్ధితగ
ర్వనగాధిరూఢుఁడై।కన్నులఁగానఁడింద్రుఁడిటుగర్వపరుండొరుఁగాననేర్చునే॥ క॥ దేవతలందఱునన్నును। సేవింతురు
రాజ్యమదముఁజెందరుచెరుపం।గావలచుమానభంగము।గావింవఁగవలయుశాంతిగలిగెడుకొఱకై॥వ॥అనిచింతించిశిలా
వర్షహతులైశరణాగతులైనఘోషజనులరక్షించుటతగవనిసకలలోకరక్షకుండైనవిచక్షణుండు॥ చ॥ కలఁగకుఁడీవధూ
జనులుకంపమునొందకుఁడీవ్రజేశ్వరు। ల్తలఁగకుఁడీకుమారకులుతక్కినవారలురాలవానచే। నలయకుఁడీపశువ్రజమున
కడనకడనిల్వనీకుఁడీ। మెలుపునమీకునీశ్వరుఁడు మేలొసఁగున్గరుణార్ద్రచిత్తుఁడై॥అనిపలికి॥క॥కిరివైధరయెత్తినహరి।
కరిసరసిజముకుళమెత్తుగతిఁద్రిభువనశం।కరకరుఁడైగోవర్ధన।గిరియెత్తెంజకకనొక్కకేలన్లీల౯॥క॥దండిని బ్రహ్మాండం
బులు। చెండులక్రియఁబట్టియెగరఁజిమ్మెడుహరికి।న్గొండపెకలించియెత్తుట।కొండొకపనిగాకయొక్కకొండాతలఁప౯॥ఇ
ట్లుగిరియెత్తి॥ఉ॥బాలుండాడుచునాతపత్త్రమునిసంభావించిపూగుత్తికె౯। గేలందాల్చినలీలలేనగవుతోఁగృష్ణుండుదా
నమ్మహా।శైలంబున్వలకేలఁదాల్చివిపులచ్ఛత్త్రంబుగాఁబట్టెనా।భీలాభ్రచ్యుతదుశ్శిలాచకితగోపీగోపగోవక్తికి౯।ఇ
ట్లుగోత్రంబుఛత్త్రంబుగాఁబట్టిగోపజనులకుగోపాలశేఖరుండిట్లనియె॥క॥ రాతల్లిరమ్మతండ్రీ। వ్రేతలుగోపకులురం
డువినుఁడీగర్త।త్మ్రొత్తలమునసుండుఁడుగో।వ్రాతముతో మీరుమీకువలసినయెడల౯॥శా॥ బాలుండీతఁడుకొండదొడ్డదిమ
హాభారంబుసైరింపఁగా।జాలండోయనిదీనిక్రిందనిలుహన్నంకింపఁగాఁబోలదీ। శైలాంభోనిధిజంతుసంయుతధరాచక్రం
బుపైఁబడ్డనా। కేలల్లాడదుబంధులారనిలుఁడీక్రిందర్బ్రమోదంబున౯॥ వ॥ ఇట్లుపలుకుచున్నహరిపలుకులువిని నెమ్మన
మ్ములనమ్మికొండయడుగునతమతమయిమ్ములంబుత్రమిత్రకళత్రాదిసమేతులై గోవులుందారునుగోపజనులుజనార్దనక
థనావిలోకనామృతవర్షంబున నాఁకలినీరుదప్పులచొప్పెఱుంగకకృష్ణకథావినోదంబులనుండిరివ్విధంబున॥మ॥ హరిదో

గ్దండము కామగుబ్బశిఖరం బాలంబిముక్తావళు। ల్వరగంజా రెడుతోయబిందువులుగాగోపాంగనాపాంగహా । సరుచిరత్నచయంబు గాఁగనచలచ్ఛత్రంబుశోభిల్లెఁద।ద్గిరిభిద్దుర్మదభంజియై జలధరాఖిన్న ప్రజారంజియై॥క॥రాజీవాక్షునిచేఁ గొక।రాజీవముభంగి శైలరాజము మెఱసెన్।రాజేంద్రమీఁదమధుకర।రాజిక్రియ న్మేఘరాజిరాజిల్లెఁగడున్॥క॥వడిగొనిబలరిపువనుపున।నుడుగక జడిగురిసె నేడహోరాత్రములు।య్యెడగోపజనులు బ్రతికిరి।జడిఁదడియక కొండగొడుగుచాటుననధిపా॥వ॥ ఇట్లుహరియేడహోరాత్రంబులుగిరిధరించినగిరిభేదివిసికి వేసరికృష్ణుచరితంబులువిని వెఱఁగుపడివిఫలమనోరథుండై మేఘంబుల మఱలించుకొనిచనియెనంత నభోమండలంబువిద్యోతమానఖద్యోతమండలంబగుటవినిగోవర్ధనధరుండు గోపాలకులకిట్లనియె॥క॥ఉడిగెను వానయు గాలియు।వడిచెడినవి యెల్లఁ బొలుపవరదలిగె రేఁగొం। డగుగుననుండక వెడలుఁడు।కొడుకులుఁగోడండ్రుసతులుగోవులుమీరున్॥వ॥ అనినవినిసకలగోపజనులుశకటాద్యుపకరణసమేతులై గోవులుందారునుగొండయడుగువిడిచివచ్చిరచ్యుతుండును జెచ్చెరఁదొల్లింటియట్ల నిజస్థానంబునగిరినిలిపెనంతవల్లవులెల్లఁగృష్ణుంగౌఁగిలించుకొనిసముచితప్రకారంబులసంభావించిదీవించిరి గోపికలు సేసలిడిదధ్యన్నకబళంబులొసంగుచునాశీర్వదించిరినందబలభద్రరోహిణీయశోదలాలింగనంబు సేసిభద్రవాక్యంబులువలికిరిసిద్ధసాధ్యగంధర్వవరులువిరులుగురియించిరిసురలుశంఖదుందుభులు మ్రోయించిరితుంబురుప్రముఖులయినగంధర్వులుపాడిరప్పుడు॥క॥వల్లవకాంతలుదనకథలెల్లనుబాడంగనీరజేక్షణుఁడంతన్।వల్లవబలసంయుతుఁడై।యల్లనగోష్ఠంబుచేరెనుర్వీనాథా ॥ అయ్యవసరంబునఁగృష్ణుచరిత్రంబులుతలఁచి వెఱఁగుపడి గోపజనులునందునకిట్లనిరి.సీ॥కన్నులుదెరువనికడుచిన్నపాపఁడైదానవిఁజనుబాలుద్రావిచంపె।మూఁడవనెలనాఁడుముద్దులబాలుఁడై కోపించిశకటంబుఁగూలఁదన్నె। నేఁడాదికుఱ్ఱఁడై యెగసితృణావర్తుమెడఁబట్టుకొనికూల్చి మృతునిఁజేసెఁ।దల్లి వెన్నలకునై తనురోలఁగట్టినఁగొమరుఁడై మద్దులఁగూలనీడ్చెఁ।బసులఁగ్రేపులఁగాఁచుచుబకునిఁజీరె। వెలగతోవత్సదైత్యునివ్రేసిగెడపె।సబలుఁడై ఖరదైత్యునిసంహరించె। నితఁడు కేవలమనుజుఁడే యెంచిచూడ॥క॥ తెంపరియై రామునిచేఁ।జంపించెఁబ్రలంబుమ్రింగెఁజటులదవాగ్ని।న్సొంపుచెడఁద్రొక్కెఁగాళియుఁ।ద్రుంపఁగ కాళిందివెడలదో లేలీలన్॥క॥ఏడేఁడ్లబాలుఁ డెక్కడ । క్రీడంగరితమ్మిమొత్తక్రియనందఱమున్।జూడగిరిమొత్తుటెక్కడ।వేడుకనొకచేత నేఁడు వెఱఁగౌఁగాదో॥క॥ఓనందగోపవల్లభ। నీనందనుఁడాచరించు నేర్పరితనముల్।మానవులకుశక్యంబులె।మానవమాత్రుండె నీకుమారుఁడుతండ్రీ॥వ॥అట్లువినినందుండువారలంజూచిమున్నుతనకుగర్గమహాముని చెప్పినసంకేతంబు తెలిపిశంకలేదుకృష్ణుండులోకరక్షకుండై నపుండరీకాక్షుని నిజాంశమనుచు నంతరంగంబునంజింతింతునని పలికిన వెఱఁగుపడిగోపకులుకృష్ణుండనంతుండనిపూజించిరంత॥మ॥హరి కేలన్గిరియెత్తివర్షజలఖిన్నాభీరగోరాజికి। న్శరణంబైనత్రిలోకరాజ్యమదముంజాలించినిర్గర్వుఁడై।సురభింగూడిబలారివచ్చికనియెన్సొంపేది దుష్టప్రజేశ్వరదుర్మాననిరాకరిష్ణుఁగరుణావర్ధిష్ణు శ్రీకృష్ణునిన్॥క॥కనియింద్రుఁడుపూజించెను। దినకరనిభనిజకిరీటదీధితిచేత।న్మునిహృద్యలంకరణంబులు।సునతోద్ధరణములు నందసుతుచరణంబుల్ ॥ వ॥ ఇట్లునమస్కరించికరకమలంబులుముకుళించిహరికిహరిహయుండిట్లనియె॥సీ॥పరమనిధానంబు భాసురతత్త్వంబు శాంతంబు హతరజస్తమము నిత్య। మధికతపోమయమట్లుగావునమాయ నెగడెడిగుణములు నీకులేవు । గుణహీనుఁడవుగానగుణములనయ్యెడిలోభాదికములునీలోనఁజేర।వైనదుర్జననిగ్రహముశిష్టరక్షయుఁదగిలి సేయఁగదండధారివగుచు।జగముభర్తవుగురుఁడవుజనకుఁడవును। జగదధీశులమనుమూఢజనులుదలఁక।నిచ్చపుట్టినరూపంబులీవుదాల్చి।హితముసేయుదుగాదెలోకేశ్వరేశ॥క॥నావంటివెఱ్ఱివారిని।శ్రీవల్లభనీవుశాస్తిచేసితివేనిన్।గావరముమాని పెద్దల।త్రోవంజరుగుదురుబుద్ధితోడుతనీశా॥క॥ఒక్కొక్కలోకముగాఁచుచు। నెక్కుడుగర్వమున నేమీశులమనుచున్।జొక్కెదనుబోటివెఱ్ఱులు।నిక్కమునీమహిమఁదెలియ నేరరనంతా॥గీ॥వాసుదేవకృష్ణవరదస్వతంత్రవి।జ్ఞానమయమహాత్మసర్వపుణ్య।పురుషనిఖిలబీజభూతాత్మకబ్రహ్మ।నీకువందనంబునిష్కళంక॥శా॥నీసామర్థ్యమెఱుంగ మేఘములచేనిర్ఘోషముల్భీషణో।గ్రాసారంబునముంచితిన్మఖమునాకై వల్లవుల్సేయరం। చోసర్వేశభవన్మహత్త్వమునఁనాయుద్యోగమిట్లయ్యెనీ। దాసున్నన్గృతాపరాధుఁగరుణన్దర్శింపవే మాధవా॥మ॥నినుబ్రహ్మాదులెఱుంగలేరు జడతానిష్ఠుండ లోకత్రయీ। వనదుర్మానగరిష్ఠుఁడన్నృపులదుర్వైదుష్యభూయిష్ఠుఁడ।న్వినయత్యాగకనిష్ఠుడన్గుజనగర్వశ్రేష్ఠుఁడ న్దేవనీ।ఘనలీలావిభవంబు పెంపుఁ దెలియంగా నెవ్వఁడన్సర్వగా॥వ॥అనినవినినగుచుజలధరగంభీరరవంబున శక్రునకుంజక్రియిట్లనియె॥మ॥అమరాధీశ్వరలక్ష్మితోఁదగిలియిట్లంధుండవై యున్ననీసమదోద్రేకముఁద్రుంచివైచుటకు నీజన్నంబుదప్పించితి । న్బ్రిమదశ్రీరతదండధారియగునన్భావింపఁ డెవ్వాఁడుఖి।

కర్కశిక్షింపఁ దలంతు వానిన ధనుఃగావింతు జంభాంతకా॥ క॥ నాయాజ్ఞ సేయుచుండుము। నీయధికారంబు నేఁడు నిలుపు
సురేంద్రా। శ్రీయుతుఁడవై మదింపకు। శ్రేయంబులు గల్గుఁ బొమ్ము సితకరిగమనా॥ వ॥ అని యిట్లు జిష్ణుని బలుకుచున్న కృష్ణుని
కి మ్రొక్కి గోగణసమేతయయిన కామధేనువు భక్తజన కామధేనువయిన యీశ్వరునకిట్లనియె॥ క॥ విశ్వేశ విశ్వభావన। వి
శ్వాకృతి యోగివంద్య విను నీ చేతన్। శాశ్వతులమైతి మిప్పుడు। శాశ్వతము గఁ గంటి మధిక సౌఖ్యంబు హరీ॥ వ॥ దేవా మాకుం
బరమదైవంబవు గావున నీవు ధరణీ సురగోసురసాధు సౌఖ్యంబులకొఱకు నిన్నింద్రునిం జేసి పట్టముగట్టుము నిన్ను విరించి నియమిం
చి పుత్తెంచె నీవు భూతల భూరిభారనివారణంబు సేయ నవతరించిన హరివని పలికి యంత॥ మ॥ సురభిక్షీరములన్ సురద్విపక
రానీతామృతాకాశగంగాంబువులన్ని లింపజననీసన్మౌనిసంఘంబుతో। సురనాథుండభిషిక్తుఁ జేసి పలికెన్ సొంపార
గోవిందుఁడం। చురగాక్రాంతవిపత్తుఁ దోయజదళాక్షున్ వ్యాధుసంరక్షణున్॥ సీ॥ తుంబురు నారదాదులు సిద్ధచారణగంధ
ర్వులును హరికథలు వాడి। రమరకాంతలు మింట నాడిరి వేల్పులు కురియించిరి దివ్యపుష్పవృష్టి। జగములు మూఁడును సం
తోషమును బొందెఁ గసిట్టిల చన్నుల సురిసెఁ బాలు। నవజలంబులతోడ నదులెల్లఁ బ్రవహించె నఖిలవృక్షములు తేనియలు వడి
సె। సర్వలతికలఫలపుష్పచయములమరెఁ। బర్వతంబులు మణిగణప్రభల నొప్పెఁ। బ్రాణులకు నెల్ల తమలోని పగలుమానె।
వాసుదేవుని యభిషేకవాసరమున॥ వ॥ ఇట్లు గోపగోగణపతిత్వంబునకు గోవిందునభిషిక్తుం జేసి పీడ్కొని పురందరుండు దే

——శ్రీ శ్రీకృష్ణమూర్తి నందుని వరుణనగరమునుండి గొని తెచ్చుట. శ్రీ——

వగణంబులతో దివంబునకరిగెనంత॥ సీ॥ నందుఁడేకాదశి నాఁడుపవాసంబు చేసి శ్రీహరిపూజ చేసి దనుజ వేళ యెఱుంగక వే
గకముందర ద్వాదశీస్నానంబు తగనెనర్ప। యమునాజలము సొరనందొక్క దైత్యుండు నందుని వరుణుని నగరమునకుఁ గొ
నిపోవఁ దక్కిన గోపకులందఱు నంద గోపకునిఁ గానక కలంగి। రామకృష్ణులఁ జేరి రోదనము సేయఁ। గృష్ణుఁడీశుండు లక్షతం
డ్రిఁ గికురు వెట్టి వరుణభృత్యుండు గొని పోయి వరుణుఁ జేర్చె। నెఱిఁగి రయమున కచ్చోటికేఁగెనధిప॥ అప్పుడు॥ క॥ వచ్చిన మా
ధవుఁ గనుగొని। చెచ్చెర వరుణుండు పూజ చేసి వినతుఁడై। యచ్చుగ నిట్లని పలికెను। విచ్చేసితి దేవ నాని వేశంబునకున్॥ ఉ॥ ప
విభుపాదపద్మరతులెన్నఁడు నెవ్వరుఁ బొందలేని పెం। ప్రో వజరింతు రట్టి బుధలోకము నీ వరుసెంచుట స్పృహం। బౌవృతప
ద్యోజిత్తముకృతార్థత నొంచెను నోరథంబు నీ। సేవఁ బవిత్రభావమును జెందె శరీరము నేఁడు మాధవా॥ ఉ॥ పరమేశ్వరు
జ్జగములిన్నిటిఁ గప్పిన మాయఁ గప్పఁ గా। నోపక పారతంత్ర్యమున నుండు మహాత్మక యుట్టి నీకును। గ్రీపితభద్రమూర్తి
కి సుధీజనరక్షణ వర్తికిం దమా। తాపము వాయ మ్రొక్కెద నుదారతపోధన చక్రవర్తికిన్॥ చ॥ ఎఱుఁగఁడు వీఁడు నా భటుఁడొ
కించుకయైన మనంబులోపలన్। దెఱకువ లేక నీ జనకుఁ దెచ్చె దయం గొనిపొమ్ము ద్రోహము। న్మఱువు మునన్న నీ భటుని వ
న్నన సేయుము నీకు సైరణన్। వఱలుము గాదె యోజనకవత్సల నిర్మలభక్తవత్సలా॥ వ॥ అని యిట్లు పలుకుచున్న వరుణుని గ
రుణించి తండ్రిం దోడ్కొని హరి తిరిగివచ్చె నంత నందుండు తన్ను వెన్నుండు వరుణనగరంబుననుండి విడిపించి తెచ్చిన వృత్తాం
తంబంతయు బంధువుల కెఱింగించిన వారలు కృష్ణుండీశ్వరుండని తలంచి రఖిలవర్మనుండైన యీశ్వరుండును వారల తలం
పెఱింగి వారికోరికె సఫలంబు సేయుమనని వారి నంద జేబ్రహ్మ హ్రదంబున ముంచి యెత్తిన॥ గీ॥ ప్రకృతిఁ గామకర్మపరవశ
మై యుచ్చ। నీచగతులఁ బొంది నెఱయ భ్రమసి। తిరుగుచున్న జనము తెలియనేరదు నిజ। గతివిశేష మీ జగంబునందు॥ వ॥ అని
చింతించి దయాళుఁడైన హరి మాయామార మైజ్యోతియై। యని రూప్యంబయి సత్యమై మెఱుకయై యానందమై బ్రహ్మమై।
యనఘాత్ముల్గుణనాశమందుగను నిత్యాత్మీయలోకంబు గ్ర। క్కునఁ జూపె న్గరుణార్ద్రదృష్టుఁడగుచున్ గోపాలక శ్రేణికిన్॥

——శ్రీ శరద్రాత్రియందు గోపికలు గానము చేసెడు శ్రీకృష్ణుని సన్నిధికి వచ్చుట. శ్రీ——

వ॥ ఇట్లు హరిమున్నక్రూరుండు వొందిన లోకమంతయుం జూపి బ్రహ్మలోకంబునుం జూపినం జూచి నందాదులు పరమానందం
బునుం బొంది వెఱఁగుపడి హంసస్వరూపకుండైన కృష్ణునిం బొడగని పొగడి పూజించిరంత॥ చ॥ కలువల మేలికందువలు కా
మునికయ్యపు బాణముల్విర। క్తులు దలడించు వేళలు చకోరకపక్షుల భోగకాలముల్। చ్చెలువలు సైరణల్విడిచి పిక్కటిల్లు ఘ
న చంద్ర చంద్రికా। జ్వలితదిశల్ శరన్నిశలు జారకముద్దశలయ్యె నయ్యెడన్॥ గీ॥ కామతంత్రటీకకలువల జోకకం। దర్పఘా
కవిటుల తాల్మి పోక। చకితచక్రవాకసంప్రీతజనలోక। రాకవచ్చె మేలురాకయగుచు॥ క॥ పతి తన కరముల కుంకుమ। సతి మొ
గమున నలఁదు భంగి సముదయవేళాం। చితకరరాగము ననిశా। పతి రంజించెన్నరేంద్ర ప్రాక్సతి మొగమున్॥ సీ॥ విటసేన పై
దండు వెడలె కువలరేని *గొల్లెన పై హేమకుంభమనఁగ। గామకధృతివల్లికలు ద్రెంప నెత్తిన శంబరాంతకు చేతి చక్రమన
ఁగ। మారుండు పాంథులమానాటవులు గాల్పఁ గూర్చిన నిప్పులకుప్ప యనఁగ। విరహిణీమృగముల వేఁటాడ మదనుండు దెచ్చిన

*గొల్లెన।డేరా.

మోహనదీపమునఁగ।వింతనునుపుగల్గి వృత్తమైయరుణమై। కాంతితోఁజకోరగణములుబ్బఁ। బొడుపుకొండచక్కిఁ బొడిచె
రాకాచంద్రు।మండలంబుగగనమండలమున॥ వ॥ ఇట్లుపొడమినవకుంకుమాంకితరమాముఖమండలమండితంబై యఖండం
బైనచంద్రమండలంబుపొడగనిపుండరీకనయనుండుయమునాతటంబునజగన్మోహనంబుగనెక్కు గీతంబుఁబాడినవిని ప
రాయత్తచిత్తలైతత్తరంబునవ్రేతలుపనులకుంజేతులాడకయు,గోవులకుంగ్రేపులవిడువకయు,విడిచిపిడిచియాడకయు,
నీడియాడియు,నీడినపాలుకాఁపకయుఁ,గాఁచికాఁచియుఁ,గాఁగినపాలుడింపకయు,డించిడించియు,డించినపాలుబాలుర
కుంబోయకయుఁ,బోసిపోసియుఁ,బతులకుఁబరిచర్యలుసేయకయుఁ,జేసిచేసియు,నశనంబులుగుడువకయుఁ,గుడిచికుడిచి
యుఁ, గుసుమంబులుముడువకయు,ముడిచిముడిచియుఁ,దొడవులుదొడగయుఁ, దొడిగితొడిగియు,గోష్ఠంబులపట్టులనుం
డకయుఁ,బాయసంబునెఱియవండకయు,నయ్యెయెడలనిలువంబడకయుఁ,గాటుకలుసూఁటిసిడకయుఁ,సురులుచక్క నె
త్తకయుఁ,గుచంబులగంధంబులుకలయమెత్తకయుఁ,బయ్యెదలువిప్పికప్పకయు,సఖులకుంజెప్పకయు,సహోదరులుమ
గలుమామలుగనుఁ అమలుబిడ్డలునడ్డంబుచనినివారింపందలారింపకసంచలించి,పంచభల్లునిభల్లంబులమొల్లంపుజల్లులపె
ల్లునంపల్లడిల్లిడిల్లపడి, మొగుల్లగమివెలువడియుల్లసిల్లుతటిల్లతలపొందున,మందగమనలమందగమనంబులమందలువెలు
వడిగోవిందసందర్శనంబునకుంజనిరప్పుడు॥ మ॥ తరుణుల్గొందఱుమూలగేహములనుద్దండించిరారాకత।ద్వారహోగ్నింబరి
తాపమొందుచుమనోవీథిన్విభున్మాధవుం।బరిరంభంబులుసేసిజారుఁడనుచున్భావించియుర్విజొక్కి పొం। దిరిముక్తిన్గుణ
దేహముల్విడిచిప్రీతిన్బంధనిర్ముక్తలై॥ అనిననరేంద్రుండిట్లనియె॥ క॥ జారుఁడనికానికృష్ణుఁడు।భూరిపరబ్రహ్మమనియు
బుద్ధిదలంప। న్నేరరుగుణమయదేహము। లేరీతిన్విడిచిరింతులెఱిఁగింపుశుకా॥ అనినశుకుండిట్లనియె॥ మ॥ మునునేఁజెప్పితిఁ
జక్రికింబగతుఁడైమాఘుండుచైద్యుండుపెం।పునఁగైవల్యపదంబునొందెఁ బ్రియలైపొందఁగరాకున్నదే। యనఘుండ
వ్యయుఁడప్రమేయుఁడగుణుండైనట్టిగోవిందమూ। ర్తినరశ్రేణికిముక్తిదాయినిసుమీ తెల్లంబుభూవల్లభా॥ గీ॥ బాంధవ
మునైనఁబగనైనవగనైనఁ। బ్రీతినైనఁబ్రాణభీతినైన।భక్తినైనహరికిఁబరతంత్రులైయుండు।జనులెమోక్షమునకుఁ
జనుదురధిప॥ వ॥ అటుగావునఁబరమపురుషుండు,నజుండును,యోగీశ్వరేశ్వరుండైనహరినిసోఁకినస్థావరంబైనముక్తంబ
గువెఱఁగుపడవలవదివ్విధంబున॥ క॥ ఘనమధురగీతనినదము।వినివచ్చినగోపికలనువీక్షించినయం।బునమేటిసుగుణిసేర్పరి।
తనవాగ్వైభవముమెఱయఁదగనిట్లనియెన్॥ ఉ॥ మేలామీకుభయంబుపుట్టమగదామీమందకున్సింహశా। ర్దూలానేకపము
ఖ్యముల్దిరిగెడిన్ఘోరంబులేతెంతురే। యేలావచ్చితిరీనిశాసమయమందిచ్చోటవర్తింతురే।చాలుంజాలులతాంగులారచ
నుఁడీసంప్రీతితోమందకున్॥ చ॥ మీరేతెంచినజాడఁగానకవగన్మీతల్లులుందండ్రులు।న్మీరామల్మఱఁదుల్తనూజులుగురుల్మీసో
దరుల్బంధువు।ల్మేరల్మీరిరిలేరుపోయిరనుచున్మీఘోషభూభాగమం। దేరీతింబరికించిరోతగవులేయీసాహసోద్యోగముల్ •
చ॥ ఇలువరిసున్నఁజేసిహృదయేశులసిగ్గులఁజంపియుత్తమా।వలనెఱియించిసోదరులమానముసూరలువుచ్చితల్లిదం। డ్రుల
రుచిమాన్పిబంధులకురోఁతయొనర్చుచుజారవాంఛల।న్వలనటిసత్కులాంగనలువత్తురెలోకులుచూచిమెత్తురే॥ సీ॥ ప్రాణే
శుఁడెఱిఁగిఁబ్రాణంబునకుఁదెగుదండించునెఱిఁగినధరణివిభుఁడు। మామయెఱింగినమనువెళ్లఁజెడిపోవుఁదలవరియెఱిఁ
గినఁదగులుసేయుఁ।దలిదండ్రులెఱిఁగినఁదలలెత్తకుండుదురేరాలెఱింగిననెత్తిపొడుచు। నాత్మజులెఱిఁగిననాదరింపరు
చూచిబంధువులెఱిఁగినబహిరమొనర్తు।రితరులెఱిఁగిరేనినెంతయుఁజులుకఁగాఁ।జూతురిందునందుసుఖములేదు। యశము
లేదునిర్భయానందమునులేదు।జారుఁజేరఁజనదుచారుముఖికి॥ క॥ నడువడికొఱగాకున్నను। బడుగైనఁగురూపియైనఁబా
మరుఁడైనన్।జడుఁడైనరోగియైనను।విడుచుటమర్యాదగాదువిభునంగనకున్॥ చ॥ ఇదియమునానదీజలసమేధితపాదపప
ల్లవప్రసూ।నదళవిరాజితంబగువనంబుమనంబులమేరదప్పెనో।పొదిగిటనేడ్చుబిడ్డలకుఁబోయుఁడుపాలుపిడుండులేఁగ
ల।న్మోనవులకున్నిజేశ్వరులముద్దియలారభజింపుఁడొప్పుగన్॥ చ॥ వనితలునన్నుఁగోరియిటవచ్చితిరింతఁగొఱంతలేమమే।
లూనరెసమస్తజంతువులునోలిఁబ్రియంబులుగావెనాకునై।ననునిలువంగఁబోలదుసనాతనధర్మములాఁడువారికిం।బెని
మిటులన్భజించుటలుపెద్దలుచెప్పుచునుందురెల్లెడన్॥ క॥ ధ్యానాకర్ణనదర్శన। గానంబులనాతలంపుగలిగినఁజాలున్।బూ
నెదరుకృతార్థత్వము।మానవతుల్చనుఁడుమఱలిమందిరములకున్॥ అనిపలికినవిని॥ సీ॥ విరహాగ్నిశిఖలలోవెడలునిట్టూర్పు
లమున్మురంబులఁగందిమోముఁలెండఁ। గన్నులవెడలెడికజ్జలధారలకుచకుంకుమంబులఁగ్రుచ్చిపాఱఁ। జెక్కులఁజేర్చినచే
తులవేఁడిమిమోముదమ్ముల మేలిమురుడింపఁ। బొరిపొరిపుంఖానుపుంఖంబులైతాఁకుమదనుకోలలధైర్యమహిమవెడల।
దుఃఖభరమునమాటలుదొట్రుపడఁగఁ। బ్రియములాడనిప్రియుఁజూచిబెగ్గడిల్లి।చరణములువేలవ్రాయుచుసంభ్రమములఁ।

౧౦౩

గాంతలెల్ల నవగళనాక్రాంతలగుచు॥ ఇట్లనిరి॥ మ॥ అకటా నమ్మితిమేము క్రూరుఁడన నిన్నర్థంబె మాయిండ్లలో। సకలవ్యా
ప్తులడించి నీపదసరోజాతంబులర్చింపఁజి।కక నే తెంచితిమీశుఁ డాఢ్యుఁడు మము దౌసక్తులం గాఁచు పో।లికఁ గావందగుఁ
గావవే విడువమే లే కాంతలన్ బ్రాంతలన్॥ మ॥ పతులన్ బిడ్డల బంధులన్ సుతులమన్నాటించు టే ధర్మమా। స్థితి నీవంటివి దేహధారి
ణులకున్ ధర్మజ్ఞ చింతింపుమా। పతిపుత్రాదిక నామమూర్తివగుచున్ భాసిల్లు నీయందుఁ దా।స్పతిపుత్రాధిక వాంఛలన్ సలిపి సంభా
వించుటన్యాయమే॥ మ॥ త్తకోకిల॥ నీపయిన్ రతిసేయుచుందురు నేర్పరుల్ సతతప్రియో।ద్దీపకుండవుగాన నెవ్వఁగఁ దెచ్చు నాథ
సుతాదులన్।జ్ఞాప నేటికి మన్మహాశలు చుట్టి నీకడనుండఁగాఁ। బాప నేల మదీయతాపము బాపవు బోలుఁ గృపానిధీ॥ సీ॥ నీపాద
కమలంబు నెమ్మిడగ్గరఁగాని తరలి వోవంగఁ బాదములు రావు। నీకరాబ్జంబులు నెఱి వంటితివఁగాని తిక్కనపనికి హస్తములు
చొరవు। నీవాగమృతధారనిండఁ గ్రోలఁగఁగాని చెవులన్యభాషలఁ జేరి వినవు। నీసుందరాకృతి నియతిఁ జూడఁగఁగాని చూడవ
న్యంబులఁ జూడ్కికవలు నిన్నె కాని పలుక నేరవు మా జిహ్వ। లొల్లననుచుఁ బలుక నోడ నీవు। మా మనంబులెల్ల నాఁ బలించి దొం
గిలి తేమి సేయువార మింకఁ గృష్ణ॥ చ॥ సిరికి నుదార చిహ్నములు సేయు భవచ్చరణారవిందము। ల్సరసిజనేత్ర మా తపము
సంపదఁ జేరితి మెట్టకేలకు। న్మఱలఁగ లేము మామగల మాటలనెల్ల ముపద్మగంధము। ల్మఱిగిన తేఁటులన్యకుసుమంబుల చెంత
లఁ జేరనేర్చునే॥ గీ॥ సవతు లేక నీవిశాలవక్షస్థలిఁ। దులసితోడఁ గూడఁ దోయజాక్షు। మనుపుమనుచు లక్ష్మి మానైన నీపాద। క
మలరజముఁ గోరుఁగాదె కృష్ణ॥ ఉ॥ అత్తలు మామలున్ వగవ నాడికోడక నాథులన్నుగా। యత్తులఁ జేసి యిల్వరుసలాడి నో
వఁగ నీమనవ్వులన్। నెత్తనమాటలన్ మఱుఁడు మేల్కొని యేఁచిన వచ్చినారమే। పొత్తులనొల్ల మోపురుషభూషణ దాస్యము
లిచ్చి కావవే॥ మ॥ మనువల్పి కర్రెతొల్లి వల్లభులకున్ మన్నించి తద్వల్లభు। ల్మగవంతంబు తలంపరే తగులముల్మా పాలనేపుచ్చై
నే। మగవారాడెడుమాట లేతగవు నీమాటల్మనోజాగ్నిచేఁ। బొగలం జాలము కౌఁగిలింపుము మముం బుణ్యాంబుపుణ్యాత్మ
కా॥ ఉ॥ కుండలదీప్తగండమున కుంచితకుంతలఫాలమున్ సుధా। మండితపల్లవాధరము మంజులహాసవిలోకనంబునై। యుండె
డు నీముఖంబు గని యుండఁగ వచ్చునె మన్మథేక్షుకో।దండవిముక్తబాణముల దాసుల మయ్యెద మాదరింపవే॥ సీ॥ నీయధరా
మృతనిర్ఝరంబులు నేఁడు చేరి వాతెఱలపైఁ జిలుకకున్న। నీవిశాలాంచితనిర్మలవక్షంబు కుచకుట్మలంబులఁ గూర్పకున్న। నీ
రమ్యతరహస్తనీరజాతంబులు చికురబంధంబులఁ జేర్పకున్న। నీకృపాలోకననివహంబు మెల్లన నెమ్మొగంబులమీఁద నెఱ
పకున్న। నీనవీనమాననీయసల్లాపంబు। కర్ణరంధ్రదిశలఁ గప్పకున్న। నెట్లు బ్రతుకువార మెందుఁ జేరెడువార। మధిపవినఁగఁ
దగదె యాఁడుకయులు॥ మ॥ భవదాలోకనహాసగీతజములై భాసిల్లు కామాగ్నులన్। భవదీయాధరపల్లవామృతముచేఁ బా
పక దగున్ బాపవే। నివియోగానలహేతిసంహతుల చేనీ త్రైభవచ్చింతల। న్భవదంఘ్రిద్వయవీథిఁ బొందెదము నీపాదంబు
లాన ప్రియా॥ క॥ తరుమృగఖగగోగణములు। కరము ప్పెడు నిన్నుఁగన్నఁ గానము విన్నన్। గరగి పులకించు నబలలు। కర
గరె నినుఁగన్న నీమగానము విన్నన్॥ సీ॥ ఈపంచబాణాగ్ని నేమిటనార్తుము నీమంజువాగ్వృష్టి నెగడదేని। నీమన్మథాం
భోధి నేత్రోవగడతుము నీదృష్టి నావమై నిలువదేని। నీచిత్తజధ్వాంత మేజాడఁ జెఱుతుము నీహాసచంద్రిక నిగుడదే
ని। నీదర్పకజ్వరమే భంగి నడఁతుము నీనవాధరసుధ నింపవేని। నెట్లు నిర్వహింతు మేలాగు మాలాగు। కరుణసేయ
వేని గదియవేని। మఱుఁడు నిర్దయుండు మననిచ్చునే యశో। దాకుమారయువతిధైర్యచోర॥ క॥ అమరులఁ గా
చిన హరి క్రియఁ। గనులేకుణ నీవు నేఁడు కరుణనభయహ। స్తము మాయురములశిరములఁ। బ్రమదంబున నిడుము మూర్ఛ
పాల్పడకుండన్॥ క॥ కట్టాతలమునుకలునై। ద్రట్టపు విరహాగ్ని శిఖలు తరుణుల నేఁప। న్నెట్టుంబలుకవు చూడవు। కట్టడవిగదా
కుమారకరుణోదారా॥ వ॥ అని యిట్లు కుసుమశరుని శరపరంపరాపరవశలై యోపికలు లేక పలికిన గోపికల దీనాలాపంబు
లు విని నవ్వి యోగీశ్వరేశ్వరుండైన కృష్ణుండాత్మారాముండై వారలతో రమించె నప్పుడు॥ మ॥ కరుణాలోకములం బటాం
చలకచాకర్షంబుల న్మేఖలా। కరబాహుస్తనమర్శనంబుల నఖాంకవ్యాప్తులన్నర్మవా। క్పరిరంభంబుల మంజులాధరసు
ధాపానంబులన్ గాంతలన్। గరగించెన్ రతికేళిఁ గృష్ణుఁడు కృపన్ గందర్పుఁ బాలార్చుచున్॥ క॥ మకురవవికసితవదనలు। చ
కరగఁగనుఁ గొల్వహాసచంద్రికతోడన్। మిక్కిలి మెఱసెను గృష్ణుఁడు। చుక్కలగమి నడిమి పూర్ణసోముని భంగిన్॥ గీ॥ పతు
లు వన్నెఁ బాడ సంప్రీతి నాడుచు। నలుతనున్న వైజయంతి తోడ। వనజలోచనుండు వనభూషణుండయ్యె। యువతిజనశతం
బులోలిఁ గొలువ॥ ఉ॥ చిక్కనిశుండై యెదిరిఁ జిక్కులఁ బెట్టెడి మాయలా నికిన్। జిక్కె కృతార్థలై మఱుని చిక్కులఁ జొక్కుల
తాంగులుండఁగా। మక్కువ శాంతి సేయుటకు మన్ననఁ జేసి ప్రసన్నుఁడౌటకున్। జక్కన నావిభుండు గుణశాలి తిరోహితుఁ
డయ్యె నయ్యెడన్॥ వ॥ ఇట్లు హరి కను మొఱంగి చనినఁ గరిం గానక తిరుగు కరేణుల పెల్లున నుల్లంబులు దల్లడిల్ల వల్లవకాంతలు

తదీయగమనహాసవిలాసవీక్షణవిహారవచనరచనానురాగంబులంజిత్తంబులుగోల్పడివివిధచేష్టలకుం బాల్పడితదాత్మక
త్వంబున నేన నేనకృష్ణుండననికృష్ణగుణావేశంబులంజరియించుచు॥క॥భూతములలోన వెలిఁబ్ర। ఖ్యాతుండగునట్టివానిఁ
గాంతలు కాళిందీతీరవనాంతరముల। భ్రాంతిన్వెదుకంగఁ జనిరిపాడుచునధిపా॥సీ॥పున్నాగకాన వేపున్నాగవందితుఁది
లకంబ కాన వేతిలకనిటలు।ఘనసార కాన వేఘనసారశోభితుబంధూక కాన వేబంధుమిత్రు।మన్మథకాన వేమన్మథాకారుని
వంశంబ కాన వేవంశధరునిఁ।జందన కాన వేచందనశీతలుఁగుందంబ కాన వేకుందరదను।సంక్రభూజమ కాన వేయింద్రవిభ
వుఁ।గువలవృక్షమ కాన వేకువలయేశుఁ।బ్రియకపాదపకాన వేప్రియవిహారు। ననుచుఁగృష్ణుని వెదకిరయ్యబ్జముఖులు॥మ
ఱియును॥ఉ॥నల్లనివాఁడుపద్మనయనంబులవాఁడుకృపారసంబుపైఁ । జల్లెడువాఁడుమౌళిపరిసర్పితపింఛమువాఁడున
వ్వురాజిల్లెడుమోమువాఁడొకఁడుచెల్వలమానధనంబుఁదెచ్చెనో।మల్లియలారమీపొదలమాటునలేఁడుగదమ్మచెప్ప
రే॥ఉ॥అంజునైనఁజూడహృదయంగముఁడైకరగించువాఁడు శ్రీ। రంగదరంబువాఁడుమధురంబగువేణురవంబువాఁ
డుమ।ప్మంగజుపువ్వుదూఁపులకునగ్గముచేసెలవంగలుంగనా । రంగములారమీకడకురాఁడుగదా కృపనుంచిచూడరే॥
సీ॥మానినీమన్మథుమాధవుఁగాన రేసలిలతోదారవత్సకములార।సలలితోదారవత్సకవైరిఁగాన రేసుందరోన్నతలతార్జు
నములార।సుందరోన్నతలతార్జునభంజుఁగాన రేఘనతరలసదశోకంబులార।ఘనతరలసదశోకస్ఫూర్తిఁగాన రేనవ్యరు
చిరకాంచనంబులార।నవ్యరుచిరకాంచనకిరీటుఁగాన రే।గహనపదవిఁగురువకంబులార।గహనపదపికురువకనివాసిఁగా
న రే।గణికలార చారుగణికలార॥సీ॥అదెనందనందనుండంతర్హితుండయ్యెఁబాటలీతరులారపట్టరమ్మ।హేలావతులఁగృష్ణ
యేలపాసితివనిమైలేయలతలారయడుగరమ్మ।వనజాక్షుఁడిచటికివచ్చిడాఁగఁడుగదాచూతమంజరులారచూడరమ్మ।
మానినీమదనుతోమాశాకమెఱిఁగించిమాధవీలతలారమనుపరమ్మ।జాతిసతులఁబాయనీతిమొహరికని।జాతులారదిశలఁ
జాటరమ్మ।కదళులారపోయికదలిందిశిఖిపింఛ।జూటుఁదెచ్చికరుణఁజూపరమ్మ॥క॥హరిచరణములకుఁబ్రియమై। హరిని
నుమన్నింపభ్రమందెడుతులసీ। హరినీదెసరాఁడుగదా।హరిచొప్పెఱిఁగించిశుభమునందింపగదే॥గీ॥పొగడదగువానిఁ
గాన రెపొగడలార।యీడెలుంగనివిభుఁజూపుఁడీడెలార। మొల్లమగుకీర్తివాఁడేడిమొల్లలార।శుకనిగదితునిఁజెపుఁడుకిం
శుకములార॥క॥తరుణీకుచకుంకుమయుత।హరికుందకదామగంధమడరెడిచూడ్కిఁ। హరిఁగనినపగిదిఁదనరెడి।హరిణీహ
రిఁజూడఁబుణ్యమయ్యెడిఁజెపుమా॥క॥కిటియైకౌఁగిటఁజేర్చెను।వటుఁడైనర్థిల్లికోలిచెవడిఁగృష్ణుండై । యిటుపదచిహ్న
ములిడెక్రిందటిబామునమేమినోఁచితమ్మధరిత్రీ॥వ॥ అనుచునున్మత్తచిత్తలైతదాత్మకత్వంబునఁగృష్ణులీలలననుకరించు
చు.సీ॥పూతనయైయొక్కపొలఁతిచరింపంగశౌరియైయొకకాంతచన్నుగుడుచు।బాలుఁడైయొకభామపాలకునేడ్చుచో
బండినేననులేమఁబాఱఁదన్ను।సుడిగాలిననియొక్కసుందరిగొనిపోవహరిననివర్తించునబ్జముఖియు । బకుఁడనేననియొ
క్కపడఁతిసంరంభింపఁబద్మాక్షుఁడనుకొమ్మపరిభవించు। నెలమిరామకృష్ణులింతులిద్దరుగాఁగ।గోపవత్సగణముకొందఱు
గుచు।లసురవైరిననుచునబలయొక్కతెచీఁఱు।బసులమనెడిసతులభరతముఖ్య॥గీ॥లోకమెల్లఁగుక్షిలోపలనున్నట్టిమా
ధవుండనేనుమాతవీవు।చూడుమనుచునొక్కసుందరియొకతెకు।ముఖముఁదెఱచిచూపుముఖ్యచరిత॥క॥వెన్నలుదొంగిలి
తినియెడి। వెన్నుఁడననియొకతెనడువవేఱొక్కతెచే।సన్నలయశోదనంచును।గ్రన్ననఁగుసుమములదండఁగట్టునిలేశా॥
క॥కాళియఫణియిదివీరలు।కాళియఫణిసఖులు మ్రొక్కఁగడఁగిరినేగో।పాలకుమారుఁడననుచును।లీలాగతినాడునొక్క
లేమనరేంద్రా॥క॥తరుణులుగోపకులందఱు।హరిహయుఁడిదెవానగురిసెహరినేననిభా।సురచేలాంచలమొక్కతె।గిరినె
త్తెదననుచనెత్తుఁగెంగేలన్నృపా॥క॥మీరలుగోపకులేనను।రారిదిదావాగ్నివచ్చెనటుచూడకుఁడీ। వారించెదననియొక్క
తె।చేరిబయల్కబళనంబుసేయునరేంద్రా॥వ॥ఇట్లు తన్మయత్వంబునగోపసుందరులుబృందావనంబునంగలతరులతాదు
లహరినడుగుచునిరర్గళంబులైనవిపినమార్గంబులసరోజాతకేతనకులిశాంకుశాదిలక్షణలక్షితంబులైమనోహరంబుల
యినహరిచరణంబులచొప్పుఁగనితప్పకచెప్పికొనుచుఁదమలోనిట్లనిరి॥ సీ॥ కొమ్మకుఁబువ్వులుగోసినాఁడిక్కడమొనసి
పాదాగ్రంబుమోపినాఁడు।సతినెత్తికొనివేడ్కజరిగినాఁడిక్కడఁదృణములోఁదోఁపమతెలవజాడ।ప్రియకుఁధమ్మిల్లం
బుపెట్టినాఁడిక్కడఁగూర్చున్నచొప్పిదెకొమరుమిగులు।నింతికిఁగెమ్మోవినిచ్చినాఁడిక్కడవెలఁదినిక్కినగతివిశదమయ్యె
సుదతితోడనీరుఁజొచ్చినాఁడిక్కడఁ।జొచ్చితావెడలినచోటులమరెఁ।దరుణిఁగామకేళిఁదనిపినాఁడిక్కడ। ననఁగిపెనఁ
గియున్నయందమొప్పె॥మఱియును॥సీ॥ఒకయెలనాగ చెయ్యూఁదినాఁడిక్కడసరసనున్నవినాల్గుచరణములును। నొకనీ
లవేణితోనాదిగినాఁడిక్కడమగజాడలోనిదెమగువజాడ।యొకలేమ మ్రొక్కననొడివినాఁడిక్కడ రమణిమ్రొక్కినచో

ప్పురమ్యమయ్యె। నొకయింతి కెమలు గానొలసి నాఁడిక్కడ నన్యోన్యముఖములై యంఘ్రు లొప్పె। నొక తె వెంటఁదగుల
నుండక నేఁగినాఁ డమగుమీఁదఁ దరుణి యడుగులమరె। నబలలిరు గెలంకులందు శాఁదిరిగినాఁ। డాలుపదములున్నవమ్మ యి
చట॥ సీ॥ ఈ చరణంబులే యింమని భానన సనకాది ముని యోగ సరణి నెప్పు। నీపాదతలములే యెలనాగ శ్రుతివధూసీమంత
వీథులఁ జెన్నుమిగులు। నీపదాబ్జంబులే యిభక్తులోత్తమయానపాలేటి రాచూలిపట్టుకొమ్మ। లీ సుందరాంఘ్రులే యిందీవ
రేక్షణముక్తి కాంతామనోమోహనంబు। లీయడుగులరజమె యింతి బ్రహ్మాదివిబుధవరులు మౌళి దిశలఁ దాల్తు। రను
చుఁ గొంచబలలబ్జాక్షుఁ డేఁగిన। క్రమముఁ గనియు నతనిఁ గానరైరి॥ సీ॥ పతులదైన్యంబును భామల క్రౌర్యంబుఁ జూపుచు
విభుఁ డొక్క సుదతితోడ। విహరింప నది యెల్ల వెలఁదులవర్జించి నా యొద్దనున్నాఁడు నాథుఁ డనుచు। గర్వించి రాజాలఁగను
లాక్షుమూఁపు నెక్కుకొను మనుఁడు నయ్యీశ్వరుండు। మొఱఁగి పోయినఁ దాపమును బొంది యోకృష్ణ యెక్కడఁ జనితి ప్రా
ణేశ రమణ। నీకు వరవుడ నయ్యెదనిలువు మనుచు। వగవఁ గొందలు కాంతలా వనితఁ జూచి। వరుఁడు మున్నింప గర్వించి వనజనే
త్రి। చిక్కనేఁడని వెలఁగును జెందిరపుడు॥ వ॥ జీయును॥ సీ॥ ఈ పాదరింటిలో నిందాఁక కృష్ణుండు నాతోడ మన్మథనటనమా
డె। నియ్యాలమగు చోట నిందాఁక చెలువుండు గాఢంబు గా నన్నుఁ గౌఁగిలించె। నీమహీజము నీడ నిందాఁక సుభగుండు చిట్ట
ట్టు సేఁత లసిగ్గుఁగొనియె। నీపుష్పలతపొంత నిందాఁక దయితుండు నను డాసి యధరపానంబు సేసె। నీప్రసూన వేది నిందాఁ
క రమణుండు। కుసుమదామములను గొప్పఁ దీర్చె। ననుచుఁ గొంద ఱతి వెలం భోజనయనుని। పూర్వలీలఁ దలఁచి పొగడి రధిప॥
వ॥ అని యిబ్బంగిలతాంగులందఱును బృందారణ్యమందీశ్వరు న్వనజాక్షున్వరికించి కానక విభు న్వర్ణించుచున్నాడుచు। న్మ
నములు మాటలు చేష్టలు న్గ్రియలు నమ్మానాథుపైఁ జేర్చి వే। చని రయ్యమునసైకతాగ్రమునకు న్సంత్యక్తగేహేచ్ఛలై॥ చని

శ్రీ గోపికాగీతల ప్రారంభము. శ్రీ

గోపికలు హరి నుద్దేశించి యిట్లనిరి॥ క॥ నీవు జనించిన కతమున। నోవల్లభ లక్ష్మి నుందనొప్పెనధికమై। నీ వెంట నె ప్రాణములిడి।
నీవారరసెదరు చూపు నీరూపంబుల్॥ క॥ శారదకమలోదర రుచి। చోరకమగు చూపువలన సుందరమమ్ము। న్గోరి వెలయీని
దాసుల। ధీరత నొప్పించుట యిది వధించుట గాదే॥ గీ॥ విషజలంబువలన విషధర దానవు। వలనఁ గాలివలన వహ్నివలన। నున్నవా
నివలన నొగి మమ్ము రక్షించి। కుసుమశరుని బారిఁ గూల్పఁదగునె॥ ఉ॥ నీవు యశోదబిడ్డఁడవె నీరజనేత్ర సమస్తజంతు చే। తోవి
దితాత్మ వీశుఁడవు తొల్లి విరించి దలంచి లోకర। క్షావిధమాచరింపుమని సన్నుతి సేయఁగ సత్కులంబున। న్భావలయంబుఁ
గావ నిటు పుట్టితి గాదె మనోహరాకృతిన్॥ గీ॥ చరణసేవకులకు సంసారభయమును। బాపి శ్రీకరంబు పట్టుగలిగి। కామదా
యియైన కరసరోజంబు మా। మస్తకములను నిడుము పుమీశ॥ ఉ॥ గోవుల వెంటఁ ద్రిమ్మరుచుఁ గొల్చినవారల పాపసంఘము।
ల్డోలఁగఁజాలి శ్రీదనరి దుష్టభుజంగఫణాలతాగ్రసం। భావితమైన నీచరణపద్మము చన్నులమీఁద నొపిత। ద్భావజపుష్ప
భల్లభవబాధ హరింపు వరింపు మాధవా॥ క॥ బుధరంజనియను సూక్తియు। మధురయు నగు నీదు వాణి మఱగించెను నీ। యధ
రామృతసంసేవన। విధి నంగజతాపమెల్ల విడిపింపగదే॥ క॥ మగువల మెడ నీ క్రౌర్యము। తగునే నిజభక్తభీతిదమనుఁడవకటా।
తగదు భవద్దాసులకును। నగుమొగముం జూపి కావు నళినదళాక్షా॥ మ॥ ఘనలక్ష్మీయుతమై మహాశుభదమై కామాదివిధ్వం
సియై। సనకాదిస్తుతమై నిరంతరతపస్సంతప్తపున్నాగజీ। వనమై యొప్పెడు నీకథామృతము ద్రావంగల్గు నేభూరిదా। నని
రూఢత్వము లేని వారలకు మా నారీమనోహారకా॥ క॥ నీ నగవులు నీ చూడ్కులు। నీ నానా విహరణములు నీ ధ్యానంబు। ల్నీన
ర్మాలాపంబులు। మానసముల నాఁటి నేఁడు మగుడవు కృష్ణా॥ గీ॥ ఘోషభూమి వెడలి గోవుల మేపంగ। నీరజాభమైన నీ పద
ములు। కసవు శిలలు దాఁకి కడు నొచ్చునో యని। కలఁగు మామనములు కమలనయన॥ ఉ॥ మాపటి వేళ నీవు వనమధ్యము వెల్వ
డి వచ్చి గోప్పన। ప్రాపితధూళిధూసరిత భాసితకుంతలమై సరోరుహా। న్దీపితమైన నీమొగము ధీరజనోత్తమ మాకు వే
డ్కతోఁ। జూపి మనంబులన్మరునిఁ జూపుదు గాదె క్రమక్రమంబునన్॥ గీ॥ భక్తకామదంబు బ్రహ్మసేవితమిలా। మండనం
బు దుఃఖమర్దనంబు। భద్రకరమునైన భవదంఘ్రియుగము మా। యురములందు రమణ యునుపఁదగదె॥ గీ॥ సురతవర్ధనంబు శో
కాపహరణంబు। స్వనితవంశనాళసంగతంబు। నన్యరాగజయమునైన నీ మధురాధ। రామృతమునఁ దాపహార్పుమీశ॥ ఉ॥ నీ
వడవింబ గల్గిరుగ నీ కుటిలాలకలాలితాస్యమి। చ్ఛావిధిఁ జూడకున్న నిమిషంబులు మాకు యుగంబులై చనుం। గావున రాత్రు
లైన నినుఁ గన్నుల నెప్పుడుఁ జూడకుండల। క్ష్మీవర రెప్పలడ్డముగఁ జేసెని దేలవిధాత క్రూరుఁడై॥ ఉ॥ అక్కటబంధులున్మగలు
నన్నలు దమ్ములుఁ బుత్రకాదులు। న్నెక్కొని రాత్రిఁ బోకుఁడన నీమృదుగీతరవంబు వీనుల। న్వెక్కసమైన వచ్చితిమి వేగమె
మోహము నొంది నాథ నీ। వెక్కడ వోయితో యెఱుఁగ మీక్రియ నిర్దయుఁ డెందుఁ గల్గునే॥ గీ॥ మదనుఁ డార్వంగ నీ వాఁడు

మంతనములు। నవరసాలోకనంబగు నను మొగంబు। కమలకిరవైన మహితవక్షస్స్థలంబు। మానసంబుల లోఁగొనిమఱిపెగ్గృ
ష్ణ॥ మ॥ అరవిందంబులకంటెఁ గోమలములై యందంబులై యున్ననీ । చరణంబుల్ శిరంబులై మొనయ మాచన్నులంగవ
న్మోవఁగా। నెఱియంబోలు నటంచుఁ బోకుఁడుము నయ్యో కర్కశారణ్యభూ। పరిసంచారము కృష్ణ నీ ప్రియలకుం బ్రాణవ్య
థం జేయదే॥ క॥ కట్టా మన్మథుకోలలు। నెట్టన నోనాఁట బెగడి నీ పాదంబుల్ బట్టికొనఁగ వచ్చినము। నట్టడవి నిడించి పోవ నా
యమె కృష్ణా॥ క॥ హృదయేశ్వర మాహృదయము। మృదుతరముగఁ జేసితొల్లి మిక్కిలి కడు నీ। హృదయము కఠినము చేసెను।
మదీయ సౌభాగ్య మెట్టిసుండమ గలదే॥ ఉ॥ క్రమ్మి నిశాచరుల్ సురసికాయములన్విడిఁ దాఁకి పీఁకవా। లమ్ముల తెట్టెముల్వాఱు
పనడ్డము వచ్చి జయింతువంత్రు ని। న్నమ్మి నముగ్ధల న్రహితసాథలనక్కట నేఁడు రెండు మూఁ। డమ్ముల యేటు కాఁడె సువన
ద్దము రాఁదగదే కృపానిధీ॥ క॥ తియ్యవిలు కాఁడు డీకొని। వ్రయ్యలుగా నాఁటనేసె వనితల మనము। ల్నియ్యానయింక నైనం।
గుయ్యాలింపంగదయ్య గోవిందహరీ॥ మ॥ అనియిట్లంగనలం చితస్వరముతో నంకించుచున్ బాడుచు। న్దను రావే యని చీఱియే
డువ జగత్త్రాణుండవై త్రైలోక్యమోహనుఁడై మన్మథమన్మథుండయి మనోజ్ఞాకారియై యంతటన్। న్ఘనపీతాంబరధారియై
పొడసూపెం దత్కాంతాసమీపంబునన్॥ క॥ వచ్చిన వల్లభుఁ గనుఁగొని। విచ్చేసె నటంచు సతులు వికసితముఖలై। యచ్చుగని
ల్చిరి ప్రాణము। వచ్చిన నిలుచుండు నవయవంబుల భంగిన్॥ సీ॥ అబలయొక్కతె భక్తి నంజలి గావించి ప్రాణేశు కెంగేలుఁ బ
ట్టికొనియె। నింతియొక్కతె జీవితేశ్వరు బాహువు మూపున నిడికొని ముదము నొందె। వనితయొక్కతె తనవల్లభు తాంబూ
లచర్వితమాత్మహస్తమునఁ దాల్చెఁ। బడఁతియొక్కతె ప్రియుపదము లువిరహాగ్నితప్తకుచంబులఁ దాఁపుకొనియె। భామ
యొకతె భ్రూకుటిబంధంబుఁ గావించి। ప్రణయభంగ కోపభాషణమున। దష్టదశన యగుచు దండించువైనడి। వాఁడి చూడ్కి గ
ములవరునిఁ జూచె॥ క॥ హరిముఖకమలముఁ జూచుచుఁ। దరుణియొకతె రెప్పలిడక తనియక యుండెన్। హరిపదకమలముఁ జూ
చుచు। మఱిగిత్తనివిలేని సుజను మాడ్కి నరేంద్రా॥ ఉ॥ ఒక్కలతాంగి మాధవుని యుజ్జ్వలరూపము చూడ్కిఁ దీఁగెలం। జిక్కఁ
గఁబట్టి హృద్గతముఁ జేసి వెలింజనకుండ నేత్రముల్ ద్రిక్కవమూసి మేనఁ బులకంబులు గ్రమ్మఁగఁ గౌఁగిలించుచు। న్జొక్కములై
న లోచనులఁ జొక్కుచునుండెను యోగికైవడిన్॥ సీ॥ ఎలయించి ప్రాణేశ యెందుఁబోయితి వనితోరంపుటలుక తో దూఱు నొక
తె। జలజాక్షననుఁ బాసి చనఁగ నీపాదంబు లెట్లాడెనని వగ నెడి తెనొకతె। నాథ నీవఱిగిన నా ప్రాణమున్నది హార్మి యేమియిది
యనిమందెనొకతె। యీశ్వరననునిన్ను నిందాఁకపాపెనే పాపపువిధి యని పలుకు నొకతె। తలఁగిపోవునట్టి తప్పేమి చేసితి। న
ధిప పలుకు ధర్మమనియె నొకతె। యేమినోముఫలమొ హృదయేశ నీమోము। గంటి ననుచు మసలె నొకతె॥ క॥ పలికిన ప్ర
తిపల్కఁదప్పెడిఁ। బలికించినఁ గాని రమణుఁ బలుకనటంచు। న్గలకంఠి యొకతె చెలితోఁ। బలుకుల నమృతములు గురియ పలుకులు వ
లికెన్॥ క॥ పట్టినఁగాని మనోవిభుఁ। బట్టఁగదా యంచు నొక్క బాలిక సఖిచే। పట్టుకొని చెప్పె ధైర్యము। పట్టెల్లను గురుని జెంకిప
ట్టుగ నధిపా॥ క॥ చెలువుఁడు చెప్పక పోయిన। సొలపున నొకముగ్ధ మున్ను చూడననుచు నా। దలవంచి యుండెఁ జాలక। తలమెత్తె
ను లోన మరుఁ డెత్తలమెత్తన్నృపా॥ ఇవ్విధంబున॥ క॥ హరిసురుచిరలలితాకృతిఁ। దరుణులు గని ముక్తవిరహతాపజ్వరలై। పర
మోత్సవంబు సలిపిరి। పరమేశ్వరుఁ గని నముక్తబంధుల భంగిన్॥ వ॥ అంతనక్కాంతుండు కాంతాజనపరిక్రాంతుండై వనాంత
రంబున శక్తినికరసంయుక్తుండైన పరమపురుషుండునుం బోలె వారలం దోడ్కొని మందార కుంద కురువక పరిమళ మిళిత పవమా
నమానితమధుకరనికర ఝుంకార సుకుమారంబును, శరత్కాల చంద్రకిరణ సందోహ సంఛలిత అంధకారంబును, యమునాత
రంగసంగత కోమల వాలుకాస్ఫారంబును నై యమాలినంబైన పులినంబు ప్రవేశించె. వారును జ్ఞానకాండంబున నీశ్వరుంగని
శ్రుతులు ప్రమోదంబునం గామానుబంధంబుల విడిచిన విధంబున హరిం గని విరహవేదనల విడిచి పరిపూర్ణమనోరథలై॥ క॥
పాఠీననయనలెల్లన। కాళిస్యపటాంచలములఁ గౌతుకములు హృ। త్పీఠముల సంపడింపఁగ। బీఠముఁ గల్పించి రంతఁ బ్రియునకు
నధిపా॥ గీ॥ పరమయోగిహృదయభద్రపీఠంబుల। నుండుమేటి వ్రజవధూత్తరీయ। పీఠమున వసించి పెంపారెఁ ద్రిభువన। దే
వలక్ష్మి మేనఁ దేజరిల్ల॥ మ॥ మదనోద్దీపితుఁడైన నాథునికి సన్మానంబు గావించుచు। న్మదితభ్రూవిలాసవిలోకవిభ్రమముల న్మోదించు
చుం జేరి తత్పదముల్ హస్తతలంబులన్ బిసుకుచు న్నైచెముట్టుచుఁ జాఱుచు। న్జదురుల్వల్కుచుఁ గూర్మినిట్లనిరియాసక్తోపదీస్తా
స్యలై॥ క॥ కొలిచినఁ గొలుతురు కొందఱు। గొలుతురు దముఁ గొలువకున్నఁ గొందఱుపతులం। గొలిచినను గొలువకున్నను।
గొలువరు మఱికొందఱెలమి గోపకుమారా॥ వ॥ అనితన్నునుద్దేశించి రహస్యంబుగాఁ బల్కిన సుందరుల పలుకులు విని గోపా
లసుందరుండిట్లనియె॥ సీ॥ కొలిచినఁ గొలుతురు కొందఱు పశువుల భజనముభంగిని ఫలముకొఱకు। నైసఖ్యధర్మములందు సిద్ధిం
పవు కొందఱుతంత్రుల గుణముఁ దాల్చి। దయఁగలవారును దగిన సుహృత్తులు గొలువనివారలఁ గొల్తురెపుడు। ధర్మకామంబు

లుతనరంగఁగొందఱుకొలువనివారినిఁగొలుచువారిఁ। గొలుచుతలఁపు లేమిఁగొలువరాత్మారాములాప్తకాములజ్ఞులకృ
తీసులువారియందుఁబిదపవానిఁగాఁ జింతించి। నేలతాంగులారయిట్టులనుట॥క॥ ఏనిం దెవ్వఁడనైనం। గానంగనలారపర
మకారుణికుండ। న్మానసబంధుఁడనిత్యా। ధ్యానముమీకొనరవలసితలఁగితిసుండీ॥మ॥ నను సేవించుచునున్నవారలకు నేనా
రూపముంజూపఁజూ। చినఁజాలించిమదించివారుమదిన స్సేవింపరోయంచుని। ర్ధనికుండాత్మధనంబుచెడ్డ నెపుడున్దత్పారవ
శ్యంబుదా। ల్చినభంగిన్ననుఁబాసిమత్ప్రియుఁడుదాఁజింతించునారూపముల్॥ తరల॥ తగవుధర్మముఁజూడ నెల్లకఁడల్లి
దండ్రులబంధులన్మగలబిడ్డలఁ బాసివచ్చినమన్నిషక్తులమిమ్ము నేఁ। దగమపాసితిఁదప్పసైఁపుఁడుతద్వియోగభరంబున।
న్వగలఁబొంచుచుమీరలాడినవాక్యముల్వినుచుండితిన్॥ఉ॥పాయని గేహశృంఖళముఁబాసినిరంతరమత్పరత్వముల్। జే
యుచునున్నమీకుఁబ్రతిసేయయుగంబులనైన నేరనన్। బాయకఁగొల్చుమానసము ప్రత్యుపకారముగాఁదలంచినా।పా
యుటఁదప్పగాఁగొనకభామినులారకృపన్సమింపరే॥క॥చక్కగహరియిటుపలికినఁ।జక్కనివాక్యములనతనిసంగమమున

——⇒శ్రీ రాసక్రీడాభివర్ణనము. శ్రీ⇐——

లో। నిక్కనపియోగతాపములొక్కటవిడిచిరిలతాంగులుర్వీనాథా॥ఉ॥ఆసమయంబునన్విభుఁడనంతుఁడుకృష్ణుఁడుచి
త్రమూర్తియై। చేసెనుమండలభ్రమణశీలపరస్పరబద్ధబాహుకాం। తాసువిలాసముల్బహువిధస్ఫురితాననహస్తపాద
విన్యాసమురాసముల్గృతవియచ్చరనేత్రమనోవికాసముల్॥వ॥ ఇట్లుబహుగతులందిరుగనేర్పరియగుహరి,దర్పించి
తనయిరుకెలంకులనలంకృతలై,కళంకరహితచంద్రవదనలిద్దరుముద్దియలందుకొని.వీణలంబ్రవీణలైసొంపుమెఱసియిం
పుగవాయించుచు,నానందలహరీనిధానంబగుగానంబుసేయ,నవిరళంబైతరళంబుగాని వేడుకసగళంబగు,మురళంబులీ
లంగేలనందుకొని, మధురంబగునధరంబునంగదియించిమించి, కామినీజనకబరికాసౌగంధికగంధబంధురకరాంగుళీకిసల
యంబులుయతిలయంబులంగూడి,వివరంబుగమురళీవివరంబులసారించిపూరించుచుసరిలేనిభంగిన్ద్రిభంగియైకమలక
ర్ణికాకారంబుననమునిలిచిమఱియుగోపసుందరులెందఱందఱకునందఱయిసుందరులకవలియెడలందానునుదనకవలియె
డలసుందరులును,దేజరిల్లనృత్యవిద్యామహార్ణవవేలావలయవలయితంబై,విస్మితాఖండలంబైనరాసమండలంబుగల్పిం
చివేల్పులుహర్షంబునంగుసుమవర్షంబులుగురియనంతఁబ్రసూనమంజరీసహచరంబులైనచంచరీకంబులమించుప్రకటిం
చుసువర్ణమణిమధ్యగంబులైనను హేంద్రనీలంబుల తెఱంగు నెఱపుచుఁ,గరిణీవిహారబంధురంబులైన సింధురంబులచెలు
వుఁగైకొలుపుచుఁ,బల్లవితకుసుమితలతానుకూలంబులైనతమాలంబులసొబగునిగుడించుచు, మెఱుపుఁదీగలయెడ నెడఁబె
డంగడరునల్లమొగుల్లపెల్లుచూపుచుఁ,దరంగిణీసంగతంబులైనరోహణాచలశృంగంబులబాగులాగించుచు,జగన్మోహనుం
డైయుండి,రక్తకమలారుణంబులును,జంద్రశకలనిర్మలనఖరసంస్ఫురణంబులును,శ్రుతినితంబినీసీమంతవీథికాలంకరణం
బులును,సనకసనందనాదియోగీంద్రమానసాభరణంబులునునైన, చరణంబులుగదియనిడిసమస్థితినంజలిపుటంబులంబు
ష్పంబులుల్లసిల్లఁజల్లిసల్లలితకమలప్రశస్తంబులైనహస్తంబులువల్లవీజనులకంఠంబులపైనిడిగీతానుసారంబుగవిచిత్ర
పాదసంచారంబులుసలుపుచు, వర్తులాకారరాసబంధంబులనర్తనంబునంబ్రవర్తించి, వెండియుఁద్రేతలుండానును,శం
ఖపద్మవజ్రకంచుకచతుర్ముఖచక్రవాళచతుర్భద్రసౌభద్రనాగనంద్యావర్తకుండలీకరణ కురళీబంధప్రముఖంబులైన
విశేషరాసబంధంబులకుంజొక్కి, యేకపాదసమపాదపినివర్తిత గతాగత వలితవైశాఖ మండలత్రిభంగిప్రముఖం
బులైన తానకంబులనిలుచుచుఁ, గనకకింకిణీమంజుల మంజీరసింజనంబులు, జగజ్జనకర్ణరంజనంబులై చెలంగ, ఘటిత
మర్దితపార్శ్వగప్రముఖంబులైనపాదకర్మభేదంబులు సేయుచు,సమపాదశకటవదనమతల్లిశుక్తిప్రముఖంబులైనపా
ర్థివచారివిశేషంబులును,నపక్రాంతడోలాపాదసూచీప్రముఖంబులైనవ్యోమచారివిశేషంబులంజూపుచు,సురేంద్రశా
ఖిశాఖామనోహరంబులు,నపహసితదిక్కరీంద్రకరంబులును,ద్రిలోకక్షేమంకరంబులును,నగుకరంబులందిరంబులగు
రత్నకటకంబులమెఱుంగులునింగిచెఱంగులందుచుకొన,నర్ధచంద్రకర్తరీముఖకపిత్థకటకాముఖశుకతుండలాంగూలప
ద్మకోశపతాకాప్రముఖంబులైనస్వస్వభావసూచకనానావిధకరభావంబులాచరించుచుఁ,గటినిబద్ధసువర్ణవర్ణచేలాం
చలప్రభానికరంబులుసుకరంబులైదిశాంగనాముఖంబులకుహరిద్రాలేపనముద్రాలంకారంబులొసంగుచు, నాస్కంది
తభ్రమరశకటాసనప్రముఖంబులైన భానుమండలభేదంబులు, నలాతదండవాతలలితవిచిత్రప్రముఖంబులైన దైవ
మండలంబులొనర్చుచుఁ,గమనీయకంబుకంఠాభిరామంబులు,నుద్దామతేజస్తోమంబులునైననీలమౌక్తికవజ్రవైడూర్య
దామంబులరుచులిందిరాసుందరికిమందిరంబులైసుందరంబులయినయురంబులందిరుగుడువడికలయంబడినఁ,గాంతార

వాహ్యాలకుఛత్ర ప్రముఖంబులైన భ్రమరవిశేషంబులవిలసించుచు, నిర్గంబులగు చెక్కుటద్దంబుల నుద్ధవిడితద్దయుం బ్రభాజితచంద్రమండలంబులగుకుండలంబుల మెఱుంగుమొత్తంబులునృత్యంబులొనరింపఁగటిభ్రాంతదండరచితలలాటతిలకమయూరలలితచక్రమండలనికుంచితగంగావతరణప్రముఖంబులైనకరణంబులెఱింగించుచు, వెలిదమ్మివిరులసిరుల చెన్నుమిగులుకన్నులవలన దీనజనదైన్యకర్కశంబులై తనరుకటాక్షదర్శన జాలంబులుజాలంబులై కామినీజననయనమీనంబులనావరింప, లళితకుంచితవికాసముకుళప్రముఖంబులైనచూపుల్కలఁదేజరిల్లుచు, ననేకపరిపూర్ణచంద్రసౌభాగ్యసదనంబులగువదనంబులఁ, బ్రసన్నరాగంబుఁబ్రకటించుచు,నుదంచితపింఛమాలికామయూఖంబులఁగాలశక్రచాపంబులసొంపుసంపాదింప,నికుంచితాకుంచితకంపితాకంపితపరివాహితపరావృత్తప్రముఖంబులైన శిరోభావంబులునెఱపుచు,మృగనాభితిలకంబులుగలనిటలఫలకంబులఁజికురంబులనికరంబులుగప్ప, నవరాజితసూచికావిద్ధపరిచ్ఛిన్నవిష్కంభరేచితప్రముఖంబులగునంగహారంబులవిలసిల్లుచుఁ,జరణకటికరకంఠరేచకంబులాచరించుచు,నొప్పెనప్పుడారాసంబు,సంజనితసకలజనమానసోల్లాసకరంబై, సుధార్ణవంబునుంబోలెనుజ్జ్వలరసాభిరామంబై, రామరాజ్యంబునుంబోలెరాగపరిపూర్ణంబై,పూర్ణచంద్రమండలంబునుంబోలెఁగువలయానందంబై,నందనవనంబునుంబోలెభ్రమరవిరాజమానంబై,మానధనునిచిత్తంబునుంబోలెఁబ్రధానవృత్తిసమగ్రంబై,సమర్థకవివిలసనంబునుంబోలెబహుప్రబంధబాసురంబై,సురలోకంబునుంబోలెవసుదేవనందనవిశిష్టంబై, శిష్టచరితంబునుంబోలెధరణీగగనమండలసుందరంబై, సుందరీరత్నంబునుంబోలెనంగహారమనోహరంబై, హరవధూనిలయంబునుంబోలెననేకచారిసుకుమారంబై, సుకుమారవృత్తంబునుంబోలెనుద్దీపితవశంబైయుండెనందు॥ చ॥ నడుములువీఁగియాడఁజెఱునవ్వులునివ్వటిలంగహారముల్। సుడివడమేఖలల్వదలఁజూడ్కిమెఱుంగులువర్వఘర్మము।ల్పొడమఁగురుల్చలింపశ్రుతిభూషణముల్మెఱయన్సకృష్ణలై।పడఁతుకలాడుచుంజెలఁగిపాడిరిమేఘతటిల్లతాప్రభల్॥ క॥ అంకరహితేందువదనలు।పంకజలోచనునిఁగూడిపరగనటింప। న్గింకిణులనూపురంబుల।కంకణముల మ్రోతలెసఁగెఁగర్ణోత్సవమై॥ క॥ హరిణీనయనలతోడను।హరిరాసక్రీడసేయనంబరవీథి।న్సురనాథులుభార్యలతో।సొరిదివిమానంబులెక్కిచూచిరిలేశా॥ క॥ కురిసెన్పువ్వులవానలు। మొరసెందుందుభులుమింటముదితలుదారు।న్సరసన్గంధర్వపతు।ల్వరుసన్పాడిరపుడువసుధాధీశా॥ క॥ రామలతోడనురాసము। రామానుజుఁడాడఁజూచిరాగిల్లిమనో।రాములమీఁదవియచ్చర। రాములుమూర్ఛిల్లిపడిరిరామవినోదా॥ క॥ తారాధిపనిభవదనలు।తారాధిపవంశుఁగూడితారునటింపన్।దారలునిల్చిసుధాంశుఁడు।దారునువీక్షింపరేయితడవుగజరిగెన్॥ మ॥ యమునాకంకణచారియైవనజపుష్పామోదసంచారియై।రమణీఘర్మనివారియైమదవతీరాసశ్రమోత్తారియై। ప్రమదామానసనవ్యభవ్యసుఖసంపత్కారియైచేరియా।కమలాక్షుండలరంగఁగాలివిసరెన్గల్యాణభావంబునన్॥ అప్పుడు॥ మ॥ ప్రమదయొకర్తెమాధవుఁడుపాడవిపంచిధరించికేలసం।భ్రమమునఁదంత్రిమీఁటుచుఁదిరంబుగగానముచేసెయొక్కరా।గముతగనాలపించిసుభగస్వరజాతులువేలువేలకా।నమరఁగఁబాడెఁదన్రమణుఁడౌననదారువులంకురింపఁగన్॥ క॥ ఆడుచుఁబాడుచునందొక।చేడియమంజీరమంజుశింజితమమరం।గూడిహరికరముచనుఁగవ। పైఁడాయఁగఁదిగిచెజఘనభారాలసయై॥ క॥ చందనలిప్తంబైయరవిందామోదమునఁనొప్పువిపులభుజముగో।వింద్ఁడొకతరుణిమూపునఁ। బొందించిననదిదెమల్చిపులకించెన్నృపా॥ సీ॥ చెలువయొక్కతెచెక్కుఁజెక్కుతోమోపినవిభుఁడుతాంబూలచర్వితమువెట్టె।నాపచుయొకలేమయలసినఁబ్రాణేశుఁడున్నతదోస్తంభమూఁతఁజేసెఁ।జెమరించియొకభామచేరినఁగడగోరఁజతురుఁడుగుచఘర్మజలమువాపె।నలకంబులొకయింతికలికచిత్రకరేఖనంటినఁబ్రియుఁడుపాయంగదువ్వెఁ। బడఁతియొకతెపాటఁబాడిడస్సినయథ।రామృతమునాథుఁడాదరించె ।హారమొక్కసతికినంసావృతంబైనఁ। గాంతుఁడురముఁజేర్చికౌఁగిలించె॥ క॥ హాసంబులఁగలరతలవి।న్యాసంబులదర్శనములనాలాపములన్।రాసశ్రాంతలకాహరి। సేసెన్మన్ననలుకరుణఁజేసినరేంద్రా॥ క॥ హరితనుసంగసుఖంబునఁ।బరవశలైవ్రేతలెల్లఁబయ్యెదలునిజాం।బరములునెఱుఁగమిచోద్యమె। సురసతులీక్షించికరగిచొక్కిరిమింటన్॥ వ॥ ఇట్లుభగవంతుండైనకృష్ణుండాత్మారాముండయ్యునుగోపసతులెందఱందఱకు నందత్తైనిజప్రతిబింబంబులతోడంగ్రీడించుబాలురపోలికెరాసకేళిసలిపిన॥ క॥ తగఁగూడియాడిమనముల। నగెఁజూచెంబలికెనం

⇒ జలక్రీడాభివర్ణనము. ⇐

దనందనుఁడనుచున్మగువలుపెద్దతికముతోఁ।బొగడిరితమపూర్వజన్మపుణ్యశ్రేణిన్॥ వ॥ ఇట్లుహరిరాసకేళిసాలించి, తలంగుతటిల్లతలచెలువున,ఘర్మసలిలకణాక్రాంతలగుకాంతలంగూడి,జలక్రీడాకుతూహలుండై,యమునాజలంబుసొర,

నంమముందరసుందరులుసొచ్చి,పదప్రమాణంబుఁజానుదఘ్నంబు,కటిద్వయసంబు,మధ్యమాత్రంబు,కుచంబులబంటియు
నిబలుకుచంను చనయన నాభివివరకుంతలంబులు, చక్రవాకజలచరావర్తశైవాలంబులచందంబున, నందంబుగ నీను
సొందినయేఱుల్లని,కళిందనందనకరంబులుసాఁచి,పరిరంభంబులకునారంభించుకైవడి, నెమఱఁజను దెంచి తొఁపతరంగం
బులకునులుకుచు,సారసంబులకుంగరంబులుసాఁచుచు,మరాళంబులంజోఁపుచుఁ,జెన్నుమిగిలినచన్నులయొత్తువత్తునను
నెపంబులతపంబులనీటఁగావించుమాడ్కి నిసంచరించుచక్రవాకంబులందోలుచు,నితాంతకాంతిసదనంబులగువదనంబు
లకునోడి వ్రీడంజెందికందిచందురుఁడుచలముడిగిజలమ్మునంబడికంపించుకరణి,నిజకరకలితజల ప్రతిఫలితుండైకదలుచం
ద్రునింగనిమెచ్చినోలుచు,సలిలావగాహనసమయసముచ్ఛలితవారిశీకరపరంపరలవలనమకరందపానమత్తమధుకరపక్ష
విక్షేపణసంజాతవాతసముద్ధూతకుముదాచపరాగపటలంబులంజేరుచు, మోముదమ్ములకమ్మతనంబులకుమూఁగిఝుమ్మ
రనుతుమ్మెదలకు వెఱచుచుఁ,గరంబులనీరెగయంజఱచుచు,నీలనీరదనిపతితపయోబిందుసందోహంబులండడియుపువ్వుఁదీ
వియలబాగునఁగృష్ణుకరద్వయంబునంజెక్కు తోయంబులండడియుచుఁ,గ్రమ్మకొనిసుడియుచునసమబాణునిపులుగడిగిన
కుసుమబాణంబులపగిది మేనులుమెఱయసలిలావగాహనపరాయత్తచిత్తలగుచు, మొత్తంబులై సరసభాషణంబులంద్రు
ళ్లుచు, బాహువులనీరునించుచు,హరిమీఁదఁజల్లుచుఁ,జల్లు నెడందడపడఁదాఁటుచు, దాఁటిచనక నిలువరించుచువినోదింపంగ రే
ణుకరవికీర్ణ నీరధారాభిషిక్తంబగుశుండాలంబులీలనాభీరకామినీకరసముత్క్షిప్తజలాసారంబులందోఁగుచు, వ్రజవధూ
జనహస్తప్రయుక్తకల్హారకైరవపరాగపటలంబువలనభూతిభూషణుసిరివహించుచు, గోపికాజనపాణికిసలయసముత్క్షి
ప్తకమలదళంబులవలనసహస్రనయనునిరూపుఁజూపుచు,గోపాలబాలికాకుచకలశకుంకుమపంకంబువలనఁబ్రభాతభా
నునిభంగిభాసిల్లుచు, ఘోషయోషాకటాక్షవిక్షేపణంబులవలనమధుపపరివృతహరిచందనసౌందర్యంబు నొందుచు,వల్లవీ
హాసరుచులవలనఁజంద్రికాప్రభాభాసితనీలశైలంబుక్రియనపు రెనంత॥చ॥సతులుండానునునీటిలో వెడలిభూషాగంధ
చేలాద్యలంకృతుఁడై కుంభికరేణుయూథములతోఁగ్రీడించుచాపంబున।గ్నలతలంపుందరులందుఁబువ్వుఁబాయలీలాశయ్యా
లంపున్నుభోగ్నతుఁడై కృష్ణుఁడుక్రీడలన్నిసిపెనానారీలలామంబులన్॥వ॥ ఇట్లుశరత్కాలంబున వెన్నుఁడింద్రియస్ఖల
నంబు సేయక గోపికలతోడరమించెనని చెప్పినమునివరునకుభూవరుండిట్లనియె॥మత్తకోకిల॥ధర్మకర్తయుధర్మభర్తయు
ధర్మమూర్తియునైనన।త్కార్మ్యుఁడీశుఁడుధర్మశిక్షుయుధర్మరక్షయు సేయఁగా।నర్మిలిన్ధరమీఁదఁబుట్టి పరాంగనాజనసం
గమే।ధర్మనుంచుఁడలంచిచేసెనుదాత్తమానసచెప్పుమా॥అనినశుకుండిట్లనియె॥గీ॥ సర్వభక్షుండగ్నిసర్వంబుభక్షించి।
దోషిగానిపగిదిదోషమైనఁ।జేసిదోషపదముఁజెందరుతేజస్వు।లసుటచంద్రవాసవాదులధిప॥క॥ ఈశ్వరుఁడుగానివాఁ
డున।రీశ్వరపరకాంతఁదలఁచియెట్లుబ్రతుకుగా।రీశ్వరుఁడుదక్క నన్యుఁడు।విశ్వభయదవిషముమ్రింగి పెలయంగలఁడే।
క॥సత్యముప్రభువులవచనము।నిత్యముతద్వచనవిధినినిలుతురుపెద్ద।ల్సత్యాసత్యముగావున।సత్యమునుచుఁజనరువారిచరి
తమునున్నపా॥ఘనులైయెవ్వనిపాదపంకజపరాగధ్యానసంప్రాప్తయో । గనిరూఢత్వముచేమునీంద్రులుమహాక
ర్మంబులంబాసిబం।ధనిరోధంబులులేకవిచ్చలవిడిందర్పింతురానిత్యశో । భనుఁడెట్లుండినముండేఁగాకకలవేబంధంబులు
రీశ్వరా॥గీ॥గోపజనములందుగోపికలందును।సకలజంతులందుసంచరించు।నామహాత్మునకుఁబరాంగనలెవ్వరు। సర్వ
మయుఁడులీలసలిపెఁగాక॥వ॥అనిచెప్పిశుకుండిట్లనియెనంతబ్రాహ్మ్యముహూర్తంబునంగృష్ణువీడ్కొని గోపికలిచ్చలే
కయునిండ్లకడకేఁగినంగృష్ణమాయామోహితులై గోపకులువారలంగోపింపనెఱుంగనేరరైరి॥ఇంద్రవజ్రము॥ గోపా
లకృష్ణుండనుగోపకాంతల్ ।ప్రాపించిక్రీడించినభంగులెల్లన్।రూపించివర్ణించినరుండుహృత్సం।తాపంబులన్బాయునుద

శ్రీ సర్పరూపియగుసుదర్శనుండనుగంధర్వునిశాపవిమోచనము. శ్రీ

త్ప్రాప్తిన్॥వ॥అంతనొక్కనాఁడునందాదులైనగోపకులంబికావనంబునకుశకటంబులెక్కి జాతరకుంజనిసరస్వతీనదీజ
లంబులస్నానంబులుసేసియుమామహేశ్వరులనర్చించికానుకలిచ్చి బ్రాహ్మణులకుగోహిరణ్యవస్త్రాన్నదానంబులొ
సంగిజలప్రాశనంబుసేసినియమంబుననుండదైవయోగంబుననాఁకొనియొక్కమహోరగంబునిమకవోయిననంద
నింగఱచిమ్రింగనగ్గలింపనతండుకృష్ణకృష్ణేతివచనంబులందన్నువిడిపించుమనిమొఱయిడినవిని॥ క॥ గోపకులందఱుమే
ల్కొని।కోపముతోఁబెద్దగుదెలఁగొఱవులమొత్తన్। దాపమునొందియువదలక।పాపపుపెనుబాముసందుఁజుట్టెన్నృపాలా॥
వ॥అయ్యవసరంబునఁగృష్ణుండుదర్పించిపాదతాడనంబుసేసిత్రొక్కినసర్పంబుసర్పరూపంబువిడిచి విద్యాధరేంద్రరూ
పంబుఁదాల్చిహరికిమ్రొక్కినతనికిహరియిట్లనియె॥ఉ॥మండితమూర్తితోఁగనకమాలికతోశుభలక్షణుండవై। యుం

డెపునీకు మప్పుడు ఘోరాజగదేహమి దేలవచ్చె నే।న్వండవు నామ మెయ్యది భవంబున కెద్దిమిషంబు నాకు నెం। డొండ
యెఱుంగఁ జెప్పుము బుధోత్తమ నీపని చోద్యమయ్యెడిన్॥ వ॥ అనిన వాఁడిట్లనియె, దేవా నేను సుదర్శనుండను విద్యాధరుండ
విమానారూఢుండనై రూపసంపద్గర్వంబులం జొక్కి దిక్కులం జరించుచు, నొక్కయెడ నాంగిరసులైన ఋషులం గురూ
పులైన వారలం గని నగిన, వారు నీవు రూపదర్పంబునం దమ్ము నగితివి గావున, మహాసర్పంబవై యుండుమని శపించినఁ, బిదప
నే వేఁడుకొనిన నిట్లనిరి॥ చ॥ యదుకులసంభవస్థలభయంబు హరించుటకుం జనార్దనుం। డుదయమునొంది యాయడవి కొ
క్కదినంబున రాఁగలండు తత్పదమున నీవు దన్నఁబడి పన్నగదేహముతోడఁ బాసి నీ। మొదలిటి మేనుఁ గాంచెదవు మూఢుఁ
డపోహ్మని రాదయానిధుల్॥ మ॥ నినుఁ జింతించిన విన్నఁ బేరుకొనినన్ నిర్ధూమలమైస్రుస్సిపా। పనికాయంబు వినష్టమానఁట భవ
త్పాదంబు నామీఁదఁ బెట్టినఁ దద్బ్రాహ్మణశాపసంజనితకౌటిల్యంబు దా నిల్చునే। వనజాతేక్షణ నేఁడు నా సెను రగత్వంబె
ల్ల నేఁ బోయెదన్॥ వ॥ అనివిన్నవించి హరికిఁ బ్రదక్షిణంబు వచ్చి మ్రొక్కి సుదర్శనుండు దివంబునకుం జనియె సర్పంబువలన
నందుండు విముక్తుం డయ్యెఁ దత్ప్రకారంబు విని వెఱఁగుపడి గోపకులు దేవతానుష్ఠానంబు సమాప్తి నొందించి కృష్ణకీ

శ్రీ కుబేరభటుండగు శంఖచూడుండను గుహ్యకుని సంహరించుట. శ్రీ

ర్తనంబు సేయుచు మఱలు మందకుం జనిరంత॥ చ॥ మఱియొకనాఁటి రాత్రి బలమాధవు లుజ్జ్వలవస్త్రమాలికాధరులును లే
పనాభరణధారులునై చనిపల్లికాదివు। ష్పరసనిమగ్నమైన మధుపంబుల గీతము వించుఁ దద్వనాం। తరమున వెన్నెలన్ బ్ర
జనితంబినులుండఁగఁ బాడిరింపుగన్॥ క॥ ఆపాట చెవులసోఁకిన। నేపాటియు దేహలతల నెఱుఁగక దృగ్వా। చాపాటవములు
చెడిపడి। రాపాటలగంధులెల్ల నటవీవీథిన్॥ వ॥ ఇట్లు సకలభూతసమ్మోహనంబగు గానంబు సేయుచు నిచ్ఛావర్తనంబులం
బ్రమత్తులచందంబున రామకృష్ణులు గ్రీడింపఁగు బేరభటుండు శంఖచూడుండను వాఁడు రామకృష్ణరక్షితలగు గోపికలం ద
నమోగబలంబునను త్తరపు దిక్కునకుం గొనిపోవ నయ్యోషిజ్జనంబులు రామకృష్ణేతి భాషణంబులు వలుకుచుఁ బులికినగ
పడిన మొదవులక్రియ మొఱయిడిన విని॥ ఉ॥ గ్రద్దన సాలవృక్షములు గైకొని బల్లిదులన్నదమ్ములా। యిద్దరు కాలమృత్యువు
లమేపున వేచని యోడకుం ఘుఁడో। ముద్దియలారయంచుఁ దనుముట్టినఁ జూచి కలంగి గుహ్యకుం। డుద్దవిడిం దగం బఱచెను త్త
రమింతులడించి భీతుఁడై॥ వ॥ ఇట్లు గుహ్యకుని చేత విడివడిన గోపికల రక్షించుకొని యుండుమని బలభద్రునిం బలికి॥ శా॥ ఓరీ
గుహ్యకపోకుపోకు మనిరోషోత్కింబకారాతి వాఁ। డే రూపంబున నెందుఁ జొచ్చె నెఱిం బోయెందోడఁ దానేఁగిమ। ర్వారోదం
చితముష్టి వానితలఁ ద్రెవ్వంబట్టి తద్వీరుకో। టీరభ్రాజితరత్నముం గొని యెదం డిగ్గోపికల్ప్వాడఁగన్॥ వ॥ ఇట్లు శంఖచూడునిం
జంపి వాని శిరోరత్నంబుఁ దెచ్చి బలభద్రునకిచ్చి మెప్పించె మఱియొక్కదినంబునం గృష్ణుండు వనంబునకుం జనిన నతనిలీ
లలు వాడుచు నిండ్లకడఁ దద్విరహవేదనానలభరంబు సహింపక గోపికలు తమలో నిట్లనిరి॥ శా॥ భ్రూవిక్షేపముతోడ దాప
లిభుజంబున్ జెక్కుఁ గీలించి కెం। మ్మోవిన్ వేణువుఁ గూర్చి సుస్వరముగా మ్రోయించుచున్నంగుళీ। ప్రావీణ్యంబు విభుండు
సూపఁగని సప్రాణేశలై యుండియు। న్నీవీబంధములూడఁ జొక్కుదురు పోనింగిన్నిలింపాంగనల్॥ మ॥ నవమాధుర్యముగ
ల్గుకృష్ణమురళీనాదామృతస్యందము। ల్చెవులన్ జొచ్చి హృదంతరాళములఁ బాసిల్లన్ స్రవత్సంబులై। యుపిదా మేపులకుం
దొఱంగి మృగగోయూథంబు లుత్కంఠతో। దివికిం గంఠము లెత్తి లోవడలుఁ బో దేహేంద్రియవ్యాపృతుల్॥ శా॥ ఓకంజేక్షణ
కృష్ణుఁ డుజ్జ్వలితహారోద్దాముఁడై గానవి। ద్యాకౌతూహలతన్మనోజ్ఞమురళీధ్వానంబు గావింపఁగా। నాకర్ణించి సశంపమై
మొఱయు నీలాభ్రంబుగాఁ జూచుచున్। గేకారావములిచ్చుచున్మరియుఁ బో కేకీంద్రసంఘాతముల్॥ మ॥ లలనా యేటికిఁ
దెల్లవారెరవి యేలాదోఁచెఁ బూర్వాద్రిపైఁ। గలకాలంబు నహంబు గాక నిశి గాఁగల్పింపఁడా బ్రహ్మదా। వలతేఁడు నృప
లేఁడు కీరములు దుర్వారంబు లెట్లోగదే। కలదే మాపటి కాలమందు మనకుం గంజాక్షుసంభోగముల్॥ ఉ॥ ఎప్పుడు ప్రొద్దు
గ్రుంకు హరియెప్పుడు గోవుల మేపి వచ్చు మా। కెప్పుడు తన్ముఖాంబుజసమీక్షణ మబ్బునతండు వచ్చిన। న్నెప్పుడు మా గారవిం
చుఁ దుది యెప్పుడు మద్విరహాగ్నిరాశికిన్। జెప్పఁగదమ్మ బోఁటి మరుసేఁతల నుల్లము తల్లడిల్లెడిన్॥ మ॥ చెలియా కృష్ణుఁడు న
న్నుఁ బాసి వనముం జేరంగ నయ్యాక్షణం। బులు నాకన్నియు నుండనుండఁగఁ దగన్ బ్రహ్మణ్యంబులై స్వాగిలో। పలఁ దోఁచుం బ్ర
హరంబులై దినములై పక్షస్వరూపంబులై। నెలలై యబ్దములై మహాయుగములై నిండారు కల్పంబులై॥ వ॥ అని మఱియుఁ
గృష్ణవిరహదుఃఖంబున బహువిధంబులఁ బశ్చాత్తాపంబు నొందుచు గోపికలోపికలు లేక నెట్టకేలకు దివంబు గడిపి దినాంత
సమయంబునందు॥ మ॥ అదె భానుం డపరాద్రిఁ జేరెని దె సాయంకాలమేతెంచెనల్ల దె గోపాదపరాగమొప్పెసఁ గెబ్బం
దారణ్యమార్గంబునం। ది దె వీతెంచె వృషేంద్రఘోషము ప్రియుండేతెంచె రండంచుఁ దా। మెమ రే తెంతురు మా పుకృష్ణుని

కెనయ్యింతుల్పరిభ్రాంతలై॥ వ॥ ఇట్లు తన కెదురువచ్చిన మచ్చిక నచ్చెలువల నచ్యుతుండిచ్ఛావర్తనంబుల గారవించె నంత నొ

⇒ శ్రీకృష్ణుండు వృషభాసురుని సంహరించుట. ⇐

కకుద్మినాఁడు॥ సీ॥ ఎవ్వని మూపుర మీక్షించి మేఘంబు లద్రిశృంగంబని యాశ్రయించు। నెవ్వని యంకెక కర్ణేంద్రియంబులు సోఁక గర్భపాతనమగు గర్భిణులకు। నెవ్వని పదహతి నెగయు పరాగంబు లంధకారారాతి నావరించు। నెవ్వఁడు కొమ్ముల నెదిరించి చిమ్మఁ బృథ్వీధరంబులు పెల్లగిల్లు। నట్టి వృషభాసురేంద్రుఁ డహంకరించి। వాలలత నెత్తి పెను రంకె వైచి నేలఁ। గాలుఁ ద్రవ్వుచు నిశితశృంగములు సాఁచి। మందఁ బెగడంగఁ గవిసె నమందుఁ డగుచు॥ వ॥ ఇట్లు వృషభాకారంబున నరిష్టుం డపహారికి నరిష్టంబు సేయం దలంచి పైకుఱికిన॥ ఉ॥ క్రేపులు వాఱె గోవులకుఁ గ్రేపులు గోవులు గోవృషంబులం। బైపడె వత్సధేనువృషభంబులు గోపకులం జొచ్చెనా। గోపకులావృషేంద్రములు గోవులు లేఁగలు విచ్చిపాఱఁగా। గోపచమూవిభుండు మగనై గోవృషదైత్యుఁడు వెంటనంటఁగన్॥ వ॥ ఇట్లు భయభ్రాంతులయి కాంతలుం దారును గృష్ణకృష్ణ రక్షింపుమని మొఱ గోపకులకు నడ్డంబు వచ్చి దీనజనరక్షకుండయిన పుండరీకాక్షుం డిట్లనియె॥ ఉ॥ బాలురనింతులం బసులఁ బాఱఁగఁ దోలుట బంటుపంతమే। చాలు వృషాసురేంద్ర బలసంపదఁ జూపఁగ నెల్లఁ బాడి గో। పాలురనుండ గాదు చనుపైఁబడి తేని ప్రచండ కృష్ణశార్దూలము నేఁడు నీ గళముఁ ద్రుంపక చంపక పోవనిచ్చునే॥ గీ॥ అను చధిక్కరించి హస్తతలంబులఁ జప్పళించి నగుచు సఖుని మీఁద బన్నగేంద్రభయద బాహుదండము సాఁచి వండి మెఱసి దనుజ దండి నిలిచె॥ అప్పుడు॥ చ॥ ఖురముల నేలఁ ద్రవ్వుచు నకుంఠిత వాలసమీరణంబులన్। విరవిరఁ బోయి మేఘములు విప్పవిషాణములాడ్డికొంచుమ। స్తరతరమూర్తియై వృషభదైత్యుఁడు కన్నులనిప్పు లాల్కఁగా। దురదుర వచ్చి తాఁకె రిపుమర్మద మోచనుఁ బద్మలోచనున్॥ ఉ॥ యాదవకుంజరుండు వృషభాసురుకొమ్ములు రెండుఁ బట్టియ। ష్టాదశ పాదమాత్రము గజంబు గజంబును ద్రొబ్బుకైవడిన్। భేదిల ద్రొబ్బ నయ్యసుర పిమ్మట నొంది చమర్చి మొగ్గిమ। ర్యాదము తోడఁ డీకొనఁ బ్రమత్తవిమర్దను నాజనార్దనున్॥ గీ॥ అంత గోపసింహుఁడసురఁ గొమ్ములు వట్టి। ధరణిఁ ద్రొబ్బి త్రొక్కి దైత్యభటుల। కొమ్ము వీఁగ సురలకొమ్మువగ్గిల వాని। కొమ్ము వెఱికి మొత్తి కూల్చె నధిప॥ క॥ ఉక్కు చెడి రోఁజి నెత్తురు। ముక్కున వాఁతను స్రవింపమూత్రశకృత్తు। ల్మిక్కిలి విడుచుచుఁ బసరపు రక్కసుఁడనిసమసెఁ బ్రజకు రాగము లమరన్॥ వ॥ ఇట్లు వృషభాసురుం జంపిన నిలింపులు గుంపులు గొని పిరులు వర్షింప, గోపకులు హర్షింప, గోపసతులుత్కర్షింప, బలభద్రుండును, వారును, గోవిందుండును, బరమానందంబున, మందకుం జనిరంత॥

చ॥ ఘనుఁడొకనాఁడు నారదుఁడు కంసునితోడ యశోదకూఁతురం। గనుటయుఁ జక్రి దేవకికి గర్భజుఁడౌటయు మున్ను రోహిణీతనయుఁడు రాముఁడౌటయును నద్విభు నిద్దరు నుందనున్నవా। రని మొఱుఁగంగఁ జెప్పిన మహోచ్ఛ్రితమంచుఁ జలించుఁ గినుకతోన్॥ చ॥ కొడుకుల మందలోన నిడి గొంటుతనంబున మోసపుచ్చెనీ। బడుగును బట్టి చంపుటిది భావ్యమటంచుఁ గృపాణపాణియై। వడివసుదేవు నిందనుమ వచ్చిన కంసునిఁ జూచి నారదుం। డుడుగుము చంపఁ బోలదని యోడక మాని విపోయె మింటికిన్॥ వ॥ మఱియు నలుక దీఱక కంసుండు దేవకీవసుదేవుల లోహపాశబద్ధులం జేసి కేశియనువానిం బిలిచి రామకేశవులం జంపు మని పంపి మంత్రి భటగజారోహక చాణూరముష్టిక సాల్వకోసల ప్రముఖుల రావించి యిట్లనియె. శా॥ ఎందున్న న్నెదిరించి పోరుటకు దేవేంద్రాదులుం జాలరీ। బృందారణ్యమునందు నిప్పుడు మదాభీరార్భకులార్మ గో। విందుల్వర్ధిలుచున్నవారఁట రణోర్విం గంసు నొప్పింతుమం। చుందర్పంబులు వల్కుచుందురఁట యాచోద్యంబు లన్వింటిరే॥ క॥ పట్టణజనములు చూతురు। దట్టంబుగ మల్లరంగతల పార్శ్వములన్। బెట్టింపుఁడు మంచంబులు। పుట్టింపుఁడు వీటమల్లుపోరను మాటన్॥ శా॥ వినాశనంబులఁ బోర నేర్తురు మహావీర్యప్రతాపాదిసం। పన్నుల్మీరలు మేటిమంతనములన్ విఖ్యాతులై పెంపుతో। మన్నారాబలకృష్ణులం బెనకువన్మర్దించి మాత్సి త్రికా। సన్నుల్గండు పురీజనుల్పొగడ నో చాణూర యో ముష్టికా॥ శా॥ రారా హస్తిపకేంద్ర గండమదధారాగంధలోభాంధగం। భీరాళివ్రజమైన మత్తకువలయాపీడద్విపేంద్రంబు దు। ర్వారోదంచిత దేహళీపరిసరస్తంభంబు డాయంగ నా। భీరుల్రా నదలించి డీకొలుపు నీ బీరంబు తోరంబుగన్॥ క॥ పశువిశసనములు సేయుఁడు। పశుపతికిం బ్రియముగాఁగ భావించి చతు। ర్దశినాఁడు ధనుర్యాగము। విశదంబుగఁ జేయవలయు విజయముకొఱకున్॥ వ॥ అని తన నారి నందఱ నయ్యై పనులకు నియమించి యదుశ్రేష్ఠుండగు నక్రూరునిం బిలిచి చెట్టఁ బట్టికొని యిట్లనియె॥ శా॥ అక్రూరత్వము తోడ నీవు మనఁగా నక్రూరనామంబు ని। ర్వక్రత్వంబున దెల్లమైత్రి సలుపన్వచ్చున్నినుం జేరి నీ। వక్రోధుండవు మందలోన బలకృష్ణాభీరుల స్మద్వినా। శక్రీడారతులై చరింతురఁట యోజం దెచ్చి యొప్పింపవే॥ గీ॥ నాకు వెఱచి సురలు నారాయణుని వేఁడికొనిన నతఁడు వచ్చి గోపకులము। నందుఁ గృష్ణమూర్తి నా నక దుందుభి। కుదితుఁ డయ్యెనన ఁగ నొకటి వింటి॥ వ॥ కావున నీవు గో

పకులచేతనరులుగొనిధనుర్యాగంబుఁజూడరండనివారలందోడ్కొని రమ్ము తెచ్చిన॥ శా॥ కొండల్గూలఁగఁద్రొబ్బుకొమ్ముల తుదింగోపించికోరాడుచో। దండిన్దండిన ధిక్కరించునొక వేదండంబునాయింట బ్రహ్మాండంబైనఁ గదల్పనోపు బలకృష్ణాభీరులఁబోరిలో। ఖండింపన్ దడవెంతదానికదియుం గాదేని యక్రూరకా ॥ శా॥ చాణూరుండును ముష్టికుండును సభాసంఖ్యాతమల్లుల్ జగ। త్ప్రాణుల్ మెచ్చరుసత్వసంపదలబాహాబాహిసంగ్రామపా। రీణుల్వారలు రామకృష్ణులబలోద్రేకంబుసైరింతురే। క్షీణప్రాణులఁజేసి చూపుదురు సంసిద్ధంబు యుద్ధంబునన్ ॥ సీ॥ ఆరామకేశవులంతరించినవసుదేవముఖ్యులఁజంపితెగువ మెఱసి। వృష్ణిభోజదశార్హవీరులఁదెగటార్చి ముదుకఁడు రాజ్యకాముకుఁడు ఖలుఁడు। నగునుగ్రసేను మాయయ్యఁగీటడఁగించిపినతండ్రి దేవకు *బిలుకుమార్చి। మఱియువైరుల నెల్లమర్దించి నేజరాసంధనరకబాణశంబరాదిసఖులతోడ భూమిచక్రమేలెదఁబొమ్ము। తెమ్ము వేగమవసుదేవసుతుల। ముఖము పేరఁజెప్పి సుమంత్రభేదము సేయ। వలయుఁ జెంపఁజనదువైరిజనుల॥ అనినన క్రూరుండిట్లనియె॥ ఉ॥ పంపినఁబోనివాఁడనె నృపాలక మానవులైన తమ్మునూహింపరు దైవయోగములనించుకగానరు తోఁచినట్లుని। ష్కంపగతిన్ జరింతురదిగాదనవచ్చునె యీశ్వరేచ్ఛఁదప్పింపఁగరాదునీపగతు బిడ్డలఁదెచ్చెదఁబోయివచ్చెదన్ ॥ వ॥ అనిపలికి రథంబెక్కియక్రూరుండు చనిన సకలజనులను వీడుకొలిపి కంసుండంతిపురంబునకుం జనియె-నంతకంసప్రేరితుండై ॥

శ్రీకృష్ణుండు కేశివ్యోమాసురుల సంహరించుట.

సీ॥ ఖురపుటాహతిధూళికుంభినీచక్రంబు ఫణిరాజఫణలకు బరువు సేయ। భీషణహేషావిభీషితులై మింటనమృతాంధులొండొరునండఁగొనఁగ। జటులచంచలసటాచ్ఛటలగాడ్పుల మేఘములు విమానములపైమునుఁగుపడఁగ। వివృతాస్యగహ్వరవిపులదంతంబులు ప్రళయాగ్నికీలలసగిది మెఱయఁ। గాలపాశలీలగా వాలమేపార। వాహమసుచుగంధవాహగతుల। విజితశక్రపాశివీర్యపయోరాశి। కేశివచ్చె మందకేశమంద॥ క॥ భీషణఘోటకదానవ। హేషానిర్ఘోషభిన్నహృదయనిఖిలగో। యోషాపురుషార్భకమై। ఘోషము హరిచూడ దైన్యఘోషంబయ్యెన్ ॥ అయ్యవసరంబున ॥ ఉ॥ పేదలఘోషగోపకుల బిట్టదలించుట పీరధర్మమా। కామవ్రజంబులో దనుజఘస్మరుఁడేడనితన్నరోయుక్ర। వ్యాదునిఁజూచి గోపకులకడ్డమువచ్చినిశాటయింకఁబో। రాదనిశౌరిచీఱెమృగరాజుక్రియన్నెదిరించె దైత్యుఁడున్ ॥ గీ॥ నిష్ఠురోగ్రసింహనినదంబుతోనింగి। మ్రింగుభంగినోరుమిగులఁదెఱచి। కఱువరాగనతఁడుకాలుఁదప్పించినఁ। దన్నె నెగసి తురగదానవుండు ॥ ఉ॥ తన్నినతన్నునంబడకదానవహంతృ శీసమీకరంతన్మై। కన్నులఁగెంపు పెంపెనయ గ్రక్కునఘోటనిశాటు పాదముల్। వన్నెచెడంగఁబట్టి పడవైచె ధనుశ్శతమాత్రదూరమున్। బన్నగడింభమున్విసరిపాఱఁగవైచు ఖగేంద్రుకైవడిన్ ॥ ఉ॥ వైచిన మ్రొగ్గిలేచి వెసవాజినిశాటుఁడుహుంకరించి సంకోచములేక పైఁబడినగోపకులేంద్రుఁడుదిగ్గజేంద్రశుం। డాచటుల ప్రభాబలవిడంబకమైన భుజార్గళంబుదో। పాచరు నోటిలోననిడెఁ జండఫణిన్ గుహనించుకైవడిన్ ॥ శా॥ దంభోళి ప్రతిమానకర్కశమహాబాహ్యద్వయద్దోస్తంభమున్। శుంభల్లీలనఘారివానిరదముల్ చూర్ణంబులైరాలఁగా। గంభీరంబుగఁగుక్షిలోఁజొనిపి వీఁకన్ వృద్ధిఁబొందించుచున్। గుంభించెన్ పవనంబు పిక్కటిలఁదక్కిన్నరేంద్రోత్తమా ॥ క॥ వాయువు వెడలక నిలిచినఁ। గాయంబు చెమర్పఁగన్నుగవ వెలికుఱుక। న్నాయచెడితన్నుకొనుచును। గూయుచునశ్వాసురుండుగూలెన్నేలన్ ॥ గీ॥ ఘోటకాసురేంద్రుకుక్షిలోఁగృష్ణుని। బాహువధికమైనఁబట్టలేమిఁ। బగిలి దోసపండుపగిదిఁదద్దేహంబు। వసుమతీశరెండువ్రయ్యలయ్యె ॥ క॥ నలినాక్షుఁడు లీలాగతి। విలయముఁబొందించెనిట్లువీరావేశిన్। బలలాశిన్ జగదభినవ। బలరాశిన్ విజితశక్రపాశిన్ గేశిన్ ॥ వ॥ ఆసమయంబునం బుష్పవర్షంబులు గురియించిసురలువినుతించిరంత హరిభక్తివిశారదుండైన నారదుండు వచ్చి గోవిందునిసందర్శించి రహస్యంబుననిట్లనియె ॥ సీ॥ జగదీశ యోగీశ సర్వభూతాధార సకలసంపూర్ణ యీశ్వర మహాత్మ। కాష్ఠగతజ్యోతికైవడి నిఖిలభూతములందునొక్కఁడవై తనరుదీవు। సర్గాధుఁడవు గుహాశయుఁడవు సాక్షివి నీయంతవాఁడవై నీవుమాయఁ। గూడికల్పింతువుగుణములవానిచేఁబుట్టించిరక్షించిపొలియఁజేయు। దీప్రపంచమెల్లనిట్టినీవిప్పుడు। రాజమూర్తులైన రాక్షసులను। సంహరించిభూమిచక్రంబురక్షింప। నవతరించినాఁడవయ్య కృష్ణ ॥ వ॥ దేవా నీచేత నింక చాణూర, ముష్టిక, గజ, కంస, శంఖ, యవన, ముర, నరక, పౌండ్రక, శిశుపాల, దంతవక్త్ర, సాల్వ ప్రముఖులు మడిసెదరు-పారిజాతంబపహృతంబయ్యెడిని-నృగుండు శాపవిముక్తుండగు, శమంతకమణిసంగ్రహంబగు, మృతబ్రాహ్మణపుత్రప్రదానంబు సిద్ధించు-నర్జునసారథివైయనేకాక్షౌహిణీబలంబులవధియించెదవు మఱియును ॥ శా॥ కృష్ణా నీవు నరించు కార్యములు లెక్కింపన్ సమర్థుండెవఁ। డ్జిష్ణుండైన విధాత మూఁడుగుణముల్దీపించు లోపించురో। చిష్ణుత్వంబున నుండు నీవలననిస్సీమంబు నీరూపమున్। విష్ణున్ జిష్ణు సహిష్ణు నీశు నమి

*బిలుకుమార్చి। చంపి. శీసమీకరంతమై। యుద్ధక్రీడయందిచ్చగలవాఁడై.

తుఁగాఁపి శ్వేశ్వరునొప్పి క్కేర్లఁ॥వ॥అనివినుతించివీఁడుకొనినారమండరిగెనంతనొకనాఁడు కృష్ణసహితులై గోపకుమా
రులడవికిఁజనిపసుల మేపుచు నెక్కకొండదండ *నిలాయనక్రీడ చేసిరందు॥ క ॥ కొందఱుగొఱియలగుచును।గొందఱు
పాలకులగుచుఁగుటిలత్వమునర్ల।గొందఱుదొంగలగుచును।జెందిసుమారకులుక్రీడఁజేసిరితఁగు లోర్ల॥శా॥ఆలోనొం
గలలోమయాసురసుతుండాద్యుండువ్యోముండుగో । పాలుండై చనిమేషకల్పవలతో భాసిల్లి క్రీడించుచు।ద్వాల వ్రాత
ము నెల్ల మెల్లనచతుర్గపంచావశిష్టంబుగా।శైలాంతర్గుహలోనికింగొనిచనెఁజౌర్యంబవార్యంబుగర్ల॥వ॥ ఇట్లుకొండ
గుహలోనఁగ్రమక్రమంబునగోపకుమారులనిడియొక్క పెనురాతఁదద్వారంబుగప్పియెప్పటియట్లవచ్చిన ॥ ఉ॥ వీఁడుఁ
డుమాధవుండఖిలవేదినిశాచరభేదినవ్వుతో।నారనిశాటదొంగతనమచ్చుపడెన్నెఁఅదొంగవాడువా। భీరులనెల్లశైలగు
హఁబెట్టితిదిక్కనవారిఁబెట్టరా।రారయటంచుఁబట్టెనృగరాజువృకాఖ్యముఁబట్టుకైవడిర్ల ॥ ఉ ॥ పంకజలోచనుండొ
డిసిపట్టినశైలనిభాసురాకృతిర్ల।బింకముతోడఁబొంగిపడిపించుకొనంగబలంబులేమిలో।శంకిలిబిట్టుతన్నుకొనఁజక్కన
నారణభీమువ్యోమునిం।గొంకకఁగూల్చెనవ్విభుఁడుక్రోయనిమింటసుపర్వులార్వఁగర్ల ॥ గీ ॥ మోరదనుజునేలఁగూల్చి
సర్వతగుహ। వాతనున్నరాయిఁవ్రయ్యఁదన్ని। గుహచరించుచున్నగోపాలకులఁగొంచు । బల్లిమండుగోపపల్లెకరిగె॥
వ॥అంతనారాత్రిమధురానగరంబునక్రూరుండువసియించినియతుండై రేపకడరథంబెక్కికదలినందగోకులంబునకుం

——॥ కంసునిపంపునక్రూరుండుబృందావనంబునకుఁజనుదెంచుట. ॥——

బోవుచుందెరువునఁదనలోనిట్లనియె॥ఉ॥ఎట్టితపంబుసేయఁబడెనెట్టిచరిత్రములబ్ధమయ్యెనో।యెట్టిఘనంబులర్థిలకునీఁ
బడెనోతొలిబామునందునా। యట్టివివేకహీనునకునాదిమునీంద్రులుయోగదృష్టులర్ల। బట్టఁగలేనియీశ్వరునిబ్రహ్మ
మయున్నారిఁజూడఁగల్గెడిర్ల॥ఉ॥సూరులుదొల్లియేవిభునిశోభితపావనఖప్రభావళిర్లజేరిభవాంధకారములఁజిక్కకదా
టుమరట్టిదేవుని।నైర్వైరముతోడనైనఁబిలువన్ననుఁబంచిశుభంబుఁజేసెని।స్ఫారణప్రేమతోడఁసిదెకంసునిఁబోలుసఖుండు
గల్గునే॥మ॥ఇతఁడాకంసునిచేతఁబంపువడినర్లహింసింపనేతెంచినాఁ। డతిమిష్టుండనిచూచునోసకలభూతాంతర్బహిర్మ
ధ్యసం।గతుఁడౌటందలపోసినన్నుసుజనుంగాఁజూచునోయెట్టియున్నతిగావించునొయేక్రియంబలుకునోనాభాగ్యమె
ట్లున్నదో॥అనిమఱియును॥మ॥అలకభ్రాజితమైసుధాంశునిభమైహాసప్రభోద్గాఢమై।జలజాక్షుంబయికర్ణకుండలవిరా
జద్గండమైయున్నయా।జలజాతాక్షుముఖంబుచూడఁగలుగుర్లసత్యంబువోనాకునా। వలదికేఁగుచునున్నవీవనమృగ
వ్రాతంబులీత్రోవర్ల॥ఉ॥మాపటివేళనేనుజనిమాధవుపాదసమీపమందుదం।డాపతితుండనైననతఁటాశుగకాలభుజం
గవేగసం। తాపితభక్తలోకభయదారుణమైనకరాబ్జమావల।న్మోపిహసించినాకభయముల్కృపతో నొసఁగుతనీయకుండునే॥
వ॥అనిమఱియునక్రూరుండనేకవిధంబుల, గోవిందసందర్శనంబుగోరుచు,వసుందగమనసుందరస్యందనారూఢుండై,చని
చని॥క॥ముందటఁగనెఘనచందన।కుందకుటజతాలసాలకురువకవటమా।కందన్నందితబలగో।విందన్వికచారుణారవిందర్ల
బృందర్ల॥వ॥కనిబృందావనంబుదఱియంజొచ్చి,యందుసాయంకాలంబున, నడపికినెఱిగలమేతలవెంబడిదిగంబడిరాకచి
క్కన, కుఱ్ఱకోడెపడ్డతండంబులంగానక,పొదయిరువునిట్టపల్లంబులనక, తూఱిపాటివెదకిచీరెడుగోపకులయాహ్వాన
శబ్దంబులాకర్ణించుచుఁ,గోమలఘాసఖాదనకుతూహలంబులఁజిక్కనుకుఱ్ఱవలఁగ్రేపులందలంచి,తలారింపకతమకంబు
లందముతనయాంతనంభారవంబులుసేయుచు,మూత్రంబులుస్రవింపఁబరువులిడుధేనువులకునోసరించుచు, సద్యోజా
తంబులగుశ్రీతర్ణకంబులవహించి, నవసూతికలువెనుతగులుటవలనదామహస్తులై, చనువల్లవుల మెల్లనవిలోకించుచు,
సుడిదయిరుగెలంకులంగళంకరహితులై,పులిశివంగివెంగివాలపుమొత్తంబులవలన,నప్రమత్తులై,మతారకుంతశరాసన
ప్రముఖంబులుధరియించి,కావలిదిరుగువారలగడచి నానావిధసరసతృణకబళఖాదనగరిష్ఠలై,గోష్ఠంబులుప్రవేశించి,రో
మంథలీలాలసలైనధేనువులును, జన్నులుగుడిచితెల్లులమ్రోలఁబెల్లురేఁగిక్రెళ్లుఱుకులేఁగలును, నెదలైనమొదవులఁబై
కొనిపరస్పరవిరుద్ధంబులై డీకొనికొమ్ములయుద్ధంబుసలుపువృషభంబులును, నకుంఠితబలంబులంగఁతరజ్జువులందెంచుకొ
ని,పొదలుతికిదాఁటితల్లులందూఁటికుడుచుతఱిపి దూడలఘట్టించిపట్టువోపక, గ్రద్దనఁబెద్దలంజీరుగోపకుమారులును, గొ
డుకులమగలమామలమఱందులవంచించిపంచాయుధభల్లభగ్నహృదయలై,గృహకృత్యంబులుమఱచి,శంకిలకసంకేతస్థ
లంబులఁగృష్ణాగమనతత్పరలైనగోపకామినులును, గోష్ఠప్రదేశంబులగోవులకుఁగ్రేపులువిడిచిమొద్దుచు,మఱలంగట్టు
చు,నీద్చుచుంగ్రీడించుగోపకులును,గోఖురసముద్ధూతకరీషపరాగపటలంబులవలననుల్లారి,మలినులనై, ధేనుదోహనవే
ళావికీర్ణపయోబిందుసందోహపరంపరాసంపాదితపంకంబులును,దోహనసమయగోపకరాకృష్టగోస్తననిర్గతంబులయి

*నిలాయనక్రీడ।మేఁకలాట. శ్రీతర్ణకము।దూడ.

కలశంబులం దూఁబడియెడు క్షీరధారల చప్పుళ్లును, నఘూహూతుకంఠసంస్పర్శనస్నిగ్ధంబులైన, మందిరద్వారదారుస్తం
భంబులఁ బొంతనూతనజనవిలోకనకుపితంబులై కరాళించు సారమేయంబులును గలిగి బలకృష్ణ బాహుదండప్రాకారర
క్షాపి శేషభూషణంబైన ఘోషంబుఁ బ్రవేశించి యందు. ॥క॥ జలజాంకుశాదిరేఖలు, గలహరిపాదముల చొప్పుఁ గని మోదము
తోఁ, బులకించి రథము డిగియు, తక్కలి కెన్నంతో నవబాష్పకలితాక్షుండై. ॥మ॥ కనె నక్రూరుఁడు పద్మనేత్రులను రంగద్గాత్రు
లన్ ధేనుదోహనవాటీగతులనన్నలంకృతులనుద్యద్బాసులన్ స్మితనీలనవీనోజ్జ్వలవాసులన్ గుసుమమాలాధారులన్ ధీపు
లన్, వనితాకాములఁ గృష్ణరాముల జగద్వంద్యక్రమోద్దాములన్ ॥క॥ కనివారల పాదములకు, వినయంబున మ్రొక్కి భక్తి
వివశుండగుచున్, దనువునఁ బులకాంకురములు మొనయఁగ నానందబాష్పములు జడిగురియన్ ॥ తదనంతరంబ ॥క॥ అక్రూరు
లైనజనులన్ వక్రగతిం గాఁచు భక్తవత్సలుఁ డంత, న్నక్రూరుఁ గౌఁగిలించెను, జక్రాంకితహస్తతలము సాఁచిన రేంద్రా ॥
వ॥ మఱియు నక్రూరుండు బలభద్రునికిం బ్రణతుండైనఁ గౌఁగిలించి చెట్టపట్టుకొని కృష్ణసహితుండై గృహంబునకుం గొనిపో
యి మేలడిగి గద్దియ నిడి పాదప్రక్షాళనంబు చేసి మధుపర్కంబు సమర్పించి గోవు నిచ్చి యాదరంబున రసవదన్నంబు వెట్టిం
చి తాంబూలగంధమాల్యంబు లొసంగె నయ్యవసరంబున నందుండు పవిష్టుండై యక్రూరున కిట్లనియె ॥క॥ చెలియలు మొ
ఱయిడ నల్లుర, ఖలుఁడై పొరిగొనిన యట్టి కంసుఁడు బ్రతుకం, గలదె మనకిఁక శార్దూల, కిలపై మీ సేమమింక నేమని యడుగన్ ॥
వ॥ అని పలికి యంత నక్రూరుండొక్క పర్యంకంబున సుఖోపవిష్టుండై యుండ హరి యిట్లనియె ॥మ॥ శుభమే నీకుఁ బ్రమోదమే
సఖులకుం జుట్టాలకు సేమమే, యభయం బే వ్రజ కెల్ల గోత్రజులకత్యానందమే మామ మా, కభయుండే వసుదేవదేవకులు ద
తాక్కారాగృహంబందు మా, తృభవవ్యాజనిబద్ధులై బ్రతికిరే ప్రాణానిలోపేతులై ॥మ॥ నెఱి నేఁడిక్కడ నీవు రాఁగ వగతో నీ
తోడ నేమైన నా, కెఱుఁగం జెప్పు మటంచుఁ జెప్పరుగదా యేమంచు రావార్తయే । తెఱఁగున్లేదని డస్సిరో వగచిరో దీనత్వ
ముం జెందిరో, వెఱతో నా తలిదండ్రులెట్లు పడిరో విన్పింపవే యక్రూరకా ॥వ॥ మఱియు నీ వేమికారణంబున వచ్చితని హరి పలికి
న నతండు కంసునకు నారదుండు వచ్చి సెప్పిన వైరానుబంధప్రకారంబును, గంసుండు దేవకీవసుదేవుల వధియింపం గమకించి
మానిన తెఱంగును, ధనుర్యాగంబు పేరు చెప్పి పుత్తెంచిన ప్రకారంబు లెఱింగించిన రామకృష్ణులు నగి తమ్ముఁ బరివేష్టించిన
నందాదిగోపకులం జూచి కృష్ణుండిట్లనియె ॥శా॥ భూనాథుండు మఖంబుఁ జూడఁ బిలువం బుత్తెంచినాఁ డప్ప్రభుఁ, గానం బో
వలెం బాలు నెయ్యి పెరుగు లట్టన్నంబులు న్గానుక, ల్మీ నేర్పొప్పఁగఁ గూడఁబెట్టుఁడు తత్తగ్రమీమీనివాసంబులన్, యానంబుల్గొని
రండు పోండు మథురాయాత్రాభిముఖ్యంబుగన్ ॥వ॥ అని నియమించె నంత నక్రూరుండు మథురకు హరిం గొనిపోయెడినని యె
ఱింగి వ్రేతలు గలంగి ॥మ॥ హరినవ్వుల్ హరిమాటలున్ హరిమనోజ్ఞాలాపముల్ లీలలున్ హరివేడ్కల్ హరిమన్ననల్ హరికరాబ్జాలం
బనాహ్వానము, ల్హరిణీలోచనలందఱున్ మఱియుపాయం బెట్లుకో యంచులో, నెరియన్ ముచ్చటలాడి రంతగములై యేకాంత
గేహంబులన్ ॥ మఱియుం దమలోనిట్లనిరి ॥ఉ॥ మేటి గృహస్థు బ్రహ్మయని మిక్కిలి నమ్మితి మమ్మ చూడనే, పాటియు లేదుమా
కుఁబరిపాలకుండైన సరోజనేత్రుని, బ్బోటవసింపనీక నొకచోటికిఁ బోవిధియించి పిన్నబి । డ్డాటలు చేసె నీ సుఖములక్కట
భారకుకైనఁ జెప్పరే ॥ అని విధిం దూఱుచు మదనతాపాయత్తచిత్తలై ॥ ఉ॥ రమ్మని చీఱినంత నెపురంబున కేగెదుఁ గాని నన్ను
నీ కొమ్మలు నమ్మినారు మరుకోలలకగ్గము చేసి పోవఁగా, ముమ్మగమైన తాపమున మ్రొగ్గమరో యనఁ డంబుజాక్షుఁ డా,
యమ్మలు గోపవృద్ధులు ప్రయాణము వల్దనరైరి చెల్లరే ॥శా॥ అక్రూరుండని పేరుఁ బెట్టుకొని నేఁ డస్మన్మనోవల్లభుం, జక్రిన్మా
కడఁ బాపి కొంచు నరుగన్ దర్పించి నేతెంచి నాఁ, డక్రూరుండట క్రూరుఁడీతఁడు నిజం బక్రూరుఁ డా నేనని, ర్వక్రత్వంబునఁ గృ
ష్ణుఁ బెట్టి తన త్రోవం బోవ విచారింపఁడే ॥ఉ॥ ఫుల్లసరోజలోచనలు పూర్ణసుధాంశుముఖుల్ వరాంగన, ల్మెల్లనె మొల్లిపట్టణము
మేడలనుండి సువర్ణలాజము, ల్సల్లఁగ వారిఁ జూచి హరి సంగతి సేయఁ దలంచుఁ గాక వ్రే, పల్లెవసించు ముద్దియలపైఁ బడ నేల
తలంచు నక్కటా ॥క॥ పురసతులవిలోకనములు, సరసాలాపములు నర్మసంభోగములు న్మఱిగి హరి మనల నొల్లఁడు, నరవరు
లో యమ్మ మా తనప్రియులుగదే ॥క॥ పుట్టెన్నఁడు హరి నెఱుఁగని, పట్టణసుందరులకితనిఁ బతిఁ జేసి కడు, న్దట్టపు విరహాగ్నుల
కును, గట్టడిదైవంబు ఘోషకాంతల వేదిన్ ॥మ॥ హరి నేలా కొనిపోయెదం చుమనమా యక్రూరుఁ బ్రార్థింతమా, హరిఁ బో
నీకుఁడు నిల్పరే యనుచు నేఁ డర్చింతమా వేల్పుల, న్హరిపాదంబులకడ్డముల్వడుదమా హా దైవమా యంచు నా, తరుణుల్గొప్ప
లు చీరెలున్ మఱచి కందర్పజ్వరభ్రాంతలై ॥మ॥ ఉపదల్సిగ్గులు మాని కన్గవలనీ రొండొండ వర్షించుచు, న్వివశత్వంబులతోఁ గ
పోలతటసంవిన్యస్తహస్తాబ్జలై, పవనోద్ధూతలతాభలై నమ్ముఁ గృపం బాలింపు గోవిందమా । ధవదామోదరయంచు నే
డ్చిరి సుజాతంబైన గీతంబులన్ ॥వ॥ అంత మఱునాఁడు సూర్యోదయకాలంబున నందనతోడఁ బయనంబునకు గమకించిన మము

గోపికలను మఱలివత్తుననిమాతికాముఖంబులనివర్తించి కృష్ణుండుశకటంబులందుఁగానుకలును,గోరసంబునిడికొని నందాదులైనగోపకులు వెనుతగులనక్రూరచోదితంబైనరథంబెక్కి మధురాభిముఖుండై చనుసమయంబున॥ చ॥అదె చనుచున్నవాఁడు ప్రియుఁడల్లదె తేరదె వైజయంతియ ల్లదెరథఘోటకాంఘ్రిరజమా డెసమార్గముచూడుఁడంచులో నెదవెడినుకృష్ణవర్త్మహారిరథోన్ముఖలై గములై వ్రజాంగనల్లదలకనిల్చిచూచిరటుకన్నులకద్భుతమైనదూరముల్॥ వ॥ఇట్లుబలభద్రకృష్ణాక్రూరులుచనిచని॥క॥అవలోకించెనుకృష్ణుఁడు। ప్రవిమలకల్లోలపవనభాసితజన్యా। న్నవసన్నపాపసైన్యా। న్నవిజనమాన్యన్గళిందకన్యన్ధన్యన్॥ వ॥ కనితత్కాళిందియందుఁబరిఢుల్లమణిగణసముజ్జ్వలంబులగుజలంబులుద్రావితరుసమూహసమీపంబునరామసహితుండయికృష్ణుండురథంబుప్రవేశించె నంతనక్రూరుండువారలకుమ్రొక్కివీడ్కొని కా

శ్రీ అక్రూరుండుయమునాజలంబునశ్రీరామకృష్ణులదర్శించినుతించుట. శ్రీ

ళిందీప్రాశంబుసొచ్చి విధిపూర్వకంబుగా వేదమంత్రంబులజపియించుచు॥ఉ॥స్నానముచేసి చేసినదిచల్లనినీటను రామకృష్ణులన్ మానుఁగజూచి వారురథమధ్యముపైనసియుండియున్నవా।రీనదినీటిలోపలికినెప్పుడువచ్చిరటంచు లేచి మే।ధానిధిచూచె వారినిరథస్థులభక్తమనోరథస్థులన్॥కని వెఱఁగుపడి॥శా॥ కంటిన్మున్నురథంబుపైజలములోఁగంటిన్మదిగ్రస్మరన్।గంటిన్ దొంటిరథంబుమీఁదనిదెయీకల్యాణచారిత్రులే। వెంటన్దోచిరిరెండుదిక్కులమనోవిభ్రాంతియోనీటిలో।నుఁటాశ్చర్యముచూతునంచుమఱియున్ స్నానించినుగ్నాంగుఁడై॥ఉ॥ పోషితబాంధవుండుయదుపుంగవుఁడాజలమందుఁగాంచె స।ద్భాషుసహస్రమస్తకవిభాసితభూషునహీశుభూమిభృ। ద్వేషుఁగృపాభిలాషుఁబ్రతివీరచమూవిజిగీషునిత్యసం।తోషునరోషునిర్దళితరోషునశేషవిశేషుశేషునిన్॥ వ॥ మఱియునీలాంబరసంయుతుండును,సిద్ధోరగాదిసన్నుతుండును నై యొప్పునప్పాపతేనిందప్పకకనుంగొని॥సీ॥ఆభోగిభోగపర్యంకమధ్యంబునవలనొప్పవచ్చనివలువవాని। మేఘంబుపైనున్న మెఱుఁగుచందంబున యురమునశ్రీదేవియొప్పువాని । మునురుతేఁటులువిప్పముఖచతుష్కముగలతనయుఁడాడెడిబొడ్డుతమ్మివాని।గదలనిబహుపదక్రమవిశేషంబులరవముచూపెడినూపురములవాని।జలజగర్భరుద్రసనకసనందన।సద్విజానురప్రశస్యమాన। చతురుఁడైనవానిసౌందర్యఖనియైన। వానినొక్కపురుషవర్యుఁగాంచి॥ వ॥మఱియుంజానులక్షణలక్షితనఖపాదగుల్ఫజానుజంఘోరుకటినాభిమధ్యోదరుండును,సాదరుండును,శ్రీవత్సకౌస్తుభవనమాలికావిరాజితవిశాలవక్షుండును,పుండరీకాక్షుండును, శంఖచక్రగదాపద్మహస్తుండును, సత్త్వగుణప్రశస్తుండును,బ్రహ్మసూత్రకటిసూత్రహారకేయూరకటకకంకణమకరకుండలకిరీటాదివిభూషణుండును,భక్తజనపోషణుండును, సుందరకపోలఫాలనాసాధరవదనకర్ణుండును,నీలనీరదవర్ణుండును,కంబుకంధరుండును,కరుణాగుణబంధురుండును,బ్రహ్మోదనారదసనందనందప్రముఖసంభావితుండును,శ్రీపుష్టితుష్టికీర్తికాంతీలోర్జావిద్యాశక్తిమాయాశక్త్యాదిసేవితుండును నై, యొప్పునప్పరమేశ్వరునకుమ్రొక్కి భక్తిసంభ్రమంబులగ్గలంబులుగగద్గదకంఠుండై దిగ్గనంగరంబులుముకుళించి యిట్లునివినుతించె॥దండకము॥శ్రీమానినీమానచోరాశుభాకారవీరాజగర్ద్ధేతుహేతుప్రకారాసమస్తంబునస్సంగతంబై మహాలోలకల్లోలమాలాకులాఖిలపాథోనిధింబాలకేళీగతిం దేలినారాయణాఖ్యంబటుఖ్యాతిశోభిల్లు నీనాభికంజంబులోలోకపుంజంబులంబన్నవిన్నాణియైనున్నయాబొమ్మయున్ఫన్నుఁడయ్యెంగదాపావకాకాశవాతావనీవార్యహంకారమాయామహామానసామల్ హృషీకామలుల్లోకముల్లోకబీజంబులన్నిత్యసందోహమైనీమహాదేహమందుల్లసించున్ న్వసించున్నశించున్జడత్వంబులేకాత్మమైయొప్పునీయొప్పిదంబెల్లనోచెల్ల చెల్లన్విచారింపవారెంతవారెంతవారైన మాయామలున్మాయతోఁగూడిక్రీడించుచోఁ గానుసంధాతయీధాతనిర్ణేతయేనీకళారాశికిన్గొండఱుం భోజగర్భాదులధ్యాత్మలంచున్నశేషాధిభూతంబులందున్ననేకాధిదైవంబులందున్సదాసాక్షివై యుందువంచున్ దదంతర్గతజ్యోతి వీవుండవంచున్ త్రయీపద్ధతిన్ గొందఱింద్రాదిదేవాభిధానంబులన్నిక్కుదొక్కుండవచున్మదిం గొందఱారూఢకర్మంబులంద్రుంచిసంసారముంద్రెంచిసన్యస్తులైమించివిజ్ఞానచక్షుండవంచున్మఱింబంచరాత్రానుసారంబునన్దన్మయత్వంబుతోఁగొందఱీవాత్మయంచున్మఱింగొందఱావాసుదేవాదిభేదంబులన్నల్వురై చెల్వువాటింతువంచున్మఱిన్నీవు నారాయణాఖ్యుండవంచున్నివాఖ్యుండవంచున్మఱింబెక్కుమార్గంబులన్నిన్ను నగ్గింతు రెగ్గేమియేఁటుల్పయో రాశినేరాసుపైకూడుగ్రీడన్విశేషంబులెల్లన్నశేషంబులైడిందినీయందనూనంబులీనంబులౌ నేకరాకేందుబింబంబుకుంభాంతరాళంబులంబింబితంబైనవేఱున్నదే యెన్న నేలాఘటాంతర్గతాకాశముల్లగ్గటాంతంబులందేకమౌరేఖలోఁ కావగన్నీవుఁ నేపోకలంబోక నేకాకివై యుండుదీశా కృశానుండు నెమ్మోముసోముండు భానుండు కన్నుల్ దిశల్కర్ణముల్ భూమి పాదంబులంభోని

ఘల్లుష్టి శల్యంబులద్రుల్లతా సాలము ల్రోమము ల్గాలి ప్రాణంబు బాహువుల్సురేంద్రుల్ఘనంబుల్కచంబు ల్నభోవీథినే
ఖప్రదేశంబు రేలుంబగళ్లున్నిమేషంబులంభోజగర్భుండు శేఫంబు వర్షంబు వీర్యంబు నాకంబు మూర్ధంబును న్నేకమైయు
న్ననీ మేనిదండంబ యోజాతగర్భాండముల్మండితోదుంబరానోకహానేక శాఖాఫలాపూరితానంతజంతుప్రకాండంబు
లీలం బ్రసిద్ధోదరాశిస్థజంతుప్రకారంబుగానిండియుండన్మహారూపనీరూపములెవ్వగ్గలంబుగ్గడింపన్మహాంభోధిలో మీను
మేనవ్విరోధిన్నిరోధించి సాధించి మున్వేధకున్వేదరాశిం బ్రసాదింపవే త్రుంపవే కైటభ శ్రీమధుం జక్రివై మొత్తవే యె
త్తవే మందరాగంబు రాగంబుతోఁ గూర్మలీలాపరిష్పందివై పందివై మేదినిన్మీఁదికిం ద్రోఁచి దోషాచరుం గొమ్ములన్నెమ్ము
లం జిమ్ముచున్గ్రివ్వవే త్రవ్వవే ఘోరవై రిన్నృసింహుండవై వండివై దండివై రోచనిం జూచి యాచింపవే పెంపవే మేను
బ్రహ్మాండమున్నిండ పాటుండవై రాజకోటిన్విదారింపవే రాజవై రాజబింబాస్యకై దుర్మదారిన్విదారింపవే నొంపవే
న్గాఁరుల న్వాసుదేవాదిరూపంబులన్సిద్ధబంధుండవై యేపుదీపింపఁ బౌద్ధుండవై వైరివారాంతరంగంబులన్నంతరంగంబుల
న్రూఁగరంగింపవే పెంపుదీపింపవే కల్కిమూర్తిం బ్రవర్తించి మించున్నినున్నెన్న నే నెవ్వఁడన్నన్ను మాయావిపన్నున్విప
న్నుం బ్రపన్నుం బ్రసన్నుండవై ఖిన్నతం బాపి మన్నింపవే పన్నగాధీశతల్పా కృపాకల్పవందారుకల్పా నమస్తే నమస్తే నమ
స్తే నమః॥ మ॥ కలలంబోలెడి పుత్రమిత్రవనితాగారాదిసంయోగము ల్జలవాంఛారతియెండమావులకు నాసల్సేయుచం
దంబున న్దలఁతు న్నృశ్యములంచు మూఢుఁడవృథాతత్త్వజ్ఞుఁడ న్నాకు నీ విలసత్పద్మపదంబు చూపి కరుణన్వీక్షింపు లక్ష్మీపతీ॥
వ॥ మఱియును వినుతింపనక్రూరునికి యమునాజలంబులోన నదన మొదలి మేను చూపి చాలించినటుని కై వడిఁ దిరోహితుండై
ననక్రూరుండు నీరు వెడలి వెఱఁగుపడుచు వచ్చి రథారోహణంబు సేసిన హరి యిట్లనియె॥ క॥ జలములు చేరువ నున్నవి తలపో
యఁగ నీవు పోయి తడవయ్యె నదీజలమున నభమున ధరణిం గలుగని చోద్యములు నీకుఁ గానంబడెనే॥ అనిన నతం డిట్లనియె॥ క॥ నీ
లోన లేని చోద్యము లేలోకములందుఁ జెప్పరీశ్వర నీట న్నేలన్నింగిని దిక్కుల నీలోఁ జోద్యంబు లెల్ల నెగడె మహాత్మా॥ వ॥ అ
నపలికి సాయంకాలంబున నక్రూరుండు మధురానగరంబు చేర రథంబు గడపె నంత నటమున్న చని నందాదులు పురోపవ
నంబున విడసియుండ వారలం గూడికొని కృష్ణుండక్రూరునిం జూచి నీవు రథంబు గొనుచు నగరంబునకుం జనుము మేము వెనుకవ

శ్రీకృష్ణమూర్తి మధురానగరప్రవేశము చేయుట.

చ్చెదమనిన నతం డిట్లనియె॥ క॥ నాయింటికి విచ్చేయుము నీయంఘ్రి సరోజరేణునికరము సోక న్నాయిల్లు పవిత్రంబగు శ్రీ
యుత నీ భటుని బెద్ద సేయం దగదే॥ అనిన మఱియుం బ్రార్థించిన హరి యిట్లనియె॥ క॥ యదుకులవిద్వేషణుఁడై మదమున వర్తిం
చు కంసు మర్దించి భవత్సదనంబు చూడ వచ్చెదఁ బోదయ్య స్యందనము గొనుచుఁ బురమునకనఘా॥ వ॥ అని పలికిన నక్రూరుం
డు పురంబునకుం జని రామకృష్ణులు వచ్చిరని కంసునకెఱింగించి తనగృహంబునకుం జనియె నంతన పరాహ్ణంబున బలభద్ర
గోపాలసహితుండై కృష్ణుండు॥ మ॥ పరిఘుల్కోటలు కొమ్మలుం బడగలున్ప్రాసాదముల్వీథులున్ హరులున్ దేరులు వీరు
లున్గజములున్ హర్మ్యంబులున్వాద్యము ల్తరుణుల్ధాన్యములున్ధనంబులును మహోద్యానంబులున్దీర్ఘికల్పరమాశ్చర్యరు
చిం దనర్చు మధురన్గాంచెన్విభుండంతటన్॥ కనియప్పురంబు ప్రవేశించి వచ్చు సమయంబున॥ ఉ॥ నందతపఃఫలంబు సు
గుణంబుల పుంజము గోపకామినీ బృందము నోముపంట సిరి విందు దయాంబుధి యోగిబృందముల్ డెందములందుఁ గో
రెడు కడింది నిధానము చేర వచ్చె నో సుందరులార రండు చని చూత ముకన్నులకోర్కె దీఱఁగన్॥ వ॥ అని మఱియు గోవింద
సందర్శనకుతూహలంబులం బౌరసుందరులు పరస్పరాహూయమానలై భుంజానలై భోజనభాజనంబులు దలంగఁద్రో
చియు, శయానలై లేచియు, నభ్యంజ్యమానలై జలంబులాడకయు, గురుజనశిక్ష్యమాణలై యోడకయు, గృహకార్యప్రవ
ర్తమానలై పరిభ్రమింపకయు, రమణరమమాణలై రమింపకయు, శిశుజనబిభ్రాణలై డించియు, నలంకుర్వాణలై యన్యో
న్యవస్త్రాభరణమాల్యానులేపనంబులు విడ్వడ ధరించియు, నరిగి॥ క॥ వీటగలచేడెలెల్లను హాటకమణిఘటితతుంగహర్మ్యా
గ్రములన్గాటువలు గొనుచుఁ జూచిరి పాటించి విశాలవక్షుఁ బద్మదళాక్షున్॥ సీ॥ వీఁడెపో పేరక్కసి పిసగతజీవగఁ జన్నుఁబాలు
ద్రావిన మేటిబాలకుండు వీఁడెపో నందుని వెలఁదికి జగమెల్ల ముఖమందుఁ జూపిన ముద్దులాఁడు వీఁడెపో మందలో వెన్నలు
దొంగిలి దర్పించి మెక్కిన దాపరీఁడు వీఁడెపో యలయించి వ్రేతల మానంబు చూఱలాడిన లోకసుందరుండు వీఁడు లేకున్న వ్ర
తమట వీస్థలంబు వీనిఁ బొందని జన్మంబు విగతఫలము వీనిఁ బలుకని వచనంబు విహగరుతము వీనిఁ జూడని చూపులు వృథలు వృ
థలు॥ మ॥ చెలియా గోపికలీకుమారతిలకున్జింతించుచున్నాడుచున్గలయం బల్కుచు నంటుచున్నగుచు నాకర్షించుచున్ హ
స్తగామలకక్రీడకుఁ దెచ్చి నిచ్చలును సన్మానంబులం బొందఁగాఁ దొలిజన్మంబుల నేమి నోఁచిరొకొ దేదుర్గప్రదేశంబు

లఁగ్నక ॥ అనిమఱియుఁ బౌరకాంతలు। మునుకొని హరిరూపు నేత్రముల వెంటను లోఁ। గొని తాల్చి రిహృదయములను। జనితప్రమదమున విరులు చల్లుచు నధిపా॥ మఱియును ॥ క ॥ నానావిధగంధములుఁ బ్రసూనఫలాదులును హర్షితశుభలాజములున్। గానుకలిచ్చుచు విప్రులు। మానుగఁ బూజించి రాకుమారోత్తములన్ ॥ ... ...

—— శ్రీకృష్ణుండు రజకునిఁ జంపి వాయకసుదాములొసంగు పూజలనంగీకరించి మేలొసంగుట. ——

వ॥ ఆసమయంబున నగరద్వారంబుననుండి వచ్చు రాగకారుండగు నొక్క రజకుం గాంచి హరి యిట్లనియె॥ ఉ॥ విందులమైన రేశ్వరుని వీటికి వచ్చితి మేము మాకు నా। మందలలోనఁ గట్టికొన మంచిపటంబులు లేవు నీముడి। న్సుందరధౌతచేలములు శోభిలుచున్నవి తెమ్ము నిన్ను మే। లందెడి నిమ్ము రాజు దెసనల్లుర మో రజకాన్వయాగ్రణీ॥ అనిన వాఁడిట్లనియె॥ శా॥ ఎక్కట్రా మనుజేంద్ర చేలములు మీకీఁ బాడియే మీరలుం। గట్టంబోలుదురే పయోఘృతదధిగ్రాసంబులన్ మత్తులై। యిట్లాడం జనెఁ గాక గొల్లరకు మీకిట్లాడ నోరాడెఁ జిం। గట్టా ప్రాణముఁ గోలుపోయెదరు మీ కంసోద్ధతిన్ బాలకా॥ క ॥ మా రాజు సొమ్ముఁ గైకొన। నే రాజులు వెఱతు రింత యెల్లిద మేనీ। కీ రాజరాజగృహమున। నీ రాజస మేల గొల్లయేఁగుము తలఁగన్ ॥ అనిన విని రోషించి॥ క॥ ఘోరకరాగ్రతలంబున। ధీరుఁడు కృష్ణుండు శిరము దెగిపడఁ గొట్టెన్। బౌరులు గుండెలు వగులఁగ। వీరోద్రేకి న్మదావివేకిం జాకిన్॥ వ ॥ ఇట్లు భగ్నుండైన రజకుం జూచి వాని వారలు పటంబులు డించి వెఱచి పఱచిన రామకృష్ణులు వలసిన వస్త్రంబులు ధరియించికొని కొన్ని గోపకుల కొసంగి చనుచుండ॥ క॥ అంతట నొక వాయకుఁడా। క్రాంతస్నేహుఁడు దేవసుతులఁ గనిబహువర్ణా। త్యంతమృదుపటాభరణము। లెంతయు సంతసముతోడ నిచ్చె న్మెచ్చన్॥ శా॥ కారుణ్యంబున వానిఁ గైకొని యలంకారంబు గావించి శృం। గారోదంచితదిగ్గజేంద్రకలభాకారంబులం బోల్చి రా। శూరుల్మాధవుఁ డంత వాయకునికు స్రూపన్మహాప్రీతుఁడై। సారూప్యంబును లక్ష్మియు న్నొసఁగె నైశ్వర్యాదిసంధాయియై॥ వ॥ అంత నా రామకృష్ణులు సుదాముండను మాలాకారుగృహంబునకుం జనిన నతండు గని లేచి గ్రక్కున మ్రొక్కి చక్కన నర్ఘ్యపాద్యాదికంబు లాచరించి సానుచరులైన వారలకుఁ దాంబూలకుసుమగంధంబు లొసంగి యిట్లనియె ॥ ఉ॥ పావనమయ్యె నాకులము పండెఁ దపంబు గృహంబు లక్ష్మికి। న్సేవితమయ్యె నిష్టములు సేకుఱె విశ్వనిదానమూర్తులై। భూవలయంబు గావ నిటు పుట్టిన మీరలు రాక చేసి నే। నే విధమాచరింతుఁ బను లెయ్యవి బంట నెఱుంగఁ జెప్పరే॥ అనిపలికి॥ క॥ దామోదరరాములకు। ద్దామయశోహాసితతుహినధాములకు వధూ। కాములకుఁ దెచ్చియిచ్చెను। దాముఁడు ఘనసురభికుసుమదామములధిపా॥ క॥ వారలను మాలికుఁడర్చింపన్। భూరికుసుమదామములను భూషితులై నీ। కోరినవరమిచ్చెదమని। కారుణ్యము సేయ నతఁడు గన్గొని యిట్లనియెన్ ॥ క ॥ నీపాదకమలసేవయు। నీపాదార్చకులతోడి నెయ్యమును నితాం। తాపారభూతదయయును। తాపసమందార నాకు దయసేయఁగదే॥ వ॥ అని వేఁడికొనిన నిచ్చి మఱియు మాధవుండమ్మాలికునకు బలాయుఃకాంతికీర్తిసంపదలొసంగి వాని గృహంబు వెడలి రాజవీథిం జనిచని॥ క॥ ఆనలినాక్షుఁడు గాంచెను। నానాలేపముల భాజనము చేఁగొనుచు। న్మానినిఁ జనుదెంచుదాని। న్నాననరుచినిచయవినమితాబ్జం గుబ్జన్॥ కని యిట్లనియె. క॥ ఎవ్వరిదానవు లేపము। లెవ్వరికిం గొనుచు నేఁగెదు నీపే। రెవ్వతె మా। కిమ్మిన్నియు। నివ్వటిలెదు చక్కనగుచు నీరజనేత్రీ॥ అనిన నయ్యబల యిట్లనియె॥ ఉ॥ చక్కని వాఁడవౌదు సరసంబుల నెంపకు మెల్ల వారికి। న్జక్కదనంబు లెక్కడివి చారుశరీర త్రివక్రయండ్రు నే। నిక్కము కంసుదాసి నివి నిర్మలలేపనవిద్యదానన। న్మిక్కిలి రాజు మెచ్చుఁదగ మీరు విలేపనముల్ ధరింపరే॥ క ॥ అనిపలికి యాకుమారుల। తనువులు నగవులును వీక్షితములును మాటల్। దనచిత్తముఁ గరఁగించిన। నను లేపములిచ్చె వారికబల ప్రియముతోన్॥ సీ॥ ఇవ్విధంబునఁ గుబ్జ యిచ్చిన లేపంబు లన్నియుఁ దాను దేహమున నలఁదికొని ప్రసన్నత నొంది కుబ్జ మువ్వంకలయొడలు చక్కఁగ నెత్తియనుపఁ దలఁచి। తత్పదంబులమీఁదఁ దనపదంబులు ద్రొక్కి హస్తాంగులీద్వయ మబలనడుము। క్రిందవిప్పగనిడి కృష్ణుఁడు మీఁదికి నెత్తిన వక్రతలెల్లఁ బాసి। చక్కనైన చిత్తజన్మబాణముక్రియఁ। గొమరుమిగులఁ బిఱుఁదు గుచయుగంబు। సొంపుఁ జేయఁ దరుణి సుందరమూర్తియై। కమలయనుఁ జాదికాంతితోడ॥ క॥ వేంచేయుము నా యింటికిఁ। బంచశరాకారయనుచుఁ బైకొంగాకన్। న్నించి హరిఁ దిగిచెఁ గామిని। పంచాశుగబాణజాలభగ్నహృదయయై॥ క ॥ కామిని తిగిచినఁ గృష్ణుఁడు। రాముని వీక్షించి నగుచు రాజాననవా। త్కామితముఁ దీర్చి పిదప। న్నీ మందిరమునకు వత్తు నేఁడలుగకుమీ॥ వ॥ అని వీడుకొలిపి కృష్ణుండు *విపణిమార్గంబునం జనిచని, తాంబూలమాలికాగంధంబులును, బహువిధంబులయిన కానుకలును, బౌరులిచ్చినఁ బరిగ్రహించుచు; ధనుశ్శాలకుఁ జేరి యందు॥ క ॥ సురరాజువింటికైవడి। గురుతరమై భూరివీరగుప్తంబై దు। స్తరమైన విల్లుఁ బొడగని। నరులు వలదనంగఁ బట్టె నగ్నివిశ్వస్థితుఁడై॥ శా॥ బంధుల్మేలన వామహస్తమునఁ జాపంబెత్తి మౌర్వీలతా। సంధానంబొనరించి కొంచెపు తెగన్నద్దించుచున్ ధీరతా। సిం

* విపణిమార్గంబునన్। అంగళ్లబాజారున.

ఘుం డా హరిదానిఖండితముగాఁ జేసెఁ జనుల్వ్రాఁడఁగా। గండభేరుండంబు శిరసాలదండము నేఁగి ఖండించు చందంబునఁ ॥ క॥ కోదండభగ్ననిర్గత। నాదము పీనులకుభీషణంబై యాశా। రోదోంతరములునిండుచు। భేదించెఁ బ్రజవిభుని బింకమునధి పా॥ ఉ॥ అద్దిర రాచపిల్ల విరిచెనర్భకుఁడెంతయుశంక లేక నేఁ। డుద్దవిడిన్నసింహపదగదం గ్రతఁబట్టుఁడఁ పంచుఁ గ్రుద్ధులై। గ్ర ద్దన లేచితద్ధనువు కావలివారలు చేరవారిన। య్యుద్ధరుఁడూడిపట్టిఁ నడియించిరి కార్ముకఖండహస్తులై॥ వ॥ ఇట్లు రామకృష్ణులు మధురాపురంబున విహరించి వెడలి విడిమలకుం జనిరంత॥ మ॥ గగనారణ్యచరాంధకారగజముం గాలాహ్వయవ్యాధుఁడు।

——శ్రీ సూర్యాస్తమయచంద్రోదయములవర్ణనములు. శ్రీ——

న్నగఁబట్టంగమకించి సుచ్చిడుటకై చూతాంకుర శ్రేణిచే। నొగిఁ గల్పించినకందుకంబనఁగ సూర్యాండంబు వీక్షింపఁగాఁ। ద గెముందప్రభతోడఁ బశ్చిమమహాధాత్రీధరేంద్రంబునన్॥ క॥ తరుణుఁడ సుశీతకరుని ని। మఱిగివిమల్లిక్కతనన్నమానిను ఁకపుర్। ఖరకరుఁడు నను చుఁద్రొబ్బిన। కరణిన్ రవి పశ్చిమాద్రికడఁ గ్రుంకెన్నసా॥ గీ॥ కళలు గలుగఁగాక కమలతోడను ఁ గాక। శివునిమౌళిమీఁదఁ జేర్చఁగాక। నన్యుకొల్లఁ దపనుఁడై నమత్పతియని। సాధ్విభంగిఁ గమలజాతి మొగిడె॥ క॥ సుందరసా యంసంధ్యా। నందనవిప్రోష్ఠ్యతోయవజ్రహతోద్య। న్మందేహాసురరక్త। స్యందముక్రియఁ గెంపుసొంపెసఁగెనపరది శన్॥ గీ॥ భూమినిండమిం చఁబూర్ణమై కర్కట। మకరమీనరాశిమహితమైన। హరియశస్సుధాబ్ధి యందులతుంపురు। లనఁగ జు క్కలొప్పె నాకసమున॥ క॥ ఎల్ల దిశలునిండిన శ్రీ। వల్లభుగుణమహిమ బ్రహ్మవాసించుటకై। చల్లినమృగమదమనఁగా। వె ల్లివిరిసెఁ దమము గగనవీథులనెల్లన్॥ క॥ ఆచీఁకటివెనుఁ దగిలినఁ। బ్రాచీదిశనుండి గంతుఁ బరువునరవిభ। న్రాచలముమలక త్రోవను। వేచనియెంగాక నిలిచి విరుగకయున్నే॥ ఉ॥ మీకును వైరి యిప్పుడును మిక్కిలి మాకును వైరిరాజువో। పాకరుఁడింక వచ్చు జలజాతములార మదీయబాలురన్। జేకొనుఁడంచు బాలకులఁ జీఁకటిదాఁచినభంగిఁ జక్కిఁ రా। కాకవసించెఁ దుమ్మెద లురాత్రి సరోరుహకుట్మలంబులన్॥ సీ॥ ప్రాచీదిశాంగనాఫాలతలంబున దీపించు సిందూరతిలకమనఁగ। దర్పించి విరహుల దైర్యవల్లులు త్రెంపదర్పకుండెత్తినదాత్రమనఁగ। నలిగి కాలకిరాతుఁ డంధకారమృగంబు ఖండింప మెఱయించు ఖడ్గమనఁ గ। గగనతమాలవృక్షముతూర్పుకొమ్మను లలితమై మెఱయు పల్లవమనంగఁ। దొంగలు సంతసిల్ల దొంగలు భీతిల్లఁ। గడ లిమిన్నుముట్టి కడలుకొనఁగఁ। బొడిచె శీతకరుఁడు భూరిచకోరక। ప్రీతికరుఁడు జారభీతికరుఁడు॥ క॥ దర్పితతారాధిపపరిస ర్పితకిరణౌఘమిళితసకలదిశంబై। యేర్పడిక మలభవాండము। కర్పూరపుఁ గ్రోవిభ్రమగఁగను పట్టెన్నృపా॥ క॥ ఆ రేయి గోపయు తులై। క్షీరాన్నముమడిచి రామకృష్ణులు ముదిఁగఁ। సారంభమెఱిఁగియిష్టపి। హారంబులనప్రమత్తులై యుండిరిటన్॥ క॥ తన పురికి రామకృష్ణులు। చను దెంచిన జానుచరులఁ జంపుటయుమహా। ధనువుఁ గడిసి విరుచుటయును। వినికంసుఁడు నిద్ర లేకవి హ్వలమతియై॥ సీ॥ కర్ణరంధ్రములు చేఁ గప్పిన లోపలి ప్రాణఘోషము వినఁబడకుండెఁ। దోయమాదికములందుఁ దొంగిచూ చుచునుండఁ దలగానరాదయ్యెఁ దనువుమీఁదఁ। గరశాఖనాసికాగ్రంబు పైనిడి చూడ గ్రహతారకలు రెంటఁ గానఁబడియె। వెలుఁగున నిలుచుండి వీక్షింపఁగా మేనినీడ సరంధ్రమై నేలఁ దోఁచెఁ। గనుగుజాడ దృష్టవమాట లేదయ్యెను। దనువు తెల్లహేమత రువులనుచు। ఘూఱయుచుండెఁ గాలమృత్యువు డగ్గర। బుద్ధియెల్లఁ గలఁగె భోజపతికి॥ క॥ గరళముఁ దినుటయుఁ బ్రేతముఁ। బరిరం భించుటయు నగ్నభావుఁడవుటయున్। శిరమునఁ దైలమువడుటయు। ఖరపతినెక్కుటయును తఁడు కలలోఁ గనియెన్॥ వ॥ మ ఱియు రక్తకుసుమమాలికాధరుండై, యొక్కరుండును, నెక్కడేనియుం జనుచున్నవాఁడనని, కలఁగాంచి మరణహేతుకభీ తిం, జింతాక్రాంతుండై; నిద్రఁ జెందక వేగించుచున్న సమయంబున॥ క॥ అరుణహరినఖరవిదళిత। సురుచిరమిరేభేంద్రకుంభ

——శ్రీ సూర్యోదయవర్ణనము. శ్రీ——

కూటవినిర్ముక్తరుధిరమౌక్తికముల క్రియ। సురసతిదిశఁ గెంపుతోడఁ జుక్కలు మెఱసెన్॥ సీ॥ పౌలోమితనబాలుపాన్పు పైఁగనుపట్టఁబన్నినపవడంపు బంతియనఁగ। నాయురర్థములవ్రయంబులొప్పఁ దూటు కాలశాంభికుచేతిఘంటయనఁగ। బశ్చిమదిక్కాంతపరగఁగై సేయుచో ముందరనిడు ఘనజంతుజీవితకాలరాసులవిధిఁ గొల్వనెత్తినహేమకుంభమనఁగ। బద్మినీకాంతనోములఫలమనంగ। మూఁడుమూర్తులసారం కొన్నముకురమనఁగఁ। గోకతాపోపశమదివ్యఘుటికయనఁగఁ। బద్మినీకాంతనోములఫలమనంగ। మిహిరమండలముదయాద్రిమీఁదనొప్పె॥ క॥ విచ్చెన్ జల్లని గాడ్పులు। విచ్చెన్ గమలములు హిమము విరిసి పుమ్ముద్దయనఁగ। మిహిరమండలముదయాద్రిమీఁదనొప్పె॥ క॥ సంకాశితోదయాచల। పంకజ బిలంబుల్। చొచ్చెన్ బద్మమరందము। మెచ్చెన్ దుమ్మెదలు గ్రోలి మిహిరుఁడు పొడమన్॥ క॥ సంకాశితోదయాచల। పంకజ బిలంబుల్। చొచ్చెన్ బద్మమరందము। మెచ్చెన్ దుమ్మెదలు గ్రోలి మిహిరుఁడు పొడమన్॥ క॥ సంకాశితోదయాచల। సఖకిరణరాగపరిపూర్ణంబై। పంకేరుహగర్భాండము। కుంకుమసలిలంబుఁ గ్రోవికొమరున నొప్పెన్॥ తదనంతరంబున॥

శిరసాలదండముక్। చెఱకుగెడను. పౌలోమి। ఇంద్రునిభార్య. శాంభిక। శంఖమూదువాఁడు. కోక। చక్రవాకపక్షి. మిహిర। సూర్యుఁడు.

సీ॥ పాషాణవల్మీకపంకాదిరహితంబు నృపులకాంచననిభస్వర్ణ్మయంబుఁ। గమనీయకస్తూరికాజలసిక్తంబు బద్ధచందనదారుపరివృతంబు। మహనీయకుసుమదామధ్వజతోరణమండితోన్నతమంచమధ్యమంబు। బ్రాహ్మణక్షత్రాదిపౌరకోలాహలంబు శ్రాంత*తూర్యత్రయాంచితంబు। నిర్మలంబు సమము నిష్కంటకంబునై। పుణ్యపురుషుమనముం బోలి కంస। సైన్యతుంగమునుచుసంతుష్టలోకాంత।రంగమైన మల్లరంగము మెప్పె॥ క॥ ఆమల్లరంగపరిసర। భూమిస్థితమంచమందు భోజేంద్రుఁడు మా।న్యామాత్యసంయుతుండై। భూమీశులు గొలువనుండెఁ బొంకక చనధిపా॥ మ॥ సకలాంభోనిధిమేఖలావహనముం జాలించి మే తెంచినా। గమలాగంబులభంగి నొప్పచుఁ దగంగై సేసి చాణూరము। ష్టికకూటుల్పలకోసలుల్గుసుపులన్సేవించు మల్లరంగధా। త్రికి నే తెంచిరి తూర్యఘోషముల సుద్రేకంబ నేకంబుగన్॥ క॥ నందాదులైన గోపకు। లందఱు చని కానుకలు సమర్పించి నృపున్। సందర్శించి తదనుమతిఁ। జెంది మహోమంచమున వసించిరి వరుసన్॥ వ॥ అంత నా రామకృష్ణులు,

శ్రీకృష్ణుండు-కువలయాపీడమను గజంబును వధించుట.

నలంకృతులై, మల్లమందుభినినదంబు వీని, సందర్శనకుతూహలంబున॥ క॥ ఓడక రంగద్వారము। జాడం జని వారు గనిరి సమద కువలయాపీడంబున్ భిన్నపరా। క్రీడంబున్ బ్రమదకంటకిత చూడంబున్॥ వ॥ కని తత్కరిపాలక శ్రేష్ఠుండైన, యంబష్ఠునికి, మేఘనాదగంభీరభాషణంబుల, రిపుభీషణుండగు, హరి యిట్లనియె॥ శా॥ ఓరీ కుంజరపాల మా దెసకు నీయుద్యన్మదేభేంద్రముం। ద్రేరేపంబని లేదు ద్రిప్పుము అలం ద్రేరేఁపినన్నిన్ను గం। భీరోగ్రాశనితుల్యముష్టిహతులం భేదించి నేఁడంతకుం। జేరంబుత్తు మహోత్తరద్విపముతో సిద్ధంబు యుద్ధంబునన్॥ అనిపలికి॥ మ॥ మిందిన కొప్పుఁ జక్కనిడి మేలనఁ బచ్చని చీరె కాశబం। ధించి లలాటకుంతలతతిన్ మలిలించుచు సంగర క్రియా। చుంచుతఁ జేర్చి బాలకుఁడు చూచుజనంబులు దన్ను బాపురే! యంచు నుతింప డగ్గఱియె మహాస్తిజిత్తాగము గంధనాగమున్॥ క॥ ¶ అంజక బాలకుఁడనియును। ‡గొంజక దయమాలి రాజకుంజరయంతన్। కుంజరముమడి కొలిపెను। కుంజరపాలకుఁడు గోపకుంజరుమీఁదన్. వ॥ మఱియు (*) నయ్యనేకపంబనేకపపాలకప్రేరితంబయి మహావాతసంఘాతసముద్ధూతంబగు విలయకాలకీలికేళి నిబిట్టుమిట్టిపడి, మృత్యుదేవతయుత్తునం గాలుపోలిక శమనుగమనికనెదిరి మదసలిలపరిమళలుబ్ధపరిభ్రమసదభ్రభ్రమరగాయకఝుంకృతులహుంకృతులు పాదింపం గులకుంభినీధరగుహాకుంభకుంభనంబుగ ఘీంకరించి రోషభీషణ శేషభోగిభోగభయంకరంబగు కరంబున శౌరిం జీటి చీరికింగొనక పట్టి, నట్టిట్టు గెంటి, విధుంతుదవదనగహ్వరంబువలన విడివడియు అకుతరణికరణి, దర్పించి, కుప్పించి, పాదమధ్యంబునకు నసాధ్యుండై, దాఁటిదాఁటిమాటుపడినం, గ్రోధబంధురంబై సింధురంబు, మహోర్ణవమధ్యమంథాయమానమందరమహీధరంబు కైవడి, జిఱజిఱందిరిగి కానక, భయానకంబై, గాలి వెరవున నంగనిపొంగి చెంగటం, బ్రళయదండిచండప్రశస్తంబగు హస్తంబు వంచి వంచించి చుట్టిపట్టి పడద్రేయంగముకొంచిన నంజలింపక తెంపున హరి కరిపిటిందికి నుటికి, మహోరాహువాలవల్లికాకర్షణోద్గీర్ణుండగు సుపర్ణు తెఱంగున నెగరి శుండాలంబు వాలంబు లీలం గేలనొడిసిపట్టి ఝళిపించి పంచవింశతిబాణాసనప్రమాణమారంబున, బిఱబిఱం ద్రిప్పివైవ్వ నవ్వారణంబు మఱ్ఱి వారణంబై, రణంబునకోహటింపక, సవ్యాపసవ్యపరిభ్రమణంబులన వక్రంబై కవిసిన, నపసవ్యసవ్యక్రమంబులం దప్పించి, ఱొప్పక కుప్పించి యొమఱ్ఱొనిన, కర్కశుండై మేచకాచలతుంగశృంగగుంభంబగు కుంభికుంభంబు చక్కటి వ్రక్కలై చెక్కలెగయ మరంతకల్పాంతజీమూతప్రభూతనిర్ఘాతనిష్ఠురంబగు ముష్టిసారించి యిమ్మాఁచిపొడిచిన నందద్వికీర్ణపూర్ణరక్తసిక్తమౌక్తికంబులు వసుంధరకు సంధ్యారాగరక్తతారకాచ్ఛన్నంబగుమిన్ను చెన్నలవరింపనిలువరింపక మ్రొగ్గి మ్రొకరిలి మ్రొగ్గక దిగ్గన నగ్గజంబు లేచి చూచి త్రోఁచిన డచిసంహారసమయసముగ్రసంఘాతసంభూతసముత్తుంగభంగసంఘట్టితంబగు, కులాచలంబు క్రియఁ గ్రమ్మఱ, నమ్మహాభుజునిభుజాదండంబులవలన ఘట్టితంబై, కట్టలుకముట్టి నెట్టడీకొని, ముమ్మరంబుగం గొమ్ముల జిమ్మిన నమ్మేటి చేసూటి మెఱసి హస్తాహస్తిసంగరంబునఁ గరంబొప్పి దప్పించ బడనొప్పించిన నకుంఠితకాలకంఠకఠోరభల్లభగ్నంబగు పురంబు పగిదిం జటులఝంఝానిలవికలంబగు కలంబుకైవడి నమ్మదకలభంబు బలంబుదక్కి చిక్కి స్రుక్కి పడిలోభికరంబునుంబోలె దానసలిలధారావిరహితంబై, విరహితలంపునుంబోలె నిరంతరచిత్తజాతనిగ్రహంబై, గ్రహణకాలంబునుంబోలెఁ శీకరాధీనఖరకరంబై, ఖరకరోదయంబునుంబోలె భిన్నపుష్కరంబై, పుష్కరవైరివిలసనంబునుంబోలె నభాసితపక్ష్మకంబై, యున్న సమయంబున॥ ఉ॥ కాలం ద్రొక్కి సలీలుఁడై నగవుతోఁ గంఠీరవేంద్రాకృతి। న్నేలన్ భీషణదంతముల్వొటికి సంక్షీణంబుగా మొత్తి గో।పా

*తూర్యత్రయ। నృత్య-గాన-వాద్యములు. ¶అంజక। ఆలస్యముచేయక. ‡కొంజక। సంకోచింపక. (*)అయ్యనేకపంబు। ఆగజము. అనేకపపాలక। మావటివానిచే. విధుంతుద। రాహువు. శుండాలము। దంతావళ। ఏనుఁగు. ఓహటింపక। వెనుకఁదీయక. మదకలంబు। మదపుటేనుఁగు.

లగ్రామణివీరమాళిమణిమై ప్రాణంబులం బాపెనా। శైలేంద్రాభము గ్రాణలోభమును దంచత్సారగంధేభమున్. వ॥ మఱియు నంతిదంత తాడనంబులదంతావళపాలకులహరించి తత్ప్రదేశంబు వాసి॥ మ॥ కరిదంతంబులు మూపులందు మెఱయ న్ఘర్మాంబువుల్ లోమ్ముల। న్నెఱయంగోపకులం దనంతవాలయ న్నిత్యాహవ స్థేములా। హరిరాముల్ చనుదెంచి కాంచిరి మహోగ్రాడంబరాపూరితా। మరమర్త్యాదిజనాంతరంగములసన్మల్లావనీరంగమున్॥ సీ॥ మహితశౌర్యంబున మల్లురకశనిగ్మైనరులకచ్యుతముగ నాథుఁడగుచు। శృంగారముగఁ బుర స్త్రీలకుఁగాముఁడై నిజమృత్యువై కంసునికిభయముగ। మూఢులు భీభత్సమును బొందవికలుఁడై దండ్రికిదయరాఁగఁదనయుఁడగుచు। ఖలులకు విరసంబుగా దండి తైగోపకులకు హాస్యంబుగఁగులజుఁడగుచు। బాంధవులకుఁ బ్రేమభాసిల్లు వేలుపై। శాంతమొనర యోగిజనులకెల్లఁ। బరమతత్త్వమగుచు భాసిల్లె బలునితో। మాధవుండు రంగమధ్యమందు॥ అప్పుడు॥ క॥ చచ్చిన ఘంభీంద్రంబును। వచ్చినబలమాధవులను వరుసం గని తా। నెచ్చినచిత్తముతోడుత। జెచ్చెరఁగడు వెఱచె భోజసింహుండధిపా॥ ఉ॥ ధీరుల వస్త్రమాల్యమణిదీప్తవిభూషణధారులన్నటాకారులసర్వలోకశుభకారుల మానవమానినీమనో। హారులరంగభూతలవిహారుల గోపకుమారుల న్మహా। పీరులఁ జూచి చూచితనివిరాఘువిముష్టికలోకులందఱున్॥ ఉ॥ సన్నుతరామకృష్ణముఖచంద్రమయూఖసుధారసంబులన్। గన్నులఁ ద్రావుచందమునఁగాంచుచు జిహ్వలనంటిచూచులీలన్నుతిసేయుచున్ గరములం బరిరంభణసేయుభంగిన। త్యున్నతిఁ జూపుచుం దగిలి యొండొరుతోడ రహస్యభాషలన్॥ క॥ వసుదేవుని వాసంబున। వసుధన్రక్షింపవీరు వైష్ణవతేజో। ల్లసనమునఁ బుట్టి నారఁట। పసిబిడ్డలనంగజనము పరదేవతలన్॥ సీ॥ చంపె రక్కసిఁ బట్టి చక్రవాతునిఁ గూల్చెఁ బకద్రొబ్బె మద్దులబడ నిఁజీతె। నఘుదైత్యుఁ బోరి గోనెనడరి వత్సకుఁ ద్రుంచెగిరి యెత్తి జేవేంద్రుఁ గ్రిందుపఱిచెఁ। గాళియు మర్దించె గహనానలముఁ ద్రావెఁ గేశినంతకుపురి కేవకనిచె। మయపుత్త్రుఁ బరిమార్చె మఱియు దానవభటుల హరించి గోపకులం బుఁగాచె। గోపకాంతలమనములకోర్కెఁ దీర్చె। నీసరోరుహలోచనుండీశుఖాంగుఁ। డీమహామహుఁడీ దిగ్గజేంద్రమడఁచె। మనుజమాత్త్రుఁడె

శ్రీకృష్ణబలరాములు చాణూరముష్టికులను వధించుట.

తలపోయ మాధవుండు॥ వ॥ అనిపలుకుసకలజనులు చూచుచుండ రామకృష్ణులకుఁ జాణూరుండిట్లనియె॥ మ॥ వనమార్గంబున గోపబాలకులతో వత్సంబులన్మేపుచున్। జెనఁగన్మిక్కిలి నేర్చినారనుచు నీపృథ్వీజనుల్ సెప్పమా। మను జేంద్రుండిటమిమ్ముఁ జీఁఱఁబనిచె న్మల్లాహవక్రీడకు। జ్జనదేకొంతపరాక్రమింపను నకున్భద్యుల్వి లోకింపఁగన్॥ మ॥ జవసత్త్వంబులు మేలె సాముగలదే సత్రాణమే మేనుభూ। ప్రవరుండౌననిమిమ్మనంగవలె నేపాలీలభీష్టంబులే। పవివో కాకకృతాంతదండకమువో ఫాలాక్షునేత్రాగ్నివో। నవనీతంబుల ముద్దగాదు మెసఁగన్నా ముష్టి గోపార్భకా॥ క॥ జనములు నేర్చినవిద్యలు। జననాథునికొలఁకుఁగాదె జననాథుఁడు నీ। జనములు మెచ్చఁగ యుద్ధం। బున నను నెమ్ముంగొంత ప్రోద్దుపుత్త్రమె కృష్ణా॥ అనినవినిహరియిట్లనియె॥ ఉ॥ సాములు లేవు పిన్నలము సత్త్వముగల్దనరాదు మల్లసం। గ్రామవిశారదుల్ కలిశకర్కశదేహులు మీరు మీకడ। న్నేముచరించుటెట్లు ధరణీశుని వేడ్కలుసేయువారమున్। గాముని నోదముల్పలుపఁగాదనవచ్చునె యొక్కమాటికిన్॥ క॥ నీతోడుత నేఁ బెనఁగెద। ప్రీతిన్ముష్టికుని తోడఁ బెనఁగెడి బలుఁడు। గ్రాతతమల్లాహవమున। భూతలనాథునికి మెచ్చుఁ బుట్టింతుసభన్॥ అనిన విని రోషించి చాణూరుండిట్లనియె॥ శా॥ నాతోఁ బోరఁగ నెంతవాఁడవిసిరో నా పాటియే నీవువి। ఖ్యాతుండగ్గలజుండ సద్గుణుఁడ సత్కర్మస్వభావుండనీ। కేతాదృగ్విభవంబు లెల్లఁగలవే యీవీటఁ బోరాడుట। ల్వేవ్రతజ్ఞాడఁగఁగు ప్పిగంతులిడు టేవీక్షింపు గోపార్భకా॥ శా॥ స్థాణుస్మైచ్ఛఁడు బ్రహ్మఁగైకొనఁడు విష్వక్సేనునవ్వున్డగ। త్ప్రాణున్ రక్షనఁడీడుగాఁడని మహాబాహాబలప్రౌఢిన। క్షీణుండాజికినెల్లి నేఁడనఁడు వై చిత్రిన్వినోదించున। చ్చాణూరుండొకగోపబాలునికి న్మక్తుండుగాకుండు నే॥ క॥ ప్రల్లదమేటికి గోపక। బల్లిదుఁడను లోకమందుఁ బ్రఖ్యాతుఁడనా। చల్లడము క్రిందదూరని। మల్లురులే రెందుధరణిమండలమందున్. సీ॥ చలమున నను డాసి జలరాశిఁ జొరరాదు నిగుడి త్రిగోత్రము దండనిలువరాదు। కేడించి కుంభిని క్రిందికిఁ బోరాదు మనుజసింహుఁడనని మలయరాదు। చేరినఁ బడవైతుఁ జెయ్యిసాఁపఁగరాదు బెరసి నాముందర బెరుగరాదు। భూనాథ హింసకుఁ బోరాదు నను మీఱి శోధింతుఁ గానలసొరఁగరాదు। ప్రబలమూర్తిని నను భాసిల్లఁగారాదు। ధరఁ బ్రబుద్ధుఁడనని దరుమరాదు। కలికితనము చూపి గర్వింపఁగారాదు। తరముగాదు కృష్ణ తలఁగు తలఁగు॥ అదిగాక నీవు శ్రీహరినంటేని॥ సీ॥ మహిమతో నుండంగ మధురాపురముగాని పాలు పారువైకుంఠపురము గాదు। గర్వంబుతో నుండఁ గంసుని సభగాని సంసారరహితుల సభయుఁ గాదు। ప్రకటించి వినఁగ నా బాహునాదముగాని నారదు వీణాస్వనంబు గాదు। చదురులాడఁగ మల్లజనవిగ్రహముగాని రమతోడి ప్రణయవిగ్రహము గాదు। వెలసి తిరుగంగ వేదాంతవీథిగాదు। మోఁగి

సాళీలు। సాధనములు। గోత్రము। పర్వతము. శేడించి। మరలించి.

శో మునిపనములమూలగాదు। సాగినదువంగభక్తులజాడగాదు। శౌరినామ్రొలనీ వెంచుచనియెడింక॥ అనిపలికి॥ సీ॥ రో
షాగ్నిధూమప్రరోహంబులై వడిశిరముననన్నపుసిక వెలుంగ। నాశామదేభేంద్రహస్తసన్నిభములై బాహుదండంబులు
భయదములుగ। లయసమయాంతకోల్లసితదంష్ట్రిలభంగిఁజాగినకోఱమీసములు మెఱయ। నల్లని తెగగలనడగొండనాక్ష్వ
సనాభీలనీలదేహంబు మెఱయఁ। జరణహతులధరణిసంచలింపఁగనభో। మండలంబునిండఁ బల్లసఱచి। శౌటి జెనకునడిచెఁ
జాణూరమల్లుండు। పౌరలోకహృదయభల్లుఁడగుచు॥ వ॥ ఇట్లగ్గలంబగు* నగ్గలికడగ్గరినమల్లునింగని మెల్లనమొల్లంబగుబీ
రంబు వెల్లిగొనవల్లవవల్లభుండుల్లసిల్లి బాహునాదంబునరోదోంతరాళంబుపూరించి మించికవిసినట్టిద్దరుసద్దవిడినున్న
తవిషపంబులనుతాణలిడికరికరియును;హరిహరియును,గిరిగిరియునుం, దాఁకుపీఁకందలపడియితరేతరహేతిహింసితం
బులగుదవానలంబుల తెఱంగునఁబరస్పరదీర్ఘనిర్ఘాతఘట్టితంబులగుమహాభ్రంబులవిభ్రమంబునన న్యోన్యతుంగతరం
గతాడితంబులగుకల్పాంతకాలసముద్రంబులరౌద్రంబున నొండొరులముష్టిఘట్టనంబులఘట్టితశరీరులై దద్దరిలకడగ్గరి
గ్రద్దనయ్యిద్దరుండిరుగు నెడహరిచొచ్చి పేర్చియార్చి జెట్టెంబట్టిపడందిగిచిపాదంబులజడించిసముల్లాసంబున నెసకం
బునకువచ్చినమెచ్చినొచ్చియచ్చపలుండుమీఁటి మోరసారించి తెరలకపొరలఁ ద్రొబ్బిననబ్బలానుజుండుబ్బిగొబ్బున మే
నువర్ధిల్లనగ్గాంకంబుననుండిజానువులనొత్తుచునురువడిం గరవడంబుననున్నవాఁచూర్ణయుండునను, బాలమేలు మేలనిలీ
లంగాలుసొరనిచ్చి త్రోచినంజూచియేచిఖేచరులగ్గించియుగ్గడింపనగ్గోపకుమారుండుపాటవంబునను రాటవంబునకుంజని
వెన్నెక్కి-నిక్కి-న నక్కంసభటుండుమదగజరేఖబంధురంబగుపదంబునుబదంబునంజాపి కరంబునుకరంబునంగ్రహిం
చిసహించివహించి నైపుణంబునలోపలందిరిగియట్టిట్టుతప్పించినదిట్టతనంబునంపప్పకసప్పర్మ్మలోచనుండుకేడించి యేచి
సముతలంబునవైచి ప్రచండంబగువాని పిచండంబువాగించి కాలధికక-రించిడొక్క-రంబుగొనినయ్యభ్యాసిసభ్యులుస
న్నుతింపంగ్రమ్మఱించిజడ్డనఁగాలడ్డగించిరక్షించుకొనినవారత్కొవైరివైరికటిచేలంబుపట్టియెత్తియెత్తినదుమురాగె
యిడిసందువెట్టినవ్విననవ్విరోధికాలుకాలిలోనిడి వేధించినిరోధించిరరోధంబుఁబాసితిరిగినవను దేవుపట్టిపట్టసంబుగొ
నిభట్టించినసుబ్బరికచేసిచాణూరుండుహరికరంబుపట్టిహుమ్మనినెమ్మొగంబునంగాలిడిమీఁదైనంగేలిబాలకుండు కాలుఁ
గాలనివారించిమీఁదైనెగడియుండియునుండకచుర్వారబలంబునవిదలించిలేచిగృహీతపరిపంథిచరణుండై విపక్షునివ
క్షంబువజ్రవజ్రసన్నిభంబగుపిడికిటంబొడిచినవాఁడువాడిచెడక విజృంభించియంభోరాశిమథనంబునందిరుగుశైలం
బుపోలికనేలబిఅజిఅందిరిగితన్నినవెన్నుండుకుప్పించియుప్పరంబెగసిమీఁదనుఱికినతండుకృష్ణపాదసంధిపరిక్షిప్తపా
దుండై మెగసిలేచిసముద్ధతుండయ్యెనయ్యెడ॥ క॥ బలభద్రుఁడుముష్టికుఁడును। బలములు మెఱయంగఁ జేసిబాహాబాహిం
బ్రశయాస్నలక్రియఁబోరిరి। వెలయఁగబహువిధములైనవిన్నాణములన్॥ ఇవ్విధంబున॥ క॥ వల్లవులు పెనఁగిరున్నత।శృంగ
ల్లులతోభిన్నదిగిభకరవల్లులతో। మల్లులతోరిపుమానసభల్లులతోభీతగోపపల్లులతోడన్॥ వ॥ ఆసమయంబునఁబౌరకాం
తలుమూఁకలుగట్టి వెచ్చనూర్చుచుముచ్చటలకుంజొచ్చితమలోనిట్లనిరి॥ ఉ॥ [illegible]దికుమారులంగుసుమమంజుళశరీరులఁ బె
చ్చి చెల్లరే।యంచితవజ్రసారులుమహాద్రికఠోరులునైనమల్లురం। గ్రించ[illegible]రాజుపెనఁగించుచుఁ జూచుచునున్న
వాఁడుమేలెంచుక లేదుమానుమనఁడిట్టిదురాత్మునిమున్నవింటిమే॥ క॥ [illegible]దరుగానిసభికులు। నీచిన్నకుమారకులకునీ
మల్లురకు।నెన్నఁ జెల్లయీడుగాదని। సూచింపరుపతికిఁదమకుశోకము[illegible]దే॥ సీ॥ వేణునాళములైవెలసినమాధవుం దధ
రామృతములిచ్చియాదరించుఁ। బింఛదామములైపెరిగినవెన్నుందుమస్తకంబునఁదాల్చి మైత్రినెఱపుఁ। బీతాంబరము
లమైబెరసినగోవిందుఁడంసభాగములఁబాయకధరించు। పైజయంతికలమై వ్రాలినకమలాక్షుఁడతికుతూహలముననలు
తఁదాల్చుఁ। వనరుబృందావనంబునఁదరులమైనఁ। గృష్ణుఁడానందమునఁజేరిక్రీడసల్పు। నెట్టినోములనైనమున్నిట్టివిధ
ము। లేలకామైతిమోయమ్మయింకనెట్లు॥ ఉ॥ పాపపుబ్రహ్మగోపికలపల్లెలలోనసృజింపరాదెను? న్నిపురిలోపలమ్మనల
నేలసృజించెనసైననిచ్చలున్। జేపడుఁగాదెయీసుభగుఁజెంజెడిభాగ్యముసంతసంబునీ। గోపకుమారుఁబొందమునుగో
పకుమారికలేమినోఁచిరో॥ క॥ గోపాలకృష్ణుతోడనుగోపాలనవేళలందుఁగూడితిరుగునా। గోపాలురెంతధన్యులో। గోపా
లురమైననిట్టిగురుచిగలదే॥ క॥ శ్రమజలకణసిక్తంబై। కమలదళేక్షణునివదనకమలముమెఱసెన్। హిమజలకణసిక్తంబై।
కమనీయంబగుచునున్నకమలముభంగిన్॥ గీ॥ సభకుఁబోవఁజనముసభవారిదోషంబు। నెఱిఁగియూరకున్న నెఱుఁగకున్న।

---

*అగ్గలిక।రణోత్సాహము. బీరంబు।పరాక్రమము. ఘాతి।త్రొక్కిన ట్లావ. నిర్ఘాతుండగు। పిడుగువంటివాఁడైన. ఎసకంబునకు।ఉద్రేకించుట కు-మీఁటుటకు. పిచండము।కడుపు. డొక్క-రంబు।మల్లనైపుణము. రాగె।పొరలుట. ఉబ్బరికచేసి।విజృంభించి. శృంగల్లులలోన్।కంఠధ్వనులు గలవారిలో. అనఁగాసింహనాదములు సేయుచున్నవారు.

నెఱిఁగియుండిరైన నిట్టట్టు వలికిన। బ్రాజ్ఞులైనఁ బొందఁ బాపచయము॥ వ॥ అని పెక్కండ్రు పెక్కువిధంబులం బలుకఁ దద్బాహుయుద్ధంబున॥ క॥ ధృతిచెడి లోఁబడెను మల్లుం। డతులితభవజలధితరికి హతరిపుపురికిన్। హితకరికిన్ ధృతగిరికిన్। దతహరిరవ ఖరితశిఖరిదరికిన్ హరికిన్॥ క॥ హరికి నిలోఁబడి బెగడక। హరియురమును పెనుగ్రముష్టి నహితుఁడు పొడువన్। హరిపుసుమమాలికాహత। కరిభంగిం బరాక్రమించెఁ గలహోద్ధతుఁడై॥ క॥ శౌరి నెఱిఁ జొచ్చి కరములు। క్రూరగతిం బట్టి త్రిప్పి కుంభినిపైం జెన్। శూరుం గలహగభీరున్। వీరున్ జానూరు ఘోరువితతాకారున్॥ క॥ శోణితము నోర నొలుకఁగఁ। జాణూరుం డట్లు కృష్ణుసంభ్రమమున నఁ। క్షీణుండై త్రోణింబడి। ప్రాణంబులు విడిచెఁ గంసుప్రాణము గలఁగన్॥ క॥ బలభద్రుండును లోకులు। బలభద్రుం డనఁగఁ బెనఁగి పటుబాహుగతిన్। బలభేది మెచ్చఁ ద్రిప్పెను। బలవన్ముష్టికుని గంసుబలములు బెగడన్॥ గీ॥ త్రిప్పి నేలపై వడిఁ గ్రన్న రక్తంబు। వదనగహ్వరమున వరదవాఱ। ముష్టికుండు ఘోరముష్టిసత్త్వము సెడి। గూలెఁ గాలిఁ దరువు గూలినట్లు॥ క॥ పాటవమునఁ బలుపిడికిట। సూటింబడఁ బొడిచె బలుఁడు శోభితఘనభా। హాటోపనృపకిరీటు। న్గూటుస్వాచాటు నధికఘోరలలాటున్॥ వ॥ అంతనగ్రనుజాంతకుండు చరణప్రహారణంబుల భిన్నమస్తకుం జేసి, వాని చెలులనంత కాంతికంబునకు నిచిన॥ క॥ వల్లవబాలకులనిమన। మల్లవరులు పెనఁగి నేఁడు మడిసిరి వీరల్। బల్లిదులు తలఁ ద్రుంతలఁ డని। చెల్లా చెదరైరి పాఱి చిక్కని మల్లుల్॥

→ శ్రీకృష్ణుండు కంసుని వధించుట. ←

ఉ॥ మల్లురఁ జంపి గోపకసమాజములో మృగరాజురేఖతో। భిల్లఁగఁ బాదపద్మములఁ బెల్లుగ నందెలు మ్రోయవచ్చునా। వల్లవరాజనందనుల వారకఁ జూచి మహీసురాదుల। ల్లల్లన సంస్తుతించిరి ప్రియంబుగఁ గంసుఁడు దక్కనందఱున్॥ వ॥ అంత సభాజనుల కలకలంబు నివారించి, మంత్రులం జూచి, కంసుం డిట్లనియె॥ మ॥ వల్లవబాలు రన్నగరి వాకిటికిన్ వెడలంగఁ ద్రొబ్బుఁడీ। గొల్లల ముట్టికొల్లలనుఁడు క్రూరుని నందుని గట్టుఁ డుర్వికిం। దెల్లముగాఁగ నేఁడు వసుదేవునిఁ జంపుఁడు తండ్రి గాఁడు మీఁ। డెల్ల విధంబులం బరులకిష్టుఁడు కావకుఁ డుగ్రసేనునిన్॥ అనిపలుకు సమయంబున॥ శా॥ జంఘాలత్వముతోన గోపరిచరత్సారంగ హింసేచ్ఛను। ల్లంఘింపంగ మకించు సింహము క్రియన్ లక్షించి పౌరప్రజా। సంఘాతంబులు తల్లడిల్ల హరి కంసప్రాణహింసార్థియై। లంఘించెన్ దమగంబు మీఁదికి రణోల్లాసంబు భాసిల్లఁగన్॥ క॥ తమగతమున కెమరుయముస। త్తమగణ్యునిఁ జూచి ఖడ్గధరుఁడై యెదిరె। న్దమ గమివారలు వీరో। త్తమగణవిభుఁడనఁగఁ గంస ధరణీపతి యున్॥ శా॥ పక్షీంద్రుండురగంబుఁ బట్టువిధ మొప్పం గేశబంధంబులో। కత్రోభంబుగఁ బట్టి మౌళిమణులాకల్పాంత వేళాపత। న్నతపత్రంబుల భంగి రాలరణసన్నాహంబు డిందించి రం। గత్రోణింబడఁ ద్రొబ్బెఁ గృష్ణుఁడు వెసం గంసున్నృపోత్తంసునిన్॥ శా॥ మంచాగ్రంబుననుండి రంగధరణీ మధ్యంబునం గూలి నే। సంచారంబును లేక చిక్కిజను లాశ్చర్యంబునుం బొందఁగాఁ। బంచత్వంబును బొందియున్నవిమతుం బద్మాక్షుఁ డీడ్చెన్ వడిన్। బంచాస్యంబు గజంబు నీడ్చు పగిది న్బాహాబలోల్లాసిగా॥ క॥ రోషప్రమోదనిద్రా। భాషాశనపానగతులఁ బాయక చక్రి। న్దోషరతిఁ జూచినైన వి। శేషరుచిం గంసుఁ డతనిఁ జెందెనపై॥ క॥ ఆసమయంబున॥ గోపాలుఁ డొక్కఁడద్దిర। భూపాలకుఁ జంపె మీనిఁ బొడువుం డేత। త్సూపాలస్యము లేలని। తానరేంద్రా॥ ఆసమయంబున॥ గోపాలుఁ డొక్కఁ డద్దిర। భూపాలకుఁ జంపె మీనిఁ బొడువుం డేత। త్సూపాలస్యము లేలని। పాలఘురోషులసుచదరోప్లేక్షతులై॥ శా॥ న్యగ్రోధుండును గహ్వుఁడున్మొదలుగా నానాయుధానీక సా। మగ్ర్యంగంసుని సోదరుల్ల వియుఁడున్నాద్యగ్గజేంద్రాభుఁడై। యుగ్రుండై పరిఘాయుధోల్లసితుఁడై యొండొండఁ జెండాడి కా। లాగ్రక్షోణికిఁ బంచె రాముఁడు గరీయస్థేముఁడై వారలన్॥ అయ్యవసరంబున॥ చేతులఁ దాళముఁ బట్టుక। చేతోమోదంబుతోడ సిగ ముడిపీడన్। బాతరలాడుచు మింటను। గీతము నారదుఁడు వాడెఁ గృష్ణా యనుచున్॥ క॥ వారిజభవరుద్రాదులు। భూరిప్రసూనవృష్టిఁ గురిసి పొగడిరి కృష్ణున్। భేరులు మ్రోసెను నిర్జర। నారులు దివి నాడి రధికనటనములనృపా॥ వ॥ అంతం గంసాదుల కాంతలు, భర్తృమరణదుఃఖాక్రాంతలై కరంబుల శిరంబులు మోఁదుకొనుచు, నశ్రుసలిలధారాపరిషిక్తవదనలై, సదనంబులు వెలువడివచ్చి, వీరశయ్యానిద్రితులైన విభులం గౌఁగిలించుకొని, సుస్వరంబుల విలపించి రందుఁ, గంసభార్య లిట్లనిరి॥ సీ॥ గోపాలసింహంబు గోపించి వెల్వడి నినుఁ గజేంద్రునిభంగి నేఁడు గూల్చె। యాదవేంద్రానిలమాభీలజవమున నీ సుమహీజము మాడి నేలవ్రాల్చె। వాసుదేవాంభోధి వారియుద్వేలమై నిను దీవి కైవడి నేఁడు ముంచె। దేవకీసుతవజ్రి దేవతలలరంగ నినుఁ గొండ క్రియ నేఁడు నిహతుఁ జేసె। హా మనోనాథ హా వీర హా మహాత్మ। హా మహారాజ నీవిట్లు హతుఁడవైన। మనుచు నున్నారము కటమమ్ముఁ బోలు కఠినహృదయలు జగతిపైఁ గలరె యెందు॥ క॥ భూతముల కెగ్గుఁ జేసిన। భూతంబులు నీకు నెగ్గు పుట్టించెన్ నాథా। భూతమ సుమనికి యెల్లను। భూతద్రోహికిని శుభము పొందదధీశా॥ క॥ గోపాలకృష్ణుతోడను। భూపాలక మును న్నతోడ విరోధా। పాలిసినవారి। న్నీపాలబుధులు చెప్ప రెకొ పాలస్యములు విడిచి కొలువందగదే॥ వ॥ అని విలపించుచున్న రాజవల్లభలను

రార్చి, జగద్వల్లభుండైనహరి,కంసాదులకుంబరలోకసంస్కారంబులు సేయంబనిచి, దేవకీవసుదేవులవిడిపించిబలభద్ర సహితుండై,వారలకుంబ్రణామంబులు సేసిన॥మ॥కనిలోకేశులుగానివీరుకొడుకుల్గారంచుఁజిత్తంబులన్।జనయిత్రీజనకుల్విచారపరులై శంకింపఁగృష్ణుండుదా। జనసమ్మోహినియైనమాయఁదదభిజ్ఞానంబు వారించియి। ట్లనియె న్సాగ్రజుఁ

——⊰ శ్రీకృష్ణుఁడు దేవకీవసుదేవుల చెరమాన్పియుగ్రసేనునికిపట్టంబుగట్టుట. ⊱——

డైమహావినతుఁడై యానందసందాయియై॥ సీ॥ మమ్ముఁగంటిరిగానిమాబాల్యపౌగండకైశోరవయసులఁగదిసినీరలెత్తుచుదించుచు నెలమిమన్నించుచు నుండుసౌభాగ్యంబులొందరైతి। రాకాంక్షగలిగియు నదిదైవయోగంబుతల్లిదండ్రులయొగ్గతనయులుండి। యేయవసరమున నెబ్బంగిలాలితులగుచువర్ధిల్లుమరట్టిమహిమ। మాకునిన్నాళ్లు లేదయ్యెమఱి యువినుఁడు।నిఖిలపురుషార్థహేతువై నెగడుచున్న। మేనికెవ్వారలాఢ్యులుమీరకారె।యాఋణముదీర్పనూఱేండ్లకైనఁజనదు॥క॥చెల్లుబడిగలిగియెవ్వఁడు। తల్లికిఁదండ్రికిని దేహధనములువృత్తుల్। చెల్లింపఁడట్టికష్టుఁడు।ప్రల్లదుఁడామీఁదనాత్మపలలాశియగున్॥క॥జననీజనకులవృద్ధులఁ।దనయలగురువిప్రసాధుదారామలనే। జనుఁడుఘనుఁడయ్యుఁబ్రోవక।వనరునుజీవన్మృతుండువాఁడుధరిత్రిన్॥అదియునుంగాక॥ శా॥ కారాశాలలమానిమిత్తముమిముంగంసుండుగాఱింపఁగా।వారింపంగసమర్థతల్గలిగియున్వారింపఁగా లేకని।షాకారుణ్యాత్మలమైనక్రూరులమహాకౌటిల్యసంచారులన్।సారాతిక్షమలారమమ్ముఁగొరతల్ సైరించిరక్షింపరే॥వ॥అనియిట్లుమాయామనుష్యుండైనహరిపలికినపలుకులకు,మోహితులై వారలనంకపీఠంబులనిడుకొని,కౌఁగిలించుకొని,కన్నీటందడుపుచుఁ, బ్రేమపాశబద్ధులై దేవకీవసుదేవులూరకుండిరంత,మాతామహుండైనయుగ్రసేనునింజూచి॥చ॥ అనఘయయాతిశాపమున,యాదవవీరులకున్నరేశ్వరా। ననమున నుండరామనృపసత్తమరాజవుగమ్ముభూమికిన్।నినుఁగొలువంగనిర్జరులునీకరిఁబెట్టుమరన్యరాజులం। బనిగొను టెంతరమ్ముజనపాలనశీలివిగమ్ము వేడ్కతోన్॥అనిపలికి॥క॥మన్నించిరాజుఁజేసెను। వెన్నుఁడుసత్యావధానువిశ్రుతదానున్।సన్నుతమానున్గదన।భిన్నాహితసేనునుగ్రసేనున్దీనున్॥వ॥ తదనంతరంబ,తొల్లికంసభీతులై విదేశంబులంగృశియించుచున్న,యదు,వృష్ణి,భోజ,మరు,దశార్హ,కుకురాంధక,ప్రముఖులగు, సకలజ్ఞాతిసంబంధులను రావించి,చిత్తంబులలరవిత్తంబులిచ్చి,వారివారినివాసంబులనుండనియమించె,నివ్విధంబున॥క॥మధుసూదనసత్కరుణా। మధురాలోకనవిముక్తమానసభయులై ।మధురవచనములఁదారును।మధురానగరంబునరులునునిరినరేంద్రా॥వ॥ అంత నెక్క నాఁడు,సంకర్షణసహితుండై,నందునింజేరి గోవిందుండిట్లనియె ॥ శా॥ తండ్రింజూడముతల్లిఁజూడముయశోదాదేవియున్నీవుమా। తండ్రిందల్లియునంచునుండుమముసద్ధర్మంబు లందొల్లియే। తండ్రుల్బిడ్డలనిట్లుపెంచిరిభవత్సౌజన్యభావంబులన్। దండ్రీయింతటివారమైతిమిగదాతత్త్వయోలీలలన్॥ఉ॥ఇక్కడనున్నబాంధవులకెల్లనుసౌఖ్యముచేసివత్తుమే। మక్కడికిన్మదీయులకునందఱికిన్విను పింపునయ్యనే। మెక్కడనున్నమాకుమదినెన్నఁడుఁబాయవుమీవ్రజంబులో। మక్కువతోడమీరుకృపచూకొనరించుక్రియావిశేషముల్ ॥వ॥అనిపలికి,వస్త్రభూషణాదులొసంగి, సాదరంబునంగౌఁగిలించికొని, గోవిందుండనిచిన,నందుండుప్రణయవిహ్వలుండై, బాష్పజలపూరితలోచనుండగుచు,వల్లవులుంనానును,వ్రేపల్లెకుంజ

——⊰ రామకృష్ణులుపనీతులై కాశీపట్టణమునకుఁజనివిద్యాభ్యాసము చేయుట. ⊱——

నియెనంత॥క॥గర్గాదిభూసురోత్తమ।వర్గముచేనుపనయనమువసుదేవుఁడున। న్మార్గంబునఁజేయించెను।నిగ్గర్వచరిత్రులకునునిజపుత్రులకున్॥క॥ద్విజరాజవంశవర్యులు।ద్విజరాజముఖాంబుజోపదిష్టవ్రతులై ।ద్విజరాజత్వమునొందిరి।ద్విజరాజాదికజనంబుదీవింపంగన్॥ వ॥ఉపనయనానంతరంబున,వసుదేవుండుబ్రాహ్మణులకుసదక్షిణంబులుగాననేకగోహిరణ్యాదానంబులొసంగి తొల్లి రామకృష్ణులజన్మసమయంబులందునిజమనోదత్తలైనగోవులనుచ్చరించియిచ్చి కామితార్థంబులనర్థులకుంబెట్టెనిట్లు,బ్రహ్మచారులై ॥శా॥ఉర్విన్మానవులెవ్వరైనగురువాక్యోద్యుక్తులై కానిత। త్పూర్వాచారంభముసేయఁబోలరనుచున్బోధించుచందంబునన్।సర్వజ్ఞత్వముతోజగద్గురువులై సంపూర్ణులై యుండియున్। గుర్వంగీకరణంబు సేయఁజనిరాగోవిందుఁడున్రాముఁడున్॥వ॥ చనిమహావైభవరాశియైనకాశిం జేరి, తత్తీరంబున,నవంతీపురనివాసియు,సకలవిద్యావిలాసియునైన,సాందీపుండనుబుధవర్యునింగని,యథోచితంబుగదర్శించి, శుద్ధభావవర్తనంబులభక్తిచేయుచునుండవారలవలనసంతుష్టుండై॥శా॥ వేదశ్రేణియునంగకంబులుధనుర్వేదంబుదంత్రంబుమ। న్వాదివ్యాహృతధర్మశాస్త్రములునుద్యన్న్యాయముందర్కవి।ద్యాదక్షత్వమురాజనీతియునుశబ్దప్రక్రియన్జెప్పెనా।భూదేవాగ్రణి

ద్విజరాజ।చంద్రుఁడు, ద్విజరాజ।బ్రాహ్మణశ్రేష్ఠులు. ఉపదిష్ట।ఉపదేశింపఁబడిన. ద్విజరాజత్వమున్।ద్విజరాజాదికజనంబు.

రామకృష్ణులకుసంభూతప్రమోదంబునన్॥క॥అఱువదినాలుగువిద్యలు।నఱువదినాలుగుదినంబులంతనవార। లైరవా
ములై నకతమున। నెఱినొక్కొక నాఁటిపనికి నేర్చిరి లేశా॥క॥గురువులకు నెల్లగురులై।గురులఘుభావములు లేక కొమరారుజ
గద్గురులు త్రిలోకహితార్థము।గురుశిష్యన్యాయలీలఁగొలిచిరి వేడ్కన్॥వ॥ఇట్లుకృతకృత్యులై నశిష్యులంజూచి, వారల
మాహాత్మ్యంబునకు వెఱఁగుపడి,సభార్యుండై నసాందీపుండిట్లనియె॥శా॥అంభోరాశిఁబ్రభాసతీర్థమునమున్నస్మత్తనూ
సంభవుండంభోగాహము సేయుచున్మునిఁగి లేఁడయ్యెంగృపాంభోనిధుల్। శుంభద్వీర్యులుమీరుమీగురునికింజోద్యంబు
గాశిష్యతన్।గాంభీర్యంబునఁబుత్రదక్షిణయిడన్గర్తవ్యమూహింపరే॥క॥శిష్యులుబలాఢ్యులైనవి। శేష్యస్థితి నొందిగురు
వుజీవించునని।ర్దూష్యగుణబలగరిష్ఠులు।శిష్యులరై గురునికోర్కె సేయందగదే॥వ॥అనినవిని రామకృష్ణులు,సర్వార్థంబుగా
మర్వారరథారూఢులై,రయంబునంజని,రౌద్రంబునసముద్రంబుఁ జేరియిట్లనిరి॥క॥సాగరసుబుద్ధితోడను।మాగురుపుత్రు
కుని దెమ్ముమా ఱాడిననీ।వాగడమువుచువుమస్సహ। వేగరణాభీలనిశితవిశిఖాస్త్రులకున్॥ అనినవారలకు జలరాశియిట్లని
యె॥ఉ॥వంచనయేమి లేదుయదువల్లభులార ప్రభాసతీర్థమం। దంచితమూర్తివిప్రసుతుఁడాఢ్యుఁడుతోయములాడుచుం
డను।త్సంచలితోర్మి యొక్కటి ప్రచండగతింగొనిపోయెఁబోవఁగాఁ।బంచజనుండుమ్రింగెనతిభాసురశీలునివిప్రబాలునిన్॥
అనివానివసియించుచోటెఱింగించిన॥ శా॥ శంఖారావముతోడఁబంచజనుఁడాశంకించిచిత్తంబులో। నక్షీణిస్నుండుగవా
ర్ధిఁజొచ్చెదహనజ్వాలాభహేమోజ్జ్వల।త్సంఖాస్త్రంబునఁగూల్చి వానిజఠరంబున్వ్రచ్చిగోవిందుఁడు। ప్రేంఖచ్చిత్తుఁడప
బాలుఁగానకగురుప్రేమోదితోద్యోగుఁడై॥ క॥ దానవుని దేహజంబగు।మానితశంఖంబుగొనుచుమసలకబలుఁడు।న్దో నే
లేరఁగరథియై।దానవరిపుఁడరి గెదండధరుపురికిన్నృపా॥ వ॥చనిసంయమినీనామనగరంబుచేరి,తద్ద్వారంబునఁబ్రళయకా
లమేఘగంభీరనినదభీషణంబగుశంఖంబుపూరించినవిని, వెఱఁగుపడి॥ శా॥ అస్మద్బాహుబలంబుఁగైకొనకశంఖారావ
మున్నానసా। పస్మారంబుగ నెవ్వఁడొక్కొ నగరప్రాంతంబునం జేసెను। ద్విస్మేరాహవరోషపావకునిచేనిధ్వస్తుఁడై
వాఁడుదా।భస్మంబై చెడునంచునంతకుఁడుకోపప్రజ్వలన్మూర్తియై॥వ॥వచ్చిరామకృష్ణులంగని, వారులీలామనుష్యులై
నవిష్ణుమూర్తులనియెఱింగి, భక్తితోడశుశ్రూషచేసి, సర్వభూతమయుండగుకృష్ణునకునమస్కరించి, యేమిసేయుమ
నానతిమ్మనినవమ్మహాత్ముండిట్లనియె॥క॥చెప్పెదమాగురునందనుఁ।దప్పగలుగఁజ్ఞానినీవుచండనమునకు। ద్దెప్పించి నాఁడవా
తని।నొప్పింపుముమాకువలయునుత్తమచరితా॥ క॥అనినవిని వీఁడెవీనిం।గొనిపొండనిభక్తితోడగురునందనుని।చ్చినకృష్ణుఁ
డువీక్షొలి పెను।ఘనదుగ్ధనదమనుమహిషగమనుఁకశమనున్॥వ॥ఇట్లుజమునడిగి తెచ్చి రామకృష్ణులుసాందీపునికింబుత్రు
నిసమర్పించియింక నేమి సేయవలయునానతిండనినతండిట్లనియె॥క॥గురుసకుఁగోరినదక్షిణఁ।గరుణమ్మ న్నెవ్వఁడిచ్చెఘ
నులారభవ।గ్గురునకుఁగోరినదక్షిణఁ।దిరముగనిచ్చితిరిమీరుదీపితయశులై॥క॥ కాలునివీటికిఁజనిమృత।బాలకుఁడేనొరుల
వశమెభవదీయకృపన్। మేలుదొరఁకొనియెమాకుపి।శాలమగుంగాతమీయశములోకములన్॥వ॥మహాత్ములారయేనుగృ
తార్థుండనై తిననిదీవించినసాందీపునివీడ్కొని, కృతకృత్యులై,రామకృష్ణులు, రథారోహణంబుచేసి,మధురకుంజనుదెంచి
పాంచజన్యంబుపూరించినఁగని,నష్టధనంబులుగనినవారిభంగిం, బ్రజలుప్రమోదించిరంతనెక్కనాఁడేకాంతంబున॥

శ్రీకృష్ణుండుగోపకాంతలచెంతకునుద్ధవునిఁబంపుట.

శా॥నాపైఁజిత్తములెప్పుడున్నిలుపుచున్నారాకఁగాంక్షించుచు। న్నాపేరాత్మలనావహించుచువగన్నానాప్రకారం
బులన్।గోపాలాంగనలెంతజాలిఁబడిరోకోపించిరోదూఱిరో।వ్రేపల్లెన్నిజధర్మగేహములలోవిభ్రాంతచైతన్యలై॥అని
చింతించి॥క॥సిద్ధవిచారుగభీరున్।వృద్ధవచోవర్ణనీయువృష్ణిప్రవరున్। బుద్ధినిధినమరగురుసము। నుద్ధవునింజూచికృష్ణుఁడొ
య్యనఁబలికెన్॥శా॥రమ్మాయుద్ధవగోపకామినులునారాకల్నిరీక్షించుచు।న్సమ్మోహంబుననన్నియున్మఱచియేచందంబు
నన్గుందిరో।తమ్మున్నమ్మినవారిడిగ్గవిడువన్ధర్మంబుగాదంద్రు వే। పొమ్మా ప్రాణములేక్రియన్నిలిపిరోప్రోద్యద్వియో
గాగ్నులన్॥ క॥త్కొకిక మొల్లకననా।లోకించుప్రపన్నులకునులోఁబడికరుణా।లోకనములఁబోషింతును।నాకాశ్రితర
క్షణములునైసర్గికముల్॥క॥సందేహముమానుండర। విందాననలారమిమ్మువిడువనువత్తున్। బృందావనమునకని హరి।
సందేశముపంపెననుముసంకేతమునన్ ॥ వ ॥ అనిమందహాససుందర వదనారవిందుండై, కరంబుకరంబుననవలంబిం
చిసరసవచనంబులాడుచువీడుకొల్పిననుద్ధవుండునురథారూఢుండై సూర్యాస్తమయసమయంబునకునందవ్రజంబుచేరి
వనంబులనుండివచ్చుగోవులచరణరేణువులంబ్రచ్ఛన్నరథుండై చొచ్చినందమందిరంబుప్రవేశించిన॥శా॥ ఆపుణ్యాత్ము
నిఁగౌఁగిలించుకొనినందాభీరుఁడానందియై।మాపాలింటికిఁగృష్ణుఁడీతఁడనుచున్మన్నించిపూజించివాం।ఛాపూర్ణంబుగ

మంజులాన్నమిడిమార్గాయాసముం బాపిన। ల్లాపోత్సాహముతోడ నిట్లని యెసంలక్షించి మోదంబునన్ ॥ క ॥ నామిత్రుఁడు వసుదేవుఁడు। సేమంబుగనున్న వాడె చెలువుగఁ బుత్రుల్। నేమంబున సేవింపను। హా ఘాత్ముండై నకంసుఁడడఁగినపిదపన్ ॥ శా ॥ అన్నా భద్రమె తల్లిదండ్రులమము న్హర్షించి చింతించునే। తన్నుం బాసిన గోపగోపికలమిత్ర వ్రాతము న్గోగణం। బు న్నిత్యంబు దలంచునే వనన దీభూముల్ ప్రసంగించునే। వెన్నుం డెన్నఁడు వచ్చునయ్య యిటమా వ్రేపల్లెకు న్నుద్ధవా ॥ క ॥ అం కిలిగలుగఁగ మాకకలంకేందునిపగిదిఁ గాంతిలలితంబగుద। త్పంకజనయనుని నెమ్మొగ। మింక విలోకింపఁగల దెయీజన్మము నన్ ॥ క ॥ అనిహరిమున్నొనరించిన। పను లెల్లను జెప్పి చెప్పి బాష్పాకులలో। చనుఁడై డగ్గుత్తికతో। వినయంబుననుం డెగోపవీరుం డంతన్ ॥ క ॥ పెనిమిటిబిడ్డనిగుణములు। వినుపింపయశోద ప్రేమవిహ్వలమతియై। చను మొనలఁ బాలుగురియఁగఁ। గను గొనలను జలములొలుకఁగా బెగ్గిలియెన్ ॥ వ ॥ ఇట్లు గోవిందసందర్శనాభావవిహ్వలులై నయశోదానందులకు నుద్ధవుం డిట్లనియె ॥ క ॥ జననీజనకులమిమ్మం। గను గొనశీఘ్రంబె వచ్చుఁగని భద్రంబు। ల్వనజాక్షుండొనరించును। మనమున వగవకుఁడు ధైర్యమండనులారా ॥ మ ॥ బలుఁడుం గృష్ణుఁడు మర్త్యులే వసుమతీభారంబు వారింపవా। రలరూపంబులఁ బుట్టినాఁడు హరిని ర్వాణప్రభుం డిప్పుడు। జ్వలుఁడై ప్రాణవియోగకాలమునఁ దత్సర్వేశుఁ జింతించువాఁ। డలఘుశ్రేయముఁ బొందు బ్రహ్మమయుఁడై యగ్రాభుఁడై నిత్యుఁడై ॥ సీ ॥ అట్టి నారాయణుం డఖిలాత్మభూతుండు కారణమానవాకారుఁ డైనఁ। జిత్తంబుల తనిపైఁ జేర్చి సేవించితిరతికృతార్థులరై తిరనవరతము। శో భిల్లునింధనజ్యోతిచందంబున నఖిలభూతములందు నతఁడతనికి। జననీజనకదారసఖపుత్రబాంధవశత్రుప్రియాప్రియజనులు లేరు। జన్మకర్మములును జన్మంబులును లేవు। శిష్టరక్షణంబు సేయకొఱకు। గుణవిరహితుఁడయ్యు గుణియగు సర్వరక్షణవినాశకేళిసలుపు చుండు ॥ వ ॥ అనిమఱియు పెక్కు విధంబుల హరిప్రభావంబు లుపన్యసించుచు నారేయి గడపి దధిమథనశబ్దంబు లాకర్ణించుచు లేచి మఱునాఁడు కృతానుష్ఠానుండై యుద్ధవుం డొక్కరహస్యప్రదేశంబున నున్నసమయంబున ॥ శా ॥ రాజీవాక్షుఁడు సుందరాస్యుఁడు మహోదారస్కందుఁడు పీతాంబరుం। డాజానుస్థితబాహుఁ డంబురుహమాలాలంకృతుం డుల్లస। ద్రాజత్కుండలుఁ డొక్కవీరుఁడిచటన్ రాజిల్లుచు

——శ్రీ భ్రమరగీతలు. శ్రీ——

న్నాఁడుమా। రాజీవాక్షునిభంగినం చ్నుఁగని రా రాజాన్వయుం గోపికల్ ॥ వ ॥ కనిలజ్జాసహితహాసవిలోకనంబులు ముఖంబులకుం జెలువొసంగనిట్లనిరి ॥ చ ॥ ఎఱుఁగుదుమేము నిన్ను వనజేక్షణమిత్రుఁడవీవు కూరిమి। న్నెఱయుచుఁ దల్లిదండ్రులకు మేలెఱిఁగింపఁ బ్రియుండు పంపఁగా। వఱలెదు భక్తివచ్చితివివారలనై నమనంబులో పలన్। మఱువఁడు శౌరి మేలుమఱిమాన్యులు రాజున కెవ్వరిచ్చటన్ ॥ క ॥ మునివరులైనను బంధుల। ఘనసఖ్యము విడువలేరు గాక విడువరే। యనిమిత్తసఖ్యమాఁకటి। పనిదీరిననళులు విరులఁ బాయనె లేదో ॥ చ ॥ అనియిటు గోపికల్వలుక నందొక గోపిక కృష్ణపాదచిం। తనమునఁ జొక్కి చేరువను దైవవశంబునఁ గాంచె నుజ్జ్వల। త్సునిశితసద్వివేకముఁ బ్రసూనమరందమదాతిరేకమున్। ఘనవ్యధునాదసంచలితకాముకలోకముఁ జంచరీకమున్ ॥ వ ॥ కనిహరి దన్నుం బ్రార్థింపఁ బుత్తెంచిన దూతయని కల్పించుకొని యుద్ధవునికి న్యాపదేశంబై యెఱుకపడనయ్యళికిం దొయ్యలి యిట్లనియె ॥ మ ॥ భ్రమరా చుర్జనమిత్రము ట్టకుము మా పాదాబ్జముల్నాగర। ప్రమదాళీకుచకుంకుమాంకితలసత్ప్రాణేశదామప్రసూ। నమరందారుణితాననుండవగుట న్నాఘుం డుమన్నించుగా। కమము న్నేఁపుచుఁ బౌరకాంతలశుభాగారంబులన్నిత్యమున్ ॥ మ ॥ ఒకపువ్వందలి దేనెఁ ద్రావి మధుపా యుత్సాహివై నీవు వే। రొకటం బొందెడు భంగి మమ్మధరపీయూషంబులం దేల్చి మా। యకలంకోజ్జ్వలయౌవనంబుఁ గొనియ న్యాసక్తుఁడయ్యె న్విభుం। డకటా యాతని కెట్లు బ్రక్కసిరి మిథ్యాకీర్తి యుయ్యెన్జుమీ ॥ శా ॥ భృంగా కృష్ణుఁడు మంచివాఁడనుచు సంప్రీతిం బ్రశంసించెదీ। సంగీతంబున నేము సోకుఁదుమె తచ్చారిత్రము ల్వింతలే। యంగీకారముగావు మాకుఁ బురకాంతాగ్రప్రదేశంబులన్। సంగీతంబొనరింపువారిదుమరోజన్నికు నిష్టార్థముల్ ॥ మ ॥ సమదాళీశ్వర చూడుముజ్జ్వలితహాసభ్రూవిజృంభంబులన్। రమణీయుండగు శౌరిచేఁ గరఁగరే రామల్ త్రిలోకంబులన్। బ్రమదారత్నము లక్ష్మియాతఁడు పదాబ్జాతంబు సేవించు నిక్కము నేమెవ్వరమాకృపాజలధికిం గారుణ్యముం జేయఁగన్ ॥ శా ॥ రోలంబేశ్వర నీకు దూత్యము మహోరూఢంబు నీ నేరుపు। ల్బాలున్మచ్చరణాబ్జముల్విడువుమస్మన్నాథపుత్రా మలన్। లీలం బాసి పరంబు డించితనకున్ లీనత్వమున్ బొందుము। మ్మేలా పాసెవిభుండు ధార్మికులు మున్నీ చందముల్మెత్తురే ॥ శా ॥ వాలిం జంపెను వేఁటకానిపగిది న్వంచించి దైత్యాసురన్। లోలంబట్టి విరూపిఁ జేసెను బలిన్ లోభంబుతోఁ గట్టియా। త్రైలోక్యంబు మొఱంగిపుచ్చుకొనియెన్ ధర్మజ్ఞుఁ డేమాధవుం। డేలా పట్టుదయెగ్గు మా వలన నీ కెగ్గింపఁగా నేటికిన్ ॥ ఉ ॥ పన్నగమింటిపై కెగసి పాఱువిహంగములై నవీనులన్। ద

న్నెకమాటువిన్నగృహదారసుతాదులఁబాసివి త్తసం। పన్నతఁడించిసంసరణపద్ధతిఁబాపెడువాఁడునిత్యకాం।తుఁ న్నెటి
నున్నమాబ్రతుకుసైఁచు నెయేలమధుప్రతో త్తమా॥ మ॥ కమనీయంబగు వేఁటకానిపలుకాకర్ణించినికృంబుగాఁ। దను
చి త్తంబులఁజేర్చిచేరిహారిణుల్దద్బాణనిర్భిన్నలై। యమితోగ్రవ్యథనొందుభంగిహరిమాయాలాపముల్నమ్మిదుఃఖము
లంజెందితిమంగజాస్త్రజనితోగ్రశ్రాంతిసిందిందిరా॥ఉ॥ బంధులబిడ్డలన్మగలభ్రాతలఁడల్లులఁదండ్రు లన్మనో।జాంధతఁ
జేసిడించితననమ్మినమమ్మువియోగదుర్దశా। సింధువులోనఁద్రోఁచియిటుచేరకపోవుటపాడిగాదువు।ష్పంధయమీయ
ధీశునకుఁబాదములంబడిమొ త్తిచెప్ప వే॥సీ॥ కాంచనరత్నసంఘటితసౌధంబులేమాకుటీరంబులుమాధవునకు।వివిధనరేం
ద్రసేవితరాజధానియేమాపల్లెయదువంశమండనునకు।సురభిపాదపలతాశోభితారామమేమాయరణ్యముసింహమధ్య
మునకుఁ। గమనీయలక్షణగజతురగంబులే మాధేనువులుకంసమర్దనునకు। రూపవిభ్రమనైపుణరూఢలైన।మగువలమె
మేమమున్మథమన్మథునకు। నేలచింతించుమముఁగృష్ణుఁడేలదలఁచుఁ।బృథివినధిపులునూతనప్రియులుగారె॥ వ॥ అనిమఱి
యునిట్లనేకవిధంబులఁగృష్ణసందర్శనలాలసలైపలుకుచున్నగోపికలవచనంబులువినియుద్ధవుండుమధురాలాపంబులనూ
రార్చుచునిట్లనియె॥ మ॥జపదానవ్రతహోమసంయమతపస్స్వాధ్యాయముఖ్యంబుల।న్నిపుణుల్గోరియునేవిభున్మన
ములన్నిల్పంగలేరట్టిస। ద్విపులాకారునిపైమహామహిమపైవిశ్వేశుపైమీకజ।స్రపటుధ్యానములిట్లునిల్చె భవచ్చా
రిత్రముల్చిత్రముల్ ॥క॥ననుమీకడకుంగృష్ణుఁడు।పనిపంపెడువేళఁబిలిచిపలికినపలుకుల్వినుఁడన్నియువివరించెద।వనజే
క్షణలారమీరువగవకుఁడింకన్ ॥అనిహరివచనంబులుగానిట్లనియె॥సీ॥ఎల్లకార్యములకు నేనుప్రధానకారణముగావునమీ
కురమణులార। కలుగదుమద్వియోగము చరాచరరూపములలోమహాభూతములు వసించు। కరణినుండుదుసర్వగతుఁడ
నై నేమనఃప్రాణబుద్ధిగుణేంద్రియాశ్రయుండ। నాత్మయందాత్మచేనాత్మఁబుట్టింతురక్షింతునుద్రుంతుహృషీకభూత।
గుణగణాకారనాత్మలోఁగొమరుమిగుల।నిబిడమాయానుభవమునవిత్యశుద్ధ।మాత్మవిజ్ఞానమయము వేఱయ్యుగుణము।
ప్రకృతికార్యమనోవృ త్తిఁబట్టిపొందు॥ చ॥కలఁగని లేచిమున్నుగలఁగన్నసమ స్తవిధంబుకల్లగాఁ।దలఁచినభంగిమానసప
దార్థముచేనిఖిలేంద్రియార్థముల్ ।బలమునఁగట్టితద్జ్ఞుఁడుప్రపంచములేదనుఁడన్మనంబుఁదా। రలయకఁగట్టుడున్బుధు
లకవ్వలనొండొకభేదమున్నదే॥గీ॥సాంఖ్యయోగనిగమసత్యతపోదమ।ములుమనోనిరోధములుగడపల। గాఁగనుండుజల
ధికడపలగాఁగల।నదులభంగినళిననయనలార॥మ॥చెలువల్దవ్వులనున్నవల్లభులపైఁజి త్తంబులంగూర్తురు।తత్కాలికంజేరు
వవారికంటెనదియుంగాదెప్పుడున్నన్నుమీ। రలుచింతించుచునుండఁగోరియిటుదూరస్థత్వముంబొందితిన్। దలకంబో
లమనన్నుఁబొందెదరునిత్యధ్యానపారీణలై॥ వ॥ అనిమీకుంజెప్పుమనికృష్ణుండుచెప్పెననవుడునుద్ధవునికింగోపికలుసంత
సించియిట్లనిరి॥ఉ॥ఇమ్ములసున్నవాఁడెహరియిక్కడికెన్నఁడువచ్చువచ్చిమా।యుమ్మలికంబువాపునెప్రియుండిటవచ్చె
దనన్నసైతురే।యమ్మధురాపురీరమణులడ్డమువత్తురుగాకచెల్లరే।మమ్మువిధాతనిర్దయుఁడుమన్మథవేదనపాలుచేసెనే॥
చ॥నుటుచునెకోమదిందలఁచిమాధవుఁడాయమునాతటంబున। న్దఱుచుగదివ్యసౌరభలతాగృహసీమలనేముశాగమా।
యములవులనుండిసీడలకుమమ్మెలయించికలంచిదేహము। ల్మఱచినదేర్చినూల్కొలిపిమన్మథలీలలఁదేల్చుచందముల్ ॥శా॥ నీ
తోనర్మగృహంబులంబలుకునేనేమెల్లవంశోల్లస।ద్గీతభ్రాంతలమైకళిందతనయాతీరంబునంజేరిన। న్జైతోజాతసుఖంబు
లందనిపిమాచి త్తస్థితుల్చూడలీ।లాతంత్రజ్ఞతదాఁగిమెల్లనమదాలాపంబులాలించుటల్ ॥క॥ముచ్చటవేళలఁజెప్పనెయ
చ్ఛగమును నేము నోము నప్పుడుజలముల్ । సొచ్చిన మాచేలంబులు । మ్రుచ్చిలియిచ్చినవిధంబు మూలంబెల్లన్॥
శా॥ ఏకాంతంబుననీదుపైనెరిగితానేమేనిభాషించుచో। మాకాంతుండువచించునేరవిసుతామధ్యప్రదేశంబున।న్రా
కాచంద్రమయూఖముల్మైఁబయఁగారాసంబుమాతోడనం।గీకారంబొనరించిబంధనియతింగ్రీడించుబిస్నాణముల్ ॥సీ॥త
నుఁబాసియొక్కింతతడవైననిటమీఁదనేలపైమేనులునిలువవనుము। నేలపైమేనులునిలువకయటమున్నధైర్యంబులో
కఁటదలగుననుము।ధైర్యంబులొక్కటఁదలఁగినపిమ్మటఁజి త్తంబులిక్కడఁజిక్కవనుము। చి త్తంబులిక్కడఁజిక్కక
వచ్చిన ప్రాణంబులుండకపాయుననుము। ప్రాణములుపోవమఱివచ్చిప్రాణవిభుఁడు। ప్రాణిరక్షకుఁడగుతన్నుఁబ్రాణులె
ల్లఁ। జేరిమాఱంగమఱియేమిసేయువాఁడు। వేగవిన్నపమొనరింపవేమహాత్మ॥క॥తగులరెనుగలనుమగువలు।దగులదెతను
మున్నుగనులదగవువిడిచియున్। దగిలినమగువలవిడుచుట।దగుఁదగదనితగవుఁబలుకఁదగుదువుహరికిన్॥సీ॥ విభుఁడుమా
ప్రేపల్లెవీథులనేతేరఁజూతుమేయొకనాఁడుచ్చూడ్కులలరఁ।బ్రభుఁడుమాతోనర్మభాషలుభాషింపవిందుమేయొకనాఁ
డువీనులలరఁ।దనువులుపులకింపనయితుండుడాసినఁగలుగునేయొకనాఁడుకౌఁగిలింపఁ। బ్రాణేశనమ్మెలపాసితివనిమా

మంజులాన్నమిడిమార్గాయాసముం బాపిన। ల్లా పోత్సాహముతోడ నిట్లనియె సంలక్షించి మోదంబునన్ ॥ క ॥ నామిత్త్రుఁడు
వసుదేవుఁడు। సేమంబుగ నున్నవాఁడె చెలువుగఁ బుత్త్రుల్ । నేమంబున సేవింపఁగ। హా మిత్త్రుం డైన కంసుఁ డడఁగినపిదపన్ ॥
శా ॥ అన్నా భద్రమె తల్లిదండ్రులకు మమ్మర్థిం దలంచి చింతించునే। తన్నుం బాసిన గోపగోపికల మిత్త్రవ్రాతముం గోగణం। బు
న్నిత్యంబు దలంచునే వననదీభూముల్ ప్రసంగించునే। వెన్నుం డెన్నఁడు వచ్చునయ్య యిట మా వ్రేపల్లెకున్ గద్దవా ॥ క ॥ అం
కిలిగలుగఁ గమాకకలంకేందునిభగిరిగాంతిలలితంబగు నద। త్పంకజనయనుని నెమ్మొగ। మింక విలోకింపఁగల దె యీ జన్మము
నన్ ॥ క ॥ అని హరి మున్నొనరించిన। పను లెల్లను జెప్పి చెప్పి బాష్పాకులలో। చనుఁడై డగ్గుత్తికతో। వినయంబున నుండె గోపవీ
రుం డంతన్ ॥ క ॥ పెనిమిటి బిడ్డని గుణములు। వినుపింప యశోద ప్రేమవిహ్వలమతియై। చను మొనలఁ బాలు గురియఁగఁ। గను
గొనలను జలము లొలుకఁగ గాఁ బెగ్గిలియెన్ ॥ వ ॥ ఇట్లు గోవిందసందర్శనాభావవిహ్వలురైన యశోదానందులకు నుద్ధవుం డిట్ల
నియె ॥ క ॥ జననీజనకుల మిమ్ముం। గనుఁగొన శీఘ్రంబె వచ్చుఁ గని భద్రంబు। ల్వనజాక్షుం డొనరించును। మనమున వగవకుఁడు
ధైర్యమండనులారా ॥ మ ॥ బలుఁడుం గృష్ణుఁడు మర్త్యులే వసుమతీభారంబు వారింపవా। రలరూపంబులఁ బుట్టినాఁడు హరి ని
ర్వాణప్రభుండిప్పుడు। జ్జ్వలుఁడై ప్రాణవియోగకాలమునఁ దత్సర్వేశుఁ జింతించువాఁ। డలఘుశ్రేయముఁ బొందు బ్రహ్మ
మయుఁడై యగ్రాభుఁడై నిత్యుఁడై ॥ సీ ॥ అట్టి నారాయణుం డఖిలాత్మభూతుండు కారణమానవాకారుఁడైనఁ। జిత్తంబుల
తనిపైఁ జేర్చి సేవించితిరతికృతార్థులరై తిరనవరతము। శోభిల్లునింధనజ్యోతిచందంబున నఖిలభూతములందు నతఁడతనికి। జ
ననీజనకదారసఖిపుత్త్రబాంధవశత్రుప్రియాప్రియజనులు లేరు। జన్మకర్మములును జన్మంబులును లేవు। శిష్టరక్షణంబు సే
యుకొఱకు। గుణవిరహితుఁడయ్యు గుణియగు సగ్వర। క్షణవినాశకేళి సలుపుచుండు ॥ వ ॥ అని మఱియు పెక్కువిధంబుల హరి
ప్రభావంబు లుపన్యసించుచు నా రేయి గడపి దధిమథనశబ్దంబు లాకర్ణించుచు లేచి మఱునాఁడు కృతానుష్ఠానుండై యుద్ధ
వుం డొక్క రహస్యప్రదేశంబున నున్న సమయంబున ॥ శా ॥ రాజీవాక్షుఁడు సుందరాస్యుఁడు మహోదారస్కంధుఁడు పీ
తాంబరుం। డాజానుస్థితబాహుఁ డంబురుహమాలాలంకృతుం డుల్లస। ద్రాజత్కుండలుఁ డొక్కవీరుఁ డిచటన్ రాజిల్లుచు

భ్రమరగీతలు.

న్నాఁడు మా। రాజీవాక్షునిభంగి నంచుఁగని రా రాజాన్వయం గోపికల్ ॥ వ ॥ కని లజ్జాసహితహాసవిలోకనంబులు ము
ఖంబులకుం జెలువొసంగ నిట్లనిరి ॥ చ ॥ ఎఱుఁగుదుమేము నిన్ను వనజేక్షణమిత్త్రుఁడవీవు కూరిమి। న్నెఱయ యుచుఁ దల్లిదండ్రు
లకు మేలెఱిఁగింపఁ బ్రియుండు పంపఁగా। వఱలెడు భక్తి వచ్చితివి వారలనై నమనంబులోపలన్। మఱువఁడు శౌరి మేలుమ
ఱి మాన్యులు రాజున కెవ్వ రిచ్చటన్ ॥ క ॥ ముసివరులైనను బంధుల। ఘనసఖ్యము విడువలేరు గాక విడువరే। యనిమిత్తసఖ్య
మాఁకటి। పని దీరిన నళులు విరులఁ బాయనె లేదో ॥ చ ॥ అని యిటు గోపికల్వలుక నందొక గోపిక కృష్ణపాదచిం। తనమునఁ జొ
క్కి చేరువను దైవవశంబునఁ గాంచె నుజ్జ్వల। త్సునిశితసద్వివేకముఁ బ్రసూనమరందమదాతిరేకమున్। ఘనమృదునాద
సంచలితకాముకలోకముఁ జంచరీకమున్ ॥ వ ॥ కని హరి దన్నుం బ్రార్థింపఁ బుత్తెంచిన దూతయని కల్పించుకొని యుద్ధవునికిన
న్యాపదేశంబై యెఱుకపడ నయ్యళికిం దొయ్యలి యిట్లనియె ॥ మ ॥ భ్రమరా దుర్జనమిత్త్రము ట్టకుము మా పాదాబ్జముల్ నాగర।
ప్రముదాళీకుచకుంకుమాంకితలసత్ప్రాణేశదామప్రసూ। నమరందారుణితాననుండవగుట న్నాఘుండు మన్నించుగా। క
ముము న్నేఁపుచుఁ బౌరకాంతలశుభాగారంబులన్నిత్యమున్ ॥ మ ॥ ఒకపువ్వుం దలిదేనెఁ ద్రావి మధుపా యుత్సాహివై నీవు
వే। ఱొకటిం బొందెదు భంగి మన్మథరిపియ్యాషంబులం దేల్చి మా। యకలంకోజ్జ్వలయౌవనంబు గొనియ న్యాసక్తుఁ డయ్యె
న్విభుఁ। డకటా యాతని కెట్లు వక్కె సిరి మిథ్యాకీర్తి యయ్యెన్ జుమీ ॥ శా ॥ భృంగా కృష్ణుఁడు మంచివాఁడనుచు సంప్రీతిం బ్ర
శంసించెదీ। సంగీతంబున నేము సోక్కుదుమె తచ్చారిత్రముల్సింత లే। యంగీకారము గావు మాకుఁ బురకాంతాగ్రప్రదే
శంబులన్। సంగీతం బొనరింపు వారిడుదురోజన్నీకు నిష్టార్థముల్ ॥ మ ॥ సమదాళీశ్వర చూడు ముజ్జ్వలితహాసభ్రూవిజృం
భంబులన్। రమణీయుండగు శౌరి చేఁ గరఁగరే రామల్ త్రిలోకంబులన్। బ్రమదా రత్నము లక్ష్మి యాతనిపదాబ్జాతంబు సే
వించు నిక్కము నే మెవ్వరమాకృపాజలధికిం గారుణ్యముం జేయఁగన్ ॥ శా ॥ రోలంబేశ్వర నీకు దౌత్యము మహారూఢంబు
నీ నేరుపు। ల్బాలున్ మచ్చరణాబ్జముల్ విడువుమస్మన్నాథపుత్త్రాదులన్। లీలం బాసి పరంబుడించితనకున్ లీనత్వమున్ బొం
దుమ। మ్మేలా పాసె విభుండు ధార్మికులు మున్నీ చందముల్ మెత్తురే ॥ శా ॥ వాలిం జంపెను వేఁటకాని పగిది న్వంచించి దైత్యాసు
జన్। లోలం బట్టి విరూపిఁ జేసెను బలిన్ లోభంబుతోఁ గట్టియై। త్రైలోక్యంబు మొఱంగి పుచ్చుకొనియెన్ ధర్మజ్ఞుఁ డే మా
ధవుం। డేలా షట్పద యెగ్గు మా వలన నీకెగ్గింపఁగా నేటికిన్ ॥ ఉ ॥ పన్నగమింటిపై కెగసి పాఱు విహంగములైన వీనులన్। ప

న్నొకమాటు విన్నగృహదారసుతాదులఁ బాసి విత్తసం। పన్నతడించి సంసరణపద్ధతిఁ బాపెడువాఁడు నిత్యకాం।క్షున్నెటినున్న మా బ్రతుకు సైఁచునె యేలమధువ్రతోత్తమా॥ మ॥ కమనీయంబగు వేఁటకాని పలుకాకర్ణించి నిక్కంబుగాఁ। దమచిత్తంబులఁ జేర్చి చేరి హరిణుల్ దద్బాణనిర్భిన్నలై। యమితోగ్రవ్యథ నొందుభంగి హరిమాయాలాపముల్ నమ్మి దుః।ఖములం జెందితి మంగజాస్త్రజనితోగ్రశ్రాంతి నిందిందిరా॥ ఉ॥ బంధులబిడ్డలన్మగల భ్రాతలఁ దల్లులఁ దండ్రులన్మనో।జాంధతఁ జేసి డించితి నన్నిమ్మనమమ్ము వియోగదుర్దశా। సింధువులోనఁ ద్రోఁచి యిటు చేరక పోవుట పాడిగాదు పుష్పంధయ మీయధీశునకుఁ బాదములంబడి మొత్తి చెప్పవే॥ సీ॥ కాంచనరత్నసంఘటితసౌధంబు లేమా కుటీరంబులు మాధవునకు। వివిధనరేంద్రసేవితరాజధాని యేమాపల్లె యమవంశమండనునకు। సురభిపాదపలతాశోభితారామ మేమాయరణ్యము సింహమధ్యమునకుఁ। గమనీయలక్షణగజతురగంబు లేమా ధేనువులు కంసమర్దనునకు। రూపవిభ్రమనైపుణరూఢలైన। మగువలమె మేము మన్మథమన్మథునకు। నేల చింతించుమము గృష్ణుఁ డేల దలఁచుఁ। బృథివి నధిపులు నూతనప్రియులు గారె॥ వ॥ అని మఱియు నిట్లనేకవిధంబులఁ గృష్ణసందర్శనలాలసలై పలుకుచున్న గోపికలవచనంబులు విని యుద్ధవుండు మధురాలాపంబుల నూఱార్చుచు నిట్లనియె॥ మ॥ జపదానవ్రతహోమసంయమతపస్స్వాధ్యాయముఖ్యంబులన్నిపుణుల్ గోరియు నేవిభున్మనములన్నిల్పంగలేరట్టిస। ద్విపులాకారుని పై మహామహిమపై విశ్వేశుపై మీకజ।స్రపటుధ్యానములిట్లు నిల్చె నె భవచ్చారిత్రముల్ చిత్రముల్॥ క॥ నను మీకడకుం గృష్ణుఁడు। పనిపం పెడువేళఁ బిలిచి పలికినపలుకుల్। వినుఁ డన్నియు వివరించెద। వనజేక్షణలార మీరు వగవకుఁ డింక౯॥ అని హరివచనంబులు గా నిట్లనియె॥ సీ॥ ఎల్లకార్యములకు నేను బ్రధానకారణము గావున మీకు రమణులార। కలుగదు మద్వియోగము చరాచరరూపములలో మహాభూతములు వసించు। కరణి నుండుదు సర్వగతుఁడనై నేమనఃప్రాణబుద్ధిగుణేంద్రియాశ్రయుండ। నాత్మయందాత్మచే నాత్మఁ బుట్టింతు రక్షింతు ద్రుంతు హృషీకభూత। గుణగణాకారమాత్మలోఁ గొమరుమిగుల। నిబిడమాయానుభవమున నిత్యశుద్ధ।మాత్మవిజ్ఞానమయము వేఱయ్యుఁ గుణమ। ప్రకృతికార్యమనోవృత్తిఁ బట్టిపొందు॥ చ॥ కలఁగని లేచి మున్నుగలఁగన్న సమస్తవిధంబు కల్లగాఁ। దలఁచిన భంగి మానసపదార్థము చేనిఖిలేంద్రియార్థముల్। బలమునఁ గట్టి తద్జ్ఞుఁడు ప్రపంచము లేదనుఁ డన్మనంబుఁ దా। రలయకఁ గట్టుఁడున్పృథులకవ్వలనొండొక భేదమున్నదే॥ గీ॥ సాంఖ్యయోగనిగమసత్యతపోదమ। ములు మనోనిరోధములు గడపల। గాఁగనుండు జలధికడపల గాఁగల। నదులభంగి నళిననయనలార॥ మ॥ చెలువల్ దవ్వులనున్న వల్లభులపైఁ జిత్తంబులం గూర్తురు। తత్కాలికం జేరువవారికంటె నదియుంగా దెప్పుడున్నన్ను మీ। రలుచింతించుచునుండఁ గోరి యిటు దూరస్థత్వముం బొందితి౯। దలఁకం బోలదు నన్నుఁ బొందెదరు నిత్యధ్యానపారీణలై॥ వ॥ అనిమీకుం జెప్పుమని కృష్ణుండు చెప్పిన నవుడు నుద్ధవునికిం గోపికలు సంతసించి యిట్లనిరి॥ ఉ॥ ఇమ్ములసున్న వాఁడె హరి యిక్కడికెన్నఁడు వచ్చువచ్చి మా। యుమ్మలికంబువాపునె ప్రియుండిటవచ్చెదనన్న సైతురే। యమ్మధురాపురీరమణులడ్డము వత్తురు గాక చెల్లరే। మమ్ము విధాత నిర్దయుఁడు మన్మథవేదనపాలు చేసెనే॥ చ॥ మఱచునెకో మదిం దలఁచి మాధవుఁ డా యమునాతటంబునం। దఱుచుగ దివ్యసౌరభలతాగృహసీమల నేము రాగమా। మఱువులనుండి నీడలకు మమ్మెలయించి కలంచి దేహము। ల్మఱచినదేర్చి నాల్గొలిపి మన్మథలీలలఁ దేల్చుచందముల్॥ శా॥ నీతో నర్మగృహంబులం బలుకు నే నే మెల్లవంశోల్లస। ద్గీతభ్రాంతల మై కళిందతనయాతీరంబునం జేరిన। న్నైతో జాతసుఖంబులందని పిమ్మాచిత్తస్థితుల్ బాడలీ। లాతంత్రజ్ఞత దాఁగి మెల్లన మదాలాపంబు లాలించుటల్॥ క॥ ముచ్చట వేళలఁ జెప్పునె యాచ్చగమును నేము నోము నప్పుడు జలముల్। సొచ్చిన మాచేలంబులు। ముచ్చిలి యిచ్చినవిధంబు మూలం బెల్ల౯॥ శా॥ ఏకాంతంబున నీదుపై నెరిగి తా నేమేని భాషించుచో। మాకాంతుండు వచించు నేరవిసుతామధ్యప్రదేశంబున। న్నాకాచంద్రమయూఖముల్మెఱయఁ గారాసంబు మాతోడనం। గీకారంబొనరించి బంధనియలిం గ్రీడించు విన్నాణముల్॥ సీ॥ తనుఁ బాసి యొక్కింత తడవైన నిటమీఁద నేలపై మేనులు నిలువవనుము। నేలపై మేనులు నిలువక యటమున్న ధైర్యంబులొక్కటఁ దలఁగుననుము। ధైర్యంబులొక్కటఁ దలఁగిన పిమ్మటఁ జిత్తంబులిక్కడఁ జిక్కవనుము। చిత్తంబులిక్కడఁ జిక్కకవచ్చిన ప్రాణంబులుండక పాయుననుము। ప్రాణములు పోవ మఱి వచ్చి ప్రాణవిభుఁడు। ప్రాణరక్షకుఁడగు తన్నుఁ బ్రాణులెల్లఁ। జేరి మూఁగ మఱియేమి సేయువాఁడు। వేగ విన్నప మొనరింప వే మహాత్మ॥ క॥ తగులరె మగలను మగువలు। దగులదె తను మున్న గనుల దగవు విడిచియు౯। దగిలిన మగువలవిడుచుట। దగుఁ దగదని తగవుఁ బలుకఁ దగుచువు హరికి౯॥ సీ॥ విభుఁడు మా వ్రేపల్లెవీథుల నే తేరఁ జూతుమే యొకనాఁడు చూడ్కు లలరఁ। బ్రభుఁడు మాతో నర్మభాషలు భాషింపవిందుమే యొకనాఁడు పీనులలరఁ। దనువులు పులకింపఁ దయితుండు డాసినఁ గలుగునే యొకనాఁడు కౌఁగిలింపఁ। బ్రాణేశు నమ్మేల పాసితివనిమా

డుందొరకు నేనెయొక నాఁడుతో ద్రుపదఁగ।వచ్చునే హరి మేమున్న వనముఁజూడఁ।దలఁచునే భర్తమాతోడితసులు తెరఁగు।
చెప్పునే విభిము వ్వాన్నథుఁ దిట్టుపడక।యెఱుఁగబలుకుమహాత్మనీ కెఱుఁగవచ్చు॥వ॥ అనిమఃఖార్ణవమగ్నంబైన గోపకులంబు
నుద్ధరింపుము రమానాథయని గోపికలువగచితదనంతరంబనుఱియునుద్ధవనిగదితంబులైనకృష్ణసందేశంబువలన విరహవే
దనలువిడిచి యుద్ధవునింబూజించిరిట్లు కృష్ణలీలావర్ణనలు సేయుచు వ్రేపల్లెనుద్ధవుండుగొన్ని నెలలుండినందామలవీక్షా
నిమఱిరథారూఢుండై చనిచని॥క॥ సారమతిఁబ్రణుతి సేయుచు।నారయనుద్ధవుఁడుగాంచెనఘుసంహారి।న్వారిన్మధురా
నగరవిహారిఁ రిపుజనమదాపహారిఁ శౌరిఁ॥ వ॥ కనియథోచితంబుగాభాషించుచుఁదనచేతనందామలు పుత్తెంచిన
కానుకలుబలకృష్ణులకునుగ్రసేనునికిఁ వేఱువేఱయిచ్చెనని చెప్పి శుకుండుపరీక్షిన్నరేంద్రునకిట్లనియె॥మ॥తనుమున్నంగ

——శ్రీ కృష్ణుండుఉద్ధవునితోఁజేరుకొని కుబ్జాగృహంబునకునఱుగుట. శ్రీ——

జకేళిఁగోరినలతాతన్వికరతిక్రీడల।న్దనుపంగోరిజనార్దనుండటిగెరత్నస్వర్ణమాల్యాను లే। వనభూషాంబరధూపదీపపరి
దీప్తంబై మనోజప్రదీపనమైయున్న తదీయ గేహమునకున్నంచేఘసంచేఘుఁడై॥ఇట్లఱిగితద్గేహంబున॥గీ॥ కామశరము
వోలెఁగమలారికళవోలె।మెలఁగియాడనేర్పు మెఱుఁగువోలె।నిఖిలభువన మోహినీదేవతయుఁబోలెఁ। జెలువు మెఱసి
యున్న చెలువఁగనియె॥మ॥హరియేతెంచినలేచిసంభ్రమముతోనాళీసమూహంబుచే। సిరియొప్పన్విహితోపచారము
లుతాఁజేయించి సౌవర్ణసం।వరతల్పస్థితుఁజేసియుద్ధవునినుద్యత్ప్రీతిఁబూజించిభా। సురపీఠంబుననుండుమంచుమదినా
త్మసుకృతంబుశోభిల్లఁగన్॥క॥ఆళీనివహనివేదిత।మాలావ్యగనాభిపంకమణిమయభూషా।చేలాలంకృతయగుచును। హే
లావతిగోరెవనరు హేతుణుఁగవయన్॥ క॥లీలావతిసుకృతోల్లస।దేలాకర్పూరమిళితహితమధురమహో।హాలారసపాన
మద।శ్రీలాలితయగుచునబలచేరెఁగృష్ణున్॥మ॥సరసాలోకనవృష్టి పైఁగురియుచున్నవ్యగ్వచోవైఖరిన్। గరగన్జేసి
సువర్ణకంకణసముగ్రంబైన సైరంధ్రికేల్గరపద్మంబునఁబట్టితల్పమునకాకర్షించిగంభీరత।స్వరిరంభాదులనానవుచ్చిమరు
సంభావించుచు న్వేడుకన్॥ ఉ॥జాతియుఁగాలముంగళయుసత్త్వము దేశముభావచేష్టలు।న్ధాతువుఁ బ్రాయముంగుణముఁ
దద్దశయున్హృదయంబుఁజూడికయున్।బ్రీతివిశేషముం దెలిసి పెక్కువిధంబులఁదొయ్యలిన్మనో। జాతసుఖంబులంద
నిపె శౌరివధూహృదయాపహారియై॥క॥కరపద్మంబులమాధవుఁ।గర మొప్పంగౌఁగిలించి కామానలము। న్గరభోరువువర్జిం
చెను।గరనురుదనితోడిశీతకరముఖులలరన్॥మ॥సనకాహుల్లలపోసి కాననివిభున్సర్వప్రభున్చుర్లభున్। మును దానిచ్చిన
యంగరాగసుకృతామోదంబునన్గూడియున్।ఘననిర్వాణవిభూతియిమ్మనకనాకంజాక్షియేఁబాయఁజా। లననుంగొ
న్నిదినంబులంగభవకేళిందేల్చవేనావుడున్॥గీ॥వనితగోరుకొనినవరమిచ్చి శౌరియా।యుద్ధవుండుదానునువిపయిల్లు। వె
డలిరపుడుతియ్యవిలుకాఁడుసురభితోఁ।దీగెయిల్లువెడలు తెఱఁగు మెఱయ॥క॥ఏవేదంబులఁగాననిదేవోత్తముఁగాంచిము
క్తి తెరువడుగకరా। జీవేశుఁణరతియడిగెను।భావింపఁదదీయకర్మఫలమెట్టిదిరా॥క॥కారుణ్యంబునఁగృష్ణుఁడు। దారుణ్యా
ము మెఱసిమదనతంత్రంబులలీ।లారణ్యవీథిఁదేల్చెను।సైరంధ్రిన్విభవవిజితశక్రపురంధ్రిన్॥వ॥ తదనంతరంబకృష్ణుం
డుద్ధవరామసహితుండై హస్తిపురంబునకునక్రూరునింబనుపందలంచితద్గృహంబునకుంజనిన నతండువారలంగని లేచి
రామకృష్ణులకునమస్కరించి యుద్ధవుంగౌఁగిలించుకొని వారినందఱయథావిధింబూజించి హరిపాదంబులు దనతొడల
మీఁదనిడుకొనియిట్లనియె॥క॥అనుచరులుఁదానుఁగంసుఁడు।సనియెన్నీచేతజమునిసదనంబునకున్। ఘనులారమీబలంబు
న।నొనరఁగయాదవులవంశముద్ధృతమయ్యెన్॥ వ॥మహాత్ములారామీరువిశ్వాదిపురుషులరు,విశ్వకారణులరు, విశ్వమ
యులరుగుట,మీకుఁగార్యకారణంబులు లేవవధరింపుము-పరమేశ్వరానీవురజోగుణంబుననఖిలంబునుసృజియించి కారణ
రూపంబునఁదనప్రవిష్టుండవై కృతదృష్టకార్యరూపప్రపంచాకారంబునదీపింపుదువు,కార్యరూపచరాచరదేహంబుల
కుంగారణంబులైనభూప్రముఖంబులనుగతంబులైనఁగార్యరూపదేహంబులునైప్రకాశించుచందంబున నొక్కండవు
కారణహితుండవు నాత్మతంత్రుండవునై యుండియువిశ్వాకారంబునఁజెక్కసుదువు సృష్టిస్థితిలయంబులఁజేయుచుండి
యువిజ్ఞానమూర్తివగుటన్బరిభ్రాంతుండై నజీవునిభంగినుణకర్మబద్ధుండవుకావు కావునసిద్ధంబుతన్నిమిత్తంబునబంధ
హేతువుసిద్ధింపదు॥సీ॥పరగజీవునికైనబంధమోక్షములంటవంటునేపరతత్త్వమైననిన్ను।నంటునేయీశదేహాద్యుపాధు
లునిర్వచనీయములుగానవరుసనీకు। జన్మంబుజన్మసంశ్రయభేదమును లేమకావునబంధమోక్షములు లేవు।గణుతింపని
న్నులూఖలబద్ధుఁడనుటయునహిమక్తుఁడనుటయునస్మదీయ।బాలబుద్ధిగాదెపాషండముఖరమా। ర్గములచేతనీజద్దితార్థ।
మైనవేదమార్గమడఁగిపోవచ్చిన।నవతరించినిలుపుదంబుజాక్ష॥క॥ఆనీవుధరణిభారము।మానిచిరకక్కసులనెల్లమర్దించుట

కై।యానకమందుభియింటను।మానకజన్మించితివిసనందితకీర్తిన్॥మ॥త్రిజగత్పావనపాదతోయములచే దీపించి వేదామర।ద్విజముఖ్యాకృతివైననీవుకరుణన్విచ్చేయుటంజేసిమా।నిజగేహంబులుధన్యతంగదనరెంబో నిన్నార్యులర్చింపఁగా। నజితత్వంబులువారికిత్తువనుకంపాయత్తచిత్తుండవై॥శా॥ఏపుణ్యాతిశయప్రభావమున నోయీజన్మమందిక్కడ। నీన్నిపాదంబులుగంటిని న్నెఱింగితిన్నీవుర్విగృహపాలుండవై। నాపైనర్మిలిఁజేసిమాన్పఁగదవేనానాథనాగారశాం। తాపుత్రాదులతోడిబంధనముభక్తవ్రాతచింతామణీ ॥ వ ॥ అనిపలికినగుచున క్రూరునికిమాటలవలన సంసారసంబంధంబ

శ్రీ కృష్ణుండక్రూరునిహస్తినాపురంబునకుఁబంపుట. శ్రీ

గుమోహంబుగీలుకొలుపుచుహరియిట్లనియె॥ క॥బంధుండవుసద్బ్యోహిత।సంధుండవువావిఁజూడజనకుఁడవుకృపా। సింధుండవెల్లగుణముల। నంధుండవుగావుప్రోవనర్హులమెందున్ ॥ చ ॥ కొలుచురుమర్త్యులిష్టములుగోరిశిలామయచేవసంఘమున్। జలమయతీర్థసంఘమునుసంతతమున్నటువారుగొల్వఁగా। వలవనరాముగాకభగవత్పదభక్తులరైనమీక్రియన్।సొలయకదేవతీర్థములుచూచినయంతనెకోర్కులిచ్చునే॥వ॥మహాత్మాపరమభాగవతుండవైననీవుమాకభీష్టంబులొనరింపనర్హుండవువినుముపాండురాజుపరలోకగతుండైనఁగుంతీసహితులైనపాండవులుధృతరాష్ట్రశాసనంబుననేలెంచికరిపురంబుననున్నవారఁటనిజపుత్రమోహితుండగునయ్యంధనృపతివారియందుసమత్వంబునం జరింపఁడఁటకావున॥ క ॥ వారలుబంధులుగావున। వారలకునుమేలొనర్చివారలరంగా। వారింపవలయుదుఃస్థితి। వారిజరిపువంశపావ్మువారింజూడన్॥వ॥అనిపలికిసంకర్షణోద్ధవసహితుండై హరినిజగృహంబునకుఁజనుటయునక్రూరుండు కౌరవరాజధానియగుకరిపురికరిగియందుధృతరాష్ట్రభీష్మవిదురబాహ్లీకభారద్వాజగౌతమదుర్యోధనకర్ణాశ్వత్థామాదులన్ గుంతీసహితులైనపాండవులండక్కినబంధువులనుంగనియథోచితసత్కారంబులనొందితత్తద్వృత్తనంబు లెఱింగికొనుచుఁగొన్నిదినంబులుండనొక్కనాఁడువిదురుండువిననేకతంబుననక్రూరునికిఁగుంతియిట్లనియె ॥ శా ॥ అన్నాతల్లులుదండ్రులున్నగినులున్నల్లుండ్రుమద్భ్రాతలు।న్నిన్నుంబొమ్మనువేళనేమనిరిమానెవ్వల్వి చారింతురే। యున్నారాసుఖయుక్తులైనృగవృకవ్యూహంబులోనున్నరే।ఖన్నేనిక్కడనున్నదానఁగుమనఃకౌరవ్యమధ్యంబునన్॥మ॥కఱపించెన్ఫణికోటిచేలతికలంగట్టించిగంగానది। న్నెఱఁద్రోపించెవిషాన్నితాన్నమొసఁగెన్నిద్రారతిన్జెందియే। మఱియుండన్బొడిపించెనాయుధములన్మత్పుత్రులందేమియున్। గొఱగాఁడీధృతరాష్ట్రసూనుఁడుమహాక్రూరుండుక్రౌర్యంబునన్॥మ॥బలుఁడుంగృష్ణుఁడునెన్నఁడైనఁదనులోభాషించిమేనత్తబి। డ్డలకున్మేలుఁదలంతురేవగపులన్ డయ్యంగఁబాలయ్యెనే। జలజాతాక్షుఁడుభక్తవత్సలుఁడిరాచక్రంబుభాగించియి।మ్ములనిప్పించునెనాకుమారకులకున్ముఖ్యప్రకారంబునన్॥వ ॥ అనిపలికికృష్ణునిఁజిత్తంబుననిల్పి నమస్కరించి సంకీర్తనంబుచేసి సర్వాత్మసర్వపాలక పుండరీకాక్ష శరణాగతనైననన్నురక్షింపురక్షింపుమనివగచుచున్నకుంతికి నక్రూరుండువిదురసమేతుండై ప్రియవచనంబుల దుఃఖోపశమనంబుచేసివీడ్కొనిబంధుమిత్రమధ్యంబున సుఖోపవిష్టుండైన ధృతరాష్ట్రునకిట్లనియె ॥ ఉ ॥ నీయనుజుండు పాండుధరణీ

శ్రీ అక్రూరుండుధృతరాష్ట్రునితోహితోపదేశరూపముగాసంభాషించుట. శ్రీ

విభుఁడీల్గిననీవుభూమిధ। గ్న్యాయతబుద్ధినేలుచుఁబ్రజావలిఁగాఁచుచుఁగౌరవంబుతోఁ। బాయకలోకులందుసమభావతఁజేసితివేనిఁగీర్తియున్। శ్రేయముఁగల్గువేయొకటిఁజేసినదుర్గతిగల్గుభూవరా ॥ సీ ॥ అవనీశపాండవు లందునీనందనులందుసమానుండవగుటబుద్ధి। యెవ్వనితోయోగమిందెవ్వనికినిత్యమంగనాగారపుత్రాదికములు।వలసనయ్యెడిదేమివసుమతినొకజంతువుదయింపనొకజంతువుక్కడంగు। నొకఁడుపుణ్యముఁజెందునొకఁడుపాపమునొందుమీనజీవనభూతమిళితజలము।తత్తనూజులెల్లుద్రావుచురట్లుమూ।ఢాత్మువిత్తమెల్లనపహరింతు।రహితులైనకొడుకులటమీఁదమనిరైనఁ।జచ్చియైనఁదండ్రిజాడఁజనరు॥క॥కావునమూఢాత్ముఁడవై।నీవార్జించినధనంబునీపుత్రులుచుః। ఖావహులుపంచుకొనఁగా।ఖహావరనిందితుఁడవగుదుభూనాకములన్॥ శా॥ నిందంబొందకుమయ్యయీతనువుదానిద్రాకళాదృష్టమా।సందోహంబువిధంబునిల్వదుసుమీజాత్యంధతంబొందియున్। మందప్రజ్ఞతలేలచేసెదవుసవ్యాజ్ఞానచక్షుండవై। సందేహింపకయిట్టుపాండవులకున్సర్వంసహాభాగమున్॥అనినధృతరాష్ట్రుండిట్లనియె.సీ॥నీమాటమంచిదినిశ్చయమగునైననస్థిరంబైనహృదయాంతరంగ।మందునిల్వదుసుధామాదలస్ఫటికశిలాతతద్యుతితటిల్లతికభంగి।నమృతంబునొందియునానందితుఁడుగానినరుమాడ్కినేనునానందమొంద। నీశ్వరాజ్ఞావిధమెవ్వఁడుదప్పింపనోపువిజ్ఞానిరైయుండియైన।విశ్వమెల్లఁజేసివిభజించిగుణముల।నెవ్వఁడనుసరించెనెవ్వఁడవని।భారమెల్లఁబాయఁబ్రభవించెదేవకి। కెవ్వఁడాత్మతం

త్రుఁడీశ్వరుండు॥ వ॥ అట్టికృష్ణునకునమస్కరించెద,నానందనందనుని,దివ్యచిత్తంబునంగలతెఱంగునం,బ్రతుకంగలవార
మనివీడ్కొలిపిన,నక్రూరుండతనితలంపెఱింగియిట్లనియె,నీతలంపుఁగనుంగొంటి,నీకిష్టంబగునట్లువర్తింపుమనిపలికి, మ
ఱలిమధురకుంజనుదెంచి,తదీయవృత్తాంతంబురామకృష్ణులకెఱింగించె, నంతఁగంసభార్యలగు, నస్తియుం,బ్రాస్తియువి
ధవలైదుఃఖించుచుం,దమతండ్రియైనజరాసంధునికడకుంజని॥ శా॥ వాండ్రున్వీండ్రును రాజులేయనుచుగర్వప్రౌఢితో

—— జరాసంధుఁడుమధురమీఁదదండెత్తివచ్చికృష్ణునితోయుద్ధముసేయుట. ——

యాదవుల్।వేండ్రంబైనబలంబుతోమధురకున్వేవచ్చినిష్కారణం।బాండ్రన్బిడ్డలుబంధులున్వగవఁగంసాదిత్యమానా
ధులన్।దండ్రీచంపిరికృష్ణుచేతనిటువైధవ్యంబువచ్చెన్సుమీ॥ వ॥ అనినవినిప్రళయకాలానలంబుతెఱంగునమండిపడి,శోక
రోషంబులుబంధురంబులుగా,జరాసంధుండిట్లనియె॥ శా॥ యేమీకంసునిఁగృష్ణుఁడేరణములోహింసించెనోచెల్లనా।సా
మర్థ్యంబుఁదలంపడించుకయుమచ్చండప్రతాపానలో।ద్దామార్చుల్వడినేఁడుగాల్చుయమసంతానాటవీవాటిక।న్భూ
మింగ్రుంగిననింగివ్రాకినమహాంభోరాశిలోఁజొచ్చినన్॥ క॥ యాదవవిరహితయగుఁబో।మేదినినాచేతనేఁడుమీఁదుమి
గిలిసం।పాదితబలులైహరిరు।ద్రద్రుహిణేంద్రాదులెవ్వరడ్డంబైనన్॥ అనిపలికి, సమరసన్నాహసంకులచిత్తంబునఁ,గో
పంబుదీపింప,సంగరభేరివ్రేయించికదలి॥ క॥ దక్షుండైయిరువదిమూఁ।డక్షౌహిణులైనబలములనుగతములుగా।నక్షీణమ
జరాసంధుఁడు।ప్రక్షోభముతోడమధురపైఁజనియెన్నృపా॥ క॥ గంధేభతురగరథభట।బంధురచరణోత్థితోగ్రపాంసు
పటలరయా।గాంధీభూతములైదివి।మంధరగతినడచెనపుడుమార్తాండహరుల్॥ వ॥ ఇట్లుచని,నిరంతరకిసలయపత్రకోర
కకుసుమఫలభారవినమితవృక్షవిలసితమహోద్యానంబును,నుద్యానవనభాగవలమానజలోన్నయనదారుయంత్రలతా
నిబద్ధకలశవిముక్తసలిలధారాశీకరపరంపరాసంపాదితవర్షాకాలంబును,గాలకింకరసదృశవీరభటరథతురగసామజసం
కులంబును,సులాచారధర్మప్రవీణపౌరజనభూసురంబును,సురాభేద్యమాన మహోన్నతాట్టాలకయంత్రభయంకర
ప్రాకారచక్రంబును,జక్రసారసహంసాదికలకలరవకలితసరోవరంబును, సరోవరసంఫుల్లహల్లకకమలపరిమళమిళిత
పవనవిరాజితంబును, జితానేకమండలేశ్వరభూషణ మణిగణరజోనివారితమదగజేంద్రదానజలప్రభూతపంకంబును,
బంకరహితయాదవేంద్రదత్తసువర్ణాచలకల్పతరుకామధేనుసమృద్ధితవిద్వజ్జననికేతనంబును, గేతనసన్నిబద్ధచామరసు
యారచాపశింజినీనినద.పరిపూరితాభ్రంబు, నభ్రంలిహమహాప్రాసాదసౌధగవాక్షరంధ్రనిర్గతఘనసారధూపధూ
మపటలవిలోకనసంజనితజలధరవిభ్రాంతశిఖండితాండవరుచిరంబును,జిరతరానేకదేవాలయఘోష్యమాణతూర్య
నినదపరిభావితపారావారకల్లోలఘోషంబును,ఘోషకామినీప్రాణవల్లభబాహుదండపరిరక్షితంబునునై,పరులకసల
క్షితంబైన,మధురానగరంబుచేరి, వేలాలంఘనంబుచేసి, వెల్లివిరిసినమహార్ణవంబుతెఱంగున, బట్టణంబునకుముట్టణం
బుచేసి,చుట్టునువిడిసిన,జరాసంధునిబలౌఘంబుగని, వేలావిదుండగుహరితనమనంబున॥ మ॥ అయిదున్నాలుగునాఱురెం
డునిరుమూఁడక్షౌహిణుల్సుట్టిసం।ఛాదించెన్బురమెల్లమాగధునెడన్సామంబుదానంబుసం। భేదంబున్బనిలేదుదండవి
ధిశోభిల్లంబ్రయోగించియీ।భూదేవీవరభారమెల్లనుడుపంబోలున్జయోద్భాసినై॥ క॥ ఏనవతరించుటెల్లను। మాను
గజతురగాంతధరణిమండలభరమున్।మానుపుకొఱకుంగాదే।పూనెదనిదిమొదలుదగిలిభూభరమడఁపన్॥ గీ॥ మగధనా
థుఁబోరమడియింపఁబోలదు।మడియకున్నవీఁడుమఱలిమఱలి। బలముఁగూర్చుకొనుచుఁబఱతెంచుఁబఱతేరఁ। ద్రుంపవ
చ్చునేలదోసఁగుదొఱఁగ॥ వ॥ అనియిట్లుచింతించుచున్నసమయంబుననభోభాగంబుననుండి, మహాప్రభాసమేతంబులు
ను,సపరిచ్ఛదసూతంబులు, ననేకబాణబాణాసనచక్రాదివివిధాయుధోపేతంబులునైన, రథంబులురెండుమనోరథం
బులుపల్లవింప,దైవయోగంబునంజేరవచ్చినంజూచి,హరిసంకర్షణునకిట్లనియె॥ శా॥ కంటేరామరథంబులాయుధములు
న్నాథప్రకాశంబులై।మింటన్వచ్చెనువీనిఁగైకొనిసురల్మెచ్చన్నృపశ్రేణులన్। బంటింపంబనిలేదుచంపుముధరాభారం
బువారింపుమీ। వెంటన్నీయవతారమున్సఫలమావేవేగలెమ్మాజికిన్॥ అనిపలికి॥ క॥ ఖరులైదృఢకవచధను।శ్శరులైయధిగ
తరథానుచరులైమదవ। త్కరులైఘనహరులైబల। హరులయ్యెడనాజికేఁగిరతిభీకరులై॥ ఇట్లుసమరసన్నాహంబు
నం,బురంబువెడలి॥ ఉ॥ అన్యులుతల్లడిల్లదనుజాంతకుఁడొత్తెగభీరఘోషకా। తిన్యమహాప్రభావవికటీకృతపద్మభవాండ
జంతుచై।తన్యముధన్యమున్దివిజతాపసమాన్యముఁబ్రీతభక్తరా। జన్యముభీతదుశ్చరితశాత్రవసైన్యముఁబాంచజన్య
మున్॥ క॥ సింధురభంజనపూరిత।బంధురతరశంఖనినదభారమునజరా। సంధునికింగలసైన్యము। లంధములైసంచలించె
నాహవభూమిన్॥ అయ్యవసరంబునమాగధుండుమాధవునకిట్లనియె॥ సీ॥ అదలించిరొప్పంగనాలమందలుగావుగంధగజేం

ద్రసంఘములుగాని।పరికించివినఁగనంభారవంబులుగావువాజీంద్రహేషారవంబుగాని। పదహతిఁగూల్పంగఁబాతబండ్లై నుగావునగసమానస్యందనములుగాని। ప్రియములాడంగనాభీరలోకముగాదు కాలాభవైరివర్గంబుగాని।యార్పవనవహ్నిగాదు బాణాగ్నిగాని।మఱియబృందావనముగాదు మొనలుగాని।యమునగాదు నటింపఘోరాజిగాని। పోరునీ కేల గోపాలసామ్మసామ్ము॥మ॥తరుణింజంపుటయోబకు నైడపుట్టోధాత్రీజముల్గూల్చుటో। ఖరునింద్రుంపుటయోఫణింబఱపుటోగాలిన్నిబంధించుటో।గిరిహస్తంబునఁదాల్చుటోలయమహాగ్నిస్ఫారదుర్వారదుః।ఖ్ఖరబాణాహతి నెట్లునిల్చెదవుసప్రాణుండవై గోపకా॥అదియునుంగాక॥సీ॥గోపికావల్లకీఘోషణంబులుగావుశింజినీరవములుచెవుడుపఱచు।వల్లవీకరముక్తవారిధారలుగావుశరవృష్టిధారలుచకుచేయు।ఘోషాంగనాపాంగకుటిలాహతులుగావునిశితాసి నిహతులునిగ్రహించు।నాభీరకామినీహస్తాబ్జములుగావుముష్టిఘాతంబులుమురువడంచు।నల్లద్రేపల్లెగాదు ఘోరావనీశ।మకరసంఘాతసంపూర్ణమగధరాజ।వాహినీసాగరంబిదివనజనేత్ర। నెఱసినినుదీవికై వడి నేఁడుముంచు॥అనిన శ్రీహరియిట్లనియె॥ఉ॥పంతము లేలతొల్లిజనపాలురఁబోరులగెల్చినాఁడవం।ద్రంతియచాలదేబిరుదులాడుట బంటుతనంబుత్రోవయే।యింతటదీఱ నేమగధయేటికిఁద్రే లెమనీవయేలక।ల్పాంతము హూగ్రపావకునినై నహరింతువరింతుసంపదన్॥ క॥గోపాలుఁడవనిపలికితి।భూపాలక దీన నేమిపోరాడఁగా।గోపాలమహీపాల। వ్యాపారాంతరము దెలియవచ్చుంబోరన్॥అనినరోషబంధురుండై జరాసంధుండిట్లనియె॥ఉ॥బాలుఁడవీవుకృష్ణబలభద్రునిఁబంపురణంబు సేయగో।పాలకబాలుతోడజనపాలశిఖామణినైనమాగధుం। డాలము సేసెనంచుజనులాడెడిమాటకుసిగ్గుపుట్టెడి।న్వాలుఁదొలంగుదివ్యశరజాలురమమ్ముజయింపవచ్చునే॥అనినగధరుండిట్లనియె॥క॥పొగడుకొనుదు రేశూరులు।నుగటిమిఁజూపుదురుగాక మాగధనీకు।న్మగతనముగలిగె నేనియుఁ।దగు మెఱయ ‡వికత్థనములుదగదీపోరన్॥ అనిరోషించి॥ చ॥పవనుఁడు మేఘ రేణువులభానుకృశానులఁగప్పుకైవడి।న్వివిధబలౌఘముంబనిచి వేగనమాగధుఁడావరించెభూ।మ్యవనచరిష్ణులన్విమతమానవనాథనిరాకరిష్ణుల।న్దివిషదలంకరిష్ణులనతిస్థిరజిష్ణులరామకృష్ణులన్॥మ॥హయహేషల్గజబృంహితంబులురథాంగారావముల్మింజినీ। చయటంకారములున్వివర్ధితగదాచక్రాస్త్రనాదంబులున్।జయశబ్దంబులు భేరిభాంకృతులునిస్సాణాది ఘోషంబులు। న్క్షయసప్రక్రియ నొక్కటైకనెగసెన్బ్రహ్మాండభేద్యంబుగన్॥వ॥మఱియునయ్యెడమాగధమాధవవాహినులు రెండునొండొంటిందాఁకిరౌద్రంబునసంవర్తసమయసముద్రంబులభంగినింగికెంబొంగి చెల్లఁగిచలంబునందలపడిపోరు నెడమసరుకవిసిమహారణ్యంబులు వెలువడిమార్కొనుమదగజంబులమాడ్కి,మహోన్మత్తంబులగు కంఠీరవంబులగ్రద్దన,దుర్లభంబులగుశరభంబులచాడ్పునం,బ్రచండంబులగుగండభేరుండంబులగమనికం,దమతమమొనలకుందలకడచివీరరసంబులువివిధరూపంబులై నవిధంబులంబదుగురు నాల్వురేవురుగములై కులకుధరగుహాంతరాళంబులునిండ సింహనాదంబులొనర్చుచు,నార్చుచు,నట్టహాసంబులు సేయుచు,నరివీరులరోయుచు,పటహకాహళభేరీశంఖశబ్దంబులకునుబ్బుచు,గర్వంబులంబ్రబ్బుచు,గదలద్రేయుచుఁ,గాండంబు లేయుచు,ముద్గరంబులనొత్తుచు, ముసలంబుల మొత్తుచుఁ, కుంతంబులగ్రుచ్చియొత్తుచుఁ,గరవాలంబులంద్రెంచుచుఁ,జక్రంబులంద్రుంచుచు,శస్త్రంబులందఱుగుచుఁ,జిత్రంబులందిఱుగుచుఁ, బరిఘంబులఁద్రిప్పికొట్టుచుఁ,బ్రాసంబులఁబెట్టుచు, శూలంబులఁజిమ్ముచు,సురియలఁగ్రుమ్ముచు, బహుభంగులఁబరాక్రమించుచు,వీరభటులనిబిడనీరంధ్రనేమినిర్ఘోషంబులనాకాశంబునిరవకాశంబుగ,ననర్గళచక్రమార్గణంబులంబడుపదాతులును,జదియునరదంబులును,వివిధాయుధప్రయోగంబులవైరుల ద్రచ్చివందరలాడురథికులును, రథికశరపరంపరలఁగంపింపక మహామోఘ మేఘధారలకుఁజలింపని,ధరణీధరంబులచాడ్పున,రథంబులకుంగవిసి,కల్పాంతకాలదండిదండప్రచండంబులగు,శుండాదండంబులుసాఁచియాఁచికడనొగలాడసితిగిచి,కుదిచి,విరిచి*కూబరములునుఱుములుగజిఱజిఱంద్రిప్పివైచియు,భటులంజటులగతిబంతులక్రియ నెగరవైచి, దంతంబులగ్రుచ్చియు, ఘోటకంబులవ్రచ్చియు,విచ్చలవిడిందిరుగుకరులును,వజ్రివజ్రధారలకుందప్పికకుప్పలకు నెగయుఱెక్కలుగలగిరులసిరులం,బక్కెఱలతోడ,హేషారవభీషణంబులై మనోజవంబుగలతురంగంబులంబఱపితురంగపదపాంసుపటలప్రభూతబహులాంధకారంబులుకరకలితకరోరఖడ్గమరీచిజాలంబులనివారించుచు,నానాప్రకారంబులంబ్రతివ్యూహంబులంజించి చెండాడురాహుత్తులుంగలిగి సంగ్రామంబుభీమంబయ్యెనందు॥క॥చెడురథములఁదెగుహరులును।బడుకరులునుమడియుభటులుఁబఱచురుధిరముల్। మడియుతలలూరుగుతనువులు। పొడియగుతొడవులునుమధురిపునిదెసఁగలిగెన్ ॥ క ॥ భీతంబై హతసుభట।వ్రాతంబై భగ్నతురగవారణరథసంఘాతంబై విజయశ్రీ।వీతంబై యదుబలంబువిరిగెనరేంద్రా॥ శా॥ యోధాగ్రేసరుఁడాహలా

‡వికత్థనము।వ్యర్థవాక్యములు. *కూబరము।నొగ. కకుప్పు।దిక్కు. పక్కెఱ।కవచము.

యసుఘుఁడులోకోత్కృష్టబాహాబల। శ్రీధారేయుఁడుగృష్ణుఁడిట్టిఘనులఁజిత్రంబు నేఁడిట్లుసం। రోధించెఁబలముం డెర ల్చెమగధేంద్రుండంచునీక్షించుచుఁ। సౌధాగ్రంబులఁబౌరకాంతలుమహానంతప్తలై రెంతయుఁ॥వ॥ ఇట్లుతనక్రీమొన లువిరిగిపాఱినంగనుంగొని సమగసంరంభంబునహరివిశ్వంభరాభరణ వేదండతుండాభంబులగుబాహుదండంబులఁబెం చివిజృంభించి బ్రహ్మాండకుహరకుంభపరిస్ఫోటనంబగుపాంచజన్యనినదంబు, నిబిడనిర్ఘాతశబ్దంబుగ, నుదంచితపింఛదా మంబుసంక్రందనచాపంబుగ, బ్రశస్తహస్తలాఘవంబునశరాకర్షణసంధానమోక్షణంబు లేర్పడక, నిర్వక్రచక్రాకా రంబుతోడమార్తాండమండలప్రభాప్రచండంబగుశార్ఙ్గకోదండంబు క్రొమ్మెఱుంగులుగ, దిగ్గజేంద్రకర్ణభీషణంబులగు గుణఘోషంబులుఘుమఘుమారావదుస్సహంబులైనగర్జనంబులుగ, రథతురంగమరింఖాసముద్ధూతపరాగపటలపరంప రాసంపాదితపుంజీభూతంబగు పెంజీకటియిరులుగ, ననుసమరసన్నాహచాతురీవిశేషంబులకుంజొక్కి నిక్కి కరంబులె త్తినర్తనంబులం బ్రవర్తించునారదాదులులీలాతాండవమండితమహోత్కంఠంబులగునీలకంఠంబులుగ, సుందరస్యంద ననేమిసిర్ఘోషభీతులైకుంభికుంభంబులపైవ్రాలువీరులుమత్తమయూరకేకారవచకితులై యువతికుచకుంభంబులమీఁద వ్రాలెడుకాముకులుగ, నానానరేంద్రరక్తపిపాసాపరవశంబులై వాచరచుచున్నభూతవ్రాతంబులువర్షవర్షేతినిస్వనం బులాసంగుచాతకంబులుగ, నభంగసంగరప్రేరకాండగుహలాయుధుండువృష్టికారణంబగుమందసమీరణంబుగ, ననల్పక ల్పాంతకాలనీలబలాహకంబుభాతినరాతిచతురంగదేహక్షేత్రంబులంబుంఖానుపుంఖంబులుగ, నసంఖ్యాతబహువిధది వ్యబాణవర్షంబుగురియు నెడ, శస్త్రాస్త్రపరంపరాసంఘట్టనజనితంబులగుమిడుగుఱులువర్షాకాలవిహితవిద్యోతమానఖ ద్యోతంబులుగ, విశిఖవికీర్ణకోటీరఘటితపద్మరాగశకలంబులింద్రగోపంబులుగ, మహితమార్గణవిదళితమత్తమాతంగకుం భముక్తికంబులువడగండ్లుగఁ, జటులార్ధచంద్రశరచ్ఛిన్నచరణంబులై కృష్ణకృష్ణనిలునిలుమనిపలుకుచుంగూలెడి మేను లుకృషీవలకరపరశుధారావిదళితమూలవిశాలసాలంబులుగ, భాసురభల్లభగ్నంబులైనవదనగహ్వరంబులవలనడుల్లె డుదంతపుంజంబులుమాలతీకుసుమమంజరులుగ, నవ్యనారాచభిన్నదేహంబులైదిగ్గనఁగ్రొగ్గండ్లవలనవెడలు రక్తస్యం దసందోహంబులతోసంచరింపక ప్రాణంబులువిడుచుశుండాలంబులుశలయేటులతోడికొండలుగఁ, గఠోరకాండఖండితం బులైనభుజాదండంబులతోడంగలసిపడినవజ్రమయకంఠికాభరణంబులుభోగిభోగసమేతకేతకీకుసుమంబులుగఁ, బ్రళ యార్ణవకల్లోలశబ్దసన్నిభంబులైనభేరీరవంబులుభీకరభేకీరవంబులుగ, దారుణేషు విలూనవాహవారణ మనుజమస్తి ష్కంబురొంపియునైసొంపుమెఱయనాఖీలకీలాలప్రవాహంబులుప్రవహించెనందుభుజంబులుభుజంగంబులుగఁ, గపా లంబులుకమఠంబులుగ, శిరోజంబులుశైవాలంబులుగఁ, గరంబులుమీనంబులుగ, హయంబులునక్రంబులుగ, గజంబులుదీ వులుగ, ధవళచ్ఛత్రంబులునురువులుగఁ, జామరంబులుకలహంసంబులుగ, భూషణరత్నరేణురాసులుపులినంబులుగ, నొ ప్పెనప్పుడు॥లయవిభాతి॥హసితహరినీలనిభవసనమువిశాలకటినసమనయనాద్రిపరిహసితమగుమేఘో । ల్లసనమువ హింపఁగరకిసలయముహేమమణివిసరవలయద్యుతులుదెసలతుదలంచుఁ। బసలఁగురియంగసరభసమునబలుండుదర హసితసుముఖాబ్జమున నెసఁగఘనకాలా। యసమయనుహోగ్రతరముసలమువడిన్విసరికసిమసఁగిశత్రువులనసువు లనుబాపెఁ॥లయవిభాతి॥ప్రలయసమయాంతకునిచెలువునఁగటాక్షముల నలఘుచటులాగ్నికణములుచెదరఁగోలా। హలముగసువర్ణమణివలయనిచయోజ్జ్వలితహలమువడిఁజాఁచిశిరములునురములున్నిర్దలితములుగన్నకలములుగనోన రింపఁగనిబెలుకురిజరాసుతునిబలముఱరణవీధిన్జ్వలితదనుజావలికిబలికిభయభీతసురఫలికిఁద్రిజగచ్ఛలికిహలికిఁదలడించెఁ॥ శా॥ రోషోద్రేకకళాభయంకరమహారూపంబుతోనెక్కఁచే। నీషాదండముసాఁచిలాంగలముభూమీశోత్తమగ్రీవలఁ। భూపాల్ రాలఁదగిల్చిరాఁదిగిచిసంపూర్ణోగ్రతిఁరోఁకటఁ । వేషంబుల్చెడమొత్తెరాముఁడురణోర్విన్నెత్తురుల్జొత్తి లఁ॥క॥హలిహలహృతకరికుంభ।స్థలముక్తాఫలములోలిఁదనరెఁగృషికలాం।గలమార్గకీర్ణబీజా।వలికైవడినద్భుతాహవ క్షేత్రమునఁ॥ క ॥ తలమివిహలిహలమువిసరుచు। నెఱిఁగదిసినబెగడివిమతనికరముచెడలై। వెఱఁగుపఃనోదుగునడఁగు ను।మలుపడుఁజెడుమడియుఁబొరలుమఱలుఁ దెఱలుఁ॥క॥ *హరితిగ్మగోశతంబుల।హరిదంతరమెల్లఁగప్పునాకృతిఁగడి

క్రీ॥ మొనలు। సేనలు. *హరితిగ్మగోశతంబులఁ॥హరి।సూర్యుఁడు, తిగ్మ।తీక్ష్ణములైన, గోశతంబులఁ।కిరణసముదాయ్యముచేత, హరిదంతర మెల్లఁ।దిఙ్మధ్యప్రదేశములనన్నింటిని, కప్పునాకృతిఁ।కప్పినట్లు, కడిమిఁ। పరాక్రమముచేత. హరితిగ్మగోశతంబులఁ।.హరి। శ్రీకృష్ణుఁడు, తి గ్మ।పదునుగలిగిన, గో। బాణములయొక్క, శతంబులఁ।నూఱులచేత, అతిభీకరుఁడై। మిగులవెఱపుగలుగఁజేయుచున్నవాఁడయి, హరిదంత రమెల్లఁ।దిశామధ్యప్రదేశములనన్నింటిని, కప్పెఁ। ఆచ్ఛాదించెను.

మిర్ । హరితిగ్మగోశతంబుల। హరిదంతరమెల్లఁ గప్పెనతిభీకరుఁడై ॥ సీ॥ పదుగు రేగురుదీర్ఘబాణముల్గాడినఁ గుదులుగ్రుచ్చినభంగిఁ గూలువారుఁ। దలలు ద్రెవ్వినమున్ను దారువీక్షించిన వారలనొప్పించి వ్రాలువారుఁ। బదములు దెగిపడ్డ బాహులఁ బోరి నిర్మూలిత బాహులై మ్రొగ్గువారు। *క్షతములరుధిరంబు జల్లింపనిర్ఝరయుత శైలముల భంగి నుండువారు। భ్రాతృపుత్రమిత్రబంధువుల్వీగిన। నడ్డమలుగు దెంచియడఁగువారు। వాహనములు దెగిన వడి నన్యవాహనాధిష్ఠులగుచు నెదిరి ద్రెళ్లువారు॥ మఱియును॥ శా॥ ఈ కాయంబులఁ బాసినంతట నెమా కెగ్గేమి జేతృత్వముర్। నీకుం జెల్లమకృష్ణ నిర్జరులమై నిన్నోర్తుమీమీఁదటర్ । వైకుంఠంబున నంచుఁ బల్కు క్రియదుర్వారాస్త్రభిన్నాంగులై। యాకంపింపకఁ గొందఱాడుదురుగర్వాలాపముల్ గృష్ణునిర్॥ ఇవ్విధంబున॥ క॥ జగతీశ యేమి చెప్పుదు। నగణితలయవార్ధి భయదమై మూఁగిన యమ్మగధేశు బలము నెల్లను। దెగఁ జూచిరి హరియు హలియుఁ దీవ్రక్రీడన్॥ క॥ భువనజనుఃస్థితివిలయము। లవలీలం జేయుహరికి నరినాశనమెంత విషయమైన మనుజుఁడై। భవ మొందుటఁ జేసిపొగడఁబడియెన్ గృతులన్॥ ఆసమయంబున॥ శా॥ ‡అంహఃకర్ములుదల్లడిల్ల భయదాహంకారుఁడై సీరి దోరంహంబొప్ప హలాహతిన్ రథనారథ్యంబులం గూల్చి తత్సంహారస్పృహఁ జొచ్చి పట్టెను జరాసంధున్మదాంధున్ మహాసింహంబున్ బ్రతిసింహముఖ్యముంబలశ్రీఁ బట్టునేర్పేర్పడన్॥ ఇట్లు పట్టుకొని। ఉ॥ †కుంఠితులైపరుల్బెగడ ఘోరబలుండు బలుండు వానిసోల్లుంఠములాడుచుం దిగిచి లోకభయంకరమైన ముష్టి చేఁ గంఠగతాసుఁ జేసి తమకంబున మొత్తఁగ భూభరక్షురో। తత్కుంఠుఁడు చక్రి మీఁదెఱిఁగి కార్యము గల్దని మాన్పియిట్లనున్॥ శా॥ దుఃఖింపంబనిలేదు పొమ్ము బలసందోహంబులన్నెన్మ్మి చేతఃఖేదంబెడలం గరమ్మురిపులం దండింపు కాదేని భూస్వఃఖేల్లజ్జన మెల్ల మెచ్చ నృపనీశౌర్యోన్నతుల్ చూపి మేదఃఖండంబులు భూతముల్దినఁదనుత్యాగంబు సేయం దగున్॥ వ॥ అనినగుచు విడిపించిన విడివడి, చిడిముడికినగ్గలంబైన సిగ్గున మ్రొగ్గి, నెమ్మొగంబు నూపక, కోపకపటభావంబులు మనంబునం బెనంగొనఁ, దపంబు చేసి వైన, వీరలం జయించెదనని, పలాయితులైన రాజులం గూడికొనుచు, జరాసంధుండు విరిగిచనియె, సురలు కుసుమవర్షంబులుగురియ, హలియు, హరియును, మధురానగరజనవందిమాగధ జేగీయమానులై, వీణావేణుమృదంగశంఖదుందుభినినదంబులాకర్ణించుచు, మృగమదజలసిక్తవిమలవీధికాశతంబును, వివిధవిచిత్రకేతనాలంకృతంబును, సువర్ణమణివజ్రజయస్తంభనిబద్ధతోరణసంయుతంబును, వేదనాదనినాదితంబును, సంతుష్టజనసంకులగోపురంబునునైన, పురంబు ప్రవేశించెనంత॥ ఉ॥ వెల్లువలైనవైరినృపవీరులనెల్ల జయించి వీటికిన్। బల్లిదులైనకృష్ణబలభద్రులు వచ్చుచునున్నవారరం। దుల్లములారఁ జూతమనియున్నతసౌధములెక్కి వారిపైఁ। బల్లవపుష్పలాజములఁ బౌరపురంధ్రులు చల్లిరెల్లెడన్॥ వ॥ ఇట్లు పురంబు ప్రవేశించి యుద్ధప్రకారంబెల్లను గ్రసేనునకెఱింగించి కృష్ణుండిచ్ఛావిహారంబులనుండె, మఱియు నెక్కువత్సరంబున, నమ్మాగధుండు, నుసీమమండలంబునం గల, దుష్టమహీపతులనెల్లం గూడుకొని, సప్తదశవారంబులు, సప్తదశాక్షౌహిణీబలసమేతుండై, మధురానగరంబుపై విడిసి, మాధవభుజాప్రాకారరక్షితులగు యాదవులతోడ నాలంబు చేసి, నిర్మూలితబలుండైపోయి, క్రమ్మరనష్టాదశయుద్ధంబునకు వచ్చునెడం, గలహవిద్యావిశారదుండగు, నారదుండు కాలయవనుకడకుం జని, యిట్లనియె॥ మ॥ యవనా నీవు సమస్తభూపతులబాహాఖర్వగర్వోన్నతిం। బవనుండభ్రములన్ హరించుపగిదిన్ఖండించియున్నేల

కాలయవనుండు శ్రీకృష్ణునిమీఁదదండెత్తి మధురాపురమును ముట్టడి వేయుట.

యా। దవులన్గెల్వవు వారలన్మ అచిరో దర్పంబు లేకుండిరో। యవివేకస్థితినొందిరో వెఱచిరో దైన్యంబునుం జెందిరో॥ క॥ యాదవులలోన నొక్కఁడు। మేదినిపై సత్వరేఖ మెఱసి జరాసం। ధాదులఁ దూలిం దోలెను। దాదృశుఁడిలలేఁడు పినవె తత్కర్మంబుల్॥ అనినవిని కాలయవనుం డిట్లనియె॥ శా॥ ఏమీ నారద నీవు చెప్పిననరుం డేరూపువాఁ డెంతవాఁ। డేమేరన్విహరించు నెవ్వఁడు సఖుం డెందుండునే పాటిదో। స్సామర్థ్యంబునఁ గయ్యముల్సలుపునస్మద్బాహుశౌర్యంబుసం। గ్రామక్షోణిభరించి నిల్వఁగలఁడే గర్వాఢ్యుఁడే చెప్పుమా॥ అనినవిని దేవముని యిట్లనియె॥ సీ॥ నీలజీమూతసన్నిభశరీరము వాఁడు తామరసాభనేత్రములవాఁడు। పూర్ణేందుబింబంబుఁ బోలెడి మోమువాఁడున్నతదీర్ఘబాహువులవాఁడు। శ్రీవత్సలాంఛనాంచితమహోరమువాఁడు కౌస్తుభమణిపతకంబువాఁడు। శ్రీకరపీతకౌశేయచేలమువాఁడు మకరకుండలదీప్తిమలయువాఁడు। రాజయుంతంతవాఁడనరానివాఁడు। మెఱసిదిక్కులనెల్లను మెఱయువాఁడు; తెలిసినే వేళలందైనఁ దిరుగువాఁడు। పట్టనేర్చినఁ గానిలోఁబడనివాఁడు॥ ఉ॥ యాదవుఁడెంతవాఁడు ప్రళయాంతకుఁడైననెదిర్చె నేనియున్। గాదనఁ బోరమత్కలహకర్కశబాహుధనుర్విముక్తనానాదృఢహేమపుంఖకఠినజ్వలదస్త్రపరంపరాసము। త్పాదితవహ్నికీల

*క్షతము|గాయము. ‡అంహఃకర్ములు|పాపాత్ములు. దోరంహంబు|బాహువేగము. †కుంఠితులై|మొక్కపోయినవారై. సోల్లుంఠములు|ఎగతాళిమాటలు.

ములభస్మముచేసెదఁదాపసోత్తమా॥ వ॥ అనిపలికి కాలయవనుండు మూఁడుకోట్లమ్లేచ్ఛవీరులం గూడుకొని శీఘ్రగమనం
బునం*దాడి వెడలి మథురాపురంబుమీఁద విడిసినం జూచి బలభద్రసహితుండై కృష్ణుండిట్లని వితర్కించె॥ సీ॥ యవనుండు

‡ విశ్వకర్మ కృష్ణనియోగంబున సముద్రములో ద్వారకానగరము నిర్మించుట. ‡

పురమెల్ల నావరించెను నేఁటి మెల్లి టి మెల్లుండియో నడుమను। మాగధుండును వచ్చి మనమీఁద విడియును యవనమాగధులు
మహాప్రబలులు। పురిరెండువంకలఁ బోరుచు రట్టిచో నోపినభంగి నెక్కొక్కచోట। మనము యుద్ధము సేయ మఱియు నె
క్కఁడు సొచ్చి బంధులనందఱఁ బట్టి చంపు। నొండె గొనిపోయి చెఱఁబెట్టును గ్రకర్ముఁ। డైన మాగధుఁడవి గాన యరివరులకు।
విడియఁ బోరాడఁగా రాని విషమభూమి। నొక్క దుర్గంబుఁ జేసి యందును పవలయు॥ వ॥ అని వితర్కించి, సముద్రునడిగిన
ముద్రమధ్యంబునఁ బండ్రెండు యోజనంబుల నిడుపు, నంతియ వెడల్పుంగల, దుర్గమప్రదేశంబు సంపాదించి, తన్మధ్యంబు
బునం గృష్ణుండు, సర్వాశ్చర్యకరంబుగ, నొక్క నగరంబు నిర్మింపుమని విశ్వకర్మం బంచిన॥ గీ॥ వరుణుపురముకంటె వాసవు
పురికంటె। ధనదువీటికంటె దండధరుని। నగరికంటె బ్రహ్మనగరంబుకంటెఁ బ్ర। స్ఫుటముగాఁగ నొక్క పురముఁ జేసె॥ అం
దు॥ క॥ ఆకసముతోడి చూలనఁ। బ్రాకారము పొడవు గలదు పాతాళమహా। లోకముకంటెను లోఁతెం। తో కలదా పరిఘ యెఱుఁ
గఁ దొరకదొక్కరికిన్॥ క॥ కోటయు మిన్నును దమలోఁ। బాటికి జగడింప నడ్డపడి నిల్చినవా। చాటులరుచిఁ దారకములు। కోటువ
లై కోటతుదలఁ గొమరారు పురిన్॥ శా॥ సాధుద్వారకవాటకుడ్యవలభిస్తంభార్గళాగేహళీ। వీథీవేదిగవాక్షచత్వరసభావే
శ్మప్రమాణప్రపా। సౌధాట్టాలకసాలహర్మ్యవిశిఖాసోపానసంస్థానముల్। శ్రీధుర్యస్థితి నొప్పఁ గాంచనమణిస్నిగ్ధం
బులై యప్పురిన్॥ శ॥ కూడి గ్రహంబులు దిరుగఁగ। మేడల తుద నెలవులందు మెలఁగెడి బాలల్। క్రీడింపరు పురుషులతో। వ్రీడం
దద్వేళలందు వినుమా వీటన్॥ ఉ॥ ఆయతవజ్రనీలమణిహాటకనిర్మితహర్మ్యసౌధవా। తాయనరంధ్రనిర్యదసితాభ్రమహా
గరుధూపధూమము। ల్తోయదపఙ్క్తులో యనుచుఁ దుంగమహీరుహరమ్యశాఖలన్। జేయుచునుండుఁ దాండవవిశేషముల
ప్పురిఁ గేకిసంఘముల్॥ గీ॥ సరసనడుచుచుండి సౌధాగ్రహేమకుం। భములలోన నినుఁడు ప్రతిఫలింప। నేర్పఱింప లేక నినులు
పెక్కండ్రంచుఁ। బ్రజలు చూచి చోద్యపడుచు రందు॥ ఉ॥ శ్రీరమణీయగంధములఁ జెన్నువహించుఁ బురీవనంబులం। గోరక
జాలకస్తబకకుట్మలపుష్పమరందపూరవి। స్ఫారలతాప్రకాండవిటపచ్ఛదపల్లవవల్లరీశిఫా। సారపరాగమూలఫలసంభృ
తవృక్షలతావిశేషముల్॥ క॥ శ్రీకరమై ద్విజనహృదయవ। శీకరములు మందపవనశీర్ణమహాంభః। శీకరములు హంసవిహం।
గాకరములు నగరిఁ గువలయాబ్జాకరముల్॥ క॥ నవకుసుమామోదభరా। జవనము రతిఖిన్నదేహజస్వేదాంభో। లవనము
సమధిగతవనము। పవనము విహరించుఁ బౌరభవనములందున్॥ క॥ బ్రహ్మత్వము లఘువగునని। బ్రహ్మాయు బిరుదులకు వచ్చి
పట్టఁడు గాకా। బ్రహ్మోదికళలఁ దప్పురి। బ్రహ్మజనుల్ బ్రహ్మఁజిక్కువఱుపరె చర్చన్॥ క॥ నగరీభూసురకృతలస। దగణితమఖ
ధూమపిహితమై కాకమహా। గగనము నీలంబగు నే। మిగులఁగ బెడఁగగు నెగ్రహసన్వృద్ధంబయ్యున్॥ క॥ తిరుగరు పలుకర్థుల వ
ను। సురుగరు ధనమిత్తురితరసుదతీమణులన్। మఱుగరు రణమునఁ బిఱిఁదికి। నఱుగరు రాజన్యతనయులా నగరమునన్॥ క॥ ర
త్నాకరమై జలనిధి। రత్నములీనేరదట్టి రత్నాకరమే। రత్నములఁ గొనుచు రిత్తురు। రత్నాకరజయులు వైశ్యరత్నములు పు
రిన్॥ క॥ తుంగంబులు కరహతగిరి। శృంగంబులు దానజలవశీకృతభృంగీ। భృంగంబులు శైలాభస। మాంగంబులు నగరి మత్త
మాతంగంబుల్॥ క॥ ప్రియములు జితపవనమనో। రయములు గృతజయము లధికరమణీయగుణా। న్వయములు సవినయము
లనిర్భయములు హతరిపుచయములు పట్టణహయముల్॥ క॥ పులులపగిదిఁ గంఠీరవ। ములక్రియ శలభములమాడ్కి ముదిత
మదేభం। బులతెఱఁగున నానావిధ। కలహమహోద్భటులు భటులు గలరా వీటన్॥ క॥ ఆవీటనుండువారికి। భావింపఁగ లే
వు తుఱుత్తిపాసాచులు త। ద్గోవిందకృపావశమున। దేవప్రతిమానులగుచు దీపింతురిలన్॥ సీ॥ ఆసక్తి కృష్ణముఖావలోకనమం
ద హరిపాదసేవనమంద చింత। వెఱపు నారాయణవిముఖకార్యములంద పారవశ్యము విష్ణుభక్తియంద। బాష్పనిర్గతి చక్రప
ద్యస్తుతులంద పక్షపాతము శార్ఙ్గిభక్తులంద। లేమి గోవిందాన్యలీలాచరణమంద శ్రమము గోవిందపూజనములంద। బంధ
మన్యుతపరదుష్టపథములంద। జ్వరము మాధవవిరహితక్షణములంద। మత్సరము లీశుకైంకర్యమతములంద। నరవరోత్తమవి
నుము తన్నాగరులకు॥ వ॥ మఱియు నప్పురవరంబున, హరికిం, బారిజాతమహీజంబును, సుధర్మయను దేవసభయును, దే
వేంద్రుండిచ్చెఁ, గర్ణైకదేశంబుల నలుపుగలిగి మనోజవంబులును, శుక్లవర్ణంబులునైన తురంగంబుల వరుణుండొసంగె
మత్స్యకూర్మపద్మమహాపద్మశంఖముకుందకుందకచ్ఛపనీలంబులను నెనిమిది నిధులఁగుబేరుండు సమర్పించె. నిజాధికారశు
ద్ధికొఱకుఁ దక్కిన లోకపాలకులును, దొల్లి తమకు భగవత్కరుణాకటాక్షవీక్షణంబుల సంభవించిన సర్వసంపదల మఱలన

* చాడి వెడలి| యుద్ధమునకు బయలుదేరి.

తిభక్తితోసమర్పించిరివ్విధంబున॥క॥దర్పించిచేసిపురమున।నర్పించెనువిశ్వకర్మమంగళగుణసం।తర్పితగహ్వరికినిగురు దర్పితమఃఖప్రవాహతరికిన్ హరికిన్॥వ॥ఇట్లువిశ్వకర్మనిర్మితంబైన,ద్వారకానగరంబునకునిజయోగప్రభావంబున,మ

శ్రీకృష్ణుండు నిరాయుధుండై కాలయవనుఁడు వెంటనంటపరుగెత్తుట.

థురాపురజనులనందఱం జేర్చి బలభద్రున కెఱింగించి,తదనుమతంబుననందనవనంబునిర్గమించు,పూర్వదిగ్గజంబుపెంపున మేరుగిరిగహ్వరంబు వెలువడుకంఠీరవంబు తెఱంగునహరిహయదిగంతరాళంబుననుదయించునంధకారపరిపంథికైవడి,మథురానగరంబు వెలువడినిరాయుధుండై యెదురవచ్చుచున్నహరింగని॥ మ॥కరిసంఘంబులు లేవు రావుతురగౌఘంబుల్ రథవ్రాతము। ల్వరిసర్పింపవు రారుశూరులుధనుర్బాణాసిముఖ్యాయుధో।త్కరముంబట్టఁడుశక్రచాపయుతమేఘస్ఫూర్తితోమాలికా।ధరుఁడొక్కండదెనిర్గమించెనగరద్వారంబునంగంటిరే॥శా॥ఎన్నేనయ్యెదినంబులీనగరిపైనేనుండి పోరాటకున్।మున్నెవ్వండును రాఁడువీఁడొకఁడునిర్ముక్తాయుధుండేగుదెం। చెన్నన్నోర్వఁగనో ప్రియోక్తులకునో శ్రీఁ గోరియోచూడఁడం।చున్నాత్మీయజనంబుతోడయవనేశుండిట్లుతర్కింపఁగన్॥క॥ విభులగు బ్రహ్మప్రముఖుల।కభిముఖుఁడై నడువకుండునట్టిగుణాఢ్యుం।డిభరాజగమనమొప్పఁగ।నభిముఖుఁడై నడిచెఁగాలయవనునకధిపా॥ఆసమయంబున నయ్యాదవేంద్రుని నేర్పడంజూచి॥మ॥వనజాతాక్షుఁడుసింహమధ్యుఁడురమావత్సుండుశ్రీవత్సలాం। ఛనుఁడంబోధరదేహుఁడిందుముఖుఁడంచద్దీర్ఘబాహుండుస।ద్వనమాలాంగదహారకంకణసముద్యత్కుండలుండీతఁడా।మునిసూచించి నవీరుఁడౌననుచునమ్మ్లేచ్ఛుండుగాఢోద్ధతిన్॥సీ॥చటులవాలాభీలసైంహికేయునిభంగిలాలితేతరజటాలలికమాలఁ।బ్రశయావసరబృహద్భానుహేలిద్యుతిఁబరుషారుణశ్మశ్రుపటలివ్రేలఁ। గాదంబినీఛన్నకాంచనగిరిభాతిఁ గవచసంవృతదీర్ఘకాయముమెఱ।వల్మీకసుప్తమర్వారాహికైవడికోశంబులోవాలుకొమరుమిగుల।నార్చిపేర్చిమించియశ్వంబుగదలించి।కమలసంభవాదిఘనులకైనఁ।బట్టరానిప్రోడఁబట్టెదననిజగ।దవనుఁబట్టఁగదిసెయవనుఁడధిప॥క॥ఇటుఁదన్నుఁబట్టవచ్చినఁ।బటుతరజవరేఖమెఱసిపట్టువడకది।క్తటములమరహరివాఱె।న్నటులగతిన్వాఁడుదోడఁజనుదేరంగన్॥అప్పుడుకాలయవనుండిట్లనియె॥మ॥యదువంశోత్తమపోకుపోకురణమీనర్హంబుకంసాదుల।న్గదనక్షోణిజయించితీవనిసమిత్కామంబునన్వచ్చితి।న్నుడితఖ్యాతులువీటిపోవనరికిన్వెన్నిచ్చియిబ్భంగినే।సుదురేరాజులురాజమాత్రుఁడవెవైగుణ్యంబువచ్చెన్జుమీ॥ మ॥బలిమిన్మాధవనేఁడునిన్నుభువనప్రఖ్యాతిగాఁబట్టుదు।న్జలములన్సొచ్చినభూమిక్రిందంజనినన్ శైలంబుపైనెక్కినన్।బలిదండన్విలసించినన్వికృతరూపంబుంబ్రవేశించినన్। జలధిందాఁటిననగ్రజన్మహలికాశ్వేతాకృతుల్దాల్చినన్॥అదియునుంగాక॥మ॥శరముల్ దూరవుమగ్ధనుర్గుణలతాశబ్దంబులేతేరవా । హరిరింఖోద్గతిధూళిగప్పదకటాహాస్యుండనై పాఱను।ర్వరపైనేక్రియఁబోరితోకదిసిమున్వాతాశితోఁ గేశితోఁ। గరితోమల్లురతోజరాతనయుతోఁ గంసావనీనాథుతోన్॥వ॥అనిపలుకుచుఁగాలయవనుండు వెంటనరుగుదేరసరకుసేయక మందహాసంబుముఖారవిందంబునకు సౌందర్యంబు నెసంగ వేగిరపడకురమ్ము రమ్మనుచుహరియును॥ సీ॥అదెయిదెలోఁబడెననిపట్టవచ్చినఁగుప్పించిలంఘించుఁగొంత తడవు।పట్టరాదీతనిపరువగ్గలంబనిభావింపఁదనసమీపముననిలుచు।నడరిబార్శ్వంబునకడ్డంబువచ్చినఁ గేడించి యిట్టట్టుఁ గికురువెట్టు।వల్మీకతరుసరోవరములడ్డంబైనసవ్యాపసవ్యసంచరతఁజూపుఁ।బల్లములడాఁగుదిబ్బలబయలుపడును। నీడలకుఁబోవునిరవులనిసుడితాఱు।నన్నుఁబట్టిననీవుమానవుఁడవనుచు।యవనుఁడెదుగంగబహుజగదవనుఁడధిప॥మఱియును॥ సీ॥సకలభూతవ్రాతసంవాసుఁడయ్యునువనములునగములువరుసదాఁటు।లోకోన్నతుండునులోకచక్షుఁడునయ్యుమాఁటిమాఁటికినిక్కిమసుడిచూచుఁ। బత్తువిపక్షసంబంధశూన్యుండయ్యుఁదనువిపక్షుఁడు వెంటఁదగులనిగుడు।విజయాపజయభావవిరహితుండయ్యుఁదానపజయంబును జెందినట్లుచేయు।నభయభయవిహీనుఁడయ్యుభీతునిమాడ్కిఁగానఁబడునుసర్వకాలరూపుఁడయ్యుఁగాలచకితుఁడైనకైవడివనమాలిపఱచు వెఱపుమాలియధిప॥ఇవ్విధంబున॥ క॥దారితశాత్రవభవనున।పారమహావేగవిజితపవనున్యవనున్। దూరముఁగొనిచనికృష్ణుఁడు। ఘోరంబగునొక్క శైలగుహవడిఁజొచ్చెన్॥ క॥అదెలోఁబడెనిదెలోఁబడె।నదెయిదెపట్టెదననటంచునాశావశుఁడై। యదుసింహునిపదపద్ధతి।వదలకగిరిగహ్వరంబు వాఁడున్జొచ్చెన్॥వ॥ఇట్లుచొచ్చిమూఢహృదయంబునంబోలెఁదమఃపూర్ణంబైన గుహాంతరాళంబున దీర్ఘతల్పనిద్రితుండై గుఱకయిడుచున్నయొక్కమహాపురుషునింగనిశ్రీహరిగాఁదలంచి॥ ఉ॥ఆలముసేయలేకపురుషాధమదుర్లభకంటకద్రుమా।భీలమహాశిలాసహితభీకరకుంజరఖడ్గసింహశా।ర్దూలతరక్షుసంకలితదుర్గపథంబునఁబాఱుదెంచియీ। శైలగుహన్సనిద్రుక్రియసాఁగినటించినఁబోవనిత్తునే॥క॥ఎక్కడనేవ్వారలకును। జిక్కవనుచునారదుండుసెప్పెనునాకుం।

జిక్కి తివెక్కడఁబోయెదు। నిక్కముగా నిద్రఁబుత్తు నిన్నిఁకొండర్ ॥ గీ॥ అనుచుయవనుఁడట్టహాసంబు గావించి। చటులకఠిన కులిశసదృశ మైనపాదమెత్తితన్నెఁ బాటితద్దేహంబు। నగగుహం బ్రతిస్వనంబు నిగుడ॥ ఉ॥ తన్నిన లేచి నీల్గికను దమ్ములు మెల్లనవిచ్చి లోపలన్సన్నపుకిన్క వర్ధిలదిశల్గనిదృష్టిసమిద్ధవిగ్రహోత్పన్నమహాగ్నికీలములభస్మము చేసెనతండుసాయక చ్ఛిన్నవిరోధికంఠవను శ్రీభవనున్యవనున్లఘుక్రియన్ ॥ వ॥ ఇట్లేక క్షణమాత్రంబున యవనుండు నీఱయ్యె ననిన విని రాజిట్లనియె॥ గీ॥ ఎవ్వఁడాతఁడితని కెవ్వండు దండ్రి ఘోరరాద్రిగుహకు నేటికతఁడు వచ్చి నిద్రవోయెయవను నిటుగాల్ప నెట్లో

శ్రీ ముచికుందునిపూర్వకథాభివర్ణనము. శ్రీ

పెఁ దెలియఁబలుకు నాకు ధీవరేణ్య॥ వ॥ అనినం బరీక్షిన్నరేంద్రునకు నతికుతూహలంబుతో శుకయోగివర్యుండిట్లనియె-నిక్ష్వాకుకులసంభవుండు మాంధాతకొడుకు ముచికుందుండను రాజు, రాక్షసభీతులైన వేల్పులం బెద్దగాలంబు సంరక్షించిన మెచ్చి వారమరలోకరక్షకుండైనయా రాజకుమారునికడకుం జేరి ముచికుందున కిట్లనిరి. మ॥ జగతిన్నిర్గతకంటకంబయిన రాజ్యంబున్విసర్జించితీ। రగణాగ్రేసర పెద్దకాలము మముం రక్షించితీ లోననీ। మనువల్మంత్రులు బంధులున్సుతులు సంబంధుల్పుడి న్లేరు కాలగతిం జెందిరి కాలమెవ్వరికి నుల్లంఘ్యంబు గాదారయన్ ॥ క॥ కాలము ప్రబలుర కనుబలి। గాలాత్ముండీశ్వరుండగణ్యుఁడు జనుల। న్గాలవశులఁగాఁ జేయును। గాలము గడువంగ లేరు ఘనులెవ్వారున్ ॥ క॥ వరమిచ్చెద మర్థింపుము ధరణీశ్వర మోక్షపదవిదక్కను మే మెవ్వరమును విభులము గామీ। శ్వరుఁడగు హరిదక్క మోక్షసంగతిఁ జేయన్ ॥ వ॥ అనిపలికిన దేవతలకు నమస్కరించి ముచికుందుండు నిద్రఁగోరి దేవదత్తనిద్రావశుండై పర్వతగుహాంతరాళంబున శయనించియుండె యవనుండునీఱైన పిమ్మట హరి ముచికుందుని ముందఱ నిల్చిన॥ సీ॥ వనరుహలోచనుఁడై జయంతీదామశోభితుండు రాకేందుసుందరాస్యు। మకరకుండలకాంతిమహితగండస్థలుఁ గౌస్తుభగ్రైవేయఘనశరీరు। శ్రీవత్సలాంఛనాంచితవక్షు మృగరాజమధ్యుఁ జతుర్బాహు మందహాసుఁ। గాంచనసన్నిభకౌశేయవాసు గాంభీర్యసౌందర్యశోభితుఁ బ్రసన్ను। నమ్మహాత్ముఁ జూచియాశ్చర్యమును బొంది। తన్మనోజ్ఞదీప్తి దనకుఁ జూడ। నలవిఁగాక చకితుఁడై యెట్టకేలకుఁ। బలికెఁ బ్రీతి నవనిపాలకుండు॥ మ॥ శశివో యింద్రుఁడవో *విభావసుఁడవో చండప్రభారాశివో। శశిచూడామణివో పితామహుఁడవో చక్రాంకహస్తుండవో। దిశలున్భూమియు మిన్ను నిండె నిదె నీతేజంబుఁ జూడంగదు। ర్వశ మెవ్వండవి కేలవచ్చితి చటన్వర్తించ దేకాకివై ॥ క॥ ఈయడవి విషమకంటక। భూయిష్టము ఘోరసత్త్వపుంజాలభయ్యం। బోయయ్యయెట్లువచ్చితి। నీయడుగులు కమలపత్రనిభములు సూడన్ ॥ వ॥ మహాత్మా యేను నీకు శుశ్రూషణంబు సేయంగోరెద నీజన్మగోత్రంబులెఱింగింప నర్హుండవైన నెఱింగింపు నేనిక్ష్వాకువంశసంభవుండను, మాంధాతృనందనుండను, ముచికుందుండనువాఁడ దేవహితార్థంబు చిరకాలజాగరశ్రాంతుండనై నిద్రనొందియింద్రియసంచారంబులు మఱచి॥ శా॥ పనిద్రించుచునుండ నొకక్క మనుజుండేతెంచి మచ్ఛర్మఁడై। తానీతైచె డెనాత్మకిల్బిషమహాదర్పోగ్రుఁడై యంతటన్। శ్రీనాథాకృతివై ననిన్నుఁ గనిపీక్షింపన్నశక్తుండనై। దీనత్వంబును జెందితిన్ననుగృపాదృష్టిన్విలోకింపవే॥ అనిన విని మేఘగంభీరభాషల హరి యిట్లనియె॥ సీ॥ భూరజంబులనైన భూనాథ యెన్నంగఁ జనుగాని నా గుణజన్మకర్మనామంబులెల్ల నెన్నంగ నెవ్వరుఁ జాలరది యేల నాకును నలవిగాదు। నేలకు వ్రేగైన నిఖిలరాక్షసులను నిర్జించి ధర్మంబు నిలువఁబెట్ట। బ్రహ్మ చేమున్ను నేఁ బ్రార్థింపఁబడి వసుదేవునింటను వాసుదేవుఁడనఁగ। గరుణ నవతరించి కంసాఖ్యతో నున్న। కాలనేమిఁ జంపి ఖలుల నడఁచి। యుఁ। ద్రుంచుచున్నవాఁడ దొడరి నీచూడ్కినీఱైనవాఁడు కాలయవనుఁడనఘ॥ వ॥ వినుము తొల్లి యు నీవు నన్ను సేవించినకతంబున నిన్ననుగ్రహింపనీ శైలగుహకు నేతెంచితి నభీష్టంబులైన వరంబుల కుగుమిచ్చెద మద్భక్తులగు జనులు గ్రమ్మరశోకంబునకర్హులు గారనిన హరికి ముచికుందుండు నమస్కరించి నారాయణదేవుండగుట నెఱింగి యిరువదియెనిమిదవ మహాయుగంబునందు నారాయణుండవతరించునని మున్నుగ

శ్రీ ముచికుందుఁడు శ్రీకృష్ణుని స్తోత్రము సేయుట. శ్రీ

ర్గుండు చెప్పుటఁ దలంచి॥ క॥ నీమాయఁ జిక్కిపురుష। శ్రీమూర్తి గజనము నిన్ను సేవింపదువి। త్తామయగృహగతమైసుఖ। తానుసమైకామవంచితంబై యీశా॥ ఉ॥ పూని యనేకజన్మములఁ బొందితు దిండనపుణ్యకర్మసం। తానము పేర్మిఁగర్మవసుధాస్థలిఁ బుట్టి ప్రపూర్ణదేహుఁడై। మానవుఁడై గృహేచ్ఛఁబడు మందుఁడ జంబుతృణాభిలాషియై। కానఁ బోయిను నాతఁబడకై పడి నీపదభక్తిహీనుఁడై॥ క॥ తరుణీపుత్రధనాదుల। మఱిగి మహారాజ్యవిభవమదమత్తుఁడనై। నరతనువులు బుద్బుదనగు నా। కరయఁగ బహుకాలమీశ యాఱడి వోయెన్॥ క॥ ఘటకుడ్యసన్నిభంబగు। చటులకళేబరముఁ జొచ్చి జనపతి నంచు। న్పటుచ

* విభావసుఁడవో, అగ్నిదేవుఁడవో. చండప్రభారాశివో। సూర్యుఁడవో, శశిచూడామణివో। రుద్రుఁడవో, చక్రాంకహస్తుండవో। విష్ణుదేవుఁడవో.

తురంగంబులతో।నిటనటఁదిరుగుచున్ననన్ను నెఱుఁగమి నీశా॥గీ॥వివిధకామలోభవిషయలాలసు మత్తు। నప్రమత్తవృత్తి నంతకుండ।వైననీవు వేళనరసి త్రుంతువుసర్ప। మొదిగిమూషకంబునొడియునట్లు॥క॥నరవరసంజ్ఞితమైరథ। కరిసేవితమై నయొడలు కాలగతిఁ జీర్ణ।కరసృగభక్షితమైమ। స్తరవిట్క్రిమిభస్త్రసంగతంబగునీశా॥గీ॥ సకలదిశలు గెలిచి సమలువర్ణిం పంగ।జారుపీఠమెక్కి సార్వభౌముఁ।డైనసతులగృహములందుఁ గ్రీడాసక్తి।వృత్తినుండునిన్ను వెదకలేఁడు॥ గీ॥ మాన సంబుఁగట్టి సుహితభోగంబులు।మానియింద్రియములమదములడఁచి।తపముచేసియింద్రతఁ గోరుఁగాని నీ। యమృత పదముఁగోరఁడజ్ఞుఁడీశ॥సీ॥సంసారియైయున్నజనమునకీశ్వర నీకృపయెప్పుడు నెలయఁగల్గు।నప్పుడబంధంబులన్నియుఁ దెగి పోవుబంధమోక్షంబైనఁ బ్రాప్తమగును।సత్సంగమంబుసత్సంగమంబున నీమీఁదభక్తిసిద్ధించు నీభక్తివలన।సన్ముక్తియగు నా కుసత్సంగమునకంటెమును రాజ్యబంధనిర్మూలనంబు।గలిగినది దేవనీయనుగ్రహముగాదె। కృష్ణనీసేవగాని తక్కనవివల దు।ముక్తిసంధాయివగునిన్ను ముట్టఁగొలిచి।యాత్మబంధంబు గోరునే యార్యుఁడెందు॥వ॥ కావున రజస్సత్త్వతమోగుణం బులచేతను,బంధంబులగునైశ్వర్యశత్రుమరణధర్మాదివిశేషంబులువిడిచి, యీశ్వరుండును,విజ్ఞానఘనుండును,నిరంజ నుండును,నిర్గుణుండును,నద్వయుండును నైన,పరమపురుషుని నిన్నాశ్రయించెద చిరకాలంబుకర్మఫలంబులచేత నార్తుం డనై క్రమ్మరంబడ్వాసనలసంతుష్టుండనై తృష్ణంబాయికశత్రువులైనయింద్రియంబులాఱింటిని గెలువలేని నాకు శాంతి. యెక్కడిది విపన్నుండనైన నన్ను నిర్భయుం జేసి రక్షింపుమనిన ముచికుందునికి హరి యిట్లనియె॥ఉ॥ మంచిది నీమభక్తినృప మండన నీవు పదార్థమెట్లువ।ర్తించిననైనఁ గోరికలదిక్కునఁ జిక్కవు మేలు నిర్మలో।దంచితవృత్తి నన్గొలుచు ధన్యులబద్ధులు నట్లు నీకు నిశ్చంచలభక్తిగల్గెడిని సర్వము నేలుము మానవేటికిన్॥వ॥నరేంద్రా నీవు తొల్లి క్షత్త్రధర్మంబున నిలిచి మృగయా వినోదంబుల జంతువులవధియించినాఁడవు తపంబునఁ దత్కర్మవిముక్తుండవై తర్వాతిజన్మంబున సర్వభూతసఖిత్వంబు గలి గి బ్రాహ్మణశ్రేష్ఠుండవై నన్నుం జేరెదవని వీడ్కొలిపిన హరికిఁ బ్రదక్షిణంబు వచ్చి నమస్కరించి గుహ వెడలి సూక్ష్మప్రమా ణదేహంబులతోనున్న మనుష్యపశువృక్షలతాదులం గని కలియుగంబు ప్రాప్తంబగునని తలంచి యుత్తరాభిముఖుండై తపో నిష్ఠుండగుచు సంశయంబులు విడిచి సంగంబులు పరిహరించి విష్ణునియందుఁ జిత్తంబు చేర్చి గంధమాదనంబుఁ బ్రవేశించి మఱి యు నరనారాయణనివాసంబైన బదరికాశ్రమంబు చేరి శాంతుండై హరి నారాధించుచుండె నిట్లు ముచికుందుని వీడ్కొని॥ శా॥అచ్ఛిద్రప్రకటప్రతాపరవిచే నాశాంతరాళంబులన్ ఱిచ్ఛాదించుచుఁ గ్రమ్మఱన్మథురకున్ బద్మాక్షుఁడేతెంచి వీడా చ్ఛాదించి మహానిరోధముగఁ జక్రాకారమై యున్నయా। మ్లేచ్ఛవ్రాతము నెల్లఁ ద్రుంచె రణభూమి న్సొంపు సొంపారఁగన్॥

❈ జరాసంధుండు ప్రవర్షణగిరినిదహించుట. ❈

వ॥ఇట్లు మ్లేచ్ఛులం బొరిగొని-మఱియు నమ్మథురానగరంబునం గలధనంబు ద్వారకానగరంబునకుం బంచిన-మనుష్యులుగొ నిపోవు నెడ॥ సీ॥ఘోటకసంఘాతఖురసముద్గతధూళిజీమూతసందోహముగను।మహనీయమదకలమాతంగకటదాన ధారలుకీలాలధారలుగను।నిరుపమస్యందననేమినిర్ఘోషంబు దారుణగర్జితధ్వానముగను। నిశితశస్త్రాస్త్రమానితదీర్ఘరో చులులలితసౌదామినీలతికలుగను।శత్రురాజప్రతాపాగ్నిశాంతముగను।వృష్టికాలము వచ్చునవ్విధముదోఁప। నేసుదెం చె జరాసంధుఁడిరువదియును।మూఁడునక్షౌహిణులుదన్ను మొనసికొలువ॥ చ॥ఇటుచనుదెంచియున్న మగధేశ్వరవాహి నిఁ జూచి యుద్ధసం। ఘటనము మాని మానవులకైవడి భీరులభంగి నోడిముం।దటిధనమెల్ల డించి మృదుతామరసాభపదప్ర యుల్క్రియాపటువులు రామకేశవులు పాఱిరి ఘోరవనాంతరంబులన్॥ వ॥ ఇట్లుపఱచుచున్న కృష్ణబలభద్రులం జూచి వారలప్రభావంబు లెఱుంగక పరిహసించి॥ ఉ॥ఓయమవీరులార రథసోద్ధతిఁ బాఱకుఁడిట్లు పాఱిన।న్బోయెదువాఁడఁ గా నుమి ముభూమి నడంగిన మిన్నుఁ బ్రాఁకిన। న్దోయధిఁ జొచ్చినం దగిలి త్రుంచెదనంచు సమస్తసేనతోఁ।బాయక వచ్చె వెంటఁ బడి బాహుబలాఢ్యుఁడు మాగధేశుఁడున్॥వ॥మఱియుం బలాయమానులై బహుయోజనంబులదూరంబు చని విశ్రాంతు లై తమకుపడాఁగ నెలవగుననియింద్రుండు మిక్కిలి వర్షింపఁ బ్రవర్షణాఖ్యంబై పదనకొండుయోజనంబుల పొడవును,నంతి య వెడలుపునుంగలగిరియెక్కిరంత॥ శా॥ ఆశైలేంద్రముఁ జుట్టిరావిడిసి రోషావిష్టుఁడై మాగధో।ర్వీశుండావసుదేవనం దనులం డావీక్షింపఁగా లేకద।న్నాశేచ్ఛన్బిలసానుశృంగములఁ బూర్ణక్రోధుఁడై కాష్ఠముల్। రాసుల్గానిడి చిచ్చువెట్టెఁ బని చెన్ రౌద్రంబుతో భృత్యులన్॥వ॥ఇట్లు జరాసంధపరిజనప్రదీపితంబైన మహానలంబు దరికొనియె నంత॥ క॥ పొగలెగసెఁ బొగలతుదలను। మిగులుచు మిడుగురులు నిగిడె మిడుగురుగమిము। న్నగబ్రహ్మాండము నిండను।భగభగలసమంటలొదవె భయదములగుచున్॥ వ ॥ మఱియు నమ్మహానలంబు బిల,సాను,శృంగ,వృక్ష,లతా,కుంజపుంజంబుల దరికొని-శిఖలుకీలల

యంబులుగ, విస్ఫులింగంబులువిరులుగ, సముద్ధూతధూమపటలంబులుబంధురస్కంధశాఖావిసరంబులుగ, వనోహకంబు
కై వడినభ్రంకషంబై ప్రబ్బికఠోరసమీరణసమున్నతమహాజ్వాలాజాలతిరోహితవియచ్చరవిమానంబును, వివిధవి
ధూమవిస్ఫులింగవిలోకనప్రభూతనూతనతారకాభ్రాంతివిభ్రాంతగగనచరంబును, సంతప్తమానససరోవరసలిలమూ
లంబును, విశాలజ్వాలాజాలజాజ్వల్యమానతకోలచందనాగరుకర్పూరధూమవాసనావాసితగగనకుహరంబును, గ
రాళకీలాజాలదందహ్యమానకీచకనికుంజపుంజసంజనిత చిటచిటారావపరిపూరితదిగంతరాళంబును, భయంకర బహు
ళతరశాఖాభిద్యమానపాషాణఘోషణపరిమూర్ఛితప్రాణిలోకంబును, సంతప్యమానశాఖిశాఖాంతరనిబిడనీడనిహిత
శాబకవియోగమహిఖడోలాయమానవిహంగకులంబును, మహోహేతిసందీప్యమానకటిసూత్రసంఘటితమయూరపింఛము
చకలశయుగళభారాలసశబరకామినీసమాశ్రితనిర్ఝరంబును, దగ్ధానేకమృగమిథునంబును నైయేర్చు నెడ॥ క॥ ఇల నేకాద
శయోజనములపొడవగుశైలశిఖరముననుండివడి। న్బలకృష్ణులురిపుబలముల। వెలికుఱికిరి కానఁబడకవిలసితలీలన్॥ వ॥ ఇట్లు
శత్రువులవంచించియాదవేంద్రులుసముద్రపరిఘంబైనద్వారకానగరంబునకుంజనిరి-జరాసంధుండువారలు దగ్ధులైర

——శ్రీ రుక్మిణీకల్యాణకథాప్రారంభము. శ్రీ——

నితలంచుచుబలంబులుండానునుమగధదేశంబునకుమఱలిచనియెనంత॥ క॥ ఆవనజగర్భుపంపున। రైవతుఁడను రాజు దెచ్చి
రామునకిచ్చెన్। రేవతియనియెడుకన్యను। భూవరమునువింటికాదెబుద్ధిం దెలియన్॥ తదనంతరంబ॥ మ॥ ఖగనాథుండమ
రేంద్రుఁ గెల్చిసుధమున్ గైకొన్నచందంబునం। జగతీనాథులఁజైద్యపక్షచరులన్సాళ్వాదులం గెల్చిభ। ద్రగుఁడై చక్రివ
రించెభీష్మకసుతన్ రాజీవగకర్ధిన్ రమా। భగవత్యంశభవన్మహాగుణమణిన్బాలామణిన్ రుక్మిణిన్॥ వ॥ అనిన రాజిట్లనియె-
మున్నురాక్షసవివాహంబునస్వయంవరంబునకువచ్చినహరి రుక్మిణింగొనిపోయెననిపలికితివి- కృష్ణుండొక్కరుం డెవ్వి
ధంబునసాళ్వాదులంజయించితనపురంబునకుంజనియెనదియునుంగాక॥ శా॥ కల్యాణాత్మకమైనవిష్ణుకథలాకర్ణించుచు
న్మత్తుఁడౌ। కల్యుం డెవ్వఁడుదృప్తుఁడౌనవివినంగాఁ గ్రొత్తలౌంచుండుసా। కల్యంబేర్పడభూసురోత్తమ యెఱుంగంబల్కు
వేరుక్మిణీకల్యాణంబువినంగనాకుమదిలోఁ గౌతూహలంబయ్యెడిన్॥ క॥ భూషములు సెవులకుబుధ। తోషణముల నేకజన్మ
మరితౌఘవినిశ్శోషణములు మంగళతర। ఘోషణములుగరుడగమనుగుణభాషణముల్॥ అనిరాజడిగిన శుకుండిట్లనియె॥
చ॥ వినుమువిదర్భదేశమునవీరుఁడుకుండినభర్తభీష్మకుం। డనవొకదొడ్డరాజుగలఁడాతని కేవురుపుత్రులగ్రజుం। డనఘుఁ
డురుక్మినాఁబరగునందఱకుంగడగొట్టుచెల్లెలై। మనుజవరేణ్యువుట్టెనొకమానినిరుక్మిణినాఁబ్రసిద్ధయై॥ క॥ బాలేందురేఖ
దోఁచిన। లాలిత్యగుణపరదిక్కులాగునధరణీ। పాలునిగేహముమెఱసెను। బాలికజన్మించియెదుగభాసురమగుచున్॥ మ
ఱియుదినదినప్రవర్ధమానయై॥ సీ॥ పేర్వేరబొమ్మలపెండ్లిండ్లు సేయుచునబలలతోడవియ్యంబులందు। గుజ్జనగూళ్లనుగొ
మరొప్పవండించిచెలులకుఁబెట్టించుఁజెలువమెఱయ। రమణీయమందిరారామదేశంబులపువ్వుఁదీఁగెలకును బ్రోది సేయు।
సదమలమణిమయసౌధభాగంబులలీలతోభర్మడోలికలనూఁగు। బాలికలతోడఁజెలరేఁగిబంతులాడు। శారికాకీరపక్షికిఁ
జదువు జెప్పు। బర్హిసంఘములకుమురిపములుగరపు। మదమరాళంబులకుఁజూపుమందగతులు॥ అంత॥ సీ॥ దేవకీసుతుకోరి క్రే
ఁగెలుపీడంగ వెలఁదికి మైచీఁగెపీడఁదొడఁగెఁ। గమలనాభునిచిత్తకమలంబువికసింపఁగాంతినెంతికిముఖకలమమొప్పె।
మధువిరోధికిలోనమదనాగ్నివొడచూపఁ బొలఁతికిఁజనుదోయిబొడవుసూపె। శౌరికిధైర్యంబుసన్నమైడాయంగజలజా
క్షిమధ్యంబుసన్నమయ్యె। హరికిఁ బ్రేమబంధమధికంబుకాఁగేశ। బంధమధికమగుచుబాలకమరెఁ। బద్మనయనువలనఁ బ్ర
మదంబునిండారఁ। నెలఁతయౌవనమునినిండియుండె॥ వ॥ ఇట్లురుక్మి, రుక్మరథ, రుక్మబాహు, రుక్మకేశ, రుక్మనేత్రులనునేవు
రుం జెలియలైనరుక్మిణీదేవి, దనయెలప్రాయంబున॥ క॥ తనతండ్రిగేహమునకుం। జనుదెంచుచునున్నయతిథిజనులవలనఁ
గృష్ణునిరూపబలగుణాదులు। వినికృష్ణుఁడుదనకుఁదగినవిభుఁడనితలఁచెన్॥ క॥ ఆలలనరూపుబుద్ధియు। శీలములక్షణముగుణ
ముఁజింతించితగ। న్బాలారత్నముఁదనకి। ల్లాలుగఁజేకొందుననుచుహరియుండలఁచెన్॥ అంత॥ ఉ॥ బంధువులెల్లఁగృష్ణునకు
బాలికనిచ్చెదమంచుశేముషీ। సింధువులై విచారములు సేయఁగవారలనడ్డపెట్టిదు। స్సంధుఁడురుక్మికృష్ణునెడఁజాలవిరోధ
ముఁజేసిమత్తపు। ష్పంధయవేణిని త్తుశిశుపాలునకంచుఁదలంచెనంధుఁడై॥ ఉ॥ అన్నతలంపుతానెఱిఁగియన్నవనీరజ
గంధిలోనవా। పన్నతనొందియాప్తుఁడగుబ్రాహ్మణునొక్కనిఁజీరిగర్వసం। ఛన్నుఁడురుక్మినేఁడునన్నుఁజైద్యునకిచ్చెద
నంచునున్నవాఁ। డెన్నివిధంబులంజనిబుధేశ్వరచక్రికివిన్నవింపవే॥ క॥ అయ్యాకొడుకువిచారము। లయ్యాయవారింపఁజా

• మత్తపుష్పంధయవేణిన్। మదించినతుమ్మెదలరెక్కలవలెనల్లనైనజడగలరుక్మిణీదేవిని.

లఁడటు గాకుండ। నెన్నియ్యె మెఱిఁగించి చీఁకుఁము। చయ్యన నిజసేవశీకానుసారిన్మారిణీ॥ వ॥ అని కొన్ని రహస్యవచనంబులు సెప్పిన విని బ్రాహ్మణుండు ద్వారకానగరంబునకుం జని శ్రీప్రతిహారులవలనఁ దనరాక నెఱింగించి యన్నగధరుండున్న నగరుఁ బ్రవేశించి, యందుఁ గనకాసనాసీనుండయియున్న పురుషోత్తముం గాంచి పెండ్లికొడుకు వగుమ్మని దీవించిన ముసిముసినగవులు నగుచు బ్రహ్మణ్యదేవుండైన హరి తనగద్దియ దిగ్గన డిగ్గి బ్రాహ్మణుం గూర్చుండ నియోగించి తనకు దేవతలు సేయుచందంబున నంబూజలు సేసి సరసపదార్థసంపన్నంబైన యన్నంబుఁ బెట్టించి, రెట్టించిన ప్రియంబున, నయంబున, భాసురుండై నభూసురుం జేరి లోకరక్షణప్రశస్తంబైన హస్తంబున నతని యడుగులు పుడుకుచు మెల్లన నతని కిట్లనియె॥ సీ॥ జగతీసురేశ్వర సంతోషచిత్తుండవై యున్న నీ ధర్మ మతిసులభము । వృద్ధసమ్మతమిది విత్తమెయ్యది నైనఁ బ్రాపింప హర్షించు బ్రాహ్మణుండు। దనధర్మమున నుండుఁ దరలఁడా ధర్మంబు గోరి కెలతనికిఁ గురియుచుండు। సంతోషి గాఁడేని శక్రుండైన నశించు నిర్ధనుండైన నింద్రుఁ బోలు। సంతసించె నేని సర్వభూతసుహృత్తములకుఁ బ్రాప్తలాభముదితమాన। సులకు శాంతులకును సుజనులకును గర్వ। హీనులకును వినతు లేనొనర్తు॥ ఉ॥ ఎవ్వని దేశమందు నికి యెవ్వని చేఁ గుశలంబు గల్గు మీ। కెవ్వని రాజ్యమందుఁ బ్రజలెల్ల సుఖింతురు వాఁడు మత్ప్రియుం। డెవ్వన రాశి నుర్గమున కెట్లరుదెంచితి వయ్య నీవు లే। నవ్వులు గావు నీతలఁపు నం గల మేలొనరింతు ధీమణీ॥ వ॥ అని యిట్లు లీలాగృహీతశరీరుండైన యప్పరమేశ్వరుం డడిగిన, ధరణీసురవరుం డతని కిట్లనియె, దేవా విదర్భదేశాధీశ్వరుండగు భీష్మకుం డను రాజు గలండా రాజు కూఁతురు, రుక్మిణియను కన్యకామణి గలదయ్యంబుజవదన నీకుం గైంకర్యంబు సేయం గోరి వివాహమంగళప్రశస్తంబైన యొక్క సందేశంబు విన్నవింపుమని పుత్తెంచె నవధరింపుము॥ సీ॥ ఏ నీ గుణములు గర్ణేంద్రియంబులు సోఁక దేహతాపంబులు దీఱిపోవు। నే నీ శుభాకార మీక్షింపఁ గన్నులకఖిలార్థలాభంబు గలుగు చుండు। నే నీ చరణసేవలే ప్రొద్దు చేసిన భువనోన్నతత్వంబుఁ బొందఁ గలుగు। నే నీ లసన్నామ మే ప్రొద్దు భక్తితో నొడివిన బంధసంతతులు వాయు। నట్టి నీ యందు నా చిత్త మనవరతము। నచ్చియున్నది నీ యాన నానలేదు। కరుణఁ జూడుము కంసారి ఖలవిదారి। శ్రీయుతాకార మానినీచిత్తచోర॥ శా॥ ధన్యుల్లోక మనోభిరాముఁ గులవిద్యారూపతారుణ్యసౌ। జన్యశ్రీ బలదాన శౌర్యకరుణా సంశోభితున్నిన్నున్నే। కన్యల్గోరకు కోర దే మునురమాకాంతాలలామంబు రా। జన్యానేకపసింహ నావలన నేజన్మించె నే మోహముల్॥ ఉ॥ శ్రీయుతమూర్తి యో పురుషసింహము సింహముపాలిసొమ్ము గోమాయువు గోరు చందమున మత్తుఁడు చైద్యుఁడు నీ పదాంబుజ। ధ్యాయిని నైన నన్ను బెడిఁదాఁ గొనిపోయెద నంచు నున్నవాఁ। డాయధమాధముం డెఱుఁగఁ డప్పళి మైన భవత్ప్రతాపముల్॥ మ॥ వ్రతముల్ దేవగురుద్విజన్మబుధసేవల్ దానధర్మాదులు। గ్తతజన్మంబుల నీశ్వరుం హరి జగత్కల్యాణుఁ గాంతుం గిచే। సితి నేని న్వసుదేవనందనుఁడు నా చిత్తేశుఁడౌ గాక ని। ర్జితులై పోవురు కాక సంగరములోఁ జేదీశముఖ్యాధముల్॥ ఉ॥ ¶ అంకిలి సెప్ప లేరు చతురంగబలంబులతోడ నెల్లి యో। పంకజనాభ నీవు శిశుపాలజరాసుతుల న్జయించి నా। వంకకు వచ్చి రాక్షసవివాహమునన్భవదీయశౌర్యమే। యుంకువఁ జేసి కృష్ణ పురుషోత్తమ చేకొని పొమ్ము వచ్చెదన్॥ సీ॥ లోపలి సౌధంబులోన వర్తింపంగఁ దేవచ్చు నే నిన్నుఁ దెత్తు నేని। గావలివారలఁ గల బంధువులఁ జంపి కాని తేరాదని కమలనయన। భావించి తే నిను పాయంబు సెప్పెద నాలింపు కులదేవయాత్రఁ జేసి। నగరంబు వెలువడి నగజాతకును మ్రొక్కఁ బెండ్లికి మును పడఁ బెండ్లికూఁతుఁ। నెలమి మా వారు పంపుదు రేను నట్లుఁ। బురము వెలువడి యే తెంచి భూతనాథు। సతికి మ్రొక్కంగ నీవు నా సమయమునను। వచ్చి గొనిపొమ్ము సన్నుతవార్యచరిత॥ మ॥ ఘనులాత్మీయతమోనివృత్తి కొఱకై గౌరీశు మర్యాద నెవ్వని పాదాంబుజతోయమందు మునుఁగ న్వాంఛింతు రేనట్టి నీ। యనుకంప న్విలసింప నేని వ్రతచర్యల్ నూఱుజన్మంబుల। న్నినుఁ జింతుంచుచుఁ బ్రాణముల్ విడిచెద న్నిక్కంబు ప్రాణేశ్వరా॥ సీ॥ ప్రాణేశ నీ మంజుభాషలు విన లేని కర్ణరంధ్రంబుల కలిమి యేల। పురుషరత్నమ నీవు భోగింపఁ గాలేని తనులతవలని సౌందర్యమేల। భువనమోహన నిన్నుఁ జూడఁగానఁగా లేని చక్షురింద్రియముల సత్వమేల। దయిత నీ యధరామృతం బానఁ గాలేని జిహ్వకు ఫలరససిద్ధి యేల। నీరజాతనయన నీ వనమాలికా। గంధమబ్బలేని ఘ్రాణమేల। ధన్యచరిత నీకు దాస్యంబు సేయని। జన్మ మేల యెన్ని జన్మములకు॥ వ॥ అని యిట్లు రుక్మిణీదేవి పుత్తెంచిన సందేశంబులు రూపసౌందర్యాదివిశేషంబులును బ్రాహ్మణుండు హరికి విన్నవించి కర్తవ్యం బెద్ది సేయ నవధరింపుమని సవరణగా నిట్లనియె॥ సీ॥ పల్లవనైభవాస్పదములు పదములు కనకరంభాతిరస్కారులూరు। లరుణప్రభామనోహరములు గరములు కంబుసౌందర్యమంగళము గళము। సుహితభావాభావసుధ్యంబు మధ్యంబు చతురుత్సవదాయి చన్నుదోయి। పరిహసితార్థేందుపటలంబు నిటలంబు జితమత్తమధుకరశ్రేణి వేణి। భావజాశుగముల ప్రావులు

శీలసుసారిణి। అనుసరించినవాఁడైన శ్రీ। ప్రతిహారులవలన కే। ద్వారపాలకులవలన శ్రీ గోమాయువు నక్క ¶ అంకిలి అడ్డగింపు. శ్రీ బ్రేల్మిడి। మిగుల

౧౧౧

చూపులు పసునుశరుని వింటికోపులు బొమలు। చిత్తశోషణములు చెలువభాషణములు। జలజనయన ముఖము చంద్రసఖము॥
ఉ॥ ఆ యెలనాగ నీకుఁ దగు నంగనకుం దగు దీవు మాయుపా। ధ్యాయులయాన పెండ్లియగుఁ దప్పదు జాడ్యము లేల నీవు నీ। తో
యమువారిఁ గూడుకొని తోయరుహానన దెత్తుగా నిని। చ్చేయుము శత్రులన్న రుచు సేయుము సేయుము శోభనంబిలన్॥

శ్రీకృష్ణుండు కుండిననగరంబునకు రథారూఢుండై చనుట.

వ॥ అని యిట్లు పలికిన బ్రాహ్మణుని వలన విదర్భరాజతనయ పుత్తెంచిన సందేశంబును రూపసౌందర్యాది విశేషంబులును విని
యవధరించి నిజకరంబున నతనికరంబుఁ బట్టి నగుచు నయ్యాదవేంద్రుం డిట్లనియె॥ చ॥ కన్నియ మీఁద నా తలఁపు గాఢము పూరు
కు రాదు రేయినా। కెన్నఁడు నా వివాహము సహింపక రుక్మి దలంచుకీడు నే। మున్నె యెఱుంగు దుర్బలుల మూఁకనడంచి కు
మారిఁ దెత్తుప్రపన్నున్నత ప్రాణ్ణద్రచ్చిన వహ్ని శిఖన్ వడి దెచ్చు కైవడిన్॥ క॥ వచ్చెద విదర్భభూమికిఁ జొచ్చెద భీష్మకుని పు
రము సురుచిరలీలన్। దెచ్చెద బాలన్ వ్రేల్మిడి। నచ్చెద నడ్డంబు రిపులు వచ్చినఁ బోరన్॥ వ॥ అని పలికి రుక్మిణీదేవి పెండ్లి నక్ష
త్రంబు దెలిసి చనపంపు నరథసారథియైన దారకుండు సైన్య సుగ్రీవ మేఘపుష్ప వలాహకంబులను తురంగంబులం గట్టి రథ
మాయత్తంబు చేసి తెచ్చిన నమోఘమనోరథుండై నహరి తానును బ్రాహ్మణుండును రథారోహణంబు చేసి యేకరాత్రం
బున నానర్తక దేశంబులు గడచి విదర్భదేశంబునకుం జనియె-నందు కుండినపురీశ్వరుండైన భీష్మకుండు కొడుకునకు వశుండై
కూఁతును శిశుపాలున కిత్తునని తలంచి శోభనోద్యోగంబు సేయించె నప్పుడు॥ సీ॥ రచ్చలు గ్రంతలు రాజమార్గంబులు విపణిదే
శంబులు విశదములుగఁ జేసి రిచందన సిక్తతోయంబులు గలయంగఁ జల్లిరి కలువడములు। రమణీయ వివిధ తోరణములు గట్టిరి
సకలగృహంబులు సక్కఁ జేసి। కర్పూర కుంకుమాగరు ధూపములు వెట్టిరతివలు పురుషులు నన్ని యెడల। వివిధ వస్త్రములను వి
విధమాల్యాంబరా। భరణ లేపనముల నమరియుండి। రఖిలవాద్యములు మహాప్రీతి మ్రోయించి। రుత్సవమున నగర మొప్పి
యుండె॥ వ॥ అంత నా భీష్మకుండు విహితప్రకారంబులం బితృదేవతల నర్చించి బ్రాహ్మణులకు భోజనంబులు వెట్టించి మంగళా
శీర్వచనంబులు సదివించి రుక్మిణీదేవి నభిషిక్తం జేసి వస్త్రయుగళ భూషితం గావించి రత్నభూషణంబులిడి ఋగ్యజుస్సా
మమంత్రంబుల మంగళాచారంబులాచరించి భూసురులు రక్షాకరణంబులాచరించిరి పురోహితుండు గ్రహశాంతికొఱకు
నిగమనిగదిత న్యాయంబున హోమంబుఁ గావించె మఱియు నా రాజు దంపతుల మేలుకొఱకుఁ దిలధేను కలధౌత కనక చే
లాదిదానంబులు ధరణీదేవతలకొసంగె నయ్యవసరంబున-ను॥ భటసంఘంబులతో రథావళులతో భద్రేభయూథంబుతో।
బటువేగాన్విత ఘోటకవ్రజముతో బంధుప్రియశ్రేణితోఁ। గటుసంరంభముతో విదర్భతనయం గైకొందమంచున్ విశం। క
టవృత్తిన్ జను దెంచెఁ జైద్యుఁడు గడున్ గర్వించి యవ్వీటికిన్॥ ఉ॥ బంధులఁ గూడి కృష్ణబలభద్రులు వచ్చినఁ బాఱఁదోలి నిర్మంథర
వృత్తిఁ జైద్యునికి మానినిఁ గూర్చెద మంచు నుల్లస। త్సింధుర వీర వాజి రథ సేనలతోఁ జనుదెంచి రాజరా। సంధుఁడు దంతవక్త్రు
డును సాల్వ విదూరథ పౌండ్రకాదులున్. వ॥ మఱియు నానాదేశంబుల రాజుల నేక లేతెంచి రంత శిశుపాలు నెదుర్కొని పూ
జించి భీష్మకుండొక్క నివేశంబున నతని విడియించె నంతఁ దద్వృత్తాంతంబు విని॥ చ॥ హరి యొకఁడే గినాఁడు మగధాదులు చై
ద్యహితానుసారులై। నరపతులెందఱేనిఁ జని నారు కుమారికఁ దెచ్చుచో టసం। గరమున దోడు గావలయుఁ గంసవిరోధికినం
చు వేగఁ దా। నరిగె హలాయుధుండు గమలాక్షునిజాడ ననేక సేనతోన్॥ క॥ ఆలోపల నేకతమున। నాలోలవిశాలనయన
గురుక్మిణి విప్రా। న్నాలోకలోచనుఁడు హరి। యాలోకనుచేసి కదియఁడని శంకితయై॥ శా॥ లగ్నం బెల్లి వివాహ మింక దినసే
లా రాఁడు గోవిందుఁడు। ద్విగ్నం బయ్యెడి మాన సంబు వినదో వృత్తాంతమున్ బ్రాహ్మణుం। డగ్నిద్యోతనుఁ డేటికిం దడ సెనా
యత్నంబు సిద్ధించునో। భగ్నంబై చను నో విరించికృత మెబ్భంగి న్ప్రవర్తించునో॥ ఉ॥ ఘనుఁ డా భూసురుఁ డేఁగెనో నడుమ
మార్గశ్రాంతుఁడై చిక్కెనో। విని కృష్ణుండిది తప్పుగాఁ దలఁచెనో విచ్చేసెనో యీశ్వరుం। డనుకూలింప దలంచునో తలఁపఁ
డో యార్యామహాదేవి యున్నను రక్షింప నెఱుంగునో యెఱుఁగదో నా భాగ్య మెట్లున్నదో॥ అని వితర్కించుచు॥ ఉ॥ పోఁడను
బ్రాహ్మణుండు యదుపుంగవుఁ బీటికి వాసుదేవుఁడున్। రాఁడను నింకఁ బోయి హరి రమ్మని చీరెడి యిష్టబంధుఁడున్। లేఁడను రు
క్మి కిందగవు లేదటు చైద్యున కిత్తునంచు నున్నాఁడను గౌరికీశ్వరికి నా వలనన్ గృప లేదు నేఁడనున్॥ ఉ॥ చెప్పదు తల్లికిం దలఁపు ది
క్కఁ దిశల్ దరహాస చంద్రిక। లొప్పదు వక్త్రితామరస గంధ సమాగత భృంగ సంఘము। న్రొప్పదు నిర్గ్రఁగై కొనదు రోజపరస్పర
సక్త హారము। లప్పదు కృష్ణ మార్గగత వీక్షణ పఙ్క్తుల డ్రిప్ప దెప్పుడున్॥ చ॥ తుడువదు కన్నులన్ వెడలు తోయకణంబులఁ గొ
ప్పు జక్కఁగాఁ। ముడువదు నెచ్చెలింగదిసి ముచ్చటకున్ జనదన్న మేమియున్। గుడువదు నీరమున్ గొనదు కూరిమి కీరముఁ జేరి ప
ద్యము। నొడువదు వల్లకీగుణ వినోదము సేయదు డాయ జన్యులన్॥ సీ॥ మృగనాభియలదదు మృగరాజమధ్యము జలము

నాడ మజలజగంధి! ముకురంబుఁ జూడమ ముకురసన్నిభముఖి పువ్వులు ముడువమ పువ్వుఁబోఁడి వనకేళిఁ గోరమ వనజాతలోచన హంసంబుఁ బెంపమ హంసగమన! లతలఁ బోషింపమ లలితకాలలితదేహ తొడవులు తొడువమ తొడవుతొడవ! తిలకమిడదు మమటఁ దిలకినీతిలకంబు! గమలగృహముఁ జొరమ కమలహస్త! గారవించి తన్నుఁ గరుణఁ గైకొనవనమాలి రాఁడు తగవుమాలి యనుచు॥ మఱియును॥ మ॥ చలఁగు న్మెల్లని గాలికి న్నటునటన్మత్తద్విరేఫాళికి న్దలఁగు న్గోయిల మ్రోఁతకై యలుగు నుద్యత్కీరసంభాషల న్గలఁగు న్వెన్నెల వేఁడిమి న్మెలఁగు మాకందాంకురచ్ఛాయకు న్దొలఁగు న్గ్రీష్మమనోభవానలశిఖాధూమాయమానాంగియై॥ వ॥ ఇట్లు హరి రాక కెదురుచూచుచు సకలప్రయోజనంబులయందు విరక్తయై మనోజానలంబునం బొగిలెడి మగువకు శుభంబుఁ జెప్పు చందంబున వామోరులోచన భుజంబు లదరె నంతఁ గృష్ణుని నియోగంబున బ్రాహ్మణుండు సనుదెంచిన నతని ముఖలక్షణంబు పలక్షించి యాకలకంఠి మహోత్కంఠతోడ నకుంఠితయై మొగంబునం జిఱునగవు నిగుడ నెమఁ డంజని నిలువంబడిన బ్రాహ్మణుం డిట్లనియె॥ ఉ॥ మెచ్చె భవద్గుణోన్నతికి మేయదనావళు లిచ్చె నాకుఁ దా వచ్చె సుదర్శనాయుధుఁడు వాఁడె సురాసురులెల్ల నడ్డమై వచ్చిననైన రాక్షసవివాహమునం గొనిపోవు నిన్ను నీ సచ్చరితంబు భాగ్యమును సర్వము నేఁడు ఫలించెఁ గన్యకా॥ అనిన వైదర్భి యిట్లనియె॥ మ॥ జలజాతేక్షణుఁ దోడి తెచ్చితివి నా సందేశము న్జెప్పి న న్నిలువం బెట్టితి నీకృపం బ్రతికితి న్నీయట్టి పుణ్యాత్మకు ల్గలరే దీనికి నీకుఁ బ్రత్యుపకృతి న్గావింపఁగా నేరనం జలిఁ గావించెద భూసురాన్వయమణీ సద్బంధుచింతామణీ॥ వ॥ అనిన నమస్కరించె నంత రామకృష్ణులు దనకూఁతు వివాహంబునకు వచ్చుట విని తూర్యఘోషంబులతో నెదుర్కొని విధ్యుక్తప్రకారంబునం బూజించి మధుపర్కంబు లిచ్చి వివిధాంబరాభరణంబులు మొదలైన కానుక లొసంగి భీష్మకుండు బంధుజనసేనాసమేతులైన వారలకుం †తూర్ణంబున సకలసంపత్పరిపూర్ణంబులైన నివేశంబులు గల్పించి విడియించె నిట్లు గూడిన రాజుల కెల్లను వయోవీర్యబలవిత్తంబు లెట్లట్ల కోరిన పదార్థంబు లెల్ల నిప్పించి పూజించె నంత విదర్భపురంబు ప్రజలు హరి రాక విని వచ్చి చూచి నేత్రాంజలులం దదీయవదనకమలమధుపానంబు సేయుచు॥ మ॥ తగు నీ చక్రి విదర్భరాజసుతకు న్దథ్యంబు వైదర్భియుం దగు నీ చక్రికి నింత మంచిదగు నేదాంపత్య మీయిద్దఱిం దగులం గట్టిన బ్రహ్మ నేర్పరి గదా దర్పాహతారాతియై మగఁడౌఁ గావుతఁ జక్రి యీ రమణికి న్మాపుణ్యమూలంబునన్ ॥ అని పలికి రాసమయంబున॥ సీ॥ సన్నద్ధులై బహుశస్త్రసమేతులై బలసి చుట్టును వీరభటులు గొలువ ముందఱ నుపహారములు కానుకలు గొంచు వర్గంబులై వారవనిత లేఁగఁ బుష్పగంధాంబరభూషణకలితలై పాడుచు భూసురభార్య లరుగఁ బణవమర్దళశంఖపటహకాహళవేణుభేరీధ్వనులు మిన్నుపికటిలఁగఁ దగినసతులు గొల్వఁ దల్లులు బాంధవసతులు దోడ రాఁగ సవినయమున నగరు వెడలి నడిచె నగజాతకును మ్రొక్క బాలచికురపిహితఫాలయగుచు॥ వ॥ మఱియు సూతమాగధవందిగాయకపాఠకజనులంతంత నభినందించుచుం జనుదెర మందగమనంబున ముకుందచరణారవిందంబులు డెందంబునం దలంచుచు నిందుధరసుందరీమందిరంబు చేరి సలిలధౌతచరణకరారవిందయై వార్చి శుచియై గౌరీసమీపంబునకుం జనియె నంత ముత్తైదువలగు భూసురోత్తముల భార్యలు భవసహితయైన భవానికి మజ్జనంబు గావించి గంధాక్షతంబు లిడి వస్త్రమాల్యాదిభూషణంబుల నలంకరించి ధూపదీపంబు లొసంగి నానావిధోపహారంబులు సమర్పించి కానుక లిచ్చి దీపమాలికల నివాళించి రుక్మిణీదేవిని మ్రొక్కించి రప్పుడు॥ ఉ॥ నమ్మితి నా మనంబున సనాతనులైన యుమామహేశులన్ మిమ్ముఁ బురాణదంపతుల మేలు భజింతుఁ గదమ్మ మేటి పెద్దమ్మ దయాంబురాశివి గదమ్మ హరిం బతి సేయుమమ్మ ని న్నమ్మిన వారి కెన్నటికి నాశము లేదు గదమ్మ యీశ్వరీ॥ వ॥ అని గౌరీదేవికి మ్రొక్కి పతులతోడం గూడిన బ్రాహ్మణభార్యలకు లవణాపూపంబులును దాంబూలకంఠసూత్రంబులును ఫలంబులు నిక్షుదండంబులు నిచ్చి రుక్మిణీదేవి వారలం బూజించిన॥ గీ॥ వారలు సహించి వలనొప్ప దీవించి సేస లిడిరి యువతిశిరమునందు సేసలెల్లఁ దాల్చి శివవల్లభకు మ్రొక్కి మౌననియతి మాని మగువ వెడలె॥ వ॥ ఇట్లు మేఘమధ్యంబు వెలువడి విలసించు క్రొక్కాఱు మెఱుంగు తెఱంగున, మృగధరమండలంబు నిర్గమించి చరించు మృగంబు చందంబునఁ, గమలభవనగ్రహసుం డెత్తిన §జవనిక మాఱుఁగు వెరలి పొడసూపిన మోహినీదేవత కైవడి, దేవదానవసంఘాతకరతలసవ్యాపసవ్యసమాకృష్యమాణపన్నగేంద్రపాశపరివల్గుయుతపర్యాయపరిభ్రాంతమందరాచలమంథానమథ్యమానఘూర్ణితఘుమఘుమాయిత మహార్ణవమధ్యంబు నుండి చనుదెంచు నిందిరాసుందరీ వైభవంబున, బహువిధప్రభాభాసమానయై, యిందుధరసుందరీమందిరంబు వెడలి, మానసకాసారహేమకమలకాననవిహారమాణమత్తమరాళంబు భంగి, మందగమనంబునఁ గనకకలశయుగళసంకాశకర్కశపయోధరభారపరికంప్యమానమధ్యయై, రత్నముద్రికాలంకృతంబైన కెంగేల నొక్కసఖీలలామంబుకై దండఁ గొని, రత్ననివహసంఘటితకాంచనకర్ణపత్త్రమయూఖంబులు గండభాగంబుల నర్తనంబులు సలుప, నరవిందపరిమళమ

* కలువడములు। చిన్న టెక్కెములు. † తూర్ణము। శీఘ్రము. § జవనిక। తెర.

తోహలావతీర్ణమత్తమధుకరంబులమాడ్కి *నరాళంబులైనకుంతలజాలంబులుముఖమండలంబునఁగ్రందుకొన,సుందరమందహాసరోచులువిశాలంబుబాలచంద్రికాసౌందర్యంబునావహింప,నధరబింబఫలారుణమరీచిమాలికలురదనకుందకుట్మలంబులకనురాగంబుసంపాదింప, మనోజాతకేతనసన్నిభంబైనపయ్యెదకొంగుదూఁగ,సువర్ణమేఖలాఘటితమణికిరణపటలంబులకాలశక్రచాపజనకంబులైమెఱయఁ,జెలువుపిలుతుండొలఁ వెడికివాడియిడిఝళిపించినదగద్గాయమానంబులగుబాణంబులపగిది,సురుచిరవిలోకననికరంబులురాజవీరులహృదయంబులుభేదింప, శింజానమంజుమంజీరనినదంబుచెవులపండువులుసేయఁ,బాదసంచారంబునహరిరాకకెదురుచూచుచు,వీరమోహినియైచనుదెంచుచున్నసమయంబున॥మ॥అలినీలాలకఁబూర్ణచంద్రముఖినేణాక్షింబ్రవాళాధరిందలకంఠిన్నవపల్లవాంఘ్రియుగళింగంధేభకుంభస్తనిన్।బులినశ్రోణినిభేంద్రయాననరుణాంభోజాతహస్తన్మహో।త్పలగంధిన్మృగరాజమధ్యఁగనివిభ్రాంతాత్ములైరందఱు॥వ॥మఱియునయ్యింతిదరహాసలజ్జావలోకనంబులంజిత్తంబులేమఱి,ధైర్యంబులుదిగనాడిగాంభీర్యంబులువిడిచిగారవంబులుమఱచిచేష్టలుమానిమెలుకలుడిగియాయుధంబులుదిగవైచి గజతురగరథారోహణంబులుసేయనేరకరాజులెల్లనేలకువ్రాలి రాయేణీలోచనతనవామకరనఖంబులనలకంబులుదలంగంద్రోయుచును త్తరీయంబుచక్కనొత్తుచుఁగడకంటిచూపులంగ్రమంబుననారాజలోకంబునాలోకించుచు॥శా॥కనియెన్ రుక్మిణి చంద్రమండలముఖుం గంఠీరవేంద్రావలగ్నునవాంభోజదళాక్షుఁజారుతరవక్షున్మేఘసంకాశదేహునగారాతిగజేంద్రహస్తనిభబాహుంజక్రిఁబీతాంబ

—శ్రీకృష్ణుండు శత్రురాజులుచూచుచుండరుక్మిణీదేవినిగొనిపోవుట.—

రున్నభూషాన్వితుఁగంబుకంఠువిజయోత్కంఠున్జగన్మోహనున్॥వ॥కనితదీయరూపవయోలావణ్యవైభవగాంభీర్యచాతుర్యతేజోవిశేషంబులకుసంతసించిమనోభవశరాక్రాంతయైరథారోహణంబుఁగోరుచున్నవరారోహంజూచిపరిపంథిరాజలోకంబులుసూచుచుండమందగమనంబునగంధసింధురంబులీలంజనుదెంచి, †ఫేరవంబులనడిమిభాగంబుగొనిచనుకంఠీరవంబుకైవడి,నిఖిలభూపాలగణంబులగణింపకతృణీకరించిరాజకన్యకందెచ్చి,హరితనరథంబుమీఁదనిడికొని భూనభోంతరాళంబులునిండశంఖంబుపూరించుచు,బలభద్రుండుతోడనడువయాదవవాహినీపరివృతుండై,ద్వారకానగరమార్గంబుపట్టిచనియెనంతజరాసంధవశులైనరాజులందఱుహరిపరాక్రమంబువినిసహింపనోపక॥మ॥ఘనసింహంబులకీర్తినీచమృగముల్ గైకొన్నచందంబునన్।మనకీర్తుల్ గొనిబాలఁదోడ్కొనుచు నున్మాదంబుతోఁగోపకు।ల్చనుచున్నారదెశౌర్యమెన్నటికిమీశస్త్రాస్త్రముల్గాల్పనే।తనుమధ్యన్విడిపింపమేనినగరేధాత్రీజనుల్లరితర్లన్॥ వ॥ అనియొండొరులఁదెల్పుకొని రోషంబులుహృదయంబులనిల్పుకొని సంరంభించి తనుత్రాణంబులవహించి ధనురాదిసాధనంబులుధరియించిపంతంబులాడితమతమచతురంగంబులంగూడిజరాసంధాదులుయదువీరులవెంటనంటందాఁకినిలునిలుండనిధిక్కరించిపలికియుక్కుమిగిలి మహీధరంబులమీఁదసలిలధారలుగురియుధారాధరంబులచందంబున బాణవర్షంబులుగురిసినయాదవసేనలంగలదండనాథులుకోదండంబులెక్కిడిగుణంబులుమ్రోయించినిలువంబడిరప్పుడు॥క॥అరిబలభటసాయకములహరిబలములుగప్పఁబడిననడరెడుభీతిన్।హరిమధ్యసిగ్గుతోడను।హరివదనముఁజూచెఁజకితహరిణేక్షణయై॥ ఇట్లుచూచిన॥క॥వచ్చెదరదెయదువీరులు।వ్రచ్చెదరరిసేననెల్లవైరులుపెలుచ।న్నొచ్చెదరునువిచ్చెదరును।జచ్చెదరునునేఁడుచూడుజలజాతాక్షీ॥వ॥అనిరుక్మిణీదేవినిహరియూరడించె నంతబలభద్రప్రముఖులైనయదువీరులుప్రళయవేళమిన్నునంబున్నబలుపిడుగులడరించుపెనుమొగుల్లపడువున జరాసంధాదిపరిపంథిరాజచక్రంబుమీఁదనవక్రపరాక్రమంబున శిఖిశిఖాసంకాశనిశితశిలీముఖనారాచభల్లప్రముఖంబులైన బహువిధబాణపరంపరలుగురియనదియును, విదళితమత్తమాతంగంబును, విచ్ఛిన్నతురంగంబును, విభిన్నరథవరూథంబును, వినిహతపదాతియోధంబును, విఖండిత వాహవారణరథారోహణమస్తకంబును, విశకలిత వక్షోమధ్యకర్ణకంఠకపోలహస్తంబును, విస్ఫోటితకపాలంబును, వికీర్ణకేశజాలంబును, విపాటిత చరణజానుజంఘంబును, విదళితదంతసంఘంబును, విఘటిత వీరమంజీరకేయూరంబులును, విభ్రష్టకుండలకిరీటహారంబును, విశ్రుతవీరాలాపంబును, విదార్యమాణ గదాకుంతతోమరపరశుపట్టసప్రాస కరవాలశూలచక్రచాపంబును, వినిపాతిత కేతనచామరఛత్రంబును, విలూనతనుత్రాణంబును, వికీర్యమాణ ఘోటకసంఘరింఘాసముద్ధూతధరణీపరాగంబును, వినష్టరథవేగంబును, వినివారిత సూతమాగధవందివాదంబును, వికుంఠితహయహేషా,పటహభాంకార, కరటిఘటాఘీంకార, రథనేమిపటాత్కార,తురగనాభి ఘంటాగణఘణాత్కార, వీరహుం

* ఆరాళము।వంకర. † ఫేరవము।నక్క. కంఠీరవము।సింహము. తనుత్రాణము।కవచము.

కార, ఘూమణఘుమఘుణాత్కార, నిస్సాణధణధణాత్కార, మణినూపురక్రేంకార, కింకిణీ కిణకిణాత్కారశింజినీటం
కార, భటపరస్పరధిక్కారనాదంబును, వినిర్భిద్యమాన రాజసమూహంబును, విద్యమానరక్తప్రవాహంబును, విశ్రూ
యమాణభూతబేతాళకలకలంబును, విజృంభమాణ ఫేరవకాకకంకాదిసంకులంబును, ప్రచలితకబంధంబును, ప్రభూ
తపలలగంధంబును, ప్రదీపిత మేదోమాంసరుధిరఖాదంబును, ప్రవర్తిత ఢాకినీప్రమోదంబును నై యుండె నప్పుడు॥
చ॥ మసుడిచలించి పాఱుచును మాగధముఖ్యులు గూడి యొక్కచో। వగచుచు నాలిఁ గోల్పడిన వానిఁ గ్రియం గదు వెచ్చనూ
ర్పుచున్। మొగమునఁ దప్పి దేరదను ముందఱఁ బొక్కుచునున్న చైద్యుతోఁ। బగతుర చేతులోఁ బడక ప్రాణముతోఁ డుతను
న్నవాఁడవే॥ గీ॥ బ్రతుకవచ్చు నొడలఁ బ్రాణంబులుండినఁ। బ్రతుకుఁ గలిగె నేని భార్యగలదు। బ్రతికితీవు భార్యపట్టు దైవమె
ఱుంగు। వగవవలదు చైద్య వలదువలదు॥ వ॥ వినుము దేహధారి స్వతంత్రుండు గాఁడు-జంత్రగాని చేతి జంత్రపుబొమ్మకైవ
డి, నీశ్వరతంత్ర పరాధీనుండై సుఖదుఃఖంబులందు నర్తనంబులు సలుపుఁ; దొల్లి నేను మధురాపురంబుమీఁదఁ బదియేడుమా
ఱులు పరాక్రమంబున విడిసి సప్తదశ వారంబులు చక్రిచేత నిర్మూలితబలచక్రుండనై కామపాలుచేతం బట్టువడ నీకృష్ణుం
డు గరుణతోఁ బిడిపించిన వచ్చి క్రమ్మఱ నిరువదిమూఁ డక్షౌహిణులం గూడికొని పదునెనిమిదవమాఱు దాడిచేసి శత్రువులం దో
లి విజయంబుఁ జేకొంటిని-జయాపజయంబులందు హర్షశోకంబులం జెంద నేనెన్నఁడు నేఁటిదినంబున నీకృష్ణుని కెదిరి
పోరను రాజలోకంబు లెల్లను గ్రాత్రుం గూడికొని మెదిఁ జెపోరిన నోడుచు, మింతియ కాక దైవయుక్తంబయిన కాలంబు
నం జేసి లోకంబులు పరిభ్రమించుచుండు నదియునుం గాక॥ మ॥ తమకుం గాలము మంచిదైన మనలం ద్రైలోక్యవిఖ్యాత।
విక్రములం గెల్చిరి యాదవుల్ హరిభుజాగర్వంబున న్నేఁడు కా। లము మేలై చనుదెంచెనీ మనమునన్ గాలక్షించి విద్వేషుల।
న్సమరక్షోణి జయింత మింతపనికై శోకింపనీ కేటికిన్॥ వ॥ అని యిట్లు జరాసంధుండు నతని యొద్ది రాజులును, శిశుపాలుని పరి
తాపంబు నివారించి తమతమ భూములకుం జనిరి శిశుపాలుండును చరసేనాసమేతుండై తననగరంబునకుం జనియె నంతరు
క్మియను వాఁడు కృష్ణుండు రాక్షసవివాహంబునం దన చెలియలిం గొనిపోవుటకు సహింపక నేకాక్షౌహిణీబలంబుతోడ స
న్నురసన్నాహంబునం గృష్ణుని వెనుదగిలిపోవుచుఁ దనసారథితో నిట్లనియె॥ ఉ॥ బల్లిదు నన్ను భీష్మజనపాలకుమారుని జిన్న
చేసినా। చెల్లెలి రుక్మిణిం గొనుచుఁ జిక్కక నిక్కపు బంటువోలె నీ। గొల్లఁడు వో యెడిన్ రథముఁ గూడఁగఁ దోలుము తేజితోల్ల
సత్ఫల్లపరంపరన్ మదముఁ బాపెదఁ జూపెద నాప్రతాపమున్॥ వ॥ అని యిట్లు నారుక్మి హరికొలఁదియెఱుంగక సారథి నదలిం
చి రథంబు గూడం దోలించి గోపాలక వెన్నద్రుచ్చ నిమిషమాత్రంబు నిలునిలుము నితిరస్కరించి బలువింట నారిసంధించి మూఁ
డు వాఁడి తూపుల హరి నొప్పించి యిట్లనియె॥ సీ॥ మాసరివాఁడవా మాపాపఁ గొనిపోవ నేపాటిగలవాఁడ వేది వంశ। మెందు
జన్మించితి వెక్కడఁ బెరిగితి వెయ్యది నడవడి యెవ్వఁ డెఱుఁగు। మానహీనుఁడ వీవు మర్యాదలెఱుఁగవు మాయఁ గైకొని కా
నిమలయరావు। నిజరూపమున శత్రునివహంబుపైఁ బోవు వసుధీశుఁడవుగావు వావి లేదు। కొమ్ము నిమ్ము నీవు గుణరహితుండ
వు। విడువు విడువ వేని విలయకాల। శిఖిశిఖాసమాన శితశిలీముఖముల। గర్వమెల్లఁ గొందుఁ గలహమందు॥ వ॥ అనిపలికిన నగధ
రుండు నగి యొక్క బాణంబున వానికోదండంబు ఖండించి, యాఱుశరంబుల శరీరంబు దూఱ నేసి, యెనిమిది విశిఖంబుల ర
థ్యంబులం గూల్చి, రెండమ్ముల సారథిం జంపి, మూఁడువాఁడి తూపులం గేతనంబు ద్రుంచి, మఱియు నొక్క విల్లందినం ద్రుం
చి, వెండియు నొక్క ధనువు పట్టిన విదళించి, క్రమంబునఁ బరిఘపట్టిస శూలచర్మాసి శక్తితోమరంబులు ధరియించినం దునుము
కలు చేసి, క్రమ్మఱ నాయుధంబు లెన్ని యెత్తిన, నన్నియు శకలంబులు గావించె, నంతటం దనివిఁ జనక వాఁడు రథంబు డిగ్గి ఖడ్గ
హస్తుండై, దవానలంబుపైఁ బడు మిడుతచందంబునం, గదిసిన ఖడ్గకవచంబులు, చూర్ణంబులు చేసిన, సహింపక, మెఱుంగు
లు చెదర నడిదంబు వెలికి ఝళిపించి, వాని శిరంబు తెగ వ్రేయు మనని గమకించిన డుచుచున్న నడ్డంబువచ్చి రుక్మిణీదేవి హరిచ
రణారవిందంబులు పట్టుకొని, యిట్లనియె॥ మత్తకోకిల॥ నిన్ను నీశ్వరు దేవదేవుని నిర్ణయింపఁగ లేక యో। సన్నుతామరకీర్తి
శోభితసర్వలోకశరణ్య మా। యన్న యాతఁడు నేఁడు చేసె మహాపరాధము నీయెడ। న్నమ్మ మన్ననఁ జేసి కావుము నాథనా
థదయానిధీ॥ మత్తకోకిల॥ కల్ల లేదని విన్నవించుట గాదు వల్లభ యాతనిన్। బ్రల్లదుం డెగఁ జూచితేని యభాగ్యవంతుల మై
తిమా। కల్లుఁడక్యముకుం దుఁడీశ్వరుఁడంచు మోదితులైన మా। తల్లిదండ్రులు పుత్రశోకము దాల్చి దిక్కఱ మరీశ్వరా॥
మ॥ అని డగ్గుత్తికతో మహాభయముతో నాకంపితాంగంబుతో। వినతక్రాంతముఖంబుతో శ్రుతిచలద్వేణీకలాపంబుతోఁ।
గనుదోయిం జడిఁ గొన్న బాష్పములతోఁ గన్యాలలామంబు ప్రొ। క్కినఁ రుక్మిం దెగ వ్రేయఁ బోక మగిడెన్ గృష్ణుండు రోచి
ష్ణుఁడై॥ వ॥ ఇట్లు చంపక బావా రమ్మని చిఱునగవు నగుచు, వానిం బట్టి బంధించి గడ్డంబును, మీసంబును, దలయును, నొకకత్తి

వాతియమ్మున రేవులు వారఁగ్రొఱిగి, విరూపింజేసె నంతటయదువీరులుపరసైన్యంబులం బాఱఁదోలి తత్సమీపంబునకు వచ్చి రవ్వాఁకు, హతప్రాణుండై కట్టువడియున్నరుక్మింజూచి కరుణచేసి బలభద్రుండు బంధంబు విడిచి హరికిట్లనియె॥ క॥ తలవనక భీష్మనందను! తలయను మాఁటియును గొఱుఁగఁదగవే బంధుం। దలయను మాఁటియు గొఱుఁగుట। తలఁదఱుఁగుట కంటెఁ దుచ్ఛతరము మహాత్మా॥ క॥ కొందఱు రిపులని యలుగవు। గొందఱు హితులనుచు మేలుగూర్పవు నిజమీ। వందఱియందును సముఁడవు। పొందఁగ నేలయ్య విషమబుద్ధి ననంతా॥ అని వితర్కించి పలికి రుక్మిణీదేవి నుపలక్షించి యిట్లనియె॥ శా॥ తోఁడంబుట్టిన

——శ్రీ సహోదరుని భంగమునకు ఖిన్నయగు రుక్మిణీదేవిని బలభద్రుం డూరార్చుట. శ్రీ——

వాని భంగమునకున్ దుఃఖించి మా కృష్ణు నెగ్గాడం జూడకుమమ్మ పూర్వభవకర్మాధీనమై ప్రాణులు। నీడు న్నేలును జెందు లేఁడొకఁడు శిక్షింపంగ రక్షింపనీ। తోఁడంబుట్టువు గర్మశేషపరిభూతుండయ్యె నేఁడియ్యెడన్॥ క॥ చంపెడి దోషముఁ గలిగినఁ। జంపఁ జనదు బంధుజనులఁ జనువిడువంగాఁ। జంపిన దోషము సిద్ధము। చంపను మతియేల మున్న చచ్చినవానిన్॥ గీ॥ బ్రహ్మచేత భూమిపతులకీ ధర్మంబు। గల్పితంబు రాజ్యకాంతుఁ జేసి। తోడిచూలునైనఁ దోఁడఁబుట్టినవాఁడు। చంపుచుండుఁ గ్రూరచరితుఁడగుచు॥ క॥ భూమికి ధనధాన్యములకు। భామలకును మానములకు భ్రాభవములకున్। గామించి మీఁదు గానరు। శ్రీమదమున మానఘనులు చెనఁకుదు రొరులన్॥ వ॥ వినుము దైవమాయం జేసి దేహాభిమానులైన మానవులకుం బగవాఁడు, బంధుండును, దాసీనుండునను, మోహంబు సిద్ధంబై యుండు, జలాదులయందుఁ జంద్రసూర్యాదులును, ఘటాదులందు గగనంబును పెక్కండ్రై కానంబడు భంగి, దేహధారుల కందఱికి, నాత్మ యొక్కండయ్యును, బెక్కండ్రై తోఁచు, నాద్యంతంబులుగల యీ దేహంబు, ద్రవ్యప్రాణగుణాత్మకంబై, యాత్మయందు నవిద్యచేతఁ గల్పితంబై, దేహిని సంసారంబునం ద్రిప్పు, సూర్యుండు తటస్థుండై యుండం బ్రకాశమానంబులైన దృష్టిరూపంబులం బోలె నాత్మ తటస్థుండై యుండ దేహేంద్రియంబులు ప్రకాశమానంబులగు నాత్మకు వేఱొక్కటితోడ సంయోగవియోగంబులు లేవు వృద్ధిక్షయంబులు చంద్రకళలకుం గాని చంద్రునికి లేనికైవడి, జన్మనాశంబులు దేహంబునకుం గాని యాత్మకుఁ గలుగనేరవు- నిద్రవోయినవాఁ డాత్మను విషయఫలానుభవంబులు సేయించు తెఱంగున నెఱుక లేనివాఁడు నిజముగాని యర్థంబునందు ననుభవము నొందుచుండుఁ గావున॥ క॥ అజ్ఞానజమగు శోకము। విజ్ఞానవిలోకనమున విడువుము నీమం। ప్రజ్ఞావతికిం దగు నే। యజ్ఞానుల భంగి వగవ నంభోజముఖీ॥ వ॥ ఇట్లు బలభద్రుని చేతఁ దెలుపంబడి, రుక్మిణీదేవి దుఃఖంబు మానియుండె- నట రుక్మియనువాఁడు ప్రాణావశిష్టుండై విడువంబడి తన విరూపభావంబునకు నెఱియుచు, హరిం గెల్చి కాని కుండినపురంబు చొరనని ప్రతిజ్ఞఁ జేసి తత్సమీపంబున నుండె, నివ్విధంబున॥ క॥ రాజీవలోచనుఁడు హరి। రాజసమూహముల గెల్చి రాజసమొప్పన్। రాజితయగు తనపురికిని। రాజాననఁ దెచ్చెఁ బం

——శ్రీ శ్రీకృష్ణుండు రుక్మిణీదేవిని బెండ్లియాడుట. శ్రీ——

ధురాజినుతింపన్॥ వ॥ అంతనయ్యాదవేంద్రుని నగరంబు సమారబ్ధవివాహకృత్యంబును, బ్రవర్తమానగీతవాద్యనృత్యంబును, బ్రతిగృహాలంకృతవిలసితాశేష నరనారీవర్గంబును, బరిణయమహోత్సవసమాహూయమానమహీపాలగజఘటాగండమండలదానసలిలధారాసిక్తమార్గంబును, బ్రతిద్వారమంగళాచారసంఘటితక్రముకకదళీకాకర్పూరకుంకుమాగరుధూపదీపపరిపూర్ణకుంభంబును, విభూషితసకలగృహవేదికాకవాటదేహళీస్తంభంబును, విచిత్రకుసుమాంబరరత్నతోరణవిరాజితంబును, సముద్ధూతకేతనవిభ్రాజితంబును నై యుండె, నయ్యవసరంబున॥ మ॥ ధ్రువకీర్తిన్ హరి పెండ్లియాడె నిజచేతోహారిణిన్ మానవైభవగాంభీర్యవిహారిణిన్ నిఖిలసంపత్కారిణిన్ సాధుబాంధవసత్కారిణిఁ బుణ్యచారిణి మహాదారిద్ర్యసంహారిణిన్। సువిభూషాంబరధారిణిన్ గుణవతీచూడామణిన్ రుక్మిణిన్॥ క॥ సతులుం దారును బొలుపుగ। హితమతిఁ గానుకలు దెచ్చి యిచ్చిరి కరుణో। న్నతవర్ధిష్ణులకును మా। నితరోచిష్ణులకు రుక్మిణీకృష్ణులకున్॥ క॥ హరి పెండ్లికిఁ గైకేయక। కురుసృంజయయదువిదర్భకుంతినరేంద్రుల్। పరమానందముఁ బొందిరి। ధరణీశులలోన గాఢతాత్పర్యములన్॥ క॥ హరి యీ తెఱఁగున రుక్మిణి। నరుదుగఁ గొనివచ్చి పెండ్లియాడుట విని। యుష్కరకృత్యం బనుచు వెఱఁగందిరి రాజులు రాజసుతులు దిక్కులనెల్లన్॥ గీ॥ అనఘయాదిలక్ష్మి యైన రుక్మిణితోడఁ। గ్రీడసలుపుచున్న కృష్ణుఁజూచి పట్టణంబులోని ప్రజలుల్లసిల్లిరి। ప్రీతలగుచు ముక్తభీతలగుచు॥ అని చెప్పి॥ ... ...

——శ్రీ——

క॥ కువలయరక్షాతత్పర। కువలయదళనీలవర్ణకోమలదేహా। కువలయనాథశిరోమణి। కువలంపజనవినుతవిమలగుణసంఘాతా॥ మాలిని॥ నరసిజనిభహస్తా సర్వలోకప్రశస్తా। నిరుపమశుభమూర్తీ నిర్మలారూఢకీర్తీ। పరహృదయవిచారీ భక్తలోకోపకారీ। గురుబుధజనపోషీ ఘోరదైత్యేయశోషీ॥

గద్య. ఇది, శ్రీపరమేశ్వరకరుణాకలితకవితావిచిత్ర కేసనమంత్రిపుత్ర సహజపాండిత్య పోతనామాత్య ప్రణీతంబైన, శ్రీమహాభాగవతంబను మహాపురాణంబునందు దేవకీదేవివివాహంబును, గగనవాణీశ్రవణంబును, గంసోద్రేకంబును, వసుదేవప్రార్థనయును, యోగమాయాప్రభావంబును, బలభద్రునిజన్మంబును, బ్రహ్మాదిసురస్తోత్రంబును, కృష్ణావతారంబును, ఘోషప్రవేశంబును, యోగనిద్రాచరితంబును, నందపుత్త్రోత్సవంబును, పూతనాసంహారంబును, శకటభంజనంబును, తృణావర్తమరణంబును, గర్గాగమనంబును, నారాయణాదినామనిర్దేశంబును, బాలక్రీడయును, మృద్భక్షణంబును, వాసుదేవవదనగహ్వరవిలోక్యమానాఖిలలోకాలోకనంబును, నవనీతచౌర్యంబును, యశోదారోషంబును ఉలూఖలబంధనంబు, నర్జునతరుయుగళనిపాతనంబును, నలకూబరమణిగ్రీవశాపమోక్షణంబును, బృందావనగమనంబును, వత్సపాలనంబును, వత్సాసురవధయును, బకదనుజవిదారణంబు, నఘాసురమరణంబును, వత్సాపహరణంబును, నూతనవత్సబాలకకల్పనంబును, బ్రహ్మవిస్మయంబును, గోపాలకత్వంబును, గార్దభాసురదమనంబును, కాళియఫణిమర్దనంబును, గరుడకాళీయనాగవిరోధకథనంబును, ప్రలంబాసురహననంబును, దవానలపానంబును, వర్షర్తువర్ణనంబును, శరత్కాలలక్షణంబును, వేణువిలాసంబును, హేమంతసమయసమాగమంబును, గోపకన్యాచరితహవిష్యవ్రతంబును, కాత్యాయనీసేవనంబును, వల్లవీవస్త్రాపహరణంబును, విప్రవనితాదత్తాన్నభోజనంబు, నింద్రయాగనివారణంబును, నందముకుందసంవాదంబును, పర్వతభజనంబును, పాషాణసలిలవర్షంబును, గోవర్ధనోద్ధరణంబును, వరుణకింకరుండు నందుని గొనిపోయిన హరి తెచ్చుటయును, వేణుపూరణంబును, గోపికాజనఘోషనిర్గమంబును, యమునాతీరవనవిహరణంబును, కృష్ణాంతర్ధానంబును, ఘోషకామినీగణాన్వేషణంబును, గోపికాగీతలును, హరిప్రసన్నతయును, రాసక్రీడనంబును, జలకేళియును, సర్పరూపకుండైన సుదర్శనవిద్యాధరుండు హరిచరణతాడనంబున నిజరూపంబు వడయుటయును, శంఖచూడుండను గుహ్యకుని వధించుటయును, వృషభాసురవిదళనంబును, నారదోపదేశంబున హరిజన్మకథ నెఱింగి కంసుండు దేవకీవసుదేవుల బద్ధులం జేయుటయును, ఘోటకాసురుండైన కేశియను దనుజుని వధియించుటయును, నారదస్తుతియును, వ్యోమదానవమరణంబు, నక్రూరాగమనంబు, నక్రూరరామకృష్ణుల సల్లాపంబును, ఘోషనిర్గమంబును, యమునాజలాంతరాళంబున నక్రూరుండు హరివిశ్వరూపంబు గాంచుటయు, నక్రూరస్తవంబును, మధురానగరప్రవేశంబును, రజకవధయును, వాయకమాలికులచే సమ్మానంబునొందుటయును, కుబ్జాప్రసాదకరణంబును, ధనుర్భంగంబును, కంసుదుస్స్వప్నంబును, కువలయాపీడపీడనంబును, రంగస్థలప్రవేశంబును, చాణూరముష్టికులవధయును, కంసవధయును, వసుదేవదేవకీబంధమోక్షణంబు, నుగ్రసేనురాజ్యస్థాపనంబును, రామకృష్ణులు సాందీపునివలన విద్యలభ్యసించుటయును, సంయమనీనగరగమనంబును, గురుపుత్త్రప్రదానంబు, నుద్ధవుని ఘోషయాత్రయును, భ్రమరగీతలును, కుబ్జావాసగమనంబును, గజనగరంబునకు నక్రూరుండు చని కుంతీదేవి నూరార్చుటయు, కంసభార్యలగు నస్తిప్రాప్తులు జరాసంధునకుం గంసుమరణం బెఱింగించుటయును, జరాసంధుని దండయాత్రయును, మధురానగరనిరోధనంబును, యుద్ధంబున జరాసంధుండు సప్తదశవారంబులు పలాయితుండగుటయును, నారదప్రేరితుండై కాలయవనుండు మధురపై దాడివెడలుటయును, ద్వారకానగరనిర్మాణంబును, మధురాపురనివాసులం దనయోగబలంబున హరి ద్వారకానగరంబునకుం దెచ్చుటయును, కాలయవనుండు హరి వెంటంజని గిరిగుహయందు నిద్రితుండైన ముచికుందుని దృష్టివలన నీఱగుటయును, ముచికుందుండు హరిని సంస్తుతిచేసి తపంబునకుం జనుటయును, జరాసంధుండు గ్రమ్మఱ రామకృష్ణులపై నేతెంచుటయును, ప్రవర్షణపర్వతారోహణంబును, గిరిదహనంబును, గిరిడిగ్గనుఱికి రామకృష్ణులు ద్వారకకుం జనుటయును, రుక్మిణీజననంబును, రుక్మిణీసందేశంబును, వాసుదేవాగమనంబును, రుక్మిణీగ్రహణంబును, రాజలోకపలాయనంబును, రుక్మియనువానిభంగంబును, రుక్మిణీకల్యాణంబును, ననుకథలుంగల దశమస్కంధంబునందుఁ బూర్వభాగము సంపూర్ణము. శ్రీకృష్ణార్పణమస్తు.

శ్రీమదాంధ్రభాగవతము — దశమస్కంధము.

ఉత్తరభాగము.

శ్రీకరపరిశోషితర। త్నాకరకమనీయగుణగణాకరకారు। ణ్యాకరధీకరశరధా। రాకంపితదానవేంద్ర రామనరేంద్రా॥

వ॥ మహనీయగుణగరిష్ఠులగు నమ్మునిశ్రేష్ఠులకు నిఖిలపురాణవ్యాఖ్యానవైఖరీసమేతుండైన సూతుండిట్లనియె-నట్లు ప్రాయోపవిష్టుండైన పరీక్షిన్నరేంద్రుండు రుక్మిణీపరిణయానంతరంబున నైనకథావృత్తాంతంబంతయు వినిపింపుమనిన శుకయోగీంద్రుండిట్లనియె॥ ఉ॥ తామరసాక్షునంశమున దర్పకుఁ డీశ్వరుకంటిమంటలం। దామును దగ్ధుఁడై పిదపఁ దత్పరమేశుని దేహలబ్ధికై। వేమఱు నిష్ఠఁ జేసి హరివీర్యమునం బ్రభవించె రుక్మిణీ। కామినిగర్భమందు సురఖండను మారతమూర్తియై యథా। సర్గ॥ వ॥ అంతనా డింభకుండు ప్రద్యుమ్నుండను పేర విఖ్యాతుండయ్యె నా శిశువు సూతికాగృహంబునందల్లి పొదిగిటనుండఁ దనకు శత్రుండని యెఱింగి, శంబరుండను రాక్షసుండు నిజమాయాబలంబునం గామరూపియై వచ్చి కొనిపోయి సముద్రంబులో వైచి తనగృహంబునకుం జనియె-నంత నా శాబకుండు జలధిజలంబునం దిగంబడ నెడసి, యొక మహామీనంబు మ్రింగెనంత॥ క॥ జాలింబడి పాఱు జలచర। జాలంబులఁ బోవనీక చనిరోషాగ్ని। జ్వాలలు నిగుడఁగ నారక। జాలంబులు వైచిపట్టు జాలరు లంతన్॥ వ॥ సముద్రంబులోన నామీనంబును వత్సహచరంబులైన మీనంబులం బట్టుకొని తెచ్చి శంబరునకుం గానుకఁ గానిచ్చిన, నతండు వండి తెండని మహానసగృహంబునకుం బంచిన॥ క॥ రాజనగరి యెడబాలలు। రాజీవముకదుపు వ్రచ్చి రాజనిభాస్యున్। రాజశిశువుఁ గని చెప్పిరి। రాజీవదళాక్షి యైన రతికి నరేంద్రా॥ వ॥ అంతనారదుండు వచ్చి బాలకునిజన్మంబును, శంబ

రోద్యోగంబును, నీ సోదర ప్రవేశంబునుం జెప్పినవిని, యారతి మాయావతియను పేర, శంబరుని యింటఁ బాత్రప్రత్యం
బు నడుపుచు, దహనదగ్ధుండైన తన పెనిమిటి శరీరధారణంబు సేయుట కెదురుచూచుచున్నయది గావున, నయ్యర్భకుండు
కందర్పుండని తెలిసి, మెల్లనఁ బుత్రార్థియైన తెఱంగున, శంబరుని యనుమతివడసి, సూపకారుల యొద్దనున్న పాపనిం దెచ్చి
పోషించుచుండె నా కుమారుండును, శీఘ్రకాలంబున నారూఢయౌవనుండై॥ క॥ సుందర సుగుణ తనరూపము। సుందరులొక్క
మాఱు చేజిచూచినఁ జాలున్। సౌందర్యమేమి చెప్పను। బొందెదవని డాయ బుద్ధిఁ బుట్టించు నృపా. సీ॥ చక్కనివారల చక్క
దనంబున కుపమింప నెవ్వఁడు యోగ్యుఁడయ్యె। మిక్కిలి తపమున మెఱయు నంబికకునై శంకరు నెవ్వఁడు సగము సేసె। బ్ర
హ్మత్వమును బొందిపరగు పితామహుని ధాతను వాణికై యెవ్వఁడు వాఁడిచెఱిచె। వేయుడాగులతోఁడి విబుధలోకేశుని మూర్తికి నె
వ్వఁడు మూలమయ్యె। మునుల తాలిమి కెవ్వఁడు ముల్లు సూపు। మగల మగువల నెవ్వఁడు మరులుగొలుపుఁ। గుసుమధనువున
నెవ్వఁడు గొను విజయము। చిగురువాలున నెవ్వండు చిక్కవఱచు॥ వ॥ అని తన్ను లోకులు వినుతించు ప్రభావంబులు గలిగి, ప
ద్మదళలోచనుండును, ప్రలంబబాహుండును, జగన్మోహనాకారుండు నైన, పంచబాణునిం గని, లజ్జాహాససగర్వితంబులై
న చూపులం జూచుచు, మాయావతి సురతభ్రాంతిఁ జేసినం జూచి, ప్రద్యుమ్నుం డిట్లనియె॥ మత్తకోకిల॥ నాతనూభవుఁ డీత
డంచుసు నానయించుక లేక యో। మాత నీ విది యేమి నేఁడిటు మాతృభావము మానిసం। ప్రీతిఁ గాముకి భంగిఁ జేసెదు పెక్కు
విభ్రమముల్ మహా। ఖ్యాతవృత్తికి నీకు ధర్మము గాదు మోహము సేయఁగన్॥ వ॥ అనిన రతి యిట్లనియె, నీవు నారాయణనంద
నుండవైన కందర్పుండవు, పూర్వకాలంబున నేను నీ భార్యనైన రతిని, నీవు శిశువవై యుండ నిర్దయుండై దొంగిలి తల్లిఁ దొఱం
గఁ జేసి, శంబరుండు గొనివచ్చి నిన్ను నీరధిలో వైచిన, నొక్క మీనంబు మ్రింగె, నీ సోదరంబు వెడలితీవు, మీఁదటి కార్య
మాకర్ణింపుము॥ క॥ మాయావి వీఁడు దుర్మతి। మాయఁడు సంగరములందు మర్త్యులఁ గెలుచున్। మాయకరణమున వీనిన్। మా
యింపుము మోహనాది మాయల చేతన్॥ మత్తకోకిల॥ పాపకర్ముఁడు వీఁడు నిన్నిటు పట్టి తెచ్చిన లేచినా। పాపఁ డెక్కడఁ బో
యెనో సుతుఁ బాపి తే విధి యంచుఁ దాఁ। గ్రేపుఁ బాసిన గోవు భంగి నిఖిన్నయై పడి గాఢసం। తాపయై నిను నోఁచి కాఁచిన తల్లి
కుయ్యిడకుండు నే॥ వ॥ అని పలికి మాయావతి, మహానుభావుండైన, ప్రద్యుమ్నునికి సర్వశత్రుమాయావినాశినియగు, మహా
మాయావిద్య నుపదేశించె, నివ్విధంబున॥ మ॥ గురుమాయారణవేదియై కవచియై కోదండియై బాణియై। హరిజుం డోరి నిశాట
వైచితివి నాఁ డంభోనిధి న్నన్ను మో। రరణాంభోనిధి వైతు నిన్ను నిదె వే రమ్మంచు జీఱెన్ మనో। హరదివ్యాంబరు నుల్లసద్దనుజ
సేనాడంబరున్ శంబరున్॥ చ॥ అదలిచి యిట్లు కృష్ణసుతుఁ డాడిన నిష్ఠుర భాషణంబులన్। బదహతమైన డింగవయు పన్నగరా
జముఁ బోలి శంబరుం। డదరుచు లేచి వచ్చి గదనచ్యుతనందను వ్రేసె నుజ్జ్వల। ద్భిదురక ఠోర ఘోష సమభీషణ నాదము చేసి
యార్చుచున్॥ క॥ దనుజేంద్రుఁడు వ్రేసిన గదఁ। దన గద చేఁ బాయ నడఁచి దనుజులు బెదరన్। దనుజాంతకుని కుమారుఁడు। ద
నుజేశుని మీఁద నార్చి తన గద వైచెన్॥ వ॥ అంత నా రక్కసుండు వెక్కసంబగు రోసంబునఁ దనకుఁ దొల్లి మయుం డెఱింగించి
న దైతేయ మాయ నాశ్రయించి మింటికి నెగసి పంచబాణుని పై బాణవర్షంబు గురిసిన నమ్మహారథుండు నొచ్చియు సంభ
లింపక మత్సరంబున సర్వమాయావినాశినియయిన సాత్త్వికమాయం బ్రయోగించి దనుజుని బాణవృష్టి నివారించె- మఱి
యు వాఁడు భుజగ గుహ్యక పిశాచ మాయలు వన్ని నొప్పించిన నన్నియుం దప్పించి॥ క॥ దండధరమూర్తిఁ గైకొని। యొండాడక
చక్రిసూనుఁ డుగ్రత రాసి। ఖండించె శంబరుని తలఁ। గుండల కోటీర మణులు కుంభిని రాలన్॥ క॥ చిగురాకడిదపు ధారను। జగ
ములఁ బరవశము సేయు చలపాదికి దో। ర్ద్దగు నుక్కడిదంబునఁ దన। పగతుం దెగ వ్రేయు టెంత పని చింతింపన్॥ క॥ బెగడుచు
నుండక శంబరు। బెగడుచుఁ బూవింటిజోదు ధీరగుణంబు। ల్పొగడుచుఁ గురిసిరి ముదమున। నెగడుచుఁ గుసుమముల ముసరుని

రతీదేవి ప్రద్యుమ్నసహితయయి గగనమార్గంబున ద్వారకకుఁ బోవుట.

ర్జరులధిపా॥ వ॥ ఇట్లు శంబరుని వధియించి, విలసిల్లుచున్న యించువిలుకానిం గొంచు, నాకాశచారిణియై, యారతీదేవి గగన
పథంబు పట్టి ద్వారకానగరోపరిభాగంబున నంజను దెంచిన॥ గీ॥ మెఱుఁగుతీఁగె తోడి మేఘంబు కైవడి। యువిదతోడ మింటను
డి కదలి। యరుగుదెంచె మదనుఁ డంగనాజనములు। మెలఁగుచున్న లోని మేడకడకు॥ మ॥ జలదశ్యాముఁ బ్రలంబబాహుయు
గళుం జంద్రాననున్ నీలసం। కులవక్రాలకుఁ బీతవాసు ఘనవక్షున్ సింహమధ్యున్ మనో। హరు। త్పలపత్రేక్షణు మందహాసలలి
తుం బంచాయుధున్ నీరజా। క్షులు దారేమటి పాటఁ జూచి హరియంచు న్డాఁగిరయ్యై యెడన్॥ క॥ కొందఱు హరియగునందురు।
కొందఱు చిహ్నములు గొన్ని కొన్ని హరికిని వే। ఱందురు మెల్లనె తెలియుదు। మందురు మఱుఁ జూచి కొందఱబలలు గుములై॥
క॥ హరియని వెనుచనిపిదపన్। హరిఁ బోలెడు వాఁడు గాని హరి గాఁడనుచున్। హరిమధ్యలల్లనల్లన। హరినందనుఁ డాయవ

చ్చిరాశ్చర్యములన్॥ ఉ॥ అన్నలు సేరవచ్చి మరునందనుఁ జూడఁగఁ దాను వచ్చి సం। పన్నగుణాభిరామ హరిపట్టపుదేవి విద
ర్భపుత్రి గే। కన్నుల నా కుమారకునికై వడి నేర్పడఁ జూచి బోటితోఁ। జన్నులు చేఁపనిట్లనియె సంభ్రమదైన్యములుల్లసిల్లఁ
గన్॥ శా॥ ఈ కంజేక్షణుఁ డీ కుమారతిలకుం డీ యిందుబింబాననుం। డీ కంఠీరవమధ్యుఁ డిచ్చటికి నేఁ డెంచుండియే తెంచెనో।
యీ కల్యాణునిఁ గన్న భాగ్యవతి మున్నే నోములన్నోఁచెనో। యే కాంతామణియందు వీనిఁ గనెనో యే కాంతుఁ డీ కాంతు
నిన్॥ శా॥ ఆలీ నా తొలుచూలిబిడ్డనికి బోఁగ్గాడించి నే సూతికా। శాలామధ్యవిశాలతల్పగతనై చన్నిచ్చి నిద్రింపనా। బాలు
న్నా చను బాలకుం జెటిచియే పాపాత్ము లేత్రోవము। న్నెలీలం గొనిపోయిరో శిశువుఁ డా నే తల్లి రక్షించెనో॥ క॥ కొడుకఁడు
నాపొదిగిఁటలోఁ। జెడిపోయిన నాఁటనుండి చెలియా తెలియం। బడదే వార్తయు నతఁడే। వడువున నెచ్చోట నిలిచి వర్తించెనొ
కో॥ క॥ ఇందాఁక వాఁడు బ్రతికిన। సందేహము లేమ దేహచాతుర్యవయ। స్సౌందర్యంబున లోకులు। వందింపఁగ నితనియంత
వాఁడగుసుమ్మీ॥ మ॥ అతివా సిద్ధము నాఁటి బాలకునకియ్యాకారమీ వర్ణమీ। గతిహాసంబు విలోకనస్వరము లీ గాంభీర్యమీ
కాంతి వీఁ। డతఁడే కాఁదగునున్న వారలకు నాయాత్మేశు సారూప్యసం। గతి సిద్ధింపదు వీనియందు మిగులం గౌతూహలంబ
య్యెడిన్॥ క॥ పొదలెడి ముదమునఁ జిత్తము। గదలెడి నా యెడమమూఁపు గన్నుల వెంటన్। బొదలెడి నానందాశ్రులు। మెదలె
డిఁ బాలిండ్లఁ బాలు మేలయ్యెడినో॥ అని డోలాయమానమానసయై వితర్కించుచు॥ క॥ తనయుఁడని నొడువఁదలఁచును। దన
యుఁడు గాకున్న మిగులఁ దలఁగొని సవతుల్। తనునగియెదరని తలఁచును। దనుసంశయమెలమిఁ గొనియెఁ దనుమధ్య మదిన్॥
వ॥ ఇట్లు రుక్మిణీదేవి విచారించుచుండ లోపలి నగరి కావలివారివలన విని కృష్ణుండు దేవకీవసుదేవులం దోడ్కొని చనుదెంచి సర్వ
జ్ఞుండయ్యు, నేమియు వివరింపక, యూరకుండె, నంత నారదుండు చనుదెంచి శంబరుండు కుమారునిం గొనిపోవుట మొదలైన
వార్తలెఱింగించిన॥ క॥ చచ్చిన బాలుఁడు గ్రమ్మఱ। వచ్చిన క్రియ వచ్చె నెక్కువర్షములకునీ। సచ్చరితుఁ నేఁడు గంటిమి। చె
చ్చెర మున్నెట్టి తపము సేయంబడెనో॥ వ॥ అనియంతఃపురకాంతలును, దేవకీవసుదేవరామకృష్ణులును, యథోచితక్రమం
బున నా దంపతులకు దివ్యాంబరాభరణాలంకృతుల సత్కరించి సంతోషించిరి- రుక్మిణీదేవి యనందనుం గౌఁగిలించుకొని॥
శా॥ అన్నా నాచనుఁబాపి నిన్ను దనుజుం డంభోనిధిం వైచెనే। యెన్నే వర్షములయ్యెఁ బాసి సుత నీ వేరీతి జీవించితే। సన్నా
హంబున శత్రుఁ గెల్చితివి యాశ్చర్యంబు సంధిల్లెడి। న్నిన్నుం గాంచితి నింతకాలమునకు న్నే ధన్యతన్ జెందితిన్॥ వ॥ అనికొ
డుకునుం జూచి సంతోషించి కోడలి గుణంబులకై వారంబు చేసి వినోదించుచుండె- నంత ద్వారకానగరంబు ప్రజలు విని హ
ర్షించిరంత॥ క॥ సిరిపెనిమిటి పుత్రకుఁడగు। మరుఁ గని హరిఁ జూచినట్లు మాతలు దమలోఁ। గరుగుదురఁట పరకాంతలు। మరుఁగ

శ్రీకృష్ణుండు లోకాపవాదనివృత్తికొఱకు శమంతకమణిని దెచ్చుట.

ని మోహాంధకారమగ్నలుగారే॥ అని చెప్పిన శుకుండిట్లనియె॥ క॥ సత్రాజిత్తు నిశాచర। శత్రునకుం గీడుఁ జేసి సద్వినయము
తోఁ। బుత్రి శమంతకమణియును। మైత్రిం గొని తెచ్చియిచ్చె మనుజాధీశా॥ అనిన విని రాజిట్లనియె॥ గీ॥ శౌరికేమి తప్పు చేసె స
త్రాజిత్తు। కూఁతు మణియు నేల కోరియిచ్చె। నతని కెట్లుఁ గలిగె నా శమంతకమణి। విప్రముఖ్య నాకు విస్తరింపు॥ వ॥ అనిన విని
శుకయోగివర్యుం డిట్లనియె- సత్రాజిత్తను వాఁడు సూర్యునకు భక్తుండై చెలిమి సేయ నతనివలన సంతసించి సూర్యుండు శ
మంతకమణి నిచ్చె నా మణి కంఠంబున ధరియించి సత్రాజిత్తుండు భాస్కరునిభంగి భాసమానుండై ద్వారకానగరంబునకు
వచ్చిన మూరంబున నతనిం జూచి జనులు మణిప్రభాపటలతిరోహితదృష్టులై సూర్యుండని శంకించి వచ్చి హరికిట్లనిరి॥ క॥ నారా
యణ దామోదర। నీరజదళనేత్ర చక్రి నిఖిలేశ గదా। ధారణ గోవిందనమ। స్కారము యదుపుత్ర నిత్యకల్యాణహరీ॥ మ॥ ది
విజాధీశ్వరులిచ్చగింతురు గదా దేవేశ నిన్ జూడ యా। దవవంశంబున గూఢమూర్తివి జగత్ప్రాణుండవై యుండఁగా। భవదీ
యాకృతిఁ జూడ నేఁడ దెరుచి ప్రచ్ఛన్నదిగ్భాగుఁడై। రవి యో నీరజగర్భుఁడో యొకఁడు చేరన్వచ్చె మార్గంబునన్॥ వ॥ అని
యిట్లు పలికిన మూఢజనులం జూచి గోవిందుండు నగి మణిసమేతుండైన సత్రాజిత్తుండు గాని సూర్యుండు గాఁడని పలికె నం
త సత్రాజిత్తుండు శ్రీయుతుండై మంగళాచారసంచారితంబైన తన గృహంబునకుం జని మహీసురుల చేత నిజదేవతామంది
రంబున నమ్మణిశ్రేష్ఠంబు ప్రవేశంబు సేయించె నది ప్రతిదినంబును నెనిమిది బారువుల సువర్ణంబులొసంగుచుండు॥ క॥ పరా
జేలెడు వసుమతి। నా రత్నము పూజ్యమానమగు నక్కడ రో। గారిష్టసర్పమాయిక। మారీదుర్భిక్షభయము మానును రేం
ద్రా॥ క॥ అమ్మణి యాదవవిభునకు। నిమ్మని హరి యడుగ నాతఁడీక ధనేచ్ఛన్। బొమ్మని పలికెను జక్రికి। నిమ్మణి యీ మన్న
మీఁద నేమానను చున్॥ అంత॥ చ॥ అడరెడు వేడ్కఁ గంఠమున నమ్మణిఁ దాల్చి ప్రసేనుఁ డొక్కనాఁ। డడవికి ఘోరవన్యమృగ
యారతి నేఁగిన వానిఁ జంపి పైఁ। బడి మణిఁ గొంచు నొక్క హరి పాఱఁగ దాని వధించి డాసియే। ర్పడఁ గను జాంబవంతుఁడు ప్ర

భాంతదిగంతము నాశమంతమున్ ॥క॥ కని జాంబవంతుఁ డామణిఁ గొనిపోయి సమీపశైలగుహ జొచ్చి ముదంబున దనకూ
రిమి సుతకును ఘనకేళీకందుకంబుగాఁ జేసె నృపా ॥వ॥ అంత సత్రాజిత్తుండు తనసహోదరుండైన ప్రసేనునిం గానక దుః
ఖించుచు ॥మ॥ మణికంఠంబునఁ దాల్చి నేఁడడవిలో మా వాఁడు వర్తింపఁగాఁ। బణికై పట్టి వధించి నాఁడు హరి కిన్మర్యాద తే
దంచును। దూషణముం జేయఁగ వాని దూషణముఁ గంసధ్వంసి యాలించి యే। వ్రణము న్నాఁడ యెడలేమ నిం జగలి గెఱ్ఱ వారించు
పేరీతియో ॥ అని వితర్కించి ॥మ॥ తనవారెల్లఁ బ్రసేనుజాడఁ దెలుపం దర్కించుచున్ వచ్చి తత్। ప్స్వనవీథింగనె నేలఁగూలిన మ
హాశ్వంబుం బ్రసేనుం బ్రసేనునిహింసించిన సింహమున్ మృగపతిన్ నొప్పించి ఖండించి యేఁ। గిన భల్లూకము చొచ్చియు
న్న గుహాయుం గృష్ణుండు రోచిష్ణుఁ డై ॥వ॥ కని తన వెంటనంటి వచ్చిన ప్రజ నెల్లఁ గుహాముఖంబున విడిచి సాహసంబున మహా
నుభావుం డైన హరి నిరంతర నీరంధ్ర నిబిడాంధకార బంధురంబై భయంకరంబై విశాలంబైన గుహాంతరాళంబు సొచ్చి చని
యక్కడ నొక్క బాలిక కెమ్ము అవర్ణనీయ కేళీకందుకంబుగా వ్రేలం గట్టిన యమ్మణిశ్రేష్ఠంబుఁ గని హరింప నిచ్చయించి॥
క॥ మెల్లనె పదములిడుచు యదు। వల్లభుఁ డా బాలకడకు వచ్చిన గుండెల్ । ఝల్లనఁగఁ జూచి కంపము। మొల్లంబుగ దాని దాది
మొఱవెట్టె నృపా ॥వ॥ అంత నాధ్వని విని బలవంతుం డైన జాంబవంతుండు వచ్చి తన స్వామియని కృష్ణు నెఱుంగక ప్రాకృతపు
రుషుండని తలంచి కృష్ణునితో రణంబు చేసెనందు ॥క॥ పలలమునకుఁ బోరెడు డేగలక్రియ శస్త్రములం దరులఁ గరములఁ విజయే
చ్ఛలని రువది యెనిమిది దినములు వోరిరి నగచరేంద్రముఖ్యుఁడు హరియున్ ॥క॥ అడిదములు దరులు విఱిగిన। బెడిదములగు మగ
తనములఁ బిఱుతివక వడి। న్బిడుగులవడువునఁ బడియెడి। పిడికిటఁ బొడుచుటలు గలనఁ బెరసిరి పురుషా॥ శా॥ స్పష్టాహంకృతు
లుల్లసిల్ల హరియున్ భల్లూకలోకేశుఁడున్ ముష్టాముష్టిన హర్నిశంబు జయసంమోహంబులం బోరుచోఁ। బుష్టిం బాసి ముకుంద
ముష్టిహతులన్ బ్రాన్నశ్రమోపేతుఁ డై। పిష్టాంగోరుశరీరుఁ డై యతఁడు దాభీతాత్ముఁ డై యిట్లనెన్॥వ॥ దేవా నిన్ను పురాణ
పురుషున నధీశ్వరుం డైన విష్ణుం బ్రభవిష్ణుంగా నెఱుంగుదు - సర్వభూతంబులకుం బ్రాణప్రతాపధైర్యబలంబులు నీవ. విశ్వం
బునకు సర్గస్థితిలయంబుల నెవ్వరాచరింతురు వారికి సర్గస్థితిలయంబులఁ జేయు నీశ్వరుండవు నీవ. యాత్మకుం బరమాత్మవు నీ
వ. యని మఱియును॥ సీ॥ బాణాగ్ని నెవ్వఁడు పఱపి పయోరాశి నింకించి బంధించి సేపు మాఁపెఁ। బరఁగ నెవ్వఁడు ప్రతాపప్ర
భారాశిచే దానవగర్వాంధతమసము ద్రుంచెఁ। గంజాతములు ద్రెంచు కరిభంగి నెవ్వఁడు దశకంఠు కంఠబృందములు ద్రుంచె।
నాచంద్రసూర్య మై యమరు లంకారాజ్యమునకు నెవ్వఁడు విభీషణుని నిలిపె। నన్ను నేలిన లోకాధినాథుఁ డెవ్వఁ। డంచితో
దారకరుణారసాబ్ధి యెవ్వఁ। డాతఁడవు నీవ కా వే మహాత్మ నేఁడు। మా ఱుపడి యెగ్గుఁ జేసితి మాఱువలయు॥ వ॥ అని యిట్లు పర
మభక్తుం డైన జాంబవంతుండు వినుతించిన నతని శరీరనిగ్రహనివారణంబుగా భక్తవత్సలుం డైన హరి తనకరంబున నతని శ
రీరంబు నిమిరి మేఘగంభీరభాషణంబుల హరియు నిట్లనియె ॥క॥ ఈ మణిమా చేఁ బడెనని। తామసులానరించు నిందదప్పెడుకొఱ
కై। నీ మందిరమగు బిలమున। కేమరుదెంచితిమి భల్లుకేశ్వర వింటే ॥వ॥ అనిన విని సంతసించి జాంబవంతుండు మణియునుం దన
కూఁతు జాంబవతి యను కన్యకామణియునుం దెచ్చి హరికిం గానుకగా సమర్పించె నట మున్ను హరి వెంట వచ్చినవారలు బిలం
బు వాకిట౦ బన్రెండు దినంబులు హరి రాక కెదురుచూచి వేసఱి వగచి తమ పురంబునకుం జని రంత, దేవకీవసుదేవులు రుక్మిణి
యును, మిత్రబంధుజ్ఞాతిజనులును గుహ సొచ్చి కృష్ణుండు రాఁడు చిక్కెనని శోకించి ॥క॥ దుర్గమము గు బిలమున హరి। నిర్గతుఁ డై
చేరవలయు నేఁడని పౌరుల్ స్వర్గము లై సేవించిరి। దుర్గన్ స్మృతకుశలమార్గతోషితభర్గన్ ॥క॥ దోలాయితమానసు లై। జాలింబ
డిజనులు గొలువఁ జండిక పలికె। న్బాలామణితో మణితో। హేలాగతి వచ్చు నంబుజేక్షణుఁ డనుచున్॥క॥ యత్నము సఫలంబై
న న సపత్నసమూహములు బెగడఁ బత్న్యాత్ముండై। రత్నము తోఁ గన్యాజన। రత్నము తోఁ బురికి వచ్చె రయమున నంతన్ ॥క॥ మృ
తుఁ డై న వాఁడు పునరాగతుఁ డై న క్రియ నందలం చి కన్యాన్వితమణిసం। యుతుఁ డై వచ్చిన హరిఁ గని। వితతోత్సవకౌతుకముల వెలసి
రి పౌరుల్ ॥వ॥ ఇట్లు హరి తన పరాక్రమంబున జాంబవతీదేవిం బరిగ్రహించి రాజసభకు సత్రాజిత్తుం బిలిపించి యావృత్తాం
తం బంతయు నెఱింగించి సత్రాజిత్తునకు మణి నిచ్చిన నతండు సిగ్గువడి మణిం బుచ్చికొని పశ్చాత్తాపంబు నొందుచు, బలవద్వి
రోధంబునకు వెఱచుచు, నింటికిం జని॥క॥ పాపాత్ముల పాపములం। బాపంగా నోపునట్టి పద్మాక్షుని పైఁ। బాపము గలదని నొడి
విన। పాపాత్ముని పాపము సహచారము గలదే॥ మ॥ మితభాషిత్వము మాని యేల హరిపై మిథ్యాభియోగంబు చేసి
తిఁ బాపాత్ముఁడ నర్థలోభుఁడను మచ్చిత్తుండ మత్తుండను। ర్మలినీ దేహముఁ గాల్ప నేచు రిత మేమార్గంబు నం బాయునే। గతిం
గంసారి ప్రసన్నుఁ డై మనసు చు న న్నారుణ్యభావంబునన్॥గీ॥ మణియుఁ గూఁతు నిచ్చి మాధవు పదములఁ। బట్టుకొంటి నేని బ్రదు
కుగలదు। సంతసించు నతఁడు సదుపాయ మగు నిది। సత్యమితరవృత్తిఁ జక్కఁబడదు॥మ॥ అని యిబ్భంగి బహుప్రకారముల నే

కాంతస్థుఁడై యింటిలోఁ । దనబుద్ధిం బరికించి నీతెఁ గనిన సత్రాజిత్తు సంప్రాప్తశో। భనుఁడై యిచ్చె విపక్షమోహిత రిపుభా। మామనోహారికిన్ । దనుజాధీశ విదారికిన్ హరికిఁ గాంతారత్నమున్ రత్నమున్॥ ఉ॥ తాసురసార్వభౌముఁ డచ్యుతుఁ డుదార యశోనిధి పెండ్లియాడెనా। నానను జేంద్ర నందిత గుణస్థితి లక్షణ సత్యభామ। సుజ్ఞాన పవిత్ర తాత్త్వనయ ధర్మ విచక్షణ తాదయాయశఃల్గ। కానను సత్యభామను సుఖమ్యతిన్ గ్రీత సోమనయ్యెడన్॥ క॥ మణియిచ్చి నాఁడు నా సర। మణి నీకును మా కుఁ గలవు మణులు కుమారీ। మణి చాలు నంచుఁ గృష్ణుఁడు। మణి సత్రాజిత్తునకును మరలంగ నిచ్చెన్॥ వ॥ అంత నక్కడ, కుంతీస

శతధన్వుఁడు సత్రాజిత్తుని జంపి మణి నపహరించుట.

హితులైన పాండవులు, లాక్షాగారంబున దగ్ధులైరని విని, నిఖిలార్థదర్శనుండయ్యును, కృష్ణుండు బలభద్రసహితుండై, కరినగరంబునకుం జని కృపవిదుర గాంధారీ భీష్మ ద్రోణులం గని దుఃఖోపశమనంబులు సేయుచున్నయెడ॥ సీ॥ జగతీశ! వినవయ్య శతధన్వుఁ బొడగని యక్రూర కృతవర్మ లా ప్రవృత్తి। మనకిత్తు ననుచు సమ్మతిఁ జేసి తనకూఁతుఁ బద్మాక్షునకు నిచ్చె పాడి దప్పె। ఖలుఁడు సత్రాజిత్తు గడఁగి యే క్రియనైన మణి పుచ్చుకొనుము నీ మతము మెఱసి। యని తన్నుఁ బ్రేరేప నా శతధన్వుఁ డుపవసుఁ గటికిఁ నాఁడు పట్టి చంపు। కరణి నిదురింపోవఁ గడఁగి సత్రాజిత్తుఁ బట్టి చంపి వాని భామ లెల్ల। మొఱలు వెట్టలోభమునఁ జేసి మణిఁ గొంచుఁ జనియె నొక్క నాఁడు జనవరేణ్య॥ వ॥ ఇట్లు హతుండైన తండ్రిం గని శోకించి సత్యభామ యతని నూనెలద్రోణియందుఁ బెట్టించి హస్తిపురంబునకుం జని సర్వజ్ఞుండైన హరికి సత్రాజిత్తు మరణంబు విన్నవించిన హరియును బలభద్రుండును నీశ్వరులయ్యును మనుష్యభావంబుల విలపించి రంత బలభద్ర సత్యభామాసహితుండై హరి ద్వారకానగరంబునకు మఱలి వచ్చి శతధన్వుం జంపెదనని తలంచిన నెఱింగి శతధన్వుండు ప్రాణభయంబునఁ గృతవర్మ యింటికిం జని తనకు సహాయుండవు గమ్మని పలికినం గృతవర్మ యిట్లనియె॥ ఉ॥ అక్కట! రామకృష్ణులు మహాత్ములు వారలకెగ్గు సేయఁగా। నిక్కడ నెవ్వఁ డోపు? వినుమేర్పడఁగం సుడు బంధుయుక్తుఁడై। చిక్కఁడె మును మాగధుఁడు సేనలతోఁ బదినేడుతోయము। ద్దిక్కుల బాఱఁడే మన కదృష్టము వారల లావు వింతయే॥ వ॥ అని యుత్తరంబు చెప్పిన విని శతధన్వుం డక్రూరుని యింటికిం జని హరితోడి పగకుం దోడు రమ్మని చీరిన నక్రూరుండు హరిబల పరాక్రమ ధైర్య స్థైర్యంబులు గడించి మఱియు నిట్లనియె॥ సీ॥ ఎవ్వఁడు విశ్వంబు నెల్లను లీలుఁడై పుట్టించు రక్షించుఁ బొలియఁ జేయు। నెవ్వని చేష్టల నెఱుఁగరు బ్రహ్మము లెవ్వని మాయ మోహించు భువన। మేడేండ్ల పాపఁడై యే విభుఁ డొకచేత గోరక్షణమునకై కొండ నెత్తె। నెవ్వఁడు కూటస్థుఁ డీశ్వరుఁ డచ్యుతుఁ డనఘుఁడు గర్మసాక్షి। యట్టి ఘనునకు శౌరికి ననవరతము। మ్రొక్కెదము గాక విద్వేషమునకు నేము। వెఱతు మొల్లము నీపొందు వేగఁ బొమ్ము। చాలుఁ బవి వేలు వచ్చె నీ సఖ్యమునను॥ వ॥ అని యిట్లక్రూరుం డుత్తరంబు పలికిన నమ్మహామణి యక్రూరుని వద్దను నిచి వెడలి శతధన్వుండు తురగారూఢుండై శతయోజనదూరంబు చనియె నంత గరుడకేతనాలంకృతంబైన తేరెక్కి రామకృష్ణులు వెను చనిరంత నతండును మిథిలానగరంబుఁ జేరి సమీపంబునందు॥ చ॥ తురగము డిగ్గి తల్లడముతోఁ శతధన్వుఁడు పాదచారియై। పరువిడఁ బోకుపోకుమని పద్మవిలోచనుఁడు గూడఁ దాఁకి భీ। కరగతి వాని మస్తకము ఖండితమై పడ వ్రేసెఁ జక్రముం। బరిహతదైత్యచక్రముఁ బ్రభాచయ మోదిత దేవశక్రమున్॥ వ॥ ఇట్లు హరి శతధన్వుని వధియించి వాని వస్త్రంబులందు మణి వెదకి లేకుండుటఁ దెలిసి బలభద్రుని కడకు వచ్చి శతధన్వుం డూరక హతుండయ్యె మణి లేదనిన బలభద్రుం డిట్లనియె॥ సీ॥ ఆ మణి శతధన్వుఁ డపహరించుట నిక్క మెవ్వరిచేఁ దాఁప నిచ్చినాఁడొ। వేగమె నీ వేగి వెదకుము పురిలోన నైజేహు దర్శింప వాంఛ గలదు। పోయి వచ్చెద నీవు పొమ్మని వీడ్కొల్పి మెల్లన రాముండు మిథిలఁ జొచ్చి। పోయిన జనకుండు వొడఁగని హర్షించి యెంతయుఁ బ్రియముతో నెదురు వచ్చి। యర్ఘ్యపాద్యాదికృత్యంబు లాచరించి। యిచ్చ వచ్చిన వస్తువు లెల్ల నిచ్చి। యుండుమని భక్తిఁ జేసిన నుండె ముసలి। సుపలమేశ్వర మిథిలలోఁ గొన్నియేండ్లు॥ వ॥ అంత దుర్యోధనుండు మిథిలానగరంబునకుం జనుదెంచి జనకరాజుచేత సమ్మానితుండై॥ క॥ చలమున గాంధారేయుఁడు। లలిత గదాయుద్ధకౌశలము నేర్చెఁ దగన్। హలిచే * శ్రితజననిర్జర। ఫలిచేఁ దైత్యౌఘ వీరభటగణ బలిచేన్॥ వ॥ అటఁ గృష్ణుండును ద్వారకానగరంబునకుం జని శతధన్వుని మరణంబును, మణి లేకుండుటయును సత్యభామకుం జెప్పి సత్యభామాప్రియకరుండు గావునఁ సత్రాజిత్తునకుం బరలోకక్రియలు సేయించె నక్రూర కృతవర్మలు శతధన్వు మరణంబు విని వెఱచి ద్వారకానగరంబు వెడలి బహుయోజనదూరభూమికిం జని రక్రూరుండు లేమిం జేసి వానలు లేక మహోత్పాతంబులును, శరీర మానస తాపంబులును, ద్వారకానగరవాసులకు సంభవించిన నందుల వృద్ధజనులు బెగడి హరి కిట్లనిరి॥ సీ॥ కమలాక్షు వినవయ్య కాశీశుఁ డేలెడి కుంభినిని వానలు గురియకున్న। గోరి శ్వఫల్కుఁడను గొనిపోయి యతనికి గాందినియను నీ యెడు కన్యనిచ్చి। కాశీవిభుండు సత్కారంబుఁ జేసిన వానలు గురిసె నా వసుధమీఁద। నా లని

* శ్రితజననిర్జరఫలిచే- అనుచోట- హతరజనీచరవలిచే- అని యొక పాఠము గలదు.

పుత్త్రకుఁడై నయక్రూరుండు నంతటివాఁడె మహాతపస్వి।మఱలివచ్చె నేనిమానును త్పాతంబు। లెల్ల వానగురియు నీస్థలము
న। దేవయతనిఁ దోడితెప్పింపు మన్నింపు।మానవలయు పీడ మానవులకు॥ వ॥ అనిపలుకు పెద్దలపలుకులాకర్ణించి దూతజనుల
నుంబంపి కృష్ణుండక్రూరుని రావించి పూజించి ప్రియకథలు కొన్ని చెప్పి సకలలోకజ్ఞుండు గావున మృదుమధురభాషణంబుల
నిట్లనియె॥సీ॥తా నేఁగుతఱి శతధన్వుండు మణిఁ దెచ్చి నీయింటఁ బెట్టుట నిజముఁ దెలిసి। నాఁడ సత్రాజిత్తునకుఁ బుత్త్రకులు లే
మిన తనకిఁ గార్యంబు లాచరించి।విత్తంబు ఋణమును విభజించుకొనియెద రతనిపుత్త్రిక లెల్ల నతఁడు పరుల। చేత నమ్మరణం
బుఁ జెందినాఁడతనికై సత్కర్మములు మీఁద జరుపవలయు।మణి గ్రహింపు మీవ మాయన్న నను నమ్మఁ। డెలమి బంధుజనులకె
ల్లఁ జూపు।మయ్య నీగృహమున హాటకవేదికా।సహితమఖము లమరు సంతతమును॥వ॥ అని యిట్లు సామవచనంబులు హరిప
లికిన నక్రూరుండు వస్త్రచ్ఛన్నంబైన మణిఁ దెచ్చి హరికిచ్చిన॥ఉ॥సంతసమంది బంధుజనసంతతికిన్ హరి దెచ్చి చూపె। న
క్రాంతవిభాసమానఘృణిజాలపలాయితభూనభోంతర।ధ్వాంతము హేమభారచయవర్షణవిస్మిత దేవమానవ। స్వాంత
ముఁ గీర్తిపూరితదిశావలయాంతము నాశమంతమున్॥క॥చక్రాయుధుఁడీక్రియఁ దన।యక్రూరత్వంబు జనులకందఱకును
నిర్వక్రముగఁ దెలిపి క్రమ్మఱ।నక్రూరునకిచ్చె మణిఁ గృపాకలితుండై॥క॥ఘనుఁడు భగవంతుఁడీశ్వరుఁ।డనఘుఁడు మణిఁ దె
చ్చియిచ్చినట్టికథనము। న్వినినఁ బఠించినఁ దలఁచిన।జనులకు దుర్యశముఁ బాపసంఘముఁ దలఁగున్॥ వ॥ అంతనొక్కనాఁడు

శ్రీకృష్ణుండింద్రప్రస్థపురంబునకరుగుట.

పాండవులం జూడ నిచ్ఛయించి సాత్యకిప్రముఖయాదవులు గొలువఁ బురుషోత్తముండింద్రప్రస్థపురంబునకుం జనినం బ్రా
ణంబులం గనినయింద్రియంబుల భంగి నఖిలేశ్వరుండైన హరిం గని కౌఁగిలించికొని కృష్ణుని దివ్యదేహసంగమంబున నిర్ధూత
కల్మషులై యనురాగహాసవిభాసితంబైన ముకుందముఖారవిందంబు దర్శించి యానందంబు నొందిరి గోవిందుండును యుధి
ష్ఠిరభీమసేనుల చరణంబులకు నభివందనంబు చేసి యర్జును నాలింగనంబున సత్కరించి నకులసహదేవులు మ్రొక్కన గ్రు
చ్చియెత్తి యుత్తమపీఠంబున నాసీనుండై యుండ నప్పుడు॥క॥చంచద్ఘనకుచభారా। కుంచితమై క్రొత్తపెండ్లికూఁతురగు
టనిం।చించుక సిగ్గు జనింపఁగఁ।బాంచాలతనూజ మ్రొక్కెఁ బద్మాక్షునకున్॥వ॥ అంత సాత్యకి పాండవులచేతం బూజితుం
డై యొక్కపీఠంబున నాసీనుఁడయ్యెఁ దక్కనయనుచరులును వారిచేతఁ బూజితులై కొలిచియుండిరి హరియుం గుంతీదేవిక
డకుం జని నమస్కరించి యిట్లనియె॥క॥అత్తా కొడుకులుఁ గోడలుఁ। జిత్తానందముగఁ బనులు సేయఁగ నాత్మా।యత్తానుగవై
యాజ్ఞా।సత్తాములు గలిగి మనుదెస మ్మోదమునన్॥చ॥అనవుడుఁ బ్రేమవిహ్వలత నందుచు గద్గదభాషణంబులన్।గనుఁగవ
నశ్రుతోయములు గ్రమ్మఁగఁ గుంతి సుయోధనుండు చే।సిన యపకారముం దడవి చెందిన దుఃఖము లెల్లఁ జెప్పి యా। దనుజవి
రోధికిట్లనియెఁ దద్దయుఁ బెద్దఱికంబు సేయుచున్॥సీ॥అన్న నీచుట్టాలనరయుచు మఱువవు నీవు పుత్తెంచిన నెమ్మితోడ । మా
యన్న యేతెంచి మముఁ జూచిపోయెను నిల్చియున్నారము నీబలమున।నా పిన్నవాండ్రకు నాకు దిక్కెవ్వరు నేఁడాదిగా నిం
కనీవె కాక।నఖిలజంతువులకీవాత్మవు గావునఁ బరులు నావారని భ్రాంతి సేయ।వయ్య నాభాగ్య మెట్టిదో యనవరతముఁ।జి
త్తమున నుండి కరుణ మాచిక్కులెల్లఁ।బాచుచుందువుగాదె యోపరమపుణ్య। యదుకుమారవరేణ్య బుధాగ్రగణ్య॥అనిన
యుధిష్ఠిరుండిట్లనియె॥ఉ॥పట్టఁగలేరు నిన్నుఁ దనుభావములందు సనందనాదులే। పట్టున నైన నట్టి గుణభద్రచరిత్రుఁడవీవ
నేఁడు మా।చుట్టమటంచు వచ్చెదవు చూచెదవల్పుల మైన మమ్ము నే।మెట్టితపంబు చేసితిను ధీశ్వర పూర్వశరీరవేళలన్॥వ॥అ
నిధర్మజుండు దన్నుం బ్రార్థించిన నింద్రప్రస్థపురంబు వారలకు నయనానందంబు సేయుచు హరి గొన్ని నెలలు వసియించి
యుండె నందొక్కనాఁడు॥మ॥తురగశ్రేష్ఠము నెక్కి కంకటధనుస్తూణీశరోపేతుఁడై । హరితోడన్ వనభూమి కేఁగి విజ
యుండాసక్తుఁడై చంపె శంబరశార్దూలతరక్షుశల్యచమరీభల్లూకగంధర్వకా। సరకంఠీరవఖడ్గకోలహరిణీసారంగము
ఖ్యంబులన్॥క॥అచ్చోటఁ బవిత్రములై।చచ్చిన మృగరాజి నెల్ల జననాథునకుం।దెచ్చిరి పర్వము వచ్చినఁ। జెచ్చెఱ నరుఁగొ
ల్చియున్న సేవకులధిపా॥వ॥అంత నర్జునుండు నీరుదప్పిఁ గొని డస్సి యమునకుం జనియె నమ్మహారథులైన నరనారాయణు

సూర్యతనూజయగు కాళిందిని గృష్ణుండు పరించుట.

లందు వార్చి జలంబులు ద్రావి యొక్కపులినప్రదేశంబున నుండుచు॥చ॥ ఉపగతులైన యట్టి పురుషోత్తమపార్థులు గాంచి
రాపగా।విపులవిలోలనీలతరవీచికలం దమ శిరోజభారగు।చ్ఛపహసితాళిమాలికను దంచితబాలశశిప్రభాలికం। దవను నిబా
ళికన్మదనదర్పణతుల్యకపోలపాలికన్॥వ॥అని యచ్యుతుండు పంచిన వివ్వచ్చుండు చని యాకన్యకిట్లనియె॥ మ॥ సుదతీ యెవ్వ
రిదాన వేమికొఱకిచ్చోటం బ్రవర్తించెదే।య్యది నీ నామము కోర్కెయెట్టిది వివాహాకాంక్షతోఁ గూడినీ। నదికి న్వచ్చినజా

డగానఁబడెధన్యంబయ్యెనీరాకనీయుదయాదిస్థితినెల్లఁజెప్పవఁబలాయద్యతుఱంగేక్షణా॥ అనిననర్జునునకుఁగాళింది
యిట్లనియె॥ మ॥ నరవీరోత్తమయేనుసూర్యునిసుతన్నాపేరుకాళిందిభాస్వరసంకల్పితగేహనిందునదిలోఁగంజాక్షువి
ష్ణుంబ్రభుంవరుగాఁగోరితపంబుసేయుదునెరున్వాంఛింపఁగృష్ణుండువన్యరతిన్వచ్చివరించునంచుఁబలికెన్నాతండ్రి
నాతోడుతన్॥ వ॥ అనినవినిధనంజయుండానీలవేణిపలుకులుహరికింజెప్పినవిని సర్వజ్ఞుండైనహరియు,హరిమధ్యనురథం
బుమీఁదనిడుకొనిధర్మరాజుకడకుంజనివారలుకోరినవిశ్వకర్మునురావించివారిపురంబతివిచిత్రంబుసేయించె॥ క॥ దేవేం
ద్రునిఖాండవముప్పావకునకునీఁదలంచిపార్థునిరథికున్ గావించిసూతుఁడయ్యెను గోవిందుఁడుమఱఁదితోడఁగూరిమివె
లయన్॥ వ॥ ఇట్లునరనారాయణులుసహాయులుగాదహనుండుఖాండవవనంబుదహించిసంతసించి విజయునకునక్షయ
తూణీరంబులునభేద్యకవచంబును, గాండీవమనియెడిబాణాసనంబును, దివ్యరథంబును, ధవళరథ్యంబులనిచ్చెనంత॥
ఉ॥ వాసవసూనుచేఁదనకువహ్నిశిఖాజనితోగ్రవేదన। ల్వాసినఁజేసియొక్కసభపార్థునకిచ్చెమయుండుప్రీతుఁడై।
యాసభలోనఁగాదెగమనాగమనంబులఁగౌరవేంద్రుఁడు। ల్లాసముఁబాసియుండుట జలస్థలనిర్ణయబుద్ధిహీనుఁడై॥

శ్రీకృష్ణుండు-కాళింది-మిత్రవింద-నాగ్నజిత్తి-భద్ర-లక్షణయనువారలఁబరిణయంబగుట.

వ॥ అంతంగృష్ణుండు,ధర్మరాజప్రముఖులవీడుకొనిసాత్యకిప్రముఖసహచరులుగొలువఁ దలితనపురంబునకుంజనుదెం
చిబంధుజనంబులకుఁబరమానందంబుసేయుచు నొక్కపుణ్యదివసంబునశుభలగ్నంబునంగాళిందింబెండ్లియయ్యె మఱి
యునవంతీదేశాధీశ్వరులైనవిందానువిందులుదుర్యోధనునకువశులైహరికిమేనత్తయైనరాజాదేవికూఁతురైనతమచెలి
యలినివివాహంబుసేయనుద్యోగించిస్వయంవరంబుచాటించిన॥ క॥ భూరమణులుసూడఁగహరివీరతఁజేకొనియెమిత్ర
విందనునిత్యాపూరితసుజనానందన్ జారుచికురకాంతివిజితషట్పదబృందన్॥ సీ॥ జననాథవినుముకోసలదేశమేలెడినగ్న
జిత్తనునరనాథుఁడొకఁడుసుమతిధార్మికుఁడుదత్సుతనాగ్నజిత్తియనఁగన్యకగుణవతిగలదుదానిఁబెండ్లియాడుటకునైపృ
థివీశులేతెంచివాఁడికొమ్ములుగలవానివీర గంధంబుసోఁకినఁగాలుద్రవ్వెడివానినతిమదమత్తంబులైనవానిగోవృషం
బులనేడింటిఁగూర్చితిగిచి బాహుబలమున నెవ్వఁడుపట్టికట్టు నతఁడుకన్యకువల్లభుండనినవానిఁబట్టఁజాలకపోదురాప్ర
జలుబెగడి॥ వ॥ ఇట్లుగోవృషంబులజయించినవాఁడకన్యకకువరుండనినభగవంతుండైన హరివినిసేనాపరివృతుండైకో
సలపురంబునకుంజనినఁగోసలాధీశ్వరుండుహరినెదుర్కొని యర్ఘ్యపాద్యాదివిధులంబూజించిపీఠంబుసమర్పించిప్రతి
నందితుండైయున్నయెడ॥ క॥ ఆరాజకన్యప్రియమున నారాజీవాక్షుమోహనాకారుఁద్రిలోకారాధితుమాధవుఁదన
కారాధ్యుండైననాథుఁడనికోరెన్నృపా॥ మఱియునక్కన్యకారత్నంబుదనమనంబున॥ గీ॥ విష్ణుఁడవ్యయుండువిభుఁడుగా
వలెనని నోఁచినట్టితొంటినోముఫలము సిద్ధమయ్యెనేనిఁజేకొనుఁబోనన్నుఁ జక్రధరుఁడువైరిచక్రహరుఁడు॥ మ॥ సిరి
యుంబద్మభవేశదిక్పతులుమున్సేవించియెవ్వానిశ్రీ చరణాంభోజపరాగముల్శిరములన్సవ్యగ్రతిందాల్తురీ ధరణీచక్రభ
రంబువాపుటకునుద్యత్కేళిమూర్తుల్దయాపరుఁడైయెవ్వఁడుదాల్చునట్టిహరియెబ్భంగింబ్రవర్తించునో॥ వ॥ అనియిట్లు
నాగ్నజిత్తివిచారించునెడఁగృష్ణుండారాజుంజూచిమేఘగంభీరనినదంబుననిట్లనియె॥ క॥ అన్యులయాచింపరురా జన్యులు
సౌజన్యకాంతుఁజనుదెంచితినీకన్యన్వేఁడెదనిమ్మా కన్యా*శుల్కదులమేముగామనరేంద్రా॥ అనినరాజిట్లనియె॥ శా॥ క
న్యంజేకొననిన్నిలోకములనీకన్నన్ఘనుండైనరా జన్యుండెవ్వఁడునీగుణంబులకునాశ్చర్యంబునుంబొందితా నన్యారం
భముమానిలక్ష్మిభవదీయాంగంబునన్నిత్యయై ధన్యత్వంబునఁజెందియున్నదిగదాతాత్పర్యసంయుక్తయై॥ శా॥ చంచ
ద్గోవృషసప్తకంబుకడిమిన్సైరించియెవ్వాఁడుభంజించునవ్వానికిఁగూఁతునిత్తుననియేఁజీఱించిననైవ్వభవోదంచద్గర్వు
లువచ్చిరాజతనయుల్దత్పాదశృంగాహతిన్గ్గించిక్ష్మాలమునోర్వకేసుమరనిగ్గెడించిఖిన్నాంగులై॥ శా॥ ఉష్ణాంశుండుతమం
బుఁదోలుక్రియనీవుగ్రాహవక్షోణిలోఁ గృష్ణావైరులఁదోలినాఁడవురణక్రీడావిశేషంబులన్ #నిష్ణాతుండవుసప్తగోవృష
ములన్నేఁడాజిభంజింపరోచిష్ణుత్వంబుననేఁడుచేకొనుముమాశీతాంశుబింబాననన్॥ వ॥ అనినగ్నజిత్తుదనకూఁతువివా
హంబునకుంజేసిన§సమయంబుచెప్పినవిని॥ చ॥ కనియెనఘారివత్సబకకంసవిదారిఖలప్రహారిదాఘనతరకిల్బిషంబులన
గణ్యభయంకరపౌరుషంబులన్ సునిశితశృంగనిర్దళితశూరసమూహము†ఖామిషంబులన్ హననగుణోన్మిషంబులమ
హాపరుషంబులగోవృషంబులన్॥ ఉ॥ చేలముచక్కఁగట్టుకొనిచిత్రగతిన్వడినేడుమూర్తులై బాలుఁడుదారరూపములఁబ
ట్టెడుకైవడిఁబట్టివీర శార్దూలుఁడుగ్రుద్దినేలఁబడఁద్రోచిమహోగ్రథితిఁగట్టియీడ్చెభూపాలకులెల్లమెచ్చవృషభంబు

*శుల్కదులము।ఓలియిచ్చువారము. #నిష్ణాతుండవు।నిపుణుఁడవు. §సమయము।ప్రతిజ్ఞ. †ఆమిషము।మాంసము.

లంబర్వతనన్నిభంబులన్ ॥వ॥ ఇట్లు వృషభంబులనన్నింటినింగట్టియాడ్చినం జూచి సంతసించి హరికి నగ్నజిత్తు నాగ్నజిత్తిని
చ్చి సవిధివత్ప్రకారంబునం బెండ్లి యయ్యె నారాజసుందరులానందంబునుం బొందిరా సమయంబున బ్రాహ్మణాశీర్వాదం
బులును, గీతపటహశంఖకాహళభేరీమృదంగనినదంబులు చెలంగె నంత నాకోసలేంద్రుండు దంపతుల రథారోహణంబు సే
యించి పది వేల ధేనువులును, విచిత్రాంబరాభరణభూషితలైన యువతులు మూఁడు వేలును, దొమ్మిది వేల గజంబులును, గజం
బులకు శతగుణరథంబులును, రథంబులకు శతగుణంబులైన హయంబులును, హయంబులకు శతగుణాధికంబైన నరసమూ
హంబును నిచ్చి పుత్తెంచిన వచ్చునప్పుడు. ఉ॥ భూతియలర్పఁ గోసలునిపుత్రిక కై చను దెంచి తొల్లి యాఁబోతుల చేత నోటు
వడిపోయిన భూపతులెల్ల మాధవుం। డాతని నివ్వరించుటచరావలి చేవిని ద్రోవ సైన్యసం। ఘాతములోడఁ డాఁకిరి గర్వవి
మోచనుఁ బద్మలోచనున్ ॥ఉ॥ దండిని రాజులెల్ల హరిఁ దాఁకిన నడ్డము వచ్చి వీఁక తో। భండన భూమియందుఁ దన బాంధవులె
ల్లను సన్నుతింపఁగా। గాండివచాపముక్త విశిఖంబుల వైరుల నెల్లఁ జంపె నా। ఖండలనందనుండు* శశకంబుల సింహము చం
పుకైవడిన్ ॥వ॥ ఇట్లు హరి నాగ్నజిత్తిం బెండ్లియాడి యరణంబు పుచ్చుకొని ద్వారకానగరంబునకు వచ్చి సత్యభామతోఁ గ్రీ
డించుచుండె మఱియును ॥మ॥ జనవంద్యన్ శ్రుతకీర్తినందనను సంతర్దనక్షోణిపా। ద్యనుజన్ మేనమఱందలిన్ విమలలో
లాపాంగఁ గైకేయిని। త్యనరమ్యోన్నిద్ర భద్ర పూర్ణసద్గుణసముద్రన్ భద్ర నత్యుగ్రనా। వనజాతాక్షుఁడు పెండ్లియాడె నన
హితత్రాతంబు భీతిల్లఁగన్ ॥ మఱియును ॥చ॥ అమరులఁ బాఱఁదోలి భుజగాంతకుఁడై నఖగేశ్వరుం డముం। న్నమృతముఁ దె
చ్చుకైవడిను దాంధుల రాజులను గడంచి యా। కమలదళాయతేక్షణుఁడు గైకొని తెచ్చెను మద్రకన్యకన్। సమదమృగే
క్షణన్నయవిచక్షణ లక్షణఁ బుణ్యలక్షణన్ ॥వ॥ ఇట్లు హరికి రుక్మిణియు, జాంబవతియు, సత్యభామయుఁ, గాళిందియు, మిత్ర
విందయు, నాగ్నజిత్తియు, భద్రయు, మద్రరాజనందనయైన లక్షణయు, ననంగ నెనమండ్రు భార్యలైరి - మఱియు నరకాసు

॥ శ్రీకృష్ణుఁడు - సత్యభామతోఁగూడి - మురాసుర - నరకాసురుల వధించుట. ॥

రుని వధియించి తన్నిరుద్ధకన్యలసహస్రసంఖ్యల రోహిణి మొదలైనవారిం బరిగ్రహించె ననిన విని ॥క॥ ధరకుం బ్రియనదం
నుఁడగు। నరకుని హరి యేల చంపె నరకాసురుఁడా। వరకుంతలలగు చామీ। కరకుంభస్తనుల నేల కారలఁ బెట్టెన్ ॥వ॥ అనిన న
రేంద్రునకు మునీంద్రుండిట్లనియె నరకాసురుని చేత నదితికర్ణకుండలంబులును, వరుణఛత్రంబును, మణిపర్వతమనియెడు
నమరాద్రిస్థానమును గోలుపడుటయు, నింద్రుండు వచ్చి హరికి విన్నవించిన హరి నరకాసురవధార్థంబు గరుడవాహనారూ
ఢుండై చను సమయంబున హరికి సత్యభామ యిట్లనియె ॥శా॥ దేవా నీవు నిశాటసంఘములను దీపించి చెండాడనీ। ప్రావీణ్యం
బులు చూడఁ గోరెదఁ గదా ప్రాణేశ మన్నించినన్। నీ వెంటం గొనిపొమ్ము నేఁడు గరుణన్ నే జూచియే తెంచెదన్। దేవీసంహతికె
ల్లఁ జెప్పంగ భవదీప్తప్రతాపోన్నతుల్ ॥ అనినఁ బ్రాణవల్లభకు వల్లభుండిట్లనియె ॥సీ॥ సమదపుష్పంధయఝుంకారములు
గావు భీషణకుంభీంద్రబృంహితములు। వాయునిర్గతపద్మవనరేణువులు గావు తురగరింఖాముఖోద్ధూతరజము। లాకీర్ణజలత
రంగాసారములు గావు శత్రుధనుర్ముక్తసాయకములు। కలహంససారసకాసారములు గావు దనుజేంద్రసైన్యకదంబకము
లు। కమలకల్హారకుసుమసంఘములు గావు। చటులరిపుశూలఖడ్గాదిసాధనములు। కన్య నీ వేడ రణరంగగమన మేడ। వత్తు వేగ
మనిలువుము వలదు వలదు ॥వ॥ అనినం బ్రియునకుఁ బ్రియంబు జనియింప డగ్గఱి ॥ఉ॥ దానవులైన నేమి మఱి దైత్యసమూహ
ములైన నేమి నీ। మానితబాహుదుర్గముల మాటుననుండఁగ నేమి శంక నీ। తో నరుదెంతు నంచుఁ గరతోయజముల్ ముకుళించి
మ్రొక్కె నా। మ్మానిని దన్ను భర్త బహుమానపురస్సర దృష్టిఁ జూడఁగన్ ॥ వ ॥ ఇట్లు తనకు మ్రొక్కిన సత్యభామను
గరకమలంబులం గ్రుచ్చియెత్తి తోడ్కొని గరుడారూఢుండై హరి గగనమార్గంబునం జని గిరిశస్త్రసలిలదహనపవన
దుర్గంబై మురాసురపాశపరివృతంబైన ప్రాగ్జ్యోతిషపురంబు డగ్గఱి ॥ మ ॥ గదచేఁ బర్వతదుర్గముల్ సకలముల్ లావించి సత్తే
జిత। ప్రదరశ్రేణుల శస్త్రదుర్గచయము లంఘించి చక్రాహతిన్। జెదరన్వాయుజలాగ్నిదుర్గముల నిశ్శేషంబులం
జేసెఁ దా। ప్రమదుఁడై వాలునం ద్రుంచెఁ గృష్ణుఁడు మురప్రచ్ఛన్నపాశంబులన్ ॥ మఱియును ॥ శా ॥ ప్రాకారంబుగ
దాప్రహారములను త్రొప్పటించి దియంత్రంబులన్। నాకారాతుల మానసంబులను ఖిన్నత్వంబు నొందించి నా। స్తోకాకారుఁడు
శౌరి యొత్తె విలయోద్ధూతాభ్రనిర్ఘోషరే। ఖాకారిన్యముఁ బాంచజన్యము విముక్తప్రాణిచైతన్యమున్ ॥వ॥ అంతలయకాల
కాలాభ్రగర్జనంబు పగిది నెప్పున మ్మహాధ్వని విని పంచశిరుండైన మురాసురుండు నిదుర సాలించి యావులించి నీల్గి లేచి జ
లంబులు వెడలి వచ్చి హరిం గని ప్రళయకాలకీలికైవడి మండుచు దుర్నిరీక్ష్యుండై కరాళించుచు దనపంచముఖంబులం బం
చభూతమయుండై లోకంబులు మ్రింగ నప్పళించు చందంబునం గదిసి యాభీలకీలచ్ఛటాజాలంబగు శూలంబున గరుడుని

* శశకంబులు కుందేళ్లు.

వైచి భానభోంతరంబులు నిండ నార్చుచు॥ క॥ మురమురఁ బరువిడి బిరుసున। హరిహరి నిలునిలువు మనుచు నసురయుఁ గదిసె౯। స్మరమురదివిజులహృదయము। మెరమెరయిదె యడఁగుననుచు మెఱసెఁ హరియు౯॥ అప్పుడు॥ క॥ గరుడుని పైఁబడవచ్చిన। మురశూలము నడుమ నొడిసి ముత్తునియలుగాఁ। గరముల విరిచి ముకుందుఁడు। మురముఖముల నిశితవిశిఖములు వడిఁ జొనిపె౯॥ మ॥ గదద్రే సెన్మురదానవుండు హరిపైఁ గంసారియుం దగ్గద౯। గదచేఁ ద్రుంచి సహస్రభాగములుగాఁ గల్పించె నాలోన వాఁ। డెమతైహస్తములెత్తి కొంచు వడిరా నీక్షించి లీలాసమ। గ్రదశన్యాని శిరంబులై దునువడి ఖండించెఁ జక్రాహతి౯॥ వ॥ ఇట్లు శిరంబులు చక్రిచక్రధారాచ్ఛిన్నంబులైన వజ్రివజ్రధారాదళితశిఖరంబై కూలెడి శిఖరిచందంబున మురాసురుండు జలంబులందుఁ గూలిన వాని సూనులు జనకవధజనితశోకాతురులై జనార్దను మర్దింతుమని *రణకుర్దనంబునఁ దామ్రుండు, నంతరిక్షుండు, శ్రవణుండు, విభావసుండు, వసుండు, నభస్వంతుండు, నరుణుండు, నన నేడ్వురు మోఘులు సక్రోధులై కాలాంతకచోదితంబైన ప్రళయపవనసప్తకంబు భంగి నరకాసురప్రేరితులై రయంబునఁ బీఠుండను మెడుదండనాథుం బురస్కరించికొని పఱతెంచి హరిం బాఁకి శరశక్తిగదాఖడ్గకరవాలశూలాదిసాధనంబులు ప్రయోగించిన॥ ఉ॥ ఆదను జేంద్ర మోఘవివిధాయుధసంఘము నెల్ల నుగ్రత౯। మేదినిఁ గూల నేయుచు సమిద్ధనిరర్గళమార్గణాళిఁ గ్ర। వ్యాదకులాంతకుం డసురహస్తభుజాననకంఠజానుజం। ఘాములఁ ద్రుంచివైచెఁ దిలలంతలఖండములై యిలం బడ౯॥ వ॥ మఱియు హరిశరజాలచక్రనిహతులై తనవారలు మడియుటకు వెఱంగుపడి రోషించి గరుడగమనుని దూషించి తన్ను భూషించుకొని సరకుసేయక నరకుండు వరకుండలప్రముఖాభరణభూషితుండై దానసలిలధారాసిక్తగండంబులును, మహోద్దండశుండాదండవేదండంబులు దండతండంబులై నడువ వెడలి భండనంబునకుం జని॥ మ॥ బలవంతుండు ధరాసుతుండు గనెశుంభద్రాజబింబోపరి। స్థలశంపాన్విత మేఘమో యన ఖగేంద్రస్కంధపీఠంబుపై। లలనారత్నముఁ గూడి సంగరకథాలాపంబులం జేయును। జ్జ్వలనీలాంగు‡ఁ గనన్నిషంగుఁ గుహనాచంగు౯ రణాభంగుని౯॥ వ॥ కని కలహంబునకు నరకాసురుండు గహకింపందమకింపక విలోకించి సంభ్రమంబున॥ శా॥ § వేణిన్జొల్లెము వెట్టి సంఘటితనీవీబంధయై భూషణ। శ్రేణిం దాల్చి ముఖేందుమండ

⟶ సత్యభామ నరకాసురునితో యుద్ధంబు చేయుట. ⟵

లనరీచీజాలముల్వర్వఁగాఁ। బాణిం బయ్యెదఁ జక్కఁగాఁ దుఱిమి శుంభద్వీరసంరంభయై। యేణీలోచన లేచి నిల్చెఁ దన ప్రాణేశాగ్రభాగంబున౯॥ క॥ ‖జన్యంబున దనుజుల దొ। ర్జన్యములుడుపంగఁ గోరి చనుదెంచిన సా। జన్యవతిఁ జూచి యమరాజన్యశ్రేష్ఠుండు సరసనల్లాపముల౯॥ క॥ లేమా దనుజులఁ గెలువఁగ। లేమా నీ వేలఁ గడఁగి లేచితివిటు రా। లేమానుమాన వేనియు। లేమా విల్లందికొనుము లీలం గేల౯॥ అనిపలికి॥ క॥ హరిణాక్షికి హరి యొసఁగెను। సురనికరోల్లాసనమును ఘోరకఠోరా। సురసైన్యత్రాసనమును। బరగర్వనిరాసనమును బాణాసనము౯॥ శా॥ ఆవిల్లంది బలంబు నొందితపగణ్యానంతతేజోవిశే। షావిర్భూతమహాప్రతాపమున వీరాలోకనుర్లోక్యమై। తా వేగన్నగుణంబు చేసె ధనువుం దన్వంగి దైత్యాంగనా। గ్రీవాసంఘము నిగ్గుణంబుగ రణక్రీడామహోత్కంఠతో౯॥ క॥ నారి మొరయించె రిపుసే। నారింఖణహేతువైన నాథము నిగుడ। న్నారీమణి బలసంప। న్నారీభాదికము మూర్ఛనందన రేంద్రా॥ సీ॥ సౌవర్ణకంకణఝణఝణనినదంబు శింజినీరవముతోఁ జెలిమి సేయఁ। దాటంకమణిగణ ధగధగద్దీప్తులు గండమండలరుచుల నప్పికొనఁగ। ధవళతరాపాంగధళధళరోచులు బాణజాలప్రభాపటలి నడఁప। శరపాతఘుమఘుమశబ్దంబు పరిపంథిసైనికకలకలస్వనములుడుప। వీరశృంగారభయరౌద్రవిస్మయములు। గలసి భామిని యొప్పె నో కాక యనఁగ। నిముడుఁ దొడుగుట దివుచుట యేయుటెల్ల। నెఱుఁగరాకుండ సనిఁ జేసె నిందువదన॥ మ॥ పనుఁ జూచున్ వైరుఁ జూచు నొంపన లరింప౯ రోషరాగోదయా। విరత భ్రూకుటిమందహాసములతో వీరంబు శృంగారము। న్జరగన్ నున్నలఁ గెంపుసొంపు బరగన్ జండాస్త్రసందోహము౯। సరసాలోకసమూహము న్నెరపుచు౯ జంద్రాస్య హేలాగతి౯॥ మ॥ అలినీలాలక చూడనొప్పె నగేం¶ప్రత్యాలీఢమానంబుతో। నలికస్వేదవికీర్ణకాలకలతో నాకర్ణకాసీత సల్లలితజ్యానఖపుంఖదీధితులతో లక్ష్యావలోకంబుతో। వలయాకారధనుర్విముక్తవిశిఖవ్రాతాహతారాతియై॥ సీ॥ బొమ్మపెండ్లిండ్ల [illegible]బో నెల్లనను బాలరణరంగమున కెట్లు రాఁదలంచె। నుగవారిఁ గనినఁ దావఁ బుఁగుఁ జేరెడు నింతి పగవారి గెల్వ నేపగిదిఁ జా[illegible]లె। బసిఁడియుయ్యాల లెక్కఁ భయమందు భీరువు ఖగపతిస్కంధమేక డిది నెక్కె। సఖులకోలాహలస్వనము

---

*రణకుర్దనమున౯। యుద్ధవిలాసముచేత. ‡కనన్నిషంగు౯। ప్రకాశమానములగు అంబులపొదలుగల. కుహనాచంగు౯। మహామాయావి యయిన. § వేణి[illegible]ల్లెము వెట్టి। జడను ముడిగా నమర్చి. ‖జన్యంబున౯। యుద్ధమునందు. ¶ లేమానుమాన వేయనుచోట – వేమానుమాన వేయని యొకపాఠముఁ గలదు. ** రింఖణ। చలనమునకు. ¶ప్రత్యాలీఢము। ఎడమకాలు ముందరికిఁ జాఁచి నిలుచుట.

‘లోర్వినికన్యపటహభాంకృతుల కెబ్బంగినోర్చె। నీలకంఠములకు నృత్యంబుఁగలుపుచు। నలసితలఁగిపోవు నలరుబోఁడి। యే విధమునను౦డె నెలమిఁ జేనాలీఢాది। మానములను రిపులమానమడఁప॥ సీ॥ పిణెఁజక్కఁగఁబట్టవెరవెఱుంగనికొమ్మ బాణాసనంబెస్లుపట్టనేర్చె। మ్రాఁకునఁదీఁగెఁగూర్పంగ నేరనిలేమ గుణము నేక్రియ ధనుష్కోటిఁగూర్చె। సరసముత్యముగ్రువ్వఁజాలనియబల యే నిపుణత సంధించె నిశితశరముఁ। జిలుకకుఁబద్యంబు చెప్ప నేరని తన్వి యస్త్రమంత్రము లెన్నఁడభ్యసించెఁ। బలుకుమనినఁబెక్కుపలుక నిముగుదయే। గతినొనర్చె సింహగర్జనములు। ననఁగ మెఱసెఁద్రిజగదభిరామగుణధామ। చారుసత్యభామ సత్యభామ॥ శా॥ జ్యావల్లీధ్వనిగర్జనంబుగసురల్పారంగయూథంబుగా। నావిల్లింద్రశరాసనంబుగసరోజాక్షుండు మేఘంబుగాఁ। దావిద్యుల్లతభంగినింతిసురజిహ్వాపాగ్నినుగ్నంబుగాఁ। బ్రావృట్కాలము సేసె బాణచయమంభశ్శీకరశ్రేణిగాన్॥ సీ॥ రాకేందుబింబమై రవిబింబమై యొప్పునీరజాతేక్షణ నెమ్మొగంబు। కందర్పకేతువై ఘనధూమకేతువైయలరుపూఁబోఁడి చేలాంచలంబు। భావజుపరిధియై ప్రళయార్కుపరిధియై మెఱయునాకృప్తమై మెలఁతచాపము। మృతప్రవాహమై యనలసందోహమైతనరారు నింతి సందర్శనంబు। హర్షదాయియై మహారోషదాయియై। పఱచుముద్గరాలిబాణవృష్టి। హరికి నరికిఁజూడ నందంద శృంగార। వీరరసములోలి విస్తరిల్ల॥ ఇవ్విధంబున॥ క॥ శంపాలతాభ బెడిదపుఁ। టంపఱచే ఘోరదానవానీకంబుల్। పెంపరి సన్నాహంబుల। సొంపరిభూసుతుని వెనుకఁజొచ్చె న్విచ్చెన్॥ వ॥ అయ్యవసరంబునంగంనసంహారిమనోహారిణిం జూచి సంతోషకారియుం గరుణారసావలోకనప్రసారియు మధురవచనసుధారసవిసారియుందదీయసమరసన్నాహ నివారియునై యిట్లనియె॥ క॥ కొమ్మా దానవనాథుని। కొమ్మా హవమునకుఁదోలఁ గెగురువిజయమ్మున్గై। కొమ్మా మెచ్చితి నిచ్చెదఁ। గొమ్మాభరణములు నీవుగోరిన వెల్లన్॥ వ॥ అనిపలికి సమ్మానరూపంబులును, మోహనదీపంబులును, మూరీకృతచిత్తవిక్షేపంబులు నైన సల్లాపంబులం గళావతిం దద్దయుఁ బెద్దరికంబు చేసి తత్కరకిసలయోల్లసితబాణాసనంబు మఱలనందుకొని యెనప్పుడు సురవైరి మురవైరికిట్లనియె॥ క॥ మగువ మగవారి ముందఱ। మగతనములు సూపరణమ్ముమానుట నీకున్। మగతనము గాదు దనుజుల। మగువలదెసఁ జనరు మగలమగలసుట హరీ॥ అనిన హరి యిట్లనియె॥ క॥ నరకా ఖండించెద మత్కరకాండాసనవిముక్తఘనశరముల భీ। కరకాయు నిన్ను సురకి। న్నరకాంతలు సూచి నేఁడు సందముఁబొందన్॥ అని పలికి హరి నరకాసుర యోధలమీఁద శతఘ్నియను దివ్యాస్త్రంబు ప్రయోగించిన నొక్కవరుసను వారలందఱు మహావ్యథం జెందిరి మఱియును॥ మ॥ శరవిచ్ఛిన్నతురంగమై పటుగదాసంభిన్నమాతంగమై। యుర్వుచక్రాహతవీరమధ్యపదబాహుస్కంధముఖ్యాంగమై। సురభిత్సైన్యము దైన్యముం బొరయుచున్ శోషించి సైన్యంబుతో। హరి మ్రోలన్నిలువంగ లేక పఱచె న్నాహా నినాదంబులన్॥ అప్పుడు॥ గీ॥ మొనసి దనుజయోధముఖ్యులు నిగుడించు। శస్త్రసముదయములు జనవరేణ్యు। మురహరుండు వరుసమూఁడేసి కోలల। ఖండితంబు చేసెఁ గదనమందు॥ క॥ వెన్నునిసత్యను మోచుచుఁ। బన్నగబదనఖరచంచుపక్షాహతుల। న్ఛిన్నములు సేసె గరుడుఁడు। పన్ని నగజసముదయముల బౌరవముఖ్యా॥ వ॥ మఱియు విహగరాజపక్షవిక్షేపణసంజాతవాతంబును సైరింపంజాలక హతశేషంబైన సైన్యంబు పురంబు సొచ్చుటఁ జూచి నరకాసురుండు మున్ను వజ్రాయుధంబుం దిరస్కరించినఁ దనచేతిశక్తిం గొని గరుడుని వైచిన నతండును విరులదండ వ్రేటునఁ జలింపని మదోద్దండంబగు వేదండంబునుం బోలి విలసిల్లె నయ్యవసరంబున గజారూఢుండై కలహరంగంబున॥ మ॥ సను దేభేంద్రము నెక్కి భూమిసుతుండా చక్రాయుధు న్వైవ శూలము చేఁ బట్టిన నంతలోన రుచిమాలాభిన్నఘోరాసురో। త్తమచక్రంబు గు చేతిచక్రమున దైత్యధ్వంసి ఖండించె ర। త్నమయోదగ్రవినూత్నకుండలసమేతంబై నతన్మూర్ధమున్॥ శా॥ ఇల్లాలింగిటియైన కాలమునము న్నేనంచు ఘోషింతువో। తల్లీ నిన్నుఁదలంచి రామైన నిచటం దన్నుం గృపం గావఁడే। చెల్లం బోతలఁద్రెంచె నంచు నిలనాక్షేపించు చందంబున। న్ద్రెళ్లెం జప్పుడు గాఁగ భూమిసుతుఁడు ద్దీప్తాహవక్షోణిపై॥ క॥ కంటిమి నరకుఁడు వడఁగా। మంటిమి నేఁడనుచు వెసనమర్త్యులు మునులు। న్మింటం బువ్వులు గురియుచుఁ। బంటింపక పొగడి రోలిఁ బద్మదళాక్షున్॥ వ॥ అంతట భూదేవి వాసుదేవుని డగ్గర నేతెంచి *జాంబూనదరత్న *మండితంబైన కుండలంబులును, వైజయంతియను వనమాలయును, వరుణదత్తంబైన సితచ్ఛత్రంబును నొక్క మహారత్నంబును సమర్పించి మ్రొక్కి భక్తితాత్పర్యంబులతోడం గరకమలంబులు ముకుళిం

❖ భూదేవి శ్రీకృష్ణుని స్తుతించుట. ❖

చి విబుధవందితుండును, విశ్వేశ్వరుండును నైన దేవదేవుని నిట్లని వినుతించె॥ సీ॥ అంభోజనాభునకంభోజనేత్రునకంభోజనిలయాసమన్వితునకు। నంభోజపదునకనంతశక్తికి వాసుదేవునకును దేవదేవునకును। భక్తులు గోరిన భంగి నేరూపైనఁ బొందు

* ఆలీఢ। కుడికాలు ముందరకుఁజాఁచి నిలుచుట. *జాంబూనద। బంగరు. మండిత। ప్రకాశించుచున్న.

వానికి నాదిపురుషునకును నఖిలనిధానమైయాపూర్ణవిజ్ఞానమైనవానికిఁ బరమాత్మునకును। ధాతఁ గన్న మేటి తండ్రికి నజు నికి నీకు వందనంబులే నెనర్తు। నిఖిలభూతరూపనిరుపమయిూశ పరాపరాత్మ మహితయమితచరిత॥ వ॥ దేవా నీవు లోకంబు లు సృజియించుటకు రజోగుణంబును, రక్షించుటకు సత్వగుణంబును, సంహరించుటకుఁ దమోగుణంబును, ధరియింతువు కాల మూర్తివి ప్రధానపూరుషుండవు పరుండవు నీవ నేనును వారియు వహ్నియు ననిలుండు నాకాశభూతతన్మాత్రలు నింద్రియం బులును, దేవతలును, మనంబును, గర్తయును, మహత్తత్వంబును, జరాచరంబైన విశ్వంబు నద్వితీయుండవైన నీయందు సం భవింతుము॥ చ॥ దయనిటుఁ జూడుమా నరకదైత్యునిబిడ్డఁడు వీఁడు నీ దెసన్। భయమున నున్నవాఁడు గడు బాలుఁడనన్యశర ణ్యుఁడార్తుఁడా। శ్రయరహితుం డుతండ్రి క్రియ శౌర్యము నేరఁడు నీపదాంబుజ। ద్వయిఁ బొడగాంచె భక్తపరతంత్ర సువీ క్షణదీనరక్షణా॥ వ॥ అనియిట్లు భూదేవి భక్తితోడ హరికి నమస్కరించి వాక్సుమంబులఁ బూజించిన నర్చితుండై భక్తవత్స లుండైన పరమేశ్వరుండు నరకపుత్రుండైన భగదత్తునకభయం బిచ్చి సర్వసంపదలొసంగి నరకాసురగృహంబు ప్రవేశిం

శ్రీకృష్ణుఁడు పదాఱువేల కన్నియల వరించి దేవలోకమునకుఁ బోయి పారిజాతము దెచ్చుట.

చియుండు॥ ఉ॥ రాజకులావతంసుఁడు పరాజితకంసుఁడు సొచ్చి కాంచె ఘో। రాజులరాజులన్ బటుశరాహతి నొంచి ధరాత నూజుఁడు। తేజితశక్తిఁ దొల్లిఁ జెఱఁ దెచ్చిన వారిఁ బదాఱువేల ధా। త్రీజనమాన్యలన్ గుణవతీవ్రతధన్యల రాజకన్యలన్॥ మ॥ కనిరా రాజకుమారికల్ పరిమళత్కౌతూహలాక్రాంతలై। దనుజాధీశచమూవిదారుని నతమందారున్ శుభాకారునూ తనశృంగారువికారదూరుని సుగుణాధారున్ మృగీలోచనా। జనచేతోధనచోరు రత్నమకుటస్ఫారున్ మనోహారునిన్॥ వ॥ కని యతని సౌందర్య గాంభీర్య చాతుర్యాది గుణంబులకు మోహించి తమకంబులు జనియింప ధైర్యంబులు సాలించి సిగ్గులు వర్జిం చి పంచశరసంచలితహృదయలై దైవయోగంబున నంబరాయత్తంబులైన చిత్తంబుల నమ్మత్తకాశినులు దత్తరంబున మనో జుఁడుత్తలవెట్టన తండు తమకుఁ బ్రాణవల్లభుండని వరియించి॥ ఉ॥ పాపపు రక్కసుండు చెఱఁ బట్టెనటంచుఁ దలంతుమెప్పు డున్। బాపుఁడె వీనిధర్మపునఁ బర్మదశాతుకునిఁ గంటిమంచుము। నీ పురుషోత్తముం గదియ నేమి వ్రతంబులు చేసినార మో। యాపరమేష్ఠిపుణ్యుఁడు గదమ్మ హరిన్ మముఁ గూర్చెనిచ్చటన్॥ క॥ ఉన్నతి నీతఁడు గౌఁగిట। మన్నింపంగ నిన బ్రతుకు మానినిమనలో। ము న్నేమి నోము నోచెనొ। సన్నుతమార్గముల విపినజలదుర్గమ్ములన్॥ క॥ విన్నార మెయిూ చెలువముఁ గ న్నార మెయిట్టి శౌర్యగాంభీర్యంబుల్। మన్నారమింత గాలము। గొన్నారమె యెన్నఁడైనఁ గూరిమిచికురన్॥ సీ॥ వనజద ళాక్షి నేవైజయంతికనైనఁ గదిసి వ్రేలుదు గదా కంఠమందు। బింబోష్ఠి నేఘనపీతాంబరమునైన మెఱసియుండుదుఁ గదా మేనునిండఁ। గాంతాలలామ నేఁ గౌస్తుభమణినైన నొప్పచూపుదుఁ గదా యురమునందు। బాలికాతిలక నేఁ బాంచజన్యము నైన మొనసి చొక్కుదుఁ గదా మోవిఁ గ్రోలి। పద్మగంధి నేను బర్హదామమునైనఁ। జిత్రరుచులనుందు శిరమునందు। ననుచుఁ జెక్కుగతుల నాడిరి కన్యలు। గములుగట్టి గరుడగమనుఁ జూచి॥ శా॥ భూనాథోత్తమకన్యకల్ వరుస నంభోజాతనేత్రుండు న న్నేన వ్వేళ దగఁ జూచె డగ్గరి యెవర్ణించెన్ వివేకించె న। న్నానించెం గరుణించెఁ బేరడిగెన న్మార్గంబుతోఁ బెండ్లియా। నే నే చక్రికి ప్రియనంచుఁ దమలోన నిర్ణేతలై రందఱున్॥ వ॥ అని బహువిధంబులం బమతమమన్ననలకునువ్విళ్లూరు కన్నియలం బదా ఱువేల ధవళాంబరాభరణమాల్యానులేపనంబులనొసంగి యందలంబులనిడి వారల నరకాసురభాండాగారంబులం గల నానావిధంబులైన మహాధనంబులను, రథంబులను, తురంగంబులను, ధవళంబులై వేగవంతంబులైయైరావతకులసంభ వంబులైన చతుర్దంతదంతావళంబులను, ద్వారకానగరంబునకుం బనిచి దేవేంద్రునిపురంబునకుం జని యదితి దేవి మందిరం బు సొచ్చి యా పెద్దమ్మకు మ్రొద్దు సూపి మణికిరణపటలపరిభావితభానుమండలంబులైన కుండలంబులొసంగి శచీసమేతుం డైన మహేంద్రునిచేత సత్యభామతోడం బూజితుండై పిదప సత్యభామ గోరిన నందనవనంబు సొచ్చి॥ మ॥ హరి కేలం బెక లించి తెచ్చి భుజగేంద్రారాతిపైఁ బెట్టెసుం। దరగంధానుగతభ్రమద్భ్రమరనాదవ్రాతముం బల్లవాం। కురశాఖాఫలపర్ణ పుష్పకలికాసుచ్ఛాదికోపేతమున్। గిరిభిత్త్రాతముఁ బారిజాతముఁ ద్రిలోకీయాచకాఖ్యాతమున్॥ వ॥ ఇట్లు పారిజాతమ్ము హరియించి యదువల్లభుండు వల్లభయుం దానును విహగవల్లభారూఢులయి చనుచున్న సమయంబున॥ సీ॥ నరకాసురుని జా ధనలఁగి గోవిందునికడ కేగి తత్పాదకమలములకుఁ। దనకిరీటము సోఁక దండప్రణామముల్గావింప నాచక్రి కరుణఁ జేసి। చను దెంచి భూసుతు సమయించి తనవారిఁ దన్ను రక్షించుటఁ దలఁపఁ డది। యింద్రుండు బృందారకేంద్రత్వమదమునఁ బన్న లోచనపోకు పారిజాతతరువు విడువుమనుచుఁ డాఁకె నడ్డము వచ్చి। తలిమి సురలు నట్లు దాఁకిరకట। మొఱకు వలదె స్వర్గ క్రతఁ గాల్ప నే। సురలతామసమును జూడ సరిది॥ వ॥ ఇట్లు తనమనోద్ధారించియడ్డంబువచ్చిన నిర్జరేంద్రాదుల నిర్జించి తనపు

రంబునకుం జనినిరంతరసురభికుసుమమకరందమాధురీవిశేషంబులకుం జొక్కి చిక్కక నాకలోకంబుననుండి వెంటనరుగు
దెంచుతుమ్మెదలకు నెమ్మిదలంచుచున్న పారిజాతమనాశ్రితపారిజాతుండై నహరిమహాప్రేమాభిరామయగు సత్యభా
మతోం గ్రీడించు మహోద్యానంబున సంస్థాపించి నరకాసురునియింటం దెచ్చిన రాజకన్యకలెండలిందఱకు నన్నినివాసం
బులుగల్పించి గృహోపకరణంబులు సమర్పించి॥ చ॥ అమితవిహారుఁడీశ్వరుఁడనంతుఁడు దానెక నాఁడు మందిలగ్నమునఁ
బదాఱువేలభవనంబులలోనఁ బదాఱువేలరూపములఁ బదాఱువేలనృపబాలలఁ బ్రీతిఁ బదాఱువేలచందములవిభూతినొం
దుచు యథావిధితో వరియించె భూవరా॥ ఉ॥ దానములందు సమ్మదవిధానములందవలోకభాషణాహ్వానములందు నొక్క
క్రియనాలలితాంగులకన్ని మూర్తులై। తానని శంబుగానఁబడితక్కువయెక్కువ లేకయుత్తమజ్ఞానగృహస్థధర్మమునఁజ
క్రమించెఁబ్రపూర్ణకాముఁడై॥ క॥ తరుణులు పెక్కండ్రైనను। బురుషుఁడు మానలేఁడు సవతిపోరాటమునన్। హరియాప
దాఱువేవురు। తరుణులతో సమతమనియెఁ దత్వమునన్॥ శా॥ ఎన్నే భంగుల యోగమార్గముల బ్రహ్మేంద్రాదులీక్షించు
చున్నన్నే దేవునిఁ జూడఁగానక తుదిన్మోహింతురా మేటికే। విన్నాణంబున నోసతుల్గృహిణులై విఖ్యాతి సేవించిరి। చ్ఛి
న్నాలోకనహాసభాషణరతిశ్లాఘానురాగంబులన్॥ సీ॥ ఇంటికి వచ్చిన నెదురేఁగుదెంచుచు నాసీతవస్తువులందుకొనుచు।
సౌవర్ణమణిమయాసనములు వెట్టుచుఁ బదములు గడుగుచు భక్తితోడ। సంవాసితస్నానజలములందిచ్చుచు సద్గంధవస్త్ర
భూషణములొసఁగి। యిష్టపదార్థంబులిడుచుఁ దాంబూలాదులొసఁగుచు విసరుచు నోజమెఱసి। శిరము దువ్వుచు శయ్య
పైఁ జెలువుమిగుల। నడుగులొత్తుచు దాసీసహస్రయుక్త। లయ్యుఁ గొలిచిరి దాసలై హరిను దారుఁ। దారకాధిపవదనలుదా
రుదగిలి॥ శా॥ నన్నే పాయఁడు రాత్రులన్ దివములన్నన్నే కృపం జెందెడి। న్నన్నే దొడ్డుగఁ జూచు వల్లభలలో నాథుండునా
యింటనే। యన్నాఁడంచుఁ బదాఱువేలుదమలో నూహించి సేవించిరా। యన్నుల్గాఢపతివ్రతాత్వపరిచర్యాభక్తియో
గంబులన్॥ క॥ ఆరామలతో నెప్పుడుఁ। బోరాములు చాల నెఱపి పురుషోత్తముఁడు। న్గారామునఁ దిరిగెను సా। ధారామలతా
సరోవిహారములన్నృపా॥ క॥ ఏ దేవుఁడు జగములను। త్పాదించును మనుచుఁ జెఱుచుఁ బ్రాభవమున నమ। ర్యాదారతుఁ

శ్రీకృష్ణుండు కేళీగృహమునందు రుక్మిణీదేవితో విరసోక్తులాడుట.

మనకై। యాదేవుండట్లు మెఱసెయాదవులందున్॥ వ॥ అంత నొకనాఁడు రుక్మిణీదేవిలోఁగిట మహేంద్ర నీల
మరకతాది మణిస్తంభవలభివిటంకపటలీ దేహళీకవాటవిరాజమానంబును, శాతకుంభకుడ్యగవాక్షవేదికాసోపానం
బును, విలంబమానముక్తాఫలదామవిచిత్రకౌశేయవితానంబును, వివిధమణిదీపికావిసరవిభ్రాజమానంబును, మధుక
రకులకలిత మల్లికాకుసుమమాలికాభిరామంబును, జాలకరంధ్రనిర్గత కర్పూరాగరుధూపధూమంబును, వాతాయ
నవిప్రకీర్ణశిశిరకరకిరణస్తోమంబును, పారిజాతప్రసవామోదపరిమిళితపవనసుందరంబునయిన లోపలిమందిరంబున,
శరచ్చంద్రచంద్రికాధవళపర్యంకమధ్యంబున, జగదీశ్వరుండయిన హరి సుఖాసీనుండయియుండ సఖీజనంబులుం దా
నును డగ్గరి కొలిచియుండె॥ సీ॥ కుచకుంభములమీఁది కుంకుమతోరాయు హారంబులరుణంబు లగుచు మెఱయఁ।
గరపల్లవము సోఁచి కదలింపఁ నంగుళీయకకంకణప్రభలావరింపఁ। గదలిన బహురత్నకలితనూపురముల గంభీరనినదంబు
గడలుకొనఁగఁ। గాంచనమణికర్ణికామయూఖంబులు గండపాలికలపైఁ గంతులిడఁగఁ। గురులునర్తింపఁ బయ్యెద కొంగు దూ
గ। బోఁటిచేనున్న చామరఁ బుచ్చుకొనుచు। జీవితేశ్వరు రుక్మిణి చేరనరిగి। వేడ్కలిఁ గరొత్తమెల్లన వీవఁ దొడఁగె॥ అప్పుడు॥
ఉ॥ పతియే రూపము దాల్చినన్ దదనురూపంబైన రూపంబుతో। సతి తానుండెడునా సురూపవలినాచంద్రాస్యనాలక్ష్మినా।
సుతనున్ రుక్మిణినాయనన్యమతినాశుద్ధాంతరంగంగళా। చతురత్వంబున శౌరి యిట్లని యెఁ జంచన్మందహాసంబుతోన్॥
మ॥ బలశౌర్యంబుల భోగమూర్తికులరూపత్యాగసంపద్గుణం। బులదిక్పాలురకంటెఁ జైద్యముఖరుల్పార్థివుల్ నుల్వారికిన్।
నెలఁతా తల్లియుఁ దండ్రియున్నహజుఁడున్నిన్నిచ్చినం బోకయి। బలవద్భీరుల వార్థిలీనుల మముం జాటింపనీకేటికిన్॥
సీ॥ లోకులనడువడిలోనివారము గాము పరులకు మా జాడ బయలుపడదు। బలమదోపేతులు పగఁగొందు రమ్మాతోడ రాజపీఠ
ములకు రాము తలఁచు। శరణంబు మాకు నీజలరాశి సతతంబు నిష్కించనుల మేము నిధులు లేవు। కలవారు చుట్టాలుగారు నిష్కిం
చనజనబంధులము ముక్తసంగ్రహులము। గూఢవర్తనుల ముగుణహీనుల ము భిక్షుల। లైనవారిఁగాని నాశ్రయింప। మిం
ముమఖులుదగులరిటువంటి మముఁబోఁటి। వారి నేలఁ దగులవారిజాక్షి॥ క॥ సిరియును వంశము రూపును। సరియైన వివాహస
ఖ్యసంబంధంబు। ల్జరుగును సరిగాకున్నను। జరుగవు లోలాక్షి యెట్టిసంసారులకున్॥ క॥ తగదని మెఱుఁగవు మమ్మున్। దగిలి
తిపివృగాక్షి దీనఁ దప్పగు నీకుం। దగినమను జేంద్రు నొక్కనిఁ। దసులుము గుణహీనజనులఁ దగు నేతసులన్॥ సీ॥ సాల్వజరాసం

థమైద్యాదిరాజులు చెలఁగినిన్నీక్షింప మలయుచుండు। రదిగాక రుక్మిణీయన్నయు గర్వించి వీర్యమదాంధుఁడై వెలయుచు న్న। వారిగర్వంబులు వారింపఁదలఁచి గోరి చెలువ నిన్నోడిచి తెచ్చితిమి గాని। కాంతాతనూజార్థకాముకులము గాము కామ మోహాచులఁ గ్రందుకొనము। వినుము దాసీనులము క్రియావిరహితులము। పూర్ణులము మేము నిత్యాత్మబుద్ధితోడ। వెలుఁగు చుందుము గృహదీపవిధము మెఱసి। నవలతాతన్వి మాతోడ నవయవలము॥ వ॥ అని యిట్లు భగవంతుండైన హరిదన్నుఁ బాయక సేవించు ప్రియురాలిం బట్టపుదేవి ననియెడి రుక్మిణీదర్పంబు నేర్పున సంహరించి యాగకుండిన నమ్మానవతియ ప్రియంబులును గౌరవంబులును పూర్వకంబులునైన మనోవల్లభు మాటలు విని దురంతంబైన చింతాభరంబున సంతాపంబు నొందుచు॥ సీ॥ కాటుక నెఱయంగఁ గన్నీరు వరదలై కుచకుంభయుగళకుంకుమము దడియ। విడివడి వెడలెడి వేడినిట్టూర్పుల లాలితాధరకిసలయము గందఁ। జెలువంబు నెఱిదప్పి చిన్నవోవుచునున్న వదనారవిందంబు వాడుదోఁప। మారుతాహతిఁ దూలు మహితకల్పకవల్లి వడువున మేన్వడవడవడంకఁ। జిత్తమెరియంగఁ జెక్కిటఁ జెయ్యిఁ జేర్చి। కౌతుకంబేది పదతలాగ్రమున నేల। వ్రాసి పెంచుచు మోనురవాంచి వగలఁ। బొందె మవ్వంబు గందిన పువ్వుబోఁడి॥ చ॥ అలికులవేణి తన్ను విభుఁడాడిన యప్రియభాషలి మ్మెయిన్। సొలవక కర్ణరంధ్రముల సూదులు చొన్పినరీతి నాత్మ బెబ్బులి రొదవిన్న లేడిక్రియఁ బొల్పఱి చేష్టలు దక్కి నేలపై। వలనరి వ్రాలెఁ గీలెడలి వ్రాలిన పుత్తడిబొమ్మకైవడిన్॥ ఇట్లు వ్రాలిన॥ మ॥ ప్రణుతామ్నాయుఁడు కృష్ణుఁ డంతఁ గదిసెన్ బాష్పావరుద్ధారుణేక్షణి విస్రస్తవినూత్నభూషణి మహారూక్షక్రూర నారాచశోషణి నాలింగితధారుణిన్ నిజకులాచారైకసద్ధర్మచారిణి విశ్లేషిణి వీతతోషిణిఁ బురంధ్రీగ్రామణిన్ రుక్మిణిన్॥ సీ॥ కని సంభ్రమంబునఁ దనువునం దనువుగా ననువునఁ జందనం బల్లనలఁది। కన్నీరు పన్నీటఁ గడిగి కర్పూరంపుపలుకులు చెవులలోఁ బాటనూది। కరమొప్పు ముత్యాలసరులు చిక్కువడలించి యురమునఁ బొందుగా నూలుకొలిపి। తిలకంబు నునుఫాలఫలకంబుపైఁ దీర్చి వదలిన భూషణావలులు దొడిగి। కమలదళచారుతాలవృంతముల విసరి। పాలుచు పయ్యెద కుచములఁ బొందుపఱచి। చిత్తమిగురొత్త నెయ్యాన సేదఁదేర్చి। బిగియఁ గౌఁగిటఁ జేర్చి నెమ్మొగము నిమిరి॥ గీ॥ నెఱులు గలమారు నీలంపుటురుల సిరుల। వరులు గొనఁ జాలి నరులను మరులు గొలుపు। నిరుల గెలిచిన తుమ్మెదగముల దెగడు। కురులను లిదీర్చి విరులిడి కొప్పువెట్టి॥ క॥ మురసంహరుఁ డిందిందిర। గరుదనిలచలత్ప్రసూనకలికాంచితసుందరశయ్యఁ జేర్చె భీష్మక। వరపుత్రిన్ నుతచరిత్రి వారిజనేత్రిన్॥ వ॥ ఇట్లు పానుపునం జేర్చి మృదు

శ్రీ రుక్మిణీదేవి శ్రీకృష్ణలాలితయై-యతనిస్తుతించుట. శ్రీ

మధురభాషణంబుల ననునయించిన॥ క॥ పురుషోత్తమ ముఖకోమల। సరసిజ మయ్యెందువదన సవ్రీడాహో। సరుచిస్నిగ్ధాపాంగ। స్ఫురదవలోకనముల లాలయఁ జూచితగన నేన్॥ క॥ మురహర దివసాగమదర। దరవిందదళాక్ష తలఁపన దియెట్టిదగు। న్నిరవధికవిమలతేజో। వరమూర్తివి నీవ భక్తవత్సల యెందున్॥ గీ॥ సంతతజ్ఞానసుఖబలైశ్వర్యశక్తులాదిగాఁ గలసుగుణంబు లమరు నీకు। నేను దగుదునె సర్వలోకేశ్వరేశ। లీలమై సచ్చిదానందశాలివనఘ॥ సీ॥ రూఢి మైఁ బ్రకృతిపూరుషకాలములకు నీశ్వరుఁడవై భవదీయచారుదివ్య। లలితకళాకౌశలమున నభిరతుఁడై కడఁగు నీరూపమెక్కడ మహాత్మ। సత్త్వాదిగుణసముచ్చయయుక్తమూఢాత్మనైన నేనెక్కడ నఘచరిత। కోరి నీమంగళగుణభూతిదానంబు సేయంగఁ బకునని చెందుభీతి। నంబునిధిమధ్యభాగమం దమృతఫేనపటలపాండురనిభమూర్తి పన్నగేంద్ర। భోగశయ్యను బవ్వళించుచును దనరు। నట్టియున్నతలీలదివ్యంబు దలఁప॥ వ॥ శబ్దస్పర్శరూపరసగంధంబులనియెడు గుణంబులచేతం బరిగ్రహింపఁబడిన మంగళసుందరవిగ్రహుండవై యజ్ఞానాంధకారనివారకంబైన రూపంబుఁ గైకొని భవదీయులైన సేవకులకును భావ్యంబవై తిభవత్పాదారవిందమకరందరసాస్వాదలోలాత్ములైన యోగీంద్రులకైనను భవన్మార్గంబు స్ఫుటంబుగా దట్లగుటం జేసి యీమనుజపశువులకు దుర్విభావ్యంబగుట యేమి చెప్పనట్టి యీశ్వరుండవైన నీకు నిచ్ఛస్వతంత్రంబదియును, నాకధికంబుగావునని న్నే ననుసరింతు దేవా నీవకించనుండవై తేని బలిభోక్తలైన బ్రహ్మేంద్రాము లెవ్వనికొఱకు బలిసమర్పణంబు చేసిరి నీవు సమస్తపురుషార్థమయుండవనియును, ఫలస్వరూపివనియును, నీయందలి ప్రేమాతిశయంబులం జేసి విజ్ఞానదీపాంకురంబు ననిరస్తసమస్తదోషాంధకారులై యిహసౌఖ్యంబులు విడిచి భవదీయదాససంగమంబె కోరుచుందు రట్లు సేయనేరక నిజాధికారాంధకారమగ్నులై భవత్తత్త్వంబు దెలిసి బలిప్రక్షేపణంబులు సేయంజాలక మూఢులై సంసారచక్రంబునం బరిభ్రమింతు రదియునుంగాక॥ గీ॥ వరమునీంద్రయోగివరసురకోటిచే। వర్ణితప్రభావవైభవంబు। గలిగి యఖిలచేతనులకు విజ్ఞానప్రదుండవగుదు వభవదురితదూర॥ వ॥ దేవా భవదీయకుటిలభ్రూవిక్షేపోదీరితకాలవేగంబుచేత విధ్వస్తమంగళులగుకమలభవభవపాకశాసనాదులం దిరస్కరించినట్టి మదీయచిత్తంబున॥ చ॥ నినువరియించి నంబెలుచ నీరజలోచన శార్ఙ్గసా

యకా।సననినదంబులన్సకలశత్రుధరావతులజ్జయించి భో। రుచంబశుకోటిఁదోలుమృగరాజునిజాంశముభూరిశక్తిఁగై। కొనినవిధంబుననన్నునకుంఠితశూరతఁదెచ్చితీశ్వరా॥ ఉ॥అట్టినృపాలకీటములనాజినెదుర్పఁగలేనివానియ। ట్లొట్టినభీతిమైనిటుపయోధిశరణ్యుఁడవైతివింతయుఁగా। నెట్టనమాయగాకనివినిక్కము లేభవదీయభక్తులై। నట్టినరేంద్రమౌళిమణులంచితరాజఋషిమల్లుదంబునఁగా॥ గీ॥వితతరాజ్యగరిమవిడిచికాననములఁ। వాత్మలందుమీపదాబ్జయుగము। వలఁతిగాఁగనిలిపివాతాంబుపర్ణాశ।నోగ్రనియతులగుచునుంచురభవ॥ మ॥ విమలజ్ఞాననిరూఢులైనజనములీక్షింపమీపాదకం। జనురందప్పుటదివ్యసౌరభమునాస్వాదించినిర్వాణరూ।పమునత్పూరుషవాగుదీరితముశోభాశ్రీనివాసంబునౌ।మిము సేవింపకమానవాధమునిమర్మేధాంధు సేవింతునే॥ వ॥ మఱియును దేవాభూలోకంబునందును,నిత్యనివాసంబులందును, సకలప్రదేశంబులందును,జగదీశ్వరుండవైననిన్నునభిమతంబులైనకామరూపంబులుగైకొనివరియింతు భవదీయచరణారవిందమకరందాస్వాదనచాతుర్యభృంగిమైనకామినియతిహేయంబైన త్వక్శ్మశ్రురోమనఖకేశంబులచేతఁగప్పంబడియంతర్గతంబైన మాంసాస్థిరక్తక్రిమివిట్కఫపిత్తవాతంబుల భీభత్సంబైన నరాధముని మూఢాత్మయై కామించునేయదియునుంగాక॥ సీ॥ నీరదాగమమేఘనిర్ముక్తపయఃపానచాతకంబేసునేచాటిపడెకుఁ। బరిపక్వ*మాకందఫలరసంబులుగ్రోలుకీరముల్చనునెమత్తూరములకు। ఘనరవాకర్ణనోత్కలికమయూరముల్గోరునేకతీనఝిల్లీరవంబుఁ। గరికుంభపిశితసద్గ్రాసమోదితసింహమటుగునేశునకమాంసాభిలాషఁ। బ్రవిమలాకారభవదీయపాదపద్మ। యుగసమాశ్రయనైపుణోద్యోగచిత్త।మన్యుఁజేరునెతనకుపాస్యంబుగాఁగ। భక్తమందారదుర్భవభయవిదూర॥ క॥ వాసవవందితభవకమ।లాసనదివ్యప్రభావభావినియెపుడుఁగా।నీసమధికచారిత్రక।థాసురుచిరగానమవితథంబై చెల్లుఁగా॥ క॥ ధరణీనాథులుతమతము।వరవనితామందిరములవసియించుచుగో।ఖరమార్గాలములగతిఁగా।స్థిరబద్ధులగుదురునిన్నుఁదెలియనికతనఁగా॥ గీ॥ జలజనాభసకలజగదంతరాత్మవై।నట్టిదేవనీపదారవింద।యుగళిసానురాగయుక్తమైనామదిఁ।గలుగునట్లుగాఁగఁదలపుమనఘ॥ గీ॥ పృథురజోగుణప్రవృద్ధమైనట్టినీ।దృష్టిచేతనన్నుఁదేరుకొనఁగఁ।జూచుటెల్లఁబద్మలోచననామీఁది।ఘనదయార్ద్రదృష్టిగాఁదలంతు॥ వ॥ అదియునుంగాకమధుసూదననీవాక్యంబులుమిథ్యగావుతల్లివచనంబు మాఁతురికభిమతంబుగాదె యౌవనారూఢమదంబున స్త్రీస్వైరిణియగు కామిని పురుషాంతరాసక్తయగుటవిచారించిపరిజ్ఞానియైన వాఁడువిడుచునవివేకియయినపురుషుం డింద్రియలోలుండై రతిందగిలిదానివిడువనేరకపరిగ్రహించియుభయలోకచ్యుతుండగునట్లుగావున నీయెఱుంగనియర్థంబుగలదేయనివిన్నవించిన రుక్మిణీదేవివచనంబులకుఁగృష్ణుండు సంతసిల్లియిట్లనియె॥

కృష్ణుండురుక్మిణీదేవినియారడించుట.

చ॥అలికులవేణినవ్వులకునాడినమాటలకింతనీమదిం। గలఁగఁగనేలవేఁటలనుగయ్యములఁగా రతులందునెవ్వఁగాఁ।బలికినమాటలెస్సలనిపట్టుమరే భవదీయచిత్తముం।దెలియఁగఁగోరినేఁబలికితిన్మదిలోనిటుగుందనేటికిఁగా॥అదియునుంగాక॥ఉ॥కిన్కలుముద్దుపల్కులును గెంపుకనుంగవలియ్యమోవియుఁగా। జంకెలుతేరిచూపు లెకసక్కెములున్నెలవంకబొమ్మలుం।గొంకకవీడనాడుటలుఁగూరిమియుంగలకాంతగూడుటల్ ।అంకిలిలేకజన్మఫలమబ్బుటగాదెకురంగలోచనా॥అనిమఱియునిట్లనియె॥ఉ॥నీవుపతివ్రతామణివినిర్మలధర్మవివేకశీలస।ద్భావవునీమనోగతులఁబాయకనెప్పుడునస్మదీయసం।సేవయకానియన్యముభజింపవుపుట్టిననాఁటనుండినీ।భావమెఱింగియుండియునుబల్కనతప్పునసహింపుమాననీ॥వ॥అని వెండియు, నిట్లనియెనీవాక్యంబులుశ్రవణసుఖంబులుగావించెనీవు వివిధంబులైనకామంబులుగోరితి వేనినవియన్నియును నాయందయుంటంజేసియేకాంతసేవాచతురవైననీకునవియన్నియు నిత్యంబులై యుండు నీపాతివ్రత్యంబును, నాయందలిస్నేహంబునతివిశదంబులయ్యెనావాక్యంబులచేతభవదీయచిత్తంబుచంచలంబుగాకనాయందులబుద్ధిదృఢంబగుంగావునసకలసంపద్విలసితంబైనద్వారకాదినగరదివ్యమందిరంబులందునీమభాగ్యంబునంజేసిసంసారికైవడినీయందుబద్ధానురాగుండనై వర్తింతుఁదక్కినప్రాణేంద్రియపరవశత్వంబునవికృతశరీరధారిణివైన సతినన్నుంజెంచుటముమ్మారంబదియునుంగాకమోక్షప్రదుండనైననన్నుంగామాతురలైయల్పమతులై వ్రతతపోమహిమలచేతదాంపత్యయోగంబుకై సేవింతురదియంతయునామాయావిజృంభితంబునమందభాగ్యలై నిరయంబునొందుదురట్లుగావుననీసమానంబైనకాంతయేకాంతలంగలదెనీవివాహకాలంబుననేకరాజన్యవర్యులఁగైకొనక భవదీయమధురాలాపశ్రవణాత్మకుండనైననాసన్నిధికన్యశరీరంబయోగ్యంబునీకుశేషంబై యున్నదాననని యేకాంతంబునంబ్రాహ్మణుంబుత్తెంచినయేనునుంజనుదెం

*మాకంద।మామిడిచెట్టు. ఉత్తూరము।ఉమ్మెత్తచెట్టు. ఝిల్లీరవంబు।చిమటరొద. స్త్రీస్వైరిణి।వ్యభిచారి. పిశిత।మాంసము. ఆర్ద్ర।చల్లని.

చినీపరిణయసమయంబున భవత్సహోదరుం బట్టి విరూపుం గావించిన నది గనుంగొనియును నాయందలి ప్రేమాతిశయం
బున నూరకుండితివి గావున బహుప్రకారంబులై వర్తించు నీ సద్గుణంబులకు సంతసింతు నని యివ్విధంబున దేవకీసుతుండు
నరలోకవిడంబనంబుగ గృహస్థుని భంగి నిజగృహకృత్యంబు లాచరించుచుండె నని శుకుండు మఱియు నిట్లనియె॥ క॥ అని యి
ట్లు కృష్ణుఁ డాడిన । వినయవివేకానులాపవితతామృతసే । చనమున విరతహృదయ యై య । వ్వనితామణి వికచవదనవనరుహ యయ్యెన్ (?)
గుచున్॥ క॥ నగవానవలింపుచూపులు । నగధరు మొగమునను నిలిపి నయమునఁ గరము । ల్మోగిచి వినుతించెఁ గృష్ణున్ । ఖగవా
హుఁ గరుచిరదేహుఁ గలితోత్సాహున్॥ చ॥ అతఁడు విరాజమానముఖుఁడై వివిధాంబరచారుభూషణ । ప్రతతులతోడఁ గో
రినవరంబులు దద్దయుఁ జిచ్చెఁ గృష్ణుఁడు । న్నతశుభమూర్తి దేవగణనందితకీర్తి దయానువర్తియై । యలిమృదువాణికిం గిసల
యారుణపాణికి నీలవేణికిన్॥ వ॥ ఇట్లు సన్మానించి కృష్ణుండు రుక్మిణియుం దానును దదనంతరంబ॥ చ॥ ఎలమిఁ ఘటింపఁగాఁ గ
లసి యాడెల నీడల మల్లికాలతా । వలికరవీరజాతివిరవాదులవీథులఁ గ్రుమ్మఱె మ్మెర । ల్పొలయనవీనవాసనలఁ బొన్నలది
న్నెలఁ బచ్చరచ్చల । న్దోలఁకుల లేఁగెలంకులను గోరి కేళిరి కెలొత్తఁ గ్రొత్తలై॥ క॥ ఆరామభూములం దువి । హారాధిక సౌఖ్య
లీలనతిమోదముతో । నా రామానుజుఁ డుండెను । నా రామామణియుఁ దాను నభిరామముగన్॥ వ॥ మఱియు ననేకవివిధవిచి
త్రమణివిలానాభిశోభితప్రాసాదోపరిభాగంబులను, లాలితనీలకంఠకలకంఠకలపికశుకకలాపకలితమాకరందపానమద
వదిందిందిరఝుంకారసంకులకమలకల్హారసుధాసారనీహారపూరితకాసారతీరంబులను, ధాతువిస్ఫురద్రంజితసానుదేశగిరి
కుంజపుంజంబులను, కృతకశైలంబులను, క్రీడాగృహంబులను జెలంగి నందనందనుండు విదర్భరాజనందనం దగిలి కందర్ప
కేళీలోలాత్ముండై యనంతరంబ యాసుందరీలలామంబువలనఁ బ్రద్యుమ్నుండు, చారుదేష్ణుండు, సుదేష్ణుండు, చారుదేహుం
డు, సుచారువు, చారుగుప్తుండు, భద్రచారువు, చారుభద్రుండు, విచారువు, చారువు నన నొప్పు పదుగురు తనయులం బడసె. న
ట్లు సత్యభామా, జాంబవతీ, నాగ్నజిత్తి, కాళిందీ, మాద్రీ, మిత్రవిందా, భద్రలకు, వేఱు వేఱం బదుగు రేసి భద్రమూర్తులై
న కుమారులు దయించి రివ్విధంబున మఱియును॥ చ॥ అనఘపదాఱువేల సతులం దుదయించిరి వేఱు వేఱ నం । దనదశకంబు దత్సు
తవితానము గాంచిర నేకసూనులు । న్ననయముఁ గనిట్లు పిల్లచెఱకుక్కినకైవడిఁ బుత్రపౌత్రవ । ర్ధనమున నొప్పెఁ గృష్ణుఁడు ము
దంబునఁ దామరతంపరై భువిన్॥ గీ॥ అట్టి యదువృష్ణిభోజాంధకాదివివిధ । నామధేయాంతరముల నెన్నంగ నూట । యొ
క్కటై చాల వర్ధిల్లెను కులంబు । నృపకుమారులఁ జదివించు నేర్పు గలుగు॥ గీ॥ గురుజనంబులు విను మూఁడుకోట్ల మీఁద । నెనుబ
దెనిమిది వేలపై నెసఁగ నూట్లు । రన్నదద్బాల కావలి నెన్నఁ దరమె । మూలికై నను దామరచూలికైన॥ వ॥ అంత గోవిందనం

శ్రీ అనిరుద్ధుని వివాహసమయంబున బలరాముండు రుక్మి మొదలగు వారిం జంపుట. శ్రీ

దనుండైన ప్రద్యుమ్నునకు రుక్మికూఁతురివలన ననిరుద్ధుండు సంభవించె నని మునివరునకు భూవరుం డిట్లనియె॥ క॥ బవరము
నఁ గృష్ణుచే మ్రున్నవమానము నొందె రుక్మి యచ్యుతుఁ గెలువం । దివురుచుఁ దనసుత నరిసం । భవునకు నెట్లిచ్చె నెఱుఁగఁ బలుకు
మునీంద్రా॥ సీ॥ నావుడు శుకయోగి నరనాయకోత్తమ నీవు చెప్పిన యట్ల నెమ్మనమునఁ । బద్మాయతాక్షుచేఁ బడిన బన్నము.
నకుఁ గనలుచు నుండియు ననుజతోడి । నెయ్యంబునను భాగినేయున కిచ్చె నుఁగూఁతు నంచితపుష్పకోమలాంగిఁ । దనపూన్కి ద
ప్పినఁ దగ విదర్భేశుండు పిను మెఱఁగింతు నవ్విధము దెలియఁ । బరగ రుక్మవతీస్వయంవరమునకొగి । నరుగు దెండని భీష్మభూ
వరసుతుండు । వరుస రప్పించె రాజన్యవరకుమార । వరుల నను వార్త కలరి యాహరిసుతుండు॥ చ॥ వరమణిభూషణప్రభలవ
గ్గను నగ్గళభంగిఁ బర్వఁ బ్ర । స్ఫురితరథాధిరోహణవిభూతి దలిర్పను సోహరైకసు । స్థిరశుభలీల నేసుయమసింహకిశోర
మురాజకన్యకా । పరిణయవైభవాగతనృపాలకకోటికి రుక్మివీటికిన్॥ చ॥ చని పురిఁ జొచ్చి వృష్ణికులసత్తముఁ డచ్చట మూఁగి
యున్నయ । మ్మనుజవరేణ్యనందనుల మానము దూలభయాకులాత్ములై । చనఁగ ననేకచండతరసాయకసంపదఁ జూపి రుక్మి
నం । దనఁ గొని వచ్చి వేడ్క నిజధామము సొచ్చె ననార్యశౌర్యుఁడై॥ వ॥ ఇట్లు తెచ్చి ప్రద్యుమ్నుండు హరిణనయనం బరిణయం
బంది నిఖిలసుఖంబు లనుభవించుచుండె నంతరంబ॥ క॥ ధీరుఁడు కృతవర్మనిసుకు । మారుఁడు వరియించె రుచిరమండనయుత
సం । భోరుహముఖి రుక్మిణిసుతఁ । జారుమతి నన్యఁ బ్రకటసజ్జనమాన్యన్॥ గీ॥ ప్రకటచరితుండు భీష్మభూవరసుతుండు । మాన
ము మోదింపఁ దనమార్మిమనుమరాలి । రుక్మలోచన నసమానరుక్మకాంతిఁ । జేర్చి ననిరుద్ధునకుఁ బెండ్లి సేయునప్పుడు॥ క॥ సొ
లుపసురత్నవిభూషోజ్జ్వలులై శుభవేళ నవ్వివాహార్థము ని । ర్మలబహువైభవశోభన । కలితవిదర్భావనీశకటకంబునకున్.
చ॥ హరియును రుక్మిణీసతియు నాబలభద్రుఁడు శంబరారియు । న్నరిమదభేది సాంబుఁడును నాదిగ రాజకుమారకోటి సిం ।
ధురరథవాజిసద్భటులతోఁ జని యందు సమగ్రవైభవా । చరితవివాహయుక్తదివసంబులు వేడుకఁ బుచ్చి యంతటన్॥ క॥ ఒ

కనాఁడు యదుకుమారకులకలంక సమగ్రవైభవాటోపవపుష్మంతు లై యుండఁగఁ జూపోపక యొక్క సక్కెముసనవని పాలుపనరుసగా॥ ఉ॥ ఎచ్చరికంగ లింగధరణీశుఁడు రుక్మి మొగంబు సూచినీ యొచ్చము దీర్పు కోనిదియ యొప్పగు వేళ బలుం డు జూదమాం దివ్చగలండు గాని పాలు పెక్కైన నేర్పరి గాఁడు గాననీ కిచ్చనవశ్యము౯ జయము నీసుముతోల్లిటి బన్నముల్వా డి౯॥ క॥ అనిపురికొల్పిన రుక్మియు దనచేటు తలంపలేక తాలాంకునితోఁ డనుజూదమాడఁ దివిరెను వనజాసనుకృతము గడచువారెవ్వరిల౯॥ అంత॥ క॥ కోరి విదర్భుఁడు కుటిలవిహారుండై పిలిచె జూదమాడ జితారి౯ హారిస్సనున్నత సూరిస్సిరిక౯ రై వతసుతాహృద్రిచిత్రవిహారి౯॥ గీ॥ పూని మనము గొంత ప్రొద్దు వోకకు రామ నెత్తమాడ నీవు నేర్తువనఁగ పిందు మిపుడు కొం త వేలమొడ్డియాడుదమనిన బలుఁడున్నలెస్సయని చెలంగె॥ క॥ మదిలోని చలము డింపక పదియిరు వైనూలు వేయి పదివేలి దెప న్నిదమని మొడ్డుచు నాడిరి మదమున నిద్దరును మరభిమానము పేర్మి౯॥ ఉ॥ ఆడిన యాటలెల్ల నుహలాయుధుఁ డోడిన రుక్మి గె ల్చుచు౯ వోడిన నృపాలకోటిపకితోషముఁ జెందఁ గళింగభూవిభుం డోడె బలుండటంచుఁ బ్రహసోక్తుల నెంతయు రాముఁ జుల్కగా నాడె మదంతపఙ్క్తి వెలినైకని పెట్టఁగఁ జాలనవ్వుచు౯॥ గీ॥ బలుఁడు కోపించి యొకలక్షపణము సేసి యాడె బ్ర కటంబుగా జూదమపుడు గెల్చె గెల్చిననురుక్మి యిదియేను గెల్చియుండ గెలుపు నీదనికి పరింపనలవియగునె॥ క॥ అనవుడు హలధరుఁడచ్చట జనపాలకసుతులఁ జూచి సత్యము పలుకుం డని యడిగినవారలురుక్మికి హితులై పలుక రైరి మొగమాటమున౯॥ ఉ॥ అప్పటియట్ల యొడ్డి ముసలాయుధుఁడే పున నాడి జూదముం జొప్పడ గెల్చి యీ గెలుపు చూడఁగ నాదియొ వానిదో జనుల్ దప్పక చెప్పుడన్న విదితధ్వనితో నశరీరవాణి దా నిప్పటి యాట రాముఁడె జయించె విదర్భుఁడె యోడెనా వుడు౯॥ వ॥ అనిన విని సకలజనంబులు నద్భుతానందనిమగ్నమానసులై రికుటిలస్వభావులైన భూవరులు రుక్మిం గైకొల్పిన నతండు తన తొల్లింటి పరాభవంబు వలం దియెదిఁ జేఁదన్ను నెఱుంగక బలాబలవివేకంబు సేయ నేరక విధివశానుగతుండై చలంబు నంబ లునింగని యిప్పటి యాటయు నేన గెల్చియుండ వృథాజల్పనకల్పనుండవై నీవు గెల్చితి నని పలికెదవక్షవిద్యానైపుణము గల భూపకుమారులతోఁ బసులగాపరులెత్తువత్తురే యని క్రొవ్వు నవ్వుచుం బలికిన నప్పలుకులు చెవులకు ములుకులక్రియం దాఁకినఁ గోపోద్దీపితమానసుండై పెటపెటం బండ్లు గొఱుకుచుం గన్నుల నిప్పులుప్పతిల్లంగి నుకంచోఁకఁ ద్రొక్కి నమహాపరిఘంబు నొరజగ్రోఁ జుచుదండతాడితంబైన పుండరీకంబు లీలహుమ్మని మ్రోయుచుఁ బ్రచండబాహుదండంబులు సాఁచి పరిఘంబందుకొని రుక్మి ని నతనికనుకూలంబైన రాజలోకంబును బడలుపడ నడచె నయ్యవసరంబున॥ క॥ మునుదంతపఙ్క్తి వెలిగాఁ దనునవ్విన యక్కళింగుఁదల వట్టి రయం బున బడఁదిగిచి వదనమే పునఁబెడ చే వ్రేసి నంతములు వెసడులిచె౯॥ క॥ అంతం బోవక రుక్మిని దంతంబులు మున్ను డులిచితను వగలింప న్నంతకపురికేగెను వాఁ డంతయు భయమంది రాజులెల్లం గలఁ గ౯॥ అట్లు చేసి యయ్యాదవసింహంబు వక్రవిక్రమంబున నంజెలంగెనంత॥ క॥ భూవరపద్మాప్తుఁడు దన బావ హతుండగుటఁ గని యుఁబలుకక యుండె౯ భావమున రుక్మిణీబలదేవుల కేమనఁగ నెగ్గు దేరు నొయనుచు౯॥ అంత నావిదర్భనగరంబు నిర్గమించి॥ క॥ పరమానురాగరససంభరితాంతఃకరణులగుచుఁ బాటించి వధూవరులను రథమందిడి హాలధరహరిరుక్మిణులుఁ గొల్చి తగ యదువీరుల్॥ ఉ॥ మంగళతూర్యఘోషములమందగతిం జెలఁగంగ మత్తమాతంగతురంగసద్భటకదంబముతోఁ జనికాంచిరంతనా రంగలవంగలుంగవిచరన్మదభృంగసురంగనాదసంసంగతరంగిణీకలితసంతతనిర్మలినాకుశస్థలి౯॥ ఇట్లు పురోపవనోపకంఠంబునకుం జని॥ క॥ అందు వసించిరి నందిత చందనమందారకుందచంద్రలసన్మాకందములనీడ హృదయానందము సంధింపనందనందనముఖ్యుల్॥ వ॥ తదనంతరంబ పురప్రవేశంబు చేసిరని చెప్పి శుకయోగీంద్రుండు పరీక్షి

——⟶ శ్రీ బాణాసురుండీశ్వరప్రసాదంబు నొందుట. శ్రీ ⟵——

న్నరేంద్రున కిట్లనియె॥ గీ॥ అనఘ బలినందనులు నూర్వురందులోన నగ్రజాతుండు బాణుఁడత్యుగ్రమూర్తి విరయశోహా రివిహితపూజితపురారి యహితతిమిరోష్ణకరుఁడు సహస్రకరుఁడు॥ క॥ బాణుఁడు విక్రమజితగీర్వాణుఁడు సనికాంచె భక్తివశుఁడై సగుణు౯ స్థాణు౯ నిర్గళితాసను బాణు౯ దాండవధురీణు భక్తత్రాణు౯॥ క॥ కనియసురాగవికాసము దనమనమునఁ గడలుకొనఁగ ధరజాగిలి వందనమాచరించె మోదము దనరఁగఁ దాండవము సలుపు తఱి నయ్యభవు౯॥ ఉ॥ సంచితభూరిబాహుబలసంపద పెంపున నారజంబు వాయించియనేకభంగులను మేశుఁ ద్రిలోకశరణ్యు నాత్మమెప్పించి ప్రమోదియై నిజవశీకృతనిశ్చలితాంతరంగుఁగా వించితదాననాంబురుహవీక్షణుఁడై తగ మ్రొక్కియిట్ల నె౯॥ ఉ॥ శంకర భక్తమానసవశంకర దుష్టనుదాసురేంద్ర నాశంకర పాండునీలరుచి శంకరవర్ణనిజాంగభోగి రాటంకణ పార్వతీహృదయ కైరవ కైరవమిత్ర యోగిహృత్పంకజ పంకజాప్త నిజతాండవఖేలన భక్తపాలనా॥ అనివినుతించి॥ ఉ॥ దేవ మదీయ

* నెత్తము-జూదము.

వాంఛితము దేటపడన్నిటు విన్నవించెద। నీవును నద్రినందనయు నెమ్మి నినాపురి కోటవాకిట। న్గావలియుండి నన్నుఁ గృప గావుము భక్తఫలప్రదాత యో। భావభవారి నీచరణపద్మము లెప్పుడు నాశ్రయించెదన్॥ వ॥ అని యభ్యర్థించిన సంప్రసన్నుండై భక్తవత్సలుండగు పురాంతకుండు గౌరీసమేతుండై తారకాదిభూతగణంబులతోడ బాణనివాసంబగు శోణపురంబు వాకిటం గాఁపుండెఁ బదంపడి యొక్కనాఁడబ్బలినందనుండు॥ గీ॥ దర్పమునఁ బొంగి రుచిరమార్తాండదీప్తిమండలముతోడ మార్పడు మహితశోణమణికిరీటము త్రిపురసంహారుని పాదవనజములు సోఁక మ్రొక్కి యిట్లని నుతించె॥ సీ॥ దేవజగన్నాథ దేవేంద్రవందితవితతచారిత్ర సంతతపవిత్ర। హాలాహలాహార యహిరాజకేయూర బాలేందుభూష సద్భక్తపోష। సర్వలోకాతీత సద్గుణసంఘాత పార్వతీహృదయేశ భవవినాశ। రజతాచలస్థాన గజచర్మపరిధాన సురవైరివిధ్వస్త శూలహస్త। లోకనాయక సద్భక్తలోకవరద। సురుచిరాకార మునిజనస్తుతివిహార। భక్తజనమందిరాంగణపారిజాత। నిన్ను నెవ్వఁడు నుతిసేయ నేర్చు నభవ॥ మ॥ అనిలో నన్ను నెదిర్చి బాహుబలశౌర్యస్ఫూర్తిఁ బోరాడఁ జాలినవీరుండొకఁడైనఁ బండెమునకున్ లేఁడయ్యె భూమండలి। న్ననయంబున్ భవదగ్ర్యదత్తకరసాహస్రంబు కండూతి వాయను పాయంబును లేదె యీభరము నెట్లోర్తున్ నుమానాయకా॥ సీ॥ హుంకారకంకణక్రేంకారశింజినీటంకారనిర్ఘోషసంకులంబు। చండదోర్దండభాస్వన్మండలాగ్రప్రకాండఖండితరాజమండలంబు। శూలాహతతుతోద్వేలకీలకరాళకేళీసమాలోలఖేలనంబు। శుంభదున్మదకుంభికుంభస్థలధ్వంససంభూతశౌర్యవిజృంభణంబు। గలుగు నుద్దామభీమసంగ్రామకేళి। ఘనపరాక్రమవిక్రమక్రమముగాఁగఁ। జరుపలేనట్టి కరములు గరము దుఃఖకరములగుఁ గాక సంతోషకరములగునె॥ ఉ॥ కాన మదీయచండభుజగర్వపరాక్రమకేళికిన్ సముం। డీనిఖిలావనిం గలఁడె యింక శశాంకధర నీవు దక్కఁగా। నానిటలాంబకుండు దనుజాధిపుమాటకుఁ జాలరోసి లో। నూనిన రోషవార్ధి గడలొత్తఁగ నిట్లని పల్కె భూవరా॥ క॥ వినుమూఢహృదయ నీకేతన మెప్పుడ కారణంబ ధారుణిపైఁ గూలును నపుడ నీభుజావలి। తునియఁగ నాయంత వానితో ననిగల్గున్॥ వ॥ అని పలికిన నట్ల సంప్రాప్తసమునోరథుండై భుజవినాశకార్యధురీణుండగు బాణుండు సంతుష్టాంతరంగుండగుచు నిజనివాసంబునకుం జని తన ప్రాణవల్ల

శ్రీ ఉషాకన్య యనిరుద్ధునిఁ గూడినటుల స్వప్నముగనుట. శ్రీ

భలయుల్లంబులు పల్లవింపఁ జేయుచు నిజధ్వజనిపాతంబు నిరీక్షించుచుండెఁ దదనంతరంబ॥ సీ॥ ఆదానవేశ్వరు ననుఁగుకూఁతురుషాకన్య సచ్చరితసౌజన్యధన్య। రూపవిభ్రమకళా రుచిరకోమలదేహ యసమానజవబాణమనఁగ నొప్పు। సుందరీరత్నంబు నిందునిభానన యళినీలవేణి పద్మాయతాక్షి। యొకనాఁడు రుచిరసౌధోపరి వేదికాస్థలమున హృద్యశయ్యా నెలమిఁ గూర్కి। మున్ను దనచాల నెన్నఁడు వినినయతఁడుఁ। గన్నులారంగఁ దాఁ బొడగననియతఁడు। గానియసమానరూపరేఖావిలాసకలితు ననిరుద్ధు నర్మిలిఁ గవసినటుల॥ చ॥ కలగని యంత మేలుకని కన్నుల బాష్పకణంబులొల్కఁగాఁ। గలవలెగాక నిశ్చయముగాఁగ మనీయవిలాసవిభ్రమా। కలితతదీయరూపము ముఖంబున వ్రేలినయట్లతోఁచిన। న్గళవళమందుచు న్సిగియఁ గౌఁగిలి చేబయలప్పళించుచున్॥ మఱియును॥ చ॥ సరసమృదూక్తులుం గుసుమసాయకకేళియు శాటికాకచాకర్షణములన్నఖక్రియలుఁ గ్రమ్మకపోలలలాటమేఖలా। కరకుచబాహుమూలములు గైకొనియుండుటలాదిగాఁ దలో। పరిమదగాఢమై తగిలె దర్పకుఁడచ్చన నెత్తినట్లయై॥ సీ॥ కలికి చేష్టలు భావగర్భంబులైనను బ్రియుమీఁది మోహరిమి బెగ్గలింపఁ। బిఱపిననై లజ్జ మదిఁ బదనిచ్చినఁ జెలిమేనఁ బులకలు చెక్కులొత్త। మదనాగ్నిసంతప్తమానసయగుటకు గుబ్బచనుహారవల్లరులు గందఁ। జిత్తంబు నాయకాయత్తమై యుంటకు మఱుమాటలాడంగ మఱపుగదుర। నతివమనమున సిగ్గు మోహంబు భయముఁ। బొడమనను మంచు నెత్తమ్మిఁ బొమవుమాడ్కిఁ। బ్రమథచింతాభరంబునఁ బద్మనయన। కోరి తలఁచీర వాటింప నేరదయ్యె॥ వ॥ ఇట్లు విరహవేదనాధూయమానమానసయై యుండెనంత నచ్చెలులు డాయఁజనుదెంచిన నం దనమనంబునఁ బొడము మనోజవికారంబులు మఱుఁగు వెట్టుచున్నప్పుడు॥ చ॥ పొరిపొరి వచ్చు నూర్పుగమిఁ బుక్కిటనుంచి కుచాగ్రసీమపై। బెరసిన సన్నలేఁ జెమటబిందువులొయ్యన నార్చెఁ గన్నుల। న్దొరిగెడు బాష్పపూరములు దొంగిలి ఱెప్పల నానిచుక్కలం। దరుణులు రండు మాతమని తా మొగమెత్తును గూఢరాగయై॥ ఇవ్విధంబున సంచరియించుచుండె నట్టియెడ॥ గీ॥ అంతకంతకు సంతాపమతిశయించి। వలుదచన్నులు గన్నీటి వరదఁ దడుపఁ। జెలుల దెసఁ జూడఁ జాల లజ్జించి మొగము। వాంచి పలుకకయుండె నవ్వనరుహాక్షి॥ అంత॥ గీ॥ బలితనూభవుమంత్రి కుంభాండుతనయ। తనబహిఃప్రాణమిది యనఁ దనరునట్టి। కామినీమణి ముఖపద్మకాంతివిజిత। శిశిరకర చారురుచిరేఖ చిత్రరేఖ॥ కదిసి యబ్బాలను పలుకించి॥ గీ॥ పడఁతి నీవిప్పుడొ బసుని బయల వెదకు। విధమునను నాత్మవిభుఁడని వేడ్కఁ బిలిచి। పూని చేతికిలోనైన వానిఁ బాసి। భ్రాంతిఁ బొందిన భావంబు ప్రకటమయ్యె॥ గీ॥ వనిత

నాకన్న నెనరైనవారు నీకుఁ గలుగ నేర్తురె నీకోర్కెఁ దెలియఁ జెప్పు। మన్న నీయన్నతోడ నన్నఁ గన్నుఁగవల। నలరునునుసి గ్గుతోనగవా మొలింప॥ ఇవ్విధంబునఁ జిత్రరేఖం గనుంగొని యిట్లనియె॥ చ॥ చెలికలలోన నొక్క-సరసీరుహనేత్రుఁడు హార రత్నకుండలకటకాంగుళీయకరణన్మణినూపురభూషణుండు నిర్మలకనకాంబరుండు సుకుమారతనుండు సునీలదేహుఁడు। జ్జ్వలరుచి నూతనప్రసవసాయకుఁ డున్నతవక్షుఁ డెంతయున్॥ చ॥ ననుబిగియారఁ గౌఁగిటను నంబలరారఁగఁ జేర్చి మోవ ముం। ననుకఁగనంచితాధరసుధారస మిచ్చి మనోజకేళికి। న్ననుపడఁ జేసి మంజువృదుభాషలఁ దేలిచి యంతలోన నే। చనియె నుమగ్గిఖవార్ధిఁ బెలుచన్ననుఁ ద్రోచి సరోరుహాననా॥ వ॥ అనుచు నమ్మత్తకాశిని చిత్తంబు నిత్తజాయత్తంబై తత్తరంబున విరహానలంబు మొత్తలపెట్టఁ గన్నీరు మున్నీరుగా వగచుచు విన్ననైన వదనారవిందంబు వాంచి యూరకున్నఁ జిత్రరేఖ తనమ

⟶ శ్రీ చిత్రరేఖ రాజవరుల నంబటంబున లిఖించి చూపి యనిరుద్ధునిఁ దేఁబోవుట. శ్రీ ⟵

నంబున నయ్యింతిసంతాపంబు చింతించి యిట్లనియె॥ చ॥ సరసిజనేత్రి యేటికి విచారము నాకుశలత్వ మేర్పడ। న్నరసురయక్ష కింపురుషనాగనభశ్చరసిద్ధసాధ్యకిన్నరవరముఖ్యులం బటమునన్ లిఖియించినఁ జూచి నీమనోహరుఁ గని వీఁడె పొమ్మనిన నప్పుడె వానిని నీకుఁ దెచ్చెదన్॥ వ॥ అని యొడంబఱచి మిలమిలని మించు తొడంబు రణించు ధళధళయని మెఱుంగులు మెఱుంగ లిగొను పటంబు నావటంబు సేసి వజ్రంబు మెదియించి, పంచవన్నియలు వేఱు వేఱంగ నకరజతపాత్రంబుల నించి, కేలందూ లికఁ ధరించి యొక్క-విజనస్థలంబునఁ గుంజనిముల్లోకంబులం బేరుకలిగిన వయోరూపసంపన్నులైన పురుషముఖ్యుల నన్వయ గోత్రనామధేయంబులతోడ వ్రాసి యాయితంబైన యప్పటంబు దన ముందటికిం దెచ్చి యుంచి యిప్పటంబునందుఁ గల వారు లేఱు సావధానంబున నాకర్ణింపు మని యిట్లనియె॥ సీ॥ కమనీయసంగీతకలితకోవిదులు కింపురుషగంధర్వకిన్నరులు వీరె। సతతయౌవనులు నిచ్ఛావిహారులు సిద్ధసాధ్యచారణవియచ్చరులు వీరె। ప్రవిమలసౌఖ్యసంపద్వైభవులు సుధాశనమరుద్యక్షరాక్షసులు వీరె। నిరుపమరుచికళాన్వితకామరూపులై పొగడొందు నట్టి పన్నగులు వీరె। చూడు మని నేర్పు దీపింపఁ జూపుటయును। చిత్తమునఁ నిజ మనోరథసిద్ధి వడయఁ। జాలకుండిన మధ్యమక్ష్మాతలాధి। పతులఁ జూపుచు వచ్చె నప్పద్మనయన॥ ఉ॥ మాళవకొంకణద్రవిడమత్స్యపుళిందకళింగభోజనే। పాళవిదేహపాండ్యకురుబర్బరసింధుయుగంధరాంధ్రబం। గాళకరూశటెంకణత్రిగర్తసుదేష్ణమరాటలాటపాం। చాలనిషాదఘూర్జరకసాళ్వమహీశులు వీరె కోమలీ॥ ఉ॥ సింధురవైరివిక్రముఁడు శీతమయూఖకులాళికావయ। స్సింధుపటీరనిర్మలవిశేషయశోవిభవుండు శౌర్యవ। ర్వాంధరిపుక్షితీశనికరాంధతమఃపటలార్కుఁ డీజరా। సంధునిఁ జూడుమాగధుని సద్బృహదశ్వసుతుం గృశోదరీ॥ మ॥ సకలోర్వీతలనాథసన్నుతుఁడు శశ్వన్నిష్ఠురబాహాబలా। ధికుఁ డుగ్రాహవకోవిదుండు త్రిజగద్విఖ్యాతచారిత్రకుం। డకలంకోజ్జ్వలదివ్యభూషుఁడు విదర్భాధీశ్వరుండై నభీ। ష్మకభూపాలకుమారుఁ జూడు మితని న్మత్తద్విరేఫాలకా॥ ఉ॥ సంగరరంగనిర్దళితచండవిరోధివరూథినీశమా। తంగతురంగసద్భటరథప్రకరైకభుజావిజృంభణా। భంగపరాక్రమప్రకటభవ్యయశోమహనీయమూర్తి కాళింగుఁడు వీఁడె చూడు మతరళీకృతచారుకురంగలోచనా॥ మ॥ సుగుణాంభోనిధి ఫాలలోచనుని మేను న్నాత్మ మెప్పించి శ। క్తిగరిష్ఠంబగు శూలము న్బడసె యక్షీణప్రతాపోన్నతిన్। జగతిన్మిక్కిలి మేటి వీఁడు రణోత్సాహుండు భూపౌత్రుఁడీ భగదత్తుం గనుఁగొంటె పంకజముఖీ ప్రాగ్జ్యోతిషాధీశ్వరున్॥ మ॥ వికచాంభోరుహపత్రనేత్రుఁడగు గోవిందుండు దాఁ బూనునం। దక చక్రాబ్జగదాదిచిహ్నముల చేత న్వాసుదేవాఖ్యను। త్సుకుఁడై యొప్పుడు మచ్చరించు మదిఁ గృష్ణుం డన్న నీ మేటి పౌం। డ్రకుఁ గాశీశసఖుం గనుంగొను మువేడ్కం జంద్రబింబాననా॥ మ॥ ద్విజశుశ్రూషయు సూనృతవ్రతము సద్వృత్తిన్ను జాగర్వము। న్విజయాటోపము చాపనైపుణియు ధీవిస్ఫూర్తి సత్కీర్తులీ। రజనీనాథకులప్రదీపకులఁ బాఱంజూడు పద్మాక్షి ధ। ర్మజభీమార్జునమాద్రినందనుల సంగ్రామైకపారీణులన్॥ మ॥ బలిమిన్సర్వనృపాలురన్న దిమికప్పంబుల్లగంగొంచు నుజ్జ్వలతేజోవిభవాతిరేకమున భాస్వత్కీర్తిశోభిల్లఁగాఁ। బొలుపొందం దను రాజరాజన మహాభూరిప్రతాపంబులుం గలదుర్యోధనుఁ జూడు సోదరయుతుం గంజాతపత్రేక్షణా॥ వ॥ అనియిబ్భంగి సకలదేశాధీశులగు రాజవరుల నెల్లం జూపుచు యదువంశసంభవులైన శూరసేన, వసుదేవ, యుద్ధవాదులం జూపి నుతియును॥ ఉ॥ శారదనీరదాబ్జఘనసారసుధాకరకాశచంద్రికా। సారపటీరవర్ణ్ణయమసత్తము నుత్తమనాయకుం బ్రమ। త్తారినృపాలకాననహుతాశనమూర్తిఁ బ్రలంబదైత్యసం। హారునిఁ గామపాలుని హలాయుధుఁ జూడుము దైత్యనందనా॥ సీ॥ కమనీయశుభగాత్రుఁ గంజాతదళనేత్రు వసుధాకళత్రుఁ బావనచరిత్రు। సత్యసంకల్పు నిశాచరోగ్రవికల్పు నతపన్నగాకల్పు నాగతల్పుఁ। గౌస్తుభమణిభూషు గంభీరమృదుభాషు శ్రితజనపోషు నంచితవిశేషు। నీలనీరదకాయు నిర్జితదైతేయు ధృతపీతకౌశేయు నతవిధేయు। నఘను

హాఁగదవైన్య వేదాంతవేద్యు।దివ్యమునిసన్నుతా మోమఁదీర్ఘపాదు। జిష్ణువరసద్గుణాలంకరిష్ణుఁగృష్ణుఁ।జూడుదైతేయ
కులవాలసుభగలీల॥ చ॥స్ఫురదళిశింజినీరవవిభూషితపుష్పధనుర్విముక్తభా।స్వరనవచూతకోరకనిశాతశిలీముఖపాతభీ
తవం।కరుహాభవాదిచేతననికాయుమనోజనిజాంశురుక్మిణీ।వరసుతురాజకీరవరివారునిమారుని(జూడుకోమలీ॥ ఇవ్విధం
బునంజూపిన॥మ॥వనితారత్నముకృష్ణనందనునిభావప్రౌఢిఁదాఁజూచిగ్రద్దనఁదన్నర్థివరించిచన్నసుగుణోత్తంసంబకా
నాస్మలో। ననుమానించియనంతరంబయనిరుద్ధాఖ్యున్సరోజాతునూ। తనచేతోభవమూర్తిఁజూచిమదిసంతాపించుచు
న్నిట్లనుఁ॥ఉ॥ఇంతిమదీయమానధనమెల్లహరించినముచ్చునిమ్మెయిం।బంతమెలర్పవ్రాసిపటభాగనిరూపితుఁజేసినట్టి
నీ। యంతటిపుణ్యమూర్తిఁగొనియాడఁగనేర్తునెనీచరిత్రము। ల్వింతలెనాకునీమహితవీరకులంబుబలంబుఁజెప్పుమా॥
చ॥ అనవుడుచిత్రరేఖజలజాక్షికినిట్లనునీకుమారకుం।డనఘుఁడుయాదవాన్వయసుధాంబుధిపూర్ణసుధాకరుండునాఁ।
డనరినకృష్ణపౌత్రకుఁడుదారచరిత్రుఁడుభూరిసింహసం। హననుఁడరాతిసైన్యతిమిరార్కుఁడుపేరనిరుద్ధుఁడంగనా॥
వ॥అనిచెప్పియేనతిత్వరితగతింజనియకుమారరత్నంబుఁదోడ్కొనివచ్చునంతకుసంతాపింపకుండుమనియత్నంబవియ
ద్గమనంబునఁజనిచనియుందట॥ క॥సరసిజముఖికనుఁగొనెశుభ।భరితవిలోకనవిధూతభవవేదనము।స్వరసాధనమునుసు
కృత।స్ఫురణాపాదనముఁగృష్ణపుటభేదనముఁ॥ వ॥కనిడాయంజనితదీయసుషమావిశేషంబులకుంబరితోషంబునొంది
చ్చుం గామినీచరణరణితమణినూపురఝుణఝుణధ్వనితమణిగోపురంబును,నళివిభవవిజితగోపురంబును,నగుద్వారకాన
గరంబునిశాసమయంబునంబ్రచ్ఛన్నవేషంబునంజొచ్చికనకకుంభకలితసౌధాగ్రంబునమణిదీపనిచయంబుప్రకాశింపఁ
జంద్రకాంతశిలాభవనంబున సుధాధామరుచిరరుచినిచయంబునపహసించుహంసతూలికాతల్పంబున నిజాంగనారతి
శ్రమంబుననిద్రాసక్తుండైయున్నయనిరుద్ధుం జేరి,తనయోగవిద్యామహత్వంబుననతని నెత్తికొనిమనోవేగంబునశో

శ్రీ చిత్రరేఖయనిరుద్ధునిఁదెచ్చియుషాకన్యకకునొప్పగించుట. శ్రీ

ణపురంబునకుంజని,బాణాసురనందనయగు నుషాసుందరీతల్పంబునందిడియిట్లనియె॥క॥వనజాక్షిచూడునీవిభు।ననిమిషన
గధీరుశూరునభినవమారు।న్వనధిగభీరునుదారుని।ననిరుద్ధకుమారువిదళితాహితవీరుఁ॥ క॥అనిననుషాసతిదనమున।మున
ననురాగిల్లి మేనఁబులకాంకురము। ల్మొనయఁగనానందాశ్రులు। గనుఁగవజడిగ్గురియముఖవికాసమెలర్పఁ॥వ॥ఇట్లుమ
నంబుననుత్సహించిచిత్రరేఖంగనుంగొనియయ్యింతియిట్లనియె॥సీ॥అతివనీసాంగత్యమనుభానురుచినాకుఁగలుగుటఁగా
మాంధకారముఁడఁగెఁ। దరలాక్షినీసఖత్వంబనునావచేఁగడిఁదివియోగాబ్ధిఁగడవఁగంటి। నబలనీయనుబంధమనుసుధా
వృష్టిచేనంగజసంతాపమార్పఁగంటి।వనితనీచెలితనంబనురసాంజనముచేనామనోహరనిధానంబుఁగంటిఁ। గలఁడోఁ
చినరూపుగ్రక్కునలిఖించు।వారునౌనన్నఁదోడ్తెచ్చువారుఁగలరె।నీటిలోఁజాడఁబుట్టింపనేర్పునీక।కాకగల్గునెమూఁడు
లోకములయందు॥వ॥అనివినుతించిచిత్రరేఖనునిజమందిరంబునకుంబోవంబనిచినంజనియె-ననంతరంబవింతజనులకెవ్వ
రికిఁబ్రవేశింపరానియంతఃపురసౌధాంతరంబుననయనిరుద్ధుండుమేల్కనియయ్యింతింగనుంగొనియప్పుడు॥క॥సురుచిరవ్య
దుతల్పంబునఁ। బరిరంభణసరసవచనభావగళాచా। తురిమెఱయనాకుమారుఁడు। తరుణీమణిఁబొందెనుదనతంత్రజ్ఞుం
డై॥వ॥ఇవ్విధంబుననతిమనోహరవిభవాభిరామంబులగుదివ్యాంబరాభరణమాల్యానులేపనంబులఁగర్పూరతాంబూ
లంబుల వివిధాన్నపానంబులసురుచిరమణిదీపికానీరాజనంబులసుగంధబంధురాగరుధూపంబుల,నాటలపాటల,వీణావి
నోదంబులంబరితుష్టింబొంది- కన్యాకుమారకులానందసాగరాంతర్నిమజ్యమానమానసులై యుదయాస్తమయనిరూ
పణంబుసేయనేరక ప్రాణంబులొక్కటిర్మైతలంపులంగదిసియిష్టోపభోగంబులనుభవించుచుండిరంత॥ క॥ఆలోనన
నతిచిరమగు।కాలముసుఖలీలజరుగఁగావరుసనుషా। బాలాలలామకొయ్యనఁ। జూలేర్పడిగర్భమొదవెనుదిరభంగిఁ॥
క॥కాచినకావలిహారలు। సూచిభయాకులతనొందిప్రుక్కుచుఁదమలో। నోచెల్లయిట్లుదానవ। రాచూలికిఁజూలునిలిచె
రామెబ్భంగిఁ॥క॥అనిగుజగుజఁబోవుచునిప్పు।డిదప్పకదనుజలోకపాలునితోడ।న్విసుపింపవలయుననివే।చనిబాణుంజేరి
మ్రొక్కి-సద్వినయమునఁ॥క॥మంతనమునదేవరక। న్యాంతఃపురమేముగాచియరయుచునుండ।న్వింతజనములకుఁజొ
రఁగరాదంతమువినుపోఁతుటీఁగెకైనసురారీ॥ గీ॥ఇట్టిచోఁగావలున్నమేమెవ్వరమును। నేమికనుమాయయోకానియెఱు
ఁగముధిప।నీకుమారికగర్భంబునివ్వటిల్లి।యున్నదన్ననువివిరోషయుక్తుఁడగుచు॥వ॥అట్టియెడదానవేంద్రుండురోషావేశ
భీషణాకారుండై కటములదరబొమలుముడివడంగనుంగవలననలకణంబులుప్పతిల్ల నటలువెటికినంజటులగలినెగయుస్సిం
గంబువిధంబునలంఘించుచు,భీకరకరవాలంబుకేలందాల్చిసముద్దండగతింగన్యాసౌధాంతరంగంబునకుంజనిసీ॥కనియె

శ్రీ బాణాసురుండనిరుద్ధుని నాగపాశబద్ధునిం జేయుట. శ్రీ

శోభోపేతుఁ గందర్పసంజాతు మానితదేహు నాజానుబాహు। మకరకుండలకర్ణమహిత ప్రభాపూర్ణగండయశోల్లాసుఁ గౌశేయవాసు। గస్తూరికాలిప్తఘనకాంతికముదావృత్తవక్షశోభితవక్షుని నంబుజాతు। యదువంశతిలకు మత్తాలినీలాలకు నవపుష్పచాపుఁ బూర్ణప్రతాపు। నభినవాకారు నక్షవిద్యావిహారు। మహితగుణవృద్ధు మన్మథమంత్రసిద్ధుఁ। గలితపరిశుద్ధు నఖిలలోకప్రసిద్ధు। చతురు ననిరుద్ధు నంగనాజను ననిరుద్ధు॥ చ॥ కనికనలగ్గలింప సురకంటకుఁ డుద్ధతి నబ్భటావళిం। గనుఁగొని యీనరాధముని గట్టుఁడు పట్టుఁడు కొట్టుఁడన్న వా। రనుపమహేతిదీధితుల హర్పతి తేజము మాయఁ జేయఁడా। సిన నృపశేఖరుండు నుదిఁ జేవయు లావును నేర్పు దర్పముల్॥ చ॥ కలిగిన మహోగ్రవృత్తిఁ బరిఘంబు గరంబున లీలఁ దాల్చి దోర్బలఘనవిక్రమప్రళయభైరవుభంగి విజృంభణక్రియా। కలన నెదిర్చి దానవనికాయముతోఁ దలపాటుఁ బోటునుం। జలము బలంబు ధైర్యమును శౌర్యము రేవతునుం బాటుఁ జూపుచున్॥ చ॥ పదములు బాహులుం దలలు ప్రక్కలు సెక్కలు జానుయుగ్మముల్। రదములు గర్ణముల్ మెడలు రంబులు మూఁపులు వీఁపులూరువు। ల్చిదురుపలై ధరం దొరుఁగ జిందరవందర సేయ సైన్యము। ల్గదనపరాఙ్ముఖక్రమముఁ గైకొని పాఱెఁ గాంది శీకులై॥ వ॥ ఇవ్విధంబున సైన్యంబు దైన్యంబు నొందియు వెఱచియుఁ బఱచియు విచ్చియుఁ జచ్చియుఁ గలంగియు నలంగియు విరిగియు సురిగియుఁ జెదరియు బెదరియుఁ జేవదఱిగినులుము లై తనముఱుఁగు సొచ్చిన బాణుండు శౌర్యధురీణుండును గోపోద్దీపితమానసుండును నై కదిసి యేచి ప్రేసియుఁ బొడిచియు నడఁచియు ననంగియుఁ బెనంగియు॥ క॥ క్రుద్ధుండై యహిపాశని। బద్ధుం గావించె నసురపాలుఁడు రణస। న్నద్ధు న్మరవిద్ధు న్ననిరుద్ధు న్మహితప్రబుద్ధు రూపసమృద్ధున్॥ వ॥ ఇట్లు కట్టిత్రోచిన నుషా సతి శోకవ్యాకులితచిత్తయై యుండె నంతనక్కడ॥ క॥ ద్వారకలోన నిరుద్ధకుమారుని పోక కును యదుసమాజము వగలం। గూరుచు నొక వార్తయు విన। నేరక చింతింప నాల్గు నెలలఱిగె నృపా॥ అయ్యెడ॥

శ్రీ నారదునివలన-ననిరుద్ధవృత్తాంతమును విని-కృష్ణుఁడు-బాణాసురునిమీఁదికిఁ దండెత్తుట. శ్రీ

క॥ శారదనిర్మలనీరద। పారదరుచిదేహుఁ డతులభాగ్యోదయుఁడా। నారదముని యేతెంచెన। పారదయామతి మురారిభజనప్రీతిన్॥ వ॥ ఇట్లు చనుదెంచిన నద్దివ్యమునికి నిర్మలమణివినిర్మితసుధర్మాభ్యంతరంబున యదువృష్ణిభోజాంధకవీరులుగొలువం గొలువున్నకమలలోచనుండు ప్రత్యుత్థానంబు చేసి యర్ఘ్యపాద్యాదివిధులం బూజించి సముచితకనకాసనాసీనుం జేసిన నత్తాపసోత్తముండు పురుషోత్తమునుదాత్తతేజోనిధిం బొగడి యనిరుద్ధువృత్తాంతం బంతయుఁ దేటపడ నెఱింగించి యప్పుండరీకాక్షుని చేత నామంత్రణంబు వడసి యంతర్ధానంబు నొందెఁ దదనంతరంబ కృష్ణుండు శుభముహూర్తంబున దండయాత్రాభిముఖుండై ప్రయాణభేరి వ్రేయించి బలంబుల వెడలింప *బడవాల్గంబనిచి తానును గట్టాయితంబయ్యె నంత॥ సీ॥ హారకిరీటకేయూరకంకణకటకాంగుళీయకనూపురాదివివిధ। భూషణప్రతతి చేఁ బొలుపారు కరముల ఘనగదాశంఖశక్రములు దనర। సురభిచందనలిప్తసురుచిరోరఃస్థలిఁ బ్రవిమలకౌస్తుభప్రభలు నిగుడఁ। జెలువారఁ బీతకౌశేయచేలము కాశ వలను గారింపులువారఁ గట్టి। సైన్యసుగ్రీవమేఘపుష్పకవలాహకములు పూన్చిన తేరాయితముగఁ జేసి। దారకుఁడు దేర నెక్కె మోదంబుతోడ। భానుఁడుదయాచలం బెక్కు పగిది మెఱయ॥ వ॥ ఇట్లు రథారోహణంబు చేసి భూసురాశీర్వచనపూతుండును, మహితదూర్వాంకురాలంకృతుండును, లలితపుణ్యాంగనాకరకిసలయకలితశుభాక్షతవిన్యాసభాసురమస్తకుండును, మాగధమంజులగానానుమోదితుండును, వందిజనసంకీర్తనానందితుండును, బాలకపఠనరవవికాసితహృదయుండును నై వెడలు నవసరంబున॥ సీ॥ బలభద్రసాత్యకిప్రద్యుమ్నయదుముఖవృష్ణిభోజాంధకవీరవరులు। దుర్వారపరిపంథిగర్వభేదనకళాచతురబాహాబలోత్సాహలీల। వారణస్యందనవాజిసందోహంబు సవరణ సేయించి సంభ్రమమున। సముచితప్రస్థానచటులభేరీభూరిఘోషమంభోనిధిఘోషము డఁప। ద్వాదశాక్షౌహిణీబలోత్కరములోలి। నడిచెఁ గృష్ణుని రథము వెన్నంటి చెలఁగి। పృథులగతి మున్ను భగీరథు రథము వెనుక। ననుగమించు వియన్నదిననుకరించి॥ వ॥ ఇవ్విధంబునం గదలి కతిపయప్రయాణంబుల శోణపురంబు చేరం జని వేలాలంఘనంబు చేసి యదువీరులంత॥ మ॥ సరిదారామసరోవరోపవనయజ్ఞస్థానముల్మాపి వే। పరిఘల్పూడిచి యంత్రముల్దునిమి వప్రవ్రాతముల్ ద్రొబ్బి గో। పురముల్గూలఁగ ద్రోఁచి సౌధభవనంబుల్ద్రుంచి ప్రాకారముల్। బరణింగూల్చి కవాటముల్వ్రేటి విరుద్ధండక్రియాలోలులై॥ వ॥ ఇట్లనేకప్రకారంబులగాసి చేసి, పురంబు నిరోధించి పేర్చి యార్చినం జూచి యాగ్రహసమగ్రోగ్రమూర్తియై సమరసన్నాహసంగంబ విజృంభమాణుండై సంగరభేరి వ్రేయించి వ॥ సీ॥ ఆచక్రవాళాచలాచక్రమంతయు భ్రమసి కుమ్మరసారె పగిదిఁ దిరిగె। ఘనఘోణిఖురకోటిఘట్టనస్వనముల కరణి నంభోనిధుల్గలఁగి పొరలెఁ। గాలరుద్రాభీలకరశూలహతి రాలు పిడుగుల గతి నుడుగణము రా

*పడవాళ్లన్। సేనానాయకులను.

లెం। జటులానిలోద్ధూత శాల్మలీతూలంబు చాడ్పున మేఘముల్ చదలఁ దూలె। గిరులు వడకాడెఁ దివి పెల్లగిల్లె సురల। గుండెలవి
సెర సాతలక్షోభ మొదవె। దిక్కులదరె విమానముల్ స్థైరలి చెదరెఁ। గలఁగె గ్రహరాజచంద్రులగతులు దప్పె॥ వ॥ అట్టి సమరస
న్నాహంబునకుఁ గట్టాయితంబై నవమణిఖచితభర్మవర్మనిర్మితనిర్మలాంశుజాలంబులును, శిరస్త్రాణకిరీటకోటిఘట్టితవినూ
త్నరత్నప్రభాపటలంబులును, గనకకుండలగ్రైవేయహారకంకణతులాకోటివివిధభూషణవ్రాతరుచినిచయంబులును,
ప్రచండబాహుదండసహస్రంబును, వెలుఁగ శరశరాసనశక్తిప్రాసతోమరగదాకుంతముసలముద్గరభిండివాలకరవా
లపట్టసశూలతుమురి కాపరిఘాదినిశాతహేతివ్రాతాతిదీధితులును, వియచ్చరకోటినేత్రంబులు మిఱుమిట్లుగొలుపఁగ నకా
చలశృంగసముత్తుంగంబగు రథం బెక్కి యరాతివాహినీసందోహంబునకుం దుల్యంబైన నిజసేనాసమూహంబు లిరుగడల
నడువ బాణుం డక్షీణప్రతాపంబు దీపింపననికి వెడలె నయ్యవసరంబున॥ చ॥ వరదుఁడు దారభక్తజనవత్సలుఁడై నహరుండు

శ్రీ బాణాసురునకిసహాయభూతుండగు శివునకుఁ గృష్ణునకు యుద్ధమగుట. శ్రీ

బాణునిం। గరమనురక్తి నాత్మజులకంటె దయాళుతఁ జూచుఁ గానఁదా। దరమొనరించు వేడ్కఁ బ్రమథుల్ గుహుఁడున్ నిజ
భూతకోటియు। న్సరవి భజింపను జ్వలనిశాతభయంకరశూలహస్తుఁడై॥ సీ॥ ఖురపుటాహతి రేఁగు ధరణీపరాగంబు పంకే
రుహాప్తబింబంబుఁ బొదువ। విపులవాలాటోపవిక్షేపజాతవాతాహతి వారివాహములు విరియఁ। గుఱుచతిన్నని వాఁడికొ
మ్ములఁ జిమ్మిన బ్రహ్మాండభాండకర్పరము వగుల। నలవోక ఖణిఖణిల్లని ఱంకె వైచిన రోదసీకుహరంబు భేదిలంగ। గళచలద్ఘ
ర్మఘంటికా ఘణఘణప్ర। ఘోషము నదిక్తటంబులాకులత నొంద। లీలనడ తెంచు కలధౌతశైలమనఁగ। నుక్కుమిగిలిన వృష
భేంద్రు నెక్కి వెడలె॥ వ॥ ఇట్లు వెడలి సమరసన్నాహసముల్లాసంబు మొగంబులకు వికాసంబు సంపాదింపం బ్రతిపక్షబలం
బులతోడం దలపడిన ద్వంద్వయుద్ధంబయ్యె నప్పుడప్పురాతనయోధులయాయోధనంబుఁ జూచు వేడ్కఁ జనుదెంచిన సరసి
జసంభవశక్రసురయక్షసిద్ధసాధ్యచారణగంధర్వకిన్నరకింపురుషగరుడోరగాదులు నిజవిమానారూఢులై వియత్తలంబు
ననిల్చి రట్టియెడఁ గృష్ణుండును హరుండును, మారుండును గుమారుండును, గూపకర్ణకుంభాండులును గామపాలుండును,
బాణపుత్త్రుండగు బలుండును సాంబుండును, సాత్యకియును బాణుండును, రథికులు రథికులు, నాశ్వికులు నాశ్వికులును, గజా
రోహకులు గజారోహకులును, బదాతులు పదాతులును దలపడి యితరేతర హేతిసంఘట్టనంబుల మిడుంగురులు చెదరం బర
స్పరాహ్వానబిరుదాంకితసింహనాదహుంకారశింజినీటంకారవారణఘీంకారవాజిహేషారవంబులను, బటహకాహళ
భేరీమృదంగశంఖతూర్యఘోషంబులను, బ్రహ్మాండకోటరంబు పరిస్ఫోటితంబయ్యె నయ్యవసరంబున॥ చ॥ జలరుహనాభుఁ
డార్చి నిజశార్ఙ్గశరాసనముక్తసాయకా। వలి నిగుడించి నొంచె బురవైరిపురోగముల న్రణక్రియా। కలితులగుహ్యకప్రమథ
కర్బురభూతపిశాచఢాకినీ। బలవదరాతియోధులను బమ్మెరపోయి కలంగిపాఱఁగన్॥ వ॥ ఇట్లేసి యార్చిన కుంభినీధరుభు
జావిజృంభణసంరంభంబునకు సహింపక నిటలాంబకుండనలకణంబులుమియు నిశితాంబకంబులం బీతాంబరుని నేసిన వాని
నన్నింటి నడుమనం బ్రతిబాణంబు లేసి త్రుంచిన నంగనుం గోని మఱియును॥ మ॥ అనలాక్షుండు త్రిలోకపూజ్యుఁడగు బ్రహ్మా
స్త్రంబటెంబోసియా। వనజాతేక్షణుమీఁదఁ గ్రోధముహిమవ్యాకీర్ణుఁడై యేసె నే। సినఁ దద్దివ్యశరంబు చేత నెమరల్చెన్ గ్రృ
ష్ణుఁడత్యుగ్రలీలన్। జనితాశ్చర్యరసాబ్ధిమగ్నులగుచుం శక్రాదులగ్గింపఁగన్॥ శా॥ వాయవ్యాస్త్రము పేర్చి పైనలిగిదు
ర్వారోద్ధతి న్నేయఁడై। తేయఁ ధ్వంసియుఁ బార్వతాశుగము చే। ద్రెంచెం గ్రతుధ్వంసి యా। గ్నేయాస్త్రంబడరించె నుగ్ర
గతి లక్ష్మీనాథుపై దాని వే। మాయం జేసెను నైంద్రబాణమునఁ బద్మాక్షుండు లీలాగతిన్॥ మఱియును॥ ఉ॥ పాయనికిన్కతో
హరుఁడు పాశుపతాస్త్రము నారిఁ బొసినన్। దోయరుహాయతాక్షుఁడును దోడన లోకభయంకరోగ్ర నా। రాయణబాణ
రాజము రయంబున నేసి మరల్చె దానిఁ జ। క్రాయుధుఁ డెత్తెఁ జంగునఁ బురారిశరావలి రూపుమాపినన్॥ క॥ ఊహకలంగియు
విగతోత్సాహుండగు హరుని మీఁది జలజాక్షుఁడు స। మ్మోహనశిలీముఖంబు। వ్యాహతజయశాలియగుచు నడరించె నృపా॥
అట్లేసిన॥ క॥ జృంభణశరపాతము చే। శంభుఁడు నిజతనువు పరవశంబై సోలన్। జృంభితుఁడై ఘననిద్రా। రంభత వృషభేం
ద్రు మూపురముపై వ్రాలెన్॥ వ॥ ఇట్లు వ్రాలిన నంజక్రపాణి పరబలంబుల నిశితబాణపరంపరలం దునిమియు, నొక్కయెడం గృ
పాణంబులం గణికలు చేసియు, నొక్క చో గదాహతులం దుత్తుమురుగా మొత్తియు, నివ్విధంబునఁ బీనుంగుపెంటలుగావిం
చెనంత॥ చ॥ తఱిని మురాంతకాత్మజుఁడు దారబలంబున బాహులేయుపైఁ। గటికరి దాఁకఁ దీవ్రశరకాండపరంపర లేసి నొం
పఁగా। నెఱకలు గాడి పెల్లొరుగ నెత్తుటఁ జొత్తిలి వైరులార్వఁగాఁ। బఱచె మయూరవాహనము పైకొని తోలుచు నాజిభీ
తుఁడై॥ ఉ॥ పంచిరణావనీస్థలవిపాటితశాత్రవవీరుఁడై నయా। సాంబుఁడు హేమపుంఖసితసాయకజాలము లేర్చి భూరికో।

పంబున నేసినం జెదరి బాణతనూభవుఁడోడిపాఱె శౌర్యంబును బీరము నందగవు నా నడివో వబలంబులార్వఁగన్ ॥మ॥ వరబాహాబలశాలియాహలి రణావష్టంభసంరంభవిస్ఫురదుగ్రాశనితుల్యమైన ముసలంబుం బూన్చి ప్రేసె న్వడిం। బోరికుంభాండకకూపకర్ణులశిరంబుల్ వ్రస్సె మేపంబునై। తుత్తురుకర్ణంబుల చాతనుం దొలుఁగ సంధుల్ వీడి వే చావఁగన్ ॥వ॥ అట్టియెడ సైన్యంబు దైన్యంబు నొందియ నాథలై చెడి విఱిగి పాఱి నం గని బాణుండు సాత్యకిం గేడించి ప్రళయాగ్నియుంబోలె విజృంభించి చెయివీఁచి బలంబులను అలంబునకుఁ బురికొల్పి తానును ముంగలియై నడువ నప్పు డుభయసైన్యంబుల న్యోన్యజయకాంక్షులం దలపడి దక్షిణోత్తరసముద్రంబుల వీఁకం దాఁకినం బోరు ఘోరం బయ్యె నట్టియెడం గదలనడఁచియుఁ, గుఠారంబులం బొడిచియు, సురియలం గ్రమ్మియు, శూలంబులం జిమ్మియు, శక్తులముంచియుఁ, జక్రంబులం ద్రుంచియు, ముసలంబుల మొత్తియు, ముద్గరంబుల మొత్తియుఁ, గుంతంబులం గ్రుచ్చియుఁ, బంతంబులెచ్చియు, బరిఘంబుల నొంచియు, బట్టసంబులం ద్రుంచియు, శరంబుల నేసియు, గరవాలంబుల వ్రేసియు, సత్రాసులై పాసియు, విత్రాసులై డాసియుఁ, బెనంగి నం దునిసిన శిరంబులును, దునుకలైన కరంబులును, దెగిన కాళ్లును, ద్రెస్సిన వ్రేళ్లును, దుమురులైన యెముకలును, బ్రోవులైన ప్రేవులును, సులిసిన మేనులును, నలిగిన జానువులును, నెగిలిన వర్మంబులును, బగిలిన చర్మంబులును, వికలంబులైన సకలావయవంబులును, వికీర్ణంబులైన కర్ణంబులును, విచ్ఛిన్నంబులైన నయనంబులును, వెడలు రుధిరంబులును, బడలువడు బలంబులును, గొండలవడు వునంబడు మాంసఖండంబులును, వాచ యచుకొను ప్రాణులును, వ్రాలిన తేరులును, గూలిన కరులును, నొలిన గుఱ్ఱంబులును, బలలఖాదనకుతూహలజనితమదాంధీభూతపిశాచఢాకినీభూతభేతాళసమాలోలకోలాహలభయంకరారావబధిరీకృతసకలదిశావకాశంబును నై సంగరాంగణంబు భీషణం బయ్యె నయ్యవసరంబున ॥చ॥ శరకుముదంబులుల్లసితచామరఫేనములాతపత్రభా। సురనవపుండరీకములు శోణితతోయములస్థి సైకతో। త్కరము భుజాభుజంగమనికాయము కేశకలాపశైవల। స్ఫురణరణాంగణంబను రెంబూరితశోణనదంబు పోలికన్ ॥వ॥ అట్టియెడ బాణుండు కట్టలుకం గృష్ణుని పైఁ దన రథంబు బరపించియు ఖర్వబాహాసహస్రదుర్వారగర్వాటోపప్రదీప్తుండై కదిసి ॥మ॥ ఒకరేనూఱుకరంబులన్ ధనువులత్యుగ్రాకృతిం దాల్చి తత్కటకమొకొట కటసాయకద్వయము వీఁకం బూన్చి నాలోననం। దకహస్తుండు దదుగ్రచాపచయవిధ్వంసంబుఁ గావించి కొంజకఁ దత్సారథిఁగూల నేసి రథముం జక్కాడె శౌర్యోద్ధతిన్ ॥గీ॥ ప్రళయజీమూతసంఘాతభయదభూరి। భైరవారావముగ నొత్తెఁ బాంచజన్య। మఖిలజనులు భయభ్రాంతులై చలింపఁ। గడఁగి నిర్భిన్నరాక్షసీగర్భముగను ॥వ॥ అట్టియవక్రవిక్రమపరాక్రమంబున వెగడుపడి బాణుండు వ్రేలు మొగంబువడి సేయునది లేక విన్ననై యున్న యెడ ॥సీ॥ అత్తఱిఁ గోటరియను బాణజనయిత్రి సుతుఁ గాఁచు మతము సన్మతిఁ దలంచి। వీడి శిరోజముల్ వ్రేలంగ నిర్ముక్తపరిధానయై మురాసురవిభేది। యెదుర నిల్చినఁ జూడమదిఁ జాలరోసి పరాఙ్ముఖుఁడై యున్నయనువు లేచి । తల్లడించుచు బాణుఁడుల్లంబుగలగంగఁ దలచీర వీడ యాదవులు నవ్వ। నవ్యకాంచనమణిభూషణములు రాలఁ। బాదహతి నేల గంపింపఁ బాఱియాత్మ। పురము వడిఁ జొచ్చె నప్డు

శ్రీ వైష్ణవజ్వరముచేఁ బరాజితంబై - శైవజ్వరము శ్రీకృష్ణుని స్తుతించుట.

డు భూతగణము లాకులత తోడ నెక్కటియలుగుట యును.క॥ శిరములు మూఁడును ఘనభీకరపదములు మూఁడు గల్గి కనలి మహేశ। జ్వరము రుఘోరాకృతితో। నరుదెంచుచునుండఁ గృష్ణుఁ డల్లన నగుచున్ ॥చ॥ పసువడి వైష్ణవజ్వరముఁ బంచిన నయ్యుభయజ్వరంబులు। న్వైరవునులావు చేవయును వీరము బీరముగల్గి ఘోరసం। గరమొనరింప నందుఁ గరకంఠకృతజ్వరముగ్రవైష్ణవ। జ్వరమునకోడి పాఱె ననివారణ వైష్ణవి వెంటనంటఁగన్ ॥గీ॥ పాఱి నేదిక్కుఁ గానక ప్రాణభీతిఁ। జేరి యేడ్చుచు నా హృషీకేశుపాద। కంజములకెఱఁగి ననుఁ గావు కావుమనుచు । నిటలతటలసితాంజలిఘటితయగుచు॥ ఇట్లు వినుతించె॥ సీ॥ అవ్యయు ననఘు ననంతశక్తినిఁ బరులైనట్టి బ్రహ్మరుద్రామరేంద్ర। వరులకీశ్వరుఁడైన వానిసర్వాత్మకు జ్ఞానస్వరూపు సమానరహితు। వరదు నిజగదుద్భవస్థితిసంహారహేతుభూతుని హృషీకేశు నభవు । బ్రహ్మచిహ్నంబులై పరగు సుజ్ఞానశక్త్యాదుల నొప్పు బ్రహ్మంబు నీశు। నజు *షడూర్మిరహితు నిజయోగమాయావి। మోహితాఖిలాత్మముఖ్యచరితు। మహితతేజు నాదిమధ్యాంతహీనుని। జిన్మయాత్ముని నుభజింతుఁ గృష్ణ॥ వ॥ అదియునుం గాక లోకంబున దైవంబుల నేకప్రకారంబులై యుండునది యెట్టిదనినఁ; గలాకాష్ఠాముహూర్తంబులుగల కాలంబును, సుకృతదుష్కృతానుభవరూపంబులుగల జీవకర్మంబులును, స్వభావంబును, సత్త్వరజస్తమోగుణాత్మకంబైన ప్రకృతియును, సుఖదుఃఖాశ్రయంబైన శరీరంబును, జగజ్జంతునిర్వాహకంబైన ప్రాణంబును సకలపదార్థపరిజ్ఞానకారణంబైన యంతఃకరణంబును మహదహంకారశబ్దస్పర్శరూపరసగంధతన్మాత్రతత్కార్యభూతగగనపవనానలసలిలధరాది పంచభూతంబులు నాదిగాఁగల ప్రకృతివికారంబులును

* షడూర్ములు। అశన-పిపాస-శోక-మోహ-జరా-మరణములు.

న్నింటిసంఘాతంబును, బీజాంకురన్యాయ్యంబునం గార్యకారణరూపప్రభావంబును నై, జగత్కారణశంకితంబై యుండు, నదియంతయు భవదీయ మాయావిడంబనంబు గాని యున్నయది కాదు- తదీయమాయానివర్తకుండవై నీవు నానావిధదివ్యావతారాదిలీలలం జేసి దేవగణంబులను, సత్పురుషులను, లోకనిర్మాణచణులైన బ్రహ్మాదులను బరిరక్షించుచు లోకహింసాప్రవర్తకులై నదుష్టమార్గగతులం గ్రూరాత్ములహింసించుచు, విశ్వవిశ్వంభరాభారనివారణంబు సేయుటకుం గదా భవదీయదివ్యావతారప్రయోజనంబు గావున నిన్ను శరణంబు వేఁడెద॥ సీ॥ చండమై నుహితవీక్షణమున్సహంబై యుధాగమై వెలుఁగొందు తావకీన। భూరిభాస్వత్తేజమునఁ దాప మొందితిఁ గడుఁ గృశించితి నన్నుఁ గరుణఁ జూడు। మితరదేవోపాస్తిరతిమాని మీపాదకమలము ల్సేవించు విమలబుద్ధి। యెందాఁక మదిఁ దోఁపదం దాఁక నీజగత్ప్రాణులు నిఖిలతాపము నఁబడుట। యవిరళానన్యగతికులనరసి ప్రోచు। బిరుదుగల నీకు ననుఁ గాచుటరు దె దేవ। ప్రవిమలాకారసంసారభయవిదూర। భక్తజనపోషకరితోషపరమపురుష॥ చ॥ అని నఁ బ్రసన్నుఁడై హరియనంతుఁడు దైత్యవిభేది వానికిట్లని యెమదీయసాధనమనన్యనివారణమాటనీమదిం। గని ననునార్తిఁ జొచ్చితివి గావున మజ్వరతీవ్రదాహవే। దననినుఁ బొందదింకఁ బరితాపముదపక్కు మునీమనంబునన్॥ వ॥ అని మఱియు నప్పుండరీకాక్షుండిట్లను- నెవ్వరేని యు నీయుభయజ్వరవివాదంబును, నీవు మత్ప్రపత్తిం జొచ్చుటయుఁ జిత్తంబులఁ దలంతు రట్టిపుణ్యాత్ములు శీతోష్ణజ్వరాదితాపంబులం బొరయరనియానతిచ్చిన నమ్మహేశ్వరజ్వరంబు పరమానందభరితహృదయంబున నారథాంగపాణికి సాష్టాంగదండప్రణామం బాచరించి నిజేచ్ఛం

శ్రీకృష్ణునిచేఁ బరాహతుండగు బాణాసురునిఁ గాపాడుటకు శివుండు కృష్ణుని స్తుతించుట.

జనియె నంత బాణాసురుండు నక్కడ॥ సీ॥ కమనీయకింకిణీఘంటికాదిసహస్రఘణఘణధ్వనిచేత గగనము గలన న్యజనాలోకనాభీలతరళోగ్రకాంచనధ్వజపతాకలు వెలుంగ। బృథునేమిఘట్టనఁ బృథివిఁ గంపింపంగ వలనొప్పఁ బటుజవాశ్వములఁ బూన్చి। నట్టియున్నతరథంబత్యుగ్రగతి నెక్కి- కరసహస్రములభీకరతరాసి। శరశరాసనముఖదివ్యసాధనములు। దనరఁ జలమును బలమును తక్కటముగాఁగ। హర్షమిగురొత్తకయ్యంపుటాయితముగ। బురము వెలువడె బలిపుత్రుఁ డురుజవమున॥ క॥ చని రణభూమిని మధ్యం। దినమార్తాండప్రచండదీప్తాకృతితోఁ। దనరుచుఁ బరిపంథిబలేం। ధనదవశిఖియైన కృష్ణుఁ దాఁకెం బెలుచన్॥ ఉ॥ తాఁకి భుజావిజృంభణము దర్పము నేర్పును నేర్పడంగ నొక్కూఁకున వేయుచేతులను హుగ్రశరావలి పింజపింజతోఁ। దాఁకఁగ నేసిన న్మురవిదారుఁడు తోడన దచ్ఛరావళిన్। నాఁకగొనాఁకఁ ద్రుంచెనిశితార్ధశశాంకశిలీముఖంబులన్॥ అంత॥ చ॥ నుతనవపుండరీకనయనుం డననొప్పము రారిరోషఘూర్ణితమహితారుణాబ్జదళనేత్రుఁడు దానయుపంచెదైత్యుపై। దితిసుతకాననప్రకరదీపితశుక్రమురక్షితాంచితా। శ్రితజనచక్రమున్సతతసేవితశక్రము దివ్యచక్రమున్॥ వ॥ అదియునుం బ్రచండమార్తాండమండలప్రభావిడంబితంబును భీషణశతసహస్రకోటిదంభోళినిబిడనిశితనిష్ఠురధారాసహస్రప్రభూతజ్వలనజ్వాలికాపాస్తసమస్తకుటిలపరిపంథిదుర్వారబాహుగర్వాంధకారంబును, సకలదిక్పాలదేవతాగణజేగీయమానంబును, సమంచితదానవజనలోకభయంకరదర్శనంబునగు సుదర్శనం బసురాంతకప్రేరితంబై చనియారామకారుండు కదళికాకాండంబుల నేర్చుచందంబునం బేర్చి సమదవేదండశుండాదండమండితంబును, గనకమణివలయకేయూరకంకణాంకితంబున గు తదీయబాహాసహస్రంబుఁ గరచతుష్టయావశిష్టంబు గాఁ దునుమునవసరంబున॥ గీ॥ కాలకంఠుఁడు బాణుపైఁ గరుణ గలఁడు। గాన నఖిలాండపతిఁ గృష్ణుఁ గదియవచ్చి। పురుషసూక్తంబు చదివి సంపుటకరాబ్జుఁ। డగుచుఁ బద్మాయతాక్షు నిట్లని నుతించె॥ వ॥ దేవా నీవు బ్రహ్మస్వరూపంబగు జ్యోతిర్మయుండవు, నిఖిలవేదవేదాంతనిరూఢుండవు, నిర్మలుండవు, సమానాధికరహితుండవు, సర్వవ్యాపకుండవైన నిన్ను నిర్మలాంతఃకరణులైనవార లాకాశంబుస గిదియవలోకింతురదియునుం గాక పంచోపనిషన్మయంబైన భవదీయదివ్యమంగళమహావిగ్రహపరిగ్రహంబు సేయు నెడ నాభియందాకాశంబును, ముఖంబునం గృశానుండును, శిరంబున స్వర్గంబును, శ్రోత్రంబుల దిశలును, నేత్రంబుల సూర్యుండును, మనంబున సోముకాములును, బాదంబుల వసుంధరయు, నాత్మయందహంకారంబును, జఠరంబున జడధులును, రేతంబున నంబువులును, భుజంబుల నింద్రుండును, రోమంబుల మేఘమహీరుహౌషధివ్రాతంబును, శిరోజంబున బ్రహ్మలును, జ్ఞానంబున సృష్టియు, నవాంతరప్రజాపతులును, హృదయంబున ధర్మంబును, గలిగిన మహాపురుషుండవై లోకకల్పనంబుకొఱకు నీయకుంఠితతేజంబు గుప్తంబు చేసి జగదుద్భవంబుకొఱకుఁ గైకొన్న భవదీయదివ్యావతారవైభవం బెఱింగి నుతింపనెంతవారము- నీవు సకలచేతనాచేతననిచయంబులకాద్యుండవు, నద్వితీయుండవు, పురాణపురుషుండవు, సకలసృష్టిహేతుభూతుండవు, దినకరుండు కాదంబినీకదంబావృతుండగుచు భిన్నరూపుండై బహువిధచ్ఛాయలం దోఁచువిధంబున నీయఘటిత

ఘటనానిర్వాహకంబైన సంకల్పంబునఁ ద్రిగుణాతీతుండవయ్యును సత్త్వాదిగుణవ్యవధానంబులననేకరూపుండవైసుణవం
తులైనసత్పురుషులకుఁదమోనివారకంబైనదీపంబురూపంబునం బ్రకాశించుచుండువు భవదీయమాయావిమోహితులై
నజీవులుపుత్త్రదారగృహక్షేత్రసంసారాదిరూపంబైనపాపపారావారమహావర్తగర్తంబులమునుంగుచుం దేలుచుండురు
దేవా భవదీయదివ్యరూపానుభవంబు సేయంజాలక నింద్రియపరతంత్రుండై భవత్పాదసరసీరుహంబుల నేర్పునఁ జేరనె
ఱుంగనిమూఢాత్ముండాత్మవంచకుండనంబడు విపరీతబుద్ధిం జేసి ప్రియుండవైననిన్ను నొల్లక నింద్రియార్థానుభవంబు సే
యుటయమృతంబుమానివిషాలాహాలంబు సేవించుటగాదె జగదుదయపాలనలయలీలాహేతుండవై శాంతుండవై సుహృజ్జ
నభాగధేయుండవై సమానాధికవస్తుశూన్యుండవై ననిన్ను నేనునుం బ్రహ్మయుంబరిణతాంతరంగికరణులైనమునిగణంబులు
నుభజించుచుందుమునుటయు॥ గీ॥ అవ్యయుండవనంతుండవచ్యుతుండ। వాదిమధ్యాంతశూన్యుండవఖిలధృతివి। నిఖిలమం
దెల్లవర్తింతు నీవుపగిలి। నిఖిలమెల్లను నీయంద నెగడుఁగృష్ణ॥ సీ॥ అనిసన్నుతించినహరియాత్మ మోదించి మొగమునఁజిఱున
వ్వు మొలకలెత్త। లలితబాలేందుకళామాలికిట్లను శంకర నీమాట సత్యమరయ। నేదినీకిష్టమైయొసఁగెదుఁ జానినవేడుమునీ
కిచ్చువీఁడవధ్యుఁ। డదిమెట్టిదనినఁ బ్రహ్లాదుండునుద్భక్తుఁడతనికివరమునీయన్వయమున। జననమందినవారలఁజంపననుచుఁ।
గడఁగిమన్నించితినినదిగారణమున। విశ్వవిశ్వంభరాభారవిపులభూరివరభుజాగర్వమడఁపంగవలయుఁగాన.క॥ కరములు
నాలుగు చిక్కఁగ। బరిమార్చితి వీఁడు నీదుభక్తులకగ్రే। సరుఁడై సొగడొందిజరా। మరణాదిభయంబుదక్కి మనునిటమీఁదన్॥
వ॥ అనియానతిచ్చిననంబికావరుండుసంతుష్టాంతరంగుండయ్యెనబ్బలినందనుండు రణరంగవేదిం గృష్ణదేవతాసన్నిధిం బ్ర
జ్వలితచక్రకృశానుశిఖాజాలంబులందు నిజబాహాసహస్రశాఖాసమిత్ప్రచయంబులును, దక్షతోద్వేలకీలాలమహితా
జ్యధారాశతంబులును, బరభయంకరవీరహుంకారమంత్రంబులతోడ వేల్చి పరిశుద్ధింబొంది విజ్ఞానదీపాంకురంబున భుజా
గర్వదర్పాంధకారంబు నివారించి యనవరతపూజితస్థాణుండగు బాణుండు భుజవనవిచ్ఛేదజనితవిరూపితస్థాణుండయ్యు
ను, దదీయవరదానకలితానందహృదయారవిందుండగుచు గోవిందచరణారవిందంబులకుం బ్రణామంబులాచరించియనం

శ్రీ అనిరుద్ధుఁడుషాకన్యాసమేతుఁడై ద్వారకాపురముఁ బ్రవేశించుట. శ్రీ

తరంబ॥ క॥ పురమునకేగియుషాసుం। దరికిని ననిరుద్ధునకు ముదంబున భూషాం। బరదాసీదాసజనా। వరవస్తువితాన మొసఁగి
వారనిభక్త్రిన్॥ క॥ కనకరథంబున నిడికొని। ఘనవైభవ మొప్పఁగన్యకాయుక్తముగా। ననిరుద్ధుని గోవిందుం। డను మోదింపం
గఁదెచ్చియర్పించె నృపా॥ ఉ॥ అంతమురాంతకుండుద్రిపురాంతకువీడ్కొని బాణునిల్పియ। త్యంతవిభూతివైనిజబలావలితోఁ
జను దేరనాయుషా। కాంతుఁడుమున్నుగాఁబటహకాహళతూర్యనినాదపూరితా। శాంతరుఁడై వెసంజనియె నాత్మపురీ
ముఖుఁడైముదంబునన్॥ మ॥ కనియెన్గోపకుమారశేఖరుఁడురంగత్ఫుల్లరాజీవకో। కనదోత్తుంగతరంగసంగతలసత్కాసార
కన్యాపరిశోభననిత్యోన్నతసౌఖ్యధారకనుదంచద్వైభవోదారక। న్జనసంతాపనివారకన్సుజనభాస్వత్తారకన్ద్వారకన్॥
వ॥ కనిడాయంజనిపురలక్ష్మికృష్ణసందర్శనకుతూహలయై చేసన్నలంజీఱుచందంబున నందంబునెందు నుద్ధూతతరళవిచి
త్రకేతుపతాకాభిశోభితంబును, మహనీయమరకతతోరణమండితంబును, గనకమణివినిర్మితగోపురసౌధప్రాసాదవీధికా
విలసితంబును, మౌక్తికవితానవిరచితమంగళరంగవల్లీవిరాజితంబును, శోభనాకలితవిన్యస్తప్రశస్తకదళికాస్తంభసు
రభికుసుమమాలికాక్షతాలంకృతంబును, కుసుమసలిలసిక్తవిపణిమార్గంబును, శంఖదుందుభిభేరీమృదంగపటహకాహ
ళాదిమంగళారావకలితంబును, వందిమాగధసంగీతప్రసంగంబును, గలిగియతిమనోహరవిభవాభిరామంబైనయప్పు
రంబున సచివపురోహితసుహృద్బాంధవముఖ్యులెదురుకొన భూసురాశీర్వాదంబులును, బుణ్యాంగనాకరకలితలలితాక్ష
తలను, గైకొనుచుం గామినీమణులు గర్పూరనీరాజనంబులు నివాళింప నిజమందిరంబుఁ బ్రవేశించి యప్పుండరీకాక్షుండుప
రమానందంబున సుఖంబుననుండెనంత॥ క॥ శ్రీకృష్ణునివిజయంబగు। నీకథఁబఠియించువారలెప్పుడు జయముం। గైకొని యి

శ్రీ నృగమహారాజుచరిత్రము. శ్రీ

హపరసౌఖ్యము। లాకల్పోన్నతివహింతురవనీనాథా॥ క॥ అని చెప్పిన శుకయోగికి। జననాయకుఁడనియెఁ గృష్ణచరితము విన
నా। మనమెపుడుఁ దనియదింకను। వినవలతుం గరుణఁ జెప్పవే మునినాథా॥ అనినం బరీక్షిన్నరేంద్రునకు శుకయోగీంద్రుండి
ట్లనియె. సీ॥ ధరణీశ యొకనాఁడు హరితనూజులు రతీశ్వరసాంబగదచారుచారుభాను। లాదిగా యదుకుమారావలియుద్యా
నవనమునకతివైభవమున నేఁగి। వలనొప్పనిచ్చానువర్తులై సుఖలీలఁ జరియించి ఘనపిపాసలను బొంది। నెటఁదప్పిసలిలను
న్వేషించుచును వేగవచ్చుచో నొకచోట వారిరహిత। కూపమునునందులో నొకకొండవోలె। విపులమగు మేనియూసరవె

ల్లిఁ గాంచి। చిత్తమున విస్మయం బందితత్తరమున। దాని వెడలించు వేడుకఁ దగులుటయును॥ చ॥ పరువిడి పోయి తెచ్చి ఘనపాశ
చయంబుల నంట గట్టియ। గ్గురుభుజులం దడుంగ దిసికోయని యార్చుచు దాని నెమ్మెయిం। దరలఁగఁ దీయ లేక దగ దట్టముగా
మదిమట్టగిల్ల నొం। డొరు గడవంగ వేచని పయోరుహనాభునకంతఁ జెప్పినన్॥ చ॥ వినిసరసీరుహాక్షుఁ డతివిస్మితుఁడై జన
శూన్యకూపమం। ల్లనఁ గదియంగ నేఁగి *కృకలాసము నెక్క తృణంబవోలె గో। బ్బున వెడలించె వామకరపద్మమునన్న దియం
తలోనఁ గాం। చనరుచి మేను గల్గి పురుషత్వముతోఁ బొడసూపి నిల్చినన్॥ వ॥ ఇట్లు నిల్చినం జూచి కృష్ణుం డతనివృత్తాంతం
బంతయు నెఱింగియు నక్కడి జనంబులుఁ గుమారవర్గంబును దెలియుకొఱకు నతని చేత నతద్వృత్తాంతం బంతయు నెఱిం
గించువాఁడై యిట్లనియె॥ చ॥ కనమురురత్నభూషణనికాయుఁడవై మహనీయమూర్తివై। యనుపమకీర్తిశోభితుఁడవై విల
సిల్లుచు ధాత్రి మీఁదఁ బెం। పొనరిన నీకు నేమి గతి నూసరవెల్లి తనంబు చొప్పడెన్। విననిది చోద్యమయ్యె సువివేకచరిత్ర
మెఱుంగఁ జెప్పుమా॥ క॥ అని యడిగిన మురరిపుపద। వనజంబులఁ దనకిరీటవరమణులొఱయన్। వినయమున మ్రొక్కి యిట్ల
ను। ఘనమోదముతోడ నిటలఘటితాంజలియై॥ గీ॥ విశ్వసంవేద్య మహితయి విశ్వమందుఁ। బ్రకటముగ నీ వెఱుంగని దొ
కటి గలదె। యయిన నా చేత విననిష్టమయ్యెనేని। నవధరింపుము వినుపింతునంబుజాక్ష॥ ఉ॥ ఏనిక్ష్వాకుతనూజుఁ డన్నృగుఁడ
నా నే పారు భూపాలుఁడన్। దీనవ్రాతమునర్థిఁ బ్రోచు ధరిత్రీనాయకుల్గ్లాల్పి స। మ్మానింపన్ జతురంతభూభరణసాఘ
ర్త్యుండనై సంతత। శ్రీనిండారిన వాఁడనుల్లసితకీర్తిస్ఫూర్తిశోభిల్లఁగన్॥ చ॥ పలుకులఁ దన్నుఁ దాఁ బొగడఁ బాతకమందు
రటుండఁ దార కా। వలి సికతా వ్రజంబు హిమవారికణంబులు లెక్కవెట్టఁగా। నలవడుఁ గాని యేను వసుధామరకోటికి దాన
మిచ్చు గో। వులగణుతింప ధాతయును నోపఁడు మాధవ యేమి చెప్పుదున్॥ అదియునుం గాక॥ చ॥ పొలుచు సువర్ణశృంగఖుర
ముల్దనరన్ దొలుచూలులై సువత్సలుగల పాడియావులను దాత్తతపోవ్రతవేదపాఠముల్। గలిగి కుటుంబులై విహితకర్మ
ములం జరియించు పేదవి। ప్రులకు సదక్షిణంబుగ విభూతిఁ దలిర్పఁగ నిత్తునచ్యుతా॥ వ॥ మఱియు న్యాయసముపార్జితవిత్త
మ్ములఁ గో భూ హిరణ్య రత్న నివాస రథ హస్తి వాజి కన్యా సరస్వతీ వస్త్ర తిల కాంచన రజత శయ్యాది బహువిధదానంబుల
నూనంబులుగా ననేకంబులు సేసితిఁ బంచమహాయజ్ఞంబు లొనరించితి, వాపీకూపతటాకవననిర్మాణంబులు సేయించితి, ని
వ్విధంబునం జేయుచో నొక్కనాఁడు॥ క॥ అనఘాత్మకశ్యపాఖ్యుం। డను విప్రునకేన కల్మషాత్ముఁడనై యి। చ్చిన గోవు దప్పి
నా మంద నెగలసినఁ దెలియ లేకఁ దగ నా గోవున్॥ క॥ ఒండొక భూమీసురకుల। మండనునకు దాన మీయ మసలక యావి
ప్రుండా గోవుం గొని చను। చుండన్ మును ధారఁ గొన్న యుర్వీసురుఁడున్॥ క॥ మఱి రోష మొదవ దోవతి। వదలిన బిగియించి
కొనుచు వడిఁ జని యిది నా। మొదవు నడివీధిఁ దొంగిలి। వదలక కొనిపోయెదిట్టి వారును గలరే॥ చ॥ అనవుడు నాతఁ డిట్లనియె నా
తని తో నిపుడే నృపుఁడు దీనినీ। జనపతిచేత ధారఁ గొని సాధుగతిం జననీ దియింటయె। ట్లనినన తండు నే ను సుధరాధిపు చేమఁ సుధా
రఁ గొన్నయా। వని వినిపింప నిద్దఱకు నయ్యె నపారవివాదమచ్చటన్॥ వ॥ ఇట్లు విప్రు లిద్దఱుం దమలోనం దంతకంతకు మచ్చరం
బునం బెచ్చు పెరిగి కలహించి నాయున్నయెడకుం జనుదెంచి మున్ను నా చేత గోదానంబుఁ గొన్న బ్రాహ్మణుం డిట్లనియె॥
సీ॥ మనుజేంద్ర ప్రజల ధర్మప్రవర్తనముల నడువకుండఁగ నాజ్ఞ నడుపు నీవు। మనమున నే ధర్మమని యాచరించితిమును నా
కునిచ్చిన మొదవు దప్పి। వచ్చి నీ మందలోఁ జొచ్చిన నిప్పుడీ భూసురునకు ధారఁ బోసి యిచ్చి। తగవు మాలితివీవ దాతవునపహ
ర్తవైననిన్నే మనన వనినాథ। యనిన మాటలు చెవులు సోఁకినఁ గలంగి। భూసురోత్తమ యజ్ఞానపూర్వకమున। నిట్టి పాత
కమొంటసె నే నెఱిఁగి సేయఁ। గొను మునీకిత్తు నొక లక్షగోధనంబు॥ క॥ అని మఱియును నవ్విప్రుని। సునయోక్తుల నను
నయించుచును నిట్లంటి। న్ననుఁ గావు నరకకూపం। బునఁ బడఁ గాఁ జాలఁ బురుషపుంగవ యనినన్॥ గీ॥ ఎంత వేఁడిన మచ్చరం
బంత పెరిగి। మొదలు నాకిచ్చినట్టియీ మొదవె కాని। యొనయ నీ రాజ్యమంతయు నిచ్చితేని। నొల్లననివిప్రుఁ డచ్చటనుండక ఱి
గె॥ వ॥ అట్లు తండఱిగిన నా రెండవ బ్రాహ్మణునిం బ్రార్థించిన నతండును జలంబుడింపక పది వేలేరికోరు పాఁడి మొదవు లిచ్చి
ననై ననుదీనినకాని యొల్లనని నిలువక చనియె నంతఁ గాలపరిపక్వంబై నన్ను దండధరకింకరులు గొనిపోయి వైవస్వతుమం
దిరంబు దిట్టిన నతండు నన్ను నుద్దేశించి యిట్లనియె॥ మ॥ మనుజేంద్రోత్తమ వంశపావన జగన్మాన్య క్రియాచారనీ। ఘనదాన
క్రతుధర్మముల్ద్రిభువనఖ్యాతంబులై చెల్లెడిన్। మును దుష్కర్మఫలంబు నొందిపిదపన్ బుణ్యానుబంధంబులై। దను సౌఖ్యం
బులఁ బొందు పద్మజుని యాజ్ఞం ద్రోవఁగా వచ్చునే॥ వ॥ అని వేగంబునం ద్రోపించిన నేనపుడపుడ నింబడి యోనికృష్ణంబైన
యూసరవెల్లి రూపంబు గైకొంటి నింత గాలంబు తద్దోషనిమిత్తంబున నిద్దురవస్థం బొందవలసెఁ బ్రాహ్మణులకుఁ బుణ్యాపా
పంబులను భావ్యంబులు గాని యూరక పోనేరవు నేఁడు సమస్తదురితనిస్తారకంబైన భవదీయపాదారవిందసందర్శనంబు

* కృకలాసము। ఊసరవెల్లి-తొండ.

నేఁ జేసియీ ఘోరమగ్గ్రశలంబాసినిర్మలాత్మకుండనై తిననిపునగిపునగి ప్రణామంబులాచరించిమఱియునిట్లనియె॥ గీ॥ కృష్ణ వాసుదేవ కేశవపరమాత్మ। యప్రమేయవరదహరిముకుంద।నిన్నుఁ జూడఁగంటినీకృపఁగనుఁగొంటి। నఖిలసౌఖ్యపదవు లందఁగంటి॥ వ॥ అనియనేకభంగులంగొనియాడి గోవిందునిపదంబులు దనకిరీటంబులు సోఁకం బ్రణమిల్లి దేవా భవదీయపాదారవిందంబులు నాహృదయారవిందంబునం బాయకుండునట్లుగాఁ బ్రసాదింప వేయనితదనుజ్ఞాతుండై యచ్చటిజనంబులు సూచియుచ్చు తానందంబునుం బొందనతుల తేజోవిరాజితంబైన దివ్యవిమానమం దాసీనుండై దివంబునకఱిగె నంత నవ్వాథవుండునచ్చటనున్నపార్థివోత్తములకు ధర్మబోధంబుగా నిట్లనియె ॥ సీ ॥ నరనాథకులకాననముదహించుటకు నునవనీసురులవిత్తమగ్నికీల। జననాయకులనిజైశ్వర్యాబ్ధి నింకింప బ్రాహ్మణక్షేత్రంబు బాడబంబు। పార్థివోత్తములసంపచ్ఛైలములఁ గూల్ప భూసురధనము దంభోళిధార। జగతీవరులకీర్తిచంద్రికమాయింప సూర్యోదయము ధరాసురులధనము।విప్రతతిసొమ్ముకంటెను విషము మేలు।గరళమునకును బ్రతికృతిగలదు గాని।దానిమాన్పంగ భువినౌషధములు లేవు।గాన బ్రహ్మస్వములుగొంటగాదు పతికి॥ క॥ ఎఱుఁగమినైనను భూసుర।వరులధనంబపహరింపవలవదు పతికి।న్మఱపునననలముముట్టిన।దరికొని వెసఁగాల్పకున్నె తనువెరియఁగన్ ॥ వ ॥ మఱియును దనధనంబు పరులచేతఁ గోల్పడినవిప్రుండు దుఃఖంబున రోదనంబు సేయ రాలినయశ్రుకణంబులనవనిరేణువు లెన్నిదడియు నన్నివేలేండ్లు దను పేతొపరుండైన పతి దారుణవేదనలుగలకుంభీపాకనరకంబు నొందు-మఱియును గ్రిందటఁబదితరంబులవారును, ముందటఁబదితరంబులవారును మహానరకవేదనలం బొందుదురు-స్వదత్తంబైనఁ బరదత్తంబైనన గ్రంథంబులోభంబునం జేసి దుశ్శీలుండై భుజించునప్పాపాత్ముండు రువది వేలసంవత్సరంబులు మలకూపంబునం గ్రిమిరూపంబున వర్తించునట్లగుట నెఱింగి విప్రుండెంతతప్పు చేసిన నెన్నిగొట్టిన, నెన్నిదిట్టిన నతనికెదురుపలుకక వినయంబున వందనం బాచరించు పుణ్యాత్ములు నాదుపాలింటి వారదియునుంగాక నేనును బ్రతిదివసంబును భూసురుల నతివినయంబునఁ బూజింతు-నిట్లు సేయక విపరీతవర్తనులైన తామసుల నేను వెదకి దండింతు నదిగావున మీరలు బ్రాహ్మణజనంబులవలనం బరమభక్తిగలిగి మెలంగుండని యానతిచ్చి యాదవప్రకరంబులు సేవింప నఖిలలోకశరణ్యుండైనయప్పుండరీకాక్షుండు నిజనివాసంబునకుం జనియెనని చెప్పి శుకుండిట్లనియె॥ క॥ ఈకథఁ జదివినవారలు।గైకొని విను వారు విగతకలుషాత్మకులై। లౌకికసౌఖ్యమునొందుదు। రాకైవల్యంబు గరతలామలకమగున్॥

——శ్రీ బలరాముఁడు సుహృద్బంధుజనదర్శనార్థమై వ్రేపల్లెకుఁ బోవుట. శ్రీ——

సీ॥ నరనాథవిను మొకనాఁడు తాలాంకుండు చుట్టాలబంధులఁ జూచువేడ్క।సుందరకాంచనస్యందనారూఢుఁడై భాసిల్లుచున్న వ్రేపల్లెకఱిగి। చిరకాలసంగతస్నేహులై గోపగోపాంగనానికరమాలింగనములు।సముచితసత్కృతుల్సలుపఁగైకొని మనోత్సుకలీల నందయశోదలకును।వందనం బాచరించినవారు మోద। మందిబిగియారఁ గౌఁగిల్లనెంతఁ జేర్చి। సముతదీవించియంకపీఠమునఁ జేర్చి।శిరము మూర్కొని చుబుకంబుఁ గరముపుడికి॥ వ॥ మఱియు నానందబాష్పధారాసిక్తకపోలయుగళంబులతోడం గుశలప్రశ్నంబులనిట్లని-రన్నా నీవును నీచిన్నితమ్ముండగు వెన్నుండును లెస్సయున్నవారె-మమ్మెప్పుడును రసిరక్షింపవలయు మాకు నేడుగడయు మీర కాక యొరులుగలరే యనిసముచితసంభాషణంబులం బ్రొద్దుపుచ్చుచుండిరంత॥ క॥ గోపాలవరులు ప్రమదం।బాపోవనిమదినివర్తితాఖిలగేహ। వ్యాపారులగుచు హలధరు।శ్రీపాదంబులకు నతులు సేసిరివరుసన్॥ క॥ సిరియుం వారికిఁ గరుణో।దారుండై నడిపెసముచితక్రియలంతం।గోరితనయాడు గోపకు।మారులచేచ అచిబలుఁడు మందస్మితుఁడై ॥ క॥ నిజసుందరదేహద్యుతి।రజతాచలరుచులఁ దెగడ రాముఁడువార।ల్భజియింప నేఁగి యొకచో।విజనస్థలమునవసించి విలసిల్లు నెడన్॥ కవిరాజవిరాజితము॥ చరణములం గనకస్ఫుటనూపురజాలముఘల్లనుచుం జెలఁగ।న్గరములఁ గంకణముల్మొలయన్నలిఁ గొనసియాడఁగు చాగ్రముల।న్సరులు నటింపఁగురుల్గునియన్విలసన్మణికుండలకాంతులు వి।స్ఫురితకపోలముల న్బెరయన్వ్రజసుందరులంద అమందగతిన్॥ కవిరాజవిరాజితము॥ చనిబలభద్రుని శౌర్యసముద్రుని సంచితపుణ్యునగణ్యునిఁ జం।దనఘనసారపటీరతుషారసుధారుచికాయు విధేయసుధా। శనరిపుఖండను సన్మణిమండను సారవివేకునశోకు మహా।త్మునిఁ గని గోపిక లోపికలేక యమప్రభునిట్ల నిరుత్కలికన్॥ చ॥ హలధర నీసహోదరుఁడు దంచితకంజవిలోచనుండు స।ల్లలితపురాంగనాజనవిలాసవిహారసమగ్రసౌఖ్యము।ల్గలిగి సుఖించు నేమము నెకానొకవేళ నమేనిబుద్ధిలోఁ।దలఁచునె నూతనప్రియులఁ దార్కొని యేమియుఁ బల్కకుండునో॥ క॥ జననీజనకులననుజులఁ।దనుజులబంధువుల మిత్రతతి విడిచెపుడు।శ్మనమున నొండుదలంపక।తనునమ్మనవారి విడువఁదగునే హరికిన్॥ సీ॥ సలలితయామునసైకతస్థలమునను డించి మమ్మె మునియూరడించె। విపులబృందావనవీథి మాచుబుకముల్పుడుకుచు నేమనిబుజ్జగించెఁ। బుష్పవాటికలలోఁ బొల్పుమా

పచయుఁ గ్రమ్మ నంటుచు నేమ నియాదరించె। గా సారముల పొంతఁ గౌఁగిటముఁ జేర్చి నయ మొప్ప నేమ నినమ్మఁ బలికె। సన్నియును షట్ అచెఁ గాఁ బోలు వెన్నుఁ డాత్మ। గోరి తా జాయలగు వారిఁ గేరి విడుచు। నట్టి కృష్ణుఁ డుతము లెట్టు వెట్టు ననక। యేలనమ్మి రిపుర సతుల్ బేల లగుచు॥ మ॥ అనియిబ్బంగి సరోజలోచనుని నర్మాలాపముల్ నవ్వులున్నను బంధుల్ పరిరంభణంబులు రతివ్యాసంగముల్ పోషణముల్। వినయంబుల్ సరసోక్తులుం దలఁచి యువ్విళ్లూరు చిత్తంబులన్। జనితానంగశరాగ్ని చేశమరవ్యథంబొంది శోకించిరన్॥ వ॥ అంతబలభద్రుండు వారలమనంబుల సంతాపంబులు వారింపను పాయంబుల సుసరస వచనుండనుచుఁ గృష్ణుని సందేశంబులు చెప్పుచు విగతఖేదలం జేసి యచ్చట వాసద్వయంబు నిలిచి వసంత వాసరంబులు గడుపుచుఁ గాళిందీతీరంబున॥ సీ॥ మాకందజంబీర మందార ఖర్జూర ఘనసార శోభిత వనములందు। నేలాలతా లోలమాలతీ సల్లికా వల్లీమతల్లికా వాటికలను। దరళతరంగ శీకర సాధుశీతల సైకత వేదికాస్థలములందు। మకరంద రసపాన మదవదిందిందిరపుంజరంజిత మంజుకుంజములను। విమల రుచి గల్గు సానుదేశములయందు। లలితశశికాంత ఘనశిలాతలములందు। లీల నిచ్ఛా విహారవిలోలుఁ డగుచు। సుందరీజనములు గొల్వఁ జూడనొప్పె॥ గీ॥ అట్లు విహరింప వరుణ నియాజ్ఞ చేసి। వారుణీదేవి నుద్యద్భావంబు నొంది। నిఖిలతరుకోటరములందు నిర్గమించి। మించు వాసనచేత వాసించె వనము॥ అట్టియెడ॥ మ॥ కరమొప్పారు నవీనవాసనలనాఘ్రాణించి గోపాలసుం। దరులుం దానును డాయ నేఁగి యతి మోదంబొప్ప సేవించి యా। తరలాక్షుల్ మణిహేమకంకణ ఝణత్కారానుకారంబులై। కరతాళంబులు మ్రోయఁ బాడుచును వేడ్కన్ నాడుచున్ సోలుచున్॥ సీ॥ తనమీఁద విరుదాంకితములై నగీతముల్ పాడుచు రాబలభద్రుఁ డంత। మహితకాదంబరీ మధుపానమదవిహ్వలాక్షుండు లలితనీలాలకుండు। నాలోలనవపుష్పమాలికోరస్థలుఁ డనుపమమణికుండలాంచితుండు। ప్రాలేయసంయుక్తపద్మంబుగతి నొప్పు సలలితాననఘర్మజలకణుండు। నసుచు వనమధ్యమున సలీలానురాగ। శీలుఁడై జలకేళికిఁ జేరి యమున। నింమరమ్మని పిలువఁ గాళిందియతని। మత్తుఁ డనిసరకుసేయక మసలుటయును॥ చ॥ ఘనకుపితాత్ముఁడై యమునఁ గన్గొని రాముఁడు వల్కె డాయజీ। ఱినఁ జను దేకతక్కితివు జేనినునిండఁగఁ జూడ మద్భుజా। సునిశితలాంగలాగ్రమున సొంపడియింపుడు నూరు ద్రోవలై। చన వెసఁ జించివైతునని చండపరాక్రమ మొప్పను గ్రుద్ధుఁడై॥ వ॥ అట్లు కట్టలుక రాముం డుద్దామంబగు బాహుబలంబున హలంబు సాఁచి యుమ్మహావాహినిం దగిల్చి పెకల్చి రాఁ దిగిచిన నన్నదిభయభ్రాంతయై సుందరీరూపంబు గైకొని యతిరయంబునఁ జనుదెంచి యయ్యదువంశతిలకుండగు హలధరుని పాదారవిందంబులకు వందనంబాచరించి యిట్లనియె॥ మ॥ బలరామా ఘనబాహు నీ యతులస్తంభద్విక్రమం బంగన। ల్దెలియంజాలెడి వారె యీ యఖిల ధాత్రీభార ధౌరేయని। శ్చలసత్వుండన సుండవీశ్వరుఁడు నిర్వర్ణింప నీ సత్కళా। కలితాంశప్రభవుండ నీ గురుభుజాగర్వంబు సామాన్యమే॥ చ॥ అనివినుతించి యేను భవదంఘ్రిసరోజములాశ్రయించెద। న్ననుఁ గరుణింపు మన్న యమునం దనుఁ డన్నదిఁ బూర్వమార్గమై। చను మని కామినీనికరసంగతుఁడై జలకేళి సల్పె నిం। పెనయఁగ రేణుకాయుతమదేభము చాడ్పున నమ్మహానదిన్॥ గీ॥ అంతజలకేళి సాలించి సంతసంబు। నందుచుండ వినీలవస్త్రాదిరత్న। మండనంబులు గాంచనమాలికయును। దెచ్చి హలికిచ్చె నిరమొనదీలలామ॥ క॥ అవియొల్లఁ దాల్చి హలధరుఁ డపరశశినొప్పె వల్లవాంగనలును దా। దివిజేంద్రుఁ బోలి మహితో। త్సవమున వర్తించుచుండె సౌఖ్యోన్నతుఁడై॥ క॥ అవనీశ యిట్లు హలమునఁ। దివిచినఁ గాళింది వ్రయ్య దెలియఁగ నేఁడు। న్నవినుత కెక్కె నురాముని। ప్రవిమలతరమైన బాహుబలసూచకమై॥ వ॥ అంత బలభద్రుండు వ్రజసుందరీసమేతుండై నందఘోషంబున నంబరితోషంబు నొందుచుం

శ్రీకృష్ణుండు-పౌండ్రకవాసుదేవుని మీఁద దండెత్తి వానిం జంపుట,

డెనంత నక్కడఁ గరూశాధిపతియైన పౌండ్రకుండు తన దూతం బిలిచి యిట్లనియె॥ సీ॥ నను జేశబలగర్వమున మదోన్మత్తుఁడై యవనిపై వాసుదేవాఖ్యుఁ డనఁగ। నేనొక్కరుండఁ గాక యితరులకీనామ మలవడ నేయనియకటు మిగిలి। తెగి హరిదా వాసుదేవుండనను కొంటయటఁ బోయి నీవవల్లనుము దూత। పట్టాయతాక్షుని పాలికిఁ బొమ్మన్న నతిగి వాఁ డంబుజోదరుఁ డుపెద్ద। కొలువు గైకొనియుండ సంకోచపడక। వినుము మారాజు మాటగా వనజనాభ। యవనిరక్షింప వాసుదేవాఖ్య నొంది। నట్టియే నుండ సిగ్గువోఁ గట్టి నీవు॥ క॥ నాపేరును నాచిహ్నము। లేపున ధరియించి తిరిగెదివి పంతమెయిం। తేపాఱఁ దఱి కించిన। నేపంతమెఱుంగ గొల్లఁ డేమిటనైనన్॥ గీ॥ ఇంత నుండియైన మొదిటేదన్నెఱిఁగి నా। చిహ్నలెల్ల విడిచి చేరికొల్చి। బ్రతుకుమనుము గాక పంతంబులాడెనా। మొదలుమనుము ఘోరకదనమునకు॥ క॥ అనుమర్త్యాపలు సభ్యులు విని యొండొరు మొగము సూచి విస్మితులగుచున్। జనులార యిట్టి క్రొత్తలు। వినఁబడియెడి నిచట లెస్స వింటిరె యనఁగన్॥ అట్టియెడఁ గృష్ణుండు వానికిట్లనియె॥ మ॥ వినరా మీనృపుఁ డన్నచిహ్నములు నే వేవచ్చి ఘోరాజిలోఁ। దనమీఁద న్వేసనై వఁగంకముఖగృధ్రవ్రాతము

ల్మ్మాఁగాఁ నసిలోదర్పము దూలి కూలి వికలంబై *సారమేయాలికిన్ నయంబున న్నశనంబ వయ్యెద నుమేనన్నట్లు గా వాని
త్రోర్ ॥క॥ అనియుద్రేకముగా నాఁడిన మాటలకులికి వాఁడు డెందమునఁ గలఁగన్ । జనితనయేలిక కంతయు । వినిపించెను నతని ను
దికి విరసముగ దురన్ ॥వ॥ అంతఁ గృష్ణుండు దండయాత్రోత్సాహుండై వివిధాయుధకలితంబును, విచిత్రకాంచనపతాకకే
తువిలసితంబునునగు సుందరస్యందనంబునఁ బటుజవతురంగంబులఁ బూన్చి దారకుండు దెచ్చిన నెక్కి యతిత్వరితగతిం గా
శికానగరంబునకఁ జేగినం బౌండ్రకుండును రణోత్సాహంబు దీపింపన క్షౌహిణీద్వయంబుతోడం బురంబు వెడలె నప్పుడత
నిమిత్రుండైన కాశికాధిపతియును మూఁడక్షౌహిణులతోడం దోడుపడువాఁడై వెడలె నిట్లాప్తయుతుండై వచ్చువాని॥
సీ॥ చక్రగదాశంఖశార్ఙ్గాదిసాధనుఁ గృత్రిమకౌస్తుభ శ్రీనివాసు । మకరకుండలహారమంజీరకంకణమణిముద్రికావనమా
లికాంకుఁ । దరళవిచిత్రపతంగపుంగవకేతుఁ జెలువొందు పీతకౌశేయవాసు । జవనాశ్వకలితకాంచనరథారూఢు నిరణపు
త్పూహాలుని సన్మణికిరీటు । నాత్మసమవేషు రంగవిహారకలిత । నటసమానునిఁ బౌండ్రభూనాథుఁ జూచి । హర్షమిగురొత్తన
వ్వేఁ బద్మాయతాక్షుఁ । డంతవాఁడును నుద్వృత్తుఁ డగుచు నడరి ॥క॥ పరిఘశరాసనపట్టస । శరముద్గరముసలకుంతచక్రగ
దాతోమరభిండివాలశక్తి క్షురికాసి ప్రాసపరశుశూలముల వేసెన్ ॥చ॥ పరువడివై చినన్ దనుజభంజనుఁ డంతయు గాం
తకాలభీకరమహితోగ్రపావకుని కై వడియే చివిరోధిసాధనో । త్కరములనొక్కటన్నరని కాయములన్ని గుడించి త్రుంచి
ఘాస్వరగతినొత్తైసంచలితశాత్రవసైన్యముఁ బాంచజన్యమున్ ॥ఉ॥ వారనియుల్కతోఁ గినిసి వారిజనాభుఁడు వారిసైన్య
ముల్ । మారిమసంగినట్లును నుమాడినఁ బీనుఁగుపెంటలై వెసం । దేరులు వ్రాలె నశ్వములు ద్రెళ్లె గజంబులు ద్రుళ్లె సద్భ
టుల్ । ధారుణిఁ గూలి రిట్లు నెఱిఁ దప్పి చనెన్ హతశేషసైన్యముల్ ॥ వ ॥ అట్టియెడ మేదోమాంసపంకంబులు రుధిరప్రవా
హంబులునై సంగరాంగణంబు ఘోరంబయ్యె నయ్యవసరంబున నగ్గయ్యంబునకుం గాలుఁ ద్రవ్వు నప్పౌండ్రకునింగనుం
గొని హరి సంబోధించి యిట్లనియె ॥మ॥ మనుజేంద్రాధమ పౌండ్రభూపసుత నీమానంబు బీరంబు నేఁ । డనిలో మాపుదు నెద్దు
రొవ్వి పెలుచన్నాఁ బోఁతు పైరం కెవై । చినచందంబున దూత చేత ననునాక్షేపించి వల్దన్న పే । రును చిహ్నంబులు నీవయి
న్విడుతునంచున్ బలెక్కనేఁ డాజిలోన్ ॥క॥ అదిగాక నీదుశరణము । పదపడియేఁ జొత్తు నీవు బలవిక్రమసం । పదగలపోటరి వేని
యుఁ । గదలక నిలుమనుచు నిశితకాండములంతన్ ॥మ॥ చలమొప్పన్ని గుడించి వానిరథమున్ జక్కాడి తత్సారథిన్ । దలవేఁ
ద్రుంచి హయంబులన్నటికి యుద్దండప్రతాపక్రియన్ । ప్రళయార్కప్రతిమానచక్రమున నప్పౌండ్రున్ వ్రేసంద్రుంప
వాఁ । డిలఁ గూలెన్ గులిశాహతి న్నెరగు శైలేంద్రాకృతిన్ భూవరా ॥చ॥ మడపక కాశికావిభుని మస్తకముద్ధతిఁ ద్రుంచి బం
తికై । వడినదిపింజపింజగ అవన్ని శిఖాళి నిగుడ్చి వానియౌ । దలఁ బురిలోనవై చెనవలీల మురాంతకుఁ డిట్లు వైరులన్ । గడఁగి జ
యించి చిత్తమునఁ గౌతుకమున్గిసురొత్తన త్తఱిన్ ॥క॥ సురగంధర్వనభశ్చర । గరుడోరగసిద్ధసాధ్యగణము నుతింపన్ । మ్మఱలి
ను దెంచి హరి నిజ । పురమున సుఖముండెనతివిభూతిఁ దలిర్పన్ ॥క॥ వనజోదరుచిహ్నంబులు । గొనకొని ధరియించి పౌండ్రకుఁ
డు మచ్చరికై । యనవరతము హరి వనతలఁ । పునఁ దగులుటఁ జేసి ముక్తిఁ బొందెన రేంద్రా ॥ సీ॥ అక్కడఁ గాశిలో నారాజు
మందిరాంగణమునఁ గుండలకలితమగుచుఁ । బడియున్న తలఁ జూచి పౌరులు మంత్రులు దమరాజు తలయని దగనెఱింగి । చెప్పి
న నానృపుజీవితేశ్వరలును సుతులు బంధువులును హితులుగూడి । మొనసి హాహాకారమున నేడ్చి రత్తఱిఁ దత్తనూభవుఁడు సు
దక్షిణుండు । వెలయఁ దండ్రికిఁ బరలోకవిధులొనర్చి । జనకుననిలో వధించిన చక్రపాణి । నడరి మర్దింపఁ దగసను పాయంబు ద
లఁచి । చతురుఁడగునట్టి దనపురోహితునిఁ బిలిచి ॥క॥ అతఁడుం దానునుఁ జనిపశు । పతిపదసరసిజములకును బ్రమదముతో నా । న
తుఁడై యద్దేవుని బహు । గతులం బూజింపన తఁడు గరుణాన్వితుఁడై ॥క॥ మెచ్చితివరమేమైనను । నిచ్చెదనను వేఁడుమనిన నీ
శ్వర నన్ను । న్మచ్చిక రక్షింతువుపార । పొచ్చెము సేయక మహేశ పురవరయభవా ॥క॥ దేవా మజ్జనకుని వసు । దేవాత్మజుఁ డా
జిలో వధించెను నే నా । గోపించుని ననిలోపల । నేవిధమున గెల్తునానతీ వె పురారీ ॥ గీ॥ అనిన శంకరుఁ డతనికిన నియె ననఘ నీవు
ఋత్విజులును భూసురావళియును । ప్రీతి †నభిచార మొనరింప భూతయుక్తుఁ । డగుచు ననలుండు దీర్చు నీయభిమతంబు ॥గీ॥
అనిన నా చంద్రమౌళి వాక్యములభంగి । భూరినియమముతో నభిచారహోమ । మొనరఁ గావింప నగ్ని యథోచితముగఁ । జె
లఁగి దక్షిణవలమానశిఖల వెలిఁగె ॥వ॥ అందుఁ దామ్రశ్మశ్రుకేశకలాపంబున శనిసంకాశంబులైన నిడుసకోఱలును నిప్పులు
ప్పతిల్లు చూపులును, ముడిపడు బొమలును, జేవురించు మొగంబును, గలిగి యతిరౌద్రాకారంబున బ్రజ్వరిల్లుచుఁ గుండంబు
వెలువడి దైనందిన నిహన్యమాన ప్రాణిరక్తారుణమృత్యుకరవాలంబు లీలం జూపట్టు నాలుక సెలవుల నాఁకుచు నగ్నికీలాభీ
లంబగు శూలంబు కేలం దాల్చి భువనకోలాహలంబుగా నార్చుచు నుత్తాలతాలప్రమాణపాదద్వయహతులం దూలు పెం

* సారమేయాలికిన్ । కుక్కలగుంపునకు. † అభిచారము । మారణహోమము, పరహింసాకర్మ.

ధూళినింగిఁ బ్రింగభూతంబులు సేవింప ॥నగ్న వేషమైనిజవిలోచనసంజాత సముద్ధూతనిఖిలభయంకర జ్వాలికాజాలం
బులస్వజాలంబులోలిం బ్రేల్చుచును ద్వేలగగనగమనంబుననగధరనగరంబునకరుగు దేరఁ బౌరజనంబులు భయాకులమా
నసులై డావదహనునింగనిపఱచువనమృగంబులచాడ్పునంబఱచి సుధర్మాభ్యంతరంబున జూదంబాడుచుదామోదరుంగని ర
క్షరక్షేతియార్తరవంబులం గృష్ణకృష్ణ పెనుమంటలంబురంబుగాల్పం బ్రళయాగ్నిచను దెంచెనను వారిఁజూచి మీరోడ
కోడకుండుం డనిభయంబునివారించి సర్వరక్షకుండై నపుండరీకాక్షుండు జగదంతరాత్ముండు గావునఁ దద్వృత్తాంతంబం
తయుఁదన చిత్తంబున నెఱింగి కాశీరాజపుత్రప్రేరితమైనయమ్మహాకృత్తిని నిగ్రహింపందలంచి నిజపార్శ్వవర్తియైయు
న్నయద్దివ్యసాధనంబుగనుంగొనియప్పుడు ॥సీ॥ భీమమై బహుతీవ్రధామమై హతరిపుస్తోమమై సుమహితోద్దామమగుచుఁ।
జండమై పిహితమార్తాండమై పాలితాజాండమై విజయప్రకాండమగుచు। దివ్యమై నిఖలగంతవ్యమై సుజనసంభావ్యమై స
ద్భక్తసేవ్యమగుచు। నిత్యమై నిగమసంస్తుత్యమై వినమితాదిత్యమై నిర్జితదైత్యమగుచు । విలయసమయసముద్ధూతవిపుల
భాస్వ। దళికలోచనరోచనానలసహస్ర। ఘటితపటుసటాజ్వాలికాచటులసత్వ। భయదచక్రంబు కృత్తిపైఁ బంపెశౌరి॥
వ॥ అదియును బ్రళయవేళాసంభూతజీమూతసంఘాతప్రభూతఘుమఘుమాటోపనినదాధరీకృతాతిమస్వహాకహాకహసి
ఛిడనిస్వననిర్ఘోషపరిపూరితబ్రహ్మాండకుహరంబున భ్రంలిహకీలాసముత్కటపటుచిట చిటస్ఫుటస్ఫుటస్ఫులింగచ్ఛటా
ఛీలంబును, సకలదేవతాగణజయజయశబ్దకలితంబు, ననంతతేజోవిరాజితంబును, నగుచుఁ గదిసినం బంటింపకఁ గంటగించు
చు గెంటి వెంటనంటినఁదనత్రొంటిరౌద్రంబువిడిచి మగుడి కాశీపురంబుసొచ్చి పౌరలోకంబు భయాకులతం బొంది వాపోవ
రోషభీషణాకారంబుతోనప్పుడు ఋత్విజ్ఞికాయయుతంబుగా సుదక్షుని నిందహించెన త్తఱిచక్రంబు మదన్నగరసౌధ
ప్రాకారగోపురాట్టాలకాదివివిధవస్తువాహననికరంబులతో భస్మంబుగావించి మఱలియమరులు వెఱగంద కమలలోచ
నుపార్శ్వవర్తియై నిజప్రభావపుంజంబు వెలుఁగొందఁగొల్చియుండె నని చెప్పి మఱియు నిట్లనియె ॥క॥ మురరిపువిజయాంకిత
మగు। చరితము సద్భక్తిఁదగిలి చదివిన వినిన। న్దురితములఁ బాసి జనులిహ। పరసౌఖ్యములతని చేతఁ బడయుదు రధిపా॥ అనిన ను

శ్రీ బలరాముండు ద్వివిదుఁడను వానరుని సంహరించుట. శ్రీ

కయోగికి రాజిట్లనియె ॥క॥ బలభద్రుఁడ ప్రమేయుం। డలఘుఁడనంతుండు నవనియద్భుతకర్మం। బులు వినియుఁడ నియదింక ను
దెలియఁగ నాకాన తిమ్ము దివ్యమునీంద్రా ॥ అనిన రాజునకు శుకుండిట్లనియె ॥క॥ జననాయక వినుసుగ్రీ। వుని సచివుఁడు మైం
దునకు సహోదరుఁ డనఁగా। వినుతికి నెక్కిన ద్వివిదుం। డను ప్లవగుఁడు నరకసఖ్యుఁ డతిదర్పితుఁడై ॥ సీ॥ చెలికాని పగఁదీర్పఁ
దలఁచి కృష్ణుండేలుపురములు జనపదంబులు దహించి। సరిదుపవనసరోవరములు గోరాడి మందలఁగొందలనుందఁ జేసి। ప్రా
సాదములు ద్రొబ్బి పరిఘులు మాయించి చతురంగబలముల సమయఁ జేసి। పురుషుల సతులను భూధరగుహాలలోఁ బెట్టి వాకిలి
గట్టిబిట్టు నెంచి। ఫలితతరువులఁ ద్రుంచి సాధుల నలంచి। కోటలగలించి పడుచుల నీటముంచి। ధరణి నిబ్భంగిఁ బెక్కుబాధలసలం
చి పఱవఁజేయు చునొక నాఁడు సల్లవగవరుఁడు॥క॥ చతురమృదుగీతరవము। న్నతివీతెంచినఁ జెలంగి నగచరుఁడారై । వతగిరి
కందరమునకా। యతగతిఁ జనియందు నెత్తమాడెడువానిన్॥చ॥ లలితపనీలవస్త్రునివిలాసవతీయుతుఁ జంద్రచంద్రికా। క
లితమహోన్నతాంగు మణికాంచనదివ్యవిభూషణోన్నతున్। విలసితవారుణీసమదవిహ్వలలోచనుఁ గాంచె సీరని। గ్ద
లితరిపుక్షితీశ నిజధామునిరామునిఁ గామపాలునిన్॥ సీ॥ కనుఁగొని తత్పురోగమభూమి రుహశాఖ లెక్కియూఁచుచుఁ జాల
వెక్కిరించుఁ। గికురింతలిడుఁ బంప్లుగీటుచు నవ్వుచుఁ గొమ్మకొమ్మకును రుకుచు నదల్చుఁ। దోఁకయూరక మేను సోఁకఁగ నులి
వెట్టు వెడవెడ నాలుక ప్రేల్లఁ బెట్టు। బరుల నఖంబుల గిరగిరఁ గ్రోఁకుచుఁ బోరిపారి ఫలములు గఱదివైచు। గోళ్లు తెగఁగొఱ్ఱ
యుమియుచు గుదముసూపు। బలసి మర్కటజాతి యిప్పగిదిఁ జేయఁ। గోపమున హలధరుఁడొక గుండు వైవ। దానిఁ దప్పించుకొ
నిప్రల్లదమున నగని॥క॥ నగి శ్రీయాసవకలశముఁ గొని। జగతీరుహశాఖ లెక్కి చాపలమునన। జ్జగతిపయిపై చెదద్ఘటి। మగలఁ
గనదిచూచికోపమగ్గల మొదవన్ ॥ మఱియును॥ క॥ సీరినిఁదనమనమున నొక। చీరికిఁగైకొనక కదిసి చీరలు చింపన్। వారక దా
భువిజనములఁ। గారించుట మాన్పఁ దలఁచి ఘనకుపితుండై ॥ వ॥ ఇట్లు కోపోద్దీపితమానసుండై కనుంగొని హలాయుధుండప్ప
డు ॥ చ ॥ ముసలముఁ దీవ్రశాతహలముం ధరియించి సమస్తచేతన। గ్రసనము నాఁడు సొంగులయ కాలుని భంగిన డచ్చిని
ల్పవాఁ। డసదృశవిక్రమక్రమవిహారమెలర్ప సమీపభూజము। న్వెసఁ బెకలించి మస్తకము ప్రేసెఁ జలంబు బలంబు చొప్ప
డన్॥ ఇట్లు ప్రేయబలుం డప్పుడు॥చ॥ ఉరువడిదండతాడితమహోరగు భంగిఁ గడంగి వీరసా। గరమున నేఁచి హేమకటకం
బుల నొప్పు సునందనామభీ। కరముసలంబునన్ ద్వివిదుకంఠము ప్రేసినఁ బొల్చెవాఁడు జే। గుహుగలకొండచందమునఁ గో

యెనియార్చి సురల్ నుతింపఁగన్ ॥ మత్తకోకిల ॥ అంతవాఁ డొకయింతమూర్ఛిలి యంతలోఁ దెలివొందుచున్ । గ్రాంత
భూరిభుజావిజృంభణుఁడై మహీజము పూనిపై । త్యాంతకాగ్రజు వ్రేసె వ్రేసిన నాగ్రహంబున దానినింతలింతలై ధరగా
ల్కఁ జేసె నసహాయవిక్రమశాలియై ॥ క ॥ మఱియును చలము పెనుగక తరు । చయఁ డొకతరు వెత్తి వ్రేయఁ దాలాంకుఁ డనా । నరమునఁడు
సమున వెండియుఁ । దొరఁగించెఁ గుజంబుల శతదుదోర్ద్ధోమసునన్ ॥ క ॥ ఆచందంబున వనచరుఁ । డే విమహీరుహచయంబు లెల్ల
ను హలిపై । నై వితరుశూన్య నగుటయుఁ । జావిశిలావృష్టి గురిసె నురలగ్గింపన్ ॥ క ॥ బలుఁడప్పుడు రాలుపుములై । యిలరాలఁ
గఁ జేసి యార్చె నేపు మిగకయా । నలిముఖుఁడు దాలసన్నిభ । ములుగల బాహుయుగదండములను గ్రుంగై ॥ క ॥ పడిఁ బిసుగు
నోలుసిడికిటఁ । బొడిచిన వడి నెడక బలుఁడు ముసలముహలము । న్విడిచి పిడ్లవంగుని మెడ గడు । వెడ వెడ బిగియించె గ్రుడ్లు వెలికు
ఱుకంగన్ ॥ క ॥ వదనములఁ జెవుల రుధిరము । మెదడును దొరుగంగ వాఁడు మేదినిమీఁదం । బదికిలఁబడి యొక యింతయు మెదలక
నిదుకంగలేక మృతిఁ బొందె నృపా ॥ గీ ॥ వానిపాటునకప్పుడు వనసుచేత । మసుచునా శైలరాజనుల్లలఁగనాడె । సురగణంబు
లు రాముపై సురభికుసుమ । వృష్టి గురియించి రతులసంతుష్టి మెఱసి ॥ వ ॥ ఇవ్విధంబున భువనకంటకుండైన సప్తశాఖామృగేం
ద్రుని వసుంధరకుం బలిచేసి సకలజనంబులు పరమానందకందళితహృదయారవిందులై తన్ను నందింప నయ్యాదునందనుండు
నిజనగరంబునకు జనుదెంచె నని శుకుండు వెండియు నమ్మనుజపతి కిట్లనియె ॥ సీ ॥ కోరి సుయోధను కూఁతురు సర్వలక్షణములు

—— శ్రీ బలరాముండు దన హలంబున హస్తినాపురముఁ గంగలోఁ ద్రోయఁ బూనుట. శ్రీ ——

గల్గి లక్షణ యనంగ । మహి నొప్పు కన్యకామణి వివాహంబునఁ జక్రహస్తుని తనూజాతుఁడైన । సాంబుఁడు బలసాహసమున
నెత్తుకపోవఁ గౌరవులీక్షించి కడఁగి క్రొవ్వి । పడుచువాఁ డొకఁ డదె బాలికఁ గొని పోవుచున్నాఁడు గైకొనక మిగిలి । యిట్టి
దుర్మదుఁ గయి ముట్టిపట్టి తెచ్చి । జనులు వెఱఁగందఁ జెఱఁ బెట్టి యనుతుమేని । యాదవులు మనల నేమి సేయంగఁ గలరొ । యను
చుఁ గురువృద్ధజనముల యనుమతమున ॥ వ ॥ ఇట్లు గడంగి యుద్ధసన్నద్ధులై బలశౌర్యోపేతులగు కర్ణ శల్య భూరిశ్రవ యజ్ఞకేతు
సుయోధనాదులు సమున్నతరథారూఢులై కూడ నడిగిన వారలం గనుంగొని జాంబవతీనందనుండు మందస్మితవదనారవిం
దుఁడగుచు సింగంబు భంగి గర్జించుచు మణిదీప్తంబైన చాపంబుఁ బూని నిల్చిన వారు నా సాంబుని నదల్చి నిలు నిలుమని పలికి ॥
గీ ॥ చండకోదండముక్తనిశాతవిశిఖ । జాలమున దండపఱుపి యాభీలముగను । నందనందననందనస్యందనంబు । ముంచిరచలేంద్ర
మును ముంచుమంచు పగిది ॥ మఱియును ॥ శా ॥ శౌర్యాటోపవిజృంభణంబున సరోజాతాక్షసూనుం డసురా । హార్యస్థైర్యుని
మీఁద నేయ నతఁ డుద్యద్భూరిబాహాబలా । వార్యుండై శితసాయకాలి ననివారాయం జేసె నద్దేవతా । తూర్యంబుల్ దివి మ్రోసె
నంతనతఁ డస్తోకప్రతాపోన్నతిన్ ॥ వ ॥ ఇట్లు గడంగి బాణజాలంబులు పఱగించి యందఱకు నన్నిరూపులై రథరథ్యసూతధ్వజ
పతాకాతపత్రంబులు చూర్ణంబులుగావించి విరథులం జేసి వారల మెయిఁ బువులు బువ్వులుగావించి యొక్కొక్కని పెక్కు
బాణంబులను గ్రుచ్చిపో నేసిన వారలు శోణితదిగ్ధాంగులై కుసుమితకింశుకంబులం బోలియుండిరంత ॥ ఉ ॥ వారల నేకులయ్యు బల
వంతులు నయ్యును హూగ్రసంగరో । దారపరాక్రమప్రకటదక్షులయ్యుఁ గుమారకుంజర । ద్వీరుని నొక్కనిం జెనకి ప్రే
లును వంపఁగలేక సిగ్గునం । గూరిన చింత నెండొరులు గూడుచు విచ్చుచు వెచ్చనూర్చుచున్ ॥ మగుడిన మరసన్నద్ధులై సంరం
భించి ॥ ఉ ॥ అందఱు నొక్కపెట్టనను జాంతకనందనుఁ జుట్టుముట్టి యం । దందని శాతసాయకచయంబుల నశ్వరథంబునుగ్ర
లీ । లం దునుమాడి చాపము రయంబునఁ ద్రుంచి హయాళిఁ జంపి సూ । తునిఁ దెగటార్చి యంతవిరథుండగు నట్టి సాంబుఁ జొచ్చిప
ట్టిరన్ ॥ గీ ॥ బాలకుఁడు చేయునది లేక పట్టువడియెఁ । గౌరవులు తమమనమునఁ గౌతుకంబు । లొలయ సాంబుని కన్యకాయుక్త
ముగను । బురమునకుఁ దెచ్చిరతుల విభూతి మెఱసి ॥ అంత ద్వారకానగరంబున ॥ ఉ ॥ జాంబవతేయు వార్తయదుజాతులు నా
రదయోగి చేసమ । స్తంబును విన్నవారగుచు సంగరకౌతుకముప్పతిల్లఁ జి । త్తంబులఁ గౌరవాన్వయకదంబము నొక్కటను
కడంచు గ్రో । ధంబులనుగ్రసేన జనపాలుననుజ్ఞ సమస్తసైన్యముల్ ॥ గీ ॥ కూడికొనుచుంగ గనివారితోడ బలుఁడు । ధార్తరా
ష్ట్రులు మనసునెంచ యనుడాసి । నట్టిబంధులు వారిపై నెట్టియలుక । యెత్తిచను చుంటయిది నీతి యేతలంప ॥ వ ॥ అని వారల వా
రించి తత్క్షణంబ బంధుప్రియుండైన బలరాముం డనలార్కసంకాశంబగు కాంచనరథం బెక్కి యనురక్తులైన భూసురులును
యుద్ధవాదులగు కులవృద్ధులును సేవింపం గరిపురంబునకుం జని తత్పురోపకంఠవనంబున సురభికుసుమఫలభరితతరుచ్ఛా
యావిరచితచంద్రకాంతశిలాతలంబునం దుపవసియించి మహితగ్రహమధ్యగతుండైన పూర్ణచంద్రు ననుకరించి యుండె
నంతఁ గార్యబోధనంబు సేయుటకై కౌరవ్యుల యొద్దకుం బ్రబుద్ధుండైన యుద్ధవుని బంపి చనఁ జనియతండు ఆంబికేయునకు
భూసురాచార్యాపగాతనూభవసుయోధనులకుం బ్రణమిల్లి వారిచేత నభినందితుండై యిట్లనియె ॥ సీ ॥ భూరియశోధనులా

రతాలాంకుండు చనుదెంచి నగరోపవనమునందు | నున్నవాఁడనిన వారుత్సాహమున బలుఁ బొడఁగను వేడుకబుద్ధిఁ దోఁప | దన
రారఁగా నుత్కళ్ఠానిచ నియర్ఘ్యపాద్యాదిసత్కృతులు నెయ్యమునఁ జేసి | ధేనువు నిచ్చి సన్మానించియందఱు నందందవంద
నం బాచరించి | యుచితభంగిని యచటఁ గూర్చున్నయెడను | గుశలమే మీకు మాకును గుశలమనుచుఁ | బలికె రాముఁడు కురున
రపాలుఁ జూచి | యచటి జనములు వినఁగ నిల్లనియెఁ దెలియ || ఉ || మానరనాథు నాజ్ఞ నిజమస్తములం ధరియించి కౌరవుల్మా
నుగఁ జేయుటొప్పగుఁ గుమారకు నెక్కటిఁ బెక్కుయోధపుల్ పూని నలావు మై నెదిరి పోరజయించుట మీఁది తప్పుత | పై
ననుగా చె బాంధవహితాత్మకుఁడై మనుజాధినాథుఁడున్ || క || అనుమాటలు విని కౌరవ | జననాయకుఁ డాత్మఁ గలఁగి చాలుఁ
బురే యే | మనఁ గలడు కాలగతిచక్కనఁ గాలం దొడుగు పాదుకలు దలకెక్కెన్ || గీ || మనము బంధువరుస మన్నించుమన్నఁ
గాదె రాజ్యభోగగరిమఁ బొడలి | వసుధఁ బేరు గలిగి వాసికి నెక్కెట | దమకు ననుభవింపఁదగినయట్టి || వ || సితచ్ఛత్ర చామర
శంఖకిరీటచిత్రశయ్యాసౌధసింహాసనంబులు గైకొనుట మననుండె మేలంబునఁ గాదె యట్టిపోసరి వారునుం బోలె నూర
క గర్వించు యదుకులులతోడి సంబంధ సఖ్యంబులు చాలుఁ బాములకుఁ బాలుపోసి పెంచిన విషంబు దప్పనేమమ్ముఁ దమపను
పు సేయుమనుట సిగ్గు లేకుంటఁ గాదె యదియునుం గాక దివ్యాస్త్రకోవిదులై నగంగానందన సురుకృపాశ్వత్థామ కర్ణాది
యోధవీరులకు లోఁబడ్డవానిని ముహేంద్రునకైనను విడిపింపవచ్చునే యహహా వృథాజల్పంబుల కేమి పనియని మర్యాప
లాడుచు దిగ్గన లేచి నిజమందిరంబునకుం జనియె నప్పుడు హలాయుధుం డమ్మాటలకదరిపడి || ఉ || కౌరవు లాడిపోయిన యగౌర
వభాషలకాత్మఁ గినుకయే | పారఁగనుల్ల సత్ప్రశయభానునికై వడి మండి చండరో | షారుణితాంబకుండగుచు యాదవవృద్ధు
లఁ జూచి పల్కెఁ బెం | పారిన రాజ్యవైభవమదాంధులమాటలు మీరు వింటిరే || గీ || శ్రీమదాంధులు సామంబు చేతఁ జక్క | బడు
దురే యెంచ బోయఁడు పసులఁ దోలు | పగిదినుగ్రభుజావిజృంభణసమగ్ర | సుమహితాటోపమునిలోనఁ జూపకున్న || క || కౌర
వులసమయఁ జేయను | డారతయమవీరవరులు దామోద్ధురుఁడున్ | రారా వలదనియచ్చట | వారించితిఁ గాదె బంధువత్సల
యుక్తిన్ || అదియునుం గాక || సీ || ఏ దేవు భృత్యులై యింద్రాది దిక్పాలవరులు భజింతురు వరుసతోడ | నే దేవు మందిరంబే పారి
దేవతాతరు సభావిభవ సుందరతఁ జెందు | నే దేవు పదయుగం బే ప్రొద్దు సేవించు నఖిలలోకైకమాతైన లక్ష్మి | యే దేవు చారుస
మిద్ధకళాంశసంభవులము పద్మజభవులు నేము | నట్టి దేవుండు దుష్టసంహారకుండు | హరి ముకుందుఁడు పంపు సేయంగ నొప్ప |
నుగ్రసేనుని రాజ్యసమగ్రగరిమ | యంతయును దా రయిచ్చినదఁట తలంప || చ || అదియును గాక యెవ్వని పదాంబుజచారుర
జోవితానమా | త్రిదివవరాదిదిక్పతికిరీటములం దనలంకరించు భూ | విదితముదీర్ఘతీర్థము పవిత్రమునయ్యెడు నట్టి కృష్ణు చేఁ |
బొదలిన రాజ్యచిహ్నములఁ బొందఁగ రాదఁట యేమి చోద్యమో || క || తాముఁ దలఁపఁగ తలలఁట | యేమఁట పాదుకలమఁట
గణింపఁగ రాజ్య | శ్రీమదము ననిట్లాడిన | యీ మనుజాధములమాట లేమనవచ్చున్ || అని క్రోధమానమానసుండై యప్పుడు ||
క || ధారుణి నిటమీఁద దఁట ని | ష్కౌరవముగఁ జేయకున్నఁ గాదని యుగ్రా | కారుండై బలభద్రుఁడు | సీరము వెసఁ బూన్చి లావు చే
వయు నెసఁగన్ || వ || ఇట్లు పూన్చి కౌరవరాజధానియైన కరినగరంబు కడతలఁ గరతలహలాగ్రంబును జొనిపి పూనియప్పట భే
దనవిస్తారంబగు నాభూఖండంబు భుజాబలగర్వసుర్వారుండై తిగిచి గంగాప్రవాహంబునం బడఁద్రోయఁగమకించిన నప్పు
డు మహాజలమధ్యవిలోలంబగు నావచందంబున నన్నగరంబు వడంకుచు గోపురవప్రప్రాకారసౌధాట్టాలక తోరణధ్వజ
ద్వారకవాటకుడ్యవీధీయుతంబుగా నెడ్డగిలి పడం బౌరజనంబులకుఁ బుడమి నడుగులిడంగ రాక వడవడ వడంకుచు నార్తులై
కుయ్యిడుచున్నట్టియెడ నమ్మహోత్పాతంబు గనుంగొని తాలాంకుండు కినుకవోడమి కావించిన యుపద్రవంబుగా నె
ఱింగి దానికిఁ బ్రతీకారంబు లేమిని గళవళంబున భయాకులమానసులై పుత్రమిత్రకళత్రబంధుభృత్యపౌరజనసమేతంబు
గా భీష్మసుయోధనాది కౌరవ్యులు వేగంబున నతని చరణంబులు శరణంబులుగాఁ దలంచి సాంబుని గన్యకాయుక్తంబుగాన
నేకమణిమయభూషణాంబరజాలంబులతోఁ దోడుకవచ్చి దండప్రణామంబు లాచరించి కరకమలంబులు మోడ్చి యిట్లని
రి || క || రామ సమంచితముక్తా | దామయశఃఘనసుధాధామరుచి | స్తోమ జయసీమ జగదభి | రామ గుణోద్దామ నిఖిల
రాజలలామా || క || నీమహిమ లెఱిఁగి పొగడఁగ | నే మెంతటివారమఖిలనేతవు ద్రిజగ | త్క్షేమంకరుఁడవు సుమతివి | తామసు
లము మమ్ముఁ గావఁ దగు హలపాణీ || క || భూచక్ర మెల్లఁ దాల్చిన | యాచక్రీశ్వరుఁడు దావకాంశుఁడు బలదేవ | చక్రికి నగ్ర
జుఁడవు | నీ చక్రియలు సుమ జెల్లు నీకు జితారీ || క || రక్షింపుము రక్షింపుము | పేక్షింపక నమితనిఖిలబృందారక గో | రక్షణదాచ
రణా సిత | లాక్ష భయాతురుల మమ్ము నరయుమనంతా || వ || మఱియును దేవా యీ సచరాచరంబులైన జగంబులు నీలీలావి
నోదంబులం జేసి దుష్టమర్దనంబును, శిష్టజనరక్షణంబునుం జేయుచు జగదుత్పత్తిస్థితిలయహేతువైన నీకు నమస్కరింతు

మని వెండియు నిట్లనిరి॥ గీ॥ అవ్యయుండవు సర్వభూతాత్మకుఁడవు। సర్వశక్తిధరుండవు శాశ్వతుఁడవు। విశ్వకరుఁడవు గురుఁ
డవు విపులకీర్తి వయిన నిన్ను నుతింప బ్రహ్మకును దరమె॥ చ॥ అని వినుతించినన్ బ్రముదితాత్మకుఁడై హలపాణి వారలం।గ
నుఁగొని మోడకోడకుఁడు కార్యగతిం దగిలి ట్లు మీరు చే।సిన యవినీతిచేత నిటు చేసితి నింక భయంబు దక్కి పొం।డనిన సుయో
ధనుండు వినయంబున నల్లునిఁ గూఁతురిం దగన్॥ క॥ అనుచుచు నరణము దాసీ।జనముల వేయింటి లత్తు సైంధవములఁ దా।నిను
నుడియేనుంగులఁ గాం।చనరథముల నాఱువేల సమ్మతి నిచ్చెన్॥ వ॥ ఇట్లిచ్చి యనిచినం బలభద్రుండు గొడుకునుం గోడలినిం
దోడ్కొనుచుఁ బరమానందంబు నొందుచు నక్కడి జనంబులు పదివేలవిధంబులఁ బొగడ నిజపురంబునకఱిగి యచ్చటి యా
దవులతోడఁ దాఁ గరిపురంబునకుం బోయిన విధంబును, వారలాడిన దురాలాపంబులును, నెఱింగించి సుఖంబున నుండె. వా
రణపురంబు నేఁడును దక్షిణం బెగసి యుత్తరభాగం బొకించుక గంగకై క్రుంగి బలభద్రు మాహాత్మ్యంబుఁ దెలుపుచున్నయ

శ్రీ షోడశసహస్రస్త్రీసంగతుండైన శ్రీకృష్ణుని మహిమను నారదుండు దెలిసికొనుట. శ్రీ

దియని యమ్మహాత్ముని భుజవీర్యంబ వార్యంబని చెప్పి శుకయోగీంద్రుండు పరీక్షిన్నరేంద్రున కిట్లనియె॥ చ॥ నరవర యొక్క-
నాఁడు వినునారదసంయమి మాధవుండు దా।నరకునిఁ ద్రుంచి వాని భవనంబున నున్న పదాఱువేల సుం।దరుల నొక్క-నాఁ
డె ప్రమదంబున నందఱకన్నిరూపులై।పరిణయమయ్యె నా విని శుభస్థితిఁ దద్విభవంబుఁ జూడఁగన్॥ వ॥ అట్లు తలంచి కృష్ణ
పరిపాలితంబైన ద్వారకానగరంబు డాయంజని ముందట॥ సీ॥ శుకశారికా శిఖిపికకూజిత ప్రసవాంచితోద్యానవనౌఘము
లును।గలహంససారసకమలకైరవసుకల్హారశోభితకమలాకరములుఁ।గలమాదిసస్యసంకులవరేక్షుక్షేత్రభూరిలసన్నదీ
తీరములును।గిరిసానుపతితనిర్ఝరశరసందోహసంతతహేమంతసమయములును।ఖనులసంభవకాంచనకారరచిత।చిరత
రైశ్వర్యనగరలక్ష్మీకరాబ్జ।ఘటితనవరత్నమయహేమకటకమనఁగ।సొబగుమీఱిన కోటయుఁ జూచి మౌని॥ వ॥ మఱియును స
ముత్తుంగమణిసౌధగవాక్షరంధ్రనిర్గతఘనసారచందనాగరుధూపధూమపటలవిలోకనసంజనితపయోధరాభిశంకాం
గీకృతతాండవకేళీవిలోలపురకామినీజనోపలాలితనీలకంఠసముదయంబులును, జంద్రకాంతమణిస్ఫటికస్తంభసంవృత
మరకతపద్మరాగఘటితనవరత్నకాంచనప్రాసాదశిఖరాగ్రవిన్యస్తబహుసూర్యవిభ్రమకృదంచితశాతకుంభకుంభని
చయంబును, సనుస్తవస్తువిస్తారసమర్పితవైశ్యాగారవీధీవేదికాకలితంబును, మహితతాపనివారణతరళవిచిత్రకేతనా
బద్ధమయూరశింజినీనినదపూరితాశాంతరిక్షంబును, సరోజనాభపూతనాచేతనప్రహారాదినూతనవిజయసందేశలిఖిత
స్వర్ణవర్ణావలివిభాసితగోపురమణివిటంకప్రదేశంబులును, యాదవేంద్రదర్శనోత్సవాహూయమానసమాగతనానాదే
శాధీశభూరివారణదానజలప్రభూతపంకనిరసనైకగతాగతజనసమ్మర్దకరకంకణనికర్షణవికీర్యమాణరజఃపుంజంబును
వినూత్నరత్నమయమంగళరంగవల్లీవిరాజితప్రతిగృహప్రాంగణంబును, గుంకుమసలిలసిక్తవిపణిమార్గంబును, వంది
మాగధసంగీతమంగళారావవిలసితంబును, భేరీమృదంగకాహళశంఖతూర్యరవాధరీకృతసాగరఘోషంబును నై యమ
రావతీపురంబునుంబోలె వసుదేవనందననివాసంబై, యనలపుటభేదనంబునుంబోలెఁ గృష్ణమార్గసంచారపూతంబై, సం
యమినీనగరంబునుంబోలె హరితనూభవాభిరామంబై, నైఋతినిలయంబునుంబోలెఁ బుణ్యజనాకీర్ణంబై, వరుణనివా
సంబునుంబోలె గోత్రరక్షణభువనప్రశస్తంబై, ప్రభంజనపట్టణంబునుంబోలె మహాబలసమృద్ధంబై, యలకాపురంబునుం
బోలె ముకుందవరశంఖమకరాంకకలితంబై, రజతాచలంబునుంబోలె నుగ్రసేనాధిపార్యాలంకృతంబై, నిగమంబునుం
బోలె వివిధవర్ణక్రమవివిక్తసంచారంబై, గ్రహమండలంబునుంబోలె గురుబుధకవిరాజమిత్రవిరాజితంబై, సంతతక
ల్యాణవేదియుంబోలె వైవాహికోపేతంబై, బలిదానవకరతలంబునుంబోలె సంతతదానవారియుక్తంబై, యొప్పునప్పు
రంబు ప్రవేశించి యందు విశ్వకర్మనిర్మితంబైన యంతఃపురంబున నుండు షోడశసహస్రహర్మ్యంబులందు॥ సీ॥ పటికంపు
కంబముల్ పవడంపుపట్టెలు మరకతరచితముల్ మదిరలమర। వైడూర్యమణిగణావళులును బద్మరాగంబుల మొగడలకాంతు
లొలయ।సజ్జాతివజ్రాలసజ్జాతరుచులతో భాసిల్లు నీలసోపానములును।గరుడపచ్చలవిటంకములును ఘనరుచి వెలసినశశి
కాంత వేదికలును।వరలు మౌక్తికఘటితకవాటములును।విమలస్వర్ణమయ సాలభంజికలును।మించు కలరవ మెసఁగఁ
గ్రీడించు మిథున।లీల నెప్పు కపోతపాలికలు గలిగి॥ గీ॥ చేటికానీకపదతులాకోటిమధుర।నినదభరితంబులు చిరమాణిక్యదీప।
మాలికలు గల్గి చూపట్టు లీలనొక్క।జలజలోచనునిజసౌధతలమునందు॥ గీ॥ కనకకంకణఝణఝణత్కారకలిత। చంద్రబిం
బాననాహస్తజలజఘటిత।చామరోద్ధూతమారుతచలితచికుర।పల్లవునిఁ గృష్ణువల్లవీపల్లవునిని॥ వ॥ మఱియు హాటకనిష్కం
బులట్టులందు వెలుంగొందఁ గంచుకంబులు శిరోవేష్టనంబులుఁ గనకకుండలంబులు ధరియించి సంచరించు కంచుకులును, స

మానవమోహరూపగుణ విలాసవిభ్రమకలితలయిన విలాసినీసహస్రంబులుఁ గొలువఁ గొలువున్న యప్పద్మలోచనుం
గాంచనసింహాసనాసీనుం గాంచెనప్పుండరీకాక్షుండును నారదునింగనుంగొని ప్రత్యుత్థానంబు సేసి యప్పుడు॥ క॥ ముని
వరుపాదాంబుజములు। తనచారుకిరీటమణినితానము సోఁకన్। వినమితుఁడై నిజసింహా। సనమునఁ గూర్చుండఁ బెట్టి సద్వి న
యమునన్॥ క॥ దనపాదకమలతీర్థ। మ్మునలోకములం బవిత్రముగఁ జేయుపురా। తనమౌనిలోకగురుఁడ। మ్మునిపదతీర్థంబు మ
స్తమునధరియించెన్॥ వ॥ ఇట్లు బ్రహ్మణ్యదేవుండును, నరసఖుండును నైన నారాయణుండ శేషతీర్థోపమానంబయిన ము
నీంద్రపాదతీర్థంబుధరియించినవాఁడయి సుధాసారంబులైన మితభాషణంబుల నారదునకిట్లనియె॥ క॥ పపనిపంచినఁ జే
యుదుఁ దాపసవరయనుఁడు నతఁడు దామోదర చి। ద్రూపక భవదవతార। వ్యాపారము దుష్టనిగ్రహార్థము గాదే॥ గీ॥ అఖిల
లోకైకపతివిదయార్ద్రవృత్తివి। విశ్వసంరక్షకుండవు శాశ్వతుఁడవు। వెలయ నేపనియైనఁ గావింతుననుట। యార్తబంధుండ
విదినీకునద్భుతంబె॥ గీ॥ అబ్జసంభవహరదేవతార్చనీయ। భూరిసంసారసాగరోత్తారణంబు। నవ్యయానందమోక్షదాయక
మునైన। నీపదధ్యానమాత్మలో నిలుపనీవె॥ వ॥ అనియభ్యర్థించి యద్దేవునివలనఁ బ్రసన్నతవడసి తన్మందిరంబు వెడలి ముని
వరుండమ్మహాత్ముని యోగమాయాప్రభావంబు దెలియంగోరి వేఱొకచంద్రబింబాననాగేహంబునకుం జని యందు నె
త్తమాడుచున్న పురుషోత్తము నుద్ధవసహితుంగని యద్భుతంబు నొందుచు నచటనతనిచేత సత్కృతుండై యచ్చోటు వాసి
చని॥ క॥ మునివరుఁడు గాంచె నొండొక। వనజాయతనేత్రి నిజనివాసంబున నం। దనయుతుఁ జిష్ణుసహిష్ణు। న్వినుతగుణాలంక
రిష్ణువిష్ణుం గృష్ణున్॥ క॥ నారదుఁడటఁ జనికనెనొక। వారిజముఖియింటనున్నవాని మురారిన్। హారిన్ దానవకులసం। హారిన్న
మలామనోవిహారిన్ శౌరిన్॥ వ॥ ఇట్లు కనుంగొనుచునుండ నొక్కయెడ నమ్మునీంద్రునకు ముకుందుండు ప్రత్యుత్థానంబు
చేసి మునీంద్రా సంపూర్ణకాములైన మిమ్మునపూర్ణులమైనయేమేమిటఁ బరితృప్తి నొందం జేయఁగలవారము భవదీయద
ర్శనంబున నిఖిలశోభనంబులనందెదమని ప్రియపూర్వకంబుగాఁ బలికిన నానందనందను మాటలకు నానందకందళితహృద
యారవిందుండును, మందస్మితసుందరవదనారవిందుండును నగుచు నారదుండు వెండియుం జని॥ క॥ అనఘాత్ముఁడు గనుఁగొ
నెమొక। వనితామణిమందిరమున వనకేళీసం। జనితానందుని ననిమిష। వినమితచరణారవిందు విభు గోవిందున్॥ క॥ పరమేష్ఠి
సుతుఁడుగనెనొక। తరుణీభవనంబునందుఁ దనుఁ దానమనోం। బురుహమునఁ దలఁచుచుండెడి। నరకాసురదమను శూరుసం
దనుమారున్॥ మఱియునుం జని చని॥ సీ॥ ఒకచోట నుచితసంధ్యోపాసనాసక్తు నొకచోటఁ బౌరాణికోక్తికలితు। నొకచోటఁ
బంచయజ్ఞోచితకర్ముని నొకచోట నమృతోపయోగలోలు। నొకచోట మజ్జనోద్యోగానుషక్తుని నొకచోట దివ్యభూషోజ్జ్వ
లాంగు। నొకచోట ధేనుదానోత్కలితాత్ముని నొకచోట నిజసుతప్రకరయుక్తు। నొకచోటను గానవినోదచిత్తు। నొక్క
చోటను జలకేళియుతవిహారు। నొక్కచోటను సన్మంచకోపయుక్తు। నొక్కచో బలభద్రుతోఁ జొక్కుచుండు॥ మఱియును॥
సీ॥ సకలార్థసంవేదియొకయింటిలోపలఁ జెలువతో ముచ్చటలెప్పుచుండు। విపులయశోనిధి వేఱొక్కయింటిలో సరసిజా
ననఁ గూడి సరసమాడుఁ। బుండరీకాక్షుండు నొండొకయింటిలోఁ దరుణికి హారవల్లరులు గ్రువ్వుఁ। గరుణాపయోనిధి మఱి
యొకయింటిలోఁ జెలిఁ గూడి విడియము సేయుచుండు। వికచకమలనయనుఁ డొకయింటిలో నవ్వుఁ। బ్రవిమలాత్ముఁ డొకటఁ
బాడుచుండు। యోగిజనవిధేయుఁ డొకయింట సుఖగోష్ఠి। సలుపు ననఘుఁ డొకటఁ జెలఁగుచుండు॥ ఇట్లు చూచుచుం జని చని॥
క॥ చతురాననందనుఁడం। చితమతి సని కాంచె నొక్కచెలి గేహమునన్। క్రతుకర్మాచరణుని నా। శ్రితభయహరణుని సు
రేంద్ర సేవితచరణున్॥ క॥ వృత్రారినుతుని బరమప। విత్రుని నారదుఁడు గాంచె వేఱొకయింటం। బుత్రకపౌత్రకదుహితృ
కళత్రసమేతుని ననంతులక్షణవంతున్॥ క॥ సుందరమగు నొకసుందరి। మందిరమునఁ బద్మభవకుమారుఁడు గాంచె। న్నంద
తనందున్సుజనా। నందున్గోవిందు నుతసనందు ముకుందున్॥ క॥ జలజభవభవుఁడు గనెనొక। నలినాక్షినివాసమందు నతభ
ద్రేభున్। జలదాభున్ గతలోభున్। నలకాళిజితద్విరేఫు నంబుజనాభున్॥ మ॥ ఒకయింటన్ గజవాజిరోహకుఁడునై యొ
క్కింటభంజానుఁడై। సకలాత్ముండు పరుండు షోడశసహస్రస్త్రీనివాసంబుల। న్నొకచోఁ టింటను దప్పకుండ నిజమాయో
త్సాహుఁడై యుండన। య్యకలంకుం బరమున్ మహాపురుషు బ్రహ్మణ్యున్నతాజ్ఞానసున్॥ క॥ అస్తోకచరితు నమితస। మస్తసు
ధాహారు వేదమస్తకతలవి। న్యస్తపదాంబుజయుగళు న। పాస్తాశ్రితనిఖిలపాపుఁ బరమున ననంతున్॥ గీ॥ పరమభాగవతుఁడు
పరమేష్ఠితనయుండు। మనుజలీలఁ జెందిమహితసౌఖ్య। చిత్తుఁడైనయాహృషీకేశుయోగమా। యాప్రభావమునకు నా
త్మనలరి॥ క॥ మాయారెహరిహరివరదయ। మేయగుణా యనుచు నాత్మ మెచ్చి మునీంద్రుం। డాయదునాయకు సుజనవి। ధే
యునకిట్లనియె దేవ త్రిజగములందున్॥ క॥ నీమాయఁ దెలియువారలె। తామరసాసనసురేంద్రతాపసులైనన్ ధీమంతులు ని

జభక్తిసుధామాధుర్యమునఁ బొదలుధన్యులు దక్కన్॥ క॥ అనిహర్షించుచు మునీంద్రునేఁ బనివినియెన్ సనిఖిలలోకపావనమును స
జ్జనహితమై చనుమీకీర్తనముఖలజగంబులందుఁ దగ నెఱిఁగింతున్॥ క॥ అనితద్వచనసుధాసేచనమున ముదితాత్ముఁడగుచు
సంయమిచిత్తంబునఁ దన్మూర్తిన్ వగనిడు కొనిచని యెనుహరిను తైకగుణయుతుఁడగుచున్॥ క॥ ఈపగిదిలోకసంతతమతి నా
పరమేశ్వరుఁడు మానవాకృతిఁ ద్రిజగద్దీపితచారిత్రుఁడు బహురూపములం బొందెసుందరులనరనాథా॥ చ॥ అనిహరియి
ట్లుషోడశసహస్రవధూమణులన్ బ్రియంబున న్మనసిజకేళిఁ దేల్చినయమానుషలీలనమగ్రభక్తితోఁ బనినఁబరించినన్గలు
సువిష్ణుపదాంబుజభక్తియున్మహాధనపశుపుత్రమిత్రవనితాముఖసౌఖ్యములున్న రేశ్వరా॥ వ॥ అని చెప్పి యప్పారాశర్య

⟶ శ్రీ జరాసంధభీతులయిన రాజులపంపున విప్రుండు కృష్ణసన్నిధికి నేతెంచి విజ్ఞాపనము చేయుట. శ్రీ ⟵

నందనుండభిమన్యునందనునకిట్లనియె-నాదివసాగమసమయంబునఁ బద్మబాంధవాగమనంబు గమలినీలోకంబునకు మును
కలుగ నెఱింగించు చందంబునం గలహంససారసరథాంగముఖజలవిహంగంబుల రవంబులు చెలంగ నరుణోదయంబున
మంగళపాఠకసంగీతమృదుమధురగాననినదంబును, లలితమృదంగవీణావేణునినాదంబును, వీతేర మేలుకని తనచిత్తంబు
నఁ జిదానందమయుం బరమాత్ము నవ్యయు నవికారు నద్వితీయు నజిశు ననంతు నచ్యుతు నమేయు నాద్యంతవిహీనుఁ బరమ
బ్రహ్మంబునైన తన్నుం దా నెక్కయించుక చింతించి యనంతరంబ విరోధిరాజన్యనయనకల్హారంబులు ముకుళింప భక్తజనన
యనకమలంబులు వికసింప నిరస్తనిఖిలదోషాంధకారుండై నగోవిందుండు మొగిచిన లోచనసరోజంబులు వికసింపంజే
యుచుఁ దల్పంబుడిగ్గి చనుదెంచి యంత॥ సీ॥ మలయజకర్పూరమహితవాసితహేమకలశోదకంబులఁ జలకమాడి। నవ్యలస
న్మృదుదివ్యవస్త్రంబులు వలనొప్ప రింగులువారఁగట్టి। మకరకుండలహారమంజీరకేయూరవలయాదిభూషణావలులుదా
ల్చి। ఘనసారకస్తూరికాహరిచందనమిళితపంకము మేననలరనలఁది। సుహితసౌరభయుతకుసుమములు మఱిమి। పొసఁగ
ఱూపైనశృంగారరసమనంగ। మూర్తిఁగైకొన్నకరుణాసముద్రుఁ డనఁగ। రమణనొప్పుచు లలితదర్పణము చూచి॥ గీ॥ కడఁగి
సారథి దెచ్చిన కనకరథము। సాత్యకిహితప్రియోద్ధవసహితుఁడగుచు। నెక్కి నిజకాంతి దిక్కులఁ బికటిల్లఁ। బూర్వగిరిఁ
దోఁచుభానునిఁ బోలి వెలిఁగె॥ సీ॥ అభినవనిజమూర్తి యంతఃపురాంగనానయనాబ్జములకు నానందమొదవ। సలలితముఖ
చంద్రచంద్రికాతతి పౌరజనచకోరములకుత్సవము సేయ। మహనీయకాంచనమణిమయభూషణదీప్తులు దిక్కులఁ దేజరి
ల్ల। నల్లనల్లన వచ్చి యరదంబు వెసడిగ్గి హలకులిశాంకుశజలజకలశ। లలితరేఖలు ధరణి నలంకరింప। నుద్ధవుని హస్తతలమూ
నియొయ్యనఁ జని। మహితగతి దేవతాసభామధ్యమమున। రుచిరసింహాసనమునఁ గూర్చుండె నెలమి॥ చ॥ అతివిభవంబునం
దనరియాత్మతనుద్యుతి దేజరిల్లఁగా। హితులు పురోహితుల్వసుమతీశులు మిత్రులు బాంధవుల్ బుధు। ల్సుతులును మాగధు
ల్కవులు సూతులు మంత్రులు భృత్యులున్ సభా। స్థితిఁ గొలువంగ నొప్పెను డుసేవితుఁడైన సుధాంశుఁడోయనన్॥ క॥ కరుణా
ర్ద్రదృష్టిఁ బ్రజలం। బరిరక్షించుచు వివేకభావకళాచా। తురి మెఱసి యిష్టగోష్ఠిం। బరమానందమున రాజ్యభారకుఁడగు
చున్॥ వ॥ ఇవ్విధంబునం బ్రతిదివసంబునుండ నెక్కనాఁడపూర్వదర్శనుండైన భూసురుండొక్కరుండు చనుదెంచి సభా
స్థానంబునం గొలువున్న ముకుందునిం బొడఁగని దండప్రణామం బాచరించి వినయంబునఁ గరంబులు మొగిచి యిట్లనియె॥
క॥ కంజవిలోచన దానవభంజన యోగీంద్రవిమలభావనసద్బో। ధాంజనదృష్టినిదర్శన। రంజితశుభమూర్తి కృష్ణ రామావ
రజా॥ గీ॥ అవధరింపు జరాసంధుఁ డతులబలిమిఁ। దనకు మ్రొక్కనిధారుణీధవుల నెల్ల। వెదకి తెప్పించి యిరువది వేలనాఁకఁ।
బెట్టినాఁడు గిరివ్రజపట్టణమున॥ గీ॥ వారుపుత్తేర వచ్చినవాఁడ నేను। నరవరోత్తమ నృపుల విన్నపము గాఁగ। విన్నవించెద నా
మాటవినినమీఁద। ననఘ నీదయవారి భాగ్యంబు కొలఁది॥ అని ధరాధిపుల విన్నపంబు గా నిట్లనియె॥ ఉ॥ వారిజనాభ భక్తజన
వత్సల మత్తను దాసురేంద్రసం। హారసరోరుహాననపురారిముఖామరవంద్యపాదపం। కేరుహ సర్వలోకపరికీర్తితదివ్యమ
హాప్రభావసం। సారవిదూరనందతనుజాతరమాహృదయేశమాధవా॥ గీ॥ ఆర్తజనులనమ్మున నరసి రక్షించుమ। హాత్మభక్త
జనభయాపహరణ। నిన్ను మదినుతించి నీకు మ్రొక్కెదము నీ। చరణయుగము మాకు శరణమనఘ॥ క॥ బలియుర దండింపఁగ
దుర్బలుర ననురక్షింప జగతిపై నిజలీలా। కలితుఁడవై యుగయుగమున। నలవడ నుదయింతు కాదె యభవ యనంతా॥ క॥ నీమదిఁ
దోఁపని యర్థం। బీమేదినియందుఁ గలదె యీశ్వర భక్తస్తోమసురభూజ త్రిజగ। త్క్షేమంకర దీనరక్షఁ జేయు మురారీ॥ క॥ నీ
పంపు సేయకుండఁగ। నాపద్మభవాదిసురలకైనను వశమే। శ్రీపతి శరణాగతులం। జేపట్టి నిరోధము డుగఁ జేయుము కృష్ణా॥
క॥ అభవుఁడవయ్యును జగతిం। బ్రభవించుట లీలగాక భవమొందుటయే। ప్రభువులకుఁ బ్రభుఁడవు మము। సభయాత్ముల నర
సి కావఁ జను నార్తిహరా॥ క॥ కదనమున నీభుజావళి। కెదురింపఁగలేక పాఱఁడే విక్రమసం। పద చెడిఁగ జరాసంధుఁడు। పదు

నేనిమిదిమార్గ్లధరణీపాలురునవ్వ ॥వ॥ఇట్లుతనపడినబన్నములందలంపక సింహంబుసమదదంతావళంబులనరికట్టి కారించుచందంబునమమ్ముం జెఱంబెట్టిబాధించుచున్నయప్పాపాత్మునిమర్దించికారాగృహవాసబద్ధులమగు మానిర్బంధంబులంబాపిసుతదారమిత్రవర్గంబులంగూర్చియనన్యశరణ్యులమైనమమ్మురక్షింపుమునివిన్నవించిరని బ్రాహ్మణుండువిన్న

శ్రీ నారదుండు శ్రీకృష్ణునివద్దికేతెంచిధర్మరాజుచేయురాజసూయమును నెరవేర్పుమని చెప్పుట. శ్రీ

పంబుసేయునవసరంబున॥సీ॥శారదచంద్రికాసారంగరుచితోడజడముడికెంపుచేఁజఱచినవ్వ। శరదంబుదావృతసౌదామనీలతాశోభఁగాంచనకటిసూత్రములగ।లలితపూర్ణేందుమండలకలంకముగతిమృదుమృగాజినరుచిమించుఁజూపఁ। కల్పశాఖాగ్రసంగతపుష్పగుచ్ఛంబులీలఁగేలనునతుమాలికమర।భూరిపుణ్యనదీతోయపూరణమునఁ। దగుకమండలువొక్కహస్తమునఁదనర। వెల్లజన్నిదములుతశోభిల్లవచ్చె।నారదుండువివేకవిశారదుండు॥క॥చనుదెంచెనట్లుమునినిజ। తేనుకాంతులనఖిలదిగ్వితానము వెలుఁగ।న్వనజాప్తుఁబోలినయ్యాదు।జనములుగృష్ణుండు లేచిసంప్రీతి మెయిన్॥క॥వినయమునమ్రొక్కికనకా।సనమునఁగూర్చుండఁబెట్టిసముచితవివిధా।ర్చనములఁదనిపిమురాంతకుఁ।డనియెన్వినయంబుఁదోఁపనమ్మునితోడన్॥గీ॥ఎచ్చటనయుండివచ్చితిరిచ్చోటునకు।నఖిలలోకైకసంచారులనుటఁజేసి।యీరెఱుంగనియర్థంబునిఖిలమందు।నఱయలేదంత్రుమిమ్మొకఁడడుగవలయు॥ గీ॥ పాండునందనులిప్పుడేపగిదినేచట। నున్నవారలోయెఱిఁగింపుఁడన్నమౌని।గరసరోజాతములుమోడ్చికడఁకతోడఁ।బలికెఁగసులాతఁజూచిసద్భక్తిమెఱసి॥వ॥ దేవానీవువిశ్వనిర్మాణకర్తవైమాయివైసకలకార్యోత్పాదనాదిశక్తియుక్తుండవైపావనుండవైపావకుండుదారువులందునంతర్హితప్రకాశుండైయున్నచందంబునవర్తించుచున్ననీమదురత్యయంబైనమాయాశతంబులఁబెక్కుమార్గ్లపొడగంటి-నదియు నాకద్భుతంబుగాదదియునుంగాకనీసంకల్పంబునజగంబుద్భవంబైభవత్పరతంత్రంబగునట్టినీకిష్టంబైనవస్తువుసాధుతరంబుగాఁదెలియనెవ్వండుసమర్థుండేపదార్థంబుప్రమాణమూలంబైనందోఁచునదియునులోకవిచక్షుణుండవైననీదురూపంబునకతీయునుముక్తిమార్గంబునెఱుంగకసంసారపరవశులైనజీవులమాయాంధకారంబునివర్తింపఁజేయసమర్థంబగునీదివ్యలీలావతారంబులంగలుగుకీర్తియనుప్రదీపంబుప్రజ్వలింపంజేసికృపసేయునట్టి నీకునమస్కరించెద నదిగావుననీప్రపంచంబుననీవెఱుంగనియర్థంబుగలదేయనికృష్ణునకునారదుండిట్లనియె॥సీ॥అయినన్నువినుపింతునవధరింపుము దేవపాండుతనూజుండుపారమేష్ఠ్య।కామానుమోదియైకావింపఁగలఁడుసద్రాజసూయమహాధ్వరంబువేడ్క। శవణింపలోకవిడంబనార్థముగాకపరికింపఁదనకాత్మబాంధవుఁడవు। భక్తవత్సలుఁడవుపరమపూరుషుఁడవుయజ్ఞరక్షకుఁడవుయజ్ఞభోక్త।వసుభవత్సేవచాలచేసుగతినడయ।నైననీమేనబావధర్మాత్మజుండు।నతనియజ్ఞంబురక్షింపనంబుజాక్ష।వలయుపిచ్చేయుమసుమతిచ్చేయుమచటికివలనుమెఱసి॥క॥నీపేరువినినసెడివినఁ।బాపంబులుమాసిపోవుఁబద్మాక్షజగ।ద్దీపకనీదర్శనమున। నేపారవెభక్తజనులకిహపరసుఖముల్ ॥మ॥భవదీయోజ్జ్వలకీర్తిదిగ్వితతులన్భాసిల్లుయుష్మత్పదో। ద్భవనైర్మల్యజలంబులుత్కలికఁబాతాళంబునంబాలుభో।గవతీనామమునందనర్చిధరణింగంగానదీరూపమై। దివిమందాకినియైజగత్త్రయమునందీపించుఁగాదేహరీ॥క॥ఆముఖవేళసమస్తధ।రామండలిఁగల్గుమేటిరాజులుమాని।స్తోమంబునుభవదీయమ।హామహిమముఁజూడసగాదేహరీ॥క॥కలరనిచెప్పిననమ్ముని।పలుకులకున్మదము నొందిపంకజనాభుం। డెలనవ్వు మొగమునకుఁజెలు।వ్వొత్తాగ్రతఁబొందన్॥

శ్రీ శ్రీకృష్ణుండుద్ధవునియాలోచనచొప్పునధర్మరాజుపాలికిఁబోవుట. శ్రీ

॥క॥ఉద్ధవమహితవివేకస।మిద్ధవచోవిభవకార్యమేగతినడుచున్। వృద్ధవరానువోలయఁగఁబాటించియుద్ధవునకిట్లనియెన్॥గీ॥అనఘచారిత్రనీవునాయక్షియుగము। వంటివాఁడవుమనకునవమతంబుగ।బోద్ధవ్యముగాఁగఁజెప్పుపురుషనిధానా॥గీ॥అనఘచారిత్రనీవునాయక్షియుగము ...

తబహులార్థసాధనంబగుననిపలికిన నారదుండును యాదవజనంబులును సభికులునుం బొగడిరంత॥ సీ॥ తరలవిచిత్రకస్థగిత
ప్రభావళిఁదనరారుగరుడకేతనము వెలుఁగఁ। గాంచనచక్రసంగతఘంటికాఘణఘణనినాదమునదిక్కరులు బెదర। సల
లితమేఘపుష్పకవలాహకసైన్యసుగ్రీవతురగవిస్ఫురణదనర। బాలసూర్యప్రభాభాసమానద్యుతిదిగ్వితానంబులఁదీఁటు
కొనఁగఁ। బ్రకటరుచి నెప్ప లేరుదారకుఁడు దేర। నెక్కి వెడలెడునపుడు పెంపెనయఁ జెలఁగె। శంఖకాహళపటహనిస్సాణ
డిండిమాదిరవములుభరితదిగంతములుగ॥ క॥ నను జేశ్వరునకుఁదాలాంకునకును గురువృద్ధజనులకును మ్రొక్కి ప్రియం
బుననను పఁగాంచనస్యందన సామజవాజిభటకదంబము గొలువ ॥ గీ॥ వందిమాగధసూతులై వారరవము। వసుమతీసుర
కోటిదీవనల మ్రోఁత। యనుగమింపంగ సతులు సౌధాగ్రశిఖర। జాలములనుండి ముత్యాలసేసలాలుక॥ క॥ లీలం జనికృష్ణుఁడు
వాహ్యాళిన్నవకుసుమఫలభరానతశాఖా। లోలఘనసారసాలర। సాలవనస్థలమునందుఁ జతురతవిడిసెన్॥ వ॥ అట్టియెడ స
రోజనాభుశుద్ధాంతకాంతాజనంబులు॥ సీ॥ వికచమరందనవీనసౌరభలసన్మందారకుసుమదామములుమఱిమి। చారుసు
గంధకస్తూరికాఘనసారమిళితచందనపంక మెలమినలఁది। కనకకుండలకనత్కంకణనూపురముద్రికాభూషణములుధ
రించి। యంచితముక్తాఫలాంచలమృదులదివ్యాంబరములు చెలువారఁగట్టి। యర్ధచంద్రుని నెకసక్కెమాడునట్టి। యలికఫ
లకములందిలకములలరఁదీర్చి। పెంపుదీపింపనుడురాజబింబముఖులు। నవచతుర్విధశృంగారమవధరించి॥ గీ॥ జలజలోచనుకడ
కునుత్కలికతోడ। దనరుశిబికంబు లెక్కినందనులుఁదామ। గడఁక నేతేరఫణిహారజనులు వేత్ర। కలితులై పౌరులను నెడ
గలుగజడియ॥ క॥ అసమాస్త్రుండుపులుఁగడిగిన। కుసుమాస్త్రములఁ బరిహసించు కోమలతనువుల్। మిసమిస మెఱుఁగవేశ్యా
వినరముదాసీజనంబువిభవ మెలర్పన్॥ గీ॥ హరుల వేసడములఁ గరులను నెక్కి తో। నలును దేరబహువిధాయుధములు। దా
ల్చిసుభటకోటితగిలిరానంతనిపు। రాంగనలు సితాంబుజాక్షుకడకు॥ అంత॥ క॥ నారదుఁ నిమాధవుఁడున। తారంబునవీఁ
డుకొలుపనతఁడు సుహృదయాంభోరుహమునఁగృష్ణునకును। వారక మ్రొక్కుచును వెసదివంబునకరిగెన్॥ క॥ నరవరుల
దూతయునుమురహరుచేనభయప్రదానమందిధరిత్రీ। వరులకడ కేఁగిపద్మో। దరువచనము సెప్పి సమ్మదంబునఁ దేల్చెన్॥
వ॥ అంతఁ గృష్ణుండు నిజకాంతాతనయబంధుసుహృజ్జనసమేతుండై కదలిచనునెడ॥ చ॥ కటపటరత్నకంబళనికాయకుటీర
ములుల్లసిల్లను। తత్కటపటుచామరధ్వజపతాకకిరీటసితాతపత్రవి। స్ఫుటఘనహేతిదీధితినభోమణిఁగప్పఁగఁదూర్యఘో
షములచ్చటులతిమింగిలోర్మిరవసాగరఘోషమునాక్రమింపఁగన్॥ క॥ కరిహరిరథసుభటసముత్కరములు సేవింపమురవి
దారుఁడుగడచెన్। సరిదుపవనదుర్గసరో। వరజనపదపురపుళిందవనగోష్ఠములన్॥ వ॥ ఇట్లు గడచి చనుచు నానర్తకసౌవీరమ
రుదేశంబులు దాఁటి, యిందుమతినిదర్శించి, దృషద్వతినుత్తరించి, సరస్వతీనది డాఁటి, పాంచాలమత్స్యవిషయంబులలోను

——శ్రీ పాండవులు శ్రీకృష్ణునెదుర్కొనిదోడ్కొనిపోవుట. శ్రీ——

గాఁజనిచనియింద్రప్రస్థనగరంబుడాయంజనితత్పురోపకంఠవనంబున విడిసిన॥ క॥ హరిరాక నెఱిఁగి ధర్మజుఁ। డఱలేనిము
దంబుతోడననుజులుబంధుల్। గురుజనసచివపురోహిత। పరిచారకకరిరథాశ్వభటయుతుఁడగుచున్॥ క॥ చిందములు మొఱ
యఁగాయక। బృందంబులనుతులు సెవులబెరయఁగభక్తిన్। డెందమునదగులఁగఁబరమా। నందంబునహరి నెదుర్కొనఁగఁజను
దెంచెన్॥ వ॥ అట్లు చనుదెంచి ధర్మనందనుండు సమాగతుండైన సరోజనాభునిం బెద్దతడవు గాఢాలింగనంబు చేసి రోమాం
చకంచుకితశరీరుండై యానందబాష్పధారాసిక్తకపోలుండై నిర్భరానందకందళితహృదయారవిందుండై బాహ్యంబును
అచియుండెనప్పుడుహరి వాయునందనవాసవతనూభవులం గౌఁగిటం జేర్చి సమ్మదంబందిమాద్రేయులు దండప్రణామంబు
లాచరించిన సత్కరించి యప్పుండరీకాక్షుండు విప్రవృద్ధజనంబులకును నమస్కారంబులు సేసి వారలుగావించు వివిధార్చన
లంబరితుష్టుండై కేకయసృంజయాదిభూవిభులమన్నించి సూతమాగధాదులక నేకపదార్థంబులొసంగి చతురంగబలస
మేతుండై వివిధమణితోరణాదివిచిత్రాలంకృతంబునతివైభవోపేతంబునైనపురంబు ప్రవేశించి రాజమార్గంబునం జను
చుండఁ బౌరకామినులట్టియెడ॥ సీ॥ కొఱ నెలపైఁదోఁచు నిరులు నాఁ జెలు వొందినొసలిపైఁగురులుతుంపెసలుగునియ। హాట
కమణిమయతాటంకరోచులు గండభాగంబునఁ గంతులిడఁగ। స్ఫురితవిద్రుమనిభాధరబింబరుచితోడదరహాసచంద్రికసర
సమాడ। నెుండొంటితోరాయు నుత్తుంగకుచకుంభములు మొగంబులకును బుటము లెగయ। బడుగునడుములువడకంగనడు
గులిడుచు। రవమునుట్టెలుమణినూపురములు మెఱయఁ। బొల్పుకచబంధములు భుజంబులనటింపఁ। బమ్మెదలువీడియాడ
సంభ్రమముతోడ॥ వ॥ అట్లు కృష్ణసందర్శనకుతూహలపరస్పరాహూయమానలై గురుపతిసుతబంధుజనంబులు వారింప
నతిక్రమించి సమున్నతభర్మహర్మ్యశిఖరాగ్రంబులెక్కి కృష్ణుం జూచి తమలోనిట్లనిరి॥ సీ॥ విశ్వగర్భుండు నా వెలయు వే

ల్పిలయశోదానందములకుఁ బ్రియసూనుఁడయ్యె। బ్రహ్మాదిసురులకు భావింపఁగా రాని బ్రహ్మంబు గోపాలబాలుఁడయ్యె। వే
దశాస్త్రంబులు వెదకి కానఁగలేనిగట్టి వ్రేతలరోలఁ గట్టువడియె। దివిజులకమృతంబు దివిరియిచ్చినభక్తసులభుండు నవనీ
తచోరుఁడయ్యె। నెనయఁగనలాసతికిఁ జిత్తమిూనివేల్పు। గొల్లయిల్లాండ్రయుల్లములు వల్లవింపఁ జేసెననికామినులు సౌ
ధశిఖరములను గూడితమలోనముచ్చటలాడిరధిప॥ మఱియును॥ సీ॥ గోపాలబాలురఁ గూడియాడెడినాఁడు వ్రేపల్లెలోప
లనేపురేఁగి। చల్లలమ్మఁగఁబోవుపడుతులకొంగులువట్టి మెలుఁగుచెక్కిళ్ల పైమీఁటిమీఁటి। కలికిమైముద్దాడఁగౌఁగిటఁజేర్చిన
పూఁబోఁడికుచములుపుడికిపుడికి। పాయనియనురక్తి డాయఁజీటినయింతియధరసుధారసంబానియాని। యమసమాధిస
రాష్టాంగయోగయుక్తులైనయోగీశ్వరులుగాననట్టిజెట్టి। వల్లవీజనవకల్పవల్లియయ్యె। ననుచుఁ బొగడిరి కృష్ణునయ్యాబ్జ
ముఖులు॥ వ॥ అనియిబ్భంగి సరోజలోచనలు సౌధాగ్రంబులందుండియ వ్వనజాతాక్షునిదివ్యమూర్తిఁ బహుభావంబులను
గీలించి సం।జనితానందరసాబ్ధిమగ్నలగుచు సంప్రీతిఁదద్భువ్యక్తి। రత్నలైచల్లిరి నవ్యలాజములు మందారప్రసూనావలుల్॥
వ॥ తదనంతరంబున శోభనపదార్థంబులు గొనివచ్చి ధరామరధరావరవణిక్పుంగవులు దామోదరునకుఁ గానుకలు దెచ్చి స
మర్పించిరి- పుణ్యాంగనాజనంబులు పసిండిపళ్లెరంబులఁ గర్పూరనీరాజనంబులు నివాళింపనంత నిపురంబు సొత్తెంచెనం
తఁ గుంతిభోజనందనయుం గృష్ణునిం గని పర్యంకంబు డిగ్గి కౌఁగిలింపనాయదువల్లభుండు మేనత్తకు దండప్రణామంబాచరిం
చెఁ బాంచాలియు ముకుందునకునభివందనంబొనరించెనంతఁ గుంతి పంపున గోవిందుభామినులకు రుక్మిణి మొదలగువారికి
గంధాక్షతకుసుమతాంబూలంబులిడి బలితమకూల మణిభూషణంబులం బూజించె యుధిష్ఠిరుండును గమలనయనుసవధూ
జనులననుగతబంధుమిత్రపుత్రసచివపురోహితపరిచారికానికరంబుల నుచితంబులగుస్థలంబుల విడియించి పనియమించి దిన
దినప్రవర్ధమానాభినవవివిధోపచారంబులు గావించెనంత॥ క॥ హరియు యుధిష్ఠిరు సముచిత। పరిచర్యలకాత్మనలరి పా

శ్రీ ధర్మరాజు శ్రీకృష్ణునియాలోచన చొప్పున దిగ్విజయార్థము గాభీమాదులఁ బంపుట.

ర్థుఁడు దానుఁ। సరసవిహారక్రియలను। సురుచిరగతిఁ గొన్నినెలలు సుఖముండె నృపా॥ అంత॥ సీ॥ ధరణీశ
యొకనాఁడు ధర్మతనూజుఁడు ప్రవిమలనిజసభాభవనమందు। హితులుమంత్రులుపురోహితులును సుతులును మిత్రులు
బంధువుల్ క్షత్రవరులు। పరిచారకులు సూతపాఠకకవిబుధవరులును మునులును వరుసఁ గొలువఁ। జిరలీలనవరత్నసింహాస
నస్థుఁడై కొలువుండి వినతుఁడై నలిననాభు। భువనరక్షణదక్షునచ్యుతచరిత్రు। యమకులేశ్వరుమురదైత్యమదవిభేది।
నాప్తునయవేదిఁ జతురుపాయప్రవీణుఁ। జూచియిట్లని పలికెనస్తోకచరిత॥ గీ॥ అనఘచారిత్ర రాజసూయాధ్వరం
బు। నెమ్మిఁ గావించు వేడుక నెమ్మనమున। నెనయుచున్నది యది నిర్వహింపనీవ। కాక నాకాత్మబంధువుల్గలరె యొరులు॥
ఉ॥ ఎవ్వరు నీపదాంబుజము లెప్పుడు గొల్తురు భక్తినిష్ఠులై। యెవ్వరు నిన్నుఁ బ్రేమ నుతియింతురు భూరివివేకశాలులై। య
వ్విమలాత్ములందు మురదంచితశోభననిత్యసౌఖ్యముల్। నివ్వటిలంగఁ గృష్ణ నిను నేర్చి భజించిన జిత్తవోపునే॥ వ॥ అనినఁ
గృష్ణుండు ధర్మనందనునకిట్లనియె॥ చ॥ నయగుణశాలి పాండునృపనందన నీతలఁపొప్పు నీక్రతుక్రియ ముని దేవతా పితృసు
కృత్యము నైనిఖలోగ్రశాత్రవక్షయమును బాంధవప్రియముసంచితపుణ్యము నిత్యకీర్తియున్। జయమును గల్గుదీనఁ గురుస
త్తమ వేగ నుపక్రమింపుమా॥ క॥ మనుచరితనీసహోదరులనుపమదివ్యాస్త్రవేదులాహవభూమిన్। జనకిననైరిన్నృ
పాలురఁ। దునుమఁగఁ జాలుదురు శౌర్యదుర్దమభంగిన్॥ క॥ గెలువుము విమతనృపాలుర। వెలయుము బుధవినుతమైనవిశ్రు
తకీర్తి। నిల్పుము నిఖిలధరామండలి నిభవచ్ఛాసనము దృఢంబుగఁ జెల్లన్॥ క॥ నీపంపుకార్యమొరులం। జూపక నేఁ జేయని
న్నుఁ జుట్టనవ్రేలన్। జూపఁగవచ్చునె సకలధ। రాపతులకు నీకుఁ జేయరానిది గలదే॥ కావున॥ క॥ విమలమతిఁ బట్టిముఖరా। జసు
నకుఁ దెప్పింపవలయుసంభారంబుల్। సమకూర్పుము నీయనుజుల। సమదగతిం బంపు నిఖిలశత్రుల గెల్వన్॥ క॥ అనుమాటలు
విని కుంతీ। తనయుఁడు మోదమును బొంది తామరసాక్షున్। వినుతించి శౌర్యకలితుల। ననుజుల దెసఁ జూచి పలికె హర్షముతో
డన్॥ క॥ సృంజయభూపాలకులును। కుంజరరథవాజిసుభటకోటులు నినుఁగొ। ల్వం జనుమని సహదేవుని। నంజక పొమ్మనియె
దక్షిణాశ జయింపన్॥ క॥ ప్రకటచతుర్విధసేనా। ప్రకరంబులు గొలువఁ బంచెఁ బడమటిదిశకు। న్నకులున్ దళితరిపుభూపకు
లున్నార్యంబు మెఱసి పార్థివముఖ్యా॥ క॥ దుర్జనభంజను శౌర్యో। పార్జితవిజయప్రకాండు సాహసనిపుణు। న్నర్జుననమహిత
యశోనిధి। నర్జునునుత్తరపుదిశకు ననిపె నరేంద్రా॥ గీ॥ మహితశౌర్యనిధులు మత్స్యకేకయభద్ర। భూతలేంద్రబలసమేత
ముగను। దర్పమొప్పఁబంపెఁ దూర్పుదిక్కునకును। ద్దామనిహతవైరిధాముభీము॥ చ॥ పనిచిన వారలేఁగి ఘనబాహుపరాక్ర
మవిక్రమంబులన్। ననుపమశౌర్యులైన చతురంతమహీశుల నోర్చి కప్పముల్। గనకవినూత్నరత్నతురగప్రముఖాఖిల

స్తుజాతము|గ్లానిచను దెంచిధర్మజునకున్ బ్రణమిల్లిరుదాత్తచిత్తులై॥ చ॥తమతమసోయివచ్చినవిధంబులుభూపతులక్షజ
యించుటల్ |గ్రమమునఁ జెప్పనంమలజరాతనయుండరి వెట్టఁడయ్యెనం|చమరవరేణ్యనందనుఁడహంకృతిదక్కఁగవిన్నవిం
చిరన్ యమసుతుఁడూరకుండెవికలాత్మకుఁడై వినియంతఁగృష్ణుఁడున్॥గీ॥ధర్మనందనుఁజూచియుత్కలికతోడఁ|బలికెమా
గధుఁబోరఁజంపఁగనుపాయ| మొకటిగలదెఱుఁగఁ దెలిపెదనుద్ధవుండు|నాకుఁ జెప్పినచందంబునయచరిత్ర॥ చ॥వినుమ
గధేశ్వరుండెపుడువిప్రజనావళియందుభక్తియున్| వినయముగల్గియుండియును వేఁడినచోవృథసేయకిచ్చు నే| పునవిజ
యుండునుంబవనపుత్రుఁడు నేనును బ్రాహ్మణాకృతిన్|జనిరణభిక్షు వేఁడినవశంవదుఁడై యతఁడిచ్చుకోరికల్ ॥అట్టియెడ॥
గీ॥తగిలియప్పుడుమల్లయుద్ధమున వాని|బిలుకుమార్పింపవచ్చునుభీము చేత|ననినధర్మజుఁడిది లెస్సయనినవిప్ర|వేషములుదా

శ్రీకృష్ణభీమార్జునులుజరాసంధునివధింపఁబోవుట.

ల్చియతిగిరివిశదయశులు॥ వ॥అప్డుకృష్ణభీమార్జునులుబ్రాహ్మణ వేషంబులుదాల్చి త్రేతాగ్నులుంబోలెఁ దమశరీర తేజో
విశేషంబులు వెలుంగనతిత్వరితగతింజనిగిరివ్రజపురంబుసొచ్చియందునతిథిపూజలుశ్రద్ధాగరిష్ఠచిత్తుండై కావించుచున్న
జరాసంధునింగనుంగొనియిట్లనిరి॥క॥ధరణీశయతిథిపూజా|పరుఁడవునీవనుచుదిశలఁబలుకఁగవినిమే| మరుదెంచితిమిమ
దీప్సిత|మలసేయకనిమ్ము సువ్రతాచారనిధీ॥క॥అతిథిజనంబులభక్తిన్|సతతముఁబూజించియుచితసత్కారములు|న్నతినడు
పుసుజనులును శా|శ్వతకీర్తులుధరణిఁబడయఁజాలుదురనఘా॥ క॥ పరికింపఁగ దేహంబుఃస్థిరమనినిజబుద్ధిఁదలఁచి చిరతరకీ
ర్తిస్ఫురణన్ బ్రస్తుతి కెక్కని|పురుషుఁడుఃజీవన్మృతుండుఃభూరివివేకా॥క॥ధారుణిలోనవదాన్యుల|కీరానిపదార్థ మొకటి
యొందనుగలదే|కోరినఁదనమేనెముకలు| ధీరుండై యిచ్చెమునుదధీచనవినమే॥క॥అడిగినవ్యర్థ సేయకతన| యొడలాఁక
లిఁగొన్నయెలుకకోఁగిరముగనే|ర్పడనిచ్చికీర్తిఁగనెనని|పుడమిన్మనువినమెయులకపోతముననఘా॥ క॥ఆయింద్రాగ్నులు
శ్యేనక|వాయసరూపములఁదన్నువలఁతిగవేఁడ|న్ధీయుతుఁడై మును శిబితన|కాయము ఛేదించియిచ్చెఁగడువడివినమే॥ గీ॥ధీ
రమతులురంతిదేవహరిశ్చంద్ర|బలులనుంఛవృత్తిబ్రాహ్మణునిని|మున్నుఁ జెప్పవినమెసన్నుతచరితులు|సన్ననైన నేఁడుసు
న్నవారు॥వ॥ అనినవినిజరాసంధుండువారలరూపంబులును మేఘగంభీరభాషణంబులునుగుణకిణాంకంబులునుమహాప్ర
భావంబులునుజూచితనమనంబునవీరలు బ్రాహ్మణవేషధారులై నరాజేంద్రులుగాఁదలంచి యిమ్మహాత్ములుగోరినపదా
ర్థంబకాదుప్రాణంబులేనియునిత్తునదియునుంగాకతొల్లిబలీంద్రుండువిప్రవ్యాజంబుననడిగినవిష్ణుదేవునకునాత్మపదభ్రం
శత్వంబెఱింగియువిచారింపకజగత్త్రియంబునిచ్చికీర్తిపరుండయ్యె- క్షత్రబంధుండనువాఁడు బ్రాహ్మణార్థంబు ప్రాణప
రిత్యాగంబుచేసెనిర్మలంబగుయశంబువడసె-నదిగావుననానిత్యంబైనకాయంబువిచారణీయంబుగాదు-కీర్తివడయుట లె
స్సయనివిచారించియుదారుండై కృష్ణార్జునభీములంగనియిట్లనియె॥ క॥ భూరిగుణులారమీమదిఁ|గోరికెలెఱిఁగింపుఁడేమి
గోరిననైనన్|ధీరతనొసఁగుటయేకా|దారయనాశిరముఁద్రుంచియైననునిత్తున్॥ఉ॥నావుడుకృష్ణుఁడమ్మగధనాథునకిట్ల
నుభూవరేణ్యనీ|భావముసూనృతవ్రతశుభస్థితిఁజెందు టెఱుంగవచ్చెమా| కీవలెనాజిభిక్షమితఁడింద్రతనూభవుఁడేను
పేంద్రుఁడ|న్నావనివీఁడెయిందొకనిఁబైకొనియొక్కటిపోరఁగాఁదగున్॥చ॥ అనవినివాఁడునవ్వియహహావినవింతలువు
ట్టెమున్ననా|న్నని మొనయోర్వఁజాలకభయంబునఁబాఱితనేకమార్గ్లవం| చనమథురాపురిన్విడిచిసాగరమధ్యమునందు
డాఁగవే|వనరుహనాభనీబిరుదువాఁడితనంబులునాకువింతయే॥క॥ఇన్నేలఁ జెప్పమాయలఁ|బన్నినబోవిడువగోపబాలక
బలసం|పన్నునిమాగధభూవరు|నన్నెఱుఁగవెతొల్లినందనందనపోరన్॥ఉ॥కానరణోర్వినన్నెదుఱఁగష్టముగానఁగడంగి
గోత్రభిత్సూనుఁడుభూరిబాహుబలదుర్గముఁడయ్యునుబిన్నయీమరు|త్సూనుఁడుమామకప్రకటదోర్బలశక్తికిఁజూడఁ
మల్లమా|వీనినెదుర్తునంచుఁజెయివీఁచెజరాసుతుఁడుగ్రమూర్తియై॥క॥కరువలిసుతునకునొకభీ|కరగదనిప్పించిమొక్క

శ్రీకృష్ణసహాయుండగుభీముండుజరాసంధునితోయుద్ధము సేయుట.

గదఁదనకేలన్|ధయించినలుపురునుమ|త్సరమున వెలికేఁగియచటసమతలభూమిన్॥సీ॥పర్వతద్వంద్వంబుపాథోధియుగ
ళంబుమృగపతిద్వితయంబువృషభయుగము|పావకద్వయమదంతావళయుగళంబుడలపడువీఁకనుద్దండలీలఁ| గదిసియ
న్యోన్యభీకరగదాహతులనుగ్రంబుగవిస్ఫులింగములు చెదరఁ|గెరలుచుసవ్యదక్షిణమండలభ్రమణములనుసింహచంక్ర
మణములను|గదిసిపాయుచుడాసిడగ్గరుచుమింటి|కెగసిగ్రుంగుచుఁగ్రుంగి వేయెగసిభూమి| వగులనార్చి ఛటఛటోద్భట
మహోగ్ర|ఘనగదాఘట్టనధ్వనిగగనమగల॥అంత॥ మ॥ గదసారించిబృహద్రథాత్మజుఁడుహుంకారప్రఘోషంబు
నన్|జదలల్లాడఁగఁబాదఘట్టనమునన్సర్వంసహాభాగమున్| గదలన్వాయుజు వ్రేసె వ్రేయనతఁడుగ్రక్రోధదీప్తాస్యుఁ

నై యదిరిప్పించి విరోధిమస్తకము వ్రేయ న్వాఁడు పోఁడట్టుచున్॥ చ॥ ⊛మడపక భీమసేనుఁడును మాగధరాజుఁ గడంగి బె
బ్బులుల్ వ్రిడివడు లీలనొండొరుల వీఁపులు మూఁపులును *ప్రకోష్ఠములున్ దుతలూరుజానుజఘనప్రకరంబులు బిట్టు వ్ర
య్యఁగా, విదుసులఁ బోలు పెన్నదలఁ బెట్టుగ వ్రేయుచుఁ జాయుచు న్వెసన్॥ లయవిభాతి॥ జెడగడరఁ జెన్నదలు పొడిపొడిగఁ
దాఁకఁ జెనుపిడుగులవనిం దొరుగ నుడుగణము రాలన్। మిడుగురులు చెదర నభమండలహరిదంతములు వెడలఁ జలధు లల్లలఁగఁ
బుడమి చలియింపన్। వెడచరువ మొత్తియును దడఁబడఁగ నొత్తియును నెడమఁ గుదుల్లొంచి తిరుగుడు వడఁగ వ్రేయన్। వడవ
డవడంపు చను సుడివడక డాసి చలము డుగక పుడొండొరులు వడిఁ జెడక పోరన్॥ వ॥ ఇవ్విధంబునం బోరుచుండ నొండొరులఁ గ
దాసండంబులు మసురులై నం బెండువడక సమదదిగ్వేదండశుండాదండమండితప్రచండంబులగు బాహుదండంబులప్ప
ళించి ముష్టియుద్ధంబునకుఁ డగ్గరి॥ లయగ్రాహి॥ కాలవెసఁ డాఁచియును గీలెడలఁ ద్రోచియును దాఁకములు దూఁకి బెడకేలవ
డి వ్రేయన్। ఫాలములు గక్షములు దాలువులు వక్షములు లీల నెముకల్మెదడు నేలఁబడు మురై వే। రాలవిపులక్షతవిలోలమగునె
త్తురులు జాలుగొని యోలిఁ జెనుగాలువలుగొన దే। తాలమదభూతములు ఖేలనలఁ జేతులను దాళములు దట్టుచును లీలవడి నా
డన్॥ ఉ॥ ప్రక్కలు చెక్కలు న్మెడలు పాణితలంబులఁ జేఁబగుల్పుచు న్మక్కులు నక్కులు న్నెవులు ముష్టిహతి న్నలియంగ గ్రు
ద్దుచున్। డొక్కలుఁ బిక్కలున్ను నకతోరపదాహతి నొంచుచున్నెఱుల్। దక్కక క్రక్కఁ గొండొరులఁ దార్కొని పేర్కొని
పోరి రుగ్రతన్॥ ఉ॥ హుమ్మని మ్రోఁగుచుం జెలుచ హుంకృతులిచ్చుచుఁ జాసి డాసి కో। కొమ్మనుచున్ దడల్ల గిలిగుల్ల లతిత్తు
లుగాఁబడం బులన్। గ్రుమ్మచు ముష్టిఘట్టనల క్రుక్కుచు నార్పులు దండడింపఁగా। సొమ్మలవోవుచున్ దెలియుచున్ వాడిఁ
జేవయు లావుఁ జూపుచున్॥ వ॥ ఇవ్విధంబున వజ్రవజ్రసన్నిభంబులగు నితరేతరముష్టిఘట్టనంబు న్నాంగులై రక్తసిక్తశరీ
రంబులతోఁడఁ బుష్పితాశోకంబుల వీఁకను జేగురుగొండల చందంబునం జూపట్టి పోరుచుండఁ గృష్ణుండు జరాసంధుని జన్మమ
రణప్రకారంబు లాత్మ నెఱుంగుటం జేసి వాయుతనూభవునకలయిక లేక లావును జేవయుఁ గల్గునట్లుగాఁ దద్గాత్రంబునం
దన దివ్యతేజంబు నిల్పి విరోధినిరసనోపాయం బూహించి సమీరణనందనుండు సూచుచుండ నొక్కశాఖాగ్రంబు రెండు
గాఁ జీల్చి వానినట్లు చీరి చంపుమని సంజ్ఞగాఁ జూపి చెప్పిన నతండు నాకీలు దెలిసి యవక్రవిక్రమపరాక్రముండై మాగధుం
బడఁ ద్రోచి వాని పదంబు పదంబునఁ ద్రొక్కి బాహుయుగళంబున రెండవపదంబు గదలకుండం బట్టి మస్తకపర్యంతంబుఁ జెళ
పెళ యను చప్పుళ్లుప్పతిల్ల మత్తదంతావళంబు దాళవృక్షంబు చీరు చందంబునఁ బాదజానుజంఘోరుకటివక్షోదరాంసక
ర్ణనయనంబులు వేఱు వేఱ భాగంబులుగా వ్రయ్యలు వాపి యార్చినఁ బౌరజనంబులు గనుంగొని భయాకులులై హాహాకా
రంబులు సేసిరంత॥ క॥ అనిలజుని దేవపతినం। దనుఁడును బద్మాక్షుఁడును నుదారత నాలిం। గనములు సేసి పరాక్రమ। మునక

కారాగృహవిముక్తులగు రాజులు శ్రీకృష్ణుని స్తుతించుట.

ద్భుతమంది మోదమునఁ బొగడి రొగిన్॥ క॥ వనజాక్షుఁడంతఁ గరుణా। వననిధియును భక్తలోకవత్సలుఁడును గా। వున మాగ
ధసుతు సహదేవునిఁ బట్టముగట్టెఁ దన్మహోన్నతపదవిన్॥ క॥ మగధాధినాథునకు ము। న్నగపడి చెఱసాలలను మహాదుఃఖ
ములన్నొగులుచుఁ దన పాదాంబుజ। యుగళము చింతించుచున్న యుర్వీశ్వరులన్॥ వ॥ అయ్యవసరంబునఁ గృష్ణుండు దనది
వ్యచిత్తంబున మగధరాజనిరుద్ధుల చెఱలు విడిపించిన వారలు పెద్దకాలంబు కారాగృహంబులఁ బెక్కుబాధలం బడి కృశీభూ
తశరీరులగుటం జేసి రక్తమాంసశూన్యంబులై త్వగస్థిమాత్రావశిష్టంబులును, ధూళిధూసరంబులైన దేహంబులును, గే
శపాశంబులు మాసి జటాబంధంబులైన శిరోజంబులును, మలినవస్త్రంబులునుం గలిగి చనుదెంచి రప్పుడు॥ సీ॥ నవపద్మలోచ
నుభవబంధమోచను భరితశుభాకారు దురితదూరుఁ। గంకణకేయూరుఁ గాంచనమంజీరు వివిధశోభితభూషు విగతదోషుఁ।
బన్నగాంతకవాహు భక్తమనోహారు నతచంద్రజూటు నున్నతకిరీటు। హరినీలనిభకాయు వరపీతకౌశేయుఁ గటి
సూత్రధారు జగద్విహారు। హారవనమాలికామహితోరువక్షు। శంఖచక్రగదాపద్మశార్ఙ్గహస్తు। లలితశ్రీవత్సశోభితలక్ష
ణాంగు। సుభగచారిత్రు దేవకీసుతునిఁ గాంచి॥ చ॥ భరితముదాత్ములై విగతబంధనులై నిజమస్తముల్ధరా। సురరిపుపాదప
ద్మములు సోఁకఁగఁ జాఁగిలి మ్రొక్కి నమ్రులై। కరములు మోడ్చి యో పరమకారుణికోత్తమ సజ్జనార్తిసం। హరణవివేకశీలమ
హితాశ్రితపోషణ పాపశోషణా॥ గీ॥ వరదపద్మనాభ హరికృష్ణ గోవింద। దాసదుఃఖనాశ వాసుదేవ। యవ్యయాప్రమేయ
యనిశంబు గావింతు మిందిరేశ నీకు వందనములు॥ ఉ॥ ధీరవిచారమమ్ము భవదీయపదాశ్రయులన్ జరాసుతో। గ్రనిబంధ
నోగ్రపరితాపము మీకరుణావలోకనా। సారముచేత నార్చితివి సజ్జనరక్షయు దుష్టశిక్షయు। న్నారయ మీకు సాధ్యములు

⊛మడపక। వెనుకదీయక. *ప్రకోష్ఠము। మోఁచేతి క్రిందినుంచి మణికట్టుదాఁక నుండెడు ప్రదేశము.

యాదవవంశపయోధిచంద్రమా॥ సీ॥ అవధరింపుము మాగధాధీశ్వరుండు మాకుం బరమబంధుండు గానిపగరగాండు। ప్రక
టితరాజ్యవైభవమదాంధీభూతచేతస్కులము మమ్ముం జెప్ప నేల। గమనీయజలతరంగములకై వడిదీపశిఖవోలి చూడనస్థిర
ములైన। సకలసంపదలు నమ్మి పరసాధనక్రియాగమమేదితద్బాధకంబులైన। బలసియన్యోన్యవైరానుబంధములను। బ్రజ
లం గారించుచును మత్తభావచిత్తులగుచు నాసన్నమృత్యుభయంబు దక్కి। మత్తులై తిరుగుదురు దుర్మనుజులంత॥ చ॥ కడపటి
సేఁతనైహికసుఖంబులం గోల్పడి టిత్తకోర్కి వెంబడిం బడి యెండమావులం బిపాసులు నైసలిలాసఁ డాయుచు। న్దైడు మనుజు
ల్భవాబ్ధి నరిఁ జేరంగలేక నశింతురట్టియీ। యిడుములం బొందఁ జాల ముర మేశ త్రిలోకశరణ్య మాధవా॥ ఉ॥ వేదవధూశిరో
మహితవీథులం జాలనలంకరించు మీ। పాదసరోజయుగ్మము శుభస్థితి మా హృదయంబులందు ని। త్యోదితభక్తి మైం దగిలి యుం
డును పాయ మెఱుంగం బల్కఁ గదా। మోదరభక్తదుర్గ్భవను హూజదధిశారణసృష్టికారణా॥ క॥ అనితను శరణము వేఁడిన। జ
ననాథులవలను జూచి సదయులభక్తా। వనచరితుండు పంకజలో। చనుండిట్లను వారితోడ సదయామతియై॥ చ॥ జనపతులారమీ
పలుకు సత్యము రాజ్యమదాంధచిత్తులై। ఘనముగ విప్రులం బ్రజలం గారియఁ బెట్టుటఁ జేసి కాదె వే। గనహుషరావణార్జును
లు గాలము నొందిరి గాన ధర్మసా। లనమునఁ గాక నిల్చునె సులంబు బలంబు దిరాయువున్నతుల్॥ వ॥ అది గావున మీ మనంబు
ల దేహంబు నిత్యంబు కాదెలిసి॥ ఉ॥ మీరును ధర్మ మొందగవు మేరయుఁ దప్పక భూజనాళిఁ బెం। పారుచు సౌఖ్యసంపదలనందఁ
గం బ్రోచుచు భూరియజ్ఞము। ల్గారవవృత్తి మత్సరముగానొనరించుచు మామకాంఘ్రిపం। కేరుహము ల్భజించుచు నకల్బిషు
లై చరియింపుఁ డిమ్ములన్॥ వ॥ అట్లైన మీరలు బ్రహ్మసాయుజ్యప్రాప్తులయ్యెదరు మదీయపాదారవిందంబులందుం జలింపని
భక్తియుం గలుగు నని యానతిచ్చి యా రాజవరుల మంగళస్నానంబులు సేయించి వివిధమణిభూషణమృదులాంబరమాల్యా
నులేపనంబులొసంగి భోజనతాంబూలంబుల సంతృప్తులం జేసి యున్నతరథాశ్వసామజాధిరూఢులం గావించి నిజరా
జ్యంబులకుం బూజ్యులం జేసి యనిచిన॥ క॥ నరవరులీ చందంబున। మురసంహరుచేత బంధమోక్షులై ను। స్థిరహర్షంబులతో
నిజ। పురములకుం జనిరి శుభవిభూతి దలిర్పన్॥ క॥ హరిమంగళగుణకీర్తన। నిరతముగా వించుచును వినిర్మలమతులై। గురు
బంధుపుత్రజాయా। పరిజనములరంగఁ గృష్ణుఁ బద్మదళాక్షున్॥ వ॥ అని బహుప్రకారంబులం బొగడుచుఁ దమతమ దేశంబు
లకుం జనిన॥ క॥ నలినదళలోచనుఁడు దమఁ। దెలిపిన సద్ధర్మపద్ధతిని దగవరులై। యిలం బరిపాలించుచు సుఖ। ము
లం దిరి మహిత నిజవిభవత్వములలరన్॥ వ॥ ఇట్లు కృష్ణుండు జరాసంధవధంబును రాజలోకంబునకు బంధమోక్షణంబును
గావించి వాయునందన వాసవనందనులుం దానును జరాసంధతనయుండగు సహదేవుండు సేయు వివిధంబులగు పూజ
లు గైకొని యతని నుండ నియమించి యచ్చోటు గదలి కతిపయప్రయాణంబుల నింద్రప్రస్థపురంబునకుం జనుదెంచి త
ద్ద్వారప్రదేశంబున విజయశంఖంబులు పూరించినం బ్రతిపక్షభయదంబును బాంధవప్రమోదంబునునగు నమ్మహా
ఘోషంబు విని పౌరజనంబులు జరాతనయు మరణంబు నిశ్చయించి సంతసిల్లిరి వారిజాక్షుండును భీమసేనపార్థులతోఁ బు
రంబు ప్రవేశించి ధర్మనందనునకు వందనం బాచరించి తాము పోయిన తెఱంగును, నచ్చట జరాసంధుని వధియించిన ప్రకారం
బును సవిస్తరంబుగా నెఱింగించిన నతండు విస్మయవికచలోచనంబుల నానందబాష్పంబులు గురియ నమ్మాధవు మాహా
త్మ్యంబునకుం దనయందలి భక్తిస్నేహదయాదిగుణంబులకుం బరితోషంబు నొందుచుఁ గృష్ణునిం జూచి యిట్లనియె॥ సీ॥ కమ
లాక్ష సర్వలోకములకు గురుఁడవై తేజరిల్లెడు భవదీయమూర్తి। యంశాంశసంభవులగు లోకపాలురు నీయాజ్ఞఁ దలమో
చి నిఖిలభువనపరిపాలనిపుణులై భాసిల్లుచున్నారలట్టి నీకొక నృపునాజ్ఞ సేయుట రయనీమాయ గాదె నిక్క మేయేకమై
యద్వితీయమై యవ్యయంబు। నైన నీ తేజమునకొకహానిగలదె। చిన్మయాకార నీపాదసేవకులకు। నాత్మపరభేదబుద్ధి యెం

——శ్రీ ధర్మరాజు చేసెడు రాజసూయయాగంబున శ్రీకృష్ణుండు శిశుపాలుని వధించుట.——

దైనఁ గలదె। పుండరీకాక్ష గోవిందభువనరక్ష॥ వ॥ అని గోవిందునిం బొగడి యద్దేవుననుమతంబునం గుంతీసుతాగ్రజుండు ప
రతత్త్వజ్ఞానులైన ధరణీసురులను ఋత్విక్కులుగా వరియించి॥ సీ॥ సాత్యవతేయ కశ్యపభరద్వాజాసితాహ్వాతి విశ్వామి
త్ర వీతిహోత్ర। మైత్రేయపైలసుమంతుమధుచ్ఛందగౌతమసుమతిభార్గవవసిష్ఠ। వామదేవాకృతవ్రణకణ్వజైమిని
ధౌమ్యపరాశరాపర్వకవషు। లసితవైశంపాయనాసురికశ్యపక్రతువీరసేనగర్గత్రికవ్య। ముఖ్యులైన బుధులు మునులను
గృపుఁడు గాంగేయ సంభజాంబికేయవిదుర। కురుకుమారబంధుపలవృద్ధధారుణీ। సురనరేంద్రవైశ్యశూద్రవరుల॥ క॥ ర
ప్పింప వారు హర్షము లుప్పతిల నేగుదెంచి యుచితక్రియలం। దప్పక కనుంగొనుచుండఁగ। నప్పుడు విధ్యుక్తనియతులై భూమి
సురుల్॥ గీ॥ కడఁగి సవనభూమిఁ గనకలాంగలములు। నర్థి దున్నఁ బాండవాగ్రజునకు। నచటఁ దీక్ష జేసియించితస్వర్ణ ను। యో

ప్రకరణములు నలోపముగను॥ ఇట్లు నియమంబున సముచితక్రియాకలాపంబులు నడుపుచుండి రప్పుడు॥ క॥ సకలావనీశులిచ్చి
న। యకలంక సువర్ణ రత్న హయ ధన వస్త్ర। ప్రకరంబులు మొదలగు కా। నుకలందుకొ నన్నరయోధుని నియమించెన్॥ సీ॥ అ
ర్థిజాతము గోరినట్టి వస్తువు లెల్లఁ దగఁ బంచియిడఁగ రాధాతనూజు। సరసాన్నపానాది సకలపదార్థముల్ పాకము ల్సేయిం
పఁ బవనతనయుఁ। బంకజోదరు నెడ్దఁబాయక పరిచర్యఁ దవిలి కావింప వాసవతనూజు। సవననిమిత్తమై సంచితద్రవ్యము
ల్పెంపుతో వేగఁ దెప్పింప నకులు। దేవ గురు వృద్ధ ధాత్రీసురావలులను। నరసి పూజింప సహదేవు నఖిలజనులఁ। బొలుచున్న
ష్టాన్నతతులఁ దృప్తులను జేయ। ద్రౌపదిఁ దగ నియోగించె ధర్మసుతుఁడు॥ అయ్యవసరంబున॥ చ॥ హరి శిఖి దండపాణి నికషా
త్మజ పాశి సమీర గుహ్యకే। శ్వర శశిమౌళి పంకరుహసంభవ చారణ సిద్ధ సాధ్యకి। న్నర గరుడోరగామరగణంబులు వచ్చిన
ఖంబుఁ జూచియ। చ్చెరువడి తొల్లి యెవ్వరును జేయు మఖంబులు నింత యొప్పనే॥ క॥ అదిగాక నిందిరాపతి। భువనములు సేవిం
చునట్టి భాగ్యము గలుగన్। మదిఁ బడయరాని బహుసం। పదలెవ్వియుఁ గల వె యనుచుఁ బ్రస్తుతి సేయన్॥ అప్పుడు॥ చ॥ అమర
సమానులై తనరు యాజకవర్గము లోలి రాజసూ। యమఖవిధానమంత్రముల నగ్నిముఖంబుగఁ జేసి ధర్మజుం। గ్రమమున
వేలుపింపఁ గ్రతురాజసమాప్తిదినంబు నన్నృపో। త్తముఁడు గడంగి యాజక సదస్యుల ద్విజకోటిఁ బెంపునన్॥ వ॥ పూజిం
చునప్పు డందగ్రపూజార్హు లెవ్వరని యడిగిన సదస్యులుం దనకుఁ దోఁచిన విధంబులం బలుక వారి భాషణంబులు వారించి వి
వేకశీలుండును, జతుర వచన కోవిదుండును నగు సహదేవుండు భగవంతుండును, యదుకుల సంభవుండును నైన శ్రీకృష్ణునిం
జూపి యమ్మహాత్ముని సంతుష్టుం జేసిన భువనంబు లన్నియుం బరితుష్టిం బొందు నని చెప్పి ధర్మజుం జూచి యిట్లనియె॥ ఉ॥ కాల
ము దేశముం గ్రతువుఁ గర్మముఁ గర్తయు భోక్తయున్ జగ। జ్జాలము దైవమున్ గురువు సాంఖ్యము మంత్రము యజ్ఞ మాహు
తుల్। వేల్పులు విప్రులుం జనన వృద్ధి లయంబులు హేతుభూత ము। ల్లీలలఁ దానయై తగ వెలింగెడి నెక్కటి తేజ మీతఁడున్॥ చ॥ ఇ
తఁ డెయితండు గన్నులొకయించుక మోడ్చిన నీ చరాచర। స్థిత భువనంబు లన్నియు నశించు నితండవి విచ్చి చూచిన। స్వతతము
లై జనించుఁ బ్రభవిష్ణుఁడు విష్ణుఁడునై నయట్టి యీ। క్రతుఫలదుండు గాక రుఁ డొకం డెటు లర్హుఁడు శిష్టపూజకున్॥ ఉ॥ ఈ
పురుషోత్తముం జగదధీశు ననంతు నిసర్వశక్తుఁ జి। ద్రూపకు నగ్రపూజఁ బరితోషము సేయ సమస్తలోకము। ల్వే పరితుష్టి
బొందుఁ బృథివీవర కావున నీవు కృష్ణునిన్। శ్రీపతిఁ బూజ సేయుమెడ సేయక మాటలు వేయు నేటికిన్॥ క॥ అని సహదేవుఁడు ప
లికిన। విని యచ్చటి జనులును సుజవిభులును ఋషులు। న్మనుకొని మనమున మోదము। దనుకఁగ నిది లెస్స యనిరి ధర్మజుఁ డం
తన్॥ క॥ మునిజన మానస మధుకర। వనజాతములైన యట్టి వారిజదళలో। చను పదపద్మప్రక్షా। ళన మొగిఁ గావించి తజ్జలంబు
లు భక్తిన్॥ క॥ తానును సతియు ననుజులు। మానుగ ద్రుపదాత్మజయును మస్తకములఁ బెం। పూనిన నియతి ధరించి మ। హో
నందముఁ బొందిరతిశయ ప్రీతి మెయిన్॥ క॥ పంచత్కాంచన రుచిరో। పంచిత వస్త్రముల నూతనార్క ప్రభల। న్మించిన రత్న
ములం బూ। జించెన్ ధర్మజుఁడు కృష్ణు జిష్ణు సహిష్ణున్॥ వ॥ ఇట్లు పూజించి యానంద బాష్పజల బిందు సందోహ కందళిత నయ
నారవిందంబులం గోవిందుని సుందరాకారంబు దర్శింపఁ జాలకుండె. నట్లు పూజితుండై తేజరిల్లు పుండరీకాక్షుని వీక్షించి విహ
స్తంబులు నిజమస్తకంబుల ధరించి వినుతి సేయుచు నఖిలజనంబులు జయజయశబ్దంబు లిచ్చిరి. దేవతలు వివిధ తూర్యఘోషం
బులతోడం బుష్పవర్షంబులు గురియించి రయ్యవసరంబున॥ క॥ దమఘోషసుతుఁడు సద్విభ। వముఁ జూచి సహింపక లుకవ
త్రిలఁ గాంచి। తముడిగ్గి నిలిచి నిజహ। స్తము లెత్తి మనోభయంబు దక్కినవాఁడై॥ వ॥ అప్పు డప్పుండరీకాక్షుండు వినుచుండ స
భాసదులం జూచి యిట్లనియె॥ క॥ చాలుబు రే యహహో యా। కాలము గడుపంగ దురవగాహంబగునే। తేలాతెప్పెను నేఁడీ బా
లకు వచనముల చేతఁ బ్రాజ్ఞుల బుద్ధుల్॥ వ॥ ఇట్లు తప్పిన తెఱంగెట్లనినఁ బాత్రాపాత్ర వివేకంబు సేయ నేర్చిన విజ్ఞాననిపుణు
లు, నున్నతసత్త్వగుణగరిష్ఠులు, బహువిధతపోవ్రతనియమనిష్ఠులు, ననల్పతేజులు, మహదైశ్వర్యోత్కీర్తిధరులుఁ, బరతత్త్వవే
దులు, నఖిలలోకపూజ్యులు, విగతపాపులుఁ, బరమయోగీంద్రులు నుండ వీరిం గైకొనక వివేకరహితులై గోపాలబాలునిం
బూజ సేయుటకు నెట్లు సమ్మతించిరి? పురోడాశంబు సృగాలంబునకర్హంబగునే? యదియునుం గాక॥ సీ॥ గురుదేవశూన్యుం
డుఁ గులగోత్రరహితుండుఁ దలిదండ్రు లెవ్వరో తడవఁగాన। మప్పులఁ బొరలెడు నాదిమధ్యావసానంబులం బరయమానంబు
లేమ। బహురూపి సెన్నై పెక్కుభంగుల వర్తించు వావివర్తనములు వరుస లేవు। పరికింప విగతసంబంధుండు సలజ్జోయ మానిమి
త్తంబున మానిసయ్యెఁ। బరగ మున్ను యయాతిశాపమునఁ జేసి। వాసికెక్కదు యాదవవంశ మెల్ల। బ్రహ్మతేజంబు నెల్లఁ
గోల్పడిన యతఁడు। బ్రహ్మఋషి సేవ్యుఁ డగునె గోపాలకుండు॥ క॥ జారుఁడు జన్మావధియును। జోరుఁడు మువ్వెంకలాఁడు సు
మహితపూజా। చారక్రియలను నష్టుఁడె। వారక నితఁ డనుచు నశుభవాక్యస్ఫూర్తిన్॥ చ॥ అనితనుఁ డనాదిసముద్రాంభ

కుఁడా శిశుపాలువాక్యములు విని సుధీజనాళికిం గొనఁ డువిశ్రుతభైరవరావమాత్మఁగై। కొనని వ్యాగేంద్రరీతి మునికోటియు
రాజులు పద్మనాభునా। డినయపినీతిభాషలకు డెందమునన్నగుఁ డంత నెంపుచర్మ॥ ఉ॥ వీనులు మూసికొంచు విని విస్మయమం
చు ముకుందమాధవ। శ్రీనిధివీని నేగతికిఁ జేర్చెదొయంచు దురాత్ముఁ దిట్టుచు। న్నా నరనాథులున్మనుజులు నచ్చట నిల్వక పోవఁ
బాంఢుసఁ। తానములప్రమేయబలదర్పను మోహాద్ధతరోషచిత్తులై॥ వ॥ అప్పుడు కేకయస్పృంజయభూపతులుం దామును వి
విధాయుధపాణులై యదల్చి నిల్చిన వాఁడును ఁబిఱుతివక యదల్చి పలుకయు వాలునుం గైకొని భుజాగర్వమహార్వారుండయి
గోవింపునిందకు నువర్తనులైన వారలం గుపితుండై నిందింపనమ్ముకుందుం డాగ్రహంబున లేచి తనకట్టెదుటనె దివ్యయున్న
శిశుపాలునిరూక్షేక్షణంబుల నిరీక్షించుచు నక్షణంబ తన్మస్తకంబు ధారాకరాళంబైన చక్రంబున నవక్రపరాక్రముండై
రుధిరంబు దొరుగం దునుమ నమ్మహాకలకలం బాకర్ణించి, చైద్యబలంబులునుం దదీయపక్షచరులైన భూపతులును భీతులై ప
ఱచిరయ్యవసరంబున॥ క॥ మునివరులును జనపతులును। గనుఁగొని వెలుఁగం దగంజైద్యగాత్రమునందు। న్ననుపమతేజము వె
లువడి। వనజోదరు దేహమందు వడిఁజొచ్చె నృపా॥ అనిన మునివరునకు భూవరుం డిట్లనియె॥ క॥ కమలాక్షుని నిందించిన। దను
ఘోషతనూభవుండు దారుణమలభూ। పమునుం బొందక యే క్రియ। సుమహితను లిఁగృష్ణునందుఁ జొచ్చె మునీంద్రా॥ అనిన
శుకయోగిరాజయోగి కిట్లనియె॥ మ॥ మధుదైత్యాంతకుమీఁది మత్సరమునన్మత్తిల్లి జన్మత్రయా। వధి నేప్రొద్దుఁ దదీయరూ
పగుణదివ్యధ్యానపారీణధీ। నిధియై యాటన్నిశుపాలభూవిభుఁడు దానిర్ధూతసర్వాఘుఁడై। విధిరుద్రామలకందరాని పదవిన్వే
నొందెను ర్వీశ్వరా॥ వ॥ అంత ధర్మనందనుండు ఋత్విగ్గణంబులను సదస్యులను బహుదక్షిణలం దనిపి వివిధార్చనలం
బూజించి యవభృథస్నానక్రియాపరితోషంబున॥ సీ॥ మురజమృదంగగోముఖశంఖడిండిమపణవాదిరవములంబరమునిం
డఁ। గవిసూతమాగధగాయకవందివైతాళికవినుతులందంద బెరయ। వితతమద్దళవేణువీణారవంబులగతులకు నర్తకీగతు
లు సెలఁగఁ। దరళవిచిత్రకధ్వజపతాకాంకితస్యందనగజవాజిచయము లెక్క। సుతసహోదరహితపురోహితజనంబు।
గటకకేయూరహారకంకణకిరీట। వస్త్రమాల్యానులేపనవ్రాతములను। విభవమొప్పారఁగై చేసి వెడలి రంత॥ వ॥ యదుసృం
జయకాంభోజకేకయకురుకోసలభూపాలముఖ్యులు చతుర్విధసేనాసమేతులై ధరణిఁ గంపింపవెన్నంటి నడతేర ఋ
త్విక్సికాయంబులును సదస్యులును బ్రహ్మఘోషంబులాలయమున్నిడికొని శోభమానానూనప్రభాభాసమానసువర్ణము
యమాలికామధ్యగతదివ్యమణిహారంబులు కంఠంబులం దేజరిల్ల నున్నతజవాశ్వంబులం బూన్చిన పుష్పరథంబు కళత్రస
మేతుండై యెక్కి యతిమనోహరవిభవాభిరాముండై చనుదెంచుచుండె నప్పుడు వారాంగనాజనంబులు దమతమవార
లం గూడికొని॥ సీ॥ కనకాద్రిసానుసంగతకేకినులభాతిఁ గ్రొమ్ముళ్లు వీఁపునఁ గునిసియాడఁ। దరలతాటంకముక్తాఫలాంశువ్య
తుల్పె కుక్కటద్దములతోఁ జెలిమి సేయఁ। బొలసియదృశ్యమై పోనిక్రొమ్మెఱుఁగులగతులఁ గటాక్షదీధితులు దనర। మంచుపై
నెగయనూకించు జక్కవలనఁ జన్నులు జిలుగు*కంచెలలనమర। మహితకుచభారకంపితమధ్యలగుచు। నర్థిమొలనూళ్లుమె
ఱయఁ బయ్యెదలు జాఱఁ। గరసరోజాతకంకణక్వణనములును। జరణనూపురఘోషముల్సందడింప॥ వ॥ మఱియు నయ్యెంద
వదనలందందమందగమనంబున నంజెందు ఘర్మజలబిందుసందోహకందళితమందహాసచంద్రికాసుందరవదనారవిందంబు
లనిందిందిరరుచిరచికురబృందంబులు దిందరవందరలై సందడిఁ గొననమందానందహృదయలై సువర్ణశృంగసంగతంబులై
నసంకుమదమలయజఘుసృణసురభితోయంబులు పలుతోయంబుల సముదాయంబులై తమతోయంబులవారిం జల్లుచుఁ జెం
దొవలకెందమ్మివిరులరచియించిన చిమ్మనగ్రోవులం దావులుగల పూదేనియలు నించి వావులు దెలిపి శేవలు మీఱఁ గ్రేవలనుం
డియిమ్ములం గపిసి చిమ్ముచు మృగమదకర్దమంబును గుంకుమపంకంబునుం గొంకక బింకంబుల జంకెలోలయ బంకజసన్ని
భంబులగు మొగంబుల నేమఱించి చమురుచనుల్లంబులు పల్లవింపం బెల్లడరి యందియలు ఘల్లుఘల్లని మొఱయఁ గ్రేళ్లుదాఁ
టుచుం బాఱుచుం జాఱుచంద్రికాధవళఘనసారధూళిమిళితరజనీపరాగంబు రంజిల్లంగ రంబులం బుచ్చికొని శిరంబులం జ
ల్లుచుఁ జిత్తంబుల నమ్మత్తకాశినులవృత్తంబులగు కుచంబుల కెత్తువస్తురేయని బిత్తరించి పువ్వుగుత్తులం దత్తరంబున వ్రే
యుచుఁ బరిహసించుచు నన్యోన్యకరకిసలయకనకకరండభరితంబులగు పన్నీటం జెంగావిజిలుగు పుట్టంబులు దట్టంబులు
గాఁ దోఁగిన మర్మంబులు బయలుపడిన నగ్గలంబులగు సిగ్గులకు నొప్పిదంబులగు తమకను రెప్పలకడ్డంబు సేయుచుఁ బురుష
లుసుందాము నారామలభిరామలీలారసోక్తులైన యనంతరంగంబుల సంతసంబునఁ బంతంబులిచ్చుచు వసంతంబులాడి ర
వ్వేళ నక్షులవిమానారూఢులై యింద్రపురంధ్రీజనంబులుం బోలె హాటకశిబిక లెక్కి నిజచేటికాజనంబులు సేవింపం జను దెం
చు భూకాంతకాంతాజనంబులు తమకు సరసంబులగు నగ్ఘంబులైన ధరణీపాలవధూలలామంబులాదరించు చెలులపైఁ బన

* కంచె, రవికె.

సఖీజనంబులకుం బురికొల్పి చల్లించుచు భావగర్భితంబులగు వారిచతురసరసోక్తులకుం దరహాసచంద్రికలు ముఖకమలలీలావి
లోకనలక్ష్మిం బ్రోదిసేయం జెలువలరం జనిరి యివ్విధంబున నిజసామ్రాజ్యవిభవంబు పూర్ణంబుగా నజాతశత్రుండు గంగా
ప్రవాహంబున కరిగి యందు నిజవధూయుక్తుండై శాస్త్రోక్తప్రకారంబున వేదఘోషంబు లెసంగ నవభృథస్నానం బాచ
రించె నాసమయంబున॥ క॥ అనిమిషదుందుభిశుంభ। త్స్వనములు వీతెంచెఁ బుష్పవర్షము గురిసెన్। ముని దేవపితృమహీవర।
వినుతులరవ మెసఁగె నపుడు విమలచరిత్రా॥ క॥ నరు లెట్టి పాపులైనను। గరమర్థిని నెద్ది చేసి గతకల్మషులై। చరియింతు రట్టి
యవభృథ। సురుచిరమగఁ గావించి రెలమి నఖిలజనంబుల్॥ గీ॥ అంత ధర్మతనయుఁ డభినవక్షౌమదు। కూలసురభికుసుమమాలి
కాను। లేపనములు రత్నదీపితభూషణా। వళులు దాల్చి వైభవమున నొప్పె॥ అంత నవభృథస్నానానంతరంబున మఱి చను
దెంచి॥ ఉ॥ పాండుతనూభవాగ్రజుఁడు పాండుయశోనిధి దానమానమా। ర్తాండనిభుండు యాజకసదస్యమహీసురయో।
గిబంధురాణ్మండలిఁ బూజఁ జేసి బుధమాన్యచరిత్రుఁడు వారి కిచ్చెనో। ద్దండదుకూలరత్నకనకోజ్జ్వలభూషణముఖ్యవస్తు
వుల్॥ వ॥ ఇట్లు నారాయణపరాయణులై దేవసమానప్రకాశప్రభావంబుల సకలనరనారీలోకంబు లనర్ఘ్యరత్నమయ
భూషణమాల్యానులేపనంబులు ధరియించి పరమానందభరితాత్ములై యొప్పియుండి రంత॥ చ॥ సునిశితభక్తి తన్మఖముఁ జూ
డఁగ వచ్చినయట్టి దేవతా। మునిధరణీసురప్రకరభూవరవైశ్యజశూద్రకోటి య। జ్జనపతిచంద్రు చేసు వితతసత్కృతులం బరి
తోషచిత్తులై। వినయముతోడ ధర్మజుని వీడ్కొని పోవుచు నెమ్మి భంగులన్॥ చ॥ హరిచరణాంబుజాతయుగళార్చకులై పె
నుపొందు పాండుభూ। వరసుతు రాజసూయమఖవైభవమున్ నుతియించుచున్ సమా। దరమున నాత్మభూములకు దారత నేఁ
గిరి ధర్మసూనుఁడున్। సరసిజనేత్రు నిన్ను పఁజాలక నుండుమటంచు వేఁడినన్॥ వ॥ ఇట్లు పాండవాగ్రజు ప్రార్థనం గైకొని
దామోదరుండు సర్వయాదవులనుం గుశస్థలికిం బోవం బనిచి కతిపయపరిజనంబులుం దానును నతనికిం బ్రియంబు గాఁ దన్న
గరంబునం బ్రమోదంబున నుండె నని చెప్పి సుతీయు నిట్లనియె॥ చ॥ జనవర పాండుభూపతనుజాతుఁడు చుస్తరతన్మనోర
థాబ్ధిని సరసీరుహాక్షుఁ డను తెప్పకతంబున దాఁటి భూరిశో। భనయుతుఁడై మనోజ్వరఁ బాసి ముదాత్ముఁడై వెలింగె న।
వ్వనరుహనాభదాసజనవర్యులకుం గలవే యసాధ్యముల్॥ అట్టియెడ॥ గీ॥ రాజసూయకాధ్వరప్రభావమునకు। నఖిలజను
లు మోదమందిరపుడు। కలుషమానసుండు కులపాంసనుఁడు సుయో। ధనుఁ డొకండు దక్క ధరణినాథ. వ॥ అనిన విని శుకయో
గీంద్రునకుఁ బరీక్షిన్నరేంద్రుం డిట్లనియె॥ గీ॥ అఖిలజనుల కెల్ల నానందజనకమై। యొనయు సుఖము గురుకులేశ్వరునకుఁ। గర
మసహ్యమైన కారణ మెట్లది। యెఱుఁగఁ బలుకు దీని సిద్ధచరిత॥ చ॥ అనిన మునీంద్రుఁ డిట్లను ధరాధిపుతోఁ గురురాజు పాండు
నం। దనుల దెసన్ననేక దురితంబులు నిచ్చలు సేయుచుండునై। నను నొకనాఁడు పంకరుహనాభదయాపరిలబ్ధసర్వశో। భన
జితదేవదైత్యనరపాలకరాజ్యరమామహత్త్వమై॥ చ॥ వెలయ ననూనసంపదల విశ్రుతకీర్తుల మిన్నుముట్టఁ జెంపలరిన
పాండుభూవరసుతాగ్రజుఁ డంతిపురంబులోన ను। జ్జ్వలమణిభూషణాంశురుచిజాలము వర్వఁ బయోజనాభును। తక్కలిక
భజించుచున్న నసుఖస్థితి భూరిమనోహరాకృతిన్॥ వ॥ ఉండంగ నుంగొని యదియునుం గాక లలితాష్టమీశశాంకబింబంబు
లవిడంబించుచు నింద్రనీలరుచినిచయంబున నపహసించు కుటిలకుంతలంబులును టనంబు సేయు పందనరు నిటలఫలకంబులును,
బుష్పచాపచాపప్రచారంబుల యేపు చూపు భ్రూయుగోపాంతమ్ములై సౌదామనీదామరుచిస్తోమంబులై కర్ణాంతసీమంబు
లై యంజనంబులతోడఁ గంజిల్లు నేత్రకంజంబులును, నవమల్లికాముకుళవిభాసితదంతమరీచికానిచయోద్దీపితమందహాస
చంద్రికాధవళితంబులును, ముకురోపమితంబులును, గర్ణకుండలమణిమరీచిజాలంబులు బెరసి బహుప్రకారంబులం బర్వం
బొలుచు కపోలపాలికలును, విలసితగ్రైవేయకముక్తాఫలహారనిచయంబులకిమ్ము చూపక మిసమిసని పసగల మెఱుంగులు గి
రిగొని మీఁటిన నంబసులవనం బొగడందగి మొగంబులకుం బుటంబు లెగయను త్తుంగపీనకుచభారంబుల వ్రేఁగులాఁగలేక దూ
గాడుచుం గరతలధరి మేయంబులగు మధ్యభాగంబులును, ఘనజఘనమండలావతీర్ణ కాంచనకాంచీకలాపకింకిణీకలనిన
దోల్లసితంబులుం గల కటిప్రదేశంబులును, సల్లలితహల్లకపల్లవకాంతుల మొల్లంబులఁ గొల్లలుగొని యభిరామంబులై
శోభిల్లు పదపాణితలంబులును, నలసగతులం బదంబులందనరు మణినూపురంబులు గోపురంబులఁ బ్రతిస్వనంబు లొలయ
మొఱయ నలరు చరణారవిందంబులును రత్నవలయకంకణాంగుళీయకాదివివిధభూషణమణిద్యుతినిచయంబులున్నమరీచిక
రనిచయంబుల ధిక్కరింప వెలుంగు కరకంజంబులును మృగమదఘనసారహరిచందనాగరుకుంకుమపంకంబుల భాసురంబు
లగు వాసనలు నాసారంధ్రంబులకు వెక్కసంబులై సోలయ సౌభాగ్యంబులుం గలిగి చైతన్యంబు నొందిన మాణిక్యపుబొ
మ్మలవిధంబులం గగనమండలంబు నిర్గమించి వసుధాతలంబున సంచరించు చంద్రరేఖల చెలువున శృంగారరసంబు మూర్తీ।

భవించిజగంబులమోహపఱచు మోహినీదేవతలచందంబునవిలసించుమాధవవధూసహస్రంబుల సంగతిసౌదామినీలతయునుంబోలిమెప్పుచుండెడుద్రుపదరాజనందనవిభవంబును రాజసూయమహాధ్వరోత్సవంబునుం జూచి చిత్తంబుత్తలపెట్టసుయోధనుండు సంతాపానలంబునం గ్రాగుచుండెనంతనొక్కనాఁడు ధర్మనందనుండు నిర్మలంబగు సభాభవనంబునకుంజని॥ సీ॥ సుతసహోదరపురోహితబాంధవామాత్యపరిచారభటకోటిబలసి కొలువఁ। గలితమాగధమంజుగానంబుపాఠకపఠనరవంబులు ప్రమదమెసఁగఁ। గంకణఝణఝణత్కారంబు శోభిల్లసరసిజాననలు చామరములిడఁగఁ। నయవినిశ్చితసభామధ్యంబునను భాసమానసింహాసనాసీనుఁడగుచు। నమరగణములు గొలువఁ బెంపారుననిమి। షేంద్రుకైవడినొఱసియుపేంద్రుఁడలర। వరుసఁగొలువున్నయత్తఱిసురభిమాన। క్రోధమాత్సర్యధనుఁడు సుయోధనుండు॥ ఉ॥ కాంచనరత్నభూషణనికాయముఁదాల్చిసముజ్జ్వలప్రభో।దంచితమూర్తినొప్పిఫణిహారులుముందటఁగ్రందువాయవా।రించపసహోదరుల్ నృపవరేణ్యులు పార్శ్వములన్భజింపనే। తెంచెను రాజసంబున యధిష్ఠిరుపాలికివైభవోన్నతిన్॥ వ॥ అట్లుచనుదెంచినయమాయామోహితంబైనసభాస్థలంబునందు॥ క॥ సలిలములులేనితావున। వలువలువెసనెగయఁదిగిచివారకతోయంబులుగలచోటనుచేలం। బులుదడియఁగఁబడియెనిజవిభుత్వముదలఁగన్॥ క॥ ఆవిధమంతయుఁగనుఁగొని। పావనినవ్వటయునచటిపార్థివులునుగాం। తావలియునుయమతనయుఁడు। వావిరిచేసన్నఁదమ్మువారింపంగన్॥ వ॥ ఇట్లుదామోదరాను మోదితులై మహారావంబుగాఁ బరిహాసంబులు చేసిన సుయోధనుండు చిత్తంబు చిన్నఁబోయి లజ్జావనతవదనుండై కుపితమానసుండగుచునయ్యెడనిలువక వెలువడి నిజగజపురంబునకరిగెనయ్యవసరంబున దీవిశాలురైనసభాసదులగునచ్చటిజనంబులకోలాహలంబు సంకులంబైననజాతశత్రుండు చిత్తంబున విన్ననైయుండె నప్పుండరీకాక్షుండు భూభారనివారణకారణుండగుటంజేసిమర్యోధనునపయశంబునకుఁగావనండయ్యెనయ్యెడ॥ క॥ హరిధర్మసుతునివీడ్కొని। తరుణీహితబంధుజనకదంబము గొలువ। న్బరితోషమునఁ గుశస్థల। పురమునకుంజనియె మోదమున నరనాథా॥ చ॥ జనవరబంధమోక్షణము చైద్యవధంబును పాండురాజనం। దనుమఖరక్షణంబునునుదారతఁ జేసినయట్టి దేవకీ। తనయు చరిత్రభాషణకథాపరనాత్ములుగాంతురిష్టశో। భనబహుపుత్రకీర్తులును భవ్యవివేకము విష్ణులోకమున్॥ క॥ అనిశుకయోగీంద్రుండి। మ్మ

శ్రీ సాల్వుండు శివప్రసాదంబున సౌభకవిమానంబు వడసి ద్వారకాపురిమీఁదవండెత్తుట. శ్రీ

నుజేంద్రునిఁజూచిపలికె మఱియును శ్రీకృ। ష్ణునియద్భుతకర్మంబులు। వినిపింతున్ జిత్తగింపు విమలచరిత్రా॥ సీ॥ వసుధేశవినవయ్యవైదర్భిపరిణయవేళమర్మదశిశుపాలభూమి। వరునకుఁదోడ్పడ నరుదెంచి సైనికావలితోడఁదొడరిదోర్బలముడూలి। హరిచేతనిర్జితులైనరాజులలోనఁ జైద్యునిచెలికాఁడు సాల్వధరణి। పతిజరాసంధాదిపార్థివప్రకరంబు వినుమత్సరానలవిపులశిఖల। ధాత్రినిటమీఁదవీతయాదవముగాఁగఁ। గడఁగి సేయుదుననిమరా। గ్రహముతోడఁ। బంతములువల్కి యటఁజనిభరితనిష్ఠఁ। దపముగావింపఁబూనిసుస్థలమునందు॥ క॥ ధృతివదలకయుగ్రస్థితిఁ। బ్రతిదినమును బిడికెడవనిరజమశనముగా। నతినియమముతో నాపశు। పతిశంకరుఫాలనయను భర్గును మేశున్॥ క॥ చెదరనినిజభక్తినిద। త్పదపద్మములాత్మనిలిపిపాయక నొకయేఁ। డుదితక్రియభజియించిన। మదనారియువానిభక్తిను హిమకువశుఁడై॥ క॥ భోరునఁ బ్రత్యక్షంబై। గౌరినవరమేమిమైనఁగొసరక నిత్తున్। వారక వేఁడుమటన్నను। నారాజతపోధనుండుహరునకుఁ బ్రీతిన్॥ గీ॥ వందనంబాచరించియానందవికచ। వదనుఁడై కేలుదోయిఫాలమునఁజేర్చి। శ్రితదయాకారనన్నురక్షించెదేని। నెఱుఁగవినిపింతువినుముమదీప్సితంబు॥ గీ॥ గరుడగంధర్వయక్షరాక్షససురేంద్ర। వరులచేసాధ్యపడక నావలయునెడల। నభ్రపథమునకఱిగెడునట్టిసుహిత। వాహనము నాకుదయచేయువరదయీశ॥ వ॥ అనియభ్యర్థించిన నంబ్రసన్నుండై హరుండువానికోర్కెకనురూపంబైనవిమానంబునిర్మింపమయునినప్పగించిననతండునట్లచేసి కామగమనంబును నతివిస్తృతంబుగాలోహంబునననిర్మించి సౌభకంబను నామంబిడి సాల్వునకిచ్చిన వాఁడును బరమానందంబునుంబొందితద్విమానారూఢుండై యాదవులవలని పూర్వవైరంబుఁదలంచి దర్పాంధచేతస్కుండై ద్వారకానగరంబుపైఁజనినిజసేనాసమేతంబుగాఁదత్పురంబువేధించి॥ సీ॥ సరిమపవనసరోవరములుమాయించిబావులుగలఁచికూపములు చెరిచి। కోటలు వెసవీటతాటముల్గావించిపరిఘలుపూడ్చివప్రములుద్రొబ్బి। యట్టళ్లుధరఁగూల్చియంత్రముల్దునుమాడికాంచనధ్వజపతాకములనఱికి। భాసురగోపురప్రాసాదహర్మ్యంబు శాలాంగణములు భస్మములుచేసి। విమలకాంచనరత్నాదివివిధవస్తు। కోటి నెల్లను నందందఁగొల్లఁబుచ్చి। ప్రజలఁ జెఱఁబెట్టిదొరలను భంగపెట్టి। తఱిమిఱుబ్బుంగిఁబెక్కుబాధలనలంచి॥ చ॥ మదమున నంతఁ బోవక విమానయుతంబుగనభ్రవీథికిన్। గొదగొనినేపు మైమెగసికొంకకశక్తిశిలామహీరుహా। ప్రదరములోలిమైగురిసిబంధురభూమిప

రాగశరకరల్ । వదలక చల్లుచున్న ప్రళయవాయువు చేదిశలావరించుచుర్న ॥ అట్టియెడ ॥ క ॥ చటులపురత్రయదనుజో । త్కట
దుస్తర బాధ్యమాన ధారుణిగతిన । స్ఫుట భేదనమంతయతిస్ఫుటపీడం జెందివగలసుడివడుచుండర్ ॥ చ ॥ కని భగవంతుడు క్షర
థిశిఖామణియున్నగురౌక్మిణేయుఁడ । జ్జనములనోడకుండుఁడని సంగర కౌతుక మొప్పదివ్యసాధనములఁ బూని సైనిక కదంబ
ముగొల్వ ననూనమీన కే । తనరుచిరగ్రాలనున్న తరథస్థితుఁడై వెడలె రణోర్వికి ॥ అయ్యవసరంబున ॥ చ ॥ సమధికబా
హుశౌర్యజిత చండవిరోధులు పాఅనున్నత । కుమగదభానువిందశుకసాత్యకిసారణచారుదేష్ణసాం । బసుకరకేతనాత్మజ
శ్వఫల్కతనూభవ తత్సహోదర । ప్రముఖయమాత్తముల్ప్రమతభంజనులై కృతవర్మమున్నగర్ ॥ క ॥ వారణవాజిస్యం
దన । వీరభటులేఁ గజనిరివిశ్వము వడఁకర్ । ఘోరాకృతివివిధాయుధ । భూరివ్యూహులరకబింబమున్నబలింపర్ ॥ వ ॥ చనియా
గోవిందనందనస్యందనంబునుం బలసందోహంబునుం దలకడవియదు సైన్యంబులు సాల్వబలంబులతోడం దారొకని బెర
యునప్పుడు దేవదానవసంకులసమరవిధంబునం దుములంబయ్యె నివ్విధంబున ॥ మ ॥ వితతజ్యాచయటంకృతుల్మదజలావి
ర్భూతశుండాలఘీం । కృతులుస్యన్దఘటహుంకృతుల్మహితభేరీభాంకృతుల్భీషణో । ద్ధతనిస్సాణఘణంకృతుల్ప్రకటయోధ
వ్రాతసాహంకృతుల్ । సుతలంబుర్దివినిండ నొప్పె రిపుసంక్షోభంబుగా భూవరా ॥ మ ॥ హరిరింఖారథనేమిసంస్ఫుటపద
వ్యాఘట్టనోద్ధూతమ । స్తరధూళీపటలప్రభూతనిబిడధ్వాంతప్రవిధ్వంసకృ । త్కరశాతాసిగదాదిహేతిరుచులాకాశం
బునిండర్వియ । చ్చరదృష్ట్యుల్మిఱుమిట్లుగొల్పసమరోత్సాహంబుసంధిల్లఁగర్ ॥ చ ॥ తలకొని సైనికుల్గడచితార్కొని పేర్కొని
డాసిపాసియుం । కిలిగొనకిన్నుమలమ్ములఁ బగిల్చినొగిల్చితరేతరుల్తల । ల్నలియఁగనొత్తిమొత్తినయనంబులనంబులురాలఁ
లనా । దలలులలాటముల్ఘనగదాహతినొంచి కలంచిపాఱఁగర్ ॥ అయ్యవసరంబునఁ బ్రద్యుమ్నుండుగనుంగొని ॥ మ ॥ అన
యంబున్నలుషించి సౌభపతిమాయాకోట్లుచంచచ్ఛరా । సననిర్ముక్తనిశాతదివ్యమహిలాస్త్రశ్రేణిచేదక్షణం । బునఁ
లాగతిన భ్రుగుల్మనములన్నుభషింపమాయించెన । వ్వనజాతాప్తుఁడు భూరిసంతమసమున్వారించుచందంబునర్ ॥ మఱి
యును ॥ చ ॥ అతిరథికోత్తముండననుదంచితకాంచనపుంఖపంచవిం । శతివిశిఖంబులన్నతని సైనికపాలుని నొంచియుగ్రుఁడై
శతశతకోటికోటినిభసాయకముల్వరగించి సాల్వభూ । పతికకుదంబునొంచిలయభైరవుకైవడిఁ బేర్చి వేఁడియుర్ ॥ చ ॥ పఁ
పదియమ్ములన్మనుజపాలవరేణ్యులనొంచిరోషము । న్నదురగమూఁడుమూఁడు శితకాండములన్రథదంతివాజులన్నదియఁగ
నేసిమొక్కొకని శాతశరంబుల సైనికావలి । న్మడములడంచియిట్ల తఁడమానుషలీలఁబరాక్రమించినర్ ॥ క ॥ దుర్మానవహరు
నచ్యుత । కర్మమునకునుభయసైనికప్రకరంబుల్నిర్మలమతినుతియించిరి । భర్మాచలధైర్యుపిగతభయుఁ బ్రద్యుమ్నర్ ॥ అ
య్యవసరంబున ॥ ఉ ॥ సాంబుని సాల్వభూవిభుఁడు సాయకజాలములేసినొంచిన । జ్జాంబవతీతనూభవుఁడు చాపముసజ్యము
చేసిడాసిసాల్వుం బదియేనుతూపులనన్నోన్నతవక్షముగాడనేసితీ । క్ష్ణాంబకవింశతిన్నతని సౌభకమల్లలనాడనేసినర్ ॥
చ ॥ గదుఁడుమహోగ్రవృత్తినిజకార్ముకనిర్గతవిస్ఫురద్విధుం । ధువదనాభబాణవితతుల్వరగించి విరోధిమస్తముల్గు
దులుగరుచ్చియెత్తుచునకుంఠితవిక్రమకేళిలోలుఁడై । చదలసురల్నుతింప రథిసత్తముఁడొప్పె నరేంద్రచంద్రమా ॥
ఉ ॥ సాత్యకి చండరోషమునసాల్వమహీవరుభూరిసౌభసాం । గత్యచతుర్విధోగ్రబలగాఢతమఃపటలంబుభాసురా । ది
త్యమయూఖపుంజమువితీవ్రశరంబులమాపి సైనిక । స్తుత్యపరాక్రమప్రకటదోర్బలుఁడై విలసిల్లె భూవరా ॥ ఉత్సాహ ॥ భా
నువిందుఁ డుద్ధతిన్విపక్షుపక్షుసైన్యదు । ర్మానకాననానలోపమానచండకాండసం । తానము నేసిచూర్ణితంబు చేసెఁ జాప
వి । ద్యానిరూఢిదేవతావితానమిచ్చ మెచ్చఁగాన్ ॥ ఉత్సాహ ॥ చారుదేష్ణుఁడాగ్రహించి శత్రుభీషణోగ్రదో । స్సారదర్ప
మేర్పడన్ని శాతబాణకోటిచే । దారుణప్రతాపసాల్వదండనాథుమండలి । న్మారి రేఁగినట్లు బిల్లుమార్చి పేర్చియార్చినర్ ॥
క ॥ శుకుఁడామోఘనవిజయో । త్సుకమతిబాహాబలంబుసొప్పడవిశిఖ । ప్రకరంబులఁ దనుశౌర్యా । ధికుఁడనవిద్వేషబలతతిం
బరిమార్చెర్ ॥ ఉ ॥ సారణుఁడేపుమైఁ గదిసిశాత్రవవీరులుసందడింపదో । స్సారమెలర్పఁ గుంతశరశక్తిగదాకురికాదిహే
తుల । న్వారకవాజిదంతిరథవర్గములందునుమాడికాల్పురం । న్వీరముతోడఁ బెంపెఱసు వీటికిఁ గాపురముగ్రమూర్తియై
క ॥ అక్రూరుఁడుదదనుజులున । వక్రపరాక్రమము మెఱసి వైరుల బాహా । విక్రమమునవధియించిరి । చక్రప్రాసాదివివిధస
ధనములచేర్ ॥ మ ॥ కృతవర్మక్షితినాయకుండువిశిఖశ్రేణింబ్రమత్తార్యధి । శ్రితవర్మంబులఁ జించి మేనులశతచ్ఛిద్రంబుల
జ్జేయున । వ్యుతకర్మంబని సైనికుల్పొగడశత్రువ్యూహముచోసంగర । క్షితిధర్మంబుఁ దలంచికాచెరథికశ్రేష్ఠుండు భూమీశ్వరా ॥
వ ॥ అత్తఱిసాల్వుండు గోపోద్దీపితమానసుండై యుండ మాయావిడంబకంబైనసౌభకంబప్పుడు ॥ సీ ॥ ఒకమాటునభమునఁ
బ్రకటంబుగాఁదోఁచునొకమాటు ధరణిపై నెనరనిలుచు । నొకమాటు శైలమస్తకమునవర్తించు నొకమాటు జలధిఁ జరియించును

దక్షిణమున, నొక్కట తోయంబున నొక్కటియై యుండును, నొక్కెడఁ గనుఁగొనఁ బెక్కులగుచు, నొకమాటు సాల్వసంయుక్త
మై పొడసూపు నొకతోయ మన్నియును డిగి తోఁచు, నొక్కెడ తేపకొ అవియు డుగకఁ ద్రిప్పిన, గతిమహోగ్రవృత్తిగా నవ
చ్చు, నటియుఁ బెక్కగతుల నరివరుల్ల లఁగంగఁ, దిరిగె సౌభకంబు ధీవరేణ్య॥ వ॥ ఇవ్విధంబున సౌభకంబు వర్తించుటం జే
సియును సైన్యంబుల చేఁ దైన్యంబు నొందిన నిజసైన్యంబులకు నలంబురి కోల్పి సాల్వుండిష్టుడు॥ క॥ స్ఫురదనలాభశరంబులు,
పొరిపొరిఁ బుంఖానుపుంఖములుగా నేయ, న్దెరలియును లియును మురిసియు, విరిసియుఁ బిఱుతివక పోరె వెసయను బలముల్॥
క॥ అయ్యెడ మానము వదలక, డయ్యక మగపాటితో దృఢంబుగఁ బోర, న్దయ్యె మెఱుంగును యొక్కటి, కయ్యంబపు డయ్యెఁ జే
వగల యోధులకున్॥ క॥ మును ప్రద్యుమ్ను సమారుని, ఘననిశితాస్త్రముల చేతఁ గడు నొచ్చిన సాల్వు సిమంత్రి ద్యుమానా
ముఁడు, సునిశితగదచేన మర్చి, సమహితశక్తిన్॥ చ॥ వెరవును లావు చేవయును వీరము బీరము గల్గి డాసియా, సరసిజనాభ
నందను పిశాలభుజాంతరమున్ బగిల్చిన, న్విరపిరఁ బోవ మేను నిడువెండ్రుకఁ బెట్టఁగఁ జేతిసాధనో, తక్కరములు దేరి పైవడ
లఁగ న్నులు మూయఁ మమూర్ఛ నొందినన్॥ గీ॥ సమరధర్మవేది సమధిక నయవాది, దారకుని సుతుండు దైర్యయుతుఁడు, రథ
ము దోలికొని చరణభూమి వెడలి వే, చని మూర్ఛ దేరి శంబరారి॥ ఉ॥ సారథిఁ జూచి యిట్లనియె శాత్రవవీరులు సూచి నవ్వఁ
గాఁ, దేరు రణక్షితి న్వెడలఁ దెచ్చితిఁ దెచ్చితి దుర్యశంబు పం, కేరుహనాభుఁడున్ హలియుఁ గేలిగొనన్ యదువంశసంభవు,
ల్పేరము దప్పియిప్పగిదిఁ బెల్లురి పోవుమ రేరణంబునన్॥ అనిన నతండతనికిట్లనియె॥ క॥ రథిరిపు చే నొచ్చినచో, రథియును సార
థియునొవ్వ రథియును గావ, న్పృథుసమరధర్మ మిఁక న, వ్యథచిత్తుఁడవగుచుఁ గడఁగు వైరుల గెలువన్॥ అనిన విని॥ ఉ॥ సంచిత
భూరి బాహుబలశౌర్యుఁడు సారథిమాట కాత్మ మోదించి యుదాత్తకాండరుచిదీపిత చాపముఁ దాల్చి మౌర్వి సారించి గుణ
ధ్వని న్మహాదరి ప్రకరంబుల భీతి ముంచి తో, లించె రథంబు మేదిని చలింపఁగ నాద్యుమమీఁద నేర్పునన్॥ అట్లు డగ్గరి॥ చ॥ అరి
నను వష్ట బాణముల నాగ్రహవృత్తిఁ బగిల్చె నాల్గిటన్, తురగముల న్వధించి యొక తూపున సారథిఁ ద్రుంచి రెంటని, స్ఫురతర
కేతుచాపములు చూర్ణముఁ జేసి యొకమ్మునన్ భయం, కరముగఁ ద్రుంచెన ద్ద్యుమునికంఠము కుంఠిత విక్రమోద్ధతిన్॥ మ॥ కని
సాంబప్రముఖాది యోధవరులుత్కంఠాత్ములై మీనకే, తను నగ్గించి సువర్ణపుంఖ నిశితాస్త్రశ్రేణి సంధించి సా, ల్వుని సై
న్యావలి మస్తముల్ వేరపు తావుల్ నేర్పడ నొక్కెడ మె, త్తున వేత్రుంచిరి తాటిపండ్లు ధరఁ దోడ్తో రాల్చు చందంబునన్॥ అట్టి
యెడ॥ స్రగ్ధర॥ కూలుస్తట్లంబు లేనుంగులు ధర దొరఁగు సన్నపన్నైను సద్గుసూచై, ప్రాలుర్ దేరుల్ హతంబై వడిఁ బడు సుభట
వ్రాతముల్ శోణితంబుల్ గ్రోలున్ మాంసంబు నంజున్గొఱుకు నెముకలన్ గుంపులై సోలుచున్ స్వే, తాళ క్రవ్యాదభూతోత్కరము
లు జతలై తాళముల్ దట్టియాడున్॥ మఱియు నొక్కొక్కయెడ॥ సీ॥ ఖండితశుండాలగండముల్ నక్రముల్ స్ఫారితుండంబులు
భుజగసమితి, పనతలంబులు గచ్ఛపంబులు దంతముల్ ముక్తులు గుంభనిర్ముక్తమౌక్తి, కములు రత్నములు వాలములు జలూకము
ల్మెడలు భేకంబులు మెదడు రొంపి, ప్రేవులు పవడంపు దీవులు నరములు నాచు మజ్జంబు ఫేనంబులస్థి, సైకతము లురక్తచయ
ము తోయంబులు, వెరలు నెడల నెరలు మొఱలు ఘనత, రంగరవము గా మతంగజాయోధన, స్థలము జలధిఁ బోల్పఁ దగె నరేం
ద్ర॥ వ॥ ఇవ్విధంబున యదుసాల్వబలంబులు చలంబున నంబర స్పరజయకాంక్షులం దలపడి పోరు పూర్వపశ్చిమసముద్రంబుల
సరణి నిరువదియేడు దినంబులతి ఘోరంబుగాఁ బోరు నెడ నింద్రప్రస్థపురంబుననుండి ద్వారకానగరంబునకు నగధరుండు
చను దేర ముందఱం గానవచ్చు దుర్నిమిత్తంబులు గైకొని కృష్ణుండు దారకునిం జూచి యిట్లనియె॥ శా॥ కంపించె ద్వారక దుర్నిమి
త్తముల నేకంబుల్ మహాభీలము, ల్మింట న్మేదినిఁ దోఁచుచున్నయవి నెమ్మి న్గాండవప్రస్థమే, నుంటన్ జైద్యహితక్షితీశ్వరులు
మాయోపాయులై మత్పురి, న్గెంటింపన్ జనుదేరఁ బోలు మరుపో నీ తేరు వేగంబునన్॥ వ॥ అని యతిత్వరితగతిం జనుదెంచి త
త్పురంబు డగ్గరి మహాబలపరాక్రమంబులం బ్రతిపక్షబలంబులతోఁ దలపడి పోరు యదుబలంబులును, నభోవీధిని భేద్యమా
యావిడంబకంబున బ్రతివీరు లెంతకాలంబున కేయుపాయంబున సాధింపరాని సౌభకవిమానంబునందున్న సాల్వునిం గ
ని తద్విమానంబు డాయం దన తేరు దోల సారథిని నియమించి కదియం జనుమురాంతకుని వీక్షించి యదుబలప్రకరంబులు పర
మానందంబునుం బొందిరి-మృతప్రాయంబై యున్న సైన్యంబు గనుంగొని సౌభకపతి విక్రమక్రియాకలాపుండగుచు ను
రువడించి॥ చ॥ మిణుగురులెల్లెడం జెదర మింటను మంటలు వట్టు ఘంటికా, ఘణఘణభూరినిస్వనని కాయమునన్ హరిదంత
శాలముల్ వ్రణకమహోగ్రశక్తిఁ గొని వారకదారకు మీఁద వైవడా, రుణగతి నింగి నిండి నిజరోచులతోఁ బడుచుక్క కైవ
డిన్॥ క॥ పడిఁ జనుదేరఁ గఁగని యా, ప్పుడు గదధరుఁ డతుల లీలవోలె న్దానిన్, బ్బెడిపొడి మై ధరఁ దొరుఁగఁగ, నడుమన వెసఁ ద్రుంచె
నొక్క నారాచమునన్॥ చ॥ గురుభుజుఁ డంతఁ బోవక యకుంఠిత శూరత శత్రుసైన్యము, ల్దెరలఁగ సుగ్రతన్గొ అవిఁ ద్రిప్పిన

న్వైవడిమింటఁదిగ్గిర। న్దిరుగుచుమర్మిరీత్యమగుదీపితసౌభకుసాల్వుఁజండబా। ణ్యకరకిరణాభషోడశనిశాతశరంబులఁగాఁడ
నేసినన్॥ చ॥ కమవడివల్గి వాఁడునిజకార్ముకముక్తజలదస్వనంబుకై। వడిమొఱయించుచున్వెడఁదవాతిశరంబులఁబద్మ
లోచను। న్నెడమభుజంబుగాఁడవడినేసెఁదెంపఁటిచేతిశార్ఙ్గము। న్విడిచెరథంబుపైగగనవీథిసురల్భయమందిచూడఁగన్॥
క॥ ఓహో హా యనిభూతావలు। హాహాకారములుసేయనంతటఁదేర। న్నాహరిఁగనుఁగొనియతఁడు। త్సాహంబునఁబల్కె
బాహుశౌర్యస్ఫూర్తిన్॥ చ॥ నలినదళాక్షుమత్సఖుఁడునాఁదగుచైద్యుఁడుగోరినట్టికో। మలినవిఁదిలివైతగవుమాలివరించి
తివంతఁబోకదో। గ్ధలమునధర్మనందనుసభాస్థలినేమఱియున్నవానిన। చ్చలమునఁజంపినట్టికలుషంబులునేఁడురణాంగ
ణంబునన్॥ క॥ తలఁపడిపోఁజక బాహా। బలమొప్పగనాదుదృష్టిపథమునధృతితో। నిలిచిననిష్ఠురవిశిఖా। చ్ఛలముంచిమదీయ
సఖునిసూడిటుదీర్తున్॥ చ॥ అనినమురాంతకుండుదరహాసముమోమునఁదొంగలింపసా। ల్వునిఁగనిమోరిలాపులసువ్వగ
లవోటరివోలెఁబ్రేలెదే। మనిననుఘాటుసన్నిహితమాటమెఱుంగవుమూఢచిత్తపా। ప్మనిగడఁగేలఁద్రిప్పియభియాతునిశ
స్త్రనిద్రవేసెనుద్ధతిన్॥ అప్లు ద్రవేసిన॥ క॥ పెనుమూర్ఛనొందివేసము। కున్ననవాతనునెత్తురొల్కఁగొంతవడికినో। య్యనఁదెలి
సినిలువరింపక। చనివాఁడునదృశ్యమయ్యెసౌభముఁదానున్॥ అయ్యవసరంబున॥ గీ॥ గగనమందుండియొకఁడార్తుఁడగుచు
వచ్చి। నందనందనుపాదారవిందములకు। వందనముచేసియానకదుందుభినిమ। హోగ్రుఁడైపట్టితెచ్చెసాల్వుండుగడఁ
గ॥ గీ॥ దేవమీకెఱింగింపఁగాఁదివిరియిటకు। దేవకీదేవినన్నుఁబుత్తెంచెననఁగ। వినిసరోరుహనాభుండుఘనవిషాద। మగ్నుఁ
డయ్యెనుగురుమీఁదిమమతఁజేసి॥ క॥ నరగంధర్వసురాసుర। వరులకునిర్జింపరానివాఁడుబలుండే। మఱకనహీనబలునిచేఁబ
రికింపఁగనెట్లుపట్టుఁబడెనెక్కొయనుచున్॥ మఱియును॥ క॥ భావంబుగలఁగనహహా। దైవకృతంబెవ్వరికినిఁదప్పింపఁగరా।
దేవిధినైననునన్నిశో। కావిలమతిఁబలుకుచున్ననత్తఱివాఁడున్॥ వ॥ అప్పుడుదనమాయాబలంబునంగ్రస్మఅందోదికృతక
వసుదేవునింగల్పించియతనింబంధించికొని తెచ్చిపుండరీకాక్షునిరీక్షింపు-భవజ్జనకుండువీఁడెయిప్పుడు నీవుగనుంగొనవీని
తలఁద్రుంతునింక నెవ్వనికింగామనియెదు కావంగలశక్తిగలదేనియుం గావుమని దురాలాపంబు లాడుచు మృత్యుజి
హ్వాకరాళంబైనకరవాలంబుగేలంబూనిఝళిపించుచునమ్మాయావసుదేవునిశిరంబుదునిమితన్మస్తకంబుగొనివియద్వ
ర్తియైచరియించుసౌభకవిమానంబుసొచ్చెనంతగోవిందుండుగొంతతడవుమనంబునఘనంబగుశోకంబునంగుందుచుండి
యాత్మసైనికులుదెలుపందెలివొందియదిమాయోద్దీపితంబైనసాల్వునియుపాయంబనిమెఱింగియుండెనంతం దనకువ
సుదేవుండుపట్టుఁబడెననిచెప్పినదూతయునమ్మాయాకళేబరంబునక్షణంబవిచిత్రంబుగామాయంబైపోయెఁ దదనంత
రంబ॥ క॥ మునులవుడుగొందఱిచటికిఁ। జనుదెంచివిమోహితమైనజలజాక్షు। న్గనుఁగొనిసమధికభక్తి। న్వినయంబునఁబ
లికిరంతవిష్ణుంజిష్ణున్॥ సీ॥ కమలాక్షసర్వలోకములందుసర్వమానవులుసంసారనానావిధైక। దుఃఖాబ్ధిమగ్నులైతుదిఁ
జేరనేరకవికలత్వమునఁబొందువేళనిన్నుఁ। దలచిమఃఖంబులుదరియింతురట్టిసద్గుణనిధివైదేవకోటకెల్లఁ। బట్టుకొమ్మైపర
బ్రహ్మాఖ్యఁబొగడొందిపరమయోగీశ్వరప్రకరగూఢ। పరచిదానందదివ్యరూపమునవెలుఁగు। ననఘునీవేడనీచజన్మాత్మజని
తఘనభయస్నేహమోహశోకంబులేడ। ననుచుసంస్తుతిచేసివారఱిగిరంత॥ చ॥ హరితనమీఁదఘోరనిశితాశుగజాలము
లేయుసాల్వభూ। వరువధియింపఁగోరిబహువానిదనిర్గతభూరివృష్టివి। స్ఫురణననూనతీవ్రశరపుంజములన్గగనంబుఁగప్పి
క్రొచ్చరరిపుమాలిరత్నమునుజాపమువర్మముఁద్రుంచివెండియున్॥ మ॥ వితతక్రోధముతోడఁగృష్ణుఁడుజగద్విఖ్యాతశౌ
ర్యక్రియో। ద్ధతశక్తిన్వడిఁద్రిప్పిమింటమెఱుఁగుల్దట్టంబుగాఁబర్వను। గ్రతచంచద్గదవైచిత్రుంచెవెసఁజూర్ణంబైధరన్
రాలనా। యతభూరిత్రిపురాభమున్మహితమాయాశోభమున్సౌభమున్॥ వ॥ ఇట్లుకృష్ణుండమ్మాయావిమానంబసుమయ
నిర్మితమాయావిమానంబునిజగదాహతిసింతెంతతునియలైసముద్రమధ్యంబునందొరుఁగఁజేసినసాల్వుండుకోఱలువెఱి
కినభుజగంబుభంగిగండడంగివిన్ననై విగతమాయాబలుండయ్యునుబొలివోవనిబీరంబునవసుధాతలంబునకుడిగ్గియాగ్ర
హంబున॥ క॥ కరమునఁబవినిభమగుభీ। కరగదధరియించికదియఁగాఁజనుదేర। న్మురహరుఁడుద్ధతిసాల్వుని। కరముగదాయు
క్తముగనుఖండింపఁజెన్నృపా॥ క॥ అంతంబోవనికినుకన। నంతుఁడువిలయార్కమండలాయతరుచిమ। ద్ధాంతంబగుచక్రంబు
ని। తాంతంబుగఁబూన్చిసాల్వధరణిపుమీఁదన్॥ క॥ సురుశక్తివైచివెసభా। సురకుండలముకుటరత్నశోభితమగుత। చ్ఛిరము

శ్రీకృష్ణుండుదంతవక్త్రునిసంహరించుట.

వడిఁద్రుంచెనింద్రుఁడు। వరకులిశముచేత్రవృత్రువధియించుక్రియన్॥ వ॥ ఇట్లుమాయావియైనసాల్వుండును సౌభకంబు
నుగృష్ణుచేతంబొలియుటఁగనుంగొనినిజసఖులగుసాల్వపౌండ్రకశిశుపాలభూపాలకులకుఁబరలోకమైత్రివాటించి దం

తవ క్షుత్పిండతిభీషణాకారంబుతో నప్పుడు॥ చ॥ పెటపెటఁ బండ్లు గీఁటుచును బెట్టుగ రోయుచుఁ గన్ను గ్రేవలన్ జిటచిటవిస్ఫులింగములు చింద మహోద్ధతిపాదఘట్టన న్నటనిటనై ధరిత్రి వడకాడ వడిన్ గదఁ గేలఁ ద్రిప్పుచు న్మిటమిటమండు వేసవి నిమించు దివాకరుఁ బోలి యుగ్రతన్॥ చ॥ వడిఁ జను దేరఁ జూచి యదువల్లభుఁ డుల్లము పల్లవింప నప్పుడు గద గేలఁ బూని రక్షమున్ రయ మొప్పఁగ డగ్గి యుగ్రతన్ గడఁగి విరోధికి న్నెదురుగాఁ జన వాఁడతి నీచవర్తియై యడరుచు నట్టహాసముఖుఁడై పవలచేఁ గదఁ ద్రిప్పుచున్ హరిన్॥ వ॥ కనుంగొని పరిహాసోక్తులు గా నిట్లనియె నీవు మదీయభాగ్యంబు కతంబునం జేసి నేఁడు నా దృష్టిపథంబునకు గోచరుండవైతివి మిత్రద్రోహివై నన్నిన్ను మాతులేయుండవని మన్నింపక దేహంబునందు వర్తించు నుగ్రవ్యాధిని యౌషధాదిక్రియల నివర్తింపం జేయు చికిత్సకుని చందంబున బంధురూపశత్రుండవు గావున దంభోళిసంరంభగంభీరంబైన మదీయగదాదండహతిం బరేతనివాసంబునకనిచి మున్ను నీచేత నిహతులైన నా మసఖుల ఋణంబుఁ దీర్తు నని మర్మభాషలాడుచు డగ్గరి॥ చ॥ పెనుగదఁ బూన్చి కృష్ణు తలఁ బెట్టుగ మొత్తిన నంత శౌరి తా నన లెడి గంధసింధురము కైవడి దానవభంజనుండు పెంపున నిజభాసమానగదఁ బూని బలంబునఁ ద్రిప్పి దంతవక్త్రుని యురమున్ బగిల్చిన గుదుల్కొనుచు న్రుధిరంబు గ్రక్కుచున్॥ వ॥ తత్క్షణంబ పర్వతాకారంబగు దేహంబుతో *మొఱలుచు నేలం గూలి కేశపాశంబులు చిక్కులువడం దన్నుకొనుచుఁ బ్రాణంబులు విడిచె నప్పుడు నిఖిలభూతంబులు నాశ్చర్యంబు నొందం దద్గాత్రంబుననుండి యొక్క యతిసూక్ష్మతేజంబు వెలువడి గోవిందుని దేహంబు ప్రవేశించె నయ్యవసరంబున నగ్రజుమరణంబు గనుంగొని కుపితుండై కనుంగవ నిప్పులుప్పతిల్ల విదూరుండు గాలానలజ్వాలాభీలకరాళంబై వ్రాలు కరవాలంబును బలుకయుం గేలం దాల్చి దామోదరు దెసకుం గవయుటయుం గనుంగొని॥ చ॥ జలరుహలోచనుండు నిజసాధనమై తనరారు చక్రము న్వలనుగఁ బూన్చి వైవ నది వారక వాని శిరంబుఁ ద్రుంచెన; బ్బలియుఁడు సౌభసాల్వశిశుపాలసహోదర తత్సహోదరావలుల వధించి తత్సఖుల ముచాగిన నేకుల ద్రుంచె నీగతిన్॥ అయ్యవసరంబున॥ క॥ నరముని యోగి సురాసుర గరుడోరగ సిద్ధ సాధ్య గంధర్వ నభశ్చర కిన్నర కింపురుషులు హరిమహిమ నుతించిరచ్ఛుతానందములన్॥ వ॥ మఱియు నప్సరోజనంబులు నృత్యంబులు సలుప వేల్పులు గుసుమవర్షంబులు గురియ దేవతూర్యంబుల వార్యంబులై మొఱయ యదువృష్ణిప్రవరులు సేవింపఁ బరమానందంబునుం బొంది నిజవిజయాంకితంబులైన గీతంబులు వందిజనంబులు సంకీర్తనంబు సేయ నతిమనోహరవిభవాభిరామంబును నూతనాలంకారయుక్తంబునైన ద్వారకానగరంబు శుభముహూర్తంబునం బ్రవేశింపం జను నెడ॥ క॥ పురసతులు విరులు లాజలు సురుసౌధాగ్రములనుండి గురియఁగ వికచాంబురుహాక్షుండంత న్నిపుర వరమార్గిం జొచ్చె వైభవం బలరారన్॥ వ॥ అట్లు యోగీశ్వరేశ్వరుండును, షడ్గుణైశ్వర్యసంపన్నుండును, నఖిలజగదీశ్వరుండును నైన పురుషోత్తముండు సుఖంబున నుండె నంత॥

బలరాముండు తీర్థయాత్రకుఁ జనుట.

క॥ కౌరవపాండవపృథుసమరారంభ మెఱింగి తీర్థయాత్ర నెపముగా సీరాంకుఁడు భయమలులకు నారయ సముఁడగుటఁ జేసి యరిగె నరేంద్రా॥ వ॥ అట్లు చని మొదలం బ్రభాసతీర్థంబున నవగాహనంబు చేసి, యందు దేవర్షిపితృతర్పణంబులు సంప్రీతిం గావించి విమలతేజోధనులగు భూసురప్రవరులు దనతో నరుగుదేరం గదలి చని క్రమంబున సరస్వతియు, బిందుసరోవరంబును, వజ్రతీర్థంబును, విశాలానదియు, సరయువు, యమునయు, జాహ్నవియును గనుంగొనుచు, నచటనచట నవగాహనంబులును, దేవర్షిపితృతర్పణంబులును, బ్రాహ్మణసంతర్పణంబులును, భూసురయుక్తుండై నడుపుచుం జని సకలలోకస్తుత్యంబును, నిఖిలమునిశరణ్యంబున గు నైమిశారణ్యంబు సొచ్చి యందు దీర్ఘసత్రంబు నడుపుచున్న మునిజనంబులం గనుంగొనిన, వారలు ప్రత్యుత్థానంబు చేసి రామునకు వినతులై యాసనార్ఘ్యాదిపూజావిధానంబులు గావించిన నతండును బ్రముదితమానసుండగుచు సపరివారంబుగాఁ గూర్చున్న యెడ॥ క॥ ఆ నెఱిఁ దనుఁ గని ప్రత్యుత్థాననమస్కారవిధులు దగ నడపక పెంపూని నసీతముపై నాసీనుండగు సూతు శేముషీవిఖ్యాతున్॥ వ॥ అట్లున్న యతని సమీపంబున నున్న విప్రవరులం జూచి రాముండు రోషించి, వీఁడు నన్నుం గని లేవకుండుటకు హేతు వెయ్యదియొకో, యీ ప్రతిలోమజాతుండు మునిగణసభాస్థలంబునందా నెక్కుముఖ్యుండువోలె మఱభిమానంబున శక్తిమను మనివలనం గొన్ని కథలు గాథలుగాఁ గఱచి విద్వద్గణ్యుని విధంబున విఱ్ఱవీగెడు నిట్టి నీచాత్ముం డభ్యసించు విద్యలెల్లను మనంబున విచారించి చూచిన మదకారణంబులు గాని సత్త్వగుణగరిష్ఠంబులు గావు ధర్మసంరక్షణంబు సేయ నవతరించిన మాకు నిట్టి దుష్టనిర్దళనంబ వశ్యకర్తవ్యంబని తలంచి హస్తంబున ధరించిన కుశాగ్రంబున నా సూతుని వధించిన నక్కడి మునీంద్రులెల్ల హాహాకారంబులతోడం దాలాంకుని జూచి యిట్లనిరి॥ క॥ అనఘ యితనికి బ్రహ్మాసనమిచ్చుటఁ జేసి నీవు చను దేనితఁడా సనముడిగఁడయ్యె నింతయు మును నీ మది నెఱుఁగ నర్థి

* ఒఱలుచున్ శోకించుచు.

మంగలదేహారీ॥క॥ఎటింగెటింగి బ్రహ్మహత్యా।దురితంబుననీమనంబుదూఁకొనేఁబాపో। త్తరణప్రాయశ్చిత్తము।దొరఁ
కొనికావింపుమయ్యదుర్జనహరణా॥వ॥అదియునుం గాక పరమపావనుండ వైననీవుధర్మంబుదప్పిన నెవ్వరుమాన్పంగలరు
కావునఁబ్రాయశ్చిత్తంబుగైకొనినదుపమన్నధర్మంబునిలువదట్లుగావునదీనికింబ్రతీకారంబువుట్టింపుమనిన నతండు నా
రలంగనుంగొనితామసంబుననిట్టిపాపంబు సేయంబడియె-దీనికిముఖ్యపక్షంబైనప్రకృతియెఱింగింపుండు పీనికినాయువు
నుబహుసత్వంబునునొసంగిన మీకిష్టంబగునేనమైననాయోగమహిమచే బునర్జీవితుంగావింతునన నమ్మునులునీయో
గమాహాత్మ్యంబునమాకెవ్విధంబుననైననితండుమృత్యుగతుండుగాకుండునట్లుగావింపుమనిననతఁడందఱంజూచి య
ప్పుడు॥ క॥ధాత్రీవరసమధికచా।రిత్రుఁడుహలపాణివలికెధృతినాత్మా వై।పుత్రనామాసియనెడిప।విత్రశ్రుతివాక్యసరణిపి
శదంబగుటన్॥క॥ఈసూతసుతునకిపుడుమ।హాసత్వమునాయువునుననామయమునువి।ద్యాసామర్థ్యముగలిగిను।ధీసత్త్వ
ములారయిాత్మతిలిన్ విలసిల్లున్.వ॥అనిసూతుంబునర్జీవితుంగాఁజేసిమునులంజూచియిట్లనియె॥గీ॥ఏనెఱుంగకచేసినయా
యవజ్ఞ।శాంతిపొందంగనేయభీష్టంబుమీకు। దానిఁగావింతుననిన మోదంబునొంది। పలికిరత్తాపసులుహలపాణిఁజూచి॥
చ॥హలధరయిల్వలుండనుసురారితనూజుఁడుపల్వలుండునాఁ।గలఁడొకదానవుండుబలగర్వములంబ్రతిపర్వమందునఁ।
జలమునవచ్చిమాసవనశాలలమూత్రసురాప్రపూయవిట్పలలములోలిమైఁగురిసిపాడఱజేయునుయజ్ఞవాటముల్॥వ॥
కావుననానుష్టదానవుంద్రుంచుటయమాకుంగరంబుసంతసంబగునంతమీఁదనీవువిమలచిత్తుండవైభారతవర్షంబునంగల
తీర్థంబులుద్వాదశమాసంబులవగాహనంబు సేయుమట్లైనసర్వపాపనిష్కృతియగుననిపలుకునంతంబర్వసమాగమంబై
న॥సీ॥ మునులుయజ్ఞక్రియోన్ముఖులౌటఁగనుఁగొనిపఱతెంచియసురతద్భవనములను।రక్తవిణ్మూత్రసురామాంసజాలం
బునించిహేయంబుగావించి పెలుచఁ। బెంధూళిరాలును జెల్లలునురలెడిచక్రానిలముపీఁచిచదలనపుడు। కాటుకకొండ
సంగతిఁబోల్పమేనుతామ్రశ్మశ్రుకేశసమాజములును।నవ్యచర్మాంబరముభూరినాసికయును।కలకుమిడిగ్రుడ్లునిప్పలు
గ్రక్కుదృష్టు।వ్రేలుపెదవులుదీర్ఘకరాళజిహ్వ। కయునుముడివడ్డబొమలునుగలుగువాని॥ మహాస్రగ్ధర॥ కనియుగ్రోద్దా
లాంకుఁడుదృత్కటచటులనటత్కాలదండాభశూలున్।జనరక్తాసిక్తతాలున్సమధికసమరోత్సాహలోలున్గభోరా।శ
నితుల్యోదగ్రదంష్ట్రాజనితశిఖికణాచ్ఛాదితాశాంతరాళున్। హననవ్యాపారశీలున్నతిదృఢఘనమస్తాస్థిమాలున్గరా
ళున్॥ఉ॥ వెండియుఁగ్రొమ్మెఱుంగులుడువీధివెలుంగఁగనుల్లసద్గదా। దండముగేలఁద్రిప్పచునుదారతరాబలభద్రుఁడా
సురో। ద్దండవిఘాతుకున్ముసలదారుణలాంగలముల్దలంపమా।ర్తాండనిభంబులైయెదుఱందదక్షణమాత్రనఁదోఁచినన్వే
సన్॥వ॥అట్లుసన్నిహితంబులైనతనకార్యసాధనంబులగునిజసాధనంబులుధరియించియప్పుడు॥చ॥గగనమునంజరించుసు
రకంటకుకంఠముచేతినాగటన్। దగిలిచిరోఁకలెత్తిబెడిదంబడరన్నడునెత్తిమొత్తినన్। భుగభుగనెత్తురొల్కనిలబోరగి
లంబడెవజ్రధారచేఁ। దెగిధరఁగూలుభూరిజగతీధరమున్బురణింపబెట్టుగాన్॥ అట్లుపల్వలుండుమడిసిన॥క॥మునివరులు.
గామపాలుని।వినుతించిరివేయువేలవిధములవృత్రున్।మనిమినయింద్రునినమరులు।వినుతించినరీతినపుడువిమలచరిత్రా॥
గీ॥అంతనభిషిక్తుఁజేసియత్యంతసురభి। మంజులామ్లానకంజాతమాలికయును। నంచితాభరణమృదుదివ్యాంబరములు।
నర్థినిచ్చినఁదాల్చియాహలధరుండు॥ క॥దేవేంద్రుఁబోలియొప్పెను। ధీవిలసితుఁడగుచుమునితతిన్వీడ్కొనితన్। సేవించు
చుఁగతిపయవి।ప్రావలిచనుదేరఁగౌశికాఖ్యంబునకున్॥వ॥చనియమ్మహానదింగృతస్నానుండైయచ్చోటుఁబాసిసరయు
వునందుఁగ్రుంకులిడిప్రయాగనవగాహనంబుచేసిదేవర్షిపితృతర్పణంబులాచరించిపులస్త్యాశ్రమంబుసొచ్చిగోమతిందద
ర్శించిగండకీనదినుత్తరించివిదళితభవపాశయగువిపాశయందుఁదోఁగిశోణనదంబుననాప్లావితుండై గయనాడిగంగా
సాగరంబుదర్శించి మహేంద్రనగరంబునకరిగి॥ క॥ రాముఁడుగనుఁగొనెభార్గవ। రామున్రజనీశకులధరావరనగను।
త్రాముమన్నన్నుతఘుగుణ।స్తోమున్దారుణ్యసీమసుజనలలామున్॥ గీ॥కనినమస్కరించికౌతుకంబెలరార।నతనివీడుకొనిమ
హాయుధుండు।గోమసుమిగిలిసప్తగోదావరికినేగి।యందుఁదీర్థమాడియచటఁగదలి॥ వ॥ వేణాపంపాసరస్సులంజూచిభీ
మనదికేఁగియందుఁగుమారస్వామినిదర్శించి, శ్రీశైలంబునకుంజనివేంకటాచలంబుదర్శించి, కామకోటిశక్తినిరీక్షించి,
కాంచీపురంబుఁగాంచి,కావేరికింజనియమ్మహావాహినినవగాహనంబుచేసి॥ స్రగ్ధర॥సేవించెన్రంగధామున్నిశ్రితనివహ
పయస్సింధుసంపూర్ణసోము। న్గావేరీమధ్యసీమున్ఘనకలుషమహాకాలకూటోగ్రభీము। న్దేవారిశ్రీవిరామున్దివిజవినుత
సందీపితానంతనాము।న్ధీవిజ్ఞానాభిరామున్త్రిభువనవిలసద్దైవతాసార్వభౌమున్॥ వ॥ అచ్చోటువాసివృషభాద్రినెక్కి
హరిక్షేత్రంబుద్రొక్కి,మధురాపురంబునకఱిగి, సేతుబంధనంబుమెట్టియచటంబదివేలపాడిమొదవులభూసురులకిచ్చి

రామేశ్వరుం దర్శించి, తామ్రపర్ణికిం జని మలయాచలం బెక్కి యగస్త్యునిం గని నమస్కరించి, దక్షిణసముద్రంబు దర్శించి కన్యాఖ్యదుర్గాదేవిని నుపాసించి, పంచాప్సరసంబను తీర్థంబున నుపప్లావ్యం బాచరించి, గోకర్ణంబున నిందుమౌళిని దర్శించి ద్వీపవతియైన కామదేవి నిరీక్షించి, దాటి పయోష్ణి నిదర్శించి, నిర్వింధ్య గడచి, దండకావనంబున కరిగి, మాహిష్మతీపురంబు న వసియించి, మనుతీర్థంబునం దాడి, క్రమ్మఱం బ్రభాసతీర్థంబునకు వచ్చి యచ్చటి బ్రాహ్మణజనంబుల వలనం బాండవధార్తరాష్ట్రకులఖండనంబునం బసకలరాజలోకంబులుం బరలోకగతులగుటయు వాయునందనసుయోధనులు గదాయుద్ధసన్నద్ధులగుటయు నెఱింగి వారల వారింపం దలంపున నచ్చటికిం జని॥ గీ॥ ధర్మనందనుం డనకుం వదనము సేయు। కృష్ణులను మాద్రిసుతుల నీక్షించి యేమియుం బలుకక వ్యగ్రగదాదండపాణులగుచుం। గ్రోధమునం బొంగు భీమదుర్యోధనులను॥ చూచి వారలం డాయంజని యిట్లనియె॥ సీ॥ వీరపుంగవులార వినుండు మీలో పలభూరిభుజాసత్త్వమునను నొకండు। ప్రకటితాభ్యాససంపద్విశేషంబున నొక్కండు నధికుండై యుంటం జేసి। సమబలు లటు గానం జర్చింపంగా నింపుజయ మొక్కనికి లేదు సమరమందుం। గాన నూఱక పోరంగా నేల మీకు నివారింప నన్యోన్యవైరములను। నడరి తొల్లింటి మత్సపలాత్మలందుం। దలచిత ద్భాషణము లుపద్యములు గాక। మొక్కలంబునం బోర నాముష్టి కాను। రారి వీక్షించి వీరిశుభాశుభములు॥ వ॥ ఎట్లు గావలయు నట్ల య్యెడుం గాక యని యచ్చోట నిలువక నుగ్రసేనాదిబంధుప్రకరంబులు పరితోషంబున నెదుర్కొన ద్వారకాపురంబునకు వచ్చి యందుండి మఱుడినై మిశారణ్యంబునకుం జని యమ్మునిపుంగవులను మలింపనచ్చోట నొక్క మఖంబు గావించి బహుదక్షిణ లొసంగి యంచితజ్ఞానపరిపూర్ణులగునట్లుగా వరం బిచ్చి రేవతియునుం దానును బంధుజ్ఞాతియుతంబుగా నవభృథస్నానం బాచరించి యనంతరంబ. చ॥ విలసితమాల్యచందననవీనవిభూషణరత్నవస్త్రము। ల్పొలుపుగం దాల్చి యంచితవిభూతిం దలిర్చెను బూర్ణచంద్రికా। కలితసుధాంశులేఖ యొనకం బెసంగ న్నిజబంధులోచనో। త్పలచయ ముల్లసిల్లం బరిపాండురచారుయశోవిలాసుండై॥ వ॥ ఇవ్విధంబున ననంతుండును, నప్రమేయుండును, మాయామానుషవిగ్రహుండును, ననంతబలశాలియునైన బలదేవుం డతివిభవంబున నిజపురంబు ప్రవేశించి సుఖంబున నుండె నని చెప్పి వెండియు నిట్లనియె॥ క॥ హలధరుం డమర్త్యచరితుం। డలఘుభుజాబలుం

కుచేలోపాఖ్యానము.

డౌనప్పు నద్భుతకర్మంబులు పెక్కు నాల్గుమొగములుగల మేటియు లెక్కవెట్టంగలండె నరేంద్రా॥ చ॥ అనిన మునీంద్రుం గన్గొని ధరాధిపుం డిట్లను బద్మపత్త్రలో। చనుని యనంతవీర్యగుణసంపద వేమఱు విన్ననైనను। న్దనియదు చిత్తమచ్యుతకథావిభవంబొకమాటు వీనులన్। విని నను మోజపుష్పశరపిన్ఢుండునై నవిరాళి నొందండే॥ అదియునుం గాక॥ చ॥ హరిభజియించు హస్తములు హస్తము లచ్యుతుం గోరి మ్రొక్కు తచ్ఛిరము శిరంబు చక్రధరుం జేరినచిత్తము చిత్త మిందిరా। వరుం గను దృష్టి దృష్టి మురవైరి నుతించిన వాణి వాణి యాక్షురుకథలానుకర్ణములు కర్ణములై విలసిల్లుం బో భువిన్॥ క॥ హరిపాదతీర్థసేవాపరుండై విలసిల్లునట్టి భాగవతుని విస్ఫురితాంగము లంగములా। పరమేశ్వరు నెఱుంగ నాకుం బలుకు మునీంద్రా॥ సీ॥ అనుడు వేదవ్యాసతనయుండా యభిమన్యుతనయునిం జూచి యిట్లనియెం బ్రీతి। జనవర గోవిందసఖుండు గుచేలుండు నా నొప్పువిప్రుండు మానధనుండు। విజ్ఞానరాగాదివిరహితస్వాంతుండు శాంతుండు ధర్మవత్సలుండు ఘనుండు। విజితేంద్రియుండు బ్రహ్మవేత్త దారిద్ర్యంబు బాధింప నొరులం గార్పణ్యవృత్తి। నడుగం బోవక తనకు దానబ్బినట్టి। కాసుపదివేల నిష్కములుగాం దలంచి। యాత్మ మోదించి పుత్త్రదారాభిరతుండు। మొకవిధంబున నడుపుచునుండు నంత॥ సీ॥ లలితపతివ్రతాతిలకంబు నంశాభిజాత్యదద్భార్య పుస్సహదరిద్రపీడ చేం గడునొచ్చి పెదవులు దడుపుచు శిశువులాంకటి చిచ్చు చేం గృశించి। మలమలమాండుచు మానసంబెఱియుంగం బట్టెడోరెము మాకుం బెట్టు మనుచుం। బత్రభాజనధృతపాణులై తనుం జేరి ఫేడపీనులు చుట్టుం జూడినట్లు। మైన నొకనాండు వగచి నిజాధినాథుం। జేరి యిట్లని పలికె నోజీవితేశ। తట్టుముట్టాడు నిట్టి పేదఱిక మిట్టు। నొంప దీనికుపాయమూహింపవైతి॥ అని మఱియు నిట్లనియె॥ గీ॥ బాలసఖుండైన యప్పద్మపత్త్రనేత్రుం। గాన నేంగి దరిద్రాంధకారమగ్ను। లైన మముసుద్ధరింపుము హరికృపాకటాక్షరవిదీప్తి వడసి మహాత్మ నీవు॥ మఱియును॥ చ॥ వరదుండు సాధుభక్తజనవత్సలుం డార్తశరణ్యుం డిందిరా। వరుండు దయాపయోధి భగవంతుండు కృష్ణుండు దాం గుశస్థలీ। పురమున యాదవప్రకరముల్ భజియింపంగ నున్నవాండు యిట్లరిగిన నిన్నుం జూచి విభుం డప్పుడ యిచ్చు ననూనసంపదల్॥ మ॥ కలలోనం దను మున్నెఱుంగని మహాకష్టాత్ముండై నట్టి మర్త్యులుం డాపత్సమయంబున న్నిజపదాబ్జాతంబు లుల్లంబులోం। దలంపన్నంతన మెచ్చి యార్తిహరుండై తనైనన నిచ్చున్ సునిశ్చలభక్తి న్భజియించు వారికిడం డే సంపద్విశేషోన్నతుల్॥ క॥ అని పలికిన సమ్మానిని। సునయోక్తుల కలరి భూమిసురుం డా కృష్ణుం గ్దన నేంగుట యిహపరసాధనమగు నని మదిం దలంచి తన సతితో డ్క్॥ గీ॥ నీవు సెప్పిన యట్ల రాజీవనేత్రుం బొ

దపర్కంబులా శ్రయింపంగఁజనుట। పరమశోభనమా చక్రపాణికిపుడు। గాను కేమైనఁగొంపోవఁగల దెమనకు॥ గీ॥ అనినన
య్యింతియాఁగాక యనుచు విభుని। శిథిలవస్త్రంబు కొంగునఁ బృథుకతండు। లములనొకకొన్ని ముడిచి నెయ్యమున ననుపఁ। జ
నియెగోవిందదర్శనోత్సాహియగుచు॥ అప్లుచను మందనమనంబున॥ సీ॥ ద్వారకానగరంబు నేరీతిఁజొత్తును భాసురాంతర్గ
పురవాసినైన। యప్పుండరీకాక్షు నఖిలేశు నెట్లు గాంగిదర్శింపఁగలనొ తద్వారపాలు। రెక్కడి విప్రుఁడవిం దేలవచ్చెదవనియ
డ్డపెట్టిరేనపుడు వారి। కేమైనఁ బరిదానమిచ్చి చొచ్చెదనన్న నూహింపనర్థశూన్యుఁడ నేను। నైన నా భాగ్యమతని దయా
ర్ద్రదృష్టి। గాక తలపోయఁగా నొండుగలదె యాతఁ। డేల నన్నును పేక్షించు నేటిమాట। లనుచు నా ద్వారకాపురమపుడు సొ
చ్చి॥ వ॥ అప్లు ప్రవేశించి రాజమార్గంబునం జనిచని కక్ష్యాంతరంబులు గడచిచని ముందట॥ సీ॥ విశదమై యొప్పు షోడశసహ
స్రాంగనాకలితవిశాలసంగతిఁ దనర్చి। మహనీయతపనీయమణిమయగోపుర ప్రాసాదసౌధహర్మ్యములు సూచి। మనము
బ్రహ్మానందమును బొందఁగడు నుబ్బి సంతోషబాష్పముల్లడికొనంగఁ। బ్రకటమై విలసిల్లు నొక వధూమణిమందిరమున నింతు
లు చామరనులు వీవఁ। దనరు మృదుహంసతూలికా తల్పమందుఁ। దానుఁ బ్రియయును బహువినోదములఁ దనరి। మహితలా
వణ్యు సన్మోహనమ్మథుం ము। నంగఁ జూపట్టు పుండరీకాయతాక్షు॥ సీ॥ ఇందీవరశ్యామువందితసుత్రాముఁ గరుణాలవాలు భా
సురకపోలుఁ। గౌస్తుభాలంకారుఁ గామితమందారుసురుచిరలావణ్యు సురశరణ్యు। హర్యక్షనిభమధ్యు నఖిలలోకారాధ్యు
ఘనచక్రహస్తు జగత్ప్రశస్తుఁ। ఖగకులాధిపయాను గౌశేయపరిధానుఁ బన్నగశయను నబ్జాతనయను। మకరకుండలసద్భా
సుమంజుభాసు। నిరుపమాకారు దుగ్ధసాగరవిహారుఁ। భూరిగుణసాంద్రు యదుకులాంభోధిచంద్రు। విష్ణురోచిష్ణుజిష్ణుస
హిష్ణుఁగృష్ణు॥ మ॥ కనిడాయంజనునంతఁ గృష్ణుఁడు దరత్కంజాతుఁ డప్పేదవి। ప్రుని నల్లంతదరిఁ బ్రపీడితుఁ గృశీభూతాం
గుఁ జీర్ణాంబరు। న్ననతృష్ణాతురచిత్తు హాస్యనిలయున్ఖండోత్తరీయున్గుచేలుని నల్లంత నె చూచి సంభ్రమవిలోలుండై దిగెఁ దా ద
ల్పముల॥ క॥ కరమర్థి నెదురుగాఁజని। పరిరంభణమాచరించి బంధుస్నేహస్ఫురణ దోడ్తెచ్చి సమాదరమునఁ గూర్చుండఁ
బెట్టెఁ దన తల్పమున॥ గీ॥ అప్లు కూర్చుండఁబెట్టి నెయ్యమునఁ గనక। కలశ సలిలంబు చేఁ గాళ్లు గడిగి భక్తిఁ। దజ్జలంబులు దన
మస్తకమునఁ దాల్చి। లలితమృగమదఘనసారమిళితమైన॥ గీ॥ మలయజము మేన జొబ్బిల్ల నలఁదియంత। శ్రమము వాయం
గఁ దాళవృంతముల విసరి। బంధురామోదకలితధూపంబులొసఁగి। మించుమణిదీపములనివాళించి మఱియు॥ వ॥ సురభికుసు
మమాలికలు సిగముడిచి మఱి మిక కర్పూరమిళిత తాంబూలంబులిడి ధేనువు నొసంగి సాదరంబుగా స్వాగతంబడిగిన నవ్వడవి
ప్రు మేనంబుల కాంకురంబులంకురింప నానందబాష్పజలబిందుసందోహుండయ్యె - నట్టియెడం బద్మలోచనుండు మన్నించు
నంగనామణియగు రుక్మిణి కరకంకణంబులు మెఱయం జామరలు వీవం దజ్జాతవాతంబున ఘర్మసలిలంబుని వారించుచుండం
జూచి శుద్ధాంతకాంతాజనంబులు మనంబున నద్భుతం బందియిట్లనిరి॥ ఉ॥ ఏమితపంబుఁ జేసెనొకొ యీ ధరణీదివిజోత్తముం
డుత్తొ। ల్బామున యోగివిస్ఫురమపాస్యకుఁడై తనరారు నీ జగ। త్స్వామి రమాధినాథు నిజతల్పమునన్వసియించియున్న
వాఁ। డీ మహనీయమూర్తికెనయే మునిపుంగవులెంత వారలు॥ అదియునుం గాక॥ చ॥ తనమృదుతల్పమందు వనితామణి
నైన రమాలలామపొం। దును నెడఁ గాఁదలంపక యదుప్రవరుండెమ తేఁగి మోదము। న్దనుకఁ గౌఁగిలించి యుచితక్రియ
లన్బరితుష్టుఁ జేయుచు। న్వినయమున న్భజించె ధరణీసురుఁ డెంతటి భాగ్యవంతుఁడో॥ అయ్యవసరంబున॥ క॥ మురసంహారుఁ
డుసుచేలుని। కరముగరంబునఁ దెమల్చి కడకన్మనమా। గురుగృహమున వర్తించిన। చరితములనికొన్నినుడివిచతురతమఱి
యు॥ సీ॥ బ్రాహ్మణోత్తమ వేదపాఠనలబ్ధదక్షతగలచారువంశంబువలనఁ। బరిణయంబైనట్టి భార్యసుశీలవర్తనములఁ ద
గభవత్సదృశయగునె। తలఁప గృహమేధి ధనదారపుత్త్రాదులం దమనీచిత్తంబు చెందకుంట। తోఁచుచున్నది యేను మదిలోక
సంగ్రహార్థంబు కర్మాచరణంబు సేయు। గతిమనంబునఁ గామమోహితుబుగాక। నర్థిమై విహితకర్మంబు లాచరించి। ప్రకృ
తిసంబంధమును బాసి భవ్యనిష్ఠఁ। దవిలియుందురు కొందఱుత్తములు భువిని॥ అనిమఱియు నిట్లనియె॥ క॥ ఎఱుఁగుదె గురుమం
దిరమున। వెఱవొప్పఁగ మనకు నతఁడు వెలయఁగఁ దెలుప। న్నెఱుఁగఁగ వలసిన యర్థము। లెఱిఁగి పరిజ్ఞానమహిమ లెఱుఁగు
ట లెల్లన్॥ అనిమ్మఱియు గురుప్రశంస సేయఁ దలంచి యిట్లనియె॥ గీ॥ తివిరి యజ్ఞానతిమిరప్రదీపమగుచు। నవ్యయంబైన బ్ర
హ్మంబు ననుభవించు। భరితసత్పుంసు సత్కర్మనిరతుఁడ తుల। భూసురశ్రేష్ఠుఁడనఘుండు బుధనుతుండు॥ వ॥ అమ్మహాత్ముని
వలన సకలవర్ణాశ్రమంబుల వారికి నేను విజ్ఞానప్రదుండన గురుండనై యుండియు గురుభజనంబు పరమధర్మంబనియాచ
రించితినది గావున॥ క॥ భూసురుల కెల్ల ముఖ్యుఁడ। నైన సకలకులాశ్రమంబులందుల నెపుడున్। ధీమజ్ఞానప్రదుఁడన। దేశికుఁ
డననొప్పుచుందు ధృతి నెల్లెడలన్॥ గీ॥ అట్టివర్ణాశ్రమంబులయందు నర్థ। కుశలులగు వారి నిఖిలైక గురుఁడనైన। నామహా

౧౩౫

క్యంబు చేభవార్ణవము పెలుచ। దాఁటుదురు మత్పదాంబుజ ధ్యానపరులు॥ వ॥ అదియునుంగాక సకలభూతాత్మకుండ నైన
యేను తపో వ్రత యజ్ఞ దాన శమ దమాదులచేత సంతసింపను గురుజనంబులఁ బరమభక్తి సేవించు వారలం బరిణమింతు నని చె
ప్పి నుఱియు మనము గురుమందిరంబున నున్న యెడ గురుపత్నీ నియుక్తుల మై యింధనార్థం బడవికిం జనిన యెడ॥ సీ॥ ఘుమఘు
మారావ సంకుల ఘోర జీమూత పటల సంఛన్నాభ్ర భాగ మగుచుఁ। జటుల ఝంఝానిలోత్కటసముద్ధూత నానావిహం
గసంతాన మగుచుఁ। జండదిగ్వేదండ తుండనిభాఖండ వారిధారాపూర్ణ వసుధ యగుచు। విద్యోతమానో గ్రశిఖిద్యోతకిరణ
జిద్విద్యుద్ద్యుతిచ్ఛటావిభవ మగుచు। నడరి జడి గురియ నినుఁడు నస్తమింప। భూరినీరంధ్ర నిబిడాంధకార మేచి। సూచికాభేద్య
మై వస్తుగోచరంబు। గాని యట్లుండె వనము నవ్వానఁ దడిసి॥ గీ॥ బయలు గొందియుఁ బైనుమిట్టుపల్లములును। రహితసహిత
స్థలంబు లేర్పడు పరాక। నున్నయత్తఱిమన మొకరొకరిచేతు। లూఁత గాఁగొని నడుచుచు నుండ నంత॥ క॥ బిసబిసనప్పు
డు నడుగక। విసరెడి వలిచేత వడఁకు విడువక మనము। న్వసచెడి మార్గముఁ గానక। మసలితి మంతటను నంశుమంతుఁడు వొడ
మర॥ క॥ తెలతెలవారెడి వేళ। న్గలకలను నిపలికెఁ బక్షిగణ మెల్లెడల। న్మిలమిలని ప్రొద్దు పొడుపున। ధళధళ యను మెఱుఁగు దిగ్వి
తానము నిండెన్॥ క॥ అప్పుడు సాందీపుఁడు మన। చొప్పరయుచు వచ్చి వానసోఁకున నువలి। న్దెప్పిగ్లుటఁ గని ఖేదం। బుప్పతిలం
బలికె నకట యో వటులారా॥ చ॥ కటకట యిట్లు మాకొఱకుఁ గాఁ జనుదెంచి మహాటవిన్సము। త్కటపరిపీడ నొందితిరి గావున
శిష్యులు మా ఋణంబు నీ। గుటకిది కారణంబు సమకూరెడిఁ బోయిట మీఁద మీకు వి। స్ఫుటధన బంధు దార బహుపుత్ర విభూ
తి జయాయు రున్నతుల్॥ క॥ అని గారవించి యాయన। మనల న్దోడ్కొనుచు నాత్మమందిరమునకు। న్జను దెంచుట లెల్లను నీ।
మనమునఁ దలఁ తే యటంచు మఱియు న్బలికెన్॥ వ॥ అనఘా మన మధ్యయనంబు సేయుచు నన్యోన్య స్నేహ వాత్సల్యంబులం
జేయు కృత్యంబులు మఱువవు గదా యని యవి యెల్లం దలంచి యాడు మాధవు మధురాలాపంబులు విని యతనిం గనుంగొని కు
చేలుండిట్లనియె॥ క॥ వనజోదర గురుమందిర। మున మన మువసించు నాఁడు ముదమునఁ గావిం। పని పను లెవ్వియుఁ గల వే। విను
మవి యట్లుండ నిమ్ము విమలచరిత్రా॥ క॥ గురుమతిఁ దలఁపఁగ ద్రిజగ। ద్గురుఁడ వనం దగిన నీకు గురుఁడనఁ దా నెం। డొరుఁడె
వ్వఁడింతయును నీ। కరయంగ విడంబనంబులగుఁ గాదె హరీ॥ వ॥ అని సాభిప్రాయంబుగాఁ బలికిన పలుకులు విని సమస్తభా
వాభిజ్ఞుండైన పుండరీకాక్షుండు మందస్మిత సుందర వదనారవిందుండగుచు నతని ంజూచి నీ విచ్చటికి వచ్చునప్పుడు నాయందు
లభక్తిం జేసి నాకు నుపాయనంబుగా నేమి పదార్థంబు దెచ్చితి వప్పదార్థంబు లేశమాత్రంబైనఁ బది వేలుగా నంగీకరింతు న
ట్లుంగాక నీచవర్తనుండై మద్భక్తిం దగులని దుష్టాత్ముండు హేమాచల తుల్యంబైన పదార్థంబు నొసంగిన నదియు నా మనమ్ము
నకు సమ్మతంబు గాదు కావున॥ క॥ దళ మైనఁ బుష్ప మైనను। ఫల మైనను సలిల మైనఁ బాయని భక్తి। న్గొలిచిన జను లర్పించిన। నెల
మిన్ను చిరాన్నముగ నేయేను భుజింతున్॥ క॥ అని పద్మోదరుఁ డాడిన। వినయోక్తుల కాత్మ నలరి విప్రుఁడు దాఁదెచ్చిన యటు
కులు డగ సర్పింపను నేరక మోము వాంచి పలుకక యున్నన్॥ వ॥ అవ్విప్రుండు చనుదెంచిన కార్యంబు కృష్ణుండు దన దివ్యచి
త్తంబున నెఱింగి యితండు పూర్వభవంబున నైశ్వర్యకాముండై నన్ను సేవింపండైన నిక్కుచేలుండు నిజకాంతాముఖో
ల్లాసంబునకై నా యొద్దకుం జనుదెంచిన వాఁ డితనికి నింద్రాదులకుం బడయరాని బహువిధంబులైన సంపద్విశేషంబు లీతు
ణంబ యొడఁగూర్పవలయు నని తలంచి యతండు జీర్ణవస్త్రంబు కొనముడిచి తెచ్చిన యయ్యటుకుల ముడియఁ గని యిది యేమ
దని యొయ్యన నమ్ముడియఁ దనకరకమలంబుల విడిచి యయ్యటుకులు గొన్ని పుచ్చికొని యివియ నేకలోకంబుల నన్నుఁ బరితృ
ప్తిం బొందింపఁ జాలు నని యప్పుడు॥ క॥ మురహరుఁడు పిడికెడు టుకులు। గరమొప్పఁగ నారగించి కౌతుకమతి యై। మఱియును
బిడికెడు గొనఁ ద। త్కరమప్పుడు వట్టెఁ గమలకరకమలములన్॥ క॥ సొంపారఁగ నితనికి బహు। సంపద లందింప నివియ చాలు
ను నీ కభి। కుంపఁగ వలవదు త్రిజగ। త్సంపత్కర దేవదేవ సర్వాత్మ హరీ॥ వ॥ అని యిట్లు వారించిన నక్కుచేలుండు నా రాత్రి గో
వింద మందిరంబునఁ దనకు హృదయానందకరంబులగు వివిధపదార్థంబు లనుభవించి మృదుల శయ్యాతలంబున నిద్రించి తన
మనంబునం దన్నుసమధిక స్వర్గభోగానుభవుంగాఁ దలంచుచు మఱునాఁ డరుణోదయంబున మేల్కని కాలోచిత కృత్యంబు
లు దీర్చి యిందిరారమణుండు దన్నుఁ గొంతదవ్వనిపి యామంత్రితుం జేయఁ జనుచు నందనందన సందర్శనానందలోలాత్ముం
డై తన మనంబున నిట్లనియె॥ క॥ నా పుణ్య మరయ నెట్టిదొ। యా పుణ్యనిధిం బ్రశాంతు నచ్యుతు నఖిల। వ్యాపకు బ్రహ్మణ్యునిఁ
జిద్రూపకుఁ బురుషోత్తముని బరుంగనుఁ గొంటిన్॥ సీ॥ పరికింపఁ గృపణస్వభావుండ నైనట్టి నే నెడ నిఖిలావనీశుఁ డైన। యిందిరా
దేవికి నెనయంగ నిత్యనివాసుఁ డై యొప్పు నవ్వాసుదేవుఁ। డేడ నన్నర్థి మైఁ దోడఁ బుట్టినవాని కైవడిఁ గౌఁగిటఁ గదియఁ జే
ర్చి। దైవంబుగా నన్ను భావించి నిజతల్పమున నునిచి సత్క్రియలు వానినడిపి। చారునిజవధూకర సరోజాతకలిత। చామరానిల

విగతవిశ్రముఁ జేసి। శ్రీకుచాలిప్తచందనాంచితకరాబ్జతలములనునడుగులొత్తివత్సలత మెఱసి॥ కావున।ఉ॥ శ్రీనిధియిట్లునన్నుఁబచరించిఘనంబుగవిత్తమేమియు।న్నీని తెఱంగుగానఁబడె నెన్నదరిద్రుఁడుసంపదర్థుఁడై।కానకతన్నుఁ జేరఁడనికాక శ్రితార్తిహరుండుసత్కృపాం।భోనిధిసర్వవస్తుపరిపూర్ణునిగాననుఁ జేయకుండునే॥వ॥అనితనమనంబునవితర్కించుచునిజపురంబునకుంజనిచనిముందట॥సీ॥భానుచంద్రప్రభాభాసమానస్వర్ణచంద్రకాంతోపలసౌధములును।గలకంఠశుకనీలకంఠసముత్కంఠమానితభూజితోద్యానములును।ఫుల్లసితాంభోజహల్లకకల్హారకైరవోల్లసితకాసారములును।మణిమయకనకకంకణముఖాభరణవిభ్రాజితదాసదాసీజనంబు।గలిగిచెలువొందుసదనంబుగాంచివిస్మ।యమునుబొందుచునెట్టిపుణ్యాత్ముఁడుండు।నిలయమొక్కొ।యపూర్వమై నెగడెనుహిత।వైభవోన్నతలక్ష్మీనివాసమగుచు॥ అనితలపోయుచున్నయవసరంబున॥గీ॥దివిజవనితలఁబోలెడు తెఱవలపుడు।డాయ నేతెంచియించువిచ్చేయుఁడనుచు।విమలసంగీతనృత్యవాద్యములు చెలఁగ।గరిమఁదోడ్కొనిచనిరంతిపురమునకును॥ వ॥ఇట్లుచనుదేరనతనిభార్యయైనసలీలలామంబుదనమనంబునానందరసమగ్నయగుచునిట్లనియె॥సీ॥తనవిభురాకముందటఁగనిమనమునహర్షించివైభవంబలరమనుజకామినీరూపంబుగైకొన్నయిందిరావనితచందంబునఁదనరుచున్న। కలకంఠితనవాలుకన్నులక్రేవలనానందబాష్పంబులంకురింప।నతనిపాదంబులకాత్మలోమ్రొక్కి భావంబుననాలింగనంబుఁజేసె। నాథరాదేవుఁడతులదివ్యాంబరాభరణవిభూషితవైరతిరాజుసాయ।కములగతి నొప్పుపరిచారికలుభజింప।లలితసౌభాగ్యయసునిజలలనఁజూచి॥క॥ ఆనారీరత్నంబును।దానునునను రాగరసముదళుకొత్తఁగని।త్యానందమునొందుచుఁ బెం।పూనినహరిలబ్ధవైభవోన్నతి మెఱయన్॥సీ॥కమనీయపద్మరాగస్తంభకంబులుఁగోమరారుపటిక్కంపుకుడ్యములునుమరకతవరరత్నమయకవాటంబులుఁగీలితహరినీలజాలకములు।దీపితచంద్రకాంతోపలవేదులునంచితవివిధపదార్థములును।వసుహంసతూలికాతల్పంబులును హేమలాలితశయనస్థలములఁదనరు। సమధికోత్తుంగభద్రపీఠములుసిరులు। మానితోన్నతచతురంతయానములును।వలయుసర్వవస్తుపరిపూర్ణవాటికలునుగలిగిచెలువొందుమందిరంబెలమినొప్పి॥వ॥సుఖంబుననుండునట్టియెడందనకుమనోవికారంబులుపొడమకుండవర్తించుచునిర్మలంబగుతనమనంబుననిట్లనునింతగాలంబత్యంతమరంతంబగుదారిద్ర్యదుఃఖార్ణవంబునమునింగియున్ననాకుంగడపటంగలిగినవిధంబుననిప్పుడు॥గీ॥ఎన్నఁగ్రొత్తలైనయిట్టిసంపదలునా।కబ్బుటెల్లహరిదయావలోక।నమునఁజేసికాదెనలినాక్షుసన్నిధిఁ।కర్థినగుచు నేనునడుగుటయును॥క॥నను నావృత్తాంతంబును।దనమనమునఁగనియు నేమియుఁడవకననుఁబొమ్మనియీసంపదలెల్లను।నొనరఁగనెడఁగూర్చినన్నునెడయనిఁజేసెన్॥వ॥అట్టిపురుషోత్తముండుభక్తిసమ్మతులైనసజ్జనులులేశమాత్రంబగుపదార్థంబైనభక్తిపూర్వకంబుగాసమర్పించిననదికోటిగుణితంబుగాఁగైకొనిమన్నించుటకునిదిదృష్టాంతంబుగాదెమలినదేహుండునుజీర్ణాంబరుండునని చిత్తంబునహేయంబుగాపాటింపక నా చేసున్నయటుకులాదరంబుననారగించినన్నుంగృతార్థునింజేయుటయతనినిర్హేతుకదయయకాదెయట్టికారుణ్యసాగరుండైనగోవిందునిచరణారవిందంబులయందమలభక్తిప్రాభవంబులగుంగాకయనియప్పుండరీకాక్షునియందుఁబూర్వభక్తితాత్పర్యంబునందగిలిపత్నీసమేతుండై నిఖిలభోగంబులయందనాసక్తింబొరయకరాగాదివిరహితుండునునిర్వికారుండునునై యఖిలక్రియలయందుననంతునియనంతధ్యానసుధారసంబునంజొక్కుచువిగతబంధనుండైయపవర్గప్రాప్తినొందెమఱియును॥గీ॥దేవదేవుఁడఖిలభావజ్ఞుఁడాశ్రిత।వరదుఁడైనహరికిధరణిసురులు।దైవతములుగానధారుణీదివిజులకంటెదైవమొకఁడుగలఁడెభువిని॥క॥మురహరుఁడిట్లుకుచేలుని।జరితార్థునిఁజేసినట్టిచరితమువినున।త్పురుషులకిహపరసుఖములు।హరి

శ్రీకృష్ణుఁడుసకుటుంబముగాగ్రహణస్నానమునకుఁబోవుట.

భక్తియుయశముగలుగునవనీనాథా॥అనిమఱియుఁబరాశరపౌత్రునకర్జునపౌత్రుండిట్లనియె॥గీ॥దుష్టశిక్షణంబుదురితసంహరణంబు।శిష్టరక్షణంబుసేయఁదలఁచి।భువినిమనుజుఁడగుచుఁబుట్టినశ్రీకృష్ణు।విమలచరితమెల్లవిస్తరింపు॥అనినశుకుండిట్లనియె॥సీ॥ధరణీశబలుఁడునుసరసిజోదరుఁడునవోన్నతసుఖలీలనుండునంతఁ। జటులోగ్రకల్పాంతసమయమందునుబోలెద్యుగసహ్యమైసముద్దీప్తమగుచు।రాజిల్లుసూర్యోపరాగంబుచనుదెంచుటెఱిఁగిభూసురులెల్లవరుసఁగదలి।మనుజమదగ్నిరాముఁడుపూనిముయ్యేడుమారులుఘనబలోదారుఁడగుచు।నిజభుజాదండమండితనిబిడనిశిత। చటులదంభోళిధారచిరభాస్వత్కుఠార।మహితనారాచనిర్భిన్నమనుజపాల।దేహనిర్ముక్తరుధిరప్రవాహములను॥గీ॥ఏనుమడుపులఁగావించెనెచట నేని।నట్టిపావనసుక్షేత్రమగుశమంత।పంచకంబునకపుడుసంభ్రమముతోడఁ।జనిరిబలకృష్ణులునుసంతసంబెలర్ప॥వ॥ఇట్లునిష్కల్మషులైనరామకృష్ణులులోకధర్మానుపాలనవర్తనులైద్వారకానగరరక్షణంబునకుఁబ్రద్యుమ్నగదసాం

బసు చంద్రశుక సారణానిరుద్ధకృతవర్మాదియోధవరులనియమించి యక్రూరవసుదేవోగ్రసేనాదిసకలయాదవులుం గాం
తాన మేతులై స్రక్చందనాభరణవస్త్రములు ధరియించి శోభనాకారంబులతోడం బుష్పక విమానంబులనం బోలుచునర
దంబులను మేఘంబులననుకరించు గజంబులను మనోవేగంబులైన తురంగంబుల నెక్కి వియచ్చరులం బురణించు పురుషులు
దమ్ము సేవింపం జనియప్పుణ్యతీర్థంబులనవగాహనంబు చేసియుపవసించియనంతరంబ ॥ క ॥ భూసురవరులకు ననుపమ । వా
సోలంకారధేనువసురత్నధరి । త్రీసుమహితవస్తువులు । ల్లాసంబున దానమిచ్చి లాలితులగుచున్ ॥ క ॥ పునరవగాహనములు
పెంపొనరంగావించి బంధుబుధయుతులై భో । జనకృత్యంబులు దీర్చి స । దనురాగములుల్లసిల్లనచ్చోటం దగన్ ॥ క ॥ ఘనశా
ఖాకీర్ణములై । యినరశ్ములు గానరాక యెసకంబెసంగ । న్ననిచిన పొన్నలనీడల । ననిచిన వేడుకల నందనందనముఖ్యుల్ ॥ క ॥ తన
రినపల్లవరుచిరా । సనములనాసీనులగుచు దత్సుఖగోష్ఠి । న్వెనుపొందంగనటవసియిం । చిన చోదత్పుణ్యతీర్థసేవారతులై ॥
వ ॥ మున్ను చనుదెంచియున్న యాశీనరమత్స్యకురుకోసలవిదర్భ సృంజయకాంభోజకేకయమద్రకుంతిఆరట్టకేరళాది
భూపతులును మఱియు నదక్కిన రాజవరులును హితులును నందగోపాలాదిగోపాలురును గోపికాజనంబులును ధర్మరాజా
నుగతులై వచ్చిన భీష్మద్రోణధృతరాష్ట్రగాంధారీకుంతీపాండవతద్దారనివహసంజయవిదురకృపకుంతిభోజవిరాటభీష్మక
నగ్నజిత్తుద్రుపదశైబ్యధృష్టకేతుకాశీరాజరాజరాజదమఘోషవిశాలాక్షుమైథిలయుధామన్యుసుశర్మలును సపుత్త్రకుం
డైన బాహ్లీకుండును మొదలుగా ననేకులునుగ్రసేనప్రముఖులం బూజలందృప్తులం జేసినవారునుం బ్రముదితాత్ములైర
య్యెడ ॥ క ॥ ఆరాజులు గాంచిరి నిజ । నారీయుతులగుచు నంగనాపరివారుల్ । ధీరుల్ దానవకులసం । హారుల్ గోపీమనోవిహా
రుసుదారుల్ ॥ వ ॥ కని యమ్మాధవబలదేవులు సేయు సముచితపూజావిధానంబులం బరితృప్తులై యమ్ముకుందుసాన్నిధ్యంబు
గలిగి తదీయసంపద్విభవాభిరామంబుల నభిరాములై విలసిల్లుచున్న యుగ్రసేనాదియదువృష్ణిపుంగవులం జూచి వారల
తోడ నా రాజవరులు మాధవుండు విననిట్లనిరి ॥ మ ॥ మనశాస్త్రంబులు వాక్కులన్మనములన్ మాంగల్యముం బొందం బా । వ
నమై యొప్పుచు నేరమావిభుని భాస్వత్పాదపంకేజసే । చనతోయంబుల నేమహాత్మునిపదాబ్జాతంబు లెందేని సో । కినచో
నెల్లను ముక్తిహేతువగు నీకృష్ణుం డెసో చూడంగన్ ॥ చ ॥ సనకసనందనాదిమునిసత్తములం చితయోగదృష్టిచే । బనివడి
యాత్మలన్వెదకి పట్టనగోచరమైనమూర్తి యి । ట్లనవరతంబు మాంసనయనాంచలగోచరుండయ్యె నట్టిదే । మననగుపీరిపు
ణ్యము న కాదట నెట్టితపంబు చేసిరో ॥ మ ॥ నిరయస్వర్గములాత్మం గైకొనక దానిర్వాణసన్మూర్తియా । హరిం జూడన్ హరితో
డం బల్కం హరి మేనంటన్ హరిం బాడంగా । హరితో నేగ సహాసనాస్తరణశయ్యావాసులై యుండుటల్ । హరిబంధుత్వసఖి
త్వముల్గలుగు భాగ్యం బెట్లు సిద్ధించెనో ॥ గీ ॥ అనుచు యాదవవృష్ణిభోజాంధకులును । హరిదయాలబ్ధనిఖిలార్థులగుచునున్న ।
మనికిం దమచిత్తములం బలుమారు వొగడి । యుపరమించిరి యంతనప్పాండుమహిషి ॥ అప్పుడు ॥ క ॥ తనసుతులకు గాంధారీ । త
నయులు గావించు నపకృతంబులు నాత్మన్ । మనమున నెరియంగ నచ్చటం । గనుంగొ నెవసుదేవు విగతకల్మషభావున్ ॥ అట్లుగ
నుంగొని యతనితో నిట్లనియె ॥ క ॥ ఓయన్న పాండుతనయులు । నీయల్లుండ్రడవులందు నెటేమృగములలోం । బాయని యిడుమ
లం బడంగరు । ణాయత్తులరగుచు మీరలరయంగవలదే ॥ వ ॥ అనిబహుప్రకారంబుల సంతాపించుచు మఱియు నిట్లనియె ॥ క ॥ అతి
బలవంతపు విధి దాం । బ్రతికూలంబైనం గలరె బంధువులనుచున్ । ధృతిగలంగి బాష్పజలపూ । రితలోచనయగుచు సహోదరిని
జూచి యనెన్ ॥ సీ ॥ తల్లి నీకేల సంతాపింప మనమునం దలంపక విధి నేలసాలసె వింత । యఖిలనియామకుండగు నీశ్వరుండు మా
యజవనికాంతరుండై నయవనిసూత్ర । ధారునికైవడిం దగిలినటింపంగ మనుజులు కీలుబొమ్మలు దలంపం । గావున విధిసేతం గ
డచివర్తింపంగ దేవతలకునైనం దీరదట్లు । క్రోధచిత్తుండు గంసుండు బాధం బఱప । నిలయములు దప్పి నేమ డవులం జరింప । ఘన
కృపానిధియీహరి గలంగం బట్టి । కోరి మాయిండ్లు గ్రమ్మఱం జేరంగలిగె ॥ అనియూరడిలం బలుకు నవసరంబున. క ॥ నందయశో
దలు గోపక । బృదంబులు గోపికలును బిరింగొని పరమా । నందంబులం జనుదెంచిరి । మందరధరుం జూచువేడ్క మనమునం బొడ
మన్ ॥ అట్లు చనుదెంచిన ॥ క ॥ అతిచిరకాలసమాగతు । నతని నిరీక్షించి వృష్ణియాదవభోజ । ప్రతతులు నెమతేంగిసము । న్నతి
తో నాలింగనములు నడపి రివరుసన్ ॥ క ॥ వసుదేవుండు వారికి సం । తసమునం గావించె సముచితక్రియలం తన్ । ముసలియు హరి
యున్ మ్రొక్కిరి । వెస నందయశోదలకును వినయం బెసంగన్ ॥ వ ॥ అట్లు నమస్కృతులు సేసి యాలింగనంబులు గావించిన
యనారవిందంబుల నానందబాష్పంబులు దొరుగ నలి లేని స్నేహంబులం జిత్తంబులు నత్తమిల్ల నేమియుం బలుకకుండి రంతన
య్యశోదాదేవి రామకృష్ణుల నిజాంకపీఠంబున నునిచి యక్కునం గదియం దిగిచి చెక్కులు ముద్దులుగొని శిరంబులు మూర్కొ
ని చుబుకంబులు పుడుకుచుం బునఃపునరాలింగనంబులు గావించి పరమానందంబునం బొందుచు నున్నంతం బదంపడి ॥ చ ॥ స్థి

రనుఁబతితోడ రోహిణియు దేవకియుం దగ నందగోపసుం।దరిఁ గని కౌఁగిలించికొని తత్కృతము లెల్లఁ దలంచి యింతి నీ।వరుఁడును నీ
వు బంధుజనవత్సలతన్ మముఁ జేయు సత్కృతు।ల్మఱువఁగ వచ్చునే తలఁప మాకిఁక నెన్నటికిం దలోదరీ॥ క॥ జననం బందిన మొద
లుగ।ఘన మోహముతోడఁ బెంచుకతమునఁ దమకున్।జననీజనకులు వీరని।మనమునఁ దలపోయ లేరు మునీతనయుల్ ॥ క॥
అంటిన ప్రేమను పేరిమి। నంటికి రెప్పడ్డమైన గతిఁ బెంపఁగ మా। కంటెను నెన్నఁ గరౌటను మీ। యింటన్ వసియించియుండి రిన్నిదినం
బుల్ ॥ వ॥ అని యిట్లు ప్రియాలాపంబులు వలుకుచుండు నవసరంబున గోపాలసుందరులు మందానందకందళితహృదయలయి
హృదయేశ్వరుండైన గోవిందుని చిరకాలసమాగతుండగుటం జేసి యతనిం జూచి తలంపులుల్లంబుల వెల్లిగొనం జేసి॥ చ॥ న
ళినదళాక్షుఁ జూచి నయనంబులు మోడ్చఁగ జాలకాత్మలం। దలఁచి తదీయమూర్తి విభవంబుఁ దలంచుచుఁ గౌఁగిలించుచున్
న్పులకలు మేనఁ జాఁదమకొన బోఁటులు చొక్కిరి బ్రహ్మమున్మనం। బుల్ఁగని చొక్కు యోగిజనముల్ స్మరణింపఁగ మానవేశ్వ
రా॥ చ॥ పొలఁతుల భావమాత్మఁ గని ఫుల్లసరోరుహలోచనుండు వా।రల నపుడేకతంబునకు రమ్మని తోకొనిపోయి యందున
ర్మిలిఁ బరిరంభణంబు లొనరించి విలసద్దరహాసచంద్రికా।కలితకపోలుఁడై పలికెఁ గాంతలభక్తిని తాంతచిత్తలన్ ॥ చ॥ వనజ
దళాక్షులార బలవద్రిపువర్గములం జయింపఁగా। జనితడవయ్యె దీనికి భృశంబుగ మీమది నల్గకుండుఁడీ। యనయము దైవ
మిట్లు సచరాచరజాలము నొక్క వేళఁ గూర్చును నొక వేళఁ బాపును మరుద్ధతతూలతృణంబులుం బలెన్ ॥ సీ॥ తరలాక్షులా
రసద్భక్తి చేతనులకుఁ దనరు మోక్షానందదాయకంబు। జపతపోవ్రతదానసత్కర్ములభక్తికలుగంగ నేరమగానఁ దలఁ
ప। విధిశివసనకాదివిమలచిత్తంబులఁ బొడమని భక్తి మీ బుద్ధులందు। జనియించె మీపూర్వసంచితసౌభాగ్య మెట్టిదో యదితు
దముట్టనింక। నటమటముగా మమీఁక నెన్నటికినైనఁ। గలుగ నేరవు నిరయసంగతములైన। జన్మకర్మములిటమీఁద మమ్మ నీష
సుసహితధ్యానలార యోరమణులార॥ సీ॥ అఖిలభూతములకు ననయంబు నాదిమధ్యాంతకాంతర్బహిర్వ్యాప్తినైన
ఘటపటాదికభూతకార్యంబులకును బ్రధానకారణములై తనరునట్టి। గగనానిలానలకక్షోణులను భూతపంచకంబై క్రియత
పడయఁగాదె। లోకంబులందుఁ బంచీకరణవ్యవస్థల చేతనట్టి భూతములరీతి। గగనముఖభూతతత్కార్యకారణములఁ దగిలి
యాధారహేతుభూతంబునైన। నాకుఁ బరమన్యుఁడొకఁడు నెన్నంగ లేఁడు। విమలమతులార మాటలు వేయు నేల॥ గీ॥ అని
నఁ దెలివొంది వారు దేహాభిమానములు సమస్తంబు విడిచి యో నలిననాభ। నిఖిలజగదంతరాత్మ మానితచరిత్ర। భక్తజన
మందిరాంగణపారిజాత॥ గీ॥ ఘోరసంసారసాగరోత్తారణంబు। ధీయుతజ్ఞానరోగహృద్ధ్యేయవస్తు। వసుచుఁ జెలువొం
దు నీ చరణాంబుజాత।యుగళములు మా మనంబులఁ దగులనీవె॥ క॥ అని వేఁడినఁ గృష్ణుఁడు ముని।వినుతుఁడు గరుణించి వల్లవీజ
నములు గోరినయట్ల నిచ్చెఁ గరుణావననిధి సద్భక్తలోకవత్సలుఁ డంతన్ ॥ చ॥ ధర్మతనూభవుం గనిపనంబులకున్నతుఁడైన స
ర్వలు। నిన్నర్మలభక్తి మైన డిపినీవును తమ్ములు బంధుకోటిస।త్కర్మచరిత్రులై తనుసుఖంబుల నొప్పుచునున్నవారె నానర్మ
లిఁ బాండవాగ్రజుఁడు నమ్మధుసూదనుతోడ నిట్లనున్ ॥ క॥ సరసిజనాభ భవత్పద। సరసీరుహమాశ్రయించు జనులతిసౌ
ఖ్య।స్ఫురణంబొలు పారుచుభువిఁ। జరియింప రే భక్తపారిజాత మురారీ॥ అదియునుంగాక॥ సీ॥ సుమహితస్వప్నసుషుప్తి
జాగ్రతలను మూఁడవస్థలఁ బాసి వాడిమిగిలి। వెలినుండు లోనుండు విశ్వమై యుండువు విశ్వంబు నీయందు వెలుఁగుచుండు।
భవదీయసుహితచేఁ బాటిల్లు భువనంబులు వయించునొక్క వేళనుడిగిన డగు। సంచితాఖండసద్జ్ఞానివై యొప్పుచున విహత
యోగమాయాత్మఁ దనరి। మరితమాకులు నిత్యముక్తులకుఁ జెంద। నలపివై పెంపు దీపింతు వంబుజాక్ష। ఘనకృపాకర నిఖిలవి
కారదూర। నీకు మ్రొక్కెద సర్వలోకైకనాథ॥ క॥ అని వినుతించిన నచ్యుతి।జనపాలక బంధుమిత్రసకలజనంబు।ల్వినియను
రాగిల్లిరి నె।మ్మనముల నానందజలధిమగ్నులరగుచున్ ॥ గీ॥ అట్టియొప్పగు వేళ నెయ్యంబు మెఱసి। యొక్కచోటను సంతోష

శ్రీ లక్షణయను శ్రీకృష్ణుని యష్టమభార్య ద్రౌపదీదేవికిఁ దనవివాహవృత్తాంతంబుఁ దెలుపుట. శ్రీ

యుక్తలగుచు। ధ్యానవాంతకసతులును ద్రౌపదియును। గూడితమలోన ముచ్చటలాడుచుండి॥ వ॥ అట్టియెడఁ గృష్ణకథావేశం
బులు పరితోషంబునను గ్రహించుచుఁ బ్రసంగవశంబున నారుక్మిణీదేవి మొదలగు శ్రీకృష్ణుభార్యలం గనుంగొని పాంచాలి యి
ట్లనియె- మిమ్ము నమ్మతితోఁ బుండరీకాక్షుండు వివాహంబునఁ జేకొనిన తెఱంగు లిరంబుగ వినిపింపుఁడనిన వారు దమపరి
ణయంబులు తెఱంగు మున్నునే నీకుం జెప్పిన విధంబున వినిపించిరంచు సవిస్తరంబుగాఁ దెలియంబలుకని మద్రరాజకన్యకా
వృత్తాంతంబా మానిని పాంచాలికిం జెప్పిన విధంబు వినుమని శుకుండు పరీక్షిన్నరేంద్రునకిట్లనియె॥ సీ॥ పాంచాలితో మద్ర
పతిసుత యిట్లను సంగీతవిద్యావిశారదుండు। నారదుచేతి వీణాస్వనకలితమైనట్టి గోవిందకథామృతంబు। ఉపలిమేఁ గ్రోలి
చిత్తము దన్మయత్వంబు నొంది మోదించుచునుండు నంత। మహితృవత్సలుఁ డమ్మస్తరుఁ డాఁ దానమిసిని సముపాయ మొక్క

టొమదిఁ దలంచి। చదల నెబ్భంగి నైన గోచరము గాక। వారిమధ్యములోన భివ్యాప్తిఁ దోఁచు। మత్స్యయంత్రంబుఁ గల్పించి
మనుజులెంత। వారికైనను దివ్వ మోవంగరాని॥ గీ॥ ధనువుపవిచండనిష్ఠురారాస్త్రంబునచట। నందితంబైనగంధపుష్పాక్షత
లును। బూజఁ గావించి యునిచి యేపురుషుఁడేని। నిద్ధబలమున నీచాపమెక్కు వెట్టి॥ క॥ ఈసాయకంబు నారిం। బోసి వెసన్మ
త్స్యయంత్రమున్ ధరఁగూలన్। న్వేసిన శౌర్యధురీణుఁడు। నాసుత వరియించునని జనంబులు వినఁగన్॥ క॥ చాటించిన నవ్వార్త
కుఁ। జాటించిన సంభ్రమమున బాణాసనమౌ। ర్వీటంకారమహారవ। పాటితశాత్రవులు బాహుబలసాంద్రుల్॥ క॥ సుంద
రతనులు వమత్సవ। సందర్శనకుతుకులమిత సైన్యులు భూభృ। న్నందనులేతెంచిరి జన। నందిత యశులగుచు మద్రనగరంబున
కున్॥ క॥ చనుదెంచిన వారికి మ। జ్జనకుఁడు వివిధార్చనములు సమ్మతి గావిం। చిన నా బాహుబలాఢ్యులు। ధనువుం జేరంగ నచ్చి
గి ధైర్యస్ఫూర్తిన్॥ ఇట్లు డగ్గరి యద్ధనువుం గనుంగొని॥ ఉ॥ కొందఱు పూనలేకఁ జనఁ గొందఱు పూనికదల్పలేకపోఁ। గొంద
ఱొకింత నెత్తనొక కొందఱు మోపిడలేక దక్కఁగాఁ। గొందఱొకింత యెక్కిడుచుఁ గోరి నృపాలకులిట్లు సిగ్గునం। జెందిత
లంగిపోవుచును జీయుట కేఁగుట నీతితప్పనన్॥ అట్టియెడ॥ క॥ భీముఁడు రాధేయుఁడును। ద్దాముగతి న్నెక్కు ద్రోచి తగ నమ్మీనం।
బేమఱక దిరుగుచుంటయుఁ। దామేమియు నెఱుఁగలేక తలఁగిన పిదపన్॥ క॥ అమరేంద్రతనయుఁ డమ్మ। త్స్యము నేయను పా
య మెఱిఁగి తగ నేసియు మీ। నముఁ ద్రుంపలేక సిగ్గున। విముఖుండై చని యొనంత వికలుండగుచున్॥ వ॥ ఇట్లు సకలరాజకుమా
రులుం దమతమ ప్రయత్నంబులు విఫలంబులైన ముఖారవిందంబులు ముకుళించి దైన్యంబున విన్ననై చూచుచున్న యెడ॥
చ॥ సరసిజపత్రలోచనుఁడు చాపము సజ్యము చేసి యుల్లస। చ్ఛరమరివోసి కార్ముకవిశారదుఁడై యెలరేఖవోలెఖే। చరమ
గు మీనము ముంచుని మెసత్వరతస్సురసిద్ధసాధ్యఖే। చరజయలబ్ధమెప్పఁ బెలుచన్ గురిసెం దివి బుష్పవర్షముల్॥ వ॥ అయ్యవసరం
బున నేనుబరితుష్టాంతరంగనై పరమానందవికచవదనారవిందంబున నిందిందిరసన్నిభంబులగు చికురబృందంబులు విలసదలి
కఫలకంబునందళుకులొలుకు ఘర్మజలకణంబులం గరంగు మృగమదతిలకంపుటసలు మసలుకొనినం గరకిసలయంబున నో
సరించుచు మిసమిసను మెఱుంగుగములు గిరిగొనఁ గొనువడవడ వడంకనప్పుడు మందగమనంబున॥ చ॥ లలితపదాబ్జనూపుర
కలధ్వనితో దరహాసచంద్రికా। కలితకపోలపాలికలఁ గప్పుసువర్ణవినూత్నరత్నకుం। డలరుచులొప్పఁ గంకణఝణంకృతు
లింపెసలార రంగభూ। తలమునకేఁగుదెంచి ముఖతామరసంబపుడెత్తి చూచుచున్॥ చ॥ నరపతులం గనుంగొని మనంబున
వారిఁ దృణీకరించి మా। తత్కరజలజాతదివ్యమణికాంచనమాలిక నమ్మురారికం। ధరమున లీలమైనిడి పదంపడి నవ్వధూకదా
మమా। హరికబరిం దగిల్చి తినయంబునఁ గన్నులలజ్జ దేరఁగన్॥ అప్పుడు॥ చ॥ కొలఁదికి మీఱఁగా నమరు గోముఖడిండిమమడ్డు
శంఖకా। హళమురళీమృదంగపణవానకదుందుభిఢక్కకాంస్యమ। ర్దళమురజాఝర్ఝరాదివివిధధ్వను లేపున భూనభోంతరం।
బులఁ జెలఁగెన్ నటీనటనముల్ దనరారె మనోహరాకృతిన్॥ అంత॥ చ॥ అమరగణంబుఁ దోలి యురగారి సుధాకలశంబుఁ గొ
న్నచం। దమున సమస్తశత్రువసుధావరకోటిఁ దృణీకరించి యక్కమలవిలోచనుండు ననుఁ గౌఁగిట నొప్పఁగఁ జేర్చి సింహ
చం। క్రమణ మెలర్పఁ గొంచుఁ జనెఁ గాంచనచారురథంబు మీఁదికిన్॥ అట్లు రథారోహణంబు చేసిన॥ చ॥ తురగచతుష్కము
న్నిమతదుగ్ధమశూరతఁ బూన్చి దారకుం। డరదము ఱొప్ప శత్రునికరాంధతమఃపటలప్రచండభా। స్కరరుచి నొప్ప నట్టిని
జకార్ముకయుక్తగుణప్రఘోషసం। భరితదిగంతరుండగుచుఁ బద్మదళాక్షుఁడు వోవుచుండఁగన్॥ వ॥ అట్టియెడ సకలరాజ
లోకంబుఁ గృష్ణుని విభవంబుఁ జూపోపక నసంఖ్యంబులగు మూఁకలు గట్టి యమ్మహాత్ముని మాహాత్మ్యంబు దెలియలేక ద
ర్పాంధులై కడంగి॥ ఉ॥ భావభవప్రసూనశరబాధితమానసులై సమస్తధా। త్రీవరనందనుల్ బలువుఁ దెంపును బెంపును సొం
పు నేర్పడ। న్దేవకిరీటరత్నరుచిదీపితపాదసరోజుఁడైన రా। జీవదళాక్షుఁ దాఁకిరి విశృంఖలవృత్తి నతిప్రయత్నులై॥ అంత॥
చ॥ సరసిజలోచనుండు నిజశార్ఙ్గశరాసనముక్తహేమపుం। ఖరుచిరశాతసాయకనికాయముల న్రిపుకోటి నేసి సిం। ధురరి
పువిక్రమప్రకటదోర్బలుఁడై విలసిల్లి యొత్తెడు। స్తరచలితాన్యసైన్యమున సజ్జనమాన్యముఁ బాంచజన్యమున్॥ ఉ॥ అత్త
ఱిభూరిబాహుబలులైన విరోధినరేశ్వరుల్మృగ। వ్రాతము లొక్కపెట్ట మృగరాజకిశోరముపై నెదిర్చినట్లాతురులై చతు
ర్విధసముగ్రబలంబులతోడఁ గూడి ని। ర్ధూతకళంకుఁడైన నవతోయజనేత్రు నిచుట్టుముట్టినన్॥ చ॥ అలిగి మురాంతకుండు
గులిశాభశరంబుల నూత్నరత్నకుం। డలములతో శిరంబులు రణన్మణినూపురరాజితోఁ బదం। బులుఁ గటకాంగుళీయకవి
భూషణచాపశరాలితోడఁ జే। తులు నిలఁ దూలఁగా విజయదోహలియై చదునుమాడె వెండియున్॥ క॥ హతశేషులు జొక్కాకుల।
గతిదూలని శాతపవనకాండములసము। ద్ధతి నేసి తోలి విజయో। న్నతుఁడై నిజనగరికేఁగె నగధరుఁడంతన్॥ వ॥ అట్లు మహిత
మంగళాలంకృతంబును, నతిమనోహరవిభవాభిరామంబును నగు ద్వారకానగరంబునకరుగుదెంచిన మజ్జనకుండు ప్రియం

బునఁ దోడనె జనుదెంచి॥ చ॥ రణితవినూత్నరత్నరుచిరస్ఫుటనూపురహారకర్ణభూ। షణకటకాంగులీయకలసత్పరిధానక
రీటతల్పవా। రణరథవాజిహేతినికరంబులనుం బరిచారికాతతిన్। బ్రణుతగుణోత్తరుండు నవపద్మదళాక్షునకిచ్చె నెమ్మి
తోన్॥ వ॥ ఇట్లు మహనీయతేజోనిధియైన మాధవుం దయాపరిలబ్ధనిఖిలవస్తువిస్తారుండయ్యును నిజాధికారశుద్ధికొఱకు మహా అ
లంగన్యారత్నంబును, వినూత్నరత్నవ్రాతంబును, సమర్పించె ననిన భూసురవిసరంబులు వినుతింపమాతండ్రిమైన బృహత్సే
నుండు నన్నును సమస్తవస్తువులను గృష్ణునకు సమర్పించి క్రమంబున సకలయాదవులనుం బూజించి మఱలి నిజపురంబునకుం
జనియె నని చెప్పినఁ గుంతియుఁ గాంధారియుఁ గృష్ణయు నఖిలనృపాలకాంతాజనంబులును గోపికలుం దమతమమనంబుల స
ర్వభూతాంతర్యామియు, లీలామానుషవిగ్రహుండును నైన పుండరీకాక్షుచరణారవిందస్మరణానందపరవశలై కృష్ణుం

శ్రీ నారదాదిమహర్షులు శ్రీకృష్ణదర్శనంబు చేసికొని వసుదేవుని చేఁ గ్రతువు చేయించుట. శ్రీ

బ్రశంసించిరంత॥ చ॥ బలవదరాతిమర్దనులఁ బాండురనీలనిభప్రభాంగులన్ లలితనిజాననాంబుజవికాసజితాంచితపూర్ణ
చంద్రమః। డలులఁ బరేశులన్ రవిడంబనులన్ గరుణాపయోధుల। న్విలసదలంకరిష్ణులనహీనసహిష్ణుల రామకృష్ణులన్॥
వ॥ సందర్శించు తలంపుల నందఱుఁ దమహృదయారవిందంబులఁ బ్రేమంబు సందడిగొన నప్పుడు॥ ఉ॥ ధీరమతిన్ ద్వితత్రిత
క దేవల సాత్యవతేయ కణ్వులు న్నారద గౌతమ చ్యవన నాకుజ గార్గ్య వసిష్ఠ గాలవాం। గీరస కశ్యపాసిత సుకీర్తి మృకండు
జ కుంభసంభవాం। గీరులు యాజ్ఞవల్క్య మృగశృంగముఖాఖిలతాపసోత్తముల్॥ వ॥ చనుదెంచినఁ గృష్ణుండు వారలకుఁ బ్ర
త్యుత్థానంబులాచరించి వివిధార్చనలు గావించి యిట్లనియె॥ సీ॥ సమ్మునీశ్వరులార జన్మభాక్కులమైన మాకు నిచ్చోట సన్మతి
ని దేవ। నికరదృష్టాత్ములు నిరుపమయోగీంద్రులై నమీదర్శనం బబ్బెఁ గాదె। ధృతిమందభాగ్యులింద్రియపరతంత్రులు నైన
మాదృశాత్ములకనఘులార। భవదీయదర్శనస్పర్శనచింతనపాదార్చనలు దుర్లభంబులయ్యె। నేఁడు మాకిట సులభమై నెగ
డెఁ గాదె। జగతిపైఁ దీర్ఘభూతులు సాధుమతులు। మిమ్ము దర్శించుటయ చాలు నెమ్మితోడ। వేఱె తీర్థంబులవనిపై వెదుక నేల॥
వ॥ అదియునుం గాక నుదకమయంబులైన తీర్థంబులును, మృచ్ఛిలామయంబులైన దేవగణంబులును, దీర్ఘదేవతారూపంబు
లుగాకుండుటలేదైనను విచిరకాలసేవనార్చనలం గాని పావనంబులు సేయవు; సత్పురుషులు దర్శనమాత్రంబునం బావనం
బు సేయుదురని వెండియు॥ సీ॥ ఆదిత్యచంద్రాగ్ని మేదినీతారాంబుమారుతాకాశవాఙ్మనములోలిఁ। బరికింపఁ దత్తదుపా
సనంబులఁ బూనితపముల చేసమర్థములు గావు। సకలార్థగోచరజ్ఞానంబుగల మహాత్మకులు ముహూర్తమాత్రమున సేవ।
సేసి పావనములు సేయుదురదియునట్లుండె ధాతుత్రయయుక్తమైన। కాయమందాత్మబుద్ధియుఁ గామినీకు। మారులందు
స్వకీయాభిమానములను। దివిరి జలమునఁ దీర్థబుద్ధియును జేయు। నట్టిమూఢుండు పశుమార్గుఁడనఁగఁ బరఁగు॥ వ॥ అనియివ్వి
ధంబునం గృష్ణుండాడిన సాభిప్రాయంబులగు వాక్యంబులు విని యమ్మునీంద్రులు విభ్రాంతహృదయులై యూరకుండి ము
హూర్తమాత్రంబునకమ్మహాత్ముననుగ్రహంబు వడసి మందస్మితముఖులై యప్పుండరీకాక్షునకిట్లనిరి- దేవా నేమునుం ద
త్వవిదుత్తములయిన బ్రహ్మరుద్రాదులును భవదీయమాయావిమోహితులమయి యుందుము- నిగూఢంబయిన నీయిచ్ఛ
చేత మమ్మును ననుగ్రహించితివి- భవదీయచరిత్రంబు ననిమ్మేదినియొక్కటియయ్యును బహురూపంబులఁ గానంబడు విధం
బున నీవు మొదలఁ గారణరూపంబున నేకంబయ్యు ననేకరూపంబులు గైకొని జగదుత్పత్తిస్థితిలయంబులకు హేతుభూతం
బన నద్భుతకర్మంబులందగిలి లీలావతారంబులు గైకొని దుష్టజననిగ్రహంబును, శిష్టజనరక్షణంబునుం గావించుచుందువది
యునుం గాక వర్ణాశ్రమధర్మంబులంగీకరించి పురుషరూపంబున వేదమార్గంబు విదితంబు సేసిన బ్రహ్మరూపివి- తపస్స్వా
ధ్యాయనియమంబుల చేత హృదయంబు పరిశుద్ధంబు గావున బ్రహ్మస్వరూపంబులైన వేదంబులందు వ్యక్తావ్యక్తస్వరూపం
బు లేర్పడఁ గానుందువు- కావున బ్రాహ్మణకులంబు నెల్ల బ్రహ్మకులాగ్రణివై రక్షించిన మహానుభావుండవు- మాయాతీ
తుండవైన నిన్నును, నీభూపాలవర్గంబును, నేమును దర్శింపం గంటిమి- మా జన్మవిద్యాతపోమహిమలు సాఫల్యంబులయ్యె- నీ
కు నమస్కరించెదమని బహువిధంబులఁ గృష్ణునభినందించి యమ్మురాంతకు చేత నామంత్రణంబులు వడసి తమతమనివాసం
బులకుఁ బోవం దలంచు నవసరంబున॥ సీ॥ అమ్మునీశ్వరులకు నానకదుందుభి యతిభక్తి వందనం బాచరించి। తాపసోత్తములా
రధర్మతత్త్వజ్ఞులు మన్నించి వినుఁడు నా విన్నపంబు। సత్కర్మవితతిచే సంచితకర్మచయంబు వాపెడు నుపాయంబు నాకు ఘ
నదయామతిఁ జెప్పుఁడనిన నమ్మునివరులు వసుదేవుఁ జూచి। యెలమిఁ బలికిరి నిఖిలయజ్ఞేశుఁడైన। కమలలోచనుఁ
గూర్చి యాగమ్ములు సేయఁ। గర్మమునఁ బాయు నెట్టి దుష్కర్మమైన। నదియ ధర్మంబుగాఁగ నీమదిఁ దలంపు॥ అదియునుం గాక।
క॥ దేవర్షిపితౄణములు। భూవర మఖ వేదపాఠపుత్రుల చేత। న్వావిరి నీఁగని పురుషుఁడు। పోవు నధోలోకమునకుఁ బు

ణ్యచ్యుతుండై॥అట్లుగుటంజేసి నీవును॥క॥వరతనయాఖ్యయనంబులు। ధరియించితిఋణయుగంబుదడయకధరణీ।వరదేవ
ఋణముసవనా।చరణుఁడవై యీఁగుటొప్పనసమ్మతితోడన్॥ క॥ అనవుడునవ్వసుదేవుఁడు।మునివరులకునని యెవినయ
మునమీరలుచెప్పినయట్లునుఖముసేసెద।దినకరనిభులార మీరుదీర్పఁగవలయున్॥వ॥అనియభ్యర్థించియమ్మునీంద్రుల
యాజకులంగావరించి యప్పుణ్యతీర్థోపాంతంబునను హేంద్రామితవైభవంబున నష్టాదశభార్యాసమేతుండై దీక్షఁగై
కొనియమ్మహాధ్వరంబు వేదోపదిష్టవిధింబరిసమాప్తించి,ఋత్విజ్నికాయంబులబహుదక్షిణలందనిపి భార్యాసమేతుం
డై యవభృథస్నానంబాచరించి వివిధరత్నమణిమయభూషణవిచిత్రాంబరసురభికుసుమానులేపనంబులుధరించి నిఖిల
భూదేవమునిబంధురాజలోకంబులను చితసత్కారంబులఁ బ్రీతులఁగావించినవారుకృష్ణానుమతి నాత్మనివాసంబులకుఁ జ
నిరంత॥ఉ॥ఆతఁడునుగ్రసేనవసుధాధిపపంకజనాభముష్టికా।రాతులుదమ్మునర్థిమధురప్రియభాషలనిల్వవేఁడిన।న్గాతు
కమాత్మలన్వెలయఁగావసియించిరిగోపగోపికా।వ్రాతముతోడనచ్చటధగావరనందయశోదలిమ్ములన్॥క॥హరినయను
లహరిప్రియములు।హరిమధురాలాపములనుహరికథలమనోహరలీలఁదగిలినంమఁడు। నిరుపమగతినచటమూఁడునెల
లుండెనృపా॥చ॥జలరుహలోచనాదియమనస్తములందఱునన్నిభంగుల।న్గనితవిభూషణాంబరనికాయములిచ్చిబహూ
కరించిచీఁడ్కొలిపిననందముఖ్యులుముకుందపదాబ్జమరందపానస। ల్లలితనిజాత్మషట్పదములన్మఱలించుచునెట్టకేలకున్॥
చనిచని॥గీ॥మఱిమఱికృష్ణమాధవగోవింద।పద్మనాభభక్తపారిజాత।దేవదేవయనుచుఁదివిరిచూచుచుమధు।రాభిము
ఖులునగుచునటఁగిరంత॥క॥క్రమమునసచ్చటఁబ్రావృట్సమయంబగుటయునుబంధుజనయాదవవ।ర్గములోలిఁగొలువస

—— శ్రీకృష్ణబలభద్రులుమృతులైనతమసహోదరులఁదెచ్చి దేవకీదేవికిఁగనుపఱుచుట. ——

రగణ।నమితులుబలకృష్ణులాత్మనగరంబునకున్॥వచ్చిసుఖంబుననుండునంత॥ సీ॥అవనీశయొకనాఁడానకదుందుభిభా
ర్యపద్మాక్షుఁడుబలుఁడుఁదొల్లి।శరధిలోఁజచ్చినసురుతనూభవునినిమఅలంగదెచ్చినమహిమలెల్ల । జనములుదమలోన
సన్నుతుల్సేయంగవినితనసుతులుదుర్వృత్తుఁడైన। కంసుచేనిహతులై కాలునిపురినున్నవారినందఱఁజూడఁగోరికృష్ణ।బ
లులకడకేఁగికన్నులబాష్పకణము।లొలుకనోరామరామనిత్యోన్నతాత్మ।పరమపావనమూర్తియోమురవిభేది।యిందిరా
నాథయోగీశ్వరేశకృష్ణ॥క॥మురకంసచైద్యపౌండ్రక।నరకజరాతనయయవననరనాయకులం।మరితాత్ములఁబోరిఁగూని
భూ।భరముడిపినయట్టిమేటిబలులుపరులన్॥గీ॥జననవృద్ధివిలయసంగతినిఖిలంబుఁ। బొందఁజేయుపరమపురుషులార।మీ
కులీలలౌటమీరనినమ్మిన।దాననేనువినుఁడుదారులార॥వ॥అనిబహుభంగులవినుతించుచునిట్లనియెమీరలుమహానుభావుల
రుమీరుతొల్లియనేకకాలంబుచనినక్రిందటమృతుండయిదండధరుమందిరంబుననున్నగురుకుమారునిమీమహాప్రభావం
బులులోకంబులఁబరిపూర్ణంబులయిప్రకాశింపనకాలునిచెంతనుండిమగుడందెచ్చిగురుదక్షిణగానొసంగితి రివ్విధం
బునంగంసునిచేత హతులయిన మత్పుత్రులనందఱమఱలందెచ్చినామనంబుననున్నదుఃఖంబునివారింపవలయునని దే
వకీదేవి ప్రార్థించినం దమతల్లియాడిన మృదువాక్యంబు లత్యాదరంబుననాదరించి యప్పుడబ్బలకృష్ణులు దమయోగ
మాయామాహాత్మ్యంబునసుతలంబునకుంజనిరట్టియెడ॥ మ ॥ కనియెన్దానవుఁడింద్రసేనుఁడుదరత్కంజాక్షులన్ద
క్షులన్।ఘనసారాంబుదవర్ణులన్నిఖిలలోకైకప్రభాపూర్ణులన్।వనరాశిహాలచక్రపాణులనుభక్తత్రాణులన్నిత్య
శో।భనవర్ధిష్ణులరామకృష్ణులజయభ్రాజిష్ణులన్జిష్ణులన్॥చ॥ కనిహితకోటితోనెమఱుగాఁజనుదెంచిమనోనురాగసం
జనితకుతూహలుండగుచుఁజాగిలిమ్రొక్కిసమగ్రకాంచనా। సనములనునిచితచ్చరణసారససేచనసర్వలోకపా।వనస
లిలంబులౌదలధ్రువంబుగఁదాల్చిసుభక్తియుక్తుఁడై॥ సీ॥ సురభికాలాగరుహరిచందనేలాదిధూపంబులావిశ్వరూపకుల
కుఁ।గాంచనపాత్రసంగతరత్నకర్పూరదీపంబులాజగద్దీపకులకుఁ।పాయసాపూపాన్నపక్వఫలాదినైవేద్యంబులావేద
వేద్యులకును।ఘనరుచినూత్నరత్నప్రభాభాసితాభరణంబులాదైత్యహరణులకును।మిలమిలనిమించుత్రోఁబొలుపలరుబ
హువిధాంబరంబులునీలపీతాంబరులకు। సలలితకుసుమమాలికామలయజాను।లేపనంబులుభూరిసిగ్లేపులకును॥ వ॥సమ
ర్పించియప్పుండరీకాక్షుని చరణారవిందంబులొత్తుచునానందబాష్పపూరంబుతోరంబుగా రోమాంచకంచుకితశరీరుం
డగుచుమందనకరకమలంబులుఫాలభాగంబునంగదియించియిట్లనిస్తుతియించె॥ఉ॥ ధీయుతుఁడైనమోభగవతేహరయేపర
మాత్మనేముకుం।దాయసమస్తభక్తవరదాయనమఃపురుషోత్తమాయకృ।ష్ణాయమునీంద్రవంద్యచరణాయసురారిహ
రాయసాంఖ్యయో।గాయవినీలభాస్వదలకాయరథాంగధరాయవేధసే॥అనియభినుతించియిట్లనియె॥ఉ॥రాజసతామ
సాత్ములకురామగదానినుఁగానవచ్చునం, కేజదళాయతాక్షమునిగేయపవిత్రచరిత్రవిస్ఫుర।ద్రాజకళాధరాజసురరాజ

ముఖామరవహాశిరత్నవి।భ్రాజితపాదపీఠభవబంధవిమోచనపద్మలోచనా॥ వ॥ మదిమాహింపఁగయోగివర్యులుభవ న్మాయాలతాబద్ధులై।యుసమిద్ధంబనలేమ తామసధృతి నేన్నెపారుమాబోటిమ।ర్త్యులలేరీతి నెఱుంగఁబోలుదురుసవ్యద్ధ్యా నధీయుక్తసీ।పదము ల్చేరెడిశ్రోవఁజూపిభవకూపంబుద్ధరింపింపవే.ఉ॥ వైరముచేతఁజేదినృపవర్గముఁగామముచేతగోపిక ల్।మీరినభక్తినాశ్రితులుమిమ్ముసహర్నిశమున్మనంబులం।దారఁగనీకరూపగుణతత్త్వనులైమిముఁబొందుకైవడిఁ।భూ రివివేకసత్త్వగుణముల్గలదేవతలందనేర్తురే॥క॥ కానభవత్పదపద్మ।ధ్యానంబునఁగానిశాస్త్రతత్త్వంబులచేఁగానరుశ్రుతి సంవేద్యాను।నైనభవత్పదముచిన్మయాకారహరీ॥వ॥ దేవాయేనరుండైననేమిశ్రద్ధాగరిష్ఠచిత్తుండైమిమ్ముసేవించునట్టి మహాత్మ్యంబువిధిచోదితంబైనప్రమాణంబువలన విముక్తుండై వర్తించునట్లుగావున యోగీశ్వరుండవైననీవుయీశిత వ్యులమైనమమ్మునిష్పాపులంజేయుమనినుతియించిమఱియునిట్లనియె॥మత్తకోకిల॥ కంటిఁగంటిభవాబ్ధిఁడాటఁగఁగంటి ముక్తినిధానముఁ।గంటినీకరుణావలోకముఁగంటిరూపమువీడము। కంటితామరచూలులుంబొడఁగాననట్టివుహాత్మ నా।యింటికింజనుదెంచితీశ్వరయేఁగృతార్థతఁబొందితిఁ॥వ॥ దేవాయేనుభవద్దాసుండనేదిపంచినంజేయుమనిచ్చటికిమీ గలుపిజయంబుచేసికార్యంబానతీయవలయుననికరంబులుమొగిచివిన్నవించినం బుండరీకాక్షుఁడతనివాక్యంబులకుసం తసిల్లియిట్లనియె॥ సీ॥ బలిదైత్యవిసుమున్నప్రథమయుగంబుననామరీచికిభార్యనైనవర్ణ।యనునింతివలననందనులా ర్వురుద్భవమైరివారొకనాఁడబ్జభవుఁడు। దనపుత్రిపైమోహమునఁగూడిరతికేళియొనరింపవీరునవ్వుటయుఁగ్రోధ। మందియాసురయోనియందుఁబుట్టుండనిఘనశాపమిచ్చెనవ్వానజజుండు।వన్నిమిత్తమునను వారుదగిలిహేమ।కశిపునకుఁ బుట్టిరంతనాకొకసార్థ।మొనవవీరలఁదెచ్చియయ్యోగమాయ।యడరిదేవకిగర్భంబునందుఁజొనుప॥క॥దొరఁకొనికంసు డుద్రోత్తోఁ।బొరిగొనెఁదత్పుత్రశోకమునఁదనచిత్తం।బెరియఁగదేవకివారల।దర్శింపఁగఁగోరెఁబనుపఁదగుసనురేంద్రా॥ క॥వచ్చితిమివారిఁగ్రమ్మఱ।దెచ్చెదమునితల్లికోర్కెదీర్పఁగనిపుడే।మిచ్చటికినీకడంబొర।పొచ్చములేకున్నవారుపోవీర నఘా॥క॥వీరలఁదోకొనియిపుడే।ధారుణికిన్నేఁగిజననితాపమువాపఁ।వీరలశాపంబంతటఁదీరిమదీయప్రసాదధీయుతుల గుచుఁ॥క॥ పొలుపుగసుగతిఁబొందఁగఁ।గలరనిహరియానతిచ్చెఁగరుణాన్వితుడై।బలిచేసననుమతిఁగొనివారలఁదోకొ నివచ్చెనిద్ధరామండలికిఁ॥ అట్లువారలందెచ్చియిట్లనియె॥ క॥కనుఁగొనుమువీరునీనం।దనులనిజనయిత్రికడుముదంబున వారి।న్నినిచినదేవకియును।ఘనపుత్రస్నేహమోహకలితాత్మకయై॥ క॥చన్నులువిగ్గనఁజేపఁగఁ।గన్నులనానందబా ష్పకణములుదొరఁగ।న్నరిన్ననఁగౌఁగిటనిడినను।గన్నన్నలువచ్చిరనుచుఁగౌతుకమొప్పఁ॥వ॥అట్లుకౌఁగిటంజేర్చినిజాం కపీఠంబుననునిచిశిరంబులుమూర్కొనిచుబుకంబులుపుడుకుచుం బ్రేమాతిశయంబున మేనఁబులకలొలయంజన్నిచ్చినవా రును వైష్ణవమాయామోహితులై స్తన్యపానంబుసేయుచుభగవంతుండైనరథాంగపాణియంగసంగమంబునవిగతకల్మ షులై విరించిశాపసాగరంబుహరిదయాకటాక్షంబను నావచేతందరియించినిజస్వరూపంబులుధరించి కృష్ణునకుఁదణ్ణిదం డ్రులకువందనంబాచరించిగగనపథంబుననిజస్థానంబునకఱిగిరంత దేవకీదేవితనమనంబున॥క॥చచ్చినబాలురఁగ్రమ్మరఁ। దెచ్చుటగడుచిత్రమనుచు దేవకిమదిలో।నచ్చెరుపడియదియంతయు। నచ్చపుహరిమాయగాకయనితలఁచెన్నృపా॥క॥పర మాత్ముఁడఖిలజగదీ।శ్వరుఁడగుకృష్ణుండుసేయుసత్కృత్యంబు।ల్పరికింపనెన్నఁబెక్కులు।ధరణీవరయనినరాజుదాముని కి

——శ్రీ సుభద్రాపరిణయము. శ్రీ——

నియ్యెఁ॥సీ॥మునినాథపార్థుండువనజనాభునిసహోదరిసుభద్రను నేవిధమునఁబెండ్లి।యయ్యెనావిధమంత నెయ్యనఁ గ్రమముతోఁదెలియంగనెఱిఁగింపుధీవిశాల।యనవుడునవ్యాసతనయుఁడాతనిఁజూచివినవయ్యనృపదేవవిభునిసుతుఁడు। మునుతీర్థయాత్రాసమత్సుకుండగుచునరనాఁడుప్రభాసతీర్థముననుండి। యాతలోదరితోడి నెయ్యంబుగలిమి।జూడఁగో రుచురాముండుసుందరాంగి।గౌరవేంద్రునకీసమకట్టెననుచుఁ।దనకునెఱిగింపనాపురందరసుతుండు॥వ॥అట్లుసుభద్రా దర్శనోత్సాహంబుదనమనంబుసందడిగొనంద్రిదండివేషంబుధరియించి ద్వారకాపురంబునకుంజను దెంచియప్పౌరజ నంబులుభక్తిస్నేహంబులననిశంబుఁబూజింపందనమనోరథసిద్ధియగునంతకుంగాచికొనివానకాలంబుచనునంతకున పత్తనంబుననుండుసమయంబున॥క॥రాముఁడుదత్కపటాకృతిఁ।దానుదిఁదెలియంగలేకదగనొకనాఁడా।భూమీవరతా వసుఁబో।రామింగనియాత్మమందిరమునకుఁదెచ్చెఁ॥ గీ॥ తెచ్చిభిక్షసేయవేవేంద్రతనయుండు।గుడుచుచుండియచటఁ గోరి మెలఁగు।నసమబాణుమోహనాస్త్రంబుకైవడి।వీరమోహిననవిహారలీల॥అట్లుసుభద్రవిహరించుచున్నసమయం బున॥చ॥జలరుహపత్రనేత్రనునసంభవచారువధూలలామన। ల్లలితవిహారవిభ్రమవిలాసములాత్మకునిందుసేయన॥

౧౨౬

బ్బలరిపునందనుండుగని భావజసాయకబాధ్యమానవి। హ్వలహృదయాబ్జుఁడై నిలిపె నత్తరుణీమణియందుఁ జిత్తమున్॥ ఉ॥ ఆతరుణీశిరోమణియు నర్జును నర్జునచారుకీర్తివి। ఖ్యాతుని నింద్రనందను నకల్మషమానసుఁ గామినీమనో। జాతుని జూచి పుష్పశరసాయకజర్జరితాంతరంగయై। భీతిలియుండె సిగ్గుమురిపెంబును మోహము దేరి చూపులన్॥ వ॥ అట్లా నృపసత్తమమత్తకాశినులు ఒండొరుల చిత్తంబులు చిత్తజాయత్తంబులై కోర్కులు దత్తరింపం దాల్ములు వీడి సిగ్గునంజిట్టుముట్టాడుచున్న యంత నొక్క నాఁడు దేవతామహోత్సవనిమిత్తంబున నత్తలోదరి పురంబు వెలుపలికి నరుగుదెంచిన నర్జునుండు కృష్ణవసుదేవదేవకీదేవుల యనుమతంబు వడసి తానును దోడనచనియప్పుడు॥ సీ॥ సాంద్రశరచ్చంద్రచంద్రికాస్ఫూర్తిచే రాజిల్లు పూర్ణిమారజని వోలెఁ। బూర్ణేందుబింబావతీర్ణమై యిలమీఁద భాసిల్లు హరిణిడింభంబు వోలె। సులలితమేఘమండలమును నెడవాసి వసుధఁ గ్రుమ్మరు తటిద్వల్లి వోలె। మాణిక్యరచితసన్మహితచైతన్యంబు వొందిన పుత్తడిబొమ్మ వోలెఁ। లలితవిభ్రమరుచికళాలక్షణములఁ బొసఁగ రూపైన శృంగారరసము నోలె। నర్థిఁ జరియించుచున్న పద్మాయతాక్షిఁ। బ్రకటసద్గుణభద్ర సుభద్రఁ జూచి॥ వ॥ అప్పుడు డాయం జని యరదంబు పైనిడికొని పోవుచుండంగ నుంగొని యదుబలంబులు మదంబున నంటం దాఁకిన నప్పురుహూతనందనుండు ప్రచండగాండీవకోదండనిర్ముక్తకాండంబులం దూలించి యఖండబాహాదండవిజయప్రకాండుండై ఖాండవప్రస్థపురంబునకటిగె-నట బలభద్రుండు వార్తవిని విలయసమయసమీరసఖునికైవడిం బటురోషభీషణాకారుండై క్రోధించినం గని కృష్ణుండాదిగాఁగల బంధుజనంబు లతని చరణంబులకుం బ్రణమిల్లి వ్యాదుమధురభాషణంబుల ననునయించి యొడంబడునట్లుగా నాడిన నతండును సంతుష్టుండై సంతసంబునఁ గలంక దేరి యప్పుడు॥ క॥ కరులం దేరుల నుత్తమ। హరుల న్మణిహేమభూషణాంబరభృత్యో। త్కర దాసికాజనంబుల। నరణముఁ దగ నిచ్చి పంపె ననుజకుఁ బ్రీతిన్॥ వ॥ ఇట్లు కృష్ణునకభిమతంబుగా నర్జును సుభద్రల కరణం బిచ్చి పంపె నని చెప్పి శుకయోగీంద్రుండు మఱియునిట్లనియె॥

శ్రీకృష్ణుఁడు ఋషిసమేతుండై మిథిలానగరమునకుఁ బోవుట.

సీ॥ నరనాథ విను భువనప్రసిద్ధంబుగ దీపించునట్టి విదేహదేశ। మంచుభూకాంతకు నాననదర్పణంబన దనర్చిన మిథిలను పురమునఁ। గలఁడు శ్రీహరిపాదకంజాతభక్తుండు గళితరాగాదివికారుఁ డమల। చరితుఁ డక్రోధుండు శాంతుండు నిగమార్థకోవిదుండను శ్రుతదేవుఁడనెడి। భూసురోత్తముఁ డొకఁడు నిచ్ఛాసమాగ। తంబు తుష్టమైన హేమశైలంబుగాఁగఁ। దలఁచి పరితోషమందుచుఁ దగ గృహస్థధర్మమున నుండెను సముచితకర్ముఁడగుచు॥ ఉ॥ ఆ పురి నేలువాఁడు బహుళాశ్వుఁడనా నుతికెక్కి-నట్టి ధా। త్రీపతి యాధరామరుని రీతి నినిష్కలుషాంతరంగుఁడై। యేపనులందు ధర్మగతి నేమఱకర్థిఁ జరించుచుండెలు। శ్రీపతి వారిపైఁ గరుణఁ జేసి ప్రసన్నముఖాంబుజాతుఁడై॥ వ॥ అట్లు కృష్ణుండు వారలం జూచువేడ్క- నిజస్యందనారూఢుండై నారదవామదేవాత్రికృష్ణద్వైపాయనాసితరోమశారుణదివిజగురుకణ్వమైత్రేయచ్యవనులును నేనును మొదలైన మునులను గమింపం జనుచుఁ దత్తద్దేశనివాసులగు నానర్తక, ధన్వ, కురుజాంగల, కెంకణ, మత్స్య, పాంచాల, కుంతల, మధు, కేకయ, కోసలాదిభూవరులు వివిధవస్తుప్రచయంబులు గానుకలిచ్చి సేవింప గ్రహమధ్యగతుండై దీపించు సూర్యునింబోలి యప్పుండరీకాక్షుండు మందస్మితసుందరవదనారవిందుండగుచు వారలం గరుణార్ద్రదృష్టిం జూచి యోగక్షేమంబులరసి సాదరంబగు భాషణంబుల నాదరించుచుం గతిపయప్రయాణంబులం జనిచని విదేహనగరంబు డాయుటయు నా బహుళాశ్వుండమ్మాధవు రాక వినిమనంబున హర్షించుచు వివిధపదార్థంబులు గానుకలుగాఁ గొని తానును శ్రుతదేవుండను భూదేవుండును నెదురుగాఁ జనుదెంచి యప్పుడు॥ ఉ॥ ఆ మునికోటికి న్వినయమారఁగ వందన మాచరించి యా। తామరసాక్షలోచనుఁ డుదారచరిత్రుఁడు పాపగోత్రసు। త్రాముఁడు భక్తలోకశుభదాయకుఁడై నరమేశుసద్గుణ। స్తోముని పాదపద్మములు సోఁకగ మ్రొక్కి-వినమ్రులై తగన్॥ చ॥ కరములు మోడ్చి యో పరమకారుణికోత్తమ నీవు నీ మునీ। శ్వరులును మద్గృహంబునకు వచ్చి మముం గృపచేసి యిచ్చట। న్గరమనురక్తిఁ బూజనలు గైకొనుఁడంచు నుతించి వేఁడనా। హరి మనమందు వారి వినయంబులకెంతఁ బ్రమోదమందుచున్॥ చ॥ తిరముగ వారి యిష్టములు దీర్పఁ దలంచి మురాసురారి యొం। డొరుల నెఱుంగకుండ ముని యాధముఁ దానును నేఁగి వారిమం। దిరముల కేక కాలమున ధీరత నాధరణీవరుండు వా। రిరుహదళాయతాక్షు ముని బృందములం గనకాసనంబులన్॥ సీ॥ కూర్చుండ నియమించి కోమరారు కాంచనకలధౌతకలశోదకములచేతఁ। బాదముల్గడిగి తత్పావనజలములు దానును సతియు బాంధవజనంబుఁ। గరమర్థి నిజమస్తకంబుల ధరియించి వివిధార్చనములు సద్విధి నొనర్చి। మణిభూషణాంబరమాల్యానులేపనరాజితధూపనీరాజనములు। భక్తిఁ గావించి పరిమృష్టబహువిధాన్న। పాయసాపూపపరిపక్వఫలములొలి। నారగింపంగఁ జేసి కర్పూరమిళిత। లలితతాంబూలములు నెయ్యమలర నొసఁగి॥ వ॥ ఇట్లు సమ

ర్పించినయనంతరమ్మునమ్మిథిలేశ్వరుండైనజనకుండుపరమానందంబునొందె॥ చ॥హరిపదపద్మయుగ్మమునిజాంకతలంబునఁజేర్చి యొత్తుచుం।బురుషవరేణ్యయీనిఖిలభూతగణావలియాత్మలందుసు।స్థిరమతిఁగర్మసాక్షిఁసుధీవరనీపదభక్తకోటితో।నరయరమాసహనాథచతురాస్యులుఁబోలరటందురెప్పుడున్॥వ॥అట్టిలోకవిదితంబైనభవద్వాక్యంబునకుం బుగాభవదీయపాదారవిందంబులందునొకానొకవేళలేశమాత్రధ్యానంబుగలనాగృహంబునకకించనుండని చిత్తంబునం దలంపకభక్తవాత్సల్యుండవగుటం జేసివిజయము చేసితిరి-భవత్పాదపంకేరుహధ్యానసేవారతిం దగిలినమహాత్ములుద్వ ధ్యానంబులువదలంజాలుదురే నిరంతరంబును శాంతచిత్తులై నిష్కించనులై యోగీంద్రులై నీవలనం గోరికెగలవారలకు నినైనననిత్తువుగదాయని వెండియునిట్లనియె॥ గీ॥కృష్ణపరమాత్మయదుకులక్షీరవార్ధి।పూర్ణచంద్రమ దేవకీపుత్రసుజన।వినుతనారాయణాచ్యుత వేదవేద్య।భక్తజనపోషపరితోషపరమపురుష॥ ఉ॥శ్రీపురుషోత్తమాఖ్యయమసింహకిశోరకభక్తలోకర।తాపరతంత్ర నీవుమునిసంఘముగొన్నిదినంబులుండవే।నీపదపద్మరేణువులు నెమ్మిమదీయగృహంబుసోఁకినన్।దాపసవంద్యయేనిపుడ ధన్యుఁడనయ్యెదఁగాదెమాధవా॥వ॥అనియభ్యర్థించినం బ్రసన్నుండై యప్పుండరీకాక్షుండు నిమిషలప్రదీపకుండైనజనకచక్రవర్తిం గరుణించియమ్మిథిలానగరంబునం బౌరజనంబులకు నున్నతశోభనంబులుగావించుచుంగొన్నిదినంబులుండెనంత॥ మ॥ శ్రుతదేవుండును మోదితుఁడై మునిజనస్తోమంబుతోనిందిరాపతిఁదోకొంచునిజాలయంబునకు నెప్పన్నేఁగియచ్చోటనస్మృతిదర్శాస్త్రరణంబులనున్నిచిసమ్యగ్జ్ఞానపారీణుఁడై।సతియుందానుపదాబ్జముల్గడిగిచంచద్భక్తిఁదత్తోయముల్॥ చ॥శిరములఁదాల్చి నవ్యతులసీదళదామకుశప్రసూనవి।స్ఫురదరవిందమాలికలఁబూజయొనర్చి గృహాంధకూపసం।చరణుఁడనైననాకడకుఁజక్రిదనంతనెవచ్చునట్టిసు।స్థిరమతిమున్ను నేతపముఁజేసితినంచునుసంతసించుచున్॥ గీ॥మఱియుఁదత్పాదతీర్థంబుమందిరమునఁ।గలయఁజిలికించిసంప్రీతిగడలుకొనఁగఁ।బత్రఫలపుష్పతోయముల్భక్తినొసఁగి।హరిమురాంతకమూర్తినిజాత్మనిలిపి॥గీ॥మానితంబగువిశ్వనిధానమూర్తి।యైనకృష్ణుండుతనయింటనారగించె।దనమనోరథసిద్ధియుఁదనకునబ్బె।ననుచుఁబైపుట్టమల్లార్చియాడుచుండె॥ చ॥ తరుణియుఁదానుఁబుత్రులుపదంపడికృష్ణుభజించుచుండఁద।చ్చరణములంకపీఠమునఁజాఁచిన మెల్లననొత్తుచున్ రమా।వరుఁగనిపల్కె భక్తజనవత్సలమామకభాగ్యమెట్టిదో।హరచతురాస్యులున్నెఱుఁగనట్టినినుం గనుఁగొంటినెమ్మితోన్॥ క॥మునియోగిమానసస్ఫుట।వనజంబులనెల్ల ప్రొద్దువసియించుభవ।ద్ఘనదివ్యమూర్తినాలో।చనగోచరమయ్యెఁగాదెసర్వాత్మహరీ॥వ॥దేవానీసచ్చరిత్రంబులుగర్ణరసాయనంబులుగానాకర్ణించుచునీకుంబూజలొనర్చుచు నీచరణారవిందంబులకువందనంబులుసేయుచునీదివ్యనామసంకీర్తనంబుసేయుచుందమశరీరంబులుభవదధీనంబులుగామెలంగునిర్మలబోధాత్ములగువారిచిత్తంబులనుదర్పణంబులంగానంబడుచుందువు-కర్మవిక్షిప్తచిత్తులైనవారిహృదయంబులనుండియుదూరగుండవగుదువనిమఱియునిట్లనియె॥ సీ॥నీకు మ్రొక్కెదఁగృష్ణనిగమాంతసంవేద్య।లోకరక్షణభక్తలోకవరద।నీపాదసేవనానిరతుని నన్ను నేపనిఁబంపెదానతిమ్మనినఁగృష్ణుఁ।డెలనవ్వుమోమునఁజెలువొందనావిప్రుకరమాత్మకరమునఁగదియఁజేర్చి।పాటించియతనితోఁబలికెఁదపశ్శక్తివరలినయమ్మునివర్యులెపుడుఁ।దమపదాంబుజరేణువితానములును।దగులలోకంబులనుబవిత్రంబుసేయు।వారుననుఁగూడియెప్పుడువలయునెడల।కరుగుదెంతురునీభాగ్యగరిమనిటకు॥వ॥చనుదెంచిరిపుణ్యస్థలంబులును విప్రులును,దేవతలును,సంస్పర్శనదర్శనార్చనంబులం బ్రాణులనుసమస్తకిల్బిషంబులం బాయంజేయుదురదియునుంగాక బ్రాహ్మణుండుజననమాత్రంబునజీవకోటియందుఘనుండైయుండు జపతపోధ్యానాధ్యయనాధ్యాత్మలంజతురుండయి మత్కళామాత్రయుండయ్యెనేనియతండుత్తముండైవెలుంగునతనింజెప్పనేలయనిమఱియునిట్లనియె॥ క॥ నామదివిప్రులపైఁగల।ప్రేమమునాతనువునందుఁబెట్టనికతన।న్భూమీసురులర్హులునీ।వీమునులంబూజసేయుమిద్ధచరిత్రా॥ క॥ ఇదియేనాకిష్టముననుఁబదివేలవిధంబులొలయభజియించిననా।మదికింపగునటుగావున।వదలనిభక్తిన్భజింపువసుధాసురులన్॥ క॥అనిసర్వలోకగురుఁడగు।వనజోదరుఁడానతిచ్చువాక్యంబులజా।డనెభూమీసురుఁడమ్మని।జనులకుసద్భక్తిఁబూజసలిపెన్వరుసన్॥ చ॥ఏనయఁగఁగృష్ణుఁడంతమిథిలేశ్వరభూసురులన్నృపావలో।కనమొలయన్ననూనసుభగస్థితిఁబొందఁగఁజేసివారివీ।డ్కొనిరథమెక్కి-దివ్యమునికోటియుఁదానునువచ్చెఁగ్రమ్మఱ।జ్ఞనవరమోక్షదంబగుకుశస్థలికిం బ్రముదాంతరంగుఁడై॥

——శ్రీ శ్రుతిగీతలను పరమతత్త్వార్థప్రతిపాదకమైనపురాతనేతిహాసము. శ్రీ——

వ॥అనిచెప్పినబాదరాయణికి నభిమన్యునందనుండిట్లనియె-మునీంద్రా ఘటపటాదివస్తుజాతంబుభంగినిర్దేశింపనర్హంబుగాకసత్త్వాదిగుణశూన్యంబైనబ్రహ్మంబునందు సత్త్వాదిగుణగోచరంబులైనవేదంబులేక్రమంబునఁబ్రవర్తించు నట్టి

చంచంబునా కెఱింగింపు మనిన భూవరున కమ్మునివరుం డిట్లనియె - సకలచేతనాచేతనాంతర్యామియైన సర్వేశ్వరుండు సర్వశబ్దవాచ్యుండు గావున సకలజంతునివహంబులకు బుద్ధీంద్రియమనః ప్రాణశరీరంబుల నుసృజియించి చేతనవర్గంబునకజ్ఞానప్రదుండు గాన సకలనిగమసమూహంబులును, దత్స్వరూపగుణవైభవప్రతిపాదకంబులు గావున ముఖ్యంబై ప్రవర్తించు శ్రుతిస్తోత్రంబుపనిషత్తుల్యంబు ననేకపూర్వఋషిపరంపరాయాతంబును నైన దీని శ్రద్ధాయుక్తుండై యెవ్వం డనుసంధించు నతనికి మోక్షంబు సులభంబు దీనికి నారాయణాఖ్యానం బను నొక్క యుపాఖ్యానంబు గలదు వినిపింతు వినుము భగవత్ప్రియుండైన నారదుం డొక్కనాడు నారాయణాశ్రమంబునకుం జని ఋషిగణసమేతుండైన నారాయణఋషిం గనుంగొని నీవు నన్నడిగినట్ల నారదుం డమ్మహాత్ముని నడిగిన నతండు మున్ను నీ యర్థంబు శ్వేతద్వీపవాసులైన సనకసనందనాదిదివ్యయోగీంద్రులు ప్రశ్న సలిపిన వారలకు సనందనుండు వాక్రుచ్చిన ప్రకారంబు నీ కెఱింగించెద నని వక్కాణింపం దొడంగె - శయానుండైన రాజశ్రేష్ఠు లిం దత్పరాక్రమదత్తాదిచిహ్నంబుల నుతియించు వందిజనంబుల చందంబున జగదవసానసమయంబున ననేకశక్తియుతుండై యోగనిద్రావశుండైన సర్వేశ్వరుని వేదంబులు స్తోత్రంబు సేయువిధంబు నారాయణుండు నారదునకుం జెప్పిన తెఱంగున వినుము నియిట్లనియె॥ సీ॥ జయజయ హరి దేవ సకలజంతువులకజ్ఞానప్రదుండవు గాన వారి। వలన దోషంబులు గలిగిన సుగుణసంతానంబు గాం బరిజ్ఞానశక్తి। ముఖ్యషడ్గుణపరిపూర్ణతం జేసి మాయాత్మావశిష్టుండవగుచుం గార్య। కారణాత్ముండవై కడంగి చరించుచున్న నీ యందుం బరమోరుహాక్ష। తివిరి యామ్నాయములు ప్రవర్తించుం గానం। బ్రకటత్రిగుణాత్మకంబైన ప్రకృతితోడ। యోగమింతయు మాన్ప వే యోగిమాన। సాంబుజాతమధువ్రతయనిసలించి॥ అదియునుంగాక॥ సీ॥ పరమవిజ్ఞానసంపన్నులైనట్టి యోగీంద్రులు సహితనిస్తంద్రలీలం। బరిదృశ్యమానమై భాసిల్లు నిమ్మహీపర్వతముఖరప్రపంచమెల్లం। బ్రకటబ్రహ్మస్వరూపము గాంగం దెలియుచు రెలమి నీవును జగద్విలయవేళ। నవశిష్టుండవు గాన ననఘ నీయందు నీ విపులవిశ్వోదయవిలయములగు। ఘటశరావాదులగు మృద్వికారములు మృ। దాత్మకంబైన యట్లు పద్మాయతాక్ష। తవిలి కారణరూపంబుం దాల్చి లీలం। గడంగి నీయందు బుద్ధివాక్కర్మములను॥ క॥ అలవడం జేయుచునుందురు। బలుకొని యిలం బెట్టంబడిన పదవిన్యాసం। బులపతన కారణములుగ। నలవుల సేవించుచును గృతార్థులరగుచుం॥ క॥ లీలం బ్రాకృతపూరుష। కాలాదిక నిఖిలమనుజగంబుల కెల్లన్। మాలిన్యనివారకమగు। నీ లలితకథాసుధాబ్ధి నింగ్రుంకితగ॥ చ॥ భరితనిదాఘతప్తుడగు పాంథుండు శీతలవారిం గ్రుంకి మున్కరమగు తాపముం దొరంగుకైవడి సంసరణోగ్రతాపము। న్వేరవునం బాయుచుందురు నిన్ను భజించు మహాత్ముకుల్జరా। మరణమనోగుణంబులం గ్రమంబునం బాయుట సెప్పనేటికిం॥ అదియునుంగాక॥ సీ॥ అనయంబు దేహి నిత్యానిత్యసద్వ్యలక్షణమునం బంచకోశవ్యవస్థలను వృద్ధిం బొరయుచు నందులో వలనున్న ప్రాణాదిబుద్ధివిజ్ఞానమయము। లను చతుష్కోశంబులవ్వల వెలుంగొందు నానందమయుండవు గాన దేవ। సుకు చిరస్వప్రకాశుండవు నీపరిగ్రహము గల్గుటం జేసి కాదె ప్రకృతి। మహదహంకారపంచతన్మాత్రగగన। పవనతేజోంబుభూభూతపంచకాది। కలితతత్త్వంబు బ్రహ్మాండకార్యకరణ। మందు నెపుడు సమర్థంబులగుటం జేసి॥ క॥ కోరి శరీరులు భవదనుసారంబున నిహపరైకసౌఖ్యంబులం బెం। పారంగ నందుచునుందురు। ధీరజనోత్తములనంగ దివిజారిహరా॥ గీ॥ నిన్ను ననుసరింప నేరని కుజనులు। పవనపూర్ణచర్మభస్త్రిసమితి। వోలెం జేయుచుందు రుచ్ఛ్వాసనంబులు। బలసి యాత్మభేదభజనులగుచు॥ సీ॥ దేవ కొందఱు సూక్ష్మదృక్కులైనట్టి మహాత్ములు దరస్థులై నవహిన్న। గామదిం దలంతురు గైకొని మఱి కొందఱారుణులను పేరనమరు ఋషులు। లీల సుషుమ్నానాడీమార్గగతుండవై హృత్ప్రదేశమునం జరించుచున్న। రుచిరదేహాకాశరూపిగా భావింతు రట్టి హృత్పద్మంబునందు వెడలి। వితతమూర్ధన్యనాసికాగతుల నోలి। బ్రహ్మరంధ్రంబుం బ్రాపించి పరమపురుష। సుమహితానందమయ పరంజ్యోతివైన। యీశు నిన్నుం బొంది మఱి పుట్టరిలమహీశ॥ వ॥ మఱియు వివిధకాష్ఠాంతర్గతుండైన వాయుసఖుండు దగ్గతదోషంబునం బొరయక నిత్యశుద్ధుండై తరతమభావంబున వర్తించు చందంబున స్వాసంకల్పకృతంబులైన విచిత్రశరీరంబులందు నంతర్యామివై ప్రవేశించి తత్తద్విచిత్రయోగనియతంబైన హేయంబునం బొరయక సకలాత్మకంబై యేకరసంబై బ్రహ్మంబైన నిన్ను నైహికాముష్మికఫలసంగమంబు లేక విగతరజోగుణంబులం దగిలి కొందఱు భజియించుచుండుదు రదియునుం గాక దేవా భవదీయసంకల్పాధీనంబులైన శరీరంబులం బ్రవేశించియున్న జీవసమూహంబు నీకు శేషభూతంబని తెలిసి కొందఱు భవనివారకంబైన శ్రీమత్త్వచ్చరణారవిందంబులు సేవించి కృతార్థులగుదురు మఱియును॥ సీ॥ అనఘ మర్గమమైన యాత్మతత్త్వంబుం బ్రవర్తించుకొఱకు దివ్యంబులైన। యంచిత రామకృష్ణాద్యవతారముల్ భజియించియున్న నీ భవ్యచరిత। మను సుధాంభోనిధి నవగాహనము సేసి విశ్రాంతచిత్తులై వెలయుచుండి। మోక్షంబు బుద్ధి నపేక్షిం

పనొల్లరు మఱియుఁ గొందఱు భవచ్చరణపంక।జములు వగిలి పుణ్యాత్ములై నహంస।లవడువు నొంది భాగవతజనముల। నెఱన రువారు ప్రకటయోగిజనాప్తమై।నట్టి ముక్తిఁ గోరరాత్మలందు॥ ఉ॥ కొందఱు నీశరీరములకుంతిత భక్తిభవద్వశంబులై। జెందఁగ నీపదాబ్జములు సేరి భజించుచుఁ దక్షుఖాప్తులై।యుందురు కొందఱీతనువులొలి ధరించి భవత్పదాబ్జము।ల్పొందుగఁ గొల్వలేక నిలఁ బుట్టుచుఁ జచ్చుచు నుందురవ్యయా॥ చ॥ యమనియమాన యోగనుహితాత్మకులైన మునీంద్రులున్విరోధము నడఁలంచునై ద్యవసుధావరముఖ్యనృపుల్ఫణీంద్రభో।గముల నెప్పు బాహువులుగల్గిన మిమ్ము భజించు గోపికల్।క్రమమున నేము నున్సరియ కామె భవత్కృపకంబుజోదరా॥ సు॥ అరవిందాక్షు భవత్స్వరూపముఁ ప్రత్యక్షంబునం గాన నెవ్వరికిం బోలదు శాస్త్రగోచరుఁడవై వర్తింతు పీసృష్టిముం।దరసద్రూపుఁడవైన నీవలన నీధాత్రాద్యము ల్పుట్టిరిఁ।దిరిసిన్నంతకము న్నెఱుంగఁగల మే చింతింప నేమచ్యుతా॥ వ॥ అట్టి నిన్నుం బరమాణుకారణవాదులైన కణ్వగౌతమాదులును బ్రకృతికారణవాదులైన సాంఖ్యులును దేహాత్మవాదులైన బౌద్ధులును వివిధంబులైన కుతర్కంబుల చేతం బరస్పరావ్యాహతంబులైన మతంబులు నమతము కుతర్కవాదంబుల సమర్థించుచు నిన్నుం దెలియలేరు మహాభాగ్యవంతులైన యోగీంద్రులకు నీవు ప్రత్యక్షుండవై నని వియన్నియు నసత్యంబులని కానవచ్చు నెండియుఁ గొందఱు సచరాచరవస్తుజాతంబులకు నంతర్యామివై సర్వంబు నీవయగుటం దెలియలేక ననిత్యంబని యను విపరీతబుద్ధిం దెలియుమరు గాని భవదీయదివ్యతత్త్వంబు నిక్కంబుగఁ దెలియ నేరరు కొందఱు జగద్భరితుండవుగాన జగద్రూపకుండవై నని నిన్నుం గటక మకుటకర్ణికాది వివిధభూషణభేదంబులం గనకంబు నిజస్వరూపంబు విడువక వర్తించు చందంబున జగద్వికారానుగతుండవయ్యును నిఖిల హేయప్రత్యనీక కల్యాణగుణాత్మకుండవై యుండుదువని యాత్మవిదులైనవారు దెలియుచురదియునుంగాక॥ మ॥ వనజాతాక్షుభవత్పదాబ్జయుగసేవాసక్తులైనట్టియ।జ్జనముల్మృత్యుశిరంబుఁ దన్నిఘనసంసారాంబుధిఁ దాఁటిపా।వనులై లోకములం బునీతము లుగా వర్తించుచున్నిత్యశో।భనమై యొప్పెడిముక్తిఁ బొందుదురు శుంభద్దివ్యభవోపేతులై॥ మ॥ మిముసద్భక్తిభజింపనొల్లక కిల మర్త్యే ధన్ప్రవర్తించు నీ।చమతివ్రాతము నేర్పునం బసులఁ బాశశ్రేణిబంధించుచం।దమున న్నైకగు నామరూపముల చేత న్వారి బంధించి మూర్ఖ సంసారపయోధిఁ ద్రోతువు సరోజాతపత్రేక్షణా॥ వ॥ దేవా కర్మమూలంబులైన ప్రాణిపాదంబులు లేనివాఁడవయ్యును స్వతంత్రుండవు బ్రహ్మాదులు భవత్పరతంత్రులై యుండుదురు స్థిరచరరూపంబులుగల చేతనకోటికి నీవు సర్వవిధి నియంతవు కావున నీకృపావలోకనంబుగలవారికి మోక్షంబు కరస్థితంబై యుండు భవత్కృపావలోకనంబు లేని కష్టాత్ములు నష్టాత్ములై దుర్గతింగూలుదురట్టి జీవులు దేవతిర్యఙ్మనుష్యస్థావరాది శరీరంబులు సొచ్చి యణురూపులై యుందురం చు నీవుం చవుత దంతరాత్మవగుచు మఱియును॥ క॥ మొదలఁ దలపోయఁగ జలబు।ద్బుదములు ధరఁ బుట్టిపోవు పోలికెగలయి।త్రిదశాది దేహములలో।వదలక వర్తించు నాత్మవర్గము లోలిన్॥ గీ॥ ప్రళయవేళ నీవు భరియింతువంతకుఁ।గారణాబ్ధ గుణఁగమలనాభ।భక్తపారిజాత భవభూరితిమిరది।నేశ మత్తదైత్యనాశ కృష్ణ॥ చ॥ అనఘ జితేంద్రియస్ఫురణులయ్యు నుజంచలమైన మానసం।బను తురగంబు బోధమహితాత్మవివేకపుమూలి త్రాటన।ల్లనఁ గదియంగఁ బట్టనుదలంచుచు ముక్తికుపాయలాభమే। యనువున లేమికిన్వగల నొందెదు నాత్మలు వోతలంపఁగన్॥ చ॥ గురుపదపంకజాతములు గొల్వని వారలు వోమహాబ్ధిని।స్తరణకుఁ గర్ణధారరహితంబగు నావ నను గ్రహించుచే।హరిగతిభూరిదుస్తరభవాంబుధిలోన మునుంగుచుందురం।బురుహదళాక్ష నిత్యపరిపూర్ణుఁడవై తన రారు నిన్నిఁకన్॥ గీ॥ పుత్రదారగృహక్షేత్రభూరివిషయ।ఘనసుఖాసక్తుఁడగుచు నేమనుజుఁడేని।నర్థిభజియించువాఁడు భవాబ్ధిలోనఁ।జెందియన్నాళ్ళకును దరిఁ జేరలేఁడు॥ సీ॥ జగతిపైఁ గలతీర్థసాధనంబుల నెల్లఁ బుణ్యానువర్తనస్ఫురితులగుచుఁ। బాటించి నీయందు బద్ధమత్సరములు లేక భక్తామరానోకహంబు।నగు భవత్పాదాబ్జయుగళంబు సేవించి భవపాశముల నెల్లఁ బాఱఁదోలి। సమమతులై యదృచ్ఛాలాభతుష్టులై యేరు సమముగాఁగైకొని సాధులగుచుఁ।బాదతీర్థంబు గలమహాభాగవతజ। నోత్తమోత్తములైనట్టి యోగివరుల। వారకెప్పుడు సేవించువాఁడు పొందుఁ।బ్రవిమలానందమయమోక్షపదము మఱియు॥ వ॥ సత్త్వైన ప్రకృతివలన నుత్పన్నంబైన యీజగత్తు సత్తుగా నని సాంఖ్యుండు వలివలయున దియెట్లనినం గనకోత్పన్నంబులైన భూషణంబులు గనకమయంబులై కానంబడు చందంబున ననిత్యంబునిత్యాసత్యం కినవిని, యద్వైతవాదియిట్లను నెయ్యదియుత్పన్నంబుగాదదియు సత్తుంగాదను వ్యతిరేకవ్యాప్తినియమంబు నిత్యాసత్యం కినవిని, యద్వైతవాదియిట్లను నెయ్యదియుత్పన్నంబుగాదదియు సత్తుంగాదనుత్పన్నంబై న బ్రహ్మంబునందుఁ దర్కహతంబగుం గావునం బ్రపంచంబు మిథ్యయని నిరూపించిన నా ప్రపంచంబు బ్రహ్మవిశేషణంబైన బ్రహ్మంబునందుఁ దర్కహతంబగుం గావునం బ్రపంచంబు మిథ్యయని నిరూపించిన నాప్రపంచంబునకుం గార్యకారణావస్థలు నిత్యంబులై కార్యకారణావస్థలం గలిగియున్ననంతమాత్రంబున మిథ్యగా నేరదా ప్రపంచంబునకుం గార్యకారణావస్థలు నిత్యంబులై కార్యకారణావస్థలం గలిగియున్ననంతమాత్రంబున మిథ్యగా నేరదు ప్రపంచంబు సత్యంబని వెండియు నద్వైతియిట్లను బహుగ్రంథప్రతిపాదితంబైన బ్రహ్మంబు గావున నవస్థాద్వయయుక్తంబైన ప్రపంచంబు సత్యంబని వెండియునద్వైతియిట్లను బహుగ్రంథప్రతిపాదితంబై నజ

గస్మిథ్యాత్వంబు లేమియెట్లనిననదియునుం గర్మవశులైన జనులనవిద్యాప్రతిపాదకంబై కుతర్కసమేతంబైన భారతీయు
థపరంపరావ్యవహారంబునం జేసి భ్రమయించు-గారణావస్థలయందు బ్రహ్మవిశేషణంబైన సూక్ష్మరూపంబునం బ్రప
చంబునకైయుండు-నసత్యంబు బాధాయోగ్యంబు గావున నీకు విశేషణంబై యుండును నీవు దేహగతుండవైన దేహియందు
నంతర్యామివయ్యుం గర్మఫలంబులం బొరయక కర్మఫలభోక్తయైన జీవునకు సాక్షిభూతంబవై యుండుదువట్టి నిన్ను నజ్ఞు
లైన మానవులు నిజకంఠలగ్నంబైన కంఠికామణి నిత్యసన్నిహితంబై వెలుంగుచుండినం గానక వర్తించు తెఱంగున హృదయ
పద్మమధ్యంబున ననంతతేజోవిరాజమానుండవై ప్రకాశించు నిన్నుం దెలియలేరు-సకలబ్రహ్మాండనాయకుండవైన నీయం
మశ్రుతులు ముఖ్యవృత్తిం బ్రవర్తించునని శ్రుత్యధిదేవతలు నారాయణు నభినందించిన తెఱంగున సనందనుండు మహర్షుల
కెఱింగించిన ప్రకారంబు నారాయణఋషి నారదునకుం జెప్పిన నమ్మహాత్ముండు మజ్జనకుండైన వేదవ్యాసమునీంద్రునకు
నుపన్యసించె నయ్యర్థంబు నతండు నాకుం జెప్పిన విధంబున నీకుం జెప్పితి నీయుపాఖ్యానంబు సకలవేదశాస్త్రపురాణేతిహా
ససారంబు పనిషత్తుల్యంబు దీనిం బఠించువారును వినువారును విగతకల్మషులై యిహపరసౌఖ్యంబుల నొందివర్తింతురని చె

శ్రీ పరీక్షిత్తునకు శుకయోగి విష్ణుసేవాప్రాశస్త్యంబు చెప్పుట. శ్రీ

ప్పిన శుకయోగీంద్రునకు రాజయోగీంద్రుం డిట్లనియె॥ మ॥ మునినాథోత్తమ దేవదానవులలో ముక్కంటి సేవించువా।
రనయంబున్బహుశక్తిసంపదల సౌఖ్యానందులై యుండన।వ్వనజాతాక్షు రమామనోవిభుని శశ్వద్భక్తి సేవించుస।న్మనివ
ర్యుల్లడుఁ బేదలౌటకుఁ గతంబున్నా కెఱిఁగింపవే॥ సీ॥ నావుడు శుకయోగి నరనాథుఁ గనుఁగొని వినుమెఱింగింతుఁ దద్విధ
ముఁ దెలియ।ఘనశక్తిసహితుండు కాలకంధరుఁడు దావినుతగుణక్రియాన్వితుఁడు గాన।రాగాదియుక్తమై రాగిల్లు సంపద
లాతనిఁ గొలుచువారందుచుందు।రచ్యుతుఁ బరము ననంతు గుణాతీతుఁ బురుషోత్తముని నాదిపురుషు ననఘు। నర్థిభజియిం
చువారు రాగాదిరహితు। లగుచు దీపింతు రెంతయు ననఘచరిత। ధర్మనందనుఁ డశ్వమేధంబుఁ జేసి।పిదప సాత్త్వికకథనము
ల్ప్రీతితోడ॥ ఉ॥ నారదసంయమీంద్రువలనన్వినుచుండి యనంతరంబపం। కేరుహనాభుఁ జూచి యడిగెన్ దగనిప్పుడు నీవు
నన్ను నిం। డారినభక్తిమైనడిగినట్లయతండును మందహాససం। స్ఫారకపోలుఁడై పలికెఁ బాండుతనూభవుతోడఁ జెచ్చె
రన్॥సీ॥వసుమతీనాథ యెవ్వనిమీఁద నాకనుగ్రహబుద్ధి నొడము నాతనిని విత్త।మంతయుఁ గ్రమముననపహరించిన వాఁ
డు ధనహీనుఁడగుచు సంతాపమందు।విడుతురు బంధులవ్విధమున నెందిలియై చేయునది లేక యఖిలకార్య।భాగంబులుడిగి
మద్భక్తులతో మైత్రి నెరపుచు విజ్ఞాననిరతుఁడగుచుఁ బిదప వాఁడవ్యయానందపదము నాత్మఁ। బరగి శ్రీవిష్ణులోకసంప్రా
ప్తి నొందుఁ। గాన మత్సేవ మిగుల దుష్కరమటంచు।వదలి భజియింతురితర దేవతల నెపుడు॥ క॥ సేవింపవారు దమకుం।గా

శ్రీ శివద్రోహంబు సేయంబూనిన వృకాసురుండు విష్ణుమాయ చే మడియుట. శ్రీ

వించిన శోభనములు గని నిజములుగా।భావించి వారుమఱతురు।భావములఁ గృతఘ్నవృత్తిఁ బనితము పనిగన్॥ క॥ మెలఁగుచు
నుంచురు దీనికిఁ।గలదొక యితిహాసమిపుడు గైకొని నీకుం। దెలియఁగఁ జెప్పెద దానన। నలవడు నీవడుగుప్రశ్నకు సనుత్తర
ముగన్॥ క॥ శకుఁడను దైత్యునితనయుఁడు।వృకుఁడను వాఁడొకఁడు దుర్వివేకుఁడు సుజన।ప్రకరములనలఁప దెరువున।నొక
నాఁడొదిగుండి దివ్యయోగింగనుచున్॥ క॥ కరములు మోడిచి మానీ।శ్వర నారద లలితధీవిశారద నన్ను।న్గరుణించి యానతీ
శుభ।కరులగు హరిహరహిరణ్యగర్భులలోనన్॥ గీ॥ కడఁగి కొలువ శీఘ్రకాలంబులోఁదన।యిష్టమైన వరములిచ్చునట్టి।దైవ
మెవ్వఁడనిన దానవుఁ గనుఁగొని।మునివరుండు వలికె ముదముతోడ॥ వ॥ వినుము దుర్గుణసుగుణంబులలో నొక్కటి యెచ్చ
టంగలుగునచ్చటనక్షణంబ కోపప్రసాదఫలంబులు చూపువాఁ డమ్మువ్వురయందు ఫాలలోచనుండి వ్విధంబుఁ దెలిసినవా
రై బాణాసురదశకంధరులు సమగ్రభక్తియుక్తులై సేవించి యసమానసామ్రాజ్యవైభవంబుల నొందిప్రసిద్ధులై రట్లు
గావున నీవు నమ్మహాత్ముని సేవింపుము తనివలన నభిమతఫలంబులు వేగంబ ప్రాప్తంబయ్యెడినని చెప్పిన నతండక్షణంబ॥సీ॥దీ
పించు కేదారతీర్థంబునకు నేఁగియతిసాహసాత్మకుండైన యసుర।లోకము ల్వెఱఁగంద నాకాలకంధరువరదుని నంబికావరు
నిఁ గూర్చి।తన మేనికండలు గ్దండుడై ఖండించి యగ్నికాష్ఠాహుతులుగా నలర వేల్చి। దర్పకారాతి ప్రత్యక్షంబుగాకున్న జడియ
కసప్తవాసరములందుఁ।బూనితత్తీర్థమునఁ గృతస్నానుఁడగుచు। వెడలు మృత్యువుకోరనా వెలయునట్టి।గండ్రగొడ్డంటఁ
దనమస్తకంబు దునుమ।గొనఁగఁ బూనిన నయ్యగ్నికుండమునను॥క॥అరుదుగ వెలువడి రుద్రుఁడు।గరుణఁ దలిర్పంగ వానిక
రమాత్మకరాం।బురుహమునఁ బట్టి తెగువకుఁ।జొరవలవదు మెచ్చు వచ్చె సుమహితచరితా॥క॥నీమదిఁ బొడమిన కోరికె। లే
మైనను వేఁడుమిపుడు యిచ్చెదననిన్।దానునమున సంతసపడి।యానను జాశనుఁడు హరుపదాంబుజములకున్॥ గీ॥వంద

నంబాచరించి బ్రోయింపుమకుట। ఫాలలోచనవరదమహత్త్వాణితలము। నేను నెవ్వానితలమీఁదనిడినవానిమస్తకమున్నూఱువ్రయ్యలై వ్రడియనీవె॥ క॥ అని వేఁడిననమ్మాటపువిని మదనారాతినవ్వివిబుధాహితుకోరినవరముఁదడయకిచ్చిన। వనుజుఁడుదద్వరపరీక్షఁ దాఁ జేయుటకున్॥ అక్షణంబపరదానగర్వంబుననుద్వృత్తుండైకడంగి॥ క॥ ఆహరుమస్తకమునఁగడుసాహసమునఁ జేయి వెట్టఁజడియకగదియ। న్నా హరుఁడాతనమెచ్చులుచన। కాహా పైవచ్చెననుచునభవుఁడుభీతిన్॥ క॥ దనుజుఁడుదన వెను వెంటం। జనుదేమ ల్లోకములునుసంభ్రాంతముఁగై। కొనిపాఱసురలుమనములఁ। దనికిరిదానికిన్ బ్రతివిధానము లేమిన్॥ అట్లుచనిచని॥ సీ॥ నిరుపమానందమైనఖిలలోకములకునవలమైయమృతపదాఖ్యఁదనరి। దినకరచంద్రదీధితులకుఁజొరరాకసలలితసహజతేజమున వెలుఁగు। సమధికంబగుశుద్ధసత్త్వగరిష్ఠమైకర మొప్పయోగీంద్రగమ్యమగుచు। హరిపదధ్యానపారాయణులైనతద్దాసులకు నరునివాసమగుచుఁ। బ్రవిమలానంతతేజోవిరాజమాన। దివ్యమణిహేమకలితసందీప్తభవ్య। సౌధమంటపతోరణస్తంభవిపుల। గోపురాకీర్ణ సురము వైకుంఠపురము॥ వ॥ కనుంగొనియమ్మహాస్థానంబుఁడాయంజనుటయునప్పుండరీకాక్షుండఖండవైభవంబునం గుండలీశ్వరభోగతల్పంబునఁబరమానందకందళితహృదయారవిందుండై యిందిరానయనచకోరకంబులనిజమందహాససాంద్రచంద్రికావితతిం దేల్చుచు నార్తభక్తజనరక్షణంబుపనిగా మెలంగుచువివిధవినోదంబులందగిలియుండియుఫాలలోచనుండద్దనుజపాలునకుందలంపకనిచ్చినవరంబుతనతలమీఁద వచ్చినంగలంగిచనుదెంచుటతనదివ్యచిత్తంబుననెఱింగియక్కాలకంధరునియవస్థనివారింపందలంచియయ్యిందిరాదేవితోడివినోదంబుచాలించియప్పుడు॥ సీ॥ తాపింఛరుచితోడఁ దిరస్కరించెడుమేనుపసిఁడిముంజియుఁదగుపట్టుగోఁడుగు। ధవళాంశురుచిజన్నిదంబునుదిన్ననిదండంబు సేతఁగమండలంబు। పసపుగోఁచియుఁజన్నిపట్టెవర్ధనమునురాజతంబైనమృగాజినంబుఁ। మాలాడుశిగయును వ్రేలుమారటగోఁచి వ్రేలిమిబొట్టును వ్రేళ్లదర్భ। దనరసందీప్తహవ్యవాహనసమాన। కాంతిఁ జెలువొందియద్భుతక్రమ మెలర్పఁ। జతురగతినప్డువటుకవేషంబుదాల్చి। వచ్చియానీచదానవవరునిఁ జేరె॥ వ॥ కైతవంబుననతనికి నమస్కరించి మృదుమధురభాషణంబులననునయించుచు నయ్యసురాధమునకిట్లనియె-నివ్విధంబున మార్గపరిశ్రాంతుండవై యింతదూరంబేలచనుదెంచితి సకలసౌఖ్యకారణంబైనయీశరీరంబునిరర్థకంబుచేసి వృథాయాసంబున దుఃఖపడఁబందగునే యెయ్యెడం గొంతదడవు విశ్రమింపుమీ ప్రయాణంబునకుఁగతంబెయ్యది కపటహృదయుఁడవుగాక నీ యధ్యవసాయంబెఱింగింపుమని మృదుమధురంబుగాఁ బలికిననమ్మహాత్మునిసుధారసతుల్యంబులైన వాక్యంబులువినిసంతసిల్లియప్పిశితాశనుండు దనపూనినకార్యంబతని కెఱింగించిన॥ చ॥ హరిదరహాస మొప్పఁబిశితాశనుఁగన్గొనిపల్కె దానవేశ్వర మునుదక్షుశాపమునఁజాలపిశాచపతౌటసూనృతస్ఫురణముమానిసంతతముబొంకుచునుండుఁబురారిమాట నీ। వరయక వెంట నేఁగఁదగదాతని సేఁతలుమాకువింతలే॥ గీ॥ నిజము వలికెనేని నెఱిదనతలమీఁద। నీకరంబు మోఁపనీకఁదలఁగి। వచ్చునోటు నితనివలనఁబ్రత్యయమును। దగుల నేమిగలదు దనుజవర్య॥ గీ॥ అనుచితోడనతనినంటఁగఁబనిగాదు। కాలుఁజేయుఁగడిగికరమువార్చి। యతని వెండ వేడ్క నలుగుమ వేనీవు। నవతలంటఁదగులునసురనాథ॥ మ॥ అతిమశ్శంకలుమాని సొమ్మనినదైత్యారాతిమాయావిమో। హితుఁడై విస్మృతినొంది తామసమునన్నేపారి వాఁడాత్మపా। ణితలంబున్ దననెత్తిమోపికొని తా నేలన్వే సంగూలె వి। శ్రుతదంభోళిహతిన్వడింబడుమహాక్షోణీధరంబో యనన్॥ వ॥ అట్లుతనతలనూఱువ్రయ్యలై నేలంగూలినయసురంగనియప్పుడు॥ క॥ సురలసురాంతకుమీఁదన్ స్వరమందారప్రసూనవర్షములోలిం। గురిసిరి తుములంబై దివి। మొరసెన్సురదుందుభిప్రముఖతూర్యంబుల్॥ క॥ పాడిరిగంధర్వోత్తము। లాడిరిదివినప్సరసలునన్యోన్యముగన్। వాడిరి గ్రహములు భయములు। వీడిరిమునికోటులంతవిమలచరిత్రా॥ క॥ మురహరుఁడెలనవ్వొలయఁగఁ। బురహరుఁడగఁజూచిపలికె భూతేశ్వర యీ। నరభోజనుండునీకి। త్తటి నెగ్గొనరింపఁదలఁచి తానే పొలిసెన్॥ వ॥ అదియట్టిదికాదె యిజ్జగంబుననధికుండైనవానికినపకారంబుగావించినమానవులకుశుభంబుగలుగునే యదియునుంగాక జగద్గురుండవగు నీకవజ్ఞఁదలంచుకష్టాత్ముండు వాలియుటం జెప్ప నేల నట్టి వక్రచిత్తులకిట్టివరంబులిచ్చుటకర్జంబుగాదని యప్పురాంతకు వీడ్కొలిపి ననతండు మురాంతకుని ననేకవిధంబులనభినందించి నిజమందిరంబునకుంజనియెనని చెప్పి యిట్లనియె॥ క॥ మానవనాయక యీయాఖ్యానముఁ జదివినను వినినఘనపుణ్యులుని। త్యానందసౌఖ్యములు పెం। పొందుదురటమీఁద ముక్తిఁ బొందుదు రెలమిన్॥

◆ భృగుమహర్షి త్రిమూర్తుల ప్రాశస్త్యంబు శోధించుటకుఁ బోవుట. ◆

అని చెప్పి శుకయోగీంద్రుండు పరీక్షిన్నరేంద్రునకిట్లనియె॥ క॥ జననాయక యింకఁ బురాతనవృత్తంబొకటి నీకుఁ దగ నెఱిఁగింతు న్నీవు నుతపోమహిమలఁ జెం। దినమునిజనులును సరస్వతీనదిపొంతన్॥ క॥ వితతక్రియలొప్పఁగ స। త్రతువు...

లనొనగింపనచటఁ గైకొని లక్ష్మీ।పతిభవపితామహులలో।నతులితముగ నెవ్వఁ డధికుఁ డనితమలోనన్॥ వ॥ ఇట్లు తలఁపోసిత
న్మహత్త్వంబంతయుం దెలిసిరమ్మని భృగుమహామునినమ్మువ్వురు వేల్పులకడకుం బంపిన నత్తాపసోత్తముండు చని చని ముంద
ట॥ క॥ జలరుహసంజాతుసభా।స్థలమునకొగి నేఁగి యతని సత్త్వగుణంబు।న్దెలియుటకై నుతివందన।ములు సేయక నున్న నజుఁ
డుమునమున సయనుచున్॥ క॥ మనమునఁ గలఁగుచు భృగుతన।తనుజాతుండగుట బుద్ధిఁ దలఁచినవాఁడై।ఘనరోషస్ఫురితా
గ్ని।న్ననయము శాంతోదకములనల్లన నార్చెన్॥ చ॥ మహితతపోధనుండు మునిమండనుఁ డయ్యెడఁ బాసి వెండియు।న్నహి
పతిభూషుఁ గానరజతాద్రికి నేఁగియు నగ్గిరీంద్రుపైఁ। మహినమయూఖశేఖరుఁ డుమర్గ్యయుఁ దానును విశ్రమింపుచున్,
ద్రుహిణతనూభవుం డుచనుదెంచుట కాత్మఁ బ్రమోదమందుచున్॥ క॥ కనుఁగొని భ్రాతృస్నేహం।బునఁ గౌఁగిటఁ జేర్చు
ననుచుముకొంటి రయం।బున నెమతేఁగినమునిపు।త్రు లియందుల సత్త్వగుణముఁ దెలియుటకొఱకై॥ అత్తఁ గైకొనక యూ
రకుండిన॥ ఉ॥ ఆనిటలాంబకుండు కమలాసననందనుఁ జూచి భూరికా।లానలరోష వేగభయదాకృతిఁ దాల్చి పటుస్ఫులింగ
సం।తానములొల్కు శూలమునఁ దాపసముఖ్యునురంబు వ్రేయఁగాఁ।బూనినఁ బార్వతీరమణి భోరున నడ్డము సొచ్చి చెచ్చె
రన్॥ క॥ తనవిభుపాదములకు వం।దనముం గావించి సముచిత ప్రియములన।య్యనలాక్షుని కోపము మా।న్పిన నమ్ముని నా
థుఁ డచట నిలువక జనియెన్॥ సీ॥ పొలుపొందు వైకుంఠపురమున కర్థితోఁ జని యందు సమధికైశ్వర్య మొప్పఁ। గమలాం
కపర్యంకగతుఁడై సుఖించు నక్కౌస్తుభభూషు వక్షస్థలంబుఁ। దనపాదమునఁ బిట్టు దన్నెఁ దన్నినఁ బాన్పుడిగి వచ్చి మునిఁ జూ
చి నగధరుండు।పదములఁ కెఱఁగి యో పరమతపోధన యాగతి నీ వచ్చు టెఱుఁగ లేక।యున్న నాతప్పు మన్నించి నన్నుఁ గరుణఁ।
జూచియా దివ్యమణిమయస్ఫూర్తిఁ దనరు। రుచిరసింహాసనమునఁ గూర్చుండు దివ్య। తాపసోత్తమ యభయప్రదాననిపు
ణ॥ క॥ అలఘుపవిత్ర భవత్పద।జలములు నను నస్మదీయజఠరస్థజగం।బులు లోకపాలురను బోలు।పలరఁగఁ బుణ్యులను జేయు
ననఘచరిత్రా॥ వ॥ మునీంద్రా భవదీయపాదాబ్జహతి మద్భుజాంతరంబునకు భూషణంబయ్యె భవదాగమనంబు మాబో
టివారికి శుభావహంబుగా దయ్యె నేను ధన్యుండనైతి ననిన మృదుమధురాలాపంబుల ననునయించిన నమ్మునివరుండు లక్ష్మీనాథు
సంభాషణంబులకుఁ జిత్తంబునం బరమానందంబు నొందియమ్ముకుందు ననంత కల్యాణగుణనిధి నభినందించి యానందబా
ష్పధారాసిక్తకపోలుండగుచు దద్భక్తిపారవశ్యంబున నెందుఁ బలుక నేరక యతని చేత నామంత్రణంబు వడసి మఱలి సర
స్వతీతీరంబున నున్న మునుల సన్నిధికిం జనుదెంచి వారలం గనుంగొని॥ సీ॥ మునినాయకులతోడఁ దనపోయివచ్చిన తెఱఁగును
దనమది దృష్టమైన।మూఁడుమూర్తుల విధంబును నెఱిఁగించిన విని వారు మనముల విస్మయంబు।నంది చిత్తంబుల సందేహము
లు వాసి చిన్మయాకారు లక్ష్మీసతీశుఁ।డనుపముఁ డనవద్యుఁ డఖిలకల్యాణగుణాకరుఁ డాదిమధ్యాంతరహితుఁ।డై తనర్చిన
పుండరీకాక్షుఁ డొకఁడు।గాకఁ బ్రణుతింప దైవ మెక్కఁడను వేఱ।కలఁడె యని బుద్ధి విజ్ఞానకలితులగుచు।హరిపదాబ్జాతయు

శ్రీకృష్ణుండు మృతులయిన విప్రసుతులఁ దెచ్చుట.

గళంబు నర్థిఁ గొలిచి॥ వ॥ అట్లు సేవించి యవ్యయానందంబైన వైకుంఠధామంబు నొందిరని చెప్పి వెండియు నిట్లనియె॥ సీ॥ నర
నాథ యొకనాఁడు నళినాయతాక్షుండు పొలుచు కుశస్థలిపురమునందు।సుఖముండ నొక్క భూసురవర్యు భార్యకుఁ బుత్త్రుం
డుఁ జన్మించి పుట్టినపుడ।మృతుఁడైన ఘనశోకవితతిచేఁ గ్రాఁగుచు నాడింభకునిఁ గొంచు నవనిసురుఁడు। చనుదెంచి పెలుచ
రాజద్వారమునఁ బెట్టి కన్నులబాష్పాంబుకణములొలుక। బాపురే విధి ననుదుఃఖపఱపఁ దగునె।యనుచు దూఱుచుఁ దనుఁ ది
ట్టికొనుచు వగల।డెందమందంద నెఱియ నాక్రందనంబు।సేయుచును వచ్చి యావిప్రశేఖరుండు॥ సీ॥ అధికశోకంబున నలమ
టఁ బొందుచు నచ్చటి జనులతో ననియెఁ బెలుచ।బ్రాహ్మణద్వేషవంతుఁడై తగ శాస్త్రపద్ధతి నడువక పాపవర్తి। యగుక్ష
త్త్రబంధువుఁ డగు వాని దురితంబు చేత మత్పుత్త్రుండు జాతమైన। యప్పుడ మృతుఁడయ్యె నక్కటా హింసకు రోయక నప్పుడ
న్యాయకారి।యగుచు విషయానుగతచిత్తుఁడైన యట్టి।రాజు దేశంబు ప్రజలు నిరాశులగుచు।దుఃఖములఁ జాల వనటఁ బొం
దుదురటంచు। నేడ్చుచును నచట నిల్వక నేఁగెనపుడు॥ వ॥ ఇవ్విధంబున మఱియుం దనసుతులు మృతులైన వారలం గొనివచ్చి
యప్పటియట్ల పలవరించుచు నవ్విప్రుండు రాజు మొగసాలం బెట్టి రోదనంబు సేయుచు నెప్పటియట్లు కొన్ని గాథలు సదివిపో
వుచుండె-నవ్విధంబున నెనమండ్రు సుతులు మృతులైన పిదప దొమ్మిదవకుమారుండైన శిశువు నెత్తి తెచ్చి యప్పటివిధంబు
నఁ బలవరించుచున్న బ్రాహ్మణునిం గని యర్జునుండిట్లనియె॥ క॥ ఈపగిది నీవు వగల।న్వాపోవఁగఁ జూచి యకట వారింపఁగఁ
దా। నోపిన విలుకాఁ డొకఁడుం।డీపురి లేదయ్యె నయ్య యిది పాపముగున్॥ సీ॥ పుత్త్రులఁ గోల్పోయి భూరిశోకంబున వనటఁ
బొందుచు విప్రవరులు చాల। నేరాజు రాజ్యమందు నివసించుచు రారాజు దలపోయ నవని మీఁద। నటుని గా న్యాత్మ నెన్నందగు

నీపుత్త్రు నేఁ బ్రతికించెదనిపుడు పూని। యటు సేయనైతి నేననలంబు సొచ్చెదనని భూసురుఁడు వెరఁగందఁ బలుక। నతఁడు విశ్వ
సించెడుగు మాటలాడఁదగునె। భూరివిక్రమశాలి రాముండు మేటి। బలుఁడు హరియును ధైర్యసంపన్నులనఁగ। దనరు ప్ర
ద్యుమ్నుఁ డతనినందనుఁడు మఱియు॥ గీ॥ వినుతబలులైన యాదవవీరవరులు। గలుగ వారల చేఁగాని కార్యమీవు। చక్కఁ బెట్టు
టయెట్లు నీ చనెడిత్రోవఁ। బొమ్ము నావుడు నయ్యింద్రపుత్త్రుఁ డపుడు॥ క॥ ఘనమున నచురహంకారము। ఘనముగఁ బొడముటయు
నపుడు గవ్వడి విప్రుం। గనుఁగొని యచ్చటి జనములు। వినఁగా నిట్లనియె రోషవిహ్వలమతియై॥ మ॥ బలుఁడం గాను మురాసు
రాంతకుఁడఁ గాఁ బ్రద్యుమ్నుఁడం గాను నేఁ। గలఁపం దత్తనయుండఁ గాననిరుద్ధవ్రాతమున్ భీషణో। జ్జ్వలగాండీవధనుర్వి
ముక్తనిశితాస్త్రశ్రేణిచేఁ బీనుఁగుఁ బెంటలు గావించు పరాక్రమప్రకటచండస్ఫూర్తి నే పార్థుఁడన్॥ అదియునుం గాక॥ చ॥ బ
లిమి మురాంతకుండు దొడరి బాహువిజృంభణ మొప్ప నెక్కటిన్। దలపడి పోరునట్టి రణధైర్యుని నన్ను నెఱుంగవక్కటా। బెలు
కుర మృత్యుదేవతను బింకము డించి భవత్తనూజులన్। నలువుఁ జలంబుఁ జూపి కొనియాడఁగ నిప్పుడె తెచ్చి యిచ్చెదన్॥ వ॥ అనిన
న్నంబలికిన యర్జునప్రతిజ్ఞకు భూసురుండు మనంబున నూఱడిల్లి యతని నభినందించుచు నిజమందిరంబునకుం జని కొన్ని దినం
బులుండు నంతకుం దనభార్యకుఁ బ్రసూతివేళాసమయంబైనం జనుదెంచి వివ్వచ్చుం గని తద్విధం బెఱింగించిన నయ్యింద్ర
తనయుండప్పుడు॥ చ॥ లలితవిశిష్టసంచితజలంబుల నాచమనంబుఁ జేసి సు। స్థలమున నిల్చి రుద్రునకు సమ్మతి మ్రొక్కి మహా
స్త్రవేదినిర్మలశుభమంత్రదేవతల మానసమందుఁ దలంచి గాండివం। బలవడ నెక్కు ద్రోచి బిగియం గదియించి నిషంగయు
గ్మమున్॥ ఇవ్విధంబునఁ గట్టాయితంబై యప్పుడు॥ సీ॥ భూసురు వెంట నిమ్ముల నేఁగి సూతికాభవనంబు చుట్టును బాణవితతి। న
రికట్టి దిక్కులు నాకాశపథము ధరాతలంబెల్ల నీరంధ్రముగను। శరపంజరముఁ గట్టి శౌర్యంబు దీపింపఁ గడు నప్రమత్తుఁడై కా
చియున్న। నెడ నమ్మహీసురునింతికిఁ బుత్త్రుండు జనియించె నప్పుడచ్చటి జనంబు। పోయెఁ బోయెఁగదే యని బొబ్బలిడఁగ।
బొందితోడన యాకాశమునకు మాయఁ। జెందిన నప్పుడు దుఃఖంబు నొంది భూమి। సురుఁడు విలపించుచును మురహరుని కడకు॥
అప్పుడు చని॥ క॥ ముందఱ నిల్చి ముకుందస। నందనమునివినుత నందనందన పరమా। నందశరదిందుచందన। కుందయశస్సాంద్ర
కృష్ణ గోవిందహరీ॥ వ॥ అవధరింపుము దేవా యర్జునుండ నెడి పౌరుషవిహీనుండాడిన వృథాజల్పంబులు నమ్మి పుత్త్రుం గోలుప
డి జాలనైన నన్ను నేమందు నిఖిలవిశ్వోత్పత్తిస్థితిలయంబులకుఁ బ్రధానహేతుభూతుండవైన నీవు సమర్థుండవయ్యు వారిం
పంజాలక చూచుచుండ నెక్కడి మనుష్యమాత్రుండు దీర్పం జాలెడువాఁడు గలండే యని వెండియు॥ క॥ ఎక్కడి పాండుతనూ
భవుఁ। డెక్కడి విలుకాఁడు వీని కెక్కడి సత్త్వం। బెక్కడి గాండీవము దన। కెక్కడి దివ్యాస్త్రసమితి యేమన వచ్చున్॥ క॥ అని
తను నొడకనిందిం। చిన యయ్యర్జునుఁడు చాలఁ జిడిముడిపడుచున్। దనవిద్యామహిమ పెంపునఁ। జనియె న్వైసదండపాణిస
దనంబునకున్॥ క॥ చని యందు ధారుణీసుర। తనయులు లేకుంటఁ దెలిసి తడయక నింద్రా। గ్నినిరృతివరుణసమీరణ। ధనదేశా
నాలయములు దగఁ బరికించెన్॥ వెండియు॥ చ॥ నరసురయక్షకింపురుషనాగనిశాచరసిద్ధసాధ్యఖే। చరవిహగేంద్రగుహ్య
కపిశాచనివాసములందు రోసి భూ। సురసుతు లేఁగినట్టిగతి చొప్పడకుండుటఁ జూచి క్రమ్మఱన్। ధరణికి నేగుదెంచి బెడిదం
బుగ నగ్నిఁ జొరంగఁ బూనినన్॥ వ॥ ఇవ్విధంబంతయు నెఱింగి యమ్మురాంతకుండు విప్రనందనుల నీకుం జూపెద నని యనలం
బు సొరకుండ నతని నివారించి యప్పుడు॥ ఉ॥ సుందరదివ్యరత్నరుచిశోభితమై తనరారు కాంచన। స్యందనమంబుజాప్తుఁడు
దయాచలమెక్కు విధంబు దోఁపఁ బౌ। రందరి దాను నెక్కి తనరశ్ములు దిగ్వితతిన్ వెలుంగఁ గో। విందుఁ డుదారలీలఁ జనె విప్ర
తనూజగవేషణార్థియై॥ చ॥ చని పురగోష్ఠమర్గ వనజానపదాచలపక్కణప్రభూ। తనదనదీసరోవరయుతక్షితి నంతయు
దాఁటి సప్తవా। రినిధుల దీవులం గులగిరిప్రకరంబులను త్తరించి మే। రునగము నాక్రమించుచు మరుద్గతితో రథమేఁగె నత్త
ఱిన్॥ చ॥ మసలక భూరిసంతమససమండలముం దరియంగఁ జొచ్చి సా। హసమునఁ బోవఁ బోవఁగ భయంకరమై మదిగోచరిం
పమిన్। వసునుతి మ్రొక్కి రిల్లి రథవాజులు మార్గము దప్పి నిల్చినన్। బిసరుహపత్త్రలోచనుఁ డభేద్యతమఃపటలంబు వాపఁ
గన్॥ సీ॥ బాలభానుప్రభాభాసమానద్యుతిఁ గర మొప్పు నిజరథాంగంబుఁ బనుప। నమ్మహాస్త్రంబు వేఁగి దిమ్ముచీఁకటి నెల్ల నడి
మిఱిసందంద నఱికి వైచి। యగ్రభాగంబున నతులితగతి నేఁగ నామార్గమున నిజస్యందనంబు। గడువడిఁ దోలి యాకడఁ దిత
మోభూమి గడవ ముందఱఁ గడఁగానరాక। మిక్కుటంబుగ దృష్టి మిఱుమిట్లు గొలుప। చదల వెలుఁగొందు దివ్యతేజంబు చూచి। మొ
నసి గాండీవి కన్నులు మూసికొనుచు। నాత్మ భయమంది కొంత దవ్వఱిగి యఱిగి॥ గీ॥ కడిఁది దుర్వారమారుతోత్కటవిధూ
త। చటులసర్వంకషోర్మిభీషణగభీర। వారిపూరంబు సొచ్చి తన్నీరమధ్య। భాగమునఁ గోటిసూర్యుల ప్రభలు వెలుఁగ॥ వ॥ అ
దినుతియునుం జారుదివ్యమణిసహస్రస్తంభాభిరామంబును నాలంబితకమనీయనూత్నరత్నమాలికాలంకృతంబును భాను

౧౨౯

శశిమయూఖాగమ్యంబును ననంత తేజోవిరాజితంబును బునరావృత్తిరహితమార్గంబును నిత్యైశ్వర్యదాయకంబును న
వ్యయంబును నత్యున్నతంబును ననూనవిభవంబును బరమయోగీంద్రగమ్యంబును బరమభాగవతనివాసంబును నై యొ
ప్పు నద్దివ్యధామంబునందు॥ సీ॥ సాంద్రశరచ్చంద్ర చంద్రికాకర్పూరనీహారహారాభ దేహమమర। నిందిందిరేందీవరేంద్ర
నీలద్యుతిం గరమొప్పు మేచకకంఠసమితి। నరుణాంశుబింబభాసురపద్మరాగవిన్యస్తసహస్రోరుమస్తకములు। వివృతాననో
ద్గతవిషధూమరేఖలలీలఁ జూపట్టిన నాలుకలును। గలితసాయంతనజ్వలజ్జ్వలనకుండ।ములవిడంబించు వేఁడిచూపులును గలిగి।
భూరికలధౌతగిరినిభాకారమమరఁ। బరగు భోగీంద్రభోగతల్పంబునందు॥ సుఖాసీనుండై యున్నవానిఁ డాయంజననప్పుడు॥
సీ॥ సజలనీలాంబుదశ్యామాయమానాంగు నాశ్రితావనముదితాంతరంగు। సనకాదియోగిహృద్వనజమరాళేంద్రు ముఖ
పద్మరుచిజితపూర్ణచంద్రుఁ। గమనీయనిఖిలజగద్ధితచారిత్రుఁ బ్రత్యూషసంఫుల్లపద్మనేత్రు। నిందిరాహృదయారవిందా
రుణోల్లాసు శ్రీకరపీతకౌశేయవాసు। హారకుండలకటకకేయూరమకుట। కంకణాంగదమణిముద్రికావినూత్ను। రత్ననూ
పురకాంచీవిరాజమాను। భవమహార్ణవశోషుసద్భక్తపోషు॥ వ॥ మఱియు సనందనాదిమునిజనసంతతసేవితు, నానందకంద
ళితహృదయారవిందు, నరవిందవాసినీవసుంధరాసుందరీసమేతు, నారదయోగీంద్రసంకీర్తనానందితు, నవ్యయు, ననఘు,
ననంతు, నప్రమేయు, నజితు, నవికారు, నాదిమధ్యాంతరహితు, భవలయాతీతుఁ, గరుణాసుధాసముద్రు, నచ్యుతు, మహాను
భావుఁ, బరమపురుషుఁ, బురుషోత్తము, నిఖిలజగదుత్పత్తిస్థితిలయకారణుఁ, జిదచిదీశ్వరు, నష్టభుజుఁ, గౌస్తుభశ్రీవత్సవక్షు,
శంఖచక్రగదాపద్మశార్ఙ్గాదిదివ్యసాధను, సర్వశక్తిసేవితుఁ, బరమేష్ఠిజనకుండగు నారాయణుం గనుంగొని దండప్రణా
మంబులు సేసి కరకమలంబులు మొగిచి భక్తిపూర్వకంబుగా నభినందించిన నయ్యాదిదేవుండు వారలం గరుణావలోకనం
బులు నిగుడ నవలోకించి దరహాసపూరంబు తోరంబుగా సాదరంబుగ నిట్లనియె॥ క॥ ధరణికి వ్రేఁగగు దైత్యులఁ। బొరిపొరి వధి
యించి ధర్మమున్నిలుపుటకై। ధరజనియించితి రిరువురు। నర నారాయణులనంగ నాయంశమునన్॥ క॥ ఆరూఢనియతితోఁ
బెం। పారిన మిము నిమ్మునీంద్రులం డఱుఁ జూడం। గోరిన మీవచ్చుటకై। ధారుణిసురసుతుల నిటకుఁ దగఁ దేవలసెన్॥ క॥ అని
యాడింభకులను దోఁ। కొని పొండని యిచ్చి వీడుకొలిపిన వారల్। వినుతులఁ బెక్కువిధమ్ముల। వినిపించుచు నచటు వాసి విప్రుని
సుతులన్॥ వ॥ తోడ్కొని సంప్రాప్తమనోరథులై యబ్బాలకులం దత్తద్వయోరూపంబులతోడఁ దెచ్చి యాబ్రాహ్మణునకు
సమర్పించిన నతండు సంతుష్టాంతరంగుండయ్యె నయ్యవసరంబున॥ చ॥ అనిమిషనాథనందనుఁ డహర్పతితేజుఁడు గృష్ణుతో
డఁ దాఁ జనియచటం గనుంగొనియె సర్వశరణ్యునిఁ బుండరీకనే। త్రు నిజధామమై భవసమున్నతతన్మహనీయకీర్తికిన్ మన
మున నొందమందిపలుమారును సన్నుతిఁ జేసె భూవరా॥ గీ॥ వారిజాక్షుని భక్తమందారు ననఘుఁ। గృష్ణు నఖిలేశుఁ గేశవు జి
ష్ణుఁ బరము। వినుతిసేయు మఁదత్పాదవనజములకు। వందనములాచరించి యానందమొందె॥ అంత॥ మ॥ హరి సర్వేశుఁ డనం
తుఁ డాద్యుఁ డభవుం డామ్నాయసంవేదిభూ। సురముఖ్యప్రజలన్ సమస్తధనవస్తుశ్రేణి నొప్పారఁగాఁ। బరిరక్షించుచు ధ
ర్మమున్నిలుపుచున్ బాపాత్ములన్ ద్రుంచుచు। న్బరమోత్సాహ మెలర్ప భూరిశుభవిభ్రాజిష్ణుఁడై ద్వారకన్॥ క॥ జనవినుత
ముగాఁ బెక్కుసవనములు దనుఁ దానగూర్చి వైదికయుక్తిన్ మన్ననరించుచు ననురాగమున నమునఁ దళుకొత్త దైత్యమర్దను

శ్రీ లీలామానుషవిగ్రహుండగు శ్రీకృష్ణుని వంశానుక్రమము.

ఁడెలమిన్॥ వ॥ అట్లు కృష్ణుండు ద్వారకానగరంబునఁ బూజ్యంబగు రాజ్యంబు సేయుచుఁ బురందరవిభవంబున నిరవొందిక న
కమణిమయవిమానమంటపగోపురప్రాసాదసౌధచంద్రశాలాంగణాదివివిధభవనంబులందును; గంగదుత్తుంగతరంగడో
లావిలోలకలహంసచక్రవాకకారండవసారసక్రౌంచముఖజలవిహగవిలసదుచ్ఛలితగరుదనిలదరదమలకమలకుముదక
ల్హారసందోహనిష్యందమకరందరసపానమదవదిందిందిరకులకలగాయకఝుంకారనినదంబులును, నిరంతరవసంతసమ
యసముచితపల్లవితకోరకితబాలరసాలజాలలాలితకిసలయవిసరఖాదనజాతకుతూహలాయమానకషాయకంఠకలకంఠ
కలరవమృదంగఘోషణంబులును, నిశితనిజచంచూపుటనిర్దళితసకలజననయనానందసుందరనందితమాకందపరిపక్వఫల
రంధ్రవిగళితమధురరసాస్వాదనముదితరాజకీరశారికానికరమృదుమధురవచనరచనావంశకృత్యంబులు, నమరపురంధ్రీ
జనపీనపయోధరమండలవిలిప్తలలితకుంకుమపంకసంకులసౌగంధ్యానుబంధబంధురగంధానుమోదితుండును, జందనాచ
లసాను దేశసంజాతమంజుళమాధవీలతానికుంజపుంజమంజులకింజల్కరంజితనివాసవిసరవిహరమాణశబరికాకబరికా
పరిపూర్ణసురభికుసుమమాలికాపరిమళవహుండును, గళిందకన్యాకాకల్లోలస్యందోహపరిస్పందకందళితమందగమనుండు
నునగు మందానిలవిధూతకనిచేంబోషితాభ్యాసితలాలితలగు నేలాలతావితాననటులనటనంబులవిరాజితంబులగు కా

సారతీరభాసురోద్యానంబులందును,జారుఘనసారపటీరబాలరసాలసాలనీపతాపింఛజంబూజంబీరనింబకదంబప్రముఖ
ముఖ్యశాఖిశాఖాకీర్ణశీతలచ్ఛాయావిరచితవిమలచంద్రకాంతోపలవేదికాస్థలములందు,నుదంచితపింఛవిభాసితబాలనీ
లకంఠకేకారవాపలీకృతకృతకమహీధరంబులందును,లలితమణివాలుకానేకపులినతలంబులందును,కప్పురంపుదిప్పలను,
కురువేరుచప్పరంబులను, విరచితచారుయంత్రనిబద్ధకలశనిర్యత్పయోధారాశీకరపరంపరాసంపాదితనిరంతరహేమం
తసమయప్రదేశంబులనిందిరారమణుండు షోడశసహస్రవధూయుక్తుండై యందఱకన్నిరూపులై లలితసౌదామినీలతా
సమేతనీలనీరదంబులవిడంబించుచుఁ గరేణుకాకలితదిగ్గజంబు నోజ రాజిల్లుచు సలిలకేళీవిహారంబులు మొదలైనలీలావి
నోదంబులు సలుపుచు నంతఃపురంబునఁ గొలువున్నయవసరంబున- వివిధవేణువీణాదివాద్యవినోదంబులను, మంజుగా
నంబులను,గవిగాయకసూతవందిమాగధజనసంకీర్తనంబులను,నటనటీజననాట్యంబులను,విదూషకపరిహాసోక్తులను,సర
ససల్లాపమృదుమధురభాషణంబులఁ బ్రొద్దుపుచ్చుచు నానందరసాబ్ధి నోలలాడుచుండె నంత॥మ॥అరవిందాక్షుపదాంబు
జాతయుగళధ్యానానురాగక్రియా।సరసాలాపవిలోకనానుగతచంచత్సౌఖ్యకేళీరతిన్। దరుణుల్ వ్రాలుపదాలు వేలుమ
హితోత్సాహంబునం జొక్కి-తత్పరలై యొండుఁదలంపకుండిరి సవిభ్రాంతాత్మలై భూవరా॥ అదియునుం గాక॥మ॥హరి
నామాంకితమైనగీతమొకమాటాలించి మాహాత్మ్యలున్విరతిం బొందఁగ జాలియుండురటయా విశ్వాత్మునీక్షించుచున్వి
రిరంభించుచు నంటుచున్నగుచు సంభాషించుచున్నుండుసుందరులానందనిమగ్నులౌటకిల చోద్యంబేమి భూవల్లభా॥ అని
చెప్పి మఱియు నిట్లనియె॥ ఉ॥ వారకఁ గృష్ణుఁ డిప్పగిది వైదికవృత్తి గృహస్థధర్మమే। పారఁగఁ బూని ధర్మమును సర్థమఁ గామ
మునం దమఁ జూపుచు। న్గోరికమీరి సజ్జనులకుం గతిదానయనంగ నొప్పెసం। సారిగతిన్మెలంగె నృపసత్తమ లోకవిడంబనా
ర్థమై॥సీ॥హరి యిట్లు గృహమేధియగుచు శతోత్తర షోడశసాహస్రసుందరులను।మును నీకు నెఱుఁగఁ జెప్పినరీతినందఱకన్ని
రూపములు దానర్థిఁ దాల్చి।కైకొని యొక్కొక్క కామినీమణియందు రమణ నమోఘవీర్యమునఁ జేసి।పదురేసి కొడుకులఁ బ
డసె రుక్మిణ్యాదిపట్టమహిషులకుద్భవులునైన।నందనులలో నధరణి నెన్నంగ బాహు। బలపరాక్రమవిజయసంపద్విశేష।
మానితాత్ములు పదునెనమండ్రువారి। నెఱుఁగ వినిపింతు వినుము రాజేంద్రచంద్ర॥వ॥అని యిట్లను వారలు- ప్రద్యుమ్న,అ
నిరుద్ధ,దీప్తిమద్భాను,సాంబ,మిత్ర,బృహద్భాను,మిత్రవింద,వృక,అరుణ,పుష్కర,దేవబాహు,శ్రుతదేవ,సునందన,చిత్ర
భాను,వరూథ,కవి,న్యగ్రోధులను నామంబులఁ బ్రసిద్ధులైరి వెండియుఁ ద్రివక్రయందు సంభవించినయుపశ్లోకుండను వాఁ
డు దనజనకుండైనకృష్ణపాదారవిందసేవారతుండగుచు నారదయోగీంద్రునకు శిష్యుండై యఖండితదివ్యజ్ఞానబోధా
త్ముండగుచు నతండు స్త్రీశూద్రదాసీజనసంస్కారంబై స్మరణమాత్రంబున ముక్తిసంభవించునట్టి సాత్వతతంత్రంబను వై
ష్ణవస్మృతిఁ గల్పించె నిట్లు మధుసూదననందనులు బహుప్రజలును,నధికాయురున్నతులును,ననల్పవీర్యవంతులును, బ్రహ్మ
ణ్యులునై విఖ్యాతిం బొందిరి- వారిని లెక్కపెట్టఁబడి వేలవత్సరంబులకైనం దీరదు- మున్ను నీకెఱింగించిన ట్లు తత్కుమారుల
కు విద్యావిశేషంబులు నియమించు గురుజనంబులు మూఁడుకోట్లు నెనుబదెనిమిది వేలనూర్లురనం గలిగియుండు రక్షమారు
ల లెక్కింప నెవ్వరికిని వశంబుగాదదియునుం గాక॥క॥నరవరదేవాసురసంగరమున మునుసిహతులైనక్రవ్యాదసము।త్క
రములు రేశ్వరులై ద్వాపరమున జనియించి ప్రజలబాధలఁ బరుపఁగ॥ క॥హరి దద్వధార్థమైన।గ్జరులను యదుకులమునందు జ
నియింపింపం। ధరనూటొక్కకులంబై। వరగిరివారిని గణింపబ్రహ్మకు వశమే॥ వ ॥ అట్టియన్వయంబునందు మాధవునకు
రుక్మిణీదేవియందుఁ బిత్రుసముండును సమగ్రభుజావిజృంభణుండును నై ప్రద్యుమ్నుండు జనించె-నతనికి రుక్మికూఁతురు
శుభాంగివలన ననిరుద్ధుండుదయించె-నతనికి మహాసలావశిష్టుండై నవజ్రుండు సంభవించె-నతనికిఁ బ్రతిబాహుండు పుట్టె-
వానికి సుబాహుండు జన్మించె-నతనికి నుగ్రసేనుండు ప్రభవించె-నాతనికి శతసేనుండు గలిగె-నిట్లు యదువృష్ణిభోజాంధక
వంశంబులు పరమపవిత్రంబులై పుండరీకాక్షుని కటాక్షవీక్షణశయ్యాసనానుగతసరసాలాపస్నానాశనక్రీడావినోదం
బులననిశంబుం జెందుచు సర్వదేవతార్థంబు సమస్తంబైనక్రతువులొనరించుచుఁ బరమానందకందళితచిత్తులైరని చెప్పి
వెండియు॥ మ॥పరమోత్సాహముతోడ మాధవుఁడు శుంభల్లీలఁ బూరించున। మ్మురళీగానము వీనులంజిలికిన న్మోదించి గో
పాలసుందరులేతెంతురరణ్యభూములకుఁ దద్ధాస్యంబుగా వించియ। కరుణావార్ధి భజింపకుండరె బుధుల్ గారవ్యవంశా
గ్రణీ॥ మ॥మఱి నెవ్వానియమంగళఘ్నమగు నామంబర్థిఁ జింతించిన।న్నుతిగావించిన విన్న మానవులు ధన్యుల్పూరిసంసార
దుష్కృతులన్గో లిఁకురు కాలచక్రమహితాసింబట్టియా కృష్ణుఁడీ। క్షితిభారంబుడుపంగఁ జేయుటిదియే చిత్రంబు భూవల్ల
భా॥వ॥ఇవ్విధంబున గోపికాజనమనోజాతుండైన కృష్ణుండు లీలామానుషవిగ్రహుండై నిజరాజధానియైన ద్వారకాపు

రంబున నమానుషవిభవంబులగు సౌఖ్యంబులం బొందలుచుండె నని చెప్పి మఱియు నిట్లనియె॥ మ॥ మనుజేంద్రోత్తమ యేను నీకుం ద్రిజగన్మాన్యంబునై యొప్పం జెప్పిన యీ కృష్ణకథాసుధారసమున్ సంప్రీతాత్ములై భక్తిం గ్రోలిన పుణ్యాత్ములు గాంతు రిందు సుఖముల్ నిర్ధూతసర్వాఘులై యనయంబుం దుదిం గాంతు రచ్యుతపదంబై నట్టి కైవల్యముల్॥ క॥ అని యిట్లు బాదరాయణి మనమున రాగిల్ల నాభిమన్యునకుం జెప్పినవిధమున సూతుఁడు మునిజనుల కెఱింగింప వారు సమ్మతితోడన్॥ క॥ సూతుని బహువిధముల సంప్రీతునిఁ గావించి మహిమఁ బెంపారు చుమి ఖ్యాతికి నెక్కిన కృష్ణకథాతత్పరులై రిబుద్ధిం దరగని భక్తిన్॥

చ॥ సరసిజపత్త్రనేత్ర రఘుసత్తమ దుష్టమదాసురేంద్రసం। హరణ దయాపయోధి జనకాత్మభవాననపద్మమిత్త్రభా। స్కరకులవార్ధిచంద్ర మిహికానసుధాధరసూరిసన్నత। స్ఫురితచరిత్ర భక్తజనపోషణ భూషణ పాపశోషణా॥ క॥ మారీచభూరిమాయా। నీరంధ్రమహాంధకారనీరేజహితా। స్మేరమణవినుతషాడాం। భోరుహమహితావతారపుణ్యవిచారా॥ మాలిని॥ శరధిమదవిరామా సర్వలోకాభిరామా। సురరిపువిషభీమా సుందరీలోకకామా। ధరణివరలలామా తాపసస్తోత్రసీమా। సురుచిరగుణధామా సూర్యవంశాబ్ధిసోమా॥ ....

గద్య. ఇది శ్రీ పరమేశ్వరకరుణాకలితకవితావిచిత్ర కేసనమంత్రిపుత్త్ర సహజపాండిత్య పోతనామాత్యప్రణీతంబైన శ్రీమహాభాగవతంబను మహాపురాణంబునందుఁ, బ్రద్యుమ్నజన్మంబును, శంబరోద్యోగంబును, సత్రాజిత్తునకు సూర్యుండు శమంతకమణి నిచ్చుటయుఁ, దన్నిమిత్తంబునం బ్రసేనుని సింహంబు వధియించుటయు, దాని జాంబవంతుం డదుసు నిమిమాణిక్యంబు గొనిపోవుటయు, గోవిందుండు ప్రసేనునిం దునిమి మణిఁ గొనిపోయె నని సత్రాజిత్తుండు నిందనారోపించుటయుఁ, గృష్ణుండు దన్నిమిత్తంబున జాంబవంతునిం దొడరి మణియుక్తంబుగా జాంబవతిం గొనివచ్చి వివాహంబగుటయు, సత్రాజిత్తునకు మణి నిచ్చుటయు, సత్యభామాపరిణయంబును, బాండవులు లాక్షాగృహంబున దగ్ధులైరని విని వాసుదేవుండు బలభద్రసహితుండై హస్తినాపురంబున కరుగుటయు, నక్రూరకృతవర్మల మతంబున శతధన్వుండు సత్రాజిత్తుం జంపి మణిఁ గొనిపోవుటయుఁ, దదర్థం బా సత్యభామ కరిణనగరంబునకేఁగి కృష్ణునకు విన్నవించిన నతండు మఱలి చనుదెంచి శతధన్వుం ద్రుంచుటయు, బలభద్రుండు మిథిలానగరంబునకుం జనుటయు, నందు దుర్యోధనుండు రాముని వలన గదావిద్య నభ్యసించుటయుఁ, గృష్ణుండు సత్రాజిత్తునకుం బరలోకక్రియలు నడుపుటయు, శతధన్వుని మణి దాఁచినవాఁడై యక్రూరుండు భయంబున ద్వారకానగరంబు విడిచిపోయిన నతని లేమిని నావృష్టి యైనం గృష్ణుం డక్రూరుని మఱలి రప్పించుటయు, దామోదరుం డింద్రప్రస్థపురంబున కరుగుటయు, నం దర్జునసమేతుండై మృగయావినోదార్థం బరణ్యంబునకుం జని కాళిందిం గొనివచ్చుటయుఁ, గాండవదహనంబు, నగ్నిపురుషుం డర్జునునకు నక్షయతూణీర గాండీవ కవచ రథ రథ్యంబుల నిచ్చుటయు, మయుండు ధర్మరాజునకు సభ గావించి యిచ్చుటయు, నగధరుండు మఱలి నిజనగరంబునకరుగుదెంచి కాళిందిని వివాహంబగుటయు, మిత్త్రవిందా-నాగ్నజిత్తి-భద్రా-మద్రరాజకన్యలం గ్రమంబునం గరగ్రహణంబగుటయు, నరకాసురయుద్ధంబును, దద్గృహంబున నున్న రాజకన్యలం బదాఱువేలం దెచ్చుటయు, స్వర్గగమనంబు, నదితికిం గుండలంబు లిచ్చుటయుఁ, బారిజాతాపహరణంబును, బదాఱువేల రాజకన్యలం బరిణయంబగుటయు, రుక్మిణీదేవీ విప్రలంభంబును రుక్మిణీస్తోత్రంబును, గృష్ణకుమారోత్పత్తియుఁ, గద్దురుజనసంఖ్యయుఁ, బ్రద్యుమ్నవివాహంబు, ననిరుద్ధజన్మంబును, దద్వివాహార్థంబు గుండిననగరంబునకుం జనుటయు, రుక్మిబలభద్రుల జూదంబును, రుక్మివధయు, నుషాకన్య యనిరుద్ధుని స్వప్నంబునం గని మోహించుటయుఁ, దన్నిమిత్తంబునం జిత్రరేఖ సకలదేశరాజులం బటంబున లిఖించి చూపి యనిరుద్ధునిం దెచ్చుటయు, బాణాసురయుద్ధంబును, నృగోపాఖ్యానంబును, బలభద్రుని ఘోషయాత్త్రయుఁ, గాళిందీభేదనంబును, గృష్ణుండు పౌండ్రకవాసుదేవ కాశిరాజుల వధియించుటయుఁ, గాశిరాజపుత్త్రుండైన సుదక్షిణుం డభిచారహోమంబు వేల్చి కృత్తిం బడసి కృష్ణుపాలికిం బుత్తెంచిన సుదర్శనంబు చేతఁ గృత్తి-సుదక్షిణసహితంబుగాఁ గాశీపురంబు భస్మంబు సేయుటయు, బలరాముండు రైవతనగంబునందు ద్వివిదుం డను వనచరుని వధియించుటయు, సాంబుండు దుర్యోధనుకూఁతురగు లక్షణ నెత్తికొనివచ్చినఁ గౌరవు లతనిం గొనిపోయి చెఱం బెట్టుటయుఁ, దద్వృత్తాంతం బంతయు నారదువలన విని బలుండు నాగనగరంబునకుం జనుటయుఁ, గౌరవు లాతని యగౌరవవచనంబులకు బలరాముండు గోపించి హస్తిపురంబు గంగం బడం ద్రోయ గమకించుటయుఁ, గౌరవులు భయంబున నంగనాయుక్తంబుగా సాంబునిం దెచ్చి యిచ్చుటయు, బలభద్రుండు ద్వారకానగరంబునకు వచ్చుటయు, నారదుండు హరి బదాఱువేల కన్యకల నొకముహూర్తంబున నందఱ కన్నిరూపులై వివాహంబయ్యె నని విని తత్ప్రభావంబు దెలియం గోరి యరుగుదెంచుటయుఁ, దన్మాహాత్మ్యంబు సూచి మఱలి చనుటయు, జరాసంధుని చేత బద్ధులైన రాజులు కృష్ణుపాలికి దూతం బుత్తెంచుటయు, నారదాగమనంబును, బాండవుల ప్రశంసయు, నుద్ధవకార్యబోధంబు, నింద్రప్రస్థాగమనంబును, ధర్మరాజు సేయు రాజసూయారంభంబును, దిగ్విజయంబును, జరాసంధవధయును, రాజబంధమోక్షణంబును, రాజసూయంబు నెఱవేర్చుటయును, శిశుపాలవధయు, నవబృథంబును, రాజసూయవైభవదర్శనాసహ్యమానమానసుండై సుయోధనుండు మయనిర్మితసభామధ్యంబునం గట్టినపుట్టంబులు దడియం ద్రెళ్లుటయుఁ, దన్నిమిత్తపరిభవంబు నొంది రారాజు నిజపురి కరుగుటయుఁ, గృష్ణుండు ధర్మరాజప్రార్థితుండై యాదవుల నిలిపి కొన్ని నెల లింద్రప్రస్థంబున వసించుటయు, సాళ్వుండు తపంబు చేసి హరుని మెప్పించి సౌభకాఖ్యంబగు విమానంబు వడసి నిజసైన్యసమేతుండై ద్వారకానగరంబు నిరోధించుటయు, యాదవసాళ్వయుద్ధంబును, గృష్ణుండు మఱలి చనుదెంచి సాళ్వుం బరిమార్చుటయును, దంతవక్త్రవధయును, విదూరథమరణంబును, గృష్ణుండు యాదవబలసమేతుండై క్రమ్మఱ పురంబునకుం జనుటయుఁ, గౌరవపాండవులకు యుద్ధంబగు నని బలదేవుండు తీర్థయాత్త్ర చనుటయు, నందు జాహ్నవీప్రముఖనదులం గృతస్నానుండై నైమిశారణ్యంబునకుం జనుటయు, నచ్చటి మునులు పూజింపం బూజితుండై తత్సమీపంబున నున్న యాసనంబున నుండి సూతుండు దన్నుం గని లేవకుండిన నలిగి రాముండు కుశాగ్రంబున నతని వధించుటయు, బ్రహ్మహత్యాదోషంబు గలిగె నని మునులు వలికిన సూతుం బునర్జీవితుం జేయుటయు, నమ్మునులకుం బ్రియంబుగా గామపాలుం డిల్వలసుతుండగు బల్వలుం బరిమార్చుటయు, వారిచేత ననుపఁబడి హలధరుండు తత్సమీపతీర్థంబుల స్నాతుండై గంగాసాగరసంగమంబునకుం జనుటయు, మహేంద్రనగప్రవేశంబును, బరశురామదర్శనంబును, సప్తగోదావరిం గ్రుంకుటయును, మఱియు మధ్యదేశమందుఁ గల తీర్థంబులాడి శ్రీశైలవేంకటాచలంబులు దర్శించుటయు, వృషభాద్రి హరిక్షేత్ర సేతుబంధ రామేశ్వరములం గని తామ్రపర్ణీతీర్థంబులాడుటయును, గోదానంబు లొనరింప; మలయగిరియంద

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

గస్త్యునింగనుటయు,సముద్రకన్యాదుర్గాదేవులనుపాసించుటయు,నందు బ్రాహ్మణజనంబువలనం బాండవధార్తరాష్ట్రఖండనంబునసకలరాజలోకంబునుమృతినొందిరనివినుటయు, వాయునందనసుయోధనులుగదాయుద్ధసన్నద్ధులగుటవినివారినివారించుటకై రౌహిణేయుండందులకరుగుటయు,నచటవారిచేఁబూజితుండైవారినివారింపలేకమగుడిద్వారకకరుగుటయుఁ,గొన్నివాసరంబులకుమఱలనైమిశారణ్యంబునకుంబోయియచటయజ్ఞంబుఁజేసి రేవతియుంటానునవభృథంబాడినిజపురంబునకేతెంచుటయుఁ, కుచేలోపాఖ్యానంబును,సూర్యోపరాగంబునఁగృష్ణుండు రామునితోఁజేరిపురరక్షణంబునకుఁ బ్రద్యుమ్నాదికుమారులనిలిపిషోడశసహస్రాంగనాపరివృతుండై యక్రూరవసుదేవోగ్రసేనాదియాదవవీరులుతోడరాశమంతపంచకతీర్థంబునకరిగికృతస్నానుండైవసించియుండుటయుఁ బాండవకౌరవాదిసకలరాజలోకంబునుచ త్తీర్థంబునకువచ్చుటయుఁ,కుంతీదేవిదుఃఖంబును,నందయశోదానహితులైనగోపగోపికాజనంబులుజనుదెంచుటయుఁ,కుశలప్రశ్నాదిసంభాషణంబులును,మద్రకన్యాద్రౌపదీసంభాషణంబును,దదనంతరంబ సకలరాజలోకంబునుశమంతపంచకతీర్థంబులస్నాతులై రామకృష్ణాదియాదవవీరులనామంత్రణంబుచేసినిజనగరంబులకుంబోవుటయుఁ,కృష్ణునిదర్శించుటకుమునీంద్రులేతెంచుటయు, వారియనుమతినివసుదేవుండు యాగము సేయవేల్చుటయు, నందయశోదాదిగోపికానివహంబులనిజపురంబునకనిచియుగ్రసేనాదియాదవవీరులుంటానునుమాధవుండునునిజపురప్రవేశంబగుటయుఁ,తొల్లికంసునిచేతహతులైయమపురంబుననున్నదేవకీదేవిసుతుల రామకృష్ణులుయోగమాయాబలంబునఁదెచ్చియామెకిచ్చుటయు,నర్జునుండుసుభద్రనువివాహంబగుటయుఁ,కృష్ణుండుమిథిలానగరంబునకరుగుటయు,శ్రుతదేవజనకులచరిత్రంబును, వారలతో బ్రాహ్మణప్రశంసచేయుటయుఁ,కృష్ణుండుమఱలిననపురంబునకరుగుటయు,శ్రుతిగీతలును,హరిహరబ్రహ్మలతారతమ్యచరిత్రంబును,కుశస్థలియందుబ్రాహ్మణునిచరిత్రంబు,నతనితనయులుపరలోకంబునకుంబోయినఁగృష్ణార్జునులుతమయోగబలంబునవారిందెచ్చియవ్విప్రునకిచ్చుటయుఁ,కృష్ణుండర్జునవీడ్కొనిద్వారకకరుగుటయు, నందుమాధవుండయ్యాప్రదేశంబులసకలభార్యాపరివృతుండైవిహరించుటయు, యాదవవృష్ణిభోజాంధకవంశచరిత్రంబుననుకథలంగలదశమస్కంధంబునందు త్తరభాగంబుసమాప్తము. శ్రీగోపాలకృష్ణార్పణమస్తు.

శ్రీమదాంధ్రభాగవతము.—— ఏకాదశస్కంధము.

శ్రీసీతాపతిలంకే। శాసురసంహారచతురశాశ్వతసుతవా। ణీసత్యధిభూభవవ్య। త్రాసురరిపుదేవజాలరామనృపాలా॥

వ॥మహనీయగుణగరిష్ఠులగునమ్మునిశ్రేష్ఠులకునిఖిలపురాణవ్యాఖ్యానవైఖరీసమేతుండై నసూతుండిట్లనియె నట్లుప్రాయోపవిష్టుండై నపరీక్షిన్నరేంద్రునకుశుకయోగీంద్రుండిట్లనియె నాయాజన్మకర్మవ్యాధివిమోచనంబునకుఁగారణంబగుదివ్యౌషధంబుగావునశ్రీమన్నారాయణకథామృతంబుగ్రోలుమనియిట్లనియె॥మ॥బలవత్సైన్యముతోడఁగృష్ణుఁడు మహాబాహాబలోపేతుఁడై। కలనన్రాత్రులపీరవర్యులవడిఖండించిభూభారము। జ్వాలమైయుఁడఁగనత్తుకేళికతనస్థారవ్యూఁదోద్ధోనత।చ్చలముంబాండవసైన్యమున్నడిచెభూభాగంబు\ంపింపఁగ॥ అంత॥క॥మునివరులుసంతసిల్లఁగ।ననయమునందామలకునుహర్షంబయ్యె।న్దననిజభక్తులుయాదవ।ఘనవీరసమూహమపుడుగడునొప్పెసఁగ॥మ॥విదితుండైసకలామరుల్గొలువనుర్వీభారమున్మాన్పిదు।ర్మదసంయుక్తవసుంధరాధిపతులన్మర్దించికంసాదుల।స్సుదిముట్టన్వధియించికృష్ణుఁడతిసంతుష్టాత్ముఁడైయున్నచో।యదుసైన్యంబులుభూమిమ్రోవఁగనసహ్యంబయ్యెనత్యున్నతి॥సీ॥ఈరీతిఁగృష్ణుండు నేపారఁబూతనాశకటతృణావర్తసాల్వవత్స। చాణూరముష్టికధేనుప్రలంబకదైత్యాఘశిశుపాలదంతవక్త్ర। కంసపౌండ్రాదికఖండనంబొనరించియటమీఁదఁగురుబలంబడఁచిమఱియు। ధర్మజునభిషిక్తుఁదనరఁగాఁజేసిననతఁడుభూపాలనంబమరఁజేసె।భక్తులగుయాదవేంద్రులఁబరఁగఁజూచి। యన్యపరిభవమెఱుఁగరీయనువులనుచు।వీరిఁబరిమార్ప నేఁదకవేతొకండు।దైవమిఁకలేదుత్రిభువనాంతరమునందు॥వ॥అనివితర్కించిజగదీశ్వరుండత్యున్నతవేణుకాననంబువాయువశంబుననొఱసికొనియనలంబుద్భవంబైదహించుచందంబునయదుబలంబులకన్యోన్యవైరానుబంధంబులుగల్పించిహతంబొనర్పదనవిప్రశాపంబుమూలకారణంబుగాఁదలంచియదుబలంబులనడంచెననిపలికినమునివరునకు రాజేంద్రుండిట్లనియె॥క॥హరిపాదకమలసేవా।పరులగుయాదవులకెట్లు బ్రాహ్మణశాప।స్ఫురణంబుసంభవించెనొ।యరయఁగసంయమివరేణ్యయానతియీవే॥క॥అనిన జనపాలునకునిట్లనుసంయమికులవరేణ్యుఁడతిమోదముతో।వినుమనిచెప్పఁ

శ్రీవిశ్వామిత్రవసిష్ఠనారదాదిమహర్షులుశ్రీకృష్ణదర్శనంబునకువచ్చుట. శ్రీ

గఁదొడఁగెను।ఘనతరగంభీరవాక్ప్రకాశస్ఫురణ॥ వ॥నిరుపమసుందరంబైనశరీరంబుధరియించిసమస్తకర్మతత్పరుండై పరమేశ్వరుండుయమవులనడంగింపందలంచుసమయంబునజటావల్కలకమండలుధారులును,రుద్రాక్షభూతిభూషణనుద్రాముద్రితులును,కృష్ణాజినాంబరులునునగు విశ్వామిత్ర,అసిత,కణ్వ,దుర్వాస,భృగు,ఆంగీరస,కశ్యప,వామదేవ,వాలఖిల్య,అత్రి,వసిష్ఠ,నారదాదిమునివరులు స్వేచ్ఛావిహారంబునద్వారకానగరంబునకరుగుదెంచియుందు॥సీ॥ఘను

సశ్రీకృష్ణునిఁ గౌస్తుభాభరణునిఁ గర్ణకుండలయుగ్మఘనకపోలుఁ బుండరీకాక్షు నంభోధరశ్యామునిఁ గలితనానారత్నఘు
నకిరీటు నాజానుబాహు నిరర్గళాయుధహస్తు శ్రీవత్సుఁ బీతకౌశేయవాసు రుక్మిణీనయనసరోజదివాకరు బ్రహ్మాదిసుర
సేవ్యపాదపద్ము దుష్టనిగ్రహశిష్టసంతోషకరణుఁ గోటిమన్మథలావణ్యకోమలాంగు నార్తజనరక్షణైకవిఖ్యాతచరితుఁ
గనికి కరుణాసముద్రు నిఘనులు మునులు॥ క॥ వచ్చిన మునిసంఘములకు। విచ్చలవిడిన ర్ఘ్యపాద్యవిధులొనరింప। న్మెచ్చగుక
నకాసనముల నచ్చఁగఁ గూర్చుండి వనరుహాక్షుని తోడన్॥ క॥ జనములు నిను సేవింపని। దినములు వ్యర్థంబులగుచుఁ దిరుగుచు
నుండున్। దనువులు నిలుకడ గావఁట। వనములలో నున్నవైన వనరుహనాభా॥ క॥ తరణంబులు భవజలధికి। హరణంబులు మరి
తలతల కాగములకు నా। భరణంబు లార్తజనులకు। శరణంబులు నీపదాబ్జసేవానిరతుల్॥ మత్తకోకిల॥ ఒక్కవేళను సూక్ష్మ
రూపము నొందుదీవణుమాత్రమై। యొక్కవేళను స్థూలరూపము నొందుదంతయు నీవవై। పెక్కురూపులు దాల్తు సిద్ధగు పెం
పుమాకనుతింపఁగా। నక్కజంబగుచున్న దేమనవంబుజాక్ష రమాపతీ॥ క॥ శ్రీనాయక నీనామము। నానాభవరోగకర్మనా
శమునకు వి। న్నాణెంబగు నౌషధమిది। కానరు చ స్తాత్ములకటకంజదళాక్షా॥ వ॥ అని యనేకవిధంబులం బ్రస్తుతించిన మునివ
రులం గరుణాకటాక్షవీక్షణంబుల నిరీక్షించి పుండరీకాక్షుం డిట్లనియె-మదీయ ధ్యాననామస్మరణంబులు భవరోగహరణం
బులును, బ్రహ్మరుద్రాదిశరణంబులును, మంగళకారణంబులును నగునని మఱియు నారూపంబులైన మేదినీసురులపరితా
పంబపహరించు పురుషులైశ్వర్యసమేతులుగాఁ జేయుదునని యోగీశ్వరేశ్వరుం డానతిచ్చి యనంతరంబ మీరలిచ్చటికి
వచ్చిన ప్రయోజనంబేమి యనిన వారలు భవదీయపాదారవిందసందర్శనార్థంబు కంటె మిక్కిలి శేషంబొండెద్ది యనిన
వాసుదేవవదనాబ్జామృతంబు నిజనేత్రచకోరంబులం గ్రోలి యథేచ్ఛావిహారులై ద్వారకానగరంబునకనతిదూరంబున
నుండు పిండారకంబను నొక్క పుణ్యతీర్థంబునకఱిగిరంత॥ క॥ దర్పించి యాదవులుదమ। నేర్పునఁ గొమరారు సాంబు నెలఁతు
కరూపంబేర్పడ శృంగారించుకఁ। గర్పూరసుగంధిపోలికఁగావించిరొగిన్॥ ఉ॥ మూఁకలుగూడి యాదవులు ముందఱఁబెట్టు
కయార్చి నవ్వుచు న్బోకలఁబోవుచున్మునిసమూహము నెయ్యనసాగి మ్రొక్కుచు। న్బాళికటమైన యీసుదతి భారపుగర్భ
మునందుఁ బుత్త్రుఁడో। యేకతమందు బాలికయొ యేర్పడఁ జెప్పుఁడటన్ననుగ్రులై॥ క॥ యదుడింభకులనుఁ గనుఁగొని। మద
యుతులై వచ్చిరనుచు మదిలో రోషం। బొదవఁ గనుఁగొనల నిప్పులు। సెదరఁగ హాస్యంబుచను నేచేయఁగ ననుచున్॥ క॥ వాలా
యము యమకులని। ర్మూలకరంబైనయట్టి ముసలంబొకటీ। బాలిక కుదయించును బొం। డాలస్యము లేదటంచు ననిపల్కిట
యున్॥ వ॥ మదోద్రేకులైన యాదవబాలకులు మునిశాపభీతులై వడవడ వడంకుచు సాంబకుక్షినిబద్ధచేలగ్రంథివిమోచనం
బు సేయు సమయంబున ముసలంబొకటి భూతలపతితంబైన విస్మయంబునొంది దానిం గొనిచని దేవకీనందను సన్నిధానంబు
నం బెట్టి యెఱింగించిన నతం డాత్మకల్పితమాయారూపంబగుట నెఱింగియు నెఱుంగని తెఱంగున వారలం జూచి యిట్లనియె॥
క॥ మది చెడి కన్నుంగానక। మదయుతులై మీరుగల్లమాటల మునుల। న్గదిసిపలతుయకారియ। విదితంబగు శాపమొందు వెట్టు
లుగలరే॥ క॥ ధరణీసురశాపమునకు। హరిహరబ్రహ్మాదులైన నడ్డము గలరే। నరులనఁగ నెంతవారలు। గరమరుదుగఁ బూర్వ
జన్మకర్మముఁ ద్రోవన్॥ వ॥ అదిగావున యతినిందాపరత్వంబున యదువంశనాశంబగు సందియంబు లేదని పరమేశ్వరుం
డు వారలం జూచి సముద్రతీరంబున నొక్క మహాపర్వతంబున్నదందు నుండ త్యుచ్ఛ్రయవిశాలభీషణంబగు పాషాణంబున
మీభుజాబలంబు చేత నీముసలంబు దివిచి దీని చూర్ణంబు మహార్ణవకబంధంబులం గలిపి రండు పొండని జగద్విష్ణుండైన కృష్ణుం
డానతిచ్చిన-వారునట్ల చేసి తక్కిలితంబైన లోహఖండంబును సరకుగొనక సాగరంబునం బడవైచిన నొక్క ఝషకంబు
గ్రసించిన దాని నొక్క లుబ్ధకుండు జాలమార్గంబునఁ బట్టికొని తదుదరగతంబైన లోహఖండంబు దెచ్చి బాణాగ్రంబున ము
లికఁగా నొనర్చెనని యుదతకథావృత్తాంతంబు సెప్పిన బాదరాయణిం గనుంగొని రాజేంద్రుం డిట్లనియె॥ క॥ చిత్తంబే క్రియ

శ్రీ వసుదేవునకు నారదుండు పురాతనంబగు విదేహర్షభసంవాదంబు దెలుపుట. శ్రీ

నిలుచుం జిత్తజగురుపాదపద్మసేవసదాయ। త్యుత్తమమని వసుదేవుఁడు। జిత్తముఁ దగ నిల్పి యెట్లు చెందెను మునీంద్రా॥ అని
యడిగిన రాజునకు శుకుండిట్లనియె॥ క॥ వినుము నృపాలక సెప్పెద। ఘనమై విలసిల్లు పూర్వకథ గలదదియు। న్వినుద్వారకకే
తెంచియు। నొనరఁగ నారదుఁడు కృష్ణునొయ్యనఁ గాంచెన్॥ వ॥ దేవముని కృష్ణసందర్శనార్థంబరుగుదెంచి తద్గృహాభ్యంత
రంబునకరిగిన వసుదేవుండమ్మునీంద్రుని నర్ఘ్యపాద్యాదివిధులం బూజించి కనకాసనాసీనుం గావించి యుచితకథావినో
దంబులం బ్రొద్దుపుచ్చుచు నిట్లనియె నేనరుండు నారాయణచరణసరసీరుహభజనపారాయణత్వంబు నిరంతరంబు నొందఁ
డట్టివానికి మృత్యువు సన్నిహితంబై యుండు నీదర్శనంబున సంగృతార్థుండనైతి నచ్యుతానంతగోవిందాదినామస్మరణైకా

గ్రచిత్తులైన మీవంటి పుణ్యపురుషుల సమాగమంబున లోకులు సుఖాశ్రయులై యుండుదురు దేవతాభజనంబు సేయువారినిగీర్వాణులునను గ్రహింతురట్లు సజ్జనులును, దీనవత్సలురునగువారలు పూజనాదిక్రియలచే నాదేవతలను భక్తిసేయుదురు కావున శ్రీమన్మహాభాగవతకథాసమూహంబులం గలధర్మంబులడిగెద నేయేధర్మంబులు శ్రవణసుఖంబులుగా వినిన దండధరకింకరతాడనంబులం బడక ముకుందచరణారవిందవందనాభిలాషులై పరమపదప్రాప్తులగుదు రాధర్మంబు లానతిమ్ము: తొల్లి గోవిందునింబుత్రునింగాంగోరి ముక్తిమార్గంబెఱుంగలేక దేవతామాయంజేసి దిక్కచిత్తవ్యసనాంధకారంబగు సంసారంబునందగులువడియున్నవాఁడు హరికథామృతంబు వెల్లిగ్రోల్పునట్లయిన సుఖంబుగలుగుననిన వసుదేవకృతప్రశ్నుండైన నారదుండు వాసుదేవకథాప్రసంగసల్లాపహర్షసమేతుండై సంతసంబందనిట్లనియె॥ క॥ ననునీవు సేయుప్రశ్నము। జనసన్నుతవేదశాస్త్రసారాంశంబై। ఘనమగు హరిగుణకథనము। వినుచుని వినుపింపఁదొడఁగె వేడ్కదలిర్పన్॥ క॥ అతిపాపకర్ములైనను। సతతము నారాయణాఖ్యశబ్దము మదిలో। వితతంబుగ్గఁబఠియించిన। చతురులఁగొనియాడఁగమలసంభవువశమే॥ వ॥ అట్లుగావునఁ బరమేశ్వరభక్తిజనకంబై కైవల్యపదప్రాప్తికరంబై యొప్పుచున్న విదేహార్షభసంవాదంబునాఁ బరగునొక్కపురాతనపుణ్యకథావిశేషంబెఱింగించెద సావధానమనస్కుండవై యాకర్ణింపుమని యిట్లనియె॥ గీ॥ వినుము స్వాయంభువుండను మనువునకును। రమణనుదయించె నటప్రియవ్రతుఁడనంగఁ। దనయుఁడాతనికాగ్నీధ్రుఁడనంగసుతుఁడు। జాతుఁడయ్యెను భువనవిఖ్యాతుఁడగుచు॥ వ॥ ఆయాగ్నీధ్రువునకు నాభియను ప్రాజ్ఞుండగు తనూభవుండుదయించి బలిచక్రవర్తితో మైత్రింజేసి ధరణీభారంబుధ్యానియాజ్ఞాపరిపాలనంబున సహిత రాజన్యరాజ్యంబుల స్వవశంబుగావించికొనియుండె నంత నానాభికి సత్పుత్రుండైన ఋషభుండు పుట్టె నతండు హరిదాసుండై సుతశతకంబు వడసె నందగ్రజుండైన భరతుండను మహానుభావుండు నారాయణపరాయణుండై యిహపరలోకసుఖంబులం బరిహరించి జన్మత్రితయంబున ఘోరతపంబాచరించి గీర్వాణసుఖపారవశ్యంబు పరిహరించి సకలబంధవిముక్తుండై వాసుదేవపదంబు నొందె నాతనిపేర భారతవర్షంబను భూఖండనామవ్యవహారంబు నెగడి జగంబులం బ్రసిద్ధంబయ్యె మఱియు నందుఁ దొమ్మండ్రు కుమారులు బలపరాక్రమప్రభావరూపసంపన్నులై నవఖండంబులకు నధిష్ఠాతలైరి మఱి యలవారలలో నెనుబదియొక్కండ్రు గుమారులు నిత్యకర్మానుష్ఠానపరతంత్రులై విప్రత్వంబంగీకరించిరి యందుఁ గొందఱు శేషించినవారలు కవి, హరి, అంతరిక్షు, ప్రబుద్ధ, పిప్పలాయన, హావిర్హోత్ర, ద్రమీఢ, చమస, కరభాజనులనం బరగు తొమ్మండ్రుగురూర్ధ్వరేతస్కులై బ్రహ్మవిద్యావిశారదులగుచు జగత్త్రయంబునుం బరమాత్మస్వరూపంబుగాఁ దెలియుచు ముక్తులై యవ్యాహతగమనులగుచు సురసిద్ధసాధ్యయక్షగంధర్వకిన్నరకింపురుష నాగలోకంబులందు స్వేచ్ఛావిహారంబు సేయుచు నిరంతరానందంబు వడసియుండ నొక్కనాఁడు॥ క॥ జగదేకనాథుగుణములు। మిగులఁగ సంస్మరణతోడ మీరిన భక్తిన్। బగలును రాత్రియు సంధ్యలు। దగిలి జితేంద్రియులునైన తపసులు ధాత్రిన్॥ క॥ ఊహింపఁ బుణ్యుఁడైన వి। దేహుని యజ్ఞాంతమందు నేతెంచినచో। గేహము వెడలి యెదుర్కొని। మోహవివర్జితులఁ బుణ్యమునిసంఘములన్॥ గీ॥ అర్ఘ్యపాద్యాదివిధుల ననర్థితోడఁ। బూజఁగావించి వారలఁ బొలుపుమిగుల। నుచితపీఠంబులందుల నునిచె నెలమి। నవమునిశ్రేష్ఠులను భూమినాయకుండు॥ క॥ వారలకిట్లను మీరలు। గారవమున విష్ణుమూర్తిఁ గైకొనిన మహా। భూరితపోధనవర్యులు। సారవిహీనంబులైన సంసారములన్॥ క॥ ఏరీతిఁ గడవనేర్తురు। క్రూరులు బహుదుఃఖరోగకుత్సితబుద్ధుల్। ధీరసులు నరులుగావున। నారయ సుజ్ఞానబుద్ధి నానతియారే॥ వ॥ మఱియుస

శ్రీ ఋషభకుమారుండగు కవియను మొదటివాఁడు విదేహునకు సేయు పరమార్థోపదేశము. శ్రీ

కలజంతుసంతానంబుకంటె మానుషాకారంబునొందుట దుర్లభం బంతకంటె నారాయణచరణయుగళస్మరణపారాయణులగుట మేలు కావున నత్యంతావశ్యకంబగు క్షేమంబడుగవలసెం బరమేశ్వరుండు ప్రపత్తినిష్ఠులకు సారూప్యంబెట్లొసంగు నత్తెఱంగానతిండనిన విని విదేహభూపాలునకు హరికథామృతపానాతిపరవశులైన మునిసమాజంబునందుఁ గవియను మహానుభావుండిట్లని చెప్పందొడంగె నరిషడ్వర్గంబునందు నీషణత్రయంబునందుం దగులువడి మాత్సర్యయుక్తచిత్తుండగు నట్టివానికెవ్విధంబున నచ్యుతపాదారవిందభజనంబు సంభవించు విశ్వంబును నాత్మయు వేఱుగా భావించువానికిం బరతత్త్వంబెట్లు లేదు యవిద్యాంధకారమగ్నులకు హరిచింతనంబెట్లు సిద్ధించు నట్టినరుండు తొంటికళేబరంబు విడిచి పరతత్త్వంబెబ్బంగిం జేరు, ముకుళీకృతనేత్రుండైన నరుండు మార్గభ్రమణంబునం దొట్రుపాటువడి చనుచందంబున విజ్ఞానవిమలహృదయభక్తిభావనావశంబు లేకున్నఁ బరమపదంబు వీరికెవ్విధంబునం గలుగుననియడిగితివి గావునఁ జెప్పెద సావధానుండవై యాకర్ణింపుము॥ క॥ కరణత్రయంబుచేతను। నరుఁడేకర్మంబు సేయు నయ్యై వేళన్। హరికర్పణమని పలుకుట। పరువడిసు

జ్ఞానమంత్రుపరమమునీంద్రుల్ ॥ వ॥ జ్ఞానాజ్ఞానంబులంచు సంకలితుండై నస్మృతివిపర్యయంబునొందమనట్లుగావున గురుదేవతాత్మకుండై బుద్ధిమంతుండైన మర్త్యుండు శ్రీవల్లభునుత్తమోత్తమునిఁగాఁ జిత్తంబునఁ జేర్చి సేవింపవలయు స్వప్నమనోరథేచ్ఛాకృత్యవస్థలయందు సర్వసంకల్పనాశంబగుటం జేసి వానిఁగుదియంబట్టి నిరంతరహరిధ్యానపరుండైన వానికిఁ గైవల్యంబు సులభంబునం గరతలామలకంబై యుండు॥ సీ॥ సంతతంబును కృష్ణసంకీర్తనంబులు వీనులకింపుగా వినఁగవలయు। హరినామకథనంబు హర్షంబుతో డుతఁ బాటల నాటలఁ బనుపవలయు। నారాయణుని దివ్యనామాక్షరంబులు హృద్వీధి సతతంబు నెన్నవలయు। కంజాక్షులీలలు గాంతారములనైన భక్తియుక్తంబుగాఁ బాడవలయు। వెఱ్ఱిమాడ్కి నిలీలత్రోవ్వ శ్వపచుని నొడువుచును లోకబాహ్యత నొందవలయు। నింతయును విష్ణుమయమని యెఱుఁగవలయు। భేద మొనరింపవలవ

శ్రీ ఋషభకుమారులగు హరియనంతరితుఁడను సేసెడు భాగవతస్వరూపోపదేశము. శ్రీ

మమేదినీశ॥ వ॥ అనిన విదేహభూపాలుండు భాగవతధర్మం బెద్దియే ప్రకారంబునం బ్రవర్తించు నట్టి భాగవతచిహ్నంబులెవ్వి యింతయు నెఱింగింపు మీరయర్హులగనిననందులో హరియను మహాత్ముండిట్లనియె॥ గీ॥ సర్వభూతమయుండైన సరసిజాక్షుఁడతఁ డెతనయాత్మయందుండున నెడివాఁడు। శంఖచక్రధరుడంచుఁ జనెసువాఁడు। భక్తిభావాభిరతుఁడువో భాగవతుఁడు॥ క॥ వర్ణాశ్రమధర్మంబుల। నిర్ణయకర్మములఁ జెడక నిఖిలజగత్సం। పూర్ణుఁడు హరియను నాతఁడె। వర్ణింపఁగ భాగవతుఁడువసుధాధీశా॥ వ॥ ఇట్లు సర్వసంగపరిత్యక్తుండై నిఖిలాంతరాత్మకుండైన పరమేశ్వరుండరుణగభస్తి కిరణసహస్రంబుల లోకత్రయంబుం బావనంబు సేయు చందంబున నందనందన చరణారవిందరజఃపుంజంబుల చేతం బవిత్రంబు సేయుచు సురాసుర జేగీయమానంబైన జనార్దనపాదారవిందంబునకు వందనాభిలాషులై భక్తియులవమాత్రంబును జలింపనీక సుధాకరోదయంబున దివాకరజనిత తాపంబు నివారణంబైన భంగి నారాయణాంఘ్రినఖమణిచంద్రికానిరస్తహృదయతాపుండై యాత్మీయభక్తిరచనానుబంధబంధురుండును నై వాసుదేవచరణసరోరుహధ్యానానందపరవశుండగు నతండు భాగవతప్రధానుండని యెఱింగించిన విని విదేహుండిట్లనియె॥ క॥ గజరాజవరదు గుణములు। త్రిజగత్పావనములగుటఁ దేటపడంగా। సుజనమనోరంజకముగ। విజితేంద్రియ వినఁగ నాకు వేడుక పుట్టెన్॥ అనిన విని యంతరితుండను ఋషిశ్రేష్ఠుండిట్లనియె॥ క॥ పరమబ్రహ్మమనంగా। బరతత్త్వమనంగఁ బరమపదమనఁగను నీ। శ్వరుఁడనఁ గృష్ణుండనజగ। ద్భరితుఁడు నారాయణుండు దా వెలుఁగొందున్॥ వ॥ అవ్యక్తనిర్గుణపరబ్రహ్మంబునందుఁ దనకు విపర్యయంబుగా జననంబైనజ్ఞానంబె విష్ణుమాయయనంబడు పరమేశ్వరుండట్టిమాయ చేత జగంబు నిర్మించి నిశ్చింతుండై యుండు నింద్రియార్థభ్రమణంబు సేసెడు చర్మతులకు సుప్త్యాద్యవస్థలు వరుసనఁగలుగుటగాకఁ బరమేశ్వరునిం బొందరామి యను నాలుగవయవస్థయుఁగలుగు స్వప్నంబునందు గ్రాహ్య గ్రాహక గ్రాహయితృత్వంబులను త్రివిధభేదంబులుఁ గలిగియుండు నీచందంబున నవిద్యాంధకారసంవృతంబై మూఁడువిధంబులం బర్యవసించు మనోరథంబు స్వప్నావస్థం గడంగిన క్రియ త్రివిధంబగు మాయయాత్మయందు మలీనంబగుఁ బరమేశ్వరుండా మొదలం బృథివ్యాదిమహాభూతమయంబైన సృష్టినిఁ గలుగఁజేసి యందుఁ బంచభూతాత్మకంబైన యాత్మ నేకాదశేంద్రియంబుల చేత భేదంబు పుట్టించు గుణంబుల చేత గుణంబులంగీకరించు నాత్మయందుఁ బ్రద్యోతితగుణంబుల వలన గుణానుభవంబుఁ జేయనున్న వాఁడై సృష్టిని యాత్మీయంబుగా భావించును-దేహికర్మమూలంబున నైమిత్తికకర్మంబుల నాచరించుచుఁ దత్ఫలం బంగీకరించి దుఃఖైకవశుండై వర్తించుఁ బెక్కు-దుఃఖంబులం బడియా దేహికర్మఫలప్రాప్తుండగుచు భూతసంప్లవపర్యంతంబు పరవశుండై జన్మమరణంబులం బొరలుచు నంత్యకాలం బాసన్నంబైన ద్రవ్యగుణస్వరూపంబగు జగంబున నాదినిధనంబగు కాలంబును బ్రకృతిం బొందించు నటమీఁద శతవర్షంబులు వర్షంబు లేమి చేత నత్యుగ్రలోకలోచను తేజంబున సకలలోకంబులు దహింపఁబడు నంత నధోలోకంబుననుండి సంకర్షణముఖజనితానలంబూర్ధ్వశిఖాజాలంబుల వాయుసహాయంబై దిక్కులయందెల్లఁ బ్రవర్తించు నటమీఁద సంవర్తకవలాహకగణంబులు శతవత్సరంబులు సలిలధారాపాతంబుగా వర్షంబులు గురియు నంత విరాడ్రూపంబు లీనంబగు నంచు నీశ్వరుండు నింధనాగ్నిరూపంబున నవ్యక్తంబుగాఁ బ్రవేశించుఁ దదనంతరంబ ధరణీమండలంబు వాయుహృతగంధంబైక బంధరూపంబుఁ దాల్పు నా జలంబు హృతరసంబై తేజోరూపంబునొందు నా తేజంబు తమోనిరస్తంబై వాయువందడంగు నా గంధవహుండు స్పర్శవిరహితుండై యాకాశంబునందు సంక్రమించు నా విష్ణుపదంబును విగతశబ్దగుణంబు గలదై యాత్మయందడంగు నింద్రియంబులును, మనంబును, బుద్ధియు, వికారంబులతోడ నహంకారంబుఁ బ్రవేశించు నాయహంకారంబు గుణయుక్తంబై పరమాత్మనుం జేరు-నిట్లు త్రివర్ణాత్మకమై సర్గస్థితిలయకారిణియగు మాయ యిట్టిదియని తత్స్వరూపమాహాత్మ్యంబులు వివరిం

[illegible]ంబుండిట్లనియె॥ జ్ఞానవిహీనమైన నరసంఘము గాన గరానిమాయ బాలోననశించిమెట్లు హరిలోకముఁజెం[illegible]నయుండవగు న్నా మత సత్యవాక్య గుణభూషణ యిక్ష్వాకు వేడ్క తో [illegible] సుకఁ జెప్పవన్నను బ్రబుద్ధుఁడనిట్లను

——— ఋషభకుమారులలోఁ బ్రబుద్ధపిప్పలాహ్వయులు సెప్పెడు పరమార్థోపదేశము. ———

[illegible]గవంబునకు॥ వ॥ సూర్యోదయాస్తమయంబులం బ్రతిదినంబు నాయువు క్షయంబునొందఁ జేసి దేహ కళత్ర మిత్ర భ్రాతృ మమత్వపాశబద్ధుండై విడివడు నుపాయంబు గానక సంసారాంధకారమగ్నుండై గతాగతకాలంబుల నెఱుంగక దివాం ధంబులగు జంతుజాలంబుల భంగి జన్మజరారోగ విపత్తి మరణంబులందియు శరీరంబ మేలను చుఁ బ్రమోద మోహమదిరా పానమత్తులై విషయాసక్తతం జిక్కి తమ్ముఁ దారెఱుంగక నుండి విరక్తి మార్గంబు దెలియక వర్తించు మూఢులగు జనంబుల [illegible]ంతలంబోవకఁ గేవల విష్ణుభక్తి భావంబు గల సద్గురులం బ్రతిదినంబును భజియించి సాత్వికంబు భూతదయయును, హరికథామృతపానంబును, బ్రహ్మచర్యవ్రతంబును, విషయంబుల మనంబు చేరకుండుటయు, సాధుసంగంబును, సజ్జన మైత్రియు వినయసంపత్తియు, శుచిత్వంబు తపంబును, క్షమయు, మౌనవ్రతంబును, వేదశాస్త్రాధ్యయన తదర్థానుష్ఠానంబు, నహింస యు, సుఖదుఃఖాది ద్వంద్వ సహిష్ణుత్వయు, నీశ్వరుని సర్వగతుని గా భావించుటయు, ముముక్షుత్వంబును, జనసంగవర్జనంబు ను, వల్కలాది ధారణంబును, యదృచ్ఛాలాభసంతుష్టియు, వేదాంతశాస్త్రార్థ జిజ్ఞాసత్వంబును, దేవతాంతర నిందావర్జ నంబును, కరణత్రయ శిక్షణంబును, సత్య వాక్యతయు, శమదమాది గుణవిశిష్టత్వంబును, గృహారామ క్షేత్ర కళత్ర పుత్ర విత్తా [illegible]లు హరికర్పణంబు సేయుటయు, నితరదర్శన వర్జనంబుఁ జేయుటయును, భాగవతోక్త సుధర్మంబులని చెప్పి యిట్లనియె॥ క॥ హ [illegible]సుల మిత్రత్వము। మురరిపు కథలెన్నికొనుచు మోదముతోడ। న్నాస్ఫాత్రు పులకితుండై। పురుషుఁడు హరిమాయ గెల్చు [illegible] రేణ్యా॥ వ॥ అని రాజేంద్రుండు వారలకిట్లనియె- భాగవతులారా సకలలోక నాయకుండగు నారాయణుండనంబరగి [illegible] పరమాత్మని ప్రభావంబు వినవలతు నానతిండనిన పిప్పలాహ్వయుండిట్లనియె॥ సీ॥ నరవర విను జగన్నాథుని చారిత్ర మెఱిఁ గించు నీమది కింపు మిగుల। లసదుద్భవస్థితిలయకారణంబైన దేహేంద్రియాదులఁ దిరము గాఁగఁ। జొనుపు నెవ్వఁడు పరంజ్యో [illegible] రూపంబు జ్వాలలనలు నంచుఁ జనని సగిది। నింద్రియంబులు నాత్మ నెనయవు శబ్దంబు పొరయక సుషిరంబుఁ బొందు సత్య। [illegible]గ సత్వరజస్తమోమయ గుణంబు। మహదహంకారరూపమై మహిమ వెలయుఁ। జేతనత్వంబు గలదీని జీవమందు। రిది [illegible]సదసత్స్వరూపమైయొన్నఁ బడును॥ వ॥ దీనికిం బెక్కైనది పరమాత్మ గానెఱింగి కమలసంభవాదులును తెలియింతు రిట్టి పర మాత్మ స్థావర జంగమంబుల నధిష్ఠించి వృద్ధిక్షయంబులం బొందక నిమిత్తమాత్రంబునం దరులతాదులందు జీవంబు లేక తదం [illegible]ండై వర్తించు నంత సర్వేంద్రియావృతంబై యాకారంబు నష్టంబైన మనంబును బాసి కృతపరిహితుండై తిరుగుచుం డు నిర్మలజ్ఞానదృష్టి గలవానికి భాను ప్రభాజాలంబుతోఁ జిన్నక్రియను సుజ్ఞానవంతుండు హరిభక్తి చేత గుణకర్మార్థంబులైన [illegible]దోషంబులు భంజించి భగవత్పదనంబు చేరునని నవని రాజిట్లనియె॥ క॥ పురుషుండే యేకర్మము। పరువడిఁ గావించి పుణ్య

——→ ఋషభకుమారులలో హవిర్హోత్రగ్రమీళులు దెలుపు పరమార్థోపదేశము. ←——

[illegible]ండై మును దా। మురితములఁ దొరఁగి మురరిపు। చరణయుగం బెట్లు చేరు సన్మునివర్యా॥ వ॥ అనిన విని యందు హవిర్హోత్రుండి ట్లనియెఁ గర్మాకర్మ వికర్మ ప్రతిపాదకంబులగు శ్రుతివాదంబుల లౌకిక వర్ణితంబులట్టి యామ్నాయంబులు సర్వేశ్వరస్వ [illegible]ంబులు గాన విద్వాంసులు నెఱుంగలేరవి కర్మాచారంబుల నంబకు మోక్షంబుకొఱకు నారాయణ భజనంబు పరమ [illegible]నంబు వేదోక్తంబుల నాచరింపక ఫలంబులకు వాంఛ సేయు వారల నేక జన్మాయుతంబులఁ బడయుదురు మోక్షంబున [illegible]చు వాఁడు విధిచోదిత మార్గంబున హరిం బూజింపవలయునట్టి పూజాప్రకారం బెట్లనినఁ బవిత్రగాత్రుండై జనార్ద ను సన్నిధిం బూతచిత్తుండై విధ్యుక్తప్రకారంబునఁ జక్రధరుని ధ్యానించి గంధ పుష్ప ధూప దీపనైవేద్యంబులు సమర్పించి సా ష్టాంగదండప్రణామంబులాచరించి భక్తిభావనావిశేషుండగునతండు హరిం జేరునని చెప్పిన విని [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

తపుత్త్రిక। నిర్మలమతిఁ బెండ్లియాడి నెఱిఁ బుత్త్రుఁ గనిన। తద్ధర్మునినారాయణఋషి।నర్మిలిఁగనె నయ్యిద్దఱు బదరికాశ్రమవం [illegible] దనర॥ గీ॥ అట్టి నారాయణాహ్వయుండైన మౌని। బదరికాశ్రమమందున పారనిష్ఠఁ। దపము గావింప బలభేది [illegible] మీనకేతను దివిజకామినులఁ బనిచె॥ వ॥ వారు నారాయణాశ్రమంబునకు నతని తపోవిఘ్నంబు సేయువారై [illegible] సాలరసాల బిల్వ కదళీ ఖర్జూర జంబూ జంబీర చందన పున్నాగ మందారాది వివిధ వృక్ష నిబిడంబును, పుష్పఫలభరిత [illegible] నమ్రతరులతాబృందంబును, మాధవీకుంజమంజరీపుంజ మకరందపానమత్తమధుకరనికర [illegible] రంబును, గనకకమల కల్హార విలసత్సరోవిహరమాణ చక్రవాక బక క్రౌంచ మరాళ దంపతీ [illegible] భోజనాసక్త సారసచయ చంచూపుట విపాటిత కమలముకుళ కేసర విసర వితత ప్రశస్తసరో [illegible] బున నిండు వదనలం [illegible] బులం జెందు ఘర్మజలబిందుబృందంబులు నఖాంతంబుల [illegible] ప్పుడు॥ చ॥ మదనుని బాణజాలమున మగ్నతఁ బొందక ధైర్యవంతుఁడై। ముదితల వాఁడిచూపులకు మోహము [illegible] త్ముఁడై। హృదయమునందు నచ్యుతుర మేశు ననంతు జగన్నివాసుని। న్వదలక భక్తి నిల్పి [illegible]
క॥ జంభారి పంపున నుమీ। రంభోరు హవదనలార యరు దెంచితిరా। శుంభద్వి హార [illegible] చి వెసర॥ సీ॥ దేవ మౌనీశ నీదివ్య చారిత్రంబు నెఱిఁగి సన్నుతి సేయ నెవ్వఁడోపుఁ। బుత్త్రమి [illegible] పము గావించు సద్ధర్మలకును। విఘ్నము ల్చెందు నెవి శ్వేశుఁ గొల్చిన యతనికి నంతరాయంబు వలనఁ [illegible] గలిగిన తపములు సల్పోదకములఁ భంగిఁ గావె। నిన్ను వర్ణింపన లవియే నిర్మలాత్మ। రమణ [illegible] సన్నుతించిన యతఁడు ప్రసన్నుఁడగుచుఁ। దనను సామర్థ్య మెఱిఁగింపఁ దలఁచియపుడు॥ వ॥ అమ్మునీశ్వరుండు [illegible] నిధానంబుగా నిజతనూరుహంబుల వలనం ద్రికోటి కన్యకానివహంబుల నుద్భవింపం జేసిన, గంధర్వ విబుధ కామినీ [illegible] యంబులు పరమాద్భుత భయంబులు మనంబులం బొడమ సన్నుతించి యవ్విలాసినీ సమూహంబులో [illegible] గొని చని పాకశాసను సభాసదనంబునం బెట్టి తద్వృత్తాంతం బంతయు విన్నవించిన నాశ్చర్య [illegible] రుండౌ రకుండె-నిట్టి నారాయణమునీశ్వరు చరిత్రంబు వినువారలు పరమకల్యాణగుణ [illegible] భునకు నాత్మయోగమీరీతిఁ జెప్పె। నచ్యుతుఁడు భూమి భారము నడఁప నంత। సౌరిది నవతార [illegible] త్రిచరుల నుజంపనీరసముతోడ॥ వ॥ అట్టి పరమేశ్వరుని లీలా గృహీతంబులగు మత్స్య కూర్మ [illegible] మరఘు రామ రామ బుద్ధ కల్క్యాద్యవతారంబుల నేకంబులు గలవు శేష భాషాపతులకైన [illegible] సర్వలఘుసీసము॥ నవవికచ సరసిరుహ నయనయుగ నిజచరణ గగనచర నదినిఖిల నిగమ [illegible] మదరుచిర పరిమళిత నిజహృదయ ధరణిభరణ। ద్రుహిణముఖ సురనికర విహితనుతి కలిత [illegible] భుజగరిపువరగమన రజతగిరిపతివినుత సతతవ్రతజపనియమ సరణిచరిత। తిమికమఠకిటి [illegible] రదశవదన కరవిదళన। మురమథన కలికలుష ముదపహృతి నిపుణ కరివరద మునిమనుజసుర [illegible] వర్తిల్లిన శ్రీమన్నారాయణమూర్తి లీలావిలాసంబుల నంతంబులు గలవు-మనోవాక్కా [illegible] యకవిపరీతగతులందిరుగుచుండు జడుల కెవ్విధంబున గతిగలుగున నిన నప్పుడప్పుడమి [illegible]

——— శ్రీ ఋషభకుమారులగు చమసకరభాజనులు సేయు పరమార్థోపదేశము. ———

డులు ముక్తి నొందను పాయం బెట్టులంతయు నెఱిఁగింపు మనిన చమసుండిట్లనియె॥ సీ॥ హరిముఖ బాహూరు [illegible] లందు వరుసఁ జతుర్వర్ణ వర్గ సమితి। జనియించె నందులో సతులును శూద్రులు హరిఁ దలంతురు [illegible] రాణ విఖ్యాతులై కర్మకర్తలై విప్రులు గర్వ మెసఁగి। హరిభక్తిపరులను హాస్యంబు సేయుచు [illegible] దె। మృదుల పక్వాన్నములను దామెసఁగఁ గోరి। జీవహింసకుఁ జను వానిఁ జెందు నఘము। [illegible] డు। నరకవాసుండు నగుచుండు ననవరతము॥ వ॥ అట్లు గావున గృహ, క్షేత్ర, పుత్త్ర, కళత్ర [illegible] డై ముక్తిమార్గంబుల ప్రత్యక్షుం బన్ని నిందించు వాఁడును, హరిభక్తి విరహితుండును, [illegible] చ్చిన విదేహుం డిట్లనియె॥ గీ॥ ఏయుగంబునందు నే రీతి వర్తించు। నెట్టి రూపువాఁడు నెవ్విధమున [illegible] దేవగణము చే విష్ణుఁ డవ్యయుండు విశ్వవిభుఁడు॥ వ॥ అనిన విని యందుఁ గరభాజనుం డిట్లనియె-[illegible] నారూపంబులును, బహువిధ వర్ణంబులునుం గలిగి రాక్షసులను సంహరించి దుష్టజనని [illegible] జేయుచుం, గృతయుగంబున శుక్లవర్ణుండై, చతుర్బాహుండై, జటావల్కల కృష్ణాజి [illegible]

[illegible]ధ్యానానుష్ఠానగరిష్ఠులైనపురుషశ్రేష్ఠులచేతహంసుండు, సుపర్ణుండు, వైకుంఠుండు, ధర్ముండ
[illegible]శ్వరుండు, పురుషుండవ్యక్తుండు, పరమాత్ముండను, దివ్యనామంబులం బ్రసిద్ధివహించి, మొదటి
[illegible] త్రేతాయుగంబునరక్తవర్ణుండై, బాహుచతుష్క మేఖలాత్రయవిశిష్టుండై, హిరణ్యకేశుం
[illegible]ండును, స్రుక్స్రువాద్యుపలక్షణశోభితుండయి, విష్ణు, యజ్ఞ, కృపీటభవ, పృశ్నిగర్భ, సర్వదేవ
[illegible], జయంత, ఉరుగాయాఖ్యల, బ్రహ్మవాదులచేతనుతియింపంబడు, ద్వాపరంబున, శ్యామలదే
[illegible]డును, పీతాంబర[illegible]ండును, బాహుద్వయోపశోభితుండును, దివ్యాయుధధరుండును, శ్రీవత్సకౌస్తుభవనమా
[illegible], మహారాజోపలక్షణుండును నై, జనార్దన, వాసుదేవ, సంకర్షణ, ప్రద్యుమ్న, అనిరుద్ధ,
[illegible], విశ్వ, నారాయణ, విశ్వరూప, సర్వభూతాత్మకాదినామంబుల వెలసి మూర్ధాభిషిక్తుల
[illegible]యుగంబునఁగృష్ణవర్ణుండును, కృష్ణనామకుండును నై, భక్తసంరక్షణార్థంబుపుండరీకాక్షుం
[illegible]ర్తనాములచేతం బ్రస్తుతింపంబడుహరి, రామ, నారాయణ, నృసింహ, కంసారి, నళినో
[illegible]ములచే, బ్రహ్మవాదులు, మునీంద్రులును, నుతియింపుదురు మఱియును ॥ గీ ॥ ద్రవిడదేశం
[illegible] । సహ్యజాకృతమాలాదిసకలనదుల । నెవ్వఁడేనియుభక్తితో నేఁగియచటఁ । బొదలితర్పణ మొ
[illegible] ॥ వ ॥ ఇవ్విధంబునఁ బ్రశంసింపందగిన కావేర్యాదిమహానదీపావనజలస్నానపానదానంబు
[illegible]సానుభవంబుల నిరూఢులగుభాగవతోత్తములుగలిగి రేనియుం జెడనిపదంబునుం బొందుదు
[illegible]గవత్ప్రతిబింబంబులైనపరమపురుషులువో లెవి దేహజనపాలునకుని శ్రేయసపదప్రాప్తికరం
[illegible]బులుపదేశించియంతర్ధానంబు నొందిరి-మిథిలేశ్వరుండుసుజ్ఞానయోగంబు[illegible]
[illegible]ఖ్యానంబు నా సిన[illegible]

[illegible]

శ్రీ బ్రహ్మాదిదేవతలు శ్రీకృష్ణుని వైకుంఠమునకుబిలువవచ్చుట. శ్రీ

[illegible]నేకదివిజసంఘము వొగడఁ ॥ వ ॥ అట్లుగావున లోకరక్షణార్థంబుగృష్ణుండవతారంబు నొందె నని
[illegible]పాఖ్యానంబులునారదుండుపన్యసించినవినివిస్మితచిత్తులై దేవకీవసుదేవులుగృష్ణునిం బరమాత్మ
[illegible]రాజునకుం జెప్పిననతండు; మునీంద్రాయనువుల నేప్రకారంబునహరిహరియించెసపరివా
[illegible]దిక్పాలకమునీంద్రులుద్వారకానగరప్రవేశం బెట్లుచేసి రేమయ్యె మఱియుంబరమేశ్వరకథా
[illegible]నియునింకందనివినదుభక్తరక్షకుండగుహరిచారిత్రంబేరీతింజాగెఁ దర్వాతివృత్తాంతంబం
[illegible]కుండిట్లనియె ॥ క ॥ సురగరుడఖచరవిద్యా । ధరహరపరమేష్ఠిముఖసుధాశసులుమును । ల్సరసిజన
[illegible]ద్వారవతికినతిమోదమునఁ ॥ క ॥ కనిపరమేశునియాడస । వనశోభితపారిజాతువనరుహసే
[illegible]విసుతించిరిదివిజులపుడు వేదోక్తులతోఁ ॥ గీ ॥ అఖిలలోకేశ సర్వేశ యభవ నీవు । నుదయమం
[illegible]విశోత్తరశతాబ్దపరిమితమ్యెఁ । గోరివిచ్చేయుమయ్య వైకుంఠమునకు ॥ వ ॥ అనినఁ గ
[illegible]రగణంబులవచనంబులియ్యకొనికృష్ణుండువారలతోడ యాదవులకన్యోన్యవైరానుబంధంబు
[illegible]వించిభూభారంబడంచియి దేవ చ్ఛెదంబొండని చెప్పివీడ్కొలిపినఁ గములాసనాదిబృందారకు
[illegible]ంత ॥ సీ ॥ కాకఘూకంబులుగనక స్థానములలోఁ బగలు వాపోయెడిబహువిధముల । నశ్వవాలంబుల
[illegible]ంబు మొలిచెమహాద్భుతముగ । శుకశారికలు రాత్రిసొగసెవిస్వరములజంతువు వేతొక్క-జంతుఁ
[illegible]లనుత్పలలుదయించెఁ బెరసెఁ గావిరిరవిబింబమపుడు । గానను త్పాతములు చాలఁగానఁబడియె
[illegible]కులార । తడయకిపుడు ప్రభాసతీర్థమునకఱుగుఁడనుచుశ్రీకృష్ణుడంతయునానతిచ్చెఁ ॥ క ॥ నా
[illegible]రంబగుసమ్మదమునబలములతోడఁ । దారసుతమిత్త్రయుతులై । వారణహయసమితితోడవడి

నేఁగిరొగిఁ ॥అంత॥ క॥ జ్ఞానమునసుద్ధవుఁడుదనమానసమున నెఱిఁగి శ్రీరమాధిపహరికిఁ [illegible]

—— శ్రీకృష్ణమూర్తియుద్ధవునికిఁబరమార్థోపదేశము చేయుట ——

యకమాపనీ వెడ్క్ర నినాగడేఁ॥వ॥ ఇట్లనుమొయింనిదేవానీవుయదుభయంబుగాఁబంపవనే [illegible]

నీసహావరులమైఁగడపినమజ్జనభోజనశయనాసనాదికృత్యంబులుమరువవచ్చునేయనియుద్ధవుండాడ [illegible]

యెబ్రహ్మాదిదేవతాప్రార్థనంబునంజేసిధాత్రీభారంబునివారించితినింక ద్వారకానగరంబుని [illegible] సంబున

సముద్రుండుముంపంగలవాఁడుయదుక్షయంబునుంగాఁగలయదియంతెటఁగలియుగంబుప్రాప్తంబయ్యెడి [illegible]

లుధర్మవిరహితులునాచారహీనులు నన్యాయపరులునతిరోషులును మందమతులునల్పతరాయుష్యులును [illegible] పీడితు

లునునిష్ఫలారంభులునునాస్తికులునొండొరుల మెచ్చకనుందురుగావుననీవుసుహృద్బాంధవస్నే [illegible] మింద్రి

యసౌఖ్యంబులంబొరయకతపోశీతలంబునంగలపుణ్యతీర్థావగాహనంబుసేయుచుమానసవాగ [illegible] ంద్రియ

గృహ్యమాణంబగువస్తుజాతంబునశ్వరంబుగానెఱుంగుముపురుషుండు నానార్థకామంబులనం [illegible] దోషం

బులమోహితుండైయుండుగావునహాస్తిపకుఁడుగంధనాగంబులబంధించుచందంబుననింద్రియంబులను మనోవికారం

బులనునిగ్రహించియీషణత్రయంబునువర్జించి మోదఖేదంబులసముండవుగావర్తించుచునీజగ [illegible] త్మాధిష్ఠి

తంబుగానెఱింగిమాయాదుల నాత్మతత్వాధీనంబులుగాఁదెలియుచు జ్ఞానవిజ్ఞానయుక్తుండవై [illegible] సంతు

ష్టుండవై విశ్వంబునన్నుఁగాభావించివర్తింపవలయుననివాసుదేవుండానతిచ్చినయుద్ధవుండుభ [illegible] ంబులుం

గరంబులు మొగిడ్చిమహాత్మాసన్న్యస్తలక్షణంబుదుష్కరంబుపామరులగువారలాచరింపలేరు [illegible] భ్రాంతులై

చేయునదిదెలియనిసాంసారికులుభవాబ్ధింగడిచియెట్లుముక్తివడయుదురుభృత్యుండనైననావిన్నాణమును [illegible]

నతిమ్ము బ్రహ్మాదిదేవతాసముదయంబులుబాహ్యవస్తువులభ్రాంతులై పర్యటనంబుసేయుదురు [illegible] భాగవ

తులునన్మాయానిరసనంబుసేయుదురుగృహిణీగృహస్థులకైన యతులకైన నిత్యంబును నీనా [illegible]

మ్రాజ్యప్రదంబుగావునఁబరమేశ్వరనీచరణంబు శరణంబునొందెదఁగృపారసంబునాపై [illegible]

కుండై నయుద్ధవుండువలికిననతనికిఁగంసమర్దనుండిట్లనియెనట్లుపురుషున [illegible]

బులకుంజనకసన్మార్గవర్తివై పరమంబైన మన్నివాసంబునకుంజనుముసర్వమూలశక్తిసంపన్నుండవైన నన్ను సాంఖ్య

యోగపరులునిరంతరభావంబులందుఁబురుషభావంబుగాభావించి తలంచుచుండుదురుమఱియు నేకద్వి [illegible]

హుపాదాపాదంబులునై యుండుజీవజాలంబులలోనమనుష్యులు మేలు వారలలోననిరంతరధ్యాన [illegible] యోగీం

ద్రులుత్తములువారలలోసందేహపరులచేనగ్రాహ్యుండగునన్నుసత్వగుణగ్రాహ్యునిగానెఱింగి [illegible]

నంచుజీవాత్మపరమాత్మలనేకంబుగాఁజేసి శంఖచక్రగదాఖడ్గశార్ఙ్గకౌమోదకీకౌస్తుభాభరణ [illegible]

సుండువారలుపరమయోగీంద్రులనియునుబరమజ్ఞానులనియును జెప్పిమఱియునవధూతయదుస [illegible]

—— అవధూతయదుసంవాదము. ——

హాసంబుగలదునెఱ్పెదనాకర్ణింపుము॥ఉ॥పంకజనాభుఁడుద్ధవునిపైఁగలకూర్మినిఁజెప్పెనొప్పన [illegible]

లందుఁజరించుచునిత్యతృప్తుఁడై।శంకరవేషధారియొకసంయమియాయదురాజుఁజేరనే।వంకన [illegible]

ట్లనెనర్థినేర్పడఁ॥క॥అవధూతవర్యనంతటఁ।బ్రవిమలవిజ్ఞాననిపుణభవ్యులుగురువు।లుభలిననిరు [illegible]

జ్ఞానినైతినసిపల్కుటయుఁ॥వ॥అంతయదుప్రవరుండిట్లనియెదేహిలోభమోహాదులవర్జించిజనార్ద [illegible]

చ్చునెఱింగింపుమనిననతండిట్లనియె॥ సీ॥ పరధనపరదారపరదూషణాదులఁబరవస్తుచింతదాఁబరి [illegible]

ములువయింపకటమున్నదనువుచంచలతనుదగలకుండ।బుద్ధిసంచలతఁజెందపొదలకయటమున్నశ్లేష్మం [illegible]

[illegible] భావన [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] నిర్మింప [illegible]

[illegible] బైనప [illegible]

గానుభవంబున [illegible] బాలవశంబున [illegible] [illegible]జ్ఞనను దారాపత్యంబులు [illegible]
బువలన మోహ [illegible] శోకంబు నంగపోతంబుకళత్రపుత్రస్నేహంబు [illegible] నందుఁజొచ్చియు [illegible] వడిన దైన్యం
[illegible]వ్యామోహంబు [illegible] నిరంతరహరిధ్యానపరుఁడై [illegible] రంబునంగ్ర
[illegible] మధుమక్షికా [illegible] పాఠీన పింగళ [illegible]
[illegible] కొని యోగీంద్రుఁ [illegible]
[illegible] మునవినుమనికృష్ణుఁ [illegible] సుద్ధవుని
[illegible] వలనబంధురంబు [illegible]
బువలన [illegible] నిత్యంబు నగ్నివలననిర్మలత్వంబును [illegible]
వలన [illegible] త్రపుత్రస్నేహంబు [illegible]
[illegible] వలనశక్త్యనుకూల [illegible]
బువలన సారమాత్ర గ్రహణ [illegible] వైముఖ్యంబును [illegible]
గ్రహణంబును [illegible] జలచరంబువలనజిహ్వాచాపల్యంబును [illegible]
భసంతుష్టియు [illegible] త్యాగంబును కుమారికవలనసంగత్యాగంబు [illegible]
[illegible] నాభివలనసంసారపరిత్యాగంబును [illegible]
[illegible] క్రోధలోభమోహమదమాత్సర్యంబులను నరిషడ్వర్గంబు [illegible]
[illegible] త్వంబున [illegible] ర్మరతుండై పురనగరగ్రామంబు [illegible]
[illegible] సంచరించుచు శరీరధారణార్థంబు నియమితస్వల్పభోజనుండై ఖేదమోదంబులు [illegible]
లోభమోహంబులువర్జించి [illegible] తేంద్రియుండై [illegible] నాత్మనిష్ఠచేఁబవిత్రాంత [illegible]
[illegible] క్రూరవశుఁడై [illegible]
దేహము [illegible] వృత్తాంతంబుగలదు [illegible]
[illegible] పరిజ్ఞానంబుఁ [illegible]
[illegible] నాభ్యంతరంబు [illegible]
[illegible] మార్గంబుల [illegible] భానంబునజడమువడి [illegible]
[illegible] నతనికైవల్యంబు [illegible]
[illegible] స్థానంబులువర్జించి [illegible] ఖిలాషమైదేహంబు [illegible]
[illegible] ముక్తగాలమ్యోనని [illegible] క॥దేహము [illegible]
[illegible] క్తిసంపదననహా॥ వ॥ [illegible]
[illegible] పురంబున [illegible] గలదవ్వధూతలు [illegible]
[illegible] లంబులనురహస్యంబు [illegible]
[illegible] వైరాగ్య [illegible] వ్రతము [illegible]
[illegible] ప్రసన్నచిత్తులై [illegible]
[illegible] సంపన్నులైన [illegible]
[illegible] నియుద్ధవునికిం [illegible]
[illegible] కృపాపరతంత్రుండై [illegible]
[illegible] కర్మంబులు [illegible]
[illegible] ధ్యానంబులఁబ [illegible]
[illegible] ప్రూపంబునసై [illegible]
[illegible] గదాశార్ఙ్గాదియు [illegible]
[illegible]

తుపుత్రిక। నిర్మలమతిఁ బెండ్లియాడి నెఱిఁబుత్త్రునిన। తద్ధర్మునినారాయణఋషి।నర్మిలిఁగనెనముఖుబదరికాశ్రమమ్ము
దగ॥ గీ॥ అట్టినారాయణాహ్వయుండై నమౌని।బదరికాశ్రమమందునపారనిష్ఠఁ।దపముఁగావింపఁబలభేదినలఁ [illegible]
మీనకేతనుదివిజకామినులఁబనిచె॥ వ॥ వారునారాయణాశ్రమంబునకుననతనితపోవిఘ్నంబు సేయుఁదలఁచి [illegible]
సాలరసాలబిల్వకదళీఖర్జూరజంబూజంబీరచందనపున్నాగమందారాదివివిధవృక్షనిబిడంబును, బుష్పఫలభరిత [illegible]
నమ్రతరులతాబృందంబును,మాధవీకుంజమంజరీపుంజమకరందపానమత్తమధుకరనికర [illegible] రవముఖరితహరిదంత
రంబును,గనకకమలకల్హారవిలసత్సరోవిహారమాణచక్రవాకబకక్రౌంచమరాళదంపతీసం [illegible] మండితంబును, [illegible]
భోజనాసక్తసారసచయచంచూపుటవిపాటితకమలముకుళకేసరవిసరవితతప్రశస్తసరోవరంబును నై [illegible]
బుననింపువదనలందందపుందగీతానంబులం జెందుధర్మజలబిందుబృందంబులునఖాంతంబుల [illegible]
ప్వుడు॥ చ॥ మదనునిబాణజాలమునమగ్నతఁబొందకధైర్యవంతుఁడై।ముదితలవాడిచూపులకు [illegible]
త్ముఁడై।హృదయమునందునచ్యుతుఁ బరమేశుననంతుజగన్నివాసుని।న్వదలకభక్తినిల్పి [illegible]
క॥ జంభారిపంపుననుమీ।రంభోరుహవదనలారయుదెంచితిరా।శుంభద్విహారవాంఛ [illegible]
చివెనఁగ॥ సీ॥ దేవమౌనీశనీదివ్యచారిత్రంబు నెఱిఁగిసన్నుతిసేయ నెవ్వఁడోపుఁ।బుత్త్రమిత్త్రకళత్రభోగాదులను [illegible]
పముగావించుసద్ధర్ములకును।విఘ్నముల్చేయుదు నెవిశ్వేశుఁగొల్చినయతనికినంతరాయంబువలన। [illegible]
గలిగినతపములుసల్వలోదకములఁభంగిఁగావె।నిన్నువర్ణింపనలవియేనిర్మలాత్మ।రమణలో [illegible]
సన్నుతించినయతఁడుప్రసన్నుఁడగుచుఁ।దనసామర్థ్యమెఱిఁగింపఁదలఁచియపుడు॥ వ॥ అప్పు [illegible]
నిధానంబుగా నిజతనూరుహంబులవలనం ద్రికోటికన్యకానివహంబులనుద్భవింపంజేసిన, గంధర్వవిబుధకామినీసముద
యంబులుపరమాద్భుతభయంబులుమనంబులంబొడమసన్నుతించియవ్విలాసినీసమూహంబులలో [illegible]
గొనిచనిపాకశాసనుసభాసదనంబునం బెట్టిరద్వృత్తాంతంబంతయువిన్నవించిననాశ్చర్యయుక్తహృదయుండై [illegible]
రుండూరకుండె-నిట్టినారాయణమునీశ్వరుచరిత్రంబువినువారలువరమకల్యాణగుణ [illegible] వనిచెప్పిన॥ సీ॥ ఋష
భునకునాత్మయోగమీరీతిఁజెప్పె।నచ్యుతుఁడుభూమిభారమునడఁపనంత।సొరిదినవతారములు [illegible]
త్రిచరులనుజంపనీరసముతోడ॥ వ॥ అట్టిపరమేశ్వరునిలీలాగృహీతంబులగు మత్స్యకూర్మవరాహనారసింహవామన [illegible]
మరఘురామరామబుద్ధకల్క్యాద్యవతారంబులనేకంబులుగలవు శేషభాషాపతులకైనను [illegible]
సర్వలఘుసీసము॥ నవవికచసరసిరుహనయనయుగనిజచరణగగనచరనదినిఖిలనిగమ [illegible]
మదరుచిరపరిమళితనిజహృదయధరణిభరణ। ద్రుహిణముఖసురనికరవిహితనుతికలిత [illegible]
భుజగరిపువరగమనరజతగిరిపతివినుతసతతవ్రతజపనియమసరణిచరిత।తిమికమఠకిటినృహరి [illegible]
రదశవదనకరవిదళన।మురమథనకలికలుషముదపహృతినిపుణకరివరదమునిమనుజసుర [illegible]
వర్తిల్లినశ్రీమన్నారాయణమూర్తిలీలావిలాసంబులనంతంబులుగలవు-మనోవాక్కాయకర్మంబుల [illegible]
యకవిపరీతగతులందిరుగుచుండుజడులకెవ్విధంబునగతిగలుగునని నన్నప్పుడప్పుడమి [illegible]

—— శ్రీ ఋషభకుమారులగు చమసకరభాజనులు సేయు పరమార్థోపదేశము. ——

డులుముక్తినెందునుపాయంబెట్టులంతయు నెఱింగింపుమనినచమసుండిట్లనియె॥ సీ॥ హరిముఖబాహూరుపదంబు [illegible]
లందువరుసచతుర్వర్ణవర్గసమితి।జనియించెనందులోసతులునుశూద్రులుహరిఁదలంతురు [illegible] వేదశాస్త్రపు
రాణవిఖ్యాతులైకర్మకర్తలైవిప్రులుగర్వమెసఁగి।హరిభక్తిపరులనుహాస్యంబుసేయుచు [illegible]
దె।మృదులపక్వాన్నములనుదామెసఁగఁగోరి।జీవహింసకుఁజనువానిఁ జెందునఘము। [illegible]
డు।నరకవాసుండునగుచుండుననవరతము॥ వ॥ అట్లుగావునగృహ,క్షేత్ర,పుత్ర,కళత్ర, [illegible]
డై ముక్తిమార్గంబులప్రత్యక్షంబన్నినిందించువాఁడును,హరిభక్తివిరహితుండును, [illegible]
చ్చినవిదేహుండిట్లనియె॥ గీ॥ ఏయుగంబునందు నేరీతివర్తించు। నెట్టిరూపువాఁడు నె [illegible]
దేవగణముచే।విష్ణుఁడవ్యయుండువిశ్వవిభుఁడు॥ వ॥ అనినవినియందుఁగరభాజనుండి [illegible]
నారూపంబులును,బహువిధవర్ణంబులునుంగలిగిరాక్షసులనుసంహరించి దుష్టజనని [illegible]
జేయుచుం,గృతయుగంబునశుక్లవర్ణుండై,చతుర్బాహుండై,జటావల్కలకృష్ణాజి [illegible]

[illegible]ధ్యానానుష్ఠానగరిష్ఠులైనపురుషశ్రేష్ఠులచేతహంసుండు, సుపర్ణుండు, వైకుంఠుండు, ధర్ముండ మలుండు, [illegible]శ్వరుండు, పురుషుండవ్యక్తుండు, పరమాత్ముండను, దివ్యనామంబులం బ్రసిద్ధివహించి, మొదటి [illegible]త్రేతాయుగంబున రక్తవర్ణుండై, బాహుచతుష్క మేఖలాత్రయవిశిష్టుండై, హిరణ్యకేశుం [illegible]వేదత్రయ[illegible]ండును, స్రుక్ స్రువాద్యుపలక్షణశోభితుండయి, విష్ణు, యజ్ఞ, కృపీటభవ, పృశ్నిగర్భ, సర్వదేవ [illegible], ఉరుక్రమ, వృషాకపి, జయంత, ఉరుగాయాఖ్యల, బ్రహ్మవాదులచేతనుతియింపంబడు; ద్వాపరంబున, శ్యామలదే [illegible]పీతాంబర[illegible]ండును, బాహుద్వయోపశోభితుండును, దివ్యాయుధధరుండును, శ్రీవత్సకౌస్తుభవనమా [illegible]మహారాజోపలక్షణుండును నై, జనార్దన, వాసుదేవ, సంకర్షణ, ప్రద్యుమ్న, అనిరుద్ధ, [illegible], పురుష, [illegible], విశ్వ, నారాయణ, విశ్వరూప, సర్వభూతాత్మకాదినామంబుల వెలసి మూర్ధాభిషిక్తుల చేతసన్నుతింపంబడు; [illegible]యుగంబునఁగృష్ణవర్ణుండును, గృష్ణనామకుండును నై, భక్తసంరక్షణార్థంబు పుండరీకాక్షుం [illegible]కీర్తనామములచేతం బ్రస్తుతింపంబడు హరి, రామ, నారాయణ, నృసింహ, కంసారి, నళినో దర[illegible]బహువిధనామములచే, బ్రహ్మవాదులు, మునీంద్రులును, నుతియింపుదురు మఱియును ॥ గీ ॥ ద్రవిడదేశం [illegible]ద్రవ్య। సహ్యజాకృతమాలాదిసకలనదుల। నెవ్వఁడేనియుభక్తితోనేఁగియచటఁ। బొదలితర్పణ మొ [illegible] ॥ వ ॥ ఇవ్విధంబునఁ బ్రశంసింపందగిన కావేర్యాదిమహానదీపావనజలస్నానపానదానంబు [illegible]విష్ణుధ్యాన[illegible]సానుభవంబుల నిరూఢులగు భాగవతోత్తములు గలిగి రేనియుం జెడనిపదంబునుం బొందుదు [illegible]భగవత్ప్రతిబింబంబులైన పరమపురుషులువో లెవి దేహజనపాలున కుని శ్రేయసపదప్రాప్తికరం బులైన భాగవతధర్మంబులుపదేశించి యంతర్ధానంబు నొందిరి-మిథిలేశ్వరుండు సుజ్ఞానయోగంబుఁ [illegible] [illegible]ఖ్యానంబు వ్రాసినఁ [illegible]

[illegible]లోకనివాసుల[illegible]నారదుండు[illegible]

[illegible]భువనప్రసిద్ధి[illegible]వల్యలక్ష్మి[illegible]

[illegible]విష్ణు[illegible]

[illegible]

[illegible]ఇంద్రి[illegible]నైగులయ్యె ॥ క ॥ [illegible]గ్రహంబును [illegible] హరి[illegible]

[illegible]బ్రహ్మాదిదేవతలు శ్రీకృష్ణుని వైకుంఠమునకు బిలువవచ్చుట. శ్రీ

[illegible]నేకదివిజసంఘము వొగడఁగ ॥ వ ॥ అట్లు గావున లోకరక్షణార్థంబు గృష్ణుండవతారంబు నొందె నని [illegible]పాఖ్యానంబులు నారదుండుపన్యసించిన విని విస్మితచిత్తులై దేవకీవసుదేవులు గృష్ణునిం బరమాత్ము [illegible]రాజునకుం జెప్పిన నతండు; మునీంద్రా యదువుల నేప్రకారంబున హరి హరియించె నపరివా [illegible]బ్రహ్మ[illegible]దిక్పాలకమునీంద్రులుద్వారకానగరప్రవేశంబెట్లు చేసి రేమయ్యె మఱియుం బరమేశ్వరకథా [illegible]నియనిం కందనివినన దుభక్తరక్షకుండగు హరిచారిత్రంబెరీతిం జాగెఁ దద్వృత్తాంతంబుం [illegible]కుండిట్లనియె ॥ క ॥ సురగరుడఖచరవిద్యా। ధరహరపరమేష్ఠిముఖసుధాశనులును ము। [illegible] [illegible]ద్వారవతికిన తిమోదమునఁ ॥ క ॥ కనిపరమేశుని యాఁడవ। వనశోభితపారిజాతువనరుహనే [illegible]కామితఫల[illegible]। వినుతించిరి దివిజులపుడు వేదోక్తులతోఁ ॥ గీ ॥ అఖిలలోకేశ సర్వేశ యభవ నీవు। సుదయమం [illegible]పంచవింశోత్తరశతాబ్దపరిమితయ్యెఁ। గోరి విచ్చేయుమయ్య వైకుంఠమునకు ॥ వ ॥ అనినఁ గ [illegible]సురగణంబుల వచనంబు లియ్యకొని కృష్ణుండు వారలతోడ యాదవులకన్యోన్యవైరానుబంధంబు [illegible]భూభారంబడంచియు దేవచ్ఛందంబొండని చెప్పి వీడ్కొలిపినఁ గమలాసనాదిబృందారక [illegible]। సీ ॥ కాకఘూకంబులు గనక సౌధములలోఁ బగలు వాపోయెడిబహువిధముల। నశ్వవాలంబుల [illegible]మొలిచె మహాద్భుతముగ। శుకశారికలు రాత్రిసోగసె విస్వరముల జంతువు వేఁ [illegible] [illegible]లనుత్పలలుదయించెఁ బెరసెఁ గావిరి రవిబింబమపుడు। గాననుత్పాతములు చాలఁ గానఁబడియె [illegible]మునులార। తడయకిపుడు ప్రభాసతీర్థమునకు బుసఁ। డనుచు శ్రీకృష్ణుఁ డంతయు నానతిచ్చె ॥ క ॥ నా [illegible]। దారసుతమిత్రయుతులై। వారణహయసమితితోడఁ బడి [illegible] [illegible]పౌరంబుసమ్మదమునబలములతోడఁ।

నేఁగిరొ[illegible]॥ అంత॥ క॥ జ్ఞానమునను ద్ధవుఁడుడన। మానసమున నెఱిఁగి శ్రీరమాధవహరి తెలా। [illegible]

—— శ్రీకృష్ణమూ ర్తియుద్ధవునికిఁబరమార్థోపదేశము చేయుట. ——

యక మాహని వెడక్క నిహాగ డే॥ వ॥ ఇట్లనుఁ బలియింపి దేవా నీవుఁ యమభ యంబుగా [illegible] సే [illegible]

నిసహచరులమై గడపిన మజ్జనభోజనశయనాసనాదికృత్యంబులు మఱవవచ్చునే యనియుద్ధవుం [illegible]

యె బ్రహ్మాదిదేవతా ప్రార్థనంబునం జేసి ధాత్రీభారంబు నివారించితి నింక ద్వారకానగరంబు [illegible] సంబున

సముద్రుండు ముంపంగలవాఁడు యదుకులంబును నంగాఁ గలయది యంతట గలియుగంబు ప్రాప్తంబయ్యె [illegible] నరులు

లు ధర్మవిరహితులు నాచారహీనులు నన్యాయపరులు నతిరోషులును మందమతులు నల్పతరాయుష్కులును బహురోగపీడితు

లును నిష్ఫలారంభులును నాస్తికులు నొండొరుల మెచ్చక నుండురు గావున నీవు సుహృద్బాంధవ స్నేహంబు వర్జించి [illegible] యింద్రి

య సౌఖ్యంబులం బొరయక తపోనిష్ఠలంబునం గల పుణ్యతీర్థావగాహనంబు సేయుచు మానసవాగ్ [illegible]

గృహ్యమాణంబగు వస్తుజాతంబు నశ్వరంబుగా నెఱుంగుము పురుషుండు నానార్థకామంబులనం [illegible] దోషం

బుల మోహితుండై యుండుఁ గావున హస్తిపకుఁడు గంధనాగంబుల బంధించు చందంబున నింద్రియ [illegible] మనోవికారం

బులను నిగ్రహించి యీషణత్రయంబును వర్జించి మోదఖేదంబుల సముండవు గావర్తించుచు నీజగం [illegible] నాత్మాధిష్ఠి

తంబుగా నెఱింగి మాయాదుల నాత్మతత్త్వాధీనంబులుగాఁ దెలియుచు జ్ఞానవిజ్ఞానయుక్తుండవై [illegible] నుభవసంతు

ష్టుండవై విశ్వంబు నన్నుఁగా భావించి వర్తింపవలయు ననివాసుదేవుండానతిచ్చిన యుద్ధవుండు [illegible] యం బులం

గరంబులు మొగిడ్చి మహాత్మా సన్న్యస్తలక్షణంబు దుష్కరంబు పామరులగు వారలాచరింప లేరు [illegible] భ్రాంతులై

చేయునది దెలియని సాంసారికులు భవాబ్ధిం గడచి యెట్లు ముక్తి వడయుదురు భృత్యుండనైన నావిన్నపము గ్రహింపు

నతిన్ముబ్రహ్మాదిదేవతా సముదయంబులు బాహ్యవస్తువుల భ్రాంతులై పర్యటనంబు సేయుదురు [illegible] పరమ భాగవ

తులు నన్మాయానిరసనంబు సేయుదురు గృహిణీ గృహస్థులకైన యతులకైన నిత్యంబును నీనా [illegible] స్మరణంబు మోక్షసా

మ్రాజ్యప్రదంబు గావునఁ బరమేశ్వర నీ చరణంబు శరణంబు నెం దెవఁ గృపారసంబు నాపై [illegible]

కుండై నయుద్ధవుండు వలికిన నతనికిఁ గంసమర్దనుండిట్లనియె నట్లు పురుషున [illegible] యగురువ [illegible]

బులకుం జనక సన్మార్గవర్తివై పరమంబైన మన్నివాసంబునకుం జనుము సర్వమూలశక్తిసంపన్ను [illegible] నన్ను సాంఖ్య

యోగపరులు నిరంతరభావంబులందుఁ బురుషభావంబుగా భావించి తలంచుచుండుదురు మఱియు [illegible]

హుపాదాపాదంబులునై యుండు జీవజాలంబులలోన మనుష్యులు మేలు వారలలోన నిరంతర ధ్యా [illegible]

ద్రులుత్తములు వారలలో సందేహపరులచేన గ్రాహ్యుండగు నన్ను సత్త్వగుణగ్రాహ్యునిగా [illegible]

నం మఱి జీవాత్మపరమాత్మల నేకంబుగాఁ జేసి శంఖచక్రగదాఖడ్గశార్ఙ్గ కౌమోదకీ శాస్త్రభాభరణ [illegible]

సుండు వారలు పరమయోగీంద్రులనియును బరమజ్ఞానులనియును జెప్పి మఱియు నవధూతయదుసం [illegible]

—— అవధూతయదుసంవాదము. ——

హాసంబు గలమ నెప్పెదనాకర్ణింపుము॥ ఉ॥ పంకజనాభుఁ డుద్ధవుని పైఁగలకూర్మిని జెప్పె నొప్ప [illegible]

లం దుఁజరించుచు నిత్యతృప్తుఁడై। శంకర వేషధారి యొక సంయమియాయదు రాజుఁ జేర నే। వంకన [illegible]

ట్ల నెనర్థి నేర్పడ॥ క॥ అవధూతవర్యనంతట। బ్రవిమలవిజ్ఞాననిపుణభవ్యులు గురువు। లత్యధిలిన [illegible]

జ్ఞానినై తిననిపల్కు టయు॥ వ॥ అంతయదుప్రవరుండిట్లనియె దేహి లోభమోహాదుల వర్జించి జనార్దను [illegible]

చ్చు నెఱింగింపుమనిన నతం డిట్లనియె॥ సీ॥ పరధనపరదారపరదూషణాదుల బరవస్తుచింత దాఁ బరిహరించి [illegible]

ములు నయింపక టమున్నదనువు చంచలతను దగలకుండ బుద్ధి సంచలతఁ బెంపొదలక యటమున్న శ్లేష్మంబు [illegible]

[illegible]

గానుభవంబునం బొరలుచుండంగా లవశంబున నొక్క లుబ్ధకుండు రుడాక్షినందు దారాపత్యంబులు [illegible] బడిన ధైర్యం
బు వదలి మోహాతిరేకంబున గపోతంబు కళత్రపుత్రస్నేహంబునం దాననందుఁ జొచ్చియు [illegible] సంభారంబునం గ్ర
హింపంబడ్యెఁ గావున నతిలీవ్రంబైన మోహంబు గొఱగాదట్లు గాన నిరంతర హరిధ్యానపరుండై భూమియును గగనజలకృ
పీటభవనోదధి మార్యకపోతతిమిప్పు జలధిశలభ మధుమక్షికా గజద్విరేఫ హరిణ పాఠీన పింగళా కురరడింభక కుమారికా శర
కృత్సర్పలూతాకూపేశకృత్తులను మదయింబును ఒంటి వానిగుణంబు లెఱింగికొని యోగీంద్రుండు మెలంగుచుండు నని॥ క॥ ఇది దె
లియ జయ్యనఁ జెప్పెద॥ వ॥ ఇవ్విధంబున భూమివలన స్థైర్యంబును, గంధవహునివలన బంధురంబు పరోపకారంబును, నిర్లేపత్వం
బు వలన [illegible] సంగత్వంబు, నుదకంబువలన నిత్యాంబు నిత్వంబు, నగ్నివలన నిర్మలత్వంబును, శశాంకప్రభాకరుల
వలన నధికాల్పనసత్వజీవ గ్రహణ మోక్షణంబును, గపోతంబువలన గళత్రపుత్రస్నేహంబు, నజగరంబువలన స్వేచ్ఛా
బువలన సారమాత్ర గ్రహణనిశేషంబును, [illegible] వలనం గాంతా వైముఖ్యంబును, సరఘువలన నిరంతర సార
గ్రహణంబును, హరిణంబువలనం జింతాపరత్వంబును, జలచరంబువలన జిహ్వాచాపల్యంబును, పింగళవలన యత్నాల
భసంతుష్టియు, గురరంబువలన మోహ పరిత్యాగంబును, గుమారికవలన సంగత్యాగంబు, శరకారునివలన [illegible]
[illegible] వలనం బరగృహవాసంబు, నూర్ణనాభివలన సంసార పరిత్యాగంబును, గణుందురువలన తత్స్వరూపజ్ఞానంబు
ననంగల వీనిగుణంబు లెఱింగి కామక్రోధలోభ మోహమదమాత్సర్యంబులను నరిషడ్వర్గంబు [illegible] మరణవిర
హితంబుగా [illegible] గాత్రపవిత్రత్వంబు [illegible] కర్మరతుండై పురనగరగ్రామంబులు [illegible]
పర్వతారణ్యంబులం జరించుచు శరీరధారణార్థంబు నియమితస్వల్పభోజనుండై ఖేదమోదంబులు [illegible]
లోభమోహంబులు వర్జించి నిర్జితేంద్రియుండై యెందెలుంగక నాత్మనిష్ఠ చేబవి [illegible] నాయం
[illegible] కావున॥ క॥ మోహితుండై [illegible] క్రూరవశుండై [illegible]
దేహమునలగంగఁ జేయుచి నతనొందుఁ॥ వ॥ ఇందులకుఁ బురాతనవృత్తాంతంబు గలదు [illegible] వినుము మిథి
లా నగరంబునఁ బింగళ యను గణికా కారణంబు గలదు [illegible] పరిజ్ఞానంబుఁ గం[illegible] నిన [illegible]
[illegible] జేసి [illegible] ధనంబిచ్చు వానిం జేకొనినాని కేవనాభ్యంతరంబు [illegible] రాత్రి [illegible]
బు [illegible] మార్గంబులఁ [illegible] జడనువడి [illegible]
త్మసుఖంబు [illegible] నతని కైవల్యంబు [illegible] విచారించి [illegible]
[illegible] దేహంబు [illegible] కారంబు [illegible]
[illegible] త్వంబునం [illegible] క॥ దేహము [illegible]
[illegible] సంపదన [illegible] వ॥ [illegible]
[illegible] కన్య [illegible] గలద వ్వధూతిలకంబు [illegible]
[illegible] భుజనంబులకు [illegible] కంకణంబుల [illegible] రహస్యంబు [illegible]
[illegible] కంకణంబుల [illegible] వైరాగ్యము [illegible] ప్రతియుంచుల [illegible]
[illegible] ప్రసన్నచిత్తుండై [illegible]
[illegible] విచారించి కేవలపశువు [illegible] సంపన్నులైన యోగీంద్రులకు [illegible]
[illegible] నియుద్ధవునికిం జెప్పిన [illegible]
[illegible] కృపాపరతంత్రుండై [illegible]
[illegible] కర్మంబులు [illegible]
[illegible] ధ్యానంబుల [illegible]
[illegible] ద్రావంబునకై [illegible]
[illegible] గదా శార్ఙ్గాదియు [illegible]
[illegible]

శేషంబునన న్నె మనంబున నిత్యంబును జింతనాయుక్తులైన నన్నే తెంగిరి-మధురాపురం [illegible] నహాలాయు [illegible] న మేమండనైన యోన
మనుచో గోపికలో పికలు లేక భక్తియోగంబున జింతింపిము క్తులైరి. ఉద్ధవ భక్తియోగ ప్రకారంబు [illegible] ద్ధవునికిం జెప్పెను॥
క॥ ధ్యానం బే క్రియ నిలుచును ధ్యానం బే రీతి దనరు దా త్రచరిత్రా ధ్యాన ప్రకారం [illegible] తెలియ నానంబుగఁ జెప్పవయ్య యను
శ్వరమణా॥ వ॥ అనియడిగిన యాదవేంద్రుం డిట్లని పలుకం దొడంగె- దారుమయ్య [illegible] గంబునన నలంబు నూత్న [illegible] నంబు
నవర్తించు చందంబునన నంబై సకల శరీరులయందున జ్ఞానమ్యండను నాత్మయ్యండను [illegible] వ్యండను నైన నే వుండు వసించి
యుండుదు నని ననుద్ధవుండిట్లనియె- సనక సనందనాదులు యోగీంద్రులకు యోగమార్గంబే [illegible] నానతిచ్చి [illegible] విధంబానతియ
వేయని యుద్ధవుం డిసనతం డిట్లనియె వారలు చతుర్ముఖుని డిగిన నతండు నేను మదెలియ [illegible] నానతిచ్చి [illegible] యని [illegible]
ననే నానయంబున హంసస్వరూపుండ నై వారల కెఱింగించిన తెఱంగు వినుము [illegible] త్రియంబులకు [illegible] నై [illegible] ర్థం
బనిత్యంబు నిత్యవస్తు బ్రహ్మంబని తెలియవలయు దేహాత్మ బుద్ధిచేతం దై సంసార [illegible] లనిరసింపని [illegible] జ్ఞాన [illegible]
నై మత్ప్రసాదంబున నవ్వలబ్ధపదార్థంబులు జనుగాని క్రియ [illegible] భవవర్యం [illegible] కళేబరంబున వర్తించునని సాంఖ్య
యోగంబున సనకాదుల కెఱింగించిన నని బ్రహ్మ మొదలైన దేవతలెఱింగిరి [illegible] లోకంబున [illegible] ద్ధంబయ్యెనది
నావున నీవు నెఱింగి [illegible] శాస్త్రంబులకుం జనుమన్మతియు భక్తియు [illegible] యంబులను [illegible] యట్టి భాగ
వతులచరణ పంకజంబు తన శరీరంబునోర [illegible] జేయునతండును [illegible] ధారణ [illegible] వ్యాపామంబును ధరించువారి
లకునన్నో దకంబులు నిసువతండును, నాను దేవభక్తులం గని [illegible] నను వారలె [illegible] చెప్పితివయ సర్వసంగపరి
త్యాగంబు చేసి యొంటుకు అనన్నే తలంచుపానవులకు భక్తియు [illegible] దాయు [illegible] నై యుండునని యానతిచ్చి ననుద్ధ
వుండు జ్ఞానమార్గంబే రీతియాన [illegible] యనవలయునని నహారియిట్లనియె- నేకాంతమా [illegible] యంబున
సంధించి నాసాగ్రంబున నీక్షణంబు నిల్పి [illegible] యామంబున [illegible] యంబు [illegible] దారణా [illegible]
సిద్ధులెఱింగియుండు నణిమాదుల ప్రధానసిద్ధులుగా [illegible] యింద్రియంబుల [illegible] బాహ్యయుండు జేర్చి యా
సాత్మ్యతో [illegible] బ్రహ్మాసనంబుఁ [illegible] భాగవతశ్రేష్ఠులితరధర్మంబులు [illegible] సంగా [illegible] సంగను
నవర్ధనుం [illegible] ధంకంబున [illegible] దంబు నొందియుండునని ముడిగిన నతనికి నేఁ జెప్పిన [illegible] గెఱింగించె విభూతంబులందు [illegible]
[illegible] తంబును, సూక్ష్మంబులందు జీవుండను, మస్తు [illegible] లందు మనంబును; దేవ [illegible] బ్రహ్మంబను, వసువులందు [illegible]
[illegible] నాదిత్యులందు విష్ణువు, రుద్రులందు నీలలోహితుండను, బ్రహ్మ [illegible] వసు [illegible] లోన నారదుండ
ను, ధేనువులందు కామధేనువును, సిద్ధులలోఁ గపిలుండను, దైత్యులలోఁ బ్రహ్లాదుండను, గ్రహంబులలోఁ జంద్రుండను
ను, గజంబులలో నైరావతంబును, హయంబులలో నుచ్చైశ్శ్రవంబును, నాగ [illegible] వాసుకియును, మృగంబులలోఁ గేసరి
యు, నాశ్రమంబులందు గృహస్థాశ్రమంబును వర్ణంబులలో నోంకారంబు [illegible] గంగయు, సాగరంబులలో దుగ్ధసా
గరంబు, నాయుధంబులలో గార్ముకంబును గిరులందు మేరువును, వృక్షంబుల [illegible] శ్వత్థంబు, నోషధులలో [illegible]
క్షంబులందు బ్రహ్మయజ్ఞంబును, వ్రతంబులం దహింసయు, యోగంబుల [illegible] యోగంబును, మంత్రులలో [illegible]
భాషణంబులలోన సత్యభాషణంబును బుతువులందు వసంతాగమంబును [illegible] త్రేష్ఠంబును నక్షత్రంబులలో
నభిజిత్తును, యుగంబులందుఁ గృతయుగంబును భగవదాకారంబులం [illegible] వుండును. యతులందు [illegible]
వానరులం [illegible] చేసి యుండుదును, నిత్యంబులందు [illegible] రాగంబును, దానంబు [illegible] దానంబును, నరులందు [illegible] నై
దై భాగవత ప్రశస్తవంబుల వర్తించు వాండను నివియన్నియు [illegible] నికృష్టుండ [illegible]
చెంపియునతం డిట్లనియె॥ క॥ వర్ణాశ్రమధర్మంబులు [illegible] భాగ [illegible] గనపెట్టి [illegible]
ముని [illegible] నారు నేత్రా॥ అనిన గృహస్థుండు [illegible] వర్ణంబుల [illegible] నాలుగాశ్రమంబుల [illegible] ంబుల
యును [illegible] వేదంబులం జెప్పినధర్మంబులును బ్రహ్మచారియు [illegible] వానప్రస్థ [illegible] ధర్మ [illegible] శాస్త్రంబులును [illegible]
[illegible] గలవన్నియు నెఱింగి [illegible] సర్వజ్ఞ [illegible] యయు [illegible]
[illegible] కారంబున [illegible] నాయందు [illegible] నేనని [illegible]
[illegible] కలిగి [illegible] వ [illegible] క॥ తెలియంగను [illegible]
[illegible] తెలియవలయు [illegible] భక్తవత్సల [illegible]
[illegible] భంబులు [illegible] యాదవేంద్రులు [illegible]

[illegible]

— యాదవులనోన్యకలహం [illegible] దవ శ్రీకృష్ణబలరాములు వైకుంఠంబునకు నరుగుట —

మవు తెల్పుచునవ_ర్తించి రేర్పడంగ। ద్వారకా [illegible] ధమునను నం దెౌ।ముని జన శ్రేష్ఠయూస లీమనువతో డ॥ వ॥ అనిన రాజు నకుశుకుం డిట్లనియె వాను సైవుంతసన్న్యాయ [illegible] సమస్తలసంహరించి న్యాయప్రవ_ర్తకులగు శిష్టులంబరిపాలనంబు చేసి బలరాముననేతంబుగా ద్వారకానగ [illegible] సంగనియాదవులవదములో చాముహాదిరాసా [illegible] హత్సరంబు ననుత్సాహకలహంబునకుం గమకించకరిటు [illegible] తిబలంబులతో ననర్గళంబుగా యుద్ధనన్నద్ధులై యుద్ధంబునకుం జొచ్చి మునిశాపకారణంబునను స్తుంగంబులై [illegible] కూహంబులం బడలుపడం బో నుచుచు క్రేయుచుండారి నవియును వజ్రాయుధసమానంబులై యుండొంటిం [illegible] బనంబడి ఖండంబులై యొరలుక బంధంబులును, రకలంబులై నాగరంబులును, విశ్రమంబులై నరథంబులును, [illegible] నశకలంబులును, వ్రాలెడియశ్వంబులును, మొగ్గెడి గజంబులునై నిపాతకొమాథనంబునసంఘుంబొలియుట [illegible] దు రాముండును బనిచనియంతనీలాంబరుండు వేడ్క త్రోపం బోయి యోగమార్గంబునననంతుని గలసె [illegible] యంతనూజెదెంక మార్గంబునం జని యొక్క నిశ్చలంబునబ్ర బునవిక్రమించుటం జేసి చరణంబు వేడ్క [illegible] దసంఘటించి చంచలంబుగా వినోదంబు నలుపునసమయంబున నొక్కలుబ్ధకుండు మృగవధార్థంబుగా వచ్చి ది [illegible] నిరీక్షించుచుండవ్యకుంబు భానునప్పరమపురుషునిచరణకమలంబు హరిణకర్ణంబుగాఁ బోలుననిదానిం గనిశ [illegible] వనంబుసంధానంబు చేసి యేసిన నతండా హరిచరణంబునం గాడ బునన్న యప్పరమేశ్వరుని సన్నిధానంబున [illegible] తంబున జగన్నాథుం గాంచెలిసి మహాపరాధుండను, కావున దండ నుగుటల ప్రసాదుండనని యనేకవిధ దీనాల [illegible] బుసుము బాష్పజలధారాసిక్తవదనుండై నసరోజనేత్రుం డచ్చానిం గనుంగొని యిట్లనియె నీ వేలజాలింప నేమెపు [illegible] రకర్మంబు లెంత వారికైనను భావ్యంబులుగావి యీయనరకగోపనేశ వునీవు వరము స్తనమాత్రుండ వింతియె కానియని [illegible] సినవాండును పాపరాధులై నవాహూరకపోసను- జీవబ్రాహ్మణునకు క్రోధములకు నిలువనెల్లగునని పనుత్రాంత [illegible] ప్రాయోపవేశంబునం బ్రాణంబులు వర్జించి వైకుంఠపదప్రాప్తుండయ్యె నప్పుడు॥ క॥ దారకుండను గనియెనం [illegible] రూఢావథాను సర్వజ్ఞహరికి। మేరుసమాధునిచను జవి। చారుబవనే శాంత పరునిఁ బ్రణయను వేడ్క-ఁ గా॥ వ॥ కనియత్న [illegible] కి తాత్పర్యంబులవాకుబలితకరకమలుండై యిట్లనియె॥ గీ॥ నిన్నుఁ జూడనికన్నులు నిష్ఫలములు। నిన్ను నెడవని [illegible] సంబు। నిన్నుఁ గానని దినములు నింద్యములును; గన్నులను జూచి మస్సున గారవింపు॥ వ॥ అనుచు దారుకపుం [illegible] పరుండై యిట్లని విన్నవించె యాదవసముద్రంబటం గెబంధుగురు మిత్రజనంబులకు- నక్క-డం బోయి చెప్పు [illegible] ను హృద్యజనంబులం గూడి చేమందుననిపలుకున నపరంబున విహ్వా యుధంబులును దివ్యరథరత్నంబులును నంత [illegible] డె నారాయణుండు వానితో నక్కారవినుతులకు నిన్న్ర్నాతంబంత లంబు: జెప్పుమనుటయు నన్నాపాదింగ శ్రీ [illegible] నంబులఁ గిరిపురంబునకుం గొంచనుమను హొమ్మనినవ బలిహారకు ముకుందకృష్ణుని వాక్యంబులు నవిస్తరంబుగా [illegible] కీయనతుణంబు ద్వారకానగరంబు పరిపూర్ణజలంబై మునింగెనంత నప్పరికిం జనరాకనుం డెనప్పరమేశ్వరుండ [illegible] సూర్యదివ్యతేజో విభాసితుండై వెడలి నారదాదిమునిగణంబులును బ్రహ్మరుద్రాది దేవతులను జయజయశబ్ద [illegible] కదలరాని వసకుంబునకు నేగి నారాయణుని గృహంబులబ్ధిక్రాంతంబున జగన్నాథస్వరూపంబై యుండెనని శు [illegible] వ్యక్తం బుకకు నెక్కినని చెప్పె ॥ క ॥ శుకముని వస్సువ్రాసిన ప్రాకలము గల్మియశము భాగ్యము గలుగు [illegible] రాయుపునుమైై లోకములోనుండునను దులోకులవాకకు॥

శా॥ [illegible] తము [illegible]
మాలిని॥ ధరణిసుహృద్రం [illegible] నకరతానిరుపమనయవం [illegible]
గుణమణిమణి [illegible] ర్త్రా। సురభయపరిహర్తా [illegible] త్రా॥

గద్య. ఇది శ్రీపరమేశ్వరకరుణాకలితకవితావిచిత్ర [illegible] త్రిపుత్రసహజపాండిత్యపోతనామాత్యప్రణీతంబైన [illegible] నకేతనంబైన శ్రీమహాభాగవతంబను మహాపురాణంబు [illegible] బుధవరాకారంబుబాపియాదవులకనోన్యవైరానుబంధంబు గల్పింప [illegible] తంబుగానిం చుటయును, విదేహర్షభ [illegible] నారాయణసంవాదంబును, న [illegible] విహారిశ్చరిత్రంబును, నాలుగుయుగంబులను హరినాలుగువర్ణంబులైనవతరించుటయును [illegible] ద్వారకానగరంబునకుం జనిశ్రీకృష్ణ [illegible] ప్రతిపూనవనవణమ్మకుటయును, నవధూతయదునంవాదంబును, ఉద్ధవునకున్ కృష్ణుండు [illegible] సంశిక్షణంబుయు [illegible] హితబోధనంబు చెప్పుటయు [illegible] కారంబంతయు బోధింపం జెప్పెఁ గాబట్టి ద్వారకాస్వరూపంబుకుం జెప్పుట [illegible] ఉద్ధవుండు [illegible] తీర్థంబు [illegible] రింగలదేమాదవిన్న్యంఠిమైనను స్కంధము. శ్రీగోపాలకృష్ణార్పణమస్తు.

[illegible]

శ్రీమదాంధ్ర భాగవతము — ద్వాదశ స్కంధము.

[illegible]

శుకయోగి పరీక్షిత్తునకు భావికాలగతులఁ జెప్పుట.

[illegible]

శ్రమాచారంబులుదప్పకుండనడుపుచు నారాయణస్మరణంబునిత్యంబొనర్చికై వల్యపదప్రాప్తులగుదురక్కరణినాలుగు యుగంబుల రాజులును, నేనెఱింగించినపూర్వరాజన్యులును,వీరందఱును సమస్తవస్తుసందోహంబులయందు మమతనొం దియుద్బ్రాంతవంతులై యుండిపిదపనీభూతలంబువదలినిధనంబు నొందుచురు గావునఁగాలంబుజాడయెవ్వరికిగాన రాదు- కీర్తిసుకృతమహాత్మ్యంబులు వెంటనంటంగలయవి-యుదియునుంగాక మత్పూర్వులు హరిధ్యానపరవశులై దయాసత్యశౌ చశమదమాదికప్రశస్తగుణంబులం బ్రసిద్ధులైనడిచిరట్లుగావున॥క॥ధర్మముసత్యముఁగీర్తియు।నిర్మలదయవిష్ణుభక్తినిరు పమఘనసత్కర్మనుహింసా వ్రతమును।నర్మిలిగలవారెపుణ్యులవనీనాథా॥ గీ॥ఈజగంబేలుతొల్లిటిరాజవరులు।కాలవ శమునఁ నాయువుల్గోలుపోయి।నామమాత్రావశిష్టులైనారుగాన।నుంపవలవదుమమతనుబెంపుతోడ॥వ॥గర్వాంధులైన నరపతులిందుఁ భూదిభూదేవిహాస్యంబు సేయుశత్రుక్షయంబు చేసిమెవ్వరికినీకఁదామయేలుచుండెదమనియెడిమోహంబు నంబిత్రపుత్రభ్రాతలకుభ్రాంతింగల్పించియన్యోన్యవైరానుబంధంబులంగలహంబుచేసిరణరంగంబులఁద్రుణప్రాయం బులుగా దేహంబులవర్జించినిర్జరలోకప్రాప్తులైన-పృథు,యయాతి,గాధి,నహుష,భరత,కార్తవీర్యార్జున,మాంధాతృ,సగర,రామ, ఖట్వాంగ,ధుంధుమార,రఘు,తృణబిందు,పురూరవ,శంతను,గయ,భగీరథ,కువలయాశ్వ,కకుత్స్థ, నిషధాదులగు రాజులు ను, హిరణ్యకశిపు,వృత్ర,రావణ,నముచి,శంబర,భౌమ,హిరణ్యాక్ష,తారకాదులైనదైత్యులుధరణిమమత్వంబునం జేసి కడచి కాలవశంబున నాశంబునొందిరదియంతయుమిథ్యగాన సర్వంబునుఁబరిత్యజించి- జనార్దన,వైకుంఠ,వాసుదేవ,నృ సింహాది,హరి నామామృతపానంబునిరంతరంబు చేసిజరారోగవికృతులంబాసిహరిపదంబు నొందుమని చెప్పి॥గీ॥ఉత్తమ శ్లోకుఁడనఁ నెవ్వఁడున్నవాఁడు। సన్నుతుండగు నెవ్వఁడుసకలదిశల। నట్టిపరమేశ్వరునిఁజిత్తమందునిలిపి।సద్గుణంబులువ

⟶ యుగధర్మంబులుఁ బ్రాకృతాదిప్రళయచతుష్టయంబునుం దెలుపుట. ⟵

ర్ధింపుధరణినాథ॥వ॥అనినశుకయోగీంద్రునకురాజేంద్రుండిట్లనియెఁ గలియుగంబతిపాపసమ్మిళితంబుగాన దురితంబు లెలాగునఁబాయులొందకనుండెదరు-కాలంబేక్రమంబుననడుచుఁ- గాలస్వరూపకుండైనహరిప్రభావంబెలాగునంగానఁబ డుఁ-నిజగజ్జాలంబెవ్విధంబుననిలుచుననియడిగినరాజేంద్రునకుశుకయోగీంద్రుండిట్లనియె-కృతత్రేతాద్వాపరకలియు గంబులనుయుగచతుష్టయంబునుగ్రమంబుగాఁబ్రవర్తించు-నందుసత్య,దాన,ధర్మ,దయా,శౌచ,తపో,నియమ,వ్రత,శాం తి,దాంతి,వర్ణాశ్రమాచారంబులు మొదలగునవి మొదటియుగంబున నాలుగుపాదంబులంబరిపూర్ణంబై ప్రవర్తిల్లు-శాంతి దాంతి కర్మాచరణాదిరూపంబగుధర్మంబు,మూఁడుపాదంబుల రెండవయుగంబునం బ్రవర్తిల్లు- విప్రార్చనాహింసావ్ర తజపానుష్ఠానలక్షణంబులుగలిగిధర్మంబు రెండుపాదంబులమూఁడవయుగంబునఁ దేజరిల్లు-మఱియుజనులుకలియుగంబు న ధర్మరహితులు,నన్యాయకారులుఁ,గ్రోధమాత్సర్యలోభమోహాదిదుర్గుణవిశిష్టులు,వర్ణాశ్రమాచారరహితులు,దురా చారులు,దురన్నభక్షకులు,శూద్రసేవారతులు,నిర్దయులు,నిష్కారణవైరులు,దయాసత్యశౌచాదివిహీనులు,ననృతవాదు లు,మహాదోషాశ్రయులు,ధనవిహీనులు,దోషైకదృక్కులునై పాపచరితులగురాజులసేవించి జననీజనకసుతసోదరబంధు బాంధవసుహృజ్జనులంబరిత్యజించిసురతాపేక్షులై కులంబులంజెఱుపుచుండెదరు-మఱియుడాంబికాడంబరంబులంబ్ర మత్తులయ్యుం బ్రసుప్తులై గ్రహవిహారులై యజ్ఞాదికర్మంబులుపరార్థపరులై చేయుచు హీనులైనశించెదరట్లుగాన నీకలి యుగంబుననొక్క-ముహూర్తమాత్రంబైననారాయణస్మరణపరాయణులై మనంబున శ్రీనృసింహవాసుదేవసంకర్ష ణాదినామంబులనచంచలభక్తిందలంచువారలకుఁగ్రతుశతఫలంబుగలుగునట్లుగావునరాజశేఖరానీమదిననవరతంబు హరింతలంపుము.కలియనేకదురితాలయంబుగాననొక్కనిమిషమాత్రంబుధ్యానంబు చేసినంబరమపావనత్వంబు నొం ద్య్ కృతార్థుండవగుదువనిపలికిమఱియును॥ క॥ మూఁడవయుగమునఁ జేయుచు। వేడుకహరికీర్తనంబు వెలయఁగలెస్స।న్నా లుమయుగ్స్నానమునుచుం।గ్రీడింతురుకలినిఁదలఁచికృతమతులగుచుఁ॥ వ॥అంతఁగల్పప్రళయప్రకారంబెట్లనినసతండిట్లని యెఁ-జతుర్యుగసహస్రంబులుచనిననది బ్రహ్మకునొక్క-పగలగు-నాక్రమంబునరాత్రియువర్తిల్లునంతబ్రహ్మకునొక్క దినంబగుదానివలననదినైమిత్తికప్రళయంబనంబడు-నందువిధాతసమస్తలోకంబులందనయాత్మయందునిలిపిశయనింపం బ్రకృతివినష్టంబైననదిప్రాకృతప్రళయంబనిచెప్పంబడు నాప్రళయప్రకారంబువినుమిట్లు పవలునైమిత్తికప్రళయం బును,రాత్రిప్రాకృతప్రళయంబునునుఁగలిగినయజునకునదిదినప్రమాణంబట్టిదినప్రమాణంబున మున్నూటయఱువది దినంబులైననవానికునొక్క-సంవత్సరంబుపరిపూర్ణంబగుదద్వత్సరంబులుశతపరిమితంబులైన॥ సీ॥ అంతలోశేషునకవ సానకాలంబునఁద్విననూఱేండ్లువసుధలోన। వర్షంబులుడిగినవడిదప్పిమానవుల్లప్పినాఁకటఁజిక్కి-నొప్పినొంది। యన్యో

స్వభక్తుండై యాకాలవశమున నాశ మొందెదరంత నలిననఖుఁడు। సాముద్ర భౌతిక త్వాజాతరసములఁ జాతు [illegible]
చేతఁ గాల్ప నంతఁ గాలాగ్ని సంకర్షణాఖ్యమగుచు। మిన్నుఁ గలయఁగ నదియాక్రమించునట్టి। యెడను శతవర్షములఁ గడప
[illegible] తోడుత వాయువుల్వీచునపుడు॥ వ॥ ఇట్లు వర్షశతంబు వర్షశూన్యంబగు నంత శతవర్షంబులు ద్వాదశ భాస్క-
ర ప్రచండకిరణ తాండవంబగుఁ బిదప శతవర్షంబులు ప్రళయాగ్ని దందహ్యమానంబగుఁ-బిమ్మట సప్తమారుతంబులు [illegible]
ల వేగతాడితంబగు-నంతమీఁద శతహాయనంబులు నవధారాధరంబులు మహాఘోషంబుతోడం గరికరోపమానంబులైన
సీరధారల నఖిలజగంబును శంబరమయంబు చేసిన బ్రహ్మాండంబెల్ల జలమయంబగుటం జేసి భూమి హృతగంధగుణంబయి
బంధంబున లీనంబగు నన్నీరంబు జీర్ణరసగుణంబై తేజంబున నడంగు-నా తేజంబు వాయువందు నష్టరూపంబై కలయు నా పవ
నుండు గతస్పర్శగుణుండై నభంబున సంక్రమించు నాయాకాశంబు విగతశబ్దంబై భూతాది ప్రకృతియందడంగు నా ప్రకృ
తియు నాదంబై వాఙ్మానసగోచరంబుగాక సత్వరజస్తమోగుణరహితంబై మహదాదిసన్నివేశంబు లేక స్వప్నాద్యవస్థా
రహితంబై యప్రతర్క్యంబగు నాత్మయందు లయంబగు నదియె సర్వాధారభూతంబై నపదంబని చెప్పంబడు కాలవిపర్య
యంబై పురుషావ్యక్తులు విలీనంబగు నది ప్రాకృతప్రళయంబనంబడునని చెప్పి మఱియు నొక్క విశేషంబు వినుము బుద్ధీంద్రి
యార్థరూపంబుల చేజ్ఞానంబు తదాశ్రయంబై వెలుంగు దృశ్యత్వావ్యతిరేకంబుల చేనదియాద్యంతంబుగలదై యుండు తే
జంబు నయను స్వరూపంబునకు వేఱుగానియట్లు పదార్థంబు మూర్తికి నన్యంబుగాదు జాగ్రత్స్వప్నసుషుప్త్యవస్థలు బుద్ధిధ
ర్మంబులగు-బ్రత్యగాత్మయందు నానాప్రకారంబులం దోఁచు నీదృశ్యప్రపంచంబంతయు మిథ్యయని తెలియుము యొక్క తే
జంబు బహురంధ్రంబులం గానంబడు వడువున నొక్క యాత్మ పెక్కు దేహంబులందోపంబడు హాటకంబు పెక్కురూపంబు
లగలదైన నేకంబైన తెఱంగున బరమాత్మ వివిధ చేతనాచేతనశరీరంబులయందుఁ బెక్కువిధంబులం గనుపడిన నేకంబుగా
భావింపనలయు నేత్రంబులకు నిర్మలాంబువులయందు భాస్కరమండలంబు గనుపించు కరణి బంధహేతువైన యహంకా
రంబాత్మజ్ఞానంబునం దిరస్కృతంబైననప్పుడె పరమాత్మ నిర్మలంబై తోఁచు నా పరమాత్మను నిరంతరంబును [illegible]
గులు తదేకాయత్తచిత్తులై యుందురు-కాలంబు వేగంబున సర్వప్రపంచంబునకును వస్థాంతరంబులం గల్పించుచుండు నట్టి పర
మేశ్వరమూర్తియైన కాలంబు నభంబునం గలుగు తారకంబులు గానరాని కరణిం గానంబడక కల్పావస్థ [illegible] నిత్య
నైమిత్తిక ప్రాకృతికాత్యంతికంబులను ప్రళయంబులు చతుర్విధంబులై పరగు-నందుఁ గల నారాయణలీలావతారంబులం గ
ల [illegible] వాదులైన నవధింపనోపరు నేనెఱింగినంతయుం జెప్పితి సంసారసాగరంబు దాఁట హరికథయ [illegible]
యంబు గాని వేఱొకటి లేదని చెప్పి॥ ఉ॥ ఏను మృతుండ నౌదునని యెంత భయంబు మనంబులోపల। న్మానుము [illegible] సంభవంబు గల
మానవకోటి కెల్లఁ గుఱ జావు నిత్యమౌ। గాన హరిం దలంపు మిఁకఁ గల్గదు జన్మము నీకు ధాత్రిపై। మానవనాథ [illegible]

శ్రీ పరీక్షిత్తు తక్షకుని చేదష్టుండై మృతినొందన తనిపుత్త్రుఁడు సర్పయాగము చేయుట.

లోకనివాసస్యాముఁ॥ వ॥ జరామరణహేతుకంబైన శరీరంబుననుండు జీవుండు ఘటంబులోఁ గనుపడు నాకాశంబు ఘట
నాశంబైన మహాకాశంబునం జేరు రీతి నీశ్వరుం గలయుఁ దైలనాశపర్యంతంబు వర్తి తేజంబుతోడ వెలుంగు [illegible]
తంబగు భవంబు రజస్సత్వతమోగుణంబులచేఁ బ్రవర్తించు నాత్మ నభంబు మాడ్కి ధ్రువంబై యనంతం [illegible]
[illegible] బయ్యుండు నట్ల యాత్మస్వరూపునిఁ గా హరిని నిరంతరంబు భావించుచుండుట విశేషంబు నిన్నుఁ [illegible]
సు భయంబు నొందవలవదు హరిం దలంపుము ధనగృహదారాపత్యక్షేత్రవశుప్రకరంబుల వర్జించి సమస్తంబును [illegible]
ర్పణంబు చేసి విగతశోకుండవై నిత్యంబును హరిధ్యానంబు సేయుమని వినిపించిన రాజేంద్రుండును [illegible]
జనార్దను జింతించుచుండె నంత శుకుండు యథేచ్ఛావిహారుండై చని యెనిటఁ గ్రుద్ధుండైన బ్రాహ్మణోత్తముని చేఁ బ్రే
రితుండైన తక్షకుండు ద్విజరూపంబుఁ దాల్చి పరీక్షిద్వధార్థంబుగా నేతెంచుచుండ మార్గమధ్యంబున [illegible]
విషహరణసమర్థుండగు వేఱొక్క విప్రునింగని యతని నపరిమితధనప్రదానంబున దృప్తుంగా వించి [illegible]
కుండు నస్సునొనర్చి యంతటఁ బరీక్షిన్మహారాజు చెంతకుం జని కామరూపుండగుటం జేసి యురగంబై [illegible]
[illegible] ణంబు విషాగ్ని చేభస్మీభూతుండయ్యె నట్టియవసరంబున భూవ్యంతరిక్షంబుల నుండు నిఖిల ప్రా [illegible]
తన్మరణంబుగని హాహారవంబులు సేసిరంత నీయర్థంబు నతని తనయుండైన జనమేజయుండు విని క్రో [illegible] సర్ప
యంబున నస్సుయజ్ఞంబు సేయుచుండ సహస్రసంఖ్యలు గల సర్పంబులు హతంబులయ్యె నా సమయంబున [illegible]
స్తుండుట నెఱింగి (సహేంద్రతక్షకాయానుబ్రూహి) అను ప్రేషవాక్యము నొడువ నంత తక్షక సహితుండై [illegible]

నింద్రుండుస్థానభ్రంశంబునొందిపడుచుండనత్తఱిబృహస్పతియే తెంచివరీక్షిత్తనయునింగీర్తింపందొడంగె॥ సర్పస్థితియు నజీవనంబునిది యే [illegible] లజీవకోటికిన్సతతముసంభవించుసహజంబిదిచోరహుతాశసర్పసంహతులనుదప్పి [illegible] నుబంచతనుం [illegible] జీవుండు। న్వీతలనుబూర్వకర్మభవ వేదనలొందుచుఁగుంచు నెప్పుడున్॥ వ॥ అట్లుగావున నసంఖ్యాం ఖులైన [illegible] తంబులయ్యె-శాంతమానసుండవై క్రోధంబువర్జింపుమనగురూపదిష్టప్రకారంబున [illegible] గంబుమాని [illegible] దేవతలుగుసుమవృష్టిగురియించిరి యారాజన్యుండుమంత్రిసమేతుండై నగరప్రవేశంబు సేసె బాధ్యబాధకలక్షణంబులుగల విష్ణుమాయాగుణవ్యాపారంబుల నాత్మ మోహింపఁబడుగావుననట్టిమాయాసి [illegible] లంబరిత్యజించినిర్మలమానసుండై వర్తించువాఁడుబరనిందసేయక వైరంబువర్జించిభగవత్పదాంభోజభక్తిసంయుక్తం డై [illegible] జేయునని చెప్పి వెండియుసూతుండుపరమహర్షసమేతుండై శౌనకునకిట్లనియె॥ క॥ [illegible]

శ్రీ వేదవ్యాసుండు వేదములంబురాణములలోకనుందుఁబ్రవర్తింపఁజేయుట.

[illegible] రాశర్యునకు శిష్యులు పైలవసుమంతు జైమినిమునులున్ । ధీరుఁడు వైశంపాయనుఁ । డారయనలువురును శిష్యులయియుం [illegible]॥ వ॥ వారలుబుుగ్యజుస్సామాథర్వంబులనియెడు నాలుగు వేదంబుల వ్యాసోపదిష్టక్రమంబునలోకంబున ప్రవ ర్తింపఁజేసిరని చెప్పిన నాక్రమం బెట్లనిశౌనకుండడిగినసూతుండు చెప్పందొడంగె నాదియందుజతుర్ముఖునిహృదయంబు న నొక నాదంబు [illegible] త్తినిరోధంబువలనమూర్తీభవించివ్యక్తంబుగాఁగనుపట్టెనట్టినాదోపాసనవలన [illegible] నంబులునిష్పాపులై ముక్తినొందుచురందుననోంకారంబుజనియించెనదియెసర్వమంత్రోపనిషన్మూలభూతయగు వేదమా తయనిచెప్పంబడు నా [illegible] రంబుత్రిగుణాత్మకంబై యకారయుకారమకారంబుల నెడుత్రివర్ణరూపంబై ప్రకాశించు [illegible] జుండా ప్రణవంబువలనస్వరస్పర్శాంతస్థోష్మాదిలక్షణలక్షితంబగునక్షరసమామ్నాయంబు [illegible] వవదనచతుష్టయంబువలన వేదచతుష్టయంబుగలుగంజేసెనంతనతనిపుత్రులగు బ్రహ్మవా దులా వేదంబుల [illegible] ప్రకారంబుగా నభ్యసించియాక్రమంబునవారలుదమశిష్యపరంపరలకునుపదేశించిరిట్లు వే దంబులుసమగ్రంబులుగాఁద్రేతాయుగంబునమహర్షులచేనభ్యసింపంబడునట్టి వేదంబులసమగ్రంబుగఁబఠియింపనశక్తుల [illegible] సేయుటకై ద్వాపరయుగాదియందుభగవంతుండు సత్యవతీదేవియందుఁబరాశరమహర్షికిసు [illegible] వేదరాశింగ్రమ్మున బుుగ్యజుస్సామాథర్వణంబులననాలుగువిధంబులుగవిభజించి పైలవై [illegible] శంపాయనజైమినిసుమంతులనియెడుశిష్యవరులకుఁగ్రమంబుగనా బుుగాది వేదంబులనుపదేశించెనందుఁ బైలమహర్షి చే [illegible] బుుక్కులతోఁజేరియుండుటంజేసిబహ్వృచశాఖయని చెప్పంబడు-నంత [illegible] పైలుం [illegible] కుపదేశించె-నతండాసంహితంజతుర్విధంబులుగావించి బాష్కలుండు-బోధ్యుండు,యాజ్ఞవల్క్యుండు, పరాశరుండు, [illegible] కేయుం,డగ్నిమఱియను వారికినుపదేశించె-నందుమాండూకేయుండు వేదమిత్రుండను వానికిం జె ప్పె-నతనికిసౌభర్యాదిశిష్యులనేకులై ప్రవర్తిల్లిరి-యంత సౌభరిసుతుండగు శాకల్యుండు తానభ్యసించినశాఖనైదువి ధంబులుగవిభజించి నాత్స్యుండు,ముద్గల్యుండు, శాలీయుండు, గోముఖుండు, శిశిరుండ నెడుశిష్యులకుపదేశించె-నంతజా తుకర్ణియను వానికివారుపదేశింపనతండు బలాకుండు, పైలుండు-జాబాలి, విరజుండను వారికినుపదేశించె-నిది [illegible] గా [illegible] బాష్కలునికుమారుండైనబాష్కలి వాలఖిల్యాఖ్యసంహితం బాలాయని, గార్గ్యుండు, కాసారుం [illegible] ను వారలకుఁజెప్పెని ట్లింగునబహ్వృచసంహితలనేకప్రకారంబులంబూర్వోక్తబ్రహ్మర్షులచేధరియింపంబడె-నంత యజు [illegible] వైశంపాయనునిశిష్యసంఘంబునిఖిలక్రతువులనాధ్వర్యకృత్యంబుచేఁదేజరిల్లిరి-మఱి [illegible] [illegible] ండుగుర్వపరాధంబు చేసిననాగురువు కుపితుండై యధీత వేదంబులమఱలందనకిమ్మని [illegible] [illegible] జుర్గణంబునుదముక్తక్రమంబునఁగ్రక్కి-రుధిరాక్తంబగురూపంబుఁదాల్చిన నాయజుర్గ [illegible] శౌ [illegible] దేవతలు [illegible] తిత్తిరిపక్షులై వానినిభుజియించినంత నాశాఖలు తైత్తిరీయంబులయ్యె-నంతని ర్వేదియగు [illegible] [illegible] ర్వేదంబు నొందియుగ్రతపంబునసూర్యునిసంతుష్టుంగావింపనతండు సంతసిల్లిహయరూపంబుఁదాల్చి [illegible] యజుర్గణంబునతనికుపదేశించెఁగాననవి వాజసనేయశాఖయని వాక్రువ్వంబడె-నంత నాయజుర్గణంబు కాణ్వ-మాధ్యం [illegible] నామంబులచేనభ్యసింపంబడె-నిట్లుయజుర్వేదంబులోకంబునంబ్రవర్తిల్లె. సామవేదాధ్యేతయగుజైమినిమహర్షి తనసు [illegible] కునకుపదేశించె-నతండుసుకర్ముండనుతనసుతునకుఁదెలిపె-నతండా వేదమునుసహస్రశాఖలుగా [illegible] [illegible] నిజకుమారుండైనహిరణ్యనాభునికింజనకుమారుండగు పౌష్యంజియను వానికినుపదేశించెనంత వారి [illegible]

వేత్తలగు నావంత్యులు, నుదీచ్యులను నేనూర్గురికినుపదేశించి వారినిసామవేదపారగులుగాఁ జేసి [illegible]
వేత్తలగునావంత్యులు,నుదీచ్యులను నేనూర్గురికినుపదేశించి వారినిసామవేదపారగులుగాఁ [illegible]

కంబునవినుతినొందె. మఱియునథర్వవేత్తయగుసుమంతమహర్షియు నవధ్యుండు వేదదర్శియనుశిష్యులకుపదేశించె [illegible]
ము వేదదర్శియనువాఁడు సౌల్కాయని,బ్రహ్మబలి,యదోషుండు,పిప్పలాయనుండు,ముదుండు,శునకుండు,జాబాలి,బభ్రు [illegible]
వాంగీరసుండు.సైంధవాయనుండను వారలకుపదేశించిప్రకాశంబునొందించె.ని త్తెఱంగుననథర్వవేదంబు [illegible]
నిట్లఖిలవేదంబులయుత్పత్తిప్రచారక్రమంబెఱింగించితి-నింకపురాణక్రమంబెట్టులనినవిని [illegible]
ణ్యారుణి,కశ్యపుండు,సావర్ణి,యకృతవ్రణుండు,శింశపాయనుండు [illegible]
రాణప్రవర్తకులనంబ్రసిద్ధులగుత్రైయ్యారుణి,కశ్యపుండు,సావర్ణి,యకృతవ్రణుండు,శింశపాయనుం,[illegible]
లురుమజ్జనకుండగురోమహర్షునివలన,వ్యాసపుత్రునివలనంగ్రహించిరట్టిపురాణంబుసర్గాదిదశలక్షణలక్షితంబు [illegible]
డు-మఱియుంగొందఱాపురాణంబుపంచలక్షణలక్షితంబనియుఁబలుకుదురట్టిపురాణనామానుక్రమంబు [illegible]
సుబుద్ధులుసెప్పెడు తెఱంగున నెఱింగింతువినుము-బ్రాహ్మంబు,పాద్మంబు,వైష్ణవంబు,శైవంబు,భాగవతంబు,[illegible]
త్తరంబు,నారదీయంబు,మార్కండేయం,బాగ్నేయంబు,బ్రహ్మకైవర్తంబు,లైంగంబు,వారాహంబు,స్కాందంబు,[illegible]
మనంబు,కౌర్మంబు,మాత్స్యంబు,బ్రహ్మాండంబు,గారుడంబనుపదునెనిమిదిమహాపురాణంబులు [illegible]
లుంగలవు-వీనిలిఖించినంజదివినవిన్ననదురితంబులడంగుననిసూతుండుశౌనకాదులకుంజెప్పిన [illegible]
నంబును,దత్కథలును జెప్పితి-వింక దోషకారులును,పాపరతులు నెవ్విధంబునభవాబ్ధిందరింతు-రా క్రమంబు [illegible]

⟶ శ్రీ మార్కండేయోపాఖ్యానము. ⟵

వేయనియడిగిన నెఱింగింపందలంచి యిట్లనియె॥ క॥ తొల్లిటియుగమునఁదపములఁ బల్లిదులగుబుద్ధిమంతులను [illegible]
పఁగరం జెల్లెడుమార్కండేయుం డుల్లంబున హరినిసిలిపియుడుగక బ్రతికెన్॥ వ॥ లోకంబులు [illegible]
నంగబంధమయంబులయియంధకారబంధురంబులయియున్నయెడ నేకాకియయిచరించుచుం [illegible]
నబాలునిహృదయంబునంబ్రవేశించియనేకసహస్రవత్సరంబులుదిరిగి వటపత్రశాయియయి [illegible]
యెనని చెప్పిన శౌనకాదులుసూతునిసన్నుతించి యామునీంద్రునకునీప్రభావంబెట్లుగలిగెననియడిగిన [illegible]
క॥ భూవినుతబ్రహ్మచర్యము। వేవదలక నిష్ఠ చేతవిశదముగాఁగన్। భావించిహరిఁదలంచు [illegible]
డుగుణములవెలసెన్॥ వ॥ ఇట్లు తదంబు సేయునతనికిహరిహరులుప్రత్యక్షంబయి వరంబ [illegible]
యినకుమారునడిగిన నట్లకాకయని యతండుకోరినవరంబిచ్చి యంతర్ధానంబునొందిరి-. [illegible]
ర్కండేయుండుదయించి నియమనిష్ఠాగరిష్ఠుండయియుండమృత్యువు వానింబాశబద్ధుం జేసిన [illegible]
పదివేలవత్సరంబులుతపంబుసలుపనింద్రుండుభయంపడి యమ్మునివరునియుగ్రతపంబు [illegible]
నలఁబంపవారేతెంచునెడ బుష్పఫలభరితంబును, మత్తమధుకరశుకపికాదిశకుంతారవ [illegible]
వైరరహితమృగపక్షికులసంకులంబును, సారస చక్రవాకబకక్రౌంచకారండవకోయష్టి [illegible]
రోవర సహస్రసందర్శనీయంబునునగు నాతపోవనంబునజటావల్కలధారియై హవ్య [illegible]
సేయునమ్మునీంద్రునింగనియంగనలువీణావేణువినోదగానంబులనలవరింపమెచ్చక,శిరో [illegible]
ల్వానోపకనింద్రునికడకుంజనిరంతహరియతనితపంబునకుంబ్రసన్నుండై యావిర్భవించి [illegible]
మస్మరణంబునంజేసియీశరీరంబుతోడనయనేకయుగంబులుబ్రతుకునట్లుగాఁజేయ వే [illegible]
ను॥గీ॥ జగమురక్షింపజీవులజంపనునుపఁగర్తవై సర్వమయుఁడవై కానుపింతు। వెచటనీవ [illegible]
విశ్వసన్నుతవిశ్వేశ వేదరూప॥ మ॥ బలభిన్ముఖ్యదిశాధినాథవరులుర్ఫాలాక్షుబ్రహ్మాదులు [illegible]
సురలుర్జర్పించినీమాయలన్। దెలియన్లేరఁటనావశంబె తెలియన్దీనార్తినిర్మూలయు। [illegible]
దాచక్రాంబుజాద్యంకితా॥వ॥అనివినుతించి దేవానీమాయంజేసిజగంబుభ్రాంతంబై యు [illegible]
వలయుననియడిగిననతండు నెఱింగించిదనియెమునియును శివపూజసేయుచుహరిస్మరణం [illegible]
లుధారాధరంబులుధారావర్షంబుచేధరాతలంబునింపజలమయంబై యేకార్ణవంబై యంధ [illegible]
ర్కండేయుండు నాతిమిరంబునంగానకభయపడియున్నయెడ నామధ్యంబున నొకవటపత్రంబు [illegible]
బులరంజిల్లుపాదపద్మంబులుగల బాలునింగని మ్రొక్కి- యతనిశరీరంబుప్రవేశించి యనేక [illegible]
రంబునందిరిగియతని చరణారవిందసంస్మరణంబునంజేసి వెలువడి కాఁగలిఁపంబోయిన [illegible]

...ండను మునియు నెవ్వటియట్ల పెక్కు ప్రమాణంబు చేరి తపంబు సేయుచున్న సమయంబున॥ చ॥ నిలిదినశంకరుండు దగ నిత్యసుఖం
బులనిచ్చు గౌరియు మ్మఁబల భూతిభూషణ సమజ్జ్వలగాత్రునిఁ గం బెరయెం తయర్థి వలను గవానితోడ నొకవాటపుమా
ర్గమున ... గలిగె నైనయా తపముజాడ వినంగడు వేడ్కఁ యయ్యెడిఁ॥ వ॥ అనిన శంకరుండును శాంకరియును
...బున నుండి ధరణీతలంబునకు నేతెంచి నిర్గుణబ్రహ్మైక్యానుసంధానంబు చేసి శుద్ధచైతన్యస్వరూపుండై యితరంబు
నెఱుఁగ నేక ... నిశ్చలుండై యున్న ముని గని శంకరుండు తన దివ్య యోగమాయాప్రభావంబు చేనతని హృదయంబు ప్రవేశించి
...హస్తుండును విభూతి రుద్రాక్షమాలికాధరుండును త్రిశూల డమరుగాది దివ్యసాధనసమేతుండును వృషభవాహ
నారూఢుండును ఉమాసమేతుండు నగు శంకరుండు తనస్వరూపంబు గనుపఱిచిన విస్మయంబు నొంది యమ్ముని యాపర
మేశ్వరుని ననేకప్రకారంబుల స్తుతియించిన నవ్వుచు హరిహిరణ్యగర్భులమ్ముని తపఃప్రభావంబునకు మెచ్చ మహాత్మా పర
మైశ్వర్యం... వరము ... నిచ్చిన మార్కండేయుండు నుశంకరు సరీక్షించి దేవా హరిమాయాప్రభావంబు మల్ల
...ంబు భవత్ప్రసన్నసంబున గంటి నింతయ చాలునైన నొక్కవరంబు గోరెద నారాయణచరణాంబుజధ్యానంబును మృత్యు
జయంబును గలుగునట్లు గాఁ గృప సేయవే యని ప్రార్థించినఁ గృపాసముద్రుండై యట్ల కాక యని జరారోగవికృతులు లేక
కల్పకోటి పర్యంతంబు నాయువ్వును బురుషోత్తముని యనుగ్రహంబుం గలుగు ననిమహాదేవుండానతిచ్చి యంతర్ధానంబు నొం
దెనని చెప్పి యీమార్కండేయోపాఖ్యానంబు వ్రాసిన విని నం జదివినను మృత్యువు దొలంగు ననిమఱియు హరిపరాయ
ణుండగు భాగవతుండు దేవతాంతరమంత్రాంతర సాధనాంతరంబులు వర్జించి దుర్జనులం గూడక నిరంతరంబు నారాయణ
గోవిందాది నామస్మరణంబు సేయుచునుండెనేని యట్టి పుణ్యపురుషుండు వైకుంఠంబున వసించు మఱియు హరి విశ్వరూపం
బు జతుర్వ్యూహభేదంబులును జతుర్మూర్తులును లీలావతారంబులును జెప్పన్ గోచరంబులని ట్లనియె॥ క॥ హరికథలు హ
రిచరిత్రము హరిలీలావర్తనములు నంచితరీతిన్। బరువడి నేఁ జెప్పితిమంతయు। సురసుతయను మానమొకటి చొప్పడెడిమ
నుజా॥ ——> శ్రీ చైత్రాదిమాసంబుల సంచరించెడు ద్వాదశాదిత్యుల క్రమంబును దెలుపుట. శ్రీ <——
క॥ చైత్రము మొదలగు ద్వాదశమాసంబుల సారగణన ప్రకటంబీశ్వరనియుక్తంబై నానా ప్రకారంబుల సంచరించెడు క్ర
మంబు తొల్లి శుకుండు విష్ణురాతునికిఁ దెలిపిన చందంబునఁ జెప్పెద నని సూతుండిట్లనియె - శ్రీమన్నారాయణస్వరూపుండ
గు మార్తాండుం డేకస్వరూపుండైనను లనింగాలదేశక్రియాదిభేదంబుపట్టి ఋషులనేకక్రమంబుల నభివర్ణించి భావింపు
చున్నవారా ప్రకారంబెట్లనిన, జైత్రంబున సూర్యుండు ధాతయను నామంబు దాల్చి కృతస్థల, హేతి, వాసుకి, రథకృత్తు, పు
లస్త్యుండు, తుంబురుడనెడు పరిజనులతోఁ జేరికొని సంచరించు - వైశాఖంబున నర్యముండను పేరు వహించి పులహుండు, ఓ
జుండు, ప్రహేతి, పుంజికస్థల, నారదుండు, కచ్ఛనీరుండను ననుచరసహితుండై కాలంబు గడుపుచుండు - జ్యేష్ఠంబున మి
త్రుండను నభిధేయధరుండై యత్రి, పౌరుషేయుండు, తక్షకుండు, మేనక, హాహారథస్వనుండనెడు వారితోఁ జేరి కాలన
యనంబు సేయుచుండు - ఆషాఢంబున వరుణుండను నాహ్వయంబు నొంది వసిష్ఠుండు, రంభ, సహజన్య, హూహూ, శు
క్రుండు, చిత్రస్వనుండను సహచరసహితుండై కాలక్షేపణంబు సేయుచుండు - శ్రావణంబున నింద్రుండను నామంబు చే
...ప్రఖ్యాతుండై విశ్వావసు, శ్రోత, ఏలాపుత్రుం, డాంగిరస్సు, ప్రమ్లోచయు, రాక్షసుండను సభికులతోఁ జేరి కాలంబున
...పుచుండు - భాద్రపదంబున వివస్వంతుండను నామంబు దాల్చి యుగ్రసేనుండు, వ్యాఘ్రుం, డాపూరణుండు, భృగు, వను
మ్లోచ, శంఖపాలుండను పరిజనావృతుండై కాలయాపనంబు సేయుచునుండు॥ క॥ ధరలోఁ ద్వష్టాహ్వయమును।
...జరియించుచు నభమందున। సరసిజహితుఁ డాశ్వయుజము సయ్యానఁ
...పుడు॥ వ॥ ఈమాసంబున ఋచీకతనయుండు, కంబళాశ్వుండు, తిలోత్తమ, బ్రహ్మోపేతుండు, ధృతరాష్ట్రుండను
...లతోఁ ... కాలంబు నడుపుచుండుఁ - కార్తికమాసంబున విష్ణువని వ్యవహరింపంబడి యశ్వతరుండు, రంభ, సూ
ర్యవర్చస్సు, సత్యజిత్తు, విశ్వామిత్రుండు, మఖాపేతుండను పరిజనవర్గంబుతోఁ గూడి కాలంబు నడుపుచుండు - మార్గశి
రంబునం ... పరివృతుండై కశ్యపుండు, తార్క్ష్యుండు, ఋతసేనుం, డూర్వశి, విద్యుచ్ఛత్రుండు, మహాశం
ఖుండనెడు వారలం గూడి చరించుచుండుఁ - పుష్యమాసంబున భగుండను నామంబుఁ దాల్చి స్ఫూర్జుం, డరిష్టనేమి,
ఊర్ణాయువు, కర్కోటకుండు, పూర్వచిత్తియు నెడు సభ్యజనపరివృతుండై కాలక్షేపణంబు సలుపుచునుండు - మా
ఘమాసంబునఁ బూషాహ్వయము వహించి ధనంజయుండు, వాతుండు, సుషేణుండు, స్వరుచియు, ఘృతాచి, గౌత
ముండను పరిజనపరివృతుండై చరియించుచునుండు॥ క॥ క్రతునామంబు ధరించియుఁ। జతురతఁ బాలించుచుండుఁ

జాతుర్యకళా। రతుఁడై సహస్రకిరణుఁడు। మతియుతులౌనఁ దపస్యమాసమున లీలన్॥ వ॥ అంతఁ జతుర్యుంపు భగ జుండు, పర్జన్యుండు, సేనజిత్తు, విశ్వే దేవత, ఐరావతుండను వారలతో నానా కాలయాపనంబు సేయుచుండు ఇట్లు ద్వా శమాసంబుల నపరిమేయ విభూతుల చేఁ దేజరిల్లుచు నుభయసంధ్యలను పాపంచు జనుల పాపసంఘంబులను నిర్మూలనంబు యుచుఁ బ్రతిమాసంబును బూర్వోక్త పరిజనపటలంబు వెంటనంటను భయలోక నివాసుల గు జనంబుల కై హిత కామనుష్ఠి లంబుల నెసఁగుచు ఋగ్యజుస్సామాథర్వ మంత్రంబులఁ బఠియించుచు మునిసంఘంబులు స్తుతియింపఁ బురోభాగంబున ప్సరసలాడ గంధర్వులు పాడ బ్రహ్మవేత్తలగు నట్టువది వేవురు వాలఖిల్య మహర్షులభిముఖులై సుతించుచున్ ఉగనధిక బల గరాజమానంబులగు నాగరాజంబులు రథోన్నయనంబు సలుప బాహుబల ప్రతిష్ఠాగరిష్ఠులగు నైరృత శ్రేష్ఠులు రథపృ భాగంబు మోచి త్రోయుచుండ ననాదినిధనుండగు నాదిత్యుండు ప్రతికల్పంబున నిట్లు కాలయాపనంబు సేయుచుండు చుండు నట్లు గావున నివియన్నియు వాసుదేవమయంబులుగాఁ దెలియుమని పౌరాణికోత్తముండగు సూతుండు శుక గీంద్రుండు ప్రాయోపవిష్టుండగు పరీక్షిన్నరపాలున కుపదేశించిన తెఱంగున నైమిశారణ్యవాసులగు శౌనకాది ఋ శ్రేష్ఠులకుఁ దెలిపి వారి చేయునిట్టి పురాణరత్నంబగు భాగవతంబు విను వారును, బఠియించు వారును, లిఖియించు వారును, యురారోగ్యైశ్వర్యంబు గలిగి విష్ణుసాయుజ్యంబు నొందుదురని యనుంగాక॥ గీ॥ పుష్కరంబందు ద్వారకాపురము మ। మథురయందు నరవిదినమందు నెవఁడు। పఠన సేయును రమణతో భాగవతము। వాఁడు దరియించు సంసార వా పుడు॥ క॥ శ్రీరమణీరమణకథా। పారాయణచిత్తునకును బలికెం బరీక్షి। ద్భూరమణునకెఱిఁగించెను। గారవమొప్ప ద్వాదశస్కంధములన్॥... ... ...

క॥ జనకసుతాహృచ్చోరా। జనకవచనపాలనాత్తశైలవిహారా। జనకామితసందారా। జనితాదికనిత్యసుఖచయసంహారా॥

మాలిని॥ జగదవనవిహారీ శత్రులోకప్రహారీ। సుగుణవనవిహారీ సుందరీమానహారీ।

విగతకలుషపోషీ వీరవర్యాభిలాషీ। స్వగురుహృదయతోషీ సర్వదా సత్యభాషీ॥

శ్రీ గద్య. శ్రీ

ఇది, శ్రీపరమేశ్వరకరుణాకలిత కవితావిచిత్ర కేసనమంత్రిపుత్ర సహజపాండిత్య పోతనామాత్య ప్రణీతంబును వెలిగందల నారాయణాఖ్యప్రణీతంబయిన, శ్రీమహాభాగవతంబను మహాపురాణంబునందు, రాజులయుత్పత్తియు, వాసుదేవలీలావతారప్రకారంబును, కలియుగధర్మప్రకారంబును, బ్రహ్మప్రళయప్రకారంబును, దక్షకుని చేదష్టుండై పరీక్షిన్మహారాజు ముక్తినొందుటయును, సర్పయాగంబును, ప్రళయవిశేషంబులును, వేదవిభాగక్రమంబును, పురాణానుక్రమణికయు, మార్కండేయమాహాత్మ్యంబును, సూర్యుండు ప్రతిమాసంబును వేర్వేరు పరిజనులతోఁ జేరికొని సంచరించు క్రమంబు నను కథలంగల ద్వాదశస్కంధంబు సర్వంబును సంపూర్ణము.

శ్రీ కృష్ణార్పణమస్తు.

